

na pochatku bog stvoriv nyebo ta zymlyu. a zymlyu bula pusta ta porozhnyia, i tyemryava bula nad byezodnyeyu, i dukh bozhii shiryav nad povyerkhnyeyu vodi. i skazav bog: khai stanyet'sya svitlo! i stalosya svitlo. i pobachiv bog svitlo, shcho dobre vono, i bog viddiliv svitlo vid tyemryavi. i bog nazvav svitlo: dyen', a tyemryavu nazvav: nich. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' pyershii. i skazav bog: nyekhai stanyet'sya tverd' posyeryed vodi, i nyekhai viddilyae vona mizh vodoyu i vodoyu. i bog tverd' uchyniv, i viddiliv vodu, shcho pid tverdyu vona, i vodu, shcho nad tverdyu vona. i stalosya tak. i nazvav bog tverd' nyebo. i buv vyechir, i buv ranok dyen' drugii. i skazav bog: nyekhai zbyeryet'sya voda z-pod nyeba do mistysya odnogo, i nyekhai sukhodil stanye vidnii. i stalosya tak. i nazvav bog sukhodil: zymlyu, a mistysye zibrannya vodi nazvav: morye. i bog pobachiv, shcho dobre vono. i skazav bog: nyekhai zymlyu vroit' travu, yarinu, shcho nasinnya vona rozsiyae, dyeryevo ovochyevye, shcho za rododom svoim plid prinosit', shcho v n'omu nasinnya iogo na zymli. i stalosya tak. i zymlyu travu vidala, yarinu, shcho nasinnya rozsiyae za rododom ii, i dyeryevo, shcho prinosit' plid, shcho nasinnya iogo v nim za rododom iogo. i bog pobachiv, shcho dobre vono. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' tryetii. i skazav bog: nyekhai budut' svitla na tverdi nyebesnii dlya viddilyennya dnya vid nochi, i nyekhai voni stanut' znakami, i chasami umovlyenimi, i dnyami, i rokami. i nyekhai voni stanut' na tverdi nyebesnii svitlami, shchob svititi nad zymlyeyu. i stalosya tak. i vchiniv bog obidva svitla vyeliky, svitlo vyelikye, shchob vono kyeralo dnyem, i svitilo malye, shchob kyeralo nichchyu, takozh zori. i bog umistiv ikh na tverdi nyebesnii, shchob svitili voni nad zymlyeyu, i shchob kyeralu dnyem ta nichchyu, i shchob viddilyuvali svitlo vid tyemryavi. i bog pobachiv, shcho tsye dobre. i buv vyechir, i buv ranok, dyen' chyetvyertii. i skazav bog: nyekhai voda viroit' dribni istoti, dushu zhivu, i ptastvo, shcho litae nad zymlyeyu pid nyebesnoyu tverdyu. i stvoriv bog ribi vyeliky, i vsyaku dushu zhivu plazuyuchu, shcho ii voda viroila za ikh rododom, i vsyaku ptashinu krilatu za rododom ii. i bog pobachiv, shcho dobre vono. i poblagosloviv ikh bog, kazhuchi: plodit'sya i rozmnozhuitiesya, i napovnyuite vodu v moryakh, a ptastvo nyekhai rozmnozhuet'sya na zymli! i buv vyechir, i buv ranok, dyen' p'yatii. i skazav bog: nyekhai vidad' zymlyu zhivu dushu za rododom ii, khudobu i plazuyuchye, i zymnu zvirinu za rododom ii. i stalosya tak. i vchiniv bog zymnu zvirinu za rododom ii, i khudobu za rododom ii, i vsye zymnye plazuyuchye za rododom iogo. i bachiv bog, shcho dobre vono. i skazav bog: stvorimo lyudinu za obrazom nashim, za podoboyu nashoyu, i khai panuyut' nad mors'koyu riboyu, i nad ptastvom nyebesnim, i nad khudoboyu, i nad usyeyu zymlyeyu, i nad usim plazuyuchim, shcho plazue po zymli. i bog na svii obraz lyudinu stvoriv, na obraz bozhii i vin stvoriv, yak cholovika ta zhinku stvoriv ikh. i poblagosloviv ikh bog, i skazav bog do nikh: plodit'sya i rozmnozhuitiesya, i

napovnyuite zymlyu, ovolodiuite nyeyu, i panuite nad mors'kimi ribami, i nad ptastvom nyebesnim, i nad kozhnim plazuyuchim zhivim na zymli! i skazav bog: otsye dav ya vam usyu yarinu, shcho rozsiyae nasinnya, shcho na vsii zymli, i kozhnye dyeryevo, shcho na n'omu plid dyeryevnii, shcho vono rozsiyae nasinnya, nyekhai bude na izhu tsye vam! i zymnii usii zvirini i vs'omu ptastvu nyebesnomu, i kozhnomu, shcho plazue po zymli, shcho dusha v n'omu zhiva, usya zyelyen' yarinna na izhu dlya nikh. i stalosya tak. i pobachiv bog usye, shcho vchiniv. i oto, vyl'mi dobre vono! i buv vyechir, i buv ranok, dyen' shostii.

2

i buli skinchyeni nyebo i zymlyu, i vsye voinstvo ikhne. i skinchiv bog dnya s'omogo pratsyu svoyu, yaku vin chiniv. i vin vidpochiv u dni s'omim vid usiei pratsi svoei, yaku buv chiniv. i poblagosloviv bog dyen' s'omii, i iogo osvtyativ, bo v nim vidpochiv vin vid usiei pratsi svoei, yaku, chinyachi, bog buv stvoriv. tsye os' pokhodzhennya nyeba i zymli, koli stvoreno ikh, u dni, yak gospod' bog sozdv nyebo ta zymlyu. i nye bulo na zymli zhodnoi pol'ovo roslini, i zhodna yarina pol'ova nye roslo, bo na zymlyu doshchu gospod' bog nye davav, i nye bulo lyudini, shchob porati zymlyu. i para z zymli pidimalas', i napuvala vsyu zymlyu. i stvoriv gospod' bog lyudinu z porokhu zymnogo. i dikhannya zhittya vdkhnuv u nizdrii, i stala lyudina zhivoyu dushyeyu. i nasadiv gospod' bog rai uv yedeni na skhodi, i tam osadiv lyudinu, shcho ii vin stvoriv. i zrostiv gospod' bog iz zymli kozhnye dyeryevo, prynadnye na vglyad i na izhu smachnye, i dyeryevo zhittya posyeryed rayu, i dyeryevo piznannya dobra i zla. i richka z yedynu vikhodit', shchob poiti rai. i zvidti rozdilyuet'sya i stae chotirma pochatkami. imyennya odnomu pishon, otochue vin usyu zymlyu khavila, dye e zoloto. a zoloto tiei zymli dobre; tam bdyeli i kamin' oniks. im'ya zh drugoi richki gikhon, vona otochue vvyes' krai yetiopii. a im'ya richki tryet' o tigr, vona protikae na skhodi ashshuru. a richka chyetvyerta vona yefrat. i vzyav gospod' bog lyudinu, i v yedens'komu rai vmistiv buv ii, shchob porala iogo ta iogo doglyadala. i nakazav gospod' bog adamovi, kazhuchi: iz kozhnogo dyeryeva v rayu ti mozhesh isty. alye z dyeryeva znannya dobra i zla nye izh vid n'ogo, bo v dyen' izi tvoei vid n'ogo ti napyevno pomryesh! i skazav gospod' bog: nye dobre, shchob buti choloviku samotnim. stvorio iomu pomich, podibnu do n'ogo. i vchiniv gospod' bog iz zymli vsyu pol'ovu zvirinu, i vsye ptastvo nyebesnye, i do adama priviv, shchob pobachiti, yak vin ikh klikatime. a vsye, yak poklichye adam do nikh, do zhivoi dushi vono imyennya iomu. i nazvav adam imyena vsii khudobi, i ptastvu nyebesnomu, i vsii pol'ovii zvirini. alye adamovi pomochi vin nye znaishev, shchob podibna do n'ogo bula. i vchiniv gospod' bog, shcho na adama spav mitsnii son, i zasnuv vin. i vin uzav odnye z ryebier iogo, i tilom zakriv iogo mistysye. i pyeryetvoriv gospod' bog tye yebro, shcho vzyav iz adama, na

zhinku, i priviv ii do adama. i promoviv adam: ot-sye tyepyer vona kist' vid kostyei moikh, i tilo vid tila mogo. vona cholovikovoyu budy zvatysya, bo vzy-ata vona z cholovika. pokinye tomu cholovik svogo bat'ka ta matir svoyu, ta i pristanye do zhinki svoei, i stanut' voni odnim tilom. i buli voni nagi oboe, adam ta zhinka iogo, i voni nye soromilis'.

3

alye zmii buv khitrishii nad usyu pol'ovu zvirinu, yaku gospod' bog uchiniv. i skazav vin do zhinki: chi bog nakazav: nye izhtye z usyakogo dyeryeva rayu? i vidpovila zhinka zmievi: z plodiv dyeryeva rayu mi mozhymo isti, alye z plodiv dyeryeva, shcho v syeryedini rayu, bog skazav: nye izhtye iz n'ogo, i nye dotorkaityes' do n'ogo, shchob vam nye pomertyi. i skazav zmii do zhinki: umyerti nye vmryetye! bo vi-dae bog, shcho dnya toga, koli budyetye z n'ogo vi isti, vashi ochi rozkriyut'sya, i stanyetye vi, nyemov bogi, znayuchi dobro i zlo. i pobachila zhinka, shcho dyeryevo dobre na izhu, i prinadne dlya ochyei, i pozhadanye dyeryevo, shchob nabuti znannya. i vzyala z iogo plodu, ta i z'ila, i razom dala tyezch cholovikovi svoemu, i vin z'iv. i rozkryliysya ochi v obokh nikh, i piznali, shcho nagi voni. i zshili voni figovi listya, i zrobiti opaski sobi. i pochuli voni gos-los gospoda boga, shcho po rayu khodiv, yak poviyav dyennii kholodok. i skhovavsya adam i iogo zhinka vid gospoda boga syeryed dyeryev rayu. i zaklikav gospod' bog do adama, i do n'ogo skazav: dye ti? a toi vidpoviv: pochuv ya tvii golos u rayu i zlyakavsya, bo nagii ya, i skhovavsya. i promoviv gospod': khto skazav tobi, shcho ti nagii? chi ti nye iv z toga dyeryeva, shcho ya zvyeliv buv tobi, shchob ti z n'ogo nye iv? a adam vidkazav: zhinka, shcho dav ti ii, shchob zo mnoyu bula, vona podala myeni z toga dyeryeva, i ya iv. todi gospod' bog promoviv do zhinki: shcho tsye ti narobila? a zhinka skazala: zmii spoku-siv myenye, i ya ila. i do zmii skazav gospod' bog: za tye, shcho zroviv ti otsye, to ti proklyatishii nad usyu khudobu, i nad usyu zvirinu pol'ovu! na svoim chyeryevi budesh plazuvati, i porokh ti istimyesh u vsi dni svoiogo zhittya. i ya pokladu vorozhnyechu mizh toboyu i mizh zhinkoyu, mizh nasinnyam tvoim i nasinnyam ii. vono zitrye tobi golovu, a ti budyesh zhaliti iogo v p'yatu. do zhinki promoviv: pom-nozhuyuchi, pomnozhu tyerpinnya tvoi ta boli vagit-nosti tvoei. ti v mukakh roditimyesh divi, i do muzha tvogo pozhadannya tvoe, a vin budy panuvati nad toboyu. i do adama skazav vin: za tye, shcho ti poslukhav golosu zhinki svoei ta iv z toga dyeryeva, shcho ya nakazav buv tobi, govoryachi: vid n'ogo nye izh, proklyata chyeryez tyebye zymlyu! ti v skor-boti budyesh isti vid nyei vsi dni svoiogo zhittya. ty-erninu i osot vona budye roditi tobi, i ti budyesh isti travu pol'ovu. u poti svoiogo litsya ti istimyesh khlilb, azh poki nye vyernyeshsya v zymlyu, bo z nyei ti vzyatii. bo ti porokh, i do porokhu vyernyeshsya. i naznav adam im'ya svoii zhints: eva, bo vona bula mati vs'ogo zhivogo. i zroviv gospod' bog adamovi ta zhints iogo odyezhu shkuryanu i zodyagnuv ikh. i skazav gospod' bog: os' stav cholovik, nyemov odin

iz nas, shchob znati dobro i zlo. a tyepyer koli b nye prostyag vin svoei ruki, i nye vzyav z dyeryeva zhittya, i shchob vin nye z'iv, i nye zhiv povik viku. i vislav iogo gospod' bog iz yedyens'kogo rayu, shchob porati zymlyu, z yakoi uzyatii vin buv. i vig-nav gospod' bog adama. a na skhid vid yedyens'kogo rayu postaviv khyeruvima i myecha polum'yanogo, yakii obyertavsva navkolo, shchob styeryegti dorogu do dyeryeva zhittya.

4

i piznav adam evu, zhinku svoyu, i vona zavagit-nila, i porodila kaina, i skazala: nabula cholovika vid gospoda. a dali vona porodila brata iomu avyelya. i buv avyel' pastukh otari, a kain buv ril'nik. i stalos' po dyeyakim chasi, i prinis kain bogovi zhyertvu vid plodu zymli. a avyel', vin takozh prinis vid svoikh pyervoridnikh z otari ta vid ikhn'ogo loyu. i zglyanu-vsya gospod' na avyelya i na zhyertvu iogo, a na kaina i na zhyertvu iogo nye zglyanavsya. i sil'no rozgni-vavsya kain, i oblichchya iogo pokhililos'. i skazav gospod' kainovi: chogo ti rozgnivavsya, i chogo pokhililos' oblichchya tvoe? otozh, koli ti dobre ro-bitimyesh, to pidimiyesh oblichchya svoe, a koli nye-dobrye, to v dvyeryakh grikh pidstyerigae. i do tye-bye iogo pozhadannya, a ti musish nad nim panuvati. i govoviv kain do avyelya, brata svogo. i stalos', yak buli voni v poli, povstav kain na avyelya, brata svogo, i vbiv iogo. i skazav gospod' kainovi: dye avyel', tvii brat? a toi vidkazav: nye znayu. chi ya storozh brata svogo? i skazav gospod': shcho ti zroviv? golos krovi brata tvogo vzivae do myenye z zymli. a tyepyer ti proklyatii vid zymli, shcho rozkrila usta svoi, shchob priinyati krov tvogo brata z tvoei ruki. koli budyesh ti porati zymlyu, vona bil'shye nye dast' tobi sili svoei. mandrivnikom ta zavolokoyu budyesh ti na zymli. i skazav kain do gospoda: bil'shii mii grikh, anizh mozhna znyesti. os' ti viganyaesh s'ogodni myenye z tsiei zymli, i ya budu khovatis' vid lit-sya tvogo. i ya stanu mandrivnikom ta zavolokoyu na zymli, i budy, kozhyen, khto strinye myenye, toi ub'e myenye. i promoviv do n'ogo gospod': chy-eryez tye kozhyen, khto vb'e kaina, syemikratno budy pimschychenii. i vmistiv gospod' znaka na kaini, shchob nye vbiv iogo kozhyen, khto strinye iogo. i viishov kain z-pyered litsya gospodn'ogo, i osiv u kraini nod, na skhid vid yedyenu. i kain piznav svoyu zhinku, i stala vona vaginta, i vrodila yenokha. i zbuduvav vin misto, i naznav im'ya tomu mistovi, yak im'ya tvogo sina: yenokh. i narodi-vsya v yenokha irad, a irad porodiv myekhuyaila, a myekhuyail porodiv myetushaila, a myetushail poro-div lamyekha. i vzyav sobi lamyekh dvi zhinki, im'ya odnii ada, a imyennya drugii tsilla. i porodila ada yavala, vin buv bat'kom tikh, shcho sidyat' po namyetakh i mayut' chyeryedu. a imyennya brata iogo yuval, vin buv bat'kom usim, khto dyerzhit' u rukakh gusla i sopilku. a tsilla takozh porodila tuvalkaina, shcho kuvav vsilyaku mid' ta zalizo. a syestra tuvalkainova noyema. i promoviv lamyekh do zhinok svoikh: ado i tsillo, poslukhaitye vi mogo golosu, zhoni lamyekhoi, pochuitye vi slova mogo!

bo yakbi ya muzha zabiv za urazu svoyu, a ditinu za ranu svoyu, i yak budyє usyemyero pimshchyeni kain, to lamyekh u simdyesyatyero i syemyero! i piznav adam shchye svoyu zhinku, i sina vona porodila. i nazvala imyennya iomu: sif, bo bog dav myeni inshye nasinnya za avyelya, shcho zabiv iogo kain. a sifovi tyezh narodivsyа buv sin, i vin nazvav imyennya iomu: yenosha. todi zachali buli prizivati imyennya gospodne.

5

otsye kniga nashchadkiv adamovikh. togo dnya, yak stvoriv bog lyudinu, vin ii vchiniv na podobu bozhu. cholovikom i zhinkoyu vin ikh stvoriv, i poblagosloviv ikh. i togo dnya, yak buli voni stvoryeni, nazvav vin ikhne imyennya: lyudina. i zhiv adam sto lit i tridtsyat', ta i sina porodiv za podoboyu svoeyu ta za obrazom svoim, i nazvav im'ya iomu: sif. i bulo adamovikh dniv po tomu, yak vin sifa porodiv, visim sotyen' lit. i porodiv vin siniv i dochok. a vsikh adamovikh dniv bulo, yaki zhiv, dyev'yat' sotyen' lit i tridtsyat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv sif sto lit i p'yat' lit, ta i porodiv vin yenosha. i zhiv sif po tomu, yak yenosha porodiv, visim sotyen' lit i sim lit. i porodiv vin siniv i dochok. a buli vsi dni sifovi dyev'yat' sotyen' lit i dvanadtsyat' lit. i zhiv yenosha dyev'yatdyesyat lit, ta i porodiv vin kye-nana. i zhiv yenosha po tomu, yak kyanana porodiv, visim sotyen' lit i p'yatnadtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi yenoshyevi dni dyev'yat' sotyen' lit i p'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv kyanan simdyesyat lit, ta i porodiv vin magalal'ila. i zhiv kyanan po tomu, yak porodiv magalal'ila, visim sotyen' lit i sorok lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh kyananovikh dniv bulo dyev'yat' sotyen' lit i dyev'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv magalal'il shistdyesyat lit i p'yat' lit, ta i porodiv vin yaryeda. i zhiv magalal'il po tomu, yak yaryeda porodiv, visim sotyen' lit i tridtsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi dni magalal'ilovi visim sotyen' lit i dyev'yatdyesyat i p'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv yaryed sto lit i shistdyesyat i dva roki, ta i porodiv vin yenokha. i zhiv yaryed po tomu, yak porodiv vin yenokha, visim sotyen' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a buli vsi yaryedovi dni dyev'yat' sotyen' lit i shistdyesyat i dva roki. ta i pomyer vin. i zhiv yenokha shistdyesyat i p'yat' lit, ta i porodiv myetushalakha. i khodiv yenokh z bogom po tomu, yak porodiv vin myetushalakha, tri sotni lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh yenokhovikh dniv bulo tri sotni lit i shistdyesyat i p'yat' lit. i khodiv iz bogom yenokh, i nye stalo iogo, bo zabrav iogo bog. i zhiv myetushalakh sto lit i simdyesyat i sim lit, ta i lamyekha porodiv. i zhiv myetushalakh po tomu, yak porodiv vin lamyekha, sim sotyen' lit i visimdyesyat i dva roki. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh myetushalakhovikh dniv bulo dyev'yat' sotyen' lit i shistdyesyat i dyev'yat' lit. ta i pomyer vin. i zhiv lamyekh sto lit i visimdyesyat i dva roki, ta i sina porodiv, im'ya iomu nazvav: noi, govoryachi: tsyei nas potishit' u nashikh dilakh ta v trudi ruk nashikh kolo zyeмли, shcho gospod' ii viklyav. i zhiv lamyekh po tomu, yak noya porodiv, p'yat' sotyen' lit

i dyev'yatdyesyat i p'yat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a vsikh lamyekhovikh dniv bulo sim sotyen' lit i simdyesyat i sim lit. ta i pomyer vin. i buv noi viku p'yat' sotyen' lit, ta i porodiv noi sima, khama ta yafyeta.

6

i stalosya, shcho rozpochala lyudina rozmnozhu-vatis' na povyerkhni zyeмли, i im narodilisya dochki. i pobachili bozhi sini lyuds'kikh dochok, shcho vrodlivi voni, i vzyali sobi zhinok iz usikh, yakikh vi-brali. i promoviv gospod': nye budyє mii dukh py-eryemagatisya v lyudini naviki, bo bludit' vona. vona tilo, i dni ii budut' sto i dvadtsyat' lit. za tikh dniv na zyeмли buli vyelyetni, a takozh po tomu, yak stali prikhoditi bozhi sini do lyuds'kikh dochok. i voni im narodzhuvali, to buli silachi, shcho slavni vid viku. i bachiv gospod', shcho vyelikye rozbyeshchyennya lyudini na zyeмли, i vvyes' nakhil dumki syertsya ii til'ki zlo povsyakdyenno. i pozhalkuvav buv gospod', shcho lyudinu stvoriv na zyeмли. i zasmutivsyа vin u syertsii svoim. i promoviv gospod': zitru ya lyud-inu, yaku ya stvoriv, z povyerkhni zyeмли, vid lyudini azh do skotini, azh do plazuniv, i azh do ptastva nye-byesnogo. bo zhalkuyu, shcho ikh ya vchiniv. alye noi znaishov milist' u gospodnikh ochakh. tsye os' opo-vist' pro noya. noi buv cholovik pravyyednii i nyevin-nii u svoikh pokolinnakh. noi z bogom khodiv. i noi porodiv tr'okh siniv: sima, khama i yafyeta. i zip-sulas' zyeמlyа pyeryed bozhim litsyem, i napovnilas' zyeמlyа nasil'stvom. i bachiv bog zyeמlyu, i os' zip-sulas' vona, kozhnye bo tilo zipsulo dorogu svoyu na zyeמli. i promoviv gospod' do noya: priishov kinyets' kozhnomu tilu pyeryed litsyem moim, bo napovnilas' zyeמlyа nasil'stvom vid nikh. i os' ya vinishchu ikh iz zyeמli. zrobi sobi kovchyeга z dyeryeva gofyer. z py-eryegorodkami zrobish kovchyeга, i smoloyu osmol-ish iogo izsyeryedini ta iznadvoru. i otak iogo zro-bish: tri sotni liktiv dovzhina kovchyeга, p'yatdyesyat liktiv shirina iomu, a tridtsyat' liktiv visochina iomu. otvir uchinish v kovchyezi, i zvuzish na likot' iogo vid gori, a vkhid do kovchyeга vlashtuesh na botsi iogo. zrobish iogo na povyerkhi dolishni, drugo-ryadni i tryet'oryadni. a ya os' navyedu potop, vodu na zyeמlyu, shchob z-pid nyeba vinishchiti kozhnye tilo, shcho v n'omu dukh zhittya. pomryє vsye, shcho na zyeמli! i skladu ya zapovita svoiogo z to-boyu, i vvidyesh do kovchyeга ti, i sini tvoi, i zhinka tvoya, i zhinki tvoikh siniv iz toboyu. i vprowadish do kovchyeга po dvoє z us'ogo, z us'ogo zhivogo, iz kozhnogo tila, shchob ikh zakhovati zhivimi z to-boyu. voni budut' samyets' i samitsya. iz ptastva za rodом iogo, i z khudobi za rodом ii, i z usikh plazuniv na zyeמli za rodом ikh, po dvoє z us'ogo uviiud't do tyebye, shchob ikh zbyeryegti zhivimi. a ti naby-eri sobi z kozhnoi izhi, shcho vona na spozhivannya, i budyє dlya tyebye i dlya nikh na pozhivu. i zrobiv noi usye, yak zvyyeliv iomu bog, tak zrobiv vin.

i skazav gospod' noevi: uviidi ti i uveye' dim tvii do kovchyeu, bo ya bachiv tyebye pravyyednim pyeryed litysem svoim v otsim rodi. iz usyakoï chistoi khudobi viz'myesh sobi po syemyero, samtsya ta samitsyu ii, a z khudobi nyechistoi dvoe: samtsya ta samitsyu ii. takozh iz ptastva nyebyesnogo po syemyero, samtsya ta samitsyu, shchob nasinnya skhovati zhivim na povyerkhni vsiei zyeмли. os' bo po syemi dnyakh ya litimu na zyeמlyu doshch sorok dyen' i sorok nochyei, i vsyaku istotu, yaku ya vchiniv, zitru z-nad povyerkhni zyeמlyi! i zrobiv noi usye, yak zvyeliv buv gospod'. a noi buv viku shostisot lit, i stavsa potop, voda na zyeמlyi. i vviishov noi, i sini iogo, i zhinka iogo, i nyevistki iogo z nim do kovchyeu pyeryed vodoyu potopu. iz chistoi khudobi ta z khudobi, shcho nyechista vona, i z ptastva, i vs'ogo, shcho plazue na zyeמlyi, po dvoe vviishli do noya do kovchyeu, samyets' i samitsya, yak bog noevi buv izvyeliv. i stalosya po syemi dnyakh, i vodi potopu linuli na zyeמlyu. roku shostoi sotni lit zhittya noevogo, misyatsya drugogo, simnadsyatogo dnya misyatsya, ts'ogo dnya vidkrilisya vsi dzhyeryela vyelikoi byezodni, i rozchinelisya nyebyesni roztvori. i buv doshch na zyeמlyi sorok dyen' i sorok nochyei. togo samey dnya do kovchyeu vviishov noi, i sim, i kham ta yafyet, sini noevi, i zhinka noeva, i tri nyevistki iogo z nimi, voni ta vsyaka zvirina za rodomy, i vsyaka khudoba za rodomy, i vsyake plazuyuchy, shcho plazue po zyeמlyi, za rodomy iogo, i vsyake ptastvo za rodomy iogo, usyaka ptashka krilata. i vviishli do noya, do kovchyeu po dvoe iz kozhnogo tila, shcho v nim dukh zhittya. a tye, shcho vviishlo, samyets' i samitsya z kozhnogo tila vviishli, yak zvyeliv iomu bog. i zamknuv gospod' za nim kovchyeu. i buv potop sorok dyen' na zyeמlyi, i zbil'shilas' voda, i ponyesla kovchyeu. i vin visoko stav nad zyeמlyeyu. i pribula voda, i sil'no zbil'shilas' vona na zyeמlyi, i plivav kovchyeu na povyerkhni vodi. i duzhye-duzhye voda na zyeמlyi pribula, i pokrilis' usi gori visoki, shcho pid nyebom usim. na p'yatnadsyat' liktiv ugoru voda pribula, i pokrilisya gori. i vimyerlo vsyake tilo, shcho rukhaet'sya na zyeמlyi: syeryed ptastva, i syeryed skotini, i syeryed zvirini, i syeryed usikh plazuniv, shcho plazuyut' po zyeמlyi, i kozhna lyudina. usye, shcho v nizdryakh iogo dukh zhittya, z us'ogo, shcho na sukhodoli vimyerlo bulo. i vinishchiv bog usyaku istotu na povyerkhni zyeמlyi, vid lyudini azh do skotini, azh do plazuna, i azh do ptastva nyebyesnogo, voni styerlis' z zyeמlyi. i zostavsya til'ki noi ta tye, shcho z nim u kovchyezi bulo. i pribuvala voda na zyeמlyi sto i p'yatdyesyat dyen'.

i zgdav bog pro noya, i pro kozhnu zvirinu ta pro vsyaku khudobu, shcho buli z nim u kovchyezi. i bog naviv vitra na zyeמlyu, i voda zaspokoilas'. i zakrilis' dzhyeryela byezodni ta nyebyesni roztvori, i doshch z nyeba spinivsya. i vyertalas' voda z-nad zyeמlyi, vyertalas' postiino. i stala voda spadati po

sta i p'yatidyesyati dnyakh. a s'omogo misyatsya, na simnadsyatii dyen' misyatsya kovchyeu spinivsya na gorakh ararats'kikh. i postiino voda spadala azh do dyesyatogo misyatsya. a pyershogo dnya dyesyatogo misyatsya zavidnilisya girs'ki vyershi. i stalosya po soroka dnyakh, noi vidchiniv vikno kovchyeu, shcho iogo vin zrobiv. i vislav vin kruka. i litav toi tudi ta nazad, azh poki nye visokhla voda z-nad zyeמlyi. i poslav vin vid syebye golubku, shchob pobachiti, ki nye spala voda z-nad zyeמlyi. ta nye znaisla ta golubka mistsya spochinku dlya stopi svoei nogi, i vyernulas' do n'ogo do kovchyeu, bo stoyala voda na povyerkhni vsiei zyeמlyi. i vistromiv ruku, i vzyav vin ii, ta i do syebye v kovchyeu upustiv ii. i vin zachyekav ischye drugikh sim dyen', i znovu z kovchyeu golubku poslav. i golubka vyernulas' do n'ogo vyechirn'ogo chasu, i os' u nyei v dzyubku list olivkovii zirvani. i dovidavsya noi, shcho spala voda z-nad zyeמlyi. i vin zachyekav ischye drugikh sim dyen', i golubku poslav. i vzhye bil'shye do n'ogo vona nye vyernulas'. i stalosya, roku shistsotogo i pyershogo, misyatsya pyershogo, pyershogo dnya misyatsya visokhla voda z-nad zyeמlyi. i noi znyav dacha kovchyeu i pobachiv: azh os' visokhla povyerkhnya zyeמlyi! a misyatsya drugogo, dvadtsyatogo i s'omogo dnya misyatsya visokhla zyeמlyu. i promoviv noevi gospod', kazhuchi: viidi z kovchyeu ti, a z tobouy zhinka tvoya, i sini tvoï, i nyevistki tvoï. kozhnu zvirinu, shcho z tobouy vona, vid kozhnogo tila z-posyeryed ptastva, i z-posyeryed skotini, i z-posyeryed usikh plazuniv, shcho plazuyut' po zyeמlyi, povivod' iz sobouy. i khai royat'sya voni na zyeמlyi, i nyekhai na zyeמlyi voni plodyat'sya ta rozmnozhuuyt'sya. i viishov noi, a z nim sini iogo, i zhinka iogo, i nyevistki iogo. kozhna zvirina, kozhyen plazun, usye ptastvo, usye, shcho rukhaet'sya na zyeמlyi, za rodami ikhnimi viishli z kovchyeu voni. i zbuduvav noi zhyertivnika gospodyevi. i vzyav vin iz kozhnoi chistoi khudobi i z kozhnogo chistogo ptastva, i prinis na zhyertivniku tsilopalyennya. i pochuv gospod' pakhoshchi lyubi, i v syertsii svoemu promoviv: ya vzhye bil'shye nye budu zyeמlyi proklinati za lyudinu, bo nakhil lyuds'kogo syertsya likhii vid viku iogo molodogo. i vzhye bil'shye nye vbitim vs'ogo zhivogo, yak to ya vchiniv buv. nadali, po vsi dni zyeמlyi, sivba ta zhniava, i kholodnyecha ta spyeka, i lito i zima, i dyen' ta nich nye pripinyat'sya!

i poblagosloviv bog noya i siniv iogo, ta i promoviv: plodit'sya i rozmnozhuityesya, ta napovnyuitye zyeמlyu! i lyak pyeryed vami, i strakh pyeryed vami budye mizh usieyu zvirinoyu zyeמlyi, i mizh usim ptastvom nyebyesnim, mizh usim, chim roit'sya zyeמlyu, i mizh usima ribami morya. u vashi ruki viddani voni. usye, shcho plazue, shcho zhivye vono, budye vam na izhu. yak zyeמlyenu yarinu ya vid-dav vam usye. til'ki m'yasa z dusheyeyu dnya, tsyebto z krov'yu iogo, nye budyetye v spozhivati. a til'ki ya budu zhadati vashu krov iz dush vashikh, z ruki kozhnoi zvirini budu zhadati ii, i z ruki cholovika, z ruki kozhnogo brata iogo ya budu zhadati dushu

lyuds'ku. khto ville krov lyuds'ku z lyudini, to villyata budye iogo krov, bo vin uchiniv lyudinu za obrazom bozhim. vi zh plodit'sya i rozmnozhuitiesya, roit'sya na zyeimli ta rozmnozhuitiesya na nii! i skazav bog do noya ta do siniv iogo z nim, kazhuchi: a ya, os' svogo zapovita ukladayu ya z vami ta z vashim potomstvom po vas. i z kozhnouy zhivoyu dushyeyu, shcho z vami: syeryed ptastva, syeryed khudobi, i syeryed usiei zyeemnoi zvirini z vami, vid usikh, shcho vikhodyat' z kovchyegu, do vsiei zyeemnoi zvirini. i ya ukladu zapovita svogo z vami, i zhodnye tilo nye budye vzhye znishchyenye vodoyu potopu, i bil'sh nye budye potopu, shchob zyeemlyu nishchiti. i bog promovlyav: otsye znak zapovitu, shcho dayu ya iogo pomizh mnoyu ta vami, i pomizh kozhnouy zhivoyu dushyeyu, shcho z vami, na vichni pokolin-nya: ya vyesyelku svoyu dav u khmari, i stanye vona za znaka zapovitu mizh mnoyu ta mizh zyeemlyeyu. i stanyet'sya, koli nad zyeemlyeyu ya khmaru zakhmaryu, to budy vidnitisya v khmari vyesyelka. i zgaydu pro svogo zapovita, shcho mizh mnoyu i mizh vami, i mizh kozhnouy zhivoyu dushyeyu v kozhnomu tili. i bil'sh nye budy voda dlya potopu, shchob vigublyati kozhnye tilo. i budy vyesyelka u khmari, i pobachu ii, shchob pam'yatati pro vichni zapovit mizh bogom i mizh kozhnouy zhivoyu dushyeyu v kozhnomu tili, shcho vono na zyeimli. i skazav bog do noya: tsye znak zapovitu, shcho ya vs-tanoviv pomizh mnoyu i pomizh kozhnim tilom, shcho vono na zyeimli. i buli sini noevi, shcho viishli z kovchyegu: sim, i kham, i yafyet. a kham vin buv bat'ko khanaaniv. otsi troe buli sini noevi, i vid nikh zalyudnilasya vsya zyeemlya. i zachav buv noi, muzh zyeimli, saditi vinograd. i piv vin vino ta i upivsyu, i obnazhivsyu v syeryedini svogo namyetu. i pobachiv kham, bat'ko khanaaniv, nagotu bat'ka svogo, ta i rozkazav obom brattaym svoim nadvori. uzyali toti sim ta yafyet odyezhinu, i pokali obidva na plyechi svoi, i pozadkuvali, ta i prikrili nagotu bat'ka svogo. voni vidvyernuli dozadu oblichchya svoi, i nye bachili nagoti bat'ka svogo. a noi vitvyeryezivsyu vid svogo vina, i dovidavsyu, shcho iomu buv uchiniv iogo sin naimolodshii. i skazav vin: proklyatii bud' khanaan, vin budye rabom rabiv svoim brattaym! i skazav vin: blagoslovyennii gospod', simiv bog, i khai khanaan rabom budye iomu! nyekhai bog rozpros-torit' yafyeta, i nyekhai probuvae v namyetakh vin simovikh, i nyekhai khanaan rabom budye iomu! a noi zhiv po potopi trista lit i p'yatdyesyat lit. a vsikh noevikh dniv bulo dyev'yatsot lit i p'yatdyesyat lit. ta i pomyer.

10

otsye nashchadki siniv noevikh: sima, khamu ta yafyeta. a im narodilis' sini po potopi: sini yafyetovi: gomyer, i magog, i madaai, i yavan, i tuval, i myeshyekh, i tiras. a sini gomyerovi: ashkyenaz, i rifat, i togarma. a sini yavana: yelisha, i tarshish, i kitti, i dodani. vid nikh vidillilasya ostrovi narodiv u ikhnikh krayakh, kozhnii za movoyu svoeyu, za svoimi rodami, u narodakh svoikh. a sini khamovi: kush, i mitsraim, i fut, i khanaan. a sini kushovi:

syeva, i khavila, i savta, i raama, i savtyekha. a sini raami: shveya ta dyedan. kush zhye porodiv nim-roda, vin rozpochav na zyeimli vyelyetniv. vin buv duzhii mislivyets' pyeryed gospodnim litsyem. tomu to gorovit'sya: yak nimrod, duzhii mislivyets' pyeryed gospodnim litsyem. a pochatkom tsarstva iogo buli: vavilon, i yeryekh, i akkad, i kalnye z zyeimli shinarye. z togo krayu viishov ashshur, ta i zbudu-vav ninyeviyu, i ryekhovot-ir, i kalakh, i ryesyen pomizh ninyeviyu ta pomizh kalakhom, vin otye misto vyelikye. a mitsraim porodiv ludiv, i anamiv, i lyegaviv, i naftukhiv, i patrusiv, i kaslukhiv, shcho zvidsi pishli filistimlyani, i kaftoriv. a khanaan porodiv sidona, svogo pyervoridnogo, ta khyeta, i yevusyeyanina, i amoryeyanina, i girgashyeyanina, i khivvyeyanina, i arkyyeyanina, i sinyeyanina, i ar-vadyeyanina, i tsyemaryeyanina, i khamatyyeyanina. a potim rozporoshilasya rodi khanaaneyanina. i bula granitsya khanaaneyanina vid sidonu v napryami azh do gyeraru, azh do gazi, u napryami azh do sodomu, i do gomori, i do admi, i do tseyvoimu, azh do lashu. otsye sini khamovi, za ikhnimi rodami, za movami ikhnimi, u ikhnikh krainakh, u ikhnikh nar-odakh. a simovi tyezh narodilis' iomu, vin bat'ko vsikh siniv yevyeroikh, brat starshii yafyativ. sini simovi: yelam, i ashshur, i arpakhshad, i lud, i aram. a aramovi sini: uts, i khul, i getyer, i mash. a arpakhshad porodiv shyelakha, a shyelakh poro-div yevyera. a yevyerovi narodilosya dvoe siniv: im'ya pyershomu pyelyeg, bo za dniv iogo podililas' zyeemlya, a imyennya iogo brata ioktan. a ioktan porodiv almodada, i shyelyefa, i khasar-mavyeta, i erakha, i gadorama, i uzala, i diklu, i uvala, i avi-maila, i shyevu, i ofira, i khavilu, i iovava. usi voni sini ioktanovi. a osyelya ikhnya bula vid myeshi v napryami azh do syefaru, gori skhidn'oi. otsye sini simovi, za ikhnimi rodami, za movami ikhnimi, u ikhnikh krainakh, u ikhnikh narodakh. otsye rodi siniv noevikh, za nashchadkami ikhnimi, u ikhnikh narodakh. i narodi vid nikh podililis' na zyeimli po potopi.

11

i bula vsya zyeemlya odna mova ta slova odni. i stalos', yak rushali zo skhodu voni, to v shinarye'komu krai rivninu znaishli, i osyellilasya tam. i skazali voni odin odnomu: anu, narobimo tsyegli, i dobre i vi vipal-imo! i stalasya tsyegla dlya nikh zamist' kamyenya, a smola zyeemlyana bula im za vapno. i skazali voni: tozh misto zbuduimo sobi, ta bashtu, a vyershina ii azh do nyeba. i vchinimo dlya syebye imyennya, shchob mi nye rozporoshilasya po povyerkhni vsiei zyeemli. i ziishov gospod', shchob pobachiti misto ta bashtu, shcho lyuds'ki sini buduvali ii. i pro-moviv gospod': odin tsye narod, i mova odna dlya vsikh nikh, a tsye os' pochatok ikh pratsi. nye budye tyepyer nichogo dlya nikh nyemozhlivogo, shcho voni zamishlyali chiniti. tozh ziidimo, i znishaimo tam ikhni movi, shchob nye rozumili voni movi odin odnogo. i rozporoshiv ikh zvidti gospod' po povyerkhni vsiei zyeemli, i voni pyeryestali buduvali tye misto. i tomu to nazvano imyennya iomu: vav-

ilon, bo tam pomishav gospod' movu vsiei zyeimli. i rozporoshiv ikh zvidti gospod' po poverkhnii vsiei zyeimli. otsye nashchadki simovi: sim buv viku sta lit, ta i porodiv arpakhshada, dva roki po potopi. i zhiv sim po tomu, yak porodiv arpakhshada, p'yat' sotyen' lit. i porodiv vin siniv i dochok. a arpakhshad zhiv tridsyat' i p'yat' lit, ta i porodiv vin shyelakha. i zhiv arpakhshad po tomu, yak porodiv vin shyelakha, chotiri sotni lit ta tri roki. i porodiv vin siniv ta dochok. shyelakh zhye zhiv tridsyat' lit, ta i porodiv vin yevyera. i zhiv shyelakh po tomu, yak porodiv vin yevyera, chotiri sotni lit i tri roki. i porodiv vin siniv ta dochok. yevyer zhye zhiv tridsyat' lit i chotiri, ta i porodiv vin pyelyega. i zhiv yevyer po tomu, yak porodiv vin pyelyega, chotiri sotni lit i tridsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. pyelyeg zhye zhiv tridsyat' lit, ta i porodiv ryeu. i zhiv pyelyeg po tomu, yak porodiv ryeu, dvi sotni lit i dyev'yat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a ryeu zhiv tridsyat' i dva roki, ta i porodiv syeruga. i zhiv ryeu po tomu, yak porodiv syeruga, dvi sotni lit i sim lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a syerug zhiv tridsyat' lit, ta i porodiv nakhora. i zhiv syerug po tomu, yak porodiv nakhora, dvi sotni lit. i porodiv vin siniv ta dochok. a nakhor zhiv dvadtsyat' lit i dyev'yat', ta i porodiv vin tyerakha. i zhiv nakhor po tomu, yak porodiv vin tyerakha, sotnyu lit i dyev'yatnadsyat' lit. i porodiv vin siniv ta dochok. tyerakh zhye zhiv simdyesyat lit, ta i porodiv avrama, i nakhora, i garana. a otsye nashchadki tyerakhovi: tyerakh porodiv avrama, i nakhora, i garana. a garan porodiv lota. garan zhye pomyer za zhittya svogo bat'ka, u krai svogo narodzhyennya, v uri khaldyeis'komu. i pobrali avram ta nakhor dlya syebye zhinok. im'ya avramovii zhintsi sara, a imyennya nakhorovii zhintsi milka, dochka garana, milchinogo bat'ka i bat'ka iski. a sara nyeplidna bula, nye mala nashchadka vona. i vzyav tyerakh avrama, sina svogo, i lota, sina garanovogo, sina svogo sina, i saru, nyevistku svoyu, zhinku avrama, svogo sina, ta i viishov z nimi z uru khaldyeis'kogo, shchob piti do krayu khanaans'kogo. i priishli voni azh do kharanu, ta i tam osyeliлися. i bulo dniv tyerakhovikh dvi sotni lit ta p'yat' lit. i tyerakh pomyer u kharani.

12

i promoviv gospod' do avrama: viidi zo svoei zyeimli, i vid rodini svoei, i z domu bat'ka svogo do krayu, yakii ya tobi pokazhu. i narodom vyelikim tyebye ya vchinyu, i poblagoslovlyu ya tyebye, i zvyelichu imyennya tvoe, i budyesh ti blagoslovnyennam. i poblagoslovlyu, khto tyebye blagoslovit', khto zh tyebye proklinae, togo proklyanu. i blagoslovlyat'sya v tobi vsi plyemyena zyeimli! i vidpravivs' avram, yak skazav buv do n'ogo gospod', iz nim pishov lot. avram zhye mav viku simdyesyat lit i p'yat' lit, yak vikhodiv z kharanu. i avram uz'yav saru, svoyu zhinku, ta lota, sina brata svogo, i vvyes' maetok, yakii nabuli, i lyudyei, shcho ikh nabuli u kharani, ta i viishli, shchob piti do krayu khanaans'kogo. i do krayu khanaans'kogo voni pribuli. i proishov avram po krayu azh do mistsya sikh'yemu, azh do duba mamrye. a khanaanyeyanin todi prozhivav u tsim krai. i

gospod' yavivsya avramu i skazav: ya dam otsyei krai potomstvu tvoemu. i vin zbuduvav tam zhyertivnika gospodyevi, shcho yavivsya iomu. a zvidti vin rushiv na goru vid skhodu vid byet-yelu, i namyeta svogo rozip'yav, byet-yel vid zakhodu, a gai vid skhodu. i vin zbuduvav tam gospodu zhyertivnika, i priklikav gospodne imyennya. i podavavsya avram usye dali na pivdyen'. i stavsya buv golod u krai. i ziishov avram do egiptu, shchob tam pyeryebuti, bo golod u krai tyazhkii stav. i stalosya, yak vin bliz'ko priishov do egiptu, to skazav buv do zhinki svoei sari: otolz to ya znayu, shcho ti zhinka vrodлива z oblichchya. i stanyet'sya, yak pobachat' tyebye egiptyani i skazhut': tsye zhinka iogo, to voni myenye vb'yut', a tyebye pozostavlyat' zhivoyu. skazhi zh, shcho syestra moya ti, shchob dobrye bulo chyeryez tyebye myeni, i shchob ya pozostavsya zhivii chyeryez tyebye. i stalos', yak priishov buv avram do egiptu, to egiptyani pobachili zhinku, shcho duzhye vrodлива vona. i pobachili ii vye'l'mozhi faraonovi, i khvalili ii pyeryed faraonom. i vzyata bula ta zhinka do domu faraonovogo. i vin dlya avrama dobro vchyniv chyeryez nyei. i odyerzhav vin dribnu ta vyeliku khudobu, i osli, i rabi, i nyevil'nitsi, i oslitsi, vyerbyludi. i vdariv gospod' faraona ta dim iogo vyelikimi porazami chyeryez saru, avramovu zhinku. i priklikav faraon avrama i skazav: shcho zh to myeni ti vchyniv? chomu nye skazav myeni, shcho vona tvoya zhinka? dlya chogo skazav ti: vona moya syestra? i ya sobi vzyav buv za zhinku ii. a tyepper os' zhinka tvoya, viz'mi ta i idil' i faraon nakazav lyudyam pro n'ogo. i vislali iogo, i zhinku iogo, i vsye, shcho v n'ogo bulo.

13

i pidnyavsya avram iz egiptu, sam, i zhinka iogo, i vsye, shcho v n'ogo bulo, i lot razom iz nim, do nyegyevu. a avram buv vye'l'mi bagatii na khudobu, na sriblo i na zoloto. i pishov vin v mandrivki svoi vid nyegyevu azh do byet-yelu, azh do mistsya, dye napochatku namyet iogo buv pomizh byet-yelom i pomizh gaem, do mistsya zhyertivnika, shcho iogo vin зробив tam napochatku. i avram tam priklikav gospodne imyennya. tak samo i u lota, shcho z avramom khodiv, dribna ta vyelikа khudoba bula ta namyeti. i nye vmishchala ikh ta zye'mlya, shchob im razom probuvati, bo vyelikii buv ikhnii maetok, i nye mogli voni razom probuvati. i stalosya svarka pomizh pastukhami khudobi avramovoi ta pomizh pastukhami khudobi lotovoi. a khanaanyeyanin ta pyerizzyeyanin sidili todi v krayu. i promoviv do lota avram: nyekhai svarki nye budye mizh mnoyu ta mizh tobouy, i pomizh pastukhami moimi ta pomizh pastukhami tvoimi, bo bliz'ka mi ridnya. khiba nye vvyes' krai pyeryed oblichchyam tvoim? viddilysya vid myenye! koli pidyesh livoruch, to ya pidu pravoruch, a kali ti pravoruch, to pidu ja livoruch. i zviv lot svoi ochi, i pobachiv usyu okolitsyu iordans'ku, shcho navodnyena vsya vona azh do tsoaru, pyeryed tim, yak sodom ta gomoru buv znishchiv gospod', yak gospodnii, sadok, yak egipyets'kii krai! i lot vibrav sobi vsyu okolitsyu iordans'ku. i lot rushiv na skhid, i voni rozluchilysya odin vid odnogo. avram osyeli-

sysa v zyeimli khanaans'kii, a lot osyelivsysa v rivninnikh mistakh okolitsi, i namyetuvav azh do sodomu. a lyudi sodoms'ki buli duzhye zli ta yakishni pyeryed gospodom. i promoviv gospod' do avrama, koli lot rozluchivsysa iz nim: zvyedi ochi svoi, ta poglyan' iz mistysa, dye ti, na pivnich, i na pivdyen', i na skhid, i na zakhid, bo vsyu tsyu zyeimlyu, yaku bachish, ya ii dam naviki tobi ta potomstvu tvoemu. i vchinyu ya potomstvo tvoe, yak toi porokh zyeimli, tak, shcho koli khto potrapit' zlichiti porokh zyeimni, to tyezh i potomstvo tvoe pyeryelichyene budyne. us-tan', proidis' po krayu vzdovzh iogo ta vshirshki iogo, bo tobi iogo dam! i avram stav namyetuvati, i pribuv, i osiv mizh dubami mamrye, shcho v khyevroni voni. i vin zbuduvav tam zhyertivnika gospodyevi.

14

i stalos' za dniv amrafyela, tsarya shynyearu, ariokha, tsarya yellarasu, kyedor-laomyera, tsarya yelamu, i tidala, tsarya goimu, voni vchinili viinu z byer-aem, tsaryem sodomu, i z birshaem, tsaryem gomori, z shin'avom, tsaryem admi, i shyemyevyerom, tsaryem tsyevoimu, i z tsaryem byelayu, shcho tsoar tyepper. usi tsi zibralis' buli do dolini siddim, vona tyepper morye solonye. dvanadtsyat' lit sluzhili voni kyedor-laomyerovi, a roku trinadtsyatogo povstali. a roku chotirnadtsyatogo pribuv kyedor-laomyer ta tsari, shcho buli z nim, i pobili ryef-afav v ashtyerot-karnaime, i zuziv u gami, i yemiv u shayve-kir'yataime, i khoranina v gorakh syeiru azh do yel-paranu, shcho vin pri pustini. i vyernulis' voni, i pribuli do yen-mishpatu, vono tyepper kadyesh, i zvoyuvali vsyu zyeimlyu amalika, a takozh amoryeya, shcho sidiv u khatstson-tamari. i viishov tsar sodomu, i tsar gomori, i tsar admi, i tsar tsyevoimu, i tsar byelayu, tyepper vin tsoar, i vishikuvalysa z nimi na bii u dolini siddim, iz kyedor-laomyerom, tsaryem yelamu, i tidalom, tsaryem goimu, i amrafyelom, tsaryem shynyearu, i ariokhom, tsaryem yellarasu, chotiri tsari proti p'yat'okh. a dolina siddim bula povna smolyanikh yam; i vtyekli tsar sodomu i tsar gomori, ta i popadali tudi, a pozostali povtikali na goru. i zlyali voni vvyes' maetok sodomu i gomori, i vsyu ikhnyu pozhivu, i pishli. i zlyali voni lota, sina brata avramovogo, bo probuvav u sodomi, i dobro iogo ta i pishli. i priishov buv nyedobitok, ta i rozpoviv evryeyu avramovi, a vin zhye kholivogo i rozbroiv svoikh vpravnikh slug, shcho v domi iogo narodilis', tri sotni i visimnadtsyat', i pognavysa do danu. i vin podilivsysa na gurti vnochi, vin ta rabi iogo, i rozviv ikh, i gnavsysa za nimi azh do khovi, shcho livoruzh damasku. i vyernuv vin usye dobro, a takozh lota, nyebozha svogo, i dobro iogo povyernuv, a takozh zhinok ta lyudyei. todi tsar sodomu viishov nazustrich iomu, yak vin pover-tavsysa, rozbiivshi kyedor-laomyera ta tsariv, shcho buli z nim, do dolini shayve, vona tyepper dolina tsars'ka. a myelkhisyedek, tsar salimu, vinis khlib ta vino. a vin buv svyashcheynik boga vsyevishn'ogo. i

poblagosloviv vin iogo ta i promoviv: blagoslovyen-nii avram vid boga vsyevishn'ogo, shcho stvoriv nyebo i zyeimlyu. i blagoslovyennii bog vsyevishnii, shcho vidav u ruki tvoi vorogiv tvoikh. i avram dav iomu dyesyatinu zo vs'ogo. i skazav tsar sodoms'kii avramovi: dai myeni lyudyei, a maetok viz'mi sobi. avram zhye skazav tsaryevi sodoms'komu: ya zviv svoyu ruku do gospoda, boga vsyevishn'ogo, tvort-sya nyeba i zyeimli, shcho vid nitki azh do ryem-intsya sandaliv ya nye viz'mu z togo vs'ogo, shcho tvoe, shchob ti nye skazav: zbagativ ya avrama. ya nye khochu nichogo, dasi til'ki tye, shcho slugi poili, ta chastinu lyudyam, shcho zo mnoyu khodili: anyer, yeshkol i mamrye, chastinu svoyu voni viz'mut'.

15

po tsikh-o podiyakh bulo slovo gospodne avramovi v vidinni takye: nye biisya, avramye, ya tobi shchit, nagoroda tvoya vye'l'mi vyelika. a avram vidizvavsysa: gospodi, gospodi, shcho dasi ti myeni, koli ya byezdit-nii khodzhu, a kyerrivnik mogo gospodarstva vin yeli-yezyer iz damasku. i skazav avram: otozh, ti nye dav nashchadka myeni, i oto mii kyerrivnik spadkoemyts' myeni. i os' slovo gospodne do n'ogo takye: vin nye budye spadkoemyts' tobi, alye toi, khto vi-ide z tvoioho nutra, vin budye spadkoemyts' tobi. i gospod' iogo viviv nadvir ta i skazav: podivysya na nyebo, ta zori zlich, koli til'ki potrapish ti ikh polichiti. i do n'ogo prorik: takim budye potomstvo tvoe! i vviruvav avram gospodyevi, a vin zalichiv iomu tye v pravvednist'. i promoviv do n'ogo: ya gospod', shcho viviv tyebye z uru khaldyeis'kogo, shchob dati tobi zyeimlyu otsyu, shchob stav ti spadkoemyts' ii. i promoviv avram: gospodi, gospodi, z chogo ya dovidayusya, shcho budu spadkoemyts' ii? vin zhye promoviv do n'ogo: viz'mi trilitne tyela, i trilitnyu kozu, i trilitn'ogo barana, i gorlitsyu, i ptashyeny golubinye. i vzyav vin dlya n'ogo vsye tye, i rozsik iogo popolovini, i dav kozhnu chastinu iogo vidpovidno do drugoi, alye ptastva nye rozsik. i zli-talosya khizhye ptastvo na trupy, ta avram vidganyav iogo. koli zh sontsye skhilyalos' na zakhid, to spav son na avrama. i os' spadae na n'ogo zhakh tyemni, vyelikii. i promoviv gospod' do avrama: dobre znai, shcho potomstvo tvoe budye prikhod'kom v zyeimli nye svoii. i budut' sluzhiti voni, i budut' ikh mu-chiti chotiri sotni lit. alye narod, yakomu sluzhiti voni budut', ya zasudzhu; ta voni potim viidut' z vye-likim maetkom. a ti do svoei ridni priidyesh u miri, u starosti dobro pokhovanii budyesh. a pokolin-nya chyetyvtyetye povyernet'sya syudi, bo dosi nye povnni schyey grikh amoryeyanina. i stalos', koli za-ishlo sontsye i bula tyemryava, to os' poyavilas' mov dimuyucha pich, ta smoloskip ognyanii pyeryeishov pomizh timi kuskami zhyertvi. i togo dnya sklav gospod' zapovita z avramom, govoryachi: potomstvu tvoemu ya dav otsyu zyeimlyu vid richki egiptu azh do richki vyelikoi, do richki yefrata: khyenyezanina, i kyenizyezanina, i kadmonyezanina, i khittyezanina, i pyerizzezanina, i ryefayeyanina, i amoryeyanina, i khanaaneyanina, i girgashyezanina, i yevusyeyan-ina.

a sara, avramova zhinka, nye rodila iomu. i v nyei bula egiptyanka nyevil'nitsya, a imyennya ii agar. i skazala sara avramovi: os' gospod' zatrimav myenye vid porodu. priidi zh do moei nyevil'nitsi, mozhye vid nyei odyerzhu ya sina. i poslukhavsya avram golosu sari. i vzyala sara, avramova zhinka, egiptyanku agar, svoyu nyevil'nitsyu, po dyesyati litakh pyeryebuvannya avramovogo v zyeimli khanaans'kii, i dala ii avramovi, cholovikovi svoemu, za zhinku. i vin uvi-ishov do agari, i vona zachala. yak vona zh pobachila, shcho zachala, to stala lyegkovazhiti gospodynuy svoyu. i skazala sara avramovi: moya krivda na tobi! ya dala bula svoyu nyevil'nitsyu do lonya tvogo, a yak vona pobachila, shcho zachala, to stala lyegkovazhiti myenye. nyekhai rozsudit' gospod' pomizh mnoyu ta pomizh toboyu! i promoviv avram do sari: tazh nyevil'nitsya tvoya v rutsi tvoii! zrobi ii tye, shcho vgodnye v ochakh tvoikh. i sara gnobila ii. i vtyekla agar vid oblichchya ii. i znaishov ii angol gospodnii bilya dzhyeryela vodi na pustini, bilya dzhyeryela na dorozhi do shur, i skazav: agaro, sarina nyevil'nitsye, zvidki zh to priishla ti, i kudi ti idyesh? ta vidkazala: ya vtikayu vid oblichchya sari, pani moei. a angol gospodnii promoviv do nyei: vyernisya do pani svoei, i tyerpi pid rukami iii! i angol gospodnii promoviv do nyei: sil'no rozmnozhu potomstvo tvoe, i chyeryez byezlich budye vono nyezlychennyie. i angol gospodnii do nyei skazav: os' ti zachala, i sina porodish, i nazvyesh im'ya iomu izmail, bo prislukhavs' gospod' do tvoei nyedoli. a vin budye yak dikii osyel mizh lyud'mi, ruka iogo na vsikh, a ruka vsikh na n'ogo. i budye vin zhiti pri vsikh svoikh bratt'yakh. i nazvala vona imyennya gospoda, shcho moviv do nyei: ti bog vidinnya! bo skazala vona: chi i tut ya divilas' na togo, khto bachit' myenye? tomu dzhyeryelo bulo nazvanye dzhyeryelo zhivogo, khto bachit' myenye, vono pomizh kadyeshyem ta pomizh baryedom. i vrodila agar avramovi sina, a avram nazvav im'ya svogo sina, shcho vrodila agar: izmail. a avram buv viku vos'midyasyati lit i shyesti lit, koli agar vrodila bula avramovi izmaila.

i buv avram viku dyev'yatidyasyati lit i dyev'yati lit, koli yavivsya gospod' avramovi ta i promoviv do n'ogo: ya bog vsyemogutnii! khodi pyeryed litysem moim, i bud' nyeporochnii! i dam ya svogo zapovita pomizh mnoyu ta pomizh toboyu, i duzhye-duzhye rozmnozhu tyebye. i vpav avram na oblichchya svoe, a bog do n'ogo promovlyav, govoryachi: ya, os' mii zapovit iz toboyu, i stanyesh ti bat'kom bagat'okh narodiv. i nye budye vzhye klikatis' im'ya tvoe: avram, alye budye im'ya tvoe: avraam, bo vchiniv ya tyebye bat'kom bagat'okh narodiv. i vchinyu ya tyebye duzhye-duzhye plidnim, i vchinyu, shchob viishli z tyebye narodi, i tsari z tyebye viidut'. i ya skladu zapovita svogo pomizh mnoyu ta pomizh toboyu, i pomizh tvoim potomstvom po tobi na ikhni pokolinnya na vichnii zapovit, shcho budu ya bogom dlya tyebye i dlya nashchadkiv tvoikh po tobi. i dam

ya tobi ta potomstvu tvoemu po tobi zyeimlyu skittannya tvogo, uyves' krai khanaans'kii, na vichnye volodinnya, i ya budu im bogom. i skazav avramovi bog: a ti zapovita mogo styeryegtimyesh, ti i potomstvo tvoe po tobi v ikhnikh pokolinnyakh. to mii zapovit, shcho iogo vi vikonuvat' budyetye, pomizh mnoyu i pomizh vami, i pomizh potomstvom tvoim po tobi: nyekhai kozhyen cholovichoi stati budye obrizanii u vas. i budyetye vi obrizani na tili krain'oi ploti vashoi, i stanye tsye znakom zapovitu pomizh mnoyu i pomizh vami. a kozhyen cholovichoi stati vos'midyennii u vas budye obrizanii u vsikh vashikh pokolinnyakh, yak narodzhenyii domu, tak i kuplyenii za sriblo z-pomizh chuzhoplyeminnikh, shcho vin nye z potomstva tvogo. shchodo obrizannya, nyekhai budye obrizanii urodzhenyii domu tvogo i kuplyenii za sriblo tvoe, i budye mii zapovit na vashim tili zapovitom vichnim. a nyeobrizanii cholovichoi stati, shcho nye budye obrizanii na tili svoei krain'oi ploti, to styata budye dusha ta z narodu svogo, vin zirvav zapovita mogo! i skazav avramovi bog: sara, zhinka tvoya, nyekhai svogo imyennya nye klichey vzhye: sara, bo im'ya ii: sarra. i poblagoslovlyu ya ii, i tyezh z nyei dam sina tobi. i poblagoslovlyu ya ii, i stanut'sya z nyei narodi, i tsari narodiv budut' iz nyei. i vpav avraam na oblichchya svoe, i zasmiyavsya. i podumav vin u syertsii svoimi: chi v stolitn'ogo budye narodzhenyii, i chi sarra v vitsi dyev'yatidyasyati lit urodit'? a do boga skazav avraam: khocha b izmail zhiv pyeryed litysem tvoim! bog zhye skazav: alye sarra, tvoya zhinka, sina porodit' tobi, a ti nazvyesh im'ya iomu isak. i svogo zapovita z nim ya skladu, shchob buv vichnii zapovit dlya nashchadkiv iogo po nim. a shchodo izmaila, ya poslukhav tyebye: os' ya poblagoslovlyu iogo, i vchinyu iogo plidnim, i duzhye-duzhye rozmnozhu iogo. vin porodit' dvanadtsyat' knyaziv, i vye-likim narodom uchinyu ya iogo. a svogo zapovita ya skladu z isakom, shcho iogo sarra vrodit' tobi na tsyei chas drugogo roku. i vin pyeryestav govoriti z nim. i bog voznisysya vid avraama. i vzyav avraam izmaila, sina svogo, i vsikh urodzhenyikh u domi iogo, i vsikh, khto kuplyenii za sriblo iogo, kozhnogo cholovichoi stati z-pomizh lyudyei avramovogo domu, i obrizav tilo krain'oi ploti ikh togo samogo dnya, yak bog govoriv z nim. a avraam buv viku dyev'yatidyasyati i dyev'yati lit, yak obrizano bulo tilo krain'oi ploti iogo. a izmail buv viku trinadtsyati lit, yak obrizano bulo tilo krain'oi ploti iogo. togo samogo dnya buv obrizanii avraam ta izmail, sin iogo. i vsi muzhi domu iogo, narodzhenyi domu i kuplyeni za sriblo z-pomizh chuzhoplyeminnikh, buli obrizani z nim.

i yavivsya do n'ogo gospod' mizh dubami mamrye, a vin sidiv pri vkhodi v namyet pid chas dyennoi spyeki. i vin izviv ochi svoi ta i pobachiv: os' tri muzhi stoyat' bilya n'ogo. i pobachiv, i vibig iz vkhodu namyetu nazustrich im, i vklonivsya do zyeimli, ta i promoviv: gospodi, koli til'ki znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, nye prokhod' povz svoiogo raba! prinyesut' trokhi vodi, i nogi svoi pomiitye,

i spochin'tye pid dyeryevom. i khai khliba shmatok prinyesya ya, a vi pidkripiit' syertsye vashye. potomu pidyetye, bo na tye vi idyetye povz svoigo raba. i skazali voni: zrobi tak, yak skazav. i avraam pospishiv do namyetu do sarri i skazav: viz'mi shvidko tri miri pshyenichnoi muki, zamisi, i zrobi korzhi. i pobig avraam do tovaru, i vzyav molodye ta dobrye tyelya, i dav sluzi, a toi shvidko iogo prigotoviv. i vzyav masla i moloka, ta tyelya prigotovyenye, ta i poklav pyeryed nimi, a sam stav bilya nikh pid dyeryevom. i ili voni. i skazali do n'ogo: dye sarra, zhinka tvoya? a vin vidkazav: os' u namyeti. i skazav odin z nikh: ya napyevno vyernusya do tyebye za rik ts'ogo samogo chasu. i os' budye sin u sarri, zhinki tvoei... a sarra tsye chula pri vkhodi namyetu, shcho buv za nim. avraam zhye ta sarra stari buli, viku pokhilogo. u sarri pyeryestalo buvati zvichainye zhinochye. i zasmialasya sarra v nutri svoim, govoryachi: koli ya ziv'yala, to yak stanyet'sya rozkish myeni? tazh pan mii starii! i skazav gospod' do avraama: chogo to smiyalasya sarra otak: chi zh spravdi vrodzhu, koli ya zostarilas'? chi dlya gospoda e rich zanadto trudna? na oznachenii chas ya vyernusya do tyebye za rik ts'ogo samogo chasu, sarra zh todi matimye sina. a sarra vidriklassya, govoryachi: nye smiyalasya ya, bo boyalas'. alye vin vidkazav: ni, taki smiyalasya ti! i povstavali zvidti ti muzhi, i poglyanuli na sodom, a avraam pishov z nimi, shchob ikh vidprovaditi. a gospod' skazav: chi ya vid avraama vtayu, shcho ya mayu zrobiti? bozh avraam spravdi stanye narodom vyelikim ta duzhim, i v n'omu poblagoslovlyat'sya vsi narodi zymeli! bo vibrav ya iogo, shchob vin nakazav sinam svoim i domovi svoemu po sobi. i budut' voni dotrimuvatisya dorogi gospodn'oi, shchob chiniti spravvedlivist' ta pravo, a to dlya togo, shchob gospod' zdiisniv na avraamovi, shcho skazav buv pro n'ogo. i promoviv gospod': chyeryez tye, shcho krik sodomu i gomori vyelikii, i shcho grikh ikhnii stav duzhnye tyazhkii, ziidu zh ya ta i pobachu, chi nye vchinili voni tak, yak krik pro nikh, shcho dokhodit' do myenye, todi im zagibil', a yak ni to pobachu. i povyernulisya zvidti ti muzhi, i pishli do sodomu, a avraam usye shchye stoyav pyeryed gospodnim litsyem. i avraam pidiishov ta i promoviv: chi pogubish takozh pravyednogo z nyechyestivim? mozhye e p'yatdyesyat pravyednikh u ts'omu misti, chi takozh vigubish i nye probachish tsii mistsyevosti radi p'yatidyesyati tikh pravyednikh, shcho v n'omu e? nye mozhna tobi chiniti tak, shchob ubiti pravyednogo z nyechyestivim, bo stanye pravyednii yak nyechyestivii, ts'ogo zh nye mozhna tobi! chi zh toi, khto vsyu zymlyu sudit', nye vchinit' pravdi? i promoviv gospod': koli ya v sodomu, u ts'omu misti, znaidu p'yatdyesyat pravyednikh, to vibachu tsilii mistsyevosti radi nikh. i vidpoviv avraam ta i promoviv: otsye ya osmilivsy buv gororit do gospoda svogo, a ya porokh ta popil. mozhye p'yatdyesyat tikh pravyednikh nye matimye p'yati, chi ti znishchish tsilye misto chyeryez p'at'okh? i promoviv gospod': nye znishchu, koli tam znaidu sorok i p'yat'! i promoviv do n'ogo vin shchye, ta i skazav: mozhye sorok tam znaidyet'sya? a gospod'

vidkazav: nye zroblyu i radi soroka! i skazav avraam: khai nye gnivae tsye mogo gospoda, i nyekhai ya skazhu: mozhye tridtsyat' tam znaidyet'sya? a gospod' vidkazav: nye zroblyu, koli i tridtsyat' znaidu tam! i skazav avraam: otsye ya osmilivsy buv govoriti do gospoda mogo: mozhye dvadtsyat' tam znaidyet'sya? a gospod' vidkazav: nye zroblyu i radi dvadtsyati! i skazav avraam: khai nye gnivae tsye mogo gospoda, i nyekhai ya skazhu ti'k' razu ts'ogo: mozhye khoch dyesyat' tam znaidyet'sya? a gospod' vidkazav: nye znishchu i radi dyesyat'okh! i pishov gospod', yak skinchiv govoriti do avraama. a avraam vyernuvsy do svogo mistsy.

19

i pribuli obidva angoli do sodomu nadvyechir, a lot sidiv u brami sodoms'kii. i pobachiv lot, i vstav im nazustrich, i vklonivsy oblichchym do zemli, ta i promoviv: os', panovye moi, zaidit' do domu vashogo raba, i pyeryenochuite, i pomiitye nogi svoi, a rano vstanyetye i pidyetye na dorogu svoyu. a voni vidkazali: ni, bo budyemo mi nochuvati na vulitsi. a vin sil'no na nikh nalyagav, i voni do n'ogo z dorogi ziishli, i vvishli do domu iogo. i vchiniv vin dlya nikh priinyattya, i napik prisnogo i ili voni. shchye voni nye polyagali, a lyudi togo mista, lyudi sodomu vid malogo azh do starogo, uvyes' narod zvidusyudi ototchili toi dim. i voni zakrichali do lota, i skazali iomu: dye ti muzhi, shcho nochi tsiei do tyebye priishli? vivyedi ikh do nas, shchob nam ikh piznati! i lot viishov do vkhodu do nikh, a dvyeri zamknuv za soboyu, i skazav: brattyia moi, nye chinit' likhogo! os' u myenye dvi don'ki, shcho muzha nye piznali. nyekhai ya ikh do vas vivyedu, a vi im robit', shcho vam do vpodobi... ti'k' muzham otsim nye robit' nichogo, bo na tye voni priishli pid tin' dakhu mogo. a voni zakrichali: idi sobi gyet'! i skazali: tsiei odin buv priishov, shchob pozhiti chuzhintsyem, a vin stav tut suddyyeu! tyepyer mi zlo girshye tobi zapodiemi, nizh im! i sil'no voni nalyagali na muzha, na lota, i pidiishli, shchob visaditi dvyeri. todi vistromili svoyu ruku ti muzhi, i vprovadili lota do syebye do domu, a dvyeri zamknuli. a lyudyei, shcho pri vkhodi do domu zibrals', voni vdarili slipotyu, vid malogo azh do vyelikogo. i ti popomuchilisya, shukayuchi vkhodu. i skazali ti muzhi do lota: shchye khto v tyebye tut? ztyativ i siniv svoikh, i dochok svoikh, i vsye, shcho v misti tvoe, vivyedi z ts'ogo mistsy, bo mi znishchimo tsye mistsy, bo zbil'shivsy ikhnii krik pyeryed gospodom, i gospod' poslav nas, shchob znishchiti iogo. i viishov lot, i promoviv do ztyativ svoikh, shcho mali vztyati dochok iogo, i skazav: ustavai, viidit' iz ts'ogo mistsy, bo gospod' znishchit' misto. alye v ochakh ztyativ vin zdavavsy yak zhartun. a koli ziishla svitova zirnisya, to angoli prinaglyali lota, govoryachi: ustavai, viz'mi zhinku svoyu ta obokh dochok svoikh, shcho znakhodyat'sya tut, shchob tobi nye zaginuti chyeryez grikh ts'ogo mista. a shcho vin vagavasy, to ti muzhi chyeryez gospodnyu do n'ogo lyubov skhopili za ruku iogo, i za ruku zhinki iogo, i za ruku obokh dochok iogo, i vivyeli iogo, i postavili poza mistom. i stalosya, koli

odin z nikh vivodiv ikh poza misto, to promoviv: ry-atui svoyu dushu, nye oglyadaisya pozad syebe, i nye zatrimuisya nidye v okolitsi. khovaisya na goru, shchob tobi nye zaginuti. a lot im vidkazav: ni zh bo, gospodi! os' tvii rab znaishov milist' v ochkakh tvoikh, i ti pobil'shiv svoyu milist', shcho zrobiv ii zo mnoyu, shchob zhveryegti pri zhitti moyu dushu; alye ya nye vstignu skhovatis' na goru, shchob buva nye spitkalo myenye zlo, i ya pomru. os' misto tsye bliz'kyye, shchob utyekti tudi, a vono malyen'kyye. nyekhai skhovayus' ya tudi, chi zh vono nye malyen'kyye? i budye zhiti dusha moya. i vidkazav vin do n'ogo: os' ya prikhilivs' do tvogo prokhannya, shchob nye zruinuvati mista, pro yakye ti kazav. shvidko skhovaisya tudi, bo ya nye zmozhu nichogo zrobiti, azh poki nye priidyesh tudi. tomu i nazvav im'ya tomu mistu: tsoar. sontsye ziishlo nad zye'mlyeyu, a lot pribuv do sirku. i gospod' poslav na sodom ta gomoru doshch iz izrii, vid gospoda z nyeba. i poruinuvav ti mista, i vsyu okolitsyu, i vsikh myeshkantsiv mist, i roslinnist' zye'mli. a zhinka iogo, lotova, ozirny-lasya pozad n'ogo, i stala stopvom solyanim!... i vstav avraam rano vrantsi, i podavsyta do mistysya, dye stoyav buv vin pyeryed litsyem gospodnim. i vin podivivsyta na sodom ta gomoru, i na vsyu povyerkhnyu zye'mli tiei okolitsi. i pobachiv: os' zdiimaet'sya dim vid zye'mli, nyemov dim iz vapnyarku... i stalosya, yak nishchiv bog mista tiei okolitsi, to zgradav bog avraama, i vislav lota z syeryedini ruini, koli ruinuvav ti mista, shcho sidiv u nikhl lot. i pidnyavsyta lot iz tsoaru, i osiv na gori, i obidvi dochki iogo z nim, bo boyavsyta probuvati v tsoari. i osiv u pyechyeri, vin ta obidvi dochki iogo. i promovila starsha molodshii: nash bat'ko starii, a cholovika nyemae v tsim kraii, shchob priishov do nas, yak zvichaino na tsilii zye'mli. khodi, napiimo svogo bat'ka vinom, i pokladimosya z nim. i ozhivimo nashchadkiv vid nashogo bat'ka. i nochi tiei voni napoili vinom svogo bat'ka. i priishla starsha ta i poklalasya z bat'kom svoim. a vin nye znay, koli vona lyagla i koli vstala... i stalosya drugo dnya, i starsha skazala molodshii: os' ya minuloi nochi poklalas' bula z svoim bat'kom. napiimo iogo vinom takozh nochi tsiei, i priidi ti, pokladisyta z nim, i ozhivimo nashchadkiv vid nashogo bat'ka. i takozh nochi tiei voni napoili vinom svogo bat'ka. i vstala molodsha ta i poklalasya z nim. a vin nye znay, koli vona lyagla i koli vstala... i zavagitnili obidvi lotovi dochki vid bat'ka svogo. i vrodila starsha sina, i nazvala im'ya iomu: moav. vin bat'ko moaviv azh do ts'ogo dnya. a molodsha vona vrodila takozh, i nazvala imyennya iomu: byen-ammi. vin bat'ko siniv ammonu azh do ts'ogo dnya.

20

i virusliv zvidti avraam do krayu nyegyev pomizh kadyeshyem i pomizh shurum, i osyelyivsyta chasovo v gyerari. i skazav avraam na sarru, zhinku svoyu: vona syestra moya. i poslav avimyelyekh, tsar gyeraru, i vzyav sarru. i priishov bog do avimyelyekha u sni nichnim, i skazav do n'ogo: os' ti vmiraesh chyeryez zhinku, yaku vzyav, bo vona mae cholovika. a avimyelyekh nye zblichavsyta do nyei, i skazav:

gospodi, chi ti vb'esh takozh lyud pravyednii? chi zh nye vin buv skazav myeni: vona moya syestra, a vona takozh vona skazala: vin mii brat. ya tye zrobiv u nyevinnosti syertsya svogo i u chistosti ruk svoikh. i promoviv do n'ogo bog u sni: i ya znayu, shcho v chistosti svogo syertsya vchiniv ti otsye, i ya tyezh udyerzhav tyebye, shchob nye zgrishiv proti myenye. tomu to nye dav ya tobi dotorknutis' do nyei. a tyepper vyerni zhinku ts'ogo muzha, bo vin prorok, i budye molitisya za tyebye, i zhivi. a koli ti nye vyernyesh, to znai, shcho spravdi pomyresh ti i usye, shcho tvoe. i vstav avimyelyekh rano vrantsi, i poklikav usikh rabiv svoikh, ta i skazav usi tsi slova do ikhnikh ushyei. a lyudi ti sil'no zlyakalisya. i zaklikav avimyelyekh avraama, i promoviv do n'ogo: shcho ti nam uchiniv? i chim zgrishiv ya proti tyebye, shcho ti prisin na myenye i na tsarstvo moe vyelikii grikh? uchinki, yakikh nye robl'yat, ti zo mnoyu vchiniv! i skazav avimyelyekh avraamovi: shcho ti mav na uvazi, shcho vchiniv taku rich? i skazav avraam: bo podumav ya: nyema zh strakhu bozhogo v mistysyevosti tsii, tomu vb'yut' myenye za zhinku moyu. i pritim vona spravdi syestra moya, vona dochka bat'ka mogo, til'ki nye dochka matyeri moei, i stala za zhinku myeni. i stalosya, koli bog uchiniv myenye mandrivnikom z domu bat'ka mogo, to skazav ya do nyei: to budye tvoya laska, yaku vchinish zo mnoyu: u kozhnii mistysyevosti, kudi priidym, govori ti na myenye: vin mii brat. i vzyav avimyelyekh dribnu ta vyeliky khudobu, i rabiv ta nyevil'nits', ta i dav avraamovi. i vyernuv iomu sarru, zhinku iogo. i skazav avimyelyekh: os' kraii mii pyeryed oblichchym tvoim, osyad' tam, dye tobi do vpodobii. a sarri skazav: os' tisyachu syekliv sribla ya dav bratovi tvoemu. otsye tobi nakrityta na ochi pyeryed usima, khto z tobou. i pyeryed usima ti opravdana. i pomolivsyta avraam bogovi, i vzdoroviv bog avimyelyekha, i zhinku iogo, i nyevil'nits' iogo, i pochali voni znovu rodzhati. bo spravdi strimav buv gospod' kozhnu utrobu avimyelyekhovogo domu chyeryez sarru, avraamovu zhinku.

21

a gospod' zgradav sarru, yak skazav buv, i vchiniv gospod' sarri, yak vin govoriv. i sarra zachala, i porodila sina avraamovi v starosti iogo na oznachenii chas, shcho pro n'ogo skazav iomu bog. i nazvav avraam im'ya sinovi svoemu, shcho vrodivsyta iomu, shcho sarra iomu porodila: isak. i obrizav avraam isaka, sina svogo, koli mav vin visim dyen', yak bog nakazav buv iomu. a avraam buv viku sta lit, yak urodivsyta iomu isak, sin iogo. i promovila sarra: smikh uchiniv myeni bog, kozhyen, khto pochue, budye smiyatisya z myenye. i promovila: khto b skazav avraamovi: sarra godue siniv? bo vrodila ya sina v starosti iogo. i ditina rosła, i bula vildluchyena. i spraviv avraam vyeliky gostinu v dyen' vildluchyennya isaka. i pobachila sarra sina agari egyptyanki, shcho vrodila bula avraamovi, shcho vin nasmikhaet'sya. i skazala vona avraamovi: prozhyeni tu nyevil'nitsy ta sina ii, bo nye budye nasliduvati sin tiei nyevil'nitsi razom iz sinom moim, iz isakom. alye tsya sprava bula duzhye

nye do vpadobi avraamovi chyeryez sina iogo. i promoviv gospod' avraamovi: nyekhai nye budye nye do vpadobi tobi tsye chyeryez khloptsya ta chyeryez nyevil'nitsyu tvoyu. usye, shcho skazhye tobi sarra, poslukkhai golosu ii, bo isakom budye poklikanye tobi potomstvo. i takozh sina nyevil'nitsi tiei uchinyu iogo narodom, bo vin tvoe nasinnya. i vstav rano avraam, i vzyav khliba i burdyuka vodi, i dav do agari na plyechye ii, takozh ditinu, ta i poslav ii. i pishla vona, ta i zabludila v pustini byeyer-shyeva. i skinchilas' voda v burdyutsi, i pokinula vona ditinu pid odnim iz kushchiv. i pishla vona, i sila sobi navproti, na viddali yak striliti lukom, bo skazala: nyekhai ya nye bachu smyerti tsiei ditini! i sila navproti, i pidnyesla svii goslos ta i zaplakala. i pochuv bog golos togo khloptsya. i kliknuv do agari bozhii angol iz nyeba, i skazav ii: shcho tobi, agaro? nye biis, bo pochuv bog golos khloptsy, dye vin tam. ustan', pidimi khloptsya, i rukoy svoeyu dyerzhi iogo, bo vyelikim narodom zrobylu ya iogo. i vidkriv bog ochi ii, i vona pobachila krinitsyu vodi. i pishla vona, i napovnila burdyuka vodoyu, ta i napoila khloptsya. i z khloptsyem buv bog, i vin viris. i osiv u pustini, i stav vin strilyets'-luchnik. i osiv vin u pustini paran, a mati iogo vzyala iomu zhinku z egipyets'kogo krayu. i stalosya chasu togo, i skazav avimyelyekh i pikhol, golovnni providnik iogo viis'ka, do avraama, govoryachi: bog iz toboyu v us'omu, shcho ti robish! a tyepyer prislyagni zh myeni bogom otut, shcho ti nye obmanish myenye, i nashchadka mogo, i onuka mogo. i yaka bula laska, yakha do tyebye chiniv, ti vchinish zo mnoyu ta z kraem, shcho ti v nim chuzhintsyem probuvaesh. i skazav avraam: ya prislyagayu! i avraam dorikav avimyelyekhovi za krinitsyu vodi, shcho ii vidnyali buli avimyelyekhovi rabi. i skazav avimyelyekh: ya nye znayu, khto vchiniv otu rich, ani ti nye rozpoziv myeni, i ani ya nye chuv, khibashcho s'ogodni. i vzyav avraam dribnu ta vyeliku khudobu, ta i dav avimyelyekhovi, i obidva voni sklali umovu. i postaviv avraam sim ovychok z dribnogo tovaru osibno. i skazav avimyelyekh do avraama: shcho voni, sim ovychok otikh, shcho ti ikh postaviv osibno? a toi vidkazav: bo z moei ruki sim ovychok ti viz'myesh, shchob dlya myenye buli na svidotstvo, shcho ya vikopav tsyu krinitsyu. tomu to nazvav vin tsye mistysye byeyer-shyeva, bo tam poklyalisya voni. i sklali umovu voni v byeyer-shyevi. i vstav avimyelyekh ta pikhol, golovnni providnik iogo viis'ka, i vyernulis' voni do krayu filistims'kogo. a avraam posadiv tamariska v byeyer-shyevi, i klikav tam im'ya gospoda, boga vichnogo. i avraam probuvav u filistims'kii zymeli bagato dnev.

22

i stalos' pislya tsikh vipadkiv, shcho bog viprobuvuvav avraama. i skazav vin do n'ogo: avraamyel' a toi vidkazav: os' ya! i promoviv gospod': viz'mi svogo sina, svogo odinaka, shcho iogo polyubiv ti, isaka, ta i pidi sobi do krayu moriya, i prinyesi tam iogo v tsilopalenyennya na odnii iz tikh gir, shcho pro nyei skazhu tobi. i vstav avraam rano vrantsi, i svogo osla osidlav; i vzyav iz soboyu dvokh slug ta isaka,

sina svogo, i dlya tsilopalenyennya drov narubav. i vstav, i pishov vin do mistysa, shcho pro n'ogo skazav iomu bog. a tryet'ogo dnya avraam zviv ochi svoi, ta i pobachiv tye mistysye zdalyeka. i skazav avraam swoim slugam: sidaitye sobi tut z oslom, a ya i khlopyets' pidyem azh tуди, i poklonimosya, i povyernyemosya do vas. i tryet'ogo dnya avraam drova dlya tsilopalenyennya, i poklav na isaka, sina svogo, i vzyav v svoyu ruku ogon' ta nozha, i pishli voni razom oboe. i skazav isak do avraama, svogo bat'ka, govoryachi: bat'ku mii! a toi vidkazav: os' ya, sinu mii! i promoviv isak: os' ogon' ta drova, a dye zh yagnya na tsilopalenyennya? i vidkazav avraam: bog naglyedit' yagnya sobi na tsilopalenyennya, sinu mii! i pishli voni razom oboe. i voni priishli do mistysa, shcho pro n'ogo skazav iomu bog. i zbuduvav tam avraam zhyertivnika, i drova rozhkav, i zv'yazav isaka, sina svogo, i poklav iomu na zhyertivnika nad drovami. i prostyag avraam svoyu ruku, i vzyav nozha, shchob zarizati sina svogo... ta ozvavsya do n'ogo angol gospodnii iz nyeba i skazav: avraamye, avraamyel' a toi vidzavavsya: os' ya! i angol promoviv: nye vityagai svoei ruki do khloptsya, i nichogo iomu nye chini, bo tyepyer ya dovidavavsya, shcho ti bogobiinii, i nye pozhaliv dlya myenye sina svogo, odinaka svogo. a avraam zviv ochi svoi ta i pobachiv, azh os' odin baran zav'yaz u gushchavini svojimi rogami. i pishov avraam, i vzyav barana, i prinis iogo na tsilopalenyennya zamist' sina svogo. i nazvav avraam im'ya mistysa togo: gospod' naglyedit', shcho i s'ogodni govorit'sya: na gori gospod' z'yavit'sya. a angol gospodnii iz nyeba ozvavsya do avraama podrugye, i skazav: klyanusya soboyu, tsye slovo gospodne, tomu, shcho vchiniv ti tsyu rich, i nye pozhaliv buv sina svogo, odinaka svogo, to blagoslovlyayuchi, ya poblagoslovlyu tyebye, i rozmnozhuuyuchi, rozmnozhu potomstvo tvoe, nyemov zori na nyebi, i nyemov toi pisok, shcho na byeryezi morya. i potomstvo tvoe vnaslidue brami tvoikh vorogiv. i vsi narodi zymeli budut' potomstvom tvoim blagoslovlyati syebye chyeryez tye, shcho poslukkavavsya ti mogo golosu. i vyernuv's avraam do slug svoikh. i stalosya po tikh vipadkakh, i skazano avraamovi tak: os' takozh milka vrodila siniv nakhorovi, bratovi tvoemu: utsa, pyervoridnogo iogo, i buza, brata iogo, i kyemuila, bat'ka aramovogo, i kyesyeda, i khazo, i pidlasha, i idlafa, i byetuila. a byetuil porodiv ryevyeku. tsikh vos'myerokeh porodila milka nakhorovi, bratovi avraamovomu. a nalozhnitsya iogo a ii na imyennya ryema vrodila i vona tyevakha i gakhama, i takhasha i maakhu.

23

i bulo zhittya sarrinogo sto lit i dvadtsyat' lit i sim lit, lita zhittya sarrinogo. i vmyerla sarra v kiriyat'arbi, tsye khyevron u krai khanaans'komu. i pribuv avraam golositi nad sarroyu ta plakati za nyeyu. i vstav avraam vid oblichchya nyebizhki svoei, ta i skazav sinam khyetovim, govoryachi: ya prikhod'ko i zakhozhi mizh vami. daitye v syebye myeni vlasnist' dlya grobu, i nyekhai ya pokhovayu svoyu nyebizhku z-pyeryed oblichchya svogo. i vidpovili sini

khyetovi avraamovi, ta i skazali iomu: poslukhai nas, panye mii, ti bozhii knyaz' syeryed nas! u dobrnim iz nashikh grobiv pokhovai nyebizhku svoyu. nikhto z nas nye zatrimae grobu svogo vid tyebye, shchob pokhovati nyebizhku tvoyu. i vstav avraam, i vklonivsia narodu tiei zymli, sinam khyetovim, ta i promoviv do nikh i skazav: koli vi zgidni pokhovati nyebizhku moyu z-pyeryed oblichchya mogo, to poslukhai tye myenye, i nastirliivo prosit' dlya myenye yefrona, sina tsokharovogo, i nyekhai myeni dast' vin pyechyeru makhpyelu, shcho iogo, shcho v kintsi iogo polya, za groshi povnoi vagi, khai myeni ii dast' pomizh vami na vlasnist' dlya grobu. a yefron probuvav syeryed khyetovikh siniv. i vidpoviv khittyeayanin yefron avraamovi, tak shcho chuli sini khyetovi i usi, khto vkhodiv u bramu iogo mista, govoryachi: ni, panye mii, poslukhai myenye! polye viddav ya tobi, i pyechyeru, shcho na nim, viddav ya tobi, na ochakh siniv narodu mogo ya viddav ii tobi. pokhovai nyebizhku svoyu. i vkloniv's' avraam pyeryed narodom tiei zymli, ta i skazav do yefrona, tak shcho chuv buv narod tiei zymli, govoryachi: koli b til'ki myenye ti poslukhav! ya dam sriblo za polye, viz'mi ti vid myenye, i khai pokhovayu nyebizhku svoyu. a yefron vidpoviv avraamovi, govoryachi iomu: panye mii, poslukhai myenye! zymlya chotir'okh sotyen' shyekliv sribla, shcho vona pomizh mnoyu ta pomizh tobou? a nyebizhku svoyu pokhovai! i poslukhav avraam yefrona. i vidvazhiv avraam yefronovi sriblo, pro yakye toi buv skazav, tak shcho chuli sini khyetovi, chotiri sotni shyekliv sribla kupyets'koi vagi. i stalo polye yefronovye, shcho v makhpyeli vono, shcho pyeryed mamrye, polye i pyechyera, shcho na n'omu, i kozhnye dyeryevo, shcho v poli, shcho v usii granitsi iogo navkolo, kupnom avraamovi v prisutnosti siniv khyetovikh, usikh, khto vkhodiv do brami mista iogo. i po ts'omu avraam pokhovav sarru, zhinku svoyu, v pyechyeri polya makhpyeli, pyeryed mamrye, tsye khyevron u zymli khanaans'kii. i stalo polye i pyechyera, shcho na nim, avraamovi na vlasnist' dlya grobu vid siniv khyetovikh.

24

a avraam buv starii, u lita vviishov. i gospod' avraama poblagosloviv buv usim. i skazav avraam do svogo raba, naitarshogo domu svogo, shcho ryadiv nad usim, shcho vin mav: pokladi svoyu ruku pid styegno moe, i ya zaprisyagnu tyebye gospodom, bogom nyeba i bogom zymli, shcho ti nye viz'myesh zhinki dlya sina mogo z-posyeryed dochok khanaaneyanina, syeryed yakogo ya probuvayu. bo ti pidyesh do krayu mogo, i do mistsya mogo narodzhyennya, i viz'myesh zhinku dlya sina mogo, dlya isaka. i skazav rab do n'ogo: mozhye ta zhinka nye skhochye za mnoyu piti do tsiei zymli, to chi spravdi povyernu ya tvogo sina do krayu, zvidki ti viishov? i promoviv do n'ogo avraam: styeryezhysya, shchob ti nye vyvern' moego sina tudi! gospod', shcho vzyav myenye z domu bat'ka mogo i z krayu mogo narodzhyennya, i shcho promovlyav buv do myenye, i shcho prisyagnuv myeni, kazhuchi: tvoim nashchadkam ya dam

otsyu zymlyu, vin poshlye svogo angola pyeryed oblichchiam tvoim, i ti viz'myesh zvidti zhinku dlya sina mogo! a koli ota zhinka nye skhochye piti za tobou, to ti budyesh ochishchyenii z tsiei prisyagi svoei. til'ki sina mogo ti tudi nye vyertai. i rab poklav svoyu ruku pid styegno avraama, pana svogo, i iomu prisyagnuv na tsyu spravu. i vzyav toi rab dyesyat' vyerblyudiv iz vyerblyudiv pana svogo, ta i pishov. i vzyav riznye dobro svogo pana v ruku svoyu. i vin ustav, i pishov v myesopotamii do mista nakhora. i postaviv vyerblyudi navkolishki za mistom pri vodnii krinitsi nadvychir, na chas, yak vikhodyat' zhinki vodu brati, ta i promoviv: gospodi, bozhye pana mogo avraama, podai zhye s'ogodni myeni tsye, i milist' vchini z panom moim avraamom! os' ya stoyu nad vodnim dzheryelom, a dochki myeshkantsiv mista vikhodyat' vodu brati. i stanyet'sya, shcho divchina, do yakoi skazhu: nakhili no glyeka svogo, ya nap'yusa, a vona vidpovist': pii, i tak samo vyerblyudi tvoi ya ponapuvayu, ii ti priznachiv dlya raba svogo, dlya isaka. i z ts'ogo piznay, shcho ti milist' uchiniv z moim panom. i stalosya, poki vin zakinchiv govorigi, azh os' vikhodit' ryevyeka, shcho bula narodzhyena byetuulivoi, sinovi milki, zhinki nakhora, avraamovogo brata. a ii glyek na plyechi v nyei. a divchina ta vye!mi vrodila z oblichchya; bula divitsya, i cholovik nye piznav shchye ii. i ziishla vona do dzheryela, i napovnila glyeka svogo, ta i viishla. i vibig toi rab nazustrich ii, ta i skazav: dai no napitis' vodi z tvogo glyeka! a ta vidkazala: napiysya, mii panye! i vona pospishila, i znyala svogo glyeka na ruku svoyu, i napoila iogo. a koli zakinchila poiti iogo, to skazala: takozh dlya vyerblyudiv tvoikh nabyeru ya vodi, azh poki voni nye nap'yut'sya. i myetnulas' vona, i glyeka svogo sporozhnila do piila. i shchye do krinitsi pobigla nabrati, i nabrala vodi vsim vyerblyudam iogo. a cholovik toi divuvavsya ii ta movchav, shchob piznati, chi gospod' poshchastiv dorogu iomu, chi ni? i stalosya, yak pyeryestali vyerblyudi piti, to vzyav toi cholovik zolotu syeryezhku, piv shyeklya vaga ii, i dva naruchni na ruki ii, na dyesyat' shyekliv zolota vaga im, ta i skazav: chiya ti dochka? skazhi zh myeni, chi v domi bat'ka tvoioego e mistsye dlya nas nochuvati? vona vidkazala iomu: ya dochka byetuila, sina milki, shcho iogo porodila vona dlya nakhora. i skazala do n'ogo: i solomi, i pashi bagato e v nas, takozh mistsye nochuvati. i toi cholovik nakhilivsya, i vklonivsya bogovi azh do zymli, ta i skazav: blagoslovnyennii gospod', bog pana mogo avraama, shcho nye opustiv milosti svoei i virstnosti svoei vid pana mogo! ya buv u dorozhi, gospod' priprovadiv myenye do domu brativ mogo pana. i pobigla divchina, i rozpovila v domi svoei matyeri pro tsyu prigodu. a v ryeveki buv brat, na imenya iomu lavan. i pobig lavan do togo cholovika nadvir, do dzheryela. i stalosya, yak vin pobachiv syeryezhku ta naruchni na rukakh syestri svoei, i koli pochuv slova ryeveki, syestri svoei, shcho govoriga: otak govorigi myeni toi cholovik, to pribuv vin do togo cholovika, a toi os' stoit' pri vyerblyudakh bilya dzheryela, i skazav: uviidi, blagoslovnyennii gospoda! chogo stoyatimyes nadvori? a ya oporozhniv dim i mistsye dlya vyerblyudiv. i vviishov toi

cholvok do domu. a lavan porozsidluvav vyerblyudi, i dav solomi i pashi dlya vyerblyudiv, i vodi, shchob umiti nogi iomu i nogi lyudyam, shcho buli z nim. i postavlyeno pyeryed nim, shchob vin iv. a toi vidkazav: nye budu isti, azh poki nye rozkazhu svoei spravi. a lavan vidkazav: govori! i toi stav govorigi: ya rab avraamiv. a gospod' shchedro poblagosloviv mogo pana, i vin stav vyelikii. i dav vin iomu khudobu dribnu ta vyeliku, i sriblo, i zoloto, i rabiv, i nyevil'nits', i vyerblyudi, i osli. a sarra, zhinka pana mogo, buvshi staroyu, urodila panovi moemu sina. a vin iomu vsye dav, shcho mav. i zaprisyag myenye pan mii, govoryachi: nye viz'myesh zhinki dlya sina mogo z-posyeryed dochok khanaaneyanina, shcho ya probuvayu v iogo krayu. alye pidyesh do domu bat'ka mogo, i do mogo rodu, i viz'myesh zhinku dlya sina mogo. i skazav ya do pana svogo: mozhye ta zhinka nye pidye za mnoyu? i skazav vin do myenye: gospod', shcho khodiv pyeryed oblichyiam moim, poshlye svogo angola z tobouy, i dorogu tvoyu poshchastit', i ti viz'myesh zhinku dlya sina mogo z rodu mogo i z domu bat'ka mogo. todi budyesh ochishchenii ti vid zaklyattya mogo, yak priidyesh do rodu mogo, a koli voni nye dadut' tobi, to budyesh ti chistii vid zaklyattya mogo. i pribuv ya s'ogodni do dzhyeryela, ta i skazav: gospodi, bozhye pana mogo avraama, koli b zhye ti vchiniv shchaslivoyu dorogu moyu, shcho nyeyu khodzhu ya! os' ya stoyu nad dzhyeryelom vodi, i stanyet'sya, shcho divchina, yaka viidye vodi brati, a ya ii skazhu: dai no myeni napitisa trokhi vodi z svogo glyeka, vona zh vidkazyhe myeni: pii i ti, i dlya vyerblyudiv tvoikh nabyeru ya vodi, to vona ta zhinka, yaku prinzachiv gospod' dlya sina pana mogo. i poki skinchiv ya govorigi v svoim syerti, azh os' vikhodit' ryeveyeka, a ii glyek na plyechi v nyei. i ziishla vona do dzhyeryela, ta i nabrala vodi. i skazav ya do nyei: napii zhye myenye! i myetnulas' vona, i svogo glyeka z syebye znyala ta i skazala: pii, a ya ponapuvayu i vyerblyudi tvoi. i ya piv, a vona ponapuvala i ti vyerblyudi. a ya zapitavsya ii ta i skazav: chiya ti dochka? a vona vidkazala: ya dochka byetula, sina nakhorovogo, yakogo porodila iomu milka. i syeryezhku nadiv ya do nosa ii, i naruchni na ruki ii. i ya nakhilivysya, i vklonivysya do zymli gospodyevi, i poblagosloviv gospoda, boga pana mogo avraama, shcho vin provadiv myenye dorogoyu viznachyenoyu, shchob uzyati dochku brata pana mogo dlya sina iogo. a tyepper, yakshcho milosyerdya ta pravdu vi chinitye z panom moim. os' pyeryed tobouy ryeveyeka, viz'mi ta i idi, i nyekhai vona stanye za zhinku sinovi pana tvogo, yak gospod' govorigi buv. i stalosya, koli ikhni slova pochuv rab avraamiv, to vklonivs' do zymli gospodyevi. i viinyav toi rab sribnyi posud, i posud zolotii ta shati, i dav ryevyetsi, i dav tsinni ryechi bratovi ii ta matyeri ii. i ili i pili vin ta lyudi, shcho z nim, i nochuvali. a koli rano vstali, to vin skazav: vidishlit' myenye do pana mogo. i skazav ii brat ta mati ii: nyekhai posidit' divchina z nami khoch dniv

z dyesyat', potim pidyesh. i skazav vin do nikh: nye spiznyaitye myenye, bo gospod' poshchastiv moyu put'. vidishlit' myenye, i nyekhai ya pidu do pana svogo. a voni vidkazali: poklichmo divchinu, i zapitaimo ii samu. i poklikali ryeveyeku, i skazali do nyei: chi ti pidyesh z otsim cholvovikom? a vona vidkazala: pidu. i poslali voni ryeveyeku, syestru svoyu, i nyan'ku ii, i raba avraamovogo, i lyudyei iogo. i voni poblagoslovili ryeveyeku i skazali do nyei: ti nasha syestra, bud' matir'yu dlya tisyachi dyesyatyuk tisyach, i nyekhai nashchadki tvoi vnasliudyut' bami tvoikh vorogiv. i vstala ryeveyeka i sluzhnitsi ii, i posidali na vyerblyudiv, i poikhala za tim cholvovikom. i vzyav rab ryeveyeku i viidiшов. a isak buv vyernuvysya z podorozhi do krinitsi lakhai-roi, i sidiv u krai pivdyennomu. i viishov isak na progulyanku v polye, yak vyechir nastavav. i vin zviv svoi ochi, i pobachiv, os' vyerblyudi idut'. i ryeveyeka znyela svoi ochi, ta i isaka pobachila, i zlizla z vyerblyuda. i skazala vona do raba: khto otoi cholvovik, shcho polyem idye nam nazustrich? a rab vidpoviv: to mii pan. i vona pokrivalo znyala, ta i nakrilas'. i rab rozpoviv isakovi pro vsi ryechi, yaki vin uchiniv. i vprovadiv ii isak do namyetu sarri, matyeri svoei. i vzyav vin ryeveyeku, i za zhinku iomu vona stala, i vin ii pokokhav. i isak buv utishyenii po smyerti matyeri svoei.

25

a avraam ishchye vzyav zhinku, a imyennya ii kyetura. a vona porodila iomu zimrana, i iokshana, i madana, i midiyana, i ishbaka, i shuakha. a iokshan porodiv buv shyevu ta dyedana. a sini dyedanovi buli: ashshuri, i lyetushi, i lyeumi. a sini midiyanovi: yefa, i yefyer, i khanokh, i avida, i yeldaa, usi voni sini kyeturi. i viddav avraam usye, shcho mav, isakovi. a sinam nalozhnits', shcho buli v avraama, dav avraam podarunki, i vidislav ikh vid isaka, sina svogo, koli sam shchye zhiviv buv, na skhid, do krayu skhidn'ogo. a otsye dni lit avraamovogo zhittya, yaki vin prozhiv: sto lit, i simdyesyat lit, i p'yat' lit. i spochiv ta i umyer avraam u staroshchakh dobrikh, starii i nazhivshis'. i vin priluchivysya do svoei ridni. i pokhovali iogo isak ta izmail, sini iogo, u pyechyeri makhpyeli, na poli yefrona, sina tsokhara khittyeayanina, shcho navproti mamrye, polye, shcho iogo avraam buv kupiv vid siniv khyetovikh, tam buv pokhovanii avraam i sarra, zhinka iogo. i stalosya po avraamovii smyerti, i poblagosloviv bog isaka, sina iogo. i osiv isak pri krinitsi lakhai-roi. a otsye nashchadki izmaila, avraamovogo sina, shcho iogo porodila avraamovi egiptyanka agar, nyevil'nitsya sarrina. i otsye imyena siniv izmaila, za ikhnimi imenyami i za nashchadkami ikh: pyervoridnii izmailiv nyevaiot, i kyedar, i adbyeil, i mivsam, i mishma, i duma, i massa, khadad, i tyema, etur, nafish, i kyedma. otsye voni, sini izmailovi, i ikhni imyennya za dvorami ikh i za ikh kochovishchami, dvanadtsyat' nachal'nikiv dlya ikhnikh plyemyen. a otsye lita zhittya izmailovogo: sto lit, i tridtsyat' lit, i sim lit. i spochiv ta i umyer vin, i buv uzyatyi do svoei ridni. i rozlozhiliysya voni vid khavili azh do shuru, shcho navproti egiptu, yak iti do ashshuru. i vin osyeliysya pyeryed usima svoimi

bratami. a otsye opovist' pro isaka, avraamovogo sina. avraam porodiv isaka. i buv isak viku soroka lit, yak vin uzvay sobi za zhinku ryeveyeka, zhinku byetuila aramyeyanina, z padanu aramyeis'kogo, syestru aramyeyanina lavana. i molivsyia isak do gospoda pro zhinku svoyu, bo nyeplidna bula. i gospod' buv ublaganii nim, i zavagitnila ryeveyeka, zhinka iogo. i kidalisyia diti v utrobi ii. i skazala vona: koli tak, to dlya chogo ya tsye pyeryenoshu? i pishla zapitatsyia gospoda. i promoviv do nyei gospod': dva plyemyena v utrobi tvoyi, i dva narodi z togo nutra budut' vidilyeni, i stanye sil'nishii narod vid narodu, i starshii molodshomu budye sluzhiti. i spovnilis' dni ii, shchob roditi, i os' bliznyuki v utrobi ii. i viishov pyershii chyervonuvatii, uvyes' vin nyemov plashch volosyanii. i nazvali imyennya iomu: isav. a potim viishov iogo brat, a ruka iogo trimalasya p'yati isava. i nazvav im'ya iomu: yakiv. a isak buv viku shostidyesyati lit, koli narodilis' voni. i virosli khloptsi. i stav isav cholovikom, shcho znavsya na vlovakh, cholovikom polya, a yakiv cholovikom mirmim, shcho v namyetakh sidiv. i polyubiv isak isava, bo zdobich mislivs'ka iogo iomu smakuvala, a ryeveyeka lyubila yakova. i zvariv buv isak izhu, a z polya pribuv isav, i zmuchyenii buv. i skazav isav do yakova: nagodui myenye otim chyervonim, chyervonim otim, bo zmuchyenii ya. tomu to nazvali imyennya iomu: yedom. a yakiv skazav: prodai zhye nini myeni svoe pyervoridstvo. i promoviv isav: os' ya umirayu, to nashcho zh myeni otye pyervoridstvo? a yakiv skazav: prisyagni zh myeni nini. i toi prisyagnuv iomu, i prodav pyervoridstvo svoe yakovu. i yakiv dav isavovi khliba i sochyevichnogo variva. a toi z'iv, i vivip, i vstav ta i pishov. i znyekhtuvav isav pyervoridstvo svoe.

26

i nastav buv golod u krayu, okrim golodu pyershogo, shcho buv za dni avraamovikh. i pishov isak do avimyelyekha, tsarya filistims'kogo, do gyeraru. i yavivsyia iomu gospod' i skazav: nye khodi do egiptu, osyelyisyia v zymli, pro yaku ya skazhu tobi. osyelyisyia khvilyevo v zymli tii, i ya budu z tobouyu, i tyebye poblagoslovlyu, bo tobi ta nashchadkam tvoim dam usi otsi zymli. i ya vikonayu prisyagu, shcho nyeyu poklyavsya buv avraamovi, bat'ku tvoemu. i rozmnozhu nashchadkiv tvoikh, nyemov zori na nyebi, i potomstvu tvoemu ya dam usi otsi zymli. i poblagoslovlyat'sya v potomstvi tvoim usi narodi zymli, chyeryez tye, shcho avraam poslukhuv mogo golosu, i vikonuvav tye, shcho vikonuvali ya zvyeliv: zapovidi moi, postanovi i zakoni moi. i osiv isak u gyerari. i pitalisyia lyudi tiei mistsyevosti pro zhinku iogo. a vin vidkazav: vona syestra moya, bo boyavsyia skazati: vona zhinka moya, shchob nye vbili myenye lyudi tiei mistsyevosti chyeryez ryeveyeka, bo vrodliiva z oblichchya vona. i stalosya, koli vin tam dovgo zhiv, i divivsyia avimyelyekh, tsar filistims'kii, chyeryez vikno, ta i pobachiv, os' isak zabavlyayet'sya z ryeveyekoyu, zhinkoyu svoeyu. i poklikav avimyelyekh isaka ta i skazav: tozh otsye vona zhinka tvoya! a yak ti skazav buv: vona syestra moya? isak zhye

iomu vidpoviv: bo skazav, shchob nye vmyerti myeni chyeryez nyei! i skazav avimyelyekh: shcho zh to nam uchiniv ti? odin iz narodu buv malo nye lig iz tvoeyu zhinkoyu, i ti grikh bi sprovadiv na nas! i nakazav avimyelyekh us'omu narodovi, govoryachi: khto dotorknyet'sya ts'ogo cholovika ta zhinki iogo, toi pyevno budye zabitii. i posiyav isak u zymli tii, i zibrav togo roku stokrotno, i gospod' poblagosloviv buv iogo. i zabagativ otsyei cholovik, i bagativ usye bil'shye, azh poki nye stav sil'no bagatii. i bula v n'ogo otara ovyes't' ta kiz, i chyeryada tovaru, i bagato rabiv. i zazdrili iomu filistimlyani. i vsi krinitsi, shcho ikh povikopuvali rabi bat'ka iogo, za dni bat'ka iogo avraama, filistimlyani pozatikal, i ponapovnyuvali ikh zymleyu. i skazav avimyelyekh isakovi: idi ti vid nas, bo zrobyvsya ti znachno sil'nishii za nas! i pishov isak zvidi, i v dolini gyeraru roztaborivsyia, ta i osiv tam. i znovu isak povikopuvav krinitsi na vodu, shcho ikh povikopuvali buli za dni bat'ka iogo avraama, a pozatikal buli ikh filistimlyani po avraamovii smyerti. i vin nazvav im imyennya, yak imyennya, shcho bat'ko iogo buv im nazvav, i kopali isakovi rabi v dolini, i znaishli tam krinitsyu zhivoi vodi. i svarilisya pastukhi gyerars'ki z pastukhami isakovimi, kazhuchi: tsye nasha voda! i vin nazvav im'ya dlya tiei krinitsi: yesyek, i svarilisya z nim. i vikopali voni inshu krinitsyu, i svarilisya takozh za nyei. i vin nazvav dlya nyei im'ya: sitna. i vin pyeryesunuvsyia zvidi, i vikopav inshu krinitsyu, i nye svarilis' za nyei. i vin nazvav dlya nyei im'ya: ryekhovot, i skazav: tyepper nam poshiriv gospod', i v krayu mi rozmnozhimos'. a zvidi pidnyavsyia vin do byeyer-shyevi. i yavivsyia iomu gospod' tiei nochi i skazav: ya bog avraama, bat'ka tvogo; nye biisya, bo ya z tobouyu! i poblagoslovlyu ya tyebye, i rozmnozhu nashchadkiv tvoikh radi avraama, moiego raba. i vin zbuduvav tam zhyertivnika, i poklikav gospodne imyennya. i postaviv vin tam namyeta svogo, a rabi isakovi krinitsyu tam vikopali. i priishov do n'ogo z gyeraru avimyelyekh, i akhuzzat, tovarish iogo, i pikhol, golovonii nachal'nik viis'ka iogo. i skazav im isak: chogo vi do myenye priishli? vi zh znyenavidili myenye, i vislali myenye vid syebye. a ti vidkazali: mi bachimo spravdi, shcho z tobouyu gospod'. i mi skazali: nyekhai budye klyatva pomizh nami, pomizh nami i pomizh tobouyu, i skladimo umovu z tobouyu, shcho nye vchinish nam zlogo, yak i mi nye torknulis' do tyebye, i yak mi robili z tobouyu til'ki dobro, i tyebye vidislali z mirom. ti tyepper blagoslovyennii vid gospoda! i vin uchiniv dlya nikh gostinu, i voni ili i pili. a rano voni povstavali, i prisyagli odin odnomu. i vidislav ikh isak, i voni pishli vid n'ogo z mirom. i stalosya togo dnya, i priishli isakovi rabi, i rozkazali iomu pro krinitsyu, yaku voni vikopali. i skazali iomu: mi vodu znaishli! i vin nazvav ii: shiv'a, chomu imyennya mista togo byeyer-shyeva azh do s'ogodnishn'ogo dnya. i buv isav viku soroka lit, i vzyav zhinku eguditu, dochku khittyeyanina beyeri, i bosmatu, dochku khittyeyanina yelona. i voni stali girkotoyu dukha dlya isaka i ryeveyeki.

i stalosya, shcho zostarivs' isak, i zatyemnilis' ochi iomu, i vin nye bachiv. i poklikav vin starshogo sina svogo isava, i promoviv do n'ogo: mii sinu! a toi vidkazav iomu: os' ya! i promoviv do n'ogo isak: otsye ya zostarivsya, nye znayu dnya smyerti svoei... a tyepper viz'mi znaryaddya svoe, sagaidaka svogo i luka svogo, ta i viidi na polye, i zabyi myeni zdo bich mislivs'ku. i zgotui myeni naidok smachnii, yak ya lyublyu, i prinyesi myeni, i nyekhai ya z'im, shchob poblagoslovila tyebye dusha moya, poki pomru. a ryeveyeka chula, yak govori isak do isava, sina svogo. i pishov isav na polye, shchob zloviti i prinyesti zdo bich mislivs'ku. a ryeveyeka skazala yakovu, sinovi svoemu, govoryachi: os' ya chula, yak tvii bat'ko kazav do isava, brata tvogo, govoryachi: prinyesi no zdo bich mislivs'ku myeni, i zrobi myeni naidok smachnii, nyekhai z'im, i poblagoslovlyu tyebye pyeryed litsyem gospodnim pyeryed smyertyu svoeyu. a tyepper, sinu mii, poslukhai mogo golosu, tye, shcho ya rozkazhu tobi. idi do otari, i viz'mi myeni zvidti dvoe dobrikh kozlyat, a ya ikh prigotuy, yak naidok smachnii dlya bat'ka tvogo, yak vin lyubit'. i prinyesyesh bat'kovi svoemu, i budyte vin isti, shchob poblagosloviti tyebye pyeryed smyertyu svoeyu. i promoviv yakiv do ryeveyeki, matyeri svoei: tazh brat mii isav cholovik volokhatii, a ya cholovik gladyen'kii! mozhye obmatsae myenye bat'ko mii, i ya stanu v ochakh iogo yak obmanyets', i sprovadzhu na syebye proklyattya, a nye blagoslovyennya... i skazala iomu iogo mati: na myeni proklyattya tvoe, sinu mii! til'ki poslukhai sliv moikh, ta idi prinyesi myeni. i pishov vin, i vzyav, i prinis svoii matyeri. i zrobila mati iogo naidok smachnii, yak lyubit iogo bat'ko. i vzyala ryeveyeka garni vbrannya svogo starshogo sina isava, shcho buli v domi z nyeyu, i vbrala molodshogo sina svogo yakova. a shkuri kozlyat nadila na ruki iomu, i na gladyen'ku shiyu iogo. i dala smachnii naidok ta khlilb, shcho vona sporyadila, u ruku yakova, sina svogo. i pribuv vin do bat'ka svogo ta i skazav: bat'ku mii! a toi vidkazav: os' ya. khto ti, mii sinu? a yakiv promoviv do bat'ka svogo: ya isav pyervoridnii. i zrobiv, yak skazav ti myeni. ustavi, syad' i popoizh iz zdo bichi mislivs'koi, shchob dusha tvoya poblagoslovila myenye. i skazav isak do sina svogo: yak tsye ti tak shvidko znaishov, sinu mii? a toi vidkazav: bo myeni dopomig gospod', bog tvii. i promoviv isak do yakova: pidiidi no, i nyekhai ya obmatsayu tyebye, sinu mii, chi ti tsye sin mii isav, chi ni. i pidishov yakiv do isaka, bat'ka svogo. a toi obmatsav iogo ta i skazav: goslos golos yakoviv, a ruki ruki isavovi. i nye vpiznav vin iogo, bo buli iogo ruki yak ruki isava, brata iogo, volokhati, i poblagosloviv vin iogo. i skazav vin: to ti sin mii isav? a toi vidkazav: ya. i promoviv isak: podai zhye myeni, i nyekhai z'im z mislivs'koi zdo bichi sina mogo, shchob poblagoslovila tyebye dusha moya. i podav vin iomu, i vin iv, i prinis iomu vina, i vin piv. i promoviv do n'ogo isak, iogo bat'ko: pidiidi zh, i potsilui myenye, sinu mii! i vin pidiishov, i potsiluvav iogo. a toi ponyukhav zapakh vbrannya iogo, i poblagosloviv iogo, ta i skazav:

divis', zapakh sina mogo nyemov zapakh polya, shcho iogo gospod' blagosloviv! i khai bog tobi dast' z rosi nyebe, i z sitosti zye mli, i zbizhzya bagato i vina molodogo! nyekhai tobi sluzhat' narodi, i narodi nyekhai tobi klanyayut'sya! bud' panom dlya brativ svoikh, i nyekhai tobi klanyayut'sya sini matyeri tvoei. khto tyebye proklinae proklyatii, a khto poblagoslovit' tyebye blagoslovyennii!. i stalosya, yak zakinchiv buv isak blagoslovlyati yakova, i stalosya, til'ki no vishov buv yakiv vid oblichchya isaka, bat'ka svogo, azh isav, iogo brat, priishov z polyuvannya svogo... i takozh vin prigotoviv naidok smachnii, i bat'ku svoemu prinis. i skazav vin do bat'ka svogo: nyekhai vstanye mii bat'ko, i khai ist' iz zdo bichi mislivs'koi sina svogo, shchob dusha tvoya poblagoslovila myenye! i ozvavsya do n'ogo isak, iogo bat'ko: khto ti? a toi vidkazav: ya sin tvii, tvii pyervoridnii isav. i isak zatyemnit tryemtinnyam azh nadto vyelekim, ta i skazav: khto zh todi tobi, shcho mislivs'ku zdo bich zloviv, i do myenye prinis, a ya popoiv vid us'ogo, poki priishov ti, i ya poblagosloviv iogo? i vin budyte blagoslovyennii! yak isav pochuv slova bat'ka svogo, to zakrichav krikom sil'nim ta vye! mii girkim. i skazav vin do bat'ka svogo: poblagoslovi myenye, takozh myenye, bat'ku mii! a toi vidkazav: obmanom priishov buv tvii brat, ta i zabrav blagoslovyennya tvoe! i promoviv isav: tomu zvalos' im'ya iogo: yakiv, i vin obmaniv dva razi myenye: zabrav pyervoridstvo moe, a tsye tyepper zabrav blagoslovyennya moe. i skazav vin: chi ti nye zachovav dlya myenye blagoslovyennya? a isak vidpoviv i promoviv do isava: tozh ya vchiniv iogo panom dlya tyebye, ta dav iomu vsikh brativ iogo za rabiv. i ya zabyezpyechiv iogo khlilbom i molodim vinom. a shcho zh todi tobi ya zroblyu, sinu mii? i skazav isav do bat'ka svogo: chi v tyebye odnye tye blagoslovyennya, bat'ku mii? poblagoslovi myenye, takozh myenye, bat'ku mii! i pidnis isav golos svii, ta i zaplakav... i vidpoviv isak, bat'ko iogo, ta i promoviv do n'ogo: oto budyte sadiba tvoya byez sitosti zye mli, i byez rosi nyebyesnoi zgori. i zo svogo myecha budyesh zhiti, i budyesh sluzhiti ti bratu svoemu. ta odnako koli postaraeshsya, to zlamaesh yarmo iogo z shii svoei... i znyenavidiv isav yakova chyeryez blagoslovyennya, shcho poblagosloviv iogo bat'ko iogo. i skazav isav u syerti svoemu: nyekhai nablizhat'sya dni zhalobi po bat'ku moemu, i ya vb'yu yakova, brata svogo. i rozkazano ryevyetsi slova isava, ii starshogo sina. i poslala, i poklikala yakova, molodshogo sina svogo, ta i skazala do n'ogo: os' isav, brat tvii, tishit'sya tim, shcho ub'e tyebye. a tyepper, sinu mii, poslukhai mogo golosu, i vstan', i vtyechi sobi do lavana, brata mogo, do kharanu. i posidish u n'ogo kil'ka chasu, azh poki vidvyernyet'sya lyutist' tvogo brata, azh poki vidvyernyet'sya gniv tvogo brata vid tyebye, i vin zabudyte, shcho ti zrobiv buv iomu. todi ya poshlyu i zabyeru tyebye zvidti. chogo mayu ya stratiti vas obokh odnogo dnya? i skazala ryeveyeka isakovi: zhittya myeni obridlo chyeryez dochok khyetovikh. koli yakiv viz'mye zhinku z dochok khyetovikh, yak tsi, z dochok ts'ogo krayu, to nashcho i zhiti myeni?

i poklikav isak yakova, i poblagosloviv iogo, i nakazav iomu ta i promoviv: nye byeri zhinki z dochok khanaans'kikh. ustan', pidi do padanu aramyeis'kogo, do domu byetuilu, bat'ka tvoei matyeri, i viz'mi sobi zvidti zhinku z dochok lavana, brata matyeri tvoei. a bog vsyemogutnii poblagoslovit' tyebye, i rozplodit' tyebye, i rozmnozhit' tyebye, i ti stanyesh gromadoyu narodiv. i dast' tobi blagoslovyennya avraamovey, tobi ta potomstvu tvoemu z tobouy, shchob vid-dati tobi zyemlyu tвого timchasovogo zamyeshkan-nya, shcho bog dav buv ii avraamovi. i poslav isak yakova, i pishov vin do padanu aramyeis'kogo, do lavana, sina byetuilovogo, aramyeianina, brata ryevyeki, matyeri yakova i isava. i pobachiv isav, shcho isak poblagosloviv yakova, i poslav iogo do padanu aramyeis'kogo, shchob uzyav sobi zvidti zhinku, i poblagosloviv iogo, kazhuchi: nye byeri zhinki z dochok khanaans'kikh, i shcho poslukhavsva yakiv bat'ka svogo i matyeri svoei, ta i pishov do padanu aramyeis'kogo. i pobachiv isav, shcho dochki khanaans'ki nyedobri v ochakh isaka, bat'ka iogo, i pishov isav do izmaila, i vzyav makhalatu, dochku izmaila, sina avraamovogo, syestru nyevaivotu, do zhinok svoikh za zhinku. i viishov yakiv iz byeyer-shyevi, i pishov do kharanu. i natrapiv vin buv na odnye mistysy, i nochuvav tam, bo sontsye zaishlo bulo. i vzyav vin z kaminnya togo mistysa, i poklav sobi v golovi. i vin lig na tim misti. i snilos' iomu, os' drabina postavlyena na zyemlyu, a vyerkh ii sya-gav azh nyeba. i os' angoli bozhi vikhodili i skhodili po nii. i oto gospod' stav na nii i promoviv: ya gos-pod', bog avraama, bat'ka tвого, i bog isaka. zyemlya, na yakii ti lyezhish, ya dam ii tobi ta nashchadkam tvoim. i budyе potomstvo tvoe, nyemov porokh zyemli. i poshirishsya ti na zakhid, i na skhid, i na pivnich, i na pivdyen'. i blagoslovyat'sya v tobi ta v nashchadkakh tvoikh z plyemyena zyemli. i os' ya z tobouy, i budu tyebye pil'nuvati skriz, kudi pidyesh, i vjernu tyebye do tsiei zyemli, bo ya nye pokinu tye-bye, azh poki nye vchinyu, shcho ya skazav buv tobi. i prokinuvsva yakiv zo svogo snu, ta i skazav: diisno, gospod' probuvae na ts'omu misti, a togo ya i nye znau! i zlyakavsva vin i skazav: yakye strashnye otsye mistysy! tsye nishcho inshye, yak dim bozhii, i tsye brama nyebyesna. i vstav yakiv rano vrantsi, i vzyav kamyenya, shcho poklav buv sobi v golovi, i postaviv iogo za pam'yatnika, i viliv olivu na iogo vyerkh. i nazvav vin im'ya tomu mistysu: byet-yel, a imyennya togo mista napochatku bulo luz. i sklav yakiv obitnit-syu, govoryachi: koli bog budyе zo mnoyu, i budyе myenye pil'nuvati na tsii dorozh, yakoyu khodzhu, i dast' myeni khliba isti ta odyezhu vdyagnutis', i ya z mirom vjernusya do domu bat'ka svogo, to gos-pod' budyе myeni bogom, i tsyei kamin', shcho ya postaviv za pam'yatnika, budyе domom bozhim. i zo vs'ogo, shcho dasi ti myeni, ya, shchodo dyesyatini, dam dyesyatinu tobi!

i zibravsva yakiv, i pishov do krayu siniv kyedyemu. i pobachiv, azh os' krinitysa v poli, i oto tam tri otari lyezhali bilya nyei, bo z tiei krinitsi napuvayut' stada. a na otvori krinitsi lyezhav vyelikii kamin'. i zbi-ralis' tudi vsi stada, i skochuvali kamyenya z otvoru krinitsi, i napoyuvali otaru, i privalyuvali kamyenya na otvir krinitsi znov na iogo mistysy. i skazav do pastukhiv yakiv: brattyа moi, zvidkilya vi? a ti vid-kazali: mi z kharanu. i skazav im: chi vi znaetye lavana, sina nakhorovogo? i vidkazali: znaemo. i skazav im: chi garazz iz nim? i vidkazali: garazz. a os' rakhil', dochka iogo, prikhodit' z otaroyu. i skazav: tozh ishchye bagato dnya, nye chas zganyati khudobu. napiyete otaru, ta idit' pasit'. a voni vid-kazali: nye mozhymyemo, azh poki nye budut' zignani vsi stada, i nye vidkotyat' kamyenya z otvoru krinitsi, todi ponapuvae mo otaru. ishchye vin govoriv iz nimi, azh os' prikhodit' rakhil' z otaroyu bat'ka svogo, bo bula vona pastushka. i stalosya, koli yakiv pobachiv rakhil', dochku lavana, brata svoei matyeri, to pidi-ishov yakiv i vidkotiv kamyenya z otvoru krinitsi, i napoiv otaru lavana, brata matyeri svoei. i potsilu-vav yakiv rakhil', i pidnis svii golos, i zaplavak... i yakiv opoviv rakhili, shcho vin brat bat'ka ii, i sh-cho vin sin ryevyeki. a ta pobigla, i rozpovila bat'kovi svoemu... i stalosya, koli lavan pochuv vistku pro yakova, sina syestry svoei, to pobig iomu nazustrich, i obnyav iogo, i potsiluvav iogo, i priviv iogo do svogo domu. a vin rozpoviv lavanovi pro vsi ti prigodi. i promoviv do n'ogo lavan: popravdi, ti kist' moyа i tilo moe! i sidiv vin iz nim misyatsy chasu. i skazav lavan do yakova: chi tomu, shcho ti brat mii, to ti budyesh sluzhiti myeni daryemno? skazhi zh myeni, yaka plata tobi? a v lavana bulo dvi dochki: im'ya starshii liya, a im'ya molodshii rakhil'. ochi zh liini buli khvori, a rakhil' bula garnogo stanu ta vrodlivogo viglyadu. i pokokhav yakiv rakhil', ta i skazav: ya budu sim lit sluzhiti tobi za rakhil', molodshu dochku tvoyu. i promoviv lavan: krashchye myeni viddati ii tobi, anizh viddati myeni ii inshomu cholovikov. sidi zh zo mnoyu! i sluzhiv yakiv za rakhil' sim lit, a voni chyeryez lyubov iogo do nyei buli v iogo ochakh, yak kil'ka dniv. i skazav yakiv lavanovi: dai myeni zhinku moyu, bo vipovnilisya moi dni, i nyekhai ya do nyei vviidu! i zibrav lavan usikh lyudyei tiei mistysyevosti, i spraviv gostinu. i stalosya vvyechyeri, i vzyav vin dochku svoyu liyu, i do n'ogo vpravadii ii. i yakiv iz nyeyu ziishovsva. a lavan dav ii zilpu, nyevil'nitsyu svoyu, dav lii, dochtsi svoii, za nyevil'nitsyu. a vrantsi viyavilosya, shcho to bula liya! i promoviv yakiv do lavana: shcho tsye ti vchiniv myeni? khiba nye za rakhil' pratsyuvav ya v tyebye? nashcho zh ob-maniv ti myenye? a lavan vidkazav: u nashii mist-syevosti nye robi'tsya tak, shchob viddavati molod-shu pyeryed starshoyu. vipovni tizhdyen' dlya tsiei, i budyе dana tobi takozh ta, za pratsyu, shcho budyesh pratsyuvati v myenye shchye sim lit drugikh. i zro-biv yakiv tak, i vipovniv tizhdyen' dlya tsiei. i vin dav iomu rakhil', dochku svoyu, dav iomu za zhinku. i dav lavan rakhili, dochtsi svoii, bilgu, nyevil'nitsyu svoyu, dav ii za nyevil'nitsyu. i priishov vin takozh

do rakhili, i pokokhav takozh rakhil', bil'shye, yak liyu. i pratsyuvav u n'ogo shchye sim lit drugikh. i pobachiv gospod', shcho znyenavidzhyena liya, i vidkriv ii utrobu, a rakhil' bula nyeplidna. i zavagitnila liya, i sina porodila, i nazvala im'ya iomu: ruvim, bo skazala bula: gospod' spoglyanuv na nyedolyu moyu, bo tyepper pokokhae myenye cholovik mii! i zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: gospod' pochuv, shcho ya znyenavidzhyena, i dav myeni takozh ts'ogo. i nazvala imyennya iomu: simyeon. i zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: tyepper otsim razom budye do myenye priluchenyii mii cholovik, bo ya tr'okh siniv porodila iomu. tomu i nazvala im'ya iomu: lyevii. i zavagitnila vona shchye, i sina porodila, i skazala: tim razom ya budu khvaliti gospoda! tomu nazvala im'ya iomu: yuda. ta i pyeryestala rodzhati.

30

i pobachila rakhil', shcho vona nye vrodila yakovu. i zazdrila rakhil' syestri svoii, i skazala do yakova: dai myeni siniv! a koli ni, to ya vmirayu! i zapalivsyta bnv yakoviv na rakhil', i vin skazav: chi ya zamist' goga, shcho zatrimav vid tyebye plid utrobi? i skazala vona: os' nyevil'nitsya moya bilga. priidi do nyei, i nyekhai vona vrodit' na kolina moi, i ya takozh budu mati vid nyei dityei. i vona dala iomu bilgu, nyevil'nitsyu svoyu, za zhinku. i vviishov do nyei yakiv. i zavagitnila bilga, i vrodila yakovu sina. i skazala rakhil': rozsudiv bog myenye, a takozh vislukhav golos mii, i dav myeni sina. tomu nazvala imyennya iomu: dan. i zavagitnila vona shchye, i vrodila bilga, nyevil'nitsya rakhilina, drugogo sina yakovu. i skazala rakhil': vyelikoyu borot'boyu borolas' ya z syestroyu svoeyu, i pyeryemogla. i nazvala imyennya iomu: nyeftalim. i pobachila liya, shcho vona pyeryestala roditi, i vzyala zilpu, svoyu nyevil'nitsyu, i dala ii yakovu za zhinku. i vrodila zilpa, nyevil'nitsya liina, yakovu sina. i skazala liya: priishlo shchastya, i nazvala imyennya iomu gad. i vrodila zilpa, nyevil'nitsya liina, drugogo sina yakovu. i promovila liya: to na blazhyenstvo moe, bo budut' uvazhati myenye za zhinku blazhyennu. i nazvala imyennya iomu: asir. i pishov ruvim za tikh dni, koli zhato pshyenitsyu, i znaishov na poli mandragorovi yabluchka, i prinis ikh do lii, matyeri svoei. i skazala rakhil' do lii: dai myeni z mandragorovikh yabluchok sina tvogo! a ta vidkazala ii: chi malo tobi, shcho zabrala mogo cholovika? i zabyeryesh takozh mandragorovi yabluchka sina mogo? i skazala rakhil': tomu to vin lyazhyye z tobouy tsiei nochi za mandragorovi yabluchka sina tvogo! i prishov yakiv z polya vyechyeri, a liya viishla nazustrich i skazala: uviidyyesh do myenye, bo spravdi nainyala ya tyebye za mandragorovi yabluchka sina mogo. i lyezhav vin iz nyeyu nochi tiei. i vislukhav bog liyu, i zavagitnila vona, i vrodila yakovu p'yatogo sina. i promovila liya: dav bog zaplatu myeni, shcho dala ya nyevil'nitsyu svoyu svoemu cholovikovi. i nazvala imyennya iomu: issakhar. i zavagitnila liya shchye, i vrodila yakovu shostogo sina. i promovila liya: obdaruvav myenye bog dobrim podarunkom, tsim razom zamyeshkae v

myenye mii cholovik, bo ya porodila iomu shyesteryo siniv. i nazvala imyennya iomu: zavulon. a potomu vrodila dochku, i nazvala imyennya ii: dina. i zavadav bog pro rakhil', i vislukhav ii bog, i vidchiniv ii utrobu. i zavagitnila vona, i sina vrodila, i skazala: bog zabrav moyu gan'bu! i nazvala imyennya iomu: iosip, kazhuchi: dodast' gospod' myeni inshogo sina! i stalosya, koli rakhil' porodila iosipa, to skazav yakiv do lavana: vidpusti myenye, i nyekhai ya pidu do svogo mistsya i do krayu svogo. dai zhye zhinok moikh i dityei moikh, shcho sluzhiv tobi za nikh, i nyekhai ya pidu, bo ti znaesh sluzhbu moyu, yaku ya sluzhiv buv tobi. i promoviv do n'ogo lavan: koli ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, pobud' z nami, bo ya zrozumiv, shcho poblagosloviv myenye gospod' chyeryez tyebye. i dali kazav: priznach sobi zaplatu vid myenye, i ya dam. a toi vidkazav: ti znaesh, yak ya sluzhiv tobi, i yakoyu stala khudoba tvoya zo mnoyu. bo tye malye, shcho bulo v tyebye do myenye, rozmnozhilosya na vyelikye, i gospod' poblagosloviv tyebye, vidkoli noga moya v tyebye. a tyepper, koli zh ya budu pratsyuvati dlya vlasnogo domu? i skazav lavan: shcho zh ya tobi dam? a yakiv promoviv: nye davai myeni nichogo. koli zrobish myeni otsyu rich, to vyernusya, budu pasti otaru tvoyu, budu pil'nuvati. ya s'ogodni pyeryeidu chyeryez usyu otaru tvoyu, shchob viluchiti zvidi kozhnu ovychku krapchastu i pyeryepolasu, i kozhnu ovychku chornu z-pomizh ovyet's, i pyeryepolasye i krapchaste z-pomizh kiz, i tsye budye zaplata myeni. i spravyedlivist' moya posvidchit' za myenye v zavtrishnim dni, koli priidyesh glyanuti na zaplatu moyu vid tyebye. usye, shcho vono nye krapchastye i nye pyeryepolasye z-pomizh kiz i nye chornyye z-pomizh ovyet's, kradyenye vono v myenye. a lavan vidkazav: tak, nyekhai budye za slovom tvoim! i togo dnya viluchiv vin kozliv pasastikh i pokrapavanikh, i vsi kozi krapchasti i pyeryepolasasi, usye, shcho bilye bulo v n'omu, i vsye chornyye syeryed ovyet's, i dav do ruk svoikh siniv. i viznachiv dorogu tridyennu pomizh sobouy i pomizh yakovom. a yakiv pas pozostalu lavanovu otaru. i vzyav sobi yakiv sirogo kiya topolyevogo, i migdalovogo, i kash-tanovogo, i nalupiv z nikh bilikh lushpin, vidkri-vayuchi bilist', shcho na kiyakh bula. i postaviv ki-iki, shcho ikh obilup, pyeryed otaroyu pri zholobakh pri koritakh vodi, kudi otara prikhodit' piti. i voni zluchovalisya, yak prikhodili piti. i zluchovalasya otara pri kiyakh, i kotilasya ovychkami ta kozami pasastimi, krapchastimi i pyeryepolasimi. i viddilyav yakiv tikh ovychchok, i staviv otaru oblichchiam do pastago i do vs'ogo chornogo syeryed otari lavana. i klav svoi stata okryemo, i nye klav ikh do otari lavanovoi. i buvalo, shcho kozhnogo razu, koli zluchovalasya otara mitsna, to yakiv klav pri zholobakh kii pyeryed ochi otari, shchob vona zluchovalasya pri tikh kiyakh. a yak otara slaba bula, to nye klav. i stavalos', shcho slabye pripadalo lavanovi, a mitsnishyye yakovu. i duzhyye-duzhyye zmozhniv toi cholovik. i bulo v n'ogo bagato otar, i nyevil'nitsi, i rabi, i vyerblyudi, i osli.

i pochuv buv yakiv slova lavanovikh siniv, shcho kazali: yakiv zabrav usye, shcho bulo v nashogo bat'ka. i z toho, shcho bulo v bat'ka nashogo, zro-biv sobi vsyu otsyu chyest'... i pobachiv yakiv la-vanovye oblichchya, a oto vin tyepyer inshii do n'ogo, yak buv uchora, pozavchora. i promoviv gospod' do yakova: vyernisya do krayu bat'kiv svoikh, i do mist-sya tvogo narodzhyennya. a ya budu z tobouyu. i poslav yakiv, i poklikav rakhil' i liyu na polye do otari svoei, ta i promoviv do nikh: ya bachiv oblichchya vashogo bat'ka, shcho vin tyepyer inshii do myenye, yak buv uchora i pozavchora. ta bog bat'ka mogo buv zo mnoyu. a vi znaetye, shcho vsieyu siloyu svoeyu ya sluzhiv vashomu bat'kovi. i bat'ko vash smiyavsy z myenye, i dyesyat' raz minyav zaplatu myeni, alye bog nye dav iomu chiniti zo mnoyu zlye. koli vin govori buv otak: krapchastye budy zaplata tvoya, to i kotyat'sya vsi ovychki ta kozi krapchasti. a koli skazhye tak: pasastye budy zaplata tvoya, to i kotyat'sya vsi ovychki ta kozi pasasti. i vidnyav bog khudobi vashogo bat'ka, ta i dav myeni. i stalosya v chas, koli otara zluchovalasya, zviv buv ya ochi svoi ta i pobachiv u sni: azh os' kozli, shcho spinalis' na ovychok ta na kiz, buli pasasti, krapchasti i ryabi. i skazav myeni angol u sni: yakovye! a ya vidkazav: os' ya! vin promoviv: zvyedi svoi ochi i pobach: usi ko-zi, shcho spinayut'sya na ovychok ta na kiz, pasasti, krapchasti i ryabi, bo ya bachiv usye, shcho lavan viroblyae tobi. ya bog byet-yelu, shcho ti namastiv buv tam pam'yatnika, i myeni sklav tam obitnitsyu. tyepyer ustavi, viidi z tsiei zymeli, i vyertaisya do zymeli tvogo narodzhyennya. i vidpovila rakhil' ta liya, ta i skazali iomu: chi mi maemo chastku ta spad-shchinu v domi nashogo bat'ka? tazh vin nas polichiv za chuzhintsiv, bo prodav nas, i spravdi pozhyer nashye sriblo. bozh usye bagatstvo, shcho bog vir-vav vid nashogo bat'ka, vono nashye ta nashikh siniv. a tyepyer zrobi vsye, shcho bog nakazav buv tobi. i vstav yakiv, i posadiv siniv svoikh i zhinok svoikh na vyerblyudi. i vin zabrav usyu khudobu svoyu, i vsye maino svoe, shcho nabuv, zdobutu khudobu svoyu, shcho nabuv u padani aramyeyis'kim, shchob priiti do isaka, bat'ka svogo, do zymeli khanaans'koi. a lavan pishov strigti otaru svoyu, a rakhil' pokrala domovikh bozhkiv, yakikh bat'ko mav. i yakiv ob-maniv lavana aramyeyis'kogo, bo nye skazav iomu, shcho vtikae. i vtik vin, i vsye, shcho iogo. i vstav, i py-eryeishov richku, i pryamuvav do gilyeyads'koi gori. a tryet'ogo dnya rozkazano lavanovi, shcho yakiv utik. i vzyav vin z soboyu brativ svoikh, i gnavsya za nim drogoyu syemi dyen', ta i dognav iogo na gori gilyeyads'kii. i priishov bog do lavana aramyeyanina v nichnim sni, ta i do n'ogo skazav: styeryezhisya, shchob ti nye govori v yakovom ani dobrogo, ani zl-ogo. i dognav lavan yakova. a yakiv postaviv namyeta svogo na gori, i lavan postaviv z bratami svoimi na gori gilyeyads'kii. i promoviv lavan do yakova: shcho ti zrobit' ti obmaniv myenye, i zabrav moikh dochok, nyemov branok myecha! chogo vtik ti taemno, i obikrav myenye, i nye skazav myeni? a ya buv bi vidislav tyebye z radistyu, iz spivami, z bubnom, i

z guslami. i ti nye dozvoliv myeni navit' potsiluvati onukiv moikh i dochok moikh. tozh ti nyerozumno vchiniv! ya mayu v rutsi svoii silu, shchob uchniti z vami zlye. alye bog vashogo bat'ka vchora vnochi skazav buv do myenye, govoryachi: styeryezhisya, shchob ti nye govori v yakovom ani dobrogo, ani zl-ogo. a tyepyer spravdi pidyesh, bo ti sil'no zatuzhiv za domom bat'ka svogo. alye nashcho ti pokrav moikh bogiv? a yakiv vidpoviv i skazav do lavana: tomu, shcho boyavsy, bo ya dumav: abi no vin nye zabrav vid myenye svoikh dochok! pri komu zh ti znaydesh svoikh bogiv, nye budy vin zhiti. pyeryed nashimi bratami piznai sobi, shcho tvogo v myenye, i viz'mi sobi. a yakiv nye znav, shcho rakhil' ikh pokrala. i vviishov lavan do namyetu yakovogo, i do namyetu li-inogo, i do namyetu obokh nyevil'nits', ta nichogo nye znaishov. i vviishov vin iz namyetu liinogo i vviishov do namyetu rakhilino. a rakhil' uzyla bozhki, i vložila ikh do sidla vyerblyuda, ta i sila na nikh. i ob-matsav lavan us'ogo namyeta, i nichogo nye znaishov. a vona skazala do bat'ka svogo: nyekhai nye palae gniv v ochakh bat'ka mogo, bo ya nye mozhu vs-tati pyeryed oblichchyam tvoim, bo v myenye tyepyer zvichainye zhinochye. i pyeryeshukav vin, ta bozhkiv nye znaishov. i zapalav yakiv gnovim, i svarsysya z lavanom. i vidpoviv yakiv, i skazav do lavana: yaka provina moya, yakii mii grikh, shcho ti gnavsya za mnoyu, shcho ti obmatsav usi moi ryechi? shcho ti znaishov zo vsikh ryechiei svogo domu, polozhi tut pyeryed moimi bratami i bratami svoimi, i nyekhai voni rozsudyat' pomizh nami dvoma. ya vzhye dvadt-syat' lit iz tobouyu. vivtsi tvoi ta kozi tvoi nye my-ertvili svogo plodu, a baraniv otari tvoei ya nye iv. rozsharpanogo dikim zviryem ya nye prinosiv do tyebye, ya sam nis tu shkodu. vid myenye doma-gavsya ti togo, shcho bulo vkradynye vdyen', i shcho bulo vkradynye vnochi. buvalo, shcho vdyen' z'idala myenye spyekota, a vnochi pamoroz', a mii son mandruvav vid moikh ochyei. takye myeni dvadtsyat' lit u tvoim domi... sluzhiv ya tobi chotirnadtsyat' lit za dvokh dochok tvoikh, i shist' lit za otaru tvoyu, a ti dyesyat' raz zminyav myeni svoyu zaplatu! koli b nye buv pri myeni bog bat'ka mogo, bog avraamiv, i nye toi, kogo boit'sya isak, to tyepyer ti vidislav bi myenye vporozhni!... bidu moyu i trud ruk moikh bog bachiv, i vikazav tsye vchora vnochi. i vidpo-viv lavan i skazav do yakova: dochki dochki moi, a diti moi diti, a otara moya otara, i vsye, shcho ti bachish to moe. a dochkam moim, shcho zrobyu im s'ogodni, abo ikhnim dityam, shcho voni porodili ikh? a tyepyer khodi, ya i ti vchinimo umovu, i otsye budy svidkom pomizh mnoyu i pomizh to-boyu. i vzyav yakiv kamyenya, i postaviv iogo za pam'yatnika. i skazav yakiv brattym svoim: nazbi-raitye kaminnya. i nazbirali kaminnya voni, ta i zro-bili mogilu, i ili tam na tii mogili. i nazvav ii la-van: yegar-sagaduta, a yakiv ii nazvav: gal-yed. i promoviv lavan: tsya mogila svidok mizh mnoyu i mizh tobouyu s'ogodni, tomu to i nazvano imyennya ii: gal-yed i mitspa, bo skazav: nyekhai divit'sya gos-pod' mizh mnoyu i mizh tobouyu, koli mi rozdiye-mosya odin vid odnogo. koli ti budyesh krividi do-chok moikh, i koli viz'myesh za zhinok ponad do-

chok moikh, to nye lyudina z nami, a divisya bog svidok mizh mnoyu i mizh tobouy! a yakiv skazav do lavana: os' tsya mogila, i os' toi pam'yatnik, yakogo postaviv ya mizh soboyu i mizh tobouy. svidok tsya mogila, i svidok tsyei pam'yatnik, shcho ya nye pyeryeidu tsiei mogilo do tyebye, i ti nye pyeryeidyesh do myenye tsiei mogili ta ts'ogo pam'yatnika na zlye. rozsudit' mizh nami bog avraamiv i bog nakhoriv, bog ikhn'ogo bat'ka. i yakiv prislyaguv tim, kogo boit'sya iogo bat'ko isak. i prinis yakiv zhyertvu na gori, i poklikav brativ svoikh isti khliv. i voni ili khliv i nochuvati na gori. i vstav lavan rano vrantsi, i potsiluvav onukiv svoikh, i dochok svoikh, i poblagosloviv ikh. i pishov, ta i vyernuvsvya lavan do mistysya svogo.

32

a yakiv pishov na dorogu svoyu. i spitkali iogo bozhi angoli. i yakiv skazav, koli ikh pobachiv: tsye bozhii tabir! i vin nazvav im'ya tomu mistysu: mkhanaim. i poslav yakiv posliv pyeryed soboyu do isava, brata svogo, do zyeimli syeir, do krayu yedomskogo. i nakazav im, govoryachi: skazhit' tak moemu panovi isavovi: tak skazav rab tvii yakiv: ya myeshkav z lavanom, i zadyerzhavsvya azh dotyepyer. i mayu ya vola ta osla, i otaru, i raba, i nyevil'nitsyu. i ya poslav rozkazati panovi moemu, shchob znaiti milist' v ochakh tvoikh. i vyernulisya posli do yakova, ta i skazali: mi priishli buli do brata tvogo do isava, a vin takozh idye nazustrich tobi, i chotiri sotni lyudyei z nim. i yakiv sil'no zlyakavsvya, i buv zaturbovanii. i vin podiliv narod, shcho buv z nim, i dribnu ta vye-liku khudobu, i vyerblyudi na dva tabori. i skazav: koli priidye isav do taboru odnogo, i rozib'e iogo, to vtsilie pozostalii tabir. i yakiv promoviv: bozhye bat'ka mogo avraama, i bozhye brata mogo isaka, gospodi, shcho skazav ti myeni: vyernisya do krayu svogo, i do mistysya svogo narodzhennyia, i ya зроб-lyu tobi dobre. ya nye varti usikh otikh milostyei, i vsiei virmosti, yaku ti chiniv buv svoemu rabovi, bo z samoyu svoeyu palitsyeyu pyeryeishov ya buv tsyei iordan, a tyepyer ya stavsvya na dva tabori. zbyeryezhi zh myenye vid ruki mogo brata, vid ruki isava, bo boyus' ya iogo, shchob vin nye priishov ta nye pobiv myenye i matyeri z dit'mi. a ti zh buv skazav: uchniti dobro uchinyu ya z tobouy dobro; a nashchadki tvoi pokladu, yak toi mors'kii pisok, shcho iogo nye zlichiti chyeryez byezlich. i vin pyeryenochuvav tam tiei nochi, i vzyav iz togo, shcho pid ruku priishlo, dar dlya isava, brata svogo: kiz dvisti, i kozliv dvadtsyatyero, ovjets' dvisti, i baraniv dvadtsyatyero, vyerblyudits' diiniikh ta ikh zhyeryeb'yat tridtsyatyero, koriv sorok, a bikiv dyesyatyero, oslits' dvadtsyatyero, a oslyat dyesyatyero. i dav do ruk rabiv svoikh kozhnye stado okryemo. i skazav vin do rabiv svoikh: idit' pyeryedo mnoyu, i pozostavtye vidstan' pomizh stadom i stadom. i vin nakazav pyershomu, kazhuchi: koli spitkae tyebye isav, brat mii, i zapitae tyebye tak: chii ti, i kudi ti idyesh, i chie tye, shcho pyeryed tobouy? to skazhyesh: raba tvogo yakova tsye podarunok, poslanii panovi moemu isavovi. a oto i vin sam za nami. i nakazav

vin i drugomu, i tryet'omu, takozh usim, shcho ishli za stadami, govoryachi: takim slovom budyetye gov-oriti do isava, koli vi znaidyetye iogo, i skazhyetye: os' i rab tvii yakiv za nami, bo vin skazav: nyekhai ya vblagayu iogo otsim darunkom, shcho idye pyeryedo mnoyu, a potim pobachu oblichchya iogo, mozhye vin pidiime oblichchya moe. i ishov podarunok pyeryed nim, a vin nochuvav tiei nochi v tabori. i vstav vin tiei nochi, i vzyav obidvi zhinki svoi, i obidvi nyevil'nitsi svoi ta odinadtsyatyero dityei svoikh, i pyeryeishov brid yabbok. i vin uzavv ikh, i pyerye-provadv chyeryez potik, i pyeryeprovadv tye, shcho v n'ogo bulo. i zostavsvya yakiv sam. i borovsvya z nim yakii's' muzh, azh poki nye ziiшла dosvitnyia zorya. i vin pobachiv, shcho nye poduzhae iogo, i dotorknuvsvya do suglobu styegna iogo. i zvikhnuvsvya suglob styegna yakova, yak vin borovsvya z nim. i promoviv: pusti myenye, bo ziiшла dosvitnyia zorya. a toi vidkazav: nye pushchu tyebye, koli nye poblagoslo-vish myenye. i promoviv do n'ogo: yak tvoe imyen-nya? toi vidkazav: yakiv. i skazav: nye yakiv budye nazivatisya vzhye imyennya tvoe, alye izrail', bo ti borovsvya z bogom ta z lyud'mi, i poduzhav. i zapi-tav yakiv i skazav: skazhi zh im'ya svoe. a toi vid-kazav: poshcho pitaesh pro imyennya moe? i vin poblagosloviv iogo tam. i nazvav yakiv im'ya togo mistysa: pyenuil, bo bachiv buv boga litsyem u lit-sye, ta zbyeryeglasya dusha moyia. i zasvitilo iomu sontsye, koli vin pyeryeishov pyenuil. i vin kul'gav na svoe styegno. tomu nye idyat' izrail'yei sini zhili styegna, shcho na suglobi styegna, azh do s'ogodni, bo vin dotorknuvsvya buv do styegna yakovogo, zhili styegna.

33

i zviv yakiv ochi svoi, ta i pobachiv, azh os' idye isav, a z nim chotiri sotni lyudyei. i vin podiliv svoikh dityei na liyu, i na rakhil', i na obokh nyevil'nits' svoikh. i postaviv vin tikh nyevil'nits' i dityei ikh napyeryedi, a liyu i dityei ii pyeryedostannimi, a rakhil' ta iospia ostannimi. a sam pishov pyeryed nimi, i vklonivsvya do zyeimli sim raz, azh poki pidiishov do brata svogo. i pobig isav nazustrich iomu, i obnyav iogo, i vpav na shiyu iomu, i tsiluvav iogo. i voni zaplakali. i zviv svoi ochi isav, i pobachiv zhinok ta dityei. i skazav: khto to taki? a toi vidkazav: diti, yakimi obdaruvav bog tvogo raba. i pidiishli syudi nyevil'nitsi, i ikhni diti, ta i vklonilisya. i pidiishla takozh liya ta diti ii, i vklonilisya, a potim pidiishov iosp i rakhil', ta i vk-lonilisya. i skazav isav: a shcho tsye za tsilii tabir toi, shcho ya spitkav? a toi vidkazav: shchob znaiti milist' v ochakh mogo pana. a isav skazav: ya moyo bagato, mii bratye, tvoe nyekhai budyte tobi. a yakiv skazav: ni zh bo! koli ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, to viz'mi darunka mogo z moei ruki. bozh ya pobachiv oblichchya tvoe, nibi pobachiv bozhye litsye, i ti sobi upodobav myenye. viz'mi zh blagoslovyennya moe, shcho priprovadzhnyenye tobi, bo bog buv milostivii do myenye, ta i mayu ya vsye. i blagav vin iogo, i toi uzavv. i promoviv isav: rushaimo i khodim, a ya pidu obik tyebye. a toi vidkazav: pan mii znae, shcho diti molodi, a dribna ta vyelika khudoba v myenye

diini. koli pognati ikh odin dyen', to viginye vsya otara. nyekhai zhye pidye pan mii pyeryed ochima svogo raba, a ya pidu povoli za nogoyu skotini, shcho pyeryedo mnoyu, i za nogoyu dityei, azh poki nye priidu do pana svogo do syeir. i promoviv isav: pozostavlyu zh z tobouy trokhi z lyudyei, shcho zo mnoyu. a toi vidkazav: poshcho znakhodzhu ya taku milist' v ochakh svogo pana?. i vyernuvsvya togo dnya isav na dorogu svoyu do syeir. a yakiv podavsy do sukkotu, i zbuduvav sobi khatu, a dlya khudobi svoei porobiv kuryeni, tomu nazvav im'ya tomu mistysyu: sukkot. i yakiv, koli vin priishov iz padanu aramyeis'kogo, pribuv spokii do mista sikhym u krai khanaans'komu, i roztaborivsvya pyeryed mistom. i kupiv vin kusok polya, dye rozklav namyeta svogo, z ruki siniv gamora, bat'ka sikhyma, za sto sribnyakiv. i postaviv tam zhyertivnika, i nazvav iogo: yel-yelogyei-izrail'.

34

i viishla bula dina, dochka lii, yaka vrodila ii yakovu, shchob podivitsya na dochok togo krayu. i pobachiv ii sikhym, sin gamora khivyezanina, nachal'nika togo krayu, i vyzav ii, i lyezhav iz nyeyu, i zbyezchystiv ii. i prigornulasya dusha iogo do dini, dochki yakovoi, i pokokhav vin divchinu, i govoriv do syertsya divochoko. i skazav sikhym do gamora, bat'ka svogo, govoryachi: viz'mi tye divcha za zhinku dlya myenye! a yakiv pochuv, shcho toi zbyezchystiv dinu, dochku iogo, a sini iogo buli z khudoboyu iogo na poli. i movchav yakiv, azh poki pribuli voni. i viishov gamor, sikhymiv bat'ko, do yakova, shchob pogovoriti z nim. i priishli sini yakovovi z polya, koli pochuli, i zasmutilis' tsi lyudi, i sil'no zapalav ikhnii gniv, bo toi gan'bu zrobiv v izraili tim, shcho lyezhav iz dochkoyu yakova, a tak nye robit'sya. a gamor govoriv z nimi, kazhuchi: sin mii sikhym, zapragla dusha iogo vashoi dochki. daitye zh ii iomu za zhinku! i posvoyachtyesya z nami, daitye nam vashi dochki, a nashi dochki viz'mit' sobi. i osyad'tyesya z nami, a tsyei krai budye pyeryed vami. sidit' i pyeryemandruitye iogo, i nabuvaitye na vlasnist' u nim. i promoviv sikhym do bat'ka ii ta do brativ ii: nyekhai ya znaidu milist' u vashikh ochakh, i shcho vi skazhyetye myeni ya dam. sil'no pobil'shit' na myenye vino ta darunok, a ya dam, yak myeni skazhyetye, ta til'ki daitye myeni divchinu za zhinku! i vidpovili sini yakova sikhymovi ta gamorovi, bat'kovi iogo, pidstupom, skazali, bo vin zbyezchystiv dinu, syestru ikh. i skazali do nikh: mi nye mozhymo zrobiti tiei ryechi, vidati syestru nashu cholovikovi, shcho mae krainyu plot', bo to gan'ba dlya nas. mi til'ki za tye prikhilimos' do vas, koli vi stanyetye, yak mi, shchob u vas buv obrizanii kozhnii cholovicho staty. i damo vam svoikh dochok, a vashikh dochok viz'myemo sobi, i osyadyemos' iz vami, i stanyemo odnim narodom. a koli vi nye poslukaetye nas, shchob obrizatsiya, to mi viz'myemo svoi dochki, ta i pidyemo. i ikhni slova buli dobri v ochakh gamora ta v ochakh sikhyma, sina gamorovogo. i nye zagavyasya yunak toi uchiniti tu rich, bo polyubiv dochku yakova. a vin buv naipovazhnishii u vsim

domi bat'ka svogo. i pribuv gamor ta sikhym, sin iogo, do brami mista, i promovili do lyudyei svogo mista, govoryachi: tsi lyudi voni priyazni do nas, i nyekhai osyadut' u krayu, i nyekhai pyeryemandruyt' iogo, a tsyei krai os' rozlogii pyeryed nimi. dochok ikhnikh viz'mimo sobi za zhinok, a nashikh dochok daimo im. til'ki za tse prikhilyat'sya do nas tsi lyudi, shchob siditi z nami, i shchob staty odnim narodom, koli v nas budye obrizanii kozhyen cholovicho staty, yak i voni obrizani. otara ikhnya, i maino ikhne, i vsya ikhnya khudoba khiba nye nashi voni? til'ki prikhilimosya do nikh, i nyekhai voni osyadut' iz nami. i poslukahali gamora ta sikhyma, sina iogo, usi, khto vikhodiv z brami iogo mista. i buli obrizani vsi cholovicho staty, usi, khto vikhodiv z brami mista iogo. i stalosya tryet'ogo dnya, koli voni khvori buli, to dva sini yakovovi, simyeon i lyevii, brati dinini, vzyali kozhyen myecha svogo, i byezpyechno napali na misto, i povbivali vsikh cholovikiv. takozh gamora i sikhyma, sina iogo, zabili myechym, i zabrali dinu z domu sikhymovogo, ta i viishli. sini yakova napali na trupi, i pograbuvali misto za tye, shcho voni zbyezchystili ikhnyu syestru. zabrali dribnu i vyeliky khudobu ikh, i osli ikh, i shcho bulo v misti, i shcho na poli, i vvyes' maetok ikhnii, i vsikh ikhnikh dityei, i ikhnikh zhinok zabrali v nyevolyu, i pograbuvali vsye, shcho dye v domi bulo. i skazav yakiv do simyeona i do lyeviya: vi zrobiti myenye nyeshchaslivim, bo zrobiti myenye znyenavidzhenim u myeshkantsiv ts'ogo krayu, u khanaanyezanina i pyerizyeyanina. mi lyudi nyechislyenni, a voni zbyerut'sya na myenye, ta i pob'yut' myenye, i budu zniishchenii ya ta mii dim. a voni vidkazali: chi vin mav bi zrobiti nashu syestru bludnitsyeyu?

35

i skazav bog do yakova: ustavai, viidi do byet-yelu, i tam osyad'sya, i zrobiti tam zhyertivnika bogovi, shcho yavivsvya tobi, yak ti vtitav buv pyeryed isavom, bratom svoim. i skazav yakiv do domu svogo, do vsikh, khto buv iz nim: usun'tye chuzhinnikh bogiv, yak i syeryed vas, i ochist'tyesya, i zminit' svoyu odizh. i vstan'mo, i pidim do byet-yelu, i zroblyu ya tam zhyertivnika bogovi, shcho vidpoviv myeni v dyen' mogo utisku, i buv zo mnoyu v dorozhi, yakoyu khodiv ya. i voni viddali yakovu vsikh chuzhinnikh bogiv, shcho bulo v ikh rukakh, i syeryezhki, shcho v ikhnikh ushakh, a yakiv skhovav ikh pid dubom, shcho pyeryed sikhymom. i virushili voni. i vye-likii zhakh obgornuv ti mista, shcho navkolo nikh, i voni nye gnalisya za sinami yakova. i pribuv yakiv do luzu, shcho v zyeimli khanaans'kii, tsyebto do byet-yelu, vin i vvyes' narod, shcho buv z nim. i zbuduvav vin tam zhyertivnika, ta i nazvav tye mistysye: yel byet-yel, bo tam yavivsvya iomu bog, koli vin utikav pyeryed svoim bratom. i vmyerla dyevora, mamka ryevyeki, i bula pokhovana nizhchye byet-yelu pid dubom, a vin nazvav im'ya iomu: allon-bakhut. i shchye yavivsvya bog do yakova, koli vin priishov buv iz padanu aramyeis'kogo, i poblagosloviv iogo. i skazav iomu bog: im'ya tvoe yakiv. nye budye vzhye

klikatisya im'ya tvoe yakiv, alye izrail' budye im'ya tvoe. i nazvav im'ya iomu: izrail'. i skazav iomu bog: ya bog vsyemogutni! plodisya i rozmnozhuysya, narod i gromada narodiv budy z tyebye, i tsari vidut' iz styeon tvoikh. a toi krai, shcho ya dav iogo avramovi ta isakovi, dam iogo tobi, i nashchadku tvoemu po tobi dam ya toi krai. i voznissya bog zponad n'ogo v mistsi, dye z nim govoriv. i postaviv yakiv pam'yatnika na tomu mistsi, dye vin govori v z nim, pam'yatnika kam'yanogo, i viliv na n'ogo vinnye littya, i poliv iogo olivoyu. i nazvav yakiv im'ya mistsyu, shcho tam govoriv iz nim bog: bytyel. i vin rushiv iz bytyelu. i bula shchye kivra zymeli do yefrati, a rakhil' porodila, i buli vazhki ii pologi. i stalosya, koli vazhki buli ii pologi, to skazala ii baba-spovitukha: nye biisya, bo i tsye tobi sin. i stalosya, koli vikhodila dusha ii, bo vmirala vona, to nazvala im'ya iomu: byen-oni, a iogo bat'ko nazvav iogo: vyenyiamin. i vmyerla rakhil', i bula pokhovana na dorozhi do yefrati, tsye e vflyeem. i postaviv yakiv pam'yatnika na grobi ii, tsye nadgrobnii pam'yatnik rakhili azh do s'ogodni. i rushiv izrail', i roztyagnuv namyeta svogo dali do migdal-yedyeru. i stalosya, koli izrail' pyeryebuvav u tim krai, to ruvim pishov i lig iz bilgoyu, nalozhnitsyeyu bat'ka svogo. i pochuv izrail', i bulo tsye zlim iomu. a v yakova bulo dvanadt-syatyero siniv. sini liini: pyervoridnii yakova ruvim, i simyeon, i lyevii, i yuda, i issakhar, i zavulon. sini rakhilinoi: iosip i vyenyiamin. a sini bilgi, nyevil'nitsi rakhilinoi: dan i nyeftalim. a sini zilpi, nyevil'nitsi liinoi: gad i asir. otsye sini yakova, shcho iomu narodzhyeno v padani aramyeis'komu. i pribuv yakiv do isaka, svogo bat'ka, do mamrye, do kir'yat-arbi, tsyebto khyevronu, shcho tam zhiv avraam ta isak. i buli isakovi dni sto lit i visimdyesyat lit. i vpokoivysya isak ta i pomyer, i priluchivysya do svoei ridni, starii ta nazhivshis'. i pokhovali iogo isav ta yakiv, sini iogo.

36

a otsye nashchadki isava, tsyebto yedomo. isav uzyav zhinok svoikh z dochok khanaans'kikh, adu, dochku yelona khittyeianina, ta ogolivamu, dochku ani, dochku tsiv'ona khivyeianina, ta bosmat, dochku izmailovu, syestru nyeaiotovu. i porodila ada isavovi yelifaza, a bosmat porodila ryeuila, a ogolivama porodila susha, i yalama, i korakha. otsye sini isavovi, shcho buli iomu narodzhyeni v khanaans'kii zymeli. i vzyav isav zhinok svoikh, i siniv svoikh, i dochok svoikh, i vsi dushi domu svogo, i khudobu svoyu, i vsye stado svoe, i vsye svoe maino, shcho nabuv u khanaans'kii zymeli, ta i pishov do krayu vid oblichchya yakova, brata svogo, bo maetok ikh buv bil'shii, shchob probuvati im razom, i krai ikh chasovogo zamyeshkannya nye mig vmistiti ikh chyeryez ikhnyu khudobu. i osivysa isav na gori syeir, isav vin yedom. a otsye nashchadki isava, bat'ka yedomu na gori syeir. otsye imyennya siniv isavovikh: yelifaz, sin adi, zhinki isavovoi, ryeuil, sin bosmati, isavovoi zhinki. a sini yelifazovi buli: tyeman, omar, tsyefo, i gatam, i kyenaz. a timna bula nalozhnitsya yelifaza, isavovogo sina, i porodila vona yelifazovi amalika. otsye sini adi, isavovoi

zhinki. a otsye sini ryeuiloivi: nagat i zyera, shamma i mizza. otsye sini bosmati, isavovoi zhinki. a otsi buli sini ogolivami, dochki ani, dochki tsiv'ona, isavovoi zhinki, i vrodila vona isavu, eusha, i yalama, i kor-ryeya. a otsye providniki isavovikh siniv. sini yelifaza, isavovogo pyervoridnogo: providnik tyeman, providnik omar, providnik tsyefo, providnik kyenaz, providnik koriei, providnik gatam, providnik amalika. otsye providniki yelifaza v krayu yedomo, otsye sini adi. a otsye sini ryeuila, isavovogo sina: providnik nagat, providnik zyerakh, providnik shamma, providnik mizza. otsye providniki ryeuiloivi v krayu yedomo'skomu, otsye sini bosmati, isavovoi zhinki. a otsye sini ogolivami, zhinki isava: providnik yeush, providnik yalam, providnik koriei, otsye providniki ogolivami, dochki ani, isavovoi zhinki. otsye sini isava, tsyebto yedomo, i otsye ikhni providniki. otsye sini syeira, khoryeyanina, myeshkantsi tsiei zymeli: lotan i shoval, i tsiv'on, i ana, i dishon, i yetsyev, i dishan, otsye providniki khoryeyanina, sini syeir, krayu yedomo'skogo. a sini lotana buli: khori i gye-mam, a lotanova syestra timna. a otsye sini shovalovi: alvan i manakhat, i yeval, shyefo, i onam. a oto sini tsiv'onovi: i aiya, i ana, toi ana, shcho znaishov buv v pustini garyachi dzhyeryela, koli pas osli tsiv'ona, svogo bat'ka. i otsye diti ani: dishon, i ogolivama, dochka ani. a otsye sini dishonovi: khyemdan, i yesh-ban, i itran, i kyeran. oto sini yetsyera: bilgan, i z-avan, i akan. otsye sini dishana: uts i aran. otsye providniki khoryeyanina: providnik lotan, providnik shoval, providnik tsiv'on, providnik ana, providnik dishon, providnik yetsyer, providnik dishan, otsye providniki khoryeyanina za ikhnimi providnikami v krai syeir. a otsye tsari, shcho tsaryuvali v krayu yedomo pyeryed tsaryuvannym tsarya v siniv izrai-lyevikh. i tsaryuvav v yedomi byela, sin byeora, a imyennya iogo mista dingava. i vmyer byela, i zatsaryuvav zamist' n'ogo iovav, sin zyerakha z botsri. i vmyer iovav, i zatsaryuvav zamist' n'ogo khusham iz zymeli tyemanyanina. i vmyer khusham, i zatsaryuvav zamist' n'ogo gadad, sin byedada, shcho pobiv midayan na poli moava, a imyennya iogo mista avit. i vmyer gadad, i zatsaryuvav zamist' n'ogo samla z mashyeku. i vmyer samla, i zatsaryuvav zamist' n'ogo saul z ryekhovotu nadrichnogo. i vmyer saul, i zatsaryuvav zamist' n'ogo baal-khanan, sin akhboriv. i vmyer baal-khanan, sin akhboriv, i zatsaryuvav zamist' n'ogo gadad, a im'ya iogo mista pau, a im'ya iogo zhinki myegyetav'il, dochka matryedi, dochki mye-zagava. a otsye imyena providnikiv isavovikh za ikhnimi rodami, za mistsyami ikh, ikhnimi imyeni: providnik timna, providnik alva, providnik yetyety, providnik ogolivama, providnik yela, providnik pinon, providnik kyenaz, providnik tyeman, providnik mivtsar, providnik magdiil, providnik iram. otsye providniki yedomo vin zhye isav, bat'ko yedomu za ikhnimi osyelyami v krai ikhn'ogo volodinnya.

37

i osivysa yakiv u krai myeshkannya bat'ka svogo, v krai khanaans'komu. otsye opovist' pro yakova. iosip,

viku simnadsyati lit, pas, yak yunak, otaru z bratami svoimi, z sinami bilgi ta z sinami zilpi, zhinok bat'ka svogo. i iosip donosiv nyedobri zvistki pro nikh do ikhn'ogo bat'ka. a izrail' lyubiv iosipa nad usikh siniv svoikh, bo vin buv u n'ogo sinom starosti. i vin spraviv iomu kvitchastye vbrannya. i bachili iogo brattya, shcho ikh bat'ko poluyubiv iogo nad usikh brativ iogo, i znyenavidili iogo, i nye mogli govoriti z nim spokoiino. i snivsy buv iosipovi son, i vin rozpoviv svoim brattyam, a voni shchye zbil'shili nyenavist' do n'ogo. i skazav vin do nikh: poslukhaiyte no pro toi son, shcho snivsy myeni. a oto mi v'yazyhemo snopi syeryed polya, i os' mii snip zachav ustavati, ta i stav. i os' otouchuyut' vashi snopi, ta i vklonyayut'sya snopovi moemu. i skazali iomu iogo brattya: chi spravdi ti budyesh tsaryuvati nad nami, chi tyezsh spravdi ti budyesh panuvati nad nami? i voni zbil'shili nyenavist' do n'ogo chyeryez sni iogo ta chyeryez slova iogo. i snivsy iomu shchye son inshi, i vin opoviv iogo bratam svoimi, ta i skazav: otsye snivsy myeni shchye son, i os' sontsy ta misyats' ta odinadtsyat' zir vklonyayut'sya myeni. i vin rozpoviv tsye bat'kovi svoemu ta brattyam svoim. i dokoriv iomu bat'ko iogo, ta i promoviv do n'ogo: shcho to za son, shcho snivsy tobi? chi spravdi priidyemo mi, ya ta mati tvoya ta brati tvoi, shchob uklonitisya tobi do zymeli? i zazdrili iomu brati iogo, a bat'ko iogo zapam'yatav tsi slova. i pishli brati iogo pasti otaru svogo bat'ka v sikhyem. i skazav izrail' do iosipa: tazh brati tvoi pasut' u sikhyem! idi zh, i ya poshlyu tyebye do nikh! a toi vidkazav iomu: os' ya! i skazav vin do n'ogo: pidi no, pobach stan brativ tvoikh i stan otari, ta i dai myeni vidpovid'. i vin poslav iogo z dolini khyevronu, i toi pribuv do sikhyemu. i znaishov iogo odin cholovik, a vin os' blukae po polyu. i zapitav iogo to cholovik, kazhuchi: chogo ti shukaesh? a toi vidkazav: ya shukayu brativ svoikh. skazhi zh myeni, dye voni vipasayut'? i skazav toi cholovik: voni pishli zvidsi, bo ya chuv, yak kazali voni: khodimo do dotainu. i pishov iosip za svoimi bratami, i znaishov ikh u dotaini. a voni pobachili iogo zdalyeka, i poki vin nablizivsy do nikh, to zmovyalisya na n'ogo, shchob ubiti iogo. i skazali voni odin odnomu: os' idye ti snovidyets'! a tyepper davaitye vbiimo iogo, i vkin'mo iogo do odniei z yam, ta i skazhymy: dikii zvir z'iv iogo! i pobachimo, shcho budy z iogo snami. i pochuv tsye ruvim, i vizvoliv iogo z ruki ikhn'oi, i skazav: nye gubimo dushi iogo! i skazav do nikh ruvim: nye prolivaitye krovi, kin'tye iogo do yami tiei, shcho v pustini, a ruki nye kladiť na n'ogo, shchob vizvoliti iogo z ikhn'oi ruki, shchob vyernuti iogo do bat'ka iogo. i stalosya, koli priishov iosip do brativ svoikh, to voni styagnuli z iosipa vbrannya iogo, vbrannya kvitchastye, shcho na n'omu bulo. i vzyali iogo, ta i kinuli iogo do yami, a yama ta porozhnya bula, nye bulo v nii vodi. i sili voni popoisti khliba. i zvyeli voni ochi svoi ta i pobachili, os' karavan izmailitv idye z gilyeade, a vyerbludy ikhni nyesut' pakhoshchi, i bal'zam, i ladan, idye vin sprovaditi tsye do egiptu. i skazav yuda do svoikh brativ: yaka korist', shcho vb'emo nashogo brata, i zataimo iogo krov? davaitye prodamo iogo izmail'tyanam, i ruka nasha nyekhai nye budy z n'omu, bo vin brat

nam, vin nashye tilo. i poslukhalisya brati iogo. i koli prokholdili midiyaniti, kuptsi, to vityagli i pidnyali iosipa z yami. i prodali iosipa izmail'tyanam za dvadtsyat' sribnyakiv, a ti povyeli iosipa do egiptu. a ruvim vyernuvsy do yami, azh nyema iosipa v yami! i rozirvav vin odyezhu svoyu... i vyernuvsy vin do brativ svoikh, ta i skazav: nyemae khloptsya! a ya, kudi ya pidu? a voni vzyali iosipovye vbrannya, i zarizali kozla, i vmochili vbrannya v krov. i poslali voni kvitchastye vbrannya, i prinylesi do svogo bat'ka, ta i skazali: otsye mi znaishli. piznai no, chi tsye vbrannya tvogo sina vono, chi ni? a vin piznav iogo ta i skazav: vbrannya mogo sina... dikii zvir iogo z'iv... spravdi rozsharpanii iosip! i rozdyer yakiv odizh svoyu, i zodyagnuv vyeryetishchye na styegna svoi, i bagato dniv spravlyav zhalobu po sinovi svoemu... i zachali vsi sini iogo ta vsi dochki iogo potishati iogo. alye vin nye mig utishitisya, ta i skazav: u zhalobi ziidu ya do sina mogo do sheolu. i plakav za nim iogo bat'ko. i midiyaniti prodali iosipa do egiptu, do potifara, tsaryedvortsya faraonovogo, nachal'nika tsars'koi storozhi.

38

stalosya togo chasu, i vidiishov yuda vid brativ svoikh, i roztashuvavsy azh do odnogo adullamityanina, a imyennya iomu khira. i pobachiv tam yuda dochku odnogo khanaanyeyanina, a im'ya iomu shua, i vzyav ii, i z nyeyu ziishovsy. i zavagitnila vona, i porodila sina, a vin nazvav im'ya iomu: yer. i zavagitnila vona shchye, i porodila sina, i nazvala im'ya iomu: onan. i shchye znovu, i porodila sina, i nazvala im'ya iomu: shyela. a bat'ko buv u kyezivi, yak vona porodila iogo. i vzyav yuda zhinku dlya yera, svogo pyervoridnogo, a im'ya ii: tamara. i buv yer, yudin pyervoridnii, zlii v ochakh gospoda, i gospod' iogo vbiv. i skazav yuda do onana: uviidi do zhinki brata svogo, i odruzhisya z nyeyu, i vstanovi nasinnya dlya brata svogo. a onan znav, shcho nye iogo budy nasinnya tye. i stalosya, koli vin skhodivsy z zhinkoyu brata svogo, to marnuvav nasinnya na zymlyu, abi nye dati iogo svoemu bratovi. i bulo zlye v ochakh gospoda tye, shcho vin chiniv, i vbiv vin takozh iogo. i skazav yuda do tamari, nyevistki svoei: sidi vdovoyu v domi bat'ka svogo, azh poki nye virostye shyela, sin mii. bo vin buv podumav: abi nye vmyer takozh vin, yak brati iogo. i pishla tamara, ta i osilasya v domi bat'ka svogo. i minulo bagato dniv, i vmyerla shuina dochka, yudina zhinka. a koli yuda buv utishyeni, to pishov do timni, do strizhiyv otari svoei, vin i khira, tovarish iogo adullamityanin. a tamari rozpovili, kazhuchi: os' tyesť tvii idye do timni strigti otaru svoyu. i znyala vona z syebye odyezhu vdivstva svogo, i pokrilasya pokryvalom, i zakrilasya. i sila vona pri brami yenaim, shcho po dorozhi do timni. bo znala vona, shcho viris shyela, a vona nye viddana iomu za zhinku. i pobachiv ii yuda, i priinyav ii za bludnitsyu, bo zakrila vona oblichchya svoe. i vin zbochiv do nyei na dorogu i skazav: a nu no za vviidu do tyebye! bo vin nye znav, shcho vona nyevistka iogo. a vona vidkazala: shcho dasi myeni, koli priidyesh do myenye? a

vin vidkazav: ya poshlyu kozlyatko z otari. i skazala vona: yakshcho dasi zastavu, azh poki prishlyesh. a vin vidkazav: yaka ta zastava, shcho dam ya tobi? ta skazala: pyechatka tvoya, i shnurok tvii, i palitsya tvoya, shcho v rutsi tvoii. i vin dav ii, i ziishovsya z nyeyu, a vona zavagitnila vid n'ogo. i vstala vona ta i pishla, i znyala pokrivalo svoe z syebe, i zodyagnula odyezhu vdivstva svogo. a yuda poslav kozlyatko chyeryez priyatelya svogo adullamityanina, shchob uzyati zastavu z ruki tiei zhinki. ta vin nye znaishov ii. i zapitav vin lyudyei ii mistysya, govoryachi: dye ta bludnitsya, shcho bula v yenaime pri dorozhi? voni vidkazali: nye bula tut bludnitsya. i vyernuvsya vin do yudi i skazav: nye znaishov ya ii, a takozh lyudi mistysya togo govoriли: nye bula tut bludnitsya. i skazav yuda: nyekhai viz'mye sobi tu zastavu, shchob mi nye stali na gan'bu. os' ya poslav buv tye kozlyatko, ta ii nye znaishov ti. i stalosya tak dyes' po tr'okh misyatsyakh, i rozpovidzhyeno yudi, govoryachi: upala v blud tamara, tvoya nyevistka, i os' zavagitnila vona chyeryez blud. a yuda skazav: vivyedit' ii, i nyekhai budye spalyna. koli ii vivyeli, do poslala vona do tystya svogo, govoryachi: ya zavagitnila vid cholovika, shcho tsye nalyezhit' iomu. i skazala: piznai no, chiya to pyechatka, i shnuri, i tsya palitsya? i piznav yuda i skazav: vona stala spravvedlivisha vid myenye, bo ya nye dav ii shyeli, sinovi svoemu. i vzhye bil'shye nye znay vin ii. i stalosya v chasi, yak rodila vona, a os' bliznyata v utrobi ii. i stalosya, yak rodila vona, pokazalasya ruka odnogo; i vzyala baba-spovitukha, i pov'yazala na ruku iomu nitku chyervonu, govoryachi: tsyei viishov naiperyshe. i stalosya, shcho vin vtyagnuv svoyu ruku, a os' viishov iogo brat. i skazala vona: nashcho ti rozdyer dlya syebe pyeryeponu? i nazvala im'ya iomu pyeryets. a potim viishov brat iogo, shcho na rutsi iogo bula nitka chyervona. i vona nazvala im'ya iomu: zyerakh.

39

a iosip buv vidvyedenii do egiptu. i kupiv iogo potifar, tsaryedvoryets' faraoniv, nachal'nik tsars'koi storozhi, muzh egiptyanin, z ruki izmail'tyan, shcho zvyeli iogo tudi. i buv gospod' z iosipom, a vin stav cholovikom, shcho mav shchastya. i probuvav vin u domi svogo pana egiptyanina. i pobachiv iogo pan, shcho gospod' z nim, i shcho v us'omu, shcho vin robit', gospod' shchastit' u rutsi iogo. i iosip znaishov milist' v ochakh iogo, i sluzhiv iomu. a toi priznachiv iogo nad domom svoim, i vsye, shcho mav, viddav v iogo ruku. i stalosya, vidkoli vin priznachiv iogo v domi svoim, i nad usim, shcho vin mav, to poblagosloviv gospod' dim egiptyanina chyeryez iosipa. i bulo blagoslovyennya gospodne v us'omu, shcho vin mav, u domi i na poli. i vin pozostaviv ushe, shcho mav, u rutsi iosipovii. i nye znay vin pri n'omu nichogo, okrim khliba, shcho iv. a iosip buv garnogo stanu ta vrodliwego viglyadu. i stalosya po tikh prigodakh, i zvyela svoi ochi na iosipa zhinka pana iogo. i skazala vona: lyazh zo mnoyu! a vin vidmovysya, i skazav do zhinki pana svoego: tozh pan mii nye znae pri myeni nichogo u domi, a vsye, shcho iogo, vin dav u moyu ruku. nyema bil'shogo v

tsim domi vid myenye, i vin nye strimav vid myenye nichogo, khibashcho tyebye, bo ti zhinka iogo. yak zhye ya vchinyu tsye vyelike zlo, a zgrishu pyeryed bogom? i stalosya, shcho vona dyen'-u-dyen' govorila iosipovi, a vin nye slukhav ii, shchob lyagti pri nii i buti z nyeyu. i stalosya odnogo dnya, i priishov vin dodomu robiti dilo svoe, a tam u domi nye bulo nikogo z lyudyei domu. i skhopila vona iogo za odyezhu iogo, kazhuchi: lyagai zhye zo mnoyu! a vin pozostaviv svoyu odyezhu v ii rutsi, ta i utik, i vibig nadvir. i stalosya, yak pobachila vona, shcho vin pozostaviv svoyu odyezhu v ii rutsi ta i utik nadvir, to poklikala lyudyei svogo domu, ta i skazala im, govoryachi: divit'sya, vin priprovadiv nam yakogos' evryeya, shchob toi zabavlyavsya nami! vin priishov buv do myenye, shchob poklastis' zo mnoyu, ta ya zakrichala sil'nim golosom. i stalosya, yak pochuv vin, shcho ya pidnyala svii golos i zakrichala, to pozostaviv odyezhu svoyu v myenye, ta i utik, i vibig nadvir... i ya poklala iogo odyezhu pri sobi azh do prikhotu pana iogo do svogo domu. i vona pyeryekazala iomu tsimi slovami, govoryachi: do myenye priishov buv otsyei rab evryei, shcho ti iogo priviv do nas, shchob zabavlyatisya mnoyu. i stalosya, yak pidnyala ya svii golos i zakrichala, to vin pozostaviv svoyu odyezhu pri myeni, ta i utik nadvir. i stalosya, yak pochuv pan iogo slova svoei zhinki, shcho opovidala iomu, kazhuchi: otaki to ryechi vchiniv myeni tvii rab, to zapalivsya gnyv iogo. i vzyav iogo iosipiv pan, ta i viddav iogo do domu v'yaznichnogo, do mistysya, dye buli uv'yaznyeni tsars'ki v'yazni. i probuvav vin tam u tim domi v'yaznichnim. a gospod' buv iz iosipom, i prikhliv do n'ogo milysyerdya, ta dav iomu milist' v ochakh nachal'nika v'yaznichnogo domu. i nachal'nik v'yaznichnogo domu dav u ruku iosipa vsikh v'yazniv, shcho buli v domi v'yaznichnim, i vsye, shcho tam robili, robiv vin. nachal'nik v'yaznichnogo domu nye bachiv nichogo v rutsi iogo, bo bog buv iz nim, i shcho vin robiv, shchastiv iomu gospod'.

40

i stalosya po tikh prigodakh, chashnik egipyets'kogo tsarya ta pyekar provinilisya buli panovi svoemu, tsaryevi egipyets'komu. i rozgnivavsya faraon na dvokh svoikh yevnukhiv, na nachal'nika chashnikiv i na nachal'nika pyekariv. i viddav ikh pid vartu do domu nachal'nika tsars'koi storozhi do v'yaznichnogo domu, do mistysya, dye iosip buv uv'yaznyeni. a nachal'nik tsars'koi storozhi pristaviv iosipa do nikh, i vin im uslugovuvav. i buli voni dneyakii chas pid vartoyu. i snivsya im obom son, kozhnomu svii son, odniei nochi, kozhnomu za znachennyam iogo sna, chashnikovi i pyekaryevi tsarya egipyets'kogo, shcho buli uv'yaznyeni u v'yaznichnomu domi. i pribuv do nikh iosip urantsi, i pobachiv ikh, a voni os' sumni. i zapitav vin faraonovikh yevnukhiv, shcho buli z nim pid vartoyu v domi pana iogo, govoryachi: chogo vashi oblichchya s'ogodni sumni? a voni skazali iomu: snivsya nam son, a vidgadati iogo nyemae komu. i skazav do nikh iosip: chi zh nye v boga vidgadki?

rozpovidzhtye no myeni. i opoviv nachal'nik chashnikiv iospivi svii son, i skazav iomu: bachiv ya v sni svoim, os' vinogradnii kushch pyeryedo mnoyu. a v vinogradnomu kushchi tri vinogradni galuzki, a vin sam nibi roztstviv, pustiv tsvit, i dozrili grona iogo yagid. a v moii rutsi faraonova chasha. i vzyav ya ti yagodi, i vichaviv ikh do faraonovoi chashi, i dav tu chashu v ruku faraona. i skazav iomu iosp: otsye vidgadka iogo: tri vinogradni galuzki tsye tri dni. shchye za tri dni pidiiyme faraon tvoyu golovu, i vyernye tyebye na tvoe stanovishchye, i ti dasi chashu faraona do ruki iogo za pyershim zvichaem, yak buv ti chashnikom iogo. koli ti zгадаesh sobi pro myenye, yak budyte tobi dobre, to vchinish milist' myeni, koli zгадаesh pro myenye pyeryedo faraonom, i viprovadish myenye z ts'ogo domu. bo ya buv spravdi vkradyenii iz krayu evryeis'kogo, a takozh tut ya nye vchiniv nichogo, shchob myenye vkinuti do tsiei yami. i pobachiv nachal'nik pyekariv, shcho vin dobre vidgadav, i promoviv do iospa: i ya v sni svoim bachiv, os' tri koshi pyechiva na golovi moii. a v koshi gorishn'omu zo vsyakogo pyekars'kogo virobu faraonovy idzhennya, a ptakh iv iogo z kosha z-nad moei golovi. i vidpoviv iosp i skazav: otsye vidgadka iogo: tri koshi to tri dni. shchye za tri dni pidiiyme faraon golovu tvoju z tyebye, i povisit' tyebye na dyeryevi, i ptakh poyst' tilo tvoe z tyebye. i stalosya tryet'ogo dnya, u dyen' narodzhennya faraona, i vchiniv vin gostinu dlya vsikh svoikh rabiv. i pidnyav vin golovu nachal'nika chashnikiv i golovu nachal'nika pyekariv syeryed svoikh rabiv. i vyernuv vin nachal'nika chashnikiv na iogo mistsy, i vin podav chashu v ruku faraonovu. a nachal'nika pyekariv povisiv, yak vidgadav buv im iosp. ta nachal'nik chashnikiv nye pam'yatav pro iospa, ta i zabuv za n'ogo.

41

i stalosya po zakinchyenni dvokh lit chasu, i snit'sya faraonovi, os' vin stoit' nad richkoyu. i os' vikhodyat' iz richki syemyero koriv garnogo viglyadu i sitogo tila, i paslisya na luzi. a os' vikhodyat' iz richki za nimi syemyero koriv inshikh, bridki viglyadom i khudi tilom. i voni stali pri tikh korovakh na byeryezi richki. i korovi bridki viglyadom i khudi tilom poz'idali sim koriv garnikh viglyadom i sitikh. i prokinuvsva faraon. i znovu zasnuv vin. i snilosya iomu vdruge, azh os' skhodyat' na odnim styebli syemyero koloskiv zdorovikh ta dobrikh. a os' virostae za nimi syemyero koloskiv tonkikh ta spalenykh skhidnim vitrom. i prokovtnuli ti tonki koloski sim koloskiv zdorovikh ta povnikh. i prokinuvsva faraon, a to buv son. i stalosya rano, i zanyepokoivsva dukh iogo. i poslav vin, i posklikav usikh vorozhbitiv egiptu ta vsikh mudryetsiv iogo. i faraon rozpoviv im svii son, ta nikhto nye mig vidgadati ikh faraonovi. i govori nachal'nik chashnikiv z faraonom, kazhuchi: ya s'ogodni zgadyu grikhi svoi. rozgnivavsva buv faraon na rabiv svoikh, i vmivist myenye pid vartu domu nachal'nika tsars'koi storozhi, myenye i nachal'nika pyekariv. i odniei nochi snivsva nam son, myeni ta iomu, kozhnomu snivsva son za svoim

znachennyam. a tam z nami buv evryeis'kii yunak, rab nachal'nika tsars'koi storozhi. i mi rozpovili iomu, a vin vidgadav nam nashi sni, kozhnomu za snom iogo vidgadav. i stalosya, yak vin vidgadav nam, tak i trapilosya: myenye ti vyernuv na stanovishchye moe, a togo povisiv. i poslav faraon, i poklikav iospa, i iogo skvapno vivyeli z v'yaznitsi. i ogolivsva, i zminiv odyezhu svoyu, i vin pribuv do faraona. i promoviv faraon do iospa: snivsva myeni son, ta nyema, khto b vidgadav iogo. a ya chuv pro tyebye takye: ti vislukkuesh son, shchob vidgadati iogo. a iosp skazav do faraona, govoryachi: nye ya, bog dast' u vidpovid' mir faraonovi. i skazav faraon do iospa: bachiv ya v sni svoim os' ya stoyu na byeryezi richki. i os' vikhodyat' iz richki syemyero koriv sitikh tilom i garnikh viglyadom. i voni paslisya na luzi. a os' vikhodyat' za nimi syemyero koriv inshi, bidni ta duzhye bridki viglyadom i khudi tilom. takikh bridkikh, yak voni, ya nye bachiv u vs'omu krai egiptyets'komu. i korovi khudi ta bridki poz'idali sim koriv pyershikh sitikh. i vviishli voni do chyeryeva ikhn'ogo, ta nye bulo znati, shcho vviishli voni do chyeryeva ikhn'ogo, i viglyad ikh buv likhii, yak na pochatku. i ya prokinuvsva. i pobachiv ya v sni svoim znov, azh os' skhodyat' na odnim styebli syemyero koloskiv povnikh ta dobrikh. a os' virostae za nimi syemyero koloskiv khudikh, tonkikh, spalenykh skhidnim vitrom. i prokovtnuli ti tonki koloski sim koloskiv dobrikh. i rozpoviv ya tye vorozhbitam, ta nye bulo, khto b myeni roz'yasniv i skazav iosp do faraona: son faraoniv odin vin. shcho bog robit', tye vin zvistiv faraonovi. syemyero koriv dobrikh to sim lit, i syemyero koloskiv dobrikh sim lit voni. a son odin vin. a sim koriv khudikh i bridkikh, shcho viishli za nimi, sim lit voni, i sim koloskiv porozhnikh i spalenykh skhidnim vitrom to budut' sim lit golodnikh. otsye ta rich, shcho ya skazav buv faraonovi: shcho bog robit', tye vin pokazav faraonovi. os' prikhodyat' sim lit, vyelikii dostatok u vsim krai egiptyets'kim. a po nikh nastanut' sim lit golodnikh, i budyte zabutii uvyes' toi dostatok v egiptyets'kii zemli, i golod vinishchit' krai. i nye budyte vidno togo dostatku v krai chyeryez toi golod, shcho nastanye potim, bo vin budyte duzhye tyazhkii. a shcho son povtorivsva faraonovi dvichi, tsye znachit', shcho sprava tsya postanovlena vid boga, i bog nyezabaram vikona ii. a tyepyer nyekhai faraon nazdrit' cholovika rozumnego i mudrogo, i nyekhai postavit' iogo nad egiptyets'koyu zemlyeyu. nyekhai uchinit' faraon, i nyekhai priznachit' uradnikiv nad kraem, i nyekhai za sim lit dostatku zbirae p'yatinu vrozhayu egiptyets'koi zemli. i nyekhai voni pozbirayut' usyu izhu tikh dobrikh roktiv, shcho prikhodyat', i nyekhai voni pozbirayut' zbizhzya pid ruku faraonovu, na izhu po mistakh, i nyekhai byeryezhut'. i budyte ta izha na zapas dlya krayu na sim lit golodnikh, shcho nastanut' v egiptyets'kii zemli, i krai nye budyte znischchenii golodom. i bula tsya rich dobra v ochakh faraona ta v ochakh usikh iogo rabiv. i skazav faraon svoim rabam: chi znaidyet'sya cholovik, yak otsyei, shcho dukh bozhii u nim? i skazav faraon iospovi: shcho bog vidkriv tobi tsye vsye, to nyemae takogo rozumnego i mudrogo, yak ti.

ti budyesh nad domom moim, a sliv tvoikh ust budyesh slukhatysya vvyes' narod mii. til'ki tronom ya budu vishchii vid tyebye. i skazav faraon iosipovi: divis', ya postaviv tyebye nad usim kraem egipyets'kim. i znyav faraon pyersnya svogo z svoei ruki, ta i dav iogo na ruku iosipovu, i zodyagnuv iogo v odyezhu vissonnu, a na shiyu iomu povisiv zolotogo lantsyuga. i zro-biv, shcho vin izdiv iogo drugim povozom, i krichali pyeryed oblichchiam iogo: klanyaityesya! i postaviv iogo nad usim egipyets'kim kraem. i skazav faraon iosipovi: ya faraon, a byez tyebye nikhto nye pidiimye svoei ruki ta svoei nogi v usim krai egipyets'kim. i nazvav faraon im'ya iosipovi: tsofnat-panyeah, i dav iomu za zhinku osnatu, dochku poti-fyera, zhyert-sya onu. i iosip pidnyavysya nad egipyets'kim kraem. a iosip buv viku tridtsyati lit, koli vin stav pyeryed litsyem faraona, tsarya egipyets'kogo. i pishov iosip vid litsya faraonovogo, i pyeryeishov chyeryez uvyes' egipyets'kii krai. a zymlya v sim lit dostatku rodila na povni zhmyeni. i zibrav vin usyu izhu syemi lit, shcho bula v egipyets'kim krai, i vmistiv izhu po mistakh: izhu polya mista, shcho navkolo n'ogo, vmistiv u n'omu. i zibrav iosip zbizhzhya duzhye bagato, yak mors'kii pisok, azh pyeryestav rakhuvati, bo nye bulo vzhye chisla. a iosipovi, poki priishov rik golodnii, urodilisya dva sini, shcho vrodila iomu osnata, dochka poti-fyera, zhyertsya onu. i nazvav iosip im'ya pyervoridnomu: manasiya, bo bog zrobiv myeni, shcho ya zabuv usye svoe tyerpinnya ta vvyes' dim mogo bat'ka. a imyennya drugomu nazvav: eflyem, bo rozmnozhyv myenye bog u krai nyedoli moei. i skinchilisya sim lit dostatku, shcho buli v egipyets'kim krai. i zachali nastupati sim lit golodni, yak skazav buv iosip. i buv golod po vsikh krayakh, a v usim egipyets'kim krai buv khlib. alye vigolod-niv uvyes' egipyets'kii krai, a narod stav krichati do faraona pro khlib. i skazav faraon us'omu egiptovi: idit' do iosipa. shcho vin vam skazhye, tye robit'. i buv toi golod na vsii povyerkhni zyeмли. i vidchiniv iosip usye, shcho bulo v nikh, i prodavav pozhyvu egiptovi. a golod zmitsnyavysya v egipyets'kim krai. i pribu-vali zo vsiei zyeмли do iosipa kupiti pozhyvi, bo golod zmitsnyavysya po vsii zyeмли.

42

a yakiv pobachiv, shcho v egipti e khlib. i skazav yakiv do siniv svoikh: poshcho vi spoglyadaetye odin na odnogo? i skazav vin: os' chuv ya, shcho v egipti e khlib; ziudit' tudi, i kupit' nam khliba izvidti, i budyemo zhiti, i nye pomryemo. i ziishli dyesy-atyero iosipovikh brativ kupiti zbizhzhya z egiptu. a vyeniynamina, iosipovogo brata, yakiv nye poslav iz bratami iogo, bo skazav: shchob nye spitkalo iogo yakye nyeschastya! i pribuli izrailyevi sini kupiti khliba razom z inshimi, shcho prikhodili, bo buv golod u krai khanaans'kim. a iosip vin volodar nad tim kraem, vin prodavav khlib us'omu narodovi tiei zyeмли. i pribuli iosipovi brati, ta i uklonilisya iomu oblichchiam do zyeмли. i pobachiv iosip brat-iv svoikh, i piznav ikh, ta nye dav piznati syebe. i govori-v iz nimi suvoro, i promoviv do nikh: zvid-kilya pribuli vi? a voni vidkazali: z khanaans'kogo

krayu kupiti izhi. i piznav iosip brativ svoikh, a voni nye vpiznali iogo. i zgdav iosip sni, shcho pro nikh iomu snilis' buli. i skazav vin do nikh: vi shpiguni! vi pribuli pidglyanuti slabi mistsya tsiei zyeмли. a voni vidkazali iomu: ni, panye mii, a rabi tvoi pribuli kupiti izhi. mi vsi sini odnogo cholovika, mi pravdivi. rabi tvoi nye buli shpigunami! vin zhye promoviv do nikh: ni, bo vi priishli pidglyanuti slabi mistsya tsiei zyeмли! a voni vidkazali: dvanadtsyatyero tvoikh ra-biv brati mi, sini odnogo cholovika v khanaans'komu krai. a naimolodshii tyepper iz bat'kom nashim, a odnogo nyema. i promoviv im iosip: otsye tye, shcho ya skazav buv do vas, govoryachi: vi shpi-gun. otsim vi budyetye viprobuvani: klyanusya zhittiam faraonovim, shcho vi nye viidyetye zvidi, yakshcho nye priidyete syudi naimolodshii vash brat! poshlit' z-pomizh syebe odnogo, i nyekhai viz'mye vashogo brata, a vi budyetye uv'yznyeni. i slova vashi budut' piddani probi, chi pravda z vami; a koli ni, klyanusya zhittiam faraonovim, shcho vi shpi-gun! i vin zabrav ikh pid vartu na tri dni. a tryet'ogo dnya iosip promoviv do nikh: zrobit' tsye i zhivit'. ya boga boyusya, yakshcho vi pravdivi. odin brat vash budyet uv'yznyenii v domi vashoi varti, a vi idit', prinyesit' khliba dlya zaspokoennya golodu vashikh domiv. a svogo naimolodshogo brata privitydit' do myenye, i budut' potvyerdzhyeni vashi slova, a vi nye povmiraetye. i voni zrobili tak. i govori-li voni odin odnomu: spravdi, vinni mi za nashogo brata, bo mi bachili nyedolyu dushi iogo, koli vin blagav nas, a mi nye poslukhali... tomu to priishlo tsye nyeschastya na nas! i vidpoviv im ruvim, govoryachi: chi nye gov-oriv ya vam, kazhuchi: nye grishit' proti khloptsya, ta vi nye poslukhali. a otsye i krov iogo zhadaet'sya... a voni nye znali, shcho iosip ikh rozumie, bo buv pomizh nimi pyeryekladach. a vin vidvyernuvysya vid nikh ta i zaplakav... i vyernuvysya do nikh, i govori-v iz nimi. i vzyav vid nikh simyena, ta i zv'yazav iogo na ikhnikh ochakh. a iosip nakazav, shchob napovnili ikhni mishki zbizhzhyam, a sriblo ikhne vyernuli kozhnomu do iogo mishka, i dali im pozhyvi na dorogu. i im zrobyeno tak. i ponyesli voni khlib svii na oslakh svoikh, i pishli zvidti. i vidkriv odin mishka svogo, shchob oslovi svoemu dati pashi na nichligu, ta i pobachiv sriblo svoe, a vono os' v otvori mishka iogo! i skazav vin bratam svoim: povyernyenye sri-blo moe, i os' vono v mishku moim! i zavmyerlo im syertsye, i voni zatryemtili, govoryachi odin do odnogo: shcho tsye bog nam zrobiv? i pribuli voni do yakova, bat'ka svogo, do krayu khanaans'kogo, i rozpovili iomu vsye, shcho ikh spitkalo bulo, govory-achi: toi muzh, pan togo krayu, govori-v iz nami su-voro, i priinyav buv nas yak shpiguniv togo krayu. a mi skazali iomu: mi pravdivi, nye buli mi shpi-gunami! mi dvanadtsyatyero brativ, sini nashogo bat'ka. odnogo nyema, a naimolodshii tyepper z nashim bat'kom u khanaans'komu krai. i skazav do nas muzh toi, pan togo krayu: z togo piznav, shcho pravdivi vi, zostavtye zo mnoyu odnogo vashogo brata, a na golod domiv vashikh viz'mit' khlib ta i idit'. i privitydit' do myenye brata vashogo naimyenshogo, i budu ya znati, shcho vi nye shpiguni, shcho vi prav-divi. todi viddam vam vashogo brata, i vi mozhetye

pyeryekhodonti tsyei krai dlya kupivli. i stalosya, voni viporozhnyuvali mishki svoi, a os' u kozhnogo vuzlik sribla iogo v iogo mishku! i pobachili vuzliki sribla svogo, voni ta ikh bat'ko, i polyakalis'... i skazav do nikh yakiv, ikh bat'ko: vi pozbavili myenye dityei, iosipa nyema, i simyeona nyema, a tyepyer vyenyiamina zaberyetye? usye tye na myenyl! i promoviv ruvim do bat'ka svogo, kazhuchi: dvokh siniv moikh ub'esh, koli nye privyedu iogo do tyebye! dai zhye iogo na ruku moyu, a ya povyernu iogo do tyebye. a toi vidkazav: nye ziidye z vami mii sin, bo brat iogo vmyer, a vin sam pozostavsyia... a trapit'sya iomu nyeshchastyia v dorozhi, yakoyu pidyetye, to v smutku zvyedyetye moyu sivinu do shyeolu!...

43

a golod stav tyazhkii u tim krai. i stalosya, yak voni skinchili isti khlil, shcho privyezli buli z egiptu, to skazav do nikh bat'ko ikh: vyernit'sya, kupit' nam trokhi izhi! i skazav iomu yuda, govoryachi: rishuchye osvidchiv nam toi muzh, kazhuchi: nye pobachitye litsya mogo byez vashogo brata z vami! yak ti poshlyesh brata nashogo z nami, to mi zi-idyemo, i kupimo tobi izhi. a koli nye poshlyesh, nye ziidyemo, bo muzh toi skazav nam: nye pobachitye litsya mogo byez vashogo brata z vami. i promoviv izrail': nashcho zlo vi vchinili myeni, shcho skazali tomu muzhyevi, shcho shchye maetye brata? a voni vidkazali: rozpityuyuchi, vipituvav toi muzh pro nas ta pro mistsye nashogo narodzhennyya, govoryachi: chi bat'ko vash ishchye zhivii? chi e v vas brat? i mi rozpovili iomu vidpovidno do tsikh sliv. chi mogli mi znati, shcho skazhye: privyedit' vashogo brata? i skazav yuda do izrailya, bat'ka svogo: poshli zh ts'ogo yunaka zo mnoyu, i vstan'mo, ta i khodim, i budyemo zhiti, i nye povmiraemo i mi, i ti, i nashi diti. ya poruchusya za n'ogo, z moei ruki budyesh iogo ti zhadati! koli ya nye privyedu iogo do tyebye, i nye postavlyu pyeryed litsyem tvoim, to budu vinnim pyeryed toboyu po vsi dni! a koli b mi buli nye vidtyagalisyia, to tyepyer uzhye b vyernulisyia buli dva razi. i skazav im izrail', ikh bat'ko: koli tak, to zrobit' vi otsye. viz'mit' iz plodiv ts'ogo krayu, i vidnyesit' darunka muzhyevi tomu: trokhi bal'zamu, i trokhi myedu, pakhoshchiv, i ladanu, daktiliv, i migdaliv. a sribla viz'mit' udvove v ruku svoyu. a sriblo, povyernyenyie v otvir vashikh mishkiv, vyernit' svoeyu rukoyu, mozhye to pomilka. a brata vashogo zabyerit', i vstan'tye, idit' do togo muzha. a bog vsyemogutnii nyekhai dast' vam milosyerdya pyeryed litsyem togo muzha, i nyekhai vin vpidustit' vam drugogo vashogo brata i vyenyiamina. a ya, pjevno strativ sina svogo!... i vzyali ti lyudi togo darunka, i vzyali dvove sribla v ruku svoyu, i vyenyiamina, i vstali, ta i ziishli do egiptu. i stali voni pyeryed litsyem iosipovim. i pobachiv iosip vyenyiamina z nimi, i skazav do togo, shcho buv nad iogo domom: uprovaď tsikh lyudyei do domu, i nyekhai zarizhut' khudobinu, i prigotui, bo zo mnoyu budut' isti tsi lyudi opivdni. i toi cholovik zrobit, yak iosip skazav buv. i vprovadiv toi cholovik tikh lyudyei do iosipovogo domu. i polyakalisya ti lyudi, shcho buli

vprovadzhyni do iosipovogo domu. i skazali voni: chyeryez sriblo, povyernyenyie napochatku v nashikh mishkakh, mi vprovadzhyni, shchob prichyepitis' do nas, i napasti na nas, i zabrati za rabin nas ta nashi osli... i pristupili voni do cholovika, shcho nad domom iosipovim, ta i govorili do n'ogo pri vkhodi v dim. i skazali voni: poslukhai, o panye mii, mi ziishli buli napochatku kupiti izhi. i stalosya, koli mi priishli na nichlig, i vidkrili mishki svoi, a os' sriblo kozhnogo v otvori mishka iogo, nashye sriblo za vagoynu iogol i mi vyertaemo iogo nashoyu rukoyu! a na kupivlyu izhi mi znyesli nashoyu rukoyu inshye sriblo. mi nye znaemo, khto poklav buv nashye sriblo do nashikh mishkiv... a toi vidkazav: mir vam! nye biityesya! bog vash i bog vashogo bat'ka dav vam skarb do vashikh mishkiv. sriblo vashye priishlo do myenye. i viviv do nikh simyeona. i vprovadiv toi cholovik tikh lyudyei do iosipovogo domu, i dav vodi, a voni vmili nogi svoi, i dav pashi ikhnim oslam. i voni prigotovili darunki do prikhotu iosipa opivdni, bo pochuli, shcho tam voni istimit' khlil. i vviishov iosip do domu, a voni prinyesli iomu do domu darunka, shcho v ikhnii rutsi. i voni poklonilisyia iomu do zyeimli. a vin zapitav ikh pro mir i skazav: chi garazd vashomu bat'kovi staromu, pro yakogo vi rozpovidali? chi vin shchye zhivii? a voni vidkazali: garazd rabovi tvoemu, bat'kovi nashomu. shchye vin zhivii. i voni skhililisyia, i vklonilisyia do zyeimli. i zviv vin ochi svoi, ta i pobachiv vyenyiamina, svogo brata, sina matyeri svoei, i promoviv: chi to vash naimolodshii brat, shcho vi myeni rozpovidali? i skazav: nyekhai bog budyie milostivii do tyebye, mii sinu! i iosip pospishiv, bo porushilasyia iogu lyubov do brata iogo, i khotiv vin zaplakati. i vviishov vin do inshoi kimnati, i zaplakav tam... i vmiv vin litsye svoje, i vviishov, i strimavsyia, ta i skazav: pokladit' khlila! i poklali iomu okryemo, a im okryemo, i egiptyanam, shcho ili z nim, okryemo, bo egiptyani nye mozhut' isti khlil z evryeyami, bo tsye ogida dlya egiptu. i voni posidali pyeryed nim, pyervoridnii za pyervoridstvom svoim, a molodshii za molodistyu svoeyu. i zdvivualisyia tsi lyudi odin pyeryed odnim. i vin posilav dari stravi vid syebye do nikh. a dar vyenyiaminiv buv bil'shii vid daru vsikh ikh up'atyero. i pili voni, i povpivalisyia z nim.

44

i nakazav vin tomu, shcho nad domom iogo, govoryachi: ponapovnyui mishki tsikh lyudyei izhyeyu, skil'ki zmozhut' voni nyesti. i pokladi sriblo kozhnogo do otvoru mishka iogo. a chashu moyu, chashu sribnu, pokladi do otvoru mishka naimolodshogo, ta sriblo za khlil iogo. i zrobit' toi za slovom iosipovim, yakye vin skazav buv. rozvidnilos' rano vrantsi, i lyudi tsi buli vpidpushchyni, voni ta ikhni osli. voni viishli z mista, shchye nye vidallilisyia, a iosip skazav do togo, shcho nad domom iogo: ustan', pobizhi za timi lyud'mi, i dozhyeni ikh, ta i skazhi im: nashcho vi zaplatili zlom za dobro? khiba tsye nye ta chasha, shcho z nyei p'e pan mii, i vin, vorozhachi, vorozhit' nyeyu? i zlye vi zrobili, shcho vchinili takye. i toi ikh dognav, i skazav im ti slova. a voni vidkazali

iomu: nashcho pan mii govorit' otaki to slova? dalyekeye rabam tvoim, shchob zrobiti taku rich... tazh sriblo, shcho znaishli mi v otvorakh nashikh mishkiv, mi vyvernuli tobi z krayu khanaans'kogo. a yak bi mi vkrali z domu pana tvogo sriblo chi zoloto? u kogo iz rabiv tvoikh vona, chasha, budyne znaidyena, to pomrye vin, a takozh mi staneyemo rabami moemu panovi. a toi vidkazav: tozh tyepyer, yak vi skazali, tak nyekhai budyne vono! u kogo vona znaidyena budyne, toi stanye myeni za raba, a vi budyetye chisti. i pospishno pospuskali voni kozhyen svogo mishka na zymlyu. i porozv'yazuvali kozhyen mishka svogo. i stav vin shukati. rozpochav vid naistarshogo, a skinchiv naimolodshim. i znaidyena chasha v mishku vyenyaminovim! i porozdirali voni svoyu odizh!... i kozhyen nav'yuchiv osla svogo, i vyvernulis' do mista. i vviishli yuda i brati iogo do domu iospa, a vin shchye buv tam. i popadali voni pyeryed litsyem iogo na zymlyu. i skazav do nikh iospie: shcho tsye za vchinok, shcho vi zrobili? khiba vi nye znali, shcho spravdi vidgadee takii muzh, yak ya? a yuda promoviv: shcho mi skazhyemo panovi moemu? shcho budyemo govorit' chim vipravdaemos? bog znaishov provinu tvoikh rabiv! os' mi rabi panovi moemu, i mi, i toi, shcho v rutsi iogo bula znaidyena chasha. a iospid vidkazav: dalyekeye myeni, shchob zrobiti otsye. cholovik, shcho v rutsi iogo bula znaidyena chasha, vin budyne myeni za raba! a vi idit' yu z mirom do vashogo bat'ka. i pristupiv do n'ogo yuda ta i promoviv: o mii panye, nyekhai skazhye rab tvii slovo do usheyi pana svogo, i nyekhai nye palae gniv tvii na raba tvogo, bo ti takii, yak faraon. pan mii zapitav buv rabiv svoikh, govoryachi: chi e v vas bat'ko abo brat? i skazali mi do pana mogo: e v nas bat'ko starii ta malye ditya iogo starosti, a brat iogo vmyer. i pozostavsyia vin sam u svoei matyeri, a bat'ko iogo lyubit'. a ti buv skazav svoim rabam: zvyedit' do myenye iogo, i nyekhai ya kinu svoim okom na n'ogo, i skazali mi do pana mogo: nye mozhnye toi khlopyets' pokinuti bat'ka svogo. a pokinye vin bat'ka svogo, to pomrye toi. a ti skazav svoim rabam: koli nye ziidyte z vami naimolodshii vash brat, nye pobachitye bil'shye litsya mogo. i stalosya, koli mi ziishli buli do raba tvogo, do nashogo bat'ka, to mi rozpovili iomu slova mogo pana. a bat'ko nash skazav: vyernit'sya, kupit' nam trokhi izhi. a mi vidkazali: nye mozhnyemo ziiti. i skazav do nas rab tvii, nash bat'ko: vi znaetye, shcho dvokh bula porodila myeni zhinka moya. ta pishov vid myenye odin, i ya skazav: spravdi, diisno rozsharpanii vin... i ya nye bachiv iogo azh dotyepyer. a zabyeryetye vi takozh ts'ogo vid myenye, i spitkae iogo nyeshchastya, to zvyedyetye vi sivinu moyu tsim zlom do shyeolu. a tyepyer, koli ya priidu do raba tvogo, mogo bat'ka, a yunaka nye budyne z nami, a dusha iogo zv'yazana z dushyeyu tieyu, to stanyet'sya, koli vin pobachit', shcho yunaka nyema, to pomrye. i zvyedut' tvoi rabi sivinu raba tvogo, nashogo bat'ka, u smutku do shyeolu... bo rab tvii poruchivsyia za yunaka bat'kovi svoemu, kazhuchi: koli ya nye privyedu iogo do tyebye, to zgrishu pyeryed bat'kom svoim na vsi dni! a tyepyer nyekhai zhye syadye tvii rab zamist' togo yunaka za raba panovi moemu. a yunak nyekhai idye z svoimi bratami!... bo yak ya priidu do bat'ka

svogo, a yunaka zo mnoyu nyema? shchob nye pobachiti myeni togo nyeshchastya, shcho spitkae mogo bat'ka.

45

i nye mig iospid zdyerzhatisya pri vsikh, shcho stoyali bilya n'ogo, ta i zakrichav: vivyedit' usikh lyudyei vid myenye! i nye bulo z nim nikogo, koli iospid vidkrivsyia brattyam svoim. i vin golosno zaplakav, i pochuli egiptyani, i pochuv dim faraoniv. i iospid promoviv do bratviv svoikh: ya iospie... chi zhivii shchye mii bat'ko?... i nye mogli iogo brattya iomu vidpovisti, bo voni nalyakalis' iogo... a iospid promoviv do bratviv svoikh: pididit' zhye do myenye! i voni pidishli, a vin prokazav: ya iospie, vash brat, yakogo vi prodali buli do egiptu... a tyepyer nye sumuitye, i nyekhai nye budyne zhalyu v vashikh ochakh, shcho vi prodali myenye syudi, bo to bog poslav myenye pyeryed vami dlya vizhivlyennya. bo os' dva roki golod na zymli, i shchye budyne p'yat' lit, shcho nye budyne orki ta zhniv. i poslav myenye bog pyeryed vami zrobiti dlya vas, shchob vi pozostalis' na zymli, i shchob utrimati dlya vas pri zhitti vye-likye chislo spasyenikh. i vikhodit' tyepyer, nye i poslali myenye syudi, alye bog. i vin zrobiv myenye bat'kom faraonovim i panom us'ogo domu iogo, i volodaryem us'ogo krayu egiptyets'kogo. pospishit', i idit' do bat'ka mogo, ta i skazhit' iomu: otak skazav sin tvii iospie: bog zrobiv myenye volodaryem us'ogo egiptu. ziidi zh do myenye, nye gaisya. i osyad' u zymli goshyen, i budyesh bliz'kii do myenye ti, i sini tvoi, i sini siniv tvoikh, i dribna ta vyelika khudoba tvoya, i vsye, shcho tvoe. i progoduyu tyebye tam, bo golod budyne shchye p'yat' rokiv, shchob nye zbidniv ti, i dim tvii, i vsye, shcho tvoe. i os' ochi vashi i ochi brata mogo vyenyamina bachat', shcho tsye moi usta govoryat' do vas. i opovistye bat'kovi moemu pro vsyu slavu moyu v egipti, ta pro vsye, shcho vi bachili. i pospishit', i privyedit' vashogo bat'ka syudi. i vpav vin na shiyu vyenyaminu, bratovi svoemu, ta i zaplakav, i vyenyamin plakav na shii iogo... i tsiluvav vin usikh bratviv svoikh, i plakav nad nimi... a potomu govoreli brati iogo z nim. i rozgoloshyeno v domi faraonovim chutku, govoryachi: priishli iospipovi brati! i bulo tsye dobrye v ochakh faraonovikh ta v ochakh iogo rabiv. i promoviv faraon do iospa: skazhi svoim bratam: zrobit' otsye: ponav'yuchuitye khudobu svoyu, ta i idit', pribud'tye do krayu khanaans'kogo. i zabyerit' vashogo bat'ka i domi vashi, ta i priidit' do myenye, a ya dam vam dobra egiptyets'kogo krayu. i spozhivaitye sitist' zymli. a ti odyerzhav nakaza skazati: zrobit' tsye: viz'mit' sobi z egiptyets'kogo krayu vozi dlya vashikh dityei ta dlya vashikh zhinok, i privyazit' svogo bat'ka i pribud'tye. a oko vashye nyekhai nye zhalue vashikh ryecheyi, bo dobro vs'ogo egiptyets'kogo krayu vashye vono. i zrobili tak izrailyevi sini. a iospid dav im vozi na prikaz faraoniv, i dav im pozhivi na dorogu. i dav usim im kozhnomu pyeryemini odyezhi, a vyenyaminovi dav tri sotni sribla ta p'yat' pyeryemin odyezhi. a bat'kovi svoemu poslav vin otsye: dyessyat' osliv, nav'yuchenikh z dobra egiptu, i dyessyat' oslits',

nav'yuchenikh zbizhzyam, i khlib, i pozhivu dlya bat'ka iogo na dorogu. i vidpustiv vin svoikh brat-
tiv, i voni pishli. i skazav vin do nikh: nye svarit'sya
v dorozhi! i viishli voni z egiptu, ta i pribuli do
khanaans'kogo krayu, do yakova, bat'ka svogo. i
rozpovili iomu, kazhuchi: shchye iosip zhivii, i shcho
vin panue nad usim egypets'kim kraem. i zomlilo
syertsye iogo, bo vin nye poviriv buv im... i py-
eryekazuvali iomu vsi slova iosipovi, shcho govori-
v do nikh. i yak pobachiv vin vozi, shcho poslav
iosip, shchob vyezti iogo, to ozhiv dukh yakova,
ikhno'go bat'ka. i promoviv izrail': dosit'! shchye
zhivii iosip, mii sin! pidu zh ta pobachu iogo, poki
pomru!

46

i virushiv izrail', i vsye, shcho iogo, i pribuv do
byeyer-shyevi, i prinis zhyertvi bogovi bat'ka svogo
isaka. i promoviv bog do izrailya v nichnomu vidinni,
i skazav: yakovye, yakovye! a toi vidkavaz: os' ya! i
skazav vin: ya toi bog, bog bat'ka tvogo. nye biisya zi-
iti do egiptu, bo ya vchinyu tyebye tam vyelikim narod-
dom. ya ziidu z tobouy do egiptu, i ya takozh, vivody-
achi, vivyedu tyebye, a iosip zakrie rukoy svoeyu
ochi tvoji. i vstav yakiv z byeyer-shyevi. i poveyzli
izrailjevi sini svogo bat'ka yakova, i dityei svoikh, i
zhinok svoikh vozami, shcho poslav faraon, shchob
privezti iogo. i vzyali voni stada svoji, i maetok
sviji, shcho nabuli v zyeimli khanaans'kii, i pribuli do
egiptu yakiv ta vvyes' rid iogo z nim. vin priviv iz
sobouy do egiptu siniv svoikh, i siniv svoikh siniv z
sobouy, dochok svoikh, i dochok siniv svoikh, i vvyes'
rid sviji. a otsye imyennya siniv izrailjevikh, shcho
pribuli do egiptu: yakiv ta sini iogo: pyervoridnii
yakoviv ruvim. i sini ruvimovi: khanokh, i pallu, i
khyetsron, i karmi. i sini simyeonovi: emul, i yamin,
i ogad, i yakhin, i tsokhar, i saul, sin khanaanyeyanki.
i sini lyevievi: gyershon, kye gat, i myerari. i sini yu-
dini: yer, i onan, i shyela, i pyeryets, i zyerakh. i myer-
yer i onan u khanaans'kij zyeimli. i sini pyeryetsyevi
buli: khyetsron i khamul. i sini issakharovi: tola, i
tsuvva, i iov, i shimron. i sini zavulonovi: syeryed, i
yelon, i yakhlyeil. otsye sini liini, shcho vrodila vona
yakovu v padani arameys'kim, ta dochku iogo dinu.
usikh dush siniv iogo i dochok iogo tridtsyat' tri. i
sini gadovi: tsfion, i khaggi, shuni, i yetsbon, yeri, i
arodi, i ar'ili. i sini asirovi: imna, i ishva, i ishvi, i vy-
eriya, i sirakh, syestra ikh. i sini vyerii: khyezyer
i malkiil. otsye sini zilpi, shcho lavan buv dav ii svoiji
dochtsi lii, a vona vrodila ikh yakovu, shistnadtsyat'
dush. sini rakhili, zhinkii yakova: iosip i vyenyamin.
i vrodilysya iosipovi v egypets'kim krai manasiya ta
efryem, shcho ikh urodila iomu osnat, dochka poti-
fyera, zhyertsya onu. i sini vyenyaminovi: byela, i
byekhyer, i ashbyel, gvera, i naaman, yekhi, i rosh,
muphim, i khuphim, i ard. otsye sini rakhilini, sh-
cho vrodilysya yakovu, usikh dush chotirnadtsyat'. i
sini danovi: khushim. i sini nyefaltimovi: yakhsyeil, i
guni, i etsyer, i shillyem. otsye sini bilgi, sinoch ii la-
van dav buv svoiji dochtsi rakhili. i vona porodila ikh
yakovu, usikh dush sim. usikh dush, shcho priishli
z yakovom v egypets, shcho pokhodyat' iz styegon

ioغو, okrim zhinok siniv yakova, usikh dush shist-
dyesyat i shist'. a sini iosipa, shcho narodilysya iomu v
egipti, dvi dushi. usikh dush domu yakova, shcho pri-
ishli buli do egiptu, simdyesyat. i poslav vin pyeryed
sobouy yudu do iosipa, shchob pokazuvav pyeryed
nim dorogu do goshyenu. i pribuli voni do krayu
goshyen. i zaprig iosip svoyu kolyesnitsyu, i virushiv
nazustrich bat'kovi svoemu izrailjevi do goshyenu. i
vin pokazavysya iomu, i vpav iomu na shiyu, ta i plakav
dovgo na shii iogo... i promoviv izrail' do iosipa:
nyekhai tyepyer pomru ya, pobachivshi oblichchya
tvoe, shcho ti shchye zhivii! a iosip promoviv do
svoikh bratiji do domu bat'ka svogo: pidu i rozkazhu
faraonovi, ta i povim iomu: brati moi i dim bat'ka
mogo, shcho buli v kraji khanaans'kim, pribuli do
myenye. a lyudi tsi pastukhi otari, bo buli skotari. i
voni priprovadili dribnu ta vvelyku khudobu svoyu, i
vsye, shcho ikhne bulo. i stanyet'sya, koli pokliche
vas faraon i skazhe: yakye vashye zainyattya? to
vi vidkazyet'ye: skotaryami buli tvoji rabi vid molo-
dosti svoei azh dotyepyer, i mi, i bat'ki nashi, shchob
vi osili v kraini goshyen, bo dlya egiptu kozhyen pas-
tukh otari ogida.

47

i priishov iosip, i rozpoviv faraonovi ta i skazav:
mii bat'ko, i brati moi, i ikhni otari, i khudoba ikh,
i vsye ikhne pribuli z khanaans'kogo krayu. i os'
voni v kraini goshyen. i vzyav vin iz svoikh bra-
tiv p'yatyero cholovika, ta i postaviv ikh pyeryed lit-
syem faraonovim. i skazav faraon do bratiji iogo:
yakye vashye zainyattya? a voni vidkazali faraonovi:
pastukhi otari rabi tvoji, i mi, i nashi bat'ki. i
skazali voni faraonovi: mi pribuli, shchob myeshkati
v kraji tsim, nyema bo pashi dlya otari, shcho e
v rabiv tvoikh, bo v khanaans'komu kraji tyazhkii
golod. a tyepyer nyekhai zhye osyadut' rabi tvoji v
kraini goshyen. i promoviv faraon do iosipa, gov-
oryachi: bat'ko tvii ta brati tvoji pribuli do tyebye.
egypets'kii kraji vin pyeryed litsyem tvoim. u nailip-
shim misti ts'ogo krayu osadi bat'ka svogo ta bra-
tiv svoikh, nyekhai osyadut' u kraini goshyen. a
koli znaesh, i mizh nimi e zdatni lyudi, to zrobi
ikh zvyerkhnikami moei cheryedi. i priviv iosip
bat'ka svogo yakova, ta i postaviv iogo pyeryed lit-
syem faraonovim. i yakiv poblagosloviv faraona. i
promoviv faraon do yakova: skil'ki dniv chasu zhittya
tvogo? a yakiv skazav do faraona: dniv chasu man-
drivki moei sto i tridtsyat' lit. korotki ta likhi buli dni
chasu zhittya mogo, i nye dosyagli voni dniv chasu
zhittya bat'kiv moikh u dnyakh chasu mandrivki
ikhno'ji. i yakiv poblagosloviv faraona, ta i viishov vid
oblichchya faraonovogo. i osadiv iosip bat'ka svogo
ta brativ svoikh, i dav im volodinnya v egypets'kii
kraini, u naikrashchim misti tsiei zyeimli u kraini
ramyesyev, yak nakazav buv faraona. i postachav
iosip khlib dlya bat'ka svogo i brativ svoikh, ta dlya
vs'ogo domu svogo bat'ka vidpovidno do chisla di-
tyei. a khliba nye bulo v usim tim kraji, bo golod
stav duzhye tyazhkii. i visnazhivysya egypets'kii kraji
ta kraji khanaans'kii cheryez toi golod. i zibrav
iosip usye sriblo, shcho znakhodilysya v egypets'kim

krai ta v krai khanaans'kim, za pozhivu, shcho voni kupuvali. i iosip vnys tye sriblo do faraonovogo domu. i vichyerpalosya sriblo v krai egipyets'kim ta v krai khanaans'kim. i pribuv uvyes' egipyet do iosipa, govoryachi: dai zhye nam khliba! nashcho nam umirati pyeryed toboyu, tomu shcho vichyerpalosya sriblo? a iosip skazav: daitye svoyu khudobu, a ya dam vam za khudobu vashu, koli vichyerpalosya sriblo. i voni priprovadili khudobu svoyu do iosipa. i dav im iosip khliba za koni, i za otari, i za chyeryedi khudobi, i za osli. i vin togo roku postachav im khlib za vsyu ikhnyu khudobu. i skinchivsyta to rik, i voni pribuli do n'ogo drugogo roku, ta i skazali iomu: nye skazhyemo nyepravdi pyeryed panom svoim, shcho vichyerpalosya sriblo, a chyeryedi zdobutku v nashogo pana. nichogo nye zostalosya pyeryed nashim panom, khibashcho nashye tilo ta nasha zemlya! nashcho mi maemo vmirati na ochakh tvoikh, i mi, i nasha zemlya? kupi nas ta nashu zemlyu za khlib, i budyemo mi ta nasha zemlya rabami faraonovi. a ti dai nasinnya, i budyemo zhiti, i nye pomryemo, a zemlya nye opustie... i iosip kupiv usyu zemlyu egipyets'ku dlya faraona, bo egipyani sproduvali kozhyen polye svoe, posilivsyta bo buv golod mizh nimi. i stala zemlya faraonovoyu. a narod vin pyeryeprovadzhuvav iogo do mist vid kintsya granitsi egipytu i azh do kintsya ii. til'ki zemli zhyertsiv nye kupiv vin, bo dlya zhyertsiv bila ustava zhiti na pributki vid faraona. i voni ili svii pai, shcho davav im faraon, tomu nye prodali svoei zemli. i skazav iosip do narodu: ot-sye kupiv ya s'ogodni dlya faraona vas i zemlyu vashu. os' vam nasinnya, i zasiiyte zemlyu. a nas-tanut' zhniha, to dastye p'yatu chastinu faraonovi, a chotiri chastini budut' vam na nasinnya dlya polya i na izhu vam ta tim, khto v domakh vashikh, ta na izhu dlya vashikh dityei. a voni vidkazali: ti nas udy-erzhav pri zhitti. nyekhai zhye znaidyemo milist' v ochakh svogo pana, i stanyemo rabami faraonovi. a iosip poklav tsye za postanovu na egipyets'ku zemlyu azh do s'ogodnishn'ogo dnya: na p'yatu chastinu dlya faraona. sama til'ki zemlya zhyertsiv nye stala faraonovoyu. i osiv izrail' v egipyets'kim krai v kraini goshyen, i nabuli v nim volodinnya. i voni rozrodilisyta i sil'no rozmnozhyli-sya. i zhiv yakiv v egipyets'kim krai simnadtsyats' lit. i buli dni yakova, lita zhittya iogo, sto lit i sorok i sim lit. i nablizilisyta dni izrailya do smyerti. i kliknuv vin do sina svogo do iosipa, ta i promoviv iomu: koli znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, pokladi ruku svoyu pid styegno moe, i vchini zo mnoyu milist' ta pravdu: nye pokhovai myenye v egipiti! i lyazhu ya z bat'kami svoimi, i ti vinyesyesh myenye z egipytu, i pokhovaesh myenye v ikhn'omu grobi. a toi vidkazav: ya vchinyu za slovom tvoim. a yakiv skazav: prisnyagni zh myeni! i vin prisnyagnuv iomu. i vklonivsyta izrail' na zgolov'ya postyeli.

48

i stalosya po tikh vipadkakh, i skazano bulo iosipovi: os' bat'ko tvii khvorie. i vin uzyav iz soboyu obokh svoikh siniv, manasiyu ta efryema. i promoviv vin do

yakova i skazav: os' do tyebye priishov tvii sin iosip! i zmitsnivsyta izrail', ta i siv na postyeli. i skazav yakiv do iosipa: bog vsyemogutnii yavivsyta buv myeni v luzi v zymeli khanaans'kii, i poblagosloviv myenye. i skazav vin do myenye: os' ya rozplodzhu tyebye i rozmnozhu tyebye, i vchinyu tyebye gromadoyu narodiv. a tsyu zemlyu ya dam nashchadkam tvoim po tobi volodinnyam naviki. a tyepper dva sini tvoi, urodzhyeni tobi v egipyets'kim krai do pributtya mogo do tyebye do egipytu, voni moi! efryem i manasiya, yak ruvim i simyeon, budut' moi. a nashchadki tvoi, shcho porodish po nikh, voni budut' tvoi. voni budut' zvatisya na imyennya svoikh brativ u nasliddi svoim. a ya, koli ya priishov buv z padanu, pomyerla myeni rakhil' u krai khanaans'kim na dorozhi, koli bula shchye kivra zymeli, shchob priiti do yefrati. i ya pokhovav buv ii tam, na dorozhi do yefrati, tsye viflyeem. a izrail' pobachiv siniv iosipovikh ta i skazav: khto voni? i skazav iosip do bat'ka svogo: voni moi sini, shcho bog dav myeni tut. a toi vidkazav: viz'mi zh ikh do myenye, i ya ikh poblagoslovlyu. a ochi izrailyevi stali tyazhki vid starosti, vin nye mig divit-sya. i iosip pidviv ikh do n'ogo, a toi potsiluvav ikh i prigornuv ikh. i skazav izrail' do iosipa: nye spodivavsyta ya pobachiti oblichchya tvogo, a os' bog dav myeni pobachiti i nasinnya tvoe. i iosip pidviv ikh vid kolin iogo, ta i upav na oblichchya svoe do zemli. i iosip uzyav ikh obokh, efryema svoeyu pravitsyeyu vid livitsi izrailya, a manasiyu svoeyu livitsyeyu vid pravitsi izrailya, ta i do n'ogo pidviv. i prostyag izrail' pravitsyu svoyu ta i poklav na golovu efryema, a vin molodshii, a livitsyu svoyu na golovu manasiu. vin skhryestiv svoi ruki, khoch manasiya pyer-ovoridnii. i vin poblagosloviv iosipa, ta i promoviv: bog, shcho pyeryed oblichchyam iogo khodili bat'ki moi avraam ta isak, shcho pasye myenye, vidkoli is-nuyu azh do ts'ogo dnya, angol, shcho ryatue myenye vid us'ogo likhogo, nyekhai poblagoslovit' tsikh yu-nakiv, i nyekhai budyte zvanye v nikh im'ya moe i im'ya bat'kiv moi kh avraama ta isaka, i nyekhai voni mnozhat'sya, yak ta riba, posyeryed zymeli. a iosip pobachiv, shcho bat'ko iogo kladye pravitsyu svoyu na golovu efryemovu, i bulo tsye nye do vpodobi iomu. i vin pidpyer ruku bat'ka svogo, shchob zny-ati ii z-nad golovi efryema na golovu manasiinu. i skazav iosip do bat'ka svogo: nye tak, bat'ku muii, bo otsyei pyerovoridnii, pokladi pravitsyu svoyu na iogo golovu! a bat'ko iogo nye khotiv, i skazav: znayu, muii sinu, znayu! i vin budyte narodom, i vin budyte vyelikii, alye iogo myenshii brat budyte bil'shiu vid n'ogo, a potomstvo iogo stanye povnyeyu narodiv. i vin poblagosloviv ikh togo dnya, kazhuchi: toboyu budyte blagoslovlyati izrail', govoryachi: nyekhai bog uchiniv' tyebye yak efryema i yak manasiyu! i posta-viv efryema pyeryed manasiyeyu. i skazav izrail' do iosipa: os' ya vmirayu... a bog budyte z vami, i povyer-nye vas do krayu vashikh bat'kiv! a ya tobi dav ponad brativ tvoikh odnu chastku, yaku ya vzyav buv z ruki amoryeyanina svoim myechyem ta lukom svoim.

i poklikav yakiv usikh siniv svoikh ta i promoviv: zbyerit'sya, a ya spovishchu vam, shcho vas spitkae naprikitsni dniv. ziidit'sya ta slukhайте vi, sini yakova, i prislukhайтеsya do izrailya, vashogo bat'ka! ruvime, ti mii pyervoridnii, moya mits' i pochatok ti sili moei, vyerkh vyelichnosti i vyerkh ti mogutnosti! ti pinivsya buv, yak voda, ta nye vtrimaeshsya, bo ti uviishov buv na lozhye svoiogo ottsya, i zbyezchystiv iogo, na postyelyu moyu ti pidnyavsya! symeon i lyevii to brati, ikhnysya zbroya znaryadya nasil'sya. khai do ikhn'oi zmovi nye vkhodit' dusha moya, i nyekhai nye priluchit'sya slava moya do ikh zboriv, bo voni v svoim gnivi lyudini zabili, a v svoii samovolii vola kopit pozbavili... proklyatii gniv ikhnii, bo sil'nii, ta ikhnysya lyutist', tyazhka bo vona! podilyu ikh ya v yakovi, i ikh rozporoshu v izraili! o yudo, pokhvalyat' tyebye tvoi brattya! ruka tvoya na shii tvoikh vorogiv, sini bat'ka tvogo tobi vklonyat'sya. yuda lyev molodii! ti, mii sinu, vyer-taeshsya z zdobichi: prikhilivs' vin, poklavsya yak lyev i yak lyevitsya, zvyedye khto iogo? nye vidi-myet'sya byerlo vid yudi, ani z iogo styegon zakondayets', azh priyide primirityel', shcho iomu budyе poslukh narodiv. vin priv'yazue do vinogradu svogo molodogo osla, a do vibranoi vinogradini sina oslitsi svoei. vin odyezhu svoyu budyе prati v vini, a shatu svoyu v vinogradnyi krovil' vid vina vin zro-bivs' mutnookii, a vid moloka bilozubii. zavulon budyе myeshkat' nad byeryegom mors'kim, nad byeryegom tim, dye stayut' korabli, a granitsya iogo do sidonu. issakhar to kostistii osyel, shcho lyezhit' mizh kosharami. i pobachiv vin spokii, shcho dobrii, ta zye'mlyu, shcho stala priemna, i vin nakhiliv svoi plyechi, shchob nyesti, i stav pratsyuvat' na podatok. dan budyе sudit' svii narod, yak odin iz izrail'skikh rodiv. dan budyе vuzhyem pri dorozi, zmieyu otrulivoyu pri shlyakhu, shcho p'yati konyevi kusae, i iogo vyerkhivyyets' pozad syebye vpadye. spasinnysya vid tyebye chyekayu, o gospodii! gad na n'ogo yurba napadatimye, ta vin napadye na ikh p'yati. asir iogo khlilb budyе sitii, i vin budyе davati prismaki tsars'ki. nyefaltim vil'na lanya, vin pryekrasni slova vidae. iosip vitka rodyucha, vitka rodyuchaya nad dzheryelom, ii vittya po muru spinaet'sya. i ogirchili iogo ta z luku strilyali, i znyenavidili buli stril'tsi iogo. ta zostavsya mitsnim iogo luk, i buli pruzhni ramyena iogo ruk, vid ruk sil'no yakovogo, zvidi pastir, tverdynya siniv izrail'yevikh. prosi ti vid boga, svoiogo ottsya, i vin dopomozhye tobi, i prosi vsyemogutn'ogo i vin blagoslovit' tyebye blagoslovyennyam nyebyes, shcho na visoti, blagoslovyennyam byezodni, shcho doli lyezhit', blagoslovyennyami pyers ta utrobi. blagoslovyennysya bat'ka tvogo stali sil'nishi vid blagoslovyennysya bat'kiv moikh, azh do pozhadanikh visot vikovichnikh. nyekhai voni budut' na golovu iosipovu, na makivku vibranogo z-pomizh brativ svoikh! vyeniya-min khizhii vovk: vransit ist' vin lovitvu, a na vyechir rozdiluye zdo-bich. otsey vsi dvanadtsat'y plyemyen izrail'yevikh, i tye, shcho govoriu im bat'ko ikh. i vin poblagosloviv ikh, kozhnogo za blagoslovyennyam

iogo poblagosloviv ikh. i vin nakazav im, i promoviv do nikh: ya priluchayusya do svoei ridni... pokhovaitye myenye pri bat'kakh moikh u pyechy-eri, shcho na poli yefrona khittyyeyanina, u tii pyechy-eri, shcho na poli makhpyeli, shcho navproti mam-rye v khanaans'kii zye'mli, yakye polye kupiv buv avraam vid yefrona khittyyeyanina na volodinnysya dlya grobu. tam pokhovano avraama i zhinku iogo sarru, tam pokhovali isaka ta iogo zhinku ryevyeku, i tam pokhovav ya liyu. polye i pyechyera, shcho na nim, to dobuto vid siniv khyeta. i zakinchiv yakiv za-povita sinam svoim, i vtyagnuv svoi nogi do lizhka, ta i spochiv. i vin priluchivsya do svoei ridni.

50

i vpav iosip na litsye bat'ka svogo, ta i plakav nad nim, i tsiluvav iogo. i zvyeliv iosip rabam svoim likaryam zabal'zamuvali bat'ka iogo. i zabal'zamuvali tsi likari izrailya. i spovnilosya iomu sorok dyen', bo tak spovnyayut'sya dni bal'zamuvalnyia. i oplaku-vav iogo egipyet simdyesyat dyen'. a yak minuli dni oplakuvannya iogo, to skazav iosip do domu faraonovogo, govoryachi: koli znaishov ya lasku v ochakh vashikh, to govorit' do ushyei faraonovikh tak: bat'ko mii zaprissyag buv myenye, govory-achi: os' ya vmirayu. u grobi moim, shcho ya sobi vikopav u kraini khanaans'kii, tam pokhovaesh myenye. a tyepyer nyekhai ya pidu, i pokhovayu bat'ka svogo, ta i vyernusya. i skazav faraon: pidi, i pokhovai svogo bat'ka, yak zaprissyag vin tyebye. i pishov iosip pokhovati bat'ka svogo, a z nim pishli vsi rabi faraonovi, starshi domu iogo, i vsi starshi egipyets'kogo krayu, i vvyes' dim iosipiv, i brattya iogo, i dim bat'ka iogo. til'ki dityei svoikh ta dribnu i vyelikhu khudobu svoyu voni pozostavili v kraini goshyen. i virushili z nim takozh kolyesnitci ta komonniki. i buv tabir ikh duzhye vyelikii. i priishli voni do goryen-atadu, shcho po drugim botsi iordanu, i plakali tam vyelikim ta duzhye ryevnim plachyem... i vin uchiniv bat'kovi svoemu syemidyennu zhalobu. i pobachili myeshkantci togo krayu, khanaaneyani, zhalobu v goryen-atadi, ta i skazali: i vchinili iomu sini iogo tak, yak vin im za-poviv buv. i ponyesli iogo sini iogo do khanaans'kogo krayu, ta i pokhovali iogo v pyechyeri polya makh-pyeli, yakye polye kupiv buv avraam na volodinnysya dlya grobu vid khittyyeyanina yefrona, navproti mam-rye. a iosip, yak pokhovav vin bat'ka svogo, vyernu-vsya do egiptu, vin i brati iogo, ta vsi, khto khodiv z nim khovati bat'ka iogo. i pobachili iosipovi brati, shcho vmyer ikhnii bat'ko, ta i skazali: a shcho yak znyenavidit' nas iosip, i spravdi vyernye nam usye zlo, shcho mi iomu buli zapodiyali? i pyeryekazali voni iosipovi, govoryachi: bat'ko tvii zapoviv buv pyeryed svoeyu smyertyu, kazhuchi: otak skazhit' iosipovi: proshu, vibach grikh brativ tvoikh ta ikhnysya prov-inu, bo voni tobi zlo buli zapodiyali! a tyepyer vibach grikh rabam boga bat'ka tvogo! i zaplakav iosip, yak voni govoriли do n'ogo... i pishli takozh brattya iogo, i vpali pyeryed litsyem iogo, ta i skazali: os' mi tobi za rabil! a iosip promoviv do nikh: nye biityesya, bo khiba zh ya zamist' boga? vi zadumuvali buli

na myenye zlo, ta bog zadumav tye na dobre, shchob zrobiti, yak viishlo s'ogodni, shchob zakhovati pri zhitti vyelikii narod! a tyepyer nye lyakaityesya, ya budu utrimuvati vas ta dityei vashikh! i vin potishav ikh, i promovlyav do ikhn'ogo syertsya. i osivsyia iosip v egipti, vin ta dim bat'ka iogo. i zhiv iosip sto i dyesyat' lit. i pobachiv iosip v efrýema dityei tryet'ogo pokolinnya. takozh sini makhira, sina manasiinogo, buli narodilisya na iosipovi kolina. i skazav iosip do brativ svoikh: ya vmirayu, a bog konchye zгадаe vas, i vivyedye vas iz tsiei zýemli do krayu, yakogo prisyagnuv buv avraamovi, isakovi ta yakovu. i iosip zaprisyag izrail'yevikh siniv, govoryachi: konchye zгадаe bog vas, a vi vinyesyetye zvidsi kosti moi! i vpokoivsyia iosip u vitsi sta i dyesyati lit. i zabal'zamuvali iogo, i vin buv pokladyenii u trunu v egipti.

a otsye imyennya izrail'yevikh siniv, shcho priishli z yakovom do egiptu. kozhyen iz domom svoim pribuli: ruvim, symeon, lyevi i yuda, issakhar, zavulon i vyeniyamin, dan i nyeftail, gad i asir. i bulo vsikh dush, shcho viishli z styegna yakovogo, simdyesyat dush. a iosip buv uv egipti. i vmyer iosip i vsi brattya iogo, ta vvyes' toi rid. a izrail'evi sini plodilisya sil'no, i rozmnozhuvalis', ta i stali voni nadzvichaino sil'ni. i napovnivsya nimi toi kraï. i stav nad egiptom novii tsar, shcho nye znava iosipa. i skazav vin do narodu svogo: os' narod izrail'yevikh siniv chislyennishii i sil'nishii vid nas! stan' mozh mudrishi za n'ogo, shchob vin nye mnozhivsya! bo budye, koli nam trapit'sya viina, to priluchit'sya i vin do vorogiv nashikh, i budye voyuvati proti nas, i viidye z ts'ogo krayu. i nastanovii nad nim nachal'nikiv podatktiv, shchob iogo gnobiti svoimi tyagarami. i vin buduvav mista na zapasi faraonovi: pitom i ramyesyes. alye shcho bil'shye iogo gnobili, to bil'shye vin mnozhivsya ta bil'shye shirivsya. i zhakhalsiya egiptyani chyeryez izrail'yevikh siniv. i egipyet zmushuvav siniv izrail'ya tyazhko pratsyuvati. i voni ogirchuvali ikhne zhittya tyazhkoyu pratsyeyu kolo glini ta kolo tsyegli, i kolo vsyakoi pratsi na poli, kozhnu ikhnyu pratsyu, yaku zmushuvati tyazhko robiti. i zvyeliv buv egipyets'kii tsar evryeis'kim babam-spovitukham, shcho odnii im'ya shifra, a im'ya drugii puia, i govori: yak budyete babuvati evryeiok, to divit'sya na porid: koli budye sin, to vbiitye iogo, a koli tsye dochka, to nyekhai zhivye. alye babi-spovitukhi boyalisya boga, i nye robili togo, yak kazav im egipyets'kii tsar. i voni lishali khlopchikov pri zhitti. i poklikav egipyets'kii tsar bab-spovitukh, ta i skazav im: nashcho vi robitye tsyu rich, ta lishaetye dityei pri zhitti? i skazali babi-spovitukhi do faraona: bo evryeiki nye taki, yak egipyets'ki zhinkii, bo voni sami babi-spovitukhi: poki priidye do nikh baba-spovitukha, to voni vzhye i narodyat'. i bog chiniv dobro babam-spovitukham, a narod rozmnozhuvavsya, i sil'no mitsnivi. i stalosya, tomu, shcho ti babi-spovitukhi boyalisya boga, to vin buduvav im domi. i nakazav faraon us'omu narodu svoyemu, govoryachi: kozhnogo narodzhyenogo evryeis'kogo sina kidaitye iogo do richki, a kozhnu dochku zostavlyaitye pri zhitti!

i pishov odin muzh z domu lyeviia, i vzyav sobi za zhinku dochku lyevievu. i zavaginitla ta zhinka, ta i sina vrodila. i pobachili iogo, shcho vin garnii, ta i khovala iogo tri misyatsi. ta nye mogla iogo bil'shye khovati. i vzyala iomu papirusovu skrin'ku, i viasfal'tovala ii asfal'tom ta smoloyu, i polozhila do nyei ditinu, ta i poklala v ochyeryeti na byeryei richki. a syestra iogo stoyala zdalyeka, shchob dovidatisya, shcho iomu stanyet'sya. i ziishla faraonova dochka kupatisya na richku, a sluzhnitsi ii khodili ponad richkoyu. i pobachila vona tu skrin'ku syeryed ochyeryetu, i poslala nyevil'nitsyu svoyu, shchob uzuala ii. i vidchinila, ta i pobachila ditinu, os' khlopchik

plachye. i vona zmlisyerdilasya nad nim, ta i skazala: tsye z evryeis'kikh dityei! i skazala syestra iogo do faraonovi dochki: chi nye piti i nye poklikati tobi zhinku-mamku z evryeiok, i vona goduvatimye tobi ditinu? i skazala ii dochka faraonova: idi. i pishla ta divchina, i poklikala matir ditini. a dochka faraonova skazala do nyei: na tobi tsyu ditinu, ta i godui ii dlya myenye. a ya dam tobi zaplatu. i vzyala ta zhinka ditinu, i godovala ii. i pidroslo tye ditya, i vona privyela iogo do faraonovi dochki, i vin stav ii za sina. i vona nazvala iomu imyennya moisyeyi, i skazala: bo z vodi ya vityagla iogo. i stalosya za tikh dniv, i pidris moisyeyi. i viishov vin do brativ svoikh, ta i priglyadavsya do ikhnikh tyerpin'. i pobachiv vin egiptyanina, shcho biv evryeya z brativ iogo. i ozirnuvsya vin tudi ta syudi, i pobachiv, shcho nikogo nyema, ta i ubiv egiptyanina, i zakhovav iogo v pisok. i viishov vin drugogo dnya, azh os' svaryat'sya dvoe evryeiv. i skazav vin nyespravvedlivomu: nashcho ti b'esh svogo blizhn'ogo? a toi vidkazav: khto tyebye nastanoviv za nachal'nika ta za suddyu nad nami? chi ti dumaesh ubiti myenye, yak ti b'viv budv egiptyanina? i zlyakavsya moisyeyi ta i skazav sobi: spravdi, ta sprava stala vidoma! i pochuv faraon pro tsyu spravu, ta i shukav, shchob ubiti moisyeya. i vtik moisyeyi vid faraonovogo litsya, i osyelisya v kraini midiyani. a v midiyans'kogo zhyertsya bulo sim dochok. i priishli voni, i vityagali vodu, i napovnili korita, shchob napoiti otaru svogo bat'ka. i priishli pastukhi i vidignali ikh. i vstav moisyeyi, ta i oboroniv ikh, i napoiv ikhnyu otaru. i pribuli voni do ryeuila, svogo bat'ka, a toi pospitav: chogo vi s'ogodni tak skoro priishli? a ti vidkazali: yakiiis' egiptyanin oboroniv nas vid ruki pastukhiv, a takozh navit' natyagav nam vodi i napoiv otaru. i skazav vin do svoikh dochok: a dye vin? chomu vi pokinuli togo cholovika? poklichtye iogo, i nyekhai vin z'ist' khliba. i pogodivsya moisyeyi siditi z tim cholovikom, a toi vidav za moisyeya dochku svoyu tsipporu. i porodila vona sina, a vin nazlav im'ya iomu: gvershom, bo skazav: ya stav prikhod'kom u chuzhomu kraï. i stalosya po dovghikh dnyakh, i vmyer tsar egiptu. a izrail'evi sini stognali vid tiei roboti ta krichali. i ikhnii zoik chyeryez tu robotu donissya do boga. i pochuv bog ikhnii stogin. i zgadav bog svogo zapovita z avraamom, isakom ta yakovom. i bog bachiv siniv izrail'yevikh, i bog zglyanuvsya nad nimi.

a moisyeyi pas otaru tysteya svogo itra, zhyertsya midiyans'kogo. i provadiv vin tsyu otaru za pustyny, i priishov buv do bozhoi gori, do khorivu. i yavivsya iomu angol gospodnii u polum'i ognyanomu z-posyeryed tyernovogo kushcha. i pobachiv vin, shcho ta tyernina gorit' ognym, alye nye zgorae kushch. i skazav moisyeyi: ziidu no, i pobachu tsye vyelikye vidinnya, chomu nye zgorae ta tyernina? i pobachiv gospod', shcho vin ziishov podivitisya. i kliknuv do n'ogo bog z-posyeryed tiei tyernini i skazav: moisyeyu, moisyeyu! a toi vidkazav: os' ya! i skazav vin: nye zblizhaisya syudi! zdiimi vzuttya svoe z nig svoikh, bo tye mistsy, na yakomu stoish

ti, z'yemlya tsye svyata! i skazav: ya bog bat'ka tvogo, bog avraama, bog isaka i bog yakova! i shklovav moisyey oblichchya svoe, bo boyavsvya spoglyanut' na boga! i promoviv gospod': ya spravdi bachiv bidu svogo narodu, shcho v egipti, i pochuv iogo zoik py-eryed iogo gnobityyami, bo piznav ya boli iogo. i ya ziishov, shchob vizvoliti iogo z egipyets'koi ruki, ta shchob vivyesti iogo z ts'ogo krayu do krayu dobrogo i shirokogo, do krayu, shcho tyechye molokom ta myedom do mistsya khanaanyanina, i khittyye-yanina, i amoryeyanina, i pyerizzyye-yanina, i khivvyye-yanina, i evusyeyanina. a tyepper os' zoik izrail'yevikh siniv diishov do myenye, i ya takozh pobachiv toi utisk, shcho nim egipytyani ikh tislut'. a tyepper idi zh, i ya poshlyu tyebye do faraona, i vivyedi z egiptu narod mii, siniv izrail'yevikh! i skazav moisyey do boga: khto ya, shcho pidu do faraona, i shcho vivyedu z egiptu siniv izrail'yevikh? a vin vidkazav: ta ya budu z tobou! a tsye tobi znak, shcho ya poslav tye-
bye: koli ti vivyedyesh narod iz egiptu, to vi budyetye sluzhiti bogovi na otsii gori. i skazav moisyey do boga: oto ya priidu do izrail'yevikh siniv ta i skazhu im: bog vashikh bat'kiv poslav myenye do vas, to voni zapitayut' myenye: yakye im'ya iogo? shcho ya skazhu im? i skazav bog moisyeevi: ya toi, shcho e. i skazav: otak skazhyesh izrail'yevim sinam: sushchii poslav myenye do vas. i skazav ishchye bog do moisyeya: otak skazhi izrail'yevim sinam: gos-
pod', bog bat'kiv vashikh, bog avraama, bog isaka i bog yakova poslav myenye do vas. a otsye im'ya moe naviki, i tsye pam'yat' pro myenye z rodu v rid. idi, zbyeri starshikh izrail'yevikh ta i skazhi im: gospod', bog bat'kiv vashikh, yavivsvya myeni, bog avraama, isaka ta yakova, govoryachi: zgaduyuchi, zgadav ya pro vas, ta pro zapodiyanye vam uv egipti. i skazav ya: ya vivyedu vas z egipyets'koi bidi do krayu khanaanyanina, i khittyye-yanina, i amoryeyanina, i pyerizzyye-yanina, i khivvyye-yanina, i evusyeyanina, do krayu, shcho tyechye molokom ta myedom. i voni poslukhayut' slova tvogo, i priidyesh ti ta starshi izrail'yevi do egipyets'kogo tsarya, ta i skazhyetye iomu: gospod', bog evryeiv, strivsva buv nam. a tyepper mi pidymo v tridyennu dorogu v pustyny, i skladyemo zhyertvi gospodyevi, bogovi nashomu! i ya znayu, shcho egipyets'kii tsar nye dast' vam piti, yak nye budye zmyushenyii rukoyu sil'noyu. i ya vityagnu svoyu ruku, ta i pob'yu egipyet usima chudami moimi, shcho vchinyu syeryed n'ogo, a po-
tomu vin vidpustit' vas. i ya dam milist' ts'omu nar-
odovi v ochakh egiptu, i staneyt'sya, koli pidyetye, nye pidyetye v vporozhni! bo pozichit' zhinka vid susidki svoei i vid myeshkanki domu svogo posud sribnii i posud zolotii ta odyezhu, i pokladyetye tsye na siniv vashikh ta na dochok vashikh, i zabyeryetye zdobich vid egiptu.

4

i vidpoviv moisyey ta i skazav: tazh voni nye poviryat' myeni, i nye poslukhayut' golosu mogo, bo skazhut': gospod' nye yavivsvya tobi! i promoviv do n'ogo gos-
pod': shcho to v rutsi tvoii? toi vidkazav: palit-
svya. i skazav vin: kin' ii na z'yemlyu! i toi kinuv

ii na z'yemlyu, i vona stala vuzhyem. i vtik moisyey vid n'ogo. i skazav gospod' do moisyeya: prostyagni svoyu ruku, i viz'mi iogo za khvosta! i vin prostyag svoyu ruku i uzyav iogo, i toi stav palitsyeyu v doloni iogo. shchob povirili, shcho yavivsvya tobi gospod', bog ikhnikh bat'kiv, bog avraama, bog isaka i bog yakova. i skazav gospod' iomu shchye: zasun' svoyu ruku za pakhvinu svoyu! i zasunuv vin ruku svoyu za pakhvinu svoyu, i vityagnuv ii, azh os' ruka iogo pobilila vid prokazi, yak snig! a vin skazav: pokladi znov svoyu ruku za pakhvinu svoyu! i vin poklav znovu ruku svoyu do svoei pakhvini, i vityagnuv ii z pakhvini svoei, i os' vona stala znovu, yak tilo iogo. i staneyt'sya, koli nye poviryat' tobi, i nye poslukhayut' golosu pyershoi oznaki, to poviryat' golosu oznaki nastupnoi. i staneyt'sya koli voni nye poviryat' takozh obom tim oznakam, i nye poslukhayut' tvogo golosu, to ti viz'myesh vodi z richki, i villesh na sukhodli. i pyeryemint'sya ta voda, shcho ti viz'myesh iz richki, i staneyt'sya krov'yu na sukhodoli. ta moisyey skazav do gospoda: o gospodi ya nye promovyets' ni vid uchora, ni vid pozavchora, ani vidtodi, koli ti govorig buv do svoiogo raba, bo ya tyazhkousti ta tyazhko-
azikii. i skazav iomu gospod': khto dav usta lyudini? abo khto robit' nimim, chi glukhim, chi vidyuchim, chi tyemnim, chi zh nye ya, gospod'? a tyepper idi, a ya budu z ustami tvoimi, i budu navchati tyebye, shcho ti maesh govorigi. a vin vidkazav: molyu tye-
bye, gospodi, poshli inshogo, kogo maesh poslati. i zapalav gniv gospodni na moisyeya, i vin skazav: chi zh nye aaron tvii brat, lyevit? ya znayu, shcho vin do-
brye budye govorigi. ta os' vin viidye navproti tye-
bye, i pobachit' tyebye, i zradie vin u syertsii svoim. i ti budyesh govorigi do n'ogo, i vkladyyesh slova tsi v usta iogo, a ya budu z ustami tvoimi i z ustami iogo, i budu navchati vas, shcho maetye robiti. i vin budye govorigi za tyebye do narodu. i staneyt'sya, vin budye tobi ustami, a ti budyesh iomu zamist' boga. i ti viz'myesh u ruku svoyu otsyu palitsyu, yakoyu oznaki chinitimyesh. i pishov moisyey, i vyernuvsvya do tyestya svogo itra, i skazav iomu: pidu ya, i vy-
ernusya do brativ svoikh, shcho v egipti, i pobachu, chi shchye zhivi voni. a itro skazav do moisyeya: idi v miri! i skazav gospod' do moisyeya v midiyani: idi, vyernisya do egiptu, bo vimyerli vsi lyudi, shcho shukali tvoei dushi. i vzyav moisyey zhinku svoyu ta siniv svoikh, i posadiv ikh na osla, ta i vyernuvsvya do egipyets'kogo krayu. i vzyav moisyey palitsyu bozhu v ruku svoyu. i skazav gospod' do moisyeya: koli ti pidyyesh, shchob vyernutisya do egiptu, glyadi, sh-
chob usi chuda, yaki ya vklav u tvoyu ruku, ti vchiniv ikh pyeryed litsyem faraona, a ya ozhorstochu syert-
sye iogo, i vin nye vidpustit' narodu. i ti skazhyesh faraonovi: tak skazav gospod': sin mii, mii pyervorid-
nii to izrail'. i kazhu ya tobi: vidpusti mogo sina, i nyekhai myeni sluzhit'. a koli ti vidmovish pustiti iogo, to os' ya vb'yu tvogo sina, tvogo pyervoridnogo. i stalosya v dorozhi na nichligu, striv buv iogo gos-
pod' i shukav, shchob ubiti iogo. ta tsippora vzyala kryemyenya, i obrizala krainny plot' svogo sina, i dotorknulasya nyeyu do nig iogo ta i skazala: bo ti myeni naryechenyii krovii! i pustiv vin iogo. todi vona skazala: naryechenyii krovii chyeryez obrizannya. i

skazav gospod' do aarona: idi nazustrich moisyeyu v pustinyu! i vin pishov, i striv iogo na gori bozhii, i potsiluvav iogo. i rozpoviv moisyey aaronovi vsi slova gospoda, shcho poslav iogo, i vsi ti oznaki, shcho vin nakazav buv iomu. i pishov buv moisyey ta aaron, i zibrali voni vsikh starshikh izrailiyevikh siniv. i pyeryekazav aaron usi slova, shcho gospod' govori buv moisyeyevi. a toi ti oznaki chiniv na ochakh narodu. i poviriv narod toi. i pochuli voni, shcho zgadav gospod' izrailiyevikh siniv, i shcho pobachiv bidu ikh, i voni skhililisya, i poklonilisya do zymeli.

5

a potim priishli moisyey i aaron, ta i skazali do faraona: tak skazav gospod', bog izrailiv: vidpusti narod mii, i nyekhai voni svyatkuyut' myeni na pustini! a faraon vidkazav: khto gospod', shcho poslukhayus' slova iogo, shchob vidpustiti izrailiya? nye znayu gospoda, i takozh izrailiya nye vidpushchu! i skazali voni: bog evryeiv strivsy z nami. nyekhai zhye mi pidyemo tridyennyoy dorogoyu na pustinyu, i prinyesyemo zhyertvi gospodyevi, bogovi nashomu, shchob nye dotorknuvsya vin do nas morom abo myechyem. i skazav do nikh tsar egiptu: chomu vi, moisyeyu ta aaronye, vidrivaetye narod vid iogo robit? idit' do svoikh dil! i skazav faraon: tazh bagato tyepyer ts'ogo prostolyudu, a vi zdyerzhuetye ikh vid ikhnikh robit. i togo dnya faraon nakazav pogonicham narodu ta pisaryam, govoryachi: nye davaitye bil'shye narodovi solomi, shchob robiti tsyeglu, yak uchora i pozavchora. nyekhai idut' sami, ta zbi-rayut' sobi solomu. a priznachenye chislo tsyegli, shcho voni robili vchora i pozavchora, nakladyetye na nikh, nye zmyenshuitye z n'ogo. voni nyerobi, tomu krichat': khodim, prinyesimo zhyertvu nashomu bogovi! nyekhai budye tyazhka pratsya na tsikh lyudyei, i nyekhai pratsyuyut' na nii, i nyekhai pokinut' obludni slova. i viishli pogonichi narodu i pisari iogo, ta i skazali do togo narodu, govoryachi: tak skazav faraon: ya nye budu davati vam solomi. sami idit', nabyerit' sobi solomi, dye znaidyetye, bo nichogo nye zmyenshyenye z vashoi robotil. i rozporoshivsy narod toi po vsii egipyets'kii zymeli, shchob zbirati stjernyu na solomu. a pogonichi nastavali, govoryachi: skinchit' vashu shchodyennu pratsyu v chas tak, yak koli b bula soloma. i buli biti pisari siniv izrailiyevikh, shcho ikh nastanovili nad nimi faraonovi pogonichi, govoryachi: chomu vi nye skinchili svogo pridilu dlya virobu tsyegli i uchora i s'ogodni, yak bulo dotyepyer? i pribuli pisari izrailiyevikh siniv, ta i krichali do faraona, govoryachi: dlya chogo ti tak robish rabam svoim? solomi nye dayut' tvoim rabam, a tsyeglu kazhut' nam robit'! i os' rabi tvoi biti, i grishish ti pyeryed narodom svoim! a vin vidkazav: nyerobi vi, nyerobi! tomu vi govoritye: khodim, prinyesimo zhyertvu gospodyevi. a tyepyer idit', pratsyuitye, a solomi nye dadut' vam! alye priznachenye chislo tsyegli vi dastye! i bachili izrailiyevi pisari syebe v bidi, koli govoryeno: nye zmyenshuitye z tsyegli vashoi shchodyennogo v iogo chasi! i strili voni moisyeya ta aarona, shcho stoyali nasuproti nikh, yak voni vikhodili vid faraona, ta i skazali do

6

i skazav gospod' do moisyeya: tyepyer pobachish, shcho vchinyu ya faraonovi, bo vin, zmushyenii rukoyu sil'noyu, ikh vidpustit', i zmushyenii rukoyu sil'noyu, vizhyenye ikh iz krayu svogo. i govori bog do moisyeya, ta i skazav iomu: ya gospod'! i yavlyavsya ya avraamovi, isakovi ta yakovovi bogom vsyemogutnim, alye imyennyam svoim gospod' ya nye davsy im piznati. a takozh ya sklav buv iz nimi svogo zapovita, shcho dam im zymelyu khanaans'ku, zymelyu ikh mandruvannya, v yakii voni mandruvali. i pochuv ya tyezh stogin siniv izrailiyevikh, shcho egiptyani roblyat' ikh svoimi rabami, i zgadav zapovita svogo. tomu skazhi sinam izrailiyevim: ya gospod'! i ya vivyedu vas z-pid tyagariv egiptu, i vizvolyu vas vid ikhn'oi roboti, i zvil'nyu vas vityagnyenim ramyenom ta vyelikimi prusidami. i viz'mu vas sobi za naroda, i budu vam bogom, i vi poznaetye, shcho ya gospod', bog vash, shcho vivodit' vas iz-pid tyagariv egiptu! i vvyedu vas do togo krayu, shcho pro n'ogo ya pidnyav buv svoyu ruku, shchob dati iogo avraamovi, isakovi ta yakovu. i ya dam iogo vam na spadshchinu. ya gospod'! i tak govori moisyey do siniv izrailiyevikh, ta voni nye slukhali moisyeya chyeryez lyegkodukhist' ta tyazhku robotu. i kazav gospod' do moisyeya, govoryachi: uvidi, govori do faraona, tsarya egipyets'kogo, i nyekhai vin vidpustit' izrailiyevikh siniv iz svogo krayu. i kazav moisyey pyeryed litysem gospodnim, govoryachi: tazh izrailiyevi sini nye slukhali myenye, yak zhye poslukhae myenye faraon? a ya nyeobrizanovustii! i kazav gospod' do moisyeya ta do aarona, i dav im nakazi do izrailiyevikh siniv ta do faraona, tsarya egipyets'kogo, shchob vivyesti izrailiyevikh siniv z egipyets'kogo krayu. ot-sye golovi bat'kivs'kikh domiv ikhnikh. sini ruvima, pyervoridnogo izrailiyevogo: khanokh i pallu, khyetsron i karmi, tsye rodini ruvimovi. a sini simyeonovi: emuil, i yamin, i ogad, i yakhin, i tsokhar, i shaul, sin khanaanyeyanki, tsye rodini simyeonovi. a otsye imyena siniv lyevievikh za ikhnimi rodinami: gyershon, i kyegat, i myerari. a lita zhittya lyevievogo sto i tridsyat' i sim lit. sini gyershonovi: livni, i shim'i za ikhnimi rodinami. a sini kyegatovi: amram, i itsgar, i khyevron, i uzzuil. a lita zhittya kyegatovogo sto i tridsyat' i tri roki. a sini myerari: makhli ta mushi. otsye rodini lyevievi za ikhnimi rodami. i vzyav amram svoyu titku iokhyevyed sobi za zhinku, i vona porodila iomu aarona ta moisyeya. a lita zhittya amramovogo sto i tridsyat' i sim lit. a sini itsgarovi: korakh, i nyefyeg, i zikhri. a sini uzzuilovi: mishail, i yeltsafan, i sitri. i vzyav aaron yelishyevu, dochku aminadavovu, syestru nakshshon-

ovu, sobi za zhinku, i vona porodila iomu nadava, i avigu, i yelyeazara, i itamara. a sini korakhovi: assir, i yelkana, i avaaasaf, tsye rodini korakhovi. a yelyeazar, sin aaroniv, uzyav sobi z dochok puti-
ilovikh za zhinku, i vona porodila iomu pinkhasa. ot-sye golovi bat'kivs'kikh domiv lyevitiv za ikhnimi ro-dinami. otsye aaron i moisey, shcho gospod' gov-oriv im: vivyedit' izrailievikh siniv z egipyets'kogo krayu za ikhnimi viis'kovimi viddilami. voni ti, sh-cho govorili do faraona, tsarya egipyets'kogo, sh-
chob vivyesti izrailievikh siniv z egiptu, tsye moisey ta aaron. i stalosya v dni, koli gospod' govoriv do moiseyeva v egipyets'kim krai, to kazav gospod' do moiseyeva, govoryachi: ya gospod'! govori faraonovi, tsaryevi egipyets'komu, usye, shcho ya govoryu tobi. i skazav moisey pyeryed oblichchiam gospodnim: tazh ya nyeobrizanovustii! yak zhye slukhati budyemyenye faraon?

7

i skazav gospod' do moiseyeva: divis', ya postaviv tyebye zamist' boga dlya faraona, a tvii brat aaron budyeproorok tvii. ti budyesh govoriti vsye, shcho ya nakazhu tobi, a brat tvii aaron budyegoovoriti faraonovi, i nyekhai vin vidpustit' izrailievikh siniv z svogo krayu. a ya vchinyu zapyeklim faraonovyesyertsye, i pomnozhu oznaki moi ta chuda moi v egipyets'kim krai. i nye poslukhae vas faraona, a ya pokladu svoyu ruku na egipyet, i vivyedu viis'ka svoi, narod mii, siniv izrailievikh, z egipyets'kogo krayu vyelikimi prisudami. i piznayut' egiptyani, shcho ya gospod', koli prostyagnu svoyu ruku na egipyet i vivyedu vid nikh izrailievikh siniv. i vchiniv moisey ta aaron, yak zvyeliv im gospod', tak uchinili voni. a moisey buv viku vos'midyesyati lit, a aaron vos'midyesyati i tr'okh lit, koli voni govorili do faraona. i promoviv gospod' do moiseyeva i do aarona, govoryachi: koli budyedo vas govoriti faraon, kazhuchi: pokazhit' svoe chudo, to skazhyesh aaronovi: viz'mi svoyu palitsyu, ta i kin' pyeryed lit-syem faraonovim, nyekhai stanyet'sya vuzhyem! i vviishov moisey ta aaron do faraona, ta i vchinili tak, yak nakazav buv gospod'. i kinuv aaron palitsyu svoyu pyeryed litsyem faraona i pyeryed iogo rabami, i vona stala vuzhyem! i poklikav faraon takozh mudryetsiv ta vorozhbitiv, i vchinili tak samo i voni, charivniki egipyets'ki, svoimi charami. i kinuli kozhyen palitsyu svoyu, i voni postavali vuzhami. ta aaronova palitsya prokovtnula palitsi ikhni. ta zatvyerdilo faraonovye syertsye, i vin nye poslukhavsya ikh, yak govoriv buv gospod'. i skazav gospod' do moiseyeva: zapyeklye faraonovye syertsye, vin vidmo-viv vidpustiti narod! pidi do faraona rano vrantisi. os' vin viidye do vodi, a ti stan' navproti n'ogo na byeryezi richki. a palitsyu, shcho bula zmyniyena na vuzha, viz'myesh u svoyu ruku. i skazhyesh iomu: gospod', bog evryeiv, poslav myenye do tyebye, kazhuchi: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni na pustini! ta nye poslukhavsya ti dotyepyer. tak skazav gospod': po ts'omu piznaesh, shcho ya gospod': os' ya vdaryu palitsyeyu, shcho v rutsi moii, po vodi, shcho v richtsi, i vona zminit'sya na krov!

a riba, shcho v richtsi, poginye. i zasmyerdit'sya richka, i popomuchat'sya egiptyani, shchob piti vodu z richki! i skazav gospod' do moiseyeva: skazhi aaronovi: viz'mi svoyu palitsyu, i prostyagni svoyu ruku nad vodoyu egiptyan, nad ikhnimi richkami, nad ikhnimi potokami, i nad stavami ikhnimi, i nad kozhnim vodozborom ikhnim, i voni stanut' krov'yu. i budyekrov po vsii egipyets'kii zyeimli, i v posudi dy-eryev'yanim, i v kaminnim. i moisey ta aaron zrobili tak, yak nakazav buv gospod': i pidnyav vin palitsyu, ta i udariv vodu, shcho v richtsi, na ochakh faraona i na ochakh iogo rabiv. i zminilasya vsya voda, shcho v richtsi, na krov! a ribi, shcho v richtsi, poginuli. i zasmyerdilasya richka, i nye mogli egiptyani piti vodu z richki. i bula krov u vsim egipyets'kim krai. i tak samo zrobili egipyets'ki charivniki svoimi charami. i stalo zapyeklim faraonovye syertsye, i vin nye poslukhavsya ikh, yak govoriv buv gospod'. i povyernuvasya faraon, i vviishov do domu svogo, i nye prikлав vin svogo syertsya takozh do ts'ogo. i vsi egiptyani kopali bilya richki, shchob distati vodi do pittya, bo nye mogli piti vodi z richki. i minulo sim dyen'po tomu, yak gospod' udariv richku.

8

i promoviv gospod' do moiseyeva: idi do faraona, ta i skazhi iomu: tak skazav gospod': vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni. a koli ti vidmovishsya vidpustiti, to os' ya vdaryu vvyes' krai tvii zhabami. i stanye richka roiti zhabi, i voni povikhodyat', i vvi-idut' do tvogo domu, i do spal'noi kimnati tvoei, i na lizhko tvoe, i do domiv rabiv tvoikh, i do narodu tvogo, i do pyecheyi tvoikh, i do dizhok tvoikh. i na tyebye, i na narod tvii, i na vsikh rabiv tvoikh povilazyat' tsi zhabi. i skazav gospod' do moiseyeva: skazhi aaronovi: prostyagni svoyu ruku z palitsyeyu svoeyu na richki, na potoki, i na stavki, i povivod' zhab na egipyets'kii krai. i prostyag aaron ruku svoyu na egipyets'ki vodi, i viishla zhabnya, ta i pokрила egipyets'ku zyeimlyu. ta tak samo zrobili i egipyets'ki charivniki svoimi charami, i vivyeli zhab na egipyets'ku zyeimlyu. i poklikav faraon moiseyeva i aarona, ta i skazav: blagaitye gospoda, i nyekhai vivyedye tsi zhabi vid myenye i vid narodu mogo, a ya vidpushchu narod toi, i nyekhai prinosyat' zhyertvi dlya gospoda! i skazav moisey faraonovi: nakazhi myeni, koli mayu molititsya za tyebye, i za slug tvoikh, i za narod tvii, shchob ponishchiti zhabi vid tyebye i vid domiv tvoikh, til'ki v richtsi voni pozostanut'sya. a toi vidkazav: na zavtra, i skazav moisey: za slovom tvoim! shchob ti znav, shcho nyema takogo, yak gospod', bog nash! i vididut' zhabi vid tyebye, i vid domiv tvoikh, i vin rabiv tvoikh, i vid narodu tvogo, til'ki v richtsi voni pozostanut'sya. i viishov moisey ta aaron vid faraona. i klikav moisey do gospoda pro ti zhabi, shcho naviv buv na faraona. i zrobiv gospod' za slovom moiseyeva, i poginuli zhabi z domiv, i z podvir'iv, i z pil'. i zbiralikikh tsilimi kupami, i zasmyerdilas' zyeimlya! i pobachiv faraon, shcho stalas' polyegsha, i znovu stalo zapyeklim syertsye iogo, i nye poslukhavsya ikh, yak govoriv buv gospod'. i skazav gospod' do moiseyeva: skazhi aaronovi:

prostyagni svoyu palitsyu, ta i udar zymnii porokh, i nyekhai vin stanye voshami v us'omu egipyets'komu krai! i zrobili voni tak. i prostyag aaron ruku svoyu z palitsyeyu svoeyu, ta i udariv zymnii porokh, i vin stavysya voshami na lyudini i na skotini. uvyes' zymnii porokh stavysya voshami v us'omu egipyets'komu krai. i tak samo robili charivniki svoimi charami, shchob navyesti voshi, ta nye zmogli. i bula voshva na lyudini i na skotini. i skazali charivniki faraonovi: tsye pyerst bozhii! ta syertsye faraonovey bulo zapyeklim, i vin nye poslukhavsya ikh, yak govoriv buv gospod'. i skazav gospod' do moisyeya: ustan' rano vrantsi, ta i stan' pyeryed litysem faraonovim. os' vin pidye do vodi, a ti skazhi iomu: tak skazav gospod': vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti nye vidpustish narodu mogo, to os' ya poshlyu na tyebye, i na slug tvoikh, i na narod tvii, i na domi tvoii roi mukh. i egipyets'ki domi budut' povni mushni, a takozh zymlyu, na yakii voni zhivut'. i vid-dilyu togo dnya zymlyu goshyen, shcho mii narod zhivye na nii, shchob nye bulo tam roiv mukh, shchob ti znay, shcho ya gospod' posyeryed zymli! i zroblyu ya riznitsyu mizh narodom moim ta narodom tvoim. uzavtra budye tsye znamyeno! i zrobiv gospod' tak. i naishla chislyenna mushnya na dim faraona, i na dim rabiv iogo, i na vsyu egipyets'ku zymlyu. i nishchilas' zymlyu chyeryez ti roi mukh! i kliknuv faraon do moisyeya ta do aarona, govoryachi: pidit', prinyesit' zhyertvi vashomu bogovi v ts'omu krai! moisyei vidkazyv: nye godit'sya chiniti tak, bo to ogidu dlya egiptu mi prinosili b u zhyertvu gospodu, bogovi nashomu. tozh budyemo prinositi v zhyertvu ogidu dlya egiptyan na ikhnikh ochakh, i voni nye vkamyenyuyt' nas? tridyennoyu dorogoyu mi pidyemo na pustinyu, i prinyesyemo zhyertvu gospodyevi, bogovi nashomu, yak skazhye vin nam. i skazav faraon: ya vidpushchu vas, i vi prinyesyetye zhyertvu gospodyevi, bogovi vashomu na pustini. til'ki dalyeko nye viddalaityes', iduchi. molit'sya za myenye! i skazav moisyei: os' ya vikhodzhu vid tyebye, i budu blagati gospoda, i vidstupit' toi rii mukh vid faraona, i vid rabiv iogo, i vid narodu iogo vzavtra. til'ki nyekhai bil'shye nye obmanyue faraon, shchob nye vidpustiti narodu prinyesti zhyertvu gospodyevi. i viishov moisyei vid faraona, i stav prositi gospoda. i zrobiv gospod' za slovom moisyeya, i vidvyernuv roi mukh vid faraona, vid rabiv iogo, i vid narodu iogo. i nye zostalosya ani odniei. a faraon zrobiv zapyeklim svoe syertsye takozh i tsim razom, i nye vidpustiv vin narodu togo!

9

i skazav gospod' do moisyeya: uviidi do faraona, i govori do n'ogo: tak skazav gospod', bog evryeiv: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti vidmovishsya vidpustiti, i budyesh dierzhati ikh shchye, to os' gospodnya ruka budye na khudobi tvoii, shcho na poli, na konyakh, na oslakh, na vyerblyudakh, na khudobi vyelikii i dribnii, morovitsya duzhye tyazhka. i viddilit' gospod' mizh khudoboyu izrailya i mizh khudoboyu egiptu, i nye zaginye nichogo zo vs'ogo, shcho nalyezhit' izrai-

lyevim sinam. i priznachiv gospod' ustalenyi chas, kazhuchi: uzavtra gospod' zrobit' tsyu rich u tsim krai. i zrobiv gospod' tu rich nazavtra, i viginula vsya egipyets'ka khudoba, a z khudobi izrailyevikh siniv nye zginulo ani odnye. i poslav faraon dovidatis', a os' nye zginulo z khudobi izrailyevoi ani odnye! i stalo faraonovey syertsye zapyeklim, i nye vidpustiv vin narodu togo! i skazav gospod' do moisyeya i do aarona: viz'mit' sobi povni vashi zhmyeni sazhi z pyechi, i nyekhai moisyei kinye ii do nyeba na ochakh faraonovikh. i stanye vona kuryavoyu nad usieyu egipyets'koyu zymlyeyu, a na lyudini i skotini stanye gnoyakami, shcho kinut'sya prishchami v us'omu egipyets'komu krai. i nabrali voni sazhi z pyechi, ta i stali pyeryed faraonovim litysem. i kinuv ii moisyei do nyeba, i stali prishchuvati gnoyaki, shcho kinulisa na lyudini i na skotini. a charivniki nye mogli stati pyeryed moisyem chyeryez gnoyaki, bo gnoyak toi buv na charivnikakh i na vsikh egiptyanakh. i vchiniv zapyeklim gospod' faraonovey syertsye, i vin nye poslukhavsya ikh, yak govoriv buv gospod' do moisyeya. i skazav gospod' do moisyeya: ustan' rano vrantsi, i stan' pyeryed litysem faraonovim ta i skazhi iomu: otak skazav gospod', bog evryeiv: vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo tsim razom ya poshlyu vsi urazi moi na syertsye tvoe, i na rabiv tvoikh, i na narod tvii, shchob ti znay, shcho nye-mae na vsii zymli takogo, yak ya! bo tyepper, koli b ya prostyagnuv svoyu ruku, to pobiv bi tyebye ta narod tvii morom, i ti buv bi vigublyenii iz zymli. alye ya dlya togo zalishiv tyebye, shchob pokazati tobi moyu silu, i shchob opovidali pro imyennya moe po vsii zymli. ti shchye opiraeshsya proti narodu mogo, shchob ikh nye vidpustiti. os' ya vzavtra, ts'ogo samye chasu, zishlyu doshchym tyazhyennii grad, shcho takogo, yak vin, nye buvalo v egipti vid dnya iogo zalozhnyenna azh do s'ogodni. a tyepper poshli, pozaganya khudobu svoyu ta vsye, shcho tvoe v poli. kozhna lyudina i khudoba, shcho budye zastukana v poli, i nye budye zabrana dodomu, to ziiyde na nikh grad, i voni povmirayut'! khto z faraonovikh rabiv boyavsya gospodn'ogo slova, toi zignav svoikh rabiv ta svoyu khudobu do domiv. a khto nye zvyernuv svogo syertsya do slova gospodn'ogo, toi pozalishav rabiv svoikh ta khudobu svoyu na poli. i skazav gospod' do moisyeya: prostyagni svoyu ruku do nyeba, i nyekhai budye grad u vs'omu egipyets'komu krai na lyudinu, i na khudobu, i na vsyu pol'ovu travu v egipyets'kii zymli! i prostyag moisyei palitsyu svoyu do nyeba, i gospod' dav gromi ta grad. i ziishov na zymlyu ogon', i gospod' doshchiv gradom na egipyets'ku zymlyu. i buv grad, i ogon' goriv posyeryed tyazhyennogo gradu, shcho nye buvalo takogo, yak vin, u vsim egipyets'kim krai, viduali vin stav buv narodom. i povibivav toi grad u vsim egipyets'kim krai vsye, shcho na poli, vid lyudini azh do khudobi! i vsyu pol'ovu roslinnist' pobiv toi grad, a kozhnye pol'ovye dyeryevo polamav! til'ki v zymli goshyen, dye zhili izrailyevi sini, nye bulo gradu. i poslav faraon, i poklikav moisyeya ta aarona, ta i skazav do nikh: zgrishiv ya tim razom! gospod' spravyedlivii, a ya ta narod mii nyespravyedlivii! blagaitye gospoda, i dosit' buti bozhim gromam ta gradovi! a ya vid-

pushchu vas, i vi bil'shye nye zalishityesya... i skazav do n'ogo moiseyi: yak viidu ya z mista, to prostyagnu ruki svoi do gospoda, gromi pyeryestanut', a gradu vzhye nye budye, shchob ti znay, shcho gospodnya tsya zymlyal' a ti i rabi tvoi, znayu ya, shcho vi shchye nye boityesya pyeryed litsyem gospoda boga! a l'on ta yachmin' buv pobitii, bo yachmin' dozrivav, a l'on tsviv. a pshyeniysya ta zhito nye buli vibiti, bo pizni voni. i viishov moiseyi vid faraona z mista, i prostyag ruki svoi do gospoda, i pyeryestali gromi ta grad, a doshch nye liv na zymlyu. i pobachiv faraon, shcho pyeryestav doshch, i grad ta gromi, ta i dali grishiv. i chiniv vin zapyeklim svoe syertsye, vin ta rabi iogo. i stalo zapyeklim faraonovy syertsye, i vin nye vidpustiv izrail'yevikh siniv, yak govoriv buv gospod' chyeryez moiseyeva.

10

i skazav gospod' do moiseyeva: uviidi do faraona, bo ya zrobiv zapyeklim syertsye iogo ta syertsye rabiv iogo, shchob pokazati tsi oznaki moi syeryed n'ogo, i shchob ti rozpovidav v ushi sina svogo ta onuka svogo, shcho zrobiv ya v egipti, ta pro oznaki moi, shcho vchiniv ya syeryed nikh. i vi budyetye znati, shcho ya gospod'! i vviishli moiseyi ta aaron do faraona, ta i skazali iomu: tak skazav gospod', bog evryeiv: azh doki ti budyesh vidmovlyatisya vpkorititsya pyeryedo mnoyu? vidpusti mii narod, i nyekhai voni sluzhat' myeni! bo koli ti vidmovishsya vidpustiti narod mii, to os' ya zvavtra sprovadzhu saranu na tvii krai. i pokrie vona povyerkhnyu zymli, i nye mozhna budye bachiti zymli. i poist' vona ryeshu vtsililogo, pozostalogo vam vid gradu, i poist' vona kozhnye dyeryevo, shcho rostye vam z zymli. i pyeryepovnyat'sya nyeyu domi vashi, i domi vsikh rabiv vashikh, i domi vs'ogo egiptu, chogo nye bachili bat'ki vashi ta bat'ki bat'kiv tvoikh vid dnya isnuvan'nya ikh na zymli azh do s'ogodni! i vin vidvyernu'ssya, i viishov vid faraona. i skazali rabi faraona do n'ogo: azh doki tsyei budye nam pastkoyu? vidpusti tsikh lyudyei, i nyekhai voni sluzhat' gospodyevi, bogovi svoemu. chi ti shchye nye znaesh, shcho znishchyeni egiptet? i povyerneno moiseyeva ta aarona do faraona, a vin im skazav: idit', sluzhit' gospodyevi, bogovi vashomu. khto ta khto pidye? i vidpoviv moiseyi: mi pidyemo z moloddyu nashoyu ta z starimi nashimi, z sinami nashimi ta z dochkami nashimi, z dribnoyu nashoyu khudoboyu ta z vye-likoyu nashoyu khudoboyu pidyemo, bo v nas svyato gospodne. a vin vidkazav: nyekhai budye tak gospod' iz vami, yak ya vidpushchu vas i dityei vashikh!... ta glyadit', bo shchos' likhye pyeryed vami. tozh nyekhai idut' sami choloviki, ta i sluzhit' gospodyevi, bo togo vi bazhaetye. i vignano ikh vid litsya faraonovogo. i skazav gospod' do moiseyeva: prostyagni svoyu ruku na egypets'ku zymlyu saranoyu, i nyekhai vona naidye na egypets'kii krai, i nyekhai poist' usyu zymnu travu, usye, shcho grad pozalishav. i prostyag moiseyi svoyu palitsyu na egypets'ku zymlyu, i gospod' naviv skhidnii vityer na zymlyu, tsilii dyen' toi i tsilu nich. nastav ranok, i skhidnii vityer nanis sarani! i naishla sarana na vsyu egypets'ku zymlyu,

i zalyagla v usim egypets'kim krai, duzhye bagato! pyeryed nyeyu nye bulo takoi sarani, yak vona, i po nii nye budye takoi! i pokрила vona povyerkhnyu vsiei zymli, i potyemnila zymlyal' i poila vona vsyu zymnu travu ta vvyes' plid dyeryeva, shcho grad pozostaviv. i ta zystaves' niyakoi zlyenyi ani na dyeryevi, ani na pol'ovii roslinnosti v usim egypets'kim krai! i pospishiv faraon poklikati moiseyeva ta aarona, ta i skazav: zgrishiv ya gospodyevi, bogovi vashomu, ta vam! a tyepyer probach zhye mii grikh til'ki ts'ogo razu, i pomolit'sya do gospoda, vashogo boga, i nyekhai til'ki vidvyernye vid myenye tsyu smyert'! i vin viishov vid faraona i molivsya do gospoda. i povyernu gospod' zakhidnii duzhye sil'nii vityer nazad, i vin ponis saranu, ta i ukinuv ii do chyervonogo morya. nye pozostalas' zhodna sarana v usim egypets'kim krai. ta gospod' uchiniv zapyeklim faraonovy syertsye, i vin znov nye vidpustiv izrail'yevikh siniv. i skazav gospod' do moiseyeva: prostyagni svoyu ruku do nyeba, i stanyet'sya tyemyryava na egypets'kii zymli, i nyekhai budye tyemyryava, shchob vidchuli ii. i prostyag moiseyi svoyu ruku do nyeba, i stalasya gusta tyemyryava po vsii egypets'kii zymli tri dni. nye bachili odin odnogo, i nikhto nye vstavav z svogo mistsya tri dni! a izrail'yevim sinam bulo svitlo v ikhnikh sadibakh. i poklikav faraon moiseyeva, ta i skazav: idit', sluzhit' gospodyevi! til'ki dribna vasha khudoba ta vasha khudoba vyelika nyekhai pozostanyet'sya. takozh ditvora vasha nyekhai idye z vami! ta moiseyi vidkazav: dai v nashi ruki takozh zhyertvi ta tsilopalyennya, i mi sporyadimo zhyertvu gospodyevi, bogovi nashomu. i takozh khudoba nasha pidye z nami, nye zostanyet'sya ani kopita, bo z n'ogo mi viz'myemo na sluzhyennya gospodyevi, bogovi nashomu. bo mi nye znaemo, poki pribudyemo tudi, chim budyemo sluzhiti gospodyevi. i vchiniv zapyeklim gospod' faraonovy syertsye, i vin nye zhotyv vidpustiti ikh. i skazav iomu faraon: idi vid myenye! styeryezhisya, shchob ti nye bachiv bil'shye litsya mogo, bo togo dnya, koli pobachish litsye moe, ti pomryesh! a moiseyi vidkazav: tak skazav ti... ya bil'sh uzhye nye pobachu litsya tvogo!

11

i skazav gospod' do moiseyeva: shchye odnu porazu navyedu ya na faraona i na egypet. potom vin vidpustit' vas izvidsi. a koli vin budye vidpuskati vas, to zovsim vas vizhyenye zvidsi! skazhi zh u vukha narodu, i nyekhai pozichit' kozhyen vid svogo blizhn'ogo, a kozhna vid svoei blizhn'oi posud sribnii ta posud zolotii, i dav gospod' milist' tomu narodovi v ochakh egiptu. takozh i tsyei muzh, moiseyi, buv duzhye vyelikii v egypets'kim krai v ochakh faraonovikh rabiv ta v ochakh togo narodu. i promoviv moiseyi: tak skazav gospod'! kolo pivnochi ya viidu posyeryed egiptu. i pomrye kozhyen pyervoridnii egypets'koi zymli vid pyervoridnogo faraona, shcho sidit' na svoim pryestoli, do pyervoridnogo nyevil'nitsi, shcho za zhornami, i vsye pyervoridnye z khudobi. i zdiimyet'sya vyelikii zoik po vsii egypets'kii zymli, shcho takogo, yak vin, nye bu-

valo, i takogo, yak vin, bil'sh nye budye. a v usikh siniv izrail'yevikh vid lyudini i azh do khudobi navit' pyes nye visunye yazyka svogo, shchob vi znali, shcho viddilyue gospod' mizh egiptom i mizh izrail'yem. i ziidut' usi otzi rabi tvoi do myenye, i poklonyat'sya myeni, kazhuchi: viidi ti ta vvyes' narod, shcho slukhaye tyebye. po ts'omu ya viidu. i vin vishov vid faraona, rozpalyenii gnivom. i skazav gospod' do moisyeya: nye poslukhav vas faraon, shchob mogli pomnozhit'si chuda moi v egypets'kim krai. a moisyei ta aaron uchinili vsi otzi chuda pyeryed litsyem faraonovim. ta zrobiv zapyeklim gospod' faraonovye syertsye, i vin nye vidpustiv izrail'yevikh siniv iz svoei zyeмли.

12

i skazav gospod' do moisyeya i do aarona v egypets'kim krai, govoryachi: otsyei misyats' dlya vas pochatok misyatsiv. vin vam pyershii mizh misyatsyami roku. skazhit' usii izrail's'kii gromadi, govoryachi: u dyesyatii dyen' ts'ogo misyatsya nyekhai viz'mut' sobi kozhyen yagnya za domom bat'kiv, yagnya na dim. a koli budyte toi dim zamalii, shchob z'isti yagnya, to nyekhai viz'mye vin i naiblizhchii do iogo domu susid iogo za chislom dush. kozhyen zgidno z idoyu svoeyu polichit'sya na tye yagnya. yagnya u vas nyekhai budyte byez vadi, samyets', odnorichnye. viz'mit' iogo z ovyechok ta z kiz. i nyekhai budyte vono dlya vas pil'novanye azh do chotirnadtsyatogo dnya ts'ogo misyatsya. i zakolye iogo tsilii zbir izrail'yevoi gromadi na smyerkanni. i nyekhai viz'mut' tiei krov, i nyekhai pokroplyat' na obidva bokovi odvirki, i na odvirok vyerkhnii u tikh domakh, shcho budut' isti iogo v nikh. i nyekhai idyat' tiei nochi tye m'यो, spyechenyenye na ogni, ta oprisnoki. nyekhai idyat' iogo na gir'kikh travakh. nye izhtye z n'ogo sirovogo ta varyenogo, zvaryenogo v vodi, bo do idi til'ki spyechenyenye na ogni, golova iogo z golinkami iogo ta z nutrom iogo. i nye lishaitye z n'ogo nichogo do ranku, a polishenyenye z n'ogo do ranku spalit' na ogni. a isti iogo budyetye tak: styeгна vashi pidpyeryezani, vzuttya vashye na nogakh vashikh, a palitsya vasha v rutsi vashii, i budyetye vi isti iogo v pospihu. paskha tsye dlya gospoda! i pyeryeidu ya tiei nochi v egypets'kim krai, i povbivayu v egypets'kii zyeмли kozhnogo pyervoridnogo vid lyudini azh do skotini. a nad usima egypets'kimi bogami vchinyu ya sud. ya gospod'! i budyte ta krov vam znakom na tikh domakh, shcho tam vi, i pobachu tu krov, i obminu vas. i nye budyte mizh vami zhubnoi porazi, koli ya vbivatimu v egypets'kim krai. i staneye toi dyen' dlya vas pam'yatkoyu, i budyetye svyatkuvati iogo, yak svyato dlya gospoda na vsi rodi vashi! yak postanovu vichnu budyetye svyatkuvati iogo! sim dniv budyetye isti oprisnoki. alye pyershogo dnya zrobitye, shchob nye bulo kvashyeno v vashikh domakh, bo kozhyen, khto istymye kvashyenyenye, vid dnya pyershogo azh do dnya s'omogo, to budyte vityata dusha ta z izrail'ya. a pyershogo dnya budut' u vas svyashchyenni zbori, i s'omogo dnya svyashchyenni zbori. zhodna pratsya nye budyte

robitisya v nikh, til'ki shcho isti kozhnii dushi, tye edinye robitimyetye vi. i vi budyetye dodyerzhuvati oprisnokiv, bo samey togo dnya ya viviv viis'ka vashi z egypets'kogo krayu. i budyetye dodyerzhuvati togo dnya v vashikh rodakh, yak postanovi vichnoi. pyershogo misyatsya, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya budyetye isti oprisnoki azh do vyechora dnya dvadtsyat' pyershogo togo zh misyatsya. sim dyen' kvashenyenye nye budyte znakhoditisya v vashikh domakh, bo kozhyen, khto istymye kvashenyenye, to budyte vityata dusha ta z izrail's'koi gromadi, chi to syeryed prikhod'kiv, chi to tikh, khto narodivysya u krai. zhodnogo kvashyeno naye budyetye isti v usikh vashikh osvelyakh, budyetye isti oprisnoki! i poklikav moisyei usikh starshikh izrail'yevikh, ta i promoviv do nikh: sprovad'tye i viz'mit' sobi dribnu khudobinu za rodinami vashimi, i zakolit' paskhu. i viz'mit' v'yazku isopu i umochit' u krov, shcho v posudini, i dotorknit'sya gorishn'ogo odvirka i dvokh odvirkiv bichnikh krov'yu, shcho v posudini. a vi, nikhto nye viidyetye z dvyeryei domu svogo azh do ranku! i pyeryeidye gospod' udariti egypet, i pobachit' tu krov na odvirku gorishnim i na dvokh odvirkakh bichnikh, i obminye gospod' ti dvyeri, i nye dast' zgubnikov vviiti do vashikh domiv, shchob udariti. a vi budyetye dotrimuvati tsyu rich, yak postanovi dlya syebe i dlya siniv svoikh azh naviki. i staneyt'sya, koli vi vviidyetye do togo krayu, shcho dast' vam gospod', yak vin obitsyav buv, to vi budyetye dodyerzhuvati tsiei sluzhbi. i staneyt'sya koli zapitayut' vas vashi sini: shcho to za sluzhba vasha? to vidkazhyetye: tsye zhyertva paskha dlya gospoda, shcho obminuv buv domi izrail'yevikh siniv v egipti, koli pobivav egypet, a domi nashi zbyerig. i skhilivysya narod, i vkloniv's' do zyeмли. i pishli i uchinili sini izrail'ya, yak nakazav buv gospod' moisyeevi ta aaronovi, tak uchinili voni. i stalosya v polovini nochi, i vdariv gospod' v egypets'kim krai kozhnogo pyervoridnogo, vid pyervoridnogo faraona, shcho sidit' na svoim pryestoli, azh do pyervoridnogo polonyenogo, shcho u v'yaznichnomu domi, i kozhnogo pyervoridnogo khudobi. i vstav faraon unochi, vin ta vsi rabi iogo, ta vvyes' egypet. i znyavysya vyelikii zoik v egipti, bo nye bulo domu, shchob nye bulo tam pomyerlogo!... i poklikav faraon moisyeya ta aarona vnochi, ta i skazav: ustan'tye, viidit' z-posyeryed narodu mogo, i vi, i sini izrail'yevi. i idit', sluzhit' gospodyevi, yak vi kazali! i dribnu vashu khudoba, i khudobu vashu vyelikii viz'mit', yak vi kazali, ta i idit'. i poblagoslovit' i myenye! i kvapili egiptyani narod toi, shchob spishno vidpustiti ikh iz krayu, bo kazali: usi mi pomryemo! i ponis toi narod tisto svoje, poki vono vkišlo, dzhiki svoi, zav'yazani v ikhni odyezhi, na plyechakh svoikh. i izrail'yevi sini vchinili za slovom moisyeevim, i pozichili vid egiptyan posud sribnii i posud zolotii ta shati. a gospod' dav milist' tomu narodovi v ochakh egiptu, i voni pozichili i zabrali zdobich vid egiptu. i virushili izrail'yevi sini z ramyesyus do sukotto, bliz'ko shosti sot tisych cholovika pikhoti, krim dityei, a takozh bagato riznogo lyudu pidnyalisya z nimi, i dribna khudoba i vyelikia khudoba, maetok duzhye vyelikii. i pyekli

vonі tye tisto, shcho vynesli z egiptu, na prіsnі korzhі, bo nye vkіslo vono, bo vonі bulі vignani z egiptu, і nye mogli barіtisyа, а pozhvi na dorogu nye prіgotovіli sobі. а pyeryebuvannyа izrailyevіkh siniv, shcho sіdіlі v egiptі, chotіristа rokiv і trіdtsyat' rokiv. і stalosya v kіntsi chotіr'okhsot rokiv і trіdtsyatі rokiv, і stalosya samye того dnya, vіishli vsі gospodnі vіis'ka z egіpyets'kogo krayu. tsye nіch storozhі dlya gospoda, bo vіn vіvіv іkh z egіpyets'kogo krayu. tsya sama nіch storozha dlya gospoda vsіm sinam izrailyа na іkhnі pokolіnnya. і skazav gospod' do moіsyeysya і do aaronа: tsye postanova pro paskhu: zhodyen chuzhynyets' nye budye іstі іі. а kozhynen rab lyuds'kіі kuplyeni za sriblo, kolі obrіzhyyesh іogo, todі vіn budye іstі іі. prіkhod'ko ta naimіt nye budye іstі іі. v samomu domі budye vonа іstіsya, nye vynesyyesh iz domu nazovnі того m'yasa, а kostyeі іogo nye zlamaetye. usya gromada izrailyeva budye spravlyati іі. а kolі budye myeshkati z tobouy prіkhod'ko, і skhochye spravlyati paskhu gospodyevi, to nyekhai budye obrіzaniі v n'ogo kozhynen cholovіchoі statі, а todі vіn prіstupit' spravlyati іі, і vіn budye, yak narodzhynenі v kraі. а kozhynen nyeobrizaniі nye budye іstі іі. odіn zakon budye dlya tubіl'tsya і dlya prіkhod'ka, shcho myeshkae syeryed vas. і vchіnіlі vsі izrailyevi sіnі, yak nakazav buv gospod' moіsyeevi ta aaronovі, tak uchnіlі vonі. і stalosya того samye dnya, vіvіv gospod' izrailyevіkh siniv z egіpyets'kogo krayu za іkhnіmі vіddіlami.

13

і gospod' promolvav do moіsyeysya, govoryachi: posvyati myenі kozhnogo pyervorіdnogo, shcho rozkrіvae vsyaku utrobu syeryed izrailyevіkh siniv, syeryed lyudіnі і syeryed khudobі, dlya myenye vono! і skazav moіsyei do narodu: pam'yataіte toi dyen', kolі vі vіishli z egiptu, iz domu rabstva! bo sіloyu ruki gospod' vіvіv vas іzvіdті; і nye budyyete іstі kvashyeno. vі vіkhodіte s'ogodnі, і mіsyyatsі avіv. і stanyet'sya, kolі gospod' uvyyedye tyebye do krayu khanaanyanіna, і khіttyyanіna, і amoryeyanіna, і khіvvyyanіna, і evusyyanіna, shcho pro n'ogo prіsyagnuv buv bat'kam tvoim, shchob datі tobі kraі, yakіі tyecheye molokom ta m'yedom, to tі budyyesh sluzhіtі tu sluzhbu того mіsyyatsya. sіm dyen' budyyesh іstі oprіsnokі, а dnya s'omogo svyato dlya gospoda! oprіsnokі budut' іstіsya sіm tіkh dyen', і nye pobachіt'sya v tyebye kvashyenne, і nye pobachіt'sya v tyebye kvashyenne v usіm kraі tvoim! і opovіsі sіnovі svoemu того dnya, govoryachi: tsye dlya того, shcho vchіniv myenі gospod', kolі ya vіkhodіv iz egiptu. і budye tobі tsye za znaka na rutsі tvoі, і za pam'yatku mіzh ochіma tvoimі, shchob gospodnіі zakon buv v ustakh tvoіkh, bo sіl'noyu rukoyu gospod' vіvіv tyebye iz egiptu. і budyyesh dodyerzhuvatіsya tsіei postanovі v oznachenyim chasі іі z roku v rіk. і stanyet'sya, kolі vyyedye tyebye gospod' do zymelі khanaanyanіna, yak prіsyag buv tobі ta bat'kam tvoim, і dast' іі tobі, to vіddіlіsh usye, shcho rozkrіvae utrobu, dlya gospoda, і vsye pyervorіdnye khudobі, shcho budye v tyebye, samtsі dlya gospoda! а kozhnogo vіslyuka, shcho

rozkrіvae utrobu, vіkupіsh ovyechkoyu; а kolі nye vіkupіsh, to zlamai іomu shiyu. і kozhnogo pyervorіdnogo lyuds'kogo syeryed sіniv tvoіkh vіkupіsh. і stanyet'sya, kolі vzavtra zapіtae tyebye sіn tvі, govoryachi: shcho to? to vіdpovіsі іomu: sіloyu svoeі rukі vіvіv nas gospod' iz egiptu, iz domu rabstva. і stalosya, kolі faraon uchnіv zapyeklіm svoe syert'sye, shchob nye vіdpustіtі nas, to gospod' povbivav usіkh pyervorіdnіkh v egіpyets'kіm kraі, vіd pyervorіdnogo lyuds'kogo і azh do pyervorіdnogo khudobі. tomu to ya prіnosіh v zhyertvu gospodyevi vsye cholovіchoі statі, shcho rozkrіvae utrobu, а kozhnogo pyervorіdnogo sіniv svoіkh vіkuplyayu. і stanyet'sya tsye za znaka na rutsі tvoі, і za pov'yazku pomіzh ochіma tvoimі, bo sіloyu svoeі rukі vіvіv nas gospod' iz egiptu. і stalosya, kolі faraon vіdpustіv buv toi narod, to bog nye povіv іkh dorogoyu zymelі fіlіstіms'koi, khoch bula blіz'ka vonа. bo bog skazav: shchob nye pozhalkuvav toi narod, kolі vіn pobachіt' vіnu, і nye vyernuvsyа do egiptu. і povіv bog toi narod okruzhnoyu dorogoyu pustіnі azh do chyervonogo moryа. і vіishli izrailyevi sіnі z egіpyets'kogo krayu uzbroenі. а moіsyei zabrav iz soboyu kostі іosіpa, bo prіsyagoyu toi zaklyav buv izrailyevіkh siniv, kazhuchi: napyevno zgdade bog vas, і vі vіkyyetyete z soboyu kostі moі zvіdsі. і vonі rushіlі z sіskotto, і roztaborіlіsya v yetam, na granіtsі pustіnі. а gospod' іshov pyeryed nīmі vdyen' u stovpі khmari, shchob provadіtі іkh dorogoyu, а vnochі v stovpі ognyu, shchob svіtіtі іm, shchob іshlі vdyen' ta vnochі. nye vіdstupav udyen' stovp khmari tіeі, а vnochі stovp ognyu z-pyeryed oblichchya narodu!

14

і govoriv gospod' do moіsyeysya, kazhuchi: skazhі izrailyevіm sіnam, і nyekhai vonі povernut', і nyekhai otaboriyat'sya pyeryed pі-gakhirotom, mіzh mіgdolom і mіzh moryem, pyeryed baal-tsyyefonom. navprotі n'ogo otaborіtyes' nad moryem. і skazhye faraon pro izrailyevіkh sіniv: zabludіlіs' vonі v zymelі tsі, zamknyno pustіnyu dlya nіkh. і vchіnyu zapyeklіm faraonovyе syertsye, і vіn budye gnatіsya za vamі, а ya proslavlyusya chyeryez faraona ta chyeryez vіis'ko іogo. і pіznayut' egіptyanі, shcho ya gospod'! і vonі vchіnіlі tak. і povіdomlyeno tsarya egіpyets'kogo, shcho vtіk toi narod. і zmіnіlosya syertsye faraona ta rabіv іogo do того narodu, і skazalі vonі: shcho tsye mі zrobіlі, shcho vіdpustіlі izrailyа vіd robotі nam? і zaprіg vіn svoyu kolyyesnіtsy, і zabrav narod svіi z soboyu. і vz'yav vіn shіst' sotyen' dobnіknіh kolyyesnіts', і vsі kolyyesnіtsі egіptu, і trіkovіkh nad usіma nīmі. і gospod' uchnіv zapyeklіm syertsye faraona, egіpyets'kogo tsarya, і vіn pognavsyа za izrailyevīmі sіnamі. аlye izrailyevi sіnі vіkhodіlі sіl'noyu rukoyu! і gnalіsya egіptyanі za nīmі, usya kіnnota, kolyyesnіtsі faraonovі, і komonіkі іogo ta vіis'ko іogo, і dognalі іkh, yak vonі otaborіlіsya bulі nad moryem, pіd pі-gakhirotom, pyeryed baal-tsyyefonom. а faraon nablіzhavsyа, і zvyelі izrailyevi sіnі svoі ochі, azh os' egіptyanі zhyenut'sya za nīmі! і duzhye zlyakalіs' vonі... і klіkalі izrailyevi sіnі do gospoda, а moіsyeevi dorіkalі: chі chyeryez tye,

shcho nye bulo grobiv v egipti, ti zabrav nas umirati v pustini? shcho tsye vchiniv ti nam, shchob vivyesti nas iz egiptu? chi tsye nye tye same mi govori do tyebye v egipti, kazhuchi: pozostav nas, i nyekhai mi robimo egiptovi! bo lipshe nam rabstvo egiptovi, anizh pomirati nam u pustini! i skazav moiseyi do narodu: nie biityesya! stiitye, i pobachitye spasinnya gospoda, shcho vchinit' vam s'ogodni. bo egiptyan, yakikh bachitye s'ogodni, bil'shye nye pobachitye ikh uzhye poviki! gospod' budye vovuyati za vas, a vi movchit'! i promoviv gospod' do moisyeya: shcho ti do myenye klichyesh? govori do siniv izrail'yevikh, nyekhai rushayut'! a ti pidiimi svoyu palitsyu, i prostyagni ruku svoyu na morye, i rozitni iogo, i nyekhai vviidut' izrail'yevi sini v syeryedinu morya, na sukhodil. a ya, os' ya vchinyu zapyeklim syertsye egiptyanam, i voni vviidut' za nimi. i budu ya proslavlyenii chyeryez faraona, i chyeryez usye iogo viis'ko, i chyeryez kolyesnitsi, iogo, i chyeryez komonnikov iogo. i piznayut' egiptyani, shcho ya gospod', koli budu ya proslavlyenii chyeryez faraona, i chyeryez kolyesnitsi iogo, i chyeryez komonnikov iogo! i rushiv angol bozhii, shcho ishov pyeryed izrail's'kim taborom, i pishov za nimi; i rushiv stopv khmari pyeryed nimi, i stav za nimi, i vviishov vin u syeryedinu mizh tabir egiptu i mizh tabir izrailiv. i bula ta khmara i tyemryava dlya egiptu, a nich rozsvitliv vin dlya izrail'ya. i nye zblizhavsya odin do odnogo tsilu nich. i prostyag moiseyi ruku svoyu na morye, i gospod' gnav morye sil'nim skhidnim vitrom tsilu nich, i zrobiv morye sukhodolom, i rozstupilasya voda. i vviishli izrail'yevi sini v syeryedinu morya, yak na sukhodil, a morye bulo dlya nikh murom iz pravitsi ikhn'oi ta z livitsi ikhn'oi. a egiptyani gnalisya, i vviishli za nimi vsi faraonovi koni i kolyesnitsi iogo, ta iogo komonniki do syeryedini morya. i stalosya za rann'oi storozhi, i poglyanuv gospod' na egipyets'kii tabir u stopu ognia i khmari, ta i priviv u zamishannya egipyets'kii tabir. i poskidav kolyesa z kolyesnits' iogo, i vchiniv, shcho iomu bulo tyazhko khoditi. i egiptyani skazali: utikaimo vid izrail'tyan, bo gospod' voyue za nikh z egiptom! i promoviv gospod' do moisyeya: prostyagni svoyu ruku na morye, i nyekhai vyernyet'sya voda na egiptyan, na ikhni kolyesnitsi na komonnikov ikhnikh. i prostyag moiseyi ruku svoyu na morye, i morye vyernulosya, koli nastav ranok, do sili svoei, a egiptyani vtikali navproti n'ogo. i kinuv gospod' egiptyan u syeryedinu morya! i vyernulas' voda, i pozakrivala kolyesnitsi ta komonnikov us'omu faraonovomu viis'kovi, shcho vviishlo za nimi v morye. ani zhodyen iz nikh nye zostavsya! a izrail'yevi sini ishli sukhodolom u syeryedini morya, a morye bulo dlya nikh murom iz pravitsi ikhn'oi ta z livitsi ikhn'oi. i vizvoliv gospod' togo dnya izrail'ya z egipyets'koi ruki. i bachiv izrail' myertvikh egiptyan na byeryezi morya. i pobachiv izrail' sil'nu ruku, yaku vivayiv gospod' u egipti, i stav boyatisya toi narod gospoda! i vviruvav vin u gospoda, ta v moisyeya, raba iogo.

todi zaspivav moiseyi ta izrail'yevi sini otsyu pisnyu gospodyevi, ta i prokazali, govoryachi: ya budu spivati' gospodyevi, bo diisno zvyelichivsya vin, konya i vyerkhivtsya iogo kinuv do morya! moya sila ta pisnya gospod', i vin stav na spasinnya myeni! tsye mii bog, i proslavlyu iogo, vin bog bat'ka mogo, i zvyelichu iogo! gospod' muzh viini, egova iomu imyennya! kolyesnitsi faraonovi i viis'ko iogo vkinuv u morye, a vibir iogo triikovikh u chyervonomu mori zatoplyenii. byezodni ikh pozakrivali, ziishli do glibin, yak toi kamin'! prava ruka tvoya, gospodi, vslavlyena siloyu, pravitsya tvoya troshchit' voroga, gospodi! a svoeyu byezmirnoyu vyelichchyu ti rozbiyaesh svoikh zakolotnikov, posilaesh palyuchii svii gniv, vin ikh poidae, nyemov tu solomu! a poduvom nizdyer tvoikh voda skupchilas', vir spinivsya, nyemov ta stina, potoki zagusli buli v syertsii morya! nakhvalyavsya buv vorog: pozhyenus' dozhyenu! popayuyu zdobichu, dusha moya spovnit'sya nimi! myecha svogo vikhoplyu ya, i ponishchit' ruka moya ikh! ta dmukhnuv ti buv dukhom svoim i zakrilo ikh morye: voni potopilis' v burkhlivii vodi, nyemov olivo! khto podobnii tobi syeryed bogiv, o gospodi? khto podobnii tobi, pryeproslavlyenii svyatyistyu? ti v slavi griznii, chudotvorchye! prostyagnuv ti pravitsyu svoyu i zemlya ikh poglinula! milosyerdyam svoim viv narod, yakogo ti vizvoliv, svoeyu ti siloyu vviv u myeshkannya svoei svyatinii! pochuli narodi i tryemtili, obgornula trivoga myeshkantisy zemli filistims'koi! starshini yedom's'ki todi poboyentyezhilis', moavs'kikh vye!mozh obgornulo tryemtinnya, rozplivlisya usi khanaantsi! napali na nikh strakh ta zhakh, chyeryez vyelich ramyena tvoiego zamovkli, yak kamin', azh poki pyeryeidye narod tvii, o gospodi, azh poki pyeryeidye narod, shcho iogo ti nabuv! ti ikh uyedyesh, i ikh posadish na goru spadku tvogo, na misti, yakye vchiniv, gospodi, zhitlom svoim, do svyatinii gospodn'oi, shcho postavili ruki tvoi, i gospod' zatsaryue naviki viki! bo koli vviishov buv do morya kin' faraona z kolyesnitsyeyu iogo ta z iogo komonnikami, to gospod' povyernuv na nikh vodi mors'ki, a izrail'yevi sini pishli sukhodolom u syeryedini morya. i vzyala bubna prorochitsya mariyam, syestra aaronova, a za nyeyu povikhodili vsi zhinki z bubnami ta z tantsyami. i vidpovila im mariyam: spivaitye dlya gospoda, bo diisno zvyelichivsya vin, konya i vyerkhivtsya iogo kinuv do morya! i poviv moiseyi izrail'ya vid chyervonogo morya, i vviishli voni do pustini shur. i ishli voni tri dni v pustini, i nye znakhodili vodi. i priishli voni do mari, i nye mogli piti vodi z mari, bo girka vona. tomu nazvano imyennya ii: mara. i stav narod ryemstvuvati na moisyeya, govoryachi: shcho mi budyemo piti? i vin klikav do gospoda! i pokazav iomu gospod' dyeryevo, i vin kinuv iogo do vodi, i stala voda ta solodka! tam vin dav iomu postanovu ta pravo, i tam iogo viprobuvav. i skazav vin: koli diisno budyesh ti slukhati golosu gospoda, boga tvogo, i budyesh robiti slushnye v ochakh iogo, i budyesh slukhatysya zapovidyey iogo, i budyesh vikonuvasi vsi postanovi iogo, to vsyu khvorobu, shcho ya poklav buv na egipyet, nye pok-

ladu na tyebye, bo ya gospod', likar tvii! i priishli voni do elimu, a tam dvanadtsyat' vodnikh dzhyryel ta simdyesyat pal'm. i voni otaborilisya tam nad vodoyu.

16

i rushili voni z elimu, i vsya gromada izrailiyevikh siniv pribula do pustini sin, shcho mizh elimom ta mizh sinaem, p'yatnadtsyatogo dnya drugogo misyatsya po vikhodi ikh z egipyets'kogo krayu. i stala ryemstvuvati vsya gromada izrailiyevikh siniv na moysyeya ta na aarona v pustini. i govoriли im izrailiyevi sini: koli b mi buli povmirali vid gospodn'oi ruki v egipyets'kim kraї, yak mi sidili nad gorshkom m'yasa, yak mi ili khliba dosit! bo vi vivyeli nas do tsiei pustini, shchob pomoriti golodom uvyes' tsyei zbir... i promoviv gospod' do moysyeya: os' ya spuskatimu vam doshchym khlib iz nyeba, a narod vikhoditimye i shchodyenno zbiratimye, skil'ki tryeba na dyen', shchob viprobuvati iogo, chi budyе vin khoditi v moemu zakoni, chi ni. a nastanye shostii dyen', to prigotuyut, shcho prinyesut, i budyе podviinye suproti togo, shcho zbirayut' dyen' u-dyen'. i skazali moysyei ta aaron do vsikh izrailiyevikh siniv: nastanye vyechir i vi dovidaetyesya, shcho gospod' viviv vas iz egipyets'kogo krayu. a nastanye ranok, to pobachitye slavu gospodnyu, bo vin pochuv vashi ryemstvuvannya na gospoda. a mi shcho, shcho vi ryemstvuetye na nas? i skazav moysyei: dovidaetyes', yak uvychori gospod' dast' vam m'yasa na izhu, a rano khliba na nasichyennya, bo pochuv gospod' ryemstvuvannya vashi, shcho vi ryemstvuetye na n'ogo. a mi shcho? nye na nas ryemstvuvannya vashye, a na gospoda! i skazav moysyei do aarona: skazhi vsii gromadi izrailiyevikh siniv: nabliz'tyesya pyeryed litsye gospoda, bo vin pochuv vashi ryemstvuvannya! i stalosya, koli govoriiv aaron do vsiei gromadi izrailiyevikh siniv, to obyernulisya voni do pustini, azh os' slava gospodnya pokazalasya v khmari! i promoviv gospod' do moysyeya, govoryachi: ya pochuv ryemstvuvannya izrailiyevikh siniv. promovlyai do nikh, kazhuchi: pid vyechir budyetye isti m'yaso, a rano nasitities' khlibom, i poznaetye, shcho ya gospod', bog vash! i stalosya vvyechori, i znyalisya pyeryepyelitsi, i pokrili tabir. a rano bula vyerstva rosi navkolo taboru. i pidnyalasya vyerstva tiei rosi, azh os' na povyerkhni pustini shchos' dribnye, vuz'kuvatye, dribnye, nyemov pamoroz' na zyeмли. i pobachili izrailiyevi sini, ta i kazali odin do odnogo: man gu?, bo nye znali, shcho to. a moysyei vidkazav im: tsye toi khlib, shcho dav vam gospod' na izhu. tsye tye, shcho pro n'ogo gospod' nakazav: zbiraitye z n'ogo kozhyen u miru idi svoei, gomyer na golovu, za chislom vashikh dush: viz'mit' kozhyen dlya togo, khto v namyeti iogo. i зробили tak izrailiyevi sini, i nazbirali khto bil'shye, a khto myenshye. i zmiryali voni gomyerom, i nye mav zaivogo toi, khto zibrav bil'shye, a khto zibrav myenshye, nye mav nyestachi, zibrali kozhyen u miru svoei idi! i skazav do nikh moysyei: nyekhai nikhto nye lishae z n'ogo do ranku! ta nye poslukkali voni moysyeya, i dyekhto pozostavlyali z n'ogo do

ranku, a vono zachyervivilo, i stalo smyerdyuchye. i rozgnivavsy na nikh moysyei! i zbirali iogo shchoranku, kozhyen u miru svoei idi. a rozgrivav osya sontsye i vono roztavalo. i stalosya shostogo dnya, ponazbiruvati voni khliba podvinno, dva gomyeri na odnogo. i poskhodilisya vsi nachal'niki gromadi, i rozpovili moysyeevi. a vin skazav do nikh: tsye tye, shcho govoriiv gospod': povnii spokii, subota svyata dlya gospoda vzavtra. shcho budyetye pyekti pyechit', a shcho budyetye variti varit', a vsye pozostalye pokladit' sobi na skhovok do ranku. i poklali iogo azh do ranku, yak moysyei nakazav, i nye zasmyerdilos' vono, i chyervi nye bulo v nim. i skazav moysyei: izhtye iogo s'ogodni, bo s'ogodni subota dlya gospoda. s'ogodni nye znaidyetye iogo na poli. shist' dyen' budyetye zbirati iogo, a dnya s'omogo subota: nye budyе v nii togo. i stalosya s'omogo dnya, povikhodili buli z narodu zbirati, ta nye znailshi. i skazav gospod' do moysyeya: azh doki vi budyetye vidmovlyatisya vikonuivati zapovidi moi ta zakoni moi? pobachtye, gospod' dav vam subotu, tomu vin daе vam shostogo dnya khliba dvokh dniv. sidiť kozhyen u syebye, nyekhai s'omogo dnya nye vikhodit' nikhto z svogo mistysya! i s'omogo dnya narod vidpochivav. i nazvav izrailiv dim im'ya tomu: manna. vona bula, yak koryandrovye nasinnyia, bila, a smak iy, tak tisto v myedu. i skazav moysyei: otsye tye, shcho nakazav gospod': napovni nyeyu gomyer na skhovok dlya vashikh pokolin', shchob bachili toi khlib, yakim ya goduvav vas na pustini, koli ya vivodiv vas iz egipyets'kogo krayu. i skazav moysyei do aarona: viz'mi odnu posudinu, i pokladi tudi povnii gomyer manni, i postav ii pyeryed gospodnim litysym na skhovok dlya vashikh pokolin'. i yak nakazav bog moysyeyu, tak postaviv ii aaron pyeryed kovcheygom svidotstva na skhovok. a izrailiyevi sini ili tu mannu sorok lit, azh do pributtya ikh do krayu zasyyelenogo, ili mannu azh do prikhodu ikh do granitsi khanaans'kogo krayu. a gomyer vin dyesyata chastina yefi.

17

i rushila vsya gromada izrailiyevikh siniv iz pustini sin na pokhodi svoi z nakazu gospodn'ogo, i otaborilasya v ryefidimi. i nye bulo vodi piti narodovi. i svarivsy narod iz moysyem, i kazali voni: дайте нам води, i mi budyemo piti! a moysyei im skazav: chogo vi svarityesya zo mnoyu? nashcho viprobovuetye gospoda? i narod buv tam spraglii vodi. i ryemstvuvav narod na moysyeya i govoriiv: nashcho tsye ti viprovadiv nas iz egiptu? shchob povbivati spraglogo myenye ta siniv moikh, ta otari moi? i klikav moysyei do gospoda, kazhuchi: shcho ya vchinyu ts'omu narodovi? shchye trokhi, i voni vkamyenyuyut' myenye! i skazav gospod' do moysyeya: pyereidisyia pyeryed narodom, i viz'mi z soboyu dyekogo z starshikh izrailiyevikh, a palitsyu, shcho nyeyu ti vdariv buv richku, viz'mi v svoyu ruku, ta i idi! os' ya stanu pyeryed litysym tvoim tam, na skyeli v khorivi, a ti vdarish u skyelyu, i viidye iz nyei voda, i budyе piti narod! i зробив moysyei tak na ochakh starshikh izrailiyevikh. i nazvav vin im'ya togo mistysya: massa ta myeriva

chyeryez kolotnyechu izrail'yevikh siniv i chyeryez viprobuvannya nimi gospoda, koli kazali: chi e gos-pod' syeryed nas, chi nyema? i pribuv amalik, i voyu-vav z izrail'yem u ryefidimi. i skazav moiseyi do isusa: vybyeri nam lyudyei, i viidi voyui z amalikom. uzavtra ya stanu na vyerkhiv'i gori, a bozha palitsya budye v moii rutsi. i zrobiv isus, yak skazav iomu moiseyi, sh-chob voyuvati z amalikom. a moiseyi, aaron ta khur viishli na vyerkhiv'ya gori. i stalosya, koli moiseyi pidiimav svoi ruki, to pyeryemagav izrail', a koli ruki iogo opuskalis', to pyeryemagav amalik. a ruki moisey-eevi stali tyazhki. i vzyali voni kamyenya, i poklali pid nim. i siv vin na n'omu, a aaron ta khur pidtrimuvali ruki iomu, odin iz ts'ogo boku, a odin iz togo. i buli iogo ruki stali azh do zakhodu sontsya. i pyeryemig isus amalika i narod iogo vistryam myecha. i skazav gospod' do moiseyia: napishi tsye na pam'yatku v knizi, i pokladi do vukh isusovikh, shcho dokrayu zitrui ya pam'yat' amalikovu z-pid nyeba. i zbuduvav moiseyi zhyertivnika, i nazvav im'ya iomu: egova-nissi. i prokazav vin: bo ruka na gospodn'omu prapo-ri: gospodyevi viina z amalikom iz rodu v rid!

18

i pochuv itro, zhryets' midiyan'skii, moiseyiv tyst', usye, shcho zrobiv buv bog dlya moiseyia ta dlya svogo narodu izrail'yevogo, shcho viviv gospod' izrai-lya z egiptu. i vzyav itro, moiseyiv tyst', zhinku moiseyevu tsipporu, po vidislanni ii, ta obokh siniv ii, shcho imyennya odnomu gyershom, bo skazav buv: ya stav prikhod'kom u chuzhomu krai, a imyennya drugomu yeliyezyer, bo bog mogo bat'ka buv myeni pomichchuyu, i vizvoliv myenye vid faraonovogo myecha. i pribuv itro, tyst' moiseyiv, i sini iogo ta zhinka iogo do moiseyia v pustyny, dye vin otaborivsya tam bilya bozhoi gori. i skazav vin do moiseyia: ya, tyst' tvii itro, prikhodzhu do tye-bye, i zhinka tvoya, i obidva sini ii z nyeyu. i vi-ishov moiseyi navproti svogo tystya, ta i uklonivsya do zymeli, i potsiluvav iogo. i pitali voni odin odnogo pro mir, i vviishli do namyetu. i opoviv moiseyi svoemu tysteyevi pro vsye, shcho zrobiv buv gospod' faraonovi ta egiptovi chyeryez izrail'ya, pro vsi ti trudnoshchi, yakii vin spitkav buv po dorozhi, ta gospod' vizvoliv ikh. i tishivsya itro vsim tim dobrom, shcho vchiniv gospod' dlya izrail'ya, shcho vizvoliv iogo z egiptyets'koi ruki. i promoviv itro: blagoslovyennii gospod', shcho vizvoliv vas z egiptyets'koi ruki ta z ruki faraonovoi, shcho vizvoliv narod z-pid ruki egiptyets'koi. tyepyer ya znayu, shcho gospod' bil'shii za vsikh bogiv, bo zrobiv tsye za tye, shcho egiptyani vikhvalyalis' nad nimi. i vzyav itro, moiseyiv tyst', tsilopalyennya ta zhyertvi dlya boga. i priishov aaron ta vsi starshi izrail'yevi isti khlib z moiseyevim tystyem pyeryed bozhim oblichchiam. i stalosya nazavtra, i siv moiseyi suditi narod, a narod stoyav navkolo moiseyia vid ranku azh do vyechora. i pobachiv tyst' moiseyiv usye, shcho vin robil' narodovi, ta i skazav: shcho tsye za rich, shcho ti robish narodovi? dlya chogo ti sidish sam odin, a vvyes' narod stoit' navkolo vid ranku azh do vyechora? a moiseyi vidkazav svoemu tysteyevi: bo

narod prikhodit' do myenye pitatisya sudu boga. bo yak mayut' voni spravu, to prikhodyat' do myenye, i ya sudzhu pomizh tim i tim, ta ogoloshuyu postanovi bozhi ta zakoni iogo. i skazav tyst' moiseyiv do n'ogo: nyedobra tsya rich, shcho ti chinish. spravdi stomishsya i ti, i narod toi, shcho z toboyu, bo tsya sprava tyazhcha za tyebye. nye potprash ti chiniti ii sam odin! tyepyer poslukhai mogo slova, po-radzhu tobi, i budye bog iz toboyu! stii za narod pyeryed bogom, i prinos' spravi do boga. i ti osty-eryezhyesh ikh za postanovi ta za zakoni, i ob'yavish im tu put', yakoyu voni pidut', i tye dilo, yakye voni zrobyat'. a ti nazdrish do vs'ogo narodu muzhiv zdi-bnikh, bogoboyazlivikh, muzhiv spravedydlivikh, shcho nyenavidyat' zisk, i nastanovish ikh nad nimi tisyats'kimi, sotnikami, p'yatdyesyatnikami ta dyesy-atnikami. i budut' voni suditi narod kozhnogo chasu. i stanyet'sya, kozhnu vyelikui spravu voni prynesut' do tyebye, a kozhnu malu spravu rozsudyat' sami. polyegshi sobi, i nyekhai voni nyesut' tyagar iz to-boyu. koli ti zrobish tsyu rich, a bog tobi nakazhye, to ti vtrimaeshsya, a takozh uyves' narod tsyi priidye na svoe mistye v miri. i poslukhavsya moiseyi golosu tystya svogo, i zrobiv usye, shcho toi buv skazav. i vibrav moiseyi zdi-bnikh muzhiv zo vs'ogo izrail'ya, i nastanovish ikh nachal'nikami nad narodom, tisyats'kimi, sotnikami, p'yatdyesyatnikami ta dyesyat-nikami. i sudili voni narod kozhnogo chasu. spravu trudnu prinosili moiseyevi, a kozhnu malu spravu sudili sami. i vidpustiv moiseyi tystya svogo, i vin pishov sobi do krayu svogo.

19

tryet'ogo misyatsya po vikhodi izrail'yevikh siniv iz egiptyets'kogo krayu, togo dnya pribuli voni na sinais'ku pustyny. i rushili voni z ryefidimu, i vvi-ishli do sinais'koi pustini, ta i otaborilisya v pustini. i otaborivsya tam izrail' navproti gori. a moiseyi uvi-ishov do boga. i kliknuv do n'ogo gospod' iz gori, govoryachi: skazhyesh otak domu yakova, i zvistish sinam izrail'ya: vi bachili, shcho ya zrobiv buv egiptovi, i nosiv vas na krilakh orlinikh, i priviv vas do syebye. a tyepyer, koli spravdi poslukhaetye mogo golosu, i budyetye dotrimuvat' zapovitu mogo, to stanyetye myeni vlasnistyu bil'shye vsikh narodiv, bo vsya zymlya to moyal' a vi stanyetye myeni tsarstvom svyashchyenikiv ta narodom svyatiem. otsye ti ryechi, shcho pro nikh budyesh kazati izrail'yevim sinam. i pribuv moiseyi, i poklikav starshikh narodnikh, ta i vilozhiv pyeryed nimi vsi ti slova, shcho gospod' nakazav buv iomu. i vidpoviv uyves' narod razom, ta i skazav: usye, shcho gospod' govori, zrobimo! a moiseyi donis slova narodu do gospoda. i pro-moviv gospod' do moiseyia: os' ya do tyebye pri-idu v gustii khmari, shchob chuv narod, koli ya gov-oritimu z toboyu, i shchob poviriv i tobi naviki! i py-eryepoviv moiseyi slova narodu do gospoda. i pro-moviv gospod' do moiseyia: idi do lyudyei, i osvya-ti ikh s'ogodni ta vzavtra, i nyekhai voni vipyerut' odizh svoyu. i nyekhai voni budut' gotovi na tryetii dyen', bo tryet'ogo dnya ziidye gospod' na goru sinai na ochakh us'ogo narodu. i obyedyesh granitsyeyu

narod dovkola, govoryachi: styeryezhit'sya skhoditi na goru i dotorkuvatisya do krayu ii. kozhyen, khto dotorknyet'sya do gori, budye konchye zabiti! nyekhai nye dotorknyet'sya do nyei ruka, bo budye konchye vkamyenovanii, abo budye spravdi zastri-lyenii, chi to khudobina, chi to lyudina, nye budye zhyeti vona. yak surma zasurmit' protyazhlyvo, voni viidut' na goru. i ziishov moiseyi z gori do narodu, i osvtyativ narod, a voni viprali odyezhu svoyu. i vin skazav do narodu: bud'tye gotovi na tryetii dyen'; nye vkhod'tye do zhinok. i stalosya tryet'ogo dnya, koli ranok nastav, i znyalisya gromi ta bliskavki, i gusta khmara nad goroyu ta sil'nii golos surmi! i za-tryemtiv uvyes' narod, shcho buv u tabori... i viviv moiseyi narod iz taboru nazustrich bogovi, i voni stali pid goroyu. a gora sinai usya vona dimovala chy-eryez tye, shcho gospod' ziishov na nyei v ogni! i pid-nyavysya dim ii, nyemov dim vapnyarki, i sil'no za-tryemtila vsya gora... i rozlsgysa golos surmi, i vin sil'no vsye mogutniv: moiseyi govorit', a bog vidpovi-dae iomu golosno... i ziishov gospod' na goru sinai, na vyerkhiv'ya gori. i poklikav gospod' moiseyia na vyerkhiv'ya gori. i viishov moiseyi. i promoviv gospod' do moiseyia: ziidi, ostyeryezhi narod, shchob nye rvavysya do gospoda, shchob pobachiti, bo bagato z n'ogo zaginye. a takozh svyashchycheniki, shcho budut' pidkhoditi do gospoda, nyekhai pyershye osvtyat'ya, shchob gospod' ikh nye povbivav. i skazav moiseyi do gospoda: nye zmozhye narod vi-ti na goru sinai, bo ti zasvidchiv mizh nami, gov-oryachi: obvyedi granitsyeyu tsyu goru, i osvtyati ii. i promoviv do n'ogo gospod': idi, ziidi, a potim viidi ti i aaron z tobouy, a svyashchycheniki i narod nyekhai nye rvut'sya do gospoda, shchob ya nye povbivav ikh. i ziishov moiseyi do narodu, i skazav im tsye vsye.

20

i bog promovlyav vsi slova otsi, kazhuchi: ya gospod', bog tvii, shcho viviv tyebye z egyptys'kogo krayu z domu rabstva. khai nye budye tobi inshikh bo-giv pyeryedo mnoyu! nye robi sobi riz'bi i vsyakoi podobu z togo, shcho na nyebi vgori, i shcho na zyeimli doli, i shcho v vodi pid zyeimlyeyu. nye vklonyaisya im i nye sluzhi im, bo ya gospod', bog tvii, bog zaz-drishnii, shcho karae za provinu bat'kiv na sinakh, na tryetikh i na chyetyertikh pokolinnnyakh tikh, khto nyenavidit' myenye, i shcho chinit' millist' tisyacham pokolin' tikh, khto lyubit' myenye, i khto dyerzhit'sya moikh zapovidyei. nye prizivai imyennya gospoda, boga tvogo, nadaryemno, bo nye pomilue gospod' togo, khto prizivatimye iogo imyennya nadaryemno. pam'yatai dyen' subotnii, shchob svyatyiti iogo! shist' dyen' pratsyui i robi vsyu pratsyu svoyu, a dyen' s'omii subota dlya gospoda, boga tvogo: nye robi zhodnoi pratsi ti i sin tvii, ta dochka tvoya, rab tvii ta nyevil'nitsya tvoya, i khudoba tvoya, i prikhod'ko tvii, shcho v bramakh tvoikh. bo shist' dyen' tvoriv gos-pod' nyebo ta zyeimlyu, more ta vsye, shcho v nikh, a dnya s'omogo spochiv tomu poblagosloviv gospod' dyen' subotnii i osvtyativ iogo. shanui svogo bat'ka ta matir svoyu, shchob dovgi buli tvoi dni na zyeimli, yaku gospod', bog tvii, dae tobi! nye vbivai! nye chini

pyeryelyubu! nye kradi! nye svidkui nyepravdivo na svogo blizhn'ogo! nye zhada! domu blizhn'ogo svogo, nye zhada! zhoni blizhn'ogo svogo, ani raba iogo, ani nyevil'nitsi iogo, ani vola iogo, ani osla iogo, ani vs'ogo, shcho blizhn'ogo tvogo! i vvyes' narod bachiv ta chuv gromi ta polum'ya, i golos surmi, i goru dimlyachu. i pobachiv narod, i vsi tryemtili ta i postavali zdalyeka. i skazali voni do moiseyia: gov-ori z nami ti, i mi poslukhaemo, a nyekhai nye gov-orit' iz nami bog, shchob mi nye povmirali. i promo-viv moiseyi do narodu: nye biitiesya, bo bog pribuv dlya viprobuvannya vas, i shchob strakh iogo buv na vashikh oblichchyakh, shchob vi nye grishili. i stav narod zdalyeka, a moiseyi pidiishov do moroku, dye buv bog, i promoviv gospod' do moiseyia: otak skazhyesh do izrail'yevikh siniv: vi bachili, shcho ya govori v vami z nyebes. nye budyetye robiti pri myeni bogiv iz sribla, i bogiv iz zlota nye budyetye robiti sobi. ti zrobish dlya myenye zhyertivnika z zyeimli, i budyesh prinositi na n'omu svoi tsilopalyen-nya i svoi mirmi zhyertvi, i dribnu khudobu svoyu, i vyelikyu khudobu svoyu. na kozhnomu misti, dye ya zгадау imyennya svoe, ya do tyebye priidu i poblagoslovlyu tyebye. a koli zrobish myeni zhy-ertivnika z kameniv, to nye budyesh buduvati iogo z obtyesanih, bo ti pidnosni bi nad nim znaryadnya svoe, i zanyechistiv bi iogo. i nye budyesh vkhoditi do mogo zhyertivnika stupenyami, shchob nye bula vidkrita pri n'omu tvoya nagota.

21

a otsye zakoni, shcho ti vikladyesh pyeryed nimi: koli kupish evryeis'kogo raba, nyekhai vin pratsyue shist' roki, a s'omogo nyekhai viidye darmo na volyu. yak-shcho priidye vin sam odin, nyekhai sam odin i vi-idye; koli vin mae zhinku, to z nim viidye i zhinka iogo. yakshcho pan iogo dast' iomu zhinku, i vona porodit' iomu siniv abo dochok, ta zhinka ta diti ii nyekhai budut' dlya pana ii, a vin nyekhai viidye sam odin. a yakshcho rab toi shchiro skazhye: polyubiv ya pana svogo, zhinku svoyu ta dityei svoikh, nye vi-idu na volyu, to nyekhai iogo pan pryvedye iogo do suddiv, i pidvyedye iogo do dvyyeri abo do bichnikh odvirkiv, ta i prokolye pan iogo vukho iomu shilom, i vin budye robiti iomu poviki! a koli khto prodast' dochku svoyu na nyevil'nitsyu, nye viidye vona, yak vikhodyat' rabi. yakshcho vona nyevgodna v ochakh svogo pana, yakii priznachiv buv ii sobi, to nyekhai pozvolit' ii vikupiti. nye vil'no iomu prodati ii do narodu chuzhogo, koli zradit' ii. a yakshcho prizna-chit' ii dlya sina svogo, to zrobit' ii za pravom do-chok. yakshcho viz'mye sobi inshu, to nye zmyen-shit' pozhivi ii, odyezhi ii i podruzhn'ogo pozhittya ii. a koli vin tsikh tr'okh ryechyei nye robitimye ii, to vona viidye darmo, byez okupu. khto vdarit' lyud-inu, i vona vmrye, toi konchye budye zabiti. a khto nye chatuvav, a bog pidviv kogo v iogo ruku, to dam tobi mistysye, kudi toi utyechye. a koli khto budye za-mishlyati na blizhn'ogo svogo, shchob zabiti iogo z khitristyu, viz'myesh iogo vid zhyertivnika mogo na smyert'. a khto vdarit' bat'ka svogo chi matir svoyu, toi konchye budye zabiti. a khto vkradye lyudinu i

prodast' ii, abo budyе vona znaydyena v rukakh iogo, toi konchye budyе zabitiі. i khto proklinae bat'ka svogo chi svoyu matir, toi konchye budyе zabitiі. a koli budut' svaritisya lyudi, i vdarit' odin odnogo kamyenyem abo kulakom, i toi nye vmrye, a zlyazhye na postyelyu, yakshcho vstanye i budyе prokhnodzhuvatisya nadvori z opyertyam svoim, to budyе opravedanii toi, khto vdariv, til'ki nyekhai dast' za progayan-nya chasu iogo ta spravdi vilikue. a koli khto vdarit' raba svogo abo nyevil'nitsyu svoyu kiem, a toi pomrye pid rukoyu iogo, to konchye budyе pokaranii toi. til'ki yakshcho toi pyeryezhyivye dyen' abo dva dni, to nye budyе pokaranii, bo vin iogo groshi. a koli budut' bitisya lyudi, i vdaryat' vagitnu zhinku, i skinye vona ditinu, a inshogo nyeshchastya nye stanyet'sya, to konchye budyе pokaranii, yak pokladye na n'ogo cholovik tiei zhinki, i vin dast' za prisudom suddiv. a yakshcho stanyet'sya nyeshchastya, to dasi dushu za dushu, oko za oko, zuba za zuba, ruku za ruku, nogu za nogu, oparyennya za oparyennya, ranu za ranu, sinyaka za sinyaka. a koli khto vdarit' v oko raba svogo, abo v oko nyevil'nitsi svoei, i znishchit' iogo, toi na volyu vidpustit' iogo za oko iogo. a yakshcho vib'e zuba raba svogo, abo zuba nyevil'nitsi svoei, toi na volyu vidpustit' togo za zuba iogo. a koli vil udarit' cholovika abo zhinku, a toi umrye, konchye budyе vkamyenovanii toi vil, i m'aso iogo nye budyе idzhyenyе, a vlasnik togo vola nyevinnii. a yakshcho vil buv bitlivim i vchora, i tryet'ogo dnya, i bulo tye zasvidchyenye u vlasnika iogo, a toi iogo nye pil'nuvav, i zab'e toi vil cholovika abo zhinku, budyе vin ukamyenovanii, a takozh vlasnik budyе zabitiі. yakshcho na n'ogo budyе nakladyenii vikup, to dast' vikupa za dushu svoyu, skil'ki budyе na n'ogo nakladyenyе. abo vdarit' vil sina, abo vdarit' dochku, budyе zroblyeno iomu za tsim zakonom. koli vdarit' toi vil raba abo nyevil'nitsyu, to vlasnik dast' panovi togo tridtsyat' shyekliv sribla, a vil toi budyе vkamyenovanii. a koli khto rozkrie yamu, abo vikopae yamu i nye zakrie ii, i vpadye tudi vil abo osyel, vlasnik yami vidshkodue, vyernye groshi vlasnikovu iogo, a zaginulye budyе iomu. a koli chiis' vil udarit' vola iogo blizhn'ogo, i zginye toi, to prodadut' vola zhivogo, a groshi za n'ogo podilyat' popolovini, i takozh zaginulo podilyat' popolovini. a koli budyе vidomye, shcho vil buv bitlivim i vchora i tryet'ogo dnya, a vlasnik iogo nye pil'nuvav iogo, to konchye nyekhai vidshkodue vola za togo vola, a zabitiі budyе iomu.

22

koli khto vkradye vola abo ovyechku, i zarizhye iogo abo prodast' iogo, to vidshkodue p'yat' shtuk vye-likoi khudobi za vola togo, a chotiri dribnoi khudobi za tu ovyechku. koli zlodii budyе zlovlyenii v pidkopi, i budyе pobitii tak, shcho pomrye, to nyema provini krove na tomu, khto pobiv. alye yak zaslivilo sontsyе nad nim, to e na n'omu provina krove. zlodii konchye vidshkodue, a yakshcho vin nichogo nye mae, to budyе prodanii za svoyu kradizhku. yakshcho ta kradizhka spravdi budyе znaydena v rutsi iogo zhivoyu, vid vola azh do osla, do yagnyati, to nyekhai vidshkodue udvoe. koli khto vipasye polye

abo vinogradnika, i pustit' svoyu khudobu i budyе vipasati na chuzhomu poli, vidshkodue nailipshim iz polya svogo i nailipshim iz svogo vinogradnika. koli viidyе ogon' i popadye na tyerninu, i budyе spalyna skirta, abo zbizhzhya stoyachye, abo polye, konchye vidshkodue toi, khto zapaliv pozhyezhu. koli khto dast' svoemu blizhn'omu sriblo abo posud na zbyeryezhyennya, a vono budyе vkradyenye z domu togo cholovika, yakshcho budyе znaydenii zlodii, nyekhai vidshkodue vdvoe. yakshcho zh zlodii nye budyе znaydenii, to vlasnik domu budyе pryivedyenii do suddiv, na prislyagu, shcho nye prostyagav svoei ruki na pratsyu svogo blizhn'ogo. u kozhnii spravli provini, pro vola, pro osla, pro ovyechku, pro odizh, pro vsye zgublyenyе, pro yake khto skazhye, shcho tsye iogo, nyekhai sprava obokh priidyе do suddi. kogo suddya viznae za vinnogo, toi vidshkodue vdvoe svoemu blizhn'omu. koli khto dast' svoemu blizhn'omu na zbyeryezhyennya osla, abo vola, abo ovyechku, chi yaku inshu khudobinu, a vona zginye, abo budyе skalichyena, abo budyе zagrabovana, i nikhto togo nye bachiv, prislyaga gospodnya nyekhai budyе mizh oboma, shcho vin nye prostyag svoei ruki na vlasnist' svogo blizhn'ogo, a vlasnik ii nyekhai zabyerye, a pozvanii nye budyе vidshkoduvati. a yakshcho spravdi budyе vkradyena vid n'ogo, to nyekhai vidshkodue vlasnikovu ii. yakshcho diisno budyе rozsharpana vona, nyekhai prinyesyе ii yak svidotstvo, a za rozsharpanye vin nye vidshkodue. a koli khto pozichit' vid svogo blizhn'ogo khudobinu, a vona budyе skalichyena abo zginye, a vlasnik ii nye buv iz nyeyu, to konchye vidshkodue; yakshcho zh ii vlasnik buv iz nyeyu, nye vidshkodue. a yakshcho khudobina bula nainyata, to pidye ta shkada v zaplatu ii. a koli khto pidmovit' divchinu, aka nye zaruchyena, i lyazhye z nyeyu, to nyekhai dast' ii vino, i viz'mye ii sobi za zhinku. yakshcho bat'ko ii spravdi vidmovit' viddati ii iomu, nyekhai vidvazhit' sribla zgidno z vinom divochim. charivnitsi nye zostavish pri zhitti. kozhyen, khto zlyazhyet'sya z khudobinoyu, konchye budyе zabitiі. kozhyen, khto prinosit' zhyertvu bogam, krim boga odnogo, pidpadae zaklyattyu. a prikhod'ka nye budyesh utiskati ta gnobiti iogo, bo i vi buli prikhod'kami v egipyets'kim kraі. zhnodni vdovi ta siroti nye budyesh gnobiti; yakshcho zh ti spravdi gnobitimesh ikh, to koli voni, klichuchi, klikatimut' do myenyе, to konchye pochuyu ikhnii zoik, i rozpalit'sya gniv mii, i povbi-vayu vas myechyem, i stanut' zhinki vashi vdovami, a diti vashi sirotami. yakshcho pozichish groshi narodovi moemu, bidnomu, shcho z toboyu, to nye bud' iomu, yak suvorii pozichal'nik, nye pokladyesh na n'ogo likhvi. yakshcho diisno viz'myesh u zastavu odyezhu blizhn'ogo svogo, to vyernyesh ii iomu do zakhodu sontsya, bo vona edinye nakrittya iogo, vona odizh na tilo iogo; na chomu vin budyе lyezhati? i stanyet'sya, koli budyе vin klikati do myenyе, to pochuyu, bo ya milosyerdnii. boga nye budyesh likhosloviti, a nachal'nika v narodі tvoim nye budyesh proklinati. nye budyesh spiznyuvatisya, shchodo zhyertov, iz shchyedristyu zbizhzhya ta z plinami tvoimi. pyervoridnogo z siniv svoikh dasi myeni. tak zrobish volovi svoemu, i dribnii khu-

dobi svoii: sim dyen' budyе vona z svoeyu matir'yu, a vos'mogo dnya dasi ii myeni. i vi budyetye myeni svyatimi lyud'mi, i nye budyetye isti m'ya, rozsharpanogo v poli, psovi kinyetye iogo!

23

nye budyesh roznositi nyepravdivikh pogolosok. nye pokladyesh ruki svoei z nyespravedlivim, shchob buti svidkom nyepravdi. nye budyesh z bil'shystyu, shchob chiniti zlo. i nye budyesh vislovlyuvatisya pro pozov, prikhiyayuchis' do bil'shosti, shchob pyeregnuti pravdu. i nye budyesh poturati v bogomu v iogo pozovi. koli strinyesh vola svogo voroga abo osla iogo, shcho zabludiv, to konchye povyernyesh iogo iomu. koli pobachish osla svogo voroga, shcho lyezhit' pid tyagarem svoim, to nye zagaish-sya pomogti iomu, konchye pomozhyesh razom iz nim. nye pyeryeginai sudu na bik vbogogo svogo v iogo pozovi. vid nyepravdivoi spravi viddalish-sya, a chistogo i spravvedlivogo nye zabii, bo ya nye vspravedlivlyu nyespravedlivogo. a khabara nye viz'myesh, bo khabar osliplyue zryachikh i vikrivlyae slova spravvedlivikh. a prikhod'ka nye budyesh tist-nuti, bozh vi poznali dushu prikhod'ka, bo sami buli prikhod'kami v egipyets'kim krai. i shist' lit budyesh siyati zyeimlyu svoyu, i budyesh zbirati ii vrozhai, a s'omogo opustish ii ta polishish ii, i budut' isti vbogi narodu tvogo, a pozostalye po nikh budyе isti pol'ova zvirina. tak samo zrobish dlya vinogradnika tvogo, i dlya olivki tvoei. shist' dyen' budyesh ro-biti dila svoi, a s'omogo dnya spochinyesh, shchob vidpochiv vil tvii, i osyel tvii, i shchob vididkhnuv sin nyevil'nitsi tvoei i prikhod'ko. i vsye, shcho ya skazav vam, budyetye vikonuvati. a imyennya in-shikh bogiv nye zgadaetye, nye budyе pochutye vono na ustakh tvoikh. tri razi na rik budyesh svyatkuvati myeni. budyesh dotrimuvati svyato oprisnokiv; sim dyen' budyesh isti oprisnoki, yak nakazav tobi, okryeslyenogo chasu misyatsya aviva, bo v nim ti buv viishov z egiptu. i nye budyetye yavlyatisya pyeryed litsyem moim z porozhnimi rukami. i svyato zh-niv pyervoplodu pratsi tvoei, shcho siesh na poli. i svyato zbirannya pri zakinchyenni roku, koli ti zbi-raesh z polya pratsyu svoyu. tri razi na rik budyе yavlyatisya vvyes' cholovichii rid tvii pyeryed litsyem vladiki gospoda. nye budyesh prinositi krovi zhyertvi moei na kvashyeni, a lii moei svyatkovoi zhyertvi nye budyе nochuvati azh do ranku. pochatki pyer-voplodu tvoei zyeimli prinyesyesh do domu gospoda, boga tvogo. nye budyesh variti yagnyati v molotsi iogo matyeri. os' ya posilayu angola pyeryed lit-syem tvoim, shchob vin okhoronyav u dorozii tye-bye, i shchob provadiv tyebye do togo mistysya, yakye ya prigotoviv. styeryezhysya pyeryed litsyem iogo, i slukhaisya iogo golosu! i nye protivysya iomu, bo vin nye probachit' vashogo grikha, bo im'ya moe v n'omu. koli zh spravdi poslukhaesh ti iogo golosu, i vchin-ish usye, shcho govoryu, to ya budu voroguvati proti vorogiv tvoikh, i budu gnoviti tvoikh gnovityeliv. bo mii angol khoditimyе pyeryed litsyem tvoim, i za-provadit' tyebye do amoryeyanina, i khittyeyanina, i pyerizzyeyanina, i khanaaneyanina, khivvyeyanina,

i evusyeyanina, a ya znishchu iogo. nye budyesh vk-lonyatisya ikhnim bogam, i sluzhiti im nye budyesh, i nye budyesh chiniti za vchinkami ikh, bo konchye porozbivaesh i konchye polamaesh ikhni stopvi dlya bogiv. i budyesh sluzhiti ti gospodyevi, bogovi svoemu, i vin poblagoslovit' tvii khlib ta vodu tvoyu, i z-posyeryed tyebye usunye khvorobu. u tvoim krai nye budyе takoi, shcho skidae ploda, ani nyeplidnoi. chislo tvoikh dnyv ya dopovnyu. svii strakh posh-lyu pyeryed litsyem tvoim, i pryvedu v zamishannya vvyes' tsyei narod, shcho ti vviidyesh mizh n'ogo. i vsikh vorogiv tvoikh obyernu do tyebye potilitsyeyu. i poshlyu shyershnya pyeryed toboyu, i vin vizhyenye pyeryed toboyu khivvyeyanina, khanaaneyanina ta khittyeyanina. nye vizhyenu ikh pyeryed toboyu v odnim rotsi, shchob nye stav toi krai spustoshyeni, i nye rozmnozhilasya na tyebye pol'ova zvirina. po-malu ya budu ikh viganяти pyeryed toboyu, azh poki ti rozrodishsya, i posyadesh tsyei krai. i pokladu granitsyu tvoyu vid morya chyervonogo i azh do morya filistims'kogo, i vid pustini azh do richki, bo dam v vashu ruku myeshkantsiv ts'ogo krauy, i ti vizhyenyes ikh pyeryed soboyu. nye skladii umovi z nimi ta z ikhnimi bogami. nye budut' siditi voni v tvoim krai, shchob nye vvyesti tyebye v grikh suproti myenye, koli budyesh sluzhiti ikhnim bogam, bo tsye budyе pastka tobi!

24

a do moisyeya skazav vin: viidi do gospoda ti i aaron, nadav ta avigu, ta simdyesyat iz izrailievikh starshikh, i vklonit'sya zdalyeka. a moisyei nyekhai pidiidye do gospoda sam, a voni nye pidiidut'. a narod z nim nye viidye. i pribuv moisyei, ta i opoviv naro-dovi vsi gospodni slova ta vsi zakoni. i vvyes' narod vidpovir odnogolosno, ta i skazali: usye, pro sh-cho govovor gospod', zrobimo! i napisav moisyei vsi gospodni slova. i vstav vin rano vrantsi, ta i zbuduvav zhyertivnika pid goroyu, ta dvanadtsyat' kam'yanikh stopviv dlya dvanadtsyati izrailievikh plyemeny. i poslav vin yunakiv, siniv izrailievikh, i voni zlozhili tsilopalenyennya, i prinyesi zhyertvi, mirmi zhyertvi dlya gospoda, bichki. i vzyav moisyei polovinu krovi, i viliv do midnits', a drugu polovinu tiei krovi viliv na zhyertivnika. i vzyav vin knigu zapovitu, ta i vid-chitav vgoslos narodovi. a voni skazali: usye, shcho govovor gospod', zrobimo i poslukhaemo! i vzyav moisyei tiei krovi, i pokropiv na narod, ta i skazav: otsye krov zapovitu, shcho gospod' uklav iz vami pro vsi otsi ryechi! i viishov moisyei i aaron, nadav ta avigu, ta simdyesyat izrailievikh starshikh, i voni spoglyadali na izrailievogo boga, a pid nogami iogo nibi зробленые z sappirovoi pliti, i nyemov samye nyebo, shchodo yasnosti. i vin nye prostyag svoei ruki na dostoinikh iz siniv izrailya. i voni spo-glyadali na boga, i ili i pili. i promoviv gospod' do moisyeya: viidi do myenye na goru, i bud' tam. i dam tobi kam'yani tablitzi, i zakona ta zapovid', sh-cho ya napisav dlya nachannyya ikh. i vstav moisyei ta isus, sluga iogo, i viishov moisyei na bozhu goru. a do starshikh skazav vin: sidit' nam na tsim misti, azh poki mi vvernyemos' do vas! a os' aaron ta khur

budut' iz vami. khto matimye spravu, nyekhai pri-
idye do nikh. i viishov moiseyi na goru, a khmara
zakrila goru. i slava gospodnya spochivala na gori
sinai, a khmara zakrivala ii shist' dyen'. a s'omogo
dnya vin kliknuv do moiseyeya z syeryedini khmari.
a vid gospodn'oi slavi yak ogon', shcho pozhirae na
vyerkhiv' i gori, na ochakh izrailevikh siniv. i vvi-
ishov moiseyi u syeryedinu khmari, i viishov na goru.
i moiseyi probuvav na gori sorok dyen' ta sorok
nocheyi.

25

a gospod' promovlyav do moiseyeya, govoryachi: pro-
movlyai do izrailevikh siniv, i nyekhai voni viz' mut'
dlya myenye prinoshyennya. vid kozhnogo muzha,
shcho dasť dobrovil' no iogo syertsye, viz' myetye pri-
noshyennya dlya myenye. a otsye tye prinoshyen-
nya, shcho viz' myetye vid nikh: zoloto, i sriblo, i
mid', i blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i kozina
vovna, i shkurki baranyachi, nachevnyovo pofarbo-
vani, i shkurki takhashyevi, i dyeryevo akatsii, oliva
na osvitlyennya, pakhoshchi do olivi namashchyen-
nya, i pakhoshchi dlya kadila, i kaminnya oniksovey,
i kaminnya na opravu do yefodu i do nagrudnika.
i nyekhai zbuduyut' myeni svyatinuyu, i pyeryebuva-
timu syeryed nikh. yak usye, shcho ya pokazhu tobi
budovu skiniu ta budovu ryecheyi ii, i tak zrobyte. i
zroblyat' voni kovcheyu z akatsiinogo dyeryeva, dva
likti i piv dovzhina iogo, i likot' i piv shirina iogo, i
likot' i piv vishina iogo. i poobkladaesh iogo shchirim
zolutom zsyeryedini ta izzovni. i zrobish vintsya
zolutogo navkolo nad nim. i villesh dlya n'ogo chotiri
zoluti kabluchki, i dasi na chotir'okh kutakh iogo,
dvi kabluchki na odnomu botsi iogo, i dvi kabluchki
na drugomu botsi iogo. i porobish dyerzhaki z
akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolutom.
i povsovuesh tsi dyerzhaki v kabluchki na bokakh
kovcheyu, shchob nimi nositi kovcheyu. v kovchey-
govikh kabluchkakh budut' tsi dyerzhaki; nye vid-
stuplyat' voni vid n'ogo. i pokladyesh do kovcheyu
tye svidotstvo, shcho ya tobi dam. i zrobish viko zo
shchirogo zolota, dva likti i piv dovzhina iogo, i likot'
i piv shirina iogo. i zrobish dva zoluti khyeruvimi,
robotoyu kutoyu zrobish ikh z obokh kintsiv vika. i
zrobi odnogo khyeruvima z kintsya zvidsi, a odnogo
khyeruvima z kintsya zvidti. vid togo vika porobitye
tikh khyeruvimiv na obokh kintsyakh iogo. i budut'
ti khyeruvimi prostyagati krila dogori, i zatinyuvati
svoimi kril'mi nad vikom, a ikhni oblichchya odnye
do odnogo; do vika budut' oblichchya tikh khyeru-
vimiv. i pokladyesh tye viko zgori na kovcheyu,
a do ts'ogo kovcheyu pokladyesh svidotstvo, yakye
ya tobi dam. i ya budu tobi vidkrivatisya tam,
i budu govoriti z toboyu z-nad vika z-posyeryed
obokh khyeruvimiv, shcho nad kovcheygom svidot-
stva, pro vsye, shcho rozpozvim tobi dlya siniv izrai-
lyevikh. i zrobish stola z akatsiinogo dyeryeva, dva
likti dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, i likot' i piv
vishina iogo. i poobkladaesh iogo shchirim zolo-
tom, i zrobish vintsya zolutogo dlya n'ogo navkolo.
i lishtvu zrobish dlya n'ogo v dolonyu navkolo, i zro-
bish vintsya zolutogo navkolo, dlya lishtvi iogo. i

zrobish dlya n'ogo chotiri kabluchki iz zolota, ta i
dasi tsi kabluchki na chotir'okh kintsyakh, shcho pri
iogo chotir'okh nizhkakh. navproti lishtvi budut'
tsi kabluchki, na vkladannya dlya dyerzhakiv, sh-
chob nositi stola. i porobish ti dyerzhaki z akat-
siinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolutom, i na
nikh budut' nositi stola. i porobish miski iogo, i
kadil'nitsi iogo, i chashi iogo ta kukhli iogo, shchob
nimi liti, zo shchirogo zolota ikh ti porobish. a na
stoli pokladyesh khlib pokazni, shcho zavzhdi py-
eryesh moim litsyem. i zrobish svichnika zo shchirogo
zolota, robotoyu kutoyu nyekhai budye zroblyeno
ts'ogo svichnika. stovp iogo, i ramyena iogo, kye-
likhi iogo, gudzi iogo i kvitki iogo budut' iz n'ogo. i
shist' ramyen vikhoditumut' iz bokiv iogo, tri ramyeni
svichnika z odnogo boku iogo, i tri ramyeni svichnika
z drugogo boku iogo. tri kyseliki migdalopodibni v
odnim ramyeni, gudzi i kvitka, i tri migdalopodibni
kyseliki v ramyeni drugim, gudzi i kvitka. tak na
shosti ramyenakh, shcho vikhodyat' iz svichnika. a
na stovpi svichnika chotiri kyseliki migdalopodibni,
gudzi iogo ta kvitki iogo. i gudzi pid dvoma ramye-
nami z n'ogo, i gudzi pid inshimi dvoma ramyenami
z n'ogo, i gudzi pid tryetimi dvoma ramyenami z
n'ogo, u shosti ramyen, shcho vikhodyat' iz svich-
nika. ikhni gudzi ta ikhni ramyena nyekhai budut'
iz n'ogo. uvyes' vin odnye kuttya shchirogo zolota. i
zrobish sim lyampadok do n'ogo, i nyekhai zasvityat'
iogo lyampadki, i nyekhai vin svitit' na pyeryednyu
storonu iogo. a iogo shchipchiki ta iogo lopatki na
vugil' shchirye zoloto. z talantu shchirogo zolota zro-
bish iogo ta vyves' tsyei posud. i divisi, i zrobi za tim
zrazkom, shcho tobi pokazuvano na gori.

26

a skiniyu zrobish iz dyesyati pokrival iz sukanogo
vissonu, i blakiti, i purpuru ta z chyervyeni. khyeru-
vimi mistyets' koyu robotoyu zrobish ti ikh. dovzhina
odnogo pokrivala dvadtsyat' i visim liktiv, a shirina
odnogo pokrivala chotiri likti. usim pokrivalam mira
odna. p'yat' pokrival budye pospinanikh odnye do
odnogo, i p'yat' pokrival inshikh budye pospinanikh
odnye do odnogo. i porobish blakitni pyetel'ki
na krayu odnogo pokrivala z kintsya v spinanni. i
tak samo zrobish na krayu kintsyevogo pokrivala v
spinanni drugim. p'yatdyesat pyetel'ok porobish
u pokrivali odnim, i p'yatdyesat pyetel'ok poro-
bish na kintsi pokrivala, shcho v drugim spinanni.
ti pyetel'ki protilyegli odna do odniei. i zrobish
p'yatdyesat zolutikh gachkiv, i pospinaesh ti pokri-
vala odnye do odnogo timi gachkami, i budye odna
skiniya. i porobish pokrivala z vovni kozinoi na
namyeta nad vnutrishn'oyu skiniyeyu, zrobish ikh
odinadtsyat' pokrival. dovzhina odnogo pokrivala
tridtsyat' liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri
likti. odinadtsyat'om pokrivalam mira odna. i
pospinaesh p'yat' pokrival osibno, i shist' pokrival
osibno, a shostye pokrivalo skladyesh udvoe napy-
eryedi namyetu. i porobish p'yatdyesat pyetel'ok
na krayu odnogo pokrivala, kintsyevogo v spinanni,
i p'yatdyesat pyetel'ok na krayu pokrivala drugogo
spinannya, i zrobish p'yatdyesat midyanikh gachkiv,

i povsovuesh ti gachki v pyetyel'ki i pospinaesh namyeta, i budye vin odin. a tye, shcho zvisae, lishok v namyetovikh pokrivalakh, polovina zalishku pokrivala, budy zvisati zzadu skinii. i likot' iz ts'ogo, i likot' iz togo boku v zalishku v dovhzhini namyetovogo pokrivala budy zvisyeni na boki skinii z ts'ogo i z togo boku na pokrittya ii. i zrobish nakrittya dlya skinii, baranyachi nachyevono pofarbovani shkurki, i nakrittya zvyerkhu z takhashyevikh shkurok. i porobish dlya skinii stoyachi doshki z akatsiinogo dyeryeva. dyesyat' liktiv dovhzhina doshki, i likot' i pivliktya shirina odniei doshki. v odnii doshtsi dvi ruchki, spoluchenyi odna do odniei. tak zrobish usim doshkam skininiim. i porobish doshki dlya skinii, dvadtsyat' doshchok na bik pivdyennii, na poludyen'. i sorok sribnikh pidstav porobish pid timi dvadtsyat'ma doshkami, dvi pidstavi pid odniyu doshkoyu dlyu dvokh ruchok ii, i dvi pidstavi pid doshkoyu drugoyu dlya dvokh ruchok ii. a dlya drugogo boku skinii, v storonu pivnochi dvadtsyat' doshchok. i dlya nikh sorok sribnikh pidstav, dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pidstavi pid doshku drugu. a dlya zadn'ogo boku skinii na zakhid zrobish shist' doshchok. i dvi doshki zrobish dlya kutiv skinii na zadn'ogo boka. i nyekhai voni budut' poednani zdolu, i nyekhai razom budut' poednani na vyerkhu ii do odniei kabluchki. tak nyekhai budy dlya obokh nikh; nyekhai voni budut' dlya obokh kutiv. i budy visim doshchok, a ikhni pidstavi zo sribla, shistnadtsyat' pidstav: dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pid doshku drugu. i zrobish zasuvi z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' dlya doshchok odnogo boku skinii, i p'yat' zasuviv dlya doshchok drugogo boku skinii, i p'yat' zasuviv dlya doshchok zadn'ogo boku na zakhid. a syeryednii zasuv posyeryedini doshchok budy zasuvati vid kintsya do kintsya. a tsi doshki poobkladaesh zolotom, a kabluchki ikhni, na vkladannya dlya zasuviv, porobish iz zolota; i tsi zasuvi poobkladaesh zolotom. i postavish skininy zgidno z pripisami, yak tobi pokazano na gori. i zrobish zavisu z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. mistyets'koyu robotoyu zrobiti ii z khyeruvimami. i povis' ii na chotir'okh akatsiiniikh stovpakh, poobkladanih zolotom, gaki ikh zoloti, na chotir'okh sribnikh pidstavakh. i povis' tu zavisu pid gachkami, i vnysesysh tudi za zavisu kovchyega svi-dotstva. i tsya zavisu budy viddilyati vam mizh svy-atinyeyu i mizh svyatyee svyatikh! i pokladyesh tye viko na kovchyega svi-dotstva v svyatomu svyatikh. i postavish stola nazovni zavisu, a svichnika navproti stolu na botsi skinii na pivdyen', a stola postavish na botsi pivnochi. i zrobish zaslonu vkhodu skinii z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gaptivnika. i zrobish dlya zasloni p'yat' akatsiiniikh stovpiv, i poobkladaesh ikh zolotom; gaki ikh zoloto; i villesh dlya nikh p'yat' midyanikh pidstav.

27

i zrobish zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' liktiv dovhzhina, i p'yat' liktiv shirina; kvadratovii nyekhai budy to zhyertivnik, a vishina iogo tri

likti. i porobish rogi iogo na chotir'okh kutakh iogo, iz n'ogo nyekhai budut' rogi iogo. i poobkladaesh iogo middyu. i porobish gorshki na zspuvannya popyelu z n'ogo, i lopatki iogo, i kropil'nitsi iogo, i vidyelt'sya iogo, i iogo lopatki na vugil'. dlya vs'ogo posudu iogo budyesh uzhiwati midi. i zrobish dlya n'ogo midyanu myeryezhu robotoyu sitki, a nad myeryezhyeyu zrobish chotiri midyani kabluchki na chotir'okh kintsyakh iogo. i pokladyesh ii zdolu pid lishtvu zhyertivnika, i budy ta myeryezha azh do polovini zhyertivnika. i porobish dyerzhaki dlya zhyertivnika, dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh middyu. i budy vsunyno dyerzhaki iogo v kabluchki; i budut' ti dyerzhaki na dvokh bokakh zhyertivnika pri noshynni iogo. porozhnyavim usyeryedini zrobish iogo z doshchok. yak pokazano bulo tobi na gori, tak nyekhai zrobyat'. i zrobish skiniiyne podvir'ya. na pivdyennu storonu, na poludyen' zaponi dlya podvir'ya, sukanii visson; dovhzhina pyershii storoni sto liktiv. a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a ikhnikh pidstav iz midi dvadtsyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. i tak samo na storonu pivnochi vdovzhinu zaponi: dovhzhina sto liktiv; a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a pidstav dlya nikh dvadtsyat', iz midi. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a shirina podvir'ya v storonu zakhodu: zaponi p'yatdyesyat liktiv, a dlya nikh stovpiv dyesyat', a ikhnikh pidstav dyesyat'. a shirina podvir'ya v storonu pyeryedu, skhodu, p'yatdyesyat liktiv. i na p'yatnadtsyat' liktiv zaponi dlya boku; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya boku drugogo p'yatnadtsyat' liktiv zaponi; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya brami podvir'ya zaslonu na dvadtsyat' liktiv iz blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gaptivnika. dlya nikh stovpiv chotiri, i pidstav ikhnikh chotiri. usi stovpi podvir'ya pospinani navkolo sriblom; ikhni gaki sriblo, a pidstavi ikhni mid'. dovhzhina podvir'ya sto liktiv, a shirina skriz' p'yatdyesyat, a vishina p'yat' liktiv. zaponi z sukanogo vissonu, a pidstavi stovpiv mid'. usi ryechi skinii dlya vsyako sluzhbi v nii, usi kilki ii i usi kilki podvir'ya mid'. i ti nakazyesh izrailiyevim sinam, i nyekhai voni prinosyat' tobi olivu z olivok, chistu, tovchyenu, dlya osvityl'yennya, shchob zavzhdi gorila lyampadu. u skinii zapovitu nazovni zavisu, shcho na svi-dotstvi, prigotue ii na zapalyennya aaron ta sini iogo vid vychora azh do ranku pyeryed litsyem gospodnim. tsye vichna postanova ikhnim rodam vid izrailiyevikh sini!

28

a ti viz'mi do syebye brata svogo aaronu ta siniv iogo z nim, z-pomizh izrailiyevikh siniv, shchob vin buv svyashchyenikom dlya myenye, aaronu, nadava, i avigu, yelyeazara ta itamara, siniv aaronovikh. i zrobish svyashchyenni shati dlya brata svogo aaronu na slavu i krasu. i ti skazyesh usim mudrosyerdim, shcho ya napovniv ikh dukhom mudrosti, i voni zrobyat' aaronovi shati dlya posvyachyennya iogo, shchob buv svyashchyenikom dlya myenye. a otsye ti shati, shcho voni zrobyat': nagrudnik, i

yefod, i vyerkhnyu shatu, i khiton plyetyeni, zavii i poyas. i zrobish svyashchyenni shati dlya brata svogo aarona ta dlya siniv iogo, shchob vin buv svyashchyenikom dlya myenye. i viz'mut' voni zolota, i blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta vissonu, i zroblyat' yefoda z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z vissonu sukanogo, robota misttsya. dva zluchyeni naramyenniki budut' u n'ogo pri obokh kintsyakh iogo, i budyе vin spoluchyeni. a poyas mistyets'kii iogo yefodu, shcho na nim, tiei zh roboti, nyekhai budyе z n'ogo, z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. i viz'myesh dva oniksovi kamyeni, ta i viriz'bish na nikh imyena izrail'yevikh siniv, shist' iz ikhnikh imyen na kamyeni odnim, a imyennya shosti pozostalikh na kamyeni drugim, za ikhnim narodzhyennym. robotoyu riz'barya kamyenya, riz'boyu pyechatki viriz'bish na tikh obokh kamyenyakh imyena izrail'yevikh siniv; otochyeni zolotimi gnizdami zrobish ikh. i polozhish obidva kamyeni na naramyennikakh yefodu, kamyeni pam'yati dlya izrail'yevikh siniv. i budyе nositi aaron ikhni imyennya pyeryed bozhim litsyem na obokh plyechakh svoikh na pam'yat'. a gnizda porobish iz zolota. i dva lantsyugi zo shchirogo zolota, plyetyenimi porobish ikh, robotoyu shnuriv. i dasi ti plyetyeni lantsyugi na gnizda. i zrobish nagrudnika sudnogo, robotoyu misttsya, yak robota yefodu zrobish iogo, iz zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z vissonu sukanogo zrobish iogo. kvadratovii nyekhai budyе vin, zlozhyenii udvoe, p'yad' dovzhina iogo, i p'yad' shirina iogo. i ponasadzhuesh na n'omu kamyenyevye nasadzhyennya, chotiri ryadi kamyenya. ryad: rubin, topaz i smaragd ryad pyershii. a ryad drugii: karbunkul, sapfir i yaspis. a ryad tryetii: opal', agat i amyetist. a chyetyvertii ryad: khrizolit, i oniks, i byeril, voni budut' vstavlyeni v zoloto v svoikh gnizdakht. a kamyeni nyekhai budut' na imyennya dvanadtsyati izrail'yevikh siniv, na imyennya ikh; riz'boyu pyechatki kozhyen na imyennya iogo nyekhai budut' dlya dvanadtsyati rodiv. i porobish na nagrudniku sukani lantsyugi plyetyenoyu robotoyu zo shchirogo zolota. i zrobish na nagrudniku dvi zoloti kabluchki, i dasi tsi dvi kabluchki na dvokh kintsyakh nagrudnika. i dasi dva zoloti shnuri na dvi ti kabluchki do kintsiv nagrudnika. a dva kintsi dvokh shnuriv dasi do dvokh gnizd, i dasi na naramyenniki yefodu spyeryedu iogo. i zrobish dvi zoloti kabluchki, i pokladyesh ikh na dvokh kintsyakh nagrudnika na krai iogo, shcho do stononi yefodu, vsyeryedinu. i zrobish dvi zoloti kabluchki, ta i dasi ikh na obidva naramyenniki yefodu zdolu, spyeryedu iogo, pri spoluchyenni iogo, nad mistyets'kim poyasom yefodu. i priv'yazhut' nagrudnika vid kabluchok iogo do kabluchok yefodu blakitnoyu nitkoyu, shchob buv na mistyets'kim poyasi yefodu, i nye budyе rukhati's' nagrudnik iz-nad yefodu. i budyе nositi aaron imyena izrail'yevikh siniv v sudnim nagrudniku na syertsii svoim, yak budyе vkhoditi do svyatini, na povskyachasnu pam'yat' pyeryed gospodnim litsyem. i dasi do sudnogo nagrudnika urim ta tumnim, i budut' voni na aaronovim syertsii pri vkhodii iogo pyeryed gospodne litsye. i budyе zavzhdi nositi

aaron sud izrail'yevikh siniv na svoim syertsii pyeryed gospodnim oblichchym. i zrobish vyerkhnyu shatu dlya yefodu, usyu blakitnu. i nyekhai budyе v syeryedini ii otvir dlya golovi iogo; krai otvoru nyekhai budyе navkolo robotoyu tkacha, yak pantsyernii otvir budyе ii, shchob ii nye dyertsya. i porobish na podolku ii granatovy yabluka z blakiti, i purpuru ta z chyervyeni, na podolku ii navkolo, i zoloti dzvinki pomizh nimi navkolo, zolotii dzvinok i granatovyе yabluko, zolotii dzvinok i granatovyе yabluko na podolku tiei shati navkolo. i nyekhai vona budyе na aaronovi dlya sluzhyennya, i nyekhai budyе chutii golos iogo pri vkhodii iogo do svyatini pyeryed gospodne oblichhya, i pri vkhodii iogo, shchob iomu nye pomyerti. i zrobish kvitku zo shchirogo zolota, i viriz'bish na nii, yak riz'ba pyechatki: svyatinya dlya gospoda. i pokladyesh ii na nittsi z blakiti, i nyekhai vona budyе na zavoi, na pyeryedi zavoyu nyekhai budyе vona. i nyekhai budyе vona na aaronovim choli, i nyekhai nosit' aaron grikh tiei svyatoshchi, shcho izrail'yevi sini posvyatyat' ii dlya vsikh svoikh svyatikh darunkiv. i nyekhai vona budyе zavzhdi na iogo choli na blagovolinnya dlya nikh pyeryed gospodnim litsyem. i vitchyesh khitona z vissonu, i zrobish zavoya z vissonu, i zrobish poyasa robotoyu gaptara. i dlya siniv aaronovikh porobish khitoni, i porobish im poyasi, i porobish im pokrittya golovi na slavu i krasu. i ponadyagaesh ikh na brata svogo aarona ta na siniv iogo z nim. i pomazhyesh ikh, i rukopolozhish ikh, i posvyatish ikh, i budut' voni svyashchyenikami myeni. i porobi im l'nyanu spidnyu odizh, shchob zakriti tylesnu nagotu, vid stye-gon azh do golinok nyekhai budut' voni. i nyekhai budut' voni na aaronovi ta na sinakh iogo pri vkhodii ikh do skinii zapovitu, abo pri prikhodii ikh do zhyertivnika na sluzhyennya v svyatini, i nye ponyesut' voni grikha, i nye pomrut'. tsye vichna postanova iomu ta nashchadkami iogo po n'omu!

29

a otsye ta rich, yaku ti zrobish im dlya posvyachyennya ikh, shchob voni buli svyashchyenikami myeni. viz'mi odnogo bichka molodogo ta dva byezvadni barani, i prisnii khlbi, i prisni kalachi, zmishani z olivoyu, i prisni korzhi, pomazani olivoyu, iz lipshoi psyhenichnoi muki porobish ikh. i pokladyesh ikh do odnogo kosha, i prinyesyesh ikh u koshi, i togo bichka ta dva ti barani. a aarona ta siniv iogo privyedi do vkhodu skinii umovlyennya, i obmiesh ikh vodoyu. i viz'myesh shati ta i uberyesh aarona v khitona, i v yefodnu shatu, i v yefoda, i v nagrudnika, i opyeryezhyesh iogo mistyets'kim poyasom yefodu. i nalozhish zavoya na iogo golovu, a na zavii dasi vintsya svyatosti. i viz'myesh olivu pomazannya, i villesh iomu na golovu, ta i pomazhyesh iogo. i privyedyesh siniv iogo, ta i povbi-raesh ikh u khitoni. i popidpyerizuesh ikh poyasom, aarona ta siniv iogo, i nalozhish im pokrittya golovi, i budyе dlya nikh svyashchyenstvo na vichnu postanovu. i rukopolozhish aarona ta siniv iogo. i privyedyesh bichka do skinii zapovitu, i pokladye aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu togo

bichka. i zarizhyesh togo bichka pyeryed gospodnim oblichchiam pri vkhodi do skinii zapovitu. i viz'myesh krovii bichka, i pomazhyesh na rogakh zhyertivnika pal'tsyem svoim, a vsyu krov villesh do osnovi zhyertivnika. i viz'myesh uvyes' lii, shcho pokri-vae nutro, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirki ta lii, shcho na nikh, ta i spalish na zhyertivniku. a m'ysao bichka, i shkuru iogo ta nyechistoti iogo spalish v ogni poza taborom, tsye zhyertva za grikh. i viz'myesh odnogo barana, i nyekhai pokladut' aaron ta sini iogo svoi ruki na golovu togo barana. i zarizhyesh togo barana, i viz'myesh krov iogo, ta i pokropish zhyertivnika navkolo. a togo barana porozhtinaesh na kusi iogo, i vipoloshchyesh nutroshchi iogo ta golinki iogo, i pokladyesh na kusi iogo ta na golovu iogo. i spalish us'ogo barana na zhyertivniku, tsye tsilopalyennya dlya gospoda, pakhoshchi lyubi, ognyna zhyertva, dlya gospoda vona. i viz'myesh drugogo barana, i pokladye aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu togo barana. i zarizhyesh togo barana, i viz'myesh krovii iogo, ta i dasi na pipku aaronovogo vukha, i na pipku pravogo vukha siniv iogo, i na vyelikii palyets' pravoi ruki ikhn'oi, i na vyelikii palyets' ikhn'oi pravoi nogi. i pokropish tu krov na zhyertivnika navkolo. i viz'myesh iz krovii, shcho na zhyertivniku, i z olivi pomazannya, ta i pokropish na aaronu i na shati iogo, ta na siniv iogo i na shati siniv iogo z nim. i osvyatit'sya vin, i shati iogo ta sini i shati siniv iogo z nim! i viz'myesh iz togo barana lii ta kurydka, i lii, shcho pokrivaе nutroshchi, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirki, i lii, shcho na nikh, i pravye styegno, bo tsye baran posvyachyennya. i odin bukhanyets' khliba, i odin khlibnii olivnii kalach, i odin korzhik iz kosha z prisnim, shcho pyeryed litsyem gospodnim. i pokladyesh usye tye na ruku aaronu i na ruki siniv iogo, i pokolikhaesh iogo, yak kolikhannya pyeryed gospodnim litsyem. i viz'myesh iogo z ikhn'oi ruki, ta i spalish na zhyertivniku na tsilopalyennya, na pakhoshchi lyubi pyeryed gospodnim litsyem, tsye ognyna zhyertva dlya gospoda. i viz'myesh grudinu z barana posvyachyennya, shcho aaronu, i pokolikhaesh ii, yak kolikhannya pyeryed gospodnim litsyem, i tsye budye tvoya chastina. i posvyatish grudinu kolikhannya ta styegno prinoshyennya, shcho buli kolikhani, i shcho bulo prinyesyenye z barana rukopolozhyennya, z togo, shcho aaronovyе, i z togo, shcho siniv iogo. i budye tsye aaronovi ta sinam iogo na vichnu postanovu vid izrail'yevikh siniv, bo tsye prinoshyennya. i budye vono prinoshyennam vid izrail'yevikh siniv i mirnikh ikhnikh zhyertov, ikhne prinoshyennya dlya gospoda. a svyashchyenni shati, shcho aaronovi, budut' po n'omu sinam iogo na pomazannya v nikh i na rukopolozhyennya ikh. sim dyen' nositimye ikh toi iz siniv iogo, shcho budye svyashchyenikom zamist' n'ogo, shcho vv'idye do skinii zapovitu na sluzhyennya v svyatini. i viz'myesh barana posvyachyennya, i zvarish m'ysao iogo v svyatim misti. i budye isti aaron ta sini iogo m'ysao togo barana, ta toi khlib, shcho v koshi, pri vkhodi do skinii zapovitu. i poidyat' voni tye, chim okuplyeno ikh na rukopolozhyennya ikh, na posvyachyennya ikh. a chuzhii nye budye isti, bo svyatist'

vono! a yakshcho pozostanyet'sya z m'ysa posvyachyennya ta z togo khliba do ranku, to spalish pozostalye v ogni, nye budye tye izhyenye, bo svyatist' vono! i zrobish aaronovi ta sinam iogo tak, yak usye, shcho ya nakazav buv tobi. sim dyen' budyesh posvyachuvati ikh. a bichka, zhyertvu za grikh, budyesh sporyadzhati shchodyenno dlya okuplyennya. i budyesh ochishchati zhyertivnika, koli budyesh chiniti okuplyennya iogo. i pomazhyesh iogo na iogo posvyachyennya. sim dyen' budyesh skladati okupa na zhyertivniku i osvyatish iogo, i stanye toi zhyertivnik naisvyatishim. usye, shcho dotorknyet'sya do zhyertivnika, osvyatit'sya. a ot-sye tye, shcho budyesh sporyadzhati na zhyertivniku: yagnyata, odnorichnogo viku, dvoe na dyen' zavzhd. odnye yagnya sporyadish urantsi, a drugye yagnya sporyadish pid vyechir. i dyesyatinu yefi pshyenchinoi muki, mishanoi v товчyenii olivi, chvyert' ginu, i na littya chvyert' ginu vina na odnye yagnya. a yagnya drugye sporyadish pid vyechir; yak khlibunu zhyertvu ranku i yak zhyertvu plinnu ii sporyadish iomu, na pakhoshchi lyubi, ognyna zhyertva dlya gospoda, stalye tsilopalyennya dlya vashikh pokolin' pri vkhodi do skinii zapovitu pyeryed gospodnim litsyem, shcho budu tam vidkrivatisya nam, shchob govorit' do tyebye tam. i budu vidkrivatisya tam izrail'yevim sinam, i tsye mistsye budye osvyachyenne moeyu slavoyu. i osvyachu skiniyu zapovitu, i zhyertivnika, i aaronu ta siniv iogo osvyachu, shchob voni buli svyashchyenikami myeni. i budu ya spochivati syeryed izrail'yevikh siniv, i budu im bogom. i poznayut' voni, shcho ya gospod', ikhnii bog, shcho viviv ikh iz egipyets'kogo krayu, shchob pyeryebuvati myeni syeryed nikh. ya gospod', ikhnii bog!

30

i zrobish zhyertivnika na kadinnya kadila, z akatsi-inogo dyeryeva zrobish iogo. likot' dovzhina iogo, i likot' shirina iogo, kvadratovii nyekhai budye vin, a dva likti vishina iogo. z n'ogo vikhoditumut' rogi iogo. i poobkladaesh iogo shchirim zolotom, dakh iogo ta stini iogo navkolo, ta rogi iogo. i zrobish iomu vintsya zolotogo navkolo. i dvi zoloti kabluchki zrobish iomu pid vintsya iogo, na dvokh bokakh iogo zrobish, na dvokh storonakh, i budye tsye na vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nimi nositi iogo. i porobish dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladaesh ikh zolotom. i postavish iogo pyeryed zavisoyu, shcho nad kovchyegom svidotstva, pyeryed vikom, shcho na svidotstvi, yakim ya budu tobi vidkrivatisya tam. i budye aaron kaditi na n'omu kadilo pakhoshchiv shchoranku, koli vin popravlyatimye lyampadki, to budye kaditi iogo. i pri zapalyenni lyampadok pid vyechir vin budye kaditi iogo. tsye postinnye kadilo pyeryed gospodnim litsyem na vashi pokolinny! nye zapalitse na n'omu chuzhogo kadila, ani tsilopalyennya, ani zhyertvi khlibnoi, i zhyertvi ridinnoi nye budyetye liti na n'omu. i skladye aaron okupa na rogi iogo, raz u rotsi, z krovii zhyertvi za grikh raz u rotsi dnya okuplyennya skladye vin okupa na n'ogo na vashi pokolinny. tsye naisvyatishye dlya gospoda! i promoviv gospod' do moisyeya, govory-

achi: koli budyesh robiti pyeryelik izrail'yevikh siniv za timi, kogo povinno lichiti, to dadut' voni kozhyen vikupa za dushu svoyu gospodyevi pri pyeryeliku ikh, i nye budye mizh nimi morovitsi pri pyeryeliku ikh. otsye dast' kozhyen, shcho pyeryekhodit' na pyeryeliku: polovinu shyeklya, na miru shyeklyem svyatini, dvadtsyat' gyer toi shyekyel'; polovina ts'ogo shyeklya prinoshyennya dlya gospoda. kozhyen, khto pyeryekhodit' na pyeryeliku, vid viku dvadtsyati lit i vishchye, dast' prinoshyennya dlya gospoda. bagatii nye pobil'shit', a vbogii nye zmyen'shit' vid polovini shyeklya, dayuchi prinoshyennya gospodyevi dlya skladannya okupu za vashi dushi. i viz'myesh groshi okupu vid izrail'yevikh siniv, ta i dasi ikh na robotu skiniy zapovitu. i budye vono izrail'yevim sinam na pam'yat' pyeryed gospodnim oblichcham dlya okupyennya za vashi dushi. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: i zrobish umival'nitsyu z midi, i pidstava ii mid', na vmivan'nya. i postavish ii mizh skiniy zapovitu i mizh zhyertivnikom, i nallesht' tudi vodi. i budut' aaron ta sini iogo miti z nyei svoi ruki ta nogi svoi. koli voni vkhodit' mitut' do skiniy zapovitu, to budut' miti v vodi, shchob im nye vmyerti, abo koli budut' vidkhoditi do zhyertivnika na sluzhyennya, shchob spaliti ogyanu zhyertvu dlya gospoda. i budut' voni vmivati ruki svoi ta nogi svoi, shchob im nye vmyerti. i budye tsye dlya nikh vichna postanova, dlya n'ogo i dlya nashchadkiv iogo na ikhni pokolin'nya! i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a ti viz'mi sobi naikrashchikh pakhoshchiv: samoteychnoi mirri p'yat' sotyen' shyekliv, i zapashnogo tsinamonu polovinu iogo: dvisti i p'yatdyesyat, i zapashnoi ochyeryetini dvisti i p'yatdyesyat, i kasii p'yat' sotyen' shyekliv na miru shyeklyem svyatini, ta gin olivkovoi olivi. i zrobish ii mirom svyatogo pomazannya, mast' skladyenu, robota robitnika masti. tsye budye miro svyatogo pomazannya. i namastish nim skiniyu zapovitu, i kovchyega svidotstva, i stola ta vsi ryechi iogo, i svichnika ta ryechi iogo, i zhyertivnika kadila, i zhyertivnika tsilopal'yennya ta vsi ryechi iogo, i vmi-val'nitsyu ta pidstavu ii, i osvyatish ikh, i stanut' voni naisvyatishim, usye, shcho dotorknyet'sya do nikh, osvyatit'sya! i pomazhyesh aarona ta siniv iogo, ta posvyatish ikh na svyashchyennosluzhyennya myeni. a do siniv izrail'yevikh budyesh govorigi, kazhuchi: tsye budyemyeni miro svyatogo pomazannya na vashi pokolin'nya. na lyuds'kye tilo nye budye vono litye, i za postanovoyu pro n'ogo nye budye robitisya, yak vono, svyatinya vono, vono budyemyeni dlya vas! kozhyen, khto sam robitimye mast', yak vono, i khto dast' iz n'ogo na chuzhogo, toi budyemyeni vityatii iz narodu svogo. i promoviv gospod' do moisyeya: viz'mi sobi pakhoshchiv: bal'zamu, i onikhu, i khyelbanu, pakhoshchiv, ta chistogo ladanu, kozhnye budyemyeni v rivnii chastini. i zrobish z ts'ogo kadilo, mast', robota robitnika masti, posolyenye, chistye, svyatyte. i zitryesh iz nyei nadribno, i dasi z nyei pyeryed oblichcham svidotstva v skiniy zapovitu, shcho ya budu yavlyatisya tobi tam, tsye budyemyeni naisvyatishye dlya vas! a kadilo, shcho zrobitye, za postanovoyu pro n'ogo tsye zrobitye sobi, vono budyemyeni tobi svyatist'

dlya gospoda! kozhyen, khto zrobit', yak vono, shchob nyukhati z n'ogo, toi budyemyeni vityatii iz narodu svogo!

31

i promoviv gospod' do moisyeya, govoryachi: divisya, ya poklikav na im'ya byetsal'ila, sina urievogo, sina khura, yudinogo plyemyeni, i napovniv iogo dukhom bozhim, mudristyu, i rozumuvannam, i znannam, i zdbnistyu do vsyakoi roboti, na obmislyennya mistyets'kye, na robotu v zoloti, i v sribli, i v midi, i v obroblyenni kamyenya, shchob vsadzhuhati, i v obroblyenni dyeryeva, shchob robiti v usyakkii roboti. i ya oto dav iz nim ogoliyava, akhismakhovogo sina, danovogo plyemyeni. a v syertsye kozhnogo mudrosyerdogo ya dav mudrist', i zroblyat' voni vsye, shcho ya nakazav buv tobi: skiniyu zapovitu, i kovchyega dlya svidotstva, i viko, shcho na n'omu, i vsi skiniini ryechi, i stola ta ryechi iogo, i chistogo svichnika ta vsi ryechi iogo, i zhyertivnika kadila, i zhyertivnika tsilopal'yennya ta vsi ryechi iogo, i vmi-val'nitsyu ta pidstavu ii, i shati sluzhyebni, i shati svyashchyenni dlya svyashchyenika aarona, i shati siniv iogo na svyashchyennosluzhyennya, i olivu pomazannya, i zapashnye kadilo dlya svyatini, yak usye, shcho ya nakazav buv tobi, voni zroblyat'. i promoviv gospod' do moisyeya, govoryachi: a ti promovlyai izrail'yevim sinam, govoryachi: til'ki suboti moi budyemyeni pil'nuvati, bo tsye znak pomizh mnoyu ta pomizh vami dlya vashikh pokolin', shchob vi poznali, shcho ya gospod', shcho osvyachue vas! i budyemyeni pil'nuvati subotu, bo vona svyatist' dlya vas. khto opoganit' ii, toi konchye budyemyeni zabiti, bo kozhyen, khto robit' u nii robotu, to budyemyeni styata dusha ta z-posyeryed narodiv ii! shist' dyen' budyemyeni robitisya pratsya, a dnya s'omogo subota vidpochinku vid pratsi, svyatist' dlya gospoda. kozhyen, khto robit' robotu za subotn'ogo dnya, toi konchye budyemyeni zabiti! i budut' izrail'yevi sini dodyerzhuvati subotu, shchob zrobitye subotu vichnim zapovitom dlya svoikh pokolin'. tsye znak naviki pomizh mnoyu ta pomizh izrail'yevimi sinami, bo shist' dyen' tvoriv gospod' nyebo ta zymlyu, a dnya s'omogo pyeryer-vav pratsyu ta spochiv. i dav vin moisyeyi, koli zak-inchiv govorigi z nim na sinais'kii gori, dvi tablitisi svidotstva, tablitisi kam'yani, pisani bozhim pyerstom.

32

i pobachiv narod, shcho zagayavysya moisyeyi ziiti z gori. i zibravysya narod proti aarona, ta i skazali do n'ogo: ustan', zrobi nam bogiv, shcho budut' khoditi pyeryed nami, bo toi moisyeyi, muzh, shcho viviv buv nas iz egypets'kogo krayu, mi nye znaemo, shcho stalos' iomu. i skazav nim aaron: pozdiimatye zoloti syeryezhki, shcho v ushakh vashikh zhynok, vashikh siniv ta dochok vashikh, i poprinos'nye do myenye. i vyves' narod pozdiimav z syebye zoloti syeryezhki, shcho v ikhnikh ushakh, ta i poznosili do aarona. i vzyav vin tsye z ikhn'oi ruki, i vformuvav iogo v glini, i zrobiv iz n'ogo litye tyelya. a voni

skazali: otsye tvoi bogi, izrailyu, shcho vtyvelyi tye-
bye z egypets'kogo krayu! i pobachiv tsye aaron, i
zбудuvav zhyertivnika pyeryed nim. i kliknuv aaron
ta i skazav: zavtra svyato dlya gospoda! i povs-
tavali voni zvavtra rano vrantsi, i prinyesli tsilopa-
lyennya, i privyeli mirnu zhyertvu. i zasiv narod do
idi ta do pittya, i vstali bavititsya. a gospod' pro-
movlyav do moisyeya: idi, ziidi, bo zipsuvsya narod
tvii, yakogo ti viviv iz egypets'kogo krayu. ziishli
voni skoro z dorogi, shcho nakazav buv ya im, zro-
bili sobi litye tyelya, i poklonilis' iomu, i sklali iomu
zhyertvi, ta i skazali: otsye tvoi bogi, izrailyu, sh-
cho vtyvelyi tyebye z egypets'kogo krayu! i promo-
viv gospod' do moisyeya: ya bachiv narod toi, i os'
narod tyverdoshihi vin! a tyepyer zalishi myenye, i
rozpalit'sya gniv mii na nikh, i ya vinishchu ikh, a tye-
bye zrobluyu vyelikim narodom. i moisyeyi stav bla-
gati litsye gospoda, boga svogo, ta i skazav: nash-
cho, gospodi, rozpaluyet'sya gniv tvii na narod tvii,
yakogo ti viprovadiv z egypets'kogo krayu siloyu
vyelikoyu ta mitsnoyu rukoyu? nashcho budut' kazati
egiptyani, govoryachi: na zlye ti ikh viviv, schob
ikh povbiati v gorakh, ta schob vinishchiti ikh
z-povyerkhni zyeimli?... vjernisya z rozpalu gnivu
svogo, ta i vidyerni zlo vid svogo narodu! zgdai
pro avraama, isaka ta izrailya, rabiv svoikh, shcho
ti im prisyagavsya buv soboyu, ta govovor im: pom-
nozhu vashikh nashchadkiv, nyemov zori nyebyesni,
i vsyu otu zyeimlyu, shcho pro nyei kazav, dam vashim
nashchadkam, i voni posyadut' naviki. i vidyer-
nuv gospod' zlo, pro yakye govovor, schob zrobiti
svoemu narodovi. i povjernuvsya, i ziishov moisyeyi
iz gori, a v rutsi iogo dvi tablitsi svidotstva, pisani z
obokh ikhnikh storin, zvidsi i zvidti voni buli pisani.
a tablitsi bozha robota voni, a pis'mo bozhye pis'mo
vono, viriz'blyenye na tablitsyakh. i pochuv isus golos
narodu, yak krichav vin, ta i skazav do moisyeya: krik
boyu v tabori! a toi vidkazav: tsye nye krik sili py-
eryemozhtsiv i nye krik slabosti pyeryemozhyenikh,
ya chuyu golos spivu! i stalosya, koli vin nablizivsya
do taboru, to pobachiv tyelya tye ta tantsi... i roz-
palivsya gniv moisyeyi, i vin kinuv tablitsi iz ruk
svoikh, ta i roztoroshchiv ikh pid goroyu!... i skhopiv
vin tyelya, shcho zrobili voni, ta i spaliv na ogni,
ta zmolov, azh stav porokh... i rozspav na povy-
erkhni vodi, i napovit min siniv izrailyevikh. i skazav
moisyeyi aaronovi: shcho vchiniv tobi narod tsyei, sh-
cho ti grikh vyelikii naviv na n'ogo? a aaron vid-
kazav: nyekhai nye zapalit'sya gniv mogo pana! ti
znaesh narod tsyei, shcho vin u zlomu. i voni skazali
myeni: zrobi nam bogiv, shcho budut' khoditi py-
eryed nami, bo toi moisyeyi, muzh, shcho viviv nas
iz egypets'kogo krayu, mi nye znaemo, shcho stalos'
iomu. i skazav ya do nikh: khto mae zoloto, pozdi-
imaitye z syebye. i dali voni myeni, a ya kinuv iogo v
ogon', i viishlo tye tyelya. i pobachiv moisyeyi narod,
shcho nyezagmuzdani vin, bo aaron roznuzdav iogo
na gan'bu pomizh ikhnimi vorogami. i stav moisyeyi
u brami taboru i skazav: khto za gospoda do myenye!
i zibralisya do n'ogo vsi lyeviini sini. i skazav vin
do nikh: tak skazav gospod', bog izrailiv: pripashit'
kozhyen myecha svogo na styejno svoje, pyeryeidit', i
vyernit'sya vid brami do brami v tabori, i povbivaitye

kozhyen brata svogo, i kozhyen priyatelya svogo,
i kozhyen blizhn'ogo svogo. i zrobili lyeviini sini
za slovom moisyeevim. i vpalo z narodu toho dnya
bliz'ko tr'okh tisyach cholovika. i skazav moisyeyi:
osvyatit' s'ogodni syebye dlya gospoda, bo kozhyen
mstvysya na sini svoim ta na brati svoim, i schob
s'ogodni vin dav vam blagoslovlyennya. i stalosya
nazavtra, i skazav moisyeyi do narodu: vi zgrishili
vyelikim grikhom, a tyepyer ziidu ya do gospoda,
mozhye skladu okupyennya za vash grikh. i vyernu-
vsya moisyeyi do gospoda ta i skazav: o, zgrishiv tsyei
narod vyelikim grikhom, voni zrobili sobi zolotikh
bogiv! a tyepyer, koli b ti probachiv im ikhnii grikh!
a yak ni, vitri myenye z knigi svoei, yaku ti napisav...
i promoviv gospod' do moisyeya: khto zgrishiv myeni,
togo vitru iz knigi svoei. a tyepyer idi, provad' tsyei
narod tudi, kudi kazav ya tobi. os' mii angol pidye
pyeryed litsyem tvoim. a v dyen' kari moeyi pokarayu
ikh za ikhnii grikh! i gospod' udariv toi narod za tye,
shcho voni zrobili tyelya, yakye aaron uchiniv buv.

33

i govovor gospod' do moisyeya: idi, viidi zvidsi ti ta
toi narod, shcho ti viviv iogo z egypets'kogo krayu
do toho krayu, shcho ya prisyag buv iogo avraamovi,
isakov ta yakovu, govoryachi: nashchadkam tvoim
dam iogo, i poshlyu pyeryed litsyem tvoim angola,
i poproganyayu khanaanyeyanina, amoryeyanina, i
khittyeyanina, i pyerizzyeyanina, khivvyeyanina, i
evusyeyanina, do krayu, shcho tyecheye molokom ta
myedom, bo ya nye pidu syeryed tyebye, bo ti narod
tyverdoshihi, schob ya nye vigubiv tyebye v dorozhi.
i pochuv narod tu likhu vistku, ta i zasmutivsya, i
nikhto nye poklav na syebye svoei ozdobi. bo promo-
viv gospod' do moisyeya: skazhi izrailyevim sinam:
vi narod tyverdoshihi, yakshcho odnu khvilinu pidu
syeryed tyebye, to vigublyu tyebye! tozh tyepyer
zdiimi ozdobi svoyu z syebye, ya znatimu, shcho
vchinyu tobi. i pozdiimali izrailyevi sini svoi ozdobi
pid goroyu khoriv. a moisyeyi uzayv namyeta, ta i
nap'yav iogo poza taborom, dalyeko vid taboru, i naz-
vav iogo: skiniya zapovitu. i buvalo, kozhyen, khto
shukav gospoda, vkhodiv do skiniy zapovitu, shcho
poza taborom. i buvalo, koli vkhodiv moisyeyi do
skinii, to pidvodivsya vvyes' narod, i stavali kozhyen
pri vkhodi svogo namyeta, i divilisya za moisyeev,
azh poki vin nye vkhodiv do skinii. i buvalo, koli
vkhodiv moisyeyi do skinii, to skhodiv stopv khmari,
i stavav pri vkhodi skinii, ta i govovor bog iz moisyeev.
i vvyes' narod bachiv stopva khmari, shcho stoyav pri
vkhodi skinii. i vvyes' narod pidvodivsya, ta i vk-
lonyalisya, kozhyen pri vkhodi namyeta svogo. i gov-
ovor gospod' do moisyeya litsye v litsye, yak govorit'
khto do druga svogo. i vyertavsya vin do taboru, a
sluga iogo, yunak isus, sin navivin, nye vkhodiv iz
syeryedini skinii. i skazav moisyeyi do gospoda: di-
visya, ti govovorish myeni: viprovadi tsyei narod, a ti
nye dav myeni znati, kogo zo mnoyu poshlyesh. a
ti skazav buv: ya znayu tyebye na im'ya, a takozh
znaishov ti milist' v ochakh moikh. tozh tyepyer, koli
znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, ob'yavi zh myeni
dorogu svoyu, i ya piznayu, yak znaiti milist' v ochakh

tvoiikh. i pobach, bo tsyei lyud to narod tvii. a vin vidkazar: sam ya pidu, i vvyedu tyebye do vidpochinku. i skazav vin do n'ogo: koli sam ti nye pidyesh, to nye vivod' nas izvidsi. bozh chim todi piznaet'sya, shcho znaishov milist' v ochakh tvoikh ya ta narod tvii? chi zh nye tim, shcho ti pidyesh iz nami? i budyemo vizryzneni ya ta narod tvii vid kozhnogo narodu, shcho na povyerkhni zyeimli. i promoviv gospod' do moisyeya: takozh tsyu rich, pro yaku govoriv ti, zrobyly, bo ti znaishov milist' v ochakh moikh, i ya znayu na im'ya tyebye. a vin vidkazar: pokazhi myeni slavu svoyu! i vin promoviv: ya pyeryevyedu vsye dobro svoe pyeryed toboyu, i poklichu gospodnim im'yam pyeryed toboyu. i ya pomiluyu, do kogo milostivii, i zmysyerdzhysya, do kogo milyserdni. i vin promoviv: ti nye zmozhyesh pobachiti litsya mogo, bo lyudina nye mozhye pobachiti myenye i zhiti. i promoviv gospod': os' mistysye pri myeni, i ti stanyesh na skyeli. i stanyet'sya, koli bude pyeryekhoditi slava moya, to ya vmishchu tyebye v shchilini skyeli, i zakriyu tyebye rukoyu svoeyu, azh poki ya pyeryeidu. a zdiimu ruku svoyu, i ti pobachish myenye zzadu, a oblichchya moe nye bude vidimye.

34

i promoviv gospod' do moisyeya: vityeshi sobi dvi kam'yani tablitsi, yak pyershii, i ya napishu na tsikh tablitsyakh slova, shcho buli na pyershikh tablitsyakh, yaki ti rozbiv. i prigotovsya na rano. i viidyesh rano vrantsi na goru sinai, i stanyesh myeni tam na vyerkhiv'i gori. a z toboyu nikhto nye viidye, i na vsii gori nyekhai nikogo nye bude vidno. i takozh dribna khudoba i khudoba vyelika nyekhai nye pasyet'sya navproti tiei gori. i vityesav vin dvi kam'yani tablitsi, yak pyershii. i vstav moisyeyi rano vrantsi, ta i viishov na goru sinai, yak gospod' zryeliv buv iomu. i vzyav vin u ruku svoyu dvi tablitsi kam'yani. a gospod' ziishov u khmari, i stav tam iz nim, ta i poklikav im'yam gospoda. i pyeryeishov gospod' pyeryed litsyem iogo, ta i vikliknuv: gospod', gospod', bog milyserdni, i milostivii, dovgotyerpelyivii, i mnogomilostivii ta pravdivii, shcho dotrimue milist' dlya tisyach, shcho vibachae provinu i pyeryestup ta grikh, ta pyevnye nye vvazhae chistim vinuvatogo, bo karae provinu bat'kiv na dityakh, i na dityakh dityei, i na tryetikh, i na chetyvyertikh pokolinniyakh. i moisyeyi pokvapno vklonivsya do zyeimli, i vpav, ta i skazar: yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, vladiko, to nyekhai zhye vladika idye syeryed nas, bo narod tsyei tvyerdoshiii. i ti probachish nashu provinu ta nash grikh, i zrobish nas spadkom svoim. a vin vidkazar: os' ya skladyau zapovita pyeryed usim narodom tvoim. ya chinitimu chuda, yaki nye buli tvoryeni na vsii zyeimli i v zhodnogo narodu. i pobachit' uvyes' narod, syeryed yakogo ti znakhodishsya, chin gospodnii, shcho ya chinyu iogo z toboyu, yakhi vin strashnii! vikonu tye, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. os' ya viganayu pyeryed toboyu amoryeyanina, i khanaanyeyanina, i khittieyanina, i pyerizzyeyanina, i khivyeyanina, i evusyeyanina. styeryezhysya, shchob nye sklav ti umovi z myeshkantsyem tiei zyeimli, shcho ti vkhodish na nyei, shchob vin nye

stav pastkoyu syeryed tyebye. bo vi ikhni zhyertivniki poruinuetye, a ikhni kaminni stovpi dlya bogiv potoroshchitye, a ikhni dyeryeva svyati povirubuty. bo nye budyesh ti klanyatis' bogovi inshomu, bo gospod' zazdrisnii im'ya iogo, bog zazdrisnii vin! shchob nye sklav ti umovi z myeshkantsyem krayu, yak budut' voni lyubodiyati vslid za bogami svoimi, i budut' bogam svojim zhyertvi prinositi, to yakshcho vin poklichye tyebye, to ti nye budyesh isti iz zhyertvi iogo. i nye viz'myesh iz dochok iogo dlya siniv svoikh, bo budut' voni lyubodiyati vslid za bogami svoimi, i vchinyat' rozpusnikami siniv tvoikh vslid za bogami svoimi. litikh bogiv nye zrobish sobi. budyesh vikonuhati svyato oprisnokiv. sim dyen' budyesh isti oprisnoki, shcho ya nakazav buv tobi na umovlyenii chas misyatsya aviva, bo v misyatsi avivi ti viishov z egiptu. usye, shcho vidkrivae utrobu to moe, yak i vsyaka tvoya khudoba, shcho e samyets', vidkrittya utrobi vola ta vivtsi. a vidkrittya utrobi osla vikupish yagnyam. a yakshcho iogo nye vikupish, to zab'esh iogo, zlamavshi shiyu. kozhnogo pyervoridnogo z siniv tvoikh vikupish. i nye budut' yavlyatysya pyeryed oblichchya moe z porozhn'oyu rukoyu. shist' dyen' budyesh pratsyuvati, a dnya s'omogo spochinyesh vid pratsi; v ortsi i u zhniava spochinyesh vid pratsi. i svyato tizhniv zrobish sobi, i pyervoplodu zhniv pshyentsi, i svyato zboru vrozhayu pid kinyets' roku. trichi v rotsi vsya cholovicha stat' bude yavlyatysya pyeryed litsye vladiki gospoda, boga izrailyevo. bo ya vyzhyenu lyudyei pyeryed litsyem tvoim, i rozshiryu granitsyu tvoyu, i nikhto nye zapragnye tvoei zyeimli, koli ti khoditymyesh yavlyatysya pyeryed litsye gospoda, boga tvogo, trichi v rotsi. nye budyesh prinositi na kvashyeniim rikhi zhyertvi tvoei, i nye pyeryenochue do rana svyatкова zhyertva paskhi. pochatok pyervoplodiv tvoei zyeimli prinyesyesh u dim gospoda, boga tvogo. nye budyesh variti yagnyati v molotsi iogo matyeri. i promoviv gospod' do moisyeya: napishi sobi slova, bo zgidno z tsimi slovami sklav ya zapovita z toboyu ta z izrailiem. i buv vin tam z gospodom sorok dyen' i sorok nochyei, khliba nye iv i vodi nye piv. i napisav na tablitsyakh slova zapovitu, dyesyat' zapovidyeyi. i stalosya, koli skhodiv moisyeyi z gori sinai, a obidvi tablitsi svidoststva v moisyeevii rutsi pri skhodi iogo z gori, shcho moisyeyi nye znay, shcho litsye iogo stalo promyeniiti, bo bog govoriv z nim. i pobachiv aaron ta vsi izrailyevi sini moisyeya, azh os' litsye iogo promyeniilo, i voni boyalysya pidiiti do n'ogo! i kliknuv do nikh moisyeyi, i zvyernulysya do n'ogo aaron ta vsi nachal'niki v gromadi. i moisyeyi govoriv do nikh. a potim popidkhdolii vsi izrailyevi sini, i vin nakazav im usye, shcho gospod' govoriv z nim na gori sinai. i skinchiv moisyeyi govoriti z nimi, i dav na litsye svoe pokrivalo. a koli moisyeyi vkhodiv pyeryed gospodne litsye na rozmovu z nim, to zdiimav pokrivalo azh do svogo vikhodu. i vin vikhodiv, i govoriv do izrailievikh siniv, shcho bulo nakazano iomu. i bachili izrailyevi sini litsye moisyeevye, shcho promyeniilo litsye moisyeevye. i moisyeyi znov nakladav pokrivalo na litsye svoe azh do vidkhodu svogo, shchob govoriti z nim.

i zibrav moiseyi usyu gromadu izrail'yevikh siniv, ta i promoviv do nikh: os' ti ryechi, shcho gospod' nakazav ikh chiniti. shist' dyen' budy'e robotitsya pratsya, a dnya s'omogo budy'e vam svyato, subota spochinku vid pratsi dlya gospoda. kozhyen, khto robotimye pratsyu v nim, budy'e zabiti! nye rozpal'ite ognyu za subotn'ogo dnya po vsikh vshikh osadakh. i skazav moiseyi do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, kazhuchi: otsye ta rich, shcho gospod' nakazav, govoryachi: viz'mit' vid syebye prinoshyennya dlya gospoda. kozhyen za shchyedrim syertsyem svoim prinyesye iogo, prinoshyennya gospodyevi: zoloto, i sriblo, i mid', i blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i vovnu kozinu, i nachyervono pofarbovani baranyachi shkurki, i shkurki takhashyevi, i akatsiini dyeryeva, i olivu na osvitlyennya, i pakhoshchi na olivu pomazannya, ta pakhoshchiv na kadilo, i kaminnya oniksovye, i kaminnya na opravu do yefodu i do nagrudnika. a kozhyen iz vas mudrosyerdii priidye ta zrobit', shcho nakazav buv gospod': skiniyu vnutrishnyu ta ii namyeta zovnishn'ogo, i pokrittya ii, i gachki ii, i doshki ii, zasuvi ii, stovpi ii ta pidstavi ii; kovchyega, i dyerzhaki iogo, viko i zavisu zasloni; stola, i dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, i khlib pokaznii; i svichnika osvitlyennya, i ryechi iogo, i lyampadki iogo, i olivu osvitlyennya; i zhyertivnika kadila, i dyerzhaki iogo, i olivu pomazannya, i kadilo pakhoshchiv ta zaslonu vkhodu pri vkhodi; zhyertivnika tsilopal'yennya, i midyanu iogo sitku, dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, umival'nitsyu i pidstavu ii; zaponi podvir'ya, stovpi iogo, i pidstavi iogo ta zaslonu brami podvir'ya; kilki skini, i kilki podvir'ya ta shnuri ikhni; i shati sluzhyebni na sluzhyennya v svyatini, svyashchyenni shati dlya svyashchyenika aarona, ta shati siniv iogo na svyashchyennosluzhyennya. i viishla vsya gromada izrail'yevikh siniv vid moiseya. i prikhodili kozhyen cholovik, kogo vyelo syertsye iogo, i kozhyen, kogo dukh iogo chiniv shchyedrim, i prinosili prinoshyennya gospodyevi dlya roboti skini zapovitu, i na kozhnu pratsyu iogo, i na svyashchyenni shati. i prikhodili ti choloviki z zhinkami, kozhyen shchyedrosyerdii, i prinosili gachka, i nosovu syeryezhku, i pyersnya, i syeryezhku, vsyaki zoloti ryechi, ta vsye, shcho lyudina prinosila, yak zoloto prinoshyennya dlya gospoda. i kozhna lyudina prinyesla, shcho khto mav: blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i vovna kozina, i baranyachi nachyervono pofarbovani shkurki, i shkurki takhashyevi. kozhyen, khto zhyertvuvav sribnye ta midyanye prinoshyennya, prinosiv gospodne prinoshyennya, i kozhyen, khto mav, poprinosili akatsiinye dyeryevo, na vsyake zainyattya kolo tiei roboti. i kozhna mudrosyerdia zhinka pryala rukami svoimi, i prinosila pryazhku: blakit', i purpur, i chyervyen', i visson. i vsi zhinki, kogo vyelo ikhne syertsye, pryali kozinu vovnu. a nachal'niki poprinosili kaminnya oniksu, i kaminnya vstavlyennya dlya yefodu ta dlya nagrudnika, i pakhoshchi, i olivu na osvitlyennya, i dlya olivi pomazannya, i dlya zapashnogo kadila. kozhyen cholovik ta zhinka, kogo ikhne syertsye skhilyalo prinositi dlya

kozhoi pratsi, yaku gospod' nakazav roboti rukoyu moiseya, izrail'yevi sini prinosili dobrovil'nii dar dlya gospoda. i skazav moiseyi do izrail'yevikh siniv: divit'sya, gospod' nazvav na im'ya byetsal'ila, sina urievogo, sina khura, yudinogo rodu. i napovniv iogo dukhom bozhim, mudristyu, rozumuvanniam, i znanniam, i zdibnistyu do vsyaki roboti na obmislyennya mistyets'kye, na robotu v zoloti, i v sribli, i v midi, i v obroblyenni kamyenya, shchob vsadzhu-vati, i v obroblyenni dyeryeva, shchob roboti v usyakkii mistyets'kii roboti. i vklad v iogo syertsye, shchob navchav, vin i ogoliyav, sin akhisamakha, danovogo plyemyni. vin napovniv ikh mudristyu syertsya, shchob robili voni vsyaku robotu obribnika, i misttsya, i gaptivnika v blakiti, i v purpuri, i v chyervyeni, i v vissoni, i tkacha, shcho roblyat' usyaku robotu i zadumuyut' mistyets'ki ryechi.

36

i zrobit' byetsal'il ta ogoliyav, ta kozhyen mudrosyerdii cholovik, komu gospod' dav mudrosti ta rozsudku, shchob umiti zrobiti kozhnu pratsyu roboti v svyatini na vsye, shcho gospod' nakazav buv. i poklikav moiseyi byetsal'ila ta ogoliyava, ta kozhnogo mudrosyerdogo cholovika, komu gospod' podav mudrist' u syertsye, kozhnogo, kogo vyelo syertsye zblyzitsya do tiei pratsi, shchob zrobiti ii. i vzyali voni vid moiseya vsye prinoshyennya, shcho poznosili izrail'yevi sini dlya pratsi sluzhbi svyatini, shchob zrobiti ii. a voni shchye prinosili do n'ogo shchoranku dobrovil'nogo dara. i pribili vsi mudryetsi, shcho roblyat' usyu robotu svyatini, kozhyen iz pratsi svoei, yaku voni roblyat', i skazali do moiseya, govoryachi: narod prinosit' bil'shye, nizh potreбно bulo dlya pratsi, yaku gospod' zvyeliv buv zrobiti. i moiseyi nakazav progolositi v zavori, govoryachi: ni cholovik, ni zhinka nyekhai nye roblyat' uzhye nichogo na prinoshyennya dlya svyatini. i buv strimanii narod vid prinosiv. a nagotovlyenogo bulo dosit' dlya kozhoi pratsi, shchob zrobiti ii, i shchye zostavalos'. i zrobili kozhyen mudrosyerdii iz tikh, shcho robili skiniinu pratsyu: dyesyat' pokrival iz sukanogo vissonu, i blakiti, i purpuru ta z chyervyeni. khyeruvimi mistyets'koyu robotoyu vin porobiv ikh. dovzhina odnogo pokrivala dvadtsyat' i visim liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri likti. usim pokrivalam mira odna. i pospinav vin p'yat' pokrival odnye do odnogo, i p'yat' inshikh pokrival pospinav odnye do odnogo. i porobiv vin blakitni pyetyel'ki na kraju odnogo pokrivala z kintsya v spinanni. tak samo zrobitv na kraju kintsyevogo pokrivala v spinanni drugim. p'yatdyesyat pyetyel'ok zrobitv vin u pokrivali odnim, i p'yatdyesyat pyetyel'ok zrobitv vin na kintsi pokrivala, shcho v drugim spinanni. ti pyetyel'ki protilyegli odna do odnei. i zrobitv vin p'yatdyesyat zolotikh gachkiv, i pospinav ti pokrivala odnye do odnogo timi gachkami, i stala odna skiniya. i zrobitv vin pokrivala z ovni kozinoi do namyeta nad vnutrishn'oyu skiniyeu, odinadtsyat' pokrival zrobitv takikh. dovzhina odnogo pokrivala tridtsyat' liktiv, a shirina odnogo pokrivala chotiri likti. odinadtsyat'om pokrivalam mira odna. i pospinav vin p'yat'

pokrival osibno. a shist' tikh pokrival osibno. i porobiv vin p'yatdyesyat pyetel'ok na krayu kintsyevogo pokrivala v spinanni, i p'yatdyesyat pyetel'ok porobiv na krayu pokrivala drugogo spinannya. i zrobiv vin p'yatdyesyat midyanikh gachkiv na spinannya skini, shchob stala vona odna. i zrobiv vin nakrittya dlya skini, baranyachi nachyervono pofarbovani shkurki, i nakrittya zvyerkhu z takhashyevikh shkurok. i porobiv vin dlya skini stoyachi doshki z akatsiinogo dyeryeva. dyesyat' liktiv dovezhina doshki, i likot' i pivliktya shirina odniei doshki. v odnii doshtsi dvi ruchki, spoluchyeni odna do odniei. tak vin porobiv usi doshki skini. i porobiv vin doshki dlya skini, dvadtsyat' doshchok na bik pivdyennii, na poludyen'. i sorok sribnikh pidstav porobiv vin pid timi dvadtsyat' ma doshkami, dvi pidstavi pid odnieyu doshkoyu dlya ruchok ii, i dvi pidstavi pid doshkoyu drugoyu dlya dvokh ruchok ii. a dlya drugogo boku skini, u bik pivnochi zrobiv vin dvadtsyat' doshchok. i dlya nikh sorok sribnikh pidstav, dvi pidstavi pid odnu doshku, i dvi pidstavi pid doshku drugu. a dlya zadn'ogo boku skini na zakhid zrobiv vin shist' doshchok. i dvi doshki zrobiv vin dlya skini-inikh kutiv na zadn'ogo boka. i buli voni poednani zdolu, i razom buli voni poednani na vyerkhu ii do odniei kabluchki. tak zrobiv vin dlya nikh obokh, dlya obokh kutiv. i bulo visim doshchok, a ikhni pidstavi zo sribla, shistnadtsyat' pidstav: po dvi pidstavi pid odnu doshku. i zrobiv vin zasuvu z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' dlya doshchok odnogo boku skini, i p'yat' zasuviv dlya doshchok drugogo boku skini, i p'yat' zasuviv dlya doshchok zadn'ogo boku na zakhid. i zrobiv vin syeryedn'ogo zasuvu, shchob zasuvati po syeryedini doshchok vid kintsya do kintsya. a tsi doshki vin poobkladav zolotom, a kabluchki ikhni, na vkladannya dlya zasuviv, porobiv iz zolota; i tsi zasuvu vin poobkladav zolotom. i zrobiv vin zasuvu z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. mistyets'koyu robotoyu zrobiv ii z khyeruvimami. i vin zrobiv dlya nyei chotiri akatsiini stovpi, i poobkladav ikh zolotom, gaki ikh zoloti, i viliv dlya nikh chotiri sribnikh pidstavi. i zrobiv vin zaslonu dlya vkhodu skini z blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu, robota gaptivnika. a stovpi ii p'yat', a gaki ikh zoloti; i vin poobkladav ikh vyerkhi ta ikh obruchi zolotom; a pidstavi ikhni p'yat' iz midi.

37

i zrobiv byetsal'il kovchyega z akatsiinogo dyeryeva, dva likti i piv dovezhina iogo, i likot' i piv shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladav vin iogo shchirim zolotom zsyeryedini ta izzovni. i vintsya zolotogo zrobiv navkolo nad nim. i vin viliv dlya n'ogo chotiri zoloti kabluchki na chotir'okh kutakh iogo, dvi kabluchki na odnomu botsi iogo, i dvi kabluchki na drugomu botsi iogo. i vin porobiv dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladav ikh zolotom. i vin povsovuvav tsi dyerzhaki v kabluchki na bokakh kovchyegu, shchob nositi kovchyega. i viko zrobiv zo shchirogo zolota, dva likti i piv dovezhina iogo, i likot' i piv shirina iogo. i zrobiv dva zoloti khyeruvimi, robotoyu kutoyu zrobiv ikh

z obokh kintsiv vika. i zrobiv odnogo khyeruvima z kintsya zvidti, a odnogo khyeruvima z kintsya zvidsi. z togo vika porobiv tikh khyeruvimiv na obokh kintsyakh iogo. i buli ti khyeruvimi z prostyagnyenimi dogori krilami, i zatinyuvali svoimi krilami nad vikom, a ikhni litsya odnye do odnogo; do vika buli skhilyeni litsya tikh khyeruvimiv. i zrobiv vin stola z akatsiinogo dyeryeva, dva likti dovezhina iogo, i likot' shirina iogo, i likot' i piv vishina iogo. i poobkladav iogo shchirim zolotom, i zrobiv vintsya zolotogo dlya n'ogo navkolo. i lishtvu zrobiv vin dlya n'ogo v dolonyu navkolo, i zrobiv vintsya zolotogo dlya lishtvy iogo. i vin viliv dlya n'ogo chotiri kabluchki iz zolota, ta i dav ti kabluchki na chotir'okh kintsyakh, shcho pri iogo chotir'okh nizhkhakh. pri lishtvi buli ti kabluchki, vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nositi stola. i porobiv vin ti dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladav ikh zolotom, shchob nositi stola. i porobiv vin ti ryechi, shcho na stoli: miski iogo, i kadil'nitsi iogo, i kukhli iogo ta chashi iogo, shcho nimi lito, zoloto shchiryu. i zrobiv vin svichnika zo shchirogo zolota, robotoyu kutoyu zrobiv vin togo svichnika. stovp iogo, i ramyena iogo, kyelikhi iogo, gudzi iogo i kviti iogo vikhodili z n'ogo. i shist' ramyen vikhodilo z bokiv iogo, tri ramyeni svichnika z odnogo boku iogo, i tri ramyeni svichnika z drugogo boku iogo. tri kyelikhi migdalopodibni v odnim ramyeni, gudzi i kvitka, i tri migdalopodibni kyelikhi v ramyeni drugim, gudzi i kvitka. tak na shosti ramyenakh, shcho vikhodyat' iz svichnika. a na stovpi svichnika chotiri kyelikhi migdalopodibni, gudzi iogo ta kvitki iogo. i gudzi pid dvoma ramyenyami z n'ogo, i gudzi pid drugim dvoma ramyenyami z n'ogo, i gudzi pid tryetimi dvoma ramyenyami z n'ogo, u shosti ramyen, shcho vikhodyat' iz svichnika. ikhni gudzi ta ikhni ramyena vikhodili z n'ogo. uvyes' vin odnye kuttya shchirogo zolota. i zrobiv vin sim lyampadok do n'ogo; a iogo shchipchiki ta iogo lopatki na vugil' zo shchirogo zolota. z talantu shchirogo zolota zrobiv vin iogo ta vsi iogo ryechi. i zrobiv vin kadil'nogo zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, likot' dovezhina iogo, i likot' shirina iogo, kvadratovii, a dva likti vishina iogo. z n'ogo buli iogo rogi. i poobkladav vin iogo shchirim zolotom, vyerkh iogo ta stini iogo navkolo, ta rogi iogo. i vintsya zolotogo navkolo zrobiv. i dvi zoloti kabluchki zrobiv iomu pid vintsya iogo, zrobiv na obokh bokakh iogo, na vkladannya dlya dyerzhakiv, shchob nimi nositi iogo. i dyerzhaki porobiv iz akatsiinogo dyeryeva, i zolotom poobkladav ikh. i zrobiv vin miro svyatogo pomazannya, i chistye kadilo pakhoshchiv, robota robitnika masti.

38

i zrobiv vin zhyertivnika z akatsiinogo dyeryeva, p'yat' liktiv dovezhina iogo, i p'yat' liktiv shirina iogo, kvadratovii, a vishina iogo tri likti. i porobiv vin rogi iogo na chotir'okh kutakh iogo, z n'ogo buli iogo rogi. i poobkladav iogo middu. i vin porobiv usi ryechi zhyertivnika: gorshki, i shuffli, i kropil'nitsi, vidyel'tsya, i lopatki na vugillya. usi ryechi iogo porobiv vin iz midi. i myeryezhu zrobiv vin iz midi dlya zhyertivnika robotoyu sitki, pid lishtvu iogo zdolu

do polovini iogo. i viliv vin chotiri kabluchki na chotir'okh kintsyakh iogo dlya midyanoi myeryezhi, na vkladannya dlya dyerzhakiv. i porobiv vin dyerzhaki z akatsiinogo dyeryeva, i poobkladav ikh middyu. i povsovuvav vin ti dyerzhaki v kabluchki na bokakh zhyertivnika, shchob nimi nositi iogo. porozhnyavim usyeryedini zrobit iogo z doshchok. i zrobit vin umival'nitsyu z midi ta pidstavu ii z midi, z dzyerkalami zhinok, shcho spovnyali sluzhbu pri vkhodi skinii zapovitu. i zrobit vin podvir'ya. na pidvyennu storonu, na poludyen' zaponi togo podvir'ya, sukanii visson, sto liktiv. a stovpiv dlya n'ogo dvadtsyat', a ikhnikh pidstav iz midi dvadtsyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a v storonu pivnochi sto liktiv; stovpiv dlya nikh dvadtsyat' i pidstav dlya nikh dvadtsyat', iz midi. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a v storonu zakhodu, zaponi, p'yatdyesyat liktiv; stovpiv dlya nikh dyesyat', i pidstav dlya nikh dyesyat'. gaki tikh stovpiv ta obruchi ikhni sriblo. a v storonu pyeryedu, skhodu, p'yatdyesyat liktiv. zaponi do boku p'yatnadsyat' liktiv; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. a dlya drugogo boku z tsiei i z tiei storoni brami podvir'ya zaponi na p'yatnadsyat' liktiv; stovpiv dlya nikh tri, i pidstav dlya nikh tri. vsi zaponi podvir'ya navkolo visson sukanii. a pidstavi dlya stovpiv mid', gaki stovpiv ta obruchiv ikhnikh sriblo. a obklad vyerkhiv ikh sriblo, i voni vsi stovpi podvir'ya pospinani sriblom. a zaslona brami podvir'ya robota gaptivnika: blakit', i purpur, i chyervyen' ta sukanii visson; i dvadtsyat' liktiv dovzhina, a vishina v shirini p'yat liktiv, vidpovidno zaponam podvir'ya. a stovpiv dlya nikh chotiri, i pidstav dlya nikh chotiri, iz midi. gaki ikh sriblo, i obklad vyerkhiv ikh ta ikhnikh obruchiv sriblo. a vsi kilki dlya skinii i dlya podvir'ya navkolo mid'. otsye pyeryelik skinii, skinii svi-dotstva, shcho buv obrakhovaniy na prikaz moisyeya, za dopomogoyu lyevitika pid rukoyu itamara, sina aarona, svyashchyenika. a byetsal'il, sin uriya, sina khura, yudinogo plyemyeni, porobiv usye, shcho gos-pod' nakazav buv moisyeevi. a z nim ogoliyav, sin akhishamakhiv, danovogo plyemyeni, obroblyuvach, i mistyets', i gaptivnik blakittyu, i purpurom, i chyervyennyyu, i vissonom. usye zoloto, vzhitye dlya pratsi v usii roboti svyatini, to bulo zoloto kolikhan-nya, dvadtsyat' i p'yat' talantiv ta sim sotyen' i tridtsyat' shyekliv na miru shyeklyem svyatini. a sriblo polichyenikh u gromadi muzhiv sto talantiv ta tisyacha, i simсот i simdyesyat i p'yat' shyekliv na miru shyeklyem svyatini, na golovu byeka, tsybeto polovina shyeklya na miru shyeklyem svyatini dlya kozhnogo, khto pyeryekhodiv pri pyeryeliku vid viku dvadtsyati lit i vishchye, dlya shostisot tisyach i tr'okh tisyach i p'yatisot i p'yatidyesyati. i bulo sto talantiv sribla na vidlittya pidstav svyatini ta pidstav za-visi, sotnya pidstav na sotnyu talantiv, talant na pidstavu. a z tisyachi i syemisot i syemidyesyati i p'yati shyekliv porobiv vin gaki dlya stovpiv, i poobkladav ikhni vyerkhi ta pospinav ikh. a midi kolikhannya bulo simdyesyat talantiv ta dvi tisyachi i chotirista shyekliv. i porobiv vin iz nyei pidstavi vkhodu skinii zapovitu, i zhyertivnika midyanogo, i iogo midyanu myeryezhu, ta vsi ryechi zhyertivnika, i pidstavi pod-

vir'ya navkolo, i pidstavi brami podvir'ya, i skiniini kilki, i vsi kilki podvir'ya navkolo.

39

a z blakiti i purpuru ta chyervyeni porobili voni sluzhbovi shati dlya sluzhyennya v svyatini. i porobili svyashchyenni shati, shcho voni dlya aarona, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i zrobit vin yefoda z zolota, blakiti, i purpuru, i chyervyeni ta z sukanogo vissonu. i povibivali voni zoloti blyakhi, ta i nastrigli nitok na robotu syeryed blakiti, i syeryed purpuru, i syeryed chyervyeni, i syeryed vissonu, robota misttsya. voni zrobili dlya n'ogo zluchyeni naramyenniki, na obokh kintsyakh iogo vin buv spoluchenyi. a poyas mistyets'kii dlya nakladan-nya yefodu, shcho z nim z'ednaniy i odnakovogo z nim virobu, zoloto, blakit', i purpur, i chyervyen', i sukanii visson, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i porobili voni kameni oniksovi, otochyeni zolotimi gnizdam, viriz'blyeni riz'boyu pyechatki, z imyennami izrailievikh siniv. i vin ikh poklav na yefodovi naramyenniki, kameni na pam'yat' dlya izrailievikh siniv, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i zrobit vin nagrudnika, robotoyu misttsya, yak robota yefodu, zoloto, blakit', i purpur, i chyervyen', i sukanii visson. kvadratovii vin buv, skladyenim udvoe zro-bili nagrudnika, p'yad' shirina iogo, skladyenii udvoe. i ponasadzhuvali na n'omu chotiri ryadi kamenya. ryad: rubin, topaz i smaragd ryad pyershii. a ryad drugi: karbunkul, sapfir i yaspis. a ryad tryeti: opal', agat i amyetist. a chyetyvertii ryad: khrizolit, oniks i byeril, voni vstavlyeni zolotimi nasadami v svoikh gnizdakh. a kameni ti na imyennya dvanadtsyat'okh izrailievikh siniv voni, na imyennya ikh; riz'boyu pyechatki kozhen na im'ya iogo dlya dvanadtsyati plyemyen. i porobili voni na nagrudniku sukani lantsyugi plyetyenyoyu robotoyu zo shchirogo zolota. i zrobili voni dvi zoloti gnizdi ta dvi zoloti kabluchki, i dali tsi kabluchki na dvokh kintsyakh nagrudnika. i dali dva zoloti shnuri na dvi ti kabluchki do kintsiv nagrudnika. a dva kintsi obokh shnuriv dali do dvokh gnizd, i dali na naramyenniki yefodu spyeryedu iogo. i zrobili dvi zoloti kabluchki, ta i pok-lali na obokh kintsyakh nagrudnika na krai iogo, shcho do storoni yefodu, vsyeryedinu. i zrobili voni dvi zoloti kabluchki, ta i dali ikh na obidva naramyenniki yefodu zdolu, spyeryedu iogo, pri spoluchyenni iogo, nad mistyets'kim poyasom yefodu. i priv'yazali nagrudnika vid kabluchok iogo do kabluchok yefodu blakitnoyu nitkoyu, shchob buv na mistyets'kim poyasi yefodu, i nye budye rukhatis' nagrudnik iz-nad yefodu, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i zrobit vin shatu dlya yefodu, tkats'koyu robotoyu, vsyu blakitnu. a otvir shati v syeryedini ii, yak otvir pantsyera; krai otvoru ii obramovaniy navkolo, shchob nye dyertisya ii. i porobili voni na podolku shati granatovi yabluka z blakiti, i purpuru ta z sukanoi chyervyeni. i porobili dzvinki zo shchirogo zolota, i dali ti dzvinki pomizh granatovi yabluka na podolku shati navkolo, pomizh ti granatovi yabluka, dzvinok i granatovyie yabluko, dzvinok i granatovyie yabluko na podolku shati tiei navkolo, na sluzhyennya, yak

gospod' nakazav buv moisyeevi. i porobili voni khitoni z vissonu, robota tkacha, dlya aarona ta dlya siniv iogo, i zavoya z vissonu, i shapki nakrityta z vissonu, i l'nyana spidnya odizh iz sukanogo vissonu, i poyasa z sukanogo vissonu, i blakiti, i purpura ta z chyervyeni, robota gaptyara, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i zrobili kvitku, vintsya svy-atosti, zo shchirogo zolota, i napisali na nim pis'mom riz'bi pyechatki: svyatynia dlya gospoda. i dali na nim blakitnu nitku, shchob bula na zavoi zgori, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i skinchilasya vsya robota skinii, skinii zapovitu. i zrobili izrailyevi sini vsye, yak gospod' nakazav buv moisyeevi, tak zrobili voni. i poznosili voni do moisyeya skiniiu vnutrishnyu, namyeta zovnishn'ogo ta vsi ryechi ii: gachki ii, doshki ii, zasuvi ii, i stovpi ii ta pidstavi ii, i nakrityta z baranyachikh nachyervono pofarbovanikh shkurok, i nakrityta z takhashyevikh shkurok, i zavisu zasloni, kovchyega svidotstva, i dyerzhaki iogo, i viko, stola, usi ryechi iogo, i khlib pokaznii, chistogo svichnika ta lyampadki iogo, lyampadki rozstavlyeni, ta vsi ryechi iogo i olivu osvityennyya, i zolotogo zhyertivnika, miro pomazannya, i zapashnye kadilo, i zavisu pri vkhodi skinii, midyanogo zhyertivnika, i iogo midyanu myeryezhku, dyerzhaki iogo, i vsi ryechi iogo, umival'nitsyu ta pidstavu ii, zaponi podvir'ya, stovpi iogo, i pidstavi iogo, i zaslonu dlya brami podvir'ya, shnuri iogo, i kilki iogo, i vsi ryechi dlya sluzhbi v skinii, u skinii zapovitu, sluzhbovi shati dlya sluzhyennyya v svyatini, svyashchyenni shati svyashchyenika aarona, i shati siniv iogo dlya svyashchyennosluzhyennyya. usye tak, yak gospod' nakazav buv moisyeevi, tak zrobili izrailyevi sini vsyu tu robotu. i pobachiv moiseyi usyu tu robotu, i os' voni zrobili ii! yak gospod' nakazav buv, tak zrobili voni. i poblagosloviv ikh moiseyi!

40

a gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: pyershogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya postavish namyeta dlya skinii zapovitu. i postavish tam kovchyega svidotstva, i zakriesh kovchyega zavisoyu. i vnyesyesh stola, i porozkladaesh nalyezhnye iomu; i vnyesyesh svichnika, i zapalish iogo lyampadki. i postavish zolotogo zhyertivnika dlya kadila pyeryed kovchyegom svidotstva; i povisish zaslonu vkhodu skinii. i postavish zhyertivnika tsilopalyennyya pyeryed vkhodom skinii, skinii zapovitu. i postavish umival'nitsyu mizh skinieyu zapovitu ta mizh zhyertivnikom, i dasi tudi vodi. i postavish podvir'ya navkolo, i dasi zaslonu brami podvir'ya. i viz'myesh miro pomazannya, ta i pomazhyesh skiniiu ta vsye, shcho v nii, i osvyyatish ii ta vsi ryechi ii, i stanye vona svyatystyu. i pomazhyesh zhyertivnika tsilopalyennyya ta vsi ryechi iogo, i osvyyatish zhyertivnika, i stanye zhyertivnik naistryatishim. i pomazhyesh umival'nitsyu ta pidstavu ii, i osvyyatish ii. i pryedyesh aarona ta siniv iogo do vkhodu skinii zapovitu, ta i obmiesh ikh vodoyu. i zodyagnyesh aarona v svyashchyenni shati, i pomazhyesh iogo, i osvyyatish iogo, i vin budyє svyashchyennosluzhiti myeni. i pryedyesh siniv iogo, i pozodyagaesh ikh

u khitoni. i pomazhyesh ikh, yak pomazav ikhn'ogo bat'ka, i budut' voni svyashchyennosluzhiti myeni. i stanyet'sya, shcho pomazannya ikh budyє na nikh na vichnye svyashchyenstvo, na ikhni pokolinnya! i zrobiv moiseyi usye, yak gospod' nakazav buv iomu, tak vin zrobiv. i stalosya pyershogo misyatsya drugogo roku, pyershogo dnya misyatsya, bula postavlyena skiniiu! i postaviv moiseyi skiniiu, i dav pidstavi ii, i poklav doshki ii, i dav zasovi ii, i postaviv stovpi ii. i roztyagnuv namyeta nad vnutrishn'oyu skinieyu, i poklav skiniiene nakrityta na nyei zgori, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i vzyav vin i poklav svidotstvo do kovchyega, a na kovchyega poklav dyerzhaki, i dav na kovchyega viko zgori. i vniv vin kovchyega do skinii, i povisiv zavisu zasloni, i zakriv kovchyeg svidotstva, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i dav vin stola v skiniiu zapovitu, na storoni skinii na pivnich, poza zavisoyu. i porozkladav na n'omu rozklad khliba pyeryed gospodnim litsyem, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i postaviv zolotogo zhyertivnika v skinii zapovitu pyeryed zavisoyu. i kadiv vin na n'omu zapashni kadila, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i povisiv vkhodovu zaslonu do skinii. a zhyertivnika tsilopalyennyya postaviv pri vkhodi skinii, skinii zapovitu, i prinis na n'omu tsilopalyennyya ta zhyertvu khlibnu, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i postaviv umival'nitsyu mizh skinieyu zapovitu ta mizh zhyertivnikom, i tudi dav vodi na mittya. i vmi-vali z n'ogo moiseyi i aaron ta sini iogo ruki svoi ta nogi svoi. koli voni vkhodili do skinii zapovitu, i koli zblyzhalisya do zhyertivnika, voni obmivalisya, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i postaviv podvir'ya navkolo skinii ta zhyertivnika, i povisiv zaslonu brami podvir'ya. a khmara zakrila skiniiu zapovitu, i slava gospodnya napovnila skiniiu. i nye mig moiseyi uviiti do skinii zapovitu, bo khmara spochivala nad nyeyu, a slava gospodnya napovnila skiniiu. a koli pidiimalasya khmara z-nad skinii, to izrailyevi sini rushali v usi svoi poderozhi. a yak-shcho khmara nye pidiimalasya, to nye rushali voni azh do dnya, koli vona pidiimalasya, bo nad skinieyu vdyen' bula khmara gospodnya, a vnoch buv ogon' u nii, na ochakh us'ogo izrail'yevogo domu v usikh iogo poderozhakh!

1

i kliknuv gospod' do moisyeya, i promovlyav do n'ogo z skinii zapovitu, govoryachi: promovlyai do izrai-lyevikh siniv ta i skazhesh do nikh: koli khto z vas prinyesye zhyertvu dlya gospoda zo skotini, to z khudobi vyelikoi i khudobi dribnoi prinyesyete vashu zhyertvu. yakshcho zhyertva iogo tsilopalyennya z khudobi vyelikoi, to nyekhai prinyesye iogo, samtsya byezvadnogo; nyekhai privyede iogo do skinii zapovitu, shchob vin buv upodobanii pyeryed litsyem gospodnim. i pokladye vin ruku svoyu na golovu tsilopalyennya, i budyie iomu dano vpodobannya na ochishchennyia vid grikhiv iogu. i zarizhye vin yagnya pyeryed gospodnim litsyem. a aaronovi sini, svyashcheyeniki, prinyesut' krov, i pokroplyat' tieyu krov'yu na zhyertivnika navkolo, shcho pri vkhodi do skinii zapovitu. i zdyyerye vin shkuru z zhyertvi tsilopalyennya, i rozitnye iogo na kuski iogo. i dadut' sini svyashcheyenika aarona ognyu na zhyertivnika, i pokladut' drov na tim ogni. i porozkladayut' aaronovi sini, svyashcheyeniki, ti kuski, golovu ta tovshch, na drovakh, shcho na ogni, yakii na zhyertivniku. a iogo nutroshchi ta golinki iogo obmie vodoyu. i svyashcheyenik usye tye spalit' na zhyertivniku, tsye tsilopalyennya, ogn yana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya gospoda. a yakshcho iogo zhyertva z dribnoi khudobini, z ovjets' abo z kiz na tsilopalyennya, to nyekhai privyede iogo, byezvadnogo samtsya, i zarizhye iogo na botsi zhyertivnika na pivnich, pyeryed gospodnim litsyem. i pokroplyat' sini aaronovi, svyashcheyeniki, krov'yu iogo na zhyertivnika navkolo. i rozitnye iogo na kuski iogo, golovu iogo, i tovshch iogo, a svyashcheyenik porozklade ikh na drovakh, shcho na ogni, yakii na zhyertivniku. a nutroshchi ta golinki obmie vodoyu. i svyashcheyenik prinyesye vsye tsye, ta i spalit' na zhyertivniku, tsye tsilopalyennya, ogn yana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya gospoda. a yakshcho tsilopalyennya iogo zhyertva dlya gospoda z ptastva, to nyekhai z gorlits' abo z golubyenyat prinyesye zhyertvu svoyu. i prinyesye ii svyashcheyenik do zhyertivnika, i prob'e iomu nigtyem vyelikim golovu, ta i spalit' na zhyertivniku, a krov iogo budyie vilita pri stini zhyertivnika. i zdiimye iogo volo v pir'i iogo, i kinye iogo pri zhyertivniku na skhid na mistsye popyelu. i rozdyerye iogo mizh kril'mi iogo, alye nye viddilit' ikh. a svyashcheyenik spalit' iogo na zhyertivniku na drovakh, shcho na ogni, vono tsilopalyennya, ogn yana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya gospoda.

2

a koli khto prinyesye zhyertvu, zhyertvu khlিবnu dlya gospoda, to nyekhai pshyenichna muka budyie zhyertva iogo, a vin polle na nyei olivi, i dast' na nyei ladanu. i prinyesye ii do aaronovikh siniv, svyashcheyenikov, i viz'mye zvidti povnu svoyu zhmyenyu pshyenichnoi muki ii, i olivi ii zo vsim ii ladanom, ta i spalit' svyashcheyenik na zhyertivniku za prigaduval'nu chastinu, tsye ogn yana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya gospoda. a po-

zostalye z tsiei khlিবnoi zhyertvi dlya aarona ta dlya siniv iogo, tsye naisvyatishye z gospodnikh zhyertov! a koli prinyesyesh zhyertvu, zhyertvu khlিবnu vipyechyeno v pyechi, to nyekhai tsye budyie pshyenichna muka, prisni kalachi, mishani v olivi, ta prisni korzhiki, pomazani olivoyu. a yakshcho tvoya zhyertva zhyertva khlিবna na lopatts, to nyekhai tsye budyie pshyenichna muka, mishana v olivi, prisna. polamati ii na shmatochki, i pollesh na nyei olivi, tsye khlিবna zhyertva. a yakshcho tvoya zhyertva zhyertva khlিবna smazhyennya, to nyekhai budyie зробlyena v olivi z pshyenichnoi muki. i prinyesyesh khlিবnu zhyertvu, shcho зробlyena z tikh ryecheyi, dlya gospoda, i podasi ii do svyashcheyenika, a vin prinyesye ii do zhyertivnika. i prinyesye svyashcheyenik iz khlিবnoi zhyertvi za prigaduval'nu chastinu ii, ta i spalit' na zhyertivniku, tsye ogn yana zhyertva, lyubi pakhoshchi dlya gospoda. a pozostalye z tsiei khlিবnoi zhyertvi dlya aarona ta dlya siniv iogo: tsye naisvyatishye z gospodnikh zhyertov! kozhna khlিবna zhyertva, yaku prinyesyete gospodyevi, nye budyie зробlyena kvashyena, bo vsye kvashyenne i usyakii myed nye spalyte z n'ogo ogn yanoi zhyertvi dlya gospoda. yak zhyertvu pyervoprodu prinyesit' ii dlya gospoda, a na zhyertivnika vona nye prinosit'sya na lyubi pakhoshchi. i kozhnu zhyertvu, zhyertvu khlিবnu, posolish sillyu. i khlিবnoi zhyertvi tvoei nye pozbavish soli zapovitu boga tvogo, na kozhnii zhyertvi tvoii prinyesyesh soli. a yakshcho prinyesyesh khlিবnu zhyertvu pyervoprodu dlya gospoda, to kolossya, prazhyenne v ogni, yak potovchyenne zyerno prinyesyesh khlিবnu zhyertvu svoikh pyervoprodu. i polii na nyei olivi, i pokladi na nyei ladanu, tsye zhyertva khlিবna. i spalit' svyashcheyenik za prigaduval'nu chastinu ii z potovchyenogo zyerna, iz olivi ii na vsim ladani, tsye ogn yana zhyertva dlya gospoda.

3

a yakshcho iogo zhyertva mirna, yakshcho z vyelikoi khudobi vin prinosit' chi samtsya, chi samitsyu, vin prinyesye ii byezvadnu pyeryed gospodne litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi svoei, ta i zarizhye ii pri vkhodi do skinii zapovitu. a aaronovi sini, svyashcheyeniki, pokroplyat' tieyu krov'yu na zhyertivnika navkolo. i prinyesye vin iz mirnoi zhyertvi ogn yana zhyertvu dlya gospoda, lii, shcho zakrivae nutroshchi, ta vyves' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirk, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a safnika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i spalyat' tye sini aaronovi na zhyertivniku na tsilopalyennya, shcho na drovakh, yakye na ogni, tsye ogn yana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya gospoda. a yakshcho z dribnoi khudobi iogo zhyertva na mirnu zhyertvu dlya gospoda, samyets' chi samitsya, to byezvadnu prinyesye ii. yakshcho prinosit' vin na zhyertvu vivtsyu, to prinyesye ii pyeryed gospodne litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi svoei, ta i zarizhye ii pyeryed skinieyu zapovitu. a aaronovi sini pokroplyat' krov'yu ii na zhyertivnika navkolo. i vin prinyesye z mirnoi zhyertvi ogn yana zhyertvu dlya gospoda, tsilogo kurdyuka, yakogo zdiimye pri

khryebti, i lii, shcho zakrivaie nutroshchi, i vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirki ta lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i svyashchenik spalit' tye na zhyertivniku, khlib ogniano zhyertvi dlya gospoda. a yakshcho zhyertva iogo koza, to pidnyesye ii pyeryed litsye gospodne, i pokladye svoyu ruku na golovu ii, ta i zarizhye ii pyeryed skinieyu zapovitu. a aaronovi sini pokroplyat' krov'yu ii na zhyertivnika navkolo. i vin prinyesye z nyei zhyertvu svoyu, zhyertvu dlya gospoda, lii, shcho zakrivaie nutroshchi, ta vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirki, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami. i svyashchenik spalit' ikh na zhyertivniku, tsye pozhyva, ogniana zhyertva na lyubi pakhoshchi; vvyes' lii dlya gospoda. otsye postanova vichna dlya vashikh rodiv u vsikh osadakh vashikh: zhodnogo loyu i zhodnoi krove nye budyetye isti.

4

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrailievikh siniv, govoryachi: koli khto nyevmisnye zgrishit' proti yakoi zo vsikh zapovidyei gospodnikh, chogo nye tryeba chiniti, a vin uchiniv' proti odniei z nikh, yakshcho pomazanii svyashchenik zgrishit' na provinu narodu, to vin prinyesye za grikh svii, shcho zgrishiv nim, bichka, molodye z khudobi vyelikoi, byezvadnogo dlya gospoda na zhyertvu za grikh. i privyedye vin togo bichka do vkhodu skinii zapovitu pyeryed gospodne litsye, i pokladye svoyu ruku na golovu togo bichka, ta i zarizhye bichka pyeryed gospodnim litsyem. a pomazanii svyashchenik viz'mye krove togo bichka, ta i vnyesye ii do skinii zapovitu. i vmochit' svyashchenik pal'tsya svogo v tu krov, ta i pokropit' tieyu krov'yu sim raz pyeryed gospodnim litsyem pyeryed zavisii svyatinii. i dast' svyashchenik z tiei krove na rogi zhyertivnika kadila pakhoshchiv, pyeryed gospodnim litsyem, shcho vin na skinii zapovitu, a vsyu krov bichka ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalyennya, shcho pri vkhodi skinii zapovitu. a vvyes' lii bichka zhyertvi za grikh prinyesye z n'ogo lii, shcho zakrivaie nutroshchi, i vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i obidvi nirki ta lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiimye iogo z nirkami, yak prinosit'sya z vola mirnoi zhyertvi, i svyashchenik spalit' tye na zhyertivniku tsilopalyennya. a shkuru bichka ta vsye m'ysa iogo z golovoyu iogo ta golinkami iogo, i nutroshchi iogo, i nyechistit' ikh, i vs'ogo bichka vinyesye poza tabir do chistogo mistysa, do mistysa visipannya popyelu, i spalit' iogo na drovakh v ogni, na visipanni popyelu budyie spalenyi vin. a koli vsya izrailieva gromada pomilkovo zgrishit', i dilo budyie zataenye z ochyei zboriv, i zroblyat' shcho proti yakoi zo vsikh gospodnikh zapovidyei, chogo nye mozha robiti, i zavinyat', a grikh budyie piznani, shcho voni zgrishili nim, to zbori prinyesut' bichka, molodye z khudobi vyelikoi, na zhyertvu za grikh. i voni privyedit' iogo pyeryed skiniyu zapovitu. a starshi gromadi pokladut' svoi ruki na golovu bichka

pyeryed gospodnim litsyem, ta i zarizhye odin z nikh bichka pyeryed litsyem gospodnim. a pomazanii svyashchenik vnyesye krove bichka do skinii zapovitu. i vmochit' svyashchenik pal'tsya svogo v tu krov, ta i pokropit' sim raz pyeryed gospodnim litsyem pyeryed zavisii. i dast' vin iz tiei krove na rogi zhyertivnika, shcho pyeryed gospodnim litsyem, shcho vin u skinii zapovitu, a vsyu tu krov ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalyennya, shcho pri vkhodi skinii zapovitu. a vvyes' iogo lii prinyesye z n'ogo ta i spalit' na zhyertivniku. i zrobit' z tim bichkom tye samye, shcho robiv bichkovi zhyertvi za grikh, tak samo zrobit' iz nim. i tak svyashchenik dast' ochishchyennya za nikh, i budyie proshchyeno im. i vinyesye bichka poza tabir, ta i spalit' iogo, yak paliv bichka pyershogo, vin zhyertva za grikh zboriv. koli zgrishit' nachal'nik, i zrobit' shcho nyevmisnye proti yakoi zo vsikh zapovidyei gospoda, boga iogo, chogo robiti nye mozha, ta i zavinit', i budyie piznani nim grikh iogo, shcho zgrishiv nim, to privyedye vin zhyertvu svoyu byezvadnogo kozla, i pokladye svoyu ruku na golovu togo kozla, ta i zarizhye iogo v misti, dye rizhyet'sya tsilopalyennya pyeryed gospodnim litsyem, vin zhyertva za grikh. a svyashchenik viz'mye z krove zhyertvi za grikh svoim pal'tsyem, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a krov iogo ville do pidstavi zhyertivnika tsilopalyennya. a vvyes' lii iogo spalit' na zhyertivniku, yak lii mirnoi zhyertvi, ta i tak ochistit' svyashchenik iogo z grika iogo, i budyie proshchyeni iomu. a koli yaka dusha z narodu zymli nyevmisnye zgrishit', koli zrobit' shcho proti yakoi z zapovidyei gospodnikh, chogo robiti nye mozha, ta i zavinit', i budyie piznani nim grikh iogo, shcho zgrishiv, to vin privyedye zhyertvu svoyu byezvadnu kozu, samitsyu, za grikh svii, shcho vin zgrishiv buv, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi za grikh, ta i zarizhye tsyu zhyertvu za grikh u misti tsilopalyennya. a svyashchenik viz'mye svoim pal'tsyem iz krove ii, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a vsyu ii krov ville do pidstavi zhyertivnika. a vvyes' ii lii vin zdiimye, yak znyatii buv lii iz mirnoi zhyertvi, i svyashchenik spalit' na zhyertivniku na pakhoshchi lyubi dlya gospoda. i tak svyashchenik ochistit' iogo, i budyie proshchyeno iomu. a yakshcho vin privyedye vitsvyu z zhyertvu svoyu za grikh, to privyedye byezvadnu samitsyu, i pokladye svoyu ruku na golovu zhyertvi za grikh, ta i zarizhye ii na zhyertvu za grikh u misti, dye rizhye vin zhyertvu tsilopalyennya. i viz'mye svyashchenik iz krove zhyertvi za grikh svoim pal'tsyem, ta i dast' na rogi zhyertivnika tsilopalyennya, a vsyu krov ii ville do pidstavi zhyertivnika. a vvyes' lii ii zdiimye, yak zdiimaet'sya lii vitsvi z mirnoi zhyertvi, ta i spalit' svyashchenik iogo na zhyertivniku na ogniani zhyertvi gospodni. i tak ochistit' iogo svyashchenik za grikh iogo, shcho zgrishiv buv, i budyie proshchyeno iomu.

5

a koli khto zgrishit': pochue golos proklyattya, i buv svidkom, abo bachiv, abo znay, alye nye viyaviv, to ponyesye svoyu provinu; abo osoba, shcho

dotorknyet'sya yakoi nyechistoi ryechi, abo padla zvirini nyechistoi, abo padla khudobi nyechistoi, abo padla nyechistogo plazuyuchyo, i budy tseye nyeznanye ii, to vona nyechista i zavinit'; abo koli dotorknyet'sya nyechistosti lyudini, vsyakoi nyechistosti ii, shcho nyeyu stanye nyechista, i budy tseye nyeznanye ii, a vona dovidaet'sya, to zavinit'; abo koli khto prisyagnye, vimovlyayuchi nyerozvazhno ustami svoimi, chiniti zlo abo chiniti dobro, na vsye, shcho nyerozvazhno vimovlyae lyudina v prisyazi, i budy tseye nyeznanye iomu, a vin dovidaet'sya, shcho zaviniv odnim iz tsikh, to stanyet'sya, shcho zavinit' odnim iz tsikh, i viznae, chim vin zgrishiv u tomu. i privyedye vin gospodyevi zhyertvu za provinu, za grikh svi, shcho zgrishiv, samsysu z dribnoi khudobi, vivtsyu abo kozu na zhyertvu za grikh, a svyashchyenik ochistit' iogo vid grikha iogo, a yakshcho ruka iogo nye spromozhna na yagnya, to prinyesye v zhyertvu za provinu svoyu, shcho zgrishiv vin, dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat gospodyevi, odnye na zhyertvu za grikh, a odnye na tsilopalynnya. i prinyesye ikh do svyashchyenika, a vin pyershye prinyesye tye, shcho na zhyertvu za grikh, i natnye vyelikim nigtyem golovu iogo vid shii ii, alye nye viddilit'. i pokropit' iz krovi zhyertvi za grikh na stinu zhyertivnika, a pozostala krov budye vilita do pidstavi zhyertivnika, tsye zhyertva za grikh. a drugogo zrobit' tsilopalynnyam za ustavom. i ochistit' iogo svyashchyenik vid grikha iogo, shcho zgrishiv toi, i budye proshchyeno iomu. a yakshcho vin nye spromozhnii na dvi gorlitsi abo na dvoe golubyenyat, to prinyesye v zhyertvu svoyu za tye, chim zgrishiv, dyesyatu chastinu yefi pshyenchionu muki na zhyertvu za grikh, nye dokladye do nyei olivi i nye dast' na nyei ladanu, bo vona zhyertva za grikh. i prinyesye ii do svyashchyenika, a svyashchyenik viz'mye z nyei povnu svoyu zhmyenyu, za prigaduval'nu chastinu ii, ta i spalit' na zhyertivniku na ognanyi zhyertvi gospodyevi, vona zhyertva za grikh. i ochistit' iogo svyashchyenik vid grikha iogo, shcho zgrishiv vin odnim iz nikh, i budye iomu proshchyenii; i budye vona dlya svyashchyenika, yak zhyertva khlilbna. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: koli khto pyerestupom spronyevirit'sya, i nyevmisnye zgrishit' proti gospodnikh svyatoschiv, to vin privyedye zhyertvu za provinu svoyu do gospoda, byezvadnogo barana z dribnoi khudobi, za tveyu otsinkoyu sribla shyekliv, na miru shyeklyem svyatini na zhyertvu za provinu. a tye, shcho zgrishiv proti svyatoschiv, povyernye, i dodast' do n'ogo p'yatu chastinu iogo svyashchyenikov, a svyashchyenik ochistit' iogo baranom zhyertvi za grikh, i budye proshchyeno iomu. a yakshcho zgrishit' koli khto, i zrobit' shcho proti yakoi zo vsikh gospodnikh zapovidyei, chogo nye mozhna robiti, i nye znatimye, i zavinit', i ponyesye svii grikh, to vin privyedye do svyashchyenika byezvadnogo barana z dribnoi khudobi v otsintsi tvoii na zhyertvu za provinu. i ochistit' iogo svyashchyenik za pomilku iogo, shcho nyeyu pomilivsya, bo vin nye znay, i budye proshchyena iomu. tsye zhyertva za provinu: vin spravdi zaviniv gospodyevi.

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: koli khto zgrishit' i pyerestupom spronyevirit'sya proti gospoda, i skazhye nyeppravdu na blizhn'ogo svogo shchodo danogo na skhovok, shchodo danogo v zaklad, abo shchodo grabunku, abo vimusit' utiskom u blizhn'ogo svogo, abo znaidye yakus' zgubu ta i skazhye nyeppravdu pro nyei, i prisyagnye nyeppravdivo na odnye zo vs'ogo, shcho robit' lyudina, i zgrishit' tim, to stanyet'sya, koli vin zgrishit' i zavinit', nyekhai povyernye grabunok, shcho zagrabuvav, abo vimushyennya, shcho buv vimusiv, abo danye na skhovok, shcho bulo zlozhyenye v n'ogo, abo zgubu, shcho znaishov, abo vsye, shcho prisyag pro n'ogo nyeppravdivo, i povyernye iogo nasampyeryed, i dodast' do n'ogo p'yatu chastinu tomu, chie vono, dast' iogo v dyen', koli viyavit'sya provina iogo. i vin privyedye gospodyevi do svyashchyenika zhyertvu za provinu svoyu, byezvadnogo barana z dribnoi khudobi za tveyu otsinkoyu na zhyertvu za provinu. i svyashchyenik ochistit' iogo pyeryed gospodnim litysem, i budye iomu proshchyeno vsye do odnogo, shcho vin zrobit' na provinu. i gospod' promovlyav do moisyeya, kazhuchi: nakazhi aaronovi ta sinam iogo, povidayuchi: otsye zakon tsilopalynnya: vono prinosit'sya na ognishchi svoim na zhyertivniku tsilu nich azh do ranku, a ogon' zhyertivnika goritimye na n'omu. i nadinye svyashchyenik l'nyanu svoyu shatu, i l'nyanye spidne zodyagnye na tilo svoe, i zbyerye popil, shcho na n'ogo ogon' spalit' tsilopalynnya na zhyertivniku, ta i pokladye iogo pri zhyertivniku. i zdiimye vin shati svoi, i zodyagnye odizh inshu, ta i vinyesye popil poza tabir do chistogo mist'sya. a ogon' na zhyertivniku goritimye na n'omu, nye pogasnye, a svyashchyenik palitimye na n'omu drova shchoranku, i klastimye na n'ogo tsilopalynnya, i palitimye na n'omu lii mirnikh zhyertov. ogon' zavzhdi goritimye na zhyertivniku, nye pogasnye. a otsye zakon pro khlilbu zhyertvu: aaronovi sini prynesut' ii pyeryed lityse gospodne do pyeryedu zhyertivnika. i viz'mye vin iz nyei zhmyenyeyu svoeyu z pshyenchionu muki khlilnoi zhyertvi, ta z olivi ii, ta vvyes' ladan, shcho na khlilbni zhyertvi, ta i spalit' na zhyertivniku, lyubi pakhoschi, tsye chastina ii, yak prigaduval'na dlya gospoda. a pozostalye z nyei istimut' aaron ta sini iogo, prisnye budye idzhyenye vono v svyatim misti, na podvir'i skinii zapovitu budut' isti ii. nye budye pyechyena vona kvashyenyoyu. ikhnyu chastinu ya dav tsye z ognyanikh moikh zhyertov; vona naisvyatishye, yak zhyertva za grikh ta zhyertva za provinu. kozhyen nashchadok kholovicho'i stati pomizh aaronovikh dityei budye ii isti, vichna postanova dlya vashikh pokolin', z ognyanikh zhyertov gospodnikh. usye, shcho dotorknyet'sya do nikh, osvyyatit'sya. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: otsye zhyertva aarona ta siniv iogo, shcho prynesut' gospodyevi v dni pomazannya iogo: dyesyatu chastina yefi pshyenchionu muki, tsye postiiina khlilbna zhyertva: polovina ii rano, a polovina ii vvyechori. na lopattsi v olivi budye vona zrobylena; prinyesyesh ii vimishanu, vipyechyenu zhyertvu khlilbu n kuskakh

prinyesyesh, lyubi pakhoshchi dlya gospoda. a pomazani svyashchenik zrobit' ii zamist' n'ogo zrobit' ii kotriishe iz siniv iogo, tsye vichna gospodnya postanova. usya vona budye spalyena. a kozhna svyashchenikova khlibna zhyertva budye tsila, nye budye idzhyena. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona ta do siniv iogo, govoryachi: otsye zakon pro zhyertvu za grikh: na mistsi, dye zarizuet'sya tsilopalyennya, budye zarizuvana zhyertva za grikh pyeryed litsyem gospodnim, naisvyatishye vona! svyashchenik, shcho skladae ii yak zhyertvu za grikh, budye isti ii, na mistsi svyatomu budye vona idzhyena, na podvir'i skinii zapovitu. usye, shcho dotorknyet'sya do m'yasa ii, stanye svyatyie; a shcho z ii krovi pokropit' na odyezhu, shcho pokropit'sya nyeyu, tye vipyeryesh na mistsi svyatomu. a glyinani posud, shcho v n'omu vona varyena, budye rozbitii. a yakshcho v midyanim posudi bula vona varyena, to budye vichishchyeni do blisku i vipoloskani vodoyu. kozhyen cholovichoi stati iz svyashchenikov budye isti ii, naisvyatishye vona. a kozhna zhyertva za grikh, shcho z krovi ii budye vnysyeno do skinii zapovitu na okupyennya v svyatini, nye budye idzhyena, v ogni budye spalyena.

7

a otsye zakon zhyertvi za provinu, naisvyatishye vona. na mistsi, dye rizhut' tsilopalyennya, zarizhut' zhyertvu za provinu, a krov ii svyashchenik pokropit' na zhyertivnika navkolo. a vvyes' ii lii iz nyei vin prinyesy, kurdyuka, i lii, shcho pokrivaе nutroshchi, i obidvi nirk, i lii, shcho na nikh, shcho na styegnakh, a sal'nika na pyechintsi zdiiemye z nirkami, ta i spalit' tye svyashchenik na zhyertivniku, tsye ognynana zhyertva dlya gospoda, zhyertva za provinu vona. kozhyen cholovichoi stati syeryed svyashchenikov budye isti ii, na mistsi svyatomu budye vona idzhyena, naisvyatishye vona. yak pro zhyertvu za grikh, tak samo pro zhyertvu za provinu zakon im odin: svyashchenikovi, shcho ochistit' nyeyu, iomu vona budyе. a svyashchenik, shcho prinosit' chies' tsilopalyennya, shkura tsilopalyennya, yakye prinis vin, svyashchenikovi, iomu vona budyе. i kozhna zhyertva khlibna, shcho v pyechi budyе pyechyena, i kozhna prigotovlyena v gorshku ta na lopattsi, svyashchenikovi, shcho prinosit' ii, iomu vona budyе. a kozhna khlibna zhyertva, mishana v olivi i sukha, budyе vona vsim sinam aaronovim, yak odnomu, tak i drugomu. a otsye zakon pro mirnu zhyertvu, shcho khtos' prinyesyе ii gospodyevi. yakshcho prinyesyе ii na podyaku, to vin prinyesyе na zhyertvu podyaki prisni kalachi, mishani v olivi, i prisni korzhi, pomazani olivoyu, i vimishana pshyienichna muka, kalachi, mishani v olivi. razom iz kalachami kvashyenogo khliba prinyesyе vin zhyertvu svoyu, pri mirnii zhyertvi podyaki iogo. i prinyesyе vin shchos' odnye z kozhnoi zhyertvi, prinoshyennya dlya gospoda; tsye budyе svyashchenikovi, shcho kropit' krov mirnoi zhyertvi, budyе iomu. a m'yaso mirnoi zhyertvi podyaki iogo budyе idzhyenyе v dni iogo zhyertvi, nye po-

zostavit' iz n'ogo nichogo do ranku. a yakshcho zhyertva iogo prinoshyennya obitnitsya, abo dobrovil' nii dar, to vona budyе idzhyena v dyen' prinyeseny nim iogo zhyertvi, a pozostalye z nyei i nazavtra budyе idzhyenyе. a pozostalye z m'yasa krivavoi zhyertvi v tryetim dni budyе spalyenyе. a yakshcho spravdi budyе idzhyenyе z m'yasa mirnoi zhyertvi iogo v tryetim dni, to nye budyе vpodobanii toi, khto prinosit' ii, tsye nye budyе zalichenyе iomu, budyе nyechist' , a khto istimyе z nyei, ponyesyе svii grikh. a tye m'yaso, shcho dotorknyet'sya do chogos' nyechistogo, nye budyе idzhyenyе, na ogni budyе spalyenyе. a m'yaso chistye kozhyen chistii budyе isti m'yaso. a dusha, shcho budyе isti m'yaso z mirnoi zhyertvi, shcho vona gospodnya, a nyechist' iogo na n'omu, to budyе vona vinishchyena z narodu svogo. a koli khto dotorknyet'sya do chogos' nyechistogo, do nyechistoi lyuds'koi, abo do nyechistoi khudobi, abo do vs'ogo nyechistogo plazuyehogo, ta protye budyе isti z m'yasa mirnoi zhyertvi, shcho gospodnya vona, to budyе toi vinishchyeni z narodu svogo. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: kazhi do izrail'yevikh siniv, govoryachi: zhodnogo loyu volovogo, ani ov'yehogo, ani kozinogo nye budyetye isti. a lii iz padla i lii poshmatovanogo budyе vzhivani dlya vsyakoi potryebi, alye isti nye budyetye isti iogo. bo kozhyen, khto ist' lii iz khudobi, shcho z nyei prinosit' ognyanu zhyertvu dlya gospoda, to dusha ta, shcho ist', budyе vinishchyena z narodu svogo. i zhodnoi krovi ptstva ta khudobi nye budyetye isti po vsikh vashikh osyelyakh. kozhna dusha, shcho istimyе yakubud' krov, to budyе vinishchyena dusha ta z-posyeryed narodu svogo. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: khto prinosit' svoyu mirnu zhyertvu do gospoda, toi prinyesyе svoe prinoshyennya gospodyevi z svoei mirnoi zhyertvi. ruki iogo prinyesut' ognyani zhyertvi gospodni, lii iz grudinoyu, prinyesyе grudinu, shchob kolikhati ii, yak kolikhannya pyeryed gospodnim litsyem. i svyashchenik spalit' toi lii na zhyertivniku. a ta grudina budyе aaronovi ta sinam iogo. a pravye styegno z mirnikh zhyertov vashikh dastye svyashchenikovi, yak prinoshyennya. khto z aaronovikh siniv prinosit' krov mirnikh zhyertov ta lii, iomu budyе na paiku pravye styegno. bo ya vzyav vid izrail'yevikh siniv grudinu kolikhannya i styegno prinoshyennya z mirnikh zhyertov ikhnikh, ta i dav ikh svyashchenikovi aaronovi i sinam iogo na vichnu postanovu vid izrail'yevikh siniv. otsye chastka z pomazannya aarona ta chastka z pomazannya siniv iogo z ognyanikh zhyertov gospodnikh u dyen' prinoshyennya ikh na svyashchyennosluzhyennya gospodyevi, shcho nakazav gospod' davati im u dyen' ikhn'ogo pomazannya vid izrail'yevikh siniv, vichna postanova na ikhni pokolinnya! otsye zakon pro tsilopalyennya, pro khlibnu zhyertvu, i pro zhyertvu za grikh, i pro zhyertvu za provinu, i pro posvyachyennya, ta pro zhyertvu mirnu, shcho gospod' nakazav buv moisyeevi na sinais'kii gori v dyen' nakazu iogo izrail'yevim sinam prinositi zhyertvi svoi gospodyevi v sinais'kii pustini.

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viz'mi aarona ta siniv iogo z nim, i shati, i olivu pomazannya, i bichka zhyertvi za grikh, i dva barani, i kosha z oprisnokami. i zbyeri vsyu gromadu do vkhodu skinii zapovitu. i zrobiv moisyey, yak gospod' nakazav buv iomu. i zibralas' gromada do vkhodu skinii zapovitu. i promoviv moisyey do gromadi: ot-sye ta rich, shcho gospod' nakazav zrobiti. i priviv moisyey aarona i siniv iogo, ta i umiv ikh vodoyu. i dav vin na n'ogo khitona, i opyeryezav iogo poyasom, i zodyagnuv iogo shatoyu, i dav na n'ogo yefoda, i opyeryezav iogo poyasom yefodu, i prikripiv nim yefoda na n'omu. i poklav na n'ogo nagrudnika, i dav do nagrudnika urim ta tummim. i poklav za-voya na golovu iogo, i poklav na zavoya spyeryedu iogo zolotu kvitku, vintsya svyatosti, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i vzyav moisyey olivu pomazannya, i namastiv skiniyu, i vsye, shcho v nii, ta i osvtyativ ikh. i pokropiv vin iz nyei sim raz na zhyertivnika, i namastiv zhyertivnika ta vvyes' posud iogo, i vmival'nitsyu ta pidstavu ii, shchob ikh osvtyatiti. i viliv z olivi pomazannya na aaronovu golovu, ta i pomazav iogo, shchob iogo posvyatiti. i priviv moisyey aaronovikh siniv, i zodyagnuv ikh u khitoni, i opyeryezav ikh poyasom, i poklav na nikh nakrityta golovi, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i pidviv vin bichka zhyertvi za grikh, i poklav aaron ta sini iogo svoi ruki na golovu togo bichka zhyertvi za grikh. i zarizav, i vzyav moisyey krovi i dav swoim pal'tsyem na rogi navkolo zhyertivnika, i ochistiv zhyertivnika. a krov viliv do pidstavi zhyertivnika, i osvtyativ iogo dlya ochishchannya na n'omu. i vzyav vin uvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirk i ikhnii lur, i moisyey spaliv na zhyertivniku. a bichka, i shkuru iogo, i m'यो iogo, i nyechistist' iogo spaliv v ogni poza taborom, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i priviv vin barana tsilopalyennyya, i poklali aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu barana. i zarizav, i pokropiv moisyey krov'yu navkolo zhyertivnika. a barana rozsik na kuski iogo, i moisyey spaliv golovu, i kuski, tovsch. a nutroshchi ta golinki poobmivav vodoyu. i moisyey spaliv tsilogo barana na zhyertivniku, tsye tsilopalyennyya na pakhoshchi lyubi, tsye ognyna zhyertva dlya gospoda, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i priviv barana drugogo, barana posvyachyennyya. i poklali aaron ta sini iogo ruki svoi na golovu togo barana. i zarizav, i vzyav moisyey iz krovi iogo ta i dav na pipku pravogo vukha aaronovogo i na vyelikogo pal'tsya pravoi ruki iogo, i na vyelikogo pal'tsya pravoi nogi iogo. i priviv aaronovikh siniv, i dav moisyey iz krovi tiei na pipku pravogo ikhn'ogo vukha, i na vyelikogo pal'tsya pravoi ruki ikh, i na vyelikogo pal'tsya pravoi nogi ikh. i pokropiv moisyey tieyu krov'yu zhyertivnika navkolo. i vzyav vin lii, i kurdyuka, i vvyes' lii, shcho na nutroshchakh, i sal'nika na pyechintsi, i obidvi nirk i ikh lii, i styegno pravitsi. a z kosha z oprisnokami, shcho pyeryed lit-syem gospodnim, uzyav odnogo prysnogo kalacha ta kalacha khlbnogo, odnu olivu ta odnogo korzhika, i poklav na loi i na pravim styegni. i dav vin usye na

ruki aarona, i na ruki siniv iogo, i zakolikhav tsye, yak kolikhannyya pyeryed gospodnim litsyem. i vzyav tsye moisyey iz ikhnikh ruk, ta i spaliv na zhyertivniku na tsilopalyennyya, vono zhyertva posvyachyennyya, na pakhoshchi lyubi, vono ognyna zhyertva dlya gospoda. i vzyav moisyey grudinu ta i zakolikhav ii, yak kolikhannyya pyeryed gospodnim litsyem, iz barana posvyachyennyya. vona bula dlya moisyeya na paiku, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i vzyav moisyey olivi pomazannya ta krovi, shcho na zhyertivniku, i pokropiv na aarona, na shati iogo, i na siniv iogo, i na shati siniv iogo z nim. i posvyativ aarona, shati iogo, i siniv iogo, i shati siniv iogo z nim. i skazav moisyey do aarona i do siniv iogo: varit' m'यो pri vkhodi skinii zapovitu, i tam budyetye isti iogo, i khlbi, shcho v koshi posvyachyennyya, yak ya nakazav buv, govoryachi: aaron ta sini iogo budut' isti iogo. a pozostalye z m'यो ta z khlba spalite v ogni. a iz vkhodu skinii zapovitu nye viidyetye sim dyen', azh do dnya vipovnyennyya dniv vashogo posvyachyennyya, bo vin bude sim dyen' posvyachyuvati vas. yak uchiniv ya s'ogodni, tak nakazav gospod' robiti, shchob ochistiti vas. a pri vkhodi skinii zapovitu budyetye sidity dyen' i nich sim dyen', i budyetye vikonyuvati vartu gospodnyu, shchob vam nye pomyerti, bo tak myeni nakazano. i zrobiv aaron ta sini iogo vsye tye, yak nakazav buv gospod' chyeryez moisyeya.

9

i stalosya vos'mogo dnya, zaklikav moisyey aarona ta siniv iogo, ta starshikh izrailiyevikh, ta i skazav do aarona: viz'mi sobi tyelya z khudobi vyelikoi, na zhyertvu za grikh, i barana na tsilopalyennyya, byezvad-nikh, i prinyesi pyeryed gospodne litsye. a do siniv izrailiyevikh budyesh kazati, govoryachi: viz'mit' ko-zla na zhyertvu za grikh, i tyelya i yagna odnorich-nikh, byez vad, na tsilopalyennyya, i vola, i barana na zhyertvu mirnu, na zariz pyeryed gospodnim lit-syem, i khlbnu zhyertvu, mishanu v olivi, bo s'ogodni ob'yavit'sya vam gospod'. i voni vzyali, shcho nakazav buv moisyey, pyeryed skiniyu zapovitu. i priishla vsya gromada, ta i stala pyeryed gospodnim litsyem. i skazav moisyey: ot-sye ta rich, shcho gospod' nakazav buv, zrobitye, i ob'yavit'sya vam slava gospodnya. i skazav moisyey do aarona: pididi do zhyertivnika, i vchini svoyu zhyertvu za grikh ta svoe tsilopalyennyya, i ochisti syebye ta narod, i vchini zhyertvu za narod, i ochisti ikh, yak nakazav buv gospod'. i pidiishov aaron do zhyertivnika, ta i zarizav tyelya zhyertvi za svii grikh. a sini aaronovi prinylesi do n'ogo krov, i vmochiv vin svogo pal'tsya v krov, ta i dav na rogi zhyertivnika, a krov viliv do pidstavi zhyertivnika. a lii i nirk i sal'nika na pyechintsi z zhyertvi za grikh spaliv na zhyertivniku, yak gospod' nakazav buv moisyeevi, a m'यो ta shkuru spaliv v ogni poza taborom. i zarizav vin zhyertvu tsilopalyennyya, a aaronovi sini podali iomu krov, i vin pokropiv na zhyertivnika navkolo. a tsilopalyennyya dostachali iomu iogo chastinami, i golovu, a vin paliv na zhyertivniku. i obmiv vin nutroshchi ta golinki, i spaliv na tsilopalyenni na zhyertivniku. i prinis vin zhy-

ertvu za narod, i vzyav kozla zhyertvi za grikh narodu, ta i zarizav iogo, i sklav iogo v zhyertvi za grikh, yak i pyershogo. i vin prinis tsilopalenyynya, i vchiniv iogo za postanovoyu. i vin prinis khlibnu zhyertvu, i napovniv iz nyei ruku svoyu, ta i spaliv na zhyertivniku, krim tsilopalenyynya rankovogo. i zarizav vin vola i barana zhyertvu mirnu, shcho nalyezhit' narodovi, a sini aaronovi prinyesli iomu krov, i vin pokropiv nyeyu zhyertivnika navkolo, i prinyesli lii z vola ta z barana, kurdyka, i lii, shcho pokrivaie nutroshchi, i nirki, i sal'nika na pyechintsi. i poklali voni lii na grudinu, a vin spaliv lii na zhyertivniku. a grudinu ta pravye styegno aaron kolikhav, yak kolikhannya pyeryed gospodnim litysem, yak nakazav buv moiseyi. i pidnyav aaron svoi ruki do narodu, ta i poblagosloviv iogo, i ziishov vid prinoshyennya zhyertvi za grikh i tsilopalenyynya ta mirnoi zhyertvi. i viishov moiseyi ta aaron do skinii zapovitu; i viishli voni, i poblagoslovili narod, i slava gospodnya pokazalasya vs'omu narodovi. i viishov ogon' vid litysya gospodn'ogo, i spaliv na zhyertivniku tsilopalenyynya ta tovshch. a vyves' narod bachiv tsye, i zakrichali voni z radosti, ta i popadali na oblichchya svoi...

10

i vzyali aaronovi sini, nadav ta avigu, kozhyen kadil'nitsyu svoyu, i dali v nikh ognju, i poklali na n'omu kadilo, i prinyesli pyeryed gospodne lityse chuzhii ogon', yakogo vin nye nakazav buv prinositi im. i viishov ogon' vid litysya gospodn'ogo, ta i spaliv ikh, i voni povmirali pyeryed gospodnim litysem. i skazav moiseyi do aarona: tsye tye, pro shcho govoriyv buv gospod', kazhuchi: syeryed bliz'kikh moikh ya budu osvyachenii, i pyeryed usim narodom budu proslavlyenii. i zamovk aaron. i poklikav moiseyi misaila ta yeltsafana, siniv uzziila, aaronovogo dyad'ka, ta i promoviv do nikh: pidiidit', vynesit' brativ svoikh iz svyatini poza tabir. i voni pidiishli, ta i vynesli ikh v ikhnikh khitonakh poza tabir, yak nakazav buv moiseyi. i skazav moiseyi do aarona, ta do yelyeazara i do itamara, siniv iogo: goliv vashikh nye vidkri-vaitye, i odyezh vashikh nye rozdiraitye, shchob vam nye pomyerti, i shchob na vsyu gromadu nye rozg-nivavsyia vin. a brati vashi, uvyes' dim izrailiv budut' oplakuvati tye spalenyynya, shcho spaliv gospod'. a zo vkhodu skinii zapovitu nye viidyete vi, shchob nye pomyerti, bo na vas oliva gospodn'ogo pomazannya. i зробили voni za moiseyevim slovom. a gospod' promovlyav do aarona, govoryachi: vina ta p'yankogo napoyu nye pii ani ti, ani sini tvoi z tobouy pri vkhodi vashim do skinii zapovitu, shchob vam nye pomyerti. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin', i shchob rozriznyati mizh svyatistyu i mizh nyesyv-atistyu, i mizh nyechistim ta mizh chistim, i shchob navchati izrailiyevikh siniv usikh postanov, pro shcho govoriyv do nikh gospod' cheryez moiseyia. i moiseyi promovlyav do aarona ta do yelyeazara i do itamara, pozostalikh siniv iogo: viz'mit' khlibnu zhyertvu, polishyenu z ognyanikh gospodnikh zhyertov, ta i izhtye ii prisnu pri zhyertivniku, bo tsye naisvyatishye. i budyete isti ii v misti svyatomu, bo vona ustavova paika tvoya i ustavova paika siniv

tvoikh z ognyanikh zhyertov gospodnikh, bo tak myeni nakazano. a grudinu kolikhannya ta styegno prinoshyennya budyete isti v misti chistomu, ti i sini tvoi, ta tvoi dochki z tobouy, bo ustavova paika tvoya i ustavova paika siniv tvoikh dani z mirnikh zhyertov izrailiyevikh siniv. styegno prinoshyennya i grudinu kolikhannya na ognyanikh zhyertvakh loyu prinyesut' voni, shchob kolikhati yak kolikhannya pyeryed gospodnim litysem. i budyete tsye dlya tyebye ta dlya siniv tvoikh z tobouy na vichnu postanovu, yak nakazav gospod'. a kozla zhyertvi za grikh pi'n'o shukav moiseyi, i os' vin buv spalenyi. i rozgnivavsyia na yelyeazara i na itamara, pozostalikh aaronovikh siniv, kazhuchi: chomu vi nye z'ili zhyertvi za grikh u misti svyatomu? bo vona naisvyatishye, i ii ya dav vam, shchob unyevazhniti provinu gromadi, shchob ochistiti ikh pyeryed gospodnim litysem. tozh nye vnysesno krove ii do svyatini vsyeryedinu. budyete konchye isti ii v svyatini, yak ya nakazav. i promovlyav aaron do moiseyia: ot s'ogodni prinyesli voni svoyu zhyertvu za grikh i tsilopalenyynya svoe pyeryed gospodne lityse, i trapilosya myeni otsye. a budu ya isti zhyertvu za grikh s'ogodni, chi budyete tsye dobre v gospodnikh ochakh? i pochuv moiseyi, i bulo tsye dobre v iogo ochakh.

11

i gospod' promovlyav do moiseyia ta do aarona, govoryachi im: promovlyaitye do izrailiyevikh siniv, kazhuchi: otsye ta zvirina, shcho budyete isti zo vsiei khudobi, shcho na zyeimli: kozhnu z khudobi, shcho mae rozdilyeni kopita, i shcho mae kopita rozdvoeni rozrivom, shcho zhue zhuiku, ii budyete isti. til'ki ts'ogo nye budyete isti z tikh, shcho zhuyut' zhuiku, i z tikh, shcho mayut' rozdilyeni kopita: vyerbyuda, bo vin zhue zhuiku, ta rozdilyenikh kopit nye mae, nyechistii vin dlya vas. i tushkanchika, bo vin zhue zhuiku, ta nye mae rozdilyenikh kopit, nyechistii vin dlya vas. i zaitsya, bo vin zhue zhuiku, ta nye mae rozdilyenikh kopit, nyechistii vin dlya vas. i svini, bo vona mae rozdilyeni ratitsi, i mae ratitsi rozdvoeni rozrivom, ta zhuiki nye zhue, nyechista vona dlya vas. ikhn'ogo m'ysa nye budyete isti, a do ikhn'ogo padla nye budyete dotorkatsiya, nyechistye vono dlya vas. otsye budyete isti zo vs'ogo, shcho v vodi: usye, shcho mae plavtsi ta lusk v vodi, u moryakh ta v richkakh, ikh budyete isti. a vsye, shcho nye mae plavtsiv ta lusk v moryakh i v richkakh, zo vs'ogo, shcho roit'sya v vodi, i zo vs'ogo, shcho plivae v vodi, gidota voni dlya vas! i voni budut' gidota dlya vas, ikhn'ogo m'ysa nye budyete isti, a ikhn'ogo padla budyete briditsiya. usye, shcho nye mae plavtsiv ta lusk v vodi, gidota vono dlya vas. a z ptastva budyete briditsiya ots'ogo, nye budyete ikh isti, gidota voni: orla, grifa i mors'kogo orla, i korshaka, i sokola za rodom iogo, usyakogo kruka za rodom iogo, i strusya, i sovi, i yastruba za rodom iogo, i pugacha, i ribalki, ta ibisa, i lyebyedya, i pyelikana, i sicha, i busla, chapli za rodom ii, i oduda, i nyetopira. usya komashnya, shcho khodit' na chotir'okh, gidota vona dlya vas. til'ki tye budyete isti zo vsiei komashni, shcho khodit' na chotir'okh,

shcho mae golinki vishchye svoikh nig, shchob nimi skakati na z zemli. otsi syeryed nikh budyetye isti: saranu za rodomy ii, i sol'am za rodomy iogo, i khar-gol za rodomy iogo, i khagav za rodomy iogo. a vsya gadina lyetyucha, shcho mae chotiri nogi, gidota vona dlya vas. i chyeryez nikh vi budyetye stavati nyechisti: kozhyen, khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budye nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, khto ponyesyey shcho z ikhn'ogo padla, vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. shchodo vsyakoi khudobi, shcho mae rozdiyenyey kopito, i shcho nye mae rozdvoynogo rozrivom kopita, i zhuiki nye zhue, nyechisti voni dlya vas. kozhyen, khto dotorknyet'sya do nikh, budye nyechistii. a kozhyen, khto syeryed usyakoi zvirini, shcho khodit' na lapakh svoikh, shcho khodit' na chotir'okh, nyechisti voni dlya vas. kozhyen, khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budye nyechistii azh do vyechora. a khto nosit' ikhnye padlo, vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. nyechisti voni dlya vas. a otsye vam nyechistye syeryed plazuniv, shcho plazuyut' po z zemli: krit, i mish, i yashchirka za rodomy ii, i khovrak, i shchur, i slimak, i izhak, i tkhir. otsi nyechisti dlya vas syeryed us'ogo plazuyuchogo. kozhyen, khto dotorknyet'sya do nikh, koli voni myertvi, budye nyechistii azh do vyechora. i vsye, shcho vpadye na n'ogo, koli voni myertvi, budye nyechistye, kozhna rich, z dyeryeva, abo z odyezhi, abo zo shkuri, abo zo gruboi tkani, kozhna rich, shcho zhvihaet'sya do pratsi, v vodu tryeba poklasti ikh, i budut' nyechisti azh do vyechora, a potomu stanut' chistimi. a vsyakii glynianii posud, shcho z nikh upadye shcho do iogo syeryedini, usye, shcho v syeryedini iogo, stanye nyechistye, a iogo rozib'etye. kozhna izha, shcho ist'sya, na yakii bula voda z takogo posudu, budye nyechista; a kozhyen nappi, shcho p'et'sya, u kozhnim takim posudi stanye nyechistim. i vsye, shcho na n'ogo vpadye z ikhn'ogo padla, stanye nyechistye: pich ta ognishchye budye rozvalenyey, voni nyechisti, i nyechisti budut' dlya vas. til'ki dzheryelo ta yama, zbir vodi, budut' chisti. a khto dotorknyet'sya do ikhn'ogo padla, budye nyechistii. a koli shcho vpadye z ikhn'ogo padla na vsyakye nasinnyya sivbi, shcho siet'sya, chistye vono. a koli budye nalita voda na nasinnyya, i vpadye na n'ogo z ikhn'ogo padla, nyechistye vono dlya vas. a koli pomrye shcho z khudobi, shcho vona na izhu dlya vas, to khto dotorknyet'sya padla ii, toi budye nyechistii azh do vyechora. a khto ist' iz padla ii, toi vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. i khto nosit' padlo ii, toi vipyerye odyezhu svoyu, i budye nyechistii azh do vyechora. a vsye plazuyuchye, shcho plazue po z zemli, gidota vono, nye budye istisy. usye, shcho povzay na zhivoti, i vsye, shcho povzay na chotir'okh, azh do vs'ogo, shcho bagatonozhnye, usye plazuyuchye, shcho plazue po z zemli, nye budyetye ikh isti, bo gidota voni. nye zanyechishchuitye dush svoikh nym plazuyuchim, shcho plazue, i nye zrobityesya nyechisti nimi, i nye stanetye nyechisti nimi. bo ya gospod', bog vash, i vi osvyyatyyesya, i bud'tye svyati, bo svyatii ya, i nye zanyechishchuitye dush svoikh usyakim plazuyuchim, shcho plazue po z zemli. bo ya gospod',

shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu, shchob buti dlya vas bogom. i bud'tye svyati, bo svyatii ya. otsye zakon pro khudobi, i pro ptastvo, i pro vsyakuyu zhivu zvirinu, shcho rukhaet'sya v vodi, i pro vsyakuyu dushu, shcho plazue po z zemli, shchob viddilyuvati mizh nyechistim ta mizh chistim, i mizh zvirinoyu, shcho ist'sya, ta mizh zvirinoyu, shcho nye ist'sya.

12

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrayelyevikh siniv, govoryachi: koli zhinka zachnye, i porodit' ditya cholovichoii stati, to budye nyechista sim dyen'; yak za dniv nyechistoti misyachnogo ii, budye nyechista vona. a vos'mogo dnya budye obrizanye tilo krain'oi ploti iogo. i budye vona sidi v krovi ochishchennyya tridsyat' dyen' i tri dni. do vsyakoi svyatoshchi nye budye vona dotorkatisya, a do svyatini nye vviide azh do vipovnyennyya dniv ochishchennyya ii. a yakshcho porodit' ditya zhinochoii stati, to budye nyechista vona dva tizhni, yak za nyechistosti ii misyachnoi, i budye sidi vona na krovi ochishchennyya shist-dyesyat dyen' i shist' dyen'. a po vipovnyenni dniv ochishchennyya ii za sina abo za dochku, prinyesye vona odnorichnye yagnya na tsilopalyennyya, ta golubyenya abo gorlitsyu na zhyertvu za grikh, do vkhodu skinii zapovito do svyashchyenika. i vin prinyesye tsye pyeryed gospodne litsye, i ochistit' ii, i vona ochistit'sya vid dzheryela svoei krovi. tsye zakon pro porodillyu ditini cholovichoii abo zhinochoii stati. a koli ruka ii nye spromozhyet'sya na yagnya, to viz'mye vona dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat, odnye na tsilopalyennyya i odnye na zhyertvu za grikh, i ochistit' ii svyashchyenik, i vona stanye chista.

13

i gospod' promovlyav do moisyeya i aarona, govoryachi: cholovik, koli budye na shkuri tila iogo napukhlina, abo lishai, abo bila plyama, i budye na shkuri tila iogo nibi bolyachka prokazi, to budye sprovadzhienii vin do svyashchyenika aarona abo odnogo z siniv iogo, svyashchyenikiv. i oglyanye svyashchyenik tu bolyachku na shkuri tila, a volossyya na bolyachtsi pyeryeminilosya na bilye, i vglyad bolyachki glibshii vid shkuri tila iogo, bolyachka prokazi vono. i oglyanye ii svyashchyenik, i viznae iogo za nyechistogo. a yakshcho bolyachka bila vona na shkuri tila iogo, a vglyad ii nye glibshii vid shkuri, i volossyya ii nye pyeryeminilosya na bilye, to zamknye svyashchyenik khvorogo na sim dyen'. i oglyanye ii svyashchyenik s'omogo dnya, a os' bolyachka, na poglyad iogo, spinilasya, nye poshirilasya ta bolyachka po shkuri, to zamknye iogo svyashchyenik udruge na sim dyen'. i oglyanye iogo svyashchyenik s'omogo dnya vdrugye, a os' bolyachka poblidla, nye poshirilasya ta bolyachka po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za chistogo, lishai vona. i vipyerye vin odyezhu svoyu ta i stanye chistii. a yakshcho spravdi poshirit'sya lishai toi po shkuri po yavlyenni svyashchyeniku na

ochishchyennya iogo, to yavit'sya vin udrugye do svyashchyenika. i oglyanye svyashchyenik, a os' lishai toi poshiriv'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, prokaza vono. koli budye na lyudini bolyachka prokazi, to budye pryv'yedena do svyashchyenika. i oglyanye svyashchyenik, a os' na shkuri bila napukhlina, i vona pyeryeminila volossya na bilye, i na napukhlini rist zhivogo m'ysa, to tsye stara prokaza na shkuri tila iogo. i svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, alye nye zamknye iogo, bo spravdi davno vin nyechistii. a yakshcho spravdi kinyet'sya ta prokaza po shkuri, i pokrie ta prokaza vsyu shkuru khvorogo vid golovi iogo azh do nig iogo, kudi lish glyanut' ochi svyashchyenikovi, i oglyanye svyashchyenik, a os' prokaza ta pokrila vsye tilo iogo, to vin viznae za chistu tu bolyachku: vsya vona pyeryeminilasya na bilu, chista vona. a togo dnya, koli v nii pobachit'sya zhivye m'ysa, vin stanye nyechistii. i oglyanye svyashchyenik zhivye m'ysa, i viznae iogo za nyechistogo; tyie zhivye m'ysa nyechistye vono, prokaza vono. abo koli zhivye m'ysa znovu pyeryeminit'sya na bilye, to vin priidye do svyashchyenika. i oglyanye iogo svyashchyenik, a os' pyeryeminilasya bolyachka na bilu, to svyashchyenik viznae tu bolyachku za chistu, chista vona. a tilo, koli budye na n'omu na shkuri iogo gnoyak, i vin vilikuvanii, a na mistsi gnoyaka budye bila napukhlina, abo bila, chyervonyava plyama, to pokazhyet'sya svyashchyenikovi. i oglyanye svyashchyenik, a os' vyglyad ii nizhchii vid shkuri, a volossya ii pyeryeminilosya na bilye, to svyashchyenik viznae ii za nyechistu, bolyachka prokazi vona, vona kinulas' na gnoyaku. a yakshcho oglyanye ii svyashchyenik, a os' nyema v nii bilogo volossya, i vona nye nizhcha vid shkuri, i vona blida, to zamknye iogo svyashchyenik na sim dyen'. a yakshcho spravdi poshirit'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho bila plyama spinilasya na svoemu mistsi, nye poshirilasya, vona strup chiryaka, i svyashchyenik viznae iogo za chistogo. abo tilo, koli budye na shkuri iogo opalyennya vid ognju, i budye zarist togo opalyennya plyamkoyu biloyu chyervonyavoyu abo biloyu, to oglyanye ii svyashchyenik, a os' pyeryeminilos' volossya v plyami na bilye, a vid ii glibshii vid shkuri, prokaza vona, v opalyenni kinulas'. i viznae svyashchyenik iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho svyashchyenik oglyanye ii, a os' u plyami nyema bilogo volosu, i vona nye nizhcha vid shkuri, i vona blida, to svyashchyenik zamknye iogo na sim dyen'. i oglyanye iogo svyashchyenik vos'mogo dnya. yakshcho spravdi poshirit'sya po shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistogo, bolyachka prokazi vona. a yakshcho plyama spinit'sya na svoim mistsi, nye poshirilasya po shkuri, i vona blida, vona napukhlina opalyennya. i svyashchyenik viznae iogo za chistogo, bo strup opalyennya vona. a cholovik abo zhinka, koli budye na komu bolyachka na golovi abo na borodi, to svyashchyenik oglyanye tu bolyachku, a os' vid ii glibshii vid shkuri, a v nii zhovtii, tonkii volos, to svyashchyenik viznae iogo za nyechistu, parshi vona, vona prokaza

golovi abo borodi. a koli svyashchyenik oglyanye bolyachku parshiv, a os' vid ii nye glibshii vid shkuri, i v nii nyema chornogo volosu, to svyashchyenik zamknye khvorogo na parshi na sim dyen'. i oglyanye svyashchyenik tu bolyachku s'omogo dnya, a os' nye poshirilisy parshi, i volossya v nikh nye stali zhovti, a vid parshiv nye glibshii vid shkuri, to vin pogolit'sya, a parshiv nye pogolit'. i zamknye svyashchyenik khvorogo na parshi vdrugye na sim dyen'. i oglyanye svyashchyenik parshi s'omogo dnya, a os' parshi nye poshirilisy po shkuri, i ikhnii vid nye glibshii vid shkuri, to svyashchyenik viznae iogo za chistogo, i vin vipyyerye odyezhu svoyu, i stanye chistii. a yakshcho spravdi poshiryat'sya parshi po shkuri po iogo ochishchyenni, to svyashchyenik oglyanye iogo, a os' poshirilil's parshi po shkuri, to svyashchyenik nye budye doslīdzhuvat'i shchodo zhovtogo volossya, nyechistii vin. a yakshcho, na iogo poglyad parshi spinilisy, i v nikh viroslo chornye volossya, to parshi vilikuvani, vin chistii. i svyashchyenik viznae iogo za chistogo. a cholovik abo zhinka, koli na shkuri ikhn'ogo tila budye bagato bilikh plyam, to oglyanye svyashchyenik, a os' na shkuri ikhn'ogo tila blidi bili plyami, lishai vono, kinuv'sya na shkuri, chistii vin. a koli v kogo oblyzye golova iogo, lisii vin, vin chistii. a yakshcho golova iogo oblyzla spyeryedu iogo, lisii vin spyeryedu, vin chistii. a koli na lisini z zadu abo na lisini spyeryedu budye bila chyervonyava bolyachka, tsye prokaza, kinulas' vona v lisini zadnii iogo abo v lisini pyeryednii iogo. i oglyanye iogo svyashchyenik, a os' napukhlina bolyachki bila chyervonyava v lisini zadnii iogo abo v lisini pyeryednii iogo, yak vyglyad prokazi na shkuri tila, to tsye cholovik prokazhyenii, nyechistii vin. konchye viznae svyashchyenik iogo za nyechistogo, na golovi iogo bolyachka iogo. a prokazhyenii, shcho prokaza na n'omu, odyezha iogo budye rozdyerta, a golova iogo budye vidkrita, i po usta zakrie, i budye krichati: nyechistii, nyechistii! po vsi dni, koli bolyachka na n'omu, budye nyechistii, vin nyechistii. samitnii budye probuvati vin, poza taborom osyelya iogo. a odyezha, koli budye na nii zaraza prokazi, na odyezhi vovnyanii abo na odyezhi l'nyanii, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii iz l'onu ta vovni, abo na shkuri, abo na vsyakim shkuryanim virobi, i budye ta zaraza zyelyenyava abo chyervonyava na odyezhi, abo na shkuri, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na vsyakii shkuryanii ryechi, zaraza prokazi vono. i budye vono pokazanye svyashchyenikovi. i oglyanye svyashchyenik tu zarazu, ta i zamknye zarazlyvye na sim dyen'. a dnya s'omogo oglyanye vin tu zarazu; koli zaraza ta poshirilasya na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na shkuri, na vs'omu, shcho zroblyenye zo shkuri, ta zaraza zlosliva prokaza, nyechista vona. i vin spalit' tu odyezhu, abo nitku pryamovisnu, abo nitku pozymu v vovni abo v l'oni, abo vsyaku rich shkuryanu, shcho budye na nii zaraza, bo zlosliva prokaza tsye, ognym budye spalyna. a yakshcho svyashchyenik pobachit', a os' nye poshirilasya zaraza na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozymii, abo na vsyakii ryechi shkuryanii, to svyashchyenik nakazhye, i vipyyerut'

tye, shcho na n'omu zaraza. i vin zamknye tye vdru-
gye na sim dyen'. i oglyanye svyashcheynik zarazu
po vipranni, i os', zaraza nye pyeryeminila svogo
viglyadu, i zaraza nye poshirilasya, nyechista vona,
ognyem ii spalitye; vona zagliblyennyya na storoni
iogo pyeryednii abo na storoni iogo zadnii. a yaksh-
cho svyashcheynik pobachiv, a os' zaraza ta zblidla
po vipranni ii, to vin vidirvye ii vid odyezhi abo
vid shkuri, abo vid nitki pryamovisnoi, abo vid nitki
pozyemioi. a yakshcho vona pokazhyet'sya shchye
na odyezhi, abo na nittsi pryamovisnii, abo na nittsi
pozyemii, abo na yakii shkuryanii ryechi, to tsey
shirit'sya vona, ognyem spalish tye, shcho na n'omu
ta zaraza. a odyezha, abo nitka pryamovisna, abo
nitka pozyema, abo yaka shkuryana rich, shcho vipy-
eryesh i ziidyde vid nikh ta zaraza, to budyde viprana
vdruge, i budyde chista. otsye zakon pro khvorobu
prokazi na odyezhi povnyanii abo na l'nyanii, abo na
nittsi pryamovisnii, abo na nittsi pozyemii, abo na
shkuri, na ochishcheynnyia ii abo na priznannyya ii za
nyechistu.

14

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi:
otsye budyde zakon pro prokazhyenogo v dni
ochishcheynnyia iogo: i budyde vin pryvedenyi do
svyashcheynika. i viidyde svyashcheynik poza tabir, i
oglyanye svyashcheynik, a os' vilikuvana khvoroba
prokazi v prokazhyenogo, to svyashcheynik
nakazhye, i viz'mye dlya ochishchuvanogo dvokh
zhivikh chistikh ptakhiv, i kyedrovogo dyeryeva,
i chyervonu nitku, ta isopu. i nakazhye svyashcheynik,
i zarizhye odnogo ptakha do glinyanogo posudu
nad zhivoyu vodoyu. ptakha zhivogo vin viz'mye
iogo, i kyedrovogo dyeryeva, i chyervonu nitku,
ta isopu, i vmochit' ikh ta zhivogo ptakha v krov
ptakha, zarizanogo nad zhivoyu vodoyu. i pokropit'
na ochishchuvanogo vid prokazi sim raz, ta i
ochistit' iogo, a zhivogo ptakha pustit' u polye. a
ochishchuvanii vipyerye odyezhu svoyu i pogolit'
usyde volossyya svoe, i obmiet'sya v vodi, stanye chistii.
a potomu vviidyde do taboru, i budyde zhiti poza
namyetom svoim sim dyen'. i stanet'sya s'omogo
dnya, pogolit' vin usyde volossyya svoe, svoyu golovu,
i borodu svoyu, i brovi ochyei svoikh, i vsyde volossyya
svoe ogolit', i vipyerye odyezhu svoyu, i vimie tilo
svoe v vodi, i stanye vin chistii. a vos'mogo dnya
viz'mye vin dvoe barantsiv byezvadnikh, i odnu
odnorichnu byezvadnu vivtsyu i tri dyesyatikh
pshyenchnoi muki, zhyertva khlibna, mishana v
olivi, i odnogo loga olivi. i postavit' svyashcheynik,
shcho ochishchue, cholovika ochishchuvanogo z
nimi pyeryed gospodnim litsyem pri vkhodi skini
zapovitu. i viz'mye svyashcheynik odnogo barantsya,
i prinyesye iogo na zhyertvu za grikh, ta loga olivi,
ta i budyde kolikhati ikh, yak kolikhannyya pyeryed
gospodnim litsyem. i vin zarizhye togo barantsya v
misty, dye rizhye zhyertvu za grikh i tsilopalayennyya,
u misti svyatinii, bo yak zhyertva za grikh ta zhyertva
za provinu, vona dlya svyashcheynika, naisvyatishye
vona. i viz'mye svyashcheynik krovi zhyertvi za
provinu, ta i dast' svyashcheynik na pipku pravogo

vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya
pravoi ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravoi nogi
iogo. i viz'mye svyashcheynik z logu olivi, ta i ville
na livu dolonyu svoyu. i vmochit' svyashcheynik
pravogo pal'tsya svogo v olivu, shcho na livii doloni
iogo, i pokropit' z olivi pal'tsyem svoim sim raz
pyeryed gospodnim litsyem. a z ryeshiti olivi, shcho
na doloni iogo, svyashcheynik dast' na pipku pravogo
vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya
pravoi ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravoi nogi
iogo na krov zhyertvu za provinu. a pozostalye z olivi,
shcho na doloni svyashcheynikovii, dast' na golovu
ochishchuvanogo. i svyashcheynik ochistit' iogo
pyeryed gospodnim litsyem. i vchinit' svyashcheynik
zhyertvu za grikh, i ochistit' ochishchuvanogo z
nyechistoti iogo, a potim zarizhye tsilopalayennyya.
i zlozhit' svyashcheynik tye tsilopalayennyya ta tu
khlibu zhyertvu na zhyertvniku, i svyashcheynik
ochistit' iogo, i stanye vin chistii. a yakshcho vin
bidnii, i ruka iogo nyespromozhna, to viz'mye
odnogo barantsya na zhyertvu za provinu na
kolikhannyya, shchob ochistiti iogo, i odnu dyesyatu
yefi pshyenchnoi muki, mishanu v olivi, i loga olivi,
ta dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat, na shcho spro-
mozhna ruka iogo, i budyde odnye zhyertva za grikh,
a odnye tsilopalayennyya. i vin prinyesye ikh vos'mogo
dnya na svoe ochishcheynnyia do svyashcheynika, do
vkhodu skini zapovitu pyeryed gospodne litsye. i
viz'mye svyashcheynik yagnya zhyertvi za provinu i
loga olivi, ta i budyde kolikhati ikh svyashcheynik, yak
kolikhannyya pyeryed gospodnim litsyem. i zarizhye
yagnya zhyertvi za provinu, i viz'mye svyashcheynik
krovi zhyertvi za provinu, ta i dast' na pipku pravogo
vukha ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya
pravoi ruki iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravoi nogi
iogo. a z olivi ville svyashcheynik na livu dolonyu
svoyu. i pokropit' svyashcheynik svoim pravym
pal'tsyem z olivi, shcho na livii doloni iogo, sim raz
pyeryed gospodnim litsyem. i dast' svyashcheynik iz
olivi, shcho na doloni iogo, na pipku pravogo vukha
ochishchuvanogo, i na vyelikogo pal'tsya pravoi ruki
iogo ta na vyelikogo pal'tsya pravoi nogi iogo, na
mistyde krovi zhyertvi za provinu. a pozostalye z
olivi, shcho na svyashcheynikovii doloni, dast' na
golovu ochishchuvanogo na ochishcheynnyia iogo
pyeryed gospodnim litsyem. i vin sporyadit' odnu
z gorlitsi abo z golubyenyat iz togo, na shcho spro-
mozhna ruka iogo, na shcho spromozhna ruka iogo,
odnye zhyertva za grikh, a odnye tsilopalayennyya
ponad zhyertvu khlibu. i ochistit' svyashcheynik
ochishchuvanogo pyeryed gospodnim litsyem.
otsye zakon pro togo, shcho v n'omu khvoroba
prokazi, shcho ruka iogo nyespromozhna pri
ochishcheynii iogo. i gospod' promovlyav do
moisyeya i do aarona, govoryachi: koli vi vviidyetye
do khanaans'kogo krayu, shcho ya dayu vam na
volodinnyya, i navyedu khvorobu prokazi na domi
krayu vashogo volodinnyya, to priidyte toi, shcho iogo
toi dim, ta i skazhye svyashcheynikovi, govoryachi:
nibi zaraza pokazalasya myeni v domi. i nakazhye
svyashcheynik, i oporozhnyat' toi dim, poki priidyde
svyashcheynik, shchob oglyanuti zarazu, shchob nye
stalo nyechistim usyde, shcho v domi. a potomu vvi-

idye svyashcheynik, shchob oglyanuti toi dim. i vin oglyanye zarazu, i os' u stinakh domu zagliblyennyya zlyelenyavi abo chyervonyavi, a ikhnii vid nizhchii vid stini. i viidye svyashcheynik iz togo domu do vikhodu domu togo, i zamknye toi dim na sim dyen'. i vyernyet'sya svyashcheynik s'omogo dnya ta i oglyanye, a os' poshirilasya ta zaraza na stinakh togo domu. i nakazhye svyashcheynik, i vityagnut' kaminnya, shcho na nikh ta zaraza, ta i kinut' ikh poza misto, do mistysya nyechistogo. a dim toi vin vishkryebe zsyeryedini krugom, a glinu, shcho vishkryebli, visiplyut' poza mistom, do nyechistogo mistysya. i viz'mut' inshye kaminnya, i pokladut' zamist' togo kaminnya, i viz'mye inshii tink i obtinkue toi dim. a yakshcho vyernyet'sya ta zaraza, i kinyet'sya v domi po vityagnynni togo kaminnya i po vishkryebanni togo domu i po obtinkuvanni, to vviidye svyashcheynik i oglyanye, a os' poshirilasya ta zaraza v tim domi, prokaza zlosliva vona v tim domi, nyechistii vin. i rozvalit' toi dim, i kaminnya iogo, i dyeryevo iogo, i vyves' tink domu, i vinyesyе poza misto, do nyechistogo mistysya. a khto vkhodit' do togo domu vsi dni, koli vin zamikav iogo, toi budyе nyechistii azh do vyechora. a khto lyezhit' u tim domi, toi vipyerye odyezhu svoyu, i khto ist' u tim domi, toi vipyerye odyezhu svoyu. a yakshcho znovu vviidye svyashcheynik i pobachit', a os' nye poshirilasya zaraza v domi po obtinkuvanni domu, to svyashcheynik viznae toi dim za chistii, bo zaraza vilikuvana. i viz'mye vin na ochishchyennyya togo domu dva ptakhi, i kyedrovogo dyeryeva, i chyervyeni, ta isopu. i zarizhye odnogo ptakha do glynanogo posudu nad zhivoyu vodoyu. i viz'mye vin kyedrovogo dyeryeva, ta isopu, i chyervyeni, i zhivogo ptakha, ta i umochit' ikh u krovi zarizanogo ptakha ta v zhivii vodi, i sim raz pokropit' na toi dim. i ochistit' vin toi dim ptashinoyu krov'yu, i zhivoyu vodoyu, i ptakhom zhivim, i kyedrovim dyeryevom, i isopom, i chyervyennyyu. i pustit' vin zhivogo ptakha poza misto na polye, i ochistit' dim toi, i vin stanye chistii. otsye zakon dlya vsyakoi khvorobi prokazi ta dlya parshiv, i dlya prokazi odyezhi, i dlya domu, i dlya napukhlini, i dlya lishayu, i dlya biloi plyami, dlya navchannyya na dyen' zanyechishchyennyya i na dyen' vidchishchyennyya. otsye zakon pro prokazu.

15

i gospod' promovlyav do moisyeya i do aarona, govoryachi: promovlyaitye do izrail'yevikh siniv i skazhit' im: kozhyen cholovik, koli z iogo tila tyektimye tyecha iogo, nyechistii vin. a tsye budyе pro nyechistit' iogo v tyechi iogo: koli tilo iogo vipuskaе tyechu svoyu, abo koli v tili iogo zadyerzhalas' tyecha iogo, vono nyechistit' iogo. kozhnyе lozhye, shcho tyechevii lyazhye na n'omu, budyе nyechistye, i kozhna rich, shcho vin syadye na nii, budyе nyechista. i kozhyen, khto dotorknyet'sya lozha iogo, vipyerye svoyu odyezhu i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. a khto syadye na rich, shcho na nii sidiv tyechevii, toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. a khto dotorknyet'sya do tila tyechevogo, toi vipyerye

odyezhu svoyu i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. a koli tyechevii plyunye na chistogo, to vipyerye toi odyezhu svoyu i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. i kozhyen poviz, shcho na nim konno idye tyechevii, budyе nyechistii. i kozhyen, khto dotorknyet'sya do vs'ogo, shcho budyе pid nim, budyе nyechistii azh do vyechora. a khto ikh nosit', toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. i kozhyen, kogo dotorknyet'sya tyechevii, a ruk svoikh vin nye obillyav vodoyu, to vipyerye vin odyezhu svoyu i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. a glynanii posud, shcho iogo dotorknyet'sya tyechevii, budyе rozbitii, a kozhyen posud dyeryev'yanii budyе obmitii vodoyu. a koli tyechevii stanye chistii vid tyechi svoei, to vin vidlichit' sim dyen' na svoe ochishchyennyya, i vipyerye odyezhu svoyu, i obmie tilo svoe v zhivii vodi, i stanye chistii. a vos'mogo dnya vin viz'mye sobi dvi gorlitsi abo dvoe golubyenyat, ta i priidye pyeryed litsye gospodne do vkhodu skinii zapovitu, i dast' ikh svyashchyenikovi. i sporyadit' ikh svyashchyenik: odnye zhyertvoyu za grikh, a odnye tsilopalyeniam, ta i ochistit' svyashcheynik iogo pyeryed gospodnim litsyem vid tyechi iogo. a cholovik, koli viidye z n'ogo nasinnya paruvannya, to obmie v vodi vsye tilo svoe, i budyе nyechistii azh do vyechora. a vsyaka odyezha i vsyaka shкура, shcho na nii budyе nasinnya paruvannya, to vona budyе viprana v vodi, i budyе nyechista azh do vyechora. i zhinka, shcho cholovik lyezhatimye z nyeyu na paruvannya, to obmiyet'sya voni v vodi, i budut' nyechisti azh do vyechora. a zhinka, koli budyе tyecheva, krov budyе tyecheyu ii v tili ii to sim dyen' budyе v svoii nyechistosti, a kozhyen, khto dotorknyet'sya ii, budyе nyechistii azh do vyechora. i vsye, na chomu vona lyezhatimye v nyechistosti svoii, budyе nyechistye; i vsye, na chomu vona syadye, budyе nyechistye. a kozhyen, khto dotorknyet'sya do mistysya lyezhannyya ii, toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, khto dotorknyet'sya do vsyakoi ryechi, na yakii vona sidit', toi vipyerye odyezhu svoyu i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. a yakshcho bulo b shchos' na lozhi abo na tii ryechi, shcho vona sidila na nii, i vin dotorknyet'sya togo, to budyе nyechistii azh do vyechora. a yakshcho budyе lyezhati cholovik iz nyeyu, to nyechistist' ii budyе na n'omu, i budyе vin nyechistii sim dyen'. a zhinka, koli budyе tyekti tyecha krovii ii bagato dniv nye v chasi nyechistosti ii, abo koli budyе tyekti ponad nyechistosti ii, to vsi dni tyechi nyechistosti ii budyе vona, yak za dniv nyechistosti ii, nyechista vona. kozhnyе lozhye, na yakomu vona lyezhatimye vsi dni tyechi ii, budyе dlya nyei, yak lozhye ii nyechistosti. i kozhna rich, na yaku vona syadye, budyе nyechista, yak nyechistist' misyachnogo ochishchyennyya ii. i kozhyen, khto dotorknyet'sya do nikhi, budyе nyechistii, i vipyerye odyezhu svoyu, i obmiет'sya v vodi, i budyе nyechistii azh do vyechora. a yakshcho vona ochistit'sya vid tyechi svoei, to vidlichit' sobi sim dyen', a potomu stanye chista. a vos'mogo dnya viz'mye sobi dvi gorlitsi, abo dvoe golubyenyat, ta i prinyesye ikh do

svyashcheynika do vkhodu skinii zapovitu. i sporyadit' svyashcheynik odnye zhyertvoyu za grikh, a odnye tsilopalyennyya, ta i ochistit' svyashcheynik ii pyeryed gospodnim litsyem vid tyechi nyechistosti ii. i viddilite izrail'yevikh siniv vid ikhn'oi nyechistosti, shchob nye povmirali voni v svoii nyechistosti chyeryez nanyechishcheynnya ikhne moei skinii, yaka syeryed nikh. otsye zakon pro tyechivogo ta pro togo, shcho z n'ogo vikhodit' nasinnyya lyezhanntyya, shcho nim nanyechishchuet'sya, i pro khvoru v misyachnim ochishcheynni ii, i pro tyechivogo na tyechu svoyu, dlya cholovika i dlya zhinki, ta dlya cholovika, shcho budye lyezhati z nyechistoyu.

16

i gospod' promovlyav do moisyeya po smyerti obokh aaronovikh siniv, koli voni buli nablizilisya pyeryed gospodne litsye i pomyerli. i skazav gospod' do moisyeya: promovlyai do aarona, brata svogo, i nyekhai vin nye vkhodit' kozhnogo chasu do svyatini za zavisu, pyeryed viko, shcho na kovcheyzi, shchob nye vmyer vin, bo ya v khmari yavlyayusya nad tim vikom. z otsim uviiyde aaron do svyatini, z telyam na zhyertvu za grikh ta z baranom na tsilopalyennyya. vin zodyagnye svyashcheynnogo l'nyanogo khitona, i l'nyana spidnyia odizh budye na tili iogo, i pidpyeryezhyet'sya l'nyanim poyasom, i obvinyet'sya l'nyanim zavoem, nim svyashcheynni shati. i obmie v vodi svoe tilo, ta i zodyagnye vin ikh. a vid gromadi izrail'yevikh siniv viz'mye vin dva kozli na zhyertvu za grikh ta odnogo barana na tsilopalyennyya. i prinyesye aaron tyelya zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu, ta i ochistit' syebye ta svii dim. i viz'mye vin obokh tikh kozliv, ta i postavit' ikh pyeryed gospodnim litsyem pri vkhodi skinii zapovitu. i kinye aaron na obokh tikh kozliv zhyeryebki, odin zhyeryebok dlya gospoda, i odin zhyeryebok dlya azazyelya. i prinyesye aaron kozla, shcho na n'ogo viishov zhyeryebok dlya gospoda, i vchinit' iogo zhyertvoyu za grikh. a kozyle, shcho na n'ogo vipav zhyeryebok dlya azazyelya, budye postavlyenii zhivim pyeryed gospodne litsye, shchob ochistiti iogo, i shchob poslati iogo do azazyelya na pustyny. i prinyesye aaron bichka zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu, ta i ochistit' syebye ta svii dim; i zarizhye bichka zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' iomu. i viz'mye povnu kadil'ntsuyu goryuchogo vugillya z-nad zhyertivnika pyeryed gospodnim litsyem, i povni zhmyeni svoi tonko tovychenogo zapashnogo kadila, ta i vnysye za zavisu. i pokladye vin tye kadilo na ogon' pyeryed gospodnim litsyem, a khmara kadila zakrie viko, shcho nad svidotstvom, shchob vin nye pomyer. i viz'mye vin krovi bichka, ta i pokropit' pal'tsyem svoim na pyeryedi vika na skhid, a pyeryed vikom pokropit' z krovi sim raz svoim pal'tsyem. i zarizhye kozla zhyertvi za grikh, shcho nalyezhit' narodovi, i vnysye iogo krov za zavisu, ta i zrobit' iz krov'yu iogo, yak zrobit' vuz krov'yu tyelyati, i pokropit' ii na viko ta pyeryed vikom. i ochistit' vin svyatinu z nyechistosti izrail'yevikh siniv ta z ikhnikh pyeryestupiv chyeryez usi grikhi ikhni. i tak vin zrobit' dlya skinii za-

povitu, shcho znakhodit'sya z nimi syeryed ikhn'oi nyechistosti. i zhodyen cholovik nye budye v skinii zapovitu, koli vin vkhodit' na ochishcheynnya do svyatini, azh do vikhodu iogo. i ochistit' vin syebye ta dim svii, ta vsyu gromadu izrail'yevu. i viiyye vin do zhyertivnika, shcho pyeryed gospodnim litsyem, ta i ochistit' iogo; i viz'mye krovi tyelyati i krovi kozla, ta i dast' na rogi zhyertivnika navkolo. i pokropit' na n'ogo z krovi pal'tsyem svoim sim raz, ta i ochistit' iogo, ta osvyatit' iogo vid nyechistosti izrail'yevikh siniv. a koli vin skinchit' ochishcheynnya svyatini i skinii zapovitu ta zhyertivnika, to privyedye zhivogo kozla. i pokladye aaron obidvi ruki svoi na golovu zhivogo kozla, i viznae nad nim usi grikhi izrail'yevikh siniv ta vsi ikhni provini chyeryez usi ikhni grikhi, i skladye ikh na golovu kozla, ta i poshlye chyeryez pryznachynogo cholovika na pustyny. i ponyesye toi kozyl na sobi vsi ikhni grikhi do krayu nyevrozhaingo, i pustit' togo kozla v pustyny. i vviidy aaron do skinii zapovitu, i zdiimye l'nyani shati, shcho zodyagnuv buv pri vkhodi iogo do svyatini, i pokladye ikh tam. i obmie vin tilo svoe v vodi v misti svyatin, i zodyagnye shati svoi ta i viidy, i vchinit' tsilopalyennyya svoe ta tsilopalyennyya za narod, i ochistit' syebye ta narod. a lii zhyertvi za grikh spalit' na zhyertivniku. a toi, khto vidvodiv kozla do azazyelya, vipyerye odyezhu svoyu i obmie tilo svoe v vodi, a potomu vviidy do taboru. a tyelya zhyertvi za grikh ta kozla zhyertvi za grikh, shcho ikhnyu krov vnysyeno na ochishcheynnya v svyatini, viprovadyat' poza tabir, ta i spalyat' v ogni ikhni shkuri, i ikhne m'yaso ta ikhni nyechistosti. a toi, khto ikh palit', vipyerye odyezhu svoyu i obmie svoe tilo v vodi, a potomu vviidy do taboru. i tsye stanye dlya vas na vichnu postanovu, s'omogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya budyetye vpokoryati vashi dushi, i zhodnoi pratsi nye robitimyye ty, ani tubilyets', ani prikhod'ko, shcho myeshkae syeryed vas, bo togo dnya budye okup vash na ochishcheynnya vashye, zo vsikh grikhiv vashikh stanetye chisti pyeryed gospodom. subota povnogo vidpochinku vid pratsi vona dlya vas, i vi budyetye vpokoryati dushi svoi, tsye vichna postanova. a ochistit' toi svyashcheynik, shcho pomazali iogo, i shcho posvyatili iogo buti svyashcheynikom zamist' bat'ka svogo. i zodyagnye vin l'nyani shati, shati svyashcheynni, ta i ochistit' svyatyee svyatikh, i skiniyu zapovitu, i zhyertivnika ochistit', i ochistit' svyashcheynikiv ta vvyes' narod gromadi. i budye tsye dlya vas na vichnu postanovu na ochishcheynnya izrail'yevikh siniv zo vsikh ikhnikh grikhiv raz u rotsi. i vin uchiniv, yak gospod' nakazav buv moisyeevi.

17

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh izrail'yevikh siniv, ta i skazhyesh im: otsye ta rich, shcho gospod' nakazav buv, govoryachi: kozhyen cholovik z izrail'yevogo domu, shcho zarizhye vola, abo yagnya, abo kozu v tabori, abo shchos' zarizhye poza taborom, a do vkhodu skinii zapovitu nye privyedye togo na prinyesyen-

nya zhyertvi dlya gospoda pyeryed skiniyu gospodnyu, to krov budye polichyena tomu cholovikovi, vin proliv krov. i budye vinishchyeni cholovik toi z-posyeryed narodu svogo, shchob privodili izrailyevi sini svoi zhyertvi, yaki voni rizhut' na chistomu poli, i sprovdzhali dlya gospoda do vkhodu skinii zapovitu do svyashchyenika, i rizali ikh, yak mirni zhyertvi dlya gospoda. i pokropit' svyashchyenik tieyu krov'yu na gospodn'ogo zhyertivnika pri vkhodi skinii zapovitu, ta i spalit' lii na lyubi pakhoshchi dlya gospoda. i shchob voni vzyhe nye rizali svoikh zhyertov kozlam-dyemonam, za yakimi voni bludyat'. tsye budye dlya nikh vichna postanova na ikhni pokolinnya. a im skazhyesh: kozhyen cholovik iz izrail'yevogo domu ta z prikhod'ka, shcho budyemyeshkati syeryed vas, yakii prinyesyete tsilopaleny-nya abo zhyertvu, a do vkhodu skinii zapovitu nye prinyesyete krov, shchob uchiniti iogo dlya gospoda, to budyemye znishchyeni cholovik toi z-posyeryed narodu svogo! a kozhyen cholovik iz izrail'yevogo domu ta z prikhod'ka, shcho myeshkae syeryed nikh, yakii budyemye isti krov, to za zvyernu lityse svoe proti tiei dushi, shcho ist' vona tu krov, i vinishchu ii z-posyeryed narodu ii, bo dusha tila v krovi vona, a ya dav ii dlya vas na zhyertivnika dlya ochishchyennya za dushi vashi, bo krov ta vona ochishchue dushu. tomu skazav ya izrail'yevim sinam: kozhna dusha z vas nye budyemye isti krovi, i prikhod'ko, shcho myeshkae syeryed vas, nye budyemye isti krovi. a kozhyen cholovik iz izrail'yevikh siniv ta z prikhod'ka, shcho myeshkae syeryed nikh, shcho vpolyue zdobich zvirini abo ptastva, shcho idzhyenye, to vin ville krov togo i zakrie ii piskom. bo dusha kozhnogo tila krov iogo, u dushi iogo vona. i skazav ya izrail'yevim sinam: krovi kozhnogo tila vi nye budyemye isti, bo dusha kozhnogo tila krov iogo vona. usi, shcho idyat' ii, budut' ponishchyeni. a vsyaka dusha, shcho istymye padlo ta rozsharpanye syeryed tubil'tsya i syeryed prikhod'ka, nyekhai vipyerye odyezhu svoyu i obmietya v vodi, i budyemye nyechistii azh do vyechora, a potim stanye chistii. a yakshcho vin nye vipyerye, a tila svogo nye obmie, to ponyesyete svoyu provinu.

18

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, i skazhyesh im: ya gospod', bog vash! za chinom egypets'kogo krayu, shcho sidili vi v nim, nye robit', i za chinom krayu khanaans'kogo, shcho ya vprovadzhuyu vas tudy, nye zrobyete, i zvichayami ikhnimi nye pidyetye. vi vikonuvatyemye ustavi moi, i budyemye dodyerzhuvati postanovi moi, shchob nimi khoditi. ya gospod', bog vash! i budyemye dodyerzhuvati postanov moikh ta ustaviv moikh, shcho lyudina ikh vikone i nimi zhyive. ya gospod'! zhodyen cholovik nye nablizit'sya do zhodnoi odnokrovnoi svoei, shchob vidkriti nagotu. ya gospod'! nagoti bat'ka svogo i nagoti matyeri svoei nye vidkriesh, vona mati tvoya, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti zhinki bat'ka tvogo nye vidkriesh, vona nagota bat'ka tvogo! nagoti syestri svoei, dochki bat'ka svogo abo dochki maty-

eri svoei, shcho narodilisya v domi abo narodilisya nazovni, nye vidkriesh ikhn'oi nagoti! nagotu dochki sina svogo abo dochki dochki svoei, nye vidkriesh nagoti ikhn'oi, bo voni nagota tvoya! nagoti dochki zhinki bat'ka svogo, narodzhyeno vid bat'ka tvogo, vona syestra tvoya, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti syestri bat'ka svogo nye vidkriesh, vona odnokrovna bat'ka tvogo! nagoti syestri matyeri svoei nye vidkriesh, bo vona odnokrovna matyeri tvoei. nagoti brata bat'ka svogo nye vidkriesh, do zhinki iogo nye nablizishsya, vona titik tvoya! nagoti nyevystki svoei nye vidkriesh, vona zhinka sina tvogo, nye vidkriesh nagoti ii! nagoti zhinki brata svogo nye vidkriesh, vona nagota brata tvogo! nagoti zhinki i dochki ii nye vidkriesh; dochki sina ii i dochki dochki ii nye viz'myesh, shchob vidkriti ii nagotu, voni odnokrovni ii, tsye krovomishannya! i zhinki z syestroyu ii nye viz'myesh na supernitstvo, shchob vidkriti nagotu ii pri nii za zhittya ii. a do zhinki v chas viddilyennya nyechistosti ii nye nablizishsya, shchob vidkriti nagotu ii. a z zhinkoyu svogo blizhn'ogo nye budyesh lyezhati na nasinnya, shchob nyeyu nye stati nyechistim. a z nasinnya svogo nye dasi na zhyertvu molokhovi, i nye znyevazhish imeny boga svogo. ya gospod'! a z cholovikom nye budyesh lyezhati yak z zhinkoyu, gidota vono! i z zhodnoyu khudobinoyu nye zlyazhyeshsya, shchob nye stati nyeyu nyechistim. i zhinka nye stanye pyeryed khudobinoyu na zlyagannya, tsye paskudstvo! nye zanyechishchuityesia tim usim, bo vsim tim zanyechishchyeni ti lyudi, yakikh ya viganyayu pyeryed vami. i stala nyechista ta zymlyia, i ya polichiv na nii ii grikh, i ta zymlyia virignula myeshkantsiv svoikh! i vi budyemye dodyerzhuvati postanov moikh ta ustaviv moikh, i nye zrobyete zhodnoi zo vsikh tikh gidot, yak i tubilyets' chi prikhod'ko, shcho myeshkae syeryed vas. bo vsi ti gidoti robili lyudi tiei zymlii, yakii pyeryed vami, i stala nyechista ta zymlyia. i shchob ta zymlyia nye virignula vas chyeryez vashye zanyechishchyennya ii, yak vona virignula narod, yakii pyeryed vami. bo kozhyen, khto zrobit' odnu zo vsikh tikh gidot, to dushi, shcho robyat', budut' vinishchyeni z-posyeryed ikhn'ogo narodu. i vi budyemye dodyerzhuvati nakaziv moikh, shchob nye chiniti chogo z tikh gidotnikh postanov, shcho roblyeni pyeryed vami, i nye spoganityesia nimi. ya gospod', bog vash!

19

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, ta i skazhyesh im: bud'te svyati, bo svyatii ya, gospod', bog vash! kozhyen budyemye boyatisya matyeri svoei ta bat'ka svogo, a subit moikh budyemye dodyerzhuvati. ya gospod', bog vash! nye zvyertaityesya do idoliv, i nye robit' sobi litikh bozhkiv. ya gospod' bog vash! a koli vi prinyesyetye mirnu zhyertvu dlya gospoda, na vpodobannya vas prinyesyetye ii. vi budyemye isti ii v dyen' prinyesyennya vashogo ta zvavta, a pozostalye do dnya tryet'ogo ongyem budyemye spalenyne. a yakshcho spravdi budyemye idzhyenye vono tryet'ogo dnya, nyechistist' vono, nye budyemye vpodobanye. a

khto tye ist', ponyesyey vin svii grikh, bo spoganiv vin svyatinu gospodnyu, i budyey vinishchyna dusha ta z-posyeryed narodu svogo! a koli ti budyesh zhati zhnivo svoei zymeli, nye dokinchui zhati do krayu svogo polya, a popadalikh koloskiv tvogo zhniva nye budyesh zbirati, a vinogradnika svogo nye vibyeryesh doryeshiti, a popadalikh yagid vinogradnika svogo nye budyesh zbirati, dlya vbogogo ta dlya prikhd'ka pozostav ikh. ya gospod', bog vash! nye budyetye krasti, i nye budyetye nyeppravdo zapyeryechuvati, i nye budyetye govoriti nyepravdi odin na odnogo! i nye budyetye prislyagati moim imenyem na nyeppravdu, bo znyevazhish im'ya boga svogo. ya gospod'! nye budyesh gnobiti blizhn'ogo svogo, i nye budyesh grabuvati, i nye zadyerzhish v syebye chyeryez nich azh do ranku zarobitku naimita. nye budyesh proklinati glukhogo, a pyeryed slipim nye robi pyeryeshkodi, i budyesh boyatisya boga svogo. ya gospod'! nye zrobitye krivdi v sudi: nye budyesh poturati osobi vbogogo, i nye budyesh pidlyeshchuvatisya do osobi vye'mozhnogo, za pravdoyu sudi svogo blizhn'ogo! nye budyesh khoditi plitkaryem syeryed narodu svogo. nye budyesh nastavati na zhittya svogo blizhn'ogo. ya gospod'! nye budyesh nyenaviditi brata svogo v syertsitsy voemu. konchye vyivay nyeppravdu svogo blizhn'ogo, i nye ponyesyesh grikha za n'ogo. nye budyesh mstititsya, i nye budyesh nyenaviditi siniv svogo narodu. i budyesh lyubiti blizhn'ogo svogo, yak samogo syebye! ya gospod'! postanov moikh budyetye dotrimuvati. nye zro-bish, shchob khudoba tvoya zluchuvalasya dvoisto. polya svogo nye budyesh obsivati dvoisto. a odyezha dvoista, mishanina nitok, nye vviidye na tyebye. a cholovik, koli budyey zlyagatisya z zhinkoyu, a vona nyevil'nitsya, zaruchyna cholovikovi, a spravdi nye bula vona vikuplyena, abo vizvolyennya nye bulo danye ii, to nyekhai budyey kara, alye nye budut' voni zabiti, bo nye uvil'nyena vona. i sprovadit' vin zhyertvu za provinu svoyu gospodyevi do vkhodu skinii zapovitu, barana zhyertvi za provinu. i ochis-tit' iogo svyashcheyenik baranom zhyertvi za provinu pyeryed gospodnim litsyem za grikhi iogo, shcho vin buv zgrishiv. i prosti't'sya iomu grikh iogo, shcho vin buv zgrishiv. a koli vi vviidyetye do krayu ts'ogo, i ponasadzhuetye vsyakey istivnye dyeryevo, to plid iogo vvezhatimyetye za nyeobrizanii, tri roky budyey vono dlya vas nyeobrizanye, nye budyey idzhyenye. a roku chyetyvertogo vvyes' plid iogo prislyvatit'sya dlya gospoda. a roku p'yatogo budyetye isti plid iogo, shchob pomnozhyvsya dlya vas urozhai iogo, ya gos-pod', bog vash. nye budyetye isti z krov'yu. nye budyetye vorozhiti, i nye budyetye charuvati! nye budyetye strigiti volossya dovkola golovi vashoi, i nye budyesh nishchiti krayu borodi svoei. i nye zro-bitye na tili svoim narizu za dushu pomyerlogo, i nye zrobitye na sobi nakolyenogo napisu. ya gos-pod'! nye byezchyst' svoei dochki, i nye robi ii bludlivoyu, shchob nye stala bludlivoyu tsya zymlya, i nye napovnilas' zymlya rozpustoyu. subit moikh budyetye dodyerzhuvati, a svyatinu moyu budyetye shanuvati. ya gospod'! nye zvyertaityes' do dukhiv pomyerlikh ta do vorozhbitiv, i nye dovod'tye syebye do opoganyennya nimi. ya gospod', bog vash! py-

eryed litsyem sivizni vstan', i vschanui litsyey starogo, i budyesh boyatisya boga svogo. ya gospod'! a koli myeshkatimye z tobouy prikhd'ko v vashim kra-i, to nye budyetye gnobiti iogo. yak tubilyets' iz vas budyey dlya vas prikhd'ko, shcho myeshkae z vami, i ti budyesh lyubiti iogo, yak samogo syebye, bo prikhd'ki buli vi v egipyets'kim kra-i. ya gospod', bog vash! nye budyetye chiniti krivdi v sudi, u miri, u vazi ta v miri ridini. vaga virna, tyagartsy virni, yefa virna, gin virni budyey v vas. ya gospod', bog vash, shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu! i vi budyetye dyerzhati vsi postanovi moi ta vsi ustavi moi, i vikonu-vatimyetye ikh. ya gospod'!

20

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: i skazhyesh do izrail'yevikh siniv: kozhyen cholovik iz izrail'yevikh siniv ta z prikhd'ka, shcho myeshkae v izraili, yakii dast' iz nasinnya svogo molokhovi, budyey konchye zabittii, narod krayu zakidae iogo kaminnyam. a ya zvyernu litsyey svoe proti togo cholovika, i vinishchu iogo z-pomizh narodu iogo, bo z nasinnya svogo dav vin molokhovi, shchob zanyechistiti svyatinu moyu, zbyezchystiti moe svyatyey imyennya. a yakshcho spravdi lyudi togo krayu skhovayut' svoi ochi vid togo cholovika, koli vin dast' iz nasinnya svogo molokhovi, shchob nye zabiti iogo, to ya zvyernu svoje litsyey proti togo cholovika ta proti rodini iogo, i vin-ishchu iogo i usikh, shcho bludyat' za nim, bludy-achi za molokhom, z-posyeryed narodu iogo. a dusha, shcho zvyertaet'sya do pomyerlikh dukhiv ta do charivnikiv, shchob bluditi za nimi, to ya zvy-ernu svoje litsyey proti tiei dushi, i vinishchu togo z-posyeryed narodu iogo. i vi budyetye osvyachuvatisya, i bud'tye svyati, bo ya gospod', bog vash! i vi budyetye dyerzhati postanovi moi, i budyetye vikonuvati ikh. ya gospod', shcho osvyachue vas! bo kozhyen cholovik, shcho proklyanye svogo bat'ka chi matir svoyu, budyey konchye zabittii, bat'ka svoyo chi matir svoyu vin proklyav, krov iogo na n'omu! a kozhyen, khto budyey chiniti pyeryelyub iz chieyу zhinkoyu, khto budyey chiniti pyeryelyub iz zhinkoyu svogo blizhn'ogo, budyey konchye zabittii pyeryelyub-nik ta pyeryelyubnitsya. a khto budyey lyezhati iz zhinkoyu bat'ka svogo, vin vidkriv nagotu svogo bat'ka, budut' konchye zabiti oboe voni, krov ikhnya na nikh! a khto budyey lyezhati z nyevistkoyu svoeyu, budut' konchye zabiti oboe voni, gidotu vchinili voni, krov ikhnya na nikh! a khto lyezhatimye z cholovikom yak iz zhinkoyu, gidotu vchinili oboe voni, budut' konchye zabiti, krov ikhnya na nikh! a khto viz'mye zhinku i matir ii, gidota tsyey, v ogni splyat' iogo ta ii, i nye budyey krovozmishan-nya syeryed vas! a khto paruvatimyet'sya z skoti-noyu, budyey konchye zabittii, i skotinu tu zab'etye. a zhinka, shcho nablizit'sya do yakoi skotini, shchob lyezhati z nyeyu, to zab'esh tu zhinku ta skotinu tu, budut' konchye zabiti voni, krov ikhnya na nikh! a khto viz'mye syestru svoyu, dochku bat'ka svogo abo dochku matyeri svoei, i pobachit' nagotu ii, a vona pobachit' nagotu iogo, gan'ba tsyey! i budut'

vonі znishchyeni na ochakh siniv ikhn'ogo narodu, vin nagotu syestri svoei vidkriy, vin ponyesyе provinu svoyu! a khto budye lyezhati iz zhinkoyu, chasu khvorobi misyachnim, i vidkrie ii nagotu, vin dzhyeryelo ii obnazhiv, a vona vidkriła dzhyeryelo svoei kroi, to budut' voni oboe znishchyeni z-posyeryed narodu svogo! i nye vidkriesh nagoti syestri maty-eri svoei i syestri bat'ka svogo, bo odnokrovnu svoyu obnazhiv bi ti, voni ponyesut' provinu svoyu. a khto budye lyezhati z titkoyu svoeyu, vin vidkriy nagotu dyad'ka svogo, grikh svii voni ponyesut', byezditni pomrut'! a khto viz'mye zhinku brata svogo, tsye nyechist', vin vidkriy nagotu brata svogo, byezditni budut'. i vi budyetye dodyerzhuvati vsi postanovi moi i usi ustavi moi, i budyetye vikonuvati ikh, i nye virignye vas zye'mlya ta, kudi ya vprovadzhayu vas, shchob sidili vi v nii. i nye budyetye vi khoditi za zvichayami lyudu, shcho ya viganyayu pyeryed vami, bo vsye tye robili voni, i ya ikh obridiv. i skazav ya do vas: vi vspadkuetye ikhnyu zye'mlyu, a ya dam ii vam na spadshchinu ii, zye'mlyu, shcho plinye molokom ta myedom. ya gospod', bog vash, shcho viddiliv vas vid tikh narodiv! i vi viddilyaitye mizh khudoboyu chistoyu ta nyechistoyu, i mizh ptastvom nyechistim ta chistim, i nye zanyechishchuietye dush svoikh khudoboyu i ptastvom, i vsim, shcho roit'sya na zye'mli, shcho ya viddiliv dlya vas, yak nyechistye. i bud'tye dlya myenye svyati, bo svyatii ya, gospod'. i ya viddilyu vas vid tikh narodiv, shchob vi buli moi. a cholovik abo zhinka, koli budut' voni viklikati dukha myertsiv abo vorozhiti, budut' konchye zabiti, kaminnyam zakidayut' ikh, krov ikhnya na nikh!

21

i skazav gospod' do moisyeya: govori do svyashchyenikiv, aaronovikh siniv, i skazhyesh im: nikhto z vas nyekhai nye zanyechistit'sya chyeryez dotorknyennya do pomyerlogo syeryed svogo narodu. bo til'ki chyeryez dotorknyennya do bliz'kikh odnokrovnykh svoikh, chyeryez matir svoyu, i chyeryez bat'ka svogo, i chyeryez sina svogo, i chyeryez dochku svoyu, i chyeryez brata svogo, i chyeryez syestru svoyu, divchinu bliz'ku iomu, shcho nye bula zamuzhyem, chyeryez tikh vin mozhye zanyechistit'sya dotorknyennym. buvshi odruzhenii, nyekhai nye zanyechistit'sya syeryed ridni svoei, shchob nye zbyezychestit'sya syebe. nye zrobylat' voni lisini na golovi svoii, i krayu borodi svoei nye pidstrizhut', a na tili svoim nye narizhut' nadriziv. svyati voni budut' dlya boga svogo, i nye zbyezychestyat' voni imyennya boga svogo, bo voni prinosyat' ognanyi bozhi zhyertvi, khlib svogo boga. i budut' voni svyati. zhinki bludlivoi ta zbyezycheshchyenoі voni nye viz'mut', i nye viz'mut' zhinki, vigananoi vid cholovika svogo, bo svyatii vin dlya boga svogo. i osv yatish iogo, bo vin prinosit' khlib boga tvogo, svyatii vin budye dlya vas, bo svyatii ya, gospod', shcho osv yachue vas! a svyashchyenikova dochka, koli zachnye robiti blud, vona byezzychestit' bat'ka svogo, uv ogni budye spalyena. a svyashchyenik, naibil'shii vid brativ svoikh, shcho na golovu iogo budye villyata oliva

pomazannya, i budye posvyachyenii na odyagannya shat, vin golovi svoei nye zapustit' i shat svoikh nye rozdyerye, i do zhodnogo vmyerlogo nye vviiide, navit' chyeryez bat'ka svogo ta chyeryez matir svoyu nye smie zanyechistit'sya. i vin nye vidiide vid svyatini, i nye zanyechistit' svyatini boga svogo, bo na n'omu posvyachyennya olivi pomazannya iogo boga. ya gospod'! i vin viz'mye zhinku v divotstvi ii. udovi, i rozvyedyenoі, i zbyezycheshchyenoі, bludlivoi, tikh vin nye viz'mye, a til'ki divitsyu z-pomizh ridni svoei vin viz'mye za zhinku. i nye zbyezychestit' vin nasinnya svogo v ridni svoii, bo ya gospod', shcho osv yachue iogo. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona, govoryachi: cholovik iz nasinnya tvogo na ikh pokolinnya, shcho budye v nim vada, nye pristupit', shchob prinositi khlib svogo boga. bo zhodyen cholovik, shcho v nim vada, nye pristupit' (cholovik slipii, abo kul'gavii, abo kirpatii abo dovgotyelyesii, abo cholovik, shcho matimye zlamanu nogu abo zlamanu ruku, abo gorbatii, abo visokhlii, abo bil'mo na otsi iogo, abo korostyavii, abo parshivii, abo z rozchavlyenimi yadrami, kozhyen cholovik iz nasinnya svyashchyenika aarona, shcho na nim tsya vada, nye pristupit', shchob prinositi gospodni ognanyi zhyertvi, vada v nim, nye pristupit' vin, shchob prinositi khlib svogo boga. vin budye isti khlib svogo boga z naisvyatishogo ta zo svyatoshchiv. ta do zavisі nye pidiide vin, i do zhyertivnika nye pristupit', bo vada v nim, i nye zbyezychestit' svyatini moi, bo ya gospod', shcho osv yachue ikh. i moisei promovlyav do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh siniv izrail'yevikh.

22

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona i do siniv iogo, i nyekhai voni obyeryezhno povodyat'sya zo svyatoshchami izrail'yevikh siniv, yaki voni posvyachuyut' myeni, i nyekhai nye byezzychestyat' mogo svyatogo imyennya. ya gospod'! skazhi im: na vashi pokolinnya kozhyen cholovik, shcho nablizit'sya zo vsyakogo vashogo nasinnya do svyatoshchiv, yaki izrail'yevi sini posvyat'at' gospodyevi, a nyechistist' iogo na nim, to budye vinishchyena dusha ta z-pyeryed litsya mogo. ya gospod'! kozhyen cholovik z aaronovogo nasinnya, koli vin prokazhyenii abo tyechivii, nye budye isti zo svyatoshchiv, azh poki ochistit'sya. a khto dotorknyet'sya vsyakogo nyechistogo vid myertvogo tila, abo cholovik, shcho z n'ogo viide nasinnya lyezhannya, abo khto dotorknyet'sya do vsyakogo plazuna, chyeryez yakogo vin stanye nyechistii, abo do lyudini, chyeryez yaku stanye nyechistii, chyeryez usyaku nyechistit' ii, osoba, shcho dotorknyet'sya do togo, to stanye nyechista azh do vyechora, i nye budye isti zo svyatoshchiv, poki nye obmie svogo tila v vodi. a koli zaidye sontsye, to stanye vin chistii, a potim budye isti zo svyatoshchiv, bo tsye khlib iogo. padla ta rozsharpanogo nye budye vin isti, shchob nye zanyechistit'sya nim. ya gospod'! i budut' voni styeryegti moi prikazi, shchob nye ponyesti chyeryez tye grikha na sobi, i shchob nye pomyerti chy-

eryez n'ogo, koli b zbyezchystili ikh. ya gospod', shcho osvyachue ikh! a kozhyen chuzhii nye budyie isti svyatoshchiv; osilii u svyashchyenika i naimit nye budut' isti svyatoshchiv. a koli svyashchyenik kupit' cholovika, kupivlya sribla iogo tsye, toi budyie isti ikh, takozh urodzhenii domu iogo, voni budut' isti iogo khlíb. a svyashchyenikova dochka, koli budyie vidana chuzhomu cholovikovu, vona nye budyie isti prinyesenyikh svyatoshchiv. a svyashchyenikova dochka, koli budyie vdova, abo rozvyedena, a dityei nye mae, i vyernyet'sya do domu svogo bat'ka, yak za molodosti svoei, budyie isti z khlíba bat'ka svogo. a kozhyen chuzhii nye budyie isti iogo. a cholovik, koli z'ist' svyatoshchi chyeryez pomilku, to dokladye do nyei p'yatu chastinu ii, i viddast' svyashchyenikovu ti svyatoshchi, i svyashchyeniki nye zbyezchystyat' svyatoshchiv izrail'yevikh siniv, shcho voni prinosyat' gospodyevi, i nye styagnut' na syebie vini za provinu idzhennyya svoikh svyatoshchiv. bo ya gospod', shcho osvyachue ikh. i promovlyav gospod' do moisyeya, govoryachi: promovlyai do aarona i do siniv iogo, ta do vsikh izrail'yevikh siniv, i skazhyesh im: kozhyen cholovik z izrail'yevogo domu ta z prikход'ka mizh izrail'yem, shcho prinyesye svoyu zhyertvu za vsyakimi svoimi obitnitsyami ta za vsyakimi daruvannymi svoimi, shcho prinyesye gospodyevi na tsilopal'yennyya, to nyekhai prinyesye na vpodobannyya vashye byezvadnogo samtsya z khudobi vyelikoi, z ovyets' i z kiz. zhodnogo, shcho v nim vada, nye prinyesyetye, bo nye budyie vono na vpodobannyya vas. a cholovik, koli prinyesye gospodyevi mirnu zhyertvu na virazno vislovlyenu obitnitsyu abo na darunok, iz khudobi vyelikoi chi z khudobi dribnoi, byezvadna budyie na vpodobannyya, zhodna vada nye budyie v nii: slípa, abo zlamana, abo skalichyena, abo sholudiva, abo korostyava, abo parshiva, nye prinyesyetye tikh gospodyevi, i zhyertvi ognyanoi nye dastye z nikh na zhyertivnika dlya gospoda. a vola ta vivtsyu z zanadto dovgim chi zanadto korotkim yakim chlyenom dobrovil'no prinyesyesh u zhyertvu, a na obitnitsyu voni nye vgodni bogovi. a togo, shcho mae yadra rozchavlyeni, chi zbiti, chi vidirvani, chi vidrizani nye pidnyesyetye gospodyevi, i v vashomu krai nye zrobitye togo. i z ruki chuzhintsya nye prinyesyetye khlíba nashogo boga zo vsikh takikh, bo v nikh zip-suttya ikh, vada v nikh, voni nye budut' vgodni dlya vas. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: vil, abo divtsya, abo koza, koli vrodit'sya, to budyie sim dyen' pid svoeyu matir'yu, a vid dnya vos'mogo i dali budyie vgodnye na zhyertvu ognyanu dlya gospoda. a korovi ta vivtsi, ii i malya ii nye zarizhyetye odnogo dnya. a koli budyetye prinositi vdyachnu zhyertvu dlya gospoda, to prinos'tye tak, shchob vona bula vgodna. togo dnya budyie vona z'idzhyena, nye zostavitye z nyei azh do ranku. ya gospod'! i zapovidi moi budyetye dodyerzhuvati, i budyetye vikonuvati ikh. ya gospod'! i nye budyetye byezchystiti mogo svyatogo imyennyya, i ya budu osvyachenii syeryed izrail'yevikh siniv. ya gospod', shcho osvyachue vas, shcho viviv vas iz egypets'kogo krayu, shchob buti vashim bogom. ya gospod'!

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv i skazhyesh im: svyata gospodni, shcho v nikh sklyakimyyete svyati zbori, otsye voni, svyata moi: shist' dyen' budyie robotis' robota, a dnya s'omogo subota povnogo vidpochinku, svyati zbori, zhodnoi roboti nye budyetye robiti. tsye subota vidpochinku dlya gospoda po vsikh osyelyakh vashikh! otsye svyata gospodni, svyati zbori, shcho sklychetye ikh u ikhnim oznachyeniim chasi: u misyatsi pyershim, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya pid vyechir paskha dlya gospoda. a p'yatnadtsyatogo dnya togo misyatsya svyato oprisnokiv dlya gospoda, sim dyen' budyetye isti oprisnokii. pyershogo dnya budut' svyati zbori dlya vas, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i budyetye prinositi dlya gospoda zhyertvu sim dyen'; s'omogo dnya zbori svyati, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promov do izrail'yevikh siniv i skazhyesh im: koli vi vviidyetye do togo krayu, shcho ya dayu vam, i budyetye zhati zhnivo iogo, to snopa pyervoplođu vashikh zhniv prinyesyetye do svyashchyenika, a vin budyie kolikhati snopa togo pyeryed litsyem gospodnim, shchob nabuti vpodobannyya vam; pyershogo dnya po svyati svyashchyenik budyie kolikhati iogo. i vi priiryaditye v dni vashogo kolikhannyya snopa odnorichnye byezvadnye yagnya na tsilopal'yennyya dlya gospoda. a khlíbná iogo zhyertva dvi dyesyati yefi pshenychnoi muki, mishanoi v olívi, ogn'yana zhyertva dlya gospoda, pakhoshchi lyubi; a zhyertva lita iogo vino, chvyert' gina. a khlíba, i pryazhyenogo zyerna, i svizhikh zyeryen vi nye budyetye isti azh do samogo togo dnya, azh do vashogo prinyesennyya zhyertvi dlya vashogo boga. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh osyelyakh. i vidlichitye vi sobi pyershogo dnya po svyati, vid dnya vashogo prinyesennyya snopa kolikhannyya, sim tizhniv, povni budut' voni. a do pyershogo dnya po s'omim tizhni vidlichitye p'yatdyesyat dniv, ta i prinyesyetye khlíbnu novu zhyertvu dlya gospoda. z vashikh osyel' prinyesyetye dva khlíbi kolikhannyya, dvi dyesyati yefi pshenychnoi muki budut' voni, budut' spyechyeni kvashyeni, pyervoplođu dlya gospoda. i prinyesyetye ponad toi khlíb sim yagnyat byezvadnikh u vitsi roku, i odnogo bichka ta dva barani, voni budut' tsilopal'yennyya dlya gospoda, i zhyertva khlíbná, i zhyertvi liti dlya nikh, ogn'yana zhyertva, pakhoshchi lyubi dlya gospoda. i sporyaditye odnogo kozla na zhyertvu za grikh, ta dvoe yagnyat u vitsi roku na zhyertvu mirnu. i svyashchyenik budyie kolikhati ikh razom iz khlíbm pyervoplođu, yak kolikhannyya pyeryed gospodnim litsyem, nad dvoma yagnyatami. voni budut' svyatoshchi dlya gospoda, dlya svyashchyenika. i sklychetye togo samogo dnya, i budut' svyati zbori dlya vas, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh osyelyakh! a koli vi budyetye zhati zhnivo vashoi zemli, nye dozheinai krayu polyá tvogo, a popadalikh koloskiv zhniva tvogo nye budyesh zbirati, dlya vbogogo ta dlya prikход'ka pozostavish

ikh. ya gospod', bog vash! i promoviv gospod' do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: s'omogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya budyete vam povnii spochinok, pam'yat' surmlyennya, svyati zbori. zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya gospoda. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a dyesyatogo dnya samogo misyatsya dyen' ochishchyennya vin, zbori svyati budut' dlya vas, i budyetye vpokoryati dushi vashi, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya gospoda. i zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti togo samogo dnya, bo vin dyen' ochishchyennya, shchob ochistiti za vas pyeryed litsyem gospoda, boga vashogo. bo kozhna dusha, shcho nye budyete vpokoryuvatis' togo samogo dnya, to budyete vona vinishchyena z svoei ridni. a kozhna dusha, shcho budyete robiti yakye zainyattya togo samogo dnya, to ya vigublyu tu dushu z-pospyeryed narodu ii. zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti. tsye postanova vichna dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh osyelyakh! vin subota povnogo spochinku dlya vas, i vi budyetye vpokoryati dushi svoi, vyechyeryi dyev'yatogo dnya misyatsya vid vyechora azh do vyechora budyetye svyatkuvati vashu subotu. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, kazhuchi: p'yatnadtsyatogo dnya togo s'omogo misyatsya, svyato kuchok, sim dyen' dlya gospoda. pyershogo dnya svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. sim dyen' budyetye prinositi ognyanu zhyertvu dlya gospoda; vos'mogo dnya svyati zbori budut' dlya vas, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya gospoda; tsye viddannya svyata, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. ot-sye svyata gospodni, shcho sklikuvatimyetye na nikh svyati zbori, shchob prinositi ognyanu zhyertvu dlya gospoda, tsilopal'yennya, khlibunu zhyertvu i zakolyenu zhyertvu, i zhyertvi liti, nalyezh-nye dnyevi v iogo dni, okrim gospodnikh subit, i okrim dariv vashikh, i okrim usikh vashikh obit-nits', i okrim usikh vashikh daruvan', shcho dastye gospodyevi. a p'yatnadtsyatogo dnya s'omogo misyatsya, koli vi zbiraetye vrozhai zemli, budyetye svyatkuvati svyato gospodne sim dyen'; pyershogo dnya povnii spochinok, i vos'mogo povnii spochinok. i viz'myetye sobi pyershogo dnya plodu garnogo dyeryeva, pal'movi vittya, i galuzku mnogolistogo dyeryeva ta pripotochnik topol', i budyetye vyesyeli-tisya pyeryed litsyem gospoda, boga vashogo, sim dyen'. i budyetye svyatkuvati iogo, yak svyato dlya gospoda, sim dyen' u rotsi. postanova vichna dlya vashikh pokolin', s'omogo misyatsya budyetye svyatkuvati iogo, u kuchkakh budyetye siditi sim dyen', kozhyen tubilyets' v izraili siditimy v kuchkakh, shchob vashi pokolinnya piznali shcho ya v kuchkakh posadiv bogu izrail'yevikh siniv, koli vivodiv ikh z egypets'kogo krayu. ya gospod', bog vash! i moisyeyi promovlyav do izrail'yevikh siniv pro svyata gospodni.

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i voni prinyesut' tobi chistoi, vichavlyenoj olivi z olivkovogo dyeryeva na osvitlyennya, shchob zapalyuvati vichnu lyampadu. poza zavisoyu svidostva v skinii zapovitu priryadit' ii aaron vid vyechora azh do ranku pyeryed gospodnim litsyem nazavzhdi. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin'! na chistim svichniku priryadit' vin ti lyampadi pyeryed gospodnim litsyem nazavzhdi. i viz'myesh pshyenicnoi muki, i vipyechyesh iz nyei dvanadtsyat' kalachiv, po dvi dyesyati yefi budyete odin kalach. i pokladyesh ikh u dva ryadi, shist' u ryad, na chistomu stoli pyeryed gospodnim litsyem, i pokladi na ryad chistogo ladanu, i vin stanye dlya khliba za priguaduval'nu chastinu, ognyana zhyertva dlya gospoda. shchosuboti vin pokladye iogo pyeryed gospodnim litsyem zavzhdi, vid izrail'yevikh siniv, vichnii zapovit. i vin budyete dlya aarona ta dlya siniv iogo, i voni budut' isti iogo v svyatomu mistsi, bo vin naisvyatishye z ognyanikh zhyertv gospodnikh. tsye vichna postanova. i viishov sin izrail'tyanki, a vin buv sin egypcyanina, mizh izrail'yevikh siniv. i svariysya v tabori sin tiei izrail'tyanki z odnim izrail'tyaninom. i sin tiei izrail'tyanki bogoznyevazhiv im'ya gospodne, i proklinav. i privyeli iogo do moisyeya. a imyennya matyeri iogo shyelomit, dochka divri, z danovogo plyemyeni. i posadili iogo pid storozhu azh do viyasnyennya chyeryez usta gospodni. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: vivyedi togo, shcho proklinav, poza tabir, i pokladut' usi, khto chuv, svoi ruki na golovu iogo, i zakidae iogo kaminnyam usya gromada. a do izrail'yevikh siniv budyesh promovlyati, govoryachi: kozhyen cholovik, koli proklyanye boga svogo, to ponyesye vin svii grikh. a toi, khto bogoznyevazhiv gospodne imyennya, budyete konchye zabittii, konchye ukamyenue iogo vsya gromada; chi prikhod'ko, chi tubilyets', koli bogoznyevazhatimy imyennya gospodne, budyete zabittii. i kozhyen, khto zab'e lyudinu, budyete konchye zabittii. a khto zab'e yaku skotinu, toi vidshkode ii, zhittya za zhittya. i kozhyen, koli zrobit' vadu svoemu blizhn'omu, yak khto zrobiv, tak budyete zroblyeno iomu: zlamannya za zlamannya, oko za oko, zub za zuba, yaku vadu zrobit' khto komu, taka budyete zroblyena iomu. a khto zab'e skotinu, toi vidshkode ii, a khto zab'e lyudinu, toi budyete zabittii. sud odin budyete dlya vas, prikhod'ko budyete yak tubilyets'. bo ya gospod' bog vash! i moisyeyi promovlyav do izrail'yevikh siniv. i voni vivyeli togo, khto proklinav, poza tabir, ta i zakidali iogo kaminnyam. i zrobili izrail'yevi sini, yak gospod' nakazav buv moisyeevi.

25

i gospod' promovlyav do moisyeya na sinais'kii gori, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, ta i skazhyesh im: koli vi vviidyetye do zemli, shcho ya dayu vam, to svyatkuvatimy zemlyu ta subotu dlya gospoda. shist' lit budyesh zasivati svoje polye, i shist' lit obinatimyesh svogo vinogradnika, i zbiritimyesh urozhai iogo, a s'omogo roku subota povnogo vid-

pochinku budye dlya zyeмли, povnii vidpochinok, subota dlya gospoda: polya svogo nye budyesh ob-siyuvati, a vinogradnika svogo nye budyesh ob-ti-nati. samoroslogo kolosu zhniv tvoikh nye budyesh zhati, a gron z nyeobrizanikh vinogradin tvoikh nye zbiratimyes, rik povnogo vidpochinoku budyе dlya zyeмли. i tye, shcho samye vrodit'sya v tsim vid-pochinku zyeмли, budyе dlya vas na izhu, dlya tyebye, i dlya raba tvogo, i dlya nyevil'nitsi tvoei, i dlya naem-nika tvogo, i dlya osilogo tvogo, shcho myeshkayut' z tobouy, i dlya skotini tvoei, i dlya zvirini, shcho v krai tvoim, budyе vyves' urozhai iogo na izhu. i vidlichish sobi sim subotnikh rokiv, po sim rokiv sim raz, i budut' dlya tyebye dni syemi subotnikh rokiv sorok lit i dyev'yat'. i zasurmitye u surmi s'omogo misyat-sya, dyesyatogo dnya misyatsya, v dyen' ochishchyen-nya zasurmitye v surmi po tsilomu krayu. i osv yatitye rik p'yatdyesyatrichchya, i ogolositye volyu v krayu dlya vsikh myeshkantsiv iogo, yuvilyei vin budyе dlya vas: i vyernyet'sya kozhyen do svoei posilosti, i kozhyen do rodini svoei vyernyet'sya. yuvilyei tseye rik p'yatdyesyatrichchya budyе dlya vas: na budyetye siyati, i nye budyetye zhati samorosli kolossya ii, i nye budyetye zbirati gron z nyeobrizanikh vino-gradin ikh, bo tsye yuvilyei, svyatoshchi budut' dlya vas, z polya budyetye isti vrozhai iogo. u rotsi togo yuvilyeyu vyernyetes' kozhyen do svoei posilosti. a koli prodastye shcho svoemu blizhn'omu, abo kupi-tye z ruki svogo blizhn'ogo, nye obmanyuitye odin odnogo. za chislom rokiv po yuvilyei kupish vid blizhn'ogo svogo, za chislom rokiv urozhayu vin pro-dast' tobi. za mnogistyu lit pobil'shish tsinu tiei kupivli, za za malistyu lit zmyenshish tsinu tiei kupivli, bo vin prodae tobi chislo lit urozhayu. i nye obmani-tye odin odnogo, i budyesh boyatisya boga svogo, bo ya gospod', bog vash! i vi vikonaetye postanovi moi, a ustavi moi budyetye dyerzhati, i budyetye vikonu-vati ikh, i byezpyechno siditimyetye na zyeмли. i zyeмlya dast' plid svii, a vi budyetye isti dosita, i byezpyechno siditimyetye na nii. a koli vi skazhyetye: shcho budyemo isti s'omogo roku, tozh nye budyemo siyati, nye budyemo zbirati vrozhai svoi? i zosh-lyu ya blagoslovyennya svoe na vas shostogo roku, i zrodit' vrozhai na tri roki. i budyetye siyati vos'mii toi rik, i budyetye isti z starikh urozhaiv azh do roku dyev'yatogo, azh do virostu vrozhayu iogo budyetye isti starye. a zyeмlya nye budyе prodavatisya naza-vzhdi, bo moya ta zyeмlya, bo vi prikhod'ki ta osi-li v myenye. a vi v usii zyeмли vashoi posilosti dozvol'yaitye vikup zyeмли. koli zbidiе tvii brat, i prodast' iz svoei posilosti, to priidye vikupnik iogo, bliz'kii iomu, i vikupit' prodazh brata svogo. a cholovik, koli nye budyе iomu vikupnika, a ruka iogo stanye spromozhna, i znaidye potrebnye na vikup iogo, to oblichit' vin lita prodazhu svogo, i vyernye pozostalye cholovikov, shcho prodav iomu, ta i vy-ernyet'sya do svoei posilosti. a yakshcho ruka iogo nye znaidye potrebno na zaplatu iomu, to budyе prodazh iogo v rutsi pokuptsya iogo azh do yuvi-lyeinogo roku, i viidye vin v yuvilyei, ta i vyernyet'sya do posilosti svoei. a koli khto prodast' myeshkal'nii dim v obmurovanomu misti, to vikup iogo budyе do kintsya roku vid chasu prodazhu iogo, rik budyе na

vikup iogo. a yakshcho vin nye budyе vikuplyenii azh do kintsya roku, to stanye toi dim, shcho v misti, yakye mae mur, nazavzhdi dlya pokuptsya iogo na pokolinnya iogo, nye viidye vin v yuvilyei. a domi v osyelyakh, shcho nye mayut' muru navkolo, do polya zyeмли budyе tye prirakhovanye, i budyе iomu vikup, i v yuvilyei vin viidye. a mista lyevitiv, domi v mistakh ikh posilosti vikup dlya lyevitiv zavzhdi budyе mozh-livii. a khto vikupit' vid lyevitiv, to prodazh domu i mista posilosti iogo viidye v yuvilyei, bo to domi mist lyevitiv, ikhnya posilist' syered izrailiyevikh siniv. a pasovis'ko navkolo ikhnikh mist nye budyе prodanye, bo tsye vichna posilist' dlya nikh. a koli zbidiе tvii brat, a iogo ruka nyespromozhnoyu stanye, to pidtri-maesh iogo, prikhod'ko vin chi osilii, i zhitimye vin iz tobouy. nye viz'myesh vid n'ogo likhvi ta pributku, i budyesh boyatisya boga svogo, i zhitimye brat tvii z tobouy. sribla svogo nye dasi iomu na likhvu, i na pributok nye dasi izhi svoei. ya gospod', bog vash, shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu, shchob dati vam khanaans'ku zyeмlyu, shchob buti vashim bo-gom. a koli zbidiе brat tvii pri tobi, i budyе pro-danii tobi, to nye budyesh robiti nim pratsi raba, yak naimit, yak osilii vin pri tobi, azh do yuvilyeinogo roku budyе vin pratsyuvati tobi. viidye vid tyebye vin ta sini iogo z nim, i vyernyet'sya vin do rodini svoei, i do posilosti bat'kiv svoikh vyernyet'sya vin: bo voni moi rabi, shcho ya viviv ikh z egipyets'kogo krayu, nye budut' voni prodani prodazhyem raba. nye budyesh voloditi nim zhorstoko, i budyesh boy-atisya boga svogo. a rab tvii ta nyevil'nitsya tvoya, shcho budut' tvoi, budut' iz narodiv, shcho navkolo vas, iz nikh kupitye raba i nyevil'nitsyu. a takozh iz siniv osilikh, shcho myeshkayut' z vami, z nikh kupitye ta z plyemyeni ikhn'ogo, shcho z vami, shcho porodili v krai vashim, i budut' voni vam na posilist'. i pyeryedastye ikh, yak spadshchinu, vashim sinam po vas na spadok posilosti naviki, nimi budyetye robiti, a bratami vashimi, sinami izrailiyevimi, odin odnim, nye budyetye voloditi zhorstoko. a koli ruka prikhod'ka chi osilogo pri tobi spromozhna, a brat tvii zbidiе pri n'omu, i budyе prodanii prikhod'kovi chi osilomu v tyebye, abo nashchadkovi plyemyeni prikhod'ka, to potim, yak budyе prodanii, vikup budyе iomu, odin iz brativ iogo vikupit' iogo, abo dyad'ko iogo, abo sin dyad'ka iogo vikupit' iogo, abo z odnokrovnikh iogo, iz rodu iogo vikupit' iogo, abo spromozhna ruka iogo, i budyе vikuplyenii. i oblichit' vin iz tim, khto nabuv iogo, vid roku pro-dazhu iogo azh do yuvilyeinogo roku, i budyе tsina prodazhu iogo za chislom lit; yak za dni naimita budyе polichyeno iomu. yakshcho shchye bagato lit, to zgidno z nimi vin vyernye svii vikup iz srib-la iogo kupivli. a yakshcho pozostalо malo lit do yuvilyeinogo roku, to oblichit' iomu, zgidno z rokami iogo vyernye svogo vikupa. yak shchorichnii naimit vin budyе pri n'omu, vin nye budyе zhorstoko panu-vati nad nim na tvoikh ochakh. a yakshcho vin nye budyе vikuplyenii u tikh rokakh, to viidye yuvi-lyeinogo roku vin ta sini iogo z nim, bo izrailiyevi sini moi rabi, moi rabi voni, shcho ya viviv ikh iz egipyets'kogo krayu. ya gospod', bog vash!

nye zrobitye sobi bozhkiv ta idola, i kam'yanogo stopla nye postavitye sobi, i kamyenya z figurami nye pokladetye v vashim kraï, shchob klanyatysya pyeryed nimi. bo ya gospod', bog vash! subit moikh budyetye dodyerzhuvati, a svyatinyu moyu budyetye shanuvati. ya gospod'! yakshcho budyetye khoditi zgidno z postanovami moimi, a zapovidyei moikh budyetye dodyerzhuvati i budyetye vikonusvati ikh, to dam vashi doshchi v ikhnim chasi, i zymlyia dast' svii urozhai, a pol'ovye dyeryevo dast' plid svii. i molochyennya dosyagnye vam vinogradobrannya, a vinogradobrannya dosyagnye siyannya, i vi budyetye isti khlib svii dosita, i budyetye siditi byezpyechno v vashomu kraï. i dam mir u krayu, i vi budyetye lyezhati, i nikhto nye vchinit', shchob vi tryemtili, bo zlu zvirinu vinishchu z zymli, a myech nye pyeryeidy cheryez kraï vash. i vi budyetye gnati vorogiv svoikh, a voni popadayut' pyeryed vami vid myecha. i p'yateryo z vas pozhyenut' sotnyu, a sotnyu z vas pozhyenye dyesyat' tisyach, i popadayut' vorogi vashi pyeryed vami vid myecha. i obyernus' ya do vas, i rozplodzhu vas, i rozmnozhu vas, i vikonyu svogo zapovita z vami. i vi budyetye isti starye-pyeryestarylye, i povikidaetye starye pyeryed novim. i postavlyu mistye pyeryebuvannya svogo syeryed vas, i dusha moia nye obridit' vami. i ya budu khoditi syeryed vas, i budu vam bogom, a vi budyetye myeni narodom. ya gospod', bog vash, shcho viviv vas z egypets'kogo krayu, shchob vi nye buli im rabami. i ya polamav zanozi vashogo yarma, i viviv vas iz pidnyesyenoyu golovoyu. a koli vi nye budyetye slukhnyani myeni, i nye vikonusvatimye vsikh tikh zapovidyei, i yakshcho postanovami moimi budyetye pogordzhuvati, i yakshcho dusha vasha breditimyet'sya zakonami moimi, shchob nye vikonusvati vsikh zapovidyei moikh, shchob lamati vam zapovita mogo, to i ya zrobylu vam otseye: postavlyu nad vami pyeryestrakh, sukhoti i propasnitsyu, shcho vinishchuyut' ochi i obyetsylyuyut' dushu. i vi nadaryemno siyatimyet'e nasinnya svoe, bo poidyat' iogo vorogi vashi. i zvyernu ya lityse svoe na vas, i vi budyetye vdaryeni pyeryed svoimi vorogami. i budut' panuvati nad vami nyenavistsniki vashi, i vi budyetye vtikati, khoch nikhto vas nye gnatimye. a yakshcho i pri tomu nye budyetye slukhnyani myeni, to ya syemikratno pobil'shu karu na vas za vashi grikhi. i zlomlyu pikhu vashoi sili, i zrobylu vashye nyebo yak zalizo, a zymlyu vashu yak mid'! i nadaryemno budye vichyerpuvatisya vasha sila: zymlyia vasha nye dast' svogo vrozhayu, a dyeryevo na zymlii nye dast' svogo plodu. a yakshcho i todi pidetye proti myenye, i nye skhochetye buti slukhnyanimi myeni, to ya syemikratno zbil'shu nad vami udara svogo zgidno z vashimi grikami. i poshlyu na vas pil'nu zvirinu, a vona vinishchit' vam dityei, i vigubit' vashu khudobu, i zmyenshit' kil'kist' vashu, i popustoshit' vashi dorogi. a yakshcho tsiimi karami nye budyetye navchyeni, i budyetye khoditi proti myenye, to i ya pidu proti vas, i vdaryu vas i ya syemikratno za vashi grikhi. i privyedu na vas myecha, shcho pomst'it' pimstu za zapovita, i vi budyetye zibrani do

vashikh mist, i ya poshlyu morovitsyu na vas, i vi budyetye viddani v ruku voroga. koli ya znishchu vam khlib, pidporu vashu, to dyesyat' zhinok budut' pyekti khlib vam v odnii pyechi, i vyernut' khlib vash vagoyu, a vi budyetye isti i nye nasityesya. a yakshcho i tim nye stanetye slukhnyani myeni, i budyetye khoditi proti myenye, to i ya z lyutistyu pidu proti vas, i takozh ya syemikratno pokarayu vas za vashi grikhi, i vi tilo svoikh siniv budyetye isti, i tilo dochok svoikh budyetye poidati... i poruinuyu vashi visoti, i povitinyu vashi stoppi sotsya, i poskladayu trupi vashi na trupakh bozhkiv vashikh, i obridit' dusha moia vas! i vchinyu mista vashi ruinoyu, i pospustoshuyu vashi svyatini, i nye primu vashikh pakhoshchiv lyubikh. i spustoshu ya kraï toi, i budut' divuvatisya z togo vashi vorogi, shcho myeshkayut' u n'omu. a vas porozporoshuyu pomizh narodiv, i viimu za vami myecha, i staneye kraï vash spustoshyennam, a mista vashi budut' ruinoyu... todi zymlyia ta nadoluzhit' sobi za subotni roki po vsi dni spustoshyennya ii. koli budyetye v kraï vashikh vorogiv, todi vasha zymlyia svyatkuvatimye vidpochinok, i nadoluzhit' sobi za svoi subotni roki. po vsi dni spustoshyennya svyatkuvatimye vona vidpochinok, chogo nye svyatkuvava v subotni roki, koli vi sidili na nii. a shchodo pozostalikh syeryed vas, to vprovadzhu v ikhni syertsya polokhlyvist' v krayakh ikhnikh vorogiv, i budye ikh gnati navit' shyelyest podmukhnyenogo vitrom listu, i budut' voni vtikati, yak utikayut' pyeryed myechyem, ta i popadayut', khoch nikhto nye zhyenyet'sya... i budut' voni spotikatisya odin ob odnogo, nibi vid myecha, khoch nikhto nye zhyenyet'sya za nimi. i vi nye zmozhyetye stati proti vashikh vorogiv... i poginyetye syeryed poganiv, i pozhyerye vas zymlyia vashikh vorogiv. a pozostali syeryed vas pomarniyut' u krayakh vorogiv vashikh za grikh svii, a takozh za grikhi bat'kiv svoikh pomarniyut' iz nimi. i viznayut' voni grikh svii ta grikh bat'kiv svoikh, shcho nimi spronyevirilisa buli myeni, a takozh, shcho khodili proti myenye. takozh i ya pidu proti nikh, i vprovadzhu ikh do krayu ikhnikh vorogiv. yakshcho todi vpokorit'sya ikhnye nyeobrizanye syertsye, to todi ponyesut' karu za svoi grikhi. i ya zgadayu zapovita svogo z yakovom, a takozh zapovita svogo z isakom, i takozh zapovita svogo z avraamom zgadayu, i zgadayu toi kraï. a kraï toi budye pozbavlyenii ikh, i nadoluzhit' sobi svoi subotni roki, opustillii vid nikh, a voni ponyesut' karu za svoi grikhi, a to dlya togo, shcho zakonami moimi pogordzhuvati, a postanovi moi ogidila bula ikhnya dusha. a protye, koli voni probuvati v krayu svoikh vorogiv, to ya nye pogordzhuvav nimi, i nye zbrivid ikh, shchob vinishchiti ikh, shchob zakonami moimi pogordzhuvati z nimi. bo ya gospod', bog ikh! i ya pam'yatatimu im zapovita z pryedkami, shcho ya viviv ikh z egypets'kogo krayu na ochakh pogan, shchob buti im bogom. ya gospod'! otseye postanovi, i ustavi ta zakoni, shcho dav gospod' mizh soboyu ta mizh izrail'yevimi sinami na sinaiskii gori cheryez moisyeya.

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv ta i skazhyesh im: koli khto skladae obitnitsyu bogovi za tvoeyu otsinkoyu dush dlya gospoda, to budyе tvoya otsinka: cholovika vid viku dvadtsyati lit i azh do viku shostidyesyati lit, i budyе tvoya otsinka p'yatdyesyat sheykviv sribla na miru sheykvem svyatini; a yakshcho zhinka vona, to budyе tvoya otsinka tridtsyat' sheykviv. a yakshcho vid viku p'yati lit i do viku dvadtsyati lit, to budyе tvoya otsinka: cholovika dvadtsyat' sheykviv, a dlya zhinki dyesyat' sheykviv. a yakshcho vid viku misyatsya i azh do viku p'yati lit, to budyе tvoya otsinka: cholovika p'yat' sheykviv sribla, a dlya zhinki tvoya otsinka tri sheykli sribla. a yakshcho vid viku shostidyesyati lit i vishchye: yakshcho cholovik, to budyе tvoya otsinka p'yatnadtsyat' sheykviv, a dlya zhinki dyesyat' sheykviv. a yakshcho vin obidnilii proti tvoei otsinki, to postavit' iogo pyeryed svyashchyenikom, i svyashchyenik otsinue iogo, za tim, shcho spromozhna ruka togo, khto obitsyav, otsinue iogo svyashchyenik. a yakshcho budyе khudoba, shcho z nyei prinosyat' zhyertvu dlya gospoda, usye, shcho daet'sya iz nyei dlya gospoda, budyе svyatoshchami. nye vil'no obminyati ii, ani zastupiti ii, dobru zloyu, abo zlu dobroyu; a yakshcho spravdi zastupit' khudobu khudoboyu, to budyе vona ta zastupstvo ii budyе svyatoshchami. a yakshcho ta vsyaka khudoba nyechista, shcho z nyei nye prinosyat' zhyertov dlya gospoda, to vin postavit' tu khudobu pyeryed svyashchyenikom, i svyashchyenik otsinue ii chi to dobrye, chi nyedobrye. yak otsinue svyashchyenik, tak nyekhai budyе. a yakshcho vin spravdi vikupit' ii, to dodast' p'yatu chastinu ii nad otsinku tvoyu. a koli khto posvyatit' dim svii na svyatist' dlya gospoda, to svyashchyenik otsinue iogo chi to dobrye, chi nyedobrye. yak otsinue iogo svyashchyenik, tak stanye. a yakshcho toi, khto posvyachue, vikupit' svogo doma, to dodast' p'yatu chastinu sribla tvoei otsinki nad n'ogo, i budyе iogo. a yakshcho khtos' posvyatit' gospodyevi z polya svoei posilosti, to budyе otsinka tvoya posivom iogo, posiv khomyera yachmyenyu za p'yatdyesyat sheykviv sribla. yakshcho vin posvyatit' svoe polye vid yuvilyeinogo roku, to vono stanye za otsinkoyu tvoeyu. a yakshcho posvyatit' polye svoe po yuvilyei, to svyashchyenik oblichit' iomu tye sriblo za rokami, pozostalimi do yuvilyeinogo roku, i tye budyе vidnyatyе vid otsinki tvoei. a yakshcho spravdi vikupit' tye polye toi, khto posvyachue iogo, to dodast' p'yatu chastinu sribla otsinki nad n'ogo, i stanye vono iogo. a yakshcho vin nye vikupit' polya togo, i yakshcho vin prodast' tye polye komu inshomu, to vzhye nye budyе vono vikuplyenye. i budyе tye polye, koli vono viidye v yuvilyei, svyatist' dlya gospoda, yak polye zaklyattya, dlya svyashchyenika budyе posilist' nim. a yakshcho vin posvyatit' gospodyevi polye kupivli svoei, shcho nye z polya posilosti iogo, to svyashchyenik oblichit' iomu sumu tvoei otsinki azh do yuvilyeinogo roku, i dast' tvoyu otsinku togo dnya, yak svyatist' dlya gospoda. v yuvilyeinomu rotsi vyernyet'sya tye polye do togo, vid kogo kupiv iogo, sh-

cho iogo posilist' tiei zyeqli. a vsya otsinka tvoya budyе sheykvem svyatini, dvadtsyat' gyer budyе shekyel'. til'ki pyervoridnogo v khudobi, shcho viznanye, yak pyervoridnye dlya gospoda, nikhto nye posvyatit' iogo, chi to vil, chi to ovychka, gospodyevi vono! a yakshcho v khudobi nyechistii, to vikupit' za tvoeyu otsinkoyu, i dodast' p'yatu chastinu nad n'ogo. a yakshcho nye budyе vikuplyenye, to budyе prodanye za otsinkoyu tvoeyu. til'ki kozhnye zaklyattya, shcho lyudina zaklyenye gospodyevi zo vs'ogo, shcho iogo, vid lyudini, i khudobi, i vid polya iogo posilosti, nye budyе prodanye i nye budyе vikuplyenye, vono naisvyatishye dlya gospoda. kozhnye zaklyattya, shcho budyе ogoloshyenye za zaklyattya z-posyeryed lyudiei, nye budyе vikuplyenye, budyе konchye zabitye. a vsyaka dyesyatina z zyeqli, z nasinnya zyeqli, z plodu dyeryeva, gospodyevi vono, svyatoshchi dlya gospoda! a yakshcho diisno vikupit' khtos' svoyu dyesyatinu, toi dodast' p'yatu chastinu ii nad nyei. a vsyaka dyesyatina khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi, usye, shcho pyeryeidye pid palitsyeyu, dyesyatyе budyе svyatist' dlya gospoda. nye budyе pyeryebirati mizh dobrim ta zlim, i nye zaminir' iogo. a yakshcho spravdi zastupit' iogo, to budyе vono ta zastupstvo iogo, budyе svyatist', nye budyе vikuplyenye. otsye zapovidi, shcho gospod' nakazav moisyeevi dlya izrail'yevikh siniv na sinais'kii gori.

i gospod' promovlyav do moisyeya v sinais'kii pustini v skiniy zapovitu pyershogo dnya drugogo misyatsya, drugogo roku vid vikhodu ikh z egipyets'kogo krayu, govoryachi: pyeryelichit' usyu gromadu izrail'yevikh siniv za rodami ikhnimi, za domami ikhnikh bat'kiv chislom usikh cholovicho'i stati za ikh golovami, vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka v izraili, za viis'kovimi vid-dilami ikhnimi pyeryelichit' ikh ti ta aaron. a z vami budut' po odnomu muzhyevi dlya plyemyeni; toi muzh golova domu bat'kiv svoikh vin. a otsye imyennya tikh muzhiv, shcho stanut' iz vami: dlya ruvima yelitsur, sin shyedyeuriv; dlya simyeona shyelumil, sin tsurishaddaiv; dlya yudi nakhshon, sin amminadaviv; dlya issakhara natanal, sin tsuariv; dlya zavulona yeliv, sin khyeloniv; dlya iosipovikh siniv, vid efryema yelishama, sin ammigudiv; vid manasii gamaliil, sin pyedatsuriv; dlya vyenyamina avidan, sin gid'oniiv; dlya dana akhiyeyzer, sin am-mishaddaiv; dlya asira pag'ilil, sin okhraniv; dlya gada yel'yasaf, sin dyeuiliv; dlya nyeftalima akhira, sin yenaniv. otsye poklikani gromadi, nachal'niki plyemyen ikhnikh bat'kiv. voni golovi tisyach izrail'yevikh. i vzyav moisyeyi ta aaron tikh muzhiv, shcho buli nazvani poimyenno, i voni zibrali vsyu tu gromadu pyershogo dnya drugogo misyatsya. i voni viyavili rodovodi svoi za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, za golovami ikh, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i vin pyeryelichiv ikh u sinais'kii pustini. i bulo siniv ruvima, pyervoridnogo izrail'yevogo, ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen za golovami ikh, usikh cholovicho'i stati vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid simyeonovogo plyemyeni p'yatdyesyat i dyev'yat' tisyach i trista. u gadovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid gadovogo plyemyeni sorok i p'yat' tisyach i shistsot i p'yatdyesyat. u yudovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid yudovogo plyemyeni simdyesyat i chotiri tisyachi i shistsot. u issakharovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid issakharovogo plyemyeni p'yatdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. u zavulonovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni

vid zavulonovogo plyemyeni p'yatdyesyat i sim tisyach i chotirista. u iosipovikh siniv: u efryemovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid efryemovogo plyemyeni sorok tisyach i p'yatsot. u siniv manasii ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid plyemyeni manasiinogo tridtsyat' i dvi tisyachi i dvisti. u vyenyaminovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid vyenyaminovogo plyemyeni tridtsyat' i p'yat' tisyach i chotirista. u danovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid danovogo plyemyeni shistdyesyat i dvi tisyachi i simsot. u asirovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid danovogo plyemyeni shistdyesyat i dvi tisyachi i simsot. u asirovikh siniv ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid asirovogo plyemyeni, sorok i odna tisyacha i p'yatsot. u siniv nyeftalimovikh ikhnikh nashchadkiv za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv chislom imyen vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, pyeryelichyeni ikhni vid plyemyeni nyeftalimovogo p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. otsye ti pyeryelichyeni, kogo pyeryelichiv moisyeyi i aaron ta izrail'yevi nachal'niki, dvanadtsyatyeru muzha, voni buli po odnomu muzhyevi dlya domu bat'kiv svoikh. i buli vsi pyeryelichyeni z izrail'yevikh siniv za domami bat'kiv svoikh vid viku dvadtsyati lit i vishchye, kozhyen, khto zdatnii do viis'ka, v izraili, i buli vsi pyeryelichyeni shistsot tisyach i tri tisyachi i p'yatsot i p'yatdyesyat. a lyeviti nye buli pyeryelichyeni syeryednikh za plyemyenyem bat'kiv svoikh. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: til'ki lyevievogo plyemyeni nye pyeryeglyanyesh i nye pyeryelichish ikh syeryed izrail'yevikh siniv. a ti postav lyevitiv naglyadachami nad skinieyu svidoststva, i nad usima ryechami ii ta nad nasom, shcho ii. voni budut' nositi skiniyu ta vsi ii ryechi, i voni budut' obslugovuvati ii, i otabor'yat'sya navkolo skiniy. a koli skiniya budye rushati, lyeviti rozbyerut' ii, a koli budye spinyatitsya skiniya, lyeviti postavlyat' ii. a yakshcho nablizit'sya chuzhii, vin nyekhai budye zabitiy. i otabor'yat'sya izrail'yevi sini kozhyen u tabori svoimi, i kozhyen pri svoimi prapori za svoimi viis'kovimi viddilami. a lyeviti otabor'yat'sya navkolo skiniy svidoststva, shchob nye bulo gnivu na gromadu izrail'yevikh siniv. i budut' lyeviti vikonusati storozhu skiniy svidoststva. i zrobili izrail'yevi sini, zgidno zo vsim, yak nakazav buv gospod' moisyeevi, tak zrobili voni.

i gospod' promovlyav do moisyeya ta do aarona, govoryachi: otabor'yat'sya izrail'yevi sini kozhyen pri

prapori svoim za oznakami domiv svoikh bat'kiv, navproti skinii zapovitu navkolo otaboryat'sya. napryedy na skhid otaboryat'sya: prapor yudinogo taboru za svoimi viis'kovimi viddilami, a nachal'nik yudinikh siniv nakhshon, sin amminadaviv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik simdyesyat i chotiri tisyachi i shistsot. a pri n'omu otaborit'sya is-sakharovye plyem'ya, a nachal'nik issakharovikh siniv natanail, sin tsuariv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. plyem'ya zavulonovye, a nachal'nik zavulonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i sim tisyach i chotirista. usikh pyeryelichyenikh yudinogo taboru sto tisyach i visimdyesyat tisyach i shist' tisyach i chotirista za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' naipyershye. prapor ruvimovogo taboru na pivden', za viis'kovimi viddilami svoimi, a nachal'nik ruvimovikh siniv yelitsur, sin shyedyeuriv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik sorok i shist' tisyach i p'yatsot. a pri n'omu otaborit'sya simyeonovye plyem'ya, a nachal'nik simyeonovikh siniv shyelumiil, sin tsurishaddaiv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik p'yatdyesyat i dyev'yat' tisyach i trista. i gadovye plyem'ya, a nachal'nik gadovikh siniv yel'yasaf, sin ryeuiliv; a iogo viis'ko ta iogo pyeryelik sorok i p'yat' tisyach i shistsot i p'yatdyesyat. usikh pyeryelichyenikh ruvimovogo taboru sto tisyach i p'yatdyesyat i odna tisyacha i chotirista i p'yatdyesyat za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' drugi. i yak rushit' skiniya zapovitu, to tabir lyevitiv budy syeryed taboriv. yak voni otaboryat'sya, tak virushat', kozhyen na svoim mistsi za svoimi praporami. prapor efryemovogo taboru za viis'kovimi viddilami svoimi na zakhid, a nachal'nik efryemovikh siniv yelishama, sin ammigudiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik sorok tisyach i p'yatsot. a pri n'omu plyem'ya manasiinye, a nachal'nik siniv manasiinikh gamaliil, sin pyedatsuriv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik tridtsyat' i dvi tisyachi i dvisti. i vyeniyaminovye plyem'ya, a nachal'nik vyeniyaminovikh siniv avidan, sin gid'oniiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik tridtsyat' i p'yat' tisyach i chotirista. usikh pyeryelichyenikh efryemovogo taboru sto tisyach i visim tisyach i sto za svoimi viis'kovimi viddilami. voni rushat' tryeti. prapor danovogo taboru pivnich, za svoimi viis'kovimi viddilami, a nachal'nik danovikh siniv akhiyezyer, sin ammishaddaiv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik shistdyesyat i dvi tisyachi i simstot. a pri n'omu otaborit'sya asirovye plyem'ya, a nachal'nik asirovikh siniv pag'iil, sin okhraniv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik sorok i odna tisyacha i p'yatsot. i plyem'ya nyefaltimovye, a nachal'nik siniv nyefaltimovikh akhira, sin yenaniv; a iogo viis'ko ta ikhnii pyeryelik p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. usikh pyeryelichyenikh danovogo taboru sto tisyach i p'yatdyesyat i sim tisyach i shistsot. voni rushat' naostanku za praporami svoimi. otsye pyeryelichyeni izrail'yevikh siniv za domami bat'kiv svoikh, usikh pyeryelichyenikh tikh taboriv za svoimi viis'kovimi viddilami shistsot tisyach i tri tisyachi i p'yatsot i p'yatdyesyat. a lyeviti nye pyeryelichyeni syeryed izrail'yevikh siniv, yak

gospod' nakazav buv moisyeevi. i izrail'yevi sini zrobili vsye, shcho gospod' nakazav buv moisyeevi, tak voni taboruvali za praporami svoimi, i tak rushali kozhyen za svoimi rodami pri domi svoikh bat'kiv.

3

a otsye nashchadki aaronovi ta moisyeevi v dni, koli gospod' promovlyav do moisyeya na sinais'kii gori. i otsye imyena aaronovikh siniv: pyervoridnii nadav, i avigu, yelyeazar ta itamar. otsye imyena aaronovikh siniv, pomazanikh svyashcheyenikiv, shcho vin posvyativ ikh buti svyashcheyenikami. ta pomyer nadav ta avigu pyeryed gospodnim litsyem, koli voni prinyesli buli chuzhii ogon' pyeryed gospodnim litsyem u sinais'kii pustini, a siniv u nikh nye bulo. i buli svyashcheyenikami yelyeazar ta itamar za zhittya bat'ka svogo aarona. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: privyedi lyevievye plyem'ya, i postav iogo pyeryed svyashcheyenikom aaronom, i voni budut' uslugovuvati iomu. i budut' voni vikonuvati storozhu iogo ta vsiei gromadi pyeryed skinieyu zapovitu, shchob vikonuvati sluzhbu skiniinu. i budut' voni styeryegti vsi ryechi skinii zapovitu ta storozhu izrail'yevikh siniv, shchob vikonuvati sluzhbu skiniinu. i dasi lyevitiv aaronovi ta sinam iogo, vlasnye iomu voni dani vid izrail'yevikh siniv. a aarona ta siniv iogo postav, shchob voni pil'nuvali svogo svyashchyenstva, a chuzhii, khto nablizit'sya, budy zabitii. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a ya otsye vzyav lyevitiv z-posyeryed izrail'yevikh siniv zamist' kozhnogo pyervoridnogo, shcho rozkrivayut' utrobu, z izrail'yevikh siniv. i budut' lyeviti moi, bo mii kozhyen pyervoridnii. togo dnya, koli ya buv udariv kozhnogo pyervoridnogo v egipyets'kim krai, ya posvyativ sobi kozhnogo pyervoridnogo v izraili vid lyudini azh do skotini, moi voni budut'. ya gospod'! i gospod' promovlyav do moisyeya v sinais'kii pustini, govoryachi: pyeryelichi lyevievikh siniv za domami ikhnikh bat'kiv, za rodami ikhnimi, kozhnogo cholovichoio stati vid misyachnogo viku i vishchye pyeryelichish ikh. i moisyeyi pyeryelichiv ikh za gospodnim slovom, yak iomu nakazano. i buli za imyennymi svoimi otsi lyevievi sini: gyershon, i kyegat, i myerari. a otsye imyena gyershonovikh siniv za ikhnimi rodami: livni ta shim'i. a sini kyegatovi za ikhnimi rodami: amram i itsgar, khyevron i uzzuil. a sini myerari za ikhnimi rodami: makhli ta mushi. otsye voni, rodi lyevievi, za domami svoikh bat'kiv. vid gyershona: rid livnievikh ta rid shim'ievikh. otsye voni, rodi gyershonovikh. pyeryelichyeni ikhni chislom kozhnogo cholovichoio stati vid misyachnogo viku i vishchye, pyeryelichyeni ikhni sim tisyach i p'yatsot. rodi gyershonovikh budut' taboruvati za namyetom na zakhid. a nachal'nik bat'kivs'kogo domu gyershonovikh yel'yasaf, sin lailiv. a doglyad gyershonovikh siniv u skinii zapovitu: skiniya vnutrishnya i namyet zovnishnii, i pokrittya iogo, i zavisia vkhodu skinii zapovitu, i zaponi podvir'ya, i zaslona vkhodu podvir'ya, shcho na skinii ta na zhyertivniku navkolo, i shnuri ii do vsiei sluzhbi iogo. a vid kyegata: rid amramovikh, i rid itskharovikh, i rid khyevronovikh, i

rid ozziilovikh, otsye voni, rodi kyegatovikh. chislom kozhnogo cholovichoï stati vid misyachnogo viku i vishchye, visim tisyach i shistsot, shcho pil'nuvali storozhu svyatini. rodi kyegatovikh siniv otabor'yat'sya na podovzhn'omu botsi skinii na pivdyen'. a nachal'nik bat'kovogo domu rodiv kyegatovikh yelit-safan, sin uzzuilliv. a ikhnii doglyad: kovchey, i stil, i svichnik, i zhyertivniki, i svyati ryechi, shcho sluzhat' nimi, i zavis, i vsya sluzhba pri tomu. a nachal'nik lyevievikh nachal'nikiv yelyeazar, sin svyashcheynika aarona, shcho mav doglyad nad timi, khto pil'nue storozhu svyatini. vid myerari: rid makhlievikh, i rid mushievikh, otsye voni, rodi myerarievi. a pyeryelichyeni ikhni chislom kozhnogo cholovichoï stati vid misyachnogo viku i vishchye, shist' tisyach i dvisti. a nachal'nik bat'kivs'kogo domu myerarievikh rodiv tsuriil, sin avikhailiv. voni otabor'yat'sya na podovzhnii botsi skinii na pivnich. a doglyad storozhi myerarievikh siniv: doshki skinii, i zasovi ii, i stovpi ii, i pidstavi ii, i vsi ryechi ii, i vsya sluzhba ii, i stovpi podvir'ya navkolo, i ikhni pidstavi, i kilki ikhni, i ikhni shnuri. a ti, shcho taboryut' spyeryedu pyeryed skinieyu, pyeryed skinieyu zapovitu na skhid, moysyei i aaron ta sini iogo, voni vikonyut' storozhu svyatini, storozhu za izrailievikh siniv. a chuzhii, khto nablizit'sya, budy zabiti. usi pyeryelichyeni lyevitiv, shcho pyeryelichiv moysyei ta aaron na gospodnii nakaz za ikhnimi rodami, kozhyen cholovichoï stati vid misyachnogo viku i vishchye, dvadtsyat' i dvi tisyachi. i skazav gospod' do moysyeya: pyeryelichi vsikh pyervoridnikh cholovichoï stati izrailievikh siniv vid misyachnogo viku i vishchye, i pyeryelichi chislo imyen ikh. i viz'mi dlya myenye lyevitiv ya gospod'! zamist' kozhnogo pyervoridnogo izrailievikh siniv, a khudobu lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed khudobi izrailievikh siniv. i pyeryelichiv moysyei, yak gospod' nakazav buv ionu, usikh pyervoridnikh syeryed izrailievikh siniv. i bulo vsikh pyervoridnikh cholovichoï stati chislom imyen vid misyachnogo viku i vishchye, za ikhnimi pyeryelichyeniimi dvadtsyat' i dvi tisyachi dvisti i simdyesyat i tri. i gospod' promovlyav do moysyeya, govoryachi: viz'mi lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed izrailievikh siniv, a khudobu lyevitiv zamist' ikhn'oi khudobi, i budut' lyeviti moi. ya gospod'! a na okup tikh dvokhsot i syemidyesyat i tr'okh, shcho pozostali ponad lyevitami z pyervoridnogo izrailievikh siniv, to viz'mi po p'yati shyekliv na golovu, na miru shyeklyem svyatini viz'myesh, dvadtsyat' gyer shyekyl', i dasi ti groshi aaronovi ta sinam iogo, yak okup za pozostalikh syeryed nikh. i vzyav moysyei groshi okupu vid pozostalikh ponad vikuplyenikh lyevitami, vid pyervoridnogo izrailievikh siniv uzyav vin ti groshi, tisyachu i trista i shistsyasyat i p'yat' na miru shyeklyem svyatini. i dav moysyei groshi okupu aaronovi ta sinami iogo za gospodnim nakazom, yak gospod' nakazav buv moysyeyevi.

4

i gospod' promovlyav do moysyeya i do aarona, govoryachi: pyeryelichi kyegatovikh siniv syeryed siniv

lyevievikh za ikhnimi rodami, za domami ikhnikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye i azh do viku p'yatidyesyati lit, kozhnogo, khto zdatnii do viis'ka, shchob vikonyvati pratsyu v namyeti skinii zapovitu. otsye sluzhba kyegatovikh siniv u skinii zapovitu: nositi svyatyee svyatikh. koli tabir rushatimye, to vviidey aaron ta sini iogo, ta i zdiimut' zavisu zasloni, i pokriyut' nyeyu kovcheyega svidotstva. i dadut' na n'ogo shkuryanye takhashyevye nakrittya, i rozkladut' zgori pokrivalo, usye z blakiti, i nakladut' dyerzhaki iogo. a na stoli pokaznikh khlibiv rozkladut' blakitnu shatu, i dadut' na n'ogo miski, i lozhki, i chashi, i kukhli na littya, i khlib povsyakhasnii budy na n'omu. i rozkladut' na nikh shatu z chyervyeni, i pokriyut' ii shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i nakladut' dyerzhaki iogo. i viz'mut' blakitnu shatu, i pokriyut' svichnika osvitylennyia, i lyampadki iogo, i shchiptsi iogo, i iogo lopatki na vugil', i vsi posudini dlya olivi iogo, yakimi sluzhat' pri n'omu, i pokriyut' iogo i vvyes' posud iogo shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i pokladut' na dyerzhaki. a na zolotii zhyertivnik rozkladut' blakitnu shatu, i pokriyut' iogo shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i vkladut' iogo dyerzhaki. i viz'mut' vvyes' posud sluzhyennyya, shcho nim sluzhat' u svyatini, i dadut' do blakitnoi shati, i pokriyut' ikh shkuryanim takhashyevim pokrittyam, i pokladut' na dyerzhaki. i zabyerut' popil iz zhyertivnika, i rozkladut' na n'omu shatu purpurovu, i pokladut' na n'ogo vvyes' posud iogo, shcho nim sluzhat' na n'omu: lopatki na vugil', vidyel'tsya, i shufli, i kropil'nitsi, vvyes' posud zhyertivnika; i rozkladut' na n'omu shkuryanye takhashyevye pokritya, i vkladut' dyerzhaki iogo. i skinchit' aaron ta sini pokrivati svyatinyu ta vvyes' svyatii posud, koli tabir rushae, a potim uvidut' kyegatovi sini, shchob nyesti alye nye dotorknut'sya do svyatogo, shchob nye povmirati. a doglyad yelyeazara, sina svyashcheynika aarona, oliva osvitylennyia, i kadilo pakhoshchiv, i povsyakhasna khlibna zhyertva, i oliva pomazannya, doglyad usiei skinii ta vs'ogo, shcho v nii, u svyatini ta v ryechakh ii. i gospod' promovlyav do moysyeya i do aarona, govoryachi: nye vinishchuitye plyemyeni kyegatovikh rodiv z-posyeryed lyevitiv. i otsye zrobit' im, i budut' zhti i nye povmirayut', koli voni pidkholdyat' do svyatogo svyatikh: uvidut' aaron ta sini iogo, i rozmistyat' ikh odnogo po odnomu na sluzhbi iogo ta na noshyenni iogo. a sami voni nye vviidut', shchob ani na khvilyu nye bachiti svyatini, i shchob nye povmirati. i gospod' promovlyav do moysyeya, govoryachi: pyeryelichi takozh gyershonovikh siniv, voni za domami svoi bat'kiv, za rodami svoimi, vid viku tridtsyati lit i vishchye azh do viku p'yatidyesyati lit pyeryelichish ikh usikh, khto zdatnii dlya pratsi, shchob sluzhiti v skinii zapovitu. otsye sluzhba gyershonovikh rodiv, na sluzhbu i na noshyennyya: voni budut' nositi pokrivala skinii, i skinieyu zapovitu, pokritya ii i pokritya takhashyevye, shcho na nii zgori, i zavisu vkhodu skinii zapovitu, i zaponi podvir'ya, i zaslону vkhodu brami podvir'ya, shcho pri skinii ta pri zhyertivniku navkolo, i shnuri ikhni, i vvyes' posud sluzhbi ikh, i vsye, shcho budy zrobyenye dlya

nikh, i budut' sluzhiti voni. na nakaz aarona ta siniv iogo budye vsya sluzhba gyershonovikh siniv shchodo vs'ogo noshyennya ikhn'ogo ta shchodo vsiei sluzhbi ikhn'oi. i doruchitye im pil'nuvati pro vsye, shcho voni budut' nositi. otsye sluzhba rodiv gyershonovikh siniv u skinii zapovitu, a ikhnja storozha u rutsi itamara, sina svyashchenika aaronovogo. siniv myerarievikh za rodami ikhnimi, za domami ikhnikh bat'kiv pyeryelichish ikh vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, pyeryelichish ikh kozhnogo, khto zdatnii dlya pratsi, shchob sluzhiti v skinii zapovitu. a otsye tye, shcho voni povinni nositi pid chas ikhn'oi sluzhbi v skinii zapovitu: doshki skinii, i zasuvi ii, i stovpi ii, i pidstavi ii, i stovpi podvir'ya navkolo, i ikhni pidstavi, i ikhni kilki, i ikhni shnuri, zo vsima ikhnimi ryechami, i zo vsieyu sluzhboyu ikhn'oyu, i poimyenno pyeryelichish ryechi, shcho voni dbayut' pro ikhne noshyennya. otsye sluzhba rodin siniv myerarievikh shchodo vsiei ikhn'oi sluzhbi v skinii zapovitu pid rukoyu itamara, sina svyashchenika aarona. i pyeryelichiv moiseyi ta aaron, ta nachal'niki gromadi kyegatovikh siniv za ikhnimi rodami i za domami ikhnikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, kozhnogo, khto vkhodit' do viddilu na sluzhbu v skinii zapovitu. i bulo ikhnikh pyeryelichyenykh za ikhnimi rodami dvi tisyachi simsot i p'yatdyesyat. otsye pyeryelichyeni kyegatovikh rodiv, kozhyen, khto pratsyue v skinii zapovitu, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron za gospodnim nakazom chyeryez moiseyey. a pyeryelichyeni gyershonovikh siniv za svoimi rodami ta za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, kozhyen, khto vkhodit' do viddilu na sluzhbu v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichyenykh za rodami ikhnimi, za domami svoikh bat'kiv dvi tisyachi i shistsot i tridtsyat'. otsye pyeryelichyeni rodiv gyershonovikh siniv, kozhyen, khto pratsyue v skinii zapovitu, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron za gospodnim nakazom. a pyeryelichyeni rodiv siniv myerarievikh za ikhnimi rodami, za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, kozhyen, khto vkhodit' do viddilu na sluzhbu v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichyenykh za rodami ikhnimi tri tisyachi i dvisti. otsye pyeryelichyeni rodiv siniv myerarievikh, shcho pyeryelichiv moiseyi ta aaron za gospodnim nakazom chyeryez moiseyey. usi pyeryelichyeni lyeviti, kogo pyeryelichiv moiseyi i aaron ta izrail'evi nachal'niki, za rodami svoimi, za domami svoikh bat'kiv vid viku tridtsyati lit i vishchye, i azh do viku p'yatidyasyati lit, kozhyen, khto vkhodit', shchob vikonuvati pratsyu sluzhbi i pratsyu noshyennya v skinii zapovitu, i bulo ikhnikh pyeryelichyenykh visim tisyach i p'yatsot i visimdyesyat. za gospodnim nakazom pyeryelichyeno ikh chyeryez moiseyey kozhnogo na sluzhbi iogo ta na noshyenni iogo. i buli pyeryelichyeni, yak gospod' nakazav buv moiseyevi.

i gospod' promovlyav do moiseyey, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i nyekhai povisilayut' z taboru kozhnogo prokazhyenogo, i kozhnogo tyechivogo, i kozhnogo nyechistogo chyeryez dotorknyennya do myertvogo tila. i cholovika i zhinku budetye visilati, poza tabir budetye visilati ikh, i voni nye zanyechistyat' tabovoriv svoikh, shcho ya syeryed nikh probuvayu. i zrobili tak izrail'evi sini, i povisilali ikh poza tabir, yak gospod' promovlyav buv moiseyevi, tak zrobili izrail'evi sini. i gospod' promovlyav do moiseyey, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv: cholovik abo zhinka, koli zrobit' yakii lyuds'kii grikh, chinyachi tim spronyeviryennya proti gospoda, i zavinit' dusha ta, to voni vyznayu' svii grikh, shcho zrobili, i kozhyen zvyernye naipyershye tsinu provini svoei, i dodast' do nyei p'yatinu ii, ta i dast' tomu, komu zavinit' vin. a yakshcho v togo cholovika nyema vikupnika, shchob iomu zvyernuti tu tsinu provini, to provina ta budye zvyernyena gospodyevi, i budye tsye svyashchenikov, oprich barana ochishchennya, shcho nim ochistit' iogo. a kozhnye prinoshyennya zo vsyakikh svyatoshchiv izrail'yevikh siniv, shcho prinyesut' svyashchenikov, budye iomu. i shcho khto posvyatit', budye iomu. shcho khto dast' svyashchenikov, budye iomu. i gospod' promovlyav do moiseyey, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv i skazhi im: kozhyen cholovik, koli zhinka iogo zradit' i spronyevirit' iogo, i budye khto zlyagatisya z nyeyu i budye zataeny vid ochyei ii cholovika, i budye zakhovanye, i vona zanyechistit'sya, a svidka proti nyei nyema, i vona nye budye skhoplyena, ta na n'omu pyeryeide dukh ryevnoshchiv, i vin budye ryevnivii za svoyu zhinku, shcho vona zanyechishchena; abo pyeryeide na n'omu dukh ryevnoshchiv, i vin budye ryevnivii za svoyu zhinku, a vona nye bula zanyechishchena, to pryvyeide toi cholovik svoyu zhinku do svyashchenika, i prinyesye za nyei zhyertvu ii, dyesyatu chastinu yefi yachnoi muki, olivi na nyei ville, i nye dast' na nyei ladanu, bo tsye khlilna zhyertva ryevnoshchiv, zhyertva prigaduval'na, shcho prigadue provinu. i svyashchenik pryvyeide ii, i postavit' pyeryed gospodnim litsyem. i viz'mye svyashchenik svyatoi vodi v glynanu posudinu, i porokhu, shcho budye na dolivtsi skinii, viz'mye svyashchenik, ta i dast' do vodi. i postavit' svyashchenik tu zhinku pyeryed litsyem gospodnim, i vidkrie golovu tiei zhinki, i dast' na ruki ii khlilnu zhyertvu prigaduval'nu, tsye khlilna zhyertva ryevnoshchiv. a v rutsi svyashchenika budye girka voda, shcho navodit' proklyattya. i zaklyanye ii svyashchenik ta i skazhye do zhinki: yakshcho nikhto nye lyezhav iz toboyu, i yakshcho ti nye zradila nyechistim grikhom, zhivshi z cholovikom svoim, ochist'sya vid girkoj vodi, shcho navodit' proklyattya! a koli zh ti zradila, zhivshi z cholovikom svoim, i koli ti zanyechistilas', i khtos' zlygsya z toboyu, krim tvogo cholovika, i zaklyanye svyashchenik tu zhinku klyatvoyu proklyattya, i skazhye svyashchenik tii zhintsii: nyekhai dast' tyebye gospod' na proklyattya ta klyatvu syeryed

narodu tvogo tim, shcho gospod' zrobit' styegno tvoe opalim, a zhivit tvii napukhlím, i vviidye tsya voda, shcho navodit' proklyattya, do nutra tvogo, shchob zrobiti zhivit napukhlím, i shchob zrobiti styegno opalím. a zhinka ta skazhye: amin', amin'! i napishye svyashcheynik ti proklyattya na zvoi, i obmie girkoyu vodoyu, i napoit' tu zhinku girkoyu vodoyu, shcho navodit' proklyattya; i vviidye v nyei ta voda, shcho navodit' proklyattya, i dae girkii bil'. i viz'mye svyashcheynik iz ruki tiei zhinki tu khlíbnu zhyertvu ryevnoshchiv, i budyé kolikhati tu khlíbnu zhyertvu pyeryed gospodnim litysem, ta i prinyesye ii do zhyertivnika. i viz'mye svyashcheynik zhmyenyu z khlíbnói zhyertvi, yak prigaduval'nu chastinu, ta i spalit' na zhyertivniku. a potím napoit' tu zhinku vodoyu. i napoit' vodoyu, i staneyt'sya, yakshcho bula vona zanyechishchyna i spronyevirila svoemu cholovikovi, to vviidye v nyei ta voda, shcho navodit' proklyattya, i dast' girkii bil', i opukhnye zhivit ii, i zapadye styegno ii, i stanye ta zhinka proklyattyam syeryed narodu svogo. a yakshcho ta zhinka nye bula zanyechishchyna, i chista vona, to budyé ochishchyna, i budyé zdatna roditi dityei. otsye zakon pro ryevnoshchi, koli zradit' zhinka cholovikovi svoemu, i zanyechistit'sya, abo koli na cholovika naidye dukh ryevnoshchiv, i vin budyé ryevnivii za zhinku svoyu, to postavít' tu zhinku pyeryed gospodnim litysem, a svyashcheynik vikonaé nad nyeyu vyyes' tsyei zakon. i budyé ochishchynii toi cholovik vid grikha, a zhinka ta ponyesye svii grikh.

6

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, i skazhi im: cholovik abo zhinka, koli virishit'sya sklasti obitnitsyu nazira, shchob posvyatiti syebye gospodyevi, to vin stri-maet'sya vid vina ta p'yankogo napoyu, nye budyé piti ostu vinnogo ta ostu z p'yankogo napoyu, i zhdnogo vinogradnogo soku nye pitimye, i nye is-timye ani svizhogo, ani sukhogo vinogradu. usi dni posvyachyennya svogo nye budyé vin isti nichogo, shcho zroblyenye z vinogradu, vid zyernyat azh do lushpinnya. usi dni iogo posvyachyennya na nazira britva nye torknyet'sya golovi iogo; azh do vipovnyennya dñiv, shcho posvyatit' gospodyevi, vin budyé svyatii, musit' zapustiti volossya golovi svoei! usi dni posvyachyennya iogo gospodyevi nye pidi-dye vin do myertvogo tila, navit' chyeryez bat'ka svogo ta chyeryez matir svoyu, chyeryez brata svogo ta chyeryez syestru svoyu nye zanyechistit'sya nimi, koli b voni pomyerli, bo na golovi iogo posvyachen-nya bogu iogo. usi dni posvyachyennya iogo svy-atii vin dlya gospoda. a koli khto pomrye pri n'omu nyespodivano naglo, i vin zanyechistit' tsim golovu svogo posvyachyennya, to ogolit' golovu svoyu v dyen' ochishchynnya svogo, s'omogo dnya ogolit' ii. a vos'mogo dnya vin prinyesye dvi gorlitsi abo dvoe golubyenat do svyashcheynika do vkhodu skinii za-povitu. i svyashcheynik prinyesye odnye na zhy-ertvu za grikh, a odnye na tsilopalynnya, i ochis-tit' iogo z togo, shcho zanyechistiv'sya vin myertvim

tilom, i posvyatit' iogo golovu togo dnya. i pochnye vin znovu dni posvyachyennya svogo gospodyevi, i prinyesye odnorichnye yagnya na zhyertvu za prov-inu. a pyershí dni iogo budut' nadaryemni, bo zanyechistilosya iogo posvyachyennya. i otsye zakon pro nazira: togo dnya, koli vipovnyuyut'sya dni iogo posvyachyennya, svyashcheynik pryvtedyé iogo do vkhodu skinii zapovitu. i prinyesye vin gospodyevi zhyertvu svoyu, odnye byezvadnye odnorichnye ya-gnya na tsilopalynnya, i odnu byezvadnu odnorichnu vivtsyu na zhyertvu za grikh, i odnogo byezvadnogo barana na zhyertvu mirnu, i kish oprisnokiv iz pshyenchinoi muki, kalachi, mishani v olivi, i prisni korzhi, pomazani olivoyu, i khlíbnu ikhnyu zhyertvu, i ikhni liti zhyertvi. i prinyesye svyashcheynik py-eryed gospodne lityse, i prinyesye iogo zhyertvu za grikh ta iogo tsilopalynnya. a barana prinyesye mirnoyu zhyertvoyu dlya gospoda na koshi opris-nokiv, i svyashcheynik prinyesye iogo khlíbnu zhy-ertvu ta iogo zhyertvu litu. i ogolit' toi nazir golovu svogo posvyachyennya u vkhoda skinii za-povitu, i viz'mye volossya golovi svogo posvyachen-nya ta i pokladye na ogon', shcho pid mirnoyu zhy-ertvoyu. i viz'mye svyashcheynik varyenu lopatku z barana, i odnogo prisnogo kalacha z kosha, i odnogo prisnogo korzhika, ta i dast' na doloni nazira, yak vin ogolit' golovu svogo posvyachyennya. i svyashcheynik budyé kolikhati ikh, yak kolikhan-nya pyeryed gospodnim litysem. tsye svyatoshch dlya svyashcheynika, ponad grudinu kolikhannya i ponad styegno prinoshyennya. a po ts'omu toi nazir mozhye piti vino. otsye zakon pro nazira, shcho obitsyae svoyu zhyertvu gospodyevi za svoe posvy-achyennya, krim togo, na shcho spromozhna ruka iogo. za obitnitsyeyu svoeyu, shcho obitsyue, tak vin zrobit' za zakonom pro posvyachyennya iogo. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: pro-movlyai do aarona ta do siniv iogo, govoryachi: tak blagoslovlyaitye izrail'yevikh siniv, govoryachi im: nyekhai gospod' poblagoslovit' tyebye, i nyekhai vin tyebye styeryezhye! nyekhai gospod' zasyae na tyebye litysem svoim, i nyekhai budyé milostivii do tyebye! nyekhai gospod' zvyernye na tyebye lityse svoe, i khai dast' tobi mir! voni budut' klikati imyennya moe na izrail'yevikh siniv, a ya blagoslovlyatimu ikh!

7

i stalosya togo dnya, koli moisyei zakinchiv staviti skiniyu, i pomazav ii, i posvyativ ii ta vsi ryechi ii, i zhyertivnika ta vsi ryechi iogo, i pomazav ikh ta posvyativ ikh, to poprinosili izrail'yeyi nachal'niki, golovi domiv svoikh bat'kiv, voni nachal'niki pley-myen, voni ti, shcho stoyali nad pyeryelikom, i prinyesli svoyu zhyertvu pyeryed gospodne lityse: shist' kritikh voziv, i dvanadtsyat' voliv, viz na dvokh nachal'nikiv, a vil na odnogo, i postavili ikh py-eryed skiniyu. i promoviv gospod' do moisyeya, govoryachi: viz'mi vid nikh, i budut' voni, sh-chob vikonuvatí sluzhbu skinii zapovitu, i dasi ikh lyevitam, kozhnomu za sluzhboyu iogo. i vzyav moisyei vozi ta voli, ta i dav ikh lyevitam: dva vozi ta chotiri voli dav gyershonomiv sinam, za

ikh'n'oyu sluzhboyu, a chotiri vozi ta visim voliv dav sinam myerarievim za ikhn'oyu sluzhboyu pid rukoyu itamara, sina svyashcheynika aarona. a kyegatovim sinam nye dav, bo na nikh lyezhit' sluzhba svyatini, na plyechakh povinni nositi. i popri-nosili nachal'niki zhyertvu na ponovu zhyertivnika v dyen' iogo pomazannya, i popri-nosili nachal'niki svoyu zhyertvu pyeryed zhyertivnika. a gospod' promovlyav do moisyeya: po odnomu nachal'niku na dyen' nyekhai prinosat' svoje prinoshyennya na ponovu zhyertivnika. i buv toi, khto pyershogo dnya prinis svoje prinoshyennya, nakhshon, sin aminadaviv, yudinogo plyemyeni. a zhyertva iogo: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yel'asafa, dyeuulovogo sina. drugogo dnya prinis natanail, sin tsuariv, nachal'nik is-sakhariv. prinis vin svoje prinoshyennya: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yelishami, ammigudovogo sina. tryet'ogo dnya nachal'nik zavulonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yeliyava, khyelonovogo sina. chyetv-ertogo dnya nachal'nik ruvimovikh siniv yelitsur, sin shyedyeuriv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yelitsura, shyedyeurovogo sina. p'yatogo dnya nachal'nik simyeonovikh siniv shyelumiil, sin tsurishaddaiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya,

dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva shyelumiila, tsurishaddaevogo sina. shostogo dnya nachal'nik gadovikh siniv yel'asaf, sin dyeuivil. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yel'asafa, dyeuulovogo sina. s'omogo dnya nachal'nik efryemovikh siniv yelishama, sin ammigudiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva yelishami, ammigudovogo sina. vos'mogo dnya nachal'nik siniv manasii, gamaliil, sin pyedotsuriv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva gamaliila, pyedotsurovogo sina. dyev'yatogo dnya nachal'nik vyenyaminovikh siniv avidan, sin gid'oniiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva avidana, gid'oniievogo sina. dyesyatogo dnya nachal'nik danovikh siniv akhizieyzer, sin ammishaddaiv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridtsyat' sheykviv vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat' sheykviv na miru sheykvlyem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na khlিবnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykviv zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalyennya, odin kozyel na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva akhizieyera, ammishaddaevogo sina. odinadt-syatogo dnya nachal'nik asirovikh siniv pag'iil, sin

okhraniv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridsyat' sheykvil vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykvil na miru sheykvilem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na muchnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykvil zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalenyynya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva pag'ila, okhranovogo sina. dvanadtsyatogo dnya nachal'nik nyef-talimovikh siniv akhira, sin yenaniv. iogo zhyertva: odna sribna miska, sto i tridsyat' sheykvil vaga ii, odna sribna kropil'nitsya, simdyesyat sheykvil na miru sheykvilem svyatini, obidvi povni pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi, na muchnu zhyertvu, odna kadil'nitsya, dyesyat' sheykvil zolota, povna kadila, odnye tyelya, odin baran, odnye odnorichnye yagnya na tsilopalenyynya, odin kozyl na zhyertvu za grikh, a na mirnu zhyertvu dva voli, p'yat' baraniv, p'yat' kozliv, p'yat' yagnyat odnorichnikh, otsye zhyertva akhiri, yenanovogo sina. otsye obryad osvychenyynya zhyertvnyka v dni iogo pomazannya, vid izrail'yevikh nachal'nikov: sribnikh misok dvanadtsyat', sribnikh kropil'nits' dvanadtsyat', zolotikh kadil'nits' dvanadtsyat', sto i tridsyat' sheykvil odna sribna miska, i simdyesyat odna kropil'nitsya. usye sriblo posudin dvi tisyachi i chotirista sheykvil na miru sheykvilem svyatini. kadil'nits' zolotikh dvanadtsyat', povni kadila, po dyesyat' sheykvil kadil'nitsya na miru sheykvilem svyatini; usye zoloto kadil'nits' sto i dvadtsyat' sheykvil. usya vyelika khudoba na tsilopalenyynya: dvanadtsyat' tyelyat, baraniv dvanadtsyat', yagnyat odnorichnikh dvanadtsyat', ta zhyertva khlilbna ikh, i kozliv dvanadtsyat' na zhyertvu za grikh. a vsya khudoba mirnoi zhyertvi: dvadtsyat' i chotiri tyelyati, baraniv shistdyesyat, kozliv shistdyesyat, yagnyat odnorichnikh shistdyesyat, otsye obryad osvychenyynya zhyertvnyka po pomazanni iogo. a koli moiseyi vkhodiv do skinii zapovitu, shchob govorit' z nim, to vin chuv golos, shcho govori'v do n'ogo z-ponad vika, yakye na kovcheyze svido-stva, z-pomizh obokh khyeruvimiv govori'v vin do n'ogo.

8

i gospod' promovlyav do moiseyey, govoryachi: promovlyai do aarona ta i skazhi iomu: koli ti svititimyesh lyampadki, to z pyeryedu svichnika budut' svititi sim lyampadok. i aaron zrobiv tak, z pyeryedu svichnika zasvitiv iogo lyampadki, yak gospod' nakazav buv moiseyevi. a otsye robota svichnika: vin kuttya zoloty azh do pidstavi iogo, azh do kvitok iogo kuttya vin. za vzirtsyem, shcho gospod' pokazav buv moiseyevi, tak vin zrobiv svichnika. i gospod' promovlyav do moiseyey, govoryachi: viz'mi lyevitiv z-posyeryed izrail'yevikh siniv, ta i ochist' ikh. i tak zrobish im, shchob ochistiti ikh: pokropi na nikh vodoyu zhyertvi za grikh, i nyekhai obgolyat' britvoyu vsye tilo svoe, i nyekhai vipyerut' odyezhu svoyu, i stanut' chisti. i voni viz'mut' tyelya, a iogo khlilbna zhyertva pshyenichna muka, mishana

v olivi, i drugye tyelya viz'myesh na zhyertvu za grikh. i privyedyesh lyevitiv do skinii zapovitu, i zbyeryesh usyu gromadu izrail'yevikh siniv. i privyedyesh lyevitiv pyeryed gospodne litsye, a izrail'yevi sini pokladut' svoi ruki na lyevitiv. i budy aaron posvyachuvati lyevitiv, yak posvyachenyynya pyeryed gospodnim litsyem vid izrail'yevikh siniv, i budut' voni na robotu gospodn'oi sluzhbi. a lyeviti pokladut' svoi ruki na golovu tyelyat, i zrobi odnogo zhyertvoyu za grikh, a odnogo tsilopalenyynam dlya gospoda, shchob ochistiti lyevitiv. i postavish lyevitiv pyeryed aaronom ta pyeryed sinami iogo, i budyesh posvyachuvati ikh, yak posvyachenyynya dlya gospoda. i viddilish lyevitiv z-pomizh izrail'yevikh siniv, i budut' lyeviti moi. a po ts'omu lyeviti vvuidut', shchob sluzhiti v skinii zapovitu, i ti ikh ochistish, i viddasi ikh, yak zhyertvu posvyachenyynya, bo voni dani, myeni voni dani z-pomizh izrail'yevikh siniv; zamist' pyervoridnogo kozhnogo z izrail'yevikh siniv, shcho rozkrivae kozhnu utrobu, uzyav ya ikh sobi, bo mii kozhyen pyervoridnii syeryed izrail'yevikh siniv, syeryed lyudini i syeryed khudobi; togo dnya, koli ya pobivav kozhnogo pyervoridnogo v egypets'kim krai, ya posvyativ ikh sobi. i vzyav ya lyevitiv zamist' kozhnogo pyervoridnogo syeryed izrail'yevikh siniv. i dav ya lyevitiv, yak dar aaronovi ta sinam iogo z-pomizh izrail'yevikh siniv, shchob voni chinili sluzhbu izrail'yevikh siniv v skinii zapovitu, shchob ochishchali izrail'yevikh siniv, shchob nye bulo porazki syeryed izrail'yevikh siniv, shchob izrail'yevi sini pidkhdili do svyatini. i zrobiv moiseyi i aaron ta vsya gromada izrail'yevikh siniv dlya lyevitiv usye, yak gospod' nakazav buv moiseyevi pro lyevitiv, tak zrobili im izrail'yevi sini. i ochistilysya lyeviti, i viprali odyag svii, a aaron posvyativ ikh pyeryed gospodnim litsyem, i ochistiv ikh aaron, shchob stali chistimi. a po tomu vviishli lyeviti, shchob vikonuvali svoyu sluzhbu v skinii zapovitu pyeryed aaronom ta pyeryed sinami iogo. yak gospod' nakazav buv moiseyevi pro lyevitiv, tak im zrobili voni. i gospod' promovlyav do moiseyey, govoryachi: otsye shchodo lyevitiv: vid viku dvadtsyati i p'яти lit i vishchye vviidut' voni do pratsi na sluzhbu skinii zapovitu. a vid viku p'yatidyesyati lit vidiidut' vid sluzhbi, i nye budut' uzhye sluzhiti. i budut' voni obsluguuvati brativ svoikh u skinii zapovitu, shchob vikonuvali storozhu, a sluzhbi nye budut' robiti. tak zrobish lyevitam u ikhnii sluzhbi.

9

i gospod' promovlyav do moiseyey v sinais'kii pustini drugogo roku po vikhodi z egypets'kogo krayu, pyersшого mistysya, govoryachi: i nyekhai spravlyat' izrail'yevi sini paskhu v oznachenii chas. chotirnadtsyatogo dnya ts'ogo misyatsya nadvychir spravlyte ii oznachenyogo chasu iogo, za vsima postanovami ii ta za vsima ustavami ii sporyaditye ii. i moiseyi promovlyav do izrail'yevikh siniv, shchob spravili paskhu. i spravili voni paskhu pyersшого misyatsya, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya nadvychir u sinais'kii pustini, usye, yak gospod' nakazav buv moiseyevi, tak zrobili izrail'yevi sini. ta buli lyudi, sh-

cho buli nyechisti vid dotiku do tila pomyerloi lyudini, i nye mogli spraviti paskhu togo dnya. i priishli voni togo dnya do moisyeya i do aarona, ta i skazali ti lyudi do n'ogo: mi nyechisti chyeryez dotik do tila pomyerloi lyudini. chomu mi budyemo pozbavlyeni laski prinyesti zhyertvu gospodnyu oznachyenyogo chasu svyered izrail'yevikh siniv? i skazav do nikh moisyeyi: postit'ye, a ya poslukhayu, shcho gospod' nakazhye pro vas. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, govoryachi: kozhyen cholovik iz vas, abo z vashikh nashchadkiv, koli budye nyechistii chyeryez dotik do myertvogo tila, abo budye v dalyekii dorozhi, to i vin spravit' paskhu dlya gospoda. misyatsya drugogo, chotirnadtsyatogo dnya nadvychir sporyadyat' voni ii, z oprisnokami ta z girkim zillyam budut' isti ii. nye pozostavlyat' iz nyei do ranku, a kostyei nye zlamayut' u nii, za povnoyu postanovoyu paskhi spravlyat' ii. a cholovik, yakii chistii, a v dorozhi nye e, i strimaet'sya sporyadzhati paskhu, to budye vin-ishchena dusha ta z narodu ii, bo gospodn'oi zhyertvi vin nye prinis oznachenyogo chasu ii. grikh svii ponyesye toi cholovik! a koli pyeryebuvatyemye z vami prikhod'ko, to spravit' vin paskhu dlya gospoda, za postanovoyu pro paskhu ta za ustavom pro nyei, tak zrobit'. postanova odna budye dlya vas, i dlya prikhod'ka, i dlya tubil'tsya zyeلمي. a togo dnya, koli postavlyeno skiniiyu, khmara pokrila skiniiyu nad kovcheygom svidotstva. a vyvychori bulo nad skinieyu, yak podoba ognyu, azh do ranku. tak zavzhdi buvalo: udyen' pokrivala iogo ta khmara, a vnochii podoba ognyu. i koli pidiimalasya khmara z-nad skinii, to potomu rushali izrail'yevi sini, a na tomu mistsi, na yakomu khmara stavala, tam taboruvly izrail'yevi sini. na gospodnii nakaz rushali izrail'yevi sini, i na gospodnii nakaz taboruvali. usi ti dni, koli khmara pyeryebuvala nad skinieyu, voni taboruvali. a koli khmara bagato dniv pozostavasya nad skinieyu, to izrail'yevi sini vikonuvali gospodnyu storozhu, i nye rushali. i buvalo, shcho khmara bula nad skinieyu polichyeni dni, to voni na gospodnii nakaz taboruvali, i na gospodnii nakaz rushali. i buvalo, shcho khmara bula vid vyechora azh do ranku, a pidiimalasya khmara vrantsi, to rushali voni. abo dyen' i nich bula, i pidiimalasya khmara, to rushali voni. abo dva dni, abo misyats', abo rik khmara bula nad nyeyu, nad skinieyu, izrail'yevi sini taboruvali, i nye rushali, a koli vona pidiimalas', rushali voni. na gospodnii nakaz taboruvali voni, i na gospodnii nakaz rushali voni. voni vikonuvali gospodnyu storozhu na gospodnii nakaz chyeryez moisyeya.

10

gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: zrobi sobi divi sribni surmi, kutyam zrobish ikh; i budut' voni tobi na sklikannya gromadi ta na rushannya taboriv. i zasurmlyat' u nikh, i zbyeryet'sya do tye-bye gromada pri vkhodi skinii zboriv. a yakshcho zasurmlyat' v odnu, to zbyerut'sya do tyebye nachal'niki, golovi izrail'yevikh tsyach. a zasurmlyat' na spolokh, to rushat' tabori, shcho taboruyut' na skhodi. a zasurmlye na spolokh udruge, to rushat'

tabori, shcho taboruyut' na pivdni, budut' surmiti na spolokh, shchob rushali voni. a na sklikannya zboriv zasurmlye, alye byez spolokhu. a surmiti v surmi budut' aaronovi sini, svyashchycheniki. i tsi surmlyen-nya budut' dlya vas na vichnu postanovu dlya vashikh pokolin'. a koli pidyet'ye viinoyu v vashomu krayu na voroga, shcho gnobit' vas, i zasurmlye na spolokh, to vi budyet'ye zghadani pyeryed litsyem gospoda, boga vashogo, i budyet'ye spasyeni vid vashikh vorogiv. a v dyen' vashoi radosti, i v vashi svyata ta pyer-shogo dnya vashikh misyatsiv zasurmlye v ti surmi na vashikh tsilopol'yennyakh ta na mirnikh zhyert-vakh vashikh, i voni budut' vam na prigad pyeryed litsyem vashogo boga. ya gospod', bog vash! i stalosya, drugogo roku, drugogo misyatsya, dvanadtsyatogo dnya misyatsya pidnyalasya khmara z-nad skinii svi-dotstva. i rushili izrail'yevi sini z sinais'koi pus-tini na pokhodi svoi, i khmara spinilasya v pustini paran. i rushili voni vpyershye za gospodnim naka-zom chyeryez moisyeya. i naipyersh rushiv prap-por taboru siniv yudinikh za svoimi viis'kovimi vid-ilami, a nad viis'kom iogo nakhshon, sin ammi-nadaviv. a nad viis'kom plyemyeni siniv issakhara natanail, sin tsuariv. a nad viis'kom plyemyeni zavu-lonovikh siniv yeliyav, sin khyeloniv. i bula rozibrana skiniiya, i rushili gyershonovi sini ta sin myerarievi, nosii skinii. i rushiv prapor taboru ruvima za svoimi viis'kovimi viddilami, a nad viis'kom iogo yeltsur, sin shyedyeuriv. a nad viis'kom plyemyeni simyeonovikh siniv shyelumlil, sin tsurishaddaiv. a nad viis'kom plyemyeni gadovikh siniv yel'yasaf, sin dyeuiliiv. i rushili sini kyegatovi, nosii svyatinii, ta i postavili skiniiyu do prikhodu ikh, usikh inshikh. i rushiv prap-por taboru siniv efryemovikh za svoimi viis'kovimi viddilami, a nad viis'kom iogo yelishama, sin am-migudiv. a nad viis'kom plyemyeni siniv manasiinikh gamaliil, sin pyedatsuriv. a nad viis'kom plyemyeni vyenyaminovikh siniv avidan, sin gidyeoniv. i rushiv prapor taboru siniv danovikh yak zadnya storozha dlya vsikh taboriv za svoimi viis'kovimi viddilami, a nad viis'kom iogo akhiyezyer, sin ammishaddaiv. a nad viis'kom plyemyeni asirovikh siniv pag'iil, sin okhrana. a nad viis'kom plyemyeni siniv nyeftal-imovikh akhira, sin yenaniv. otsye pokhodi izrail'yevikh siniv za ikhnimi viis'kovimi viddilami. i rushili voni. i skazav moisyeyi do khovava, sina midiyani-tyanina ryeuila, moisyeevogo tystya: mi rushaemo do togo mistsya, shcho pro n'ogo gospod' buv skazav: iogo dam vam. khodi zh iz nami, i mi zrobimo tobi dobro, bo gospod' promovlyav buv dobro pro izrai-lyu. ta toi vidkazav iomu: nye pidu, alye pidu do krayu svogo ta do mistsya svoei bat'kivshchyni. a moisyeyi vidkazav: nye pokidai nas, bo chyeryez tye, shcho ti znaesh nashye taboruvannya v pustini, to budyesh nam ochima. i stanyet'sya, koli pidyesh iz nami, to tye dobro, shcho gospod' uchinit' nam, mi iogo vchinimo tobi. i rushili voni vid gospodn'oi gori tridyennoyu dorogoyu. a kovcheyg zapovityu gospodn'ogo rushav pyeryed nimi tridyennoyu dorogoyu, shchob vividati dlya nikh mistsyie spinitisya. a khmara gospodnya bula nad nimi vdyen', koli voni rushali z taboru. i buvalo, koli kovcheyg virushav, to moisyeyi promovlyav: ustan' zhye, o gospodi, i khai rozporoshat'sya tvoii

vorogi, i khai povtikayut' tvoi nyenavisniki z-pyeryed tvoioغو litsya. a koli vin stavav, to govoriv: vyernisya, o gospodi, do dyesyat' tsiyachok tsiyach izrayila!

11

i stav narod goslosno narikati do gospodnikh ushyei. i pochuv gospod', i zapalav iogo gniv, i zagorivsyia mizh nimi gospodnii ogon', ta i pozhyer ikh u kintsi taboru. i narod stav krichati do moisyeya. a moisyei pomolivsyia do gospoda, i pogas toi ogon'. i vin nazlav im'ya togo mistsya: tav'yera, bo mizh nimi goriv buv gospodnii ogon'. a zbiranina, shcho bula syeryed n'ogo, stala vyeryeduvati, i takozh izrayilevi sini stali plakati z nimi ta govoriti: khto nagodue nas m'yasom? mi zgaeduemo ribu, shcho ili v egipti daryemno, ogirki i dini, i pir, i tsibulyu, i chasnik. a tyepyer dusha nasha v'yanye, nyemae nichogo, til'ki manna nam pyeryed ochima. a manna yak koriyan-drovyie nasinnya vona, a vyglyad ii, yak vyglyad krish-talu. lyudi rozkhodilisya, i zbirali ii ta mololi zhor-nami abo tovkli v stupi, i varili v gorshku ta i robili z nyei kalachi. a smak ii buv, yak smak oliinogo kor-zha. a koli rosa spadala na tabir, spadala i ta manna na n'ogo. i pochuv moisyei, shcho narod plachye v ro-dinakh svoikh, kozhyen pri vkhodi namyetu svogo. i sil'no zapalav gniv gospodnii, i v ochakh moisyee-vikh to bulo zlye. i skazav moisyei do gospoda: nash-cho vchiniv ti zlo svoemu rabovi, i chomu ya nye znaishov milosti v ochakh tvoikh, shcho ti poklav tyagara vs'ogo narodu na myenye? chi ya buv vagit-nii usim tish narodom, chi ya iogo porodiv, shcho ti kazhyesh myeni: nyesi iogo na loni svoim, yak mamka nosit' ssuntsya, do zyeimli, yaku ti prisyyag-nuv bat'kam iogo? zvidki myeni vzyati m'ya, sh-chob dati vs'omu ts'omu narodovi? bo voni plachut' pyeryedo mnoyu, govoryachi: dai zhye nam m'ya, i mi budyemo isti! nye podolayu ya sam nositi vs'ogo ts'ogo naroda, bo vin tyazhchii za myenye! a yaksh-cho ti takye myeni robish, to krashchye zabii myenye, yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, shchob ya nye pobachiv nyeshchastya svogo! i skazav gos-pod' do moisyeya: zbyeri zh myeni simdyesyat'ero lyuda zo starshikh izrayilevikh, yakikh znaesh, sh-cho voni starshi narodu ta iogo naglyadachi, i viz'mi ikh do skinii zapovitu, i stanut' voni tam iz to-boyu. i ya zиду, i budu rozmovlyati tam iz toboyu, i viz'mu vid dukha, shcho na tobi, i pokladu na nikh, i voni nositimut' iz toboyu tyagara togo narodu, i nye budyesh nositi ti sam. a do narodu skazhi: osv'yatit'sya nazavtra, i budyetye isti m'ya, bo vi plakali do gospodnikh ushyei, govoryachi: khto dast' nam isti m'ya, bo dobre bulo nam v egipti? i dast' gos-pod' vam m'ya, i vi budyetye isti. nye odin dyen' budyetye vi isti, i nye dva dni, i nye p'yat' dyen', i nye dyesyat' dyen', i nye dvadtsyat' dyen', alye tsilii misyats', azh poki nye viidye vono z vashikh niz-driv, i stanye vam na ogidu, bo vi znyekhtuvali sobi gospoda, shcho syeryed vas, i plakali pyeryed litsyem iogo, govoryachi: chogo tsye mi viishli z egiptu? i skazav moisyei: shistsot tsiyach pikhoti toi narod, shcho ya syeryed n'ogo, a ti skazav: ya dam im m'ya, i voni budut' isti misyats' chasu. chi khu-

doba dribna ta khudoba vyelika zarizhyet'sya dlya nikh, i vistachit' im? chi takozh zbyeryet'sya dlya nikh usya mors'ka riba, i vistachit' im? a gospod' skazav do moisyeya: chi gospodnya ruka buvae ko-rotka? tyepyer ti pobachish, chi spovnit'sya tobi moe slovo, chi ni. i viishov moisyei, i promovlyav do togo narodu gospodni slova. i zibrav vin simdyesy-atyero cholovika zo starshikh narodu, i postaviv ikh navkolo skinii. i ziishov gospod' u khmari, ta i pro-movlyav do n'ogo, i vzyav vid dukha, shcho na n'omu, i dav na simdyesyat cholovika starshikh. i stalosya, yak spochiv na nikh dukh toi, to voni stali proroku-vati, ta potim pyeryestali. i zostalosya dvoe lyudyei v tabori, im'ya odnomu yeldad, a imyennya drugomu myedad. i spochiv na nikh dukh; a voni buli syeryed zapisanikh, ta nye viishli do skinii, i prorokovali v ta-bori. i pobig yunak, i promoviv do moisyeya i skazav: yeldad i myedad prorokuyut' u tabori! i vidpoviv isus, sin naviniv, moisyev sluga vid svoei molodosti, ta i skazav: panye mii moisyeyu, zaboroni im! i skazav iomu moisyei: chi ti zazdrisnii za myenye? o, yakbi to vvyes' gospodnii narod stav prorokami, koli b dav gospod' dukha svogo i na nikh! i vyernuvsyia moisyei do taboru, vin ta starshi izrayilevi. i znyavsyia vi-tyer vid gospoda, i naviyav pyeryepyelitsi vid morya, i opustiv ikh nad taborom, yak dyenna doroga tudi i yak dyenna doroga syudi navkolo taboru, i kolo dvokh liktiv na povyerkhni zyeimli. i vstav narod, i tsilii toi dyen' i tsilu tu nich, i tsilii dyen' nazavtra zbirali pyeryepyelitsyu. khto zbirav malo, toi zibrav dyesyat' khomyeriv, i porozkladali ikh sobi skriz' navkolo taboru. tye m'ya bulo shchye mizh ikhn-imi zubami, poki bulo pozhuvanye, a gniv gospod-nii zapalivsyia na narod! i vdariv gospod' duzhye vye-likoyu porazkoyu v narod... i nazvano imyennya togo mistsya: kivrot-gattaava, bo tam pokhovali narod pozhadvilii. z kivrot-gattaavi rushili lyudi do gat-syerotu, i buli v gatsyeroti.

12

i narikali mariyam ta aaron na moisyeya za zhinku kushityanku, shcho vzyav, bo vin uzyav buv zhinku kushityanku. i kazali voni: chi til'ki z moisyem gospod' govoriv? chi zh nye govoriv vin takozh iz nami? i pochuv tsye gospod'. a toi muzh, moisyei, buv nailagidnishii za vsyaku lyudinu, shcho na povyerkhni zyeimli. i naglo skazav gospod' do moisyeya i do aarona ta do mariyam: viidit' vi troe do skinii zapovitu. i voni troe viishli. i ziishov gospod' u stoppi khmari, i stav pri vkhodi skinii, ta i poklikav aarona i mariyam. i viishli oboe voni. i skazav vin: poslukhайте zh vi moikh sliv: yakshcho budyie mizh vami prorok, to ya, gospod', damsya piznati v vidinni iomu, u sni govoriti z nim budu. nye tak rab mii moisyei: u vsim domi moim vin doviryeni! govoryu ya z nim usta do ust, a nye vidinnyam i nye zagadkami, i obraz gospoda vin oglyadae. i chomu nye boyalisya vi narikat' na moisyeya, moiego raba? i zapalav gniv gospodnii na nikh, i vin pishov, a khmara vidstupila z-nad skinii. a os' mariyam prokazhyena, zbilivshi, yak snig! i obyernuvsyia aaron do mariyam, azh os' vona prokazhyena! i skazav

aaron do moisyeya: bud' laskav, mii panye, nye pok-ladi zh na nas grihka, shcho buli mi nyerozumni ta shcho progrishilis' nyekhai zhye nye budye vona, yak ta myertva ditina, shcho, yak vikhodit' z utrobi matyeri svoei, to zitlila polovina tila ii. i moisyei klikav do gospoda, govoryachi: bozhye, vilikui zhye ii! i skazav gospod' do moisyeya: a koli b ii bat'ko spravdi plyunuv na oblichchya ii, chi nye budye vona sim dyen' zasoromlyena? vona budy zamknyena sim dyen' poza taborom, a potim povyernyet'sya. i bula zamknyena mariyam poza taborom sim dyen', a narod nye rushiv azh do povyernyennya mariyam. a potim rushiv narod iz gatsyerotu, i taboruvav u pustini paran.

13

i promovlyav gospod' do moisyeya, govoryachi: poshli lyudyei, i voni rozvidayut' khanaans'kii krai, shcho ya dayu izrail'yevim sinam; poshlyetye po odnomu cholovikovu vid plyemyeni svoikh bat'kiv, kozhnogo nachal'nika v nikh. i poslav ikh moisyei z pustini paran za gospodnim nakazom. usi voni muzhi dostoini, voni golovi izrail'yevikh siniv. a ot-sye imyennya ikh: dlya ruvimovogo plyemyeni sham-mua, sin zakkuriv; dlya simyeonovogo plyemyeni shafat, sin khoriv; dlya yudinogo plyemyeni kalyev, sin efunnyeiv; dlya issakharovogo plyemyeni ig'al, sin iosipiv; dlya efremovogo plyemyeni osiya, sin naviniv; dlya vyeniyaminovogo plyemyeni palti, sin rafuiv; dlya zavulonovogo plyemyeni gaddiil, sin sodiiv; dlya iosipovogo plyemyeni, dlya plyemyeni manasiinogo gaddi, sin susiiv; dlya danovogo plyemyeni ammiil, sin gymalliiv; dlya asirovogo plyemyeni syetur, sin mikhailiv; dlya nyefthalmovogo plyemyeni nakhbi, sin vofsiiv; dlya gadovogo plyemyeni gyeuil, sin makhiiv. otsye imyennya tikh lyudyei, shcho moisyei poslav buv rozvidati toi krai. i nazvav moisyei osiyu, navinovogo sina: isus. i poslav ikh moisyei rozvidati krai khanaans'kii, ta i promoviv do nikh: pidit' tut na pivdyn', i vviidyetye na goru, ta i pobachitye toi krai yakii vin, i narod, shcho sidit' u n'omu, chi sil'nii vin, chi slabii, chi malii vin, chi chislyenni? i yakii toi krai, shcho vin sidit' u n'omu, chi vin dobrii chi zlii? i yakii ti mista, shcho vin sidit' u nikh, chi v taborakh, chi v tvyerdinyakh? i yaka ta zymlya, chi masna vona, chi pisna? chi e na nii dyeryevo, chi ni? i bud'tye vidvazhni, i viz'mit' z plodu zymli; a dni tsi dni vinogradnogo pyervoplođu. i znyalisya voni, i rozvidali toi krai vid pustini tsin azh do ryekhova, u napryami do khamotu. i pishli voni na pivdyn', i pribuli azh do khyevronu, a tam buli akhiman, shyeschai ta talmai, nashchadki vyelyetnya. a khyevron buv zbudovaniy za sim lit pyeryed tsoanom egipyets'kim. i pribuli voni azh do dolini yeshkolu, i vityali tam galuzku z odnim gronom vinogradu, i dvokh ponyesli iogo na zhyerdini; takozh uzlyali iz granativ ta z fig. tye mistysye nazvali: nakhal-yeshkol, chyeryez tye grono, shcho izrail'yevi sini vityali buli tam. i vyernulisya voni z rozvidki togo krayu po soroka dnyakh. i pishli, i priishli voni do moisyeya i do aarona ta do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, do pustini paran, do kadyeshu, i zdali spravu im ta vsii tii

gromadi, i pokazali plid togo krayu. i voni rozpovili iomu ta i skazali: pribuli mi do krayu, kudi ti poslav buv nas, a vin tyechye molokom ta myedom, a ot-sye plid iogo! ta narod toi, shcho sidit' u tim krai, mitsnii, a mista ukriplyeni, duzhye vyelikii. a takozh bachili mi tam nashchadkiv vyelyetnya... amalik sidit' u krai pivdynnim, a khittyevanin, i evusyeyanin, i amoryeyanin sidyat' na gori, a khanaanyeyanin sidit' nad moryem ta pri iordani. a kalyev utikhomiryuvav narod pyeryed moisyem ta i skazav: konchye vviidyemo mi i zavoldiemo nim, bo mi spravdi pyeryemozhyem iogo! ta lyudi, shcho khodili z nim, skazali: mi nye zmozhyemo vviiti do togo narodu, bo vin sil'nishii za nas... i pustili voni mizh izrail'yevimi sinami zlu vistku pro toi krai, shcho rozvidali iogo, govoryachi: toi krai, shcho mi pyeryeishli po n'omu, shchob rozvidati iogo, tsye krai, yakii poidae svoikh myeshkantsiv. a vyves' toi narod, shcho mi bachili v n'omu, lyudi visoki na zrist. i tam mi bachili vyelyet-niv, siniv yenaka, z rodu vyelyetniv, i buli mi v svoikh ochakh nyemov ta sarana, i takimi buli mi i v ikhnikh ochakh.

14

i znyala zoik usya ta gromada, ta i zagolosila. i plakav narod toi tiei nochi. i narikali na moisyeya ta na aarona vsi izrail'yevi sini. i skazala do nikh vsya gromada: o, yakbi mi pomyerli buli v egipyets'kim krai, abo shchob mi pomyerli buli v tsii pustini! i nashcho gospod' provadit' nas do togo krayu, shchob nam popadati vid myecha? zhinki nashi ta diti nashi stanut' zdobichchyu... chi nye krashchye nam vyernutisya do egiptu? i skazali voni odin do odnogo: obyrimo sobi golovu, ta i vyertaimos' do egiptu! i vpali moisyei ta aaron na oblichchya svoi pyeryed usim zborom gromadi izrail'yevikh siniv. a isus, sin naviniv, ta kalyev, sin efunnyeiv, iz tikh, shcho rozvidovali toi krai, porozdirali odyezhu svoyu, ta i skazali do vsiei gromadi izrail'yevikh siniv, govoryachi: toi krai, shcho pyeryeishli mi po n'omu, shchob rozvidati iogo, krai toi duzhye-duzhye khoroshi! yakshcho gospod' upodobae sobi nas, to vprovadit' nas do togo krayu, i das't iogo nam, krai, yakii tyechye molokom ta myedom. til'ki nye buntuityes' proti gospoda, i nye biityesya narodu togo krayu, bo voni khlil dlya nas! ikhnyia tin' vidiishla vid nikh, a z nami gospod', nye biityesya ikh! i skazala bula vsya gromada, shchob kaminnyam zakidati ikh, ta slava gospodnya poyavilasya v skini zapovitu vsim izrail'yevim sinam... i promoviv gospod' do moisyeya: azh doki budye tsyei narod znyevazhati myenye, i azh doki nye budut' voni viruvati v myenye, u vsi ti oznaki, shcho ya uchiniv buv syeryed n'ogo? udaryu iogo porazoyu, i pozbavlyu iogo nasliddya, a tyebye zrobylu narodom bil'shim i sil'nishim vid n'ogo. i skazav moisyei do gospoda: i pochue egipyet, shcho ti z-posyeryed n'ogo viviv svoeyu siloyu narod tsyei, ta i skazhye do myeshkantsiv t'sogo krayu, yakii chuli, shcho ti gospod' syeryed t'sogo narodu, shcho okov-o yavlyaesnya ti, gospodi, a khmara tvoya stoit' nad nimi, i shcho ti khodish pyeryed nimi v stovpi khmari vdyen', a v stovpi ognju vnochi, yakshcho

zab'esh ti tsyei narod, yak odnu lyudinu, to skazhut' ti lyudi, shcho chuli slukh pro tyebye, govoryachi: chyeryez nyespromozhnist' gospoda vprovaditi toi narod do krayu, yakogo vin zapriskyag buv im, vigubiv ikh u pustini... a tyeper nyekhai zhye zvyelichit'sya sila gospodnya, yak ti nakazav buv, govoryachi: gospod' dovgotyerpelyivii, i bagatomolistivii, vin proshchae provinu ta pyeryestup, i nye ochis-tit' vinnogo, a karae provinu bat'kiv na tryetikh i na chyetyvertikh pokolinnyakh. prosti zh provinu ts'ogo narodu chyeryez vlyliku milist' svoyu, yak proshchav ti ts'omu narodovi vid egiptu i azh syudi! a gospod' skazav: ya prostiv za slovom tvoim. alye, yak ya zhivii, slava gospodnya napovnit' uyves' ot-syei krai. tomu vsi ti lyudi, shcho bachili slavu moyu ta oznaki moi, shcho chiniv ya v egipti ta v pus-tini, alye viprobuvuvai myenye otsye dyesyat' raz ta nye slukhalisya golosu mogo, popravdi kazhu, nye pobachat' voni togo krayu, shcho ya zapriskyag buv ikhnim bat'kam. i vsi, khto znyevazhae myenye, nye pobachat' iogo! alye rab mii kalyev za tye, shcho z nim buv dukh inshii, i vin vikonuuvav nakazi moi, to ya vvyedu iogo do togo krayu, kudi vin uvii-shov buv, i potomstvo iogo ovoolodie nim. a amalikityanin ta khanaaneyanin sidit' u dolini. uzavtra obyernit'sya, ta i rushaitye na pustinyu dorogoyu chyeronogogo morya! i gospod' promovlav do moisyeya i do aarona, govoryachi: azh doki tsii zlii gromadi narikati na myenye? narikannya izrailiyevikh siniv, shcho voni narikayut' na myenye, ya chuv. skazhi im: zhivii ya! mova gospodnya: popravdi kazhu, yak vi govorili do ushyei moikh, tak ya зроблю vam. u tsii pustini popadayut' vashi trupi, ta vsi pyeryelichyeni vashi vsim vashim chislom vid viku dvadtsyati lit i vishchye, shcho narikali na myenye. popravdi kazhu, vi nye vviidyetye do togo krayu, shcho ya pidno-siv buv na prisyagu ruku svoyu, shcho budyetye pyeryebuvati v nim, okrim kalyeva, sina efunnyevegogo, ta isusa, sina navinovogo. a diti vashi, shcho pro nikh kazali vi: stanetye zdbichchyu vorogovi, to vprovadzhu ya ikh, i piznayut' voni tsyei krai, yakim vi obridili. i vashi vlasni trupi popadayut' u tsii pus-tini! a vashi sini budut' blukati na pustini sorok lit, i vidpovidatimut' za zradu vashu, azh poki vig-inut' vashi trupi na pustini. chislom tikh dniv, shcho rozviduvai vi toi krai, sorok dyen' budyetye vi nyesti vashi grikki po roku za dyen' sorok lit, i piz-naetye, shcho znachit' buti pokinutimi mnoyu! ya, gospod', govori: popravdi kazhu, otsye зроблю vsii tsii zlii gromadi, shcho zmovlyae'tsya proti myenye: u tsii pustini viginut', i tut povmirayut'. a ti lyudi, yakikh moiseyi poslav buv rozvidati toi krai, koli vy-ernulisya, to зробili, shcho vsya gromada narikala na n'ogo, i pustili zlu vistku na toi krai, to ti lyudi, shcho pustili buli zlu vistku na toi krai, povmirali vid porazi pyeryed gospodnim litysem. a isus, sin naviniv, ta ka-lyev, sin efunnyeiv, zhili z tikh lyudeyi, shcho khodili rozvidati toi krai. i govori v moiseyi tsi slova do vsikh izrailiyevikh siniv, i narod buv u tyazhkii zhalobi! i povstavali voni rano vrantsi, ta i povikhodili na vy-erkhiv'ya gori, govoryachi: os' mi, i mi pidymo do mistysya, shcho gospod' buv skazav, bo mi progrishili. a moiseyi skazav: chomu zh vi pyeryestupaetye nakaz

gospodnii? tazh tsye nye vdast'sya! nye vikhod'tye, bo gospod' nye syeryed vas, a to budyetye pobiti svoimi vorogami. bo tam pyeryed vami amalikityanin i khanaaneyanin, i vi popadaetye vid myecha, bo vi vidvyernulisya vid gospoda, i nye budye gospod' iz vami. alye voni osmililisya viiti na vyerkhiv'ya gori, a kovcheyg svidoztstva gospodn'ogo ta moiseyi nye rushilisya z-posyeryed taboru. i ziishov amalik-ityanin ta khanaaneyanin, shcho sidit' na tii gori, ta i pobili ikh, i bili ikh azh do khormi.

15

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: promovlai do izrailiyevikh siniv i skazhyesh im: koli vi vviidyetye do krayu vashikh osyel', shcho ya dayu vam, i prinyesyetye ognyanu zhyertvu dlya gospoda, tsilopalyennya, abo krivavu zhyertvu na spovnyennya obitnitsi, abo v dari, abo v oznachenikh chasakh pri sporyadzhynni lyu-bikh pakhoshchiv dlya gospoda z khudobi vye-likoi abo z khudobi dribnoi, to toi, khto prinosit', prinyesye svoyu zhyertvu dlya gospoda, khlilbu zhyertvu, dyesyatu chastinu yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v chyverti gina olivi, i vina dlya litoi zhyertvi prinyesyesh chyvert' gina na tsilopalyennya abo dlya zhyertvi dlya kozhnogo yagnyati. abo dlya barana prinyesyesh khlilbu zhyertvu, dvi dyesy-atikh chastini yefi pshyenichnoi muki, mishanoi v olivi tryet'oi chastini gina. i vina dlya litoi zhyertvi tryetyu chastinu gina, prinyesyesh pakhoshchi lyubi dlya gospoda. a koli prinyesyesh molodogo bichka yak tsilopalyennya, abo yak zhyertvu na spovnyen-nya obitnitsi, abo yak mirnu zhyertvu dlya gospoda, to prinyesyesh molodogo bichka i khlilbu zhyertvu, tri dyesyati chastini yefi pshyenichnoi muki, mis-hanoi v olivi polovini gina. i prinyesyesh na litu zhyertvu piv gina vina, zhyertva ognyanu, pakhoshchi lyubi dlya gospoda. tak budye robitisya dlya odnogo vola, abo dlya odnogo barana, abo dlya yagnya-ti z-pomizh ovyyets', abo z-pomizh kiz. za chis-lom zhyertov, shcho prinyesyetye, tak zrobitye dlya kozhnoi, za chislom ikh. kozhyen tubilyets' tak prinyesye tsye, shchob prinyesti ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya gospoda. a koli z vami budyete timchasovo myeshkati prikhod'ko, abo toi, shcho syeryed vas, postanova dlya vashikh pokolin', to vin prinyesye ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya gospoda, yak prinyesyetye vi, tak prinyesye i vin. zbori, postanova odna dlya vas ta dlya prikhod'ka, shcho myeshkae timchasovo, postanova vichna dlya vashikh pokolin': yak vi, tak i prikhod'ko budyete pyeryed gospodnim litysem! odin zakon i odna postanova budyete vam i prikhod'kovi, shcho myeshkae timchasovo z vami. i gospod' pro-movlyav do moisyeya, govoryachi: promovlai do siniv izrailiyevikh, ta i skazhi im: yak vi vvi-idyetye do krayu, shcho ya vprovadzhu vas tudi, to stanety'sya, koli vi istimyetye khlilb togo krayu, vi prinyesyetye prinoshyennya dlya gospoda. yak pochatok dizh vashikh, kalacha prinyesyetye na prinoshyennya, yak prinoshyennya toku, prinyesyetye iogo. vid pochatku dizh vashikh dastye gospodyevi

prinoshyennya, postanova dlya vashikh pokolin! a koli vi pomilitsyeya, i nye vikonaetye vsikh tikh zapovidyey, shcho gospod' govoriy do moisyeya, us'ogo, shcho nakazav vam gospod' chyeryez moisyeya, vid dnya, koli gospod' nakazav buv i dali dlya vashikh pokolin', to stanyet'sya, koli zroblyeno pomilku chyeryez nyedoglyad gromadi, nyekhai vsya gromada prinyesyie odnogo bichka, molodye z vyelikoi khudobi, na tsilopalyennya, na pakhoshchi lyubi dlya gospoda, a khlibna iogo zhyertva ta lita zhyertva iogo za postanovoyu, i kozla na zhyertvu za grikh. i ochistit' svyashcheyenik vsyu gromadu siniv izrail'yevikh, i budyie proshcheyeno im, bo to pomilka, a voni prinyesli zhyertvu svoyu, zhyertvu ognyanu dlya gospoda ta zhyertvu svoyu za grikh pyeryed litsye gospodne za svoyu pomilku. i budyie proshcheyeno vsii gromadi izrail'yevikh siniv ta prikhod'kovi, shcho myeshkae timchasovo syeryed nikh, bo to pomilkovi grikh us'ogo narodu, a yakshcho zgrishit' pomilkovo odna dusha, to vona prinyesyie odnorichnu kozu na zhyertvu za grikh. i ochistit' svyashcheyenik tu dushu, shcho pomililas', shcho zgrishila pomilkovo pyeryed gospodnim litsyem, na ochishcheyennya ii, i budyie proshcheyeno ii. tubil'tsyevi syeryed izrail'yevikh siniv ta prikhod'kovi, shcho myeshkae timchasovo syeryed nikh, zakon odin budyie vam dlya togo, khto zrobit' grikh pomilkovo. a ta dusha, shcho zrobit' zukhval'oyu rukoyu, chi z tubil'tsya, chi z prikhod'ka, vin gospoda znyevazhae, i budyie vinishcheyna dusha ta z-posyeryed narodu ii. bo vin znyekhtuvav slovo gospoda, i zlamav iogo zapovid', konchye budyie vinishcheyna dusha ta, grikh ii na nii. i buli izrail'yevi sini v pustini, ta i znaishli cholovika, shcho zbiraie drova subotn'ogo dnya. i privyeli iogo ti, khto znaishov iogo, yak zbirav drova, do moisyeya i do aarona ta do vsiei gromadi. i vzlyali iogo pid storozhu, bo nye bulo virishyenne, shcho zrobiti iomu. i skazav gospod' do moisyeya: konchye budyie zabiti tseyi cholovik, zakidati iogo kaminnyam usii gromadi poza taborom! i viprovadila iogo vsya gromada poza tabir, ta i zakidala iogo kaminnyam, i vin pomyer, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i skazav gospod' do moisyeya, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, ta i skazhi im: nyekhai voni zroblyat' sobi kutasi na krayakh svoikh odyezh, voni i ikhni pokolinnya, i dadut' na kutasa poli blakitnu nitku. i budyie vona vam za kutasa, i budyetye bachiti iogo, i pam'yatimetye vsi gospodni zapovidy, i vikonaetye ikh, i nye budyetye ogyadatsiya za syertsyem svoim ta za ochima svoimi, za yakimi iduchi, i szradzhue-tye, shchob zgraduvali vi ta vikonuvali vsi moi zapovidy, i bud'tye svyati dlya vashogo boga! ya gospod', bog vash, shcho viviv vas z egipyets'kogo krayu, shchob buti vashim bogom. ya gospod', bog vash!

16

i vzlyali koryei, sin itsgara, sina kyegata, sina lyevievogo, i datan, i aviron, sini yeliyavovi, ta on, sin pyelyeta, sini ruvimovi, ta i povstali proti moisyeya, a z nimi dvisti i p'yatdyesyat muzha izrail'yevikh siniv, nachal'niki gromadi, zaklikuvani na zbori, lyudi vyel'mozhni. i zibralisya voni na moisyeya ta

na aarona, ta i skazali do nikh: dosit' vam, bo vsya gromada usi voni svyati, a syeryed nikh gospod'! i kchomu vi nyesyetyesya ponad zborami gospodnimi? i pochuv tseye moisyei, ta i upav na oblichchya svoje. i promoviv vin do koryeya ta do vsiei gromadi iogo, govoryachi: urantsi gospod' dast' znati, khto iogo ta khto svyatii, shchob nabliziti iogo do syebe; i kogo vibyerye, togo vin i nablizit' do syebe. zrobit' vi otsye: viz'mit' sobi kadil'nitsi, koryeyu ta vsya gromada tvoya, i daitye v nikh ognyu ta pokladit' na nikh kadila pyeryed gospodne litsye vzavtra. i stanyet'sya, toi cholovik, shcho gospod' iogo vibyerye, vin svyatii. dosit' vam, lyevievi sini! i skazav moisyei do koryeya: slukhaitye zh, lyevievi sini, chi vam malo, shcho bog izrailiv viddiliv vas vid izrail'yevoi gromadi, shchob nabliziti vas do syebe, i shchob vi vikonuvali sluzhbu gospodn'oi skinii, i stoyali pyeryed gromadoyu, shchob sluzhiti ii? i vin nabliziv tyebye ta vsikh brat'iv tvoikh, lyevievikh siniv, iz tobouy; a ti budyesh domagatsiya shchye i svyashchyenstva?. tomu ti ta vsya gromada tvoya zmovilisya proti gospoda. a aaron, shcho vin, shcho vi ryemstvyetye proti n'ogo? i poslav moisyei ta aaron zaklikati datana i avirona, siniv yeliyavovikh, ta skazali voni: nye viidyemo! chi malo togo, shcho ti viviv nas iz krayu, yakii tyecheye molokom ta myedom, shchob povbiivati nas u pustini? khochyesh shchye panuvati nad nami, shchob buti takozh vyel'mozhyeyu? ti nye vprovadiv nas ani do krayu, shcho tyecheye molokom ta myedom, ani nye dav nam na vlasnist' polya ta vinogradniki. chi ti vibyeryesh ochi tsim lyudyam? nye viidyemo! a moisyei sil'no zapalivsya, ta i skazav do gospoda: nye obyernisya do ikhn'ogo prinoshyennya! ya nye vzyav vid nikh zhodnogo osla, i zla nye vchiniv zhodnomu z nikh! i skazav moisyei do koryeya: ti ta vsya gromada tvoya bud'tye pyeryed gospodnim litsyem, ti i voni ta aaron uzavtra. i viz'mit' kozhyen svoyu kadil'nitsyu, i pokladit' na nyei kadila ta i prinyesyetye pyeryed gospodne litsye kozhyen kadil'nitsyu svoyu, dvisti i p'yatdyesyat kadil'nits', i ti ta aaron, kozhyen kadil'nitsyu svoyu. i vzlyali kozhyen kadil'nitsyu svoyu, i poklali na nikh ognyu, i poklali na nyei kadila, ta i stali pri vkhodi skinii zapovitu, a takozh moisyei ta aaron. i koryei zibrav na nikh usyu gromadu do vkhodu skinii zapovitu. i pokazalasya slava gospodnya vsii gromadi! i promoviv gospod' do moisyeya ta do aarona, govoryachi: viddilil'sya vid tseyi gromadi, ya vinishchu ikh umit'! a voni popadali na oblichchya svoi ta i skazali: bozhye, bozhye dukhiv i kozhnogo tila! yak zgrishit' odin cholovik, chi ti budyesh gnivatsiya na vsyu gromadu? i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: skazhi do gromadi, govoryachi: vidstupytsya zo vsikh bokiv vid mistysya myeshkannya koryeya, datana i avirona! i vstav moisyei, i pishov do datana ta avirona, i pishli za nim starshi izrail'yevi. i vin promovlyav do gromadi, govoryachi: vidstupid' vid namyetyiv tikh nyespravvedlivikh lyudyei, i nye dotorknit'sya do vs'ogo, shcho ikhne, shchob i vi nye zaginuli za vsi ikhni grih! i voni vidstupilisya vid mistysya myeshkannya koryeya, datana i avirona zo vsikh bokiv; a datan ta aviron viishli, i stoyali pri vkhodi namyetyiv svoikh, i zhinki ikh, i sini

ikh, ta diti ikhni. i skazav moiseyi: otsim piznaetye, shcho gospod' poslav myenye zrobiti vsi dila tsi, shcho voni nye z moei vigadki. yakshcho voni povmirayut', yak umirae kozhna lyudina, i ikh spitkae dolya kozhnoi lyudini, to nye gospod' poslav myenye! a koli gospod' stvorit' shchos' novye, i zymlyia vidkrie usta svoi ta i poglinye ikh ta vsye, shcho ikhne, i voni ziidut' zhivi do shyeolu, to piznaetye, shcho lyudi obrazili gospoda. i stalosya, yak skinchiv vin govoriti vsi tsi slova, to rozstupilasya ta zymlyia, shcho pid nimi! a zymlyia vidkrlia svoi usta, ta i poglinula ikh, i domi ikhni, i kozhnu lyudinu, shcho koryeeya, ta vvyes' ikh maetok. i ziishli voni ta vsye, shcho ikhne, zhivi do shyeolu, i nakrila ikh zymlyia, i voni poginuli z-posyeryed zboru! a vvyes' izrail', shcho buv navkolo nikh, povtikav na ikhnii krik, bo kazali: shchob zymlyia nye poglinula i nas! i viishov ogon' vid gospoda, ta i poiv tikh dvisti i p'yatdyesyat cholovika, shcho prinosili kadilo! i gospod' promovlyav do moiseyia, govoryachi: skazhi do yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, i nyekhai vin pozbirae ti kadil'nitsi z-posyeryed pogorilishcha, a ogon' poviki-dae gyeť, bo voni osvatalisya, kadil'nitsi tikh grishnikiv, ikhn'oyu smyertyu. i nyekhai i voni zrobyat' iz nikh biti blyakhi na pokrittya dlya zhyertivnika, bo prinosili ikh pyeryed gospodnem litsye, i voni osvatalisya. i budut' voni znakom dlya izrailievikh siniv. i vzyav svyashchyenik yelyeazar midyani kadil'nitsi, shcho prinosili ikh ti, shcho spalenyi, i pyeryekovali ikh na pokrittya dlya zhyertivnika, pam'yatka dlya izrailievikh siniv, shchob chuzhii cholovik, khto nye z aaronovogo nasinnya, nye nablizhavsya kaditi kadilo pyeryed gospodnim litsyem, shchob nye stalosya z nimi, yak iz koryeem ta z gromadoyu iogo, yak gospod' govoriv iomu chyeryez moiseyia. a nazavtra vsya gromada izrailievikh siniv narikali na moiseyia ta na aarona, govoryachi: vi povbivali gospodnii narod! i stalosya, koli gromada zbiralasya na moiseyia ta na aarona, to obyernulisya voni do skinii zapovitu, azh os' pokrila ii khmara, i pokazalasya slava gospodnya! i vviishli moiseyi ta aaron do pyeryedu skinii zapovitu. i gospod' promovlyav do moiseyia, govoryachi: viidit' z-posyeryed tsiei gromadi, a ya vinishchu ikh umit' i voni popadali na oblichchya svoi. i skazav moiseyi do aarona: viz'mi kadil'nitsyu, i pokladi na nyei ognyu vid zhyertivnika, i pokladi kadila, ta i ponyesi shvidko do gromadi, ta i ochist' ii, bo viishov gniv vid gospodn'ogo litsya, i rozpochalasya porazka. i vzyav aaron, yak govoriv moiseyi, i pobig do syeryedini zboriv, azh os' rozpochalasya porazka narodu! i vin poklav kadila, i ochistiv narod. i stav vin pomizh umyerlini ta pomizh zhivimi, i zatralmas ta porazka. i bulo pomyerlikh porazkoyu chotinadtsyat' tisyach i sim-sot, okrim pomyerlikh u spravi koryeeya. i vyernuvsyia aaron do moiseyia do vkhodu skinii zapovitu, a porazka pripinilasya.

17

i gospod' promovlyav do moiseyia, govoryachi: promovlai do izrailievikh siniv, i viz'mi vid nikh po odnii palitsi dlya bat'kivs'kogo domu, vid usikh

ikhnikh nachal'nikiv dlya domu ikhnikh bat'kiv, dvanadtsyat' palits'; i napishi imyennya kozhnogo na palitsi iogo. a aaronove imyennya napisyesh na lyevievii palitsi, bo odna palitsya dlya golovi domu bat'kiv ikh. i pokladyesh ikh u skinii zapovitu pyeryed kovcheygom svidostva, dye ya, za umovoyu, budu yavlyatysya vam. i stanet'sya, toi cholovik, shcho ya vibyeru iogo, iogo palitsya zatsvitye. i ya vidkhilyu vid syebye narikannya izrailievikh siniv, shcho voni narikayut' na vas. i moiseyi promovlyav do izrailievikh siniv, i dali iomu vsi ikhni nachal'niki po palitsi vid kozhnogo nachal'nika dlya domu ikhnikh bat'kiv, dvanadtsyat' palits'. a palitsya aaronova syeryed ikhnikh palits'. i poklav moiseyi ti palitsi pyeryed gospodnim litsyem u skinii zapovitu. i stalosya nazavtra, i vviishov moiseyi do skinii zapovitu, azh os' zatsvila aaronova palitsya dlya lyevievogo domu, i pustila pup'yanki, i zatsvila kvitkoyu, i vipustila dozrili migdali! i vinis moiseyi usi ti palitsi z-pyeryed gospodn'ogo litsya do vsikh izrailievikh siniv, i voni pobachili, i vzyali kozhyen svoyu palitsyu. i skazav gospod' do moiseyia: vyerni aaronovu palitsyu do kovcheygu svidostva, shchob byeryegti na oznaku dlya nyeslukknyanikh siniv, i spinish ikhni narikannya proti myenye, shchob nye povmirali voni. i zrobyv tak moiseyi, yak gospod' nakazav buv iomu, tak vin i zrobyv. i skazali izrailievi sini do moiseyia, govoryachi: tozh mi povmiraemo, poginyemo, usi mi poginyemo! kozhyen, khto nablizit'sya do gospodn'oi skinii, pomrye. chi zh mi doryeshti vimryemo?

18

i skazav gospod' do aarona: ti i sini tvoi ta dim bat'ka tvogo z tobou ponyesyetye na sobi grikh shchodo svyatini; i ti, i sini tvoi z tobou ponyesyetye na sobi grikh shchodo vashogo svyashchyenstva. a takozh ti nablizish do syebye brativ svoikh, plyem'ya lyeviinye, plyem'ya bat'ka svogo, i voni zluchat'sya z tobou, i budut' prisluzhuvati tobi, a ti i sini tvoi z tobou budyetye pyeryed skinieyu svidostva. i budut' voni vikonuvati tvoyu storozhu ta storozhu vsiei skinii, til'ki do ryecheyi svyatini ta do zhyertivnika nye pristuplyat', shchob nye povmirali yak voni, tak i vi. i zluchat'sya voni z tobou, i budut' vikonuvati storozhu skinii zapovitu, dlya vsyakoi sluzhbi v skinii, a chuzhii nye pristupit' do vas. i budyetye vi vikonuvati storozhu svyatini ta storozhu zhyertivnika, shchob nye bulo vzhye gnivu na izrailievikh siniv. a ya otsye vzyav vashikh brativ lyevitiv z-posyeryed izrailievikh siniv dlya vas, yak dar voni dani gospodyevi, shchob vikonuvati sluzhbu skinii zapovitu. a ti ta sini tvoi z tobou budyetye dopil'novuvati vashye svyashchyenstvo dlya vsyakoi ryechi zhyertivnika ta dlya togo, shcho poza zaviso-yu, i budyetye robiti. yak sluzhbu daru dayu ya svyashchyenstvo vam, a chuzhii, khto pristupit', bude zabittii. i gospod' promovlyav do aarona: ya otsye doruchiv tobi pil'nuvati za prinoshyennymi moimi. vid us'ogo posvyachyenogo sinami izrailievimi ya dav chastku tobi ta dlya siniv tvoikh na vichnu postanovu. otsye budye tobi z naisvyatishikh zhyertov, byez ognyu: kozhna ikhnya khlibna zhy-

ertva, i kozhna ikhnaya zhyertva za grikh, i kozhna ikhnaya zhyertva za provinu, shcho zvyernut' myeni yak naisvyatishye, tobi tsye ta dlya tvoikh siniv! na naisvyatishomu misti budyesh ti isti otsye. kozhyen cholovicho! stati budyie isti, tsye budyie svyatisht' dlya tyebye. a tsye tobi prinoshyennaya ikhn'ogo daru vashikh kolikhan' izrail'yevikh siniv, ya dav ikh tobi, i sinam tvoim ta dochkam tvoim z tobouy na vichnu postanovu, kozhyen chistii u tvoim domi budyie tsye isti. usye naikrashchye zo svizhoi olivi, i vsye naikrashchye zo molodogo vina ta zbzhzhya, ikhni pyervoplodi, shcho voni dadut' gospodyevi, ya viddav ikh tobi. pyervoplodi us'ogo, shcho v ikhn'omu krayu, shcho voni prinyesut' gospodyevi, budut' dlya tyebye, kozhyen chistii u tvoim domi budyie tye isti. usye zaklyatyie mizh izrail'yem budyie tobi. usye, shcho rozkriyae utrobu kozhnogo tila, shcho prinyesut' gospodyevi z-pomizh lyudyei ta z-pomizh skotini, budyie dlya tyebye. til'ki konchye vikupish pyervoridnogo lyudini, i pyervoridnye z nyechistoi khudobini vikupish. a vikup iogo: vid misyachnogo viku vikupish za tvoeyu otsinkoyu, p'yaht' sheyktiv sribla na miru sheyklyem svyatini, dvadtsyat' gyer vin. til'ki pyervoridnogo z voliv, abo pyervoridnogo z ovychok, abo pyervoridnogo z kiz nye vikupish, voni svyatisht': ikhn'oyu krov'yu okropish zhyertvika, a ikhnii lli spalish, yak ognyanu zhyertvu na lyubi pakhoschi dlya gospoda. a ikhne m'यो budyie dlya tyebye, yak grudina kolikhanaya, i yak styegno pravitsi budyie dlya tyebye. usi svyatoshchi prinoshyennaya, shcho izrail'yevi sini prinyesut' dlya gospoda, ya viddav tobi, i sinam tvoim ta dochkam tvoim iz tobouy, vichnouy postanovoyu. tsye mitsnii zapovit, vin vichnii pyeryed gospodnim litsyem dlya tyebye ta dlya nasynnya tvogo z tobouy. i skazav gospod' do aarona: u ikhn'omu krayu ti nye budyesh mati vlasnosti, i nye budyie tobi chastki mizh nimi, ya chastka tvoaya ta vlasnist' tvoaya pomizh izrail'yevimi sinami! a lyevievim sinam ya dav os' kozhnu dyesyatinu v izraili na spadshchinu, vzamin za ikhnyu sluzhbu, bo voni vikonyut' sluzhbu skinii zapovitu. i izrail'yevi sini nye pristuplyat' uzhye do skinii zapovitu, schob nye ponyesti grikha, i nye vmyerti. i budyie lyevit sam vikonyut sluzhbu skinii zapovitu, i sam ponyesyie vinu svoyu. tsye vichna postanova dlya vashikh pokolin', a mizh izrail'yevimi sinami nye budut' voni didichiti spadshchinu, bo dyesyatinu izrail'yevikh siniv, shcho voni prinyesut' yak prinoshyennaya dlya gospoda, ya dav lyevitam za spadshchinu. tomu ya skazav do nikh: mizh izrail'yevimi sinami nye budut' voni didichiti spadshchinu. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: a do lyevitiv budyesh ti promovlyati ta i skazhyesh im: koli viz'm'yetye vid izrail'yevikh siniv tu dyesyatinu, shcho ya dav vam vid nikh na vashye spadshchinu, to vi prinyesyetye z nyei gospodne prinoshyennaya, dyesyatinu z dyesyatini. i budyie porakhovanye vashye prinoshyennaya yak zbzhzhya z toku, i yak povnya z kadki chavila. tak prinyesyetye i vi gospodne prinoshyennaya zo vsikh vashikh dyesyatin, shcho viz'm'yetye vid izrail'yevikh siniv, i dastye z togo gospodne prinoshyennaya svyashchyenikovi aaronovi. zo vsikh vashikh dariv prinyesyie kozhyen gospodne prinoshyennaya,

zo vs'ogo naikrashchogo posvyachyennaya z n'ogo. i skazhi im: koli vi budyetye prinositi naikrashchye z n'ogo, to tsye porakhuet'sya lyevitam, yak urozhai toku, i yak urozhai kadki chavila. i budyetye isti tsye na kozhnomu misti vi ta dim vash, bo tsye nagoroda dlya vas vzamin za vashu sluzhbu v skinii zapovitu. i vi nye ponyesyetye chyeryez tsye grikha, koli budyetye prinositi naikrashchye z n'ogo, a svyatoshchiv izrail'yevikh siniv nye zbyezchystiye, i nye povmiraetye.

19

i gospod' promovlyav do moisyeya ta do aarona, govoryachi: promovlyai do izrail'yevikh siniv, i nyekhai voni viz'mut' dlya tyebye byezvadnu rudu yalivku, shcho v nii nyema vadi, shcho na nyei nye nakladali yarma. i dastye ii do svyashchyenika yelyeazara, a vin vivyedye ii poza tabir. i zarizhut' ii pyeryed nim. i viz'mye yelyeazar pal'tsyem svoim ii krovi, ta i pokropit' krov'yu ii pyeryed skinii zapovitu sim raz. i spalit'sya ta yalivka na iogo ochakh, shkura ii, i m'यो ii, i krov ii z ii nyechistostyami spalit'sya. i viz'mye svyashchyenik kyedrovye dyeryevo, i isop ta chyervyen', ta i kinye do syeryedini pogorilishcha tiei yalivki. i vipyerye toi svyashchyenik shati svoi ta obmie tilo svoe v vodi, a potim uvidye do taboru. i budyie toi svyashchyenik nyechistii azh do vyechora. a toi, khto palit' ii, vipyerye odyezhu svoyu v vodi i obmie tilo svoe v vodi, ta i budyie nyechistii azh do vyechora. i zbyerye chistii cholovik popil tiei yalivki, i pokladye poza taborom v chistomu misti, i budyie tsye dlya gromadi izrail'yevikh siniv na skhovok dlya ochishchal'noi vodi, tsye zhyertva za grikh. a toi, khto zbiraie popil tiei yalivki, vipyerye odyezhu svoyu, i budyie nyechistii azh do vyechora. i tsye budyie na vichnu postanovu dlya izrail'yevikh siniv ta dlya prikhod'ka, shcho myeshkae syeryed nikh timchasovo. a toi, khto dotorkaet'sya do vsyakogo myertvogo tila lyudini, to budyie nyechistii sim dyen'. vin ochishtit'sya tim popyelim dnaya tryet'ogo ta dnaya s'omogo, i budyie chistii. a yakshcho vin nye ochishtit'sya dnaya tryet'ogo ta dnaya s'omogo, nye budyie chistii. kozhyen, khto dotorkuet'sya do pomyerl'ogo, do tila lyudini, shcho pomyerla, i nye ochishtit'sya, vin zanyechistiv gospodnyu skiniyu, i budyie vinishchyena dusha ta z izrailya, bo ochishchal'na voda nye bula pokroplyena na n'ogo, nyechistii vin budyie, nyechistii iogo v n'omu. otsye toi zakon: koli v namyeti pomrye lyudina, to kozhyen, khto vkhodit' do togo namyetu, ta vsye, shcho v namyeti, budyie nyechistye sim dyen'. i kozhna vidkrita posudina, shcho na nii nyema mitsno priv'язanogo nakrittya, nyechista vona. a kozhyen, khto dotorknyet'sya na povyerkhni polya do trupa vid myecha, abo do pomyerl'ogo, abo do kostyie lyudini, abo do grobu, budyie nyechistii sim dyen'. i viz'mut' dlya togo nyechistogo porokhu z pogorilishcha zhyertvi za grikh, i nallyut' na n'ogo zhivoi vodi do posudu. a chistii cholovik viz'mye isopu, i vmochit' u tu vodu, ta i pokropit' na togo namyeta, i na vsi posudini, i na dushi ti, shcho buli tam, ta na togo, khto dotorkuet'sya do tiei kistki, abo do trupa, abo do pomyerl'ogo, abo do grobu. i

pokropit' toi chistii na nyechistogo dnya tryet'ogo ta dnya s'omogo, ta i ochistit' iogo s'omogo dnya. i vipyerye vin odyezhu svoyu i obmie v vodi, i stanye chistii uvyechyeri. a cholovik, shcho stanye nyechistim i nye ochistit'sya, to budye znishchyena dusha ta z-posyeryed zboru, bo vin zanyechivist gospodnyu svyatyinu, ochishchal'na voda nye bula kroplyena na n'ogo, nyechistii vin. i budye tsye dlya nikh na vichnu postanovu, a toi, khto kropit' ochishchal'nu vodu, vipyerye odyezhu svoyu, a khto dotorkaet'sya do ochishchal'noi vodi, budye nyechistii azh do vyechora. a kozhyen, do kogo dotorknyet'sya nyechistii, budye nyechistii, a osoba, shcho dotorkuet'sya, budye nyechista azh do vyechora.

20

i vviishli izrailievi sini, usya gromada, do pustini tsin pyershogo misyatsya, ta i zasiv narod u kadyeshi. i pomyerla tam mariyam, i bula tam pokhovana. i nye bulo vodi dlya gromadi, i voni zibralisya proti moisyeya ta proti aarona. i svarivsvya toi narod iz moisyem, ta i skazali, govoryachi: o, yakbi mi povmirali buli, koli nashi brati vmirali pyeryed gospodnim litsyem! i nashcho vi privyeli gospodnyu gromadu na tsyu pustyny, shchob povmirali tut mi ta khudoba nasha? i nashcho vi vivyeli nas iz egiptu, shchob privyesti nas na tsye zlye mistsye? tut nye rodit' zbizhzhya, ani figi, ani vinograd, ani granatovy yabluko, i navit' nyemae napolis' vodi! i vviishli moisyei ta aaron vid gromadi do vkhodu skinii zapovitu, ta i popadali na oblichchya svoi. i slava gospodnya poyavilasya im! i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: viz'mi zhyezlo, ta zbyeri gromadu ti ta brat tvii aaron, i skazhyetye do tiei skyeli na ikhnikh ochakh, i vona dast' svoyu vodu. i vivyedyesh dlya nikh vodu z tiei skyeli, ta i napaish tu gromadu ta ikhnyu khudobu. i vzyav moisyei tye zhyezlo z-pyeryed gospodn'ogo litsya, yak vin nakazav buv iomu. i zibrali moisyei ta aaron gromadu pyeryed tieyu skyelyeyu. i skazav vin do nikh: poslukhaitye zh, nyeslukhnyani, chi z tsiei skyeli mi vivyedyemo dlya vas vodu? i pidnis moisyei ruku svoyu, ta i udariv tu skyelyu svoim zhyezlom dva razi, i viishlo bagato vodi! i pila gromada ta ikhnya khudoba!... i skazav gospod' do moisyeya ta do aarona: za tye, shcho vi nye vviruvali v myenye, shchob yavilasya svyatyist' moye na ochakh izrailiyevikh siniv, vi nye vvyedyetye tsiei gromadi do krayu, shcho ya dav im. tsye voda myerivi, dye svarilisya izrailievi sini z gospodom, i svyatyist' iogo yavilasya im. i poslav moisyei posliv iz kadyeshu do tsarya yedomsk'ogo skazati: tak kazhye brat tvii izrail': ti znaesh usyu tyagotu, shcho vpala na nas. i ziishli buli nashi bat'ki do egiptu, i sidili mi v egipti bagato chasu, a egiptet chiniv zlo nam ta bat'kam nashim. i golosili mi do gospoda, i vin pochuv nash golos, ta i poslav angola, i viviv nas iz egiptu, a otsye mi v kadyeshi, shcho pri samim kintsii tvoei granitsi. nyekhai zhye mi pyeryeidymo chyeryez tvii krai! mi nye pidyemo polyem ta vinogradnikom, i nye budyemo piti vodi z krinitsi, mi pidyemo dorogoyu tsars'koyu, nye zbochimo ni pravoruch, ni livoruch, azh poki nye pyeryeidymo

granitsi tvoei. i skazav do n'ogo yedom: ti nye pyeryeidyshe u myenye, bo inakshye ya z myechyem viidu proti tyebye! i skazali iomu izrailievi sini: mi pidyemo bitoyu dorogoyu, a yakshcho budyemo piti vodu tvoyu ya ta khudoba moye, to ya dam zaplatu za nyei. nichogo bil'shye, til'ki nyekhai pyeryeidu za svoimi nogami! a toi vidkazav: nye pyeryeidyshe! i viishov yedom navproti n'ogo z chislyennim narodom ta z sil'noyu rukoyu. i vidmoviv yedom dati izrailievi pyeryeiti iogo granitsi, i izrail' zbochiv vid n'ogo, i rushili z kadyeshu, i viishli izrailievi sini, usya gromada, do gor-gori. i skazav gospod' do moisyeya ta do aarona na gor-gori, na granitsi yedomsk'ogo krayu, govoryachi: nyekhai priluchit'sya aaron do svoei ridni, bo vin nye vviidye do togo krayu, shcho ya dav izrailiyevim sinam, chyeryez tye, shcho vi buli nyeslukhnyani nakazu moemu pri vodi myerivi. viz'mi aarona ta sina iogo yelyeazara, ta i vivyedi ikh na gor-goru. i nyekhai aaron dziimye shati svoi, i zodyagnye v nikh sina svogo yelyeazara, i aaron budye zabranii, ta i pomrye tam. i zrobiv moisyei, yak gospod' nakazav buv, i viishli voni na gor-goru na ochakh usiei gromadi. i znyav moisyei z aarona shati iogo, i zodyagnuv u nikh sina iogo yelyeazara, i aaron pomyer tam na vyerkhiv'i gori. i ziishov moisyei ta yelyeazar iz gori. i bachila vsya gromada, shcho pomyer aaron, i oplakuvav aarona vvyes' izrailiv dim tridtsyat' dyen'.

21

i pochuv khanaaneyanin, tsar aradu, shcho sidiv na poludni, shcho izrail' uviishov dorogoyu atarim, i vin stav voyuvati z izrailiyem, i vzyav u n'ogo do nyevoli polonyenikh. i sklav izrail' obitnitsyu gospodyei i skazav: yakshcho spravdi dasi ti narod toi u moyu ruku, to ya vchinyu ikhni mista zaklyattyam. i vislukhav gospod' golos izrailiv, i dav iomu khanaaneyanina, i vin uchiniv zaklyattyam ikh ta ikhni mista, i nazvav im'ya tomu mista: khorma. i rushili voni z gor-gori dorogoyu chyeronogo morya, shchob obiiti yedomsk'ii krai. i pidupala dusha togo narodu v tii dorozhi. i promovlyav toi narod proti boga ta proti moisyeya: nashcho vi vivyeli nas iz egiptu, shchob mi povmirali v pustini? bozh nyema tut khliba i nyema vodi, a dushi nashii obridla tsya nyepridatna izha. i poslav gospod' na toi narod zmiiiv sarafiv, i voni kusali narod. i pomyerlo bagato narodu z izrailiya. i prishov narod do moisyeya ta i skazav: zgrishili mi, bo govorili proti gospoda ta proti tyebye. molisya do gospoda, i nyekhai vin zaberye vid nas tsikh zmiiiv. i molivsvya moisyei za narod. i skazav gospod' do moisyeya: zrobi sobi sarafa, i vistav iogo na zhyerdini. i stanyet'sya, kozhyen pokusanii, yak poglyanye na n'ogo, to budye zhiti. i zrobiv moisyei midyanogo zmia, i vistaviv iogo na zhyerdini. i stalosya, yakshcho zmii pokusav kogo, to toi divivsvya na midyanogo zmia i zhiv! i rushili izrailievi sini, i taboruvali v ovoti. i rushili voni z ovotu, i taboruvali v iie-gaavarimi, na pustini, shcho pyeryed moavom, vid skhodu sontsya. zvidti voni rushili, i taboruvali v dolini zyeryedu. zvidti

rushili i taboruvali na tim botsi arnonu v pustini, shcho vikhodit' iz amoryeis'koi granitsi, bo arnon granitsya moavu mizh moavom ta amoryeyaninom. tomu rozpovidaet'sya v knizhtsi voen gospodnikh: vagev u sufi, i potoki arnonu, i spad potokiv, shcho zbovich na mistse aru, i na moavs'ku granitsyu opyrtii. a zvidti do byeyeru. tsye ti byeyer, shcho pro n'ogo skazav gospod' do moisyeya: zbyeri narod, i nyekhai ya dam im vodu. todi zaspiav buv izrail' tsyu pisnyu: pidnyesisha, kraitseye, spivaitye pro nyei! kraitseye, vye'l'mozhi kopali ii, ii vikopali narodni dostoiniki byerlom, zhyezlami svoimi. a z midbaru do mattani, a z mattani do nakhaliilu, a z nakhaliilu do bamotu, a z bamotu do dolini, shcho na moavs'komu poli, u vyerkhivki pisi, shcho zvyernyena do pustini. i poslav izrail' posliv do signona amoryeis'kogo tsarya, govoryachi: nyekhai ya pyeryeidu v tvoim krai! mi nye zbochimo piti vodi z kraitseye, mi pidyemo tsars'koyu dorogoyu, azh poki pyeryeidymo zymlyu tvoyu. i nye dav signon izrail' lyvi pyeryeit v granitsi iogo. i zibrav signon uvyes' svii narod, ta i viishov navproti izrail'ya na pustini, i pribuv do iogtsi, i voyuvav z izrail'yem. i vdariv iogo izrail' vistryam myecha, i posiv krai iogo vid arnonu azh do yabboku, azh do siniv ammonu, bo az granitsya siniv ammonu. i pozabirav izrail' usi ti mista. i osiv izrail' u vsikh amoryeis'kikh mistakh: u khyeshboni i po vsikh zalyezhnikh mistakh iogo. bo khyeshbon misto signona, tsarya amoryeis'kogo vin; i vin voyuvav z pyershim moavs'kim tsaryem, i zabrav uvyes' iogo krai z iogo ruki azh do arnonu. tomu i rozpovidayut' kobzari: pidit' do khyeshbonu, nyekhai vin zbuduet'sya, i khai mitsno postavit'sya misto signonove. bo viishov ogon' iz khyeshbonu, a polum'ya z mista signonovogo, vin misto moavs'koye pozhyer, volodariv arnon'skikh visot. gorye tobi, o moavye, ti zginuv, narodye kyemoshiv! vin zrobiv buv siniv svoikh utikachami, a dochok svoikh dav u nyevolyu signonu, tsaryu amoryeis'komu. i rozbili mi ikh, zginuv khyeshbon do divonu, i mi popustoshili azh do nofakhu, shcho azh do myedvi. i izrail' osiv v amoryeis'komu krai. i poslav moisyeyi rozvidati pro yazjera, i voni zdobuli iogo zalyezhni mista, i zavolodili amoryeyaninom, shcho zhiv tam. i povyer-nulis' voni, i pishli dorogoyu bashanu. i viishov og, tsar bashans'kii, nasuproti nikh, vin ta vvyes' iogo narod, na viinu do yedryei. i skazav gospod' do moisyeya: nye biisya iogo, bo v ruku tvoyu dav ya iogo i uvyes' narod iogo ta krai iogo, i zrobish iogo, yak zrobiv ti signonu, tsaryevi amoryeis'komu, shcho sidiv u khyeshboni. i voni pobili iogo i siniv iogo ta vvyes' narod iogo, tak shcho nikogo nye zostalosya. i voni zavolodili kraem iogo.

22

i rushili izrail'eyi sini, ta i taboruvali v moavs'kikh stypakh po tim botsi prierikhons'kogo iordanu. i pobachiv balak, sin tsipporiv, usye, shcho zrobiv izrail' amoryeyaninovi. i duzhye zlyakavsy moav togo narodu, bo vin buv vyelikii. i nastrashiv-sya moav izrail'evikh siniv. i skazav moav do

midiyans'kikh starshikh: tyepyer poviskubue otsya gromada vsi nashi okolitsi, yak viskubue vil pol'ovu zyelyeninu. a balak, sin tsipporiv, buv togo chasu moavs'kim tsaryem. i poslav vin posliv do valaama, byeorovogo sina, do pyetoru, shcho nad richkoyu, do krayu siniv narodu iogo, shchob pokliakati iogo, govoryachi: os' viishov narod iz egiptu, os' pokriv vin povyerkhnyu zymli, i sidit' navproti myenye. a tyepyer khodi zh, proklyani myeni tsiei narod, bo vin mitsnishi za myenye. mozhye ya potraplyu vdariti iogo, i vizhyenu iogo z krayu, bo znayu, shcho kogo ti poblagoslovish, toi blagoslovyyennii, a kogo proklyanyesh, proklyati. i pishli moavs'ki starshi ta starshi midiyanu, a darunki za chari v rutsi ikh, i priishli do valaama, ta i promovlyali do n'ogo balakovi slova. a vin im skazav: nochuitye tut tsiei nochi, i ya pyeryekazhu vam slovo, yak gospod' promovly-atimye do myenye. i zostalis' moavs'ki vye'l'mozhi v valaama. i priishov bog do valaama ta i skazav: khto tsi lyudi z toboyu? i skazav valaam do boga: balak, sin tsipporiv, tsar moavs'kii, poslav do myenye skazati: os' narod vikhodit' z egiptu, i zakriv povyerkhnyu zymli; tyepyer idi zh, proklyani myeni iogo, mozhye ya potraplyu voyuvati z nim, i vizhyenu iogo. i skazav bog do valaama: nye pidyesh ti z nimi, nye proklyanyesh togo narodu, bo blagoslovyyennii vin! i vstav valaam urantsi ta i skazav do balakovich vye'l'mozh: vyertaityes' do svogo krayu, bo vidmoviv gospod' pozvoliti myeni piti z vami. i vstali moavs'ki vye'l'mozhi, i priishli do balaka ta i skazali: vidmoviv valaam piti z nami. a balak znovu poslav vye'l'mozh, bil'shye i povazhnishikh vid tikh. i pribuli voni do valaama ta i skazali iomu: tak skazav balak, sin tsipporiv: nye strimuysya priiti do myenye, bo spravdi duzhye vshanuyu tyebye, i vsye, shcho skazhyesh myeni, zroblyu. i khodi zh, proklyani myeni narod toi! i vidpoviv valaam, i skazav balakovich rabam: yakshcho balak dast' myeni povni svii dim sribla ta zolota, to i todi ya nye zmozhu pyeryestupiti nakazu gospoda, boga mogo, shchob zrobiti rich malu chi rich vyeliku. a tyepyer posid'tye i vi tut tsiei nochi, a ya piznayu, shcho shcheye gospod' budye govorit' myeni. i priishov bog unochi do valaama ta i skazav iomu: yakshcho tsi lyudi priishli pokliakati tyebye, ustan', idi z nimi. alye til'ki tye, shcho ya promovlyatimu do tyebye, tye ti zrobish. i vstav valaam urantsi, i osidlav svoyu oslitsyu, ta i pishov iz moavs'kimi vye'l'mozhami. i zapalivsy gniv bozhii, shcho vin idye. i stav angol gospod-nii na dorozhi za pyeryeshkodu iomu, a vin idye na svoii oslitsi, i dvoe slug iogo z nim. i pobachila ta oslitsya gospodn'ogo angola, shcho stoit' na dorozhi, a vityagnenyi myech iogo v rutsi iogo. i zbochila oslitsya z dorogi, i pishla polyem, a valaam udariv oslitsyu, shchob zbochila na dorogu. i stav angol gospod-nii na styezhtsi vinogradnikiv, stina z tsiei storoni, i stina z tiei. i pobachila ta oslitsya gospodn'ogo angola, i pritisnulasya do stini, ta i pritisnula do stini valaamovu nogu. i vin dali ii biv. i angol gospod-nii znov pyeryeishov, i stav u tisnomu misti, dye nyema dorogi zbochiti ni pravoruch, ni livoruch. i pobachila ta oslitsya gospodn'ogo angola i lyagla pid valaamom. i zapalivsy gniv valaamiv, i vin udariv

oslitsyu kiem. i vidkriv gospod' usta oslitsi, i skazala vona do valaama: shcho ya zrobila tobi, shcho ti otsye trichi vdariv myenye? i skazav valaam do oslitsi: bo ti vistavila myenye na smikh. koli b myech buv u rutsi moii, to tyepper ya zabiv bi tyebye! i skazala oslitsya do valaama: chi zh ya nye oslitsya tvoja, shcho ti izdiv na myeni, skil'ki zhivyesh, azh do ts'ogo dnya? chi zh spravdi zvika ya robiti tobi tak? i vin vidkazav: ni! i vidkriv gospod' ochi valaamovi, i pobachiv vin gospodn'ogo angola, shcho stoit' na dorozhi, a iogo vityagnenii myech u rutsi iogo. i skhillsya vin, i vpav na oblichya svoe. i skazav do n'ogo angol gospodnii: nashcho ti vdariv oslitsyu svoyu otsye trichi? os' ya viishov za pyeryeshkodu, bo tsya doroga pogibyl' na pyeryedo mnoyu. i pobachila myenye tsya oslitsya, i zbochila pyeryed litsyem moim os' vlasnye trichi. i koli b vona nye zbochila bula pyeryed litsyem moim, to tyepper ya i zabiv bi tyebye, a ii postotaviv bi zhivoyu. i skazav valaam do gospodn'ogo angola: ya zgrishiv, bo nye znay, shcho ti stoish na dorozhi navproti myenye. a tyepper, yakshcho tsye zlye v ochakh tvoikh, to ya vyernusya sobi. i skazav angol gospodnii do valaama: idi z tsiimi lyud'mi, i tye slovo, shcho skazhu tobi, iogo til'ki budyesh govoriiti. i pishov valaam z balakovimi vyl'mozhami. i pochuv balak, shcho priishov valaam, i viishov navproti n'ogo do ir-moavu, shcho na granitsi arnonu, shcho na krayu granitsi. i skazav balak do valaama: chi zh spravdi nye poslav ya do tyebye, shchob poklikati tyebye, chomu zh nye pishov ti do myenye? chi spravdi ya nye potraplyu vshanuvati tyebye? i skazav valaam do balaka: os' ya pribuv do tyebye tyepper. chi potraplyu ya skazati shchos? tye slovo, shcho bog vkladye v usta moi, iogo til'ki ya budu promovlyati. i pishov valaam iz balakom, i pribuli voni do kir'yat-khutsotu. i prinis balak na zhyertvu khudobu vyeliku ta khudobu dribnu, i poslav valaamovi ta vyl'mozham, shcho z nim. i stalosya vrantsi, i vzyav balak valaama, ta i viviv iogo na bamot-baal, shchob pobachiv izvidti til'ki chastinu togo narodu.

23

i skazav valaam do balaka: zbudui myeni tut sim zhyertivnikiv, i prigotui myeni tut sim bichkiv ta sim baraniv. i zrobiv balak, yak valaam govoriiv. i prinis balak ta valaam bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku. i skazav valaam do balaka: stan' nad svojim tsilopalyennyam, a ya pidu, mozhye strinu gospoda navproti syebye, i shcho vin ob'yavit' myeni, ya pyeryekazhu tobi. i vin pishov na lisu goru. i strivysya valaamovi bog, i skazav vin iomu: sim zhyertivnikiv sklav ya, i prinis bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku. i vklav gospod' slovo do valaamovikh ust ta i skazav: vyernis' do balaka, i budyesh tak promovlyati. i vyernuvs' vin do n'ogo, azh os' vin stoit' nad svojim tsilopalyennyam, vin ta vsi vyl'mozhi moavs'ki. i vin vigolosiv svoyu pripovistku pro-rochu i skazav: iz aramu myenye priprovadiv balak, tsar moavs'kii, z gir skhodu: idi zh, proklanyi myeni yakova, a idi zh, skazhi zlo na izraili! shcho zh ya budu togo proklinati, shcho bog nye proklyav buv iogo? i shcho zh budu kazat' zlo na togo, shcho gnivu

na n'ogo nye mae gospod'? bo ya bachu iogo z vyer-shka skyel', i z pagirkiv iogo oglyadayu, tozh narod probuvae samitno, a syeryed lyudyei nye rakhuet'sya. khto zh pyeryelichiv porokh yakoviv, i khto zrakhu-vav pil izraili? khai dusha moya vmrye smyertyu pravvednykh, i kinyets' mii khai budyet takii, yak iogo! i skazav balak do valaama: shcho ti zrobiv myeni? ya vzyav tyebye, shchob ti proklyav moikh vorogiv, a otsye ti spravdi poblagosloviv ikh! a toi vidpoviv ta i skazav: chi zh nye tye, shcho gospod' vkladye v moi usta, ya budu pil'nuvati, shchob tye govoriiti? i skazav do n'ogo balak: khodi zh zo mnoyu do in-shogo mistysa, zvidki pobachish iogo. til'ki chastinu iogo budyesh bachiti, a vs'ogo iogo nye pobachish. i proklanyi myeni iogo, mogo voroga, zvidti! i vin uzyav iogo na syedye-tsosim, na vyerkhiv'ya pisi, i zbuduvav sim zhyertivnikiv, i prinis bichka ta barana na kozhnim zhyertivniku. i skazav vin do balaka: stan' tut nad svojim tsilopalyennyam, a ya strinu tam gospoda. i striv gospod' valaama, i vklav slovo do ust iogo ta i skazav: vyernysya do balaka, i budyesh tak promovlyati. i priishov vin do n'ogo, azh os' vin stoit' nad svojim tsilopalyennyam, a z nim vyl'mozhi moavs'ki. i skazav iomu balak: shcho zh govoriiv gos-pod'? i vin vigolosiv svoyu pripovistku pro-rochu i skazav: ustan' zhye, balaku, ta i slukhah, nakhili svoe ukho do myenye, o sinu tsipporiv! bog nye cholovik, shchob nyepravdu kazati, i vin nye sin lyuds'kii, shchob iomu zhalkuvati. chi zh vin buv skazav i nye zrobit', chi zh vin govoriiv ta i nye vikona? otsye ya odyerzhav nakaza poblagosloviti, i poblagosloviv vin, i ya togo nye vidvyernu! nye vidno strazhdan-nya mizh yakovom, i nye zaprimitno nyeshchastya v izraili, z nim gospod', iogo bog, a mizh nim goslo-nii krik na slavu tsarya! bog, shcho viviv buv ikh iz egiptu, vin dlya n'ogo, yak mits' odnorozhtsya! bo nyema vorozhbi pomizh yakovom, i chariv nyema mizh izrailiem, tyepper budyet skazanye yakovu ta izrailievi, shcho bog uchiniv. tozh ustanye narod, yak lyevitsya, i pidiimyt'sya vin, nyemov lyev! vin nye lyazhye, azh poki nye budyet vin zhyerti zdo-bichu, i azh poki nye budyet vin pit' krov zabitikh! i skazav balak do valaama: ni proklinati nye prokli-nai iogo, ni blagosloviti nye blagoslovlyai iogo! i skazav valaam, i vidpoviv do balaka: chi zh nye kazav ya tobi, govoryachyi: usye, shcho budyet promovly-ati gospod', tye zrobylu? i skazav balak do valaama: khodi zh, viz'mu tyebye shchy do inshogo mistysa, mozhye spodobae't'sya v bozhikh ochakh, i ti zvidti proklyanyesh myeni iogo. i vzyav balak valaama na vyerkhiv'ya pyeoru, shcho zvyernyenii do pustini. i skazav valaam do balaka: zbudui myeni tut sim zhy-ertivnikiv, i prigotui myeni tut sim bichkiv ta sim baraniv. i zrobiv balak, yak skazav buv valaam, i pr- nis bichka ta barana na kozhnomu zhyertivniku.

24

i pobachiv valaam, shcho gospodyevi vgodno poblagosloviti izrailya, i nye pishov, yak kozhnogo razu, na vorozhbu, i zvyernuv lityse svoe do pustini. i zviv valaam ochi svoi, ta i pobachiv izrailya, shcho probuvav za svoimi plyemyenami. i na n'omu buv

dukh bozhii! i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: mova valaama, sina byeorovogo, i mova muzha z ochima vidkritimi, tsye mova togo, khto slukhaet'sya bozhikh sliv, khto bachit' vidinnya vsyemogutn'ogo, shcho padae vin, alye ochi vidkriti iomu. yaki, yakovyie, garni namyeti tvoi, mistsya pyeryebuvannya tvoioغو, izrailyu! voni roztyaglisya, nyemov ti dolini, nyemov ti sadki ponad richkoyu, voni yak dyeryeva aloini, shcho gospod' nasadiv, yak kyedri nad vodami! voda potyechye z iogo vider, a nasinnya iogo nad vyelikimi vodami. iogo tsar stanye vishchii za agaga, i tsarstvo iogo pidnyesyet'sya. iz egiptu bog viviv iogo, vin dlya n'ogo yak mits' odnorozhtsya! poist' vin lyudyei, shcho vorozhi iomu, i ikhni kosti potroshchit', a strili iogo polamae. nakhilivsia vin, lig, nyemov lyev, i yak lyevitsya, khto pidiimye iogo? khto blagoslovlyae tyebye toi blagoslovnyenni, a khto proklinae tyebye toi proklyatii! i zapalav gniv balakiv na valaama, i splyesnuv vin u doloni svoi! i skazav balak do valaama: ya poklikav tyebye proklyasti vorogiv moikh, a ti os', blagoslovlyayuchi, poblagosloviv ikh otsye trichi! a tyepyer utikai sobi do svogo mistsya! ya skazav buv: konchye poshanuyu tyebye, ta os' strimav tyebye gospod' vid poshani. i skazav valaam do balaka: chi zh nye kazav ya takozh do poslantsiv tvoikh, yakikh poslav ti do myenye, govoryachi: yakshcho balak dast' myeni povnii svii dim sribla ta zolota, to i todi ya nye zmozhu pyeryestupiti nakazu gospodn'ogo, shchob zrobiti dobre chi zlye z vlasnoi voli, shcho kazatimye gospod', tye ya budu govoriti! a tyepyer ya otsye idu do narodu svogo. khodi zh, ya zvishchu tobi, shcho zrobit' toi narod tvoemu narodovi na kintsi dniv. i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: mova valaama, sina byeorovogo, i mova muzha z ochima vidkritimi, mova togo, khto slukhaet'sya bozhikh sliv, i znae dumku vsyevishn'ogo, khto bachit' vidinnya vsyemogutn'ogo, shcho padae vin, alye ochi vidkriti iomu. ya bachu iogo, ta nye tyepyer, divlyusya na n'ogo, ta vin nye bliz'kii! skhodit' zorya on vid yakova, i pidiimaet'sya byerlo z izrailya, lamae vin skroni moava ta chyeryepa vsikh siniv sifa! i stanye yedom za spadshchinu, i stanye syeir za posilist' svoikh vorogiv, a izrail' robitimye spravi vyelikii! i toi zapanue, khto z yakova, i vigubit' ryeshtki iz mista. i pobachiv vin amalika, i vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: pochatok narodiv amalik, ta zaginye naprikintsi i vin! i pobachiv vin kyeneyanina, i vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: mitsna tsya osyelya tvoya, i poklav ti na skyeli gnizdo svoe! alye vigublyenii budyie kain, nyezabarom ashshur ponyevolit' tyebye! i vin vigolosiv svoyu pripovistku prorochu i skazav: o, khto zh budyie zhiti, yak zachnye bog robiti otsye? i korabli priplivut' vid kittyeiv, i ashshura vpokoryat', i yevyera vpokoryat'. ta zaginye naprikintsi i vin! i vstav valaam i pishov, ta i vyernuvusya do mistsya svogo. a balak takozh pishov na dorogu svoyu.

25

i osivsia izrail' u shittimi, i narod zachav khoditi na rozpustu do moavs'kikh dochok, a voni zaklikali narod do zhyertov ikhnim bogam, i narod iv ta vklonyavsia bogam ikhnim. i izrail' prilipivsia buv do pyeors'kogo vaala. i zapalav gniv gospodnii na izrailya. i skazav gospod' do moisyeya: viz'mi vsikh goliv narodu, ta i povishai ikh dlya gospoda navproti sontsya. i vidvyrnyet'sya palyuchii gospodnii gniv vid izrailya. i skazav moiseyi do izrailievikh suddiv: pozabivaite kozhyen muzhiv svoikh, priliplyenikh do pyeors'kogo vaala. azh os' priishov odin iz izrailievikh siniv, ta i priviv do brativ svoikh midiyanityanku na ochakh moisyeya i na ochakh usiei gromadi izrailievikh siniv, a voni plakali pri vkhodi skinii zapovitu. i pobachiv tsye pinkhas, sin yelyeazara, sina svyashchyenika aarona. i vstav vin z-posyeryed gromadi, i vzyav spisa v svoyu ruku. i vviishov vin za izrailiyevim muzhyem do syeryedini myeshkannya, ta i probiv ikh obokh izrail'tyanina ta tu zhinku, azh chyeryez ii chyeryevo. i bula strimana porazka izrailievikh siniv. i pomyerlo v poraztsi dvadtsyat' i chotiri tisyachi. i promoviv gospod' do moisyeya, govoryachi: pinkhas, sin yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, vidvyrnyuv moyu lyut' vid izrailievikh siniv, koli vin zapalivsia gorlivistyu moeyu syeryed nikh. i ya nye vigubiv izrailievikh siniv u svoii gorlivosti. tomu skazhi: os' ya dayu iomu svogo zapovita: mir. i budyie iomu ta nasinnyu iogo po nim zapovit vichnogo svyashchyenstva za tye, shcho vin zapalivsia dlya boga svogo, i ochistiv izrailievikh siniv. a imyennya zabitogo izrailievogo muzha, shcho buv zabiti z tieyu midiyanityankoyu, zimri, sin salu, nachal'nik bat'kovogo domu simyeona. i im'ya tiei zabitoi midiyanits'koi zhinki kozbi, dochka tsura, shcho buv golovoyu plyemyen bat'kovogo domu v midiyani. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nyenaviditi midiyanitiv, i budyetye ikh zabivat! bozh voni nyenavidyat' vas u svoikh pidstupakh, shcho zvodili vas chyeryez pyeora, i chyeryez kozbi, dochku midiyanits'kogo nachal'nika, syestru ikh, zabitu dnya porazki za pyeora.

26

i stalosya po poraztsi, i skazav gospod' do moisyeya i do yelyeazara, sina svyashchyenika aarona, govoryachi: pyeryelichit' usyu gromadu izrailievikh siniv vid viku dvadtsyati lit i vishchye za domami ikhnikh bat'kiv, kozhnogo, khto zdadni do viis'ka v izraili. i govoriv do nikh moiseyi ta svyashchyenik yelyeazar u moavs'kikh stepakh nad prierikhons'kim iordanom, govoryachi: pyeryelichit' vid viku dvadtsyati lit i vishchye, yak nakazav buv gospod' moiseeyi i izrailiyevim sinam, shcho vikhodili z egipyets'kogo krayu. ruvim, pyervoridnyi izrailiv. ruvimovi sin: khanokh rid khanokhiv, vid pallu rid palluiv, vid khyetsrona rid khyetsroniv, vid karmi rid karmiv. otsye ruvimovi rodi. i buli ikhni pyeryelichiyeni: sorok i tri tisyachi i simst i tridtsyat'. a sini palluevi: yeliyav. a sini yeliyavovi: nyemuil, i datan, i aviron. tsye toi datan ta aviron, poklikani gromadi, shcho pidburyvali proti

moisyyeяa ta protі aarona v koryeevii gromadi, koli voni pidburyuvali na gospoda. i vidkrla zymlyа svoi usta, ta i poglinula ikht ta koryeya pri smyerti tiei gromadi, koli ogon' pozhyer buv dvіsti i p'yatdyesyat lyuda, i stali voni za oznaku. a koryeevi sini nye pomyerli. sini simyeonovi za ikhnimi rodami: vid nyemuila rid nyemuiliv, vid yamina rid yaminiv, vid yakhina rid yakhiniv, vid zyerakha rid zyerakhiv, vid saula rid sauliv. otsye simyeonovi rodi, dvadtsyat' i dvi tisyachi i dvіsti. sini gadovi za ikhnimi rodami: vid tsyefona rid tsyefoniv, vid khaggi rid khaggiiv, vid shuni rid shuniiv, vid ozni rid ozniiv, vid yeri rid yeriiv, vid aroda rid arodiv, vid ar'yeli rid ar'yeliiv. otsye rodi gadovikh siniv, za ikhnim pyeryelichyennyam: sorok tisyach i p'yatsot. sini yudini: yer ta onan; i pomyer yer ta onan u khanaans'kim kraі. i buli yudini sini za ikhnimi rodami: vid shyeli rid shyelin, vid pyeryetsa rid pyeryetsiv, vid zyerakha rid zyerakhiv. a pyeryetsyevi sini buli: vid khyetsrona rid khyetsroniv, vid khamula rid khamuliv. otsye yudini rodi za ikhnim pyeryelichyennyam: simdyesyat i shist' tisyach i p'yatsot. sini issakharovi za ikhnimi rodami: tola rid tolin, vid tsuvvi rid tsuvviv, vid yashuva rid yashuviv, vid shimrona rid shimroniv. otsye issakharovi rodi za ikhnim pyeryelichyennyam: shistdyesyat i chotiri tisyachi i trіsta. sini zavulonovi za ikhnimi rodami: vid syeryeda rid syeryediv, vid yelona rid yeloniv, vid yakhlyeila rid yakhlyeiliv. otsye zavulonovi rodi za ikhnim pyeryelichyennyam: shistdyesyat tisyach i p'yatsot. sini iosipa za ikhnimi rodami: manasiya ta efryem. sini manasiini: vid makhira rid makhiriv, a makhir porodiv gilyeada, vid gilyeada rid gilyeadv. otsye gilyeadvovi sini: ezyer rid ezyeriv, vid khyelyeka rid khyelyekiv, i asriil rid asriiliv, i shyekhyem rid shyekhyemiv, i shyemida rid shyemidin, i khyefyer rid khyefyeriv. a tsyeloфkhad, sin khyefyeriv, nye mav siniv, a til'ki dochok. a imyennya dochok: makhla i noa, khogla, milka i tirtsa. otsye rodi manasiini, a ikhni pyeryelichyeni: p'yatdyesyat i dvi tisyachi i simsot. otsye efryemovi sini za ikhnimi rodami: vid shutyelakha rid shutyelakhiv, vid byekhyera rid byekhyeriv, vid takhana rid takhaniv. a otsye shutyelakhovi sini: vid yerana rid yeraniv. otsye rodi efryemovikh siniv za ikhnim pyeryelichyennyam: tridtsyat' i dvi tisyachi i p'yatsot. otsye iosipovi sini za ikhnimi rodami: sini vyeniyaminovi za ikhnimi rodami: vid byeli rid byelin, vid ashbyela rid ashbyeliv, vid akhیرama rid akhیرamiv, vid shyefufama rid shyefufamiv, vid khufama rid khufamiv. a sini byelini buli: ard, i naaman, vid arda rid ardiv, vid naamana rid naamaniv. otsye vyeniyaminovi sini za ikhnimi rodami, a pyeryelichyeni ikhni: sorok i p'yat' tisyach i shistsot. otsye danovi sini za ikhnimi rodami: vid shukhama rid shukhamiv. otsye danovi rodi za ikhnimi rodami. vsi shukhamovi rodi za ikhnim pyeryelichyennyam: shistdyesyat i chotiri tisyachi i chotirista. asirovi sini za ikhnimi rodami: vid imni rid imniv, vid ishvi rid ishviiv, vid byerii rid byeriiiv. sini byerii: vid khyevyera rid khyevyeriv, vid malkiila rid malkiiliv, a imyennya asirovii dochki sarakh. otsye rodi asirovikh siniv za ikhnim pyeryelichyennyam: p'yatdyesyat i tri tisyachi i chotirista. sini nyeftalimovi za ikhn-

imi rodami: vid yakhtsyeyila rid yakhtsyeyiliv, vid guni rid guniiv, vid etsyera rid etsyeriv, vid shillyema rid shillyemiv. otsye rodi nyeftalimovi za ikhnimi rodami i za ikhnim pyeryelichyennyam: sorok i p'yat' tisyach i chotirista. otsye pyeryelichyeni izrail'yevikh siniv: shistsot tisyach i tisyacha i simsot i tridtsyat'. i promoviv gospod' do moisyeya, govoryachi: dlya tsikh budyе podilyenii kraі u spadok za chislom imyen. chisl'yennomu primnozhash spadshchinu iogo, a malomu zmyenshash spadok iogo, kozhnomu za pyeryelichyennyam iogo budyе dana spadshchina iogo. til'ki zhyeryebkom podilit'sya zymlyu, voni budut' voloditi za imyenami plyemyen ikhnikh bat'kiv. za zhyeryebkom budyе podilyena spadshchina iogo pomizh chisl'yennim ta malim. a otsye pyeryelichyeni lyeviti za ikhnimi rodami: vid gyershona rid gyershoniv, vid kyegata rid kyegativ, vid myerari rid myerariiv. otsye rodi lyevievi: rid lyevii, rid khyevroniiv, rid makhliiv, rid mushiiv, rid koryeiv, a kyegat porodiv amrama. a imyennya amramovoi zhinki iokhyevyed, dochka lyevieva, shcho vrodila ii lyevievi zhinka iogo v egipti, a vona vrodila amramovi aarona, i moisyeya, i syestru ikh mariyam. i vrodilisya aaronovi nadav, i avigu, i yelyeazar, i itamar. a nadav ta avigu pomyerli, koli voni prinosili chuzhii ogon' pyeryed gospodne litsye. i buli ikhni pyeryelichyeni dvadtsyat' i tri tisyachi, kozhyen cholovichoі stati vid misyachnogo viku i vishchye; bo voni nye buli pyeryelichyeni syeryed izrail'yevikh siniv, nye dana bo im spadshchina syeryed izrail'yevikh siniv. otsye pyeryelichyeni moisyeya ta svyashchyenika yelyeazara, shcho pyeryelichuvali izrail'yevikh siniv u moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom. a syeryed tikh nye bulo vzhye nikogo z pyeryelichyenikh moisyeya ta svyashchyenika aarona, shcho pyeryelichuvali izrail'yevikh siniv na sinais'kii pustini, bo gospod' buv skazav im: konchye povmiraetye vi na pustini. i nye pozostavsyа z nikh nikhto, krim kalyeva, sina efunnyeovo, ta isusa, sina navinovogo.

27

i priishli dochki tsyeloфkhada, sina khyefyerovogo, sina gilyeadvovogo, sina makhіrovogo, sina manasinogo, z rodiv manasii, sina iosipovogo, a otsye imyennya dochok iogo: makhla, noa, i khogla, i milka, i tirtsa. i stali voni pyeryed moisyem i pyeryed svyashchyenikom yelyeazarom ta pyeryed nachal'nikami, i vsieyu gromadoyu pri vkhodi skiniі zapovitu, govoryachi: nash bat'ko pomyer u pustini, i vin nye buv syeryed gromadi zmovnikiv na gospoda v koryeevi gromadi, bo vin pomyer za svii grikh, a siniv vin nye mav. chomu imyennya nashogo bat'ka budyе vidnyatyе z-posyeryed iogo rodu, shcho nyemae v n'ogo sina? dai zhye nam volodinnya syeryed brativ nashogo bat'ka! i prinis moisyei ikhnyu spravu pyeryed gospodne litsye. i skazav gospod' do moisyeya, govoryachi: tsyeloфkhadvoi dochki slushno govoryat'. konchye dasi im volodinnya spadkovye syeryed brativ ikhn'ogo bat'ka, i zrobish, shchob pyeryeishla im spadshchina ikhn'ogo bat'ka. a do izrail'yevikh siniv budyesh promovlyati, govory-

achi: koli khto pomrye, a sina v n'ogo nyema, to zrobyt'ye, shchob spadok iogo pyeryeishov dochtsi iogo. a yakshcho v n'ogo nyemae dochki, to dastye spadshchinu iogo bratam iogo. a yakshcho v n'ogo nyemae brativ, to dastye spadok iogo bratam bat'ka iogo. a yakshcho v iogo bat'ka nyemae brativ, to dastye spadshchinu iogo rodichyevi, bliz'komu iomu z iogo rodu, i vin posyadye iogo. a tsye stanye dlya izrail'yevikh siniv na pravnu postanovu, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i skazav gospod' do moisyeya: viidi na tsyu goru avarim, i pobach toi krai, shcho ya dav izrail'yevim sinam. i pobachish iogo, i budyesh priluchenyi do svoei ridni i ti, yak buv priluchenyi tvii brat aaron, bo vi buli nyesluchnyani nakazam moim u pustini tsin pri svartsi gromadi, shchob yavilasya svyatisht' moya chyeryez vodu na ikhnikh ochakh. tsye voda myerivi kadyes'koi v pustini tsin. i promoviv gospod' do moisyeya, govoryachi: nyekhai priznachit' gospod', bog dukhiv i kozhnogo tyla, cholovika nad gromadoyu, shcho vi-ideye pyeryed nimi, i shcho vviideye pyeryed nimi, i shcho viprovadit' ikh, i shcho vprovadit' ikh, i nye budye gospodnya gromada, yak otara, shcho nye mae pastukha. i skazav gospod' do moisyeya: viz'mi sobi isusa, navinovogo sina, muzha, shcho v n'omu dukh, i pokladyesh svoyu ruku na n'ogo. i postavish iogo pyeryed svyashcheynikom yelyeazarom ta pyeryed usieyu gromadoyu, i nakazhyesh iomu na ikhnikh ochakh. i dasi na n'ogo z vladi svoei, shchob chula vsya gromada izrail'yevikh siniv. i stanye vin pyeryed svyashcheynikom yelyeazarom, i vin zapitae dlya n'ogo viroku urimu pyeryed gospodnim litsyem. i za nakazom iogo viidut', i za nakazom iogo vviidut' vin ta vsi izrail'yevi sini z nim i vsya gromada. i zro-biv moiseyi, yak gospod' nakazav buv iomu. i vzyav vin isusa, i postaviv iogo pyeryed yelyeazarom ta pyeryed usieyu gromadoyu. i poklav vin ruki svoi na n'ogo, i zapoviv iomu, yak gospod' promovlyav chyeryez moisyeya.

28

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i skazhi im: vi budyetye pil'nuvati zhyertvu moyu, khl'ib mii dlya ognyanikh moikh zhyertov, pakhoshchi lyubi moi, shchob prinositi myeni oznachenenogo chasu. i skazhi im: otsye ognynana zhyertva, shcho prinyesyetye gospodyevi: byezvadni odnorichni yagnyata, dvoe na dyen', tsilopalyennya zavzhdi. odnye yagnya prinyesyesh urantsi, a yagnya drugye prinyesyesh nadvyechir. i dyesyatu chastinu yefi pshyenchichnoi muki na khl'ibnu zhyertvu, mishanu v tovchyenii olivi chyvrt' gina. tsye stal'ye tsilopalyennya, prinyesyenye na sinais'kii gori na pakhoshchi lyubi, ognynana zhyertva dlya gospoda. a lita zhyertva iogo chyvrt' gina dlya odnogo yagnyati. u svyatini prinyesyesh litu zhyertvu vina dlya gospoda. a drugye yagnya prinyesyesh nadvyechir, prinyesyesh yak khl'ibnu zhyertvu ranku i yak zhyertvu litu iogo, tsye ognynana zhyertva, lyubi pakhoshchi dlya gospoda. a subotn'ogo dnya dvoe odnorichnikh byezvadnikh yagnyat, i dvi dyesyati pshyenchichnoi muki, zhyertva khl'ibna, mishana v

olivi, i zhyertva lita iogo. tsye subotne tsilopalyennya shchosuboti iogo, okrim tsilopalyennya stalogo ta iogo litoi zhyertvi. a pyershogo dnya vashikh misyatsiv prinyesyetye tsilopalyennya dlya gospoda: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, i odnogo barana, odnorichni yagnyata sim byezvadnikh, i tri dyesyati yefi pshyenchichnoi muki, zhyertvu khl'ibnu, mishanu v olivi, dlya odnogo bichka, i dvi dyesyati pshyenchichnoi muki, zhyertvu khl'ibnu, mishanu v olivi, dlya odnogo yagnyati. tsye tsilopalyennya, pakhoshchi lyubi, ognynana zhyertva dlya gospoda. a ikhni liti zhyertvi: piv gina vina budye dlya bika, a tryetina gina dlya barana, a chyetyvertina gina dlya yagnyati. tsye novomisyachnye tsilopalyennya kozhnogo molodika, dlya vsikh molodikiv roku. i budye prinyesyenii odin kozyel na zhyertvu za grikh dlya gospoda, krim stalogo tsilopalyennya, i lita zhyertva iogo. a pyershogo misyatsya, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya paskha dlya gospoda. a p'yatnadtsyatogo dnya togo misyatsya svyato, sim dyen' oprisnoki isti. pyershogo dnya svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye ognyanu zhyertvu, tsilopalyennya dlya gospoda: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, i odnogo barana, i sim odnorichnikh yagnyat, byezvadni voni budut' u vas. a ikhnya khl'ibna zhyertva pshyenchichna muka, mishana v olivi, prinyesyetye tri dyesyati yefi dlya bichka i dvi dyesyati dlya barana. po dyesyatii chastini yefi prinyesyesh dlya odnogo yagnyati, tak dlya symi yagnyat. i odnogo kozla zhyertvi za grikh na ochishchynenya vas, okrim tsilopalyennya ranku, shcho nalyezhit' do stalogo tsilopalyennya, prinyesyetye otsye. yak otsye, budyetye prinositi shchodyenno sim dyen' khl'ib ognyanoi zhyertvi, lyubi pakhoshchi dlya gospoda; okrim stalogo tsilopalyennya budye tsye prinyesyenye, i lita zhyertva iogo. a s'omogo dnya budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. a dnya pyervoplodiv, koli prinositye novu khl'ibnu zhyertvu dlya gospoda v vashikh tizhnyakh, budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye tsilopalyennya na lyubi pakhoshchi dlya gospoda: bichki, molodye z vyelikoi khudobi dva, barana odnogo, sim yagnyat odnorichnikh. a ikhnya khl'ibna zhyertva: pshyenchichna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya odnogo bichka, dvi dyesyati dlya odnogo barana, po dyesyatii chastini yefi dlya odnogo yagnyati, tak dlya symi yagnyat. kozyel odin, na ochishchynenya vas, okrim stalogo tsilopalyennya ta khl'ibnoi iogo zhyertvi tsye prinyesyetye, voni budut' byezvadni u vas, i ikhni liti zhyertvi.

29

a s'omogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya svyati zbori budut' dlya vas, zhodnogo robochogo zainyattya nye budyetye robiti, tsye budye dlya vas dyen' surmlyennya. i sporyaditye tsilopalyennya na pakhoshchi lyubi dlya gospoda: bichka, molodye z vyelikoi khudobi, odnogo, barana odnogo,

odnorichni yagnyata, syemyero byezvadnikh. a ikhnya khlibna zhyertva: pshyenichna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya bichka, dvi dyesyati dlya barana, i odna dyesyata dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat, i odin kozyel, zhyertva za grikh, na ochishchennyya vas, okrim novomisyachnogo tsilopalyennyya i khlibnoi iogo zhyertvi ta tsilopalyennyya stalogo, i khlibnoi iogo zhyertvi ta ikhnikh litikh zhyertov za ikhn'oyu postanovoyu, na lyubi pakhoshchi, ognynya zhyertva dlya gospoda. a dyesyatogo dnya togo s'omogo misyatsya budut' dlya vas svyati zbori, i budyetye vpokoryati svoi dushi, zhodnogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye tsilopalyennyya dlya gospoda, lyubi pakhoshchi: bichka, molodye z vyelikoi khudobi, odnogo, barana odnogo, odnorichnikh yagnyat syemyero, byezvadni budut' u vas. a ikhnya khlibna zhyertva: pshyenichna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya bichka, dvi dyesyati dlya odnogo barana, po dyesyatii dlya odnogo yagnyati, tak dlya syemi yagnyat. kozyel odin, zhyertva za grikh, okrim zhyertvi za grikh ochishchennyya i stalogo tsilopalyennyya, i iogo zhyertvi khlibnoi ta ikhnikh litikh zhyertov. a p'yatnadsyatogo dnya s'omogo misyatsya budut' dlya vas svyati zbori, zhodnogo robochnogo zanyattya nye budyetye robiti, i budyetye svyatkuvati sim dyen' dlya gospoda. i prinyesyetye tsilopalyennyya, ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya gospoda: bichki, molodye z vyelikoi khudobi, trinadsyatyero, barani dva, odnorichnikh yagnyat chotirnadsyatyero, byezvadni budut' voni. a khlibna ikhnya zhyertva: pshyenichna muka, mishana v olivi, tri dyesyati yefi dlya kozhnogo z trinadsyati bichkiv, dvi dyesyati dlya odnogo barana, dlya dvokh baraniv, i po dyesyatii dlya kozhnogo z chotirnadsyati yagnyat, i odin kozyel, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyennyya, iogo khlibnoi zhyertvi ta iogo zhyertvi litoi. a drugogo dnya: bichki, molodye z vyelikoi khudobi, dvanadsyatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. a khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel odin, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyennyya i khlibnoi iogo zhyertvi ta ikhnikh litikh zhyertov. a tryet'ogo dnya: bichki odinadsyatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. a khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennyya i iogo khlibnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a chyetvyertogo dnya: bichki dyesyatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel odin, zhyertva za grikh, okrim stalogo tsilopalyennyya ikhn'oi khlibnoi zhyertvi ta ikhn'oi litoi zhyertvi. a p'yatogo dnya: bichki dyev'yatyero, barani dva, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. a khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennyya ta iogo khlib-

noi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a shostogo dnya: bichki vos'myero, barani dvoe, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. a khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennyya iogo khlibnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a s'omogo dnya: bichki syemyero, barani dvoe, odnorichni yagnyata chotirnadsyatyero, byezvadni. a khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichkiv, dlya baraniv i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennyya iogo khlibnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. a vos'mogo dnya budye dlya vas viddannyya svyata, zhodnogo robochnogo zainyattya nye budyetye robiti. i prinyesyetye tsilopalyennyya, ognyanu zhyertvu, pakhoshchi lyubi dlya gospoda: bichka odnogo, barana odnogo, odnorichnikh yagnyat syemyero, byezvadni. khlibna ikhnya zhyertva ta ikhni liti zhyertvi dlya bichka, dlya barana i dlya yagnyat za chislom ikh, za postanovoyu. i kozyel zhyertvi za grikh odin, okrim stalogo tsilopalyennyya ta iogo khlibnoi zhyertvi ta iogo litoi zhyertvi. tsye prinyesyetye dlya gospoda v vashi svyata, okrim vashikh obitnits' ta vashikh dariv, dlya vashikh tsilopalen', i dlya vashikh khlibnikh zhyertov, i dlya vashikh litikh zhyertov, i dlya vashikh zhyertov mirnikh. i moiseyi skazav izrail'yevim sinam usye tak, yak gospod' nakazav moiseyevi.

30

i promovlyav moiseyi do goliv plyemyen izrail'yevikh siniv, govoryachi: otsye ta rich, shcho gospod' nakazav: koli khto skladae obitnitsyu dlya gospoda abo prisnyagnye prisnyagu zaryekti zaroka na dushu svoyu, khai toi nye porushit' svogo slova, nyekhai zrobit' usye, yak viishlo bulo z iogo ust. a zhinka, koli skladae obitnitsyu dlya gospoda, i zaryechye zaroka v domi svogo bat'ka v svoii molodosti, i pochue ii bat'ko obitnitsyu ii ta zaroka, shcho zaryekla na svoyu dushu, ta budye movchati ii bat'ko ii, to budut' vazhni vsi obitnitsi ii, i budye vazhnii kozhyen zarik ii, shcho vona zaryekla na dushu svoyu. a yakshcho bat'ko ii zaboronit' ii togo dnya, koli buv pochuv, usi obitnitsi ii ta zaroki ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, to nye budut' voni vazhni, a gospod' probachit' ii, bo ii bat'ko zaboroniv ii. a yakshcho budye vona zamizhnyu, a obitnitsi ii na nii abo mova ust ii, shcho zaryekla na dushu svoyu, i pochue ii cholovik, i budye movchati ii togo dnya, koli pochue, to budut' vazhni obitnitsi ii, i zaroki ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, budut' vazhni. a yakshcho togo dnya, koli cholovik ii pochuv, vin zaboronit' ii i unyevazhnit' obitnitsi ii, shcho na nii, i movu ust ii, shcho zaryekla na svoyu dushu, to gospod' probachit' ii. a obitnitsya vdovi ta rozvyvedenoi, usye, shcho zaryekla na svoyu dushu, budye vazhnye na nii. a yakshcho vona obituvala v domi svogo cholovika, abo zaryekla zaroka na svoyu dushu prisnyagoyu, a cholovik ii chuv ta zmovchav ii, nye zaboroniv ii, to budut' vazhni vsi obitnitsi ii, i kozhyen zarik, shcho zaryekla na svoyu dushu, budye vazhnii. a yakshcho spravdi un-

yevazhnit' ikh cholovik ii togo dnya, koli vin pochue, to vsye, shcho viishlo z ii ust dlya ii obitnits' ta dlya zarokiv dushi ii, nye budyie vazhnye, ii cholovik unyevazhniv ikh, i gospod' prostit' ii. kozhna obitnitsya i kozhna prisyaga zaroku vpokoryati svoyu dushu, cholovik ii zrobit' vazhnoyu, ako cholovik ii unyevazhnit' ii. a yakshcho cholovik ii, zamovchuyuchi, budyie movchati ii z dnya na dyen', to zrobit' vazhnyimi vsi ii obitnitsi, abo vsi ii zaroki, shcho na nii; zrobit' ikh vazhnymi, bo vin movchav ii togo dnya, koli buv pochuv. a yakshcho spravdi unyevazhnit' vin ikh po tomu, yak buv pochuv, to ponyesye vin grikh ii. otsye postanovi, shcho gospod' nakazav buv moysyevevi, u tsi spravi mizh cholovikom ta iogo zhinkoyu, mizh bat'kom ta iogo dochkoyu v ii molodosti v domi bat'ka svogo.

31

i gospod' promovlyav do moysyeya, govoryachi: pimsti midiyanim ta k rivdu izrailiyevikh siniv, potim budyesh priluchenyi do svoei ridni. i promoviv moysyei do narodu, govoryachi: ozbroitye z-pomizh syebye lyudyei dlya viis'ka, i budut' voni na midiyani, shchob dati gospodnyu pimstu na midiyani. po tisyachi z plyemyeni zo vsikh izrailiyevikh plyemyen poshlyetye do viis'ka. i buli priznachenyi z izrailiyevikh tisyach tisyacha z plyemyeni dvanadtsyat' tisyach uzbroenikh dlya viis'ka. i poslav ikh moysyei tisyachu z kozhnogo plyemyeni do ikh viis'ka, i pinkhasa, sina svyashchynika yelyeazara, na viinu, i svyati posud, i surmi dlya surmlyennya v iogo rutsi. i rushili viinoyu na midiyana, yak nakazav buv gospod' moysyeevi, i pozabivali kozhnogo cholovichoii stati. i krim tikh zabitikh, pozabivali midiyans'kikh tsariv: yeviia, i ryekyema, i tsura, i khura, i ryevu, p'yat' midiyans'kikh tsariv, i valaama, byerovogo sina, zabili myechyem. i polonili izrailievi sini midiyans'kikh zhinok i ikhnikh dityei, i vsyu ikhnyu khudobu, i vsi ikhni stada ta vvyes' ikh maetok pograbuvali. a vsi ikhni mista po ikhnikh osadakh ta vsi ikhni osyeli popalili ognym. i pozabirali voni vsye zakhoplyenye i usyu zdobich, lyudyei ta khudobu. i voni privyeli do moysyeya i do svyashchynika yelyeazara ta do gromadi izrailiyevikh siniv polonyenikh i zdobich, i zakhoplyenye do taboru, do moavs'kikh styepiv, shcho nad prierikhons'kim iordanom. i viishli moysyei i svyashchynik yelyeazar ta vsi nachal'niki gromadi nazustrich im poza tabir. i rozgnivavsyia moysyei na viis'kovikh providnikiv, tisyachnikiv ta sotnikiv, shcho vyertalisya z viis'ka tiei viini. i skazav do nikh moysyei: chi vi pozostavili zhivimi vsikh zhinok? tozh voni buli dlya izrailiyevikh siniv za radoyu valaama prichinoyu na vidstuplyennya vid gospoda chyeryez pyeora! i bula porazka v gospodnii gromadi. a tyeper pozabivaitye kozhnogo khlopt-sya mizh dit'mi, i kozhnu zhinku, shcho poznala cholovika na muzhyes'kim lozhi, povbivaitye. a vsikh molodikh zhinok, shcho nye poznali muzhyes'kogo lozha, zostavtye zhivimi dlya syebye. a vi probud'tye poza taborom sim dyen'. kozhyen, khto zabiv kogo, i kozhyen, khto dotorkavsyia trupa, ochist'tyesya dnya

tryet'ogo i dnya s'omogo vi ta vashi brantsi. i vi ochistitye kozhnu odyezhu, i kozhnu shkuryanu rich, i vsye zrobylenye z kozinoi vovni, i kozhnu dyeryev'yanu rich. i skazav svyashchynik yelyeazar voianu, shcho khodili na viinu: otsye postanova zakonu, shcho gospod' nakazav buv moysyeevi: til'ki zoloto i sriblo, mid', zalizo, tsinu ta olovo, kozhnu rich, shcho vidyerzhit' v ogni, pyeryeprovaditye chyeryez ogon', i stanye chista, til'ki pyershye ochishchal'noyu vodoyu ochistit'sya; a vsye, shcho nye vidyerzhe ognyu, pyeryeprovaditye chyeryez vodu. i vipyeryetye odyezhu svoyu s'omogo dnya, i stanyetye chisti, a potomu vvidyetye do taboru. i gospod' promovlyav do moysyeya, govoryachi: pyeryelichi zdobich brantsiv mizh lyud'mi i mizh khudoboyu ti i svyashchynik yelyeazar ta golovi bat'kivs'kikh domiv gromadi. i podilish tu zdobich popolovini mizh uchasnikiimi viini, shcho vkhodyat' do viis'ka, i mizh usyeyu gromadoyu. i prinyesyesh daninu dlya gospoda vid viis'kovikh, shcho vkhodyat' do viis'ka, odnu dushu vid p'yati sotyen' vid lyudini i vid vyelikoi khudobi, i vid osliv, i vid khudobi dribnoi. z ikhn'oi polovini viz'mi, i dasi svyashchynikovyi yelyeazarovi yak gospodne prinoshyennya. a z polovini izrailiyevikh siniv viz'myesh odnogo viinyatogo z p'yatidyesyati z lyudini, z khudobi vyelikoi, z osliv ta z khudobi dribnoi, z kozhnoi skotini, ta i dasi ikh lyevitam, shcho vikonuyut' storozhu gospodn'oi skinii. i zrobit' moysyei ta svyashchynik yelyeazar, yak gospod' nakazav buv moysyeevi. i bula zdobich, pozostalye grabunku, shcho zakhopili buli viis'kovi: dribnoi khudobi shistsot tisyach i simdyesyat tisyach i p'yat' tisyach. a khudoba vyelika simdyesyat i dvi tisyachi. i osli shistsidyestat i odna tisyacha. a dush lyuds'kikh iz zhinok, shcho nye piznali muzhyes'kogo lozha, usikh dush tridtsyat' i dvi tisyachi. i bula polovina, chastka tikh, shcho vkhodili do viis'ka, chislo khudobi dribnoi trista tisyach i tridtsyat' tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen'. i bula danina dlya gospoda z khudobi dribnoi, shist' sotyen' simdyesyat i p'yat'. a khudoba vyelika: tridtsyat' i shist' tisyach, a ikhnya danina dlya gospoda simdyesyat i dvoe. a osli: tridtsyat' tisyach i p'yat' sotyen', a ikhnya danina dlya gospoda shistsidyestat i odin. a dush lyuds'kikh: shistnadtsyat' tisyach, a ikhnya danina dlya gospoda tridtsyat' i dvi dushi. i dav moysyei daninu gospodn'ogo prinoshyennya svyashchynikovyi yelyeazarovi, yak gospod' nakazav buv moysyeevi. i z polovini izrailiyevikh siniv, shcho moysyei viddiliv, vid lyudyei, shcho virushali na vinu, i bula gromads'ka polovina z dribnoi khudobi trista tisyach i tridtsyat' tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen'. a khudoba vyelika tridtsyat' i shist' tisyach. a osli tridtsyat' tisyach i p'yat' sotyen'. a lyuds'kikh dush shistnadtsyat' tisyach, i vzyav moysyei z polovini izrailiyevikh siniv viinyatogo odnogo z p'yatidyesyati z lyudini ta zo skotini, ta i dav ikh lyevitam, shcho vikonuyut' storozhu gospodn'oi skinii, yak gospod' nakazav buv moysyeevi. i priishli do moysyeya starshini nad tisyachami viis'ka, tisyachniki ta sotniki, ta i skazali moysyeevi: tvoii rabi pyeryelichili viis'kovikh, shcho pid nashoyu rukoyu, i nikogo z nas nye brakuvalo. i mi prinyesli gospodnyu zhyertvu,

kozhyen, khto znaishov shcho z zolota, lantsyuzhok na nogi, i naramyennik, pyerstyen', syeryezhki ta nashinika na ochishchyennya nashikh dush pyeryed gospodnim litysem. i vzyav moiseyi ta svyashchyenik yelyeazar vid nikh tye zoloto, kozhnu zroblyenu rich. i bulo vs'ogo zolota prinoshyennya, shcho prinyesli dlya gospoda, shistnadsyt' tisyach sim-sot i p'yatdysyat shyekliv vid tisyachnikiv i vid sot-nikiv. viis'kovi grabuvali kozhyen dlya syebye. i vzyav moiseyi ta svyashchyenik yelyeazar tye zoloto vid tisyachnikiv ta sotnikiv, i vnyesli iogo do skinii zapovitu, pam'yatka dlya izrailievikh siniv pyeryed gospodnim litysem.

32

a v ruvimovikh siniv ta v siniv gadovikh buli vyelikii stada, duzhye chislyenni. i pobachili voni krai yazy-ers'kii ta krai gilyeads'kii, a oto tsye mistysye mistysye dobre dlya khudobi. i priishli gadovi sini ta sini ru-vimovi, ta i skazali do moiseyeva i do svyashchyenika yelyeazara ta do gromads'kikh nachal'nikiv, govory-achi: atorot, i divon, i yazyer, i nimra, i khyeshbon, i ye'l'alye i syevam, i nyevo, i byeon, ta zymlyya, shcho gospod' pobiv buv pyeryed izrailieyovu gromadovu, vona zymlyya dobra dlya khudobi, a v tvoikh ra-biv e khudoba. i skazali voni: yakshcho mi znaishli lasku v ochakh tvoikh, to nyekhai dano budye tu zymlyvu tvoim rabam na volodinnya. nye pyerye-provadhui nas chyeryez iordan! i skazav moiseyi do gadovikh siniv ta do siniv ruvimovikh: chi brati vashi pidut' na viinu, a vi budyete tut siditi? i dlya chogo vi strimuete syertsye izrailievikh siniv vid pyeryekhodu do togo krayu, shcho dav im gos-pod'? tak zrobili buli vashi bat'ki, koli ya posilav ikh iz kadyesh-barnyea pobachiti toi krai. i vvi-ishli voni v yeshkol's'ku dolinu, i pobachili buli toi krai, i strimali syertsye izrailievikh siniv, shchob nye vkhoditi do togo krayu, shcho dav im gospod'. i zapalivsyia gospodnii gniv togo dnya, i prislyag-nuv vin, govoryachi: popravdi kazhu, nye pobachat' tsi lyudi, shcho vikhodyat' z egiptu, vid viku dvadtsy-ati lit i vishchye, tiei zymli, shcho ya prislyag-nuv buv avraamovi, isakovi ta yakovu, bo voni nye vikonuvali nakaziv moikh, okrim kalyeva, efunnyeovogo sina, kyenizzyeyanina, ta isusa, sina navinovogo, bo voni vikonuvali nakazy za gospodom. i zapalivsyia buv gniv gospodnii na izrailya, i vin zrobiv, shcho voni khodili po pustini sorok lit, azh poki nye skinchilosya vsye tye pokolinnya, shcho robilo zlo v gospod-nikh ochakh. a otsye stali vi zamist' vashikh bat'kiv, yak nashchadki grishnikh lyudiei, shchob zbil'shiti shchye palychii gniv gospodnii na izrailya. bo yak vi vidvynyetyes' vid n'ogo, to vin shchye dali trima-timye iogo v pustini, i vi sprichinite zgubu vs'omu ts'omu narodovi. a voni pidiishli do n'ogo ta i skazali: mi poboduemo tut koshari dlya nashoi khudobi ta mista dlya nashikh dityei, a mi sami uzbroimosya, go-tovi do boyu pyeryed izrailievimi sinami, azh poki nye vvyedyemo ikh do ikhn'ogo mistysya. a diti nashi osyadut' po tverdynnikh mistakh, okhoronyayuchi syebye pyeryed myeshkantsyami tsiei zymli. mi nye vyernemos' do nashikh domiv, azh poki izrailievi

sini nye zavolodiyut' kozhyen spadkom svoim. bo mi nye budyemo voloditi z nimi po toi bik iordanu i dali, bo priishla nam nasha spadshchina z ts'ogo boku iordanu na skhid. i skazav im moiseyi: yak-shcho vi zrobite tsyu rich, yakshcho vi uzbroityes' na viinu pyeryed gospodnim litysem, i pyeryeidye kozhyen vash uzbroenii iordan pyeryed gospodnim litysem, azh poki vin nye vizhyenye vorogiv svoikh pyeryed soboyu, to budye zdobutii toi krai pyeryed gospodnim litysem, i vi potomu vyernetyesya, i budyete nyevinni pyeryed gospodom ta pyeryed izrailiem. i budye vam tsyei krai na volodinnya pyeryed gospodnim litysem. a yakshcho nye zro-bite tak, to vi zgrishili gospodyevi, i znaitye, shcho vash grikh znaidye vas! pobuditye sobi mista dlya vashikh dityei, ta koshari dlya vashikh otar. a shcho viishlo z vashikh ust, tye zrobit'. i skazali gadovi sini ta sini ruvimovi do moiseyeva, govoryachi: rabi tvoi zroblyat', yak pan nash prikazue. diti nashi, zhinki nashi, stado nashye ta vsya nasha khudoba budut' tam, u gilyeads'kikh mistakh. a rabi tvoi pyeryei-dut', kozhyen viis'kovii ozbroenii, pyeryed gospod-nim litysem na viinu, yak pan nash nakazue. i moiseyi nakazav pro nikh svyashchyenikov yelyeazarovi i is-usovi, sinovi navinovomu, ta golovam bat'kivs'kikh domiv plyemyen izrailievikh siniv. i skazav moiseyi do nikh: yakshcho gadovi sini ta sini ruvimovi py-eryeidut' iz vami iordan, kozhyen ozbroenii na vi-inu pyeryed litysem gospodnim, i budye zdobutii krai pyeryed vami, to daste im gilyeads'kii krai na volodinnya. a yakshcho voni nye pyeryeidut' z vami ozbroeni, to otrimayut' volodinnya syeryed vas v khanaans'komu krai. i vidpovili gadovi sini ta sini ru-vimovi, govoryachi: shcho govori gospod' do tvoikh rabiv, tak zrobimo. mi pyeryeidymo ozbroeni py-eryed gospodnim litysem do khanaans'kogo krayu, a z nami budye nashye volodinnya po tsyei bik ior-danu. i moiseyi dav im, gadovim sinam i sinam ru-vimovim ta polovini plyemyeni manasii, iosipovogo sina, tsarstvo sigona, tsarya amoryeis'kogo, i tsarstvo oga, tsarya bashans'kogo, toi krai po mistakh iogo, u granitsyakh mist togo krayu navkolo. i zbuduvali gadovi sini divon, i atorot, i aroyer, i atorot shofan, i yazyer, i iogbyegu, i byet-nimru, i byet-garan, tvy-erdinni mista ta koshari dlya otari. u ruvimovi sini zbuduvali: khyeshbon, i ye'l'alye, i kir'yataim, i nyevo, i baal-myeon, zmyenyenimyenni, i sivmu, i nazvali imyennyami mista, shcho voni zbuduvali. i pishli sini makhira, sina manasii, do gilyeadu, ta i zdobuli iogo, i pozbavili spadshchini amoryeyanina, shcho v n'omu. i dav moiseyi gilyead makhirovi, sinovi man-asii, i toi osiv u n'omu. a yair, sin manasiin, pishov i zdobuv ikhni syela, ta i nazvav ikh: yairovi syela. a novakh pishov ta i zdobuv kyenat ta zalyezhni vid n'ogo mista, i nazvav iogo svoim im'yam: novakh.

33

otsye pokhodi izrailievikh siniv, shcho viishli z egiptyets'kogo krayu za svoimi viis'kovimi viddilami pid rukoyu moiseyeva ta aarona. a moiseyi napisav ikhni vikhodi z ikhnimi pokhodami za gospodnim nakazom, i otsye ikhni pokhodi za ikhnimi vikho-

dami. i rushili voni z ramyesyesu pyershogo misyatsya, p'yatnadsyatsogo dnya pyershogo misyatsya, drugogo dnya po pastsi viishli izrailyevi sini sil'noyu rukoyu na ochakh us'ogo egiptu. a egipyet khovav, kogo pobiv gospod' syeryed nikh, kozhnogo pyervoridnogo, a nad ikhnimi bogami zbroiv gospod' sudi. i rushili izrailyevi sini z ramyesyesu, i taboruvali v sukkoti. i rushili z sukkotu i taboruvali v yetami, shcho na krayu pustini. i rushili z yetamu, a vyernulysya do pi-khirotu, shcho pyeryed baal-tseyfonom, i taboruvali pyeryed migdolom. i rushili z-pyeryed khirotu, i pyeryeishli syeryed morya do pustini, i ishli tridyennoyu dorogoyu v yetams'kii pustini, i taboruvali v mari. i rushili z mari i uvi-ishli do yelimu, a v yelimi dvanadsyats' dzhyeryel vodi ta simdyesyat pal'm, i taboruvali tam. i rushili z yelimu i taboruvali nad chyervonim moryem. i rushili z-nad chyervonogo morya i taboruvali v pustini sin. i rushili z pustini sin i taboruvali v doftsi. i rushili z dofki i taboruvali v alushi. i rushili z alushu i taboruvali v rifidimi, i nye bulo tam vodi na pittya dlya narodu. i rushili z rifidimu i taboruvali v pustini sinai. i rushili z pustini sinai i taboruvali v kivrot-gattaavi. i rushili z kivrot-gattaavi i taboruvali v khatsyeroti. i rushili z khatsyeroti i taboruvali v ritmi. i rushili z ritmi i taboruvali v rimmoni pyeryetsa. i rushili z rimmonu pyeryetsa i taboruvali v livni. i rushili z livni i taboruvali v rissi. i rushili z rissi i taboruvali v kyegyelati. i rushili z kyegyelati i taboruvali na gori shyefyer. i rushili z gori shyefyer i taboruvali v kharadi. i rushili z kharadi i taboruvali v makgyeloti. i rushili z makgyelotu i taboruvali v takhati. i rushili z takhatu i taboruvali v tyerakhku. i rushili z tyerakhku i taboruvali v mittsi. i rushili z mitki i taboruvali v khashmoni. i rushili z khashmoni i taboruvali v mosyeroti. i rushili z mosyerotu i taboruvali v byenye-yaakani. i rushili z byenye-yaakanu i taboruvali v khori gidgadu. i rushili z khoru gidgadu i taboruvali v iotvati. i rushili z iotvati i taboruvali v avroni. i rushili z avroni i taboruvali v yetsion-gyevyeri. i rushili z yetsion-gyevyeru i taboruvali v pustini tsin, tsye kadyesh. i rushili z kadyeshu i taboruvali na gor-gori, na krayu yedomo'koi zymli. i ziishov svyashchyenik aaron na gor-goru z gospodn'ogo nakazu, ta i pomyer tam sorokovogo roku vikhodu izrailyevikh siniv z egipyets'kogo krayu, p'yatogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya. a aaron buv viku sta i dvadtsyati i tr'okh lit, koli pomyer vin na gor-gori. i pochuv khanaanyeyanin, tsar aradu, a vin sidiv na pivdni v krai khanaans'kim, shcho idut' izrailyevi sini. i rushili vid gor-gori i taboruvali v tsalmoni. i rushili z tsalmoni i taboruvali v punoni. i rushili z punonu i taboruvali v ovoti. i rushili z ovotu i taboruvali v iie-gaavarimi, na moavs'kii granitsi. i rushili z iiumu i taboruvali v divoni gadu. i rushili z divonu gadu i taboruvali v almon-divlataimi. i rushili z almon-divlataimi i taboruvali v gorakh avarim pyeryed nyevo. i rushili z gir avarim, i taboruvali v moavs'kikh styepakh. i taboruvali voni nad iordanom vid byet-eshmotu azh do avyel-shittimu v moavs'kikh styepakh. i gospod' promovlyav do moisyeya v moavs'kikh styepakh nad

prierikhons'kim iordanom, govoryachi: promovlyai do izrailyevikh siniv ta i skazhyesh do nikh: koli vi pyereidyetye iordan do khanaans'kogo krayu, to prozhyenyetye vsikh myeshkantsiv togo krayu pyeryed soboyu, i ponishchitye vsi ikhni zobrazhyennya, i vsikh litikh idoliv ikhnikh ponishchitye, i vsi ikhni visoti poruinuetye. i vi zavoldietye tim kraem, i osyadyetye v n'omu, bo ya dav vam toi krai na vlasnist'. i vi zavoldietye tim kraem zhyeryebkom za vashimi rodami: chislyennomu zbil'shitye vlasnist' iogo, a malomu zmyenshitye vlasnist' iogo, dye viidye iomu zhyeryebok, tudi iomu budyte, za plyemyenami vashikh bat'kiv budyetye voloditi sobi. a yakshcho vi nye vizhyenyetye myeshkantsiv togo krayu vid syebe, to budut' ti, kogo pozostavite z nikh, kolyuchkami v vashikh ochakh ta tyernyami v vashikh bokakh. i budut' vas utiskati na tii zymli, shcho na nii vi siditimyetye. i stanyet'sya, yak ya dumav buv uchiniti im, uchinyu tye vam.

34

i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: nakazhi izrailyevim sinam ta i skazhi im: koli vi vviidyetye do khanaans'kogo krayu, tsye budyte toi krai, shcho pripadye vam u spadshchini, khanaans'kii krai po granitsyakh iogo. i budyte vam pivdyenna storona vid pustini tsin pri yedomi, i budyte vam pivdyenna granitsya vid kintsya solonogo morya na skhid. i skyeruet'sya vam ta granitsya z poludnya do maalye-akrabbimu, i pyereidyete do tsinu, i budut' vikhodi ii z poludnya do kadyesh-barnyea. i viidye vona do khatsar-addaru i pyereidyete do atsmonu. i skyeruet'sya granitsya z atsmonu do egipyets'kogo potoku, i budut' ii vikhodi do morya. a granitsya zakhidnya, budyte dlya vas morye vyelikye, tsye budyte dlya vas zakhidnya granitsya. a otsye budyte dlya vas pivnichna granitsya: vid vyelikogo morya viznachitye sobi za granitsyu gor-goru. vid gor-gori viznachitye v napryami do gamatu, i budut' vikhodi granitsi do tsyedadu. i viidye granitsya do zifronu, i budut' ii vikhodi do gatsar-yenanu. tsye budyte vam pivnichna granitsya. i viznachitye sobi za granitsyu na skhid vid gatsar-yenanu do shyefamu. i ziidye granitsya vid shyefamu do rivli, na skhid ainu. i ziidye granitsya, i diidye na byerig kinyeryets'kogo morya na skhid. i ziidye granitsya do iordanu, i budut' ii vikhodi morye solonye. tsye budyte dlya vas krai po iogo granitsyakh navkolo. i moiseyi nakazav izrailyevim sinam, govoryachi: otsye ta zymlya, shcho vi podilyte sobi ii zhyeryebkom, shcho gospod' nakazav dati dyev'yati plyemyenam i polovini plyemyeni. bo vzlyali plyem'ya ruvimovikh siniv za domami bat'kiv svoikh, i plyem'ya gadovikh siniv za domami bat'kiv svoikh, i polovina plyemyeni manasiinogo vzlyali spadshchinu svoyu, dva plyemyeni i polovina plyemyeni vzlyali vzhnye svoyu spadshchinu z togo boku prierikhons'kogo iordanu na skhid ta na pivdyen'. i gospod' promovlyav do moisyeya, govoryachi: otsye imyena tikh muzhiv, shcho podilyat' dlya vas toi krai na spadok: svyashchyenik yelyeazar ta isus, sin naviniv, ta viz'myetye po odnomu knyazyevi z plyemyeni, schob podilyti toi krai na vlasnist'. a ot-

sy e imyennya tikh muzhiv: dlya yudinogo plyemyeni kalyev, sin efunnyeiv; a dlya plyemyeni simyeonovikh siniv shyemuil, sin ammigudiv; a dlya plyemyeni vyenyaminovogo yelidad, sin kisoniv; dlya plyemyeni danovikh siniv knyaz' bukki, sin iogliiv; dlya iosipovikh siniv, dlya plyemyeni siniv manasiinikh knyaz' khanniil, sin yefodiv; a dlya plyemyeni efremovikh siniv knyaz' kyemuil, sin shiftaniv; a dlya plyemyeni zavulonovikh siniv knyaz' yelitsafan, sin parnakhiv; a dlya plyemyeni issakharovikh siniv knyaz' paltail, sin azzana; a dlya plyemyeni asirovikh siniv knyaz' akhigud, sin shyelomiiv; a dlya plyemyeni siniv nyefatalimovikh knyaz' pyedail, sin ammigudiv. otsye ti, komu nakazav gospod' podilili khanaans'kii krai na spadshchinu dlya izrail'yevikh siniv.

35

i gospod' promovlay do moisyeya na moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom, govoryachi: nakazhi izrail'yevim sinam, i nyekhai voni dadut' lyevitam zo spadku svogo volodinnya mista na sidinnya; i pasovis'ko dlya mist navkolo nikh dastye vi lyevitam. i budut' ti mista im na sidinnya, a ikhni pasovis'ka budut' dlya ikhn'oi skotini, i dlya ikhn'oi khudobi ta dlya vsei ikhn'oi zvirini. a pasovis'ka tikh mist, shcho dastye lyevitam, budut' tyagnutis' vid mis'koi stini i nazovni tisyacha loktiv navkolo. i vidmiryaetye poza mistom na skhidnyu storonu dvi tisyachi loktiv, i na pivdyennu storonu dvi tisyachi loktiv, i na zakhidnyu storonu dvi tisyachi loktiv, i na pivnichnu storonu dvi tisyachi loktiv, a misto usyeryedini. tsye budut' dlya vas mis'ki pasovis'ka. a z mist, shcho dastye lyevitam, budy shist' mist na skhovishcha, shcho dastye, shchob utikati tudi ubiini kovi. a okrim nikh dastye sorok i dva mista. usi ti mista, shcho dastye lyevitam, sorok i visim ikhnikh mist ta ikhni pasovis'ka. a ti mista, shcho dastye z volodinnya izrail'yevikh siniv, vid bil'shogo dastye bil'shye, a vid myenshogo myenshye, kozhyen za spadkom svoim, yakim voloditimye, dast' iz svoikh mist lyevitam. i gospod' promovlay do moisyeya, govoryachi: promovlay do izrail'yevikh siniv ta i skazhi im: koli vi pyeryedyetye iordan do khanaans'kogo krayu, to vyberit' sobi mista, voni budut' na skhovishcha dlya vas, i vtyechye tudi ubiini, shcho zab'e dushu nyevmisnye. i budut' dlya vas ti mista na skhovishcha pyeryed myesnikom, i nye pomrye ubiini, poki nye stanye na sud pyeryed gromadoyu. a ti mista, shcho dastye, shist' mist na skhovishcha budy dlya vas. tri misti dastye po toi bik iordanu, a tri misti dastye v khanaans'komu krai, voni budut' mista na skhovishcha. tsi shist' mist budut' na skhovishcha dlya izrail'yevikh siniv, i dlya prikhod'ka ta dlya osilogo syeryed nikh, shchob utik tudi kozhyen, khto zab'e kogo nyevmisnye. a koli b khto vdariv kogo zaliznim znaryaddyam, a toi pomyer, vin ubiini, budy konchye zabitiu toi ubiini. a yakshcho vdariv iogo kamyenyem, shcho buv u rutsi, shcho vid n'ogo mozhna pomyerti, i toi pomyer, vin ubiini, budy konchye zabitiu toi ubiini. abo vdariv iogo dy-

eryev'yanim znaryaddyam, shcho buv u rutsi, shcho vid n'ogo mozhna pomyerti, i toi pomyer, vin ubiini, budy konchye zabitiu toi ubiini. myesnik za krov vin zab'e ubiini; yak spitkae iogo, vin zab'e iogo. a yakshcho pkhnye iogo z nyenavisti, abo kinye na n'ogo chim navmisnye, a toi pomrye, abo z voroguvannya vdariv iogo svoeyu rukoyu, a toi pomyer, budy konchye zabitiu toi, khto vdariv, vin ubiini; myesnik za krov zab'e ubiini, yak spitkae iogo. a yak khto vipadkovo, byez nyenavisti pkhnuv kogo abo kinuv na n'ogo nyevmisnye yakimbud' znaryaddyam, abo yakimbud' kamyenyem, shcho vid n'ogo mozhna pomyerti, kinuv na n'ogo nye bachachi, i toi pomyer, a vin nye buv vorog iomu i nye shukav iomu zla, to rozsudit' gromada mizh ubiini kom ta mizh myesnikom za krov za tsimi postanovami. i gromada vizvolit' ubiini z ruki myesnika za krov, i gromada vyernye iogo do mista skhovishcha iogo, shcho vtik buv tudi. i osyadye vin u n'omu azh do smyerti naivishchogo svyashcheynika, pomazanogo svyatoyu olivoyu. a yakshcho ubiini, vikhodyachi, viide z granitsi mista skhovishcha iogo, kudi vtik buv, i znaidye iogo myesnik za krov poza granitsyami mista skhovishcha iogo, i zamordue myesnik za krov ubiini, nyema iomu vini krovi! bo vin povinyen siditi v misti skhovishcha svogo azh do smyerti naivishchogo svyashcheynika. a po smyerti naivishchogo svyashcheynika vyernyet'sya ubiini do zymli volodinnya svogo. i budy tsye dlya vas na pravnu postanovu dlya vashikh pokolin' po vsikh vashikh osyelyakh. koli khto zab'e kogo, to myesnik za slovami svidikv zab'e ubiini. a odnogo svidka nye dosit' proti kogo, shchob osuditi na smyert'. i nye viz'myetye okupu dlya dushi ubiini, shcho vin povinyen umyerti, bo budy vin konchye zabitiu. i nye viz'myetye okupu vid zmushyeno go vtikati do mista skhovishcha iogo, shchob vyernuvssya siditi v krayu do smyerti svyashcheynika. i nye zbyezchystitye togo krayu, shcho vi v n'omu, bo ta krov vona byezchystit' krai, a kraevi nye proshchae'tsya za krov, shcho prolita v n'omu, yak til'ki krov'yu togo, khto ii proliv. i nye zanyechistish togo krayu, shcho vi siditye v n'omu, shcho ya probuvayu syeryed n'ogo. bo ya gospod', shcho probuvayu posyeryed siniv izrail'yevikh!

36

i poprikhodili golovi bat'kivs'kikh domiv rodiv siniv gilyeada, sina makhira, sina manasiinogo z rodiv iosipovikh siniv, i promovili pyeryed moisyem ta pyeryed knyazyami, golovami bat'kivs'kikh domiv izrail'yevikh siniv, i skazali: gospod' nakazav moemu panovi dati zhyeryebkom tsyei krai izrail'yevim sinam, i pan mii otrimav gospodn'ogo nakaza dati spadok nashogo brata tsyeloakhada iogo dochkam. i yakshcho voni budut' za zhinok komu z siniv inshikh plyemyen izrail'yevikh siniv, to budy vidnyata ikhnya spadshchina zo spadku nashikh bat'kiv, i budy dodanye nad spadok tomu plyemyeni, shcho voni stanut' im z zhinok, a z zhyeryebka nashogo spadku budy vidnyaty. a yakshcho izrail'yevim sinam budy yuvilyei, to budy ikhnya spad-

shchina dodana do spadku plyemyeni, shcho stanut' im za zhinok, i ikhnya spadshchina budye vidny-ata vid spadku plyemyeni nashikh bat'kiv. i nakazav moysyei izrailiyevim sinam za gospodnim nakazom, govoryachi: slushno govorit' plyem'ya iosipovikh siniv. otsye ta rich, shcho gospod' zapoviv pro tsyeloфkhadovikh dochok, govoryachi: voni stanut' za zhinok tim, khto im podobaet'sya, til'ki rodovi plyemyeni ikhn'ogo bat'ka voni stanut' za zhinok. i nye budye pyeryekhoditi spadshchina izrailiyevikh siniv vid plyemyeni do plyemyeni, bo kozhyen iz izrailiyevikh siniv budye dyerzhatisya spadshchini plyemyeni svoikh bat'kiv. a kozhna dochka, shcho posyadye spadshchinu vid plyemyeni izrailiyevikh siniv, stanye za zhinku odnomu z rodu plyemyeni bat'ka svogo, shchob izrailiyevi sini volodili kozhyen spadkom bat'kiv svoikh. i nye budye pyeryekhoditi spadok vid plyemyeni do inshogo plyemyeni, bo kozhyen iz plyemyen izrailiyevikh siniv budye dyerzhatisya spadku svogo. yak gospod' nakazav buv moysyeevi, tak uchinili tsyeloфkhadovi dochki. i stali tsyeloфkhadovi dochki: makhla, tirtsa, i khogla, i milka, i noa za zhinok dlya siniv dyad'kiv svoikh. tim, shcho z rodiv siniv manasiinikh, sina iosipovogo, stali voni za zhinok, a ikhnya spadshchina zalishilasya za plyemyenyem rodu ikhn'ogo bat'ka. otsye zapovidi ta postanovi, shcho gospod' nakazav buv chyeryez moysyeya izrailiyevim sinam u moavs'kikh styepakh nad prierikhons'kim iordanom.

otsye ti slova, shcho moiseyi govoriv buv do vs'ogo izrailya po tim botsi iordanu v pustini, na styepu, navproti chyervonogo morya, mizh paranom, i mizh tofyelyem, i lavanom, i gyetsyerotom, i di-zagavom, odinadtsyat' dyen' dorogi vid khorivu, doroga do gori syeiru, azh do kadyesh-barnyea. i stalosya sorokovogo roku, odinadtsyatogo misyatsya, pyer-shogo dnya misyatsya govoriv moiseyi do izrail'yevikh siniv usye, shcho gospod' nakazav buv iomu pro nikh, po tomu, yak zabiv vin sigona, tsarya amoryeys'kogo, shcho sidiv u khyeshboni, i oga, tsarya bashans'kogo, shcho sidiv v ashtaroti v yedryei. na tim botsi iordanu v moav's'komu krai stav moiseyi vinyasnyti zakona, govoryachi: gospod', bog nash, promovlyav do nas na khorivi, govoryachi: dosit' vam siditi na tsii gori! obyernit'sya i rushaitye, i idit' na goru amoryeyanina, ta do vsikh susidiv iogo na styepu, na gori, i v dolini, na na pivdni, i na pobyyeryezhzi morya, do krayu khanaans'kogo ta do livanu, azh do vyelikoi richki, richki yefratu. os' ya dav vam tsyei krai! uviidit', i zavolodiitye tsim kraem, shcho za n'ogo gospod' buv prisnyag vashim bat'kam, avramovi, isakovi ta yakovu, shcho dasit' iogo im ta ikhn'omu nasinnyu po nikh. i skazav ya toho chasu do vas, govoryachi: nye mozhu ya sam nositi vas. gospod', bog vash, rozmnozhiv vas, i os' vi s'ogodni, shchodo chislyennosti, yak zori nyebyesni! gospod', bog vashikh bat'kiv, nyekhai dodast' vam u tisyachu raz, i nyekhai poblagoslovit' vas, yak vin govoriv vam. yak ya sam ponyesu tyagotu vashu, i tyagar vash, i vashi supyeryechki? viz'mit' sobi muzhiv mudrikh, i viprobuvanikh, i znanikh vashim plyemyenam, i ya postavlyu ikh na choli vas. i vi vidpovili myeni ta i skazali: dobra ta rich, shcho ti kazhyesh zrobiti. i vzyav ya goliv vashikh plyemyen, muzhiv mudrikh ta znanikh, i postaviv ikh golovami nad vami, tisyachnikami, i sotnikami, i p'yatdyesyatnikami, i dyesyatnikami, ta uryadnikami dlya vashikh plyemyen. i nakazav ya toho chasu vashim suddyam, govoryachi: vislukhovuitye supyeryechki mizh vashimi bratami, i rozsudzhuitye spravvedlivo mizh cholovikom ta mizh bratom iogo, ta mizh prikhd'kom iogo. nye budyetye zvyertati uvagi na oblichchya v sudi, yak malogo, tak i vyelikogo vislukahtye, nye budyetye boyatisya oblichchya lyudini, bo sud bozhii vin! a tu spravu, shcho budye zanadto tyazhka dlya vas, prinyesyetye myeni, i ya vislukhayu ii. i nakazav ya vam toho chasu pro vsi ti ryechi, shcho vi zrobitye. i mi rushili z khorivu, ta i pyeryeishli tsyu vyeliku i strashnu pustyny, shcho bachili vi, dorogoyu do gori amoryeyanina, yak nakazav nam gospod', bog nash, i mi priishli azh do kadyesh-barnyea. i skazav ya do vas: priishli vi do amoryeys'koi gori, shcho gospod', bog nash, dae nam. os', gospod', bog tvii, viddae tobi tsyei krai. uviidi, zavolodii, yak govoriv buv tobi gospod', bog bat'kiv tvoikh. nye bi- isya i nye lyakaisya! a vi vsi pidiishli do myenye ta i skazali: poshlimo muzhiv pyeryed soboyu, i nyekhai voni vislidyat' nam toi krai, ta nyekhai prinyesut' nam vidomist' pro dorogu, shcho nyeyu pidymemo, ta pro mista, kudi vviiidymemo. i bula ta rich dobra v

moikh ochakh, i vzyav ya u vas dvanadtsyat' muzha, muzh odin dlya plyemyeni. i voni vidiishli, i ziishli na goru, i priishli azh do dolini yeshkol, ta i vislidili iogo, krai. i vzyali voni v svoyu ruku z plodu toho krayu, i prinyesli do nas, i zdali nam spravu, i skazali: dobrii toi krai, shcho gospod', bog nash, dae nam! ta vi nye khotili iti, i buli nyeslukhnyani nakazam gospoda, boga vashogo. i narikali vi po vashikh namyetakh i govorili: z nyenavisti do nas gospod' viviv nas z egipyets'kogo krayu, shchob dati nas u ruku amoryeyanina na vigublyennya nas. kudi mi pidymemo? brati nashi rozslabili nashye syertsye, govoryachi: narod toi bil'shii ta vishchii vid nas, mista vyelikoi i umitsnyeni azh do nyeba, i navit' vyelyetniv mi bachili tam. i skazav ya do vas: nye lyakaityesya i nye biityesya ikh! gospod', bog nash, shcho idye pyeryed vami, vin budye voyuvati dlya vas, yak zro- biv buv z vami v egipti na vashikh ochakh, i v pus- tini, dye ti bachiv, shcho gospod', bog tvii, nosiv tye- bye, yak nosit' cholovik sina svogo, u vsii dorozhi, yakoyu vi ishli, azh do vashogo prikhotu do ts'ogo mistysya. ta vsye taki vi nye viruetye v gospoda, vashogo boga, shcho idye pyeryed vami v dorozhi, sh- chob vishukati dlya vas mistysye na vashye taboru- vannya, vnochi ognym, shchob vi bachili v dorozhi, shcho budyetye nyeyu khoditi, a khmaroyu vdyen'. i gospod' vislukhav golos vashikh sliv, ta i roznig- navsya, i zaprisyagnuv, govoryachi: popravdi kazhu, nikhto syeryed tsikh lyudiei, ts'ogo zlogo pokolin- nya, nye pobachit' toho dobrogo krayu, shcho prisnyag ya dati vashim bat'kam, okrim kalyeva, efunnyeevogo sina, vin pobachit' iogo, i iomu ya dam toi krai, po yakomu stupav vin, ta sinam iogo, chyeryez tye, sh- cho vin vipovnyav nakaza gospodn'ogo. takozh na myenye rozgnivavsya buv gospod' chyeryez vas, gov- oryachi: i ti nye vviiidyesh tudi! isus, sin naviniv, sh- cho stoit' pyeryed tobouy, vin uviidiye tudi; zmitsni iogo, bo vin zrobit', shcho izrail' zavolodie nim. a diti vashi, pro yakikh vi skazali: na zdobich budut' voni, ta sini vashi, shcho s'ogodni nye znayut' ni do- bra, ani zla, voni vviiidut' tudi, i im dam ya iogo, i voni zavolodiyut' nim. a vi idit', ta i rushaitye v pustyny dorogoyu chyervonogo morya. a vi vid- povili ta i skazali myeni: zgrishili mi gospodyevi! mi viiidymemo, i budyemo voyuvati, tsilkom tak, yak nakazav nam gospod', bog nash. i pripryeryezali vi kozhyen viis'kovu zbroyu svoyu, i vidvazhilisya viiti na goru. alye gospod' do myenye skazav: skazhi im: nye viiidetye, i nye budyetye vi voyu- vati, bo ya nie syeryed vas, shchob nye buli vi pobiti vashimi vorogami. i promovlyav ya do vas, ta vi nye poslulkhali, i buli nyeslukhnyani nakazam gospod- nim. i vi svavil'no pyeryestupili nakaza, i ziishli na goru. i viishov navpyeryeimi vas amoryeyanin, shcho sidit' na tii gori, i gnali vas, yak roblyat' to bdzholi, i tovkli vas v syeiri azh do gormi. i vyernulisya vi, i plakali pyeryed gospodnim litsyem, i nye slukhav gospod' vashogo golosu, i nye nakhliv svogo vukha do vas. i sidili vi v kadyeshu bagato dniv, stil'ki dniv, skil'ki tam vi sidili.

i obyernulisy mi ta i rushili v pustinyu dorogoyu do chyervonogo morya, yak gospod' promovlyav buv do myenye. i krushlyali mi navkolo gori syeir bagato dniv. i skazav gospod' do myenye, govoryachi: dosit' vam krushlyati navkolo tsiei gori, obyernit'sya na pivnich! a narodovi nakazui, govoryachi: vi pyeryekhoditye granitsi vashikh brativ, isavovikh siniv, shcho myeshkayut' u syeiri. i budut' voni boyatysya vas, ta i vi pil'no styeryezhit'sya! nye drazhnit' ikh, bo ya nye dam vam z ikhn'ogo krayu mistysya ani na stopa nogi, bo goru syeir ya dav isavovi, yak spadshchinu. izhu kupitye vid nikh za sriblo i budyetye isti, a takozh vodu budyetye kupuvati v nikh za sriblo i budyetye piti. bo gospod', bog tvii, poblagoslovitye vibv v kozhnomu chini tvoei ruky, znae vin khodu tvoyu v tsii vyelikii pustini. otsye sorok lit gospod', bog tvii, z tobouy, nye vidchuv ti nyedostachi ni v chomu. i pyeryeishli mi vid nashikh brativ, isavovikh siniv, shcho sidyat' u syeiri, vid dorogi styepu, vid yelatu, i vid yetsion-gyevyeru. i obyernulisy mi, ta i pyeryeishli dorogoyu moavs'koi pustini. i skazav gospod' myeni: nye vorogui z moavom, i nye dratui ikh viinoyu, bo ya nye dam tobi z iogo krayu spadshchini, bo lotovim sinam dav ya ar na spadok. pyeryed tim sidili v n'omu yemi, narod vyelikii, i chislyennii, i visokii, yak vyelyetni. ryefayami vvazhalsiya i voni, yak vyelyetni, a moavityani klichut' ikh: yemi. a v syeiri pyeryed tim sidili buli goryei, a isavovi sini zavolodili nimi ta vigubili ikh pyeryed sobouy, ta i osili zamist' nikh, yak zroбив izrail' kraevi spadku svogo, shcho dav im gospod'. tyepyer ustan'tye, i pyeryeidit' potok zyeryed. i pyeryeishli mi potik zyeryed. a chas, shcho khodili mi vid kadyesh-barnyea, azh pyeryeishli potik zyeryed, tridsytat' i visim lit, azh vimyerlo vsye tye pokolinnya viis'kovikh iz taboru, yak gospod' prislyagnuv buv im. takozh i gospodnya ruka bula na nikh, shchob vigubiti ikh iz taboru azh do ryeshiti. i stalosya, koli viginuli vsi viis'kovi i vimyerli z-posyeryed narodu, to gospod' promovlyav do myenye, govoryachi: ti s'ogodni prokhodish moavs'ku granitsyu ar. i priidyesh bliz'ko do ammonovikh siniv, nye nyenavid' ikh i nye dratui ikh, bo nye dam tobi spadku z krayu ammonovikh siniv, bo lotovim sinam ya dav iogo na spadshchinu. za krai ryefai vvvazhavsya takozh vin, ryefai sidili v n'omu pyeryed tim, a ammonityani klikali ikh: zamzumi, narod vyelikii, i chislyennii, i visokii, yak vyelyetni. i vigubiv ikh gospod' pyeryed nimi, i viginali ikh, i osili zamist' nikh, yak zroбив vin isavovim sinam, shcho sidyat' u syeiri, shcho zavolodili khoryeyanami pyeryed nimi, i viginali ikh, i osili zamist' nikh, i sidyat' azh do s'ogodni. a avvyeyiv, shcho sidyat' po oselyakh azh do azi, vigubili ikh kaftori, shcho viishli z kaftoru, ta i osili zamist' nikh. ustavaitye, rushaitye, ta i pyeryeidit' potik arnon! os' ya dav u tvoyu ruku sigona, tsarya khyeshbonu, amoryeyanina, a krai iogo zachni zabirati, ta i voyui z nim. togo dnya ya zachnu navoditi strakh ta zhaki pyeryed tobouy na narodu pid usim nyebom, yak, koli pochuyut' chutku pro tyebye, to zatryemtyat', i zhakhnut'sya pyeryed tobouy. i poslav ya posliv z pustini kyedyemet

do sigona, tsarya khyeshbons'kogo, z mirnimi slovami, govoryachi: nyekhai zhye ya pyeryeidu v tvoim krai v dorozhi, ya pidu dorogoyu, nye zbochu ni pravoruch, ni livoruch. izhu za sriblo prodasi myeni, i ya istimu, i vodu dasi myeni za sriblo, i ya pitimu. nyekhai til'ki pyeryeidu za nogami, yak zrobili myeni isavovi siniv, shcho sidyat' u syeiri, i moavi, shcho sidyat' uv ari, azh pyeryeidu ya iordan do togo krayu, shcho iogo nam dae gospod', bog nash. ta nye khotiv sigon, tsar khyeshbons'kii, dati nam pyeryeiti chyeryez svoyu zymlyu, bo gospod', bog tvii, zroбив zapyeklim dukh iogo, ta ozhorstochiv iogo syertsye, shchob dati iogo v ruku tvoyu, yak s'ogodni tsye vidko. i skazav gospod' myeni: os', ya zachav davati pyeryed tobouy sigona ta iogo krai; zachni zavolodivati, shchob uspadkuvati iogo krai. i viishov sigon navproti nas, vin ta vvyes' narod iogo, na viinu do yagatsyu. i dav iogo nam gospod', bog nash, i mi pobili iogo i siniv iogo ta vvyes' iogo narod. i togo chasu mi zdobuli vsi iogo mista, i zrobili zaklyattyam kozhnye misto, cholovikiv i zhinok ta diyei, nikogo nye pozostavili mi. til'ki khudobu zabrali mi sobi na zdobich, ta zakhoplyenye v mistakh, shcho mi ikh zdobuli. vid aroyeru, shcho na byeryezi arnons'kogo potoku, i vid mista, shcho v dolini, i azh do gilyeadu nye bulo mista, yakye bulo b sil'nishye vid nas, usye viddav nam gospod', bog nash. til'ki do krayu ammonovikh siniv nye nablizivsya ti, do vs'ogo pobyyeryezhzhya potoku yabboku, i do mist gori, ta do vs'ogo, pro shcho nakazav buv gospod', bog nash.

3

i obyernulisy mi, ta i pishli dorogoyu do bashanu. i viishov navpyeryeimi nas og, tsar bashans'kii, vin ta vvyes' iogo narod, na viinu do yedryei. i skazav gospod' do myenye: nye biisya iogo, bo v tvoyu ruku ya dav iogo, i vvyes' narod iogo ta krai iogo, i zrobish iomu, yak zroбив ti sigonovi, tsaryevi amoryeyan, shcho sidiv u khyeshboni. i dav gospod', bog nash, u nashu ruku takozh oga, tsarya bashans'kogo, ta vvyes' iogo narod, i pobili mi iogo, tak shcho nikogo nye pozostalosya v n'ogo. i zdobuli mi vsi mista iogo, i togo chasu nye bulo mista, shcho nye vzyali b mi vid nikh, shchidyesyat mist, usyu argovs'ku okolitsyu, tsarstvo oga v bashani. usi tsi mista ukriplyeni, mur visokii, vorota i zasuv, okrim duzhye bagat'okh vidkritikh mist. i vchinili mi ikh zaklyattyam, yak zrobili buli sigonovi, tsaryevi khyeshbons'komu, uchinili zaklyattyam usye misto, cholovikiv, zhinok ta diyei. a vsyu khudobu i zakhoplyenye z mist zabrali mi sobi na zdobich. i vzyali mi togo chasu toi krai z ruki obokh tsariv amoryeyanina, shcho po drugomu botsi iordanu, vid arnons'kogo potoku azh do gori gyerman, sidonyani klichut' na gyerman sirion, a amoryeyani klichut' na n'ogo syenir, usi mista na rivnini, i vvyes' gilyead, i vvyes' bashan azh do salkhi i yedryei, mist tsarstva oga v bashani. bo til'ki og, tsar bashans'kii, pozostav iz ryeshiti ryefai. otsye iogo lozhye, lozhye zaliznye; chi zh nye vono v rabbi ammonovikh siniv, dyev'vat' liktiv dovzhina iogi, i chotiri likti shirina iogo, na miru liktyem cholovika. a krai toi togo chasu posili mi. vid aroyeru, shcho

nad arnons'kim potokom, i polovinu gori gilyead, i mista iogo ya dav ruvimovim ta gadovim. a ryeshtu gilyeadu ta vvyes' bashan, tsarstvo oga, viddav ya polovini plyemyeni manasiinogo, usyu okolitsyu argovs'ku, na vvyes' toi bashan klichyet'sya: krai rye-faiv. yair, sin manasiin, uzav vsyu argovu okolit-syu azh do granitsi gyeshuriv ta maakhativ, i vin naz-vav ikh svoim imyenyem: bashan, syela yaira, i tak ikh klichut' azh do ts'ogo dnya. a makhirovi dav ya gilyead. a ruvimovim ta gadovim dav ya vid gi-lyeadu i azh do arnons'kogo potoku, syeredinu po-toku ta granitsyu, i azh do potoku yabboku, gran-itsi ammonovikh siniv, i styep, i iordan, i granitsyu iogo vid kinnyeryetu azh do morya styepu, morya solonogo, u uzbichhya pisgi na skhid. i chasu togo nakazav ya vam, govoryachi: gospod', bog vash, dav vam tsyei krai, shchob vi posili iogo; uzbroeni py-eryeidetye pyeryed vashimi bratami, izrail'yevimi sinami, usi viis'kovi. til'ki vashi zhinki, i vashi diti ta vasha khudoba, ya znayu, shcho khudoba vasha vyelika! budut' siditi po vashikh mistakh, shcho ya dav vam, azh gospod' dast' spochinok bratam vashim, yak vam, i posyadut' takozh voni toi krai, shcho gos-pod', bog vash, dae vam po toi bik iordanu, i vy-ernyetyes' kozhyen do spadku svogo, shcho ya dav vam. a isusovi nakazav ya togo chasu, govoryachi: oto tvoi ochi bachili vsye, shcho zrobiv buv gospod', bog vash, obom tim tsaryam, tak zrobit' gospod' usim tsarstav, kudi ti pyeryekhodish. nye budyesh boy-atitsya ikh, bo gospod', bog vash, vin toi, shcho voyue dlya vas. i blagav ya togo chasu gospoda, govory-achi: vladiko gospodi, ti zachav pokazuvasi rabovi svoemu vyelich svoyu ta mitsnu svoyu ruku! bo khto inshii bog na nyebi ta na zyeimli, shcho zrobit', yak chini tvoi, yak vyelikii dila tvoi? nyekhai pyeryeidu zh ya ta pobachu toi khoroshii krai, shcho po tim botsi iordanu, tu garnu girs'ku zyeimlyu ta livan! ta gospod' roznivavsvya na myenye chyeryez vas, i nye poslukhav myenye. i skazav gospod' do myenye: dosit' tobi, nye govori bil'shye do myenye v tsii spravil' viidi na vyerkhiv'ya pisgi, i zvyedi svoi ochi na za- khid, i na pivnich, i na pivden', i na skhid, i pobach svoimi ochima, bo ti nye pyeryeidyesht ts'ogo iordanu! i napoumi isusa, i zmitsni iogo, i ukripi iogo, bo vin pyeryeidetye pyeryed tsim narodom, i vin zrobit', shcho voni posyadut' toi krai, yakii ti pobachish. i osili mi v dolini navproti byet-pyeoru.

4

a tyepyer, izrail'yu, poslukhai postanov ta zakoniv, shcho ya navchayu vas chiniti, shchob zhili vi, i vvi- ishli, i posili tsyei krai, shcho gospod', bog bat'kiv vashikh, dae vam. nye dodavaitye do togo, shcho ya vam nakazuyu, i nye zmyenshaitye z togo, shchob vikonuvasi zapovidi gospoda, boga vashogo, shcho ya nakazav vam. ochi vashi bachili tye, shcho gos-pod' zrobiv buv z vaalom pyeors'kim, bo kozhnogo cholovika, shcho pishov za pyeors'kim vaalom, vigu-biv iogo gospod', bog tvii, z-posyeryed tyebye. a vi, shcho linuli do gospoda, boga vashogo, usi vi zhivi s'ogodni. divit'sya, navchiv ya vas postanov ta za-koniv, yak nakazav myeni gospod', bog mii, chiniti

tak syeryed togo krayu, kudi vi vkhoditye, shchob po-sisti iogo. byeryezhit', i vikonuitye ikh, bo tsye mu-drist' vasha ta vash rozum na ochakh narodiv, shcho vislukhayut' usikh postanov tikh ta i skazhut': til'ki vin mudrii ta rozumni narod, tsyei vyelikii lyud! bo khto inshii takii vyelikii narod, shcho mav bi bo-giv, takikh iomu bliz'kikh, yak gospod', bog nash, kozhnogo razu, yak mi klichyemo do n'ogo? i khto inshii takii vyelikii narod, shcho mae postanovi i za-koni taki spravyedlivi, yak uvyes' toi zakon, shcho ya dayu pyeryed vami s'ogodni? til'ki styeryezhysya, i duzhye pil'nui svoyu dushu, shchob nye zabuv ti tikh ryechyei, shcho bachili ochi tvoi, i shchob voni nye povikhodili z syertsya tvogo po vsi dni zhittya tvogo, a ti podasi ikh do vidoma sinam tvoim ta sinam tvoikh siniv, pro dyen', koli stoyav ti pyeryed litsyem gospoda, boga tvogo, na khoriv, yak gospod' gov-oriv buv do myenye: zbyeri myeni toi narod, i voni slukhatimut' sliv moikh, iz yakikh navchat'sya boy-atitsya myenye po vsi dni, skil'ki voni zhitimut' na zyeimli, ta i siniv svoikh ponavchayut'. i poprikhodili vi, ta i postavili pid goroyu, a gora ta gorila ognym azh do samikh nyebes, a pri tomu bula tyemryava, khmara ta mryaka. i promovlyav gospod' do vas iz syeryedini ognyu, golos sliv vi chuli, ta vidu vi nye bachili, okrim golosu. i vin ogolosiv pyeryed vami zapovita svogo, shcho nakazav vam chiniti, dyesyat' zapovidyei, i napisav ikh na dvokh kaminnikh tabliti-syakh. a myeni gospod' nakazav togo chasu navchati vas postanov ta zakoniv, shchob vikonuvali vi ikh u krayu, kudi vi pyeryekhoditye voloditi nim. i budyetye vi sil'no styeryegti svoi dushi, bo nye bachili vi togo dnya zhodnoi postati, koli govovor gospod' do vas na khorivi z syeryedini ognyu, shchob vi nye zipsulisiya, i nye zrobili sobi idola na podobu yako-gos' bovvana, zobrazhyennya samtsya chi samitsi, zo-brazhyennya vsyakoi khudobini, shcho na zyeimli, zo-brazhyennya vsyakogo krilatogo ptakha, shcho litae pid nyebom, zobrazhyennya vsyakogo plazuyuchogo po zyeimli, zobrazhyennya vsyakoi ribi, shcho v vodi pid zyeimlyeyu, i shchob ti, zvivshi ochi svoi do nyeba, i pobachivshi sontsye, i misyats', i zori, usye viis'ko nyebesnyye, shchob nye buv ti zvyedyenii i nye vklonyavsvya im, i nye sluzhiv im; bo gospod', bog tvii, pridiliv ikh usim narodom pid usim nye-bom. a vas gospod' uzyav ta i viviv vas iz zaliznoi gutnichoi pyechi, z egiptu, shchob vi stali dlya n'ogo narodom nadilu, yak s'ogodni tsye vidko. a gos-pod' buv roznivavsvya na myenye za vashi dila, i poklyavsvya, shcho nye pyeryeidu ya iordanu, i nye vviidu do togo khoroshogo krayu, shcho gospod', bog tvii, dae tobi na spadshchinu. bo ya umru v ts'omu krai, ya nye pyeryeidu iordanu, a vi pyeryeidetye i posyadetye toi khoroshii krai. styeryezhit'sya, shchob nye zabuli vi zapovitu gospoda, vashogo boga, yakogo sklav z vami, shchob nye zrobili vi sobi bovvana na podobu vs'ogo, yak nakazav tobi gospod', bog tvii. bo gospod', bog tvii, vin palyuzhii ogon', bog za-zdrisnii. koli ti porodish siniv, i siniv tvoikh siniv, i postarietye vi v krayu, i zipsuetyesya, i zrobitye bovvana na podobu chogos', i zrobitye zlo v ochakh gospoda, boga svogo, ta iogo roznivitye, to byeru ya s'ogodni na svidikiv proti vas nyebo i zyeimlyu, sh-

cho nyezabaram konchye poginyetye v krayu, na vspadkuvannya yakogo vi pyeryekhoditye tуди iordan. nye budut' dogvi vashi dni v n'omu, bo konchye vi budyetye vigublyeni. i rozporoshit' vas gospod' posyeryed narodiv, i budyetye vi nyechislyenni pomizh lyudami, kudi poprovadit' vas gospod'. i budyetye sluzhiti tam bogam, dilu ruk lyuds'kikh, dyyeryevu ta kamyenyevi, yaki nye bachat', i nye chuyut', i nye idyat', i nye nyukhayut'. ta koli vi budyetye shukati zvidi gospoda, boga svogo, to znaydyetye, yakshcho budyetye shukati iogo vsm syertsyem svoim ta vsieyu dushyeyu svoeyu. yak budyesh u bidi svoii, i koli spitkayut' tyebye v kintsi dniv usi otsi ryechi, to vyernyeshysya ti do gospoda, boga svogo, i poslukhaesh iogo golosu. bo gospod', bog tvii bog milostivii: vin nye zalishit' tyebye i nye znishchit' tyebye, i nye zabudye zapovitu bat'kiv tvoikh, yakim im prisyagnuv buv. bo pitai no pro pyershii dni, shcho buli pyernyeh tyebye, vid togo dnya, koli bog stvoriv lyudinu na zyeмли, i vid kintsya nyeba i azh do kintsya nyeba, chi buvalo shchos' takye, yak tsya vyelika rich, abo chi chutye bulo shchos' takye, yak vona: chi chuv narod golos boga, shcho govoriv iz syeryedini ognju, yak chuv ti i zhiv? abo chi namagavysya yakii bog piti vzyati sobi narod z-posyeryed inshogo narodu probami, oznakami, i chudami, i viinoyu, i sil'noyu rukoyu, i ramyenom vityagnyenim, i strakhami vye-likimi, yak usye tye, shcho зробiv buv vam gospod', bog vash, v egipti na ochakh tvoikh? tobi bulo pokazanye tsye, shchob ti piznav, shcho gospod' vin bog, i nyema inshogo, okrim n'ogo. vin dav tobi z nyeba pochuti iogo golos, shchob navchiti tyebye, a na zyeмли pokazav tobi svii vyelikii ogon', i slova iogo chuv ti z syeryedini ognju. i tomu, shcho kokhav vin bat'kiv tvoikh, to vibrav ikhne nasinnya po nich, i sam vin viviv tyebye svoeyu vyelikoyu siloyu z egiptu, shchob prognati pyeryed toboyu narodi, bil'shi i sil'nishi za tyebye, shchob vvyesti tyebye, ta dati tobi ikhnii krai na spadok, yak s'ogodni tsye vidko. i piznaesh s'ogodni, i viz'myesh do syertsya svogo, shcho gospod' vin bog na nyebi vgori i na zyeмли doli, inshogo nyema. i budyesh pil'nuvati postanovo iogo ta zapovidyei iogo, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, shchob bulo dobre tobi ta sinam tvoim po tobi, i shchob ti prodovzhiv dni na zyeмли, shcho gospod', bog tvii, dae tobi na vsi dni. todi vidiliv moiseyi tri misti po toi bik iordanu na skhid sontsya, shchob utikav tуди ubiini, shcho zamordue svogo blizhn'ogo nyenarokom, a vin nye buv iomu vorogom ni vchora, ani pozavchora. i vtyechye vin do odnogo z tsikh mist, i budye zhiti: byetsyer u pustini, u krai rivninnim, ruvimovomu, i ramot u gilyeadi gadovomu, i golan u bashani manasiinomu. i otsye zakon, shcho moiseyi poklav pyeryed izrailiyevimi sinami, otsye svidostva, i postanovi, i zakoni, shcho moiseyi govoriv ikh do izrailiyevikh siniv pri vikhodi ikh iz egiptu, po toi bik iordanu v dolini navproti byet-pyeoru v krayu signa, tsarya amoryeis'kogo, shcho sidiv u khyeshboni, yakogo pobiv moiseyi ta izrailiyevi sini pri vikhodi ikh iz egiptu. i voni ovołodili kraem iogo ta kraem oga, bashans'kogo tsarya, obokh amoryeis'kikh tsariv, shcho po toi bik iordanu na skhid sontsya, vid aroyeru, shcho nad byeryegom arnons'kogo potoku, i azh do

gori sion, tsyebto gyermon, i vvyes' styep po tim botsi iordanu na skhid i azh do morya styepu pid uzbichcham pigsi.

5

i sklikav moiseyi us'ogo izrailya, ta i skazav do n'ogo: slukhai, izrailyu, postanovi i zakoni, yaki ya govoryu s'ogodni v vashi ushi, i navchit'sya ikh, i budyetye pil'nuvati vikonuvati ikh. gospod', bog nash, sklav z nami zapovita na khorivi. nye z bat'kami nashimi sklav gospod' zapovita togo, alye z nami samimi, shcho mi tut s'ogodni vsi zhivi. oblichcham v oblichchya govoriv gospod' iz vami na gori z syeryedini ognju. ya togo chasu stoyav mizh gospodom ta mizh vami, shchob pyeryedavati vam gospodni slova, bo vi boyalisya ognju, i vi nye ziishli na goru, koli vin govoriv: ya gospod', bog tvii, shcho viviv tyebye z egiypets'kogo krayu, z domu rabstva. khai nye budyte tobi inshikh bogiv pri myeni! nye robi sobi riz'bi i usyaki podobu z togo, shcho na nyebi vgori, i shcho na zyeмли doli, i shcho v vodi pid zye-mlyeyu. nye vklonyaisya im, i nye sluzhi im, bo ya gospod', bog tvii, bog zazdrisnii, shcho karae provinu bat'kiv na sinakh, na tryetikh i na chyetvyertikh pokolinnyakh tikh, shcho nyenavidyat' myenye, i shcho chinit' mist' tisyacham pokolin' tikh, khto lyubit' myenye, i khto vikone moi zapovidi. nye prisyagai imyennem gospoda, boga tvogo, nadaryemno, bo nye pomilue gospod' togo, khto prisyagae iogo im'iam nadaryemno. pil'nui dnya subotn'ogo, shchob svyatiti iogo, yak nakazav tobi gospod', bog tvii. shist' dyen' pratsyui, i robi vsyu pratsyu svoyu, a dyen' s'omii subota dlya gospoda, boga tvogo; nye robi zhodnoi pratsi ti i sin tvii ta dochka tvoya, i rab tvii ta nyevil'nitsya tvoya, i vil tvii, i osyel tvii, i vsyaka khudoba tvoya, na tryetikh'ko tvii, shcho v bramakh tvoikh, shchob vidpochiv rab tvii i nyevil'nitsya tvoya, yak i ti. i budyesh pam'yatati, shcho buv ti rabom v egiypets'komu krai, i viviv tyebye gospod', bog tvii, zvidi sil'noyu rukoyu ta vityagnyenim ramyenom, tomu nakazav tobi gospod', bog tvii, svy-atkuvati subotnii dyen'. shanui svogo bat'ka ta matir svoyu, yak nakazav buv tobi gospod', bog tvii, shchob dogvi buli tvoi dni, i shchob bulo tobi dobre na zyeмли, yaku gospod', bog tvii, dae tobi. nye vbi-vai! nye chini pyeryelyubu! nye kradi! nye svidchi nyepravdivo proti blizhn'ogo svogo! i nye bazhai zhoni blizhn'ogo svogo, i nye bazhai domu blizhn'ogo svogo, ani polya iogo, ani raba iogo, ani nyevil'nitsi iogo, ani vola iogo, ani osla iogo, ani vs'ogo, shcho e blizhn'ogo tvogo! slova tsi gospod' promovlyav do vs'ogo vashogo zibrannya, na gori z syeryedini ognju, khmari ta mryaki, sil'nim golosom. i bil'sh nye gov-oriv, i napisav ikh na dvokh kaminnikh tablitsyakh, i dav ikh myeni. i stalosya, koli vi slukhali toi go-los z-posyeryed tyemryavi, a gora gorila ognym, to priishli do myenye vsi golovi vashikh plyemyen ta vashi starshi, ta i skazali: tozh gospod', bog nash, pokazav nam slavu svoyu ta vlyech svoyu, i golos iogo chuli mi z syeryedini ognju. ts'ogo dnya mi bachili, shcho govorit' bog z lyudinoyu, i vona zhiva! a tyeper nashcho maemo vmirati? bo spalit' nas

toi vyelikii ogon! yakshcho mi budyemo shchye dali slukhati golosu gospoda boga nashogo, to pomryemo. bo chi e takye tilo, shchob chulo, yak mi, golos boga zhivogo, shcho promovlyae z syeryedini ognju, i zhilo b? pristupi sam, i slukhai usye, shcho skazhye gospod', bog nash, i ti budyesh govoriti nam usye, shcho promovlyatimye gospod', bog nash, do tyebye, a mi budyemo slukhati i vikonaemo. i pochuv gospod' golos vashikh sliv, koli vi promovlyali do myeny. i skazav do myeny gospod': chuv ya golos ts'ogo narodu, shcho promovlyali do tyebye. dobre vsye, shcho voni promovlyali. o, koli b ikhne syertsye bulo im na tye, shchob boyalis' myeny i pil'nuvali vsikh moikh zapovidyei po vsi dni, shchob bulo dobre im ta sinam ikhnim naviki! idi, skazhi im: vyertaityes' sobi do namyetiv svoikh! a ti stii tut zo mnoyu, i ya budu promovlyati do tyebye kozhnu zapovid', i postanovi, i zakoni, shcho budyesh navchati ikh, shchob voni vikonuvali ikh u krai, shcho ya dayu im na spadshchinu iogo. i budyesh pil'nuvati vikonuvali ikh, yak nakazav vam gospod', bog vash, nye zbochitye ni pravoruch, ni livoruch, usieyu tieyu dorogoyu, shcho nakazav vam gospod', bog vash, budyete khoditi, shchob zhili vi i bulo vam dobre, i shchob dovgi buli vashi dni v krai, shcho vi ovoledietye nim.

6

a otsye zapovid', postanovi ta zakoni, shcho nakazav gospod', bog vash, shchob navchiti vas vikonuvali ikh u krai, shcho vi pyeryekhodite tudi posisti iogo, shchob ti boyavsvya gospoda, boga svogo, shchob pil'nuvati vsikh postanov iogo ta zapovidyei iogo, shcho ya nakazuyu tobi, ti i sin tvii, ta sin tvogo sina po vsi dni zhittya tvogo, i shchob buli dovgi tvoi dni. i slukhai, izrailyu, i pil'nuv vikonuvali tseye, shchob bulo dobre tobi, i shchob vi sil'no rozmnozhilis', yak pririk buv gospod', bog bat'kiv tvoikh, dati krai, shcho tyeche molokom ta myedom. slukhai, izrailyu: gospod', bog nash gospod' odin! i lyubi gospoda, boga tvogo, usim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu! i budut' tsi slova, shcho ya s'ogodni nakazuyu, na syertsii tvoim. i pil'no navchish ts'ogo siniv svoikh, i budyesh govoriti pro nikh, yak sidityemish udoma, i yak khoditimyesh dorogoyu, i koli ti lyezhatimyesh, i koli ti vstavatimyesh. i priv'yazhyesh ikh na oznaku na ruku svoyu, i budut' voni pov'yazkoyu mizh ochima tvoimi. i napishyesh ikh na bichnikh odvirkakh domu svogo ta na bramakh svoikh. i staneyt'sya, koli gospod', bog tvii, uvvedye tyebye do togo krayu, yakogo prisyagnuv buv bat'kam tvoim, avraamovi, isakovi ta yakovu, shchob dati tobi vye-likii ta garni mista, yakikh ti nye buduvav, ta domi, povni vsyakogo dobra, yakikh ti nye napovnyuvav, i tyesani kolodyazi, yakikh ti nye tyesav, i vinogradniki ta olivki, yakikh ti nye sadiv, i ti budyesh isti i nasitishsya, styeryezhisya todi, shchob ti nye zabuv gospoda, shcho viviv tyebye z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva! biisya gospoda, boga svogo, i iomu budyesh sluzhiti, i imennyam iogo budyesh prisyagati. nye budyesh khoditi za inshimi bogami z bogiv tikh narodiv, shcho v okolitsyakh vashikh, bo gos-

pod', bog tvii bog zazdrisnii posyeryed tyebye; shchob nye zapalivsvya na tyebye gniv gospoda, boga tvogo, i shchob vin nye vigubiv tyebye z povyerkhni zemli. nye budyete spokushati gospoda, boga vashogo, yak spokushali vi v massi. budyete konchye pil'nuvati zapovidyei gospoda, boga vashogo, i svidotstva iogo, i postanovi iogo, shcho nakazav vin tobi. i budyesh robiti spravvedlivye ta dobre v gospodnikh ochakh, shchob bulo tobi dobre, i shchob uviiishov ti ta posiv toi khoroshii krai, shcho gospod' prisyagnuv buv bat'kam tvoim, shchob vignati vsikh vorogiv tvoikh pyeryed tobou, yak govoriv buv gospod'. koli zapitae tyebye sin tvii kolis', govoryachi: shcho tye za svidotstva i postanovi ta zakoni, shcho vam nakazav gospod', bog nash? to skazhyesh sinovi svoemu: mi buli rabi faraonovi v egipti, a gospod' viviv nas iz egiptu sil'noyu rukoyu. i dav gospod' oznaki ta chuda vye-likii ta strashni ochakhy, a na faraona ta vvyes' dim iogo na nashikh ochakh. a nas viviv zvidityi, shchob uvvesti nas ta dati toi krai, shcho prisyagnuv buv vin nashim bat'kam. i nakazav nam gospod' chiniti vsi ti postanovi, shchob boyatisya gospoda, boga nashogo, shchob bulo dobre nam usi dni, shchob utrimati nas pri zhitti, yak dnya ts'ogo. i budyete nam pravvednist' u tomu, koli budyemo pil'nuvati vikonuvali vsi tsi zapovidy pyeryed litsyem gospoda, boga nashogo, yak vin nakazav nam.

7

koli gospod', bog tvii, uvvedye tyebye do togo krayu, kudi ti vkhodish, shchob zavoloditi nim, to vin vizhyenye chislyenni pogans'ki narodi pyeryed tobou: khittieyanina, i giryashieyanina, i amorieyanina, i khanaanyanina, i pyerizyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina, sim narodiv, chislyennishikh ta mitsnishikh za tyebye. i koli dast' ikh gospod', bog tvii, tobi, to ti ikh ponishchish: konchye uchinish ikh zaklyattam, nye skladyesh iz nimi zapovitu, i nye budyesh do nikh milosyerdnii. i nye sporidnyuisya z nimi: dochki svoei nye dasi iogo sinovi, a iogo dochki nye viz'myesh dlya sina svogo, bo vin vidvynenye sina tvogo vid myeny, i voni sluzhitumit' inshim bogam, i zapalit'sya gospod-nii gniv na vas, i vin skoro tyebye vigubit'. alye til'ki tak budyete im robiti: zhyertivniki ikhni porozbi-vaetye, a ikhni stovpi polamaetye, svyati ikhni dyeryeva postinaetye, a bovvani ikhnikh popalite v ogni, bo ti svyati narod dlya gospoda, boga svogo, tyebye vibrav gospod', bog tvii, shchob ti buv iomu vibranim narodom zo vsikh narodiv, shcho na povyerkhni zemli. nye chyeryez chislyennist' vashu ponad usi narodi gospod' upodobav vas ta vibrav vas, bozh vi naimyenshi zo vsikh narodiv, alye z gospodn'oi lyubovi do vas, i chyeryez dodyerzhannya iogo prisyagi, shcho prisyagnuv buv vashim bat'kam, gospod' viviv vas sil'noyu rukoyu, i vikupiv tyebye z domu rabstva, z ruki faraona, tsarya egipyets'kogo. i ti piznaesh, shcho gospod', bog tvii, vin toi bog, toi bog virmni, shcho styeryezhye zapovita ta milist' dlya tikh, khto lyubit' iogo, ta khto dodyerzhue iogo zapovidi na tisyachu pokolin', i shcho nadoluzhit' nyenav-isnikam svoim, im samim, shchob vigubiti ikh; nye

zagait'sya vin shchodo svogo nyenavisnika, vidplatit' iomu samomu. a ti budyesh vikonusvati zapovidi i postanovi ta zakoni, shcho ya s'ogodni nakazuyu vikonusvati ikh. i stanyet'sya, za tye, shcho vi budyetye slukhatysya tsikh zakoniv, i budyetye dodyerzhuvati, i budyetye vikonusvati ikh, to i gospod', bog tvii, budy dodyerzhuvati dlya tyebye zapovit ta milist', shcho buv prisnyagnum bat'kam tvoim. i budy vin lyubiti tyebye, i poblagoslovit' tyebye, i rozmnozhit' tyebye, i poblagoslovit' plid tvoei, utrobi ta plid tvoei zemli, zbizhzhya tvoe, i sik tvii vinogradnii, i sik tvoikh olivok, porid bikiv tvoikh i kotinnya otari tvoei na tii zemli, yaku prisnyagnum bat'kam tvoim dati tobi. ti budyesh blagoslovlyennii pomizh usima narodami, nye budyesyerlye tyebye byezplidnogo ta byezplidnoi, takozh i mizh khudoboyu tvoeyu. i gospod' vidkhilit' vid tyebye vsyaku khvorobu, i zhodnikh lyutikh egipyets'kikh nyedug, yaki ti znaesh, nye navyedye ikh na tyebye, a dasť ikh na vsikh tvoikh vorogiv. i ti vinishchish vsi ti narodi, shcho gospod', bog tvii, dae tobi, nye zmlasyerdit'sya oko tvoe nad nimi, i nye budyesh sluzhiti ikhnim bogam, bo to pastka dlya tyebye. koli skazyesh u syertsii svoim: ti lyudi chislyennishi vid myenye, yak ya zmozhu vignati ikh? nye biisya ikh! pil'no pam'yatai, shcho zrobit buv gospod', bog tvii, faraonovi ta vs'omu egip'tovi, ti vyelikii viprobuvannya, shcho bachili tvoi ochi, i oznaki ta chuda, i sil'nu ruku ta vityagnyenye ramyeno, shcho nimi viviv tyebye gospod', bog tvii, tak gospod', bog tvii, uchinit' usim tim narodom, shcho ti ikh boishysya. takozh i shyershniv poshlye gospod', bog tvii, na n'ogo, azh poki nye viginut' pozostali ta ti, shcho pokhovalysya pyeryed toboyu. nye biisya ikh, bo syeryed tyebye gospod', bog tvii, bog vyeelikii ta strashnii. i vikidatimye gospod', bog tvii, tikh lyudyei pomalu z-pyeryed tyebye; nye zmozhyesh vigubiti ikh skoro, shchob nye rozmnozhilasya nad toboyu pol'ova zvirina. i dasť ikh gospod', bog tvii, pyeryed toboyu, i pobyyentyezhit' ikh vyelikim byentyezhyennym, azh poki nye budut' vigublyeni. i vid-dasť ikhnikh tsariv u ruku tvoyu, a ti vigubish ikhne im'ya z-pid nyeba, nye vstoit' nikhto pyeryed toboyu, azh poki ti nye vigubish ikh. bovvaniy ikhnikh bogiv popalitse v ogni, nye budyesh zhadati sribla ta zolota, shcho na nikh, i nye viz'myesh iogo sobi, shchob tim nye vpasti do pastki, bo to ogida dlya gospoda, boga tvogo. i nye vnysesysh tsiei ogidi do domu svogo, i nye stanyesh zaklyattyam, yak vona. konchye zogidish ii, i konchye budyesh breditasya nyeyu, bo zaklyattyta vona.

8

usi zapovidi, shcho ya s'ogodni nakazav tobi, budyetye pil'nuvati vikonusvati, shchob vi zhili, i mnozhilasya, i vviishli i posili toi krai, shcho gospod' prisnyagnum vashim bat'kam. i budyesh pam'yatati vsyu tu dorogu, shcho gospod', bog tvii, viv tyebye nyeyu po pustini os' uzhye sorok lit, shchob upokoriti tyebye, shchob viprobuvati tyebye, shchob piznati tye, shcho v syertsii tvoim, chi budyesh ti dyyerzhati zapovidi iogo, chi ni. i vpokoryuvav vin tyebye, i moriv tyebye golodom, i goduvav tyebye

mannoyu, yakoi nye znay ti i nye znali bat'ki tvoii, shchob dati tobi znati, shcho nye khlilbom samim zhivye lyudina, alye vsim tim, shcho vikhodit' iz ust gospodnikh, zhivye lyudina. odyezha tvoya nye vitiralasya na tobi, a noga tvoya nye spukhla ot uzhye sorok lit. i piznaesh ti v syertsii svoim, shcho, yak navchae cholovika sina svogo, tak navchae tyebye gospod', bog tvii. i budyesh vikonusvati zapovidi gospoda, boga svogo, shchob khoditi iogo dorogami, ta shchob boyatysya iogo, bo gospod', bog tvii, uvodit' tyebye do krayu khoroshogo, do krayu vodnikh potokiv, dzhyeryel ta byezodyen', shcho vikhodyat' u dolini i na gori, do krayu pshyenisii, i yachmyenyu, i vinogradu, i figi, i granatu, do krayu olivkovogo dyyeryeva ta myedu, do krayu, dyye podostatkom budyesh isti khlilb, dyye nye zabraknye nichogo, do krayu, shcho kaminnya iogo zalizo, a z iogo gir dobuvatymyesh mid'. i budyesh ti isti i nasitishysya, i poblagoslovish gospoda, boga svogo, u tim dobrim krai, shcho dav vin tobi. styeryezhysya, shchob nye zabuv ti gospoda, boga svogo, shchob nye pil'nuvati iogo zapovidyei, i zakoniv iogo, i postanov iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob, koli ti budyesh isti i nasitishysya, i dobri domi buduvatymyesh, i osyadyesh u nikh, a khudoba tvoya vyelika ta khudoba tvoya mala rozmnozhit'sya, i sriblo ta zoloto rozmnozhat'sya tobi, i vsye, shcho tvoe, rozmnozhit'sya, to shchob nye zagordilosya syertsye tvoe, i shchob nye zabuv ti gospoda, boga svogo, shcho viviv tyebye z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva, shcho vyedye tyebye tsieyu vyelikoyu pustinyeyu, yaka zbudzhue strakh, dyye vuzh, saraf, i skorpiion, i visokhla zymlyya, dyye nyemae vodi; shcho vin viprovadzhue tobi vodu z kryem'yanoi skyeli, shcho v pustini godue tyebye mannoyu, yakoi nye znali bat'ki tvoii, shchob upokoryati tyebye, i shchob viprobuvati tyebye, shchob chiniti tobi dobro naostanku, shchob ti nye skazav u syertsii svoim: sila moya ta mits' moei ruki zdobuli myeni tsyei dobrobut. i budyesh ti pam'yatati gospoda, boga svogo, bo vin toi, shcho dae tobi silu nabuti potugu, shchob vikonati svogo zapovita, yakogo prisnyagnum vin bat'kam tvoim, yak dnya ts'ogo. i stanyet'sya, yakshcho spravdi zabudyesh ti gospoda, boga svogo, i pidyesh za inshimi bogami, i budyesh im sluzhiti, i budyesh vklonyatysya im, to vrochisto svidchu vam s'ogodni, vi konchye poginyetye! yak ti lyudi, shcho gospod' vigublyae z-pyeryed vas, tak vi poginyetye za tye, shcho nye budyetye slukhatysya golosu gospoda, boga vashogo!

9

slukhai, izrailyyu: ti s'ogodni pyeryekhodish iordan, shchob uviiti i zavoloditi narodami, bil'shimi i mit-snishimi vid tyebye, mistami vyelikimi i ukriplyenimi azh do nyeba, narodom vyelikim ta visokim, vyyeletnyami, yakikh ti znaesh, i pro yakikh ti chuv: khto stanye pyeryed vyyeletnyami? i poznaesh s'ogodni, shcho gospod', bog tvii, vin toi, shcho pyeryekhodit' pyeryed toboyu, yak ogon' poidayuchii, vin vigubit' ikh i vin ponizhuvatimye ikh pyeryed toboyu. i ti vizhyenyesh ikh i vigubish ikh nyezabaram, yak

gospod' govori buv tobi. nye skazhi v syertsy svoim, koli gospod', bog tvii, budyekh viganaty z-pyeryed tyebye, govoryachi: chyeryez pravyednist' moyu vviv myenye gospod' posisti tsyei krai, i chyeryez nyepavyednist' tsikh lyudyei gospod' viganayekh z-pyeryed myenye. nye chyeryez pravyednist' tvoyu, i nye chyeryez prostotu tvogo syertsya ti vkhodish voloditi ikhnm kraem, alye, chyeryez nyepavyednist' tsikh lyudyei gospod', bog tvii, viganayekh z-pyeryed tyebye, i shchob vikonati tye slovo, shcho prisyagnuv buv gospod' bat'kam tvoim, avraamovi, isakovi ta yakovu. i piznaesh, shcho nye chyeryez pravyednist' tvoyu gospod', bog tvii, dae tobi posisti tsyei khoroishi krai, bo ti narod tverdoshihi. pam'yatai, nye zabud', shcho ti gniviv gospoda, boga svogo, u pustini vid dnya, koli viishov ti z egipyets'kogo krayu azh do prikhodu vashogo do ts'ogo mistya, nyeslukhnyani buli vi proti gospoda. i na khorivi rozgnivili buli vi gospoda, i gospod' buv rozgnivavsy na vas, shchob vigubiti vas. koli ya skhodiv na goru vzyati kam'yani tablitsi zapovitu, shcho gospod' sklav buv iz vami, to sidiv ya na gori sorok dyen' i sorok nochyey, khliba nye iv, i vodi nye piv. i gospod' dav myeni obidvi kam'yani tablitsi, pisani bozhim pyerstem, a na nikh usi ti slova, shcho gospod' govori buv iz vami na gori z syeryedini ognju v dni zboriv. i stalosya, na kintsy soroka dyen' i soroka nochyey dav myeni gospod' dvi kam'yani tablitsi, tablitsi zapovitu. i skazav myeni gospod': ustan', shvidko ziidi zvidsi, bo zipsuvsya narod tvii, shcho ti viviv z egiptu. voni skoro zboghili z dorogi, yaku ya nakazav im, zrobili sobi litogo bovvana. i skazav gospod' do myenye, govoryachi: bachiv ya toi narod, i os' vin narod tverdoshihi. pozostav myenye, i ya vigublyu ikh, i zitru ikhne imyennya z-pid nyeba, tyebye zroblyu narodom mitsnishim ta chislyennishim vid n'ogo. i ya obyernuvsy, i ziishov iz gori, a gora palae v ogni, i obidvi tablitsi zapovitu v obokh rukakh moikh. i pobachiv ya, a os' vi zgrishili proti gospoda, boga vashogo, zrobili sobi tyelya, litogo bovvana, ziishli skoro z dorogi, yaku gospod' nakazav buv vam! i skhopiv ya za obidvi tablitsi, ta i kinuv ikh z obokh svoikh ruk, i roztoroshchiv ikh na vashikh ochakh!... i vpav ya pyeryed gospodnim litsyem, yak pyershye, sorok dyen' i sorok nochyey khliba nye iv i vodi nye piv, za vvyes' vash grikh, shcho zgrishili vi, yak chinili zlo v ochakh gospoda, shchob iogo rozgniviti, bo boyavsy ya gnyvu ta lyuti, yakimi rozgnivavsy buv na vas gospod', shchob vigubiti vas, ta vislukhav gospod' myenye i ts'ogo razu. a na aarona gospod' duzhye rozgnivavsy buv, shchob pogubiti iogo. i molivsy ya togo chasu takozh za aarona. a grikh vash, shcho vchnili vi, tyelya tye ya vzyav ta i spaliv iogo v ogni, i roztoroshchiv iogo, dobre zmolov, azh stalo vono dribnim, nyemov porokh. i kinuv ya porokh iogo do potoku, shcho skhodit' z gori. i v tav'yeri, i v massi, i v kivrot-gattaavi gnivili vi gospoda. a koli gospod' posilav vas z kadyesh-barnyea, govoryachi: uviditi, ta i posyad'tye toi krai, shcho ya dav vam, to buli vi nyeslukhnyani nakazu gospoda, boga vashogo, i nye povirili iomu, i nye poslukhalisa iogo golosu. nyeslukhnyani buli vi gospodyevi vid dnya, yak ya

vas piznav. i vpav ya pyeryed gospodnim litsyem na ti sorok dyen' i sorok nochyey, shcho ya buv upav, bo gospod' skazav, shcho vigubit' vas. i molivsy ya do gospoda i govori: vladiko gospodi, nye gubi narodu svogo ta nasliddya svogo, shcho ti vikupiv svoeyu vyelichnistyu, shcho ti viviv iogo z egiptu sil'noyu rukoyu! zgdai svoikh rabiv avraama, isaka ta yakova, nye vvezhai na zapyeklist' ts'ogo narodu i na nyepavyedlivist' ta grikh iogo, shchob nye skazav toi krai, zvidki viviv ti nas: nye mig gospod' uvystei ikh do togo krayu, shcho ti govori im, ta z svoei nyevavisti do nikh ti viviv ikh, shchob pobiti ikh u pustini. a voni narod tvii ta nasliddya tvoe, shcho ti viviv svoeyu vyelikoyu siloyu ta svoim vityagnenim ramyemom.

10

togo chasu skazav buv do myenye gospod': vityeshi sobi dvi kaminni tablitsi, yak pyershi, ta i viide do myenye na goru, i zrobi sobi dyeryev'yanog kovchyega. a ya napishu na tikh tablitsyakh slova, shcho buli na pyershih tablitsyakh, yak ti pobiv, i pokladyesh ikh u kovcheyi. i zrobiv ya kovchyega z akatsinogo dyeryeva, i vityesav ya dvi kaminni tablitsi, yak pyershi, ta i ziishov na goru, a obidvi tablitsi v rutsi moii. i vin napisav na tikh tablitsyakh, yak pyershye pis'mo, dyesyat' zapovidey, shcho gospod' govori buv do vas na gori z syeryedini ognju v dyen' zboriv. i gospod' dav ikh myeni. i obyernuvsy ya, ta i ziishov iz gori, i poklav ti tablitsi, shcho zrobiv, do kovchyegu. i buli voni tam, yak nakazav buv gospod'. a izrailievi sini rushili z byeyerotu yaakanovikh siniv do mosyeri. tam pomyer aaron, i buv tam pokhovanii, a svyashchyenikom stav zamist' n'ogo iogo sin yelyeazar. a zvidti rushili do gudgodi, a z gudgodi do iotvati, do krayu vodnikh potokiv, togo chasu gospod' viddiliv buv lyevievye plyem'ya, shchob nosilo kovchyega gospodn'ogo zapovitu, shchob stoyalo pyeryed gospodnim litsyem, shchob sluzhilo iomu, i shchob blagoslovyalo iogo imyennym azh do ts'ogo dnya. tomu nye bulo lyevievi chastki ta spadku z bratami. gospod' vin spadshchina iogo, yak promovlyav buv gospod', bog tvii, iomu. a ya stoyav na gori, yak za tikh pyershih dniv, sorok dyen' i sorok nochyey. i vislukhav gospod' myenye takozh ts'ogo razu, nye zakhotiv gospod' pogubiti tyebye. i skazav buv do myenye gospod': ustan', idi v pokhid pyeryed narodom. i vviidut' voni, i posyadut' toi krai, shcho ya prisyagnuv buv ikhnm bat'kam dati im. a tyepyer, izrailiyu, chogo zhadae vid tyebye gospod', bog tvii? til'ki togo, shchob boyatisya gospoda, boga tvogo, khoditi vsima iogo dorogami, i lyubiti iogo, i sluzhiti gospodyevi, bogu tvoemu, usim syertsyem svoim i vsieyu dushyeyu svoeyu, vikonuvati zapovidi gospoda ta postanovi iogo, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, shchob bulo tobi dobre. tozh nalyezhit' gospodyevi, bogu tvoemu, nyebo, i nyebo nyebyes, zyemlya i usye, shcho na nii. til'ki bat'kiv tvoikh upodobav gospod', shchob lyubiti ikh, i vibrav vas, ikhne nasinny po nikh, z vsiikh narodiv, yak bachish ts'ogo dnya. i vi obrizhyetye krainyu plot' svogo syertsya, a shii svoei nye zrobitye bil'shye tverdoyu,

bo gospod', bog vash vin bog bogiv i pan paniv, bog vyelikii, sil'nii, ta strashnii, shcho nye podivit'sya na oblichchya, i pidkupu nye viz'mye. vin chinit' sud siroti ta vdovi, i lyubit' prikhod'ka, shchob dati iomu khliba i odyezhu. i budyetye vi lyubiti prikhod'ka, bo prikhod'kami buli vi sami v egypets'kim krai. gospoda, boga svogo, budyesh lyubiti, iomu budyesh sluzhiti, i do n'ogo budyesh gornutis', a imyennyam iogo budyesh prisyagati. vin khvala tvoya, i vin bog tvii, shcho z tobouy zroбив buv vyelikii ta strashni dila, yaki bachili ochi tvoi. simdyesyat'ma dushami ziishli buli tvoi bat'ki do egiptu, a tyepper, shchodo chislyennosti, gospod', bog tvii, zroбив tyebye, yak zori na nyebi!

11

i budyesh ti lyubiti gospoda, boga svogo, i budyesh dodyerzhuvati postanovi iogo, i zvichai iogo i zakoni iogo, i zapovidi iogo po vsi dni. i vi piznaetye s'ogodni, bo ya navchayu nye siniv vashikh, yaki nye piznali i nye bachili karannya gospoda, boga vashogo, vyelichnist' iogo, ruku iogo sil'nu i ramyeno iogo vityagnyenyie, i oznaki iogo, i chini iogo, shcho zroбив buv syeryed egiptu faraonovi, egypets'komu tsaryevi ta vs'omu iogo kraevi, i shcho vin zroбив buv viis'ku egipta, konyam iogo ta kolyesnitsyam iogo, shcho pustiv nad nimi vodu chyervonogo morya, koli voni gnalis' za vami, i vigubiv ikh gospod', i tak e azh do dnya ts'ogo, i shcho vin zroбив buv dlya vas u pustini azh do vashogo prikhodu do ts'ogo mistysya, i shcho vin zroбив buv datanovi i avironovi, sinam yeliyava, ruvimovogo sina, shcho zymlyia vidkriila bula svoi usta i poglinula ikh, i ikhni domi, i ikhni namyeti, i vsyu vlasnist', shcho bula z nimi, posyeryed us'ogo izrailya. bo ochi vashi to ti, shcho bachili vsyaki vyelikii chin gospoda, shcho vin zroбив. i budyetye vi vikunuvati vsi zapovidi iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu, shchob stali vi sil'ni, i vviishli, i zavolodili tim kraem, kudi pyeryekhoditye vi, shchob posisti iogo, i shchob dovgo zhili vi na tii zymlii, shcho gospod' prisyagnuv buv vashim bat'kam dati im ta ikhn'omu nasinnyu krai, shcho tyeche molokom ta myedom. bo tsyei krai, kudi vkhodish ti zavoloditi nim, vin nye takii, yak egypets'kii krai, zvidki viishli vi, dye ti zasiesh bulo nasinnya svoe i polivaesh pratsyeyu nig svoikh, yak gorod varivnii. a tsyei krai, kudi vi pyeryekhoditye posisti iogo, to krai gir ta dolin, iz nyebesnogo doshchu vin napoyuet'sya. krai, shcho pro n'ogo dbae gospod', bog tvii, zavzhdi na n'omu ochi gospoda, boga tvogo, vid pochatku roku azh do kintsya roku. i staneyt'sya, yakshcho spravdi vi budyetye slukhati moikh zapovidyei, shcho ya vam s'ogodni nakazuyu, lyubiti gospoda, boga vashogo, i sluzhiti iomu vsim vashim syertsyem i vsieyu vashoyu dushyeyu, to ya dam vam doshch vashogo krayu svoechasno, doshch rannii i doshch piznii, i zbyeryesh ti svoe zbzhzhya, i svii sik vino-gradnii, i olivu svoyu. i dam ya travu na tvoim poli dlya tvoei khudobi, i budyesh ti isti i nasitishsya. steryezhit'sya, shchob nye bulo zvyedyenye vashye syertsye, i shchob vi nye vidstupili, i nye sluzhili inshim bogam, i nye vklonyalsya im. a to zapalit'sya

gniv gospodnii na vas, i zamknye nyebo, i nye budyeh doshchu, a zymlyia nye dast' svogo urozhayu, i vi skoro poginyetye z tiei dobroii zymlii, shcho gospod' dae vam. i pokladyetye vi tsi slova moi na svoi syertsya ta na svoi dushi, i priv'azhyetye ikh na znaka na rutsi svoii, i voni budut' pov'yazkoyu mizh vashimi ochima. i budyetye navchati pro nikh siniv svoikh, govoryachi pro nikh, koli ti siditimyesh u domi svoim, i koli khoditimyesh dorogoyu, i koli lyezhatimyesh, i koli vstavatimyesh. i ti ponapisuesh ikh na bichnikh odvirkakh domu svogo i na bramakh svoikh, shchob dni vashi ta dni siniv vashikh na zymlii, yaku gospod' prisyagnuv buv bat'kam vashim dati im, buli taki dovgi, yak dni nyeba nad zymlyeyu. bo yakshcho budyetye vi konchye vikunuvati vsi ti zapovidi, shcho ya nakazav vam chiniti ikh, shchob lyubiti gospoda, boga svogo, shchob khoditi vsima dorogami iogo, i shchob gornutis' do n'ogo, to gospod' vizhyenye vsi ti narodi pyeryed vami, i vi posyadyetye narodi bil'shi i mitsnishi vid vas. kozhnye mistysye, shcho na n'ogo stupit' vasha noga, budyeh vashye. vid pustini i livanu, vid richki, richki yefratu i azh do morya ostann'ogo budyeh vasha granitsya. nye vstoit' nikhto pyeryed vami, lyak pyeryed vami i strakh pyeryed vami dast' gospod', bog vash, na kozhnyv toi krai, shcho vi stupitye na n'ogo, yak vin govoriv vam. os', s'ogodni ya dayu pyeryed vami blagoslovyennyya i proklyattya: blagoslovyennyya, koli budyetye slukhatysya zapovidyei gospoda, boga vashogo, yaki ya nakazuyu vam s'ogodni, i proklyattya, yakshcho nye budyetye slukhatysya zapovidyei gospoda, boga svogo, i zbochitye z dorogi, yaku ya nakazuyu vam s'ogodni, shchob khoditi za inshimi bogami, yakikh vi nye znali. i staneyt'sya, koli gospod', bog tvii, uvvedye tyebye do krayu, kudi ti vkhodish posisti iogo, to dasi blagoslovyennyya na gori garizim, a proklyattya na gori yeval. ot voni na tomu botsi iordanu za dorogoyu zakhodu sontsya, u krayu khanaanyeyanina, shcho sidit' u styepu navproti gilgalu pri dibrovi morye. bo vi pyeryekhoditye iordan, shchob uvuiti posisti toi krai, shcho dae vam gospod', bog vash. i posyadyetye iogo, i osyadyetye v n'omu, i budyetye dodyerzhuvati, shchob vikunuvati vsi postanovi i zakoni iogo, yaki ya s'ogodni dayu vam.

12

otsye postanovi ta zakoni, yaki vi pil'nuvatimyetye vikunuvati v krai, shcho dav gospod', bog bat'kiv tvoikh, na nasliddya iogo vsi dni, yaki zhitimyetye na tsii zymlii. konchye vinishchitye zhi ti mistysya, shcho sluzhili tam lyudi, yakikh vi viganyaetye, svoim bogam na visokikh gorakh i na pagirkakh, ta pid kozhnim zyeleyenim dyeryevom. i rozvalitye ikhni zhyertivniki, i polamaetye kaminni stovpy dlya bogiv, i ikhni syvati dyeryeva popalitie v ogni, a bovaniv ikhnikh bogiv porubaetye, i vigubitye ikhne imyennyya z togo mistysya. nye robitimyetye tak gospodyevi, vashomu bogovi, bo til'ki na mistsi, yakye vibyeryeh gospod', bog vash, zo vsikh vashikh plyemyen, shchob poklasti tam im'ya svoe, na mistsi pyeryebuvannya iogo budyetye shukati, i ti priidyesh tudi. i

prinyesyetye tudi svoi tsilopalyennya, i svoi zhyertvi, i svoi dyesyatini ta prinoshyennya ruk svoikh, i obitnitsi svoi, i dari svoi, i pyervoridnykh khudobi svoei vyelikoi ta khudobi svoei dribnoi. i budyetye isti tam pyeryed litsyem gospoda, boga vashogo, i budyetye tishitsiya vsim, do chogo dotorknyet'sya vasha ruka, vi ta domi vashi, yakimi poblagosloviv tyebye gospod', bog tvii. tam vi nye zrobitye tak, yak mi robimo s'ogodni tut, kozhyen usye, shcho iomu zdaet'sya spravyedlivim v ochakh til'ki iogo, bo vi dotyepyer nye vviishli do mistysya vidpochinku i do spadshchini, shcho gospod', bog tvii, dae tobi. a koli vi pyeryedyetye iordan i osyadyetye v krai, shcho gospod', bog vash, dae vam na spadshchinu, i vin zaspokoit' vas vid usikh vorogiv vashikh navkolo, i vi siditmyetye byezpyechno, to stanyet'sya, na tye mistysye, shcho iogo vyberye gospod', bog vash, shchob im'ya iogo pyeryebuvalo tam, tudi prinyesyetye vsye, shcho ya vam nakazuyu: svoi tsilopalyennya, i svoi zhyertvi, dyesyatini svoi ta prinoshyennya ruk svoikh, i vsi dobirni zhyertvi obitnits' svoikh, shcho obitsyaetye gospodyevi. i budyetye tishitsiya pyeryed litsyem gospoda, boga vashogo, vi i sini vashi, i dochki vashi, i rabi vashi, i nyevil'nitsi vashi, i lyevit, shcho v vashikh bramakh, bo nyema iomu chastki i spadku z vami. styeryezhisiya, shchob nye prinosiv ti svoikh tsilopalyen' na kozhnomu mistsi, yakye pobachish, bo til'ki na tomu mistsi, yakye vyberye gospod' v odnomu z plyemyen tvoikh, tam prinyesyesh svoi tsilopalyennya, i tam zrobish usye, shcho ya nakazuyu tobi. alye skil'ki zapragnye dusha tvoya, budyesh rizati i budyesh isti m'यो, za blagoslovyennym gospoda, boga tvogo, shcho iogo dav tobi v usikh bramakh tvoikh; nyechistii i chistii budye isti iogo, yak sarnu i yak olyenya. til'ki krovi nye istimyesh, na zymlyu villesh ii, yak vodu. nye zmozhyesh ti isti v bramakh svoikh dyesyatini zbzhzhya svogo, i soku vinogradnogo svogo, i olivi svoei, i pyervoridnykh khudobi svoei vyelikoi i khudobi svoei dribnoi, i vsikh obitnits' svoikh, shcho budyesh obitsyati, i dobrovil'nykh dariv svoikh, i prinoshyennya svoei rukoi, bo til'ki pyeryed litsyem gospoda, boga svogo, budyesh isti iogo v mistsi, yakye vyberye gospod', bog tvii, ti, i sin tvii, i dochka tvoya, i rab tvii, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, shcho v bramakh tvoikh. i budyesh ti raditi pyeryed litsyem gospoda, boga svogo, usim, do chogo dotorknyet'sya ruka tvoya. styeryezhisiya, shchob nye zalishiv ti lyevita po vsi dni na zymli svoii. koli gospod', bog tvii, poshirit' granitsyu tvoyu, yak vin goroviv tobi, i ti skazhyesh: nyekhai ya im m'यो, bo budye zhadati dusha tvoya isti m'यो, to za vsim zhadannym dushi svoei budyesh ti isti m'यो. koli budye dalyekye vid tyebye tye mistysye, shcho vyberye gospod', bog tvii, shchob pyeryebuvalo tam im'ya iogo, to zarizhyesh iz khudobi svoei vyelikoi ta z khudobi svoei dribnoi, shchob dav gospod' tobi, yak nakazav ya tobi, i budyesh isti v bramakh svoikh usim zhadannym svoei dushi. til'ki yak ist'sya sarnu i olyenya, tak budyesh isti iogo, nyechistii ta chistii odnakovo mozhat' isti iogo. til'ki bud' obyeryezhnim, shchob nye isti krovi, bo krov vona dusha, i ti nye budyesh isti dushi razom z m'यosom. nye budyesh isti ii,

na zymlyu villesh ii, yak vodu. nye budyesh isti ii, shchob bulo dobre tobi ta sinam tvoim po tobi, koli robityemsh spravyedlivye v gospodnikh ochakh. til'ki svyatoshchi svoi, shcho budut' u tyebye, ta obitnitsi svoi ponyesyesh, i priidyesh do mistysya, yakye vyberye gospod'. i prinyesyesh svoe tsilopalyennya, m'यो ta krov, na zhyertivniku gospoda, boga svogo, a krov tvoikh inshikh zhyertov budye vilita na zhyertivniku gospoda, boga tvogo, a m'यो budyesh isti. vikonui i slukhai usi ti slova, shcho ya nakazuyu tobi, shchob bulo dobre tobi ta sinam tvoim po tobi naviki, koli budyesh robiti dobre ta spravyedlivye v ochakh gospoda, boga svogo. koli gospod', bog tvii, vigubit' narodi, kudi ti vkhodish, shchob posisti ikh pyeryed soboyu, i posyadyesh ikh, i osyadyesh u ikhn'omu krai, to styeryezhisiya, shchob nye vpasti do pastki za nimi, koli voni budut' vigublyeni pyeryed toboyu, i shchob nye shukav ti ikhnykh bogiv, govoryachi: bog sluzhat' ti lyudi bogam svoim, to zroblyu tak i ya. nye zrobish tak gospodyevi, bogu svoemu; bo vsyaku gidotu, yaku gospod' znyenavidiv, robili voni bogam svoim, bo navit' siniv svoikh ta dochok svoikh voni palyat' v ogni dlya bogiv svoikh. kozhnye slovo, shcho ya nakazuyu iogo vam, budyetye dodyerzhuvati vikonuvati, nye dodasi do n'ogo, i nye vidiymyesh vid n'ogo.

13

yakshcho povstanye syeryed tyebye prorok abo snovidyets', i das' tobi oznaku abo chudo, i zbudyet'sya ta oznaka i tye chudo, shcho skazav vin tobi, do того govoryachi: khodimo zh za inshimi bogami, yakikh ti nye znay, i budyemo im sluzhiti, to nye slukhaiiya sliv того proroka abo того snovidtsya, bo tsim gospod', bog vash, viprobuvue vas, shchob poznati, chi vi lyubitye gospoda, boga vashogo, usim svoim syertsyem i vsieyu svoeyu dushyeyu. za gospodom, bogom vashim, budyetye khoditi, i iogo budyetye boyatisya, i zapovidi iogo budyetye vikonuvati, i golosu iogo budyetye slukhatiya, i iomu budyetye sluzhiti, i do n'ogo budyetye linuti. a prorok toi abo toi snovidyets' nyekhai budye zabittii, bo namovlyav na vidstupstvo vid gospoda, boga vashogo, shcho viviv vas iz egypets'kogo krayu i vikupiv vas z domu rabstva, shchob zvesti tyebye z dorogi, shcho nakazav tobi gospod', bog tvii, khoditi nyeyu; i vigubish zlo z-posyeryed syebye. koli namovit' tyebye brat tvii, sin tvoe matyeri, abo sin tvii, abo dochka tvoya, abo zhinka tvogo lonya, abo tvii priyatel', yakii tobi yak dusha tvoya, taemno govoryachi: khodimo zh i sluzhim inshim bogam, yakikh nye znay ti ta ba'ki tvoi, z bogiv tikh narodiv, shcho navkolo vas, bliz'kikh tobi abo dalyekikh vid tyebye, vid kintsya zymli i azh do kintsya zymli, to nye budyesh zgodzhuvatsiya z nim i nye budyesh slukhatiya iogo, i nye budye milosyerditsiya oko tvoe nad nim, i nye zmilosyerdishsiya i nye skhovaesh iogo, bo konchye zab'esh ti iogo, ruka tvoya budye na o'mu naipyrshye, shchob zabiti iogo, ruka vs'ogo narodu naostanku. i zakidaesh iogo kaminnyam, i vin pomrye, bo zhadav vidvyernuti tyebye vid gospoda, boga tvogo, shcho viviv tyebye z

egipyets'kogo krayu, z domu rabstva. a vvyes' izrail' budyе slukhati i budyе boyatis', i bil'shye nye budyе robiti takoi zloi ryechi syeryed tyеbye. koli pochuesh pro odnye z svoikh mist, yakye gospod', bog tvii, dae tobi, shchob siditi tam, shcho pro n'ogo kazhut': viishli lyudi, sini vyeliyaalovi, z-pomizh tyеbye, i zvyeli z pravdivoi dorogi myeshkantsiv svogo mista, kazhuchi: khodimo zh, i sluzhim inshim bogam, yakikh vi nye znali, to budyesh dopituvatsiya, i budyesh doslidzhuvati, i budyesh dobrye pitati, a os' vono pravda, diisna ta rich, bula зроблена та гідота posyeryed tyеbye, to konchye vibii myeshkantsiv togo mista vistryam nyecha, viddai na zaklyattya iogo i usye, shcho v n'omu, ta khudobu iogo vibii vistryam nyecha. a vsyu zdobich iogo zbyeryesh do syeryedini maidanu iogo, i spalish ognym tyе misto ta vsyu zdobich iogo tsilkovito dlya gospoda, boga tvogo. i stanьe vono kupoyu ruin naviki, nye budyе vzhьe vono vidbudovanye. i nichogo z zaklyattya nyekhai nye prilipnye do ruki tvoei, shchob vidvyernuvsia gospod' vid palyuchogo gnivu svogo i dav tobi milosyerdya, i zmlisosyerdysya nad tobouy, i rozmnozhiv tyеbye, yak prisyagnuv був бат'kam tvoim, koli budyesh slukhatysya golosu gospoda, boga svogo, shchob vikonusati vsi zapovidi iogo, shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob vikonusati tyе, shcho spravlyedlivyе v ochakh gospoda, boga tvogo.

14

vi sini gospoda, boga vashogo, nye budyetye robiti nariziv, i nye vistrigaitye volossya nad vashimi ochima za pomyerlogo, bo ti svyatiі narod dlya gospoda, boga tvogo, i gospod' tyеbye vibrav, shchob був ti iomu vibranim narodom zo vsikh narodiv, shcho na povyerkhni zьemli. nye budyesh isti zhodnoi gidoti. otsye ta khudoba, shcho vi budyetye isti: vil, kozhnye z ovyets' i kozhnye z kiz, olyen', i sarna, i buivil, i lanyа, i zubr, i antilopa, i zhirafa. kozhnu z khudobi, shcho mae rozdilьeni kopita ta shcho mae kopita, rozdvoeni rozrivom, shcho zhue zhuiku mizh khudoboyu, tyе budyetye isti. til'ki ts'ogo nye budyetye isti z tikh, shcho zhuyut' zhuiku i shcho mayut' rozdilьeni kopita, rozshchiplьeni: vьerblyuda, i zaitsya, i tushkanchika, bo voni zhuyut' zhuiku, ta kopit nye rozdilili, nyechisti voni dlya vas. i svini, bo mae rozdilьeni ratsi, a zhuiki nye zhue, nyechista vona dlya vas: ikhn'ogo m'ysа nye budyetye isti, a do ikhn'ogo padla nye dotorknyetsya. otsye budyetye isti zo vs'ogo, shcho v vodi, usye, shcho mae plavtsi ta lusku, budyetye isti. a vsye, shcho nye mae plavtsiv ta luski, nye budyetye isti, nyechistye vono dlya vas. kozhnogo chistogo ptakha budyetye isti. a ot-sye, chogo z nikh vi nye budyetye isti: orla, i grifa, i mors'hogo orla, i korshaka, i sokola za rodом iogo, i vsyakого kruka za rodом iogo, i strusya, i sovi, i yastruba za rodом iogo, pugacha, i ibisa, i lyebyedya, i pyelikana, i sicha, i ribalki, i busla, i chapli za rodом ii, i oduda, i kazhana. i kozhnye plazuyuchye z ptastva nyechistye vono dlya vas, nye budyetye isti. kozhnogo chistogo ptakha budyetye

isti. nye budyetye isti zhodного padla, dasi iogo prikhod'kovi, shcho v bramakh tvoikh, i vin istymye iogo, abo prodasi chuzhintsyevi, bo ti narod svyatiі dlya gospoda, boga svogo. nye budyesh variti yagnyati v molotsi matyeri iogo. konchye dasi dyesyatinu z us'ogo vrozhayu nasinnya tvogo, shcho rikrichno na poli zrostye. i budyesh ti isti pyeryed lityem gospoda, boga svogo, u misti, yakye vin vibyerye, shchob im'ya iogo pyeryebuvalo tam, dyesyatinu zbizhzhya svogo, vinogradного soku svogo, i olivki svoei, i pyervoridnikh khudobi svoei vьelikoi i khudobi svoei dribnoi, shchob navchivsia ti boyatisya gospoda, boga svogo, po vsi dni. a koli doroga budyе zanadto dovga dlya tyеbye, tak shcho nye zmozhyesh ponyesti togo, bo budyе zanadto dalyeке vid tyеbye mistysye, yakye vibyerye gospod', bog tvii, shchob poklasti im'ya svoe tam, koli poblagoslovit' tyеbye gospod', bog tvii, to dasi v sribli, i zav'yazhyesh tyе sriblo v rutsi svoii, i pidьesh do mistysya, yakye vibyerye gospod', bog tvii. i vitratish tyе sriblo na vsye chogo budyе zhadati dushа tvoya, na khudobu vьeliku i khudobu dribnu, i na vino, i na p'yankii napii, i na vsye, chogo zazhadae vid tyеbye dushа tvoya, i budyesh ti isti tam pyeryed lityem gospoda, boga svogo, i budyesh tishitisya ti ta dim tvii. a lyevit, shcho zhivye po bramakh tvoikh, nye kidaі iogo, bo nyema iomu chastki i spadku z tobouy. na kintsi tr'okh rokiv viddilish usyu dyesyatinu svogo vrozhayu v tim rotsi, i pokladyesh u bramakh svoikh. i priidьe lyevit, bo nyema iomu chastki i spadku z tobouy, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho v bramakh tvoikh, i budut' isti i nasityat'sya, shchob poblagosloviv tyеbye gospod', bog tvii, u kozhnomu chini tvoei ruki, shcho budyesh robiti.

15

u kintsi syemi lit zrobish vidpushchyennya. a otsye tyе vidpushchyennya: kozhyen pozikodavyets', shcho pozichae svoemu blizhn'omu, nye budyе natiskati na svogo blizhn'ogo ta na brata svogo, bo ogoloshьeno vidpushchyennya radi gospoda. na chuzhintsyа budyesh natiskati, a shcho budyе tvoe v brata tvogo, tyе vidpustit' iomu ruka tvoya, ta til'ki nye budyе syeryed tyеbye vьobogo, bo konchye poblagoslovit' tyеbye gospod' u kraі, yakogo gospod', bog tvii, dae tobi na spadok, shchob ti posiv iogo, yakshcho til'ki konchye budyesh ti slukhatysya golosu gospoda, boga svogo, shchob dodyerzhuvati vikonusati kozhnu tu zapovid', shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. bo gospod', bog tvii, poblagosloviv tyеbye, yak gorovir був tobi, i ti zrobish, shcho bagato lyudyei davatimut' tobi pozichku, a ti nye davatymyesh pozichki. i budyesh ti panuvati nad bagat'ma narodami, a nad tobouy nye budut' panuvati. koli budyе syeryed tyеbye vьobii, odin iz brativ tvoikh vь odnii iz bram tvoikh u kraі tvoim, shcho gospod', bog tvii, dae tobi, to nye zrobish zapyeklim svogo syertsya, i nye zamknyesh svoei ruki vid ubogого brata svogo, bo konchye vidkriesh svoyu ruku iomu, i konchye pozichish iomu za iogo potryebouy, shcho budyе brakuvati iomu. styeryezhisya, shchob u syertsі tvoim nye zrodilasyа zla dumka, shchob ti nye skazav: nablizivsia s'omii rik, rik vid-

pushchyennya, i budye zlye tvoe oko na vbogogo brata tvogo, i nye dasi ti iomu, to vin budye klikati na tyebye do gospoda, i budye na tobi grikh. konchye dasi iomu, i nyekhai nye zhalie tvoe syertsye, koli ti davatymesh iomu, bo za tu rich poblagoslovit' tyebye gospod', bog tvii u kozhnim chini tvoin, i v us'omu, do chogo dotorknyet'sya ruka tvoya. bo nye pyeryedyet'sya ubogii z-posyeryed krayu, tomu ya nakazuyu tobi, govoryachi: konchye vidkrivai ruku svoyu dlya brata svogo, i vbogogo svogo, i dlya nyezamozhnogo svogo v krai svoim. koli budye prodanii tobi brat tvii evryei abo evryeika, to budye sluzhiti tobi shist' lit, a s'omogo roku vidpustish iogo vil'nim vid syebye. a koli vidpustish iogo vil'nim vid syebye, nye vidpustish iogo porozhn'o, konchye nadili iogo z khudobi svoei dribnoi, i z toku svogo, i z kadki chavila svogo, chim poblagosloviv tyebye gospod', bog tvii, tye dasi iomu. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti sam u egypets'kim krai, ta vikupiv tyebye gospod', bog tvii, tomu ya nakazuyu tobi pro tsyu rich s'ogodni. i staneyt'sya, koli vin skazhye tobi: nye viidu vid tyebye, bo polyubiv ya tyebye ta dim tvii, bo dobre iomu z tobou, to viz'myesh shilo ta i prokolyesh iogo vukho do dvyeryei, i stanye vin tobi vichnim rabom; i nyevil'nitsi svoii zrobish tak samo. nyekhai nye budye tobi tyazhkim v ochakh tvoikh tye, shcho ti vidpuskaesh iogo vil'nim vid syebye, bo naemnits'ku platnyu vin vidrobiv tobi vdvoe za shist' lit, i poblagoslovit' tyebye gospod', bog tvii, u vsim, shcho ti robitymesh. kozhnogo pyervoridnogo samtsya, shcho narodit'sya v khudobi tvoii vyelikii ta v khudobi tvoii dribnii, posvyatish gospodyevi, bogovi svoemu. nye budyesh pratsyuvati pyervoridnim vola svogo, i nye budyesh strigiti pyervoridnogo otari svoei. pyeryed litsyem gospoda, boga svogo, rikrichno budyesh iogo isti ti ta dim tvii u mistsi, yakye vibyerye gospod'. a koli budye v nim vada, kul'gavye abo slypue, usyaka zla vada, to nye prinyesyesh iogo v zhyertvu dlya gospoda, boga svogo, u bramakh svoikh budyesh iogo isti, nyechistii i chistii razom, yak sarnu i yak olyenya. til'ki krovi iogo nye budyesh isti, na zymlyu villesh ii, yak vodu.

16

dodyerzhui misyatsya aviva, i spravish paskhu dlya gospoda, boga svogo, bo v misyatsi avivi viviv tyebye gospod', bog tvii, z egiptu vnochi. i zakoli paskhu dlya gospoda, boga svogo, z khudobi dribnoi ta z khudobi vyelikoi v mistsi, yakye vibyerye gospod', shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo. nye budyesh isti pri tomu kvashyenogo, sim dyen' budyesh isti pri tomu oprisnoki, khlilb biduvannya, bo v pospikhu viishov ti z egypets'kogo krayu, shchob usi dni zhittya svogo pam'yatati dyen' svogo vikhodu z egypets'kogo krayu. i nye budye bachyenye v tyebye kvashyenye sim dyen' u vsim krai tvoin. a z m'yasa, shcho zakolyesh u zhyertvu vyvychyeri pyershogo dnya, nishcho nye budye nochuvati do ranku. nye budyesh zakolyuvati paskhu v odnomu z tikh tvoikh mist, yaki gospod', bog tvii dae tobi. alye til'ki na tomu mistsi, yakye vibyerye gospod', bog tvii, shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo, zakolyesh

paskhu vyvychyeri, pri zakhodi sontsya, u chas tvogo vikhodu z egiptu. i budyesh variti, i budyesh isti na tomu mistsi, yakye vibyerye gospod', bog tvii. a rano obyernyeshsya, i pidyesh do namyetiv svoikh. shist' dyen' budyesh isti oprisnoki, a s'omogo dnya viddannya svyata dlya gospoda, boga tvogo, nye budyesh robiti zainyattya. sim tizhniv vidlichish sobi, vid pochatku pratsi syerpa na dozrilomu zbizhzi zachnyesh lichiti sim tizhniv. i spravish svyato tizhniv dlya gospoda, boga svogo, u miru dobrovil'nogo daru svoei ruki, shcho nyeyu dasi, yak poblagoslovit' tyebye gospod', bog tvii. i budyesh raditi pyeryed litsyem gospoda, boga svogo, ti, i sin tvii, i dochka tvoya, i rab tvii, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, shcho v bramakh tvoikh, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho syeryed tyebye v mistsi, yakye vibyerye gospod', bog tvii, shchob tam pyeryebuvalo im'ya iogo. i budyesh pam'yatati, shcho ti sam buv rabom v egipti, i budyesh dodyerzhuvati tsye, i budyesh vikonuvati tsi postanovi. svyato kuchok budyesh spravlyati sobi sim dyen', koli zbyeryesh z toku svogo ta z kadki chavila svogo. i budyesh raditi v svyati svoim ti, i sin tvii, i dochka tvoya, i rab tvii, i nyevil'nitsya tvoya, i lyevit, i prikhod'ko, i sirota, i vdova, shcho v bramakh tvoikh. sim dyen' budyesh svyatkuvati gospodyevi, bogovi svoemu, u mistsi, yakye vibyerye gospod', bo poblagoslovit' tyebye gospod', bog tvii, u vsim urozhai tvoin, i v usyakim chini ruk tvoikh, i ti budyesh til'ki radisnii. tri razi v rotsi vsya cholovicha stat' budye z'yavlyatsya pyeryed litsyem gospoda, boga svogo, u mistsi, yakye vin vibyerye: u svyato oprisnokiv, i v svyato tizhniv, i v svyato kuchok, i nikhto nye budye bachyenii pyeryed litsyem gospodnim uporozhni, kozhyen prinyesyed dar ruki svoei, za blagoslovyennym gospoda, boga svogo, shcho dav vin tobi. suddiv ta uryadnikiv nastanovish sobi v usikh mistakh svoikh, yaki gospod', bog tvii, dae tobi po plyemyenakh tvoikh, i voni budut' suditi narod spravvedlivim sudom. nye vikrivish zakonu, nye budyesh divitisya na osobu, i nye viz'myesh pidkupu, bo pidkup osliplyue ochi mudrikh i vikrivlyue slova spravvedlivikh. za spravvedlivistyu, lishye za spravvedlivistyu budyesh gnatisya, shchob zhiti i zavoloditi kraem, shcho gospod', bog tvii, dae tobi. nye posadish sobi svyatogo dyeryeva, usyakogo dyeryeva pri zhyertvniku gospoda, boga tvogo, shcho zrobysh sobi, i nye postavish sobi stopva, shcho nyenavidit' gospod', bog tvii.

17

nye budyesh prinositi v zhyertvu gospodyevi, bogovi svoemu vola abo odnye z dribnoi khudobi, shcho budye na n'omu vada, usyaka zla rich, bo tsye gidota dlya gospoda, boga tvogo. koli budye znaidyenii syeryed tyebye v odnomu z mist tvoikh, yaki gospod', bog tvii, dae tobi, cholovik abo zhinka, shcho zrobit' zlye v ochakh gospoda, boga tvogo, shchob nyedotrimati zapovitu, shcho pishov bi i sluzhiv bi inshim bogam, i vklonyavsya b im ta sontsyevi abo misyatsyevi, abo vsim zoryam nyebyesnim, chogo ya nye nakazav, i budye rozkazano tobi, i ti pochuesh, i budyesh dobre dopituvatisya, a oto vono pravda, di-

isna ta rich, bula зроблена ota gidota syeryed izrailya, to viprovadish toho cholovika abo tu zhinku, shcho зробили tu zlu rich, do bram svoikh, toho cholovika abo tu zhinku, i vkamyenuesh ikh kaminnyam, i voni poginut'. na slova dvokh svidkiv abo tr'okh svidkiv budyе zabitiі obvinuvachenyiі, shcho mae pomyerti; na slova odnogo svidka nye budyе zabitiі. ruka svidkiv budyе na n'omu naipyershye, shchob zabiti iogo, a ruka vs'ogo narodu naostanku. i vigubish zlo z-posyeryed syebye. koli b u sudi bula tobi nyeasna sprava mizh krov'yu ta krov'yu, mizh supyeryechkoyu ta supyeryechkoyu, i mizh ranoyu ta ranoyu spravi supyeryechki v bramakh tvoikh, to vs-tanyesh, i pidyesh do mistysya, yakye vibyerye iogo gospod', bog tvii. i priidyesh do svyashchenikov-lyevitiv i do suddi, shcho budyе v tikh dnyakh, i dopitaeshsya, i voni dadut' tobi slovo prisudu. i ti postupish za tim slovom, shcho podadut' tobi z togo mistysya, yakye vibyerye gospod', i budyesh pil'nuvati robiti vsye tak, yak navchat' tyebye. ti postupish za zakonom, shcho navchat' tyebye, i za virokom, shcho skazhut' tobi, nye vidstupish ni pravoruch ni livoruch vid slova, shcho podadut' tobi. a koli khto chyeryez zukhvalist' nye poslukaet'sya svyashchenika, shcho stoit' tam na sluzhyenni gospodyevi, bogovi tvoemu, abo suddi, to pomrye tui, i vigubish tye zlo z izrailya. a vyves' narod budyе slukhati ta budyе boyatisya, i vzhye nye budyе postupati zukhvalo. koli ti vviidyesh do toho krayu, shcho gospod', bog tvii, dae tobi, i posyadyesh iogo, i osyadyesh u n'omu, ta i skazhyesh: nyekhai ya postavlyu nad soboyu tsarya, yak usi narodi, shcho v moikh okolitsyakh, to, stavlyachi nad soboyu tsarya, yakogo vibyerye gospod', bog tvii, konchye z-posyeryed brativ svoikh postavish nad soboyu tsarya, nye zmozhyesh postaviti nad soboyu cholovika chuzhintsya, shcho vin nye brat tvii. til'ki shchob vin nye primozhuvav sobi konyei, i nye vyertav narodu do egiptu, shchob primozhiti konyei, bozh gospod' skazav vam: nye vyertaityesya vzhye bil'shye tieyu dorogoyu. i khai nye primnozhit' vin sobi zhinok, shchob nye vidstupilo iogo syertsye, i sribla ta zolota khai vin nye primnozhit' sobi duzhye. i stanyet'sya, yak budyе vin siditi na troni tsarstva svogo, to napishye sobi vidpisa ts'ogo zakonu z knigi, shcho pyeryed litysem svyashchenikov-lyevitiv. i budyе vona z nim, i budyе vin chitati v nii usi dni svogo zhittya, shchob uchivsya boyatisya gospoda, boga svogo, shchob dodyerzhuvati vsikh sliv ts'ogo zakonu ta tikh postanov, shchob vikonuvati ikh, shchob nye gorduvalo syertsye iogo svoimi bratami, i shchob nye zbochuvav vin ni pravoruch, ni livoruch vid tsiei zapovidi, shchob prodzhiv dni na svoim tsarstvi vin ta sini iogo syeryed izrailya.

18

svyashchenikam-lyevitam, us'omu lyevievomu plyemyeni nye budyе chastki ta spadku razom z izrailym, ogyani zhyertvi gospoda ta chastki iogo budut' im. a spadku nye budyе iomu syeryed brativ iogo: gospod' vin spadok iogo, yak vin gorovir buv iomu. a otsye budyе nalyezhati svyashchenikam vid narodu, vid tikh, khto prinosit' zhyertvu: koli

tsye vil, koli tsye odnye z dribnoi khudobi, to dasi svyashchenikoviy plyechye, i shchoki, i shlunok. pochatok vid zbizhzya svogo, vid vinogradnogo soku svogo, i vid olivki svoei, i pochatok strizhyennya otari svoei dasi ti iomu. bo iogo vibrav gospod', bog tvii, zo vsikh plyemyen tvoikh, shchob stavav vin sluzhiti v gospodine im'ya, vin ta sini iogo po vsi dni. a koli priidyе lyevit z odnoi z bram tvoikh z us'ogo izrailya, dye vin myeshkae tam, i pribudyе za vsm zhadannym svoei dushi do mistysya, yakye vibyerye gospod', i budyе vin sluzhiti v im'ya gospoda, boga svogo, yak usi iogo brattyа lyeviti, shcho stoyat' tam pyeryed gospodnim litysem, to po rivniі chasttsi budut' voni isti, oprich maetku, prodanogo po bat'kakh. koli budyesh vkhoditi do krayu, shcho dae tobi gospod', bog tvii, to nye navchisya chiniti takogo, yak gidota tsikh narodiv. nyekhai nye znaidyet'sya mizh toboyu takii, khto pyeryevodit' svogo sina chi dochku svoyu chyeryez ogodu, khto vorozhit' vorozhbu, khto vorozhit' po khmarakh, i khto vorozhit' po ptakhakh, i khto charivnik, i khto chornoknizhnik, i khto vikliae dukha pomyerlogo ta dukha vishchogo, i khto pitae pomyerlikh. bo gidota dlya gospoda kozhyen, khto chinit' takye, i chyeryez ti gidoti gospod', bog tvii, viganyae ikh pyeryed toboyu. byezdoganniі budyesh ti pyeryed gospodom, bogom svoim, bo tsi narodi, shcho ti posyadyesh ikh, slukhayut' tikh, khto vorozhit' po khmarakh ta vorozhbitiv, a ti nye takye dav tobi gospod', bog tvii. proroka z-posyeryed tyebye, z brativ tvoikh, takogo, yak ya, postavit' tobi gospod', bog tvii, iogo budyetye slukhati, zgidno z usim, chogo zhadav ti vid gospoda, boga svogo, na khorivi v dni zboriv, govoryachi: shchob bil'shye nye chuti myeni golosu gospoda, boga svogo, a ts'ogo vyelikogo ogodu vzhye nye pobachiti i nye pomyerti. i skazav do myenye gospod': dobre skazali voni. postavlyu proroka dlya nikh z-pomizh ikhnikh brativ, takogo, yak ti, i dam ya slova svoi v usta iogo, i vin im govoritimye vsye, shcho ya nakazhu. i stanyet'sya, kozhyen, khto nye slukhatimye sliv moikh, shcho toi prorok govoritimye moim im'yam, ya pokarayu toho. a toi prorok, shcho zukhvalo vidvazhit'sya promovlyati moim im'yam slova, yakikh ya nye nakazav buv iomu govorigi, i shcho budyе govorigi, i shcho budyе govorigi im'yam inshikh bogiv, khai pomrye toi prorok. a koli ti skazhyesh u syertsі svoemu: yak mi piznaemo tye slovo, yakogo gospod' nye govorig? shcho budyе govorigi toi prorok im'yam gospoda, i nye stanyet'sya ta rich, i nye priidyе, to tsye tye slovo, yakogo nye skazav gospod'. u zukhvalosti govorigi iogo toi prorok, i ti nye budyesh boyatisya iogo.

19

koli gospod', bog tvii, povigublyue narodi, shcho gospod', bog tvii, dae tobi ikhnii krai, i ti poviganyaesh ikh, i osyadyesh po ikhnikh mistakh ta po ikhnikh domakh, to tri misti viddilish sobi v syeryedini svogo krayu, shcho gospod', bog tvii, dae iogo tobi na volodinnya. prigotuesh sobi dorogu, i podilish natroe zymlyu tvogo krayu, shcho gospod', bog tvii, dae tobi na spadok, i tsye budyе na vtikan-

nya tudi kozhnogo ubiinka. a otsye sprava ubiinka, shcho vtyechye tudi i budye zhiti: khto vb'e svogo blizhn'ogo nyenarokom, a vin nye buv vorogom iogo vid uchora i pozavchora; abo khto vvi-ide z svoim blizhnim do lisu rubati dyeryeva, i roz-makhnyet'sya ruka iogo z sokiroyu, shchob zrubati dyeryevo, a zalizo spadye z toporishcha i popadye v iogo blizhn'ogo, i toi pomrye, to vin utyechye do odnogo z tikh mist, i budye zhiti, shchob nye gnavsya myesnik za krov za ubiinkom, koli roz-palit'sya syertsye iogo, i shchob nye dognav iogo, yak-shcho budye dovga ta doroga, i nye vbiv iogo, khoch vin nye pidlyaga smyerti, bo nye buv vin vorogom iogo vid uchora i pozavchora. tomu to ya nakazuyu tobi, govoryachi: tri misti viddilish sobi. a yakshcho gospod', bog tvii, rozshirit' granitsyu tvoyu, yak prisyagnuv buv bat'kam tvoim, i dast' tobi vsyu ot-syu zymlyu, shcho govori buv dat' bat'kam tvoim, koli ti budyesh dodyerzhuvati vsi tsi zapovidi, shchob vikonuvati ikh, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, shchob lyubiti gospoda, boga svogo, i shchob khoditi dorogami iogo vsi dni, to dodasi sobi schye tri misti ponad ti tri, shchob nye bula prolita nyepovinna krov syeryed tvogo krayu, shcho gospod', bog tvii, dae tobi na spadok, i nye budye na tobi krov. a koli khto budye nyenaviditi svogo blizhn'ogo, i budye chatu-vati na n'ogo, i povstanye na n'ogo ta i ub'e iogo, i toi pomrye, i vtyechye vin do odnogo z tikh mist, to poshlyut' starshi iogo mista, i viz'mut' iogo zvidti, i dadut' iogo v ruku myesnika krovi, i vin pomrye. nye zmylosyerdit'sya oko tvoe nad nim, i ti usun-yesh krov nyepovinnogo z izrailya, i budye dobre tobi. nye pyeryesunyesh myezhi svogo blizhn'ogo, yakie rozmyezhuvai pryedki v nadili boga, yakye posyadyesh ti v krayu, shcho gospod', bog tvii, dae iogo tobi na volodinnya. nye stanye odin svidok na kogo dlya vsyakoi provini i dlya vsyakogo grikha, u kozhnim grikhu, shcho zgrishit', na slova dvokh svid-kiv abo na slova tr'okh svidkiv vidbudyet'sya sprava. koli stanye na kogo nyepravdivii svidok, shchob svid-chiti proti n'ogo pidstupno, to stanut' dvoe tsikh lyudyei, shcho mayut' supyeryechku, pyeryed litsyem gospodnim, pyeryed svyashchyenikami ta suddymi, shcho budut' u tikh dnyakh. i suddi dobre doslidyat', a os' svidok nyepravdivii toi svidok, nyeppravdu gov-oriv na brata svogo, to zrobitye iomu tak, yak vin zamishlyav buv zrobiti svoemu bratovi, i vugubish zlo z-posyeryed syebye. a pozostali budut' slukhati, i budut' boyatisya, i bil'sh vzhye nye budut' robiti syeryed syebye takogo, yak ta rich zla. i nye zmylosy-erdit'sya oko tvoe: zhittya za zhittya, oko za oko, zub za zuba, ruka za ruku, noga za nogu.

20

koli ti viidyesh na viinu proti svogo voroga, ta pobachish koni i vozi, ta narod, chislyennishii vid tyebye, to nye budyesh boyatisya ikh, bo z tobouy gospod', bog tvii, shcho viviv tyebye z egipets'kogo krayu. i stanet'sya, koli vi pristupitye do boyu, to pidiide svyashchyenik i budye promovlyati do narodu, ta i skazhye do nikh: slukhai, izrailyu, vi pristupaetye s'ogodni do boyu proti vashikh voro-

giv. nyekhai nye zm'yaknye syertsye vashye, nye bi-ityesya, i nye strashit'sya, i nye lyakaityesya ikh, bo gospod', bog vash, vin toi, shcho idye z vami voyu-vati dlya vas z vashimi vorogami, shchob spasti vas! a uryadniki budut' promovlyati do narodu, govory-achi: khto e tut takii, shcho zbuduvav novii dim, ta nye spraviv obryadu ponovin? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomyerti na viini, i shchob inshii khto nye spraviv na n'omu obryadu ponovin. i khto e tut takii, shcho zasadv vinogradnika ta nye koristavsya nim? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomy-erti na viini, i shchob inshii khto nye skoristavsya nim. a khto e tut takii, shcho zasvatav zhinku, ta nye vzyav ii? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye pomyerti na viini, i shchob in-shii khto nye vzyav ii. i dali promovlyatimut' uryad-niki do narodu ta i skazhut': khto e tut takii, shcho lyaklivii ta m'yakosyerdii? nyekhai vin idye i vyertaet'sya do svogo domu, shchob nye rozslabiv vin syertsya brativ svoikh, yak e syertsye iogo. i stanet'sya, koli uryadniki zakinchat' promovlyati do narodu, to priznachat' zvyerkhnivik dlya viis'kovikh viddiliv na cholo narodu. koli ti pristupish do mista, shchob voyuvati z nim, to zaproponui iomu pyer-shye mir. i stanet'sya, yakshcho vono vidpovist' tobi: mir, i vidchinit' bramu tobi, to vvyes' toi narod, shcho znakhodit'sya v n'omu, budye tobi na daninu, i budye sluzhiti tobi. a yakshcho vono nye zamirit' z tobouy, i budye provadii z tobouy viinu, to oblozhish iogo, i gospod', bog tvii, dast' iogo v ruku tvoyu, a ti povbi-vaesh usyu cholovichu stat' iogo vistryam myecha. til'ki zhinok, i dityei, i khudobu, i vsye, shcho budye v tim misti, vsyu zdobich iogo zabyeryesh sobi, i budyesh ti isti zdobich vorogiv svoikh, shcho dav tobi gospod', bog tvii. tak ti zrobysh usim mistam, duzhye dalyekim vid tyebye, shcho voni nye z mist tsikh nar-odiv. til'ki z mist tikh narodu, yakii gospod', bog tvii, dae tobi na volodinnya, nye pozostavish pri zhitti zhodnoi dushi, bo konchye vchinish ikh zaklyattyam: khittyezanina, i amoryezanina, i khanaaneyanina, i pyerizzyezanina, i khivvyezanina, i evusyezanina, yak nakazav buv tobi gospod', bog tvii, shchob voni nye navchili vas robiti takogo, yak usi ikhni gidoti, shcho robili voni bogam svoim, bo todi zgrishitye vi pyeryed gospodom, bogom svoim. koli budyesh oblyagati misto bagato dnev, shchob voyuvati z nim ta shchob zdobuti iogo, to nye znishchish iogo dy-eryeva, i nye pidnyesesh sokiri na n'ogo, bo z n'ogo ti istimesh, i iogo nye budyesh stinaiti, bo chi zh pil'nye dyeryevo to cholovik, shchob uviiti pyeryed tobouy do oblozhyenogo mista? til'ki dyeryevo, shcho pro n'ogo ti znaesh, shcho vono nye dyeryevo na izhu, iogo znishchish ta zitnyesh, i budyesh buduvati z n'ogo ryechi oblyagannya proti togo mista, yakye provadii' z tobouy viinu, azh do upadku iogo.

21

koli na zymli, yaku dae tobi gospod', bog tvii na volodinnya, budye znaidenyi zabiti, shcho vpav na poli, i nye budye vidomim, khto vbiv iogo, to povikhodyat' starshi tvoi ta suddi tvoi, ta i

vimiryayut' do tikh mist, shcho navkolo zabitogo. i staneyt'sya, koli dovidayut'sya pro misto, naiblizhchye do zabitogo, to viz'mut' starshi togo mista tyelitsyu z khudobi vyelikoi, shcho nyeyu nye prats'ovano, shcho vona nye tyagana v yarmi. i starshi togo mista zvyedut' tu tyelitsyu do dolini visikhayuchogo potoku, shcho na n'omu nye orano, i shcho vin nye zasyuvanii, i tam u dolini visikhayuchogo potoku pyeryerizhut' shiyu tii tyelitsi. i pidiidut' svyashcheniki, lyevievi sini, bo ikh vibrav gospod', bog tvii, shchob sluzhili iomu, i shchob blagoslovlyali gospodnim im'yam, i za ikhnimi slovami budyeh rishatisya vsyaka superyechka ta vsyaka poraza. i vsi starshi togo mista, naiblizhchi do zabitogo, umiyut' svoi ruki nad tyelitsyeyu, shcho v dolini visikhayuchogo potoku ii pyeryerizana shiya. i osvidchat' voni ta i skazhut': ruki nashi nye pro-lili tsiei krovi, a ochi nashi nye bachili. prosti narodoli svoemu, izrailiyevi, yakogo ti, gospodi, vikupiv, i nye dai nyepovinnoi krovi posyeryed narodu svogo, izrailiya, i budyeh proshchena im ta krov. a ti usunyeshy nyepovinnu krov z-posyeryed syebye, koli ro-bitimyesh spravyedlivye v gospodnikh ochakh. koli ti viidyesh na viinu na vorogiv svoikh, i gospod', bog tvii, dast' ikh u tvoyu ruku, i ti popolonish iz nikh polonyenikh, i pobachish syeryed polonyenikh garnovidu zhinku, i vprodobaesh ii sobi, i viz'myesh sobi za zhinku, to vprovadish ii do syeryedini svogo domu, a vona ogolit' svoyu golovu i obitnye svoi nigti. i zdiimye vona z syebye odizh polonu svogo, i osyadye v tvoemu domi, ta i budyeh oplakuvati bat'ka svogo ta matir svoyu misyats' chasu, a po tomu ti vviidyesh do nyei i stanesh ii cholovikom, i vona stanet tobi za zhinku. i staneyt'sya, koli ti potim nye polyubish ii, to vidpustish ii za ii volyeyu, a prodati nye prodasi ii za sriblo, i nye budyesh povoditisya z nyeyu yak z nyevil'nitsyeyu, bo ti zhiv iz nyeyu. koli khto matimye dvi zhinku, odna kokhana, a odna znyenavidzhyena, i voni vrodyat' iomu siniv, ta kokhana i ta znyenavidzhyena, i budyeh pyervoridnii sin vid znyenavidzhyenoi, to staneyt'sya togo dnya, koli vin robitimyesh siniv svoikh spadkoemtsyami togo, shcho budyeh iogo, to nye zmozhye vin zrobiti pyervoridnim sina tiei kokhanoi za zhittya togo pyervoridnogo sina znyenavidzhyenoi, alye za pyervoridnogo viznae sina znyenavidzhyenoi, shchob dati iomu podviino z us'ogo, shcho v n'ogo znaidyet'sya, bo vin pochatok sili iogo, iogo pravo pyervoridstva. koli khto matimye nyeslukhnyanogo i nyepokirnogo sina, shcho nye slukhaet'sya golosu bat'ka svogo ta golosu svoei matyeri, i dokoryatimut' iomu, a vin nye budyeh ikh slukhatisya, to bat'ko iogo ta mati iogo skhoplyat' iogo, i privyedu't iogo do starshikh iogo mista ta do bramii togo mistysya. i skazhut' voni do starshikh mista iogo: otsyei nash sin nyeslukhnyanii ta nyepokirni, vin nye slukhae golosu nashogo, lasun ta p'yanitsya. i vsi lyudi iogo mista zakidayut' iogo kaminnyam, i vin pomrye. i vigubish tye zlo z-posyeryed syebye, a vyves' izrail' budyeh slukhatisya i budyeh boyatisya. a koli budyeh na komu grikh smyertnogo prisudu, i budyeh vin ubitii, i ti povisish iogo na dyeryevi, to trup iogo nye budyeh nochuvati na dyeryevi, alye konchye pokhovaesh iogo togo dnya, bo

povishyeni bozhye proklyattya, i ti nye zanyechistish svoei zyemli, yaku gospod', bog tvii, dae tobi na spadok.

22

koli pobachish vola svogo brata abo shchos' iz otari, shcho zabludili, to ti nye skhovaeshsya vid nikh, a konchye vyernyesh ikh svoemu bratovi. a yakshcho brat tvii nye bliz'kii do tyebye, chi ti nye znaesh iogo, to zabyryesh tye do domu svogo, i vono budyeh z toboyu, azh poki brat tvii nye budyeh shukati iogo, i povyernyesh iogo iomu. i tak zrobish oslovi iogo, i tak zrobish odyezhi iogo, i tak zrobish usykii zgubi brata svogo, shcho zgublyena v n'ogo, a ti znaidyesh ii, nye zmozhyesh khovati ii. koli pobachish osla svogo brata abo vola iogo, shcho vpli na dorozhi, to ti nye skhovaeshsya vid nikh, konchye pidiimyesh ikh razom iz nim. nye budyeh cholovicha rich na zhinti, a muzhchina nye zodyagne zhinochoi odyezhi, bo kozhyen, khto chinit' tseye, ogida vin dlya gospoda, boga svogo. koli spitkaet'sya na dorozhi ptashinye kublo pyeryed toboyu na yakomubud' dyeryevi chi na zyemli z ptashenyatami abo z yaitsyami, a mati sidit' na ptashenyatakh abo na yaitsyakh, to nye viz'myesh tiei matyeri z dit'mi, konchye vidpustish tu matir, a dityei viz'myesh sobi, shchob bulo dobrye tobi, i shchob ti prodovzhiv svoi dni. koli zbuduesh novii dim, to zrobish poruchchya dlya dakhu svogo, i nye naprovadish krovi na dim svii, koli spadye z n'ogo khtos'. nye budyesh zasivati svogo vinogradnika podviinim nasinnyam, shchob nye zrobiti zaklyatim usye nasinnya: i shcho zasiesh, i vrozhai vinogradnika. nye budyesh orati volom i oslom razom. nye odyagnesh odyezhi z dviinogo matyeriyalu, z vovni i l'onu razom. porobish sobi kutasi na chotir'okh krayakh svogo pokrittya, shcho nim pokrivaeshsya. koli khto viz'mye zhinku, i vviidye do nyei, alye potim znyenavidit' ii, i zvoditimye na nyei gan'blivi slova, i pustit' pro nyei nyeslavu ta i skazhye: zhinku tsyu zvyay ya, i zblizivsya z nyeyu, ta nye znaishov u nyei divotstva, to viz'mye bat'ko tiei divchini ta mati ii, i vidnyesut' dokaza divotstva tiei divchini do starshikh mista, do bramii. i skazhye bat'ko tiei divchini do starshikh: ya dav tomu cholovikovi dochku svoyu za zhinku, ta vin znyenavidiv ii. i os' vin zvodit' na nyei gan'blivi slova, govoryachi: ya nye znaishov u tvoei dochki divotstva, a otsye znaki divotstva moei dochki. i roztyagnut' odyezhu pyeryed starshimi mista. a starshi togo mista viz'mut' togo cholovika, ta i pokarayut' iogo, i nakladut' na n'ogo pyenyu, sto shyekliv sribla, i dadut' bat'kovi tiei divchini, bo vin pustiv nyeslavu na izrailiyevu divchinu, a vona budyeh iomu za zhinku, vin nye zmozhye vidpustiti ii po vsi svoi dni. a yakshcho pravdoyu bulo tseye slovo, nye znaidyenne bulo divotstvo v tiei divchini, to privyedu't tu divchinu do dyeryei domu bat'ka ii, i vkamyenuyut' ii lyudi ii mista kaminnyam, i vona pomrye, bo zrobila nyegidnist' mizh izrailiyem na spronyeviryennya domu bat'ka svogo, i vigubish zlo z-posyeryed syebye. koli budyeh znaidyeni khto, shcho lyezhit' iz zamizhn'oyu zhinkoyu, to pomrut' voni oboe, toi cholovik, shcho lyezhav iz zhinkoyu,

i ta zhinka, i vigubish zlo z izrailya. koli divchina budy zaruchyena cholovikovi, i spitkai ii khto v misti, i lyazhye z nyeyu, to vivyedyete ikh obokh do brami togo mista, i vkamyenuete ikh kaminnyam, i voni pomrut', tu divchinu za tye, shcho nye krichala v misti, a togo cholovika za tye, shcho zbyezhyestiv zhinku svogo blizhn'ogo, i vigubish zlo syeryed syebye. a yak khto na poli spitkai zaruchyenu divchinu, i skhopit' ii ta i lyazhye z nyeyu, to pomrye toi cholovik, shcho lig iz nyeyu, vin sam, a tii divchini nye зробish nichogo, nyema tii divchini smyertyel'nogo grikha, bo tsye takye, yak povstanye khto na svogo blizhn'ogo i ub'e iogo, taka tsye rich. bo v poli vin spitkav ii, krichala ta zaruchyena divchina, ta nye bulo komu vryatuvati ii. koli khto spitkai divchinu, shcho nye bula zaruchyena, i skhopit' ii, i lyazhye z nyeyu, i zastanut' ikh, to toi cholovik, shcho lyezhav iz nyeyu, dasť bat'kovi tie divchini p'yatdyesyat shyekliv sribla, i vona stanye iomu za zhinku, za tye, shcho zbyezhyestiv ii, nye zmozhye vin vidpustiti ii po vsi svoi dni. nikhto nye viz'mye zhinki svoga bat'ka, i nye vidkrie podolka odyezhi bat'ka svogo.

23

nye vviidye na zbori gospodni ranyenii rozchavlyennym yatyer ta z vidrizanim chlyenom. nyepravolozhnii nye vviidye na zbori gospodni, takozh dyesyaty pokolinnya iogo nye vviidye na zbori gospodni. nye vviidye na zbori gospodni ammonityanin ta moavityanin, takozh dyesyaty ikhne pokolinnya nye vviidye na zbori gospodni, azh naviki, za tye, shcho voni nye viishli nazustrich vas iz khlibom ta vodoyu v dorozhi, koli vi vikhodili z egiptu, i shcho nainyali buli na tyebye valaama, byeorovogo sina z pyetoru aramu dvokh richok, shchob proklyasti tyebye. ta nye khotiv gospod', bog tvii, slukhati valaama, i pyeryeminiv tobi gospod', bog tvii, tye proklyatta na blagoslovyennya, bo lyubit' tyebye gospod', bog tvii. nye budyesh bazhati dlya nikh miru i dobra po vsi svoi dni naviki. nye obridish sobi idumyeyanina, bo vin tvii brat; nye obridish sobi egiptyanina, bo buv ti prikhd'kom u krai iogo. sini, shcho narodat'sya im, pokolinnya tryete vviidye z nikh na zbori gospodni. koli tabir viidye na vorogiv tvoikh, to budyesh styeryegitsya vsyakoi zloi ryechi. koli pomizh tyebye budy khto, shcho budy nyechistii z nichnoi prigodi, to vin viidye poza tabir, do syeryedini taboru nye vviidye. a koli nastupatimye vyechir, obmiat'sya v vodi, a po zakhodi sontsya vviidye do syeryedini taboru. a mist'sye na potryebu budy tobi poza taborom, shchob vikhoditi tobi tudi nazovni. a lopatka budy v tyebye na poyasi tvoim; i stanyet'sya, koli ti sidityemesh nazovni, to budyesh kopati nyeyu, i znovu zakriesh svoyu nyechistist', bo gospod', bog tvii, khodit' u syeryedini taboru tvogo, shchob tyebye spasati, i vidavati vorogiv tvoikh tobi. i budy tabir tvii svyati, i vin nye pobachit' u tyebye soromitnoi ryechi, i nye vidvyernyet'sya. nye vidavai panovi raba iogo, yakii skhovaet'sya do tyebye vid pana svogo. z tobouy vin sidityemye syeryed vas u misti, yakye vin vibyerye za

dobrye sobi v odnii z tvoikh bram, i ti nye budyesh gnobiti iogo. bludnitsya nye budy z izrail'yevikh dochok, i bludodii nye budy z izrail'yevikh siniv. nye prinyesyesh daru rozpusnitsi i tsini psa do domu gospoda, boga tvogo, ni za yaku obitnitsyu, bo tozh voni oboe gidota pyeryed gospodom, bogom tvoim. nye budyesh pozichati bratovi svoemu na vidsotok sribla, na vidsotok izhi ta vsyakoi ryechi, shcho pozichaet'sya na vidsotok. chuzhomu pozichish na vidsotok, a bratovi svoemu nye pozichish na vidsotok, shchob poblagosloviv tyebye gospod', bog tvii u vs'omu, do chogo dotorknyet'sya ruka tvoya na tii z'yemli, kudi ti vkhodish na volodinyia ii. koli ti skladyshe obitnitsyu gospodyevi, bogovi tvoemu, nye zagayuysya vikonati ii, bo konchye budy zhadati gospod', bog tvii, vid tyebye, i budy na tobi grikh. a koli ti nye skladav obitnitsi, nye budy na tobi grikha. shcho viishlo z ust tvoikh, budyesh dodyerzhuvati i budyesh vikonuvat, yak obitsyav ti gospodyevi, bogovi svoemu, dobrovil'nu zhyertvu, shcho promovlyav ti svoimi ustami. koli vviidyesh do vinogradnika svogo blizhn'ogo, to budyesh isti vinograd, skil'ki skhochye dusha tvoya, do svogo nasichyennya, a do posudu svogo nye viz'myesh. koli ti vviidyesh na dozrylye zbizhzya svogo blizhn'ogo, to budyesh rvati koloski rukoyu svoeyu, a syerpom nye budyesh zhati na dozrylim zbizhzyi svogo blizhn'ogo.

24

yak khto viz'mye zhinku, i stanye ii cholovikom, i koli vona nye znayide laski v ochakh iogo, bo znaishov u nii yaku ganyebnu rich, to napishye ii lista rozvodovogo, i dasť v ii ruku, ta i vidpustit' ii z svogo domu. i viidye vona z iogo domu, i pidye, i viidye za inshogo cholovika, i koli znyenavidit' ii toi ostannii cholovik, to napishye ii lista rozvodovogo, i dasť v ii ruku, ta i vidpustit' ii z svogo domu. abo koli pomrye toi ostannii cholovik, shcho vzyav buv ii sobi za zhinku, nye mozhye pyershii ii muzh, shcho vidpustiv ii, vyernuti i uzyati ii, shchob stala iomu za zhinku po tomu, yak bula zanyechishchyna, bo tsye ogida pyeryed gospodnim litsyem, i ti nye зробish grishnouy tiei z'yemli, yaku gospod', bog tvii, dae tobi na spadok. koli khto nyedavno odruzhiv'sya, nye pidye vin do viis'ka, i niyaka sprava nye pokladaet'sya na n'ogo, vil'nii vin budy edin rik dlya svogo domu, i poradue svoyu zhinku, shcho vzyav. nikhto nye viz'mye v zastavu dolishn'ogo kamyenya zhoryen abo gorishn'ogo kamyenya zhoryen, bo vin dushu vzyav bi v zastavu. koli budy khto znaidenyii, shcho vkraiv kogo z brativ svoikh, z izrail'yevikh siniv, i budy povodititsya z nim yak iz nyevil'nikom, abo i prodast' iogo, to nyekhai pomrye toi zlodii, i ti vigubish zlo z-posyeryed syebye. styeryezhisya v khvorobi prokazi, shchob duzhye pil'nuvati, i robiti vsye tye, yak navchat' vas svyashchycheniki-lyeviti; yak nakazav ya im, budyete dodyerzhuvati, shchob vikonati tye. pam'yataite tye, shcho zrovib buv gospod', bog tvii, mariyam u dorozhi, koli vi vikhodili z egiptu. koli ti pozichish svoemu blizhn'omu pozichku z chogos', nye vviidyesh do domu iogo, shchob uzyati za-

stavu iogo, nazovni budyesh stoyati, a toi cholovik, shcho ti pozichiv iomu, vinyesye do tyebye zastavu nazovni. a yakshcho vin cholovik ubogii, nye lyazhypesh spati, mayuchi zastavu iogo, konchye vyernypesh iomu tu zastavu pri zakhodi sontsya, i budyе vin spati na odyezhi svoii, i budyе blagoslovlyati tyebye, a tobi budyе tsye za pryvednist' pyeryed litsyem gospoda, boga tvogo. nye budyesh utiskati namaita, ubogogo i nyezamozhnogo z brativ svoikh ta z prikhod'ka svogo, shcho v krai tvoim u bramakh tvoikh. togo zh dnya dasi iomu zaplatu, i nye zaidye nad nyeyu nyezaplachyenoyu sontsye, bo vbogii vin, i do nyei linye dusha iogo. i nye budyе vin klikati na tyebye do gospoda, i nye budyе grikha na tobi. nye budut' zabiti bat'ki za siniv, a sini nye budut' zabiti za bat'kiv, kozhyen za grikh svii smyertyu pokaranii budyе. nye skrivish sudu na prikhod'ka, na sirotu, i nye budyesh brati v zastavu vdovinoi odyezhi. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti sam u egipti, i vikupiv tyebye gospod', bog tvii, zvidti, tomu ya nakazuyu tobi robiti tsyu rich. koli budyesh zhati zhnivo svoe na svoim poli, i zabudyesh na poli snopa, nye vyernypesha vzyati iogo, vin budyе prikhod'kovi, siroti ta vdovi, shchob poblagosloviv tyebye gospod', bog tvii, u vsim chini tvoikh ruk. koli budyesh obbivati olivku svoyu, nye budyesh pyeryeobbivati v galuzkakh za soboyu: vono budyе prikhod'kovi, siroti ta vdovi. koli budyesh zbirati vinograd svogo vinogradnika, nye budyesh zbirati polishyeno go za soboyu, vono budyе prikhod'kovi, siroti ta vdovi. i budyesh pam'yatati, shcho rabom buv ti v egiptyets'kim krai, tomu ya nakazuyu tobi robiti tsyu rich.

25

koli budyе supyeryechka mizh lyud'mi, i voni priidut' do sudu, to rozsudyat' ikh, i opravdayut' spravvedlivogo, a nyespravvedlivogo osudyat'. i stanyet'sya, yakshcho vartii bittya toi nyespravvedlivii, to pokladye iogo suddya, i budyе iogo biti pyeryed soboyu, chislo udariv zgidno z iogo nyespravvedlivistyu. soroka udarami budyе iogo biti, nye bil'shye; shchob nye biti iogo bil'shye nad tye vyelikim bittynam, i shchob nye buv zlyegkovazhyenii brat tvii na ochakh tvoikh. nye zav'yazhypesh rota volovi, koli vin molotit'. koli brattya siditimit' razom, i odin iz nikh pomrye, a sina v n'ogo nyema, to zhinka pomyerlogo nye viidye zamizh nazovni za chuzhogo, divyer ii priidye do nyei ta i viz'mye ii sobi za zhinku, i podivyerue ii. i budyе pyervoridnii, shcho vona porodit', stanye vin im'yam iogo brata, shcho pomyer, i nye budyе styertye im'ya iogo z izrailya. a yakshcho toi cholovik nye skhochye vzyati svoei bratovoi, to bratova iogo viidye do brami do starshikh ta i skazhye: divyer mii vidmovivsa vidnoviti svoemu bratovi im'ya v izraili, nye khotiv podivyeruvati myenye. i poklichut' iogo starshi iogo mista, i promovlyatimit' do n'ogo, a vin ustanye ta i skazhye: nye khochu vzyati ii, to pidiidye iogo bratova do n'ogo na ochakh starshikh, i zdiimye iomu chobota z nogi iogo, i plyunye v oblichhya iogo, i zagovorit', i skazhye: tak robit'sya cholovikovi,

shcho nye budye domu svogo brata. i budyе zvanye im'ya iogo v izraili: dom rozzutogo. koli choloviki budut' svartitsya razom odin z odnim, i pidiidye zhinka odnogo, shchob obyeryegti svogo cholovika vid ruki togo, shcho b'e, i prostyagnye svoyu ruku, i skhopit' za sorom iogo, to vidrubaesh ruku ii, nyekhai nye zmilosyerdit'sya oko tvoe! nye budyе v tyebye v torbi tvoii podviinogo kamyenya do vagi, vyelikoi i malogo, nye budyе tobi v tvoim domi podviinoi yefi, vyelikoi i maloi. kamin' do vagi budyе v tyebye povnii i spravvedlivii, yefa budyе v tyebye povna i spravvedлива, shchob prodovzhilisya dni tvoi na zyeimli, yaku gospod', bog tvii, dae tobi. bo ogida pyeryed gospodom, bogom tvoim, kozhyen, khto chinit' takye, khto chinit' nyespravvedlivist'. pam'yataitye, shcho zrobiv buv tobi amalik u dorozhi, koli vi vikhodili z egiptu, shcho spitkav tyebye v dorozhi, i povbivav mizh toboyo vsikh zadnikh oslablyenikh, koli ti buv zmuchenii ta strudzhenii, a vin nye boyavsvya boga. i stanyet'sya, koli gospod', bog tvii, dast' tobi mir vid usikh vorogiv tvoikh navkolo v krai, shcho gospod', bog tvii, dae tobi yak spadok, shchob posisti iogo, to zityresh pam'yat' amalika z-pid nyeba. nye zabud'!

26

i stanyet'sya, koli ti vviidyesh do togo krayu, shcho gospod', bog tvii, dae tobi yak spadok, i posyadyesh iogo, i osyadyesh u n'omu, to viz'myesh iz pochatkiv usyakogo plodu zyeimli, shcho zbyeryesh iz krayu svogo, shcho gospod', bog tvii, dae tobi, i pokladyesh ikh u kish, ta i pidyses do mistsya, yakye vibyerye gospod', bog tvii, shchob tam probuvalo im'ya iogo. i priidyesh ti do svyashchyenika, shcho budyе timi dnyami, ta i skazhypesh iomu: zasvidchuyu tsye s'ogodni gospodyevi, bogovi tvoemu, shcho ya vviishov do krayu, shcho gospod' zaprisyagnuv buv bat'kam nashim, shchob dati nam. i viz'mye svyashchyenik togo kosha z tvoei ruki, i pokladye iogo pyeryed zhyertivnikom gospoda, boga tvogo. a ti vidpovisi ta i skazhypesh pyeryed litsyem gospoda, boga svogo: mandrivnii aramyeyanin buv mii bat'ko, i vin ziishov do egiptu, i chasovo zamyeshkav tam iz nyebagat'ma lyud'mi, ta i stav tam tseyi krai, shcho tyechye molokom ta myedom. a tyepyer otsye prinis ya pochatok plodu tiei zyeimli, yaku ti dav myeni, gospodi. i pokladyesh iogo pyeryed litsyem gospoda, boga svogo, i poklonishsa pyeryed litsyem gospoda, boga svogo. i budyesh raditi vsim dobrom, shcho dav tobi gospod', bog tvii, tobi ta domovi tvoemu, ti, i lyevit, i prikhod'ko, shcho posyeryed tyebye. a koli ti skinchish dyesyatiniti vsyu dyesyatinu vrozhayu svogo roku tryet'ogo, roku dyesyatini, i dasi lyevitu, prikhod'kovi, siroti ta vdovi, i budut' voni isti v bra-

makh tvoikh i nasityat'sya, to skazhyesh pyeryed lit-syem gospoda, boga svogo: zabrav ya prisvyachyenyte z domu, ta i dav iogo lyevitu na prikhod'kovi, siroti ta vdovi, za vsima tvoimi zapovidyami, shcho ti nakazav buv myeni, ya nye pyerestupiv kotrois' iz zapovidei tvoikh i nye zabuv. nye iv ya z n'ogo v zhalobi svoii, i nye brav z n'ogo v nyechistosti, i nye dav z n'ogo dlya pomyerlogo, ya slukhavsya golosu gospoda, boga svogo, chiniv usye, yak nakazav ti myeni. spoglyan' zhye z svyatogo myeshkannya svogo, iz nyebyes, i poblagoslovi narod svii, izrailya, ta zymlyu, yaku ti dav nam, yak prislyagnuv buv nashim bat'kam, krai, shcho tyeche molokom ta myedom. ts'ogo dnya gospod', bog tvii, nakazue tobi vikonuhati tsi postanovi ta zakoni, a ti budyesh dodyerzhuvati, ta budyesh vikonuhati ikh usim syertsyem svoim ta vsieyu dushyeyu svoeyu. ti s'ogodni zasvidchiv gospodyevi, shcho vin budye tobi bogom, i shcho ti budyesh khoditi dorogami iogo, i shcho budyesh vikonuhati postanovi iogo, i zapovidi iogo, i zakoni iogo, i shcho budyesh slukhatysya golosu iogo. a gospod' s'ogodni zasvidchiv tobi, shcho ti budyesh iomu narodom vibranim, yak vin nakazav buv tobi, i shcho ti vikonuhatymyesh usi zapovidi iogo, i shcho vin stavit' tyebye naivishchym ponad usi narodi, yakikh gospod' uchyniv, na khvalu, i na im'ya, i na slavu, i shcho budyesh ti dlya gospoda, boga svogo, narodom svyatyim, yak vin govori v vam.

27

i nakazav moiseyi ta izrailievi starshi narodovi, govoryachi: dodyerzhuyte vsikh zapovidei, shcho ya s'ogodni nakazuyu vam! i stanyet'sya togo dnya, koli vi pyereydyete iordan do togo krayu, shcho dae tobi gospod', bog tvii, to postavish sobi vye-likye kaminnya, i povapnish ikh vapnom. i ponapisuesh na nikh usi slova ts'ogo zakonu, koli pyereydyesh, shchob uviishov ti do togo krayu, shcho gospod', bog tvii, dae tobi, krai, shcho tyeche molokom ta myedom, yak promovlyav buv gospod', bog bat'kiv tvoikh, do tyebye. i stanyet'sya, koli vi pyereydyete iordan, postavite tye kaminnya, shcho ya nakazuyu vam s'ogodni, na gori yeval, i povapnite ikh vapnom. i zbuduesh tam zhyertivnika dlya gospoda, boga svogo, zhyertivnika z kaminnya, nye pidnyesyesh nad nimi zaliza. z nyetyesano go kaminnya zbuduesh zhyertivnika gospoda, boga svogo, i prinyesyesh na n'omu tsilopalennya gospodyevi, bogovi svoemu. i prinyesyesh na zhyertvu mirni zhyertvi, i budyesh tam isti, i budyesh tishitysya pyeryed litsyem gospoda, boga svogo. i napishyesh na tikh kaminnyakh usi slova ts'ogo zakonu duzhye virazno. i promovlyav moiseyi ta vsi svyashchycheniki-lyeviti, do vs'ogo izrailya, govoryachi: uvazhai ta slukhai, izrailyu, ti ts'ogo dnya stav narodom gospoda, boga svogo. i budyesh ti slukhatysya gospoda, boga svogo, i budyesh vikonuhati zapovidi iogo ta postanovi iogo, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni. i nakazav moiseyi togo dnya narodovi, govoryachi: otsi stanut' na gori garizim, shchob blagoslovlyati narod, koli vi pyereydyete iordan: simyeon, i lyevii, i yuda, i is-sakhar, i iosip, i vyeni yamin. a otsi stanut' dlya

klyatvi na gori yeval: ruvim, gad, i asir, i zavulon, dan i nyeftalim. i vidpovidyat' lyeviti, i skazhut' do vsikh izrailiyevikh muzhiv sil'nim golosom: prokly-ata lyudina, shcho zrobit' bovvana rizanogo abo litogo, gidotu dlya gospoda, chin riz'bars'kikh ruk, i postavit' taemno! i vidpovist' uyves' narod, ta i skazhye: amin! proklyati toi, khto lyegkovazhit' svogo bat'ka ta svoyu matir! a vyves' narod skazhye: amin! proklyatii, khto pyeressuvae myezhu svogo blizhn'ogo! proklyatii, khto robit' bludyachim sli-pogo v dorozil! a vyves' narod skazhye: amin! prokly-atii, khto pyeryekruchue pravo prikhod'ka, siroti ta vdovi! a vyves' narod skazhye: amin! prokly-atii, khto lyagae z zhinkoyu bat'ka svogo, bo vidkriv vin podolka odyezhi svogo bat'ka! a vyves' narod skazhye: amin! proklyatii, khto lyagae z usyakim skotom! a vyves' narod skazhye: amin! prokly-atii, khto lyagae z syestroyu svoeyu, dochkoyu svogo bat'ka abo z dochkoyu svoei matyeri! a vyves' narod skazhye: amin! proklyatii, khto lyagae z tyeshchyeyu svoeyu! a vyves' narod skazhye: amin! proklyatii, khto bvivae svogo blizhn'ogo potaemno! a vyves' narod skazhye: amin! proklyatii, khto byerye pid-kupa, shchob zabiti kogo, prollyati krov nyepovinnu! a vyves' narod skazhye: amin! proklyatii, khto nye dotrimae sliv ts'ogo zakonu, shchob vikonuhati ikh! a vyves' narod skazhye: amin!

28

i stanyet'sya, yakshcho diisno budyesh ti slukhatysya golosu gospoda, boga svogo, shchob dodyerzhuvati vikonnannya vsikh iogo zapovidei, shcho ya nakazuyu tobi s'ogodni, to postavit' tyebye gospod', bog tvii, naivishchym nad usi narodi zymli. i priidut' na tyebye vsi otsi blagoslovnyennya, i dosyagnut' tye-bye, koli ti slukhatymyeshya golosu gospoda, boga svogo. blagoslovnyennii ti v misti, i blagoslovnyennii ti na poli! blagoslovnyennii plid utrobi tvoei, i plid tvoei zymli, i plid khudobi tvoei, porid bikiv tvoikh i kotinnya otari tvoei! blagoslovnyennii tvii kish ta dizha tvoya! blagoslovnyennii ti u vkhodi svoim, i blagoslovnyennii ti v vikhodi svoim! gospod' uchinit', shcho vorogi tvoi, yak povstayut' na tyebye, budut' pobiti pyeryed toboyu, voni odnieyu dorogoyu vi-idut' navpyeryeimi tyebye, a simoma dorogami vtika-timut' pyeryed toboyu. gospod' nakazhye svoemu blagoslovnyennu buti z toboyu v komorakh tvoikh, ta v us'omu, chogo dotorknyet'sya ruka tvoya, i blagoslovlyatymy tyebye v krayu, shcho gospod', bog tvii, dae tobi. gospod' postavit' tyebye sobi za svy-atii narod, yak prislyagnuv buv tobi, koli ti budyesh dodyerzhuvatysya zapovidei gospoda, boga tvogo, i pidyesh dorogami iogo. i pobachat' usi narodi zymli, shcho gospodne im'ya klitchet'sya na tobi, i budut' boyatysya tyebye. i gospod' dast' tobi dobrii pririst u plodi utrobi tvoei, i v plodi khudobi tvoei, i v plodi polya tvogo na tii zymli, shcho gospod' zaprislyagnuv buv bat'kam tvoim, shchob dati tobi. gospod' vidchinit' dlya tyebye svoyu dobru skarbnit-syu, nyebyesa, shchob dati doshch dlya krayu tvogo v chasi iogo, i shchob poblagosloviti vsyakii chin tvoei ruki. i ti pozichatymyesh bagat'om narodom,

a sam nye pozichatimyesh ni v kogo. i vchinit' tye-
bye gospod' golovoyu, a nye khvostom, i ti budyesh
til'ki vyerkhom, a nye budyesh dolom, koli budyesh
slukhatitsya zapovidyei gospoda, boga svogo, shcho
ya s'ogodni nakazuyu tobi, shchob dodyerzhuvati i
vikonuvati, i nye vidstupish vid usikh tikh sliv, sh-
cho ya s'ogodni nakazuyu vam, ani pravoruch, ani
livoruch, shchob khoditi za inshimi bogami i sluzhiti
im. ta stanyet'sya, koli ti nye budyesh slukhatitsya
golosu gospoda, boga svogo, shchob dodyerzhuvati
vikonannya vsikh iogo zapovidyei ta postanovu iogo,
shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, to priidut' na tye-
bye vsi otsi proklyattya, i dosyagnut' tyebye: prokly-
atii ti v misti, i proklyatii ti v poli! proklyatii kish
tvii ta dizha tvoya! proklyatii plid utrobi tvoei ta
plid tvoei zyeмли, porid bikiv tvoikh ta kotinnya
otari tvoei! proklyatii ti u vkhodi svoim, i prokly-
atii ti v vikhodi svoim! poshlye gospod' na tyebye
proklyattya, i zamishannya, i nyeshchastya na vsyakii
pochin tvoei ruki, shcho ti zrobish, azh poki ti nye
budyesh vigublyenii, i azh poki ti skoro nye zaginyesh
chyeryez zlo tvoikh chiniv, shcho opustiv ti myenye.
prilipit' gospod' do tyebye morovitsyu, azh poki vona
nye vigubit' tyebye z-nad zyeмли, kudi ti vkhodish po-
sisti ii. udarit' gospod' tyebye sukhotami, i propasnit-
syeu, i zapalennyam, i garyachoyu, i myechyem, i
posukhoyu, i irzhyeyu, i voni budut' gnati tyebye, azh
poki ti nye zaginyesh. i stanye nyebo tvoe, shcho nad
tvoeyu golovoyu, midduy, a zyeמלי, shcho pid to-
boyu, zalizom. dast' gospod' zamist' doshchu kraevi
tvoemu kuryavu, a porokh iz nyeba budyе skhoditi na
tyebye, azh poki nye budyesh ti vigublyenii. viddast'
tyebye gospod' na porazku tvoim vorogam. odnieyu
dorogoyu ti viidyesh navpyeryeimi iogo, a simoma
dorogami vtikativymesh pyeryed nim, i budyesh roz-
poroshyennii po vsikh tsarstvakh zyeמלי. i budyе tvii
trup na izhu dlya vsyakogo pstatva nyebesnogo ta
dlya khudobi zyeמנוi, i nye budyе nikogo, khto b
ikh popoloshiv. udarit' tyebye gospod' egipyets'kim
gnoyakom, gudzami, lishayami, strupami takimi, sh-
cho nye zmozhyesh ikh vilikuvati. udarit' tyebye gos-
pod' bozhyevillyam, i slipotoyu, i tupodumstvom. i
budyesh ti matsati v pivdyen', yak matsae slipii u
tyemryavi, i nye matimyesh povodzyhennya v doro-
gakh svoikh, i budyesh ti po vsi dni til'ki utisku-
vanii ta grabovanii, ta nye budyе komu boroniti.
odruzhisysya z zhinkoyu, ta khto inshii lyezhatimye
z nyeyu. khatu zbuduesh, ta v nii nye siditimyesh.
zasadish vinogradnika, ta nye budyesh koristatsiya
nim. zakolyenii budyе vil tvii na ochakh tvoikh, ta isti
nye budyesh iz n'ogo. tvii osyel budyе zagrabovanii
pyeryed toboyu, i nye vyernyet'sya do tyebye. otara
tvoya viddana budyе vorogam tvoim, i nye budyе
komu boroniti tyebye. sini tvoi ta dochki tvoi budut'
viddani inshomu narodovi, a ochi tvoi budut' bachiti
i ginuti za nimi tsilii dyen', a tvoya ruka nye ma-
timoye sili. plid tvoei zyeמלי ta vvyes' trud tvii poist'
narod, yakogo ti nye znay, a ti budyesh til'ki utisku-
vanii ta gnoblyenii po vsi dni. i ti zbozhyevoliesh
vid togo, shcho bachitimut' ochi tvoi. udarit' tye-
bye gospod' zlim gnoyakom na kolinakh i na styeg-
nakh, vid yakogo nye zmozhyesh vilikuvatsiya, vid
stopi nig tvoikh i azh do chyeryepa tvogo. vidvyedye

gospod' tyebye ta tsarya tvogo, yakogo postavish nad
soboyu, do narodu, yakogo nye znay ti ta bat'ki tvoei,
i ti budyesh sluzhiti tam inshim bogam, dyeryevu
ta kamyenyevi. i stanyesh ti strakhittiyam, pogov-
orom ta posmikhovishchyem syeryed usikh narod-
div, kudi vidvyedye tyebye gospod'. bagato nasinnya
vinyesesh na polye, ta malo zbyeryesh, bo pozhyerye
iogo sarana. pozasadzhuesh vinogradniki i budyesh
obroblyati, ta nye budyesh piti vina i nye budyesh
zbitari, bo pozhyerye iogo chyerva. budut' u tyebye
olivki po vsim krai tvoim, ta olivoyu nye budyesh
mastitsiya, bo pospadae olivka tvoya. ti porodish
siniv i dochok, ta nye budut' dlya tyebye voni, bo
pidut' u nyevoluyu. usyakyе tvoe dyeryevo ta plid tvoei
zyemli obsyadye chyerva. prikhod'ko, shcho syeryed
tyebye, pidnyesyet'sya ponad tyebye visoko-visoko,
a ti ziidyesh niz'ko-niz'ko. vin tobi pozichatimye, a
ti iomu nye pozichatimyesh, vin stanye golovoyu, a
ti stanyesh khvostom. i priidut' na tyebye vsi otsi
proklyattya, i budut' gnati tyebye, i dozhyenut' tye-
bye, azh poki ti budyesh vigublyenii, bo nye slukhav
ti golosu gospoda, boga svogo, shchob vikonyuvati
zapovidy iogo ta postanovi iogo, shcho vin nakazav
buv tobi. i budut' voni na tobi na oznaku ta na
dokaz, ta na nasinni tvoemu azh naviki. za tye,
shcho nye sluzhiv ti gospodyevi, bogovi svoemu, u
radosti ta v dobri syertsya, iz ryanosti vs'ogo, to
budyesh sluzhiti vorogovi svoemu, yakogo gospod'
poshlye na tyebye, u golodi, i v pragnyenni, i v nagoti,
i v nyedostatku vs'ogo, a vin dast' zaliznye yarmo
na tvoyu shiyu, azh poki vigubit' tyebye. gospod'
nanyesye na tyebye narod izdalyeka, z kintsya zyeמלי,
tak, yak lyetit' oryel, narod, shcho movi iogo ti nye
rozumiesh, narod zhorstokii, shcho nye zvezhatimye
na starogo, a dlya yunaka nye budyе milostivii. i
vin budyе zhyerti plid tvoei khudobi ta plid tvoei
zyemli, azh poki vigubit' tyebye, i vin nye pozostavit'
tobi zbizhzhya, ani vinogradnogo soku, ani olivi, ani
porodu bikiv tvoikh, ani kotinnya otari tvoei, azh
poki vigubit' tyebye. i vin budyе oblyagati tyebye
v usikh tvoikh bramakh, azh poki porozvalyue po
vsim tvoim krai tvoi mitsni i ukriplyeni muri, na yaki
ti nadiyavsya, i budyе gnobiti tyebye v usikh tvoikh
bramakh po vsim tvoim krai, shcho dav tobi gos-
pod', bog tvii. i budyesh ti isti plid utrobi svoei, tilo
siniv svoikh ta dochok svoikh, shcho dav tobi gos-
pod', bog tvii, v oblozi ta v utisku, yakim budyе gno-
biti tyebye tvii vorog. kozhyen nailagidnishii syeryed
tyebye i naibil'shye vipyeshchyenii, budyе oko iogo
likhye na brata svogo, i na zhinku lonya svogo, i na
ryeshtu siniv svoikh, shcho pozostavit' ikh vorog, sh-
chob nye dati ani odnomu z nikh tila siniv svoikh,
shcho budyе vin isti, bo iomu nye pozostanyet'sya
nichogo v oblozi ta v utiskovi, yakim budyе utiskati
tyebye tvii vorog po vsikh tvoikh bramakh. nailagid-
nishia mizh toboyu i naibil'shye vipyeshchyena, shcho
chyeryez pyeshchyennya ta nizhnist' nye probuvala
staviti na zyeמלי stopi svoei nogi, zlye budyе oko
ii na muzha lonya svogo, i na sina svogo, i na dochku
svoyu, i na poslid, shcho vikhodit' z-pomizh nig ii pri
porodi, i na diteyi svoikh, shcho porodit', bo poist'
ikh taemno chyeryez nyedostatok us'ogo v oblozi
ta v utisku, yakim budyе gnobiti tyebye tvii vorog

u bramakh tvoikh. yakshcho ti nye budyesh dodyerzhuvati, shchob vikonusvati vsi slova ts'ogo zakonu, napisani v tsii knizi, shchob boyatisya togo slavnogo i strashnogo imyennya gospoda, boga tvogo, to gospod' navyedye nadzvichaini porazi na tyebye, ta porazi na nasinnya tvoe, porazi vyelikii ta pyevni, i khvorobi zli ta postiini. i navyedye vin na tyebye vsyakii egipyets'kii bil', yakogo boyavsvya ti, a vin pristaneye do tyebye. takozh usyaku khvorobu ta vsyaku porazu, shcho nye napisana v knizi ts'ogo zakonu, navyedye ikh gospod' na tyebye, azh poki budyesh ti vigublyenii. i pozostanye vas malo, zamist' togo, shcho buli vi, shchodo chislyennosti, yak zori nyebyesni, bo ti nye slukhavsya golosu gospoda, boga svogo. i stanyet'sya, yak gospod' radiv buv vami, koli robiv vam dobro, i koli rozmnozhuvav vas, tak budyesh raditi gospod' vami, koli vigublyatimye vas ta koli vinishchuvatimye vas, i vi budyetye virvani z-nad tsiei zyeimli, kudi ti vkhodish posisti ii. i rozporoshit' tyebye gospod' syeryed usikh narodiv vid kintsya zyeimli i azh do kintsya zyeimli, i ti sluzhitimyesh tam inshim bogam, yakikh nye znay ani ti, ani bat'ki tvoi, dyeryevu ta kamyeneyvi. i pomizh tsimi narodami nye budyesh ti spokiiinii, i nye budyesh mistysya spochinku dlya stopi tvoikh nig. i gospod' dasht' tobi tam syertsye tryemtyachye, i oslablyennya ochyei, i omlivannya dushi. i budyesh zhittya tvoe visiti na volosku pyeryed toboyu i ti boyatimyeshsya vdyen' ta vnochi, i nye budyesh pyevnii svogo zhittya. urantsi ti skazhyesh: o, yakbi vyechir!, a vvyecheri skazhyesh: o, yakbi ranok! zo strakhu syertsya svogo, shcho budyesh boyatisya, ta z vidinnya ochyei svoikh, shcho budyesh bachiti. i vyernye tyebye gospod' do egiptu na korablyakh tieyu dorogoyu, pro yaku ya kazav tobi, shcho vzhye bil'shye nye pobachish ii, i tam vi prodatimetyesya vorogam svoim za rabiv ta za nyevil'nits', ta nye budyesh pokuptsya...

29

otsye slova zapovitu, shcho nakazav buv gospod' moisyeevi sklasi z izrail'yevimi sinami v moavs'komu krai, okrim togo zapovitu, shcho sklav buv iz nimi na khorivi. i sklikav moisyee us'ogo izrailya ta i skazav im: vi bachili vsye, shcho zrobiv buv gospod' na vashikh ochakh v egipyets'kim krai faraonovi, i vsim rabam iogo ta vs'omu iogo kraevi, ti vyelikii viprobuvannya, shcho bachili ochi tvoi, ti vyelikii oznaki ta chuda, ta nye dav vam gospod' syertsya, shchob piznati, i ochyei, shchob bachiti, i ushyei, shchob slukhachi, azh do dnya ts'ogo. i provadiv ya vas sorok lit pustinyeyu, nye zuzhilisya odyezhch vashi na vas, a chobit tvii nye zuzhivysya na tvoii nozi. nye ili vi khliba, i vina ta p'yankogo napoyu nye pili vi, shchob piznati, shcho ya gospod', bog vash. a koli vi priishli do ts'ogo mistysya, to viishov buv navpyereymi vas na viinu sigon, tsar khyeshbons'kii, ta og, tsar bashans'kii, i pobili mi ikh, i zabrali mi ikhnii krai, ta i dali iogo na spadok ruvimovim ta gadovim ta polovini plyemyeni manasiinogo. dodyerzhui zhye sliv ts'ogo zapovitu, i vikonui ikh, shchob mali vi povodzyennya v us'omu, shcho budyetye robiti. vi stoitye s'ogodni vsi pyeryed litsyem gospoda,

boga vashogo: golovi vashi, plyemyena vashi, starshi vashi ta uryadniki vashi, usyaki izrailiv muzh, diti vashi, vashi zhinki ta tvii prikhod'ko, shcho posyeryed taboriv tvoikh vid koliya drov tvoikh azh do chyerpacha tvoei vodi, shchob ti vviishov u zapovit gospoda, boga svogo, ta v klyatvu iogo, shcho gospod', bog tvii, s'ogodni skladae z toboyu, shchob postaviti s'ogodni tyebye narodom dlya syebye, a vin budyesh tobi bogom, yak vin goroviv buv tobi, i yak prislyagnuv buv bat'kam tvoim, avraamovi, isakovi ta yakovu. i nye z vami samimi ya skladayu ts'ogo zapovita ta tsyu klyatvu, alye tyezh i z tim, khto tut z nami s'ogodni stoit' pyeryed litsyem gospoda, boga nashogo, tak i z tim, khto s'ogodni nye z nami tut. bo vi znaetye, shcho mi sidili buli v egipyets'kim krai, i shcho mi prokhodili syeryed tikh narodiv, yakii vi pyeryeishli, i vi bachili ikhni ogidi ta ikhnikh bovaniv, dyeryevy ta kamin', sriblo ta zoloto, shcho z nimi. syeryezhit'sya, shchob nye buv syeryed vas cholovik abo zhinka, abo rid, abo plyem'ya, shcho syertsye iogo s'ogodni vidvyertaet'sya vid gospoda, boga nashogo, shchob piti sluzhiti bogam tsikh narodiv, shchob nye buv syeryed vas korin', shcho viroshchue id' ta polin, shchob nye bulo, shcho koli vin pochue slova ts'ogo proklyattyta, to poblagoslovit'sya v syerti svoim, govoryachi: mir budyesh myeni, khoch i khoditimu v svavoli svogo syertsya. todi zaginye i napoenii, i spragnyenii. nye zakhoche gospod' prostiti iomu, bo todi zapalit'sya gospodnii gniv ta lyutist' iogo na ts'ogo cholovika, i budyesh lyezhati na n'omu vsye proklyattyta, napisanye v tsii knizi, i gospod' vitrye im'ya iogo z-pid nyeba. i viddilit' iogo gospod' na zlo vid usikh izrail'yevikh plyemyen, zgidno z usima proklyattymi zapovitu, napisanemu v tsii knizi zakonu. i skazhye ostanne pokolinnya, vashi sini, shcho postanut' za vami, i chuzhii, shcho priidye z dalyekoi kraini, i pobachit' porazi ts'ogo krayu ta iogo khvorobi, yakii poshlye gospod' na n'ogo: sirka ta sil', pogorilishchye usya zyeimlya iogo, nye budyesh vona zasiyuvana, i nye pustit' roslin, i nye ziidyesh na nii zhodna trava, yak po znishchyenni sodomu ta gomori, admi ta tsyevoimu, shcho poruinuvav buv gospod' u gnivi svoim ta v lyuti svoii. i skazhut' usi ti narodi: dlya chogo gospod' zrobiv tak ts'omu kraevi? shcho to za gorinnya ts'ogo vyelikogo gnivu? i skazhut': za tye, shcho vni pokinuli zapovita gospoda, boga svoikh bat'kiv, yakogo vin sklav buv iz nimi, koli vivodiv ikh z egipyets'kogo krayu. i voni pishli, i sluzhili inshim bogam, i vklonyalisya im, bogam, shcho nye znali ikh, i shcho vin nye pridliv im. i zapalivysya gospodnii gniv na tsyei krai, shchob navyesti na n'ogo vsye proklyattyta, napisanye v tsii knizi. i virvav ikh gospod' z-nad tsiei zyeimli v gnivi, i v lyuti, i v vyelikim oburyenni, ta i kinuv ikh do inshogo krayu, yak ts'ogo dnya. zakritye tye, shcho e gospoda, boga nashogo, a vidkritye nashye ta nashikh siniv azh naviki, shchob vikonusvati vsi slova ts'ogo zakonu.

30

i stanyet'sya, koli priidut' na tyebye vsi tsi slova, blagoslovnyennya ta proklyattyta, shcho ya dav pyeryed toboyu, i ti viz'myesh ikh do svogo syertsya syeryed

usikh tsikh narodiv, kudi zakinuv tyebye gospod', bog tvii, i ti navyernyeshsya do gospoda, boga svogo, i budyesh slukhatisya iogo golosu v us'omu, shcho ya s'ogodni tobi nakazuyu, ti ta sini tvoi, usim svoim syertsyem ta vsieyu svoeyu dushyeyu, to povyrnye z nyevoli gospod', bog tvii, tyebye, i zmilosyerdit'sya nad tobouy, i znovu pozbiraie tyebye zo vsikh narodiv, kudi rozporoshiv tyebye gospod', bog tvii. yakshcho budyie tvii vignanyets' na kintsi nyeba, to i zvidti pozbiraie tyebye gospod', bog tvii, i zvidti vin viz'myie tyebye. i vvyedye tyebye gospod', bog tvii, do krayu, shcho posili bat'ki tvoi, i ti posyadyesh iogo, i vin uchinii' dobro tobi, i rozmnozhit' tyebye bil'shye za bat'kiv tvoikh. i obrizhye gospod', bog tvii, syertsyie tvoie ta syertsyie nasinnya tvogo, shchob ti lyubiv gospoda, boga svogo, usim svoim syertsyem ta vsieyu dushyeyu svoeyu, shchob zhiti tobi. i dast' gospod', bog tvii, usi tsi proklyattya na vorogiv tvoikh, ta na tikh, khto nyenavidit' tyebye, khto gnav tyebye. a ti vyernyeshsya, i budyesh slukhatisya gospodn'ogo golosu, i budyesh vikonuhati vsi iogo zapovidy, yakii ya s'ogodni nakazuyu tobi. i zrobit' gospod', bog tvii, shcho budyesh ti mati nadmir u kozhnomu chini svoei ruki, u plodi utrobi svoei, i v plodi khudobi svoei, i v plodi svoei zyeimli na dobre, bo gospod' znovu budyie raditi tobouy na dobro, yak radiv buv tvoimi bat'kami, koli budyesh slukhatisya golosu gospoda, boga svogo, shchob dotrimuvati zapovidy iogo ta postanovi iogo, napisani v tsi knizi zakonu, koli navyernyeshsya do gospoda, boga svogo, usim syertsyem svoim ta vsieyu dushyeyu svoeyu, bo tsya zapovid', shcho ya s'ogodni nakazuyu tobi, nye tyazhka vona dlya tyebye, i nye dalyeka vona. nye na nyebi vona, shchob skazati: khto ziidye na nyebo dlya nas, ta nam ii viz'mye i nam ogolosit', a mi budyemo vikonuhati ii? i nye po tim botsi morya vona, shchob skazati: khto pidye dlya nas na toi bik morya, i viz'mye ii nam, i ogolosit' ii nam, a mi budyemo vikonuhati ii? bozh duzhye bliz'ka do tyebye ta rich, vona v ustakh tvoikh ta v syertsi tvoim, shchob vikonuhati ii. divisya: ya s'ogodni dav pyeryed tobouy zhittya ta dobro, i smyert' ta zlo. bo ya s'ogodni nakazuyu tobi lyubiti gospoda, boga svogo, khoditi iogo dorogami, ta dodyerzhuvati zapovidy iogo, i postanovi iogo, i zakona iogo, shchob ti zhiv, i rozmnozhytsya, i poblagoslovit' tyebye gospod', bog tvii, u krai, kudi ti vkhodish na nasliddya. a yakshcho syertsyie tvoie vidvyernyet'sya, i nye budyesh ti slukhatisya, i dasi syebye zvyesti, i stanyesh vklonyatisya inshim bogam, i budyesh im sluzhiti, ya s'ogodni pryedstavim vam, shcho konchye poginyetye vi, nyedovgo zhitimnyetye na tsi zyeimli, do yakoi ti pyeryekhodish iordan, shchob uviti tui na ovołodinnyia ii. s'ogodni vzyav ya za svidikiv proti vas nyebi i zyeemlyu, zhittya ta smyert' dav ya pyeryed vami, blagoslovnyennya ta proklyattya. i ti vibyeri zhittya, shchob zhiv ti ta nasinnya tvoie, shchob lyubiti gospoda, boga svogo, shchob slukhatisya golosu iogo ta shchob linuti do n'ogo, bozh vin zhittya tvoie, i dovgota dnyv tvoikh, shchob sidity na tsi zyeemli, yaku zaprisyagnuv gospod' bat'kam tvoim avraamovi, isakovi ta yakovu, dati im.

i pishov moisyeyi, i promovlyav do vs'ogo izrailya otsi slova, ta i skazav im: ya s'ogodni viku sta i dvadtsyati lit. nye mozhu vzhye vikhoditi ta vkhoditi, i gospod' skazav myeni: nye pyeryeidyesh ti ts'ogo iordanu. gospod', bog tvii, vin pidye pyeryed tobouy, vin vigubit' tsi narodi pyeryed tobouy, i ti zavolodish nimi. isus pyeryeidyie pyeryed tobouy, yak govori buv gospod'. i zrobit' im gospod', yak zrobit buv sigonovi ta ogovi, amoryeis'kim tsaryam ta ikhn'omu kraevi, yakikh vigubiv vin. i dast' ikh gospod' pyeryed vas, a vi zrobitye im zgidno z usieyu zapoviddyu, shcho ya vam nakazav buv. bud'tye sil'ni ta vidvazhni, nye biityesya, nye lyakaityesya pyeryed nimi, bo gospod', bog tvii, vin toi khto khodit' z tobouy, nye opustit' vin tyebye i nye pokinye tyebye. i poklikav moisyeyi isusa, ta i do n'ogo skazav na ochakh us'ogo izrailya: bud' sil'ni ta vidvazhni, bo ti vviidyesh z tsm narodom do togo krayu, yakogo gospod' zaprisyagnuv ikhnim bat'kam, shchob im dati, i ti dasi im iogo na spadok. a gospod', vin toi, shcho pidye pyeryed tobouy, nye opustit' tyebye i nye pokinye tyebye, nye biisya i nye lyakaisya. i napisav moisyeyi ts'ogo zakona, ta i dav iogo do svyashchyenikiv, lyevieyikh siniv, shcho nosyat' kovchyega gospodn'ogo zapovitu, ta do vsikh izrailyevikh starshikh. i nakazav im moisyeyi, govoryachi: u kintsi syemi lit, okryeslyenogo chasu roku vidpushchyennya, u svyato kuchok, koli priidye vvyes' izrail' z'yavitsya pyeryed litsyem gospoda, boga svogo, u misti, yakye vibyerye vin, budyesh chitati ts'ogo zakona pyeryed usim izrailym do ikhnikh ushey. zbyeri toi narod, cholovikiv, i zhinok, i dityei, i prikhod'ka svogo, shcho v tvoikh bramakh, shchob voni chuli i shchob navchalisya, i boyalisya gospoda, boga vashogo, i dodyerzhuvali vikonuhati vsi slova ts'ogo zakonu. a ikhni sin, shcho nye znali, budut' chuti ta navchatisya boyatisya gospoda, boga vashogo, po vsi dni, shcho vi zhitimnyetye na tsi zyeemli, kudi vi pyeryekhodite iordan, shchob posisti ii. i skazav gospod' do moisyeya: otsye nablizzisya dni tvoi do smyerti. poklich isusa, i stan'tye v skinii zapovitu, a ya iomu nakazhu. i pishov moisyeyi ta isus, i stali v skinii zapovitu. i poyavivsya gospod' u skinii v stovpi khmari, i stav toi stovp khmari bilya skininiinogo vkhodu. i skazav gospod' do moisyeya: os' ti spochinyesh z bat'kami svoimi, a tsyiei narod ustanye ta i budyie bludodiyati z bogami togo chuzhogo krayu, kudi vin uvikhodit', shchob buti v syeryedini iogo, i pokinye myenye, i zlamae zapovita mogo, shcho sklav buv ya z nim. i togo dnya zapalit'sya mii gniv na n'ogo, i ya pokinu ikh, i skhovayu svoe litsye vid nikh, a vin budyie znishchyenii, i znaidut' iogo chislyenni nyeshchastya ta utiski. i skazhye vin togo dnya: khiba nye chyeryez tye, shcho nyema v myenye mogo boga, znaishli myenye tsi nyeshchastya? a ya togo dnya konchye skhovayu litsye svoje chyeryez usye tye zlo, shcho zrobit vin, bo zvyernuvysya do inshikh bogiv. a tyepper zapishit' sobi otsyu pisnyu, i navchi ii izrailyevikh siniv. vklad i v ikhni usta, shchob bula myeni tsya pisnya za svidka na izrailyevikh siniv. koli ya vvyedu iogo do tiei zyeemli, yaku prisnyagnuv iogo bat'kam, shcho tyecheye molokom ta

myedom, i vin budye isti i nasitit'sya, i potovstie, i zvyernyet'sya do inshikh bogiv, i budut' sluzhiti im, a myenye kinut' z obrazoyu, i zlamae vin zapovita mogo, to stanyet'sya, koli znaidut' iogo chislyenni nyeschastya ta utiski, shcho pisnya tsya stanye proti n'ogo za svodka, bo vona nye zabudyet'sya z ust nasin-nya iogo. bo ya znayu nastavlyennya syertsya iogo, shcho vin chinit' s'ogodni, pyershye nizh vvyedu iogo do togo krayu, shcho ya prisyagnuv. i napisav moiseyi tu pisnyu togo dnya, i navchiv ii izrail'yevikh siniv. i nakazav vin isusovi, navinovomu sinovi, ta i skazav: bud' sil'nii ta vidvazhnyi, bo ti vprovadish izrail'yevikh siniv do togo krayu, shcho ya prisyagnuv im, a ya budu z tobouyu. i stalosya, yak moiseyi skinchiv pisati slova ts'ogo zakonu do knigi azh do kintsya ikh, to moiseyi nakazav lyevitam, shcho nosyat' kovchyege gospodn'ogo zapovitu, govoryachi: viz'mit' knigu ts'ogo zakonu, i pokladit' ii zboku kovchyege zapovitu gospoda, boga vashogo, i vona budye tam na tyebye za svodka. bo ya znayu nyeslukhnyanist' tvoyu ta tverdu tvoyu shiyu. bo shchye s'ogodni, koli ya zhivu z vami, vi buli nyeslukhnyani gospodyevi, a tim bil'sh budyette po smyerti moii! zbyerit' do myenye vsikh starshikh vashikh plyemyen ta uryadnikiv vashikh, a ya budu promovlyati do ikhnikh ushyei tsi slova, i poklichu nyebo i zyeimlyu na svidchynnya proti nikh. bo ya znayu, shcho po smyerti moii, psuyuchisya, zipsuetyesya vi, i vidkhilytyes' z tiei dorogi, yaku ya nakazav vam, i v kintsi dniv spitkae vas nyeschastya, koli budyette robiti zlo v gospodnikh ochakh, shchob gniviti iogo chinom svoikh ruk. i promovlav moiseyi do ushyei vsiei izrail'yevoi gromadi slova otsiei pisni azh do zakhynchynnya ikh:

32

slukhai, nyebo, a ya govoritimu, i khai pochue zyeimlyu movu ust moikh! nyekhai llet'sya nauka moya, mov to doshch, khai tyeche, yak rosa, moya mova, yak krapli doshchu na travu, ta yak zliva na zyelyen'. yak budu ya klikati imyennya gospodne, to slavu viddaitye vi nashomu bogovi! vin skyelya, a dilo iogo doskonalye, vsi bo dorogi iogo spravyedlivi, bog virnii, i krivdi nyemae v n'omu, spravyedlivi i pravyednii vin. zipsulis' voni, nye iogo to sini, pokolinnya nyevirnye i pokruchyeny. chi tim vid-daitye gospodyevi, narodye nikhyemnni i nyemu-drii? chi zh nye vin bat'ko tsvii, tvoryets'? vin tyebye vchiniv, i vin mitsno postaviv tyebye. pam'yatai pro dni davni, rozvazhaiyte pro roki usikh pokolin', zapitai svogo bat'ka, i pokazhye tobi tvoikh tikh starshikh, a voni tobi skazhut. yak vsyevish-nii narodam spadok davav, koli vin rozdilyav siniv lyuds'kikh, vin postaviv grantsiti narodam za chislom izrail'yevikh siniv. bo chastka gospodnya narod iogo, yakiv vidmiryaniu udil spadshchini iogo. znaishov vin iogo na pustinnii zyeimli ta v styepu zavivannya pustyl'nikh gien, ta i iogo otochiv, uvazhav vin za nim, zbyerigav vin iogo, yak zinitysu otu svogo oka. yak gnizdo svoje budit' oryel, yak shiryae vin ponad svoimi malyatami, krila svoi prostyagae, byerye ikh, ta nosit' ikh vin na ramyeni krilatim svoim, tak gos-

pod' sam provadiv iogo, a boga chuzhogo pri nim nye bulo. vin iogo sadoviv na visotakh zyeimli, i vin iv pol'ovi vrozhai, vin myedom iz skyeli iogo goduvav, i olivoyu z skyel'nogo kryemyenya, maslom z khu-dobi vyelikoi ta molokom vid khudobi dribnoi, raz-zom iz loem pnyat' ta baraniv z bashanu i kozliv, razom z takoyu psHENITSYEU, yak lii na nirkakh, i krov vinogradnoi yagodi piv ti vinom. i potovstiv eshurun ta i brikatisya stav. i ti potovstiv, pogrubiv, stav gladkii. i pokinuv vin boga, shcho iogo stvoriv, i skyelyu spasninya svogo zlyegkovazhiv. chuzhimi bogami iogo rozdrzhnili, iogo rozgnivili svoimi gi-dotami. voni dyemonam zhyertvi skladali, nye bogu, skladali bogam, shcho nye vidali ikh, novim, shcho nyedavno priishli, nye lyakalisya ikh bat'ki vash! zabuvaesh ti skyelyu, yaka porodila tyebye, i zabu-vaesh ti boga, shcho tyebye narodiv. i pobachiv gos-pod', ta i znyenavidiv ikh, chyeryez gniv na siniv svoikh i na dochok svoikh, ta i skazav: litsye ya svoe zakhovayu vid nikh, pobachu, yakii ikh kinyets', bo voni pokolinnya rozbyeshchyenye, diti, shcho v nikh nyema viri. rozdrzhnili myenye voni tim, khto nye bog, myenye rozgnivili svoimi marnotami, tomu roz-drazhnyu ya ikh tim, khto nye narod, nyerozumnim narodom rozgnivayu ikh. bo buv zagorivsya ogon' mogo gnivu, i palivsya vin azh do shyeolu naiglib-shogo, i vin zyeimlyu poiv ta ii vrozhai, i spaliv buv pidvalini gir. ya na nikh nagromadzhu nyeschastya, zuzhivu svoi strili na nikh. budut' visnazhyeni voni golodom, i poizdzyeni budut' ognym ta zarazoyu lyutoyu, i zuba zvirini nashlyu ya na nikh, z otru-toyu plazuniv po zyeimli. nadvori zabivatimye myech, a v kimnatakh strakhittya, yak yunaka, tak i divch-inu, grudnye nyemovlya z cholovikom posivilim. ya skazav: povigublyuyu ikh, vidirvu vid lyudyei ikhnyu pam'yat', ta tsye ya vidklav z-za vorozhogo gnivu, shchob protivniki ikh nye zgordilisya, shchob voni nye skazali: pidnyeslasya nasha ruka, i nye gos-pod' uchiniv usye tsye. bo voni lyud byezradnii, i nyema v nikh rozumuvannya. koli b buli mudri voni, zrozumili b otsye, rozsudili b buli pro kinyets' svii. yak mozhye odin gnati tisyachu, a dva proganyat' dyesyat' tisyach, koli to nye tye, shcho ikh prodala ikhnya skyelya, i gospod' vidav ikh? nye taka bo ikh skyelya, yak nasha ta skyelya, khai sudyat' sami vorogi. bo ikh vinograd z vinogradu sodoms'kogo ta z pil' tikh gomors'kikh, vinni yagodi ikhni otru-ini to yagodi, voni grona girkoti dlya nikh, vino ikhne zmiina otruta i gadyachya pogibyel'na id'! chi zamknyenye v myenye nye tsye, u skarbnytsyakh moikh zapyechatanye? moya pimsta i vidplata na chas, koli ikhnya noga poskovznyet'sya, bo bliz'kii dyen' pogibylei ikh, pospishae maibutne dlya nikh. bo rozsudit' gospod' svii narod, i zmilosyerdit'sya vin nad svoimi rabami, yak pobachit', shcho ikhnya ruka oslabila, i nyema ni nyevil'nogo, ani vil'nogo. i vin skazhye todi: dye ikh bogi, dye skyelya, shcho v nii pokhovalis' voni, shcho lii voni lii krivavikh ikh zhy-ertov, pili vino zhyertov ikh litikh? nyekhai vstanut' i vam dopomozhut', i khai budut' pokrovom dlya vas. pobachtye tyepper, shcho ya ya e toi, i boga nyemae krim myenye. pobivayu i ozhivlyuyu ya, i nye vryatae nikhto vid moei ruki. bo do nyeba pidnoshu ya ruku

svoyu ta i kazhu: ya naviki zhivii! popravdi kazhu vam: ya vistrya svogo myecha nagostryu, i ruika moya skhopit'sya sudu, todi vidimshchu ya svoim vorogam, i svoim nyenavisnikam ya vidplachu. ya strili svoi ponapoyuyu krov'yu, a mii myech poidatimye m'yasu, krov'yu zabitogo i brantsya, golovami kuchmatimi voroga. radiitye, pagani, z narodom iogo, bo vin vidimstii'sya za krov svoikh vsikh rabiv, i pimstu povyernye svoim vorogam, i vikupit' zymlyu svoyu, svii narod. i priishov moiseyi, i promovlyav vsi slova tsiei pismi do ushyei narodu, vin ta isus, sin naviniv. a koli moiseyi skinchiv promovlyati vsi tsi slova do vs'ogo izrailya, to skazav vin do nikh: prilozhit' svoi syertsya do vsikh tikh sliv, yaki ya s'ogodni chiniv svidkami proti vas, shcho vi nakazhyetye ikh svoim sinam, shchob dodyerzhuvati vikonuhati vsi slova ts'ogo zakonu. bo tsye dlya vas nye slovo porozhnye, vono zhittya vashye, i tsim slovom vi prodovzhytaye dni na tsii zymli, kudi vi pyeryekhoditye iordan, shchob posisti ii. i gospod' promovlyav do moiseya togo samogo dnya, govoryachi: viidi na tu goru avarim, na goru nevyo, shcho v moavs'komu krai, shcho navproti erikhonu, i pobach khanaans'kii krai, shcho ya dayu izrail'yevim sinam na volodinnya. i vmri na gori, kudi ti viidyesh, i doluchysya do svoei ridni, yak pomyer buv tvii brat aaron na gor-gori, i doluchysya do svoei ridni, za tye, shcho vi spronyevirilisy buli myeni syeryed izrail'yevikh siniv pri vodi myerivi v kadyeshu na pustini tsin, za tye, shcho vi nye osv'yatili myenye syeryed izrail'yevikh siniv. bo znavproti pobachish ti toi krai, ta nye vviidyesh tudi, do togo krayu, shcho ya dayu izrail'yevim sinam.

33

a otsye blagoslovyennya, yakim poblagosloviv izrail'yevikh siniv moiseyi, cholovik bozhii, pyeryed svoeyu smyertyu, ta i skazav: gospod' vid sinayu pribuv, i ziishov vid syeiru do nikh, povayivsyu a svitli z paranu gori, i priishov iz myerivi kadyeshu. po pravitsi iogo ogon' zakonu dlya nikh. tyezh narodi vin lyubit'. vsi svyati iogo u rutsi tvoii, i voni pripadayut' do nig tvoikh, slukhayut' movi tvoei. dav moiseyi nam zakona, spadshchinu zborovi yakova. i buv vin tsaryem v eshuruni, yak narodnii golovi razom zbiralis', plyemyena izrail'yevi. ruvim khai zhivye, i nyekhai nye pomrye, i chislo lyudu iogo nyekhai budye vyelikye. a tsye pro yudu. i vin skazav: pochui, gospodi, golosu yudi, i do narodu iogo ti vprovadish iogo. iomu voyuvatimut' ruki iogo, a ti budyesh pomich iomu na iogo vorogiv. a pro lyeviya skazav: tvii tummin i tvii urim dlya cholovika svy- atogo tvogo, shcho iogo ti buv viprobuvav u massi, shcho supyeryechku z nim mav nad vodoyu myerivi, shcho kazhye pro bat'ka svogo ta pro matir svoyu: nye bachiv tyebye, shcho brativ svoikh nye piznae, i nye znae siniv svoikh, bo dodyerzhuyut' slova tvogo, i voni zapovitu tvogo styeryezhut'. navchayut' voni pro prava tvoi yakova, a pro zakona tvoioغو izrailya, prinosyat' kadilo tobi ta na zhyertivnik tvii tsilopalyennya. poblagoslovi iogo silu, o gospodi, a chin iogo ruk upodobai sobi. polamai styegna tim, sh-

cho stayut' proti n'ogo, ta nyenavist' mayut' na n'ogo, shchob bil'sh nye povstali voni! pro vnyeniamina skazav: vin gospodnii ulublyenyets', pyeryebuvae byezpyechno pri n'omu, a vin okrivae iogo tsilii dyen' i v ramyenyakh iogo spochivae. a pro iosipa vin skazav: blagoslovyennii vid gospoda krai iogo darami z nyeba, z rosi ta z byezodni, shcho doli lyezhit', i z daru vrozhaiv vid sontsya, i z daru roslini vid misyatsiv, i z vyerkhiv'ya gir skhodu, i z daru vidvichnikh pagirkiv, i z daru zymli ta ii povnoti. a milist' iogo, shcho v tyernovim kushchi probuvav, nyekhai priidye na golovu iosipa ta na tim'ya viriznyenogo mizh bratami svoimi. vyelichnist' iogo yak vola iogo pyervoridnogo, a rogi iogo rogi buivola, nimi budye koloti narodi vsi razom, azh do kintsiv zymli, a voni miriyadi efryemovi, a voni manasiini tisyachi. a pro zavulona skazav: radii, zavulonye, yak budyesh vikhoditi, i ti, is-sakharye, u namyetakh svoikh! voni klichut' narodi na gori, prinosyat' tam pravvedni zhyertvi, bo budut' voni spozhivati dostatok mors'kii ta skarbi, zariti v pisku. a pro gada skazav: blagoslovyennii, khto gada rozshiryue! vin lig, yak lyevitsya, i zhyerye ram'ya i chyeryep. zabyezpyechiv vin chastku dlya syebye, bo tam chastka prikhovana vid pravodavtsya, i priishov iz golovami narodu, vikonav pravdu gospodnyu i iogo postanovi z izrail'yem. a na dana skazav: dan lyeviv lyevchuk, shcho z bashanu viskakue. a na nyefatalima skazav: nyefatalim sitii milistyu, i povyen gospodn'ogo blagoslovyennya, zakhid ta pivdynen' posyad! a pro asira skazav: asir blagoslovyennii naibil'shye z siniv, upodobanii syeryed brativ svoikh, i v olivu vmochaev vin nogu svoyu. zalizo ta mid' to zapora tvoya, a sila tvoya yak usi tvoi dni. nyemae takogo, yak bog, eshurune, shcho idye po nyebu na pomich tobi, a svoeyu vyelichnistyu idye na khmarakh. pokrova tvoya bog pryedvichnii i ti v vichnikh ramyenyakh iogo. i vignav vin voroga pyeryed tobou, i skazav: povinishchui iogo! i pyeryebuvae izrail' byezpyechno, samotno, vin yakovovye dzhyeryelo v krai zbizhzya i vina, a nyebo iogo siplye kraplyami rosu. ti blazhyennii, izrail'yu! yakii inshii narod, yakogo spasae gospod', yak tyebye? vin shchit dopomogi tvoei, i myech vin tvoei vyelichnosti. i budut' tvoi vorogi pri tobi upokoryuvatis', a ti po visotakh ikh budyesh stupati.

34

i viishov moiseyi iz moavs'kikh styepiv na goru nyevo, na vyerkhiv'ya pigs, shcho navproti erikhonu, a gospod' dav iomu pobachiti vvyes' krai: gilyead azh do danu, i vvyes' nyefatalim, i krai efryema ta manasii, i vvyes' krai yudi azh do ostann'ogo morya, i pivdynen', i rivninu dolini erikhonu, pal'movogo mista azh do tsoaru. i skazav gospod' do n'ogo: otsye toi krai, shcho ya prisynaguv avraamovi, isakovi ta yakovu, govoryachi: nasinnyu tvoemu ya dam iogo. ya vchiniv, shcho ti bachish iogo vlasnimi ochima, ta tudi nye pyeryeidyshe. i vpokoyivsyu tam moiseyi, gospodnii rab, u moavs'komu krai na prikaz gospoda. i pokhovanii vin u dolini v moavs'komu krai navproti byetpyeoru, i nikhto nye znae grobu iogo azh do ts'ogo

dnya. a moiseyi buv viku sta i dvadtsyati lit, koli vin pomyer, ta nye zatyemnilos' oko iogo, i vologist' iogo nye zmyenshilas'. i oplakuvali moiseya izrailevi sini v moavs'kikh styepakh tridtsyat' dyen', ta i pokinchilisya dni oplakuvannya zhalobi za moiseem. a isus, sin naviniv, buv povnii dukha mudrosti, bo moiseyi poklav svoi ruki na n'ogo. i slukhali iogo izrailevi sini, i robili, yak gospod' nakazav buv moiseevi. i nye poyavivsya vzhye v izraili prorok, yak moiseyi, shcho znay iogo gospod' oblichchya-voblichchya, shchodo vsikh oznak ta chud, shcho gospod' poslav iogo chiniti v egipyets'kim krai faraonovi i usim rabam iogo ta vs'omu iogo kraevi, i shchodo vsiei tiei sil'noi ruki, i shchodo vs'ogo togo strakhu vyelikogo, shcho moiseyi chiniv na ochakh us'ogo izrailya.

i stalosya po smyerti moisyeya, raba bozhogo, i skazav gospod' do isusa, sina navinovogo, moisyeevogo slugi, govoryachi: moiseyi, rab mii, pomyer. a tyepyer ustavai, pyeryeidi tsyei iordan ti ta vvyes' narod tsyei do togo krayu, shcho ya dayu im, izrail'yevim sinam. kozhnye mistsy, shcho stopa nogi vashoi stupit' na n'omu, ya dav vam, yak ya govoriw buv moisyeeyi. vid pustini i ts'ogo livanu i azh do vyelikoi richki, richki yefratu, uvyes' krahi khittyyeyan, i azh do vyelikogo morya na zakhid budy vasha granitsya. nye vstoiť nikhto pyeryed toboyu po vsi dni zhittya togo. yak buv ya z moisyem, tak budu z toboyu, nye zalishu tyebye i nye pokinu tyebye. bud' sil' nii ta vidvazhnii, bo ti zrobish, shcho narod tsyei posyadye toi krai, shcho ya prisyagnuv buv ikhnim bat'kam dati im. til'ki bud' duzhye sil' nii ta vidvazhnii, shchob dodyerzhuvati chinitti za vsim tim zakonom, shcho nakazav buv tobi moiseyi, mii rab, nye vidkhlilishsya vid n'ogo ni pravoruch, ni livoruch, shchob shchastilo tobi v us'omu, dye ti budyesh khoditi. nyekhai kniga ts'ogo zakonu nye vidiide vid tvoikh ust, alye budyesh rozdumuvati pro nyei vdyeť ta vnochi, shchob dodyerzhuvati chinitti vsye, shcho napisano v nii, bo todi zrobish shchaslivimi dorogi svoi, i todi budy shchastiti tobi. chi zh nye nakazav ya tobi: bud' sil' nii ta vidvazhnii? nye biisya i nye lyakaisha, bo z toboyu gospod', bog tvii, u vs'omu, dye ti budyesh khoditi. i nakazav isus uradydnikam narodu, govoryachi: pyeryeidit' posyeryed taboru, i nakazhit' narodovi, govoryachi: prigotuitye sobi pozhyvu na dorogu, bo po tr'okh dnyakh vi pyeryekhoditye tsyei iordan, shchob uviiti posisti toi krai, shcho gospod', bog vash, dae vam iogo na spadshchinu. a ruvi-movomu i gadovomu ta polovini plyemyeni manasiinogo isus skazav, govoryachi: pam'yataitye tye slovo, shcho vam nakazav buv moiseyi, rab gospodnii, govoryachi: gospod', bog vash, shcho vidpochinok dae vam, dav vam tsyei krai. vashi zhinki, diti vashi ta vasha khudoba zostanut'sya v krai, shcho dav vam moiseyi po toi bik iordanu, a vi pyeryeidetye ozbroeni pyeryed vashimi bratami, usi sil' ni viis'kovi, i dopomozhyetye im, azh poki gospod' nye dast' vidpochinku vashim bratam, yak vam, i posyadut' i voni toi krai, shcho gospod', bog vash, dae im. i vi vyernyetyesya do krayu vashogo spadku, i posyadyetye iogo, shcho dav vam moiseyi, rab gospodnii, po toi bik iordanu na skhid sotsya. a voni vidpovili isusovi, govoryachi: usye, shcho nakazhyesh nam, mi zrobimo, i do vs'ogo, kudi poshlyesh nas, pidyemo. usye tak, yak slukhalisa mi moisyeya, tak budyemo slukhatysya tyebye, til'ki nyekhai budy gospod', bog tvii, z toboyu, yak buv iz moisyem. kozhyen, khto budy nyeslukhnyanii nakazam tvoim, i nye budy slukhatysya sliv tvoikh shchodo vs'ogo, shcho nakazhyesh iomu, nyekhai budy vbitii. til'ki bud' sil' nii ta vidvazhnii!

i poslav isus, sin naviniv, iz sittimu dvokh taemnikh vividuvachiv, govoryachi: idit', rozglyan'tye tsyei krai

ta erikhon. i voni pishli, i vviishli do domu odnie bludnitsi, a im'ya ii rakhav. i pyeryenochuvali voni tam. i bulo donyesyeno erikhons'komu tsaryevi, govoryachi: os' tsiei nochi priishli syudi yakis' lyudi z izrail'yevikh siniv, shchob vividati tsyei krai. i poslav erikhons'kii tsar do rakhavi, govoryachi: vivyedi tikh lyudyei, shcho do tyebye priishli, shcho vviishli do tvogo domu, bo voni priishli, shchob vividati vvyes' tsyei krai. a ta zhinka vyzala dvokh tikh lyudyei, ta i skhovala ikh. i skazala: tak, prikhodili buli do myenye ti lyudi, ta ya nye znala, zvidiki voni. a koli zamikalasya brama zo smyerkom, to ti lyudi viishli. nye znayu, kudi ti lyudi pishli. shvidko zhyenit'sya za nimi, to vi dozhyenyetye ikh. a vona vidvyla ikh na dakh, ta i skhovala ikh u zhmutakh l'onu, shcho buli zlozhyni v nyei na dakh. a ti lyudi pogналиsya za nimi iordans'koyu dorogoyu azh do brodiv; a bramu zamknuli, yak til'ki viishla pogonya za nimi. i poki voni lyagli spati, to vona vviishla do nikh na dakh, i skazala do tikh lyudyei: ya znayu, shcho gospod' dav vam tsyei krai, i shcho zhakh pyeryed vami napav na nas, i shcho vsi myeshkantsi ts'ogo krayu umlivayut' zo strakhu pyeryed vami. bo mi chuli tye, shcho gospod' visushiv vodu chyervonogo morya pyeryed vami, koli vi vikhodili z egiptu, i shcho zrobili vi obom amoryeis'kim tsaryam, shcho po toi bik iordanu, signovni ta ogovi, yakikh vi vchinili zaklyattyam. i chuli mi tsye, i zomlilo nashye syertsye, i nye stalo vzhye dukhu v lyudini zo strakhu pyeryed vami, bo gospod', bog vash, vin bog na nyebesakh ugori i na zymeli doli! a tyepyer prisyagnit' myeni gospodom, shcho yak ya vchinila z vami milist', tak zrobitye i vi milist' z domom bat'ka mogo, i dastye myeni pravdivogo znaka. i zostavite pri zhitti bat'ka mogo, i matir moyu, i brativ moikh, i syestyer moikh, i vsye, shcho ikhne, i vryatuetye nashye zhittya vid smyerti. i skazali ii ti lyudi: dusha nasha za vas nyekhai viddana budy na smyert', yakshcho vi nye vidkrietye tsiei nashoi spravi. i budy, koli gospod' pyeryedavatimye nam otsyei krai, to mi vchinimo tobi milist' ta pravdu. i vona spustila ikh shnurom chyeryez vikno, bo dim ii buv u stini mis'kogo muru, i v muri vona zhila. i skazala vona im: idit' na goru, shchob nye spitkala vas pogonya. i khovaityesya tam tri dni, azh poki nye vyernyet'sya pogonya, a potom pidetye svoeyu dorogoyu. i skazali do nyei ti lyudi: mi budyemo chisti vid tsiei prisyagi tobi, shcho ti zaprisyagla nas, yakshcho ti nye vchinish tak. otsye, yak mi budyemo vkhoditi do krayu, to ti priv'yazhyesh shnurka z tsiei nitki chyervyeni v vikni, shcho ti nim nas spustila. a bat'ka svogo, i matir svoyu, i brativ svoikh, i vvyes' dim svogo bat'ka zbyeryesh do syebe do domu. i budy, usi, khto viide z dyeryei tvogo domu nazovni, krov iogo na golovi iogo, a mi chisti. a vsi, khto budy v domi z toboyu, krov iogo na golovi nashii, yakshcho nasha ruka budy na n'omu. a koli ti vidkriesh tsyu nashu spravu, to mi budyemo chisti vid prisyagi tobi, yakoyu ti zaprisyagla nas. a vona skazala: yak vi skazali, nyekhai budy vono tak. i vidpustila ikh, a voni pishli. i vona priv'yazala v vikni chyervonogo sukanogo shnurka. i voni pishli, i vishli na goru, ta i sidili tam tri dni, azh poki vyer-nulasya pogonya. i shukala pogonya po vsii dorozhi,

ta nye znaishla ikh. i povyernulisyta ti dva muzhi, i ziishli z gori, i pyeryeishli iordan, i priishli do isusa, sina navinovogo, ta i rozpovili iomu vsye, shcho ikh spitkalo. i skazali voni do isusa: spravdi gospod' dav u nashu ruku vsyu tsyu zyemlyu, a vsi myeshkantysi ts'ogo krayu omliili zo strakhu pyeryed nami.

3

i vstav isus rano vrantsi, i voni rushili z sittimu, ta i priishli azh do iordanu vin ta vsi izraiyevisi sini. i pyeryenochuvali voni tam pyershye, nizh pyeryeishli. i stalosya po tr'okh dnyakh, i pyeryeishli uryadniki mizh taborom, i nakazali narodovi, govoryachi: koli vi pobachitye kovchyega zapovitu gospoda, boga vashogo, shcho vi znali tu dorogu, yakoyu pidyetye, bo vi nye khodili tsieyu dorogoyu ani vchora, ani pozavchora. i skazav isus do narodu: osv'yatit'sya, bo gospod' uzavtra chinitimye chuda pomizh vami. i skazav isus do svyashchyenikov, govoryachi: ponyesit' kovchyega zapovitu, i pyeryeidit' iordan pyeryed narodom. i ponyesli voni kovchyega zapovitu, i pishli pyeryed narodom. i skazav gospod' do isusa: ts'ogo dnya rozpichnu ya zvyelichuvati tyebye na ochakh us'ogo izrailya, yakii budye bachiti, shcho yak buv ya z moisyem, tak budu z tobouyu. a ti nakazhyesh svyashchyenikam, shcho nosyat' kovchyega zapovitu, govoryachi: koli vi vviidyetye do krayu vodi iordanu, stanyetye v iordani. i skazav isus do izraiylevikh siniv: pidiidit' syudi, i poslukkhaiyte sliv gospoda, boga vashogo. i isus skazav: po ts'omu piznaetye, shcho bog zhiviii pomizh vami, i konchye vin vizhyenye pyeryed vami khanaanyeyanina, i khittyyeyanina, i khivvyyeyanina, i pyerizzyeyanina, i girgashyyeyanina, i evusyeyanina. otsye kovchyeg zapovitu vladiki vsiei zyeмли pyeryekhodit' pyeryed vami chyeryez iordan. a tyepyer viz'mit' sobi dvanadtsyat' muzhiv z izraiylevikh plyemyen, po odnomu muzhyevi na plyem'ya. i stanyet'sya, koli spinyat'sya stopi nig svyashchyenikov, shcho nosyat' kovchyega gospoda, vladiki vsiei zyeмли, u vodi iordanu, budye spinyena voda, shcho tyechye zvyerkhu, i stanye odnim valom. i stalosya, koli rushiv narod zo svoikh namyetiv, shchob pyeryeti iordan, a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyega zapovitu pyeryed narodom, i koli nosii kovchyegu priishli do iordanu, a nogi svyashchyenikov, shcho nyesli kovchyega, zanurilisya v vodu skrayu, a iordan buv povnii po vsi byerygi svoi vsi dni zhniv, to spinilas' voda, shcho zvyerkhu tyekla, stala odnim valom, duzhye dalyeko vid mista adyama, shcho zboku tsortanu, a ta, shcho tyekla do stepu, do solonogo mora, styekla zovsim, i bula viddilyena, a narod pyeryeishov navproti erikhonu. a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyega zapovitu gospodn'ogo, stali mitsno na sukhomu posyeryedini iordanu, i vvyes' izrail' pyeryekhodiv po sukhomu, azh poki nye skinchiv pyeryekhoditi iordan uyves' narod.

4

i stalosya, yak uyves' narod zakinchiv pyeryekhoditi iordan, to skazav gospod' do isusa, govoryachi: viz'mit' sobi z narodu dvanadtsyat' muzhiv, po odnomu muzhyevi z plyemyeni. i nakazhyetye im, govoryachi: vinyesit' zvysdi, iz syeryedini iordanu, iz mistsya, dye mitsno stoyali nogi svyashchyenikov, dvanadtsyat' kamyeniv, i pyeryenyesyetye ikh iz soboyu, i pokladyetye ikh na nichligu, shcho v n'omu budyetye nochuvati tsiei nochi. i poklikav isus tikh dvanadtsyat'okh muzhiv, shcho nistanoviv z izraiylevikh siniv, po odnomu muzhyevi z plyemyeni, ta i skazav im isus: pidit' pyeryed kovchyegom gospoda, boga vashogo, do syeryedini iordanu, i pidiimit' sobi kozhyen na plyechye svoe odnogo kamyenya za chisлом plyemyen izraiylevikh siniv, shcho to bula znakom mizh vami, koli vzavtra zapitayut' vashi sini, govoryachi: shcho tsye v vas za kaminnya? to skazhyetye im, shcho bula viddilyena iordans'ka voda pyeryed kovchyegom gospodn'ogo zapovitu, koli vin pyeryekhodiv v iordani, bula viddilyena iordans'ka voda. i budut' ti kaminnya za pam'yatku dlya izraiylevikh siniv azh naviki. i зробili izraiyevisi sini tak, yak nakazav isus, i ponyesli voni dvanadtsyat' kamyeniv iz syeryedini iordanu, yak govoriv gospod' do isusa, za chisлом plyemyen izraiylevikh siniv. i pyeryenyeshli ikh iz soboyu do nichligu, ta i poklali ikh tam. a inshikh dvanadtsyat' kamyeniv postaviv isus v syeryedini iordanu na misti, dye stoyali nogi svyashchyenikov, shcho nyesli kovchyega zapovitu, i voni tam azh do dnya ts'ogo. a svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyega, stoyali v syeryedini iordanu azh do zakinchyennya vs'ogo, shcho gospod' nakazav buv isusovi skazati narodovi, zgidno z usim tim, shcho nakazav buv moisyei isusovi. a narod kvapvisya i pyeryekhodiv. i stalosya, yak uyves' narod skinchiv pyeryekhoditi, to pyeryeishov gospodnii kovchyeg ta svyashchyeniki pyeryed narodom. i pyeryeishli ruvimovi sini i sini gadovi ta polovina plyemyeni manasiinogo, ozbroeni do boyu, pyeryed izraiylevimi sinami, yak moisyei govoriv buv do nikh. kolo soroka tisyach ozbroenikh voyakiv pyeryeishli pyeryed gospodnim litysem na viinu do erikhons'kikh styepiv. togo dnya zvyelichiv gospod' isusa na ochakh us'ogo izrailya, i stali boyatisya iogo, yak boyalisya moisyeya po vsi dni iogo zhittya. i skazav gospod' do isusa, govoryachi: nakazhi svyashchyenikam, shcho nosyat' kovchyega zapovitu, i nyekhai voni viidut' z iordanu. i nakazav isus svyashchyenikam, govoryachi: viidit' z iordanu! i stalosya, koli svyashchyeniki, shcho nyesli kovchyega gospodn'ogo zapovitu, viishli z syeryedini iordanu, a stopi nig svyashchyenikov vidirvalisy vid n'ogo, shchob stati na sukhomu, to voda iordanu pyernulasya na svoe mistysye, i pishla, yak uchora-pozavchora, po vsikh iogo byeryegakh. a narod viishov iz iordanu dyesyatogo dnya pyersшого misyatsya, ta i taboruvav u gilgali, na skhidn'omu botsi erikhonu. a dvanadtsyat' tikh kamyeniv, shcho vzyali z iordanu, isus postaviv u gilgali. i skazav vin do izraiylevikh siniv, govoryachi: koli vzavtra zapitayut' vas vashi sini svoikh bat'kiv, govoryachi: shcho tsye za kaminnya? to poznaiomtye vashikh siniv,

govoryachi: po sukhomu pyeryeishov buv izrail' tsyei iordan, bo gospod', bog vash, visushiv vodu iordanu pyeryed vami, azh poki vi nye pyeryeishli, yak zrobov buv gospod', bog vash, moryu chyervonomu, yakye vin visushiv pyeryed nami, azh poki mi nye pyeryeishli, shchob usi narodi zyeimli piznali ruku gospodnyu, shcho sil'na vona, shchob boyalisy vi gospoda, boga vashogo, po vsi dni.

5

i stalosya, yak usi amoryeis'ki tsari, shcho po toi bik iordanu na zakhid, i vsi khanaans'ki tsari, shcho nad moryem, pochuli, shcho gospod' visushiv buv vodu iordanu pyeryed izrail'yevimi sinami, azh poki voni pyeryeishli, to zomlilo ikhne syetsye, i nye bulo vzhye v nikh dukhu zo strakhu pyeryed izrail'yevimi sinami. togo chasu skazav gospod' do isusa: narobi sobi kaminnikh nozhiv, i poobrizui izrail'yevikh siniv znovu, drugii raz. i narobiv sobi isus kaminnikh nozhiv, ta i poobrizuvav izrail'yevikh siniv pri giv'at-gaaraloti. a otsye ta prichina, chomu isus poobrizuvav: uvyes' narod, shcho viishov buv iz egiptu, cholovicho'i stati, usi voyaki, povm'rali v pustini v dorozhi, koli viishli z egiptu. bo buv obrizanni uvyes' narod, shcho vikhodiv, a vs'ogo narodu, shcho narodivsy v pustini v dorozhi po vikhodi z egiptu, nye obrizuvai. bo sorok lit khodili izrail'yevi sini v pustini, azh poki nye viginuv uvyes' toi narod, ti voyaki, shcho viishli buli z egiptu, shcho nye slukhalisy gospodn'ogo golosu, shcho gospod' zapriskyagnuv buv im nye pokazati im togo krayu, shcho gospod' zapriskyagnuv buv ikhnim bat'kam dati im krai, yakii tyecheye molokom ta myedom. a ikhnikh siniv postaviv zamist' nikh. ikh poobrizuvav isus, bo voni buli nyeobrizani, bo ikh nye obrizuvai v dorozhi. i stalosya, yak uvyes' narod zakinchiv obrizuvatsya, to voni osili v tabori na sinkivh mistysyakh azh do viduzhannya. i skazav gospod' do isusa: s'ogodni ya znayv z vas egipyets'ku gan'bu. i nazvav tye mistysye im'yam: gilgal, i tak e azh do ts'ogo dnya. i taboruvai izrail'yevi sini v gilgali, i spravili paskhu vyechori chotirnadtsyatogo dnya misyatsya na erikhons'kikh stypakh. a nazavtra po pastsi ili voni togo samogo dnya z urozhayu togo krayu, oprisnoki ta prazhyenye. i pyeryestala padati manna z drugogo dnya, yak voni ili z urozhayu togo krayu, i vzhye bil'sh nye bulo izrail'yevim sinam manni, i ili voni togo roku z urozhayu khanaans'kogo krayu. i stalosya, koli isus buv pri erikhoni, to zviv ochi svoi ta i pobachiv, azh os' stoit' navproti n'ogo cholovik, a vityagnyenii iogo myech u rutsi iogo. i pidiishov isus do n'ogo, ta i skazav iomu: chi ti nash, chi nashikh vorogiv? a toi vidkazav: ni, bo ya vozhd' gospodn'ogo viis'ka, tyepyer ya priishov. i vpav isus na oblichyia svoe do zyeimli, i vklonivsy, ta i skazav iomu: shcho govorit' mii pan svoemu rabovi? i skazav vozhd' gospodn'ogo viis'ka do isusa: skin' vztytuya svoe z svoikh nig, bo tsye mistysye, na yakomu stoish ti, svyatyte vono! i zrobov isus tak.

6

a erikhon zamknuvsy, i buv zamknyenii zo strakhu pyeryed izrail'yevimi sinami, nikhto nye vikhodiv i nye vkhodiv. i skazav gospod' do isusa: os', ya dav u tvoyu ruku erikhon ta tsarya iogo, sil'nikh voyakiv. i obiidyetye navkolo tsye misto, vsi voyaki, obkhid navkolo mista odin raz. tak zrobish shist' dyen'. a sim svyashcheynikiv budut' nyesti sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed kovchyegom. a s'omogo dnya obiidyetye navkolo tye misto sim raz, a svyashcheyniki zasurmyat' u rogi. i stanyet'sya, koli zasurmit' baranyachii rig, koli vi pochuetye golos tiei surmi, a vvyes' narod kriknye guchnim krikom, to mur ts'ogo mista vpadye na svoemu mistsi, a narod uviidye kozhyen pyeryed syebye. i poklikav isus, sin navinin, svyashcheynikiv, ta i skazav do nikh: nyesit' kovchyega zapovitu, a sim svyashcheynikiv budut' nyesti sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed gospodnim kovchyegom. a do narodu skazav: pidit', obiidit' navkolo tsye misto, a ozbroenii pidye pyeryed gospodnim kovchyegom. i stalosya, yak isus skazav tsye narodovi, to sim svyashcheynikiv, shcho nyesli sim suryem iz baranyachikh rogiv, ishli ta surmili v tsi surmi, a kovchey gospodn'ogo zapovitu ishov z nimi. a ozbroeni ishli pyeryed svyashcheynikami, shcho surmili v rogi, a viis'ko zadne ishlo za kovchyegom. i vsye surmili v surmi. a narodovi isus nakazav, govoryachi: nye budyetye krichati, i nye dastye pochuti vashogo golosu, i nye viidye slovo z vashikh ust azh do dnya, koli ya skazhu vam: zakrichit' i vi zakrichitye. i gospodnii kovcheyeg pishov navkolo mista, obiihov odin raz. i vvi-ishli do taboru, ta i nochuvai v tabori. i vstav isus rano vrantsi, i ponyesli svyashcheyniki gospodn'ogo kovchyega. a sim svyashcheynikiv, shcho nyesli sim suryem iz baranyachikh rogiv pyeryed gospodnim kovchyegom, ishli ta vsye surmili v surmi, a ozbroeni ishli pyeryed nimi, a viis'ko zadne ishlo za gospodnim kovchyegom. i vsye surmili v surmi. i obii-ishli navkolo mista drugogo dnya odin raz, ta i vyer-nulisy do taboru. tak zrobili shist' dyen'. i stalosya s'omogo dnya, i povstavai voni rano vrantsi, yak skhodila rannya zorya, i obiihli navkolo mista za tim pripisom sim raz. til'ki togo dnya obiihli misto navkolo sim raz. i stalosya, koli s'omogo razu zasur-mili svyashcheyniki v surmi, to isus skazav do narodu: zakrichit', bo gospod' viddav vam tsye misto! i stanyet'sya tsye misto zaklyattam, vono ta vsye, shcho v n'omu, dlya gospoda. til'ki bludnitsya rakhav budyte zhiti, vona ta vsi, khto z nyeyu v domi, bo vona skhovala bula posliv, yakikh mi posilali. ta til'ki styeryezhit'sya zaklyatogo, shchob vi sami nye stali zaklyattam, i nye vzyali z zaklyatogo, i shchob tim nye zavylei izrail'yevogo taboru pid zaklyattya, i nye dovylei iogo do nyeshchastya. a vsye sriblo ta zoloto, i ryechi midyani ta zalizni, tsye svyatist' dlya gospoda, vono vviidye do gospodn'oi skarbnitsi. i zakrichav narod, i zasurmili v surmi. i stalosya, yak narod pochuv golos surmi, i zakrichav narod guchnim krikom, to vprav mur na svoemu mistsi, a narod uviishov do mista, kozhyen pyeryed syebye. i zdobuli voni tye misto. i zrobili voni zaklyattam usye, shcho

v misti, vid cholovika i azh do zhinki, vid yunaka i azh do starogo, i azh do vola, i shutki dribnoi khudobi, i osla, usye znishchili vistryam myecha. a do dvokh tikh lyudyei, shcho vidivduvali krai, isus skazav: uvidit' do domu tiei zhinki bludnitsi, i vivyedit' zvidti tu zhinku ta vsye, shcho ii, yak vi zaprisyagli buli ii. i vviishli yunaki, vividuvachi, i vivyeli rakhav, i bat'ka ii, i matir ii, i brativ ii, i vsye, shcho ii, i vsi rodi ii vivyeli i umistili poza izrail'yevim taborom. a misto ta vsye, shcho v n'omu, spalili ognym. til'ki sriblo ta zoloto, i ryechi midyani ta zalizni dali do skarb-nitsi gospodn'ogo domu. a bludnitsyu rakhav, i dim ii bat'ka, i vsye, shcho ii, isus pozostaviv pri zhitti. i osila vona syeryed izrail'ya, i tak e azh do ts'ogo dnya, bo skhovala bula posliv, yakikh poslav buv isus vivi-dati erikhon. i togo chasu zaprisyagnuv isus, govory-achi: proklyati pyeryed gospodnim litsyem kozhyen, khto vstanye i vidbudue tsye misto erikhon, na pyer-ovoridnim svoim vin zalozhit' iogo, i na naimolodshim svoim postavit' brami iogo. i buv gospod' z isusom, a slava iogo roziishlasya po vsim krai.

7

i spronyevirilisy izrail'yevi sini v zaklyatomu, akhan, sin karmiya, sina zavdievogo, sina zyerakhovogo, yudinogo plyemyeni, uzyav iz zaklyatogo. i zapalivsy gospodnii gniv na izrail'yevikh siniv. i poslav isus muzhiv z erikhonu v ai, shcho pri byet-yevyeni, na skhid vid byet-yelu, i skazav do nikh, govoryachi: pidit', i vvidaitye tsyei krai. i pishli ti muzhi, i vivi-dali toi ai. i vyernulisy voni do isusa ta i skazali do n'ogo: nyekhai nye idye vvyes' narod, kolo dvokh tisyach lyuda abo kolo tr'okh tisyach lyuda nyekhai viidut', i pob'yut' ai. nye trudi vs'ogo narodu tudi, bo ti vorogi nyechislyenni. i pishli tudi z narodu kolo tr'okh tisyach lyuda, ta voni povtikali pyeryed ais'kimi lyud'mi. i ais'ki lyudi povibivali z nikh kolo tridtsyati i shosti cholovika, ta i gnali ikh z-pyeryed brami azh do shevarim, i rozbili ikh na uzbichchi gori. i ikhlyalo syertsye narodu, ta i stalo yak voda. i rozdyer isus odyezhu svoyu, ta i upav na oblichchya svoe na zye'mlyu pyeryed gospodnim kovchegom, i lyezhav azh do vyechora vin ta izrail'yevi starshi, i posipali porokhom svoyu golovu. i skazav isus: akh, vladiko gospodi, dlya chogo. ti konchye pyerye-provadiv tsyei narod cheryez iordan, shchob dati nas u ruku amoryeyanina, shchob vigubiti nas? o, koli b mi buli pozostalisya, i osili po toi bik iordanu! o, gospodi! shcho ya skazhu po tomu, yak izrail' obyernuv potilitsyu pyeryed svoimi vorogami? i pochuyut' khanaaneyanin ta vsi myeshkantsi ts'ogo krayu, i zbyerut'sya navkolo na nas, i znishchat' im'ya nashye z zye'mli. i shcho ti zrobish svoemu vyelikomu imyennyu? i skazav gospod' do isusa: ustan', poshcho to ti padaesh na oblichchya svoe? izrail' zgr-ishiv, i voni pyeryestupili mogo zapovita, shcho ya nakazav im, i vzyali z zaklyatogo, a takozh krali, i ob-manyuvali, i klali pomizh svoi ryechi. i nye zmozhut' izrail'yevi sini vstoyati pyeryed svoimi vorogami, voni obyernut' spinu pyeryed vorogami svoimi, bo stali zaklyattiyam. nye budu bil'shye z vami, yakshcho nye vigubitye zaklyatogo z-pomizh syebe! ustan',

osvyati narod ta i skazhyesh: osvyati'sya na zav-tra, bo tak skazav gospod', bog izrail'iv: zaklyatyte syeryed tyebye, izrail'yu! ti nye zmozhyesh ustoyati pyeryed svoimi vorogami, azh doki vi nye vikinyetye z-pomizh syebe togo zaklyatogo. i pidkhod'tye rano vrantsi za vashimi plyemyenami. i staneyt'sya, tye plyem'ya, shcho iogo viyavit' gospod', nyekhai pid-khodit' za rodami; a rid, shcho iogo viyavit' gos-pod', pidkhoditmye za domami, a dim, shcho iogo viyavit' gospod', pidkhoditmye za muzhchinami. i staneyt'sya, khto bude viyavlyenii u zaklyatim, toi bude spalenyi v ogni, vin ta vsye, shcho iogo, bo py-eryestupiv vin zapovita gospodn'ogo, i vchiniv bye-z-soromnye mizh izrail'yem. i vstav isus rano vrantsi, i priviv izrail'ya za iogo plyemyenami, i bulo viyav-lyenye yudinye plyem'ya. i priviv vin yudini rodi, i buv viyavlyenii rid zarkhiiv. i priviv vin zarkhiiv rid za rodinami, i buv viyavlyenii zavdii. i priviv vin iogo dim za muzhchinami, i buv viyavlyenii akhan, sin karmiya, sina zavdiya, sina zyerakha z yudinogo plyemyeni. i skazav isus do akhana: sinu mii, vozdai zhye slavu dlya gospoda, boga izrail'ya, i priznaysa iomu, i podai myeni, shcho ti zrobiv? nye skazhi nyepravdi pyeryedo mnoyu! i vidpoviv akhan do is-usa ta i skazav: diisno, zgrishiv ya gospodyevi, bo-govi izrail'ya, i zrobiv tak ta tak. i pobachiv ya v zdobichi odnogo dobrego shin'ars'kogo plashcha, i dvi sotni shyekliv sribla, i odnogo zolotogo zlivka, p'yatdyesat' shyekliv vaga iogo, i zabazhav ya ikh, i vzyav ikh. i os' voni skhovani v zye'mli v syerye-dini namyetu mogo, a sriblo pid nim. i poslav isus poslantsiv, i pobigli voni do namyetu, azh os' skho-vanye vono v namyeti, a sriblo pid nim. i zabrali iogo z syeryedini namyetu, i prynesli iogo do is-usa ta do vsikh izrail'yevikh siniv, i poklali iogo py-eryed gospodnim litsyem. i vzyav isus akhana, zy-erakhovogo sina, i tye sriblo, i togo plashcha, i togo zolotogo zlivka, i siniv iogo, i dochok iogo, i vola iogo, i osla iogo, i otaru iogo, i namyeta iogo, i vsye, shcho iogo, a vvyes' izrail' iz nim, ta i povivodili ikh do dolini akhor. i skazav isus: nashcho ti na-viv nyeshchastya na nas? nyekhai na tyebye navyedye tsye nyeshchastya gospod' ts'ogo dnya! i vkamyenu-vali iogo, uvyes' izrail', kaminnyam. i popalili ikh v ogni, i vkamyenuvali ikh kaminnyam. i postavili nad nim vyelikiu kaminnu mogilu, shcho stoit' azh do ts'ogo dnya. i spiniv gospod' lyutist' gnivu svogo, tomu nazvav im'ya togo mistysya: akhor, azh do ts'ogo dnya.

8

i skazav gospod' do isusa: nye biisya i nye lyakaisya, viz'mi z soboyu vvyes' viis'kovii lyud, ta i ustan', pidi na ai. podivisy: os' dav ya v ruku tvoyu ais'kogo tsarya, i narod iogo, i misto iogo, i krai iogo. i zro-bish aevi, i tsaryevi iogo, yak ti zrobiv erikhonovi ta tsaryevi iogo, til'ki zdobich iogo ta khudobu iogo zaberyetye sobi. postav sobi zasidku na misto pozad n'ogo. i vstav isus ta vvyes' viis'kovii lyud, shchob iti na ai. i vibrav isus tridtsyat' tisyach cholovika sil'nikh voyakiv, ta i poslav ikh unochi. i vin nakazav im, govoryachi: glyadit', chatuitye na ai z-pozad mista,

nye viddalyaitesya duzhye vid mista, i bud'tye vsi gotovi. a ya ta vyves' narod, shcho zo mnoyu, priidyemo do mista. i staneyt'sya, koli viidut' navpyeryeimi nam, yak pyershye, to mi vtyechyemo pyeryed nimi. i viidut' voni za nami, a mi vidtyagnemo ikh vid mista, bo skazhut': voni vtikayut' pyeryed nami, yak pyershye. i mi vtyechyemo pyeryed nimi. a vi vstanyetye z zasidki, i zodobudyetye tye misto, i gospod', bog vash, dast' iogo vam u vashu ruku. i staneyt'sya, yak vi viz'myetye misto, to pidpalitye misto ognym, zrobitye za gospodnim slovom. glyadit', ya vam nakazav. i poslav ikh isus, i pishli voni na zasidku, ta i zasili mizh byet-yelom ta mizh aem, iz zakhodu vid ayu. a isus nochuvav tie nochi syeryed narodu. i vstav isus rano vrantsi, i pyeryeglyanuv narod, i pishov vin ta izrail'evy starshi pyeryed narodom do ayu. a vsi voyaki, shcho buli z nim, pishli pid goru, i pidiishli, i priishli navproti togo mista, i taborovali z pivnochiy ayu, a mizh nim ta mizh aem bula dolina. i vzyav vin kolo p'yati tisyach cholovika, i postaviv ikh yak zasidku mizh byet-yelom ta mizh aem z zakhodu mista. i rozklav narod, uvyes' tabir, shcho z pivnochiy mista, a zadnyu chastinu iogo z zakhodu mista. i priishov isus tiei nochi na syeryedinu dolini. i stalosya, yak pobachiv tsye ais'kii tsar, to lyudi togo mista pospishili, i vstali rano, i viishli navpyeryeimi izrail'ya na bii, vin ta vyves' iogo narod, na oznachenyi chas pyeryed styep. a vin nye znay, shcho e zasidka na n'ogo z-pozad mista. a isus ta vyves' izrail' udavali, nibi pobiti pyeryed nimi, i vtikal dorogoyu na pustyniu. a ti sklikali vyves' narod, shcho v misti, shchob gnatisya za nimi. i gnalisya voni za isusom, i viddalilisya vid mista. i nye polishivsyia nikhto v ai ta v byet-yeli, khto nye pognavsya b za izrail'em. i pozostavili voni misto vidchynenim, ta i gnalisya za izrail'em. i skazav gospod' do isusa: prostyagni spisa, shcho v rutsi tvoii, do ayu, bo v ruku tvoyu iogo viddam. i prostyagnuv isus spisa, shcho v rutsi iogo, do mista. a zasidka shvidko vstala zo svogo mistysya, ta i pobigli, yak vin prostyagnuv svoyu ruku. i vviishli voni do mista, i zdobuli iogo, i pokvapilisya ta i pidpalili tye misto ognym. i obyernulisya ais'ki lyudi pozad syebe, ta i pobachili, azh os' znyavsya dim mista do nyeba! i nye bulo v nikh sili, shchob utikati ani syudi, ani tуди... a narod, shcho vtikav do pustini, obyernuvsyia na tikh, khto gnavsya za nim. a isus ta vyves' izrail', yak pobachili, shcho zasidka zdobula tye misto, i shcho znyavsya dim iz mista, to vyer-nulisya, ta i povbivali ais'kikh lyudyei. a ti povikhodili z mista navpyeryeimi nikh, i opinilisya syeryed izrail'ya: ti z ts'ogo boku, a ti z togo. i povbivali ikh, tak shcho nye pozostalosya z nikh nikogo, khto vryatuvavsya b chi vtik. a ais'kogo tsarya voni skhopili zhivogo, i privyeli iogo do isusa. i stalosya, azh pokinchiv izrail' zabivati vsikh ais'kikh myeshkantsiv na poli, u pustini, shcho gnali ikh po nii, i popadali voni vid vistrya myecha azh do ostann'ogo, to vyernuvsyia vyves' izrail' do ayu, i pyeryebili iogo vistryam myecha. i bulo vsikh, shcho vpali togo dnya, vid cholovika i azh do zhinki, dvanadtsyat' tisyach, usi ais'ki myeshkantsi. a isus nye opuskav svoei ruki, shcho vityagnuv zo spisom, azh poki nye vchiniv zaklyattyam usikh ais'kikh myeshkantsiv. til'ki khu-

dobu ta zdobich togo mista pozabirav sobi izrail' za slovom gospoda, shcho nakazav buv isusovi. i spaliv isus ai, i poklav iogo vichnogy ruinoyu, pustkoyu, i tak e azh do ts'ogo dnya. a ais'kogo tsarya povisiv na dyeryevi azh do vyechirn'ogo chasu. a koli sotsnye zakhodilo, isus nakazav, i znalyi iogo trupa z togo dyeryeva ta i kinuli iogo do vkhodu bramy mista. i nakidali nad nim vyeliku kaminnu mogilu, shcho stoit' azh do ts'ogo dnya. todi isus zbuduvav zhyertivnika dlya gospoda, boga izrail'yevogo, na gori yeval, yak nakazav buv moiseyi, rab gospod-nii, izrail'yevim sinam, yak napisano v knizi moisyeevogo zakonu, zhyertivnika z tsilogo kaminnya, shcho nad nimi nye pidiimali zaliza. i prinysli na n'omu tsilopalyennya dlya gospoda, i prinosili mirni zhyertvi. i vin napisav tam na tikh kaminnyakh viddpisa moisyeevogo zakonu, shcho toi napisav pyeryed izrail'yevimi sinami. a vyves' izrail', i starshi iogo, i uryadniki, i suddi iogo, stoyali z ts'ogo i z togo boku kovchyegu navproti svyashchyenikiv-lyevitiv, shcho nosyat' kovchega gospod'nogo zapovitu, yak prikhod'ko, tak i tubilyets', polovina iogo navproti gori garizim, a polovina iogo navproti gori yeval, yak nakazav buv moiseyi, rab gospodnii, blagoslovlyati izrailiv narod naipyershye. a potim vin chitav usi slova togo zakonu, blagoslovnyennya ta proklyattya, usye tak, yak napisano v zakoni. nye bulo slova zo vs'ogo, shcho nakazav buv moiseyi, chogo nye chitav bi isus pyeryed usima zborami izrail'ya, i zhinok, i di-tyei, i prikhod'ka, shcho khodit' syeryed nikh.

9

i stalosya, koli tsye pochuli vsi tsari, shcho po toi bik iordanu, na gori ta na podilli, ta na vsim byeryezi vyelikogo morya navproti livanu: khit-tyeyanin, i amoryeyanin, khanaanyeyanin, pyer-izzyeyanin, khivvyeyanin i evusyeyanin, to voni zibralisya razom, shchob odnodushno voyuvati proti isusa ta proti izrail'ya. a myeshkantsi giv'onu pochuli, shcho isus zrobit eryehonovi ta aevi, to zrobili i voni khitrist'. i pishli voni, i zabyezpyechilis' zhivnistyu na dorogu, i vzyali povitirani mishki dlya osliv svoikh, i burdyuki dlya vina povitirani, i potriskani, i pov'yazani, i vzuttya povitiranye ta polatanye na ikhnikh nogakh, i odyezha na nikh ponoshyena, a vyves' khlib ikhn'oi pozhivi na dorogu buv sukhiy, zaplisnili. i pishli voni do isusa, do taboru v gil-gali, ta i skazali do n'ogo ta do muzhiv izrail'yevikh: mi priishli z dalyekogo krayu, a vi tyepyer skladit' z nami umovu. i skazali izrail'yevi muzhi do khivvyeyan: mozhye vi siditye poblizu nas, to yak mi skladymo z nami umovu? i skazali voni do isusa: mi tvoi rabi. a isus skazav do nikh: khto vi ta zvuidki prikhoditye? i voni skazali iomu: z duzhye dalyekogo krayu priishli tvoi rabi do imyennya gospoda, boga tvogo, bo mi chuli chutku pro n'ogo, i vsye, shcho vin zrobit buv v egipti, i vsye, shcho vin zrobit dvom amoryeis'kim tsaryam, shcho po toi bik iordanu, signovni, tsaryevi khlyeshbons'komu, ta ogovi, tsaryevi bashans'komu, shcho v ashtaroti. i skazali do nas nashi starshi ta vsi myeshkantsi nashogo krayu, govoryachi: viz'mit' u svoyu ruku pozhivu na dorogu,

i idit' navproti nikh ta i skazhyetye im: mi vashi rabi, a tyepyer skladit' iz nami umovu. otsye nash khlíb: teypím i zabyezpyechílisyá nim u pozhívu na dorogu z nashikh domív u dyen' nashogo vikhodu, shchob íti do vas, a tyepyer os' vín visokh i stav zaplís-nílii. a tsí budyuki vína, shcho ponapovnyuvali mi noví, os' podyerlísyá! a os' odyezha nasha ta vzútyya nashye povítiralosya víd tsíei dúzhye dalyekoi dorogi. i vzyali lyúdi z íkhn'oi pozhívi na dorogu, a gospod-níkh ust nye píтали. i vchíniv ím ísus mír, i sklav z ními umovu, shchob zostavíti íkh prí zhítti, i prísyag-nulí ím nachal'níkí gromadí. i stalosya po tr'okh dnyakh po tomu, yak sklál z ními umovu, to pochulí, shcho blíz'kí voni do n'ogo, i sídyat' voni pomíz h ními. i rushílí ízráilyeví síní, i trýet'ogo dnya príbúli do íkhníkh míst. a íkhní místa: giv'on, i kyéfíra, i byeyerot, i kíryat-earím. i nye povbivalí íkh ízrá-lyeví síní, bo nachal'níkí gromadí prísyaglí bulí ím gospodóm, bogóm ízráilya. i naríkalá vsya gromada na nachal'níkí. i skazalí vsí nachal'níkí do vsíei gro-madí: mí prísyagnulí ím gospodóm, bogóm ízráilya, a tyepyer mí nye mózhyemo dotórknutísyá do níkh. otsye zróbímo ím, pozostavímó íkh prí zhítti, i nye budye na nas gnívu za prísyagu, shcho mí prísyag-nulí ím. i skazalí do níkh nachal'níkí: nyekhai voni zhívtú'. i stalí voni rubatí drova ta nosítí vodu dlya vsíei gromadí, yak govorílí ím nachal'níkí. i poklíkav íkh ísus, i promovlyav do níkh, govoryachi: chomú ví obmanílí nas, govoryachi: mí dúzhye dalyekí víd vas, a ví os' sídítýe syéryed nás? a tyepyer ví próklyatí, i nye pyeryevyedýet'sya z-posyeryed vas rab, i rubachi drov, i nosíi vódí dlya domu boga mógo. a voni vídpovílí ísusoví ta i skazalí: bó správdí víyavlyeno rabám tvóím, shcho gospod', bog tvíi, nakazav móisyye-eví, svoemu raboví, dátí vam úvyes' tsyei krai, i vígu-bití vsíkh myeshkantsív tsíei zýemlí pyeryed vamí. i mí dúzhye nalyakalísyá za svóe zhíttýa zo strákhú py-eryed vamí, i zróbílí otsýu rích. a tyepyer mí otsye v rútsí tvóíi: yak dóbrye, i yak správedlívo v óchakh tvóíkh úchínítí nam, úchíní. i vín zróbív ím tak, i vryatúvav íkh víd rúkí ízráilyevíkh sínív, i nye povbí-valí íkh. i dav íkh ísus togo dnya za rubachív drov ta za nosíiv vódí dlya gromadí i dlya gospodn'ogo zhy-ertívníka, i tak e ázh do ts'ogo dnya, do místsyá, yakye vín víbyerye.

10

i stalosya, yak pochuv erusalims'kii tsar adoni-tyedyek, shcho isus zdobuv ai ta vchiniv iogo zaklyattam, i shcho yak zrobiv erikhonovi i tsaryevi iogesh, tak zrobiv aevi ta tsaryevi iogesh, i shcho myeshkantsi giv'onu sklali mir z izrailiyem ta buli syeryed nikh, to duzhye nalyakalisyá, bo giv'on misto vyelikye, yak odnye z mist tsars'kikh, i shcho vín bíl'shii za ai, a vsi lyudi iogo litsari. i poslav erusalims'kii tsar adoni-tyedyek do khyevrons'kogo tsarya gogama, i do yarmuts'kogo tsarya pí'r'ama, i do lakhis'kogo tsarya yafit, i do yeglons'kogo tsarya dyevíra, govoryachi: príidit' do myenye, i dopomozhit' myeni, i mí pob'emo giv'ona, bo vín zamírív z ísusóm ta z ízráilyevímí sínámí. i voni zíbralísyá, i píshlí p'yat' amoryeis'kíkh tsarív: tsar

erusalims'kii, tsar khyevrons'kii, tsar yarmuts'kii, tsar lakhis'kii, tsar yeglons'kii, voni ta vsi tabori íkhní, i róztaborúvalísyá prí giv'óní, i voyuvalí próti níkh. i poslalí giv'ons'kí lyúdi do ísusá ta do tabóru v gílgal, govoryachi: nye strímui svóei rúkí víd svóíkh rabív! príidí do nás skóro, i spásí nás ta dopomózhí nam, bó zíbralísyá na nás usí amoryeis'kí tsarí, shcho zamyeshkuyut' gorí. i rushív ísus íz gílгал, vín ta z ními usí voyakí: i víis'kóví lítsarí. i skazav gospod' do ísusá: nye bíisya íkh, bo ya víddav íkh u tvoyu rúku, níkhto z níkh nye vstoít' pyeryed toboyu. i príbúv do níkh ísus znyenats'ka, tsílu ních íshóv íz gílгал. i gospod' naví v na níkh zamíshannyya pyeryed ízráilyem, i pobív íkh vyelikóyu porázkóyu v giv'óní. i vín gnáv íkh dorógoyu vkhódu do byet-khoronu, i bív íkh ázh do ázyekí ta ázh do mákkyedí. i stalosya, kólí voni vtíkálí pyeryed ízráilyem i bulí na skhódí víd byet-khoronu, to gospod' kídav na níkh íz nyeba vyelikye káminnyá ázh do ázyekí, i voní vmírálí. tíkh, shcho povmírálí víd grádovogo káminnyá, bulo bíl'shye víd tíkh, shcho ízráilyeví síní povbivalí myechyem. todí ísus govorív gospyedví togo dnya, kólí gospod' dav amoryeyanína pyeryed ízráilyevíkh sínív, ta i skazav na óchakh ízráilya: stan', sentsye, v giv'óní, a tí, mísyatsyu, úv áiyalons'kíi dolíní! i sentsye zatrámlalosya, a mísyats' spínívsya, ázh póki národ vídmístívsya svóím vorogám. chí tsye nye nápisanye v knízí právyedného? i sentsye stalo na polovíní nyenb, i nye póspíshalosya zákhódítí máizhye tsílíi dyen'. i nye bulo takogo, yak dyen' toí, aní pyeryed ními, aní po n'ómu, shchob gospod' tak slúkhav lyúds'kogo gólosu, bó gospod' voyúvav dlya ízráilya. i vívernúvsya ísus, a z ními úvyes' ízráil' do tabóru v gílgal. a tí p'yat' tsarív povtíkálí, ta i skhóvalísyá v pyechyerí v mákkyedí. i bulo donyesyeno ísusoví i skazano: znáidyení tí p'yat' tsarív, skhóvani v pyechyerí v mákkyedí. a ísus vídkazav: príválít' vyelikye káminnyá na ótvír pyechyerí, i príznachtye do nyei lyúdyei, shchob íkh stýeryegtí. a ví nye stíitýe, zhyenít'sya za svóímí vorogámí, i póníshchtye íkhní zádní stýezhí, i nye daváitýe ím vkhódítí do íkhníkh míst, bó gospod', bog vash, víddav íkh u vashu rúku. i stalosya, yak zavdav ím ísus ta ízráilyeví síní dúzhye vyelikú porázkú, tak, shcho prííshóv ím kínyets', a vryatóvani povtíkálí víd níkh, i povkhódílí do tvýerdníníkh míst, to vvyes' národ u spókoi vívernúvsya do tabóru do ísusá v mákkyedí, i níkhto nye povorúshív yázíka svogo próti kogo z ízráilyevíkh sínív! i skazav ísus: víchínít' ótvír pyechyerí, i prívýedít' do myenye z pyechyerí tíkh p'yat'okh tsarív. i voní zróbílí tak, i vívylí do n'ogo z pyechyerí tíkh p'yat'okh tsarív: tsarya erusalims'kogo, tsarya khyevrons'kogo, tsarya yarmuts'kogo, tsarya lakhis'kogo, tsarya yeglons'kogo. i stalosya, yak prívylí tíkh tsarív do ísusá, to ísus zaklíkav usíkh ízráilyevíkh lyúdyei, i skazav víis'kovím nachal'níkám, shcho íshlí z ními: pídíidít', postávtye svóí nogí na shíi tsíkh tsarív. i voní popídíkhódílí, i postavílí svóí nogí na íkhní shíi. i skazav do níkh ísus: nye bíityesya i nye lyakáitýesya, búd'tye síl'ní ta vídvázhní, bó gospod' zróbit' tak usím vashím vorogám, íz yakímí ví voyuetye. a po ts'ómu ísus bív íkh, i povbívav íkh,

i povisiv ikh na p'yat'okh dyeryevakh. i visili voni na tikh dyeryevakh azh do vyechora. i stalosya na chas zakhodu sontsya, isus nakazav, i pozdiimali ikh iz dyeryev, i povkidali ikh do pyechyeri, dye voni buli pokhovalisya, i ponakladali vyelikye kaminnya na otvir pyechyeri, dye vono azh do ts'ogo dnya. a makkyedu isus zdobuv toho dnya, i pobiv vistryam myecha ii ta tsarya ii, uchiniv zaklyattyam ikh ta kozhnu osobu, khto buv u nii, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo v nii. i zrobiv vin ii tsaryevi tye samey, shcho zrobiv buv tsaryevi erikhons'komu. a isus ta vvyes' izrail' iz nim pyeryeishov z makkyedi do livni, ta i voyuvav proti livni. i dav gospod' v izrail'evu ruku takozh ii ta tsarya ii, i vin pobiv vistryam myecha ii ta kozhnu osobu, shcho v nii, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo v nii. i zrobiv vin tsaryevi ii, yak zrobiv buv tsaryevi erikhons'komu. i pyeryeishov isus ta vvyes' izrail' iz nim iz livni do lakhishu, i taboruvav pri n'omu ta voyuvav proti n'ogo. i dav gospod' v izrail'evu ruku lakhish, i zdobuv vin iogo drugogo dnya, i pobiv vistryam myecha iogo ta kozhnu osobu, shcho v n'omu, usye tak, yak zrobiv buv livni. todi priishov gyezyers'kii tsar goram dopomogti lakhishu, ta isus pobiv iogo i narod iogo, tak shcho nye pozostaviv zhodnogo v n'omu. i pyeryeishov isus ta vvyes' izrail' iz nim z lakhishu do yeglonu, i taborovali pri n'omu ta voyuvali z nim. i zdbuli iogo toho dnya, i pobili iogo vistryam myecha, a kozhnu osobu, shcho v n'omu, togo dnya zrobili zaklyattyam, usye tak, yak zrobiv buv lakhishu. i pishov isus ta vvyes' izrail' iz nim z yeglonu do khyevronu, i voyuvav iz nim. i zdobuv iogo, i pobiv vistryam myecha iogo ta tsarya iogo, i vsi mista iogo, i kozhnu osobu, shcho v n'omu, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo, usye tak, yak zrobiv buv yeglonovi. i zrobiv zaklyattyam iogo ta kozhnu osobu, shcho v n'omu bula. i vyernuvsva isus ta vvyes' izrail' iz nim do dyeviru, i voyuvav iz nim. i vin zdobuv iogo, i tsarya iogo, i vsi mista iogo, i povbivali ikh vistryam myecha, ta i zrobiv zaklyattyam kozhnu dushu, shcho v n'omu, nye pozostaviv zhodnogo vryatovanogo, yak zrobiv buv khyevronovi, tak zrobiv dyevirovi ta tsaryevi iogo, i yak zrobiv buv livni ta tsaryevi ii. i pobiv isus uvyes' krai: goru, i nyegyev i shyefyelu, i uzbiichya, i vsikh ikhnikh tsariv, nye zostaviv zhodnogo vryatovanogo, a kozhnu osobu zrobiv zaklyattyam, yak nakazav buv gospod', bog izrailiv. i biv ikh isus vid kadyesh-barnyea ta azh do azzi, i vvyes' goshyens'kii krai, i azh do giv'ou. a vsikh tikh tsariv ta ikhnii krai isus zdobuv odnim razom, bo gospod', bog izrailiv, voyuvav dlya izrailya. i vyernuvsva isus ta vvyes' izrail' iz nim do taboru v gilgal.

11

i stalosya, yak pochuv tsye khatsors'kii tsar yavin, to poslav do madons'kogo tsarya iovava, i do tsarya shimrons'kogo, i do tsarya akhshafs'kogo, i do tsariv, shcho z pivnochi na gori ta v stepu na pivdyen' kinrotu, i v shyefyeli, i na vyerkhakh dori z zakhodu, khanaaneyanin zo skhodu ta z zakhodu, a amorzeyanin, i khittzeyanin, i pyerizzyeyanin, i

evusyeyanin, a khivvyeyanin pid gyermanom, u krai mitspi. i viishli voni ta vsi ikhni tabori z nimi, narod, chislyennii kil'kisty, yak pisok, shcho na byeryezi morya, i konyei ta kolysesnits' duzhye bagato. i zmovilisya vsi tsi tsari, i priishli i taborovali razom pri ozyeri myerom, shchob voyuvati z izrail'eyem. i skazav gospod' do isusa: nye biisya ikh, bo vzavtra kolo ts'ogo chasu ya pokladu ikh usikh trupami pyeryed izrail'eyem; ikhnim konyam popidrizuesh zhili nig, a ikhni kolysesnitsi popalish v ogni. i viiohv na nikh znyenats'ka isus ta vsi voyaki z nim pri ozyeri myerom, ta i napali na nikh. i dav ikh gospod' v izrail'evu ruku, i voni povbivali ikh, i gnali ikh azh do vyelikogo sidonu, i azh do misryefot-maimu, i azh do dolini mitspi na skhid, i povbivali ikh, tak shcho nye zostavili im zhodnogo vryatovanogo. i zrobiv im isus, yak skazav iomu gospod': ikhnim konyam popidrizuvav zhili, a ikhni kolysesnitsi popaliv uv ogni. i vyernuvsva isus togo chasu, i zdobuv khatsor, a iogo tsarya vbiv myechyem, bo khatsor pyeryed tim buv golovoyu vsikh tikh tsarstv. i voni povbivali vistryam myecha kozhnu osobu, shcho v n'omu, zrobili ikh zaklyattyam, nye pozostalasya zhodna dusha, a khat-sora spaliv ognym. a vsi tsars'ki mista ta vsikh ikhnikh tsariv isus zdobuv, ta i povbivav ikh vistryam myecha, zrobiv ikh zaklyattyam, yak nakazav buv moisyey, rab gospodnii. til'ki vsi mista, shcho stoyat' na zgir'yakh svoikh, nye spaliv ikh izrail', krim khat-soru, odnogo iogo spaliv isus. a vsyu zdobich tikh mist ta khudobi izrail'eyi sini zabrali sobi; til'ki kozhnu lyudinu pobili vistryam myecha, azh poki voni nye vigubili ikh, nye pozostavili zhodnoi dushi. yak gospod' nakazav buv moisyeevi, svoemu rabovi, tak moisyey nakazav isusovi, i tak zrobiv isus, nye zanyekhav ani slova zo vs'ogo, shcho gospod' nakazav buv moisyeevi. i vzyav isus vvyes' toi krai: gori yudi i vvyes' nyegyev, i vvyes' goshyens'kii krai, i shyefyelu, i aravu, i gori izrail'eyi, i ikhnyu nadmors'ku nizinu, vid gori khahal, shcho tyagnyet'sya do syeiru, i azh do baal-gadu v livans'kii dolini pid goroyu gyerman. a vsikh ikhnikh tsariv vin zabrav, i biv ikh, i povbivav ikh. dovгий chas provadiv isus viinu zo vsima timi tsaryami. nye bulo mista, shcho sklalo b mir z izrail'eyimi sinami, okrim khivvyeyanina, giv'ons'kikh myeshkantsiv, usye vzyali viinoyu. bo vid gospoda bulo, shchob zrobiti zapyeklim ikhne shyertsya na vivinu proti izrailya, shchob uchniti ikh zaklyattyam, shchob nye bulo dlya nikh milosti, alye shchob vigubiti ikh, yak gospod' nakazav buv moisyeevi. i priishov isus togo chasu, i vigubiv vyeletnivi iz gori, z khyevronu, z dyeviru, z anavu, i z usikh yuds'kikh gir, i z usikh izrail'yevikh gir, razom z ikhnimi mistami isus zrobiv ikh zaklyattyam. nye pozostaviv vyeletnyu v krai izrail'yevikh siniv, voni pozostali til'ki v azzi, v gati ta v ashdodi. i vzyav isus uvyes' krai, usye tak, yak govoriv buv gospod' do moisyeya. i isus dav iogo izrail'eyi na spadok, za ikhnim podilom na ikhni plyemyena. a krai zaspokoivsva vid viini.

12

a otsye tsari togo krayu, yakikh pobili izrail'eyi sini, i posili ikhnii krai po tim botsi iordanu na

skhid sontsya, vid arnons'kogo potoku azh do gori gyerman, ta vvyes' styep na skhid: sigon, tsar amoryeis'kii, shcho sidiv u khyeshboni, shcho panuvav vid aroyeru, shcho nad byeryegom arnons'kogo potoku, i syeryedina potoku, i polovina gilyeadu, i azh do potoku yabboku, granitsi siniv ammonovikh, i styep azh do ozyera kinrotu na skhid, i azh do styepovogo morya, morya solonogo na skhid, dorogoyu na byet-gaeshimot, i vid tyemanu pid uzbichchymi pisgi. i granitsya oga, tsarya bashans'kogo, iz ostatku ryefaiv, shcho sidiv v ashtaroti, i v yedryei, i shcho panuvav na gori gyerman, i na salkha, i na vsim bashani azh do granitsi gyeshuryeis'koi ta maakhatyys'koi, i polovina gilyeadu, granitsya sigona, tsarya khyeshbons'kogo. moisyey, rab gospodnii, ta izrailievi sini povbivali ikh. i dav iogo moisyey rab gospodnii, na spadok ruvimovomu ta gadovomu ta polovini plyemyeni manasiinogo. a otsye tsari togo krayu, shcho povbivav isus ta izrailievi sini po toi bik iordanu na zakhid vid baal-gadu v livans'kii dolini azh do gori khalak, shcho pidiimaet'sya do syeiru, i isus viddav ii izrailievim plyemyenam na spadok za ikhnim podilom, na gori, i v shyefili, i v aravi, i na uzbichchi, i v pustini, i na pivdni, khityeyanina, amoryeyanina, i khanaanyeyanina, pyerizzyeyanina, khivvyeyanina i evusyeyanina: tsar erikhons'kii odin, tsar gais'kii, shcho z boku byet-yelu, odin, tsar erusalims'kii odin, tsar khyevrons'kii odin, tsar yarmuts'kii odin, tsar lakhis'kii odin, tsar eglons'kii odin, tsar gyezyers'kii odin, tsar dyevirs'kii odin, tsar gyedyers'kii odin, tsar khoryems'kii odin, tsar arads'kii odin, tsar livyens'kii odin, tsar adullams'kii odin, tsar makkyyeds'kii odin, tsar byet-yels'kii odin, tsar tappuakhs'kii odin, tsar khyefyers'kii odin, tsar afyekhs'kii odin, tsar sharons'kii odin, tsar madons'kii odin, tsar khatsors'kii odin, tsar shimrons'kii odin, tsar akhshafs'kii odin, tsar taanakhs'kii odin, tsar myegiddivs'kii odin, tsar kyedyes'kii odin, tsar ioknyeam's'kii pri karmyeli odin, tsar dors'kii pri nafat-dori odin, tsar goims'kii pri gilgali odin, tsar tirts'kii odin. usikh tsariv tridtsyat' i odin.

13

a isus postarivsya i uviishov u dni. i skazav gospod' do n'ogo: ti postarivsya ta vviishov u dni, a krayu pozostaet'sya shchye duzhye bagato, shchob posisti iogo. otsye pozostalii krai: usi okrugii filistims'ki, i vvyes' gyeshuryei, vid shikhoru, shcho navproti egiptu, i azh do granitsi yekronu na pivnichi, shcho do khanaanyeyanina zalichyenii, p'yat' filistims'kikh knyaziv: azzats'kii, ashdods'kii, ashkylons'kii, gattiis'kii i yekrons'kii, ta avvyei. vid pivdnia vsya khanaans'ka zymlyia ta myeara, shcho sidons'ka, azh do afyeki, azh do amoryeis'koi granitsi, i givleyis'ka zymlyia, i vvyes' livan na skhid sontsya vid baal-gadu pid goroyu gyerman azh do vkhodu do khamatu. usikh myeshkantsiv gir vid livanu azh do misryefot-maimu, usikh sidonyan, ya poviganyayu ikh pyeryed izrailievimi sinami. til'ki podili ii zhyeryebkom na spadok izrailievi, yak ya nakazav buv tobi. a tyepyer podili tsyei krai na spadok

dyev'yati plyemyenam ta polovini plyemyeni manasiinomu. razom iz nim ruvimovi ta gadovi vzyali svii spadok shcho dav im moisyey po toi bik iordanu na skhid, yak dav im moisyey, rab gospodnii, vid aroyeru, shcho na byeryezi arnons'kogo potoku, i misto, shcho syeryed tiei dolini, i vsya myedyevs'ka rivnina azh do divonu, i vsi mista sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho tsaryuvav u khyeshboni, azh do granitsi ammonovikh siniv, i gilyead, i granitsya gyeshuryeis'ka ta maakhyeis'ka, i vsya gora gyerman, i vvyes' bashan azh do salkhi, usye tsarstvo oga v bashani, shcho tsaryuvav v ashtaroti ta v yedryei, vin pozostavsya z ostanku ryefaiv, a moisyey povbivav ikh ta poviganyav ikh. i nye vagnali izrailievi sini gyeshuryeyanina, i maakhatyeyanina, i sidiv gyeshur ta maakhat syeryed izrailiya, i tak e azh do ts'ogo dnya. til'ki lyevievomu plyemyeni nye dav vin spadku, ogyani zhyertvi gospoda, boga izrailiya, to spadok iogo, yak ya govoriv buv iomu. i dav moisyey plyemyeni ruvimovikh siniv spadok za ikhnimi rodami. i bula im granitsya vid aroyeru, shcho na byeryezi arnons'kogo potoku, i misto, shcho syeryed tiei dolini, i vsya rivnina pri myedyevi, khyeshbon i vsi mista iogo, shcho na rivnini, divon, i bamot-baal, i byet-baal-myeon, i yagtsa, i kyedyemot, i mye-faat, i kir'yataim, i sivma, i tsyeryet-gashshakhar na gori yemyeki, i byet-pyeor, i uzbichchya pisgi, i byet-gaeshimot, i vsi mista rivnini, i vsye tsarstvo sigona, tsarya amoryeis'kogo, shcho tsaryuvav u khyeshboni, shcho moisyey ubiv iogo ta midiyans'kikh nachal'nikov: yeviya, i ryekyema, i tsura, i khura, i ryevu, sigonovikh knyaziv, myeshkantsiv togo krayu. a valaama, byeorovogo sina, charivnika, izrailievi sini zabili myechyem syeryed inshikh, yakikh voni pobili. i bula granitsya ruvimovikh siniv: iordan i granitsya. tsye spadok ruvimovikh siniv za ikhnimi rodami, ikhni mista ta ikhni osyeli. i dav moisyey gadovomu plyemyeni, sinam gada za ikhnimi rodami, i bula im granitsya: yazyer, i vsi gilyeads'ki mista, i polovina krayu ammonovikh siniv azh do aroyeru, shcho navproti rabbi, a z khyeshbonu azh do ramat gammitspi i byetonimu, a vid makhanaimu azh do granitsi dyeviru, i v dolini byet-garamu, i byet-nimra, i sukkot, i tsafon, ostanok tsarstva sigona, tsarya khyeshbons'kogo, iordan i granitsya azh do kintsya ozyera kinneryet po tim botosi iordanu na skhid. tsye spadok gadovikh siniv za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyeli. i dav moisyey polovini plyemyeni manasiinogo, i vono bulo polovini plyemyeni manasiinikh siniv za ikhnimi rodami. i bula ikhnia granitsya vid manakhaimu, uvyes' bashan, usye tsarstvo oga, tsarya bashans'kogo, i vsi syela yairu, shcho v bashani, shistdyesyat mist. a polovina gilyeadu, i ashtarot, i yedryeya, mista ogovogo tsarstva v bashani, sinam makhira, manasiinogo sina, polovini siniv makhira za ikhnimi rodami. otsye tye, shcho moisyey dav na spadok v moavs'kikh styepakh po tim botosi iordanu na skhid. a lyevievomu plyemyeni moisyey nye dav spadku, gospod', bog izrailiv, vin ikhnii spadok, yak govoriv im.

a otsye tye, shcho posili izrailyevi sini v khanaans'komu krai, shcho dali im na spadok svyashchenik yelyeazar, i isus, sin nanivin, ta golovi bat'kiv plyemyen izrailyevikh siniv. zhyeryebkom pridlili ikhnii spadok, yak nakazav buv gospod' chyeryez moisyeya, dyev'yati plyemyenam i polovini plyemyeni. bo dav moisyei nasliddya dvokh plyemyen, ta polovini plyemyeni po toi bik iordanu, a lyevitam spadku nye dav syeryed nikh. bo iosipovikh siniv bulo dvoe pokolin', manasiya ta efyrem, a lyevitam nye dali spadku v krayu, a til'ki mista na osyelyennya ta ikhni pasovis'ka dlya ikhn'oi khudobi ta dlya ikhn'ogo maetku. yak nakazav buv gospod' moisyeevi, tak zroblili izrailyevi sini, ta i podilili krai. i pidiishli yudini sini do isusa v gilgal, i ta skazav do n'ogo kalyev, sin efunnyeyiv, kyenazzyeyanin: ti znaesh tye slovo, shcho gospod' govori do moisyeya, bozhogo cholovika, pro myenye ta pro tyebye v kadyesh-barnyea. ya buv viku soroka lit, koli moisyei, rab gospodnii, posilav myenye z kadyesh-barnyea vividati toi krai. i ya doklav iomu spravu, yak bulo v syertsii moim. a moi bratty, shcho khodili do mnoyu, znyesilili buli syertsye narodu, a ya obstavav za gospodom, bogom moim. i prisnyagnum moisyei togo dnya, govoryachi: popravdi kazhu, toi krai, shcho noga tvoya khodila v n'omu, budy na spadok tobi ta sinam tvoim azh naviki, bo ti obstavav za gospodom, bogom moim. a tyepyer otsye gospod' pozostaviv myenye pri zhitti, yak govori. otsye sorok i p'yat' lit vidtodi, yak gospod' govori buv tye slovo moisyeevi, koli izrail' khodiv u pustini. a tyepyer os' ya viku vos'midyesyati i p'yati lit. s'ogodni ya shchye sil'nii, yak togo dnya, koli moisyei posilav myenye, yaka sila moyi todi, taka sila moyi a tyepyer, shchob voyuvati, i vykhoditi, i prikhoditi. a tyepyer dai zhye myeni tsyei goristii krai, pro yakii gospod' govori togo dnya, bo ti chuv togo dnya, shcho tam vyelyetni ta vyelikii ukriplyeni mista. mozhye gospod' budy z mnoyu, i ya poviganyayu ikh, yak govori buv gospod'. i poblagosloviv iogo isus, i dav kalyevovi, sinovi efunnyeevomu, khyevron za spadok. tomu stav khyevron kalyevovi, sinovi efunnyeevomu, kyenazzyeyaninovi, za spadok, i tak e azh do ts'ogo dnya, za tye, shcho vin obstavav za gospodom, bogom izrailya. a im'ya khyevronu davnishye bulo kir'yat-arba, shcho mizh vyelyetniv buv naibil'shii cholovik. a krai zaspokoivsyia vid viini.

15

i buv zhyeryebok dlya plyemyeni yudinikh siniv za ikhnimi rodami: do yedomsk'oi granitsi pustinya tsin, na pivdyen' vid tyemansk'ogo krayu. i bula im pivdyenna granitsya vid kintsya solonogo morya, vid zatoki, zvyernyeno i na pivdyen'. i idye vona na pivdyen' vid maalye-akrabbimu, i pyeryekhodit' do tsinu, i pidiimaet'sya z pivdyenya, vid kadyesh-barnyea i pyeryekhodit' do khyetsronu, i pidiimaet'sya do addaru i obyertaet'sya do kar do karkai. i pyeryekhodit' vona do admonu, i idye do egipyets'kogo

potoku, i granitsya zakinchuet'sya na zakhid. tsye budy dlya vas pivdyenna granitsya. a granitsya na skhid solonye morye azh do kintsya iordanu. a granitsya u bik pivnochi: vid mors'koi zatoki z kintsya iordanu, i pidiimaet'sya granitsya do byet-khogli i pyeryekhodit' na pivnich vid byet-gaarovi; i pidiimaet'sya ta granitsya do yevyen-bogan-byen-ruvyena. i pidiimaet'sya ta granitsya vid akhors'koi dolini, a na pivnochi zvyertaet'sya do gilgalu, shcho navproti maalye-adummimu, shcho na pivdyen' vid potoku. i pyeryekhodit' ta granitsya do myeyen-shyemyeshu, i zakinchuet'sya pri yen-rogyeli. i pidiimaet'sya ta granitsya do gye-byen-ginnomu pobich evusyeyanina z pivdnya, tsye erusalim. i pidiimaet'sya ta granitsya do vyerkhiv'ya gori, shcho navproti gye-ginnomu na zakhid, shcho v kintsii yemyek-ryefaimu na pivnich. i bizhit' ta granitsya vid vyerkhiv'ya gori do dzhyeryela mye-nyeftoakhu, i idye do mist gori yefronu; i bizhit' ta granitsya do baali, tsye kir'yat-earim. i obyertaet'sya ta granitsya z baali na zakhid do gori syeir, i pyeryekhodit' do plyecha gori earim z pivnochi, tsye kyesalon; i skhodit' do byet-shyemyeshu i pyeryekhodit' do timni. i idye ta granitsya po krai yekronu na pivnich, i bizhit' ta granitsya do shikkaronu, i pyeryekhodit' do gori baali, i idye do yavnyeilu. i granitsya zakinchuet'sya pri zakhodi. a zakhidnya granitsya do vyelikogo morya. a granitsya tsya granitsya yudinikh siniv navkolo za ikhnimi rodami. a kalyevu, sinovi efunnyeevomu, vin dav chastku syeryed yudinikh siniv za gospodnim nakazom do isusa, kir'yat-arbi, bat'ka vyelyetniv, vono khyevron. i kalyev poviganyav zvidti t'okh vyelyetniv: shyeshaya, i akhimana, i talmaya, urodzhyenikh vyelyetniv. i pishov vin zvidti do dyevirs'kikh myeshkantsiv, a im'ya dyevira davnishye kir'yat-syefyer. i skazav kalyev: khto pob'e kir'yat-syefyer ta zdobudye iogo, to dam iomu dochku moyu akhsu za zhinku. i zdobuv iogo ot-niil, sin kyenaziv, brat kalyeviv. i vin dav iomu svoyu dochku akhsu za zhinku. i stalosya, koli vona vid-khodila, to namovila iogo zhadati polya vid ii bat'ka, i ziishla vona z osla, a kalyev skazav ii: shcho tobi? i vona skazala: dai myeni dar blagoslovyyennya! bo ti dav myeni zymlyu sukhu, to dasi myeni tsye i vodni dzhyeryela. i vin dav ii gullot gorishnii ta gullot dolishnii. otsye spadok plyemyeni yudinikh siniv za ikhnimi rodami. i buli ti mista vid krayu plyemyeni yudinikh siniv do yedomsk'oi granitsi na pivdni: kavtsyeyil, i yedyer, i yagur, i kina, i dimona, i ad'ada, i kyedyesh, i khatsor, i itnan, zif, i tyelyem, i byealot, i khatsor-khadatta, i kyeriit-khyetsron, tsye khatsor, amam, i shyema, i molada, i khatsor-gadda, i khyeshmon, i byet-pyelyet, i khatsar-shual, i byeyer-shyeva, i biziotyeya, baala, i iiim, i yetsyem, i yel-tolad, i khyesil, i khorma, i tsiklag, i madmanna, i sansanna, i lyevaot, i shilkhim, i ain, i rimmon. usikh mist dvadtsyat' i dyev'yat' ta ikhni osyli. na shyefali: yeshatol, i tsor'a, i ashna, i zanoakh, i yen-gannim, tappuakh i gayenam, yarmut, i adullam, sokho i azyeka, i shaaraim, i aditaim, i gyedyera, i gyedyerota, chotirnadtsyat' mist ta ikhni osyli. tsyenan, i khadasha, i migdal-gad, i dil'an, i mitspye, i iok-tyeil, lakhish, i botskat, i yeglon, i kabbon, i lakhmas, i

kitlish, i gyedyerot, byet-dagon, i naama, i makkyeda, shistnadsyat'y' mist ta ikhni osyeli. livna, i yetyer, i ashan, i ivtakh, i ashna, i nyetsiv, i kyeila, i akhziv, i maryesha, dyev'yat' mist ta ikhni osyeli. yekron i pidlyegli mista iogo ta osyeli iogo. vid yekronu i do morya usye, shcho pri ashdodi ta ikhni osyeli. ashdod, pidlyegli mista iogo ta osyeli iogo; azza, pidlyegli mista ii ta osyeli ii do egipyets'kogo potoku, i morye vyelykye, i granitsya. i na gorakh: shamir, i yattir, i sokho, i danna, i kir'yat-sanna, vin dyevir, i anav, i yesh'tyemo, i anim, i goshyen, i kholon, i gilo, odinadtsyat'y' mist ta ikhni osyeli. arav, i duma, i yesh'an, i yanim, i byet-tappuakh, i afyeka, i khumta, i kir'yat-arba, tsye khyevron, i tsior, dyev'yat' mist ta ikhni osyeli. maon, karmyel, i zif, i yuta, izryeil, i iokdyeam, i zanoakh, kain, giv'a, i timna, dyesyat'y' mist ta ikhni osyeli. khalkhul, byet-tsur, i gyedor, i maarat, i byet-anot, i yeltyekon, shist'y' mist ta ikhni osyeli. kir'yat-baal, vin kir'yat-earim, i rabba, dvoe mist ta ikhni osyeli. na pustini: byet-gaarava, middin, i syekhakh, i nivshan, i ir-gammeyelakh, i yen-gyedi, shist'y' mist ta ikhni osyeli. a evusyeyan, myeshkantsiv erusalimu, yudini sini nye mogli ikh vignati, i osiv evusyeyanin iz yudinimi sinami v erusalimi, i tak e azh do ts'ogo dnya,

16

i viishov zhyeryebok dlya iosipovikh siniv: vid erikhons'kogo iordanu do erikhons'koi vodi na skhid pustinya, shcho tyagnyet'sya vid erikhonu po gori do byet-yelu. i vikhodit' vona z byet-yelu do luz, i pyeryekhodit' do granitsi arki do atarotu, i skhodit' na zakhid do granitsi aflyets'koi, azh do granitsi byet-khoronu dolishn'ogo, i azh do gyezyeru, i zakinchuet'sya pri mori. i posili tsye iosipovi sini, manasiya ta efryem. i bula granitsya efryemovikh siniv za ikhnimi rodami, a granitsya ikhn'ogo spadku na skhid bula: atrot-addar azh do gorishn'ogo byet-khoronu. i vikhodit' ta granitsya do mikhmynetatu z pivnochi, i povyertaet'sya granitsya na skhid do taanat-shilo, ta i pyeryekhodit' iogo zo skhodu do yanoakhu. i skhodit' vona z yanoakhu do atarotu do naari, i dotikae erikhonu, i vikhodit' do iordanu. a z tappuakhu bula granitsya idye na zakhid do potoku kana, ta i zakinchuet'sya pri mori. tsye spadok plyemyeni efryemovikh siniv za ikhnimi rodami. i mista, viddilyeni dlya efryemovikh siniv, buli syeryed spadku manasiinikh siniv, usi ti mista ta ikhni osyeli. ta nye vighali voni khanaanyeyanina, shcho sidiv u gyezyeri. i sidiv khanaanyeyanin posyeryed efryema i tak e azh do ts'ogo dnya, i davav daninu pratsyeyu.

17

i viishov zhyeryebok dlya manasiinogo plyemyeni, bo vin pyervyenyets' iosipiv, makhirovi, manasiinomu pyervyentsyevi, gilyeadvomu bat'kovi, bo vin buv voyak, to buv iomu gilyead ta bashan. i bulo dlya pozostalikh manasiinikh siniv za ikhnimi rodami: sinam aviyezyera, i sinam khyelyeka, i sinam azri-ila, i sinam shyekhyema, i sinam khyefyera, i sinam

shyemida. otsye sini manasii, iosipovogo sina, muzhi, za ikhnimi rodami. a v tsyelofokhada, sina khyefyera, sina gilyeada, sina makhira, sina manasiinogo, nye bulo v n'ogo siniv, a til'ki dochki. a otsye imyena iogo dochok: makhla, i noa, i khogla, milka ta tirts. i priishli voni do svyashchyenika yelyeazara, i do isusa, navinovogo sina, ta pyeryed nachal'niki, govoryachi: gospod' nakazav buv moisyeevi dati nam spadok syeryed nashikh brativ. i dav im na gospodnii nakaz spadok syeryed brativ ikhn'ogo bat'ka. i vipalo dlya manasii dyesyat'y' nadiliv, okrim zyeimli gilyeadu ta bashanu, shcho po toi bik iordanu, bo manasini dochki posili spadok syeryed siniv iogo, a gilyeads'kii krai buv dlya pozostalikh manasiinikh siniv. i bula manasiina granitsya vid ashyer-gammikhmyetatu, shcho navproti sigyemu, i idye ta granitsya na pivdyen' do myeshkantsiv yentappuakhu. dlya manasii buv krai tappuakh, a misto tappuakh pri manasiinii granitsi dlya efryemovikh siniv. i skhodit' ta granitsya do potoku kana, na pivdyen' vid potoku. tsi mista efryemovi syeryed manasiinikh mist. a granitsya manasii vid pivnochi do potoku, a kinchalasya pri mori. na pivdyen' efryemove, a na pivnich manasiinye, a granitsyeyu togo bulo morye. a v asiri voni stikalisa z pivnochi, a v issakhari zo skhodu. i bulo dlya manasii v issakhari ta v asiri: byet-shyean ta iogo zalyezhni mista, i ivlyeam ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi doaru ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi taanakhu ta iogo zalyezhni mista, i myeshkantsi myegiddo ta iogo zalyezhni mista, tri vyerkhovini. ta manasini sini nye mogli poviganyati myeshkantsiv tsikh mist, i khanaanyeyanin prodovzhuvav siditi v tomu krai. i stalosya, koli izrailiyevi sini stali sil'ni, to dali khanaanyeyanina na daninu, a vignati nye vighali iogo. i govoriili iosipovi sini z isusom, kazhuchi: chomu ti dav myeni na spadok odin zhyeryebok ta nadil odin, a yakh zi narod chislyennii, bo do ts'ogo chasu blagosloviv myenye gospod'. i skazav do nich isus: yakshcho ti narod chislyennii, to pidi do lisu, ta i povikorchovuesh sobi tam u krai pyerizzyeyanina ta ryefai, bo efryemova gora stala tiska dlya tyebye. i skazali iosipovi sini: nye vistachit' nam tiei gori, ta i zalizna kolyesnitsya v kozhnogo khanaanyeyanina, shcho sidit' u dolini, yak u togo, shcho v byet-shyeani ta v iogo zalyezhnikh mistakh, tak i v togo, shcho v dolini izryeyel's'kii. i skazav isus do iosipovogo domu, do efryema ta do manasii, govoryachi: ti chislyennii narod, i v tyebye sila vyelik, nye budyet tobi odin zhyeryebok, alye budyet tobi goristiki kra; a shcho tam lis, to vikorchui iogo, i budut' tobi i iogo kintsi. bo ti vizhyenyesh khanaanyeyanina, khoch u n'ogo kolyesnitsi zalizni, khoch vin sil'nii.

18

i bula zibrana vsya gromada izrailiyevikh siniv do shilo, i voni pomistili tam skiniyu zapovitu, a pyeryed nimi buv zdobutii krai. i pozostavalosya syeryed izrailiyevikh siniv sim plyemyem, shcho nye podilili shchye spadku svogo. i skazav isus do izrailiyevikh siniv: azh doki vi budyetye linuvatisya piti posisti toi krai, shcho dav vam gospod', bog vashikh

bat'kiv? daitye vid syebye po tri muzhi na plyem'ya, i ya poshlyu ikh. i voni vstanut', i budut' khoditi po krayu, i opishut' iogo za ikhnim spadkom, ta i priidut' do myenye. i voni podilyat' iogo sobi na sim chastin. yuda stanye na svoii granitsi z pivdny, a iospiv dim stanye na svoii granitsi z pivnochi. a vi opishyete toi krai, sim chastin, i prinyesyete opisa myeni syudi, a ya kinu vam zhyeryebka tut pyeryed litsyem gospoda, boga nashogo. a lyevitam nyema chastki pomizh vami, bo svyashchyennodiannyaya gospodne spadshchina iogo. a gad, i ruvim, ta polovina manasiinogo plyemyeni vzyali svii spadok po toi bik iordanu na skhid, shcho dav im moiseyi, rab gospodnii. i vstali ti muzhi i pishli. a isus nakazav tim, shcho pishli opisivati krai, govoryachi: idit' i pokhodit' po krayu, i opishit' iogo, ta i vyertaityesa do myenye. a ya kinu vam zhyeryebka tut pyeryed gospodnim litsyem u shilo. i pishli ti muzhi, i pyeryeishli po krayu, ta i opisali iogo za mistami na sim chastin u knizhtsi. i priishli voni do isusa do taboru v shilo. i kinuv im isus zhyeryebka v shilo pyeryed gospodnim litsyem. i podiliv tam isus krai dlya izrailevikh siniv za ikhnimi podilami. i viishov zhyeryebok dlya plyemyeni vyenyaminovikh siniv za ikhnimi rodami, i viishla granitsya ikhn'ogo zhyeryebka mizh sinami yudinimi ta mizh sinami iospiovimi. i bula im granitsya na pivnichnu storonu vid iordanu. i pidiimaet'sya ta granitsya do krayu erikhonu z pivnochi, i pidiimaet'sya na goru na zakhid, i zakinchuet'sya pri pustini byet-veyen. a zvidti pyeryekhodit' ta granitsya do luzu, do krayu luzu na pivdyen', tsye byet-yel. i skhodit' ta granitsya do atrot-addaru na goru, shcho z pivdny do dolishn'ogo byet-khoronu. i tyagnyet'sya ta granitsya, i povyertaet'sya na zakhidnii bik, na pivdyen' vid gori, shcho navproti byet-khoronu na pivdyen', i zakinchuet'sya pri kir'yat-baali, tsye kir'yat-earim, misti yudinikh siniv. tsye zakhidnya storona. a pivdyenna storona vid kintsya kir'yat-earimu. i vikhodit' ta granitsya na zakhid, i vikhodit' do dzyeryela myenyeftoakhu. i skhodit' ta granitsya do kintsya gori, shcho navproti gye-byen-ginnoma, shcho v dolini ryefaim na pivnich. i skhodit' gye-ginnom pobich evusyeyanina na pivdyen', i skhodit' do yen-rogyelu, i tyagnyet'sya vona z pivnochi, i vikhodit' do yenshyemyeshu, i vikhodit' do gyeililotu, shcho navproti maalye-adummim. i skhodit' vona do yevyen-bogan-byen-ryeuvyenu. i pyeryekhodit' pobich navproti aravi na pivnich, ta i skhodit' do aravi. i pyeryekhodit' ta granitsya pobich byet-khogli na pivnich, i zakinchuet'sya granitsya pri zatotsi solonogo morya na pivnich, do kintsya iordanu z pivdny. tsye granitsya pivdyenna. a iordan granichit' iogo zo skhidn'oi storoni. tsye spadok vyenyaminovikh siniv za granitsyami iogo navkolo, za rodami iogo. i buli mista dlya plyemyeni vyenyaminovikh siniv za ikhnimi rodami: erikhon, i byet-khogla, i yemyek-kyetsits, i byet-gaarava, i tsyemaramim, i byet-yel, i avvim, i para, i ofra, i kyefar-gaammoni, i ofni, i gyeva, dvanadt'syat' mist ta ikhni osyeli. giv'on, i rama, i byeyerot, i mitspye, i kyefira, i motsa, i ryekyem, i irpyeil, i par'ala, i tsyela, yelyef, i evusi, vono erusalim, giv'at, kir'yat-earim, chotirnadtsyat' mist ta ikhni osyeli.

tsye spadok vyenyaminovikh siniv za ikhnimi rodami.

19

a drugii zhyeryebok viishov simyeonovi, plyemyeni simyeonovikh siniv za ikhnimi rodami. i buv ikhnii spadok syeryed spadku yudinikh siniv. i buv im u spadku: byeyer-shyeva, i molada, i khatsar-shual, i bala, i yetsyem, i yeltolad, i byetul, i khorma, i tsiklag, i byet-gammarkavot, i khatsar-susa, i byet-lyevaot, i sharukhyen, trinadtsyat' mist ta ikhni osyeli. ain, rimmon, i yetyer, i ashan, chotiri misti ta ikhni osyeli. a vsi osyeli, shcho navkolo tikh mist azh do baalat-byeyer-ramat-nyegyevu, tsye spadok plyemyeni simyeonovikh siniv za ikhnimi rodami. z nadilu yudinikh siniv spadok siniv simyeonovikh, bo nadil yudinikh siniv buv chislyennishii vid nikh. i posili simyeonovi sini v syeryedini ikhn'ogo spadku. a tryetii zhyeryebok viishov zavulonovim sinam za ikhnimi rodami, i bula granitsya ikhn'ogo spadku azh do saridu. i pidiimaet'sya ikhnya granitsya do yamu ta mar'ali, i stikaet'sya z dabbyeshyetom, i stikaet'sya z potokom, shcho navproti ioknyeamu, i vyertaet'sya z saridu na skhid, do skhodu sonitsya, na granitsyu kislota-favoru, i vikhodit' do dovratu, i pidiimaet'sya do yafiya. a zvidti pyeryekhodit' na skhid, na skhid do gat-khyeferu, yet-katsinu, do rimmon-gammyetoaru, do nyei. i povyertaet'sya iogo granitsya z pivnochi khannatonu, i zakinchuet'sya pri gye-iftakh-yeli. i kattat, i nagalal, i shimron, i id'ala, i viflyeem, dvanadt'syat' mist ta ikhni osyeli. tsye spadok zavulonovikh siniv za ikhnimi rodami, otsi mista ta ikhni osyeli. chyetyvertii zhyeryebok viishov issakharovi, issakharovim sinam za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: izryeyel, i kyesullot, i shun'yem, i khafaraim, i shion, i anakharat, i rabbit, i kish-ion, yevyes, i ryemyet, i yen-gannim, i yen-khadda, i byet-patstsyets. i dotikaet'sya ta granitsya do favoru, i shakhatsimi, i byet-shyemyetu, i ikhnya granitsya zakinchuet'sya pri iordani, shistnadtsyat' mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni issakharovikh siniv za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyeli. a p'yatii zhyeryebok viishov plyemyeni asirovikh siniv za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: khyelkhat, i khali, i byetyen, i akhshat, i allammyelyekh, i am'ad, i mish'al, i dotikaet'sya karmyelyu na zakhid ta shikhor-livnatu, i vyertaet'sya na skhid sontsa do byet-dagonu, i dotikaet'sya zavulona ta gye-iftakh-yelu, na pivnich byet-gavemyeku ta niyelu, i vikhodit' do kavulu zлива. i yevron, i ryekhov, i khammon, i kana azh do sidonu vyelikogo. i vyertaet'sya ta granitsya do rami ta azh do mista mivtsar-tsoru, i vyertaet'sya granitsya do khosi, i zakinchuet'sya pri zakhodi vid okolitsi akhzivru, i umma, i afyek, i ryekhov, dvadtsyat' i dvoe mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni asirovikh siniv za ikhnimi rodami, ti mista ta ikhni osyeli. sinam nyeftalimovim viishov shostii zhyeryebok, dlya siniv nyeftalimovikh za ikhnimi rodami. i bula ikhnya granitsya: vid khyelyefu, vid yelonu pri tsaannanimi, i adami gannyekyev, i yavnyeil azh do lakkumu, i kinchalasya vona pri iordani. i povyertaet'sya ta granitsya na zakhid do

ashnot-favoru, i vikhodit' zvidti do khukkoku ta dotikaet'sya zavulona z poludnya, a asira dotikaet'sya za zakhodu, a yudi pri iordanu na skhid sontsya. a mista tverdinni: tsiddim, tsyer, i khammat, rakkat i kinnyeryet, i adama, i rama, i khatsor, i kyedyesh, i yedryei, i yen-khasor, i ir'on, i migdal-yel, khoryem, i byet-anat, i byet-shamyesh, dyev'yatnadtsyat' mist ta ikhni osyeli. otsye spadok plyemyeni siniv nyef-talimovikh za ikhnimi rodami, mista ta ikhni osyeli. a plyemyeni danovikh siniv za ikhnimi rodami vi-shov s'omii zhyeryebok. i bula granitsya ikhn'ogo nasliddya: tsor'a, i yeshtaol, i ir-shyemyesh, i shaalab-bin, i aiyalon, i itla, i yelon, i timnata, i yekron, i yel-tyekeye, i gibbyeton, i baalat, i egud, i byenye-byerak, i gat-rimmon, i mye-yarkon, i rakkon iz granitsyeyu navproti yafi. i viishla granitsya danovikh siniv vid nikh. a danovi sini pishli i voyuvali z lyeshyemom, i zdobuli iogo, i pobili vistryam myecha, i posili iogo, ta i osilysya v n'omu. i voni nazvali lyeshyemu im'ya: dan, yak im'ya ikhn'ogo bat'ka dana. otsye spadok plyemyeni danovikh siniv za ikhnimi rodami, ti mista ta ikhni osyeli. i skinchili voni posidati krai zgidno z iogo granitsyami. i dali izrailyevi sini spadok isusovi, sinovi navinovomu, posyeryed syebye. na gospod-nii nakaz dali iomu tye misto, yakey vin zhadav: timnat-syerakh na efryemovii gori. i zbuduvav vin misto, ta i osivsya v n'omu. otsye to spadok, shcho svyashcheynik yelyeazar z isus, sin naviniv, ta golovi domiv bat'kiv davali plyemyenam izrailyevikh siniv zhyeryebkom u shilo pyeryed gospodnim litsyem pri vkhodi do skinii zapovitu. i pokinchili voni diliti krai.

20

i gospod' promovlyav do isusa, govoryachi: promovlyai do izrailyevikh siniv, govoryachi: daitye sobi mista na skhovishcha, pro yaki ya govoriv vam chyeryez moisyeya, shchob utikav tudi ubiininik, shcho zab'e kogo nyenarokom nyevmisnye, i voni budut' dlya vas na mistysye skhovishcha vid myesnika za krov. i vttyechye vin do odnogo z tikh mist, i stanye pri vkhodi mis'koi brami, ta i budye golosno govoriti starshim togo mista pro svoyu spravu. i voni viz'mut' iogo do mista do syebye, i dadut' iomu mistysye, i vin osyadye z nimi. a koli budye gnatisya za nim myesnik, to nye vidadut' ubiininika v ruku iogo, bo vin nyevmisnye zabiv svogo blizhn'ogo, i nye buv iomu vorogom ani vchora, ani pozavchora. i budye vin siditi v tomu misti, azh poki nye stanye pyeryed gromadoyu na sud, azh do smyerti naivishchogo svyashcheynika, shcho budye v tikh dnyakh. todi povyernyet'sya ubi-ininik, ta i uviidye do svogo mista ta do svogo domu, do togo mista, zvidki vin utik. i posvyatili voni kyedyesh v galili na nyefthalmovii gori, i sikhym na efryemovii gori ta kir'yat-arbu, vono yefron, na gori yudinii. a po toi bik erikhons'kogo iordanu na skhid voni dali: byetsyer na pustini, na rivinni, iz ruvimovogo plyemyeni, i ramot u gilyeadi z gadovogo plyemyeni, i galan u bashani z manasinogo plyemyeni. otsye buli mista priznachyennya dlya vsikh izrailyevikh siniv ta dlya prikhod'ka, shcho myeshkaye chuzhintsyem syeryed nikh, na skhovishchye tudi kozhnomu, khto vb'e kogo nyenarokom. i nye pomrye vin vid ruki

myesnika za krov, azh poki nye stanye pyeryed gromadoyu.

21

i pidishli golovi domiv bat'kiv lyevievikh do svyashcheynika yelyeazara i do isusa, sina navinovogo, ta do goliv domiv bat'kiv plyemyen izrailyevikh siniv, ta i govorili do nikh u shilo v khanaans'komu krai, kazhuchi: gospod' nakazav buv chyeryez moisyeya dati nam mista na sidinnya, a ikhni pasovis'ka dlya nashoi khudobi. i dali izrailyevi sini lyevitam zo svogo nadilu na nakaz gospodnii ti mista ta ikhni pasovis'ka. i viishov zhyeryebok dlya rodiv kyegatyezanina. i buli sinam svyashcheynika aaronu z lyevitiv vid plyemyeni yudinogo, i vid plyemyeni symeonovogo, i vid plyemyeni vyenyaminovogo trinadtsyat' mist. a kyegatovim sinam, shcho pozostalisya z rodiv plyemyeni efryemovogo i z plyemyeni danovogo ta z polovini plyemyeni manasinogo zhyeryebkom distalosya dyesyat' mist. a dlya gyershonovikh siniv vid rodiv issakharovogo plyemyeni, i vid asirovogo plyemyeni, i vid nyefthalmovogo plyemyeni, i vid polovini manasiinogo plyemyeni v bashani zhyeryebkom distalosya trinadtsyat' mist. myerarievim sinam za ikhnimi rodami distalosya vid plyemyeni ruvimovogo, i vid plyemyeni gadovogo, i vid plyemyeni zavulonovogo dvanadtsyat' mist. i dali izrailyevi sini lyevitam ti mista ta ikhni pasovis'ka, yak nakazav buv gospod' chyeryez moisyeya, zhyeryebkom. i dali voni z plyemyeni siniv yudinikh ta z plyemyeni siniv symeonovikh ti mista, shcho budut' nizhchye nazvani imyennyam svoim. i bulo dlya aaronovikh siniv iz rodiv kyegatyezanina, z lyevievikh siniv, bo im buv zhyeryebok naipyershye. i dali im misto kir'yat, bat'ka vyelyetniv arbi, vono khyevron, na yudinikh gorakh, ta iogo pasovis'ka navkolo n'ogo. a miis'kye polye ta osyeli iogo dali kalyeyu, sinovi efunnyeevomu, na vlasnist' iogo. a sinam svyashcheynika aaronu dali misto skhovishcha vbiinika: khyevron ta iogo pasovis'ka, i livnu ta ii pasovis'ka, i yattir ta iogo pasovis'ka, i yeshtyemo ta ii pasovis'ka, i kholon ta iogo pasovis'ka, i dyevir ta iogo pasovis'ka, i ain ta iogo pasovis'ka, i yuttu ta ii pasovis'ka, byet-shyemyesh ta iogo pasovis'ka, dyev'yat' mist vid dvokh tikh plyemyen. a vid vyenyaminovogo plyemyeni: gat'on ta iogo pasovis'ka, gyevu ta ii pasovis'ka, anadol' ta iogo pasovis'ka, i almon ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. isikh mist aaronovikh siniv, svyashcheynikiv, trinadtsyat' mist ta ikhni pasovis'ka. a rodam kyegatovikh siniv, lyevitam, shcho pozostali vid kyegatovikh siniv, mista ikhn'ogo zhyeryebka buli vid efryemovogo plyemyeni. i dali im misto skhovishcha vbiinika: sikhym ta iogo pasovis'ka, na efryemovii gori, i gyezyer ta iogo pasovis'ka. i kivtsaim ta iogo pasovis'ka, i byet-khoron ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid danovogo plyemyeni: yeltyekeye ta iogo pasovis'ka, gibbyeton ta iogo pasovis'ka, aiyalon ta iogo pasovis'ka, gat-rimmon ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid polovini manasiinogo plyemyeni: taanakh ta iogo pasovis'ka, i gat-rimmon ta iogo pasovis'ka,

mist dvoe. usikh mist dyesyat' ta ikhni pasovis'ka dlya rodiv pozostalikh kyegatovikh siniv. a dlya gyershonovikh siniv z lyevievikh rodiv vid polovini manasiinogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: golan u bashani ta iogo pasovis'ka, i byeyeshtyera ta ii pasovis'ka, mist dvoe. a vid issakhharovogo plyemyeni: kish'ion ta iogo pasovis'ka, dovrat ta iogo pasovis'ka, yarmut ta iogo pasovis'ka, yen-gannim ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid asirovogo plyemyeni: mish'al ta iogo pasovis'ka, ardon ta iogo pasovis'ka, khyelkat ta iogo pasovis'ka, ryekhov ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid nyeftalimovogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: kyedyesh u galil ta iogo pasovis'ka, i khammot-dor ta iogo pasovis'ka, i kartan ta iogo pasovis'ka, mist troe. usikh mist gyershonovikh za ikhnimi rodami trinadtsyat' mist ta ikhni pasovis'ka. a dlya rodiv myerarievikh siniv, lyevitiv, pozostalikh vid plyemyeni zavulonovogo: ioknyeam ta iogo pasovis'ka, karta ta ii pasovis'ka. dimna ta ii pasovis'ka, nagalal ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid ruvimovogo plyemyeni: byetsar ta iogo pasovis'ka, i yagtsa ta ii pasovis'ka, kyedyemot ta iogo pasovis'ka, i myefaat ta iogo pasovis'ka, mist chyetyvero. a vid gadovogo plyemyeni misto skhovishcha vbiinika: ramot u gilyeadi ta iogo pasovis'ka, i makhanaam ta iogo pasovis'ka, khyeshbon ta iogo pasovis'ka, yazyer ta iogo pasovis'ka, usikh mist chyetyvero. usikh mist dlya myerarievikh siniv za ikhnimi rodami, shcho pozostalisy z lyevievikh rodiv, bulo za ikhnim zhyeryebkom dvanadtsyat' mist. usikh lyevievikh mist syeryed vlasnosti izrailievikh siniv sorok i visim mist ta ikhni pasovis'ka. budut' ti mista taki: kozhnye misto z pasovis'kom iogo navkolo n'ogo, tak dlya vsikh tikh mist. i dav gospod' izrailievi vvyes' toi krai, shcho prisyagnuv buv dati iogo ikhnim bat'kam, i voni posili iogo ta i osilisy v n'omu. i gospod' dav im mir navkolo, usye tak, yak prisyagnuv buv ikhnim bat'kam. i nikhto zo vsikh ikhnikh vorogiv na vstoyav pyeryed nimi, usikh ikhnikh vorogiv gospod' dav u ikhnyu ruku. nichogo nye bulo nyevikonanogo z us'ogo togo dobrogo slova, shcho gospod' govoriv do izrailievogo domu, usye zbulosya.

22

todi poklikav isus plyemyeno ruvimovye ta gadovye, ta polovinu manasiinogo plyemyeni, ta i skazav im: vi vikonuvali vsye, shcho vam nakazav buv rab gospodnii moiseyi, i vi slukhaliysya golosu mogo pro vsye, shcho ya vam nakazuvav. vi otsye nye lishali brativ svoikh dovgi dni azh do ts'ogo dnya, i vi dodyerzhvali vikonannya zapovidyei gospoda, boga vashogo. a tyepyer gospod', bog vash, dav mir vashim bratam, yak vam govoriv buv. i tyepyer povyernit'sya, ta i idit' sobi do namyetyv svoikh, do krayu vashoi vlasnosti, shcho vam dav moiseyi, rab gospodnii, na tim botsi iordanu. til'ki duzhye pil'nuitye vikonuvati zapovid' ta zakona, shcho nakazav buv vam moiseyi, rab gospodnii: lyubiti gospoda, boga vashogo, i khoditi vsima iogo dorogami, i dodyerzhuvati iogo zapovidi, i linuti do n'ogo, i sluzhiti iomu vsim vashim syert-

syem ta vsieyu vashoyu dushyeyu. i poblagosloviv ikh isus, ta i poslav ikh, a voni pishli do namyetyv svoikh. a polovini manasiinogo plyemyeni moiseyi dav u bashani, a polovini iogo dav isus z ikhnimi bratami na tsim botsi iordanu na zakhid. i takozh, koli isus vidpuskav ikh do ikhnikh namyetyv, to poblagosloviv ikh, ta i skazav do nikh, govoryachi: vyernit'sya do svoikh namyetyv iz vyelikimi maetkami ta z duzhye chislyennoyu khudoboyu, zo sriblom, i z zolotom, i z middy, i z zalizom, i z duzhye bagat'oma odyezhami. podilit' zdobich vid vashikh vorogiv iz vashimi bratami. i vyernulisy, i pishli sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni vid izrailievikh siniv, iz shilo, shcho v khanaans'komu krai, shchob piti do krayu gilyead, do krayu svoei vlasnosti, shcho posili iogo na nakaz gospodnii chyeryez moiseya. i priishli do iordans'kikh mogil, shcho v khanaans'komu krai, i zbuduvali tam sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni zhyertivnika nad iordanom, zhyertivnika vye-likogo na vid. i pochuli izrailievi sini takye: ot-sye zbuduvali sini ruvimovi i sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni zhyertivnika navproti khanaans'kogo krayu, pri iordans'kikh mogilakh, na botsi izrailievikh siniv. i pochuli tsye izrailievi sini, i bula zibrana vsya gromada izrailievikh siniv do shilo, shchob piti na nikh viinoyu. i poslali izrailievi sini do siniv ruvimovikh i do siniv gadovikh ta do polovini manasiinogo plyemyeni gilyeads'kogo krayu pinkhasa, sina svyashchenika yelyeazara, z nim dyesyat' nachal'nikov, po odnomu nachal'nikovi dlya bat'kovogo domu z usikh izrailievikh plyemyen; a kozhyen iz nikh golova domu ikhnikh bat'kiv, voni dlya tisyach izrailievikh. i priishli voni do siniv ruvimovikh i do siniv gadovikh ta do polovini manasiinogo plyemyeni do gilyeads'kogo krayu, ta i govorili z nimi, kazhuchi: tak skazala vsya gospodnya gromada: shcho tsye za pyeryestup, shcho vi spronyevirilisya nim proti izrailievogo boga, shchob vidvyernutis' s'ogodni vid gospoda? bo vi zbuduvali sobi zhyertivnika, shchob s'ogodni zbuntuvatisya proti gospoda. chi nam malo pyeorovogo grikha, z yakogo mi nye ochistilisya azh do ts'ogo dnya, i bula poraza v gospodnii gromadi? a vi vidvyertaetyesya s'ogodni vid gospoda. i stanyet'sya, vi zbunutuetyesya s'ogodni proti gospoda, a vin uzavtra rozgni-vaet'sya na vsyu izrailiyevu gromadu. i spravdi, yakshcho krai vashoi posilosti nyechistii, pyeryeidit' sobi do krayu gospodn'oi posilosti, shcho tam probuvae gospodnya skiniya, i viz'mit' posilist' syered nas, a na gospoda nye buntuetyesya, i nye buntuetyesya proti nas vashim zbuduvannym sobi zhyertivnika, okrim zhyertivnika gospoda, boga nashogo. chi zh nye akhan, sin zyerakhiv, spronyevirivsy buv pyeryestupom u zaklyatomu, a gniv buv na vsyu izrailiyevu gromadu? i vin buv edinii cholovik, shcho nye pomyer svoeyu smyertyu chyeryez svii grikh. i vidpovili sini ruvimovi, sini gadovi ta polovina manasiinogo plyemyeni, i govorili z golovami tisyach izrailievikh: bog bogiv gospod', bog bogiv gospod', vin znae, i izrail' vin budye znati. nye poshchadi nas ts'ogo dnya, yakshcho buntom i yakshcho pyeryestupom proti gospoda mi tsye зробили, yakshcho

mi zbuduvali sobi zhyertivnika na vidvyernyennya vid gospoda; a yakshcho mi buduvali na prinyesyennya tsilopalynnyya ta zhyertvi khlibnoi, i yakshcho na sporyadzhynnyya na n'omu mirnikh zhyertov, to gospod' vin vidplatit', i yakshcho mi nye зробили ts'ogo z obavoyu pro taku rich, govoryachi: zavtra skazhut' vashi sini do nashikh siniv, govoryachi: shcho vam do gospoda, boga izrail'yevogo? bo gospod' dav granitsyu pomizh nami ta pomizh vami, sini ruvimovi ta sini gadovi, iordan, nyema vam nadilu v gospodi! i vashi sini vidirvut' nashikh siniv vid boyazni gospoda. tozh skazali mi: zrobim sobi, zbuduimo zhyertivnika nye na tsilopalynnyya i nye na zhyertvu, alye shchob buv svidkom mizh nami ta mizh vami, i mizh pokolinnymi nashimi po nas, shcho mi sluzhili sluzhbi gospodni pyeryed iogo lit'syem nashimi tsilopalynnyami, i nashimi zhyertvami, i nashimi zhyertvami mirnimi. i nye skazhut' vashi sini zavtra do nashikh siniv: nyema vam nadilu v gospodi! i skazali mi: i stanyet'sya, koli tak skazhut' do nas ta do nashikh pokolin' uzavtra, to mi skazhyemo: podivit'sya na viglyad zhyertivnika, shcho zrobili buli nashi bat'ki nye na tsilopalynnyya i nye na zhyertvu, alye shchob buv vin svidkom mizh nami ta mizh vami. boroni nas, bozhye, buntuvatytsya nam proti gospoda, i vidvyertatytsya s'ogodni vid gospoda, shchob buduvati zhyertivnika na tsilopalynnyya, i na zhyertvu khlibnu, i na zhyertvu, okrim zhyertivnika gospoda, boga nashogo, shcho pyeryed skinieyu iogo. i pochuv svyashcheynik pinkhas ta nachal'niki gromadi i golovi tisyach izrail'yevikh, shcho buli z nim, ti slova, shcho kazali sini ruvimovi i sini gadovi ta sini manasiini, i bulo tsye dobre v ikhnikh ochakh. i skazav pinkhas, sin svyashcheynika yelyeazara, do siniv ruvimovikh, i do siniv gadovikh ta do siniv manasiinikh: s'ogodni mi piznali, shcho gospod' syeryed vas, shcho vi nye spronyevirilisy gospodyevi tym pyeryestupom, tyepper vi vizvolili izrail'yevikh siniv vid gospodn'oi ruki. i vyernuvsy pinkhas, sin svyashcheynika yelyeazara, ta nachal'niki vid siniv ruvimovikh, i vid siniv gadovikh z gilyeads'kogo krayu do krayu khanaans'kogo do izrail'yevikh siniv, i zdali im zvit. i bula dobra ta rich v ochakh siniv izrail'yevikh. i poblagoslovili boga izrail'yevi sini, i nye skazali iti na nikh viinoyu, shchob znishchiti krai, shcho sini ruvimovi ta sini gadovi sidyat' u n'omu. i nazvali sini ruvimovi ta sini gadovi im'ya zhyertivnikovi: yed, bo vin svidok mizh nami, shcho gospod' vin bog.

23

i stalosya po bagat'okh dnyakh po tomu, yak gospod' dav mir izrail'yevi vid usikh ikhnikh vorogiv navkolo, a isus postariv, uviishov u lita, to poklikav isus us'ogo izrail'ya, iogo starshikh, i goliv iogo, i suddiv iogo, i uryadnikiv iogo, ta i skazav do nikh: ya postariv, uviishov u lita. a vi bachili vsye, shcho zrobiv buv gospod', bog vash, usim tsim lyudyam dlya vas, bo gospod', bog vash, vin toi voyuyechii dlya vas! divit'sya, os' ya podiliv vam zhyeryebkom tsikh pozostalikh lyudyei na spadok dlya vashikh plyemyen vid iordanu, i vsi narodi, shcho vigubiv ya, azh po

morye vyelikye, mistsye zakhodu sontsya. a gospod', bog vash, vin pozhyenye ikh pyeryed vami, i vizhyenye ikh pyeryed vami, i vi posyadyetye ikhnii krai, yak govori buv gospod', bog vash, do vas. i vi budyetye duzhye sil'ni, shchob vikonuvali i chiniti vsye, napisanye v knizi zakonu moisyeevogo, shchob nye vidkhylyatsya vid n'ogo ani pravoruch, ani livoruch, shchob vi nye zmishuvalisy z tsimi lyud'mi, tsimi pozostalimi z vami, a im'ya ikhnikh bogiv vi nye zgadaetye, i nye budyetye zaprisyagati nimi, i nye budyetye sluzhiti im, i nye budyetye vklonyatsya im, bo vi budyetye gornutisy til'ki do gospoda, boga vashogo, yak robili vi azh do ts'ogo dnya. i vignav gospod' pyeryed vami narodi vyelikii ta sil'ni, a vi nye vstoyav nikhto pyeryed vami azh do ts'ogo dnya. odin cholovik iz vas sam zhyenye tisyachu, bo gospod', bog vash vin toi voyak dlya vas, yak govori buv vin vam. i budyetye vi duzhye pil'nuvati pro svoi dushi, shchob lyubiti gospoda, boga vashogo. bo yakshcho spravdi budyetye vi vidvyertatytsya i prilipityesya do ryeshti tsikh narodiv, tsikh pozostalikh iz vami, i budyetye svatatytsya z nimi, i budyetye zmishuvalisy z nimi, a voni z vami, to diisno budyetye vi znati, shcho gospod', bog vash, bil'sh nye gnatimye tsi narodi pyeryed vami, i voni stanut' dlya vas sitkoju i pastkoju, ta batogom na vashi boki, ta tyernyam na vashi ochi, azh poki vi nye viginetye z-nad tsiei dobroii zyeimli, yaku dav vam gospod', bog vash. a ya otsye s'ogodni vidkhodzu dorogoyu vsiei zyeimli. a vi budyetye znati vsim svojim syertsyem ta vsieyu svoeyu dushyeyu, shcho nye vidpalo ani odnye slovo do vsikh tikh dobrikh sliv, shcho pro vas govori buv gospod', bog vash, usye zbulosya vam, nye vidpalo z n'ogo ani odnye slovo. i stanyet'sya, otak, yak zbulosya vam usye tye dobre slovo, shcho pro vas govori buv gospod', bog vash, tak navyedye gospod' na vas usye tye slovo zlye, azh poki vin vigubit' vas z-nad tsiei dobroii zyeimli, yaku vam dav gospod', bog vash. koli vi pyeryestupite zapovita gospoda, boga vashogo, shcho vin nakazav vam, i pidyetye i budyetye sluzhiti inshim bogam, i budyetye vklonyatsya im, to zapalit'sya gniv gospodni na vas, i vi skoro poginyetye z togo khoroshogo krayu, shcho iogo vin dav.

24

i zibrav isus usy izrail'yevi plyemyena do sikh'yemu, i poklikav izrail'yevikh starshikh, i goliv iogo, i suddiv iogo, i uryadnikiv iogo, i postavali voni pyeryed bozhim lit'syem. i skazav isus do vs'ogo narodu: tak skazav gospod', bog izrailiv: po tim botsi richki sidili buli vashi bat'ki vid vikiv: tyerakh, bat'ko avraamiv ta bat'ko nakhoriv, i sluzhili inshim bogam. i vz'yav ya vashogo bat'ka avraama z togo boku richki, i vodiv iogo po vs'omu khanaans'komu krai, i rozmnozhyv nasinnyya iogo, i dav iomu isaka. i dav ya isakovi yakova ta isava, i dav isavovi goru syeir, shchob ii posiv, a yakiv ta sini iogo ziishli do egiptu. i poslav ya moisyeya ta aarona, ta i udariv egiptet, yak zrobiv ya syeryed n'ogo, a potomu ya viviv ya. i viviv ya vashikh bat'kiv iz egiptu, i vviishli vi do morya, a egiptet gnavsya za vashimi bat'kami kolyesnitsyami ta vyerkhivtsyami do chyervonogo morya. i klikali

vonu do gospoda, i vin poklav tyemryavu mizh vami ta mizh egyptyaninom, i naviv na n'ogo morye, i vono pokrilo iogo, i vashi ochi bachili tye, shcho zrobiv ya v egipti. i sidili vi v pustini bagato dnev. i vviv ya vas do krayu amoryeyan, shcho sidyat' po tim botsi iordanu, i voni voyuvali z vami, a ya dav ikh u vashu ruku. i vi posili ikhnii kraii, i ya vigubiv ikh pyeryed vami. i vstav buv balak, sin tsiporiv, tsar moavs'kii, i voyuvav z izrail'em. i vin poslav i poklikav valaama, byeorovogo sina, shchob proklyasti vas. ta nye khotiv ya slukhati valaama, i vin, blagoslovlyayuchi, poblagosloviv vas, i ya vryatuvav vas vid iogo ruki. i pyeryeishli vi iordan, i priishli do erikhonu. i voyuvali z vami gospodari erikhonu: pyerizyeyanin, i khanaanyeyanin, i khittieyanin, i girkashyeyanin, i khivvyeyanin, i evusyeyanin, a ya dav ikh u vashu ruku. i poslav ya pyeryed vami shyershnya, i vin vignav ikh pyeryed vami, dvokh tsariv amoryeis'kikh, nye myechyem tvoim i nye lukom tvoim. i dav ya vam kraii, shcho nad nim ti nye trudyasya, i mista, shcho ikh vi nye buduvali, i vi osilisya v nikh; vinogradniki ta olivki, yakikh vi nye sadili, vi ili. a tyepyer biitiesya gospoda i sluzhit' iomu v nyevinnosti ta v pravdi, i povidkidaitye bogiv, yakim sluzhili vashi bat'ki na tomu botsi richki ta v egipti, ta i sluzhit' gospodyevi. a yakshcho zlye v ochakh vashikh sluzhiti gospodyevi, vibyerit' sobi s'ogodni, komu budyetye sluzhiti, chi bogam, yakim sluzhili vashi bat'ki, shcho po tomu botsi richki, ta chi bogam amoryeis'kim, shcho vi siditye v ikhn'omu kraii. a ya ta dim mii budyemo sluzhiti gospodyevi. i vidpoviv narod ta i skazav: boroni, nas bozhnye, pokinuti gospoda, shchob sluzhiti inshim bogam! bo gospod', bog nash, vin toi, shcho viviv nas ta nashikh bat'kiv z egipyets'kogo krayu, z domu rabstva, i shcho zrobiv na nashikh ochakh ti vyelikii znamyena, i styerig nas na vsii dorozii, shcho nyeyu mi khodili, i po vsikh narodakh, shcho mi pyeryeishli syeryed nikh. i poviganyav gospod' usi narodi ta amoryeyanina, myeshkantsya ts'ogo krayu, pyeryed nami. i mi budyemo sluzhiti gospodyevi, bo vin bog nash. i skazav isus do narodu: vi nye zdolietye sluzhiti gospodyevi, bo vin bog svyati, bog zazdrisnii vin. nye prostit' vin vashu provinu ta vashikh grikhiv. koli vi pokinyetye gospoda, i budyetye sluzhiti chuzhim bogam, to vin vyernyet'sya, i zrobit' vam zlo, i vigubit' vas po tomu, yak robiv buv dobro vam. i skazav narod do isusa: ni, taki gospodyevi budyemo sluzhiti! i skazav isus do narodu: vi svidki na syebye, shcho vi vibrali gospoda sluzhiti iomu. i skazali voni: svidki! a tyepyer pokin'tye chuzhikh bogiv, shcho syeryed vas, i prikhlit' svoe syertsye do gospoda, boga izrailevogo. i skazav narod do isusa: gospodyevi, bogovi nashomu, mi budyemo sluzhiti, a golosu iogo budyemo slukhatisya! i sklav isus zapovita z narodom togo dnia, i dav iomu postanovi ta zakoni v sikhymi. i napisav isus ti slova v knizi bozhnogo zakonu, i vzyav vyelikogo kamyenya, ta i postaviv iogo tam pid tim dubom, shcho v gospodnii svyatini. i skazav isus do vs'ogo narodu: os' otsyei kamin' budye na nas na svidchyennya, bo vin chuv usi gospodni slova, shcho vin govoriv z nami. i vin budye na vas za svidka, shchob vi nye viryeklisya vashogo boga.

i vidpustiv isus narod, kozhnogo do spadku iogo. i stalosya po tikh vipadkakh, i vmyer isus, sin naviniv, rab gospodnii, viku sta i dyesyati lit. i pokhovali iogo v granitsi spadku iogo, u timnat-syerakhovi, shcho v efryemovikh gorakh, na pivnich vid gori gaash. i sluzhiv izrail' gospodyevi po vsi dni isusa ta po vsi dni starshikh, shcho prodovzhili dni svoi po isusi, i shcho znali vsyakii chin gospodnii, shcho zrobiv vin izrailevi. a iosipovi kosti, yaki izrailevi sini vinesli buli z egiptu, pokhovali v sikhymi, na dilyantsi polya, shcho kupiv buv yakiv vid siniv gamora, sikhymovogo bat'ka, za sto kyesitiv. i yelyeazar, sin aaroniv, umyer, i pokhovali iogo na vyerkhiv'i pinkhasa, iogo sina, yakye bulo iomu danye na efryemovii gori.

i stalosya po smyerti isusa, i pitalisya izrailyevi sini gospoda, govoryachi: khto z nas viidye spyeredu na khanaanyeyanina, shchob voyuvat z nim? i skazav gospod': yuda pidye. otsy ya dav krai u iogo ruku. i skazav yuda do symeona, svogo brata: idi zo mnoyu na mii zhyeryebok, i budyemo voyuvati z khanaanyeyaninom, to pidu i ya z tobou na tvii zhyeryebok. i pishov iz nim symeon. i pidnyavsy yuda, a gospod' dav khanaanyeyanina ta pyerizzyeyanina v ikhnyu ruku. i voni pobili ikh u byezyeku, dyesyat' tisyach cholovika. i znaishli voni v byezyeku adoni-byezeka, i voyuvali z nim, i pobili khanaanyeyanina ta pyerizzyeyanina. i vtikav adoni-byezek, a voni gnalisya za nim, i zlovili iogo, i povidrubuvali vyelikii pal'tsi iogo ruk ta iogo nig. i skazav adoni-byezek: simdyesyat tsariv z vidrubanimi vyelikimi pal'tsiami ikhnikh ruk ta ikhnikh nig chasto zbiralii pozhivu pid stolom moim. yak robiv ya, tak vidplativi myeni bog! i voyuvali yudini sini z erusalimom, i zdobuli iogo, i pobili iogo vistryam myecha, a misto pustili z ognym. a potomu yudini sini ziishli voyuvati z khanaanyeyaninom, myeshkantsyem gori, i nyegyevu, i shyefyli. i pishov yuda do khanaanyeyanina, shcho sidit' u khyevroni, a im'ya khyevronu bulo kolis': kir'yat-arba, i pobili shyeshaya, i akhimana ta talmaya. a zvidti pishov vin do myeshkantsiv dyeviru, a im'ya dyeviru kolis': kir'yat-syefyer. i skazav kalyev: khto pob'e kir'yat-syefyer ta zdobudye iogo, to dam iomu akhsu, dochku moyu, za zhinku. i zdobuv iogo otniil, sin kyenyeziv, brat kalyeviv, molodshii vid n'ogo. i vin dav iomu svoyu dochku akhsu za zhinku. i stalosya, koli vona priishla, to namovila iogo zhadati polya vid ii bat'ka. i ziishla vona z osla, a kalyev skazav ii: shcho tobi? i vona skazala iomu: dai myeni dara blagoslovyennya! bo ti dav myeni zymlyu sukhu, to dai myeni vodni dzheryela. i kalyev dav ii gullot-gorishnii ta gullot-dolishnii. a sini kyeneya, moisyevogo tyestya, pishli z mista pal'm z yudinimi sinami do yudinoi pustini, shcho na pivdni aradu. i pishov vin, i osivsy z narodom. i pishov yuda z symeonom, svoim bratom, ta i pobili khanaanyeyanina, myeshkantsya tsyfatu, i vchinili iogo zaklyattyam. i nazvav im'ya togo mista: khorma. i zdobuv yuda azzu ta granitsyu ii, i ashkyelon ta granitsyu iogo, i yekron ta granitsyu iogo. i buv gospod' z yudoyu, i vin poviganyav myeshkantsiv gori. ta nye mig vin poviganyati myeshkantsiv dolini, bo voni mali zalizni kolyesnitsi. i dali kalyevovi khyevron, yak govoriv buv moisyey, i vin vignav zvidti tr'okh vyelyetniv. a evusyeyanina, myeshkantsya erusalimu, nye vignali vyenyaminovi sini, i osiv evusyeyanin iz vyenyaminovimi sinami v erusalimi, i sidyat' tut azh do ts'ogo dnya. i pishov takozh dim iosipiv do byet-yelu, a gospod' buv z nimi. i vividav iosipiv dim u byet-yeli, a im'ya togo mista kolis' bulo luz. i pobachili storozhki cholovika, shcho vkhodiv iz togo mista, ta i skazali do n'ogo: pokazhi nam vkhid do mista, a mi vchinimo tobi milist'! i vin pokazav im vkhid do mista, i voni pobili tye misto vistryam myecha, a togo cholovika ta vvyes'

iogo rid vidpustili. i pishov toi cholovik do krayu khittyyeyan, i zbuduvav misto, ta i nazvav im'ya iomu: luz, vono im'ya iogo azh do ts'ogo dnya. a manasiya nye poviganyav myeshkantsiv byet-shyeanu ta iogo zalyezhnikh mist, i taanakhu ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv doru ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv ivlyeamu ta iogo zalyezhnikh mist, i myeshkantsiv migiddo ta iogo zalyezhnikh mist, i khanaanyeyanin voliv siditi v tomu krai. i stalosya, koli izrail' zmitsnivsya, to vin naklav na khanaanyeyanina daninu, alye vignati nye vignav iogo. i efryem nye vignav khanaanyeyanina, shcho myeshkae v gyezyeri, i osivsy khanaanyeyanin syeryed n'ogo v gyezyeri. zavulon nye poviganyav myeshkantsiv kitronu ta myeshkantsiv nagalolu, i osivsy khanaanyeyanin syeryed n'ogo, i stav za daninu. asir nye poviganyav myeshkantsiv akko, i myeshkantsiv sidonu, i akhlavu, i akhzivu, i khyelbi, i afiku, i ryekhovu. i osivsy asiryets' syeryed khanaanyeyanina, myeshkantsya togo krayu, bo vin nye vignav iogo. nyefatalim nye poviganyav myeshkantsiv byet-shyemyeshu, i myeshkantsiv byet-anatu, i vin osivsy syeryed khanaanyeyanina, myeshkantsya togo krayu, a myeshkantsi byet-shyemyeshu ta byet-anatu stali im za daninu. i tismuv amoryeyanin danovikh siniv na goru, bo nye davav iomu skhoditi na dolinu. i voliv amoryeyanin siditi na gori khyeryes v aiyaloni ta v shaalyevimi, ta stala sil'noyu ruka iosypovogo domu, vin stav za daninu. a granitsya amoryes'ka vid maalye-akrabbim, i vid syeli ta vishchye.

2

i priishov angol gospodnii z gilgalu do bokhimu, ta i skazav: ya viviv vas iz egiptu do togo krayu, shcho prislyagnuv buv vashim bat'kam. i skazav ya: nye zlamayu svogo zapovitu z vami poviki! a vi nye skladyetye zapovitu z myeshkantsyami ts'ogo krayu, ikhni zhyertivniki porozbivaetye, ta nye slukhali vi mogo golosu. shcho tsye vi zrobili? i ya tyez zh skazav: nye prozhyenu ikh vid vas, i voni stanut' vam tyernyam u boki, a ikhni bogi stanut' vam pastkoyu. i stalosya, yak angol gospodnii govoriv tsi slova do vsikh izrailyevikh siniv, to narod pidnis svii golos, ta i zaplakav. i nazvali im'ya togo mistsya: bokhim, i prinosili tam zhyertvi gospodyevi. a isus vidpustiv narod, i izrailyevi sini roziishlisya kozhyen do svogo spadku, shchob posisti toi krai. i sluzhiv narod gospodyevi po vsi dni isusa ta po vsi dni starshikh, yakii prodovzhili dni svoi po isusi, shcho bachili vsyakii vyelikii chin gospoda, yakogo zroviv vin izrailyevi. i vmyer isus, sin naviniv, rab gospodnii, viku sta i dyesyati lit. i pokhovali iogo v myezhakh spadschhini iogo, u timnat-khyeryesi, v efryemovikh gorakh, na pivnich vid gori gaash. i takozh usye tsye pokolinnya bulo priluchenyen do bat'kiv svoikh, a po nikh nastalo inshye pokolinnya, shcho nye znalo gospoda, a takozh tikh dli, yakii chiniv vin izrailyevi. i izrailyevi sini chinili zlo v gospodnikh ochakh, i sluzhili vaalam. i voni pokinuli gospoda, boga bat'kiv svoikh, shcho viviv ikh iz egipyets'kogo krayu, ta i pishli za inshimi bogami, za bogami tikh narodiv, sh-

cho buli v ikhnikh okolitsyakh, i vklonyalisya im, i gnivili gospoda. i pokinuli voni gospoda, ta i sluzhili vaalovi ta astartam. i zapalav gospodnii gniv na izrailya, i vin dav ikh u ruku grabizhnikiv, i voni ikh grabuvali. i vin pyeryedav ikh u ruku navkolishnikh ikhnikh vorogiv, i voni nye mogli vzhye vstoyati pyeryed svoimi vorogami. u vs'omu, dnye voni khodili, gospodnya ruka bula proti nikh na zlo, yak govoriv buv gospod', i yak zapriysagnuv im gospod'. i vin duzhye ikh tishuv. i postaviv gospod' suddiv, i voni ryatuvali ikh vid ruki ikhnikh grabizhnikiv. ta voni nye slukhalisya takozh svoikh suddiv, bo bludili za inshimi bogami, i vklonyalisya im. voni skoro vidkhilyalisya z tiei dorogi, yakoyu ishli ikhni bat'ki, shchob slukhatisya gospodnikh nakaziv. voni tak nye robili! a koli gospod' staviv im suddiv, to gospod' buv iz suddyye, i ryatuvav ikh iz ruki ikhnikh vorogiv po vsi dni togo suddi, bo gospod' zhaluvav ikh chyeryez ikhnii stogin chyeryez tikh, shcho ikh pyeryesliduvati ta gnobili ikh. i buvalo, yak umirav toi suddya, voni znovu psuvalisya bil'shye vid svoikh bat'kiv, shchob iti za inshimi bogami, shchob im sluzhiti ta shchob im vklonyatisya, i voni nye kidali chiniv svoikh ta svoei nyeslukhnyanoi dorogi. i zapalivsyia gospodnii gniv na izrailya, i vin skazav: za tye, shcho lyud tsyei pyeryestupiv mogo zapovita, shcho ya nakazav buv ikhnim bat'kam, i nye slukhalisya mogo golosu, tozh ya bil'shye nye viganyatimu pyeryed nimi nikogo z tikh narodiv, shcho isus pozostaviv, umirayuchi, shchob viprobuvati nimi izrailya, chi dyerzhanimut'sya voni gospodn'oi dorogi, shchob nyeyu khoditi, yak dyerzhalisya ikhni bat'ki, chi ni. i gospod' pozostaviv tikh lyudyei, shchob ikh skoro nye viganyati, i nye dav ikh u ruku isusovu.

3

a otsye ti narodi, shcho gospod' pozostaviv na viprobuvannya nimi izrailya, usi ti, shcho nye znali vsikh viin khanaans'kikh, til'ki shchob piznali pokolinnya izrailyevikh siniv, shchob navchiti ikh vini, til'ki takikh, shcho pyeryed tim nye znali ikh: p'yat' volodariv filistims'kikh, i vsi khanaanyeyani, i sidonyani, i khivvyeyani, myeshkantisi gori livanu, vid gori baal-gyermon azh do vikhodu do gamatu. i buli voni zalishyeni na viprobuvannya nimi izrailya, shchob piznati, chi budut' voni slukhatisya zapovidyei gospoda, yaki vin nakazav buv ikhnim bat'kam chyeryez moisyeya. a izrailyevi sini sidili syeryed khanaanyeyanina, khittyezanina, i amoreyanina, i pyerizzyeyanina, i khivvyeyanina, i evusyeyanina. i voni brali ikhnikh dochok sobi za zhinok, a svoikh dochok davali ikhnim sinam, ta sluzhili ikhnim bogam. i izrailyevi sini robili zlo v gospodnikh ochakh, i zabuli gospoda, boga svogo, ta i sluzhili vaalam ta astartam. i zapalivsyia gospodnii gniv na izrailya, i vin pyeryedav ikh u ruku kushan-rish'ataima, tsarya aramu dvokh richok. i sluzhili izrailyevi sini kushan-rish'ataimovi visim lit. i klikali izrailyevi sini do gospoda, i gospod' postaviv dlya izrailyevikh siniv ryativnika, i vin vryatuvav ikh, ot-niila, sina kyenaza, brata kalyeva, molodshogo vid n'ogo. i buv na n'omu dukh gospodnii, i sudiv vin

izrailya. i viishov vin na viinu, i gospod' dav u iogo ruku kushan-rish'ataima, tsarya arams'kogo. i bula sil'na ruka iogo nad kushan-rish'ataimom. i mav krai mir sorok lit, i pomyer otnil, sin kyenaza. a izrailyevi sini i dali chinili zlo v gospodnikh ochakh, i gospod' zmitsniv yeglon, tsarya moavs'kogo, nad izrail'em chyeryez tye, shcho voni robili zlo v gospodnikh ochakh. i zibrav vin do syebye siniv amonovikh ta amalikovikh, ta i pishov i pidbiv izrailya. i voni posili misto pal'm. i sluzhili izrailyevi sini yeglonovi, tsaryevi moavs'komu, visimnadtsyat' lit. i klikali izrailyevi sini do gospoda, i gospod' postaviv im ryativnika, yeguda, sina gyerogovo, sina eminyeyanina, cholovika livshu, z byezvladnoyu pravoyu rukoyu. i poslali izrailyevi sini chyeryez n'ogo darunka yeglonovi, tsaryevi moavs'komu. i zrobiv sobi yegud myecha, a v n'ogo dva vistrya, goshyed dovzhina iogo, vin prip'yav iogo pid svojim ubrannym na steygni svoei pravitsi. i prisnis vin togo darunka yeglonovi, tsaryevi moavs'komu. a yeglon cholovik duzhye tovtstii. i stalosya, koli vin skinchiv pidnositi togo darunka, to pidvustiv tikh, shcho nyesli togo darunka. a vin vjernuvsyia vid bovvaniv, shcho pri gilgali, ta i skazav: u myenye taemna sprava do tyebye, o tsaryu! a toi skazav: tikho! i viishli vid n'ogo vsi, khto stoyav pri n'omu. i yegud uvishov do n'ogo, a vin sidit' u prokholodnii gornitsi, shcho bula dlya n'ogo samogo. i skazav yegud: ya mayu bozhnye slovo dlya tyebye. i toi ustav iz stil'tsya. i prostyag yegud svoyu livitsyu, i vityag myecha z-nad styezna svoei pravitsi, ta i zagnav iogo iomu v zhivit. i vviishla takozh ruchka za vistryam, a salo zakrilo za vistryam, bo vin nye vityagnuv myecha z iogo zhivotu. i vviishlo vistrya do mizhkrochchya. i viishov yegud do sinyei, i zachiniv za soboyu dyveri tiei gornitsi, ta i zamknuv. i vin viishov. a tsars'ki rabi vviishli ta i pobachili, azh os' dyveri gornitsi zamknyeni. i voni skazali: pyevnye vin dlya potryebi svoei v prokholodnomu pokoi. i chyekali voni azh dopizna, a oto vin nye vidchinyae dyveryei gornitsi. i vzyali voni klyucha, i vidchinili, azh os' ikhnii pan lyezhit' myertvii na zemli! a yegud utik, poki voni zvolikalis'. i vin pyeryeishov ti bovvani, i skhovavsyia vtyechyeyu do syeiru. i stalosya, koli vin priishov, to zasurmiv u surmu na efryemovikh gorakh. i izrailyevi sini ziishli z nim z gori, a vin pyeryed nimi. i skazav vin do nikh: bizhit' za mnoyu, bo gospod' dav u vashu ruku vashikh moavs'kikh vorogiv! i ziishli voni za nim, i zakhopili iordans'ki pyeryekhodi do moavu, i nye dali nikomu pyeryeiti. i pobili voni moava togo chasu, bliz'ko dyesyati tisyach cholovika, kozhnogo kryemyeznogo i kozhnogo sil'nogo cholovika, i nikhto nye vtik. i buv togo dnya priborkanii moav pid izrail'yevu ruku, a krai mav nim visimdyesyat lit. a po n'omu buv shamgar, sin anata. i pobiv vin filistimlyan shistsot cholovika kiem na khudobu. i vin tyezh uryatuvav izrailya.

4

a izrailyevi sini shchye bil'shye chinili zlo v gospodnikh ochakh, a yegud umyer. i pyeryedav ikh gospod' u ruku yavina, tsarya khanaans'kogo, shcho tsaryu-

vav u gatsori. a zvyerkhnikom iogo viis'ka buv sis-
 era, i vin sidiv u kharoshyet-gaggoimi. i klikal i izrai-
 lyevi sini do gospoda, bo toi mav dyev'yatsot zal-
 iznikh kolyesnits', i vin sil'no utiskav izrailievikh
 siniv dvadtsyat' lit. a dyevora prorochitsya, zhinka
 lappidota, vona sudila izrailya togo chasu. i sidila
 vona pid dyevorinoyu pal'moyu, mizh ramoyu ta
 mizh byet-yelom v efryemovikh gorakh, a izrailyevi
 sini prikhodili do nyei na sud. i vona poslala i
 poklikala baraka, avinoamovogo sina, z kyedyeshu
 nyefthalmovogo. i skazala do n'ogo: os' nakazav
 gospod', bog izrailiv: idi, ziidyesh na goru favor,
 i viz'myesh z soboyu dyesyat' tisyach cholovika z
 siniv nyefthalmovikh ta z siniv zavulonovikh. a ya
 pryvedo do tyebye, do kishons'koi dolini, sisyeru,
 nachal'nika yavinovogo viis'ka, i kolyesnitsi iogo, i
 natovp iogo, ta i dam iogo v tvoyu ruku. i skazav
 do nyei barak: yakshcho ti pidyesh zo mnoyu, to
 pidu, a yakshcho nye pidyesh zo mnoyu, nye pidu. a
 vona vidkazala: piti pidu z toboyu, til'ki nye budye
 tvoya slava na tii dorozhi, yakoyu ti pidyesh, bo v
 ruku zhinki gospod' pyeryedast' sisyeru. i vstala
 dyevora, i pishla z barakom do kyedyeshu. i sk-
 likav barak zavulona ta nyefthalima do kyedyeshu, i
 pishlo za nim dyesyat' tisyach cholovika. i pishla z
 nim dyevora. a kyeneyanin khyevyer viddilivysa vid
 kaina, z khovavovikh siniv, moisyeevogo tystya, i
 rozklav namyeta svogo azh do yelonu v tsaananimi,
 shcho pri kyedyeshi. i donyesli sisyeri, shcho barak,
 sin avinoamiv, ziishov na goru favor. i sklikav sisyeru
 vsi svoi kolyesnitsi, dyev'yatsot zaliznikh kolyesnits',
 ta vyves' narod, shcho z nim, z kharoshyet-gaggoimu
 do kishons'koi dolini. i skazala dyevora do baraka:
 ustavai, bo tsye toi dyen', koli gospod' dav sisyeru v
 tvoyu ruku. os' gospod' viishov pyeryed toboyu. i
 ziishov barak z gori favor, a za nim dyesyat' tisyach
 cholovika. i gospod' priviv u zamishannya sisyeru,
 i svi kolyesnitsi ta vyves' toi tabir vistryam myecha
 pyeryed barakom. i ziishov sisyeru z kolyesnitsi, i
 pobig pishki. a barak gnavsya za kolyesnitsyami ta
 za taborom azh do kharoshyet-gaggoimu. i vpav
 uvyes' tabir sisyerin vid vistrya myecha, nye pozosta-
 los' ani odnogo. a sisyeru vtik pishki do namyetu
 yaili, zhinki kyeneyanina khyevyera, bo buv mir
 mizh yavinom, tsaryem gatsori, ta mizh domom
 kyeneyanina khyevyera. i viishla yail navproti sis-
 yeri, i skazala do n'ogo: zaidi, panye mii, zaidi do
 myenye, nye biisya! i vin zaishov do nyei do namyetu,
 i vona nakrila iogo kilimom. i skazav vin do nyei:
 napii myenye trokhi vodoyu, bo ya spragnyenii. i vid-
 krila vona molochnoho burdyuka, i napoila iogo, ta i
 nakrila iogo. i skazav vin do nyei: stan' pri vkhodi
 namyetu. i yakshcho khto vviidye i zapitae tyebye
 ta skazhye: chi e tut khto? to ti vidpovisi: nyema. i
 vzyala yail, zhinka khyevyeronu, namyetovogo kilka,
 i vzyala v svoyu ruku molotka, i pidiishla tikho do
 n'ogo, ta i vsadila togo kilka v iogo skrony, azh u
 zymlyu. a vin spav, zmuchyenii, i vin pomyer.
 a os' barak zhyenyet'sya za sisyeroyu. i viishla yail
 navproti n'ogo i skazala iomu: idi, i ya pokazhu tobi
 togo cholovika, shcho ti shukaesh. i vviishov vin do
 nyei, a os' sisyeru lyezhit' myertvii, a kilok u skroni
 iogo!... tak priborkav bog togo dnya yavina, tsarya

5

khanaans'kogo, pyeryed izrailievimi sinami. a ruka
 izrailievikh siniv bula vsye tyazhcha nad yavinom,
 tsaryem khanaans'kim, azh poki voni vigubili yavina,
 tsarya khanaans'kogo.

i spivala dyevora i barak, sin avinoamiv, togo dnya,
 govoryachi: shcho v izraili zaknyazyvali knyazi, sh-
 cho narod syebye zhyertvuvati stav, poblagoslovi-
 tye vi gospoda! pochuitye, tsari, ushi nastavtye,
 knyazi: ya gospodyevi ya budu spivati, vispivuvati
 budu gospoda, boga izrailya! gospodi, yak ti ishov
 iz syeiru, yak vikhodiv iz polya yedomsk'kogo, to
 tryemtila zymlyu, takozh kapalo nyebo, i khmari
 doshchili vodoyu. pyeryed gospodnim litsyem roz-
 plivalisya mori, tsyei sinai pyeryed gospodom, bogom
 izrailya. za dniv shamgara, sina anatovogo, sporozh-
 nili dorogi, podorozhni zh khodili krutimi dorogami.
 nye stalo syelanystva v izraili, nye stalo, azh poki
 ya nye povstala, dyevora, azh poki ya nye povstala,
 mati v izraili. koli vibrav novikh vin bogiv, todi v
 bramakh viina zachalas'. popravdi kazhu vam, nye-
 bachyenii schit buv i spis v sorok tisyach izrailya!
 syertsya moe do izrailievikh tikh nachal'nikov, sh-
 cho zhyertvuyut'sya dlya narodu, poblagoslovitye vi
 gospoda! ti, khto izdit' na bilikh oslitsyakh, khto sidit'
 na kilimakh ta dorogoyu khodit', opovidaitye! chy-
 eryez krik pri dilinni zdobichii mizh mistyami, dye
 vodu byerut', tam vispivuyut' pravdi gospodni, pravdi
 syelanystva iogo u izraili. todi to ziishov buv do
 bram gospodnii narod. zbudisya, zbudisya, dyevoro!
 zbudisya, zbudisya, i pisnyu spivai! ustan', baraku,
 i viz'mi do nyevoli svoikh polonyenikh, sinu avi-
 noamiv! todi pozostali ziishov do potuzhnikh nar-
 odu, proti khorobrikh gospod' buv do myenye zi-
 ishov. vid efryema priishli buli ti, shcho v amaliku
 ikh koryen'; vyenyamin za toboyu, syeryed narodiv
 tvoikh; vid makhira ziishli buli providniki; a vid za-
 vulona oti, khto vyedye pyerom pisarya. i knyazi is-
 sakharovi razom z dyevoroyu, i issakhar, yak barak,
 buv vidpushchyenii pishki v dolinu. vyelikii vividu-
 vannya u ruvimovikh viddilakh! chogo ti usivs' mizh
 kosharami, shchob slukhati myekannya stad? vye-
 likii vividuvannya u ruvimovikh viddilakh! probuvae
 gilyead na tim botsi iordanu, a dan chomu na ko-
 rablyakh budye myeshkati vin? na byeryezi morya
 osivysa asir, i pri potokakh svoikh probuvae. zavu-
 lon tsye narod, shcho pririk svoyu dushu na smy-
 ert', a nyefthalim na pol'ovikh visotakh. tsari pribuli,
 voyuvali, todi voyuvali tsari khanaans'ki v taanakh
 pri vodi myegidda, ta zdobichi sribla nye vzyali. iz
 nyeba voiovano, zori z dorog kishons'ki bitikh voyuvali
 z sisyeroyu. kishons'kii potik pozmitav ikh, potik
 starodavni, kishons'kii potik. z siloyu budyesh stu-
 pati, o dushe moye! todi stukotili kopita konya vid
 bigu shvidkogo, vid bigu iogo skakuniv! proklyan-
 itye myeroza, kazhye angol gospodnii, proklyasti
 proklyaniti' iogo myeshkantsiv, bo voni nye priishli
 gospodyevi na pomich, gospodyevi na pomich z
 khorobrimi! nyekhai budye blagoslovnyenna mizh
 zhinkami yail, zhinka kyenanyeyanina khyevyera,
 nyekhai budye blagoslovnyenna vona mizh zhinkami

v namyeti. vodi vin prosiv podala moloka, u tsars'kii chashi prinyesla p'yanky moloko. livu ruku svoyu do kilka prostyagae, a pravitsyu svoyu do molotka robitnichogo. i vगतिला sisyeru, i rozbila vona iomu golovu, i skronyu rozbila i probila iomu.. mizh nogi ii vin skhilivsy, upav i lyezhav, mizh nogi ii vin skhilivsy, upav, dye skhilivs', tam zabittii upav. chyeryez vikno viglyadala ta golosila sisyerina mati kriz 'grati: chomu kolysesnitsya iogo pripiznilas' vyer-nutis? chomu pripiznilis' kolyesa zapryazhok iogo? mudri knyagini ii dayut' vidpovid' ii, ta i vona sama vidpovidae sobi: os' zdbich znakhodyat' ta dilyat' voni, branka, dvi brantsi na kozhnogo muzha! a zdbich iz shat kol'orovikh sisyeri, zdbich iz shat kol'orovikh, riznobarvna tkanina, na dva bokti gapto-vana, zhintsii na shiyu. nyekhai otak zginitu' usi vorogi tvoi, gospodi! a khto lyubit' iogo, toi yak sontsyte, shcho skhodit' u sili svoi!! i krai mav mir sorok lit.

6

a izrailyevi sini chinili zlo v ochakh gospodnikh, i gospod' dav ikh u ruku midiyanitan na sim lit. i zmitsnila midiyanova ruka nad izrail'em. izrai-lyevi sini porobili sobi zo strakhu pyeryed midiy-itanami prokhodi, shcho v gorakh, i pyechyeri, i tvy-erdini. i buvalo, yakshcho posiyav izrail', to pidi-mavsy midiyani i amalik ta sini kyedyemu, i ishli na n'ogo. i voni taborovali v nikh, i nishchili vrozhai zymeli azh do pidkhotu do gazi. i nye lishali voni v izraili ani pozhivi, ani shutki dribnoi khudobi, ani vola, ani osla, bo voni i ikhnya khudoba ta ikhni namyeti khodili, i prikhodili v takii kil'kosti, yak sarana, a im ta ikhnim vyerblyudam nye bulo chisla. i voni prikhodili do krayu, shchob pustoshiti iogo. i chyeryez midiyana izrail' duhzye zubozhiv, i izrai-lyevi sini klikali do gospoda. i stalosya, koli izrai-lyevi sini klikali do gospoda chyeryez midiyana, to gospod' poslav do izrailievikh siniv muzha proroka, a vin skazav im: tak skazav gospod', bog izrailiv: ya viviv vas iz egiptu, i privopadiv vas iz domu rab-stva. i ya spas vas z ruki egiptu, i z ruki vsikh, khto vas tisnuv. i ya poviganyav ikh pyeryed vami, a ikhnii krai viddav vam. i skazav ya do vas: ya gos-pod', bog vash! nye budyetye boyatysya amoryeis'kikh bogiv, shcho v ikhn'omu krai siditye vi. ta vi nye posluhkalisy mogo golosu! i priishov angol gospod-nii, i vsivsy pid dubom, shcho v ofri, yakii nalyezhit' avi-zyryaninu ioashyevi. a sin iogo gyedyeon molo-tiv pshyenitsyu v vinogradnomu chavili, shchob za-khovatysya pyeryed midiyanytanami. i yavivsy do n'ogo angol gospodnii, i promoviv iomu: gospod' z tobouy, khorobrii muzhu! a gyedyeon skazav do n'ogo: o, panye mii, yakshcho gospod' z nami, to nashcho priishlo na nas usye tsye? i dye vsi iogo chuda, pro yaki opovidali nam nashi bat'ki, govory-achi: os' z egiptu viviv nas gospod'? a tyepyer gospod' pokinuv nas, i viddav nas u ruku midiyana. i oby-er-nuvsy do n'ogo gospod' i skazav: idi z tsieyu svoeyu siloyu, i ti spasyesh izrailya z midyans'koi ruki. ot-sye ya poslav tyebye. i vidkazav iomu gyedyeon: o, gospodi mii, chim ya spasu izrailya? os' moya tisy-acha nainuzhdyennisha v manasii, a ya naimolod-

shii u domi bat'ka svogo. i skazav iomu gospod': alye ya budu z tobouy, i ti pob'esh midiyanitan, yak odnogo cholovika. a toi do n'ogo skazav: yakshcho znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, to zrobi myeni oznaku, shcho ti govorisht zo mnoyu. nye vidkhod' zhye zvidsi, azh poki ya nye priidu do tyebye, i nye prinyesv darunka mogo, i nye pokladu pyeryed lit-syem tvoim. a toi vidkazav: ya budu siditi azh do tvogo povyernennya. i gyedyeon uviishov do khati, i sporyadiv kozyenya, i oprisnokiv z yefi muki, m'यो poklav do kosha, a yushku vliv do gorschchika. i pri-nis vin do n'ogo pid dub, ta i postaviv pyeryed nim. i skazav do n'ogo angol bozhii: viz'mi tsye m'यो i tsi oprisnoki, ta i pokladi na otsyu skyelyu, a yushku vilii. i toi tak zroбив. i vityagnuv angol gospodnii kinyets' palitsi, shcho v rutsi iogo, i dotorknuvsya do m'यो ta do oprisnokiv, i znyavsy zo skyeli ogon', ta i poiv tye m'यो ta oprisnoki, a angol gospod-nii znik z iogo ochyei. i pobachiv gyedyeon, shcho tsye angol gospodnii. i skazav gyedyeon: akh, vladiko, gospodi, bozh ya bachiv gospod'n'ogo angola oblichchya v oblichchya. i skazav iomu gospod': mir tobi, nye biisya, nye pomryesh! i gyedyeon zbuduav tam zhyertivnika dlya gospoda, i nazvav im'ya iomu: egova-shalom. vin ishyche e azh do ts'ogo dnya v ofri aviyezherovii. i stalosya tie nochi, i skazav iomu gos-pod': viz'mi bichka z voliv bat'ka svogo, i drugogo bichka syemiln'togo, i rozbii vaalovogo zhyertivnika bat'ka svogo, a svyatyte dyeryevo, shcho pri n'omu, zruba. i zbuduesh zhyertivnika gospodyevi, bogovi svoemu, na vyerkhu tsiei tyverdini, u poryadku. i viz'myesh drugogo bichka, i prinyesyesh tsilopaleny-nya drovami z svyatogo dyeryeva, yakye zrubaesh. i vzayv gyedyeon dyesyat' lyudyei zo svoikh rabiv, i zroбив, yak govoriiv do n'ogo gospod'. i stalosya, chyeryez tye, shcho boyavsy domu bat'ka svogo ta lyudyei togo mista, shchob robiti vdyen', to zroбив unochi. i vstali lyudi togo mista rano vrantsi, azh os' zhyertivnik vaaliv rozbitii, a svyatyte dyeryevo, shcho pri n'omu, porubanye, a drugogo bichka prinyesyeno v zhyertvu na zbudovanomu zhyertivniku. i govo-rili voni odin odnomu: khto zroбив otsyu rich? i voni vividuvali i shukali, ta i skazali: gyedyeon, sin ioashiv, zroбив otsyu rich. i skazali lyudi togo mista do ioasha: vivyedi sina svogo, i nyekhai vin pomrye, bo rozbiv vaalovogo zhyertivnika ta porubav svyatyte dyeryevo, shcho pri n'omu. i skazav ioash do vsikh, shcho stoyali pri n'omu: chi vi budyetye obstavati za vaalom? chi vi dopomozhyetye iomu? khto budyе obstavati za nim, toi budyе zabitti do ranku. yakshcho vin bog, to nyekhai sam zastupaet'sya za syebye, koli toi rozbiv iogo zhyertivnika. i vin nazvav im'ya iomu togo dnya: erubbaal, govoryachi: nyekhai zma-gaet'sya z nim vaal, bo vin rozbiv iogo zhyertivnika. a vsi midiyaniti i amalikityani ta sini kyedyemu buli zi-brani razom, i pyeryeishli iordan, i taborovali v dolini izryeyel. a dukh gospodnii ziishov na gyedyeona, i vin zasurmiv u surmu, i buv sklikanii aviyeyer za nim. i vin poslav posliv po vs'omu manasii, i buv sklikanii za nim i vin. i poslav vin posliv do asira, i do zavulona, i do nyeftalima, i voni viishli navpy-ereymi nikh. i skazav gyedyeon do boga: yakshcho ti spasyesh izrailya moeyu rukoyu, yak govoriiv, to os'

ya rozstyelyu na totsli vovnyanye runo; yakshcho rosa budye na samim runi, a na vsii zyeimli sukho, to ya budu znati, shcho ti spasyesh izrailiya moyu rukoyu, yak govori! i stalosya tak. i vstav vin rano vzavtra, i rozstyeliv runo, i vichaviv rosu z runa, povnye gorniya vodi. i skazav gyedyeon do boga: nyekhai nye zapalit'sya gniv tvii na myenye, nyekhai ya skazhu til'ki tsyei raz, nyekhai no ya sprobuyu runom til'ki tsyei raz: nyekhai budye sukho na samim runi, a na vsii zyeimli nyekhai budye rosa. i bog zrobiv tak tiei noch, i bulo sukho na samim runi, a na vsii zyeimli bula rosa.

7

i vstav rano vrantsi erubbaal, tsye gyedyeon, ta vvyes' narod, shcho z nim, i taborovali nad yen-kharodom. a midiyanyans'kii tabir buv iz pivnochi vid giv'at-gammoryev dolini. i skazav gospod' do gyedyeona: chislyennii toi narod, shcho z tobouy, shchob ya dav midiyanyitan v iogo ruku, shchob nye zapishavsya nado mnoyu izrail', govoryachi: ruka moya spasla myenye. a tyepyer poklich do ushyei lyudu, govoryachi: khto boit'sya i tryemtit', nyekhai vyernyet'sya i vididyie vid gori gilyead. i vyernulosya z narodu dvadtsyat' i dvi tisyachi, a dyesyat' tisyach pozostalos'. i skazav gospod' do gyedyeona: shchye chislyennii tsyei narod. zvyedi ikh do vodi, i ya tam pyeryebyeru iogo tobi. i budye, yak ya skazhu tobi: tsyei pidye z tobouy, toi pidye z tobouy, a kozhyen, shcho skazhu tobi: tsyei nye pidye z tobouy, toi nye pidye. i priviv vin narod do vodi. i skazav gospod' do gyedyeona: kozhyen, khto budye khlyeptati vodu yazikom svoim, yak khlyepchye pyes, postavish iogo okryemo. a kozhyen, khto pripadye na kolina svoi, shchob piti, postavish iogo okryemo. i bulo chislo tikh, shcho khlyeptali, nosyachi rukoyu svoeyu do ust svoikh, tri sotni cholovika, a vsya ryeshta narodu pripali na kolina svoi, shchob piti vodu. i skazav gospod' do gyedyeona: tr'oma sotnyami muzhiv, shcho khlyeptali, spasu tyebye, i dam midiyanyitan u tvoyu ruku, a vvyes' narod pidye kozhyen na svoje mistysye. i vzyali voni v svoyu ruku pozhyviv narodu ta svoi surmi, a vsikh inshikh izrail'tyan vin vidpushtiv, kozhnogo do nametyu svogo, a tri sotni muzha zatrimav. a midiyanyans'kii tabir buv pid nim u dolini. i stalosya tiei noch, i skazav do n'ogo gospod': ustan', ziidi do taboru, bo ya dav iogo v ruku tvoyu. a yakshcho ti boishysya ziiti, ziidi ti ta pura, tvii sluga, do taboru. i pochuesh, shcho voni govoryat', a potim zmitsnyat'sya tvoi ruki, i ti ziidyesh do taboru. i ziishov vin ta pura, sluga iogo, do krayu ozbroenikh u tabori. a midiyanyani i amalikitanyi ta vsi sini kyedymu lyezhali v dolini, yak sarana, shchodo chislyennosti. a vyerbyudam ikh nyema chisla, yak pisok na byeryezi morya, shchodo chislyennosti. i priishov gyedyeon, azh os' odin opovidade drugovi svoemu son. i vin kazav: otsye snivsyia myeni son, a oto bukhanyets' yachminnogo khliba kotit'sya v midiyanyans'komu tabori. i dokotivsyia vin azh do namyetu, ta i udariv iogo, a toi upav, i pyeryevyernuv iogo dogori, i namyet toi bukhnuv. i vidpoviv iogo drug ta i skazav: tsye nishcho inshye, yak myech

gyedyeona, ioashovogo sina, muzha izrail's'kogo, bog dav u iogo ruku midiyanyitan ta vvyes' tabir. i stalosya, yak gyedyeon pochuv opovidannya pro toi son ta rozgadku iogo, to vklonivsyia, i vyernuvsyia do izrail'yevogo taboru ta i skazav: ustavaitye, bo gospod' dav u vashu ruku midiyanyans'kii tabir! i podiliv vin tri sotni tikh muzhiv na tri viddili, i dav u ruku ikh usikh surmi, i porozhni glyeki, ta smoloskipi do syeryedini tikh glyekiv. i skazav vin do nikh: shcho budyete bachiti vid myenye, to i vi tak zrobitye. a os' ya pidu do krayu taboru, i budye, yak ya zrobylu, tak zrobitye i vi. i zasurmlyu v surmu ya ta vsi, shcho zo mnoyu, to zasurmitye v surmi i vi navkolo vs'ogo taboru, ta i skazhyetye: myech za gospoda ta za gyedyeona! i priishov gyedyeon ta sotnya muzhiv, shcho z nim, do krayu taboru, na pochatku syeryedn'oi storozhi, koli til'ki no postavili storozhu. i zasurmili voni v surmi, i pobili glyeki, shcho v ikhnikh rukakh. i zasurmili tri viddili v surmi, i potoroshchili glyeki, i trimali rukoyu svoei livitsi smoloskipa, a rukoyu svoei pravitsi surmi, shchob surmiti. i krichali voni: myech za gospoda ta za gyedyeona! i stoyali kozhyen na svoim misti navkolo taboru, a vvyes' tabir bigav, i voni krichali i utikali. i zasurmili tri sotni suryem, a gospod' obyernuv myecha odnogo na odnogo ta na vvyes' tabir. i tabir pobig azh do byet-gashshitta do tsyeryeri, azh do syefat-avyel-myekholi pri tabbati. i buli sklikani izrail'tyani z nyefatalimu, i z asiru, i z us'ogo manasii, i voni gnalisya za midiyanyans'kimi. a po vsikh efryemovikh gorakh gyedyeon poslav posliv, govoryachi: ziidit' navpyeryeimi midiyanyitan, i zastupit' im vodu azh do byet-bari ta iordan. i sklikali vsikh efryemovikh lyudyei, ta i zastupili vodu azh do byet-bari ta iordan. i voni zakhopili dvokh midiyanyans'kikh knyaziv: oryeva ta zyeveya, i vbili oryeva v tsur-oryevi, a zyeveya vbili v yekyev-zyezevi. i gnalisya za midiyanyanami, a golovi oryeva ta zyeveya pyeryenyeshli do gyedyeona na toi bik iordanu.

8

i skazali iomu muzhi efryemovi: shcho tsye za rich zrobiv ti nam, shcho nye poklikav nas, koli ishov voyuvati z midyanom? i voni sil'no spyeryechalisya z nim. i skazav vin do nikh: shcho ya zrobiv tyepyer takye, yak vi? chi nye lipshye pizni vinogradini efryemovi vid avyeyzerovogo vinobrannya? u vashu ruku bog dav midiyanyans'kikh knyaziv, oryeva ta zyeveya, i shcho mig ya zrobiti, yak vi? todi zaspokoivsyia ikhnii dukh proti n'ogo, yak vin skazav otsye slovo. i priishov gyedyeon do iordanu, i pyeryeishov vin ta tri sotni muzhiv, shcho z nim, zmuchyeni v pogoni. i skazav vin do lyudyei sukkotu: daitye no bukhantsiv khliba narodovi, shcho za mnoyu, bo voni zmuchyeni, a ya zhyenusyia za zyevakhom ta tsalmunnuyu, tsaryami midiyanyans'kimi. i skazali sukkots'ki knyazi: chi ruka zyevakha ta tsalmunna vzhye v tvoii rutsi, shchob davati khlib tvoemu vish'ku? i skazav gyedyeon: tomu to, koli gospod' dast' u moyu ruku zyevakha ta tsalmunnu, to ya budu molotiti vashye tilo pustinnimi tyernyami ta kolyuchkami! i pishov vin zvidityi

do pyenuilu, i govoriu do nikh tye samye. a lyudi pyenuilu vidpovili iomu, yak vidpovili lyudi sukkotu. i vin skazav takozh do lyudyei pyenuilu, govoryachi: koli ya vyertatimus' u miri, rozib'yu otsyu vyezhu. a zyevakh ta tsalmunna buli v karkori, i z nimi ikhni tabori, bliz'ko p'yatnadtsyati tisyach, usi pozostali z us'ogo taboru siniv kyedemu. a tikh, shcho vpali, bulo sto i dvadtsyat' tisyach cholovika, shcho vityagali myecha. a gyedyeon pishov dorogoyu shyekhnye-bogolimu zo skhodu do kovakhu i iog-byei. i rozviv vin tabora, kali tabir buv byezpyech-nii. i vtikali zyevakh ta tsalmunna, a vin gnavsya za nimi. i vin skhopiv obokh midiyanyans'kikh tsariv, zyevakha ta tsalmunnu, a na vvyes' tabir nagnav zhakhu. i vyernuvsya gyedyeon, sin ioashiv, iz viini z maalye-gakhyeryesu. i zakhopiv vin yunaka z lyudyei sukkotu, ta i zapitavsya iogo. i toi napisav iomu imyennya knyaziv sukkotu ta starshikh iogo, simdyesyat i sim cholovika. i priishov vin do lyudyei sukkotu ta i skazav im: os' zyevakh ta tsalmunna, shcho vi obrazhali myenye, govoryachi: chi ruka zyevakha ta tsalmunni tyepyer u tvoii rutsi, shcho damo khliba tvoim zmuchenim lyudyam? i skhopiv vin starshikh togo mista, i pustinnye tyernya ta kolyuchki, i pobiv nimi sukkots'kikh lyudyei. a pyenuil's'ku vyezhu rozviv, i pozabivav lyudyei togo mista. i skazav vin do zyevakha ta do tsalmunni: yak ti lyudi, shcho vi povbivali na favori? a ti skazali: yak ti, tak voni odnye, mayut' viglyad tsars'kikh siniv. a vin skazav: to brati moi, sini moei matyeri. yak zhivii gospod', koli b vi buli pozostavili ikh pri zhitti, nye povbivav bi ya vas! i skazav vin do etyera, svogo pyeryentsya: ustan', zabii ikh! ta toi yunak nye vityag svogo myecha, bo boyavsya, bo vin buv shchye malii. i skazav zyevakh ta tsalmunna: ustan' ti, i kin'sya na nas, bo po cholovikovi sila iogo. i vstav gyedyeon, i bviv zyevakha ta tsalmunnu, i zabrav ozdobni misyatsi, shcho buli na shiyakh ikhnikh vyerblyudiv. i skazali izrailyevi muzhi do gyedyeona: panui nad nami i ti, i sin tvii, i sin tvogo sina, bo ti spas nas vid ruki midiyana. i skazav do nikh gyedyeon: nye budu panuvati nad vami ya, i nye budu panuvati nad vami sin mii, gospod' panuvatimye nad vami. i skazav do nikh gyedyeon: poprosu vid vas prokhannya, i daitye myeni kozhyen nosovu syeryezhku zo svoei zdobichi, bo v nikh, midiyanyan, bulo zoloti nosovi syeryezhki, bo izmail'tyani voni. i skazali voni: dati damo. i roztyagnuli odyezhu, i kidali tudi kozhyen nosovu syeryezhku zo svoei zdobichi. i bulo vaga zolotikh nosovikh syeryezhok, shcho vin prosiv, tisyacha i simsot shyekliv zolota, krim ozdobnikh misyatsiv, i syeryezhok, i purpurovikh shat, shcho buli na midiyanyans'kikh tsaryakh, i okrim nashiinikov, shcho na shiyakh ikhnikh vyerblyudiv. a gyedyeon zro-biv iz togo yefoda, i postaviv iogo u svoemu misti, v ofri. i za nim chiniv tam pyeryelyub uyves' izrail', i tsye stalo pastkoyu dlya gyedyeona ta dlya domu iogo. i buv upokoryenii midiyan pyeryed izrailye-vimi sinami, i vin bil'sh nye pidiimav svoei golovi. i krai mav mir sorok lit za gyedyeonovikh dniv. i pishov yerubbaal, sin ioashiv, ta i osivsya v svoim domi. a v gyedyeona bulo simdyesyat siniv, shcho pokhodili zo styegon iogo, bo vin mav bagato zhinok.

a nalozhnitsya iogo, shcho v sikhymy, porodila iomu sina i vona, a vin nazvav im'ya iomu: avimyelyekh. i pomyer gyedyeon, sin ioashiv, u dobrii sivilni, i buv pokhovanii u grobi ioasha, bat'ka svogo, v ofri aviezyerovii. i stalosya, yak pomyer gyedyeon, to izrailyevi sini znovu chinili pyeryelyub iz vaalami, i postavili sobi vaal-byerita za boga. i izrailyevi sini nye pam'yatali gospoda, boga svogo, shcho spasav ikh vid ruki vsikh ikhnikh navkolishnikh vorogiv. i nye zrobili voni milosti z domom erubbaala-gyedyeona takoi, yak usye tye dobro, yakye vin zrobiv dlya izrail-ya.

9

i pishov avimyelyekh, sin erubbaaliv, do sikhymu, do brativ svoei matyeri, i govoriu do nikh ta do vs'ogo rodu bat'kivs'kogo domu svoei matyeri, kazhuchi: govorit' golosno do vsikh sikhym's'kikh gospo-dariv: shcho lipshye dlya vas: chi panuvannya nad vami symidyesyati muzhiv, ushih erubbaalovikh siniv, chi panuvannya nad vami muzha odnogo? i pam'yataitye, shcho ya kist' vasha ta tilo vashye. i govoriu brati iogo matyeri pro n'ogo golosno do sikhym's'kikh gospodariv usi ti slova, i ikhne syert-sye skhililosya do avimyelyekha, bo voni skazali: vin nash brat. i dali iomu simdyesyat shyekliv sri-bla z domu baal-byerita, a avimyelyekh nainyav za nikh pustikh ta lyegkovazhnikh lyudyei, i voni pishli za nim. a vin priishov do domu svogo bat'ka v ofru, i povbivav svoikh brativ, siniv erubbaalovikh, simdyesyat cholovika na odnim kameni. i po-zostavsya til'ki iotam, sin erubbaaliv, naimolodshii, bo skhovavsya. i buli zibrani vsi sikhym's'ki gospo-dari ta vvyes' byet-millo, i voni pishli ta i nastanovili avimyelyekha za tsarya pri yelon-muttsavi, shcho v sikhymy. i povidomili pro tsye iotama, i vin pishov, i stav na vyerkhiv'i gori garizzim, i pidvishchiv svii golos, i zaklikav ta i skazav im: pochuiyte myenye, sikhym's'ki gospodari, i khai pochue vas bog! pishli buli raz dyeryeva, shchob pomazati tsarya nad soboyu, i skazali voni do olivki: tsaryui ti nad nami! a olivka skazala do nikh: chi ya zagubila svii tovshch, shcho boga i lyudyei nim shanuyut', i storozhiti pidu nad dyeryevami? i skazali dyeryeva do figi: idi ti, ta i nad nami tsaryui! i skazala im figa: chi ya zagubila svoi solodoshchi ta svii dobrii vrozhai, i storozhiti pidu nad dyeryevami? i dyeryeva promovili do vinogradu: idi ti, ta i nad nami tsaryui! i promoviv do nikh vinograd: chi ya zagubiv svogo soka, shcho boga i lyudyei vyesyeli, i storozhiti pidu nad dyeryevami? todi vsi dyeryeva skazali tyernini: idi ti, ta i nad nami tsaryui! a tyernina skazala dyeryevam: yakshcho spravdi myenye na tsarya nad soboyu pomazuyete, pidiidit', pokhovaityesya v tini moii! a yak ni, to os' viidye ogon' iz tyernini, ta kyedri livans'ki poist! a tyepyer, yakshcho napravdu i u nyevinnosti zrobili vi, shcho nastanovili avimyelyekha tsaryem, i yakshcho vi dobre zrobili z erubbaalom ta z domom iogo, i yakshcho vi zro-bili iomu za zaslugoyu ruk iogo, bo mii bat'ko voyu-vav za vas, i kinuv buv zhittya svoe na nyebiezpyeku, i vryatuvav vas iz ruki midiyana, a vi s'ogodni

povstali na dim bat'ka mogo, ta i povbivali siniv iogo, simdyesyat lyuda, na odnomo kamyeni, i nastanovili tsaryem avimyleyekha, sina iogo nyevil'nitsi, nad sikhymes'kimi gospodaryami, bo vin brat vash, i yakshcho v pravdi i nyevinnosti zrobiti vi z erubbaalom ta z domom iogo ts'ogo dnya, to radiitye avimyleyekhom, i nyekhai i vin radie vami! a yak ni, viidye ogon' z avimyleyekha, ta i poist' gospodaryv sikhymu i byet-millo, i viidye ogon' iz gospodaryv sikhymu i z byet-millo, ta i z'ist' avimyleyekha. i vtik iotam i zbig, i pishov do byeyeru, i sidiv tam pyeryed bratomo svoim. i volodiv avimyleyekh nad izrailym tri roki. i poslav gospod' zloga dukha mizh avimyleyekhom ta mizh sikhymes'kimi gospodaryami, i zradili sikhymes'ki gospodari avimyleyekha, shchob priishla krivda syemidyesyati erubbaalovikh siniv, a ikhnya krov spala na avimyleyekha, ikhn'ogo brata, shcho ikh povbivav, ta na sikhymes'kikh gospodaryv, shcho zmitsnili iogo ruki zabiti brativ svoikh. i sikhymes'ki gospodari postavili na vyerkhiv'yakh gir chativnikiv na n'ogo, i voni grabuvali vsye, shcho prikhodilo do nikh na dorozhi. i skazano pro tsye avimyleyekhu. i priishov gaal, yevyediv sin, ta brati iogo, i voni priishli do sikhymu, i dovirihsya iomu sikhymes'ki gospodari. i vikhodili voni v polye, i zbiral-i vinograd svii, i vichavlyuvali, i robili praznik. i vkhodili voni do domu svogo boga, i ili i pili ta proklinali avimyleyekha. i govoriv gaal, sin yevyediv: khto avimyleyekh i khto sikhym, shcho budyemo sluzhiti iomu? chi zh vin nye sin erubbaaliv, a zye-vul nachal'nik iogo? sluzhit' lyudym gymora, bat'ka sikhyma, a chomu mi budyemo sluzhiti iomu? a khto dav bi ts'ogo naroda v moyu ruku, to ya prognan bi avimyleyekha. i vin skazhye do avimyleyekha: pomnoz' svoe viis'ko, ta i viidi! i pochuv zye-vul, golova mista, slova gaala, sina yevyedovogo, i zapalivysya iogo gniv. i poslav vin posliv do avimyleyekha z khitristyu, govoryachi: os' gaal, sin yevyediv, ta brati iogo prikhodyat' do sikhymu, i os' voni pidburyuyut' misto proti tyebye. a tyepyer ustan' unochi ti ta toi narod, shcho z toboyu, i chatui na poli. i budy, vstanyesh rano vrantsi, yak skhoditimy sontsye, i napadyesh na misto. i os', vin ta narod toi, shcho z nim, viidut' do tyebye, a ti zrobish iomu, yak znaydie potribnim ruka tvoya. i vstav unochi avimyleyekh ta vyes' narod, shcho z nim, ta i chatuvali nad sikhymom chotiri viddili. i viishov gaal, sin yevyediv, i stav pri vkhodi mis'koi brami. i vstav avimyleyekh ta narod, shcho z nim, iz zasideki. a gaal povbachiv toi narod, ta i skazav do zye-vula: os' narod skhodit' iz vyerkhiv gir. i skazav do n'ogo zye-vul: ti bachish girs'ku tin', nyemov lyudyei! a gaal dali gov-oriv ta kazav: os' narod skhodit' z vyerkhiv'ya, a odin viddil prikhodit' iz dorogi yelon-myeonyenimu. i skazav do n'ogo zye-vul: dye todi usta tvoi, shcho gov-orili: khto avimyleyekh, shcho mi budym sluzhiti iomu? a tsye toi narod, shcho ti pogordzhuvav nim. vikhod' zhye tyepyer, ta i voyui z nim! i viishov gaal pyeryed sikhymes'kimi gospodaryami, ta i voyuvav z avimyleyekhom. i avimyleyekh pognav iogo, i vin pobig pyeryed nim. i napadalo bagato trupiv azh do vkhodu do brami. i osivysa avimyleyekh v arumi, a zye-vul vignav gaala ta brativ iogo, shchob nye sidili

v sikhymy. i stalosya drugogo dnya, i viishov narod na polye, a avimyleyekhu donyesli pro tsye. i vzyav vin lyudyei, i podiliv ikh na tri viddili, ta i chatuvav na poli. i pobachiv vin, azh os' narod vikhodit' iz mista, i vstav vin na nikh, ta i pobiv ikh. a avimyleyekh ta viddili, shcho z nim, napali i stali pri vkhodi mis'koi brami, a dva viddili napali na vsye, shcho v poli, ta i povbivali ikh. i avimyleyekh voyuvav iz mistom tsilii toi dyen', ta i zdobuv misto, a narod, shcho buv u n'omu, pozabivav. i zruinuvav vin tye misto, ta i obsiyav iogo sillyu. i pochuli pro tsye vsi, khto buv u sikhymes'kii bashti, i vviishli do tvyerdini, do domu boga byerita. i bulo donyesyeno avimyleyekhovi, shcho zibralisya vsi gospodari sikhymes'koi bashti. i viishov avimyleyekh na goru tsalmon, vin ta vvyes' narod, shcho z nim. i vzyav avimyleyekh sokiri v svoyu ruku, ta i nastinav galuzzya z dyeryeva, i poznosiv iogo, i poklav na svoje plyechnye. i skazav vin do narodu, shcho z nim: shcho vi bachili, shcho zrobiv ya, pospishno zrobit', yak ya. i nastinav takozh uvyes' narod kozhyen galuzzya sobi, i pishli za avimyleyekhom, i poskladali nad pyecheroyu, ta i pidpalili nad nimi tu pyecheru ognym. i povmirali vsi lyudi sikhymes'koi vyezhi, bliz'ko tisy-achi cholovikiv ta zhinok. i pishov avimyleyekh do tyevyetsu, i taboruvav pri tyevyetsi, ta i zdobuv iogo. a v syeryedini mista bulo mitsna bashta, i povtikali tudi vsi choloviki i zhinki ta vsi gospodari mista, i zamknuli za soboyu, ta i vviishi na dakh tiei bashti. i priishov avimyleyekh azh do bashti, ta i voyuvav iz nyeyu. i pidiishov vin azh do vkhodu bashti, shchob spaliti ii ognym. todi odna zhinka kin-ula gorishn'ogo kamyenya vid zhoryen na avimyleyekhovu golovu, ta i roztoroshchila iomu chyeryepa. i vin zaraz kliknuv do yunaka, svogo zbroenoshi, ta i skazav iomu: vityagni svogo myecha, ta i zabii myenye, shchob nye skazali pro myenye: iogo zhinka zabila! i iogo yunak prokolov iogo, i vin pomyer. i pobachili izrail'tyani, shcho avimyleyekh pomyer, ta i porozkhodilisya kozhyen na svoje mistys'e. i bog vid-dav avimyleyekhovi zlo, yakye vin zrobiv buv svoemu bat'kovi, shcho povbivav simdyesyat brativ svoikh. a vsye zlo sikhymes'kikh lyudyei bog povyernuv na ikhnyu golovu, i priishlo na nikh proklyattya iotama, erubbaalovogo sina.

10

i stav po avimyleyekhovi na spasinnya izrailya tola, sin pui, sina dodovogo, muzh issakhariv. i vin sidiv u shamiri v efryemovikh gorakh. i sudiv vin izrailya dvadtsyat' i tri roki, ta i pomyer, i buv pokhovanii v shamiri. i stav po n'omu yair gilyeadyeyanin, i sudiv izrailya dvadtsyat' i dva roki. i bulo v n'ogo tridtsyat' siniv, shcho izdili na tridtsyati molodikh oslakh, a v nikh tridtsyat' mist, ikh klichut' azh do ts'ogo dnya: yairovi syela, shcho v gilyeads'komu krai. i pomyer yair, i buv pokhovanii v kamoni. a izrailyevi sini i dali chinili zlo v gospodnikh ochakh, i sluzhili vaalam ta astartam, i bogam arams'kim, i bogam sidons'kim, i bogam moavs'kim, i bogam ammon'skikh siniv, i bogam filistims'kim. i pokinuli voni gospoda, i nye sluzhili iomu. i zapalivysya gospodni gniv na izrai-

lya, i vin pyeryedav ikh v ruku filistimlyan ta v ruku siniv ammonovikh. i voni bili i muchili izrailiyevekh siniv vid togo roku, i gnobili visimnadsyat' rokov usikh izrailiyevekh siniv, shcho po toi bik iordanu v amoryeis'komu krai, shcho v gilyeadi. i pyeryeishli ammonovi sini iordan, shchob voyuvati takozh z yudoyu i z vyenyiaminom ta z efremovim domom. i izrailiyevi bulo duzhye tismo! i klikali izrailiyevi sini do gospoda, govoryachi: zgrishili mi tobi, bo mi pokinuli svogo boga, i sluzhili vaalam. i skazav gospod' do izrailiyevekh siniv: chi zh nye spas vas vid egiptu, i vid amoryeyanina, i vid ammonovikh siniv, i vid filistimlyan? a sidonyani, i amalik, i maon gnobili vas, i vi klikali do myenye, i ya spas vas vid ikhn'oi ruki. a vi polishili myenye, i sluzhili inshim bogam, tomu bil'shye nye spasatimu vas. idit', i klichyte do tikh bogiv, shcho vi vibrali ikh, voni spasut' vas u chasi vashogo utisku. i skazali izrailiyevi sini do gospoda: zgrishili mi! zrobi ti nam usye, yak do brye v ochakh tvoikh. til'ki spasi nas ts'ogo dnya! i povikidali voni z-pomizh syebye chuzhikh bogiv, ta i sluzhili gospodyevi. i znyetyerpyelivilas' dusha iogo chyeryez izrailiyeve tsarzhdannya. a ammonovi sini buli sklikani, ta i taboruvali v gilyeadi. i buli zibrani izrailiyevi sini, ta i taboruvali v mitspi. i skazali toi narod ta gilyeads'ki knyazi, odin do odnogo: khto toi cholovik, shcho zachnye voyuvati z ammonovimi sinami? vin stanye golovoyu dlya vsikh gilyeads'kikh myeshkantsiv.

11

a gilyeadyanin iftakh buv khorobrii voyak. a vin buv sin bludlivoi zhinki, i z nyeyu gilyead porodiv iftakh. i porodila gilyeadova zhinka iomu siniv. i povirostali sini tiei zhinki, ta i vIGNALI iftakh, i skazali iomu: nye budyesh voloditi v domi nashogo bat'ka, bo ti sin inshoi zhinki! i vtik iftakh pyeryed svoimi bratami, i osivsva v krai tov. i zibralisya do iftakh gulyashchi lyudi, ta i vikhodili z nim. i stalosya po chasi, i voyuvali ammonovi sini z izrailiem. i stalosya, yak voyuvali ammonovi sini z izrailiem, to pishli gilyeads'ki starshi, shchob zabrati iftakh z krayu tov. i skazali voni do iftakh: idi zh, i budyesh nam providnikom, i budyemo voyuvati z ammonovimi sinami. i skazav iftakh do gilyeads'kikh starshikh: chi zh nye vi znyenavidili myenye, i vIGNALI myenye z domu mogo bat'ka? i chogo vi priishli do myenye tyepper, koli vi v bidi? i skazali gilyeads'ki starshi do iftakh: zatye mi tyepper vyer-nulisya do tyebye! i ti pidi z nami, i budyemo voyuvati z ammonovimi sinami, i stanyesh nam golovoyu dlya vsikh myeshkantsiv gilyeads'kikh. i skazav iftakh do gilyeads'kikh starshikh: yakshcho vi myenye vyernetye voyuvati z ammonovimi sinami, i gospod' dast' ikh, shchob buli pobiti pyeryedo mnoyu, to chi ya stanu vam golovoyu? i skazali gilyeads'ki starshi do iftakh: nyekhai gospod' budye svidkom pomizh nami, shcho tak, yak slovo tvoe, tak zrobimo. i pishov iftakh z gilyeads'kimi starshimi, i narod nastanoviv iogo sobi za golovu ta providnika, a iftakh promovlyav usi svoi slova pyeryed gospodnim litsyem u mitspi. i poslav iftakh posliv

do tsariv ammonovikh siniv, govoryachi: shcho tobi do myenye, shcho ti priishov do myenye voyuvati z moim kraem? i skazav tsar ammonovikh siniv do iftakhovikh posliv: bo izrail' zabrav mii krai, koli vin vikhodiv z egiptu, vid arnonu i azh do yabboku ta azh do iordanu. a tyepper vyerni zh ikh u miri. a iftakh shchye poslav posliv do tsarya ammonovikh siniv, i skazav iomu: tak skazav iftakh: nye vzyav izrail' krayu moavogo ta krayu ammonovikh siniv, bo koli ishli voni z egiptu, to izrail' ishov po pustini azh do chyervonogo morya, i priishov do kadyeshu. i poslav izrail' posliv do yedomo'skogo tsarya, govoryachi: nyekhai ya pyeryeidu tvoim kraem, ta nye poslukhav yedomo'skii tsar. i poslav vin takozh do tsarya moavs'kogo, ta i toi nye khotiv. i osivsva izrail' u kadyeshu. i pishov vin pustinyeyu, i obiishov krai yedomo'skii ta krai moavs'kii, i priishov zo skhodu sontsya do moavs'kogo krayu, ta i taboruvali po tim botsi arnonu, a v moavs'ki granitsi nye vkhodili, bo arnon granitsya moava. i poslav izrail' posliv do sikhona, tsarya amoryeis'kogo, tsarya khyesh-bons'kogo, i skazav iomu izrail': nyekhai mi pyeryeidymo tvoim kraem azh do mistsya svogo. i nye viriv sikhon izrailiyevi, shchob vin mirno pyeryeishov iogo granitsyami. i zibrav sikhon uyves' narod svii, ta i taboruvali v iokhtsi, i voyuvali z izrailiem. i dav gospod', bog izrailya, sikhona ta vyves' narod iogo v izrailiyevu ruku, voni pobili ikh. i posiv izrail' uyves' krai amoryeyanina, myeshkantsya togo krayu. i voni posili vsyu amoryeis'ku krainu vid arnonu i azh do yabboku, i vid pustini ta azh do iordanu. a tyepper gospod', bog izrailiv, vignav amoryeyanina pyeryed narodom svoim, izrailiem, a ti posyadyesh iogo? otozh, shcho dast' tobi na nasliddya kyemosh, bog tvii, tye ti posyadyesh, a vsye, dye vignav gospod', bog nash, pyeryed nami, tye mi posyadyemo. a tyepper chi spravdi ti lipshii vid balaka, tsipporovogo sina, tsarya moavs'kogo? chi svaritsiya svarivsva vin z izrailiem? chi voyuvati voyuvav iz nimi? koli izrail' sidiv u khyeshboni ta v pidlyeglikh mistakh iogo, i v ar'ori ta v pidlyeglikh mistakh iogo, i po vsikh mistakh, shcho nad arnonom, tri sotni lit, to chomu nye vidibrali vi ikh za toi chas? a tobi ya nye zgrishiv, a ti robish zo mnoyu zlo, shchob voyuvati zo mnoyu. nyekhai rozsudit' gospod', shcho sudit' s'ogodni mizh izrailiyevimi sinami ta mizh sinami ammonovimi. ta tsar ammonovikh siniv nye poslukhavsva sliv iftakh, shcho do n'ogo posilav. i dukh gospodnii pyeryebuvav na iftakhovi, i vin pyeryeishov gilyead ta manasiyu, i pyeryeishov gilyeads'ku mitspye, a z gilyeads'koi mitspye pyeryeishov do ammonovikh siniv. i obitsyav iftakh obitnitsyu gospodyevi i skazav: yakshcho spravdi dasi ti ammonovikh siniv u moyu ruku, to stanyet'sya, vikhodyachii, shcho viidye z dyeryei mogo domu navproti myenye, koli ya vyertatimus' z mirom vid ammonovikh siniv, to budye vin dlya gospoda, i ya prynesu iogo v tsilopolayennya. i priishov iftakh do ammonovikh siniv voyuvati z nimi, a gospod' dav ikh u iogo ruku. i vin pobiv ikh duzhye vyelikoyu porazkoyu vid aroyeru i azh tudi, dye iti do minntu, dvadtsyat' mist, i azh do avyel-kyeramimu. i vpokorilisya ammonovi sini pyeryed sinami izrailiye-vimi. i priishov iftakh do mitspi do svogo domu, azh

os' vikhodit' navproti n'ogo dochka iogo z bubnami ta z tantsyami! a vona bula v n'ogo til'ki odna, nye bulo v n'ogo, okrim nyei, ani sina, ani dochki. i stalosya, yak vin pobachiv ii, to rozdyer odyezhu svoyu ta i skazav: akh, dochko moya! ti spravdi povalila myenye, i ti stala odniyu z tikh, shcho nyeshchaslivlyat' myenye. bo ya dav gospodyevi obita, i nye mozhu vidmovitisya vid n'ogo. a vona vidkazala iomu: bat'ku mii, ti dav obitnitsyu gospodyevi, zrobi myeni, yak visishlo z tvoikh ust, koli gospod' zrovib tobi pimstu na tvoikh vorogiv, na ammonovikh siniv. i skazala vona do svogo bat'ka: nyekhai budye myeni zroblyena ot-sya rich: vidpusti myenye na dva misyatsi, i nyekhai ya pidu i ziidu na goru, i nyekhai oplach divuvannya svoe ya ta priyatyel'ki moi. a vin skazav: idi! i poslav ii na dva misyatsi. i pishla vona ta ii priyatyel'ki, i oplakuvala divuvannya svoe. i stalosya v kintsi dvokh misyatsiv, i vyernulasya vona do bat'ka svogo, a vin uchiniv nad neyuu svoyu obitnitsyu, yaku obitsyav buv, i vona nye pizнала muzha. i stalosya tsye zvichae iz izraeli: rik-richno khodyat' izrailievi dochki plakati za dochkoyu gilyeadyanina iftakha, chotiri dni v rotsi.

12

i buli sklikani efryemovi lyudi, i pyeryeishli na pivnich ta i skazali do iftakha: chomu pyeryeishov ti iordan, shchob voyuvati za ammonovimi sinami, a nas nye poklikav piti z soboyu? mi spalimo ognym tvii dim iz toboyu. i skazav im iftakh: vyeliku borot'bu mav ya ta narod mii z ammonovimi sinami. i klikav ya vas, ta vi nye spasli myenye z iogo ruki. i koli ya pobachiv, shcho vi nye spasyetye, to poklav ya dushu svoyu na nyebyezypeku, i pyeryeishov iordan do ammonovikh siniv, a gospod' dav ikh u moyu ruku. i chogo priishli vi do myenye ts'ogo dnya, shchob voyuvati zo mnoyu? i zibrav iftakh usikh gilyeads'kikh lyudyei, ta i voyuvav z efryemom. i pobili gilyeads'ki lyudi efryema, bo ti skazali: vi efryemovi vtikachi, gilyead pomizh efryemom ta pomizh manasyeu. i zainyav gilyead iordans'ki pyeryekhodi do efryema. i stalosya, koli govorili efryemovi vtikachi: nyekhai ya pyeryeidu, to gilyeads'ki lyudi iomu govori-li: chi ti efryemivyets? toi kazav: ni. i kazali iomu: skazhi no shibbolyet. a toi kazav: sibbolyet, bo nye mig vimoviti tak. i khapali iogo, i rizali pri iordans'kim pyeryekhodi. i vpalo togo chasu v efryema sorok i dvi tisychi. i sudiv iftakh izrailiya shist' rokiv. i pomyer gilyeadyanin iftakh, i buv pokhovanii u misti gilyeadi. a po n'omu izrailiya sudiv ivtsan z viflyeemu. i bulo v n'ogo tridtsyat' siniv, a tridtsyat' dochok vin vidpustiv zamizh nazovni, i tridtsyat' dochok vprovadiv dlya siniv svoikh z-nazovni. i sudiv vin izrailiya sim lit. i pomyer ivtsan i buv pokhovanii v viflyeemi. a po n'omu izrailiya sudiv zavulonivyets' yelon, i sudiv izrailiya dyesyat' lit. i pomyer zavulonivyets' yelon, i buv pokhovanii v aiyaloni, u zavulonovim krai. a po n'omu izrailiya sudiv avdon, sin gilyela, pir'atonyanin. i bulo v n'ogo sorok siniv ta tridtsyat' onukiv, shcho izdili na symidyesyati molodikh oslakh. i sudiv vin izrailiya visim lit. i pomyer avdon, sin gilyela, pir'atonyanin,

i buv pokhovanii v efryemovim krai, na gori amalikeyanina.

13

a izrailievi sini i dali robili zlo v gospodnikh ochakh. i gospod' viddav ikh u ruku filistimlyan na sorok lit. i buv odin cholovik z tsar'i, danivyets' z rodu, a im'ya iomu manoakh. a zhinka iogo bula nyeplidna, i nye rodila. i yavivsyangol gospodnii do tiei zhinki, ta i promoviv do nyei: os' ti nyeplidna, i nye rodzhala, alye ti zachnyesh i porodish sina. a tyepyer styeryezhis', i nye pii vina ta p'yankogo napoyu, i nye izh nichogo nyechistogo, bo os' ti zachnyesh, i sina porodish, i britva nye torknyet'sya iogo golovi, bo ditya tye budye bozhim nazoryeem vid utrobi, i vin zachnye spasati izrailiya z ruki filistimlyan. i priishla ta zhinka, ta i skazala do cholovika svogo, govoryachi: bozhii cholovik prikhodiv do myenye, a viglyad iogo yak viglyad bozhogo angola, dzhye griznyi. i ya nye pitala iogo, zvidki vin, a imyennya svogo vin myeni nye skazav. i skazav vin myeni: os' ti zachnyesh, i porodish sina, a tyepyer nye pii vina ta p'yankogo napoyu, i nye izh zhodnoi nyechistosti, bo ditya tye budye bozhim nazoryeem vid utrobi azh do dnya smyerti svoei. i blagav manoakh gospoda, ta i skazav: o gospodi, bozhii cholovik, shcho iogo posilav ti, nyekhai priide shchye do nas, i nyekhai nas navchit', shcho mi zrobimo dlya ditini, shcho narodit'sya. i vislukhav bog tsyei manoakhiv golos, i priishov bozhii angol shchye do tiei zhinki. a vona sidila na poli, i manoakha, cholovika ii, nye bulo z nyeyu. i pospishila ta zhinka, i pobigla ta i opovila cholovikovi svoemu, i skazala do n'ogo: os' z'yavivsyanglyeni toi cholovik, shcho prikhodiv buv togo dnya do myenye. i vstav, i pishov manoakh za svoeyu zhinkoyu, i priishov do togo cholovika, ta i skazav iomu: chi ti toi cholovik, shcho govoriv do tsiei zhinki? a toi skazav: ya. i skazav manoakh: tyepyer nyekhai spovnit'sya slovo tvoe. ta yak nam vikhovuvati tu ditinu, i shcho chiniti z nyeyu? i skazav angol gospodnii do manoakha: us'ogo, shcho skazav ya zhintsi, nyekhai vona styeryezhyet'sya. us'ogo, shcho vikhodit' iz vinogradnogo kushcha, nye budye vona isti, a vina ta napoyu p'yankogo nyekhai nye p'e, i nichogo nyechistogo nyekhai nye ist'. nyekhai dodyerzhue vs'ogo, shcho ya nakazav. i skazav manoakh do angola gospodn'ogo: nyekhai mi zadyerzhimo tyebye, i prigotovimo dlya tyebye kozlyu. i skazav angol gospodnii do manoakha: yakshcho ti zadyerzhish myenye, ya nye budu isti tvogo khliba. a yakshcho prigotuesh tsilopalenyennya dlya gospoda prinyesyesh iogo. bo manoakh nye znau, shcho tsye angol gospodnii. i skazav manoakh do gospodn'ogo angola: yakye im'ya tvoe? koli spovnit'sya tvoe slovo, to mi vshanuemo tyebye. i skazav iomu angol gospodnii: chomu ti pitaeshya pro moe im'ya? vono divnye. i vzyav manoakh kozlyu ta zhyertvu khlibnu, i na skyeli prinis gospodyevi. i vin uchiniv chudo, a manoakh ta iogo zhinka bachili tye. i stalosya, koli polum'ya pidiimalosya z-nad zhyertivnika do nyeba, to angol gospodnii voznissya v polum' zhyertivnika. a manoakh ta zhinka iogo bachili tsye, ta i popadali

oblichchiam svoim na zemylyu. i angol gospodnii bil'sh uzhye nye povavlyavsva do manoakha ta do zhinki iogo. todi manoakh piznav, shcho tsye angol gospodnii. i skazav manoakh do svoei zhinki: mi spravdi pomryemo, bo mi bachili buv. i skazala iomu zhinka iogo: koli b gospod' khotiv bog povbiyati nas, nye vzyav bi z nashoi ruki tsilopalyennya ta khlilnoi zhyertvi, i nye dav bi nam pobachiti vs'ogo ts'ogo, i nye ob'yaviv bi nam ts'ogo chasu ryechi, yak tsye. i porodila ta zhinka sina, i nazvala im'ya iomu: samson. i vrostav toi khlopyets', i gospod' blagoslovlyav iogo. a dukh gospodnii pochav diyati v n'omu v danovim tabori mizh tsor'a ta mizh yesh-taolom.

14

i ziishov samson do timni, i pobachiv u timni zhinku z filistims'kikh dochok. i pishov vin, i rozpoviv svoemu bat'kovi ta svoii matyeri, ta i skazav: ya naglyediv u timni zhinku z filistims'kikh dochok, a tyepyer viz'mit' ii myeni za zhinku. i skazav iomu bat'ko iogo ta mati iogo: chi zh nyema zhinki syeryed dochok brativ tvoikh ta syeryed us'ogo mogo narodu, shcho ti idyesh uztyati zhinku z nyeobrizaniikh filistimlyan? i skazav samson do svogo bat'ka: viz'mi ii myeni, bo vona lyuba ocham moim. a bat'ko iogo ta mati iogo nye znali, shcho tsye vid gospoda, bo vin shukav zachipki z filistimlyanami. a togo chasu filistimlyani panuvali nad izrailyem. i ziishov samson i bat'ko iogo ta mati iogo do timni, i priishli azh do timnyens'kikh vinogradnikiv, azh os' navproti n'ogo richit' lyevchuk. i ziishov na n'ogo dukh gospodnii, i vin rozirvav togo lyevchuka, yak rozrivayut' yagnya, a v rutsi iogo nye bulo nichogo. i vin nye skazav svoemu bat'kovi ta svoii matyeri, shcho zro-biv. i vin ziishov, i govoriv do tiei zhinki, i vona stala ulyblyena v samsonovikh ochakh. a po chasi vin vyertavsva zabrati ii, i zvyernuv iz dorogi poba-chiti padlo lyeva, azh os' rii bdzhil u tili togo lyeva ta myed. i vin vishkrib iogo na svoyu dolonyu, i pishov, i iv ta i iv. i vin pishov do bat'ka svogo i do matyeri svoei, ta i dav im, i voni ili. i vin nye skazav im, shcho toi myed vin zishkrib iz tila lyeva. i ziishov iogo bat'ko do tiei zhinki, a samson spraviv tam priinyattya, bo tak robylat' yunaki. i stalosya, koli voni pobachili iogo, to vzyali tridtsyatyero družhkv, i buli z nim. i skazav im samson: nyekhai no ya zagadavy vam zagadku. yakshcho spravdi rozgadaetye ii myeni za sim dyen' priinyattya, i vidgadaetye, to ya dam tridtsyat' llyanikh sorochochok ta tridtsyat' zmin odyezhi. a yakshcho nye zmozhyetye rozgadati myeni, to vi myeni dastye tridtsyat' llyanikh sorochochok ta tridtsyat' zmin odyezhi. i voni skazali iomu: zagadui zagadku svoyu, a mi poslukhaemo ii. i vin skazav im: z idyachogo viishlo istivnye, a z sil'nogo viishlo solodkye. i nye mogli voni rozgadati za tri dni. i stalosya s'omogo dnya, i skazali voni do samsonovoi zhinki: namov svogo cholovika, i nyekhai vin rozgadae nam tu zagadku, shchob mi nye spalili ognym tyebye ta dim tvogo bat'ka. chi vi nas poklikali, shchob posisti maetok nash, chi ni? i plakala samsonova zhinka pri n'omu sim dyen' i kazala: ti

pyevnye nyenavidish myenye i nye lyubish myenye. ti zagadav zagadku sinam mogo narodu, a myeni nye rozgadav. a vin ii skazav: tazh bat'kovi svoemu ta matyeri svoii nye rozgadav ya, a rozgadayu tobi? a vona plakala pri n'omu sim dyen', koli v nikh bulo priinyattya. i stalosya s'omogo dnya, i vin rozgadav ii, bo vona dokuchala iomu. a vona rozgadala tu zagadku sinam svogo narodu. i skazali iomu lyudi togo mista s'omogo dnya, poki zaishlo sontsye: shcho solodshye vid myedu, i shcho sil'nishye vid lyeva? a vin im vidkazav: yakbi vi nye orali moeyu tyelit-syeyu, to vi zagadki nye vidgadali b moei. i ziishov na n'ogo dukh gospodnii, i vin pishov do ashkylonu, ta i pobiv z nikh tridtsyatyero cholovika, i porozdyagav ikh, i viddav ti zmini odyezhi tim, shcho rozgadali zagadku. i zapalivsva gniv iogo, i vin pishov do domu bat'ka svogo. a samsonova zhinka dostalasy družhkovu iogo, shcho priyatelyuvav iz nim.

15

a po chasi stalosya v dnyakh zhniv pshyenitsi, i vidvidav samson z kozlyam svoyu zhinku ta i skazav: nyekhai vviidu ya do moei zhinki, do kimnati. ta bat'ko ii nye dav iomu vviiti. i skazav ii bat'ko: ya diisno podumav buv, shcho ti spravdi znyenavidiv ii, a tomu ya dav ii tvoemu družhkovu. chi molodsha syestra ii nye lipsha vid nyei? nyekhai zhye vona budyte tobi ziamist' nyei. i skazav im samson: ts'ogo razu ya nye budu vinnii pyeryed filistimlyanami, koli ya zrobylu im zlo. i pishov samson, ta i zloviv tri sotni lisits'. i vzyav vin smoloskipi, i obyernuv khvosta do khvosta, i priv'yazav odnogo smoloskipa vsyeryedini pomizh dva khvosti. i zapaliv vin ogon' u tikh smoloskipakh, i pustiv lisits' v filistims'ki zhita. i popaliv vin stirti ta zhita, i olivkovi sadi. i skazali filistimlyani: khto ztye zrobov? a im vidkazali: samson, zyat' timnyeyanina, bo vin zabrav iogo zhinku i viddav ii družhkovu iogo. i pishli filistimlyani, ta i spalili ognym ii ta bat'ka ii. i skazav im samson: khoch vi i zrobili tak, yak tsye, ta protye ya konchye pimshchusya na vas, i azh todi pyeryestanu. i vin sil'no pobiv ikh doshku'noyu porazkoyu. i pishov vin, i osivsva v shchilini skyeli yetam. i poskhodili filistimlyani, i taboruvali v yudi, i roztyaglyisa do lyekhi. i skazali yudini lyudi: chogo vi poskhodili proti nas? a ti vidkazali: mi priishli zv'yazati samsona, shchob zrobiti iomu, yak nam vin zrobov. i pishli tri tisyachi lyuda vid yudi do shchilini skyeli yetam. i skazali voni samsonovi: chi ti nye znav, shcho nad nami panuyut' filistimlyani? i shcho tsye ti nam uchiniv? a vin im skazav: yak voni zrobili myeni, tak ya zrobov im. i skazali iomu: mi ziishli zv'yazati tyebye, shchob viddati tyebye v ruku filistimlyan. i skazav im samson: prisyagnit' myeni, shcho vi nye zab'etye myenye. a voni skazali iomu, govoryachi: ni, a til'ki zv'yazhyemo tyebye ta damo tyebye v ikhnyu ruku, a zabiti nye zab'emo tyebye. i zv'yazali iogo dvoma novimi shnurami, i zvyeli iogo zo skyeli. vin priishov azh do lyekhi, a filistimlyani znalyi krík proti n'ogo. i ziishov na n'ogo dukh gospodnii, i stali ti sukani shnuri, shcho na ramyevakh iogo, yak llyani, shcho pyeryegorili v ogni, i

pospadali z iogo ruk puta iogo. i znaishov vin svizhu oslyachu shchyelyepu, i prostyag svoyu ruku i uzyav iogo, ta i pobiv nim tisyachu cholovika. i skazav samson: oslyachoyu tsieyu shchyelyepoyu diisno poklav ikh na kupu, oslyachoyu tsieyu shchyelyepoyu tisyachu lyuda pobiv ya. i stalosya, yak skinchiv vin tsye govorit, to kinuv ni shchyelyepu zo svoei ruki, i nazvav im'ya tomu mistsyu: ramat-lyekhi. i sil'no vin spragnuv, i kliknuv do gospoda ta i skazav: ti dav u ruku svogo raba tsye vyelikye spasinnya, a tyepyer ya pomru vid pragnynnya, i vpadu v ruku nyeobrizanikh. i probiv bog dzhyeryelo, shcho v lyekhi, i viishla z n'ogo voda, i vin napivsy, i vyernuvsy iogo dukh, i vin ozhiv. tomu nazvav vin im'ya iomu: yengakkorhy, shcho v lyekhi, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya. i sudiv vin izrailya za dniv filistimlyan dvadtsyat' lit.

16

i pishov samson do gazi, i pobachiv tam zhinku bludnitsyu, i vviishov do nyei. a azyeyanam donyesli, govoryachi: samson priishov syudi! i ototchili voni, i chatuvali na n'ogo vsyu nych u mis'kii brami. i voni tikho povodilisya vsyu nych, govoryachi: budyemy chatuvati azh do ranishn'ogo svitu, i zab'emo iogo. i lyezhav samson azh do pivnochi. a opivnochi vstav, i skhopiv za dyeryi mis'koi brami ta za obidva bichni odvriki, ta i virvav ikh razom iz zasuvom, i poklav na svoi plyechi, i vinis ikh na vyerkhiv'ya gori, shcho navproti khyevronu. i stalosya potomu, i pokokhav vin zhinku v dolini soryek, a im'ya ii dyelila. i priishli do nyei filistims'ki volodari, ta i skazali ii: namov iogo ta i pobach, u chomu iogo vyelika sila, i chim pyeryemozhymo iogo ta zv'yazhyemo iogo, shchob upokoriti iogo? a mi kozhyen damo tobi tisyachu i sto shyekliv sribla. i skazala dyelila do samsona: rozkazhi myeni, u chomu tvoya vyelika sila, i chim mozha zv'yazati, shchob upokoriti tyebye? i skazav ii samson: yakshcho zv'yazhut' myenye simoma mokrimy shnurami, shcho shchye nye visushyeni, to oslabnu ta i stanu, yak kozhyen iz lyudyei. i prinyesli ii filistims'ki volodari sim mokrikh shnuriv, shcho shchye nye buli visushyeni, a vona zv'yazala iogo nimi, a zasidka sidila v nyei v inshii kimnati. i vona skazala do n'ogo: filistimlyani na tyebye, samsonye! i vin rozirvav ti shnuri, yak rozrivaet'sya nitka z klochchya, koli ponyukhae ognju. i nye piznana bula iogo sila. i skazala dyelila do samsona: otsye ti obmaniv myenye, i govori myeni lzhu. rozkazhi zh myeni tyepyer, chim mozha zv'yazati tyebye? a vin ii skazav: yakshcho spravdi zv'yazhut' myenye novimi sukanimi shnurami, yakimi nye robilasya robota, to oslabnu ta i stanu, yak kozhyen iz lyudyei. i vyzala dyelila novi shnuri, ta i zv'yazala iogo nimi, i skazala do n'ogo: filistimlyani na tyebye, samsonye! a zasidka sidila v inshii kimnati. i vin zirvav ikh zo svoikh plyecheyi, nyemov nitku. i skazala dyelila samsonovi: dosi ti obmaniyuvav myenye, i govori myeni lzhu. rozkazhi zh myeni, chim mozha zv'yazati tyebye? a vin ii skazav: yakshcho utcheyesh sim kucheryiv moei golovi z osnovoyu. i vona pribila ikh tkats'kim klinkom, ta i skazala do n'ogo: filistimlyani na tyebye,

samsonye! a vin obudivsy zo snu svogo, ta i virvav tkats'kogo klinka tkanini ta osnovu. i skazala vona do n'ogo: yak ti govori: kokhayu tyebye, a syertsye tvoe nye zo mnoyu? otsye trichi obmaniv ti myenye, i nye rozpoviv myeni, u chomu tvoya vyelika sila. i stalosya, koli vona dokuchala iomu svoimi slovami po vsi dni, ta napirala na n'ogo, to znyetyerpyelivilasya dusha iogo na smyert'. i vilozhiv vin ii usye syertsye svoje, ta i skazav ii: britva nye torkalas' moei golovi, bo ya bozhii nazorye vid utrobi svoei matyeri. yakshcho ya budu ogolyenii, to vidstupit' vid myenye sila moya, i ya oslabnu, ta i stanu, yak kozhna lyudina. i pobachila dyelila, shcho vin rozpoviv ii usye svoje syertsye, i poslala i poklikala filistims'kikh volodariv, govoryachi: pridit' i tsim razom, bo vin rozpoviv myeni vsye svoje syertsye. i priishli do nyei filistims'ki volodari, i znyesli sriblo v svoii rutsi. a vona prispala iogo na kolinakh svoikh, i poklikala cholovika ta i nakazala ogoliti sim kucheryiv iogo golovi. i stav vin slabnuti, i vidstupila vid n'ogo sila iogo. i skazala vona: filistimlyani na tyebye, samsonye! i zbudivsy vin zo snu svogo ta i skazav: viidu ya, yak raz-uraz, i stryasuya. a vin nye znay, shcho gospod' vidstupivsy vid n'ogo. i vzyali iogo filistimlyani, ta i vibalili ochi iomu. i voni zvyeli iogo do gazi, i zv'yazali iogo midyanimi lantsyugami, i vin molov u domi uv'yaznyenikh. a volos golovi iogo zachav rosti po tomu, yak buv vin ogolyenii. a filistims'ki volodari zibralisya, shchob prinyesti vyelikyu zhyertvu dagonovi, svoemu bogovi, ta povyesyelytisya. i skazali voni: nash bog pyeryedav u nashu ruku samsona, voroga nashogo. i bachiv iogo narod, i khvalili svoikh bogiv, i govori: nash bog pyeryedav u nashu ruku nashogo voroga ta spustoshityela nashogo krayu, yakii nashi trupci namnozhyt'. i stalosya, koli ikhne syertsye zvyesyelilosya, to skazali voni: poklichyte samsona, i nyekhai vin posmishit' nas. i poklikali samsona z domu uv'yaznyenikh, i vin vitivav zharti pyeryed nimi, a voni postavili iogo pomizh stovpami. i skazav samson yunakovi, shcho dyerzhav iogo za ruku: pusti myenye, i dai dotorknutisya myeni do tikh stovpiv, shcho na nikh tsyei dim stoit' mitsno, i nyekhai ya obiprusya na nikh. a toi dim buv povyen cholovikiv ta zhinok, i tudi zibralisya vsi filistims'ki volodari, a na dakhu bulo bliz'ko tr'okh tisyach cholovikiv ta zhinok, shcho priglyadalisya do zhartiv samsona. i kliknuv samson do gospoda, ta i skazav: vladiko gospodi, zgdai zhye pro myenye, ta zmitsni myenye til'ki ts'ogo razu, bozhnye, i nyekhai ya pimshchu filistimlyanam odnu pimstu za dvoe ochyei svoikh! i obnyav samson obidva syeryedinni stovpi, shcho na nikh mitsno stoyav toi dim, i obpyersya na nikh, na odnogo pravitsyeyu svoeyu, a na odnogo livitsyeyu svoeyu. i skazav samson: nyekhai pomru ya razom iz filistimlyanami! i vin z vyelikoyu siloyu spyersya na stovpi, i vpav toi dim na volodariv ta na vvyes' toi narod, shcho v n'omu... i buli ti pomyerli, shcho vin povbivav ikh pri svoii smyerti, chlysenishsi za tikh, shcho povbivav ikh za svogo zhittya. i ziishli iogo brati ta vvyes' dim iogo bat'ka, i ponyesli iogo, i vinyesli ta i pokhovali iogo mizh tsor'a ta mizh yeshetaolom u grobi manoakha, bat'ka iogo. a vin sudiv izrailya dvadtsyat' lit.

i buv cholovik z efryemovikh gir, a im'ya iomu mikha. i skazav vin do svoei matyeri: tisyacha i sto shyekliv sribla, shcho v tyebye vzyati, a ti proklyala za nikh, i takozh skazala tsye, shchob i ya chuv, os' tye sriblo zo mnoyu, tsye ya iogo vzyav. i skazala mati iogo: blagoslovnyennii sin mii u gospoda! i vin vyernuv tu tisyachu i sto shyekliv sribla svoii matyeri. i skazala iogo mati: ya spravdi posvyatila tye sriblo gospodyevi z svoei ruki za sina svogo, shchob zrobiti bovvana riz'blyenogo ta bovvana litogo. a tyepyer zvyertayu iogo tobi. ta vin vyernuv tye sriblo svoii matyeri. i vzyala iogo mati dvi sotni shyekliv sribla ta i dala iogo zolotaryevi, a vin zrobiv iz n'ogo bovvana riz'blyenogo ta bovvana litogo; i bulo tsye v domi mikhi. a tsyei cholovik mikha mav udoma bozhnitsyu. i zrobiv vin yefoda ta tyerafi, i visvyaty odnogo z siniv svoikh, i vin buv iomu za svyashchyenika. togo chasu nye bulo tsarya v izraili, kozhyen robiv, shcho pravdivye bulo v iogo ochakh. i buv yunak iz viflyeemu yudinogo, z yudinogo rodu, a vin lyevit, i vin buv tam prikhod'ko. i pishov toi cholovik z togo mista, iz viflyeemu yudinogo, shchob chasovo pozhiti, dye znaidye. i priishov vin do efryemovikh gir do domu mikhi, shchob dali iti svoeyu dorogoyu. i skazav iomu mikha: zvidkilya ti prikhodish? a toi iomu vidkazav: ya lyevit iz viflyeemu yudyeis'kogo, a ya idu, shchob chasovo pozhiti, dye znaidu. i skazav iomu mikha: zostavaisya zh zo mnoyu, i bud' myeni za ottsya ta za svyashchyenika, a ya dam tobi dyesyat' shyekliv sribla na rik i potribnu odyezhu ta pozhivu tvoyu. i pishov toi lyevit do n'ogo, i pogodivsyia lyevit siditi z tim cholovikom. i buv toi yunak iomu, yak odin iz siniv iogo. i mikha visvyatyv togo lyevita, i buv iomu toi yunak za svyashchyenika, i buv u mikhinomu domi. i skazav mikha: tyepyer ya znayu, shcho gospod' zrobit' dobro myeni, bo tsyei lyevit stav myeni za svyashchyenika.

18

togo chasu nye bulo tsarya v izraili, i togo chasu danovye plyem'ya shukalo sobi nadilu na oselyu, bo do togo dnya nye vipalo iomu zhyeryebka na nadil syeryed izrailievikh plyemyen. i danovi sini poslali zo svogo rodu p'yateryo lyuda z zagalu lyudyei viis'kovikh, shchob voni vivali krai ta doslidili iogo. i skazali do nikh: idit', doslidit' tsyei krai. i voni zishli na efryemovi gori azh do mikhinogo domu, i pyeryenochuvali tam. koli voni buli bilya mikhinogo domu, to voni piznali golos togo yunaka lyevita, ta i znaislih tudi i skazali iomu: khto tyebye priviv syudi, i shcho ti tut robish? i shcho ti tut maesh? i skazav vin do nikh: tak i tak zrobiv myeni mikha, i vin nainyav myenye, i ya stav iomu za svyashchyenika. a voni skazali iomu: zapitai zhye boga, i nyekhai mi piznaemo, chi poshchastit'sya nasha doroga, yakoyu mi idyemo. i skazav im svyashchyenik: idit' iz mirom, pyeryed gospodom vasha doroga, yakoyu vi pidyeteye. i pishli ti p'yateryo lyudyei, i priishli v laish ta i pobachili toi narod, shcho v n'omu, vin sidit' byezpyechno, za zvichaem sidonyan, spokiiini

ta byezpyechnii. i nye bulo nikogo, khto robiv bi im shchos' zlye v krayu, posiv bi vladu nad nimi, i voni dalyeko vid sidonyan, i nyema im dila ni do kogo. i priishli voni do brativ svoikh u tsor'u ta v yeshtaol. i skazali im brati ikh: shcho vi prinyesli? a voni vidkazali: ustan'tye, i pidyemo na nikh, bo mi bachili toi krai, i os' duzhye vin dobrii. a vi movchitye? nye linit'sya, shchob piti, shchob priiti ta posisti toi krai. yak vi pidyeteye, to vviidyeteye do narodu byezpyechnogo, a krai toi shirokii, bo bog dav iogo v vashu ruku, tsye mistysye, shcho tam nyema nyedostachi zhodnoi ryechi, shcho na zyeimli. i rushili zvidi z danovogo rodu z tsor'i ta z yeshtaolu shistsot cholovika, opyeryezanikh zbroeyu. i pishli voni i taborovali v kir'yat-earimi v yudi. tomu voni nazvali im'ya tomu mistysyu: makhanye-dan, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya, otsye za kir'yat-earimom. i pyeryeishli voni zvidi na efryemovi gori, i priishli azh do mikhinogo domu. i vvidpovili p'yateryo tikh muzhiv, shcho khodili vividati toi krai do laishu, i skazali svoim brattyam: chi vi znaetye, shcho v tsikh domakh e yefod ta tyerafi, i bovvan riz'blyenii ta bovvan litii? a tyepyer znaetye, shcho zrobitye. i voni zaishli tudi do domu togo yunaka lyevita, do mikhinogo domu, i zapitali iogo pro mir. a shist' sotyen' muzha, shcho z danovikh siniv, opyeryezanikh svoeyu zbroeyu, stoyali pri vkhodi do brami. i pishli p'yateryo tikh muzhiv, shcho khodili vividati toi krai, uviishli tudi, uzvali riz'blyenogo bovvana, i yefoda ta tyerafi, i bovvana litogo. a pri vkhodi do brami stoyav svyashchyenik ta shistsot muzha, opyeryezanikh zbroeyu. i ti vviishli do mikhinogo domu, i vzyali riz'blyenogo bovvana, yefoda i tyerafi ta bovvana litogo. i skazav do nikh toi svyashchyenik: shcho vi robitye? a voni vidkazali iomu: movchi! pokladi svoyu ruku na usta svoi ta i idi z nami, i stan' nam za ottsya ta za svyashchyenika. chi tobi lipshye buti svyashchyenikom domu odnogo cholovika, chi buti tobi svyashchyenikom dlya plyemyeni ta dlya rodu izrailievogo? i stalo dobre na syerts'i togo svyashchyenika, i vin uzyav yefoda ta tyerafi i riz'blyenogo bovvana, i vviishov pomizh narod. i povjernulisyia voni ta i pishli, a dityei, i khudobu, i tyagar pustili pyeryed syebye. koli voni viddalilisyia vid mikhinogo domu, to lyudi, shcho v domakh, yak i razom iz domom mikhinim, buli slikani, ta i dognali danovikh siniv. i krichali voni do danovikh siniv, a ti obyernuli oblichchya svoi ta i skazali do mikhi: shcho tobi, shcho ti krichish? i vin skazav: vi zabrali boga mogo, shcho ya zrobiv, ta svyashchyenika, ta i pishli. i shcho myeni shcheye? i shcho to vi govoritye myeni: shcho tobi? i skazali do n'ogo danovi sini: movchi, shchob nye chuti nam tvogo golosa, a to nashi lyudi iz zlosti napadut' na vas, i ti doluchish dushu svoyu do svoei ridni. i danovi sini pishli na svoyu dorogu. i pobachiv mikha, shcho voni sil'niishi vid n'ogo, i obyernuvsyia, ta i pishov do svogo domu. a voni vzyali, shcho zrobiv buv mikha, ta svyashchyenika, shcho buv u n'ogo, ta i pishli na laish, na narod spokiiinii ta byezpyechnii. i voni pobili ikh vistryam myecha, a misto spalili ognym. a ryativnika nye bulo, bo dalyekeye vono vid sidonu, i nye bulo v nikh dila ni z kim, i vono

bulo v dolini, shcho pri byet-ryekhovii. a voni zbuduvali misto, ta i osilisya v n'omu. i voni nazvali im'ya tomu mistovi: dan, imyenyem dana, ikhn'ogo bat'ka, shcho buv urozhnyeni izrailievi, alye napochatku im'ya toho mista bulo laish. i postavili danovi sini toho riz'blyenogo bovvana v syebye, a ionatan, sin gershoma, manasiinogo sina, vin ta sini iogo buli svyashchenikami dlya danovogo plyemyeni azh do dnya vikhodu na vighnannya toho krayu. i poklali voni v syebye mikhninogo riz'blyenogo bovvana, shcho zrobyv vin, i vin buv u nikh po vsi dni buttya bozhogo domu v shilo.

19

i stalosya timi dnyami, a tsarya v izraeli nye bulo i buv odin lyevit prikhd'ko na uzbichchyakh efremovikh gir. i vzyav vin sobi zhinku nalozhnitsyu z yudinogo viflyeemu. a nalozhnitsya iogo chinila pyeryelyub pri n'omu, ta i pishla vid n'ogo do domu svogo bat'ka, do viflyeemu yudinogo, i bula tam chotiri misyatsi chasu. i vstav ii muzh ta i pishov za nyeyu, shchob pogovoriti do syertsya ii, shchob vyernuti ii, a z nim buv sluga iogo ta para osliv. i vona vyvela iogo do domu bat'ka svogo. i pobachiv iogo bat'ko tiei molodoi zhinki, ta i radisno viishov nazustrich iomu. i trimav iogo tyes' iogo, bat'ko tiei molodoi zhinki, i sidiv iz nim tri dni, i ili i pili voni ta nochuvati tam. i stalosya chyetvyrtogo dnya, i povstavali voni rano vrantsi, ta i vstali, shchob iti. i skazav bat'ko tiei molodoi zhinki do zyatya svogo: pidkripi svoje syertsye kavalkom khliba, a potom pidyetye. i sili voni, i oboe razom ili ta pili. a bat'ko tiei molodoi zhinki skazav do toho cholovika: zvol' zhye i pyeryenochui, i nyekhai budyte dobre tobi na syerts! alye vstav toi cholovik, shchob iti, a tyes' iogo sil'no prosiv iogo. i vyernuvsy vin, i pyeryenochuvav tam. i vstav vin rano vrantsi p'yatogo dnya, shchob iti, a bat'ko tiei molodoi zhinki skazav: pidkripi zh svoje syertsye! i zvolikali voni azh do skhilku dnya, i ili oboe voni. i vstav toi cholovik, shchob iti, vin ta nalozhnitsya iogo ta sluga iogo. i skazav iomu tyes' iogo, bat'ko tiei molodoi zhinki: os' dyen' skhilivsy na vyechir, pyeryenochui zhye! os' dyen' kladyet'sya, nochui tut, i nyekhai budyte dobre tobi na syerts! i vstanyetye vzavtra rano, u dorogu svoyu, ta i pidyesh do namyetu svogo. ta toi cholovik nye khotiv nochuvati. i vstav vin ta i pishov, i priishov navproti evusu, tsye erusalim. a z nim para nav'yuchyenykh osliv, i iogo nalozhnitsya z nim. voni buli pri evusi, a dyen' duzhye skhilivsy. i skazav sluga do pana svogo: khodim, i zaidimo do ts'ogo evusyeis'kogo mista, ta i pyeryenochuemo v n'omu. i skazav do n'ogo pan iogo: nye zakhod'mo do mista chuzhintsiv, bo voni nye z izrailievikh siniv, a pyeryeidimo do giv'i. i skazav vin do slugi svogo: khodim, i priidyemo do odnogo z tikh mist, i pyeryenochuemo v giv'i abo v rami. i pyeryeishli voni ta i pishli. a sontsye zaishlo im pri giv'i, shcho bula vyenyaminova. i ziishli voni tudi, shchob uviiti pyeryenochuvati v giv'i. i vin uviishov ta i siv na maidani toho mista, ta nikhto nye brav ikh do domu pyeryenochuvati. azh os' starii cholovik idye vyechori z polya z svoei roboti. a tsyei

cholovik buv z efremovikh gir, i vin buv prikhd'ko v giv'i. a lyudi toho mistsya sini vyenyaminovi. i zviv vin ochi svoi ta i pobachiv toho cholovika mandrivenika na mis'komu maidani. i skazav toi starii cholovik: kudi ti idyesh ta zvidki prikhdish? a toi do n'ogo skazav: mi pyeryekhodimo z yudinogo viflyeemu azh do uzbichchy efremovikh gir, zvidti ya. i khodiv ya azh do yudinogo viflyeemu, i idu do gospodn'ogo domu, ta nyema nikogo, khto vzyav bi myenye do domu. e i soloma, i pasha dlya nashikh osliv, e khlib ta vino myeni i nyevil'nitsi tvoii ta sluzi z tvoimi rabami, nye brakue zhodnoi ryechi. i skazav toi starii cholovik: mir tobi, nyekhai usya nyedostacha tvoya na myeni, til'ki na maidani nye nochui! i vin uviv iogo do svogo domu, i dav oslam kormu, a sami voni poobmivali nogi svoi ta i ili i pili. koli voni zvyesyeli syertsye svoe, azh os' lyudi toho mista, lyudi rozpusni, otocili toi dim ta stukali v dvyeri. i kazali voni tomu staromu cholovikovi, vlasnikovi toho domu, govoryachi: vivyedi cholovika, shcho vviishov do domu tvogo, i mi piznaem iogo! i viishov do nikh toi cholovik, vlasnik toho domu, ta i skazav im: ni, moi bratty, nye robit' zhye vi zla! po tomu, yak uviishov tsyei cholovik do mogo domu, nye zrobit' takoi gidoti! os' dochka moya divchina, ta iogo nalozhnitsya, ya ikh vivyedu, a vi viz'mit' ikh, i zrobit' im, shcho vam do vpodobi, a tomu cholovikovi vi nye zrobyte tsiei ogidnoi ryechi! ta ti lyudi nye khotili slukhati iogo. i skhopiv toi cholovik svoyu nalozhnitsyu, i viviv do nikh nazovni. i voni poznali ii, i byezchystili ii tsilu nich azh do ranku, i vidpushtili ii, yak ziishla rannya zorya. i priishla ta zhinka, yak ranok vyertavsy, ta i upala, i lyezhal pri vkhodi domu toho cholovika, shcho pan ii buv tam, azh do svitu. a pan ii vstav rano, i vidchiniv dvyeri domu ta i viishov, shchob iti svoeyu dorogoyu, azh os' ta zhinka, iogo nalozhnitsya, lyezhit' pri vkhodi do domu, a ruki ii na porozi. i skazav voni do nyei: ustavi i pidyemo! ta vona nye vidpovila, bo vmyerla. i vzyav vin ii na osla. i vstav toi cholovik, i pishov do svogo mistsya. i vviishov vin do domu svogo, i vzyav nozha, i skhopiv svoyu nalozhnitsyu ta i porizav ii za kostyami ii na dvanadtsyat' kuskiv, i porozsilav po vsii izrailievii kraini. i stalosya, kozhyen, khto tsye bachiv, to govori: nye buvalo i nye bachyeno takogo, yak tsye, vid dnya vikhodu izrailievikh siniv z egipyets'kogo krayu azh do ts'ogo dnya! zvyernit' uvagu na tsye, rad'tye ta govorit'!

20

i povikhodili vsi izrailievi sini, i bula zibrana gromada, yak odin cholovik, vid danu azh do byeyer-shyevi, a gilyead'skii krai do gospoda v mitspu. i stali provodiri vs'ogo toho narodu, usi izrailievi plyemyena, na zborakh bozhogo narodu, chotirista tisyach pishogo lyudu, khto vityagye myecha. i pochuli vyenyaminovi sini, shcho izrailievi sini vviishli do mitspi. i skazali izrailievi sini: skazhit', yak stalosya takye zlo? i vidpoviv toi cholovik lyevit, cholovik tiei zamordovanoi zhinki, ta i skazav: do giv'i, shcho vyenyaminova, uviishov ya ta nalozhnitsya moya, shchob nochuvati. i vstali na myenye gospodari giv'i, i

vnochi otochili chyeryez myenye toi dim. myenye zamishlyali zabiti, a nalozhnitsyu moyu zbyezhyestili, i pomyerla vona. i skhopiv ya nalozhnitsyu, i porizav ii, ta i poslav ii po vs'omu poli izrail'yevogo volodin-nya, bo voni vchinili rozpustu ta gidotu syeryed izrail-lya. os' vi vsi izrail'yevi sini, daitye sobi tut slovo ta radu! i vstav vyves' narod, yak odin muzh, govoryachi: nye pidyemo nikhto do namyetu svogo, i nye znaidyemo nikhto do domu svogo! a tyepyer ot-sye ta rich, shcho zrobimo giv'i: pidyemo na nyei za chyeryehkom! i viz'myemo dyesyatvero lyudyei na sotnyu, shchodo vsikh izrail'yevikh plyemyen, i sot-nyu na tisyachu, i tisyachu na dyesyat' tisyach, sh-choz uzalyi pozhivi dlya narodu, shchob voni pri-ishli zrobiti giv'i vyeniyamina, zgidno z usieyu gi-dotoyu, shcho vin zrobiv izrail'yevi. i buv zibranii kozhyen izrail'tyanin do togo mista razom, yak odin cholovik. i poslali izrail'yevi plyemyena lyudyei po vsikh vyeniyaminovikh rodakh, govoryachi: shcho tsye za zlo, shcho stalos' mizh vami? a tyepyer davaitye tikh lyudyei, rozpusnikh siniv, shcho v giv'i, i mi povbivaemo ikh, ta i vigubimo zlo z izrail'ya. ta nye khotili vyeniyaminovi sini slukhati golosu svoikh brativ, izrail'yevikh siniv. i vyeniyaminovi sini buli zibrani z mist do giv'i, shchob piti na vi-inu z izrail'yevimi sinami. i vyeniyaminovi sini z mist buli pyeryelichenyi togo dnya, dvadtsyat' i shist' tisyach cholovika, shcho vityaguyut' myecha, okrim myeshkantsiv giv'i, iz nikh buli pyeryelichenyi sim sotyen' vibranogo cholovika. z us'ogo togo narodu bulo sim sotyen' vibranogo cholovika, iz nyechin-noyu rukoyu pravitsi svoei, livshi, kozhyen toi kidav kamyenyem iz prashchi na volos, i nye skhibuvav. i buli pyeryelichenyi izrail'tyani, okrim vyeniyam-ina, chotirista tisyach cholovika, shcho vityaguyut' myecha, kozhyen viis'kovii. i vstali voni, i vviishli do byet-yelu, i pitalisy boga, ta i skazali izrail'yevi sini: khto pidye nam spyeredu na bii z vyeniyaminovimi sinami? i skazav gospod': yuda spyeryedu. i vstali izrail'yevi sini rano vrantsi, i taborovali pri giv'i. i vi-ishov izrail'tyanin na viinu z vyeniyaminom, i stochili izrail'tyani z nimi bii pri giv'i. i vviishli vyeniyaminovi sini z giv'i, ta i povalili mizh izrail'yem togo dnya dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika na zymlyu. i zmit-snivsya narod, izrail'yevi muzhi, i tochili bii dali v tomu misti, dye tochili bii pyershogo dnya. i vvi-ishli izrail'yevi sini do byet-yelu, ta i plakali pyeryed gospodnim litsyem azh do vyechora. i pitalisy voni gospoda, govoryachi: chi dali pidu ya na bii z sinami vyeniyamina, mogo brata? i skazav gospod': idit' na n'ogo! i priishli izrail'yevi sini do vyeniyaminovikh siniv dnya drugogo. a vyeniyamin vviishov iz giv'i dru-gogo dnya navproti nikh, ta i povaliv mizh izrail'yevimi sinami na zymlyu shchye visimnadsyat' tisy-ach cholovika, usi ti, shcho vityagayut' myecha. i pri-ishli vsi izrail'yevi sini ta vyves' narod, i vviishli do byet-yelu, ta i plakali, i sidili tam pyeryed gospod-nim litsyem, i postili togo dnya azh do vyechora. i prinyesli voni tsilopal'yennya ta mirni zhyertvi py-eryed gospodnim litsyem. i pitalisy izrail'yevi sini gospoda (a za tikh dnev kovcheyeg bozhogo zapovitu buv tam. a pinkhas, sin yelyezara, aaronovogo sinka, stoyav timi dnyami pyeryed iogo litsyem), govory-

achi: chi dali pidu shchye na bii z sinami vyeniyam-ina, mogo brata, chi spinyusa? a gospod' skazav: idit', bo zavtra ya dam iogo v tvooy ruku. i posta-viv izrail' zasidku navkolo giv'i. i pishli izrail'yevi sini na siniv vyeniyaminovikh tryet'ogo dnya, i stochili bii proti giv'i, yak i ranish. i vviishli vyeniyaminovi sini navproti narodu, odiralisy vid mista, i zachali klasti trupi z narodu, yak raz-u-raz, na bitikh dorogakh, shcho odna idye do byet-yelu, a odna do giv'i, u poli, kolo tridtsyati cholovika mizh izrail'yem. i skazali vyeniyaminovi sini: biti voni pyeryed nami, yak pyershye! a izrail'yevi sini skazali: utikaimo, i vidirvymo ikh vid mista na dorogi. i kozhyen muzh izrail'ya povstav iz svogo mistsya, i stochili bii u baal-tamari, a izrail'yeva zasidka rushila z svogo mistsya, z maarye-gyeva. i priishli pyeryed giv'u dyesyat' tisy-ach cholovika, vibranogo z us'ogo izrail'ya, i bii stav tyazhkii. a voni nye znali, shcho sunye na nikh tye zlo. i vdariv gospod' vyeniyamina pyeryed izrail'yem, i izrail'yevi sini povalili togo dnya mizh vyeniyaminom dvadtsyat' i p'yat' tisyach i sto cholovika, usi ti, sh-cho vityagayut' myecha. i pobachili vyeniyaminovi sini, shcho pobiti voni, a izrail'tyani ustupili mist-sye vyeniyaminovi, bo virili zasidsi, yaku postavili na giv'u. a zasidka pospishilasya, i napala na giv'u. i zasidka vstupilasya, i pobila vsye misto vistryam myecha. a izrail'tyanin mav iz zasidkoyu umov-lyenogo znaka, shchob iz mista pidnyala vyelikii dim. i vidstupili izrail'tyani v boyu, a vyeniyamin zachav klasti trupi v izraili, blizko tridtsyatyero lyuda, bo kazali voni: diisno, spravdi pobitii vin pyeryed nami, yak za pyershogo boyu! a z mista stav pidiimatisya stovp dimu. i obyernulsya vyeniyamin pozad sye-bye, azh os' usye misto pidnyalosya dimom do nyeba! i obyernulsya izrail'tyanin, a vyeniyaminivyyets' py-eryestrashivsya, bo pobachiv, shcho dosyaglo iogo tye zlo. i obyernulisya voni pyeryed izrail'tyaninom do dorogi na pustinyu, ta bii dosyagav iogo, a ti, shcho z mist, valili iogo v syeryedini iogo. voni otochili vyeniyamina, gnali iogo do myenukhi, top-tali iogo azh do giv'i zo skhodu sontsya. polyaglo todi z vyeniyamina visimnadsyat' tisyach cholovika, usye tsye lyudi khorobri. i povyernulisya voni, i vtkli v pustinyu do syela-rimmonu. a ti pobili pood-inokikh utikachiv po dorogakh, yak dozbyruet'sya ostanii vinograd, p'yat' tisyach lyuda. i dviisly za nimi azh do gid'omu, i pobili z n'ogo dvi tisy-achi lyuda. i bulo vsikh, shcho vpali togo dnya z vyeniyamina, dvadtsyat' i p'yat' tisyach cholovika, shcho vityagayut' myecha, usye tsye lyudi khorob-ri. i obyernulisya voni, i povtikali v pustinyu do syela-rimmonu, shistsot cholovika. i sidili voni v syela-rimmoni chotiri misyatsi. a izrail'tyani vyer-nulisya do vyeniyaminovikh siniv, ta i povbivali ikh vistryam myecha, muzhchin iz mista, i khudobu, i vsye znaidenyne. a vsi mista, shcho znakhodilis' po dorozhi, pustili z ognym.

21

i prisyagnuv izrail'tyanin v mitspi, govoryachi: zhodyen iz nas nye dast' svoei dochki vyeniyaminovi za zhinku! i poskhodivsya narod do byet-yelu, ta

i sidiv tam azh do vyechora pyeryed bozhim lit-syem. i pidnyesli voni golos sviï, ta i plakali plachyem vyelikim. i skazali voni: chomu, gospodi, bozhye izrailiv, stalosya tsye mizh izrailiyem, shchob s'ogodni brakuvalo z izrailya odnye plyem'ya? i stalosya nazavtra, i vstav rano narod, ta i zbuduvali zhy-ertivnika, i prinyesli tsilopalyennyya ta mirni zhy-ertvi. i skazali izrailievi sini: khto zo vsikh izrailiev-ikh plyemyen nye vviishov do zboriv do gospoda? bo ta prisyaga bula vyelika na togo, khto nye pri-ishov do gospoda, do mitspi, govoryachi: takii budy konchye zabitii. i zhaluvali izrailievi sini za vyenyaminom, svoim bratom, ta i skazali: s'ogodni vidrubanye z izrailya odnye plyem'ya! shcho mi zrobimo im, pozostalim, shchodo zhinok? a mi prisyagnuli gospodom, shcho nye damo im iz do-chok nashikh za zhinok. i skazali voni: yakye odnye z izrailievikh plyemyen nye priishlo do gospoda do mitspi? azh os' viyavilos', shcho z yavyeshu gi-lyeads'kogo nikhto nye prikhodiv do taboru na zbori. i buv pyeryeglyanyenii narod, a otsye nye bulo tam nikogo z myeshkantsiv yavyeshu gilyeads'kogo! i poslala gromada tudi dvanadtsyat' tisyach cholovika khorobrikh lyudyei, i nakazali im, govoryachi: idit', i povbivaetye myeshkantsiv gilyeads'kogo yavyeshu vistryam myecha, i zhinok i dityei. a tsye ta rich, shcho vi zrobitye: kozhnogo cholovika ta kozhnu zhinku, shcho piznala cholovika, zrobitye zakly-attyam. i znaishli voni z myeshkantsiv gilyeads'kogo yavyeshu chotiri sotni divchat panniv, shcho nye piz-nali cholovika, i spravadili ikh do taboru v shilo, sh-cho v khanaans'komu krai. i poslala vsya ta gro-mada, a ti govorili do vyenyaminovikh siniv, shcho v syela-rimmoni, ta i kliknuli im: mir! i vyernu-vsya vyenyamin togo chasu, i dali im tikh zhinok, yakikh pozostavili pri zhitti, iz zhinok gilyeads'kogo yavyeshu. ta nye znaishli im dosit'. a narod toi zhaluvav za vyenyaminom, bo gospod' zrobiv pro-loma v izrailievikh plyemyenakh. i skazali starshi gromadi: shcho mi zrobimo pozostalim shchodo zhinok? bo vigublyena zhinka z vyenyamina. i skazali voni: ostantki nasliddya dlya vyenyamina, i nye budy vityertye plyem'ya z izrailya. a mi nye mozhyemo dati im zhinok iz nashikh dochok, bo izrailievi sini prisyagli, govoryachi: proklyatii, khto dae zhinku vyenyaminovi! i skazali voni: os' buvae rik-u-rik svyato gospodne v shilo, shcho na pivnich vid byet-yelu, na skhid sontsya vid dorogi, shcho provadit' z byet-yelu do sikhyemu, i z pivdnya vid lyevoni. i nakazali voni vyenyaminovim sinam, gov-oryachi: idit', i budyetye chatuvati v vinogradnikakh. i pobachitye, azh os' dochki shila viidut' tantsyu-vati tantsi, to vi viidyetye z vinogradnikiv, ta i skho-pitye sobi kozhyen svoyu zhinku z dochok shila, i pidyetye v vyenyaminiv krai. i budy, koli ikhni bat'ki abo ikhni brati priidut' do nas svaritsiya, to mi skazhyemo im: zmiluityesya nad nimi, bo nye vzyali mi dlya kozhnogo z nikh zhinku na viini, i vi nye dali izh, tomu ts'ogo chasu vi vinni. i zro-bili tak vyenyaminovi sini, i vzyali zhinok za chis-lom svoim iz tikh, shcho tantsyuvali, shcho ikh voni vikrali. i pishli voni, i vyernulisya do nadilu svogo, i poboduvali mista, ta i osilisy v nikh. i porozkhodil-

isya zvidti izrailievi sini togo chasu kozhyen do plye-myeni svogo ta do rodu svogo, i pishli zvidti kozhyen do spadku svogo. togo chasu nye bulo tsarya v izraili, kozhyen robiv, shcho zdavalosya pravdivim v iogo ochakh!

i buv odin cholovik iz ramataim-tsofimu, z efrye-movikh gir, a im'ya iomu yelkana, sin erokhama, sina iliya, sina tokhu, sina tsufam, efrymlyanin. a vin mav dvi zhinki, im'ya odnii anna, a im'ya drugii pyenina. i buli v pyeninini diti, a v anni dityei nye bulo. a toi cholovik rik-u-rik khodiv iz svogo mista do shilo, shchob vklonyatisya ta prinositi zhyertvi gospodu savaotu. a tam dva ilievi sini, gofni ta pinkhas, buli svyashchyenikami dlya gospoda. i yak buvav toi dyen', i yelkana prinosiv zhyertvi, to vin davav svoii zhintsii pyeninini i usim sinam ii ta dochkam ii chastini, a anni davav chastinu podviinu, bo lyubiv ii. ta gospod' zamknuv ii utrobu. a ii superynitsya rozpalyuvala ii gniv, shchob dokuchati ii, bo gospod' zamknuv ii utrobu. i tak robit vin rik-u-rik, koli vona vkhodila do gospodn'ogo domu, a ta tak gnyvila ii. i vona plakala i nye ila. i skazav ii cholovik ii yelkana: anno, chogo ti plachyesh i chomu nye isi? i chogo sumnye tvoe syertsye? chi zh ya nye lipshii tobi za dyesyat'okh siniv? i vstala anna po idi ta po pittu v shilo, a svyashchyenik ilii sidiv na stil'tsi pri bichnomu odvirku gospodn'ogo khramu. a vona bula skorbna dukhom, i molilasya do gospoda ta plakala girko. i sklala vona obitnitsyu, ta i skazala: gospodi savaoty, yakshcho diisno spoglyanyesh na bidu tvoei nyevil'nitsi, i zгадаesh myenye, i nye zabudysh svoei nyevil'nitsi, i dasi svoii nyevil'nitsi nashchadka cholovichoi stati, to ya dam iogo gospodyevi na vsi dni zhittya iogo, a britva nye torknyet'sya iogo golovi. i stalosya, koli vona dovgo molilasya pyeryed gospodnim litsyem, to ilii pil'nuvav za ii ustami. a anna vona govorila v syertsii svoim: til'ki gubi ii porushuvalisy, a golos ii nye buv chutii. i vvazhav ii ilii za p'yanu. i skazav do nyei ilii: azh dok'i ti budyesh p'yanoyu? vityveryezis' zo svogo vina! a anna vidpovila ta i skazala: ni, panye mii, ya zhinka skorbna dukhom, a vina ta p'yanokogo napoyu nye pila ya. i ya vilila dushu svoyu pyeryed gospodnim litsyem. nye vvazhai svoei nyevil'nitsi za nyegidnitsyu, bo ya govorila azh doti z vyelikoi svoei skorboti ta z tugi svoei. i vidpoviv ilii ta i skazav: idi z mirom! a bog izrailiv das't tobi bazhannya tvoe, yakye ti vid n'ogo zhadala. a vona skazala: nyekhai nyevil'nitsya tvoya znaidye milist' v ochakh tvoikh! i pishla ta zhinka svoeyu dorogoyu, ta i ila, a oblichchya ii nye bulo vzhye sumnye. i vstala vona rano vrantsi, i vklonilasya pyeryed gospodnim litsyem. i vyernulisy voni, i vviishli do svogo domu do rami. i yelkana piznav svoyu zhinku annu, a gospod' zgadav pro nyei. i stalosya po rotsi, i zavagitnila anna, ta i sina porodila. i nazvala vona im'ya iomu: samuil, bo vid gospoda zhadala iogo. i pishov toi cholovik yelkana ta vvyes' dim iogo vchiniti dlya gospoda richnu zhyertvu ta obitnitsi svoi. a anna nye pishla, bo skazala do cholovika svogo: azh koli budye vidluchyenii tseyi khlopchik, to vidvedu iogo, i vin z'yavit'sya pyeryed gospodnim litsyem, i nazavzhi pozostanyet'sya tam! i skazav ii cholovik ii yelkana: robi tye, shcho dobre v ochakh tvoikh! zalishaisya, azh poki vidluchish iogo, til'ki nyekhai vikonae gospod' svoe slovo. i zalishalas' ta zhinka, i

goduvala svogo sina, azh poki vona vidluchila iogo. a koli vidluchila, to povyla iogo z soboyu ta z tr'oma bichkami i odnoyu yefoyu muki, i burdyukom vina, i privyla iogo do gospodn'ogo domu do shilo. a toi khlopchik buv shchye malii. i zarizali bichka, i privyeli togo khlopchika do iliya. i vona skazala: o, panye mii, yak zhiva dusha tvoya, mii panye, ya ta zhinka, shcho stoyala z tobouy otut, shchob molit'sya gospodyevi. ya molilasya za ditiinu tsyu, i gospod' dav myeni zhannany moe, shcho ya prosila vid n'ogo. a tyepyer ya viddayu iogo gospodyevi na vsi dni, skil'ki vin zhadanii dlya gospoda. i vklonilasya tam gospodyevi.

2

i molilasya anna ta i prokazala: zvyesyelilasya gospodom syertsye moe, mii rig stav visokim u gospodi! rozkrilisy usta moi na moikh vorogiv, bo radiyu z spasinnya tvogo! nyemae svy-atogo, podibnogo gospodu, nyemae nikogo, krim tyebye, i skyeli nyemae, yak bog nash! bil'shye nye govorit' zarozumilo, nyekhai z vashikh ust nye vikhodit' zukhval'stvo, bo gospod' bog znannya, i vin uplyanovue vchinki! luk sil'nikh polamanii, a nyemichni opyeryezalisy siloyu! naimayut'sya siti za khlbi, a golodni vidpochivayut', azh nyeplidna simokh porodila, a mnogoditna znysesilila. gospod' pobivae i ozhivlyue, do sheyolu znizhae i pidnosit' do nyeba. gospod' zubozhue ta zbagachue, ponizhue vin ta zvyelichue. pidimai nuzhdyennogo z porokhu, pidnosit' ubogogo zo smitnikiv, shchob posaditi z vyel'mozhami i pryestol slavi im dat' na spadshchinu, bo gospodni osnovi zyeimli, i na nikh vin postaviv vsyelyennu. vin nogi svyatikh svoikh styeryezhye, nyechystivi zh poginut' u tyemryavi, bo sil'nim nye z sili stae cholovik. gospod' khai polamani budut' iogo suprotivniki! u nyebi gospod' zagrimit', i rozsudit' vin kintsi zyeimli! i vin podast' silu svoemu tsaryevi, i roga povishchit' svogo pomazantsya! i pishov yelkana do rami, do domu svoga. a toi otrok sluzhiv gospodyevi pri svyashchyenikovii ilii. a sini iliya buli lyudi nyegidni, voni nye znali gospoda, ani zvichayu svyashchychenichogo z narodom. koli khto prinosiv zhyertvu, to, yak varilosya m'ysa, prikholdiv svyashchychenikiv sluga, a v iogo rutsi trizubye vidyel'tsye. i vin iz gryukotom stromlyav do midnitsi, abo do kitla, abo do gorska, abo do gorniyati, i vsye, shcho vityagnye vidyel'tsye, svyashchychenik sobi brav. tak voni robili vs'omu izrailiyevi, shcho prikholdiv tudi do shilo. takozh poki palili lii, to prikholdiv svyashchychenikiv sluga, ta i govoriv do cholovika, shcho prinosiv zhyertvu: dai m'ysa na pyechenyu dlya svyashchychenika, bo vin nye viz'mye vid tyebye m'ysa varyenogo, a til'ki sirye! a yak toi cholovik vidpovidav iomu: nyekhai pyershye spal'yat' i toi lii, a ti potim viz'mi sobi, skil'ki budye zhadati dusha tvoya! a toi govoriv: ni, taki zaraz daval! a koli ni, viz'mu siloyu! i buv grikh tikh yunakiv duzhye vyelikii pyeryed gospodnim litsyem, bo ti lyudi byezchystili gospodnyu zhyertvu. a samuil sluzhiv pyeryed gospodnim litsyem. otrok buv opyeryezanii llyanim yefodom. a malu vyerkhnyu odyezhinu ro-

bila iomu iogo mati, i prinosila iomu z roku na rik, koli prikhodila z svojim muzhyem prinositi richnu zhyertvu. a ilii poblagosloviv yelkanu i iogo zhinku ta i skazav: nyekhai gospod' dast' tobi nashchadkiv vid tsiei zhinki, za viddanogo, shcho gospod' uzyav. i pishli voni na mistysye svoe. i gospod' zgadav pro annu, i vona zavagitnila, ta i porodila tr'okh siniv ta dvi dochki. a otrok samuil ris iz gospodom. a ilii buv duzhye starii. i pochuv vin usye, shcho sini iogo roblyat' us'omu izrailyevi, i shcho voni zlyagayut'sya z zhinkami, yaki vidbuvayut' sluzhbu pri vkhodi skini zapovitu. i vin skazav im: nashcho vi robitye taki ryechi, pro yaki ya chuyu? pro vashi zli vchinki ya chuyu vid us'ogo ts'ogo narodu. ni, sini moi, nyedobra ta chutka, shcho ya chuyu, vi vidkhilyaetye gospodnii narod vid zakonu! yakshcho khto zgrishit' suproti lyudini, to pomolyat'sya za nyei pyeryed bogom. a yakshcho lyudina zgrishit' suproti gospoda, khto zastupit'sya za nyei? ta voni nye slukhali golosu bat'ka svogo, bo gospod' postanoviv pogubiti ikh. a otrok samuil usye ris, ta zdobuvav lasku yak u gospoda, tak i v lyudyei. i priishov bozhii cholovik do iliya, ta i skazav iomu: tak skazav gospod': chi zh ya spravdi nye ob'yaviv'sya domovi tvogo bat'ka, yak buli voni v egipti, u faraonomim domi? ya vibrav iogo sobi zo vsikh izrailyevikh plyemyen za svyashchyenika, shchob vin vkhodiv do mogo zhyertivnika, shchob kadiv kadilo, shchob nosiv yefoda pyeryed moim litsyem. i dav ya domovi tvogo bat'ka vsi zhyertvi izrailyevikh siniv. chogo zh vi byeryetye pid nogi moyu zhyertvu ta moyu zhyertvu khlibunu, shcho ya zapoviv dlya skini? i ti vshanuvav siniv svoikh bil'sh, yak myenye, shchob vi potovstili vid naikrashchikh chastin usyakogo izrailyevogo daru pyeryed litsyem moim. tomu to slovo gospoda, boga izrailyevogo, takye: govoryachi, skazav ya: dim tvii ta dim bat'ka tvogo budut' khoditi pyeryed moim litsyem azh naviki. a tyepyer slovo gospodne: nye budy v myenye takogo, bo ya shanuyu tikh, khto shanue myenye, a ti, khto znyevazhae myenye, budut' znyevazhyeni! os' prikhodyat' dni, i ya viditnu ramyeno tvoe ta ramyeno domu bat'ka tvogo, shchob nye bulo starogo v domi tvoemu. i pobachish bidu mogo myeshkannya, khoch u vs'omu ya dobre chiniv izrailyevi, i nye budy starogo v domi tvoim po vsi dni. ya nye vitnu v tyebye vsikh vid mogo zhyertivnika, shchob vibrati ochi tvoi, i shchob zrobiti bil' dushi tvoii, ta vvyes' dorist tvogo domu povmirae v sili viku. a otsye tobi oznaka, shcho pri-ide na obokh siniv tvoikh, na khofni na pinkhasa, obidva voni pomrut' odnogo dnya. a ya postavlyu sobi svyashchyenika virnogo, vin budye robiti zgidno z syertsyem moim ta z moeyu dushyeyu. i ya zbuduyu iomu trivalii dim, i vin budye khoditi pyeryed moim pomazantsyem po vsi dni. i stanyet'sya, kozhyen, khto polishit'sya v domi tvoim, priidye vklonyatisya iomu za agoru sribla ta za bukhanyets' khliba, i skazhye: doluchi myenye do odnogo z svyashchyen-iststv, shchob isti kavalok khliba.

3

a otrok samuil sluzhiv gospodyevi pri ilii. a gospodne slovo bulo ridkye za tikh dniv, vidinnya nye bulo chastye. i stalosya togo dnya, koli ilii lyezhav na svoemu misti, a ochi iogo stali zatyemnyatisya, vin nye mig bachiti, i poki bozhii svitil'nik shchye nye pogas, a samuil lyezhav u gospodn'omu khrami, tam, dye bozhii kovcheyg, to poklikav gospod' do samuila: samuilye, samuilye! a vin vidkazyav: os' ya! i pobig vin do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. a toi vidkazyav: ya nye klikav. yvernysya, lyagai. i vin pishov i lig. a gospod' dali poklikav: samuilye, samuilye! i vstav samuil, i pishov do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. a toi vidkazyav: nye klikav ya, sinu mii. yvernysya, lyagai. a samuil shchye nye piznav golosu gospoda, i shchye nye vidkrylosya iomu gospodne slovo. a gospod' dali poklikav samuila tryeti raz. i vin ustav, i pishov do iliya ta i skazav: os' ya, bo ti klikav myenye. i zrozumiv ilii, shcho to gospod' klychye otroka. i skazav ilii do samuila: idi, lyagai. i yakshcho znovu poklychye tyebye, to skazhyesh: govori, gospodi, bo rab tvii slukhae tyebye! i pishov samuil, ta i lig na svoe mistysye. i vviishov gospod', i stav, i poklikav, yak pyeryed tim: samuilye, samuilye! a samuil vidkazyav: govori, gospodi, bo rab tvii slukhae! i skazav gospod' do samuila: os' ya zroblu taku rich syeryed izrailya, shcho v kozhnogo, khto pochue pro nyei, zadzvyenit' v obokh vukhakh iogo. togo dnya ya vikonayu nad iliem vsye, shcho ya govoriv pro dim iogo, vid pochatku i do kintsya. i rozpovim iomu, shcho ya sudzhu dim iogo naviki za grikh, pro yakii vin znav, shcho sini iogo bogoznyevazhayut', ta nye spinyav ikh. tomu prisyagnuv ya domom iliya, shcho nye ochistit'sya grikh ilievogo domu zhyertvoyu ta zhyertvoyu khlibnoyu naviki. i lyezhav samuil azh do ranku, i vidchiniv dvyeri gospodn'ogo domu. a samuil boyav'sya rozpovisti ilievi pro tye vidinnya. i poklikav ilii samuila, ta i skazav: samuilye, sinu mii! a toi skazav: os' ya! i skazav vin: shcho to za rich, pro yaku vin govoriv do tyebye? nye krii pravdi pyeryedo mnoyu. nyekhai gospod' zrobit' tobi tak, i nyekhai dodast', yakshcho ti skazhyesh nyeppravdu pyeryedo mnoyu pro shchos' zo vs'ogo togo, shcho govoriv vin do tyebye! i rozpovim iomu samuil usye tye, i nye skazav nyeppravdi pyeryed nim. a toi skazav: vin gospod', nyekhai zrobit' tye, shcho dobre v ochakh iogo! i virostav samuil, a gospod' buv iz nim, i nye opustiv ani zhodnogo zo vsikh iogo sliv. i vvyes' izrail', vid dana azh do byeyer-shyevi, piznav, shcho samuil virnii, yak prorok gospodnii. a gospod' dali pokazuav'sya v shilo, bo gospod' yaviv'sya buv u shilo samuilovi v slovi gospodn'omu.

4

i bulo samuilove slovo dlya vs'ogo izrailya. i viishov izrail' na viinu proti filistimlyan, ta i taboruvav pri yevyen-gayezyeri, a filistimlyani taboruvaili v afyeku. i vishikuvalis' filistimlyani navproti izrailya, a koli bii stav tyazhkkii, to izrail' buv pobitii pyeryed filistimlyanami. i voni pobili v boevomu shikovi na poli bliz'ko chotir'okh tisyach cholovika. i priishov

narod do taboru, a izrail'yevi starshi skazali: chomu vdariv nas gospod' s'ogodni pyeryed filistimlyanami? viz'mimo sobi z shilo kovchyeга gospodn'ogo zapovitu, i nyekhai vviidye pomizh nas, i nyekhai spasye nas iz ruk nashikh vorogiv. i poslav narod do shilo, i ponyesli zvidit kovchyeга zapovitu gospoda savaota, shcho sidit' na khyeruvimakh. a tam buli dvoe ilievikh siniv, khofni ta pinkhas, iz kovchye-gom bozhogo zapovitu. i stalosya, yak kovchyeг zapovitu gospodn'ogo pribuv do taboru, to vyves' izrail' skriknuv vyelikim okrikom, azh zastognala zye'mlya! a filistimlyani pochuli golos okriku, ta i skazali: shcho tsye za golos ts'ogo vyelikogo okriku v evryeis'komu tabori? i dovidalisya voni, shcho gospodnim kovchyeг pribuv do taboru. i polyakalisya filistimlyani, i govoriili: bog pribuv do taboru! i skazali voni: bida nam, bo takogo, yak tsye, nye bulo shchye nikoli! bida nam! khto nas uryatue vid ruki tsikh potuzhnikh bogiv? ot-sye voni, ti bogi, shcho vdarili buli egypety usyakoyu porazoyu u pustini! zmitsnit'sya ta bud'tye muzhni, filistimlyani, shchob vi nye sluzhili evryeyam, yak voni sluzhili vam. i bud'tye muzhni, i voyuitle! i voyuvali filistimlyani. i buv pobittii izrail', i kozhyen utikav do svogo namyetu. i ta porazka bula duzhnye vyelika. i vpalo z izrail'ya tridtsyat' tisyach pikhoti. a bozhii kovchyeг buv uzyatii, i dva ilievi sini, khofni ta pinkhas, polyagli... i pobig odin vnyeniaminivets' iz boyu, i pribuv togo dnya do shilo; a odyezha iogo bula podyerta, i porokh na golovi iogo. i pribuv vin, azh os' ilii sidit' na stil'tsi pri porozi i viglyadae, bo syertsye iomu tryemtilo za bozhogo kovchyeга. a toi cholovik priishov, i rozpoviv u misti, i zakrichalo vsye misto! a ilii pochuv golos togo kriku ta i skazav: shcho tsye za golos togo natovpu? a toi cholovik pospishiv i priishov, ta i rozpoviv ilievi. a ilii buv viku dyev'yatidyetsyati i vos' mi lit, a ochi iogo pomy-erkli, i vin nye mig bachiti. i skazav toi cholovik do iliya: ya toi, shcho pribig iz boyu, i ya vtik s'ogodni z boiovikh lav. i skazav ilii: shcho to stalosya, mii sinu? i vidpoviv visnik i skazav: izrail' pobig pyeryed filistimlyanami, i stalas' vyelika porazka v narodi. i obidva sini tvoi, khofni ta pinkhas, polyagli. a kovchyeг bozhii uzyatii! i stalosya, yak zgdav vin pro bozhogo kovchyeга, to vpav ilii zo stil'tsya navz-nak pri brami, zlamavsya kark iomu, i vin pomyer, bo toi muzh buv starii ta tyazhkkii. a vin sudiv izrail'ya sorok lit. a nyevistka iogo, pinkhasova zhinka, bula vazhka, bliz'ka do rodiv. i yak zachula vona tu zvistku, shcho vzlyatii bozhii kovchyeг i pomyer tyest' ii ta cholovik ii, to vpala na kolina, ta i porodila, bo priishli na nyei porodili'ni boli ii. a yak nastav chas smyerti ii, to kazali ti, shcho stoyali pri nii: nye bi-isy, bo ti porodila sina! ta vona nye vidpovila, i nye vyzala ts'ogo do syertsya svogo. i vona nazvala im'ya tomu khloptsyevi: ikhavod, kazhuchi: vidiishla izrail'yeva slava! bo pochula pro vzyattya bozhogo kovchyeга, i pro tyestya svogo ta pro muzha svogo, ta i skazala: vidiishla slava vid izrail'ya, bo vzyatii bozhii kovchyeг.

5

a filistimlyani vzyali bozhogo kovchyeга, i prinyesli iogo z yevyen-gayezyeru do ashdodu. i vzyali filistimlyani bozhogo kovchyeга, i prinyesli iogo do dagonovogo domu, i postavili iogo bilya dagona. a drugogo dnya vrantsi povstavali ashdodyani, azh os' dagon lyezhit' nits'ma na zye'mli pyeryed gospodnim kovchyegom! i vzyali voni dagona, i postavili iogo na iogo mistysye. a nastupnogo dnya povstavali voni rano, azh os' dagon lyezhit' nits'ma na zye'mli pyeryed gospodnim kovchyegom! a dagonova golova ta obidvi doloni ruk iogo lyezhat' vidtyati na porozi, til'ki tulub dagoniv pozostav pri n'omu. tomu to zhy-ertsy ta vsi, khto vkhodit' do dagonovogo domu, nye stupayut' na dagoniv porig u ashdodi azh do ts'ogo dnya. i stala tyazhka gospodnya ruka na ashdodyan, i vin ikh pustoshiv ta biv ikh bolyachkami, ashdod ta dovkillya iogo. i pobachili ashdodyani, shcho tak, ta i skazali: nyekhai nye zostae't'sya z nami kovchyeг izrail'yevogo boga, bo stala tyazhkoyu iogo ruka na nas ta na dagona, boga nashogo! i poslali voni, i zibrali do syebye vsikh filistims'kikh volodariv, ta i skazali: shcho mi зробimo z kovchyegom izrail'yevogo boga? a ti vidkazali: nyekhai kovchyeг izrail'yevogo boga pyeryeide do gatu. i voni pyeryenyeshi kovchyeга izrail'yevogo boga. i stalosya po tomu, yak voni pyeryenyeshi iogo, to gospodnya ruka bula proti mista, stalosya duzhnye vyelikye zamishannya. i vdariv vin lyudyei togo mista vid malogo i azh do vyelikogo, i poyavilisya na nikh bolyachki. i voni vislali bozhogo kovchyeга do yekronu. i stalosya, yak bozhii kovchyeг pribuv do yekronu, to yekro-nynani stali krichati, govoryachi: pyeryenyeshi do nas kovchyeга izrail'yevogo boga, shchob vigubiv nas ta narod nash! i poslali voni, i zibrali vsikh filistims'kikh volodariv, ta i govoriili: vidishlit' kovchyeга izrail'yevogo boga, nyekhai vyernyet'sya na mistysye svoje, i nyekhai nye pob'e nas ta naroda nashogo, bo bulo smyertyel'nye zamishannya v us'omu misti. i bozha ruka stala tam duzhnye tyazhka. a ti lyudi, khto nye povmirav, buli vdyerani bolyachkami, i zoik mista pidnyavsya do nyeba!

6

i buv bozhii kovchyeг u filistims'kii zye'mli sim misy-atsiv. i pokliali filistimlyani zhyertsiv ta vorozhbitiv, govoryachi: shcho robiti z gospodnim kovchyegom? skazhit' nam, yak vidislati iogo na iogo mistysye? a ti skazali: yakshcho vi vidsilaetye kovchyeга izrail'yevogo boga, to nye vidsilaetye iogo porozhn'o, alye konchye prinyesit' iomu zhyertvu za provinu, todi budyetye vilikuvani, i vi piznaetye, chomu nye vid-stupae iogo ruka vid vas. i ti spitali: yaka zh ta zhy-ertva za provinu, shcho mi prinyesyemo iomu? a ti vidkazali: za chislom filistims'kikh volodariv p'yat' zolotikh bolyachok ta p'yat' zolotikh mishyei. bo odna poraza dlya vsikh vas ta dlya vashikh volodariv. i zrobot' podobi vashikh bolyachok ta podobi vashikh mishyei, shcho vigublyuyut' zye'mlyu, i vzdaitye slavu izrail'yevomu bogovi, mozhye vin polyegchit' svoyu ruku z-nad vas i z-nad vashikh bogiv ta z-

nad vashogo krayu. i chogo vi budyetye robiti zapyeklimi svoi syertsya, yak robili zapyeklim syertsye svoe egipyet ta faraon? chi zh nye todi, yak vin chiniv divni ryechi z nimi, nye vidpustili ikh, i voni pishli? a tyepyer viz'mit', i zrobit' odnogo novogo voza, i viz'mit' dvi diini korovi, shcho na nikh nye nakladalosya yarma, i zapryazhit' ti korovi do voza, a ikhni tyelyata vidvyedyetye vid nikh dodomu. i viz'myetye gospodn'ogo kovchyea, ta i postavitye iogo na voza, a zoloti ryechi, shcho vi prinyesyetye iomu zhyertvoyu za provinu, pokladyetye v skrinu z boku ii. i vidpustitye iogo, i vin pidye. i pobachitye: yakshcho vin uviyde do byet-shyemyeshu dorogoyu do svoei granitsi, vin zrobit nam tshye vye-lykye zlo. a yakshcho ni, to piznaemo, shcho nye iogo ruka dotorknulasya nas, vipadok to buv nam. i zrobili ti lyudi tak. i vzyali voni dvi diini korovi, i zapryagli ikh do voza, a ikhnikh tyelyat zamknuli vdoma. i postavili voni gospodn'ogo kovchyea na voza, i skrinu, i zoloti mishi, i podobli ikhnikh bolyachok. i korovi pishli prosto dorogoyu do byet-shyemyeshu. ishli voni odnieyu bitoyu dorogoyu ta vsye ryevli, i nye vidkhilyalisy ni pravoruch, ni livoruch. a filistims'ki volodari ishli za nimi azh do granitsi byet-shyemyeshu. a lyudi byet-shyemyeshu zhali psheyetsyu v dolini. i zvyeli voni ochi svoi ta i pobachili kovchyea, i zradili, shcho pobachili! a viz uviishov na polye byetshyemyeshanina isusa, ta i stav tam, a tam buv vyelikii kamin'. i voni nakololi drov iz voza, a koriv prynesli tsilopalennyam dlya gospoda. a lyeviti znalyi gospodn'ogo kovchyea ta skrinu, shcho bula z nim, shcho v nim buli zoloti ryechi, ta i postavili pri vyelikomu kamyeni. a lyudi byet-shyemyeshu prynesli tsilopalennyia, i prinosili togo dnya zhyertvi dlya gospoda. a p'yat' filistims'kikh volodariv bachili tsye, i vyernulisy togo dnya do yekronu. a otsye ti zoloti bolyachki, shcho filistimlyani zvyernuli gospodye zhyertvoyu za provinu: odna za ashdod, odna za gazu, odna za ashkyelon, odna za gat, odna za yekron. a zoloti mishi buli za chisлом usikh filistims'kikh mist p'yat'okh volodariv, vid mista tverdinno i azh do byezmurnogo syela, i azh do vyelikogo kamyenya, shcho na n'omu postavili gospodn'ogo kovchyea, i vin znakhodit'sya azh do ts'ogo dnya na poli byet-shyemyeshanina isusa. i vdariv gospod' lyudyei byet-shyemyeshu, bo voni zaglyadali v gospodnii kovchyea. i vibiv vin mizh narodom p'atydesyat tisyach cholovika ta simdyesyat cholovika. i buv narod u zhalobi, bo gospod' udariv narod vyelikoyu porazkoyu. i skazali lyudi byet-shyemyeshu: khto zmozhye stati pyeryed litsyem gospoda, togo boga svyatogo? i do kogo vin pidye vid nas? i voni poslali posliv do myeshkantsiv kir'yat-earimu, govoryachi: filistimlyani vyernuli gospodn'ogo kovchyea. ziidit', znyesit' iogo do syebe.

7

i poprikhodili lyudi kir'yat-earimu, ta i pidnyali gospodn'ogo kovchyea, i vniesli iogo do avinadavogo domu na uzgir'i v giv'i, a sina iogo yelyeazara posvyatili styeryegti gospodn'ogo kovchyea. i

stalosya, vid dnya, koli kovchyea polishivsyia u kir'yat-earimi, minulo bagato chasu, a bulo iogo dvadtsyat' lit. a vvyes' izrailiv dim plakav za gospodom. i skazav samuil do vs'ogo izrailiyevogo domu, govoryachi: yakshcho vi tsilim vashim syertsyem vyertaetyesya do gospoda, povikidaitye z-pomizh syebe chuzhikh bogiv ta astart, i mitšno prikhliti' svoi syertsya do gospoda, i sluzhit' samomu iomu, i vin spasye vas iz ruki filistimlyan. i povikidali izrailiyevi sini vaaliv ta astart, ta i sluzhili gospodyevi, samomu iomu. i skazav samuil: zbyerit' us'ogo izrailiya do mitspi, a ya budu molitsiya za vas do gospoda! i zibralisya do mitspi, i chyerpali vodu ta lili pyeryed gospodnim litsyem, i postili togo dnya, ta i kazali tam: mi zgrishili pyeryed gospodom! i sudiv samuil izrailiyevikh siniv u mitspi. i pochuli filistimlyani, shcho izrailiyevi sini zibralisya do mitspi, i pidnyalisya filistims'ki volodari na izrailiya. i pochuli pro tsye izrailiyevi sini, ta i zlyakalisya filistimlyan. i skazali izrailiyevi sini do samuila: nye pyeryestavai klikati za nas do gospoda, nashogo boga, i nyekhai vin spasye nas vid ruki filistimlyan. i vzyav samuil odnye molochnye yagnya, i prinis iogo povnim tsilopalennyam dlya gospoda. i klikav samuil do gospoda za izrailiya, a gospod' vidpoviv iomu. i prinosiv samuil tsilopalennyia, a filistimlyani pristupili do boyu proti izrailiya. i zagrimiv gospod' togo dnya sil'nim gromom na filistimlyan, ta i priviv ikh u zamishannya, i buli voni pobiti pyeryed izrailiyem. i povikhodili izrailiyevi lyudi z mitspi, ta i gnali filistimlyan, i bili ikh azh pid byet-kar. i vzyav samuil odnogo kamyenya, i poklav mizh mitspoyu ta mizh shyenam, ta i nazvav im'ya iomu: yevyen-ezyer. i vin skazav: azh doti dopomig nam gospod'. i buli filistimlyani pyeryemozhyeni, i dali vzhye nye vkhodili v izrailiyevi granitsi. i bula gospodnya ruka na filistimlyanakh za vsi dni samuilovi. i vyernulisy do izrailiya ti mista, shcho filistimlyani zabrali buli vid izrailiya, vid yekronu i azh do gatu, a ikhnyu granitsyu izrail' uryatuvav vid ruki filistimlyan. i buv mir mizh izrailiyem ta mizh amoryeyaninom. i sudiv samuil izrailiya vsi dni zhittya svogo. i khodiv vin rik-richno, i obkhodiv byet-yel, i gilgal, i mitspu, i sudiv izrailiya po vsikh tikh mistsyakh. i vyertavsyia do rami, bo tam buv dim iogo, i tam sudiv izrailiya. i vin zbuduvav tam zhyertivnika dlya gospoda.

8

i stalosya, yak samuil postarivsyia, to postaviv siniv svoikh za suddiv dlya izrailiya. i bulo im'ya pyerovidnogo sina iogo ioil, a im'ya drugogo iogo aviya, suddi v byeyer-shyevi. a sini iogo nye ishli iogo dorogoyu, i vkhilyalis' do zisku, i brali pidkupa, i lamali zakona. i zibralisya vsi izrailiyevi starshi, i priishli do samuila do rami, ta i skazali do n'ogo: os' ti postarivsyia, a sini tvoi nye idut' dorogami tvoimi. tyepyer nastanovi nam tsarya, shchob sudiv nas, yak u vsikh narodiv. i bula ta rich zla v samuilovikh ochakh, yak voni skazali: nastanovi nam tsarya, shchob sudiv nas. i molivsyia samuil do gospoda. i skazav gospod' do samuila: poslukhai golosu togo narodu shchodo vs'ogo, pro shcho vin skazav tobi, bo nye tobouy

vonu pogorduvali, alye mnoyu pogorduvali, shchob ya nye tsaryuvav nad nimi. yak usi ti dila, shcho voni chinili vid dnya, koli ya viviv ikh z egiptu, i azh do ts'ogo dnya, i yak voni kidali myenye i sluzhili inshim bogam, tak voni chinyat' i tobi. a tyepyer poslukhai ikhn'ogo golosu, til'ki konchye ostyeryezhyesh ikh, i rozpovisi im pravo togo tsarya, shcho budyte tsaryuvati nad nimi. i pyeryekazav samuil vsi gospodni slova do narodu, shcho zhadav vid n'ogo tsarya, i skazav: otsye budyte pravo tsarya, shcho tsaryuvatimye nad vami: vin viz'mye siniv vashikh i postavil' sobi v kolyesnitsi svoi ta syeryed izdtsiv svoikh, i voni budut' bigati pyeryed kolyesnitsyeyu iogo; i shchob postaviti sobi tisyachnikiv ta p'yatdyesyatnikiv, i shchob orati orku iogo, i shchob zhati zhniivo iogo, i shchob robiti zbroyu viis'kovu iogo ta kolyesnichni pri-laddya iogo. a dochok vashikh zaberye za mirovar-nits', i za kukharok, i za pyekarok. i vin pozabirae polya vashi, i vinogradniki vashi, ta krashchi vashi olivki, i porozdae svoim slugam. a z vashogo po-sivu ta z vashikh vinogradnikiv bratimye dyesyatinu, i davatimye svoim yevnukham ta svoim slugam. i vin zaberye rabiv vashikh, i vashikh nyevil'nits', i nailipshikh vashikh yunakiv, i vashikh osliv, i budyte zhivati ikh na robotu svoyu. vin bratimye dyesy-atinu z vashoi otari, a i stanyetye iomu za ra-biv. i vi budyetye klikati togo dnya proti vashogo tsarya, yakogo sobi vibrali, ta nye vidpovist' vam gospod' togo dnya! ta narod vidmovivsyia slukhati samuilovogo golosu, ta i skazav: ni, nyekhai til'ki tsar budyte nad nami! i budyemo mi, yak usi lyudi, i budyte nas suditi nash tsar. i vin khoditimye pyeryed nami, i provaditimye nashi viini. i vislukhav samuil usi slova narodu, i pyeryekazav ikh golosno gospodyevi. a gospod' skazav do samuila: poslukhaisya ikhn'ogo golosu, i postav im tsarya! i skazav samuil do izrai-lyevikh lyudyei: idit' kozhyen do mista svogo!

9

i buv cholovik iz vyeniyaminovogo plyemyeni, a im'ya iomu kish, sin aviila, sina tsyero-rovogo, sina byekhoratovogo, sina afiyakhovogo, vyeniyaminivets', lyudina zamozhna. i buv u n'ogo sin, a im'ya iomu saul, molodii ta garnii. i z izrai-lyevikh siniv nye bulo nikogo vrodlivishogo za n'ogo, tsiloju golovoyu vin buv vishchii vid kozhnogo z us'ogo narodu. i propali buli kishovi, saulovomu bat'kovi, oslitsi. i skazav kish do svogo sina saula: viz'mi z soboyu odnogo iz slug, i vstan', idi, poslukai oslitsi! i vin pyeryeishov efryemovi gori, i py-eryeishov krai shalisha, ta nye znaishli. i pyeryeishli voni krai shyealimu, ta nyema. i pyeryeishov vin krai vyeniyaminiv, ta nye znaishli. uviishli voni do krayu tsuf, i saul skazav do svogo slugi, shcho z nim: davai vyernimosya, shchob nye zanyekhav bat'ko oslits', ta nye stav zhuritsiya za nami! a toi vidkazav iomu: os' u ts'omu misti e cholovik bozhii, a toi cholovik shanovani. usye, shcho vin govorit', konchye sprakdzhet'sya. tyepyer skhodimo tudi, mozhye vin pokazhye nam nashu dorogu, shcho nyeyu mi pishli b. i skazav saul do svogo slugi: os' mi pidyemo, ta shcho mi prinyesyemo ts'omu cholovikovi? bo khlub

viishov iz nashikh torb, a podarunka nyema, shchob prinyesti bozhomu cholovikovi. shcho mi maemo? a toi sluga dai vidpovidav saulovi ta i skazav: os' u rutsi moi znakhodit'sya chvyert' shyeklyia sribla, i ya dam bozhomu cholovikovi, a vin rozpovist' nam pro nashu dorogu. kolis' v izraili, koli khto khodiv pitatisya boga, to tak govori: davaite pidyemo do providtsya. bo shcho s'ogodni, prorok, kolis' zvalosya providyets'. i skazav saul do svogo slugi: dobre tvoe slovo. davai pidyemo! i pishli voni do togo mista, dye buv cholovik bozhii. koli voni pidiimalisya po uzbichchyakh do mista, to znaishli divchat, shcho viishli buli nabrati vodi. i skazali voni do nikh: chi e tut providyets'? a ti vidpovili im ta i skazali: e, os' pyeryed toboyu! pospishi tyepyer, bo s'ogodni vin priishov do mista, bo s'ogodni v naroda zhyertva na pagirku. yak uvidietye do mista, tak znaidyetye iogo, poki vin nye viidye na pagirok isti, bo narod nye ist' azh do iogo prikhodu, bo vin blagoslovlyae zhyertvu, potim idyat' poklikani. a tyepyer uvidit', bo zaraz vi znaidyetye iogo. i pidnyalisya voni do mista. yak voni vkhodili do syeryedini togo mista, azh os' samuil vikhodit' navproti nikh, shchob iti na pagirok. a gospod', za dyen' pyeryed saulovim prikhodom, vivaviv buv samuilovi, govoryachi: ts'ogo chasu zvavtra poshlyu do tyebye cholovika z vyeniyaminovogo krayu, i ti pomazhyesh iogo na volodarya nad moim izrailiyevim narodom, i vin spasye narod mii vduki filistimlyan. ya bo zglyanuvsyia na narod mii, bo golosinnya iogo diishlo do myenye! a koli samuil pobachiv saula, to gospod' skazav iomu: otsye toi cholovik, shcho ya kazav tobi, vin voloditimye narodom moim. i pidiishov saul do samuila v syeryedini brami ta i skazav: skazhi myeni, dye tut dim providtsya? i vidpoviv samuil saulovi ta i skazav: ya toi providyets'. viidi pyeryed myenye na pagirok, i vi budyetye isti zo mnoyu s'ogodni. a rano ya vidpushchu tyebye, i pro vsye, shcho v syertsii tvoimi, ya rozpovim tobi. a shchodo oslits', shcho propali tobi, s'ogodni vzhye tri dni, nye zhuritsiya za nikh, bo znaishliysya voni. ta dlya kogo vsye pozhadanye v izraili? khiba zh nye dlya tyebye ta dlya vs'ogo domu bat'ka tvogo? i vidpoviv saul ta i skazav: chi zh ya nye vyeniyaminivets', iz naimyenshikh izrailiyevikh plyemyen? a rid mii naimyenshii z usikh rodiv vyeniyaminovogo plyemyeni. i chogo ti govori sh myeni otakye slovo? i vzyav samuil saula ta slugu iogo, i vviv ikh do kimnati, i dav im mistysye na choli poklikanikh, a tikh bulo bliz'ko tridtsyati cholovika. i skazav samuil do kukharya: dai zhye tu chastku, shcho dav ya tobi, shcho pro nyei ya skazav tobi: vidkladii ii v syebye! i podav kukhar styegno ta tye, shcho na n'omu, i poklav pyeryed saulom. a samuil skazav: otsye pozostavlyenye! pokladi pyeryed soboyu ta izh, bo vono skhovanye dlya tyebye na umovnyenii chas, koli ya skazav: poklikav ya narod. i saul iv iz samuilom togo dnya. i ziishli voni z pagirka do mista, i vin rozmovlyav iz saulom na dakhu svogo domu. i povstavali voni rano vrantsi. i stalosya, yak ziishla rannya zorya, to samuil kliknuv do saula na dakh, govoryachi: ustavai zhye, i ya vidpushu tyebye! i vstav saul, i voni viishli oboe, vin ta saul, na

vulitsyu. koli voni pidkholdili na krai mista, to samuil skazav do saula: skazhi tomu sluzi, i nyekhai vin idye pyeryed nami. i toi pishov. a ti zaraz spinisya, ya ogoloshu tobi bozhye slovo!

10

i vzyav samuil posudinku olivi, ta i villjav na iogo golovu, i potsiluvav iogo ta i skazav: chi tsye nye pomazav tyebye gospod' nad spadkom svoim na volodarya? (i budyesh ti tsaryuvati nad narodom gospodnim, i ti vizvolish iogo vid ruki vorogiv iogo navkolo. i os' tobi oznaka, shcho gospod' pomazav tyebye nad spadkom svoim na volodarya.) yak pidyesh ti s'ogodni vid myenye, to pri rakhilinin grobi, u vyenyaminovii kraini v tsyelt-sakhli, znaidyesh dvokh lyudyei, i voni skazhut' tobi: znaidyeni ti oslitsi, yakikh ti shukati khodiv. a ot-sye bat'ko tvii zanyekhayav spravi tikh oslits', ta i za-zhurivsyu za vas, govoryachi: shcho ya zrobluy dlya svogo sina? i pyeryeidyesh ti zvidti i dali, i pidyesh azh do dibrovi favors'koi, a tam znaidut' tyebye tri choloviki, shcho idut' do boga do byet-yelu, odin nyesye tr'okh yagnyat, a odin nyesye tri bukhantsi khliba, a odin nyesye burdyuka vina. i zapitayut' voni tyebye pro mir, ta dadut' tobi dva khlibi, i ti viz'myesh iz ikhn'oi ruki. potomu viidyesh ti na bozhii gorbok, dye namisniki filistims'ki. i stanyet'sya, yak ti vviidyesh tam do mista, to strinyesh gromadu prorokiv, shcho skhodyat' z pagirka, a pyeryed nimi arfa, ta bubon, ta sopilka, ta tsitra, i voni prorokuyut', i zlynye na tyebye dukh gospodnii, i ti budyesh z nimi prorokuvati, i stanyesh inshoyu lyudinyou. i stanyet'sya, koli zbudut'sya tobi tsi oznaki, robi sobi, shcho znaidye ruka tvoya, bo bog z tobou. i zi-idyesh ti pyeryedo mnoyu do gilgalu, a ya ziidu do tyebye, shchob prinyesti tsilopalenyennya, shchob prinositi mirni zhyertvi. sim dyen' budyesh chyekati, azh poki priidu ya do tyebye, i zavidomlyu tyebye, shcho budyesh robiti. i stalosya, yak povyernuvsyu vin, shchob iti vid samuila, to bog zminiv iomu syert-sye na inshye, a vsi ti oznaki priishli togo dnya. i priishli voni tudi do giv'i, azh os' gromada prorokiv nazustrich iomu. i zlinuv na n'ogo dukh bozhii, i vin prorokuvav syeryed nikh. i stalosya, kozhyen, khto znav iogo viddavna, a tyepyer pobachili, os' vin prorokue razom iz prorokami, to kazali odin do odnogo: shcho to stalosya kishovomu sinovi? chi i saul mizh prorokami? i vidpoviv cholovik zvidti i skazav: a khto inii bat'ko? tomu to stalo za prikazku: chi i saul mizh prorokami? i pyeryestav vin prorokuvati, i priishov na pagirok. i skazav sauliv dyad'ko do n'ogo ta do slugi iogo: kudi vi khodili? a toi vidkazav: shukati oslits'. i pobachili mi, shcho nyema, i priishli do samuila. a dyad'ko sauliv skazav: skazhi zh myeni, shcho skazav vam samuil? i skazav saul do dyad'ka svogo: spravdi rozpoviv nam, shcho znaidyeni ti oslitsi. a pro spravu tsarstva, shcho govori samuil, nye rozpoviv iomu. i sklikav samuil narod do gospoda, do mitspi, ta i skazav do izrailievikh siniv: tak skazav gospod', bog izrailiv: ya viviv izrailya z egiptu, i spas vas iz ruki egiptu ta z ruki vsikh tsarstv, shcho gnobili

vas. a vi s'ogodni pogorduvali svoim bogom, shcho vin spasae vas z usikh nyeshchast' vashikh ta utiskiv vashikh. i vi skazali iomu: ni, taki tsarya postav nad nami. a tyepyer stavaitye pyeryed gospodnim litsyem za vashimi plyemyenami ta za vashimi tisy-achami. i priviv samuil usi izrailyevi plyemyena, i bulo viyavlyenye vyenyaminovye plyem'ya. i priviv vin vyenyaminovye plyem'ya za rodami iogo, i buv viyavlyenii rid matriv. i priviv vin rid matriv za ikhnimi muzhzhinami, i buv viyavlyenii saul, sin kishiv. i shukali iogo, ta nye znakhodili. i pitalisya gospoda shchye: chi priidye vin shchye syudi? a gospod' vidpoviv: on vin zakhovavsyu mizh ryechami! i voni pobigili, i vzyali iogo zvidti. i vin stav syeryed narodu, i buv vishchii vid us'ogo narodu na tsilu golovu. i skazav samuil do vs'ogo narodu: chi bachitye, kogo vibrav gospod'? bo nyema takogo, yak vin, syeryed us'ogo narodu. i vvyes' narod iznyav krik ta i skazav: khai zhivye tsar! a samuil promovlyav do narodu pro prava tsarstva, i zapisav tye do knigi, ta i poklav pyeryed gospodnim litsyem. i vidpustiv samuil vvyes' narod, kozhnogo do domu svogo. i takozh saul pishov do domu svogo do giv'i, a z nim pishli ti voyaki, shcho gospod' ditknusya ikhnikh syerdets'. a nyegidni sini govori: shcho, nas spasye otakii? i gorduvali nim, i nye prinyesli iomu dara. ta vin movchav.

11

i viishov ammonityanin nakhash, i taboruvav pri gilyeads'komu yavyeshu. i skazali vsi yavyes'ki lyudi do nakhasha: skladi z nami umovu, i mi budyemo sluzhiti tobi! i skazav do nikh ammonityanin nakhash: pro tsye skladu z vami umovu, shchob kozhnomu z vas vibrati pravye oko, i ya vchinyu tsye na gan'bu dlya vs'ogo izrailya. i skazali do n'ogo yavyes'ki starshi: zachyekai nam sim dyen', i nyekhai mi poshlyemo posliv u vsi izrailyevi krai. i yakshcho nyema nam poryatunku, to viidyemo do tyebye. i priishli ti posli do saulovoi giv'i, i govori li slova do ushyei narodu. i vvyes' narod pidnis svii golos, ta i zaplavak. azh os' saul idye khudoboyu z polya. i skazav saul: shcho narodovi, shcho plachut'? i rozpovili iomu slova yavyes'kikh lyudyei. i zlinuv bozhii dukh na saula, yak slukhav vin ti slova, i duzhye zapalav iogo gniv! i vzyav vin paru khudobin, i porizav ii, i porozsilav po vsim izrailyevim krai chyeryez posliv, govoryachi: khto nye viidye za saulom ta za samuilom, otak budy zrobyeno khudobi iogo! i vyelikii strakh spav na lyudyei, i voni povikhodili, yak odin cholovik. i vin pyeryelichiv ikh u byezyeku, i bulo izrailievikh siniv trista tisyach, a yudinikh lyudyei tridtsyat' tisyach. i skazali voni do posliv, shcho priishli: tak skazhyetye myeshkantsyam gilyeads'kogo yavyeshu: uzavtra, yak prigrie sontsye, budye vam poryatunok. i priishli ti posli, i rozpovili yavyes'kim lyudyam, i voni zradili. i skazali yavyes'ki lyudi: uzavtra mi viidyemo do vas, a vi zrobyte nam usye, shcho dobre v ochakh vashikh. i stalosya naza-vtra, i sklav saul iz narodu tri viddili, i voni proishli v syeryedinu taboru za rann'oi storozhi, ta i bili am-mona azh do spyekoti dnya. i stalosya, pozostali

rozbiglisy, i nye pozostalosya mizh nimi dvokh razom. i skazav narod do samuila: khto toi, shcho zapituvav: saul budyte tsaryuvati nad nami? daitye tikh lyudyei, a mi ikh povbivaemo! ta saul skazav: nikhto nye budyte zabittii ts'ogo dnya, bo gospod' s'ogodni zrobitv spasinnya syeryed izrailya. a samuil skazav do narodu: khodit', i pidymo v gilgal, ta i vidnovimo tam tsarstvo! i pishov uvyes' narod do gilgalu, i nastanovili tsaryem tam saula pyeryed gospodnim litsyem u gilgali, i prinosili mirni zhyertvi pyeryed gospodnim litsyem. i duzhye radiv tam saul ta vsi izrailyevi muzhi!

12

i skazav samuil do vs'ogo izrailya: os' ya poslukhavsya vashogo golosu v us'omu, shcho vi govorili myeni, i postaviv nad vami tsarya. a tyepyer toi tsar os' khodit' pyeryed vami. a ya postariv ta posiviv, a sini moi os' voni z vami. i ya khodiv pyeryed vami vid svoei molodosti azh do do ts'ogo dnya. os'! svidkuitey proti myenye pyeryed gospodom ta pyeryed iogo pomazantsyem: chiiogo vola ya vzyav, chi osla chiiogo vzyav ya? a kogo ya gnoviv, komu chiniv nasil'stvo? i z chiei ruki vzyav ya pidkupa, i vidvyernuv svoi ochi vid n'ogo? i vsye tsye ya povyernu vam. a voni skazali: nye gnoviv ti nas, i nye chiniv nam nasil'stva, i ni vid kogo nichogo nye brav. i vin skazav: gospod' svidok na vas, i svidok iogo pomazanyets' ts'ogo dnya, shcho vi nichogo nye znaishli v moii rutsi. a narod skazav: svidok! i skazav samuil do narodu: svidok gospod', shcho postaviv moisyeya ta aarona, i shcho viviv nashikh bat'kiv iz egipyets'kogo krayu. a tyepyer stan'tye, i ya budu suditisya z vami pyeryed gospodnim litsyem pro vsi dobrodiistva gospodni, yaki vin uchiniv iz vami ta z vashimi bat'kami. yak yaktiv priishov buv do egiptu, i bat'ki vashi klikali do gospoda, to gospod' poslav moisyeya ta aarona, i voni vivyeli vashikh bat'kiv iz egiptu, i osadili ikh u ts'omu misti. ta voni zabuli gospoda, boga svogo, i vin pyeryedav ikh u ruku sisyeri, nachal'nika khatsors'kogo viis'ka, i v ruku filistimlyan ta v ruku moavs'kogo tsarya, i voni voyuvali proti nich. i klikali voni do gospoda ta govorili: zgrishili mi, bo pokinuli gospoda ta i sluzhili vaalam ta astartam. a tyepyer uryatui nas iz ruki nashikh vorogiv, i mi budyemo sluzhiti tobi. i poslav gospod' erubbaala, i byedana, i iftakha, i samuila, i vryatuvav vas iz ruki dovkolishnikh vashikh vorogiv, i vi sidili byezpyechno. a koli vi pobachili, shcho nakhash, tsar ammons'kikh siniv, priishov na vas, to skazali myeni: ni, nyekhai tsaryue nad nami tsar! a tsar vash gospod', bog vash. a tyepyer os' toi tsar, yakogo vi vibrali, yakogo zhadali, i os' dav gospod' nad vami tsarya. yakshcho vi budyetye boyatsiya gospoda, i budyetye sluzhiti iomu, i budyetye slukhatitsya iogo golosu, i nye budyetye nyepokirni do gospodnikh zapovidyei, to budyetye i vi, i tsar, shcho tsaryue nad vami, khoditi za gospodom, bogom vashim. a yakshcho vi nye budyetye slukhatitsya gospodn'ogo golosu, i budyetye nyepokirni do gospodnikh zapovidyei, to gospodnya ruka budyte proti vas ta proti vashikh bat'kiv! i os' tyepyer stan'tye, i pobachyte tu vyeliku

rich, shcho gospod' zrobit' na vashikh ochakh. chi zh s'ogodni nye zhniva na psyhenitsyu? ya poklichu do gospoda, i vin poslyhe grim ta doshch, a vi piznaetye i pobachitye, shcho vyeliky vashye zlo, yakye vi zrobili v gospodnikh ochakh zhadannym dlya syebye tsarya. i kliknuv samuil do gospoda, a gospod' poslav togo dnya grim ta doshch. i vvyes' narod sil'no zlyakavsya gospoda ta samuila! i skazav uvyes' narod do samuila: pomolisya za svoikh rabiv do gospoda, boga tvogo, shchob nam nye pomyerti, bo ponad usi nashi grikki dodali mi shchye i otsye zlo, shcho zhadali dlya syebye tsarya. i skazav samuil do narodu: nye biityesia! vi zrobili vsye tye zlo, til'ki nye vidstupit' vid gospoda, i sluzhit' gospodyevi vsim syertsyem svoim! i nye vidstupaitye, i nye idit' za marnotami, yaki nye dopomozhut' i yaki nye vryatuyut', bo marnota voni. bo gospod' nye polishit' narodu svogo radi svogo vyelikogo imyennya, bo zvoliv gospod' zrobiti vas narodom svoim. takozh ya, nye dai myeni, bozhye, grishiti proti gospoda, shchob pyeryestav ya molitisya za vas! i ya budu nastavlyati vas na dorogu dobru ta prostu. til'ki biityesia gospoda, i sluzhit' iomu pravdivo vsim vashim syertsyem, bo vi bachili, yaki vyeliki dila vchiniv vin iz vami! a yakshcho spravdi budyetye chiniti zlo, poginyetye i vi, i tsar vash!

13

rik buv, yak saul zatsaryuvav, i dva roki tsaryuvav nad izrailym. i vibrav sobi saul tri tisyachi z izrailya, dvi tisyachi buli z saulom u mikhmashi ta na gori byet-yelu, a tisyacha buli z ionatanom u vyeniyanimovii giv'i. a ryeshu narodu vidpustiv vin kozhnogo do nametyiv svoikh. i pobiv ionatan filistims'kogo namisnika, shcho v gyevi. i pochuli tsye filistimlyani, a saul zasurniv u surmu po vs'omu krayu, govoryachi: nyekhai pochuyut' evryei! a vvyes' izrail' chuv, govoryachi: saul pobiv filistims'kogo namisnika, i tim izrail' stav nyenavisnim syeryed filistimlyan. i sklikanii buv naroda za saulom do gilgalu. a filistimlyani buli zibrani voyuvati z izrailym, tridtsyat' tisyach voziv i shist' tisyach vyerkhivstiv, a narodu, shchodo chislyennosti, yak pisku na mors'komu byeryezi. i vishli voni, i taborovali v mikhmashi, na skhid byet-avyenu. a izrail'tyanin pobachiv, shcho skrutno iomu, shcho narod buv prignoblyeni, i narod khovavsya po pyechyerakh, i po shchilinalakh, i po skyelaky, i po l'okhakh ta po yamakh. a inshi evryei pyeryeishli iordan do krayu gada ta do gilyeadu. a saul buv shchye u gilgali, a vvyes' narod iz trivogoyu pospishav za nim. i chyekav vin sim dyen' umovlyenogo chasu, shcho priznachiv samuil, ta samuil nye priishov do gilgalu, i narod stav rozbigatisya vid n'ogo. i skazav saul: privyedit' do myenye priznachenye na tsilopalyennya ta mirni zhyertvi. i vin prinis tsilopalyennya. i stalosya, yak skinchiv vin prinositi tsilopalyennya, to os' prikhodit' samuil. i viishov saul, shchob zus-triti iogo, shchob privitati iogo. i skazav samuil: shcho ti zrobitv? a saul vidkazav: bo ya bachiv, shcho narod rozbigaet'sya vid myenye, a ti nye priishov na umovlyenii chas tikh dnev. a filistimlyani zibralisya v mikhmashi. i ya skazav: tyepyer filistimlyani zi-

idut' do myenye do gilgalu, a gospodn'ogo litsya ya shchye nye vblagav. i ya virishiv, i prinis tsilopalyen-nya! i skazav samuil do saula: ti zroviv nyzerozum-nye! nye posluhkhav ti nakaziv gospoda, boga svogo, shcho nakazav buv tobi, bo tyepyer gospod' mitsno postaviv bi azh naviki tvoe tsarstvo nad izrailiyem. a tyepyer tsarstvo tvoe nye budye stoyati, gospod' poshukav sobi muzha za syertsyem svoim, i gospod' nakazav iomu buti volodaryem nad narodom svoim, bo ti nye yikonav, shcho nakazav buv tobi gospod'. i vstav samuil, i zishov iz gilgalu do vyenyaminovoi giv'i. a saul pyeryelichiv narod, shcho znakhodivsy a z nim, bliz'ko shosti sotyen' cholovika. i saul i sin iogo ionatan ta narod, shcho znakhodivsy a z nim, sidili v vyenyaminovii gyevi, filistimlyani zh taboru- vali v mikhmashi. i viishli ruinniki z filistims'kogo taboru tr'oma viddilami: odin viddil zvyertaet'sya na ofriis'ku dorogu do krayu shual, i odin viddil zvy- ertaet'sya na dorogu do byet-khoronu, a odin vid- dil zvyertaet'sya na dorogu do granitsi, shcho prova- dit' vid gye-tseyeovimu do pustini. a kovalya nye bulo po vsim izrailiyevim kraii, bo filistimlyani skazali: sh- chob nye robili evryei myecha chi spisa! i skhodiv uyves' izrail' do filistimlyan gostriti kozhyen svogo pluga, i zastupa svogo, i sokiru svoyu, i syerpa svogo, koli tupilisya vistrya plugiv, i zastupiv, i vil, i sokir, i musili skhoditi, shchob napraviti vistrya rozna. i stalosya za dnev viini, i nye znaishlosya ani myecha, ani spisa v rutsi vs'ogo narodu, shcho buv z saulom ta z ionatanom, ta buv znaidenyii til'ki dlya saula ta dlya sina iogo ionatana. i viishla filistims'ka zaloga do pyerekhodu mikhmashu.

14

odnogo dnya skazav ionatan, sin sauliv, do slugi, svogo zbroenoshi: khodim, i pyeryeidimo do fil- istims'koi zalogi, shcho z togo boku. a bat'kovi svoemu vin ts'ogo nye rozpoviv. a saul sidiv na kintsi zgir'ya pid granatovim dyeryevom, shcho v migroni. a narodu, shcho z nim, bulo bliz'ko shosti sotyen' cholovika. a akhiia, sin akhituva, brata ikhavoda, sina pinkhasa, sina iliya, svyashcheyenika v shilo, no- siv yefoda. a narod nye znay, shcho pishov ionatan. a mizh timi pyerekhodami, shcho ionatan khotiv py- eryeiti do filistims'koi zalogi, bula zubchasta skyelya z ts'ogo boku pyerekhodu i zubchasta skyelya z togo boku pyerekhodu. a im'ya odnii botsyets, a im'ya drugii syennye. odin zub skyelya stovp iz pivnochii, navproti mikhmashu, a odin iz pivdnyia, navproti gyevi. i skazav ionatan do slugi, svogo zbroenoshi: khodim, i pyeryeidimo do storozhi tikh nyeobrizanikh, mozhye gospod' zrobit' pomich dlya nas, bo gospodyevi nyema pyeryeshkodi spasati chy- eryez bagat'okh chi chyeryez nyebagat'okh. i skazav iomu iogo zbroenosha: robi vsye, shcho na syertsy tvoim! zvyertaet sobi, os' ya z tobouy, kudi khochye syertsye tvoe. i skazav ionatan: os' mi prikходimo do tikh lyudyei, i pokazyemos' im. yakshcho voni skazhut' do nas tak: stiiyte tikho, azh mi priidymo do vas, to mi stanyemo na svoemu misti, i nye pidi- imyemosya do nikh. a yakshcho voni skazhut' tak: pidiimit'sya do nas, to pidiimyemosya, bo gospod'

dav ikh u nashu ruku. tsye dlya nas budyе znakom. i voni obidva pokazalisya filistims'kii storozhi. i skazali filistimlyani: os' vikhodyat' iz shchilin evryei, shcho pokhovalisy a tam. i lyudi zalogi vidpovili ion- atanovi ta iogo zbroenoshi ta i skazali: pidiimisy a do nas, i mi vam schos' skazhyemo! i skazav ionatan zbroenoshi svoemu: pidiimaisy a mnoyu, bo gos- pod' dav ikh u izrailiyevu ruku! i pidnyavsy a ionatan na rukakh svoikh ta na nogakh svoikh, a za nim iogo zbroenosha. i padali filistimlyani pyeryed ionatanom, a iogo zbroenosha dobivav za nim. i bula pyersha porazka, shcho vdariv ionatan ta iogo zbroenosha, bliz'ko dvadtsyati cholovika, na polovini skibi obrob- lyuvanogo paroyu voliv polya na dyen'. i stavsy a spolkoh u tabori, na poli, ta v us'omu narodi. za- loga ta nishchityeli zatryemtili i voni. i zadrizhala zyemlya, i znyavsy a vyelikii spolkoh! i pobachili saulovi vartivniki v vyenyaminovii giv'i, azh os' na- tovp rozplivaet'sya, i bizhit' syudi ta tudi. i skazav saul do narodu, shcho buv z nim: pyeryeglyan'tye i pobachtye, khto pishov vid nas? i pyeryeglyanuli, azh os' nyema ionatana ta iogo zbroenoshi. i skazav saul do akhiia: prinyesi bozhogo kovchye! a bozhii kovchyg buv togo dnya z izrailiyevimi sinami. i stalosya, koli saul govoriv do svyashcheyenika, to za- mishannyya v filistims'komu tabori vsye bil'shalo ta shirilos'. i skazav saul do svyashcheyenika: spini svoyu ruku! i zibralisy saul ta vyves' narod, shcho buv iz nim, i voni pishli azh do mistysya boyu, azh os' myech kozhnogo na iogo blizhn'ogo, zamishannyya duzhye vyeliky! a mizh filistimlyanami, yak i davnish, bula evryei, shcho poprikhodili z nimi z taborom, i voni tyezhye pyeryeishli, shchob buti z izrailiyem, shcho buv iz saulom ta ionatanom. a vsi izrail'tyani, shcho kho- valisy a v efryemovikh gorakh, pochuli, shcho filis- timlyani vtikayut', i pognalisya za nimi i voni do boyu. i spas gospod' izrailya togo dnya. a bii py- eryeishov azh za byet-veyevn. ta izrail'tyanin buv prignoblyenii togo dnya. a saul naklav klyatvu na narod, govoryachi: proklyatii toi cholovik, shcho budyе isti khlib do vyechora, poki ya pimshchusya na svoikh vorogakh. i vyves' toi narod nye iv khliba. i vyves' narod pishov do lisu, a tam buv myed na galyavini. i vviishov narod do togo lisu, azh os' strumok myedu! ta nikhto nye prostyag svoei ruki do ust svoikh, bo narod boyavsy a prislyagi. a ion- atan nye chuv, koli bat'ko iogo zaprisyagnuv buv narod. i prostyagnuv vin kinyets' kiya, shcho buv u rutsi iogo, i vmochiv iogo v stil'nik myedu, ta i pid- nis ruku svoyu do ust svoikh. i roz'yasnilisy ochi iomu! a na tsye odin iz narodu promoviv i skazav: zaprisyagayuchi, zaprisyag tvii bat'ko narod, govory- achi: proklyatii toi cholovik, shcho budyе isti khlib s'ogodni! i zmuchivsy a vid ts'ogo narodu. i skazav ion- atan: znyeshchasliviv mii bat'ko tsyu zyemlyu! podi- vit'sya no, yak roz'yasnilisy ochi moi, koli ya skush- tuvav trokhi ts'ogo myedu. a shcho, koli b narod s'ogodni spravdi buv iv zo zdobichi svoikh vorogiv, shcho znaishov? chi tyepyer nye zbil'shilasy a po- razka filistimlyan? i bili voni togo dnya mizh filis- timlyanami vid mikhmashu azh do aiyalonu. a narod duzhye zmuchivsy. i kinuvsy a narod na zdobich, i pozabirali khudobu dribnu i khudobu vyeliku ta

tyelyat, ta i rizali na zye'mlyu. i iv narod iz krov'yu! i rozpovili saulovi, kazhuchi: os' narod grishit' proti gospoda, ist' iz krov'yu! a toi vidkazav: zradili vi! prikotit' do myenye s'ogodni vyelikogo kamyenya. i skazav saul: roziidit'sya mizh lyud'mi, ta i skazhit' im: privyedit' do nas kozhyen vola svogo, i kozhyen shtuko dribnoi khudobini, i zarizhtye tut. i budyetye isti, i nye zgrishitye proti gospoda, yakshcho nye budyetye isti z krov'yu. i poprivodiv uvyes' narod tiei nochi kozhyen vola svogo svoeyu rukoyu, i porizali tam. i zbuduvav saul zhyertivnika dlya gospoda; iogo pyershogo zachav vin buduvati, yak zhyertivnika dlya gospoda. i skazav saul: ziidimo vnochi za filistimlyanami, ta i vinishchuimo ikh azh do rankovogo svitla, i nye polishimo mizh nimi nikogo. a voni skazali: robi vsye, shcho dobrye v ochakh tvoikh. a svyashcheyenik skazav: pristupimo tut do boga! i zapitavsy saul boga: chi ziiti za filistimlyanami? chi dasi ikh v izrail'evu ruku? ta vin nye vidpoviv iomu togo dnya. i skazav saul: ziidit'sya syudi vsi vidatni narodu, i piznaitye ta pobachtye, u chomu stavsy toi grizh s'ogodni. bo yak zhivii gospod', shcho dopomig izrail'eyi, yakshcho vin buv khocha b na sini moim ionatani, to konchye pomrye vin! ta nikhto nye vidpoviv iomu z us'ogo narodu. i skazav vin do vs'ogo izrailya: vi stanyetye na odin bik, a ya ta sin mii ionatan na drugii bik. i skazav toi narod do saula: zrobi, shcho dobrye v ochakh tvoikh! i skazav saul do gospoda, boga izrailya: dai zhye tumim! i buv viyavlyenii zhyeryebkom ionatan ta saul, a narod povikhodiv opravananim. i skazav saul: kin'tye pomizh mnoyu ta pomizh sinom moim ionatanom. i buv viyavlyenii ionatan. i skazav saul do ionatana: rozkazhi myeni, shcho ti zrobiv? i rozpoviv iomu ionatan i skazav: ya spravdi skushtuvav kintsyem kiya, shcho buv u rutsi moii, trokhi myedu. os' ya pomru za tsey! i skazav saul: tak nyekhai zrobit' bog, i tak nyekhai dodast', shcho konchye pomryesh, ionatanye! a narod skazav do saula: chi pomirati ionatanovi, shcho zrobiv ot-sye vyelikye spasinnyya v izraili? boroni bozhnye! yak zhivii gospod', nye spadye volosina z golovi iogo na zye'mlyu, bo z bogom robiv vin ts'ogo dnya! i vizvoliv narod ionatana, i vin nye pomyer. i vidiishov saul vid filistimlyan, a filistimlyani pishli na svoe mistysye. i zdobuv saul tsaryuvannya nad izrail'em, i vovuvav navkolo zo vsima svoimi vorogami: z moavom, i z sinami ammona, i z yedomom, i z tsaryami tsovi, i z filistimlyanami. i skriz', proti kogo vin obyertavsy, mav uspihk. i sklav vin viis'ko, ta i pobiv amalika, i vryatuvav izrailya z ruki grabzhnika. i buli v saula sini: ionatan, i ishvi, i malkishuya; a im'ya dvokh dochok iogo: im'ya starshii myerav, a im'ya molodshii myelkhola. a im'ya saulovoi zhinki: akhinoam, dochka akhimaatsa. a im'ya providnika iogo viis'ka: avnyer, sin nyera, saulovogo dyad'ka. a kish bat'ko sauliv, a nyer bat'ko avnyera, sin aviiliv. i bula sil'na viina na filistimlyan za vsikh saulovikh dniv. i koli saul bachiv yakogo cholovika khorobrogo ta yakogo sil'nogo, to brav iogo do syebye.

15

i skazav samuil do saula: gospod' poslav buv myenye pomazati tyebye na tsarya nad narodom iogo, nad izrail'em. a tyeper poslukhaisya golosu gospodnikh sliv. tak skazav gospod' savaot: ya zgdayu, shcho zrobiv buv amalik izrail'eyi, shcho klav iomu py-eryeshkodu na dorozhi, kali vin vikhodiv iz egiptu. tyeper idi, i pob'esh amalika, i vchinish zaklyattyam usye, shcho iogo, i nye zmlisosyerdishsy nad nim. i pozabivaesh usye, vid cholovika azh do zhinki, vid titini i azh do nyemovlyati, vid vola i azh do shtuki dribnoi khudobini, vid vyerbluda i azh do osla. i saul opovistiv narod, i pyeryelichiv ikh u tyelaimi, i dvisti tisyach pikhoti ta dyesyat' tisyach muzha yudi. i priishov saul azh do amalikovogo mista, ta i zasiv u dolini. i skazav saul kyeneyeyanam: idit', vidokryemtyes', viidit' z-pomizh amalikityanina, shchob ya nye doluchiv vas do nikh, bo vi zrobili buli milist' usim izrail'tyanam, koli voni vikhodili z egiptu. i vidokryemtyesya kyeneyeyanin z-pomizh amalika. a saul pobiv amalika vid khavili azh do mistysya, dye idyesh do shuru, shcho navproti egiptu. i zloviv vin agaga, amaliks'kogo tsarya, zhivogo, a vvyes' narod zrobiv zaklyattyam, ta i pobiv vistryam myecha. ta zmlisosyerdivsy saul i narod nad agagom, i nad nailipshim z iogo khudobi dribnoi i z khudobi iogo vyelikoi ta z tovaru vgodovanogo, i nad vivtysyami, ta nad usim dobrom, i nye khotili zrobiti ikh zaklyattyam. a vsye malovartye i khudye iogo zrobili zaklyattyam. i bulo gospodne slovo do samuila i kazalo: zhalkuyu, shcho ya nastanoviv saula za tsarya, bo vin vidvyernuvsy vid myenye, a sliv moikh nye vikonav. i zapalivsy gniv samuiliv, i vin klikav do gospoda tsilu nich. a rano vrantsi samuil us-tav, i pishov nazustrich saulovi. i samuilovi donyesli, govoryachi: saul priishov do karmelu, i os' stavit' sobi pam'yatnika, a potomu povyernuvsy i pishov, i ziishov do gilgalu. i priishov samuil do saula, a saul skazav iomu: blagoslovyennii ti v gospoda! ya vikonav slovo gospodne. a samuil skazav: a shcho tsye za myekannya tsiei otari v ushakh moikh, ta rik vyelikoi khudobi, shcho ya chuyu? i skazav saul: vid amalikityanina privyeli ikh, bo narod zmlisosyerdivsy nad nailipshim iz khudobi dribnoi ta z khudobi vyelikoi, shchob zarizati v zhyertvu dlya gospoda, boga tvogo, a pozostalye vchinnili zaklyattyam. a samuil skazav do saula: pokin', a ya rozpovim tobi, shcho gospod' govori myeni tsiei nochi. a toi skazav iomu: govori. i skazav samuil: khoch ti malii buv v ochakh svoikh, chi zh ti nye golova izrail'evikh plyemyen? chi zh nye pomazav tyebye gospod' na tsarya nad izrail'em? i poslav tyebye gospod' dorogoyu, i skazav: idi, i vchinish zaklyattyam nyechyestivikh amalikityan, i budyesh vovuyati z nimi, azh poki ti nye vigubish ikh. i chomu ti nye poslukhavsy gospodn'ogo golosu, alye kinuvsy na zdobich, i zrobiv ot-sye zlo v gospodnikh ochakh? i skazav saul do samuila: ta ya poslukhavsy gospodn'ogo golosu, i pishov dorogoyu, yakoyu poslav buv myenye gospod', i priviv ya agaga, tsarya amaliks'kogo, a amalika zrobiv zaklyattyam. a narod uzyav zo zdobichi khudobu dribnu ta khudobu vyelikou, yak pochatok

zaklyattya, shchob prinositi v zhyertvu gospodyevi, bogovi tvoemu, v gilgali. i skazav samuil: chi zhadannya gospoda tsilopalyen' ta zhyertov takye, yak posluhk gospodn'omu golosu? tazh posluhk lipshii vid zhyertvi, pokirlivist' yak grikh vorozhbitstva, a snavil'stvo yak provina ta sluzhba vnovanann chyerzey tye, shcho ti vidkinuv gospodni slova, to vin vidkinuv tyebye, shchob nye buv ti tsaryem. i skazav saul do samuila: progrishivsya ya, bo pyeryestupiv nakazyi gospodni ta slova tvoji, bo ya boavysya narodu, ta posluhkavsya iogo golosu. a tyeper prosti zh mii grikh, i vyernisya zo mnoyu, i ya poklonyus' gospodyevi. ta samuil skazav do saula: nye vyernusya z toboyu, bo ti pogordiv gospodnim slovom, a gospod' pogordiv toboyu, shchob nye buv ti tsaryem nad izrailiyem. i povyernuvsya samuil, shchob piti, a saul skhopiv polu plashcha iogo, ta i vidirvav. i skazav do n'ogo samuil: gospod' vidirvav s'ogodni vid tyebye izrailiyeve tsarstvo, ta i pyeryedav iogo tvoemu blizhn'omu, lipshomu vid tyebye! i takozh izrailiyeva slava nye skazhye nyeppravdi ta nye bude kayatsiya, bo vin nye lyudina, shchob kayatis' a saul skazav: progrishivsya ya! alye vschanui i myenye pyeryed starshimi mogo narodu ta pyeryed izrailiyem, i vyernisya zo mnoyu, a ya poklonyusya gospodyevi, bogovi tvoemu. i vyernuvsya samuil za saulom, i saul poklonivsya gospodyevi. i skazav samuil: pidvyedit' do myenye agaga, tsarya amaliks'kogo. i pishov do n'ogo agag vyesyelo. i skazav agag: spravdi, vidstupilasya girkota smyerti! a samuil skazav: yak tvii myech pozbavlyav zhinok dityei, tak pozbavit'sya dityei tvoya mati mizh zhinkami. i posik samuil agaga pyeryed gospodnim litysem u gilgali. i pishov samuil do rami, a saul ziishov do domu svogo, do saulovoi giv'i. i bil'shye nye bachiv samuil saula azh do dnya iogo smyerti, ta samuil sumuvav za saulom. a gospod' zhalkuvav, shcho nastanoviv buv saula tsaryem nad izrailiyem.

16

i skazav gospod' do samuila: azh doki ti sumuva-
tymyesh za saulom? tazh ya vidkinuv iogo, shchob
nye tsaryanuv nad izrail'em. napovni roga svogo
olivoyu, ta i idi, poshlyu tyebye do vflyeemlyanina
essyeya, bo ya naglyanuv sobi tsarya mizh sinami
iogo. i skazav samuil: yak ya pidu? a pochue saul,
to vb'e myenye. a gospod' skazav: viz'mi v svoyu
ruku tyelya z vyelikoi khudobi, ta i skazhyesh: ya pri-
ishov, shchob prinyesti zhyertvu dlya gospoda. i za-
klichyesh essyeya na zhyertvu, a ya tobi dam znati,
shcho maesh robiti, i pomazhyesh myeni togo, kogo
skazhu tobi. i zrobiv samuil, shcho gospod' govori-
v. i priishov vin do vflyeemu, a starshi mista viishli
iomu nazustrich iz tryemtinnyam. i skazali voni: chi
tvii prikhid to mir? a vin vidkazav: mir! ya pri-
ishov, shchob prinyesti zhyertvu gospodyevi. osvya-
tit'sya, i priidyete zo mnoyu do zhyertvi. i osv'yativ
vin essyeya ta siniv iogo, i poklikav ikh na zhyertvu.
i stalosya, yak voni poprikhodili, to pobachiv vin
yelyaya, ta i skazav: spravdi pyeryed gospodom po-
mazanyets' iogo! ta gospod' skazav samuilovu: nye di-

vis' na oblichchya iogo ta na visokist' zrostu iogo, bo ya vidkinuv iogo sobi! bo bog bachit' nye tye, shcho bachit' lyudina: cholovik bo divit'sya na litsye, a gospod' divit'sya na zhyertsye. i poklikav essayei avinadava, i priviv iogo pyeryed samuila, ta toi skazav: takozh ts'ogo nye vibrav gospod'! i priviv essayei shammu, ta samuil skazav: takozh ts'ogo nye vibrav gospod'. i priviv essayei simokh svoikh siniv pyeryed samuila i skazav samuil do essayeya: tsikh nye vibrav gospod'. i skazav samuil do essayeya: chi to vsi tvoi diti? a toi vidkazyav: shchye pozostavsva naimyenshii, vin pasye otaru. i skazav samuil do essayeya: poshli zh privyesti iogo, bo nye syadyemo za stil, azh poki vin nye pri-dye syudi. i poslav vin, i priviv iogo, a vin rum'yanii, iz garnimi ochima ta khoroshogo stanu. a gospod' skazav samuilovy: ustan', pomazh iogo, bo tsye vin! i vzyav samuil roga olivi, ta i pomazav iogo syeryed brativ iogo. i dukh gospodnii zlinuv na davida, i buv na n'omu vid togo dnya i dali. a samuil ustav, i pishov do rami. i dukh gospodnii vidstupiv'sya vid saula, a napav iogo dukh zlii, poslanii vid gospoda. i skazali rabi saula do n'ogo: otsye zlii dukh vid boga napadae na tebye. nyekhai skazhye pan nash, rabi tovi poshukayut' tobi kogo, khto vmie grati na guslakh. i stanyet'sya, koli budye na tebye zlii dukh vid boga, to zagrae toi rukoyu svoeyu, i budye tobi dobre. i skazav saul do rabi svoikh: naglyan'tye myeni kogo, khto dobre grae, i privyedit' do myenye. i vidpoviv odin iz slug, i skazav: os' bachiv ya sina viflyeemlyan-ina essayeya, shcho vmie grati, litsar ta voyaka, i rozumi-et'sya na ryechakh, i cholovik khoroshoi postavi. i gospod' iz rich, i poslav saul posliv do essayeya i skazav: poshli do myenye davida, sina svogo, shcho pri otari. i vzyav essayei osla, naladovanogo khlibom, ta burdyuka vina, ta odnye kozlya, i poslav chyeryez sina svogo davida do saula. i priishov david do saula, ta i stav pyeryed nim. i toi sil'no polyubiv iogo, i vin stav iomu zrostenoshyeyu. i poslav saul do essayeya, govoryachi: nyekhai ostaet'sya david pri myeni, bo vin znaishov lasku v ochakh moikh. i buvalo, koli zlii dukh vid boga napadav na saula, to david brav gusla, ta i grav svoeyu rukoyu. i lyegshalo saulovy, i stavalo iomu dobre, i vidstupav vid n'ogo toi zlii dukh.

17

i zibrali filistimlyani svoi viis'ka na viinu. i zibral-
isya voni do sokho, shcho yudinye, i taboruvali mizh
sokho ta mizh azekoyu v yefes-dammimi. i zibral-
isya saul ta izrail'tyani, i taboruvali v dolini yeli, i
vstavilisya do boyu proti filistimlyan. i stoyali filis-
timlyani na gori z togo boku, a izrail' stoyav na gori
z ts'ogo boku, a pomizh nimi dolina. i viishov iz filis-
tims'kikh taboriv odnobyrets', im'ya iomu goliyat iz
gatu. visokii buv shist' liktiv i p'yad'. a na golovi iogo
midyaniy sholom, i vin odyagnenyi buv u pantsyera
z luskii; a vaga togo pantsyera p'yat' tisyach sheyk-
liv midi. a na nogakh iogo midyani nagolinniki, a za
plyechima iogo midyaniy spis. a dyerzhak spisa iogo
yak tkats'kii val, a vistrya spisu iogo shistsot sheyk-
liv zaliza. a pyeryed nim khodiv shchitonosha. i
stav vin, i kliknuv do izrail'yevikh polkov, ta i skazav
do nikh: chogo vi viishli stavati do boyu? chi zh

ya nye filistimlyanin, a vi nye rabi saulovi? obyert' sobi kogo, i nyekhai vin ziidye do myenye. yakshcho vin zmozhye voyuvati zo mnoyu, i vb'e myenye, to mi stanyemo vam za rabil. a yakshcho ya pyeryemozhu iogo, i vb'yu iogo, to vi stanyetye nam za rabiv, i budyetye sluzhiti nam. i skazav filistimlyanin: ya ts'ogo dnya znyevazhiv izrailievi polki. daitye myeni cholovika, i budyemo bitisya vdvokh. i chuv saul ta vvyes' izrail' tsi slova filistimlyanina, i voni pyeryestrashilisya ta sil'no nalyakalisya. a david sin toho muzha yefratyanina, z yudinogo viflyeemu, a im'ya iomu essayei, shcho mav vos'myero siniv. i tsyei cholovik za saulovikh dniv buv starii, uvishov u lita. i pishli troe naistarshnikh essayevikh siniv, pishli za saulom na viinu. a imyena tr'okh siniv iogo, shcho pishli na viinu: pyervoridnii yeliyav, a drugii iogo avinadav, a tryetii shamma. a david vin naimonyshii, a tri naistarshi pishli za saulom. a david khodiv do saula, ta vyertavsyia pasti otaru svogo bat'ka v viflyeemi. a toi filistimlyanin pidkhodiv rankom ta vvyechori, i vistupav sorok dyen'. i skazav essayei do sina svogo davida: viz'mi no dlya brativ svoikh yefu ts'ogo prazhynogo zyerna, i dyesyat' tsikh khlibiv, ta i vidnyesi skoryen'ko do taboru do svoikh brativ. a tsikh dyesyat' kuskiv siru vidnyesyesh dlya tisyachnika, i roziznaesh pro povodzhynnya brativ svoikh, i vividai pro ikhni potryebi. a saul i voni, ta vsi izrail'tyani buli v dolini yeli, voyuvali z filistimlyanami. i vstav david rano vrantsi, i polishyv otaru svoyu na storozha; i vzyav ta i pishov, yak nakazav iomu essayei. i vviishov vin do obozu, a viis'ko vikhodilo do boiovogo stroyu, i pidnyali voni okrik u boyu. i vishikuvalisya izrail' ta filistimlyanin lava proti lavi. i david pozostaviv svoyu noshu v storozha ryechyei, ta i pobig do polku. i vviishov vin, i zapitav svoikh brativ pro povodzhynnya. a koli vin rozmovlyav iz nimi, azh os' vikhodit' iz filistims'kikh polkov odnorboryets', filistimlyanin goliyat im'ya iomu, iz gat. i promovlyav vin ti sami slova, a david pochuv. a vsi izrail'tyani, koli bachili toho cholovika, to vtikali pyeryed nim ta duzhye lyakalisya. i govoriiv izrail'tyanin: chi bachitye vi ts'ogo cholovika, shcho vikhodit' a vikhodit' vin, shchob znyevazhati izrailiya. i budye, toga cholovika, shcho vb'e iogo, zbagatit' iogo tsar vyelikim bagatstvom, i dochku svoyu viddast' iomu, a dim iogo bat'ka zrobit' vil'nim v izraili. i spitavsyia david tikh lyudyei, khto stoyav z nim, govoryachi: shcho budy zroblyenye tomu, khto vb'e ts'ogo filistimlyanina i zdziymie obrazu z izrailiya? bo khto tsyei nyeobrazanii filistimlyanin, shcho tak znyevazhae polki zhivogo boga? a narod skazav iomu tye samye slovo, govoryachi: otak budy zroblyeno cholovikovi, khto vb'e iogo. i pochuv yeliyav, iogo naistarshi brat, yak vin govoriiv do lyudyei. i zapalivsyia yeliyaviv gniv na davida, i vin skazav: chogo to ziishov ti? i na kogo ti pozostaviv trokhi tiei otari v pustini? ya znayu zarozumilist' tvoyu ta porozhnyechu tvogo syertsya, bo ti ziishov, shchob podivitisya na viinu! a david vidkazav: ta shcho ya zrobit tyepyer? chi nye na nakaz bat'ka? i vin vidvernuyvsya nad n'ogo do inshogo, i zapituvav pro tye samye. a narod vidpoviv iomu tye samye, yak pyershye. i buli pochuti

slova ti, shcho govoriiv david, i donyesli ikh saulovi, i vin poklikav iogo. i skazav david do saula: khai nye lyakaet'sya nichie syertsye chyeryez n'ogo. rab tvii pidye, i budy bitisya z otim filistimlyaninom. i skazav saul do davida: ti nye mozhyesh piti na toga filistimlyanina bitisya z nim, bo ti malii, a vin voyak vid svoei molodosti. i skazav david do saula: tvii rab buv pastukhom svogo bat'ka pri otari, i prikhodiv lyev, a takozh vyedmid', ta i tyagnuv shtku dribnoi khudobi zo stada, a ya vikhodiv za nim, i pobivav iogo, i virivav tye z pashchi iogo. a yak vin stavav na myenye, to ya khapav iogo za iogo grivu, ta i pobivav iogo. i lyeva, i vyedmyedya pobivav tvii rab. i tsyei nyeobrazanii filistimlyanin budy, yak odin iz nikh, bo vin znyevazhiv polki zhivogo boga! i skazav david: gospod', shcho vryatuvav myenye z lapi lyeva ta z lapi vyedmyedya, vin uryatue myenye z ruki ts'ogo filistimlyanina. i skazav saul: idi, i nyekhai gospod' budy z tobou! i zodyagnuv saul davida v svoyu odizh, i dav midyanogo sholoma na iogo golovu, i nadiv na n'ogo pantsyera. i prip'yav david myecha iogo na odyezhu svoyu, ta i silkuvavsyia iti, bo vin nye zvik buv do toho. i skazav david do saula: nye mozhu v ts'omu khoditi, bo ya nye zvik! i poskidav david ikh iz syebe. i vzyav vin kiya svogo v svoyu ruku, i vibrav sobi p'yat' vighladzhenikh kamintsiv iz potoku, i poklav ikh u pastushu torbu, yaku mav, ta v torbinu, a iogo prashcha u rutsi iogo. i vin pishov do filistimlyanina. a filistimlyanin pidkhodiv usye blizhchye do davida, i cholovik nis shchita pyeryed nim. i podivisyia filistimlyanin, ta i pobachiv davida, i zlyegkovazhiv iogo, bo toi buv shchye khlopyets', rum'yanii yunak strunkoi postavi. i skazav filistimlyanin do davida: chi ya pyes, shcho ti viishov na myenye z kiem? i filistimlyanin proklyav davida svoimi bogami. i skazav filistimlyanin do davida: khodi zh do myenye, a ya tvoe tilo viddam paststvu nyebyesnomu ta zvirini pol'vii. i skazav david do filistimlyanina: ti idyesh na myenye z myechyem i spisom ta ratishchyem, a ya idu na tyebe v im'ya gospoda savaota, boga viis'k izrailiyevikh, yak ti znyevazhiv. s'ogodni viddast' tyebe gospod' u moyu ruku, i ya pob'yu tyebe, i viditnu golovu tvoyu z tyebye, i dnya ts'ogo ya dam padlo filistims'kogo taboru paststvu nyebyesnomu ta zyemnni zvirini. i piznae vsya zyeumlya, shcho e bog izrailiv! i piznae vsya gromada tye, shcho gospod' spasae nye myechyem ta spisom, bo tsye viina gospoda, i vin viddast' vas u nashu ruku. i stalosya, koli filistimlyanin ustav i pishov, i zbлизivsyia do davida, to david pospishiv i pobig do lavi navproti filistimlyanina. i prostyag david ruku svoyu do torbi, i vzyav zvidiit kamyenya, ta i kinuv iz prashchi, i vdariv filistimlyanina v cholo iogo. i toi kamir' vtyavsyia iomu v cholo, i vin upav na oblichchya svoe na zyeumlyu. i otak pyeryemig david filistimlyanina prashcheyu ta kamyenem, i vdariv vin filistimlyanina, ta i ubiv iogo, a myecha nye bulo v davidovii rutsi. i pidbig david, i stav na filistimlyanina, i vikhopiv iogo myecha, i vityag iogo z iogo pikhvi, ta i ubiv iogo, vidtyav nim iomu golovu! i pobachili filistimlyani, shcho pomyer ikh silach, i stali vtikati! a lyudi izrailievi ta yudini shkolipisya, i znyali krik, ta i pognali filistimlyan azh doti, dye

idyet'sya do gayu, i azh do brami yekronu. i padali trupi filistimlyan po dorozhi azh do shaaraimu, i azh do gatu, i azh do yekronu. i vyvernulysya izrail'eyi sini z pogoni za filistimlyanami, ta i rozgrabuvali ikhni tabori. a david uzyav golovu togo filistimlyanina, i prinis ii do erusalimu, a zbroyu iogo sklav u svoemu namyeti. a yak saul pobachiv davida, shcho vikhodiv navproti filistimlyanina, to skazav do avnyera, providnika viis'ka: chii sin otsyei khlopets', avnyere? a avnyer vidkazav: prisyagayu zhittiyam tvoinu, o tsaryu, shcho nye znayu! i skazav tsar: zapitai, chii sin tsyei yunak? a koli david vyertav'sya, pobivshi filistimlyanina, to avnyer uzyav iogo i priviv iogo pyeryed saula, a golova filistimlyanina u rutsi iogo. i skazav do n'ogo saul: chii ti sin, khlopchye? a david vidkazav: ya sin raba tvogo viflyeemlyanina essayeya.

18

i stalosya, yak skinchiv vin govoriti do saula, to ionatanova dusha zv'yazalasya z dushyeyu davidovoyu, i polyubiv iogo ionatan, yak dushu svoyu. i togo dnya vzyav iogo saul, i nye pustiv iogo vyernutysya do domu iogo bat'ka. i sklav ionatan iz davidom umovu, bo polyubiv iogo, yak dushu svoyu. i znyav ionatan iz syebye plashcha, shcho buv na n'omu, ta i dav iogo davidovi, i vbrannya svoe, i vsye azh do myecha svogo, i azh do luka svogo, i azh do poyasa svogo. i khodiv david skriz', kudi posilav iogo saul, i robov mudro. i nastanoviv iogo saul nad voyakami, i vin podobavsya us'omu narodovi, a takozh saulovim rabam. i stalosya, yak voni ishli, koli david vyertav'sya, pobivshi filistimlyanina, to vikhodili zhinki zo vsikh izrail'yevikh mist, shchob spivati ta tantsyuvati nazustrich tsarya saula, iz bubnamy, iz radisty, ta z tsimbalami. i vikrikuvali ti zhinki, shcho grali, ta i kazali: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi! i duzhye zapaliv'sya sauliv gniv, i ta rich bula nyepriemna iomu, i vin skazav: davidovi dali dyesyatki tisyach, a myeni dali tisyachi, iomu brakue shchye til'ki tsaryuvannya! i vid togo dnya i dali saul diviv'sya zazdrisnim okom na davida. i stalosya drugogo dnya, i napav zlii dukh vid boga na saula, i vin stav nyesamovitiy v syebye vdoma, a david grav svoeyu rukoyu, yak shchodyenne, a v saulovii rutsi buv spis. i kinuv saul spisa, kazhuchi pro syebye: udaryu v davida, i prib'yu iogo do stini! ta david dva razy ukhivil'sya vid n'ogo. i boyav'sya saul davida, bo z nim buv gospod', a vid saula vin vidstupiv. i viddaliv iogo saul vid syebye, i nastanoviv iogo sobi tisyachnikom, i vin vikhodiv na viini, i vyertav'sya pyeryed narodom. i mav david povodzhennya v usikh dorogakh svoikh, i z nim buv gospod'. i pobachiv saul, shcho toi mae vyelikye povodzhennya, i nalyakav'sya iogo. a vyves' izrail' ta yuda lyubili davida, bo vin vikhodiv na viini, i vyertav'sya pyeryed nimi. i skazav saul do davida: os' moya naistarsha dochka myerav, ii ya dam tobi za zhinku. til'ki bud' myeni khorobrim ta voyui gospodni viini! a pro syebye saul skazav: nyekhai nye budye na n'omu moya ruka, a nyekhai budye na n'omu ruka filistimlyan! a david skazav do saula: khto ya, i yakye zhittya moe ta rid mogo bat'ka v izraili, shcho ya stanu zyatyem

tsaryevi? i stalosya, koli nastav chas dati davidovi myerav, saulovu dochku, to vona bula vidana za zhinku myekholatytianinovi adriilovi, a davida pokokhala myelkhola, druga saulova dochka. i rozpovili pro tsye saulovi, i tsya rich bula slushna v ochakh iogo. i skazav saul pro syebye: dam ya ii iomu, i nyekhai vona stanye iomu za pastku, i nyekhai budye na n'omu ruka filistimlyan! a do davida saul skazav udrugye: posvoyachish'sya s'ogodni zo mnoyu. i nakazav saul svoim rabam: promovlyaitye do davida potikhu, govoryachi: os' tsar upodobav tyebye sobi, a vsi iogo rabi polyubili tyebye, a tyepyer ti posvoyachish'sya z tsaryem. i saulovi rabi govorili tsi slova do davidovikh ushyei. a david skazav: chi to lyegko v vashikh ochakh posvoyachit'sya z tsaryem? tazh ya lyudina vboga ta malovazhna! i rozpovili tsye rabi saula iomu, govoryachi: otak govoriv david. i skazav saul: tak skazhyetye davidovi: nye bazhae tsar zaplati za molodu, a bazhae til'ki sto krainikh plotiv filistims'kikh, shchob pimstitisya na nyepriyat'yelakh tsarya. a saul dumav tim zrobiti, shchob david popav do ruki filistimlyan. i iogo rabi pyeryekazali tsi slova davidovi, i tsya rich bula mila v davidovikh ochakh, shchob posvoyachit'sya z tsaryem. i v nyedovgomu chasi vstav david, ta i pishov vin ta iogo lyudi, i zabiv syeryed filistimlyan dvisti cholovika. i david prinis ikhni kraini ploti, i dav ikh u povnomu chisli tsaryevi, shchob posvoyachit'sya z tsaryem. i saul dav iomu za zhinku dochku svoyu myelkholu. i pobachiv saul, i piznav, shcho gospod' iz davidom, a myelkhola, saulova dochka, polyubila iogo. a saul shchye i dali boyav'sya davida. i saul nyenavidiv davida po vsi dni. i vikhodili voyuvati filistims'ki providniki, i buvalo skil'ki voni vikhodili, to david mav naibil'shye povodzhennya vid usikh saulovikh rabiv. i stalo im'ya iogo duzhye shanovanye.

19

i govoriv saul do svogo sina ionatana ta do vsikh svoikh rabiv, shchob ubiti davida. ta ionatan, sin sauliv, duzhye kokhav davida. i rozpoviv ionatan davidovi, govoryachi: bat'ko mii saul khochye vbiti tyebye. a tyepyer uranti styeryezhisya, sidi v ukritti, i skhovaishya. a ya viidu, i stanu pri svoemu bat'kovi na poli, dye ti budyesh, i ya budu govoriti pro tyebye do svogo bat'ka. i shcho pobachu, tye rozpovim tobi. i govoriv ionatan svoemu bat'kovi saulovi do brye pro davida, i skazav iomu: nyekhai nye zgrishit' tsar proti raba svogo, proti davida, bo nye zgrishiv vin proti tyebye, a vchinki iogo duzhye dobri dlya tyebye. i narazhav vin na nyebyzpyeku zhittya svoe, i vbiv filistimlyanina, i gospod' uchiniv vyelikye spasinya dlya vs'ogo izrail'ya. ti tsye bachiv ta radiv. i dlya chogo zgrishish ti proti nyevinnoi krov, bazhayuchi vbiti davida byezprichinno? i posluhkav'sya saul ionatanovogo golosu. i saul prisyagnuv: yak zhiviti gospod', nye budye toi ubiti! i poklikav ionatan davida, i pyeryekazav iomu ionatan usi ti slova. i priviv ionatan davida do saula, i vin buv pyeryed nim, yak davnishye. a viina bula dali. i viishov david, voyuvav z filistimlyanami, ta i zavdav im vyeliku porazku, i voni povtikali pyeryed nim. a zlii dukh vid gospoda

buv na sauli, i vin sidiv u svoim domi, i spis iogo v rutsi iogo, a david grav rukoyu. a saul khotiv udariti spisom u davida, pribiti iogo do stini, ta vidkhlivysya toi pyeryed saulom, i vin uvignav spisa v stinu, a david utik, i buv uryatovanii tiei nochi. i poslav saul poslantsiv do davidovogo domu, shchob steryegli iogo i shchob ubili iogo vrantsi. i rozpovila davidovi iogo zhinka myelkhola, govoryachi: yakshcho ti nye vryatuesh svogo zhittya tsiei nochi, to zavtra ti budyesh zabittii. i myelkhola spustila davida chyeryez vikno, i vin pishov i vtik, i vryatuvavsy. i vzyala myelkhola domashn'ogo bozhka, i poklala do lizhka, a podushku z kozyachogo volosu poklala v golovakh iogo, ta i prikrila plashchyem. i poslav saul poslantsiv, shchob uzatyti davida, a vona skazala: vin khvorii! i poslav saul tikh poslantsiv pobachiti davida, govoryachi: prinyesiť iogo v lizhku do myenye, shchob zabiti iogo! i vviishli ti poslantsi, azh os' u lizhku domashnii bozhok, a v golovakh iogo podushka z kozyachogo volosu! i skazav saul do myelkholi: nashcho ti tak obmanila myenye, i vidpustila mogo voroga, i vin uryatuvavsy? a myelkhola vidkazala saulovi: vin skazav myeni: vidpusti myenye, bo inakshye vb'yu tyebye! a david utik i vryatuvavsy. i priishov vin do samuila do rami, i rozpoviv iomu vsye, shcho zrobyv iomu saul. i pishov vin ta samuil, ta i osilisya v naioti. i rozpovidzhyeno saulovi, govoryachi: os' david u naioti v rami. i poslav saul poslantsiv, shchob uzalyti davida. i voni pobachili gromadu prorokiv, shcho prorokuvala, a samuil stoyav nad nimi. i na saulovikh poslantsiv zlinuv dukh bozhii, i prorokuvali i voni. i rozpovili pro tsye saulovi. i poslav vin inshikh poslantsiv, ta prorokuvali takozh i voni. a saul poslav poslantsiv shchye tryetikh, ta prorokuvali i voni. i pishov i vin do rami, i priishov azh do vyelikoi yami, shcho v syekhu, i zapitav, i skazav: dye samuil ta david? a zapitanii vidkazav: os' u naioti v rami. i pishov vin tudi do naiotu v rami. i zlinuv bozhii dukh takozh na n'ogo, i vin usye prorokuvav, azh poki nye priishov u naiot u rami. i znyav i vin odyezhu svoyu, i prorokuvav i vin pyeryed samuilem, i lyezhav nagii tsilii toi dyen' ta tsilu nich. tomu to i govoryat': chi i saul mizh prorokami?

20

i vtik david z naiotu v rami, i priishov ta i skazav pyeryed ionatanom: shcho ya zrobyv, yaka provina moye i yakii mii grikh pyeryed bat'kom tvoim, shcho vin shukae moei dushi? a toi vidkazav: boroni bozhye, ti nye pomryesh! tazh bat'ko mii nye robit' zhodnoi spravi, vyelikoi chi spravi maloi, koli nye vidkrivae na vukho myeni, to chomu mii bat'ko zakhovae vid myenye tsyu spravu? ts'ogo nye budyel! a david ischye prislyagnuv ta i skazav: dobre piznav tvii bat'ko, shcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh. i skazav vin: nyekhai nye dovidaet'sya pro tye ionatan, shchob nye buv vin zasmuchyeni. alye yak zhivii gospod' i yak zhiva dusha tvoya, mizh mnoyu ta smyertyu nye bil'shye kroku! i skazav ionatan do davida: shcho pidkazhye dusha tvoya, tye zrobylu tobi! i skazav david do ionatana: os' uzavtra novomisyachchya, koli zvichaino sidzhu ya z tsaryem, sh-

chob isti z nim. alye ti vidpusti myenye, a ya skhovayusya v poli azh do tryet'ogo vyechora. yakshcho diisno zgdae! pro myenye tvii bat'ko, to skazyesh, shcho konchye zhadav vid myenye david, shchob iomu zabigti do svogo mista viflyeemu, bo tam richna zhyertva dlya vs'ogo rodu iogo. yakshcho vin skazyae tak: dobre! to mir tvoemu rabovi. a yakshcho diisno zapalae iomu gniv, to znai, shcho postanovlyenye tye zlo vid n'ogo. i zrobish milist' svoemu rabovi, bo ti vviv svogo raba v gospodnii zapovit iz soboyu. a yakshcho e na myeni provina, ubii myenye ti, a do bat'ka tvogo poshcho myenye vyesti? i vidkazav ionatan: boroni tyebye, bozhye! bo yakshcho spravdi piznayut, shcho v mogo bat'ka postanovlyenye zlo, shchob prishlo na tyebye, chi zh togo ya nye rozkazuhu tobi? i skazav david do ionatana: khto povidomit' myenye, yakshcho bat'ko tvii vidpovist' tobi zhorstokye? a ionatan skazav do davida: khodi zh, i viidyemo na polye. i viishli voni obidva na polye. i skazav ionatan do davida: svidok gospod', bog izrailiv, shcho pislyazavtra ts'ogo chasu vridayu ya bat'ka svogo. nyekhai skarae myenye bog, yakshcho todi nye poshlyu do tyebye, i nye spovichchu tyebye, tak nyekhai zrobit' gospod' ionatanu, i tak nyekhai dodast'! a yakshcho moemu bat'kovi vghodno zrobiti zlo tobi, to spovichchu tyebye, i vidishlyu tyebye, i ti pidyesh u miri, a gospod' budyet z tobouy, yak vin buv iz moim bat'kom. i ti, yakshcho ya budu shchye zhivii, khiba nye zrobish z mnoyu gospodn'oi milosti? koli zh ya pomru, to nye vidbirai svoei milosti vid domu mogo naviki, a navit' todi, yak gospod' ponishchit' usikh davidovikh vorogiv iz poverkhnii zyeimli. i nyekhai poshukae gospod' dushi vid davidovikh vorogiv! i sklav ionatan umovu z davidovim domom. i ionatan dali prislyagavsy davidovi v svoii lyubovi do n'ogo, bo vin pokokhav iogo, yak svoyu dushu. i skazav iomu ionatan: uzavtra novomisyachchya, i ti budyesh zgananii, bo budyet porozhne tvoe mistysye. a tryet'ogo dnya skoro ziidyesh, i priidyesh do mistysya, dye ti khovavsy u dyen' tvogo chinu, i syadyesh pri kamieni azyel. a ya pushchu tri strili nabik, nibi strilyayuchi sobi do myeti. i os' poshlyu ya slugu: idi, znaidi ti strili! yakshcho, govoryachi, skazhu ya do khloptsya: on ti strili tut pyeryed tobouy, viz'mi ikh, to prikhod', bo mir tobi, i nyema nichogo zlogo, yak zhivii gospod'! a yakshcho ya skazhu do togo yunaka tak: on ti strili z a tobouy dali, to vtikai, bo gospod' vidpuskae tyebye. a ta rich, shcho pro nyei govoriли mi, ya ta ti, os' gospod' budyet svidkom mizh mnoyu ta mizh tobouy azh naviki! i skhovavsy david u poli. i bulo novomisyachchya, a tsar zasiv do izhi. i siv tsar na stil'tsi svoim, yak raz-u-raz, na stil'tsi pri stini. i vstav ionatan, a avnyer siv zboku saula, a davidovye mistysye bulo porozhne. ta saul nichogo nye govoriiv togo dnya, bo skazav sobi: tsye vipadok, david nye chistii, bo nye ochistivsy. i stalosya drugogo dnya, na drugii dyen' novomisyachchya, bulo porozhne davidove mistysye. i skazav saul do sina svogo ionatana: chomu nye priishov na khlib essayiv sin i vchora, i s'ogodni? i vidpoviv ionatan saulovi: diisno proshivsy david u myenye do viflyeemu. i vin govoriiv: pusti myenye, bo v tomu misti dlya nas rodova zhyertva, i zaprosiv myenye brat mii. a tyepyer, yaksh-

cho znaishov ya milist' v ochakh tvoikh, nyekhai ya pobizhu ta pobachu bratim moikh. tomu nye priishov vin do tsars'kogo stolu. i zapalav sauliv gniv na ionatana, i vin skazav iomu: nyegidnii i nyeslukhnyanii sinu! chi zh nye znayu ya, shcho ti vibrav essayeevogo sina na svii sorom ta na sorom i nyeslavu svoei maty-eri? bo vsi dni, poki essayeiv sin zhivii na zyeimli, nye budyesh mitsno stoyati ani ti, ani tsarstvo tvoe. a tyepyer poshli, i privyedi iogo do myenye, bo vin priznachenyii na smyert'. i vidpoviv ionatan svoemu bat'kovi saulovi ta i skazav iomu: chomu vin budyesh zabiti? shcho vin zrobiv? todi saul kinuv spisa na n'ogo, shchob ubiti iogo. i piznav ionatan, shcho to postanovlyenye vid bat'ka, shchob ubiti davida. i vstav ionatan vid stolu, rozpalenyii gnivom, i nye iv khliba i drugogo dnya novomisyachchya, bo buv zas-muchenyii za davida, bo iogo obraziv iogo bat'ko. i stalosya vrantsi, i viishov ionatan na polye, na umovlyenii z davidom chas, a z nim buv malii khlopyets'. i skazav vin do khloptsya svogo: pobizhi, znaidi ti strili, shcho ya vistrilyayu. khlopyets' pobig, a vin pustiv strilu poza n'ogo. i priishov khlopyets' do mistysya strili, shcho pustiv ionatan, a ionatan kliknuv za khloptsyem i skazav: on ta strila za tobouy dali! i kliknuv ionatan za khloptsyem: skoro, pospishi, nye stava! i zibrav ionataniv khlopyets' strili, ta i priishov do svogo pana. a toi khlopyets' nichogo nye znava, til'ki ionatan ta david znali tu spravu. i viddav ionatan svoyu zbroyu yunakovi, yakogo mav, ta i skazav iomu: idi, zanyesi tsye do mista! toi yunak pishov, a david ustav iz pivdyennogo boku, i vpav na oblichchya svoe na zyeimlyu, ta i poklonivsy tri razi. i potsiluvai voni odin odnogo, i oplakuvai odin odnogo, a david girko plakav. i skazav ionatan do davida: idi z mirom! a shcho prisyagnuli mi dvoe v gospodne im'ya, govoryachi: gospod' nyekhai budyesh vidkom mizh mnoyu ta mizh tobouy, i mizh nasinnyam moim ta nasinnyam tvoim, nyekhai budyesh azh naviki! i vstav david i pishov, a ionatan pishov do mista.

21

i priishov david do nova, do svyashcheynika akhimielyekha. a akhimielyekh iz tryemtinnyam striv davida i skazav iomu: chomu ti sam, i nikogo nyemae z tobouy? i skazav david do svyashcheynika akhimielyekha: tsar nakazav myeni spravu, i do myenye skazav: nyekhai nikhto nye znae ts'ogo, tiei spravi, za yakoyu ya posilayu tyebye, i yaku nakazav tobi. a slug ya umoviv na oznachyenne mistysye. a tyepyer, shcho e v tyebye pid rukoyu? p'yat' khlিবiv dai u moyu ruku, abo shcho znaidyet'sya. a svyashcheynik vidpoviv davidovi ta i skazav: nyema v myenye zvichainogo khliba pid rukoyu, a e til'ki khliv svyatii, yakshcho tvoi slugi zderyzhalisy vid zhinki. i vidpoviv david svyashcheynikovi, ta i skazav iomu: tak, bo zhinok nye bulo pri nas yak uchora, tak i pozavchora, vidkoly za viishov, i tila slug buli chisti. a to khliv zvichainii, osobливо koli s'ogodni zamist' ts'ogo inshii khliv u posudini stanye svyatim. i dav iomu svyashcheynik svyatye, bo nye bulo tam inshogo khliba, krim khliviv pokaznikh,

shcho buli znyati z-pyeryed gospodn'ogo litsya, shchob poklasti tyeplii khlivb toho dnya, koli iogo zabirayut. a tam toho dnya znakhodivsyia odin iz saulovikh rabin pyeryed gospodnim litsyem, a im'ya iomu doye, idumeyanin, providnik pastukhiv, yakikh mav saul. i skazav david do akhimielyekha: chi nyema tut u tyebye pid rukoyu spisa abo myecha? bo ya nye vzyav do svoei ruki ani myecha svogo, ani inshoi zbroi svoei, bo tsars'ka sprava bula nagla. a svyashcheynik skazav: e myech filistimlyanina goliyata, shcho ti vbiv iogo v dolini yela, os' vin za yefodom, zagornenyii odyezhyeyu. yakshcho viz'myesh iogo sobi, viz'mi, bo tut nyema inshogo, okrim n'ogo. i skazav david: nyema inshogo takogo, yak vin, dai iogo myeni! i vstav david, i vtvak toho dnya pyeryed saulom, i pribuv do akhisha, tsarya gats'kogo. i skazali do n'ogo akhishyevi rabi: chi zh nye tsyei david tsar krayu? khiba zh nye pro n'ogo spivayut' u tantsyakh, govoryachi: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi. i zakhovav david ti slova v svoemu syerts'i, i sil'no boyavsyia akhisha, tsarya gats'kogo. i zminiv vin svii rozum na ikhnikh ochakh, i shaliv pri nikh, i biv po dvoryakh bami, i puskav slinu svoyu na svoyu borodu. i skazav akhish do svoikh rabin: os' bachitye cholovika, shcho skhodit' iz rozumu. nashcho privyeli iogo do myenye? chi myeni brakue byezumnikh, shcho vi privyeli iogo, shchob skhodiv iz rozumu pyeryedo mnoyu? chi takii mozhye vkhoditi do mogo domu?

22

i pishov david zvidti, i vti do pyechyeri adullam. a brati iogo ta vyves' dim bat'ka iogo pochuli pro tsye, ta i poskhodilisy do n'ogo tudi. i pozbiralisy do n'ogo kozhyen prignoblyenii, i kozhyen, khto buv zadovzhyenii, i kozhyen ogirchyenii v dushi, i vin stav nad nimi providnikom. i bulo ikh iz nim bliz'ko chotir'okh sotyen' lyuda. i pishov david izvidti do moavs'koi mitspi, ta i skazav do moavs'kogo tsarya: nyekhai priidye bat'ko mii ta mati moya, i budut' iz vami, azh poki ya budu znati, shcho zrobit' myeni bog. i vin priviv ikh do moavs'kogo tsarya, i voni osilisy z nim na vsi dni davidovogo pyerebyuvannya v tyverdini. a prorok gad skazav do davida: ti nye budyesh siditi v tyverdini, idi, i pyereidyesh sobi do yudinogo krayu! i pishov david, i priishov do lisu khyeryet. i pochuv saul, shcho piznani davida ta lyudi, khto z nim. a saul sidiv u giv'i pid tamariskom na uz-gir'i, a spis iogo buv u rutsi iogo, i vsi iogo rabi stoyali pri n'omu. i skazav saul do slug svoikh, shcho stoyali pri n'omu: poslukhajte, vyeni yaminivtsi! chi vzhye zh essayeiv sin dast' usim vam polya ta vinogradniki? chi vzhye zh nastanovit' usikh vas tisyachnikami ta sotnikami, shcho vsi vi zmovilisy na myenye, i nye donyesli do vukha mogo, shcho sin mii sklav umovu z essayeivim sinom, i nikhto z vas nye zmilosyerdvysya nado mnoyu, i nye vidkryv myeni, shcho sin mii postaviv mogo raba chatuvati na myenye, i tye diet'sya i ts'ogo dnya? i vidpoviv idumeyanin doye, a vin stoyav pri saulovikh slugakh, i skazav: ya bachiv essayeevogo sina, shcho prikhodiv do nova, do

akhimelyekha, akhитуvovogo sina, i vin pitav dlya n'ogo gospoda, i dav iomu pozhivi na dorogu, i dav iomu myecha filistimlyanina goliyata. i poslav tsar poklikati svyashchyenika akhimelyekha, sina akhитуvovogo, ta vvyes' dim iogo bat'ka, svyashchyenikiv, shcho v novi. i vsi voni pribuli do tsarya. a saul skazav: slukhai no, sinu akhituviv! a toi vidkazav: os' ya, mii panye! i skazav do n'ogo saul: nashcho vi zmovilisya na myenye, ti ta essaye sin, koli ti dav iomu khliba ta myecha, i pitav dlya n'ogo boga, shchob povstav vin na myenye i chigav, yak ts'ogo dnya? i vidpoviv akhimelyekh tsaryevi ta i skazav: a khto syeryed usikh rabiv tvoikh virnii, yak david, tsariv zyat', i mae pristup do tainoi radi, i shanovani u tvoemu domi? khliba s'ogodni zachav ya pitati dlya n'ogo boga? boroni myenye bozhye! nyekhai tsar nye kladye zakidu na raba svogo ta na vvyes' dim bat'ka mogo, bo v us'omu tomu tvii rab nye znae nichogo, ani malogo, ani vyelikogo. a tsar skazav: konchye pomryesh, akhimelyekhu, ti ta vvyes' dim bat'ka tvogo! i skazav tsar slugam, shcho stoyali pri n'omu: pidiidit', i povbivaitye gospodnikh svyashchyenikiv, bo i ikhnya ruka razom iz davidom, bo voni znali, shcho vtikae vin, ta nye donyesli do vukha mogo. ta nye khotili tsaryevi rabi prostyagnuti svoei ruki, shchob ditknutisya do gospodnikh svyashchyenikiv. todi tsar skazav do doyeга: pidiidi ti, i vdar svyashchyenikiv! i pidiishov idumeyanin doyeга, ta i udariv svyashchyenikiv, i vbiv togo dnya visimdyesyat i p'yat' cholovika, shcho nosyat' llyanogo yefoda. a nov, svyashchyeniche misto, tsar pobiv vistryam myecha vsye, vid cholovika i azh do zhinkiv, vid ditini i azh do nyemovlyati, i vola, i osla, i dribnu khudobinu, usye pobiv vistryam myecha. ta vtik odin sin akhimelyekha, akhитуvovogo sina, a im'ya iomu: yeviyatar. i vtik vin do davida. i yeviyatar donis davidovi, shcho saul povbivav gospodnikh svyashchyenikiv. a david skazav do yeviyatar: ya znav togo dnya, shcho tam idumeyanin doyeга, yakii konchye rozpovist' saulovi. ya stav prichinoyu zagibyli vsikh dush domu tvogo bat'ka! zozstan'sya zh zo mnoyu, nye biisya, bo toi, khto shukatime moei dushi, shukatime i dushi tvoei, ta ti budyesh styeryezhenii u myenye.

23

i donyesli davidovi, govoryachi: os' filistimlyani oblyagli kyeili, i grabuyut' kluni. i zapitav david gospoda, govoryachi: chi pidu i pyeryemozhu tikh filistimlyan? a gospod' skazav do davida: idi, i pob'esh filistimlyan ta spasyesh kyeilu. a davidovi lyudi skazali do n'ogo: os' mi boimosya tut u yudi, a shcho zh budyе, koli pidyemo v kyeilu, proti filistims'kikh lav? a david shchye dali pitavsvya gospoda, i gospod' vidpoviv ta skazav iomu: ustan', ziidi do kyeili, bo ya dayu filistimlyan u tvoyu ruku. i pishov david ta lyudi iogo do kyeili, ta i voyuvav iz filistimlyanami, i zainyav ikhnyu khudobi, i nanis im vyelikou porazku. i spas david myeshkantsiv kyeili. i stalosya, koli vtikav yeviyatar, sin akhimelyekha, do davida v kyeilu, to yefod buv u iogo rutsi. a saulovi donyesyeno, shcho david uviishov u kyeilu. i skazav

saul: bog viddav iogo v moyu ruku, bo vin zamknuv syebye, koli vviishov do mista z vorotami ta zasuvom. i sklikav saul uvyes' narod na viinu, shchob ziiti do kyeili oblyagti davida ta lyudyei iogo. i diznavsvya david, shcho saul zadumue likho na n'ogo, i skazav do svyashchyenika yeviyatar: prinyesi yefoda! i david skazav: gospodi, bozhye izrailiv! doslukhuyuchisya, chuv tvii rab, shcho saul khochye vviiti do kyeili, shchob vigubiti misto chyeryez myenye. chi vidadut' myenye gromadyani kyeili v iogo ruku? chi ziidyе saul, yak chuv tvii rab? gospodi, bozhye izrailiv, rozpovizh zhye svoemu rabovi! i skazav gospod': ziidyе. i zapitavsvya david: chi vidadut' gromadyani kyeili myenye ta lyudyei moikh u saulovu ruku? a gospod' skazav: vidadut'. i vstav david ta iogo lyudi, bliz'ko shosti sotyen' cholovika, ta i vishli z kyeili, i khodili, dye mozhna bulo khoditi. a saulovi donyesyeno, shcho david utik iz kyeili, i vin zanyekhayav pokhid. i osivsvya david u pustini v tyverdinyakh, i osivsvya na gori v pustini zif. a saul shukav iogo povsyakdyenno, ta bog nye dav iogo v ruku iomu. i pobachiv david, shcho saul viishov shukati dushi iogo, a david probuvav u pustini zif u khoryeshi. i vstav ionatan, sauliv sin, i pishov do davida do khoryeshu, i zmitsniv iogo na dusi v bozi, ta i skazav do n'ogo: nye biisya, bo nye znaidye tyebye ruka mogo bat'ka saula! i ti budyesh tsaryuvati nad izrailiyem, a ya budu tobi zastupnikom. i tsye znae i bat'ko mii saul. i voni obidva sklali umovu pyeryed gospodnim litsyem. i osivsvya david u khoryeshu, a ionatan pishov do svogo domu. a zifyeyani priishli do saula do giv'i, govoryachi: os' david kho-vaet'sya v nas u tyverdinyakh u khoryeshu, na vzgir'i khakhila, shcho z pivdnya vid eshimonu. a tyeper, za vsim zhodannym svoei dushi, o tsaryu, konchye ziidi, a nam khiba vidati iogo v tsaryevu ruku. i skazav saul: blagoslovnyeni vi v gospoda, bo zmlisosyerdilisya nado mnoyu! idit' zhye, prigotuitye shchye, i rozpiznaitye, i pobachtye mistysye iogo, dye budyе noga iogo, khto iogo tam bachiv, bo kazali myeni: sil'no khitruе vin! i podivit'sya, i roziznaitye vsi skhovanki, dye vin khovaet'sya, i vyernyetyes' do myenye z pyevnoyu zvistkoyu, i ya pidu z vami. i budyе, yak-shcho vin e v krayu, to poshukayu iogo po vsikh yudinikh tisyachakh. i vstali voni, i pishli v zif pyeryed saulom. a david ta iogo lyudi buli v maons'kii pustini v aravi, na pivdyen' vid eshimonu. a saul ta iogo lyudi pishli shukati. i donyesli pro tsye davidovi, i vin ziishov do syeli, i spinivsvya v maons'kii pustini. a saul prochuv, ta i gnavsvya za davidom do maons'koi pustini. i pishov saul z ts'ogo boku gori, a david ta iogo lyudi z togo boku gori. i pospishav david vidiiti pyeryed saulom, a saul ta lyudi iogo otochuvali davida ta lyudyei iogo, shchob skhopiti ikh. i priishov poslanyets' do saula, govoryachi: idi pospishno, bo filistimlyani kinulisya na krai! i vyernuvsvya saul z pogoni za davidom, i pishov navpyeryeimi filistimlyan. tomu to nazvali im'ya tomu mistyу: syelagammakhlyekot. a david viishov zvidi, i osivsvya v tyverdinyakh yen-gyedi.

i stalosya, yak vyernuvsya saul iz pogoni za filis-timlyanami, to donyesli iomu, govoryachi: os' david u pustini yen-gyedi. i vzyav saul tri tisyachi viis'ka, vibranikh z us'ogo izrailya, i pishov shukati davida ta lyudyei iogo na povyerkhni gazyel's'kikh skyel'. i priishov vin do koshar na otari pri dorozhi, a tam pyechyera. i saul vviishov tudi dlya potryebi, a po bokakh pyechyeri sidili david ta lyudi iogo. i skazali lyudi davida do n'ogo: otsye toi dyen', shcho gos-pod' govori v tyebye: os' ya dayu voroga tvogo v tvoyu ruku, i ti zrobish iomu, yak budye dobre v tvoikh ochakh. a david ustav, i tikho vidtyav polu saulovogo plashcha. i stalosya potom, i syertsye davidove vsye dokoryalo iomu, shcho vin vidtyav polu saulovogo plashcha. i skazav vin do svoikh lyudyei: boroni myenye, gospodi, shchob zrobiti tu rich moemu panovi, gospodn'omu pomazantsyevi, shchob prostyagnuti ruku svoyu na n'ogo, bo vin po-mazanyets' gospodni! i david strimav tsmi slovami lyudyei svoikh, i nye dav im povstati na saula. a saul ustav iz pyechyeri, i pishov dorogoyu. a po-tomu david ustav, i vviishov iz pyechyeri, ta i zakrichav za saulom, govoryachi: panye mii, o tsaryu! a saul ozirnuvsya nazad, a david skhilivsya oblichchiam do zymeli ta i poklonivsya. i skazav david do saula: nashcho ti slukhaesh sliv togo, khto kazhye: david khochye tobi zla? os' ts'ogo dnya ochi tvoi bachat' tye, shcho gospod' dav buv tyebye s'ogodni v moyu ruku v pyechyeri. i radili myeni zabiti tyebye, ta ya zmysly-erdivsya nad tobouy i skazav: nye prostyagnu svoei ruki na svogo pana, bo vin pomazanyets' gospodni! i podivisya, bat'ku mii, i poglyan' na polu plashcha svogo v moii rutsi, bo koli ya vidrizuvav tsyu polu plashcha tvogo, to ya nye zabiv tyebye. piznai ta pobach, shcho v moii rutsi nyema zla ta grikha, i nye zgrishiv ya proti tyebye, a ti chigaesh na dushu moyu, shchob zabrati ii! nyekhai rozsudit' gospod' mizh mnoyu ta mizh tobouy, i nyekhai pimisti'sya gos-pod' tobi za myenye, a moya ruka nye budye na tobi! yak govoriť starodavnya prikazka: vid byezbozhnikh vikhodit' byezbozhnist, a moya ruka nye budye na tobi! za kim vviishov izrailiv tsar? za kim ti ganyaesh-sya? za myertvim psom, za odnieyu blokhoyu? i nyekhai budye gospod' za suddyu, i nyekhai vin roz-sudit' mizh mnoyu ta mizh tobouy. i pobachit' vin, i zastupit'sya za moyu spravu, i visudit' myenye z tvoei ruki. i stalosya, yak david skinchiv govoriť tsi slova do saula, to saul skazav: chi tsye tvii golos, sinu mii davidye? i pidnyav saul golos svii, ta i zaplakav. i skazav vin do davida: spravedlivishii ti vid myenye, bo ti robiv myeni dobro, a ya robiv tobi likho. bo ti s'ogodni zasvidchiv, shcho zrobiv zo mnoyu do-bro tim, shcho gospod' vidav myenye v tvoyu ruku, a ti nye vbiv. yak cholovik znaidye svogo voroga, to khiba vidpuskae iogo dobroyu dorogoyu? i gospod' vidplatit' tobi dobrom za tye, shcho ti zrobiv myeni ts'ogo dnya. a tyepper ya os' piznav, shcho diisno budyesh ti tsaryuvati, i stanye v rutsi tvoii izrailveyye tsarstvo. a tyepper prislygni myeni gospodom, shcho nye vigubish nasinnya mogo po myeni, i shcho nye vigubish imenyi mogo z domu bat'ka mogo. i david

zapriskyagnuv saulovi. i pishov saul do domu svogo, a david ta lyudi iogo vviishli do tyverdini.

25

i vmyer samuil, i zibravsya vvyes' izrail', ta i oplaku-vav iogo, i pokhovali iogo v iogo domi v rami. a david ustav, i pishov u pustinyu paran. i buv cholovik u maoni, a oselya iogo na karmyeli, i tsyei cholovik buv duzhye bagatii, i mav tri tisyachi dribnoi khu-dobi ta tisyachu kiz. i buv vin na karmyeli, koli strigli otaru iogo. a im'ya tomu cholovikovi naval, a im'ya zhintsi iogo avigail. a zhinka ta bula dobrogo rozumu ta vrodliiva, cholovik zhye toi buv zhorstokii ta zlochinnii, iz rodu kalyeva. a david pochuv u pus-tini, shcho naval strizhye svoyu otaru. i poslav david dyesyat' khloptiv. i skazav david do tikh khloptiv: viidit' na karmyel, i priidyetye do navala i zapitae-tye iogo v moemu imyenni pro mir, ta i skazhyetye tak bratovi moemu: i tobi mir, i domu tvoemu mir, i vs'omu, shcho tvoe, mir! a tyepper pochuv ya, shcho v tyebye strizhut'. pastukhi tvoi buli z nami, mi nye krivdili ikh, i nichogo nye propalo im po vsi dni pyeryebuvannya ikh na karmyeli. zapitay svoikh slug, i voni rozpovidyat' tobi. i nyekhai znaidut' v ochakh tvoikh milist' moi khloptsi, bo dobrogo dnya mi priishli. dai zhye rabam svoim ta sinovi svoemu davidovi, shcho znaidye ruka tvoya! i priishli davidovi khloptsi, i promovili do navala, v imenyi davida, usi tsi slova. i spinilisya. i vidpoviv naval davidovim rabam, i skazav: khto takii david ta khto essayeiv sin? s'ogodni namnozhilosya rabiv, shcho virivayut'sya kozhyen vid pana svogo! i ya viz'mu khlib svii i vodu svoyu ta zarizanye, shcho narizav ya dlya svoikh strizhiiv, ta i dam lyudyam, yakikh nye znayu, zvidki to voni? i davidovi khloptsi pishli nazad na svoyu dorogu, i vyernulisya, i priishli, i rozpovili iomu vsi tsi slova. a david skazav do lyudyei svoikh: pripyeryezhit' kozhyen myecha svogo! i pripyeryezai kozhyen myecha svogo, i dvi sotni ostalis' pri ryechakh. a odin khlopyets' iz navalovikh slug donis avigail, navalovii zhintsi, govoryachi: os' david poslav buv iz pustini poslantsiv, shchob privitati nashogo pana, a vin kinuvsya na nikh. a ti lyudi duzhye do-bri dlya nas, i nye buli mi pokrivdzhyeni, i nichogo nam nye propalo za vsi dni, koli mi khodili z nimi, yak buli mi na poli. murom buli voni nad nami i vnochi, i vdyen' povsyakchas, koli mi buli z nimi, yak mi pasli otari. a tyepper piznai ta pobach, shcho zrobish, bo dozrilo zlo na nashogo pana ta na vvyes' dim iogo. a vin nyegidnii, iz nim nye mozhna govoriť. todi avigail pospishno vzyala dvisti khli-biv, i dva burdyuki vina, i p'yateryo prigotovlyenikh z otari, i p'yat' syeiv pryazhyenogo zyerna, a sto rodzi-nok, ta dvisti sushyenikh fig. i sklala tsye na osliv. i skazala vona do svoikh slug: idit' pyeryedo mnoyu, a ya os' pidu za vami. i stalosya, yak vona ikhala na osli i spuskalasya v girs'komu ukritti, azh os' david ta lyudi iogo skhodyat' navpyeryeimi ii. i vona strin-ula ikh. a david skazav: nadarmo zh pil'nuvav ya vsye, shcho nalyezhit' tomu cholovikovi v pustini, i

zo vs'ogo iogo nichogo nye propalo. ta vin vyer-nuv myeni zlom za dobro! tak nyekhai zrobit' bog davidovim vorogam, i tak nyekhai dodast', yakshcho ya pozostavlyu do ranku zo vs'ogo nalyezhnogo iomu bodai tye, shcho mocht'sya do stini! a avigail pobachila davida, i pospishno ziishla z osla, i vpala pyeryed davidom na oblichyha svoe, ta i vklonilasya do zyeimli. i vpala vona do nig iomu ta i skazala: na myeni samii, panye mii, tsya provina! i dozvol' govorit' tvoii nyevil'nitsi do usheyi tvoikh, a ti poslukhai sliv svoei nyevil'nitsi. nyekhai zhye pan mii nye kladye svogo syertsya na ts'ogo nyegidnogo cholovika, na navala, bo yakye im'ya iogo, takii vin: naval im'ya iomu, i glupota z nim! a ya, nyevil'nitsya tvoya, nye bachila khloptsiv mogo pana, shcho ti posilav. a tyepyer, mii panye, yak zhivii gospod' i yak zhiva dusha tvoya! gospod' strimae tyebye, shchob ti nye vviishov do prolittya krovei, i shchob ruka tvoya nye dopomogla v ts'omu tobi! a tyepyer nyekhai stanut', yak naval, vorogi tvoi ta ti, shcho shukayut' zla na pana mogo! a otsye darunok, yakogo prinyesla tvoya nyevil'nitsya svoemu panovi, budye daniii khloptsyam, shcho sluzhat' moemu panovi. prosti zh provinu nyevil'nitsi svoei, bo konchye zro-bit' gospod' moemu panovi virnii dim, bo pan mii provadit' viini gospodni, i zlo nye budye znaidyenye v tobi za tvoikh dnv. i khoch povstanye khto gnati tyebye, i shukati tvoei dushi, to budye dusha mogo pana z'vazana u v'yaztsi zhivikh iz gospodom, bogom tvoim, a dushu vorogiv tvoikh nyekhai vin ii kinye, yak iz prashchi! i staney'sya, koli gospod' zro-bit' moemu panovi vsye dobrye, shcho govoriiv pro tyebye, i nastanovit' tyebye volodaryem nad izrailyem, to tsye nye budye tobi na spotikannya ta na spokusu syertsya mogo pana, yak koli b proliv ti nadarmo krov, i pan mii pimstivsy sam. a koli gospod' zrobit' dobro moemu panovi, to ti zgadaesh pro svoyu nyevil'nitsyu! i skazav david do avigail: blagoslovyennii gospod', bog izrailiv, shcho poslav tyebye na tsye navproti myenye! i blagoslovyennii rozum tvii, i blagoslovyenna ti, shcho strimala myenye ts'ogo dnya, shchob ya nye pishov na prolittya krovei, i shchob ruka moye nye vidimstila za myenye. alye zhivii gospod', bog izrailiv, shcho strimav myenye zrobiti tobi zlo, bo koli b ti bula nye pospishila, i nye priishla nazustrich myeni, to do svitla ranku navalovi nye zostavlyeno b navit' tye, shcho mocht'sya do stini! i vzyav david iz rukii ti tye, shcho vona prinyesla iomu, a ii skazav: idi z mirom do svogo domu! bachish, ya poslukhavsya golosu tvogo, i prostiv tobi! i priishla avigail do navala, azh os' u n'ogo priinyattya v iogo domi, nyemov priinyattya tsars'kye! a navalovye syertsye bulo vyeselye v n'omu, i vin buv duzhye p'yanii. i vona nye rozpovila iomu nichogo, ani malogo, ani vyelikogo azh do svitla ranku. i stalosya, vrantsi, koli naval vitvryezivsy, to zhinka iogo rozpovila iomu pro tsyu spravu. i zavmyerlo iomu syertsye v iogo syeryedini, i vin stav, yak kamin'. i stalosya dnv chyeryez dyesyat', i vraziv gospod' navala, i toi pomyer. i pochuv david, shcho naval pomyer, i skazav: blagoslovyennii gospod', shcho rozsudziv spravu obrazii moei vid navala, a raba svogo strimav vid zla, zlo navala zvyernuv gospod'

na iogo golovu! i david poslav, i govoriiv pro avigail, shchob uzyati ii sobi za zhinku. i priishli davidovi rabi do avigail na karmyel, i promovlyali do nyei, govoryachi: david poslav nas do tyebye, shchob uzyati tyebye iomu za zhinku. a vona vstala, i vklonilasya litsyem do zyeimli, ta i skazala: os' tvoya sluzhnitsya gotova stati nyevil'nitsyeyu, shchob miti nogi rabiv pana mogo! i avigail pospishno vstala, i sila na osla, a p'yateryo sluzhanok ii ishli pri no-gakh ii. i pishla vona za davidovimi poslantsyami, ta i stala iomu za zhinku. a akhinoam uzyav davida z izryeyelu, i voni obidvi stali iomu za zhinok. a saul viddav dochku svoyu myelkholu, davidovu zhinku, paltievi, laishyevomu sinovi, shcho z gallimu.

26

i priishli zifyeyani do saula do givi', govoryachi: on david khovaet'sya na vzgir'yakh gakhili navproti eshimonu! i vstav saul, i ziishov u pustinyu zif, a z nim tri tsyachi cholovika, vibranikh iz izrailiya, shchob shukati davida v pustini zif. i taboruvav saul na zgir'i gakhili, shcho navproti eshimonu, na dorozhi. a david probuvav u pustini, i pobachiv, shcho saul vviishov za nim do pustini. i poslav david pidglyadachiv, i dovidavsy, shcho saul diisno prishov. a david ustav, i prishov do mistysya, dye taboruvav saul. i david pobachiv tye mistysy, dye lyezhav saul ta avnyer, sin nyeriv, kyerivnik iogo viis'ka. a saul lyezhav u tabori, a narod taboruvav navkolo n'ogo. i zvyernuvsy david, i skazav do khittyeanyina akhimyelyekha ta do avishaya, tsyeruevogo sina, ioavogo brata, govoryachi: khto ziide zo mnoyu do saula do taboru? i skazav avishai: ya ziidu z to-boyu! i prishov david ta avishai do saulovogo narodu vnochii, azh os' saul lyezhit', spit' u tabori, a spis iogo vstromlyeni u zyerimiyu v prigoliv'i iogo, a avnyer ta narod lyezhat' navkolo n'ogo. i skazav avishai do davida: s'ogodni bog vidav tvogo voroga v ruku tvoyu, a tyepyer prokolyu ya iogo spisom azh do zyeimli odnim udarom, i nye povtoryu iomu! i skazav david do avishaya: nye gubi iogo, bo khto prostyagav ruku svoyu na gospodn'ogo pomazantsya, i buv nyevinonii? i skazav david: yak zhivii gospod', til'ki gospod' urazit' iogo: abo priidye dyen' iogo i vin pomrye, abo vin pidye na viinu i zaginye. boroni myenye, gospodi, prostyagnuti svoyu ruku na gospodn'ogo pomazantsya! a tyepyer viz'mi ts'ogo spisa, shcho v prigoliv'i iogo, ta gornya vodi, i khodimo sobi! i vzyav david spisa ta gornya vodi z saulovogo prigoliv'ya, ta i pishli sobi. i nikhto nye bachiv, i nye znay, i nye zbudivsy, bo vsi voini spali, bo na nikh upav son vide gospoda. i pyeryeishov david na toi bik, i stav zdalyeka na vyerkhovini gori, a mizh nimi vyelika prostorin'. i kriknuv david do narodu ta do avnyera, nyerovogo sina, govoryachi: chi zh nye vidpovisi, avnyerye? a avnyer vidpoviv ta skazav: khto ti, shcho klikav do tsarya? i skazav david do avnyera: chi ti nye muzh? i khto rivnii tobi v izraili? i chomu nye pil'nuvav ti svogo pana, tsarya? bo prikhodiv odin iz narodu, shchob pogubit' tsarya, tvogo pana. nye dobra tsye rich, shcho ti zrobit'! yak zhivii gospod', vi povinni pomy-

erti, bo nye pil'nuvali vi pana svogo, gospodn'ogo pomazantsya! a tyepyer pobach, dye tsariv spis, ta dye gornya vodi, shcho buli v prigolivi' i iogo? i piznav saul davidiv golos, ta i skazav: chi tsye tvii golos, sinu mii davidye? a david skazav: mii golos, panye mii, tsaryu! i dali skazav: nashcho to pan mii ganyaet'sya za svoim rabom? bo shcho ya zro-biv, i yakye zlo v moii rutsi? a tyepyer nyekhai pan mii, tsar, poslukhae sliv svogo raba. yakshcho gospod' namoviv tyebye proti myenye, to nyekhai tsye stanyet'sya zapashnoyu zhyertvoyu, a yakshcho lyuds'ki sini, proklyati voni pyeryed gospodnim lit-syem, bo voni vidignali myenye s'ogodni, shchob ya nye nalyezhav do gospodn'ogo spadku, govoryachi: idi, sluzhi inshim bogam! a tyepyer nyekhai nye proletet'sya moya krov na zymlyu pyeryed gospod-nim litsyem, bo viishov izrailiv tsar shukati odniei blokhi, yak zhyenut' kuropatvu v gorakh! i skazav saul: progrishiv ya! vyernysya, sinu mii, davidye, bo nye vchinyu vzhye tobi zla za tye, shcho dorogye bulo moe zhittya v ochakh tvoikh ts'ogo dnya. otsye buv ya nyerozymnii, i duzhye bagato pomilyavsy. a david vidpoviv ta i skazav: os' tsariv spis, i nyekhai pri-dye odin iz slug, i nyekhai iogo viz'mye. a gospod' vidplatit' kozhnomu za iogo spravyedlivist' ta pravdu iogo, shcho gospod' dav tyebye s'ogodni v ruku moyu, ta ya nye khotiv pidiimati svoei ruki na gospodn'ogo pomazantsya. i os', yakye vyelikye bulo zhittya tvoe ts'ogo dnya v ochakh moikh, takye vyelikye nyekhai budye moe zhittya v ochakh gospoda, i nyekhai vin uryatue myenye vid usyakogo utisku! i skazav saul do davida: blagoslovyennii ti, sinu mii davidye! i ti diisno zrobish, i diisno zmozhyesh ti! i pishov david na svoyu dorogu, a saul vyernuvsy na svoe mistysye.

27

i skazav david u syertsii svoim: kolis' ya popadusya v saulovu ruku. nyema myeni lipshogo, yak, utikayuchi, utyechu do filistims'kogo krayu, i vid-movit'sya vid myenye saul, shchob shukati myenye vzhye po vsii izrailievii kraini, i ya vtyechu vid ruki iogo. i vstav david, i pyeryeishov vin ta shist' sotyen' cholovika, shcho z nim, do akhisha, maokhovogo sina, gats'kogo tsarya. i osivsy david z akhishyem u gati, vin ta lyudi iogo, kozhyen iz domom svoim, david ta dvi zhinki iogo: izryeyelitka akhinoan ta avigail, kolishnya zhinka navaloa, karmyelitka. i donyesyeno saulovi, shcho david utik do gatu, i vin bil'sh uzhye nye shukav iogo. a david skazav do akhisha: yakshcho ya znaishov milist' v ochakh tvoikh, nyekhai dadut' myeni mistysye v odnomu z mist' tsiei zymli, i nyekhai ya osyadu tam. i chogo siditimye rab tvii u misti tvogo tsarstva raz-om iz toboyu? i dav iomu akhish togo dnya tsik-lag, chomu nalyezhit' tsiklag yudinim tsaryam azh do ts'ogo dnya. a chislo dniv, shcho david sidiv na filis-tims'kii zymli, bulo rik ta chotiri misyatsi. i skho-div david ta lyudi iogo, i napadali na gyeshuryeyana, i na girzyeyanina, i na amalikityanin, bo voni myeshkantsi ts'ogo krayu vidviku, azh doti, yak iti do shuru, i azh do egipyets'kogo krayu. i pobivav david toi krai, i nye lishav pri zhitti ani cholovika,

ani zhinki, i zabirav khudobu dribnu ta khudobu vye-liku, i osli, i vyerblyudi, i odyezhu, i vyertavsy, i prikhodiv do akhisha. i pitavsy akhish: na kogo na-padali vi s'ogodni? a david kazav: na pivdyen' yudin, i na pivdyen' erakhmyeyelyeyanina, i na pivdyen' kyeneyanina. a david nye lishav pri zhitti ani cholovika, ani zhinki, shchob privyesti do gatu, gov-oryachi: shchob nye donyesli na nas, kazhuchi: tak zrobiv david, i takii iogo zvichai po vsi dni, koli sidiv na filistims'kii zymli. i viriv akhish davidovi, gov-oryachi: spravdi obridnuv vin svoemu narodovi v izraili, i budye myeni za vichnogo raba!

28

i stalosya timi dnyami, i zibrali filistimlyani svoi viis'kovi tabori, shchob voyuvati z izrailiem. i skazav akhish do davida: shchob ti pyevno znay, shcho vi-dyesh zo mnoyu v tabori, ti ta lyudi tvoi. i skazav david do akhisha: tomu tyepyer ti piznaesh, shcho zrobit' tvii rab. a akhish skazav do davida: tomu to zroblyu tyebye storozhyem moi golovi po vsi dni. a samuil todi pomyer, i oplakuvav iogo vvyes' izrail', i pokhovali iogo v rami, u iogo misti. a saul povi-ganyav iz krayu vorozhbitiv ta vishchuniv. i zibral-isya filistimlyani, i priishli, i taborovali v shunyemi. a saul zibrav us'ogo izrailya, i taborovali v gilboa. i pobachiv saul filistims'kii tabir ta i zlyakavsy, i sil'no zatryentilo iomu syertsye. i pitavsy saul gospoda, ta nye vidpoviv iomu gospod' ani v snakh, ani uri-mom, ani prorokami. i skazav saul do svoikh ra-biv: poshukaitye myeni zhinku vorozhku, i ya pidu do nyei, i zapitayu ii. i vidpovili iomu rabi iogo: os' zhinka vorozhka, v yen-dori. i pyeryebravsy saul, i nadv inshu odyezhu, i pishov vin ta dve lyudyei z nim, i priishli do tiei zhinki vnochi. a vin skazav: povorozhi myeni, i viklich myeni togo, kogo skazhu tobi. a ta zhinka vidpovila iomu: ti zh znaesh, shcho zrobiv saul, shcho v krayu vin vigu-biv vorozhbitiv ta vishchuniv. i nashcho ti vazhish na moyu dushu, shchob zabiti ii? i saul prisyag-nuv ii gospodom, govoryachi: yak zhivii gospod', nye spitkae tyebye vina za tsyu rich! i skazala ta zhinka: kogo ya viklichu tobi? a vin vidkazav: samuila viklich myeni. i pobachila ta zhinka samuila, ta i krinkula sil'nim golosom! i skazala ta zhinka do saula, gov-oryachi: nashcho ti obmaniv myenye, tazh ti saul! i skazav ii tsar; nye biisya! alye shcho ti bachish? a ta zhinka vidkazala saulovi: ya bachu nibi bogiv, shcho vikhodyat' iz zymli! i vin ii skazav: yakii iogo vid? a ta vidkazala: vikhodit' starii cholovik, zodyagnyenii u dovgu odyezhu. i saul piznav, shcho to samuil, i skhiliv svoje oblichchya do zymli, ta i uklonivsy. i skazav samuil do saula: nashcho ti nyepokoish myenye, myenye viklikayuchi? a saul skazav: duzhye tyazhko myeni, filistimlyani voyuyut' zo mnoyu, a bog vidstupivsy vid myenye, i nye vidpovidae myeni vzhye ani chyeryez prorokiv, ani v snakh. i pok-likav ya tyebye, shchob ti navchiv myenye, shcho ya mayu robiti. i skazav samuil: i nashcho ti pitaesh myenye, koli gospod' vidstupivsy vid tyebye, i stav iz tvoim vorogom? i gospod' zrobiv iomu, yak govoriv buv chyeryez myenye, gospod' uzyav tsarstvo z tvoei

ruki, i dav iogo tvoemu blizhn'omu, davidovi. yak ti nye slukhavsvya gospodn'ogo golosu, i nye vikonav polum'yanogo gnivu iogo na amalika, tomu gospod' zrobov tobi tsyu rich ts'ogo dnya. i gospod' viddav iz toboyu takozh izrailya do ruki filistimlyan. a vzavtra ti ta sini tvoi budyetye razom zo mnoyu; takozh izrailevogo tabora viddast' gospod' do ruki filistimlyan. i saul vidrazu povalivsvya na zymlyu vsim svoim zrostom, sil'no vin zlyakavsvya samuilovikh sliv, ta i sili nye bulo v n'omu, bo nye iv vin khliba tsilii toi dyen' ta tsilu tu nich. i pidishla ta zhinka do saula i pobachila, shcho vin duzhye prignichyenii. i skazala do n'ogo: os' nyevil'nitsya tvoya poslukhalasya tvogo golosu, i narazila zhittya svoe na nyebzeypyeku, bo ya poslukhalasya sliv tvoikh, shcho ti gorovor myeni. a tyepyer ti poslukhai takozh golosu svoei nyevil'nitsi, ya pokladu pyeryed toboyu shmatok khliba, a ti z'izh i budye v tobi sila, koli pidyesh dorogoyu. a vin vidmovivsvya i skazav: nye budu isti! ta sil'no prosili iogo slugi iogo ta taya zhinka, i vin poslukhavsvya ikhn'ogo golosu. i zvisvya vin iz zymli, i vsivsvya na lizhku. a ta zhinka mala v domi godovanye tyelya, i pospishno zarizala iogo. i vzyala vona muki i zamisila, i spyekla z togo prisnye. i prinyesla tye pyeryed saula ta pyeryed slug iogo, i voni ili. potim ustali i pishli tiei nochi.

29

i zibrali filistimlyani vsi svoi viis'ka do afyeku, a izrail' taboruvav v aini, shcho v izryeyeli. a filistims'ki knyazi pyeryekhodili za sotnyami ta za tisyachami, david zhye ta lyudi iogo ishli nakintsi razom z akhishyem. i kazali filistims'ki knyazi: shcho tsye za evryei? a akhish radkavav filistims'kim knyazyam: tazh tsye david, rab saula, izrailevogo tsarya, shcho buv zo mnoyu pyevnyi chas, chi to roki, a ya nye znaishov u n'omu nichogo zlogo vid dnya iogo prikhodu azh do dnya ts'ogo. i gnivalisya na n'ogo filistims'ki knyazi. i skazali iomu filistims'ki knyazi: zavynerni togo cholovika, i nyekhai vin vyernyet'sya do svogo mistsvya, dye ti priznachiv iomu, i nyekhai vin nye idye z nami na viinu, i nye stanye nam protivnikom na viini. i chim vin mozhye podobatysya svoemu panovi? khiba golovami tsikh lyudyei? chi zh tsye nye toi david, shcho pro n'ogo spivali v tantsyakh, govoryachi: saul povbivav svoi tisyachi, a david dyesyatki tisyach svoi! i poklikav akhish davida, i skazav do n'ogo: yak zhivii gospod', ti pravdivii, i v moikh ochakh dobrii tvii vikhid ta vkhid tvii zo mnoyu v tabori, bo ya nye znaishov u tobi zla vid dnya prikhodu tvogo do myenye azh do ts'ogo dnya. ta v ochakh knyaziv ti nye dobrii. a tyepyer vyernisya ta idi v miri, i nye zrobish zla v ochakh filistims'kikh knyaziv. a david skazav do akhisha: shcho zh zrobov ya? i shcho ti znaishov u svoemu rabovi vid dnya, koli stav ya pyeryed tvoim oblichyem, azh do ts'ogo dnya, shcho ya nye viidu i nye budu voyuvati z vorogami mogo pana, tsarya? i vidpoviv akhish i skazav do davida: znayu ya, shcho ti dobrii v ochakh moikh, nyemov angol bozhii. ta filistims'ki knyazi skazali: nyekhai nye idye vin iz nami na viinu! a tyepyer ustan' rano vrantsi ti ta rabi pana tvogo, sh-

cho priishli z toboyu. i povstavaitye rano vrantsi, i yak vam rozsvinye, idit'! i vstav rano vrantsi david ta lyudi iogo, shchob piti rankom i vyernutisya do filistims'kogo krayu. a filistimlyani pishli do izrailya.

30

i stalosya, koli david ta lyudi iogo ishli do tsiklagu, tryet'ogo dnya, to amalikitanyi vderylisy do pivd'nya ta do tsiklagu, i pobili tsiklag ta spalili iogo ognym. i pozabirali voni do nyevoli zhinok, shcho buli v n'omu, vid malogo azh do vyelikogo, nikogo nye zabili, alye zabrali, ta i pishli svoeyu dorogoyu. i priishov david ta iogo lyudi do togo mista, a vono spalenyie ognym! a ikhni zhinki, ta sini ikhni, ta ikhni dochki zabrani v nyevolyu. i pidnis david ta narod, shcho z nim, svii golos, ta i pishli azho poki nye stalo im sili plakati. i buli vzyati do nyevoli obidvi davidovi zhinki: izryeyelitka akhinoam ta avigail, kolishnya zhinka karmyelytanina navala. i bulo davidovi duzhye girko, bo narod goroviv, shchob iogo vkamyenuvati, bo zasmutilasya dusha vs'ogo narodu, kozhyen oburivsvya za siniv svoikh ta za dochok svoikh. ta david zmitsnivsvya gospodom, bogom, svoim. i skazav david do svyashchyenika yeviyatara, akhimyelyekhovogo sina: prinyesi do myenye yefoda! i yeviyatar prinis yefoda do davida. i zapitav david gospoda, govoryachi: chi myeni gnatisya za tieyu ordoyu, chi dozhynu ii? a vin vidkazav iomu: zhyenisya, bo konchye dozhyenyesh, i konchye vizvolish. i pishov david, vin ta shist' sotyen' lyuda, shcho z nim, i voni priishli azh do potoku byesor; a vidstali spinilisya. i gnavsvya david, vin ta chotiri sotni cholovika. a dvisti lyuda spinilisya, bo buli slabi, shchob pyeryeti potoka byesor. i znaishli voni v poli egiptyanina, i privyeli iogo do davida, i dali iomu khliba, a vin iv, i napoli iogo vodoyu. i dali iomu polovinu grudki sushyenykh fig ta dvi v'yazki rodzinok. i vin z'iv, i vyernuvsvya dukh iogo do n'ogo, bo vin nye iv khliba ta nye piv vodi tri dni ta tri nochi. i zapitav iogo david: chii ti ta zvidkilya ti? a toi vidkazav: ya egipyets'kii yunak, rab amalikitanyana. ta pokinuv myenye pan mii, bo ya zakhvoriv tri dni tomu. mi buli vderylisy na pivden' kyeryetyeiv, i na toi, shcho yudin, ta na pivden' kalyeva. a tsiklag mi spalili ognym. i skazav iomu david: chi nye zavedyesh myenye do tiei ordi? a toi vidpoviv: prisynagni myeni bogom, shcho nye vb'esh myenye, i shcho nye vidasi myenye v ruku mogo pana, to sprovdzhu tyebye do tiei ordi. i vin sprovdav iogo, azh os' voni rozporoshyeni po povyerkhni vsiei tiei zymli, idyat' ta p'yut' ta svyatkuyut' z privodu vsiei tiei vyelikoi zdobichi, shcho voni nabrali z filistims'kogo krayu ta z krayu yudinogo. i biv ikh david vid ranku azh do vyechora nastupnogo dnya, i nye vtik iz nikh nikhto, krim chotir'okhsot cholovika khloptsiv, shcho povsivali na vyerblyudi, i povtikali. i vryatuvav david usye, shcho pozabirav buv amalik. i obidvi svoi zhinki david uryatuvav. i nye propalo im nichogo: usye, vid malogo i azh do vyelikogo, i azh do siniv ta dochok, i vid zdobichi, i azh do vs'ogo, shcho ti vzyali buli sobi, usye vyernuv david! i vzyav david usyu khudobu dribnu ta khudobu vyeliku, a

ti, shcho ishli pyeryed tieyu chyeryedoyu, govorili: tsye davidova zdobich! potomu priishov david do tikh dvokhsot lyudyei, shcho buli slabi, shchob iti za davidom, i shcho ikh vin lishiv buv pri pototsi byesor, a voni povikhodili nazustrich davidovi ta nazustrich narodovi, shcho z nim. i pidiishov david do narodu, i zapitavsvya ikh pro mir. i stali govoriti vsi lyudi zli ta nyegidni z tikh lyudyei, shcho khodili z davidom, ta i skazali: voni nye khodili z nami, tomu nye damo im zo zdobichi, shcho mi vidnyali, bo kozhnomu damo til'ki zhinok iogo ta siniv iogo, nyekhai vidvyedut', i nyekhai idut'! a david skazav: nye robit' tak, brattyta moi, z tim, shcho dav nam gospod', i pil'nuvav nas, i dav ordu, shcho ishla na nas, u nashu ruku. a khto poslukhae vas u takii ryechi? bo yaka chastina togo, khto khodiv do boyu, to taka chastina i togo, khto sidiv pri ryechakh, rivno podilyat'. i stalosya vid ts'ogo dnya i dali, i zrobiv vin tsye za postanovu ta za zvichai dlya izrailya, i vin isnue azh do ts'ogo dnya. i priishov david do tsiklagu, i poslav zo zdobichi yudinim starshim, priyatyelyam svoim, govoryachi: ot-sye vam podarok zo zdobichi gospodnikh vorogiv, tim, shcho v byet-yeli, i tim, shcho v ramoti pivdyen-nim, i tim, shcho v yattyeri, i tim, shcho v aroyeri, i tim, shcho v sifmoti, i tim, shcho v yeshtyemoa, i tim, shcho v rakhali, i tim, shcho v mistakh erakhmye-lyeyanina, i tim, shcho v mistakh kyenyeyanina, i tim, shcho v khormi, i tim, shcho v bor-ashani, i tim, shcho v atakhu, i tim, shcho v khyevroni, i do vsikh tikh mists', kudi khodiv david, vin ta lyudi iogo.

ta i spalili ikh tam. i vzyali voni ikhni kosti, i pokho-vali pid tamariskom v yavyeshu, ta i postili sim dyen'.

31

a filistimlyani voyuvali z izrailiyem. i pobigli izrai-lyevi muzhi pyeryed filistimlyanami, i padali trupami na gori gilboa. i dognali filistimlyani saula ta iogo siniv. i povbivali filistimlyani ionatana i avinadava ta malki-shuya, saulovikh siniv. i stav bii tyazhkii dlya saula, i iogo znaishli luchniki, vin buv duzhye poranyenii timi luchnikami. i skazav saul do svogo zbroenoshi: vityagni myecha svogo, i probii myenye nim, shchob nye priishli tsi nyeobrizani, i nye pro-bili myenye, i nye znushchalisya nado mnoyu! ta nye khotiv zbroenosha, bo duzhye boyavsvya. todi vzyav saul myecha, ta i upav na n'ogo! i pobachiv zbroenosha, shcho pomyer saul, i vpav i vin na svogo myecha, ta i pomyer iz nim. i pomyer togo dnya saul i troe siniv iogo ta zbroenosha, takozh usi lyudi razom. a izrail'tyani, shcho myeshkali na tim botsi dolini i na tim botsi iordanu, koli pobachili, shcho povtikali izrail'tyani, i shcho pomyerli saul ta sini iogo, poki-dali ti mista i povtikali, a filistimlyani poprikhodili i osilisya v nikh. i stalosya drugogo dnya, i priishli filis-timlyani, shchob poobdirati trupi, ta i znaishli saula ta tr'okh siniv iogo, shcho lyezhali na gori gilboa. i voni styal i iomu golovu, i pozdirali zbroyu iogo, i poslali v filistims'ki krai navkolo, shchob spovistiti v domakh ikhnikh bozhkiv ta narodovi. i voni poklali zbroyu iogo v domi astarti, a tilo iogo pribili na muri byet-shanu. i pochuli myeshkantisi gilyeads'kogo yavyeshu pro tye, shcho filistimlyani zrobili saulovi, i vstali vsi khorobri, i ishli vsyu nich, i vzyali saulovye tilo ta tila siniv iogo z muru byet-shanu, i priishli do yavyeshu,

i stalosya po saulovii smyerti, koli david vyernuvsva, rozbivshi amalika, to vin sidiv u tsiklagu dva dni. i stalosya tryet'ogo dnya, azh os' priishov cholovik iz taboru vid saula, a odyezha iogo rozdyerta, i porokh na iogo golovi. i stalosya, yak priishov vin do davida, to vprav na zymlyu i poklonivsva. i skazav iomu david: zvidki tsye ti prikhodish? a toi vidkazav: ya vтик z izrail'yevogo taboru. i skazav do n'ogo david: shcho tsye stalosya, rozkazhi no myeni! a toi vidkazav: narod utik iz boyu, a takozh bagato z narodu popadalo i povmiralo, i tyezh saul ta sin iogo ionatan pomyerli. a david skazav yunakovi, shcho rozpovidav iomu: yak ti piznav, shcho pomyer saul ta sin iogo ionatan? i skazav toi yunak, shcho rozpovidav iomu: pripadkom natrapiy ya na gori gilboa, azh os' saul, nastromlyenii na spisa svogo, a kolyesnitsi ta izdtsi doganyayut' iogo. i vin obyernuvsva do myenye, i pobachiv myenye, ta i poklikav myenye. a ya vidpoviv: os' ya! i skazav vin do myenye: khto ti? a ya vidkazav iomu: ya amalikityanin. i skazav vin do myenye: stan' nado mnoyu, ta i ubii myenye, bo skhopiv myenye korch, a vsya dusha shchye v myeni!... i stav ya pri n'omu, ta i ubiv iogo, bo ya znay, shcho vin nye budye zhivii po upadku svoim. i vzyav ya vintsya, shcho na golovi iogo, ta naplyechnika, shcho na plyechi iogo, i prinis syudi do pana svogo. i skhopivsva david za odyezhi svoi, ta i rozdyer ikh, i tyezh usi lyudi, shcho buli z nim. i golosili voni i plakali, ta postili azh do vyechora za saulom ta za sinom iogo ionatanom, i za narodom gospodnim ta za izrail'yevim domom, shcho popadali vid myecha. i skazav david yunakovi, shcho rozpovidav iomu: zvidki ti? a toi vidkazav: ya sin odnogo prikhod'ka, amalikityanina. i skazav iomu david: yak ti nye poboyavsva prostyagti ruku svoyu, shchob ubiti gospodn'ogo pomazantsya? i poklikav david odnogo z slug svoikh i skazav: pidiidi, ubii iogo! i toi udariv iogo, i vin pomyer. i skazav do n'ogo david: krov tvoya na golovi tvoii, bo usta tvoi posvidchili proti tyebye, govoryachi: ya vbiv gospodn'ogo pomazantsya. i david zagolosiv za saulom ta za iogo sinom ionatanom takoyu zhalobnoyu pisnyeyu, ta i skazav navchiti yudinikh siniv pisni pro luka. os' vona napisana v knizi pravyednogo: o pishnoto izrail'yeva, pobita iz luka na zgir'yakh svoikh, oi popadali litsari! nye rozkazuitye v gati pro tsye, nye spovishchaitye na vulytsyakh ashkalonu, shchob nye tishilisya filistimlyans'ki dochki, shchob nye radili dochki nyeobrizanikh! gilboavs'ki gori, shchob na vas nye bulo ni rosi, ni doshchu, ani polya dlya zhyertvi prinyesyennya! bo splyamlyenii tam shchit khorobrikh, shchit sauliv, yak nibi olivoyu vin nye pomazani! vid krovi zabitikh, vid loyu khorobrikh nye vidrivavsva buv luk ionataniv, i nye vyer-tavsva myech sauliv naporozhn'o! saul ta ionatan, tsi ulyublyeni i mili za svoiogo zhittya, i v smyerti svoii nyerozluchni, prudkishi buli vid orliv ta sil'nishi vid lyeviv! dochki izrail'yevi, za saulom zaplachtey, shcho vas zodyagav u bagryanitsyu z prikrasami, shcho ozdobyuvav zolotom vashu odyezhu! oi, popadali litsari posyeryed boyu!... ionatan na pagirkakh tvoikh

os' zabitii! skorblyu po tobi, ionatanye, mii bratye! ti dlya myenye buv vyl'mi ulyublyenii, kokhannya tvoe rozkishnishye dlya myenye bulo vid kokhannya zhinochogo! oi, popadali litsari, i zaginula zbroya viis'kova!...

2

i stalosya potomu, i zapitavsva david gospoda, govoryachi: chi iti myeni v odnye z yudinikh mist? a gospod' vidkazav iomu: idi! i skazav david: kudi ya pidu? a vin vidkazav: u khyevron! i vviishov tudi david, a takozh dvi zhinki iogo: izryeyelitka akhinoam ta avigail, kolishnya zhinka karmyelyanina navala. i lyudyei svoikh, shcho buli z nim, priviv david kozhnogo ta dim iogo, i voni osilisya po khyevrons'kikh mistakh. i poskhodilisya yudini muzhi, i pomazali tam davida tsaryem nad yudinim domom. a davidovi rozpovili, kazhuchi: lyudi gilyeads'kogo yavyeshu pokhovali saula. i poslav david lyudyei do gilyeads'kogo yavyeshu, i skazav do nikh: blagoslovyenni vi dlya gospoda, shcho zrobili tsyu milist' iz svoim panom, iz saulom, ta pokhovali iogo! a tyepyer nyekhai gospod' zrobit' vam milist' ta pravdu, i ya tyezh zrobyu nam tye dobro za tye, shcho vi zrobili tsyu rich. a tyepyer nyekhai zmitsnyat'sya vashi ruki, i bud'tye muzhni, bo pomyer pan vash saul, a takozh yudin dim pomazav myenye tsaryem nad soboyu. a avnyer, nyeriv sin, providnik saulovogo viis'ka, uzyav ish-boshyeta, saulovogo sina, ta i priviv iogo do makhanaimu. i vin nastanoviv iogo tsaryem nad gilyeadom, i nad ashuryeyaninom, i nad izryeyelyem, i nad efrymom, i nad vyenyaminom, i nad usim izrail'yem. ish-boshyet, sauliv sin, buv viku soroka lit, koli zatsaryuvav nad izrail'yem, i tsaryuvav dva roki, til'ki dim yudi buv za davidom. a chislo dni, shcho david buv tsaryem u khyevroni nad yudinim domom, sim lit i shist' misyatsiv. i viishov avnyer, nyeriv sin, ta slugi ish-boshyeta, saulovogo sina, z makhanaimu do giv'onu. a ioav, sin tsyerui, ta davidovi slugi viishli i zustrili ikh razom pri giv'on's'komu stavi. i zasili voni ti z togo boku stavu, a ti z ts'ogo boku stavu. i skazav avnyer do ioava: nyekhai vstanut' tsi yunaki, i pobavlyat'sya pyeryed nami! i skazav ioav: nyekhai vstanut'. i vstali, i pyeryeishli v chisli dvanadtsyati dlya vyenyamina ta dlya ish-boshyeta, saulovogo sina, ta dvanadtsyat' iz davidovikh slug. i skhopili odin odnogo za golovu, ta i vsadili svogo myecha do boku odin odnogo, i popadali razom. i nazvali im'ya tomu mistysu: khyelkat-gatstsurim, shcho v giv'oni. i znyavsva togo dnya duzhye zhorstokii bii, i buv pobitii avnyer ta izrail'yevi lyudi davidovimi slugami. i buli tam tri sini tsyerui: ioav, i avishai, i asail. a asail buv lyegkii v nogakh svoikh, yak pol'ova ta gazyelya. i gnavsva asail za avnyerom, i nye zbochuvav, ani pravoruch, ani livoruch iz pogoni za avnyerom. i obyernuvsva avnyer pozad syebye i skazav: chi tsye ti, asaiye? a toi vidkazav: ya. i skazav iomu avnyer: zboc sobi na pravitsyu svoyu chi na livitsyu svoyu, i skhopi sobi odnogo iz slug, i viz'mi sobi zbroyu iogo. ta nye khotiv asail spiniti pogoni za nim. a avnyer znov govori do asaila: spinisya v gonitvi

za mnoyu! nashcho ya vb'yu tyebye? i yak zvyedu ya oblichhya svoe do brata tvogo ioava? a toi vidmovivsya spinitisya. i vdariv iogo avnyer zadnim kintsyem spisa v zhivit, i spis viishov izzadu iogo! i vpav vin tam, i pomyer na misti... i stalosya, kozhyen, kholi prikhodiv do togo mistysa, dye vpav asail ta pomyer, to spinyavsya. i gnalisya ioav ta avishai za avnyerom. i sontsye zaishlo, a voni priishli do zgir'ya amma, shcho navproti giakhu, na dorozhi do giv'on's'koi pustini. i zibralisya vyeniyaminovi sini pri avnyeri, i sklali odin viddil, ta i spinilisya na vyerkhiv'i odnogo vzgir'ya. i kliknuv avnyer do ioava i skazav: chi zavzhd'i myech budy zhyerti? chi ti nye znaesh, shcho girkota budy naostanku? i azh doki ti nye skazhyesh narodovi spinitisya v gonitvi za svoimi bratami? a ioav vidkazav: yak zhivii bog, koli b ti nye skazav buv inshogo, to shchye vid ranku narod buv bi pyeryestav gnatisya za bratom svoim. i zasurniv ioav u surmu, i spinivsya vvyes' narod, i nye gnalisya vzhye za izrailiyem, i bil'shye vzhye nye voyuvali. a avnyer ta lyudi iogo ishli styepom usyu tu nich, i pyeryeishli iordan, i proishli vvyes' bitron, i priishli do makhanaimu. i ioav vyernuvsya z pogoni za avnyerom, i zibrav uvyes' narod, i zabraklo z davidovikh slug dyev'yatnadtsyati cholovika ta asaila. a davidovi slugi pobili z vyeniyamina ta z lyudyei avnyera, tri sotni i shistdyesyat cholovika, shcho pomyerli. i vinyesli asaila, i pokhovali iogo v grobi bat'ka iogo, shcho v viflyeemi. i ishli tsilu nich ioav ta lyudi iogo, a rozsvilo im u khyevroni.

3

i bula dovga ta viina mizh domom saulovim ta mizh domom davidovim. a david usye zmitsnyuvavsya, a sauliv dim usye slabnuv. i v khyevroni narodilisya davidovi sini, i buv iogo pyeryvistok ammon, vid izryeyelitki akhinoam; a drugii sin iogo kil'av vid avigail, kolishn'oi zhinki karmyelanina navala; a tryetii avyesalom, sin maakhi, dochki talmaya, tsarya gyeshurs'kogo; a chyetyvertii adoniya, sin khagigit, a p'yatii shyefatiya, sin avital, a shostii itryeam, vid yegli, davidovoi zhinki, otsi narodilisya davidovi v khyevroni. i stalosya, koli bula viina mizh domom saulovim ta domom davidovim, to avnyer trimavsya saulovogo domu. i mav saul nalozhniysyu, a im'ya ii ritspa, dochka aii. i skazav ish-boshyet do avnyera: chogo ti priishov do nalozhniys' bat'ka mogo? i duzhye zapalivsya avnyerovi gniv na slova ish-boshyetovi, i vin skazav: chi ya psyacha yuds'ka golova? s'ogodni ya roblyu lasku domovi tvogo bat'ka saula, iogo bratam ta iogo priyatelyam, i nye viddav tyebye v davidovu ruku, a ti s'ogodni zghad na myeni grikh tsiei zhinki? nyekhai tak zrobit' bog avnyerovi, i nyekhai shchye dodast' iomu, yakshcho ya nye zroblyu davidovi tak, yak gospod' prisnyagnuv buv iomu, shchob pyeryenyesti tsarstvo vid saulovogo domu, i shchob postaviti davidiv tron nad izrailiyem ta nad yudoyu vid danu i azh do byeyer-shevi. i toi nye mig uzhye vidpovidati avnyerovi ani slova, bo boyavsya iogo. i poslav avnyer zamist' syebye posliv do davida skazati: chiya tsye zyemlya? i shchye skazati: skladi zh svoyu umovu zo mnoyu, i os' ruka moy

budy z tobouyu, shchob privyernuti do tyebye vs'ogo izrailya. a david vidkazav: dobre, ya skladu z tobouyu umovu! til'ki odniei ryechi ya zhadayu vid tyebye, a samye: ti nye pobachish oblichhya mogo, yakshcho ti nye privyedyesh myelkhi, saulovoi dochki, koli ti priidyesh pobachiti myenye. i poslav david posliv do ish-boshyeta, saulovogo sina, govoryachi: viddai zhinku moyu myelkhu, yaku ya zaruchiv buv sobi za sotnyu krainikh plotiv filistims'kikh. i poslav ish-boshyet, i vzyav ii vid ii cholovika, vid paltilla, sina laisha. i pishov z nyeyu cholovik ii, i vsye plakav za nyeyu azh do bakhurimu. i skazav do n'ogo avnyer: idi, vyernisya! i toi vyernuvsya. a avnyerovye slovo z izrailiyevimi starshimi bulo takye: vi vzhye davno bazhaetye mati davida tsaryem nad sobouyu. a tyepyer zrobit' tsye, bo gospod' skazav buv do davida, govoryachi: rukoyu mogo raba davida ya spasu narod mui, izrailya, vid ruki filistimlyan ta vid ruki vsikh vorogiv iogo. i govori avnyer takozh do ushyei vyeniyaminovikh. i takozh pishov avnyer govorit do ushyei davidovikh u khyevroni, usye, shcho dobre v ochakh izrailya ta v ochakh us'ogo domu vyeniyaminovogo. i priishov avnyer do davida do khyevronu, a z nim dvadtsyatyero lyuda. i david zrobiv priinyattya avnyerovi ta lyudyam, shcho z nim. i skazav avnyer do davida: nyekhai ya vstanu i pidu, i privyedu do pana, tsarya mogo, us'ogo izrailya, a voni skladut' iz tobouyu umovu, i ti budyesh tsaryuvati nad usim, chogo budy zhadati dusha tvoya. i vidpustiv david avnyera, i vin pishov iz mirom. azh os' priishli slugi davidovi ta ioav iz pokhodu, i prinysli z sobouyu vyeliky zdobich. a avnyera nye bulo z davidom u khyevroni, bo vin vidpustiv iogo, i toi pishov iz mirom. a ioav ta vsye viis'ko, shcho bulo z nim, priishli. i rozpovili ioavu, govoryachi: prikhodiv avnyer, sin nyeriv, do tsarya, a vin vidpustiv iogo, i toi pishov iz mirom. i priishov ioav do tsarya ta i skazav: shcho ti zrobit' os' prikhodiv do tyebye avnyer, nashcho ti vidpustiv iogo, i vin vidiishov? ti znaesh avnyera, nyerovogo sina, vin prikhodiv, shchob namoviti tyebye ta shchob vividati tvii vikhid ta vkhid tvii, i shchob vividati vsye, shcho ti robish. i viishov ioav vid davida, i poslav poslantsiv za avnyerom, i voni zavynuli iogo z bor-gassiri, a david pro tye nye znay. i vyernuvsya avnyer do khyevronu, a ioav vidviv iogo v syeryedinu brami, shchob pogovoriti z nim taemno, ta i udariv iogo tam u zhivit, i toi pomyer za krov brata iogo asaila. a potim pochuv pro tsye david i skazav: nyevinnii ya ta tsarstvo moe pyeryed gospodom azh naviki v krovi avnyera, nyerovogo sina. nyekhai vona spadye na golovu ioava ta na vvyes' dim iogo bat'ka! i nyekhai nye pyeryestae v ioavovomu domi tyechivii, i prokazhyenii, i toi, khto opiraet'sya na kiya, i khto padae vid myecha, i khto nye mae khliba! a ioav ta brat iogo avishai ubili avnyera za tye, shcho vin zabiv ikhn'ogo brata asaila v giv'oni v boyu. i skazav david do ioava ta do vs'ogo narodu, shcho buv z nim: rozdyerit' vashu odyezhu, i opyeryezhit'sya vyeryetishchyem, ta i golosit' za avnyerom! a tsar david ishov za marami. i pokhovali avnyera v khyevroni, a tsar pidnis svii golos ta i plakav nad avnyerovim grobom, i plakav uvyes' narod. i zaspivav tsar zhalobnu pis-

nyu nad avnyerom ta i skazav: chi avnyer mav zagnutiy smertyu nyegidnogo? tvoji ruki buli nye pov'yzani, nye zabiti buli tvoji nogi v kaidani, ti vpav, yak vid nyepравyednikh padayut! i vvyes' narod shchye bil'shye plakav nad nim. i priishov vvyes' narod, shchob namoviti davida pokripititsya khlibom shchye tego dnya, ta prisyaguv david, govoryachi: nyekhai tak zrobit' myeni bog, i nyekhai shchye dost', yakshcho za pyeryed zakhodom sontsya skush-tuyu khliba abo chogobud'! a vvyes' narod dov-davtsya pro tsye, i tsye bulo dobre v ikhnikh ochakh, yak i vsye, shcho robiv tsar, bulo dobre v ochakh us'ogo narodu. i tego dnya dovidalisya vvyes' narod ta vvyes' izrail', shcho to nye bulo vid tsarya, shchob zabiti avnyera, sina nyerovogo. i skazav tsar svoim slugam: oto zh znaitye, shcho vozhd' ta vyelikii muzh upav ts'ogo dnya! a ya s'ogodni slabii, khoch pomazanii tsar, a ti lyudi, sini tsyerui, sil'nishi vid myenye. nyekhai vidplatit' gospod' zlochintsyevi za iogo zlo!

4

i pochuv sauliv sin, shcho pomyer avnyer u khyevroni, i opustilisya ruki iogo, a vvyes' izrail' zbyentyezhivsya. a sauliv sin mav dvokh muzhiv, kyerivnikiv viddiliv, im'ya odnomu baana, a im'ya drugomu ryekhav, sini byeyerotyana rimmona, a vyenyaminovikh siniv, bo i byeyerot zalichyenii buv na vyenyaminina. ta povtikali byeyerotyani do gittaimu, i myeshkali tam prikhod'kami, i tak e azh do ts'ogo dnya. a ionatan, sauliv sin, mav kul'gavogo sina; vin buv viku p'yati lit, koli priishla zvistka pro saula ta ionatana z izryeyelu. a nyan'ka iogo nyesla iogo i utikala; i stalosya, koli vona pospishno vtikala, to vin upav i okriviv. a im'ya iogo myefivoshyet. i pishli sini byeyerotyana rimmona, ryekhav ta baana, i vviishli, yak bula dyenna spyekota, do ish-boshyetovogo domu, a vin lyezhav u pivdyennomu spochinku. i oto vviishli voni azh do syeryedini domu, nibi vzyati psheynitsi, ta i udarili iogo v zhivit. i ryekhav ta brat iogo baana vtyekli. otozh, vviishli voni do domu, a vin lyezhit' na lizhku svoim u svoii spal'ni, i voni vdarili iogo, i vbili iogo, i znalyi iomu golovu. i vzyali voni iogo golovu, i ishli styepovoyu dorogoyu vsyu nich. i prinyesli voni ish-boshyetovu golovu do davida v khyevron, ta i skazali tsaryevi: otsye golova ish-boshyeta, saulovogo sina, tvogo voroga, shcho shukav buv tvoei dushi. i dav gospod' ts'ogo dnya panovi moemu, tsaryevi, pimstu nad saulom ta nad nasinnyam iogo. i vidpoviv david ryekhavovi ta bratovi iogo baani, sinam byeyerotyeyanina rimmona, i skazav im: yak zhivii gospod', shcho vizvoliv dushu moyu vid usyakogo utisku, koli togo, khto rozpoviv myeni, kazhuchi: os' pomyer saul, a vin buv v ochakh svoikh, yak priemni visnik, ya skhopiv iogo, i vbiv iogo v tsiklagu, zamist' dati iomu nagorodu za zvistku, tim bil'shye, koli lyudi nyespravdyedlivi vbili spravdyedlivogo cholovika v domi iogo na postyeli iogo! a tyepyer chi ya nye poshukayu iogo krovi z vashoi ruki, i nye vigublyu vas iz krayu? i david nakazav slugam, i voni vbili ikh,

i vidrubali ikhni ruki ta ikhni nogi, ta i povisili nad stavom u khyevroni. a ish-boshyetovu golovu vzyali i pokhovali v avnyerovim grobi v khyevroni.

5

i poskhodilisya vsi izrail'eyi plyemyena do davida v khyevron ta i skazali iomu: otsye mi kist' tvoya ta tilo tvoe mi! i davnish, koli saul buv tsaryem nad nami, ti vodiv izrail'ya na viinu i privodiv nazad. i gospod' tobi skazav: ti budyesh pasti naroda mogo, izrail'ya, i ti budyesh volodaryem nad izrail'em. i priishli vsi izrail'eyi starshi v khyevron, a tsar david sklav iz nimi umovu v khyevroni pyeryed gospodnim litsyem. i pomazali voni davida tsaryem nad izrail'lyem. david buv viku tridsyaty lit, koli stav tsaryu-vati, i sorok lit tsaryuvav vin. u khyevroni tsaryuvav vin nad yudoyu sim lit i shist' misyatsiv, a v erusal-imi tsaryuvav tridsyaty i tri roki nad usim izrail'yem ta yudoyu. i pishov tsar ta lyudi iogo do erusalimu na evusyeyanina, myeshkantsya togo krayu. a toi skazav davidovi, govoryachi: ti nye vviidyesh syudi, khiba poviganyaesh slipikh ta krivikh! a tsye znachit': david nikoli nye vviidye syudi! ta david zdobuv tvy-erdyny sion, vin stav davidovim mistom. i skazav david tego dnya: kozhyen, khto zab'e evusyeyanina, nyekhai skinye do kanalu, a z nim i krivikh ta slipikh, znyenavidzhnyenikh dlya davidovoi dushi. tomu gov-oryat': slipii ta krivii nye vviidye do domu! i os-ivsyia david u tvyerdini, i nazvav im'ya ii: davidovye misto. i buduvav david navkolo vid millo i usyerye-dini. i david stavav usye bil'shim, a gospod', bog savaot, buv iz nim. i poslav khiram, tsar tirs'kii, posliv do davida, ta kyedrovogo dyeryeva, i tyesliv, i kamenyariv dlya stin, i voni zbuduvali dim dlya davida. i pyeryesvidchivsyia david, shcho gospod' postaviv iogo misno tsaryem nad izrail'yem, i shcho vin pidnis tsarstvo iogo radi narodu svogo izrail'ya. a david uzyav shchye nalozhnits' ta zhinok z erusal-imu po vikhodi iogo z khyevronu, i narodilisya davi-dovi shchye sini ta dochki. a otsye imyena naro-dzhnyenikh iomu v erusalimi: shammua, i shovav, i natan, i solomon, i ivkhar, i yelishua, i nafyeg, i yafia, i yelishama, i yeliyada, i yelifalyet. i pochuli filis-timlyani, shcho davida pomazali tsaryem nad izrai-lyem, i viishli vsi filistimlyani, shchob shukati davida. i david pochuv pro tsye, i zishov do tvyerdini. a filistimlyani priishli ta roztashuvalisyia v dolini rye-faim. a david zapitavsyia gospoda, govoryachi: chi vikhoditi myeni proti filistimlyan? chi dasi ikh u moyu ruku? i gospod' vidkazav do davida: vikhod', bo spravdi dam filistimlyan u ruku tvoyu! i priishov david do baal-pyeratsimu. i pobiv ikh tam david ta i skazav: gospod' rozirvav vorogiv moikh pyeryedo mnoyu, yak rozrivayut' vodi. tomu vin nazvav im'ya tomu mistysu: baal-pyeratsim. i voni polishili tam svoikh bozhkiv, a ikh zabrav david ta lyudi iogo. a fil-istimlyani znovu priishli ta roztashuvalisyia v dolini ryefaim. i zapitavsyia david gospoda, a vin skazav: nye vikhod', otoci ikh z-pozaudu, i priidi do nikh vid bal'zamovogo liska. i stanyet'sya, koli ti pochuesh shyelyest kroku na vyerkhovityakh bal'zamovogo liska, todi pospishisyia, bo to todi viishov gospod' py-

eryed tobouy, shchob pobiti filistims'kii tabir. i david zrobiv tak, yak nakazav iomu gospod', i vin pobiv filistimyan vid gyevi azh tudi, kudoyu iti do gyezera.

6

a david znovu zibrav vibranye viis'ko v izraili, tridtsyat' tisyach. i vstav ta i pishov david ta vvyes' narad, shcho buv z nim z yudinogo baalu, shchob vinyesti zvuidti bozhogo kovchyega, shcho nad nim klichyet'sya im'ya, im'ya gospoda savaota, shcho zamyeshkue na khyeruvimakh. i voni postavili bozhogo kovchyega na novogo voza, i vinyesli iogo z avinadavovogo domu, shcho v giv'i. a uzza ta akhio, sini avinadavovi, provadili togo novogo voza. i nyesli iogo z avinadavovogo domu, shcho v giv'i, i ishli z kovchyegom bozhim, a akhio ishov pyeryed kovchyegom. a david ta vvyes' izrailiv dim grali pyeryed bozhim litsyem usieyu siloyu ta pisnyami, i na tsi-trakh, i na arfakh, i na bubnakh, na guslakh, i na tsi-balakh. i priishli voni azh do goryen-nakhonu, a uzza prostyag ruku do bozhogo kovchyegu, i skhopiv iogo, bo znorovilas' bula khudoba. i zapalivsyia gospodnii gniv na uzzu, i bog uraziv iogo tam za tsyu provinu. i vin pomyer tam pri bozhomu kovcheyzi. i zapalivsyia davidiv gniv za tye, shcho gospod' pokarav uzzu, i vin nazrav im'ya tomu mistysu: pyeryets-uzza, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya. i david zlyakavsyia gospoda togo dnya ta i skazav: yak uviide do myenye gospodnii kovchyeg? i nye khotiv david pyeryenositi gospodn'ogo kovchyega do syebye, do davidovogo mista, a skyeruvav iogo david do domu gatanina ovyed-yedom. i probuvav gospodnii kovcheyg u domi gatanina ovyed-yedom tri misyatsi, i gospod' poblagosloviv ovyed-yedomu ta vvyes' iogo dim. i donesyeno tsaryevi davidovi, govoryachi: gospod' poblagosloviv dim ovyed-yedomu ta vsye, shcho iogo, radi kovchyegu bozhogo. i pishov david, i vinis bozhogo kovchyega z domu ovyed-yedomi do davidovogo mista z radiсты. i stalosya, koli ti, khto nis gospodn'ogo kovchyega, stupali shist' krokiv, to vin prinosis u zhyertvu vola ta vidgodovanu shtuku khudobi. a david tantsyuvav pyeryed gospodnii litsyem po vsiei sili. i david buv opyeryezanii llyanym yefodom. i david ta vvyes' izrailiv dim nyesli gospodn'ogo kovchyega z okrikom ta z surmlyen-nyam surmi. i stalosya, koli gospodnii kovcheyg uvi-ishov do davidovogo mista, to myelkhola, saulova dochka, vglyadala chyeryez vikno, i pobachila tsarya davida, shcho tantsyuvav ta skakav pyeryed gospodnim litsyem. i vona pogordila nim u syertsii svoemu. i priniesli gospodn'ogo kovchyega, i postavili iogo na misti iogo syeryed namyetu, shcho dlya n'ogo postaviv david. i prinis david tsilopalynnyia pyeryed gospodnim litsyem ta zhyertvu mirnu. a koli david skinchiv prinisiti tsilopalynnyia ta mirni zhyertvi, to vin poblagosloviv narod imyenyem gospoda savaota. i vin rozdav dlya vs'ogo narodu, dlya vs'ogo izrailiyevogo natopvu, vid cholovika i azh do zhinki, dlya kozhnogo po odnomu bukhantysyevi khliba, po odnomu kavalkovi pyechyenogo m'ysa ta po odnomu vinogradnomu kalachyevi. i pishov uvyes' iogo nad kozhyen do domu svogo. i vyeru-

vsya david, shchob poblagosloviti svii dim. i vishla myelkhola, saulova dochka, navproti davida i skazala: yakii slavnii buv s'ogodni izrailiv tsar, shcho obnazhavsyia s'ogodni na ochakh nyevil'nits' svoikh rabiv, yak obnazhuet'sya yakii z pustuniv! i skazav david do myelkholi: pyeryed litsyem gospoda, shcho vibrav myenye nad tvogo bat'ka ta nad uvyes' dim iogo, i nakazav myeni buti volodaryem nad gospodnim narodom, nad izrailiyem, budu vvyeseli-tisyia pyeryed gospodnim litsyem! i koli ya budu pogordzhenii shchye bil'sh vid togo, i budu niz'kii u svoikh ochakh, to pri nyevil'nitsyakh, shcho ti gov-orila, i pri nikh ya budu shanovani! i v myelkholi, saulovoi dochki, po ts'omu nye bulo ii ditini azh do dnya smyerti ii.

7

i stalosya, koli tsar osiv u svoemu domi, a gospod' dav iomu vidpochinuti vid usikh vorogiv iogo navkolo, to tsar skazav do proroka natana: podivisyia, ya sidzhu v kyedrovomu domi, a bozhii kovcheyg znakhodit'sya pid zavisoyu! i skazav natan do tsarya: usye, shcho v syertsii tvoim, idi i zrobi, bo gospod' z tobouy. i stalosya tiei nochi, i bulo gospodne slovo do natana, kazhuchi: idi i skazhyesh do raba mogo, do davida: tak skazav gospod': chi ti zbuduesh myeni dim na moe probuvannya? bo ya nye probuvav u domi vid dnya vvyedyennya mogo izrailiyevikh siniv z egiptu i azh do ts'ogo dnya, alye khodiv u namyeti ta v sha-tri. skriz', dye khodiv ya pomizh izrailiyevimi sinami, chi promoviv ya khoch slovo z yakim iz izrailiyevikh plyemyen, yakomu nakazav ya pasti naroda mogo, izrailiya, govoryachi: chomu nye zbuduvali vi myeni kyedrovogo domu? a tyepyer tak skazhyesh moemu rabovi davidovi: tak skazav gospod' savaot: ya vzyav tyebye z pasovis'ka, yak khodiv ti za otaroyu, shchob ti stav volodaryem nad narodom moim, nad izrailiyem. i buv ya z tobouy v us'omu, dye ti khodiv, i vigubiv ya vsikh vorogiv tvoikh z-pyeryed tyebye, i zrobiv tobi vyelikie im'ya, yak im'ya vyelikikh na zyeimli. i vstanoviv ya mistysyie dlya narodu mogo, dlya izrailiya, i vin probuvatimye na svoemu misti, i nye budye vzhye nyepokoeni, i krivdniki nye budut' bil'shye gnobiti iogo, yak pyeryed tim. a vid togo dnya, yak ya nistanoviv suddiv nad narodom moim, izrailiyem, to ya dav tobi mir vid usikh vorogiv tvoikh. i gospod' ob'yavlyae tobi, shcho gospod' pobudue tobi dim. koli vipovnyat'sya tvoi dni, i ti lyazhyesh iz svoimi bat'kami, to ya postavlyu po tobi nasinnyia tvoe, shcho viide z utrobi tvoei, i zmitsnyu iogo tsarstvo. vin zbudue dim dlya imyennya mogo, a ya zmitsnyu pryestola iogo tsarstva naviki. ya budu iomu za bat'ka, a vin budye myeni za sina. koli vin skrivit' dorogu svoyu, to ya pokarayu iogo lyuds'koyu palitsyeyu ta porazami lyuds'kikh siniv. ta milist' moye nye vidkhlit'sya vid n'ogo, yak vidkhliv ya ii vid saula, yakogo ya vidkinuv pyeryed tobouy. i budye pyevnim tvui dim ta tsarstvo tvoe azh naviki pyeryed tobouy. pryestol tvui budye mitsno stoyati azh naviki! yak usi tsi slova, yak usye tsye vidin-nya, tak govovor natan do davida. todi priishov tsar david, i siv pyeryed gospodnim litsyem ta i skazav:

khto ya, gospodi bozhnye, i shcho mii dim, shcho ti priviv myenye azh syudi? ta i tsye shchye bulo malye v ochakh bozhikh, gospodi bozhnye, i ti govoriv takozh pro svogo raba v buduchchini. a tsye za zakonom lyuds'kim, gospodi bozhnye! i shcho shchye bil'shye govoritimye david tobi? ta ti znaesh svogo raba, gospodi bozhnye! radi slova svogo ta za syertsyem svoim ti zrobiv usyu tsyu vyelichnist', zvishchayuchi tsye svoemu rabovi. tomu ti vyelikii, gospodi bozhnye, bo nyemae takogo, yak ti, i nyemae boga, okrim tye-bye, zgidno z usim, shcho mi chuli svoimi ushimia. a yakii e shchye odin lyud na zyeimli, yak tvii narod, izrail', shchob bog prikhodiv vikupiti iogo sobi za narod, i shchob ustanoviti iomu svoe imyennya, i shchob uchiniti vam tsyu vyelichnist', ta strashni ryechi dlya svogo krayu radi narodu svogo, yakogo vikupiv sobi z egiptu, vid lyudyei ta vid bogiv iogo? i ti zmitsniv sobi narod svii, izrailya, sobi za narod azh naviki, i ti, gospodi, stav dlya nih za boga. a tyepper, gospodi bozhnye, zatvyerdi azh naviki tye slovo, shcho ti govoriv pro svogo raba ta pro dim iogo, i vchini, yak ti govoriv! nyekhai budye vyelikim im'ya tvoe azh naviki, shchob govoriti: gospod' savaoť bog nad izrail'em! a dim tvogo raba davida budye mitsno stoyati pyeryed litsyem tvoim! bo ti, gospodi savaoťe, bozhnye izrailiv, ob'yaviv svoemu rabovi, govoryachi: zbuduyu tobi dim, tomu rab tvii zdobuvssya na vidvagu pomolitisya do tyebye tsieyu molitvoyu! a tyepper, gospodi bozhnye, ti toi bog, a slova tvoi budut' pravdoyu, i ti govoriv svoemu rabovi tsye dobro, a tyepper zvol' poblagosloviti dim svogo raba, shchob buv naviki pyeryed litsyem tvoim, bo ti, gospodi bozhnye, govoriv tsye, i vid tvogo blagoslovyennya budye poblagoslovyenii naviki dim raba tvogo!

8

i stalosya po tomu, i pobiv david filistimlyan, i pokonav ikh. i vzyav david kyermu vladi z ruki filistimlyan. i pobiv vin moava, i pyeryemiryav ikh shnurom, poklav ikh na zyeimlyu, i vidmiryav dva shnuri na pobittya, a povyen shnur na pozostavlyennya pri zhitti. i stali moavityani davidovimi rabami, yakii prinosisli iomu daninu. i pobiv david gadad'yezera, sina ryekhovha, tsarya tsovi, koli toi ishov buv vidnoviti vladu svoyu pri richtsi yefrati. i zdobuv david vid n'ogo tisyachu i sim sotyen' izdtsiv ta dvadtsyat' tisyach cholovika pishogo. a konyam usikh tikh kolyesnits' david popidrizuvav zhili, i pozostaviv iz togo sto kolyesnits'. i priishov aram damas'kii, shchob dopomogti gadad'yezzerovi, tsaryevi tsovi, ta david pobiv v arami dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika. i nastanoviv david zalogi v damas'komu arami, i stav aram dlya davida za rabiv, shcho prinosisli daninu iomu, a gospod' dopomagav davidovi v us'omu, dye vin khodiv. i zabrav david zoloti shchiti, shcho buli v rabiv gadad'yezera, i priniis ikh do erusalimu. a z byetakhu ta z byerotayu, mist gadad'yezzerovikh, tsar david uzayav duzhnye bagato midi. a koli pochuv toi, tsar khamotu, shcho david pobiv usye viis'ko gadad'yezera, to toi poslav svogo sina iorama do tsarya davida, shchob povitati iogo, ta shchob poblagosloviti iogo za tye, shcho vin

zavzhdi voyuvav z gadad'yezzerom ta pobiv iogo, bo toi voyuvav proti gadad'yezera. a v rutsi iogo buli ryechi zoloti, i ryechi sribni, i ryechi midyani. takozh ikh prisvyativ tsar david gospodyevi razom zo sriblom ta zolotom, shcho vin prisvyativ buv iz zabranogo v usikh narodiv, yakikh vin zdobuv: z aramu, i z moavu, i z siniv ammona, i z filistimlyan, i z amalika, i zo zdobichi gadad'yezera, sina ryekhovha, tsarya tsovi. i zdobuv david sobi im'ya, koli vin vyernuvssya z pobittya visimnadtsyati tisyach aramu v byegyemyelakh. i vin postaviv zalogi v yedomi, v us'omu yedomi postaviv zalogi. i stav uyves' yedom za rabiv dlya davida. i dopomagav gospod' davidovi v us'omu, dye vin khodiv. i tsaryuvav david nad usim izrail'em, i chiniv david sud ta spravvedlivist' dlya vs'ogo narodu svogo. a ioav, sin tsyerui, buv nad viis'kom, a iosafat, sin akhiludu, buv kantslyerom. a sadok, sin akhituva, ta akhimyelyekh, sin yeviyatara, buli svyashcheyniki, syeraya buv pisaryem. a byenaya, sin egoyadi, buv nad kyeryetyaninom ta nad pyelyetyaninom. a davidovi sini buli nachal'nikami tsars'kogo dvoru.

9

i skazav david: chi e shchye khto, khto pozostavssya z saulovogo domu? ya zroblyu iomu lasku radi ionatana. a pri saulovim domi buv rab, a im'ya iomu tsiva. i poklikali iogo do davida, a tsar skazav iomu: chi ti tsiva? a toi vidkazav: rab tvii! i skazav tsar: chi nyema vzhye kogo z saulovogo domu, shchob ya zrobiv iomu bozhu lasku? i skazav tsiva do tsarya: e shchye sin ionataniv, krivii na nogi. i skazav iomu tsar: dye vin? a tsiva vidkazav tsaryevi: os' vin u domi makhira, ammiilovogo sina, v lo-dyevari. i tsar david poslav, i vzyav iogo z domu makhira, ammiilovogo sina, iz lo-dyevaru. i priishov myefivoshyet, sin ionatana, saulovogo sina, do davida, i vpav na oblichchya svoe i poklonivssya. i david skazav: myefivoshyet! a toi vidkazav: os' tvii rab! i skazav iomu david: nye bisya, bo spravdi zroblyu tobi lasku radi bat'ka tvogo ionatana, i zvyernu tobi vsye polye tvogo bat'ka saula. a ti budyesh zavzhdi isti khlib pri moemu stoli. a toi uklonivssya i skazav: shcho tvii rab, shcho ti zvyernuvssya do takogo myertvogo psa, yak ya? a tsar kliknuv do tsivi, saulovogo slugi, i do n'ogo skazav: usye, shcho bulo saulovye ta vs'ogo iogo domu, ya dav sinovi tvogo pana. i budyesh pratsyuvati iomu na zyeimli ti i sini tvoi ta rabi tvoi. i budyesh prinosit i urozhayu, i budy khlib dlya sina tvogo pana, i vin budye iogo isti. a myefivoshyet, sin pana tvogo, budye zavzhdi isti khlib pri moemu stoli. a tsiva mav p'yatnadtsyat' siniv ta dvadtsyat' rabiv. i skazav tsiva do tsarya: usye, yak nakazhye mii pan tsar svoemu rabovi, tak zrobit' tvii rab. a myefivoshyet skazav tsar budye isti pri moemu stoli, yak odin iz tsars'kikh siniv. a myefivoshyet mav malogo sina, a im'ya iomu mikha. i vsi, khto myeshkav u domi tsivi, buli rabi dlya myefivoshyeta. a myefivoshyet sidiv v erusalimi, bo vin zavzhdi iv pri tsars'komu stoli. i vin buv krivii na obidvi svoi nogi.

i stalosya po tomu, i pomyer tsar ammonits'kii, a zamist' n'ogo zatsaryuyav sin iogo ganun. i skazav david: zrobluy a lasku ganunovi, nakhashyevomu sinovi, yak bat'ko iogo zrobyv buv lasku myeni. i poslav david, shchob iogo poraduvati, shchodo bat'ka iogo, chyeryez svoikh rabiv. i pribuli davidovi rabi do ammonits'kogo krayu. a ammonits'ki knyazi skazali do pana svogo ganuna: chi david shanue bat'ka tvogo v ochakh tvoikh tim, shcho poslav tobi potishitye-liv? chi zh david poslav do tyebye svoikh slug nye na tye, shchob oglyanuli misto ta shchob iogo vivi-dati, a potim znishchiti iogo? i vzyav ganun davi-dovikh slug, ta i ogoliv polovinu ikhn'oi borodi, ta obrizav ikhnyu odyezhu na polovinu, azh do sidinnya ikh, ta i vidpustiv ikh. i donyesli pro tsye davidovi, a vin poslav nazustrich im, bo ti muzhi buli duzhnye osoromlyeni. i tsar im skazav: sidit' v erikhoni, azh poki vidrostye vam boroda, potim povyernyetyes'. i pobachili ammonityani, shcho voni znyenavidzhyeni v davida. i ammonityani poslali i nainyali aram-byet-ryekhovu i aram-tsovi, dvadtsyat' tisyach pikhot-intsiv, ta tsaryia maakhi, tisyachu cholovika, i tov'yan dvanadtsyat' tisyach cholovika. a koli david prochuv pro tsye, to poslav ioava ta vsye litsars'kye viis'ko. i povikhodili ammonityani, i vstanovilisy do boyu pri vkhodi do brami. a aram-tsava, i ryekhov, i tov'yanin, i maakha, voni sami buli na poli. i pobachiv ioav, shcho bioivii front zvyernenyi na n'ogo spyeryedu ta pozadu, to vibrav izrail'yevikh vibranikh, ta i us-tanoviv ikh navproti arama. a ryeshu narodu dav pid ruku svogo brata avshaya, i vstanoviv navproti am-monityan, i skazav: yakshcho aram budyie sil'nishii vid myenye, to budyesh myeni na pomich, a yaksh-cho ammonityani budut' sil'nishi vid tyebye, to ya pidu dopomagati tobi. bud' muzhnii, i stan'mo mit-sno za narod nash ta za mista nashogo boga, a gos-pod' nyekhai zrobit', shcho dobre v ochakh iogo! a koli ioav ta narod, shcho buv iz nim, pidishli na bii z aramom, to ti povtkali pyeryed nim. a ammonityani pobachili, shcho vtik aram, to i voni povtkali pyeryed avishaem, i vviishli do mista. i vyernuvsyia ioav vid ammonityan i vviishov do erusalimu. a koli pobachiv aram, shcho vin pobitii izrail'yem, to voni pozbiral-isyia razom. i poslav gadad'yezyer, i viviv arama, sh-cho z drugogo boku richki, i vviishli voni do gylamu. a shovakh, providnik gadad'yezyerovogo viis'ka, buv pyeryed nimi. i bulo donyesyeno davidovi, i vin zi-brav us'ogo izrail'ya, i pyeryeshov iordan, ta priishov do gylamu. i aram ustanovivsyia navproti davida, i voyuvav iz nim. i pobig aram pyeryed izrail'yem, a david povbivav z aramu sim sotyen' kolyesnits' ta sorok tisyach vyerkhiivitsi. i vbiv vin shovakha, zvy-erkhnika viis'ka iogo, i toi tam pomyer. a koli vsi tsari, pidlyegli gadad'yezyera, pobachili, shcho voni pobiti izrail'yem, to zamirilisy z izrail'yem, i sluzhili iomu. i aram uzhye boayvsa dopomagati ammonityanam.

i stalosya po roku, u chas vikhodu tsariv na viinu, to poslav david ioava i svoikh slug iz nim, ta vs'ogo izrai-

lya, i voni vigubili ammonityan i oblyagli rabbu. a david sidiv v erusalimi. i stalosya nadvyechir, i vstav david iz lozha svogo, i prokhodzhuvavsyia na dakhu tsars'kogo domu. i pobachiv vin iz dakhu zhinku, sh-cho kupalasya. a ta zhinka bula duzhye vrodлива. i poslav david, i zapitavsyia pro tu zhinku. a poslanii skazav: tazh to virsaviya, yeliyamova dochka, zhinka khittyeayanina urii! i poslav david poslantsiv, i vzyav ii. i vona priishla do n'ogo, i vin poklavsyia z nyeyu. a vona ochistilasya z nyechistosti svoei, i vyernulasya do svogo domu. i zavagitnila ta zhinka. i poslala vona, i donyesla davidovi i skazala: ya zavagitnila! a david poslav do ioava: poshli myeni khittyeayan-ina uriyu. i ioav poslav uriyu do davida. i priishov uriya do n'ogo, a david zapitavsyia pro stan ioava, i pro stan narodu, i pro stan viini. i skazav david do urii: idi do svogo domu ta obmii svoi nogi. i viishov uriya z tsars'kogo domu, a za nim ponyesli gostintsyia tsars'kogo. ta uriya spav pri vkhodi do tsars'kogo domu z usima slugami pana svogo, a do svogo domu nye pishov. i donyesli davidovi, govoryachi: uriya nye pishov do domu svogo. i skazav david do urii: chi zh nye z dorogi ti priikhodish? chomu ti nye pishov do svogo domu? i skazav uriya do davida: kovchyeg i izrail' ta yuda sidyat' u shatrakha, a pan mii ioav ta rabi mogo pana taboruyut' na golomu poli. a ya pidu do svogo domu, shchob isti i piti ta lyezhati zo svoeyu zhinkoyu? klyanusya zhittiyam tvoim ta zhittiyam dushi tvoei, shcho nye zrobluy a takoi ryechi! i skazav david do urii: pozostan'sya tut i s'ogodni, a vzavtra ya vidpushchu tyebye. i pozostavasyia uriya v erusalimi togo dnya ta dnya drugogo. i poklikav iogo david, i toi iv ta piv pyeryed nim, a vin pid-poiv iogo. i viishov vin uvychori, shchob poklastisyia na lozhi svoim razom zo slugami pana svogo, a do domu svogo nye pishov. i stalosya rankom, i napisav david lista do ioava, i poslav chyeryez uriyu. a v listi tomu vin napisav tak: postavtye uriyu napyeryedi naityazhchogo boyu, i vidstupitye vid n'ogo, shchob vin buv udaryenii, i pomyer. i stalosya, koli ioav oblozhuvav misto, to postaviv uriyu na tye mistsyie, pro yakye znav, shcho tam khorobri muzhi. i viishli lyudi togo mista, i voyuvali z ioavom, i vpali dyekhto z narodu, iz davidovikh slug, i povmirali, takozh khit-tyeyanin uriya. i poslav ioav, i donis davidovi pro vsi spravi togo boyu. i nakazav vin poslovi, gov-oryachi: yak pokinchish ti opovidati tsaryevi pro vsi spravi togo boyu, i budyie, yakshcho ti roznivaesh tsaryia, i vin skazhye tobi: chogo vi tak bliz'ko pidi-ishli do mista voyuvati? chi vi nye znali, shcho budut' kidati na vas z-nad muru? khto zabiv buv avimye-lyekha, erubbeshyetovogo sina? chi nye zhinka kin-ula na n'ogo gorishn'ogo kamyenya vid zhoryen z muru, i vin pomyer u tyevyetsi? chogo vi bliz'ko pidi-ishli do muru? to ti skazhyesh: pomyer takozh khit-tyeyanin uriya. i pishov posol i priishov, i donis davi-dovi vsye, shcho poslav buv ioav. i skazav posol davi-dovi: voni stali sil'nishi za nas, i viishli proti nas na polye, ta mi buli pyeryemozhtsyami nad nimi azh do vkhodu v bramu. a stril'tsi strilyali na tvoikh rabiv z muru, i pomyerli dyekhto z tsaryevikh rabiv, a takozh pomyer tvii rab khittyeayanin uriya. i skazav david do posla: tak skazhyesh do ioava: nyekhai nye budyie

zloyu v ochakh tvoikh tsya rich, bo myech pozhirae to ts'ogo, to togo. pidsil' viinu svoyu proti mista, ta i rozvaly iogo! i pidbad' or iogo, ioava! i prochula urieva zhinka, shcho pomyer ii cholovik uriya, i golosila za svoim cholovikom. a yak minula zhaloba, to david poslav, i zabrav ii do svogo domu, i vona stala iomu za zhinku, i porodila iomu sina. ta v gospodnikh ochakh bula zloyu ta rich, shcho otsye zrobiv buv david.

12

i poslav gospod' natana do davida, a vin priishov do n'ogo ta i skazav iomu: dva choloviki buli v odnomu misti, odin zamozhnii, a odin ubogii. u zamozhnogo bulo duzhye bagato khudobi dribnoi ta kхудobi vye-likoi. a vbogii nichogo nye mav, okrim odniei maloi ovychki, yaku vin nabuv ta utrimuvav pri zhitti. i rosła vona z nim ta z sinami iogo razom, iz kavalka khliba iogo ila i z kyelikha iogo pila, ta na loni iogo lyezhal, i bula iomu yak dochka. i priishov do bagatogo cholovika podorozhnii, ta toi zhaluvav uzyati z khudobi svoei dribnoi chi z khudobi svoei vye-likoi, shchob sporyaditi izhu dlya podorozhn'ogo, shcho do n'ogo priishov, i vin uzav ovychku togo vbo-gatogo cholovika, i sporyadiv ii dlya cholovika, shcho do n'ogo priishov... i sil'no zapalav davidiv gniv na togo cholovika, i vin skazav do natana: yak zhivii gos-pod', vartii smyerti toi cholovik, shcho chinit' takye. a ovychku vin oplatiť chotirikrotno, za tye, shcho zrobiv taku rich, i za tye, shcho nye zmilosyerd-ysya. i skazav natan do davida: ti toi cholovik! tak skazav gospod', bog izrailiv: ya pomazav tyebye nad izrailiem, i ya spas tyebye z saulovoi ruki. i dav tobi dim tvogo pana, ta zhinok pana tvogo na lono tvoe, i dav tobi dim izrailiya ta yudi, a yakshcho ts'ogo malo, to dodam tobi shchye ts'ogo ta togo. i chomu ti znyevazhiv gospodne slovo, i vchiniv tsye zlo v ochakh iogo? khittieyanina uriyu vbiv ti myechyem, a iogo družinu vzyav sobi za zhinku. a iogo vbiv myechyem ammonovikh siniv. a tyepyer nye vid-stupit' myech vid tvogo domu azh naviki za tye, shcho znyevazhiv ti myenye, i vzyav družinu khit-tieyanika urii, shchob bula tobi za zhinku. tak skazav gospod': os' ya navyedu na tyebye zlo z tvogo domu, i zabyeru zhinok tvoikh na ochakh tvoikh, i dam blizhn'omu tvoemu, a vin pokladyet'sya z zhinkami tvoimi pri svitli ts'ogo sontsya. khoch ti vchiniv potaemno, a ya zroblu tsyu rich pyeryed usim izrai-lyem ta pyeryed sontsyem. i skazav david do natana: zgrishiv ya pyeryed gospodom! a natan skazav do davida: i gospod' znyav tvii grikh, nye pomryesh! ta shcho ti sponukav znyevazhyennya gospoda tsieyu richchyu, to sin tvii, narodzhynii tobi, konchye pomrye. i pishov natan do svogo domu, a gospod' uraziv ditya, shcho davidovi porodila urieva zhinka, i vona zakhvorilo. a david moliv boga za ditinku, i postiv david, i vkhodiv do kimnati, i nochuvav, poklavshis' na zyeimlyu. i priishli starshi iogo domu do n'ogo, shchob pidnyati iogo z zyeimli, ta vin nye khotiv, i nye pidkripivsy z nimi khlibom. i stalosya s'omogo dnya, i pomyerlo tye ditya, a davidovi slugi boyalisya donyesti iomu, shcho pomyerlo tye ditya, bo kazali: os' yak bula ta ditina zhivoyu, govoriли

mi do n'ogo, ta nye slukhav vin nashogo golosu; a yak mi skazhyemo do n'ogo: pomyerlo tsye ditya, to shchye vchinit' shchos' likhye. a david pobachiv, shcho slugi iogo shyepochut'sya pomizh soboyu, i zrozumiv david, shcho pomyerlo tye ditya. i skazav david do svoikh slug: chi nye pomyerlo tye ditya? a ti vidkazali: pomyerlo. i zvivsya david iz zyeimli, i pomivsy, i namastivsy, i zminiv svoyu odyezhu, i vviishov do gospodn'ogo domu ta i poklonivsy. po-tomu vviishov do svogo domu, i zakhotiv isti, i pok-lali iomu khliba, i vin iv. i skazali iomu slugi iogo: shcho tsye za rich, yaku ti vchiniv? koli tye ditya zhilo, ti postiv ta plakav; a yak pomyerlo tye ditya, ti vstav ta i iv khlib? a vin vidkazav: koli tye ditya shchye zhilo, ya postiv ta plakav, bo kazav: khto znae, mozhye gospod' uchinit' myeni milist', i budye zhiti ditya tye? a tyepyer, pomyerlo vono. nashcho to ya b postiv? chi zmozhu shchye povyernuti iogo? ya pidu do n'ogo, a vono nye vyernyet'sya do myenye... i potishiv david zhinku svoyu virsaviyu, i priishov do nyei, i lig iz nyeyu. i vona vrodila sina, a vin naz-vav im'ya iomu: solomon. i gospod' polyubiv iogo, i poslav proroka natana, i toi nazvav im'ya iomu: edid'ya, radi gospoda. a ioav voyuvav z rabboyu am-monityan, i zdobuv tsars'kye misto. i poslav ioav posliv do davida, i skazav: voyuvav ya z rabboyu, i zdobuv ya misto vodi. a tyepyer zbyeri ryeshthu nar-odu, i taborui bilya mista, ta zdobud' iogo, shchob nye zdobuv tye misto ya, i shchob nye bulo vono naz-vanye moim im'yam. i zibrav david uvyes' narod, i pishov do rabbi, i voyuvav iz nyeyu, ta i zdobuv ii. i vzyav vin koronu z golovi ikhn'ogo tsarya, a vaga ii talant zolota, ta dorogii kamin', i david poklav ii na svoyu golovu. i vin vinis duzhye bagato zdobich z togo mista. a narod, shcho buv u n'omu, vin povivo-div, i poklav ikh pid pilku, i pid zalizni dolota ta pid zalizni sokiri, i pozaganyav ikh do tsyegyel'nyanoi pyechi. i tak robiv vin usim ammonit'skim mistam. i vyernuvsy, a david ta vvyes' narod do erusalimu.

13

i stalosya po tomu, mav ayesalom, sin davidiv, urodlivu syestru, a im'ya ii tamara. i pokokhav ii ammon, sin davidiv. i vboliv ammon tak, shcho vin azh zakhvoriv chyeryez svoyu syestru tamaru, bo vona bula divchina, i ammonovi zdavalosya trudno shchos' ii zrobiti. a ammon mav tovarisha, a im'ya iomu ionadav, sin shim'i, davidovogo brata. i iona-dav buv cholovik duzhye khitrii. i vin skazav iomu: chogo ti, tsaryevichu, takii marnii shchoranku? chi zh nye rozpovisi myeni? i skazav iomu ammon: ya kokhayu tamaru, syestru brata svogo ayesalama. i skazav iomu ionadav: lyazh na lozhi svoemu, i vdavai khvorogo. a koli priidye tvii bat'ko, shchob poba-chiti tyebye, to skazhi iomu: nyekhai priidye syestra moya tamara, i nyekhai pidkripit' myenye khlibom, i nyekhai zrobit' na moikh ochakh tu izhu, shchob ya bachiv ta iv iz ruki ii. i poklavsy ammon, i vdavav khvorogo, a tsar priishov pobachiti iogo. i skazav am-non do tsarya: nyekhai priidye syestra moya tamara, i nyekhai spechye na moikh ochakh dva mlintsi, i ya popoim z ii ruki. i poslav david do tamari, do domu,

govoryachi: idi do domu tvogo brata amnona, i prigotov iomu izhu. i priishla tamara do domu svogo brata amnona, a vin lyezhit'. i vzyala vona tista, i zamisila, i prigotovila na ochakh iogo, ta i spyekla mlintsi. i vzyala vona skovoridku, i vilozhila pyeryed nim, ta vin vidmovivsha isti. i skazav amnon: viprovad' vid myenye vsikh lyudyei. i povikhodili vid n'ogo vsi lyudi. i skazav amnon: prinyesi izhu do kimnati, i ya z'im iz tvoei ruki. i vzyala tamara mlintsi, shcho prigotovila, ta i prinyesla svoemu bratovi amnonovi do kimnati. i vona prinyesla do n'ogo, shchob iv, a vin skhopiv ii, ta i skazav do nyei: khodi, lyazh zo mnoyu, moya syestro!... a vona iomu vidkazala: ni, bratye mii, nye byezchyst' myenye, bo nye robit'sya tak v izraili! nye robi tsiei gidoti. i kudi ya ponyesu svoyu gan'bu? a ti stanyesh, yak odin iz myerzotnikiv v izraili. ti pyeryegovori z tsaryem, i vin nye vidmovit' viddati myenye tobi... ta vin nye khotiv slukhati ii golosu. i buv vin sil'nishii vid nyei, i zbyezchystiv ii, i lyezhav iz nyeyu... i po ts'omu duzhye znyenavidiv ii amnon vyelikoyu nyenavistyu, bo tsya nyenavist', yakoyu vin znyenavidiv ii, bula bil'sha vid lyubovi, yakoyu lyubiv ii. i skazav do nyei amnon: ustavai, idi sobi... a vona vidkazav iomu: chyeryez tsye vyelikye zlo, po tomu, shcho zrobit' ti zo mnoyu, khochysh shchye vignati myenye? ta vin nye khotiv ii slukhati. i poklikav vin yunaka svogo, slugu svogo, ta i skazav: vizhyenit' ot-syu vid myenye gyet', i zamkni za nyeyu dvyeri... a na nii bula kvitchasta tunika, bo tak zavzhdi vbiral- isya tsars'ki dochki, panni. i iogo sluga viprovadiv ii nazovni, i zamknuv za nyeyu dvyeri. a tamara posipala popyelom svoyu golovu, a kvitchastu tuniku, shcho bula na nii, rozdyerla, i poklala ruku svoyu na golovu svoyu, i vsye khodila ta golosila... i skazav do nyei brat ii avyesalom: chi brat tvii amnon buv iz to-boyu? a tyepyer, syestro moya, movchi, brat zhye tvii vin! nye byeri tsiei ryechi do syertsya svogo... i osila tamara, znivyechyena, u domi brata svogo avyesalom. a tsar david pochuv pro tsye vsye, i sil'no rozgnivavsya! i nye govoriav avyesalom z amnonom ni pro dobyre, ni pro zlye, bo avyesalom znyenavidiv amnona za tye, shcho toi zbyezchystiv syestru iogo tamaru. i stalosya po dvokh rokakh, i mav avyesalom strizhyennya ovyet's u baal-khatsori, shcho pri efrymyi, i avyesalom zaklikav usikh tsars'kikh siniv. i priishov avyesalom do tsarya ta i skazav: os' u raba tvogo strizhyennya, nyekhai pidye tsar ta rabi iogo z tvoim rabom. i skazav tsar do avyesaloma: ni, sinu mii, nye pidymo zh mi vsi, shchob nye buti tobi na tyagotu. i toi sil'no prosiv iogo, ta vin nye khotiv piti, alye poblagosloviv iogo. i skazav avyesalom: a yak ni, nyekhai pidye z nami brat mii amnon! i skazav iomu tsar: chogo vid pidye z toboyu? ta avyesalom sil'no prosiv iogo, i vin poslav z nim amnona ta vsikh tsars'kikh siniv. a avyesalom zagadav yunakam svoim, govoryachi: divit'sya, yak amnon zveysyelia na syertsyi vid vina, to skazhu vam: udartye amnona! i vi vb'etye iogo. nye biityesya, chi zh nye ya zagadav vam? bud'tye mitsni ta vidvazhni!... i zrobili avyesalomovi yunaki amnonovi, yak zagadav buv avyesalom. a tsars'ki sini povstavali, i sili vyerkhi kozhyen na mula svogo, ta i povtikali. i

stalosya, buli voni shchye v dorozhi, a vistka priishla do davida taka: avyesalom povbivav usikh tsars'kikh siniv, i nye pozostalosya z nich ni odnogo... i tsar ustav, i rozdyer shati svoi, ta i upav na zye'mlyu, i vsi slugi iogo stoyali pri n'omu z rozdyertimi shatami. i vidpoviv ionadav, sin shim'i, davidovogo brata, ta i skazav: nyekhai nye kazhye mii pan: usikh yunakiv, tsars'kikh siniv, povbivali, bo pomyer til'ki sam amnon. bo na nakaz avyesaloma tsye bulo virishyenye vid dnya, yak toi zbyezchystiv syestru iogo tamaru. a tyepyer nyekhai mii pan tsar nye kladye na svoje syert-sye takogo, govoryachi: usi tsars'ki sini povmirali, bo pomyer til'ki sam amnon. i avyesalom utik. a yunak vartivnik zviv svoi ochi i pobachiv, azh os' chislyen-nii narod idye dorogoyu, shcho bula za nim, vid boku gori. i skazav ionadav do tsarya: os' priishli tsars'ki sini, yak slovo raba tvogo, tak stalosya. i stalosya, yak skinchiv vin govoriti, azh os' poprikhodili tsars'ki sini, i pidnyesli svii golos ta i plakali. a takozh tsar ta vsi slugi iogo plakali vye'l'mi ryevnim plachyem... a avyesalom utik, i pishov do talmaya, ammikhurovogo sina, tsarya greshurs'kogo. a david buv u zhalobi za sinom svoim usi ti dni. a avyesalom utik, i pishov do greshuru, i probuv tam tri roki. i pyeryestav tsar david gnavitsiya na avyesaloma, bo vin buv zchasom potishyenii za amnona, shcho pomyer.

14

a ioav, sin tsyerui, piznav, shcho tsaryevye syertsye prikhlilosya do avyesaloma. i poslav ioav do tye'koi, i vzyav zvidit mudru zhinku, ta i skazav do nyei: udavai zhalobu, i vbyeris' u zhalobni shati, i nye namashchuisya olivoyu, i budyesh, yak ta zhinka, shcho bagato dnev u zhalobi za pomyerlim. i priidyesh ti do tsarya, ta i skazhyesh do n'ogo takye to slovo. i ioav poklav tsi slova v ii usta. i govorila ta tye'koityanka do tsarya, i vpala na oblichchya svoe na zye'mlyu, i vklonilasya ta i skazala: pomozhi, tsaryu! i skazav do nyei tsar: shcho tobi? a ta vidkazala: ta ya zhinka vdova, a cholovik mii pomyer. a v nyevil'nitsi tvoei dvoe siniv. i posvarilisya voni obidva v poli, a ryativnika mizh nimi nye bulo, i vdariv odin odnogo, ta i ubiv iogo. a os' uvyes' rid ustav na nyevil'nitsyu tvoyu ta i kazhut': vдай ubinika svogo brata, i mi vb'emo iogo za dushu iogo brata, yakogo vin ubiv, i vigungimo takozh spadkoemtsya. i pogasyat' voni ostan-nyu iskru moyu, yaka pozostalasya, shchob nye lishiti moemu cholovikovyi ani imyennya, ani nashchadkiv na povyerkhni zye'mli... i skazav tsar do tiei zhinki: idi do svogo domu, a ya nakazhu pro tyebye. i skazala ta tye'koityanka do tsarya: na myenye, panye mii tsaryu, toi grikh, ta na dim mogo bat'ka, a tsar ta tron iogo nyevinni. i skazav tsar: togo, khto budye gov-oriti na tyebye, privyedyesh iogo do myenye, i vin bil'sh uzhye nye zaimye tyebye. ta vona vidkazala: nyekhai zgadae tsar gospoda, boga svogo, shchob nye pomnozhyti na zgubu myesnika za krov ta shchob voni nye pogubili mogo sina. a vin vidkazav: yak zhivii gospod', nye vpadye na zye'mlyu i volosina sina tvogo! i skazala ta zhinka: nyekhai no nyevil'nitsya tvoya skazhye slovo do svogo pana tsarya! a vin vidkazav: govori! i skazala ta zhinka: a chomu ti tak

dumaesh proti bozhogo narodu? bo tsar, koli skazav takye slovo, sam syebye obvinuvativ, bo tsar nye vyertae svogo vignantsya. bo mii konchye pomryemo, i mi yak ta voda, vilita na zymlyu, shcho ii nye zibrati. ta bog nye znishchit' dushi, i vin zadumav nye vid- yvernuti vid syebye vidignanogo. i otsye tyepyer pri- ishla ya skazati panovi moemu tsaryevi otsyu spravu, bo toi narod nastrashiv myenye. i skazala tvoya nyevil'nitsya: nyekhai skazhu ya tsaryevi, mozhye vikonaе tsar slovo svoei nyevil'nitsi. bo tsar vis- lukhae, shchob uryatuvati svoyu nyevil'nitsy z ruki togo cholovika, shcho khochye vigubiti myenye ta mogo sina razom iz bozhogo spadku. i skazala tvoya nyevil'nitsya: nyekhai stanyet'sya slovo mogo pana tsarya na vtikhu myeni, bo mii pan tsar yak angol bozhii, i rozumie dobrye ta zlye. a gospod', bog tvii, budye z tobouy! a tsar vidpoviv ta i skazav do tiei zhinki: nye zakhovai pyeryedo mnoyu nichogo, pro shcho ya spytayu tyebye. i skazala ta zhinka: nyekhai zhye govorit' pan mii tsar! i tsar skazav: chi nye ioavova ruka z tobouy v us'omu ts'omu? i vidpovila ta zhinka ta i skazala: yak zhiva dusha moya, pa- nye mii tsaryu, nye mozhna vidkhilititsya ani pra- voruch, ani livoruch vid us'ogo, shcho govoriv mii pan tsar, bo tvii rab ioav vin nakazav myeni tsye, i vin uklav v usta tvoei nyevil'nitsi vsi tsi slova. shchob zmyniti viglyad tiei spravi, rab tvii ioav zrobiv otsyu rich. a pan mii mudrii, yak mudrii bozhii angol, sh- chob znati pro vsye, shcho na zymli. i skazav tsar do ioava: os' zrobiv ti tsyu rich, tozh pidi, povyerni togo yunaka, avyesaloma! i vpav ioav na oblichchya svoe na zymlyu, i poklonivysya, ta i poblagosloviv tsarya. i skazav ioav: s'ogodni rab tvii piznav, shcho znaishov lasku v ochakh tvoikh, panye mii tsaryu, bo tsar vikonav prokhannya svogo raba. i vstav ioav i pishov do gyeshuru, i priviv avyesaloma do erusal- imu. a tsar skazav: nyekhai vin vyernyet'sya do svogo domu, alye oblichchya mogo nye pobachit'. i vy- ernuvysya avyesalom do domu svogo, ta tsars'kogo oblichchya nye bachiv. a takogo vrodliivogo muzha, yak avyesalom, nye bulo v us'omu iz iraili, shchob buv tak duzhye khvalyenii, vid stopi nogi iogo i azh do vyerkhu golovi iogo nye bulo v n'omu vadi. a koli vin goliv svoyu golovu, a goliv vin shchoroku, bo tyazhkye bulo volossya na n'omu, tomu goliv iogo to vazhiv volossya golovi svoei na dvisti shyekliv tsars'koi vagi. i narodilysya avyesalomovi troe siniv ta odna dochka, a im'ya ii tamara. vona bula zhinka vrodliiva z viglyadu. i sidiv avyesalom v erusalimi dva roky chasu, a tsars'kogo oblichchya nye bachiv. i poslav avyesalom do ioava, shchob poslati iogo do tsarya, ta vin nye khotiv priiti do n'ogo. i poslav vin ishchye drugi raz, ta toi nye khotiv priiti. i skazav vin do svoikh slug: poglyan'tye na ioavovu dilyanku polya, shcho poruch mogo, a v n'ogo tam yachmin', idit' i pidpalit' iogo ognym. i avyesalomovi slugi pid- palili tu dilyanku polya ognym. todi ioav ustav i priishov do avyesaloma do domu, ta i skazav iomu: nashcho slugi tvoi pidpalili ognym tu moyu dilyanku polya? i skazav avyesalom do ioava: ya zh poslav do tyebye, govoryachi: priidi syudi, i nyekhai ya posh- lyu tyebye do tsarya skazati: chogo ya priishov iz gyeshuru? dobre bulo b myeni shchye lishatisya tam.

a tyepyer nyekhai ya pobachu tsars'kye oblichchya, a yakshcho e na myeni grikh, to nyekhai ub'e myenye... i priishov ioav do tsarya, i rozpoviv iomu tye. i pok- likav vin avyesaloma, a toi priishov do tsarya ta i pok- lonivysya iomu oblichchyam svoim do zymli. a tsar potsiluvav avyesaloma...

15

i stalosya po tomu, i zaviv sobi avyesalom povoza ta koni, ta p'yatdyesyat cholovika, shcho bigali pyeryed nim. i vstavav avyesalom rano, ta i stavav pri dorozhi do brami. i buvalo, kozhnogo cholovika, shcho mav supyeryechku ta ishov do tsarya na sud, to avyesa- lom klikav iogo ta i pitav: z yakogo ti mista? i toi govoriv: z odnogo z izrailievikh plyemyen tvii rab. i govoriv do n'ogo avyesalom: divisy, slova tvoi do- bri ta slushni, ta v tsarya nyema komu tyebye vis- lukhati. i govoriv avyesalom: koli b myenye nas- tanovlyeno suddyeu v krayu, to do myenye prikho- div bi kozhyn cholovik, shcho mav bi supyeryechku chi sudovu spravu, a ya vipravduvav bi iogo. i, bu- valo, koli khto pidkhdov poklonititsya iomu, to vin prostyagav svoyu ruku, i khpav iogo ta tsiluvav iogo. i robiv avyesalom, yak os' tsye, us'omu izrailievi, khto prikhodiv na sud do tsarya. i krav avyesalom syert- sya izrailievikh lyudyei! i stalosya v kintsi soroka lit, i skazav avyesalom do tsarya: pidu ya ta vipovnyu obitnitsyu moyu, shcho ya obitsyav buv gospodyevi v khyevroni. bo rab tvii, koli osiv buv v gyeshuri v arami, sklav obitnitsyu, govoryachi: yakshcho gos- pod' spravdi povyernye myenye do erusalimu, to ya budu sluzhiti gospodyevi. i skazav iomu tsar: idi z mirom! i toi ustav ta i pishov do khyevronu. i porozsilav avyesalom vividuvachiv po vsikh izrai- lyevikh plyemyenakh, govoryachi: koli vi pochuetye surmlyennya surmi, to skazhyete: zatsaryuvav avye- salom u khyevroni! a z avyesalomom pishli dvisti cholovika z erusalimu, shcho buli poklikani; a ishli voni v prostoti svoii, i nichogo nye znali. i poslav avyesalom poklikati gilonyanina akhitofela, davi- dovogo doradnika, z iogo mista z gilo, yak vin mav prinosit' zhvertvi. i buv to sil'nii bunt, i narod vsye zmnozhuvavysya z avyesalomom. i priishov visnik do david, govoryachi: syertsye izrail'yan stalo za avye- salomom. i skazav david do vsikh svoikh slug, sh- cho buli z nim v erusalimi: ustavaitye i vtikaimo, a to nye zmohyemo vtyekti pyeryed avyesalomom. pospishit' viditti, shchob vin nye pospishiv i nye dog- nav nas, i shchob nye bulo nam vid n'ogo likha, i nye pobiv ts'ogo mista vistryam myecha. i skazali tsaryevi tsars'ki rabi: usye, shcho vibyerye nash pan tsar, to pri tomu tui rabi! i viishov tsar ta vyves' iogo dim pishki, a tsar pozostaviv dyesyat' zhinok nalozhnits', shchob styeryegli dim. i viishov tsar ta vyves' narod pishki, i stali voni v byet-gamyerkhaku. a vsi iogo slugi ishli pyeryed nim, a takozh usi kyeryetyani i usi pyelyetyani ta vsi gatyani, shist' sotyen' cholovika, sh- cho priishli buli pishki z gatu, ishli pyeryed tsaryem. a tsar skazav do gatyaniina ittaya: chogo pidyesh i ti z nami? vyernisya, i sidi z tim tsaryem, bo ti chuzhii ta i vignanyets' zo svogo mistysya. uchora priishov ti, a s'ogodni ya mav bi turbuвати tyebye iti z nami? a

ya idu, kudi pidu, kudi dovedyet'sya. vyernisya, i zabyeri bratv svoikh iz soboyu. a gospod' uchinit' tobi milist' ta pravdu! i vidpoviv ittai do tsarya ta i skazav: yak zhivii gospod' i zhivii mii pan tsar, til'ki v tomu misti, v yakomu budyie mii pan tsar, chi to na smyert', chi to na zhittiya, to tam budyie tvii rab! i skazav david do ittaya: idi i pyereyidi! i pyereishov gatyaniin ittai ta vsi iogo lyudi, ta vsi diti, shcho buli z nim. a vvyes' toi kraii plakav ryevnim golosom, i vvyes' narod pyeryekhodiv. a tsar pyeryekhodiv potik kyedron, i vvyes' narod pyeryekhodiv dorogoyu do pustini. a os' ishli i sadok ta vsi lyeviti z nim, shcho nyiesli kovchyega bozhogo zapovitu. i voni postavili bozhogo kovchyega, a yeviyatar prinosiv tsilopalenyennya, azh poki vvyes' narod nye viishov iz mista. i skazav tsar do sadoka: povyerni bozhogo kovchyega do mista. yakshcho ya znaidu milist' u gospodnikh ochakh, i vin povyernye myenye, to ya pobachu iogo ta myeshkannyya iogo. a yakshcho vin skazhye tak: nye bazhayu tyebye, os' ya: nyekhai zrobit' myeni, yak dobre v ochakh iogo. i skazav tsar do svyashcheynika sadoka: chi ti bachish tseye vseye? vyernisya z mirom do mista, a sin tvii akhimaats ta sin yeviyatariv ionatan, obidva vashi sini budut' iz vami. glyadit', ya budu provolikati v styepakh tsiei pustini, azh poki nye priidye vid vas slovo, shchob povidomiti myenye. i povyernu sadok ta yeviyatar bozhogo kovchyega do erusalimu, ta i osilisya tam. a david skhodiv uezbichchiam na goru olivnu, ta vsye plakav. a golova iogo bula pokrita, i vin ishov bosii. a vvyes' narod, shcho buv iz nim, usi pozakrivali golovu svoyu, i vsye ishli ta plakali... a davidov donyesli, govoryachi: akhitofyel syeryed zradnik z avyesalomom. i david skazav: gospodi, uchini zh nyerozumnoyyu akhitofyelovu radu! i stalosya, koli viishov david na vyerkhiv'ya, dye vklonyayut'sya bogovi, azh os' navproti n'ogo arkyeyanin khushai u rozdyetnyi tunitsi, a porokh na iogo golovi. i skazav iomu david: yakshcho ti pidyesh go mnoyu, to budyesh myeni tyagaryem. a yakshcho vyernyeshsya do mista i skazhyesh avyesalomovi: ya budu rab tvii, o tsaryu! ya buv viddavna rabom bat'ka tvogo, a tyepyer ya tvii rab, to zlamaesh myeni akhitofyelyevu radu. i chi zh nye budut' tam iz tobouy svyashcheyniki sadok ta yeviyatar? i stanyet'sya, usyaku rich, yaku ti pochuesh iz tsaryevogo domu, rozpovisi svyashcheynikam sadokovi ta yeviyatarovi. os' tam iz nimi dvoe ikhnikh siniv: akhimaats u sadoka ta ionatan u yeviyatara i vi poshlyetye chyeryez nikh do myenye kozhnyie slova, yakye pochueytye. i vviishov khushai, davidiv drug, do mista. a avyesalom takozh uviishov do erusalimu.

16

a koli david proishov trokhi z vyerkhiv'ya, azh os' tsiva, myefivoshyativ sluga nazustrich iomu, ta para v'yuchyenykh osliv, a na nikh dvisti khlibiv, i sto v'yazok rodzinok, i sto litnikh plodiv, ta burdyuk vina. i skazav tsar do tsivi: shcho tseye tobi? a tsiva vidkazav: tsi osli dlya tsars'kogo domu na izdu, a khlib ta litni plodi na idu yunakam, a vino na pittya zmuchyenomou v pustini. i skazav tsar: a dye sin

tvogo pana? a tsiva vidkazav tsaryevi: on vin sidit' v erusalimi, bo skazav: s'ogodni izrailiv dim povyernye myeni tsarstvo mogo bat'ka. i skazav tsar do tsivi: os' tobi vsye, shcho v myefivoshyeta. a tsiva vidkazav, uklonivshis': nyekhai ya znaidu lasku v ochakh tvoikh, panye mii tsaryu. i priishov tsar david do bakhurimu, azh os' vikhodit' izviditi cholovik z rodu saulovogo domu, a im'ya iomu shim'i, sin gyerin. vin ishov i vsye proklinav. i vin kidav kaminnyam na davida ta na vsikh rabiv tsarya davida, khoch uvyes' narod ta vsi litsari buli na pravitsi iogo ta na livitsi iogo. i otak govoriiv shim'i v prokl'oni svoim: idi, idi gyet', krivavii pyeryestupniku ta cholovichye nyegidnii! gospod' obyernu na tyebye vsyu krov saulovogo domu, shcho zatsaryuvav ti zamist' n'ogo. i viddav gospod' tsarstvo v ruku sina tvogo avyesalama, a ti os' u svoemu zli, bo ti krivavii pyeryestupnik!... i skazav do tsarya avishai, sin tsyerui: nashcho proklinae tseyi myertvii pyes gospod' pana tsarya? pidu ya, i zitnu iomu golovu! a tsar vidkazav: shcho obkhodit' tseye myenye ta vas, sini tsyeruini? shcho vin proklinae, to tseye gospod' iomu skazav: proklyani davida! a khto skazhye: nashcho ti tak zrobitv? i skazav david do avishaya ta do vsikh svoikh slug: os' sin mii, shcho viishov z utrobi moei, shukae moei dushi, a shcho vzyhe govoriit' pro ts'ogo vyenyaminivtsya! daitye iomu spokii, i nyekhai proklinae, bo tak nakazav iomu zrobiti gospod'! mozhye zglyanyet'sya gospod' nad moeyu bidoyu, i povyernye myeni ts'ogo dnya dobrom zamist' iogo proklyattya... i ishov david ta lyudi iogo dorogoyu, a shim'i ishov uezbichchiam gori navproti n'ogo. i vin ishov ta vsye proklinav, i kidav kaminnyam na n'ogo, ta poroshiv porokhom. i priishov tsar ta vvyes' narod, shcho buv iz nim, zmuchyeni, i vididkhnuli tam. a avyesalom ta vvyes' izrail'skii narod uviishli do erusalimu, a z nimi akhitofyel. i stalosya, yak priishov arkyeyanin khushai, davidiv tovarish, do avyesalama, to skazav khushai do avyesalama: nyekhai zhivye tsar, nyekhai zhivye tsar! i skazav avyesalom do khushaya: tseye taka laska tvoya z priyatelyem tvoim? chomu nye pishov ti z svoim priyatelyem? i skazav khushai do avyesalama: ni, bo kogo vibrav gospod' ta tseye narod, z kozhyen izrailiv muzh, to ya budu iogo, i z nim pozostanusya. a po drugye, komu ya budu sluzhiti? chi zh nye sinovi iogo? yak sluzhiv ya bat'kovi tvoemu, tak budu i tobi. i skazav avyesalom do akhitofyela: daitye poradu, shcho maemo robiti. i skazav akhitofyel do avyesalama: priidi do nalozhnits' svogo bat'ka, yakikh vin pozostativ styeryegit' dim. i koli pochue vvyes' izrail', shcho stav ti znyenavidzhnyeniy u svogo bat'ka, to zmitsnyat'sya ruki vsim, khto z tobouy. i roztyagli avyesalomovi namyeta na dakh, i avyesalom priishov do nalozhnits' bat'ka svogo na ochakh us'ogo izrailya. a akhitofyelova porada, yaku vin radiv timi dnyami, bula taka pyevna, yak pitati pro bozhye slovo, taka bula akhitofyelova porada i dlya davida, i dlya avyesalama!

17

i skazav akhitofyel do avyesalama: vibyeru ya dvanadtsyat' tisyach cholovika, i vstanu, i

pozhyenusya tsiei nochi ta davidom. i napadu ya na n'ogo, a vin zmuchenii ta slabosilii, i vin zatryemtit', i povtikaє vvyes' narod, shcho z nim, a ya vbyu i samogo tsarya. i navyernu ya vvyes' narod do tyebhe; yak nye budyє cholovika, yakogo dushi ti shukaesh, to vvyes' narod budyє mati mir. i bula lyuba tsya rich v ochakh avyesalomu ta v ochakh usikh izrailievikh starshikh. i skazav avyesalom: poklikh tyezh arkyeyanina khushaya, ta nyekhai poslukhaemo, shcho v ustakh iogo, nyekhai skazhye takozh vin. i priishov khushai do avyesalama, a avyesalom skazav do n'ogo, govoryachi: otak govori akhitofyel. chi vikonaemo slova iogo? yakshcho ni, govori ti. i skazav khushai do avyesalama: nye dobra ta rada, yaku ts'ogo razu radi akhitofyel. i skazav khushai: ti znaesh bat'ka svogo ta lyudyei iogo, shcho voni litsari, ta rozlyucheni voni, yak myedvyeditsya, pozbavlyena na poli dityei. a bat'ko tvii voyak, i nye budyє nochuvati z narodom. os' tyepper vin khovaet'sya v odnii z yam, abo v inshomu misti. i koli b stalosya, shcho khtos' upadyє syeryed nikh, napadayuchikh, napochatku, a khtobud' pochue ta skazhye: stalasya porazka v narodi, yakii za avyesalomom, a khocha b vin i khorobrii, yakogo syertsye yak syertsye lyev'yachye, to spravdi oslabnye, bo vvyes' izrail' znaє, shcho bat'ko tvii litsar i khorobri ti, shcho z nim. tomu radzhu ya: nyekhai konchye zbyeryet'sya do tyebhe vvyes' izrail' vid dana i azh do byeyer-shyevi, mnogotoyu yak pisok, shcho nad moryem, i ti sam pidyesh do boyu. i priidyemo mi proti n'ogo v odnye z mist', ta i napadyemo na n'ogo, yak padaє rosa na zymlyu, i nye pozostavimo ani pri nim, ani mizh usima lyud'mi, shcho z nim, ani odnogo. a yakshcho vin zbyeryet'sya do yakogo mista, to vvyes' izrail' zanyesyє na tye misto shnuri, ta i potyagnyemo iogo azh do potoku, tak, shcho nye zalishit'sya tam ani kaminchika. i skazav avyesalom ta vsi izrailievi muzhi: lipsha rada arkyeyanina khushaya vid radi akhitofyelovoi! bo tsye gospod' nakazav zlamati dobru akhitofyelovu radu, shchob gospod' prinis zlo na avyesalama. i skazav khushai do svyashchyenikov sadoka ta yeviyatara: tak i tak radi akhitofyel avyesalomovi ta izrailievim starshim, a ya radi tak i tak. a tyepper shvidko poshlit' i donyesit' davidovi, govoryachi: nye nochui tsiei nochi v styepakh pustini, alye konchye pyeryeidi na toi bik, shchob nye buv poglinitii tsar ta vvyes' narod, shcho z nim. a ionatan ta akhimaats stoyali v yen-rogyeli. i pishla nyevil'nitsya i rozpovila im, a voni pishli i donyesli tsaryei davidovi, bo nye mogli ani pokazatisya, ani vviiti do mista. ta ikh pobachiv odin yunak ta i donis avyesalomovi. i voni obidvoє shvidko pishli, ta i uviishli do domu cholovika v bakhurimi, shcho mav kolodyazy na svoim podvir'i, i spustilisya tudi. a zhinka taya vyzala i roztyagla zaslonu na vyerkhu kolodyazy, i rozlozhlia na n'omu zyerna, i nichogo nye bulo piznano. i priishli avyesalomovi rabi do tiei zhinki do domu ta i skazali: dye akhimaats ta ionatan? a zhinka ta im skazala: i stalosya po ikhn'omu vidkhodi, voni viishli z kolodyazy, i pishli ta donyesli davidovi. i skazali voni do davidu: ustavayte, i pyeryekhod'tye shvidko vodu, bo otak radi na

vas akhitofyel. i povstavali david ta vvyes' narod, shcho z nim, ta do ranishn'ogo svitla pyeryeishli iordan, i nye pozostalosya ani odnogo, shcho nye pyeryeishov bi iordanu. a koli akhitofyel pobachiv, shcho porada iogo nye vikonana, to osidlav osla. i vstav ta i pishov do svogo domu, do svogo mista. i vin zaryadiv pro dim svii, ta i povisivsya, i pomyer, i buv pokhovanii u grobi svogo bat'ka... a david priishov do makhanaimu, a avyesalom pyeryeishov iordan, vin ta vsi izrailievi muzhi iz nim. i avyesalom nastanoviv nad viis'kom amasu zamist' ioava. a amasa buv sin cholovika, shcho im'ya iomu itra, izryeyelit, yakii uviishov buv do avigail, dochki nakhashovoi, syestri tsyerui, ioavinoi matyeri. i taboruvav izrail' ta avyesalom u gilyeads'komu krai. i stalosya, koli david priishov do makhanaimu, to shovi, nakhashiv sin z ammonits'koi rabbi, i makhir, ammiyeliv sin z lo-dyevaru, i gilyeadyanin barzilai z rogelimu poprinosisli postyli, i chashi, i ganchars'kii posud, i pshyenitsi, i yachmyenyu, i muki, i prazhyenogo zyerna, i myedu, i masla, i khudobu dribnu, i tovschu z khudobi vyelikoi, dlya davidu ta dlya narodu, shcho z nim, shchob ili, bo skazali: tsyei narod golodnii i zmuchenii ta spragnyenii u pustini.

18

a david pyeryeglyanuv narod, shcho z nim, i nastanoviv nad nimi tisyachnikov ta sotnikov. i poslav david narod, tryetinu pid rukoyu ioava, i tryetinu pid rukoyu avishaya, sina tsyerui, ioavovogo brata, a tryetinu pid rukoyu gatanina ittaya. i skazav tsar do narodu: konchye pidu takozh i ya z vami! ta narod skazav: ti nye pidyesh! bo yakshcho mi spravdi vtyechyemo, voni nye zvyernut' na nas uvagi. i yakshcho polovina nas povmirae, voni nye zvyernut' na nas uvagi, bo ti yak nas dyesyat' tisyach. a tyepper budyє lipshye, yak budyesh dopomagati nam iz mista. i skazav do nikh tsar: shcho budyє do brye v ochakh vashikh, zroblyu. i stav tsar pri brami, a vvyes' narod povikhodiv za sotnyami ta za tisyachami. a tsar nakazav ioavovi i avishaevi ta ittaevi, govoryachi: obyeryezhno bud'tye myeni z moim yunakom avyesalomom! a vvyes' narod chuv, yak tsar nakazav usim providnikam pro avyesalama. i viishov narod na polye navpyeryeimi izrailya, i buv bii v efryemovomu lisi. i buv pobitii tam izrailiv narod davidovimi rabami. i bula tam togo dnya vyelika porazka, polyaglo dvadtsyat' tisyach! i poshirivsya tam bii po vsii tii zymli, i togo dnya bil'sh narodu pozhyer lis, nizh poiv myech. i spitkavsya avyesalom iz davidovimi rabami, a avyesalom ikhav na muli. i pidbig mul pid gushchavinu vyelikogo duba, a iogo volossya zaplutasosya v dubi, i vin opinivsya mizh nyebom ta mizh zymlyeyu, a mul, shcho pid nim, pyeryebig... i pobachiv tsye odin cholovik, i donis ioavu ta i skazav: os' ya bachiv avyesalama, shcho visit' na dubi. i skazav ioav do cholovika, shcho donosiv iomu: os' ti bachiv, a chomu ti nye vrazil iogo tam na zymli, a ya dav bi buv tobi dyesyat' shyekliv sribla ta odnogo poyasa. i skazav toi cholovik do ioava: a koli b ya vazhiv na rutsi svoii navit' tisyachu shyekliv

sribla, nye prostyagnu svoei ruki na tsars'kogo sina, bo mi chuli na vlasni vukha, shcho tsar nakazav tobi i avishaevi ta ittaevi, govoryachi: zbyeryezhit' myeni mogo yunaka avyesaloma! abo koli b ya dopustivsyia v dushi svoii nyeppravdi, a vsyaka rich nye zatait'sya pyeryed tsaryem! to i ti stav bi proti myenye. i skazav ioav: nye budu otak zvolikati z tobouyu! i vin uzyav tri strili v ruku svoyu, i vbiv ikh u syertsye avyesaloma, shcho shchye zhivii visiv na syeryedini duba... i otchili iogo dyesyat' yunakiv, ioavovi zbroenoshi, i vdarili avyesaloma, ta i ubili iogo... i zasurnim ioav u surmu, a narod povyernuvsyia z pogoni za izrailem, bo ioav strimav narod. i vzyali voni avyesaloma, ta i kinuli iogo v lisi do vyelikoi yami, i nakidali nad nim duzhye vyelikii mogilu z kaminnya, a vvyes' izrail' povtikav kozhyen do namyetu svogo. a avyesalom uzyav buv i postaviv sobi shchye za zhittya svogo pam'yatnika, shcho v tsars'kii dolini, bo vin kazav: nyema v myenye sina, shchob zghaduvati pro imyennya moe. i vin nazvav pam'yatnikovim im'ya na svoe im'ya. i zvalos' iogo: yad-avyesalom, i tak zvyet'sya vin azh do ts'ogo dnya. a akhimaats, sadokiv sin, skazav: pobizhu ya i spovichshu tsaryevi, shcho gospod' vizvoliv iogo vid ruki iogo vorogiv. i skazav iomu ioav: nye ti visnik ts'ogo dnya, a spovistish inshogo dnya. a ts'ogo dnya nye spovistish tomu, shcho tsye zh tsars'kii sin pomyer. i skazav ioav do kushita: idi, donyesi tsaryevi, shcho ti bachiv. a kushit uklonivsyia ioavovi, ta i pobig. a akhimaats, sin sadoka, znovu skazav do ioava: a nyekhai budy, shcho budy! pobizhu i ya za kushitom! ioav zhye vidkazav: poshcho ti pobizhish, mii sinu, koli nyema dobroho vistiki? a nyekhai budy, shcho budy, pobizhu! i toi skazav iomu: bizhi! i pobig akhimaats dorogoyu rivnini, i vipyeryediv kushita. a david sidiv mizh dvoma bramami. a vartivnik pishov na dakh brami na mur, i zviv svoi ochi ta i pobachiv, azh os' bizhit' samitnii cholovik. i kliknuv vartivnik, i donis tsaryevi. a tsar skazav: yakshcho vin sam, vistka v ustakh iogo! a cholovik usye ishov ta zblichavsyia. i pobachiv vartivnik inshogo cholovika, shcho big. i kliknuv vartivnik do storozha brami i skazav: os' bizhit' samitnii cholovik. a tsar skazav: i tsyei zo zvistkoyu! i skazav vartivnik: ya bachu big pyer-shogo, yak big akhimaatsa, sadokovogo sina. a tsar skazav: to cholovik dobrii, i prikhodit' z dobroyu zvistkoyu. i kliknuv akhimaats, i skazav do tsarya: mir! i vklonivsyia vin tsaryevi svoim oblichchiam do zyemli ta i skazav: blagoslovyennii gospod', bog tvii, shcho vidav lyudyei, yakii pidnyesli buli ruku svoyu proti mogo pana tsarya! a tsar skazav: chi garazd iz moim yunakom avyesalomom? i skazav akhimaats: ya bachiv vyelikyie zamishannya, koli ioav posilav tsars'kogo raba ta myenye, tvoioغو raba, ta ya nye znayu, shcho to... i skazav tsar: vidiidi nabik, stan' otut. i toi vidiishov nabik ta i stav. azh os' prikhodit' kushit. i skazav kushit: nyekhai priimey zvistku mii pan tsar, bo s'ogodni vizvoliv tyebye gospod' vid ruki vsikh povstayuchikh na tyebye. i skazav tsar do kushita: chi garazd iz moim yunakom avyesalomom? i skazav kushit: nyekhai stanyet'ya, yak tomu yunakovi, vorogam mogo pana tsarya ta vsim, shcho povstali na tyebye na zlo!... i zatryemtiv tsar, i

viishov na gorishnii povyerkh brami, ta i zaplakav. a koli ishov, to tak govori: sinu mii, avyesalomye, sinu mii! sinu mii, avyesalomye! o, yakbi ya buv pomyer zamist' tyebye, avyesalomye! sinu mii, sinu mii!...

19

a ioavu donesyeno: os' tsar plachye, i zachav zhalobu po avyesalomovi. i togo dnya tsya pyeryemoga obyernulasya na zhalobu dlya vs'ogo narodu, bo togo dnya narod pochuv, shcho kazali: zasmutivsyia tsar za svoim sinom! i prokradavsyia narod togo dnya, shchob uviti do mista, yak prokradaet'sya narod, zasoromlyenii svoeyu vtyechyeyu z boyu... a tsar zakriv svoe oblichchya. i golosiv tsar sil'nim golosom: sinu mii, avyesalomye! avyesalomye, sinu mii! sinu mii!... i priishov ioav do domu tsarya, ta i skazav: s'ogodni ti zasoromiv oblichchya vsikh svoikh rabil, yakii s'ogodni vryatuvali zhittya tvoe, i zhittya siniv tvoikh ta dochok tvoikh, i zhittya zhinok tvoikh, i zhittya nalozhnits' tvoikh, cheryez tye, shcho ti lyubish tikh, khto tyebye nyenavidit', i nyenavidish tikh, khto tyebye lyubit', bozh s'ogodni ti viyaviv, shcho nyema v tyebye vozhdv ani slug. bo s'ogodni ya znayu, shcho koli b avyesalom buv zhivii, a mi vsi s'ogodni buli myertvi, to todi tsye bulo b lyubye v ochakh tvoikh... a tyepper ustan', i govori do syertsya svoikh rabil. bo prislyagayu gospodom, yakshcho ti nye viidyesh, to tsiei nochi nikhto nye budy nachuvati z tobouyu, i tsye budy tobi girshye za vsyake zlo, shcho prikhodilo na tyebye vid molodosti tvoei azh dotyepyer! i tsar ustav ta i zasiv u brami, a vs'omu narodovi donesli, govoryachi: os' tsar sidit' u brami! i poskhodivsyia vvyes' narod pyeryed tsars'koye oblichchya, a izrail' povtikav kozhyen do svoikh namyetiv. i spyeryechavsyia vvyes' narod po vsikh izrail'yevykh plyemyenakh, govoryachi: tsar uryatuvav nas vid ruki vsikh nashikh vorogiv, vin zhye vryatuvav nas iz ruki filistimlyan, a tyepper utik iz krayu pyeryed avyesalomom. a avyesalom, yakogo mi pomazali buli nad soboyu, pomyer na viini. a tyepper chogo vi zvolikaetye shchob vyernuti tsarya? i tsar david poslav do svyashchyenikiv, do sadoka ta do yeviyatara, govoryachi: govorit' tak do yudinikh starshikh: chogo vi budyete ostannimi, shchob vyernuti tsarya do iogo domu? a slovo vs'ogo izrailya priishlo vzhye do tsarya, do iogo domu. vi brattyia moi, vi kist' moyia ta tilo moe! i chogo vi budyete ostannimi, shchob vyernuti tsarya? a amasi skazhyete: chi zh ti nye kist' moyia ta nye tilo moe? nyekhai tak zrobit' myeni bog, i nyekhai shchye dodast', yakshcho ti nye budyesh u myenye vozhdym viis'ka po vsi dni zamist' ioava. i prikiliv vin syertsye vsikh yudinikh muzhiv, yak odnogo cholovika. i poslali voni do tsarya: vyernisyia ti ta vsi tvoii slugi! i vyernuvsyia tsar, i priishov azh do iordanu, a yuda priishov do gilgalu nazustrich tsaryevi, shchob pyeryeprovaditi tsarya cheryez iordan. a shim'i, gyerin sin, vyenyaminivets', shcho z bakhurimu, pospishiv i zishov z yudinimii muzhami na zustrich tsarya davida. i z nim bulo tysyacha cholovika z vyenyamina, ta tsiva, sluga saulovogo domu, i p'yatnadsyatyero siniv iogo ta dvadtsyatyero iogo rabil iz nim. i voni

pyeryeishli iordan pyeryed tsaryem. i pyeryeishov poron, shchob pyeryeprovaditi tsars'kii dim ta zrobiti, shcho bulo dobre v ochakh iogo. a shim'i, gyerin sin, upav pyeryed tsaryem, yak toi pyeryekhodiv iordan, ta i tsaryevi skazav: nyekhai pan nye porakhue myeni pyeryestupu, i nye pam'yatai, shcho rab tvii provinivsyu buv togo dnya, koli mii pan tsar viishov buv z erusalimu, shchob tsar nye poklav tsye do syertsya svogo! bo rab tvii znae, shcho zgrishiv vin, i os' ya priishov s'ogodni z us'ogo iosipovogo domu pyershii, shchob viiti zustriti mogo pana tsarya. a avishai, sin tsyeruin, vidpoviv ta i skazav: chi zh nye budye zabittii shim'i za tye, shcho proklinav gospodn'ogo pomazantsya? a david vidkazav: shcho vam do myenye, sini tsyeruini, shcho vi s'ogodni staetye myeni za satanu? chi s'ogodni budye zabittii khto v izraili? khiba zh ya nye znayu, shcho s'ogodni ya tsar nad izrail'em? a do shim'i tsar skazav: nye pomryesh! i zapriskyagnuv iomu tsar. i ziishov spitkati tsarya i myefivoshyetye, onuk sauliv. a vin nye opravyav nig svoikh i nye opravyav vasya svogo, i nye opravyav svoei odyezhi vid dnya, yak tsar viishov, azh do dnya, koli vin vjernuvsyu z mirom. i stalosya, koli priishov vin do erusalimu zustriti tsarya, to skazav iomu tsar: chomu ti nye pishov zo mnoyu, myefivoshyetye? a toi vidkazav: panaye mii tsaryu, rab mii obmaniv myenye! bo ya, rab tvii, skazav: osidlayu sobi osla, i syadu na n'ogo, ta i poidu z tsaryem, bo rab tvii kul'gavii. ta vin ochyerniv raba tvogo pyeryed panom moim tsaryem. a mii pan tsar, nyemov bozhii angel, tomu zrobi, shcho do brye v ochakh tvoikh! bozh khiba vvyes' dim bat'ka mogo nye buv vartii smyerti pyeryed moim panom tsaryem? ta ti vmistiv raba svogo syeryed idtsiv svogo stolu. i yakye zh ya mayu pravo skarzhititsya pyeryed tsaryem? i skazav iomu tsar: poshcho ti govorysh ishchye otsi svoi slova? ya skazav: ti ta tsiva podilite polye. i skazav myefivoshyetye do tsarya: nyekhai vin viz'mye navit' usye po tomu, koli mii pan, tsar priishov iz mirom do domu svogo!. a gilyeadyanin barzillai ziishov z rogyelimu, i pyeryeishov z tsaryem iordan, shchob provyesti iogo za iordan. a barzillai buv duzhnye starii, viku vos'midyasyati lit. i vin goduvav tsarya, yak toi sidiv buv u makhanaimi, bo vin buv duzhnye zamozhna lyudina. i skazav tsar do barzillaya: pyeryeidi zo mnoyu, i ya budu goduvati tyebye pri sobi v erusalimi. i skazav barzillai do tsarya: skil'ki shchye chasu zhittya mogo, shcho ya pidu z tsaryem do erusalimu? ya s'ogodni viku vos'midyasyati lit. chi mozhu ya rozpiznavati mizh dobrim ta zlim? chi rozkushtue tvii rab, shcho budu isti ta shcho budu piti? chi poslukhayu ya shchye golosu spivakiv ta spivachok? i poshcho budye shchye rab tvii tyagaryem dlya svogo pana tsarya? trokhi pyeryeide tvii rab iz tsaryem za iordan. i chogo tsar visvidchue myeni ot-sye? nyekhai rab tvii vyernyet'sya, i nyekhai pomrye u svoemo misti pri grobi bat'ka svogo ta svoei maty-eri. a os' rab tvii, sin mii kimgan pyeryeide z panom moim, iz tsaryem, a ti zrobi iomu, shcho dobre v ochakh tvoikh. i skazav tsar: kimgan pyeryeide zo mnoyu, a ya zroblyu iomu, shcho milye v ochakh tvoikh. i vsye, shcho vibyryesh u myenye, ya zroblyu tobi! i vvyes' narod pyeryeishov iordan, pyeryeishov

i tsar. i tsar potsiluvav barzillaya, ta i poblagosloviv iogo, i toi vjernuvsyu na svoje mystye. i pyeryeishov tsar do gilgalu, a z nim pyeryeishov kimgan ta vvyes' yudin narod, i voni pyeryeprovadili tsarya, a takozh pyeryeishla polovina izrail'yevogo narodu. azh os' usi izrail'tyani priishli do tsarya. i skazali voni tsaryevi: chomu vkrali tyebye nashi bratty, lyudi yudini, i pyeryeprovadili tsarya ta iogo dim chyeryez iordan, ta vsikh davidovikh lyudyei z nim? i vidpovili vsi yudini lyudi izrail'yei: bo bliz'kii tsar do nas! i chogo to zapalivsyu tobi gniv na tsyu rich? chi spravdi z'ili mi shcho v tsarya? chi tyezh spravdi vin rozdav nam yaki darunki? i vidpovili izrail'tyani yudyeyam ta i skazali: nas dyesyat' chastin u tsarya, a takozh i v davidu mi lipshi vid vas. chomu zh vi zlyegkovazhili nas? khiba zh nye nam bulo pyershye slovo, shchob vyernuti tsarya? alye slovo yudyeiv bulo gostrishye vid slova izrail'tyan.

20

i trapivsyu tam nyegidnii cholovik, a im'ya iomu shyeva, sin bikhri, vyeniyaminivyet's. i zasurmiv vin u surmu ta i skazav: nyemae nam chaskti v davi, i nyema nam spadshchini u sina esyeevogo! izrail'yu, usi do namyetiv svoikh! i pishov kozhyen izrail'tyanin vid davidu za shyevoyu, sinom bikhri, a yudyeyanin pozostavsyu pri svoemo tsaryevi vid iordanu i azh do erusalimu. i priishov david do svogo domu v erusalim. i vzyav tsar dyesyat' zhinok nalozhnits', yakikh nastanoviv buv pil'nuvati dim, ta i vid-dav ikh do domu storozhi; i vin ikh goduvav, alye do nikh nye prikhodiv. i buli voni uv'yzanyeni azh do dnya svoei smyerti, udivstvo za zhittya cholovika. i skazav tsar do amasi: sklich myeni yudyeyan u tri dni, a ta stan' otut! i pishov amasa, shchob sklikati yudu, ta spiznivsyu vid oznachenogo chasu, pro yakii vin umovivsyu. i skazav david do avishaya: tyepyer shyeva, sin bikhri, zrobit' nam zlo bil'shye vid avye-saloma. viz'mi ti slug svogo pana, ta i pozhyenisya za nim, shchob vin nye znaishov sobi tvyerdinnikh mist, i nye shchyez iz nashikh ochyei. i viishli za nim ioavovi lyudi, i kyeryetyanin, i pyelyetyanin ta vsi litsari, i povikhodili voni z erusalimu, shchob gnatisya za shyevoyu, sinom bikhri. voni buli pri vyelikomu kamyeni, shcho v giv'oni, a amasa viishov proti nikh. a ioav buv zodyagnenyi v shatu svoyu, a nii poyas iz myechyem, prip'yatim na styegni iogo v pikhvi, z yakoi lyegko vikhodiv i vkhodiv. i skazav ioav do amasi: chi garazd tobi, bratye mii? i ioav uzyav pravoyu rukoyu amasu za borodu, shchob potsiluvati iogo. a amasa nye ostryegisyu myecha, shcho buv u ioavovii rutsi. i toi udariv iogo nim u zhivit, i viliv nutro iogo na zye'mlyu, i nye povtoriv iomu, a toi pomyer... i ioav ta brat iogo avishai gnal-isya za shyevoyu, sinom bikhri. a odin z ioavovikh slug stav nad nim ta i govori: khto zhadae ioava, i khto za davidu, za ioavom! a amasu valyavsyu v krovi na syeryedini bitoi dorogi. i pobachiv toi cholovik, shcho vvyes' narod stav, to styagnuv amasu z bitoi dorogi na polye, i nakinuv na n'ogo odyezhinu, bo bachiv, shcho kozhyen prikhodiv do n'ogo ta stavav. yak buv vin styagnenyi z bitoi dorogi, pishov

kozhyen cholovik za ioavom, shchob gnatisya za shyevoyu, sinom bikhri. a toi pyeryeshov syeryed usikh izrailievikh plyemyen do avyelu ta do byet-maakhi, i syeryed usikh byeryeyan, i buli voni zibrani, i tyezh pishli za nim. a ioavovi lyudi priishli i oblyagli iogo v avyeli byet-maakhi, i nasipali pri misti vala, shcho stoyav na pyeryedmur'i. a vyves' narod, shcho buv z ioavom, zakhodivsyavavaliti mura. i poklikala mudra zhinka z mista: slukhaiyte, slukhaiyte, skazhit' no ioavovi: pidiidi syudi, i ya budu govorit do tyebye! i vin pidiishov do nyei, a ta zhinka skazala: chi ti ioav? a vin vidkazav: ya. i vona skazala iomu: poslukhai sliv svoei nyevil'nitsi!. a vin vidkazav: ya slukhayu. i skazala vona, govoryachi: kolis' tryeba bulo pyeryegovoryuvati, a samey, konchye zapitatisya v avyeli, i tak zakinchili b spravu. ya iz spokiinikh ta virnikh mist izrailya, ti zh shukaesh pogubiti misto ta maty-eriv syeryed izrailya. poshcho ti nishchish spadshchinu gospodnyu? a ioav vidpoviv ta i skazav: boroni bozhnye, boroni myenye, bozhnye! prisayagayu, shcho nye znishchu i nye vigublyu! tsye nye tak, bo cholovik z efryemovikh gir, shveya, sin bikhri, im'ya iomu, pidnis svoyu ruku na tsarya na davida. daitye iogo samogo, i ya pidu vid mista. i skazala ta zhinka do ioava: os' golovu iogo kinut' tobi cheryez mur! i pishla ta zhinka do vs'ogo narodu v svoii mudrosti, i vidrubali golovu shveyi, sina bikhri, ta i kinuli do ioava. a toi zasurmiv u surmu, i roziishlisya vid mista kozhyen do namyetiv svoikh. a ioav vjernusya v erusalim do tsarya. i stav ioav nad usim izrailiyevim viis'kom, a byenaya, sin egoyadin, nad kyerityaninom ta nad pyelyetyaninom; a adoram nad daninoyu, a iosafat, sin akhiludiv, buv kantslyerom; a syeva pisaryem, a sadok ta yeviyatav svyashchyenykiami. a takozh yairyanin ira buv svyashchyenykom u davida.

21

i buv golod za dniv davida tri roki, rik za rokom. i shukav david gospodn'ogo litsya, a gospod' skazav: krov na saula ta na iogo dim za tye, shcho povbi-vav vin giv'onityan. i poklikav tsar giv'onityan ta i skazav im pro tsye. a giv'onityani, voni nye z izrailievikh siniv, a z ostanku amoryeyanina, a izrailievi sini buli prisayagnuli im. ta saul shukav, shchob povbi-vati ikh chyeryez svoyu gorlivist' dlya siniv izrailya ta yudi. i skazav david do giv'onityan: shcho ya зроб-lyu vam i chim nadoluzhu, shchob vi poblagoslovili gospodnyu spadshchinu? i skazali iomu giv'onityani: nye tryeba nam ani sribla, ani zolota vid saula ta vid domu iogo, i nye tryeba nam zabivati cholovika v izraili. a vin skazav: shcho vi skazhyete, зроб-lyu vam. i skazali voni do tsarya: cholovik toi, shcho vigubiv nas, i shcho zamishlyav na nas, shchob nas vinishchiti, shchob mi nye stali v usii izrailiyevii granitsi, nyekhai budyne nam dano syemyero muzha z siniv iogo, i mi povishaemo ikh dlya gospoda v giv'ati saula, gospodn'ogo vibrantsya. a tsar skazav: ya dam. ta zmilosyerddivsyav tsar nad myefivoshyetom, sinom ionatana, saulovogo sina, chyeryez gospodnyu prisayagu, shcho bula pomizh nimi, mizh davidom ta mizh ionatanom, saulovim sinom. i vzyav tsar dvokh siniv ritspi, dochki aii, yakikh vona porodila

saulovi, armoniya ta myefivoshyeta, i p'yat'okh siniv myelkholi, saulovoi dochki, shcho vona porodila adriilovi, sinovi myekholatyanina barzillaya, ta i dav ikh u ruku giv'onityan, i voni povishali ikh na gori pyeryed gospodnim litsyem. i vpal i syemyero razom, a buli voni pobiti v pyershikh dnyakh zhniv, koli pochatok zhniv yachmyenyu. a ritspa, dochka aii-na, vzyala vyeryetishchye, i prostyagla iogo sobi na skyeli, i bula tam vid pochatku zhniv azh poki nye zi-ishli na nikh vodi z nyeba, i nye dala vona spochiti na nikh ptastvu nyebesnomu vdyen', a pol'ovii zvirinii vnochi... i bulo donyesyeno davidovi, shcho зробila ritspa, aii-na dochka, saulova nalozhnytsya. a david pishov, i vzyav kosti saula ta kosti sina iogo ionatana vid gospodariv gilyeads'kogo yavveshu, shcho vikrali buli ikh iz maidanu byet-shanu shcho ikh povisili tam filistimlyani togo dnya, koli filistimlyani pobili saula v gilboa. i vinis vin zviditi kosti saula ta kosti sina iogo ionatana, i zibrali kosti povishanikh. i pokhovali kosti saula ta sina iogo ionatana v vyenyaminovomu kraii, v tsyeli, v grobi bat'ka iogo kisha. i зробili vsye, shcho nakazav buv tsar, i potom bog buv ublaganiy kraem. i bula shchye viina filistimlyan z izrailiyem. i ziishov david ta z nim slugi iogo, i voyuvali z filistimlyanami. i zmuchivsyav david. i buv ishbi v novi, shcho z nashchadkiv rafi, a vaga iogo spisa tri sotni shyekliv midii, i opyeryezanii vin buv novoyu zbroeyu. i vin skazav, shchob zabiti davida. ta pomig iomu avishai, sin tsyeruini, i vin udariv filistimlyanina, ta i zabiv iogo. todi davidovi lyudi prisayagli iomu, govoryachi: ti nye viidyesh uzhye z nami na viinu, i nye pogasish izrailiyevogo svitil'nika! i stalosya potim, i bula shchye viina v novi z filistimlyanami. todi khushanin sibyekhai poviv safa, shcho z nashchadkiv rafi. i bula shchye viina v novi z filistimlyanami, i viflyemyets' yelkhanan, sin yaarye, i poviv gatyana goliyata, a dyerzhak spisa iogo buv, yak tkats'kii val. i bula shchye viina v gati. a tam cholovik vye-likogo zrostu, shcho mav na rukakh ta na nogakh po shist'pal'tsiv, chislom dvadtsyat' i chotiri. takozh i vin buv narodzhenyii tomu rafi. i znyevazhav vin izrailya, ta vбив iogo ionatan, sin shim'i, davidovogo brata! chyetyvero tikh buli narodzhenyi tomu rafi v gati, i popadali voni vid ruki davida ta vid ruki iogo slug.

22

i promoviv david do gospoda slova otsiei pismi togo dnya, yak gospod' uryatuvav buv iogo z ruki vsikh iogo vorogiv ta z doloni saulovoi, ta i skazav: gospod' moya skyelya i tyerdyniya moya, i dlya myenye spasytel' vin mii! mii bog moya skyelya, skhovayus' ya v nii, vin shchit mii i rig, vin spasinnya mogo, vin bashta moya ta moe pristanovishchye! spasyte-lyu mii, ti vryatuesh myenye vid nasillya! ya klichu: pryaslavnyi gospod', i ya vizvolenyii vid svoikh vorogiv! bo khvili smyertel'ni myenye otchili, potoki vyeliyaala lyakayut' myenye. tyenyeta shyelolu myenye otchili, a pastki smyertel'ni myenye popyeryedili! v tsnosti svoii klichu do gospoda, i do boga svogo ya volayu, i vin pochue mii goslo iz khramu svogo, i v ushakh iogo zoik mii. zakhitalas' z'yemlya i zatryemtila, zatryaslisya i khitalas' nyebesni pid-

valini, bo vin zapalivsyia vid gnivu! z nizdyer iogo bukhnuv dim, z iogo zh ust pozhirushchii ogon', zapalivs' zhar vid n'ogo! vin nyebo prostyag i spustivsyia, a khmara gusta pid nogami iogo. usivsyia vin na khyeruvima i lyetiv, i yavivsyia na vitryanikh krilakh. a navkolo syebye poklav tyemryavu, mov kurini, zbir vodi, gusti khmari visoki. vid blisku, shcho buv pyeryed nim, zapalilos' vugillya goryuchye. gospod' zagrimiv u nyebesakh, i svii golos vsyevishni podav. vin poslav svoi strili ta ikh rozporoshiv, poslav bliskavku i ikh pobentyezhiv. i pokazalisyia richishcha vodni, i vidkrilis' osnovi vsyelyennoi, vid svaru tvoioho, o gospodi, vid podikhu vitru iz nizdyer iogo. vin poslav iz visokosti, uznav vin myenye, vityag myenye z vod vyelikikh. vin myenye vryatuvav vid moioho potuzhnogo voroga, vid moikh nyenavishnikov, bo sil'nishi vid myenye voni. napali na myenye voni v dyen' nyeshchastyia mogoa, ta gospod' buv moim opyertam. i na mistse shirokoye vin viviv myenye, vin myenye vryatuvav, bo vpodobav myenye! nyekhai gospod' zrobit' myeni po moii spravedlivosti, khai zaplatit' myeni zgidno z chististyiu ruk moikh! bo byerig ya dorogi gospodni, i vid boga svoioho ya nye vidstupiv, bo vsi iogo prisudi pyeryedo mnoyu, postanovi zh iogo, nye vsuplyusyia vid nikh! i buv ya iomu nyeporochnim, i styergysya svoei provini. gospod' zaplativ buv myeni po moii spravedlivosti, za chistotoyu moeyu pyeryed ochima iogo. z spravedlivim ti spravedливо povodishsyia, iz chyesnim po-chyesnomu, iz chistim povodishsyia chisto, a z lukavim za lukavstvom iogo! i narod iz bidi ti spasaesh, a ochi tvoi na zukhvalikh, yakikh ti prinizhuesh. bo svitil'nik ti, gospodi, mii, i osvitiť gospod' moyu tyemryavu! bo z tobouy pob'yu ya vorozhogo viddila, iz bogom svoim probyerus' chyeryez mur! bog nyeporochna doroga iogo, slovo gospodne ochishchyenye, shchit vin dlya vsikh, khto vdaet'sya do n'ogo! bo khto bog, okrim gospoda? i khto skyelya, krim nashogo boga? bog sil'nye moe pristanovishchye, i dorogu moyu nyeporochnii vviduvav. vin chinit' nogi moi, yak olyenyachi, i stavit' myenye na visotakh moikh, moi ruki navchae do boyu, i na ramyena moi luka midyanogo napinae. i dav ti myeni shchit spasinnya svogo, i chinit' vyelikim myenye tvoya pomich! ti chinish shirokim mii krok pido mnoyu, i stopi moi nye spitknut'sya. zhyenu ya svoikh vorogiv, i povigublyuyu ikh, i nye vyernusya, azh poki nye vinishchu ikh! ya ikh povigublyuyu i ikh potroshchu, i nye vstanut' voni, i povpadayut' pid nogi moi. ti zh dlya boyu myenye pidpyerizuesh siloyu, valish pid myenye moikh vorokhobnikov. povyernuv ti plyechima do myenye moikh vorogiv, moikh nye-navishnikov, i ya ikh ponishchu! oziralis' voni ta nye-mae spasytelya, klikali do gospoda i nye vidpoviv im! i ya ikh zitru, yak toi porokh zyeimli, yak boloto na vulitsyakh ikh rozitru i roztopchu ikh! ti zh vid buntu narodu moioho myenye byeryezhyesh, na golovu lyudu myenye styeryezhyesh, myeni budut' sluzhiti narodi, yakikh ya i nye znau! pyeryedo mnoyu chuzhintsy pidlyeshchuyut'sya, na chuzku pro myenye slukhnyani myeni. v'yanut' vishchintsy, i tryemtyat' u tverdyinyakh svoikh. zhivii gospod', i

blagoslovyenna bud', skyelye moia, i nyekhai pidnyesyet'sya bog skyeli spasinnya mogoi! bog, shcho pomsti za myenye dae, i shcho narodi pid myenye poznizhuvav, shcho ryatue myenye vid moikh vorogiv, ti zvyelichiv myenye nad povstantsiv na myenye, spasaesh myenye vid nasil'nika! tomu to khvalyu tyebye, gospodi, syeryed narodiv, imyennu tvoemu spivayu! ti bashta spasinnya svoioho tsarya, i milist' vchinyaesh svoemu pomazantsyevi, davidu i nasinyu iogo azh naviki!

23

a otsye ostanni davidovi slova: slovo dauida, sina essayevogo, i slovo muzha visokopostavlyenogo, pomazanogo bogom yakovovim, i solodkogo pishnotvortsya izraileyevogo. dukh gospodnii govorit' v myeni, a slovo iogo na moim yaziku! skazav bog izrailiv, skyelya izraileyeva govorila myeni: panuyuchii syeryed lyudiei, spravedlivii panue u bozhim strakhu! i vin budy, yak svitlo poranku byezkhmarnogo, koli sontsy vikhodit' urantsi, yak z blisku trava virosta z zyeimli po doshchi! chi mii dim nye takii pyeryed bogom? vichnogo bo zapovita v us'omu myeni tam ukladyeno i vin styeryezhet'sya, bo vin usye spasinnya moe i usye zhadannya! khiba vin nye dast', shchob vin viris? a nyechyestvii, yak tyeryen, vidkinyenii, i voni vsi, bo rukoyu iogo nye byerut'. a khto khochye do nikh dotorknutis', nyekhai zapasyet'sya zalizom chi dierzhakom spisa, i na misti svoim ognym budut' popalyeni! a otsye imyena davidovikh litsariv: ioshyev-bashshyevyet, takhkyemonyets', golova gvardii, vin vimakhuvav svoim dierzhakom odnim razem na visim sotyen' pobitikh. po n'omu yelyeazar, sin dodo, sina akhokhi, buv syeryed tr'okh litsariv z davidom. koli filistimlyani znyevazhali izrail'nyan, shcho zibralisya tam na viinu, i povtikali vsi izrail'tyani, vin ustav, ta i udariv na filistimlyan, azh zmuchilasya ruka iogo, i prilipilasya ruka iogo do myecha. i zrobiv gospod' vyelike spasinnya togo dnya, a narod vyertavsyia za nim til'ki na grabuvannya. a po n'omu shamma, sin aye, gararyanin. i zibralisya filistimlyani do lyekhi, a tam bula dilyanka polya, povna sochyevitsi, a narod povtikav pyeryed filistimlyanami. i stav vin posyeryedini tiei dilyanki ta i vryatuvav ii, a filistimlyan pobiv. i zrobiv gospod' vyelike spasinnya. i ziishli troe z tridtsyati napochatku, i priishli v zhniiva do dauida, do tverdyeni adullam. a gromada filistimlyan taboruvala v dolini ryefaim. david zhye todi buv u tverdyeni, a zaloga filistims'ka bula todi v viflyeemi. i spragnuv david ta i skazav: khto napoit' myenye vodoyu z krinitsi, shcho v brami? i prodyerlisya tsi tri litsari do filistims'kogo taboru, i zachyerpnuli vodi z viflyeems'koi krinitsi, shcho v brami. i voni vynesli, i priniesli do dauida, ta vin nye skhotiv ii piti, i viliv ii dlya gospoda, ta i skazav: boroni myenye, gospodi, chiniti takye! chi ya budu piti krov tikh muzhiv, shcho khodili, narazhayuchi zhittiam svoim? i nye khotiv vin piti ii... otsye zrobiti tri tsi litsari. a avishai, brat ioava, tsyeringoogo sina, vin golova tsikh tridtsyati. i vin vimakhuvav svoim spisom nad tr'oma sotnyami, shcho pobiv. i vin mav

slavu syeryed tikh tr'okh. iz tikh tridtsyat'okh vin buv naibil'shye povazhani, i stav vin im za providnika. a do tikh tr'okh nye nalyezhav. a byenaya, sin egoyadin, sin khorobrogo muzha, bagatochinnii, z kavtsyeilu, pobiv dvokh siniv arilla moav'skogo. i vin zishov, i zabiv lyeva v syeryedini yami snizhnogo dnya. takozh pobiv vin odnogo egiptyanina, muzha postavnogo, a v rutsi ts'ogo egiptyanina buv spis. i zishov vin do n'ogo z kiem, i vidyer spisa z ruki togo egiptyanina, ta i ubiv iogo spisom iogo. otsye zrobit byenaya, sin egoyadin, i iogo slava bula syeryed tikh tr'okh litsariv. z tikh tridtsyati vin buv povazhnishii, a do tikh tr'okh nye nalyezhav. i david priznachiv iogo do svoei taemnoi radi. asail, ioaviv brat, syeryed tikh tridtsyati; yelkhanan, sin dodiv, iz vifyeemu; shamma kharodyanin, yelika kharodyanin, khyelyets tsaltanin; ira, sin ikvyeshiv, tkyotoitanin; iayezyer annyetyotyanin, myevunnai khushatanin, tsalmon akhokhyanin, magari nyetofatyanin, khyelyev, sin baanin, nyetofatyanin; ittai, sin rivaiv, miggiv'atyanin, sini vyeniyaminovi; byenaya pir'yatonyanin, giddai z nakhalye-gaashu, avi-alvon arvatanin, azmavet barkhum'yanin, yel'yakhba shaalvonyanin, sini yashyemovi, ionatan, shamma gararyanin; akhiam, sin sharariv, araryanin; yelifelyet, sin akhasbaiv, sina maakhatyanina; yeliyam, sin akhitofyeliv, gillonyanin; khyetsrav karmelyanin, paarai arb'yanin, ig'al, sin nataniv, z tsovi; bani gadyanin, tsyelyek ammonyeyanin; nakharai byeyerotyanin, zbroenosha ioava, sina tsyeryuino; ira itryanin, garyev itryanin, uriya khittyanin, usikh tridtsyat' i sim.

24

i znovu zapalivsyia gospodnii gniv na izrailya, i namoviv satana davida proti nikh, govoryachi: idi, pyeryelichi izrailya ta yudu! i skazav tsar do ioava, vozhdya viis'ka, shcho z nim: pyeryemandrui syeryed usikh izrail'yevikh plyemyen vid danu azh do byeyer-shyevi, i pyeryelichit' narod, i ya piznayuy chislo ts'ogo narodu. i skazav ioav do tsarya: nyekhai zhye gospod', bog tvii, dodast' do narodu v sto raz stil'ki, skil'ki e, a ochi mogo pana, tsarya, bachat'. ta nashcho pan mii, tsar, upodobav sobi taku rich? ta tsaryeve slovo do ioava ta na viis'kovikh providnikiv pyeryemoglo. i viishov ioav ta viis'kovi providniki vid tsarya, shchob pyeryelichiti izrailiv narod. i pyeryeishli voni iordan, i taborovali v aroyeri, z pravogo boku mista, shcho lyezhit' v syeryedini dolini gadu ta pri yazyeri. i priishli voni do gilyeadu ta do krayu takhtim-khodshi. i priishli do dan-yaanu, i navkolo do sidonu. i priishli voni do tyverdini tsor i do vsikh mist khivvyeyanina ta khanaaneyanina, i viishli do yudinogo nyegyevu, do byeyer-shyevi. i mandruvali voni po tsilomu krayu, i priishli v kintsi dyev'yati misyatsiv ta dvadtsyati dniv do erusalimu. i dav ioav tsaryevi chislo pyeryeliky narodu. i bulo izrailya visimsot tisyach sil'nikh muzhiv, shcho vityagayut' myecha, a yudinogo muzha p'yat'sot tisyach cholovika. i zbyentyezhilosya davidove syertsye, yak pyeryelichiv vin narod. i skazav david do gospoda: ya duzhye zgrishiv, shcho zrobitv tsye! a tyepyer, gospodi, vid-

sun' zhye provinu svogo raba, bo ya duzhye nyemudro vchiniv!... i vstav david rano vrantsi, a gospodne slovo bulo do proroka gada, davidovogo prozorlivtsya, govoryachi: idi, ta i skazhyesh davidovi: tak skazav gospod': tri kari kladu ya na tyebye, vibyeri sobi odnu z nikh, i ya zrobylu ii tobi. i priishov gad do davida, i rozproviv iomu ta i do n'ogo skazav: chi priidut' tobi sim lit golodu v tvoim krai, chi tyezh tri misyatsi tvogo vtiakannya pyeryed vorogami tvoimi, a voni tyebye gnatiut', chi tyezh budyte tri dni morovitsya v tvoim krai? podumai tyepyer ta i rishi, yakye slovo vyernu ya tomu, khto poslav myenye. i skazav david do gada: sil'no skorbylu ya! nyekhai zhye vpadymo mi do gospod'oi ruki, bo vyelikye iogo milosyerdya, a v ruku lyud'sku nyekhai ya nye vpadu!... i dav gospod' morovitsyu v izraili vid ranku i azh do chasu umovlyennya, i pomyerlo z narodu vid danu i azh do byeyer-shyevi simdyesyat tisyach cholovika... i prostyag toi angol svoyu ruku na erusalima, shchob vigubiti iogo, ta gospod' pozhaluvav shchodo togo zla. i skazav vin do angola, shcho vigublyav syeryed narodu: zabagoto tyepyer, popusti svoyu ruku! a angol gospodnii buv pri totsii evusyeyanina aravni. i skazav david do gospoda, koli pobachiv togo angola, shcho pobivav syeryed narodu, i prokazav: ya os' zgrishiv, i pishov proti zakonu. a tsi vivtsi, shcho zrobili voni? nyekhai zhye ruka tvoya budyte na myeni ta na domi bat'ka mogo!... i priishov togo dnya gad do davida, ta i skazav iomu: ustan', postav gospodyevi zhyertivnika na toku evusyeyanina aravni. i pishov david za slovami gadovimi, yak nakazav buv gospod'. i viglyanuv aravna, i pobachiv tsarya ta iogo slug, shcho idut' do n'ogo. i viishov aravna, i vklonivsyia tsaryevi oblichchym svoim do zyemli. i skazav aravna: chogo priishov pan mii, tsar, do svogo raba? a david vidkazav: kupiti vid tyebye ts'ogo toka, shchob zbuduvati zhyertivnika dlya gospoda, i budyte strimana zaraza vid narodu. i skazav aravna do davida: nyekhai pan mii, tsar, viz'mye, i nyekhai prinyesy zhyertvu, shcho dobre v ochakh iogo. divisyia, os' khudoba na tsilopal'yennya, a molotilki ta yarma na drova. usye viddae aravna, o tsaryu, tsaryevi. i skazav aravna do tsarya: gospod', bog tvii, nyekhai upodobae sobi tyebye! i skazav tsar do aravni: ni, bo til'ki kuplyu vid tyebye za tsinu, i nye prinyesu darma tsilopal'yen' gospodyevi, bogovi moemu. i kupiv david toka i khudobu za sriblo p'yatidyesyati shyekliv. i david zbuduvav tam zhyertivnika dlya gospoda, i prinis tsilopal'yennya ta mirmi zhyertvi. i gospod' buv ublaganii dlya krayu, i bula strimana zaraza vid izrailya.

a david postariv, uviishov u lita. i pokrivali iogo odyezhhami, ta nye bulo iomu tyeplu. i skazali iomu iogo rabi: nyekhai poshukayuť dlya pana tsarya molodu divchinu, i stanye vona pyeryed tsaryem, i budye iomu za doglyadachku. i budye vona lyezhati pri loni tvoim, i budye tyeplu panovi tsaryevi! i shkali divchinu vrodlivu po vsii izrailievi granitsi, ta i znaishli shunammitku avishag, i privyeli ii do tsarya. a ta divchina bula duzhye vrodliva. i bula vona tsaryevi doglyadachkoyu, i prislugovuvala iomu, ta tsar nye piznav ii. a adoniya, sin khaggitin, bundyuchivsvya ta govoriv: ya budu tsaryuvati! i spraviv vin sobi povoza ta yerkhivitsiv, ta p'yatdyesyat cholovika biguniv pyeryed soboyu. a bat'ko iogo nikoli iogo nye zasmuchuvav, shchob skazati: chomu ti tak robish? a vin takozh buv duzhye vrodlivii, i mati narodila iogo po ayesalomi. i mav vin zmovu z ioavom, sinom tsyerui, ta zo svyashchyenikom yeviyatarom, i voni pomagali adonii. a svyashchyenik sadok, i byenaya, sin egoyadin, i prorok natan, i shim'i, i ryei ta davidovi litsari nye buli z adoniyu. i prinis adoniya v zhyertvu khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi, ta khudobi sitoï pri yevyen-gazzokhyelyeti, shcho pri yen-rogyeli, i zaklikav usikh brativ svoikh, tsars'kikh siniv, ta vsikh yudinikh muzhiv, tsars'kikh slug, a proroka natana, i byenayu, i litsariv ta brata svogo solomona vin nye poklikav. i skazav natan do virsavii, solomonovoi matyeri, govoryachi: chi ti nye chula, shcho zatsaryuvav adoniya, sin khaggitin, a pan nash david nye znae pro tye? a tyepper idi, ya tobi poradzhu, i ryatui zhittya svoe ta zhittya sina svogo solomona! idi, i vviidyesh do tsarya davida ta i skazhyesh do n'ogo: chi zh nye ti, panye mii tsaryu, prislyagnuv buv svoii nyevil'niitsi, govoryachi: sin tvii solomon budye tsaryuvati po myeni, i vin budye siditi na troni moim. chomu zh zatsaryuvav adoniya? oto, ti shchye budyesh govoriti tam iz tsaryem, a pan za vviidu za toboyu, i potvyerdzhu slova tvoï. i vviishla virsaviya do tsarya v kimnatu, a tsar buv duzhye starii, i shunamitka avishag posluguvala tsaryevi. i pokhililasya virsaviya, i vklonilasya tsaryevi do zyeimli. a tsar skazav: shcho tobi? i vona skazala iomu: panye mii, ti prislyagnuv buv svoii nyevil'niitsi gospodom, bogom svoim: solomon, sin tvii, budye tsaryuvati po myeni, i vin siditimye na troni moim. a tyepper os' zatsaryuvav adoniya, a ti, panye mii tsaryu, nye znaesh pro tye... i prinis vin u zhyertvu bagato voliv i khudobi sitoï ta khudobi dribnoi, i poklikav usikh tsars'kikh siniv, i svyashchyenika yeviyatara ta ioava, vozhdya viis'ka, a raba tvogo solomona nye poklikav. a ti, panye mii tsaryu, ochi vs'ogo izrailiya na tobi, shchob ti skazav im, khto budye siditi na troni pana mogo tsarya po n'omu. inakshye stanyet'sya, yak spochinye pan mii tsar z bat'kami svoimi, to budu ya ta sin mii solomon vinnimi. i os', shchye vona govorila z tsaryem, a priishov prorok natan. i donyesli tsaryevi, govoryachi: os' prorok natan! i vviishov vin pyeryed tsaryeve oblichchya i vpav pyeryed tsaryem oblichchyam svoim do zyeimli. i skazav natan: panye mii tsaryu! chi ti skazav:

adoniya budye tsaryuvati po myeni, i vin budye siditi na troni moim? bo ziishov vin s'ogodni, i prinis u zhyertvu bagato voliv i khudobi sitoï ta khudobi dribnoi. i vin poklikav usikh tsars'kikh siniv, i providnikiv viis'ka, i svyashchyenika yeviyatara, i os' voni idyat' ta p'yut' pyeryed nim, i govoryat': nyekhai zhivye tsar adoniya! a myenye ya rab tvii! i svyashchyenika sadoka, i byenayu, sina egoyadinogo, ta raba tvogo solomona nye poklikav. chi tsya rich bula vid pana mogo tsarya, a ti nye povidomiv raba svogo, khto budye siditi na troni mogo pana tsarya po n'omu? a tsar david vidpoviv ta i skazav: poklichtye myeni virsaviyu! i priishla vona pyeryed tsars'kye oblichchya, i stala pyeryed tsaryem. i prislyagnuv tsar ta i skazav: yak zhivii gospod', shcho vizvoliv dushu moyu vid usyakogo likha, yak prislyagnuv ya tobi gospodom, bogom izrailiya, govoryachi: sin tvii solomon budye tsaryuvati po myeni, i vin budye siditi na moemu troni zamist' myenye, tak ya i зроблю ts'ogo dnya! i vklonilasya virsaviya oblichchyam svoim do zyeimli, i vpala pyeryed tsaryem ta i skazala: nyekhai zhivye pan mii, tsar david, navik! i skazav tsar david: poklichtye myeni svyashchyenika sadoka, i proroka natana ta byenayu, sina egoyadinogo. i poprikhodili voni pyeryed tsaryeve oblichchya. i skazav tsar do nikh: viz'mit' iz soboyu slug vashogo pana, i posadit' mogo sina solomona na moyu mulitsyu, i zvyedit' iogo do gikhonu. a tam pomazhye iogo svyashchyenik sadok ta prorok natan na tsarya nad izrailiem. i zasurmit' u surmu ta i skriknyete: nyekhai zhivye tsar solomon! potim pidyete za nim, a vin uvidyte ta i syadye na moemu troni, i vin budye tsaryuvati zamist' myenye, i iomu nakazav ya buti volodaryem nad izrailiem ta nad yudoyu. i vidpoviv byenaya, sin egoyadin, ta i skazav: amin'. tak nyekhai skazhye gospod', bog pana mogo tsarya! yak buv gospod' iz panom moim tsaryem, tak nyekhai budye z solomonom, i nyekhai vin zvyelichit' tron iogo nad trona pana mogo tsarya davida! i pishov svyashchyenik sadok ta prorok natan, i byenaya, sin egoyadin, i kyeryetyanin, i pyelyetyanin, i posadili solomona na mulitsyu tsarya davida, ta i povyeli iogo do gikhonu. i vzyav svyashchyenik sadok roga olivi iz skiniï, ta i pomazav solomona. i zasurmili v surmu, ta i krichav uyves' narod: nyekhai zhivye tsar solomon! i pidnyavsva za nim vvyes' narod. a narod grav na sopilkakh ta radiv vyelikoyu radistyu, azh zyeimlya rozpadalasya vid ikhn'ogo golosu! i pochuv tseye adoniya ta vsi poklikani, shcho buli z nim, a voni til'kishcho skinchili isti. i pochuv ioav golos surmi ta i skazav: shcho tseye za krik ta gamir u misti? shchye vin govoriv, azh os' prikhodit' ioanatan, sin svyashchyenika yeviyatara. a adoniya skazav: uvidi, bo ti muzh gidniï, i zvisti nam shchos' dobro! i vidpoviv ionatan ta i skazav do adonii: tazh pan nash tsar david natanoviv na tsarya solomona! i poslav iz nim tsar svyashchyenika sadoka ta proroka natana, i byenayu, egoyadinogo sina, i kyeryetyanina, i pyelyetyanina, i voni posadili iogo na tsars'ku mulitsyu. i pomazali iogo v gikhoni svyashchyenik sadok ta prorok natan na tsarya. i povikhodili voni zviniti vyesyeli, i zashumilo misto. tseye toi golos, shcho vi chuli. i solomon uzhye zasiv na troni tsarstva. i takozh

poskhodilisy tsars'ki slugi, shchob poblagosloviti nashogo pana tsarya davida, govoryachi: nyekhai bog tvii uchinil' solomonovye im'ya slavnishim vid tvogo imyeni, i nyekhai zvyelichit' iogo tron nad trona tvogo! i vklonivsy tsar na lozhi svoim. i skazav tsar tak: blagoslovynnii gospod', bog izrailiv, shcho s'ogodni dav sidyachogo na moim troni, a moi ochi tye bachat'! i zatryemtili, i povstavali vsi poklikani, shcho buli z adoniyu, i pishli kozhyen na dorogu svoyu... a adoniya boyavsy solomona. i vs-tav vin, i pishov, i skhopivsy za rogi zhyertivnika. i donyesyeno solomonovi, kazhuchi: os' adoniya zlyakavsy tsarya solomona, i os' vin skhopivsy za rogi zhyertivnika, kazhuchi: nyekhai tsar solomon zaraz prisyagnye myeni, shcho nye vb'e svogo raba myechyem! i skazav solomon: yakshcho vin budye muzhyem chyesnim, ani volosina iogo nye vpadye na zymlyu! a yakshcho znaidyet'sya v n'omu zlo, to pomrye. i poslav tsar solomon, i vidvyeli iogo vid zhyertivnika. i priishov vin, i vpav pyeryed tsaryem solomonom, a solomon iomu skazav: idi do svogo domu!

2

i nablzilisy davidovi dni do smyerti, i vin nakazav svoemu sinovi solomonovi, govoryachi: os' ya idu dorogoyu vsiei zymli, a ti budyesh mitsnii ta stanyesh muzhyem. i budyesh ti styeryegti nakazi gospoda, boga svogo, shchob khoditi iogo dorogami, shchob styeryegti postanovi iogo, zapovidi iogo, ta ustavi iogo i svidchyennya iogo, yak pisano v moisy-evim zakoni, shchob tobi shchastilo v us'omu, shcho budyesh robiti, i skriz', kudi zvyernyeshsy, shchob vipovniv gospod' slovo svoje, yakye govoriy myeni, kazhuchi: yakshcho sini tvoi budut' styeryegti dorogi svoi, shchob khoditi pyeryed litsyem moim u pravdi vsim svoim syertsyem ta vsieyu dushyeyu svoeyu, to, skazav: nye budye pyeryevodu nikomu vid tyebye na troni izrailiyevim! a takozh ti znaesh, shcho zrobiv myeni ioav, sin tsyeruin, shcho zrobiv vin dvom providnikam izrailiyevikh viis'k, avnyerovi, nyerovomu sinovi, ta amasi, sinovi etyerovomu. vin povbivav ikh, i proliv voennu krov u chas miru, i poplyamiv voennyu krov'yu svogo poyasa, shcho na styegnakh iogo, ta sandali svoi, shcho na nogakh iogo. i ti zrobish za svoeyu mudristy, i nye dasi znizitisy sivini iogo mirno do shyeolu. a sinam gilyeadyanina barzillaya zrobish lasku, i nyekhai voni budut' syeryed tikh, shcho idyat' za tvoim stolom, bo voni otak priishli do myenye, koli ya vtitav pyeryed avyesalomom, tvoim bratom. a os' z tobouy shim'i, geryin sin, vyeniyaminivets' iz bakhurimu. a vin proklyav buv myenye gostrim proklyattyam togo dnya, koli ya ishov do makhanaimu. ta vin priishov do iordanu strinuti myenye, i ya prisyagnuv iomu gospodom, govoryachi: nye bat'yu tyebye myechyem! a tyepyer nye proshchai iomu, bo ti muzh mudrii, i znatimyesh, shcho zrobiti iomu, i ti sivinu iogo zvyedyesh u krovi do shyeolu. i spochiv david z bat'kami svoimi, i buv pokhovanii u davidovim misti. a dni, shcho david tsaryuvav nad izrailiyem, sorok lit: u khyevroni tsaryuvav vin sim lit, a v erusalimi

tsaryuvav tridtsyat' i tri roki. i siv solomon na troni davida, bat'ka svogo, i iogo tsaryuvannya bulo duzhye mitsnye. i priishov adoniya, sin gaggitin, do virsavii, solomonovi matyeri, a vona skazala: chi prikhid tvii z mirom? i vin vidkazav: z mirom. i skazav: sprava v myenye do tyebye. a vona vidkazala: govori! i vin skazav: ti znaesh, shcho moe bulo tseye tsarstvo, i na myenye zvyernuv uvyes' izrail' svoje oblichchya, shchob myeni tsaryuvati. ta vidiishlo tsarstvo, i dostalos' moemu bratovi, bo vid gospoda tseye stalos' iomu. a tyepyer odnye bazhannya zhadayu ya vid tyebye: nye vidmovlyai myeni! a vona skazala iomu: govori! i vin skazav: skazhi tsaryevi solomonovi, bo vin nye vidmovit' tobi, shchob vin dav myeni shunamitku avishag za zhinku. i skazala virsaviya: dobrye, ya skazhu pro tyebye tsaryevi. i priishla virsaviya do tsarya solomona, shchob skazati iomu pro adoniya. a tsar ustav nazustrich ii, i vklonivsy ii, ta i siv na svoemu troni. i postaviv vin trona i dlya tsaryevoi matyeri, i vona sila po pravitsi iogo. i skazala vona: odnye malye zhadannya bazhayu ya vid tyebye, nye vidmov myeni. i skazav ii tsar: zhadai, mati moya, bo ya nye vidmovlyu tobi. i skazala vona: nyekhai shunamitka avishag budye dana bratovi tvoemu adonii za zhinku. i vidpoviv tsar solomon ta i skazav svoii matyeri: i nashcho ti prosish shunamitku avishag dlya adonii? ta poprosi dlya n'ogo i tsarstva, bo vin brat mii, starshii vid myenye, i dlya n'ogo, i dlya svyashchyenika yeviyatara, i dlya ioava, tsyeruinogo sina!... i prislyagnuv tsar solomon gospodom, govoryachi: tak nyekhai zrobit' myeni bog, i tak nyekhai dost', koli nye na dushu svoyu govoriy adoniya tseye slovo... a tyepyer, yak zhivii gospod', shcho mitsno postaviv myenye i posadoviv myenye na troni mogo bat'ka davida, i shcho zrobiv myeni dim, yak govoriy buv, s'ogodni budye vbitii adoniya! i poslav tsar solomon chhyeryez byenayu, egoyadinogo sina, i vin uraziv iogo, i toi pomyer... a svyashchyenikovi yeviyatarovi tsar skazav: idi do anatotu na polya svoi, bo ti cholovik smyerti, a ts'ogo dnya nye vb'yu tyebye, bo nosiv ti kovchyega vladiki gospoda pyeryed oblichchyam bat'ka mogo davida, i shcho tyerpiv ti v us'omu, v chomu tyerpiv mii bat'ko. i vignav solomon yeviyatara, shchob nye buv svyashchyenikom dlya gospoda, shchob vipovnilosya slovo gospodne, yakye govoriy u shilo na dni iliiv. a zvistka pro tseye priishla azh do ioava, bo ioav skhilyavsy do adonii, a do avyesalomona nye skhilyavsy. i vtit ioav do gospodn'oi skinii, i skhopivsy za rogi zhyertivnika... i donyesyeno tsaryevi solomonovi, shcho ioav utik do skinii gospodn'oi, i os' vin pri zhyertivniku. i poslav solomon byenayu, egoyadinogo sina, govoryachi: idi, urazi iogo! i vviishov byenaya do gospodn'oi skinii, ta i skazav do n'ogo: tak skazav tsar: viidi! a toi vidkazav: ni, ya tut pomru! i pyeryedav byenaya tsaryevi tseye slovo, govoryachi: tak skazav ioav, i tak vidpoviv myeni. i skazav iomu tsar: zrobi, yak ya govoriy, i vrazi iogo. i pokhovaesh iogo, i zdiimyesh nyevinnu krov, shcho ioav proliv buv, z myenye ta z domu mogo bat'ka. i nyekhai obyernye gospod' iogo krov na iogo golovu, shcho vin uraziv buv dvokh muzhiv spravedlivikh ta lipshikh vid n'ogo, i povbivav ikh myechyem, a bat'ko mii david

togo nye znay: avnyera, nyerinogo sina, providnika izrail'yevogo viis'ka, ta amasu, sina etyeryevogo, providnika yudinogo viis'ka. i nyekhai zvyernyet'sya ikhnya krov na golovu ioava ta na golovu nasinnya iogo naviki. a davidovi i nasinnyu iogo ta domu iogo i tronu iogo nyekhai budye mir vid gospoda azh naviki. i pishov byenaya, egoyadin sin, i zabyt iogo, ta i ubiv iogo. i buv vin pokhovanii u svoim domi v pustini. a tsar, zamist' n'ogo, nastanoviv nad viis'kom byenaya, egoyadinogo sina, a svyashchenika sadoka tsar nastanoviv zamist' yeviyatara. i poslav tsar, i poklikav shim'i ta i skazav iomu: zbudui sobi dim v erusalimi, i osyadyesh tam, i nye viidyesh zvidti ani syudi, ani tudi. i budyte togo dnya, yak ti viidyesh i pyeryedyesh potok kyedron, to shchob ti dobre znay, shcho konchye pomryesh. krov tvoya budy na golovi tvoii! i skazav shim'i do tsarya: dobra tsye rich. yak nakazav pan mii tsar, tak zrobit' rab tvii. i sidiv shim'i v erusalimi bagato dniv. i stalosya v kintsi tr'okh rokiv, i vtyekli dvoe rabiv shim'i do akhisha, maakhinogo sina, gats'kogo tsarya. i donyesli shim'i, govoryachi: os' rabi tvoi v gati! i vstav shim'i, i osidlav osla svogo ta i podavsa do akhisha, shchob poshukati svoikh rabiv. i pishov shim'i, i priviv svoikh rabiv z gatu. a solomonovi donyesyeno, shcho shim'i pishov z erusalimu v gat i vyernusya. i poslav tsar, i poklikav shim'i ta i skazav do n'ogo: chi zh ya nye zaprisyag tyebye gospodom, i nye vzyav svodka proti tyebye, govoryachi: togo dnya, kolli ti viidyesh i pidyesh tudi chi syudi, shchob ti dobre znay, shcho konchye pomryesh? i ti skazav myeni: dobra tsye rich, shcho ya chuv. i chomu ti nye dodyerzhuvavsya gospodn'oi prisyagi ta nakaza, shcho ya nakazav buv tobi? i skazav tsar do shim'i: ti znaesh usye tye zlo, i znalo tvoe syertsye, shcho zrobit' ti davidovi, bat'kovi moemu. i povyernye gospod' tvoe zlo na tvoyu golovu. a tsar solomon blagoslovyennii, a davidiv tron budyte stoyati mitsno pyeryed gospodnim litsyem azh naviki. i tsar nakazav byenai, egoyadinomu sinovi, i toi viishov i vraziv iogo, i vin pomyer. i tsarstvo zmitsnilo v solomonovii rutsi.

3

i posvoyachivsya solomon iz faraonom, egipyets'kim tsaryem, i vzyav faraonovu dochku, i vviv ii do davidovogo mista, shchye doki vin nye zakinchiv buduvati svogo domu i khramu gospodn'ogo, ta muru navkolo erusalimu. ta narod prinosiv zhyertvi na pagirkakh, bo nye buv shchye zbudovanii dim dlya gospodn'ogo imyeni azh do tikh dniv. i polyubiv solomon gospoda, shchob khoditi postanovami svogo bat'ka davida, til'ki i vin prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. i pishov buv tsar do gi'v'onu, shchob prinositi tam zhyertvi, bo to naibil'shiu pagirok. tisyachu tsilopal'yen' prinis solomon na tomu zhyertivnikov. u gi'v'oni z'yavivsya gospod' do solomona v nichnomu sni. i bog skazav: prosi, shcho ya mayu dati tobi! a solomon vidkazav: ti zrobit' buv vye-liku milist' iz rabom svoim davidom, bat'kom moim, yak vin khodiv pyeryed litsyem tvoim pravdoyu ta pravedyenistyu, ta prostotoyu syertsya z toboyu. i zby-erig ti iomu tu vyelikiu milist', i dav iomu sina, shcho

sidiť na iogo troni, yak e i ts'ogo dnya. a tyepyer, gospodi, bozhye, ti vchiniv svogo raba tsaryem zamist' bat'ka mogo davida, a ya nyedorostok, nye znayu vikhodu ta vkhodu. a rab tvii syeryed narodu tvogo, yakogo ti vibrav, vin narod chislyennii, shcho iogo nye mozhna ani zlichiti, ani zrakhuuvati chyeryez mnogotu. dai zhye svoemu rabovi syertsye rozumnye, shchob suditi narod tvii, shchob rozriznyati dobre vid zlogo, bo khto potrapit' kyervuati tsm vyelikim narodom tvoim? i bula ta rich priemna v gospodnikh ochakh, shcho solomon poprosiv otsyu rich. i skazav bog do n'ogo: za tye, shcho prosiv ti tsyu rich, a nye prosiv dlya syebye dniv dovghik ta bagatstva, i nye prosiv dush vorogiv svoikh, a prosiv sobi rozumu, shchob umiti suditi, to os' zroblyu ya za slovom tvoim, os' ya dayu tobi syertsye mudrye ta rozumnye, tak shcho takogo, yak ti, nye bulo pyeryed toboyu i nye vstaneye takii, yak ti, po tobi. a takozh tye, chogo nye prosiv ti, ya dayu tobi: i bagatstvo, i slavu taku, shcho takogo, yak ti, nye bulo pyeryed toboyu i nye budye nikogo syeryed tsariv usye zhittya tvoe. a yakshcho ti khoditymesh moimi dorogami, shchob dotrimuvati postanovi moi ta zapovidi moi, yak khodiv buv bat'ko tvii david, to prodovzhu dni tvoii! i prokinusya solomon, azh os' tsye buv son. i vviishov vin do erusalimu, ta i stav pyeryed kovcheygom gospodn'ogo zapovitu, i prinis tsilopal'yennya ta vchiniv zhyertvi mirni. i zrobit' vin gostinu dlya vsikh svoikh slug. i priishli do tsarya dvi zhinki bludnitsi, ta i stali pyeryed oblichchym iogo. i skazala odna zhinka: proshu, panye mii, ya ta tsya zhinka sidimo v odnomu domi. i porodila ya pri nii u ts'omu domi. i stalosya tryet'ogo dnya po porodi moim, i porodila tyezh otsya zhinka. a mi buli razom, nikogo chuzhogo v domi z nami nye bulo, til'ki dvoe nas bulo v domi. a vnochi pomyer sin tsiei zhinki, bo vona nalyagla na n'ogo. i vstala vona syeryed nochi, i vzyala mogo sina vid myenye, a nyevil'nitsya tvoya spala, i poklala iogo pri svoemu loni, a svogo pomyerlogo sina poklala pri loni moim... i vstala ya rano, shchob pogoduvati sina svogo, azh os' pomyer vin! i pridivilasya ya do n'ogo rano, a oto nye buv tsye sin mii, shcho ya porodila... a insha zhinka vidkazala: ni, to mii sin zhivii, a tvii sin myertvii! a ta govorila: ni, to tvii sin myertvii, a mii sin zhivii! i tak pyeryechalis' voni pyeryed tsaryem. i skazav tsar: tsya govorit': tsye mii sin zhivii, a sin tvii myertvii, a ta govorit': ni, to sin tvii myertvii, a mii sin zhivii. i skazav tsar: podaitye myeni myecha! i prinyesli myecha pyeryed tsaryevye oblichchya. i skazav tsar: rozitnit' tsye zhyive ditya nadvoe, i daitye polovinu odnii, a polovinu drugii!... i skazala do tsarya zhinka, shcho sin ii toi zhivii, bo zapalilasya lyubov ii do sina svogo, i skazala vona: proshu, panye mii, daitye ii nyemovlyatko zhivim, a zabiti nye zabivaitye iogo!... a ta kazhye: khai nye budy ni myeni, ni tobi, rozitnaitye!... a tsar vidpoviv ta i skazav: daitye ii tsye zhyive nyemovlyatko, a vbivati nye vbivaitye iogo. vona iogo mati! i pochuv uvyes' erusalim pro toi sud, shcho tsar rozsudiv, i stali boyatisya tsarya, bo bachili, shcho v n'omu bozha mudrist', shchob chiniti sud.

i buv tsar solomon tsaryem nad usim izrailiyem. a otsye iogo providniki: azariya, sadokiv sin, svyashchyenik. yelikhoryef ta akhiya, sini shishi, pisari. iosafat, sin akhiludiv, kantslyer. a byenaya, egoyadin sin, nad viis'kom, a sadok ta yeviyatar svyashchyeniki. a azariya, nataniv sin, nad namisnikami, a zavud, sin nataniv svyashchyenik, tovarish tsariv, a akhishar nad domom, a adoniram, avdin sin nad daninoyu. a v solomona bulo dvanadtsyat' namisnikiv nad usim izrailiyem, i voni goduvali tsarya ta dim iogo, misyats' na rik buv na odnogo na goduvannya. a otsye ikhni imyena: byen-gur v efryemovikh gorakh, byen-dyeker u makatsi, i v shaa-lyevimi, i v byet-shyemyeshi, i v yeloni byet-gananu. byen-gyesyed v arubboti, iomu nalyezhali: sokho ta vvyes' krai khyefyeru. byen-avinadav usya okolitsya doru; tafat, solomonova dochka, bula iomu za zhinku. baana, akhiludiv sin taanakh i myegiddo ta vvyes' byet-shyeen, shcho pri tsartani, nizhchye izryeyelu, vid byet-shyeanu azh do avyel-myekhola, azh do togo boku iokmyeamu. byen-gyevyer u gilyeads'komu ramoti, iomu nalyezhali: osyeli yaira, sina manasi, shcho v gilyeadi, iomu okolitsya argovu, shcho v bashani, shistdyesyat mist vyelikikh, iz murom ta z mydanym zasuvom. akhinadav, sin iddo v makhanaimi. akhimaats v nyefthalmi; takozh vin uzav bosmat, solomonovu dochku, za zhinku. baana, khushaiv sin, v asiri ta v bye-aloti. iosafat, paruakhiv sin, v issakhari. shim'i, yelin sin, u vyeniyamini. gyevyer, sin uriiv, u gilyeads'komu krai, u krai sigona, tsarya amoryeis'kogo, ta oga, tsarya bashans'kogo. a odin namisnik, shcho v us'omu krai. yuda ta izrail' buli chislyenni, yak pisok, shcho nad moryem, shchodo mnogoti. voni ili i pili ta tishilisa! a solomon panuvav nad usima tsarstvami vid richki azh do filistims'kogo krayu ta azh do granitsi egiptu. voni prinosili dari ta sluzhili solomonovi po vsi dni iogo zhittya. i bula solomonova pozhiva na odin dyen': tridtsyat' koriv pshyenichnoi muki, a shistdyesyat koriv inshoi muki. dyesyatyero z vyelikoi sito! khudobi, i dvadtsyatyero z khudobi vyelikoi z pashi ta sotnya khudobi dribnoi, okrim olyenya, i sarni, i antilopi ta sitikh gusok. bo vin panuvav po vsii tsii storoni richki vid tifsakhu ta azh do azzi nad usima tsaryami po tsyei bik richki. i buv u n'ogo mir zo vsikh storin iogo navkolo. i byezpyechno sidiv yuda ta izrail', kozhyen pid svoim vinogradnikom ta pid svoeyu figoyu vid danu i azh do byeyer-shyevi vsi dni solomona. i bulo v solomona sorok tisyach stiliv dlya konyei kolyesnits' iogo ta dvanadtsyat' tisyach vyerkhivtsiv. i goduvali tsi namisniki tsarya solomona ta kozhnogo, khto prikhodiv do stolu tsarya solomona, kozhyen svii misyats', i nye bulo nyedostachi ni v chomu. a yachmyenyu ta solomi dlya konyei ta dlya rumakiv sprowadzhuvali do mistsya, dye khto buv, kozhyen za postanovoyu dlya n'ogo. i dav bog solomonovi duzhye bagato mudrosti ta rozumu, a shirokist' syertsya yak pisok, shcho na byeryezi morya. i zbil'shilasya solomonova mudrist' nad mudrist' usikh siniv skhodu ta nad usyu mudrist' egiptu. i buv vin mudrishii vid usyakogo

cholovika, vid yetana yezrakhits'kogo, i gymana, i kalkola ta dardi, makholovikh siniv. a im'ya iogo bulo slavno syeryed usikh lyudyei navkolo. i vin prokazav tri tisyachi prikazok, a pisyen' iogo bulo tisyacha i p'yat'. i govoriv vin pro dyeryeva, vid kye-dru, shcho na livani, i azh do isopu, shcho rostye na stini. i govoriv pro khudobu, i pro ptastva, i pro plazuyuchye ta pro rib. i prikhodili vid usikh narodiv, shchob poslukkhati solomonovu mudrist', vid usikh tsariv krayu, shcho chuli pro mudrist' iogo.

5

i poslav khiram, tsar tiru, svoikh slug do solomona, bo pochuv, shcho iogo pomazali na tsarya na mist-sye bat'ka iogo, bo khiram buv priyatyelyem davidovim po vsi dni. i poslav solomon do khirama, govoryachi: ti znaesh mogo bat'ka davida, shcho nye mig vin zbuduvati domu dlya imeni gospoda, boga svogo, chyeryez viini, shcho otchuchovali iogo, azh poki gospod' nye viddav ikh, vorogiv, pid stopi nig iogo. a tyepyer gospod', bog mii, dav myeni vid-pochinok navkolo, nyema protivnika, i nyema zlogo vipadku. i oto ya mayu na dumsti zbuduvati dim imeni gospoda, boga mogo, yak gospod' govoriiv buv moemu bat'kovi davidovi, kazhuchi: sin tvii, yakogo dam zamist' tyebye na tron tvii, vin zbudue toi dim dlya imyennya mogo. a tyepyer nakazhi, i nyekhai zitnut' myeni kyedri z livanu, a rabi moi budut' iz rabami tvoimi, a v nagorodu za tvoikh rabiv ya dam tobi vsye, shcho skazhyesh, bo ti znaesh, shcho syeryed nas nyemae nikogo, khto vmiv bi stinati dyeryeva, yak sidonyani. i stalosya, yak pochuv khiram solomonovi slova, to duzhye zradiv ta i skazav: blagoslovyennii gospod' s'ogodni, shcho dav davidovi mudrogo sina nad tsim vyelikim narodom! i poslav khiram do solomona, govoryachi: pochuv ya pro tye, pro shcho posilav ti do myenye. ya vikonayu vsye bazhannya tvoe, shchodo dyeryeva kyedrovogo ta dyeryeva kiparisovogo. moi rabi spustyat' iz livanu do morya, a ya ikh poskladayu v ploti, i vidpravlyu moryem azh do mistsya, pro yakye poshlyesh myeni zvistku, i porozbivayu ikh tam, i ti zaberyesh. a ti vikonaeesh moe bazhannya, dati khliba dlya mogo domu. i davav khiram solomonovi dyeryeva kyedrovi ta dyeryeva kiparisovi, usye za bazhannym iogo. a solomon davav khiramovi dvadtsyat' tisyach koriv pshyenitsi, zhivnist' dlya domu iogo, ta dvadtsyat' tisyach koriv tovcheynoi olivi. tak davav solomon khiramovi rik-u-rik. a gospod' dav solomonovi mudrist', yak obitsyav buv iomu. i buv mir mizh khiramom ta mizh solomonom, i obidva voni skliali umovu. a solomon zibrav daninu robitnikiv zo vs'ogo izrailya, i bula ta danina tridtsyat' tisyach cholovika. i vin posilav ikh do livanu, po dyesyat' tisyach na misyats', napyeryeminu: misyats' buli voni na livani, dva misyatsi u domi svoim; a adoniram doglyadav nad robitnikami. i bulo v solomona simdyesyat tisyach tyagarovikh noosiiv ta visimdyesyat tisyach lamachiv u gorakh, okrim tr'okh tisyach i tr'okh sotyen' kyervivnikiv, shcho nastanoviv solomon nad pratsyeyu, voni pravili nad narodom, shcho robili pratsyu. i tsar nakazav, i voni lamali vyelikye kaminnya, kaminnya

dorogye, shchob zaklasti dim iz tyesanogo kaminnya. i ikh otyesovali budivnichy solomonovi i budivnichy khiramovi ta givlyani, i nagotovili dyeryeva ta kaminnya na zbuduvannya khamu.

6

i stalosya, roku chotirisotogo i visimdyesyatogo po vikhodi izrailievikh siniv z egypets'kogo krayu, chyetyvertogo roku solomonovogo tsaryuvannya nad izrailiem, misyatsya ziva, pochav vin buduvati toi kham dlya gospoda. a toi kham, shcho tsar solomon zbuduvav dlya gospoda, shistdyesat' liktiv dovezhina iogo, a dvadtsyat' shirina iogo, a tridtsyat' liktiv vishina iogo. a prityvor pyeryed khamom ts'ogo domu dvadtsyat' liktiv dovezhina iogo, vidpovidno shirokoti khamu, dyesyat' liktiv shirina iogo pyeryed khamom. i zrobiv vin dlya khamu prozori vikna, shiroki znadvoru i vuz'ki vsyeryedini. a do stini khamu zbuduvav vin pribudivku navkolo, zo stinami domu navkolo khamu ta naisvyatishogo, i porobiv bichni kimnati navkolo. dolishnya pribudivka shirina ii p'yat' liktiv, a syeryednya shist' liktiv shirina ii, a tryetya sim liktiv shirina ii, bo vin dav navkolo khamu, dyesyat' liktiv shirina iogo, shchob nye trimati ikh u stinakh khamu. a kham, koli buv budovaniy, buduvavsy z vikinchyenogo kamyenya z kamyenolomni, a molotki ta sokira, vsyakye zaliznye znaryaddy nye bulo chutye v khrami, koli iogo buduvali. vkhid do syeryedn'oi bichnoi kimnati buv z pravogo boku khamu, a kruchyeniimi skhodami vkhodili do syeryedn'oi, a z syeryedn'oi do tryet'oi. i zbuduvav vin toi kham ta i pokinchiv iogo. i pokriv vin kham doshkami ta bruskami kyedrovikh dyeryev. i zbuduvav vin pribudivku na vvyes' kham, p'yat' liktiv vishina ii, i vona trimalasya khamu kyedrovimi dyeryevinami. i bulo gospodne slovo do solomona, govoryachi: tsyei kham, shcho ti buduesh, yakshcho ti khoditimyesh moimi ustavami i postanovi moi budyesh vikonuvati, i budyesh dotrimuvati vsi moi zapovidi, shchob nimi khoditi, to ya vipovnyu na tobi svoe slovo, yakye ya govoriv buv bat'kovi tvoemu davidovi. i probuvatimu posyeryed izrailievikh siniv, i nye pokinu svogo izrailievogo narodu. i zbuduvav solomon toi kham ta i skinchiv iogo. i pobuduvav vin stini khamu zsyeryedini z kyedrovikh doshchok, vid pidlogi khamu azh do stin stropu pokriv usyeryedini dyeryevom, a pidlogu khamu pokriv kiparisovimi doshkami. i zbuduvav tikh dvadtsyat' liktiv stini z-zadu khamu z kyedrovikh doshchok, vid pidlogi azh do stin stropu, i tsye zbuduvav iomu zsyeryedini za dyevira, za svyatyaye svyatikh. a toi kham buv na sorok liktiv, vin toi, shcho pyeryed dyevirom. a na kyedrini vsyeryedini khamu bula riz'ba ogirkiv ta vidkritikh kvitiv. usye kyedrina, kamin' buv nyevidnii. a naisvyatishye vin prigotoviv usyeryedini khamu, shchob dati tudi kovchyega gospodn'ogo zapovitu. a syeryedina naisvyatishogo dvadtsyat' liktiv dovezhina, i dvadtsyat' liktiv shirina, i dvadtsyat' liktiv vishina iogo, i vin pokriv iogo shchirim zolotom, i takozh pokriv kyedrovogo zhyertivnika. i solomon pokriv toi kham zsyeryedini shchirim zolotom, a pyeryed

naisvyatishim pyeryetyagnuv zolotimi lantsyugami, ta pokriv iogo zolotom. i vvyes' kham vin pokriv zolotom azh do kintsya vs'ogo khamu i vs'ogo zhyertivnika, shcho pri naisvyatishomu, pokriv zolotom. i zrobiv u naisvyatishomu dvokh khyeruvimiv z olivkovogo dyeryeva, dyesyat' liktiv vishina iogo. i p'yat' liktiv odnye krilo khyeruvima, i p'yat' liktiv drugye krilo khyeruvima; dyesyat' liktiv vid kintsya odnogo iogo krila i azh do kintsya drugogo iogo krila. i dyesyat' liktiv buv i drugi khyeruvim, odna mira i odin vid obom khyeruvimam. visochina odnogo khyeruvima dyesyat' liktiv, i tak i drugogo khyeruvima. i dav vin tikh khyeruvimiv usyeryedini vnutrishn'ogo khamu. i khyeruvimi prostyagali svoi krila, i torkalosya krilo odnogo odnie stini, a krilo drugogo khyeruvima torkalosya drugoi stini. a ikhni vnutrishni krila dotikalisy krilo do krila. i vin pokriv khyeruvimiv zolotom. a vsi stini khamu navkolo priziodobiv ritimi riz'bami khyeruvimiv i pal'm ta rozkritikh kvitiv, zsyeryedini ta vid zovnishn'oi chastini. a pidlogu khamu vin pokriv zolotom dlya vnutrishn'oi ta dlya zovnishn'oi chastini. a na vkhid do naisvyatishogo zrobiv dyeryi z olivkovogo dyeryeva; stovp, bichni odvirki p'yatikutni. i dve dyeryei buli z olivkovogo dyeryeva, i na nikh buli porobleni riz'bi khyeruvimiv i pal'm ta rozkritikh kvitiv, i pokriv zolotom; i obklav zolotom tikh khyeruvimiv ta ti pal'mi. i tak porobiv i odvirki dlya vkhodu do khamu, z olivkovogo dyeryeva, odvirki chotirikutni. a dve dyeryei buli z kiparisovogo dyeryeva. dvi chastini odnikh dyeryei ta dvi chastini drugikh dyeryei buli rukhomi. i povirizuvav na nikh khyeruvimiv i pal'mi ta rozkriti kviti, i pokriv zolotom, vikutum po riz'bi. i zbuduvav vin vnutrishnii dvir, tri ryadi tyesanogo kamyenya ta ryad styatogo kyedrovogo brussy. roku chyetyvertogo buv zalozhyenii kham gospodnii, u misyatsi ziv, a roku odinadtsyatogo, u misyatsi bul, vin misyats' vos'mii buv zakinchenii toi kham do vsima ryechami iogo ta za vsima planami iogo. i vin buduvav iogo sim roktiv.

7

a svii dim solomon buduvav trinadtsyat' roktiv, ta i skinchiv vvyes' svii dim. i zbuduvav vin dim livans'kogo lisu, sto liktiv dovezhina iogo, i p'yatdyesat' liktiv shirina iogo, i tridtsyat' liktiv vishina iogo, na chotir'okh ryadakh kyedrovikh stovpiv, a kyedrovi brussy na stovpakh. i pokritii vin buv kyedrinoyu zvyerkhu na bichnikh kimnatakh, shcho na soroka i p'yati stovpakh, po p'yatnadtsyat' na ryad. a lutkiv buli tri ryadi, vikno do vikna tri razi. a vsi dyeryi ta bichni odvirki chotirikutni, z porogami, a navproti vikno do vikna tri razi. i zrobiv vin sini zo stovpiv, p'yatdyesat' liktiv dovezhina ikh ta tridtsyat' liktiv shirina ikh, i inshi sini pyeryed nimi, i stovpi, i prichilok dakhu. i zrobiv vin tronovu zaluy, dye sudiv, zalyu sudovu, i pokriv kyedrinoyu vid pidlogi do styeli. a iogo dim, dye zhiv, na inshomu dvori, zsyeryedini sinyei, buv takii, yak ta robota. i zrobiv vin dim dlya faraonovoi dochki, yaku vzyav solomon, yak ti sini. usye tsye z dorozh

gogo kaminnya, tyesanogo za miroyu, obrizanogo pilkoxy zsyeryedini ta izzovni, i vid osnovi azh do styeli, a izzovni azh do vyelikogo dvora. a zasnovanii vin buv na dorogikh kaminnyakh, kaminnyakh vyelikikh, kaminnya dyesyati liktiv ta kaminnya vos'mi liktiv. a zgori dorogi kaminnya, tyesani za miroyu, ta kyedrina. a navkolo vyelikii dvir, tri ryadi tyesanogo kaminnya ta ryad styatogo kyedrovogo brussy; tye samye i dlya vnutrishn'ogo dvoru gospodn'ogo khramu ta dlya sinyei khramu. i poslav tsar solomon, i vzyav iz tiru khirama, tsye sin odniei vdovi, z plyemyeni nyeftalimovogo, a bat'ko iogo tiryani, shcho robiv na midi. i buv vin napovnyenii mudristyu i rozumom, ta vmynnyam robiti vsyak robotu na midi. i priishov vin do tsarya solomona, i zrobiv usyu iogo robotu. i vin vidliv dva midyani stovpi, visimnadtsyat' liktiv visochina odnogo stovpa, a shnur dvanadtsyati liktiv otchiv bi iogo; takii i stovp drugii. i zrobiv vin dvi makovitsi, shchob dati na vyerkhi tikh stovpiv, vidliv ikh iz midi; p'yat' liktiv visochina odniei makovitsi, i p'yat' liktiv visochina makovitsi drugoi. a na tikh makovitsyakh, shcho buli na vyerkhakh stovpiv, bulo myeryezhivo plyetyenoi roboti ta shnurki robotoyu lantsyuzhkv, sim na makovitsi odnii i sim na makovitsi drugii. i porobiv vin ti stovpi tak, shcho dva ryadi granatovikh yabluk buli navkolo na odnomu myeryezhivi, shchob pokriti makovitsi, shcho na vyerkhu; i tak zrobiv i makovitsi drugii. a makovitsi, shcho na vyerkhu tikh stovpiv, buli zroblyeni yak lilyei, na chotiri likti, u pritvori. i makovitsi na obokh stovpakh takozh zvyerkhu, navproti vipuklini, shcho z boku myeryezhiva. a tikh granatovikh yabluk dvisti, ryadami navkolo na makovitsi drugii. i postaviv vin ti stovpi do pritvoru khramu. i postaviv vin pravogo stovpa, i nazvav im'ya iomu: yakhin; i postaviv stovpa livogo, i nazvav im'ya iomu: boaz. a na vyerkhu stovpiv zroblyeno yak lilyei. i bula skinchyena robota stovpiv. i zrobiv vin litye morye, dyesyat' liktiv vid krayu iogo azh do krayu iogo, navkolo kruglyastye, i p'yat' liktiv visochina iogo. a shnur na tridtsyat' liktiv otchiv bi iogo navkolo. a zdolu na krayakh iogo otouchivali iogo podobi ogirkiv, po dyesyat' u likti, voni otouchivali morye navkolo. bulo dva ryadi tikh ogirkiv, vilistikh pri litti iogo. vono stoyalo na dvanadtsyat'okh volakh, tri obyernyeni na pivnich, i tri obyernyeni na zakhid, i tri obyernyeni na pivden', i tri obyernyeni na skhid. a morye na nikh zvyerkhu, a vvyes' zad ikh do nutra. a grubina iogo dolonyta, a kra iogo podobni do krayu kyelikha, yak kvitki lilyei. mistilo vono dvi tisyachi bativ. i zrobiv vin dyesyat' midyanikh pidstav, chotiri likti dovzhina odniei pidstavi, i chotiri likti shirina ii, a tri likti vishina ii. a otsye robota pidstavi: u nikh lishtvi, a ti lishtvi pomizh prutami. a na lishtvakh, shcho mizh prutami, lyevi, voli ta khyeruvimi. a na prutakh zvyerkhu pidnizhki, a pid lyevami ta volami kititsi, zroblyeni rozlozhistimi. i chotiri midyani kola dlya odniei pidstavi ta midyani osi. a na chotir'okh rogakh ikhni ramyena, pid midnitsyeyu ramyena liti, z kozhnogo boku kititsi. a girlo iogo z nutra makovitsi i vishchye likot'; a girlo kruglyastye, roboti pidnizhka, likot' i pivliktya; i takozh na girli iogo riz'bi, a ramyeno

ikh kvadratovye, nye kruglyastye. i chotiri ti kola buli pid lishtvami, a osi kolyes u pidstavi. a vishina odnogo kola likot' i pivliktya. a robota tikh kil yak robota kola vozovogo; ikhni osi, i ikhni obidyya, i ikhni shpitsi, i ikhni matochini usye litye. i chotiri ramyena na chotir'okh rogakh odniei pidstavi; z pidstavi vikhodili ramyena ii. a na vyerkhu pidstavi bulo okruglye navkillya, pivliktya vishini; a na vyerkhu pidstavi ruchki ii ta lishtvi ii z nyei. i vin povirizuvav na tablitsyakh ruchok ii ta na lishtvakh ii khyeruvimiv lyeviv ta pal'mi, na kozhnim vil'nim misti, ta kititsi navkolo. yak tsye, vin zrobiv dyesyat' pidstav, lityta odnye, mira odna, odna robota dlya nikh usikh. i zrobiv vin dyesyat' midyanikh umival'nits', sorok bativ mala kozhna vmival'nitsya; chotiri likti kozhna vmival'nitsya; odna vmival'nitsya na odnii pidstavi, tak dlya dyesyati pidstav. i dav ti pidstavi p'yat' na botsi khramu z pravitsi, i p'yat' na botsi khramu z livitsi iogo, a morye dav na pravomu botsi khramu, napyeryed, navproti poludnya. i porobiv khiram umival'nitsi i lopatki ta kropil'nitsi. i pokinchiv khiram robiti vsyu tu robotu, shcho zrobiv tsaryevi solomonovi dlya khramu gospodn'ogo: dva stovpi ta dvi golivki makovitsi, shcho na vyerkhu stovpiv, i dva myeryezhiva na pokrittya dvokh golivok makovitsi, shcho na vyerkhu stovpiv; i chotiri sotni granatovikh yabluk dlya dvokh myeryezhiv, dva ryadi granatovikh yabluk dlya odnogo myeryezhiva, na pokrittya obokh golivok makovitsi, shcho na vyerkhu stovpiv; i pidstavi dyesyat', i vmival'nitsi dyesyat'; i odnye morye, i voli dvanadtsyat' pid moryem; i gornyata, i lopatki, i kropil'nitsi ta vsi ti ryechi, shcho khiram porobiv tsaryevi solomonovi v gospodn'omu domi, usye vipoliruvana mid'. na iordans'kii rivnini povidlivav ikh tsar u glibokii zyeimli mizh sukkoitom ta mizh tsaryetanom. i porozstavlyav solomon usi tsi ryechi; chyeryez duzhye vyeliky mnogotu ikh nye bula spravdzyhena vaga midi. i porobiv solomon usi ryechi, shcho v gospodn'omu khrami: zolotogo zhyertivnika, i zolotogo stola, shcho na n'omu khlub pokaznii, i svichniki, p'yat' z pravitsi ta p'yat' z livitsi, pyeryed naisvyatishim, zo shchirogo zolota; i kvitki, i lyampadi, i shchipchiki, z zolota; i miski, i nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i lopatki, zoloto shchiry; i chopi dlya dvyeryei vnutrishn'ogo khramu, dlya svyatogo svyatykh, dlya dvyeryei domu dlya khramu zoloto. i bula pokinchyena vsya tsya pratsya, yaku tsar solomon zrobiv v gospodn'omu khrami. i solomon povnosiv osvychyeni ryechi svogo bat'ka davida; sriblo i zoloto ta ryechi dav u skarbnitsi gospodn'ogo khramu.

8

todi solomon zibrav usikh izrail'yevikh starshikh ta goliv plyemyen, kyeryevnikh bat'kiv'skikh domiv izrail'yevikh siniv, do tsarya solomona do erusalimu, shchob pyeryenyesti kovchyega gospodn'ogo zapovitu z davidovogo mista, vono sion. i buli zibrani do tsarya solomona vsi izrail'tyani v svyato v misyatsi yetanin, vin misyats' s'omii. i poprikhodili vsi izrail'yevi starshi, a svyashcheyeniki ponyesli kovchyega. i ponyesli voni gospodn'ogo kovchyega, i skiniyu

zapovitu ta vsi svyati ryechi, shcho v kovchyezi; i ponesili ikh svyashcheniki ta lyeviti. a tsar solomon ta vsya izrailyeva gromada, shcho zibralsiya pri n'omu, buli z nim pyeryed kovchyegeom, i prinosili v zhyertyu khudobu dribnu ta khudobu vyeliku, shcho chyeryez mnogist' nye bula vona ani zapisuvana, ani lychena. i vnyesli svyashcheniki kovchyege gospodn'ogo zapovitu do dyeviru khramu, do svy-atogo svyatikh, pid krila khyeruvimiv. bo khyeruvimi prostyagali krila nad mistys'em kovchyege, i zatinyu-vali khyeruvimi nad kovchyegeom ta nad iogo dy-erzhakami zvyerkhu. a ti dyerzhaki buli dovgi, i golovki tikh dyerzhakiv buli vidni z svyatini pyeryed naisvyatishim, a znazovni nye buli vidni. i voni tam azh do ts'ogo dnya. u kovchyezi nye bulo nichogo, til'ki dvi kaminni tablitsi, shcho poklav tudi moisyeyi na khorivi, koli gospod' sklav buv zapovita z izrai-lyevimi sinami pri vikhodi ikh z egipyets'kogo krauy. i stalosya, yak svyashcheniki vikhodili z svyatini, to khmara napovnila gospodnii khram. i nye mogli svyashcheniki stoyati i sluzhiti chyeryez tu khmaru, bo slava gospodnya napovnila gospodnii khram! todi solomon prokazav: promoviv gospod', shcho vin probuvatimye v mryatsi. buduyuchi, ya zbuduvav ot-syeyi khram, na osyelyu tobi, mistys'e tvogo probu-vannya navik! i povynruv tsar oblichyia svoe, ta i poblagosloviv izrailiv zbir, uvyes' zhye izrailiv zbir stoyav. i vin skazav: blagoslovyennii gospod', bog izrailiv, shcho svoimi ustami govoriv buv iz moim bat'kom davidom, i rukoyu svoeyu tyepyer vikonav, govoryachi: vid togo dnya, koli ya viviv svii narod, izrailya, z egiptu, ya nye vibrav sobi mista zo vsikh izrailievikh plyemyen, shchob zbuduvati khram na probuvannya mogo imyennya tam. i vibrav ya davida, shchob buv nad moim izrailyevim narod-dom. i bulo na syertsii mogo bat'ka davida zbudu-vati khram dlya imyennya gospoda, boga izrailya. ta skazav gospod' do mogo bat'ka davida: za tye, shcho na tvoemu syertsii bulo zbuduvati khram dlya imyen-nya mogo, ti zrobiv dobre, shcho bulo tobi tsye na syertsii. til'ki ti nye zbuduesh ts'ogo khramu, alye sin tvii, shcho viidye iz styeagon tvoikh, vin zbudue tsyei dim dlya imyennya mogo! i vikonav gospod' svoe slovo, shcho vin govoriv. i stav ya na mistys'e bat'ka mogo davida, ta i siv na izrailyevomu troni, yak govoriv buv gospod', i ya zbuduvav otseyi khram dlya imyennya gospoda, boga izrailyeвого. i vs-tanoviv ya tam mistys'e dlya kovchyege, dye gospod-nii zapovit, yakogo vin sklav iz nashimi bat'kami, koli vivodiv ikh z egipyets'kogo krauy. i stav solomon pyeryed gospodnim zhyertivnikom navproti vs'ogo izrailyeвого zboru, i prostyag ruki svoi do nyeba ta i skazav: gospodi, bozhye izrailiv! nyema podibnogo tobi boga na nyebyesakh ugori ta na zyeimli doli. ti styeryezhyesh zapovita ta milist' dlya svoikh rabiv, shcho khodyat' pyeryed tvoim litsyem usim svoimi syertsyem. ti dodyerzhav svoemu rabovi, davidovi, bat'kovi moemu, tye, shcho govoriv iomu. i govoriv ti iomu svoimi ustami, a rukoyu svoeyu vikonav, yak ts'ogo dnya. a tyepyer, gospodi, bozhye izrailiv, dody-erzh dlya svogo raba davida, mogo bat'ka, tye, shcho govoriv buv iomu, kazhuchi: nye budyte v tyebye py-eryevodu z-pyeryed litsya mogo nikomu z tikh, shcho

siditimu' na izrailyevim troni, yakshcho til'ki sini tvoi budut' dyerzhatisya svoikh dorig, shchob khoditi pyeryed moim litsyem, yak ti khodiv pyeryed lit-syem moim. a tyepyer, bozhye izrailiv, nyekhai budyte zapyevnyenye slovo tvoe, yakye ti govoriv rabovi svoemu davidovi, moemu bat'kovi. bo chi zh spravdi bog sidit' na zyeimli? os' nyebo ta nyebo nyebyes nye obiimayut' tyebye, shcho zh todi khram toi, shcho ya zbuduvav? ta ti zglyanyeshsya na molitvu svogo raba ta na iogo blagannya, gospodi, bozhye mii, shchob pochuti spiv ta molitvu, yakoyu rab tvii molit'sya py-eryed litsyem tvoim s'ogodni, shchob ochi tvoi buli vidkriti na tsyei khram unochi ta vdyen', na tye mist-sye, pro yakye ti skazav: nyekhai budyte imyennya moe tam, shchob pochuti molitvu, yakoyu budyte molitisya tvii rab na ts'omu misti! i ti budyesh pris-lukhatysya do blagannya svogo raba, ta svogo narodu, izrailya, shcho budut' molitisya na ts'omu misti. a ti pochuesh na misti svogo probuvannya, na nye-byesakh, i pochuesh, i prostish. yak zgrishit' lyudina proti svogo blizhn'ogo, i vimagatimu' vid n'ogo kly-atvi, shchob vin poklyavsya, i dlya klyatvi priidut' py-eryed tvii zhyertivnik u ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebyes, i zrobish, i rozsudish svoikh rabiv, osud-ish nyespravvedlivogo, shchob davt iogo dorogu na iogo golovu, i vspravvedlivish pravdyednogo, shchob viddati iomu za iogo spravvedlivistyu. koli tvii narod, izrail', budyte vdaryenii vorogom za tye, shcho progr-ishiv tobi, i koli voni zvyernut'sya do tyebye, i budut' slaviti im'ya tvoe, i budut' molitisya, i budut' blagati tyebye v ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebyes, i prostish grikh narodu svogo, izrailya, i vyernyesh ikh do zyeimli, yaku dav ti ikhnim bat'kam. koli zamknyet'sya nyebo i nye budyte doshchu, bo pro-grishat'sya tobi, to koli znovu voni pomolyat'sya na ts'omu misti, i budut' slaviti im'ya tvoe, i vid grikha svogo vidvyernut'sya, bo ti budyesh ikh vpyokory-ati, to ti pochuesh na nyebyesakh, i prostish grikh svoikh rabiv ta narodu svogo, izrailya, bo pokazhyesh im tu dobru dorogu, yakoyu voni pidut', i ti dasi doshch na krai svii, yakogo ti dav svoemu narodovi na spadshchinu. golod koli budyte v krauy, morovit-sya koli budyte, posukha, zhovtchakha, sarana, chyerva koli budyte, koli iogo vorog stanye tsniti iogo v krauy mist iogo, koli budyte yaka poraza, yaka khvoroba, usyaka molitva, usyake blagannya, shcho budyte vid yakoi lyudini chi vid us'ogo narodu tvogo, izrailya, koli kozhyen pochue ranu svogo syertsya, i prostyag-nye ruki svoi do ts'ogo khramu, to ti pochuesh iz nyebyes, iz mistysya postinogo probuvannya svogo, i prostish, i zrobish, i dasi kozhnomu za vsima iogo dorogami, bo ti sam znaesh syertsye vsikh lyuds'kikh siniv, shchob voni boyalsiya tyebye po vsi doli, doki voni zhitimu' na povyerkhni zyeimli, yaku ti dav bat'kam nashim. takozh i chuzhintsya, shcho vin nye z narodu tvogo, izrailya, i vin priidye z da-lyekogo krauy radi imyennya tvogo, bo pochuyut' i voni pro vyelikie im'ya tvoe, i pro sil'nu ruku tvoyu ta pro vityagnyenye ramyeno tvoe, i priidye vin i po-molit'sya v ts'omu khrami, ti pochuesh tsye z nye-byes, mistysya postinogo probuvannya svogo, i zro-bish usye, pro shcho budyte klikati do tyebye toi chuzhinyets', shchob usi narodi zyeimli piznali im'ya

tvoye, shchob boyalisya tyebye, yak narod tvii, izrail', i shchob piznali voni, shcho im'yam tvoim nazvano tsyei khram, shcho ya zbuduvav. koli narod tvii vidye na viinu na svogo voroga, dorogoyu, yakoyu ti poshlyesh ikh, i pomolyat'sya voni do gospoda v napryami do mista, shcho ti vibrav iogo, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to pochuesh ti z nyeba ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i vchinish im sud! koli voni zgrishat' tobi, bo nye-mae lyudini, shchob vona nye zgrishila, i ti rozg-naesha sya na nikh, i viddasi ikh vorogovi, a ikhni polonityeli vidvyedut' ikh u nyevolyu do vorozhogo krayu dalyekogo chi bliz'kogo, i koli voni priidut' do rozumu v krayu, kadi vzyati v nyevolyu, i navyernut'sya, i budut' blagati tyebye v krayu polonityeliv svoikh, govoryachi: mi zgrishili, i byezbozhnye chinili, buli mi vinni; i koli voni navyernut'sya do tyebye vsim svoim syertsyem i vsieyu dushyeyu svoeyu v krayu vorogiv svoikh, shcho ikh ponyevolili, i pomolyat'sya do tyebye v napryami do svogo krayu, shcho ti dav ikhnim bat'kam, u napryami mista, yakye ti vibrav, ta khramu, shcho ya zbuduvav dlya imyeni tvogo, to ti pochuesh na nyebyesakh, postinomu misti probuvannya svogo, ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i zrobish im sud, i probachish svoemu narodovi, shcho voni zgrishili tobi, i vsi ikhni provini, shcho zavinili proti tyebye, i nakhilish do lyubovi polonityeliv ikhnikh, i voni zmilosyerdyat'sya nad nimi, bo voni narod tvii ta nadil tvii, yakye ti viviz z egiptu, z syeryedini zaliznoi gutnichoi pyechi, shchob ochi tvoi buli vidkriti na blagannya tvogo raba ta na blagannya narodu tvogo, izrailiya, shchob prislukhuvatisya do nikh, koli voni klikatimut' do tyebye. bo ti vidiliv ikh zo vsikh narodiv sobi na nadil, yak govoriw buv chyeryez moisyeya, svogo raba, koli ti vivodiv nashikh bat'kiv iz egiptu, vladiko mii, gospodi! i stalosya, yak solomon skinchiv tsyu molitvu i blagannya do gospoda, to vin ustav vid gospodn'ogo zhyertivnika, dye vin stoyav na kolinakh svoikh, a ruki iogo buli prostyagnenyi do nyeba. i vstav vin, i poblagosloviv usi izrailievi zbori, govoryachi sil'nim golosom: blagoslovyennii gospod', shcho dav mir svoemu narodovi, izrailievi, usye, yak obitsyav buv, nye vidpalo ani odnye slovo zo vsikh iogo dobrikh sliv, yak vin govoriw buv chyeryez raba svogo moisyeya. nyekhai budyte gospod', bog nash, z nami, yak buv vin iz nashimi bat'kami, nyekhai vin nye opustit' nas, nyekhai vin nye pokinye nas, shchob prikhilyati nashye syertsye do syebye, shchob mi khodili vsima iogo dorogami, shchob mi dotrimuvalisya nakaziv iogo, i ustaviv iogo ta postanov iogo, yak i vin nakazav buv nashim bat'kam. i nyekhai budut' otsi slova moi, yakimi ya blagav pyeryed gospodnim litysem, bliz'ki do gospoda vdyen' ta vnoch, shchob chiniti sud dlya raba svogo ta sud dlya svogo narodu, izrailiya, dyen'-u-dyen', shchob znali vsi narodi zyeмли, shcho gospod' vin bog, i nyema vzhye inshogo! i nyekhai budyte vsye syertsye vashye z gospodom, bogom nashim, shchob khoditi postanovami iogo ta shchob pyeryesteryigati zapovidi iogo, yak ts'ogo dnya! a tsar ta vyves' izrail' z nim prinyesli zhyertvu pyeryed gospodnim litysem. i prinis solomon zhyertvu dlya mirnikh

zhyertov, shcho prinosiv dlya gospoda: dvadtsyat' i dvi tisyachi khudobi vyelikoi, a khudobi dribnoi sto i dvadtsyat' tisyach. i vikonali osvychyennya gospodn'ogo khramu tsar ta vsi izrailievi sini. togo dnya tsar osvtyativ syeryedinu dvoru, shcho pyeryed khramom gospodnim, bo prigotoviv tam tsilopalenyennya i khlibnu zhyertvu ta lii mirnikh zhyertov, bo midyanii zhyertivnik, shcho pyeryed gospodnim litysem, buv malii dlya prinyattya tsilopalenyennya i khlibnoi zhyertvi ta loyu mirnikh zhyertov. i vchiniv solomon togo chasu svyato, i z nim uyves' izrail', zbir vyelikii, shcho ziishovsya zvidi, dye idyet'sya do gamatu azh do egipyets'kogo potoku, pyeryed litysem gospoda, nashogo boga, sim dyen' i sim dyen', chotir-nadtsyat' dyen'. vos'mogo dnya vin vidpustiv narod, a voni poblagoslovili tsarya ta i pishli do namyetiv svoikh, radisni ta vyesyelosyerdni chyeryez usye tye dobro, shcho gospod' uchiniv svoemu rabovi davidovi ta svoemu narodovi izrailievi.

9

i stalosya, yak solomon pokinchiv buduvati khram gospodnii ta dim tsars'kii, ta vsye, shcho bulo bazhannam solomona, shcho pragnuv vin zrobiti, to gospod' yavivsya solomonovi drugii raz, yak yavivsya iomu v giv'oni. i skazav gospod' do n'ogo: vislukhav ya molitvi tvoi ta blagannya tvoi, yakimi blagav ti pyeryed litysem moim, ya osvtyativ toi khram, shcho ti zbuduvav, shchob poklasti im'ya moe tam azh naviki. i budut' tam moi ochi ta syertsye moe po vsi dni. a ti, yakshcho budyesh khoditi pyeryed litysem moim, yak khodiv buv bat'ko tvii david, u chistosti syertsya ta v pravoti, shchob zrobiti vsye, shcho nakazav ya tobi, yakshcho budyesh dotrimuvatisya ustaviv moikh ta postanov moikh, to trona tsarstva tvogo nad izrailiem ya postavlyu naviki, yak ya govoriw buv bat'kovi tvoemu davidovi, kazhuchi: nye budyte pyeryevodu nikomu z nashchadkiv tvoikh na izrailievim troni. yakshcho zh spravdi vidvyernyetyesya vi ta vashi sini vid myenye, i nye budyete dotrimuvati zapovidyei moikh ta ustaviv moikh, shcho ya dav vam, i pidyetye, i budyete sluzhiti inshim bogam, i budyete vklonyatisya im, to ya vinishchu izrailiya z poverkhni zyeмли, yak dav im, a tsyei khram, shcho ya osvtyativ dlya imyennya svogo, vidkinu vid litsya svogo. i stanye izrail' za pripovistku ta za posmikhovishchye syeryed usikh narodiv! i khram tsyei naivishchii, kozhyen, khto prokholditimy bilya n'ogo, skam'yanie ta svisnye vid zdvivuvannya. i skazhut': za shcho gospod' zrobiv tak ts'omu kraevi ta khramovi ts'omu?... i vidkazhut': za tye, shcho voni pokinuli gospoda, boga svogo, yakii viviv ikhnikh bat'kiv z egipyets'kogo krayu, i dyerzhalisya mitsno inshikh bogiv, i vklonyalisya im, i sluzhili im, tomu gospod' naviv na nikh usye otsye likho! i stalosya po dvadtsyati rokakh, koli solomon zbuduvav ti dva domi, khram gospodnii ta dim tsars'kii, a khiram, tsar tirs'kii, dostachav solomonovi kyedrovi dyeryeva i dyeryeva kiparisovi, ta zoloto na kozhnye bazhannya iogo, todi tsar solomon dav khiramovi dvadtsyat' mist u krai galil. i viishov khiram iz tiru, shchob pobachiti ti mista, yak dav iomu solomon, i

nye vpodobalis' iomu voni. i vin skazav: shcho tse za mista, yaki ti dav myeni, mii bratye? i vin nazvav im'ya im: krai kavulu, i tak voni zvut'sya azh do ts'ogo dnya. i poslav khiram tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota. a otsye nakaz tikh poboriv, yaki brav tsar solomon na zbuduvannya khramu gospodn'ogo ta domu svogo, i millo, i muru erusalims'kogo, i khat-soru, i myegiddo, i gyezyeru. faraon, egipyets'kii tsar, priishov i zdobuv gyezyer, ta i spaliv iogo ognym, a khanaanyeyanina, shcho sidiv u misti, ubiv, i vid-dav iogo yak vino dlya svoei dochki, solomonovoi zhinki. i vibuduvav solomon gyezyera, i byet-gorona dolishn'ogo, i baalata, i tamara v pustini togo krayu, i vsi mista na zapasi, shcho buli solomonovi, i mista na kolyesnitsi, i mista na vyerkhivtsiv, i inshi bazhannya solomonovi, shcho bazhav zbuduvati v erusalimi ta na livani, ta v us'omu krai panuvannya iogo. uyves' narod, shcho pozostavsyu za amoryeyan, khit-tseyan ta pyerizzyeyan, khivvyeyan ta evusyeyan, shcho voni nye z izrail'yevikh siniv, ikhni sini, shcho buli pozostavlyeni po nikh u krayu, yakikh izrail'yevi sini nye mogli vigubiti, to vzyav ikh solomon za poborovikh pratsivnikov, i tak e azh do ts'ogo dnya. a z izrail'yevikh siniv solomon nye dav raba, bo voni voyaki, i iogo rabi, i providniki iogo, i starshi nad tr'oma, i providniki nad iogo kolyesnitsyami ta iogo vyerkhivtsi. otsye pristavlyeni providniki, shcho buli nad solomonovoyu robotoyu, p'yatdyesyat i p'yat' sotyen', shcho pravili narodom, yakii robib na pratsi. til'ki faraonova dochka viishla z davidovogo mista do svogo domu, yakogo zbuduvav ii; todi zbuduvav vin millo. i prinosiv solomon tri razi richno tsilopalyennya ta mirni zhyertvi na zhyertivniku, shcho zbuduvav gospodyevi, i kadv na tomu, shcho pyeryed gospodnim litsyem. i vikinichiv vin toi dim. i tsar solomon narobiv korabliv v yetson-gyevyeri, shcho pri yeteli na byeryezi chyervonogo morya v yedom'skomu krai. i poslav khiram korablyami svoikh rabiv, moryakiv, shcho znayut' morye, z rabami solomonovimi. i priishli voni do ofiru, i vzyali zvuidti chotiri sotni i dvadtsyat' talantiv zolota, ta i privyegli do tsarya solomona.

10

a tsaritsya shyevi, koli pochula bula pro slavu solomona, shchodo gospodn'ogo imeni, to priishla viprobuvati iogo zagadkami. i priishla vona do erusalimu z duzhye vyelikim bagatstvom, z vyerblyudami, shcho nyesli pakhoshchi, i z duzhye chislyennim zolotom, i z dorogim kaminnyam. i priishla vona do solomona, i govorila iomu vsye, shcho bulo na syertsii ii. i solomon vyasniv ii usi ii slova, nye bulo ryechi, nyeznanoi tsaryevi, yakoi nye porishiv bi vin ii. i pobachila tsaritsya shyevi vsyu solomonovu mudrist', ta dim, shcho vin zbuduvav, i izhu stolu iogo, i myeshkannya rabiv iogo, i postavu slug iogo ta ikhni odyezhi, i napoi iogo, i tsilopalyennya, shcho vin prinosit' u gospodn'omu domi, i nye mogla vona z diva viiti! i skazala vona do tsarya: pravdoyu bula tye, shcho ya chula v svoim krai pro tvoi dila ta pro tvoyu mudrist'. i nye povirila ya tim slovam, azh poki nye priishla ta nye pobachili moi ochi,

i os' nye bula pryedstavlyena myeni i polovina: ti pyeryevishchiv mudrist' ta dobro tiei slavi, pro yaku ya chula! shchaslivii lyudi tvoi, shchaslivii otsi tvoi slugi, shcho zavzhdi stoyat' pyeryed oblichchyam tvoim, shcho slukhayut' tvoyu mudrist'! nyekhai budyе blagoslovyennii gospod', bog tvii, shcho vpodobav tyebye, shchob posaditi tyebye na izrailiv tron, cheryez gospodnyu lyubov do izrailya naviki. i vin nastanoviv tyebye tsaryem, shchob chiniti pravo ta spravvedlivist'. i dala vona tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota, i duzhye bagato pakhoshchiv ta dorogogo kaminnya. bil'sh uzhye nikoli nye prikhodilo tak bagato, yak otsi pakhoshchi, shcho tsaritsya shyevi dala tsaryevi solomonovi! i takozh khiramovi korabli, shcho dovozili zoloto z ofiru, sprovadzhuvali z ofiru bagato almugovogo dyeryeva ta dorogye kaminnya. i porobiv tsar z almugovogo dyeryeva poruchchya dlya gospodn'ogo khramu ta dlya domu tsars'kogo, i gusla, i arfi dlya spivakiv. nikoli nye prikhodilo tak bagato almugovogo dyeryeva, i nye bachyeno azh do ts'ogo dnya! a tsar solomon dav tsaritsi shchym na zhadannya ii vsye, chogo vona bazhala, okrim togo, shcho dav ii yak tsars'kii darunok solomoniv. i obyernulasya vona, ta i pishla do svogo krayu, vona ta slugi ii. i bula vaga togo zolota, shcho prikhodilo dlya solomona v odnomu rotsi, shist' sotyen' shistdyesyat i shist' talantiv zolota, okrim togo, shcho prikhodilo vid kuptsiv ta z torgivli khodyachikh, ta vid usikh tsariv arabii ta kraevikh namisnikov. i zrobiv tsar solomon dvi sotni vyelikikh shchitiv iz kutogo zolota, shist' sotyen' shyekliv zolota ishlo na odnogo shchita, ta tri sotni shchitiv myenshikh iz kutogo zolota, tri mini zolota ishlo na odnogo shchita. i tsar viddav ikh do domu livans'kogo lisu. i zrobiv tsar vyelikogo trona zo slonovoi kosti, i pokriv iogo shchirim zolotom. u trona bulo shist' stupenyiv; a golova v trona kruglyasta pozad iogo ta poruchchya z togo i z togo boku pri misti sidinnya, ta dva lyevi, shcho stoyalali pri poruchchyyakh. i dvanadtsyat' lyeviv stoyalitalam na shosti stupenyakh iz togo i z togo boku. po vsikh tsarstvakh nye bula tak zroblenyogo! i vyves' posud na pittya tsarya solomona zoloto, i vsi ryechi domu livans'kogo lisu shchiryе zoloto, nichogo iz sribla, vono za solomonovikh dniv nye rakuhalosya za shchos'. bo tsar mav na mori tarshis'ki korabli razom iz korablyami khiramovimi. raz na tri roki prikhodili tarshis'ki korabli, shcho dovozili zoloto, i sriblo, i slonovu kist', i mavp, i pav. i stav tsar solomon naibil'shim vid usikh zymnikh tsariv, shchodo bagatstva ta shchodo mudrosti. i vsya zymlya khotila bachiti solomona, shchob poslukkhati iogo mudrosti, shcho bog dav u iogo syertsye. i voni prinosili kozhyen svogo dara, ryechi sribni ta ryechi zoloti, i odyezhu, i zbroyu, i pakhoshchi, koni ta muli, iz roku v rik. i nazbirav solomon kolyesnits' ta vyerkhivtsiv, i bulo v n'ogo tisyacha i chotiri sotni kolyesnits' ta dvanadtsyat' tisyach vyerkhivtsiv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh mistakh ta z tsaryem v erusalimi. i solomon naskladav v erusalimi sribla, yak kaminnya, a kyedriv naskladav, shchodo chislyennosti, yak sikomori, shcho v shyefyeli! a konyei, shcho buli v solomona, privodili

z egiptu ta z kyeveye; tsars'ki kuptsi brali ikh iz kyeveye za vstanovleni groshi. i vkhodila i vikhodila kolyesnitsya z egiptu za shist' sotyen' shyekliv sribla, a kin' za sto i p'yatdyesyat. i tak voni vivotzili vsye tsye svoeyu rukoyu dlya vsikh tsariv khittis'kikh ta tsaryam siriis'kim.

11

a tsar solomon pokokhav bagato chuzhinnikh zhinok: i dochku faraonovu, moavityanok, ammonityanok, yedomityanok, sidonyanok, khittiyanok, iz tikh narodiv, shcho pro nikh gospod' skazav buv izrail'yevim sinam: nye vviidye tye mizh nikh, i voni nye vviiduť mizh vas, bo voni spravdi nakhilyat' vashi syertsya do svoikh bogiv. do nikh prikhilivsa solomon kokhannyam. i bulo v n'ogo zhinok-knyagin' sim sotyen', a nalozhnits' tri sotni. i zhinki iogo prikhilili iogo syertsye. i stalosya na chas solomonovoi starosti, zhinki iogo prikhilili iogo syertsye do inshikh bogiv; i syertsye iogo nye bulo vsye z gospodom, bogom, yak syertsye iogo bat'ka davida. i pishov solomon za astartoyu, boginyeyu sidons'koyu, ta za milkomom, gidotoyu ammonits'koyu. i robiv solomon zlye v ochakh gospodnikh, i nye ishov pyevno za gospodom, yak iogo bat'ko david. todi solomon zbuduvav zhyertivnika dlya kyemoshia, moavs'koi gidoti, na gori, shcho navproti erusalimu, ta dlya molokha, gidoti ammons'kikh siniv. i tak vin zrobiv dlya vsikh svoikh chuzhinnikh zhinok, shcho kadili ta prinosili zhyertvi dlya svoikh bogiv. i rozgnivavsya gospod' na solomona, bo iogo syertsye vidkhililosya vid gospoda, boga izrail'yevogo, shcho dva razi iomu yavlyavsya, i nakazuvav iomu pro tsyu rich, shchob nye khoditi za inshimi bogami. ta nye vikonuvav vin toho, shcho nakazav buv gospod'. i skazav gospod' do solomona: tomu, shcho bulo tsye z tobouy, i nye vikonuvav ti mogo zapovitu ta postanov moikh, shcho ya nakazav buv tobi, ya konchye vidbyeru tsarstvo tvoe, ta i dam iogo tvoemu rabovi. til'ki za tvoikh dniv nye zroblyu toho radi bat'ka tvogo davida, z ruki sina tvogo vidbyeru iogo! ta vs'ogo tsarstva ya nye vidbyeru, odnye plyemyeno ya dam sinovi tvoemu radi raba mogo davida ta radi erusalimu, yakogo ya vibrav. i postaviv gospod' solomonovi za protivnika yedomlyanina gadada, vin iz tsars'kogo nasinnya v yedomi. i stalosya, koli david buv z yedomom, koli ioav, nachal'nik viis'ka, pishov pokhovati trupi, to vin povbivav kozhnogo cholovichoï stati v yedomi. bo shist' misyatsiv sidiv tam ioav ta vvyes' izrail', azh poki vin nye vigubiv kozhnogo cholovichoï stati v yedomi. i vtik gadad, vin ta z nim muzhi yedom's'ki, zo slug iogo bat'ka, shchob piti do egiptu; a gadad buv todi malim khloptsyem. i vstali voni z midyanu i pishli do paranu; i nabrali voni z soboyu lyudyei z paranu, ta i priishli do egiptu, do faraona, tsarya egypets'kogo, a toi dav iomu dim ta priznachiv iomu utrimannya, i dav iomu zymlyu. i znaishov gadad vyelikiu milist' u faraonovikh ochakh, i vin dav iomu za zhinku syestru svoei zhinki, syestru tsaritsi takhpyenyasi. i porodila iomu syestra takhpyenyasi

sina iogo gyenuvata, a takhpyenyasa vikhovala iogo v faraonovomu domi. i buv gyenuvat u faraonovomu domi syeryed faraonovikh siniv. i pochuv gadad v egipti, shcho david spochiv iz svoimi bat'kami, ta shcho pomyer ioav, nachal'nik viis'ka. i skazav gadad do faraona: vidpusti myenye, i ya pidu do svogo krayu! a faraon iomu vidkazav: chogo tobi brakue pri myeni, shcho ti otsye khochyesh iti do svogo krayu? ta toi skazav: ni, taki konchye vidpusti myenye! i postaviv bog iomu, solomonovi, za protivnika shchye i ryezona, sina yel'yadi, shcho vtik vid gadad'yezyera, tsarya tsovi, svogo pana. i zibrav vin pri sobi lyudyei, ta i stav providnikom bandi, koli david rozbivav ikh. i pishli voni do damasku, i osilisy a v n'omu, i panuvali v damasku. i buv vin protivnikom dlya izrail'ya za vsikh solomonovikh dniv, a tsye okrim toho likha, shcho chiniv gadad. i bridiv vin izrail'yem, i zapanuvav nad sirieyu, a erovoam, sin nyevativ, efryemyivets', iz tseryedi, a im'ya iogo matyeri tsyerua, zhinka vdova, buv rab solomoniv. i pidnyav vin ruku na tsarya. a otsye ta prichina, shcho vin pidnyav ruku na tsarya: solomon buduvav millo, i popraviv prolim u misti davida, svogo bat'ka. a toi muzh erovoam buv vidvazhnii. i pobachiv solomon ts'ogo yunaka, shcho vin robotyashchii, i priznachiv iogo nad usima nosiyami iosipovogo domu. i stalosya toho chasu, i viishov erovoam z erusalimu. i znaishov iogo na dorozhi shilonyanin akhiia, prorok. vin buv odyagnyenii v novu odizh, i obidva voni buli sami na poli. i skhopiv akhiia za tu novu odyezhu, shcho bula na n'omu, ta i podyer ii na dvanadtsyat' kuskiv. i skazav vin do erovoama: viz'mi sobi dyesyat' kuskiv, bo tak skazav gospod', bog izrail'ya: otsye ya vidirayu tsarstvo z solomonovoi ruki, i dam tobi dyesyat' plyemyen. a odnye plyemyeno budye iomu radi mogo raba davida ta radi erusalimu, mista, shcho ya vibrav iogo zo vsikh izrail'yevikh plyemyen. tsye tomu, shcho voni pokinuli myenye i vklonyalisya astarti, sidons'kii bogini, i kyemoshyevi, bogovi moavs'komu, ta milkomovi, bogovi ammonits'komu, i nye pishli moimi doringami, shchob vikonuvati dobre v moikh ochakh, i postanovi moi ta zapovidi moi, yak bat'ko iogo david. ta nye viz'mu ya vs'ogo tsarstva z ruki iogo, bo ostavlyu iogo volodaryem po vsi dni zhittia iogo radi raba mogo davida, shcho ya vibrav iogo, yakii dodyerzhuvav zapovidiv moikh ta postanov moikh. i viz'mu ya tsarstvo z ruki iogo sina, ta i dam iogo tobi, oti dyesyat' plyemyen. a sinovi iogo dam odnye plyemyeno, shchob pozostavavsya svitil'nik rabovi moemu davidovi, po vsi dni pyeryed litsyem moim v erusalimi, misti, shcho ya vibrav sobi, shchob tam pyeryebuvalo moe imyennya. a tyebye ya viz'mu, i ti budyesh tsaryuvat nad usim, chogo pozhadae dusha tvoya, i ti budyesh tsaryem nad izrail'yem. i stanyet'sya, koli ti slukhatimyeshsya vs'ogo, shcho ya nakazhu tobi, i pidyesh moimi doringami, i robitimyesh dobre v ochakh moikh, shchob vikonuvati postanovi moi ta zapovidi moi, yak robiv rab mii david, to ya budu z tobouy, i pobuduyu tobi mitsnii dim, yak ya zbuduvav buv davidovi, i dam tobi izrail'ya. i budu vpkoryati davidovye nasinnya radi toho, til'ki nye po vsi dni.

i shukav solomon, shchob zabiti erovoama. i vstav erovoam, i vtik do egiptu, do shishaka, egipyets'kogo tsarya. i probuvav vin v egipti azh do solomonovoi smyerti. a ryeshita solomonovikh dil, i vsye, shcho vin zrobiv buv, ta mudrist' iogo, oto voni napisani v knizi solomonovi dila. a dniv, koli solomon tsaryuvav v erusalimi nad usim izrail'ym, bulo sorok lit. i spochiv solomon zo svoimi bat'kami, i buv pokhovanii u misti davida, bat'ka svogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ryekhav'am.

12

i pishov ryekhav'am do sikhyemu, bo do sikhyemu zishovsya vvyes' izrail', shchob nastanoviti iogo tsaryem. i stalosya, shcho tsye pochuv erovoam, nye-vativ sin, koli buv ishchye v egipti, kudi vtik vid tsarya solomona. i osivsya erovoam uv egipti. i poslali i poklikali iogo. i priishov erovoam ta vsi izrail'eyi zbori, i voni govorili do ryekhav'ama, kazhuchi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti tyepyer polyegshi zhorstoku robotu bat'ka svogo ta tyazhkye iogo yarmo, shcho naklav vin buv na nas, i mi budyemo sluzhiti tobi. a vin vidkazav im: idit' shchye na tri dni, i vyernit'sya do myenye. i pishov toi narod. i radivsya tsar ryekhav'am zo starshimi, shcho stoyali pyeryed oblichcham iogo bat'ka solomona, koli buv vin zhivii, govoryachi: yak vi raditye vidpovisti ts'omu narodovi? i voni govorili iomu, kazhuchi: yakshcho ti s'ogodni budyesh rabom ts'omu narodovi, i budyesh sluzhiti im, i vidpovisi im, i govoritimesh im dobri slova, to voni budut' tobi rabami po vsi dni. ta vin vidkinuv poradu starshikh, shcho radili iomu, i radivsya z molodikami, shcho virosli razom iz nim, shcho stoyali pyeryed nim. i skazav vin do nikh: shcho vi raditye, i shcho vidpovimo ts'omu narodovi, yakii govoriv myeni, kazhuchi: polyegshi yarmo, shcho tvii bat'ko naklav buv na nas. i govorili do n'ogo ti molodiki, shcho virosli z nim, kazhuchi: tak skazhyesh tomu narodovi, shcho promovlyav do tyebye, govoryachi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti dai polyegshu nam. otak skazhyesh do nikh: mii mizinyets' grubshii za styegna mogo bat'ka! a tyepyer: mii bat'ko naklav buv na vas tyazhkye yarmo, a ya dodam do vashogo yarma! bat'ko mii karav vas bichami, a ya karatimu vas skorpionami! i priishov erovoam ta vvyes' narod do ryekhav'ama tryet'ogo dnya, yak tsar govori, kazhuchi: vyernit'sya do myenye tryet'ogo dnya. i tsar zhorstoko vidpoviv narodovi, i vidkinuv poradu starshikh, shcho radili iomu. i vin govoriv do nikh za poradoyu tikh molodikiv, kazhuchi: mii bat'ko vchiniv buv tyazhkim vashye yarmo, a ya dodam do vashogo yarma. bat'ko mii karav vas bichami, a ya karatimu vas skorpionami!... i nye poslukhavsya tsar narodu, bo prichina bula vid gospoda, shchob spravdilosya slovo iogo, yakye govoriv buv gospod' chyeryez shilonyanina akhiyyu do erovoama, nye-vatovogo sina. i pobachiv uvyes' izrail', shcho tsar nye poslukhavsya ikh, i narod vidpoviv tsaryevi, kazhuchi: yakie nam chastina v david? i spadshchini nyema nam u sini essaye! do namyetiv svoikh, o izrail'yu! poznai tyepyer dim svii, davidye!... i pishov

izrail' do namyetiv svoikh. a izrail'eyi sini, shcho sidili v yudinikh mistakh, til'ki nad nimi zatsaryuvav ryekhav'am. i poslav tsar ryekhav'am adonirama, shcho buv nad daninoyu, ta vvyes' izrail' zakidav iogo kaminyam, i vin pomyer. a tsar ryekhav'am pospishiv sisti na kolynesnitsyu ta vtyekti do erusalimu. i zbuntuvavsya izrail' proti davidovogo domu, i vid n'ogo vidpav, i tak e azh do ts'ogo dnya. i stalosya, yak uvyes' izrail' pochuv, shcho vyernuvsya erovoam, to poslali i poklikali iogo na zbori, ta i nastanovili iogo tsaryem nad usim izrail'ym. za domom davida nye bulo nikogo, okrim odnogo yudinogo plyemyeni. i priishov ryekhav'am do erusalimu, i zibrav uvyes' yudin dim ta vveniyanimovye plyemyeno, sto i visimdyesat tisyach vibranikh viis'kovikh, shchob voyuvati z izrail'eyim domom, shchob vyernuti tsarstvo ryekhav'amovi, solomonovomu sinovi. i bulo bozhye slovo do shyemai, cholovika bozhogo, govoryachi: skazhi ryekhav'amovi, solomonovomu sinovi, tsaryevi yudinomu, ta vs'omu domovi yudinomu i vveniyanimovomu, i ryeshiti narodu, govoryachi: tak govorit' gospod': nye idit' i nye voyuities z svoimi bratami, izrail'eyimi sinami! vyernit'sya kozhyen do domu svogo, bo tsya rich stalasya vid myenye! i voni poslukhalisya gospodn'ogo slova, i vyernulisya, shchob piti za gospodnim slovom. i zbuduav erovoam sikh'yema v efrymovikh gorakh, ta i osivsya v n'omu. i viishov vin zvuidi, i zbuduvav pyenuila. i skazav erovoam u svoemu syertsii: tyepyer vyernyet'sya tsarstvo do davidovogo domu! yakshcho narod tsyei budye khoditi do erusalimu, shchob prinositi zhyertvi v gospodn'omu domi, to vyernyet'sya syertsye ts'ogo narodu do ikhn'ogo pana, do ryekhav'ama, tsarya yudinogo. i voni zab'yut' myenye, ta i vyernut'sya do ryekhav'ama, tsarya yudinogo. i poradivsya tsar, i zrobiv dva zoloti tyel'tsi, i skazav do narodu: dosit' vam khoditi do erusalimu! otsye, izrail'yu, bogi tvoji, shcho vivyeli tyebye z egipyets'kogo krayu. i postaviv vin odnogo v byet-yeli, a odnogo v dani. i bula ta rich na griikh, bo narod khodiv do odnogo z nikh azh do danu. i zrobiv vin zhyertivnye mistysye na pagirku, i nastanoviv svyashchyenikiv z us'ogo narodu, shcho nye buli z lyevievikh siniv. i vstanoviv erovoam svyato v vos'momu misyatsi, p'yatnadtsyatogo dlya misyatsya, podobnye do svyata, shcho v yudi, i prinosiv zhyertvu na zhyertivniku. tak zrobiv vin u byet-yeli, shchob prinositi v zhyertvu tyel'tsiam, yakhi vin zrobiv. i nastanoviv vin u byet-yeli svyashchyenikiv pagirkiv, shcho porobiv. i prinosiv vin zhyertvu na zhyertivniku, shcho zrobiv u byet-yeli, p'yatnadtsyatogo dnya vos'mogo misyatsya, yakogo vimisliv z svogo syertsya. i vchiniv vin svyato dlya izrail'eyevikh siniv, i pidishov do zhyertivnika, shchob pokaditi...

13

a os' cholovik bozhii priishov za gospodnim slovom iz yudi do byet-yelu. a erovoam stoyav pri zhyertivniku, shchob kaditi. i kliknuv cholovik bozhii pri zhyertivniku za slovom gospodnim i skazav: zhyertivniku, zhyertivniku, tak skazav gospod': os' u davidovomu domi narodit'sya sin, iosiya im'ya iomu,

i vin na tobi prinyesye v zhyertvu svyashchyenikiv pagirkiv, shcho na tobi kadyat', i kosti lyuds'ki spalyat'sya na tobi. i dast' vin toho dnya chudo, govoryachi: otsye tye chudo, pro yakye govoriu gospod': os' tsyei zhyertivnik rozpadyet'sya, i visiplyet'sya popil, shcho na n'omu!... i stalosya, yak tsar pochuv slova ts'ogo bozhogo cholovika, shcho klikav do zhyertivnika v byet-yeli, to erovoam prostyag ruku svoyu vid zhyertivnika, govoryachi: skhopit' iogo! i vsokhla ruka iomu, yaku vin prostyag do n'ogo, i vin nye mig vyernuti ii do syebye... a zhyertivnik rozpavsy, i popil visipavsy z zhyertivnika, za tim chudom, shcho dav bozhii cholovik za slovom gospodnim... a tsar vidpoviv i skazav do bozhogo cholovika: umilostiv litsye gospoda, boga tvogo, i pomolisya za myenye, i nyekhai vyernyet'sya ruka moyo do myenye! i cholovik bozhii umilostiviv gospodne litsye, i tsars'ka ruka vyernulasya do n'ogo, i bula, yak pyeryed tim... i skazav tsar do bozhogo cholovika: uviidi zo mnoyu do domu i popoizh, i ya dam tobi dara! a cholovik bozhii skazav do tsarya: yakshcho ti dasi myeni piv domu svogo, nye vviidu ya z tobouy, i nye istimu khliba, i nye pitimu vodi v ts'omu mistsi!... bo tak nakazano myeni za slovom gospodnim, govoryachi: ti nye istimysh khliba, i nye pitimysh vodi, i nye vyernyeshsya dorogoyu, yakoyu pishov! i pishov vin inshoyu dorogoyu, i nye vyernuvsya tieyu dorogoyu, shcho nyeyu priishov buv do byet-yelu. a odin starii prorok sidiv u byet-yeli. i priishli iogo sini, i rozpovili iomu pro vyves' chin, shcho zrobiv bozhii cholovik s'ogodni v byet-yeli, pro ti slova, shcho vin govoriu do tsarya, i opovili ikh svoemu bat'kovi. i promoviv do ikh ikhnii bat'ko: dye zh ta doroga, yakoyu vin pishov? a iogo sini bachili tu doroga, yakoyu pishov bozhii cholovik, shcho priishov buv z yudi. i skazav vin do siniv svoikh: osidlaitye myeni osla! i voni osidlali iomu osla, i vin siv na n'ogo. i poikhav vin za bozhim cholovikom, i znaishov iogo, yak sidiv pid dubom. i skazav vin do n'ogo: chi ti toi bozhii cholovik, shcho priishov iz yudi? a toi vidkazav: ya. i skazav vin do n'ogo: idi zo mnoyu do domu ta z'izh khliba! a toi vidkazav: nye mozhu vyernutisya z tobouy ta vviiti z tobouy, i nye istimu khliba, i nye pitimu vodi z tobouy v ts'omu mistsi! bo bulo myeni skazano za slovom gospodnim: nye istimysh khliba i nye pitimysh tam vodi, i nye vyernyeshsya tieyu dorogoyu, yakoyu ti ishov! a toi vidkazav iomu: i ya prorok, yak til a angol govoriu myeni za gospodnim slovom, kazhuchi: zavyerni iogo z soboyu do domu svogo, i nyekhai vin ist' khlib i nyekhai p'e vodu. vin zhye govoriu iomu nyepravdu! i vin vyernuvsya z nim, i iv khlib u iogo domi ta piv vodu... i stalosya, yak sidili voni pri stoli, to bulo gospodne slovo do proroka, shcho vyernuv iogo. i vin kliknuv do bozhogo cholovika, shcho priishov iz yudi, govoryachi: tak skazav gospod': tomu, shcho buv ti nyeslukkhnianii gospodnim nakazam, i nye dodyerzhuvav tie zapovidy, shcho nakazav tobi gospod', bog tvii, i ti vyernuvsya, i iv khlib ta piv vodu v mistsi, pro yakye vin govoriu tobi: nye izh khliba i nye pii vodi, to nye vviidye tvii trup do grobu bat'kiv tvoikh!... i stalosya, yak toi poiv khliba ta napivsy, to vin osidlav iomu

osla, tomu prorokovi, shcho vin vyernuv iogo. i toi podavsy, ta spitkav iogo na dorozhi lyev, ta i zabiv iogo. i buv kinyenii trup iogo na dorozhi, a osyel stoyav pri n'omu, a toi lyev stoyav pri trupi... azh os' prikhotyats' lyudi, i pobachili toho trupa, kinyenogo na dorozhi, ta lyeva, shcho stoyav pri trupi. i voni priishli i govoriu v tim misti, dye sidiv starii prorok. i pochuv pro tsye toi prorok, shcho vyernuv iogo z dorogi, ta i skazav: tsye toi bozhii cholovik, shcho buv nyeslukkhnianii gospodnim nakazam, i gospod' dav iogo lyevovi, i vin rozdyer iogo ta vbiu iogo za gospodnim slovom, shcho govoriu iomu. i skazav vin do siniv svoikh, govoryachi: osidlaitye myeni osla! i osidlali. i poikhav vin, i znaishov iogo trupa, kinyenogo na dorozhi, i osla ta lyeva, shcho stoyali pri trupi, nye z'iv toi lyev trup a i nye rozdyer osla. i pidnyav toi prorok trupa bozhogo cholovika, i poklav iogo na osla, ta i vyernuv iogo. i vviishov starii prorok do mista, shchob oplakati ta pokhovati toho. i poklav vin iogo v svoim grobi, i plakali nad nim: oi, bratye mii! i stalosya po iogo pokhoroni, i skazav vin do siniv svoikh, govoryachi: koli ya pomru, to pokhovaetye myenye v grobi, shcho v n'omu pokhovanii tsyei bozhii cholovik. pri kostyakh iogo pokladit' moi kosti! bo konchye zbydet'sya tye slovo, shcho vin kliknuv buv za gospodnim slovom nad tim zhyertivnikom, shcho v byet-yeli, ta nad usima zhyertivnikovimi mistsyami na pagirkakh, shcho v mistakh samariis'kikh. po tsii prigodi erovoam nye ziishov zo svoei zloi dorogi, i nastanovlyav svyashchyenikiv pagirkiv z us'ogo narodu, khto khotiv, toi priznachavsy, i stavav svyashchyenikom pagirkiv. i stala ta rich grikhom dlya erovoamovogo domu, i na vigublyennya, i na vinishchyennya z-nad poverkhni zymli.

14

togo chasu zaslab aviiya, erovoamiv sin i skazav erovoam do svoei zhinki: ustan' ta pyeryebyerisy, i nye piznayut', shcho ti erovoamova zhinka. i pidyesh do shilo, oto tam prorok akhiyya, yakii govoriu pro myenye, shcho ya budu tsaryem nad tsim narodom. i viz'mi v svoyu ruku dyesyat' khlibiv i kalachi ta dzbanok myedu, i vviidych do n'ogo. vin skazhye tobi, shcho budye khloptsyevi. i zrobila tak erovoamova zhinka. i vstala vona, ta i pishla do shilo, i vviishla do akhiievego domu. a akhiyya nye mig bachiti, bo ochi iomu styemnil cheryez iogo starist'. i gospod' skazav do akhiiii: os' prikhotit' erovoamova zhinka, shchob zapitati vid tyebye slovo pro sina svoego, bo vin slabii. otak i tak budyesh ii govoriu. i staneyet'sya, koli vona vviidye, to vdatatimey chuzhu. i stalosya, yak akhiyya pochuv sharudinnya nig ii, yak vona vkhodila do vkhodu, to skazav: uviidi, erovoamova zhinko! chomu to ti vdaesh chuzhu? a ya poslanii do tyebye z tyverdoyu zvistkoyu. idi, skazhi erovoamovi: tak skazav gospod', bog izrailiv: tomu, shcho ya pidnis tyebye z-posyeryed narodu, i dav tyebye za knyazyu nad moim narodom, izrailiyem, i vidirav tsarstvo vid davidovogo domu i dav iogo tobi, ta ti nye buv, yak mii rab david, shcho dodyerzhuvav zapovidyei moikh, i shcho khodiv za

mnoyu vsim syertsyem swoim, shchob robiti til'ki do brye v ochakh moikh, i robiv ti girshye za vsikh, khto buv pyeryed tobouy, i ti pishov i narobiv sobi inshikh bogiv ta litikh bovvaniv, shchob gniviti myenye, a myenye ti vidkinuv gyet', tomu os' ya navodzhu 935 8688 likho 7451 na erovoamiv 3379 dim 1004, i vigublyu 3772 8689 v erovoama 3379 navit' tye, shcho mocht' 8366 8688 na stinu 7023, nyevil'nika 6113 8803 i vil'nogo 5800 8803 v izraili 3478, i vimyetu 1197 8765 pozostalye 310 po erovoamovim 3379 domi 1004, yak vimitaet'sya 1197 8762 smittya 1557, azh nye 8552 8800 0 zostanet'sya 8552 8800 0 nichogo. pomyerlogo v erovoama v misti poidyat' psi, a pomyerlogo na poli poist' ptastvo nyebyesnye. tak skazav gospod'. a ti vstan', idi do svogo domu. yak nogi tvoi vkhoditimu' do mista, to pomrye toi khlopyets'. i budye iogo oplakuvati vyves' izrail', i pokhovayut' iogo, bo vin odin v erovoama vvيدة do grobu, bo til'ki v n'omu v erovoamovim domi bula znaidyena dobra rich dlya gospoda, boga izrail'yevogo. a gospod' postavit' sobi tsarya nad izrail'yem, yakii vigubit' erovoamiv dim togo dnya. ta shcho stanet'sya tyepyer? i pob'e gospod' izrail'ya, i vin zakhitaet'sya, yak khitaet'sya ochyeryet na vodi! i virvye vin izrail'ya z-nad tsiei khoroshoi zymyli, yaku dav ikhnim bat'kam, i porozhkidae ikh po toi bik richki za tye, shcho voni porobili sobi astarti, shcho gnivayut' gospoda. i vin vidast' izrail'ya chyeryez grikh erovoama, shcho grishiv sam, i shcho vviv v grikh izrail'ya. i vstala erovoamova zhinka, i pishla, i prishla do tirtsi. yak vona vkhodila do poroga domu, to toi khlopyets' pomyer... i pokhovali iogo, i oplakuvav iogo vyves' izrail' za slovom gospoda, shcho govori vy cheryez raba svogo proroka akhiyyu. a ryeshtha erovoamovikh dil, yak vin voyuvav ta yak vin tsaryuvav, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. a chas, yakii tsaryuvav erovoam, dvadtsyat' i dva roky. i spochiv vin iz bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo nadav. a ryekhav'am, sin solomoniv, tsaryuvav u yudi. ryekhav'am buv viku soroka i odnogo roku, koli zatsaryuvav, a tsaryuvav vin simnadtsyat' lit v erusalimi, u tomu misti, yakye vibrav gospod' po vsikh izrail'yevikh plyemyen, shchob poklasti tam svoe imyennya. a im'ya iogo matyeri: ammonitka naama. a yuda robiv zlo v gospodnikh ochakh, i voni gnivili iogo bil'sh vid us'ogo togo, shcho chinili ikhni bat'ki svojim grikhom, yakim grishili. i takozh voni buduvali sobi zhyertivniki na pagirkakh, i stovpi, i astarti na kozhnomo visokomu vzgiri ta pid kozhnim zryelenim deryevom. i takozh buli bludodii v tomu krai, voni chinili vsyu gidotu tikh lyudyei, shcho gospod' prognav ikh vid izrail'yevogo oblichchya. i stalosya p'yatogo roku tsarya ryekhav'ama, pishov shshak, egipyets'kii tsar, na erusalim. i pozabirav vin skarbi gospodn'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i vsye zabrav. i zabrav vin usi zoloti shchiti, shcho solomon porobiv buv. a tsar ryekhav'am porobiv zamist' nikh midyani shchiti, i viddav ikh na ruki providnikiv biguniv, shcho styeryegli vkhid do tsars'kogo domu. i buvalo, yak til'ki tsar ishov do gospodn'ogo domu, biguni nosili ikh, a potom vyertali ikh do komori biguniv. a ryeshtha ryekhav'amovikh dil ta vsye, shcho vin zrobiv, os'

voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. a viina mizh ryekhav'amom ta mizh erovoamom tochilasya po vsi dni. i spochiv ryekhav'am zo svoimi bat'kami, i buv vin pokhovanii zo svoimi bat'kami v davidovomu misti. a im'ya iogo matyeri ammonityanka naama. a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin aviyam.

15

a visimnadtsyatogo roku tsarya erovoama, nyevatovogo sina, nad yudoyu zatsaryuvav aviyam. tri roky tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri maakha, avyesalomova dochka. i vin khodiv v usikh grikhakh svogo bat'ka, yaki toi robiv pyeryed nim, i syertsye iogo nye bulo vsye z gospodom, bogom swoim, yak syertsye iogo bat'ka davida. bo gospod', bog iogo, radi davida dav iomu svenil'nika v erusalimi, shchob postaviti sina iogo po n'omu ta ukripiiti erusalim. bo david robiv dobre v gospodnikh ochakh, i nye vidstupav vid us'ogo shcho vin nakazav buv iomu, po vsi dni zhittya svogo, okrim spravi khittyanina urii. a viina mizh ryekhav'amom ta mizh erovoamom tochilasya po vsi dni zhittya iogo. a ryeshtha aviyamovikh dil ta vsye, shcho vin zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i viina tochilasya mizh aviyamom ta mizh erovoamom. i spochiv aviyam zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo asa. a roku dvadtsyatogo erovoama, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav asa, tsar yudin. i vin tsaryuvav v erusalimi sorok i odin rik. a im'ya iogo matyeri maakha, avyesalomova dochka. i robiv asa dobre v gospodnikh ochakh, yak bat'ko iogo david. i vignav vin bludodiiv iz krayu, i povikidav usikh bozhkiv, yakikh porobili buli ikhni bat'ki. i navit' mozir svoyu maakhu, i ii vin pozbaviv prava buti tsaritsyeyu, bo vona zrobila bula idola dlya astarti. i asa porubav idola ii, ta i spaliv u dolini kye-dron. a pagirki nye minulisy; til'ki asinye syertsye bulo vsye z gospodom po vsi iogo dni. i vniv vin do gospodn'ogo domu prisvyachyeni ryechi svogo bat'ka ta prisvyachyeni ryechi svoi, sriblo, i zoloto, i posud. a viina tochilasya mizh asoyu ta mizh bashoyu po vsi ikhni dni. i pishov basha, tsar izrailiv, na yudu, i buduvav ramu, shchob nye dati nikomu vid asi, tsarya yudinogo, vikhoditi ta vkhoditi. i vzyav asa vsye sriblo ta zoloto, pozostalye v skarbnitsyakh khramu gospodn'ogo ta domu tsaryevogo, i ta i dav iogo do ruki svoikh slug. i poslav ikh tsar asa do byen-gadada, sina tavrinnona, sina khyezionovogo, sirii'skogo tsarya, shcho sidiv u damasku, govoryachi: e umova mizh mnoyu ta mizh tobouy, mizh bat'kom moim ta mizh bat'kom tvoim. os' poslav ya tobi dara, sribla ta zolota, idi, zlamai umovu svoyu z bashyeyu, tsaryem izrail'yevim, i nyekhai vin vidi-ide vid myenye. i poslukhav'sya byen-gaddad tsarya asi, i poslav providnikiv svoiogo viis'ka na izrail'yev mista, ta i pobiv iiiona, i dana, i avyela, bat-maakhu, i vs'ogo kinyerota ta vsyu zymlyu nyefatimovu. i stalosya, yak basha tsye pochuv, to pyeryestav buduvati ramu, i osiv'sya v tirtsi. a tsar asa zaklikav do poslukhu vs'ogo yudu, nikogo nye viklyuchayuchi,

i voni povinosili kaminnya rami ta ii dyeryevo, shcho z nikh buduvav buv basha. i tsar asa zbuduvav z togo vyenyaminovu gyevu. a ryeshata dil asi ta vsya litsars'kist' iogo, i vsye, shcho vin zrobiv buv, i mista, yaki pobuduvav, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv; til'ki na chas starosti svoei vin zaslab buv na svoi nogi. i spochiv asa z bat'kami svoimi, i buv pokhovanii z bat'kami svoimi v misti davida, svogo bat'ka. a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin iosafat. a nad izrail'em zatsaryuvav nadav, erovoamiv sin, u drugomu rotsi asi, tsarya yudinogo, ta i tsaryuvav nad izrail'em dva roki. i robiv vin zlye v gospodnikh ochakh, i khodiv dorogoyu bat'ka svogo ta v griyku iogo, shcho vvodiv tyezh u grikh izrail'ya. i zmovivsy na n'ogo basha, sin akhihi, z is-sakharovogo domu, ta i pobiv iogo basha v gibbyetoni filistims'komu. a nadav ta vvyes' izrail' oblyagali gibbyeton. i vbiv iogo basha v tryet'omu rotsi asi, tsarya yudinogo, ta i zatsaryuvav zamist' n'ogo. i stalosya, yak zatsaryuvav vin, to pobiv vvyes' erovoamiv dim, nye pozostaviv erovoamovi zhodnoi dushi, azh poki nye vigubiv iogo, za slovom gospoda, shcho govoriv chyeryez svogo raba shilonyanina akhiuyu, za grikh erovoama, shcho grishiv sam i shcho vvodiv u grikh izrail'ya, chyeryez svii gniv, yakim gniviv gospoda, boga izrail'yevogo. a ryeshata dil nadava ta vsye, shcho vin buv zrobiv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. a viina tochilasya mizh asoyu ta mizh bashyeyu, izrail'yevim tsaryem, po vsi dni ikh. tryet'ogo roku asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav basha, sin akhihi, nad usim izrail'em u tirtsi, na dvadtsyat' i chotiri roki. i robiv vin zlo v gospodnikh ochakh, i khodiv dorogoyu erovoama ta v griyku iogo, shcho vvodiv u grikh izrail'ya.

16

i bulo gospodne slovo do egu, khananievogo sina, pro bashu, govoryachi: tomu, shcho ya pidnis tyebye z porokhu, i nastanoviv tyebye volodaryem nad moim narodom, izrail'em, a ti pishov erovoamovoyu dorogoyu ta vvodiv u grikh narod mii, izrail'ya, shchob gnoviti myenye grikhami ikh, to os' ya vigublyu po bashi ta po domi iogo, zroblyu tvii dim, yak dim erovoama, nyevatovogo sina. pomyerlogo v bashi v misti z'idyat' psi, a pomyerlogo iomu na poli, poist' ptastvo nyebesnye. a ryeshata dil bashi, i shcho vin zrobiv buv, i litsars'kist' iogo, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv basha zo svoimi bat'kami, i buv pokhovanii v tirtsi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo yela. i bulo slovo gospodne chyeryez proroka egu, sina khananievogo, do bashi ta do domu iogo, a to chyeryez usye tye zlo, shcho koiv vin u gospodnikh ochakh, shchob gnoviti iogo chinom svoikh ruk, shchob buti, yak erovoamiv dim, shcho vin pobiv iogo. dvadtsyat' i shostogo roku asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav yela, bashin sin, nad izrail'em u tirtsi, na dva roki. i zmovivsy na n'ogo iogo rab zimri, providnik polovini kolyesnits'. i koli vin, p'yanii, piv u domi artsi, shcho buv nad iogo domom u tirtsi, to priishov zimri i ubiv iogo, i vbiv iogo v dvadtsyatomu i s'omomu rotsi asi, tsarya yudinogo, ta i zatsaryuvav zamist' n'ogo. i stalosya, yak vin

zatsaryuvav ta siv na iogo troni, to vin vibiv vvyes' bashin dim, nye pozostaviv navit' togo, shcho mochtit' na stinu, ani ridnikh iogo, ani druživ iogo. i vigubiv zimri vvyes' bashin dim, za slovom gospoda, shcho promovlyav buv do bashi chyeryez proroka egu, za vsi grikhi bashi ta grikhi yeli, iogo sina, shcho grishili sami, i shcho vvodili v grikh izrail'ya, shchob gnoviti gospoda, boga izrail'yevogo, svoimi gidotami. a ryeshata dil yeli ta vsye, shcho vin robiv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. u rotsi dvadtsyatomu i s'omomu asi, tsarya yudinogo, zatsaryuvav zimri v tirtsi na sim dyen', koli narod oblyagav filistims'kii gibbyeton. i prochuv narod, shcho oblyagav, takye: zmovivsyia zimri ta i ubiv tsarya! i vvyes' izrail' nastanoviv tsaryem nad izrail'em omri, providnika viis'ka, togo dnya v tabori. i pidnyal-isya omri ta vvyes' izrail' iz nim iz gibbyetonu, i oblyagli tirtsu. i stalosya, yak pobachiv zimri, shcho misto zdobutye, to vvishov do palatsu tsaryevogo domu, ta i spaliv nad soboyu tsars'kii dim ognym, i pomyer za grikh svii, shcho grishiv nim, shchob roboti zlo v gospodnikh ochakh, shchob khoditi dorogoyu erovoama ta v griyku iogo, yakii vin chiniv, shchob vvoditi v grikh izrail'ya. a ryeshata dil zimri ta zmova iogo, shcho vchiniv buv, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. todi izrailiv narod podilivsyia popolovini: polovina narodu bula za tivni, ginatovogo sina, shchob nastanoviti iogo tsaryem, a polovina za omri. ta buv sil'nishiy narod, shcho stoyav za omri, vid narodu, shcho buv za tivni, ginatovogo sina. i pomyer tivni, a zatsaryuvav omri. u rotsi tridtsyatomu i pyershomu asi, tsarya yudinogo, nad izrail'em zatsaryuvav na dvanadtsyat' lit omri. u tirtsi tsaryuvav vin shist' rokiv. i kupiv vin vid shyemyera goru shomyeron za dva talanti sribla, i zabuduvav goru, i nazlav im'ya mista, yakye zbuduvav, imenyem pana tiei gori: shomyeron. i robiv omri zlo v gospodnikh ochakh, i chiniv zlo bil'shye vid usikh, khto buv pyeryed nim. i khodiv vin usieyu dorogoyu erovoama, sina nyevatovogo, ta v grikhakh iogo, yakimi vvodiv u grikh izrail'ya, shchob gnoviti gospoda, boga izrail'ya, gidotami svoimi. a ryeshata dil omri, shcho robiv vin, ta litsars'kist' iogo, yaku vin chiniv buv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv omri z svoimi bat'kami, i buv pokhovanii u samarii. a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin akhav. akhav, sin omri, zatsaryuvav nad izrail'em u rotsi tridtsyatomu i vos'momu asi, tsarya yudinogo. i tsaryuvav akhav, sin omri, nad izrail'em u samarii dvadtsyat' i dva roki. i robiv akhav, sin omri, zlo v gospodnikh ochakh bil'shye vid usikh, khto buv pyeryed nim. i bulo iomu malo khoditi v grikhakh erovoama, nyevatovogo sina, i vin uzav za zhinku ezavyl', dochku yetbaala, sidons'kogo tsarya. i vin pishov, i sluzhiv vaalovi, i vklonyavsyia iomu. i vin postaviv zhyertivnika dlya vaala v vaalovomu domi, yakogo zbuduvav u shomyeroni. i zrobiv akhav astartu. i akhav dali chiniv, shchob gnoviti gospoda, boga izrail'yevogo, bil'shye vid usikh izrail'yevikh tsariv, shcho buli pyeryed nim. za iogo dniv khiil z byet-yelu vidbuduvav erikhona, na pyervoridnim svoim aviramovi vin zaklav iogo fundamenty, a na naimolodshim svoim syegivovi povstavlyav brami

iogo, za slovom gospoda, shcho govori chyeryez isusa, navinovogo sina.

pravda!

17

i skazav tishb'yanin illya, z gilyeads'kikh myeshkantsiv, do akhava: yak zhivii gospod', bog izrailiv, shcho pyeryed litsyem iogo ya stoyu, tsimi rokami nye budyte rosi ta doshchu, alye til'ki za moim slovom! i bulo do n'ogo slovo gospodne, govoryachi: idi zvidsi, i obyernyeshsya sobi na skhid, i skhovaeshsya pri pototsi kyeriti, shcho navproti iordanu. i staneyt'sya, budyesh ti piti z potoku, a krutam nakazav ya goduvati tyebye tam. i vin pishov, i zrobiv za gospodnim slovom: i pishov, i osivsya pri pototsi kyeriti, shcho navproti iordanu. a kruti prinosili iomu khliba ta m'ysa vrantsi, i khliba ta m'ysa vvyechori, a z potoku vin piv. i stalosya na kintsi dniv, i visokh potik, bo v krayu nye bulo doshchu. i bulo gospodne slovo do n'ogo, govoryachi: ustan', i bulo do saryepi sidons'koi, i osyadyesh tam. os' nakazav ya tam odnii vdovi, shchob godovala tyebye. i vin ustav ta i pishov do saryepi. i pribuv vin do vkhodu mista, azh os' tam zbira drova odna vdova. i vin kliknuv do nyei i skazav: viz'mi myeni trokhi vodi do posudini, i ya nap'yusya. i pishla vona vztyati. a vin kliknuv do nyei i skazav: viz'mi myeni i shmatok khliba v svoyu ruku! a ta vidkazala: yak zhivii gospod', bog tvii, nye mayu ya kalacha, a til'ki povnu prigorshchu boroshna v dzbanku ta trokhi olii v gorniyati. a otsye ya nazbirayu dvi polintsi drov, i pidu, i prigotovlyu tsye sobi ta sinovi svoemu. i z'mo mi, ta i pomryemo... i skazav do nyei illya: nye biisya! pidi, zrobi za svoim slovom. til'ki spochatku zrobi myeni z togo malogo kalacha, i vinyesyesh myeni, a dlya syebye ta dlya sina svogo zrobish potim. bo tak skazav gospod', bog izrailiv: dzbano muki nye skinchit'sya, i nye zabraknye v gorniyati olii azh do dnya, yak gospod' das' doshchu na povyerkhnyu zemli. i pishla vona, i zrobila za slovom illi, i ila vona i vin ta ii dim dovgi dni, dzbano muki nye skinchivysya, i nye zabraklo v gorniyati olii, za slovom gospoda, shcho govori chyeryez illyu. i stalosya po tikh prigodakh, zaslab buv sin tiei zhinki, gospodini togo domu. i bula iogo khvoroba duzhye tyazhka, azh dukhu nye pozostalosya v n'omu. i skazala vona do illi: shcho tobi do myenye, choloviche bozhii? priishov ti do myenye, shchob zghaduvati mii grikh ta shchob ubiti mogo sina!... i skazav vin do nyei: dai myeni sina svogo! i vin uzyav iogo z lonya ii, i vinis iogo v gornitsyu, dye vin sidiv, i poklav iogo na svoemu lizhku. i kliknuv vin do gospoda i skazav: gospodi, bozhye mii, chi i tsii udovi, shcho ya v nyei myeshkayu, uchinish zlo, shchob ubiti ii sina? i vityagsya vin trichi nad ditinoyu, i klikav do gospoda ta kazav: gospodi, bozhye mii, nyekhai vyernyet'sya dusha tsiei ditini v nyei! i vislukhav gospod' golosa illi, i vyernulasya dusha ditini v nyei, i vona ozhila... i vzyav illyu ditinu, i znis ii z gornitsi dodolu, i viddav ii matyeri ii. i skazav illya: divisy, tvii sin zhivii! i skazala ta zhinka do illi: tyepyer to ya znayu, shcho ti bozhii cholovik, a gospodne slovo v ustakh tvoikh

18

i minulo bagato dniv, i bulo gospodne slovo do illi tryet'ogo roku, govoryachi: idi, pokazhisya do akhava, a ya dam doshch na povyerkhnyu zemli. i pishov illya pokazatisya do akhava. a v asirii buv sil'nii golod. i poklikav akhav ovdia, shcho buv nad domom, a ovdii buv duzhye bogobiinii. i stalosya, koli ezavyl' vigublyuvala gospodnikh prorokiv, to ovdii uzyav sotnyu prorokiv, ta i skhovav ikh po p'yatidesyati cholovika v pyechyeri, i goduvav ikh khlibom ta vodoyu. i skazav akhav do ovdia: idi po krayu do vsikh vodnikh dzhyeryel ta do vsikh potokiv, mozhye znaidyemo travi, i pozostavimo pri zhitti konya ta mula, i nye vigubimo khudobi.. i podilili voni sobi krai, shchob pyeryeti po n'omu, akhav pishov odnieyu dorogoyu sam, ovdii pishov sam drugoyu dorogoyu. i buv ovdii u dorozhi, azh os' illya nazustrich iomu. i piznav vin iogo, i vprav na oblichchya svoe ta i skazav: chi to ti, panye mii ille? a toi vidkazav iomu: ya. idi, skazhi panovi svoemu: os' tut illya! a vin skazav: chim ya progrishiv, shcho ti viddaesh vogoyu raba v akhavovu ruku, shchob vin ubiv myenye? yak zhivii gospod', bog tvii, nyemae narodu ta tsarstva, shcho tudi nye posilav bi pan mii shukati tyebye. a koli govori: nyema iogo, to vin zaprisyagav tye tsarstvo ta toi narod, shcho znaidut' tyebye. a tyepyer ti govori: idi, skazhi svoemu panovi: os' tut illya! i staneyt'sya, ya pidu vid tyebye, a dukh gospodnii ponyesye tyebye na tye mistye, yakogo nye znayu. i priidu ya, shchob donyesti akhavu, a koli vin nye znaidye tyebye, to vb'e myenye. a rab tvii boit'sya gospoda vid svoei molodosti. chi zh nye bulo skazano panovi moemu tye, shcho zrobiv ya, koli ezavyl' pobavala gospodnikh prorokiv, a ya skhovav buv iz gospodnikh prorokiv sotnyu cholovika, po p'yatidesyati cholovika v pyechyeri, i goduvav ikh khlibom ta vodoyu? a tyepyer ti kazhyesh: idi, skazhi svoemu panovi: os' tut illya, i vin myenye vb'e!... ta illya vidkazav: yak zhivii gospod' savaot, shcho ya stoyu pyeryed iogo litsyem, s'ogodni ya pokazhusya iomu! i pishov ovdii nazustrich akhavu, ta i donis iomu tye. i pishov akhav navproti illi. i stalosya, koli akhav pobachiv illyu, to akhav skazav do n'ogo: chi tsye ti, shcho nyepokoish izrailaya? a toi vidkazav: nye ya vnyeshchasiliv izrailaya, a til'ki ti ta dim tvogo bat'ka chyeryez vashye nyedotrimannya gospodnikh zapovidyeyi, ta i ti pishov za vaalami. a tyepyer poshli, zbeyri do myenye na goru karmyel us'ogo izrailaya ta chotiri sotni i p'yatidesyat vaalovikh prorokiv, ta chotiri sotni prorokiv astarti, shcho idyat' zo stolu ezavyeli. i poslav akhav po vsikh izrailayevikh sinakh, i zibrav prorokiv na goru karmyel. i pidiishov illya do vs'ogo narodu i skazav: chi dovgo vi budyete skakati na dvokh galuzkakh? yakshcho gospod' bog, idit' za nim, a yakshcho vaal idit' za nim! ta nye vidpoviv iomu narod nai slova. i skazav illya do narodu: ya sam pozostavsyu gospodnii prorok, a prorokiv vaalovikh chotiri sotni i p'yatidesyat cholovika. i nyekhai dadut' nam dvokh bichkiv, i nyekhai voni vyberut' sobi odnogo bichka,

i nyekhai zarizhut' iogo, i nyekhai pokladut' na drova, a ognyu nye pokladut', i ya prigotuyu odnogo bichka, i dam na drova, a ognyu nye pokladu. i vi poklichyetye im'ya boga vashogo, a ya poklichu im'ya gospoda. i stanyet'sya, toi bog, shcho vidpovist' ognym, vin bog! i vidpoviv toi narod ta i skazav: tsye dobre slovo! i skazav illya do vaalovikh pro-rokiv: vibyerit' sobi odnogo bichka, i prigotuitye py-ershi, bo vi chislyennishi, i poklichtye im'ya svogo boga, i ognyu nye pokladyetye. i vzyali voni togo bichka, shcho vin dav im, i voni prigotuvali i klicali vaalovye im'ya vid ranku i azh do poludnya, gov-oryachi: vaalye, pochui nas! ta nye bulo ani golosu, ani vidpovidi. i skakali voni bilya zhyertivnika, shcho zrobiti. i stalosya opivdni, i smiyavsya z nikh illya i govoriv: klichtye golosom sil'nishim, bo vin bog! mozhye vin rozdumue, abo vidluchivsy, abo v doroz! mozhye vin spit', to prokinyet'sya! i stali voni klikati golosom sil'nishim, i kololisy, za svoim zvichaem, myechami ta ratishchami, azh lilasya z nikh krov. i stalosya, yak minuvsya pivdyen', to voni prorokovali azh do chasu prinyesyennya khlিব-noi zhyertvi, ta nye bulo ani golosu, ani vidpo-vidi, ani slukhu... i skazav illya do vs'ogo narodu: pidiidit' do myenye! i pidiishov uvyes' narod do n'ogo, a vin popraviv rozbitog gospod'nogo zhyertivnika. i vzyav illya dvadnatsyatyero kaminnya, za chisлом plyemyen siniv yakova, do yakogo bulo slovo gospodne, govoryachi: izrail' budye im'ya tvoe! i zbuduvav iz togo kaminnya zhyertivnika v im'ya gospodne, i zrobit rova, ploshcheyeu na dvi sati nasinnya, navkolo zhyertivnika. i naklav drov, i zarizav bichka ta i poklav na drovakh. i vin skazav: napovnit' chotiri vidri vodi, i nyekhai vilyut' na tsilopalyennya ta na drova. i skazav: povtorit' i povtorili. i skazav: zrobit' utryete! i zrobiti vtryete. i potyekla voda navkolo zhyertivnika, a takozh riv napovnivsya vodoyu. i stalosya v chas prinyesyen-nya khlিবnoi zhyertvi, shcho pidiishov prorok illya ta i skazav: gospodi, bozhye avraamiv, isakiv ta izrailiv! s'ogodni piznayut', shcho ti izrailiv bog, a ya tvii rab, i shcho vsye otsye ya zrobit tvoim slovom. vis-lukhai myenye, gospodi, vislukhai myenye, i nyekhai piznae tsyei narod, shcho ti gospod', bog, i ti oby-ernyesh ikhne syertsye nazad! i spav gospodnii ogon', ta i pozhyer tsilopalyennya, i drova, i kaminnya, i porokh, i vilizav vodu, shcho v rovi... i pobachili tsye vsi lyudi, ta i popadali na oblichchya svoi i govorili: gospod', vin bog, gospod', vin bog! i skazav do nikh illya: skhopit' vaalovikh prorokiv! nyekhai nikhto nye vtyechye z nikh! i pokhapali ikh, a illya zviv ikh do potoku kishon, ta i porizav ikh... i skazav illya do akhava: uvidi, izh i pii, bo os' chuti shum doshchu. i pishov akhav, shchob isti ta piti, a illya zishov na vy-erkhiv'ya karmyelu, i nakhilivsy do zymeli, i poklav oblichchya svoe mizh svoi kolina. i skazav vin do svogo khloptsya: viidi, podivisy v napryami morya! i toi viishov i podivisyv ta i skazav: nyema nichogo. ta vin vidkazav: vyernisy sim raz! i stalosya s'omogo razu, i vin skazav: os' mala khmara, nyemov dolonya lyuds'ka, pidiimaet'sya z morya. a vin skazav: pidi, skazhi akhavovi: zapryagai i ziidi, i nye zatrimae tye-bye doshch. i stalosya po nyedovgomu chasi, i po-

tyemnilo nyebo vid khmar, i zirvavsya vityer, i pishov vyelikii doshch. a akhav siva na voza, ta i vidpravivsy v izryeyel. a gospodnya ruk bula na illi. i vin opy-eryezav svoi styegna, ta i pobig pyeryed akhavom azh do samogo izryeyelu.

19

a akhav donis ezavyeli vsye, shcho zrobit buv illya, i vsye tye, shcho vin povbivav usikh pro-rokiv myechyem. i poslala ezavyl' poslantsya do illi, govoryachi: otak nyekhai zrobyat' myeni bogi, i tak nyekhai dodadut', yakshcho ts'ogo chasu vza- tra ya nye zrobylu dushi tvoii, yak zrobyeno dushi kozhnogo z nikh! i pobachiv vin tsye, i vstav ta i pishov, boyachis' za dushu svoyu. i priishov vin do yudinoi byeyer-shyevi, i pozostaviv tam svogo khloptsya. a sam pishov pustinyeyu, dorogoyu odnogo dnya, i siv pid odnim yalivtsyem, i zazhavad sobi smyerti, i skazav: dosit' tyepyer, gospodi! viz' mi dushu moyu, bo ya nye lipshii vid bat'kiv svoikh!... i poklavsy vin, i zasnuv pid odnim yalivtsyem. azh os' angol ditknusya iogo ta i skazav iomu: ustan' ta popoizh! i glyanuv vin, azh os' u iogo golovakh kalach, spychenyii na vuglii, i dzbanok vodi. i vin iv ta piv, i zнову poklavsy. i vyernusya an- gol gospodnii udruge, i ditknusya iogo ta i skazav: ustan', popoizh, bo doroga tyazhka pyeryed tobouy. i vin ustav, i popoiv ta napivsy, i vin ishov, pridkripyenii tieyu izhyeyu, sorok dyen' ta sorok nochyei azh do bozhoi gori khoriv. i pribuv vin tudi do pyechyeri, i pyeryenochuvav tam, azh os' gospodne slovo do n'ogo. i skazav vin iomu: chogo ti tut, ille? a toi vidkazav: ya buv duzhye gorlivii dlya gospoda, boga savaota, bo izrailievi sini pokinuli za- povita tvogo ta porozbivali zhyertivniki tvoi, a pro- roktiv tvoikh povbivali myechyem, i pozostavsya ya sam. i shukali voni dushu moyu, shchob uzyati ii. a vin vidkazav: vidi, i stanyesh na gori pyeryed gospodnim litsyem. azh os' pyeryekhoditmye gos- pod', a pyeryed gospodnim litsyem vityer vyelikii ta mitsnii, shcho zrivae gori ta skyeli lamae. ta nye v vitri gospod'. a po vitri trus zymeli, ta nye v trusi gospod'. a po trusi ogon', i nye v ogni gospod'. a po ogni tikhii lagidnii golos. i stalosya, yak pochuv tsye illya, to zakriv svoe oblichchya plashchyem svoim, ta i viishov, i stav u vkhoda pyechyeri. azh os' do n'ogo golos, shcho govoriv: chogo ti tut, ille? a vin vidkazav: ya buv duzhye gorlivii dlya gospoda, boga savaota, bo izrailievi sini pokinuli zapovita tvogo ta porozbivali zhyertivniki tvoi, a prorokiv tvoikh povbivali myechyem, i pozostavsya ya sam. i shukali voni dushu moyu, shchob uzyati ii. i skazav do n'ogo gospod': idi, vyernisy na svoyu dorogu na damas'ku pustinyu. i priidyesh, i pomazhyesh khaza- ila na tsarya nad sirieyu. a egu, nimshievogo sina, po- mazhyesh na tsarya nad izrailym, a elisyeya, shafa- tovgogo sina z avyel-myekholi, pomazhyesh na pro- roka zamist' syebye. i stanyet'sya, khto vtyechye vid khazailovogo myecha, togo vb'e egu, a khto vtyechye vid myecha egu, togo vb'e elisyei. a v izraili ya po- zostaviv sim tisyach, usi kolina, shcho nye skhilyal- isya pyeryed vaalom, ta vsi usta, shcho nye tsiluvaili

iogo. i pishov vin izvidti, i znaishov elisyea, shafatovogo sina, a vin orye. dvanadtsyat' zapryagiv py-eremy nim, a vin pri dvanadtsyatomu. i pidiishov do n'ogo illya ta i kinuv iomu svogo plashcha. i pozostaviv toi voliv, ta i pobig za illyeyu i skazav: nyekhai potsiluyu ya bat'ka svogo ta svoyu matir, ta i pidu za tobou! a toi vidkazav iomu: idi, alye vyernisya, bo shcho ya zrobit tobi? i vyernuvsva vin vid n'ogo, i vzyav zapryaga voliv ta i prinis iogo v zhyertvu, a yarmami voliv zvariv iogo m'यो, i dav narodovi, a ti ili. i vin ustav, i pishov za illyeyu, ta i sluzhiv iomu.

20

a byen-gadad, tsar siriiskii, zibrav usye svoe viis'ko ta tridtsyat' i dva tsari z nim, i koni, i kolyesnitsi. i pishov vin, i oblig samariyu ta i voyuvav proti nyei. i poslav vin posliv do akhava, tsarya izrail'yevogo, do mista, ta i skazav iomu: tak skazav byen-gadad: sriblo tvoe ta zoloto tvoe moe vono, a zhinkii tvoi ta sini tvoi, tsi nailipshi, moi voni! i vidpoviv izrail'iv tsar ta i skazav: budyte za slovom tvoim, panye mii tsaryu! tvii ya ta vsye, shcho moe! i znovu vyernulisya ti posli ta i skazali: tak skazav byen-gadad, govoryachi: ya posilav do tyebye, govoryachi: ti dasi myeni sriblo svoe, i zoloto svoe, i zhinok svoikh, i siniv svoikh. a vzavtra ts'ogo chasu poshlyu ya svoikh rabiv do tyebye, i voni pyeryeshukayut' dim tvii ta domi tvoikh rabiv. i stanyet'sya, na vsye, shcho spodobat'sya im, voni nakladut' svoi ruki, ta i zabyerut'... i sklikav izrail'iv tsar usikh starshikh krayu ta i skazav: dovidaityesya i pobachitye, shcho vin shukae zla, bo poslav do myenye po zhinok moikh, i po siniv moikh, i po sriblo moe, i po zoloto moe, i ya iomu nye vidmoviv. i skazali do n'ogo vsi starshi ta vvyes' narod: nye slukhai, i nye pogodzhuisya! i skazav vin do posliv byen-gadada: skazhit' moemu panovi tsaryevi: usye, pro shcho posilav ti do svogo raba napochatku, ya zrobylu, a tsiei ryechi zrobiti nye mozhu. i pishli posli, i vidnyesli iomu vidpovid'. i poslav do n'ogo byen-gadad ta i skazav: nyekhai tak zrobylat' myeni bogi, i nyekhai tak dodadut', yakshcho samariis'kogo porokhu vistachit' po zhmyeni vs'omu narodovi, shcho stoit' pri myeni!... i vidpoviv izrail'iv tsar ta i skazav: kazhit': khai nye khvalit'sya toi, khto myecha pripinae, a toi, khto rozv'yazue! i stalosya, yak pochuv vin tsyu vidpovid', a vin piv, vin ta tsari v shatrakh, to skazav do svoikh rabiv: pustit' tarani! i voni pustili tarani na misto. azh os' odin prorok pidiishov do akhava, izrail'yevogo tsarya, ta i skazav: tak skazav gospod': chi bachiv ti vvyes' ot-syei vyelikii natovp? os' ya dayu iogo s'ogodni v ruku tvoyu, i ti piznaesh, shcho ya gospod'! i skazav akhav: kim? a toi vidkazav: tak skazav gospod': slugami nachal'nikiv okrug. i skazav: khto rozpichnye viinu? a toi vidkazav: ti. i pyeryelichiv vin slug nachal'nikiv sudovikh okrug, i bulo dvi sotni i tridtsyat' dva. a po nikh pyeryelichiv vvyes' narod, usikh izrail'yevikh siniv, sim tisyach. i viishli voni opivdni, a byen-gadad piv p'yanii u shatrakh, vin ta tsari, tridtsyat' i dva tsari, shcho dopomagali iomu. i viishli napochatku slugi nachal'nikiv okrug. i poslav byen-gadad, i donyesli iomu, kazhuchi: os' povikhodili lyudi z samarii. a

vin vidkazav: yakshcho na mir viishli voni, skhopit' ikh zhivikh, a yakshcho na viinu povikhodili, tyezh zhivimi skhopit' ikh u nyevoluyu! a to viishli z mista slugi nachal'nikiv okrug ta viis'ko, shcho ishlo za nimi. i pobivali voni odin odnogo, i pobigli siriyani, a izrail' ikh gnay. ta vtiik byen-gadad, siriis'kii tsar, na koni ta z vyerkhivtsyami. i viishov izrail'iv tsar, ta i pobiv koni ta kolyesnitsi, i zavdav v siri'i vye-likoi porazki. i pidiishov prorok do izrail'yevogo tsarya ta i skazav iomu: idi, trimaisya muzhn'o, i piznai ta pobach, shcho ti zrobish, bo, yak minye rik, siriis'kii tsar znovu pidye na tyebye. a slugi siriis'kogo tsarya skazali iomu: bog gir ikhnii bog, tomu voni buli sil'nishi vid nas. alye voyuimo z nimi na rivnini, prisyagaemo, shcho budyemo sil'nishi vid nikh! i zrobi tsyu rich: poskidai tikh tsariv, kozhnogo z iogo mistysya, i ponastavlyai namisnikiv zamist' nikh. a ti zbyeryesh sobi viis'ko, yak tye, shcho vidpalo vid tyebye, i koneyi, skil'ki bulo koneyi, i kolyesnits', skil'ki bulo kolyesnits', i budyemo voyuvati z nimi na rivnini. prisyagaemo, shcho mi budyemo sil'nishi vid nikh! i vin poslukhavsya ikhn'ogo golosu, i zrobit nakh! a stalosya po roti, i byen-gadad pyeryeglyanuv siriyu, i pishov do afyeku na viinu z izrail'yem. a izrail'yevi sini buli pyeryeglyaneni i zabyezpyechyeni zhivnistyu, ta i viishli navproti nikh. i taboruvali izrail'yevi sini navproti nikh, yak dvi otari kiz, a siriyani napovnili krai. i pidiishov bozhii cholovik, i govoriiv do izrail'yevogo tsarya ta i skazav: tak skazav gospod' tomu, shcho skazali siriyani: gospod' bog gir, a nye bog dolin vin, to dam vvyes' tseye vyelikii natovp u tvoyu ruku, i vi piznaetye, shcho ya gospod'! i taboruvali ti navproti tikh sim dyen'. i stalosya s'omogo dnya, i rozpalivsva bii, i pobili izrail'yevi sini siriyu, sto tisyach pikhoti, odnogo dnya. a pozostali povtikali do afyeku, do mista, ta vpav mur na dvadtsyat' i sim tisyach pozostalikh cholovika. a byen-gadad utik i vviishov do mista, do vnutrishn'oi kimnati. i skazali do n'ogo iogo slugi: os' mi chuli, shcho tsari izrail'yevogo domu voni tsari milostivi. pokladim vyeryetishcha na styegna svoi, a shnuri na svoi golovi, i viiidim do izrail'yevogo tsarya, mozhve vin poshchadit' tvoyu dushu. i pidpyeryezali voni vyeryetishchami styegna svoi, a shnuri na svoi golovi, i priishli do izrail'yevogo tsarya ta i skazali: tvii rab byen-gadad skazav: nyekhai zhivye dusha moya! a toi vidkazav: chi vin ishchye zhivii? vin mii brat! a ti lyudi vzyali tseye za natyaka, i pospishili skoris-tatsiya z togo i skazali: brat tvii byen-gadad! i toi vidkazav: pidit', privyedit' iogo! i viishov do n'ogo byen-gadad, a toi posadiv iogo na kolyesnitsyu. i skazav do n'ogo byen-gadad: ti mista, shcho bat'ko mii buv zabrav vid tvogo bat'ka, ya povyernu. i ti uryadi shcho v damasku vulitsi, yak mii bat'ko uryadi buv u samarii. a ya skazav akhav po umovi vidpushchu tyebye. i vin sklav z nim umovu, ta i vidpustiv iogo. todi odin cholovik iz prorochikh siniv skazav do svogo blizhn'ogo za gospodnim slovom: udar myenye! ta vidmovivsva toi cholovik udariti iogo. i skazav vin iomu: za tye, shcho ti nye poslukhavsya gospod'n'ogo golosu, to os' ti pidyesh vid myenye i vb'e tyebye lyev! i pishov toi vid n'ogo, i spitkav iogo lyev ta i zabiv. i znaishov vin inshogo cholovika ta i skazav: udar

myenye! i toi cholovik udariv iogo, udariv ta i zraniv. i pishov toi prorok, i stav tsaryevi na dorozhi, i pyerye-bravysya, i zakriv khustkoyu ochi svoi. i stalosya, tsar prokhodiv, a vin krichav do tsarya i govoriv: rab tvii vviishov u syeryedinu boyu. azh os' odin cholovik vidiishov, i pidviv do myenye muzha i skazav: pil'nui ts'ogo muzha! yakshcho iogo nyye stanye, to budyte tvoe zhittya zamist' iogo zhittya, abo vidvazhish ta-lanta sribla. i stalosya, rab tvii robitv tut ta tut, a vin znik. i skazav do n'ogo izrailiv tsar: takii tvii prisud, ti sam prokazav. a toi spishno znyav khustku z-naad ochyei svoikh, i piznav iogo izrailiv tsar, shcho vin iz prorokiv. a toi iomu skazav: tak skazav gospod': tomu, shcho ti vipustiv iz ruki cholovika, myeni priz-nachenogo, to budyte zhittya tvoe za iogo zhittya, a narod tvii za iogo narod!... i pishov izrailiv tsar do svogo domu nyyezado-volyenii ta gnivnii, i pribuv u samariyu.

21

i stalosya po tsikh prigodakh takye. u izryeyelian-ina navota, shcho v izryeyeli, buv vinogradnik pri palati akhava, samarii'kogo tsarya. i govoriv akhav do navota, kazhuchi: dai myeni svogo vinograd-nika, i vin budyte myeni za yarinno-goroda, bo vin bliz'kii do mogo domu. a ya dam tobi zamist' n'ogo vinogradnika lipshogo vid n'ogo. yakshcho tsye dobre v ochakh tvoikh, ya dam tobi sribla, tsinu iogo. i skazav navot do akhava: zaboronyeno myeni vid gospoda, shchob ya dav tobi spadshchinu moikh bat'kiv. i vviishov akhav do domu svogo nyyezado-volyenii ta gnivnii chyeryez tye slovo, yakye govoriv iomu izryeyelianin navot, bo toi skazav: nye dam tobi spadshchini bat'kiv moikh! i lig vin na lizhku svoim, i vidvyernuv svoje oblichchya, i nye iv khliba. i priishla do n'ogo zhinka iogo ezavyel' ta i skazala iomu: chogo tsye tvii dukh sumnii, i ti nye isi khliba? i skazav vin do nyei: bo ya govoriv do izryeyelian-ina navota. i skazav ya iomu: dai myeni svogo vino-gradnika za sriblo, abo, yakshcho ti khochyesh, dam tobi zamist' n'ogo vinogradnika lipshogo. ta vin vid-kazav: nye dam tobi svogo vinogradnika! i skazala do n'ogo iogo zhinka ezavyel': otepyer ti zrobish-sya tsaryem nad izrailiem. ustan', poizh khliba, i nyekhai budyte vyesyelye tvoe syertsye. a vinograd-nika izryeyelianina navota dam tobi ya. i pon-apisuvala vona listi v imyeni akhava, i pozapyechatu-vala ikh iogo pyechatko, ta i porozsilala ti listi do starshikh ta do vyl'mozhnikh, shcho buli v iogo misti, shcho sidili z navotom. a v tikh listakh vona ponapisuvala tak: ogolosit' pist, i posadit' navota na choli narodu. i posadit' dvokh nyegidnikh lyudyei navproti n'ogo, nyekhai svidchat' na n'ogo, kazhuchi: ti znyevazhiv boga i tsarya. i vivyedit' iogo, i vkamyen-uitye iogo, i nyekhai vin pomrye... i zrobili muzhi iogo mista, starshi ta vyl'mozhni, shcho sidili v iogo misti, tak, yak poslala do nikh ezavyel', yak bulo napisano v listakh, yaki vona porozsilala do nikh. ogolosili voni pist, i posadili navota na choli narodu. i priishli dva choloviki nyegidni, i sili navproti n'ogo. i ti nyegidni lyudi svidchili na n'ogo, na navota, py-eryed narodom, govoryachi: navot znyevazhiv boga

i tsarya! i vivyeli iogo poza misto, ta i ukamyenuvali iogo kaminnyam, i vin pomrye... i poslali voni do eza-vyeli, govoryachi: navot ukamyenovanii i pomrye. i stalosya, yak pochula ezavyel', shcho navot ukamyen-ovanii i pomrye, to skazala ezavyel' do akhava: us-tan', posyad' vinogradnika izryeyelianina navota, shcho vidmoviv dati iogo tobi za sriblo, bo navot nye zhivii, a pomrye. i stalosya, yak pochuv akhav, shcho navot pomrye, to akhav ustav, shchob ziiti do vinogradnika izryeyelianina navota, shchob positi iogo. i bulo gospodne slovo do tishb'yanina illi, govoryachi: ustan', ziidi nazustrich akhava, izrai-lyevogo tsarya, shcho v sirii, os' vin u navotovomu vinogradniku, kudi ziishov, shchob positi iogo. i budyesh govoriti do n'ogo, kazhuchi: tak skazav gos-pod': ti vbiv, a tyeper khochyesh positi? i gov-oritymyesh do n'ogo, kazhuchi: tak skazav gospod': na tomu misti, dye psi lizali navotovu krov, psi lizatimut' i tvoyu vlasnu krov! i skazav akhav do illi: os' ti znaishov myenye, vorozhye mii! a toi vidkazav: znaishov, bo ti zapradavsvya chinito zlo v gospodnikh ochakh. os' ya sprovdzhuyu na tyebye likho, i vigublyu vsye za tobouy, i vigublyu akhavovi navit' tye, shcho mocht' na stinu, i nyevil'nogo ta vil'nogo v izraili! i zroblyu z tvoim domom, yak iz domom erovoama, nyevatovogo sina, i yak iz do-mom bashi, akhievogo sina, za toi gniv, yakym rozg-niviv ti myenye ta vviv u grikh izrailiya. i takozh do ezavyeli govoriv gospod', kazhuchi: psi z'idyat' ezavyel' na pyeryedmur' izryeyelu. pomryerlo-gu v akhava v misti poidyat' psi, a pomryerlo na poli poist' ptastvo nyebyesnye. bo shchye nye bulo takogo, yak akhav, shcho zapradavsvya chinito zlo v gospod-nikh ochakh, shcho iogo namovila zhinka iogo eza-vyel'. i vin chiniv duzhye gidkye, iduchi za idolami, usye tak, yak robili amoryeyani, shcho ikh gospod' poviganyav pyeryed izrailiyevimi sinami. i stalosya, yak akhav pochuv tsi slova, to rozdyer vin shati svoi, i zodyagnuv na tilo svoje vyeryetishchye, i postiv, i lyezhav u vyeryetishchi, i khodiv sumovito... i bulo gospodne slovo do tishb'yanina illi, govoryachi: chi ti spostyerig, shcho akhav upokorivsvya pyeryed litsym moim? za tye, shcho vin upokorivsvya pyeryed moim litsyem, nye navyedu ya likha za iogo dnev, za dnev iogo sina navyedu ya tye likho na iogo dim.

22

i prozhili voni tri roki, i nye bulo viini mizh sirieyu ta mizh izrailiyem. i stalosya tryet'ogo roku, i zi-ishov iosafat, tsar yudin, do izrailiyevogo tsarya. i skazav izrailiv tsar do svoikh slug: chi vi znaetye, shcho gilyeads'kii ramot nash? a mi movchimo, zamist' togo, shchob zabrati iogo z ruki sirii'skogo tsarya. i skazav vin do iosafata: chi ti pidyesh zo mnoyu na vi-inu do gilyeads'kogo ramotu? a iosafat vidkazav: ya yak ti, narod mii yak narod tvii, moi koni yak tvoi koni! i skazav iosafat do izrailiyevogo tsarya: vividai zaraz slovo gospodne! i zibrav izrailiv tsar prorokiv, bliz'ko chotir'okh sotyen' cholovika, ta i skazav do nikh: chi iti myeni na viinu na gilyeads'kii ramot, chi zanyekhati? a ti vidkazali: idi, a gospod' dast' iogo v tsaryevu ruku. i skazav iosafat: chi nyema tut ishchye

gospodn'ogo proroka, i vίδαemo vid n'ogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: e shchye odin muzh, shchob viz n'ogo vividati gospoda. ta ya nyenavidzhu iogo, bo vin nye prorokue na myenye dobre, a til'ki zlye. tsye mikhyei, sin imlin. a iosafat vidkazav: nyekhai tsar nye govorit' tak! i poklikav izrailiv tsar odnogo evnukha, i skazav: privyedi skorish mikhyye, imlinogo sina! i tsar izrailiv ta tsar yudin sidili kozhyen na troni svoim, povbirani v shati pri vkhodi do brami samarii, a vsi proroki prorokovali pyeryed nimi. a syedyekiya, kyenaanin sin, zrovib sobi zalizni rogi i skazav: tak skazav gospod': otsim budyesh pobivati siriyani azh do vigublyennyya ikh! i vsi proroki prorokovali tak, govoryachi: vikhod' do gilyeads'kogo ramotu, i poshchastit' tobi, i gospod' dast' iogo v tsaryevu ruku. a toi poslanyets', shcho pishov poklikati mikhyye, govoriv do n'ogo, kazhuchi: os' slova tikh prorokiv, odnosto zvischayut' tsaryevi dobro. nyekhai zhye budyе slovo tye, yak slovo kozhnogo z nikh, i ti govoritimyesh dobre. i skazav mikhyei: yak zhivii gospod', tye, shcho skazhye myeni gospod', ya tye govoritimu! i priishov vin do tsarya, a tsar skazav do n'ogo: mikhyye, chi pidyemo na viinu do gilyeads'kogo ramotu, chi zanyekhaemo? a toi vidkazav iomu: viidi, i poshchastit' tobi, i gospod' dast' u tsaryevu ruku. i skazav iomu tsar: azh skil'ki raziv ya zaprisyagay tyebye, shcho ti nye govoritimyesh myeni nichogo, til'ki pravdu v im'ya gospoda? a toi vidkazav: ya bachiv us'ogo izrailya, rozporoshyenogo po gorakh, nyemov ovyyets', shcho nye mayut' pas-tukha. i skazav gospod': nyemae v nikh pana, nyekhai vyvernut'sya z mirom kozhyen do domu svogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: chi zh nye kazav ya tobi, vin nye budyе prorokuvati myeni dobrogo, a til'ki likhye? a mikhyei vidkazav: tomu poslukhai gospodn'ogo slova: bachiv ya gospoda, shcho sidiv na pryestoli svoim, a vsye nyebyesnye viis'ko stoyalo pri n'omu z pravitsi iogo ta z livitsi iogo. i skazav gospod': khto namovit' akhava, i vin viidye i upadye v gilyeads'komu ramoti? i govoriv toi tak, a toi govoriv tak. i viishov dukh, i stav pyeryed gospodnim litsyem ta i skazav: ya namovlyu iogo! i skazav iomu gospod': chim? a toi vidkazav: ya viidu i stanu dukhom nyeppravdi v ustakh usikh iogo prorokiv. a gospod' skazav: ti namovish, a takozh pyeryemozhyesh; viidi ta i zrobi tak! a tyepyer otsye gospod' dav dukha nyeppravdi v usta vsikh otsikh prorokiv, a gospod' govoriv na tyebye likhye... i pidishov syedyekiya, kyenaanin sin, i vdariv mikhyye po shchoti ta i skazav: kudoyu tsye pyeryeishov dukh gospodnii vid myenye, shchob govoriti z to-boyu? a mikhyei skazav: os' ti pobachish tsye, koli vbizhish do naidal'shoi kimnati, shchob skhovatysya. i skazav izrailiv tsar: viz'mi mikhyye, i vdvyyedi do amona, nachal'nika mista, ta do ioasha, tsaryevogo sina, ta i skazhyesh: otak skazav tsar: posadit' ots'ogo do v'yaznichnogo domu, i davaitye iomu isti skupo khliba i skupo vodi, azh poki ya nye vyernusya z mirom. a mikhyei vidkazav: yakshcho spravdi vyeryeshsya ti z mirom, to nye govoriv gospod' chyeryez myenye! i do togo skazav: slukhaitye tsye, vsi narodi! i viishov izrailiv tsar ta iosafat, tsar yudin, do gilyeads'kogo ramotu. i skazav izrailiv tsar do

iosafata: ya pyeryebyerusa, i pidu na bii, a ti vby-eri svoi tsars'ki shati! i pyeryebravsa izrailiv tsar, i pishov na bii. a sirii's'kii tsar nakazav kyervinikam svoikh kolyesnits', tridtsyat'om i dvom, govoryachi: nye budyete voyuvati z malim ta z vyelikim, a til'ki z samim izrailiyem tsaryem. i stalosya, yak kyerviniki kolyesnits' pobachili iosafata, to voni skazali: tsye di-isno izrailiv tsar! i zaishli na n'ogo, shchob voyu-vati, a iosafat zakrichav. i stalosya, yak kyerviniki kolyesnits' pobachili, shcho tsye nye izrailiv tsar, to povyernuli vid n'ogo. a odin cholovik znyekhotya natyagnuv luka, ta i udariv izrailiyevogo tsarya mizh pidv'yazannyam poyasa ta mizh pantsyeryem. a toi skazav svoemu viznikovi: povyerni nazad, i vivyedi myenye z taboru, bo ya ranyeni... i znyavsya bii togo dnya, a tsar buv postavlyenii na kolyesnitsi proti sirii, i pomyer uvychori. i krov iz rani tyekla v kolyesnit-syu. a yak sotsyе zakhodilo, nissya krik u tabori takii: kozhyen do mista svogo, i kozhyen do krayu svogo! i pomyer tsar, i buv privyезyeniі do samarii. i pokhovali tsarya v samarii. i poloskali kolyesnitsyu nad stavom u samarii, i psi lizali iogo krov, a bludnitsi mili svole tito, za slovom gospodnim, shcho vin govoriv, a ryeshhta akhavovikh dil, i vsye, shcho vin zroviv buv, i dim zo slonovoi kosti, shcho vin zbuduvav, i vsi mista, yakі vin pobuduvav, otozh voni napisani v knizi khroniki izrailiyevikh tsariv. i spochiv akhav iz bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaziya. a iosafat, asin sin, zatsaryuvav nad yudoyu v chyetyvertomu rotsi akhava, tsarya izrailiyevogo. iosafat buv viku tridtsyati i p'yati lit, koli vin zatsaryuvav, i dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri azuva, dochka shilkhi. i khodiv vin usieyu dorogoyu bat'ka svogo asi, i nye zbochuvav iz nyei, shchob chiniti dobre v gospodnikh ochakh. til'ki pagirki nye buli ponishchyeni, narod ishchye prinosiv zhyertvi i kadiv na pagirkakh. i iosafat zamiriv z izrailiyem tsaryem. a ryeshhta iosafatovikh dil ta litsars'kist' iogo, shcho vin chiniv buv ta yak voyuvav, otozh voni napisani v knizi khroniki yu-dinikh tsariv. a ryeshthu bludodiiv, shcho pozostaval-isya za dniv iogo bat'ka asi, vin vigubiv iz krayu. a tsarya nye bulo v yedomi, buv namisnik tsariv. a iosafat narobiv buv tarshis'kikh korabliv, shchob piti do ofiru po zoloto, ta nye pishov, bo porozbivalysya korabli pri yetsion-gyeyeri. todi skazav akhaziya, sin akhaviv, do iosafata: nyekhai pidut' na korablyakh moi rabi z rabami tvoimi. ta iosafat nye zakhotiv. i spochiv iosafat iz svoimi bat'kami. i buv vin pokhovaniі v misti davidа, svogo bat'ka, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoram. akhaziya, akhaviv sin, zatsaryuvav nad izrailiyem u samarii, v simnadsy-atomu rotsi iosafata, yudinogo tsarya, i tsaryuvav nad izrailiyem dva roki. i roбив vin likhye v gospodnikh ochakh, i khodiv dorogoyu bat'ka svogo i dorogoyu svoei matyeri, ta dorogoyu erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailya. i sluzhiv vin vaalovi, i vklonyavsya iomu, ta i gniviv gospoda, boga izrailiyevogo, usye tak, yak roбив iogo bat'ko.

a po smyerti akhava zbuntuvavsy moav na izrailya. a akhaziya vipav chyeryez grati v svoii gornitsi, shcho v samarii, ta i zakhvoriv. i poslav vin posliv, i skazav do nikh: idit', zapitaitye vaal-zyevuva, yekrons'kogo boga, chi viduzhayu ya z svoei tsiei khvorobi? a angel gospodnii govoriv do tishb'yanina illi: ustan', vi-idi nazustrich posliv samariis'kogo tsarya ta i skazhi im: chi chyeryez tye, shcho nyema v izraili boga, vi idyetye pitatisya vaal-zyevuva, yekrons'kogo boga? tomu tak skazav gospod': iz togo lizhka, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh!... i pishov illya. i vyernulisy posli do tsarya, a vin skazav do nikh: shcho tsye vi vyernulisy? a voni vidkazali iomu: nazustrich nam viishov odin cholovik, i skazav nam: idit', vyerni'tsya do tsarya, shcho poslav vas, i skazhit' iomu: tak skazav gospod': chi chyeryez tye, shcho nyema v izraili boga, ti posilaesh vividati vaal-zyevuva, yekrons'kogo boga? tomu tye lozhye, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh... a vin im skazav: yakogo vyglyadu toi cholovik, shcho viishov nazustrich vas, i govoriv vam otsi slova? voni zh vidkazali: tsye cholovik volokhatii, a shkuryanii po yas opyeryezanii na styegnakh iogo. a vin skazav: tsye tishb'yanin illya! i poslav vin do n'ogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i vi-ishov vin do n'ogo, azh os' vin sidi't na yverkhiv'i gori. i skazav vin do n'ogo: cholovichye bozhii, tsar skazav: ziidi zh izvidit'! a illya vidpoviv i govoriv do togo p'yatdyesyatnika: a yakshcho ya bozhii cholovik, nyekhai ziidye z nyeba ogon', i nyekhai pozhyerye tyebye ta p'yatdyesyatku tvoyu! i ziishov iz nyeba ogon', i pozhyer iogo ta iogo p'yatdyesyatku... i tsar znovu poslav do n'ogo inshogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i vin vidpoviv i skazav do n'ogo: cholovichye bozhii, otak skazav tsar: ziidi zh skoro! i vidpoviv illya ta i skazav do n'ogo: yakshcho ya bozhii cholovik, nyekhai ziidye z nyeba ogon', i nyekhai pozhyerye tyebye ta tvoyu p'yatdyesyatku! i ziishov iz nyeba bozhii ogon', i pozhyer iogo ta iogo p'yatdyesyatku... i znovu poslav vin tryet'ogo p'yatdyesyatnika ta iogo p'yatdyesyatku. i viishov, i priishov tryeti p'yatdyesyatnik, ta i upav na kolina svoi pyeryed illyeyu, i blagav iogo ta do n'ogo govoriv: cholovichye bozhii, nyekhai zhye budye doroga dusha moy a dusha tvoikh raviv, tikh p'yatdyesyatki, v ochakh tvoikh! os' ziishov buv ogon' iz nyeba, ta i pozhyer tikh dvokh pyershikh p'yatdyesyatnikiv ta ikhni p'yatdyesyatki; a tyepyer nyekhai budye doroga dusha moy a v ochakh tvoikh! a angel gospodnii skazav do illi: ziidi z nim, nye biisy iogo! i vin ustav, i ziishov z nim do tsarya, ta i skazav do n'ogo: tak skazav gospod': tomu, shcho ti posilav posliv, shchob vividati vid vaal-zyevuva, yekrons'kogo boga, nibi v izraili nyema boga, shchob vividati slova iogo, tomu tye lozhye, shcho na n'ogo ti lig, nye vstanyesh iz n'ogo, bo napyevno pomryesh! i toi pomyer, za slovom gospoda, shcho govoriv do illi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav egoram, drugogo roku egorama, sina iosafata, yudinogo tsarya, bo nye bulo v n'ogo sina. a ryeshita dil akhazii, shcho vin zrobiv buv, oto voni

2

i stalosya, koli gospod' mav uzyati illyu v vikhri na nyebo, to ishov illya ta elisyei iz gilgalu. i skazav illya do elisyea: sidi tut, bo gospod' poslav myenye azh do byet-yelu. ta elisyei vidkazav: yak zhivii gospod' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i ziishli voni do byet-yelu. i povikhodili byet-yel's'ki prorochi sini do elisyea ta i skazali do n'ogo: chi ti znaesh, shcho s'ogodni gospod' byerye pana tvogo vid tyebye? a vin vidkazav: ya takozh znayu, movchit'! i skazav iomu illya: elisyeu, sidi tut, bo gospod' poslav myenye do erikhonu. ta toi vidkazav: yak zhivii gospod' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i priishli voni do erikhonu. i pidishli erikhons'ki prorochi sini do elisyea ta i skazali do n'ogo: chi ti znaesh, shcho s'ogodni gospod' byerye pana tvogo vid tyebye? a vin vidkazav: ya takozh znayu, movchit'! i skazav iomu illya: sidi tut, bo gospod' poslav myenye do iordanu! ta toi vidkazav: yak zhivii gospod' i zhiva dusha tvoya, ya nye zalishu tyebye! i pishli voni oboe. i p'yatdyesyat cholovika prorochnik siniv takozh pishli, i stali navproti zdalyeka, a voni obidva stali nad iordanom. i vzyav illya plashcha svogo, i zgornuv, i vdariv po vodi, i vona rozdililas' popolovini tudi ta syudi... i stalosya, yak voni pyeryeshili, to illya skazav do elisyea: prosi, shcho mayu zrobiti tobi, poki ya budu vzyatii vid tyebye! i skazav elisyei: nyekhai zhye budye na myeni podviinii tvii dukh! a toi vidkazav: tyazhkogo zakhadav ti! yakshcho ti pobachish myenye, shcho budu vzyatii vid tyebye, budye tobi tak, a yakshcho ni nye budy. i stalosya, yak voni vsye ishli ta govorili, azh os' poyavivsy a gnyanii viz ta ogyani koni, i rozluchili ikh odnogo vid odnogo. i voznissya illya v vikhri na nyebo... a elisyei tsye bachiv, i vin zakrichav: bat'ku mii, bat'ku mii, vozye izrailiv ta yverkhivtsi iogo! ta vzye nye pobachiv iogo... i skhopivsy vin sil'no za odyezhu svoyu ta i rozdyer ii na dvi chastini. i pidnyav vin illyevogo plashcha, shcho spav iz n'ogo, i vyernuvsy, i stav na byeryezi iordanu. i vzyav vin illyevogo plashcha, shcho spav iz n'ogo, i vdariv po vodi ta skazav: dye gospod', bog illi? i takozh vin udariv po vodi, i vona rozdililasya popolovini tudi ta syudi!... i pobachili iogo znayproti erikhons'ki prorochi sini, ta i skazali: na elisyei spochiv dukh il'liv! i pishli voni nazustrich iomu, i popadali pyeryed nim do zyeimli, ta i skazali do n'ogo: os' iz tvoimi rabami e p'yatdyesyat cholovika khorobrikh, nyekhai voni pidut' ta poshukayut' tvogo pana, a nu zh zabrav iogo dukh gospodnii, i kinuv iogo na odnu z gir abo v odnu z dolin! a toi vidkazav: nye posilaitye! ta voni sil'no blagali iogo, azh dokuchili iomu, to vin skazav: posilaitye! i poslali voni p'yatdyesyat cholovika, i shukali tri dni, ta nye znaishli iogo. i voni vyernulisy do n'ogo (a vin myeshkav v erikhoni). i skazav vin do nikh: chi zh nye kazav ya vam: nye idit'? i skazali lyudi togo mista elisyeevi: os' polozhyenya ts'ogo mista khoroshye, yak pan bachit', ta voda nyekhorosha, a zyeimlya nyeplidna. a vin skazav: po-daitye myeni novogo dzbanka, i pokladit' tudi soli. i

voni podali iomu. i vin viishov do dzhyeryela vodi, i kinuv tudi soli i skazav: tak skazav gospod': uzdoroviv ya tsyu vodu, nye budye vzhye zvuidi smyerti, ani nyeplidnya! i bula vilikuvana ta voda, i tak e azh do ts'ogo dnya, za slovom elisyea, yake vin govori. i vidiishov vin zvuidi do byet-yelu. a koli vin ishov dorogoyu, to mali khloptsi vikhodili z togo mista i nasmikhaliysya z n'ogo, i kazali iomu: khodi, lisi! khodi, lisi! i vin obyernuvysya nazad i pobachiv ikh, ta i proklyav ikh imyenyem gospodnim. i viishli div vyedmyeditsi z lisu, i rozirvali z nikh sorok i dve dityei... a vin pishov zvuidi do gori karmyel, a zvuidi yvernysya do samarii.

3

a egoram, akhavin sin, zatsaryuvav nad izrailym u samarii, u visimnadtsyatomu rotsi iosafata, yudinogo tsarya, i tsaryuvav dvanadtsyat' rokiv. i chiniv vin likho v gospodnikh ochakh, til'ki nye tak, yak bat'ko iogo ta mati iogo, vin vikinuv vyalovogo bovvana, shcho zrobov buv bat'ko iogo. protye grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailya, vin trimavysya, i nye vidstavav vid nikh. a myesha, tsar moavs'kii, rozvodiv dribnu khudobu, i davav izrail'yevomu tsaryevi sto tisyach yagnyat ta sto tisyach runnikh baraniv. i stalosya, yak pomyer akhav, to zbuntuvavysya moavs'kii tsar proti izrail'yevogo tsarya. i viishov togo dnya tsar egoram iz samarii, i pyeryelichiv us'ogo izrailya. i pishov vin, i poslav do iosafata, tsarya yudinogo, govoryachi: zbuntuvavysya proti myenye tsar moavs'kii. chi pidyesh zo mnoyu na viinu do moavu? a toi vidkazav: viidu. ya yak ti, mii narod yak tvii narod, moi koni yak tvoi koni! i skazav: kotroyu dorogoyu pidyemo? a toi vidkazav: dorogoyu yedomskoi pustini. i pishov tsar izrailiv, i tsar yudin, i tsar yedomsk'ii, i ishli obkhidnoyu dorogoyu sim dyen'. i nye bulo vodi taborovi ta khudobi, shcho bula pri nikh. i skazav izrailiv tsar: akh, gospod' viklikav tr'okh otsikh tsariv, shchob viddati ikh u ruku moava. i skazav iosafat: chi nyema tut gospodn'ogo proroka, shchob chyeryez n'ogo vividati slovo gospoda? i vidpoviv odin iz slug izrail'yevogo tsarya i skazav: tut e elisyei, shafat'y sin, shcho sluzhiv illi. i skazav iosafat: slovo gospodne z nim! i ziishli do n'ogo tsar izrailiv, i iosafat, i tsar yedomsk'ii. i skazav elisyei do izrail'yevogo tsarya: shcho tobi do myenye? idi do prorokiv bat'ka svogo ta do prorokiv svoei matyeri! a izrailiv tsar vidkazav iomu: ni, bo gospod' poklikav tr'okh tsikh tsariv, shchob viddati ikh u ruku moava. i skazav elisyei: yak zhiviy gospod' savaot, shcho ya stoyu pyeryed litsyem iogo, koli b ya nye vyzahav na iosafata, yudinogo tsarya, nye spoglyanuv bi na tyebye, i nye pobachiv bi ya tyebye. a tyepper pryivedit' myeni guslyara. i stalosya, koli grav guslyar, to na elisyei bula gospodnya ruka, i vin skazav: tak skazav gospod': nakopaitye na tsii dolini yamu za yamoyu! bo tak skazav gospod': nye pobachitye vitru, i nye pobachitye doshchu, a potik tsyei budye napovnyenii vodoyu. i budyetye piti vi, ta chyeryedi vashi, ta vasha khudoba. ta budye ts'ogo malo v gospodnikh ochakh, i vin vidast' i moava v vashu ruku.

i vi pob'etye vsyake ukriplyenye misto ta vsyake misto vibranye, i vsyake dobre dyeryevo povalitye, i vsi vodni dzhyeryela zagatitye, i vsyaku dobru polyevu dilyanku zavalitye kaminnyam. i stalosya rankom, koli prinosit'sya khlibna zhyertva, azh os' polilasya voda z yedomsk'oi dorogi. i napovnilasya zymlyya vodoyu. a vyves' moav pochuv, shcho ti tsari viishli voyuvati z nimi. i voni sklikali vsikh, khto nosit' poyasa i starshye, i postavali na granitsi. i povstavali voni rano vrantsi, i sontsye zasvitilo nad vodoyu. i pobachili moavlyani navproti vodu, chyervonu, yak krov. i kazali voni: tsye krov, rubayuchisya, porubalisya tsari myechami, i pozabivali odin odnogo. a tyepper na zdobich, moavye! i priishli voni do izrail'yevogo taboru. i vstav izrail' ta i pobiv moavlyan, i ti povtikali pyeryed nimi. i voni vviishli do nikh, i bili moavlyan, a mista ruinuvali, i na vsyaku dobru pol'ovu dilyanku uni kitali svogo kamenya i zakidali ii, i vsyake dzhyeryelo vodi zagachuvali, i valili vsyake dobre dyeryevo, i azh til'ki v kir-kharyeshyeti pozostavili kaminnya iogo. i otocili tarani, ta i bili iogo. i pobachiv moavs'kii tsar, shcho bii pyeryemagae iogo, i vzyav vin sim so-tyen' cholovika, shcho oruduyut' myechyem, shchob prod'yertysya do yedomsk'ogo tsarya, ta nye zmig. i vin uzyav svogo pyervoridnogo sina, shcho mav tsaryuvati zamist' n'ogo, i prinis iogo tsilopalenyam na muri... i povstav vyelikii gniv na izrailya, i voni vidstupili vid n'ogo, i yvernulisya do svogo kraju.

4

a odna z zhinok prorochikh siniv klikala do elisyea, govoryachi: pomyer rab tvii, mii cholovik! a ti znaesh, shcho rab tvii boyavysya gospoda. a pozichal'nik priishov os', shchob zabraty sobi dve dityei moikh za rabiv... i skazav do nyei elisyei: shcho ya zrobylu tobi? rozkazhi myeni, shcho e v tyebye v domi. a ta vidkazala: nichogo nyema v domi tvoei nyevil'nitsi, e til'ki gornya olivi. a vin skazav: idi, pozich sobi nastoroni posud vid usikh susidok tvoikh, posud porozhnii. nye byeri malo! i vviid'yesh, i zamknyesh dvyeri za soboyu ta za sinami svoimi, i ponalivaesh u vsi ti posudini, a povni povidstavlyai. i pishla vona vid n'ogo, i zamknula dvyeri za soboyu ta za sinami svoimi. voni podavali ii posud, a vona nalivala. i stalosya, koli ponapovnyuvano posud, to skazala vona do sina svogo: podai myeni shchye posudu! a vin vidkazav ii: nyema vzhye posudu. i spinilasya oliva. i vona priishla, i donyesla bozhomu cholovikovi. i vin skazav: idi, prodai tu olivu, ta i zaplati svoemu pozichal'nikovi. a ti sini tvoi budyetye zhiti na pozostalye. i stalosya pyevnogo dnya, i priishov elisyei do shunamu, a tam bula bagata zhinka, i vona sil'no prosila iogo do syebe poisti khliba. i buvalo, skil'ki raziv prikhodiv vin, zakhodiv tudi isti khlib. i skazala vona do cholovika svogo: os' ya poznala, shcho bozhii cholovik, yakii zavzhdi prikhodit' do nas, vin svyatii. zrobit zhye malu murovanu gornitsyu, i postavimo iomu tam lizhko, i stola, i stil'tsya, i svichnika. i koli vin prikhoditmye do nas, to zakhoditmye tudi. odnogo razu priishov

vin tudi, i zaishov do gornitsi ta i lig tam. i skazav vin do svogo slugi gyekhazhi: poklich otsyu shunamityanku! i toi poklikav ii, i vona stala pyeryed nim. i skazav vin do n'ogo: skazhi ii: os' ti staranno pikluvalasya pro vsi nashi potrebyi. shcho zrobiti tobi za tsye? chi e shcho, shchob skazati pro tyebye tsaryevi abo nachal'nikovi viis'ka? a vona vidkazala: ni, ya sidzhu syeryed narodu svogo! i skazav vin: shcho zh zrobiti ii? a gyekhazhi vidkazav: ta vona nye mae sina, a cholovik ii starii. a vin skazav: poklich ii. i vin poklikav ii, i vona stala pri vkhodi. i vin skazav: na tsyei oznachenii chas, koli samye tsyei chas vyernyet'sya, ti obimatomyesh sina! a vona vidkazala: ni, panye, cholovichye bozhii, nye govori nyepavdi svoii nyevil'nitsi! ta zachala ta zhinka, i porodila sina na toi oznachenii chas, togo samye chasu, pro yakii govoriv do nyei elisyei. i roslo tye ditya. a odnogo razu vviishlo vono do svogo bat'ka do zhyentsiv. i skazalo vono do svogo bat'ka: golova moya, golova moya!... a toi skazav sluzi: zanyesi iogo do iogo maty-eri! i toi ponis iogo, i prinis iogo do iogo maty-eri. i sidilo vono na ii kolinakh azh do poludnya, ta i pomyerlo... i vviishla vona, i poklala iogo na lizhko bozhogo cholovika, i zamknula za nim dvyeri ta i vviishla. i poklikala vona svogo cholovika ta i skazala: prishli myeni odnogo iz slug ta odnu z oslits', i ya poidu do bozhogo cholovika i vyernusya. a vin skazav: chomu ti idyesh do n'ogo? s'ogodni nye novomisyachchya i nye subota. a vona vidkazala: dobre! i osidlala vona oslitsyu, i skazala do svogo slugi: poganyai ta idi. nye zatrimui myeni v izdi, azh poki nye skazhu tobi. i poikhala vona, i priikhala do bozhogo cholovika, do gori karmyel. i stalosya, yak bozhii cholovik pobachiv ii zdalyeka, to skazav do slugi svogo gyekhazhi: os' ta shunamityanka! pobizhi zh nazustrich ii ta i skazhi ii: chi vsye garazd tobi, chi garazd cholovikovii tvoemu, chi garazd di-tini? a ta vidkazala: usye garazd! i priishla vona do bozhogo cholovika na goru, i sil'no skhopila za nogi iogo. a gyekhazhi pidishov, shchob vidipkhnuti ii, ta bozhii cholovik skazav: pozostav ii, bo zaturbovana dusha ii, a gospod' zataiv tye pyeryedo mnoyu i nye skazav myeni. a vona skazala: chi ya zhadala sina vid pana? chi ya nye govorila: nye vprovadzhu i myenye v obmanu? i vin skazav do gyekhazhi: opy-eryezhi styegna svoi, i viz'm moi palitsyu v ruku svoyu ta i idi. koli spitkaesh kogo, nye povitaesh iogo, a koli khto povitae tyebye, nye vidpovisi iomu. i pokladyesh moyu palitsyu na khloptsyevye oblichchya. a mati togo khloptsya skazala: yak zhivii gospod' i zhiva dusha tvoya, ya nye polishu tyebye! i vin ustav i pishov za nyeyu. a gyekhazhi pishov pyeryed nimi, i poklav tu palitsyu na khloptsyevye oblichchya, ta nye bulo ani golosu, ani chuttya. i vyernusya vin navproti n'ogo, i donis iomu, govoryachi: nye zbudivsyia toi khlopyets'! i vviishov elisyei u dim, azh os' toi khlopyets' lyezhit' myertvii na lizhku iogo!... i vvi-ishov vin, i zamknuv dvyeri za nimi oboma, ta i molivsyia do gospoda. i vviishov vin, i lig na togo khlopt-sya, i poklav usta svoi na usta iogo, a ochi svoi na ochi iogo, i doloni svoi na doloni iogo. i skhilivsyia nad nim, i staloto tyepleye loi tiei ditini!... i vin znovu khodiv po domu raz syudi, a raz tudi. i vviishov vin, i znovu

skhilivsyia nad nim, i chkhnuv toi khlopyets' azh do syemi raz. i rozplyushchiv toi khlopyets' ochi svoi. i poklikav vin gyekhazhi ta i skazav: poklich tu shunamityanku! i toi poklikav ii. i priishla vona do n'ogo, i vin skazav: zabyeri svogo sina! i vviishla vona, i vpala do iogo nig, i vklonilasya do zyeimli. i vyzala vona sina svogo ta i vviishla... i vyernusya elisyei do gil-galu. a v krayu buv golod, i prorochi sini sidili py-eryed nim. i skazav vin do svogo khloptsya: pris-tav vyelikogo gorshka, i zvari izhu dlya prorochnikh siniv. i vviishov odin na polye, shchob nazbirati yarini, i znaishov tam vitku roslinu, i nazbirav iz nyei povnu svoyu odyezhu dikikh ogirkiv. i vin priishov, i nakr-ishiv do gorshka izhi, bo voni nye znali togo, i ponali-vali voni lyudym izhi. i stalosya, yak voni ili tu izhu, to zakrichali i skazali: smyert' u gorshku, cholovichye bozhii! i nye mogli voni isti... a vin skazav: daitye muki! i vin vsipav ii do gorshka i skazav: nalivai narodovi, i nyekhai idyat'! i vzyhe nye bulo nichogo zlogu v gorshku. i priishov odin cholovik iz baal-shalishu, i prinis bozhomu cholovikovii khlib pyervo-plodu, dvadtsy' yachminnikh khlibitsv ta zyerna v koloskakh u svoii torbi. i skazav elisyei: dai narodovi, i nyekhai voni idyat'! a sluga iogo skazav: shcho otsye pokladu ya pyeryed sotnyeyu cholovika? ta vin vid-kazav: dai narodovi, i nyekhai idyat', bo tak skazav gospod': izhtye i pozostavtye! i vin poklav pyeryed nimi, i voni ili i pozostavili, za slovom gospodnim.

5

a naaman, nachal'nik viis'ka siriis'kogo tsarya, buv muzh vyelikii pyeryed svoim panom, vye'l'mipovazhanii, bo chyeryez n'ogo gospod' dav pyeryemogu sirii. i buv tsye muzh duzhye khorobrii, alye prokazhyenii. a siriitsi vviishli buli ordami, i vyzali do nyevoli z izrail'yevogo krayu malu divchinu, i vona uslugovuvala zhintsii naamana. i skazala vona do svoei pani: okh, koli b pan mii pobuvav u togo proroča, shcho v samarii, to vin vilikuvav bi iogo vid prokazi iogo! a naaman priishov, i donis svoemu panovi, govoryachi: otak i otak govorila ta divchina, shcho z izrail'yevogo krayu. i skazav siriis'kii tsar: tozh pidi, a ya poshlyu svogo lista do izrail'yevogo tsarya. i toi pishov, i vzyav iz soboyu dyesyat' talantiv sribla ta shist' tisyach shyekliv zolota, i dyesyat' zmin odyezhi. i vin prinis do izrail'yevogo tsarya takogo lista: os' tyepper, yak priideye otsyei list do tyebye, to znae: oto poslav ya do tyebye svogo raba naamana, a ti vilikuesh iogo vid prokazi iogo. i stalosya, yak izrailiv tsar pyeryechitav ts'ogo lista, to rozdyer svoi shati i skazav: chi ya bog, shchob ubivati chi lishati pri zhitti, shcho toi posilae do myenye, shchob ya vilikuvav cholovika vid prokazi iogo? tozh znaitye i divit'sya tsye vin shukae proti myenye zachipki. i stalosya, yak pochuv elisyei, bozhii cholovik, shcho izrailiv tsar rozdyer shati svoi, to poslav do tsarya, govoryachi: nashcho rozdyer ti shati svoi? nyekhai toi priideye do myenye, i piznae, shcho e prorok uz iraili! i pribuv naaman zo svoimi kin'mi ta z kolyesnitsyeyu svoeyu, i stav pri vkhodi elisyeevogo domu. i poslav elisyei do n'ogo posla, govoryachi: idi, i vimieshsya sim raz

u iordani, i vigoit'sya tilo tvoe tobi, i ochistishysya. i rozgnivavshya naaman, i pishov i skazav: os' ya podumav buv: vin viidye do myenye, i stanye, i zaklichye im'ya gospoda, boga svogo, i pokladye svoyu ruku na tye mistsye, i vilikue prokazhyenogo... chi zh nye lipshi avana ta parpar, damas'ki richki, vid usikh izrail'yevikh vod? chi nye mig ya vimitisya v nikh, i stati chistim? i povyernuvshya vin, i pishov u gnivi. i pidiishli iogo rabi, i govorili do n'ogo, i skazali: bat'ku mii, koli b velyiku rich govoriv tobi toi prorok, chi zh ti nye zrobitv bi? a shcho zh, koli vin skazav tobi til'ki: umiisya i budyesh chisti! i ziishov vin, i zanurivshya v iordani sim raz, za slovom bozhogo cholovika. i stalosya tilo iogo, yak tilo mazelogo khloptsya, i stav vin chisti! i vyernuvshya do bozhogo cholovika vin ta vyves' tabir iogo. i priishov vin, i stav pyeryed nim ta i skazav: otsye piznav ya, shcho na vsii z'yemli nyema boga, a til'ki v izraili! a tyepyer viz'mi darunka vid svogo raba. ta elisyei vidkazav: yak zhivii gospod', shcho stoyu pyeryed litsyem iogo, ya nye viz'mu! a toi sil'no prosiv iogo vzyati, ta vin vidmovivshya. i skazav naaman: a yak ni, to nyekhai budye dano tvoemu rabovi z'yemli, skil'ki ponyesut' dva muli, bo tvii rab nye budye vzhye prinositi tsilopalyennya ta zhyertvu inshim bogam, a til'ki gospodyevi! til'ki otsyu rich nyekhai prostit' tvoemu rabovi: koli mii pan priidye do rimmonovogo domu, shchob tam poklonyatisya, i opiratimyet'sya na moyu ruku, to i ya skhilyusya v rimmonovim domi. koli ya klanyatimusya v rimmonovim domi, to nyekhai prostit' gospod' tvoemu rabovi tsyu rich! a toi vidkazav: idi z mirom! i vidiishov vid n'ogo na nyevyeliku vidstan'. i skazav gyekhazi, sluga elisyea, cholovika bozhogo: os' mii pan strimav ts'ogo siriyanina naamana, shchob nichogo nye vzyati z ruki iogo, shcho vin prinis. yak zhivii gospod', pobizhu za nim i viz'mu shchos' vid n'ogo!... i pognavshya gyekhazi za naamanom. i pobachiv naaman biguna za soboyu, i ziskochiv iz voza navproti n'ogo i skazav: chi vsye garazd? a toi vidkazav: garazd! pan mii poslav myenye, govoryachi: os' tyepyer priishla do myenye z efryemovikh gir dvoe yunakiv, prorochi sini. dai im talant sribla ta dvi zmini odyezhi! a naaman vidkazav: bud' laskav, viz'mi dva talanti! i vin uproshuvav iogo. i zav'yazav vin dva talanti sribla v dvi torbi, ta dvi zmini odyezhi, i dav svoim slugam, a voni ponyesli pyeryed nim. i priishov vin do zgir'ya, i vzyav z ikhn'oi ruki, i vmistiv u domi, a tikh lyudyei vdpustiv, i voni pishli. i vin priishov ta i stav pyeryed panom svoim. i skazav do n'ogo elisyei: zvidki ti, gyekhazi? a toi vidkazav: nikudi nye khodiv tvii rab, ani tudi, ani syudi... i skazav elisyei do n'ogo: chi moe syertsye nye khodilo z tobouy, koli obyernuvshya toi muzh zo svogo voza nazustrich tobi? chi chas brati sriblo ta brati odyezhi, i olivki, i vinogradnika, i khudobu dribnu ta khudobu vyelikyu, i rabiv, i nyevil'nits? tozh naamanova prokaza nyekhai prilipit'sya do tyebye ta do nasinnya tvogo naviki! i toi viishov vid n'ogo prokazhyenii, pobilivshi, yak snig!...

6

i skazali prorochi sini do elisyea: os' tye mistsye, dye mii sidimo pyeryed tobouy, zatisnye dlya nas. khodim azh do iordanu, i viz'mimo zvidti kozhyen po odnii dyeryevini, i zrobimo sobi mistsye, shchob sidity tam. a vin skazav: idit'. i skazav odin: bud' zhye laskavii, i khodi zo svoimi rabami! a vin skazav: ya pidu. i pishov vin iz nimi, i voni priishli do iordanu, i rubali dyeryevo. i stalosya, koli odin valiv dyeryevinu, to ypala sokira do vodi. a toi skriknuv i skazav: okh, panye mii, tazh vona pozichyena! i skazav bozhii cholovik: kudi vona ypala? a toi pokazav iomu tye mistsye. i vin vidrubav kusok dyeryeva i kinuv tudi, i viplivla sokira!... i vin skazav: vityagni sobi! a toi prostyag svoyu ruku i vzyav... siriis'khi tsar voyuvav z izrail'em. i radiushya vin zo slugami svoimi, govoryachi: na takomu to i takomu to misti budy moe taboruvannya. a bozhii cholovik poslav do izrail'yevogo tsarya, govoryachi: styeryezhshya pyeryekhoditi otsye mistsye, bo tam skhodyat'sya siriyani! i poslav izrailiv tsar do togo mistsya, pro yakye govoriv iomu bozhii cholovik ta ostryerigav iogo; i vin styerygsha tam nye raz i nye dva. i sil'no zanyepokoilosya syertsye siriis'kogo tsarya pro tu rich, i vin poklikav svoikh slug ta i skazav do nikh: chi nye rozpovistye myeni, khto z nashikh zradzhue pyeryed izrail'skim tsaryem? i skazav odin z iogo slug: ni, panye mii tsaryu, tsye nye nash, a tsye elisyei, toi prorok, shcho v izraili, donosit' izrail'yevomu tsaryevi ti slova, shcho ti govorish u spal'ni svoii!... a vin vidkazav: idit', i podivit'sya, dye vin, i ya poshlyu i viz'mu iogo! i donesyeno iomu, kazhuchi: os' vin u dotani! i poslav vin tudi koni, i kolyesnitsi ta viis'ko. i priishli voni vnochi i ototchili tye misto. a sluga bozhogo cholovika vstav rano i viishov, azh os' viis'ko ototchue misto, i koni, i kolyesnitsi! i skazav iogo sluga do n'ogo: okh, panye mii, shcho budyemo robiti? a toi vidkazav: nye biisya, bo ti, shcho z nami, chislyennishi vid tikh, shcho z nimi. i molivshya elisyei i govoriv: gospodi, rozkrii iomu ochi, i nyekhai vin pobachit'! i vidkriv gospod' ochi togo slugi, i vin pobachiv, azh os' gora povna konei ta ognyanikh kolyesnits' navkolo elisyea!... i ziishli siriitsi do n'ogo, a elisyei pomolivshya do gospoda i skazav: udar tsyei lyud slipotoyu! i vin udariv ikh slipotoyu za elisyeem slovom... i skazav do nikh elisyei: tsye nye ta doroga i nye tye misto. idit' za mnouy, i ya provedu vas do togo cholovika, yakogo vi shukaetye. i vin zaviv ikh u samariyu. i stalosya, yak priishli voni do samarii, to elisyei skazav: gospodi, vidkrii otsi ochi, i nyekhai voni pobachat'! i gospod' vidkriv ikhni ochi, i voni pobachili, azh os' voni v syeryedini samarii!... i skazav izrailiv tsar do elisyea, koli pobachiv ikh: chi pobiti ikh, chi pobiti, mii bat'ku? a toi vidkazav: nye vbi-vai! chi ti povbivaesh tikh, kogo ti vzyav do nyevoli svoim myechyem ta svoim spisom? pokladi khlib ta vodu pyeryed nimi, i nyekhai voni idyat' ta p'yut', i nyekhai idut' do svogo pana. i spraviv tsar dlya nikh vyelikyu gostinu, i voni ili i pili; i vin vdpustiv ikh, i voni pishli do svogo pana. i siriis'ki ordi vzhye bil'sh nye vkhodili do izrail'yevogo krayu. i stalosya

po tomu, i zibrav byen-gadad, siriis'kii tsar, uvyes' svii tabir, i vin ziishov i oblig samariyu. i buv vye-
 lili golod u samarii. i os' ti oblyagali ikh, a osly-
 acha golova koshtuvala visimdyesyat shyekliv sribla,
 a chvyertka kavu golubynogo pomyetu p'yat' shyek-
 liv sribla. i stalosya, prokhodiv izrailiv tsar po muri,
 a odna zhinka kriknula do n'ogo, govoryachi: po-
 mozhi, panye tsaryu! a vin vidkazav: yak tobi nye po-
 mozhye gospod', zvidki ya pomozhu tobi? chi z toku,
 abo z chavila? i skazav do nyei tsar: shcho tobi? a
 ta vidkazala: otsya zhinka skazala myeni: dai svogo
 sina, i mi z'imo iogo s'ogodni, a mogo sina z'imo vza-
 vtra. i zvarili mi mogo sina ta i z'ili iogo... i skazala
 ya do nyei drugogo dnya: dai sina svogo, i mi z'imo
 iogo, ta vona skhovala svogo sina. i stalosya, yak
 tsar pochuv slova tsiei zhinki, to rozdyer shati svoi,
 i vin khodiv po muri. i narod pobachiv, azh os' vy-
 eryetkshyeb na tili iogo zo spodu! i vin skazav: otak
 nyekhai zrobit' myeni bog, i tak nyekhai dodast', yak-
 shcho pozostanyet'sya golova elisyeya, shafatovogo
 sina, na n'omu s'ogodni! a elisyei sidiv u svoemu
 domi, a z nim sidili starshi. i poslav tsar cholovika
 vid syebe. poki priishov posol do n'ogo, to vin
 skazav do starshikh: chi vi bachitye, shcho tsyei sin
 ubivnika poslav znaty moyu golovu? glyadit', yak
 priidye tsyei posol, to zamknit' dvyeri, i pritisnyetye
 iogo v dvyeryakh. os' i sharudynna nig pana iogo za
 nim. shchye vin govoriv iz nimi, azh os' prikhodit'
 do n'ogo poslanets'. i vin skazav: otakye zlo vid
 gospoda! chogo shchye chyekati vid gospoda?

7

i skazav elisyei: poslukhajte slovo gospodne: tak
 skazav gospod': t'sogo chasu vzavtra budyte syeya
 pshyenychnoi muki za shyeklyu, i dvi syei yach-
 myenyu za shyeklyu v brami samarii. i vidpoviv
 bozhomu cholovikovi vyl'mozha tsarya, shcho vin
 na iogo ruku spiravsya, i skazav: yakbi gospod' poro-
 biv otvori v nyebi, chi stalasya b tsya rich? a toi
 vidkazav: os' ti pobachish svoimi ochima, ta isti
 zvidti nye budyesh. i buli pri vkhodi do brami
 chotiri prokazhyeni choloviki. i skazali voni odin
 do odnogo: chogo mi sidimo tut, azh poki nye
 pomryemo? yakshcho mi skazhyemo: uviidimo do
 mista, a v misti golod, to pomryemo tam; a yakshcho
 siditimyemo tut, to tyezh pomryemo. otozh, khodit',
 i pyeryeidimo do siriis'kogo taboru, yakshcho tam
 pozostavlyat' nas pri zhitti, budymyemo zhiti, a yaksh-
 cho zab'yut' nas, to pomryemo... i vstali voni nad-
 vyechir, shchob iti do siriis'kogo taboru. i pribuli
 voni do krayu siriis'kogo taboru, azh os' nyema tam
 nikogo! bo gospod' uchiniv, shcho siriis'kii tabir
 pochuv stukotnyavu kolyesnits' i irzhannya konyei, ta
 galas vyelikogo viis'ka. i skazali voni odin do odnogo:
 os' izrailiv tsar nainyav na nas khittyeis'kikh tsariv
 ta tsariv egypets'kikh, shchob pishli na nas! i vstali
 voni, i povtikali nadvyechir, i polishili svoi nameyti, i
 osli svoi, i tabir, yak vin buv, ta i povtikali, spasayuchi
 zhittya svoe! i priishli ti prokazhyeni azh do krayu
 taboru, i vviishli do odnogo nameytu, i ili i pili, i povi-
 nosili zvidti sriblo i zoloto ta vbrannya, i pishli i za-
 khovali. i voni znovu vviishli do inshogo nameytu,

i povinosili zvidti, i pishli ta i skhovali. i skazali
 voni odin do odnogo: nyeslushno mi robimo. tsyei
 dyen' vin dyen' dobroi zvistki, a mi movchimo. yak
 mi budyemo chyekati azh do ranishn'ogo svitla, to
 vpadye na nas provina. a tyeper khodimo, i vviidimo
 i donyesimo tsaryevomu domu! i priishli voni, i pok-
 likali mis'kikh vorotariv, ta i donyesli im, govoryachi:
 uviishli mi do siriis'kogo taboru, a tam nyema ani lyu-
 dini, ani lyuds'kogo golosu, a til'ki popriv'yazuvani
 koni ta popriv'yazuvani osli, ta nameyti, yak voni
 buli! i vorotari poklikali, i donyesli pro tsye do
 samogo tsars'kogo domu. i vstav tsar unochi i skazav
 svoim slugam: rozkazhu ya vam, shcho nam zrobiti
 siriitsi. voni znayut', shcho mi golodni, i povikhodili
 z taboru, shchob skhovatsiya na poli, govoryachi: koli
 ti povikhodyat' iz mista, to mi skhopimo ikh zhivikh,
 ta i uviidymyemo do mista! i vidpoviv odin iz iogo
 slug i skazav: nyekhai viz'mut' p'yatyero pozosta-
 likh konyei, shcho lishilisyu v n'omu, u misti. os'
 voni, (iz us'ogo viis'ka izrailiyevogo til'ki i lishilisyu,
 iz us'ogo viis'ka izrailiya, shcho zginulo), i poshlyemo,
 i pobachimo. i vzyali voni dvi kolyesnitsi z kin'mi, i
 tsar poslav ikh uslid za siriis'kim taborom, govory-
 achi: idit' i podivit'sya. i pishli voni za nimi azh
 do iordanu, azh os' usya doroga povna vbrannya ta
 ryechyei, shcho pokidali siriitsi, yak vospishali! i
 vyernulisyu tsi posli, i donyesli tsaryevi. i viishov
 narod, i rozgrabuvali siriis'kii tabir. i koshtuvala
 syeya pshyenychnoi muki po shyeklyu, i dvi syei yach-
 myenyu po shyeklyu za slovom gospodnim! i tsar
 priznachiv toho vyl'mozhu, shcho na iogo ruku vin
 opiravsya, doglyadati nad bramoyu. ta zatoptav iogo
 narod u brami, i vin pomyer, yak kazav buv bozhii
 cholovik, yakii govoriv, koli prikhodiv do n'ogo tsar.
 i stalosya, koli bozhii cholovik govoriv do tsarya,
 kazhuchi: dvi syei yachmyenyu po shyeklyu, i syeya
 pshyenychnoi muki po shyeklyu budyte toho chasu
 vzavtra v brami samarii, to tsyei vyl'mozha vidpoviv
 bozhomu cholovikovi i skazav: yakbi gospod' poro-
 biv otvori v nyebi, chi stalasya b tsya rich? a toi vid-
 kazav: os' ti pobachish svoimi ochima, ta isti zvidti
 nye budyesh. i stalosya iomu tak, i zatoptav iogo
 narod u brami, i vin pomyer...

8

a elisyei govoriv do zhinki, shcho ii sina vin voskrye-
 siv, kazhuchi: ustan' ta i idi ti ta dim tvii, i myeshkai
 dyebud', bo gospod' priklikav golod, i vin priishov
 do krayu na sim lit. i vstala ta zhinka, i zrobita za
 slovom bozhogo cholovika. i pishla vona ta ii dim,
 i zamyeshkala v filistims'komu krai sim lit. i stalosya
 naprikintsi syemi rokov, vyernulasya ta zhinka z filis-
 tims'kogo krayu, i pishla do tsarya blagati za svii dim
 ta za svoje polye. a tsar govoriv do gyezhazi, slugi
 bozhogo cholovika, kazhuchi: rozkazhi myeni pro
 vsye tye vyelikye, shcho zrobit elisyei. i stalosya, yak
 vin opovidav tsaryevi, shcho toi voskryesiv pomy-
 erlogo, azh os' ta zhinka, shcho vin voskryesiv sina
 ii, blagae tsarya za svii dim ta za svoje polye. i
 skazav gyezhazi: panye mii tsaryu, otsye ta zhinka,
 i tsye toi sin ii, shcho voskryesiv elisyei! i pri-
 ishov elisyei do damasku, a byen-gadad, siriis'kii

tsar, khvorii. i donesyeno iomu, kazhuchi: bozhii cholovik priishov azh syudi! i skazav tsar do gaza-ila: viz'mi v svoyu ruku podarunka, ta i idi zus-triti cholovika bozhogo. i zapitaisya gospoda chy-eryez n'ogo, kazhuchi: chi viduzhayu ya vid otsiei khvorobi? i pishov gazail spitkati iogo, i vzyav po-darunka v ruku svoyu, ta zo vs'ogo dobra damasku tyagaru na sorok vyerblyudiv. i priishov, i stav py-eryed nim ta i skazav: sin tvii byen-gadad, tsar sirii'skii, poslav myenye do tyebye, pitayuchi: chi viduzhayu ya z otsiei khvorobi? i skazav do n'ogo elisyei: idi, skazhi iomu: zhiti zhitimyes, ta gospod' pokazav myeni, shcho napyevno pomrye vin. i nasta-viv vin oblichchya svoe na n'ogo, i dovgo vdivlyavsy, azh toi zbyentyezhyvsya. i zaplakav bozhii cholovik. a gazail skazav: chogo plachye mii pan? a toi vidkazav: bo znayu, shcho ti zrobish likho izrail'yevim sinam: ikhni tveredini pustish z ognym, i ikhnikh voyakiv pozabivaesh myechyem, i dityei ikhnikh porozbi-vaesh, a ikhnye vagitnye posichyesh... a gazail skazav: ta shcho takye tvii rab, tsyei pyes, shcho zrobit' taku vyeliku rich? i skazav elisyei: gospod' pokazav myeni tyebye tsaryem nad sirieyu! i pishov vin vid elisyea, i priishov do svogo pana. a toi skazav iomu: shcho govoriv tobi elisyei? i vin skazav: govoriv myeni: zhiti zhitimyes! i stalosya drugogo dnya, i vzyav vin pokrivalo, i namochiv u vodi, i poklav na iogo oblichchya, i toi pomyer. i zatsaryuvav gazail za-mist' n'ogo. a p'yatogo roku iorama, akhavogo sina, izrail'yevogo tsarya, za iosafata, yudinogo tsarya, zat-saryuvav egoram, sin iosafat, tsar yudin. vin buv viku tridsyati i dvokh lit, koli zatsaryuvav, a tsaryu-vav visim lit v erusalimi. i khodiv vin dorogoyu izrai-lyevikh tsariv, yak robiv akhaviv dim, bo akhavova dochka bula iomu za zhinku. i robiv vin zlo v gospod-nikh ochakh. ta nye khotiv gospod' pogubiti yudu radi raba svogo davida, yak obitsyav buv iomu dati svitl'nika iomu ta sinam iogo po vsi dni. za iogo dnev zbutuvavsy buv yedom, viishli z-pid yudinoi ruki, i nastanovili nad soboyu tsarya. i pishov io-ram do tsairu, a z nim usi kolyesnitsi. i stalosya, koli vin unochi vstav i pobiv yednoma, shcho otchiv buv iogo, i kyerrivnikiv kolyesnits', to narod povtikav do namyetiv svoikh. i zbutuvavsy yedom, i viishov z-pid yudinoi ruki, i tak e azh do ts'ogo dnya. todi togo chasu zbutuvavasya i livna. a ryeshda dil io-rama, ta vsye, shcho vin zrobyv, os' voni napisani v knizi khroniki yudnikh tsariv. i spochiv ioram iz bat'kami svoimi, i buv pokhovanii iz bat'kami svoimi v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryu-vav sin iogo akhaziya. u dvanadtsyatomu rotsi io-rama, akhavogo sina, izrail'yevogo tsarya, zatsaryu-vav akhaziya, sin egorama, yudinogo tsarya. akhaziya buv viku dvadtsyati i dvokh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin odin rik v erusalimi. a im'ya iogo maty-eri ataliya, dochka omri, izrail'yevogo tsarya. i khodiv vin dorogoyu akhavogo domu, i robiv zlo v gospod-nikh ochakh, yak i akhaviv dim, bo vin buv zyat' akhavogo domu. i pishov vin z ioramom, akhavovim sinom, na viinu z gazailom, sirii'skim tsaryem, do gi-lyeads'kogo ramotu, ta pobili siriyani iorama. i vyernuvsya tsar ioram likuvatisya v izryeyeli vid tikh ran, shcho vchinili iomu siriyani v rami, yak vin voyuvav

z gazailom, sirii'skim tsaryem. a akhaziya, egoramiv sin, tsar yudin, ziishov pobachiti iorama, akhavovogo sina, v izryeyeli, bo toi buv slabii.

9

a prorok elisyei poklikav odnogo z prorochikh siniv i skazav iomu: pidpyeryezhi svoi styegna, i viz'mi tsye gornya olivi v svoyu ruku, i idi do gilyeads'kogo ramotu. i priidyesh tudi, i pobach tam egu, sina iosafata, nimshievego sina. i ti vvidyesh, i viz'myesh iogo z-mizh brativ iogo, i vvyedyesh iogo do vnu-trishn'oi kimmati. i viz'myesh gornya tsiei olivi, i villesh na iogo golovu ta i skazyesh: tak skazav gospod': pomazuyu tyebye na tsarya nad izrail'yem! a po tomu vidchinish dvyeri i utyechyesh, i nye budyesh chyekati. i pishov toi sluga, sluga proroka, do gi-lyeads'kogo ramotu. i priishov vin, azh os' sidyat' ky-erivniki viis'ka. i vin skazav: slovo myeni do tye-bye, o kyerrivniku! a egu vidkazav: do kogo z usikh nas? i toi skazav: do tyebye, o kyerrivniku! i vin ustav, i viishov do domu, a toi viliv olivu na iogo golovu. i skazav vin iomu: tak skazav gospod', bog izrailya: pomazuyu tyebye na tsarya nad narodom gospodnim, nad izrail'yem!... i ti pobesh dim akhava, pana svogo, i pomstish za krov moikh rabiv pro-roviv, i za krov usikh gospodnikh rabiv vid ruki eza-vyeli. i zginye vvyes' akhaviv dim, i vigbully akhavovi navit' tye, shcho mocht'ysya na stinu, i nyevil'nogo ta vil'nogo v izraili! i zrobylu akhaviv dim, yak dim erovoama, nyevatovogo sina, i yak dim bashi, sina akhiinogo. a ezavyelyu z'idyat' psi v izryeyelyevii dilyantsi, i nye budy, khto b ii pokhovav. i vid-chiniv vin dvyeri ta i utik... a egu viishov do slug svogo pana, i voni skazali iomu: chi vsye garazd? chogo prikhodiv toi nyesamoviti do tyebye? a vin vidkazav: iz znaetye togo cholovika ta iogo movu. a voni vidkazali: nyepavda! rozkazhi zh nam! i toi skazav: otak i tak skazav vin do myenye, govory-achi: tak skazav gospod': pomazuyu tyebye na tsarya nad izrail'yem! a ti pospishno vzyali kozhyen shati svoi, i postyelili pid nim na vyerkhu skhodiv. i za-surmili voni v surmu, i skazali: zatsaryuvav egu! i zmovyvsya egu, sin iosafata, nimshievego sina, proti iorama. a ioram styerig gilyeads'kogo ramota, vin ta vvyes' izrail' pyeryed gazailom, sirii'skim tsaryem. i vyernuvsy tsar egoram likuvatisya v izryeyeli vid ran, shcho vchinili iomu siriyani, yak vin voyuvav z gazailom, sirii'skim tsaryem. i skazav egu: yaksh-cho zgoda vasha na tye, nyekhai nye viidye zhodyen utikach iz mista, shchob piti donyesti v izryeyeli. i siv vyerkhi egu, i poikhav do izryeyelu, bo ioram lyezhav tam. a akhaziya, tsar yudin, ziishov pobachiti iorama. a na bashti v izryeyeli stoyav vartovii. i pobachiv vin natovp eguiv, yak vin ishov, i skazav: ya bachu natovp! a egoram vidkazav: viz'mi vyerkhivt-sya, i poshli nazustrich im, i nyekhai vin skazhye: chi vsye garazd? i vidpravivsy vyerkhivets' nazustrich iomu, i skazav: tak skazav tsar: chi vsye garazd? a egu vidkazav: shcho tobi do togo? povyertai za mnoyu! i donis vartovii, govoryachi: priishov toi posol azh do nikh, ta nye vyernuvsy. i poslav vin drugogo vyerkhivtsya, i vin priishov do nikh ta i skazav: tak

skazav tsar: chi vsye garazd? a egu vidkazav: shcho tobi do garazdu? povyertai za mnoyu! i donis var-tovii, govoryachi: priishov vin azh do nikh, ta nye vyernuv-sya. a kinna izda, yak izda egu, nimshievogo sina, bo idye nyesamovito. i skazav egoram: zapryagai! i zaprig iogo kolyesnitsyu. i vidpraviv-sya egoram, izrailiv tsar, ta akhaziya, yudin tsar, kozhyen svoeyu kolyesnitsyeyu, shchob zustriti egu, i spitkali iogo v dilyantsi izryeyelanina navota. i stalosya, yak egoram pobachiv egu, to skazav: chi vsye garazd, egu? a toi vidkazav: yakii garazd pri pyeryelyubi tvoei matyeri ezavyeli ta ii bagat'okh chariv? i obyernuv egoram ruki svoi ta i utik. i skazav vin ak-hazii: zrada, akhazie! a egu vzyav luka v ruku svoyu, i vdariiv egorama mizh iogo ramyenami, i probila strila iogo syertsye, i vin pokhiliv-sya na kolyesnitsi svoii... i skazav egu do bidkara, vye'l'mozhi svogo: viz'mi, kin' iogo na dilyantsi polya izryeyelanina navota. bo pam'yatai, ya i ti ikhali vdovkh za akhavom, bat'kom iogo, a gospod' prorik na n'ogo otsye prorotstvo: popravdi kazhu, shcho bachiv ya vchora krov navota ta krov siniv iogo, govorit' gospod', i vidplachu tobi na tshii zhye dilyantsi, govorit' gospod', a tpepyer kin' iogo na tshii dilyantsi za slovom gospodnim. a ak-haziya, yudin tsar, pobachiv tsye, i vtitav dorogoyu na byet-gaggan, a egu pognav-sya za nim i skazav: ubi-itye i iogo na kolyesnitsi! i poranili iogo v maalye-guri, shcho pri ivlyeami, a vin utik do myegiddo ta i pomyer tam. a rabi iogo vidvyezli iogo vyerkhii do erusalimu, ta i pokhovali iogo v iogo grobi z bat'kami iogo v davidovomu misti. a v odinadtsyatomu rotsi iorama, akhavovogo sina, nad yudoyu zatsaryuvav akhaziya. i priishov egu do izryeyela, a ezavyel' pochula pro tsye, i nafarbuvala ochi svoi, i prikhasila golovu svoyu, ta i viglyanula chyeryez vikno. a egu vkhodit' do brami. i skazala vona: chi vsye garazd, zimri, ubivtsye pana svogo? i pidnyav vin oblichchya svoe do vikna ta i skazav: khto zo mnoyu, khto? i viglyanuli do n'ogo dva-tri evnukhi. a vin skazav: skin'tye ii! i vikinuli ii, i briznula krov ii na stinu ta na koni. i vin toptav ii... i vin uviishov, i iv ta piv, ta i skazav: pidit' do tiei proklyatoi, i pokhovaitye ii, bo vsye zh taki vona tsaryeva dochka! i pishli pokhovati ii, ta nye znaishli z nyei nichogo, a til'ki chyeryepa, ta nogi, ta doloni ruk... i voni vyernulisi, i donyesli iomu pro tsye. a vin vidkazav: tsye slovo gospoda, shcho kazav buv chyeryez raba svogo tishb'yanina illyu, govoryachi: v izryeyelyevii dilyantsi psi z'idyat' eza-vyelynye tilo! i budye ezavyelin trup, yak pognii na povyerkhni polya v izryeyelyevii dilyantsi, tak shcho nye skazhut': tsye ezavyel'...

10

a akhav mav simdyesyat siniv u samarii. i ponapisu-vav egu listi, i porozsilav do samarii, do providnikiv izryeyelu, do starshikh i do vikhovnikiv akhavovikh siniv, govoryachi: yak til'ki priidye list tsyei do vas, a z vami siniv vashogo pana, i z vami kolyesnitsi, i koni, i tyverdini, i zbroya, to vibyerit' nailipshogo ta naivid-povidnishogo z siniv vashogo pana, i posadit' iogo na tron vashogo bat'ka, ta i voyuitye za dim vashogo pana! a voni duzhye-duzhye nalyakalisiya i skazali:

os' dva tsari nye vstoyali pyeryed nim, yakzhye vs-toimo mi? i poslali ti, shcho buli nad domom ta nad tim mistom, i starshi, i vikhovniki do egu, gov-oryachi: mi rabi tvoi, i зробимо vsye, shcho ti nam skazhyesh. ta mi nye nastanovimo tsaryem nikogo, shcho dobre v ochakh tvoikh, tye robi! a vin napisav do nikh drugogo lista, pishuchi: yakshcho vi moi, i slukhnyani moemu gosolovi, viz'mit' golovi muzhiv, siniv vashogo pana, i priidit' do myenye ts'ogo chasu vstavra do izryeyelu (a tsars'kikh siniv bulo simdyesyat cholovika, pri mis'kikh vye'l'mozhakh, shcho vikhovali ikh). i stalosya, yak priishov toi list do nikh, to pobrali voni tsars'kikh siniv, ta i poz-abivali simdyesyat cholovika. i poskladali voni ikhni golovi v koshiki, ta i poslali do n'ogo v izryeyel... i pribuv posol, i donis iomu, kazhuchi: prinyesli golovi tsars'kikh siniv! a vin skazav: pokladit' ikh na dvi kupi pri vkhodi do brami do ranku. i stalosya vrantsi, i vin viishov i stav, i skazav do vs'ogo narodu: vi nyevinni. ya vchiniv zmovu na svogo pana i ubiv iogo. a khto povbivav usikh tsikh? znaitye zh tpepyer, shcho z gospodn'ogo slova nye prominyet'sya nichogo, shcho gospod' govoriiv na akhaviv dim, i gospod' zrobitv tye, shcho govoriiv buv chyeryez raba svogo illyu. i egu povbivav usikh pozostalikh z akhavogo domu v izryeyeli, i vsikh vye'l'mozh iogo, i znaiomikh iogo, i svyashchenikov iogo, tak, shcho nye pozostaviv iomu i vryatovanogo! i vstav vin i vidiishov, i pishov do samarii. a koli vin buv na dorozhi pri byet-yekyed-garoimi, to spitkav brativ akhazii, yudinogo tsarya, i skazav: khto vi? a ti vidkazali: mi akhazievi brati, a idyemo zapitaiti pro garazd tsaryevikh siniv ta siniv tsaritsi! a vin skazav: skhopit' ikh zhivikh! i skhopili ikh zhivikh, i pozabi-vali ikh do yami byet-yekyedu, sorok i dva cholovika, i vin nye pozostaviv ani odnogo z nikh! i pishov vin izvidti, i spitkav egonadava, ryekhavovogo sina, shcho ishov navproti n'ogo, i privitav iogo ta i skazav do n'ogo: chi tvoe syertsye shchirye do myenye, yak moe syertsye do tyebye? a egonadav vidkazav: tak! dai zhye svoyu ruku! i toi dav ruku svoyu, i pid-nyav iogo do syebye do kolyesnitsi, i skazav: idi zh zo mnoyu, i priglyan'sya do moei zapopadlivosti dlya gospoda! i posadili iogo v kolyesnitsyu iogo. i pribuv vin do samarii, i povbivav usikh pozosta-likh v akhava v samarii, i vibiv azh do kintsya iogo, za slovom gospoda, shcho govoriiv do buv illi. i zi-brav egu vvyes' narod i skazav do nikh: akhav malo sluzhiv vaalovi, egu sluzhitimye iomu bil'shey! a tpepyer poklichyte do myenye vsikh prorokiv vaala, usikh, khto sluzhit' iomu, ta vsikh svyashchenikov. nyekhai nikogo nye brakuvatimye, bo v myenye vye-lika zhyertva dlya vaala. kozhyen, khto budye vidsut-nii, nye budye zhivii! a egu zrobitv tsye pidstupom, shchob vigubiti tikh, khto sluzhit' vaalovi. i skazav egu: ogolosit' svyatochni zbory dlya vaala! i voni ogolosi-li. i poslav egu po vs'omu izrailyu. i poskhodilisiya vsi, khto sluzhit' vaalovi, i nye pozostavysya nikhto, khto nye priishov bi. i pribuli voni do vaalovogo domu, i pyeryepovniv-sya vaaliv dim vid vkhodu do vkhodu. i skazav vin tomu, khto nad tsars'koyu shat-nyeyu: vinyesi odyezhu dlya vsikh tikh, khto sluzhit' vaalovi. i toi vinis im tu odyezhu. i vviishov egu

ta egonadav, ryekhaviv sin, do vaalovogo domu, i skazav do vaalovikh sluzhityeliv: poshukaitye i podivit'sya, shchob nye buv tut iz vami nikhto z gospodnikh slug, a til'ki sami ti, khto sluzhit' vaalovi. i vviishli voni, shchob prinyesti zhyertvi ta tsilopalenyennya. a egu postaviv sobi nazovni visimdyesyat cholovika i skazav: kozhyen, u kogo vtyeche khto z tikh lyudyei, shcho ya vviv na vashi ruki, zhittya iogo budye za zhittya togo! i stalosya, yak skinchiv vin priryadzhuvaty tsilopalenyennya, to egu skazav do biguniv ta do starshin: uvuidit, povbivaitye ikh, nyekhai nikhto nye viidye!... i povbivali ikh vistryam myecha, i poskidali ikh ti biguni ta starshini. potomu pishli do mista vaalovogo domu. i povinosili voni bovaniv vaalovogo domu, i popalili tye. i rozbili voni vaalovogo bovvana, i rozbili vaaliv dim, ta i zrobili z n'ogo nyechistye mistsye, i tak e azh do s'ogodni. i vigubiv egu vaala z izrailya. til'ki nye vidstupiv vin vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrailya, vid zolotikh tyel'tsiv, shcho v byet-yeli ta shcho v dani. i skazav gospod' do egu: tomu, shcho ti dobre zrobit ugodnye v ochakh moikh, zrobit akhavovomu domovi vsye, shcho bulo na syertsy moemu, siditimut' sini tvoi na izrail'yevomu troni azh do chyetyertogo pokolinnya. ta egu nye pil'nuvav khoditi za zakonom gospoda, boga izrailya, usim svoim syertsyem, nye vidstupiv vid grikhiv erovoama, shcho vvodiv u grikh izrailya. za tikh dnv rozpochav gospod' vidrubuvati vid izrailya chastini, i pobiv ikh gazyail v usii izrail'yevii kraini, vid iordanu na skhid sontsya, uvyes' krai gilyeadu, gadiv, ruvimiv ta manasiin, vid aroyeru, shcho nad potokom arnon, i gilyead ta bashan. a ryeshita dil egu, i vsye, shcho vin zrobit, i vsya litsars'kist' iogo, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv egu zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v samarii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoakhaz. a dni, shcho tsaryuvav egu nad izrail'em u samarii, buli dvadtsyat' i visim lit.

11

a koli ataliya, mati akhazii, pobachila, shcho pomyer ii sin, to vstala ta i vigubila vsye tsaryevye nasinnya. a egoshyeva, dochka tsarya iorama, syestra akhazii, vzyala ioasha, sina akhazii, ta i vikrala iogo z-pomizh vbianikh tsars'kikh siniv, iogo ta nyan'ku iogo, i skhovala v spal'nii kimnati. i skhovali iogo vid atalii, i vin nye buv zabitii. i khovavsyia vin iz nyeyu v gospodn'omu domi shist' rokiv, a ataliya tsaryovala nad kraem. a s'omogo roku poslav egoyada, i vzyav sotnikiv iz kariitsiv ta biguniv, i priviv ikh do syebye do gospodn'ogo domu, i sklav iz nimi umovu, i zaprisyagnuv ikh u gospodn'omu domi, i pokazav im tsars'kogo sina. i vin nakazav im, govoryachi: otsye ta rich, yaku zrobitye. tryetina z vas, shcho prikhoditye v subotu, budyetye vikonuvaty storozhu tsars'kogo domu. a tryetina budye v brami sur, a tryetina u brami za bigunami, i budyetye vikonuvaty storozhu domu na zminu. a dvi chastini z vas, usi, shcho vidkhodyat' u subotu, budut' vikonuvaty storozhu gospodn'ogo domu pri tsaryevi. i ototchitye tsarya navkolo, kozhyen iz svoeyu zbroeyu v rutsi

svoii; a khto vviishov bi do ryadiv, nyekhai budye zabitii. i budyetye vi z tsaryem pri vikhodi iogo ta pri vkhodi iogo. i zrobili sotniki vsye, shcho nakazav svyashchyenik egoyada. i vzyali kozhyen lyudyei svoikh, shcho prikhodyat' u subotu ta vikhodyat' u subotu, i priishli do svyashchyenika egoyadi. i dav svyashchyenik sotnikam spisi ta shchiti, shcho nalyezhali tsaryevi davidovi, shcho buli v gospodn'omu domi. i postavali biguni, kozhyen zo zbroeyu svoeyu v rutsi svoii, vid pravogo boku domu azh do livogo boku domu, pri zhyertivniku ta pri domi, navkolo bilya tsarya. a vin viviv tsaryevogo sina, i poklav na n'ogo koronu ta naramyenniki. i zrobili voni iogo tsaryem, i pomazali iogo, i vdarili v doloni ta i kriknuli: nyekhai zhyive tsar! i pochula ataliya golos biguniv ta narodu, i priishla do narodu do gospodn'ogo domu. i pobachila vona, azh os' tsar stoit' za zvichaem na pomosti, a pri tsari zvyerkhniki ta surmi, a vyves' narod krayu tishiv'sya ta surmit' u surmi. i rozdyerla ataliya shati svoi ta i kriknula: zrada, zrada! a svyashchyenik egoyada nakazav sotnikam, postavlyenim nad viis'kom, i skazav do nikh: viprovad'tye ii poza ryadi, a khto pidye za nyeyu, togo zabiitye myechyem! bo svyashchyenik skazav: nyekhai vona nye budye zabita v gospodn'omu domi! i zrobili ii prokhid, i vona priishla kins'kim vkhodom do tsars'kogo domu, i tam bula zabita. i sklav egoyada zapovita mizh gospodom ta mizh tsaryem i mizh narodom, shchob buv narodom gospodnim, i mizh tsaryem ta mizh narodom. i vviishov uvyes' narod krayu do vaalovogo domu, ta i porozbivali iogo ta zhyertivniki iogo, i bovaniv iogo zovsim polamali, a mattana, vaalovogo svyashchyenika, ubili pyeryed zhyertivnikami. a pri gospodn'omu domi svyashchyenik postaviv varti. i vzyav vin sotnikiv i kariitsiv, i biguniv ta vyves' narod krayu, i vivyeli tsarya z gospodn'ogo domu. i vviishli voni chyeryez bramu biguniv do tsars'kogo domu, i toi siv na tsars'komu troni. i tishiv'sya vyves' narod krayu, a misto zaspokoilos'. a ataliyu vbili myechyem u tsars'komu domi. egoash buv viku syemi rokiv, koli zatsaryuvav.

12

s'omogo roku egu zatsaryuvav egoash, i sorok rokiv tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri tsiv'sya, z byeyer-shyevi. i robiv egoash ugodnye v gospodnikh ochakh po vsi dni, koli vkazuav iomu svyashchyenik egoyada. til'ki pagirki nye buli ponishchyeni, narod shchye prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. i skazav egoash do svyashchyenika: usye posvyachenye sriblo, shcho budye vnyesyeny do gospodn'ogo domu, sriblo pyeryelichyenykh lyudyei, sriblo za dushi za vartistyu ikh, usye sriblo, skil'ki lyudini spadnye na syertsye prinyesti do gospodn'ogo domu, viz'mut' sobi svyashchyeniki, kozhyen vid znaiomogo svogo, i voni zroblyat' napravu gospodn'ogo domu v us'omu, shcho budye znaidyeny tam na napravu. i stalosya dvadtsyatos' i tryet'ogo roku tsarya egoasha, svyashchyeniki nye napravili ushkodzhennyia khramu. i poklikav tsar egoash svyashchyenika

egoyadu i svyashchyenikiv, ta i skazav im: chomu vi nye napravlyaetye ushkodzhennyya khramu? a tyepyer nye byerit' sribla vid vashikh znaiomikh, a na napravu ushkodzhennyya khramu viddastye iogo. i pogodilysya svyashchyeniki nye brati sribla vid narodu, i nye napravlyati ushkodzhennyya khramu. i vzyav svyashchyenik egoyada odnu skrin'ku, i prodobnav dirku na viku ii, i postaviv ii pri zhyertivniku pravoruch, yak vkhoditi do gospodn'ogo domu. i davali tudy svyashchyeniki, shcho stvoryegli poroga, usye sriblo, shcho prinosilosya do gospodn'ogo domu. i buvalo, yak voni bachili, shcho namnozilosya tye sriblo v skrinii, to prikhodiv tsars'kii pisar ta vyelikii svyashchyenik, i voni v'yazali v mishki ta rakhuvali sriblo, znaydenye v gospodn'omu domi. i davali tye pyeryelichyenye sriblo na ruki robitnikam pratsi, postavlyenim do gospodn'ogo domu, a voni davali iogo tyeslyam ta budivnichim, shcho robili v gospodn'omu domi. i mulyaram, i kamyenyaram, i na zakup dyeryeva ta tyesanogo kamyenya, ta na napravu ushkodzhennyya gospodn'ogo domu, ta na vsye, shcho ishlo na khram dlya napravi. til'ki nye robilysya dlya gospodn'ogo domu sribni chashi, nozhitsi, kropil'nitsi, surmi, usyaka rich zolota ta rich sribna z togo sribla, shcho prinosilosya do gospodn'ogo domu, bo iogo davali robitnikam pratsi ta napravlyali nim dim gospodnii. i nye oblichuvali tikh lyudyei, yakim davali tye sriblo do ikhnikh ruk, shchob voni davali robitnikam pratsi, on ti robili chyesno. sriblo zh zhyertvi za provinu ta zhyertov za grikh nye vnosilosya do gospodn'ogo domu, vono bulo dlya svyashchyenikiv. viishov todi gazail, sirii's'kii tsar, ta i voyuvav z gatam, i zdobuv iogo. i namirivsya gazail iti na erusalim. i vzyav egoash, yudin tsar, usi svyati ryechi, shcho prisvyatili buli iosafat, i egoram, i akhaziya, bat'ki iogo, tsari yudini, ta svyati ryechi svoi, i vsye zoloto, shcho znaishlosya v skarbniysyakh gospodn'ogo domu ta domu tsars'kogo, ta i poslav gazailovi, tsaryevi sirii's'komu, i toi vidiishov vid erusalimu... a ryeshita dil ioasha, i vsye, shcho vin zrobiv, on voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i vstali iogo slugi, i vchinili zmovu, ta i zabili ioasha v byet-millo, dye idyet'sya do sillii. iozakhar, shim'ativ sin, ta egozavader, shomyeriv sin, iogo slugi, zabili iogo, i vin pomyer. i pokhovali iogo z bat'kami iogo v davidovim misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amatsiya.

13

dvadtsyatogo i tryet'ogo roku ioasha, sina akhazii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'em u samarii egoakhaz, sin egu, na simnadtsyat' lit. i roбив vin zlo v gospodnikh ochakh, i khodiv u grikhakh erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya, i nye vidkhilyavsvya vid togo. i zapalivsvya gniv gospoda na izrail'ya, i vin dav ikh u ruku gazaila, tsarya sirii's'kogo, ta v ruku byen-gadada, gazailovogo sina, na vsi ti dni. ta vblagav egoakhaz litsye gospodne, i gospod' iogo vislukhav, bo bachiv vin gorye izrail'ya, bo tishnuv ikh sirii's'kii tsar. i dav gospod' izrail'yevi spatsityelya, i voni viishli z-pid ruki sirii. i sidili izrai-

lyevi sini v svoikh namyetakh, yak davnish. til'ki nye vidiishli voni z grikhiv domu erovoama, shcho vvodiv u grikh izrail'ya, i sam u tomu khodiv, i astarta stoyala v samarii. a siriya nye pozostavila egoakhazovi narodu, yak til'ki p'yatdyesyat vyerkhivtsiv ta dyesyat' voziv, ta dyesyat' tisyach pikhoti, bo ikh vigubiv sirii's'kii tsar, i zrobiv ikh porokhom na top-tannyya. a ryeshita dil egoakhaza, i vsye, shcho vin roбив, ta iogo litsars'kist', on voni napisani v knizi izrail'yevikh tsariv. i spochiv egoakhaz z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo v samarii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ioash. tridtsyatogo i s'omogo roku ioasha, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'em u samarii ioash, egoakhaziv sin, na shistnadtsyat' lit. i roбив vin zlye v gospodnikh ochakh, i nye vidkhodiv vid usikh grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya, i v tomu khodiv. a ryeshita dil ioasha, i vsye, shcho vin roбив, i litsars'kist' iogo, yak vini voyuvav z amatsieyu, yudinim tsaryem, on voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv ioash z bat'kami svoimi, a erovoam siv na troni iogo. i buv pokhovanii ioash u samarii, z izrail'yevimi tsaryami. a elisyei zaslab na nyedugu, shcho z nyei i pomyer. i ziishov do n'ogo ioash, izrailiv tsar, i plakav nad nim i govoriiv: bat'ku mii, bat'ku mii, kolyesnitsye izrail'yeva ta vyerkhivtsi iogo! i skazav iomu elisyei: viz'mi luka ta strili. i prinis toi do n'ogo luka ta strili. a vin skazav izrail'yevomu tsaryevi: pokladi svoyu ruku na luka! i toi poklav svoyu ruku. a elisyei poklav svoi ruki na ruki tsaryevi. i vin skazav: vidchini vikno na skhid! i toi vidchiniv. i skazav elisyei: strilyai! i toi vistriliv, a vin skazav: strila spasinnyya gospodn'ogo, i strila spasinnyya proti sirii. i pob'esh ti siriyu v afyeku azh do kintsya! i vin skazav: viz'mi strili! i toi uzyav, a vin skazav do izrail'yevogo tsarya: udar po zyerml! i vin udariv tri razi ta i stav. i zrognivavsvya na n'ogo bozhii cholovik i skazav: shchob ti buv udariv p'yat' abo shist' raz, todi pobiv bi siriyu azh do kintsya! a tyepyer til'ki tri razi pob'esh ti siriyu. i spochiv elisyei, i pokhovali iogo. a moavs'ki ordi priishli do krayu nastupnogo roku. i stalosya, yak khovali odnogo cholovika, to pogryebal'niki pobachili ti ordi, ta i kinuli togo cholovika do elisyeevogo grobu. a koli vpav i dotorknuvsvya toi cholovik do elisyeevikh kostyei, to vorskryes, i vstav na nogi svoi... a gazail, sirii's'kii tsar, tishnuv izrail'ya vsi dni egoakhaza. ta gospod' buv milostivii do nikh, i zmiluvavsvya nad nimi, i zvyernuvsvya do nikh radi zapovita svogo z avraamom, isakom ta yakovom, i nye khotiv vigubiti ikh, i nye vidkinuv ikh vid svogo litsya azh dotyepyer. i spochiv gazail, sirii's'kii tsar, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo byen-gadad. i ioash, egoakhaziv sin, uzyav nazad ti mista z ruki byen-gadada, gazailovogo sina, shcho vzyav buv iz ruki egoakhaza, svogo bat'ka, u viini. tri razi pobiv iogo ioash, i vyernuv izrail'yevi mista.

14

drugogo roku ioasha, ioakhazovogo sina, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin. vin buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi dvadtsyat' i dyev'yat' roktiv. a im'ya iogo matyeri egoaddan, z erusalimu.

i robiv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, til'ki nye tak, yak iogo bat'ko david, vin robiv usye, shcho robiv iogo bat'ko ioash. til'ki pagirki nye buli znishchycheni, narod prinosiv zhyertvu ta kadiv na pagirkakh. i stalosya, yak zmitsnilosya tsarstvo v rutsi iogo, to vin povbivav svakich slug, shcho zabili iogo bat'ka tsarya. a siniv ubiynikiv vin nye pozabivav, yak napisano v knizi moisyeevogo zakonu, shcho nakazav buv gospod', govoryachi: nye budut' zabiti bat'ki za siniv, a sini nye budut' zabiti za bat'kiv, a til'ki kozhyen za grikh svii budyte zabittii. vin pobiv yedomo v solyanii dolini, dyesyat' tisyach, i vzyav u viini syelu, i nazvav im'ya ii: ioktyeil, i tak vona zvyyet'sya azh do ts'ogo dnya. todi amatsiya poslav posliv do ioasha, sina egoakhaza, sina egu, izrail'yevogo tsarya, govoryachi: idi zh, pomiryaemos'! i poslav ioash, izrailiv tsar, do amatsii, yudinogo tsarya, govoryachi: tyeryen, shcho na livani, poslav do kyedrini, shcho na livani, kazhuchi: dai zhye dochku svoyu moemu sinovi za zhinku! ta pyeryeishla pol'ova zvirina, shcho na livani, i vitoptala toi tyeryen. pobiti pobiv ti yedomo, i pidnyeslo tyebye tvoe syertsya. pishaisya sobi ta sidi v svoim domi! i poscho budyesh ti drochitisya zo zlom, bo vpyadyesh ti ta yuda z tobouy? ta nye poslukhavsya amatsiya. i viishov ioash, izrailiv tsar, i pomiryalysya vin ta amatsiya, tsar yudin, u yudinomu byet-shyemyeshi. i buv rozbitii yuda izrail'yem, i povtikali kozhyen do namyetu svogo. a ioash, tsar izrailiv, skhopiv amatsiyu, yudinogo tsarya, sina ioasha, sina akhazii, u byet-shyemyeshi, i pribuv do erusalimu, i zruinuvav erusalims'kii mur vid efryemovoi brami azh do brami narizhnoi, chotiri sotni liktiv. i zabrav vin usye zoloto i sriblo, ta vvyes' posud, shcho znakhodivsy v gospod'omu domi ta v skarbnitsyakh domu tsaryevogo, ta zaporuchnikov, i vyernuvsy v samariyu. a ryeshita dil ioasha, shcho zrobit vin, ta litsars'kist' iogo, i yak voyuvav z amatsiyu, yudinim tsaryem, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv ioash zo svoimi bat'kami, i buv pokhovanii u samarii z izrail'yevimi tsaryami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo erovoam, i zhiv amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin, po smyerti ioasha, egoakhazovogo sina, izrail'yevogo tsarya, p'yatnadtsyat' lit. a ryeshita dil amatsii, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i vchinili na n'ogo zmovu v erusalimi, ta vin utik do lakhishu. i poslali za nim do lakhishu, i vbili iogo tam. i povyezli iogo na konyakh, i vin buv pokhovanii z bat'kami svoimi v davidovomu misti. i vzyav vvyes' yudin narod azariyu, a vin buv viku shistnadtsyati lit, i nastanovili iogo tsaryem zamist' bat'ka iogo amatsii. vin zbuduvav yelat, i vyernuv iogo yudi, yak tsar spochiv zo svoimi bat'kami. p'yatnadtsyatogo roku amatsii, sina ioasha, yudinogo tsarya, zatsaryuvav erovoam, sin ioasha, izrail'yevogo tsarya, u samarii, na sorok i odin rik. i robiv vin zlo v gospodnikh ochakh, nye vidstupavsy vid usikh grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. vin vyernuv izrail'yevu granitsyu vidti, dye idyet'sya do gamatu, azh do stypovogo morya, za slovom gospoda, boga izrail'ya, shcho govoriv chyeryez raba svogo ionu, sina pro-roka ammittaya, shcho z gat-gakhyefyeru, bo gospod'

pobachiv izrail'yevu bidu, duzhye girku, i nye bulo vzyhe nyevil'nogo ta vil'nogo, i nye bulo pomichnika izrail'yevi. ta nye govoriv gospod' znishchiti izrail'yevye im'ya z-pid nyeba, i spomig ikh rukoyu erovoama, ioashovogo sina. a ryeshita dil erovoama ta litsars'kist' iogo, yak voyuvav, i yak vyernuv yudi damask ta khamat v izrail'i, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv erovoam iz bat'kami svoimi ta z izrail'yevimi tsaryami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo zakharii.

15

dvadtsyatogo i s'omogo roku erovoama, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav azariya, sin amatsii, yudinogo tsarya. vin buv viku shistnadtsyati lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdyesyat' i dva roki. a im'ya iogo matyeri ekholiya, z erusalimu. i robiv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, usye tak, yak robiv iogo bat'ko amatsiya. til'ki pagirki nye buli znishchycheni, narod shchye prinosiv zhyertvu ta kadiv na pagirkakh. i vdariv gospod' tsarya, i vin buv prokazhyenii azh do dnya svoei smyerti, i sidiv uv osibnomu domi. a nad domom buv iotam, tsariv sin, vin sudiv narod krayu. a ryeshita dil azarii ta vsye, shcho vin robiv, os' voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv azariya z svoimi bat'kami, i iogo pokhovali z iogo bat'kami v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iotam. tridtsyatogo i vos'mogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'yem u samarii zakharii, sin erovoama, na shist' misyatsiv. i robiv vin zlye v gospodnikh ochakh, yak robili bat'ki iogo, nye vidstupivsy vid grikhiv erovoama, navatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. i vchiniv zmovu na n'ogo shallum, yavyeshiv sin, i biv iogo pyeryed narodom i vbiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshita dil zakhariya, os' voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. otsye gospodne slovo, shcho vin promovlyav do egu, govoryachi: sini chotir'okh pokolin' budut' sidditi tobi na izrail'yevomu troni. i stalosya tak. shallum, yavyeshiv sin, zatsaryuvav tridtsyatogo i dyev'yatogo roku uzziui, yudinogo tsarya, i tsaryuvav misyats' chasu v samarii. i pishov myenakhyem, gadiiv sin, z tirtsi, i pribuv u samariyu, ta i pobiv shalluma, yavyeshovogo sina, v samarii, i vbiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshita dniv shalluma ta zmovo iogo, yaku vin uchiniv buv, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. todi pobiv myenakhyem misto tifsakh ta vsye, shcho v n'omu, i granitsi iogo vid tirtsi, bo nye vidchinilo vono brami. i vin vbiv iogo, a vsye vagit-nye povitinav. tridtsyatogo i dyev'yatogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'yem u samarii myenakhyem, gadiiv sin, na dyesyat' lit. i robiv vin zlye v gospodnikh ochakh, nye vstupivsy vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. za iogo dniv priishov pul, asiriis'kii tsar, na kraii. i dav myenakhyem pulovi tisyachu talantziv sribla, shchob iogo ruki buli z nim, shchob zmitsniti tsarstvo v iogo rutsi. a myenakhyem rozklav tsye sriblo na izrail'ya, na vsikh voyakiv, shchob dati asiriis'komu tsaryevi, po p'yatdyesyat shyekliv sri-

bla vid kozhnogo cholovika. i vyernuvsvya asiriis'kii tsar, i nye stoyav tam u krayu. a ryeshtha dil mye-nakhmyem ta vsye, shcho vin roбив, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. i spochiv mye-nakhmyem z bat'kami svoimi, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo pyekakhiya. p'yatdyesyatogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'yem u samarii pyekakhiya, sin myenakhmyemiv, na dva roki. i roбив vin zlo v gospodnikh ochakh, nye vidstupavsvya vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. i vchiniv na n'ogo zmovu pyekakh, sin ryemalii, starshina iogo, i zabiv iogo v palati tsars'kogo domu, z argovom ta z ar'em, a z nim bulo p'yatdyesyat cholovika z gilyeadyan. i vin ubiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo. a ryeshtha dil pyekakhii ta vsye, shcho vin roбив, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. p'yatdyesyatogo i drugogo roku azarii, yudinogo tsarya, zatsaryuvav u samarii nad izrail'yem pyekakh, sin ryemalii, na dvadtsyat' rokiv. i roбив vin zlo v gospodnikh ochakh, ni vidstupavsvya vid grikhiv erovoama, nyevatovogo sina, shcho vvodiv u grikh izrail'ya. za dnyv pyekakha, izrail'yevogo tsarya, priishov tiglath-pil'esyer, tsar asiriis'kii, vzyav iiiona, i avyel-byet-maakhu, i ionoakha, i kyedyesha, i khatsora, i gilyeada, i galila, uyves' krai nyeftalimiv, ta i vignav ikh do asirii. a osiya, sin yelin, sklav zmovu na pyekakha, sina ryemalii, i vdariv iogo ta i ubiv iogo, i zatsaryuvav zamist' n'ogo dvadtsyatogo roku iotama, uzziinogogo sina. a ryeshtha dil pyekakha ta vsye, shcho vin zroбив, oto voni napisani v knizi khroniki izrail'yevikh tsariv. drugogo roku pyekakha, sina ryemalii, izrail'yevogo tsarya, zatsaryuvav iotam, sin uzziinogogo tsarya. vin buv viku dvadtsyati i p'yati rokiv, koli zatsaryuvav, i shistnadtsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri erusha, sadokova dochka. i roбив vin ugodnye v gospodnikh ochakh, usye, shcho roбив buv iogo bat'ko uzziya, roбив vin. til'ki pagirki nye buli znishchycheni, narod ishchye prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh. vin zbuduvav gorishnyu bramu gospodn'ogo domu. a ryeshtha dil iotama ta vsye, shcho vin zroбив, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. za tikh dnyv zachav gospod' posilati na yudu ryetsina, siriis'kogo tsarya, ta pyekakha, sina ryemalii. i spochiv iotam iz svoimi bat'kami, i buv pokhovanii z bat'kami svoimi v misti davida, svogo bat'ka, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaz.

16

simnadtsyatogo roku pyekakha, sina ryemalii, zatsaryuvav akhaz, sin iotama, yudinogo tsarya. akhaz buv viku dvadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi shistnadtsyat' rokiv, i nye roбив ugodnogo v ochakh gospoda, boga svogo, yak bat'ko iogo david. i khodiv vin dorogoyu izrail'yevikh tsariv, i navit' sina svogo proviv chyeryez ogon' dlya molokha, za gidotoyu tikh narodiv, shcho gospod' vignav ikh pyeryed izrail'yevimi sinami. i prinosiv sin zhyertvu ta kadiv na pagirkakh, i na zgir'yakh, ta pid usyakim zyelenim dyeryevom. todi priishov ryetsin, siriis'kii tsar, ta pyekakh, sin ryemalii, izrailiv tsar,

na viinu do erusalimu. i oblyagli voni akhaza, ta nye zmogli zvoiyuvati. togo chasu ryetsin, siriis'kii tsar, vyernuv yedomovi yelata, i vignav yudyeiv z yelotu. i yedomlyani pribuli do yelatu, i osilisyta tam, i zhivut' tut azh do ts'ogo dnya. i poslav akhaz posliv do tiglath-pyelyesyera, asiriis'kogo tsarya, govoryachi: ya tvii rab ta sin tvii, viidi i spasi myenye z ruki siriis'kogo tsarya ta z ruki tsarya izrail'yevogo, shcho povstayut' na myenye. i vzyav akhaz sriblo ta zoloto, znaidyeny v gospodn'omu domi ta v skarbniis'yakh domu tsaryevogo, i poslav darunka do asiriis'kogo tsarya. i poslukahv iogo asiriis'kii tsar. i pishov asiriis'kii tsar na damask i vzyav iogo, a iogo myeshkantsiv vignav do kiru, a ryetsina vbiv. i pishov tsar akhaz nazustrich tiglath-pil'esyera, asiriis'kogo tsarya, do damasku, i pobachiv damas'kogo zhyertivnika. i poslav tsar akhaz do svyashchychenika urii podobu zhyertivnika ta vzir iogo vsiei iogo budovi. i zbuduvav svyashchychenik uriya zhyertivnika, yak usye, shcho poslav buv tsar akhaz iz damasku, tak zroбив svyashchychenik uriya do prikhotu tsarya akhaza z damasku. i pribuv tsar iz damasku, i pobachiv tsar togo zhyertivnika, i pristupiv tsar do zhyertivnika, i prinis na n'omu zhyertvu. i spaliv vin svoe tsilopal'yennya ta svoyu zhyertvu khlibnu, i viliv svoyu livnu zhyertvu, i pokropiv krov'yu svoikh mirnikh zhyertov togo zhyertivnika. a midyanogo zhyertivnika, shcho pyeryed gospodnim litsyem, vin pyeryestaviv iz pyeryedn'ogo boku khramu, z-pomizh zhyertivnika ta z-pomizh gospodn'ogo domu, i postaviv iogo na bik zhyertivnika na pivnich. i nakazav tsar akhaz svyashchychenikovi urii, govoryachi: na vyelikomu zhyertivniku pali ranishne tsilopal'yennya ta vyechirnyu khlibnu zhyertvu, i tsilopal'yennya tsaryeve ta khlibnu iogo zhyertvu, i tsilopal'yennya vs'ogo narodu krayu ta khlibnu ikhnyu zhyertvu, i ikhni livni zhyertvi. i vsyu krov tsilopal'yennya ta vsyu krov zhyertvi pokropish na n'ogo. a shchodo midyanogo zhyertivnika, to ya rozvazhu. i zroбив svyashchychenik uriya vsye tak, yak nakazav buv tsar akhaz. a tsar akhaz povidrubuvav rami pidstav, i vidsunuv iz nikh umival'nitsyu, i znyav more z midyanikh voliv, shcho pid nim, i postaviv iogo na kaminnu pidlogu. i zakritii subotnii pyeryekhid, shcho zbuduvali pri khrami, i zovnishnii tsars'kii vkhid vin obyernuv do gospodn'ogo domu zadlya asiriis'kogo tsarya. a ryeshtha dil akhaza, shcho vin zroбив, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv akhaz iz bat'kami svoimi, i buv pokhovanii z bat'kami svoimi v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo khizkiya.

17

dvanadtsyatogo roku akhaza, yudinogo tsarya, zatsaryuvav nad izrail'yem u samarii osiya, sin yelin, na dyev'yat' rokiv. i roбив vin zlye v gospodnikh ochakh, til'ki nye tak, yak ti izrail'yevi tsari, shcho buli pyeryed nim. na n'ogo viishov salmanasar, tsar asiriis'kii, i osiya stav iomu za raba, i davav iomu daninu. ta asiriis'kii tsar zainashov v osii zmovu, shcho vin posilav posliv do so, egipyets'kogo tsarya, ta nye prinosiv asiriis'komu tsaryevi danini, yak rik-u-rik tye

robiv buv. i zamknuv iogo asiriis'kii tsar, i zv'yazav iogo v v'yaznichom domi. i viishov asiriis'kii tsar na vvyes' kraï, i priishov do samarii, i oblyagav ii tri roki. dyev'yatogo roku osii asiriis'kii tsar zdobuv samariyu, ta i vignav izrailya do asirii, i osadiv ikh u khalakhu, i v khavori nad richkoyu gozan, i v mistakh midii. i stalosya, koli izrailievi sini grishili proti gospoda, boga svogo, shcho viprovadiv ikh z egipyets'kogo krayu z ruki faraona, egipyets'kogo tsarya, i boyalisya inshikh bogiv, i khodili ustavami tikh narodiv, shcho gospod' poviganyav ikh pyeryed izrailievimi sinami, ta izrailievikh tsariv, yaki voni vstanovili, a izrailievi sini vimishlyali na gospoda, boga svogo, slova, shcho nye buli slushni, i buduvali sobi pagirki po vsikh svoikh mistakh, vid var-tovoi bashti azh do tyverdinno mista, i stavili sobi stovpi dlya bogiv ta astarti na kozhnomu visokomu vzgir'i ta pid usyakim ztyelenim dyyeryevom, i kadili tam na vsikh pagirkakh, yak ti lyudi, shcho gospod' poviganyav pyeryed nimi, i robili zli ryechi, shchob gniviti gospoda, i sluzhili bovvanam, pro yakikh gospod' govoriw im: nye budyetye robiti tsiei ryechi, to gospod' zasvidchiv v izraili ta v yudi chyeryez usikh svoikh prorokiv ta vsikh prozorlivtsiv, govoryachi: vyernit'sya z vashikh zlikh dorig, i dodyerzhuitye moikh zapovidyei, ustaviv moikh, zgidno zo vsim zakonom, yakogo ya nakazav buv vashim bat'kam, i yakogo poslav do vas chyeryez moikh rabiv prorokiv. ta nye slukhali voni, i robili tyverdoyu svoyu shiyu, yak shiya ikhnikh bat'kiv, shcho nye virili v gospoda, boga svogo, i nyekhtovali voni postanovi iogo, i zapovita iogo, shcho sklav z ikhnimi bat'kami, i svidotstva iogo, shcho zasvidchiv na nikh, i pishli za gidotoyi i marnotami, ta za narodami, shcho buli navkolo nikh, pro yakikh gospod' nakazav buv im nye robiti, yak voni. i polishili voni vsi zapovidi gospoda, boga svogo, i zrobili sobi litogo bovvana, dvokh tyelyat, i zrobili astartu, i vklonyalisya vs'omu nyebesnomu viis'kovi ta sluzhili vaalovi. i voni pyeryevodili chyeryez ogon' svoikh siniv ta dochok svoikh, i charuvali charami, i vorozhili, i viddavalisya robiti zlo v gospodnikh ochakh, shchob gniviti iogo. i sil'no rozgnavavsya gospod' na izrailya, i vidkinuv ikh vid svogo litsya, nye pozostalo nikogo, til'ki samye yudinye plyem'ya. ta i yuda nye dodyerzhuvav zapovidyei gospoda, boga svogo, i khodili voni izrailievimi postanovami, yaki voni vstanovili. i vidvyernuvsya gospod' vid us'ogo izrailiyevogo nasinnya, i vpokoryav ikh, i davav ikh u ruku grabizhnikiv, azh poki nye kinuv ikh vid litsya svogo, bo izrail' rozirvav z davidovim domom, i voni zrobili tsaryem erovoama, nyevatovogo sina, a erovoam vidvyernuv izrailya vid gospoda, i vvodiv ikh u vyelikii grikh. i khodili izrailievi sini v usikh erovoamovikh grikhakh, yaki vin robiv, nye vidstupalisya z togo, azh poki gospod' nye vidkinuv izrailya vid litsya svogo, yak govoriw buv chyeryez usikh svoikh rabiv prorokiv. i pishov izrail' na vighnannya z svoei zyemli do asirii, i vin tam azh do ts'ogo dnya. i sprovadiv asiriis'kii tsar lyudyeyi z vavilonu, i z kuti, i z avvi, i z gamotu, i z syefarvaimu, i osyeliw po mistakh samarii zamist' izrailiyevikh siniv. i posili voni samariyu, i osilisyu po mistakh ii. i

stalosya, na pochatku probuvannya ikh tam nye boyalisya voni gospoda, i gospod' poslav na nikh lyeviv, i voni nishchili ikh. i skazali voni do asiriis'kogo tsarya, govoryachi: ti lyudi, yakikh ti vignav ta osyeliw po mistakh samarii, nye znayut' prav boga ts'ogo krayu, i vin poslav na nikh otisikh lyeviv, i os' voni nishchat' ikh, bo voni nye znayut' prava boga ts'ogo krayu. i nakazav asiriis'kii tsar, govoryachi: vidvyedit' tudi odnogo zo svyashcheyenikiv, yakikh vighnali zvidti, i pidut', i osyadut' tam, i vin navchaitime ikh prava boga ts'ogo krayu. i pribuv odin iz svyashcheyenikiv, yakikh vighnali z samarii, i osivsyu v byet-yeli, i vin navchav ikh, yak mayut' boyatisya gospoda. ta krim togo kozhyen narod robiv svogo boga, i stavili ikh u pagirkovomu mistsi, shcho robili poppyeryedni samaryani, kozhyen narod po svoikh mistakh, dye voni sidili. a vavilonyani zrobili sukot-byenota, a kutyani zrobili nyeryegala, a gamatyani zrobili ashimu, a avv'anyi zrobili nivkhaza ta tartaka, a myeshkantisi syefarvaimu palili siniv svoikh uv ogni adrammyelyekhovi i anammyelyekhovi, syefarvaims'kim bogam. i pri tomu voni boyalisya gospoda, i nastanovili sobi z-syeryed syebye svyashcheyenikiv pagirkiv, i voni prinosili im zhyertvi v pagirkovomu mistsi. voni boyalisya gospoda, i bogam svoim sluzhili za pravom tikh narodiv, zvidki poviganyali ikh. azh do ts'ogo dnya voni roblyat' za kolishnim pravom, voni nye boyat'sya gospoda, i nye roblyat' za ustavami svoimi ta za pravom svoim, ani za zakonom, ani za zapoviddyu, yak nakazav buv gospod' sinam yakova, yakomu dav im'ya izrailya. i sklav gospod' iz nimi zapovita, i nakazav im, govoryachi: nye budyetye boyatisya inshikh bogiv, i nye budyetye vklonyatisya im, i nye budyetye sluzhiti im, i nye budyetye prinositi zhyertv im, a til'ki gospoda, shcho viviv vas iz egipyets'kogo krayu vyelikoyu siloyu ta vityagnenim ramyenom, iogo budyetye boyatisya, i iomu budyetye vklonyatisya, i iomu budyetye prinositi zhyertvi. i ustavi, i prava, i zakona, i zapovid', yaki napisav vam, budyetye dodyerzhuvati, shchob vikonuvati po vsi dni, a bogiv inshikh nye budyetye boyatisya. a zapovita, shcho ya sklav iz vami, nye zabudyetye, i nye budyetye boyatisya inshikh bogiv, a til'ki gospoda, boga vashogo, budyetye boyatisya, i vin viryatie vas iz ruki vsikh vashikh vorogiv. ta nye poslukhali voni, bo vsye robili za svoim poppyeryednim zvichaem. i ti narodi vsye boyalisya gospoda, alye sluzhili bovvanam svoim. tak samo sini ikhni ta sini ikhnikh siniv, yak robili bat'ki ikhni, tak roblyat' voni azh do ts'ogo dnya.

18

i stalosya tryet'ogo roku osii, sina yelinogo, izrailiyevogo tsarya, zatsaryuvav zyeziya, sin akhaziv, tsar yudin. vin buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koly zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi dvadtsyat' i dyev'yat' lit. a im'ya iogo matyeri avi, dochka zakhariya. i robiv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, usye tak, yak robiv buv iogo bat'ko david. vin ponishchiv pagirki, i polamav stovpi dlya bogiv, i styav astartu, i rozбив midyanogo zmiya, yakogo zrobiv buv moisyeyi, bo azh do tsikh dnev izrailievi sini vsye kadili iomu i klicali

iogo: nyekhushtan. vin nadiyavsy na gospoda, boga izrailya, i takogo, yak vin, nye bulo mizh usima tsaryami yudinimi, ani mizh timi, shcho buli pyeryed nim. i mitsno trimavsy vin gospoda, nye vidstupavsy vid n'ogo, i dodyerzhuvav zapovid iogo, shcho nakazav buv gospod' moisyeevi. i buv gospod' iz nim, u vs'omu, kudi vin khodiv, vin mav povodzhennyya. i zbuntuvavsy vin na asiriis'kogo tsarya, i nye sluzhiv iomu. vin pobiv filistimlyan azh do azzi ta granitsi ii vid vartovoi bashti azh do tverdynnogo mista. i stalosya chyetyryetogo roku tsarya ezyekii, tsye s'omii rik osii, yelinogo sina, izrail'yevogo tsarya, pishov salmanasar, tsar asiriis'kii, na samariyu, ta i oblig ii. i zdobuv vin ii po tr'okh rokakh: shostogo roku ezyekii, tsye dyev'yatii rik osii, izrail'yevogo tsarya, bula zdobuta samariya. i vignav asiriis'kii tsar izrailya do asirii, i poprovadiv ikh u khalakh, i v khavor, nad richku gazan, ta do midiis'kikh mist. tsye za tye, shcho nye slukhal- isya voni golosu gospoda, boga svogo, i pyeryestupali zapovita iogo; us'ogo, shcho nakazav buv moisyei, rab gospodnii, voni ani nye slukhali, ani nye ro- bili. a chotirnadtsyatogo roku tsarya ezyekii pri- shov sankhyeriv, tsar asiriis'kii, na vsi ukriplyeni yu- dini mista, ta i zakhopiv ikh. i poslav ezyekiya, tsar yudin, do tsarya asiriis'kogo, do lakhishu, govory- achi: zgrishiv ya! vidiidi vid myenye, a shcho nakla- dyesh na myenye, ponyesu. i naklav asiriis'kii tsar na ezyekiyu, yudinogo tsarya, tri sotni talantiv sri- bla ta tridtsyat' talantiv zolota. i viddav ezyekiya vsye sriblo, znaidenye v gospodn'omu domi ta v tsarye- vikh skarbnitsyakh. togo chasu ezyekiya vidrubav zoloto z dyeryei gospodn'ogo domu ta zo stopiv, shcho pokriv buv ezyekiya, yudin tsar, zolotom, i dav iogo asiriis'komu tsaryevi. a asiriis'kii tsar poslav iz lakhishu do tsarya ezyekii golovnoho komandu- vacha, i vyelikogo evnukha ta vyelikogo chashnika z vyelikim viis'kom do erusalimu. i pishli voni, i pri- ishli ta i stali nad vodotyagom gorishn'ogo stavu, sh- cho na bitii dorozhi do polya valyushnikiv. i kliknuli voni do tsarya, i do nikh viishov yeliyakim, sin khilkiiii, nachal'nik palati, i pisar shyevna, ta ioakh, sin asafiv, kantslyer. i skazav do nikh vyelikii chash- nik: skazhit' ezyekii: otak skazav vyelikii tsar, tsar asiriis'kii: shcho tsye za nadiya, na yaku ti nadiesh- ya? chi dumaesh ti, shcho slovo ust, to vzhye rada ta sila do viini? na kogo tyepyer nadieshsya, sh- cho zbuntuvavsy proti myenye? tyepyer otsye ti nadieshsya sobi opyertisya na otu polamanu ochy- eryetinu, na egypyet, shcho koli khto opirae'tsya na nyei, to vona vkhodit' u dolonyu iomu i prodiryav- lyue ii. otakii faraon, tsar egypets'kii, dlya vsikh, khto nadiet'sya na n'ogo, a koli vi skazhyete myeni: mi nadiemos na gospoda, boga nashogo, to chi zh vin nye toi, shcho ezyekiya ponishchiv pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav yudi ta erusalimovi: py- eryed otsim til'ki zhyertivnikom budyete vklony- atsy v erusalimi? a tyepyer pidi v zaklad iz moim panom, asiriis'kim tsaryem, i ya dam tobi dvi tisyachi konyei, yakshcho ti zmozhyesh sobi dati na nikh vy- erkhivtsiv. i yak zhye ti prozhyenyesh khoch odnogo namisnika z naimyenshikh slug mogo pana? a ti sobi nadieshsya na egypyet radi kolyesnits' ta vy-

erkhivtsiv! tyepyer zhye, chi byez gospoda priishov ya na tsye mistysye, shchob znishchiti iogo? gospod' skazav buv myeni: pidi na toi krai ta znishch iogo! i skazav yeliyakim, sin khilkiiii, i shyevna ta ioakh do vyelikogo chashnika: govori do svoikh rabiv po- aramyeis'komu, bo mi rozumiamo, i nye govori z nami po-yudyeis'komu v slukh tikh lyudyei, shcho na muri. i skazav do nikh vyelikii chashnik: chi pan mii poslav myenye govorit' tsi slova do tvogo pana ta do tyebye? khiba nye do tsikh lyudyei, shcho sidyat' na muri, shchob iz vami isti svii kal ta piti svoyu syechu? i stav vyelikii chashnik, i kliknuv guchnim golosom po-yudyeis'komu, i govori v skazav: poslukhaitye slovo vyelikogo tsarya, tsarya asiriis'kogo: tak skazav tsar: nyekhai nye durit' vas ezyekiya, bo vin nye zmozhye vryatuvati vas vid ruki iogo! i nyekhai nye zapyevnyae vas ezyekiya gospodom, govoryachi: ryatuyuchi, vryatue vas gospod', i nye budye dano ts'ogo mista v ruku tsarya asiriis'kogo. nye slukhaitye ezyekii, bo tak skazav tsar asiriis'kii: primirit'sya zo mnoyu, ta i vidiit' do myenye, ta i izhtye kozhyen svii vinograd ta kozhyen figu svoyu, i piitye kozhyen vodu zo svoei kopanki, azh poki ya nye priidu i nye viz'mu vas do krayu takogo zh, yak vash krai, do krayu zbizhzhya ta vinogradnogo soku, do krayu khliba ta vinogradnikiv, do krayu olivki, olivnogo soku ta myedu, shchob vi zhili i nye vmirali! i nye slukhaitye ezyekii, koli vin namovlyae vas, govoryachi: gospod' poryatue nas! chi spravdi vryatuvati bogi tikh nar- odiv, kozhyen svii krai vid ruki asiriis'kogo tsarya? dye bogi gamatu ta arpadu? dye bogi syefarvaimu, gveni ta ivvi? chi vryatuvati voni samariyu vid moei ruki? kotrii z-pomizh usikh bogiv tsikh kraiv ury- atuvav svii krai vid moei ruki, to nyevzhye zh gos- pod' uryatue erusalim vid moei ruki? i movchav toi narod, i nye vidpoviv iomu ani slova, bo tsye buv nakaz tsarya, shcho skazav: nye vidpovidaitye iomu! i priishov yeliyakim, sin khilkiiii, nachal'nik palati, i pisar shyevna, i ioakh, asafiv sin, kantslyer, iz rozdy- ertimi shatami, do ezyekii, i donyesli iomu slova vye- likogo chashnika.

19

i stalosya, yak pochuv tsye tsar ezyekiya, to rozdyer svoi shati ta nakrivsy vyeryetoyu, i vviishov do gospodn'ogo domu. i poslav vin yeliyakima, nachal'nika palati, i pisarya shyevnu, ta starshikh iz svyashchenikiv, pokritikh vyeryetami, do proroka isai, amosovogo sina. i skazali voni do n'ogo: tak skazav ezyekiya: tsyei dyen' tsye dyen' gorya i kartannya ta narugi! bo pidiishli diti azh do vikhodu utrobi, ta nyemae sili poroditi! mozhye pochue gospod', bog tvii, vsi slova vyelikogo chashnika, shcho iogo poslav asiriis'kii tsar, pan iogo, na obrazu zhivogo boga, i gospod', bog tvii, pokarae za slova, yakii chuv, a ti prinyesesh molitvu za ryeshtku, shcho shchye znakhodit'sya. i priishli rabi tsarya ezyekii do isai. i skazav im isaya: tak skazhyete vashomu panovi: tak skazav gospod': nye biisya tikh sliv, shcho pochuv ti, yakimi obrazhali myenye slugi asiriis'kogo tsarya! os' ya dam v n'ogo dukha, i vin pochue zvistku, i vvernyet'sya do svogo krayu. i ya

vrazhu iogo myechyem u iogo krai. i vyernuvsya vyelikii chashnik, i znaishov asiriis'kogo tsarya, shcho voyuvav proti livni, bo pochuv, shcho toi rushiv iz lakhishu. a koli vin pochuv pro tirgaku, tsarya yetiops'kogo, takye: os' vin viishov voyuvati z tobouy! to vyernuvsya, i poslav posliv do ezyekii, govoryachi: tak skazhyete do ezyekii, yudinogo tsarya, govoryachi: nyekhai nye zvodit' tyebye bog tvii, shcho ti nadieshsya na n'ogo, kazhuchi: nye budyte dani i erusalim u ruku asiriis'kogo tsarya. os' ti chuv, shcho zrobili asiriis'ki tsari vsim krayam, shchob uchiniti ikh zaklyattyam, a ti budyesh uryatovani? chi vryatuvali ikh bogi tikh narodiv, yakikh ponishchili bat'ki moi: gozana, i kharana, i ryetsyefa, i siniv yedyna, shcho v tyelassari? dye vin, tsar gamatu, i tsar arpadu, i tsar mista syefarvaimu, gyeni ta ivvi? i vzyav ezyekiya ti listi z ruki posliv, i prochitav ikh, i vviishov u gospodnii dim. i ezyekiya rozgornuv odnogo lista pyeryed gospodnim litsyem. i ezyekiya molivsya pyeryed gospodnim litsyem i skazav: gospodi, bozhye izrailiv, shcho sidish na khyeruvimakh! ti toi edinii bog dlya vsikh tsarstv zyemli, ti stvoriv nyebyesa ta zyemlyu! nakhili, gospodi, ukho svoe ta i pochui! vidkrii, gospodi, ochi svoi ta i pobach, i pochui slova sankhyeriva, shcho prislav obrazhati zhivogo boga! spravdi, gospodi, asiriis'ki tsari popustoshili ti narodi ta ikhnii krai. i kinuli voni ikhnikh bogiv na ogon', bo nye bogi voni, a til'ki chin lyuds'kikh ruk, dyeryevo ta kamin', i ponishchili ikh. a tyepper, gospodi, bozhye nash, spasi nas vid ruki iogo, i nyekhai znayut' usi tsarstva zyemli, shcho ti gospod', bog edinii! i poslav isaya, amosiv sin, do ezyekii, govoryachi: tak skazav gospod', bog izrailiv: ya pochuv tye, pro shcho ti molivsya do myenye, pro sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo. os' tye slovo, yakye gospod' govoriiv pro n'ogo: gordue tobouy, smiet'sya iz tyebye divitsya, sions'ka dochka, vslid tobi golovoyu khitae dochka erusalimu! kogo layav ti ta obrazhav, i na kogo povishchiv ti golos ta vgoru pidnis svoi ochi? na svyatogo izrailiyevogo! chyeryez posliv svoikh gospoda ti obrazhav ta kazav: iz byezlichnyu svoikh kolyesnits' ya viishov na gori visoki, na boki livanu, i pozrubuyu kyedri visoki iogo, dobirni iogo kiparisi, i viidu azh na vyershok iogo na nichlig, u gushchinu iogo sadu, ya kopayu ta p'yu chuzhu vodu, i stopoyu svoei nogi povisushuyu ya vsi egipyets'ki riki! khiba ti nye chuv, shcho viddavna zrobiv ya otsye, shcho za dniv starodavnikh ya tsye buv stvoriv? tyepper zhye sprovadiv ya tsye, shcho ti nishchish mista poukriplyuvani, na kupu rumovishch obyertaesh ikh... a myeshkantisi ikhni byezsili, nastrashyeni ta pobentyezhyeni. voni stali, yak zillya otye pol'ovye, mob travu zryeleniyucha, yak trava na dakhakh, yak popalyenye zbizhzhya, yakye nye dospilo... i sidinnya tvoe, i tvii vikhid ta vkhid tvii ya znayu, i tvoe proti myenye oburyennya. za tvoe proti myenye oburyennya, shcho gordinya tvoya nadiishla do ushyei moikh, to na nizdri tvoi ya syeryezhku privishu, a vudilo moe v tvoi usta, i tyebye povyernu ya tieyu dorogoyu, yakoyu priishov til' a otsye tobi znak: izhtye ts'ogo roku zbizhzhya samosiinye, a drugogo roku samoroslye, a tryet'ogo roku siitye

ta zhnit', i sadit' vinogradniki, ta i izhtye ikh plid. a vryatovanye yudinogo domu, shcho lishilosya, pustit' korinnya dodolu, i svogo ploda dast' ugoru. bo z erusalimu viidye pozostalye, a ryeshtki vid gori sionu. ryevnist' gospoda savaota zrobit' tsye! tomu tak skazav gospod' pro asiriis'kogo tsarya: vin nye vviidye do mista ots'ogo, i tudi vin nye kinye strili, i shchitom ii nye popyeryedit', i vala na n'ogo nye visiplye! yakoyu dorogoyu priidye, to nyeyu povyernyet'sya, u misto zh otsye vin nye vviidye, govorit' gospod'! i tsye misto ya oboronyu na spasinnya iogo radi syebye ta radi davida, moioغو raba! i stalosya tiei noch, i viishov angol gospodnii, i zabiv v asiriis'komu tabori sto i visimdyesyat i p'yat' tisyach. i povstavali voni rano vransyi, azh os' usi myertvi trupil!... a sankhyeriv, asiriis'kii tsar, rushiv ta i pishov, i vyernuvsya i osivsya v ninyevii. i stalosya, koli vin molivsya v domi nisrokha, svogo boga, to adrammyelyekh ta shar'yetsyer ubili iogo myechyem, a sami vtyekli do krayu ararat. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo yesar-khaddon.

20

timi dnyami smyertyel'no zakhvoriv buv ezyekiya. i priishov do n'ogo isaya, amosiv sin, prorok, i skazav do n'ogo: tak skazav gospod': zaryadi svoim domom, bo ti vmryesh, a nye viduzhaesh. a toi vidvyernuv oblichchya svoe do stini, i pomolivsya do gospoda, govoryachi: o, gospodi, zgadai zhye, shcho ya kho-div pyeryed litsyem tvoim pravdoyu ta tsilim syert-syem, i robiv ya dobre v ochakh tvoikh. i zaplakav ezyekiya ryevnim plachyem... i stalosya, isaya nye viishov shchye z syeryedini mista, a do n'ogo bulo gospodne slovo, govoryachi: vyernisya, i skazhyesh do ezyekii, volodarya mogo narodu: tak skazav gospod', bog bat'ka tvoego davida: pochuv ya molitvu tvoyu, pobachiv ya sl'ozu tvoyu! os' ya vilikuyu tyebye, tryet'ogo dnya ziidyesh ti do gospodn'ogo domu! i do dniv tvoikh ya dodam p'yatnadtsyat' lit, i z ruki asiriis'kogo tsarya vryatuyu tyebye ta tsye misto, i oboronyu tsye misto radi syebye ta radi raba svogo davida. a isaya skazav: viz'mit' grudku fig. i vzyali i poklali na togo gnoyaka, i vin viduzhav... i skazav ezyekiya do isai: yakii znak, shcho gospod' myenye vilikue, i shcho ya tryet'ogo dnya ziidu do gospodn'ogo domu? i skazav isaya: os' tobi znak toi vid gospoda, shcho gospod' zrobit' tu rich, pro yaku govoriiv: chogo khocheyesh, shchob pishla tin' upyeryed na dyesyat' stupyeniv, chi shchob vyernu-lasya na dyesyat' stupyeniv? i skazav ezyekiya: lyegko tini pokhilititsya pyeryed na dyesyat' stupyeniv; ni, a nyekhai tin' vyernyet'sya nazad na dyesyat' stupyeniv! i kliknuv prorok isaya do gospoda, i vin zavyer-nuv tin' na stupenyakh, dye vona spuskalasya na stupenyi akhazovi, na dyesyat' stupyeniv... togo chasu poslav byerodakh-bal'adan, sin bal'adan, vav-ilons'kii tsar, lista ta darunka do ezyekii, bo prochuv buv, shcho ezyekiya zakhvoriv. i vislukhav ikh ezyekiya, i pokazav im usyu skarbniitsyu svoyu, i sriblo, i zoloto, i pakhoshchi, i dobru olivu, i vsyu zbroyvnyu svoyu, i vsye, shcho znakhodilosya v iogo skarbniitsyakh. nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi

im ezyekiya v domi svoim ta v usim volodinni svoim. i priishov prorok isaya do tsarya ezyekii ta i skazav do n'ogo: shcho govoryli tsi lyudi? i zvidki voni priishli do tyebye? a ezyekiya skazav: voni priishli z dalyekogo krayu, z vavilonu. i toi skazav: shcho voni bachili v domi tvoim? i ezyekiya skazav: usye, shcho v domi moim, voni bachili, nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi ya im u skarbnitsyakh svoikh. i skazav isaya do ezyekii: poslukhai gospodn'ogo slova: os' prikhodyat' dni, i vsye, shcho v domi tvoemu, i shcho buli zibrali bat'ki tvoi azh do ts'ogo dnya, budye vinyesyenye do vavilonu. nichogo nye pozostanyet'sya, govorit' gospod'! a z siniv tvoikh, shcho viidut' iz tyebye, yakikh ti porodish, dyekogo zabyerut', i voni budut' evnukhami v palatakh vavilons'kogo tsarya! i skazav ezyekiya do isa: dobreye gospodne slovo, yakye ti skazav! i podumav sobi: tak, mir ta byezpyetka budye za moikh dniv! a ryeshita dil ezyekii ta vsya litsars'kist' iogo, i yak vin zrobyv stava ta vodotyaga, i vprovadiv vodu do mista, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv ezyekiya zo svoimi bat'kami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo manasiya.

21

manasiya buv viku dvanadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdyesyat i p'yat' lit. a im'ya iogo matyeri khyevtsi-vag. i robiv vin zlo v gospodnikh ochakh, za gidotoyu tikh narodiv, yakikh gospod' poviganyav z-pyeryed oblichchya izrail'yevikh siniv. i vin znovu pobuduvav pagirki, shcho ikh vinishchiv buv iogo bat'ko ezyekiya, i ponastavlyav zhyertivnikiv vaalovi, i zrobyv astartu, yak zrobyv buv akhav, izrailiv tsar, i vklonyavsva vsim nyebyesnim svitlam ta sluzhiv im. i pobuduvav vin zhyertivniki v gospodn'omu domi, pro yakogo skazav buv gospod': v erusalimi pokladu ya im'ya svoe! i pobuduvav vin zhyertivniki dlya vsikh nyebyesnikh svitil na obokh podvir'yakh gospodn'ogo domu. i vin pyeryeprovadiv svogo sina chyeryez ogon', i gadav, i vorozhiv, i nastanoviv viklikuvachiv dukhiv pomyerlikh ta dukhiv vishchikh, i bagato robiv zla v ochakh gospoda, shchob gniviti iogo. i postaviv vin bovvana astarti, yakogo zrobyv, u domi, pro yakogo gospod' skazav buv do davida ta do sina iogo solomona: u ts'omu domi ta v erusalimi, shcho iogo ya vibrav zo vsikh izrail'yevikh plyemyen, pokladu ya im'ya svoe naviki! i bil'shye nye mandruvatimye izrail'eva noga z tiei zyeimli, yaku ya dav ikhnim bat'kam, yakshcho til'ki voni budut' pil'nuvati robiti vsye tak, yak nakazav ya im, ta vvyes' zakon, shcho nakazav im mii rab moiseyi. ta nye poslukhalsiya voni. i manasiya zviv ikh do togo, shchob robiti girshye vid tikh narodiv, yakikh gospod' vigubiv z-pyeryed oblichchya izrail'yevikh siniv. i govovir gospod' chyeryez svoikh rabiv prorokiv, kazhuchi: za tye, shcho manasiya, tsar yudin, zrobyv tsi gidoti, uchiniv girshye vid us'ogo, shcho robili buli amoryeyani, shchu buli pyeryed nim, i vviv u grikh takozh yudu bozhkami svoimi, tomu tak skazav gospod', bog izrailiv: os' ya navodzhu takye zlo na erusalim ta na yudu, shcho v kozhnogo, khto pochue pro tsye, zadzvyenit' v

obokh vukhakh!... i protyagnu ya na erusalim mirku samarii, ta vagu akhavogo domu, i vitru erusalim, yak vitrayut' misku: vityer i pyeryevyernuv ii dogori dnom! i ya pokinu ostanok nadilu mogo, i dam ikh u ruku ikhnim vorogam, i voni budut' na grabizh ta na zdobich dlya vsikh ikhnikh vorogiv, tomu, shcho voni robili zlo v moikh ochakh, i vsye gnivili myenye vid dnya, koli viishli ikhni bat'ki z egiptu, i azh do dnya ts'ogo... a takozh manasiya proliv duzhye bagato nyevinnoi krov, azh napovniv nyeyu erusalim vid vkhodu do vkhodu, okrim svogo grikha, shcho vviv u grikh yudu, shchob chiniti zlye v gospodnikh ochakh. a ryeshita dil manasi, ta vsye, shcho vin zrobyv, i grikh iogo, yakim vin grishiv, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i spochiv manasiya z bat'kami svoimi, i buv pokhovanii v sadku svogo domu, v uzzinomu sadku, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amon. amon buv viku dvadtsyati i dvokh rokov, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi dva roki. a im'ya iogo matyeri myeshullyemyet, dochka kharutsa z iotvi. i robiv vin zlo v gospodnikh ochakh, yak robiv iogo bat'ko manasiya. i khodiv vin usieyu tieyu dorogoyu, yakoyu khodiv iogo bat'ko, i sluzhiv tim bovvanam, yakim sluzhiv bat'ko iogo, i vklonyavsva im. i pokinuuv vin gospoda, boga bat'kiv svoikh, i nye khodiv gospodn'oyu dorogoyu. i vchinili zmovu slugi amona na n'ogo, i vbili tsarya v iogo domi. ta narod krayu pyeryebiv usikh zmovnikiv na tsarya amona. i narod nastanoviv tsaryem krayu zamist' n'ogo sina iogo iosiyu. a ryeshita dil amona, usye, shcho robiv vin, oto voni napisani v knizi khroniki yudinikh tsariv. i pokhovali iogo v iogo grobi v uzzinomu sadku, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iosiya.

22

iosiya buv viku vos'mi lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tridsyat' i odin rik. a im'ya iogo matyeri edida, dochka adai z botskatu. i robiv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, i khodiv usieyu dorogoyu svogo bat'ka davida, i nye vstupavsva ani pravoruch, ani livoruch. i stalosya visiminadtsyatogo roku tsarya iosii, poslav tsar shafana, sina atsalii, myeshullamovogo sina, pisarya, do gospodn'ogo domu, govoryachi: pidi do khilki, pyervosvyashchyenika, i nyekhai pyeryelichit' tye sriblo, shcho znysesyenye do gospodn'ogo domu, shcho zibrali vid narodu storozhi poroga. i nyekhai dadut' iogo na ruku vikonavtsyam roboti, postavlyenim u gospodn'omu domi, a ti nyekhai dadut' iogo tim, khto pratsyue v gospodn'omu domi, shchob napravlyati ushkodzhennya khramu, tyeslyaram, i budivnichim, i mulyaram, shchob kupuvati dyeryevo ta tyesanye kaminnya na napravu khramu. til'ki nyekhai nye oblichuyut'sya z nimi pro tye sriblo, shcho danye na ikhnyu ruku, bo chyeno voni robl yat'. i skazav khilkiya, pyervosvyashchyenik, do pisarya shafana: ya znaishov u gospodn'omu domi knigu zakonu! i dav khilkiya tu knigu shafanovi, i toi pyeryechitav ii. i vviishov pisar shafan do tsarya, i prinis tsaryevi vistku, i skazav: rabi tvoi visipali tye sriblo, shcho znaidyenye v domi, i dali iogo na ruku

vikonavtsyam roboti, postavlenim u gospodn'omu domi. i donis pisar shafan tsaryevi, govoryachi: svyashcheniy khilkiya dav myeni knigu. i shafan pyeryechitav ii pyeryed tsaryem. i stalosya, yak tsar pochuv slova knigi zakonu, to rozdyer svoi shati... i nakazav tsar svyashchenikovyi khilkiyi, i akhikamovi, shafanovomu sinovi, i akhborovi, mikhainomu sinovi, i pisaryevi shafanovi, i asai, tsaryevomu sluzi, govoryachi: idit', zvyernit'sya do gospoda pro myenye i pro narod, ta pro vs'ogo yudu, pro slova tsiei znaidenoi knigi. vyelikii bo gniv gospodnii, shcho zapalivsy na nas za tye, shcho bat'ki nashi nye slukhalisy sliv tsiei knigi, shchob robiti vsye, shcho napisano pro nas. i pishov svyashcheniy khilkiya, i akhikam, i akhbor, i shafan, i asaya do prorochitsi khuldi, zhinki shal-luma, sina tikvi, sina kharkhasovogo, storozha shat, vona sidila v erusalimi, na novomu misti, i govorili do nyei. a vona skazala do nikh: tak govorit' gos-pod', bog izrailiv: skazhit' cholovikovi, shcho poslav vas do myenye: tak govorit' gospod': os' ya navyedu likho na otsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo, usi slova tiei knigi, shcho chitav yudin tsar, za tye, shcho voni pokinuli myenye, i kadili inshim bogam, shchob gniviti myenye vsim dilom svoikh ruk. i roz-palivsy mii gniv na tsye mistysye, i vin nye pogas-nye! a yudinomu tsaryevi, shcho poslav vas zvyer-nutisy do gospoda, skazhyetye iomu tak: tak gov-orit' gospod', bog izrailiv, ti slova, yaki ti chuv: za tye, shcho zm'yaklo tvoe syertsye, i ti vpokorivsy py-eryed gospodnim litsyem, koli pochuv, shcho ya gov-oriv pro tsye mistysye ta pro myeshkantsiv iogo, shcho voni stanut' spustoshyennam ta proklyattyam, i shcho ti rozdyer shati svoi ta plakav pyeryed moim litsyem, to ya takozh pochuv, govorit' gospod'. tomu to ya priluchu tyebye do bat'kiv tvoikh, i ti budyesh priluchyeni do grobiv svoikh u miri, i ochi tvoi nye pobachat' us'ogo togo likha, shcho ya navodzhu na otsye mistysye. i voni prinyesli tsyu vistku tsaryevi.

23

a tsar poslav, i zibrali do n'ogo vsikh starshikh yudi ta erusalimu. i vviishov do gospodn'ogo domu tsar ta kozhyen muzh yudi, a z nim usi myeshkantsi erusalimu, i svyashcheniy, i proroki, i vvyes' narod vid malogo i azh do vyelikogo, i vin pro-chitav do ikhnikh ushyei usi slova knigi zapovitu, znaidenoi v gospodn'omu domi. i stav tsar na pid-vishchyenni, i sklav zapovita pyeryed gospodnim lit-syem, shchob khoditi za gospodom ta dodyerzhu-vati zapovidi iogo, i svidchyennya iogo, i postanovi iogo vsim syertsyem ta vsieyu dushyeyu, shchob vikonati slova togo zapovitu, shcho napisani v tii knizi. i vvyes' narod pristav do zapovitu. i nakazav tsar khilkiyi, vyelikomu svyashchenikovyi, i inshim svyashchenikam ta storozham poroga, shchob povi-nosili z gospodn'ogo khramu vsi ryechi, zroblyeni dlya vaala ta dlya astarti, ta dlya vsikh nyebyesnikh svitil. i vin popaliv ikh poza erusalimom na kye-drons'kikh polyakh, a ikhnii porokh vidnis do byet-yelu. i vin poskidav zhyertsiv, shcho ikh ponas-tavlyali buli yudini tsari, i shcho voni kadili na pa-

girkakh po yudinikh mistakh ta v okolitsyakh erusal-imu, i kadili dlya vaala, i dlya sontsya, i dlya misy-at-sya, i dlya planyet, i dlya vsikh nyebyesnikh svi-til. i vin vinis astartu z gospodn'ogo domu poza erusalim do kyedrons'koi dolini, ta i spaliv ii v kye-drons'kii dolini, i styer na porokh, a ii porokh kinuv na grobi zvichainikh lyudiei. i vin porozbivav domi kul'tu bludodiinikov, shcho buli pri gospodn'omu domi, dye zhinki tkali zavisu dlya astarti. i vin viprovadiv usikh svyashchenikov z yudinikh mist, i opoganiv pagirki, dye svyashcheniy kadili, vid gyevi azh do byeyer-shyevi, i porozbivav pagirki bram, shcho buli pri vkhodi brami isusa, zvyerkhnika mista, shcho livoruch tomu, khto vkhodiv do brami mista. alye svyashcheniy pagirkiv nye vkhodili do gospodn'ogo zhyertivnika v erusalimi, a til'ki ili pris-nye syeryed svoikh brativ. i vin opoganiv mistysye stavlyennya na ogni, shcho v dolini ginnomovogo sina, shchob nikhto nye pyeryevodiv chyeryez ogon' sina svogo ta dochku svoyu dlya molokha. i vin povidstavlyav koni, yakikh davali yudini tsari dlya sontsya, vid vkhodu do gospodn'ogo domu, pri kim-nati evnukha nyetan-myelyekha, shcho buv u par-varimi, a kolyesnitsi sontsya popaliv uv ogni. a zhy-ertivniki, shcho buli na dakhu akhazovoi gornitsi, shcho porobili yudini tsari, ta zhyertivniki, shcho poro-biv manasiya na dvokh podvir'yakh gospodn'ogo domu, tsar porozbivav. i vin zvidi pobig, i kinuv ikhnii porokh do kyedrons'kogo potoku. a pagirki, shcho navproti erusalimu, pravorch gori zgubi, yaki pobuduvav buv solomon, izrailiv tsar, dlya astarti, gi-doti sidons'koi, i dlya kyemota, gidoti moavs'koi, i dlya milkoma, gidoti ammonovikh siniv, tsar poop-ganyuvav. i vin porozbivav stovpi dlya bogiv, i postinav posvyachyeni dyeryeva, a ikhne mistysye napovniv lyuds'kimi kistkami. a takozh zhyertivnika, shcho v byet-yeli, pagirka, shcho zrobiv buv erovoam, sin nyevativ, shcho vviv u grikh izrailiya, takozh zhy-ertivnika ts'ogo ta ts'ogo pagirka vin rozбив, i spaliv togo pagirka ta styer na porokh, i astartu spaliv. i obyernusya iosiya, ta i pobachiv grobi, shcho buli tam na gori. i poslav vin, i pozabirav kosti z grobiv, i popaliv na zhyertivniku, i opoganiv iogo, za slovom gospodnim, yakye klikav buv bozhii cholovik, shcho prorikav otsi ryechi. i skazav tsar: shcho tsye za nad-grobok, shcho ya bachu? a lyudi togo mista skazali iomu: tsye nadgrobok bozhogo cholovika, shcho pri-ishov z yudiei i prorik otsi ryechi, yaki zrobiv ti na zhyertivniku v byet-yeli. a vin skazav: daitye iomu spokii, nyekhai nikhto nye rukhae kosteyi iogo. i zbyeryegli iogo kosti, kosti togo proroka, shcho pri-ishov buv iz samarii. a takozh usi domi pagirkiv, shcho po samariis'kikh mistakh, shcho porobili buli izrailievi tsari, shchob gniviti gospoda, iosiya pon-ishchiv, i zrobiv z nimi tye samey, shcho zrobiv u byet-yeli. i porizav vin usikh svyashchenikov pag-irkiv, shcho buli tam, na zhyertivnikakh, i popaliv na nikh lyuds'ki kosti, ta i vyernusya do erusal-imu. i nakazav tsar us'omu narodovi, govoryachi: spravyte paskhu dlya gospoda, vashogo boga, yak napisano v otsii knizi zapovitu. bo nye spravlyalasya tsya paskha vid dniv suddiv, shcho sudili izrailiya, po vsi dni tsariv izrailiyevikh ta tsariv yudinikh. i

til'ki visimnadsyatogo roku tsarya iosii spravlyalasya paskha dlya gospoda v erusalimi. a takozh viklikachiv dukhiv pomyerlikh, i dukhiv vishchikh, i domovikh bozhkiv, i bovvaniy, i vsyaki gidoti, shcho poyavilisya v yudinim krai ta v erusalimi, povinishchuvav iosiya, shchob postaviti slova zakonu, napisani v knizi, shcho znaishov svyashchyenik khilkiyya v gospodn'omu domi. a takogo tsarya, yak vin, nye bulo pyeryed nim, shcho navyernusya b do gospoda vsm svoim syertsyem, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu, za vsim moysyeeyim zakonom, i po n'omu nye povstavav takii, yak vin. til'ki nye spinivsyu gospod' vid ryevnosti svogo vyelikogo gnivu, yakim zapalivsyu iogo gniv na yudu za vsi ogirychennyya, yakimi gniviv iogo manasiya. i skazav gospod': takozh yudu vidkinu ya vid litsya svogo, yak vidkinuv ya izrailiya, i vidkinu tsye misto, yakye vi-brav, erusalim, ta tsyei kham, pro yakii ya skazav: im'ya moe bude tam! a ryeshita dil iosii ta vsye, shcho vin roбив, oto voni napisani v knizi khroniki yu-dinikh tsariv. za iogo dniv pishov faraon nyekho, egipyets'kii tsar, na asiriis'kogo tsarya, na richku efrat. i viishov tsar iosiya navproti n'ogo, ta toi ubiv iogo v myegiddo, koli vin pobachiv iogo... i iogo rabi povyezli iogo myertvogo z myegiddo, i privyezli iogo do erusalimu, i pokhovali iogo v grobivtsi iogo. a narod krayu vzyav egoakhaza, sina iosii, i pomazali iogo, ta i nastanovili iogo tsaryem zamist' iogo bat'ka. egoakhaz buv viku dvadtsyati i tr'okh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. a im'ya iogo matyeri khamutal', dochka eryemii, z livni. i roбив vin zlo v gospodnikh ochakh, usye tak, yak robili iogo bat'ki. i faraon nyekho zv'yazav iogo v rivli, v gamats'komu krai, shchob vin nye tsaryuvav v erusalimi, i naklav karu na tsyei krai, sto talantiv sribla ta talant zolota. a tsaryem nastanoviv faraon nyekho yel'yakima, sina iosii, zamist' bat'ka iogo iosii, i zminiv im'ya iogo na egoyakim. a egoakhaza vin uzyav, i toi pribuv do egip'tu ta i pomyer tam. i egoyakim davav faraonovi sribla ta zolota; til'ki rozklav tsye na krai, shchob davati tsye sriblo na faraoniv nakaz, vin styagav tsye sriblo ta zoloto z narodu krayu za otsinkoyu zymeli kozhnogo, shchob viddati faraonovi nyekho. egoyakim buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli vin zatsaryuvav, i odinadtsyat' rokov tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri zye-vuda, dochka pyedai, z rumi. i roбив vin zlo v gospod-nikh ochakh, usye tak, yak robili bat'ki iogo.

24

za iogo dniv priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, a egoyakim buv iomu tri roki nyevil'nikom, ta potomu zbuntuvavsyu na n'ogo. a gospod' poslav na n'ogo ordi khaldyeyiv, i ordi sirii's'ki, i ordi moav's'ki, ta ordi siniv ammona. i vin poslav ikh na yudu, shchob vigubiti ikh za slovom gospoda, shcho vin govoriv chyeryez rabiv svoikh prorokiv. til'ki na nakaz gospoda stalosya tsye na yudu, shchob vidkinuti iogo vid litsya iogo za griki manasiya, za vsye, shcho vin roбив, a takozh za nye-povinnu krov, yaku vin proliv, i napovniv erusalim nyepovinnoyu krov'y; i nye khotiv gospod' pros-

titi. a ryeshita egoyakimovikh dil, ta vsye, shcho vin roбив, oto voni opisani v knizi khroniki yu-dinikh tsariv. i spochiv egoyakim zo svoimi bat'kami, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoyakhin. i bil'shye vzhye nye vikhodiv egipyets'kii tsar zo svogo krayu, bo vavilons'kii tsar zabrav usye vid egipyets'kogo potoku azh do richki yefratu, usye, shcho nalyezhalo egipyets'komu tsaryevi. egoyakhin buv viku visimnadsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. a im'ya iogo matyeri nyekhushta, dochka yelnatana, z erusalimu. i ro-biv vin zlo v gospodnikh ochakh, usye tak, yak ro-biv iogo bat'ko. togo chasu priishli do erusalimu rabi navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i misto popalo v oblogu. i priishov navukhodonosor, vavilons'kii tsar, na misto, a iogo rabi oblyagali iogo. i viishov egoyakhin, tsar yudin, do vavilons'kogo tsarya, vin ta mati iogo, i slugi iogo, i knyazi iogo, i evnukhi iogo, i vavilons'kii tsar uzyav iogo vos'mogo roku svogo tsaryuvannya. i pozabirav vin zvidth vsi skarbi gospodn'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i povidrubuvav vsi zoloti ryechi, yakii porobiv buv solomon, tsar izrailiv, u gospodn'omu khrami, yak govoriv gospod'. i povivodiv vin uvyes' erusalim, i vsikh knyaziv, i vsikh litsariv viis'kovikh, dyesyat' tisyach pishlo do nyevoli, i vsikh tyesliv ta kovaliv. nye pozostaviv nikogo, okrim nuzhdyennogo narodu krayu... i vin viviv do vavilonu egoyakhina ta tsaryevu matir, i tsars'kikh zhinok, i iogo evnukhiv, i vidatnikh u krai, usikh viprovadiv u nyevolyu z erusalimu do vavilonu. i vsikh viis'kovikh, sim tisyach, i tyesliv ta kovaliv tisyachu, usikh litsariv, shcho zaimalisyu viinoyu, viviv ikh vavilons'kii tsar u nyevolyu do vavilonu. a tsaryem nastanoviv vavilons'kii tsar mattaniyu, dyad'ka egoyakhina, zamist' n'ogo, i pyeryeminiv im'ya iogo na syedyekiyyu. syedyekiya buv viku dvadtsyati i odnogo roku, koli vin zatsaryuvav, i vin tsaryuvav v erusalimi odinadtsyat' rokov. a im'ya iogo matyeri khamutal', dochka eryemii z livni. i roбив vin zlo v gospodnikh ochakh, usye tak, yak roбив buv egoyakim. bo za gospodnii gniv stalosya tsye na erusalim ta na yudu, i vin vidkinuv ikh vid svogo litsya. i syedyekiya zbuntuvavsyu proti vavilons'kogo tsarya.

25

i stalosya dyev'yatogo roku iogo tsaryuvannya, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya, priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, vin ta vsye viis'ko iogo, na erusalim, i roztaborivsyu proti n'ogo, i pobuduvali proti n'ogo vala navkolo. i bulo misto v oblozi azh do odinadtsyatogo roku tsarya syedyekii. dyev'yatogo dnya misyatsya nastav sil'nii golod u misti, i nye bulo khliba dlya narodu krayu. i proibiti buv prolim u muri mista, i vsi voyaki povtkali vnochi dorogoyu bami mizh dvoma murami, shcho pri tsars'komu sadku, bo khaldyei buli pri misti navkolo. a tsar utik dorogoyu v styp. a khaldyeis'kye viis'ko pognalosya za tsaryem, ta i dognali iogo v erikhons'kikh stypakh, a vsye iogo viis'ko rozporoshilosya vid n'ogo. i skhopili tsarya, i vidvyeli iogo do vavilons'kogo tsarya do rivli, i

tam iogo toi zasudiv. a siniv syedyeikii zarizali na iogo ochakh, a ochi syedyeikii vin vibrav, i skuvav iogo dvoma midyanimi kaidanami, ta i vidviv iogo do vavilonu... a p'yatogo misyatsya, s'omogo dnya misyatsya, tsye dyev'yatnadtsyatii rik tsarya navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, priishov do erusalimu nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, sluga vavilons'kogo tsarya. i vin spaliv dim gospodnii ta dim tsaryevii, i vsi domi v erusalimi, i kozhnyy velikii dim spaliv ognym. i muri navkolo erusalimu porozbivalo vse khaldayeis'kye viis'ko, shcho bulo z nachal'nikom tsars'koi storozhi. a ryeshu narodu, shcho pozostavsya v misti, i tikh, shcho pyeryebigli do vavilons'kogo tsarya, i ryeshu prostogo lyudu poviganyav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi. a z bidnoti krayu nachal'nik tsars'koi storozhi pozostaviv dyekogo za vinyariv ta za ril'nikiv. a midyani stovpi, shcho v gospodn'omu domi, i pidstavi, i midyanye morye, shcho v gospodn'omu domi, khaldayei polamali, i vidnyesli ikhnyu mid' do vavilonu. i gornyata, i lopatki, i nozhi, i lozhki, i vvyes' midyanii posud, shcho vzhivaet'sya pri sluzhbi, pozabirali. i kadi'l'nitsi, i chashi, usye, shcho bulo zoloty zabrav zoloto, a shcho bulo sribnye sriblo vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi. dva stovpi, odnye morye ta ti pidstavi, shcho solomon porobiv buv dlya gospodn'ogo domu, nye bulo i vagi dlya vsikh tsikh ryechyei! visimnadtsyat' liktiv visokist' odnogo stovpa i odna midyana makovitsya, a visokist' makovitsi tri likti, ta myeryezhka, i granatovi yabluka na makovitsi navkolo, usye mid'. i dlya drugogo stovpa z myeryezhkoyu tak samo. i nachal'nik tsars'koi storozhi vzyav syerayu, pyervosvyashchyenika, i tsyefaniyu, drugogo svyashchyenika, ta tr'okh storozhiv poroga. a z mista vzyav vin odnogo evnukha, shcho buv nachal'nikom nad viis'kovimi, ta p'yat' cholovika z tikh, shcho bachat' tsaryevye oblichchya, shcho buli znaidyeni v misti, i pisarya, zvyerkhnika viis'kovikh viddiliv, shcho zapisuvav narod krayu do viis'kovikh viddiliv, i shistdyesyat cholovika z narodu krayu, shcho znakhodilisya v misti. i pozabirav ikh nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i vidviv ikh do vavilons'kogo tsarya, do rivli. i vdariv ikh vavilons'kii tsar, i povbivav ikh u rivli, u gamatovomu krai. i pishov yuda na vignannya z svoei zyeimli. a narod, shcho pozostavsya v yudinomu krai, yakogo pozostaviv navukhodonosor, vavilons'kii tsar, to nistanoviv nad nim gyedaliyu, sina akhikama, shafanovogo sina. i pochuli vsi viis'kovi zvyerkhniki, voni ta lyudi, shcho vavilons'kii tsar nistanoviv gyedaliyu, to poprikhodili do gyedalii do mitspi i izmail, sin nyetaniin, i iokhanan, sin karyeakhiv, i syeraya, sin nyetofatyanina tankhmyeta, i yaazaniya, sin maakhatyanina, voni ta ikhni lyudi. i prisyagnuv gyedaliya im ta ikhnim lyudyam, i skazav im: nye biitiesya buti piddanimi khaldeitsyam, osyad'tye v krai ta sluzhit' vavilons'komu tsaryevi, i budye vam dobre! i stalosya s'omogo misyatsya, priishov izmail, sin nyetanii, yelishamovogo sina, z tsars'kogo nasinnya, ta dyesyat' muzhiv iz nim, i vdarili voni gyedaliyu, i vin pomyer, i yudyeiv, i khaldayeiv, shcho buli z nimi v mitspi. i znyavsya

vvyes' narod, vid malogo i azh do vyelikogo, ta zvyerkhniki viis'k, i pishov do egiptu, bo boyavsya khaldayeiv. i stalosya tridtsyatogo i s'omogo roku nyevoli egoyakhina, yudinogo tsarya, dvanadtsyatogo misyatsya, dvadtsyat' s'omogo dnya misyatsya, yevil-myerodakh, tsar vavilons'kii, u rotsi svogo zatsaryuvannya, zmiluvavsya nad egoyakhinom, yudinim tsaryem, i viviv iogo z domu uv'yaznyennya. i vin govoriv iz nim laskavo, i postaviv trona iogo ponad trona tsariv, shcho buli z nim u vaviloni. i zminiv v'yaznichnu odyezhu iogo, i vin zavzhdi iv khlib pyeryed nim po vsi dni svogo zhittya. a izha iogo, izha stala, vidavalasya iomu vid tsarya, shchodyennye shchodyenno, po vsi dni iogo zhittya.

vidinnya 2377 isai 3470, amosovogo 531 sina 1121, yakye vin buv bachiv 2372 8804 pro yudyeyu 3063 ta pro erusalim 3389 za dñiv 3117 uzzii 5818, iotama 3147, akhaza 271 ta ezyekii 3169, yudinikh 3063 tsariv 4428. poslukhaitye vi, nyebyesa, i ti, zymelye, pochui, bo govorit' gospod': siniv sobi vikhovav i vikokhav ya, a voni znali bunt proti myenye!... vil znae svogo vlasnika, a osyel yasla pana svogo, a izrail' nye znae myenye, nye zvyertae uvagi narod mii na myenye... o lyudu ti grishnii, narodye tyazhkoi provini, likhodiis'kye nasinnya, sini-shkidniki, vi pokinuli gospoda, vi svyatogo izrail'yevogo ponyekhtuvali, obyernulis' nazad! u shcho budyetye biti shchye, koli nyeslukhnyanimi dali vi budyetye? khvora vasha vsya golova, i vsye shvert-sye bolyashchye... vid pidoshvi nogi i azh do golovi nyema tsilogo mistsya na o'mu: rani i gudzi, ta svizhi porazi nyevichavlyeni, i nye pozav'yazuvani, i olivoyu nye porozm'yakshuvani... zymelya vasha spustoshyena, ogyem spalenyi vashi mista, polye vashye, na vashikh ochakh poidayut' chuzhintsi iogo, z togo vs'ogo pustinya, nyemov z ruinuvannya chuzhintsi!... i pozostas' sions'ka dochka, mov kurin' v vinogradniku, mov shatro na nochlig v ogirkovomu poli, yak misto oblozhyenye... koli b buv gospod' savaot nye livish nam ostanku malogo, mi buli b yak sodom, do gomorri mi stali b podibni... poslukhaitye slova gospodn'ogo, sodoms'ki knyazi, pochuitye zakon boga nashogo, narodye gomors'kii, nashcho myeni mnogota vashikh zhyertov? govorit' gospod'. nasitivsya ya tsilopalyennymi baraniv i zhirom sitikh tyelyat, a krovi bikiv ta ovyyets' i kozliv nye zhadayu! yak prikhoditye vi, shchob yavitisya pyeryed oblichchym moim, khto zhadae togo z ruki vashoi, shchob toptali podvir'ya moi? nye prinos'tye vi bil'shye marnotnogo daru, vashye kadilo ogida dila myenye vono; novomisyachchya ta ti suboti i sklikannya zboriv, nye mozhu nyesti ya marnoti tsiei!... novomisyachchya vashi i usi vashi svyata nyenavidit' dusha moya ikh: voni stali myeni tyagaryem, ya zmuchenii znositi ikh... koli zh ruki svoi prostyagaetye, ya mruzhu vid vas svoi ochi! navit' koli vi molitvu primnozhuetye, ya nye slukhayu vas, vashi ruki napovnyeni krov'yu... umiityes', ochist'tye syebe! vidkin'tye zlo vashikh uchinkiv iz pyeryed ocheyi moikh, pyerstavan'tye chinitii likhe! navchit'sya chinitii dobro, pravosuddya zhadaitye, karaitye grabizhnika, daitye sud siroty, za vdovu zastupaityes'! priidit', i budyemo prauvatisya, govorit' gospod': koli vashi grihki budut' yak karmazin, stanut' bili, mov snig; yakshcho budut' chyervoni, nyemov bagryanitsya, to stanut' mov vovna voni! yak zakhochetye vi ta poslukhaetyes', to budyetye dobra zymli spozhivati. a koli vi vidmovityesya i nyeslukhnyanimi budyetye, myech pozhyerye vas, bo usta gospodni skazali otsye! yak stalo rozpusnitsyeyu virnye misto: bulo povnye vono pravosuddya, spravedlivist' u nim probuvala, tyepyer zhye rozbiinki! sriblo tvoe stalo zhuzheliysyeyu, tvoe pitvo vodoyu rozpushchyenye... knyazi tvoi vpyerti i druzi zlodiyam voni, khabara voni lyublyat'

usi ta zhyenut'sya za dachkoyu, nye sudyat' voni siroty, udovina sprava do nikh nye dokhodit'... tomu to govorit' gospod', gospod' savaot, sil'nii izrailiv: o, budu ya tishitisya nad svoimi suprotivnikami, i pomshchus' na svoikh vorogakh! i na tyebye ya ruku svoyu obyernu, i tvoyu zhuzheliysyeyu nyemov lugom vitoplyu, i vsye tvoe olivo povidkidayu! i vyernu tvoikh suddiv, yak pyershye bulo, i tvoikh radnikiv, yak napochatku. po ts'omu tyebye budut' zvati: misto spravedlivosti, misto virnye! pravosuddyam sion budye vikuplyenii, a toi, khto navyernyet'sya v nim, spravedlivistyuu. a znishchyennya grishnikiv ta vinuvattsiv vidbudyet'sya razom, i ti, shcho pokinuli gospoda, budut' ponishchyeni. i budyetye vi posoromlyeni za ti dubi, shcho ikh pozhadali, i zastidaetyesya za sadki, yaki vibrali vi. bo stanyetye vi, yak toi dub, shcho listya vsikhae iomu, i yak sad, shcho nye mae vodi. i stanyet'sya sil'nii kostritsyeyu, iogo zh dilo za iskru, i voni oboe popalyat'sya razom, i nye budye nikogo, khto b tye pogasiv!

2

slovo, shcho iogo bachiv isaya, sin amosiv, pro yudyeyu ta pro erusalim: i stanyet'sya na kintsi dñiv, mitsno postavlyena budye gora domu gospodn'ogo na shpili gir, i pidnyata budye vona ponad zgir'ya, i polinut' do nyei vsi lyudi. i pidut' chislyenni narodi ta i skazhut': khodit' ta zbyerimos' na goru gospodnyu, do domu boga yakovogo, i dorig svoikh vin nas navchit', i mi pidyemo styezhkami iogo! bo vidye z sionu zakon, i slovo gospodne z erusalimu. i vin budye suditi mizh lyud'mi, i budye chislyenni narodi rozsudzhuvaty. i myechi svoi pyeryekuyut' voni na lyemyshe, a spisi svoi na syerpi. nye pidimye myecha narod proti narodu, i bil'shye nye budut' navchatis' viini! domye yakoviv, idit', i poprostuemo v svitli gospodn'omu! bo ti buv pokinuv naroda svogo, dim yakoviv, bo povni byezladdya zo skhodu voni, ta vorozhbitiv, nyemov filistimlyani, i nakladayut' iz dit'mi chuzhintsi. i napovnivsya krai iogo sriblom ta zolotom, i nyemae kintsya iogo skarbam. i napovnivsya krai iogo kin'mi, i nyemae kintsya kolyensnitsya iogo. i napovnivsya krai iogo idolami, vin klanyaet'sya dilu ruk svoikh, tomu, shcho zrobili buli iogo pal'tsi, i poklonilas' lyudina, i cholovik upokorivsya... a ti im nye darui! idi v skyelyu, i skhovaisya u porokh vid strakhu gospodn'ogo, i vid pishnoti iogo vyelichi! gordi ochi lyudini poniknut', i budye obnizhyena lyuds'ka visokist', i budye visokim sam til'ki gospod' togo dnya! bo nastanye dyen' gospoda savaota na vsye gordye i visokye, i na vsye visunyenye, i ponizhyenye budye vono, i na vsi kyedri livans'ki, visoki ta visunyni, i na vsilyaki bashans'ki dubi, i na vsi gori visoki, i na vsi zgir'ya pidnyeseny, i na vsi bashiti visoki, i na vsi muri strimki, i na vsi korabli iz tarshishu, i na vsye, na shcho divimosya pozhadliivo! i ponizit'sya gordist' lyudini, i obnizhyena budye visokist' lyudiei, i budye visokim sam til'ki gospod' togo dnya, a bozhishcha zovsim minut'sya! i voni pidut' do skyel'nikh pyecher ta do porokhu v yami vid strakhu gospodn'ogo i vid pishnoti iogo vyelichi, koli priidye vin ostrakh zbu-

diti na zyeimli! pokinye lyudina togo dnya bozhkiv svoikh sribnikh i bozhkiv svoikh zolotikh, shcho sobi narobil bula, shchob vklonyatis' krotam i kazhanam, shchob piti u pyechyeri i rozshchilini skyel'ni vid strakhu gospodn'ogo i vid slavi vyelichchya iogo, koli priidye vin ostrakh zbuditi na zyeimli! vidkin'sya zh sobi vid lyudini, shcho viddikh u nosi ii, bo zashcho ii povazhati?

3

bo gospod' os', gospod' savaot viz'mye z erusalimu i z yudyei pidporu i oporu: usyaku pidporu vid khliba, i vsyaku pidporu vodi, litsarya ta voyaka, suddyu ta proroka, i charivnika ta starogo, p'yatdyesyatnika ta rodovitogo, i radnika, i v mistyets'tvi pryemudrogo, i v zaklyattyakh umilogo, i za pravityel'm dam yunakiv, i ditvaki zapanuyut' nad nimi! i budy chaviti narod odin odnogo, i kozhyen svogo blizhn'ogo! povstanye khlopchak na starogo, a lyegkovazhyenii na povazhanogo... bo skhopit' brat brata svogo v domi bat'ka svogo ta i skazhye: ti maesh odyezhu, to bud' nashim pravityelyem, i pid rukoyu tvoeyu khai budy ruina otsya! togo dnya vin pidiimye svii golos ta i skazhye: nye budu ya rani obv'yazuvati vam, bo v domi moemu nyemae ni khliba, ni odyagu, nye nastanovlyaitye myenye za pravityelya lyudu! bo rukhnuv erusalim, i vpala yudyea, bo ikhnii yazyk ta ikhnii chin proti gospoda, shchob upyertimi buti ocham iogo slavi... proti nikh svidchit' viraz lit'sya ikhn'ogo, a grikh svii voni viyavlyayut', nyemov toi sodom, ny pyerechat'. gorye ikhnii dushi, bo vchinili voni sobi zlo! skazhitye pro pravyednogo: budye dobre iomu, bo voni spozhivut' plid uchinkiv svoikh. ta gorye byezbozhnomu, zlye, bo iomu budy zroblyenii chin iogo ruk! narod mii, ditis'ka iogo utiskayut', a zhinki mayut' goru nad nim... narodye ti mii, tvoi providniki vchinili bludyachim tyebye, i dorogu styezhok tvoikh splutali! gospod' stav na pryu, i stoit', shchob suditi narodi. gospod' idye na sud, shchob suditis' z starshimi narodu svogo ta z vozhd'yami iogo: vi vinogradnika znishchili, grabunok z ubogogo v vashikh domakh! shcho tsye stalosya vam, shcho narod mii vi gno-bitye ta utiskaetye vbogikhy? tak govorit' gospod', bog savaot. i promoviv gospod': zatye, shcho dochki sions'ki zagordili, i khodyat' vityagnyenosiih, i morgayut' ochima, i vsye khodyat' dribnimi krochkami, i dzvoniyat' spryazhkami na nogakh svoikh, tomu vchinit' gospod' tim'ya sions'kikh dochok parshivim, i ikhnii sorom obnazhit' gospod'!... togo dnya poskidae gospod' okrasu spryazhok na ikhnikh nogakh, i chil'tsya, i misyatsi, syeryezhki, naramyenniki, i syerpanki, i zavoi, i lantsyuzhki na nogakh, i poyaski, i plyashyechki z pakhoshchami, i charivnichy priviski, pyersni, i syeryezhki nosovi, chudovi ubrannya, i okrittya, i namitki ta torbi, dzyerkala i l'nyani khitioni ta turbani, i prozori pokrivala. i stanyet'sya, zamist' bal'zamu smorid budy, i zamist' poyasa shnur, a zamist' mistyets'ko ukkladyenikh kuchyeriv lisina, i zamist' khitona tsinnogo vyeryeta z paskom, a zamist' krasi spalenyina! popadayut' muzhi tvoi vid myecha, a litsarstvo tvoe na viini, i budut' stognati ta plakati

vorota ii, i budy spustoshyena, i syadye na zyeimlyu sions'ka dochka...

4

i togo dnya sim zhinok skhoplyat' muzha odnogo, govoryachi: mi budyemo isti svii khlib, i zodyagatymyem odizh svoyu, til'ki imyennym tvoim khai nas klichut', zabyeri ti nash sorom! togo dnya budy parost' gospodnya krasoyu ta slavoynu, plid zhye zyeimnii vyelichnistyu ta pishnotoyu dlya vryatovanikh iz izrailya. i budy zostalii v sioni i polishyenii v erusalimi, svyatim budy zvatysya vin, kozhyen, khto zhiti zapisanii v erusalimi, koli nyechistotu gospod' zmie z sions'kikh dochok, a krov erusalimu spoloshchye z-posyeryed iogo dukhom prava ta dukhom ochishchennyia. i stvorit' gospod' nad usyakim zhitlom na sions'kii gori ta nad mist'syem zibrannya udyen' khmaru, vnochi zh dim i blisk ognyu polum'yanogo, bo nad vsyakoyu slavoynu budy pokrova... i budy shatro udyen' tinnyu vid spyeki, i zakhistom ta ukrittyam vid nyegodi i doshchu!

5

zaspivayu zh ya vam pro svoiogo ulyublyenogo pisyu lyubovnu pro iogo vinogradnika! na plodychomu vyersi gori vinogradnika mav buv mii priyatyl'. i obkopav vin iogo, i vid kaminnya ochistiv iogo, i vinogradom dobirnimo iogo zasadv, i bashtu postaviv posyeryed iogo, i vityesav u n'omu chavilo, i chyekav, shcho roditimye vin vinograd, ta vin urodiv diki yagodi! tyepper zhye ti, erusalims'kii myeshkanchye ta muzhu yudyeis'kii, rozsudit' no mizh mnoyu i moim vinogradnikom: shcho shchye mozna vchiniti bulo dlya mogo vinogradnika, alye ya nye zrobiv togo v n'omu? chomu ya chyekav, shcho roditimye vin vinograd, a vin urodiv diki yagodi? a tyepper zavidomlyu ya vas, shcho zroblyu dlya svogo vinogradnika: zhivoplit iogo vikinu, i vin budy na znishchyennya, gorozhu iogo rozvalyu, i vin na potoptannya budy, zroblyu ya zagubu iomu, vin nye budy obtanii ani pidspavunii, i virostye tyernya i budyachchya na n'omu, a khmaram zvyelyu, shchob doshchu nye daval na n'ogo! bo vinogradnik gospoda savaota to izrailiv dim, a muzh yudi kokhanii iogo sadzhanyets'. spodivavs' pravosuddya, ta os' krovolittya, spodivavs' spravyedlivosti vin, ta os' zoik... gorye tim, shcho doluchuyut' doma do domu, a polye do polya pritochuyut', azh mistysa brakue dlya inshikh, tak nibi sami siditye syeryed krayu! v moi ushi skazav buv gospod' savaot: napravdu, bagato domiv popustoshyeni budut', vye-lyki ta dobri, i nye budy myeshkantsya dlya nikh. bo dyesyat' zagoniv zyeiml vinogradnika bata odnogo vrodyat', a nasinnya odnogo khomyera porodit' yefu. gorye tim, shcho vstayut' rano vrantsi i zhyenut' za napoem p'yankim, i trivayut' pri nim azh do vyechora, shchob vinom rozpal'yatis'! i stalasya tsitra ta arfa, bubon ta sopilka i vino za ikhnyu gulyanku, a na dilo gospodne nye divlyat'sya, nye vbachayut'

iogo chinu ruk. tomu pidye narod mii na vignan-
 nya nyeperyedbachyeno, i vyl'mozhi iogo golo-
 duvatimut', a natovp iogo visokhnye z pragnyen-
 nya... tomu to rozshiriv shyel pozhadlivist' svoyu i
 byezmirno rozkriv svoyu pashchu, i ziidy do n'ogo
 iogo pishnota, i iogo natovp, i gurkit iogo, i ti, sh-
 cho tishat'sya v n'omu. i lyudina ponizhit'sya, i up-
 okorit'sya muzh, a ochi visokikh poniknut', a gospod'
 savaot vozvylelichit'sya v sudi, i bog svyati viyavit'
 svyatisht' svoyu v spravlyedlivosti! i pastisia budut'
 ovyechki, nyemov bi na lutsi svoii, a zostavlenye
 z sitikh chuzhi poidyat'. gorye tim, shcho vinu
 prityagayut' do syebye shnurami marnoti, a grikh
 yak motuzyyam vid voza, ta kazhut': khai kvapit'sya
 vin, khai prinaglit' svii chin, shchob mi bachili, a
 postanova svyatogo izrail'yevogo khai nablizit'sya i
 nyekhai priide i piznaemo mi! gorye tim, shcho
 zlo nazivayut' dobrom, a dobro zlom, shcho stavlyat'
 tyemnotu za svitlo, a svitlo za tyemryavu, shcho
 stavlyat' girkye za solodkye, a solodkye za girkye!
 gorye mudrim u vlasnikh ochakh ta rozumnim py-
 eryed soboyu samim! gorye tim, shcho khorobri
 vintsye popivati, i silachi na mishannya p'yankogo
 napoyu, shcho nyespravlyedlivogo chinyat' v sudi za
 khabar spravyedlivim, a pravnyednist' pravnyednogo
 usuvayut' vid n'ogo... tomu, yak ognynnii yazik
 pozhirae styernyu, a vid polum'ya niknye trava, otak
 sporokhnyavie korin' u nikh, i roznyesyet'sya ikhnii
 tsvit, nyemov kuryava, bo vid syebye vidkinuli zakon
 gospoda savaota, i znyekhtuvali gni slovo svyatogo
 izrail'yevogo! tomu zapalivsia nov gosпода na narod
 iogo, i na n'ogo vin vityagnuv ruku svoyu, ta i uraziv
 iogo: i zakhitalisia gori, i stalos' ikhn'ogo trupu, yak
 smittiya syeryed vulits'!... pri ts'omu vs'omu nye vid-
 vjernuv's' iogo gniv, i vityagnena shchye ruka iogo!
 i pidiimye prapora narodu zdalyeka, i zasvishchye
 iomu z kintsya krayu, i priide vin khutko ta lyegko,
 nyemae mizh nimi utomlyenogo ta takogo, yakii bi
 spitknuvsya! nye drimae nikhto i nye spit', a poyas
 iz styegon iogo nye zdiimaet'sya ta nye zrivaet'sya
 shnur pri vzutti iogo. iogo strili pogostryeni, i vsi
 luki iogo ponatyaguvani. kopita u konyei iogo nyem-
 mov kryemin' vvazhayut'sya, a kolyesa iogo nyemov
 vikhor. iogo rik yak lyevitsi, i vin zarichit', nyemov
 ti lyevchuki, i vin zagarchit', i zdobich ukhopit', i ii
 ponyesye, i nikhto nye vryatae! i na n'ogo ryevitimye
 vin togo dnya, yak tye morye ryevye... i poglyanye na
 zymlyu, a tam gusta tyemryava, i svitlo pomyerklo u
 khmarakh ii...

6

roku smyerti tsarya ozii bachiv ya gospoda, shcho
 sidiv na visokomu ta pidnyesyenomou pryestoli, a
 kintsi odyezhi iogo pyeryepovnyuvali khram. syer-
 afimi stoyali zvyerkhu iogo, po shist' kril u kozhnogo:
 dvoma zakrivav oblichyha svoe, i dvoma zakrivav
 nogi svoi, a dvoma litav. i klikav odin do odnogo
 i govoriv: svyat, svyat, svyat gospod' savaot, usya
 zymlyia povna slavi iogo! i zakhitalisia chopi poro-
 giv vid golosu togo, khto klikav, a khram pyerye-
 povnivsya dimom! todi ya skazav: gorye myeni, bo
 ya zanapashchynii! bo ya cholovik nyechistoustii,

i sidzhu posyeryed narodu nyechistoustogo, a ochi
 moi bachili tsarya, gospoda savaota! i priliyetiv do
 myenye odin z syerafimiv, a v rutsi iogo vugil' roz-
 palyenii, yakogo vin uzyav shchiptsiami z-nad zhy-
 ertivnika. i vin dotorknuvsya do ust moikh ta i
 skazav: os' dotorknulosa tsye tvoikh ust, i vidi-
 ishlo byezzakonnnya tvoe, i grikh tvii okuplyenii. i
 pochuv ya golos gospoda, shcho govoriv: kogo ya
 poshlyu, i khto pidye dlya nas? a ya vidkazav: os'
 ya, poshli ti myenie! a vin prokazav: idi, i skazhyesh
 narodovi ts'omu: vi budyetye chuti postiino, ta nye
 zrozumietye, i budyetye bachiti zavzhd, alye nye piz-
 naetye. uchini zatuzhnavilim syertsye narodu ts'ogo,
 i tyazhkimi zrobi iogo ushi, a ochi iomu pozak-
 llyeyui, shchob nye bachiv ochima svoimi, i ushima
 svoimi nye chuv, i shchob nye zrozumiv svoim syert-
 syem, i nye navyernuvsya, i nye buv uzdorovlyenii
 vin! i skazav ya: azh doki, o gospodi? a vin vid-
 kazav: azh doki misti spustiut' byez myeshkantsya,
 i domi byez lyudiei, a zymlyia spustoshyena budy
 zovsim... i viddalit' lyudinu gospod', i budy vye-
 likye opushchynnya syeryed zymlii... i koli po-
 zostanyet'sya v nii shchye dyesyata chastina, vona
 znovu spustoshyena budy... alye mov z tyeryebintu
 i mov z dubu, zostanyet'sya v nikh pyen' po zrubi,
 nasinnya bo svyatosti pyen' ikhnii!

7

i stalosya za dniv akhaza, sina iotama, uzziinogo sina,
 tsarya yudi, viishov ryetsin, tsar siriis'kii, i pyekakh,
 sin ryemaliin, tsar izrailiv, do erusalimu na viinu na
 n'ogo, ta nye mig zvooyuvati iogo. i spovishchyeno da-
 vidiv dim, i skazano: stav taborom aram u zymli
 efryemovii. i zakhitalosya syertsye iogo i syertsye
 narodu iogo, yak khitayut'sya lisovi dyeryeva vid
 vitru! i skazav gospod' do isai: viidi navproti akhaza,
 ti ta tvii sin shyear-yashuv, do kintsya vodovodu gor-
 ishn'ogo stavu, na bitu dorogu polya-valyushnikiv. i
 skazhyesh do n'ogo: styeryezhisya i bud' spokiniin,
 nye biisia, a syertsye tvoe nyekhai nye m'yaknye chy-
 eryez dva zalishki tikh dimlyachikh golovyeshok, vid
 polum'ya gnivu ryetsina i arama ta sina ryemaliinogo,
 za tye, shcho aram, efryem ta sin ryemaliin radili
 proti tyebye likhye, govoryachi: khodim na yudyeyu
 ta ii nalyakaemo, i zdobudyemo dlya syebye, i nas-
 tanovimo tsaryem syeryed n'ogo tavyeilovogo sina.
 tak skazav gospod' bog: ts'ogo nye stanyet'sya i nye
 budy! bo golova aramu damask, a golova damasku
 ryetsin, ta shchye shistdyesyat i p'yat' lit, i budy
 zlamanii efryem, tak shcho pyeryestanye buti narod-
 dom! a golova efryemu samariya, a golova samarii
 sin ryemaliin. yakshcho vi nye poviritye, to nye vs-
 toitye. i gospod' dali govoriv do akhaza i kazav: za-
 zhada! sobi znaka vid gospoda, boga tvogo, i ziidi gli-
 boko do shyelou, abo ziidi visoko dogori! a akhaz
 vidkazav: nye pozhadaya ya, i nye budu spokushu-
 vati gospoda. i vin skazav: poslukhaitye, domye da-
 vidiv, chi malo vam trudit' lyudiei, shcho truditye
 takozh boga mogo? tomu gospod' sam dasht' vam
 znaka: os' diva v utrobi zachnye, i sina porodit', i
 nazvyesh im'ya iomu: yemmanuil. maslo ta myed
 budy vin spozhivati, azh poki nye piznae togo, yak

zlo vidkidati ta dobro vibrati. bo poki piznae ta ditina, yak zlo vidkidati ta dobro vibrati, budy pokinyena ta zymlyia, shcho ti lyakaeshsya pyeryed dvoma tsaryami ii. sprovadiť gospod' na tyebye, i na narod tvii, i na dim bat'ka tvogo dni, yaki nye prikhodili vid dnya vidstuplyennya efryma vid yudi, sprovadiť tsarya asiriis'kogo. i staneyťsya v dyen' toi, privabit' gospod' mukhu, shcho v kintsi rik egiptu, ta bdzholu, shcho v asiriis'komu kraii, i voni pri-lyetatyat', ta usyadut'sya vsi po provallyakh strimkikh ta po shchilinaakh skyel'nikh, i v usikh tyernovinyakh, ta na lukakh usikh... dnya togo ogolit' gospod' nyemov britvoyu, nainyatoyu po tim botsi riki, tsaryem asiriis'kim, golovu ta volossya nig, zaby-erye takozh borodu. i budy dnya togo, shcho khto progoduie korivku ta dvi shtuki khudobi dribnoi, to staneyťsya, shcho vid mnogoti moloka, shcho nadoit', spozhvatimye maslo, bo maslo ta myed budyie isti vsyakii, khto zostaneyťsya syeryed zymlii. i budy dnya togo: kozhnye mistysye, shcho v nim budyie tisy-acha loz vinogradu na tisyachu sribla, stanye tyerni-noyu ta budyakom! zo strilami i z lukom vin budyie khoditi tudi, bo stanye tyerninoyu ta budyakom usya zymlyia... a na vsi gori, shcho zastupom kopano ikh, ti nye ziidyesh tudi, bo budyesh boyatis' tyernini i budyachm'ya, i stanut'sya mistyshey voni, kudi voliv posilatimut', i toptatimut' vivtsi iogo...

8

i promoviv do myenye gospod': viz'mi sobi vyeliku tablitsyu, i napishi na nii lyuds'kim pis'mom: kva-pit'sya zdobich, skorii grabizh. i vzyav ya za svid-kiv sobi svidikiv virnikh, svyashchyenika uriyu ta za-khariya, evyeryekhiinogo sina. i zbлизivsya ya do prorochitsi, i vona zachala, i porodila sina. gos-pod' zhye do myenye promoviv: nazvi im'ya iomu: kvapit'sya zdobich, skorii grabizh. bo poki yunak toi umitimye klikati bat'ku mii, ta: mammo moya, ponyesyet'sya bagatstvo damasku ta zdobich samarii pyeryed oblichyia tsarya asiriis'kogo. i gospod' shchye dali govoriv do myenye i kazav: za tye, shcho narod tsyei znyekhtuvav vodu siloams'ku, yaka tikho plyive, i mae radist' z ryetsinom i z sinom ryemalinim, to tomu os' gospod' pidnyesye na nikh vodu riki, sil'nu i vyeliku, tsarya asiriis'kogo ta vsyu slavu iogo. i pidiiim'yet'sya vona ponad usi svoi richishcha, i pidye ponad usi byeryegi svoi. i pyeryei-dye po yudi vona, zalle ta zatopit', azh do shii dosyag-nye, i roztyagnye vona svoi krila na vsyu shirochin' tvogo krayu, o yemmanuilye! ozloblyaityes' nar-odi, i zbyentyezhyeni budyetye, pochiu, usya zym-lye dalyekal' ozbroityes', i zbyentyezhyeni budyetye, ozbroityes', i zbyentyezhyeni budyetye! rad'tye radu i budyie vona poruinovana, slovo kazhit' i nye zbudyet'sya, bo z nami bog! bo tak govoriv buv do myenye gospod' u sili svoei ruki nado mnoyu, i ostryerigav myenye, shchob nye khoditi dorogoyu ts'ogo narodu, i kazav: nye kazhit' zmoval na vsye, na shcho kazhye zmoval tsyei narod, i nye biities' togo, chogo vin boit'sya, i nye lyakaityesya! gospoda savaota iogo svyato shanuitye, i iogo vam boyatis', iogo vam lyakatis'! i budyie vin za svyatinyu, i za

kamin' spotikannya, i za skyelyu spokusi dlya dvokh domiv izrailiya, za sitku i za pastku dlya myeshkantsya erusalimu. i spitknut'sya ob nikh bagatokhto, i popa-dayut', i budut' polamani, i zaplutayut'sya, i budut' skhoplyeni. zv'yazhi svidotstvo, zapyechatai zakona mizh moimi uchnyami. i ya budu chyekati gospoda, shcho khovae litsye svoje vid yakovogo domu, i budu nadiyatis' na n'ogo. os' ya ta ti diti, shcho dav myeni gospod', voni na znaki ta na chuda v izraili vid gospoda savaota, shcho probuvae na gori sion. a koli vam skazhut': zapituitey dukhiv pomyerlikh ta charodiiv, shcho tsvirin'kayut' ta murkayut', to vid-povistye: chi zh narod nye zvyertaet'sya do svogo boga? za zhivikh pitatisya myertvikh? do zakonu i svidotstal' yak voni nye tak kazhut', yak tsye, to nye-mae dlya nikh zori rann'oi! i budyie blukati utisku-vanii ta golodnii. i staneyťsya, koli vin zgolodnie, to zapinit'sya, i proklyanye tsarya svogo ta boga svogo, i poglyanye dogori, i podivit'sya vin na zymlyu, azh os' tut gorye ta tyemnota, tyemryava utisku, i vin budyie pkhnutii u tyemnnist'...

9

bo nye budyie tyemnoti dlya togo, khto utiskuvanii. pyersha pora zlyegkovazhila bula kraii zavuloniv ta kraii nyefalimiv, a ostannyya proslavit' dorogu pri-mors'ku, drugii bik iordanu, okrugu poganiv. narod, yakii v tyemyryavi khodit', svitlo vyelikie pobachit', i nad timi, khto sidit' u krayu tini smyerti, svitlo za-syae nad nimi! ti pomnozhash narod tsyei, ti zbil'shish iomu radist'. voni pyeryed litsyem tvoim budut' ra-diti, yak radiyut' v zhnyava, yak tishat'sya v chas, koli dilyat' zdobich! bo zlamav ti yarmo tyagaru iogo, i kiya z ramyena iogo, zhyezlo iogo prigno-bityelya, yak za dniv madiyama. usyakii bo chobit viis'kovii, shcho gupae guchyno, ta odyezha, poplyam-lyena krov'yu, stanye vsye tsye pozhyezhyeyu, za izhu ognyu! bo ditya narodilosya nam, daniia nam sin, i vlada na ramyenakh iogo, i kliknut' im'ya iomu: di-vnii poradnik, bog sil'nii, otyets' vichnosti, knyaz' miru. byez kintsya budyie mnozhitysya panuvan-nya ta mir na troni davida i u tsarstvi iogo, sh-chob postaviti mitsno iogo i shchob pidpyerti iogo pravosuddyam ta pravdoyu vidtyepyer i azh naviki, ryevnist' gospoda savaota tsye zrobit'! proti yakova slovo poslav buv gospod', a vpalo vono na izrailiya, i piznae narod, uvyes' vin, efrym ta myeshkanyets' samarii, shcho govoryat' z pikhoyu i nadutistyyu syert-sya: popadali tsyegli, a mi pobuduemo z kamyenya tyesanogo, sikomori pozrubuvano, ta zaminimo ikh kyedrami! ta nad nim gospod' zmitsniv protivnikiv ryetsina, a iogo vorogiv nats'kuav: arama popy-eryedu, a filistimlyan pozadu, i pozhyerli izrailiya tsiloyu pashcheyu... pri ts'omu vs'omu nye vidvyer-nus' iogo gniv, i vityagynena shchye ruka iogo! ta narod nye zvyernuvsyta do togo, khto vraziv iogo, i nye shukali gospoda savaota... tomu to gospod' vid-sik vid izrailiya golovu i khvist, pal'mu i ochyeryetin-u za odnogo dnya. starii ta povazhanii tsye ta golova, a prorok, shcho navchae nyepravdi, tsye khvosta, i stalosya, shcho povodatari ts'ogo narodu zroblisya zvidnikami, i ginut' provadzhyeni nimi. tomu to iogo

yunakami raditi nye budye gospod', a do sirit iogo i iogo vdiv milosyerdya nye matimye, bo kozhyen byezbozhnii i zlochynets', i zlobnye vsi usta govoryat'. pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuv's' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogol... bo zloba gorit', yak ogon', pozhirae tyerninu i budyachchya, i palae po zapustakh lisu, i krutay'sya vvyerkh stovpi dimu... vid lyutosti gospoda savaota zyemlya zagorit'sya, i stanye narod, yak pozhiva ognju, i nye poshchadit' zhodyen brata svogo!... i rizati budye pravoruch, ta budye golodnii, i zhyertimye zлива, alye nye nasitit'sya, kozhyen zhyertimye tilo ramyena svogo: manasiya efryma, a efrym manasiyu, razom oboe na yudu... pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuv's' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogol...

10

gorye zakonodavtsyam nyespravyedlivim, ta pisaryam, yak pishut' na likho, shchob vid pravosuddya usunuti bidnikh, i shchob vidnyati prava vid ubogikh narodu mogo, shchob stali vdovitsi zdobichyeyu im, i pograbuvati sirit... a shcho vi chinitimyetye v dyen' navishchyennya, i nagloi zgubi, shcho priidey zdaleyka, do kogo vtyechyetye za pomichyeyu, i dye pozostavitye slavu svoyu? nichogo nye lishit'sya til'ki zignutisya mizh polonyenimi, i popadati mizh pozabivanimi... pri ts'omu vs'omu nye vidvyernuv's' iogo gniv, i vityagnyena shchye ruka iogol... bida asiriitsyevi, zhyezlovi gnyu mogo, a kii u rukakh iogo tsye pyeryesyerdya moe! na lyud nyechyestivii poshlyu ya iogo, pro narod mogo gnyu iomu nakazhu, shchob nabrati zdobichi i vchiniti grabunok, i shchob potoptati iogo, yak boloto na vulitsyakh. ta nye tak vin sobi rozumie, a syertsye iogo nye tak mislit', bo v syerts'i iogo shchob nyemalo narodiv ponishchiti ta pogubiti! bo govorit': khiba moi providniki razom usi nye tsari? chi zh kalno nye takii, yak karkhyemish? chi zh khamat nye takii, yak arpad? khiba zh nye taka samariya, yak damask? tomu shcho ruka moye tsarstva bozhkiv dosyagla, a v nikh bil'shi bovvani, yak v erusalimi ta v samarii, to khiba nye zrobylu ya tak samo dlya erusalimu i bovvani iogo, yak zrobyv ya buv dlya samarii i bozhkiv ii? i stanyet'sya, yak dokonaе vyes' chin svi gospod' na sions'kii gori ta v erusalimi, to skazhye: navishchu ya plodi gordovitosti syertsya tsarya asiriis'kogo ta pishnotu chyenlivikh ochyei iogo! bo vin kazhye: vchiniv ya tsye mitsysu svoei ruki i svoim rozumom, ya bo rozumnii, i vidminyayu granitsi narodiv, a ikhnii maetok grabuyu, i yak sil'nii, skidayu panuyuchikh! i dosyagla, mov kublo tye, bagatstva narodiv ruka moye, i yak zbiryayut' pokyneni yait'sya, ya vsyu zyemlyu zibrav, i nikhto nye porushiv krilom, i dzyubka nye vidkriv, i nye zatsvirin'kav... chi budye sokira pishatisya ponad svogo rubacha? chi ponad svogo piluval'nika budye gorditisya pilka? nibi zhyezlo povishchue tikh, khto iogo pidiimae, nibi pidnosit' kii togo, khto nye e dyeryevo! zatyе gospod', bog savaot poshlye sukhoriyavist' na sitikh iogo, i pid iogo slavoynu polum'ya budye palati, nyemov bi pozhar! i svitlo izrailya stanye ognyem, a svyatii iogo polum'yam, i zapalit' vono, i pozhyerye iogo ty-

ernya i budyachchya iogo v odin dyen'! i slavu lisu iogo i iogo sadu vigubit' vin vid dushi i azh do tila, i budye, shcho znidie vin, mov toi khvorii, i budye ostanok dyeryev iogo lisu takii nyechislyennii, shcho i khlopyets' ikh spishye! i stanyet'sya v dyen' toi, ostanok izrailya i vryatovani domu yakova nye budut' vzhye bil'sh opiratis' na togo, khto b'e ikh, i obiprut'sya u pravdi na gospoda, svyatogo izrail'yevogo. ryeshutki navyernut'sya, ryeshutki yakova, do sil'nogo boga. bo koli b buv narod tvii, izrail', yak mors'kii pisok, til'ki ryeshutki iz n'ogo navyernut'sya! zagibil' priznachyena e, shchob vipovnilas' spravyedlivist', bo vikonaе gospod', bog savaot postanovlyenu zgubu posyeryed vsiei zyeimli. tomu tak promovlyae gospod', bog savaot: mii narodye, myeshkanchye sionu, nye biis' asiriitsya! vin palitsyeyu tyebye vdarit', i kiya svogo pidiimye na tyebye, yak kolis' na dorozhi egipyets'kii. bo malo shchye, trokhi pobudye, ta i skinchit'sya lyut', i zvyernyet'sya gniv mii na znishchyennya ikh! i zbudit' na n'ogo bicha gospod' savaot, yak uraziv buv vin madiyama pri skyeli oryev, i kii iogo budye na mori, i iogo vin prostyagnye, yak kolis' na egypyet! i stanyet'sya v dyen' toi, z tvogo ramyena tyagar iogo zdiimyet'sya, a z-nad shii tvoei yarmo iogo, i chyeryez sitis' yarmo budye znishchyeny! vin priidey navproti aiyatu, pyeryeidye v migrion, svoi ryechi skladye do mikhmashu. pyeryeidut' provallya, gyeva nochlig nam, zatryemtila rama, utyekla saulova giv'a. zagolosi ti, o dochko gallimu, poslukhai, laishye, o bidnii anatote! madmyena rozbiglas', myeshkantisi gyevimu vtikayut'... shchye s'ogodni zostanyet'sya vin u novi; svoeyu rukoyu grozit' gori dochki sionu, pagirku erusalimu. os' gospod', bog savaot vvidinaе galuzki zastrashal'noy siloyu, i naivishchi postavoyu budut' postinani, a visoki budut' ponizhyeni. i budye obtyata navkolo zalizom gushchavina lisu, i livan upadye vid mogutn'ogo!

11

i viidey paginchik iz pnya esseyeevogo, i galuzka dast' plid iz korinnya iogo. i spochinye na nim dukh gospodnii, dukh mudrosti i rozumu, dukh poradi i litsarstva, dukh piznannya ta strakhu gospodn'ogo. iogo upodobannya v strakhu gospodn'omu, i vin nye na poglyad ochyei svoikh budye suditi, i nye na poslukh ushyei svoikh budye rishati, alye budye suditi ubogikh za pravdoyu, i pravosuddya chinitimye slushno sumirnim zyeimli. i vdarit' vin zyemlyu zhyezlom svoikh ust, a viddikhom gub svoikh smyert' zapodie byezbozhnomu. i stanyet'sya poymasom klubiv iogo spravyedlivist', virmist' zhye poymasom stye-gon iogo! i zamyeshkaе vovk iz vitysyeyu, i budye lyezhati pantyera z kozlyam, i budut' razom tyely-atko i lyevchuk, ta tyelya vidgodovanye, a ditina mala ikh voditimye! a korova i vyedmid' budut' pastisya razom, razom budut' lyezhati ikhni diti, i lyev budye isti solomu, nyemov ta khudoba! i budye bavitisya nyemovlyatko nad dirkoyu gada, i vidny-atye vid pyers ditincha prostyagnye svoyu ruku nad noru gadyuki, nye vchinyat' likhogo ta shkodi nye zrobyat' na vsii svyatii moii gori, bo zyemlya budye

povna piznannya gospodn'ogo tak, yak morye voda pokriva! i stanyet'sya v dyen' toi: do koryenya es-syevoغو, shcho stanye praporom narodam, pogani zvyertatisya budut' do n'ogo, i budyє slavoyu mist-sye spochinku iogo! i stanyet'sya v dyen' toi, i znovu podrugye prostyagnye gospod' svoyu ruku, shchob nabuti ostanok narodu svogo, shcho polishit'sya z ashshuru i z egiptu, i z patrosu ta z yetiopi, i z yelamu i z shin'aru, i z khamatu, ta z mors'kikh os-troviv. i poganam pidiimye vin prapora, i zgroma-dit' vignantsiv izrailya, i rozporoshyennya yudi zby-erye z chotir'okh kraiv svitu! i spinit'sya zazdris't' efrýema, i vityati budut' suprotivniki yudi, nye budyє vzhýe zazdriti yudi efrýem, a yuda nye budyє gnobiti efrýema. i voni polyetyat' na plyehye filistimlyan do morya, pograbyut' gurtom siniv skhodu, na yedoma i moava voni nakladut' svoyu ruku, i diti ammona ikh slukhati budut'. i vchinit' zaklyattymy gospod' zatoku morya egiypets'kogo, i ruku svoyu prostyag-nye na riku v sil'nim vitri svoim, i na sim potokiv rozdilit' ii, i budyє mozhna ii u vzutti pyeryekhoditi. i budyє shiroka doroga dlya ryeshiti narodu iogo, sh-cho z ashshuru zostanyet'sya, yak bula dlya izrailya v dyen', koli vin vikhodiv iz krayu egiypets'kogo.

12

i ti skazhyesh dnya togo: khvalyu tyebýe, gospodi, bo ti gniyvash' na myenye, ta gniiv tvii vshchukhae, i myenye ti poraduesh, otsýe, bog spasinnya moe! byezpyechanii ya, i nye boyus', bo gospod', gospod' sila moya ta mii spiv, i spasinnym dlya myenye vin stav! i vi v radosti budyete chyerpati vodu z spasyennikh dzhyeryel' i skazhyete vi togo dnya: dyakuitye gospodu, klichyte imyennya iogo, spovis-tit' mizh narodiv pro vchinki iogo, prigadaitye, sh-cho imyennya iogo pryevyelychnye! spivaitye dlya gospoda, vin bo vyelychnye vchiniv, i khai tsýe budyє znanye po tsilii zýemli! radii ta spivai, ti myeshkanko sionu, bo syeryed tyebýe vyelikii, svyatii izrailiv!

13

prorotstvo pro vavilon, shcho bachiv isaya, sin amo-siv. pidiimitye prapora na lisuyu goru, klichyte ikh golosnish, pomakhaitye rukoyu, shchob ishli u vorota! ya zvyeliv buv svoim posvyachenim, tyezh poklikav litsarstvo svoe na mii gniiv, shcho zukhvalo radiyut'. chuti gamir u gorakh, yak narodu chis-lyennogo, chuti gomin zgromadzhnyenikh tut tsarstv narodiv: tsýe pyeryeglyadae gospod' savaot boiovyє svoє viis'ko! prikhodyat' z dalyekogo krayu, iz kintsiv nyebyes, gospod' i znaryaddya gnivu iogo, shchob usýu zýemlyu ponishchit! golosit', bo bliz'kii dyen' gospodnii, vin vid vsyemogutn'ogo priidye, nye-mov zruinuvannya... tomu to oslabnut' vsi ruki, i kozhnye syertsýe lyudini znyevirit'sya. i voni nalyakayut'sya, boli ta muki ikh shkopyat', nye-mov porodillya ta, budut' tryemtitii... ostovpiyut' odin pyeryed odnim, polum'ya oblichcha to ikhni oblichchya... otsýe dyen' gospodnii prikhodit', su-vorii, i lyutist', i polum'ya gnivu, shchob zýemlyu

zrobiti spustoshyennam, a grishnikh ii povigublyu-vati z nyei! bo zori nyebyesni ta ikhni suzir'ya nye dadut' svogo svitla, sontsýe zat'mit'sya pri skhodi svoemu, a misyats' nye budyє vzhýe syayati svitlom svoim... i ya pokarayu vsyesvit za zlo, a byezbozh-nikh za ikhnyu provinu, bundyuchnist' zlochintsya spinyu, a gordist' nasil'nikiv znizhu! ya zroblýu lyud-inu dorozhchoyu vid shchirogo zolota, i smyertnu lyudinu vid ofirs'kogo zolota. tomu nyebyesa zakhi-tayu, i rukhnyet'sya zýemlya z svogo mistysa vid lyu-tosti gospoda savaota, u dyen', yak palatimye gniv iogo... i budyє narod, yak ta sarna spoloshyena chi yak otara, yakoi zibrati nyemae komu... do narodu svogo kozhýen zvyernyet'sya, i kozhýen do krayu svogo vtitakimye. kozhýen znaidenyi budyє za-kolyenim, i kozhýen uzyatii vpadýe vid myecha... a ikhni diti na ikhnikh ochakh porozbivani budut', ikhni domi pograbovani budut', a ikhnikh zhinok pobyechyestayt'! otsýe ya zbudzhu na nikh midyan, shcho sribla nye lichat', a zoloto nye chuyut' bazhan-nya do n'ogo, i budut' vbivati yunakiv ikhni luki, i nad plodom utrobi voni milosyerdya nye matimut', ikhne oko nad dit'mi nye matimye milosti... i stanye todi vavilon, krasa tsarstv, pishnota khaldyeis'koi gor-dosti, takim, yak bog zruinuvav buv sodom ta go-morru! nye budyє nazavzhdi zasyelyenii vin, niza-myeshkalii z rodu v rid, i arab tam nye stanye namyetom, i tam pastukhi nye spochinut' z svoeyu otaroyu... alye budut' barlozhiti tam zviri pustini, i budut' domi ikhni sovami povni, i tam probuvatimut' strusi, i volokhati dyemoni tam tantsyuvatimut'... i zaviyut' shakali v porozhnikh khoromakh iogo, a gieni v vyesyelikh palatsakh! i bliz'kye vzhýe nastu-plyennya chasu iogo, i nye zabaryat'sya tsi iogo dni!

14

bo gospod' zmilosyerdit'sya nad yakovom, i vibyerye znovu izrailya, i na ikhnii zýemli ikh posyelit'. i chuzhinyets' doluchenyi budyє do nikh, i priednani budut' do domu yakovogo. i narodi ikh viz'mut', i ikh poprovadyat' do ikhn'ogo mistysa, a izrailiv dim na gospodnii zýemli za rabin ta za nyevil'nits' ikh pri-imye sobi na spadshchinu. i viz'mut' voni do nyevoli tikh, khto ikh ponyevoliv, i voni nad svoimi gno-bityelyami zapanuyut'! i budyє v toi dyen', yak gos-pod' dast' tobi vidpochinok iz tyerpinnya tvogo ta z nyespokoyu tvogo, ta z pratsi tyazhkoj, yaku ti buv musiv robiti, to ti zaspivashes otsýu pisnyu glumlivu pro tsarya vavilonu ta i skazhyesh: yak gnobityel' minuvsia, minulosa gnoblyennya! gospod' zlamav kiya byezbozhnikh i zhyezla panuyuchikh, shcho narodi postinin udarom u lyutosti biv, shcho v gnivi gnobiv buv lyudyei pyeryesliduvannym byezupin-nim. spochila bula, zaspokoilasya vsya zýemlya, i vispivue golosno. kiparisi ta kyedri livans'ki tobouy vtishayut'sya i kazhut': vidkoli ti lig, nye prikhodit' na nas drovorub! zavorushivs' tobouy izdolu shyel nazustrik tvoemu prikhodu; pomyerlykh tobi pobu-div, usikh provodiriv na zýemli, i pidnyav z ikhnikh troniv vsikh lyuds'kikh tsariv. voni vsi zachnut' gov-oriti ta i skazhut' tobi: i ti oslabiv, yak i mi, stav podib-nii do nas! zipkhnutu v shyel tvoya gordist' ta gra

tvoikh arf; vistyelyeno pid toboyu chyervoyu, i chyervyak nakriyae tyebye... yak spav ti z nyebyes, o sinu zirnitsi dosvitn'oi, yasnaya zorye, ti rozbivysya ob zymlyu, pogromniku lyudiv! ti zh skazav buv u syertsii svoemu: ziidu ya na nyebo, povishchye zir bozhikh postavlyu pryestola svogo, i syadu ya na gori zboru bogiv, na kintsyakh pivnichnikh, pidiimysya ponad gori khmar, upodibnyus' vsyevishn'omu! ta skinyenii ti do shyeolu, do naiglibshogo grobu! ti, shcho na tyebye divitysya budut', priglyadatsiya budut' do tyebye, zvyernuti uvagu na tyebye: chi to toi cholovik, shcho zmushuvav zymlyu tryemtiti, shcho znyevolyuvav tsarstva trusitis', shcho vin obyertav u pustyniu vsyelyennu, a mista ii buriv, shcho v'yazniv svoikh nye puskav vin dodomu? usi tsari lyudiv, voni vsi u slavi lyagli, kozhyen u svoii usipa'ni, ti zh vid grobu svogo vidkinyenii gyet', mov galuzka bridka, otochyenii vbitimi ta myechym pyeryeshitimi, shcho do grobu mizh kamin' pusykayut'sya, yak po-toptanii trup... ti nye budyesh poednaniy z nimi u grobi, bo zymlyu slovnyu zruinuvav, sviy narod povbi-vav... nasynnya zlochintsiv povik nye zgadaet'sya! iogo dityam zgotuitye riznyu za vinu ikhnikh bat'kiv, shchob voni nye povstali, i zymli nye vspadkuvali, i nye napovnilo svitu mistami. i na nikh ya povstanu, govorit' gospod' savaat, i vitnu im'ya vavilonu i ostan-tok iogo, i nashchadka i onuka, govorit' gospod'! i vchinyu ya iogo izhakovi osyelyeyu ta vodnim bag-nom, i mitloyu vigublyennya pozamitayu iogo, gov-orit' gospod' savaat! prisyagav buv gospod' savaat ta kazav: popravdi, yak misliv sobi ya, tak stanyet'sya, i yak ya buv vradiv tye spovnit'sya, shchob stovkti asiriitsya v kraini moii, i na gorakh moikh roztopchu ya iogo! i yarmo iogo zdiimyet'sya z nikh, i tyag-ar iogo skinyet'sya z ikhnikh ramyen! tsye ta rada, yaka pro vsyu zymlyu uradzhyena, i tsye ta ruka, shcho prostyagnyena na vsi narodi. bo vradiv gospod' savaat, i khto iogo radi vidmini? a ruka iogo vityagnyena, i khto vidvyernye ii? u rotsi smyerti tsarya akhaza bulo takye prorotstvo: nye tishsya, usya filistims'kaya zymlye, shcho zlamanye zhye-zlo, yalyste tyebye vdario, bo z gadychuhogo koryenya vipovzye lyuta zmyia, i ognistii lyetyuchii drakon budyє plodom iii! i pastysya budut' pyervoridni bid-nikh, i vbogi byezpyechno lyezhatimut', a tvii koryen' ya golodom vimoryu, i ryeshkti tvoi vin dobe! plach zhye, bramo, ti zh misto, krichi, rozplivlasya ti, vsya filistims'kaya zymlye, bo prikhodit' iz pivnochi dim, i nye budyє nikogo, khto vidstav bi z iogo voyakiv! i shcho vidpovist'sya narodnim poslam? shcho siona gospod' zalozhiv, i skhovayut'sya v n'omu ubogi z narodu iogo!

15

prorotstvo pro moava. spravdi vnochi ar-moav pograbovanii buv ta ponishchyenii, spravdi vnochi kir-moav pograbovanii buv ta ponishchyenii. vin pishov do svyatini, a divon na vyerkhiv'ya, shchob plakati; na nyevo i na myedyevu golosit' moav. na vsikh golovakh iogo lisina, obstrizhyena kozhna iogo boroda, na vsikh iogo vulitsyakh pidpyeryezalis' vy-eryetoyu, na dakhakh iogo ta na ploshchakh iogo

vsii golosyat', z plachu rozplivayut'sya... i krichali yeshbon ta yel'alye, azh do yagatsu buv chutii ikhnii golos, tomu to golosyat' voyaki moava, i dusha iogo v n'omu tryemtit'. moe syertsye krichit' pro moava, vtikachi iogo azh do tsoar, do yeglat-shyelishiii, bo z plachyem khodyat' zbichchym lukhitu, bo na khoronaims'kii dorozhi vsae krik krik-ibyei, bo vodi nimrimu spustoshyennym budut', bo posokhla trava, murava poznikala, nyemae nichogo zzyelenogo... tomu to nabutii ostanok i maetok voni vidnyesut' za potik stypovii. bo krainu moava toi krik ototchiv, po yeglaime iogo golosinnya, i po byeyer-yelim golosinnya iogo. bo napovnilas' krov'yu di-mons'ka voda, bo ya pokladu na dimon dodatkovye: lyeva dlya vtikachiv iz moava, i na ostanok zymli.

16

ovyechki poshlit' vlasnikovi zymli, iz syeli na pustyniu, na goru sions'koi dochki. i stanyet'sya, mov tye spoloshyenne ptastvo, z kubla povigonyenye, budut' dochki moavs'ki pri broдах arnonu: po-dai radu, zrobi prisud, uchini nichnu tin' svoyu povnogo poludnya, skhovai vignanikh, bizhyentsya nye vidavai... nyekhai myeshkayut' v tyebye vi-gnantsi moavu, stan' im zakhistom pyeryed grabizhnikom, bo nye stalo nasil'nika, skinchivysya grabunok, zaginuv toptach iz zymli... i budyє utvy-erdzhynii mistlyu tron, i syadne na n'omu u pravdi v namyeti davida suddya, shcho dbatimye za pravo-suddya ta budyє v spravyedlivosti vpravnii. mi chuli pro gordist' moava, shcho gordii vin duzhye, pro svavolyu iogo i iogo gordist', pro lyutist' iogo, pro nyeslushni iogo nisyenitnitsi... budyє tomu golositi moav nad moavom, uvyes' golositi vin budyє! za palyanitsyami z gron kir-kharyesyetu plakati budut' naspravdi pobiti, bo posokhli khyeshbons'ki polya, i vinogradnik sivmi; volodari narodiv ponishchili grozna dobrini, yaki do yazyeru syagali i znikali v pustini; galuzki zh iogo roztyagalysya, i morye voni pyeryeishli. tomu to yazyers'kim plachym budu plakati za vinogradinu sivmi. sl'ozoyu svoeyu tyebye oroshu, o khyeshbonye i yel'alye, bo krik boyu napav na tvii zbir ta na zhnivo tvoe. i budyє zabrana radist' ta vtikha iz sadu, a po vinogradnikakh pisni nye budyє i nye zdiimyet'sya okrik. vina po chavilakh nye budyє toptati chavil'nik, okrik radosti ya pripiniv! tomu to v zhalobi zvuchat' pro moav moi nutroshchi, mov bi ta arfa, a nutro moe pro kir-khyeryes. i budyє, yak viyavit'sya, shcho zmuchivs' na vzgir'i moav, i vviidye molitis' u svyatinyu svoyu, ta vin nye osyag-nye nichogo. otsye slovo, yakye govoviv buv viddavna gospod' pro moava. a tyepyer gospod' kazhye, gov-oryachi: za tri roki, odnakovi z litami naimita, budyє znyevazhyena slava moava z usim vyelyelyuddyam iogo, a pozostalists' mala ta dribna, nyevelyika!

17

prorotstvo pro damask. os' damask viluchaet'sya z mist, i staet'sya, yak kupa ruin. pokinyeni budut' mista aroyeru, dlya chyerid voni budut', i ti budut'

lyezhati, i nye budye komu ikh spoloshiti... zaniknye tvyerdinya z efryema, i tsarstvo z damasku, i ryeshita aramu budut', yak slava siniv izrailya, govorit' gospod' savaot! i stanyet'sya v dyen' toi, slava yakova znidie, i vikhudnye tovshch iogo tila. i budye, nyemov bi zhnyets' zbirae zbizhzhya, a ramyeno iogo zhnye kolossya; i budye, nyemov bi zbirayut' kolossya v dolini ryefaim. i na n'omu zostanut'sya zalishki z plodiv, yak pri obbivanni olivki: dvi-tri yagidki na vyerkhovitti, chotiri-p'yat' na galuzkakh plidnoi dyeryevini, govorit' gospod', bog izrailiv. togo dnya zvyernye lyudina zir do svogo tvorstya, a ochi ii na svyatogo izrail'yevogo divititsya budut'. i nye budye zvyertatis' lyudina do zhyertivnikiv, chinu ruk svoikh, i nye budye divitis' na tye, shcho zro-bili buli ii pal'tsi, ni na ashyeri, ani na stovpi na chyest' sontsya. togo dnya ii sil'ni mista budut', mov ti opustili mistysya lisu ta vyerkhiv'ya gir, shcho ikh pozostavlyeno pyeryed sinami izrailya, i ru-inoyu stanyet'sya tye. bo zabula ti, dochko izrailya, boga spasinnya svogo, i nye pam'yatala pro skyelyu sili svoei. tomo to sadish rozsadnika priemnogo, i pyeryesadzhuesh tudi chuzhu vinogradinu. togo dnya, yak sadila, ti obgorodila iogo, i pro posiv svii podbala, shchob rano zatsvilo. alye zhnyvo minuslosya v dyen' slabosti nyevigoinogo bolyu!... bida, ryev chislyen-nikh narodiv, gurkochut', yak gurkit moriv, i galas plyemyen, voni galasuyut', yak gurkit mitsnoi vodi. galasuyut' plyemyena, yak gurkit mitsnoi vodi, ta vin im pogrozit', i kozhyen dalyeko vtyechnye, i budye gnani, nyemov ta polova na gorakh za vitrom, i mov pyeryed vikhrom pyeryekotipolye... yak vyechir nasunye to i zhakh os', poki ranok nastanye nye budye iogo. tsye talan nashikh grabivnikiv, i tsye dolya dy-erilyudiv nashikh!...

18

gorye tobi, dzvinkokriliii ti krayu, shcho z dru-gogo boku richok yetiops'kikh, shcho moryem posliv posilaesh na chovnakh papirusovikh po povyerkhni vodi! idit', skorokhodni posli, do narodu visokogo i bliskuchyezbroinogo, do narodu strashnogo vid-davna i azh dosi, do lyudu pryesil'nogo, shcho topchye usye, shcho richki iogo zyeimlyu popyerye-nali. usi myeshkantsi vsyesvitu, shcho na zyeimli probuvaetye, divit'sya, koli pidnyesyet'sya prapor na gorakh, slukhaitye, chi nye zatrublyat' u rig. bo gos-pod' tak promoviv do myenye: ya budu spokiinii, i budu divititsya z mistysya svogo probuvannya, yak tyeple tye pri svitli yasnomy, yak ta khmara rosi v spyeku zhniv! bo pyeryed zhnivami, yak skin-chit'sya tsvit, nyedozrylye zh usye stanye zrilimi groz-nami, to vin zrizhye syerpami galuzzya m'yaki, a galuzki, shcho styelyat'sya, povidkidae, povidrube vin. budut' voni pozostavleni razom dlya khizhogo ptkaha girs'kogo i zvirini zyeimnoi, i lito nad nim provyedye khizhii ptkah, i vsya zyeimna zvirina nad nim pyeryezimue. togo chasu prinyesenyi budye darunok dlya gospoda savaota vid narodu visokogo i bliskuchyezbroinogo, i vid narodu strashnogo vid-davna i azh dosi, vid lyudu pryesil'nogo, shcho topchye usye, shcho richki iogo zyeimlyu popy-

eryetinali, do mistysya imyennya gospoda savaota na sions'kii gori.

19

prorotstvo pro egypyet. os' na khmari lyegyen'kii nyesyet'sya gospod' i pribudye v egypyet, i za-tryemtyat' pyeryed litsyem iogo bovvani egiptu, i syertsye egiptu rozthane posyeryed n'ogo. i pid-buryu egiptyanina na egiptyanina, i budut' tochiti vi-inu kozhyen z bratom svoim, i kozhyen iz blizhnim svoim, misto z mistom, a tsarstvo iz tsarstvom. i egypyet na dusi poniknye v svoemu nutri, a radu iogo ya poplutayu, i voni budut' pitati bovvaniv svoikh, i zaklinachiv dukhiv ta dukhiv pomyerlikh i svoikh vorozhbhitv, i viddam ya egypyet u ruku zhorstokogo pana, i tsar lyutii nad nim zapanue, govorit' gos-pod', gospod' savaot! i zniknye iz morya voda, i vi-sokhnye richka, ta i stanye sukha. i zasmyerdyat'sya richki ta nuzhdynnimi stanut', i povisikhayut' pri-toki egiptu, pov'yane komish ta ochyeryet. lugi nad rikoyu, nad byeryegom richki, i vsye, shcho pri richtsi posiyanye, povisikhae, rozviet'sya vsye, i nye budye iogo. i zaplachut' ribalki, i budut' ridati vsi ti, shcho gachka zakidayut' do richki, a ti, shcho roztyaguyut' nyevid na vodu, stratyat' nadiyu. a ti, shcho pratsuyut' pri chyesanim l'oni ta tchut' polotno, zasoromlyat'sya. i budut' osnovi egiptu rozbiti, vsi zh pratsuyuchi za platu na dusi vpadut'. diisno, vyel'mozhi tsoanu byezumni, i nyerozum-noyu stala rada mudrikh faraonovikh radnikiv. i yak faraonovi skazhyetye: ya sin mudryetsya, ya sin davnikh tsariv? dye zh voni, dye tvoi mudryetsi? i khai rozkazhut' tobi i khai piznayut', shcho po-radiv gospod' savaot na egypyet. stali nyemudri vyel'mozhi tsoanu, vyel'mozhi myemfisu obmanyeni, uchinili bludyachim egypyet golovnish z plyemyen iogo. gospod' vliv u n'ogo dukh oduru, i voni vchinili bludyachim egypyet v usyakomu chini iogo, yak blu-dit' p'yanitsya v blyuvoti svoii... i egypyet nye ma-tymye dila, shcho vmili b vchiniti iogo golova abo khvist, pal'mova galuzka chi ochyeryetina. togo dnya stanye egypyet, nyemov ti zhinki, i tryemtitymye, i budye lyakatis' pomakhu ruki gospoda savaota, shcho vin nyeyu nad nim pomakhae. i stanye yudyeis'ka zyeimlya dlya egiptu za postrakh: kozhyen, komu prigadayut' pro nyei, zlyakaet'sya pyeryed zadu-mom gospoda savaota, yakogo povzyav vin na n'ogo. togo dnya budye p'yat' mist v egypyet'skim kraii, shcho govoritimus' khanaans'koyu movoyu i prisysaga-timus' gospodom savaotom. odnye budye zvatsiya ir-gakhyeryes. togo dnya syeryed krayu egypyet'skogo budye zhyertivnik gospodu, i stovp pri graniti iogo gospodyevi. i vin budye v egypyet'skim kraii oz-nakoyu i svidkom dlya gospoda savaota, koli budut' vzivati do gospoda pyeryed gnobityelyami, to posh-lye im spasytelya ta oborontsya, yakii ikh spasye. i stanye znani gospod' dlya egiptu, i togo dnya poznayut' egyp'tyani gospoda, i budut' sluzhiti zhy-ertvoyu i zhyertvoyu khlibnoyu, i prislyagnut' obitnit-sya gospodyevi, i vipovnyat'. i vrazit' egiptyan gos-pod', budye biti ikh ta likuvati, i do gospoda zvyer-nut'sya, i vin dast'sya im ublagati syebye, i ikh vilikue.

togo dnya budye bita doroga z egiptu v asiriyu, i pridit' asiriitsi do egiptyan, a egiptyani do asiriitsiv, i budut' sluzhiti egiptyani z asiriitsyami gospodyevi. togo dnya budye izrail' tryetim kraem pobich egiptu i asirii, blagoslovyennym syeryed zymeli, bo gospod' savaot iogo poblagoslovit ta i skazav: blagoslovyennii narod mii egiptet, i ashshur, chin moikh ruk, ta izrail', spadshchina moya!

20

togo roku, koli tartan priishov do ashdodu, yak iogo poslav buv sargon, tsar asiriis'kii, i vin voyuvav buv z ashdodom i zdobuv iogo, togo chasu kazav buv gospod' chyeryez isayu, amosovogo sina, govoryachi: idi, i rozv'yazhyesh vyeryetu z-nad styegon svoikh, i zdiiymesh vzuttya zo svoei nogi! i vin zro-biv tak, khodiv nagii ta bosii. i gospod' govori-v: yak khodiv mii rab isaya nagii ta bosii tri roki, tsye oznaka ta chudo pro egiptet ta pro yetiopiyyu, tak poyedyete tsar asiriis'kii polonyenikh egiptu i vigan-siv yetiopii, yunakiv ta starikh, nagikh ta bosikh, navit' z ozadkom vidkritim. sorom egiptu! i budut' zbyentyezhyeni ta zasoromlyeni za yetiopiyyu, kudi zvyernyenii zir ikhnii, ta za egiptet, ikhnuyu pish-notu. i skazhye togo dnya myeshkanyets' togo pobye-ryezhzhya: otsye takye mistse, kudi zvyernyenii zir nash, kudi mi vtikali za pomichchyu, shchob uryatuvatisya pyeryed asiriis'kim tsaryem. i yak mi vtyechyemo?

21

prorotstvo pro pustyny nadmors'ku. yak nosyat'sya buri na pivdni, tak vorog idye iz pustini, iz krayu strashnogo. vidinnya griznye myeni yavlyene: grabue grabizhnik, pustoshnik pustoshit'. priidi, o yelamy, madaï oblozhi, usyakim zidkhannyam zroбив ya kinyets'. tomu to napovnilisya moi styegna tryemtinnyam, i boli skhopili myenye, nye-mov porodil'ni ti boli. ya skrivivsy vid togo, shcho chuv, ya vid bachyenogo pyeryestrashivs'. zabilosya syertsye moe, tryemtinnya napalo myenye nyespo-divano; vyechir rozkoshi moei zminivsya myeni na strakhittya. postavlyenii stil, kilimami nakrito, ist'sya ta p'et'sya. ustavaiye, pravityeli, shchiti namastit'! bo do myenye skazav gospod' tak: idi, vartovogo postav, shcho pobachit', nyekhai donyesye. i koli vin pokhoda pobachiv, po pari izdtsiv, poizd osliv, poizd vyerbyudiv, i prislukhuet'sya vin z uvagoyu, iz uvagoyu pil'noyu. i vin kriknuv, yak lyev: ya za-vzhdi stoyu vdyen' na varti, o gospodi, i stoyu na storozhi svoii usi noch! azh os' ishchye pokhid muzhiv, po dvoe izdtsiv. i vin vidpoviv ta skazav: upav, upav vavilon, a vsi statui bogiv iogo porozbi-vani ob zemylyu! o mii pomolochyenii ti, sinu toku mogo! ya zvistiv vam, shcho chuv buv vid gospoda savaota, boga izrail'yevogo. prorotstvo pro dumu. do myenye krichit' iz syeir: storozhye, yaka pora noch? storozhye, yaka pora noch? a storozh skazav: nastav ranok, a vsye zh ishchye nich. yakshcho vi pitatimyete, to pitaitye ta znovu pri-

idit'! prorotstvo pro arabiyyu. u lisi v styepu nochu-vati, vi budyete karavani dyedaniv. myeshkantsi tyemans'kogo krayu, vinyesit' vodu nazustrich dlya spragnyenogo, vtiakha zustrichaitye iz khlibom! bo vtyekli voni pyeryed myechami, pyeryed golim myechyem, i pyeryed natyagnenim lukom, i pyeryed tyagotoyu viini. bo do myenye gospod' skazav tak: shchye za rik, yak rik naimita, i vsya slava kyedaru pokinchit'sya. a ponadto polishit'sya nyevyelikey chislo luchnikiv z litsariv kyedars'kikh siniv, bo gos-pod', bog izrailiv, tsye govori-v.

22

prorotstvo pro dolinu vidinnya. shcho tsye stalos' tobi, shcho ti visipav uyves' na dakhi? misto spovnyenye galasom, misto guchnye, misto vyesye-lye! pobiti tvoi nye pobiti myechyem, i nye povmirali v viini. usi razom utyekli tvoi provodiri, byez vistrilu luku pov'yazani usi, khto z tobouy znaishovsya, pov'yazani razom, khoch voni povtikali dalyeko. tomu ya skazav: vidvyernit'sya vid myenye, ya girko zaplachu! nye siluityesya potishati myenye, shcho narodu mogo dochka poruinovana, bo tsye dyen' zbyentyezhyennya, i stoptannya, i zakolotu, dyen' gospoda, boga savaota, u dolini vidinnya, dyen' roz-valyennya muru ta zoiku na gorakh! a yelam uzyav sagaidaka, u pokhodi muzhiv z vyerkhivtsyami, kir zhye vityag shchita. i stalos', naikrashchi dolini tvoi ponapovnyuvalis' kolyesnitsyami, a pri brami izdtsi ponastavlyeni. i vidkriv vin zaslonu iz yudi, i ti poglyanuv togo dnya na zbroyu domu lisu. i pobachili v misti davidovim shchilini, shcho bagato ikh stalo, i zibrali vodi z stavu dolishn'ogo; i po-rakhuvali domi v erusalimi, i porozbivali domi ti na zmitsnyennya muru; i zrobili vi mizh dvoma mu-rami zbir dlya starogo stavka, alye vi nye divilis' na togo, khto tsye zroбив, khto tsye viddavna stvoriv, vi nye bachili. i gospod', bog savaot togo dnya buv poklikav na plach, i na golosinnya, i na obstrigan-nya volossya, i shchob opyeryezatis' vyeretyoyu. ta os' radist' i vtiakha: zabivayut' khudobu vyeliku ta rizhut' khudobu dribnu, idyat' m'yaso i vino popi-vayut', vikrikuyuchi: budyem isti ta piti, bo zvaz-tra pomryem! i vidkriv gospod' savaot v moi ushi: napyevno nye prostit'sya vam byezzakonstvo otsye, azh poki vi nye pomryete, promoviv gospod', bog savaot. tak promoviv gospod', bog savaot: idi, uvidi do togo upravityela, do shyevni, shcho nad domom, ta i skazhyesh: shcho ti tut maesh, i khto tut u tye-bye, shcho groba dlya syebye tut vidovbvav? ti virubav na visoti svogo groba, ti vidovbvav v skyeli osyelyu sobi, ta gospod' tyebye z silouy vikinye, litsaryu, i khapayuchi, skhopit' tyebye, zvivayuchi, zvinye tye-bye na klubok, i kinye, yak kulyu, u zymlyu pros-toru, i tam ti pomryesh, i pidut' tudi i vozi slavni tvoi, o gan'bo ti domu svogo gospodarya! i pop-khnu tyebye z stanu tvogo, i skinu tyebye z togo mist-sya, na yakomu stoish. i stanet'sya v dyen' toi, i poklichu svogo raba yeliyakima, sina khilkiinyego, i na n'ogo khitona tvogo odygnu, i pidpyeryezhu ya iogo tvoim poyasom, panuvannya tvoe dam u ruku iogo, i stanye vin bat'kom dlya myeshkantsya erusal-

imu ta dlya yudinogo domu! i dam klyucha domu davidovogo na ramyeno iogo, i koli vin vidchinit', nye budye komu zamikati, koli zh vin zamknye, to nye budye komu vidchinyati. i iogo ya zab'yu, mov kilka, v pyevnye mistysye, i stanye vin domovi bat'ka svogo tronom slavi. i povisyat' na n'omu vsyu slavu otsivs'kogo domu iogo, nashchadki ta diki vidrostki, uvyes' posud malii vid misok i azh do vsyakogo posudu glinyanogo! togo dnya, govorit' gospod' savaot, pokhitnyet'sya kilok, shcho buv v pyevnye mistysye zabiti, i budye vidrubani ta i upadye, i znishchyeni budye tyagar, shcho na n'omu, bo tak kazhye gospod'!...

23

prorotstvo pro tir. golosit', korabli tarshishu, bo tir poruinovani: byez domiv i byez vkhodu z kit-tyeis'kogo krayu... tak bulo im vidkrito. zamovchitye, myeshkantsi nadmor'ya! sidons'ki kuptsi, yaki moryem plivut', tyebye pyeryepovnili. i nasin-nya shikhoru u vodakh vyelikikh, zhnivo riki to nabutok iogo, i narodam vin stav za torgovitsyu. soromsya, sidonye, skazalo bo morye, mors'ka tvy-erdinya, govoryachi: ya nye tyerpila z porodu ta nye porodila, i nye vikhovala yunakiv, i divchat ya nye vikokhala. koli do egiptu tsya zvistka pribudye, voni zatryemtyat', yak na zvistku pro tir. pyeryeidit' do tarshishu, ridaitye, myeshkantsi nadmor'ya! chi tsye vashye misto vyeselye, shcho pochatok iogo z davyen-davna? iogo nogi nyesut' iogo v dalyechinu osyeltitsya. khto tsye postanoviv buv pro tir, shcho koroni davav, shcho knyazyami buvali kuptsi iogo, a iogo torgovtsi na zyeмли buli v shani? gospod' savaot tsye priznachiv, shchob zbyezyestiti pikhu vsyakii slavi, shchob usikh slavnikh zyeмли zlyegkovazhiti. pyeryeidi ti svii krai, mov rika, dochko tarshishu, vzhye nyema pyeryeponi svoyu ruku prostyag vin na morye, i tsarstva zatryas! gospod' pro khanaan nakazav, shchob tvyerdinyu iogo zruinuvati, i skazav: nye budyesh ti bil'shye raditi, zbyezyeshchyena divchino, dochko sidonu! ustavai, pyeryeidi do kit-timu, alye i tam ti spochinku nye matymyesh. tsye zyeмли khanaans'ka: na nishcho obyernvus' tsyei narod, ashshur dlya pustinnikh zviriv vlashtuvav buv ii. voni zbuduvali tut bashti vartovi, i palatsi ii po-valili, u ruinu ii obyernuli. golosit', korabli tarshishu, bo spustoshyena vasha tvyerdinya! i staniet'sya v dyen' toi, tir budye zabutii na simdyesyat lit, yak dni panuvannya odnogo tsarya. po syemidyesyati litakh staniet'sya tirovi, yak u tii pisni bludnitsi: viz'mi gusla, i proiditsya po misti, zabuta bludnit-sye! priemno zagrai, bagato pisyen' zaspivai, shchob tyebye prigadali! i budye, yak simdyesyat lit pok-inchit'sya, zgadae pro tira gospod', i znovu vin bra-timye platu za bludodistvo, i chinitimye blud z usima tsarstvami svitu na povyerkhni zyeмли. i stanye nab-utok iogo ta pributok iogo iz torgivil gospodyevi prisovyachyeni. nye budye zbiritatsya vin i nye budye khovatis', bo nabutok iogo budye tim, khto siditye pyeryed oblichcham gospodnim, shchob isti dosita ta mati rozkishnu odyezhu.

24

os' gospod' nishchit' zyeמlyu i pustoshit' ii, i oby-er-tae povyerkhnyu ii, a myeshkantsiv ii rozporoshue. i stanye svyashchyenik yak i narod, a pan nye-mov rab, pani, yak nyevil'nitsya ii, prodavyets' nyemov toi pokupyets', borganal'nik nyemov vin-uvatyets', viritel' yak dovezhnik. zyeמlyu budye doshchyentu zruinovana ta pograbovana vsya, bo tsye slovo gospod' prokazav, zasumue, zab'yanie zyeמlyu, oslabie i ziv'yanie vsyelyenna, oslabiyut' vyeł'mozhi narodu zyeמli... i oskvyernilas' zyeמlyu pid svoimi myeshkantsyami, bo pyeryestupili za-koni, postanovu porushili, zlamali voni zapovita vidvichnogo... tomu zyeמlyu proklyattya poilo, i odyerzhali karu myeshkantsi ii, tomu to zgo-rili myeshkantsi zyeמli, i nyebagato lyudeyi po-zostalosya... sumue vino molodye, vinogradina v'yanie, usi radisosyerdidi zidkhayut', spinilisya ra-doshchi bubniv, galas vyesyeluniv pyeryestav, za-tikhla potikha vid gusyeli! pri pisni vina vzhye nye p'yut', stav girkim p'yankii napii dlya tikh, khto iogo popivae... zruinovanye misto spustoshyenne, vsi domi pozamikani, shchob nye vviiti... na vulitsyakh krik za vinom, usyaka radist' pomyerkla, vyesyelist' zyeמli na vignannya pisla, pozostalosya v misti spustoshyennya, i rozbita na zvalishchye brama... bo tak budye posyeryed zyeמli, posyeryed narodiv, yak pri obbivani olivki, nyemov pri vizbiruvanni, koli zbiri vinogradu skinchivysya. svii golos pidi-imut' i budut' raditi, chyeryez vyelichnist' gospod-nyu vikrikuvati golosno budut' vid morya. tomu gospoda slavye na skhodi, na mors'kikh ostrovakh im'ya gospoda, boga izrail'yevogo! mi chuemو spivi vid krayu zyeמli: slava pravedyednomu! alye ya skazav: ginu, ginu, oi gorye myeni: grabizhniky grablyat', i grabuyuchi, grablyat' grabizhno! strakh i yama ta pastka na tyebye, myeshkanchye zyeמli! i staniet'sya, toi, khto vtikatimye vid kriu zhakhu, do yami vpadye, khto zh iz yami vikhodit', budye skhoplyenii v pastku, bo vidkriti roztozori zgori, a pidstavi zyeמli zatryemtili... zyeמlyu poruinovana zovsim, zyeמlyu potoroshchyena, vsya zyeמlyu zakhitalas'... zakhi-talas' zyeמlyu, nyemov p'yanii, i rukhaet'sya, mov nichlizhni kurin', i vchinivysya nad nyeuyu tyazhkim ii grikh, i v pala vona, i bil'sh nye vstanye! i staniet'sya v dyen' toi, gospod' navistit' viis'ko visoti na vi-soti, i zyeמnikh tsariv na zyeמli, i budut' zibrani razom, mov v'yzni do yami, i u v'yznitsyu voni budut' zamknyni, a po dnyakh bagat'okh budut' nav-ishchyeni! misyats' todi zasoromit'sya ta zastidaet'sya sontsye, bo gospod' savaot zatsaryuvav na sions'kii gori ta v erusalimi, a pyeryed starishimi slava iogo!

25

gospodi, ti mii bog! ya budu tyebye vyelichati, khval-itimu imyennya tvoe, bo ti chudo vchiniv, vikonav davni prirechyennya, pyevnyuyu pravdu! bo ti kupoyu kamyenya misto vchiniv, ukriplyenye misto ruinoyu, chuzhinyets'kii palats pyeryestav buti mis-tom, naviki nye budye vono vidbudovanye! tomu budye khaliti tyebye narod sil'nii, misto lyudiv

nasil'nikiv budyе boyatis' tyebye, bo tvyerdinyeyu stav ti nuzhdyennomu, tvyerdinyeyu stav dlya ubogogo v chas iogo utisku, okhronoyu vid khurtovini, tinnyu vid spyeki, i dukh tikh nasil'nikiv buv nyemov khurtovina na stinu! yak spyekotu v pustini, ti krika chuzhintsiv priborkav; yak tinnyu vid khmari spyekotu, spiv nasil'nikiv tak vin priglushit'. i vchinit' gospod' savaot na gori tsii gostinu z strav sitikh, gostinu iz vin molodikh, iz shpikovogo tovshchu, iz ochishchyenikh vin molodikh. i vin na gori tsii ponishchit' zaslonu, zaslonu nad usima narodami, ta pokrittya, shcho roztyagnyeny nad usima lyudami. smyert' znishchyena budyе nazavzhdi, i vitrye sl'ozu gospod' bog iz oblichchya usyakogo, i gan'bu narodu svogo vin usunye z usiei zymli, bo gospod' tsye skazav. i skazhut' v toi dyen': tsye nash bog, shcho na n'ogo mi mali nadiyu i vin spas nas! tsye gospod', shcho na n'ogo mi mali nadiyu, tishmosya zh mi ta radiimo spasinnym iogo! bo gospodnya ruka na gori tsii spochinye, moav zhye na misti svoemu po-toptanii budyе, yak soloma vitoptuet'sya u gnoivtsi, i prostyagnye vin ruki svoi syeryed nyei, nyemov toi plivak prostyagae, shchob plivati, i prinizit' pikhu iogo vin razom z pidstupami iogo ruk. a visoku tvyerdinyu tsikh muriv tvoikh vin rozvalit', ponizit', na zymlyu ikh kinye, u porokh!

26

togo dnya zaspivayut' u yudinim krai pisnyu taku: u nas sil'nye misto! vin chinit' spasinnya za muri i primurki. vidchynaiyte vorota, i khai vviidye lyud pravednii, khto vurnist' khoronit'! dumku, opyertu na tyebye, zbyeryezhyesh ti u povnim spokoii, bo na tyebye nadiyu vona pokladae. nadiityesya zavzhdi na gospoda, bo v gospodi, v gospodi vichna tvyerdinya! bo zniziv vin tikh, khto zamyeshkuе na visoti, nyepriступnye tye misto poniziv iogo, vin poniziv iogo do zymli, povaliv azh u porokh iogo! iogo topchye noga, nogi vbogogo, stopi nuzhdyennikh... prosta doroga dlya pravednogo, put' pravednogo ti virivnyuesh. i na dorozii sudiv tvoikh, gospodi, maemo nadiyu na tyebye: za imyennya tvoe ta za pam'yat' tvoyu pozhadannya moei dushi, za toboyu dusha moia tuzhit' vnochii, takozh dukh mii v myeni spozaranku shukae tyebye, bo koli na zymli tvoi sudi, to myeshkantsi svitu navchayut'sya pravdi! khoch budyе byezbozhnii pomiluvanii, to protye spravvedlivosti vin nye navchit'sya: u krayu pravoti vin chinitimye likho, a vyelichnosti gospoda vin nye pobachit' gospodi, pidnyalasya ruka tvoya visoko, ta nye bachat' voni! nyekhai zhye pobachat' gorlivist' tvoyu do narodu, i nyekhai posoromlyat'sya, khai ogon' pozhyerye vorogiv tvoikh! ti, gospodi, vchinish nam mir, bo i usi chini nashi nam ti dokonav! gospodi, bozhye nash, panuvali nad nami pani okrim tyebye, ta til'ki toboyu mi zgaduemo imyennya tvoe. pomyerli voni nye ozhivut', myertvi nye vstanut' voni, tomu ti navidav ta vigubiv ikh, i zatyer vsyaku zgadku pro nikh. rozmnozhyv ti, gospodi, lyud, rozmnozhyv ti lyud, i proslaviv syebye, vsi granitsi zymli ti dalyeko posunuv. gospodi, v gori shukali tyebye, shyepit prokhannya lili, koli ti ikh kartav. yak zhinka

vagitna do porodu zblizhuet'sya, v svoikh bolyakh tryemtit' ta krichit', tak mi stali, o gospodi, pyeryed oblichchym tvoim: mi buli vagitnimi ta korchilisya z bolyu, nyemov bi rodili mi vityer, mi spasinnya zymeli nye vchinili, i myeshkantsi vsyesvitu nye narodilis'... pomyerli tvoii ozhivut', voskryesnye i moe myertve tило. tomu probudit'sya i spivaitye, vi myeshkantsi porokhu, bo rosa tvoya tsye rosa ztsilyen', i zymlya vikinye myertvikh! idi, mii narodye, vviidi do poikoiv svoikh, i svoi dyeri zamkni za soboyu, skhovaisya na khvilyu malu, poki lyutist' pyeryeidye! bo gospod' os' vikhodit' iz mistysya svogo, navidati provini myeshkantsiv zymeli, kozhnogo z nikh, i vidkrie zymlya svoyu krov, i vzhye nye zakrie zabitikh svoikh!

27

u toi dyen' navidae gospod' svoim tvyerdim, i duzhim ta sil'nim myechyem lyeviyatana, zmyia prudkogo, i lyeviyatana, zmyia zvivkogo, i drakona, shcho v mori, zab'e. u toi dyen' zaspivaitye pro n'ogo, pro vinogradnik prinadnii: ya gospod', iogo storozh, shchokhvilii iogo ya napoyuyu; shchob khto nye navidav iogo, styeryezhu iogo vdyen' ta vnochii, ya gnyvu nye mayu. khto myeni dast' tyerninu i budyachchya, na bii ya pidu proti nikh, i spalyu ikh usikh!... khiba budyе dyerzhatisya mitsno mogo vin zakhistu, shchob mir uchiniti zo mnoyu, zo mnoyu shchob mir uchiniti! yakiv u maibutn'omu pustit' korinnya, roztsvityet'sya izrail' i pup'yanki pustit', i povyerkhnyu vsyelyennoi plodom napovnyat'. chi vin uraziv iogo, yak uraziv togo, khto biv buv iogo? chi vin buv zabitii, yak zabiti buli iogo vbiivniki? ti vignav iogo, vidislav iogo i sudishsya z nim, vignav iogo svoim poduvom sil'nim u dyen' skhidn'ogo vitru. tomu vina yakova budyе okuplyena tsm, a tsye plid uvyes' usunynnya z n'ogo griikka, koli vin uchinit' kaminnya vsye zhyertivnika pobitim, nyemov grudki kryeidi, i nye stoyatimut' bil'she astarii, i stovpi na myeshet'sontsya. bo misto ukriplyenye budyе samotne, myeshkannya pokinyenye ta pozostavlyenye, mov bi pustinya, tam pastisyа budyе tyelya, i tam budyе lyezhati vono, ta ponishchit' galuzki iogo. koli visokhnut' vittya iogo, to polamanye budyе, zhinski vviidit' i spalyat' iogo... a shcho tsye nyerozumnii narod, tomu milosyerdya do n'ogo tvoryets' iogo mati nye budyе, i nye budyе laskavii do n'ogo stvorityet' iogo... i stanayet'sya v dyen' toi, plodi pomolotit' gospod' vid bigu riki do potoku egipyets'kogo, a vi po odnomu pozbirani budyetye, sinovye izrailya! i stanayet'sya v dyen' toi, i budyе zasurmlyeno v vyeliky surmu, i priidut' khto ginuv u krai asiriis'komu, i vignantsi do krayu egipyets'kogo, i budut' voni na svyatii gori v erusalimi vklonyatisya gospodyevi.

28

gorye tobi, samarii, koroni pishnoti efryemlyan p'yanikh, kvittsi ziv'yalii krasi iogo gordosti, shcho lyezhit' na vyerkhiv'i dolini vrozhainoi, vid vina pop'yanylikh! os' potuzhnii ta sil'nii u gospoda, mov

zliva iz gradom, mov burya ruinna, mov povid' sil'na, zalivna, iogo kinye na zyeimlyu iz siloyu! nogami popotpana budye korona pishnoti efryemyan p'yanikh, i stanyet'sya kvitka ziv'yala krasi iogo gordosti, shcho na vyerkhiv'i dolini vrozhaioi, nyemov pyeryed-chasno dozrila ta smokva, shcho ii yak pobachit' lyudina, kiovae ii, yak vona shchye v doloni iogo! stanye gospod' savaot togo dnya za pryekrasnu koronu, i za pishnii vinok dlya ostanku narodu iogo, i dukhom prava tomu, khto sidit' u sudi, i khorobristyu tim, khto do brami povyertaet bii! i os' tsi vid vina pozbivalis' z dorogi, i vid p'yankogo napoyu khitayut'sya: svyashchyenik i prorok pozbivalis' z dorogi napoem p'yankim, vid vina zblamutilis', vid napoyu p'yankogo khitayut'sya, bludyat' voni u vidinyakh, u postanovakh svoikh spotikayut'sya... bo vsi stoli povni blyuvotoyu kalu, azh mistysya nyema!... kogo budye navchati piznannya, i komu vyvasnyati ob'yavlyennya budye? vidstavlyenikh vid moloka chi vid pyers povidluchuvanikh? bo na zapovid' zapovid', zapovid' na zapovid', pravilo na pravilo, pravilo na pravilo, trokhi tut, trokhi tam. tomu nyezrozumilimi ustami i inshoyu moyoyu budye kazati narodovi ts'omu otoi, khto do nikh govoriv: tsye spochinok! daitye zmuchenomu vidpochiti, i tsye vidpochinok, ta voni nye khotili poslukhati, i stanyet'sya im slovo gospoda: zapovid' na zapovid', zapovid' na zapovid', pravilo na pravilo, pravilo na pravilo, trokhi tut, trokhi tam, shchob pishli ta popadali navznak, i shchob buli zlamani i vpali do pastki i zlovilisya!... tomu to poslukhaitye slova gospodn'ogo, gan'bityeli, shcho panuetye nad tim narodom, shcho v erusalmi! bo kazhyetye vi: zapovita mi sklali zo smyertyu i z shyeolom zrobili umovu. yak pyeryeidye toi bich, mov voda zalivna, to nye priidye do nas, bo bryekhnyu mi zrobili pritulkom svoim, i v bryekhni mi skhovalis'! tomu gospod' bog skazav tak: otsye poklav kamyenya ya na sioni, kamyenya viprobuvanogo, narizhnogo, dorogogo, mitsno zakladyenogo. khto virue v n'ogo, nye budye toi zasoromlyeni! i pravo za mirilo ya pokladu, a spravvedlivist' vagoyu; i pritulok bryekhni grad ponishchit', a skhovishchye vodi zallyut'! i zapovit' vash iz smyertyu polamanii budye, a vasha umova z shyeolom nye vtrimaet'sya: yak pyeryeidye nishchivna kara, to vrasa stopchye! koli til'ki pyeryeidye vona, vona vas zabyerye, bo shchoranku vona pyeryekhoditi budye, udyen' ta vnochii, i stanyet'sya, til'ki z tryemtinnyam vi budyetye slukhati zvistku pro tsye... bo budye postyelya korotka, shchob na nii roztyagnutis', a pokrivalo vuz'kye, shchob nakritisya nim... bo povstanye gospod', nyemov na gori pyeratsim; zatryemtit' vin u gnivi, nyemov u dolini v gir'oni, shchob svii chin uchiniti, pryedivnii svii chin, shchob zrobiti robotu svoyu, nyezvichainu robotu svoyu! tozh nye nasmikhaityes' tyepper, shchob nye stali mitsnishimi vashi kaidani, bo pryznachyenne znishcheyenna chuy ya vid gospoda, boga savaota, pro vsyu zyeimlyu... viz' mit' tsye do ushyei i pochuitye mii golos, poslukhaitye pil'no i pochuitye mii golos! chi kozhnogo dnya orye ratai na posiv, ralit' zyeimlyu svoyu i boronue? chi zh, yak rynyoyu zrobit' povyerkhnyu ii, vin nye sie chornukhu i nye kidae kmin,

nye rozsviae pshyenitsyu ta proso i yachmin' na oznachyenim misti, a zhitu v myezhakh ii? i za pravom naputiv iogo, iogo bog iogo vivchiv ts'ogo: bozh nye boronoyu chornukha molotit'sya, i kolo vozovye nye khodit' po kmini, a palitsyeyu b'yut' chornukhu ta kiem toi kmin. rozтираet'sya zbzizhzya? ni, bo iogo nye nazavzhdii molotiti yonchye, i pidganyayut' kolo vozovye ta koni na n'ogo, a nye roztirayut' iogo. i tsye viishlo vid gospoda savaota, chudova porada iogo, i vyelika pryemudrist' iogo!

29

gorye ariilu, ariilu, mistu, shcho david u nim taboruvav! rik do roku dodaitye, khai svyata zakinchat' svii krug! i pritisnu ariila, i stanyet'sya lyemyent ta plach, i vin stanye na myenye, yak ognishchye bozhye. i otaborusyia proti tyebye navkolo, i storozhyeyu stisnu tyebye, i bashti postavlyu na tyebye. i ti budyesh ponizhyenii, i budyesh z zyeimli govoriti, i priglusheno budye zvuchati tvoe slovo. i stanye tvii golos z zyeimli, mov pomyerlogo dukh, i shyepotitimye z porokhu slovo tvoe. i budye yurba vorogiv tvoikh, mov tonkii pil, yurba zh nasil'nikiv mov polova znikliva, i tsye stanyet'sya naglo, raptovno.. gospod' savaot tyebye gromom ta trusom navidae, i shumom vyelikim, vikhom ta buryeyu, ta ogyaniam idkim polum'yam. i budye, yak son, yak vidinnya nichnye ta yurba vsikh narodiv, shcho na ariila voyuyut', i vsi, khto voyue na n'ogo, i proti tvyerdini iogo, i khto iomu dokuchae. i budye, mov bachit' golodnii u sni, nibi ist', a prokinyet'sya vin i porozhnya dusha iogo, i mov spragnyenii bachit' u sni, nibi p'e, a prokinyet'sya vin i os' zmuchenii, a dusha iogo spragnyen! tak budye natovpovi vsikh narodiv, shcho pidut' viinoyu na goru sion. odubiitye i divuityes', zalipit' sobi ochi i oslipnit'! voni povpivalisyia, ta nye vinom, zakhitalis', ta nye vid p'yankogo napoyu, bo viliv gospod' na vas dukha glibokogo snu ta zakriv vashi ochi, zat'mariv prorokiv i vashikh goliv ta providitsiv! i budye vam kozhnyie vidinnya, nyemov bi slova zapyechatanoi knizhki, shcho dayut' ii tomu, khto vmie chitati, ta kazhut': chitai na otsye, ta vidkazue toi: nye mozhu, vona zh zapyechatana. i dayut' otu knizhku tomu, khto nye vmie chitati, ta kazhut': chitai na otsye, ta vidkazue toi: ya nye vmiyu chitati. i promoviv gospod': za tye, shcho narod tsyei ustami svoimi nablizhuet'sya, i gubami svoimi shanue myenye, alye syertsye svoe viddaliv vin vid myenye, a strakh ikhnii do myenye zauchyena zapovid' lyuds'ka, tomu ya os' iznovu pryedivnye vchinyu z tsim narodom, vchinyu chudo i divo, i zaginye mudrist' pryemudrikh iogo, a rozum rozumnikh iogo zakhovaet'sya. gorye tim, shcho gliboko zadum khovayut' vid gospoda, i chinyat'sya v tyme-ryavi ikhni dila, i shcho govoryat' voni: khto nas bachit', i khto pro nas znae? o, vasha fal'shivostye! chi ganchar uvazhaet'sya rivnim do glini? chi zroblyenne skazhye pro maistra svogo: vin myenye nye zrobit, a tvir pro svogo tvortsya govoritimye: vin nye rozumie ts'ogo? khiba za korotkogo chasu livan na sadka nye obyernyet'sya, a sadok porakhovanii budye za lis? i v toi dyen' slova knizhki pochuyut'

glukhi, a ochi slipikh iz tyemnoti ta z tyemryavi bachiti budut', i sumirni pobil'shat' u gospodi radist' voyu, a lyudi ubogi v svyatomu izrailiya tishitis' budut'! bo skinchivsyia nasil'nik, i minuvsyia nas-mishnik, i ponishchyni vsi ti, khto dbae pro krivdu, khto sudit' lyudinu za slovo odnye, na togo zh, khto sudit' u brami, voni stavlyat' pastku, i pravynadnogo vipikhayut' obmanoyu. tomu to gospod', shcho vikupiv avraama, skazav domovi yakova tak: nye budye tyepyer zasoromlyenii yakiv, i oblichchya iogo nye pobladnye tyepyer, bo yak vin syeryed sye-bye pobachit' dityei svoikh, chin moikh ruk, voni budut' svyatiti moe imyennya, i posvyatyat' svyatogo yakovogo, i budut' boyatisya boga izrailiya! todi to khto bludit' u dusi, ti rozum piznayut', a khto ryem-stvue, ti pouki navchat'sya!

30

gorye sinam nyeslukhnyanim, govorit' gospod', shcho chinayat' naradi, yakie nye vid myenye, i skla-dayut' umovi, ta byez dukhu mogo, shchob dodati grikh na grikh, shcho idut', shchob ziiti do egiptu, alye moikh ust nye pitali, shchob zakhistu u faraona shukati, i shchob skhovatisya v tini egiptu! i stanye vam soromom zakhist otoi faraoniv, a khovannya u tini egiptu za gan'bu, bo v tsoani buli iogo provid-niki, i iogo poslantsi do khanyesu priishli. voni posoromlyeni budut' usi za narod, shcho nye budye korisnii dlya nikh, shcho nye budye na pomich i nye na pozhitok, a na sorom ta gan'bu... prorotstvo 4853 pro byegyemota 929 pivdnya 5045. v krayu 776 utisku 6869 ta pyeryesliduvannya 6695, zvidki lyevitsya 3833 ta lyev 3918, gadyuka 660 i ognistii 8314 0 lyetyuchii 5774 8789 drakon 8314 0, nosyat' 5375 8799 bagatstvo 2428 svoe na khyrebiti 3802 molodikh 5895 0 oslyukiv 5895 0, i skarbi 214 svoi na vyerblyuzhim 1581 gorbi 1707 do narodu 5971, yakii nye pomozhye 3276 8686. a egiptey 4714, iogo pomich 5826 8799 marna 1892 ta pusta 7385, tomu to ya kliknuv 7121 8804 na tye 2063: ragav 7293, siditi 7674 0 spokii 7674 0! tyepyer uvi-idi, napishi na tablitsi dlya nikh, i v knizhtsi spishi tsye, i nyekhai na piznishi chasi vono budye i svid-kom naviki. bo tsye nyeslukhnyanii narod, tsye bryekhlivi sini, sini, shcho nye khochut' poslukhati nauki gospodn'oi, shcho govoryat' providsyam: nye bachyte! a prorokam: nye prorokuite pravdi-vogo nam, govorit' nam gladyen'kye, pyeryedbachyte omanlivye, ustupit'sya z dorogi, zbochtye z puti, zabyerit' z-pyeryed nas svyatogo izrailiyevogo! tomu promovlyae svyatii izrailiv tak: za tye, shcho vi nyekhtyete otsim slovom, i nadiyu kladyete na tisk ta krutiistvo, i na tsye opiraetyesya, tomu budye dlya vas tsya provina, yak vilim, shcho mae vpasti, shcho zyaie na muri visokim, shcho naglo, raptovno prikhodit' ruina iogo! i vin poruinue iogo, yak ruinet'sya posud ganchars'kii, rozbivayuchi byez milosyerdya iogo, i v ulamkakh iogo nye znaidyet'sya ani chyeryepka, shchob iz ognishcha vzyati ognyu chi vodi zachyerpnuti z krinichki... bo tak promovlyae gospod', bog, svyatii izrailiv: koli vi navyernyetyes' ta spochinyetye, to vryatovani budyetye, sila vam budye

u tishyenni ta v spodivanni. ta vi nye khotili, i kazali: o ni, bo na konyakh vtyechyemo, tomu to vtikati vi budyetye, na baskikh mi poidyemo, tomu stanut' baskimi pogonichi vashi!... vid kriku odnogo polinye odna tisyacha, vid kriku p'yaťokh dryemyenyetye vi vsi, azh zostanyetyesya, nyemov shchogla ota na vyershyechku gori, i nyemov prapor na vzgir'! i protye gospod' budye chyekati, shchob pomiluvati vas, i tomu vin pidimyet'sya, shchob milosyerdya vchiniti nad vami. bo gospodi to bog pravosud-dya: blazhyenni vsi ti, khto nadiyu na n'ogo kladye! bo ti, o narodye v sioni, shcho v erusalimi sidish, plakati nye budyesh ti plakati: milostivim popravdi vin budye do tyebye na golos blagannya tvogo, i yak pochue iogo, vidpovist' vin tobi. i dast' vam gospod' khliba v utisku i vodu v gnobityel'stvi, ta tvoii vchi-tyeli vzhye nye budut' khovatis', i ochi tvoii vchitye-liv tvoikh bachiti budut'. a koli vi vidkhilytes' prav-oruch, chi pidyetye livoruch, to vukha tvoii budut' chuti tye slovo, yakye pozad tyebye kazatimye: tsye ta doroga, prostuitye vi nyeyu! i nyechistim uchinye-tye vi povoloku bovvaniiv svoikh iz sribla i pokrityta na bozhka zolotogo svogo, rozporoshish ti ikh, yak nyechistye, i gyet' skazhyesh iomu. i vin poshlye doshch na nasinnya tvoe, yakim budyesh obsiyuvati zye'mlyu, ta khlilb urozhayu zye'mli, i pozhivnii ta sitiit vin budye. togo dnya na shirokim pasovis'ku pastisyia budye tvoia chyeryeda, a voli i vislyuki, shcho obrob-lyuyut' zye'mlyu, budut' mishanku isti solonu, lopa-toyu i viyalkoyu pyeryechishchyenu. i na kozhnii vi-sokii gori ta na kozhnomu vzgir' i visokomu budut' strumki ta potoki vodi v dyen' vyelikogo boyu, koli bashti popadayut'. i svitlo misyatsya stanye, nyemov svitlo sotsnya, svitlo zh sotsnya usyemyero budye yasnishye, yak simokh dniv, u toi dyen', yak gospod' pyeryev'yazhye zlamannya narodu svogo ta zagoit' poranyennya vdaru svogo! os' imyennya gospodne prikhodit' zdalyeka, palakhkoti iogo gniv, i zdi-imaet'sya tyazhko: iogo usta oburyennya povni, yazik zhye iogo, yak zhyerushchii ogon', iogo zh dukh, yak potop zalivnii, shcho do shii syagae, shchob prosiy-ati lyudi na siti pogibiyeli... i budye na shchyelyepakh lyudiv vuzdyechka, shcho tyagnye do bludu. budye pisnya dlya vas, yak za nochi osvychyennya svy-ata, i radist' syerdyechna, mov u togo, khto khodit' z sopilkoyu, shchob viiti na goru gospodnyu do skyeli izrailiya. i gospod' dast' pochuti vyelich golosu svogo, opuskannya zh ramyena svogo pokazhye u gnivi burkhlivomu ta v ognyanomu zhyerushchomu polum'i, u buri i doshchi, ta v kaminnomu grad! bo vid golosu gospoda budye lyakatis' ashshur, shcho zhyezlom budye bitii. i staneyt'sya, kozhnye udaryen-nya kiya karannya iogo, shcho na n'ogo gospod' pok-ladye, budye z bubnami i arfoyu, i vin rukhom svoei ruki voyuvatimye z nim u boyakh. bo davno prigo-tovlyenii tofyet, prigotovlyenii vin i dlya tsarya, gli-bokim, shirokim uchinyenii; na bagatti ognyu iogo i drov bagatyenno, zapalit' iogo dukh gospodnii, nyemov bi potoka sirchanogo!

gorye tim, shcho v egypyet po pomich idut', shcho na konyei spirayut'sya, i na kolyesnitsi nadiyu svoyu pokladayut', voni bo chislyenni! ta na vyerkhivtsiv, bo voni duzhnye sil'ni! alye na svyatogo izrail'yevogo nye divlyat'sya, i do gospoda nye zvyertayut'sya! ta mudrii i vin, i sprovadit' likhye, i svoikh sliv nye vid-minit', i pidiimyet'sya vin proti domu byezbozhnikh, i proti pomochi nyespravnydivikh. a egypyet nye bog, a lyudina, a koni ikhni tilo, nye dukh: yak prostyag-nye gospod' svoyu ruku, to spitknyet'sya pomagach, vpadye i pidpomaganii, i razom voni vsi poginut'! bo do myenye gospod' skazav tak: yak murkae lyev chi lyevchuk nad svoeyu zdobichchyu, khoch poklikana budye na n'ogo yurba pastukhiv, vin golosu ikhn'ogo nye lyakaet'sya, ta nye boit'sya ikhn'ogo krikui, tak zi-dyde gospod' savaot voyuvati na sions'kii gori ta na vzgir' i ii! yak ptakhi lyetyuchi ptashat, tak erusal-ima gospod' savaot okhoronit', okhoronit' litayuchi, ta zbyeryezhye, poshchadit' ta vryatue! vyernit'sya do togo, vid kogo dalyeko vidpali, sinovye izrail'yevi! bo dnya togo obridit' sobi cholovik bozhkiv sribnikh svoikh ta bovaniv svoikh zolotikh, shcho vam nara-bili na grikh ruki vashi. i ashshur upadye vid myecha togo nyelyuda, i iogo pozhyrye myech nyelyuds'kii; i vin pobizhit' nye pyeryed myechyem, i stanut' iogo yunaki kripakami... a skyelya iogo prominyet'sya vid strakhu, i vladiki iogo zatrivozhat'sya pyeryed praporom... tak govorit' gospod', shcho mae ogon' na sioni, a v erusalimi u n'ogo gornilo.

32

tozh za pravyednistyu tsaryuvatimye tsar, a knyazi voloditimut' za pravosuddyam. i staneyt'sya kozhyen, yak zakhist vid vitru, i nyemov ta zaslona vid zlivi, yak potoki vodi na pustini, yak tin' skyeli tyazhkoi na spraglii zemli... i nye budut' zaplyushchyeni ochi vidyushchikh, i slukhatimut' vukha tikh, yak slukhayut'! i znannya rozumitimye syertsye nyzor-vazhnikh, a yazik nyedorikuvatikh pospishit' gov-oriti virazno. nye budut' vzhye klikati dostoinim gluptysa, a na obmantsya nye skazhut' shlyakhyet-nii, bo glupotu govorit' byezumnii, a syertsye iogo byezzakonna vchynae, shchob robiti lukavstvo, ta shchob govoriti do gospoda slobo oblundnye, shchob dushu golodnogo viporozhniti i napoyu pozbaviti spraglogo! a lukavii likhi iogo chini: vin likhye zamishlyae, shchob nishchiti skrom-nikh slovami bryekhlivimi, yak ubogii govorit' pro pravo, a shlyakhyetnii mirkue shlyakhyetnye, i stoit' pri shlyakhyetnomu. ustan'tye, byezzhurni zhinki, pochuitye mii golos, dochki byezturbotni, poslukhaiyte slova mogo! dnev bagato na rik vi, byezturbotni, tryemititimyetye, bo zbir vinogradu skinchivsa, a zgomadzhynnya plodu nye pri-ideye! tryemitit', vi byezzhurni, drizhit', byezturbotni, rozdyagnit'sya, syebye obnazhit', opyeryezhit'sya po styegnakh! za prinadni polya budut' bitisa v grudi, za vinogradnik urozhainni... na zemli tsii narodu mogo ziidyte tyeryen i budyachchya, po vsikh domakh radosti spalenyina, na misti vyesyelomu... bo palats

opushchyenii budye, mis'kii gomin zamovknye, ofyel ta bashta navik stanut' yamami, radistyu dikikh osliv, pasovis'kom chyerid, azh dukh z visochini prolet't'sya na nas, a pustinya v sadok obyernyet'sya, a sadok po-rakhovani budye za lis! todi probuvatimye pravo v pustini, na nivi zh rodyuchii siditimye pravda. i budye robotoyu istini mira, a pratsyeyu pravdi spoki-inist' i byezpyeka naviki. i osyadye narod mii u myeshkanni spokiinim, i v byezpyechnikh mistysyakh, i v spokiinikh mistysyakh vidpochinku. i budye pa-dati grad na povalyenii lis, i znizit'sya misto v dolinu... blazhyenni vi, sivachi ponad vsyakimi vodami, shcho vidpuskaetye nogu volovi i oslovi na volyu!

33

gorye tobi, shcho pustoshish, khoch sam nye spus-toshyenii, tobi, shcho grabuesh, khoch tyebye i nye grabovano! koli ti pustoshiti skinchish, opus-toshyenii budyesh, koli grabuvati skinchish, tye-bye pograbuyut... gospodi, zmluis' nad nami, na tyebye nadiemos' mi! bud' ikhnim ramyenom sh-choranku ta v chas utisku nashim spasinnym! vid sil'noho golosu tvogo narodi vtikatimut', vid tvogo vivishchyennya trogoroshat'sya lyudi. i vasha zdob-ich zbyeryet'sya, yak zbirayut' tikh konikiv, yak litae ota sarana, tak kidatis' budut' na nyei. vyelich-nii gospod', bo na visochini probuvae; vin napovniv sion pravosuddyam ta pravdoyu. i budye byezpyeka za chasu tvogo, shchyedrota spasinnya, mudrosti ta piznannya. strakh gospodnii budye vin skarbom iogo. tozh po vulitsyakh ikhni khorobri krichat', girko plachut' provisniki miru. biti dorogi porozh-nimi stali, nyema mandrivtsya na dorozii! vin zlamav zapovita, znyevazhiv mista, zlyegkovazhiv lyudinu... sumue ta slabnye zyemlya, zasoromivsa i v'yanye li-van, stav saron nyemov pushcha, bashan ta karmel svoe listya zronili... nini voskryesu, govorit' gospod', nini proslavlyu, nini budu voznyesyenii! zavagoti-etye sinom, styernyu vi poroditye; dukh vash ogon', yakii vas pozhyrye... i stanut' narodi za mistysye palinnya vapna, za tyerninu potyatu, i budut' ognym voni spalenyi... pochuitye, dalyeki, shcho ya buv zro-biv, i piznaitye, bliz'ki, moyu silu! zatrivozhilis' gr-ishni v sioni, i tryepyet byezbozhnikh obnyav... khto z nas myeshkatimye pri zhyerushchim ogni? khto z nas myeshkati budye pri vichnomu ognishchiu? khto khodit' u pravdi i govorit' pravdivye, khto bredit'sya ziskom nasillya, khto doloni svoi viporozhnyue, sh-cho khabara nye trimati, khto ukho svoe zatikae, shchob nye chuti pro krovopolittiya, i zazhmurye ochi svoi, shchob nye bachiti zla, to pyeryebuvatimye na visokostyakh, skyel'ni tyverdini iogo nyedostupna osyelya, iogo khlib budye dani i iomu, voda iomu zavzhd zapyevnyena! tvoi ochi pobachat' tsarya v iogo pishnii krasi, budut' bachiti zyemlyu dalyeku. tvoe syertsye rozdmuvati budye pro strakh: dye toi, khto rakhue? dye toi, khto vsye vazhit? dye toi, khto obchislyue bashti? uzhye nye pobachish narodu zukhvalogo, narodu gibokomovnoho, yakogo nye mozhna bulo b rozibrati, nyzrozumiloyazikogo, yakogo nye mozhna bulo b zrozumiti. podivis' na sion, na misto nashikh svyatkovikh zibran', ochi tvoi

vglyedyat' erusalim, myeshkannya spokiinye, skiniyu tu nyezrushimu, killya ii nye porushat'sya vvik, a vsi shnuri ii nye porvut'sya. bo vylichniy gospod' dlya nas til'ki otam, mistsye potokiv i prostorikh richok, nye khodit' po n'omu vyeslovii baidak, i mit-snii korabyel' nye pyeryeidye iogo. bo gospod' nash suddya, gospod' zakonodavets' dlya nas, gospod' to nash tsar, i vin nas spasye! opustilisya shnuri tvoi, nye zmitsnyayut' pidvalini shchogli svoei, vit-iril nye natyaguyut'. todi budut' diliti nagrabanu zdobich, i navit' krivi grabuvativut'. i nye skazhye myeshkanyets' ya khvorii! i proshchyni budut' provini narodu, shcho v n'omu zhivye.

34

nablz'tyesya, lyudi, shchob chuti, narodi zh, poslukhaitye! khai pochue zemlya ta vsye tye, shcho na nii, vsyelyenna i nashchadki iii! gospodnii bo gniv na vsi lyudi, a lyutist' na vsye ikhne viis'ko: vin ikh uchiniv za zaklyattya, viddav ikh na riz'! i ikhni pobiti rozkidani budut', a z trupiv ikhnikh zdiimyet'sya smorid, toptoplyat'sya gori vid ikhn'oi krovii... i nyebyensi svitila ysi poznikayut', a nyebo, yak zvii knizhkovii, budy zvinenyenye, i vsi iogo zori popadayut', yak spadae otye vinogradovye listya, i yak spadae z figovnitisi plid nyedozriliiii... bo na nyebi napoenii myech mii, otsy vin na yedoma spuskaet'sya ta na zaklyatii narod mii na sud: myech gospodnii napovnivsya krov'yu, stav sitii vid loyu, vid krovii tyelyat ta kozliv, vid loyu baranyachikh nirok, bo gospodu zhyertva v botsri i rizanina vyelika v yedom'skii zyelemi... i buivoli ziidut' iz nimi, i tyelitsi z bikami, i napoit'sya krov'yu ikhnii kra i nasitit'sya tukom ikhnii porokh, bo tsye budy dyen' pomsti gospodn'oi, rik zaplati za zakolot proti sionu! i pyeryeminyat'sya v smolu potoki iogo, iogo zh porokh u sirku, i smoloyu palychouy stanye ikhnii kraii... nye pogasnye vnochi ani vdyen', dim iogo pidiimatisya budy povik, z rodu v rid opustoshenyii budy, na viki vikiv nye pyeryeidye po n'omu nikhto. i posyadye iogo pyelikan ta izhak, i pyeryebuvatimut' v n'omu sova ta vorona, i nad nim vin roztyag-nye miril'nogo shnura spustoshenyia ta viska znishchyennya... nye budy shlyakhyetnikh u n'omu, shchob tsarstvo tam progolositi, i stanut' nichim usi knyazi iogo. i budy tyeirna rosti po palatakh iogo, kropiva i budyachya v tyeirdinyakh iogo, i vin stanye myeshkannym shakaliv, podvir'yam dlya strusiv... i budut' strichatisya tam dikii zvirii pustinni z ghenami, a pol'ovik budy klikati druga svogo; lilit til'ki tam zaspokoit'sya i znaidye sobi vidpochinok! tam kublitis' budy skakucha gadyuka i skladatimye yaitsya, i visidzhuvati budy ta vigrivatimye yaitsya svoi... tam tyezh yastrubi budut' zbiratis' odin do odnogo... poshukaitye u knizi gospodni i chitaitye: iz nikh nye zabraknye ni odnogo, nye budut' shukati odin odnogo, bo usta iogo to voni nakazali, a dukh iogo vin ikh zibrav! i vin kinuv dlya nikh zhyeryebka, a ruka iogo shnurom miril'nim iogo podilila dlya nikh, i posyadut' iogo azh povik, z rodu v rid budut' v nim probuvati!

35

zvyesyelit'sya pustinya ta pushcha, i raditimye styep, i zatsvitye, mov troyanda, roztsvitayuchi, budy tsvisti ta raditi, budy vtikha takozh ta spivannya, bo dana iomu budy slava livanu, pishnota karmyeli i saronu, voni bachitimut' slavu gospoda, vylieh nashogo boga! zmitsnit' ruki okhlyali, i pidkripit' spotiklivi kolina! skazhit' tim, shcho voni boyazlivogo syertsya: bud'tye mitsni, nye lyakaityes'! os' vash bog, pomsta priidye, yak bozha vidplata, vin priidye i spasye vas! todi to rozplyushchat'sya ochi slipim i vid-chinyat'sya vukha glukhim, todi budy skakati krivii, nyemov olyen', i budy spivati byezmovnii yazik, bo vodi v pustini zab'yut' dzhyeryelom, i potoki v styepu! i mistsye sukhye stanye stavom, a sprag-nyenii kra i zbirnikom vod dzhyeryel'nikh; lyegov-ishchye shakaliv, v yakim spochivali, stanye mistsym trostini i papirusu. i budy tam bita doroga ta put', i budut' ii nazivati: doroga svyata, nye khoditimye nyeyu nyechistii, i vona budy nalyezhhati narodovi iogo; nye zabludit' takozh nyerozmunii, yak budy tieyu dorogoyu iti. nye budy tam lyeva, i dika zviri na nye pidye na nyei, nye znaidyet'sya tam, a budut' khoditi lish vikuplyeni. i gospodni vikuplyentsi vy-ernut'sya ta do sionu zo spivom vviidut', i radist' dovichna na ikhnii golovi! vyesyelit' ta radist' osyag-nut' voni, a zhurba ta zidkhannya vtyechut'!

36

i stalosya, chotirnadtsyatogo roku tsarya ezyekii pri-ishov sankhyeriv, tsar asiriis'kii, na vsi ukriplyeni yudini mista, ta i zakhopiv ikh. i poslav asiriis'kii tsar vyelikogo chashnika z lakhishu do erusalimu, do tsarya ezyekii, z vyelikim viis'kom, i vin stav pri vodovodi gorishn'ogo stavu, na bitii dorozhi polya valyushnikiv. i viishov do n'ogo yeliyakim, sin khilkiin, nachal'nik palati, i pisar shyevna, ta ioakh, sin asafiv, kantslyer. i skazav im vyelikii chashnik: skazhit' ezyekii: otak skazav vyelikii tsar, tsar asiriis'kii: shcho tsye za nadiya, na yaku ti nadieshsya? chi du-maesh ti, shcho slovo ust, to vzhye rada ta sila do vi-ini? na kogo tyepper nadieshsya, shcho zbuntuvavsya proti myenye? os' ti nadiyavsya opyertitsya na otu polamanu ochyeryetinu, na egipyet, shcho koli khto opirae't'sya na nyei, to vona vkhodit' u dolonyu iomu, i prodiryavlyue ii. otakii faraon, tsar egipyets'kii, dlya vsikh, khto nadiet'sya na n'ogo! a koli ti skazhyesh myeni: mi nadiemos' na gospoda, boga nashogo, to chi zh vin nye toi, shcho ezyekiya povsovuvav pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav yudi ta erusalimovi: pyeryed otsim til'ki zhyertivnikom budyetye vklonyatisya? a tyepper uviidi no v soyuz z moim panom, asiriis'kim tsaryem, i ya dam tobi dvi tisyachi konyei, yakshcho ti zmozhyesh sobi dati na nikh vy-erkhivtsiv. i yak zhye ti prozhyenyesh khoch odnogo namisnika z naimyenshikh rabiv mogo pana? a ti sobi nadiyavsya na egipyet radi kolynesnits' ta vyerkhivtsiv! tyepper zhye, chi byez vodi gospoda priishov ya na tsyei kra i, shchob znishchiti iogo? gospod' skazav buv myeni: pidi na toi kra i ta i znishch iogo! i skazav yeliyakim, i shyevna ta ioakh do vyelikogo chash-

nika: govori do svoikh raviv po-aramyeis'komu, bo mi rozumiemo, i nye govori do nas po-yudyeis'komu v golos prf tikh lyudyakh, shcho na muri. i skazav vyelikii chashnik: chi pan mii poslav myenye govorigi tsi slova do tvogo pana ta do tyebye? khiba nye do tsikh lyudyei, shcho sidyat' na muri, shchob iz vami isti svii kal ta piti svoyu syechu? i stav vyelikii chashnik, i kliknuv guchnim golosom po-yudyeis'komu, i skazav: poslukhaitye sliv vyelikogo tsarya, tsarya asiriis'kogo! tak skazav tsar: nyekhai nye durit' vas ezyekiya, bo vin nye zmozhye vryatuvati vas! i nyekhai nye zapyevnyae vas ezyekiya gospodom, govoryachi: ryatyuyuchi, vryatue vas gospod', i nye budye dano ts'ogo mista v ruku tsarya asiriis'kogo. nye slukhaitye ezyekii, bo tak skazav tsar asiriis'kii: primirit'sya zo mnoyu, ta i viidit' do myenye, ta i izhtye kozhyen svii vinograd na kozhyen figu svoyu, i piitye kozhyen vodu zo svoei kopanki, azh poki ya nye priidu i nye viz'mu vas do krayu takogo zh, yak vash krai, do krayu zbizhzhya ta vinogradnogo soku, do krayu khliba ta vinogradnikiv. shchob nye namoviv vas ezyekiya, govoryachi: gospod' poryatue nas! chi vryatuvati bogi tikh narodiv, kozhyen svii krai vid ruki asiriis'kogo tsarya? dye bogi khamatu ta arpadu? dye bogi syefarvaimu? i chi vryatuvati voni samariyu vid moei ruki? kotrii z-pomizh usikh bogiv tsikh kraiv uryatuvav svii krai vid moei ruki, to nyevzhye zh gospod' uryatue erusalim vid moei ruki? i movchali voni, i nye vidpovili ani slova, bo tsye buv nakaz tsarya, shcho skazav nye vidpovidaitye iomu! i priishov yeliyakim, sin khilkiin, nachal'nik palati, i pisar shyevna, i ioakh, asafiv sin, kantslyer, z rozdyertimi shatami, do ezyekii, i donyesli iomu slova vye-likogo chashnika.

37

i stalosya, yak pochuv tsye tsar ezyekiya, to rozdyer svoi shati ta nakrivsya vyeryetoyu, i vviishov do gospodn'ogo domu... i poslav vin yeliyakima, ky-erivnika palati, i pisarya shyevnu, ta starshikh iz svyashchenyev, pokritikh vyeryetami, do proroka isai, amosovogo sina. i skazali voni do n'ogo: tak skazav ezyekiya: tsyei dyen' tsye dyen' gorya i kar-tannya ta narugi! bo pidiishli diti azh do vikhodu utrobi, ta nyemae sili poroditi! mozhye pochue gos-pod', bog tvii, slova vyelikogo chashnika, shcho iogo poslav asiriis'kii tsar, pan iogo, na obrazu zhivogo boga, i gospod', bog tvii, pokarae za slova, yakii chuv, a ti prinyesyesh molitvu za ryeshtu, shcho shchye znakhodit'sya... i priishli rabi tsarya ezyekii do isai. i skazav im isaya tak skazhyeteye vashomu panovi: tak skazav gospod': nye biisya tikh sliv, shcho pochuv ti, yakimi obrazhali myenye slugi asiriis'kogo tsarya. os' ya dam v n'ogo dukha, i vin pochue zvistku, i vyernyet'sya do svogo krayu. i ya vrazhu iogo myechyem u iogo krai! i vyernuvsvya vyelikii chash-nik, i znaishov asiriis'kogo tsarya, shcho voyuvav proti livni, bo pochuv, shcho toi rushiv iz lakkishu. i vin pochuv pro tirgaku, tsarya yetiops'kogo, takye: vin viishov voyuvati z tobouy! i pochuv vin, i poslav posliv do ezyekii, govoryachi: tak skazhyeteye do ezyekii, yudinogo tsarya, govoryachi: nyekhai

nye zvodit' tyebye bog tvii, na yakogo ti nadiesh-sya, kazhuchi: nye budye daniy erusalim u ruku asiriis'kogo tsarya. os' ti chuv, shcho zrobili asiriis'ki tsari vsim krayam, shchob uchiniti ikh zaklyattyam, a ti budyesh uryatovanii? chi ikh uryatuvati bogi tikh narodiv, yakikh ponishchili bat'ki moi: gozana, i kharana, i ryetsyefa, i siniv yedyna, shcho v tyelas-sari? dye vin, tsar khamatu, i tsar arpadu, i tsar mista syefarvaimu, gyeni ta ivvi? i vzyav ezyekiya ti listi z ruki posliv, i prochitav ikh, i vviishov u gospod-nii dim. i ezyekiya rozgornuv odnogo lista pyeryed gospodnim litsyem. i ezyekiya molivsvya pyeryed gospodnim litsyem, govoryachi: gospodi savaotye, bozhye izrailiv, shcho sidish na khyeruvimakh! ti toi edinii bog dlya vsikh tsarstv zyemli, ti stvoriv nye-byesa ta zyemlyu! nakhili, gospodi, ukho svoe ta i pochui! vidkrii, gospodi, ochi svoi ta i pobach, i pochui vsi slova sankhyeriva, shcho prislav obrazhati zhivogo boga. spravdi, gospodi, asiriis'ki tsari po-pustoshili vsi narodi ta ikhni krai. i kinuli voni ikhnikh bogiv na ogon', bo nye bogi voni, a til'ki chin lyuds'kikh ruk, dveryevo ta kamin', i ponishchili ikh. a tyeper, gospodi, bozhye nash, spasi nas vid ruki iogo, i nyekhai znayut' usi tsarstva zyemli, sh-cho ti gospod', bog edinii! i poslav isaya, amosiv sin, do ezyekii, govoryachi: tak skazav gospod', bog izrailiv: ya pochuv tye, pro shcho ti molivsva do myenye, pro sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo. os' tye slovo, yakye gospod' govovor pr n'ogo: gordue to-boyu, smiet'sya iz tyebye divitsya, sions'ka dochka, vslid tobi golovoyu khitae dochka erusalimu! kogo layav ti ta obrazhav, i na kogo povishchiv ti golos ta vgoru pidnis svoi ochi? na svyatogo izrailiyevogo! cheryez raviv svoikh gospoda ti obrazhav ta kazav: iz byezlichchyu svoikh kolyesnits' ya viishov na gori visoki, na boki livanu, i pozrubuyu kyedri visoki iogo, dobirni iogo kiparisi, i zbyerus' na vyershok iogo vi-sochini, v gushchinu iogo sadu, ya kopayu ta p'yu chuzhu vodu, i stopoyu svoei nogi povisushuyu ya vsi egipyets'ki riki! khiba ti nye chuv, shcho viddavna zrobiv ya otseye, shcho za dniv starodavnykh ya tsye buv stvoriv? tyeper zhye sprovadiv ya tsye, shcho ti nishchish mista poukriplyuvani, na kupu rumo-vishch obyertaesh ikh. a myeshkantsi ikhni byezsili, nastrashyeni ta pobentyezhyeni, voni stali, yak zillya otye pol'oye, mov trava zryeleniyukha, yak trava na dakhakh, yak popalyenye zbizhzhya, yakye nye dospilo... i sidinnya tvoe, i tvii vikhid ta vkhid tvii ya znayu, i tvoe proti myenye oburyennya. za tvoe proti myenye oburyennya, shcho gordinya tvoya nadiishla do vukh moikh, to na nizdri tvoi ya syeryezhku priv-ishu, a vudilo moe v tvoi usta, i tyebye povyernu ya tieyu dorogoyu, yakoyu priishov ti! a otsye tobi znak: izhtye ts'ogo roku zbizhzhya samosiinye, a drugogo roku samoroslye, a tryet'ogo roku siitye ta zhnit', i sadit' vinogradniki, ta i izhtye ikhnii plid. a vryato-vanye yudinogo domu, shcho lishilosya, pustit' ko-rinnya dodolu, i svogo ploda dast' vgoru. bo z erusal-imu viidye pozostalye, a ryeshtki z gori sion. ryevnist' gospoda savaota zrobit' tsye. tomu tak skazav gos-pod' pro asiriis'kogo tsarya: vin nye vviidye do mista ts'ogo, i tudi vin nye kinye strili, i schitom ii nye popyeryedit', i vala na n'ogo nye visiplye. yakoyu

dorogoyu priidye, to nyeyu i povyernyet'sya, u misto zh otsye vin nye vviidye, govorit' gospod'! i tsye misto ya oboronu na spasinnaya iogo radi syebye ta radi davida, mogo raba! i viishov angol gospodnii, i zabiv v asiriis'komu tabori sto i visimdyesyat i p'yat' tisyach. i povstavali rano vrantsi, azh os' usi tila myertvi... a sankhyeriv, asiriis'kii tsar, rushiv ta i pishov, i vyernuvssya, i osivssya v ninyevii. i stalossya, koli vin molivssya v domi nisrokha, svogo boga, to sini iogo adrammelyekkh ta shar'yetsyer ubili iogo myechyem, a sami vtyekli do krayu ararat... a zamist' n'ogo zat-saryuvav sin iogo yesar-khaddon.

38

timi dnyami smyertyel'no zakhvoriv buv ezyekiya. i priishov do n'ogo isaya, amosiv sin, prorok, i skazav do n'ogo: tak skazav gospod': zaryadi svoemu domovi, bo ti vmiraesh i nye budyesh zhiti... i vid-vyernuv ezyekiya oblichchya svoe do stini, i pomolivssya do gospoda, ta i skazav: o, gospodi, zgadai zhye, shcho ya khodiv pyeryed oblichchyam tvoim pravdoyu ta tsilim syertsyem, i robiv ya dobre v ochakh tvoikh! i zaplakav ezyekiya ryevnim plachyem! i bulo gospodne slovo do isai, govoryachi: idi i skazhyesh do ezyekii: tak skazav gospod', bog bat'ka tvogo davida: pochuv ya molitvu tvoyu, pobachiv ya sl'ozu tvoyu! os' ya dodayu do dnev tvoikh p'yatnadtsyat' lit, i z ruki asiriis'kogo tsarya vryatuyu tyebye ta tsye misto, i oboronu tsye misto. i otsye tobi znak vid gospoda, shcho gospod' zrobit' tu rich, pro yaku govoriv: os' ya vyertayu tin' stupnyenya, shcho vid sontsya ziishla na stupenyi akhazovi, nazad na dyesyat' stupenyiv. i vyernulosya sontsye na dyesyat' stupenyiv timi stupenyami, yakimi ziishlo bulo. os' pisannya ezyekii, yudinogo tsarya, koli vin buv zakhvoriv ta viduzhav z svoei khvorobi: ya skazav buv: opivdni dnev svoikh vidiidu do shyeeolovikh bram, ryeshiti rokiv svoikh ya nye matimu... ya skazav: nye pobachu ya gospoda, gospoda v krai zhivikh, uzhye mizh myeshkantsyami tsarstva pomyerlikh nye pobachu lyudini... domivka moya vzhye rozibrana, i vid myenye vidibrana, nyemov toi pastushii namyet; ya zhittya svoe zvinuv, mov tkach, vid osnovi myenye vin vidirvye, pokinchit' myenye z dnya do nochi... ya krichav azh do ranku... vin, yak lyev, potoroshchit' vsi kosti moi, z dnya do nochi pokinchit' zo mnoyu... pishchu ya, mov lastivka chi zhuravlye, vorkochu, mov toi golub; zaniidli ochi moi, vizirayuchi do visokosti... gospodi, prichavlyenii ya, poruchisya za myenye! shcho mayu skazati? a shcho vin skazav buv myeni, tye i vchiniv. tikho zmandruyu vsi lita svoi chyeryez girkist' moei dushi! gospodi, na nikh, na slovakh tvoikh, zhitimut' lyudi, i v us'omu ts'omu zhittya moei dushi, uzdorov zhye myenye i ozhivi ti myenye! os' tyerpinnya tsye viishlo myeni na dobro, ta strimav vid grobu gnittya moyu dushu, bo ti kinuv za spinu svoyu vsi grikhi moi, bo nye budyeh zh shyeol proslavlyati tyebye, smyert' nye budyeh tyebye vikhvalyati... nye mayut' nadii na pravdu tvoyu ti, khto skhodit' do grobu. zhivii, til'ki zhivii tyebye slaviti budyeh, yak ya os' s'ogodni, bat'ko sinam rozgolosit' pro pravdu tvoyu! gospod' na spasinnya

myeni, i mi budyem spivati pispnospivi svoi u domi gospodnim po vsi dni mogo zhittya! a isaya skazav: nyekhai viz'mut' grudku fig, i nyekhai rozitrut' na tomu gnoyaku, i viduzhae! a ezyekiya promoviv: yakii znak, shcho ya vviidu do gospodn'ogo domu?

39

togo chasu poslav myerodakh-bal'adan, sin bal'adaniv, vavilons'kii tsar, listi ta darunka do ezyekii, bo prochuv buv, shcho toi zakhvoriv ta viduzhav. i radiv nimi ezyekiya, i pokazav im skarbnitsyu svoyu, sriblo, i zoloto, i pakhoshchi, i dobru olivu, i vsyu zboirvnyu svoyu, i vsye, shcho znakhodilosya v iogo skarbnitsyakh. nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi im ezyekiya v domi svoim ta v usim volodinni svoim. i priishov prorok isaya do tsarya ezyekii ta i skazav do n'ogo: shcho govorili tsi lyudi? i zvidki voni priishli do tyebye? a ezyekiya skazav: voni priishli do myenye z dalyekogo krayu, z vavilonu. i toi skazav: shcho voni bachili v domi tvoim? i ezyekiya skazav: usye, shcho v domi moim, voni bachili, nye bulo ryechi, yakoi nye pokazav bi ya im u skarbnitsyakh svoikh. i skazav isaya do ezyekii: poslukhai zhye slova gospoda savaota: os' prikhodyat' dni, i vsye, shcho v domi tvoemu, i shcho buli zibrali bat'ki tvoi azh do ts'ogo dnya, budyeh vinyesyenye azh do vavilonu. nichogo nye pozostanyet'sya, govorit' gospod'... a z siniv tvoikh, shcho viidut' iz tyebye, yakikh ti porodish, zabyerut', i voni budut' yevnukhami v palatakh vavilons'kogo tsarya!... i skazav ezyekiya do isai: dobre gospodne slovo, yakye ti skazav! i podumav sobi: tak, mir ta byezpyeka budyeh za moikh dniv!...

40

utishaitye, vtishaitye naroda mogo, govorit' vash bog! promovlyaitye do syertsya erusalimu, i zaklichtye do n'ogo, shcho vipovnilas' iogo dolya tyazhka, shcho vina iomu vibachyena, shcho vin za svoi vsi grikhi vdvoe vzyav z ruki gospoda! golos klichye: na pustini vgotuitye dorogu gospodnyu, v styepu virivnyaitye bitii shlyakh bogu nashomu! khai pidimyet'sya vsyaka dolina, i khai znizit'sya vsyaka gora ta pidgirok, i khai stanye krute za rivninu, a pasma girs'ki za dolinu! i z'yavit'sya slava gospodnya, i raz-om pobachit' ii kozhnye tilo, bo usta gospodni ot-sye proryekli! golos klichye: zvishchai! ya zh spitav: pro shcho budu zvishchati? vsyake tilo trava, vsyaka zh slava yak tsvit pol'ovii: trava zasikhae, a kvitka ziv'yanye, yak podikh gospodnii povie na nyei!... spravdi, narod to trava: trava zasikhae, a kvitka ziv'yanye, slovo zh nashogo boga poviki stoyatimye! na goru visoku zbyerisya sobi, blagovisniku sionu, svogo golosa sil'no pidvishch, blagovisniku erusalimu! pidvishch, nye lyakaisya, skazhi mistam yudi: os' bog vash! os' priidye gospod', bog, yak sil'nii, i budyeh ramyeno iogo panuvati dlya n'ogo! os' iz nim nagoroda iogo, a pyeryed oblichchyam iogo vidplata iogo. vin otaru svoyu budyeh pasti, yak pastir, ramyenom svoim pozbirae yagnyata, i na

loni svoemu nositimye ikh, diinyakiv zhye provaditi budyel' khto vodi pomiriyav svoeyu dolonyeyu, a p'yadyeyu vimiryav nyebo, i tryetinoyu miri obnyav pil zyeimli, i gori ti zvazhiv vagoyu, a vzgir'ya shal'kami? khto gospodn'ogo dukha zbagнув, i dye ta lyudina, shcho radi svoi podavala iomu? z kim radivsya vin, i toi napoumiv iogo, ta navchav puti prava, i piznannya navchiv buv iogo, i iogo napoumiv dorogi rozumnoi? tazh narodi yak kraplya z vidra, a vazhat' yak porokh na shal'kakh! tazh vin ostrovi pidimae, nyemov tu pilinku! i livana nye vistachit' na zapalinnya zhyertovnye, nye stanye i zvir'ya iogo na tsilopalyennya! nasuproti n'ogo vsi lyudi nyemov bi nishcho, porakhovani v n'ogo marnotoyu ta porozh-nyecheyu. i do kogo vpodobitye boga, i podobu yaku vi postavitye poruch iz nim? maistrye bozhka vidlivaе, zolotar zhye iogo krie zolotom, ta vilivae iomu sriblyani lantsyuzhki. ubogii na dara takogo byerye sobi dyeryevo, shcho nye gnie, rozshukue vpravno go maistra, shchob postaviv bozhka, yakii nye zakhitayet'sya. khiba vi nye znaetye, chi vi nye chuli, chi vam nye spovishchyeno zdavna bulo, chi vi nye zrozumili pidvalin zyeimli? vin toi, khto sidit' ponad krugom zyeimli, a myeshkantisi ii nyemov ta sarana. vin nyebo prostyag, mov tkaninu tonku, i roztyagnuv vin iogo, mov namyeta na myeshkan-nyu. vin toi, khto knyaziv obyertae v nishcho, ro-bit' suddiv zyeimli za marnotu: voni nye buli shchye posadzhyni, i nye buli shchye posiyani, i pyen' ikhnii v zyeimli shchye nye zakorinivsya, ta yak til'ki na nikh vin dmukhnuv, voni povskhali, i burya ponyesla ikh, mov tu solomu! i do kogo myenye pririvnyae-tye, i iomu budu rivnii? govorit' svyatii. pidiimit' u visochinu vashi ochi i pobachtye, khto tye vsye stvoriv? toi, khto zori vivodit' za ikhnim chisлом ta klische im'yam ikh usikh! i nikhto nye zagubit'sya chyeryez vsyesil'nist' ta vsyemogutnist' iogo. poshcho govorish ti, yakovyе, i kazhyesh, izrailyu: zakrita doroga moya pyeryed gospodom, i vid boga mogo vidishlo moe pravo. khiba zh ti nye znaesh, abo ti nye chuv: bog vidvichnii gospod', shcho kintsi zyeimli vin stvoriv? vin nye zmuchuet'sya ta nye vtomlyuet'sya, i nye zbagnyennii rozum iogo. vin zmuchenomu dae silu, a byezsilomu mits'. i pomuchat'sya khloptsi i potomlyat'sya, i yunaki spotiknutis' spitknut'sya, a ti, khto nadiyu skladae na gospoda, silu vidnovlyat', krila pidiimit', nyemov ti orli, budut' bigati i nye po-tomlyat'sya, budut' khoditi i nye pomuchat'sya!

41

poslukhaitye movchki myenye, ostrovi, a narodi, chyekaitye navchannya mogo! khai pidiidut' i skazhut': pristupimo vsi razom na sud! khto zo skhodu togo probudiv, shcho iogo suprovodit' v khodi pyeryemoga? vin narodi dae pyeryed nim ta tsariv na toptannya, ikhn'ogo myecha obyertae na porokh, iogo luka v solomu rozviiyanu. vin zhyenye ikh, spokiino dorogoyu idye, yakoyu vin nye py-eryekhodiv nogami svoimi. khto vchiniv ta zrobit' tsye? toi, khto rodi poklikav viddavna: ya, gospod', pyershii, i z ostannimi ya toi zhye samii! bachili tsye ostrovi ta zhakhalsiya, kintsi zyeimli tripotili,

nablizhuvalis' ta prikhodili. odin odnomu dopoma-gae i govorit' do brata svogo: a bud' mitsnii! i pid-bad'orue maistrye zolotarya, a toi, khto molotom gladit', togo, khto b'e na kovadli, i kazhye pro spoen-nya: dobre vono! i iogo zmitsnyu tsvyakhami, shchob nye khtalos'. ta ti, o izrailyu, rabye mii, yakovyе, shcho ya tyebye vibrav, nasinnya arvaama, druga mogo, ti, yakogo ya vzyav buv iz kintsiv zyeimli ta poklikav tyebye iz ukrain ii, i skazav buv do tye-bye: ti rab mii, ya vibrav tyebye i nye vidkinuv tye-bye, nye biisya, z tobouy bo ya, i nye ozirais', bo ya bog tvii! zmitsnyu ya tyebye, i tobi pomozhu, i prav-itsyeyu pravdi svoei tyebye ya pidtrimayu. otozh, za-soromlyat'sya ta zniyakoviyut' usi proti tyebye za-palenyi, stanut' nichim ta poginut' tvoi suprotivniki. shukatimyesh ikh, alye ikh ti nye znaidyesh, svoikh suprotivnikiv; stanut' nichim ta marnotoyu ti, khto provadit' viinu proti tyebye. bo ya gospod', bog tvii, shcho dyerzhit' tyebye za pravitsyu i govorit' do tyebye: nye biisya, ya tobi pomozhu! nye bi-isa, ti yakoviv chyeryve, ti zhmyen'ko izrailyeva: ya tobi pomozhu, govorit' gospod', i tvii vikupityel' svyatii izrailiv! os' zroblu ya tyebye molotarkoyu gostroyu, novoyu, zubchastoyu, pomolotish ti gori ta ikh potorozhchish, a pidgirki polovoyu vchinish! pyeryeviesh ikh ti, i vityer ikh roznyesyе, i burya ikh rozporoshit', i ti budyesh utishatsiya gospodom, budyesh khvalitis' svyatiim izrailiyevim. ubogi ta bidni shukayut' vodi, ta nyema, yazik ikhnii vid pragnyen-nya visokh, ya, gospod', i ikh vislukhayu, bog izrailiv, nye lishu ikh! ya riki vidkriyu na lisikh gorakh, a dzhyeryela posyeryed dolin, obyernu ya pustinyu na ozyero vodnye, a zyeimlyu sukhu na dzhyeryela! na pustinyu dam kyedra, akatsiyu, mirta i maslinu, postavlyu ya razom v stepu kiparisa ta yavora i buka, shchob razom pobachili i znali, i pyeryesvid-chilis' ta zrozumili, shcho gospodnya ruka tsye zro-bila, i stvoriv tsye svyatii izrailiv! prinyesit' svoyu spravu, govorit' gospod', priprovad'tye myeni svoi dokazi, kazhye tsar yakoviv. khai pidiidut' i khai nam rozkazhut', shcho trapit'sya! viyasnit' spravi min-uli, shcho voni e, a mi syertsye nashye na tye pokla-dyemo i piznaemo ikhnii kinyets', abo spovistit' pro maibutne. rozkazhit' napyeryed pro maibutne, i piz-naemo mi, shcho vi bogi. otozh, uchinit' vi dobro kha zrobit' shcho likhye, shchob mi zdivuvalis' i ra-zom pobachili. ta vi myensh vid nichogo, i myen-shii vash chin vid marnoti, gidota, khto vas vibirae! ya z pivnochi muzha zbuidiv i priishov vin, zo skhid sotsya v im'ya moe klische, i vin budue chav-iti knyaziv, mov tu gryazyuku, i yak ganchar glinu topchye! khto skazav tsye viddavna, shchob znali tye mi, i shchob napyeryed mi skazali: tsye pravda? ta nikhto nye skazav, i nikhto nye poviv, i nikhto nye pochuv vashikh sliv... ya pyershii skazav do sionu: otsye, to voni! a erusalimovi dam blagovisnika. i ya divlyus', ta nikogo nyema, i nyema mizh nimi porad-nika, shchob vidpovili, koli ikh zapitayu. tozh nish-cho vsi voni, ikhni chini marnota, vityer ta porozh-nyecha ikhni idoli!

otsye otrok mii, shcho ya pidpirayu iogo, mii obranyets', shcho iogo polyubila dusha moya. ya zliv svogo dukha na n'ogo, i vin pravosudnya narodam podast'. vin nye budy krichati, i klikati nye budy, i na vulitsyakh chuti nye dast' svogo golosu. vin ochyeryetini nadlomlyenoi nye dolomit', i gnota tlyiychogo nye pogasit', budye sud vidavati za pravdoyu. nye vtomit'sya vin, i nye znyemozhyet'sya, poki prisudu nye pokladye na zyeimli, i budut' chyekati zakona iogo ostrovi. govorit' otak bog, gospod', shcho stvoriv nyebyesa i ikh roztyagnuv, shcho zyeimlyu prostyag ta vsye tye, shcho iz nyei vikhodit', shcho narodovi na nii vin dikhannya dae, i dukha vsim tim, khto khodit' po nii. ya, gospod', poklikav tyebye v spravyedlivosti, i budu mitsno trimati za ruki tyebye, i tyebye byeryegtimu, i dam ya tyebye zapovitom narodovi, za svitlo poganam, shchob ochi vidkriti nyezryachim, shchob vyyvesti v'yaznya z v'yaznitsi, a z tyemnimi tikh myeshkantsi tyemyravi! ya gospod', otsye imyennya moe, i inshomu slavi svoei nye dam, ni khvali svoei bozhkam. ryechi davni prishli os', novi zh ya povim, dam pochuti vam pro nikh, poki virostut'. zaspivaitye dlya gospoda pishnyu novu, vid krayu zyeimli iomu khvalu! nyekhai shumit' morye, i vsye, shcho e v n'omu, ostrovi ta ikhni myeshkantsi! khai goslosno klichut' pustyni i mista it', osyli, shcho v nikh prozhivaye kyedar! khai vispivuyut' myeshkantsi skyeli, khai krichat' iz vyershini girs'koi! nyekhai gospodu chyes' viddadat', i na ostrovakh iogo slavu zvischayut'! gospod' vidye, yak litsar, rozbudit' zavzyattya svoe, yak voyak, pidiimye vin okrik ta budy krichati, pyeryemozhye svoikh vorogiv! ya vidviku movchav, movchaznii buv ta strimuvavsha, a tyepyer ya krichatimu, mov porodillya! budu tyazhko zidkhati i khapati povitrya! spustoshu ya gori i pidgirki, i vsi ikhni zillya posushu, i richki obyernu v ostrovi, i stavi povisushuyu! i ya poprovadzhu nyezryachikh dorogoyu, yakoi nye znayut', styezhkami nyeznaniimi ikh povedyu, obyernu pyeryed nimi tyemnotu na svitlo, a nyerivnye v rivninu. otsye ryechi, yak ya zrobluyu, i ikh nye pokinu! vidstuplyat' nazad, posoromlyat'sya soromom ti, khto nadiyu skladav na bozhka, khto bovvanam kazav: vi nashi bogi! pochuitye, glukhi, a nyezryachi, prozritye, shchob bachiti! khto slippii, yak nye rab mii, a glukhii, yak posol mii, shcho ya posilayu iogo? khto slippii, yak doviryenii, i slippii, yak rab gospoda? ti bachiv bagato, alye nye zbyerig, mav vukha vidkriti, alye nye pochuv. gospod' zakhoativ buv tego radi pravdi svoei, zbil'shiv ta proslaviv zakona. alye vin narod popustoshyeni ta poplyundrovani; usi voni po pyecherakh pov'yazani ta po v'yaznitsyakh pokhovani; stali voni za grabizh, i nyemae vizvol'nika, za zdobich, i nyemae togo, khto b skazav: povyerni! khto z vas viz'mye otsye do vukh, na maibutne pochue i poslukahae? khto yakova dav na zdobich, a izrailya grabizhnikam? khiba zh nye gospod', shcho mi proti n'ogo grishili buli i nye khotili khoditi putyami iogo, a zakona iogo mi nye slukhali? i vin viliv na n'ogo zhar gnivu svogo ta nasillya viini, shcho palakhkotilo navkolo iogo, ta vin nye piznav, i v

n'omu gorilo vono, ta nye brav vin do syertsya ts'ogo!

43

a tyepyer otak kazhye gospod', shcho stvoriv tyebye, yakovye, i tyebye vformuvav, o izrailyu: nye biisya, bo ya tyebye vikupiv, ya poklikav im'ya tvoe, mii ti! koli pyeryekhoditmyesh chyeryez vodi, ya budu z toboyu, a chyeryez richki nye zatoplyat' tyebye, koli budyesh ogon' pyeryekhoditi, nye popyechyeshsya, i nye budy paliti tyebye iogo polum'ya. bo ya gospod', bog tvii, svyatiyi izrailiv, tvii spasiyiel' dav ya na vikup za tyebye egipta, yetiopiyyu i syevu zamist' tyebye, chyeryez tye, shcho ti stav dorogii v moikh ochakh, shanovanii stav, i ya tyebye pokokhav, to lyudyei zamist' tyebye viddam, a narodi za dushu tvoyu. nye biisya, bo ya zh iz toboyu! zo skhodu zgormadzhu nasinnya tvoe, i z zakhodu tyebye pozbirayu. skazhu pivnochii: dai, a do pivdnyia: nye strimui! poprivod' ti siniv moikh zdalyeka, a dochki moi vid okrain zyeimli, i kozhnogo, khto til'ki zvyet'sya imyennam moim, i kogo ya na slavu svoyu buv stvoriv, kogo vformuvav ta kogo ya vchiniv. privyedi ti naroda sli-pogo, khoch ochi vin mae, i glukhikh, khoch vukha v nikh e! nyekhai razom zbyerut'sya vsi lyudi i narodi zgormadyat'sya: khto pomizh nimi rozkazhye pro tsye, i khto rozpovist' pro minulye? nyekhai dadut' svidvik svoikh i opravdani budut', i khai voni chuyut' ta skazhut': tsye pravda! vi svidki moi, govorit' gospod', ta rab mii, yakogo ya vibrav, shchob piznali i myeni vi povirili, ta zrozumili, shchye tsye ya. do myenye nye zrobyeno boga, i nye budy ts'ogo po myeni! ya, ya gospod', i krim myenye nyemae spasiyelya! ya rozkazav, i spomig, i zvistiv, i boga chuzhogo nyemae mizh vami, vi zh svidki moi, govorit' gospod', a ya bog! i ya zdavna toi samii, i nikhto nye vryatue z moi ruki, yak shcho ya vchinyu, to khto tsye pyeryemini? tak govorit' gospod', vash vidkuptiyel', svyatiyi izrailiv: radi vas ya poslav u vavilon, i zganyayu usikh vtiakchiv, a khaldyeiv korabli ikh utikhi. ya gospod', vash svyatiyi, tvoryets' izrailya, tsar vash! tak govorit' gospod', shcho dorogu na mori dae, a styezhku v mogutnii vodi, shcho viprovadiv kolyesnitsyu i konya, viis'ko ta silu, shcho razom lyagii i nye vstali, zotlili, yak l'on, ta pogasli... nye zgaduitye vzhye pro minulye, i pro davne nye dumaitye! os' zrobluyu ya novye, tyepyer virostye. chi zh pro tsye vi nye znaetye? tyezh zrobluyu ya dorogu v styepu, a v pustini richki. budy slaviti myenye pol'ova zvirina, shakali ta strusi, bo vodu ya dam na styepu, a v pustini richki, shchob napuvati narod mii, vibrantsya mogo. tsyei narod ya sobi vformuvav, vin budy zvischhati pro slavu moyu. ta myenye ti nye klikav, o yakovye, nye zmagavsya za myenye, izrailyu. ti myeni nye privodiv yagnyat tsilopaleny' svoikh, i svoimi zhyertvami nye shanuvav ti myenye... ya tyebye nye siluvav, shchob prinositi zhyertvu khlilnu, i kadilom nye muchiv tyebye. ochyeryetu zapashnogo nye kupuvam ti za sriblo myeni, i nye napuvav ti myenye loem zhyertov svoikh, til'ki svoimi grikhami myenye ti turbuvav ta svoimi provinami muchiv myenye!... ya, ya e toi, khto stirae provini tvoi radi syebye, a grikhiv

tvoikh nye pam'yatae! prigadai ti myeni i sudimosya razom, rozkazhi ti myeni, shchob tobi opravdatis! tvii bat'ko buv pyershii zgrishiv, i vidpali vid myenye tvoiy posyeryedniki, tomu ya pozbaviv svyashchyenstva svyashchyenikov, i yakova dav na proklyattya, i na znyevagu izrailya!

44

a tyepper os' poslukhai, o yakovyte, rabye mii, ta izrailyu, yakogo ya vibrav. tak govorit' gospod', shcho tyebye uchiniv i tyebye vformuvav vid utrobi, i tobi pomagae: nye biisya, rabye mii, yakovyte, i eshurunye, yakogo ya vibrav! bo villyu ya vodu na spragnyenye, a tyeukuchi potoki na sukhodil, villyu dukha svogo na nasinnya tvoe, a blagoslovyennya moe na nashchadkiv tvoikh, i budut' voni virostaty, nyemov mizh travoyu, nyemov ti topoli pri vodnikh potokakh! tseyi budyte kazati: ya gospodnii, a toi zvatimyet'sya imyennyam yakova, inshii napishye svoeyu rukoyu: dlya gospoda ya, i budyte zvatisya imyennyam izrailya. tak govorit' gospod', tsar izrailiv ta vikupityel' iogo, gospod' savao: ya pyershii, i ya ostannii, i boga nyema, okrim myenye! i khto zvyet'sya, yak ya? khai rozkazhye pro tye, i khai zvistit' tye myeni z togo chasu, koli ya zaklav u davnini narod, i khai nam rozkazhye maibutne i priidyeshne. nye biityesya ta nye lyakaityes! khiba zdavna ya nye rozpoziv buv tobi i nye zvistiv? a vi svidki moi! chi e bog, okrim myenye? i skyeli nyemae, nye znayu ni zhodnoi! vsi, shcho roblyat' bovvani, marnota voni, i ikhni ulyublyentsi nye pomagayut', a svidkami togo sami: nye bachat' voni ta nye znayut', shchob zastidatis! khto boga zrobit ta idola viliv, shcho vin nye pomagae? tozh druzi iogo posoromlyeni budut' usi, maistri zh voni til'ki z lyudyey. khai voni vsi zbyerut'sya ta stanut': voni polyakayut'sya ta posoromlyat'sya razom! koval' tnye z zaliza sokiru, i v goryuchim vugilli pratsyue, i forme bozhka molotkami ta robit' iogo svoim sil'nim ramyenom, a pri tim toi golodnii i byezsilii, nye p'e vodi i muchit'sya... a tyesylya vityague shnura, viznachue shtiftom iogo, togo idola, gymblyami robit' iogo ta okryesylyue tsirkulyem tseye, i robit' iogo na podobu lyudini, yak rozkishnii zrazok cholovika, shchob u domi postaviti. nastinae kyedrin vin sobi, i viz'mye graba i duba, i mitsnye sobi vikokhae mizh lisnimi dyeryevami, yasyen posadit', a doshchik viroshchue. i stanye lyudini otseye vsye na palivo, i viz'mye chastinu iz togo i zogriet'sya, tyezh pidpalit' v pyechi i spyechye khlib. takozh virobit' boga i iomu poklonyae't'sya, idolom zrobit' iogo, i pyeryed nim na kolina vpadae. polovinu iogo vin popalit' v ogni, na polovini iogo varit' m'yaso ta ist', pyechyenyu pyechye i nasichaet'sya, takozh griet'sya ta prigovoryue: yak dobre, nagriv'sya, vidchuv ya ogon'... a ostanok iogo vin za boga vchiniv, za bovvana svogo, pyeryed nim na kolina vpadae ta klanyaet'sya, iomu molit'sya i kazhye: ryatui zhye myenye, bo ti bog mii! nye znayut' i nye rozumiyut' voni, bo ikhni ochi zachmuryeni, shchob nye pobachiti, i stvyerdili ikhni syertsya, shchob nye rozumiti! i nye pokladye vin do syertsya svogo, i nyemae znannya ani rozumu, sh-

chob prokazati: polovinu iogo popaliv ya v ogni, i na vugilli iogo ya pik khlib, smazhiv m'yaso ta iv. a ryeshu iogo za ogidu vchinyu, budu klanyatisya dyeryev'yanii kolodi? vin goduet'sya popyelom! zvyelo iogo syertsye obmanenye, i vin nye vryatue svoei dushi, ta nye skazhye: khiba nye bryekhnyu a pravitsi moi? pam'yatai pro tseye, yakovyte ta izrailyu, bo ti rab mii! ya tyebye vformuvav buv dlya syebye rabom, mii izrailyu, ti nye budyesh zabutii u myenye! provini tvoiy postirav ya, mov khmaru, i nyemov mryaku grikhi tvoiy, navyernisya zh do myenye, tyebye bo ya vikupiv! radiitye, nyebyesa, bo gospod' tseye zrobit; vikliukitye radisno, glibini zyemli; vtishaityesya spivom, o gori ta lisyte, ta v nim vsyake dyeryevo, bo gospod' vikupiv yakova, i proslaviv's' izraili! tak govorit' gospod', tvii vidkupityel', ta toi, shcho tyebye vformuvav vid utrobi: ya, gospod', toi, khto chinit' usye: roztyagnuv ya sam nyebot ta zyemlyu vtvyerdiv, khto pri tim buv zo mnoyu? khto oznaki lamae bryekhlivim, i robit' byezgluzdimi charivnikov, khto z nichim mudryetsiv vidsilae, i ikhni znannya obyertae v nyerozym, khto spovnyue slovo svogo raba, i vikonue radu svoikh poslantsiv, khto erusalimovi kazhye: ti budyesh zasyyelenii! a yudyeis'kim mistam: zabudovani budyetye vi, a ruini iogo vidbuduyi! khto glibini prokazue: visokhni, a richki tvoiy a povisushuyu, khto do kira govorit': mii pastiryu, i vsyake moe pozhadannya vin vikonae ta erusalimovi skazhye: zbudovanii budyesh! a khramovi: budyesh zakladyenii!

45

tak govorit' gospod' do svogo pomazantsya kira: ya mitsno trimayu tyebye za pravitsyu, shchob pyeryed oblichcham tvoim povaliti narodi, i z styegon tsariv rozv'yazhu pyoyai, shchob vidchiniti dyeryi pyeryed toboyu, a brami nye budut' zamikani. ya pyeryed toboyu pidu i povirivnyuyu visunyenye, dyeryi midni zlamayu i porozbivayu zalizni zasavi. i dam tobi skarbi, shcho v tymeiryavi, ta bagatstva zakhovani, shchob piznav ti, shcho ya to gospod', yakii klitchye tyebye za imyennyam tvoim, bog izrailiv, radi raba mogo yakova i radi vibrantsya mogo izrailyu, i klitchu tyebye tvoim imyennyam, tyebye nazivayu, khoch ti nye znaesh myenye. ya gospod', i nyema vzhye nikogo, nyema inshogo boga, krim myenye. ya tyebye pidpyerizuyu, khoch ti nye znaesh myenye, shchob diznal'sya zo skhodu sontsya i z zakhodu, shcho krim myenye nyemae nichogo; ya gospod', i nyema vzhye nikogo, ya, shcho svitlo formuyu ta tyemnist' tvoryu, chinyu mir i nyedolyu tvoryu, ya gospod', yakii robit' tseye vsye! spustit' rosu zgori, nyebyesa, a iz khmar khai splivye spravyyedlivist! khai zyemlya vidkrivae't'sya, i khai porodit' spasinnya ta pravdu, khai razom rostut! ya, gospod', tseye vchiniv! gorye tomu, khto z tvortsyem svoim svarit'sya, chyeryepok iz zyemnikh chyeryepkv! chi glina povist' gancharyevi svoemu: shcho robish? a dilo iogo: ti byez ruk! gorye tomu, khto patyakae bat'kovi: poshcho ti plodish? a zhintsi: poshcho ti rodish? tak govorit' gospod', svyati izrailiv, i toi, khto iogo vformuvav: pitaitye myenye pro maibutne, a dolyu siniv moikh

i chin moikh ruk pozostavtye myeni! ya zemylyu vchiniv i stvoriv lyudinu na nii, nyebyesa ya rukami svoimi prostyag i pro ikhni zori zvyeliv. ya zbudiv iogo v pravdi, i zrivnyayu iomu vsi dorogi. vin misto moe pobudue i vidpustit' vignantsiv moikh nye za vikup i nye za darunka, govorit' gospod' savaot. tak govorit' gospod': pratsya egiptu i torgivlya yetiopii ta visoki syevaityani pyeryeidut' do tyebye ta budut' tvoi. pidut' voni za tobouy, u kaidanakh pyeryeidut', i budut' vklonyatis' tobi ta blagati tyebye: til'ki v tyebye e bog, i nyema bil'sh, nyema inshogo boga! spravdi ti bog taemnichii, bog izrailiv, spasityel'! vsi voni zasoromlyat'sya i zniyakoviyut', maistri idoliv pidut' u soromi razom, izrail' zhye budye spasyenii vid gospoda vichnim spasinnym: nye budyetye vi zasoromlyeni ani znyeslavlyeni azh na vichni viki! bo tak promovlyae gospod', tvoryets' nyeba. vin toi bog, shcho zemylyu vformuvav ta ii vchiniv, i mit-sno postaviv ii; nye yak porozhnyechu ii stvoriv, na prozhivannya na nii vin ii vformuvav. ya gospod', i nyema bil'shye inshogo boga! ya nye govoriv u ukritti, na tyemnomu misti zyepli. ya nye govoriv do nasinnya yakova: shukaetye darmo myenye! ya gospod', govoryu spravedlivist', zvishchayu pravdi-vye! zberit'sya i priidit', nabliz tyesya razom, uyratovani vsi iz poganiv! nye znae nichogo, khto deryeyeko nosit', bovvana svogo, ta shcho molit'sya bogovi, yakii nye pomozhye. rozkazhit' ta nabliz'tye, i khai razom naradyat'sya: khto rozpoviv tsye viddavna, iz davnikh chasiv tsye zvistiv? chi zh nye ya, vash gos-pod'? bozh nyemae vzhye boga, krim myenye, okrim myenye nyema boga pravyednogo ta spasietyela! zvyernit'sya do myenye i spasyetyes', vsi kintsi zyepli, bo ya bog, i nyema bil'shye inshogo boga! ya sobouy samim prisyagav, spravedlivist' iz ust moikh viishla, tye slovo, yakye nye povyernyet'sya: usyakye kolino vklonyatisya budye myeni, usyakii yazik prisyagnye i myeni skazhye: til'ki v gospodi pravda ta sila! priidut' do n'ogo ta zasoromlyat'sya vsi, shcho na n'ogo zapa-lyuyut'sya. chyeryez gospoda uspravedlivlyat'sya, i budye proslavlyenye vsyakye nasinnya izrailya!

46

byel upav na kolina, zignuvsva nyevo, stali idoli ikhni dlya zvirini i khudobi. tye, shcho kolis' vi nosili, nakladyenye, mov toi tyagar na khudobu po-muchyenu. zignulisy a razom upali voni na kolina; nye mogli vryatuvati tyagara, i sami do polonu pishli... pochuitye myenye, domye yakoviv, ta vvyes' zalishku domu izrail'yevogo, yakikh vid zhivota ya pidnyav, nosiv vid utrobi, i ya budu toi samii do starosti vashoi, i do sivini vas nositimu, ya vchiniv, i ya budu nositi, i ya dvigatimu i poryatuyu! do kogo myenye vi vpodobitye ta pririvnyaetye, do kogo podibnim myenye vi uchinitye, shchob skhozhomu buti? ti, shcho zoloto siplyut' z kisi, sriblo zh vazhat' vagoyu, vinaimlyuyut' zolotarya, shchob iz togo im boga zrobit, i pyeryed nim voni padayut' ta pok-lonyayut'sya, nosyat' iogo na plyechi, pidiimayut' iogo, i stavlyat' iogo na misti iogo. i stoit', i z mistysya svogo vin nye rukhaet'sya; koli zh khto do n'ogo krichit', to vin nye vidpovist', i nye vryatue

iogo vid nyedoli. pam'yataitye pro tsye ta zmuzhni-itye, viz'mit' tsye na rozum, provinniki! pam'yataitye pro davne, vidvichnye, bo ya bog, i nyemae bil'sh boga, i nikogo, yak ya, shcho zvishchayu kinyets' vid pochatku, i napyeryed shcho nye stalosya shchye, i shcho govoryu: mii zamir vidbudyet'sya, i vsyakye zhadannya svoe ya vchinyu, shcho khizhogo ptakha zo skhodu priklikuyu, z krayu dalyekogo muzha svoei poradi! tak, ya skazav tye i sprovadzhu, shcho ya zadumav buv tye zroblyu! pochuitye myenye, tvyerdosyerd, dalyeki vid spravedlivosti! ya svoyu spravedlivist' nabliziv, vona nyedalyeko, a spasinnya moe nye pripiznit'sya, i dam na sioni spasinnya, dam izrail'yevi svoyu vyelich!

47

ziidi i syad' u porokh, o divo, dochko vavilonu! syad' na zemylyu, byez tronu, o dochko khaldyeiv! bo klikati bil'shye nye budut' na tyebye: tyenditna ta vipyeshchyena! viz'mi zhorna i muki namyeli, namitku svoyu vidkhili, zakachai na podolka ta styegna vidkrii, i bryedki chyeryez riki, i budye tvii sorom vidkritii, i stid tvii pokazhyet'sya! ya pomstu vchinyu, i nye budu shchaditi lyudini! nash vidkupityel', gos-pod' savaot iomu imyennya, svyati izrailiv. sidi movchki i vviidi do tyemnoti, o dochko khaldyeiv, bo klikati bil'shye nye budut' tyebye: pani tsarst! roz-lyutivsva ya na narod svii, zbyezchyestiv spadshchinu svoeyu, ta i viddav ikh u ruku tvoyu. ti nye viyav-ila milosyerdya do nikh: ti nad startsyem uchinila yarmo svoe duzhye tyazhkim, ta i skazala: naviki ya panyeyu budu! i do syertsya sobi nye vyzala tikh ryecheyi, nye podumala pro svii kinyets'... a tyeper tsye poslukhai, rozpyeshchyena, shcho byezpyechno sidish, shcho govorish u syertsii svoim: ya, i bil'shye nikhto! nye budu siditye vdovoyu, i nye znatimu strati dityei! ta priidut' na tyebye nyespodivano tye i tye v odin dyen', strata dityei ta vdivstvo, voni v povnii miri na tyebye spadut' pri usii mnogoti tvoikh chariv, pri sili vyelikii tvoikh zaklinan'!... ti zh bo nadiyu skladala na zlobu svoyu, govorila: nikhto nye pobachit' myenye! zvyela tyebye mudrist' tvoya ta znannya tvoe, i skazala ti v syertsii svoim: ya, i bil'shye nikhto! i priidye na tyebye likhye, shcho vidvorozhiti iogo ti nye zmozhyesh, i na tyebye nyeshchastya vpadye, shcho nye zmozhyesh iogo okupiti, i priidye na tyebye raptovno spustoshyennya, pro yakye ti nye znaesh... stavai zhye z svoimi zaklyattymi ta z byezlichchyu chariv svoikh, yakimi ti muchilasya vid yunatstva svogo, mozhye zmozhyesh ti dopomogti, mozhye ti nastrakhaesh! zmuchilas' ti vid vyelikoi kil'kosti rad svoikh, khai zhye stanut' i khai dopomozhut' tobi ti, khto nyebo rozrizue, khto do zir pridivlyayet'sya, khto provishchue kozhnogo misyatsya, shcho mae na tyebye priiti! os' stali voni, mov soloma: ogon' ikh popalit', nye vryatuyut' svoei dushi z ruki polum'ya, tsye nye zhar, shchob pogriti syebe, ani polum'ya, shchob siditi bilya n'ogo... takimi tobi stanut' ti, shcho spivpratsyuvava ti z nimi, vorozhbiti tvoi vid yu-natstva tvogo, kozhyen budye bluditi na svii bik, nye-mae nikogo, khto b tyebye vryatuvav!

poslukhaitye tsye, domye yakoviv, shcho zvyetyes' imyennyam izrail'yevim, i shcho viishli iz yudinikh vod, shcho klyanyetyesya imyennyam gospodnim ta boga izrail'ya zhaduetye, khoch nye v pravdi ta nye v spravedlivosti! bo vid mista svyatogo voni prozi-vayut'sya ta na boga izrail'yevogo spirayut'sya, iomu imyennya gospod' savaot! ya viddavna zvishchav pro minulye, iz ust moikh viishlo vono i rozpoviv ya pro n'ogo, raptovno zrobiv, i priishlo. tomu, shcho ya znav, shcho vpyertii ti e, tvoya zh shiya to m'yazi zalizni, a cholo tvoe midyanye, to zvishchav ya vid-davna tobi, ishchye poki priishlo, rozpoviv ya tobi, shchob ti nye govoriť: mii bozhok tsye zrobiv, a pro tsye nakazav mii bovvan ta mii idol. ti chuv, py-eryeglyan' usye tsye; i vi khiba nye vizaet'ye ts'ogo? tyepper rozpoviv ya tobi novini i taemntsii, yakikh ti nye znav. tyepper voni stvoryeni, a nye viddavna, a pyeryed tsim dnyem ti nye chuv buv pro nikh, shchob nye skazati: otsye ya ikh znav. ta nye chuv ti i nye znav, i viddavna ti nye vidkrivav svogo vukha, bo ya znav, shcho napyevno ti zradish, i zvano tyebye vid utrobi: pyeryevyertyen'. radi imyennya svogo ya spinyayu svii gniv, i radi slavi svoei ya strimuyusya proti tyebye, shchob nye znishchiti tyebye. otsye py-eryetopiv ya tyebye, alye nye yak tye sriblo, u gorni nyedoli tyebye doslidiv. radi syebye, radi syebye roblyu, bo yak budy zbyezcheshchylene imyennya moe? a inshomu slavi svoei nye dam. pochui myenye, yakovye ta izrail'yu, mii poklikanii: tsye ya, ya py-ershii, takozh ya ostantii! tyez huka moya zye-mylyu zaklala, i nyebo napnula pravitsya moya, ya za-klichu do nikh i voni stanut' razom. zbyerit'sya vi vsi ta i poslukhaitye: khto syeryed vas rozpoviv buv pro tye? kogo gospod' lyubit, vchinit' volyu iogo v vaviloni, ramyeno zh iogo na khaldyeyakh. ya, ya govoriť i poklikav iogo, sprovidav nabliz'tyes' do myenye, poslukhaitye tsye: spokonviku ya nye govoriť potaemno; vid chasu, yak diyalos' tsye, ya buv tam. a tyepper poslav myenye gospod' bog ta iogo dukh. tak govoriť gospod', tvii vidkupityel', svy-atii izrailiv: ya gospod', bog tvii, shcho navchae tye-be pro korisnye, shcho provadiť tyebye po dorozhi, yakoyu ti maesh khoditi. o, koli b ti prislukhu-vavsvya do moikh zapovidyeyi, to buv bi tvii spokii, yak richka, a tvoya spravedlivist', nyemov mors'ki khvili! a nasinnya tvogo bulo b, yak pisku, a nashchad-kiv tvogo zhivota nyemov zyernyat iogo, i vityatye i vigublyenye nye bulo b tvoe imyennya iz-pyeryed oblichchya mogol' virushit' iz vavilonu, vtyechit' vid khaldyeyiv, radisnim spivom zvistit', otsye rozgolosit', azh do krayu zyeqli roznyesit' tsye, skazhit': gospod' vikupiv raba svogo yakova! i spragi nye znali voni na pustinyakh, yakimi provadiv vin ikh: vodu z skyeli pustiv im, vin skyelyu rozviv i voda potyekla! dlya byezbozhnikh spokoyu nyemae, govoriť gospod'.

pochuitle myenye, ostrovi, i narodi zdalyeka, vvazhaitye: gospod' iz utrobi poklikav myenye, moe

imyennya zgdav z nutra nyen'ki moei. i moi usta vchinit' vin, yak toi gostrii myech, zakhovav myenye v tini svoei ruki, i myenye vchinit' za dobirnu strilu, v svoim sagaidatsi zakhovav vin myenye. i do myenye prorik: ti rab mii, izrail'yu, yakim ya proslavlyus'! i ya vidpoviv: nadaryemno trudivs' ya, na porozhnyechu i marnotu zuzhiv svoyu silu: spravdi zh z gospodom pravo moe, i nagoroda moya z moim bogom. tyepper zhye promoviv gospod', shcho myenye vformuvav sobi vid zhivota za raba, shchob navyernuti sobi yakova, i shchob izrail' dlya n'ogo buv zibranii. i buv ya shanovanii v ochakh gospodnikh, a mii bog stavsvya misttsyu moeyu. i vin skazav: togo malo, shchob buv ti myeni za raba, shchob vidnoviti plyemyena yakova, shchob vyernuti vryatovanikh izrail'ya, alye ya vchinyu tyebye svitlom narodiv, shchob buv ti spasinnym moim azh do krayu zyeqli! tak govoriť gospod', vid-kupityel' izrailiv, svyatii iogo, do pogordzhenogo na dushi, do obridzhenogo vid lyudyei, do raba tikh volodariť: pobachat' tsari, i knyazi povstayut', i poklonyat'sya radi gospoda, shcho virnii, radi svyatogo izrail'yevogo, shcho vibrav tyebye. tak govoriť gospod': za chasu vpodobannya ya vidpoviv tobi, v dyen' spasinnya tobi dopomig, i styeryegtimu tyebye, i dam ya tyebye zapovitom narodiv, shchob kraii obnoviti, shchob podiliti spadki spustoshyeni, shchob v'yznyam skazati: vikhod'tye, a tim, khto v tyemnoti: z'yavit'sya! pri dorogakh voni budut' pastysya, i po vsikh lisikh gorbovinakh ikhni pasovis'ka. nye budut' golodni voni, ani spragnyeni, i nye vdarit' ikh spyeka, ni sontsye, bo toi, khto ikh milue, ikh poprovadiť i do vodnikh dzhyeryel povyede ikh. i vchinyu ya vsi gori svoi za dorogu, i pidiimut'sya biti shlyakhi moi. os' tsi zdalyeka priidut', a tsi os' iz pivnochi i z zakhodu, a tsi z krayu sinim. radii'tye, nyebyesa, zvyesyelisia ti, zye'mlye, vi zh, gori, tshitsai'tesya spivom, bo gospod' zvyesyeliv svii narod, i zmiluvavsvya nad svoimi ubogimi! i skazav buv sion: gospod' kinuv myenye, i gospod' mii pro myenye zabuv... chi zh zhinka zabudye svoe nyemovliya, shchob nye pozhalti ii sina utrobi svoei? ta koli b voni pozabuvai, to ya nye zabudu pro tyebye! otozh na dolonyakh svoikh tyebye virizviv ya, tvoi muri pozavsi di pyeryedo mnoyu. sinovyie tvoii pospishat'sya do tyebye, a ti, khto ruinie tyebye i ti, khto nishchit' tyebye, povidkhodyat' vid tyebye. zdiimi svoi ochi navkolo i pobach: vsi voni pozbi-ralisya i idut' os' do tyebye! yak zhivii ya, govoriť gospod': usikh ikh, yak ozdobo, zodyagnesh, ta pidv'yazhyeshsvya nimi, nyemov naryechyena. bo ruini tvoii ta pustini tvoii, i zruinovanii kraii tvii tyepper spravdi stanut' tsnimi dlya myeshkantsiv, i budut' viddalenyi ti, khto tyebye ruinuvav. ishchye do vukh tvoikh skazhut' sinovyie siritstva tvogo: tsnisne myeni mistysye otsye, posun'sya dlya myenye, i ya syadu! i ti skazhyesh u syertsii svoim: khto myeni ikh zrodiv, yak bula osirochyna ya ta samitna, bula vignana ta zabludila? i khto vikhovav ikh? ya zostalas' sama, a tsi, zvidi voni? tak skazav gospod' bog: os' ya pidiimu svoyu ruku do lyudiv, i pidnyesu do narodiv prapora svogo, i poznosyat' siniv tvoikh v pazusi, a dochok tvoikh poprinosyat'

na plyechakh. i budut' tsari za tvoikh vikhovatyeliv, a ikhni tsaritsi za nyan'ok tvoikh. litsyem do zyeimli voni budut' vklonyatis' tobi ta lizatimut' pil tvoikh nig, i ti piznaesh, shcho ya to gospod', shcho nye posoromlyat'sya ti, khto na myenye nadiet'sya! chi zh vid sil'nogo budye vidnyata zdobich, i chi nagrabovanye gvaltyvnikom uryatovanye budye? bo gospod' kazhye tak: polonyeni vidibrani budut' vid sil'nogo, i vryatovana budye zdobich nasil'nika, i ya stanu na pryu iz tvoini superyechnikami, siniv zhye tvoikh ya spasu. i ya zmushu tvoikh gnobityeliv isti tilo svoe, i voni povpivayut'sya vlasnoyu krovyu, nyemov bi vinom molodim... i piznae todi kozhnye tilo, shcho ya to gospod', tvii spasytel' ta tvii vidkupityel', potuzhnii yakoviv!

50

tak govorit' gospod': dye vashoi matyeri list rozvodovii, z yakim ya ii vidpustiv? abo khto e z moikh borguval'nikiv, yakomu ya vas buv prodav? tozh za vashi provini vi prodani, i za vashi grikki vasha mati vidpushchyna. chomu to nikogo nye-mae, koli ya prikhodzhu, i nye vidpovidae nikhto, koli klikhu? chi ruka moya spravedi korotkoyu stala, shchob vikuplyati, i khiba ryatuvati nyema v myeni sili? tazh dokorom svoim ya visushuyu morye, obyertayu riki v pustinyu, ikhnya riba gnie byez vodi i umirae iz pragnyennya! nyebyesa zodyagayu ya v tyemryavu, i pokrittyam ikhnim vyeryetu chinyu. gospod' bog myeni dav movu vpravnu, shchob umiti zmitsniti slovom zmuchenogo, vin shchoranku probudzhue, zbudzhue vukho myeni, shchob slukhati, mov uchni. gospod' bog vidkriv vukho myeni, i ya nye stav nyeslukhnyanim, nazad nye vidstupiv. pidstaviv ya spinu svoyu tim, khto b'e, a shchoki svoi shchipacham, oblichcha svogo nye skhovav vid gan'bi i plyuvannya. alye gospod' bog dopomozhye myeni, tomu nye soromlyusya ya, tomu ya zroviv buv oblichcha svoe, nyemov kryemin', i znayu, shcho nye budu zastidzhyniy ya. bliz'ko toi, khto myenye vspravyedlivlyue, khto zh stanye zo mnoyu na pryu? stan'mo razom, khto mii suprotivnik? khai do myenye pidiidyel' otozh, gospod' bog dopomozhye myeni, khto zh otoi, shcho priznae myenye vinuvatim? khto mizh vami lyakaet'sya gospoda i golos iogo otroka slukhae? khto khodit' u tyemryavi, svitla zh nyemae iomu, khai nadiet'sya vin na gospodne im'ya, i khai na boga svogo opirae't'sya! tozh usi, shcho ogon' vi zapalyue-tye, shcho ogyennimi strilami vi pouzbroyuvani, khodit' u zhari svogo ognyu ta v strilakh ogyennikh, yakii rozpalili! z moi ruki otsye stanyet'sya vam, i vi budyetye v mukakh lyezhati!

51

pochuitye myenye, khto zhyenyet'sya za pravdoyu, khto poshukue gospoda! poglyan'tye na skyelyu, z yakoi vi vityesani, i na kamyenolomnyu, z yakoi vi vidovbani. glyan'tye na avraama, bat'ka svogo, ta na sarru, shcho vas porodila, bo til'ki odnogo

iogo ya poklikav, alye blagosloviv buv iogo ta rozm-nozhiv iogo. bo siona gospod' potishae, vsi ruini iogo potishae, i obyertae pustini iogo na yedyn, iogo zh styep na gospodnii sadok! probuvatimut' v n'omu utikka ta radist', khvala i pishnospivi. poslulkhai myenye, mii narodye, i viz'mi do vukh, ti plye-myeno moe, bo viidye vid myenye zakon, a svoe pravosuddya postavlyu za svitlo narodam! bliz'ka pravda moya: viidye spasinnya moe, a ramyena moi budut' sud vidavati narodam. ostrovi budut' mati nadiyu na myenye i spodivannya svoi pokladut' na ramyeno moe. zdiimit' svoi ochi do nyeba, i poglyan'tye na zyeimlyu dodolu! bo nyebo, yak dim, prodryet'sya, a zyeimlya rozpadyet'sya, mov odizh, myeshkantsi zh ii, yak ta vosh, poginut', spasin-nya zh moe budye vichnye, a pravda moya nye zla-maet'sya! pochuitye myenye, znavtsi pravdi, nara-dye, shcho v syertsii iogo mii zakon: nye biityesya lyuds'koi gan'bi ta ikhnikh obraz nye lyakaityes', bo potochit' ikh mil', mov odyezhu, i yak vovnu, chyerva ikh zzherye, a pravda moya budye vichna, i spasin-nya moe z rodu v rid! zbudisya, zbudis', zodyag-nisya u silu, ramyeno gospodne! zbudisya, yak u davninu, yak za pokolinnya vikiv! khiba tsye nye ti ragava zrubalo, krokodila zdiravilo? khiba tsye nye ti morye visushilo, vodi byezodni vyelikoi, shcho mors'ku glibinu vchinilo dorogoyu, shchob viku-plyeni pyeryeishli? otak vizvolentyes gospodni pov-yernut'sya ta do sionu zo spivom uviiidut', i na ikhnii golovi budye radist' vidvichna, vyesyelist' ta vtikhu osyagnut' voni, a zhurba ta zidkhannya vtyechut'! ya, ya vash toi utishityel'! khto zh to ti, shcho boish-sya lyudini smyertyel' noi i lyuds'kogo sina, shcho do-travi vin podibnii? i ti zabuvaesh pro gospoda, shcho vchiniv buv tyebye, shcho napnup nyebyesa vin ta zyeimlyu zaklav, i zavzhdi shchodyenno lyakaesh-sya gnivu gnobityelya, shcho gotovii tyebye pogubiti. alye dye toi gnobityeliv gniv? zakutii v kaidani nye-bavom rozv'yazanii budye, i nye pomrye vin u yami, i nye zabraknye iomu iogo khliba. bo ya gospod', bog tvii, shcho zburyue morye, i ryevut' iogo khvili, gos-pod' savaoit iomu imyennya! ikladu ya slova svoi v usta tvoi ta khovayu tyebye v tini ruk svoikh, shchob nyebo napnuti ta zyeimlyu zaklasti, i skazati sionovi: ti mii narod! zbudisya, zbudisya, ustan', dochko erusalim, shcho z ruki iz gospodn'oi vipila ti kyelikh gnivu iogo, chashu-kyelikha oduru vipila, vitsidila... zo vsikh tikh siniv, shcho vona porodila, nikogo nyema, khto b provadiv ii; zo vsikh tikh siniv, yakikh vikhovala, nikogo nyema, khto b pidtrimav ii... tsi dvi ryechi spitkali tyebye, alye khto pozhalie tyebye? ruina i nyedolya, i golod ta myech, khto rozvazhit' tyebye? sinovye tvoi povmlivali, lyezhali na rozi vsikh vultiv', mov olyen' u tnyenytakh, povni gnivu gospodn'ogo, kriku boga tvogo... tomu to poslulkhai ots'ogo, uboga i sp'yaniia, alye nye z vina: tak govorit' gospod' tvii, gospod' i tvii bog, shcho na pryu za narod svii stae: os' kyelikha oduru ya zabirayu z tvoei ruki, chashu-kyelikha gnivu mogo, bil'shye piti iogo vzhye nye budyesh! i dam ya iogo v ruku tikh, shcho gnobili tyebye, shcho voni do tvoei dushi govorili: skhilis', i po tobi mi pyeryeidymo! i poklala ti spinu svoyu, nyemov zyeimlyu, i yak vultiv-

52

zbudisya, zbudis', zodyagnisya, sionye, u silu svoyu, zodyagnisya u shchati pishnoti svoei, o erusalimye, o misto svyaty, bo vzhye nyeobrizanii ta zanyechishchenii bil'shye nye vviide do tyebye! obtrusi z syebe porokh, ustan' ta sidai, erusalimye! roz'vazhi puta shii svoei, o branko, o dochko sionu! bo gospod' kazhye tak: zadarmo buli vi poprodani, tomu budyetye vikuplyeni nye za sriblo. bo tak gospod' bog promovlyae: do egiptu ziishov buv narod mii vpochatku, shchob myeshkati tam, a ashshur za nishcho iogo tishnuv. a tyepyer shcho myeni tut, ghorovit' gospod', koli vzyatii daryemno narod mii? shaliyut' volodari ikhni, ghorovit' gospod', i postiino vvyes' dyen' moe imyennya znyevazhyenye... tomu moe imyennya piznae narod mii, tomu togo dnya vin piznae, shcho ya to otoi, shcho ghorovit': os' ya! yaki garni na gorakh nogi blagovisnika, shcho zvischae pro mir, shcho dobro provishchae, shcho spasinya zvischae, shcho ghorovit' sionovi: tsaryue tvii bog! slukhai, tvoi storozhi znyali golos, ukupi spivayut', bo bachat' voni oko-v-oko, koli do sionu gospod' povyertaet'sya. radiitye, spivaitye sumisno, o erusalims'ki ruini, bo naroda svogo gospod' zvyesyeliv, vikupiv erusalima! gospod' obnazhiv na ochakh usikh narodiv svyatyae ramyeno svoe, i spasinya vid nashogo boga pobachat' vsi kintsi zyeimli! ustupit'sya, vstupit'sya ta viidit' izvidti, nychistogo nye dotorkaityesya, viidit' z syeryedini iogo, ochist' tyesya vi, shcho nositye posud gospodnii! bo nye v pospikhu viidyetye i nye navtyeki vi pidyetye, bo pidye gospod' pyeryed vami, za vami zh izrailiv bog. os' stanye rozumnye robiti mii otrok, pidiimyet'sya i budyte povishchyeni, i visochyennim vin stanye! yak bagatohkto nim divuvalis', takii to buv zmynienii obraz iogo, shcho i nye buv lyudinoyu, a viglyad iogo, shcho i nye buv sinom lyuds'kim! tak vin zdvuye chislyenikh narodiv, tsari svoi usta zamknut' pyeryed nim, bo pobachat', pro shcho nye govoryeno im, i zrozumiut', chogo nye chuvali voni!...

53

khto nashii spasyennii tii zivistsi poviriv, i nad kim vidkrivalos' ramyeno gospodne? bo vin viris pyeryed nim, mov galuzka, i mov korin' z sukhoi zyeimli, nye mav vin prinadi i nye mav pishnoti; i mi iogo bachili, ta krasni nye bulo, shchob iogo pozhadati! vin pogordzhyenii buv, iogo lyudi pokinuli, stradnik, znaiomii z khorobami, i vid yakogo oblichyia khovali, pogordzhyenii, i mi nye tsinuvai iogo... napravdu zh vin nyemochi nashi uzyav i nashi boli ponis, a mi uvazhali iogo za poranyenogo, nibi bog iogo vdariv porazami i muchiv... a vin buv ranyenii za nashi grikhi, za nashi provini vin muchyenii buv, kara na n'omu bula za nash mir, iogo zh ranami nas uzdorovlyeno! usi mi bludili, nyemov ti ovychki, rozporoshilis' kozhyen na vlasnu dorogu, i na n'ogo gospod' poklav grikh usikh nas! vin gnoiblyenii buv

ta ponizhuvanii, alye ust svoikh nye vidkrivav. yak yagnya buv provadzhyenii vin na zakolyennya, i yak ovychka pyeryed strizhiyami svoimi movchit', tak i vin nye vidkrivav svoikh ust... vid utisku i sudu vin zabranii buv, i khto zbagnye iogo rid? bo z krayu zhivikh vin vidirvanii buv, za provini mogo narodu na smyert' iogo dano... i z zlochintsyami viznachili iomu groba iogo, ta iogo pokhovali v bagatogo, khoch provini vin nye uchiniv, i nye bulo v iogo ustakh omani... ta zvoliv gospod', shchob pobiti iogo, shchob muki zavadano iomu. yakshcho zh dushu svoyu pokladye vin yak zhyertvu za grikh, to pobachit' nasinnya, i zhitimye dovгий dni, i zamir gospodnii rukoyu iogo budyte mati povodzhyennya! vin chyeryez muky svoei dushi budyte bachiti plid, ta i nasitit'sya. spravedlivii, mii otrok, opravdae piznanyam svoim bagat'okh, i ikhni grikhi ponyesye. tomu to dam dilu iomu mizh vyelikimi, i z potuzhnimi budyte diliti zdobich za tye, shcho na smyert' vidav dushu svoyu, i z zlochintsyami buv porakhovanii, khoch grikh bagat'okh sam nosiv i zastupavs' za zlochintsiv!

54

vyesyelisya zh, nyeplidna, yaka nye rodila, spivannyam utishaisya i radii, shcho muk porodil'nikh nye mala, bo v pokinyenoi budyte bil'shye siniv vid siniv zamizhn'oi, ghorovit' gospod'! poshir mistysye namyetu svogo, a zavisii namyetni pomyeshkan' tvoikh povityagai, nye zatrimui! svoi shnuri prodovzh, a kilochki svoi pozmitsnyai! bo pravoruch i livoruch poshirishsya ti, a nasinnya tvoe odidichat' narodi, i zasyelyat' mista opustoshyeni. nye biisya, bo soromu ti nye zaznaesh, i nye soromsya, bo nye budyesh zastidzhyena, bo pro sorom svogo yunatstva zabudyesh, a gan'bi udivstva svogo ti nye budyesh uzhye pam'yatati!... bo muzh tvii, tvoryets' tvii, gospod' savaot iomu imyennya, a tvii vikupityel' svyatii izrailiv, vin bogom usiei zyeimli budyte zvani! bo gospod' buv poklikav tyebye, yak pokinutu zhinku i zasmuchyenu dukhom, i yak zhinku yunatstva svogo, yak bula ti vidkinyena, kazhye tvii bog. na khvil'ku malu ya tyebye buv pokinuv, alye z milosyerdya vyelikim tyebye pozbirayu. u zapali gnivu ya skhovav buv oblichyia svoe na khvilinu vid tyebye, ta vichnoyu mistyuu zmluyusya nad tobouyu, kazhye tvii vikupityel', gospod'. bo dlya myenye otsye mov ti noevi vodi: yak ya prisyagnuv buv, shcho noevi vodi nye priidut' uzhye nad zyeimlyeyu, tak ya prisyagnuv, shchob na tyebye nye gnivatisya i nye kartati tyebye! bo zrushat'sya gori i kholmi zakhitayut'sya, ta milist' moye nye vidiide vid tyebye, i zapovit mogo miru nye zakhitait'sya, kazhye tvii milostivets', gospod'. moye dochko uboga ta buryeyu gnana, nyevtishna, os' kaminnya tvoi pokladu v malakhiti, osnovi zh tvoi zakladu iz sapfiriv! i poroblyu iz rubinu karnizi tvoi, tvoi zh brami z kaminnya karbunkula, a vsyu gorozhu tvoyu z dorogogo kaminnya. vsi sini tvoi stanut' za uchniv gospodnikh, i spokii glibokii nastanye sinam tvoim! budyesh mitsno postavlyena pravdoyu, stan' dalyeko vid utisku, bo nye boyatimyesya, i

vid strakhu, bo do tyebye nye zblyzit'sya vin. koli khto chiplyatysya budye do tyebye, to tsye nye vid myenye, khto chiplyatysya budye do tyebye, toi pyeryed toboyu vpadye. otozh, ya stvoriv kovalya, yakii dmye na ogon' iz vugillya, i viroblyue zbroyu svogo ryemyesla; i vugibnika tyezh ya stvoriv, yakii nishchit' tu zbroyu. zhodna zbroya, shcho zroblyena budye na tyebye, nye matimye uspihku, i kozhnisin'kogo yazika, yakii stanye z toboyu do sudu, osudish. tsye spadshchina gospodnikh ravis, a ikhne opravdannya vid myenye, govorit' gospod'!

55

o, vsi spragnieni, idit' do vodi, a vi, shcho nye maetye sribla, idit', kupit' zhivnosti, i izhtye! i idit', byez sribla kupit' zhivnosti, i byez platni vina i moloka! nashcho budyetye vazhiti sriblo za tye, shcho nye khlib, i pratsyu vashu za tye, shcho nye sitit' poslukhaitye pil'no myenye, i spozhivaitye dobro, i nyekhai rozkoshue u nasiti vasha dusha! nakhlit' svoe vukho, i do myenye priidit', poslukhaitye, i zhitimye vasha dusha! i z ya vami skladu zapovita naviki na nyezminni davidovi milosti. otozh, iogo dav ya za svidka narodam, za provodirya ta vladiku narodam. tozh poklichyesh narod, shcho nye znaesh iogo, i toi lyud, shcho nye znae tyebye, i voni pospishat'sya do tyebye, radi gospoda, boga tvogo, i radi svyatogo izrail'yevogo, shcho proslaviv tyebye. shukaitye gospoda, doki mozha znaiti iogo, klichtye iogo, yak vin bliz'ko! khai byezbozhnii pokinye dorogu svoyu, a krutii svoi zadumi, i khai do gospoda zvyernyet'sya, i iogo vin pomilue, i do nashogo boga, bo vin probachae bagato! bo vashi dumki nye moi tsye dumki, a dorogi moi to nye vashi dorogi, govorit' gospod'. bo naskil'ki nyebo vishchye za zymlyu, nastil'ki vishchi dorogi moi za vashi dorogi, a dumki moi za vashi dumki. bo yak doshch chi to snig skhodit' z nyeba i tudi nye vyertaet'sya, azh poki zymli nye napoit' i rodyuchoyu vchinit' ii, i nasinnya dae sivachyevi, a khlib idunovi, tak budye i slovo moe, shcho vikhodit' iz ust moikh: porozhnim do myenye vono nye vyertaet'sya, alye zrobit', shcho ya pozhadav, i budye mati povodzyennya v tomu, na shcho ya iogo posilav! bo z radisty viidetye vi, i z mirom provadzhyeni budyetye. gori i kholmi budut' tishitisya pyeryed vami spivannyam, i vsi pol'ovi dyeryeva budut' plyeskati v doloni. na mistysye tyernini zrostye kiparis, a zamist' kropivi poyavit'sya mirt. i stanye usye gospodyevi na slavu, na vichnu oznaku, yaka nye ponishchit'sya!

56

tak govorit' gospod': byeryezhit' pravosuddya i chinit' spravedlivist', nyezabarom bo priidye spasinnya moe, i poyavit'sya pravda moya. blazhyenna lyudina, shcho robit' takye, i sin lyuds'kii, shcho mitsno trimat'sya ts'ogo, shcho khoronit' subotu, shchob ii nye byezchystiti, ta byeryezhye svoyu ruku, shchob zhodnogo zla nye vchinit! i nyekhai nye povist' chuzhinyets', yakii priluchivsy do gospoda, kazhuchi: naspravdi myenye viddiliv vid narodu

svogo gospod', i skopyets' khai nye skazhye: tazh ya sukhye dyeryevo! bo tak kazhye gospod' pro skopt-siv, shcho suboti moi byeryezhut', i vibirayut' zavgodnye myeni, i shcho trimayut'sya mitsno mogo zapovitu: ya im dam u svoim domi ta v murakh svoikh mistysye i imyennya, shcho krashchye vono za siniv ta dochok, ya dam iomu vichnye im'ya, yakye nye ponishchit'sya! a tikh chuzhintsiv, shcho pristali do gospoda, shchob sluzhiti iomu ta lyubiti gospodne im'ya, shchob buti iomu za ravis, usikh, khto khoronit' subotu, shchob ii nye zbyezchystiti, i tikh, shcho trimayut'sya mitsno mogo zapovitu, ikh sprovdazhu na goru svyatuyu moyu ta potishu ikh v domi molitvi moei! tsilopal'yennya ikhni ta ikhni zhyertvi budut' myeni do vpodobi na moim zhyertivniku, bo mii dim budye nazvani domom molitvi dlya vsikh narodiv! slovo gospoda boga, shcho zbiraе vigrantsiv izrailya: ya shchye pozbirayu do n'ogo, do iogo zibranih! pol'ova vsya zvirino, pribud'tye spozhiti, takozh lisova vsya zvirino! iogo vartivniki vsi slipi, nye znayut' nichogo, vsi voni psi nimi, yakii gavkati nye mozhut', mriiniki, lyezhni, shcho lyublyat' drimat! i tsye psi nyenazhyeri, shcho nye znayut' nasichyennya, i tsye pastiri ti, shcho nye vmiyut' uvazhati: usi voni khodyat' svoeyu dorogoyu, kozhyen z svogo kintsya do svoei zdobichi... priidit' no, govoryat', viz'mu ya vina, ta napoyu p'yan'kogo nazhluktimos', i budye i tsyei dyen', i zavtrishnii dyen' dalyeko shchydryshii!...

57

pravyednii umirae, i nyemae nikogo, khto b uzyav tsye do syertsya, i muzhi pobozhni byerut'sya zo svitu, i nyemae takogo, khto b tye zrozumiv, shcho vid zla zabiraet'sya pravyednii z svitu! vin vikhodit' iz mirom; na lozhakh svoikh spochivayut', khto khodit' pryamoyu dorogoyu. ta nabliz'tyes' syudi, vi sini charivnitsi, nasinnya chuzholozhnikovye ta bludnitsi, nad kim rozkoshuetye vi, nad kim rozkri-vayetye rota, visovuetye yazika? khiba vi nye diti pyeryestupu, nasinnya bryekhni, vi, shcho palities' pristrastyu syeryed dubiv, pid dyeryevom kozhnim zyelyenim, shcho dityei nad potokami rizhyetye, pid skyel'nimi shchilinaimi? u gladyen'kikh kaminyakh potoku tvii udil, voni, voni dolya tvoya! i im ti lila zhyertvu litu, khlibnu zhyertvu prinosila! chi tsim ya zaspokoeni budu? na gori na visokii ta visunyenii ti postavila lozhye svoe, i tudi ti prikhodish prinositi zhyertvi. i ti za dyerima i odvirkom kladyesh svogo pam'yatnika kul'tovogo, bo ti vidstupila vid myenye, obnazhaeshsya i vkhodish, poshiryuesh lozhye svoe, i skladaesh umovu sobi z odnim z tikh, shcho z nimi ti lyubish lyezhati, dye mistysye naglyedish. i ti do molokha z olivoyu khodish, i namnozhuesh masti svoi; i posilaesh dalyeko svoikh poslantsiv, i znizhaeshsya azh do shyelou. ti zmuchuvalas' na chislyennikh dorogakh svoikh, alye nye kazala: zrikayus'! znaishla ti ozhivlyennya sili svoei, tomu nye oslaba. i za kim pobivalasya ti ta lyakalas', shcho nyevirnoyu stala i myenye nye zgadala, nye klala na syertsia svoemu? khiba nye tomu, shcho movchav ya vid viku, to ti nye boishsya myenye? ya viyavlyu

pro spravedylivist' tvoyu ta pro vchinki tvoji, ta voni nye pomozhut' tobi! yak ti budyesh krichati, nyekhai poriyatye tyebye tvoja zgraya bozhkiv. alye vityer usikh ikh rozvie, skhopit' podikh; khto zh na myenye nadiet'sya, zye'mlyu vspadkue i goru svyatuyu moyu odidichit'! i vin kazhye: buduitye dorogu, buduitye dorogu, pochist'tye dorogu, zabyerit' pyeryeshkodi z dorogi narodu mogo! bo tak promovlyae visokii i pidnyesyenii, poviki zhivushchii, i svyati i iogo imyennya: probuvayu ya na visochini ta v svyatinii, i z zlamanim ta z upokoryenim, shchob ozhylyati dukha skromnikh, i shchob ozhylyati syertsya zgnoblyenikh! bozh nye vichno ya budu suditis', i nye zavzhdi ya gnivatis' budu, bo dukh z-vid oblichchya moyu zomliv bi, ta i dushi, yaki ya vchiniv. ya gnivavsya buv za grikh koristolyubstva iogo, ta i uraziv iogo, zakhovav ya oblichchya svoe i lyutuvav, ta pishov vin, vidstupnii, dorogoyu syertsya svogo. ya bachiv dorogi iogo, i vzdorovlyu iogo, i iogo povvedu i dam potikhu dlya n'ogo i dlya tikh, shcho sumuyut' iz nim. stvoryu ya plid ust: spokii, spokii dalyekomu ta bliz'komu! govorit' gospod', i vzdorovlyu iogo. a ti nyespravedylyi yak morye rozburkhaneye, koli buti spokiniim nye mozhye vono, i koli vodi iogo bagno i mul vikidayut'. dlya byezbozhnikh spokoyu nyemae, govorit' gospod'!

58

krichi na vsye gorlo, nye strimuis', svii golos povishch, mov u surmu, i ob'yavi ti narodovi moemu pro ikhnii pyeryestup, a domovi yakova ikhni grikhi! voni bo shchodyenno shukayut' myenye ta zhadayut' piznati dorogi moi, mov narod toi, shcho pravedyenye chinit', i prava svogo boga nye kidae. pitayut'sya v myenye voni pro prava spravedylivosti, zhadayut' nablizhennya boga: nashcho mi postimo, koli ti nye bachish, muchimo dushu svoyu, ti zh nye znaesh togo? otak, u dyen' postu svogo vi chinitye volyu svoyu, i vsikh vashikh robitnikiv tisnyet'! tozh na svarku ta zakolot postitye vi, ta shchob kulakom biti nakhabno... tyepyer vi nye postitye tak, shchob vash golos pochutii buv na visochini! khiba zh otsye pist, shcho ya vibrav iogo, toi dyen', koli morit' lyudina dushu svoyu, svoyu golovu gnye, yak ta ochyeryetina, i styelit' vyeryetu ta popil' chi zh otsye nazivaesh ti postom ta dnyem upodobii dlya gospoda? chi zh os' tsye nye toi pist, shcho ya vibrav iogo: rozv'yazati kaidani byezbozhnosti, puta yarma rozv'yazati i pustiti na volyu utisnyenikh, i vsyake yarmo rozirvati? chi zh nye tsye, shchob vlamati golodnomu khliba svogo, a vbogikh burlakiv do domu vprovaditi? shcho yak pobachish nagogo, shchob vkriti iogo, i nye skhovatisya vid svogo ridnogo? zasyae todi, mov dosvitnya zorya, tvoe svitlo, i khutko shkiiroyu rana tvoya zarostye, i tvoya spravedylivist' khoditoye pyeryed toboyu, a slava gospodnya storozhyeyu zadn'oyu! todi klikati budyesh i gospod' vidpovist', budyesh klikati i vin skazhye: os' ya! yakshcho viddalish z-pomizh syebye yarmo, nye budyesh pidnositi pal'tsya i kazati likhogo, i budyesh davati golodnomu khlib svii, i znyedolyenu dushu nasitish, todi to zaslavit' u tyem-

ryavi svitlo tvoe, i tvoya tyemryava nibi yak poludyen' stanye, i budye gospod' tyebye zavzhdi provaditi, i dushu tvoyu nagodu v posukhu, kosti tvoji pozmitsnyae, i ti stanyesh, nyemov toi napoenii sad, i mov dzheryelo tye, shcho vodi iogo nye vsikhayut' i ruini vidvichni sini tvoji pozabudovuyut', postavish osnovi dovichni, i budut' tyebye nazivati: zamurovnik prolomu, napravnik shlyakhiv dlya posyelyennya! yakshcho radi suboti ti strimaesh nogu svoyu, shchob nye chiniti svoikh zabaganog u dyen' mii svyatii, i budyesh zvati subotu priemnistyu, dnyem gospodnim svyatom ta shanovanim, i ii poshanuesh, nye pidyesh svoimi dorogami, dila svogo nye shukatyemysh ta nye budyesh kazati daryemni slova, todi v gospodi rozkoshuvati ti budyesh, i vin posadovit' tyebye na visotakh zye'mli, ta zrobit', shcho budyesh ti spozhivati spadshchinu yakova, bat'ka tvogo, bo usta gospodni skazali otsye!

59

oto zh bo, gospodnya ruka nye skorotshala, shchob nye pomagati, i iogo vukho nye stalo tyazhkim, shchob nye chuti, bo to til'ki pyeryestupi vashi viddilyuvali vas vid vashogo boga, i vashi provini khovali oblichchya iogo vid vas, shchob vin nye pochuv, bo vashi doloni zaplyamlyeni krov'yu, vashi zh pal'tsi byezzakonnym, usta vashi govoryat' nyeppravdu, yazik vash byel'koyche likhye! nyemae nikogo, khto b klikav na sud, i nikogo nyema, khto sudivysya b popravdi, kozhyen nadiyu kladye nye marnotu i govorit' nyeppravdu, vagitnie bidoyu i porodzhue zlochyn! visidzhuyut' yaitsya gadyuchi ta tchut' pavutinnya: khto z'ist' z ikhnikh yaets', pomirae, a z rozbitogo gadina viide... nitki ikhni nye stanut' odyezhyeyu, i virobami svoimi voni nye pokriyut'sya: ikhni dila dila krivdi, i v ikhnikh rukakh chin nasil'stva... ikhni nogi bizhat' na likhye, i spishat' prolivati nyevinnu krov, ikhni dumki dumki krivdni, ruina i pogibil' na ikhnikh dorogakh! dorogi spokoyu nye znyaut', i pravosuddya nyemae na ikhnikh styezhках, voni pokrutili sobi svoi styezhki, i kozhyen, khto nyeyu stupae, nye znae spokoyu. tomu viddalilosya pravo vid nas, i nye syaage do nas spravedylivist' cheykaemo svitla, ta os' tyemnota, cheykaemo syaiva ta i u tyemnoshchakh khodimo! mi matsaemo, mov nyevidyushchi, za stinu, navpomatski khodimo, mov ti byezoki; spotikaemosya mi opivdni, nyemov bi smyerkom, mizh zdorovimi mi, yak pomyerli!... usi mi ryevyemo, yak vyedmyedi, i mov golubi ti postiino vorkocheyemo, cheykaemo prava i nyemae, spasinyi i vid nas viddalilos vono... bo pomnozhyli'sh nashi pyeryestupi pyeryed toboyu, i svidkuyut' na nas grikhi nashi, bo z nami pyeryestupi nashi, a nashi provini mi znaemo ikh! mi zradzhuvati i govoriли nyeppravdu na gospoda, i povidstupali vid nashogo boga, kazali pro utisk ta vidstup, vagitnili i vidumuvati z svogo syertsya slova nyeppravdivi... i pravosuddya nazad viddalilosya, a spravedylivist' zdalyeka stoit', bo na maidani spitknulasya istina, pravda zh nye mozhye priiti, i istina znika, a toi, khto vid zlogovidkhodit', grabovani... i tsye bachit' gospod', i likhye v iogo ochakh, shcho prava nyema! i vin

bachiv, shcho nyemae nikogo, i divuvav's', shcho nyemae zastupnika... ta ramyeno iogo iomu dopomoglo, i iogo spravvedlivist' pidpyerla iogo, i vin zodyagnuv spravvedlivist', yak pantsyer, a sholoma spasiny na svoyu golovu, i zodyagnuv shati pomsti, yak odyag, i pokrivsya gorlivystyu, mov bi plashchym! nadoluzhit' vin gnivom svoim vorogam zgidno z uchinkami ikhnimi, svoim suprotivnim zaplatoyu, ostrovam nadoluzhit' zaplatu. i budut' boyatsiya imyennya gospodn'ogo z zakhodu, a slavi iogo zo skhid sotsya, bo priiude, yak richka rvuchka, vityer gospodnii i pozhyye, i priiude vikupityel' sionovi i tim, khto vyernuvsya iz progrikuh v yakovi, kazhye gospod'. a ya os' iz nimi umova moya, govorit' gospod': mii dukh, yakii na tobi, ta slova moi, shcho poklav ya do ust tvoikh, nye ustuplyat' voni z tvoikh ust, i z ust nashchadkiv tvoikh, i z ust nashchadkiv potomstva tvogo, govorit' gospod', vidtpepyer i azh naviki!

60

ustavai, svitsiya, erusalimye, bo priishlo tvoe svitlo, a slava gospodnya nad tobouy zasyla! bo tyemryava zyeimlyu vkriave, a morok narodi, ta syae gospod' nad tobouy, i slava iogo nad tobouy z'yavlyayet'sya! i pidut' narodi za svitlom tvoim, a tsari za yasnistyu syaiva tvogo. zdiimi svoi ochi navkolo i pobach: usi voni zibrani, i do tyebye idut'; sini tvoi idut' izdalyeka, a dochok tvoikh na rukakh on nyesut! pobachish todi i roz'yasnishsya ti, spolokhnyet'sya i poshirshae syertsye tvoe, bo zvyernyet'sya mors'kye bagatstvo do tyebye, i priiude do tyebye bagatstvo narodiv! byezlich vyerblyudiv zakrie tyebye, molodi ti vyerblyudi z midiyanu i yefi, usi voni priidut' iz shyevi, nositimut' zoloto i ladan ta khvali gospodni zvischatimut'. vsi otari kyedars'ki zbyerut'sya do tyebye, barani nyevaiots'ki posluzhat' tobi, voni pidut' usi na mii vivtar, yak zhyertva priemna, i ya proslavlyu dim slavi svoei! khto voni, shcho lyetayt', yak ta khmara, i nyemov golubi do svoikh golubnikov? bo do myenye zbirayut'sya moryeplavtsi, i naipyershye plivut' korabli iz tarshishu, shchob privyesti siniv tvoikh zdalyeka, z nimi ikhne sriblo ta ikhne zoloto dlya imyeni gospoda, boga tvogo, i dlya svyatogo izrailya, vin bo proslaviv tyebye. i muri tvoi pobuduyut' chuzhintsi, a ikhni tsari tobi budut' sluzhiti, bo v zapali gnivu svogo ya buv uraziv tyebye, a v svoim upodobanni zmluyusya nad tobouy! i budut' postino vidkritimi brami tvoi, ani vdyen', ni vnochi nye zamknut'sya voni, shchob prinositi do tyebye bagatstvo narodiv, i ikhni tsari shchob buli priprovadzhyni. bo poginut' narod ta tye tsarstvo, shcho nye skhochut' sluzhiti tobi, i tsi narodi ponishchyni budut' zovsim! slava livans'ka pribudye do tyebye, kiparis, sosna i buk budut' razom, shchob priozdobiti mistysye svyatini moei, i mistysye nig svoikh ya poshanuyu. i zignuti priidut' do tyebye sini tvoikh krivdnikov, i klanyatis' budut' do stip tvoikh nig usi nyenavysniki, i tyebye budut' klikati: misto gospodne, sion svyatogo izrailyevogo! za tye, shcho bula ti pokinuta ta osoruzhna, o dochko sionu, i chyeryez tyebye nikhto nye khodiv, to vchinyu tyebye slavyou vichnouy, radistyu z

rodu v rid! i budyesh ti ssati moloko iz narodiv, i grudi tsariv budyesh ssati, i piznaesh, shcho ya to gospod', tvii spasytel', a tvii vikupityel' potuzhnii yakoviv! zamist' midi vprovadzhu ya zoloto, i zamist' zaliza vprovadzhu sriblo, i zamist' dyeryeva mid', a zamist' kaminnya zalizo, i dozorom tvoim зроблю mir, tvoimi zh nachal'nikami spravvedlivist'! v tvoim krai nye budye vzhye chutye nasillya, ruina i spustoshyennya v myezhakh tvoikh, i nazvyesh svoi muri spasinyam, a brami svoi pokhvaloyu! udyen' sotsnye nye budye tobi vzhye za svitlo, i nye budye svititi tobi misyats' za syaivo, bo budye tobi vichnim svitlom gospod', a tvii bog za okrasu tvoyu! nye zaidye vzhye sotsnye tvoe, i misyats' tvii vzhye nye skhovaet'sya, bo budye tobi vichnim svitlom gospod', i dni zhalobi tvoei pokinchat'sya! a narod tvii usi spravvedlyvi voni, zyeimlyu vspadkuyut' naviki, parost' moikh sadzhantsiv, chin moikh ruk na proslavyennya! tsyei malii stanye tisyachyeyu, i naimolodshii narodom mitsnim! ya, gospod', ts'ogo chasu otsye prispishu!

61

dukh gospoda boga na myeni, bo gospod' pomazav myenye blagovistiti sumirnim, poslav myenye pyeryev'yazati zlamanykh syertsyem, polonyenim zvischatii svobodu, a v'yaznyam vidchiniti v'yaznitsyu, shchob progolositi rik upodobannya gospodu, ta dyen' pomsti dlya nashogo boga, shchob potishiti vsikh, khto v zhalobi, shchob radist' vchiniti sions'kim zhalobnikom, shchob zamist' popyelu dati im ozdobu, olivu radosti zamist' zhalobi, odyezhu khvali zamist' tyemnogo dukha! i budut' ikh zvati dubami pravvednosti, sadzhantsyami gospodnimi, shchob proslavivs' gospod'! i voni zabuduyut' ruini vidvichni, vidbuduyut' spustoshyennya davni i vidnovlyat' mista poruinovani, z rodu v rid pustoshyni. i vstanut' chuzhintsi ta i pastimut' vashi otari, i sini chuzhintsya budut' vam ril'nikami ta vam vinaryami! i budut' vas klikati: gospodni, svyashchyeniki budut' kazati na vas: slugi nashogo boga! vi budetye isti bagatstvo narodiv, i ikhn'oyu slavyou budetye slavitis'. za vash sorom podviniini i za gan'bu ta smutok, vash udil, tomu to posyadut' voni v svoim krai podviinye, radist' vichna im budyel' bo gospod' ya, i pravosuddya kokhayu, i nyenavidzhu rozbiu ta krivdu, i dam im zaplatu za chin ikhnii popravdi, i z nimi skladu zapovita dovichnogo! i budye nasinnya ikhne znanye mizh lyudami, i mizh narodami ikhni nashchadki, usi, khto bachiti ikh budye, piznayut' ikh, shcho voni tye nasinnya, yakye blagosloviv buv gospod'! ya radisno budu vtishatisya gospodom, nyekhai zvyesyelit'sya dusha moya bogom moim, bo vin zodyagnuv myenye v shatu spasinnya, i v odyezhu pravvednosti myenye vbrav, nyemov molodomu, poklav vin na myenye vintsya, i mov molodu, priozdobiv krasoyu myenye! bo tak yak zyeimlyu ta vivodit' roslinnist' svoyu, i yak nasinnya svoe rodit' sad, tak gospod' bog uchinit', shcho virostye pravda i khvala pyeryed usima narodami!

nye budu movchati ya radi sionu, i radi erusalimu nye budu spokini, azh poki nye viidye, yak syaivo, iogo spravedlivist', a spasinnya iogo yak goryuchii svitil'nik! i pobachat' narodi tvoyu spravedlivist', a slavu tvoyu vsi tsari, i imyennym novim budut' zvati tyebye, shcho usta gospodni dokladno oznachat' iogo. i ti stanyesh koronoyu slavi v gospodnii rutsi i diyadyemoyu tsarstva v doloni boga svogo! vzhye nie skazhut' na tyebye pokinuta, a na krai tvii nye budut' kazati vzhye pustinya, bo tyebye budut' klikati v nii moya vtikha, a krai tvii zamizhnyia, bo gospod' pozhadat tyebye, i tvii krai budyet vzyatii za zhinku! yak yunak byerye pannu za zhinku, tak z tobouy odruzhit'sya sam budivnichii, i yak tshit'sya toi molodii naryechenyoy, tak raditimye bog tvii tobouy! na murakh tvoikh, erusalimye, ya postaviv storozhu, nikoli nye budyet movchati vona tsilii dyen' ta vsyu nich. vi, khto prigadue gospoda, nye zamovknit', i pyeryed nim nye vmovkaiyte, azh poki nye zmitsnit', i azh poki nye vchinit' vin erusalima za slavu svoyu na zyeim! gospod' prisyanuv buv svoeyu pravitsyeyu i potuzhnim ramyenom svoim: napravdu, nye dam uzhye zbizhzhya tvogo vorogam tvoim, i piti nye budut' chuzhintsi tvogo vinogradnogo soku, shcho ti pratsyuvav bilya n'ogo! bo ti, khto zbiraet iogo, budut' isti iogo ta i khvalitumt' gospoda, i ti, khto gromadit' iogo, budut' piti iogo na podvir'yakh svyatinii moei! prokhd' tye, prokhd' tye vi bramami, chist' tye dorogu narodovi! buduitye dorogu, buduitye dorogu, dorogu tu bitu, ochist' tye vid kamyenya, pidiimit' nad narodami prapora! os' zvischae gospod' azh do kraiy zyeimli: rozkazhitye sions'kii dochtsi: os' prikhodit' spasinnya tvoe, os' iz nim nagoroda iogo, i zaplata iogo pyeryed nim! i budut' ikh zvati narodom svyatom, vikuplyentsyami gospoda, a na tyebye zaklichut' zhadana, nyezalishyenne misto!

63

khto tsye gryadye iz yedomu, u shatakh chyervonikh iz botsri? khto toi pishnii v ubranni svoim, shcho v vyelichi sili svoei vrochisto gryadye? tsye ya, shcho govorit' u pravdi, shcho vladnii spasati! chogo to chyervona odyezha tvoya, a shati tvoi yak u togo, khto topchye v chavili? sam odin ya chavilo toptav, i nye bulo iz narodiv zo mnoyu nikogo! i ya toptav ikh u gnivi svoim, i chaviv ikh u lyuti svoii, i brizkav ikh sik na odyezhu moyu, i ya poplyamiv vsi shati svoi... bo dyen' pomsti u syertsii moim, i nadiishov rik mogo vikuplyennya! ya divivs', alye pomichnika nye bulo, i divuvavs', bo pidpori myeni brakovalo, ta ramyeno moe myeni dopomoglo, a mii gniv vin pidtrimav myenye! i toptav ya narodi u gnivi svoim, i lamav ikh u lyuti svoii, i viliv na zyeimlyu ikhnyu krov! budu zgaduvati laski gospodni, gospodni khvali za vsye tye, shcho vchiniv nam gospod', za vyelikye dobro tye dlya domu izrailya, shcho vchiniv vin dlya nikh u svoim milosyerdii, i v lastsi vyelikii svoii! i skazav: voni spravdi narod mii, sini, shcho nyepravdi nye kazhut', i stav vin dlya nikh za spasytelya. v

usyakomu utisku ikhn'omu tisno bulo i iomu, i angel oblichchya iogo ikh spasav. lyubov'yu svoeyu i svoim milosyerdym vin vikupiv ikh, i ikh pidnis i nosiv ikh usi dni v davninu. ta stali voni nyeslukhnyanymi i dukha svyatogo iogo zasmutili, i vin obyernuvsy na voroga im, vin sam voyuvav proti nikh... todi to narod iogo zgadae dni davnii, moiseya: dye toi, shcho ikh viviv iz morya iz pastiryem otari svoei? dye toi, shcho v n'ogo poklav svogo dukha svyatogo? shcho vin po pravitsi moiseya provadiv ramyeno vyelichchya svogo, shcho vin pyeryed nimi rozdiluyav vodu, shchob zrobiti sobi vichnye im'ya? shcho provadiv byezodnyami ikh, yak konya na pustini, i voni nye spitknulis? yak skhodit' u dolinu khudoba, tak ikh dukh gospodni vodiv do spochinku, tak i ti viv narod svi, shchob zrobiti sobi slavnnye im'ya! poglyan' iz nyebyes i pobach iz myeshkannya svyatinii svoei ta slavi svoei: dye gorlivist' tvoya ta tvoi mogutni chini? dye vyelikye chislo milosyerdya tvogo ta laski tvoei, shcho suproti myenye zatrima- isya? til'ki ti nash otyets', bo avraam nas nye znae, a izrail' nas nye piznae! ti, gospodi, otyets' nash, vid viku im'ya tvoe: nash vikupityel'! nashcho, gospodi, ti popustiv, shcho mi bludimo z dorig tvoikh, nashcho robish tyverdim nashye syertsye, shchob mi nye boyalis' tyebye? vyernisya radi rabiv vikupit, radi pleyemyen spadku svogo! spadshchinu zaimav chas korotkii svyatii tvii narod, protivniki nashi svyatinu tvoyu potoptali! mi stali takimi, nyemov bi vidviku ti nye panuvav buv nad nami, nyemov bi nye kikalosya tvoe imyennya nad nami!

64

o, koli b nyebyesa ti rozdyer i ziishov, pyeryed oblichchyam tvoim roztopilisya b gori, yak khvorost gorit' vid ognju, yak kipit' ta voda na ogni, otak shchob im'ya tvoe stalo vidomye tvoim vorogam, shchob pyeryed oblichchyam tvoim zatryemtili narodi! koli ti chiniv strashni ryechi, mi ikh nye chyekali, koli b ti ziishov, to pyeryed oblichchyam tvoim roztopilisya b gori! i vidviku nye chuli, do ushyei nye dokhodilo, oko nye bachilo boga, krim tyebye, yakii bi zrobit tak tomu, khto nadiyu na n'ogo kladye! ti strichaesh togo, khto radie ta pravvednist' chinit', otikh, shcho voni na dorogakh tvoikh pam'yatayut' pro tyebye. ta rozgnivasya ti, bo mi v tomu zgrishili naviki ta nyespravvedlivimi stali! i stali vsi mi, yak nyechistii, a vsya pravvednist' nasha nyemov poplyamovana misyachnim odizh, i v'yanyemo vsi mi, mov listya, a nasha provina, yak vityer, nyesye nas... i nyemae nikogo, khto klikav bi imyennya tvoe, khto zbudyvsa b trimatisya mitsno za tyebye, bo vid nas zakhovav ti oblichchya svoe i chyeryez nashu vinu ti pokinuv nas niditi... tyepper zhye, o gospodi, ti nash otyets', mi glina, a ti nash ganchar, i mi vsi chin tvoei ruki! nye gnivaisya, gospodi, sil'no, i nye pam'yatai povsyakhasno provini! tozh spoglyan', mi narod tvi usi! svyati mista tvoi stali pustinyey, sion stav pustyleyeyu, styepom stav erusalim... dim svyatoshchi nashoi i nashoi slavi, v yakim bat'ki nashi khvalili tyebye, pogorilishchyem stav, a vsye nashye lyubye ruinyo stalo... chi i na tsye schye syebye

budyesh strimuvati, gospodi? budyesh movchati, i zanadto karati nas budyesh?

65

ya prikhilyavsya do tikh, shcho myenye nye pitali, ya znaidenyii timi, shcho myenye nye shukali. ya kazav: otsye ya, otsye ya! do narodu, shcho imyennyam moim nye buv zvaniy. ya vvyes' dyen' prostyagav svoi ruki do lyudu zapyeklogo, shcho vin, za svoimi dumkami, dorogoyu khodit' nyedobroyu, do narodu, shcho v ochi myenye prognivlyae postino, shcho zhyertvi prinosit' v sadkakh ta shcho palit' kadilo na tsyeglakh, shcho sidit' u grobakh ta nochue po yamakh, ist' svininu, i v ikhn'omu posudi yushka nyechista, shcho govorit': spinis', nye zblizhaisya do myenye, bo svyatiy dlya tyebye! otsye dim v moii nizdri, ogon', shcho palae vvyes' dyen'! os' napisanye pyeryed oblichchym moim: ya nye budu movchati, alye vdpplachu, i nadoluzhu na ikhn'omu loni! ukupi pyeryestupi vashi i pyeryestupi vashikh bat'kiv, govorit' gospod', shcho kadili na gorakh i na vzgir'yakh myenye znyevazhali, i zaplatu im vimiryayu ya naipyershye do ikhn'ogo lonya!... tak govorit' gospod': koli v groni znakhodit'sya sik vinogradnii, i khtos' skazhye: nye psui ti iogo, bo blagoslovnyennya u n'omu, otak ya zrobylu radi rabiv svoikh, shchob us'ogo nye nishchiti! i nasinnya ya vivyedu z yakova, a z yudi spadkoemtsya gir moikh, i vibrantsi moi odidichat' ii, i rabi moi zhitimut' tam. i stanye sharon pasovis'kom otari, a dolina akhor za lizhnitsyu khudobi vyelikoi, dlya narodu mogo, shcho shukali myenye. a vi, shcho gospoda kidaetye, zabuvaetye goru svyatu moyu, shcho stavitye gadu trapyezu, a dlya myeni vipovnyuetye zhyertvu litu, to vas vidrakhovuyu ya dlya myecha, a na kolina vpadetye vi vsi na zariz, bo klikav ya vas, ta vi vidpovidi nye dali, govoriv buv, alye vi nye chuli i robili likhye v moikh ochakh, i chogo nye khotiv, vibirali sobi!... tomu gospod' bog kazhye tak: os' budut' rabi moi isti, a vi budyetye goloduvati, os' budut' rabi moi piti, a vi budyetye spragnyeni, os' budut' rabi moi raditi, a vi posoromlyeni budyetye... os' rabi moi budut' spivati vid radosti syertsya svogo, vi zh krichatimyye vid syerdychnoho bolyu, i vid skrushyennya dukha zavoditi budyetye... i vi svoe imyennya dastye na proklyattya vibrantsyam moim, i gospod' bog tyebye vb'e, a rabam svoim dast' inshye imyennya, tak shcho khto na zymli blagoslovlyenii budye, budye poblagoslovlyenii vin virnim bogom, a khto na zymli prislyagae, virnim bogom prislyag-nye, bo zabudut'sya utiski davni i zakhovani budut' voni vid ochyei moikh! bo os' ya stvoriu novye nyebo ta zymlyu novu, i nye zgadayut'sya ryechi kolishni, i nye priidut' na syertsye! tozh naviki radiitye ta tishyetsya tim, shcho tvoryu ya, bo os' ya stvoriu erusalima na radist', a naroda iogo na vryeslyst'! i budu ya erusalimom raditi, i vtishatisya budu narodom svoim, i nye pochuet'sya v n'omu vzhye golos plachu i golos zoiku! z ts'ogo chasu nye budye vzhye yunogo dnyami i starogo, yakii svoikh dniv nye popovnit', bo storokii pomrye yak yunak, a grishnik i v vitsi sta lit budye proklyati! i domi pobuduyut',

i myeshkati budut', i zasadyat' voni vinogradniki, i budut' ikhnii plid spozhivati. nye budut' voni buduvati, shchob inshii sidiv, nye budut' saditi, shchob inshii spozhiv, dni bo narodu mogo yak dni dyeryeva, i vibrantsi moi zuzhivatimut' chin svoikh ruk! nye budut' voni pratsyuvati nadarmo, i nye budut' roditi na strakh, voni bo nasinnya, blagoslovlyenye gospodom, i nashchadki ikhni z nimi. i stanyet'sya, poki poklichut', to ya vidpovim, voni budut' ischbye govoriti, a ya vzhye pochuyu! vovk ta vityvta budut' pastisya razom, i lyev budyie isti solomu, nyemov ta khudoba, a gadovi khlibom iogo budyie porokh!... voni nye chinitimut' zla i vigublyati nye budut' na vsii svyatiy moii gori, govorit' gospod'.

66

tak govorit' gospod': nyebyesa mii pryestol, a zymlyu ta pidnizhok dlya nig moikh: yakii zhye to khram, shcho dlya myenye zbudyetye vi, i yakye oto mist-sye iogo vidpochinku? tazh usye tsye stvorila ruka moya, i tak vsye tsye stalos', govorit' gospod'! i pri tomu divlyus' ya na vbogogo ta na rozbitogo dukhom, i na tryemtyachogo nad moim slovom. inakshye khto rizhye vola odnochasno vibvae lyudin, prinosit' u zhyertvu yagnya pyeryelomlyue shiyu sobatsi, darunka prinosit' vzhivae svinyachoi krovii, skladae z kadila chastinu prigaduval'nou, odnochasno bozhka blagoslovit'... otak yak dorogi svoi voni povibirali, i do gidot tikh svoikh upodobannya chue dusha ikhnya, tak vibyeru i ya ikh na zvyedyennya, i pryedmyeta ikhn'ogo strakhu na nikh navyedu, za tye, shcho ya klikav i nikhto vidpovidi nye davav, govoriv ya i nye chuli voni, ta chinili likhye v moikh ochakh, i vibrali tye, chogo ya nye zhada!... poslukhaitye slova gospodn'ogo ti, shcho na slovo iogo tryemityte: kazhut' vashi brati, shcho nye-navidyat' vas, shcho vas radi imyennya mogo viganayut': khai proslavlyenii budyie gospod', i mi vashu radist' pobachimo! ta budut' voni posoromlyeni! golos gomonu z mista, golos iz khramu, tsye golos gospoda, shcho zaplatu dae dlya svoikh vorogiv! poki zaznala drizhannya porodu, vona porodila, i poki priishov ii bil', to sina lyegyen'ko vona privyela... khto takye koli chuv, i khto bachiv takye, chi zrodzhyena budyie zymlyu v odin dyen', chi narodzhyenii budyie narod za odnim razom? bo yak til'ki zaznala sions'ka dochka porodovi drizhannya, to siniv svoikh vzhye porodila... chi ya doprovadzhu do porodu, i nye vchinyu, shchob vona porodila? govorit' gospod'. chi ya, shcho chinyu, shchob rodila, i strimayu? kazhye tvii bog. radiitye iz erusalimom i tishyetsya vsi nim, khto iogo pokokhav! vtishaityes' nim radistyu vsi, shcho z-za n'ogo v zhalobi buli! shchob vi ssali i nastilisya z pyers potikhi iogo, shchob vi ssali ta rozkoshuvali iz pyers iogo slavi! bo gospod' kazhye tak: os' kyeruyu do n'ogo ya mir, nyemov richku, i slavu narodiv, nyemov toi potik zalivnii: i vi budyetye ssati, i na rukakh vas nositimut', i bav-itimut' na kolinakh! yak kogos' iogo nyen'ka vtishae, tak vas ya potishu, i vi vtishyeni budyetyie erusalimom. i pobachitye tsye, i syertsye vashye raditimye, i yak trava moloda, roztsvitut' vashi kosti! i v rabakh

iogo piznana budyе gospodnya ruka, i budyе vin gnivatisya na svoikh vorogiv. bo os' priidyе gospod' uvogni, a iogo kolyesnitsi mov burya, shchob vidplatiti zharom gnivu svogo, a pogrozi svoi polum'yanim ognym! bo ognym ta myechym svoim budyе suditis' gospod' z kozhnim tilom, i budyе bagato pobitikh vid gospoda... a ti, khto osvychuet'sya i ochishchae syebye u pogans'kikh sadkakh, odin po odnomu, vsyeryedini, idyat' m'aso svinyachye i gidoti ta mishu, voni razom zaginut', govorit' gospod'!... i ya znayu ikhni vchinki ta ikhni dumki, i priidu, shchob zibrati vsi narodi i yaziki, i priidut' voni i moyu slavu pobachat'! i znaka na nikh pokladu, i poshlyu uryatovanikh z nikh do narodiv, u tarshish, pul, i lul, v myeshyekh i kos, u tuval ta yavan, v ostrovi pryedalyeki, shcho zvistki pro myenye nye chuli i nye bachili slavi moei, i zvistyat' moyu slavu voni mizh narodami! i voni privyedut' usikh vashikh brativ iz narodiv usikh u darunok dlya gospoda na konyakh ta na kolyesnitsyakh, i na furakh ta mulakh, ta na vyerblyudakh, na goru svyatu moyu, do erusalimu, govorit' gospod', yak prinosyat' sinovyе izrailyevi darunka v posudini chistii do domu gospodn'ogo. i viz'mu ya iz nikh za svyashchyenikiv ta za lyevitiv, govorit' gospod'. bo yak nyebo novye ta nova ta zymlya, shcho vchinyu, stanut' pyeryed oblichchym moim, govorit' gospod', tak stoyatimut' vashi nashchadki ta vashye im'ya! i stanyet'sya, kozhnogo novomisyachchya v chasi iogo, i shchosuboti za chasu ii kozhnye tilo prikhodityme, shchob vklonyatisya pyeryed oblichchym moim, govorit' gospod'. i viidut' voni ta i pobachat' ti trupi lyudyei, shcho vidpali vid myenye, bo ikhnya chyerva nye pomrye i nye pogasnye ogon' ikhnii, i stanut' voni za gidotu dlya kozhnogo tila!

slova eryemii, sina khilkiinogo, z svyashchyenikov, shcho v anatoti, u vyenyaminovomu krai, shcho bulo do n'ogo gospodne slovo za dñiv iosii, amonovogo sina, yudinogo tsarya, trinadtsyatogo roku iogo tsaryuvannya. i bulo vono i za dñiv egoyakima, sina iosiinogo, yudinogo tsarya, azh do kintsya odinadtsyatogo roku syedyekii, sina iosiinogo, yudinogo tsarya, azh do vikhodu erusalimu na vignannya v p'yatomu misyatsi. i priishlo myeni slovo gospodne, govoryachi: shchye poki tyebye vformuvav v utrobi matyernii, ya piznav buv tyebye, i shchye poki ti vi-ishov iz nutra, tyebye posyatyat, dav tyebye za pro-roka narodam! a ya vidpoviv: o, gospodi, bozhye, tazh ya promovlyati nye myiu, bo ya shchye yunak!... gospod' zhye myeni vidkazav: nye kazhi: ya yunak, bo ti pidyesh do vsikh, kudi til'ki poshlyu ya tyebye, i skazhyesh usye, shcho tobi nakazhu. nye lyakais' pyeryed nimi, bo ya budu z tobouy, shchob tyebye ryatuvati, govorit' gospod'! i prostyag gospod' ruku svoyu, i dotorknuvs' moikh ust ta i do myenye skazav: os' ya dav v tvoii usta slova moi! divis', ya s'ogodni priznachiv tyebye nad narodami i tsarstvami, shchob virivati ta buriti, i shchob gubiti ta ruinuhati, shchob buduvati i nasadzhuhati! i bulo myeni slovo gospodne, govoryachi: shcho ti bachish, eryemie? a ya vidkazav: ya bachu migdal'yevu galuzku. i skazav myeni gospod': ti dobre bachish, bo ya pil'nuyu svogo slova, shchob spravidilos' vono. i bulo myeni slovo gospodne podrugye takye: shcho ti bachish? a ya vidkazav: ya bachu kipyachye gornya, a pyeryed iogo zvyernyenii z pivnochii na pivdyen'. i skazav myeni gospod': z pivnochii vidkriet'sya zlo na vsikh myeshkantsiv zymeli. bo os' ya poklichu vsi rodini tsarstv na pivnochii, govorit' gospod', i voni poprikhodyat', i postavlyat' kozhyen svogo trona pri vkhodi do erusalims'kikh bram, i navkolo pri vsikh murakh iogo ta pri vsikh yudinikh mistakh. i budu sudititsya z nimi za vsyu ikhnyu byezbozhnist', shcho voni pokinuli myenye, i kadili inshim bogam, i vklonyalis' chinam svoikh ruk. a ti pidpyeryezhyesh styegna svoi ta i ustanyesh, i budyesh govorigi im usye, shcho ya nakazhu tobi; nye biisiya pyeryed nimi, shchob ya nye zlyakav tyebye pyeryed nimi! bo ya os' s'ogodni postaviv tyebye mistom tyverdinim, i zal-iznim stovpom, i midyanimi murami proti vsiei tsiei zymeli, proti tsariv yudi, proti iogo knyaziv, proti iogo svyashchyenikov ta proti narodu tsiei zymeli. i budut' voni voyuvati z tobouy, ta nye pyeryemozhut' tyebye, bo ya iz tobouy, govorit' gospod', shchob tye-
bye ryatuvati!

i bulo myeni slovo gospodne, govoryachi: idi, i pro-golosi do vukh dochki erusalimu, govoryachi: tak govorit' gospod': ya zgadav tobi lasku yunatstva tvogo, tu lyubov, koli ti naryechyena bula ta za mnoyu khodila v pustini, v zymeli nyeziyayanii. izrail' to svyatist' dlya gospoda, pochatok vrozhayu iogo. vsi, shcho ili iogo, zavinili, zlo priidye na nikh, govorit' gos-pod'. poslukhayte slova gospodn'ogo, domye yako-

viv ta vsi rodi domu izrailya! tak govorit' gospod': yaku krivdu znaishti ba't'ki vashi v myeni, shcho voni viddalilis' vid myenye i pishli za marnotoyu, i stali marnimi? i nye spitali voni: dye gospod', shcho nas viviv iz krayu egipyets'kogo, shcho provadiuv vin nas po pustini, po zymeli styepovii, povnii yam, po krayu sukhomu ta tyemnomu, po krayu, shcho v n'omu nikhto nye khodiv, i shcho tam nye osilas' lyudina? i vprovadiuv ya vas do rodyuchogo krayu, shchob isti plodi iogo i dobra iogo. i vi pribili i zanyechis-tili zymlyu moyu, i зробили gidotoyu spadshchinu moyu... svyashchyeniki nye povili: dye gospod'? a ti, khto trimae zakona, myenye nye piznali, i pastiri povidpadali vid myenye, a proroki vaalom proroku-vali, ta za timi pishli, khto vam nye dopomozhye... tomu to sudititsya budu shchye z vami, govorit' gos-pod', i z sinami siniv vashikh budu suditis'! bo pyereyidit' ostrovi khittyyeyan, i pobachtye, i do kyedaru poshlit', ta priglyan'tsya dobre i pobachtye, chi bulo tam takye, yak otsye? chi zminiv lyud bogiv, khoch nye bog voni? a narod mii zminiv svoyu slavu na tye, shcho nye pomagae!... zdviutyetsya tsim, nyebyesa, i zatryemtit', i zlyakaityes' nad miru, gov-orit' gospod'! bo dvi ryechi likhi mii narod uchiniv: pokinuli myenye, dzhyeryelo zhivoi vodi, shchob sobi podovbati vodozhori, vodozhori polamani, shcho vodi nye trimayut'. chi izrail' mii rab? chi vin tyezh kripak, narodzhenyii vdoma? chomu zh zdobichchyu vin? na n'ogo ryevut' lyevchuki, vi-dayut' golos svii, i iogo krai obnyernuli v pustinyu, spalili mista iogo, tak shcho nyemae myeshkantsya... takozh sini myemfisa i takhpyenyesa na chyeryepi paslisa v tyebye. chi zh зробило tobi tsey nye tye, shcho pokinuv ti gospoda, boga svogo, shcho provadiuv tyebye po dorozhi? i tyepyer shcho tobi do dorogi v egipyet? shchob piti vodu z shikhoru? i shcho tobi do dorogi v ashshur? shchob piti vodu z riki? khai karae tyebye tvoe zlo, i vidstupsta tvoii khai kartayut' tyebye, i piznai ta pobach, shcho likhye ta girkye tsey, shcho kinuv ti gospoda, boga svogo, i strakhu mogo nad tobouy nyema, gov-orit' gospod', bog savaot. bo viddavna zlamala ti, dochko sionu, yarmo svoe, pirvala svoi povorozki i skazala: nye budu sluzhiti! bo na kozhnomu vz-gir'i visokomu, i pid kozhnim zyeleyenim deryevom ti klalas' bludnitsyeyu... a ya zh posadiv buv tyebye vinogradom dobrinim, uyves' vin nasinnya pravdi-vye! i yak ti zminilas' myeni na virodka vinogradu chuzhogo? tomu to khoch bi ti i pomilasya lugom, i mila bagato sobi zazhila b, protye plyamoyu budy vina tvoya pyeryed oblichchiam moim, govorit' gos-pod' bog! yak ti zmozhyesh skazati: ya nye stala nyechistoyu, za vaalami ya nye khodila? podivis' na dorogu svoyu, u dolini, chogo ti narobila, pustotli-vyeryblyudko, shcho krutish dorogi svoi! ti yak dika oslitsya, yaka do pustini privikla, shcho vityer vtya-gae v zhadanni svoei dushi, khto zavnyerne ii v chas ii pokhotlivosti? usi, khto shukae ii, nye pomuchat'sya, znaidut' ii v ii misyatsi! strimui nogu svoyu, shchob nye buti ii bosoyu, i vid pragnyennya gorlo svoe. a ti kazhyesh: propalo, vzhye ni, bo ya pokokhala chuzhikh i za nimi pidu... yak dlya zlodiy sora-m, koli budy zlovlyenii, tak syebye osoromiv izrailiv

dim, voni ta tsari ikhni, ikhni zvyerkhniki, i ikhni svyashchenyeni, i ikhni proroki, shcho govoryat' do dyeryeva: ti bat'ko mii, a do kamyenya: ti myenye porodiv. bo do myenye voni povyernulis' plyechima, a nye oblichchiam, a za chas svogo likha govoryat': ustan' ta spasi nas! a dye zh tvoji bogi, yakikh narobiv ti sobi? khai ustanut' voni, yakshcho mozhut' spasti tyebye v chas tvogo likha, bozh v tyebye bogiv, skil'ki mist tvoikh, yudo! chogo vam zo mnoyu zmagatysya? usi vi vidpali vid myenye, govorit' gospod'. nadarmo ya biv siniv vashikh, nauki voni nye vzyali, a vashikh prorokiv vash myech poz'idav, nyemov lyev toi vinishchuvach! o vi, pokolinnya, pochuitye tsye slovo gospodne: chi pustinyeyu buv dlya izrailya ya? chi mozhye zymlyeyu vyelikoi tyemryavi? chomu zh kazhye narod mii: mi vil'no buyaemo, vzhye nye priidyemo do tyebye? chi panna zabudye ozdoby svoyu, naryechyena pro strichiki svoi? a narod mii pro myenye zabuv nyezchislyenniy vzhye dni! yak ti vpravno dorogu svoyu povyela, shchob shukati kokhannya! tomu to dorogi svoi pryzvichaila ti do zlochinstva, i navit' na polakh odyezhi tvoei znakhodit'sya krov dush ubogikh nyevinnikh, yakikh nye zlovila na vchinku garyachomu, alye ponad usim tim ti kazhyesh: nyevinna ya, iogo gniv vidvyernusya vid myenye napravdu... os' ya budu zmagatis' z tobou za tye, shcho ti kazhyesh: ya nye progrishila! nashcho tynyaeshsya ti, i minyaesh dorogu svoyu? tazh ti posoromlyena budyesh egiptom, yak ti posoromlyena vid asirii! i zvidti ti viidyesh, zalamuyuchi svoji ruki na svoji golovi, bo povidkidav gospod' tikh, na kogo ti nadiyalasya, i nye budyesh ti mati v nikh uspihku...

3

i bulo myeni slovo gospodne, govoryachi: yak vidpustit' khto zhinku svoyu, i vona pidye vid n'ogo, ta stanye za zhinku dlya inshogo cholovika, chi vyernyet'sya shchye vin do nyei? chi zh nye stanye zovsim obyechyeshcheyenoyu otsya zhinka? ti zh pyeryelyub chinila z kokhantsyami bagat'oma, i tobi povyertatis' do myenye? govorit' gospod'. zvyedi svoji ochi na gori porozhni i divisy, dye pyeryelyubu ti nye chinila? ti dlya nikh po dorogakh sidila, nyemov toi arab na pustini, i zbyechyestivsya kraii tvoim bludom ta likhom tvoim! i doshchi buli strimuvani, i nye bulo doshchu pizn'ogo, protye mala ti cholo bludnitsi, i stratila sorom... chi zh klikati vidnini nye budyesh do myenye: otchye mii, ti yunatstva mogo providnik! chi vin pam'yatatyemye vichno pro gniv, chi nazavzhdi iogo styeryegityme? takye ti govorysh, i byezmyezhno zlo chinish... i skazav do myenye gospod' za dniv tsarya iosii: chi ti bachiv, shcho zrobila nyevirna dochka izrailyeva? vona khodila na kozhnju visoku goru, i pid kozhnye zyelyenye dyeryevo, i bludodiyala tam... ya dumav: yak zrobit' vona vsye otsye, to do myenye povyernyet'sya; ta vona nye vyernulas', i bachila tsye syestra ii zradnitsya, yudyeya. i pobachila yudyeya, shcho za vsye tye, shcho pyeryelyub chinila nyevirna dochka izrailyeva, vidpustiv ya ii, i dav ii lista rozvodovogo. ta zradliiva syestra ii, dochka yudina, nye poboy-

alasya i pishla, i bludlivoyu stala i vona... i stalos' vid rozgolosu pro pyeryelyub ii, zbyechyestila vona zymlyu, i pyeryelyub chinila z kaminnyam ta z dyeryevom. i takozh pri vs'omu ts'omu nye vyernulas' do myenye zradliiva syestra ii, dochka yudi, usim svoim syertsyem, a til'ki vdavala, govorit' gospod'... i promoviv do myenye gospod': nyevirna dochka izrailyeva vspravedlivila dushu svoyu bil'sh vid zradliivoi dochki yudi. pidi, i progolosish slova tsi na pivnich ta i skazhyesh: vyernisya, vidstupna dochko izrailyeval' govorit' gospod'. nye zvyernu ya svogo oblichchya u gnivi na vas, bo ya milostivii, govorit' gospod', i nye budu povik styeryegti svogo gnivu. til'ki piznai zhye provinu svoyu, bo ti proti gospoda, boga svogo povstala, i grishila z chuzhimi pid dyeryevom kozhnim zyelyenim, i mogo golosu vi nye pochuli, govorit' gospod'. vyernit'sya, diti nyevirni, govorit' gospod', bo ya vam gospodar, ta viz'mu vas po odnomu z mista, a z rodu po dva, i bas povyeudu do sionu! i dam pastiriv vam zgidno z syertsyem svoim, i voni budut' pasti vas uminnym ta rozumom. i budyte, koli vi rozmnozhityesya ta rozplodityesya na zymli za tsikh dniv, govorit' gospod', nye skazhut' uzhye: kovchye zapovitu gospodn'ogo, i vin vzhye nye priide na syertsye, i iogo pam'yatati nye budut', i bil'shye nye budyte vin zrobeni... togo chasu nazvut' erusalima: gospodnii pryestol, i do n'ogo, do erusalimu zgromadzhyni budut' narodi usi radi imyennya gospodn'ogo, i bil'shye nye pidut' voni za pyertyistyu syertsya likhogo svogo... timi dnymy dim yudin iz domom izrailya pidut' i razom pribudut' z pivnichnogo krayu do krayu, shcho vashim bat'kam na spadok ya dav. i ya buv podumav: yak postavlyu tyebye za posyered siniv i dam tobi kraii pozhadanii, naikrashchu spadshchinu narodiv? i ya dumav: vi budyetye zvati myenye: mii otchye, i nye vidvyernetyesya vi vid myenye. spravdi, yak zradzhue zhinka svogo cholovika, tak vi myenye zradili, domye izrailiv! kazhye gospod'. chuti golos na lisikh gorakh, plach blagal'nii siniv izrailyevikh, voni bo skrivilo dorogu svoyu, zabuli pro gospoda, boga svogo: vyernit'sya, nyevirni sini, usi vashi vidstupstva ya vilikuyu! os' priishli mi do tyebye, bo ti gospod', bog nash! spravdi, nyepravda ti pagirki, toi gomin na gorakh, spravdi, v gospodi, bogovi nashim, spasinnya izrailyeve! a toi sorom pozhyer pratsyu nashikh bat'kiv vid nashoi molodosti, ikhnyu khudobu dribnu i ikhnyu khudobu vye-liku, siniv ikhnikh ta ikhnikh dochok. lyezhimu mi u soromi nashomu, i nas pokrivae tsya nasha nyeslava, bo mi progrishilisya gospodu, bogovi nashomu, mi i bat'ki nashi, vid nashoi molodosti i do s'ogodni, i nye slukhali golosu gospoda, nashogo boga!...

4

yakshcho ti, izrailyu, vyernyeshsya, kazhye gospod', do myenye ti vyernyeshsya, i yakshcho ti vidkynesh iz-pyeryed oblichchya mogo gidoti svoi, to nye budyesh tynytis' i yakshcho ti prisnyagnyesh yak zhivii gospod' pravdoyu i pravom ta spravvedlivistyu, to budut' nim blagoslovlyatis' narodi, i khvalitis' nim budut'. bo tak kazhye gospod' muzham yudi

ta erusalimu: orit' sobi na tsilini, i nye siitye v tyerninu! obrizuityesya gospodyevi, i usun'tye iz vashikh syerdyets' kraini ploti, yudyei ta myeshkantsi erusalimu, shchob nye viishla, nyemov toi ogon', moya lyutist', i budye palati vona, i nye budye komu pogasiti chyeryez zli vashi vchinki! opovistitye v yudyei ta v erusalimi zvistit' ta i skazhit': zasurmitye v surmu u krayu! krichit' guchnim golosom ta govorit': zbyerit'sya ta pidymo do mist do tyverdninnikh! pidiimitye prapor do sionu, pospishaitye, nye stan'tye, bo z pivnochi zlo privyedu, i vyelikye nyeshchastya... lyev vikhodit' iz svoei gushchavini, i toi, khto nishchit' narodi, virushae iz mistsya svogo, shchob tvii krai obyernuti na ruinu, i spustoshyeni budut' mista tvoi, tak shcho zabraknye i myeshkantsya!... otozh, opyeryezhit'sya vveryetami, plachtye ta golosit', bo lyutist' gospodn'ogo gnivu vid nas nye vidvyernyet'sya! i stan'et'sya v dyen'toi, govorit' gospod', zginye rozum tsaryi i rozum knyaziv, i ostovpiyut' svyashchyeniki, a proroki zdivyuyut'sya i skazhut': o gospodi, bozhye, spravdi obmanenyii sil'no narod tsyei ta erusalim, koli kazano: budye vam mir, a myech dotorknuvsya os' azh do dushi!... togo chasu narodovi ts'omu ta erusalimovi skazanye budye: os' vityer palkii z lisikh gir na pustini, na dorozhi dochki mogo lyudu, nye na viyannya i nye na ochishchyennya vin! ta vityer sil'nishii vid ts'ogo pribudye myeni, i nad nimi ya sud prokazhu... os' vin priidye, yak khmari, i yak burya iogo kolyesnitsi, vid orliv shvidshi koni iogo: gorye nam, bo spustoshyeni budyemo mi!... obmii syertsyie svoe vid likhogo, o erusalimye, shchob buv ti vryatovani! azh doki v tobi probuvatimut' dumki marnoti tvoei? bo golos donosit' iz danu i zvischae pogibil' z efryemovikh gir... prigadaitye narodam otsye, spovistit' os' pro erusalim: prikhodyat' z dalyekogo krayu iogo oblyagati, i zdiimayut' svii krik na yudyeis'ki mista! yak storozha poliv, navkolo ototchad' iogo, bo vin myeni buv nyeslukkhnanyi, govorit' gospod'! doroga tvoya i tvoi vchinki tobi tsye зробили, tsye likho tvoe: bo girkye, bo torknulo vono azh do syertsya tvogo... oi, utrobo moya, ti utrobo moya, ya tryemchu! bil' syertsye stiskae myeni, i tryepochye myeni moe syertsye!... nye mozhu movchati, bo vchula dusha moya golos surmi, guk viini! bida na bidu prikliskaet'sya, vsya bo zymlya poruinovana budyie, spustoshyeni budut' znyenats'ka namyeti moi, vmit' zavisi moi... azh doki ya bachiti prapora budu, budu chuti golos surmi? tomu, shcho narod mii byezgluzdii, vin nye znae myenye: voni nyerozumni sini i nyeroz-vazhni voni, mudri voni, shchob chiniti likhye, ta nye vmiyut' chiniti dobra! divlyusya na zymlyu, azh os' porozhnyecha ta pustka, i na nyebo i nyema iogo svital' divlyusya na gori, azh os' voni trusyat'sya, i vsi zgir'ya khitayut'sya! divlyusya, azh os' vzhye nyemae lyudini, i porozlitalos' vsye ptastvo nyebyesnye. divlyusya, azh os' krai rodychii pustinyeyu stav, a mista iogo znishchyeni vsi vid oblichchya gospodn'ogo, vid polum'ya gnivu iogo... bo gospod' tak prorik: spustoshyennam stanye vyves' krai, ta kintsya iomu shchye nye vchinyu! i budyie v zhalobi zymlyia chyeryez tsye, i zat'marit'sya nyebo vgori, bo ya govoriu, shcho zadumav, i nye pozhaluyu, i nye vidstuplyusya

vid togo... vid gurkotnyechi izdtsya ta stril'tsya po-bizhit' usye misto, povtikayut' v gushchavini i zlizut' na skyeli... vsi mista pokinuti, i nyemae nikogo, khto myeshkav bi v nikh... a ti, poruinovana, dochko sionu, shcho budyesh robiti? khoch ti zodyagaesh syebye v karmazin, khoch prikrashueshysya zolotoyu ozdobyoy, khoch ochi svoi pidmal'ovuesh farboyu, ta nadaryemno prikrashueshysya: obridili toboy kokhantsi tvoi, na zhittya tvoe vazhat' voni! bo chuyu ya krik, nyemov porodilli, chuyu stogin, mov pyervistki, golos sions'koi dochki, vona stognye, zalomlyue ruki svoi ta golosit': oi, gorye myeni, bo popalo zhittya moe vbivnikam!...

5

pomandruitye po vulitsyakh erusalimu, i rozglyan'tyesya ta rozpiznaitye, i na maidanakh iogo poshukaitye: chi nye znaidyete tam lyudini, chi nyema tam takogo, shcho chinit' za pravom, shcho pravdi shukae, to ya im probachu! koli zh voni kazhut': yak zhivii gospod', to spravdi klyanut'sya nyepravdoyu. khiba zh ochi tvoi nye dlya pravdi, o gospodi? uraviz ti ikh, alye im nye bolit', ponishchiv ti ikh, ta vidmovilis' uzyati pouku voni, oblichchya svoi porobili vid skyeli tyverdishimi, vidmovilisya navyernutis'! a ya dumav: tsye prosti lish lyudi, byezgluzdi, voni bo nye znayut' dorogi gospodn'oi, prava boga svogo. pidu no sobi do vyel'mozhnikh i z nimi pomovlyu, bo znayut' dorogu gospodnyu voni, pravo boga svogo, ta i voni usi razom zlamali yarmo, a shlyei pirvali! tomu lyev lisovii ikh pob'e, pogubit' ikh vovk styepovii, pantyera chigae na ikhni mista: kozhyen, khto viidye iz nikh, poshmatovani budyie, bo pomnozhilis' ikhni grihki, ikhni vidstupstva chislyennimi stali! khiba chyeryez tsye ya probachu tobi: tvoi diti myenye polishili, i prislyagayut'sya tim, khto nye bog. ya ikh nagoduvav, a voni chuzholozhat' i natovpom khodyat' do domu bludnitsi, volochat'sya, mov zhyeryebtsi vidgodovani: kozhyen irzhye do zhoni svojo blizhn'ogo... chi zh ots'ogo ya nye pokarayu? govorit' gospod'. i khiba nad narodom, yak tsyei, nye pomstis'tsya dusha moya? zbyerit'sya na muri iogo ta i ponishchtye, alye nye vchinyaitye kintsya im! usun'tye pidpori iogo, bo voni nye dlya gospoda, bo zradzhuyuchi, myenye zradiv izrailiv dim ta dim yudin, govorit' gospod'. voni vidtsuralisya gospoda ta govori! nyemae iogo, i zlo nye priidye na nas, ni myecha, ani golodu mi nye pobachim! a proroki poroblyat'sya vitrom, i nyemae v nikh slova gospodn'ogo, otak im poroblyeno budyie! tomu viriaka otak gospod' bog savaot: za tye, shcho govoritye slovo takye, os' ya v usta tvoi vkladu slovo svoe za ogon', a narod tsyei to drova, i vin pozhyerye ikh! os' ya privyedu izdalyeka naroda na vas, o domye izrailiv, kazhye gospod', tsye sil'nii narod, starodavnii tsye lyud, lyud, shcho movi iogo ti nye znaesh, i nye zrozumiesh, shcho vin govoritimye. iogo sagaidak, yak vidchinyenii grib, usi khorobri voni. i vin pozhyerye tvoe zhnivto ta khliv tvii, post' voni. i vin siniv tvoikh ta dochok tvoikh, khudobu dribnu ta khudobu vyeliku tvoyu pozhyerye, z'ist' tvogo vinogradnika i figu tvoyu, ponishchit' myechyem

tyverdinni mista tvoi, na yaki ti nadieshsya... ta i za tikh dniv, govorit' gospod', nye zroblu ya iz vami kintsya! i budye, yak skazhut': za shcho gospod', bog nash zrobliv nam usye tsye? to ti skazhyesh do nikh: yak myenye vi pokinuli, i sluzhitye v vashomu krai bogam chuzhozymnim, tak chuzhintsyam sluzhiti vi budyetye v krai nye vashomu!... spovistit' v domi yakova tsye, ta ogolosit' tsye v yudyei, govorit' gospod'. pochui zhye otsye, ti narodye byezumnii i byezsyerdii, yakii mae ochi i nye bachit', mae vukha i nye chue! chi myenye vi boyatis' nye budyetye, kazhye gospod', chi tryemtiti nye budyetye pyeryed lityem moim? myenye, shcho pisok poklav za granitsyu dlya morya, za vichnu myezhu, yakoi vono nye pyeryeide: khoch povstanut', ta nye pyeryemozhut', i shumitimet' khvili iogo, alye nye pyeryestuplyat' ii! a syertsye v naroda ts'ogo nyeslukhnyanye ta nyepokirnye, vidpali voni ta i pishli. i nye skazali voni v svoim syertsii: biimosya zh gospoda, nashogo boga, yakii dae doshch, doshch rannii ta piznii chasu iogo, styeryezhye nam ustavyeni tizhni dlya zhniv. vashi provini otsye vidkhilili, a vashi grikhi vid vas strimali tsyee dobro. bo v narodi moemu byezbozhniki e, chigayut' voni, nyemov toi ptakholov, voni sitki rozstavili, khapayut' lyudyei... yak klitka, napovnyena ptakhami, tak domi ikhni povni omani, tomu povirostali ta zbagatilis' voni! potovstili voni ta pogladshali, pyeryestupayut' takozh miru zlogo, spravvedlivo voni nye sudili sirits'kogo sudu, i mayut' povodzhynnya! i nye pomagayut' ubogim u ikhnii spravi. chi zh ots'ogo ya nye pokarayu? govorit' gospod'. i khiba nad narodom, yak tsyei, nye pomstis'tsya dusha moya? chudnye ta strashnye stalo v krai: proroki vishchuyut' nyepravdu, pri pomochi ikhnii panuyut' svyashchyeniki, i narod mii otsye tak kokhae! i shcho zrobitye vi, yak kinyets' tomu priide?

6

utikaitye, sini vyeniyamina, z syeryedini erusalimu, i zasurmitye v surmu u tyekoi, i znak pidiimit' na byet-gakkyeryem, bo z pivnochi grizno pidnosit'sya zlo ta vyelikie nyeshchastya! i vikoryenyu ya sions'ku dochku, vrodliivu ta vipyeshchyenu. pas-tukhi poprikhodiat' do nyei z svoimi stadami, pon-apinayut' namyeti navkolo pri nii, kozhyen mistsye svoje vipasatimye. prigotuitye viinu proti nyei, vs-tavaitye ta vdarmo opivdni! gorye nam, bo minae vzhye dyen', bo vzhye tyagnut'sya tini vyechirni! us-tavaitye ta pidyemo vnochi i ponishchmo palati ii! bo tak promovlyae gospod' savao: postinaitye dyeryeva ta vala nasipyte pri erusalimi! vin tye misto, shcho mae zruinovanye buti, v n'omu povno nasil'stva: yak vipriskue vodu svoyu dzhyeryelo, tak vipriskue vin svoe zlo... nasillya i grabizh chuti v n'omu, py-eryed oblichchiam moim byezpyeryestan' khvoroba ta rana... bud' navchyenii, erusalimye, shchob dusha moya nye vidvyernulas' vid tyebye, shchob tyebye nye vchiniv ya spustoshyennym, nyezaselyenim kraem! tak govorit' gospod' savao: pozbirayut' do-ryeshti ostantki izrailya, mov vinogradovi ryeshutki, prostyagni svoyu ruku, nyemov vinogradar po grona!

do kogo ya budu kazati ta svidchiti budu, i slukha-timut' nyeobrizanye os' ikhne vukho i slukhati uvazhno nye mozhut' voni, os' slovo gospodne dlya nikh stalo posmikhom voni nye zhadayut' iogo! i gnivu gospodn'ogo povyen ya stav, zmuchivsy ya, iogo strimuyuchi, na vulitsi villyu iogo na dityei ta na zbir yunakiv odnochasno, bo skhoplyeni budut' cholovik iz zhinkoyu, starii iz vidzhilim lita, i dis-tanut'sya inshim domi ikhni, tyezh polya ta zhinkii... bo ya ruku svoyu prostyagnu na myeshkantsiy tsiei zymli, govorit' gospod'. bo voni vid malogo svogo i do vyelikogo, usi pozhadlivi na ziski, i vid pro-roka ta azh do svyashchyenika roblayat' nyepravdu... i rani narodu mogo lyegkovazhno likuyut', govory-achi: mir, mir, a miru nyema! chi voni zasoromilisya, shcho gidotu robili? nye zasoromilisya ani trokhi voni i zastidatis' nye vmiyut'... tomu to vpadut' mizh upalimi v chasi, koli ikh navishchu ya, spitknut'sya, govorit' gospod'. tak govorit' gospod': na dorogakh spinit'sya ta glyan'tye, i spitaitye pro davni styezhki, dye to dobra doroga, to nyeyu idit', i znaidyete mir dlya svoei dushi! ta voni vidkazali: nye pidyemo! i ya storozhiv buv postaviv nad vami, govoryachi: pris-lukhaityes' do golosu surmi! ta voni vidkazali: nye budym prislukhuvatis' tomu slukhaitye, lyudi, i piz-nai, ti gromado, shcho staneytsya z nimi. poslukhai, ti zymlye: os' ya vvedu na narod tsyei likhye, plid ikhnikh dumok, bo do sliv moikh nye prislukhalis' voni, a zakonom moim pogordili! navishcho myeni tye kadilo, shcho z shyevi prikhodit', zapashnii ochy-eryet iz dalyekogo krayu? tsilopalynnya vashi nye lyubi myeni, vashi zh zhyertvi myeni nye priemni! tomu to gospod' kazhye tak: os' ya dam spotikan-nya ots'omu narodovi, i spitknut'sya ob nikh razom vashi bat'ki ta sini, susid ta priyatyl' iogo, i zag-inut'! tak govorit' gospod': os' prikhodit' narod iz pivnichnogo krayu, i zbudzhuet'sya lyud vyelikii iz kintsiv zymli. luka ta ratishchye mitsno trimayut', zhorstoki voni i milosyerdya nye mayut', ikhnii golos, yak morye ryeveye, i gartsyuyut' na konyakh voni... ushikovanii, mov cholovik toi do boyu, na tyebye, o dochko sionu! yak pochuli mi zvistku pro n'ogo, omlii nam ruki, obnyala nas trivoga ta bil', nye-mov v porodilli... nye vikhod'tye na polye i nye iditye dorogoyu, bo v voroga myech ta strakhittya navkolo! dochko narodu mogo, vyeryetoyu pidpy-eryezhis' ta kachaisya u poppyeli! sprav zhalobu sobi, nyemov nad odnorodzhyenim, golosinnya girkye, bo priidye znyenats'ka ruinnik na nas! ya dav buv tyebye viprobouvachyem u narodi moim, za tverdynyu, shchob ti znav i viprobouvav ikhnyu dorogu. voni vsi vidstupniki nad vidstupnikami, chinyat' naklyepi, usi voni mid' ta zalizo, voni zgubniki!... spalisoysya dukhalo, vid ognyu zniklo olivo, nadarmo staranno roztoplyuvano, bo zlikh nye viddilyeno... sriblom vidkinyenim nazvano ikh, bo gospod' ikh vidkinuv.

7

slovo, shcho hulo do eryemii vid gospoda, govory-achi: stan' u brami gospodn'ogo domu, i prokazhyesh tam slovo otsye ta promovish: poslukhaitye slovo gospodne, vyves' yudo, shcho khoditye bramami

tsimi vklonyatisya gospodu. tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: popravtye dorogi svoi i svoi vchinki, i ya zroblyu, shcho vi zhitimyetye na tsim mistsi! nye nadiytyes' sobi na slova nyepravdivi, shchob kazati: kham gospodnii, kham gospodnii, kham gospodnii otut! bo yakshcho vi naspravdi popravtye vashi dorogi ta vashi dila, yakshcho odin odnomu budyetye spravdi chiniti spravvedlyvo, nye budyetye lisnuti chuzhintsya, sirotu ta vdovu, nye budyetye liti nyevinnoi krovu na mistsi ts'omu, i za inshimi bogami vsld nye pidyetye sobi na bidu, to zroblyu, shcho vi probuvatimyetye na tsim mistsi, u krayu, shcho iogo dav ya vashim bat'kam vidviku naviki! os' sobi vi nadiytyesya na slova nyepravdivi, yak nyie dopomozhut: chi vi budyetye krasti, vbi-vati i pyeryelyub chiniti, i prislyagati fal'shivo, i kaditi vaalovi, i khoditi za inshimi bogami, yakikh vi nye znaetye, a potom vi priidyetye i stanetye pyeryed oblichcham moim u tsim domi, shcho zvyet'sya im'yam moim, i skazhyetye: uryatovani mi, shchob chiniti gidoti vsi tsi? chi vyertyepom rozbiinikiv stav otsye dim, shcho im'ya moe klichyet'sya v n'omu, na vashikh ochakh? i ya otsye bachu, govorit' gospod'... bo pidit' no do mistysya mogo, shcho v shilo, dye ya spochatku vchiniv buv pyeryebuvannya dlya imyennyya svogo, i pobachitye, shcho vchiniv ya iomu chyeryez lukavstvo mogo narodu izrailiyevogo... tyeper zhye za tye, shcho vi robitye vsi otsi vchinki, gov-orit' gospod', i shcho ya govovoriv buv do vas, promovlyayuchi pil'no, alye vi nye slukhali, i klikav ya vas, ta vi nye vidkazali, to zroblyu ts'omu domovi, shcho klikalos' v n'omu im'ya moe, shcho na n'ogo nadiytyes' vi, i mistysu ts'omu, shcho ya dav iogo vam ta vashim bat'kam, tak samo, yak ya buv zrobiv dlya shilo, i vidkinu ya vas vid oblichchya svogo, yak vidkinuv usikh vashikh brativ, usye nasinnya efrye-movye!... a ti nye molis' za narod tsyei, i blagannya i molitvi za nykh nye zdiimai, i myenye nye prosii, bo nye vislukhayu ya tyebye! khiba ti nye bachish, shcho roblyat' voni v mistakh yudinikh ta na vulitsyakh erusalimu: diti drova zbirayut', a bat'ki rozkladayut' ogon', zhynki zh misyat' tisto, shchob spyekti kalachiv tikh zhyertovnykh nyebyesnii tsaritsi, i llyut' liti zhy-ertvi dlya inshikh bogiv, na dosadu myeni... ta khiba obrazhayut' myenye, govorit' gospod'? khiba nye sye-bye samikh, shchob sorom pokriv ikhni oblichchya? tomu gospod' bog promovlyae otak: os' llet'sya mii gniv i moya lyut' na tsye mistysye, na lyudinu i khu-dobu, i na pol'ovi dyeryeva ta na zymeni plodi, i pala-timye vin, i nye zgasye! tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: dodaitye svoi tsilopalenyennya do zhyertov vashikh, i izhtye m'yaso, bo ya nye govovoriv bat'kam vashim, i nye nakazuvav im togo dnya, yak vivodiv ikh iz krayu egypets'kogo, pro spravi tsilopalenyennya i zhyertvi. bo lish spravu otsyu ya zvyelyiv im, govory-achi: slukhaityesya mogo golosu, i ya budu vam bogom, a vi budyetye narodom moim, i khodit' usieyu dorogoyu, pro yaku nakazhu vam, shchob vam bulo dobre. ta nye slukhali i nye nakhilili voni svogo vukha, a khodili za radami ta za upyertistyu syert-sya likhogo svogo, i stali do myenye plyechima, a nye oblichchiam. vid togo dnya, koli vashi bat'ki viishli z krayu egypets'kogo, azh do dnya ts'ogo, posilav ya

do vas usikh svoikh rabiv prorokiv, posilav shchod-nya pil'no. ta voni nye slukhalisya myenye, i vukha svogo nye skhilyali, i pokazali syebye tverdoshiin-imi, zlo chinili shchye bil'sh vid bat'kiv svoikh... i ti budyesh kazati im tsi vsi slova, ta nye budut' voni tye-bye slukhati, i budyesh ti klikati do nykh, ta voni tobi vidpovidi nye dadut'... i skazhyesh do nykh: otsye toi narod, shcho nye slukhavsya golosu gospoda, boga svogo, i pouki nye brav, zaginula pravda, i znikla z ikhnikh ust... obstrizhi ti volossya svoe ta i vidkin', na lisikh gorakh zdiimi zhalisnii spiv, bo vidkinuv gos-pod' i pokinuv plyem'ya svogo gnivu! bo yudini sini chinyat' zlo v moikh ochakh, govorit' gospod', poklali gidoti svoi v tomu domi, shcho v nim klikalosya moe imyennyya, shchob zbyezchystiti iogo... i pobudu-vali ti zhyertovni pagirki tofyeta, shcho v dolini byen-ginnoma, shchob paliti siniv svoikh ta dochok svoikh na ogni, chogo ya nye nakazuvav, i shcho na syert-sye myeni nye prikhodilo... tomu to prikhodyat' os' dni, govorit' gospod', shcho nye budye vzhye klikatis' tofyet mistysye tsye chi dolina byen-ginnoma, a til'ki dolina vbivstva, i budut' khovati u tofyeti chyeryez brak mistysya na pogryeb. i staneye trup ts'ogo narodu za styervo nyebyesnomu ptastvu ta zymennii zvirini, i nye budye, khto b ikh vidstrashiv!... i spinu v mistakh yudinikh ta na vulitsyakh erusalimu golos radisnii i golos vyesylii, golos molodogo ta golos molodoi, bo ruinoyu stanye tsyei krai!

8

togo chasu, govorit' gospod', povityaguyut' kosti tsariv yudi ta kosti iogo knyaziv, i kosti svyashchyenikiv, i kosti prorokiv, i kosti myeshkantsiv erusalimu z ikhnikh grobiv, i porozkladayut' ikh pyeryed sontsyem i pyeryed misyatsyem, ta pyeryed usima nyebyesnimi svitilami, yakikh voni kokhali ta sluzhili im, i shcho ishli za nimi, i shcho zvyertalisya do nykh, i shcho vklonyalisya im. nye budut' voni zibrani i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na poverkhni zymeli! i smyert' budye lipsha vid zhittya dlya vsiei ryeshiti pozostalikh zo zlogo ts'ogo rodu, po vsikh tsikh mistysyakh pozostalikh, kudi ya ikh poviganyav, govorit' gospod' savaot. i skazhyesh do nykh: tak govorit' gospod': khiba padayut' i nye vstayut' khiba khto vidstupit', to vzhye nye vyertaet'sya? chomu vidstupiv otsyei erusalims'kii narod usyevichnim vidstuplyennym? mitsno skhopilis' voni za omanu, nye khochut' navyernutis'. prislukhavsya ya i slukhav: nyepravdu govoryat', nyemae nikogo, khto b kayavs' u svoemu lukavstvi, govoryachi: shcho ya zrobiv? kozhyen z nykh obyertaet'sya do svogo bigu, mov toi kin', shcho zhyenyet'sya u bii... i vidae busyel u povitri umovlyenii chas svii, a gorlitsya i lastivka ta zhuravyl' styeryezhut' chas prilyetu svogo, a narod mii nye znae gospodn'ogo prava!... yak vi skazhyetye: mi mudryetsi, i z nami gospodnii zakon? os' spravdi bryekhneye vchinilo iogo bryekhlivye pisars'kye pisal'tsye! zasoromlyeni tsi mudryetsi, zbyentyezhilisya i buli skhoplyeni. os' voni slovo gospodne vidkinuli, shcho zh za mudrist' shchye mayut' voni? tomu ikhnikh zhynok viddam inshim,

a ikhni polya zdobuvtsyam, bo voni vid malogo ta azh do vyelikogo usi viddalis' koristolyubstv, vid proroka ta azh do svyashchenika chinyat' nyepravdu!... i lyegyen'ko likuyut' nyeshchastya narodu mogo, govoryachi: mir, mir, a miru nyema! chi voni zasoromilisa, shcho gidotu robili? ni trokhi voni nye zasoromilisa, i zastidatis' nye vmiyut', tomu to vpadut' mizh upalimi v chasi navishchyennya ikh, spitknut'sya, govorit' gospod'... zbyeru ikh doshchyentu, govorit' gospod': nye budyte yagid u nikh na vinograd, i nye budyte na figovim dyeryevi fig, a ikhne listya pov'yanye, i poshlyu im takikh, shcho ikh poidyat'... poshcho mi sidimo? zbraityes' ta pidymo v tyverdinni mista ta i poginyemo tam, bo gospod', bog nash, uchiniv, shcho mi zginyemo, i napoiv nas vodoyu triilivoyu, bo mi gospodyevi zgrishili... mi miru chyekali, i nyemae dobra, chasu vilikovannya i os' zhakh! chuti firkania konyei iogo azh vid danu, vid guku irzhannya iogo zhyeryebtsiv usya zymlya zatryemtila! i priidut' voni, i pozhyerut' usyu zymlyu ta povnyu ii, misto i tikh, khto zamyeshkue v n'omu... bo os' ya poshlyu proti vas tikh vuzhiv ta gadyuk, shcho nyemae zaklyattya na nikh, i voni vas kusatimut', kazhye gospod'! yaka moya vtikha u smutku? bolit' myeni syertsye moe... os' golosinnya dochki mogo narodu z dalyekogo kraiy: chi gospod' nye v sioni? chi nye v nim iogo tsar? nashcho myenye rozgnivili svoimi bovvanami, timi chuzhimi marnotami? minuli zhniava, pokinchilosya lito, a mi nye spasyeni... chyeryez nyeshchastya dochki narodu mogo znyeshchaslivlyenii ya, i mitsno strakhittya myenye obnyalo... chi nyemae bal'zamu v gilyeadi? chi zh nyemae tam likarya? chomu nyema vilikovannya dlya don'ki narodu mogo?

9

oi, koli b golova moya stala vodoyu, a oko moe za dzhyeryelo s'lozi, to ya plakav bi vdyen' ta vnochi nad pobitimi don'ki narodu mogo!... oi, koli b na pustini nichlig podorozhnikh ya mav, todi b ya pok-inuv naroda svogo, i pishov bi vid nikh, bo voni py-eryelyubniki vsi, zbori zradnikiv! voni napinayut' svogo yazika, nyemov luka svogo, dlya nyepravdi, mitsniyut' voni na zymli nye dlya pravdi, bo vid zl-ogo do zlogo idut' i nye znayut' myenye, govorit' gos- pod'! odin odnogo ostryerigaites', i nye pokladaites' na zhodnogo brata, kozhyen bo brat obmaniti ob- manit', i priyatye! kozhyen obmovnik! odin odnogo zvodit', i pravdi nye kazhut', privchili svogo yazika govorit' nyepravdu, pomuchilisa, likho chinyachi! syeryed omani tvoe prozhivannya, chyeryez omanu nye khochut' piznati myenye, govorit' gospod'. tomu tak promovlyae gospod' savaot: os' ya ikh pyeryeto- plyuyu ta viprobuvuyu ikh, bo shcho mayu vchiniti ya radi dochki svogo lyudu? ikhni yazik smyertonosna strila, vin omanu govorit': ustami svoimi govorit' iz blizhnim pro mir, a v nutri svoemu kladye svoyu za- sidku... chi zh za tsye ya ikh nye pokarayut' gov- orit' gospod'. khiba zh nad narodom, yak tsyei, nye- pomstis'sya dusha moya? ya plach ta ridannya zdi- imu nad otsimi gorami, i spiv zhalobnii ponad sty-

povimi lugami, voni bo popalyeni tak, shcho nimi nye khodit' nikhto, i ryevu khudobi nye chuti: vid ptastva nyebyesnogo i azh do khudobi rozbiglosya vsye, vidi- ishlo! i ya erusalim na ruini viddam, na myeshkan- nya shakaliv, a yuds'ki mista na spustoshyennya dam, i nye budyte myeshkantsya u nikh! khto muzh mu- drii, yakii zrozumiv bi otsye, i do kogo gospodni usta promovlyali, shchob viyasnit' tye, za shcho zginuv tsyei krai, za shcho spalenyii vin, yak pustinya, i sh- cho nyeyu nye khodit' nikhto? a gospod' vidkazav: za tye, shcho voni pokinuli zakona mogo, shcho ya dav pyeryed nimi, i nye slukhalisa mogo golosu, i nye khodili za nim, za zakonom, a khodili za vpy- ertisty syertsya svogo i za vaalami, shcho navchili pro nikh ikhni bat'ki... tomu tak promovlyae gos- pod' savaot, bog izrailiv: os' ya ikh, tsyei narod, poli- nom nagoduuyu i vodoyu otruinoyu ikh napoyu! i roz- poroshu ya ikh syeryed narodiv, yakikh ni voni, ni bat'ki ikhni nye znali, i poshlyu ya za nimi myecha, azh poki nye vigublyu ikh! tak govorit' gospod' savaot: rozglyan'tyesya ta golosil'nits' poklichyte, i nyekhai voni priidut', i poshlyte do mudrikh zhi- nok, i voni poprikhodyat'! i khai pospishayut', i khai spiv zhalobi nad nimi pidiimut', i khai nashi ochi zaidut'sya s'lozoyu, a z nashikh povikiv voda khai tyeche! bo pochuet'sya golos zhalobnogo spivu z sionu: yak mi popustoshyeni, yak posoromlyeni duzhye!... bo mi pokinuli svii krai, bo pokinuli mist- sye svogo probuvannya... tozh pochuitye, zhinki, slovo gospoda, i khai vashye ukho viz'mye slovo ust iogo, i navchit' dochok vashikh zhalobnogo spivu, i odna odnu zhalobnoi pismi! bo smyert' uviishla v nashi vikna, do nashikh palat uviishla, shchob vi- rizati dityei z vulitsi, iz ploschek yunakiv... kazhi tak: govorit' gospod': i napadae lyuds'kogo trupa, mov gnouy na poli, i mov tikh snopiv za zhyentsyem, i nye budyte komu pozbirati!... tak govorit' gospod': khai nye khvalit'sya mudrii svoeyu pryemudristyu, i khai nye khvalit'sya litsar svoeyu khorobristyu, bagatii bagatstvom svoim khai nye khvalit'sya! bo khto budyte khvalitis', khai khvalit'sya til'ki otsim: sh- cho vin rozumie ta znae myenye, shcho ya to gos- pod', yakii na zymli chinit' milist', pravosuddya ta pravdu, bo v ts'omu moe upodobannya, kazhye gos- pod'! os' dni nastupayut', govorit' gospod', i ya nav- ishchu vsikh obrizanikh ta nyeobrizanikh, egypety ta yudu, i yedoma ta ammonovikh siniv, i moava ta vsikh, khto volossya dovkola strizhye, khto sidit' na pustini, bo vsi otsi lyudi nyeobrizani, a vvyes' dim izrailiv nyeobrizanosyerdii!...

10

poslukhайте slova togo, shcho vam kazhye gos- pod', o domye izrailiv! tak govorit' gospod': nye navchaites' dorig tsikh narodiv, i nyebyesnikh oz- nak nye lyakaiteys', bo til'ki pogani lyakayut'sya ikh! bo ustavi narodiv marnota voni, bozhok bo tsye dyeryevo, z lisu virubanye, i tsye dilo rok mais- tra sokiroyu' sriblom ta zlotom iogo prikrashayut', tsyakhami ta molotkami prikiplyuyut' ikh, i vin nye zakhitaet'sya. voni, yak opudalo na ogirkovim gorodi, i byezmovni, i konchye ikh nosyat', bo nye

khodyat' voni. nye biityesya ikh, bo nye vchinyat' likhogo, i takozh uchiniti dobro tsye nye v ikhnii sili! takogo, yak ti, nyema, gospodi: ti vyliekii i vyelikye im'ya tvoe mogutnistyu! khto nye budye boyatis' tye-bye, tsaryu narodiv? bo tobi tsye nalyezhit', bo mizh usima mudryetsyami narodiv i v us'omu ikhn'omu tsarstvi nyemae takogo, yak ti! voni stali vsi razom byezumni i byezgluzdi, nauka marna otsye dyeryevo! sribna blyakha z tarshishu pryvezyna, zloto zh z ofiru, pratsya maistra i ruki zolotars'koi, blakit' ta purpura ikhnya odizh, usi voni pratsya miststv. a gospod' bog pravdivii, vin bog zhivii ta tsar vichnii! vid gnivu iogo zatryasyet'sya zemlya, i nye znyesut' iogo gnivu narodi. otak im skazhit': bogi, shcho nyeba i zyeلمي nye vchinili, poginut' z zyeلمي ta z-pid nyeba ts'ogo! svoeyu vin siloyu zyeلمي vchiniv, svoeyu pryemudristyu mitsno postaviv vsyelyennu, i nyebo napnuv svoim rozumom. yak golos iogo zabrinut', u nyebesakh shumlyat' vodi, a koli pidi-mae vin khmari iz krayu zyeلمي, koli bliskavki chinit' doshchym ta vityer vivodit' z kriivok svoikh, todi kozhna lyudina durie v svoemu znanni, usyak zolotar posoromlyenii chyeryez bovvana, bo vidliv iogo tsye nyepravda, i nyemae v nikh dukha!... marnota voni, voni pratsya na smikh, v chas navishchyennya ikh voni zginut'! nye taka, yak otsi, chastka yakovova, bo vin vsye vformuvav, a izrail' plyemyeno spadku iogo, gospod' savaot iogo imyennya! zabyeri iz zyeلمي svii tovar, ti, shcho sidish uv oblozi! bo gospod' kazhye tak: os' tsim razom ya kinu myeshkantsiv tsiei zyeلمي, mov iz prashchi, i pritisnu ikh tak, shchob piznannya znaishli... oi, gorye myeni z-za nyeshchastya mogo, moya rana bolyucha! a ya govori: tsye khvoroba moya, i znyesu ya ii. namyeta mogo popustosheno i zirvani vsi moi shnuri. roziishli' moi diti vid myenye i nyema ikh, nyema vzhye komu roztyag-nuti namyeta mogo ta povisiti zavisii moi... bo pastiri stali byezgluzdi, i voni nye zvyertalili do gospoda, tomu nye shchastilosya im, i rozporoshyene vsye ikhne stado... golos zvistki: idye os', i gurkit vye-likii z pivnichnogo krayu, shchob yuds'ki mista oby-ernuti na spustoshyennya, na myeshkannya shakaliv... znayu, gospodi, ya, shcho nye v voli lyudini dorogi ii, nye v sili lyudini, koli vona khodit', kyermuvati svoim krokom. karai myenye, gospodi, til'ki zh za sudom, nye gnivom svoim, shchob nye znishchiti myenye! vilii lyutist' svoyu na narodi, shcho nye znayut' tye-bye, ta na rodi, shcho imyennya tvogo nye klikali, shcho yakova z'ili i pozhyerli iogo, i pogubili iogo, a myeshkannya iogo opustoshili!...

11

slovo, shcho bulo do eryemii vid gospoda, kazhuchi: poslukhaitye sliv zapovitu ots'ogo, i budyetye ikh govoriti yudyeyam i myeshkantsyam erusalimu, i skazhyesh ti im: tak govori' gospod', bog izrailiv: proklyata ta lyudina, shcho nye slukhae sliv zapovitu ts'ogo, shcho iogo nakazav buv ya vashim bat'kam togo dnya, koli ikh vivodiv iz krayu egipyets'kogo, iz zaliznogo gorna, govoryachi: slukhaityesya mogo golosu, i robit' usye tye, shcho ya nakazhu vam, i budyetye vi narodom moim, a ya budu vam bo-

gom, shchob ya vipovniv prisyagu tu, yakoyu ya vashim bat'kam prisyagav dati im krai, shcho tyecheye molokom, yak s'ogodni! a ya vidpoviv ta skazav: amin', gospodi! i promoviv do myenye gospod': vigoleshui otsi vsi slova po yudyeis'kikh mistakh ta na vulitsyakh erusalimu, govoryachi: slukhaityes' sliv zapovitu ts'ogo, i vikonuitye ikh! na napravdu zasvidchiv ya vashim bat'kam togo dnya, yak vivo-div ikh z krayu egipyets'kogo, i do s'ogodni ya pil'no zasvidchuyu, kazhuchi: slukhaityesya mogo golosu! ta nye slukhali i nye prikhilyali voni svogo vukha, i kozhyen khodiv za upyertistyu zlisnogo syertsya svogo... i ya sprovadiv na nikh usi slova zapovitu ts'ogo, shcho ya nakazav buv robiti, voni zh nye ro-bili. i promoviv do myenye gospod': znaidenyi bunt mizh yudyeyami ta mizh myeshkantsyami erusalimu! povyernulis' voni do grikhiv svoikh davnikh bat'kiv, shcho slukhatisya moikh sliv nye khotili, i pishli za bogami chuzhimi, shchob im sluzhiti. dim izrailiv i dim yudin zlamali mogo zapovita, yakogo ya sklav z ikhnimi bat'kami. tomu tak promovlyae gospod': os' ya likho na nikh navyeduo, shcho viiti iz n'ogo nye zmozhut', i klikati budut' do myenye, alye nye pochuyu ya ikh! i pidut' yudyeis'ki mista ta erusal-ims'ki myeshkantsi, i budut' krichati do bogiv, shcho im kadyat' voni, alye ti pomogti nye pomozhut' im za chasu ikhn'ogo likha! bo bogiv tvoikh za chis-lom tvoikh mist, yudo, i za chislom vulits' erusal-imu nastavlyeno zhyertivnikiv dlya molokha, zhy-ertivnikiv, shchob kaditi vaalovi. a ti nye molisy za ts'ogo naroda, i blagannya i molitvi za nikh nye zdi-mai, bo ya nye pochuyu za chasu togo, koli klikati budut' do myenye z-za likha svogo! poshcho moemu kokhanomu v domi moemu chiniti zli zamiri? chi tovtsti kuski i m'yasu posvyatnye vidvyernut' vid tye-bye nyeshchastya tvoe? todi b ti radiv! olivka zye-lyena, garna plodom khoroshim, tak kliknuv gospod' tvoe imyennya. alye z shumom vyelikogo vitru ogon' zapalivsyu krug nyei, i galuzki ii polamayut'sya! a gospod' savaot, shcho tyebye posadiv, govori buv na tyebye likhye za zlo domu izrailiya ta domu yudi, shcho robili sobi, shchob gniviti myenye, shchob kaditi vaalovi. a gospod' dav piznati myeni i ya piznav, i todi ti vchiniv, shcho pobachiv ya ikhni dila. a ya buv, mov lagidna vivtsyu, shcho provadyat' ii na zakolyen-nya, i nye znav, shcho na myenye voni vimishlyali zatii: ponishchmo tsye dyeryevo z plodom iogo, i z krayu zhivikh iogo vitnim, i imyennya iogo nye zgadaet'sya bil'shye! alye, gospodi savaotye, ti suddya spravvedlivii, shcho doslidzhuesh nirk i syertsye, khai nad nimi pobachu ya pomstu tvoyu, bo sprav-u svoyu ya doviriv tobi! tomu tak promovlyae gos-pod' na lyudyei anatotu, shcho poshukuyut' dushu tvoyu ta govoryat': nye prorokui im'yam gospoda, shchob nye pomyerti tobi vid ruk nashikh! tomu tak promovlyae gospod' savaot: os' ya navishchu ikh: vid myecha yunaki povmirayut', a sini ikhni ta ikhni dochki vid golodu vmrut'! i ostanku nye budye po nikh, bo sprovdzhu ya zlo na lyudyei anatotu u rotsi navishchyennya ikh!...

spravedylivii ti, gospodi, budyesh, koli b ya sudiv-
 vsya z tobouy, protye pravuvatisya budu z tobouy:
 chomu to doroga byezbozhnim shchastit'sya, chomu
 to spokiini vsi zradniki? ti ikh posadiv i voni
 vkoryenilis', rostut' i prinosyat' plodi. ti bliz'kii v
 ustakh ikhnikh, ta dalyekii vid ikhnikh syerdyets'.
 a ti, gospodi, znaesh myenye, ti bachiv myenye i
 doslidiv moe syertsye, shcho z tobouy vono. vid-
 luchii ikh, nyemov na zariz tu otaru, i priznach
 ikh na dyen' pobittya! azh doki v zhalobi zye-
 mlya probuvatimye, i sokhnuti budye trava vs'ogo polya
 za zlo ii myeshkantsiv? ginye khudoba ta ptastvo,
 bo skazali voni: kintsya nashogo vin nye pobachit'!
 yak ti z pishimi bigav, i voni tyebye zmuchili, to yak
 budyesh zmagatisya z kin'mi? ti v spokiinomou krai
 byezpyechinii, ta shcho budyesh roboti v poviddi ior-
 danu? bo takozh tvoi brattyta ta dim tvogo bat'ka
 i voni tyebye zradzhuyut', i krikom krichat' za to-
 bouy, nye vir im, koli i dobroye tobi govoritumt'! pok-
 inuv ya svii dim, zalishiv spadok svii; milye moei
 dushi ya viddav u dolonyu ii vorogiv. spadok mii
 myeni stav, mov lyev toi u lisi, svii golos dav proti
 myenye, tomu to iogo ya znyenavidim... chi dlya
 myenye spadok mii, khizhii ptakh riznobarnyii, sh-
 cho khizhi ptakhi pozlitalis' krug n'ogo? idit', pozbi-
 raitye usyu pol'ovu zvirinu, sprovad'tye, shchob zhy-
 erli! chislyenni pastiri popsuvali mogo vinogradnika,
 potoptali mii udil, mii ulubyennii udil voni obyernuli
 na голу pustinyu! obyernuli iogo na spustoshyen-
 nya, vin pri myeni u zhalobi, spustoshyennii, uvyes'
 krai opustilii, bo nikogo nyema, khto b poklav tsye
 na syertsye sobi! poprikhodyat' na vsi lisi gori v
 pustini ruinniki, bo myech gospoda vsye pozzhirae
 vid krayu zye-
 mli i azh do krayu zye-
 mli, miru nye
 budye dlya vsyakogo tila!... pshyenisytu posiyali,
 ty-
 ernya zh pozhal, namuchilisya, ta nye mali koristi!...
 i budye vam sorom za vashi plodi chyeryez lyutist'
 gospodn'ogo gnivul tak govorit' gospod' pro likhikh
 usikh susidiv moikh, shcho voni dotikayut'sya togo
 spadku, shcho ya dav na spadshchinu narodu moemu
 izrailiyevi: os' ya povirivayu ikh z ikhn'oi zye-
 mli, i virvu dim yudin z syeryedini ikhn'oi. i stanyet'sya,
 yak ya ikh povirivayu, to vyernusya i pomiluyu
 ikh, i kozhnogo z nikh priyvernii do spadshchiny
 iogo, i kozhnogo do krayu iogo. i budye, yaksh-
 cho voni spravdi navchat'sya dorig narodu mogo, sh-
 chob prisvagatisya imyennam moim: yak zhivii gos-
 pod', yak voni prisvagati navchili narod mii vaalom,
 to zbuduyut'sya syeryed narodu mogo! a yakshcho
 nye poslukahayut', to virvu narod tsyei, virivayuchi ta
 vigublyayuchi, kazhye gospod'!

tak promoviv do myenye gospod': idi i kupi sobi
 l'nyanogo poyasa, i pidpyeryezhi nim svoi styegna,
 alye v vodu nye kladi iogo. i kupiv ya togo poyasa
 za gospodnim slovom, ta i pidpyeryezav svoi styegna.
 i bulo myeni slovo gospodne udrugy, govoryachi:
 viz'mi togo poyasa, yakogo kupiv, shcho na styeg-
 nakh tvoikh, i vstan', idi do yefratu, ta i skhovai iogo

tam u rozshchilini skyeli. i pishov ya, i skhovav iogo
 v yefrati, yak gospod' nakazav buv myeni. i stalosya
 po bagat'okh dnyakh, i skkazav myeni gospod': ustan',
 idi do yefratu, i viz'mi zvidti togo poyasa, shcho ya
 nakazav buv tobi skhovati iogo tam. i pishov ya do
 yefratu, i vikopav, i vzyav togo poyasa z mystsya, dye
 ya skhovav buv iogo, azh os' toi poyas nyezdatni! i
 bulo myeni slovo gospodne, govoryachi: tak govorit'
 gospod': otak znishchu ya yudinu gordist' ta gordist'
 vyeliky erusalimu, ts'ogo zlogo naroda, shcho nye
 khochye vin slukhatysya moikh sliv, shcho khodit'
 za vpyertistyu syertsya svogo! i pishov vin v slidi
 inshikh bogiv, shchob sluzhiti im ta poklonyatisya
 im. i stanyet'sya vin, yak tsyei poyas, do nichogo
 nyezdatni!... bo yak prilyagae tsyei poyas do styeg-
 gon cholovika, tak pritvyerdiv ya do syebye vyves'
 izrailiv dim ta vyves' yudin dim, govorit' gospod', sh-
 chob stali narodom myeni i imyennam, i khvaloyu
 ta pishnotoyu, ta voni nye poslukahalis' i skazhyesh
 do nikh otsye slovo: tak govorit' gospod', bog izrailiv:
 usyakii burdyuk vinom napovnyaet'sya. i vidkazhut'
 tobi: chi mi spravdi nye znaem, shcho vsyakii bur-
 dyuk vinom napovnyaet'sya? i skazhyesh do nikh:
 tak govorit' gospod': os' napovnyu ya p'yanstvom
 usikh myeshkantsiv krayu ts'ogo, i tsariv, shcho
 sidyat' na davidovim troni, i svyashchyenikiv, i pro-
 rokiv, i vsikh myeshkantsiv erusalimu. i rozib'yu ikh
 odnogo ob odnogo, razom bat'kiv ta siniv, govorit'
 gospod', nye zmluyusya, i nye zmlisyerdzhus', i nye
 pozhaluyu, shchob ikh nye ponishchit! poslukaitye
 vi ta viz'mit' do ushyei, nye vivishchuityesya, bo gos-
 pod' tsye skazav! daitye gospodu, bogovi vashomu,
 slavu, poki nye zrobit' vin tyemno, i poki na tyem-
 nikh gorakh nye spitknut'sya vam nogi! i budyetye
 vi spodivatisya svitla, a vin zrobit' tsye tyemryavoyu
 ta vchinit' imloyu... a koli vi ts'ogo nye poslukahtye,
 budye plakati taemno dusha moyi z vashoi gordosti,
 i oko moe prolivatimye s'lozi, i zaidyet'sya s'lozoyu,
 bo stado gospodne zaimut' u polon!... skazhit' do
 tsarya i do tsaryevoi matyeri: sidaitye dodolu, bo z
 goliv vashikh spala korona vashoi slavi! pividnyeni
 mista pozamikani budut', i nye budye, khto b ikh vid-
 chiniv, vignanii budye vyves' yuda, vignanii budye
 tsilkom! zvyedit' vashi ochi, i pobachtye otikh, sh-
 cho prikhodyat' iz pivnochi: dye chyeryeda ta, shcho
 dana tobi, otara pishnoti tvoei? shcho ti skazhyesh,
 o dochko sionu, yak vin nad tobouy panami postavit'
 otikh, yakikh ti navchila bula za doviryenikh buti, chi
 zh muki nye skhoplyat' tyebye, nyemov tu porodil-
 lyu? koli zh skazhyesh u syertsy svoemu: chomu
 taki ryechi spitkali myenye? za chislyenni provini
 tvoi vidkriti podolki tvoi, ogolyeni nogi tvoi silomits'
 chi murin vidmini? koli svoyu shkiru, a panytera ti
 plyami svoi? todi zmochyetye i vi chiniti dobroye,
 navchyeni chiniti likhye! tomu rozporoshu ikh, mov
 tu polovu, shcho z vitrom z pustini lyetit': otsye
 zhyeryebok tvii, tsye udil, yakii ya vidmiryav tobi,
 govorit' gospod', bo zabula myenye ta nadyalasya
 na nyeppravdu! i zakochu tyezh podolki tvoi nad
 oblichchya tvoe, i pokazhyet'sya gan'ba tvoya: tvoi
 pyeryelyubstva i irzhannya tvoi, sorom bludu tvogo
 na poli na pagirkakh, ya bachiv gidoti tvoi!... gorye
 tobi, erusalimye, shcho nye ochistishsya! doki zh

slovo gospodne do eryemii, shcho bulo v spravi posukhi. upala v zhalobu yudyeya, a brami ii oslabili, nasupilisya na z zemli, i znyavsya krik erusalimu. a vyel'mozhi ii svoikh slug posilayut' po vodu, voni idut' do krinitsi i vodi nye znakhodyat', ikhnii posud porozhniyi vyertaet'sya... zasoromlyat'sya ta zashariyut' voni, i svoi golovi ponakrivayut'. tomu, shcho z zemlya stala spragla, bo doshchu nye bulo na z zemli, zasoromilisya ri'l'niki, svoi golovi ponakrivali. navit' lanyu na poli porodit' sarnyatko ta i kinye, bo nyemae travi... navit' diki osli postavali na golikh gorakh, vityer vtyaguyut', mov ti shakali, i myerknut' im ochi, bo nyemae travi... yakshcho proti nas svidchat' nashi provini, o gospodi, to zrobi radi imyennya svogo, bo namnozhilis' nashi vidstupniki, mi tobi nagrishili! o nadie izrailiye, o spasityelyu v chasi nyedoli, nashcho budyesh ti v krai, yak toi chuzhanitsya, i yak toi podorozhniyi, shcho namyeta lishye na nochlig roztyagae? nashcho budyesh ti, mov lyudina ostovpila, nyemov toi silach, shcho nye mozhye spastyt' tazh ti v nashii syeredini, gospodi, imyennya zh tvoe na nas klichyet'sya, nye zalishai nas! tak govorit' gospod' do narodu ts'ogo: tak lyublyat' voni volochitis', a nye strimuvati svoikh nig, tomu to nye mae gospod' upodobannya v nikh, vin tyepyer ikhnyu provinu zgadae, i ikhnii grikh pokarae! i promoviv do myenye gospod': nye molis' za narod tsyei na dobrye iomu: yak voni budut' poshiti, ya nye poslukhayu ikhnikh blagan', a koli prinyesut' tsilopalyennya i dar, ya ikh nye priimu, bo ya povigublyuyu vsikh ikh myechem, i golodom, i morovitsyeyu!... a ya vidkazav: o gospodi, bozhye! os' proroki govoryat' do nikh: vi nye budyete bachiti myecha, i nye budye vam golodu, pravdivii bo mir v ts'omu misti vami dam! ta promoviv do myenye gospod': tsi proroki nyeppravdu imyennym moim prorokuyut': ya ikh nye posilav, i nye nakazavay im, i im nye govori! voni vam prorokuyut' nyevirni vidinnya ta chari, nikhyemnist' i omanu svogo syertsya... tomu tak promovlyae gospod' na prorokiv, yakii prorokuyut' imyennym moim, khoch ya nye posilav ikh, ta shcho kazhut' voni: myech ta golod nye budye v tsim krai: vid myecha ta vid golodu zginit' proroki taki! a narod, shcho takye prorokuyut' iomu, rozkidanii budye po vulitsyakh erusalimu vid golodu ta vid myecha, i nye budye komu pokhovati iogo, voni i ikhni zhinki, i ikhni sini ta ikhni dochki, i villyu na nikh ikhne zlo! i ti skazhyesh do nikh ot-sye slovo: kha! zakhodyat' udyen' ta vnochii mochi ochi sliz'mi, i nyekhai nye zatikhnut', bo divchina, donya narodu mogo, budye pobita vyelikim nyeshchastyam, duzhnye boluchim udarom! yakshcho viidu na polye os' pobiti myechem, i yakshcho viidu do mista os' pomlili iz golodu, i navit' prorok ta svyashchyenik shmiglyayut' po krayu, yakogo nye znyaut'... chi naspravdi pokinuv ti yudu? chi i sionom gidue dusha tvoya? chomu vraziv ti nas i nyemae nam liku? mi chyekaemo miru i nyemae dobra, i chasu vzdorovlyennya ta os' til'ki zhakh!... znaemo, gospodi, nashu

byezbozhnist', vinu nashikh bat'kiv, bo mi proti tye-bye zgrishili, ta nye vidkidai nas radi imyennya svogo, nye byezchyst' tronu slavi svoei, pam'yatai, nye zlamai zapovitu svogo iz nami! khiba e mizh marnimi bozhkami poganiv taki, shcho spuskeyut' doshchi? i chi nyebo samye dae zlivu? chi zh nye ti gospod' bog nash? tomu to na tyebye nadiemos' mi, bo ti tsye vsye chinish!

15

i promoviv do myenye gospod': yakshcho stav bi moisyei i samuil pyeryed litsyem moim, to dusha moya do narodu ts'ogo nye zvyernulasya b! vidzhyeni ikh iz-pyeryed mogo litsya, i nyekhai povikhodyat' i budye, yak skazhut' do tyebye voni: kudi pidyemo? to skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod': khto na smyert' ti na smyert', i khto na myecha na myecha, i khto na golod na golod, a khto do polonu v polon... i ya navishchu ikh chotir'oma sposobami, govorit' gospod': myechem, shchob pobiti, i psami, shchob ikh volochiti, i ptastvom nyebyesnim, i zymnnoyu zviri-noyu, shchob zhyerli ta nishchili... i ya dam ikh na postrakh usim tsarstvam z zemli za manasiyu, zyeiki-ingo sina, tsarya yudinogo, za tye, shcho zrobit' buv vin v erusalimi. bo khto zmluet'sya nad to-boyu, o erusalime? i khto spivchuttya tobi viyavit'? i khto zvyernye z puti, shchob tyebye zapitati pro povodzhyennya? ti pokinuv myenye, promovlyae gospod', vidstupivsyu nazad, tomu ya prostyagnuv svoyu ruku na tyebye, i znishchiv tyebye, utomivsyu ya zhaluvati! i viyachkoyu ikh rozviiyav po bramakh z zemli, pozabaviv dityei, i pogubiv svii narod, bo voni nye vyernulis' z dorig nyeppravdivikh svoikh, u myenye bil'shye bulo iogo vdiv, yak mors'kogo pisku! a na matir yunatstva, sprovadiv opivdni grabizhnika im, naglo kinuv na nyei strakhivni ta zhakh, zomlila vona, shcho simokh porodila, vidikhnula svoyu dushu, zaishlo sontsyie ii, koli buv ishchye dyen', zasoromilasya ta zbyentyezhilas'... a ryeshu ikh ya dam pid myecha pyeryed ikhnimi vorogami, govorit' gospod'... gorye myeni, moya mati, shcho ti porodila takogo myenye, cholovika svarlivogo ta cholovika sutyazhnogo dlya vsiei z zemli! nikomu ya nye pozichav, i nikhto myeni nye borguvav, ta vsi proklinayut' myenye... promoviv gospod': ya spravdi pidsilyu na dobrye tyebye, ya spravdi vchinyu, shcho prositimye vorog tyebye za chas zla i za chas utisku! chi mozhna zlamati zalizom zalizo iz pivnochi i mid'? bagatstvo tvoe i tvoi skarbi na z dobich viddam, i nye za tsinu, alye za grikhi tvoi vsi, u vsikh granitsyakh tvoikh. i vchinyu, shcho ti budyesh sluzhiti svoim vorogam u tim krai, yakogo nye znaesh, bo ogon' zapalav v moim gnivi, i nad vami palatimye vin! ti, gospodi, znaesh usye, zgada! zhye myenye i zastupisya za myenye, i pomstisya nad nimi, shcho gonyat' myenye! na dovgu svoyu tyerpelyelist' do nikh myenye nye byeri, znai, shcho sorom nosiv ya za tyebye! yak til'ki slova tvoi znakhodilisya, to ya ikh poidav, i bulo slovo tvoe myeni radistyu i vtikhoyu syertsya mogo, bo klikalos' imyennya tvoe nado mnoyu, o gospodi, bozhye savaatye! nye sidiv ya na zbori vyesyelomu ta nye radiv, chyeryez

ruku tvoyu ya samitnii sidiv, bo ti gnivom napovniv myenye. chomu bil' mii stav vichnii, a rana moya nye-vigoina, shcho nye khochye zagoitis'? chi spravda ti stanyesh myeni yak obmannii potik, shcho vodi iogo visikhayut? tomu gospod' tak vidkazav: yakshcho ti navyenyeshsya, to tyebye pryvyrnu, i pyeryed lit-syem moim stanyesh, a yak zodobudesh dorogotsin-nye z nikchyemnogo, budyesh yak usta moi: do tye-bye sami voni zvyernut'sya, a nye ti do nikh zvy-ernyeshsya! i dam ya tyebye dlya ots'ogo narodu za mura mitsnogo iz midi, i budut' voni vovuyati z to-boyu, ta nye pyeryemozhut' tyebye: bo ya budu z to-boyu, shchob spasati tyebye i shchob tyebye ryatuvati, govorit' gospod'! i vryatuyu tyebye z ruki zlikh, i z ruk nasil'nikov tikh tyebye vizvolyu!

16

i bulo slovo gospodne do myenye, promovlayuchi: nye byeri sobi zhinki, i khai u tyebye nye budyie siniv, ni dochok u ts'omu mistsi. bo tak promovlyae gospod' pro siniv i pro dochok, shcho narodzhyni v mistsi ts'omu, i pro ikhnikh matyeriv, shcho narodzhuyut' ikh, i pro ikhnikh bat'kiv, shcho ikh rodyat' u krai ts'omu: vid zhakhliivikh khvorib povmirayut' voni, nye budut' oplakuvani, i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na poverkhni zyeimli... vid myecha ta vid golodu zginut' voni, i stanye ikhnii trup stervom ptastvu nyebyesnomu i zyeumnii zvirini... bo tak promovlyae gospod': nye zakhod' u dim smutku, i nye khodi golositi, i nye spivchuvai im, bo vid ts'ogo narodu zabrav ya svii mir, govorit' gospod', lasku ta milist' i povimirayut' vyelikii i mali v ts'omu krai, nye budut' pokhovani, i golositi nye budut' za nimi, i nye budut' robiti nariziv, i nye budut' robiti sobi lisini... i nye budut' lamati im khliba v zhalobi, shchob potishiti ikh nad pomyerlim, i nye napoyat' ikh kyelikhom vtikhi nad bat'kom iogo i iogo matir'yu... i do domu byenkyetu nye vkhod', shchob siditi iz nimi, shchob isti i shchob piti. bo tak promovlyae gospod' savaot, bog izrailiv: os' ya pripinyu v ts'omu mistsi na vashikh ochakh i v dnyakh vashikh golos radisnii i golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi! i budyie, koli pyeryekazhesh narodovi ts'omu tsi slova, to skazhut' tobi: za shcho gospod' govoriv proti nas vsye vyelikye tsye likho? i yaka vina nasha, i yakii to nash grikh, yakim mi progrishilisya gospodu, bogovi nashomu? i vidkazhesh do nikh: za tye, shcho myenye bat'ki vashi pokinuli, kazhye gospod', i pishli za inshimi bogami i sluzhili im ta poklonyalisya im, a myenye polishili i zakona mogo nye vikonuvali! a vi ro-bitye girshye vid vashikh bat'kiv, i kozhyen iz vas os' idye za upyertisty lyutogo syertsya svogo, shchob myeni nye sluzhiti... tomu vikiu vas z ts'ogo krayu do krayu, yakogo nye znali ni vi, ani vashi bat'ki. i budyetye tam bogam inshim sluzhiti udyen' ta vnochii, bo nye dam ya vam milosti. tomu nastu-payut' os' dni, govorit' gospod', i nye budut' uzhye govoriti: yak zhivii gospod', shcho viviv siniv izrail-yevikh iz krayu egypets'kogo, a til'ki: yak zhivii gospod', shcho viviv siniv izrailievikh iz pivnichnogo krayu, i zo viskh tikh kraiv, kudi buv roznigav ikh...

ta ya ikh vyernu na ikhnyu zyeimlyu, yaku ya buv dav bat'kam ikhnim. otsye ya poshlyu po chislyen-nikh ribalok, govorit' gospod', i vilovlyat' ikh, nye-mov ribu, a potomu poshlyu po chislyennikh mislivt-siv, i povilovlyuyut' ikh z usikh gir, i z usyakogo vz-gir'ya, i zo skyel'nikh rozshchilin. bo ochi moi na vsi ikhni dorogi: voni nye skhovalysya z-pyeryed mogo litsya, i z-pyeryed oka mogo nye zakrilasya ikhnya provina. i naipyershye ya im nadoluzhu podvino za ikhnyu provinu i za grikh ikhnii, za tyeie, shcho trupom obridzhyen' svoikh zbyezychystili krai mii, a ikhni gidoti spadok mii pyeryepovnili... o gospodi, silo moya ta tyerdinye moya, i zakhistyie mii v dyen' nyedoli! poprikhodyat' do tyebye narodi vid kintsiv zyeimli ta i promovlyat': odidichili nashi bat'ki lish nyepravdu i marnotu, pozhitku zh vid nikh nye bulo... chi zrobit' lyudina dlya syebye bogiv, a voni nye bogi? tomu to os' ya uchinyu, shcho poznayut' tsim razom voni, uchinyu, shcho poznayut' voni moyu ruku ta silu moyu, i poznayut', shcho imyennya moe tsye gos-pod'!

17

grikh yudin napisanii ril'tsyem zaliznim, diyaman-tovim vistryam vin viritii na tablitsi ikhn'ogo syert-sya, i na rogakh zhyertovnikov ikhnikh. yak pro siniv svoikh, tak pam'yatayut' pro zhyertovniki svoikh ta svoikh ashyer pri zryelenomu dyeryevi, na visokikh pidgirkakh, pro goru na poli. bagatstvo tvoie i tvoi skarbi na zdobich viddam, pagirki zhyertovni tvoi za grikh po vsilyakikh granitsyakh tvoikh. i opustish ti ruku svoyu spadku svogo, shcho ya dav buv tobi... i vchinyu, shcho ti budyesh sluzhiti svoim vorogam u tim krai, yakogo nye znaesh, bo ogon' zapalili vi v gnivi moim, i azh naviki palatimye vin! tak gov-orit' gospod': proklyatii toi muzh, shcho nadiyu kla-dye na lyudinu, i robit' ramyenom svoim slabu plot', a vid gospoda syertsye iogo vidstupae! i vin budyie, yak golii toi kushch u styepu, i nye pobachit', shchob dobre priishlo, i vin probuvatimye v krai sukhomu v pustini, u krai solonomu ta nyezamyeshkanomu... blagoslovyyennii toi muzh, shcho pokladaet'sya na gospoda, shcho gospod' to nadiya iogo! i vin budyie, yak dyeryevo tye, nad vodoyu posadzhynye, shcho nad potokom puskae korinnya svoie, i nye boit'sya, yak priide spyekota, i iogo listya zryelnye, i v rotsi posukhi nye budyie zhuritis', i nye pyeryestanye pri-nositi plodu! lyuds'kye syertsye nailukavishye nad vsye ta nyevigoinye, khto piznae iogo? ya gospod', shcho doslidzhue syertsye, shcho viprobovue nirki, shchob kozhnomu dati zgidno z puttyu iogo, za plodom uchinkiv iogo. kuropatya visidzhue yaitsya, yakikh nye prinyesla, tsye toi, khto bagatstvo nabuv, ta nyepravdoyu: vin pokinye iogo v polovini dniv svoikh, i stanye byezumnni pri svoemu kintsi... tron slavi, visokii vid viku, tsye mistysye nashoi svyatinii! nadie izrailieva, gospodi, posoromlyeni budut' usi, khto tyebye zalishae! ti, shcho myenye pokidayut', na pisku budut' spisani, bo voni pokinuli gospoda, dzheryelno zhivoi vodi. uzdorov myenye, gospodi, i budu vzdorovlyenii ya, spasi ti myenye, i ya budu spasyenii, bo ti slava moya! os' voni myeni kazhut':

dye slovo gospodne? nyekhai vono priidye! a ya nye vidtyagavs' buti pastiryem v tyebye, nye zhadav zlogo dnya, ti tsye znaesh, shcho vikhodilo z ust moikh, tye pyeryed litsyem tvoim yavnye bulo. nye bud' ti dlya myenye strakhittym, na dyen' zla ti moe pristanovichshye! bodai posoromilis' ti, khto myenye pyeryeslidue, a ya shchob nye buv posoromlyenii, nyekhai pobyentyezhyeni budut' voni, a ya khai nye budu zbyentyezhyeni, dyen' zlogo na nikh navyedti za zlamai ikh podviinim zlamannym! tak promoviv do myenye gospod': idi, i stanyesh u brami siniv narodu, shcho yuds'ki tsari vkhodyat' nyeyu ta nyeyu vikhodyat', ta po vsikh bramakh erusalimu. i skazhyesh do nikh: poslukhaitye slova gospodn'ogo, tsari yuds'ki i usya yudye, ta vsi myeshkantsi erusalimu, shcho vkhoditye bramami timi. tak govorit' gospod': styeryezhit'sya za dushi svoi, i nye nosit' tyagaru za subotn'ogo dnya, i nye nosit' iogho bramami erusalimu. i nye nosit' tyagaru z domiv vashikh subotn'ogo dnya, i zhodnoi pratsi robiti nye budyetye, i dyen' subotnii osvyatitye, yak ya vashim bat'kam nakazav buv! ta voni nye poslukhali, i vukha svogo nye skhilili, i vchinili syebye tugoshiimi, shchob nye slukhatisya ta nye brati navchannya. i budye, yakshcho myenye spravdi vi budyetye slukhatis', kazhye gospod', shchob tyagaru nye nositi v brami mista ts'ogo za subotn'ogo dnya, i shchob osvyatiti dyen' subotnii, i shchob zhodnoi pratsi v tsyei dyen' nye robiti, to khoditimus' bramami mista ts'ogo tsari ta knyazi, shcho budut' sidityi na troni davidovim, shcho izditi budut' kolyesnitsyami i kin'mi, voni i ikhni pravityeli, yudyei ta myeshkantsi erusalimu, i tsye misto stoyatymye vichno! i budut' prikhoditi z yudinikh mist ta z okolits' erusalimu, i z krayu vveniyaninovogo, i z rivnini, i z gir, i z pivdnya, i tsilopalyennya i zhyertvi prinositi budut', ta zhyertvu khlibnu, i ladan, i budut' prinositi zhyertvu podyaki do domu gospodn'ogo. a yakshcho vi myenye nye poslukhaetyes', shchob svyatiti dyen' subotnii i shchob tyagaru nye nositi, i shchob bramami erusalimu subotn'ogo dnya nye khoditi, to ogon' pidpalyu v ikhnikh bramakh, i vin poist' erusalims'ki palati, i nye pogasnye!

18

otsye slovo, shcho bulo do eryemii vid gospoda, govoryachi: ustan', i ziidi do domu ganchara, i tam pochuesh slova moi. i ziishov ya do domu ganchara, azh os' vin robit' pratsyu na kruzhali. i v rukakh ganchara popsulas' posudina, yaku vin iz glini robit. i vin znovu zrobit z nyei inshu posudinu, yak spodobalosya gancharyevi zrobiti. i bulo myeni slovo gospodne, govoryachi: chi nye mig bi zrobiti i ya vam, yak ganchar tsyei, o domye izrailiv? kazhye gospod'. os' yak glina v rutsi ganchara, tak v rutsi moii, domye izrailya, i vi! ya chasom kazhu pro narod ta pro tsarstvo, shchob virvati iogo, i shchob rozbitti ta vigubiti, ta koli tsyei narod, shcho pro n'ogo kazav ya, povyernyet'sya vid svogo zla, to pozhaluyu ya shchodo togo zla, yakye dumav chinito iomu. a chasom kazhu pro narod ta pro tsarstvo, shchob iogo zbuduvati ta shchob posaditi, ta yak vin zrobit' zlye v moikh ochakh, shchob nye slukhatisya mogo golosu,

to pozhaluyu shchodo togo dobra, pro yakye govori, shcho vchinyu ya iogo. a tyeper skazhi do yudyei i do myeshkantsiv erusalimu, govoryachi: tak govorit' gospod': os' gotuyu likhye proti vas, i zadumuyu zadum na vas, vyernit'sya zh vi kozhyen z dorogi svoei likhoi, i polipshit' dorogi svoi i svoi vchinki! ta voni vidkazali: propalo! bo mi budyem khoditi za svoimi dumkami, i kozhyen robitimye zgidno z upyertistyu syertsya svogo. tomu tak promovlyae gospod': pospaitaye no vi mizh narodami, chi khto chuy, yak otsye? strashnu rich uchinila ta diva izrailye! khiba snig livanu ziidye zo skyeli na poli? chi visokhnut' vodi chuzhi ta kholodni, tyekuchi? bo pro myenye zabuv mii narod: voni kadyat' marnoti, a ta robit' im tak, shcho voni na dorogakh svoikh spotikayut'sya, na davnikh putyakh, shchob khoditi styezhkami, po dorozhi nyevbitii, shchob svii krai uchiniti strakhittym, posmikhovishchym vichnim... kozhyen, khto budye prokhoditi nim, ostovpie ta budye khitati golovoyu svoeyu... mov vityer zo skhodu, rozvriyu ya ikh pyeryed vorogom; potlitsyu, a nye oblichcha ya im pokazhu u dyen' ikhn'ogo gorya! i skazali voni: khodit', i obmirkueno zamiri na eryemiyu, bo nye zginuv zakon u svyashchyenika, i rada v pryemudrogo, a slovo v proroka. khodit', i udarmo iogo yazikom iogo vlasnim, i nye zvazhaimo na zhodni slova iogo! poslukhai myenye, o mii gospodi, i pochui golos moikh suprotivnikiv! khiba zamist' dobrogo zlim nadolzuzhyeno budyet' bo yamu kopayut' voni dlya moei dushi... zgadai zhye, shcho pyeryed oblichcham tvoim ya stoyav, shchob dobre pro nikh govori, shchob gniv tvii vid nikh vidvyernuti! tomu ikhnikh siniv viddai golodovi, i misttsyu myecha vikin' ikh z krayu, i bodai zhinki ikhni dityei pogubili ta vdovami stali, a ikhni choloviki khai smyertyu povbivani budut', yunaki ikhni khai budut' pobiti myechym na viini! nyekhai chuet'sya krik z ikhnikh domiv, bo ordu ti znyenats'ka sprovadish na nikh, bo yamu kopali voni, shchob skhopiti myenye, i dlya nig moikh pastki postavili... a ti, gospodi, znaesh uvyes' ikhnii zamir na myenye na smyert', nye prosti im provin, a grikha ikhn'ogo iz-pyeryed oblichcha svogo nye zitri, i khai pyeryed tobouy spitknut'sya voni, zrobi pomizh nimi otsye pid chas gnivu svogo!

19

gospod' skazav tak: idi, i kupish ban'ku v ganchara, i viz'mi sobi z starshikh narodu ta z starshikh svyashchyenikiv. i viidyesh do dolini byen-ginnoma, shcho pri vkhodi do cheryep'yanoi brami, i budyesh tam ogoleshuvati ti slova, shcho do tyebye ya ikh govoritimu. i skazhyesh: poslukhaitye slova gospodn'ogo, tsari yudi ta myeshkantsi erusalimu! tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: os' ya zlo navyedu na tsye mistysye, tak shcho vsyakomu, khto pochue pro n'ogo, zadzvyenit' v iogo vukhakh! tsye za tye, shcho voni zalishili myenye, i vchinili chuzhim otsye mistysye, i kadili u n'omu dlya inshikh bogiv, shcho nye znali ikh ani voni, ni bat'ki ikhni, ani yudyeis'ki tsari, i krov'yu nyevinnikh napovnili mistysye otsye, i pagirki pobuduvati vaalovi, shchob paliti dityei svoikh na ogni tsilopalyennya dlya vaala,

chogo nye vyeliv ya i nye govori, i shcho na syertsye myeni nye prikhodilo! tomu nastupayut' os' dni, govorit' gospod', shcho nye budy vzhye zvatisya mist-sye tsye tofyet i dolina byen-ginnoma, a til'ki dolina ubivstva. i znishchu na misti ts'omu radu yudinu ta erusalimu, i vpadut' vid myecha pyeryed ikh-nimi vorogami ta vid ruki tikh, khto shukae ikhn'oi dushi, i dam padlo ikhne na styervo dlya ptastva nyebyesnogo ta dlya zymnoi zvirini... i vchinyu otsye mistysye strakhittay i posmikhom, kozhyen, khto budy prokhoditi nim, ostovpi i zavisichye, pobachivshi vsi iogo vrazi... i vchinyu, shcho voni budut' isti tilo siniv svoikh i tilo dochok svoikh, i tilo odin odnogo isti voni budut' v oblozi z v utiskovi, yakim budut' tismuti ikh vorogi ikhni ta ti, khto budy shukati ikhnyu dushu... i rozib'esh ban'ku na ochakh tikh ludyei, shcho khodyat' z tobouy, ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod' savaot: otak rozib'yu ya narod tsyei ta misto tsye, yak rozbivaet'sya posud ganchars'kii, shcho nye mozhye vzhye buti naprav-lyenim, i budut' khovati u tofyeti chyeryez brak mist-sya na pogryeb... tak zroblyu ts'omu mistysy, gov-orit' gospod', ta myeshkantsyam iogo, shchob zro-biti tsye misto, yak tofyet... i stanut' domi erusalimu ta domi tsariv yudi, yak mistysye tye tofyet, nyechisti usi ti domi, shcho kadili na ikhnikh dakhakh usim nyebyesnim svitlam, ta lili zhyertvi liti dlya inshikh bogiv! i priishov eryemiya z tofyetu, kudi posilav iogo gospod' prorokuvati, i stav u dvori gospodn'ogo domu, i skazav do vs'ogo narodu: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: os' sprovadzhu do mista ts'ogo ta do vsikh iogo mist usye tye likho, shcho ya govori buv na n'ogo, bo vchinili voni svoyu shiyu tyverdoyu, shchob nye slukhatitsya moikh sliv!

20

i pochuv pashkhur, immyeriv sin, syashchenik, shcho buv starshim naglyadachyem, nachal'nik gospodn'ogo domu, eryemiyu, shcho prorokuvav tsi slova. i pashkhur nabiv proroka eryemiyu, i posadiv iogo u v'yaznitsyu, shcho bula v gorishnii brami vyeniyaminovii, shcho v gospodn'omu domi... i stalosya nastupnogo dnya, i viviv pashkhur eryemiyu z v'yaznitsi, a eryemiya promoviv do n'ogo: nye pashkhur gospod' dav im'ya tobi, a til'ki magor-missaviv. bo tak promovlyae gospod': os' ya zroblyu tyebye zhakhom dlya tyebye samogo ta dlya vsikh tvoikh priyateli, i voni popadayut' vid myecha vorogiv svoikh, a ochi tvoi budut' bachiti tsye. a vs'ogo yudu viddam u ruku tsarya vavilons'kogo, i vin nazhyenye ikh do vavilonu, i pozabivae ikh myechyem. i dam uyves' skarb ts'ogo mista ta vyves' iogo zdobutok, i vsyu koshtovnist' iogo, ta vsi skarbi yuds'kikh tsariv, usye tsye dam u ruku ikhnikh vorogiv, i voni pograbyut' ikh, i viz'mut' ikh ta i vidvyedut' ikh do vavilonu... a ti, pashkhurye, ta vsi myeshkantsi domu tvogo pidyetye do polonu. i priidyesh ti do vavilonu, i pomryesh tam, i budyesh pokhovanii ti ta vsi tvoi priyateli, yakim ti nyeppravdivo prorokuvav. namovlyav myenye, gospodi, i buv ya namovlyenii, ti vzyav mitsno myenye i pyeryemig! ya stav tsilii dyen'

posmikhovishchyem, kozhyen gluzue iz myenye... bo koli til'ki ya govoryu, to krichu, klichu: gvalt! ta grabizh! i tak stalosya slovo gospodne myeni tsilii dyen' za gan'bu i posmikhovishchyem... i ya buv skazav: nye budu iogo spominati, i nye budu vzhye imyennyam iogo govorit! i stalo tsye v syertsii moim, yak ogon' toi palychyii, zamknenii u kostyakh moikh, i ya zmuchivs' trimati iogo i bil'sh nye mozhut! bo chuv ya obmovu chislyennikh, os' ostrakh navkolo: rozkazhit', donesyemo na n'ogo! kozhyen muzh, yakii v miri zo mnoyu, chatue mogo upadku ta kazhye: mozhye budy obmanyenii i pyeryemozhyemo iogo, i pomstimosya nad nim! ta zo mnoyu gospod', yak potuzhnii silach, tomu ti, khto zhyeniet'sya za mnoyu, spitknut'sya ta nye pyeryemozhit'! budut' sil'no voni posoromlyeni, bo robili byez rozumu, vichnii sorom im budy, yakii nye zabudyet'sya! a gospod' savaot viproboue pravdyenogo, bachit' nirkii ta syertsye. khai nad nimi pobachu ya pomstu tvoyu, bo tobi ya vidkriv svoyu spravu! spivayte pisni gospodyevi, usi khvalit' gospoda, bo spasae vin dushu ubogogo vid ruki likhodiiv! proklyatii toi dyen', koli ya narodivsy, dyen', koli porodila myenye moya mati, khai blagoslovnyenii nye budy! proklyatii toi muzh, yakii spovistiv mogo bat'ka, govoryachi: narodilos' tobi ditya-khlopyets', a tim spravdi potishiv iogo! i bodai stavsy muzh toi, nyemov ti mista, shcho gospod' zruinuvav i nye pozhaluvav ikh, i nyekhai chue krik vin urantsi, a lyemyent viis'kovii u chasi poludnya, za tye, shcho v utrobi myenye nye zabiv, i todi bula b stala myeni moya mati za grib mii, a utroba ii vagitnoyu naviki bula b!... chogo to z utrobi ya viishov, shchob bachiti klopit i skorbotu, i nashcho kinchayut'sya v soromi tsi moi dni?...

21

slovo, shcho bulo do eryemii vid gospoda, koli tsar syedyeikiya poslav buv do n'ogo pashkhura, sina malkiinogo, ta syvashchenika tsyefaniyu, sina maasyeinogo, govoryachi: zvyernisya, za nas do gospoda, bo navukhodonosor, tsary vavilons'kii, voyue proti nas. mozhye gospod' zrobit' z nami za vsima svoimi chudami, i toi vididye vid nas! i skazav eryemiya do nikh: tak skazhit' do syedyeiki: tak govorit' gospod', bog izrailiv: os' ya nazad obyernu viis'kovi znaryaddya, shcho v vashii rutsi, shcho vi voyuetye nimi poza murem z vavilons'kim tsaryem ta z khaldyeyami, yaki oblyagayut' vas, i pozbirayu ikh do syeryedini ts'ogo mista. i budu ya voyuvati z vami rukoyu vityagnenyoyu ta sil'nim ramyenom, i v gnivi, i v lyuti, i v vyelikomu pyeryesyerdi! i vrazhu myeshkantsiv ts'ogo mista, i cholovika, i khudobu, vid vyelikoi morovitsi povmirayut' voni! a potomu govorit' gospod' ya viddam syedyeikiyu, yudinogo tsarya, i iogo rabiv, i narod, i vryatovanih u ts'omu misti vid morovitsi, vid myecha ta vid golodu v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, ta v ruku vorogiv ikhnikh, shcho shukayut' ikhn'oi dushi, i vin udarit' ikh vistryy myecha, nye zmiluet'sya nad nimi i nye zmilosyerdit'sya, i nye matimye lyubovi! a ts'omu narodovi skazhyesh: tak govorit'

gospod': os' ya dayu pyeryed vami dorogu zhitty a i dorogu smyerti. khto siditmye v ts'omu misti, toi pomrye vid myecha, i vid golodu ta vid morovitsi; a toi, khto pyeryeidy i priidy do khaldyeiv, shcho vas oblyagayut', budye zhiti, i stanye iomu dusha iogo za zdobich. bo ya obyernuv litsye svoe na tsye misto na zlye, a nye na dobre, govorit' gospod', vono budye danye v ruku tsarya vavilons'kogo, a vin spalit' iogo ognym!... a domovi tsarya yudi skazhi tak: poslukhaitye slova gospodn'ogo: domye davidiv, otak promovlyae gospod': sudit' vrantis sud i ryatuitye grabovanogo vid ruki pyeryeslidnika, shchob nye viishla, nyemov toi ogon', moya lyut', i vona zapalae za slo vashikh uchinkiv, i nye budye komu pogasiti! os' ya proti tyebye, myeshkanko dolini, o skyelye rivnini, govorit' gospod', na vas, shcho govoritye: khto priidy na nas i khto vviidy v pomyeshkannya nashi? bo ya pokarayu vas zgidno iz plodom vashikh uchinkiv, govorit' gospod', i ogon' zapalyu v iogo lisi, i vin pozhyerye vsi dovkillya iogo!

22

tak govorit' gospod': ziidi v dim yudinogo tsarya, i budyesh kazati tam otsye slovo, ta i promovish: poslukhai gospodn'ogo slova, o tsaryu yudyeis'kii, shcho sidish na davidovim troni, ti i rabi tvoi ta narod tvii, shcho vkhoditye v brami otsi. tak govorit' gospod': chinit' pravosuddya ta pravdu, i ryatuitye grabovanogo vid ruki gnobityelya, chuzhintsyia zh, sirotu ta vdovu nye gnobit', nye grabuitye, i krovi nyevinnoi nye prolivaitye na mistsi ts'omu! bo koli otsye slovo naspravdi vi vikonaetye, to khoditimit' bramami domu ots'ogo tsari, shcho budut' siditi na troni davida, shcho izditi budut' kolyesnitsyami i kin'mi, vin i rab iogo ta narod iogo. a yakshcho nye poslukhaetyes' otsikh sliv, to klyanusyia soboyu govorit' gospod': ruinoxy stanyet'sya dim tsyei! bo tak promovlyae gospod' pro dim tsarya yudi: ti dlya myenye gilyaed, shchit livanu, ta popravdi kazhu ya, tyebye obyernu na pustinyu, na mista nyezasyelyeni! i prigotuyu na tyebye otikh, shcho ruinyut' lyudinu ta zbroyu ii, i voni tvoi kyedri dobirni zitnut' i ikh povkidayut' v ogon'! i lyudi chislyenni khoditimit' mistom otsim i budut' kazati odin do odnogo: zashcho gospod' zrobiv tak ts'omu mistu vyelikomu? i vidkazhut': za tye, shcho voni pokinuli zapovita gospoda, boga svogo, i vklonyalsya inshim bogam, i sluzhili im. nye plachtye za vmyerlim, i nye zhalkuitye za nim, alye plakati plachtye za tim, khto vidkhodit' v polon, bo vzhye nye povyernyet'sya, i nye pobachit' zymli, dye vin narodivysya... bo tak promovlyae gospod' do shalluma, sina iosinogo, tsarya yudinogo, shcho tsaryuvav zamist' iosii, svogo bat'ka, shcho viishov iz mistysa ts'ogo: vin syudi vzhye nye vyernyet'sya! bo pomrye vin u mistsi, kudi iogo polonili, krayu zh ts'ogo nye pobachit' uzhye... gorye tomu, khto nyespravvedlivisty dim svii budue, a vyerkhni kimnati byezprav'vam, khto kazhye svoemu blizhn'omu pratsyuvati daryemno, i platni iogo iomu nye dae, shcho govorit': zbuduyu sobi dim vyelikii, i vyerkhni kimnati shiroki! i vikna sobi povirubue, i krie kyedrinouy, i maluye chyer-

vonoyu farboyu. chi ti zatsaryuesh tomu, shcho v kyedrakht' ti myeshkaesh? chi zh tvii bat'ko nye iv ta nye piv? i koli pravosuddya ta pravdu chiniv vin, todi bulo dobre iomu, vin rozsudzhuva spravuv nuzhdyennogo i bidnogo, i todi dobre bulo! chi nye tsye myenye znati? govorit' gospod': khiba tvoi ochi ta syertsye tvoe nye obyernenyi til'ki na korist' svoyu, ta shchob prolivati krov nyevinnu, i shchob gnit ta nasillya chiniti?... tomu tak promovlyae gospod' pro egoyakima, iosiinogo sina, tsarya yudinogo: nye budut' za nim golositi: o mii bratye! i o syestro! nye budut' za nim golositi: o panye i o vyelichnostye iogo! pokhovayut' iogo, nyemov toga osla, volochachi ta vikidayuchi gyet' za brami erusalimu... ziidi na livan ta i krichi, i v bashani svii golos podai, i krichi z avarimu, bo ponishchyeni vsi tvoi druzi... govoriv ya tobi v chas garazu tvogo, alye ti kazala: nye slukhatimu! tsye doroga tvoya vid yunatstva tvogo, bo nye slukhalas' ti mogo golosu... usikh tvoikh pastiriv burya rozkidae, a kokhantsi tvoi pidut' do polonu, spravdi, todi posoromlyena ta pobentyezhyena budyesh za vsye svoje zlo!... o ti, shcho sidish na livani, shcho kublshysya v kyedrakht, yak ti budyesh stognati, yak boli i drizhannya na tyebye spadut', mov na tu porodillyu! yak zhivii ya, govorit' gospod', koli b buv koniya, sin egoyakimiv, tsar yudin, pyechatkoxy-pyersnym na pravii rutsi moii, spravdi ya i zvuidi tyebye zirvu! i dam ya tyebye v ruku tikh, khto shukae tvoei dushi, i v ruku tikh, shcho boishysya ti ikh, i v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i v ruku khaldyeiv... i kinu tyebye i tvoyu matir, yaka porodila tyebye, do inshogo krayu, dye vi nye zrodilis', i tam vi povmiraetye! a do krayu, kudi voni pragnut' dushyeyu svoeyu vyernutis', tudi nye povyernut'sya! chi muzh tsyei, koniya, tsye glyinyanii posud, pogordzhyenii ta rozporoshenyi? khiba vin posudina ta nyepotribna? chom vidkinyeni vin ta nasinnya iogo, ta i zakinyeni v zymlyu, yakoi nye znayut'? o krayu, mii krayu, o krayu, poslukhai gospodn'ogo slova: tak govorit' gospod': zapishit' lyudinu otsyu samitnoyu, muzhyem, yakomu nye budye shchastitis' u dnyakh iogo, bo nikomu z nasinnya iogo nye poshchastis'ya siditi na troni davidovim ta panuvati shchye v yudi!

23

gorye pastiryam tim, shcho rozgublyuyut' ta rozganyayut' otaru mogo pasovis'ka, govorit' gospod'! tomu tak promovlyae gospod', bog izrailiv, pro pastiriv tikh, shcho pasut' mii narod: vi otaru moyu rozporoshili i ikh roznigali, ta nye naglyadali za nimi. os' tomu pokarayu ya vas za likhi vashi vchinki, govorit' gospod'! a ya pozbirayu ostanok otari svoei zo vsikh tikh kraiv, kudi ya ikh poviganyav buv, i ikh povyernu na pasovis'ka ikhni, i voni porozplodzhuyut'sya ta rozmnozhat'sya. i nad nimi postavlyu ya pastiriv tikh, yaki pastimut' ikh, i nye budut' boyatisya vzhye i nye zlyakayut'sya, i nye budut' zagublyeni, kazhye gospod'! os' dni nastupayut', govorit' gospod', i postavlyu davidovi pravedynu parost', i tsar zatsaryue, i budye vin mudrii, i pravosuddya ta pravdu v krayu zaprovadit'. za dnyv iogo yuda spasyet'sya,

izrail' zhye budye byezpyechnii. a tsye iogo imyennya, yakim iogo klikati budut': gospod' pravnyednist' nasha. tomu nastupayut' os' dni, govorit' gospod', i nye budut' uzhye govorit': yak zhivii gospod', shcho viviv siniv izrailievikh iz krayu egipyets'kogo, a til'ki: yak zhivii gospod', shcho viviv i viprovadiv nasinnya domu izrailievogo z pivnichnogo krayu, i zo vsikh tikh kraiv, kudi ikh buv poviganyav! i osyadut' voni na svoii zyiemi. pro prorokiv. rozrivaet'sya syert-sye moe v moim nutri, tripochut' vsi kosti moi, ya stav, yak p'yanii, yak toi muzh, shcho po n'omu vino pyeryeishlo, chyeryez gospoda i radi svyatikh iogo sliv... bo zyiemya pyeryelyubnikami stala povna, bo chyeryez proklyattya potrapila v zhalobu zyiemya, povisikhali v stepakh pasovis'ka, bo stavsa likhim ikhnii big, ikhnya sila tsye krivda... bo i prorok ta svyashchyenik grishat', ikhne zlo ya znaishov tyezh u domi svoim, govorit' gospod'. tomu budye dlya nikh ikhnya doroga, mov skovzanka v tyemryavi, voni budut' popkhnyeni i vpadut' chyeryez nyei, bo zlo ya sprovdzhu na nikh roku navishchyennya ikh, govorit' gospod'... a v tikh samarii'kikh prorokiv ya bachiv byezgluzdya, voni prorokuvali vaalom sobi, i vchinili bludyachim narod mii, izrailya! a v erusal-ims'kikh prorokiv ya bachiv gidotu: pyeryelyubstvo i khodinnya v nyepavrdi, i ruki zlochintsiy zmitsnili voni, shchob nikhto z svogo zla nye vyernuvsyia... vsi voni myeni stali, nyemov toi sodom, a myeshkantsi iogo, yak gomora... tomu tak promovlyae gospod' savaot pro prorokiv otsikh: os' ya ikh polinom nago-duyu, i vodoyu otruinoyu ikh napoyu, bo vid erusal-ims'kikh prorokiv byezbozhnist' pishla dlya vsiei zyiemi! tak govorit' gospod' savaot: nye slukhaitye sliv tsikh prorokiv, shcho vam prorokuyut', voni roblayat' byezgluzdimi vas, vislovlyuyut' prividi syert-sya svogo, a nye slovo z ust gospodnikh. voni spravdi govoryat' do tikh, shcho myenye obrazhayut': gos-pod' govorit': mir vam budyel' a kozhnomu, khto khodit' v upyertosti syertsya svogo, govoryat' voni: zlo nye priidye na vas! a khto zh to stoyav na taemnii gospodnii naradi, i bachiv ta chuv iogo slovo? khto do slova iogo prislukhavsyia i pochuv? os' burya gospod-nya, yak lyutist', vikhodit', a vikhor krutlivii na golovu nyespravdyedlivikh vpadye... gniv gospodnii nye vy-ernyet'sya, poki nye zrobit', i poki nye vikonea vin zamiriv syertsya svogo; naprikintsi dniv zrozumi-etye dobre v sye tsye! tsikh prorokiv ya nye posilav, voni pobigli sami, ya im nye govorit', ta voni pro-rokuyut'. a yakbi v moii radi taemnii stoyali voni, to voni ob'yavlyali b narodovi moemu slova moi, i ikh vidvyertali b vid ikhn'oi zloi dorogi, ta vid zla ikhnikh uchinkiv. chi ya bog til'ki zbлиз'ka, gov-orit' gospod', a nye bog i zdalyeka? yakshcho za-khovaet'sya khto u kriivkakh, to ya nye pobachu iogo? govorit' gospod'. chi ya nyeba i zyiemi nye napovnyuyu? kazhye gospod'. ya chuv, sh-cho govoryat' proroki, shcho imyennyam moim pro-rokuyut' nyepavrdi u govoryat': myeni snilosya, sni-los' myeni!... yak dovgo tsye budyel' u syertsii prorokiv, yaki prorokuyut' nyepavrdi, ta prorokuyut' omanu svogo syertsya? voni zamishlyayut' zrobiti, shchob narod mii zabuv moe imyennya, ikhnimi snami, yaki odin odnomu rozpovidayut', yak chyeryez vaala zab-

uli buli ikhni bat'ki moe imyennya. toi prorok, sh-cho iomu snivsyia son, nyekhai rozpovidae pro son, a z yakim moe slovo, khai kazhye pro slovo pravdi-vye moe, shcho solomi do zbizhzhya? govorit' gos-pod'. khiba slovo moe nye takye, yak ogon', govorit' gospod', i yak molot, shcho skyelyu rozlupue? tomu to os' ya na prorokiv, govorit' gospod', shcho slova moi kradut' odin vid odnogo. os' ya na prorokiv, govorit' gospod', shcho zhviayut' svogo yazika, alye kazhut': tsye mova gospodnya! otsye ya na tikh, shcho sni nyepravdivi zvishchayut', govorit' gospod', voni rozpovidayut' pro nikh ta vprovadzhyuyut' v blud mii narod svoeyu nyepavrdoyu i glumom svoim, khoch ya nye posilav ikh i im nye nakazuvav, i voni pomogti nye pomozhut' narodovi t's'omu, gov-orit' gospod'.... a koli zapitae tyebye tsyei narod, chi prorok, chi svyashchyenik, govoryachi: yakye to gospodne proroctstvo? to skazhyesh do nikh: vi tyag-ar, i ya vas poskidayu, govorit' gospod'. a proroka i svyashchyenika ta toi narod, yakii skazhye: gospod-nii tyagar, to ya muzha togo i iogo dim pokarayul' otak skazhyetye vi odin odnomu i kozhyen do brata svogo: shcho gospod' vidpoviv, i shcho gospod' gov-oriv? a pro gospodnii tyagar nye zgaduitye bil'sh, bo kozhnomu slovo iogo stanye za tyagara, i vi py-eryekrutili b slova boga zhivogo, gospoda savaota, nashogo boga. tak prorokovi skazhyesh: shcho gos-pod' tobi vidpoviv, i shcho gospod' govoritv? yaksh-cho zh budyetye vi govorit': gospodnii tyagar, tomu tak promovlyae gospod': za tye, shcho vi kazhyetye slovo otsye: gospodnii tyagar, khoch ya posilav do vas, kazhuchi: nye govoritye gospodnii tyagar, tomu konchye ya vas pidiiimu, nyemov tyagara, ta i vikinu vas i tye misto, shcho dav buv ya vam ta vashim bat'kam, vid svogo litsya... i dam ya na vas sorom vichnii ta vichnu gan'bu, shcho nye budyel' zabuta!...

24

gospod' pokazav myeni, i os' dva koshi fig stoy-ali pyeryed khranom gospodnim, potomu, yak navukhodonosor, tsar vavilons'kii, vignav ekhoniuyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudinogo, ta pravitye-liv yuds'kikh, i maistra, i slyusarya z erusalimu, ta i priviv ikh do vavilonu. odin kish figi duzhye dobri, yak figi pyershogo vrozhayu, a odin kish figi duzhye zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i promoviv do myenye gospod': shcho ti bachish, eryemie? a ya vidkazav: figi. figi dobri duzhye do-bri, a zli duzhye zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i bulo myeni slovo gospodne, gov-oryachi: tak govorit' gospod', bog izrailiv: yak figi tsi dobri, tak obyernu ya na dobre vignantsiv yu-dinikh, yakikh ya poslav iz t's'ogo mistysya do krayu khaldyeis'kogo. i zvyernu ya svoe oko na nikh na do-bro, i povyernu ikh do t's'ogo krayu, i zbudyu ikh, a nye rozib'yru, i zasadzhu ikh, a nye vryru. i dam ya im syertsye piznati myenye, shcho ya gospod'. i voni myeni budut' narodom, a ya budu im bogom, bo voni navyernut'sya do myenye vsim syertsyem svoim! a yak figi ti zli, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist', to tak govorit' gospod': za takogo ya dam syedyekiuyu, tsarya yudinogo, i iogo pravityeliv

ta ryeshtu erusalimu, shcho zalishilisa v ts'omu krai ta shcho sidyat' u krai egipyets'komu. i dam ikh za ostrakh, na zlo dlya vsikh tsarstv zyeimli, na gan'bu ta za pritchu, na glum ta na proklyattya v usikh tikh mist-syakh, kudi vizhyenu ikh. i poshlyu na nikh myecha, i golod ta morovitsyu, azh poki nye vigublyeni budut' na zyeimli, yaku ya buv dav im ta ikhnim bat'kam!...

25

slovo, shcho bulo do eryemii pro vvyes' narod yudin za chyetyvertogo roku egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudinogo tsye pyershii rik navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, shcho iogo skazav prorok eryemiya pro vvyes' yudin narod ta do vsikh myeshkantsiv erusalimu, govoryachi: vid trinatysy-atogo roku iosii, amonovogo sina, tsarya yudinogo, i azh do ts'ogo dnya, tsye vzhye dvadtsyat' i tri roki, bulo slovo gospodne do myenye. i govoriv ya do vas, govoryachi pil'no, ta nye slukhali vi. i posilav gospod' do vas usikh svoikh rabiv prorokiv, rano ta pizno, ta nye slukhali vi, i nye nakhilili svogo ukha, shchob poslukhati. a voni govorili: vyerit'sya kozhyen za svoei zloi dorogi ta zo zla vashikh uchinkiv, i sidit' na tsi zyeimli, yaku gospod' dav vam ta vashim bat'kam vidviku i azh naviki. i nye khodit' za in-shimi bogami, shchob sluzhiti im ta shchob vklony-atitsya im, i nye gnivit' myenye robotoyu vashikh ruk, i ya nye vchinyu vam likhogo, ta vi nye prislukhal-issa do myenye, govorit' gospod', shchob nye gniv-iti myenye chinom ruk svoikh, na zlo sobi. tomu tak promovlyae gospod' savaot: za tye, shcho vi nye slukhalisya sliv moikh, os' ya poshlyu i pozbi-rayu vsi pivnichni rodi, govorit' gospod', poshlyu do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, mogo raba, i navyedu ikh na krai tsyei, i na myeshkantsiv iogo ta na vsikh tsikh narodiv navkolo, i vchinyu ikh zakly-atyiam, i obyernu ikh na strakhittya, i na posmikho-vischye, i na vichni ruini. i ya vigublyu v nikh golos radisnii za golos vyesyeli, golos molodogo ta golos molodoi, gurkit zhoryen ta svitlo svitil'nika... i staneye tsyei krai ruinoyu, spustoshyennyam, a tsi narodi budut' sluzhiti vavilons'komu tsaryevi simdyesyat lit' i staneyt'sya, yak spovnit'sya simdyesyat lit, pokarayu ya vavilons'kogo tsarya ta tsyei lyud, govorit' gospod', za ikhnyu provinu, ta khaldyeis'kii krai, i oby-ernu iogo na vichnye spustoshyennya. i sprovadzhu na tsyei krai vsi moi slova, shcho ya govoriv buv proti n'ogo, usye, shcho napisanye v tsii knizi, shcho prorokuvav eryemiya pro vsi narodi. bo ikh ponyevolyat' chislyenni narodi ta vyelikii tsari, i ya nadolzhu im za ikhnim chinom ta za dilom ikhnikh ruk. bo tak promovlyae do myenye gospod', bog izrailiv: viz'mi z moei ruki kyelikha vina ts'ogo gnivu, i napoish nim usi narodi, do yakikh posilayu tyebye. i budut' voni piti, i budut' khitatisya, stratyat' rozum chyeryez myecha, shcho ya posilayu mizh nikh... i vzyav ya kyelikha z gospodn'oi ruki, i napoiv usi narodi, do yakikh gospod' vislav myenye: erusalim ta mista yudi, i tsariv iogo ta pravityeliv iogo, shchob viddati ikh na ruinu, na strakhittya, na pos-mikhovishchye ta na proklyattya, yak ts'ogo dnya, faraona, tsarya egipyets'kogo, i rabiv iogo, i pravitye-

liv iogo, ta vvyes' iogo narod, i vsyu mishaninu nar-odiv egiptu, i vsikh tsariv krayu uts, i vsikh tsariv filistims'kogo krayu, i ashkyelon, i azzu, i yekron, i ryeshtu ashdodu, yedoma i moava ta siniv am-mona, i vsikh tsariv tiru, i vsikh tsariv sidonu, i vsikh tsariv ostroviv, shcho na tomu botsi morya, i dyedana, i tyemu, i buza, i vsikh, shcho volossya dovkola strizhut', i vsikh tsariv arabii, i vsikh tsariv mishanikh narodiv, shcho probuvayut' u pustini, i vsikh tsariv zimri, i vsikh tsariv yelamu, i vsikh tsariv midii, i vsikh tsariv pivnochi, bliz'kikh ta dalekikh odin vid odnogo, i vsi tsarstva zyeimli, shcho na zye-mni poverkhnii, a tsar shyeshakhu budyet piti po nikh. i skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: piitye i vpivaityesya, i vimyetuitye, i padaitye ta nye vstavaitye pyeryed myechyem, shcho ya posi-layu mizh vas. i budyet, koli nye zakhochut' voni vzyati kyelikha z tvoei ruki na pittya, to promo-vish do nikh: tak govorit' gospod' savaot: konchye budyetye piti! bo os' u misti, shcho tam bulo klikanye imyennya moe, zachinayu chiniti likhye, a chi vi nye pokarani budyetye? pokarani budyetye, bo ya klichu myecha na vsikh myeshkantsiv krayu, govorit' gos-pod' savaot! a ti prorokuvati im budyesh usi tsi slova, i do nikh skazhyesh: gospod' zagrimit' z visochini, i z myeshkannya svyatogo svogo svii golos podchit' za-grimit' na oselyu svoyu, kliknye vin, mov chavil'niki ti vinogradu, vidpovist' usim myeshkantsyam zye-mnim! diidye gomin do krayu zyeimli, bo v gospoda prya iz narodami, vin budyet suditi kozhnye tilo i nye-spravvedlivikh viddast' ikhn'omu myechyevi, gov-orit' gospod'. tak govorit' gospod' savaot: os' likho vikhodit' vid lyudu do lyudu, i burya vyelika probu-dit'sya z kintsv zyeimli, i budut' pobiti vid gospoda v dyen' toi lyezhati vid krayu zyeimli i azh do krayu zyeimli: nye budut' oplakuvani, i nye budut' pozbi-rani, i nye budut' pokhovani, gnoem stanut' voni na poverkhnii zyeimli... ridaitye, o pastiri, ta golosit', i valyaityes' u popyeli, provodiri vi otari, bo vipovnilis' vashi dni dlya zarizu, i vas rozporoshu, i vpadyeteye, nyemov doroga ta posudinala... i nye matimut' pa-stiri zakhistu, a provodiri chyeryedi utikannya... i chuti krik pastiriv, i lyemyent tikh provodiriv chy-eryedi, bo pustoshit' gospod' ikhnyu chyeryedu, i popustoshyeni mirni pasovis'ka chyeryez palannya gospodn'ogo gnivu... vin pokinuv, yak lyev svoyu pushchu, bo stavysya strakhittyam ikhnii krai chy-eryez myecha gnobityelya, i chyeryez zapal gnivu iogo...

26

na pochatku tsaryuvannya egoyakima, sina iosi-inogo, tsarya yudinogo, bulo otsye slovo vid gospoda, kazhuchi: tak govorit' gospod': stan' na podvir'i gospodn'ogo domu, i budyesh govoriti vsim yudinim mistam, shcho prikhodyat' na poklin do gospodn'ogo domu, usi ti slova, shcho ya nakazav buv tobi, shchob do nikh govoriti, nye vbav ani slova. mozhye pochuyut' voni, i vyerut'sya kozhyen zo svoei zloi dorogi, i ya pozhalyu shchodo zla, yakye du-mayu vchiniti im chyeryez zli ikhni vchinki! i skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod': yaksh-

cho vi nye budyetye prislukhuvatisya do myenye, shchob khoditi za zakonom moim, yakogo ya dav vam, shchob prislukhuvatisya do sliv moikh rabiv prorokiv, yakikh ya posilayu do vas rano ta pizno, ta nye slukhali vi, to vchinyu z otsim domom, yak z shilo, a misto tsye dam na proklyattya dlya vsikh narodiv zyeimli... i chuli svyashchenyiki, i proroki, i vvyes' narod eryemiyu, shcho govoriť tsi slova v gospodn'omu domi. i stalosya, yak eryemiya zakinchiv govoriť vsye, shcho nakazav buv gospod' skazati do vs'ogo narodu, to skhopili iogo svyashchenyiki, i proroki, i vvyes' narod, govoryachi: ti konchye pomryesh! nascho prorokuvav ti gospodnim im'yam, kazhuchi: yak shilo, budy dim tsyei, a misto tsye budy zruinovanye, tak shcho nye budy v n'omu myeshkantsya? i zibravsy vvyes' narod proti eryemii v gospodn'omu domi. i pochuli tsi slova yudini knyazi, i vidiishli z tsars'kogo domu do domu gospodn'ogo, i sili pri vkhodi do novoi gospodn'oi brami. i skazali svyashchenyiki ta proroki do knyaziv ta do vs'ogo narodu, govoryachi: prisud smyerti t'somu cholovikovi, bo vin prorokuvav proti t'sogo mista, yak vi chuli svoimi vukhami! i skazav eryemiya do vsikh knyaziv i do vs'ogo narodu, govoryachi: gospod' poslav myenye prorokuvati proti t'sogo domu, i proti t'sogo mista vsi ti slova, shcho vi chuli. a tyepyer polipshit' vashi dorogi ta vashi chini, i slukhaityesya golosu gospoda, vashogo boga, to pozhalue gospod' shchodo zla, yakye govoriť buv na vas. a ya os' ya v vashii rutsi: robot' myeni yak dobre, i yak pravdivye v vashikh ochakh! til'ki spravdi piznaetye vi, yakshcho vi vb'etye myenye, shcho vi nyevinnu krov sprova-ditye na syebye i na tsye misto ta na myeshkantsiv iogo, bo gospod' spravdi poslav myenye do vas gov-oriti v vashi vukha vsi tsi slova. i skazali knyazi ta vvyes' narod do svyashchenyikiv ta do prorokiv: tsyei cholovik nye pidlygae prisuda smyerti, bo vin govoriť do nas im'yam gospoda, nashogo boga! i vstali lyudi zo starshikh krayu, i skazali do vs'ogo zboru narodu, govoryachi: mikhyei z morashi pro-rokuvav za dnyv ezyekim, tsarya yudinogo, i skazav do vs'ogo yudyeis'kogo narodu, govoryachi: tak gov-orit' gospod' savaot: sion, yak tye polye, zaoranii budy, a erusalim za rumovishcha stanye, a gora t's'ogo khramu pidgirkami lisu... chyi spravdi zabiv iogo ezyekiya, tsar yudin, ta vvyes' yuda? chi zh vin nye poboyavsy gospoda, i nye zlagodiv gospodn'ogo litsya? i gospod' pozhaluvav shchodo togo zla, yakye govoriť buv na nikh. a mi vchinimo takye vye-likye zlo na svoi dushi? i takozh prorokuvav buv gospodnim im'yam odin cholovik, uriya, sin shyemai, z kir'yat-earimu, i prorokuvav proti t's'ogo mista ta proti t's'ogo krayu vsi ti slova, yak eryemiya. i pochuv buv slova iogo tsar egoyakim, i vsi litsari iogo ta vsi knyazi; i shukav tsar sposobu zabiti iogo. i pochuv tsye uriya, i zlyakavsy, i utik priishov do egiptu. i poslav tsar egoyakim lyudyei do egiptu, yel-natana, akhborovogo sina, i lyudyei z nim do egiptu. i voni vivyeli uriiyu z egiptu, i privyeli iogo do tsarya egoyakima, a toi udariv iogo myecheym, a trupa iogo kinuv do grobiv prostikh lyudyei... alye ruka akhikama, shakhanovogo sina, bula z eryemiyu, sh-

chob nye dati iogo v ruku narodu zabiti iogo.

27

na pochatku tsaryuvannya egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudi, bulo otsye slovo do eryemii vid gospoda, kazhuchi: tak skazav buv do myenye gospod': zrobi sobi povorozki ta yarma, i nadin' ikh na shiyyu svoyu. i poshlyesh ikh do tsarya yedomu, i do tsarya moavu, i do tsarya siniv ammonu, i do tsarya tiru, i do tsarya sidonu chyeryez posliv, shcho prikhodyat' do erusal-imu do syedyekii, tsarya yudinogo. i nakazhyesh im, shchob do svoikh volodariť govoriť: tak govoriť gospod' savaot, bog izrailiv: tak skazhyetye vashim volodaryam: ya vchiniv zyeimlyu i lyudinu, i skotinu, shcho na povyerkhni zyeimli, svoeyu siloyu vyelikoyu ta vityagnenim ramyenom svoim, i dav ti tomu, khto spodobavsy v ochakh moikh. a tyepyer ya viddav usi tsi zyeiml v ruku navukhodonosora, tsarya vav-ilons'kogo, raba mogo, a takozh pol'ovu zvirinu dav ya iomu, shchob sluzhila iomu, i budut' sluzhiti vsi narodi iomu ta sinovi iogo, i sinovi sina iogo, azh poki nye priidye chas takozh iogo vlasnomu kraevi, i ponyevolyat' iogo chislyenni narodi ta vyeliki tsari. i stanyet'sya, toi narod i tye tsaryov, shcho nye budut' sluzhiti iomu, navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komu, i togo, khto nye dast' shii svoei v yarmo vavilons'kogo tsarya, pokaray ya narod tsyei myecheym, i golodom, i zarazoyu, govoriť gospod', azh poki nye zroblyu im kintsya rukoyu iogo! a vi nye prislukhaityes' do vashikh prorokiv, i do vashikh vorozhbitiv, i do vashikh snovidstv, i do vashikh znakhariť, i do vashikh charivnikov, shcho govoryat' do vas, kazhuchi: nye sluzhit' vavilons'komu tsaryevi! bo voni prorokuyut' vam nyeppravdu, shchob viddaliti vas z vashoi zyeimli, i ya vas vizhyenu, i vi poginyetye. a narod, shcho vkladye svoyu shiyyu v yarmo vav-ilons'kogo tsarya i budy sluzhiti iomu, to zalishu iogo na iogo zyeimli, govoriť gospod', i vin budy ii obroblyati, i budy siditi na nii. i do syedyekii, tsarya yudinogo, govoriť ya zgidno z usima tsimi slovami, kazhuchi: vkladit' vashi shii v yarmo vavilons'kogo tsarya, i sluzhit' iomu ta iogo narodovi, i budyetye zhti. poshcho pomryetye ti ta narod tvii vid myecha, golodu ta morovitsi, yak govoriť buv gospod' pro toi lyud, shcho nye budy sluzhiti vavilons'komu tsaryevi? i nye prislukhuityesya do sliv prorokiv, shcho kazhut' do vas, govoryachi: nye budyetye sluzhiti vavilons'komu tsaryevi, bo nyeppravdu voni vam prorokuyut'. bo ya nye posilav ikh, govoriť gos-pod', i voni prorokuyut' nyeppravdu v im'ya moe, shchob ya vignav vas, i poginyetye vi ta proroki, shcho vam tye prorokuyut'... a do svyashchenyikiv ta do vs'ogo t's'ogo narodu govoriť ya, kazhuchi: tak govoriť gospod': nye prislukhuityesya do sliv vashikh prorokiv, shcho prorokuyut' vam, kazhuchi: os' tyepyer nyzabaram vyertaet'sya z vavilonu po-sud gospodn'ogo domu, bo lzhu voni prorokuyut'. nye prislukhuityesya do nikh, sluzhit' tsaryevi vav-ilons'komu, to budyetye zhti, nascho budy tsye misto ruinoyu? a yakshcho voni proroki, i yakshcho slovo gospodne z nimi, nyekhai zhye prosyat' voni gospoda savaota, shchob nye pyeryeishov posud, po-

zostalii v gospodn'omu domi, i v domi tsarya yudi, i v erusalimi do vavilonu. bo tak promovlyae gospod' savaot pro stovpi, i pro morye, i pro pidstavi, i pro ryeshu posudu, pozostalogo v ts'omu misti, shcho nye zabrav ikh navukhodonosor, tsar vavilons'kii, koli viganyav buv v nyevolyu ekhoniyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudi, z erusalimu do vavilonu, ta vsikh shlyakhyetnikh yudi ta erusalimu. bo tak promovlyae gospod' savaot, bog izrailiv, pro posud, pozostalii v gospodn'omu domi ta v domi tsarya yudi ta erusalimu: do vavilonu budyie vin sprovdazhenii, i tam probuvatimye azh do dnya moikh vidvidin ikh, govorit' gospod', todi viprovadzhu iogo, i vyernu iogo do ts'ogo mistysya...

28

i stalosya togo roku na pochatku tsaryuvannya syedyekii, tsarya yudi, chyetyvertogo roku, p'yatogo mistysatsya, skazav do myenye ananiya, sin azzuriv, prorok, shcho z gi'v'onu, u gospodn'omu domi, na ochakh svyashchenyikiv ta vs'ogo narodu, govoryachi: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv, kazhuchi: zlamayu yarmo tsarya vavilons'kogo! za dva roki chasu ya vyernu do ts'ogo mistysya vvyes' posud gospodn'ogo domu, shcho zabrav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, z ts'ogo mistysya, i sprovdav iogo do vavilonu. i ekhoniyu, egoyakimovogo sina, tsarya yudi, i vsikh yudynikh vignantsiv, shcho priishli do vavilonu, ya vyernu do ts'ogo mistysya, govorit' gospod', bo zlamayu yarmo tsarya vavilons'kogo! i govoriv prorok eryemiya do proroka ananii na ochakh svyashchenyikiv i na ochakh us'ogo narodu, shcho stoyali v gospodn'omu domi. i skazav prorok eryemiya: amin! nyekhai tak zrobit' gospod', nyekhai vikonae gospod' slova tvoi, shcho ti prorokuvav pro povorot posudu gospodn'ogo domu ta vs'ogo vignannya v nyevolyu z vavilonu do ts'ogo mistysya. til'ki poslukhai tsye slovo, shcho ya govoryu v vukha tvoi ta v vukha vs'ogo narodu: ti proroki, shcho vid vikiv buli pyeryedo mnoyu i pyeryeto boyu, prorokovali pro chislyenni krai ta pro tsarstva vyelikii, pro viini, i pro golod ta pro morovitsyu. prorok, shcho prorokue pro mir, koli spravit'sya slovo prorochye, budyie piznanii tsyei prorok, shcho iogo spravdi poslav gospod'. i vzyav prorok ananiya yarmo z shii proroka eryemii, i polamav iogo. i skazav ananiya na ochakh us'ogo narodu, govoryachi: tak govorit' gospod': otak polamayu yarmo navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, za dva roki chasu, z shii vsikh narodiv! i pishov prorok eryemiya svoeyu dorogoyu. i bulo slovo gospodne do eryemii po tomu, yak prorok ananiya polamav yarmo z shii proroka eryemii, govoryachi: idi, i skazhyesh do ananii, govoryachi: tak govorit' gospod': ti polamav dyeryev'yanye yarmo, alye ya zrobylyu zamist' n'ogo yarmo zaliznye. bo tak promovlyae gospod' savaot, bog izrailiv: ya dav na shiyu vsikh tsikh narodiv zaliznye yarmo, shchob voni sluzhili navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komi, i voni budut' sluzhiti iomu, i navit' pol'ovu zvirinu vid-dam ya iomu! i skazav prorok eryemiya do proroka ananii: poslukhai zhye, ananie: nye posilav tyebye

gospod', alye ti dovodish, shcho narod tsyei doviryae nyepravdi. tomu tak promovlyae gospod': os' ya viki-dayu tyebye z povyerkhni zemli, ts'ogo roku ti pom-ryesh, bo pro vidstupstvo vid gospoda govoriv ti!... i pomyer prorok ananiya togo roku s'omogo misyat-sya...

29

a otsye slova lista, yakogo prorok eryemiya poslav z erusalimu do zalishku starshikh, i do svyashchenyikiv, i do prorokiv, i do vs'ogo narodu, shcho iogo vignav navukhodonosor z erusalimu do vavilonu, v nyevolyu, po vikhodi tsarya ekhonii i matyeri tsarya ta yevnukhiv, knyaziv yudi ta erusalimu, i maistriv ta slyusariv erusalimu, chyeryez yel'sau, shafanovogo sina, ta gymariyu, sina khilkiiniogo, yakikh poslav syedyekiya, tsar yudi, do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, do vavilonu, govoryachi: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv, do vs'ogo vignannya v nyevolyu, shcho ya vignav z erusalimu do vavilonu: buduitye domi, i osyad'tye, i zasadi't sadki, i spozhivaitye ikhnii plid! pobyerit' zhinok, i zrodi't siniv ta dochok, i viz'mit' dlya vashikh siniv zhinok, a svoi dochki viddaitye lyudyam, i nyekhai voni porodyat' siniv ta dochok, i pomnozhtyesya tam, i nye maliitye! i dbaitye pro spokii mista, kudi ya vas vignav, i molit'sya za n'ogo do gospoda, bo v spokoi iogo budyie i vash spokii. bo tak promovlyae gospod' savaot, bog izrailiv: nyekhai nye zvodyat' vas vashi proroki, shcho syeryed vas, ta vashi charivniki, i nye prislukhuityesya do vashikh sniv, shcho vam snyat'sya. bo lzhu voni vam prorokuyut' im'yam moim, ya ikh nye posilav, govorit' gospod'. bo tak promovlyae gospod': po spovnyenni syemidyesyati lit vavilonu ya do vas zavityau, i spravdzyu svoe dobrye slovo pro vas, shchob vyernuti vas do ts'ogo mistysya. bo ya znayu ti dumki, yaki dumayu pro vas, govorit' gospod', dumki spokoyu, a nye na zlo, shchob dati vam buduchnist' ta nadiyu. i vi klikatimyetye do myenye, i pidyetye, i budyetye molit'sya myeni, a ya budu prislukhovuvatysya do vas. i budyetye shukati myenye, i znaidyetye, koli shukatimyetye myenye vsim svoim syertsyem. i ya damsya vam znaiti syebye, govorit' gospod', i vyernu vas, i zbyeru vas zo vsikh narodiv ta zo vsikh mist's, kudi ya vignav buv vas, govorit' gospod', vyernu vas do togo mistysya, zvidki vas ya buv vignav. yakshcho vi kazhyetye: gospod' postaviv nam prorokiv i v vaviloni, to tak govorit' gospod' do tsarya, shcho sidit' na davidovomu troni, ta do vs'ogo narodu, shcho sidit' u ts'omu misti, do vashikh brativ, shcho nye viishli z vami na vignannya: tak govorit' gospod' savaot: os' ya poshlyu na vas myecha, golod ta morovitsyu, i dam ikh, yak obridlyi figi, yakikh nye idyat' chyeryez ikhnyu nyepridatnist'. i budu gnatisya za nimi myechyem, golodom ta morovitsyeyu, i dam ikh na postrakh dlya vsikh zymnikh tsarstv, na proklyattya, i na ostovpinnya, i na posmikhovishchye, i na gan'bu syeryed usikh narodiv, kudi ya ikh buv poviganyav, za tye, shcho nye slukhalisya sliv moikh, govorit' gospod', shcho

posilav ya do nikh rabiv moikh prorokiv, rano ta pizno, ta nye slukhali vi, govorit' gospod'. a vi, vsye vignannya, shcho poslav ya z erusalimu do vavilonu, poslukahaiyte slova gospodn'ogo: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv, pro akhava, sina kolainogo, i pro syedyekiyu, sina maaseynogo, shcho nyeppravdu prorokuyut' vam moim im'yam: os' ya viddam ikh u ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i vin povbivae ikh na vashikh ochakh! i viz'myet'sya vid nikh proklyattya dlya vs'ogo yudinogo vignannya, shcho v vaviloni, govoryachi: nyekhai uchinit' tyebye gospod', yak syedyekiyu ta yak akhava, yakikh vavilons'kii tsar pik na ogni, za tye, shcho voni zrobili ogidu v izraili, i pyeryelyub chinili z zhinkami svoikh blizhnikh, i govoreli lozhnye slovo im'yam moim, chogo ya nye zvyeliv im, a ya vidayu tsye, i ya svidok ts'omu, govorit' gospod'. a do shyemai nyekhyelamityanina skazhyesh, govoryachi: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv, kazhuchi: za tye, shcho ti svoim im'yam posilav listi do vs'ogo narodu, shcho v erusalimi, i do svyashchyenika tsyefaniya, maaseynogo sina, i do vsikh svyashchyenikov, govoryachi: gospod' tyebye dav za svyashchyenika zamist' svyashchyenika egoyadi, shchob buti naglyadachyem u gospodn'omu domi dlya kozhnogo cholovika, shcho bozhyevil'nii i shcho vdae proroqa, i dasi iogo do v'yazniitsi, a na shiyu kaidani nadynesh. a tyepper, chomu ti nye skartav eryemiyu z anatotu, shcho vdae z syebye proroqa? bo vin poslav do nas, do vavilonu, govoryachi: dovgye vono, vignannya! buduitye domi, i osyad'tye, i zasadit' sadki, i spozhivaitye ikhnii plid! i svyashchyenik tsyefaniya prochitav ts'ogo lista vgoslos prorokoye eryemii. i bulo slovo gospodne do eryemii, govoryachi: poshli vs'omu vignannyu, govoryachi: tak govorit' gospod' pro nyekhyelamityanina shyemayu: za tye, shcho vam prorokuvav shyemaya, khoch ya nye posilav iogo, i zrobiv, shchob vi nadiyalis' na nyeppravdu, tomu tak promovlyae gospod': os' ya pokarayu nyekhyelamityanina shyemayu ta nasinnya iogo: nye budye v n'ogo nikogo, khto sidiv bi syeryed ts'ogo narodu, i nye pobachit' vin dobra, yakye ya zroblyu dlya narodu svogo, govorit' gospod', bo pro vidstupstvo vid gospoda govorev vin!

30

slovo, shcho bulo do eryemii vid gospoda, govoryachi: tak govorit' gospod', bog izrailiv, kazhuchi: napishi sobi vsi ti slova, shcho tobi govorev ya, do knigi. bo prikhodyat' os' dni, govorit' gospod', i ya vyernu narod mii izrailiv ta yudin, kazhye gospod', i vyernu ikh do krayu, shcho ikhnim bat'kam ya buv dav, i voni posyadut' iogo. a otsye ti slova, shcho gospod' govorev pro izrailiya i yudu: bo tak promovlyae gospod': pochuli mi goslos strakhu, pyeryelyaku, i nyemae spokoyu... zapitaitye i pobachtye, chi rodit' muzhchina? chomu zh tsye ya bachu, shcho v kozhnogo muzha on ruki iogo na styegnakh iogo, nyemov u porodilli, i vsyakye oblichyaka poblidlo? oi gorye, bo tsye dyen' vyelikii, nyemae takogo, yak vin! a tsye chas nyedoli dlya yakova, ta z n'ogo

vin budye vryatovani! i budye v toi dyen', govorit' gospod' savaot, polamayu yarmo ya iz shii tvoei, a puta tvoi rozirvu, i nye budut' chuzhi ponyevolyuvati bil'shye iogo! i budut' sluzhiti voni til'ki gospodyevi, bogovi svoemu, i tsaryevi svoemu davidovi, yakogo postavlyu ya im. a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovi, kazhye gospod', i nye strashisya, izrailuyu, bo ya os' vryatuyu tyebye iz dalyekogo krayu, i nashchadkiv tvoikh z krayu ikhn'ogo polonu! i vyernyet'sya yakiv, i budye spokiniin, i budye byezpyechnii, i nye budye togo, khto bo iogo nastrashiv, bo ya iz tobouy, govorit' gospod', shchob spasati tyebye! bo zroblyu ya kinyets' vsim narodom, mizh yakimi tyebye rozporoshiv, ta z tobouy kintsya nye zroblyu, i tyebye pokarayu za pravom, bo nye polishu tyebye nyepokaranim! bo tak promovlyae gospod': nyevilichal'na poraza tvoya, rana tvoya nyevigoina! nyemae togo, khto b spravu tvoyu rozsudiv dlya tvoei bolyachki, nyema v tyebye likiv takikh, shchob nad ranoyu m'yasu zroslo! zabuli pro tyebye vsi druzi tvoi, do tyebye voni nye zvyertayut'sya, bo vorozhim udarom ya vraziv tyebye, zhorstokoyu karoyu za chislyenni provini tvoi, za tye, shcho zmitsnili grikhi tvoi... chogo ti krishish pro porazu svoyu, pro svii bil' nyevigoinii? za chislyenni tvoi byezzakonstva, za tye, shcho zmitsnili grikhi tvoi, ya zrobiv tobi tsye... tomu vsi, shcho tyebye poidayut', poidzhyni budut', a vsi vorogi tvoi vsi voni pidut' v polon, i stanut' zdobichchyu ti, khto tyebye odbirae, a vsikh, khto grabue tyebye, na grabunok viddam! bo viroshchu shkurku na rani tobi, i z poraz tyebye vilikuyu, govorit' gospod', bo vidkinuta zvano tyebye, ti, sions'ka dochka, yakoi nikhto nye shukae. tak govorit' gospod': os' ya povyernu z polonu shatra yakovovi, i zmilyusyua nad mistysyami iogo probuvannya, i na pagirku svoim pobuduet'sya misto, a palats osyadyet'sya na vidpovidnomu misti svoim. i viidye podyaka iz nikh ta goslos radiyuchiki, i ya ikh pomnozhu, i nye budye ikh malo, i proslavlyu ya ikh i nye budut' prinizhyeni! i sini iogo stanut', yak pyer-shye, a zbir iogo budye mitsnii pyeryed litsyem moim, i ya pokarayu vsikh tikh, khto iogo pyeryeslidue! i budye iz n'ogo potuzhnii iogo, i postanye volodar iogo z-pomizh n'ogo, i ya nablizhu iogo, i vin pididye do myenye! bo khto e takii, shcho narazit' zhittya svoe na nyebezpyeku, shchob do myenye nablizitsi? kazhye gospod': i stanyetye vi narodom myeni, a ya budu vam bogom! os' burya gospodnya, lyutist' vikhodit', a vikhor krutlivii na golovu byezbozhnikh upadye. nye spinit'sya polum' ya gnivu gospodn'ogo, poki svogo nye zrobit', i poki nye vikonaie zamiriv syertsya svogo, vi naprikints dniv zrozumietye tsye!

31

togo chasu, govorit' gospod', dlya vsikh rodiv izrailiya stanu ya bogom, voni zh myeni stanut' narodom! tak govorit' gospod': znaishov milist' v pustini narod, vid myecha vryatovani, izrail' idye na svii spochin. zdalyeka gospod' z'yavivsyua myeni ta i promoviv: ya vichnim kokhannym tyebye pokokhav, tomu milist' tobi viyavlyayu! shchye budu tyebye buduvati i zbudovana budyesh, o divo izrailiyeva! ti znov priozdobishsya v bubni svoi, ta i pidyesh u tanok

tikh, khto bavit'sya, na gorakh samarii'kikh shchye budyesh saditi vinogradniki, vinogradari budut' saditi i spozhivati zakonno sobi! nastanye bo dyen', koli klikati budye storozha na efryemovikh gorakh: ustavaiyte, ta pidyemo mi na sion, do gospoda, nashogo boga! bo tak promovlyae gospod': spivaitye dlya yakova z radisty, ta golovoyu narodit utishaityes! rozgolosit', vikhvalyaitye i skazhit': spasi, gospodi, narod svii, ostanok izrailiv! os' ya ikh privyedu iz pivnichnogo krayu, i zbyeru ikh iz kintsiv zyeimli, z nimi razom slippii ta kul'gavii, vazhka i porodillya, syudi povyertayut'sya zbori vyelikii! voni priidut' z plachyem, ta ya ikh poprovadzhu v utikhakh. ya ikh do potokiv vodi poprovadzhu pryamoyu dorogoyu, nye spitknut'sya na nii, bo izrailiyevi ya stav ottsyem, a efryem, pyervoridnii vin mii! narodi, poslukhaitye slova gospodn'ogo, i dalyeko zvistit' azh na ostrovakh ta skazhit': khto rozsiyav izrailiya, toi pozbirae iogo, i styeryegtimye iogo, yak pastir otaru svoyu! bo gospod' vikupiv yakova, i vizvoliv iogo vid ruki sil'nishogo vid n'ogo. i voni poprikhodyat', i budut' spivati na vyershini sionu, i do dobra do gospodn'ogo budut' gornutis', do zbizhzhya, i do vinogradnogo soku, i do olivi, i do molodoi dribnoi khudobi ta do tovaru vyelikogo! i stanye dusha ikhnya, nyemov toi napoenii sod, i nye vidchuyut' uzhye bil'shye stomlyennya! toti divchina tishitis' budyu v tanku, i razom yunatstvo ta starshi, bo ya obyernu ikhnyu zhalobu na radist', i ya ikh potishu, i ikh zvyesyelyu v ikhnim smutku! i dushu svyashchychenikiv sitistyu ya napoyu, a narod mii dobrom moim budyu nasichenyii, kazhye gospod'! tak govorit' gospod': chuti golos u rami, plach ta ridannya girkye: rakhil' plachye za dit'mi svoimi, nye khochye potishyena buti za diti svoi, bo nyema ikh... tak govorit' gospod': strimai golos svii vid golosinnya, i vid sl'ozii svoi ochi, bo e nagoroda dlya chinu tvogo, govorit' gospod', i voni vyernut'sya z krayu vorozhogo! i dlya tvogo maibutn'ogo e spodivannya, govorit' gospod', i do granits' tvoikh vyernut'sya diti tvoi! dobre ya chuyu efryema, yak vin golovoyu pokhitue, plachuchi: pokarav ti myenye i pokaranii ya, moy tvolya tye nyenavchyenye! navyerni ti myenye i vyernusya, bo ti gospod' bog mii! bo yak ya navyernusya, to kayavsya, koli zh ya piznav, to vdariv po styegnakh svoikh... zasoromivsya ya ta zbyentyezhyenii buv, bo ya gan'bu noshu molo-doshchiv svoikh. chi efryem nye mii sin dorogii, chi nye lyuba ditina moya? to skil'ki ya nye govoryu proti n'ogo, zavzhdi sil'no iogo pam'yatayu! tomu to za n'ogo khvilyuet'sya nutro moe, zmilosy-erdzhusya spravdi nad nim, govorit' gospod'! postav sobi dorogovkazi, stovpi sobi porozstavlayi, zvyerni svoje syertsye na bitu dorogu, yakoyu ti ishla, i vyernisya, o divo izrailyeva, vyernisya do tsikh svoikh mist! azh doki tinyatisya budyesh, o dochko nye-virna? gospod' bo novinu stvoriv na zyeimli: zhinka spasatimye muzha! tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: otsye slovo prokazhut' ishchye v kraii yudinomu i po mistakh iogo, koli ya vyernu ikh: khai gospod' blagoslovit' tyebye, osyelye ti pravdi, o goro svyata! i osyadut' na nii yuda ta mista iogo razom usi, syelanyi ta ti, khto khodit' z otaroyu. bo napoyuyu ya dushu zmuchyenu, i kozhnu dushu sko-

rbotnu nasichuyu. na tsye ya zbudivsya i pobachiv, i buv myeni son mii priemnii. os' dni nastayut, govorit' gospod', i zasiyu izrailiv dim ta dim yudin nasinnyam lyudini i nasinnyam skotini. i budyu, yak ya pil'nuvav buv nad nimi, shchob ikh virivati ta buriti, i shchob ruinuhati, i gubiti, i chiniti likhye, tak ya popil'nyu nad nimi, shchob ikh buduvati i saditi, govorit' gospod'! timi dnyami nye skazhut' uzhye: bat'ki ili nyespilye, a oskoma v siniv na zubakh! bo kozhyen za vlasnu provinu pomrye, i kozhnii lyudini, shcho ist' nyedospilye, oskoma vpadye ii na zubi! os' dni nastupayut, govorit' gospod', i skladu ya iz domom izrailiyevim i z yudinim domom novii zapovit. nye takii zapovit, shcho iogo z ikhnimi bat'kami ya sklav buv u toi dyen', koli mitsno za ruku ikh uzyav, shchob ikh vivyesti z krayu egipyets'kogo. ta voni polamali mogo zapovita, i ya ikh vidkinuv, govorit' gospod'! bo tsye os' otoi zapovit, shcho iogo po tsikh dnyakh skladu z domom izrailiya, kazhye gospod': dam zakona svogo v syeryedinu ikhnyu, i na ikhn'omu syertsii iogo napishu, i ya stanu im bogom, voni zh myeni budut' narodom! i bil'shye nye budut' navchati voni odin odnogo, i brat svogo brata, govoryachi: piznaitye gospoda! bo vsi budut' znati myenye, vid malogo ikhn'ogo i azh do vyelikogo ikhn'ogo, kazhye gospod', bo ikhnyu provinu proshchu, i nye budu vzhye zgaduvati im grihka! tak govorit' gospod', shcho sontsye dae vdyen' na svitlo, i poryadok misyatsyevi i zoryam na svitlo vnochii, shcho porushue morye i shumlyat' iogo khvili, gospod' savaot iomu imyennya! yak vidiidut' ustavi tsi z-pyeryed oblichchya mogo, govorit' gospod', to i nasinnya izrailiyevye pyeryestanye narodom buti pyeryed oblichchiam moim po vsi dni. tak govorit' gospod': tak yak nyebo vgori nyezmirimye, i nye budut' doslidzhyni doli osnovi zyeimli, to tak nye vidkinu i ya vsye nasinnya izrailiyevye za vsye tye, shcho zrobiti, govorit' gospod' os' dni nastayut, govorit' gospod', i zbuduet'sya misto otsye gospodyevi vid bashti khananyella azh do brami narizhnoi. i pidye mirnichii shnurok toi shchye dali, pryamo azh do garyevu, i obyernyet'sya vin do goi. i dolina vsya trupiv ta popyelu, i vsi polya azh do dolini kyedronu, azh do rogu kins'koi brami na skhid, usye tsye budyu svyatis' dlya gospoda, nye znishchit'sya ta nye zruinuet'sya vviki vona!

32

slovo, shcho bulo do eryemii vid gospoda za dyesy-atogo roku syedyeikii, tsarya yudinogo, tsye visim-nadtsyatii rik navukhodonosora. a toti viis'ko vavilons'kogo tsarya oblyagal erusalim, a prorok eryemiya buv uv'yaznyenii v podvir'i v'yaznitsi, shcho bula pri domi tsarya yudinogo, shcho uv'yazniv iogo syedyeikiya, tsar yudin, govoryachi: nashcho ti prorokuesh otak: tak govorit' gospod': os' ya vidam tsye misto v ruku vavilons'kogo tsarya, i vin zbuduye iogo... a syedyeikiya, tsar yudin, nye vtyechye vid ruki khaldayiv, bo konchye budyu vin daniu v ruku vavilons'kogo tsarya, i budut' govoritii usta iogo z iogo ustami, a ochi iogo budut' bachiti ochi iogo... i zavedye vin syedyeikiyu do vavilonu, i

vin budyte tam, azh poki ya vidvidayu iogo, govorit' gospod'. koli zh budyetye voyuvati z khaldyeyami, nye poshchastit'sya vam... a eryemiya vidkazyat: bulo myeni slovo gospodne takye: os' ganamyeil, sin shal-luma, tвого dyad'ka, idye do tyebye skazati: kupi sobi moe polye, shcho v anatoti, bo ti maesh vikup-nye pravo kupiti. i priishov do myenye ganamyeil, sin dyad'ka mogo, za gospodnim slovom, do pod-vir'ya v'yaznitsi, ta i skazav myeni: kupi moe polye, shcho v anatoti, shcho v vyenyaminovomu krai, bo tvoe pravo spadshchini i tvii vikup, kupi sobi! i piz-nav ya, shcho tsye slovo gospodne. i kupiv ya tsye polye vid ganamyela, sina dyad'ka mogo, shcho v anatoti, i vidvazhiv iomu dyesyt' i sim shyekliv sri-bla. a napisav ya kupchu, i zapyechatav, i zasvichiv svidkami, ta i zvazhiv sriblo vagoynu. i vzyav ya kup-chogo lista zapyechatanogo, za zakonom ta ustavami, i vidkritogo. i dav ya kupchogo lista barukhovi, sinovi nyerii, makhsyeinogo sina, na ochakh sina dyad'ka mogo ganamyela ta na ochakh svidkiv, shcho napisani v kupchomu listi, na ochakh usikh yudyeiv, shcho sidili v podvir' v'yaznitsi. i nakazav ya barukhovi na ikhnikh ochakh, govoryachi: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: viz'mi tsi listi, ts'ogo kupchogo lista, i zapyechatanogo, i togo lista vidkritogo, i dasi iogo v glinyaniy posud, shchob za-khovalis' na dovгий chas. bo tak promovlyae gos-pod' savaot, bog izrailiv: shchye budut' kupuvatisya domi ta polya i vinogradniki v ts'omu krai! i mo-livsyta do gospoda potomu, yak dav buv kup-chogo lista barukhovi, nyeryeiinomu sinovi, pro-movlyayuchi: o gospodi, bozhye! ti nyebo ta zye-myly stvoriv svoeyu potuzhnoyu siloyu ta svojim vityag-nyenim ramyenom, nichogo dlya tyebye nyema nye-mozhlyvogo! milist' ti tisyacham chinish, i za prov-inu bat'kiv pislyta nikh viddaesh v lono ikhnikh siniv, bozhye vyelikii ta mogutnii, gospod' savaot iomu imyennya! vyelikii v poradi i mogutnii u chinakh, shcho ochi tvoi vidkriti na vsi dorogi lyuds'kikh siniv, shchob kozhnomu dati zgidno z iogo dorogoyu ta zgidno z plodom iogo chiniv, shcho znaki ta chuda chiniv ti v egipyets'kim krai, i chinish ikh azh po tsyei dyen', i mizh izrailiyem, i mizh narodom, i zro-biv sobi imyennya, yak ts'ogo dnya! i ti viviv narod svii izrailya z krayu egipyets'kogo znakami ta chudami, i rukoyu potuzhnoyu, i ramyenom vityagnyenim ta strakhom vyelikim. i dav ti im krai tsyei, yakii ikhnim bat'kam zaprisyag buv, shchob dati im krai tsyei, shcho tyechye molokom vin ta myedom. i priishli, i posili iogo, ta nye slukhalisya tvogo goslova, i za-konom tvoim nye khodili; us'ogo, shcho ti nakazav im robiti, voni nye robili, i ti vchiniv, shcho spitkalo ikh vsye otsye likho... os' dokhodyat' do mista vali, shchob zdobuti iogo, i misto viddanye budyte u ruku khaldyeiv, shcho voyuyut' iz nim, chyeryez myech, i golod, i morovitsyu... i shcho govoriť ti, staet'sya, i os' ti tsye bachish. a ti zh buv skazav myeni, gospodi bozhye: kupi sobi polye za sriblo, i zasvidch kupivlyu svidkami. os' misto viddanye budyte u ruku khaldyeiv... i bulo gospodne slovo do eryemii, govoryachi: os' ya gospod', bog kozhnogo tila: chi dlya myenye e shchos' nyemozhlyve? tomu tak pro-movlyae gospod': os' ya viddam otsye misto u ruku

khaldyeiv i v ruku navukhodonosora, tsarya vav-ilons'kogo, i vin zdobudye iogo! i priidut' khaldyei, shcho voyuyut' z tsim mistom, i pidpalyat' tsye misto ognym, ta i spalyat' iogo i ti domi, shcho prinosilis' zhyertvi vaalovi na ikhnikh dakhakh, i liliysa liti zhy-ertvi dlya inshikh bogiv, shchob myenye progniviti... bo sini izrayiut' ta sini yudini til'ki zlo uchynali na ochakh moikh vid yunatstva svogo, sini bo izrayiyei lish gnivili myenye chinom ruk svoikh, kazhye gos-pod'... bo misto tsye stalo myeni na mii gniv ta na lyutisť moyu z togo dnya, yak iogo zbuduvali, ta azh do dnya ts'ogo, shchob vidkinuti iogo vid mogo lit-sya za vsye tye zlo siniv izrayiyeivikh ta siniv yudinikh, yakye uchinili, shchob gniviti myenye, voni, ikhni tsari, knyazi, ikhni svyashchyeniki i ikhni proroki, i yudyeiani i myeshkantsi erusalimu... i voni oby-ernulis' do myenye potilitsyeyu, a nye oblichyam, khoch ya ikh navchav rano i pizno, ta nye slukha-lysa, shchob priinyati nauku... i poklali gidoti svoi v tomu khrami, v yakomu im'ya moe klikalosya, sh-chob iogo zanyechistiti... i pobuduvali zhyertovni pa-girki vaalovi, shcho v dolini byen-ginnoma, shchob chyeryez ogon' pyeryevoditi siniv svoikh ta svoikh dochok molokhovi, chogo im nye nakazuav ya, i shcho nye vkhodilo v syertsye myeni, shchob chiniti tu gidotu, shchob uvoditi yudu u grikh. tomu tak pro-movlyae gospod', bog izrailiv, do mista ts'ogo, pro yakye vi govoriťte: vono viddanye budyte u ruku tsarya vavilons'kogo myechyem, i golodom, i mo-rovitsyeyu: os' ya ikh pozbirayu zo vsikh tikh kraiv, kudi veynav buv ikh svoim gnivom ta lyuttyu svoeyu i vyelikim svoim pyeryesyerdyam, i vyernu ikh do mistysa ts'ogo, i posadzhu ikh byezpyechno, i voni myeni stanut' narodom, a ya budu im bogom! i dam ya im syertsye odnye ta dorogu odnu, shchob boy-alis' myenye po vsi dni na dobro sobi i sinam ikhnim po nikh. i skladu z nimi vichnogo zapovita, shcho nye vidyernusya vid nikh, shchob im nye chiniti svogo dobra, i dam im u syertsye svii strakh, shchob nye vidstupali vid myenye! i budu ya tishitis' nimi, shchob chiniti im dobro, i ikh posadzhu na zye-mli tsii u pravdi usim svoim syertsyem ta vsieyu dushyeyu svoeyu. bo tak promovlyae gospod': yak sprovadiv buv ya vsye vyelikye tsye zlo na narod tsyei, tak sprovadzhu na nikh vsye dobro, yakye pro-vishchav ya pro nikh! i kupuvatinut' polye v tsim krai, pro yakogo vi kazhyetye: vin spustoshyennya, tak shcho nyemae lyudini i skotini, vin viddanii v ruku khaldyeiv. i budut' voni kupuvati polya za sri-blo, i pisati pro tsye u listi, i zapyechatuvati, i svidchiti svidkami, u krai vyenyaminovomu ta v okolitsyakh erusalimu, i v mistakh yudinikh, i v mistakh girs'kikh, i v mistakh dolishnikh, i v mistakh pivdyennikh, bo vyernu ikh iz polonu, govorit' gospod'!

33

i bulo eryemii gospodne slovo vdruge, koli vin shchye zamknyenii buv na podvir' v'yaznitsi, govoryachi: tak govorit' gospod', shcho chinit' otsye, gospod', shcho vformove tsye, shchob postaviti mitsno otsye, gospod' iogo imyennya: poklikui do myenye i tobi vidpovim, i tobi rozpovim pro vye-

likye ta nyezrozumilye, chogo ti nye znaesh! bo tak promovlyae gospod', bog izrailiv, pro domi ts'ogo mista i pro domi tsariv yudi, shcho ikh poru-inovano na oboronni vali, prikhodyat' voni voyu-vati z khaldeyeyami, shchob domi ponapovnyuvati lyuds'kimi trupami, shcho vraziv ya gnivom svoim ta lyuttyu svoeyu, i shchovav ya vid mista ots'ogo oblichchya svoe za vsye ikhne zlo: os' ya iomu vi-roshchu shkurku na rani, i dam liki, ta ikh uz-dorovlyu, i vidkriyu bagatstvo spokoyu ta pravdi dlya nikh! i ya povyernu dolyu yudi, i dolyu izrailiya, i ikh rozbuduyu, nyemov napochatku. i ochishchu ya ikh z ikhn'oi provini vsilyakoi, shcho nagrishili myeni, i probachu vsi ikhni provini, yakimi nagrishili myeni, ta vidpali vid myenye. i erusalim myeni stanye za radisnye imyennya, za khvalu ta pishnotu vsim lyudyam z zemli, shcho pochuyut' pro vsye tye dobro, shcho zrobyv ya dlya nikh! i voni polyakayut'sya ta zatryemyat' chyeryez vsye tye dobro ta vvyes' spokii, yakii ya dlya n'ogo vchiniv! tak govorit' gospod': shchye budye pochutii na misti ots'omu, pro yakye vi govoritye: vono poruinovanye, tak shcho nyemae lyudini i nyemae skotini, i mistakh yudi i na vulit-syakh erusalimu, spustoshyenykh tak, shcho nyemae lyudini, i nyemae myeshkantysa, i nyemae skotini, radisnii golos ta golos vyesylii, golos molodogo ta golos molodoi, golos tikh, shcho govoryat': khvalit' gospoda savaota, bo dobrii gospod', bo naviki iogo milosyerdya! shcho zhyertvu khvali do gospodn'ogo domu prinosyat', bo ya povyernu dolyu krayu ts'ogo, yak bulo napochatku, govorit' gospod'! tak govorit' gospod' savaot: shchye budye na misti ots'omu spustoshyenom, shcho nyemae nichogo vono vid lyudini ta azh do skotini, ta po mistakh iogo vsikh shchye budye pasovis'ko dlya pastukhiv, kudi privyedet' voni chyeryedu na vidpochinok! i v mistakh u gorish-nikh, u mistakh dolishnykh, i v pivdyennykh mistakh, i v vyenyiaminovomu krai, i v okolitsyakh erusal-imu, i v mistakh yudinikh shchye prokhoditimy chye-ryeda chyeryez ruki rakhuyuchogo, govorit' gos-pod'! os' dni nastayut', govorit' gospod', i ya vipovnyu dobre tye slovo, shcho ya provishchav pro izrailiv dim i pro dim yudin: timi dnyami ta chasu togo ya davidovi zroshchu pagintsya spravvedlivosti, vin budye chiniti na z zemli pravosudnya ta pravdu! yuda budye spasenyi v tikh dnyakh, a erusalim budye zhiiti byezpyechno, i iogo budut' klikati tak: gospod' nasha pravda! bo tak promovlyae gos-pod': nyema pyeryevodu davidovim muzham, shcho mayut' siditi na troni domu izrailiyevogo, i nyema pyeryevodu v lyevitiv svyashchyenykiv pye-ryed oblichchyam moim tomu muzhyevi, shcho budye prinositi tsilopalyennya, i spaluyuvati khlibnu zhyertvu, i prinositi zhyertvu vsi dnu! i bulo slovo gospoda do eryemii takye: tak govorit' gospod': yak-shcho znishchitye vi zapovita mogo shchodo dnya ta mogo zapovita shchodo nochi, shchob nye bulo dnya ta nochi v ikhn'omu chasi, to znishcheyeni budye takozh zapovit mii z davidom, rabom moim, shchob vin sina nye mav, yakii nye tsaryuvav bi na troni iogo, i z lyevitami-svyashchyenykimi, slugami moimi! i yak nyezchislyenni ti zori nyebyesni, a mors'kii pisok nyezmyryennii, tak pomnozhu nasin-

nya davida, mogo raba, ta lyevitiv, shcho sluzhat' myeni! i bulo slovo gospoda do eryemii takye: khiba zh ti nye zavvazhiv, yak narod tsyei kazav buv, gov-oryachi: obidva ti rodi, yakikh gospod' vibrav, vid-kinuv vin ikh? i narodom moim voni nyekhtuyut', nachye b nye buv vin uzhye pyeryed nimi naro-dom. tak govorit' gospod': yakshcho zapovita mogo shchodo dnya ta shchodo nochi nyema, yakshcho ya ustaviv dlya nyeba i z zemli nye poklav, to vid-kinu i nasinnya yakova ta raba mogo davida, shchob nye brati volodariv iz nasinnya iogo dlya nasinnya avraama, isaka ta yakova... ta nye budye togo, bo vy-ernu ikhnyu dolyu, i pomilyu ikh!

34

slovo, shcho bulo eryemii vid gospoda, koli navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i vsye viis'ko iogo, i vsi tsarstva z zemli, panuvannya ruki iogo, ta vsi narodi voyuvali proti erusalimu ta proti vsikh mist iogo, kazhuchi: tak govorit' gospod', bog izrailiv: idi, i skazhyesh do syedyekii, tsarya yudinogo, i zvistish iomu: tak govorit' gospod': os' ya viddam otsye misto v ruku vavilons'kogo tsarya, ta i spaluy iogo ognym, a ti nye vtyechysh iz ruki iogo, bo spravdi budyesh skhoplyenii ti, i v ruku iogo budyesh viddanii, i ochi tvoi pobachat' ochi vavilons'kogo tsarya, i usta iogo govoritimut' z ustami tvoimi, i do vavilonu ti priidysh. alye poslukhai gospodn'ogo slova, syedyekie, tsaryu yudin: tak pro tyebye govorit' gospod': nye pomryesh vid myecha! u miri pomryesh ti; i yak palili na pogryebi bat'kam tvoim, pyershim tsaryam, shcho buli pyeryed toboyu, tak budut' paliti i tobi, i o panye budut' golositi tobi, bo ya govoriv tobi slovo, kazhye gospod'. i govoriv prorok eryemiya do syedyekii, tsarya yudinogo, vsi otsi slova v erusalimi. a viis'ko vavilons'kogo tsarya voyuvalo z erusalimom ta zo vsima pozostalimi mistami yudinimi, z lakhishyem ta z azyekoyu, bo voni zalishilisa syeryed yudinikh mist mistami ty-erdinnimi. slovo, shcho bulo do eryemii vid gospoda po tomu, yak tsar syedyekiya sklav buv zapovita z usim narodom, shcho v erusalimi, shchob ogolositi im volyu, shchob kozhyen vidpustiv raba svoego, i kozhyen svoyu nyevil'nitsyu, evryeya ta evryeiku, vil'nimi, shchob nikhto nye ponyevolyuvav svogo brata yudyeya. i poslukhalisa vsi knyazi ta vvyes' narod, shcho pristali do zapovitu, shchob kozhyen vidpustiv svogo raba, i kozhyen svoyu nyevil'nitsyu, vil'nimi, shchob bil'sh nye nyevoliti ikh. i voni poslukhalisa, i povidpuskali. alye potomu voni znovu vyernuli tikh rabiv ta tikh nyevil'nits', yakikh povidpuskali buli vil'nimi, i primusili ikh stati za rabiv ta nyevil'nits'. i bulo slovo gospodne do eryemii vid gospoda, kazhuchi: tak govorit' gospod', bog izrailiv: ya sklav buv zapovita z vashimi bat'kami togo dnya, koli vivodiv ikh iz egypets'kogo krayu, z domu rabstva, kazhuchi: z kintsyem syemi rokiv vidpustitye kozhyen svogo brata evryeya, shcho budye prodanii tobi i posluzhit' tobi shist' rokiv, i vidpustish iogo vil'nim vid syebye. ta nye slukhalisa myenye vashi bat'ki, i nye prikhilili svogo ukha do ts'ogo. a s'ogodni vyernulisa vi ta i zrobili

spravyedlivye v ochakh moikh, shchob ogolositi volyu kozhyen svoemu blizhn'omu, i sklali zapovita pyeryed litsyem moim u tomu domi, v yakomu klikalos' im'ya moe. ta vi zнову zbyezychestili im'ya moe, i vyernuli kozhyen raba svogo i kozhyen nyevil'nitsyu svoyu, yakikh vidpustili buli na volyu, i primusili ikh, shchob buli vam rabami ta nyevil'nitsyami. tomu tak promovlyae gospod': vi nye poslukhaliysya myenye, shchob ogolositi volyu kozhyen dlya brata svogo i kozhyen dlya svogo blizhn'ogo, tomu to os' ya govorit' gospod' ogoloshu vam volyu do myecha, do morovitsi i do golodu, i viddam vas na postrakh dlya vsikh tsarstv zyeimli!... i viddam tsikh lyudyei, shcho pyeryestupayut' mogo zapovita, shcho nye dodyerzhuyut' sliv zapovitu, yakogo buli sklali pyeryed litsyem moim, shcho voni rozrizali nadvoe tyelya ta pyeryeishli mizh iogo kavalkami, takozh knyaziv yudi ta knyaziv erusalimu, yevnukhiv i svyashchyenikov, ta vvyes' narod krayu, shcho prokhdili pomizh kavalkami ts'ogo tyelyati, to ya ikh viddam u ruku ikhnikh vorogiv ta v ruku tikh, khto shukae ikhnyu dushu, i stanye padlo ikhne sthyrvom dlya ptastva nyebesnogo ta dlya zymnoi zvirini... a syedyeikiyu, tsarya yudinogo, ta iogo knyaziv viddam u ruku iogo vorogiv ta v ruku tikh, khto shukae ikhnyu dushu, ta v ruku viis'ka vavilons'kogo tsarya, shcho vidkhodit' vid vas. os' ya nakazhu, govorit' gospod', i vyernu ikh do ts'ogo mista, i voni voyuvatimut' z nim, i zbudut' iogo ta i spalyat' iogo ognym, a yudini mista viddam na spustoshennyya, i nye budye v nikh myeshkantsya!...

35

slovo, shcho bulo do eryemii vid gospoda za dnev egoyakima, sina iosii, tsarya yudi, govoryachi: idi do domu ryekhavitiv, i budyesh govoriti z nimi, i vvyedyesh ikh do gospodn'ogo domu, do odniei z kimnat, i napoish ikh vinom. i vzyay ya yaazaniyu, eryemiinogo sina, sina khatatstsiniiinogo, i brativ iogo, i vsikh siniv iogo ta vvyes' dim ryekhavitiv. i vviv ya ikh do gospodn'ogo domu, do kimnati siniv khanana, sina igdaliinogo, bozhogo cholovika, shcho bula pri kimnati knyaziv, shcho nad kimnatoyu maasyei, shallumovogo sina, yakii pil'nuvav poroga. i postaviv ya pyeryed sinami domu ryekhavitiv kye-likhi, povni vina, ta chashi, ta i skazav do nikh: pi-itye vino! a voni vidkazali: nye budyemo piti vina, bo nash bat'ko ionadav, sin ryekhaviv, nakazav nam, govoryachi: nye piitye vina ani vi, ani vashi sini azh naviki! i nye buduitye domu, i nye siitye, i nye zasadzhuitye vinogradnika, i nye maitye ikh, alye sidit' u namyetakh po vsi vashi dni, shchob zhiti dovgi dni na povyerkhni zyeimli, dye vi mandruetye! i poslukhaliysya mi golosu nashogo bat'ka egonadava, ryekhavovogo sina, pro vsye, shcho vin nakazav buv nam, shchob nye pili vina po vsi nashi dni mi, nashi zhinki, nashi sini ta dochki nashi, i shchob ni buduvati domiv dlya nashogo probuvannya, a vinogradnik i polye ta nasinnya nye budut' nashi. i osili mi v namyetakh, i poslukhaliysya, ta i zro- bili vsye, shcho nakazav nam nash bat'ko ionadav. i stalosya, koli navukhodonosor, tsar vavilons'kii, pri-

ishov buv na tsyei kraii, to mi skazali: khodit', i vvi- idyemo do erusalimu pyeryed viis'kom khaldyeyv ta pyeryed viis'kom aramu. i osiliysya mi v erusalimi. i bulo slovo gospoda do eryemii takye: tak gov- orit' gospod' savaot, bog izrailiv: idi, i skazyesh do yudyeyanina ta do myeshkantsiv erusalimu: chi z ts'ogo nye vityagnetye nauki, shchob slukhatiysya moikh sliv? govorit' gospod'. dodyerzhano slova egonadava, ryekhavovogo sina, shcho nakazav buv sinam svoim nye piti vina, i nye pili voni azh do dnya ts'ogo, bo poslukhaliysya nakazu svogo bat'ka; a ya govoriv do vas rano ta pizno, ta nye slukhal- isya vi myenye! i posilav ya do vas usikh svoikh rabiv prorokiv rano ta pizno, govoryachi: vy- ernit'sya no kozhyen zo svoei zloi dorogi, ta viprav- tye vchinki svoi, i nye khodit' za inshimi bogami, sh- chob sluzhiti im, i sidit' na tii zyeimli, shcho ya dav vam ta vashim bat'kam! ta nye skhili vi svogo ukha, i nye poslukhaliys' myenye. bo dodyerzhali sini ego- nadava, sina ryekhavovogo, nakaza svogo bat'ka, sh- cho nakazav buv im, a narod tsyei nye poslukhavsya myenye. tomu tak promovlyae gospod' bog savaot, bog izrailiv: os' ya sprovadzhuyu na yudu ta na vsikh myeshkantsiv erusalimu vsye tye zlo, shcho ya pro- vishchav buv pro nikh. bo ya govoriv do nikh, ta voni nye slukhali, i klikav ya ikh, ta voni nye vidpovi- dali... a do domu ryekhavitiv eryemiya skazav: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: za tye, shcho vi slukhaliysya nakaza vashogo bat'ka egonadava, ta dy- erzhiytesya vsikh nakaziv iogo, i zrobili tye vsye, sh- cho ya zapoviv vam, tomu tak promovlyae gospod' savaot, bog izrailiv: nyema pyeryevodu v ionadava, ryekhavovogo sina, muzhyevi, shcho stoyatimye py- eryed litsyem moim po vsi dni!

36

i stalosya chyetyvrtogo roku egoyakima, iosiinogo sina, tsarya yudinogo, bulo otsye slovo do eryemii vid gospoda, kazhuchi: viz'mi sobi knizhkovogo zvoya, i napishi na n'omu vsi ti slova, shcho ya gov- oriv tobi pro izrailiya i pro yudu, ta pro vsi nar- odi vid dnya, koli ya pochav govoriti tobi, vid dnev iosii ta azh do ts'ogo dnya. mozhye pochue dim yudin usye tye zlo, shcho ya dumayu vchiniti im, shchob vyernulisiya kozhyen zo svoei zloi dorogi, a ya proshchu ikhnyu provinu ta ikhnii grikh. i pok- likav eryemiya barukha, nyeriiinogo sina, i barukh napisav z ust eryemii vsi gospodni slova, shcho vin govoriv iomu, na knizhkovii zvii. i nakazav eryemiya barukhovi, kazhuchi: ya zadyerzhani, nye mozhu vviti do gospodn'ogo domu. tomu pidi sam, prochitai zo zvoyu, shcho napisav ti z moikh ust, gospodni slova v vukha narodu v gospodn'omu domi v dni postu, a takozh v vukha vs'ogo yudi, shcho prikhodit' zo svoikh mist, vidchitaesh ikh. mozhye vpadye ikhne blagannya pyeryed gospodne litsye, i voni vyernut'sya kozhyen zo svoei zloi dorogi, bo vyelikii gniv ta lyutist', shcho gospod' govoriv proti narodu ts'ogo! i zrobiv barukh, sin nyeriiin, usye, shcho nakazav buv iomu prorok eryemiya, shchob prochitati z knigi gospodni slova v gospodn'omu domi. i stalosya p'yatogo roku egoy-

akima, iosiinogo sina, tsarya yudinogo, dyev'yatogo misyatsya, ogolosili piyt pyeryed gospodnim lit-syem dlya vs'ogo narodu v erusalimi ta dlya vs'ogo togo narodu, shcho poprikhodiv z yudinikh mist do erusalimu. i prochitav barukh z knigi eryemiini slova v domi gospodn'omu v kimnati pisarya gye-marii, shafanovogo sina, na gorishn'omu podvir'i, pri vkhodi do novoi brami gospodn'ogo domu, v vukha vs'ogo narodu. i pochuv mikhyei, sin gye-marii, shafanovogo sina, vsi gospodni slova z knigi, i ziishov do tsars'kogo domu, do kimnati pisarya, azh os' tam sidyat' usi zvyerkhniki: pisar yelishama, i dyelaya, sin shyemain, i yelnatan, sin akhboriv, i gye-mariya, sin shafaniv, i syedyekiya, sin khananii, i vsi zvyerkhniki. i rozpoviv im mikhyei sin ti slova, yaki vin pochuv buv, koli barukh chitav iz knigi v vukha narodu. i vsi zvyerkhniki poslali do barukha egudiya, sina nyetanii, sina shyelyemii, sina kushi-inogo, govoryachi: togo zvoya, shcho chitav ti z n'ogo v vukha narodu, viz'mi iogo v svoyu ruku ta i priidi! i vzyav barukh, sin nyeriin, zvoya v svoyu ruku ta i priishov do nikh. a ti skazali do n'ogo: sidai zhye, i prochitai iogo v nashi vukha! i prochitav barukh v ikhni vukha. i stalosya, koli voni pochuli vsi tsi slova, zhakhnulisya odin pyeryed odnim, ta i skazali barukhovi: konchye pyeryekazhimo tsaryevi vsi tsi slova! i zapitali voni barukha, govoryachi: rozkazhi nam, yak ti pisav usi tsi slova z iogo ust? i skazav im barukh: vin prokazuvav myeni z svoikh ust usi tsi slova, a ya pisav u knizi chornilom. i skazali zvyerkhniki do barukha: idi, skhovaisya, ti ta eryemiya, i nyekhai nikhto nye znae, dye vil' i priishli voni do tsarya na podvir'ya, a zvoya poklali v kimnati pis-arya yelishami, i rozpovili v vukha tsarya vsi ti slova. i poslav tsar egudiya vzyati zvoya, i toi uzyav iogo z kimnati pisarya yelishami. i egudii prochitav iogo v vukha tsarya ta v vukha vsikh zvyerkhnikov, shcho stoyali pri tsari. a tsar sidiv u zimovomu domi, dyev'yatogo misyatsya, i pyeryed nim buv rozpa-lyenii kominok. i stalosya, koli egudii pyeryechitu-vav tri chi chotiri stovptsy, to tsar vidrizuvav tsye pisars'kim nozhym ta i kidav do ognyu, shcho v kominku, azh poki nye zgoriv uvyes' zvii na ogni, shcho v kominku... ta nye zlyakalisya i nye rozdyerli svoikh shat tsar ta vsi iogo rabi, shcho slukhali vsi tsi slova. i khoch yelnatan, i dyelaya, i gye-mariya prosili tsarya nye paliti togo zvoyu, ta nye poslukahvsa vin ikh. i nakazav tsar erakhmyeolovi, sinovi tsaryevomu, i syerai, sinovi azriilovomu, i shyelyemii, sinovi avdi-ilovomu, vzyati pisarya barukha i proroka eryemiyu, ta gospod' ikh skhovav. i bulo gospodne slovo do eryemii potomu, yak tsar spaliv buv zvoya ta ti slova, shcho barukh napisav z eryemiinikh ust, govoryachi: viz'mi sobi znovu inshogo zvoya, i napisai na n'omu vsi pyershi slova, shcho buli na pyershomu zvoi, yakogo spaliv egoyakim, tsar yudin. a pro egoyakima, tsarya yudinogo, skazhyesh: tak govorit' gospod': ti spaliv ts'ogo zvoya, govoryachi: nashcho napisav ti na n'omu takye: konchye priidye tsar vavilons'kii i znishchit' otsyei krai, i vigubit' v n'omu lyudinu i skotinu. tomu tak govorit' gospod' pro egoyakima, yudinogo tsarya: nye budyte vid n'ogo sidyachogo na davidovomu troni, a iogo trup budyte kinyenii na

spyekotu vdyen' ta na kholod vnochi... i navishchu iogo ta nasinnya iogo, i iogo rabiv za ikhni provini, i sprovdzhu na nikh ta na myeshkantsiv erusalimu i na yudyeyanina vsye tye zlo, shcho ya govori-v do nikh, ta voni nye poslukahali... i eryemiya vzyav in-shogo zvoya, i dav iogo pisaryevi barukhovi, sinovi nyeriinomu, i toi napisav na n'omu z eryemiinikh ust usi slova tiei knigi, yaku spaliv buv egoyakim, tsar yudin, v ogni, i do nikh bulo dodano shchye bagato podibnikh sliv.

37

i zatsaryuvav tsar syedyekiya, sin iosiini, zamist' konii, sina egoyakimovogo, yakogo zrobitv tsaryem navukhodonosor, tsar vavilons'kii, v yudinomu krai. ta nye poslukahvsa ani vin, ani iogo rabi, ani narod krayu sliv gospoda, yaki vin govori-v chyeryez pro-roka eryemiyu. i poslav tsar syedyekiya egukhala, sina shyelyemiinogo, i svyashcheyenika tsyefaniyu, sina maasyeiinogo, do proroka eryemii, govoryachi: pomolisya za nas do gospoda, boga nashogo! a eryemiya todi shchye vil'no khodiv syeryed narodu, bo nye dali iogo shchye do v'yaznitsi. a faraonovye viis'ko viishlo z egiptu. i pochuli vistku pro nikh khaldayei, shcho oblyagali erusalim, i vidiishli vid erusalimu. i bulo slovo gospodne do proroka eryemii, govoryachi: tak promoviv gospod', bog izrailiv: tak skazhyete do yudinogo tsarya, shcho poslav vas do myenye pospitati myenye: os' faraonovye viis'ko, shcho viishlo vam na pomich, vyernyet'sya do svogo krayu, do egiptu. a khaldayei znovu vyernut'sya, i budut' voyuvati z tsim mistom, i zdobudut' iogo, ta i spalyat' iogo ognym. tak govorit' gospod': nye obmanyuite svoikh dush, govoryachi: khaldayei konchye pidut' vid nas, bo nye pidut' voni. bo yak-shcho b vi pobili vsye khaldayeis'kye viis'ko, shcho z vami voyue, a z nikh zalishilisya b til'ki ranyeni, to vs-tanye kozhyen iz namyetu svogo, i spalyat' tsye misto ognym... i stalosya, koli khaldayeis'kye viis'ko vid-stupilo vid erusalimu pyeryed faraonovim viis'kom, to viishov eryemiya z erusalimu, shchob piti do vyenyaminovogo krayu, i shchob skhovatisya tam syeryed narodu. ta koli vin buv bilya vyenyaminovoi brami, to buv tam nachal'nik storozhi, a im'ya iomu iriia, sin shyelyemyei, sina khananiinogo. i skhopiv vin proroka eryemiyu, govoryachi: ti pyeryekhodish do khaldayev! a eryemiya vidkazav: nyepravda, ya nye pyeryekhodzhu do khaldayev! ta nye poslukahv toi iogo; i skhopiv iriia eryemiyu, i poprovadiv iogo do zvyerkhnikov. i rozgnivalisya zvyerkhniki na eryemiyu, i pobili iogo, ta i viddali iogo do v'yaznitsi v domi pisarya egonatana, bo iogo zrobili za v'yaznichnii dim. i ziishov eryemiya do tyemnich-noi yami ta do pidvalu, i sidiv tam eryemiya bagato dnev... i poslav tsar syedyekiya, i vzyav iogo. i spitav iogo tsar u svoim domi taemno i skazav: chi e slovo vid gospoda? i eryemiya vidkazav: e. i dali skazav: ti budyesh viddanii v ruku vavilons'kogo tsarya... i skazav eryemiya do tsarya syedyekiya: shcho ya zgr-ishiv tobi i rabam tvoim ta ts'omu narodovi, shcho vi viddali myenye do v'yaznitsi? i dye vashi pro-roki, shcho vam prorokovali, govoryachi: tsar vav-

ilons'kii nye priidyе na vas ta na krai tsyei? a tyepyer poslukhai, panye mii tsaryu: khai upadye moe blagannya pyeryed oblichyа tvoe, i nye v'yertai myenye do domu pisarya egonatana, shchob nye pomyer ya tami!... i nakazav tsar syedyekeya, i eryemiyu vmistili v podvir' i v'yaznitsi, i davali iomu bukhanyets' khliba na dyen' z' vulitsi pyekariv, azh poki nye skinchivsyа vyves' khliv u misti. i sidiv eryemiya v podvir' i v'yaznitsi.

38

i pochuv shyefatiya, sin mattaniv, i gyedaliya, sin pashkhuriv, i yukhal, sin shyelyemyein, i pashkhur, sin malkiini, ti slova, shcho eryemiya govoriv do vs'ogo narodu, kazhuchi: tak govorit' gospod': khto sidityme v ts'omu misti, toi pomrye vid myecha, golodu ta vid morovitsi, a khto viidyе do khaldayev, toi budyе zhiti, i stanye iomu dusha iogo za zdobich, i vin zhitimye! tak govorit' gospod': napyevno budyе danye tsye misto v ruku viis'ka vavilons'kogo tsarya, i vin zdobudyе iogo! i skazali zvyerkhniki do tsarya: nyekhai zhye ub'yut' ts'ogo cholovika, bo vin oslablyue ruki voyakiv, pozostalikh u ts'omu misti, ta ruki vs'ogo narodu, govoryachi im slova, yak otsi. bo tsyei cholovik nye shukae dlya ts'ogo narodu dobra, a til'ki zla!... i skazav tsar syedyekeya: os' vin u vashikh rukakh, bo tsar nichogo nye vdie suproti vas. i vzyali eryemiyu ta i kinuli iogo do yami malkiini, tsaryevogo sina, shcho v podvir' i v'yaznitsi, i spustili eryemiyu shnurami. a v yami bula nye voda, a til'ki bagno, i zagruz eryemiya v bagni! i pochuv murin yevyed-myelyekh, yevnukh, yakii buv u tsars'komu domi, shcho eryemiyu kinuli do yami, a tsar sidiv u vyenyaminovii brami. i viishov yevyed-myelyekh z tsars'kogo domu, ta i skazav tsaryevi, govoryachi: panye mii tsaryu, tsi lyudi vchinili zlo v us'omu, shcho зробили prorokovi eryemii, yakogo kinuli do yami, i pomrye vin na svoemu misti chyeryez golod, bo v misti nyema vzhye khliba!... i nakazav tsar murinovi yevyed-myelyekhov, govoryachi: viz'mi z soboyu zvidsi troe lyuda, i vityagnyesh proroka eryemiyu z yami, poki vin shchye nye vmyer! i vzyav yevyed-myelyekh tikh lyudyei z soboyu, i priishov do tsars'kogo domu pid skarbnitsyeyu, i nabrav izvidti podyertogo shmattya ta nyepotribnikh lakhiv, i spustiv ikh do eryemii do yami shnurami. i skazav murin yevyed-myelyekh do eryemii: pokladi tsye podyertye shmattya ta lakhi popid pakhi svoikh ruk pid shnuri! i зробiv eryemiya tak. i potyagnuli eryemiyu shnurami, i vityagli iogo z yami. i sidiv eryemiya v podvir' i v'yaznitsi. i poslav tsar syedyekeya, i vzyav proroka eryemiyu do syebe, do tryef'ogo vkhodu, shcho v domi gospodn'omu. i skazav tsar do eryemii: zapitayu ya tyebye pro shchos', nye zakhovui vid myenye nichogo! i skazav eryemiya do syedyekeyi: koli ya provishchu tobi, to chi spravdi nye vb'es'h ti myenye? a koli poradzhu tobi, to myenye nye poslukhaesh... i prisyagnuv tsar syedyekeya eryemii taemno, govoryachi: yak zhiviy gospod', shcho stvoriv nam tsyu dushu: nye vb'yu tyebye, i nye dam tyebye v ruku tikh lyudyei, shcho shukayut' tvoei dushi! i skazav eryemiya do syedyekeyi: tak govorit' gospod', bog

savaot, bog izrailiv: yakshcho spravdi viidyesh ti do zvyerkhnikiv vavilons'kogo tsarya, to zhitimye dusha tvoya, a misto tsye nye budyе spalenyе ognem, i budyesh zhiti ti ta dim tvii. a yakshcho ti nye viidyesh do vavilons'kogo tsarya, to tsye misto budyе danye v ruku khaldayev, i voni spalyat' iogo ognem, i ti nye vtyechyesh z ikhn'oi ruki!... i skazav tsar syedyekeya do eryemii: ya boyusya yudyeiv, shcho pyeryeishli do khaldayev, shchob nye dali myenye v ikhnyu ruku, i shchob nye nasmiyalisyа z myenye!... i skazav eryemiya: nye dadut'! poslukhai gospodn'ogo golosu do togo, shcho ya govoryu tobi, i budyе dobrye tobi, i budyе zhiti dusha tvoya! a yakshcho ti nye skhochyesh viiti, to os' slovo, shcho gospod' myeni viyaviv: i os' usi zhinki, shcho zalishiliyа v domi yudinogo tsarya, budut' vidvyedyeni do zvyerkhnikiv vavilons'kogo tsarya, i voni skazhut': pidmovili tyebye i pyeryemogli tyebye tvoi priyateli; pogruzili v bagno tvoi nogi, ta voni nazad vidiishli. a vsi zhinki tvoi ta vsi sini tvoi budut' vidvyedyeni do khaldayev, i ti nye vtyechyesh z ikhn'oi ruki, bo rukoyu vavilons'kogo tsarya budyesh skhopylenii, a misto tsye budyе spalenyе ognem!... i skazav syedyekeya do eryemii: nyekhai nikhto nye znae pro tsi slova, i ti nye pomryesh. bo koli pochuyut' zvyerkhniki, shcho ya govoriv z tobou, to priidut' do tyebye ta i skazhut' tobi: rozkazhi no nam, shcho govoriv ti tsaryevi! nye khovai pyeryed nami, i nye vb'emo tyebye. i shcho zh govoriv tobi tsar? to skazhyesh do nikh: ya sklav svoje blagannya pyeryed tsar'nye oblichyа, shchob nye v'yertali myenye do egonatannogo domu, shchob tam nye pomyerti. i priihsli vsi zvyerkhniki do eryemii i zapitalisyа iogo, i vin rozkazav im zgidno zo vsima timi slovami, shcho zyyeliv buv tsar. i voni movchki vidiishli vid n'ogo, bo nye dovidalis' pro obgovoryenu rich. i sidiv eryemiya na podvir' i v'yaznitsi azh do dnya, koli buv zdobutii erusalim. i stalosya, yak buv zdobutii erusalim:

39

dyev'yatogo roku syedyekeyi, tsarya yudinogo, misyatsya dyesyatogo, priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, ta vsye iogo viis'ko do erusalimu ta i oblyagli iogo. odinadtsyatogo roku syedyekeyi, misyatsya chyetyvertogo, dyev'yatogo dnya misyatsya, buv proibiti prolom do mista... i poprikhodili vsi zvyerkhniki vavilons'kogo tsarya, i posidali v syeryedushchii brami: nyergal-sar'yetsyer, samgar, nyevo, sarsyekhim, starshii yevnukh, nyergal-sar'yetsyer, starshii mag, i vsya ryeshta zvyerkhnikiv vavilons'kogo tsarya. i stalosya, yak pobachiv ikh syedyekeya, tsar yudin, ta vsi voyaki, to voni povtikali, i povikhodili vnochi z mista dorogoyu tsars'kogo sadka, bramoyu mizh oboma murami, i viishli dorogoyu v step. i pognalosya khaldayeiskye viis'ko za nimi, i dognali syedyekeyu v erikhons'kikh styepakh!... i vzyali voni iogo, i zavyeli iogo do navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, do rivli, v krayu khamat, i toi zasudiv iogo. i tsar vavilons'kii porizav syedyekeyi kikh siniv v rivli na ochakh iogo; i vsikh shlyakhyetnikh yudinikh porizav vavilons'kii tsar!... a ochi syedyekeyi vin vibrav, i skuvav iogo

midyanimi kaidanami, shchob vidvesti iogo do vavilonu... a dim tsarya ta domu narodu khaldyei popalili ognem, i porozbivali muri erusalimu. a ryeshit narodu, pozostalikh u misti, ta pyeryebizhtsiv, shcho popyeryekhodili do n'ogo, i ryeshit narodu, shcho pozostalysya, vnav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, do vavilonu. a z bidnoti narodu, shcho nye mali nichogo, nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, pozostaviv dyekogo v yudinomu krai, i dav im togo dnya vinogradniki ta polya. i nakazav navukhodonosor, tsar vavilons'kii, pro eryemiyu, chyeryez nachal'nika tsars'koi storozhi, govoryachi: viz'mi iogo, i zvyerni na n'ogo svoi ochi, i nye zrobi iomu nichogo zlogo, i til'ki yak vin skazhye tobi, tak z nim zrobi! i poslav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i nyevushazban, starshii yevnukh, i nyergal-sar'yetsyer, starshii mag, ta vsi nachal'niki vavilons'kogo tsarya, i poslali voni, i vyzali eryemiyu z podvir'ya v'vaznitsi, i dali iogo do gyedalii, sina akhikama, sina shafanovogo, shchob vivyesti iogo do domu. i osivsya vin syeryed narodu. a do eryemii bulo gospodne slovo, koli vin buv zatrimanii v podvir'i v'vaznitsi, takye: idi, i skazhyesh do murina yevyed-myelyekha, govoryachi: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: os' ya navodzhu svoi slova na tye misto na zlo, a nye na dobro, i voni budut' diyatisya pyeryed tobouy t's'ogo dnya. alye tyebye vryatuyu t's'ogo dnya, govorit' gospod', i ti nye budyesh viddanii v ruku tsikh lyudyei, yakikh ti boishysya. bo konchye vryatuyu tyebye, i vid myecha nye vpyadesh ti, i budyte tobi dusha tvoya za zdobich, bo ti nadiavsvya na myenye, govorit' gospod'.

40

slovo, shcho bulo do eryemii vid gospoda po tomu, yak nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, vidpustiv iogo z rami, koli iogo vin uzyav, a vin buv zakutii kaidanami syeryed us'ogo vagnannya erusalimu ta yudi, vignanikh do vavilonu. i vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi eryemiyu, ta i skazav do n'ogo: gospod', bog tvii, govoriv otsye zlo na tye mistysye. i naviv, i zrobiv gospod', yak govoriv buv, bo vi zgrishili gospodeyi, i nye slukhalysya iogo golosu, i stalasya vam tsya rich. a tyepyer os' ya s'ogodni rozkovuyu tyebye z kaidaniv, shcho na tvoikh rukakh. yakshcho v ochakh tvoikh dobre piti zo mnoyu do vavilonu, idi, i zvyernu ya svoe oko na tyebye. a yakshcho zlye v tvoikh ochakh piti zo mnoyu do vavilonu, to zalishis'. divisya, uyves' krai pyeryed tobouy: kudi tobi vidadet'sya za dobre i za spravedlivye piti, tudi idi! i koli toi nye navyertavsvya na tseye, skazav dali: to vyernisya do gyedalii, sina akhikama, sina shafanovogo, yakogo vchiniv nachal'nikom vavilons'kii tsar nad yudinimi mistami, i zhivi z nim syeryed narodu; abo kudi tobi podobat'sya, tudi idi. i dav iomu nachal'nik tsars'koi storozhi izhi na dorogu ta darunka, i vidpustiv iogo. i priishov eryemiyu do gyedalii, sina akhikamovogo, do mitspi, i osivsya z nim syeryed narodu, pozostalogo v krayu. a koli vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli v poli, voni ta ikhni lyudi, prochuli, shcho tsar vavilons'kii uchiniv nachal'nikom nad kraem

gyedaliyu, sina akhikamovogo, i doruchiv iomu muzhchin i zhinok ta dityei, i tikh z bidnikh krayu, shcho nye buli vignani do vavilonu, to poprikhodili do gyedalii do mitspi: i izmail, sin nyetaniin, i iokhanan, ta ionatan, sini karyeakhovi, i syeraya, sin tankhummyetiv, i sini nyetofyeyanina yefaya, i ezaniya, sin maakhyyeanina, voni ta ikhni lyudi. i gyedaliya, sin akhikama, sina shafanovogo, zapriskyagnuvsya im ta ikhnim lyudyam, govoryachi: nye biityesya sluzhiti khaldyeyam! sidiť u krai i sluzhit' vavilons'komu tsaryevi, i budyte vam dobre! a ya os' sidiťim v mitspi, shchob zastupatisya za vas pyeryed khaldyeyami, shcho priidut' do nas. a vi zbiraitye vino i litni plodi ta olivu, i skladaitye v vash posud, i sidiť u vashikh mistakh, yakı vi zainyali! i takozh usi yudyei, shcho v moavi i syeryed ammonovikh siniv, i v yedomi, i shcho v usikh krayakh, chuli, shcho tsar vavilons'kii polishiv chastinu v yudi, i shcho vchiniv nad nimi nachal'nikom gyedaliyu, sina akhikama, sina shafanovogo. i vyernulisya vsi yudyei zo vsikh tikh mists', kudi buli porozignani, i priishli do yudinogo krayu, do gyedalii do mitspi, i zibrali vina ta litnikh plodiv duzhye bagato. a iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli na poli, priishli do gyedalii do mitspi, ta i skazali do n'ogo: chi spravdi ti znaesh, shcho baalis, tsar ammonovikh siniv, poslav izmaila, sina nyetaniinogo, shchob ubiti tyebye? ta nye poviriv im gyedaliya, sin akhikamiv. a iokhanan, sin karyeakhiv, skazav taemno do gyedalii v mitspi, govoryachi: nyekhai ya pidu i ub'yu izmaila, sina nyetaniinogo, i nikhto pro tseye nye dovidat'sya. nashcho mayut' zabiti tyebye, i budyte rozporoshyeni uyves' yuda, zibranii do tyebye, i poginye ostanok yudi? i skazav gyedaliya, sin akhikamiv, do iokhanana, sina karyeakhovogo: nye robi tsiei ryechi, bo lzhu ti govoriš na izmaila!

41

i stalosya s'omogo misyatsya, priishov izmail, sin nyetaniin, sina yelishamovogo, z nasinnya tsars'kogo, i vyel'mozhi tsarya, ta dyesyat' lyuda z nim, do gyedalii, akhikamovogo sina, do mitspi, i ili tam razom khlib u mitspi. i vstav izmail, sin nyetaniin, i dyesyat' lyuda, shcho buli z nim, ta i udarili gyedaliyu, sina akhikama, sina shafanovogo, myechyem! i vbiv vin togo, kogo vavilons'kii tsar nastanoviv buv nachal'nikom nad kraem... i povbivav izmail usikh yudyeiv, shcho buli z nim, z gyedaliyu, u mitspi, i khaldyeiv voyakiv, shcho znakhodilisya tam. i stalosya drugogo dnya po bvivstvi gyedalii, a nikhto pro tseye nye znay, i poprikhodili lyudi z sikhymu, z shilo ta z samarii, visimdyesyat lyuda ogolyenoborodikh, i v podyertii odyezhi ta z narizanimi znakami na tili, a v ikhnii rutsi khlibna zhyertva ta ladan, yak prinyesyennya dlya gospodn'ogo domu. i viishov izmail, sin nyetaniin, navproti nikh z mitspi, iduchi ta plachuchi. i stalosya, koli vin spitkav ikh, to promoviv do nikh: priidit' do gyedalii, akhikamovogo sina! i stalosya, yak priishli voni do syeryedini mista, to ikh porizav izmail, sin nyetaniin, i povkidav ikh do syeryedini yami, vin ta ti lyudi, shcho buli z nim... ta znaishlosya mizh nimi dyesyat'

lyuda, i voni skazali do izmaila: nye vbivai nas, bo mi maemo zakhovani v poli skarbi: pshyenitsyu, i yachmin', i olivu, i myed. i toi spinivsy, i nye povbivav ikh syeryed ikhnikh brativ. a ta yama, kudi povkidav izmail usi trupi tikh lyudyei, bula yama vyelika, yaku zrobiv buv tsar asa proti bayeshi, izrail's'kogo tsarya, ii napovniv izmail, sin nyetaniin, trupami. i izmail uzyav u polon usyu ryeshthu narodu, shcho buv u mitspi, tsars'kikh dochok ta vvyes' narod, shcho zostavsy v mitspi, yakogo nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, doruchiv buv gyedalii, sinovi akhikamovomu. i zabrav ikh u polon izmail, sin nyetaniin, i pishov, shchob pyeryeiti do ammonovikh siniv. i pochuv iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli z nim, pro vsye tye zlo, shcho zrobiv izmail, sin nyetaniin. i vzyali voni vsikh tikh lyudyei, i pishli voyuvati z izmailom, sinom nyetaniinim, i znaishli iogo pri vyelikii vodi, shcho v giv'oni. i stalosya, yak uvyes' narod, shcho buv z izmailom, pobachiv iokhanana, sina karyeakhovogo, ta vsikh viis'kovikh zvyerkhnikov, shcho buli z nim, to zradiv. i vidvyernuvsy vvyes' narod, yakogo vzyav buv do polonu izmail z mitspi, i vyernulisy, i pishli do iokhanana, sina karyeakhovogo. a izmail, sin nyetaniin, utik z vis'moma lyud'mi vid iokhanana, i pishov do ammonovikh siniv. i vzyav iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki, shcho buli z nim, usyu ryeshthu narodu, yaku vin vyernuv vid izmaila, sina nyetaniinogo, z mitspi, po tomu, yak toi ubiv gyedaliyu, sina akhikamovogo, muzhiv voyakiv, i zhinok, i dityei, i yevnukhiv, shcho vyernuv z giv'onu. i pishli voni i stali na nichlig v gyerut-kimgami, shcho pri viflyeemi, shchob piti i utikti do egiptu vid khaldyeiv, bo voni boyalisya ikh, bo izmail, sin nyetaniin, ubiv gyedaliyu, sina akhikamovogo, yakogo vavilons'kii tsar nastanoviv buv nachal'nikom nad kraem.

42

i pidiishli vsi viis'kovi zvyerkhniki ta i iokhanan, sin karyeakhiv, i ezaniya, sin goshain, ta vvyes' narod vid malogo i azh do vyelikogo, ta i skazali do proroka eryemii: nyekhai upadye nashye blagannya pyeryed oblichchya tvoe, i molisy za nas do gospoda, boga tvogo, za vsyu otsyu ryeshthu, bo zalishilosya nas malo z bagat'okh, yak bachat' tvoi ochi nas... i nyekhai viyavit' nam gospod', bog tvii, tu dorogu, yakoyu mi pidyemo, ta tye dilo, yakye mi zrobimo. i promov do nikh prorok eryemiya: chuyu ya! os' ya pomolyusya do gospoda, vashogo boga, za vashimi slovami. i stanyet'sya, kozhnye slovo, shcho gospod' vidpovist' vam, zvishchu vam, nichogo nye zatayu vid vas. a voni skazali do eryemii: nyekhai budye gospod' proti nas za svodka pravdivogo ta virnogo, yakshcho mi nye zrobimo tak, yak usye tye, z chim poshlye tyebye do nas gospod', bog tvii. chi dobrye i chi zlye, mi poslukaemosya golosu gospoda, boga nashogo, shcho do n'ogo mi posilaemo tyebye, shchob bulo nam dobre, koli budyemo slukhatysya golosu gospoda, boga nashogo. i stalosya z kintsyem dyesyat'okh dniv, i bulo gospodne slovo do eryemii. i

vin poklikav iokhanana, sina karyeakhovogo, i vsikh viis'kovikh zvyerkhnikov, shcho buli z nim, ta vvyes' narod vid malogo i azh do vyelikogo, ta i skazav do nikh: tak govorit' gospod', bog izrailiv, shcho vi poslali myenye do n'ogo sklasti vashye blagannya pyeryed iogo litsye: yakshcho vi budyetye siditi v ts'omu krai, to zbuduyte vas, a nye rozib'yu, i zasadzhu vas, a nye virvu, bo pozhaluvav ya shchodo togo zla, shcho zrobiv buv vam. nye biityesya vavilons'kogo tsarya, yakogo vi boityesya, nye biityesya iogo, govorit' gospod', bo z vami ya, shchob vas spasati, i shchob vas ryatuvati vid iogo ruki! i dam ya vam milist', i zmiluyusya nad vami, i vin vyernye vas do vashoi zemli. a yakshcho vi skazhyetye: nye budyemo siditi v ts'omu krai, shchob nye slukhatysya golosu gospoda, boga vashogo, kazhuchi: ni, mi pidyemo do egypets'kogo krayu, dye nye pobachimo viini, i nye pochujemo zvuku surmi, i na khlib nye budyemo golodni, i tam budyemo siditi, to tomu poslukahtye tyepyer gospodn'ogo slova, ryeshthu yudina! tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: yakshcho vi spravdi skyeryetye svoje oblichchya, shchob iti do egiptu, i vviidyetye, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, to stanyet'sya: toi myech, shcho vi boityesya iogo, dosyagnye vas tam, uv egypets'kim krai, a golod, yakogo vi lyakaetye, pristanye do vas v egipti, i tam vi povmiraetye... i stanyet'sya, vsi lyudi, shcho zvyernuli svoje oblichchya na mandrivku do egiptu, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, povmirayut' vid myecha, vid golodu ta vid morovitsi, i zhodyen z nikh nye pozostanyet'sya i nye vtyeche chyeryez tye zlo, shcho ya sprovadzhu na nikh... bo tak kazhye gospod', savaot, bog izrailiv: yak vilivysya gniv mii ta lyutist' moya na myeshkantsiv erusalimu, tak villet'sya lyutist' moya na vas, koli vi priidyetye do egiptu, i budyetye tam na klyat'bu, i na zastrashyennya, i na proklyattya, i na gan'bu, i vi vzhye nye pobachitye ts'ogo mistysya... gospod' govorit' do vas, yudina ryeshthu: nye khodit' do egiptu! dobre znaitye, shcho s'ogodni ya vas ostyerig! bo vi zbludilisya v dushakh svoikh, shcho poslali myenye do gospoda, vashogo boga, govoryachi: molisy za nas do gospoda, boga nashogo, i vsye, shcho skazhye gospod', bog nash, tak pyeryekazhi nam, i mi zrobimo. i pyeryekazav ya vam s'ogodni, ta nye poslukahtysya vi golosu gospoda, boga vashogo, ta vs'ogo togo, z chim poslav vin myenye do vas. a tyepyer znaitye napyevno, shcho povmiraetye vid myecha, golodu ta vid zarazi v tomu misti, kudi khochyetye iti, shchob zhiti tam chuzhintsyami...

43

i stalosya, yak eryemiya skinchiv govorigi do vs'ogo narodu vsi slova gospoda, boga ikhn'ogo, vsi ti slova, z yakimi poslav iogo do nikh gospod', bog ikhnii, to skazav azariya, sin goshain, i iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi bundyuchni lyudi, kazhuchi do eryemii: bryekhnnyu ti govorigi! nye poslav tyebye gospod', bog nash, skazati: nye vkhod'tye do egiptu, shchob chuzhintsyami zamyeshkati tam, to tyebye namoviv proti nas barukh, sin nyeriiin, shchob vid-dati nas u ruku khaldyeiv, shchob povbivati nas, i sh-

chob vignati nas do vavilonu... i nye poslukhavsvya iokhanan, sin karyeakhiv, i vsi viis'kovi zvyerkhniki ta vvyes' narod gospodn'ogo golosu, muzhchin siditi v yudinomu krai. i vzyav iokhanan, sin karyeakhiv, ta vsi viis'kovi zvyerkhniki vsyu yudinu ryeshthu, shcho vyernulisya vid usikh narodiv, kudi buli vignani, shchob zamyeshkati v yudinomu krai, muzhchin ta zhinok, i dityei ta tsars'kikh dochok, i vsyaku dushu, shcho nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, pozostaviv buv iz gyedalieyu, sinom akhikama, sina shafanovogo, i z prorokom eryemiyu ta z barukhom, sinom nyeriiinim, i priishli do egypets'kogo krayu, bo nye poslukhalisya gospodn'ogo golosu, i priishli do takhpankhyesu. i bulo slovo gospodne do eryemii v takhpankhyesi takye: viz'mi v svoyu ruku vye-liko kaminnya, i skhovai ikh u glini na tsyeglyanomu maidani, shcho pri vkhodi do faraonovogo domu v takhpankhyesi, na ochakh yudeys'kikh lyudyei. i skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: os' ya poshlyu i viz'mu navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, mogo raba, i postavlyu iogo trona nad timi kaminnyami, shcho ya pokhovav, i vin svoe tsars'koye shatro roztyagnye nad nimi. i vin pri- idye, i vdarit' egypets'kii krai: shcho priznachenye na smyert' pidye na smyert', a shcho do polonu do polonu, a shcho na myecha pidye na myecha... i pidpalyu ogon' u domakh egypets'kikh bogiv, i vin popalit' ikh, i zabyye ikh u polon, i vin ochistit' egypets'kii krai, yak chistit' pastukh svoyu odizh, i viidye zvidit v spokoi... i vin polamae posvyacheni stovpi byet-shyemyesha, shcho v egypets'komu krai, a domi egypets'kikh bogiv popalit' ogyem.

44

slovo, shcho bulo do eryemii pro vsikh yudeiv, shcho sidili v egypets'komu krai, shcho sidili v migdoli, i v takhpankhyesi, i v nofi, i v krayu patros, gov-oryachi: tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: vi bachili vsye tye zlo, shcho ya sprovadiv na erusalim ta na vsi yudini mista, i os' voni ts'ogo dnya ru-ina, i nyemae v nikh myeshkantysya... tsye chyeryez ikhne zlo, yakye voni зробили, shchob gniviti myenye, khodyachi kaditi, sluzhiti inshim bogam, yakikh nye znali ani voni, ani vi, ani vashi bat'ki. i posilav ya do vas usikh moikh rabiv prorokiv, rano ta pizno, kazhuchi: nye robit' tsiei obridlivoi ryechi, yaku ya znyenavidiv! ta nye slukhali voni, i nye nakhilili ukha svogo, shchob vidvyernutisya vid svogo zla, shchob nye kaditi inshim bogam. i vililas' lyutist' moye ta mii gniv, i zapalav vin v yudinikh mistakh ta na vulit-syakh erusalimu, i stali voni ruinoynu ta pustinyeyu, yak bachitye ts'ogo dnya... a tyeper tak govorit' gospod', bog savaot, bog izrailiv: nashcho vi ro-bitye vyelikye zlo svoim dusham, vigublyuyuchi sobi cholovika ta zhinku, ditinu i nyemovlya z-syeryed yudi, shchob nye zalishilasya vam ryeshtha? nash-cho vi robitye, shchob gniviti myenye chinami ruk svoikh, shchob kaditi inshim bogam v egypets'komu krai, kudi vi priishli chuzhintsyami zamyeshkati tam, shchob pogubiti syebe, i shchob stati proklyattyam ta gan'boyu syeryed usikh lyudiv zymeli? chi zab-uli vi zlo vashikh bat'kiv, ta zlo yudinikh tsariv, i

zlo zhinok iogo, i zlo vashye ta zlo vashikh zhi-nok, shcho narobili v yudinomu krai ta na vulit-syakh erusalimu? nye buli voni vpokoryeni azh do ts'ogo dnya, i nye boyat'sya, i nye khodyat' zakonom moim ta moimi ustavami, shcho ya dav vam ta vashim bat'kam. tomu tak promovlyae gospod' savaot, bog izrailiv: os' ya zvyernu oblichyia svoe na vas vam na zlo, shchob vikoryeniti vs'ogo yudu! i viz'mu ya zal-ishok yudi, shcho zvyernuli oblichyia svoe na man-drivku v egypets'kii krai, shchob chuzhintsyami za-myeshkati tam, i poginut' usi v egypets'komu krai, popadayut' vid myecha ta vid golodu, poginut' vid malogo i azh do vyelikogo, povmirayut' vid myecha ta vid golodu, i stanut' klyat'boyu, zastrashyen-nyam, i proklyattyam ta gan'boyu... i pokarayu za-myeshkalikh v egypets'komu krai, yak pokarav ya erusalim, myechyem, golodom ta morovitsyeyu... i nye budye vtykacha ta vryatovanikh iz ryeshiti yudi, shcho priishli chuzhintsyami zamyeshkati tam v egypets'komu krai, shchob vyernutisya do yudinogo krayu, kudi voni bazhayut' usieyu dushyeyu svoeyu vyernutisya i osylitisya tam. alye nye vyernut'sya voni, khiba til'ki poodinoki vtykachi! i vidpovili eryemii vsi ti lyudi, shcho znali, shcho ikhni zhinki kadyat' inshim bogam, i vsi ti zhinki, shcho stoy-ali tam, vyelikii zbir, i vvyes' narod, shcho sidiv v egypets'komu krai v patrosi, govoryachi: shchodo slova, shcho ti govori do nas gospodnim im'yam, mi nye slukhaemo tyebye. bo napyevno vikonaemo kozhnye tye slovo, shcho vikhodit' iz nashikh ust, sh-cho kaditi nyebyesnii tsaritsi i liti ii liti zhyertvi, yak robili mi ta bat'ki nashi, tsari nashi ta zvyerkhniki nashi v yudinikh mistakh ta na vulitsyakh erusal-imu. i nasichuvalisya mi khlibom, i bulo nam do-brye, a zla mi nye bachili. a vidkoli pyeryestali mi ka-diti nyebyesnii tsaritsi i liti ii liti zhyertvi, brak nam us'ogo, i mi ginyemo vid myecha ta golodu! a koli mi kadimo nyebyesnii tsaritsi i prinosimo ii liti zhyertvi, to khiba byez vidoma nashikh cholovikov mi robimo dlya nyei zhyertovni kalachi z ii zobrazhyennym, i llemo ii liti zhyertvi? i skazav eryemiya do vs'ogo narodu, do cholovikov ta do zhinok, ta do vs'ogo narodu, shcho vidpovidali iomu takye, govoryachi: khiba nye kadilo, yakye kadili v yudinikh mistakh ta na vulitsyakh erusalimu vi ta vashi bat'ki, vashi tsari ta zvyerkhniki vashi i narod ts'ogo krayu, khiba nye zgadav tsye gospod', i nye vviishlo vono do syertsya iogo? i nye zmig gospod' bil'shye znyesti zla vashikh chiniv, ta ti gidoti, shcho vi narobili, tomu stav vash krai ruinoynu, i zastrashyennym ta proklyattyam, tak shcho nyemae myeshkantysya, yak bachitye ts'ogo dnya... za tye, shcho kadili vi, i shcho grishili gospodyevi, i nye slukhalisya gospodn'ogo golosu, i nye khodili zakonom iogo i iogo pravom ta svidot-stvami iogo, tomu spitkalo vas otsye zlo, yak bachi-tye ts'ogo dnya. i skazav eryemiya do vs'ogo nar-odu ta do vsikh zhinok: poslukhaitye gospodn'ogo slova, vvyes' yudo, shcho v egypets'komu krai! tak govorit' gospod' savaot, bog izrailiv, kazhuchi: vi ta vashi zhinki govoriли своїми устами i своїми rukami vikonuvali, kazhuchi: konchye vikonaemo svoi prisagyi, shcho mi prisagali kaditi nyebyesnii tsaritsi i liti ii liti zhyertvi, tomu napyevno zdiisnitye

vashi prisyagi, i konchye vikonaitye obitnitsi vashi. tomu to poslukhaitye gospodn'ogo slova, vyves' yudo, shcho sidish v egypets'komu krai: os' ya prislyagnuv vyelikim svoim im'ya, govorit' gospod', shcho nye budye vzhye im'ya moe klikatysya ustami zhodnogo yudyeyanina, kazhuchi: zhivii gospod' bog! u vs'omu egypets'komu krai. os' ya pil'nyuy vas na zlo, a nye na dobro, i zaginye kozhyen yudyeyanin, shcho v egypets'komu krai, vid myecha ta vid golodu, azh do ikh skonu. a vryatovani vid myecha vyernut'sya z egypets'kogo krayu do krayu yudinogo nyechislyennimi. i piznae vyves' ostanok yudi, shcho priishli do egypets'kogo krayu chuzhintsyami zamyeshkati tam, chie slovo vikonaet'sya: moe chi ikhne? a ot-sye vam toi znak, govorit' gospod', shcho ya vidvidayu vas u ts'omu misti, shchob vi piznali, shcho konchye spravdyat'sya moi slova na vas na zlo. tak govorit' gospod': os' ya vidam faraona khofru, egypets'kogo tsarya, v ruku iogo vorogiv ta v ruku tikh, shcho shukayut' dushi iogo, yak dav ya syedyekiyy, yudinogo tsarya, u ruku navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, iogo voroga, shcho shukav dushi iogo!

45

slovo, shcho govoriv prorok eryemiya do barukha, neryiinogo sina, koli toi pisav tsi slova v knizi z eryemiinikh ust, za chyetyvertogo roku egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudinogo, kazhuchi: tak govorit' gospod', bog izrailiv, pro tyebye, barukhu: ti skazav buv: oi gorye myeni, bo dodav gospod' smutku do bolyu mogo! ya zmuchivs' zidkhannyam svoim, i nye znaishov vidpochinku! tak skazhyesh iomu: tak govorit' gospod': os' ya poruinuyu, shcho ya zbuduvav, a shcho ya nasadiv, tye ya virvu, takozh usyu zymlyu svoyu. a ti os' shukaesh dlya syebye vyelikogo. nye shukai, bo os' ya navyedu zlo na kozh-nye tilo, govorit' gospod', a tobi dam dushu tvoyu za zdobich na vsikh tikh mistsyakh, dye ti budyesh khoditi!

46

slovo gospodne, shcho bulo prorokovi eryemii pro narodi. na egypyet. na viis'ko faraona nyekho, egypets'kogo tsarya, shcho buv nad richkoyu yefratom u karkyemishi, yakogo pobiv navukhodonosor, vavilons'kii tsar, za chyetyvertogo roku egoyakima, sina iosiinogo, tsarya yudinogo: prigotuitye shchitka ta shchita, i pristupit' do vini! zapryagaitye no koni i sidaitye, vyerkhivtsi, i postavaitye v sholomakh! vichistit' ratishcha ta zodyagnit'sya v kol'chugi! shcho to bachu: voni polyakalis' i nazad vidstupayut? a litsari ikhni podolani ta vtikayut' i nye ogyadayut'sya... strakhittya navkolo, govorit' gospod'! shvidkii nye vtyeche, i nye vryatuet'sya litsar, na pivnoch, pri richtsi yefrati spitknu't'sya voni ta i popadayut' khto to takii pidiimaet'sya, mov ta rika, yak richki, iogo vodi khvilyuyut'sya? egypyet, nyemov ta rika, pidi-imaet'sya vin, mov richki, iogo vodi khvilyuyut'sya, i

kazhye: pidiimysya, pokriyu ya zymlyu, i vigublyu misto i myeshkantsiv iogo! sidaitye na koni i shaliitye, kolyesnitsi! i khai litsari viidut', kush ta put, shcho khapayut' shchita, ta lyudiitsi, shcho khapayut', natyaguyut' luka! a dyen' tsyei gospoda, boga savaota, dyen' pomsti, shchob pomstitsiya nad vorogami svoimi, i myech budye zhyerti i nasitit'sya, i dosit' nap'et'sya ikhn'oi krovi, bo tsye budye zhyertva dlya gospoda, boga savaota, v pivnichnomu krai pri richtsi yefrati! pidi do gilyeadu, i bal'zamu viz'mi, divchino, dochko egiptu! nadarmo vzhivاهش ti likiv bagato, svoikh ran nye zagoish! pochuli narodi pro gan'bu tvoyu, a kriu tvogo stala povna zymlyu, bo spitknulysya litsar ob litsary, razom upali oboe voni! slovo, shcho govoriv gospod' prorokovi eryemii pro prikhid navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, shchob pobiti egypets'ku zymlyu: rozkashitye v egipti, i rozgolositye v migdoli, i rozgolositye v nofi i takhpankhyesi! skazhit' stan', i sobi prigotuisya, bo myech pozhirae krug tyebye! chomu tvoi litsari vpal? nye vtrimalysya, bo pkhnuv ikh gospod'!... stalo bagato takikh, shcho spitknulysya, navit' padayut' odin na odnogo i govoryat': ustavai, i do svogo narodu vyernimos', i do krayu narodzhyennya nashogo, pyeryed zgubnim myechem! nazvitye im'ya faraonu, tsaryevi egypets'komu: zagibil', propustiv vin ustalenyi chas! yak zhivii ya, kazhye tsar, shcho gospod' savaot iomu imyennya, vin priidye, nyemov bi favor u gorakh, i yak pri mori karmyell' prigotui nyeeobkhidnye sobi na mandrivki, myeshkanko, o dochko egiptu, bo stanye spustoshyennym nof, i vin spalyenii budye, i v n'omu nye budye myeshkantsya! egypyet tyelya garnoustye, ta lyetit' on iz pivnoch! gyedz'!... syeryed n'ogo i iogo naimiti, mov tyelyata vgodovani, ta i voni povyernulis' nazad, povtikali razom, nye spinilis', bo dyen' ikhn'ogo nyeshchastya priishov os' na nikh, chas navishchyennya ikh... rozlyagaet'sya golos iogo, yak gadyuchye sichannya, bo idut' voni z viis'kom, i priidut' do n'ogo z sokirami, mov drovorubi... voni lis iogo vitnut', govorit' gospod', khoch vin nyeprokhidnii, bo stanut' voni bil'sh chislyenni, yak ta sarana, i nye budye chisla im. zasoromlyena budye egypets'ka don'ka, budye vidana v ruku narodu pivnichnogo... govorit' gospod' savaot, bog izrailiv: os' ya pokarayu amona iz no, i faraona, i egypyet, i bogiv iogo, i tsariv iogo, i faraona, i tikh, shcho na n'ogo nadiyut'sya. i dam ikh u ruku vsikh tikh, khto shukae ikhnyu dushu, i v ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, i v ruku rabiv iogo, a potomu vin budye zasyelyenii, yak za dnev davnikh, govorit' gospod'! a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovyte, i nye strashisya, izrailuyu, bo ya os' vryatuyu tyebye zdalyeka, i nasinnya tvoe z krayu ikhn'ogo polonu! i vyernyet'sya yakiv, i budye spokiiinii, i budye byezpyechnii, i nye budye togo, khto b iogo nastrashiv! a ti nye lyakaisya, rabye mii yakovyte, kazhye gospod', bo ya z tobouy, bo zroblyu ya kinyets' vsim narodam, kudi tyebye vignav, ta z tobouy kintsya nye zroblyu, i tyebye pokarayu za pravom, i tyebye nyepokaranim nye polishu!

slovo gospodne, shcho bulo prorokovi eryemii na filistimlyan, pyershye yak faraon pobiv azzu. tak govorit' gospod': os' pidiimayut'sya vodi iz pivnochi, i stanut' voni za potik zalivni, i zallyut' voni znyemlyu ta vsye, shcho na nii, misto i zamyeshkalikh v n'omu, i budye krichati lyudina, i kozhyen myeshkanyets' znyemli zagolosit'... chyeryez guk tupotinnya kopit basikh konyei iogo, chyeryez gurkitis iogo kolyesnits', chyeryez skrip iogo kil nye zvyernulis' bat'ki do siniv, bo zomlili im ruki, bo nastav tsye toi dyen', shchob ponishchiti vsikh filistimlyan, shchob tiru i sidonovi vigubiti pomichnu vsyaku ryeshtku... bo ponishchit' gospod' filistimlyan, ryeshtku ostrova kaftora, sholudivoyu stanye azza, zginye ashkyelon, ryeshhta dolini ikhn'oi... yak dovgo ti budyesh narizi robiti sobi u zhalobi, o myechu gospodnii, azh doki ti nye zaspokoishsya? vyernisya do pikhvi svoei, zaspokoishsya i zamovkni! alye yak zaspokoit'sya vin, koli nakazav iomu tsye sam gospod'? do ashkyelonu i do byeryegu morya, tudi vin priznachiv iogo!...

na moava. tak kazhye gospod' savaot, bog izrailiv: gorye mistu nyevo, bo vono poruinovanye; kir'yataim posoromlyenii, zdobutii; posoromlyenii zamok visokii, zalyakani... nyema bil'shye slavi moavu! u khyeshboni likhye vimishlyayut' na n'ogo: khodimo, i vitnim iogo iz narodu! tyezh, madmyenye, zamovknyesh i ti: za toboyu idye myech! chuti krik iz goronaimu: ruina i nyeshchastya vyelikye! moav poruinovanii, krik pidnyali azh do tsoaru, bo khodom v lukhit pidut' dogori z vyelikim plachyem, bo na zbichke goronaimu chuti krik boy-azkii pro ruinu... utikaitye, ryatuitye khoch dushu svoyu, i stanyetye, mov otoi vyeryes v pustini! bo za tye, shcho nadiyavsya ti na vchinki svoi ta na skarbi svoi, ti takozh budyesh uzyatyi, i pidye kyemosh do polonu, a razom iz nim iogo svyashcheyeniki ta iogo zvyerkhniki... i priidye ruina do kozhnogo mista, i nye budye vryatovanye zhodnye iz nikh, i zaginye dolina, i pogublyena budye rivnina, bo tak govorig buv gospod'!... daitye krila moavu, i vin vidlyetit', i mista iogo stanut' spustoshyennyam, tak shcho nye budye myeshkantsya u nikh... proklyatii, khto robit' robotu gospodnyu nyedbalu, i proklyatii, khto vid krovi na myecha svogo strimue! spokiinii moav vid yunatstva svogo, i mirnii na drizhdzhakh svoikh, i nye lito iz posudu v posud iogo, i vin na vignannya nye ishov, tomu v nim iogo smak pozostavsya, a zapakh iogo nye zmynivsya. tomu to os' dni nastayut, govorit' gospod', i poshlyu ya na n'ogo rozlivachiv, i iogo rozilyut', i posud iogo oporozhnyat', i dzbanki iogo porozbivayut'!... i za kyemosha moav posoromlyenii budye, yak izrailiv dim posoromlyenii buv za byet-yel, za mistysye nadii svoei. yak govorigite vi: mi khorobri ta sil'ni do boyu? popustoshyeni budy moav, i do mist iogo vorog pidiimyet'sya, i pidut' dobirni iogo yunaki na zariz, kazhye tsar, shcho gospod' savaot iomu imyennya... bliz'kii pokhid nyeshchastya moava, a likho iogo duzhye kvapit'sya...

spivchuvaitye iomu, vsi dovkillya iogo, i vsi, khto im'ya iogo znae, skazhit': yak zlamalosya sil'nye tsye byerlo, tsya palitsya pishna! spustisya zo slavi svoei, i vsyad'sya v pustini, o myeshkanko, dochko divonu, bo spustoshnik moava do tyebye priishov, i ponishchiv tvyerdini tvoi! stan' na dorozhi i chyekai, myeshkanko aroyeru, pitai vtikacha ta vryatovanu, kazhi: shcho tsye stalosya? moav posoromlyenii, bo roztroshcheyenii vin, ridaitye ta plachtye, i zvistitye v arnioni, shcho moav popustoshyeni! i sud os' priishov na rivninni tsyei krai, na kholon i na yagtsu, i na myefaat, i na divon, i na nyevo, i na byet-divdataim, i na kir'yataim, i na byet-gamul, i na byet-myeon, i na kyeriitot, i na botsru, i na vsi mista moavs'kogo krayu, dalyeki i bliz'ki... i vidtyatii moavovi rig, i ramyeno iogo roztroshcheyenye, govorit' gospod'. upiitye iogo, bo pishavs' proti gospoda vin, i vin z plyuskotom upadye do blyuvoti svoei, i stanyet'sya i vin posmikhovis'kom!... i chi zh dlya tyebye izrail' nye buv posmikhovis'kom tsim? khiba syeryed zlodiv buv znaidyenii vin, shcho ti skil'ki govorig pro n'ogo, to vsye golovoyu khitaesh? pokin'tye mista, i probuvaitye na skyeli, myeshkantsi moava, i bud'tye, nyemov ta golubka, shcho nad kraem byezodni gnizdit'sya! mi chuli pro gordist' moava, shcho chvanlivii vin duzhye, pro nadutist' iogo i iogo gorduvannya, pro bundyuchnist' iogo ta pikhu iogo syertsya. ya znayu, govorit' gospod', pro zukhval'stvo iogo, i pro iogo balachki byezpidstavni, robili novi nyeslukhnyanye! ridayu tomu nad moavom, i krichu za moavom usim, zidkhayu nad lyud'mi kir-khyeryesu... bil'sh yak za yazyerom ya plakav, ya plakatimu za toboyu, vinogradniku sivmi! galuzki tvoi pyeryeishli azh za morye, dosyagli azh do morya yazyera. spustoshnik napav na osinnii tvii plid, i na vinobrannya tvoe, i zabrana budy potikha tvoya ta radist' tvoya z vinogradnika i z krayu moava, i vino iz chavila spinyu! nye budy toptati toptach, radisnii krik pri zbiranni nye budy vzhye radisnim krikom zbirannya... vid kriku khyeshbonu azh do ye'l'alye, azh do yagatsu nyestisya budy ikhnii golos, vid tsoaru azh do goronaimu, do yeglat-shyelishiii, bo i voda iz nimrimu pustinyeyu stanye... i vigublyu ya iz moava, govorit' gospod', togo, khto dlya zhyertov vikhodit' na pagirok, i bogovi kadit' svoemu. tomu stognye syertsye moe za moavom, nyemov ta sopilka, i stognye syertsye moe, yak sopilka, za lyud'mi kir-khyeryesu, bo poginuli ti, khto bagatstvo nabuv!... tomu kozhna golova oblisila, i kozhna boroda obstrizhyena, na rukakh u vsikh porizi zhalobi, i na styegnakh vyeryeta... na vsikh dakhakh moava i na ploshchakh iogo samii lyemyent, bo rozbiv ya moava, mov posud, yakogo nye lyublyat', govorit' gospod'... yak vin roztroshcheyenii plachut', yak ganyebno moav utikav, i yak vin posoromlyeni! i moav stav za posmikh ta postrakh dlya vs'ogo dovkillya iogo! bo tak promovlyae gospod': os' vin, yak oryel, prilyetit', i krila svoi nad moavom rozgornye, mista budut' vzyati, i tvyerdini zakhoplyeni... i togo dnya stanye syertsye litsarstva moava, yak syertsye zhoni-porodilli! i z narodiv moav budye vigublyeni, bo pishavs' proti gospoda vin... strakh, ta byezodnya, ta pastka na

tyebye, myeshkanchye moava! govorit' gospod'. khto vid strakhnu tyebye, toi v byezodnyu vpadye, khto zh z byezodni pidiimyet'sya, toi budye skhoplyenii v pastku... bo sprovdazhu na n'ogo, na togo moava, rik ikhn'oi kari, govorit' gospod'. vtikachi znyesilyeni budut' stavati u tini khyeshbonu, bo viidye ogon' iz khyeshbonu, a polum'ya z-pomizh sigonu, i poist' krai volossya na skroni moavu ta chyeryep siniv galaslivikh... gorye, moavye, tobi! zaginuv kyemoshiv narod, bo sini tovi vzyati v polon, tvoi zh dochki n nyevolyu!... i vyernu ya moavovi dolyu naprikinsi dniv, govorit' gospod'. azh dosi sud na moava.

49

na ammonovikh siniv. tak govorit' gospod': chi nyemae siniv u izrailya? chi nyemae spadkoemt-sya v n'ogo? chomu gada milkom odidichiv i os-ivysa narod iogo po mistakh iogo? tomu nastayut' os' dny, govorit' gospod', i ya rozgoloshu krik viis'kovii na rabbu ammonovikh siniv, i vona stanye za kupu ruin, a pidlyegli mista ii spalyeni budut' ognym, i znov odidichit' izrail' spadok svii, govorit' gospod'. ridai, o khyeshbonye, bo misto zruinovanye! krichit', dochki rabbi, opyeryezhit'sya vyeryetoyu, lyemyen-tuitle i blukaitye po obistiyakh, bo milkom do polonu idye, iogo svyashchyniki i iogo zvyerkhniki razom! chogo ti dolinami khalishsya? dolina tvoya rozpli-vaet'sya krov'yu, o dochko nyevirna, shcho na skarbi svoi pokladaesh nadiyu ta kazhyesh: khto priidye do myenye? os' ya strakh priprovadzhu na tyebye, gov-orit' gospod', bog savaot, iz us'ogo dovkillya tvogo, i vi povtikaetye kozhyen napyeryed syebye, i nye budye komu vtikachiv pozbirati!... a potim vyernu ya dolyu ammonovikh siniv, govorit' gospod'. na yedom. tak govorit' gospod' savaot: chi v tyemani nyemae vzhye mudrosti? chi zginula rada rozumnikh? khiba zipsuvalas' ikhnya mudrist? utikaitye, obyernit'sya plyechima, syad'tye glibshye, myeshkantsi dyedanu, bo priviv ya nyeshchastya isava na n'ogo, toi chas, koli pokarayu iogo! yakshcho priidut' do tyebye zbirachi vinogradu, voni nye polishat' ostankiv, yakshcho zh priidut' zlodii vnochi, napsuyut', skil'ki skhochut'. bo obnazhiv ya isava, povidkrivav usi kriivki iogo, i vin skhovatis' nye zmozhye, spustoshyenne budye nasin-nya iogo, i iogo bratty, i susidi iogo, i nye budye iogo! zalishi svoi siroti, ya utrimayu ikh pri zhitti, a vdovi tvoi khai nadiyu na myenye kladut'! bo tak promovlyae gospod': os' i ti, shcho nye mali b piti chashi tsiei, piti budut' napyevnye, a ti nyepokaranim budyesh? nye budyesh byez kari, bo spravdi ti pitimyes chashu! bo soboyu prisnyag ya, govorit' gospod', shcho botsra za spustoshyennya stanye, za gan'bu, pustinyu i proklyattya, i ruinami vichnimi stanut' mista ii vsi! za zvistku vid gospoda chuv, i vidpravlenii visnik mizh lyudi: zbyerit'sya i pri-idiit' proti nyei, i vstan'tye na bii, bo tyebye ya zrobitv os' malim mizh narodami, pogordzhyenim syered lyudyei! strakhittya tvoe obmanilo tyebye i gordist' syertsya tvogo, tyebye, shcho v rozshchilinnakh skyeli zhiyyesh, shcho visokikh pidgirkiv trimaeshsya. ta koli b ti kublo svoe i visoko zviv, mov oryel, to i izvidti

ya skinu tyebye, promovlyae gospod'. i stanye yedom za strakhittya, kozhyen, khto budye prokhoditi nim, ostovpie i zasvishchye, yak porazi iogo vsi pobachit'... yak sodom ta gomorru i susidiv ii poruinovano, kazhye gospod', tak nikhto tam nye budye siditi, i nye budye v nim myeshkati chuzhintsyem sin lyuds'kii. os' pidiimyet'sya vin, nyemov lyev, iz tyemnogo lisu iordanu na vodyani luki, i ya vmyent zroiblyu, shcho vin pobizhit' gye' vid nikh, a khto vibranii budye, togo ya postavlyu nad nimi. bo khto e podibnii myeni, i khto poklichye myenye pyeryed sud, i khto pastir takii, shcho pyeryed oblichchiam moim us-toit? tomu to poslukhaitye zadum gospodnii, shcho vin na yedom zadumav, i dumki iogo ti, yakii vin na myeshkantsiv tyemanu zamisliv: napravdu, naimyenshikh z otari potyagnut', i popustoshat' paso-viso'ko ikhne pri nikh! vid guku upadku ikhn'ogo budye tryemtyiti zymlya, budye zoik, azh na mori chyervonomu chuti ikhnii golos. os' pidiimyet'sya vin, yak oryel, i litatimye, i krila svoi nad botsroyu rozgornye: i stanye syertsye khorobrikh yedomlyan v toi dyen', nyemov syertsye zhoni-porodilli... na damask. zasoromivs' khamash ta arpad, bo zlu zvistku pochuli; v nyespokoi trivozhnim voni, yak tye morye, shcho nye mozhye vspokoitis'. damask storopiv, obyernuvsya vtikati, i strakh iogo mit-sno okhopyiv, bil' ta muki iogo obgornuli, nyemov porodillyu... yak sporozhnilo slavyne tsye misto, misto vtikhi moei! tomu yunaki iogo padati budut' na ploshchakh iogo, i vsi viis'kovi poginut' togo dnya, govorit' gospod' savaot. i pid muron damasku ogon' zapalyu, i vin pozhyerye byen-gadads'ki palatsi!... na kyedar ta na tsarstva khatsoru, shcho ikh po-biv navukhodonosor, tsar vavilons'kii. tak gov-orit' gospod': ustavaitye, idit' na kyedar, i nyekhai popustoshat' viis'ka siniv skhodu! zabyerut' ikhni namyeti ta ikhnyu otaru, ikhni pokrovi ta vsi ikhni ryechi, ta ikhnikh vyerbyludiv sobi zabyerut', i nad nimi krichatimut': zhakh zvidusil! utikaitye, man-druitye skorish, skhovaityes' v glibokye, myeshkantsi khatsoru, govorit' gospod', bo radu naradiv na vas navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i zadum zadu-mav na vas! ustavaitye, idit' na narod, shcho spoki-no, byezpyechno zhiyye, promovlyae gospod', nye-mae vorit, i nyema v n'ogo zasuviv, samitno zhihut'. i stanut' vyerbyludi ikhni zdobichzyu, a ikhni chy-eryeda grabyezhyem, i na vsi vitri rozviyu ya ikh, khto volossya dovkola strizhye, i zo vsikh ikhnikh storin priprovadzhu na nikh ikhnyu pogibil', govorit' gospod'. i stanye khatsor za myeshkannya shakaliv, za vichnye spustoshyennya, nye zamyeshkae tam lyu-dina, i sin lyuds'kii nye spinit'sya v n'omul... slovo gospodne, shcho bulo prorokovi eryemii na yelam na pochatku tsaryuvannya syedyekii, yudinogo tsarya, takye: tak govorit' gospod' savaot: os' ya zlamayu yelams'kogo luka, golovnu ikhnyu silu! i z chotir'okh kintsiv nyeba sprovdazhu chotiri vitri do yelamu, i ikh rozporoshu na vsi tsi vitri, i nye budye takogo narodu, kudi b nye priishli tsi vignantsi z yelamu... i nastrashu yelam pyeryed ikhnimi vorogami ta py-eryed vsima, khto ikhnyu dushu shukae, i likho na nikh navyede, lyutist' gnivu mogo, govorit' gospod', i poshlyu ya za nimi myecha, azh poki nye vigiblyu

ikh! i postavlyu pryestola svogo v yelami, i vigublyu zvuidi tsarya i iogo zvyerkhnivik, kazhye gospod'... alye budye naprikintsi dñiv, povyernu ya yelamovi dolyu, govorit' gospod'.

50

slovo, shcho gospod' govoriv na vavilon, na zymlyu khaldyeyv chyeryez proroka eryemiyu: zvisit' mizh narodami i rozgolosit', pidiimtye prapora ta rozgolosit', nye zataitye, skazhit': zdobutii uzhye vavilon, zasorumlyeni byel, zlamani myerodakh, bovvani iogo posorumlyeni, porozbivani vsi iogo bozhishcha! bo na n'ogo iz pivnochi viishov narod, shcho obyernye v spustoshyennya zymlyu iogo, i nye budye myeshkansya u nim: vid lyudini ta azh do skotini, usi pomandruyut' ta pidut'!... za tikh dñiv i togo chasu, govorit' gospod', poprikhodiat' sini izrailievi, razom voni i sini yudi, usye plachuchi, budut' khoditi ta gospoda, boga svogo shukati... voni budut' pitati pro siona, kudi ikhni oblichyha povyerneni, shchob priiti i priluchiti' do gospoda vichnim zapovitom, yakii nye zabudyet'sya! mii narod tsye otara zaginula: pastiri ikhni vchinili bludyachimi ikh, ikh zagnali na gori, i khodili voni vid pidgir'ya, zabuli pro lozhye svoe... usi, shcho znakhodili ikh, zhyerli ikh, i protivniki ikhni govorili: nye zavini mo za tye, bo voni progrishilisa gospodu, pasovis'ku pravdi i nadii bat'kiv ikhnikh, gospodyevi. bizhit' z vavilonu, i vikhod'tye iz krayu khaldyeyv, i bud'tye, yak kozlyata ti pyeryed otaroyu! bo os' ya pobzudzhuyu, i na vavilon navyedu zbir vye-likikh narodiv z pivnichnogo krayu, i voni proti n'ogo shikuyut'sya, zvuidi zdobutii vin budye! iogo strili, mov litsar, yakomu shchastit', nye vyertayut'sya darmo, i zdobichchyu stanye khaldyeya, nasiyat'sya vsi, khto pustoshit' ii, promovlyae gospod'... bo radi-etye vi, bo vtishaetye vi, shcho spadshchinu moyu rozgrabovuetye, bo vi skachyetye, mov tye tyelya po travi, ta irzhyetye, nyemov rumaki... zbyen-tyezhilasya vasha mati zanadto, zastidalas' rodi-tyel'ka vasha... otsye dlya narodiv kinyets': pustinya, sukhozemya i styep! vid gospodn'ogo gnivu vona nyzeyamyshkana budye ta stanye spustoshyennam usya... kozhyen, khto budye prokhoditi povz vavilon, ostovpie i zasvishchye, yak pobachit' usi tsi porazi iogo! ushikuityesya na vavilon navkrugi, vsi, khto luka natyaguel' strilyaitye na n'ogo, strili nye shko-duitye, bo vin gospodyevi zgrishiv! zdii mit' krík proti n'ogo navkolo! vin dav ruku piddatis', stovpi iogo vpalí, zruinovani muri iogo, bo tsye pomsta gospod-nya... pomstis'tsya nad nim: yak zrobit vin zrobit' tak iomu! povigublyuitye i sivacha z vavilonu, i togo, khto khapae syerpa v chasi zhniv! chyeryez myech pyeryeslidnika vyernut'sya vsi do narodu svogo, i kozhyen do krayu svogo vtyechye. izrail' vitytsya rozporoshyena, shcho lyevi pognali ii: pyershii zhyer iogo tsar asiriis'kii, a ostannii tsyei navukhodonosor, tsar vavilons'kii, roztroshchiv iomu kosti... tomu tak promovlyae gospod' savaot, bog izrailiv: os' ya pokarayú tsarya vavilons'kogo i zymlyu iogo, yak ya pokarav buv tsarya asiriis'kogo. i vyernu ya izrailya na pasovis'ko iogo, i vin pastisa budye

na karmyeli i bashani, i na gori na efryemovii ta na gilyeadi dusha iogo sitoyu budye. za tikh dñiv i togo chasu govorit' gospod' budut' shukati provinu izrailiyevu, ta nye budye ii, i progrikhi yudi, odnache nye znaidenyi budut' voni, bo probachu tomu, kogo ya pozostavlyu! na krai chvariv podviinikh, na n'ogo pidi i na myeshkansiv pokaran-nya! poruinui i proklyattym vchini vsye za nimi, govorit' gospod', i zrobit tak usye, yak tobi nakazav! gurkit boyu v krayu ta vyelikye spustoshyennya! yak pobitii i polamanii molot vsiei zymli! yakim zhakhom zrobits' vavilon dlya narodiv! ya pastku postaviv na tyebye, i skhoplyenii ti, vavilonye, khocha ti i nye znav! ti znaidenyi i skhoplyenii buv, bo stavav ti na pryu proti gospoda! gospod' vidchiniv svoe skhovishchye, i viinyav izvidti znaryaddya gnivu svogo, tsye bo zainyattya dlya gospoda, boga savaota v khaldyeyv'komu krai. idit' vi na n'ogo iz krayu zymli, vidchinit' iogo kluni, porozkladaitye iogo, yak snopi, i vchinitye zaklyattym iogo, khai nye budye iomu pozostalogo! iogo vsikh voliv povbi-vaitye, khai pidut' voni na variz! gorye im, bo nas-tav ikhnii dyen', chas navishchyennya ikh! golos tikh, shcho vtikayut' i ryatuyut'sya iz vavilons'kogo krayu, shchob zvisitii na sioni pro pomstu gospoda, nashogo boga, pro pomstu za khrama iogo. sklychtye na vavilona stril'tsiv, usikh, khto luka natyagye, taborom stan'tye pri n'omu navkolo, nyekhai iomu vtyechi nye budye! vidplatitye iomu zgidno z chinom iogo, yak zrobit vin zrobit' tak iomu, bo gordim vin stav proti gospoda, proti svyatogo izrailiyevogo! tomu to iogo yunaki vsi polyazhut' na ploshchakh iogo, a viis'kovi iogo togo dnya vsi pognut', govorit' gospod'. os' ya proti tyebye, o pikho, govorit' gospod', bog savaot, bo dyen' tvii priishov, chas tyebye pokaratii! i spitknyet'sya pikha i upadye, i nye budye togo, khto b pidnis ii. i ogon' po mistakh iogo ya zapalyu, i vin pozherye vsi dovkillia iogo... tak govorit' gospod' savaot: sini izrailievi i sini yudini razom utiskuvani, i vsi, shcho v polon ikh zabrali, trimayut' ikh mit-sno, nye khochut' ikh vipustiti. alye vikupityel' ikh sil'nii, khto gospod' savaot iomu imyennai vin konchye rozsudit' ikhnyu spravu, shchob zymlyu vspokoiti, a vavilons'kikh myeshkansiv strivozhiti. myech na khaldyeyv, govorit' gospod', i na myeshkansiv vavilonu, i na knyaziv iogo, i na iogo mudryetsiv! myech na vorozhbitiv i byezgluzdimi stanut', myech na lit-sarstvo iogo i voni polyakayut'sya! myech na koni iogo i na iogo kolyesnitsi, ta na vsyu mishaninu nar-odiv, yaka syeryed n'ogo, i stanut' voni yak zhinkii! myech na skarbi iogo i pograbovani budut'! po-sukha na vodi iogo, i voni povisikhayut', bo tsye krai bozhkiv, i shaliyut' voni vid bovvani... tomu zviri pustinni tam budut' siditi z shakalami, i strusi budut' u n'omu siditi, i nye budye zasyelyenii vin vzhye naviki, i nye budye zamyeshkanii vin z rodu v rid... yak sodom ta gomorra i susidiv ii bog buv poru-inuvav, govorit' gospod', tak nikhto tam nye budye siditi, i nye budye v nim myeshkati chuzhintsyem sin lyuds'kii! os' iz pivnochi priide narod, i lyud vyelikii, i chislyenii tsari, voni zbudzyeni budut' iz kintsiv zymli: luk ta ratishchye mitsno trimayut', zhorstoki voni i milosyerdya nye mayut', ikhnii go-

los, yak morye ryevye, voni idut' na konyakh, na tyebye voni vshikuvalis', yak muzh na viinu, vavilons'kaya dochko! pochuv tsar vavilons'kii vidomist' pro nikh, i opustilisya ruki iomu, obkhopiv iogo strakh i tryemtinnya, nyemov porodillyu!... os' pidi-imaet'sya vin, nyemov lyev, iz tymnogo lisu iordanu na vodanyi luki, i ya vmyent zrobyu, shcho vin po-bizhit' gyet' vid nikh, a khto vibranii budye, togo ya postavlyu nad nimi! bo khto e podobnii myeni, i khto poklichye myenye pyeryed sud, i khto pa-stir takii, shcho pyeryed oblichchiam moim vin us-toit'? tomu to poslukhaitye zadum gospodnii, shcho na vavilon vin zadumav, i dumki iogo ti, shcho na zymlyu khaldyeis'ku zamisliv: popravdi kazhu vam, naimyenshiikh z otari potyagnut', i popustoshat' pasovis'ko ikhne pri nikh! vid rozgolosu pro vzyattyia vavilonu zymlyia zadrizhit', i pochuet'sya krik mizh narodami!...

51

tak govorit' gospod': os' ya buryu zbudzhu na otoi vavilon ta na myeshkantsiv syertsya povstantsiv na myenye. i na vavilon ya poshlyu viyacha, i rozviiut' iogo, i viporozhnyat' iogo krai, bo ototchat' iogo u dyen' zla. nyekhai luka svogo napinae strilyets' proti togo, khto i sobi napinae, proti togo, khto svoim pantsyeryem chvanit'sya! i nye zmluitiesya nad iogo yunakami, zaklyattiam uchinit' usye viis'ko iogo! i popadayut' vbiti v khaldyeis'komu krai, i poprobivani na iogo vulitsyakh... bo izrail' ta yuda nye vdviyets' vin po bozi svoemu, po gospodu savaotu, ta napovnivsya krai ikhnii grikhom proti svyatogo izrail'yevogo. utikaitye z-syeryed vavilonu, i kozhyen uryatovuitye dushu svoyu! za provinu iogo nye pogin'tye, bo tsye gospodyevi chas pomsti, vin dast' vidpovidnu zaplatu iomu! vavilon u gospodnii rutsi zolotaya tsye chasha, shcho vsyu zymlyu napoyuvala: narodi vipivalis' vinom tim iogo, tomu poshalili narodi! nyespodivano vpav vavilon i zru-inovanyi vin! viz'mitye bal'zamu dlya bolyu iogo, mozhye budye zagoenii vin! vavilon likuvali, ta vin nye buv vilikuvanii, pokin'tye iogo, i pidyemo kozhyen do krayu svogo, bo prisud iogo dosyag-nuv do nyebyes, i diishov azh do khmar!... viviv gospod' spravyedlivosti nashi, priidit', i rozpovimo na sioni pro chin otsyei gospoda, nashogo boga! vigostrit' strili, viz'mitye shchiti! zbudiv gospod' dukha midis'kikh tsariv, bo na vavilon iogo zadum, ponishchiti iogo, bo tsye pomsta gospodnya, pomsta za khrama iogo! proti muriv vavilonu pidiim-itye prapora, storozhu zmitsnit', storozhiv porozs-tavlyaitye, i chati postavtye, bo gospod' i zadumav, i zrobiv, shcho vin govoriv buv na myeshkantsiv vavilonu. o ti, shcho zhivyyesh nad vyelikimi vodami, shcho maesh skarbib bagatyennu, kinyets' tvii priishov, mira tvoei zakhlanosti! gospod' savaot prisyagav buv dushyeyu svoeyu: napovnyu lyud'mi tyebye, mov saranoyu, i na tyebye voni krik viis'kovii pidiimut'! svoeyu vin siloyu zymlyu vchiniv, svoeyu pryemu-dristyu mitsno postaviv vsyelyennu, i nyebo roztyag svoim rozumom. yak golos iogo zabrinit', u nye-byesakh shumlyat' vodi, a koli pidiimae vin khmari

iz krayu zymeli, koli iz doshchyem chinit' bliskavki ta viprovadzhue vityer zo skhovishch svoikh, todi kozhna lyudina v znanni tumanie, usyak zolotar posoromlyenii chyeryez bovvana, bo vidliv iogo tsye nyepavda, i nyemae v nikh dukha! marnota voni, voni pratsya na smikh, v chas navishchyennya ikh voni zginut'! nye taka, yak otsi, chastka yakovova, bo vsye tsye vin stvoriv, i izrail' plyemyeno spadsh-chini iogo, gospod' savaot iomu imyennya! ti mii molot, znaryaddya viis'kovye, tobouy pob'yu ya narodi, i tobouy ya vigublyu tsarstva! i tobouy pob'yu ya konya i vyerkhivtsya, i tobouy pob'yu kolyesnit-syu i ii viznika! i tobouy pob'yu cholovika ta zhinku, starogo ta khloptsya tobouy pob'yu, i to-bouy pob'yu yunaka ta divchinu! i tobouy pob'yu pastukha i iogo stado, i tobouy pob'yu syelanyina ta zapryag iogo, i tobouy pob'yu ya namisnikiv ta ikhnikh zastupnikov! i ya vidplachu vavilonovi i vsim myeshkantsyam khaldyeiv usye ikhne zlo, shcho zro-bili v sioni na vashikh ochakh, promovlyae gospod'! otsye ya na tyebye, o goro ti zgubna, govorit' gos-pod', shcho vsyu zymlyu ti gubish! i ruku svoyu prostyagnu nad tobouy, i zo skyel' tyebye skinu, i zroblyu goroyu goryuchoyul i nye bratimut' z tyebye narizhnogo kamyenya, ani kamyenya na pidvalini, bo spustoshyenniam vichnim ti stanyesh, govorit' gospod'... pidiimitye prapor na zymeli, zasurnit' u surmu mizh narodami, prigotuitye narodi na bii proti n'ogo, poklichyte na n'ogo tsarstva araratu, minni ta ashkyenazu, priznachtye gyet'mana nad nimi, konyei sprovad'tye, nyemov tu shorstku saranu! prigotu-itye na bii proti n'ogo narodi, tsariv midii, namis-nikiv ii ta vsikh ii zastupnikov, ta vvyes' krai panu-vannya ii! i zatryaslasya zymlyia, i korchitis' stala vid bolyu, bo zdiisnilasya zadumi gospoda na vavilon, shchob krai vavilons'kii vchiniti zhakhlivim spus-toshyenniam ta byez myeshkantsya... silachi vavilons'ki voyuvati pyeryestali, u tyverdnyakh osilis', zaginula vsya ikhnya sila, zrobiliis', nyenachye zhinki, osyeli iogo popidpalyuvani, iogo zasuvi zlamani... bigun bigunovi nazustrich bizhit', a posol nazus-trich poslovi, shchob zvistiti tsaryu vavilons'komu, shcho z kintsya do kintsya vzyaty misto iogo, i brodi zakhoplyeni, i fortyetsi ognym popalili, voy-aki pyeryestrashyeni... bo tak promovlyae gospod' savaot, bog izrailiv: dochka vavilons'ka mov tik v chas toptannya iogo: ishchye trokhi i nastanye dlya nyei khos zhniv! pozhyer myenye i styer myenye navukhodonosor, tsar vavilons'kii, postaviv myenye, yak toi posud porozhnii, kovtnuv vin myenye, nye-mov zmii, moimi rozkoshami spovniv svogo zhivota, vipkhnuv myenye... nasillya moe i moe tilo na vav-ilon, govorit' myeshkanka sionu, krov zhye moye na myeshkantsiv khaldyeiv, govorit' erusalim! tomu tak promovlyae gospod': otsye ya zmagayus' za spravu tvoyu, i pomshchu tvoyu pomstu, i visushu morey iogo, i dzhyeryelo iogo visushu. i stanye ruinoyu tsyei vavilon, myeshkannyyam shakaliv, strakhittyyam ta posmikhom, i v n'omu myeshkantsya nye budye!... zaryevut' voni razom, nyemov lyevchuki, zagarchat', nyemov ti lyevyenyata... yak voni porozpalyuyut'sya, to zroblyu im byenkyeta ta ikh upoyu, shchob radili i zasnuli snom vichnim, i vzhye nye probudyat'sya,

kazhye gospod'! pospuskayu ya ikh, mov ovyets' do zarizu, nyemov baraniv iz kozlami. yak zdobutii shyeshakh, i yak skhoplyena slava vsiei zymli! yakim os' zrobivs' vavilon posyeryed narodiv! na vavilon viishlo morye, i vkriysya vin byezlichchyu khvil' tikh iogo. mista iogo stanut' spustoshyennyam, kraem pustini ta styepu, tim kraem, shcho v n'omu siditye nye budye niyaka lyudina, i nye budye khoditi po n'omu sin lyuds'kiil' i ya navishchu byela v vaviloni, i vityagnu z ust iogo tye, shcho vin buv kovtnuv, i vzhye narodi do n'ogo nye budut' plisti, nyemov riki, i mur vavilons'kii vpadye! mii narodye, vikhod' tye iz n'ogo i ryatuitye vid lyutosti gnivu gospodn'ogo dushu svoyu! i shchob syertsye vashye nye slabo, a vi nye zlyakalisya vistik, pochutoi v krai, bo priidye t'sogo roku tsya zvistka, a potim togo roku ta zvistka, i budye nasillya v krayu, i povstanye panuyuchii proti panuyuchogo... tomu to os' dni nastayut, i navishchu ya bozhkiv vavilonu, i vyves' iogo krai posoromlyenii budye, i vsi iogo vbiti popadayut' v n'omu! i nad vavilonom spivaitimut' nyebo i zymlya, i vsye, shcho e v nikh, bo na n'ogo prikhodyat' spustoshniki z pivnochi, kazhye gospod'. vavilon musti' upasti za vbitikh izrail'yevikh, yak za vavilon vpali vbiti vsiei zymli... khto vtik vid myecha, idit', nye stavaite! pam'yataite i zdalyeka pro gospoda, a erusalim nyekhai budye na vashomu syerts! zastidalisya mi, yak pochuli tsyu gan'bu, sorom pokriv nam oblichchya, bo chuzhintsi priishli u svyatinu gospodn'ogo domu... tomu to os' dni nastayut, govorit' gospod', i bovvaniy iogo navishchu, i budye stognati poranyenii po vsim krai iogo! koli b vavilon azh do nyeba pidnissya, i koli b umitsniv svoyu silu vin na visochini, to vsye taki priidut' vid myenye do n'ogo spustoshniki, kazhye gospod'! chuet'sya krik z vavilonu, i vyelikye ponishchyennya z krayu khaldyeiv, bo pustoshit' gospod' vavilona i galas vyelikii priglushue v n'omu, i shumlyat' ikhni khvili, yak vodi vyeliki, i rozlyagaet'sya gurkit ikhn'ogo golosu... bo priidye spustoshnik na n'ogo, na vavilon, i skhoplyenye budye litsarstvo iogo, ikhnii luk polamaet'sya, bozh bog vidplati gospod', vin napyevno zaplatit'! i vpoyu iogo zvyerkhnikiv ta mudryetsiv iogo, namisnikiv iogo ta zastupnikiv iogo, i iogo litsariv, i snom vichnim zasnut', i nye zbudyat'sya, kazhye tsar, gospod' savaot iomu imyennya... tak govorit' gospod' savaot: tovtii mur vavilons'kii azh do osnov budye znishchyenii, i brami visoki iogo ognym budut' spalyeni, i muchilis' darmo narodi, i dlya ognyu morduvalis' plyemyena!... slovo, yakye prorok eryemiya nakazav buv syerai, sinu nyerii, sina makhsyeinogo, koli vin ishov z syedyekieyu, yudinim tsaryem, do vavilonu, za chyetvyertogo roku tsaryuvannya iogo. a syeraya buv golovnim tsars'kim postyel'nikom. i napisav eryemiya vsye tye likho, shcho priidye na vavilon, do odniei knigi, usi ti slova, shcho napisani na vavilon. ya skazav eryemiya do syerai: yak priidyesh ti do vavilonu, to glyadi, prochitai usi tsi slova. i skazhi: gospodi, ti provishchav na tse mistysye, shchob vigubiti iogo tak, shcho nye budye v n'omu myeshkantysya vid lyudini i azh do skotini, bo budye vono spustoshyennyam vichnim. i stanyet'sya, yak ti

52

syedyekiya buv viku dvadtsyati i odnogo roku, koli zatsaryuvav. a tsaryuvav vin v erusalimi odinadtsyat' rokiv; im'ya zh iogo matyeri khamutal, dochka eryemii z livni. i robiv vin zlo v gospodnikh ochakh, usye tak, yak robiv buv egoyakim. bo chyeryez gospodnii gniv stalosya tseye na erusalim ta na yudu, azh poki vin nye vidkinuv ikh vid svogo oblichchya. a syedyekiya vidpav vid vavilons'kogo tsarya. i stalosya za dyev'yatogo roku iogo tsaryuvannya, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, vin ta vsye viis'ko iogo, na erusalim, i roztaborilisya proti n'ogo, i pobuduvali proti n'ogo vala navkolo. i vviishlo misto v oblogu azh do odinadtsyatogo roku tsarya syedyekii. chyetvyertogo misyatsya, dyev'yatogo dnya misyatsya nastav vyelikii golod u misti, i nye bulo khliba dlya narodu krayu. i probitii buv prolim u stini mista, i vsi voyaki povtikali, i povikhodili z mista vnochi dorogoyu brami mizh dvoma murami, shcho pri tsars'komu sadku, bo khaldyei buli pri misti navkolo. i pishli voni dorogoyu v styep. a khaldyeis'kye viis'ko pogنالosya za tsaryem, ta i dognali syedyekiya v erikhons'kikh styepakh, a vsye iogo viis'ko rozporoshilosya vid n'ogo... i skhopili tsarya, i vidvelyi iogo do tsarya vavilons'kogo do rivli v krayu khamata, i tam iogo toi zasudiv. i tsar vavilons'kii porizav syedyekinikh siniv na ochakh iogo, a takozh yudinikh zvyerkhnikiv vin porizav u rivli... a ochi syedyekii vin vibrav, i zv'yazav iogo lantsyugami. i vidviv iogo vavilons'kii tsar do vavilonu, i posadiv iogo do v'yaznitsi azh do dnya iogo smyerti... a p'yatogo misyatsya, dyesyatogo dnya misyatsya, tseye dyev'yatnadtsyatii rik tsarya navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, priishov do erusalimu nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, shcho stavav pyeryed oblichchym vavilons'kogo tsarya. i vin spaliv gospodn'ogo doma ta doma tsaryevogo, i vsi domi v erusalimi, i spaliv kozhnogo vyelikogo doma ognym. i muri navkolo erusalimu porozbivalo vsye khaldyeis'kye viis'ko, shcho bulo z nachal'nikom tsars'koi storozhi. a z bidnoti narodu ta ryeshu narodu, shcho pozostavsyia v misti, i pyeryebizhnikiv, shcho pyeryebigili do vavilons'kogo tsarya, i ryeshu prostogo lyudu poviganyav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi. a z bidnoti krayu nachal'nik tsars'koi storozhi pozostaviv dyekogo za vinariv ta za ri'nikiv. a midyani stoppi, shcho v gospodn'omu domi, i pidstavi, i midyanye morye, shcho v gospodn'omu domi, khaldyei polamali, i ponyesli vsyu ikhnyu mid' do vavilonu. i gorn'yata, i lopatki, i nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i vyves' midyani posud, shcho nim sluzhat', pozabirali. i miski, i kadi'l'nitsi, i kropil'nitsi, i gorn'yata, i svichniki, i lozhki, i zhyertovni miski, i shcho bulo zolotye zabrav zoloto, a shcho srib-

nye sriblo vzyav nachal'nik tsars'koi storozhi. dva stovpi, odnye morye, dvanadtsyat' midyanikh voliv, shcho pid pidstavami, shcho tsar solomon porobiv buv dlya gospodn'ogo domu, nye bulo i vagi dlya midi vsikh tsikh ryechei! a stovpi visimnadtsyat' liktiv visokist' odnogo stovpa, i shnurok na dvanadtsyat' liktiv otochuvav iogo, a grubina iogo chotiri pal'tsi, vsyeryedini porozhnyavii. i makovitsya na n'omu midyana, a visokist' odniei makovitsi p'yat' liktiv ta myeryezhka, i granatovi yabluka na makovitsi navkolo, usye mid'. i dlya drugogo stovpa tak samo, i granatovi yabluka. i bulo granatovikh yabluk dyev'yatdyesyat i shist' na kozhnu storonu, usikh granatovikh yabluk na myeryezhtsi navkolo sto. nachal'nik tsars'koi storozhi vzyav syerayu, golovnoho svyashcheyenika, i tsyefaniyu, drugogo svyashcheyenika, ta tr'okh storozhiv poroga. a z mista vzyav vin odnogo yevnukha, shcho buv nachal'nikom nad viis'kovimi, ta syemyero cholovika z tikh, shcho bachat' tsaryevye oblichchya, shcho buli znaidyeni v misti, i pisarya, zvyerkhnika viis'kovogo viddilu, shcho zapisuvav narod krayu do viis'kovogo viddilu, i shistdyesyat cholovika z narodu krayu, shcho znakhodilisya v misti. i pozabirav ikh nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, i vidviv ikh do vavilons'kogo tsarya, do rivli. i vdariv ikh vavilons'kii tsar, i pozabivav ikh u rivli, u khamatovomu krai. i pishov yuda na vignannya z svoei zyeimli! otsye toi narod, shcho vignav navukhodonosor: u s'omomu rotsi tri tisyachi i dvadtsyat' i tri yudyei. u visimnadtsyatomu rotsi navukhodonosora vignav vin z erusalimu visim sotyen' tridtsyat' i dvi dushi. u rotsi dvadtsyatomu i tryet'omu vignav nyevuzar'adan, nachal'nik tsars'koi storozhi, sim sotyen'sorok i p'yat' dush yudyeiv. usikh dush chotiri tisyachi i shist' sotyen'. i stalosya za tridtsyatogo i s'omogo roku vignannya egoyakima, yudinogo tsarya, dvanadtsyatogo misyatsya, dvadtsyatogo i p'yatogo dnya misyatsya, yevil-myerodakh, tsar vavilons'kii, u rotsi svogo zatsaryuvannya, zmiluvavsya nad egoyakimom, yudinim tsaryem, i viviv iogo z domu uv'yaznyennya. i vin govoriv z nim dobre, i postaviv trona iogo ponad trona tsariv, shcho buli z nim u vaviloni. i zminiv v'yaznichnu odyezhu iogo, i vin zavzhdi iv khlib pyeryed nim po vsi dni svogo zhittya. a izha iogo, izha stala, vidavalasya iomu vid vavilons'kogo tsarya, shchodyennye kozhnogo dnya, azh do dnya iogo smyerti, po vsi dni iogo zhittya.

i stalosya tridtsyatogo roku, chyetyvertogo misyatsya, p'yatogo dnya misyatsya, koli ya buv syeryed polonyenikh nad richkoyu kyevar, vidkrilosya nyebo, i pobachiv ya bozhi vidinnya. p'yatogo dnya misyatsya, tsye p'yatii rik polonu tsarya egoyakima, stalosya gospodne slovo do ezyekiilya, sina buzi, syvashchenika, u khaldyeis'komu krai nad richkoyu kyevar, i bula tam nad nim gospodnya ruka. i pobachiv ya, azh os' burkhlivii vityer nasuvav iz pivnochi, vyelika khmara ta palyuchii ogon'; a navkolo nyei syaivo, a z syeryedini iogo nibi bliskucha mid', z-posyeryed ognju. a z syeryedini iogo podoba chotir'okh zhivikh istot, a otsye ikhnii vid: voni mali podobu lyudini. i kozhna mala chotiri oblichii, i kozhna z nikh mala chotiri krila. a ikhnya noga noga prosta, a stopa ikhn'oi nogi yak stopa tyelyachoi nogi, i voni syayali, yak nibi bliskucha mid'. a pid ikhnimi krilami buli lyuds'ki ruki na chotir'okh storonakh ikhnikh, i voni chyetyvero mali svoi oblichchya ta svoi krila. ikhni krila prilyagali odnye do odnogo, nye obyertalisya v khodi svoii, kozhnye khodilo prosto napyeryed syebye. a podoba ikhn'ogo oblichchya oblichchya lyudini ta oblichchya lyeva mali voni chyetyvero z pravitsi, a oblichchya vola mali voni chyetyvero z livitsi, i oblichchya orla mali voni chyetyvero. a ikhni oblichchya ta ikhni krila buli rozdileny vgori; u kozhnogo dvoe kril zluchovalisya odnye z odnim, i dvoe zakrivali ikhne tilo. i kozhna khodila prosto pyeryed syebye. tudi, kudi bazhav dukh khoditi, voni ishli, nye obyertalisya v khodi svoii. a podoba tikh istot bula na vid vugillya z ognju, voni palali na viglyad smoloskipiv; toi ogon' prokhozdhuvavsya pomizh istotami. i ogon' mav syaivo, i z ognju vikhodila bliskavka. i ti zhivi istoti bigali i vyertalisya, nyemov bliskavka. i pridivivsya ya do tikh istot, azh os' po odnomu kolyesi na zzemli pri tikh zhivikh istotakh, pri chotir'okh ikhnikh oblichchyakh. vid tikh kolyes ta ikhnii virib yak viglyad khrizolitu, i odna podoba im chotir'om, a ikhnii vid ta ikhnii virib nibi kolyeso v kolyesi. voni khodili v khodi svoii na chotiri boki, nye obyertalisya v khodi svoii. a ikhni obiddaya buli visoki ta strashni; i ikhne obiddaya dovkola v chotir'okh ikh bulo povnye ochyei. i koli khodili ti zhivi istoti, khodili i ti kolyesa pri nikh; a koli ti istoti pidiimalisya z-nad zzemli, pidiimalisya i ti kolyesa. kudi bazhav dukh khoditi, ishli, kudi mav toi dukh iti; i ti kolyesa pidiimalisya z nimi, bo v kolyesakh buv dukh istot. koli ti ishli, khodili i voni; a koli ti stoyali stoyali i voni; a koli ti pidiimalisya z-nad zzemli, pidiimalisya z nimi i ti kolyesa, bo buv dukh istot u tikh kolyesakh. a na golovakh tikh zhivikh istot bula podoba nyebozvodu, nibi griznii krishat', roztyagnenii nad ikhnimi golovami zgori. a pid tsim nyebozvodom buli ikhni prosti krila, zvyerneni odnye do odnogo. u kozhnoi bulo po dvoe kril, shcho zakrivali im ikhni tila. a koli voni ishli, chuv ya shum ikhnikh kril, yak shum vyelikoi vodi, yak golos vsyemogutn'ogo, zvuk gamoru, yak taboru. a koli voni stavali, opadali ikhni krila. i rozlyagavsya golos z-nad nyebozvodu, shcho nad ikhn'oyu golovoyu. i koli voni stavali, opadali

ikhni krila. a zgori nyebozvodu, shcho nad ikhn'oyu golovoyu, bula podoba tronu na viglyad kamenyia sapfiru; a na podobu tronu bula podoba na viglyad lyudini, na n'omu zgori. i bachiv ya nibi bliskuchu mid', na vid ognju v syeryedini iogo navkolo, vid vidu styegon iogo i vishchye, a vid vidu styegon iogo i do dolu bachiv ya nibi ogon' ta syaivo navkolo n'ogo. yak viglyad vyesyelki, shcho buvae v khmari v doshchovii dyen', takii buv viglyad syaiva navkolo. tsye buv viglyad podobu gospodn'oi slavi! i koli ya tsye pobachiv, ya vpav na oblichchya svoje, i pochuv golos, shcho govoriv.

2

i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, zvyedisy na nogi svoi, i ya budu govoriti z toboyu! i vviishov v myenye dukh, koli vin govoriv do myenye, i zviv myenye na moi nogi, i ya chuv togo, khto govoriv do myenye. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, ya posilayu tyebye do izrail'yevikh siniv, do lyudyei buntivnikov, shcho buntuyut'sya proti myenye. voni ta ikhni bat'ki vidpali vid myenye azh do ts'ogo dnya! a tsi sini, shcho ya posilayu tyebye do nikh, zukhvalogo oblichchya ta tvyeredygo syertsya. i ti skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod' bog! a voni chi poslukahayut'sya, chi zanyekhayut', bo voni dim vorokhobnii, to piznayut', shcho prorok buv syeryed nikh. a ti, sinu lyuds'kii, nye biisya ikh, i nye biisya ikhnikh sliv, khoch voni dlya tyebye budyachchya ta tyernina, i ti sidish mizh skorpionami. sliv ikhnikh nye biisya, a ikhn'ogo viglyadu nye lyakaisya, bo voni dim vorokhobnii. i budyesh govoriti do nikh moi slova, chi voni poslukahayut'sya, chi zanyekhayut', bo voni vorokhobni. a ti, sinu lyuds'kii, poslukai, shcho kazhu ya tobi: nye bud' vorokhobnii, yak tsyei dim vorokhobnosti, vidkrii svoi usta ta z'izh, shcho ya tobi dam. i pobachiv ya, azh os' do myenye prostyagnyena ruka, a v nii zvii knizhkovii. i vin rozgor-nuv iogo pyeryed moim oblichchyam, a vin popisanii spyeryedu ta zzaadu. i bulo na n'omu napisano pisni plachu, stogin ta gorye...

3

i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, z'izh, shcho znaidyesh! z'izh ts'ogo zvoya, i idi, govori do izrail'yevogo domu! i vidkriy ya svoi usta, i vin dav myeni z'isti ts'ogo zvoya. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, nagodui svogo zhivota, i napovni svoje nutro tim zvomem, shcho dayu ya tobi! i ya z'iv. i buv vin v ustakh moikh solodkii, yak myed. i skazav vin do myeni: sinu lyuds'kii, idi, vviidi do izrail'yevogo domu, i govori do nikh moimi slovami. bo ti poslanii nye do narodu chuzhoi movi ta tyazhkoogo yazika, alye do izrail'yevogo domu, nye do chislyennikh narodiv chuzhoi movi ta tyazhkoogo yazika, shcho ti nye rozumiesh ikhnikh sliv. ta koli b i do nikh poslav tyebye, voni budut' slukhati tyebye! alye izrail'iv dim nye zakhochye slukhatitsya tyebye, bo voni nye khochut' slukhatitsya myenye, bo vvyes' izrail'iv dim tvyerdolobi ta zhorstokosyerdi voni! os' ya зробив

tvoe oblichchya tvyerdim proti ikhn'ogo oblichchya, i cholo tvoe tvyerdim proti loba ikhn'ogo. yak toi diyamant, tvyerdishim vid skyeli, zroviv ya cholo tvoe, nye biisya ikh, i nye lyakaisya pyeryed nimi, bo voni dim vorokhobnosti! i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, soy moi slova, yakhi govoryu ya do tyebye, viz'mi v svoe syertsye ta slukhai vukhami svoimi. i idi, pidi do vignantsiv, do siniv tvogo narodu, i budyesh govoriti do nikh i skazhyesh im: tak govorit' gospod' bog, a voni chi poslukhayut'sya, chi zanyekhayut'. i pidiinyav myenye dukh, i ya pochuv za soboyu gurkit gromovogo golosu: blagoslovyenna slava gospodnya! iz svogo mistsya, i shum kril zhivikh istot, shcho dotikalis' odnye ob odnye, i tsokit kolis rivnochasno z nimi, i gurkit gromovogo golosu!... i dukh pidiinyav myenye, i vzyav myenye, i ishov ya ogirchyenii v lyutosti dukha svogo, a gospodnya ruka bula nado mnoyu sil'na! i priishov ya do vignantsiv v tyel-aviv, shcho sidyat' pri richtsi kyevar, i tam, dye voni sidyat', sidiv i ya tam syeryed nikh sim dyen' ostovpili. i stalosya v kintsi syemi dyen', i bulo slovo gospodne do myenye takye: sinu lyuds'kii, ya nastanoviv tyebye vartovim dlya izrail'yevogo domu, i yak pochuesh ti slovo z ust moikh, to ostryeryezhi ikh vid myenye. koli ya skazhu byezbozhnomu: konchye pomryesh, a ti nye ostryeryezhyesh iogo i nye budyesh govoriti, shchob ostryeryegti nyespravedlivogo vid iogo nyespravedlivoi dorogi, shchob vin zhiv, to tsyei byezbozhnii pomrye za svoyu provinu, a iogo krov ya zakhadayu z tvoei ruki! alye ti, koli ostryeryezhyesh nyespravedlivogo, a vin nye vyernyet'sya vid svoei nyespravedlivosti ta vid svoei nyespravedlivoi dorogi, vin pomrye za svoyu provinu, a ti dushu svoyu vryatuvav. a koli pravednii vidvyernyet'sya vid svoei spravvedlivosti ta zrobit' krivdu, to ya pokladu spotikannya pyeryed nim, i vin pomrye, bo ti nye ostryerig iogo. vin za grikh svii pomrye, i nye zghadayut'sya iogo pravedni vchinki, yak i vin roбив, i krov iogo z tvoei ruki ya budu zhadati! a ti, koli ostryeryezhyesh spravvedlivogo, shchob spravvedlivii nye grishiv, i vin nye zgrishiv, to zhiti budye vin zhiti, bo buv ostryeryezhyenii, a ti dushu svoyu vryatuvav. i bula tam nado mnoyu gospodnya ruka, i skazav vin do myenye: ustan', viidi do dolini, i tam ya budu govoriti z tobou. i vstav ya, i viishov do dolini, azh os' tam stoyala slava gospodnya, yak ta slava, yaku ya bachiv nad richkoyu kyevar. i vpav ya na oblichchya svoe... ta vviishov u myenye dukh, i zviv myenye na nogi moi. i vin govoriv zo mnoyu i skazav myeni: uviidi, zamknisya v syeryedini svogo domu! a ti, sinu lyuds'kii, os' dadut' na tyebye shnuri, i zv'yazhut' tyebye nimi, i ti nye viidyesh z-pomizh nikh! a yazik tvii priliplyu do tvogo pidnyebinnya, i ti zanimiesh, i nye budyesh im bil'sh dokoryati, bo voni dim vorokhobnii. a koli ya govoritimu z tobou, to vidkriyu tvoi usta, i ti skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod' bog. khto khochye slukhati nyekhai slukhae, a khto khochye zanyekhati nyekhai zanyekhae, bo voni dim vorokhobnii!

4

a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi tsyeglinu, i pokladi ii pyeryed soboyu, i nakryeslish na nii misto erusalim. i postav proti n'ogo oblugu, i zbudui proti n'ogo bashtu, i visip vala navkolo n'ogo, i postav proti n'ogo tabori viis'ka, i postav proti n'ogo murulomi. i viz'mi sobi zaliznu skovorodu, i postav ii nibi zaliznoyu stinoyu pomizh soboyu ta mizh tim mistom, i zvyerni sine oblichchya do n'ogo, i budye vono v oblizi, i ti oblyazhyesh iogo. tsye oznaka dlya izrail'yevogo domu! a ti lyagai na livii svii bik, i pokladi na n'ogo provinu izrail'yevogo domu. za chislom dnev, shcho budyesh lyezhati na n'omu, ti budyesh nositi ikhnyu provinu. i ya priznachiv tobi roki ikhn'oi provini za chislom dnev, tri sotni i dyev'yatdyesyat dnev, i ti budyesh nositi provinu izrail'yevogo domu. a koli ti tsye skinchish, to lyazhyesh udrugye, na pravii svii bik, i budyesh nositi provinu yudinogo domu sorok dyen', odin dyen' za odin rik ya tobi priznachiv. i na oblugu erusalimu zvyerni svoe oblichchya ta vidkriyte ramyeno svoe, i budyesh prorokuvati na n'ogo. i os' ya nakladu na tyebye shnuri, i ti nye povyernyesh-sya z boku odnogo na inshii bik, azh poki ti nye zakinchish dnev svoei oblugi. a ti viz'mi sobi psyhenitsi ta yachmyenyyu, i bobiv ta sochyevisi, i prosa ta viki, i dasi ikh do odnogo posudu, i zrobish iz nikh sobi khlিব, za kil'kisty dnev, shcho lyezhatimyesh na botsi svoemu, tri sotni i dyev'yatdyesyat dyen' budyesh tye isti. a izha tvoya, yaku budyesh ti isti, budy vagoyu dvadtsyat' shyekliv na dyen', chas vid chasu budyesh tsye isti. i vodu budyesh piti miroyu, shosta chastina gina, chas vid chasu budyesh piti. i istimyesh tsye, yak yachminnogo kalacha, i budyesh pyekti tsye na kavalkakh lyuds'kogo kalu, pyeryed ikhnimi ochima... i skazav gospod': tak budut' isti izrail'eyi sini svii nyechistii khlিব syeryed tikh narodiv, kudi ya ikh zhyenue... a ya vidkav: o gospodi, bozhye, os' dusha moya nye zanyechishchyena, i padla ta rozshmatovanogo zviryami ya nye iv vid mladosti svoei i azh dotyepyer, i m'यो nyechistye nye vkhodilo v moi usta. i skazav vin do myenye: divisya, ya dav tobi tovaryachii gnii zamist' lyuds'kogo kalu, i ti zrobi na n'omu svii khlিব! i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, os' ya polamayu pidporu khliba v erusalimi, i budut' isti khlিব za vagoyu ta v strakhu, a vodu budut' piti za miroyu ta zo smutkom, shchob vidchuli voni brak khliba ta vodi, i zhakhnulisa odin z odnim, i voni znidiyut' za svii grikh!

5

a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi gostrogo myecha, yak britvu strizhiiv; viz'mi iogo sobi, i provyedi nim po golovi svoii ta po borodi svoii. i viz'mi sobi vagovi shal'ki, i podili tye volossya. tryetinu spali v ogni posyeryed mista, koli vipovnyat'sya dni oblugi; i viz'mi drugu tryetinu, i posichi myechyem navkolo n'ogo, a tryetinu rozporoshi na vityer, i ya vityagnu myecha za nimi. i viz'mi zvidi malye chislo volossya, i zav'yazhi iogo v svoikh polakh. i viz'mi n'ogo shchye, i kin' iogo do syeryedini ognyyu, i spali iogo v ogni, z n'ogo viidyegon' na vvyes' izrailiv dim...

tak govorit' gospod' bog: tsyei erusalim ya postaviv iogo v syeryedini narodiv, a dovkilliya iogo kraini. ta vin stav proty postanov moikh bil'shye vid poganiv, a proty ustav moikh bil'shye vid tikh krain, shcho navkolo n'ogo, bo prava moi voni vidkinuli, a ustavi moi nye khodili voni nimi. tomu tak govorit' gospod' bog: za tye, shcho vi vorokhobilisa bil'shye vid tikh pogan, shcho navkolo vas, i ustavami moimi nye khodili, i postanov moikh nye vikonuvali, a robili za postanovami tikh pogan, shcho navkolo vas, tomu tak govorit' gospod' bog: os' ya proty tyebye, sam ya, i zroblu syeryed tyebye sudi pyeryed ochima tikh pogan! i zroblu na tobi tye, chogo ya nye robiv, i nichogo podibnogo vzhye nye zroblu, za gidoti tvoi. tomu syeryed tyebye bat'ki budut' isti siniv, a sini budut' isti bat'kiv svoikh, i vikonayu nad tobouy prisudi, i rozporoshu vyves' ostanok tvii na vsi vitri!... tomu, yak zhiviy ya, govorit' gospod' bog, za tye, shcho ti zanyechistiv svyatyinu moyu vsima gidotami svoimi ta vsima obridzhyennymi svoimi, to tyezh ya vidkinu tyebye, i oko moe nye matimye milosyerdya, i sam ya nye zmilosyerdzhusya! tryetina tvoya pomrye vid morovitsi i zaginye vid golodu syeryed tyebye, a tryetina popadae vid myecha v tvoikh okolitsyakh, a tryetinu rozporoshu na vsi vitri, i vityagnu za nimi myecha! i dokinchit'sya gniv mii, i ya zaspokoyu svoyu lyut' proty nikh, i zadovol'nyusa. i piznayut' voni, shcho ya, gospod', govoriv u gorlivosti svoii, koli dokonayu svoyu lyutist' na nikh! i zroblu tyebye ruinoyu ta gan'boyu syeryed lyudiv, shcho navkolo tyebye, pyeryed ochima kozhnogo, khto budye prokhoditi... i stanyesh gan'boyu ta posmikhovis'kom, ostorogoyu ta ostovpinnyam dlya narodiv, shcho navkolo tyebye, koli budu vikonuvali na tobi prisudi gnivom ta lyuttyu, ta lyutimi kartannymi. ya, gospod', otsye govoriv! koli ya poshlyu na nikh zli strili golodu, shcho budut' nishchivnimi, shcho poshlyu iki ponishchiti vas ta primnozh golod na vas, to ya zlamayu vam pidporu khliba, i poshlyu na vas golod ta zlu zvirinu, i pozbavlyu tyebye di-tyei, i morovitsya ta krov pyeryeidye syeryed tyebye, i sprovdzhu na tyebye myecha. ya, gospod', otsye govoriv!

6

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichcha do izrail'yevikh gir, i prorokui na nikh, ta i skazhyesh: gori izrail'yevi, poslukhai'te slova gospoda boga! tak govorit' gospod' bog goram ta pidgirkam, i richishcham ta dolinam: os' ya sprovdzhu na vas myecha, i vigublyu vashi pagirki, i budut' opustosheny vashi zhyertivniki, i budut' rozbiti vashi figuri sontsya, i kinu ya vashikh pobitikh pyeryed vashimi bozhkami! i dam trupi izrail'yevikh siniv pyeryed ikhnimi bozhkami, i rozporoshu vashi kosti navkolo vashikh zhyertivnikov... po vsikh mistsyakh vashogo pyeryebuvannya mista budut' poruinovani, a pagirki popustosheny, shchob vashi zhyertivniki buli poruinovani ta pobyezchyyeshcheyi, i shchob buli roztroushcheyi i pyeryestali isnuvati vashi bozhki, i buli rozbiti vashi figuri sontsya, i buli styerti vashi dila... i vpadye

zabittii mizh vami, i vi piznaetye, shcho ya gospod'! a ya pozostavlyu z vas ryeshthu, bo budyetye mati vryatovanih vid myecha syeryed narodiv, koli vi budyetye rozporosheny syeryed krain. i vashi vryatovani zghadayut' pro myenye syeryed narodiv, kudi budut' zabrani do polonu, koli ya zlamayu ikhne bludnye syertsye, shcho vidpalo vid myenye, ta ikhni ochi, shcho pyeryelyub chinili z svoimi bozhkami, i voni sami budut' britisysya tikh zlikh ryecheyi, shcho robili, shchodo vsikh ikhnikh gidot. i piznayut' voni, shcho ya gospod', i shcho ya nye nadarmo govoriy, shcho vchinyu im otsyu zlu rich! tak govorit' gospod' bog: udar svoeyu dolonyeyu i tupni nogoyu svoeyu, i skazhi: gorye za vsi zli vchinki izrail'yevogo domu, za yaki voni popadayut' vid myecha, golodu ta morovitsi! toi, khto dalyekii, pomrye vid morovitsi, a khto bliz'kii vpadye vid myecha, a khto pozostanye ta budye vryatovanii pomrye vid golodu. i tak ya vikinchu svoyu lyutist' na nikh! i piznaetye vi, shcho ya gospod', koli ikhni zabiti budut' lyezhati syeryed ikhnikh bozhkiv navkolo ikhnikh zhyertivnikov na vsyakim visokim pidgiri, na vsikh shchitakh gir, i pid usyakim zryelenim dyeryevom, i pid usyakim gustim dubom, na mistsi, dye voni prinosili priemni pakhoshchi dlya vsikh svoikh bozhkiv. i ya vityagnu ruku svoyu na nikh, i zroblu tsyei krai spustoshennyam ta pustkoyu, vid pustini azh do rivli, po vsikh mistsyakh ikhn'ogo sidinnya... i piznayut' voni, shcho ya gospod'!

7

i bulo myeni slovo gospodne takye: a ti, sinu lyuds'kii, poslukhai: otak gospod' bog promovlyae do krayu izrail'yevogo: kinyets', nadiishov toi kinyets' na chotiri okraiki zyeimli! na tyebye tyepyer tsyei kinyets', i poshlyu ya na tyebye svii gniv, i tyebye rozsudzhu za tvoimi dorogami, i na tyebye skladu vsi gidoti tvoi. i oko moe nad tobouy nye zmiluet'sya, i milosyerdya nye budu ya mati, bo dorogi tvoi ya na tyebye skladu, a gidoti tvoi syeryed tyebye zalishat'sya, i piznaetye vi, shcho ya to gospod'! otak gospod' bog promovlyae: os' prikhodit' bida na bidu! prikhodit' kinyets', prikhodit' kinyets', vin zbudivysya na tyebye, prikhodit' os' vin! nadiishla tvoya dolya dlya tyebye, o myeshkanchye krayu, prikhodit' tsyei chas, bliz'kii toi dyen' zakolotu, nyema na gorakh krikui radosti... tyepyer lyutist' svoyu nyzabarom ya villu na tyebye, i svii gniv dokinchu proty tyebye, i tyebye osudzhu za tvoimi dorogami, i na tyebye skladu vsi gidoti tvoi! i oko moe nad tobouy nye zmiluet'sya, i milosyerdya nye budu ya mati, bo dorogi tvoi ya na tyebye skladu, a gidoti tvoi syeryed tyebye zalishat'sya, i piznaetye vi, shcho ya gospod', shcho karae! os' toi dyen', os' prikhodit', dolya vikhodit', virostaе kii, roztsvittaе pikha, rozvilosya nasil'stvo dlya kiya byezbozhnosti! nichogo iz nikh nye zalishit'sya: ani z chislyennosti ikhn'oi, ani z ikhn'ogo zavorushyennya, ani z ikhn'oi pishnoti... nadkhodit' toi chas, nablizhaet'sya dyen'... khto kupue, nyekhai nye radie, a khto prodade, khai nye budye v zhalobi, bo sunyet'sya lyutist' na vsye mnogolyuddya iogo! bo do prodanogo nye povyernyet'sya vzhye prodavets', khochi b zalishiv-

sya pri zhitti mizh zhivimi, bo prorotstvo pro vse mnogolyuddya ikhne nye vidminiť sya, i nikhto byez-zakonnyam svoim nye zmitsnit' svoyo zhittya... zasurmlyat' u surmu ta vsye prigotuyut', ta nye pidye nikhto na viinu, bo na vsye mnogolyuddya iogo moya lyutist'! na vulitsi myech, morovitsya zh ta golod u domi, khto na poli pomyrje vid myecha, z khto v misti zzherye togo golod ta mor... i vryatovani z nikh povtikayut', i budut' na gorakh, nyemov golubi iz dolin, vsi budut' stognati, kozhyen za grikh svi... usi ruki oslabnut', zatryemyat', yak voda, vsi kolina, i vyeryetami popidpyerizuyut'sya, i pokrie ikh strakh, i na kozhnim litsi budye sorom, a na vsikh golovakh ikhnikh zhalobna ta lisina... voni povikidayut' na vulitsyu sriblo svoe, i za nishcho ikhne zoloto stanye, ikhne sriblo ta zoloto ikhne nye budye mogti vryatuvati ikh u dyen' gnivu gospodn'ogo, nim nye nasityat' svoei dushi i svogo nutra voni nye napovnyat', bo ikhnya provina bula pyeryeshkodoyu! a gordist' vchinili za slavnuyu ozdobu svoyu, u nii narobili bovvaniy gidoti svoei i obridzhyen' svoikh, tomu im obyernu ya ii na nyechistist', i viddam ii v ruku chuzhikh na grabunok, a nyechyestivim zyeimli na zdobich... i oblichchya svoe vidvyernu ya vid nikh, i voni pobyeczhyest'at' mii skarb, i vvuidut' do n'ogo nasil'niki ta i pobyeczhyest'at' iogo... zrobi lantsyuga, bo zyeimlya pyeryepovnilas' pravom krivavim, a misto nasil'stvom napovnilos... i navyedu ya naizlishikh iz narodiv, i posyadut' voni domi ikhni, i gordist' vyeľ'mozhnikh spinyu, i svyatoshchi ikhni pobyeczhyeshcheyeni budut'! zagibil' idye, i voni budut' shukati spokoyu ta nye budye iogo... priide bida do bidi, i budye zvistka do zvistki, i budut' shukati prorotstva v proroka, ta zginye zakon u svyashchyenikov i rada u starshikh... tsar budye v zhalobi, i strakhom zodyagnyet'sya knyaz', a ruki narodu zyeimli zatryemyat'... za dorogami ikhnimi im uchinyu, i sudditimu ikh ikhnimi sudami, i piznayut', shcho ya to gospod'!

8

i stalosya za shostogo roku, shostogo misyatsya, p'yatogo dnya misyatsya sidiv ya v svoemu domi, a yudini starshi sidili pyeryedo mnoyu, to v pala tam na myenye ruka gospoda boga. i pobachiv ya, azh os' podoba, na vglyad cholovika: vid vidu styegon iogo i dodolu ogon', a vid styegon iogo i dogori na vglyad syaiva, nibi palayucha mid'. i vityagnuv vin podobu ruki, i vzyav myenye za volossya moei golovi, a dukh pidiinyav myenye mizh zyeimlyeyu ta mizh nyebom, i vprowadiv myenye do erusalimu v bozhikh vidinnyakh, do vkhodu vnutrishn'oi brami, zvyernyeno na pivnich, dye mistysye pyeryebuvannya idola, shcho viklikue zazdrist'. i os' bula tam slava izrail'yevogo boga, yak toi vid, shcho ya bachiv u dolini! i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, zvyedi ochi svoi v napryami na pivnich! i zviv ya ochi svoi v napryami na pivnich, azh os' z pivnochi, vid brami zhyertivnika, buv toi idol zaroznosti pri vkhodi. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, chi ti bachish, shcho voni roblyat'! tseye vye-liko gidoti, shcho izrail'iv dim robit' tut, shchob vid-

dalitisya vid moei svyatinii! ta ti znovu pobachish ishchye bil'shi gidoti. i priviv myenye do vkhodu podvir'ya, i pobachiv ya, azh os' dirka v stini! i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, prokopai dirku v stini! i prokopav ya v stini, azh os' vkhid! i skazav vin do myenye: uvuidi, i pobach ti zli gidoti, yak voni roblyat' otut! i vviishov ya i pobachiv, azh os' usyakii vid plazuna ta ogidlivoi zvirini, i vsyaki bozhki izrail'yevogo domu, nakryeslyeni na stini navkolo krugom... a simdyesyat cholovika zo starshikh izrail'yevogo domu ta yaazaniya, shafaniv sin, shcho stoyav posyeryed nikh, stoyali pyeryed nimi, i kozhyen mav u svoii rutsi svoyu kadil'nitsyu, i pidiimalisya pakhoshchi z khmaru kadila. i skazav vin do myenye: chi bachiv ti, sinu lyuds'kii, shcho roblyat' izrail'yevi starshi v tyemnoti, kozhyen u kimnatakh svoikh idoliv? bo govoryat' voni: gospod' nas nye bachit', gospod' pokinuv tseye kra... i skazav vin do myenye: ti znovu pobachish shchye bil'shi gidoti, yak voni roblyat'. i vin zaprovadiv myenye do vkhodu do brami gospodn'ogo domu shcho na pivnochi, azh os' tam sidyat' zhinki, shcho oplakuvali tammya. i skazav vin do myenye: chi ti bachiv, sinu lyuds'kii? ti znovu pobachish gidoti shchye bil'shi vid tsikh! i vin zaprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya gospodn'ogo domu. azh os' pri vkhodi do gospodn'ogo khramu, mizh pritvorom ta mizh zhyertivnikom, bulo bilya dvadtsyati i p'yati cholovika: spini ikhni do gospodn'ogo khramu, a ikhni oblichchya na skhid, i voni klanyalisya do skhodu, do sontsya. i skazav vin do myenye: chi ti bachiv, sinu lyuds'kii? chi lyegko yudinomu domu, shchob nye robiti tikh gidot, yak voni roblyat' otut? bo voni napovnili kraj nasil'stvom, i znovu gnivayut' myenye, i os' voni dierzhat' zlyenyi galuzki pri nosi svoimi. tomu to i ya зроблю z lyutistyu: oko moe nye zmiluet'sya, i milosyerdya nye budu ya mati. i voni budut' klikati sil'nim golosom v vukha moi, ta ya ikh nye pochuyu!...

9

i kliknuv vin v ushi moi sil'nim golosom, kazhuchi: nabliz'tye karatyeliv mista, i kozhyen nyekhai mae v svoii rutsi svoi nishchivni znaryaddy. i os' priishli shist' cholovika z dorogi gorishn'oi brami, shcho zvyernyena na pivnich, i kozhyen mav u svoii rutsi svoi znaryaddy rozbivannya, a syeryed nikh odin cholovik buv odyagnenyi v l'nanye, a pisars'kii kalamar buv pri styegnakh iogo. i voni priishli, i stali pri midyanomu zhyertivniku. a slava izrail'yevogo boga pidnyalasya z-nad khyeruvima, shcho bula nad nim, do poroga domu. i zaklikav vin cholovika, odyagnenyogo v l'nanye, shcho pisars'kii kalamar buv pri styegnakh iogo. i skazav gospod' do n'ogo: pyeryeidi syeryedinoyu mista, syeryedinoyu erusalimu, i zrobi znaka na cholakh lyudyei, shcho zidkhayut' ta stognut' nad usima timi gidotami, shcho roblyat'sya v iogo syeryedini. a do inskhik vin skazav pri myeni: khodit' za nim u misti, i bvivaitye; nyekhai vashye oko nye mae milosyerdya, i vi nye zmiluityesya! starogo, yunaka, i divchinu, i dityei ta zhinok pozabivaitye doshchyentu, a do kozhnoi lyu-

dini, shcho na nii tsyei znak, nye pidiidyetye; a zach-nyetye vid moei svyatini... i zachali voni vid tikh starikh lyudyei, shcho buli pyeryed domom. i skazav vin do nikh: zanyechistit' tsyei dim, i napovnit' podvir'ya trupami, i viidit' i voni povikhodili, i vbi-vali v misti. i stalosya, koli voni vbivali, to ya pozostavsy, i vpvav na svoe oblichchya, i klikav ta kazav: o gospodi, bozhnye, chi ti vigubish uyves' ostanok izrailiv, vilivayuchi gniv svii na erusalim? i skazav vin do myenye: provina domu izrailya i yudi duzhye-duzhye vyelika, i zye'mlya napovnyena dushogubst-vami, a misto povnye krivdi. bo voni kazhut': gospod' pokinuv tsyei kraj, i gospod' nye bachit'... i takozh ya, nye zmlisyerdit'sya oko moe, i nye zmliluyus' ya, ikhnyu dorogu ya dam na ikhnyu golovu! i os' cholovik, odyagnyenii v l'nyanye, shcho kalamar buv pri styegnakh iogo, prinis vidpovid', kazhuchi: ya zrobit, yak myeni nakazav ti!

10

i pobachiv ya, azh os' na nyebozvodi, shcho na golovi khyeruvimiv, bulo shchos', yak kamin' sapfir, na vglyad podobii tronu bachilosya na nikh. i vin promoviv do togo cholovika, odyagnynogo v l'nyanye, ta i skazav: uviidi pomizh kolyesa pid khyeruvimom, i napovni svoi zhmyeni vuglinami ognju z-pomizh khyeruvimiv, i kin' na misto! i vin uvi-ishov pyeryed moimi ochima. a khyeruvimi stoyal-i z pravogo boku domu, koli vkhodiv cholovik, i khmara napovnila vnutrishne podvir'ya. i pid-nyalasya slava gospodnya z-nad khyeruvima na porig domu, i napovnisya dim khmaroyu, a podvir'ya napovnilosya syaivom gospodn'oi slavi. a shum kril khyeruvimiv buv chutii azh do zovnishn'ogo podvir'ya, yak golos boga vsyemogutn'ogo, koli vin govorit'. i stalosya, koli vin nakazav cholovikovi, odyagnynenom v l'nyanye, kazhuchi: viz'mi ogon' pomizh kolyesami z-pid khyeruvimiv, to toi prish-ivoy i stav pri kolyesi. i khyeruvim prostyagnuv svoyu ruku z-pomizh khyeruvimiv do ognju, shcho pomizh khyeruvimami, i vzyav, i dav do zh-myeni odyagnynogo v l'nyanye, a toi uzav i viishov. i pokazalasya v khyeruvimiv podoba lyuds'koi ruki pid ikhnimi krilami. i ya pobachiv, azh os' chotiri kolyesi pri khyeruvimakh, po odnomu kolyesi pri kozhnomo khyeruvimi, a vid tikh kolyes, nibi vglyad kamyenya khrizolita. a ikhnii vglyad podoba odna chotir'om im, yak koli b kolyeso bulo v kolyesi. v khodi svoii voni ishli na chotiri svoi boki, nye oby-ertalisy v khodi svoii, bo do togo mistysya, kudi obyernyet'sya golova, za nyeyu ishli voni, nye oby-ertalisy v khodi svoii. a vsye ikhne tilo, i ikhnya spina, i ikhni ruki, i ikhni krila, i ti kolyesa buli povni ochyei navkolo, vsi chotiri mali kolyesa. a tsi kolyesa buli klikani pri myeni galgal. a v kozhnogo chotiri oblichchi: oblichchya odnogo oblichchya khyeruvima, oblichchya drugogo oblichchya lyudini, a tryetii oblichchya lyeva, a chyetyvertii oblichchya orla. i pidnyalisy ta khyeruvimi. tsye ta zhiva istota, yaku ya bachiv na richtsi kyevar. a koli ishli ti khyeru-vimi, to ishli i ti kolyesa pri nikh, a koli ti khyeru-vimi pidiimayut' svoi krila, shchob znyatis' iz zye'mli,

nye vidvyertayut'sya takozh ti kolyesa vid nikh. koli ti stavali, stavali i voni, a koli ti pidiimalisy, pidi-imalisy i voni, bo v nikh buv dukh zhivoi istoti. i viishla slava gospodnya z-nad poroga domu, i stala nad khyeruvimami. i pidnyali khyeruvimi svoi krila, i znyalisy z zye'mli na moikh ochakh, koli voni ishli, a ti kolyesa pobich nikh, i stali pri vkhodi do skhidn'oi brami gospodn'ogo domu, a slava izrail'yevogo boga zvyerkhu nad nimi. tsye ta zhiva istota, yaku ya bachiv pid bogom izrail'yevim nad richkoyu kyevar. i ya piznav, shcho tsye khyeruvimi. u kozhnogo bulo po chotiri oblichchi, u kozhnogo chotiri krili, a pid ikhnimi krilami podoba lyuds'kikh ruk. a podoba ikhn'ogo oblichchya tsye ti oblichchya, yaki ya bachiv nad richkoyu kyevar, ikhnii vglyad ta voni sami. kozhyen ishov prosto vpyeryed.

11

i pidiinyav myenye dukh, i priviv myenye do skhidn'oi brami gospodn'ogo domu, shcho oby-ernyena na skhid. i os' pri vkhodi do bram dvadt-syat' i p'yat' cholovika, a syeryed nikh bachiv ya yaazaniyu, sina azzurovogo, ta pyelatiyu, sina bye-nainogo, knyaziv narodu. i skazav vin do myenye: sinu lyuds'kii, otsye ti lyudi, shcho zadumuyut' krivdu, i radyat' zlu radu v ts'omu misti, shcho gov-oryat': nye skoro buduvati domi. vono kazan, a mi m'यो. tomu prorokui na nikh, prorokui, sinu lyuds'kii! i ziishov na myenye dukh gospodnii, ta i do myenye skazav: skazhi: tak govorit' gospod': otak kazhyetye, domye izrailiv, i zamiri vashogo dukha ya znayu ikh. vi namnozhili svoikh zabitikh u ts'omu misti, i napovnili iogo vulitsi trupami. tomu tak gov-orit' gospod' bog: vashi zabiti, shcho vi ikh poklali syeryed n'ogo, voni tye m'यो, a vono toi kazan. ta ya viprovadzhu vas iz n'ogo! vi boityesya myecha i myecha navyedu ya na vas, govorit' gospod' bog. i viprovadzhu vas iz n'ogo, i dam vas u ruku chuzhikh, i zroblyu mizh vami prisudi! vid myecha vi popadae-tye; na granitsi izrailya rozsudzhu vas, i vi piznaetye, shcho ya to gospod'! vono nye budye vam kazanom, i vi nye stanyetye v n'omu m'यो. pri granitsi izrai-lya rozsudzhu vas! i piznaetye vi, shcho ya gospod', bo za ustavami iogo vi nye khodili, a postanov moikh nye vikonuvali, alye vikonuvali za postanovami tikh narodiv, shcho navkolo vas. i stalosya, koli ya pro-rokuvav, to pyelatiyu, sin byenaniin, pomyer. i vpvav na svoe oblichchya, i zakrichav sil'nim golosom ta i skazav: o gospodi bozhnye, ti robish kinyets' z izrail'yevim ostantkom!... i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, brati tvoi, brati tvoi muzhi ridni tobi, a vyves' izrailiv dim uyves' to, shcho do nikh govor-ili myeshkantisi erusalimu: viddalit'sya vid gospoda, nam daniit tsyei kraj na volodinnya, tomu skazhi: tak govorit' gospod' bog: khoch ya viddaliv ikh pomizh narodi, i khoch rozporoshiv ikh po krayakh, protye budu dlya nikh khoch maloyu svyatin'yeyu v tikh krayakh, kudi voni vviishli. tomu skazhi: tak govorit' gospod' bog: i pozbirayu ya vas iz narodiv, zbyeru z tikh kraiv, syeryed yakikh v rozporoshyeni, i dam vam izrail'yevu zye'mlyu. i voni vviidut' tudi, i vikinut' z nyei usi myerzoti ii ta vsi gidoti ii. i dam im

odnye syertsye, i novogo dukha dam u vas, i viimu z ikhn'ogo tila syertsye kaminnye, i dam im syertsye iz m'ysa, shchob voni khodili za ustavami moimi, i dodyerzhuvali moi postanovi ta vikonuvali ikh. i voni stanut' myeni narodom, a ya budu im bogom! a shchodo tikh, shcho ikhne syertsye khodit' za gidotami svoimi ta myerzotami svoimi, to povyernu ikhnyu dorogu na ikhnyu golovu, govorit' gospod' bog... i popidiimali khyeruvimi krila svoi, a kolyesa pri nikh, i slava izrail'yevogo boga zvyerkhu nad nimi. i pidnyalasya slava gospodnya z-nad syerye-dini mista, i stala na gori, shcho zo skhodu mista. i dukh pidnis myenye, i vviv myenye v khal'dyeyu do polonyan u vidinni, dukhom bozhim. i pidiinyalosya vid myenye tye vidinnya, yakye ya bachiv. i ya govori v do polonyan usi gospodni slova, yaki vin nakazav buv myeni.

12

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, ti zhivyyesh syeryed domu vorokhobnogo, voni mayut' ochi, shchob bachiti, ta nye bachat', mayut' vukha, shchob slukhati, ta nye chuyut', bo voni dim vorokhobnii. a ti, sinu lyuds'kii, porobi sobi ryechi dlya mandrivki, i idi na vignannya vdyen' na ikhnikh ochakh, i pidyesh na vignannya z svogo mistysa do inshogo mistysa na ikhnikh ochakh, mozhye pobachat' voni, shcho voni dim vorokhobnosti. i povinosish svoi ryechi, yak ryechi dlya mandrivki, udyen' na ikhnikh ochakh, a ti viidyesh uyechori na ikhnikh ochakh, yak vikhodyat' vignantsi. na ikhnikh ochakh probii sobi dirku v stini, i povinosish nyeyu. na ikhnikh ochakh na ramyeni povinosish, vinyesyesh potyemki, zakriesh oblichchya svoe, i nye pobachish zyeimli, bo ya postaviv tyebye znakom dlya izrail'yevogo domu. i zrobiv ya tak, yak nakazano myeni: ryechi svoi ya povinosiv udyen', a vvyechori probiv sobi rukoyu dirku v stini, potyemki povinosiv, na ramyeni nosiv na ikhnikh ochakh. a rankom bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, chi zh nye skazav do tyebye dim izrailiv, dim vorokhobnosti: shcho ti robish? skazhi do nikh: tak skazav gospod' bog; tsye prorotstvo pro nachal'nika erusalimu ta vvyes' izrailiv dim, shcho v n'omu voni. skazhi: ya vash znak. yak zrobiv ya, tak budye zroblyeno im, pidut' na vignannya v polon! a toi nachal'nik, shcho syeryed nikh, na ramyeni budye nyesti potyemki i viide; u stini prob'ytut' dirku, shchob vivyesti iogo; oblichchya svoe vin zakrie, shchob nye bachiti zyeimli ochima. i roztyagnu na n'ogo sitku svoyu, i vin budye skhopleynii v pastku moyu, i vidvyedu iogo do vavilonu, do khal'dyey'skogo krayu, ta iogo vin nye pobachit', i tam pomrye. a vsye, shcho navkolo n'ogo, iogo pomichniki ta vsi viis'ka iogo, rozporoshu na vsi vitri, i vityagnu za nimi myecha... i piznayut' voni, shcho ya gospod', koli rozviyu ikh pomizh narodami ta rozporoshu ikh po krainakh! a nyechislyennikh z nikh lyudyei zbyeryezhu vid myecha, vid golodu ta vid zarazi, shchob voni opovidali pro svoi gidoti syeryed narodiv, kudi poprikhodyat'. i voni piznayut', shcho ya gospod'! i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, izh svii khlib u drizhanni, a

vodu svoyu pii u tryemtinni ta v zhurbi. i skazhyesh do narodu ts'ogo krayu: tak govorit' gospod' bog na myeshkantsiv erusalimu, na izrail'yevu zyeimlyu: voni khlib svii v zhurbi budut' isti, a vodu svoyu budut' piti v ostovpinni, bo spustoshiv ikhnii krai vid svoei povni za nasillya vsikh, shcho myeshkayut' u n'omu. i poruinuyut' sya nasyeleni mista, a krai stanye spustoshyennam, i piznaetye vi, shcho ya gospod'! i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, shcho tsye v vas za pripovistka taka v izrail'yevii zyeimly: prodovzhat'sya dni, i zniknye vsilyakye vidinnya? tomu skazhi im: tak govorit' gospod' bog: pripinyu ya tsyu pripovistku, i bil'shye nye budut' ii pripovistkuvati v izraili, alnye govori im: nablilizisya oti dni i slovo vsyakogo vidinnya. bo nye budye vzyeh zhnodno marnogo vidinnya ta pidlyeslivogo charuvannya v izrail'yevim domi. bo ya, gospod', budu govorit', a yakye slovo govoritimu, to budye vono zdishnyenye, nye vidtyagnyet'sya vzhye, bo za vashikh dniv, domye vorokhobnosti, budu govorit' slovo, i iogo vikonayu, govorit' gospod' bog. i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, os' govorit' izrailiv dim: tye vidinnya, yakye vin bachit', vono pro dalyeki dni, i pro dalyeki chasi vin prorokue. tomu im skazhi: tak govorit' gospod' bog: nye vidtyagnut'sya vzhye vsi slova moi, yakye slovo govoritimu, tye budye vikonanye, govorit' gospod' bog!

13

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, prorokui na izrail'yevikh prorokiv, shcho prorokuyut', i skazhi prorokam, shcho provishchayut' iz vlasnogo syertsya: poslukahaitye gospodn'ogo slova! tak govorit' gospod' bog: gorye na prorokiv byezymnikh, shcho khodyat' za svoim dukhom ta za tim, chogo nye bachili! tvoi proroki, izrailyu, yak ti lisitsi v ruinaakh! nye vviishli v prolomi, i nye zagorodili zagorodi nad izrail'yevim domom, shchob stati na bii gospodn'ogo dnya. voni bachat' marnotu ta fal'shivye charuvannya, govoryachi: govorit' gospod', a gospod' nye posilav ikh, ta voni mayut' nadiyu, shcho spovnit'sya slovo. khiba zh nye marnye vidinnya vi bachili, i nye fal'shivye charuvannya vi govorili? a vi kazhyetye: govorit' gospod', a ya nye govori! tomu tak govorit' gospod' bog: za tye, shcho vi govoryte marnotu, i bachitye lzhu, tomu os' ya proti vas, govorit' gospod' bog. i budye ruka moya proti prorokiv, shcho bachat' marnotu i charuyut' ilzhyeyu. voni nye budut' na radi narodu mogo, i v pyeryepisu izrail'yevogo domu nye budut' zapisani, i do zyeimli izrail'yevoi nye vviidut'. i piznaetye vi, shcho ya gospod' bog! samye za tye, shcho voni vprovadili narod mii u pomilku, govoryachi mir, a miru nyema. i vin budue mura, a voni tinkuyut' iogo bud'yakim tinkom. skazhi do tikh, shcho tinkuyut' bud'yakim tinkom, shcho mur upadye. budye doshch zalivnii, i vi, kaminnya vvelikogo gradu, vpyadyetye, i vityer burkhlivii rozvalit' mura. i os' stina vpyadye. chi zh nye skazhut' vam: dye toi tink, yakim vi tinkuvali? tomu tak govorit' gospod' bog: ya vchinyu, shcho burkhlivii vityer valitimye v lyutosti moii, i budye doshch

zalivei v moim gnivi, i kaminnya vyelikogo gradu v lyutosti na vigublyennya. i rozib'yu ya tu stinu, yaku vi obtinkovali bud'yakim tinkom, i povalyu ii do zyeмли, i ogolit'sya pidvalina ii, i vpadye, i vi zaginyetye v syeredini iogo, erusalima, i piznaetye, shcho ya gospod'! i dokinchu ya lyutist' svoyu na stini ta na tikh, shcho tinkuyut' ii yakimbud' tinkom, i skazhu vam: nyemae stini ta ii tinku-val'nikiv, izrailievikh prorokiv, shcho prorokovali na erusalim i bachili dlya n'ogo vidninny miru, ta nyemae miru, govorit' gospod'! a ti, sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do dochok svogo narodu, shcho prorokuyut' z vlasnogo syertsya, i prorokui na nikh, ta i skazhi: tak govorit' gospod' bog: gorye tim, shcho shiyut' charodiini obv'yazki na suglobi ruk, i roblyat' khustki na golovu vsyakogo zrostu, shchob loviti dushi. nyevzhye, lovyachi dushi mogo narodu, vi svoi dushi spasetye? i vi byezchystitye myenye v mogo narodu za zhmyeni yachmyenyu ta za krishki khliba, zabivayuchi dushi, shcho nye povinni b umirati, ta lishayuchi pri zhitti dushi, shcho nye povinni b zhiti, svoimi obmanami moemu narodovi, shcho slukhayut' lzhu. tomu tak govorit' gospod' bog: os' ya proti vashikh charodiinikh obv'yazok, uv yaki vi lovitye dushi. i pozrivayu ikh iz vashikh ramyen, i povipuskayu ti dushi, ti dushi, shcho vi lovitye, shchob buli vil'ni, yak ptakhi. i pozrivayu vashi khustki, i vryatuyu narod svii z vashoi ruki, i nye budut' voni vzhye v vashii rutsi za zdobich, i piznaetye vi, shcho ya gospod'. za tye, shcho vi lzhyeyu zapodiyali bil' syertsyu pravednogo, khoch ya nye зробив ionu bolyu, i za tye, shcho vi zmitsnyuetye ruki byezbozhnogo, shchob vin nye vidvyernuvsyia vid svoei zloi dorogi, shchob spasti iogo pri zhitti, tomu bil'sh nye budyetye bachiti marnoti ta nye budyetye vishchuvati, i ya vryatuyu narod svii z vashoi ruki, i vi piznaetye, shcho ya gospod'!

14

i priishli do myenye muzhi z izrailievikh starshikh, i posidali pyeryedo mnoyu. i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, tsi muzhi dopustili svoikh bozhkiv u svoe syertsye, a spotikannya provini svoei poklali pyeryed oblichchyam svoim. chi zh mozhut' voni zapituvati myenye? tomu govorit' gospod' bog: kozhyen cholovik z izrailievogo domu, shcho dopustit' svoikh bozhkiv u svoe syertsye, a spotikannya provini svoei pokladye pyeryed oblichchyam svoim, i priide do proroka, tomu ya, gospod', vidpovim, zgidno z tsm, zgidno z mnogotoyu iogo bozhkiv, shchob skhopiti tikh z izrailievogo domu za ikhne syertsye, bo vsi voni vidalilisya vid myenye chyeryez svoikh bozhkiv! tomu skazhi do izrailievogo domu: tak govorit' gospod' bog: navyernit'sya, i vidstupit' vid vashikh bozhkiv, i vid usikh vashikh gidot vidvyernit' svoi oblichchya! bo kozhyen cholovik iz izrailievogo domu abo z chuzhntiv, shcho myeshkayut' syeryed izrailya, koli vidstupit' vid myenye, i dopustit' svoikh bozhkiv u svoe syertsye, i pokladye spotikannya svoei provini

pyeryed oblichchyam svoim, i priide do proroka, shchob zapitati myenye, tomu ya, gospod', vidpovim vid syebe. i zvyernu ya litsye svoje proti t'sogo cholovika, i vchinyu iogo za znaka ta za pripovistku, i vigublyu iogo z-posyeryed svogo narodu, i piznaetye vi, shcho ya gospod'! a prorok, koli b buv zvyedyenii, i govoriv bi slovo, ya, gospod', zvyedu t'sogo proroka, i prostyagnu ruku svoyu na n'ogo, i vigublyu iogo z-posyeryed svogo narodu izrailievogo! i ponyesut' voni svoyu provinu, yaka provina togo, khto pitaet'sya, taka budyeprovinna proroka, shchob nye bludiv uzhye izrailiv dim vid myenye, i nye zanyechishchuvav'sya vzhye vsima svoimi grikami. i budut' voni myeni narodom, a ya budu im bogom, govorit' gospod' bog! i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, koli zgrishit' proti myenye zyeמly, spronyeviruyuchi, to ya prostyagnu svoyu ruku na nyei, i zlamayu ii khlibun pidporu, i poshlyu na nyei golod, i vigublyu z nyei lyudinu i skotinu. a koli b syeryed nyei buli tri muzhi: noi, daniil ta iov, voni v svoii spravvedlivosti vryatuvati b lishye svoyu vlasnu dushu, govorit' gospod' bog. koli b ya pyeryeprovaдiv po zyeמli lyutu zvirinu, i obyelyudnila b vona, i stala b vona spustoshyennam, tak shcho nikhto nye prokhodiv bi nyeu chyeryez tu zvirinu, toi i tsi tri muzhi syeryed nyei, yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, nye vryatuyut' voni ni siniv, ni dochok! sami voni budut' vryatovani, a krai stanye spustoshyennam... abo koli b ya sprovaдiv na tsyu zyeמlyu myecha, ta i myechyevi skazav: proidi po krayu, i vigubi z n'ogo lyudinu i skotinu, to tsi tri muzhi syeryed n'ogo, yak zhivii ya! govorit' gospod' bog, nye vryatuyut' siniv, ni dochok, bo vryatuyut'sya sami til'ki voni! abo koli b ya morovitsyu poslav do tsiei zyeמli, i viliv bi na nyei svoyu lyutist' u krovi, shchob vigubiti z nyei lyudinu i skotinu, a noi, daniil ta iov buli b syeryed nyei, yak zhivii ya! govorit' gospod' bog, ani sina, ani dochki nye vryatuvati b voni! voni v svoii spravvedlivosti vryatuyut' til'ki svoyu vlasnu dushu. bo tak govorit' gospod' bog: khoch poslav bi ya na erusalim chotiri svoi likhi prisudi: myecha, i golod, i lyutu zvirinu ta morovitsyu, shchob vigubiti z n'ogo lyudinu ta skotinu, to vsye taki zalishat'sya v n'omu ryeshtki, shcho budut' viprovadzhyeni, sini ta dochki. os' voni viidut' do vas, i vi pobachitye ikhnyu dorogu ta ikhni vchinki, i budyetye potishyeni za tye likho, shcho ya naviv na erusalim, za vsye, shcho ya naviv buv na n'ogo. i potishat' voni vas, koli vi pobachitye ikhnyu dorogu ta ikhni vchinki, i piznaetye, shcho nye nadarmo зробив ya vsye, shcho зробив syeryed n'ogo, govorit' gospod' bog.

15

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, chim krashchye vinogradove dyeryevo vid usyakogo dyeryeva, ta vinogradna galuzka, shcho bula syeryed dyeryev lisovikh? chi viz'myet'sya z n'ogo kusok dyeryeva, shchob zrobiti yaku robotu? chi viz'mut' iz n'ogo kilka, shchob povisiti na n'omu vsyaku rich? os' vono danye ognyeви na pozhertya... obidva kintsi iogo pozhyer ogon', a syeryedina iogo nadgorila, chi nadaet'sya vono do roboti? yak

bulo vono nyporushnim vono nye nadavalosya na robotu, shcho zh tyepyer, koli ogon' pozhyer iogo, i vono nadgorilo, to shchye budy nadavatisya na robotu? tomu tak govorit' gospod' bog: yak vinogradovye dyeryevo mizh lisnimi dyeryevami, shcho ya dav iogo ognyevi na pozhyertya, tak dam ya myeshkantsiv erusalimu! i obyernu ya litsye svoe proti nikh, z odnogo ognyu voni viishli, ta pozhyerye ikh drugii ogon'. i piznaetye, vi, shcho ya gospod', koli zvyernu svoe litsye proti nikh! i viddam tsyei krai na spustoshyennya, za tye, shcho voni spronyevirilisya, govorit' gospod' bog.

16

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, povidom erusalim pro iogo gidoti, ta i skazhi: tak govorit' gospod' bog do dochki erusalimu: pokhodzhyennya tvoe i narodzhyennya tvoe z krayu khanaans'kogo, tvii bat'ko amoryeets', a mati tvoya khittye'yanka. pri tvoemu narodzhenni, togo dnya, yak ti narodilasya, nye buv obrizanii pupok tvii, i vodoyu nye bula ti obmita na ochishchyennya, ani nye bula ti posolyena, ani nye bula ti spovita. nye zmilovalosya nad tobouy zhodnye oko, shchob zrobiti tobi odnu z tsikh ryecheyi z milosyerdya nad tobouy, alye bula ti vikinyena na vidkrytie polye, tak malo tsinovano dushu tvoyu v dyen' tvoioغو narodzhyennya! i prokhodiv ya povz tyebye, i bachiv tyebye, yak ti valyalasya v svoii krovi, i skazav ya do tyebye: zhivi v svoii krovi! tak, ya skazav tobi: zhivi v svoii krovi! rosti zh, zrobov ya tyebye, yak pol'ovu rostinu, i ti zrosla ta stala vyelika, i diishla ti do naivroddivshoi vrodi: pyersa viprostalis', volos tvii viris, a ti bula zovsim naga! i prokhodiv ya povz tyebye, i pobachiv tyebye, azh os' chas tvii naspiv, chas kokhannya. i prostyagnuv ya polu svoyu nad tobouy, i zakriv tvoyu nagotu, i prisyagnuv tobi, i vviishov z tobouy v zapovit, govorit' gospod' bog, i stala ti moeyu. i obmiv ya tyebye vodoyu, i sposkav ya krov tvoyu z tyebye, i natyer tyebye olyivoyu. i zodyagnuv tyebye riznokol'orovim, zvuz tyebye v takhash, i spoviv tyebye v visson, i pokriv tyebye shovkom. i priozdobiv tyebye ozdoboyu, i dav naramyenniki na ruki tvoi, a lantsyuga na shiyu tvoyu. i dav ya nosovu syeryezhku do nosa tvogo, i syeryezhki na vukha tvoi, a pishnu koronu na tvoyu golovu. i priozdobilas' ti zolotom ta sriblom, a odizh tvoya visson ta shovk, i riznokol'orovye; bulku i myed ta olivu ti ila, i stala ti garna-pryegarna, i vdalosya tobi dosyagti tsars'koi gidnosti! i roziishlosya im'ya tvoe pomizh narodami za tvoyu krasu, bo doskonala vona, chyeryez pishnotu moyu, yaku ya na tyebye poklav, govorit' gospod' bog! i pokladalasya ti na krasu svoyu, i stala rozpusnoyu chyeryez slavu svoyu, i vilivala ti rozpustu svoyu na kozhnogo pyeryekhozhoغو, iogo ti bula. i brala ti z shat svoikh, i robila sobi riznokol'orovi pagirki, i chinila rozpustu na nikh, yak nye buvalo i nye budy. i brala ti ryechi z pishnoti svoei, z mogo zolota ta zo sribla mogo, shcho dav tobi ya, i narobila sobi podob cholovichoئi stati, i chinila rozpustu iz nimi. i brala ti svoyu riznokol'orovu odizh, i pokrivala ikh, a olivu moyu ta moe kadilo klala

pyeryed nimi. a mii khlib, shcho davav ya tobi, bulku i olivu ta myed, shcho nimi goduvav ya tyebye, to viddavala ti tye pyeryed ikhne oblichyha na lyubi pakhoshchi. i stalosya tsye, govorit' gospod' bog. i brala ti siniv svoikh ta dochok svoikh, shcho porodila myeni, i prinosila ikh na izhu im. chi malo bulo rozpusti tvoei, shcho ti rizala dityei moikh i davala im, pyeryeprovadzhyuchi chyeryez ogon' dlya nikh? i pri vsikh gidotakh tvoikh ta rozpus-takh tvoikh ti nye pam'yatala pro dni svoei molodosti, koli bula nagoyu-pryenagoyu, koli valyalasya v krovi svoii... i stalosya po vs'omu tomu tvoemu zli, gorye, gorye tobi! govorit' gospod' bog, i pobuduvala ti sobi mistysya rozpusti, i porobila sobi pidvishchyennya na kozhnomu maidani. na kozhnomu rozdorizhzi pobuduvala ti svoi pidvishchyennya, i znyeslavila krasu svoyu, i rozkhylala nogi svoi dlya kozhnogo pyeryekhozhoغو, i pobil'shuvala svoyu rozpustu... i chinila ti rozpustu z sinami egiptu, z svoimi susi-dami vyelikotyelyesimi, i pobil'shuvala svoyu rozpustu, shchob gniviti myenye. i os' prostyagnuv ya svoyu ruku na tyebye, i vidnyav nalyezhnu chastinu tvoyu, i dav tyebye na volyu tvoikh nyenavisnits', filistims'kikh dochok, zasoromlyenikh tvoeyu nyechis-toyu dorogoyu. bo chinila ti rozpustu z sinami ashshurovimi, i nye mogla nasitits', i bludila z nimi, i tyezh ny nasitilas'. i pobil'shila ti svoyu rozpustu do kupyets'kogo krayu khaldeyv, ta tyezh tsim nye nasitilasya. yak zmuchilosya syertsye tvoe, govorit' gospod' bog, koli ti robila vsi otsi vchinki svavil'noi rozpusnoi zhinki! koli ti buduvala mistysya svoei rozpusti na kozhnomu rozdorizhzi, a pidvishchyennya svoe robila na kozhnomu maidani, to nye bula ti, yak bludnitsya, shchob zbirati zaplatu za rozpustu, alye yak pyeryelyubna zhinka, shcho zamist' svogo cholovika byerye sobi chuzhikh. usim bludnitsyam dayut' darunka, a ti sama davala darunki svoi vsm kokhantsyam svoim, i pidkupovuvala ikh, shchob prikhodilo do tyebye zvidusil' na rozpustu z tobouy. i bulo tobi pri tvoii rozpusti navpaki vid inshikh zhinok, bo nye volochilis' za tobouy, a chyeryez tye, shcho ti davala zaplatu za rozpustu, i zaplata za rozpustu nye davalas' tobi, to stalos' tobi navpaki. tomu to, rozpusnitsye, poslukhai gospodn'ogo slova: tak govorit' gospod' bog: za tye, shcho vilivalas' tvoya rozpusta, i vidkrivalas' tvoya nagota v bludodiiystvi tvoim z tvoimi kokhantsyami ta zo vsima bozhkami gidoti tvoei, i za krov siniv tvoikh, yakikh ti davala im, tomu os' ya pozbirayu vsikh kokhantsiv tvoikh, yakim bulo ti priemna, i vsikh, kogo ti kokhala, razom z timi, kogo ti znyenavidila, i zbyeru ikh kolo tyebye znavkola, i vidkriyu im nagotu tvoyu, i voni pobachat' uyves' tvii sorom! i zasudzhu tyebye prisudom na pyeryelyubnits' ta tikh, shcho krov prolivayut', i dam tyebye na krov lyutosti ta zazdrosti... i viddam tyebye v ikhnyu ruku, i voni zruinuyut' tvoe mistysye rozpusti, i porozvalyuyut' pidvishchyennya tvoi, i postyagayut' z tyebye shati tvoi, i pozabirayut' pishni vbrannya tvoi, i pokladut' tyebye zovsim nagoyu... i zbyerut' proti tyebye zbori, i zakidayut' tyebye kaminnym, i porubayut' tyebye svoimi myechami... i popalyat' domi tvoi ognem, i zroblayt' na tyebye prisudi na ochakh bagat'okh zhinok. i zrobluyu

ya kinyets', shchob nye bula ti rozpusnitsyeyu, i ti vzhye nye budyesh davati darunka za rozpustu! i zaspokoit'sya moya lyutist' na tyebye, i vidiidye vid tyebye moya zazdris't, i ya zaspokoyusya, i nye budu vzhye gnivatisya. za tye, shcho ti nye pam'yatala pro dni svoei molodosti, i gnivila myenye vsim tim, to i ya os' povyernu dorogu tvoyu na tvoyu golovu, govorit' gospod' bog, shchob nye chinila ti rozpusti pislya vsikh gidot svoikh!... os' kozhyen pripovistnik govoritimye pro tyebye pripovistku, kazhuchi: yaka mati taka ii don'ka! ti dochka svoei matyeri, shcho pokinula svogo cholovika ta svoikh siniv, i ti syestra svoikh syestyer, shcho pokidali svoikh cholovikov ta svoikh siniv. mati vasha khittyeika, a vash bat'ko amoryeets'! a starsha syestra tvoya samariya ta dochki ii, shcho sidyat' po livitsi tvoii, a syestra tvoya, myensha vid tyebye, shcho sidit' po pravitsi tvoii tsye sodoma ta dochki ii. a ti khiba nye khodila ikhnimi dorogami i nye robila za ikhnimi gidotami? malo brakuvalo, i zipsulasya b ti bil'shye vid nikh na vsikh svoikh dorogakh! yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, nye zrobila sodoma, syestra tvoya, vona ta dochki ii, yak zrobila ti ta tvoii dochki! os' otsye bula provina tvoei syestri sodomi: pikha, sitist' izhi ta priespokiinii spokii buli v nyei ta v ii dochok, a ruki vbogogo ta bidnogo vona nye zmitsnyala. i zapishalis' voni, i robili gidoti pyeryed moim oblichcham. i ya ikh vidkinuv, yak pobachiv otsye. a samariya nye nagrishila i polovini grikhiv tvoikh, ta ti pobil'shila gidoti svoi bil'sh vid nikh, i opravdala syestyer svoikh usima svoimi gidotami, yaki ti zrobila. tozh nosi svoyu gan'bu ti, shcho chinila ii dlya svoikh syestyer, chyeryez tvoii grikki, yakimi gidoti chinila ti bil'shye za nikh, voni budut' spraviedlivishi za tyebye! i takozh posoromsya, i nosi svii sorom za tvoe vspraviedlivyennya svoikh syestyer! i povyernu ya ikhnyu dolyu, dolyu sodomi ta dochok ii, i samariyu ta dochok ii, i povyernu dolyu tvoyu syeryed nikh, shchob nosila ti svii sorom, i soromilasya vs'ogo togo, shcho ti narobila, potishayuchi ikh. a tvoii syestri, sodoma ta dochki ii, vyernut'sya do svogo popyeryedn'ogo stanu, i samariya ta dochki ii vyernut'sya do svogo popyeryedn'ogo stanu, i ti ta dochki tvoii vyernetyes' do svogo popyeryedn'ogo stanu. i nye bula syestra tvoya sodoma zgaduvana v ustakh tvoikh za dniv tvoikh gordoshchiv, poki nye vidkrilosya zlo tvoe, koli gan'bili tyebye dochki sirii ta vsikh okolits' iogo, i dochki filistims'ki pogordzhuvali tyebye zvidusil'. svoyu rozpustu ta gidoti svoi, ti ikh ponyesyesh, govorit' gospod'. bo tak govorit' gospod' bog: i zroblyu ya z tobouy, yak robila ti, shcho pogordila prislyagoyu, shchob zlamati zapovita. i zgaydu ya svogo zapovita z tobouy za dniv tvoei molodosti, i postavlyu tobi zapovita vichnogo. i ti zgammaesh pro svoi dorogi i zasoromishsya, koli ti viz'myesh syestyer svoikh, starshikh vid tyebye, razom z myenshimi vid tyebye i dam ikh tobi za dochok, alye nye z tvogo zapovitu. i vidnovlyu ya svogo zapovita z tobouy, i ti piznaesh, shcho ya gospod', shchob zgadala ti i zasoromilasya, i nye mogla bil'shye vidkrivati usta pyeryed gan'boyu svoeyu, koli proshchu tobi vsye, shcho ti narobila, govorit' gospod' bog.

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zagadai zagadku, i skladi pritchu izrailiyevomu domovi, ta i skazhi: tak govorit' gospod' bog: vye-likii oryel vyelikokrilii, z shiroko rozgornenyimi krilami, povnii riznokol'orovogo pir'ya, prilietiv do livanu, i vzyav vyerkhovittya kyedru. chubka galuzok iogo obirvav, i prinis iogo do kupyets'kogo krayu, u misti gandlyariv poklav iogo. i vzyav vin z nasinnya tiei zyeмли, i posiyav iogo do nasinn'yevogo polya, uzyav i zasadv iogo nad vyelikimi vodami, nyemov tu vyerbu. i vono viroslo, i stalo gillyastim vinogradom, niz'koroslim, shcho obyertav svoi galuzki do n'ogo, a iogo korinnya buli pid nim. i stalo vono vinogradom, i vignalno vittya, i pustilo galuzki. ta buv shchye odin vyelikii oryel, vyelikokrilii ta gustopyerii. i os' toi vinograd vityanuv pozhadlivo svoe korinnya na n'ogo, i svoi galuzki pustiv do n'ogo, shchob vin napoiv iogo z gryadok svogo zasadvhyennya. vin buv posadzhynii na dobromu poli pri vyelikikh vodakh, shchob pustiv galuzki ta prinis plid, shchob stav pishnim vinogradom. skazhi: tak govorit' gospod' bog: chi povedyet'sya iomu? chi nye virvut' korinnya iogo, i nye pozrivayut' plodu iogo, tak shcho vin zasokhnye? usye zlyenyenye galuzzya iogo posokhnye, i nye tryeba vyelikogo ramyena ta chislyennogo narodu, shchob virvati iogo z iogo korinnya. i os' khoch vin zasadvhyenii, chi povedyet'sya iomu? chi vsikhayuchi, nye vsokhnye vin, yak til'ki dotorknyet'sya iogo skhidnii vityer? vin usokhnye na gryadkakh, dye posadzhynii... i bulo myeni slovo gospodne takye: skazhi zh domovi vorokhobnomu: chi vi nye piznali, shcho tsye? skazhi: os' priishov vavilons'kii tsar do erusalimu, i vzyav iogo tsarya ta iogo knyaziv, i vidviv ikh do syebye do vavilonu. i vzyav iz tsars'kogo nasinnya, i sklav z nim umovu, i vviv iogo v prislyagu, i zabrav potuzhnykh zyeмли, shchob tsye bulo tsarstvo niz'kye, shchob vono nye pidiimalosya, shchob dotrimovalo iogo umovu, i bulo ii virnim. alye toi zbuntuvavsya proti n'ogo, poslav svoikh posliv do egiptu, shchob dali iomu konyei ta bagato narodu. chi iomu povedyet'sya? chi vtyecheye toi, khto robit' takye? a koli zlamae umovu, to chi vryatuet'sya vin? yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, u misti tsarya, yakii postaviv iogo tsaryem, toi, shcho pogordiv iogo prislyagoyu ta zlamav svoyu umovu z nim, pomrye v n'ogo v vaviloni! i faraon nye pomozhye iomu na viini vyelikim viis'kom ta chislyennim narodom, koli nasiplyut' vala ta zbuduyut' bashtu, shchob vigubiti bagato dush. i pogordiv vin prislyagoyu, shchob zlamati umovu, khoch dav buv svoyu ruku, i vsye tye zrobiv, tomu vin nye vryatuet'sya. tomu tak govorit' gospod' bog: yak zhivii ya, prislyagu moyu, yakoyu vin pogordiv, ta umovu moyu, yaku vin zlamav, dam tsye na iogo golovu! i roztyagnu nad nim svoyu sitku, i budye vin skhopenii v pastku moyu, i sprovadzhu iogo do vavilonu, i rozsudzhusya z nim tam za iogo spronyevyrennya, yakye vin spronyeviriv proti myenye. i vsi vtikachi iogo z usikh iogo polkim popadayut' vid myecha, a pozostali budut' rozporoshyni na vsi vitri. i piznaetye vi, shcho ya, gospod', govorit' tak govorit'

gospod' bog: i viz'mu ya z vyerkhovittya visokogo kyedru, i dam do zyeiml. z chubka galuzok iogo viru tyenditnu, i sam posadzhn na visokii ta strimkii gori. na visokii gori izrailievii posadzhu ii, i vona vipustit' galuzku i prinyesye plid, i stanye sil'noyu kyedrinoyu. i budye probuvati pid nimi usyakye ptastvo, usyakye krilatye budye pyeryebuvati v tini iogo galuzok. i piz-nayut' usi pol'ovi dyeryeva, shcho ya, gospod', poniziv visoky dyeryevo, povishchiv dyeryevo niz'kye, vi-sushiv dyeryevo zlyenyenye, i dav roztstvistsya dy-eryeva sukhomu. ya, gospod', govori v vchiniv!

18

i bulo myeni slovo gospodne takye: shcho tsye vam, shcho vi skladaetye pripovistku na izrailievu zye-mlyu, govoryachi: bat'ki ili nyesplye, a oskoma v siniv na zubakh! yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, nye budyetye vzhye skladati tiei pripovistki v izraili! tozh usi dushi moi: yak dusha bat'kova, tak i dusha sinova moi voni! dusha, shcho grishit', vona pomrye. a cholovik, koli vin spravvedlivii, i robit' pravo ta spravvedlivist', na gorakh zhyertyennogo nye ist', i ochyei svoikh nye zvodit' do bozhkiv izrailievogo domu, i zhinkii svogo blizhn'ogo nye zanyechishchue, a do zhinkii v chasi ii nyechistoti nye nablizhuet'sya, i nikogo nye tisyne, borzhnikovi zastavu iogo konchye zvyertae, grabunku nye chinit', khlib svii dae golod-nomu, a gologo pokrivaie odyezhyeyu, na likhvu nye dae, a vidsotkiv nye byerye, vid krivdi vidvyertae ruku svoyu, chinit' pravdivii sud pomizh cholovikom ta cholovikom, ustavami moimi khodit', a prav moikh dotrimu, shchob chinitii pravdu, spravvedlivii takii konchye budye zhiti, govorit' gospod' bog! a yak porodit' vin sina nasil'nika, shcho krov prolivae, i ro-bit' khoch til'ki odnye z togo, chogo vin us'ogo togo nye robitv, a takozh na gorakh zhyertyennye iv, i zhinku svogo blizhn'ogo zanyechishchuvav, ubogogo i bidarya utiskav, grabunki chiniv, zastavi borzh-nikovi nye zvyertav, i do bozhkiv zvodiv svoi ochi, gidotu robitv, na likhvu davav, i vidsotok brav, to chi budye vin zhiti? nye budye vin zhiti! vin usi ti gidoti chiniv, vin musit' konchye pomyerti, krov iogo budye na n'omu! a os' porodiv vin sina, i toi pobachiv usi grikki svogo bat'ka, yak toi robitv, i khoch bachiv, ta nye robitv, yak toi: na gorakh zhy-ertyennogo nye iv, i ochyei svoikh do bozhkiv izrai-lievogo domu nye zvodiv, zhinkii svogo blizhn'ogo nye zanyechishchuvav, i nikogo nye utiskav, zastavi u zastav nye brav, i grabunku nye chiniv, khlib svii golodnomu davav, a gologo odyezhyeyu pokrivaiv, vid krivdi svoyu ruku vidvyertav, likhvi ta vidsotkiv nye brav, prava moi chiniv, ustavami moimi kho-div, takii nye pomrye za provinu svogo bat'ka, vin konchye budye zhiti! bat'ko zh iogo, za tye, shcho utiskom tisyne, grabunkom grabuvav brata, i shcho nyedobrye chiniv syeryed narodu svogo, to os' vin pomrye za provinu svoyu! a skazhyetye vi: chomu toi sin nye ponis provinu za bat'ka? alye zh sin toi chiniv pravo ta spravvedlivist', dotrimuvav usi ustavi moi i vikonuvav ikh, vin konchye budye zhiti! ta dusha, shcho grishit', vona pomrye. sin nye ponyesye kari za bat'kovu provinu, a bat'ko nye ponyesye za

provinu sinovu, spravvedlivist' spravvedlivogo budye na n'omu, a nyespravvedlivist' nyespravvedlivogo na tomu budye. a koli b nyespravvedlivii vidvyernuv-sya vid usikh grikkhiv svoikh, yakikh narobiv, i vikonu-vav usi ustavi moi, i robitv pravo ta spravvedlivist', budye konchye vin zhiti, nye pomrye! usi iogo grikki, yakii narobiv vin, nye zgayayut'sya iomu, vin budye zhiti v svoii spravvedlivosti, yaku chiniv! chi ya mayu vpodobannya v smyerti nyespravvedlivogo? govori't gospod' bog, chi zh nye v tomu, shchob vin povyer-nuv-sya z dorig svoikh ta i zhiv? a koli b spravvedlivii vidvyernuv-sya vid svoei spravvedlivosti i stav robiti krivdu, usi ti gidoti, yakii robit' nyespravvedlivii, to chi takii budye zhiti? usi spravvedlivosti iogo, yakii vin robitv, nye zgayayut'sya, za svoe spronyeviryen-nya, shcho vin spronyeviriv, i za grikkh svii shcho zgr-ishiv, za nikh vin pomrye! a vi kazhyetye: nyeprava gospodnya doroga! poslukhайте no, domye izrailiv, chi zh doroga moya nyeprava? chi nye vashi dorogi nyepravi? koli b spravvedlivii vidvyernuv-sya vid svoei spravvedlivosti i chiniv krivdu, i za tye pomyer, to vin pomrye za krivdu svoyu, yaku vin chiniv. a koli b nyespravvedlivii vidvyernuv-sya vid svoei nye-spravvedlivosti, yaku vin chiniv, i chiniv bi pravo ta spravvedlivist', vin dushu svoyu pri zhitti zby-eryezhye. i koli b vin pobachiv, i vidvyernu-v-sya vid usikh svoikh grikkhiv, yakii vin chiniv, to konchye budye vin zhiti, nye pomrye! a izrailiv dim kazhye: nyeprava gospodnya doroga! chi zh moi dorogi nyepravi, domye izrailiv? chi zh to nye vashi dorogi nyepravi? tomu budu suditi vas, domye izrailiv, kozhnogo za dorogami iogo, govori't gospod' bog. pokaityesya, i vidvyernit'sya vid usikh vashikh grikkhiv, i nye budye vam provina na spotikannya! poskidaite z syebye vsi vashi grikki, yakimi vi gr-ishili, i stvorit' sobi novye syertsy ta novogo dukha! i nashcho maetye pomyerti, izrailiv domye? bo nye zhadayu za smyerti pomirayuchogo, govori't gospod' bog, alye pokaityesya ta i zhivit'!

19

a ti pisnyu zhalobnu zdiimi pro knyaziv izrailie-vikh, ta i skazhi: yaka tvoya mati lyevitsya: lyagla pomizh lyeviv, syeryed lyevchukiv vona vikokhala lyevyenyat! i odnye iz svoikh lyevyenyat vona vigo-duvala, lyevchukom vono stalo, i zdobich loviti navchiv-sya, lyudinu vin zhyer! i pokhid rozgolosili narodi na n'ogo, v ikhnyu yamu vin skhoplyenii buv, i iogo v lantsyugakh do krayu egipyets'kogo vidvyeli... yak lyevitsya pobachila, shcho nadaryemno chyekae, shcho propala nadiya ii, to vyzala vona znovu odnye iz svoikh lyevyenyat, i vchinila iogo lyevchukom. i khodiv vin mizh lyevami i stav lyevchukom, i zdobich loviti navchiv-sya, lyudinu vin zhyer! i vin rozbivav ikhni palati, i ruinovav ikhni mista, i vid golosu riku iogo ostovpila zyeimlya i shcho na nii! ta pastku na n'ogo postavili lyudi znavkola z okrug, i svoyu sitku na n'ogo rozkinuli, i vin skhoplyenii buv v ikhnyu yamu! i kinuli v klitku iogo v lantsyugakh, i iogo vidvyeli do tsarya vavilons'kogo, i v tyerdinyu iogo zaprotorili, shchob golos iogo vzhye nye chuv-sya na gorakh izrailievikh... tvoya mati, yak toi vino-

grad u vinogradniku, posadzhzenomu nad vodoyu, plodyucha i gillyasta bula chyeryez vodi vyelikii. i virosli pruttya mitsni, i nadavalis' na byerla volodari, i visochiv mizh gushchavinami iogo zrist, i vin pokazavsy v svoii visoti, u chislyennikh galuzkakh svoikh! ta bula vona virvana v lyutosti, ob zymelyu kinyena, i vityer zo skhodu zshush ii plid, polamalisya i povisikhali voni, a ii mitsnii prut ogon' iogo zzhyer... a tyeper posadili ii na pustini, u krai sukhomu i byezvidnomu, i viishov ogon' iz pruta ii vitki ta i pozhyer ii plid, i nyemae u nyei mitsnovi pruta, byerla na panuvannya... tseye pisnya zhalobna, i budyte za pisnyu zhalobi vona.

20

i stalosya za s'omogo roku, v p'yatomu misyatsi, u dyesyatomu dni misyatsya, poprikhodili lyudi z izrailievikh starshikh, shchob zapitatsiya v gospoda, i posadili pyeryedo mnoyu. i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, govori z izrailievimi starshimi ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod' bog: chi vi priishli, shchob zapitatsiya v myenye? yak zhivii ya, nye vidpovim vam, govorit' gospod' bog! chi ti rozsudish ikh, chi ti ikh rozsudish, sinu lyuds'kii? zavidom ikh pro gidoti ikhnikh bat'kiv, ta i skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod' bog: togo dnya, koli ya buv vibrav izrailya, i pidnis svoyu ruku do nasinnya yakovogo domu, i vidkrivsy im v egypets'komu krai, i pidnis svoyu ruku do nikh, govoryachi: ya gospod', bog vash, togo dnya ya pidnis svoyu ruku do nikh, shchob vivyesti ikh z egypets'kogo krayu do krayu, shcho ya vislidiv dlya nikh, shcho tyeche molokom ta myedom, shcho vin okrasa dlya vsikh kraiv. i skazav ya do nikh: vidkidaitye kozhyen gidoti vid ochyey svoikh, i nye zanyechishchuityesya bozhkami egiptu. ya gospod', bog vash! ta buli voni vorokhobni proti myenye, i nye khotili slukhatisya myenye, nye vidkidali kozhyen gidot vid ochyey svoikh, i nye pokinuli egypets'kikh bozhkiv. i podumav ya, shcho villyu na nikh svoyu lyutist', shcho dokinchu na nikh svii gniv posyeryed egypets'kogo krayu. i zrobiv ya radi svogo imyennya, shchob vono nye byezchystilosya na ochakh tikh narodiv, shcho voni syeryed nikh, shcho ya vidkrivsy im na ikhnikh ochakh, shchob vivyesti ikh z egypets'kogo krayu. i viviv ya ikh z egypets'kogo krayu, i sprovadiv ikh do pustini. i dav im postanovi svoi, i poznaiomiv ikh z postanovami moimi, yakii koli chinitimye lyudina, to zhitimye nimi. i takozh dav ya im svoi suboti, shchob buli voni znakom pomizh mnoyu ta mizh nimi, shchob piznati, shcho ya gospod', shcho osyvachue ikh. ta stav vorokhobnim proti myenye izrailiv dim na pustini, ustavami moimi nye khodili voni, i povidkidali moi postanovi, yakii koli chinit' lyudina, to zhitimye nimi, a suboti moi duzhye znyevazhali. tomu ya skazav buv, shcho villyu lyutist' svoyu na nikh na pustini, shchob vigubiti ikh. ta zrobiv ya radi imyennya svogo, shchob vono nye znyevazhalosya na ochakh tikh narodiv, shcho na ikhnikh ochakh ya viviv ikh. alye i ya, pririkayuchi, pidnis im svoyu ruku na pustini, shcho nye vprovadzhu ikh do krayu, yakogo ya dav,

shcho tyeche molokom ta myedom, shcho okrasa vin dlya vsikh kraiv, za tye, shcho postanovi moi voni vidkinuli, a ustavi moi nye khodili voni nimi, i suboti moi znyevazhali, bo za svoimi bozhkami khodilo ikhne syertsye... i zmiluvalos' moe oko nad nimi, shchob nye nishchiti ikh, i nye zrobiv ya z nimi kintsya na pustini. i skazav ya ikhnim sinam na pustini: ustavami vashikh bat'kiv nye khodit', i postanov ikhnikh nye pyeryestyerigaitye, i bozhkami ikhnimi nye zanyechishchuityes'! ya gospod', bog vash, ustavami moimi khodit', i postanovi moi pyeryestyerigaitye i vikonuitye ikh. i svyati' suboti moi, i voni stanut' znakom pomizh mnoyu ta mizh vami, shchob piznati, shcho ya gospod', bog vash! ta stali vorokhobni ti sini proti myenye, ustavami moimi nye khodili, a postanov moikh nye pyeryestyerigali, shchob vikonuvati ikh, yakii koli robit' lyudina, to zhitimye nimi, i suboti moi znyevazhali. i podumav ya buv, shcho villyu lyutist' svoyu na nikh, shchob zaspokoiti gniv mii na nikh na pustini. i vidvynuv ya svoyu ruku, i zrobiv radi imyennya svogo, shchob nye znyevazhati iogo na ochakh tikh narodiv, shcho na ikhnikh ochakh ya ikh viviv. ta i ya, pririkayuchi, pidnis im svoyu ruku na pustini, shchob rozporoshiti ikh syeryed narodiv i porozspitati ikh po krayakh, za tye, shcho postanov moikh nye chinili, i ustavi moi vidkinuli, a suboti moi znyevazhali, i do bozhkiv svoikh bat'kiv buli ikhni ochi. i tomu ya dav im mati ustavi nyedobri, i postanovi, shcho nye budut' voni zhiti nimi. i zanyechistv ya ikh ikhnimi darunkami, pyeryeprovadzhnyeniam chyeryez ogon' kozhnogo, khto vidkrivae utrobu, shchob spustoshiti ikh, shchob piznati voni, shcho ya gospod'! tomu govori do izrailievogo domu, sinu lyuds'kii, i skazhi do nikh: tak govorit' gospod' bog: shchye otsim znyevazhali myenye bat'ki vashi, koli spronyevirilisya proti myenye: koli ya vviv ikh do krayu, shcho pro n'ogo, pririkayuchi, pidnosiv ya svoyu ruku dati iogo im, to koli voni bachili vsyakii visokii pagirok i vsyakye gustye dyeryevo, to prinosili tam svoi zhyertvi, i davali tam svoi dari, shcho gnivili myenye, i skladali tam svoi lyubi pakhoshchi, i prinosili tam svoi liti zhyertvi. i skazav ya do nikh: shcho tseye za visota, shcho vi khoditye tudi? i zvyet'sya vona bama azh do ts'ogo dnya. tomu skazhi do izrailievogo domu: tak govorit' gospod' bog: chi vi budyetye zanyechishchuvatisya dorogoyu svoikh bat'kiv i budyetye khoditi v rozpusti za gidotami ikhnimi? a prinoshyenniam vashikh dariv, pyeryeprovadzhnyeniam vashikh siniv chyeryez ogon' vi zanyechishchuityesya pri vsikh vashikh bozhkakh azh do s'ogodni. a vi khochyetye pitati myenye, izrailiv domye? yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, nye dam ya vam vidpovidi! a shcho vkhodit' vam na syertsye, zovsim nye stanyet'sya tye, shcho vi govoritye: budyemo, yak inshi narodi, yak plyemyena krayu, sluzhiti dyeryevu ta kamyenyu. yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, rukoyu potuzhnouy i vityagnyenim ramyenom ta vilvanouy lyutistyu budu tsaryuvati nad vami! i vivyedu vas iz tikh narodiv, i pozbirayu vas iz tikh kraiv, dye vi rozporosheni rukoyu potuzhnouy i vityagnyenim ramyenom ta vilvanouy lyutistyu. i zavyedu vas

do pustini narodiv, i budu tam suditisya z vami lit-syem do litsya, yak sudivsyia za v vashimi bat'kami na pustini egypets'kogo krayu, tak budu suditisya z vami, govorit' gospod' bog! i provyedu vas pid palitsyeyu, i vvyedu vas u zv'yazok zapovitu. i povibirayu z vas buntivnikov ta tikh, shcho grishat' proti myenye, poviprovadzhuyu ikh z krayu ikhn'ogo probuvannya, i do izrail'yevoi z'yemli vzhye nye vvi-idut' voni! i piznaetye vi, shcho ya gospod'! a vi, izrailiv domye, tak govorit' gospod' bog: kozhyen idit', sluzhit' svoim bozhkam! alye potim vi nap'yevno budyetye slukhatysya myenye, i svyatogo imyennya mogo vi vzhye nye znyevazhitye svoimi darunkami ta svoimi bozhkami... bo na moii svyati gori, na visokii izrail'yevii gori, govorit' gospod' bog, tam budyte sluzhiti myeni vvyes' izrailiv dim, uvyes' vin, shcho v krayu, tam ya ikh upodobayu sobi, i tam zazhadayu vashikh prinoshyen' i pyervoplodiv vashikh prinoshyen' u vsikh vashikh svyatoschchak! lyu-bimi pakhoshchami vpodobayu sobi vas, koli vas vivyedu z narodiv, i zbyeru vas iz tikh kraiv, dye vi rozporoshyeni, i budu ya svyatisyia mizh vami na ochakh usikh pogan. i piznaetye vi, shcho ya gospod', koli vprovadzhu vas do izrail'yevoi z'yemli, do togo krayu, shcho pro n'ogo, pririkayuchi, pidnis ya svoyu ruku dati iogo vashim bat'kam. i zgaduyete tam svoi dorogi, i vsi svoi vchinki, yakimi vi zanyechis-tilisya, i pochuetye ogidzhyennya pyeryed samimi soboyu za vsi vashi likha, yaki narobili... i piznae-tye, shcho ya gospod', koli ya chinitimu z vami radi imyennya svogo, a nye za vashimi zlimi dorogami ta za vashimi zipsutimi vchinkami, domye izrailiv, gov-orit' gospod' bog. i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zvyerni oblichchya svoe v napryami na pivdyen', i krapai slovami na poludyen', i prorokui na lis pivdyennogo polya. i skazhi do pivdyennogo lisu: poslukhai gospodn'ogo slova: tak govorit' gos-pod' bog: os' u tobi zapalyu ya ogon', i poist' vin u tye-bye kozhnye dyeryevo z'yelyenye, i kozhnye dyeryevo sukhye; polum'yanii ogon' nye pogasnye, i budut' popalyeni nim vsi prostori vid pivdnyia do pivnochi. i pobachit' kozhnye tilo, shcho ya, gospod', rozpaliv iogo, i vin nye pogasnye! i skazav ya: o gospodi, bozhnye, voni myeni kazhut': chi vin nye govorit' sami til'ki pritchi?

21

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zvyerni ti oblichchya svoe do erusalimu, i krapai slovami na svyatini, i prorokui na z'yemlyu izrai-lyevu. i skazhi izrail'yevii z'yemli: tak govorit' gos-pod' o to ya proti tyebye, i myecha svogo vityagnu z pikhvi iogo, i vitnu z tyebye spravvedlivogo i nye-spravvedlivogo. chyeryez tye, shcho ya vitnu z tye-bye spravvedlivogo i nyespravvedlivogo, tomu vi-dyde mii myech proti kozhnogo tila vid pivdnyia na pivnich. i kozhnye tilo piznae, shcho ya gospod', vityag myecha svogo z pikhvi iogo, uzhye nye vy-ernyet'sya vin! a ti, sinu lyuds'kii, stogni, nibi mav bi ti zlamani styegna, i girko stogni na ikhnikh ochakh! i budyte, koli tobi skazhut': chogo to ti stognyesh? to skazhyesh: na zvistku, shcho idye, i kozhnye

syertsye roztanye, i vsyaki ruki oslabnut', i pogas-nye vsyaki dukh, i vsi kolina zaidut'sya vodoyu! ot-sye priidye ta stanety'sya, kazhnye gospod' bog, i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, pro-rokui i kazhi: tak govorit' gospod': skazhi: myech, myech, nagostryenii vin ta bliskuchii! shchob pri-nositi zhyertvu nagostryenii vin, shchob blishchati vin buv poliroyanii. khiba budyemo raditi? khiba zhyezlo sina mogo lyegkovazhit' usyakyee dyeryevo? i dali iogo vipoliruvati, shchob uzaty v dolonuyu. tsye nagostryenii myech, i vin poliroyanii, shchob dati iogo v ruku vbivtsya... krichi ta ryevi, sinu lyuds'kii, bo vin proti narodu mogo, vin proti vsikh knyaziv izrail'yevikh, ikh viddano myechyevi z nar-odom moim, tomu vdarsya po styegnakh! ta vin uzhye viprobuvanii. ta shcho zh tyepyer, koli iomu zhyezlo obrido? vin nye vstoit', kazhnye gospod' bog. a ti, sinu lyuds'kii, prorokui, i vdar dolonyeyu ob dolonuyu, i nyekhai myechi podvoit'sya ta potroit'sya! tsye myech pobitikh, vyelikii myech zabitogo, sh-cho kruzhlyae dovkola nikh. shchob stopilosya syert-sye i polyaglo yaknaibil'shye pri vsikh ikhnikh bram-makh, ya dam ryzaninu myecha. o gorye, vin spravdi zrobyenii bliskuchim, vipoliruvanim na ryzaninu! ob'ednaisya, pravoruch idi, zvyerni livoruch, idi, kudi til'ki zvyernyenne budyte vistrya tvoe... i ya vdaryu dolonuyu svoyu ob dolonuyu svoyu, i svoyu lyut' za-spokoyu. ya, gospod', tsye prorik! i bulo myeni slovo gospodne takye: a ti, sinu lyuds'kii, priznach sobi dvi dorozhi, yakimi pribudye myech vavilons'kogo tsarya. voni viidut' obidvi iz krayu odnogo, a ti vistrugai dorogovkaznu ruku, na pochatku dorogi do mista ii vistrugai. priznach dorogu, yakoyu pribudye myech do rabbi ammonovikh siniv ta do yudi v ukriplyenii erusalim. bo tsar vavilons'kii stav na rozdorizhzhii, na pochatku dvokh dorig. shchob vorozhiti charami, tryasye vin strilami, pitae do-mashnikh bozhvik, rozglyadae pyechinku. u prav-itsi iogo buv char na erusalim, shchob postaviti murolomi, shchob vidkriti usta na krik, shchob pid-nyati golos okrikom, shchob postaviti murolomi na brami, shchob nasipati vala, shchob zbuduvati bashtu. alye budyte tsye im v ikhnikh ochakh, yak charuvannya marnotnye, budyte dlya nikh za-prisyazhyennya prislyagami, ta vin zgadae provinu, shchob buli voni skhoplyeni. tomu tak govorit' gos-pod' bog: za tye, shcho vi zgadyetye svoi provini, sh-cho vidkrivaetye vashi grikki, shchob bachyeni buli vashi grikki vashikh uchinkiv, za tye, shcho vi pri-gadyetye, u vorozhi ruki skhoplyeni budyetye! a ti, nyedostoinii, nyespravvedlivii knyazyu izrailiv, sh-cho nadiishov iogo dyen' u chas provini kintsyevoi, tak govorit' gospod' bog: znyati zavoya i skinuti koronu! tsye nye zostanyet'sya tak, pidnyesyet'sya niz'kye, a visokye ponizit'sya! ruinoyu, ruinoyu, ru-inoyu pokladu iogo! ta ts'ogo nye stanyet'sya, azh poki nye priidye toi, khto mae pravo, i za iomu dam! a ti, sinu lyuds'kii, prorokui ta i skazhyesh: tak govorit' gospod' bog na ammonovikh siniv ta pro ikhnyu gan'bu: i skazhyesh: myech, myech vidkri-tii na ryzaninu, bliskuchii, shchob blishchav, yak ta bliskavka, dlya tyebye bachili obmanni vidinyia, pro-rokuvali dlya tyebye nyeppravdu, shchob posaditi iogo

na shiyu nyedostoinikh zlochintsiv, yakikh dyen' pri-
ide v chas kari kintsyevoi. vyerni zh myecha do
pikhy iogo! u misti, dye stvoryenii ti, i krayu
pokhodzhyennya tvogo osudzhu ya tyebye! i villyu na
tyebye svii gniv, v ogni pyeryesyerdya svogo na tye-
bye dmukhnu, i dam tyebye v ruku lyudyei zukhva-
likh, yakii znishchyyennya zamishlayut'! ti stanyesh
ognyevi na izhu, tvoya krov budye syeryed zyeimli,
nye zgadayut' pro tyebye, bo ya, gospod', govori v tsey!

22

i bulo myeni slovo gospodne takye: a ti, sinu lyuds'kii,
chi budyesh suditi, chi suditmyesh ti misto krov'i?
i zavidom iogo pro vsi gidoti iogo, ta i skazhyesh:
tak govorit' gospod' bog: misto prolivae krov u
svoii syeryedini, shchob priishov iogo chas, i robit'
bozhkiv sobi, shchob zanyechishchuvatisya! krov'yu,
shcho ti prolivala, o dochko erusalimu, grishila ti,
a bozhkami, yakikh ti robila, zanyechistilasya, i
nablizila svoi dni, i priishla azh do svoikh rokiv. tomu
dam tyebye narodam na gan'bu, i na posmikhovis'ko
dlya vsikh kraiv! bliz'ki ta dalyeki vid tyebye nas-
mikhayut'sya z tyebye, nyechistoimyyenna, bagatoza-
kolotna! os' izrailievi knyazi, kozhen za ramyenom
svoim, buli v tyebye, shchob krov prolivati. bat'ka ta
matir u tyebye lyegkovazhat', chuzhintsyevi roblyat'
utisk syeryed tyebye, sirotu ta vdovu prignichut'
u tyebye. moimi svyatoshchami ti pogordzhuesh,
a suboti moi znyevazhaesh. u tyebye e naklyep-
niki, shchob krov prolivati, i na pagirkakh idyat' u
tyebye, rozpustu chinayat' syeryed tyebye. nagotu
bat'ka v tyebye vidkrivayut', zhinku, u chasi ii misy-
achnoi nyechistoti, byezchystyat' u tyebye. i odin
robit' gidotu z zhinkoyu svogo blizhn'ogo, a toi
zanyechishchue rozpustoyu nyevistku svoyu, a toi
byezchystit' u tyebye syestru svoyu, dochku bat'ka
svogo... pidkup byerut' u tyebye, shchob krov pro-
livati, likhvu ta vidsoika byeryesh ti i oshukuesh
utiskom blizhnikh svoikh. a myenye ti zabuvaesh,
govorit' gospod' bog... i os' splyesnuy v rukami
svoimi za tvoyu krivdu, yaku ti robila, ta za krovo-
prolittya tvoi, shcho buli v tyebye. chi vstoit' tvoe
syertsye, chi budut' mitsni tvoi ruki na ti dni, shcho
ya budu z tobouy chiniti? ya, gospod', govori v tsey i
zrobiv! i rozporoshu tyebye syeryed narodiv, i rozsi-
plyu tyebye po krayakh, i vikinu tvoyu nyechistit'
iz tyebye. i stanyesh ti zbyezchyeschyyenoyu chy-
eryez syebe na ochakh narodiv, i piznaesh, shcho ya
gospod'!... i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu
lyuds'kii, dim izrailiv stav myeni za zhuzhyelitsyu;
usi voni mid', i tsina, i zalizo, i olivo v syeryedini
gorna, zhuzhyelitsyeyu sribla stalisy. tomu tak gov-
orit' gospod' bog: za tye, shcho vsi vi stali zhuzhyelit-
syyeyu, tomu os' ya pozbirayu vas do syeryedini
erusalimu. yak zbirayut' sriblo, i mid', i zalizo, i
olivo, i tsinu do syeryedini gorna, shchob dmukhati
na n'ogo ognyem, shchob roztopiti, tak zbyeru u
svoim gnivi ta v lyuti svoii, i pokladu, i roztoplyu
vas! i pozbirayu vas, i dmukhnu na vas ognyem svogo
gnivu, i vi budyete roztoplyeni v syeryedini iogo...
yak roztoplyuet'sya sriblo v syeryedini gorna, tak
budyete roztoplyeni vi v syeryedini iogo, i piznae-

tye, shcho ya, gospod', viliv gniv svii na vas!... i bulo
myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, skazhi
do nyei: ti zymlya nyeochishchyyena, u dni gnivu
doshchyem nye politaya! zmova ii prorokiv syeryed
n'ogo, yak ryevuchii lyev, shcho zdobich shmatue:
zhyerut' dushu, maetok ta bagatstvo zabirayut', pri-
bil'shuuyt' udiv ii v syeryedini ii. svyashchyeniki
ii lamayut' zakona mogo, i znyevazhayut' moi svy-
atoshchi, nye rozriznyayut' mizh svyatiim ta nyesvy-
atim, i nye ogoleshuyut' riznitsi mizh nyechistim ta
chistim, vid subit moikh zakrivayut' svoi ochi. i buv
ya znyevazhyenii syeryed nikh. knyazi ii v syerye-
dini ii, nyemov ti vovki, shcho zdobich shmatuyut',
shchob rozlivati krov, shchob gubiti dushi radi ko-
risti. a proroki ii vsye zamazyuyt' bolotom, bachat'
marnotu, i charuyut' sobi nyepravdoyu, voni kazhut':
tak govorit' gospod' bog, a gospod' nye govori... nar-
odi krayu tislut' utiskom ta grabuyut' grabunkom,
a vbogogo ta bidaka gnoiblyat', a chuzhintsya tislut'
u byezprav'!... i shukav ya mizh nimi cholovika,
shcho postaviv bi zagorodu, i stav bi v vilomi py-
eryed moim oblichcham za tsyei krai, shchob ya nye
znishchiv iogo, ta ya nye znaishov! i ya viliv na nikh
svii gniv, ognyem pyeryesyerdya svogo povigublyu-
vav ikh, ikhnyu dorogu ya dav na ikhnyu golovu,
kazhye gospod' bog...

23

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii,
buli sobi dvi zhinki, dochki odniei matyeri. i
chinili voni v egipti rozpustu, u svoii molodosti
chinili rozpustu, tam pochavlyeni ikhni grudi, tam
zamatsani ikhni pyersa divochi. a ikhni imyena:
ogola starsha ta ogoliva syestra ii. i stali voni
moi, i porodili siniv ta dochok. a ikhni imyena:
samariya ogola, a erusalim ogoliva. i stala rozpus-
noy ogola, buvshi moeyu, i kokhalasya z svoimi
kokhantsyami, z asiryanami, khto buv ii bliz'kii,
shcho ikhne ubrannya blakit', namisniki ta zastup-
niki voni, usi voni yunaki vrodliivi, vyershniki, sh-
cho gartsyuyut' na konyakh. i dala vona svoyu roz-
pustu im, shcho vsi voni dobirni ashshurovi sini,
i vsima, yakikh kokhala, i vsima svoimi bozhkami
bula vona zanyechishchyyena. ta nye vidkidala vona
svoei rozpusti i vid egiptyan, bo voni lyezhaliz z
nyeyu v ii molodosti, i voni stiskali divochi ii py-
ersa, i vilivali svoyu rozpustu na nyei... tomu i
dav ya ii v ruku ii kokhankiv, u ruku ashshurovikh
siniv, shcho z nimi kokhalas' vona. voni vidkrili ii
nagotu, pozabirali siniv ii ta dochok ii, a ii zabili
myechyem... i stala vona nyeslavnim im'yam dlya
zhinok, i prisudi zrobili na nii. a syestra ii ogoliva
bachila tsye, alye vchinila lyubov svoyu girshoyu vid
nyei, a rozpustu svoyu bil'shoyu vid rozpusti svoei
syestri. vona kokhalasya z sinami ashshurovimi, z
bliz'kimi ii namisnikami ta zastupnikami, doskonalo
zodyagnyenimi, z vyerkhivtsyami, shcho gartsyuyut'
na konyakh, usi voni yunaki vrodliivi. i pobachiv
ya, shcho vona obyeczhyeshchyyena, shcho doroga
odna im obom. ta vona shchyie dodala do rozpusti
svoei, bo koli pobachila muzhiv, viriz'blyenikh na
stini, zobrazhyennya khaldyeiv, kryeslyenikh i za-

pushchyenikh chyervonilom, pidpyeryezanikh poyasom po styegnakh svoikh, voni z opadayuchim zavom na golovi ikhnii, usi voni na vyglyad viis'kovi starshini, podoba siniv vavilons'kikh, khaldyeya krai narodzhyennya ikhn'ogo, to pozhadala vona ikh chyeryez sam poglyad ochyei svoikh, i poslala poslantsiv po nikh, do khaldyei. i priishli do nyei siniv vavilonu na lozhye lyubovnye, i zanyechistili ii svoeyu rozpustoyu, i vona zanyechistilasya nimi, i vidvyernulasya dusha ii vid nikh... i vidkrila vona rozpustu svoyu, i vidkrila svoyu nagotu, tomu vidvyernulasya dusha moya vid nyei, yak vidvyernulasya dusha moya vid ii syestri. i pobil'shila vona rozpustu svoyu na zgadku dnev svoei molodosti, koli chinila rozpustu v egypets'komo krai. i zhadala vona sobi na kokhantsiv tikh, shcho ikhnya plot' plot' oslina, a ikhnya pokhit' pokhit' zhyeryebtsya. i zgadala ti rozpustu svoei molodosti, koli egiptyani stiskali grudi tvoi radi pyers tvoei molodosti. tomu, ogolivo, tak govorit' gospod' bog: os' ya zbudzhu kokhantsiv tvoikh na tyebye, shcho vid nikh vidvyernulasya dusha tvoya, i sprovadzhu ikh na tyebye z dovkilliya, siniv vavilonu, i vsikh khaldyeiv, pyekod, i shoa, i koa, i vsikh siniv ashshurovikh z nimi, urodlivi to yunaki, usi voni nachal'niki ta zastupniki, viis'kovi starshini ta slavni, usi voni gartsyuyut' na konyakh. i priidut' na tyebye z pivnoch, z kolyesnytsyami ta z kolyesami, ta zo zborom narodiv; shchita vyelikogo i shchita malogo ta sholomi pokladut' proti tyebye navkolo. i dam im pravo, i voni zasudyat' tyebye za svoimi pravami. i zvyernu ya lyutist' svoyu na tyebye, i voni zrobylat' z tobouy v gnivi: poobtinayut' nosa tvogo ta vukha tvoi, a shcho polishit'sya v tyebye, vid myecha upadye. voni pozabirayut' siniv tvoikh ta dochok tvoikh, a shcho zalishit'sya v tyebye, budyte pozhyertye ognym... i postyagayut' iz tyebye shati tvoi, i pozabirayut' ryechi pishnoti tvoei. i spinu ya rozpustu tvoyu v tyebye, i rozpustu tvoyu z egypets'kogo krayu, i ti nye zvyedyesh ochyei svoikh na nikh, a pro egipta vzhye nye zgadaesh. bo tak govorit' gospod' bog: os' ya dayu tyebye v ruku того, кого ti znyenavidila, u ruku tikh, shcho vid nikh vidvyernulasya dusha tvoya. i zrobylat' z tobouy v nyenavisti, i viz'mut' zdobutok tvii, i postavlyat' tyebye nagoyu ta goloyu, i budyte vidkrita nagota pyeryelyubu tvogo, i rozpusta tvoya ta tvii blud... budut' robiti tse tobi za tvoe khodinnya v rozpusti z narodami, za tye, shcho ti zbyechyestilas' ikhnimi bozhkami. dorogoyu svoei syestri ti khodila, tomu dam ii kyelikha v tvoyu ruku. tak govorit' gospod' bog: kyelikha svoei syestri ti vip'esh, glibokogo ta shirokogo; stanyesh za zhart ta za posmikhovis'ko, tse bagatomistkii kyelikh. p'yanstvom ta smutkom budyesh napovnyena, budyte tse kyelikh spustoshyennya i rozrukuh, kyelikh tvoei syestri samarii. i ti vip'esh iogo, i vityagnyesh usye, a chyeryep'ya iogo porozbivaesh, i pyersa svoi porozrivaesh, bo tse ya govoriv, kazhye gospod' bog. tomu tak govorit' gospod' bog: chyeryez tye, shcho ti zabula myenye, i kinula myenye za spinu svoyu, to i ti nosi rozpustu svoyu ta svii blud! i skazav gospod' do myenye: sinu lyuds'kii, chi budyesh suditi ogolu ta ogolivu? to vikazhi im ikhni gidoti! bo voni pyeryelyub chinili, i krov na ikhnikh

rukakh, i z bozhkami svoimi pyeryelyub chinili, i takozh siniv svoikh, yakikh porodili myeni, pyerye-provadzhuvali chyeryez ogon' dlya nikh na izhu... shchye otsye chinili myeni: zanyechistili svyatyinu moyu того дня, i suboti moyi znyevazhili. a koli voni rizali siniv svoikh dlya svoikh bozhkiv, to prikhodili do moei svyatini того дня, shchob zbyechyestiti ii, i otsye tak robili voni v syeryedini mogo domu... a shcho bil'shye, posilali do muzhiv, shcho zdalyeka prikhodiat', shcho do nikh був посланіи посланыets', i os' poprikhatili ti, shcho dlya nikh ti vmilasya, narbaruvala blakitom ochi svoi i ozdoboynu priozdobilasya. i sila ti na dorogotsinnomu lizhku, a pyeryed nim nakritii stil, i poklala na n'omu kadilo moe ta olivu moyu. i golos zaspokoenoii tovpri lunav pri n'omu, i do muzhiv tiei tovpri sprovadzhuvali shchye p'yanikh z pustini, i davali naramyenniki na ikhni ruki ta pishni koroni na ikhni golovi. i skazav ya do tiei, shcho v'anula vid pyeryelyubu: budyte tyeper vona shchye dali chiniti rozpustu? i priishli do nyei, yak prikhodiat' do bludnitsi, tak prikhodili do ogoli ta ogolivi, rozpusnikh zhinok. a lyudi spravedlyvi voni rozsudyat' ikh pravom pro tikh, shcho chinyat' pyeryelyub, ta pravom pro tikh, shcho krov prolivayut', bo voni chinyat' pyeryelyub, i krov na ikhnikh rukakh. bo tak govorit' gospod' bog: sklikati b na nikh zbori, i dati ikh na strakh ta na zdobich! i zbori zakidayut' ikh kaminyam, i porozsikayut' ikh svoimi myechami, siniv ikhnikh ta ikhnikh dochok povbivayut', a ikhni domi popalyat' ognym... i spinu ya rozpustu v krayu, i budyte nauka vsim zhinkam, i voni nye budut' robiti takogo, yak vasha rozpusta! i pokladut' voni vashu rozpustu na vas, i vi budyete nositi grikhi vashikh bozhkiv. i vi piznaetye, shcho ya gospod' bog!

24

a za dyev'yatogo roku, dyesyatogo misyatsya, dyesyatogo дня misyatsya bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, napisishi sobi im'ya ts'ogo дня, ts'ogo самого дня, bo vavilons'kii tsar samye ts'ogo дня nastupiv na erusalim. i rozkazhi pritchu na dim vorokhobnosti, ta i skazhyesh im: tak govorit' gospod' bog: pristav ti kotla, pristav ta i nalii vodi v n'ogo. povkladai iogo kusni do n'ogo, usyakii dobrii kusok, styegno ta lopatku, napovni kistkami do birniri. viz'mi do birnishye z otari, rozkladai pid nim drova, zvari iogo kusni, i shchob u n'omu zvarilisya kosti iogo. tomu tak gospod' bog promovlyae: gorye mistu ts'omu dushogubnomu, kotlovi, shcho irzha iogo v n'omu, i shcho iogo irzha nye skhodit' iz n'ogo! kusok za kuskom povityagui tse z n'ogo; na n'ogo nyekhai nye vpadye zhyeryebok! krov bo iogo syeryed n'ogo, vin na голу skyelyu ii pomistiv, nye viliv na zymlyu ii, shchob porokhom vkriti ii. shchob lyutist' pidiinyati, shchob pomstitsiya, ya dam iogo krov na голу skyelyu, shchob vona nyepokrita bula. tomu tak gospod' bog promovlyae: gorye mistu ts'omu dushogubnomu, zbil'shu ognishchye i ya! pidkladai drow, rozpali tseye ogon', dovani m'ysa, i vilii rosil, a kosti khai spalyeni budut'. i postav iogo porozhnim na vugillya iogo, shchob vin rozigrivsyia,

i shchob mid' iogo rozpalilas', i shchob roztopilas' u n'omu nyechistist' iogo, shchob irzha iogo znikla. uveyes' trud nadarmo pishov, i nye ziiishla z n'ogo iogo vyelika irzha, v ogon' iogo z iogo irzhyeyu! u tvoii nyechistoti e rozpusta. za tye, shcho ya chistiv tyebye, alye chistim nye stav ti, ti z svoei nyechistosti vzhye nye vichdistishysa, azh poki ya nye zaspokoyu svoyu lyutist' na tobi. ya, gospod', tsye kazav, i nadi- dye vono! i zrobylu, nye zvil'nyu, i nye zmluyusya, za tvoimi dorogami ta za tvoimi dilami zasudyat' tyebye, tsye gospod' bog promovlyae! i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, os' ya viz'mu vid tyebye nyespodivanim udarom utikhu ochyei tvoikh, a ti nye golosi i nye plach, i nyekhai nye vustupit' sl'ozha tvoya. stogni sobi tikho, zhalobi po pomyer- likh nye robi, prikrasu golovi svoei obvii na syebye, a vzuttya svoe vzui na nogi svoi, i nye zakrivai vu- siv, i nye izh zhalobnogo khliba. i govoriv ya do nar- odno rano, a vpyechyeri pomyerla myeni zhinka... i zrobiv ya rano, yak nakazano myeni. i skazav myeni toi narod: chi nye rozpovisi nam, shcho tsye nam takye, shcho ti robish? i ya im skazav: bulo myeni slovo gospodne takye: skazhi izrail'yevomu domu: tak govorit' gospod' bog: os' ya zbyezchyyeshchu svy- atinyu moyu, oporu vashoi sili, utikhu vashikh ochyei ta lyubye vashii dushi. a vashi sini ta vashi dochki, shcho vi pokinuli ikh, popadayut' vid myecha... i vi zrobitye, yak zrobiv ya: vusiv nye zakrietye, i khliba zhalobnogo nye budyetye isti... a prikrasi vashi budut' na vashikh golovakh, i vzuttya vashye na vashikh no- gakh, nye budyetye golositi, i nye budyetye plakati, a budyetye sokhnuti chyeryez svoi grikki, i budyetye stognati odin do odnogo... i stanye zyyekiil' vam za znaka: usye, shcho robit vin, budyetye robiti i vi. i koli tye priidye, to piznaetye vi, shcho ya gospod' bog. a ti, sinu lyuds'kii, togo dnya, koli viz'mu vid nikh ikhnyu silu, radist' pishnoti ikhn'oi, utikhu ochyei ikhnikh, pragnyennya ikhn'oi dushi, ikhnikh siniv ta dochok ikhnikh, togo dnya priidye do tyebye vryato- vanii, shchob spovistiti pro tsye v tvoi vukha. ts'ogo dnya vidkriyut'sya tvoi usta razom z tsim uryto- vanim, i budyyesh govoriti, i nye budyyesh uzhye nimii, i stanyesh dlya nikh znakom. i piznayut', shcho ya gospod'!

25

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichyha do ammonovikh siniv, i prorokui na nikh. i skazhyesh ammonovim sinam: poslukahtye slova gospoda boga: tak govorit' gos- pod' bog: za tye, shcho ti govorish aga! pro moyu svyatinu, bo vona zbyezchyyeshchyena, i pro izrai- lyevu zyyemlyu, bo spustoshyena, i pro yudin dim, bo pishov u polon, tomu os' ya dam tyebye sinam skhodu na spadok, i postavlyat' voni v tyebye shatra svoi, i zrobyat' u tyebye mistyha svogo probuvannya. voni budut' isti tvii plid, i voni budut' piti tvoe moloko. i dam ya rabbu na stainyu dlya vyerbyudiv, a am- monovikh siniv na ligvo otari, i vi piznaetye, shcho ya gospod'! bo tak gospod' bog promovlyae: za tvoe plyeskannya rukoyu, i tvoe tupotinnya nogoyu, i sh- cho v dushi tishishysa ti vsieyu svoeyu pogordoyu

do izrail'yevoi zyyemli, tomu os' ya vityagnu svoyu ruku na tyebye, i dam tyebye na zdobich dlya naro- div, i vitnu tyebye z narodiv, i vigublyu tyebye z kraiv, znishchu tyebye, i piznaesh, shcho ya gospod'! tak skazav gospod' bog: za tye, shcho moav ta syeir gov- oryat': os' yudin dim yak usi narodi, tomu os' ya vid- kriyu moavovye zbichhya vid mist, vid iogo mist, vid iogo kintsya, pishnotu zyyemli: byen-gaeshimot, baal- myeon azh do kir'yataimu. ya dam iogo na spadok dlya siniv skhodu razom z sinami ammonovimi, sh- chob nye zgaдуvalis' ammonovi sini syeryed narodiv. a nad moavom zrobylu prisudi, i piznayut' voni, sh- cho ya gospod'! tak govorit' gospod' bog: za tye, sh- cho yedom mstivysa mstoyu nad yudinim domom, i tyazhko grishili, chyeryez tye, shcho mstilisya nad nimi, tomu tak govorit' gospod' bog: i vityagnu ya ruku svoyu na yedomu, i vitnu z n'ogo lyudinu i skotinu, i vchinyu iogo ruinoyu, vid tyemanu i azh do dyedanu voni popadayut' vid myecha! i dam ya svoyu pomstu nad yedomom u ruku mogo narodu izrailya, i vchinyu v yedomi za gnivom svoim, za lyutystyu svoeyu, i zaznayut' voni moei pomsti, gov- orit' gospod' bog! tak govorit' gospod' bog: za tye, sh- cho filistimlyani chinili v pomsti, i mstilisya mstoyu chyeryez pogordu v dushi, shchob nishchiti v vich- nii nyenavisti, tomu tak govorit' gospod' bog: os' ya vityagnu svoyu ruku na filistimlyan, i vitnu ky- eryetyan, i vigublyu ostanok mors'kogo byeryega, i vchinyu nad nimi zhorstoki pomsti lyutimi karami. i piznayut' voni, shcho ya gospod', koli ya vchinyu svoyu pomstu syeryed nikh!

26

i stalosya odinadtsyatogo roku, pyershogo dnya misyatsya, bulo slovo gospodne do myenye takye: sinu lyuds'kii, za tye, shcho tir govorit' na erusalim: aga! zlamalisya tsye dvyeri narodiv, vin zvyertaet'sya do myenye, i ya nasichusya, bo vin znishchyeni, tomu tak govorit' gospod' bog: os' ya na tyebye, tiry, i pidimu na tyebye bagato narodiv, yak morye pidi- imae svoi khvili... i ponishchat' voni muri tiru, i po- valyat' bashti iogo, i vimyetu z n'ogo porokh iogo, i obyernu iogo na golu skyelyu... vin budy, syeryed morya mistyem roztyagnyennya nyevodu, bo ya skazav tsye, govorit' gospod' bog, i stanye vin za zdo- bich dlya narodiv, a iogo dochki, shcho na poli, budut' pobiti myechyem, i piznayut' voni, shcho ya gospod'! bo tak govorit' gospod' bog: os' ya sprovadzhu do tiru navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya, z pivnochi, tsarya nad tsaryami, z konyem i kolyesnitsyeyu ta z vyerkhivtsyami, i z nimi natovp, i chislyennii narod. vin pozabivae na poli dochok tvoikh myechyem, i zrobit' na tyebye bashtu, i nasiplye na tyebye vala, i postavit' proti tyebye shchita... i dast' muruloma na muri tvoi, i porozbivae myechyami svoimi vin bashti tvoi! i vin nadmiru konyei iogo zakrie tye- bye ikhnya kuryava, vid tsokotu vyershnikha, kolyesa ta kolyesnitsi zatryemyat' tvoi muri, yak budye vin vkhoditi v brami tvoi, yak vkhodyt' do mista z roz- lamanim murem... kopitami konyei svoikh vin po- topchye usi tvoi vulitsi, pozabivae myechyem tvii narod, i na zyyemlyu popadayut' pam'yatniki tvoei

mogutnosti... i voni rozgrabuyut' bagatstvo tvoe, i pograbyut' tovari tvoi, i porozvaluyut' muri tvoi, i porozbivayut' domi tvoji pishni, a kaminnya tvoe, i dyeryeva tvoi, i navit' tvii porokh voni poskidayut' u vodu!... i ya pripinyu rozlyagannya pisyen' tvoikh, i bryen'kit gusyel' tvoikh bil'shye chutii nye budye... i zroblitye tyebye goloyu skyelyeyu, stanyesh mist-syem roztyagnyennya sitki, i bil'shye nye budyesh zbudovaniy, bo ya, gospod', tsye skazav, gospod' bog promovlyae! otak gospod' bog promovlyae do tiru: chi zh vid shumu padinnya tvogo, koli budut' stognati ranyeni, koli zabivatimut' posyeryed tyebye, nye zatryemyat' ostrovi? i vsi knyazi morya poskhodyat' iz troniv svoikh, i pozdiimayut' voni svoi mantii, i postyagayut' svoi kol'orovi odyezhi, i zodyagnut'sya strakhom, posidayut' na zymlyu, i budut' tryemtiti shchokhvili, i stovpom postayut' nad tobouy... i pisnyu zhalobnu pro tyebye voni zaspivayut', i skazhut' tobi: yak zagainulo ti, yak odirvanye ti vid moriv, slavnaye misto, shcho sil'nim na mori bulo, vono i iogo myeshkantsi, shcho navodili strakh svii na vsikh iogo myeshkantsiv! tyepyer zatryemyat' ostrovi v dni upadku tvogo, i zhakhnut'sya svi ti ostrovi, shcho na mori, tvoeyu zaguboyu... bo tak gospod' bog promovlyae: koli ya tyebye obyernu na spustoshyenne misto, nyemov ti mista, shcho voni nye zamyeshkani, koli pidiimu ya byezodnyu na tyebye, i vyelika voda tyebye vkrie, to znizhu tyebye razom z timi, shcho skhodyat' v mogilu, do pryedavn'ogo lyudu, i v pidzyemni zemli osadzhu ya tyebye, yak ruini vidvichni, iz timi, shcho skhodyat' v mogilu, shchob iznovu ti nye zasyelivsia, i v kraini zhivikh bil'sh nye zhiv!... za postrakh tyebye uchinyu, i nye budye tyebye, i budut' shukati tyebye, ta vzhye bil'shye nye znaidut' naviki, govorit' otsye gospod' bog!

27

i bulo myeni slovo gospodne takye: a ti, sinu lyuds'kii, zdiimi pisnyu zhalobnu pro tir! i skazhyesh do tiru: ti, shcho pri vkhodakh mors'kikh probuvaesh, shcho torguesh z narodami na chislyennikh ostrovakh: tak govorit' gospod' bog: tirye, ti skazav: ya to korona krasl! u syertsii moriv granitsi tvoji; budivnichii tvoji doveryshili tvoyu krasu! z kiparisu z syeniru voni zbuduvali dlya tyebye vsi doshki podviini, vzyali kyedra z livanu, shchob shchoglu zrobiti na tobi. z bashans'kikh dubiv tvoji vyesla zrobili, tvii poklad zrobili iz kosti slonovoi, iz smyeryeki z ostroviv tikh kittiis'kikh. sorokatii z egiptu visson buv vitrilom tvoim, shchob za prapora buti tobi; blakit' ta purpura z ostroviv yelishi stali tvoim pokrittyam. myeshkantsi sidoni i aravdu buli vyeslyarami tobi, mudryetsi tvoji, tirye, u tyebye buli, voni moryeplavtsi tvoji. starshi iz gyevalu i iogo mudryetsi buli v tyebye za tikh, shcho latali prolomi tvoji. vsi mors'ki korabli i moryeplavtsi ikhni v tyebye buli, shchob minyati kram tvii. pyers, i lud, i put buli v viis'ku tvoim voyakami tvoimi, vishali v tyebye shchita ta sholoma, voni to davali tobi pishnotu. sinovye aravdu ta viis'ko tvoe navkolo na murakh tvoikh, a gamadyei na bashtakh tvoikh probuvali, shchiti svoi vishali navkolo na murakh tvoikh, voni doveryshili

okrasu tvoyu. tarshish buv dlya tyebye kuptsyem chyeryez mnogotu bagatstva usyakogo; sriblom, zalizom, tsinoyu i olivom platili voni za kram tvii. yavan, tuval ta myeshyekh tsye kuptsi tvoji, lyuds'ku dushu ta midyani ryechi davali voni za zamininii kram tvii. z domu togarmi davali koni, i vyerkhiivtsiv, i muliv za kram tvii. sinovye dyedanu tvoji pokuptsi; chislyenni ostrovi torguvali z tobouy, rogami slonovoi kosti i gyebanovim dyeryevom zvyertali daninu tvoyu. aram tvii kupyets' chyeryez mnogist' virobiv tvoikh; rubin, purpuru, i kvitchastu tkaninu, i visson, i korali ta dorogotsinnii kamin' davali tobi za kram tvii. yuda i izrailiv kraii tsye kuptsi tvoji; psyhenitsyu z minnitu, solodoshchi, i myed, i olivu i bal'zam davali voni za zamininii kram tvii. damask tvii kupyets' chyeryez mnogist' virobiv tvoikh, chyeryez mnogist' bagatstva usyakogo, vinom iz khyelbonu ta biloyu vovnoy. vyedan ta yavan iz uzvalu davali tobi za kram zalizo obroblyenne, bal'zam ta ochyeryet, bulo tsye zaminnim kramom tvoim. dyedan tvii kupyets' kilimkami do sidyl pri izhdzhyenni. arabiya ta vsi kyedars'ki knyazi pokuptsi tsye tvoei ruini; yagnyatami, i baranami, i kozlami, nimi torgivlya tvoya. kuptsi shyevi i rami pokuptsi tsye tvoji, koshtovnim bal'zomom, i dorogim usilyakim kaminnyam ta zlotom davali voni za tovar tvii. kharan, i khannye, i yedyen, kuptsi shyevi, ashshur ta kilmad tsye tvoji pokuptsi. tsye tvoji pokuptsi koshtovnim ubrannyam: pokrivalami blakitnimi, i kvitchastimi, i bagatokol'orovimi tkanimi virobami, mitsnimi shnurami pov'yazanymi za kram tvii. korabli iz tarshishu tvoji karavani, dlya kramu tvogo zamininogo, i stav ti bagatim, i stav duzhye slavnim u syertsii moriv. na vodu vyeliky tyebye zavlyeli tvoji vyeslyari, i v syertsii moriv skhidnii vityer rozib'e tyebye. bagatstvo tvoe ta kram tvii, i virobi tvoji zamininii, moryeplavtsi tvoji i tvoji shchoglyari, ti, shcho latayut' proboji tvoji, i ti, shcho minyayut' zamininii kram tvii, i vsi tvoji voyaki, yak i v tyebye, i vsi zbory tvoji, shcho syeryed tyebye, popadayut' v syertsii moriv v dni upadku tvogo! na lye-myent tvoikh shchoglyariv zatryemyat' vali mors'ki, i poskhodyat' z svoikh korabliv usi vyeslyari, moryeplavtsi, vsi mors'ki shchoglyari, na zymli postayut'. i zagolosyat' za tyebye voni tuzhnim golosom, i krichatimut' girko, i svoji golovi porokhom poobspayut', u popyeli budut' kachatis! i zroblayt' sobi radi tyebye zhalobnuyu lisinu, i syebye opyeryezhut' vyeryetami, i plakatimut' za tobouy v girkoti dushi girkim gosinnyam.... i pisnyu zhalobi sini ikhni zdiimut' pro tyebye, i nad tobouy spivativmut' zhalibno: khto inshii, yak tir, posyeryedini morya zruinovaniy? koli priplivali virobi tvoji iz moriv, nasishchav ti chislyenni narodi; mnogotoyu bagatstva tvogo ta virobiv zaminnikh tvoikh ti zbagachuvav zyms'kikh tsariv! tyepyer zhye, koli ti rozbitii na mori, u vodnikh glibinakh, to zamininii virib tvii i vsi zbory tvoji syeryed tyebye popadali... nad tobouy stoppiyut' usi ostrov'yani, a ikhni stari zatryemtili vid zhakhu, zasl'ozilisya ikhni oblichchya! kuptsi syeryed narodiv gluzlivo svistyat' nad tobouy, ti postrakhom stav, i nye budye naviki tyebye!...

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, skazhi knyazyevi tiru: tak govorit' gospod' bog: za tye, shcho povishchilos' syertsye tvoe i ti skazav: ya bog, sidzhu na bozhomu pryestoli v syertsy moriv, a ti til'ki lyudina, a nye bog, khoch staviv svoe syertsye narivni z syertsyem bozhim... os' ti mudrishii vid daniila, kozhyen mudryets' nye priluchit'sya do tyebye. svoeyu mudristyu ta svoim rozumom nabuv ti sobi bagatstvo, i nazgromadiv zolota ta sribla v skarbnitsyakh svoikh. vyelikoyu svoeyu mudristyu ta torgivlyeyu svoyu pomnozhev ti bagatstvo svoe, i povishchilos' tvoe syertsye bagatstvom svoim! tomu tak govorit' gospod' bog: za tye, shcho ti stavish svoe syertsye narivni z syertsyem bozhim, tomu os' ya spravdzhu na tyebye chuzhikh, nasil'niki povimzh narodami, i voni povityagayut' myechi svoi na krasu tvoei mudrosti, i znyevazhat' krasu tvoyu. voni skinut' tyebye v mogilu, i pomryesh ti smyertyu probitogo v syertsy moriv. chi spravdi ti skazhyesh: ya bog! pyeryed ubivnikom svoim, a ti zh til'ki lyudina, a nye bog, u rutsi tikh, shcho znyevazhayut' tyebye? ti pomryesh smyertyu nyeobrizantsiv, vid ruki chuzhikh, bo ya tsye skazav, govorit' gospod' bog! i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zdiimi zhalobnu pisnyu na tirs'kogo tsarya, ta i skazhyesh iomu: tak govorit' gospod' bog: ti pyechat' doskonalosti, povyen mudrosti, i korona krasi. ti probuvav uv yedyeni, sadku bozhomu: usyakii dorogii kamin' na odyezhi tvoii: karnyeol', topaz i yaspis, khrizolit, sogam, i oniks, sapfir, rubin i smaragd, i zoloto; znaryadyya bubniv tvoikh ta sopilok tvoikh buli v tyebye shcho dnya, koli buv ti stvoryenii, buli voni nagotovlyeni. ti pomazanii khyeruvim khoronityel', i ya dav tyebye na svyatu goru bozhu, ti khodiv posyeryed ognistogo kaminnya. ti buv byezdogannii u svoikh dorogakh vid dnya tvogo stvoryennyya, azh poki nye znaishasya na tobi nyespravdyelivist'. chyeryez vyeliku torgivlyu tvoyu tvoe nutro pyeryepovnilos' nasillyam, i ti progrishiv. tomu ya znyevazhiv tyebye, shchob nye buv ti na bozhii gori, i pogubiv tyebye, khoronityelyu khyeruvimye, z syeryedini ognistogo kaminnya. stalo visokim tvoe syertsye chyeryez krasu tvoyu, ti zana-pastiv svoyu mudrist' chyeryez svoyu krasu. kinuv ya tyebye na zymlyu, dav tyebye pyeryed tsaryami, shchob divilis' na tyebye. mnogotoyu provin svoikh, chyeryez krivdu torgivli svoei znyevazhiv ti svyatini svoi. i viviv ya ogon' z tvoei syeryedini, i vin pozhyer tyebye, i ya zrobiv tyebye popyelim na zymli na ochakh usikh, khto bachit' tyebye. usi, khto znae tyebye syeryed narodiv, ostpoviyut' nad tobou; ti post-trakhom stanyesh, i nye budye tyebye azh naviki!... i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do sidonu, i prorokui na n'ogo, ta i skazhyesh: tak govorit' gospod' bog: os' ya na tyebye, sidonye, i budu shanovanii syeryed tyebye, i piznayut', shcho ya gospod', koli robitimu na n'ogo prisudi, i koli pokazhu svoyu svyatis' syeryed n'ogo. i poshlyu na n'ogo morovitsyu ta krov na iogo vulitsi, i vpadye syeryed n'ogo probitii, shcho pri-idye na n'ogo znavkola, i piznayut', shcho ya gospod'.

i nye budye vzhye dlya izrail'yevogo domu kolyu-choi tyernini ta budyachchya, shcho prinosit' bil' zo vsikh ikhnikh okolits', shcho pogordzhuyut' nimi, i piznayut' voni, shcho ya gospod' bog. tak govorit' gospod' bog: koli ya pozbirayu izrailiv dim iz nardo-div, mizh yakimi voni rozporoshyeni, to ya pokazhu na n'omu svoyu svyatis' na ochakh narodiv, i voni osyadut' na zymli svoii, yaku ya dav svoemu rabovi yakovu. i osyadut' voni na nii byezpyechno, i budu-vatimut' domi ta saditimut' vinogradniki, i budut' siditi byezpyechno, koli ya chinitimu prisudi na vsikh tikh, shcho pogordzhuyut' nimi z ikhn'ogo dovkillya. i piznayut' voni, shcho ya gospod', ikhnii bog!

29

za dyesyatogo roku, dyesyatogo misyatsya, dvanadtsyatogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do faraona, egipyets'kogo tsarya, i prorokui na n'ogo ta na vyves' egipyet. govori ta i skazhyesh: tak govorit' gospod' bog: os' ya na tyebye, faraonye, tsaryu egipyets'kii, krokodilye vyelikii, shcho lyezhhish syeryed svoikh rik, shcho govorish: moya richka moya, i ya utvoriv ii dlya syebe! i vkladu gachki v shchelyepi tvoii, i poprilipyuyu ribu tvoikh richok do tvoei luski, i pidiimu tyebye z syeryedini tvoikh richok, i vsi ribi tvoikh richok poprilipyuyut'sya do tvoei luski! i virvu tyebye i kinu v pustyniu, tyebye ta vsi ribi richok tvoikh; ti vpadyesh na povyerkhni polya, nye budyesh zgormadzhenyii i nye budyesh pozbiranii, dlya zymnoi zvirini ta dlya ptastva nyebyesnogo dam ya na izhu tyebye... i piznayut' usi myeshkantisi egipetu, shcho ya gospod', bo voni buli dlya izrail'yevogo domu ochyeryetyanoyu palitsyeyu. koli voni khalapis' za tyebye dolonyeyu, ti lamavsya i rozdirav im use ramyeno; a koli voni opiralisy na tyebye, ti lamavsya i chiniv, shcho im tryasliysya vsi styegna. tomu tak govorit' gospod' bog: os' ya navyedu na tyebye myecha, i vitnu z-mizh tyebye lyudinu i skotinu. i stanye egipyets'kii krai spustoshyennyam ta ruinoyu, i piznayut' voni, shcho ya gospod', za tye, shcho vin govoriv: richka moya, i to ya ii utvoriv! tomu os' ya proti tyebye ta proti richok tvoikh, i obyernu egipyets'kii krai na poruinovani ruini, na spustoshyennyya vid migdolu azh do syevyeny, i azh do granitsi yetiopii, nye pyeryeidye po n'omu noga lyuds'ka, i noga zvirini nye pyeryeidye po n'omu, i nye budye vin zamyeshkanii sorok rokov... i obyernu ya egipyets'kii krai na spustoshyennyya syeryed spustoshyeniikh kraiv, a iogo mista syeryed poruinovaniikh mist budut' spustoshyennyam sorok rokov, i rozporoshu egipyet syeryed narodiv, i porozsipayu ikh po krayakh... bo tak govorit' gospod' bog: naprikintsi soroka rokov pozbirayu egipyet z-mizh narodiv, dye voni buli rozporoshenyi. i vyernu dolyu egipetu, i vyernu ikh do krayu patros, do krayu ikhn'ogo pokhodzhynenyya, i voni budut' tam tsarstvom slabim. z-pomizh tsarstv vono budye nainizhchye, i nye pidiimyet'sya vzhye ponad narodami, i pomyenshu ikh, shchob nye panuvali nad narodami. i nye budye vzhye vono dlya izrail'yevogo domu nadieyu, yaka prigaduvala

b byezzakonnnya, koli voni, zvyertalisya do n'ogo. i piznayut' voni shcho ya gospod' bog! i stalosya za dvadtsyatogo i s'omogo roku, pyershogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, navukhodonosor, tsar vavilons'kii, zmusiv svoje viis'ko robiti vyeliky pratsyu proti tiru. kozhna golova vilisila, i vsyake ramyeno vityertye, ta nyema nagorodi ani iomu, ani viis'ku iogo vid tiru za tu pratsyu, yaku vin robitv proti n'ogo. tomu tak govorit' gospod' bog: os' ya dam navukhodonosorovi, tsaryevi vavilons'komu, egypets'ku zymlyu, i vin zabyerye bagatstvo ii, i ograbue grabunkom ii, i zabyerye ii zdobichchyu, i vona stanye nagorodoyu dlya viis'ka iogo. za pratsyu iogo, yaku vin robitv u nii, ya dayu iomu egypets'ku zymlyu, bo voni tsye зробили myeni, govorit' gospod' bog, togo dnya viroshchyu roga izrail'yevomu domovi, a tobi vidkriyu usta syeryed nikh. i voni piznayut', shcho ya gospod'.

30

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, prorokui, i skazhyesh: tak govorit' gospod' bog: golosit' oi! ts'ogo dnya! bo bliz'kii dyen', i bliz'kii dyen' gospodnii, dyen' khmaronii, nastae chas narodiv! i priidye myech na egypyet, i budy tryemtinnya v yetiopii, koli budut' padati zabiti v egipti, i zabyerut' bagatstvo iogo, i budut' rozbiti osnovi iogo. kush, i put, i lud, i vvyes' pomishanii narod, i kuv, i sini zymeli zapovitu popadayut' z nimi vid myecha. tak govorit' gospod': i popadayut' pidpori egiptu, i tak upadye gordinya sili iogo, vid migdolui azh do syevyenyie, vid myecha popadayut' u n'omu, govorit' gospod' bog. i budy vin spustoshenyii syeryed popustoshenyikh kraiv, a mista iogo budut' syeryed mist poruinovaniikh. i piznayut' voni, shcho ya gospod', koli ya dam ogon' na egypyet, i budut' potoroshchyni vsi, khto iomu pomagae. togo dnya povikhodyat' poslantsi z-pyeryed mogo litsya na korablyakh, shchob nalayakati byezpyechnu yetiopiyu, i budy cheryez nikh zhakh, yak u dyen' egiptu, bo tsye os' nadkhodit'! tak govorit' gospod' bog: i ya зробlyu kinyets' egypets'komu mnogolyudstvu rukoyu navukhodonosora, vavilons'kogo tsarya. vin ta narod iogo z nim, nasil'niki lyudiv, budut' sprovdazhyeni znishchiti zymlyu, i voni povityaguyut' myechi svoi na egypyet, i napovnyat' krai pobitimi! i obyernu ya richki na sukhodil, i pyeryedam zymlyu v ruku zlochintsiv, i spustoshu krai ta vsye, shcho v n'omu, rukoyu chuzhikh. ya, gospod', tsye skazav! tak govorit' gospod' bog: i povigublyuyu bozhikh, i зробlyu kinyets' bovvanam z nofu, i nye budye vzhye knyaziv v egypets'komu krai, i dam postrakh na egypets'ku zymlyu. i patros spustoshu, i dam ogon' u tsoan, i budu vikonuhati prisudi v no. i villyu ya gnyv svii na sina, tvyerdinyu egypets'ku, i vitnu mnogolyudstvo no. i poshlyu ya ogon' na egypyet, sil'no budy korchitis' sin, a no budye prolamanii, a na nof napadut' vorogi vdyen'. yunaki avyenu ta pi-vyesyetu popadayut' vid myecha, a in-shi pidut' u polon. a v takhpankhyesi potyemnie dyen', koli ya lamatimu tam egypets'ki yarma, i

skinchit'sya v n'omu pikha sili iogo. samogo iogo khmara zakrie, a iogo dochki pidut' u polon... i budu vikonuhati prisudi nad egiptom, i voni piznayut', shcho ya gospod'! i stalosya, za odinadtsyatogo roku, pyershogo misyatsya, s'omogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, ya zlamav ramyeno faraona, egypets'kogo tsarya, i os' vono nye budy pyeryev'yazanye, shchob dati liki, shchob poklasti pov'yazku, shchob obvinuti iogo, i shchob zmitsniti iogo vkhopitisya za myecha. tomu tak govorit' gospod' bog: os' ya na faraona, egypets'kogo tsarya, i polamay ramyena iogo, tye duzhye ta tye zlamanye, i vikinu myecha z iogo ruki. i rozporoshu egypyet syeryed narodiv, i porozsipayu ikh po krayakh. i zmitsnyu ramyena vavilons'kogo tsarya, i dam myecha svogo v iogo ruku, i zlamayu ya faraonovi ramyena, i vin budy stognati stogonom prokolyenogo pyeryed nim. i zmitsnyu ya ramyena vavilons'kogo tsarya, a faraonovi ramyena opadut'. i piznayut' voni, shcho ya gospod', koli ya dam svogo myecha v ruku vavilons'kogo tsarya, i prostyagnu iogo na egypets'ku zymlyu. i rozporoshu egypyet syeryed narodiv, i porozsipayu ikh po krayakh. i piznayut' voni, shcho ya gospod'!

31

i stalosya za odinadtsyatogo roku, tryet'ogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, skazhi faraonovi, tsaryevi egypets'komu, ta do iogo mnogolyudstva: do kogo ti vpodoblyueshya v svoii vyelichi? os' ashshur, kyedr na livani, z pryekrasnimi galuzkami, z tinistoyu gushchavinoyu, i visokoroslii, i azh mizh khmarami budy vyerkhovittya iogo. vodi iogo vikhovali, byezodnya iogo vikokhala, vin richki svoi poprovadiv navkolo svogo nasadzhyennya, a kanali svoi posilav do vsikh dyeryev pol'ovikh. tomu iogo zrist stav vishchii vid usikh pol'ovikh dyeryev, i pomnozhlisya galuzki iogo, i vid vyelikoi vodi iogo vittya povidovzhualos', koli vignavsa vin. v iogo vittiyakh kublilosya vsye ptastvo nyebyesnye, a pid iogo galuzkami rodilasya vsyaka pol'ova zvirina, a v iogo tini sidili vsi chislyenni narodi. i buv vin urodiliv visotoyu svogo zrostu, dovgotoyu galuzok svoikh, bo iogo korin' buv pri vyelikikh vodakh. kyedri v bozhomu sadku nye buli rivni iomu, kiparisi nye buli podobni do galuzok iogo, a platani nye buli, yak iogo vittya. zhodnye dyeryevo v bozhomu sadku nye bulo podobnye do n'ogo krasoyu svoeyu! ya ozdobiv iogo ryasnotoyu galuzok iogo, i iomu zazdrili vsi yedyens'ki dyeryeva, shcho v bozhomu sadku. tomu tak skazav gospod' bog: za tye, shcho ti povishchivsa zrostom, i dav vyerkhovittya svoje azh mizh khmari, i povishchilosya syertsye iogo, koli vin stav visokim, to dai iogo v ruku sil'no z narodiv, vin konchye zrobiti iomu za iogo byezzakonnnya, za tsye ya vignav iogo! i vityali iogo chuzhi, nasil'niki narodiv, i povidkidali iogo. na gori i na vsi dolini popadali galuzki iogo, i bulo polamanye vittya iogo po vsikh potokakh zymeli, a vsi narodi zymeli povikhodili z tini iogo i pokinuli iogo. nad iogo ruinami probuvalo vsye nyebyesnye ptastvo, a pri galuzyyakh iogo bula

vsyaka pol'ova zvirina, shchob nye povishchualisyia svoim zrostom usy dyeryeva pri vodi, i nye davali svogo vyerkhovityia pomizh khmari, i nye stavali u svoii vyelichi sil'ni mizh nimi, shcho p'yut' vodu, bo vsi voni viddani smyerti do pidzyemnogo krayu syeryed lyuds'kikh siniv, do tikh, khto skhodit' do mogili. tak govorit' gospod' bog: togo dnya, koli vin ziishov do shyeolu, uchiniv ya zhalobu, zakriv nad nimi byezodnyu, zatrimav iogo richki, i bula strimana vyelika voda, i zatyemnyi nad nim livana, a vsi pol'ovi dyeryeva pomlili nad nim. vid guku upadku iogo ya vchiniv tryemtyachimi narodi, koli ya zniziv iogo do shyeolu z timi, shcho skhodat' do grobu. i potishilisyia v pidzyemnomu krai vsi yedyens'ki dyeryeva, dobrnye ta dobre lyvans'kye, vsi, shcho p'yut' vodu. takozh voni ziishli z nimi do shyeolu, do pobitikh myechyem, shcho sidili, yak iogo pomichniki, v iogo tini syeryed narodiv. do kogo stav ti tak podobnii u slavi ta v vyelikosti syeryed yedyens'kikh dyeryev? i budyesh ti znizhyenii z yedyens'kimi dyeryevami do pidzyemnogo krayu, posyeryed nyeobrizantsiv budyesh lyezhati z pobitimi myechyem. tsye faraon ta vsye mnogolyudstvo iogo, govorit' gospod' bog.

32

i stalosya za dvanadtsyatogo roku, dvanadtsyatogo misyatsya, tryet'ogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zdiimi pisnyu zhalobnyu na faraona, egipyets'kogo tsarya, ta i skazhyesh iomu: lyevchukovi z narodiv podobnii ti buv, a tyepper ti mov mors'ka potvora, vipriskuesh vodu po rikakh svoikh, i skalamuchuesh vodu nogami svoimi, bolotish ti ikhni richki! otak gospod' bog promovlyae: alye sitku svoyu roztyagnu ya na tyebye chyeryez zbori chislyennikh narodiv, i tyebye svoim nyevodom vityagnu! i vikinu zrazu na zye'mlyu tyebye, i kinu tyebye ya na polye shirokye, i nad toboyu spochinye vsyake ptastvo nyebye'snye, i tobouy nasichu zvirinu vsiei zye'mli... i dam tvoe my'aso na gori, a trupom tvoim ya dolini napovnyu... i zye'mlyu, dye plivaesh ti, azh do gir napoyu ii krov'yu tvoeyu, tobouy napovnyat'sya richishcha... a koli ya tyebye pogashu, to nyebo zakriyu, a zori iogo pozatyemnyuyu, sontsyie khmaroyu vkriyu iogo, a misyats' nye budyie svititi svogo svitla... vsi svitila, shcho svityat' na nyebi, pozatyemnyuyu ikh nad toboyu, i dam tye'mnotu ponad kraem tvoego, govorit' gospod' bog! i zanyepokoyu ya syertsye chislyennikh narodiv, koli vist' roznyesu pro ruinu tvoyu mizh narodami azh do kraiv, yakikh ti nye znav. i ostovpiyut' chislyenni narodi z-za tyebye, a ikhni tsari zatryemtyat' chyeryez tyebye v strakhu, yak budu makhati myechyem svoim ya pyeryed ikhnim oblichchayam, i tryemtitimye kozhyen shchokhvili za dushu svoyu v dni upadku tvoego... bo tak gospod' bog promovlyae: myech tsarya vavilons'kogo priidye na tyebye! myechami khorobrikh ya porozkidayu tvoe mnogolyudstvo. usi voni nasil'niki narodiv, i gordist' egiptu ponishchat' voni, i vsye mnogolyudstvo iogo budyie vigublyenye... i vigublyu vvyes' iogo skot pri vodakh vyelikikh, i nye budyie

vzhye ikh kalamutiti lyuds'ka noga, i kopito skotini nye budyie vzhye ikh kalamutiti. todi ikhni vodi ochishchu, a ikhni richki poprovadzhu, nye-nachye olivu, govorit' gospod' bog. koli obyernu ya egipyets'kii krai na spustoshyennya, i krai opus-toshenyi budyie vid us'ogo, shcho v nim, koli ya pob'yu vsikh tikh, shcho zamyeshkuyut' v n'omu, to piznayut' voni, shcho ya to gospod'!... otsye pisnya zhalobna, i budut' zhalobno spivati ii, dochki narodiv budut' spivati zhalobno ii, pro egipyet ta pro vsye mnogolyudstvo iogo budut' zhalobno spivati ii, gov-orit' gospod' bog. i stalosya za dvanadtsyatogo roku, p'yatnadtsyatogo dnya misyatsya, bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zhalobno zagolosi pro mnogolyudstvo egiptu, i skin' iogo, iogo ta do-chok potuzhnikh narodiv do pidzyemnogo krayu iz timi, khto skhodit' v mogilu! vid kogo ti stav priem-nishii? ziidi i pokladis' z nyeobrizantsyami! popa-dayut' syeryed pobitikh myechyem, myech dani na tye, iz nim lyazhut' iogo vsi narodi... budut' iomu govorit' sil'nishi z khorobrikh z-posyeryed shyeolu iz pomichnikami: poskhodili, polyagali tsi nyeo-brizantsi, pobiti myechyem: tam ashsur i vsi zbori iogo, navkolo n'ogo grobi iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho buli iogo grobi naiglib-shye v mogili, i buv iogo polk bilya grobu iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho shirili zhakh po krayu zhivikh... tam yelam ta vvyes' na-tovp iogo kolo grobu iogo, vsi pobiti voni, vid myecha vsi popadali, shcho ziishli nyeobrizantsyami do pidzyemnogo krayu, shcho shirili zhakh svii po krayu zhivikh, i ponyesli gan'bu svoyu z timi, khto skhodit' v mogilu... dali iomu lozhye posyeryed pobitikh zo vsim mnogolyudstvom iogo, grobi iogo kolo n'ogo, vsi voni nyeobrizantsi, pobiti myechyem, bo shir-ili zhakh svii po krayu zhivikh i ponyesli gan'bu svoyu z timi, khto skhodit' v mogilu, posyeryed po-bitikh pokladyeni vin... tam myeshyekh, tuval ta vsye mnogolyudstvo iogo, grobi iogo kolo n'ogo, vsi voni nyeobrizantsi, pobiti myechyem, bo shirili zhakh svii po krayu zhivikh... i nye budut' lyezhati iz litsaryami, shcho popadali iz nyeobrizantsiv, shcho ziishli do shyeolu z viis'kovim znaryaddyam svoim, i poklali svoi myechi pid svoi golovi, i ikhnya provina na ikhnikh kostyakh, bo zhakh pyeryed lit-saryami buv u krai zhivikh, a ti rozporoshenyi mizh nyeobrizantsyami, i polyazhyesh iz timi, khto po-bitii myechyem... tam yedom, i tsari iogo, i knyazi vsi iogo, shcho pri vsii svoii sili buli zlozhyni z po-bitimi myechami, voni lyazhut' z nyeobrizantsyami ta z timi, khto skhodit' v mogilu... tam pivnichni knyazi, vsi voni i vsi sidonyani, shcho poskhodili ra-zom z pobitimi, khoch buv zhakh vid ikhn'oi mitsi, buli posoromlyeni, i polyagali voni, nyeobrizantsi, z pobitimi myechyem, i svoyu gan'bu ponyesli iz timi, khto skhodit' v mogilu... faraon ikh pobachit', i po-tishit'sya vsim mnogolyudstvom svoim, myechyem pobitii faraon ta vsye iogo viis'ko, govorit' gospod' bog!... bo poshiryu ya zhakh svii na zye'mlyu zhivikh, i budyie pokladyeni syeryed nyeobrizantsiv z pobitimi myechyem faraon ta usye mnogolyudstvo iogo, gov-orit' gospod' bog!

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, govori sinam svogo narodu, ta i skazhyesh do nikh: koli b ya sprovadiv na yakii krai myecha, i vzyav bi narod ts'ogo krayu odnogo cholovika z-pomizh sye-bye, i postaviv bi iogo sobi vartovim, i koli b vin pobachiv myecha, shcho idye na tsyei krai, i zasur-miv bi v surmu, i ostryerig narod, i pochuv bi khto golos surmi, ta nye buv bi obyeryezhnii, i priishov bi myech ta i zakhopiv bi iogo, to krov iogo na golovi iogo budy! golos surmi vin chuv, ta nye buv oby-eryezhnii, krov iogo budy na n'omu, a vin, koli b buv obyeryezhnii, uryatuvav bi svoyu dushu. a toi var-tovii, koli b pobachiv myecha, shcho idye, i nye za-surmiv bi v surmu, a narod nye buv bi obyeryezh-nii, i priishov bi myech, i zakhopiv bi odnogo z nikh, to vin buv bi uzyatii za grikh svii, a iogo krov ya zazhadayu z ruki vartovogo. a ti, sinu lyuds'kii, ya dav tyebye vartovim dlya izrail'yevogo domu, i ti pochuesh z ust moikh slovo, i ostryeryezhyesh ikh vid myenye. koli b ya skazav do byezbozhnogo: byezbozhniku, ti konchye pomryesh!, a ti nye gov-oriv bi, shchob ostryeryegti byezbozhnogo vid dorogi iogo, to vin, nyespravvedlivii, pomrye za svii grikh, a iogo krov ya vimagatimu z tvoei ruki. a ti, koli ostryeryezhyesh nyespravvedlivogo vid dorogi iogo, shchob vyernuvsy'a z nyei, i vin nye vynyernet'sya z svoei dorogi, vin pomrye za grikh svii, a ti dushu svoyu vryatuvav. a ti, sinu lyuds'kii, skazhi do izrail'yevogo domu: vi kazhyetye tak, govoryachi: koli nashi provini ta nashi grikhi na nas, i chy-eryez nikh mi ginyemo, to yak budyemo zhiti? skazhi im yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, nye pragnu smyerti nyespravvedlivogo, a til'ki shchob vynyernuti nyespravvedlivogo z dorogi iogo, i budy vin zhiti! navyernit'sya, navyernit'sya z vashikh zlikh dorig, i nashcho vam umirati, domye izrailiv? a ti, sinu lyuds'kii, skazhi do siniv svogo narodu: spravvedlivist' spravvedlivogo nye vryatue iogo v dni grikha iogo, a nyespravvedlivist' nyespravvedlivogo nye spitknyet'sya vin ob nyei v dni navyernyen-nya vid svoei nyespravvedlivosti, a spravvedlivii nye zmozhye zhiti v nii v dni svogo grikha. koli ya skazhu spravvedlivomu: budy konchye vin zhiti, a vin nadiyavsya b na svoyu spravvedlivist', ta ro-biv bi krivdu, to vsya iogo spravvedlivist' nye budye zgadana, i za krivdu svoyu, shcho zrobit, vin pom-rye! a koli ya skazhu do nyespravvedlivogo: konchye pomryesh ti, a vin navyernyet'sya vid svogo grikha, i robitimye pravo ta spravvedlivist': zastavu povyernye nyespravvedlivii, grabunok vidshkodue, khoditimye ustavami zhittya, shchob nye chiniti krivdi, to konchye budy vin zhiti, nye pomrye! usi grikhi iogo, yakii vin nagrishiv, nye budut' iomu zgadani, pravo ta spravvedlivist' robit vin, konchye budy vin zhiti! i kazhut' sini tvogo narodu: nyespravvedliva gospodnya doroga! todi yak nyespravvedliva ikhnya vlasna doroga. koli spravvedlivii vidvyernyet'sya vid svoei spravvedlivosti, i robitimye krivdu, to pomrye vin za tye! a koli nyespravvedlivii vidvy-ernyet'sya vid svoei nyespravvedlivosti, i chinitimye pravo ta spravvedlivist', to na nikh vin budye zhiti!

a vi kazhyetye: nyespravvedliva gospodnya doroga! kozhnogo z vas ya budu suditi, izrailiv domye, za iogo dorogami! i stalosya za dvanadtsyatogo roku, dyesyatogo misyatsya, p'yatogo dnya misyatsya vid nashogo vignannya, priishov buv do myenye vtiakch z erusalimu, govoryachi: pobitye tsye misto!... a gospodnya ruka bula priishla do myenye vyvychori pyeryed prikhomom ts'ogo vtiakcha, i vin vidkriv moi usta, poki priishov toi do myenye vrantsi. i buli vidkriti moi usta, i nye buv uzhye ya bil'shye nimil! i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, myeshkantisi tsikh ruin na izrail'yevii zyeimli gov-oryat' tak: avraam buv odin, ta protye posiv tsyei krai, a nas bagato, nam daniil tsyei krai na spad-shchinu! tomu skazhi im: tak skazav gospod' bog: vi na krovi istye, a svoi ochi zvoditye do bovnaniv svoikh, i krov prolivaetye, i tsyei krai posyadyetye vi? vi spiraetyes' na svogo myecha, robitye gidotu, i kozhyen byezchystit' zhinku svogo blizhn'ogo, i tsyei krai posyadyetye vi? tak skazhyesh do nikh: tak govorit' gospod' bog: yak zhivii ya, ti, khto v ru-inakh, popadayut' vid myecha, a toi, khto na shirokim poli, togo viddam zvirini, shchob pozhyerla iogo, a ti, khto v tyverdinyakh ta v pyechyerakh, pomrut' vid morovitsi! i obyernu ya tsyei krai na spustoshyen-nya ta na splyundruvannya, i skinchit'sya pikha sili iogo, i opustoshiyut' izrail'yevi gori, tak shcho nye budye i pyeryekhozhogo... i piznayut' voni, shcho ya gospod', koli ya obyernu tsyei krai na spustoshyen-nya ta na splyundruvannya za svi ikhni gidoti, sh-cho zrobiti voni. a ti, sinu lyuds'kii, sini tvogo nar-odu umovlyayut'sya pro tyebye pri stinakh i v dvy-eryakh domiv, i govoryat' odin z odnim, kozhyen zo svoim bratom, kazhuchi: uviidit' ta poslukhaiyte, sh-cho tsye za slovo, shcho vikhodit' vid gospoda? i pri-idunt' do tyebye, yak prikhodit' narod, i syadut' py-eryed tobouy yak mii narod, i poslukhayut' tvoikh sliv, alye ikh nye vikonyut', bo shcho priemnye v ustakh ikhnikh, tye voni zrobyat', a syertsye ikhne khodit' za zakhlannisty u ikhn'oyu. i os' ti dlya nikh, yak pisnya kokhannya, krasnogoiosii i dobrii grach, i voni slukhayut' slova tvoi, alye ikh nye vikonyut'! a koli otsye priidye, os' vono vzhye prikhodit'! to piz-nayut' voni, shcho syeryed nikh buv prorok.

34

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, prorokui na izrail'yevikh pastiriv, prorokui ta i skazhyesh do nikh, do tikh pastiriv: tak govorit' gos-pod' bog: gorye izrail'yevim pastiryam, yakii pasut' samikh syebye! khiba zh nye otaru povinni pasti-pastiri? zhir vi istye, ta vovnu vdagaetye, suti vityt-syu rizhyetye, alye otari nye pasyetye! slabikh nye zmitsnyaetye, a khvoroi nye likuetye, i poranyenoi nye pyeryey'zayuetye, spoloshyenoi nye vyertaetye, i zaginuloi nye shukaetye, alye panuetye nad nimi siloyu ta zhorstokisty! i porozporoshualisy'a voni z braku pastirya, i stali za izhu dlya vsyakoi pol'ovoi zvirini, i porozbigalisya... blukae otara moya po vsikh gorakh ta po vsikh visokikh zgar'yakh, i po vsii shirokii zyeimli rozporoshyena otara moya, i nye-mae nikogo, khto turbuvavsya b pro nikh, i nye-

mae nikogo, khto b ikh shukav!... tomu, pastiri, poslukhaitye slova gospodn'ogo: yak zhivii ya, gov-orit' gospod' bog, za tye, shcho otara moya polishyena na zdobich, i stala otara moya za izhu dlya vsyakoi pol'ovo! zvirini chyeryez brak pastirya, i pastiri moi nye shukayut' moei otari, a syebye samikh pasut' pastiri moi, a otari moei nye pasut', tomu, pastiri, poslukhaitye slova gospodn'ogo: tak govorit' gospod' bog: os' ya na tikh pastiriv, i zazhadayu z ikhn'oi ruki otari moei, i vidirvu ikh vid pasinnya otari, i ti pastiri nye budut' uzhye pasti samikh syebye, i ya vry-atuyu svoyu otaru z ikhnikh ust, i voni nye budut' im za izhu. bo tak gospod' bog promovlyae: os' ya sam, i zazhadayu otaru moyu, i pyeryeglyanu ikh. yak pastukh pyeryeglyadae svoe stado togo dnya, koli vin syeryed svoei rozporoshyeno! otari, tak ya pyeryeglyanu otaru svoyu, i viryatuyu ikh zo vsikh tikh mist's, kudi voni buli rozporoshyeni za khmarnogo ta imlistogo dnya. i viprovadzhu ikh vid narodiv, i pozbirayu ikh iz kraiv, i privyedu ikh do ikhn'oi zymli, i budu ikh pasti na izrailiyevikh gorakh, pri richishchakh ta po vsikh osyelyakh krayu. na pasovishchi dobromu pastimu ikh, i na visokikh izrailiyevikh gorakh budye ikhnii vipas, tam voni budut' lyezhati na vipasi dobromu, i vipasatimut' siyte pasovishchye na izrailiyevikh gorakh! ya budu pasti otaru svoyu, i ya ikh pokladu na spochinok, gov-orit' gospod' bog. zaginulu vivtsyu vidshukayu, a spoloshyenu povyernu, a poranyenu pyeryev'yazhu, a khvoru zmitsnyu, a situ ta sil'nu pogublyu, budu pasti ii pravosuddyam! a vi, otaro moya, tak gov-orit' gospod' bog: os' ya budu suditi mizh vivtseyeu i vivtseyeu, mizh baranom i kozlami. chi malo vam togo, shcho vi spasuetye khoroshye pasovishchye, a ryeshtu vashikh pasovishch vi topchetye svoimi nogami? i vodu chistu vi p'etye, a pozostalu nogami svoimi kalamutitye? i otara moya musit' vipasati toptoptanye vashimi nogami, i piti skalamuchyenne vashimi nogami! tomu tak gospod' bog promovlyae do nikh: os' ya sam i rozsudzhu mizh vivtseyeu sitoyu i mizh vivtseyeu khudoyu. za tye, shcho vi bokom i ramyenom popikhaetye, i rogami vashimi kolyetye vsikh slabikh, azh poki nye porozporoshue-tye ikh gyet', to ya spasu otaru svoyu, i vona nye budye vzhye za zdobich, i ya rozsudzhu mizh vivtseyeu ta vivtseyeu! i postavlyu nad nimi odnogo pastirya, i vin budye ikh pasti, raba mogo davida, vin ikh budye pasti, i vin im budye za pastirya! a ya, gospod', budu im bogom, a rab mii david knyazem syeryed nikh. ya, gospod', tsye skazav! i skladu ya z nimi zapovita miru, i prikinchu na zymli zlu zvirinu, i voni probuvatimut' v pustini byezpyechno, i budut' spati po lisakh. i vchinyu ikh ta dovkillya mogo vzgir' ya blagoslovyennym, i spushchu doshch v iogo chasi, budut' tsye doshchi blagoslovyenni. i pol'ovye dyeryevo vidast' svii plid, a zymlya vi-dast' svii urozhai, i budut' voni byezpyechni na svoii zymli, i piznayut', shcho ya gospod', koli zlamayu zanozi ikhn'ogo yarma, i vryatuyu ikh vid ruki tikh, khto ikh ponyevoliv. i nye budut' uzhye voni za zdobich dlya narodiv, i zvirina zymna nye zhyer-timye ikh, i budut' voni siditi byezpyechno, i nye budye nikogo, khto b ikh nastrashiv. i vikokhayu im

sadzantsya na slavu, i nye budut' voni vzhye zabrani golodom iz zymli, i nye ponyesut' uzhye gan'bi nar-odiv. i piznayut' voni, shcho ya gospod', bog ikhnii, z nimi, a voni narod mii, dim izrailiv, govorit' gospod' bog. a vi otara moya, otara mogo vipasu, vi lyudi, a ya bog vash, govorit' gospod' bog.

35

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoe oblichchya do gori syeir, i prorokui na nyei ta i skazhyesh ii: tak govorit' gospod' bog: os' ya na tyebye, goro syeirye, i vityagnu ruku svoyu na tyebye, i obyernu tyebye na spustoshyennya ta na splyundruvannya. mista tvoi obyernu na ruinu, a ti budyesh spustoshyennym, i piznaetye vi, shcho ya gospod'! za tye, shcho ti maesh vichnu vorozhnyechu, i valila izrailiyevikh siniv chyeryez myecha v chasi ikhn'ogo nyeshchastya, v chasi zagiblyeli kintsyevoi, tomu yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, na krov oby-ernu tyebye, i krov budye gnati tyebye. otozh krov ti znyenavidila, to krov budye gnati tyebye! obyernu ya goru syeir na spustoshyennya ta na splyundruvan-nya, i vitnu z nyei togo, khto idye ta vyertaet'sya. i napovnyu iogo gori trupami iogo! zgir' ya tvoi i dolini tvoi ta vsi tvoi richishcha, pobiti myechyem popa-dayut' u nikh! na vichni ruini obyernu ya tyebye, a mista tvoi nye zasyelyat'sya, i piznaetye vi, shcho ya gospod'! za tye, shcho ti kazhyesh: dva tsi narodi, i dva tsi krai budut' moi, i mi posyadyemo tye, dye gos-pod' buv, tomu, yak zhivii ya, govorit' gospod' bog, zroiblyu ya za gnivom tvoim ta za zazdristy tvoeyu, yak ti roбив iz svoei nyenavisti do nikh, i voni piz-nayut' myenye, koli budu suditi tyebye. i piznaesh ti, shcho ya gospod', chuv usi obrazi tvoi, yak ti kazav na izrailiyevi gori, govoryachi: voni opustoshili, dani nam na izhu! i vi vyelichalisya proti myenye svoimi ustami, i zbil'shvali proti myenye slova svoi, ya tsye chuv! tak govorit' gospod' bog: koli budye raditi vsya zymlyu, todi vchinyu ii tobi spustoshyennym! yak radiesh ti zo spadku izrailiyevogo domu chyeryez tye, shcho opustoshilo vono, tak zroiblyu ya i tobi. spus-toshyennam stanyesh, goro syeirye, ta vvyes' yedom, uvyes' vin, i piznayut' voni, shcho ya gospod'!

36

a ti, sinu lyuds'kii, prorokui na izrailiyevi gori, ta i skazhyesh: izrailiyevi gori, poslukhaitye slova gospodn'ogo! tak govorit' gospod' bog: za tye, shcho vorog govorit' na vas aga! i vichni pagirki stali vam za spadshchinu, tomu prorokui ta i skazhyesh: tak gov-orit' gospod' bog: za tye, shcho pustoshyeno i toptano vas znavkola, shchob buli vi spadkom dlya ostanku narodiv, i buli vi vzyati na kinchik yazika i na bal-akaninu narodu, tomu, izrailiyevi gori, poslukhaitye slova gospoda boga: tak govorit' gospod' bog do gir ta do zgir'iv, do richishch ta do dolin, i do spus-toshilikh ruin, i do opushchyenikh mist, shcho stali za zdobich ta za posmikhovis'ko dlya ryeshti tikh narodiv, shcho navkolo. tak govorit' gospod' bog: popravdi kazhu, shcho ognym svoei ryevnosti gov-

oriv ya na ryeshu tikh narodiv ta na vvyes' yedom, shcho vzyali sobi mii krai za spadok u radosti vs'ogo syertsya, u pogordi dushi, shchob vignati iogo na zdobich. tomu prorokui na izraillevu zymlyu, ta i skazhesh do gir, do zgir'iv, do richishch ta do dolin: tak govorit' gospod' bog: os' ya govovor u ryevnosti svoii ta v gnivi svoim za tye, shcho vi nosili gan'bu narodiv. tomu tak govorit' gospod' bog: pririkayuchi, ya pidnyav svoyu ruku, shcho ti lyudi, yak navkolo vas, voni ponyesut' svoyu gan'bu! a vi, izraillevi gori, rozpustit' vashye vityta, i budyetye prinositi plid svii dlya mogo narodu izrailya, bo voni zblizilisya, shchob priiti. bo os' ya priidu do vas, i zvyernusya do vas, i vi budyetye obroblyeni ta ob-siyani. i rozmnozhu na vas lyudinu, vvyes' izrailiv dim, us'ogo iogo, i budut' zasyeleni tsi mista, a ru-ini budut' zabudovani. i rozmnozhu na vas lyudinu ta skotinu, i voni pomnozhat'sya ta rozplodyat'sya, i pozasyelyuyu vas, yak za vashoi davnini, i budu chiniti vam krashchye, yak za vashikh pochatkiv, i vi piznaetye, shcho ya gospod'! i poprovadzhu na vas lyudinu, mii narod izrailiv, i voni posyadut' tye-bye, i stanyesh ti im na spadok, i nye budyesh uzhye bil'shye pozbavlyati ikh dityei. tak govorit' gospod' bog: za tye, shcho govoryat' pro vas: ti si lyudinu, i pozbavlyash narod svii dityei, tomu ti nye budyesh uzhye isti lyudini, i bil'shye nye pozbavish svii narod dityei, govorit' gospod' bog! i nye pochuesh uzhye ti bil'shye gan'bi vid pogan, i narugi narodiv nye budyesh bil'shye nositi, i nye vchinish bil'shye, shchob narod tvii spotikavsya, govorit' gospod' bog! i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, izrailiv dim voni zhili na zymli svoii, ta i zanyechistili ii svoeyu dorogoyu ta svoimi vchinkami, yak nyechistist' zhinki v chas nyechistoti ii stala ikhnya doroga pyeryed moim litsyem! i viliv ya gniv svii na nikh za tu krov, yaku vilili voni na zymlyu, ta bovvanami svoimi zanyechistili ii. i rozsiyav ya ikh syeryed narodiv, i voni buli rozporoshyeni po krainakh. za ikhn'oyu dorogoyu ta za ikhnimi vchinkami rozsu-div ya ikh. i koli priishli voni do tikh narodiv, kudi poprikhodili, to znyevazhili svyatyae moe imyennya, koli stali do nikh govoriti: voni narod gospoda, ta z zymli iogo povikhodili! i zmluvavsya ya nad svoim svyatim im'yam, shcho iogo znyevazhiv izrailiv dim syeryed narodiv, kudi voni poprikhodili. tomu skazhi do izraillevogo domu: tak govorit' gospod' bog: nye dlya vas ya roblyu tsye, izrailiv domye, a til'ki dlya svyatogo svogo imyennya, yakye vi znyevazhili syeryed narodiv, kudi vi poprikhodili. i osvychu ya vyelikye im'ya svoe, znyevazhyenye syeryed nar-odiv, shcho vi znyevazhili syeryed nikh, i piznayut' ti lyudi, shcho ya gospod', govorit' gospod' bog, koli ya pokazhu svoyu svyatis' syeryed vas na ikhnikh ochakh. i viz'mu vas iz tikh narodiv, i pozbirayu vas zo vsikh kraiv, i privyedu vas do vashoi zymli. i pokroplyu vas chistoyu vodoyu, i stanyetye chisti; zo vsikh vashikh nyechistot i zo vsikh vashikh bo-vaniv ochishchu vas. i dam vam novye syertsye, i novogo dukha dam u vashye nutro, i vikinu kamin-nye syertsye z vashogo tila, i dam vam syertsye iz ploti. i dukha svogo dam ya do vashogo nutra, i zro-blyu ya tye, shcho ustavami moimi budyetye khoditi,

a postanovi moi budyetye styeryegti ta vikonuvati. i vi budyetye siditi v kraiyu, yakogo ya dav vashim bat'kam, i budyetye myeni narodom, a ya budu vam bogom! i spasu vas vid usikh vashikh nyechistot, i poklichu zbizhzhya, i pomnozhu iogo, i nye dam na vas golodu. i namnozhu plid deryeva ta vrozhai polya, shchob vi bil'shye nye nabiralisya soromu chy-eryez golod mizh narodami. i zgadaetye vi pro vashi dorogi likhi ta pro vashi vchinki, shcho nye dobri, i budyetye breditisya samikh syebye za svoi provini ta za gidoti svoi. nye dlya vas ya tsye robitimu, govorit' gospod' bog, nyekhai budye tsye vam vidomye! za-shariityesya ta posoromtyesya vashikh dorig, izrailiv domye! tak govorit' gospod' bog: togo dnya, koli ya ochishchu vas zo vsikh vashikh provin, to pozasye-lyuyu tsi mista, i budut' zabudovani ruini. a spus-toshyena zymlya bude obroblyuvana za tye, shcho bula spustoshyennam na ochakh kozhnogo py-eryekhozhogo, i skazhut': tsyei opustoshilii krai stav yak toi yedens'kii sadok, a tsi mista, povalyeni i popustoshenyi ta poruinovani, tyepper ukriplyeni ta zamyeshkani! i piznayut' narodi, yakii zohanut'sya navkolo vas, shcho ya, gospod', zabuduvav poruinov-anie, zasadv spustoshilye. ya, gospod', govovor tsye i zrobiti! tak govorit' gospod' bog: shchye na tsye prikhilyusya do izraillevogo domu, shchob zrobiti im: pomnozhu ikh, yak lyuds'ku otaru! yak osvychyena otara, yak otara erusalimu v iogo svyata, taki budut' tsi poruinovani mista, povni otari lyuds'koi, i piznayut' voni, shcho ya gospod'!

37

bula nado mnoyu gospodnya ruka, i dukh gospodnii viprovadiv myenye, i spiniv myenye syeryed dolini, a vona povna kistok! i vin obviv myenye bilya nikh navkolo, azh os' ikh duzhye bagato na povyerkhni dolini, i os' voni stali duzhye sukhi! i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, chi ozhivut' otsi kosti? a ya vidkazav: gospodi bozhnye, ti znaesh! i skazav vin myeni: prorokui pro tsi kosti, ta i skazhesh do nikh: sukhi kosti, poslukhajte slova gospodn'ogo! tak gov-orit' gospod' bog do tsikh kistok: os' ya vvyedu u vas dukha i vi ozhivyetye! i dam na vas zhili, i virostye na vas tilo, i prostyagnu na vas shkiru, i dam u vas dukha, i vi ozhivyetye. i piznaetye vi, shcho ya gospod'! i prorokuvav ya, yak nakazano. i znyavysya shum, koli ya prorokuvav, i os' gurkit, a kosti zblichalisya, kistka do kistki svoei. i pobachiv ya, azh os' na nikh zhili, i viroslo tilo, i bula natyagnyena na nikh shkira zvyerkhu, ta dukha nye bulo v nikh. i skazav vin myeni: prorokui do dukha, prorokui, sinu lyuds'kii, ta i skazhesh do dukha: tak govorit' gospod' bog: prilin', dukhu, z chotir'okh vitriv, i dikhni na tsikh zabitikh, i nyekhai ozhivut'! i ya prorokuvav, yak vin nakazav buv myeni, i vviishov u nikh dukh, i voni ozhili, i postavali na nogi svoi, viis'ko duzhye-duzhye vyelikye!... i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, tsi kosti voni vvyes' izrailiv dim. os' voni kazhut': povisikhali nashi kosti, i zaginula nasha nadiya, nam kinyets'! tomu prorokui ta i skazhesh do nikh: tak govorit' gospod' bog: os' ya povidchinyayu vashi grobi, i pozvodzhu vas iz vashikh grobiv, mii nar-

odye, i vvyedu vas do izrailyevoi zemli! i piznaet'ye vi, shcho ya gospod', koli ya povidchynayu vashi grobi, i koli pozvodzhu vas iz vashikh grobin, mii narodye! i dam ya v vas svogo dukha, i vi ozhivyyete, i vmishchu vas na vashii zemli, i piznaet'ye vi, shcho ya, gospod', skazav tsye i zrobiv, govorit' gospod'! i bulo myeni slovo gospodne takye: a ti, sinu lyuds'kii, viz'mi sobi odin kusok dyeryeva, i napishi na n'omu: yudi ta sinam izrailya, iogo družyam. i viz'mi shchye odin kusok dyeryeva, i napishi na n'omu: iosopivi dyeryevo efryema ta vs'omu domovi izrailya, družyam iogo. i zbliz' ikh sobi odnye do odnogo na odin kusok dyeryeva, i voni stanut' za odnye v tvoii rutsi! i yak skazhut' do tyebye sini tvogo narodu, govoryachi: chi nye ogołosish nam, shcho tsye v tyebye takye? to skazhi im: tak govorit' gospod' bog: os' ya viz'mu dyeryevo iosipa, shcho v efryemovii rutsi, ta plyemyena izrailyevi, iogo druživ, i dam na n'ogo dyeryevo yudi, i vchinyu ikh za odnye dyeryevo, i stanut' voni odnim u moii rutsi! i budut' tsi dyeryeva, shcho napisyesh na nikh, u rutsi tvoii na ikhnikh ochakh. i skazhi do nikh: tak govorit' gospod' bog: os' ya viz'mu izrailyevikh siniv z-posyered narodiv, kudi voni pishli, i pozbirayu ikh znavkola, i vvyedu ikh do ikhn'oi zemli. i zroblyu ikh za odin narod u krai na izrailyevikh gorakh, i budye dlya vsikh nikh odin tsar za tsarya, i nye budut' uzhye dvoma narodami, i nye budut' uzhye bil'sh podilyeni na dvoe tsarstv. i bil'sh nye budut' voni zanyechishchuvatisya svoimi bovnanami i gidotami svoimi ta vsima svoimi pyerestupami, spasu ikh zo vsikh ikhnikh osyel', dye voni grishili, i ochishchu ikh. i budut' voni myeni narodom, a ya budu im bogom! a rab mii david budy tsaryem nad nimi, i odin pastir budy dlya vsikh nikh, i postanovami moimi voni budut' khoditi, a ustavi moi budut' styeryegti i vikonuhati ikh. i osyadut' voni na tii zemli, yaku ya dav buv moemu rabovi yakovovi, shcho sidili na nii ikhni bat'ki, i osyadut' na nii voni ta ikhni sini, ta sini siniv ikhnikh azh naviki, a mii rab david budy im knyazzem naviki! i skladu z nimi zapovita miru, tsye budy vichnii zapovit iz nimi. i zmitsnyu ikh, i namnozhu ikh, i dam svoyu svyatyinu syeryed nikh na viki! i budye mistsye mogo probuvannya nad nimi, i ya budu im bogom, a voni myeni budut' narodom. i piznayut' tsi narodi, shcho ya gospod', shcho osyativ izrailya, koli budye moya svyatinya syeryed nikh naviki!

38

i bulo myeni slovo gospodne takye: sinu lyuds'kii, zvyerni svoje oblichyha do goga, krayu magoga, knyazya roshu, myeshyekhu ta tuvalu, i prorokui na n'ogo ta i skazhyesh: tak skazav gospod': os' ya proti tyebye, gogu, knyazhye roshu, myeshyekhu ta tuvalu! i zavjernu tyebye, i vkladu gachki v shchye-lyepi tvoi, i vvyedu tyebye ta vsye viis'ko tvoe, konyei ta vyerkhiytsiv, usi voni doskonalo ozbroeni, vye-likye zborishchye, zo shchitami ta shchitkami, usi ozbroeni myechami. paras, kush i put iz nimi, usi voni zo shchitom ta z sholomom. gomyer i vsi ordi iogo, dim togarmi, kintsi pivnichni ta vsi vid-dili iogo, chislyenni narodi z tobouy. prigotuisya, i

prigotui sobi ti ta vsye zborishchye tvoe, zibrani pri tobi, i budyesh dlya nikh storozhyeyu. po bagat'okh dnyakh ti budyesh potribnii, u kintsi rokiv priidyesh do krayu, shcho povyernyenii vid myecha, shcho zibranii vid chislyennikh narodiv, na izrailyevi gori, shcho zavzhdi buli ruinoyu, a vin buv vvyedyenii vid narodiv, i vsi voni sidyat' byezpyechno. i vi-idyesh, priidyesh yak burya, budyesh yak khmara, shchob pokriti zymlyu, ti ta vsi viddili tvoi, ta chis-lyenni narodi z tobouy. tak govorit' gospod' bog: i stanyet'sya togo dnya, uvidut' slova na tvoe syertsye, i ti budyesh dumati zlu dumku, ta i skazhyesh: pidu na nyeukriplyenii krai, znaidu spokiniikh, shcho byezpyechno sidyat', usi voni sidyat' v osadakh byez muru, i nyema v nikh zasuva ta vorit, shchob nabrati zdobichi, i chiniti grabunok, shchob povyernuti svoyu ruku na zasyelyeni ruini, u na narod, zibranii z narodiv, shcho nabuvayut' dobutok ta maetok, shcho sidyat' posyeryed zemli. shveya ta dyedan, i kuptsi tarshishu, i vsi lyevchuki iogo skazhut' tobi: chi ti priishov nabrati zdobichi, chi ti zibrav svoje zborishchye, shchob chiniti grabunok, shchob vinyesti sriblo ta zoloto, shchob nabrati dobutok ta maetku, shchob nabrati vyelikoi zdobichi? tomu prorokui, sinu lyuds'kii, ta i skazhyesh do goga: tak govorit' gospod' bog: chi togo dnya, koli narod mii sidityeni byezpyechno, ti nye dovyadaeshya pro tsye? i pri-idyesh iz svogo mistsya, iz pivnichnikh kintsiv, ti ta chislyenni narodi z tobouy, vsi voni gartsyuyut' na konyakh, zborishchye vyelikye i viis'ko chislyennye! i zdiimyeshya na narod mii izrailiv, yak khmara, shchob pokriti zymlyu. budy tsye na kintsi dniv, i vvyedu tyebye na mii krai, shchob narodi piznali myenye, koli ya pokazhu svoyu svyatisht' tobi, gogu, na ikhnikh ochakh. tak govorit' gospod' bog: chi ti toi, shcho pro n'ogo govoriy ya za davnikh dniv chyeryez moikh rabiliv, izrailyevikh prorokiv, shcho proroku- vali za tikh dniv pro roki, shchob privyesti tyebye na nikh? i stanyet'sya togo dnya, u dni prikhodu goga na izrailyevu zymlyu, govorit' gospod' bog, uvidye ryevnist' moya v nizdri moi. i v ryevnosti svoii, v ogni svogo gnivu ya skazav: ts'ogo dnya budy vyelikii trus na izrailyevii zemli. i zatryemytat' pyeryed moim litsyem mors'ki ribi ta ptastvo nyebyesnye, i pol'ova zvirina, vsyakye gaddya, shcho plazue po zemli, i vsyaka lyudina, shcho na povyerkhni zemli, i budut' poruinovani gori, i povalyat'sya urvishcha, i vsyakii mur na zymlyu vpadye. i poklichu proti n'ogo myecha na vsikh gorakh moikh, govorit' gospod' bog, myech kozhnogo budy na brata iogo! i budu sudit-siya z nimi morovitsyeyu ta krov'yu, i pushchu zalivnii doshch ta kaminnii grad, ogon' ta sirku na n'ogo ta na viddili iogo, ta na chislyenni narodi, shcho z nim. i zvyelichyusa, i pokazhu svoyu svyatisht' i budu piznaniy na ochakh chislyennikh narodiv, i voni piz- nayut', shcho ya gospod'!

39

a ti, sinu lyuds'kii, prorokui na goga ta i skazhyesh: tak govorit' gospod' bog: oto ya na tyebye, knyazhye roshu, myeshyekhu ta tuvalu! i vyernu tyebye, i poprovadzhu tyebye, i pidimu tyebye z pivnichnikh

kintsiv, i vprovadzhu tyebye na izrailievi gori. i vib'yu luka tvogo z tvoei livitsi, a tvoi strili kinu z tvoei pravitsi. upadylesh na izrailievikh gorakh ti i usi viddili tvoi ta narodi, shcho z tobouy; viddam tyebye na z'idzhyennya khizhому plastvu, usyakomu krilatому ta pol'ovii zvirini. na vidkritomu poli vpadylesh ti, bo tsye ya govorit, govorit' gospod' bog! i poshlyu ya ogon' na magoga ta na tikh, shcho byezpyechno zamyeshkuyut' ostrovi, i piznayut' voni, shcho ya gospod'! a svoje svyatye im'ya rozgoloshu posyeryed mogo narodu izrailiya, i bil'she nye dam znyevazhiti svyatye moe imyennya, i narodi piznayut', shcho ya gospod', svyatii izrailiv! os' priidye i stanyet'sya, govorit' gospod' bog, tsye toi dyen', shcho ya govorit. i povikhodyat' myeshkantisi izrailievikh mist, i nakladut' ogon', i palitimit' zbroyu ta shchitka i shchita, luka ta strili, i ruchono kiya ta ratishchye, i budut' nimi paliti ogon' sin roktiv, i nye budut' nositi drov z polya, i nye budut' rubati z lisiv, bo zbroyeu budut' paliti ogon', i viz'mut' zdobich iz tikh, khto brav zdobich iz nikh, i pograbyut' tikh, khto ikh grabuvav, govorit' gospod' bog. i stanyet'sya togo dnya, dam ya tam gogovi mistsye grobu v izraili, dolinu pyeryekhozhikh, na skhid vid morya, i shcho zamikae dorogu pyeryekhozhim. i pokhovayut' tam goga i usye iogo mnogolyudstvo, ta i nazvut': dolina mnogolyudstva goga. i budyte khovati ikh izrailiv dim, shchob ochistiti zymlyu, sim misyatsiv. i budyte khovati vvyes' narod krayu, i vin stanye dlya nikh za pam'yatku, togo dnya, koli ya proslavlyu syebye, govorit' gospod' bog. i viddilyat' lyudyei, yaki byez pyeryervi khoditimit' po krayu i khovatimit' z pyeryekhozhimi pozostalikh shchye na poverkhnii zymli, shchob ii ochistiti. po syemi misyatsyakh voni shchye budut' vishukuvati. i pyeryeidut' ti obkhidniki po krayu, i koli khto pobachit' lyuds'ku kistku, to postavit' pri nii znaka, azh poki nye pokhovayut' ii pokhoronniki v dolini mnogolyudstva goga. a im'ya mista gamona. i ochistyat' zymlyu. a ti, sinu lyuds'kii, tak govorit' gospod' bog: skazhi ptakhovi, usyakomu krilatому, ta vsii pol'ovii zvirini: zghomad'tyesya i priidit', zbyerit'sya navkolo nad zhyertvoyu, shcho ya prinyesu dlya vas, vyelika zhyertva na izrailievikh gorakh, i vi budyetye isti m'yasо, i budyetye piti krov. vi budyetye isti tilo litsariv, a krov knyaziv zymli budyetye piti, barani, i vivtsi, i kozli, biki, siti bashans'ki biki vsi voni. i budyetye isti lii azh do sitosti, i budyetye piti krov azh do vpoennya z moei zhyertvy, yaku ya prinis dlya vas, i nasititiesya pri moemu stoli kin'mi ta vyerkhivtsyami, litsaryami ta vsyakimi voyakami, govorit' gospod' bog! i dam svoyu slavu mizh narodami, i pobachat' usi narodi mui sud, shcho zroblyu ya, ta moyu ruku, shcho na nikh pokladu. i piznae izrailiv dim, shcho ya gospod', ikhnii bog, vid ts'ogo dnya i dali. i piznayut' narodi, shcho izrailiv dim pishov na vignannya za provini svoi, za tye, shcho spronyevirilisya myeni, a ya skhovav buv vid nikh litsye svoje, i viddav ikh u ruku ikhnikh nyepriyateliv, i vsi voni popadali vid myecha. za ikhn'oyu nyechististyu ta za ikhne byezzakonnny zbroviv ya tsye z nimi, i skhovav vid nikh litsye svoje. tomu tak govorit' gospod' bog: tyepyer povyernu dolyu yakova, i zmiluyusya

nad usim izrailievym domom, i budu ryevnii za svoje svyatye imyennya. i vidchuyut' voni svoyu gan'bu ta vse svoje spronyevirynnny, yakim spronyevirilisya myeni, koli syadut' byezpyechno na svoii zymli, i nye budyte vzhye nikogo, khto b ikh strashiv, koli povyernu ikh z narodiv, i pozbirayu ikh iz kraiv ikhnikh vorogiv, i pokazhu svoyu svyatist' u nikh na ochakh chislyennikh narodiv. i piznayut' voni, shcho ya gospod', bog ikhnii, koli vizhyenu ikh u polon do narodiv, a potomu pozbirayu ikh na ikhnuyu zymlyu, i bil'sh nye pozostavlyu tam nikogo z nikh. i nye skhovayu vzhye vid nikh svogo litsya, bo villyu dukha svogo na izrailiv dim, govorit' gospod' bog!

40

dvadtsyatogo i p'yatogo roku nashogo vignannya, na pochatku roku, dyesyatogo dnya misyatsya, chotirnadtsyatogo roku po tomu, yak bulo zruinovanye misto, togo samogo dnya bula na myeni gospodnya ruka, i vin uprovadiv myenye tudi. u bozhikh vidinnyakh uprovadiv vin myenye do izrailievogo krayu, i dav spochiti myeni na duzhye visokii gori, a na nii bula nibi budova mista, z poludnya, i priviv myenye tudi, i os' cholovik, shcho iogo vid, nibi vid bliskuchoi midi, a v iogo rutsi l'nyana nitka ta mirnicha palitsya, i vin stoyav u brami. i skazav myeni tsyei cholovik: sinu lyuds'kii, divisyia svoimi ochima i slukhai svoimi vukhami, i zvyerni svoje syertsye na vse, shcho ya pokazhu tobi, bo ti privyedenii syudi, shchob pokazati tobi. usye, shcho ti pobachish, ob'yavi izrailievomu domovi. i os' mur nazovni khramu navkolo, a v rutsi togo cholovika mirnicha palitsya na shist' liktiv, na miru liktyem ta dolonyeyu. i zmiryav vin shirinu tiei budivli odna palitsya, i zavvishki odna palitsya. i priishov vin do brami, shcho ii pyeryed u napryami do skhodu, i vviishov ii skhodami, i zmiryav poroga tiei brami odna palitsya zavshirshki, i drugii porig odna palitsya zavshirshki. a vartivnya odna palitsya zavdovzhki i odna palitsya zavshirshki, a pomizh vartivnyami p'yat' liktiv; a porig brami z boku sinyechok tiei brami, zsyeryedini odna palitsya. i zmiryav vin sini tiei brami zsyeryedini odna palitsya. i zmiryav sini brami visim liktiv, a stovpi ii dva likti, a sini brami zsyeryedini. a brami vartivni v napryami na skhid tri zvidsi i tri zvidti, i mira odna im tr'om, i mira odna stovpam zvidsi ta zvidti. i zmiryav vin shirinu vkhodu do brami dyesyat' liktiv, dovzhina brami trinadtsyat' liktiv. a rozmyezhuvannya pyeryed vartivnyami odin likot', i odin likot' zvidti, a vartivnya shist' liktiv zvidsi i shist' liktiv zvidti. i zmiryav bramu z dakhu vartivni do dakhu ii, zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv, dvyeri navproti dvyeryei. i porobiv stovpi, shistdyesyat liktiv, i do stovpiv pidkhodit' podvir'ya, navkolo brami. a vid pyeryedu bramnogo vkhodu azh do pyeryedu sineyi vnutrishn'oi brami p'yatdyesyat liktiv. i buli vikna, shiroki znadvoru i vuz'ki v syeryedini, do vartivyen' ta do ikhnikh stovpiv u syeryedini brami navkolo, i tak do sineyi, i vikna navkolo do syeryedini, a na stovpakh viriz'blyeni pal'mi. i vin vprovadiv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya. i os' komori ta pidloga, vikladyena z kaminnya, zroblyena dlya pod-

vir'ya navkolo, tridsyat' komir na pidlozi. a tsya pidloga bula pozad bram, po dovzhini bram, dolishnya pidloga. i zmiryav vin shirinu vid pyeryedu dolishn'oi brami do pyeryedu vnutrishn'ogo podvir'ya nazovni, sto liktiv, na skhid ta na pivnich. a ta brama, shcho pyeryed ii v napryami na pivnich do zovnishn'ogo podvir'ya, vin zmiryav dovzhinu ii ta shirinu ii. i vartivni ii tri zvidsi i tri zvidity, i stovpi ii, i sini ii buli za miroyu pyershoi brami, p'yatdyesyat liktiv dovzhina ii, a shirina dvadtsyat' i p'yat' na miru liktyem. a vikna ii, i sini ii ta viriz'blyeni pal'mi ii za miroyu brami, shcho pyeryed ii v napryami na skhid, a simoma skhidtsyami vkhodyat' u nyei, a ii sini pyeryed nimi. i brama vnutrishn'ogo podvir'ya navproti brami na pivnich ta na skhid. i zmiryav vin vid brami do brami sto liktiv. i vin poprovadiv myenye v napryami na pivdyen', azh os' brama v napryami na pivdyen'. i vin zmiryav stovpi ii ta sini ii za timi mirami. a v nyei vikna ta sini ii navkolo, yaki ti vikna, p'yatdyesyat liktiv zavdovzhki, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a syemyero skhidtsiv vkhid do nyei, i sini ii pyeryed nimi, a viriz'blyeni pal'mi ii odna zvidsi, a odna zvidity pri stovpakh ii. a brama vnutrishn'ogo podvir'ya u napryami na pivdyen', i vin zmiryav vid brami do brami v napryami na pivdyen' sto liktiv. i vprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya pivdynenoyu bramoyu, i zmiryav pivdynennu bramu za timi mirami. i vartivni ii, i stovpi ii, i sini ii za timi mirami, i vikna ii, i v sinyakh ii navkolo p'yatdyesyat liktiv zavdovzhki, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a sini ii navkolo zavdovzhki dvadtsyat' i p'yat' liktiv, a zavshirshki p'yat' liktiv. i sini ii pri zovnishn'omu podvir'i, i pal'mi pri stovpakh ii, a visim skhodiv ii vkhid. i vin uprovadiv myenye do vnutrishn'ogo podvir'ya v napryami na skhid, i zmiryav brami za timi mirami. i vartivni ii, i stovpi ii, i sini ii za timi mirami, a v nyei vikna ta v ii sinyakh navkolo, zavdovzhki p'yatdyesyat liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a ii sini buli do zovnishn'ogo podvir'ya, a pal'mi ii pri ii stovpakh zvidsi i zvidity, a visim skhidtsiv ii vkhid. i vprovadiv myenye do pivnichnoi brami, i zmiryav timi mirami. vartivni ii, stovpi ii, i ii sini ta vikna v nyei navkolo, zavdovzhki p'yatdyesyat liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' i p'yat' liktiv. a stovpi ii do zovnishn'ogo podvir'ya, a pal'mi pri stovpakh ii z ts'ogo i z togo boku, a visim skhodiv ii vkhid. i komora, i ii vkhid u stovpakh bram, tam poloshchut' tsilopalennyia. a v sinyakh brami dva stoli zvidsi i dva stoli zvidity, shchob rizati na nikh tsilopalennyia i zhyertvi za grikh ta zhyertvi za provinu. a pri zovnishn'omu botsi, shcho pidi-maet'sya do vkhodu pivnichnoi brami, dva stoli, i pri botsi inshomu, shcho pri sinyakh brami, dva stoli. chotiri stoli zvidsi i chotiri stoli zvidity pri botsi brami, visim stoliv, shcho na nikh rizhut'. i chotiri stoli na tsilopalennyia, kaminnya tyesanye, zavdovzhki likot' odin i i piv, a zavvishki odin likot' do nikh kladut' znaryaddya, shcho nimi rizhut' tsilopalennyia ta zhyertvu. i gaki, na odnu dolonyu, buli prigotovlyeni v domi navkolo, a na stolakh zhyertovnye m'yasos. a nazovni vnutrishn'oi brami buli dvi kimnati u vnutrishn'omu podvir'i, shcho pri pivnich-nomu botsi brami, a ikhnii pyeryed u napryami na

pivdyen', odna pri botsi skhidn'oi brami, pyeryed ii u napryami na pivnich. i skazav vin do myenye: tsya kimnata, shcho pyeryed ii v napryami na pivdyen', dlya svyashcheyenikov, shcho styeryezhut' storozhu khramu. a ta kimnata, shcho pyeryed ii v napryami na pivnich, dlya svyashcheyenikov, shcho vikonuyut' storozhu zhyertvnyka. tsye sadokovi sini, shcho z lyevievikh siniv nablizhuyut'sya do gospoda, shchob sluzhiti iomu. i zmiryav podvir'ya zavdovzhki sto liktiv, i zavshirshki sto liktiv, chotirikutne, a zhyertvnyk buv pyeryed khramom. i vprovadiv myenye do sinei khramu, i zmiryav stovpa sinei, p'yat' liktiv zvidsi, i p'yat' liktiv zvidity, a shirina brami tri likti zvidsi i tri likti zvidity. dovzhina sinei dvadtsyat' liktiv, a zavshirshki odnadtsyat' liktiv, a dyesyat' ma skhodami khodyat' do n'ogo; a stovpi pri stovpakh, odin zvidsi, a odin zvidity.

41

i vprovadiv myenye do khramu, i vin zmiryav stovpi, shist' liktiv zavshirshki zvidsi, i shist' liktiv zavshirshki zvidity, shirina skinii. a shirina vkhodu dyesyat' liktiv, a boki vkhodu p'yat' liktiv zvidsi i p'yat' liktiv zvidity; i zmiryav dovzhinu iogo sorok liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' liktiv. i vviishov vin do syeryedini, i zmiryav vkhodovogo stovpa dva likti, a vkhid shist' liktiv, a shirina vkhodu sim liktiv. i zmiryav dovzhinu iogo dvadtsyat' liktiv, a zavshirshki dvadtsyat' liktiv na pyeryedi khramu. i skazav vin myeni: tsye svyatyee svyatikh! i zmiryav vin stinu khramu shist' liktiv, a shirina bichnoi kimnati chotiri likti krugom navkolo khramu. a kimnati bichni, kimnata pri kimnati, tridsyat' v tr'okh povyerkhakh, i vkhodili v stinu, shcho khram mav dlya bich-nikh kimnat navkolo krugom, shchob dyerzhalisya, i nye dyerzhalisya v stini togo khramu. i vin stavav shirshii, i obyertavsvya vsye bil'shye vgoru do bich-nikh kimnat, bo toi khram buv obyernenyi bil'shye vgoru, krugom navkolo khramu, tomu khram buv shirshii vgoru, i tak dolishnii povyerkh vkhodit' na gorishnii chyeryez syeryednii. i bachiv ya vishinu khramu navkolo, pidvalini bichnikh kimnat povna palitsya, shist' liktiv. shirina stini, shcho v bich-nii kimnati nazovni, p'yat' liktiv, a vil'nye mist-sye mizh bichnimi kimnatami, shcho nalyezhit' do khramu. i pomizh komorami zavshirshki dvadtsyat' liktiv krugom navkolo khramu. a vkhid z bichnoi kimnati do vil'nogo mist'sya vkhid odin u napryami na pivnich, i vkhid odin na pivdyen', a shirina vil'nogo mist'sya p'yat' liktiv krugom navkolo. a budivlya, shcho pyeryed vidgorodzhzenim maidanom u napryami na zakhid, zavshirshki simdyesyat liktiv, a stina budivli p'yat' liktiv, shirina krugom navkolo, a dovzhina ii dyev'yatdyesyat liktiv. i vin zmiryav toi khram, zavdovzhki sto liktiv, a vidgorodzhzenii maidan i budivlya ta stini ii, zavdovzhki sto liktiv. a shirina pyeryedn'oi chastini khramu ta vidgorodzhzenogo maidanu na skhid sto liktiv. i zmiryav vin dovzhinu budivli do pyeryedu vidgorodzhzenogo maidanu, shcho pozad nyei, galyeriyi zvidsi i zvidity, sto liktiv, i tak vnutrishnii khram i sinyechki podvir'ya. porogi ta vikna, shi-

roki znadvoru, i vuz'ki vsyeryedini, galyeriya navkolo
nikh tr'okh, navproti porogu dyeryev'yani obklad
navkolo i z'yemlya do vikon, a vikna zachinyeni. usye
ponad vkhodom i azh do vnutrishn'ogo khramu, i
nazovni pri kozhnii stini krugom navkolo, u vnu-
trishn'omu i u zovnishn'omu, viriz'blyenye, i bulo
zroblyenye khyeruvumiami ta pal'mami, i pal'ma bula
mizh khyeruvimom ta khyeruvimom, dva oblichchya
v khyeruvima. i lyuds'kye oblichchya mali pal'mi
zvidsi, a oblichchya lyevchuka mali pal'mi zvidity,
poroblyeni pri vs'omu domi navkolo. val z'yemli azh
ponad vkhid poroblyeni khyeruvimi ta pal'mi na stini
khramu. khram mav chotirirkutni odvirki, a pyeryed
svyatini mav takii samii vglyad. zhyertivnik buv iz
dyeryeva, tri likti visokii, a dozhnya iogo dva likti, a
v n'ogo iogo kuti i pidnizhzhya iogo ta stini iogo
dyeryevo. i skazav vin myeni: tsye toi stil, shcho
pyeryed gospodnim litysem! a v khrami ta v svya-
tini bulo dve dyeryei. i v tikh dyeryeyakh bulo po
dvi doshtsi, obidvi doshki obyertalisya, dvi v odnikh
dyeryeyakh, i dvi v inshikh dyeryeyakh. i buli zro-
blyeni na nikh, na dvyeryyakh khramu, khyeruvimi ta
pal'mi, yak poroblyeni buli v stinakh, a dyeryev'yani
ganok pri pyeryedi sinyei nazovni. i vikna, shiroki
znadvoru i vuz'ki vsyeryedini, i pal'mi zvidsi ta zvidity
pri bokakh sinyei, i taki bichni kimnati khramu ta
strikhi.

42

i vin viviv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya dorogoyu v napryami na pivnich, i vviv myenye do kimnat, shcho naproti vidgorodzhynoi ploshchi, i shcho naproti budivli na pivnich. naproti zavdovzhki sto liktiv, vkhid pivnichnii, a zavshirshki p'yatdyesyat liktiv. naproti dvadtsyat' liktiv, shcho u vnuti ishn'omu podvir'i, i naproti vkladynoi pidlogi, shcho v zovnishn'omu podvir'i, galyeriya do pyeryedu galyerii na tri povyerkhii. a pyered kimnatami buv khid na dyesyat' liktiv shirini do vnutrishn'ogo podvir'ya, dorogoyu sta liktiv, a vkhodi ikhni na pivnich. a gorishni kimnati buli korotshi, bo galyerii zabirali vid nikh bil'shye mistysa, nizh z dolishnikh ta z syeryednikh tie budivli. bo voni buli tripovyerkhovi, i nye buo v nikh stovpiv, yak stovpi podvir'ya, tomu voni buli vuzhchi vid dolishnikh ta vid syeryednikh na zyeimli. a mur, shcho nazovni naproti kimnat, u napryami zovnishn'ogo podvir'ya, do pyeryedu kimnat dovzhina iogo p'yatdyesyat liktiv. bo dovzhina tikh kimnat, shcho v zovnishn'ogo podvir'ya, p'yatdyesyat liktiv, i os' na pyeryedi khramu sto liktiv. a pid timi kimnatami khid vid skhodu, koli vkhoditi do nikh z zovnishn'ogo podvir'ya. po shirini muru podvir'ya v napryami na skhid do pyeryedu vil'nogo mistysa i do pyeryedu budivli kimnati. a doriga pyeryed nimi yak vid kimnat, shcho v napryami na pivnich; yaka dovzhina, taka shirina ikhnya, a vsi vkhodi buli za ikhnimi sposobami ta za ikhnimi vikhodami. i yak vkhodi kimnat, shcho v napryami pivdnaya, takii buv vkhid na pochatku dorogi, dorogi pyeryed vipovvidnim murom u napryami na skhid, koli iti do nikh. i skazav vin myeni: kimnati pivnichni i kimnati

pidvyennii, shcho na pyeryedi vil'nogo mistsya, tsye kimmati svyashchennyi, dye idyat' svyashchenyi, shcho nablzhuyut'sya do gospoda, naisvyatishye, tam skladyut' naisvyatishye, i zhyertvu khlibnu, i zhyertvu za grikh, i zhyertvu za provinu, bo tsye mistse svyaty. koli svyashchenyi vvuidut', to nye smiyut' vikhoditi zo svyatini do zovnishn'ogo pod-
vir'ya, i mayut' tam skladyati svoi shati, v yakikh sluzhat', bo voni svyatoshchi. i zodyagnut' voni in-
shi shati, i todi til'ki mozhut' zblichatisya do togo, shcho nalyezhit' narodovi. i skinchiv vin vimiryu-
vannya vnutrishn'ogo khramu, i viprovadiv myenye
v napryami brami, shcho pyeryed ii v napryami na
skhid, i zmiryav tye krugom navkolo. vin zmiryav
mirnichoyu palitsyeyu skhidnii bik, p'yat' sotyen' pal-
its' mirnichoyu palitsyeyu navkolo. zmiryav pivnich-
nii bik, p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu palitsyeyu
navkolo. zmiryav pidvyennii bik, p'yat' sotyen' palits'
mirnichoyu palitsyeyu. obyernusya do zakhidn'ogo
boku, namiryav p'yat' sotyen' palits' mirnichoyu pal-
itsyeyu. na chotiri storoni vidmiryav tye. malo vono
mur krugom navkolo, zavdovzhki p'yat' sotyen', i za-
vshirshki p'yat' sotyen', shchob viddiliti mizh svyatom
ta zvichainim.

43

i poprovadiv myenye do brami, do brami, shcho
zvyernyena na napyrami skhodu. i os' slava izrai-
lyevogo boga ishla v napyrami vid skhodu, a golos
iogo buv, yak shum vyelikoi vodi, a zymlya zasviti-
lasya vid slavi iogo! i vid buv takii zhye, yak ya bachiv:
yak tye vidivo, shcho ya bachiv, koli ya prikhodiv
ruinuivat misto, i vidi buli, yak toi vid, shcho ya
bachiv pri richtsi keyvar. i vpay ya na oblichchya
svoe! i slava gospodnya vviishla v khram u napyrami
brami, shcho pyeryed ii v napyrami skhodu! i pid-
nyav myenye dukh, i vprovadiv myenye do vnutr-
ishn'ogo podvir'ya, i os' slava gospodnya napovnila
khram! i pochuv ya promovlyayuchogo do myenye
z khramu, a toi muzh stoyav pri myeni. i skazav vin
myeni: sinu lyuds'kii, tsye mistysye pryestolo mogo,
i mistysye stip moikh nig, dye ya budu pyeryebuvati
naviki posyeryed izrail'yevikh siniv, nye zanyechistiť
uzhye izrailiv dim svyatyie im'ya moe, voni ta ikhni
tsari rozpustoyu svoeyu ta trupami ikhnikh tsariv pri
ikhn'omu vmiranni! voni stavili svogo poroga pri
moemu porozi, i svoi odvirkii pri odvirkakh moikh,
tak shcho til'ki stina bula mizh mnoyu ta mizh nimi,
i voni zanyechistili svyatyie im'ya moe svoimi gido-
tami, yakikh narobili, i ya vigubiv ikh u svoim gniv...
tyepper nyekhai voni viddalyat' vid myenye rozpustu
svoyu ta trupi svoikh tsariv, i ya budu probuvati mizh
nimi naviki. ti, sinu lyuds'kii, ob'yavi izrail'yevomu
domovi pro tsyei khram, i voni posoromlyat'sya vid
svoikh provin, i zmiryayut' miru. a yakshcho voni za-
soromlyat'sya vid us'ogo, chogo narobili, to viyasni
nim viglyad khramu, i plan iogo, i vikhodi iogo ta
iogo vkhodi, i vsi ustavi iogo, i vsi nacherkyi iogo,
i vsi zakoni iogo, i napisishi tsye na ochakh ikh, i
nyekhai voni styeryezhut' usyakii nacherk iogo, i vsi
ustavi iogo, i nyekhai voni robl'yat' ikh! otsye za-
kon khramu: na vvershini gori vsya granitsya iogo

krugom navkolo mae buti svyatyee svyatikh. os' tsye zakon khramu. a otsye miri zhyertivnika lik-tyami, likot' tsye likot' ta dolonya. i osnova zhyertivnika likot', i likot' zavshirshki, a iogo granitsya do iogo krayu navkolo odna p'yad', i tsye zadnya storona zhyertivnika. a vid osnovi na zyeimli azh do dolishn'ogo obkladu zhyertivnika dva likti, a zavshirshki odin likot', a vid malogo vidstupu zhyertivnika azh do vyelikogo chotiri likti, a zavshirshki likot'. a zhyertivnik chotiri likti visokii, a vid zhyertivnika i vishchye chotiri rogi. a ognishchye dvanadtsyat' liktiv zavdovzhki na dvanadtsyat' zavshirshki, chotirikutne pri chotir'okh svoikh bokakh. a dolishnii obklad chotirnadtsyat' liktiv zavdovzhki na chotirnadtsyat' zavshirshki pri chotir'okh bokakh ii, a granitsya navkolo n'ogo pivliktya, a osnova iogo likot' navkolo, a skhodi iogo zvyerneni na skhid. i skazav vin myeni: sinu lyuds'kii, tak govorit' gospod' bog: otsye ustavi zhyertivnika na dyen', koli vin budye zroblyenii, shchob prinositi na n'omu tsilopalyennya, i kropiti na n'ogo krov. i dasi svyashchyenikamlyevitam, shcho voni z sadokovogo nasinnya, shcho nablizhuyut'sya do myenye, govorit' gospod' bog, shchob sluzhili myeni, molodogo bika z vyelikoi khudobi na zhyertvu za grikh. i viz'myesh z iogo krov, i pokropi na chotiri iogo rogi i do chotir'okh kutiv opravi ta do granitsi navkolo, i ochisti iogo ta osv'yati iogo. i viz'myesh bika tiei zhyertvi za grikh, i spalyat' iogo na oznachyenomu misti khramu nazovni svyatini. a drugogo dnya prinyesuy z zhyertvu kozla byezvadnogo na zhyertvu za grikh, i ochistyat' zhyertivnika, yak ochistili bikom. a koli pokinchish ochishchati, prinyesuy z zhyertvu molodogo bika z vyelikoi khudobi, byezvadnogo, i byezvadnogo barana z otari. i privyedi ikh pyeryed gospodne litsye, i kinut' svyashchyeniki na nikh sil', i prinyesut' ikh tsilopalyennyam dlya gospoda. sim dyen' budyesh prigotovlyati kozla zhyertvi za grikh na kozhyen dyen', i molodogo bika z vyelikoi khudobi, i barana z otari, byezvadnikh prigotovlyat'. sim dyen' budut' ochishchati togo zhyertivnika, i ochistyat' iogo, i osv'yatyt' iogo. i skinchat'sya ti dni, i staneyt'sya, vos'mogo dnya i dali prigotovlyat' svyashchyeniki na zhyertivniku vashi tsilopalyennya ta vashi zhyertvi mirni, i vpodobayu sobi vas, govorit' gospod' bog!

44

i vyernuv myenye v napryami brami zovnishn'oi svyatini, shcho obyernyena na skhid, a vona zamknyena. i skazav myeni gospod': brama tsya budye zamknyena, nye budye vidchynena, i nikhto nye vviide v nyei, bo v nyei vviishov gospod', bog izrailiv, i vona budye zamknyena. knyaz', sam knyaz' budye sidi v nii, shchob isti khlib pyeryed gospodnim litsyem; sin'mi brami vin uviiide, i sin'mi viide. i viprovadiv myenye v napryami pivnichnoi brami do pyeryedu khramu, i pobachiv ya, azh os' slava gospodnya napovnila gospodnii dim! i vpav ya na oblichchya svoe... i skazav myeni gospod': sinu lyuds'kii, zvyerni svoje syertsye, i pobach svoimi ochima, a svoimi vukhami poslukhai usye, shcho ya govoritimu z tobouy shchodo vsikh postanov

gospodn'ogo domu, i shchodo vsyakikh zakoniv iogo, i zvyernyesh svoje syertsye do vkhodu togo khramu v usikh vikhodakh svyatini. i skazhyesh do vorokhobnikiv, do izrailiyevogo domu: tak govorit' gospod' bog: dosit' vam usikh vashikh gidot, izrailiv domye, shcho vi vvodili chuzhintsiv, nyeobrizanosyerdikh ta nyeobrizanotilikh, shchob buli v moii svyatini, shchob znyevazhiti iogo, mii khram, koli prinosili mii khlib, liti ta krov, i, krim usikh vashikh gidot, zlamali mogo zapovita. i vi nye nyesli storozhi svyatoshchiv moikh, alye postavili ikh sobi za storozhiv moei varti v moii svyatini. tak govorit' gospod' bog: kozhyen chuzhinyets', nyeobrizanosyerdii ta nyeobrizanotilii nye vviide do moei svyatini; tsye i pro vsyakogo chuzhintsya, shcho zhivye syeryed izrailiyevikh siniv. i navit' lyeviti, shcho buli viddalilisya vid myenye, koli blukav izrail', shcho buli zbludili vid myenye za svoimi bozhkami, i voni ponesut' karu za svoyu vinu, i budut' voni v svyatini moii sluzhiti storozhami pri bramakh khramu, i obslugovuvati khram, voni budut' prinositi tsilopalyennya i zhyertvu narodovi, i voni budut' stavati pyeryed nimi, shchob sluzhiti im. za tye, shcho voni sluzhili im pyeryed ikhnimi bovvanami, i stali dlya izrailiyevogo domu za spotikannya na provinu, tomu pidnyav ya svoyu ruku na nikh, govorit' gospod' bog, i voni ponesut' provinu svoyu! i voni nye pidiidut' do myenye, shchob buti svyashchyenikami myeni, i shchob pidkhoditi do vsikh svyatoshchiv moikh, do svyatogo svyatikh, i budut' nositi gan'bu svoyu ta gidoti svoi, yaki narobili... i dam ya ikh storozhami varti khramu shchodo vsiei iogo pratsi, i shchodo vs'ogo, shcho robit'sya v n'omu. a svyashchyeniki-lyeviti, sadokovi sini, shcho nyesli storozhu moei svyatini, koli izrailiyevini zbludili buli vid myenye, voni nablizyat'sya do myenye na sluzhbu myeni, i budut' stoyati pyeryed moim litsyem, shchob prinositi myeni liti ta krov, govorit' gospod' bog. voni vviidut' do moei svyatini, i voni nablizyat'sya do mogo stolu na sluzhbu myeni, i budut' nyesti moi storozhi. i staneyt'sya, koli voni vkhoditimu? do brami vnutrishn'ogo podvir'ya, to zodyagatimu? l'nyanu odizh, i nye vviide na nikh vovna, koli voni sluzhitimu? u bramakh vnutrishn'ogo podvir'ya ta nazovni. l'nyani zavoi budut' na ikhnii golovi, a l'nyana spidnya odyezha budye na ikhnikh styegnakh; nye budut' opyeryezuvatisya tim, shcho vikliae pit. a koli voni budut' vkhoditi do zovnishn'ogo podvir'ya, do narodu, zdiimatimu? shzati svoi, v yakikh sluzhili, i poskladayut' ikh u svyashchyennikh kimnatakh, i zodyagnut' inshu odyezhu, shchob svoimi svyashchyennimi shatami nye torkatisya narodu. a golovi svoei voni nye budut' goliti, i volossya nye zapustyat', konchye budut' strigiti volossya svoe. i vina nye budut' piti kozhyen iz svyashchyenikov, koli mayut' vkhoditi do vnutrishn'ogo podvir'ya. a vdiv ta rozvidok nye bratimu? sobi za zhinok, a bratimu? til'ki divchat iz nasinnya izrailiyevogo domu, ta vdovu, shcho budye vdovoyu po svyashchyenikovi. a narod mii budut' voni navchati rozriznyati mizh svyatom ta zvichainim, i zroblyat' ikh znayuchimi riznitsyu mizh nyechistim ta chistim. a v supyeryechtsi

voni stanut', shchob suditi, pravosuddyam moim rozsudyat' ii, i budut' styeryegti zakoni moi, i ustavi moi pri vsikh svoyatakh moikh, i suboti moi budut' svyati! i do myertvoi lyudini nye pidiidut', shchob nye zanyechistiti syebye, a til'ki radi bat'ka i matyeri, i radi sina, i dochki, i radi brata i systeri, shcho nye nalyezhala cholovikovi, zanyechistyat'sya. a po iogo ochishchyenni prirakhuyut' iomu shchye sim dyen'. a togo dnya, koli vin vkhodit' do svyatini, do vnutrishn'ogo podvir'ya, shchob sluzhiti v svyatini, vin prinyesye svoyu zhyertvu za grikh, govorit' gospod' bog. i otsye budye im za spadshchinu: ya ikhnya spadshchina, a volodinnya nye dastye im v izraili, ya ikhne volodinnya! zhyertvu khlibnu, i zhyertvu za grikh, i zhyertvu za provinu, otsye budut' voni isti, i vsye zaklyatye v izraili budye ikhne. i pyershye z usyakikh pyervonarodzhnyenikh zo vs'ogo, i vsyaki prinoshyennya vs'ogo zo vsikh vashikh prinoshyen' budye svyashchyenikam, i pochatok vashikh dizh dastye svyashchyenikov, shchob vin poklav blagoslovnyennya na vashomu domi. usyakogo padla ta poshmatovanogo z ptastva ta skotini svyashchyeniki nye budut' isti.

45

a koli vi budyetye kidati zhyeryebka pro zymlyu v spadshchinu, to dastye prinoshyennya gospodyevi, svyatyie iz zymli, dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzhki, a dyesyat' tisyach zavshirshki iomu. tsye budye svyatyie v usii iogo granitsi navkolo. z togo budye dlya svyatini chotirikutne mistysye dovkola, p'yat' sotyen' na p'yat' sotyen', i p'yatdyesyat liktiv vigin iomu navkolo. a z tsiei miri vidmiryash dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzh ta dyesyat' tisyach zavshir, i v ts'omu budye svyatinya, svyatyee svyatikh. tsye svyatist' iz zymli; vona budye dlya svyashchyenikov, shcho sluzhat' svyatini, dlya tikh, shcho nablizhuyut'sya, shchob sluzhiti gospodyevi, i budye im mistysiem dlya domiv i svyatim mistysiem. a dvadtsyat' i p'yat' tisyach liktiv zavdovzh i dyesyat' tisyach zavshir budye dlya lyevitiv, shcho sluzhat' khramovi, im na volodinnya, mista na sidinnya. a na volodinnya mistu dastye p'yat' tisyach zavshir i dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh, navproti svyatogo prinoshyennya; vono budye dlya vs'ogo izrailiyevogo domu. a dlya knyazya budye z togo i z togo boku svyatogo prinoshyennya i volodinnya mista, navproti svyatogo prinoshyennya i na pyeryedi volodinnya mista vid zakhidn'ogo krayu na zakhid, i vid skhidn'ogo krayu na skhid, a zavdovzh vidpovidno odnii chastini plyemyena vid zakhidn'oi granitsi do granitsi skhidn'oi zymli; tsye budye iomu za volodinnya v izraili, i moi knyazi nye budut' uzhye tsnuti narodu mogo, a krai dadut' izrailiyevomu domovi, ikhnim plyemyenam. tak govorit' gospod' bog: dosit' vam, izrailiyevi knyazi! nasil'stvo ta utiski vidsun'tye, a robit' pravosuddya ta pravdu, pyerestan'tye vipikhati narod mii z iogo zymli, govorit' gospod' bog! maitye spravedylivu vagu, i spravedylivu yefu ta spravedylivogo bata. yefa i bat budye odnakova mira, shchob bat vinosiv dyesyatu chastinu khomyeru, a dyesyata chastina

khomyeru yefa; zgidno z khomyerom budye mira iogo. a shyekyel' dvadtsyat' gyeriv; dvadtsyat' shyekliv, dvadtsyat' i p'yat' shyekliv, ta p'yatnadtsyat' shyekliv budye vam mina. otsye tye prinoshyennya, shcho vi prinyesyetye: shosta chastina yefi z khomyeru pshyeniiti i shosta chastina yefi z khomyeru yachmyenyu. a postanova pro olivu z bata olivi: dyesyata chastina bata z koru, dyesyat' bativ khomyer, bo dyesyat' bativ khomyer. i odna shtuka z otari z dvokhsot shtuk z dobrogo pasovis'ka izrailiyevogo na zhyertvu khlibnu, i na tsilopalynyennya, i na zhyertvi mirni, shchob ochistiti ikh, govorit' gospod' bog. uveyes' narod ts'ogo krayu povinyen davati prinoshyennya dlya knyazya v izraili. a na obov'yazku knyazya budye: tsilopalynyennya, i zhyertva khlibna ta zhyertva lita v svyata, i v novomisyachchya ta v suboti, v usi svyata izrailiyevogo domu, vin prigotue zhyertvu za grikh, i zhyertvu khlibnu, i tsilopalynyennya, i zhyertvi mirni na ochishchyennya za izrailiv dim. tak govorit' gospod' bog: u pyershomu misyatsi, pyershogo dnya misyatsya viz'myesh molodogo bika z vyelikoi khudobi, byezvadnogo, i ochistiti svyatinu. i viz'mye svyashchyenik z krovi zhyertvi za grikh, i pokropit' na odvirok khramu ta na chotiri kuti vidstupu zhyertivnika, i na odvirok brami vnutrishn'ogo podvir'ya. i tak zrobish s'omogo dnya pyershogo misyatsya za kozhnogo, khto progrishit'sya chyeryez pomilku abo z glupoti, i ochistitiy khrama. u pyershomu misyatsi, chotirnadtsyatogo dnya misyatsya budye vam paskha, svyato syemidyennye; budyetye isti oprisnoki. i prigotue togo dnya knyaz' za syebye ta za vyves' narod krayu bika na zhyertvu za grikh. i sim dyen' svyata budye vin prigotovlyuvati tsilopalynyennya dlya gospoda, sim bikiv i sim baraniv byezvadnikh na dyen', sim dyen', i zhyertvu za grikh, kozla na dyen'. i prigotovit' zhyertvu khlibnu, yefu na bika i yefu na barana, a olivi gin na yefu. s'omogo misyatsya, p'yatnadtsyatogo dnya misyatsya v svyato budye vin prigotovlyuvati tye samye, sim dyen', yak zhyertvu za grikh, yak tsilopalynyennya, tak i zhyertvu khlibnu, tak i olivu.

46

tak govorit' gospod' bog: brama vnutrishn'ogo podvir'ya, shcho zvyernyena na skhid, budye zamknyena shist' dyen' pratsi, a subotn'ogo dnya budye vidchinyena, i v dyen' novomisyachchya budye vidchinyena. i vviide knyaz' khodom sineyi brami zzovni, i stanye pri odvirku brami, a svyashchyeniki prigotuyut' iogo tsilopalynyennya ta iogo mirnu zhyertvu, i vin poklonit'sya na porozhi brami. a brama nye budye zamknyena azh do vyechora. i budye vklonyatisya narod krayu pri vkhodi tsiei brami v suboti ta v novomisyachchya pyeryed gospodnim litysiem. a tye tsilopalynyennya, shcho knyaz' prinyesye gospodyevi subotn'ogo dnya, tsye shist' byezvadnikh ovyyets' ta byezvadnii baran. a zhyertva muchna yefa na barana, a na ovyyets' zhyertva khlibna, skil'ki dast' ruka iogo, a olivi gin na yefu. a v dyen' novomisyachchya molodii bik z vyelikoi khudobi, byezvadnii, i shyestiero ovyyets' ta baran budut' byezvadni. i yefu na bika, i yefu na barana prigotue

vin khlিবnu zhyertvu, a na ovyet's' yak syagnye ruka iogo, a olivi gin na yefu. a koli prikhodit'mye knyaz', to vin uviidye khodom sinyei bami, i tim zhye khodom svoim viidye. a koli narod krayu budyе prikhoditi pyeryed gospodne litsye v svyata, to khto vkhodit' khodom pivnichnoi brama, shchob poklonitisya, viidye khodom brami pivdyennoi, a khto vkhodit' khodom brami pivdyennoi, viidye khodom brami pivnichnoi, nye vyernyet'sya khodom tiei bami, yakim uviishov, alye viidye protilyegloyu iomu. a knyaz' budyе syeryed nikh: pri vkhodi ikh vviidye, i pri vikhodi ikh viidye. a v svyata ta v urochisti dni budyе khlিবna zhyertva, yefa na bika i yefa na barana, a na vitsvi skil'ki dast' ruka iogo, a olivi gin na yefu. a koli knyaz' prigotue dobrovill'nogo dara, tsilopalyennyya abo mirni zhyertvi, dar dlya gospoda, to vidchinyat' iomu bramu, shcho zvyernyena na skhid, i prigotue svoe tsilopalyennyya ta svoi mirni zhyertvi, yak gotue za suboti, i viidye, i zamknut' bramu po iogo vikhodi. a vitsvyu odnorichnu, byezvadnu, prigotovish na tsilopalyennyya kozhyen dyen' dlya gospoda, shchoranku prigotovish iogo. a zhyertvu khlিবnu prigotovish do n'ogo shchoranku, shostu chastinu yefi, a olivi tryetinu gina, shchob pokropiti pshyenchnu muku, tsye khlিবna zhyertva dlya gospoda, postanovi vichni nazavzhdi. i prigotuyut' vitsvyu i zhyertvu khlিবnu ta olivu shchoranku na stalye tsilopalyennyya. tak govorit' gospod' bog: koli knyaz' dast' komu zo svoikh siniv dara zo spadku svogo, tsye budyе nalyezhati iogo sinam, yak ikhne volodinnya v spadshchini. a koli vin dast' dara z svogo spadku odnomu z svoikh raviv, to tsye budyе nalyezhati iomu azh do roku voli iogo, ta i vyernyet'sya knyazyevi, bo tsye iogo spadok, til'ki sinam iogu vin nalyezhatimye. a knyaz' nye viz'mye zo spadku narodu, vitiskayuchi ikh z ikhn'ogo volodinnya, iz svogo volodinnya dast' svoim sinam spadok, shchob nikhto z narodu mogo nye rozporoshivsyа zo svogo volodinnya. i vprovadiv myenye vkhodom, shcho pri boshami, do svyashcheyennikh kimnat dlya svyashcheyenikiv, shcho zvyernyeni na pivnich; i os' tam e mistysе na ikhn'omu zadn'omu boshi na zakhid. i skazav vin myeni: otsye mistysе, dye svyashcheyeniki budut' variti zhyertvu za provinu ta zhyertvu za grikh, dye budut' pyekti zhyertvu khlিবnu, shchob nye vinositi do zovnishn'ogo podvir'ya, i nye posyatyiti naroda. i vin viviv myenye do zovnishn'ogo podvir'ya, i proviv myenye po chotir'okh rogakh podvir'ya, i os' shchye podvir'ya na kozhnomu rozi podvir'ya. a chotir'okh rogakh podvir'ya buli mali podvir'ya, sorok liktiv zavdovzh i tridsyat' zavshir, mira odna dlya nikh chotir'okh, prostokutni. i buv ryad kaminnyya navkolo nikh, navkolo nikh chotir'okh, i poroblyeni kukhni pid gorozhyeyu navkolo. i skazav vin myeni: otsye dim kukhariv, shcho tam varyat' slugi khramu zhyertvu narodovi.

47

i vin vyernuv myenye do dyeryei khramu, azh os' vikhodit' voda z-pid poroga khramu na skhid, bo pyeryed togo khramu na skhid. a voda skhodila zdolu, z

pravogo boku khramu, z pivdnya vid zhyertivnika. i vin vprovadiv myenye v napryami brami na pivnich, i proviv myenye navkolo zovnishn'oyu dorogoyu do zovnishn'oi bami, dorogoyu, zvyernyenyoyu na skhid; i os' voda vipriskuvala z pravogo boku. i vishov tsyei cholovik na skhid, a shnur buv u iogo rutsi, i vin vidmiryav tisyachu liktiv, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu, vodoyu po kistki. i vidmiryav shchye tisyachu, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu, vodoyu po kolina; i vidmiryav shchye tisyachu, i pyeryeprovadiv myenye vodoyu po styegna. i vidmiryav vin shchye tisyachu, i buv potik, yakogo ya nye mig pyeryeti, bo stala vyelikoyu ta voda na plivannyya, potik, shcho buv nyeperyekhidni. i skazav vin myeni: chi ti bachiv tsye, sinu lyuds'kii? i poviv myenye, i vyernuv myenye na byeryeg ts'ogo potoku. a koli ya vyernuvsyа, to os' na byeryezi potoku duzhye bagato dyeryev z ts'ogo i z togo boku. i skazav vin do myenye: tsya voda vikhodit' do skhidn'oi okrugy, i skhodit' na styep, i skhodit' do morya, do vodi solonoi, i vzdorovit'sya voda. i stanet'sya, vsyaka zhiva dusha, shcho roit'sya skriz', kudi prikhodit' toi potik, budyе zhiti, i budyе duzhye bagato ribi, bo vviishla tudi ta voda, i budyе vzdorovlyena, i budyе zhiti vsye, kudi proidye toi potik. i stanet'sya, stanut' pri n'omu ribaki vid yen-gyedi i azh do yen-yeglaimu; voda budyе mistysyem roztyagnyennyya nyevodu, ikhnya riba budyе za rodом svoim, yak riba vyelikogo morya, duzhye chislyenna. iogo zh bagna ta kalyuzhi iogo nye budut' uzdorovlyeni, na sil' voni dani. a nad potokom virostye na iogo byeryezi z ts'ogo i z togo boku vsyake dyeryevo istivnye; nye opadye iogo listya, i nye pyeryestanye plid iogo, kozhnogo misyatsya budyе davati pyervoploidi, bo voda iogo vona zo svyatini vikhodit', i budyе plid iogo na izhu, a iogo listya na lik. tak govorit' gospod' bog: otsye granitsya, shcho vi posyadyetye sobi tsyu zymlyu dlya dvanadtsyati izrail'yevikh plyemyen; iosip matimye dva udili. i posyadyetye ii yak odin, tak i drugi, bo, pririkayuchi, pidnyav ya buv ruku svoyu dati ii vashim bat'kam, i pripadye tsyei krai vam u spadshchinu. a otsye granitsya krayu: na pivnichnomu kintsi vid vyelikogo morya napryamets' do khyetlonu, yak iti do tsyedadu, khamat, byerota, sivraim, shcho mizh granitsyeyu damasku ta mizh granitsyeyu khamatu, syeryedushchii khatsar, shcho pri granitsi khavranu. i budyе granitsya vid morya: khatsar-yenon, granitsya damasku na pivnich, i granitsya khamatu. tsye pivnichnii kinyets'. a skhidnii kinyets', z-mizh khavranu ta z-mizh damasku, i z-mizh gilyeadu ta z-mizh izrail'yevogo krayu iordan; vid granitsi azh do skhidn'ogo morya vidmiryayetye. tsye skhidnii kinyets'. a pivdyennii kinyets', na pivdyen': vid tamaru azh do vodi myerivot-kadyeshu, potoku, do vyelikogo morya. tsye pivdyennii kinyets', na pivdyen'. a zakhidnii kinyets' vyelikye morye, vid granitsi azh navproti togo, dye iti na khamat. tsye zakhidnii kinyets'. i podilitye tsyu zymlyu sobi, izrail'yevim plyemyenam. i stanet'sya, podilitye ii zhyeryebkom na spadok sobi ta chuzhindsyа, shcho myeshkayut' syeryed vas, shcho porodili siniv syeryed vas, i stanut' vam, yak tubil'tsi mizh sinami

izrail'yevimi; z vami voni kinut' zhyeryebka pro spadok syeryed izrail'yevikh plyemyen. i stanyet'sya, u tomu plyemyeni, dye myeshkatimye z nim toi chuzhinyets', tam dastye iogo spadok, govorit' gospod' bog.

48

a otsye imyena plyemyen: vid pivnichnogo kintsya po botsi dorogi do khyetlonu, dye iti do khamatu, khatsar-yanan, na granitsi damasku na pivnich, po botsi khamatu, i budut' voni iomu vid skhidn'ogo kintsya azh do morya, odin udil danovi. a pri granitsi dana vid skhidn'ogo kintsya i azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil assiroyi. a pri granitsi assira vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil nyeftalimovi. a pri granitsi nyeftalima vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil manasii. a pri granitsi manasii vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil efryemovi. a pri granitsi efryema vid skhidn'ogo kintsya i azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil ruvimovi. a pri granitsi ruvima vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil yudi. a pri granitsi yudi vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo budye tye prinoshyennya, shcho vi prinyesyetye, dilyanka na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavshir, a zavdovzh yak odna z chastin plyemyen zo skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, i budye v nii svyatinya. tye prinoshyennya, shcho prinyesyetye gospodyevi, dilyanka budye zavdovzh dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a zavshir dvadtsyat' tisyach. a svyatyte prinoshyennya budye dlya otsikh: dilyanka svyashchyenikam na pivnich dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a na zakhid zavshir dyesyat' tisyach, a na skhid zavshir dyesyat' tisyach, a na pivdyen' zavdovzh dvadtsyat' i p'yat' tisyach, i gospodnya svyatinya budye syeryed togo. svyashchyenikami, posvyachyenim iz siniv sadoka, shcho vikonuvali moyu storozhu, shcho nye blukali blukaninoyu izrail'yevikh siniv, yak blukali lyeviti, to budye im prinoshyennya z prinoshyennya tsiei zymeli, naisvyatisha svyatisht', pri granitsi lyevitiv. a lyeviti vidpovidno granitsi svyashchyenikov, dilyanka im na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh, a zavshir dyesyat' tisyach, usya dovzhina dvadtsyat' i p'yat' tisyach, a shirina dyesyat' tisyach. i voni nye prodadut' iz ts'ogo, i nye viminyayut', i pyervoplid zymeli ni do kogo nye pyereyidye, bo tsye svyatisht' dlya gospoda. a dilyanka na p'yat' tisyach zavshirshki i na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzhki priznachaet'sya na osyelyennya i na pasovis'ka, a samey tye misto budye vsyeryedini. a otsye rozmiri iogo: pivnichnii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', i pivdyennii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', i vid skhidn'ogo krayu chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', a zakhidnii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen'. i budye pasovis'ko dlya mista, na pivnich dvisti i p'yatdyesyat, i na pivdyen' dvisti i p'yatdyesyat, i na skhid dvisti i p'yatdyesyat, i na zakhid dvisti i p'yatdyesyat. a pozostalye na dovzhinu navproti svyatogo prinoshyennya dyesyat' tisyach na skhid i dyesyat' tisyach na zakhid, i budye vono navproti svyatogo prinoshyennya, i budye plid iogo na khlid robitnikam mista.

a robitniki mista budut' obroblyuvati iogo zo vsikh izrail'yevikh plyemyen. usye prinoshyennya dilyanka na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavdovzh i na dvadtsyat' i p'yat' tisyach zavshir, chotirikutne, i pidnyesyenye svyatyte prinoshyennya ponad volodinnya mista. a pozostalye dlya knyazyza, z ts'ogo i z togo boku svyatogo prinoshyennya ta volodinnya mista pyeryed timi dvadtsyat'ma i p'yat'ma tisyachami prinoshyennya azh do granitsi na skhid ta na zakhid, navproti tikh dvadtsyati i p'yati tisyach azh do granitsi na zakhid, navproti chastin plyemyen, tsye knyazyzevi, i budye svyatyte prinoshyennya, a svyatinya domu syeryed nikh. a z volodinnya lyevitiv i z volodinnya mista syeryed togo, shcho budye knyazyzevi, mizh granitsyeyu yudi i mizh granitsyeyu vyenyamina, budye tsye knyazyzevi. a ryeshita plyemyen vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil vyenyaminovi. a pri granitsi vyenyamina vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil simyeonovi. a pri granitsi simyeona vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil issakharovi. a pri granitsi issakhara vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil zavulonovi. a pri granitsi zavulona vid skhidn'ogo kintsya azh do kintsya zakhidn'ogo, odin udil gadovi. a pri granitsi gada do granitsi pivdyennoi, na pivdni, to budye granitsya vid tamaru do vodi myerivat-kadyeshu, potoku, do vyelikogo morya. otsye krai, shcho podililtye zhyeryebkom u spadok izrail'yevim plyemyenam, i tsye ikhni udili, govorit' gospod' bog. a otsye vikhodi mista: z pivnichnogo kintsya chotiri tisyachi i p'yat' sotyen' miri. a mis'ki brami na imyena izrail'yevikh plyemyen, tri brami na pivnich: odna brama ruvimova, odna brama yudina, odna brama lyevieva. a pri skhidn'omu kintsii chotiri tisyachi i p'yat' sotyen', a bram troe: odna brama iosipova, odna brama vyenyaminova, odna brama danova. i pivdyennii krai chotiri tisyachi i p'yat' sotyen' miri, a bram troe: odna brama simyeonova, odna brama issakharova, odna brama zavulonova. zakhidnii kinyets' chotiri tisyachi i p'yat'sot, tri ikhni brami: odna brama gadova, odna brama assiroya, odna brama nyeftalimova. navkolo visimnadsyat' tisyach. a im'ya mista z togo dnya: tut gospod'.

slovo gospodne, shcho bulo do osii, byeyerovogo sina, za dniv uzziii, iotama, akhaza, ezyekii, yudinikh tsariv, ta za dniv erovoama, ioashovogo sina, izrail'yevogo tsarya. pochatok togo, shcho gospod' govoriy chyeryez osiyu. i skazav gospod' do osii: idi, viz'mi sobi zhinku bludlivu, i vona porodit' dityei bludu, bo sil'no bludodie tseyei krai, vidstupivshi vid gospoda. i vin pishov, i vzyav gomyer, dochku divlaima, i vona zachala, i porodila iomu sina. i skazav gospod' do n'ogo: nazvi im'ya iomu izryeyel, bo shchye trokhi, i pokarayu krov izryeyelu na domi egu, i vchinyu kinyets' tsarstvu izrail'yevogo domu. i stanyet'sya togo dnya, i ya zlamayu izrail'yevogo luka v dolini izryeyel. i zachala vona shchye, i porodila dochku. i skazav vin iomu: nazvi im'ya ii lo-rukhama, bo bil'shye ya vzhye nye zmiluyusya nad izrail'yevim domom, bo vzhye bil'shye nye proshchu ya im. a nad yudinim domom ya zmiluyusya, i dopomozhu im chyeryez gospoda, ikhn'ogo boga, alye nye dopomozhu im ani lukom, ani myechyem, ani viinoyu, kin'mi chi vyerkhivtsyami. i vidluchila vona lo-rukhamu, i zachala znovu, i porodila sina. a vin skazav: nazvi im'ya iomu lo-ammi, bo vi nye narod mii, i ya nye budu vash! i budy chislo izrail'yevikh siniv, yak mors'kii pisok, shcho iogo nye mozhna ani zmiryati, ani zlichiti. i stanyet'sya, zamist' togo, shcho govorit'sya im: vi nye narod mii, budyte im skazanoy: vi sini boga zhivogo. i budut' zibrani razom sini yudini ta sini izrail'eyi, i nastanovlyat' sobi odnogo golovu, i povikhodyat' z zyeмли, bo vyelikii dyen' izryeyelu.

skazhit' svoim bratam: narod mii, a svoimi syestram: pomiluvana. sudit'sya z vashoyu matir'yu, sudit'sya, bo vona nye zhinka moya, a ya nye ii cholovik, i nyekhai vona vidkinye vid syebye svii blud, i z-pomizh svoikh pyers svii pyeryelyub, shchob ya nye rozdyagnuv ii do naga, i nye postaviv ii takoyu, yak u dyen' ii narodzhyennya, i shchob nye zrobiv ya ii pustinyeyu, i nye obyernuv ii na sukhу zyeмlyu, i nye zabiv ii spragoyu. nad sinami budy ii ya nye zmiluyusya, bo voni sini bludu, bo ikhnya mati bludлива bula, ta, shcho nimi bula vagitna, sorom chinila, bo kazala vona: ya pidu za svoimi polyubovnikami, shcho dayut' myeni khlіb mii ta vodu moyu, moyu vovnu ta l'on mii, olivu moyu ta napoi moi. tomu to os' ya vkriyu tvoyu dorogu tyernyami, i obgorodzhu ii ogorozhyeyu, i styezhok svoikh nye znaidye vona. i budyte vona gnatisya za svoimi polyubovnikami, alye nye dozhyenye ikh, i budyte shukati ikh, ta nye znaidye. i skazhye vona: pidu ya, i vyernusya do mogo pyershogo cholovika, bo krashchye bulo myeni todi, yak tyepper. a vona nye znae, shcho to ya davav ii zbizhzhya, i vinogradnii sik, i svizhu olivu, i primnozhiv ii sriblo ta zoloto, yakye voni zvyernuli na vaala. tomu to zabyeru nazad svoe zbizhzhya v iogo chasi, a mii sik vinogradnii v iogo umovlyenomu chasi, i zabyeru svoyu vovnu ta svii l'on, shcho buv na pokrittya ii nagoti. a tyepper vid-

kriyu ii nagotu na ochakh ii kokhantsiv, i nikhto nye vryatue ii vid moei ruki. i zroblyu kinyets' usyakii radosti ii, svyatuu ii, novomisyachchuyu ii, i suboti ii, ta vsyakomu svyatkovomu chasovi. i spustoshu ii vinogradnika ta ii figovye dyeryevo, pro yaki vona govoriла: tseye myeni dar za bludodiistvo, shcho dali myeni moi polyubovniki. a ya obyernu ikh na lis, i ikh pozhyerye pol'ova zvirina! i navishchu ii za dni vaaliv, koli vona kadila. i priozdoblyuvalasya ti svoeyu nosovoyu syeryezhkoyu ta svoimi nashiinikom, i khodila za svoimi polyubovnikami, a myenye zabuvala, govorit' gospod'. tomu to os' ya namovlyu ii, i poprovadzhu ii do pustini, i budu govorit' do syertsya ii. i dam ii vinogradniki zviditi ta dolinu akhor za dveryi nadii, i vona budyte tam spivati, yak za dniv svoei molodosti, yak za dnya vikhodu ii z egipyets'kogo krayu. i stanyet'sya, togo dnya govorit' gospod' ti klikatimyes: choloviche mii, i nye budyesh bil'shye klikati myenye: mii vaal'ye. i usunu imyena vaaliv z ii ust, i voni nye budut' bil'shye zgaduvani svoim imenyem. i skladu im zapovita togo dnya z pol'ovoyu zvirinoyu, i z ptastvom nyebesnim, ta z plazuyuchim po zyeмли, i luka i myecha ta viinu znishchu z zyeмли, i pokladu ikh byezpyechno. i zaruchusya z toboyu naviki, i zaruchusya z toboyu spravedlivistyu, i pravosudnyam, i milistyu ta lyubov'yu. i zaruchusya z toboyu virnistyu, i ti piznaesh gospoda. i stanyet'sya togo dnya, ya pochuyu, govorit' gospod', pochuyu nyebo, a vono pochue zyeмlyu, a zyeмlya zadovolit' zbizhzhya, i vinogradnii sik, i olivu, a voni zadovol'nyat' izryeyela. i obsiyu ii sobi na zyeмли, i zmiluyusya nad lo-rukhamoyu, i skazhu do lo-ammi: ti narod mii, a vin skazhye: mii bozhye!

i skazav gospod' myeni shchye: idi, pokokhai zhinku, kokhanu priyatelyem, alye pyeryelyubnu, podobno, yak lyubit' gospod' izrail'yevikh siniv, a voni zvyertayut'sya do inshikh bogiv, i kokhayut'sya u vinogradnikh korzhikakh. i ya kupiv ii sobi za p'yatnadtsyat' shyekliv sribla i khomyer yachmyenyu ta lyetyekh yachmyenyu. i skazav ya do nyei: sidi dovgi dni v myenye, nye bud' bludлива, i nyekhai nichiya, takozh i ya budu takii do tyebye. bo izrail'eyi sini budut' sidity dovgi dni byez tsarya ta byez knyazya, i byez zhyertvi ta byez kaminного stovpa, i byez yefoda ta byez domashnikh bozhkiv. potomu izrail'eyi sini navyernut'sya, i budut' shukati gospoda, boga svogo, ta tsarya svogo davida, i za ostannikh dniv z tryemtinnyam obyernut'sya do gospoda ta do iogo dobra.

poslukhaitye slova gospodn'ogo, izrail'eyi sini, bo gospod' mae pryu iz myeshkantsyami zyeмnimi, bo nyema na zyeмли ani pravdi, ni milosti, ani bogopiznannya. klyanut' ta nyeppravdu govoryat', i vbi-vayut' ta kradut', i chinyat' pyeryelyub, postavali nasil'nikami, a krov dotorkaet'sya krove. tomu

to v zhalobu z zemlya upadye, i stanye nyeshchasnim usyakii myeshkanyets' na nii z pol'ovoyu zvirinoyu i z ptastvom nyebyesnim, i takozh mors'ki ribi poginut'. ta til'ki nikhto khai nye svarit'sya, i khai nye plyamue nikhto! a narod mii yak superyechnik z svyashchenikom. i spitknyeshya ti vdyen', i spitknyet'sya z tobouy i prorok unochi, i znishchu ya matir tvoyu! poginye narod mii za tye, shcho nye mae znannya: tomu, shcho znannya ti vidkinuv, vidkinu i tyebye, shchob nye buv ti dlya myenye svyashchenikom. a tomu, shcho zabuv ti zakon svogo boga, zabudu siniv tvoikh i ya! shcho bil'shye rozmnzhuyut'sya, to bil'shye grishat' proti myenye. ikhnyu slavu zmynyu ya na gan'bu! voni zhyertvu za progrih narodu mogo idyat, i do provini iogo svoyu dushu skhilyayut'. i budye svyashchenikov, yak i narodovi, i dorogi iogo navishchu ya na nim, i iomu vidplachu zgidno vchinkiv iogo. i voni budut' isti, alye nye nasityat'sya, chinitimut' blud, ta nye rozmnzhat'sya, bo pokinuli dbati pro gospoda. blud i vino ta sik vinogradnii volodyut' ikhnim syertsyem. narod mii dopituet'sya v svogo dyeryeva, i ob'yavlyae iomu iogo palitsya, bo dukh bludodiistva zavodit' do bludu, i voni zabludili vid boga svogo. na vyerkhovinakh girs'kikh voni zhyertvi prinosyat', i kadyat' na vzgir'yakh pid dubom, i topolyeyu ta tyeryebintom, bo khorosha ikhnya tin', tomu vashi dochki bludlivimi stali, a vashi nyevistki vchinyayut' pyeryelyub. ta nye pokarayu shchye vashikh dochok, shcho voni bludodiyut', ta vashikh nyevistok, shcho chinyat' pyeryelyub, yak vidkhodyat' voni z bludodii ikami i zhyertvi prinosyat' z rozpusnitsyami. a narod byez znannya zagibae! yakshcho ti bludliviy, izrail'yu, nyekhai yuda nye budye provinnii! i nye khodit' do gilgalu, i nye prikhod'tye do byet-avyenu, i nye prisysagaitye: yak zhivii gospod'! bo izrail' zbroivsvya upyertii, nyemov ta upyerta korova. ta tyeper gospod' pastimye ikh, yak vivtsyu na privilli! priluchivs' do bovvaniy efryem, pokin' ti iogo! zbir p'yanits' zvirodnilikh uchinyvsya rozpusnim, ikhni providniki pokokhali nyechistist'. vityer ikh pokhapae na krila svoi, i voni posoromlyat'sya zhyertov svoikh.

5

poslukhaitye ts'ogo, svyashcheniki, i pochuitye, izrailiv domye, a vi, tsars'kii domye, viz'mit' do vukh, bo vam budye sud, bo vi dlya mitspi buli pastkoyu i sitkoyu, roztyagnyenoyu na favor. i gliboko vgruzli v rozpusti voni, ta ya poplyamuyu vsikh ikh. ya znayu efryema, a izrail' nye skhovanii pyeryedo mnoyu, bo tyeper bludodiiinim, efryemye, ti stav, zanyechistivs' izrail'. nye dayut' ikhni vchinki yvernutis' do boga, bo dukh bludodiistva v syeryedini ikhnii, i nye vi-dayut' gospoda. i gordist' izrail'yeva zasvidchit'sya pyeryed oblichchiam iogo. a izrail' i efryem upadut' za provinu svoyu, takozh yuda iz nimi vpadye. z svoeyu otaroyu ta z svoeyu khudoboyu voni gospoda pidut' shukati, alye nye znaidut', vin vid nikh vid-dalivsvya. voni zradili gospoda, bo porodili storon-nikh dityei, tyeper ikh pozhyerye molodik razom iz chastkami ikhn'ogo polya. zasurmitye u roga v giv'i, surmoyu v rami, zakrichit' u byet-avyeni za tobouy,

vyenyaminye! v dyen' kartannya efryem za spus-toshyennya stanye; pomizh plyemyenami izrail'ya za zavidomiv pro pyevnye. stali zvyerkhniki yudi, mov ti, shcho myezhu pyeryenyosyat', na nikh villyu, yak vodu, svii gniv! efryem stav prignoblyenii, sudom rozbitii, bo vin namagavsvya khoditi za marnotoyu. i ya budu, yak mil', dlya efryema, i mov ta gnilizna dlya domu yudi. i pobachiv efryem svoyu khvorist', a yuda svogo chiryaka, i efryem vidiishov do ashshura i poslav do tsarya do vyelikogo. ta vin vilikuvati vas nye zmozhye, i nye vigoit' vam chiryaka! bo ya nye-mov lyev dlya efryema, i nyemov toi lyevchuk domu yudi. ya, ya rozshmatuyu i pidu, i nikhto nye vryatue! pidu, povynusya do mistysa svogo, azh poki provini svoei voni nye priznayut', i nye stanut' shukati mogo litsya. ta v utisku budut' shukati myenye!

6

khodit', i vyernimos' do gospoda, bo vin poshmatu-vav i nas vilikue, udariv i nas pyeryev'yazhye! ozhivit' vin nas do dvokh dyen', a tryet'ogo dnya nas postavit', i budyemo zhiti mi pyeryed oblichchiam iogo. i piznaimo, namagaimos' piznati mi gospoda! mitsno postavlyenii prikhid iogo, mov zirnitsi, i vin prii-dye do nas, nyemov doshch, nyemov doshch vyesnyanii, shcho napoyue zymlyu. shcho, efryemye, zro-blyu ya tobi, shcho zroblyu tobi, yudo? bo vasha lyubov, nyemov khmara poranku, i mov ta rosa, shcho znikae urantsi, tomu ya tyesav ikh prorokami, pozabivav ikh proryechyennam ust svoikh, i sud mii, yak svitlo tye, vii-dye. bo ya milosti khochu, a nye zhyertvi, i bogopiznannya bil'shye vid tsilopa-lyen'. voni zapovita mogo porushili, mov toi adam, voni tam myenye zradili. gilyead, misto zlochintsv, povnye krivavikh slidiv. i yak toi rozbishaka chi-gae, tak vataga svyashchenikiv na dorozhi v sikhym uchinyayut' rozbi, bo zlochin uchinyayut' voni. u domi izrail'ya bachu zhakhlivye, tam blud u efryema, zanyechistivs' izrail'. takozh, yudo, dlya tyebye zh-niva prigotovlyeni, yak ya dolyu narodu svogo povy-ernu!

7

koli ya likuyu izrail'ya, to viyavlyayu grikh efryemiv ta zlo samarii, bo robyat' voni nyepravdivye, i zlodii prikhodit', grabue na vulitsi banda. i nye dumayut' v syertsii svoemu, shcho ya pam'yatayu pro vsye ikhne zlo. tyeper ikhni vchinki os' ikh ototchili i pyeryed oblichchiam moim postavali. voni zlistyu svoeyu vtishayut' tsarya, a svoimi obmanami zvyerkhniki. usi voni chinyat' pyeryelyub, mov pich, yaku pyekar rozpaluyue, shcho napalyuvati pyeryestae, yak tisto zamisit' ta vkisnye vono. u svy-atkovii dyen' nashogo tsarya pokhvorili knyazi vid zharu vina, i vin prostyag do nasmishnikiv ruku svoyu. bo ikhne nutro, yak pich, u nikh palae ikhne syertsye: vsyu nikh spit' ikhnii gniv, a na ranok gorit', yak palyuchii ogon'. voni vsi garyachi, yak pich, i suddiv svoikh pozhirayut'. usi tsari ikhni popadali, mizh nimi nikogo nyema, khto b klikav do

myenye. zmishavsya efryem iz narodami, efryem stav mlintsyem, shcho pyechyet'sya nyeperyevyenyenii. iogo silu chuzhi pozhirayut', ta pro tye vin nye znae, vzhye i volossya posivilo v n'ogo, a togo vin nye znae. i gordist' izrailya svdichit' na n'ogo, i do gospoda, boga svogo voni nye vyertayut'sya, i nye shukayut' iogo u vsim tsim. a efryem stav, yak golub, nyerozumnii, nyemudrii: zaklikayut' v egypyet, a idut' v asiriyu. yak pidut' voni, roztyagnu svoyu sitku nad nimi, styagnu ikh dodolu, mov plastvo nyebyesnye, za zloboyu ikhn'oyu ya ikh karayu. gorye im, bo vid myenye voni vidiishli, poguba na nikh, bo povstali voni proti myenye! khoch ya vikupiv ikh, ta voni proti myenye govoryat' nyeppravdu. i voni v svoim spertsy nie kluchut' do myenye, yak viyut' na lozhakh svoikh, tochat' svarku za khlilb ta vino, i vidstupayut' vid myenye. a ya ikh kartav, ikhni ramyena zmitsnyav, a voni zlo na myenye zadumuyut'... voni navyertayut'sya, ta nye do vsyevishn'ogo, stali, nyemov toi obmanlivii luk... upadut' vid myecha ikhni knyazi za gordist' svogo yazika, tsye ikhnya naruga v egypyets'kim krai!

8

roga do ust svoikh, ta i zasurmi: na dim bozhii spadae nyenachye oryel, bo pyerestupili voni zapovita mogo, i na zakona mogo povstali. do myenye vzivayut' voni: mii bozhnye, poznali tyebye mi, izrail'yu! pokinuv izrail' dobro, vorog iogo pozhyenye! voni stavlyat' tsarya, alye nye vid myenye, voni knyazya stavlyat', alye ya nye znayu! voni z sribla svogo ta iz zolota svogo bozhkiv narobili sobi, shchob zaginuti, vidkinuv tyelya tvoe ya, samarie! mii gniv zapalivsya na nikh, azh doki nye mozhut' voni vid provini ochistitis'? bo i vono vid izrailya. zrobiv iogo maistryer, i vono to nye bog, bo tyelya samariis'kye na kavalki obyernyet'sya. a shcho vi-tyer voni zasivayut', to buryu pozhnut', v nikh nye budyie i kolossya, a zverno nye vidast' muki, koli zh vidast', chuzhi pokovtayut' ii. izrail' prokovt-nyenii, stav mizh narodami vin yak ta rich, shcho do nyei nyemae zamiluvannya. bo voni vidiishli do ashshuru, yak dikii osyel, shcho samitnii sobi, a efryem za lyubov dae dari lyubovni. i khoch voni zdobuvayut' prikhil'nikiv syyered poganiv, ya ikh pozbirayu tyepper, i nyezabarom voni pyerestanut' pomazuвати tsarya, i knyaziv. bo zhyertivnikiv buv namnozhiv efryem, shchob grishiti, na provinu iomu stali tsi zhyertivniki! ya mozhu iomu napisati zakon svii khoch tisyachu raziv, yak chuzhye porakhovanye budyie! voni zh zhyertvi kokhayut', rizhut' m'yasо i idyat', ta gospod' nye vpodobue ikh. tyepper vin zgadae pro ikhnyu provinu ta ikhni grikhi pokarae, voni do egiptu povyernut'sya! izrail' zabuv pro svogo tvortsya ta i budue palati, a yuda namnozhiv tvyerdinni mista, ta poshlyu ya ogon' na iogo tsi mista, i pozhyerye vin palati iogo!

9

nye tishsya, izrailyu, radistyu, yak ti narodi, bo ti chinish blud, vidstupayuchi vid svogo boga, dar bludodiinii kokhaesh na vsikh tokakh zbizhzhyyevikh. goduvati nye budyie ikh tik ta chavilo, a sik vino-gradnii zvyedye ikh. nye budut' siditi v gospodn'omu krai voni, i efryem do egiptu povyernyet'sya, i voni budut' isti nyechistye v asirii. gospodyevi vina voni liti nye budut', i zhyertvi nye budut' priemni iomu; tsye budyie dlya nikh, nyemov khlilb pokhoronni, usi, shcho budut' iogo spozhivati, zanyechistyat'sya, bo ikhnii khlilb dlya nasichyennya ikh, nye dlya domu gospodn'ogo. shcho zrobitye vi na dyen' urochis-tii ta na dyen' svyata gospodn'ogo? bo idut' os' voni do asirii, ikh zbiraе egypyet, myemfis ikh kho-vae, koshtovnist' ikhn'ogo sribla posyadye kropiva, budyachhya po ikhnikh namyetakh. priishli dni navishchyennya, priishli dni zaplati, izrail' piznae otsye: nyerozumnii prorok tsyei, shalyenii muzh dukha, za chislyennist' provin tvoikh i vyelikye znye-navidzhyennya! efryem storozh iz bogom moim, prorok pastka ptakholova na vsikh dorogakh iogo, nyenavist' u domi boga iogo. gliboko zipsulis' voni, yak za dniv tikh giv'i, vin zgadae za ikhni provini, vin ikhni grikhi pokarae! nyemov vinograd na pustini, znaishov ya izrailya, yak figu porannyu na figovim dyeryevi, ya bachiv buv vashikh bat'kiv na pochatku iogo, ta voni do baal-pyeoru priishli, i syebye prisvy-atili dlya boshyeta, i stali gidotoyu, yak polubyenye nimi. efryemova slava, yak ptakh, vidlyetit': nye budyie narodzhyennya, ani zachattya, ani vagitnosti. bo yakshcho voni vikokhayut' svoi diti, to ikh povbi-vayu, tak shcho nye budyie lyudini, bo gorye im, yak vidstuplyu ya vid nikh. efryem, yak ya bachu, dlya vloviv iomu podali iogo vlasnikh dityei, i efryem povyedye svoikh vlasnikh dityei na zariz... dai im, gospodi, shcho zh ti dasi? dai im utrobu nyeplidnu ta visokhli grudi! usye ikhne zlo u gilgali, bo tam ya znyenavidiv ikh; za zlo ikhnikh uchinkiv ya vizhyenu ikh z svogo domu. nye budu ikh bil'shye lyubiti, vsi ikhni knyazi vorokhobniki! pobitii efryem, ikhnii koryen' posokh, vin plodu nye zrodit'. a koli voni zrodyat', to ya povbiwayu ulyublyenikh ikhn'ogo lona. vidkinye ikh bog mii, bo voni nyeslukhnyani dlya n'ogo buli, i shchut' voni mandruvati mizh narodami.

10

izrail' buinii vinograd, shcho rodit' podibnye sobi. ta za mnogistyu plodu svogo vin namnozhue zhyertivniki, za dobriystu krayu svogo bovsans'ki stovpi prikrashae. oblundye ikhne syertsye, tomu vinni tyepper voni budut', vin ikhni zhyertivniki ponish-chit' poruinue stovpi ikhni. bo tyepper voni kazhut': nyema v nas tsarya, bo mi nye boyalisya gospoda, a tsar shcho nam zrobit'? govoryat' porozhni slova, klyanut'sya pal'shivo, koli zapovita skladayut', i na gryadkakh pol'ovikh tsvitye ikhne pravosuddya, nye-mov toi polin. za tyelyat byet-avyenu boyat'sya myeshkantsi samarii, bo v zhalobi opinivsya chyeryez n'ogo narod iogo, a zhyertsyi budut' plakati nad nim, za slavu iogo, shcho pishla na vignannya vid n'ogo.

zaprovadzhynii budye i vin v asiriyu tsaryevi velelikomu v dar. priime sorom efryem, i posoromlyenii budye izrail' za radu svoyu. samariya zaginye; ii tsar nyemov triska ota na povyerkhni vodi! i poru-inovani budut' visoti ayvena, izrailiv grikh, tyernina i budyachchya zrostye na ikhnikh zhyertivnikakh, i do gir voni skazhut': nakriitye vy nas! a do vzgir'iv: na nas upadit'! vid dnyv giv'i grishiv ti, izrailiyu! tam voni polishilis' buli, chi zh ikh nye dosyagnye v giv'i viina proti siniv byezzakonnikh? za zhadannym svoim pokarayu ya ikh, i zbyerut'sya narodi na nikh, i pokarani budut' voni za podviini provini svoi. a efryem tsye privchyna tyelitsya, shcho zvika vona molotiti, sam yarmo nakladu na ii tovstu shiyu, zapryazhu ya efryema, yuda budye orati, yakiv budye sobi skoroditi. siitye sobi na spravvedlivist', za milistyu zhnit', oritye sobi pyeryelig, bo chas navyernutis' do gospoda, shchye poki vin priide i pravdu linye vam doshchyem. vi byezzakonnaya orali, pozhal vi krivdu, plid bryekhni spozhivali, bo nadiyavsya ti na dorogu svoyu, na mnogist' litsarstva svogo. i stanyet'sya shum po narodakh tvoikh, i vsi tyverdini tvoi poruinovani budut', yak shalman zruinuvav byet-arbyel v chas viini, bula mati z sinami ubita. otak vam uchinii' byet-yel za zlo vashogo zla, konchye zginye izrailiv tsar na svitanku!

11

yak izrail' buv khloptsyem, ya iogo pokokhav, i z egiptu poklikav ya sina svogo. yak chasto ikh klikav, tak voni ishli vid myenye, prinosili zhyertvy vaalam, i kadili bovvanam. ya zh efryema khoditi navchav, ya ikh brav na ramyena svoi, ta nye znali voni, shcho ya ikh likuvav. ya tyagnuv ikh shnurkami, shcho lyudiam litsuyut', shnurkami lyubovi, i buv ya dlya nikh nyemov ti, shcho zdiimayut' yarmo z-nad ikhn'oi shii, i ya ikh goduvav. do krayu egipyets'kogo vin nye vyernyet'sya, ta ashshur vin budye dlya n'ogo tsaryem, bo voni nye khotili vyernutis' do myenye. a mistami iogo grasuvatimye myech, i zasuvi iogo povilamlyue vin ta i pozhyerye ikh za zadumi ikhni. a narod mii skhil'nii vidpadati vid myenye, i khoch klichut' iogo dogori, vin nye pidimaet'sya razom. yak tyebye ya, efryemye, viddam, yak vidam tyebye, o izrailiyu? yak tyebye ya viddam, yak admu, uchinyu tyebye, mov tsyevoim? u myeni pyeryevy-erulositya syertsye moe, rozpalilasya razom i zhalist' moya! nye vchinyu zharu gnivu svogo, bil'shye nishchiti efryema nye budu, bo bog ya, a nye lyudina, syeryed tyebye svyati, i nye priidu v lyuti gnivu. za gospodom pidut' voni, a vin zarichit', nyemov lyev, i vin zarichit', i vid zakhodu priidut' v tryemtinni sini. voni priidut' v tryemtinni, yak ptakh iz egiptu, i yak golub iz krayu ashshura, i ya posadzhu ikh po ikhnikh domakh, govorit' gospod'. efryem otchiv myenye lzhyeyu, lukavstvom izrailiv dim, a yuda dyerzhavsya shchye z bogom i z svyatimi buv virmii.

12

efryem pasye vitra i zhyenyet'sya za vitrom iz skhodu. nyeppravdu i ruinu rozmnozhue vin kozhnogo dnya, umovu skladayut' z ashshurom, oliva zh nyesyet'sya v egipyet. ta z gospoda z yudoyu pry, i yakova vin navistit' za putyami iogo, za dilami iogo iomu zvyernye. vin v utrobi trimav za p'yatu svogo brata, a v sili svoii vin borovsya iz bogom, i borovsya vin z angolom, ta i pyeryemig. plakav vin, i blagav vin iogo, u byet-yeli znaishov vin iogo, i tam z nami govorit'. a gospod' bog savaot, iogo imyennya gospod'. a ti chyeryez boga svogo navyernyeshsya, styeryezhi milist' ta sud, i zavzhdi nadiisya na boga svogo! nyemov khanaan, u n'ogo v rutsi nyeppravdiva vaga, lyubit' vin krivdu chiniti. i kazhye efryem: spravdi ya zbagativsya, znaishov ya maetok sobi! u vsikh moikh chinakh nye znaidut' provini myeni, shcho grikhom bi bula. a ya gospod', bog tvii vid krayu egipyets'kogo, shchye v namyetakh tyebye posadzhu, nyemov za dnyv svy-ata. i ya govoriu do prorokiv, i vidinnya rozmnozhiv, i chyeryez prorokiv ya pritchi kazav. khiba byezzakonnaya lishiv gilyead, i marnotoyu stalis' lish tam? u gilgali prinosili v zhyertvu voliv, a ikhni zhyertivniki mov ti kupi kaminnya na boroznakh pil'nikh. i vтик yakiv na polye arama, a izrail' za zhinku robir, i za zhinku otaru styerig. i chyeryez proroka gospod' iz egiptu izrailiya viviv, i prorokom styeryezhynii buv vin. efryem gospoda girko rozgnivav, i tomu iogo vchinki krivavi vin lishit' na n'omu, i povyernye iomu iogo sorom.

13

yak efryem govoriu, to tryemtili, vin pidnyesyenii buv uv izraili, ta chyeryez vaala zgrishiv i pomyer. a tyepyer ishchye bil'shye grishat', bo zrobili sobi voni vidliiva z sribla svogo, bozhkiv za svoeyu podoboyu; robota maistriv usye tye, rozmovlyayut' iz nimi voni; ti lyudi, shcho zhyertvu prinosyat', tsiliyut' tyelyat. tomu voni stanut', yak khmara poranku, i mov ta rosa, shcho znikae vrantsi, nyemov ta polova, shcho z toku vinosit'sya buryeyu, i nache iz komina dim. a ya gospod', bog tvii vid krayu egipyets'kogo, i boga, krim myenye, nye budyesh ti znati, i krim myenye nyemae spasilyelya. ya tyebye na pustini piznav, u pyeryesokhlomu krai. mali dobri pasovis'ka i siti buli, nasitilisya i zagordilos' ikhne syertsye, tomu to zabuli pro myenye voni! i stav ya dlya nikh, nyemov lyev, na dorozhi chigayu, nyemov ta pantyera. napadu ya na nikh, nyemov ta vyedmyeditsya, shcho dityei zagubila, i tye rozirvu, u shcho syertsye ikhne zamknyenye, i ikh, yak lyevchuk, pozhyeru tam, shmatuvatimye ikh pol'ova zvirina. pogubiv ti syebye, o izrailiyu, bo ti buv proti myenye, spasiny svogo. dse tsar tvii todi? nyekhai vin pomozhye tobi po mistakh tvoikh usikh! a dye suddi tvoi, shcho pro nikh ti skazav: dai nam tsarya ta knyaziv? ya tobi dav tsarya v svoim gnivi, i zabrav u svoii ryevnosti. provina efryemova zv'yazana, skhovanii progrikh iogo. boli, nyemov porodilli, nadiidut' na n'ogo. nye mudrii vin sin, bo inakshye nye buv bi tak dovgo u matyernim nutri. z ruk shyeolu ya vikuplyu

ikh, vid smyerti ikh vibavlyu. dye, smyertye, zhalo tvoe? dye, shyeolye, tvoya pyeryemoga? zhal' skhovaet'sya pyeryed ochima moimi! khoch vin dae plid mizh bratami, alye priidye vityer zo skhodu, vityer gospodnii, shcho ziidye z pustini, i vsokhnye iogo dzheryelo, i pyeryesokhnye krinichka iogo, ponishchit' vin skarb vsikh koshtovnikh ryechei! zavinit' samariya, bo stala upyerta do boga svogo, polyazhut' voni vid myecha! porozbivani budut' ikhni diti, vagitni ikhni rozporoti budut'!

14

vyernisya, izrailyu, do gospoda, boga svogo, bo spitknuvsya ti chyeryez provinu svoyu! viz'mit' iz soboyu slova, ta i zvyernit'sya do gospoda, do n'ogo promovtye: prosti nam usyaku provinu, ta dobrye priimi, i mi prinyesyemo u zhyertvu ploda svoikh ust! ashshur nye spasye nas, nye budyemo izditi mi na koni, i nye skazhyemo vzhye chinovi ruk nashikh: bozhye nash, bo til'ki toboyu pomiluvanii sirota. vorokhobnist' ikhnyu vilikuyu, dobrovil'no lyubitimu ikh, bo mii gniv vidvyernuvsya vid n'ogo. ya budu izrailyevi, yak rosa, roztsvitye vin, nyenachye lilyeya, i pustit' korinnya svoe, mov livan. roziidut'sya iogo pagintsi, i budye iogo pishnota, mov olivnye tye dyeryevo, a pakhoshch iogo mov livan. navyernut'sya ti, shcho sidili pid tinnyu iogo, zbizhzhya ozhivlyat' voni i zatsvitut', nyemov toi vinograd, budut' z'gadki pro n'ogo, nyemov pro livans'kye vino. efryem, shcho iomu do bovvani ishchye? ya vislukhav vzhye ta pobachiv iogo, ya dlya n'ogo nyemov kiparis toi zye-lyenii: z myenye znaidyenii budye tvii plid. khto mudrii, to tsye zrozumie, rozumnii i piznae, bo prosti gospodni dorogi, i pravyedni khodyat' po nikh, a grishni spitknut'sya na nikh!

slovo gospodne, shcho bulo do ioila, pyetuilovogo sina. poslukahtye tsye, vi starshi, i viz'mit' do vukh, usi myeshkantsi zyeimli: chi buvalo takye za dñiv vashikh, abo za dñiv vashikh bat'kiv? opovidaitye pro tsye sinam vashim, a vashi sini svoim dityam, a ikhni sini pokolinnyu nastupnomu. shcho lishilos' po gusyeni, zzhyerla tye vsye sarana, shcho zh zstalosya po sarani pozhyer konik, a ryeshu po koniku zzhyerla chyerna. probudit'sya, p'yanitsi, i plachtye i ridaitye za vinogradovim sokom usi, khto vina napivaet'sya, bo vidnyatii vin vid ust vashikh! bo na krai mii priishov lyudh mitsnii i nyezchislyennii, iogo zubi yak lyev'yachi zubi, a pashcha iogo yak v lyevitsi. vinograd mii zrobiv vin spustoshyennym, moe zh figovye deryevo gyet' polamav, doshchyentu iogo ogoliv ta i pokinuv, galuzki iogo pobillili. golosi, yak ta divchina, vyeryetoyu opyeryezana, za naryechenyim yunatstva svogo. zhyertva khlibna i zhyertva lita spinilasya v domi gospodniomu, vplai v zhalobu svyashchyeniki, slugi gospodni. opustoshyene polye, upala v zhalobu zyeimlya, bo spustoshyene zbizhzhya, vino molodye pyeryesokhlo, ziv'yala olivka. zasoromilisy ril'niki, golosis buli vinogradari za psheyentsyu i yachmin', bo viginulo zhñivo polya. usokh vinograd, a figa ziv'yala, granatovye deryevo, i pal'ma ta yablunya, i povskhali vsi pil'ni deryeva, bo vin visushiv radist' vid lyuds'kikh siniv. opyeryezhit'sya vyeryetoyu, i ridaitye, svyashchyeniki, golosit', slugi zhyertivnika, vkhod'tye, nochuitye v vyeryetakh, sluzhityeli boga mogo, bo khlibna zhyertva i zhyertva ta lita zatrimana budyet vid domu vashogo boga! ogolosit' svyati pist, sklichtye zbori, pozbiraitye starshikh, vsikh myeshkantsiv zyeimli do domu gospoda, vashogo boga, i klichtye do gospoda. gorye dnyevi tomu! bo bliz'kii dyen' gospodnii, i priidye vin vid vsyemogutn'ogo, mov tye spustoshyennya! chi zh zpyeryed ochyei nashikh nye vidiimaet'sya izha, z domu nashogo boga vyesyelist' ta vtikka? pokochilis' zerna pid svoimi grudami, sporozhnili komori, poruinovani kluni, bo visokhlo zbizhzhya. yak stognye tovar, pogolomshenyi chyeredi, bo nyemae im pashi, otari spustoshenyi! do tyebye ya klichu, o gospodi, pozhyer bo ogon' pasovishcha pustini, a zhar popaliv usi deryeva na poli. navit' pil'na khudoba pragnye do tyebye, bo vodni dzhyeryela posokhli, ogon' zhye pozhyer pasovishcha pustini!

zasurmit' na sioni v surmu, zdiimit' krik na svyati gori moii! zatryemtit', vsi myeshkantsi zyeimli, bo priishov dyen' gospodnii, bo bliz'ko vzhye vin, dyen' tyemnoti ta tyemryavi, dyen' khmari i imli! yak nyesyet'sya dosvitnya zorya po gorakh, tak narod tsyei vyelikii i mitsnii. takogo, yak vin, nye buvalo vidviku, i po n'omu nye budyet vzhye bil'sh azh do lit z rodu v rid! pyeryed nim pozhirae ogon', i palakhkotit' za nim polum'ya! zyeimlya pyeryed nim, yak yedyens'kii sadok, a za nim opustila pustinya, i ryatunku vid n'ogo nyema! iogo vglyad

nibi koni, gartsyuyut' voni, nache ti vyerkhivtsil! yak gurkit viis'kovikh voziv, voni skachut' girs'kimi vyerkhiv'yami, yak vyeryesk ognistogo polum'ya, shcho solomu zhyerye, nache potuzhnii narod, shcho do boyu postavlyenii. narodi tryemtyat' pyeryed nim, vsi oblichchya poblidli. yak litsari, mchat'sya voni, nyemov voyaki vibigayut' na mur, i kozhyen svoeyu dorogoyu idut', i z styezhok svoikh nye pozbi-vayut'sya, nye pkhayut' voni odin odnogo, khodyat' svoeyu dorogoyu bitoyu, a koli na spisa upadut', to nye zranyat'sya. po misti khurchat', po muri bizhat', uvikhodyat' v domi, chyeryez vikna prolazyat', yak zlodii. tryasyet'sya zyeimlya pyeryed nim, tryemtit' nyebo, sontsye ta misyats' tyemniyut', a zori zagublyuyut' syaivo svoe. i golos svii vidast' gospod' pyeryed viis'kom svoim, bo tabir iogo vyelichyennii, bo mitsnii vikonavyets' slova iogo, bo vyelikii dyen' gospoda i vye!m strashnii, i khto zmozhye iogo pyeryenyest? tomu to tyeper promovlyae gospod': vyernit'sya do myenye vsim syertsyem svoim, i postom svyatom, i plachyem ta ridannyam! i dyerit' svoje syertsye, a nye svoyu odizh, i navyernit'sya do gospoda, vashogo boga, bo laskavii vin ta milosyerdnii, dovgotyerpelyivii ta mnogomilostivii, i zhalkue za zlo! khto znae, chi vin nye povyernyet'sya ta nye pozhalue, i po sobi nye zalishit' blagoslovnyenya, zhyertvu khlibnu ta zhyertvu tu litu dlya gospoda, vashogo boga. zasurmit' na sioni v surmu, ogolosit' svyati pist, sklichtye zibrannya! zhyeritye narod, ogolosit' svyati zbori, staryy zgomad'tye, pozbiraitye diteyi ta grubnikh nyemovlyat, nyekhai vidye z kimnati svoei takozh molodii, moloda zh z-pid svogo nakrittya! mizh pritvorom ta zhyertivnikom nyekhai plachut' svyashchyeniki, slugi gospodni, khai molyat' voni: zmluisya, gospodi, nad narodom svoim, i nye vidai na gan'bu spadku svogo, shchob nad nim panuvali pagani. nashcho budut' kazati mizh narodami: dye ikhnii bog? i zazdrisnim stanye gospod' za svii krai, i zmluet'sya nad narodom svoim. i gospod' vidpoviv i skazav do narodu svogo: os' ya posilayu vam zbizhzhya i vino molodye ta olivu, i nasitityes' nyeyu, i bil'shye nye dam vas na narugu narodam. a ts'ogo pivnichnogo voroga vid-dalyu ya vid vas, i iogo v krai sukhii ta spustoshenyi vzhiznyu, iogo pyeryed do skhidn'ogo morya, iogo zh krai do togo morya zadn'ogo. i viidye zlii zapakh iogo, i pidiimyet'sya smorid iogo, bo vin likho vyelikye chiniv. nye biisya ti, zyeimlye, a tishsya i radii, bo vyelikye gospod' uchiniv! nye biitiesya, ti pil'na khudoba, bo pustinni pasovis'ka zazelyenyiut, bo deryevo vidast' svii plid, figovnitsya ta vinograd svoyu silu dadut'. a vi, sions'ki sini, radiitye ta tishyesya gospodom, bogom svoim, bo vam izhi vin dash' na spasinnya, i naipyershye zishlye vam doschhu, doschhu rann'ogo i pizn'ogo. i toki napovnyat'sya zbizhzhym, chavil'ni zh kadki budut' pyeryelivats' vinom molodim ta olivoyu. i nadoluzhu ya vam za ti roki, shcho pozhyerla bula sarana, konik i chyerna ta gusin', moe viis'ko vyelikye, shcho ya posilav proti vas. a isti vi budyetye isti i nasichuvatis', i khvalitimyetye im'ya gospoda, vashogo boga, shcho z vami na podiv zroбив, i posoromlyenii bil'shye nye budyet narod mii naviki! i piznaetye vi, shcho ya syeryed

izrailya, i shcho ya gospod', bog vash, i nyemae vzhye inshogo, i posoromlyenii bil'shye nye budye narod mii naviki! i budye potomu, villyu ya dukha svogo na kozhnye tilo, i prorokuvatimut' vashi sini i vashi dochki, a vashim starim budut' snitsiya sni, yunaki vashi bachiti budut' vidinnya. i takozh na raviv ta nyevil'nits' za tikh dniv villyu dukha svogo. i dam ya oznaki na nyebi i zyeimli, krov ta ogon', ta stovpi dimu. zaminit'sya sontsye na tyemnist', a misyats' na krov pyeryed prikodom gospodn'ogo dnya, vye-likogo ta strashnogo! i stanyet'sya, kozhyen, khto klikati budye gospodne im'ya, toi spasyet'sya, bo na sions'kii gori ta v erusalimi budye spasinnya, yak gospod' govori, ta dlya tikh pozostalikh, shcho gospod' ikh poklichye.

3

bo os' timi dnyami ta chasu togo, koli dolyu yudi ta erusalimu vyernu, to zbyeru vsi narodi, zvyedu ikh u dolinu iosafatovu, i tam budu suditsiya z nimi za narod mii i spadshchinu moyu, za izrailya, shcho iogo rozporoshili pomizh narodami, a mii krai podilili. i za narod mii voni kidali zhyeryeba, i yunaka za bludnitsyu davali, a divchinu za vino prodavali, i pili. i shcho vam do myenye, tiryie i sidonye, ta vsi filistims'ki dovkilliya? chi svii chin na myeni nadoluzhitye? mozhye khochyetye shchos' uchiniti myeni, to lyegko ta skoro zvyernu ya vash chin vam na golovu, shcho sriblo moe i moe zoloto pozabirali, a koshtovni klyeinodi moi v svoi khrami povnosili... a siniv yudi ta erusalimu vi gryets'kim sinam prodali, shchob ikh viddaliti vid ikhnikh granits'... os' ya ikh pozbudzhuyu z mistsya togo, kudi ikh prodali, vash chin povyernu vam na golovu! i poprodayu vashikh siniv ta vashikh dochok v ruku yuds'kikh siniv, a voni viddadut' ikh shyey'yanam, do lyudu dalyekogo, bo gospod' tak skazav. klichtye pro tsye mizh narodami, ogolositye svyatuyu viinu, zbuditye litsarstvo, khai skhodyat'sya, nyekhai pidiimayut'sya vsi voyaki. pyeryekuitye svoi lyemyeshi na myechi, a vashi syerpi na spisi, khai navit' byezsilii govorit': ya litsar! pospishit' i priidit', vsi narodi z dovkilliya, i zbyerit'sya, tudi, gospodi, spustish litsarstvo svoe. nyekhai zbudyat'sya i ziidut' narodi v dolinu iosafatovu, bo syadu ya tam, shchob suditi vsi narodi z dovkilliya. poshlit' na robotu syerpa, bo zhnivo dozrilo, prikhot'ye, ziidit', bo chavilo napovnyenye, kadki pyeryelivayut'sya, bo zlo ikhne rozmnozhilos'! natovpi, natovpi u virishal'nii dolini, bo bliz'kii dyen' gospodnii u virishal'nii dolini. sontsye ta misyats' styemniyut', a zori zagublyat' svii blisk, i gospod' zagrimit' iz sionu, ta z erusalimu svii golos podast', i nyebo i zyeimlya zatryemtyat', ta gospod' okhorona svoemu narodovi, i tvyerdinya sinam izrailiyevim! i piznaetye vi, shcho ya gospod', bog vash, yakii probuvae v sioni, na svyatii svoii gori. i stanyet'sya erusalim za svyatinyu, i chuzhi vzhye nye budut' khoditi po n'omu. i stanyet'sya v dyen' toi, gori budut' kropiti vinogradovii sik, a pidgirki stoyatimut' u molotsi, i vsi yuds'ki potoki vodoyu zab'yut', a z domu gospodn'ogo viidye dzhyeryelo, i napoit' dolinu shit-tim. egipyet spustoshennyam stanye, i pustinyeyu

goloyu stanye yedom za nasil'stvo sinam yudi, za tye, shcho lili krov nyevinnu u ikhn'omu krai. a yudyeya zhiiti budye poviki, i erusalim z rodu v rid, i pomshchu za ikhnyu krov, shcho za nyei ya shchye nye pomstiv, i budye gospod' probuvati na sioni!

slova amosa, shcho buv mizh vivcharyami z tyekoi, yaki vin bachiv na izrailya za dniv uzziui, yudinogo tsarya, ta za dniv erovaoma, ioashovogo sina, izrailevogo tsarya, za dva roki pyeryed zemyetrusom. i vin prokazav: zagrimit' iz sionu gospod', i z erusalimu svii golos podast', i vpadut' pasovishcha pastushi v zhalobu ta vsokhnye vyershina karmyelu! tak govorit' gospod': za tri pyeryestupi damasku i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho voni molotili gilyeada tsipami zaliznimi. i poshlyu ya ogon' na dim khazaila, i pozhyerye vin palati byen-gadada. i zlamayu zasuva damasku, i myeshkantsya vitnu z dolini ayven, i togo, khto dyerzhatimye byerlo z byet-yednyenye, i arams'kii narod pidye v kir na vignannya, govorit' gospod'. tak govorit' gospod': za tri pyeryestupi azzu i za chotiri ts'ogo nye proshchu: shcho vsikh gnali v polon, shchob viddati yedomovi. i poshlyu ya ogon' na mur gazi, i poist' vin palati ii. i myeshkantsya vitnu z ashdodu, i byerlodyerzhtsya z ashkyelonu, i zvyernu svoyu ruku na yekron, i viginut' ryeshtki filistimlyan, govorit' gospod'. tak govorit' gospod': za tri pyeryestupi tiru i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho vin vidav usikh na vignannya v yedom, i nye pam'yatav zapovitu brativ. i poshlyu ya ogon' na mur tiru, i pozhyerye vin palati iogo! tak govorit' gospod': za tri pyeryestupi yedomu i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho myechyem vin gnav brata svogo, i znishchiv svoe milosyerdya, svi gniv zavzhdi styerig, a lyutist' svoyu pil'nuvav povsyakchasno. i poshlyu ya ogon' do tyemanu i pozhyerye vin palati botsri! tak govorit' gospod': za tri pyeryestupi ammonovikh siniv i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho poroli gilyeads'kikh vagitnikh, shchob poshiriti granitsi svoi! i ogon' zapalyu ya na muri rabbi, i pozhyerye vin palati ii, iz krikom v dyen' boyu, iz vikhrom v dyen' buri. i pidye ikhnii tsar na vignannya, vin i knyazi iogo razom, govorit' gospod'.

tak govorit' gospod': za tri pyeryestupi moava i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho spaliv na vapno kosti yedom'skogo tsarya! i poshlyu ya ogon' na moava, i pozhyerye vin palati kyeriitotu, i zaginye moav syeryed galasu, syeryed krikui, pri golosi roga. i vitnu suddyu z-syeryed n'ogo, a z nim pozabivayu knyaziv iogo vsikh, govorit' gospod'. tak govorit' gospod': za tri progrikhi yudi i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho povidkidali gospodnii zakon, i postanov iogo nye styeregli, i shcho na manivtsi ikh zvyeli ikhni lzhyebogi, za yakimi pishli ikhni bat'ki. i poshlyu ya na yudu ogon', i pozhyerye vin palati erusalimu! tak govorit' gospod': za tri pyeryestupi izrailyevi i za chotiri ts'ogo nye proshchu: za tye, shcho za sriblo voni prodadayt' spravyedlivogo, a za choboti vbogogo! voni topchut' u zymnomu porosi golovu bidnikh, a dorogu sumirnikh vikrivlyuyut'. a sin i iogo bat'ko vchashchayut' do odniei bludnitsi, shchob svyatyae moe imyennya znyevazhiti. i voni styelyat' odizh zastavlyenu, shchob pivlyezhati pri

kozhnomu zhyertivniku, i p'yut' v domi boga svogo vino vid pokaranikh. i ya vigubiv buv z-pyeryed nikh amoryeya, shcho iogo visochin', yak visokii toi kyedr, i vin mitsnii, yak dub. ta ya plid iogo znishchiv zgori, a zdolu korinnya iogo. a vas ya buv viviv iz krayu egipyets'kogo, i sorok roki provadiv pustinyeyu vas, shchob vi krai amoryeis'kii uspadkuvali. i prorokiv ya zbudzhuvav z vashikh siniv, a z vashikh yuntsiv nazoryeiv. khiba zh to nye tak, sinovye izrailyevi? govorit' gospod'. a vi nazoryeiv poili vinom, a prorokam nakazuvali i govoriли: nye prorokuite! ototoz ya potisnu na vas, yak tisnye snopami napovnyenii viz, i zginye i v motornogo vtyecha, i potuzhnii nye vtrimae sili svoei, a litsar svogo zhittya nye vryatue. i nye vstoit' iz luka strilyets', i svoimi nogami prudkii nye vtyechye, i vyerkhivvets' nye vryatue svogo zhittya. i naimuzhnishii z litsarstva nagim utyechye togo dnya, govorit' gospod'.

poslukhaitye slova togo, shcho gospod' govoriiv proti vas, sinovye izrailyevi, na vvyes' otsyei rid, shcho iogo ya pidnis buv iz krayu egipyets'kogo, promovlyayuchi: til'ki vas ya piznav zo vsikh rodiv zyeimli, tomu vas navishchu za vsi vashi provini! chi idut' dvoe razom, yakshcho nye umovilis? chi ryevye v lisi lyev, yak nyema iomu zdobichi? chi lyevchuk vidae golos svii iz svoei nori, yakshcho vin nye zloviv? chi vpadye na zyeimli ptashka v sitku, yak nyemae sil'tsya? chi pidiimyet'sya sitka z zyeimli, yak nichogo nye zlovit'? chi v misti zasurmlyat' u surmu, a narod nye tryemtitimye? chi stanyet'sya v misti nyeshchastya, shcho iogo nye gospod' dopustiv? bo nye chinit' nichogo gospod' bog, nye vyivavshi taemniitsi svoei swoim rabam prorokam. lyev zaryevye, khto togo nye zlyakaet'sya? gospod' bog zagovorit', khto prorokuvati nye budyet? rozgolosit' nad palatsami v ashdodi, i nad palatami v krai egipyets'komu, ta i skazhit': pozbiraityesya na gorakh samarii, i pobachtye vyelikye zbyentyezhyennya v nii, ta utisk u nii! i pravdivo nye vmiyut' robiti voni, govorit' gospod', nasil'stvo gromadyat' ta grabunok v palatakh svoikh. tomu tak gospod' bog promovlyae: vorog oblyazhye navkolo tsiei zyeimli, i skinye iz tyebye vin silu tvoyu, i pograbovani budut' palati tvoi. tak govorit' gospod': yak chasom ryatue pastukh z pashchi lyev'yachoi dvi kolini, abo pipku vukha, tak budut' vryatovani diti izrailyevi, shcho sidyat' v samarii v zakutochku lizhka, ta na adamashku postyeli. poslukhaitye vi ta i zasvidchit' uv yakovovim domi, govorit' gospod' bog, bog savaot. bo v toi dyen', koli ya pokarayu izrailya za provini iogo, to ya pokarayu za zhyertivniki byet-yelu, i budut' vidrubani rogi zhyertivniki, i na zyeimlyu popadayut'. i ya rozib'yu dim zimovii razom z domom litnim, i zaginut' domi iz slonovoi kosti, i nye stanye bagato domiv, govorit' gospod'.

poslukhaitye slova ots'ogo, korovi bashans'ki, yaki na gori samariis'kii, shcho tisyetye bidnikh, toroshchitye vbogikh, shcho svoim khazayam vi gorovitye: prinyesi, i mi budyemo piti! prisyagav gospod' bog svoeyu svyatatuyu, shcho os' dni nastayut' na vas, i budut' tyagit vas gakami, a vashikh nashchadkiv gachkami dlya lovyennya ribi! i vi povikhoditye vilomami, kozhna okryemo sobi, i kinyetyesya do khyermonu, govorit' gospod'. priidit' do byet-yelu i grishit', do gilgalu primnozhtye grishiti. i svoi zhyertvi prinos'tye shchoranku, na tri dni vashi dyesyatini. i z dimom pustit' zhyertvu vdyachnu kvasnu, i spovistit' dobrovil'ni darunki, rozgolosit', bo vi lyubitye tak, sinovye izrailiyevi, govorit' gospod' bog. i tomu ya vam dav chistotu zubiv po vsikh vashikh mistakh, i brak khliba po vsikh vashikh mistyakh, i ta nye vyvernulis' do myenye, govorit' gospod'... i ya strimav vam doshch za tri misyatsi pyeryed zhnivami, i doshch posilav na odnye misto, a na drugye misto nye posilav; odna dilyanka bula pobita doshchyem, a dilyanka, na yaku nye pustiv ya doshchu, visikhala. i dva-tri mista rushali do mista odnogo napytis' vodi, alye nye nasichuvalis', ta vi nye vyvernulis' do myenye, govorit' gospod'... ya biv vas posukhoyu ta zlyenyachkoyu, sarana zhyerla byezlich vashikh sadkiv i vinogradnikiv vashikh, i vashikh figovnis' ta vashikh oliv, ta vi nye vyvernulis' do myenye, govorit' gospod'... ya na vas posilav morovitsyu, nyemov na egypyet, myechyem pobivav vashikh khloptsiv, polonyachi razom i konyei u vas, pidimav do nizdyer smorid vashikh taboriv, ta vi nye vyvernulis' do myenye, govorit' gospod'... ya vinishchiv vas, yak sodom ta gomorru bog vinishchiv, i vi stali, nyemov golovyeshka, z pozharu vryatovana, ta vi nye vyvernulis' do myenye, govorit' gospod'... tomu to zrobylu tobi tak, o izrailyu, a shcho ya zrobylu tobi tsye, prigotuisya, izrailyu, do zustrichi boga svogo! bo tsye toi, shcho vformovue gori, i shcho stvoryue vitra, shcho lyudini pokazue zadum ii, shcho robit' zirnitsyu tyemnotoyu, i stupae po zgir'yakh zyeimli, gospod' bog savaot iomu imyennya!

poslukhaitye slova ts'ogo, shcho ya nim golasinnya pidnoshu za vas, o domye izrailiv! upala, i bil'shye nye vstanye ta diva izrailiyeval' vona kinyena na svoyu zyeimlyu, nyemae, khto zviv bi iii! bo tak gospod' bog promovlyae: misto, shcho vikhodilo tisyachyeyu, pozostavit' lish sotnyu, a tye, shcho vikhodilo sotnyeyu, pozostavit' dyesyatku dlya domu izrailya. bo tak promovlyae gospod' do domu izrailiyevo: navyernit'sya do myenye i zhivit'! i nye zvyertaityesya do byet-yelu, i do gilgalu nye prikhod'tye, a chyeryez byeyer-shyevu nye pyeryekhod'tye, bo na vignannya gilgal konchye pidye, i marnotoyu stanye byet-yel. navyernit'sya do gospoda, i budyetye zhiti, shchob vin nye vviishov, yak ogon' do iosipovogo domu, i budye vin zhyerti, ta nye budye komu pogasiti v byet-yeli, voni zminyuyut' sud na polin, i kidayut' pravdu na zyeimlyu. toi, khto volosozhara i oriona stvoriv,

khto smyertnu tyemnotu zminyae na ranok, a dyen' zatyemnyae na nich, khto priklukue vodu mors'ku i vilivae ii na povyerkhnyu zyeimli, gospod' imyennya iomu! vin navodit' pogibil' na sil'nogo, i pridye pogibil' tyverdin! voni nyenavidyat' togo, khto u brami kartae, i obridzhuyut' tim, khto govorit' pravdivye. tomu, shcho nuzhdyyennogo topchetye vi, i darunki zbizhyevi byeryetye vid n'ogo, shcho vi nabuduvali budinkiv iz kamyenya tyesanogo, to siditi nye budyetye v nikh; ponasadzhuyali vinogradu ulyublyenogo, ta nye budyetye piti iz n'ogo vina! bo ya znayu pro vashi chislyenni provini i pro vashi vyelikii grikki: tisyetye vi spravyedlivogo, byeryetye vi pidkupa ta vikrivlyae pravo ubogikh u brami. tomu to rozumni movchit' ts'ogo chasu, bo tsye chas likhii. shukaitye dobra, a nye zla, shchob vam zhiti, i budye iz vami gospod', bog savaot, tak, yak kazhyetye vi. nyenavid'tye zlo i pokokhaitye dobro, i pravosuddya postavtye u brami, mozhye zmiluet'sya gospod', bog savaot nad ryeshtkoyu iosipa. tomu tak promovlyae gospod', bog savaot, vsyedyerzhityel': na maidanakh usikh golasinnya, na vsikh vulitsyakh kriki: oi, oi! i poklichut' khliborobiv na zhalobu, i golasil'nits', shcho vmiyut' plachlivi pisni, i stanye ridannya po vsikh vinogradnikakh, bo ya pyeryeidu syeryed tyebye, govorit' gospod'! gorye tim, shcho zhadayut' gospodn'ogo dnya, nashcho tsye vam dyen' gospodnii? vin nye svitlo, a tyemryava! tsye tak, koli khto utikae vid lyeva, i vyedmid' spotikae iogo! i vin ubigae do domu, i opyersya svoeyu rukoyu ob stinu, azh gadyuka kusae iogo... chi zh nye e dyen' gospodnii tyemnota, a nye svitlo, i khiba vin nye tyemnii, i syaiva nyemae u n'omu? znyenavidyav, obridiv sobi vashi svyata, i nye nyukhayu zhyertov vashikh zboriv... i koli prinyesyetye myeni tsilopolayennya ta khlibli zhyertvi svoi, ya sobi nye vpodobayu ikh, a na mirni zhyertvi vashi iz sitikh baraniv nye poglyanu... usun' zhye vid myenye pisen' svoikh guk, i nye pochuyu ya rokotu gusyl tvoikh, i khai tyecheye pravosuddya, nyemov ta voda, a spravyedlivist' yak sil'nii potik! chi zh zhyertvi ta khlibli prinosi za tikh sorok lit na pustini myeni vi prinosili, domye izrailiv? vi zh nosili sakkuta, svoiogo tsarya, ta kyevana, svoi viobrazhyennya, zoryu vashikh bogiv, shcho sobi porobili. tomu ya vas vizhyenu gyet' za damask, govorit' gospod', shcho bog savaot iomu imyennya!

gorye byezpyechnim na sioni, tim, khto nadiet'sya na samariis'kuyu goru, tim shlyakhyetnim pyershogo z narodiv, do yakikh pribuvae izrailiv dim! pyeryeidit' do kalnye ta i pobachtye, i zvidit' pidit' do gamatu vyelikogo, i ziidit' do gatu filistimlyan! chi lipshi voni vid tsikh tsarstv? chi ikhnya granitsya bil'sha za vashu granitsyu? dyen' nyeshchastya vvaazhaetye vi za dalyekii, a chas nasil'stva zblichhaetye! vi vilyezhuetesya na lozhakh z slonovoi kosti i vivalyuetes' na postelyakh svoikh, i istye baraniv iz otari ta sitikh tyelyat iz obori. pid gusla spivaetye vi, mov david, vi muzichni znaryadnya sobi vidumlyaeetye. vi vino popivaetye chashami, i namashchuetes' dobirnoyu olivoyu, i nad spustoshyennam iosipa nye vbolivae-

tye. tomu voni pidut' tyepyer na vignannya na choli polonyenikh, i pyeryestanye krik vipyeshchyenikh. gospod' prisyagnuv buv svoeyu dushyeyu, govorit' gospod', bog savaot: pishnotoyu yakova bridzhu, i palati iogo ya nyenavidzhu, i vidam tye misto ta vsye, shcho e v n'omu. i budye, yakshcho dyesyat' lyuda zozhanut'sya v domi odnomu, to i voni povmirayut'. i iogo viz'mye rodich ta i spalit' iogo, shchob vinyesti kosti iz domu, i skazhye do togo, khto budye v syerye-dini domu: chi shchye e khto z tobouy? a toi vidpovist': vzhye nyemae nikogo! i skazhye toi: tikshyie, bo nye zga-duet'sya imyennya gospoda! bo gospod' os' nakazhye, i vorog rozib'e vyelikii toi dim na vid-lamki, a dim malii na triski. chi bigayut' koni po skyeli? chi khto viorye morye khudoboyu? tazh vi sud obyernuli na girkist', a plid spravvedlivosti na polin! vi marnotoyu tishytesya ta govoritye: khiba zh mi nye vlasnoyu siloyu nabuli sobi rogi? bo os' ya postavlyu narod proti vas, domye izrailiv, kazhye gospod', bog savaot, i voni vas potisnut' izvidti, dye idut' do gamatu, azh do styepovogo potoku!

7

gospod' bog uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' vin utvoriv saranu, koli pochala virostaty otava, i os' otava yak po sinokosi tsars'komu! i stalos', yak vona vzhye pozhyerla travu na zymyli, ya skazav: gospodi, bozhye, prosti! yak zhye yakiv ustoyati mozhye, bo takii vin malii? i gospod' pozhaliv buv pro tye. nye stanyet'sya tsye, promoviv gospod'. gospod' bog uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' gospod' bog poklikav suditis' ognym, i pozhyer toi vye-liku byezodnyu, i chastku pozhyer. i skazav ya: o, gospodi, bozhye, spini! yak zhye yakiv ustoyati mozhye, bo takii vin malii? i gospod' pozhaliv buv pro tye. nye stanyet'sya i tsye! skazav gospod' bog! i vin znov uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' na muri strimkomu stoit' gospod' bog, a v rutsi iogo visok. i promoviv do myenye gospod': shcho ti bachish, amosye? a ya vidkazav: viska. i promoviv gospod': os' ya ts'ogo viska pokladu posy-eryed narodu mogo, izrailya, uzhye bil'shye iomu nye proshchu! i spustoshiyut' zhyertovni pidgirkii isakovi, i poruinovani budut' svyatinii izrailiyevi, i ya stanu z myechyem na dim erovoamiv. i poslav amatsiya, svyashchyenik byet-yelu, do erovoama, tsarya izrailiyevogo, kazhuchi: amos zmovlyuet'sya na tyebye syeryed izrailiyevogo domu, nye mozhye zymlyia zmistiti vsikh iogo sliv! bo tak govorit' amos: erovoam pomrye vid myecha, a izrail' konchye pidye na vignannya z svoei zymeli! i skazav amatsiya do amosa: yasnovidchye, idi, utikai sobi do yudinogo krayu, i izh tam khlib, i tam prorokui. a v byet-yeli vzhye bil'shye nye budyesh prorokuvati, bo vin svy-atinya tsarya ta dim tsarstva. i vidpoviv amos i skazav do amatsii: ya nye prorok, i nye sin ya prorokiv, ya pastukh ta obroblyuvach dikikh figovniits'. i vzyav myenye gospod' vid otari, i promoviv do myenye gospod': idi, prorokui moemu narodovi izrailiyevi! a tyepyer poslukhai gospodn'ogo slova: ti kazhyesh: nye budyesh prorokuvati na izrailya, i nye budyesh propoviduvati na isakiv dim. tomu tak promovlyae

gospod': tvoya zhinka v misti budye bludлива, i sini tvoi ta dochki tvoi popadayut' vid myecha, a zymlyia tvoya budye podilyena shnurom, i ti pomryesh na nyechistii zymeli, a izrail' konchye pidye na vignan-nya z svoei zymeli!

8

gospod' bog uchiniv, shcho ya bachiv takye: os' kish dospilikh plodiv. i skazav vin: shcho bachish, amosye? a ya vidkazav: kish dospilikh plodiv. i promoviv do myenye gospod': dospiv kinyets' moemu narodovi izrailiyevi, uzhye bil'shye iomu nye proshchu! i obyernut'sya pismi v palatakh na zoik togo dnya, govorit' gospod' bog: budye trupiv bagato, bo vorog na kozhnomu misti nakidaie ikh! poslukhaiyte tseye, vi, shcho topchetye bidnogo, i shcho pragnyetye vinishchiti vsikh ubogikh z zymeli, kazhuchi: koli to minye novomisyachchya, shchob nam zbizhzhya prodati? i subota, shchob nam vid-chiniti zbizhyevi komori? shchob zmyenshiti yefu, i shchob shyeklyia pobil'shiti, i shchob vikrivlyati ob-mannu vagu, shchob kupuvati za sriblo nuzhdyen-nikh, a vbogogo za vzuttya, i poprodati poslid zbizhyevii? gospod' prisyagnuv slavoyu yakova: nye zabudu nikoli usikh ikhnikh vchinkiv! chi nye za-tryasyet'sya vid ts'ogo zymlyia, i vsi myeshkantsi ii nye vpadut' u zhalobu? vsya vona zakhvilyuet'sya, mov ta rika, i burkhlivo poplyne i obnizit'sya znov, nyemov richka egiptu. i stanyet'sya v dyen' toi, gov-orit' gospod' bog, i vchinyu zakhid sontsya opivdni, i dlya zymeli syeryed svitlogo dnya vono styemnie. i obyernu vashi svyata v zhalobu, a vsi vashi pismi v golosinnya, i na vsi styegna sprovadzhu vyeryetu, a na vsyakuyu golovu lisinu, i vchinyu tseye, nye-mov ta zhaloba po odinakovi, kinyets' zhye otogo, nyemov girkii dyen'! os' dni nastayut', govorit' gos-pod' bog, i golod poshlyu ya na zymlyu, nye golod na khlib, i nye spragu na vodu, alye spragu pochuti gospodni slova! i budut' khoditi vid morya do morya, i z pivnochi do skhodu blukatimut', shchob znaiti slovo gospoda, ta nye znaidut' iogo! togo dnya budut' mliti vid spragi vrodliivi divchata ta khloptsi, shcho klyanut'sya grikhom samariis'kim ta kazhut': yak zhivii tvii bog, danye, i yak zhiva doroga do byeyer-shyevi! ta voni vsi popadayut', i bil'shye nye vstanut'...

9

ya bachiv gospoda, shcho stanyv nad zhyertivnikom, i vin skazav: udar no po makovitsi tsikh vorot, shchob zatryaslysia porogi, i porozbivai ikh na vsikh ikhnikh golovakh, a ikhnii ostanok zab'yu ya myechyem. nye vtyechye im vtikach, i gonyets' nye vryatuet'sya v nikh! yakshcho b zakopalis' voni do shyelou, to i zvidti ruka moya ikh zaberye, i yakshcho b pid-nyalisya na nyebo, to i zvidti ikh skinu! a yakshcho b pokhovalis' voni na vyerkhovini karmyelu, zvidti vishukayu i zabyeru ikh, a yakshcho na dni morya voni pokhovayut'sya z-pyeryed ochyei moikh, to i tam ya gadyutsi zvyelyu, i vona ikh pokusae! a yak-shcho voni pidut' v polon pyeryed svoimi vorogami,

to i tam nakazhu ya myechyevi i vin ikh povbivae, i na nikh ya zvyernu svoe oko na zlye, a nye na dobrye. bo koli gospod' bog savaot dotorknyet'sya zyeqli, to roztanye vona, i v zhalobu vpadut' vsi myeshkantsi ii. i vsya vona viidye, nyemov ta rika, i mov richka egiptu obnizit'sya. vin budue na nyebi chyertogi svoi, a svii nyebozvid zaklav nad zyeqliyeu, vodu mors'ku vin klichye, i vilivae ii na povyerkhnyu zyeqli, gospod' iomu imyennya! khiba zh vi, izrailievi sini, myeni nye taki, yak sini yetioplan? govorit' gospod'. khiba zh nye izrailya viviv ya z krayu egiptyets'kogo, a filistimlyan z kaftoru, a arama iz kiru? os' ochi gospoda boga na grishnye tsye tsarstvo, i z povyerkhni zyeqli iogo vigublyu, ta vigublyuyuchi, nye pogublyu domu yakovogo, govorit' gospod'. bo os' ya zvyeliv, i syeryed narodiv usikh pyeryesiyu izrailiv dim, yak pyeryesivaet'sya ryeshyetom, i zhodnye zyeryentsye na zyeqliu nye vipadye! upadut' usi grishni narodu mogo vid myecha, shcho govoryat': nye dosyagnye do nas i nye strinye otsye nas nyeshchastya! togo dnya ya postavlyu upalu davidovu skiniyu i prolomi v nii zagorodzhu, i postavlyu ruini iogo, i vidbuduyu iogo, yak za dniv starodavnikh, shchob ryeshthu yedomu posili voni, i vsi ti narodi, shcho v nikh klikalosya moe imyennya, govorit' gospod', yakii chinit' otsye. os' dni nastayut', govorit' gospod', i orach iz zhyentsyem zustrinyet'sya, a toptach vino-gradu iz siyachyem, i gori zakrapayut' vinogradovim sokom, a vsi vzgir'ya dobrom potyechut'. i dolyu narodu svogo, izrailya, ya povyernu, i pobuduyu mista popustoshyeni, i osyadut' voni, i zasadyat' voni vino-gradniki, i pitimut' ikhne vino, i porozvodyat' sadki, i budut' isti ikhnii ovoch. i ya posadzhu ikh na ikhnii zyeqli, i nye budut' ikh bil'sh virivati z svoei zyeqli, yaku ya im dav, govorit' gospod', bog tviii!

vidinnya ovdia. tak skazav gospod' bog na yedom: pochuli mi vistku vid gospoda, i poslanii buv mizh narodiv posol, shchob skazati: ustavaitye, i stan'mo na n'ogo do boyu! otsye ya malim tyebye dav mizh narodi, ti duzhye pogordzhenii. gordist' syert-sya tvogo obmanila tyebye, yakii pyeryebuvaesh po shchilinaikh skyel'nikh, u visokim sidinni svoim, shcho govorish u syertsii svoemu: khto skinye na zym-lyu myenye? yakshcho b ti pidnissya, nyemov toi oryel, i yakshcho b ti kublo svoe sklav pomizh zo-ryami, to i zvidti ya skinu tyebye, promovlyae gos-pod'! chi zh do tyebye zlodii prikhodili, chi nichni ti grabizhniki, takii ti ponishchyenii! chi zh voni nye nakrali b sobi skil'ki tryeba? yakshcho b do tyebye priishli zbirachi vinogradu, chi zh voni nye lishili b khoch vibirkiv? yak isav pyeryeshukanii, yak kri-ivki iogo pyeryeglyanyeni! azh do granitsi prognali tyebye, obmanyat' tyebye tvoi vsi soyuzniki, pyerye-mozhut' tyebye tvoi priyateli! ti, shcho khlib tvii idyat', pastku rozstavlyat' na tyebye, nyema v tomu rozumu! chi zh nye stanyet'sya tsye togo dnya, pro-movlyae gospod', i vigublyu ya mudryetsiv iz yedomu, a rozum z gori isavovoi? i nastrashyenye budye lit-sarstvo tvoe, o tyemanye, shchob buv vityatii kozhyen z isava ubivstvom. chyeryez nasillya na yakova na brata tvogo sorom pokrie tyebye, i ti vityatii budyesh naviki. togo dnya, koli stav ti navproti, togo dnya, yak chuzhi polonili buli iogo viis'ko, i koli chuzhintsi v iogo brami vviishli i zhyeryeba kidali pro erusalim, to i ti buv, yak odin z nikh! i tomu nye divisya na dyen' svogo brata, na dyen' likha iogo, i nye tish-sya z yudinikh siniv u dyen' ikhn'oi zgubi, i nye rozkrivai svoikh ust u dyen' utisku. i nye vkhod' ti do brami narodu mogo u dyen' likha iogo, i nye priglyadaisya do zla iogo i ti v dyen' nyeshchastya iogo, i nye prostyagaitye svoei ruki do bagatstva iogo v dyen' nyeshchastya iogo! i na rozdorizhzi nye stii, shchob vitinati iogo vtikachiv, i v dyen' utisku nye vidavai iogo ryeshatok! bo bliz'kii dyen' gospod-nii nad usima narodami, yak zrobit ti, to tak i tobi budye zroblyeno: vyernyet'sya na tvoyu golovu chin tvii! bo yak vi pili na svyatii moii gori, tak nar-odi usi zavzhdi pitimut'! i budut' piti voni, i budut' khlyeptati, i stanut' voni, nyemov ikh nye bulo. a na sions'kii gori budye spasinnya, i budye svyatoyu vona, i spadki svoi vzhye posyadye dim yakoviv. i dim yakova stanye ognym, i dim iosipa polum'yam, a dim isava solomoyu, i budut' palati voni proti nikh, i ikh pozhyerut', i ostanku nye budye iz domu isava, bo gospod' tsye skazav. i posyadut' pivdyenni isavovu goru, a myeshkantsi dolin filistimlyan, i posyadut' efryemovye polye ta polye samariis'kye, a vyenyamin gilyead. a polonyeni viis'ka izrail'yevikh siniv za-volodiyut' tim, shcho khananyeis'kye azh do tsor-fatu, a erusalims'ki vignantsi v nyevoli, shcho v sye-faradi, posyadut' mista poludnyevi. i spasilyeli pri-idut' na goru sion, shchob goru isava suditi, i tsarstvo gospodne nastanye!

i bulo slovo gospodne do ioni, amittaevogo sina, takye: ustan', idi do ninyevii, vyelikogo mista, i propovidui proti n'ogo, bo ikhne zlo priishlo pyeryed litsye moe. i vstav iona, shchob utyekti do tarshishu z-pyeryed gospodn'ogo litsya. i ziishov vin do yafi, i znaishov korablya, shcho ishov do tarshishu, i dav zaplatu iogo, i vviishov u n'ogo, shchob vidplisti z nimi do tarshishu z-pyeryed gospodn'ogo litsya. a gospod' kinuv sil'nogo vitra na more, i znyalasya na mori vyelika burya, i vzhye dumali, shcho korabyel' budye rozbitii. i nalyakalisya moryaki, i klikali kozhyen do svoikh bogi, i vikidali ti ryechi, shcho buli na korabli, do morya, shchob polyegshiti sye-bye. a iona ziishov do spodu korablya, i lig, i zasnuv. i pristupiv do n'ogo kyerrivnik korablya, ta i skazav iomu: chogo ti spish? ustavi, zaklich do svogo boga, mozhye zgadae tsyei bog pro nas, i mi nye zginyemo. i skazali voni odin do odnogo: idit', i kin'mo zhyeryebki, ta i piznaemo, chyeryez kogo nam otsye likho. i kinuli voni zhyeryebki, i vpav zhyeryebok na ionu. i skazali do n'ogo: ob'yavi zh nam, chyeryez shcho nam tsye likho? yakye tvoe zainyattya, i zvidki ti idyesh? yakii tvii krai, i z yakogo ti narodu? i skazav vin do nikh: ya eryei, i boyusya ya gospoda, nyebesnogo boga, shcho vchiniv morye ta sukhodil. i nalyakalisya ti lyudi vyelikim strakhom, i skazali do n'ogo: shcho tsye ti narobiv? bo tsi lyudi dovidalisya, shcho vin utikae z-pyeryed gospodn'ogo litsya, bo vin tsye im ob'yaviv. i voni skazali do n'ogo: shcho mi zrobimo tobi, shchob utikhomirilos' morye, shchob nye zalivalo nas? bo morye bushuvalo vsye bil'shye. i skazav vin do nikh: viz'mit' myenye, i kin'tye myenye do morya, i vtikhomirit'sya morye pyeryed vami; bo ya znayu, shcho chyeryez myenye otsya vyelika burya na vas. i mitsno gryebli tsi lyudi, shchob distatisya do sukhodolu, ta nye mogli, bo morye bushuvalo vsye bil'sh proti nikh. i voni kliknuli do gospoda ta i skazali: o gospodi, nyekhai zhye nye zginyemo mi za dushu ts'ogo cholovika, i nye davai na nas nyepovinnoi krovi, bo ti, gospodi, chinish, yak bazhaesh! i pidnyali voni ionu, i kinuli iogo do morya, i spinilosya morye vid svoei lyutosti. i nalyakalisya tsi lyudi gospoda vyelikim strakhom, i prinosili gospodyevi zhyertvi, i skladali obitnitsi. i priznachiv gospod' vyeliku ribu, shchob vona prokovtnula ionu. i buv iona v syeryedini tsiei ribi tri dni ta tri nochi.

i molivsyia iona do gospoda, boga svogo, z utrobi tiei ribi, ta i kazav: ya klikav z nyeshchastya svogo do gospoda, i vidpovid' dav vin myeni, iz nutra shyeolu krichav ya, i pochuv ti mii golos! i ti kinuv myenye v glibochin', u syertsye morya, i potik ototchiv buv myenye. usi khvili tvoi ta buruni tvoi nado mnoyu proishli. i skazav ya: ya vignanii z-pyeryed ochyei tvoikh, protye shchye pobachu ya khram tvii svyatii. voda azh po dushu myenye obgornula, byezodnya myenye ototchila, ochyeryet obivae krugom moyu golovu! ya ziishov azh do spodu gori, a zymlyia ii zasuvi stali za mnoyu naviki! ta pidiimyes iz yami

zhittya moe, gospodi, bozhye ti mii! yak u myeni om-livala dusha moya, gospoda ya spogadav, i molitva moya tsya do tyebye dolinula, do khramu svyatogo tvogo! ti, shcho trimayut'sya marnikh bozhkiv, svogo milosyerdnogo kidayut'. a ya golosnoyu podyakoyu prinyesu tobi zhyertvu, pro shcho prisyagav ya, tye vikonayu. spasinnya u gospoda! i gospod' zvyeliv ribi, i vona vikinula ionu na sukhodil.

i bulo gospodne slovo do ioni vdruge takye: ustan', idi do ninyevii, vyelikogo mista, i propovidui na n'ogo tye slovo, shcho ya govoriv buv tobi! i iona vstav, i pishov do ninyevii za gospodnim slovom. a ninyeviia bula misto vyelikye-pryevyelikye, na tri dni khodi. i zachav iona khoditi po misti, na odin dyen' khodi, i propoviduvav i kazav: shchye sorok dyen', i ninyeviia budye zruinovana! i ninyevityani vviruvali v boga, i ogolosili pist, i pozodyagali vveryeti, vid naibil'shogo z nikh azh do naimyenshogo. i diishlo tye slovo do tsarya ninyevii, i vin ustav zo svogo tronu, i skinuv plashcha svogo z syebye, i pokrivsya vveryetoyu, ta i siv na poppyeli. i vin zvyeliv kliknuti i skazati v ninyevii z nakazu tsarya ta iogo vye!mozh, govoryachi: nyekhai nye pokushtuyut' nichogo ani lyudina, ani khudoba, khudoba vyelika chi khudoba dribna, nyekhai voni nye pasut'sya, i nyekhai nye p'yut' vodi! i nyekhai pokrivayut'sya vveryetami ta lyudina i ta khudoba, i nyekhai sil'no klichut' do boga, i nyekhai kozhyen zvyernye z svoei dorogi ta vid nasil'stva, shcho v ikhnikh rukakh. khto znae, mozhye bog obyernyet'sya i pozhalue, i vidvynynet'sya z zharu gnivu svogo, i mi nye poginyemo! i pobachiv bog ikhni vchinki, shcho zvyernuli zo svoei zloi dorogi, i pozhaluvav bog shchodo togo likha, pro yakye gov-oriv, shcho im uchinit', i nye vchiniv.

i bulo tsye dlya ioni na dosadu, dosadu vyeliky, i vin zapalivsyia. i molivsyia vin do gospoda ta i kazav: o gospodi, chi zh nye tsye moe slovo, poki ya shchye buv na svoii zemli? tomu ya pyeryed tim utik do tarshishu, bo ya znay, shcho ti bog milostivii ta milosyerdii, dovgotyerpyelivii ta mnogomilostivii, i ti zhalkuesh za zlo. a tyepyer, gospodi, viz'mi moyu dushu vid myenye, bo krashchye myeni smyert' vid mogo zhittya! a gospod' vidkazav: chi slushno ti zapalivsyia? i viishov iona z mista, i siv vid skhodu mista, i postaviv sobi tam kuryenya, i siv pid nim u tini, azh poki pobachit', shcho budy v misti. i viros-tiv bog ritsinovogo kushcha, i vin vignavsyia ponad ionu, shchob buti tinnyu nad iogo golovoyu, shchob uryatuvati iogo vid iogo dosadi. i vtishvysia iona vid ts'ogo ritsinovogo kushcha vyelikoyu radistyu. a pri skhodi zirnitisi drugogo dnya priznachiv bog chy-ervyaka, i vin pidtochiv ritsinovogo kushcha, i toi usokh. i stalosya, yak sontsye ziishlo, to priznachiv bog skhidn'ogo garyachogo vitra, i vdarilo sontsye na ioninu golovu, i vin zomliv. i vin zhadav, shchob iomu pomyerti, i kazav: krashchye myeni smyert' vid

mogo zhittya! i promoviv bog do ioni: chi slushno zapalivsyia ti za ritsinovii kushch? a toi vidkazav: duzhnye rozlyutivsyia ya, azh na smyert'! i skazav gos-pod': ti zmiluvavsyia nad ritsinovim kushchyem, nad yakim nye trudivsyia, i nye plyekav iogo, yakii viris za odnu nich, i za odnu nich zginuv. a ya nye zmiluvavsyia b nad ninyevieyu, tsim vyelikim mistom, shcho v n'omu bil'shye dvanadtsyati dyesyatisyachok lyuda, yaki nye vmiyut' rozriznyati pravitsi svoei vid svoei livitsi, ta chislyenna khudoba?

slovo gospodne, shcho bulo do moryeshyets'kogo mikhveya za dñiv iotama, akhaza ta ezyekii, yudinikh tsariv, yakye vin bachiv na samariyu ta erusalim. pochuitye otsye, vsi narodi, poslukhai, ti zyeimlye ta vsye, shcho na nii! i khai budye za svodka na vas gospod' bog, gospod' z khamu svyatogo svogo! bo gospod' os' vikhodit' iz mistysya svogo, i vin skhodit' i stupae po visotakh zyeimli. i toplyat'sya gori pid nim, i tanut' dolini, mov visk vid ognyu, mov ti vodi, shcho llyut'sya z uzbichchya. usye tsye za provinyennya yakova, za grikhi domu izrailya. khto provinyennya yakova, chi zh nye samariya? a khto grikh domu yudinogo, chi zh nye erusalim? i zroblyu samariyu ruinoyu v poli, za mistysye saditi vinograd, i povikidayu v dolinu kaminnya ii, i vidkriyu osnovi ii. i potovcheyni budut' usi ii idoli, vsi zh darunki ii za rozpustu popalyeni budut' v ogni, i vsikh bovvaniy ii ya viddam na spustoshyennya. bo zibrala vona vid darunkiv za blud, i na podarunki za blud tsye povyernyet'sya. nad otsim golositimu ya ta ridatimu, khoditimu bosii i nagii, zavoditi budu, nyemov ti shakali, i budu tuzhiti, yak strusi! bo rani ii nye-vigoini, bo tsye azh do yudi priishlo, vono dosyaglo azh do brami narodu mogo, azh do erusalimu. ts'ogo nye ogoloshuitye v gati, i plakati nye plachtye, kachaityes' po porosi v byet-lyeafri. pyeryekhod' sobi ti, o myeshkanko shafiru, naga, osoromlyena, vzhye bo nye viidye myeshkanka tsaananu, golosinnya byet-gayetsyelu nye dast' vam spinitisya v n'omu. bo myeshkanka marotu chyekala dobra, ta do erusalims'koi brami ziishlo otsye likho vid gospoda. zapryazhi baski koni do voza, myeshkanko lakhishu! ti pochatok grikha dlya sions'koi don'ki, bo znaishlis' syeryed tyebye provini izrailyevi, tomu to dasi rozvodovi listi na moryeshyet-gat. domi akhziva omana dlya izrailyevikh tsariv. sprovadzhu tobi shchye spadkoemtsya ya, o myeshkanko maryeshi, azh po adullam priidye slava izrailya. zrobi sobi lisinu ta ostrizhisya za siniv svoikh lyubikh, poshir svoyu lisinu, mov uv orla, bo pishli na vignannya vid tyebye voni!

gorye tim, shcho zadumuyut' krivdu i na lozhakh svoikh uchinyayut' likhye! za svilta poranku vikonuyut' tsye, bo ikhnya ruka mae silu. yakshcho pil' zhadayut', to grabuyut' voni, a domiv to khaipayut'. i voni pyeryesliduyut' muzha ta doma iogo, i cholovika i spadki iogo. tomu tak promovlyae gospod': os' ya zamishlyayu na tsyei rid likhye, shcho shii svoikh z n'ogo nye vizvolitye, i khoditi nye budyetye gordo, bo tsye chas likhii. togo dnya progolosyat' na vas pripovistku, i spivatimut' pisnyu zhalobnu, govoryachi: stalos! do pnya upustoshyeni mi, udil narodu mogo zminivsya, yak tsye ditknulo myenye! nashye polye podilyenye budye chuzhiznyami, tomu v tyebye nye budye nikogo, khto kidav bi shnura mirnichogo, yak zhyeryebka na gospodnim zibranni. nye propoviduitye, ta voni propoviduyut'! khai nam nye propoviduyut', nye dosyagnye nas gan'ba. o

ti, shcho zvyeshsya yakoviv dim, chi zmaliv dukh gospodnii? chi tsi chini iogo? khiba dobre nye roblyat' slova moi tomu, khto khodit' pravdivo? shchye vchora buli vi narodom moim, tyepyer zhye staetye za voroga, z odyezhi vyerkh'oi plashcha vi styagaetye z tikh, khto prokhodit' byezpyechno, yak zdobich viini. zhinok mogo narodu z priemnogo domu ii viganyaetye kozhnu, z dityei slavu moyu vi byeryetye naviki. ustan'tye i idit', bo tut nye spochinok, tsye za zanyechishchyennya vashye, shcho zagladu dlya vas prinyesy, virishal'nu zagladu. koli b cholovik, yakii khodit' za vitrom, i bryekhnnyu nabryekhav, govoryachi: budu tobi propoviduvati pro vino ta pro napii p'yankii, to buv bi vin lyubim prorokom ots'omu narodovi. nyevidminno zbyeru tyebye vs'ogo, o yakovye, nyevidminno zgromadzhu ostanok izrailiv, razom postavlyu iogo, yak otaru v botsri, yak tu chyeryedu na pasovishchi, i budut' gomoniiti voni vid mnogolyudstva! pyeryed nimi vilamuvach pidye, voni prodyerut'sya ta bramu pyeryeidut' i viidut' iz nyei. i pidye ikhnii tsar pyeryed nimi, a gospod' na choli ikh!

a ya vidkazav: poslukhaitye zh, golovi yakova ta nachal'niki domu izrailya, chi zh nye vam znati pravo? dobro vi nyenaviditye ta kokhaetye zlo, shkiru ikhnyu zdiraetye z nikh, a ikhne tilo z kostyei ikhnikh. vi ostanok narodu mogo istye ta styagaetye z ikh ikhnyu shkiru, a ikhni kosti lamaetye, i sichyetye, nyemov do gorniyati, i mov m'yraso v kotyel. voni todi klikati budut' do gospoda, ta vin vidpovidi im nye dast', i zakhovae oblichchya svoe togo chasu vid nikh, koli budut' robiti likhi svoi vchinki. tak govorit' gospod' na prorokiv, shcho vvodyat' narod mii u blud, shcho zubami svoimi grizut' ta poklikuyut': mir! a na togo, khto im nye dae shcho do rota, na n'ogo svyatyayu viinu ogoloshuyut'. tomu budye vam nich, shchob nye stalo vidinnya, i styemnie vam, shchob nye charuvati. i nad timi prorokami sontsye zakotit'sya, i nad nimi potyemnie dyen'. i posoromlyeni budut' taki prozorlivni, i budut' zastidzhyeni charivniki, i vsi voni svoi usta zakriyut', bo nye budye im bozhoi vidpovidi. a ya povnii sili i gospodn'ogo dukha, i pravdi i vidvagi, shchob pryedstaviti yakovu pro-grikh iogo, a izrailyevi iogo grikh. pochuitye zh tsye, golovi domu yakovogo ta nachal'niki domu izrailya, yakii nyekhtuyut' spravedyelivst', a vsye prostyle vikrivlyuyut', voni krov'yu buduyut' siona, a krivdoyu erusalima. iogo golovi sudyat' za khabara, i navchayut' za platu iogo ti svyashchyeniki, i za sriblo vorozhat' proroki iogo, khoch na gospoda voni opirayut'sya, kazhuchi: khiba nye gospod' syeryed nas? zlo nye priidye na nas! o tak, chyeryez vas sion budye na polye zaoranii, a erusalim na ruini obyernyet'sya, a gora khamova stanye vzgir'yami lisu...

ta budy naprikintsi dniv, gora domu gospodn'ogo mitsno postavlyena budy vyershinoyu gir, i pid-nyesyena budy vona ponad uzgir'ya, i budut' narodi do nyei plivsti. i pidut' chislyenni narodi ta i skazhut': khodimo, i viidim na goru gospodnyu ta do domu yakovogo, i vin budy navchati dorig svoikh nas, i mi budyemo khoditi styezhkami iogo. bo viidye zakon iz sionu, a slovo gospodne iz erusalimu. i vin budy suditi chislyenni plyemyena, i rozsudzhuвати budy narodi mitsni azh u dalyechini. i voni pyeryekuyut' myechi svoi na lyemyeshi, a spisi svoi na syerpi. nye pidiimye myecha narod na narod, i bil'shye nye budut' navchatis' viini! i budy kozhyen siditi pid svoim vinogradnikom, i pid svoeyu figovnitseyu, i nye budy togo, khto b strashiv, bo usta gospoda savaota otsye proryekli. usi bo narodi khoditumut' kozhyen im'yam svogo boga, a mi budyem khoditi im'yam gospoda, nashogo boga, na viki viki! togo dnya promovlyae gospod' pozbirayu kul'gavye i zgomadzhu rozinanye, i tye, shcho na n'ogo naviv koli likho. i zroblyu ya kul'gavye ostankom, a viddalyenye potuzhnim narodom, i zatsaryue nad nimi gospod' na sions'kii gori vidtyepyer i azh naviki! a ti, bashto chyeridna, pidgirku sions'koi don'ki, priidye do tyebye i diidye starye panuvannya, tsaryuvannya dlya donyechki erusalimu. tyepyer nashcho zdiimaesh ti okrik? chi v tyebye nyemae tsarya? chi zh zaginuv tvii radnik, shcho ti korchysya, mov porodillya? vi- isya ta korchysya, o dochko sionu, nyemov porodillya, bo tyepyer viidyes iz mista ta pyeryebuvatimesh u poli, i priidyes azh do vavilonu. ta budyesh ti tam uryatovana, tam gospod' tyebye vikupit' z ruk tvoikh vorogiv! a zaraz zibralis' na tyebye chislyenni narodi, govoryachi: nyekhai vin znyevazhyenii budy, i nyekhai nashye oko pobachit' nyeshchastya sionu! ta nye znayut' voni gospodnikh dumok, i nye rozumiyut' poradi iogo, bo vin ikh pozbirav, yak do kluni snopi. stavai ta moloti, dochko sionu, bo ya rig tvii zalizom uchinyu, a kopita tvoi vchinyu midduy, i ti rozporoshish chislyenni narodi ta vchinish zaklyattiam dlya gospoda nyespravvedlivii ikhnii zisk, a ikhne bagatstvo vladitsi vsiei zemli.

i zgomadzhuis' tyepyer, dochko tovpishch! oblogu vchinili na nas, trostinoyu b'yt' po shchotsi izrail'yevogo suddyu... a ti, viflyeemye-efratye, khoch malii ti u tisyachakh yudi, iz tyebye myeni viidye toi, shcho budy vladika v izraeli, i viddavna postan-nya iogo, vid dniv vikovichnikh. tomu vin ikh vidad' do chasu, azh poki ota nye porodit', shcho mae roditi, a ostanok brativ iogo vyernyet'sya do izrail'yevikh siniv. i stanye, i budy vin pasti gospodn'oyu siloyu, vyelichnistyu imyennya gospoda boga svogo. i osyadut' voni, bo vin stanye vyelikii tyepyer azh do kintsiv zemli! i vin budy mirom. yak priidye do nashogo krayu ashshur, i budy toptatis' po nashikh palatakh, to postavimo na n'ogo sim pastiriv ta vos'myero lyuds'kikh knyazhat. i voni budut' pasti myechyem krai ashshura, krai zhye nimroda u

vorotyakh iogo. ta vin vid ashshura vryatue, yak toi priidye v nash krai, i koli budy toptatis' po nashikh granitsyakh. i yakoviv zalishok budy posyeryed chislyennikh narodiv, yak rosa ta vid gospoda, yak toi doshch na travi, i vin nadii nye klastimye na cholovika, i nye budy nadii skladata na lyuds'kikh siniv. i yakoviv zalishok budy mizh lyudami, syeryed chislyennikh narodiv, yak lyev mizh lisnoyu khudoboyu, jak lyevchuk mizh otarami ovyyets', shcho yak vin pyeryekhodit', to topchye i shmatue, i nyemae nikogo, khto b zmig uryatuvati. khai zvyedyet'sya ruka tvoya na tvoikh nyenavisnikiv, i khai vsi vorogi tvoi vityati budut'! i staneyt'sya v dyen' toi, govorit' gospod', i vitnu ya koni tvoi z-syeryed tyebye, i kolyesnitsi tvoi povigulyuy. i ponishchu mista tvogo krayu, i vsi tvyerdini tvoi porozvalyuy. i povipolyuyu chari z tvoei ruki, i vorozhbitiv u tyebye nye budy. i ponishchu bovanyi tvoi ta zhyertovni stovpi tvoi z-posyeryed tyebye, i ti chinovi ruk svoikh bil'shye nye budyesh vklonyatisya. i povitinayu dyeryeva zhyertovni tvoi z-syeryed tyebye, i mista tvoi vigublyu. i v gnivi ta v lyutosti pomstu vchinyu nad narodami, shcho myenye nye poslukhalis'!

poslukhaitye, shcho promovlyae gospod': ustan', spyeryechais' pyeryed gorami, i khai uzgir'ya pochuyut' tvii golos! poslukhaitye, gori, gospodn'ogo sudu, i viz'mit' do vukh, vi, osnovi zymeli, bo v gospoda pryia iz narodom svoim, i z izrail'em budy sudit'sya vin! narodye ti mii, shcho tobi ya zrobiv i chim muchiv tyebye, svidchi na myenye! bo ya z krayu egipyets'kogo tyebye viviv, i tyebye vikupiv z domu rabil, i pyeryed tobouy poslav ya moisyeya, aarona ta mariyam. mii narodye, zgadai, shcho balak, tsar moavs'kii, zadumuvav buv, i shcho iomu vidpoviv valaam, sin byeoriv, vid shittimu azh po gilgal, shchob piznati tobi spravedlivosti gospoda. z chim pidu pyeryed gospoda, skhilylys' pyeryed bogom visokosti? chi pidu pyeryed n'ogo z tsilopalyennymi, z richnimi tyelyatami? chi gospod' upodobae tisyachi baraniv, dyesyatitsiyachki potokiv olivi? chi dam za svii grikh svogo pyeryentsya, plid utrobi moei za grikh moei dushi? bulo tobi viyavlyeno, o lyudino, shcho dobrye, i chogo pozhadae vid tyebye gospod', nichogo, a til'ki chiniti pravosud-nya, i milosyerdya lyubiti, i z tvoim bogom khoditi sumirno. golos gospodni klische do mista, a khto mudrii, boit'sya toi imyennya tvogo: poslukhaitye zhyezla i togo, khto priznachiv iogo: chi e shchye u domi byezbozhnogo koshatovnosti nyespravvedlivi, ta nyepovna i nyeppravna yefo? chi ya vspravvedlivlyu vagu nyeppravdivu, i kalitku z vazhkami obmannimi? shcho povni nasil'stva iogo bagachi, myeshkantsi zh iogo govoriли nyeppravdu, a ikhnii yazik v ikhnikh ustakh omana, to tyezh biti zachnu ya tyebye, pustoshiti tyebye za grikhi tvoi. budyesh ti isti, alye nye nasitishsya, i budy golod u nutri tvoim, i stanyesh khovati, alye nye vryatuesh, a shcho ti vryatuesh myechyevi viddam. ti siyati budyesh, alye nye pozhyesh, ti budyesh olivku toptati, ta nye budyesh mastitis' olivoyu, i molodii vinograd, ta vina ti nye

pitimyes! bo shchye pyeryekhovuyut'sya vsi ustavi omri ta vsi vchinki domu akhava, i za ikhnimi radami khoditye vi, tomu to ya vidam tyebye na spustoshyennya, i na posmikh myeshkantsiv iogo, i vi gan'bu narodu mogo ponyesyetye!

7

gorye myeni, bo ya stav, mov nyedobirki litni, yak zalishki po vinobranni; nyema grona na izhu, nyemae dospiloi figi, yakoi zhadae dusha moya! zginuv pobozhnii z zymli, i nyema pomizh lyud'mi pravdivogo. voni vsi chatuyut' na krov, odin odnogo lovyat' u sitku. nastavlyeni ruki na zlo, shchob vpravno chiniti iogo, nachal'nik zhadae darunkiv, suddya zh sudit' za platu, a vyelikii govorit' zhadannya svoei dushi, i vikrivlyuyut' vsye. nailipshii iz nikh yak budyak, naipravdivishii girshii vid tyeryenu. nastae dyen' tvoikh storozhiv, tvoikh vidvidin, tyepyer budye zbyentyezhyennya ikhne! i drugovi nye dovirayaitye, nye nadiityes' na priyatelya, vid tiei, shcho pri loni tvoemu lyezhit', pil'nui dvyeri ust svoikh! bo gordue sin bat'kom svoim, dochka povstae proti nyen'ki svoei, nyevistka proti syekrukhi svoei, vorogi choloviku domashni iogo! a ya viglyadayu na gospoda, nadiyus' na boga spasinnya mogo, bog mii pochue myenye! nye tishsya, moya suprotivnitsye, z myenye, khoch ya vpala, sions'ka dochka, protye vstanu, khoch sidzhu v tyemnoti, ta gospod' myeni svitlo! budu znositi ya gniv gospodnii, bo zgrishila iomu, azh poki nye virishit' spravi moei, ta sudu nye vchinit' myeni. vin na svitlo myenye poprovadit', pobachu iogo spravyedlivist'! i pobachit' otsye vsye moya suprotivnitsya, i sorom pokrie ii, bo kazala myeni: dye vin, gospod', bog tvii? priglyadativmut'sya moi ochi do nyei, ii topchut' tyepyer, yak boloto na vulitsyakh. nastanye toi dyen', shchob muri tvoi buduvati, todi viddalit'sya granitsya tvoya ts'ogo dnya! tsye toi dyen', koli priidut' do tyebye z asirii ta azh do egiptu, i vid egiptu ta azh do riki, i vid morya do morya, i vid gori do gori. i spustoshyennyam stanye zymlya na myeshkantsiv ii, chyeryez plid ikhnikh uchinkiv. pasi mii narod svoim byerlom, otaru spadku tvogo; shcho probuvae v lisi samotno, u syeryedini sadu, khai pasut'sya voni na bashani i gilyeadi, yak za dniv starodavnikh. yak za dniv tvogo vikhodu z krayu egipyets'kogo, pokazhu iomu chuda. narodi pobachat' otsye, i posoromlyeni budut' pri vsii svoii sili, ruku pokladut' na usta, ikhni vukha oglukhnut'. budut' porokh lizati voni, yak toi gad, yak plazyuchye zymli, povilazyat' z drizhannyam z ukriplyen' svoikh, voni budut' tryemtitii pyeryed gospodom, bogom nashim, i budut' boyatis' tyebye! khto bog inshii, yak ti, shcho proshchae provinu i probachue progrikh ostanku spadku svogo, svogo gnivu nye dyerzhit' nazavzhd, bo kokhaet'sya v milosti? znov nad nami vin zmiluet'sya, nashi provini potopchye, ti kinyesh u mors'ku glibochin' usi nashi grikki. ti dasi pravdu yakovovi, avraamovi milist', yaku prislyagnuv vin dlya nashikh bat'kiv vid dniv starodavnikh.

prorotstvo na ninyeviyu. kniga vidinnya yelkoshyeyt-sya nauma. palkii bog, i mstivii gospod', gospod' mstivii ta lyutii, gospod' mstivii do tikh, khto iogo nyenavidit', i pam'yatae pro krivdu svoikh vorogiv. gospod' dovgotyerpelyivii i vyelikoi potugi, ta ochistiti vinnogo vin nye ochistit'. gospod' u buri ta v vikhri doroga iogo, a khmara vid stip iogo kuryava. yak zagnivaet'sya vin na morye, to sushit' iogo, i vsi riki visushue, v'yanye bashan ta karmyel, i v'yanye ta kvitka livanu. gori tryemtyat' pyeryed nim, a pidgirki topniyut', pyeryed oblichchiam iogo tryasyet'sya zymlya ta vsyelyenna, ta vsi ii myeshkantsi. khto vstoiť pyeryed gnivom iogo, i khto stanye u polum'i lyuti iogo? iogo shal vili-vaet'sya, mov toi ogon', i rozpadayut'sya skyeli vid n'ogo! dobrii gospod', pristanovishchye vin u dyen' utisku, i znae vin tikh, khto na n'ogo nadiet'sya! alye v zlivi naval'nii vin zrobit' kintsya mizh iogo zakolot-nikami, i vorogiv zazhyenye u tyemnotu. shcho vi dumaetye proti gospoda? bo vin zrobit' kintsya, nye postanye dva razi nasil'stvo. bo voni pyeryeplutani, nache ty tyeryen, i popivalis', nyemov bi vinom, voni budut' pozhyerti zovsim, mov soloma sukha! z tyebye viishov zadumuyuchii proti gospoda likho, radnik nikchyemnni. tak govorit' gospod': khoch buli b naisil'nishi i duzhye chislyenni, ta postinani budut' voni, ta i minut'sya! i khoch ya tyebye muchiv, ta muchiti bil'shye tyebye vzhye nye budut' a tyepyer ya zlamayu yarmo iogo, yakye na tobi, i puta tvoi pozrivayu. i nakazhye na tyebye, ashshurye, gospod': bil'sh nye budye vzhye siyatisya z tvogo imyennya! z domu boga tvogo ya bovvana ta idola vitnu, zroblu tobi groba iz nikh, bo ti stav lyegkovazhyenii. os' na gorakh nogi blagovisnika, shcho zvischae pro mir: svyatku, yudo, svyata svoi, vikonui prislyagi svoi, bo bil'shye nye budye nikchyemnni khoditi po tobi, vin vityatii vvyes'!

na tyebye idye rozporoshuvach, tyverdini svoi styeryzhi, vglyadai na dorogu, zmitsnyai svoi styegna, mitsno skripi svoyu potugu, bo vyernye gospod' vyelich yakova, yak vyelich izrailya, shcho ikhni spustoshityeli poruinuvali, i ponishchili ikhni vinogradni galuzki. shchit khorobrikh iogo zachyervonyenii, voyaki v karmazini; blishchit' stal' u dyen' zbroennya ikhn'ogo na kolyesnitsyakh, khviluyut'sya ratishcha. kolyesnitsi shalyeno po vulitsyakh mchat', po maid-anakh gurkochut', ikhnii vid nyemov polum'ya tye smoloskipiv, litayut' voni, yak ti bliskavki. vin zgadae shlyakhyetnikh svoikh, ta spitknut'sya voni u khodi svoii; voni pospishayut' na muri ii, i postavlyena mit-sno budivlya oblogi. brami richok vidchinyayut'sya, a palata ruinet'sya. i postanovlyeno: budye ogolyena, vidvyedyet'sya v polon, a rabini ii golositimut', mov ti golubki, shcho vorkuyut' na pyersakh svoikh. i ninyeviya yak sadzhavka vodna, shcho vodi ii vidpli-vayut'. stitye, stitye! ta nyemae nogo, khto b ikh zavynuv! rozgrabovuitye sriblo, rozgrabovuitye zoloto, nyemae kintsya nagotovlyenom, bagatstvu

koshtovnikh ryechyei. znishchyennya ta zruinuvan-nya i spustoshyennya budye... i syertsye roztopit'sya, i nogi drizhatimut', i korch po krizhakh usikh, a oblichchya ikh vsikh na chyervono rozpalat'sya. dye lyegovishchye lyeviv, i dlya lyevchukiv pasovishchye, shcho tam khodiv lyev ta lyevitsya, ta lyevyena, i nikhto nye lyakav? lyev grabuvav dlya svoikh molodyat i dushiv dlya lyevits' svoikh vin, i pyechy-eri svoi pyeryepovnyuvav zdobichchyu, a ligva svoi nagrabovanim. os' ya proti tyebye, govorit' gos-pod' savat, i popalyu syeryed dimu tvoi kolyesnitsi, a tvoikh lyevchukiv poist' myech, i povitinayu z zymli grabuvannya tvoi, i vzhye nye pochuet'sya go-los tvogo posla.

gorye mistu ts'omu krovozhyernomu, vono vsye nyepavda, vono povnye nasillya, grabizh nye vikhodit' iz n'ogo! chuti svist batoga, gurkit kolyesa, i chval konyei, i kolyesnicha gurkotnyava, i gin vyerkhivitsya, i polum'ya myecha, i blisk ratishcha, i bagato pobitikh, i myertvikh vyelikye chislo, i trupu nyemae kintsya, i spotikatimut'sya ob ikhnii trup, tsye za mnogotu bludodiista rozpusniti, privabno laskavoi, vpravnoi v charakh, shcho narodi za blud svii vona prodavala, a rodi za chari svoi. os' ya proti tyebye, govorit' gospod' savat, i podolka tvogo pidiiimu na oblichchya tvoe, i pokazhu ya tvii sorom narodam, a tsarstvam tvii stid! i kinu na tyebye ogidi, i pogordzhyenoyu vchinyu ya tyebye, i zroblu ya tyebye, mov pozorishchye! i staneyt'sya, kozhyen, khto vglyedit' tyebye, vid tyebye vtyechye ta i prokazhye: pograbovana ninyeviya! khto vislovit' ii spivchuttya? zvidki budu shukati tobi potishityelv? chi krashcha ti vid no-amona, shcho sidit' syeryed rik, voda kolo n'ogo, shcho val iogo morye, vid morya iogo mur? yetiopiya sila iogo, i egipyet, i nye mae kintsya. put ta liviitsi buli tobi v pomich, ta i vin na vignannya pishov, u polon... a diti iogo porozhivani na rozdorizhzi vsikh vulits', i kidali zhyeryeb pro slavnikh iogo, i vsi vye' mozhi iogo u kaidani zakuti. up'eshsya i ti, budyesh skhovana, tyverdini vid voroga budyesh shukati i ti! vsi fortyetsi tvoi, mov ti figi z dospilimi ovochami: koli zatryasut'sya, to padayut' v usta togo, khto ikh ist'. os' narod tvii nyemov ti zhinki syeryed tyebye: voni povidchinyayut' tvoim vorogam brami krayu tvogo, ogon' pozhyerye tvoi zasuv. vodi na oblogu sobi nabyeri, tyverdini svoi pozmitsnyai, uviidi do bolota ta v glini topchis', formu na tsyeglu viz'mi mitsno v ruku. tam ogon' tyebye z'ist', posichye tyebye myech, pozhyerut' tyebye, nache ta gusin'. stan' chislyenna, yak gusin', stan' chislyenna, nyemov sarana, ponamozhui kuptsiv svoikh bil'shye vid zirok nyebyesnikh, alye gusin' ta znishchit' tyebye i polyetit! vye'mozhni tvoi nyemov ta sarana, gye'tmani tvoi mov moshva, shcho gnizdit'sya po stinakh v dyen' kholodu, alye sontsye zasvitit' i voni pomandruyut, i nye piznanye budye tye mistsye, dye voni probuvali. tvoi pastiri, tsaryu asiriis'kii, posnuli, lyezhat' vye'mozhni tvoi, tvii narod rozporoshivs' po gorakh, i nyemae komu pozbirati iogo. nyema liku

dlya likha tvogo, rana tvoya nyevigoina! vsi, shcho
zvistku pro tyebye pochuyut', zaplyeshchut' u doloni
na tyebye, bo nad kim tvoe zlo nye khodilo postiino?

prorotstvo, yakye bachiv prorok avakum. azh doki ya, gospodi, klikati budu, a ti nye pochuesh? do tyebye ya klichu: nasil'stvo! ta ti nye spasaesh! dlya chogo nyepравist' myeni ti pokazuesh ta poziraesh na muku? a pyeryedo mnoyu grabizh ta nasil'stvo, i supveryechka staet'sya, i nosit'sya svarka. tomu to zakon pripinyaet'sya, i nye vikhodit' do chinu nazavsidni pravo, bo nyepравyedlivii vigublyue pravyednogo, tomu pravosuddya vikhodit' pokrivilenim. priglyan'tyesya vi do narodiv, i divit'sya, i duzhye zdviuities', bo vchinyu ya za vashikh dnev dilo, pro yakye nye poviritye vi, koli budyte rozkazanye. bo otsye ya postavlyu khaldayeiv, narod lyutii ta skorii, shcho grasue po shirokii zymeli, shchob zakhopiti osyeli, yaki nye iogo. strashnii ta griznii vin, vid n'ogo samogo vikhodit' i pravo iogo, i vyelikist' iogo. i vid pantyer iogo koni shvidshi, i vid vovkiv vyechyerovikh lyutishi. vin prikhodit' uvyes' na nasil'stvo, a tsil' ikh oblichchya vpyeryed, i naberye polonyenikh, yak togo pisku. i vin gluzue z tsariv, a knyazi smikh dlya n'ogo. vin smiet'sya z tvyerdini usyakoi, bo na val nasipae zymeli, i ii zdobuvae! todi vin nyesyet'sya, yak vityer, i pyeryeidye, i zgrishit' bo zrobit' za boga svogo otsyu silu svoyu. khiba zh ti nye viddavna, o gospodi? bozhye ti mii, mii svyatii, nye pomryemo! gospodi, ti dlya sudu postaviv iogo, i, o skyelye, priznachiv iogo na karannya! tvoii ochi zanadto pryechisti, shchob mig ti divitis' na zlo, i na nasil'stvo divitis' nye mozhyesh. chomu zh divishsya ti na grabizhnikiv, movchish, koli nyepравyedlivii vinishchue spravyedlivishogo vid syebye? ti zh maesh lyudyei, yak u mori tikh rib, nyemov tu chyervu, shcho pana nad nyeyu nyema. usye tsye grabizhnik vityague vudkoyu, svoim nyevodom tyagnye otsye, ta zbiraie otsye v svoyu sitku, tomu tishit'sya vin ta radie. tomu zhyertvu prinosit' vin nyevodovi, i kadit' dlya sitki svoei, bo vid nikh sitii udil iogo ta dobirna pozhiva iogo! chi na tsye viporozhnyue vin svogo nyevoda, i zavzhdi gotov ubivati narodi byez milosti?

nyekhai ya stoyu na storozhi svoii, i nyekhai na oblozi ya stanu, i khai viglyadayu, shchob bachiti, shcho vin budyte kazati myeni, i shcho vidpovist' na zhalobu moyu. a gospod' vidpovit' ta i skazav: napishi tsye vidinnya i poyasni na tablitsyakh, shchob chitach iogo lyegko chitav. bo shchye na umovlyenii chas tsye vidinnya, i prispishae kinyets', i nye obmanye. yakshcho b protyagnulos', chyekai ti iogo, bo vono konchye priidye, nye spiznit'sya. os' naduta, nye prosta dusha iogo v n'omu, a pravyednii zhitimye viroyu svoeyu. i shcho zh, yak zradlivye vino, tak gorda lyudina spokoyu nye znae: vin rozzyavlyue pashchu svoyu, yak shyel, i nye nasichuet'sya, yak ta smyert', i vsikh lyudyei vin do syebye zbiraie, i vsi narodi do syebye zgormadzhue. chi zh usi voni nye skladut' pripovistki na n'ogo ta zagadki nasmishlivoi iomu nye prokazhut': gorye tomu, khto dlya syebye rozmozhuie tye, shcho nye iogo! azh doki tsye budyte

gorye tomu, khto chinit' tyazhkoyu zastavu na syebye! khiba naglo nye vstanut' oti, khto tyebye budyte griziti, i zbudyat'sya ti, khto tyebye popikhae, i za zdobich ti stanyesh dlya nikh? za tye, shcho ti grabuvav buv bagato narodiv, vsya ryeshta narodiv tyebye pograbue za tu lyuds'ku krov, i za nasil'stvo nad kraem, nad mistom ta nad usima, khto myeshkae v n'omu. gorye tomu, khto nyepравyednii zisk pobirae dlya domu svogo, shchob poklasti gnizdo svoje na visoti, i tim iz ruk zlogho vryatovanim buti! narodiv ti sorom dlya domu svogo, shchob kinyets' uchiniti chislyennim narodam, i ti progrishivsya za dushu svoyu. bo kamin' z stini budyte klikati, i iomu vidpovist' svolok iz dyeryeva. gorye tomu, khto krov'yu misto budue, khto byezzakonnym vstanovlyue gorod! chi zh otsye nye vid gospoda savaota, shcho narodi trudyat'sya dlya ognyu, i muchat'sya lyudi na marnist'? bo piznannym gospodn'oi slavi napovnyena budyte zymlya, yak morye voda pokrivae. gorye tomu, khto svogo blizhn'ogo napoyue z kyelikhu gnivu svogo, i poit', shchob bachiti sorom iogo! ti nasitishsya gan'boyu bil'shye, yak slavyoy. pii takozh ti, ta pokazui svii sorom! na tyebye obyernyet'sya kyelikh pravitsi gospodn'oi, gan'ba zh na slavu tvoyu! bo nasillya tvoe nad livanom na tyebye spadye, a grabunok khudobi zlamae tyebye za krov lyuds'ku, ta za nasillya nad kraem, nad mistom ta nad usima, khto myeshkae v n'omu. yakii dast' pozhitek bovvan, shcho iogo viriz'biv tvoryets' iogo, i vidliv, i vchityel' nyepравdi, shcho tvoryets' iogo mav okhotu chiniti bogiv tsikh nimikh? gorye tomu, khto dyeryevu kazhye: zbudis', movchazlivomu kamyenyu: zrushsya! chi vin budyte navchaty? os' vin sriblom ta zolotom vkladayenii, alye zhodnogo dukhu v n'omu nyema! a gospod' u svoim khrami svyatiim, movchi pyeryed oblichchiam iogo, usya zymlye!

molitva proroka avakuma, dlya spivu na strunnomu priladi: gospodi, zvistku tvoyu ya pochuv ta i zlyakavsya! gospodi, ozhivi svoe dilo v syeryedini rokiv, u syeryedini lit ob'yavi, u gnivi pro milist' zgadai! bog idye vid tyemanu, i svyatii vid paranu gori. syela. vyelich iogo vkrlia nyebo, i slavi iogo stala povna zymlyu! a syaivo bulo, nachye sonyashnye svitlo, prominnya pri botsi u n'ogo, i tam ukrittya iogo potugi. pyeryed oblichchiam iogo morovitsya idye, a po stopakali iogo priyet'sya polum'ya. stav, i zymlyu vin zmiryav, poglyanuv i narodi zatryas, i popadali gori dovichni, vikovi pokhillilis' uzgir'ya. puti iogo vichni. ya bachiv namyeti kushana pid krivdoyu, tryemytat' pokrivala miiyans'kogo krayu. chi na riki, o gospodi, ti zapalav, chi na riki tvii gniv? chi tvoe pyeryesyerdya na morye, shcho idizish na konyakh svoikh, na spasyennikh svoikh kolyesnit-syakh? luk tvii golii, nagii, napovnyenii stril sagaidak. syela. ti richkami zymlyu rozsik. tyebye vglyedivshi, gori drizhali, vodyana tyechiya potyekla, byezodnya svii golos dala, znalya visoko ruki svoi. sotsye i misyats' spinilisya v myeshkanni svoemu pri svitli tvoikh stril, shcho litayut' pri syaivi bliskuchogo spisa tvogo. u lyuti stupav ti zymlyeyu, u

gnivi lyudyei molotiv. ti viishov spasti svii narod,
spasti pomazantsya svogo. ti z domu byezbozhnogo
golovu zbiv, obnazhiv ti osnovu po shiyu. syela.
ti probiv iogo spisami golovu knyazya iogo, yak
voni pidnyalis', shchob myenye rozporoshiti; voni
tishilisya, nyemov mali pozhyerti taemno ubogogo.
ti kin'mi svoimi po moryu toptav, po vodnii vye-
likii gromadi. ya pochuv i zatryemtila utroba moya,
zadzvyenili na golos tsyei gubi moi, gnilizna vvi-
ishla v moi kosti, i tryemchu ya na mistsi svoim, bo
mayu chyekati v spokoii dyen' utisku, koli priidye
narod, yakii mae na vas nastupati. koli b figovye dy-
eryevo nye zatsvilo, i nye bulo b urozhayu v vino-
gradnikakh, obmanilo zainyattya olivkoyu, a polye
izhi nye vrodilo b, poznikala otara z koshari i nye
stalo b v oborakh khudobi, to ya gospodom tishitis'
budu i todi, raditimu bogom spasinnya svogo! bog
gospod' moya sila, i chinit' vin nogi moi, yak u lani, i
vodit' myenye po visotakh! dlya dirigenta khoru na
moikh strunnikh znaryaddyakh.

slovo gospodne, shcho bulo do sofonii, sina kushi, sina gyedalii, sina amarii, sina ezyekii, za dniv iosii, amonovogo sina, yudinogo tsarya. zabirayuchi, vsye zabyeru z-nad povyerkhni zemli, promovlyae gospod'. zabyeru ya lyudinu i khudobu, zabyeru ptastvo nyebyesnye i ribi mors'ki, i spokusi z byezbozhnimi, i vitnu lyudinu z povyerkhni zemli, promovlyae gospod'. i ruku svoyu prostyagnu ya na yudu i na vsikh myeshkantsiv erusalimu, i vigublyu z mistsya ots'ogo ostanok vaala, imyennya zhyert-siv zo svyashchenikami, i tikh, khto vklonyaet'sya na dakhakh svitilam nyebyesnim, i tikh, khto vklonyaet'sya, khto prisyagae gospodom, i khto prisyagae tsaryem swoim, i tikh, khto vidstupae vid gospoda, i khto nye shukae gospoda, i nye zvyertaet'sya do n'ogo. zamovchi pyeryed gospodom bogom, bo bliz'kii dyen' gospodnii, bo zhyertvu gospod' prigotoviv, posvyativ svoikh poklikanikh. i staneyt'sya v dyen' gospodn'oi zhyertvi, i navishchu ya knyaziv, i siniv tsarya, i vsikh, khto zodyagae odyezhu chuzhinnu. i navishchu ya kozhnogo, khto pyeryeskakue chyeryez porig togo dnya, tikh, khto napovnyue dim svogo pana nasillyam i omanoyu. i budye v dni tomu, govorit' gospod', golos kriku iz ribnoi brami, i zavivannya iz mista novogo, i vyelika ruina iz pagirkiv. ridaitye, myeshkantsi makhtyeshu, bo ponishchenii budye vvyes' kupyets'kii narod, budut' vigublyeni vsi, khto vazhit' sriblo. i staneyt'sya chasu togo, i pyeryeshukayu ya z lyampami erusalim, i navishchu ya tikh muzhiv, yaki zadubili na drizhdzhakh svoikh, shcho govoryat' u syertsii svoemu: gospod' nye vchinit' dobra, i likha nye zrobit'. i zdobichchu stanye vsye ikhne bagatstvo, a ikhni domi za spustoshyennya, i budut' voni buduvati domi, alye v nikh nye siditumy, i vinogradniki budut' saditi, ta vina ikhn'ogo nye pitimut'. bliz'kii dyen' gospodnii vye-likii, vin bliz'kii i duzhye shvidko nastanye. os' golos gospodn'ogo dnya, todi girko krichatimye navit' khorobrii! dyen' gnivu tsyei dyen', dyen' smutku i nasillya, dyen' zburyennya ta zruinuvannya, dyen' tyemnoti ta tyemryavi, dyen' khmari i imli, dyen' surmlyennya i okriku proti ukriplyenikh mist ta proti vysokikh mis'kikh zaboroliv. i budu chiniti ya utisk lyudini, i budut' khoditi voni, yake slipi, bo zgrishili voni proti gospoda. i villet'sya krov ikhnya, nyemov toi pisok, a ikhne tilo, yak gnii. spasti ikh nye zmozhye v dyen' gnivu gospodn'ogo ni ikhne sriblo, ani zoloto ikhne, i ognym iogo zazdroshchiv budye poidzhyena tsila zyeimly, bo skinchyennya til'ki prispishyenne zrobit' zo vsimi myeshkantsyami krayu ts'ogo.

posoromtyesya ta zastidaityes', narodye byez soromu, poki narodit'sya ustanovlyenne, minye dyen', yak polova! poki nye priidye na vas lyutist' gnivu gospodn'ogo, poki nye priidye na vas dyen' gospodn'ogo gnivu! shukaitye gospoda, vsi pokirni zyeimli, khto vikonus pravo iogo! shukaitye pravdi, shukaitye smiryennya, mozhye budyetye skhovani

vi v dyen' gospodn'ogo gnivu! bo pokinuta budye azza, a ashkyelon upustoshyennam stanye, ashdod opivdnyo iogo vizhyenut', a yekron budye virvanni. gorye myeshkantsyam dovkillya mors'kogo, narodovi krits'komu! slovo gospodne na vas, khananyei, krayu filistimlyan, ya tyebye vigublyu tak, shcho nye budye myeshkantsya! i budye dovkillya mors'kye pasovishchami, povnimi yam pastukhiv ta koshar dlya otari, i budye otsye poberyezhzhya ostankovi domu yudinogo, na nikh pasti budut', u domakh ashkyelonu vvyechori budut' lyagati, bo ikh vidvidae gospod', ikhnii bog, i vin ikhnyu dolyu privyernye. chuv ya gan'bu moavovu i obrazi ammonovikh siniv, yaki obrazhali narod mii i chvanilysya nad granitsyeyu ikhn'oyu. tomu yak zhivii ya! govorit' gospod' savaot, bog izrailiv, stanye moav yak sodom, a ammonovi sini yak gomorra: zyeimleyu tyernini, i solonchakom, i naviki spustoshyennam! pograbue ikh ryeshata narodu mogo, a zalishok lyudu mogo ikh posyadye. otsye im za ikhnyu pikhu, bo voni obrazhali i chvanilysya proti narodu gospoda savaota. gospod' budye griznii proti nikh, bo vin znishchit' vsikh bogiv zyeimli, i vklonyatisya budut' iomu kozhyen z mistsya svogo, usi ostrovi tikh narodiv. takozh vi, yetioplanyi, pobiti myechyem moim budyetye. i na pivnich prostyagnye vin ruku svoyu, ta i pogubit' ashshura, i ninyeviyu uchinit' spustoshyennam, sukhodolom, mov tu pustelyu. i budut' lyezhati syeryed nyei stada, usyaka pol'ova zvirina, i pyelikan, i izhak budut' nochuvati na mistyets'kikh prikrasah ii, sova budye krichati v vikni, na porozi vorona, bo viddyerto kyedrinu iogo. otsye otye radisnye misto, shcho byezpyechno zhivye, shcho govorit' u syertsii svoemu: ya, i nyemae vzhye bil'shye nikogo! yak stalo nomo opustoshyennam, lyegovishchyem dlya zvirini! kozhyen, khto budye prokhodit' povz n'ogo, zasvishchye, svoeyu rukoyu makhnye!

gorye mistu tomu vorokhobnomu ta zanyechishchyenom, mistu nasil'nikov! nye slukhaet'sya vono golosu, nye priimae kartannya, nye skladae nadii na gospoda, do boga svogo nye zblyzhaet'sya. iogo zvyerkhniki posyeryed n'ogo to lyevi ryevuchi, iogo suddi vyechirni ovki, yaki nye lishayut' do ranku nichogo. proroki iogo chvan'kuvati, zradlivi, iogo svyashchenyiki znyevazhayut' svyatyinu, lamayut' zakona. syeryed n'ogo gospod' spravyedlivii, vin krivdi nye chinit', shchoranku dae svoje pravo na sonyashnye svitlo, nye braknye iogo, alye krivdnik nye vidae soromu. narodi ya vigubiv, popustoshyeni ikhni zaborola, ya vulitsi ikhni zruinuvav, i nyema pyeryekhozhogo, ikhni mista poruinovani, tak shcho nyemae i lyudini, nyemae i myeshkantsya! ya iomu govorit': til'ki budyesh boyatis' myenye, til'ki priimysh kartannya, i nye vityatye budye myeshkannya iogo, usye, shcho pro n'ogo ya postanoviv, ta voni ryevno psli vsi chini svoi! tomu to chyekaitye myenye, promovlyae gospod', na toi dyen', koli vstanu, yak svidok, bo pravo moe pozbirati narodi, zgormaditi tsarstva, shchob

viliti na nikh svoyu lyut', uvyes' zhar svogo gnivu,
bo ognem moikh zazdroshchiv budy poglinita
tsila zymlya! bo todi usta chisti narodam ya dam,
shchob usi voni klikali imyennya gospodne, shchob
ramyenom odnim posluzhiti iomu. z drugogo
boku richok yetiopii moikh poklonnikiv, moikh
rozporoshyenykh darunkom myeni prinyesut'. togo
dnya ti nye budyesh soromitis' vsima svoimi dilami,
yakimi grishiv proti myenye, bo todi ya vidkinu z
tvoei syeryedini tikh, khto radie tvoeyu pishnotoyu,
i ti visoko bil'sh nye stoyatimyesh vzhye na svyatii
moii gori. i syeryed tyebye zostavlyu ubogii i
nuzhdyennii narod, i budut' shukati pristanovishcha
v imyenni gospodnim voni. ostanok izrailiv krivdi
nye budy robiti, i nye budut' kazati nyepravdi, i
obludnii yazik v ikhnikh ustakh nye znaidyet'sya,
bo pastisya budut' voni ta vilyezhuvatis', i nye
budy takogo, khto b ikh nastrashiv. spivai, dochko
sionu! vtishaisya, izrailyu! radii ta vtishaisya vsim
syertsyem, dochko erusalimu! vidkinuv gospod' tvoi
prisudi, usunuv u kut tvogo voroga! syeryed tyebye
gospod', tsar izrailiv, uzhye ti nye budyesh boyatisya
zla! togo dnya budy skazanye erusalimovi: nye
biisya! sionovi: nyekhai nye opustyat'sya ruki tvoil
gospod', bog tvii, syeryed tyebye, vyelyet spasye! vin
u radosti budy vtishatis' toboyu, obnovit' lyubov
svoyu, zo spivom vtishatisya budy toboyu! tikh,
shcho sumuyut' za svyatami, ya pozbirayu, vid tyebye
voni, tyagaryem nad nimi buv sorom. os' ya vchinyu
zo vsima muchityelyami tvoimi kinyets' togo chasu,
i spasu kul'gavye, i pozbirayu roznanye, i zroblyu
ikh khvaloyu ta imyennyam u tsilomu krai ikhn'ogo
soromu. togo chasu sprovadzhu ya vas, i togo chasu
ya vas pozbirayu, bo na imyennya i na slavu viddam
vas pomizh usikh narodiv zyemli, koli dolyu vyernu
vam na vashikh ochakh, promovlyae gospod'.

drugogo roku tsarya dariya, shostogo misyatsya, pyershogo dnya misyatsya, bulo gospodne slovo chyeryez proroaka ogiya do zorovavyelya, shyaltiilovogo sina, yudinogo namisnika, ta do isusa, egosadakovogo sina, vyelikogo svyashchyenika, kazhuchi: tak govorit' gospod' savaot, promovlyayuchi: narod tsyei govorit': nye priishov tyepyer chas domu gospodn'ogo, shchob buti zbudovanim! i bulo gospodne slovo chyeryez proroaka ogiya, govoryachi: chi chas vam siditi po vashikh domakh, pokritikh kaflyami, khoch dim tsyei zburyenii? a tyepyer otok promovlyae gospod' savaot: zvyernit' vashye syertsye do vashikh dorig! bagato vi sietye, ta zbiraetye malo, istye, ta nye nasichuetyesya, p'etye ta nye napivaetyesya, zodyagaetyesya ta nye tyeplo vam, a toi, khto zaroblyae, zaroblyae dlya diryavogo gamantsya. tak govorit' gospod' savaot: zvyernit' vashye syertsye do vashikh dorig! vikhod' nye na goru, i sprovadzhuitye dyeryevo, i khram tsyei buduitye, i v n'omu znaidu ya vpodobu, ta budu shanovanii, kazhye gospod'. zvyertaetyes' do chislyennogo, ta vikhodit' os' malo, i shcho prinositye v dim, to rozvyyuyu tye. zashcho? pitae gospod' savaot. za khram mii, shcho zburyenii vin, a vi kozhyen zhyenyetye do domu svogo. tomu to nad vami zattrimalos' nyebo davati rosu, a zymlyu urozhai svii zadyerzhala. i ya klikav posukhu na krai, i na gori, i na zbizhzhya, i na sik vinogradnii, i na molodu olivku, i na tye, shcho zymlya vidae, i na lyudinu, i na khudobu, i na vsyu pratsyu ruk. i zorovavyel', sin shaltiyeliv, ta isus, sin egosadaka, vyelikogo svyashchyenika, i dukha vseii ryeshti narodu, i voni poprikhodili, i zrobili robotu v domi gospoda savaota, ikhn'ogo boga, dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya shostogo misyatsya, drugogo roku tsarya dariya.

s'omogo misyatsya, dvadtsyatogo i pyershogo dnya misyatsya bulo slovo gospodne chyeryez proroaka ogiya takye: skazhi no do zorovavyelya, sina shaltiilovogo, namisnika yudinogo, i do isusa, sina egosadakovogo, vyelikogo svyashchyenika, ta do ryeshti narodu, govoryachi. khto syeryed vas zostavsy, shcho bachiv tsyei dim u pyershii iogo slavi? a yakim vi bachitye iogo tyepyer? chi zh nye e vin suproti togo, yak nishcho v vashikh ochakh? a tyepyer bud' muzhnii, zorovavyelyu, govorit' gospod', i zmitsnisa, isusye, sinu egosadakiv, svyashchyeniku vyelikii, i zmitsnisa, vvyes' narodye zymli, govorit' gospod', i robit', bo ya z vami, govorit' gospod' savaot. slova, yakim ya sklav z vami zapovita, koli

vi vikhodili z egiptu, a dukh mii probuvae syeryed vas, nye biityesya! bo tak promovlyae gospod' savaot: shchye raz, a stanyet'sya tsye nyezabarom, i ya zatoryasu nyebo ta zymlyu, i morye ta sukhodil! i zatoryasu vsima narodami, i priidut' koshtovnosti vsikh narodiv, i napovnyu tsyei dim slavoyu, govorit' gospod' savaot. moe sriblo i moe zoloto, govorit' gospod' savaot. bil'sha budye slava ts'ogo ostann'ogo domu vid pyershogo, govorit' gospod' savaot, i na ts'omu misti ya dam mir, govorit' gospod' savaot. dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya, dyev'yatogo misyatsya, drugogo roku dariya bulo slovo gospodne chyeryez proroaka ogiya takye: tak govorit' gospod' savaot: zapitai no svyashchyenikiv pro zakona, govoryachi: os' nyesye khtos' osvychachenye m'ysa v poli svoei odyezhi, i dotorknyet'sya poloyu svoeyu do khliba, chi do potravi, chi do vina, chi do olivi, chi do yakoi pozhivi, chi stanye tye osvychachenim? i svyashchyeniki vidpovili ta i skazali: ni! todi ogii skazav: yakshcho b nyechistii chyeryez myertvogo dotorknuvsya do vs'ogo, chi stanye vono nyechistim? i vidpovili svyashchyeniki ta i skazali: stanye nyechistim! i vidpoviv ogii ta i skazav: otakii narod tsyei, i takii tsyei lyud pyeryed moim lityem, govorit' gospod', i takii usyakii chin ikhnikh ruk, i shcho voni skladayut' tam, nyechistye vono! a tyepyer zvyernit' no svoje syertsye na chas vid ts'ogo dnya i dali, shchye poki nye buv pokladyenii kamin' do kamyenya v gospodn'omu khrami. vidkoli to bulo, shcho prikhodiv buvalo do kopitsi nabirati dvadtsyat' mir, a bulo til'ki dyesyat', prikhodiv do chavila nabrati p'yatdyesyat' mir, a bulo dvadtsyat'. biv ya vas posukhoyu i zelyenyachkoyu ta gradom, usi chini vashikh ruk, ta nye klikali vi do myenye, govorit' gospod'. zvyernit' vashi syertsya na chas vid ts'ogo dnya i dali, vid dnya dvadtsyatogo i chyetyvertogo, dyev'yatogo misyatsya, vid togo dnya, koli buv zasnovanii gospodnii khram, zvyernit' vashye syertsye na tsye. chi e shchye nasinnya v komori? bo shchye vinograd, i figovyte dyeryevo, i dyeryevo granatovyte, i dyeryevo olivkovyte, nishcho nye prinosilo plodu. vid ts'ogo dnya ya poblagoslovlyu ikh. i bulo slovo gospodne do ogiya vdrugye dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya togo zh misyatsya takye: skazhi zorovavyelyu, namisnikovi yudinomu, govoryachi: ya zatoryasu nyebo ta zymlyu, i popyeryevyertayu troni tsarstv, i povigublyuyu silu pogans'kikh tsarstv, i popyeryevyertayu kolyesnitsi ta tikh, khto izdit' u nikh, i popadayut' koni ta ikhni vyerkhivtsi, odin myechem odnogo. togo dnya, govorit' gospod' savaot, viz'mu ya tyebye, zorovavyelyu, sinu shyaltiiliv, mii rabye, govorit' gospod', i pokladu tyebye, nyemov tu pyechatku, bo ya tyebye vibrav, govorit' gospod' savaot.

vos'mogo misyatsya drugogo roku dariya bulo gospodne slovo do proroka zakhariya, sina byeryekhii, sina iddovogo, takye: roznivavsvya gospod' na bat'kiv vashikh palychum gnivom. i skazhi im: tak govorit' gospod' savaot: vyernit'sya do myenye, govorit' gospod' savaot, i vyernusya do vas, govorit' gospod' savaot. nye bud'tye, yak vashi bat'ki, shcho do nikh klikali starodavni proroki, govoryachi: tak govorit' gospod' savaot: vyernit'sya z dorig vashikh zlikh i z chiniv vashikh likhikh! ta nye slukhali vi i nye prislukhalis' do myenye, govorit' gospod'. dye voni, bat'ki vashi? a proroki chi zh naviki zhivut'? ta slova moi i postanovi moi, shcho ya nakazav rabam moim prorokam, chi zh nye dosyagli voni do vashikh bat'kiv? i vyernulis' voni ta i skazali: yak zadumav gospod' savaot zrobiti nam za nashimi dorogami i za nashimi chinami, tak zbroviv vin iz nami. dvadtsyatogo i chyetvyertogo dnya, odinadtsyatogo misyatsya, tsye misyats' shyevat, za drugogo roku dariya bulo slovo gospodne do proroka zakhariya, sina byeryekhii, sina iddovogo, takye: bachiv ya tsiei nochii, azh os' na chyervonomu koni idye muzh, i vin stoit' mizh mirtami, shcho v glibini, a za nim koni chyervoni, rudi ta bili. i skazav ya: shcho tsye, mii panye? i vidkazav myeni toi angol, shcho govoriv zo mnoyu: ya tobi pokazhu, shcho tsye takye. i vidpoviv toi muzh, shcho stoyav mizh mirtami, ta i skazav: tsye ti, shcho gospod' ikh poslav obiiti zyeimlyu. i vidpovili voni gospodn'omu angolovi, shcho stoyav mizh mirtami, ta i skazali: pyeryeishli mi zyeimlyu, i os' usya zyeimlya sidit' spokiino. i vidpoviv angol gospodnii ta i skazav: gospodi savaotye, azh doki ti nye zmlisosyerdishsya nad erusalimom ta nad yudinimi mistami, na yakii ti gnivaeshsya otsye simdyesyat lit? i vidpoviv gospod' angolovi, shcho govoriv zo mnoyu, slova dobri, slova vtishlivi. i skazav do myenye toi angol, shcho govoriv zo mnoyu: klich, govoryachi: tak govorit' gospod' savaot: pikluyusya ya pro erusalim ta pro sion vyelikim pikluvannyam. i gnivom vyelikim ya gnivayusya na ti spokiini narodi, na yakikh ya malo gnivavsya, a voni dopomogli zlomu. tomu tak promovlyae gospod': vyernusya ya do erusalimu z milosyerdym, khram mii budy zbudovani u n'omu, govorit' gospod' savaot, a mirmichii shnur budy roztyagnyenii nad erusalimom. shchye klich ta i skazhi: tak govorit' gospod' savaot: znov dobrom pyeryepovnyat'sya mista moi, i gospod' shchye potishit' siona, i shchye vibyerye erusalima! i zviv ya ochi svoi, ta i pobachiv, azh os' chotiri rogi. i zapitav ya angola, shcho govoriv zo mnoyu: shcho tsye? a vin vidkazav myeni: tsye ti rogi, shcho rozporoshili yudu i izrailya ta erusalim. i gospod' pokazav myeni chotir'okh maistriv. i zapitav ya: shcho voni prikhodyat' zrobiti? a vin vidkazav, govoryachi: tsye ti rogi, shcho rozporoshili yudu, tak shcho nikhto nye pidviv golovi. a tsi priishli nastrashiti ikh, shchob skinuti rogi tikh narodiv, shcho pidnosyat' roga proti yudinogo krayu, shchob iogo rozporoshiti.

i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' muzh, a v iogo rutsi mirmichii shnur. i skazav ya: kudi ti idyesh? a vin vidkazav myeni: shchob zmyrlyati erusalim, shchob pobachiti, yaka shirina iogo ta yaka dovzhina iogo. azh os' angol, shcho govoriv zo mnoyu, vikhodit', a navproti n'ogo vikhodit' angol inshii. i skazav vin do n'ogo: bizhi, govori ts'omu yunakovi, kazhuchi: nyevkriplyenii budy erusalim chyeryez mnogist' lyudyei ta khudobi v syeryedini iogo. a ya stanu dlya n'ogo, govorit' gospod', ognyanim murom navkolo, i stanu slavyu v syeryedini iogo. gorye, gorye, vtikayte z pivnichnogo krayu, govorit' gospod', bo na chotiri nyebesni vitri rozporoshu ya vas, promovlyae gospod'. gorye, vtikai do sionu, myeshkanko dochki vavilonu! bo tak promovlyae gospod' savaot: dlya slavi poslav vin myenye do narodiv, shcho vas grabovali, bo khto vas dotorkuet'sya, toi dotorkuet'sya do zirtsya iogo oka. bo os' til'ki makhnu ya svoeyu rukoyu na nikh, i dlya ikhnikh rabiv voni zdobichyuu stanut', i piznaetye vi, shcho gospod' savaot myenye vislav. spivai zhye ta tishsya, o dochko sionu, bo os' ya prikhodzhu ta pyeryebuvatimu posyeryed tyebye, govorit' gospod'! i dnya togo priluchat'sya lyudi chislyenni do gospoda, i stanut' narodom myeni, a ya pyeryebuvatimu posyeryed tyebye, i dovidaeshsya, shcho gospod' savaot myenye vislav do tyebye. i yudu, spadok svii, posyadye gospod' na svyatii zyeimli, i vibyerye erusalim vin shchye! zamovchi zh, vsyakye tilo, pyeryed gospodnim litsyem, bo vin probudivsvya z myeshkannya svy-atogo svogo!

i pokazav vin myeni isusa, vyelikogo svyashchyenika, shcho stoyav pyeryed litsyem gospodn'ogo angola, a satana stoyav po pravitsi iogo, shchob protivitisya iomu. i skazav gospod' satani: gospod' budy kartati tyebye, satano, i budy kartati tyebye gospod', yakii vibrav sobi erusalima! chi zh vin nye golovyeshka, shcho vtsilila vid ognyu? a isus odyagnyenii buv u brudnu odyezhu, i stoyav pyeryed litsyem angola. i vin zagovoriv ta i skazav do tykh, shcho stoyali pyeryed iogo litsyem, govoryachi: zdiimit' z n'ogo tsyu brudnu odyezhu! i skazav vin iomu: ya znyav z tyebye provinu toyuu, i zodyagnu tyebye v shati koshtovni. i vin skazav: nyekhai pokladut' chistogo zavoya na iogo golovu! i poklali chistogo zavoya na iogo golovu, i zodyagli iogo v shati, a angol gospodnii stoyav. i osvidchiv angol gospodnii isusovi, promovlyayuchi: tak govorit' gospod' savaot: yakshcho ti budyesh khoditi moimi dorogami, i yakshcho styeryegtimyesh storozhu moyu, todi i ti budyesh suditi mii dam, i takozh budyesh styeryegti moi podvir'ya, i dam tobi khoditi pomizh timi, shcho stoyat' tut. poslukhai no, isusye, vyelikii svyashchyeniku, ti ta blizhni tvoi, shcho sidyat' pyeryed tobouy, bo voni muzhi znayemni, bo os' ya privyedu svogo raba pagintsya. bo otsye toi kamin', shcho iogo ya poklav pyeryed isusom. na odnomu kamyeni sim ochyei. os' ya viriz'blyu na n'omu riz'bu iogo, govorit' gospod'

savaot, i vidkinu vinu tsiei zyeмли za odin dyen'. togo dnya, govorit' gospod' savaot, vi budyetye klikati odin odnogo pid vinograd i pid figovyе dyeryevo.

4

i vyernuvsyа toi angol, shcho govoriу zо mnоу, i zbudiу myenyе, yak cholovika, yakogo budyat' zо snu iоgo. i skazav vin do myenyе: shcho ti bachish? а ya vidkazav: bachu ya, os' svitil'nik, uvyes' iz zolota, i chasha na vyerkhu iоgo, i sim lyampad iоgo na n'omu, i po sim ruchoch dlya lyampad, shcho na vyerkhu iоgo. i dvi olivki na n'omu, odna z pravitsi chashi, а odna na livitsi ii. i govoriу ya i skazav do angola, shcho govoriу zо mnоу, kazhuchi: shcho tsye, mii panye? i vidpoviу angol, shcho govoriу zо mnоу, ta i skazav myeni: chi zh ti nye znaesh, shcho tsye takye? а ya vidkazav: ni, panye! i vidpoviу vin, i skazav myeni, govoriуchi: otsye takye gospodne slovo do zorovavyelyа: nye siloyu i nye mitstsyu, alye til'ki moim dukhom, govorit' gospod' savaot. khto ti, goro vyelika? pyeryed zorovavyelyem ti stanyesh rivninoyu. i vin vinyesyе narizhnogo kamyenyа pri krikakh: milist', milist' iomu! i bulo myeni slovo gospodne takye: zorovavyelye ruki zaklali tsyei dim, i ruki iоgo vikinchat', i ti piznaesh, shcho gospod' savaot poslav myenyе do vas. bo khto budyе pogordzhuvati dnyem malikh ryecheyi? alye budut' tishitsiya, i budut' divitis' na tseyasyar'kogo viska v rutsi zorovavyelyа ti syemyero, gospodni ochi, shcho khodyat' po vsii zyeмли. i zagovoriу ya ta i do n'ogo skazav: shcho tsye za dvi olivki pravoruch svichnika i livoruch iоgo? i zagovoriу ya vdrugye, ta i do n'ogo skazav: shcho tsye za dvi galuzki olivok, shcho chyeryez dvi zoloti rurki vilivayut' z syebye zoloto? i skazav vin do myenyе, govoriуchi: khiba ti nye znaesh, shcho tsye? а ya vidkazav: ni, panye! i vin skazav: tsye dva pomazantsi, shcho stoyat' pyeryed gospodom vsiei zyeмли.

5

i zнову pidnis ya svoi ochi, ta i pobachiv, azh os' lyetit' zvii. i skazav vin do myenyе: shcho ti bachish? а ya vidkazav: ya bachu lyetyuchogo zvoya. dovhina iоgo dvadtsyat' miroyu liktym, а shirina iоgo dyesyat' liktiv. i skazav vin myeni: tsye tye proklyattya, shcho vikhodit' na povyerkhnyu vsiei zyeмли. bo kozhyen zlodii budyе byezkarnii zgidno z tim, shcho z ts'ogo boku zvoyu napisanye, i kozhyen, khto prisyyagae lozhno, budyе byezkarnii zgidno z tim, shcho z togo boku zvoyu napisanye. i priviv ya iоgo, proklyattya, govorit' gospod' savaot, i priidye vono do domu zlodiya, i do domu togo, khto lozhno prisyyagae imyennyam moim, i vono mitsno osyadyet'sya v syeryedini domu iоgo, i vigubit' iоgo, i dyeryeva iоgo ta kaminnyа iоgo. i viishov toi angol, shcho govoriу zо mnоу, ta i do myenyе skazav: zvyedi no svoi ochi i pobach, shcho tsye vikhodit'? i skazav ya: shcho tsye takye? а vin vidkazav: tsye yefa, shcho vikhodit'. i shchye vin skazav: tsye ikhne oko v us'omu krai. azh os' pidnyalasyа oliv'yanа pokr-

ishka, а tsye bula odna zhinka, shcho sidila posyeryed yefi. i vin skazav: tsye ta nyespravdyedlivist'. i kinuv ii do syeryedini yefi, i kinuv oliv'yanogo kuska do ii otvoru. i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' dvi zhinki vikhodyat', i vityer gudiv v ikhnikh krilakh, а ikhni krila yak krila chornoguza. i pidnyali voni yefu mizh zyeמlyeyu ta mizh nyebom. i skazav ya do angola, shcho zо mnоу govoriу: kudi voni nyesut' tsyu yefu? i skazav vin do myenyе: shchob zbuduvati ii dim u krayu shin'ar. а koli vin budyе postavlyenii, to budyе pokladyna tam na mistsi svoemu.

6

i zнову zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' chotiri kolyesnitsi vikhodyat' z-mizh dvokh gir, а ti gori gori z midi. v kolyesnitsi pyershii koni chyervoni, а v kolyesnitsi drugii koni chorni, а v kolyesnitsi tryetii koni bili, а v kolyesnitsi chyetvyertii koni pasasti, mit-sni. i vidpoviу ya ta i skazav do angola, shcho govoriу zо mnоу: shcho tsye takye, mii panye? i angol vidpoviу ta i skazav do myenyе: tsye chotiri nye-byesni vitri, shcho vikhodyat' pislyа stoyannya pyeryed gospodom usiei zyeмли. u kotrim koni chorni, ti vikhodyat' do pivnichnogo krayu, а ti bili viishli za nimi, а ti pasasti viishli do pivdyennogo krayu, а ti sil'ni viishli i shukali khodi, shchob pyeryeiti po zyeмли. i vin skazav: idit', khodit' po zyeמli! i khodili voni po zyeמli. i kliknuv vin do myenyе i kazav myeni, govoriуchi: pobach, ti, shcho viishli do pivnichnogo krayu, zaspokoili dukha mogo v pivnichnomu krai. i bulo myeni slovo gospodne takye: viz'mi miru vignannya, vid khyeldaya, i vid toviui, i vid edai, i priidyesh ti togo dnya, i vviidyesh do domu ioshiii, tsyefanievogo sina, shcho priishli z vavilonu. i viz'myesh sriblo ta zoloto, i zrobish koronu, i pokladyesh na golovu isusa, egosadakovogo sina, vyelikogo svyashchyenika. i skazhyesh do n'ogo, govoriуchi: tak govorit' gospod' savaot, promovlyayuchi: otsye muzh, tsyema im'ya iomu, i zo svogo mistsya viroste yе vin, i zbudue khrama gospodn'ogo. i vin zbudue khrama gospodn'ogo, i vin budyе nositi vyelichnist', i syadye, i budyе panuvati na troni svoemu, i vin stanye svyashchyenikom na troni svoemu, i rada miru budyе pomizh nimi oboma. а ti koroni budut' khyeldaevi, i toviui, i edai, i khyenovii, sinu tsyefanii, na pam'yatku v khrami gospodn'omu. i dalyeki priidut', i pobuduyut' u khrami gospodn'omu, i vi piznaetye, shcho gospod' savaot poslav myenyе do vas. i tsye stanyet'sya, yakshcho vi konchye budyetye slukhati golosu gospoda, vashogo boga!

7

i stalosya, а chyetyvertomu rotsi tsarya dariya bulo gospodne slovo do zakhariya chyetyvertogo dnya dyev'yatogo misyatsya, kislyeva. i poslav byet-yel sar'yetsyera i ryegym-myelyekha ta lyudyei iоgo, shchob gospoda vblagati, shchob skazati svyashchyenikam, yakі v domi gospoda savaota, ta prorokam, govoriуchi: chi ya mayu plakati p'yatogo misyatsya ta postiti, yak ya robiу tsye bagato rokiу? i

bulo slovo gospoda savaota takye: govori do vs'ogo narodu zyemli i do svyashchenyikov, kazhuchi: yakshcho vi postili ta lyemyentuvali p'yatogo i s'omogo misyatsya, i to simdyesyat rokiv chi to vi postili dlya myenye? a koli vi istye ta koli vi p'etye, chi zh to nye sobi vi istye i nye sobi vi p'etye? chi zh tsye nye ti slova, yaki gospod' vigoloshuvav chyeryez davnikh prorokiv, koli erusalim buv nasyelenii ta spokiinii, i iogo mista navkolo n'ogo, i pivdyen', i rivnina buli nasyeleni? i bulo do zakhariya slovo gospodne takye: tak govorit' gospod' savaot, promovlayuchi: sudit' sud po pravdi, i chinit' odin odnomu milosyerdya ta milist'. a vdovi i siroty, chuzhintsya ta vbogogo nye gnobit', i nye dumaitye zla odin odnomu v syertsii svoemu! ta voni nye khotili slukhati, i vidvyernuli svoe ramyeno vid myenye, a vukha svoi vchinili tyazhkymi, shchob nye slukhati, i syertsye svoje зробили kryemyenyem, shchob nye slukhati zakonu, ta tikh sliv, shcho poslav gospod' savaot svojim dukhom chyeryez davnikh prorokiv. i buv vyelikii gniv vid gospoda savaota. i stalosya, yak ya klikav, to voni nye slukhalisya, tak voni budut' klikati, ta nye budu ya slukhati, kazhye gospod' savaot. i rozviyav ya ikh po vsikh narodakh, yaki nye znali ikh, a krai buv spustoshenyii po nikh, tak shcho nye bulo takogo, khto b pyeryekhodiv chi vyertavsy, i voni зробили ulybulyenii krai spustoshenyiam.

8

i bulo myeni slovo gospodne takye: tak govorit' gospod' savaot: zazdryu ya za sion vyelikoyu zazdrystyu, i vyelikoyu ryevnistyu ya zazdryu za n'ogo. tak govorit' gospod': vyernusya ya do sionu, i budu probuvati v syeryedini erusalimu, i budye zvatsiya erusalim mistom pravdi, a gora gospoda savaota goroyu svy-atoyu. tak govorit' gospod' savaot: shchye budut' siditi na erusalims'kikh maidanakh didi ta babi, i kozhyen z palitsyeyu v svoii rutsi chyeryez dovzii vik. a mis'ki maidani budut' pyeryepovnyeni khloptsyami ta divchatami, shcho budut' bavitisya na maidanakh iogo. tak govorit' gospod' savaot: koli divnye tsye v ochakh ostanku narodu ts'ogo za tsikh dniv, chi zh vono budye divnye v ochakh moikh? promovlyae gospod' savaot. tak govorit' gospod' savaot: oto ya spasu svii narod iz skhidn'ogo krayu ta z krayu zakhodu sontsya. i sprovadzhu ya ikh, i voni budut' probuvati v syeryedini erusalimu, i stanut' narodom moim, a ya stanu im bogom u pravdi ta v pravdyenosti. tak govorit' gospod' savaot: nyekhai stanut' sil'nimi vashi ruki, vi, shcho slukhaetye tsimi dnyami slova tsi z ust prorokiv, shcho buli v dyen' zakladin domu gospoda savaota, khramu, shchob buv pobudovani. bo pyeryed tsimi dnyami nye bulo nagorodi dlya lyudini, ani nagorodi dlya khudobi, i dlya togo, khto vikhodiv, i dlya togo, khto vkhodiv nye bulo spokoyu vid voroga, i puskav ya vsikh lyudyei odnogo proti odnogo. tomu ya tyepyer dlya ostanku ots'ogo narodu nye budu takii, yak za tikh davnikh dniv, promovlyae gospod' savaot. bo budye nasinnya miru: vinograd dast' svii plid, a zymlyia urozhai svii podast', a nyebo dast' rosu svoyu, i vchinyu ya, shcho ryeshta ots'ogo narodu tsye vsye posyadye. i

stanyet'sya, yak buli vi proklyattyam syeryed narodiv, domye yudin ta domye izrailiv, tak ya vas spasu, i vi stanetye blagoslovnyeniam. nye biityes', khai zmitsniyut' vashi ruki! bo tak promovlyae gospod' savaot: yak ya dumav зробiti vam zlye, koli vashi bat'ki prognivlyali myenye, promovlyae gospod' savaot, i nye zhaluvav ya, tak znovu zadumav ya dnyami ot-simi vchiniti dobro erusalimovi ta yudinomu do-movi. nye biityes'! otsye ryechi, yaki budyetye ro-biti: govorit' pravdu odin odnomu, pravdu ta sud miru sudit' u vashikh bramakh. i nye dumaitye zla v svoim syertsii odin proti odnogo, i nye lyu-bit' nyeppravdivoi prislyagi, bo tsye vsye otye, shcho znyenavidiv ya, promovlyae gospod'. i bulo myeni slovo gospodne takye: tak govorit' gospod' savaot: pist chyetyvertogo, i pist p'yatogo, i pist s'omogo, i pist dyesyatogo misyatsya stanye dlya yudinogo domu na radist' i na vtikhu, ta na vyesyeli svyata, alye pravdu ta mir kokhaitye! tak govorit' gospod' savaot: shchye priidut' narodi ta myeshkantsi chis-lyennikh mist. i priidut' myeshkantsi odnogo mista do drugogo, kazhuchi: khodimo, khodimo vblagati gospoda, shukati gospoda savaota! pidu takozh ya. i poprikhodyat' chislyenni narodi ta sil'ni lyudi shukati gospoda savaota v erusalimi, i blagati gospoda. tak govorit' gospod' savaot: i stanyet'sya timi dnyami, shcho skhoplyat' dyesyat' muzhiv z usikh yazikov tikh narodiv, i skhoplyat' za polu yudyeya, govoryachi: khodimo z vami, bo mi chuli: bog z vami!

9

prorotstvo gospodn'ogo slova na zyemlyu khadrakh ta damask, mistysya spochinku iogo, bo oko gospodne na aram ta na vsi izrailievi plyemyena, a takozh na gamat, shcho myezhue iz nim, na tir ta sidon, bo vin stav duzhye mudrii. i tir tyverdinyu sobi zbuduvav, i sribla nagromadiv, yak porokhu, a shchirogo zolota yak bagna na vulitsyakh. os' gospod' зробit' bidnim iogo, i na mori pob'e iogo potugu, i vin sam budye pozhyertii ognym. pobachit' tsye ashkyelon, ta i zlyakaet'sya, i azza, i duzhye nastrashit'sya, i yekron, bo nadiya iogo zasoromit'sya. i zginye tsar iz azzi, a ashkyelon nye budye zaselyenii. i budye v ashdodi siditi baistryuk, i ya vigublyu gordist' filistimyan. i vikinu krov iogo z iogo ust, a gidotu iogo z-mizh zubiv iogo, i dlya nashogo boga dostanyet'sya i vin, i vin budye, yak knyaz' toi u yudi, a yekron yak evusyei. i stanu taborom bilya svogo domu proti viis'ka, proti togo, khto pyeryekhodit' i khto vyertaet'sya; i vzhye nye pyeryeidei gnobityel' povz nikh, bo tyepyer ya tsye bachiv svoimi ochima. radii vye!mi, o dochko sionu, vyesyelis', dochko erusalimu! os' tsar tvii do tyebye gryadye, spravyledivii i povnii spasinnya, pokirmi, i idye na osli, i na molodim vislyukovi, sini oslitsi. i vigublyu ya kolyesnitiz z efryema, i konya z erusalimu, i viis'kovii luk znishchyenii budye. i nardo-dam vin mir spovistit', a iogo panuvannya vid morya do morya, i vid riki azh do kintsiv zyemli. takozh ti, za krov zapovitu tvogo ya pustiv tvoikh y'vazniv iz yami, v yakii nyemae vodi. do tverdyni vyer-nit'sya, o v'yazni nadii! i s'ogodni zviszhchayu: podvi-ino tobi povyrnu! bo yudu sobi natyagnu, nyemov

luka, napovnyu efryemom iogo, i zbudzhu tvoikh siniv, sionye, na siniv tvoikh, yavanye, i vchinyu ya tyebye za myecha dlya litsars'tva. a gospod' z'yavit'sya nad nimi, i strila iogo viidye, yak bliskavka, i gospod' bog zasurmit' u surmu, i pidye pividennymi buryami. i gospod' savaot byeryetymye vsikh ikh, i voni poidyat' ta potopchut' kaminnya, shcho ki-daet'sya, i voni budut' piti ta budut' shumiti, nyemov tye vino, i budut' povni, yak chasha zhyertovna, nyenachye ti rogi zhyertivnika. i spasye ikh gospod', ikhnii bog, togo dnya, svii narod, yak otaru, bo voni, yak kaminnya koroni, zasyayut' u krai iogo. i shcho za dobro iogo budye, i shcho za krasa iogo! zbzhzhya pomozhye rosti yunakam, a divchatam vino molodye.

10

prosit' vid gospoda doshchu chasu vyesnyanogo pizn'ogo doshchu, gospod' chinit' bliskavki, i zlivnii doshch posilae im, kozhnomu travu na poli. bo govoryat' marnotu domovi bozhki, i vishchuni bachat' lzhu, i rozkazuyut' sni nyepravdivi, potishayut' marnotoyu. tomu voni brodyat', nyemov ta otara, mandruyut' voni, bo byez pastirya. na pastiriv gniv mii palae, a kozliv navishchu, bo stado svoe, yudin dim pokarae gospod' savaot, i vchinit' vin ikh, nyemov svoim slavnim konyem na viini. z n'ogo budye narizhnik, iz n'ogo kilok, z n'ogo luk boiovii, z n'ogo vidut' kyermanichi razom usi, i budut', nyemov tye litsarstvo, shcho topchye vono na viini, yak boloto na vulitsyakh, i budut' voni voyuvati, bo z nimi gospod', i kinnotnikh izdtsiv zasoromlyat'sya. i vchinyu ya litsars'kim dim yudin, a dim iosipiv spasu, i vyernu ikh, bo zmilosyerdivs' nad nimi, i stanut' voni, nibi ya ikh nye kidav, bo ya gospod' bog ikhnii, i budu ya ikh vislukhovuvati. i staneye litsars'kim efryem, i zvyesyelie ikhne syertsye, nyemov vid vina, a ikhni sini tsye pobachat' ta budut' raditi, potishit'sya syertsye ikhne gospodom. ya im dam znaka ta ikh pozbirayo, bo ya vikupiv ikh, i mnozhitis' budut', yak mnozhilis'. i rozsiyu ya ikh mizh narodami, i v dalyekikh krayakh voni budut' myenye zgađuvati, i zhitimut' z dit'mi svoimi, i vyernut'sya. i vyernu ikh iz krayu egipyets'kogo, i pozgromadzhuyu ikh iz ashshuru, i vvyedu ikh do krayu gilyeadu i livanu, i mistsya nye vistachit' im. i priidye po mori nyeshchastya, i khvili na mori udarit', i povisikhayut' usi glibini riki, i budye ponizhyena gordist' ashshuru, i vid egiptu vidiimyet'sya byerlo. i zmitsnyu ikh u gospodi, i imyennyam iogo voni budut' khoditi, govorit' gospod'!

11

livanye, vidkrii svoi dvyeri, i ogon' pozhryeye z tvoikh kyedriv! golosi, kiparisy, bo kyedr on upav, pograbovani pishni! golositye, bashans'ki dubi, bo lis nyepriestupnii zvalivsy! chuti golos vittya pastukhiv, bo gordoshchi ikhni pograbovani! chuti rik lyevchukiv, bo iordans'ka krasa popustoshyena... tak govorit' gospod', mii bog: pasi ti otaru, yaka na zariz, shcho rizhut' ikh ikhni kuptsi i nye vinni, a ikhni pro-

davtsi promovlyayut': blagoslovnyennii gospod', shcho ya zbagativ! a ikhni pastukhi nye pomiluyut' ikh!... bo ya nye pomiluyu bil'she vzhye myeshkantsiv tsyei zyeimli, promovlyae gospod'. i os' pyeryedam ya lyudinu, odnogo odnomu do ruk, ta do ruk tsarya ikhn'ogo, i zyeimlyu voni potovchut', i ya z ikhnikh ruk nye vryatuyu nikogo! i pas ya otaru, yaka na zariz tim, khto torgue otaroyu. i vzyav ya sobi dva kii, i odnogo nazvav: milist', a odnogo nazvav: zgoda, i pas ya otaru. i znishchiv ya tr'okh pastukhiv za odin misyats'. i ya vtrativ tyeprinnya do nikh, bo dusha ikhnya obridila myenye. tomu ya skazav: nye pastimu vas! ta vitytsya, shcho mae pomyerti, nyekhai umrye, a shcho mae pogublyena buti khai budye pogublyena, a pozostali khai tilo odna odnie z'idyat'! i ya vzyav svogo kiya milist', i iogo polamav, shchob zlamati svogo zapovita, yakogo ya sklav buv zo vsima narodami. i vin zlamani buv togo dnya, i piznali pokuptsi otari, yaki na myenye vvyazhayut', shcho tsye slovo gospodne. i skazav ya do nikh: yakshcho dobrye tsye v vashikh ochakh, daitye platnyu moyu, a yak ni, pyeryestant'ye! i voni moyu platnyu vidvazhili tridtsyat' sribnyakiv. i promoviv do myenye gospod': kin' ii gancharyevi, tu slavnu tsinu, shcho voni otsinili myenye! i ya vzyav oti tridtsyat' sribnyakiv, i tye kinuv do domu gospodn'ogo, do gancharya. i zlamav ya svogo kiya drugogo, zgodu, shchob zlamati bratyerstvo mizh yudoym ta mizh izrailiyem. i promoviv do myenye gospod': shchye viz'mi sobi znaryaddy pastukha nyerozumnego. bo os' ya nastanovlyu pastirya na zyeimli, vin zagublyenikh nye vidvade, rozporoshyeno nye budye shukati, i zlamanoi nye vilikue, stoyachoi nye goduvatimye, a m'yaso sito itimye, i ratitsi ikhni polamae. gorye nyegidnomu pastiryevi, yakii pokidae otaru! myech na ramyeno iogo ta v iogo prave oko: konchye vsokhnye ramyeno iomu, i konchye styemnie iogo prave oko!

12

prorotstvo gospodn'ogo slova na izrailya. govorit' gospod', shcho nyebo napnuv ta zyeimlyu zaklav, i vformuvav dukh lyudini u nutri ii: os' ya erusalim uchinyu za kyelikha op'yaninnya vsim narodom navkolo, i na yudu takozh, koli budye v oblozi na erusalim. i budye v toi dyen', ya zroiblyu erusalima za kamin' tyazhkii vsim narodom: usi, khto budye iogo porushati, budut' konchye poranyeni, i zbyerut'sya na n'ogo vsi narodi zyeimli. togo dnya, promovlyae gospod', udaryu vsikh konyei spoloshyennyam, i shalyenstvom iogo vyerkhivtsya, a nad yudinim domom vidkriyu ya ochi svoi, i vsikh konyei narodiv pob'yu slipotuyu. i skazhut' todi knyazi yudini v syertsii svoemu: moya potuga to myeshkantsi erusalimu u gospodi savaoti, ikhn'omu bozi! togo dnya ya vchinyu knyaziv yudi, nyemov tu zharovnyu z ognym mizh drovami, i yak palayuchii smoloskip mizh snopami, i budut' voni pozhirati pravoruch i livoruch vsi dovki!ni narodi. i znovu osyadye na misti svoemu erusalim, u erusalimi. i gospod' dopomozhye naipryershye yudinim namyetam, shchob nye zbil'shilas' slava davidovogo domu ta erusalims'kogo myeshkantsya ponad yudu. togo dnya oboronit' gos-

pod' erusalims'kogo myeshkantsya, i budyte togo dnya toi, khto spotikaet'sya syeryed nikh, yak david, a dim davidiv yak bog, yak angol gospodnii pyeryed nimi. i stanyet'sya v dyen' toi, i ya budu shukati, shchob ponishchiti vsi ti narodi, shcho prikhodyat' na erusalim. a na davidiv dim ta na erusalims'kogo myeshkantsya ya villyu dukha milosti ta molitvi. i budut' divitis' na myenye, kogo prokololi, i budut' za nim golositi, yak golosit'sya za odintsyem, i girko zaplachut' za nim, yak plachut' za pyervyentsyem. togo dnya zdiimyet'sya vyelikye golosinnya v erusalimi, yak golosinnya gadadrimmona v myegiddons'kii dolini. i budyte zymlyia golositi, kozhyen rid okryemo: okryemo rid domu davida, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid domu natana, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid domu lyeviya, i okryemo zhinki ikh, okryemo rid shim'i, i okryemo zhinki ikh. usi rodi, yaki pozostali, kozhyen rid okryemo, i okryemo zhinki ikh.

13

togo dnya vidkriet'sya dzhyeryelo dlya davidovogo domu ta dlya erusalims'kikh myeshkantsiv dlya zhyertvi za grikh i za nyechistotu. i stanyet'sya v dyen' toi, govorit' gospod' savaot, povigublyuyu imyennya bovvaniv z zymli, i nye budut' voni bil'shye zgaduvatis', bo i prorokiv ta dukha nyechistogo vivyedu ya iz zymli! i stanyet'sya, koli budyte khto prorokuvati shchye, to skazhut' iomu iogo bat'ko ta mati iogo, shcho iogo porodili: nye budyesh ti zhiti, bo lozhnye govorish gospodnim im'yam! i zakolyut' iogo iogo bat'ko ta mati iogo, shcho iogo porodili, za tye, shcho nyepravdu vin prorokuvav. i stanyet'sya v dyen' toi, posoromlyeni budut' proroki oti, kozhyen vidinnyam svoim, koli prorokuvav vin, i volosyanitsi nye budut' voni zodyagati, shchob obmanuvati. i skazhye vin: ya nye prorok, ya lyudina, shcho porae zymlyu, bo zymlyia mii nabutok z yunatstva mogo. a koli iomu skazhye khto: shcho tsye za rani na tvoikh rukakh? to vidkazhye: pobito myenye v domi tikh, khto kokhae myenye... o myechu, zbudisya na mogo pastirya ta na muzha, mogo tovarisha, kazhye gospod' savaot! udar pastirya i rozporoshat'sya vitsvi, i ya obyernu na malikh svoyu ruku. i stanyet'sya v tsilomu krai, govorit' gospod', dvi chastini v nim vityati budut', pomrut', a tryetya chastina zostavlyena budyte u n'omu. i tsyu tryetyu chastinu vvyedu na ogon', i ochishchu ikh, yak ochishchaet'sya sriblo, i ikh viprobuyu, yak viprobouvet'sya otye zoloto. vin klikati budyte imyennya moe, i ya iomu vidpovim i skazhu: tsye narod mii, a vin skazhye: gospod' to mii bog!

14

os' dyen' nastae dlya gospoda, i syeryed tyebye podilyena budyte zdbich. i zhyeru vsi narodi do erusalimu na bii, i budyte zdbutye tsye misto, i pograbovani budut' domi, a zhinki pobyeczcheshcheyeni. i viidye pivmista v polon na vignannya, a ryeshtha narodu nye budyte pogublyena z mista. i viidye gos-

pod', i stanye na pryu iz narodami tsimi, yak dnya borot'bi iogo, za dnya boyu. i togo dnya stanut' nogi iogo na olivnii gori, shcho pyeryed erusalimom zo skhodu, a olivna gora na svoi polovini rozdvoit'sya, na skhid i na zakhid, na duzhye vyeliku dolinu. i na pivnich osunyet'sya polovina gori, a polovina ii na pivdyen'. i vtikati vi budyetye v dolinu moikh gir, bo dolina girs'ka syagatimye po atsal. i vtikati vi budyetye, yak utikali pyeryed zymlyetrusom za dnyv uzziui, tsarya yudinogo. i priidye gospod', bog mii, i z nim usi svyati. i stanyet'sya v dyen' toi, svitla nye budyte, i budyte kholod ta zamyierzannya. i budyte edinii to dyen', gospodu znanii, to budyte nye dyen', i nye nich, i budyte, na chas vyechora stanyet'sya svitlo. i stanyet'sya v dyen' toi, viidye z erusalimu zhivaya voda, polovina ii do skhidn'ogo morya, a polovina ii do morya zakhidn'ogo. litom i zimoyu tsye budyte. i stanye gospod' za tsarya nad zymlyeyu vsieyu, gospod' budyte odin togo dnya, i odnye imyennya iogo. usya tsya zymlyia stanye styepom vid gyevi do rimmonu, na pivdyen' erusalimu, yakii stanye visokim, i probuvatimye na misti svoemu vid brami vveniayamina azh do mistysya pyershoi brami, azh do brami narizhinkiv, i vid bashti khananyeila azh do tsars'kogo chavila. i osyadut' u n'omu, i zaklyattya vzhye bil'shye nye budyte, i byezpyechno siditimye erusalim. a otyse budyte rana, shcho nyeyu poranit' gospod' vsi narodi, khto pidye viinoyu na erusalim: zgnie tilo iogo, khoch vin na nogakh svoikh budyte stoyati, i ochi iomu pogniyut' v svoikh yamkakh, i yazik iogo pogonie v svoikh ustakh. i stanyet'sya v dyen' toi, mizh nimi nastanye vyelikye zbyentyezhyennya, i skhopit' odin ruku odnogo, i pidiimyet'sya ruka iogo ponad ruku svogo blizhn'ogo. i navit' yuda voyuvatimye v erusalimi, i budyte zgormadzhenyii maetok vsikh navkil'nikh narodiv, zoloto i sriblo ta odizh, duzhye bagato. i budyte takii samii udar na konya, mula, vyerbllyuda i osla, ta na vsyaku khudobu, shcho budyte v taborakh u nikh, yak poraza otsya. i stanyet'sya, shcho pozostali z usikh tikh narodiv, shcho prikhodili na erusalim, to budut' prikhoditi z roku na rik, shchob vklonyatis' tsaryevi, gospodu savaotu, i shchob svyatkuvati svyato kuchok. i stanyet'sya, khto vid zymennikh plyemymen do erusalimu nye priidye, shchob vklonyatis' tsaryevi, gospodu savaotu, to nye budyte doshchu v nikh. a yakshcho nye priidye plyemyeno egipyets'kye, i nye vviidye vsyeryedinu, to budyte na nikh ta poraza, yakoyu narodi udarit' gospod', khto svyatkuvati svyato kuchok nye priidye. otyse grikh egiptoyi budyte, i grikh vsim narodam, khto svyatkuvati svyato kuchok nye priidye. budyte togo dnya na kins'kikh dzvinkakh: svyatyte gospodyevi, i budut' gornyatsya v gospodn'omu domi, nyemov ti kropil'nitsi pyeryed zhyertovnikom. i budyte usyake gornya v erusalimi ta v yudi svyatistyu dlya gospoda savaota, i budut' prikhoditi vsi, khto zhyertvu prinosit', i budut' z nikh brati i varitimut' v nikh. i togo dnya nye budyte vzhye bil'shye kuptsya v domi gospoda savaota.

prorotstvo gospodn'ogo slova do izrailya chyeryez malakhiyu. ya vas pokokhav, govorit' gospod', a vi kazhyetye: yak ti nas pokokhav? chi zh nye brat isav yakovu? kazhye gospod', a ya yakova buv pokokhav, a isava znyenavidiv, i zrobiv iogo gori spustoshyennyam, a spadok iogo dlya shakaliv pustini. koli skazhye yedom: mi zruinovani, ta znovu zbuduemo ruini, to tak promovlyae gospod' savaot: voni pobuduyut', a ya rozvalyu! i zvati ikh budut': kraina byezbozhnosti, i narod, na yakogo naviki rozgnivavs' gospod'! i vashi ochi pobachat' otsye, i vi skazhyetye: stanye vyelikii gospod' ponad granitsyu izrailyevu! shanue sin bat'ka, a rab svogo pana; ta yakshcho ya vam bat'ko, dye poshana moya? a yakshcho ya vam pan, dye strakh pyeryedo mnoyu? govorit' gospod' savaot vam, svyashchyeniki, shcho pogordzhuetye moim imyennyam ta i kazhyetye: chim mi pogordili imyennyam tvoim? na zhyertivnik mii vi prinositye khlilb zanyechishchyenii i kazhyetye: chim tyebye mi znyevazhili? tim, shcho kazhyetye vi: trapyeza gospodnya vona pogordzhyena! i koli vi prinositye v zhyertvu slipye, tsye nye zlye? i yak kul'gavye ta khvorye prinositye, chi zh tsye nye zlye? prinyesi no podibnye svoemu namisnikov, chi tyebye vin vpodobae, chi pidiimye oblichchya tvoe? promovlyae gospod' savaot. a tyepyer ublagaiyte vi bozhnye litsye, i khai stanye dlya nas milostivim. v vashikh ruk tsye bulo, to khiba komu z vas vin oblichchya pidiimye? govorit' gospod' savaot. nyekhai khto syeryed vas zamknye dyveri svyatini, i nye budy nadarmo osvichuvati mogo zhyertivnika! ya nye mayu vpodobiti do vas, govorit' gospod' savaot, i z vashikh ruk nye vpodobayu daru! bo vid skhodu sontsya i azh po zakhid iogo zvyelichit'sya imyennya moe mizh narodami, i kadit'sya v kozhnomo misti dlya imyennya mogo dar chistii, bo zvyelichit'sya imyennya moe mizh narodami, kazhye gospod' savaot. vi zh iogo znyevazhaetye, kazhuchi: trapyeza gospodnya vona zanyechishchyena, i dokhid ii, obridzhynena strava ii. i do togo govoritye: os' stil'ki pratsl i nym nyekhtue-tye, govorit' gospod' savaot, i prinositye kradyenye, i kul'gavye ta khvorye, i taku zhyertvu khlilbu prinositye. chi budy vono myeni milye z ruk vashikh? govorit' gospod'. i proklyatii obmanyets', shcho v stadi iogo e samyets', a vin obitsyae ta v zhyertvu dae gospodyevi zipsuty, a ya tsar vyelikii, govorit' gospod', i syeryed narodiv griznye moe imyennya!

a tyepyer do vas zapovid' tsyaya, svyashchyeniki! yakshcho vi nye poslukaetyes', i nye pokladyetye na syertsye sobi, shchob imyennyu moemu davati khvalu, govorit' gospod' savaot, to poshlyu ya proklyattya na vas, i proklyanu blagoslovnyennya vashi, i vzhye proklinayu, bo vi nye byeryetye do syertsya ts'ogo! os' ya obitnu vam ramyeno, i rozproshu nyechistist' na vashikh oblichchyakh, nyechistist' svyat vashikh, i do nyei vas vinesut'. i piznaetye vi, shcho ya zapovid' vam tsyu poslav, shchob buv zapovit mii z lyeviem, kazhye gospod' savaot. za-

povit mii z nim buv dlya zhittya ta dlya miru, i ya dav iomu strakh, i vin nalyakavsva myenye, ta boy-avs' pyeryed imyennyam moim. zakon pravdi v us-takh iogo buv, i nye znaishlas' na gubakh iogo krivda, u miri i prostoti khodiv vin zo mnoyu, i bagato-kogo vidvyernuv vid vini. bo usta svyashchyenikovi znannya styeryezhuť ta zakona shukayut' iz ust iogo, bo vin angol gospoda savaota. a vi vidkhillilis' z dorogi, vchinili take, shcho bagato spitknulis' v zakon, lyevievogo zapovita ponishchili, govorit' gospod' savaot. tomu to i ya vas zrobiv pogordzhuvanimi i niz'kimi dlya vs'ogo narodu, bo nye styeryezhyetye dorig moikh vi, ta nye byezstoronni v zakoni. chi otyets' nam usim nye odin? khiba bog nye odin nas stvoriv? chomu zh odin odnogo zradzhuemo mi, shchob nam znyevazhati zapovit bat'kiv nashikh? zradzhue yuda, i robit'sya nyechist' syeryed izrailya ta v erusalimi, bo yuda znyevazhiv svyatinu gospod-nyu, yaku pokokhav buv, i dochku boga chuzhogo za zhinku uzyav. nyekhai gospod' vigubit' kozhnogo, khto takey robit', togo, khto chuvae ta vidpovidae z namyativ yakova, i khto dar prinosit' gospodu savaota. i robitye i druge take: gospodn'ogo zhyertivnika vi sliz'mi pokrivaetye, plachyem ta stog-nannyam, bo do dariv uzhye vin nye zvyernyet'sya bil'shye, i miloi zhyertvi z ruk vashikh nye viz'mye. a vi shchye i govoritye: zashcho? za tye, shcho zasvidchiv gospod' mizh toboyu i zhonoym yunatstva tvogo, yakii ti nyevirnist' vchiniv, a vona zh tvoya podrug, i družhina umovi tvoei! khiba bog nye odin nas uchiniv? i zalishok dukhu iogo. a shcho tsyei odin? nasinnya vid boga shukav. tomu svogo dukha pil'nuitye, i družhinu yunatstva svoiogo nye zradzhuitye! bo nyenavidzhny rozvid, govorit' gospod', bog izrailiv, i togo, khto vkrivae nasil'stvom odyezhu svoyu, promovlyae gospod' savaot. tomu svogo dukha pil'nuitye, i nye zradzhuitye! slovami svoimi vi muchitye gospoda, ta i pitaetye shchye: chim mi muchimo? govoryennyam vashim: kozhyen, khto chinit' likhye, toi dobrii u gospodnikh ochakh, i vin u nikh upodobannya mae, abo: dye bog pravosuddya?

os' ya posilayu svogo angola, i vin pyeryed oblichchyam moim prigotue dorogu. i naglo pribudye do khramu svogo gospod', yakogo shukaetye vi, i angol zapovitu, yakogo zhadaetye. os' idye vin, govorit' gospod' savaot! i khto vityerpit' dyen' iogo pributtya, i khto vstoiť, koli vin z'yavit'sya? bo vin, yak ogon' toi u zolotarya, i yak u pral'nikiv lug. i vin syadye topiti ta chistiti sriblo, i ochistit' siniv lye-viya, i ikh pyeryechistit', yak zoloto i sriblo, i budut' dlya gospoda zhyertvu prinositi v pravdi. todi budy dar yudi ta erusalimu priemnni dlya gospoda, yak za dniv vikovichnikh i za rokiv starodavnikh, i pribudu do vas ya na sud, i budu svidkom shvidkim proti charivnikiv, i na pyeryelyubnikiv, i proti tikh, khto prisyagu skladae na lzhu, i proti tikh, khto zaplatoyu naimita tisyne, vdovu i sirotu, khto vidkhillaye pravo chuzhintsya, myenye zh nye boit'sya, govorit' gospod' savaot. bo ya, gospod', nye zminyuyusya, tomu

vi, sini yakovovi, nye budyetye znishchyni. vid ustav moikh vi vidstupili z dniv vashikh bat'kiv, i ikh nye styeryegli. vyernit'sya zh do myenye, i vyernus' ya do vas! promovlyae gospod' savaot. ta govoryte vi: u chomu povyernyemos'? chi boga lyudina obmanit'? myenye zh vi obmanyuetye, shchye i govoryte: chim mi tyebye obmanili? dyesyatinoyu ta prinosami! proklyattyam vi proklyati, a myenye obmanili, o lyudu ti vyyes'! prinyesit' zhye vi vsyu dyesyatinu do domu skarbnitsi, shchob strava bula v moim khrami, i tim myenye viprobuitye, promovlyae gospod' savaot: chi nyebyesnikh otvoriv vam nye vidchinyu, ta nye villyu vam blagoslovyyennya azh nadmir? i radi vas nasvaryu ya vsye tye, shcho zhyerye, i vono nye ponishchit' vam zymnogo plodu, i nye zab'e vinogradu vam na poli, govorit' gospod' savaot. i budut' vsi lyudi vvazhati vas blazhyennimi, bo budyetye vi lyubim kraem, govorit' gospod' savaot. zhorstki vashi slova proti myenye, govorit' gospod', a vi kazhyetye: shcho mi na tyebye skazali? vi kazhyetye: marnist' sluzhiti dlya boga! i shcho za korist', shcho mi styeryezhyemo iogo sluzhbu, ta khodimo v zhalobi pyeryed litsyem gospoda savaota? a tyepyer mi vvazhaemo pishnikh shchaslivimi, i ti, khto vchynae byezbozhnye, buduyut'sya ta viprobovuyut' boga, i vtikayut'... zmovlyalis' todi odin z odnim i ti, khto strakh pyeryed gospodom mae, i prislukhavs' gospod', i pochuv, i pyeryed oblichchiam iogo bula pisana pam'yatna kniga pro tikh, khto strakh pyeryed gospodom mae, i khto povazhae imyennya iogo. i budut' myeni voni vlasnistyu, kazhye gospod' savaot, na toi dyen', shcho vchinyu, i zmilosyerdzhus' nad nimi, yak zmilosyerdzhuet'sya cholovik nad sinami svoimi, shcho sluzhat' iomu. i vi znovu pobachitye riznye mizh pravyednim ta nyechyestivim, mizh tim, khto bogovi sluzhit', ta tim, khto nye sluzhit' iomu.

4

bo os' nastupae toi dyen', shcho palae, yak pich, i stanut' vsi pishni ta kozhyen, khto chinit' byezbozhnye, solomoyu, i spalit' ikh dyen' toi, yakii nastupae, govorit' gospod' savaot, yakii nye pozostavit' im koryenya, ani galuzki. a dlya vas, khto imyennya moiego boit'sya, ziidyе sontsyе pravdi ta likuvannya v prominyakh iogo, i vi viidyetye ta poskakaetye, mov ti siti tyelyata! i byezbozhnikh toptati vi budyetye, bo stanut' za popil voni pid p'yatami nig vashikh u toi dyen', shcho iogo ya vchinyu, promovlyae gospod' savaot. zgadaitye zakona moisyeya, mogo raba, shcho iomu nakazav na khorivi ustavi i prava shchodo vs'ogo izrailya. os' ya poshlyu vam proroka illyu, pyershye nizh dyen' gospodnii nastanye, vyelikii i strashnii! i privyernye vin syertsye bat'kiv do siniv, i syertsye sinivs'kye do ikhnikh bat'kiv, shchob ya nye priishov, i nye vraziv tsyei krai proklyattyam!

1

blazhyen muzh, shcho za radoyu nyespravvedlivikh nye khodit', i nye stoit' na dorozhi grishnikh, i nye sidit' na sidinni zlorikiv, ta v zakoni gospodnim iogo nasoloda, i pro zakon iogo vdyen' ta vnochi vin rozdumue! i vin budye, yak dyeryevo, nad vodnim potokom posadzhyye, shcho rodit' svii plid svoedchasno, i shcho listya nye v'yanye iogo, i vsye, shcho vin chinit', shchastit'sya iomu! nye tak ti byezbozhni, voni yak polova, shcho vityer ii rozvivae! os' tomu to nye vstoyat' byezbozhni na sudi, ani grishniki u zbori pravvednykh, dorogu bo pravvednykh znae gospod', a doroga byezbozhnykh zagyne!

2

chogo to plyemyena buntuyut', a narodi zadumuyut' marnye? z'yemni tsari povstayut', i knyazi naradzhuyut'sya razom na gospoda ta na iogo pomazantsya: pozrivaimo mi ikhni kaidani, i poskidaimo iz syebye ikhni puta! alye toi, khto na nyebesakh probuvae posmiet'sya, vladika ikh vismie! vin todi v svoim gnivi promovit' do nikh, i nastrashit' ikh vin u svoim pyeryesyerd: ya zh pomazav svogo tsarya na sion, svyatu goru svoyu. ya khochu zvistiti postanovu: promoviv do myenye gospod': ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv. zhada ti vid myenye, i dam ya narodi tobi, yak spadshchinu tvoyu, volodinnya zh tvoe azh po kintsi zyemli! ti ikh povbivaesh zaliznim zhyezlom, potovchyesh ikh, yak posud ganchars'kii... a tyepyer pomudriiye, tsari, navchit'sya vi, suddi zyemli: sluzhit' gospodyevi zo strakhom, i radiiye z tryemtinnyam! shanuiye sina, shchob vin nye rozgnivavsa, i shchob vam nye zaginuti v dorozhi, bo gniv iogo nyezabaram zapalit'sya. blazyenni usi, khto na n'ogo nadiet'sya!

3

psalom davidiv, yak vin utikav buv vid pyeryed aveyalodom, svoim sinom. gospodi, yak bagato moikh vorogiv, yak bagato stayut' proti myenye! bagato-khto kazhut' pro dushu moyu: iomu v bozi spasinnya nyema! syela. alye, gospodi, shchit ti dlya myenye ta slava moya, i moyu golovu ti pidiimaesh! svoim gosolom klichu do gospoda, i vin ozvyet'sya zo svyatoi svoei gori. syela. ya lyagayu i splyu, i probudzhuyusa, bo gospod' pidpirae myenye, i ya nye poboyus' dyesyati tisyach lyudu, yak i proti myenye navkolo otaborilis! ustan' zhye, o gospodi! spasi myenye, bozhye mii, bo ti razish usikh vorogiv moikh v shchoku, zubi grishnikam krushish! spasinnya vid gospoda, i nad narodom tvoim tvoe blagoslovyyennya! syela.

4

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. psalom davidiv. koli klichu, ozvisya do myenye, bozhye pravdi moei, ti prostir dlya myenye ro-biv u tisoni... pomilui myenye, i pochui molitvu

moyu! lyuds'ki sini, doki slava moya budye gan'bitis'? doki budyette marnye lyubiti, shukati nyepravdi? syela. i znaiyte, shcho svyatogo dlya syebye gospod' viddiliv, pochue gospod', yak ya klikati budu do n'ogo! gnivaityesya, ta nye grishit', na lozhakh svoikh rozmishlyaitye u vashikh syertsyakh, ta i movchit' syela. zhyertvi pravdi prinos'tye, i nadiities' na gospoda. bagato-khto kazhut': khto nam pokazhye dobro? pidiimi zh na nas, gospodi, svitlo svogo litsya! ti daesh bil'shu radist' u syertsii moim, nizh u nikh, yak pomnozhylosya ikhne zbizhzhya ta ikhne vino molodye. u spokoii ya lyazhu, i zasnu, bo ti, gospodi, edinii daesh myeni zhiti byezpyechno!

5

dlya dirigyetna khoru. do flyeiti. psalom davidiv. pochui, gospodi, movu moyu, stognannya moe zrozumi. prislukhais' do gosolu zoiku moglo, o mii tsaryu ta bozhye ti mii, yak do tyebye molitisya budu! ti slukhaise, gospodi, rankom mii golos, rankom molitisya budu do tyebye ta budu chyekati, bo bog ti nye toi, shcho nyespravvedlivosti khochy, zlo nye budye v tobi probuvati! pyeryed ochima tvoimi nye vtrima'yut'sya gul'tyai, vsikh zlochintiv nyenavdish ti. pogubish ti nyepravdomovtsiv, krovozhyernu i pidstupnu lyudinu obridit' gospod'. a ya v lastsi vye-likii tvoii do domu tvogo vvuidu, do khramu svyatogo tvogo vklonyusa v strakhu tvoim. provad' myenye, gospodi, v pravdi svoii zadlya moikh vorogiv, i virivnyai pyeryedo mnoyu dorogu svoyu, bo v ikhnikh ustakh nyema pravdi, nutro ikhne prinosit' nyeshchastya, grib vidkritii ikhne gorlo, svii yazik voni roblyat' gladyen'kim! priznai ikh za vinnikh, o bozhye, chyeryez svoi zamiri khai upadut', za ikhni vyelikii zlochinstva vidkin' ikh vid syebye, bo voni proti tyebye buntuyut'! a vsi, khto nadiyu na tyebye skladayut', khai tishat'sya, budut' vichno spivati voni, i ti ikh okhonorish, i budut' radiiti tobou, khto lyu-bit' im'ya tvoe! bo ti, gospodi, blagoslovlyatymyesh pravvednogo, milistyu vkriesh iogo, yak shchitom!

6

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. na oktavu. psalom davidiv. nye karai myenye, gospodi, v gnivi svoim, nye zavdavai myeni kari v svoim pyeryesyerdi! pomilui myenye, gospodi, ya zh bo slabii, uzdorov myenye, gospodi, bo tryemtyat' moi kosti, i dusha moya sil'no strivozhyena, a ti, gospodi, doki? vyernisya, o gospodi, vizvoli dushu moyu, radi laski svoei spasi ti myenye! bozh u smyerti nyema pam'yatannya pro tyebye, u shyekli zh khto budye khvaliti tyebye? zmuchivsa ya vid stognannya svogo, shchonochi postylyayu svoyu obmivayu sliz'mi, sl'ozami svoimi okroplyuyu lozhye svoe!... moe oko ziv'yalo z pyechali, postarilo chyeryez usikh vorogiv moikh... vidstupit'sya vid myenye, usi byezzakonniki, bo pochuv gospod' golos moglo plachu! blagannya moe gospod' vislukhae, molitvu moyu gospod' primiye, usi moi vorogi posoromlyeni budut', i budut' nastrashyeni duzhnye: khai vyernut'sya, i budut' voni

zhalibna pisnya davidova, yaku vin spivav gospodyevi v spravi vyenyaminivtsya kushcha. shchob vorog moei dushi nye rozsharpav, yak lyev, shcho kosti lamae, i nikhto nye ryatue! gospodi, bozhnye mii, koli ya takye uchiniv, koli e byezzakonna v dolonyakh moikh, koli ya dobrochintsyevi zlom vidplativ, i byez prichini ograbuvav svogo protivnika, vorog nyekhai pyeryeslidue dushu moyu, i nyekhai dozhyenye, i nyekhai do zyepli vin potopchye zhittya moe, i khai moyu slavu obyernye na porokh! syela. ustan' zhye, o gospodi, v gnivi svoim, ponyesisa na lyutist' moikh vorogiv, i do myenye skyerui postanovu svoyu, yaku ti zapoviv! i gromada narodiv otchit' tyebye, i nad nyeyu vyernisa na visotu! gospod' sudit' lyudyei, sudi zh myenye, gospodi, za moeyu pravotoyu i za moeyu nyevin-nisty. nyekhai zloba byezbozhnikh skinchit'sya, a ti zmitsni pravyednogo, bo vividuesh ti syertsya i nirki, o pravyednii bozhye! shchit mii u bozi, yakii chistikh syertsyem spasae. bog suddya spravyedlivii, i shchodyenno na zlogo bog gnivae'tsya, koli khto nye navyernyet'sya, budyе gostriti myecha svogo vin, svogo luka natyagnye i nastavit' iogo, i iomu prigotoviv smyrtel'ni znaryaddya, vin zrobit' ognistimi strili svoi. oto, byezzakonna zachnye nyechyestivii, i zavagitnie byezprav'yam, i porodit' nyeppravdu. vin rova kopav, i iogo vikopav, i vpav sam do yami, yaku prigotoviv, obyernyet'sya zlo iogo na iogo golovu, i na makivku ziidye iogo byezzakonna! ya zh gospoda budu khvaliti za iogo pravdoyu, i budu vispivuvati imyennya vsyevishn'ogo gospoda!

dlya dirigyetna khoru. na instrumyenti gatiis'kim. psalom davidiv. gospodi, vladiko nash, yakye to vyelichnye na tsilii zyepli tvoe imyennya, slava tvoya ponad nyebyesami! z ust dityei i nyemovlyat uchiniv ti khvalu radi svoikh vorogiv, shchob znishchiti protivnika i myesnika. koli bachu tvoi nyebyesa dilo pal'tsiv tvoikh, misyatsya i zori, shcho ti vstanoviv, to shcho e lyudina, shcho ti pam'yataesh pro nyei, i sin lyuds'kii, pro yakogo ti zgaduesh? a odnak uchiniv ti iogo malo myenshim vid boga, i slavoyu i vyelichchyu ti koronuesh iogo! uchiniv ti iogo volodaryem tvoriva ruk svoikh, vsye pid nogi iomu vmistiv: khudobu dribnu ta bikiv, ikh usikh, a takozh styepovikh zviriv dikikh, ptastvo nyebyesnye ta ribi mors'ki, i vsye, shcho mors'kimi dorogami khodit! gospodi, bozhnye nash, yakye to vyelichnye na tsilii zyepli tvoe imyennya!

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „na smyert' sina“. psalom davidiv. khvalitimu gospoda usim syertsyem

svoim, rozpovim pro vsi chuda tvoil! ya budu raditi, i tishitis' budu tobouy, i budu vispivuvati imyennya tvoe, o vsyevishnii! yak budut' nazad vidstupati moi vorogi, to spitknut'sya i viginut' pyeryed oblichchiam tvoim! bo sud mii i spravu moyu rozsudiv ti, ti na troni suddyevim sidiv, suddye pravyednii! dokoriv ti narodam, byezbozhnogo znishchiv, im'ya ikhne ti vityer na vichni viki! o vorozhye mii, ruinuvannya tvoi zakinchilis' na vichnist', ti i mista povaliv buv, i zginula z nimi ikhnya pam'ya! ta budyе gospod' probuvati naviki, vin dlya sudu postaviv pryestola svogo, i vsyelyennu vin budyе suditi po pravdi, spravyedlivistyu budyе suditi narodi. i tyverdynyeyu budyе gospod' dlya prignichyenogo, v chas nyedoli pritulkom. i na tyebye nadiyatis' budut' usi, shcho im'ya tvoe znayut', bo nye kinuv ti, gospodi, tikh, khto shukae tyebye! spivaitye gospodyevi, shcho sidit' na sioni, mizh narodami rozpovidaite pro chini iogo, bo karae vin vchinki krivayi, pro nikh pam'yatae, i nye zabuvae vin zoiku ubogikh! pomilui myenye, gospodi, poglyan' na strazhdannya moe vid moikh nyenavisnikiv, ti, shcho myenye pidi-imaesh iz bram smyrti, shchob ya rozpovidav pro vsyu slavu tvoyu, u bramakh sions'koi doni ya budu raditi spasinnym tvoim! narodi popadali v yamu, yaku sami vikopali, do pastki, yakub zakhovali, noga ikhnya skhoplyena. gospod' znani, vin sud uchiniv, spitknus' nyechyestivii u vchinku svoei ruki! gra na strunakh. syela. popryamuyut' byezbozhni v shyeol, vsi narodi, shcho boga zabuli, bozh nye naviki zabudyet'sya bidnii, nadiya ubogikh nye zginye nazavzhd! ustan' zhye, o gospodi, khai lyudina nye pyeryemagae, nyekhai pyeryed litsyem tvoim zasudzhyni budut' narodi! nakin', gospodi, postrakh na nikh, nyekhai znayut' narodi, shcho voni til'ki lyudi! syela.

dlya chogo stoish ti, o gospodi, zdalyeka, v chas nyedoli khovaeshsya? byezbozhnii v svoim gorduvanni zhyenyet'sya za vbogim, khai skhoplyeni budut' u pidstupakh, yakii zamishlyali voni! bo zhadannym svoei dushi nyechyestivii pishaet'sya, a lasun proklinae, znyevazhae vin gospoda. u gordoshchakh kazhye byezbozhnii, shcho vin nye slidkue, bo boga nyema, otsye vsi iogo pomisli!... sil'ni dorogi iogo povsyakchasno, vid n'ogo sudi tvoi visoko, tim to viddmukhue vin vorogiv svoikh!... skazav vin u syertsii svoemu: ya nye zakhitayus', bo likha naviki nye budyе myeni!... usta iogo povni proklyattya i obmani ta zradi, pid iogo yazykom zlochinstvo i pyeryestup. prichaivshis', sidit' na podvir'yakh, morderue nyevinno, iogo ochi slidkuyut' za vbogim... u ukritti vin chatue, yak lyev toi u zarosti, chatue skhopiti ubogogo, khapae ubogogo i tyagnye iogo v svoyu sitku!... pripadae, znizhaet'sya vin, i popadayut' ubogi v iogo mitsni kigti!... byezbozhnii govorit' u syertsii svoim: bog zabuv, zakhovav vin oblichchya svoje, nye pobachit' nikoli. ustan' zhye, o gospodi bozhnye, ruku svoyu pidii, nye zabud' pro ubogikh! chomu nyechyestivii obrazhue boga i govorit' u syertsii svoim, shcho ti nye slidkuesh?

alye ti vsye bachish, bo spostyerigaesh zlochinstvo ta utisk, shchob viddati svoeyu rukoyu! na tyebye slabii opirait'sya, ti siroti pomichnik. zlamai zhye ramyeno byezbozhnomu, i zlogo skarai za nyeppravdu iogo, azh bil'shye nye znaidyesh iogo! gospod' tsar na vichni viki, iz zyeimli iogo zginut' pogani! bazhannya ponizhyenikh chuesh ti, gospodi, syertsya ikh zmit-snyaesh, ikh vislukhovue ukho tvoe, shchob dati sud siroti ta prignichenomu, shchob bil'sh nye strashiv cholovik iz zyeimli!

11

dlya dirigyetna khoru. davidiv. ya nadiyus' na gospoda, yak zhye kazhyetye vi do moei dushi: vidlitai ti na goru svoyu, nyemov ptakh? bo os', nyechyestivi natyaguyut' luka, mitsno stavlyat' strilu svoyu na tyativu, shchob u tyemryavi do prostosy-erdikh strilyati... yak osnovi zruinovano, shcho todi pravyednii zrobit'? gospod' u svyatim svoim khrami, gospod' pryestol iogo na nyebyesakh, bachat' ochi iogo, poviki iogo viprobouvuyt' lyuds'kikh siniv! gospod' viprobovue pravyednogo, a byezbozhnogo i togo, khto lyubit' nasillya, nyenavidit' dusha iogo! vin spustit' doshchyem na byezbozhnikh goryuchye vugillya, ogon', i sirku, i vityer garyachii, tsye chastka ikhn'oi chashi. bo gospod' spravyedlivii, kokhae vin pravdu, pravyednii bachit' oblichchya iogo!

12

dlya dirigyetna khoru. na oktavu. psalom davidiv. spasi myenye, gospodi, bo nyema zhye pobozhnogo, z-pomizh lyuds'kikh siniv poznicali vzhye virni! marnotu govoryat' odin do odnogo, ikhni usta oblyesni, i syertsyem podviinim gov-oryat'... nyekhai piditnye gospod' usta oblyeslivi ta yazika chvan'kuvatogo tim, khto govorit': svoim yazikom budyem sil'ni, nashi usta pri nas, khto zh budye nam pan? chyeryez utisk ubogikh, radi stogonu bidnikh tyepyer ya povstanu, gov-orit' gospod', postavlyu v byezpyetsi togo, na kogo roztyaguyut' sitku! gospodni slova slova chisti, yak sriblo, ochishchylene v glinyanim gorni, sim raz py-eryetoplyenye! ti, gospodi, ikh pil'nuvatymyesh, i budyesh naviki nas styeryegti pyeryed rododom otsim! byezbozhni kruzhlyayut' navkolo, bo nikchyemnist' mizh lyuds'kikh siniv pidiimaet'sya.

13

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. doki, gospodi, budyesh myenye zabuvati nazavzhdi, doki budyesh khovati vid myenye oblichchya svoe? yak dovgo ya budu skladatai v dushi svoii boli, u syertsy svoim shchodnya smutok? yak dovgo mii vorog pidnositis' budye nad myenye? zglyan'sya, ozvisya do myenye, o gospodi, bozhye mii! prosvitli moi ochi, shchob na smyert' nye zasnuv ya! shchob mii nyepriyatyl' nye skazav: ya iogo pyeryemig! shchob moi vorogi nye radili, yak ya zakhitayus'! ya nadiyu na milist' tvoyu pokladayu, moe syertsye radie spasinnym tvoim! ya

budu spivati gospodyevi, bo vin dobrodiistvo dlya myenye vchiniv...

14

dlya dirigyetna khoru. davidiv. byezumnii govorit' u syertsy svoim: nyema boga! zipsulis' voni, i obridlivii chinyat' uchinok, nyema dobrochintsya!... gospod' divit'sya z nyeba na lyuds'kikh siniv, shchob poba-chiti, chi e tam rozumnii, shcho boga shukae. usye povidstupalo, razom stali bridkimi voni, nyema do-brochintsya, nyema ni odnogo!... chi zh nye rozu-miyut' vsi ti, khto chinit' byezprav'ya, khto mii lyud poidae? voni khlib gospodnii idyat', ta nye klichut' iogo... todi nastrashilisya strakhom voni, bo bog v pravyednim rodi. radu vbogogo gan'bitye vi, ta gos-pod' okhorona iomu. abi to vin dav iz sionu spasin-nya izrailyevi! yak dolyu svoemu narodu povyernye gospod', to raditimye yakiv, vtishatisya budye izrail'!

15

psalom davidiv. gospodi, khto mozhye pyeryebuvati v namyeti tvoim? khto myeshkati mozhye na svyatii tvoii gori? toi, khto v nyevinnosti khodit', i pravyed-nist' chinit', i pravdu govorit' u syertsy svoim, khto nye obmovlyae svoim yazikom, i zlogo nye chinit' dlya druga svogo, i svogo blizhn'ogo nye znyevazhae! obridlivii pogordzhyenii v ochakh iogo, i vin bogo-biinikh shanue, prisyagae, dlya syebye khocha b i na zlo, i dotrimue; nye dae svogo sribla na likhvu, i nye byerye na nyevinnogo pidkupu. khto chinit' takye, nikoli toi nye zakhitayet'sya!

16

zolota pisnya davadova. khoroni myenye, bozhye, ya bo do tyebye vdayusya! ya skazav gospodyevi: ti bog mii, dobro moe til'ki v tobi! do svyatikh, yak na zyeimli, shcho shlyakhyetni voni, do nikh vsye zhadannya moe! nyekhai mnozhat'sya smutki dlya tikh, khto nabuv sobi inshikh bogiv, ya nye budu pri-nosit' im livnoi zhyertyi iz krovi, i ikhnikh imyen nye nositimu v ustakh svoikh! gospod' to chastina spadku mogo ta chashi moei, ti dolyu moyu pid-pirae! chastki pripali dlya myenye v khoroshikh mistysyakh, i garna dlya myenye spadshchina moy! blagoslovlyayu ya gospoda, shcho radit' myeni, navit' nochami navchayut' myenye moi nirki. uyavlyayu ya gospoda pyeryed soboyu postiino, bo vin po prav-itsi moii, i ya nye budu zakhitanii! chyeryez tye moe syertsye radie ta dukh vyesyelit'sya, i tilo moe spochivae zhyepyechno! bo ti nye opustish moei dushi do shyeolu, nye popustish svoemu svyatomu pobachiti tlinnya! dorogu zhittya ti pokazhyesh myeni: radist' vyelika z tobouy, zavzhdi blazhyenstvo v pravitsi tvoii!

molitva davidova. vislukhai, gospodi, pravdu moyu, poslukhai blagannya moe! pochui molitvu moyu iz ust nyeobludnikh! vid tvogo litsya nyekhai virok mii viidey, a ochi tvoi nyekhai bachat' moyu pravotu! ti viprobuvav moe syertsye, navistiv unochi, pyeryetopiv ti myenye, i nye znaishov chogos' zlogo. i rozdumuvav ya, shchob likhye z moikh ust nye vikhodilo, a v lyuds'kikh dilakh, za slovom ust tvoikh, ya styerigsa dorig gnoibityela. zmitsnyai stopi moi na dorogakh tvoikh, shchob kroki moi nye khitalisa! ya klichu do tyebye, bo vidpovisi myeni, bozhye, nakhili svoe syertsye, vislukhai movu moyu, pokazhi divnu milist' svoyu, spasytelyu tikh, khto vdaet'sya do tyebye vid zakolotnikiv proti pravitsi tvoei. khoronit ti myenye, yak zinitisy svoyu, dochku oka, u tini svoikh kril zakhovai ti myenye vid byezbozhnikh, shcho gublyat' myenye, smyertyel'ni moi vorogi ototchili myenye! tovshchyem zamknuli voni svoe syertsye, usta ikhni govoryat' bundyuchno. vorogi ototchili tpepyer nashi kroki, nastavili ochi svoi, shchob myenye povaliti na zymlyu... iz nikh kozhyen podibnii do lyeva, shcho sharpati pragney, i yak lyevchuk, shcho sidit' v ukrutti... ustan' zhye, o gospodi, iogo popyeryed', kin' iogo na kolina! myechyem svoim dushu moyu zbyeryezhi vid byezbozhnogo, vid lyudyei rukoyu svoeyu, gospodi, vid lyudyei ts'ogo svitu, shcho chastka ikhnya v ts'omu zhitti, shcho ti skarbom svoim napovnyaesh ikhne chyeryevo! siti ikhni sini, ostanok zhye svii dlya dityei voni lishat'. a ya v pravdi pobachu oblichchya tvoe, i, zbudivshis', nachichus' tvoeyu podoboyu!

18

dlya dirigenta khoru. raba gospodn'ogo davida, koli vin promoviv do gospoda slova tsiei pismi togo dnya, yak gospod' uryatuvav iogo z ruki vsikh iogo vorogiv ta vid ruki saula, to vin prokazav: polyublyu tyebye, gospodi, silo moya, gospod' moya skyelya i tvyerdinya moya, i vin mii spasytel'! mii bog moya skyelya, skhovayus' ya v nii, vin shchit mii, i rig vin spasinnya mogo, vin bashta moya! ya klichu: pryelavnii gospod', i ya vizvolenyi vid svoikh vorogiv! tyenyeta smyertyel'ni myenye ototchili, i potoki vyeliyaala lyakayut' myenye! tyenyeta shyelolu myenye ototchili, i pastki smyertyel'ni myenye popyeryedili. v tisoni svoii klichu do gospoda, i do boga svogo ya vzivayu, vin pochue mii golos iz khramu svogo, i dokhodit' mii zoik do litsya iogo v ushi iomu! zakhitalas' zymlya i zatryemtila, i zatryaslis' i khitalis' pidvalini gir, bo vin zapalivsa vid gnivu: iz nizdyer iogo bukhnuv dim, z iogo zh ust pozhirushchii ogon', i zhar zapalivsa vid n'ogo! vin nyebo prostyag i spustivsa, a khmara gusta pid nogami iogo. usivsa vin na khyeruvima i lyetiv, i na vitrovikh krilakh ponissya... poklav tyemryavu vin yak zaslonu svoyu, dovkilliya iogo to tyemryava vod, a myeshkannya iogo gusti khmari! vid blisku, shcho buv pyeryed nim, grad i zhar ognyanii proishli khmari iogo... i gospod' zagrimiv u nyebesakh, i

vsyevishnii svii golos podav, grad i zhar ognyanii! vin poslav svoi strili, ta ikh rozporoshiv, i striliv vin bliskavkami, ta ikh pobentyezhiv. pokazalisya richishcha vodni, i vidkrilis' osnovi vsyelyennoi, vid svarinnya tvogo, o gospodi, vid podikhu vitru iz nizdyer tvoikh... vin prostyag z visoti svoyu ruku, uzyav vin myenye, vityag myenye z vod vyelikikh, vin myenye vryatuvav vid mogo potuzhnogo voroga, i vid moikh nyenavishnikiv, bo sil'nishi vid myenye voni! napali na myenye voni v dyen' nyeshchastya mogo, ta gospod' buv moim opyertyam, i na mistyse rozlogye vin viviv myenye, vin myenye vryatuvav, bo vpodobav myenye! nyekhai gospod' zrobit' myeni za moeyu spravedlivistyu, khai zaplatit' myeni zgidno z chististyu ruk moikh, bo byerig ya dorogi gospodni, i vid boga svogo ya nye vidstupiv, bo vsi iogo prisudi pyeryedo mnoyu, i nye vidkidav ya vid syebye iogo postanov! i buv ya iz nim nyeporochnii, i styerigsa svoei provini, i gospod' zaplativ buv myeni za moeyu spravedlivistyu, zgidno z chististyu ruk moikh pyeryed ochima iogo. iz spravedlivim povodishsya ti spraveddivo, iz chyesnim po-chyesnomu, iz chistim povodishsya chisto, a z lukavym za lukavstvom iogo, bo narod iz bidi ti spasaesh, a ochi zukhvali prinizhuesh, bo ti svitish mogo svitil'nika, gospod' bog mii, osvityue vin moyu tyemryavu! bo z tobouy pob'yu ya vorozhogo viddila, i z bogom svoim probyerus' chyeryez mur. bog nyeporochna doroga iogo, slovo gospodne ochishchyenye, shchit vin dlya skyely, khto vdaet'sya do n'ogo! bo khto bog, okrim gospoda? i khto skyelya, krim nashogo boga? tsyei bog myenye siloyu opyeryezav, i dorogu moyu uchiniv nyeporochnoyu, vin zrobit moi nogi, mov u lani, i stavit' myenye na visotakh moikh, moi ruki navchae do boyu, i na ramyena moi luka midyanogo napinae. i dav ti myeni shchit spasinnya svogo, a pravitsya tvoya pidpirae myenye, i chinit' vyelikim myenye tvoya pomich. ti chinish shirokim mii krok pido mnoyu, i stopi moi nye spitknyt'sya. zhyenusya ya za vorogami svoimi, i ikh dozhyenu, i nye vyer-nusya, azh poki nye vinishchu ikh, ya ikh potroshchu, i voni vsati nye zmozhnut', povpadayut' pid nogi moi! ti zh dlya boyu myenye pidpyerizuesh siloyu, valish pid myenye moikh vorokhobnikiv. povernuv ti do myenye plyechima moikh vorogiv, i ponishchu nyenavishnikiv ya svoikh! krichali voni, ta nyemae spasytelya, vzivali do gospoda, i nye vidpoviv im. i ya ikh zitru, yak toi porokh na vitri, yak boloto na vulitsyakh, ikh potopchu! ti vid buntu narodu myenye byeryezhyesh, ti robish myenye golovoyu plyemyenam, myeni budut' sluzhiti narodi, yakikh ya nye znau! na vistku pro myenye slukhnyani myeni, do myenye chuzhintsi pidlyeshchuyut'sya, v'yanut' chuzhintsi i tryemtyat' u tvyerdynakh svoikh... zhiviy gospod', i blagoslovyenna bud', skyelye moya, i nyekhai bog spasinnya moiogo zvyelichit'sya, bog, shcho pomsti za myenye dae, i shcho narodi pid myenye pidbiv, shcho ryatue myenye vid moikh vorogiv, ti zvyelichiv myenye nad povstantsiv na myenye, spasaesh myenye vid nasil'nika! tomu to khvalyu tyebye, gospodi, syeryed narodiv, i imyennyu tvoemu spivayu! ti svoemu tsaryevi spasinnya pobil'shuesh, i milist' vchinyaesh svoemu pomazantsyevi davidu i nasinnyu

19

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. nyebo zvischae pro bozhuyu slavu, a pro chin iogo ruk rozkazue nyebozvid. opovishchue dyen' dnyevi slova, a nich nochii pokazue dumku, byez movi i byez sliv, nye chutnii ikhnii golos, ta po tsilii zyemli pishov vidgolos ikhnii, i do krayu vsyelyennoi ikhni slova! dlya sontsya nameyta postaviv u nikh, a vono, nye-mov toi molodii, shcho vikhodit' iz-pid baldakhinu svogo, vono tishit'sya, mov toi gyeroi, shchob probigti dorogu! vikhid iogo z krayu nyeba, a obig iogo azh na kintsi iogo, i vid spyeki iogo nishcho nye zakhovae'tsya. gospodnii zakon doskonalii, vin zmitsnyue dushu. svidchennyya gospoda phevnye, vono nyedosvidchenogo umudryae. spravvedlivi gospodni nakazi, bo syertsye voni zvyesyelayut'. zapovid' gospoda chista, vona ochi prosvitlyue. strakh gospoda chistii, vin naviki stoit'. prisudi gospoda pravda, voni spravvedlivi vsi razom, dorozhchi voni ponad zoloto i ponad byezlich shchirogo zolota, i solodshi za myed i za sik shchil'nikovii, i rab tvii u nikh byeryezhki, a v dotrimanni ikh nagoroda vye-lik. a pomilki khto zrozumie? vid taemnikh ochist' ti myenye, i vid svavil' tsiv svogo raba zakhovai, nyekhai nye panuyut' voni nado mnoyu, todi nyeporochnim ya budu, i vid provini vyelikoi budu ochishcheyeni. nyekhai budut' iz voli tvoei slova moikh ust, a dumki mogo syertsya pyeryed litsyem tvoim, gospodi, skye-lye moy a mii spasytelyu!

20

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. v dyen' nyedoli ozvyet'sya do tyebye gospod', im'ya boga yakovogo zrobit' sil'nim tyebye! vin poshlye tobi pomich iz svyatini, i z sionu tyebye pidiprye! usi zhyertvi tvoi pam'yatati vin budye, i budye vvarezhati tvoe tsilopalyennya sitim. syela. vin das't tobi, yak tvoe syertsye bazhae, i vipovnit' tsilii tvii zadum! mi budyem raditi spasinnym tvoim, i pidiimyemo prapor v im'ya boga nashogo, nyekhai gospod' vikonaе vsi prokhannya tvoi! tyepyer ya piznav, shcho spasae gospod' pomazantsya svogo, dae iomu vidpovid' z nyeba svyatogo svogo mogutnimi chinami pomich-noi pravitsi svoei. odni kolyesnitsyami khvalyat'sya, a inshi kin'mi, a mi budyem khvalitis' im'yam gospoda, nashogo boga: voni pokhillis' i vpli, a mi stoimo ta rostyemo na silakh! gospodi, spasi! khai ozvyet'sya nam tsar u dyen' nashogo klikannya!

21

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. gospodi, siloyu tvoeyu vyesyelit'sya tsar, i spasinnym tvoim yak vin sil'no radie! ti iomu dav bazhannya syert-sya iogo, i prokhannya ust iogo nye vidmoviv. syela. bo ti iogo viperyedyed blagoslovnyennymi dobra, na golovu iomu poklav koronu zo shchirogo zolota. zhittya vin u tyebye prosiv, i dav ti iomu dovgolettia

na vichni viki! slava vyelika iogo pri tvoii dopo-mozi, khvalu ta vyelichnist' kladyesh ti na n'ogo, bo ti vchinish iogo blagoslovnyennym vichnim, zvyesyel-ish iogo radisty, yak budye vin razom z toboyu! tsar mae nadiyu na gospoda, u lastsi vsyevishn'ogo nye zakhitae'tsya vin. znaidye ruka tvoya vsikh vorogiv tvoikh, znaidye pravitsya tvoya tvoikh nyenavisnikiv. na chas gnivu svogo ti ikh uchinish ognynnoyu pichchyu, gospod' gnivom svoim ikh ponishchit', i ogon' pozhyerye ikh. ti vigubish plid ikhnii iz zyemli, a ikhne nasinnya z-pomizh siniv lyuds'kikh. bo nyeshchastya na tyebye voni prostyagli, zamishlyali zlu dumku, yakoi zdiisniti nye zmozhut', bo ti ikh obyernyesh plyechima do nas, na tyativakh svoikh mitsno strili postavish na nikh. pidnyesysya zh, o gospodi, v sili svoii, a mi budyem spivati i khvaliti mogutnist' tvoyu!

22

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „lanya zori dosvitn'oi“. psalom davidiv. bozhye mii, bozhye mii, nashcho myenye ti pokinuv? dalyeki slova mogo zoiku vid spasinnya mogo!... mii bozhye, vzivayu ya vdyen', ta ti nye ozvyeshsya, i klichu vnochi, i spokoyu nyemae myeni! ta ti svyatii, probuvaesh na khvalakh izrailye-vikh! na tyebye nadiyalis' nashi bat'ki, nadiyalisya i ti vizvoliv ikh. do tyebye zviali voni i spasyeni buli, na tyebye nadiyalisya i nye posoromilis'. a ya chy-ervyak, a nye cholovik, posmikhovishchye lyuds'kye i pogorda v narodi. vsi, khto bachit' myenye, nas-mikhayut'sya z myenye, rozkrivayut' roti, golovoyu khitayut' pokladavsya na gospoda vin, khai zhye ry-atue iogo, nyekhai toi iogo vizvolit', vin bo iogo up-odobav! bo z utrobi ti viviv myenye, ti byezpyech-nim myenye uchiniv buv na pyersakh matyeri moei! na tyebye z utrobi ya zdanii, vid utrobi matyeri moei ti mii bog! nye viddalyaisya vid myenye, bo gorye bliz'kye, bo nyema myeni pomichnika! bagato bikiv ototchili myenye, bashans'ki bugai obstupili myenye, na myenye rozkrili voni svoi pashchi, yak lyev, shcho shmatue i richti! ya rozlitii, nyemov ta voda, i vsi kosti moi podililis', stalo syertsye moe, nye-mov visk, roztopilos' v moemu nutri. visokhla sila moy a, yak lushpinnya, i prilip mii yazik do mogo pidnyebinnya, i v porokh smyertyel'nii poklav ti myenye. bo psi ototchili myenye... oblig myenye natopv zlochintiv, prokololi voni moi ruki ta nogi moi... ya visokh, rakhuyu vsi kosti svoi, a voni pridivlyayut'sya i bachat' nyeshchastya v myeni! voni dilyat' dlya syebye odyezhu moyu, a pro shatu moyu zhyeryebka voni kidayut'... a ti, gospodi, nye vid-dalyaisya, dopomogo moy a, pospishi zh myeni na oboronu! vid myecha zbyeryezhi moyu dushu, odi-nachku moyu z ruki psa! spasi myenye vid pashchi lyev'yachoi, a vbogu moyu vid rogiv buivoliv. ya zvischatimu imyennya tvoe svoim brattaym, budu khvaliti tyebye syeryed zboru! khto boit'sya gospoda, proslavlyaitye iogo, uyves' yakoviv rodye shanuite yogo, strakhaityes' iogo, vsye nasinnya izrailyevy, bo vin nye pogorduvav i nye znyevazhiv strazhdannya ubogogo, i vid n'ogo oblichchya svogo nye skhovav, a pochuv, yak vin klikav do n'ogo! vid tyebye povs-

tanye khvala moya v zbori vyelikim, prinyesu svoi zhyertvi v prisutnosti tikh, khto boit'sya iogo, budut' isti pokirni i sitimi stanut', khvalitimut' gospoda ti, khto shukae iogo, budye zhit' syertsye vashye naviki! usi kintsi zyeimli spam'yatayut', i do gospoda vyer-nut'sya, i vklonyat'sya pyeryed oblichchiam iogo vsi plyemyena narodiv, bo tsarstvo gospodne, i vin pan nad narodami! budut' isti i poklonyat'sya vsi bagachi na zyeimli, pyeryed oblichchiam iogo na kolina popa-dayut' vsi, khto do porokhu skhodit' i nye mozhye syebye ozhiviti! budye potomstvo sluzhiti iomu, i za-lichyeny budye naviki u gospoda. priidut' i budut' zvisshchat' iogo pravdu narodovi, yakii budye naro-dzhyenii, shcho vin tsye vchiniv!

23

psalom davidiv. gospod' to mii pastir, tomu v nyedostatku nye budu, na pasovis'kakh zyeleyenikh osyelit' myenye, na tikhuuyu vodu myenye zaprovadit'! vin dushu moyu vidzhivlyae, provadit' myenye radi imyennya svogo po styezhkakh spravedlivosti. koli ya pidu khocha b navit' dolinoyu smyertnoi tyem-ryavi, to nye budu boyatisya zlogo, bo ti pri myeni, tvoe zhyezlo i tvii posokh voni myenye vtishat'! ti pyeryedo mnoyu trapezu zgotoviv pri moikh voro-gakh, moyu golovu ti namastiv buv olivoyu, moya chasha to nadmir pittya! til'ki dobro i milosyerdya myenye suprovoditi budut' po vsi dni mogo zhittya, a ya probuvatimu v domi gospodn'omu dovgi chasi!

24

psalom davidiv. gospodnya zyeimlya, i vsye, shcho na nii, vsyelyenna i myeshkantsi ii, bo zaklav vin ii na moryakh, i na richkakh ii vstanoviv. khto zi-idy na goru gospodnyu, i khto budye stoyati na mistsi svyatomu iogo? u kogo chisti ruki ta schirrye syertsye, i khto nye nakhilyav na marnotu svoei dushi, i khto nye prisnyagav na obmanu, nyekhai nosit' vin blagoslovnyenya vid gospoda, a pravyednist' vid boga spasinnya svogo! takye pokolinnya usikh, khto shukae iogo, khto pragnye oblichchya tvogo, bozhye yakoviv! syela. pidnyesitye vyerkhii svoi, brami, i bud'tye vidchinyeni, vkhodi vidvichni, i vviidye tsar slavi! khto zh to tsar slavi? gospod' sil'nii i mogutnii, gospod', shcho potuzhnii v boyu! pidnyesitye vyerkhii svoi, brami, i pidnyesitye, vkhodi vidvichni, i vviidye tsar slavi! khto zh to vin, toi tsar slavi? gospod' savaot vin tsar slavi! syela.

25

davidiv. do tyebye pidnoshu ya, gospodi, dushu svoyu, bozhye mii, ya na tyebye nadiyus', nyekhai zhye ya nye zasoromlyus', nyekhai nye radiyut' moi vorogi radi myenye! nye budut' takozh posorom-lyeni vsi, khto na tyebye nadiet'sya, ta nyekhai posoromlyat'sya ti, khto na tyebye vstae nadaryemno! dorogi tvoi dai piznati myeni, gospodi, styezhkami svoimi myenye poprova'd, prova'd' myenye v pravdi svoii i navchi ti myenye, bo ti bog spasinnya mogo,

kozhyen dyen' ya na tyebye nadiyus'! pam'yatai milosyerdya svoe, o mii gospodi, i laski svoi, bo vidvichni voni! grikhi molodyechogo viku mogo ta provini moi nye prigadui, pam'yatai myenye, gospodi, v lastsi svoii chyeryez dobrist' svoyu! gos-pod' dobrii ta pravyednii, tomu grishnikh navchae v dorozhi, vin provadit' pokirnikh u pravdi, i lagid-nikh navchae dorogi svoei! vsi gospodni styezhki milosyerdya ta pravda dlya tikh, khto iogo zapovita i svidotstva dodyerzhue. radi imyennya svogo, o gospodi, prosti myeni progrikh, vyelikii bo vin! khto toi cholovik, shcho boit'sya vin gospoda? vin nas-tavit' iogo na dorogu, kotru mae vibrati: dusha iogo zhitimye v shchasti, i nasinnya iogo vspadku zyeim-lyu! priyazn' gospodnya do tikh, khto boit'sya iogo, i svii zapovit vin zvistit' im. moi ochi postiino do gospoda, bo vin z pastki vityague nogi moi. oby-ernisya do myenye i pomilui myenye, ya zh bo samit-nii ta bidnii! muki syertsya mogo poshirilis', vizvol' myenye z moikh utiskiv! podivisya na gorye moe ta na muku moyu, i prosti vsi grikhi moi! podi-vis' na moikh vorogiv, yak ikh stalo bagato, voni lyutoyu nyenavistyu nyenavidyat' myenye!... pil'nui zhye moei dushi ta myenye khoroni, shchob nye buti myeni zasoromlyenim, bo nadiyus' na tyebye! nyevinnist' ta pravda nyekhai otochayut' myenye, bo nadiyus' na tyebye! vizvoli, bozhye, izrailya vid usikh iogo utiskiv!

26

davidiv. sudi myenye, gospodi, bo khodiv ya v svoii nyeporochnosti, i nadiyavs' na gospoda, tomu nye spitknusya! pyeryevir myenye, gospodi, i viprobui myenye, pyeryetopi moi nirki ta syertsye moe, bo pyeryed ochima moimi tvoe milosyerdya, i v pravdi tvoii ya khodiv. nye sidiv ya z lyud'mi nyeprevdi-vimi, i nye budu khoditi z lukavimi, ya gromadu zlochintsiv znyenavidiv, i z grishnikami ya siditye nye budu. umiyu v nyevinnosti ruki svoi, i obiidu tvogo, gospodi, zhyertivnika, shchob khvalu tobi golosno vigolosit, ta zvistiti pro vsi chuda tvoi. gospodi, polyubiv ya osyelyu domu tvogo, i mistsy pyerye-buvannya slavi tvoei. nye gubi ti moei dushi z nyechyestivimi, ta mogo zhittya z krovozhyerami, shcho v rukakh ikh zlodiistvo, shcho ikhnya pravit-sya napovnyena pidkupom. a ya budu khoditi v svoii nyeporochnosti, vizvol' myenye ta pomilui myenye! noga moya stala na rinvnomu mistsi, na zborakh ya blagoslovlyatimu gospoda!

27

davidiv. gospod' moe svitlo i spasinnya moe, kogo budu boyatis' gospod' to tvyerdynya mogo zhittya, kogo budu lyakatis' koli budut' zblizhatis' do myenye zlochintsi, shchob zhyerti im tilo moe, moi napasniki ta moi vorogi, voni spotiknut'sya i popa-dayut'!... koli proti myenye rozlozhit'sya tabir, to syertsye moe nye zlyakaet'sya, koli proti myenye povstanye viina, ya nadiyatis' budu na tye, na pomich iogo! odnogo proshu ya vid gospoda, budu zha-

dati togo, shchob ya mig probuvati v gospodn'omu domi po vsi dni svogo zhittya, shchob ya mig oglyadati gospodnyu priemnist' i v khrami iogo probuvati! bo vin zakhovae myenye dnya nyeshchastya v svoii skinii, skhovae myenye potaemno v svoemu namyeti, na skyelyu myenye provyedye! a tyepyer pidnyesyet'sya moya golova ponad vorogami moimi navkolo myenye, i ya v iogo skinii budu prinositi zhyertvi pri vidzvukakh surm, i ya budu spivati ta grati gospodyevi! pochui, gospodi, golos mii, koli klichu, i pomilui myenye, i ozvisya do myenye! za tyebye promovilo syertsye moe: shukaitye mogo litsya! tomu, gospodi, budu shukati oblichchya tvogo: nye kho- vai zhye vid myenye oblichchya svogo, u gnivi svogo raba nye vidkin'! ti buv myeni pomich, nye kida myenye, i nye lishai myenye, bozhye spasinnya mogo, bo mii bat'ko ta mati moya myenye kinuli, ta gospod' priimye myenye! dorogu svoyu pokazhi myeni, gospodi, i provad' myenye styezhkoyu rivnoyu, radi moikh vorogiv! nye vidai myenye na svavolyu moikh vorogiv, bo povstali na myenye ti svidki obludni ta nyepravdomovtsi, nyemov bi nye viruvay ya, shcho v kraini zhittya ya pobachu gospodne dobro! nadiisya na gospoda, bud' sil'nii, i khai budy mitsnye tvoe syertsye, i nadiisya na gospoda!

28

davidiv. do tyebye ya klichu, o gospodi skyelye moya, nye bud' zhye byezmovnim do myenye, bo koli ti zamovknyesh do myenye, ya stanu podibnii do tikh, shcho skhodyat' do grobu... pochui golos blagannya mogo, yak ya klichu do tyebye, koli ruki svoi ya pidnoshu do khramu svyatogo tvogo! nye khapai myenye z grishnimi i timi, khto chinit' byezpravstvo, khto plyeteye svoim blizhnim pro mir, alye zlo v ikhnim syertsii! viddai im za ikhnim uchinkom, i za zlom ikhnikh uchinkiv, zgidno z dilom ikhnikh ruk ti im dai, vyerni im zasluzyhenye nimi, bo voni nye vdivlyayut'sya v chinnist' gospodnyu i dila iogo ruk, nyekhai ikh poruinue, i nyekhai nye budue vin ikh! blagoslovyennii gospod', bo vin pochuv golos blagannya mogo! gospod' moya sila ta shchit mii, na n'ogo nadiyalos' syertsye moe, i vin myeni dopomig, i vtishilosya moe syertsye, i spivom svoim ya proslavlyu iogo! gospod' sila narodu svogo, i zakhist spasinnya svogo pomazantsya! spasi svii narod, i poblagoslovi spadshchinu svoyu, i spasi ikh, i pidnos' ikh naviki!

29

psalom davidiv. daitye gospodu, bozhi sini, daitye gospodu slavu ta silu! daitye gospodu slavu imyennya iogo, u pryepishnii svyatini vpadit' pyeryed gospodom! golos gospodnii nad vodami, bog slavi grimit', gospod' nad vyelikimi vodami! golos gospodnii z siloyu, golos gospodnii z vyelichnistyu. golos gospodnii lamae kyedrini, golos gospodnii toroshchit' kyedrini livans'ki. vin primusit' skakati livan yak tyelya, ta sirion, mov molodu antilopu. golos gospodnii vikryeshue polum'ya ognynaye, go-

los gospodnii pustynyu tryemtiti primushue, gospod' chinit' pustelyu kadyesha tryemtyachoyu. golos gospodnii primushue lani tryemtiti, i lisi obnazhae, a v khrami iogo vsye nalyezhnye iomu vigoloshue: slava! gospod' probuvav v chas potopu, i budy gospod' probuvati povik viku tsaryem! gospod' podast' silu narodu svoemu, gospod' poblagoslovit' mirom narod svii!

30

psalom davidiv. pisnya osvyachyennya domu. budu tyebye vyelichati, o gospodi, bo ti z glibini myenye vityag, i nye potishiv moikh vorogiv radi myenye! gospodi, bozhye mii, ya klikav do tyebye, i myenye vzdorovoriv ti. gospodi, viviv ti dushu moyu iz shyelolu, ti myenye ozhiviv, shchob v mogilu nye skhoditi myeni! spivaitye gospodyevi, svyatii iogo, i slavtye pam'yat' svyatini iogo! bo khvilyu trivae vin u gnivi svoim, vsye zhittya v svoii lastsi: buvae uveyechori plach, a radist' na ranok! a ya govoriu buv u miri svoemu: ya nye zakhitayus' naviki! gospodi, v lastsi svoii ti postaviv myenye na gori moikh sil. yak litsye svoe ti zakhovav, to zbyentyezhivsy ya. do tyebye ya klichu, o gospodi, i blagayu ya gospoda: buva korist' iz krovi moei, koli ya do grobu ziidu? chi khvaliti tyebye budy porokh? chi vin vyavit' pravdu tvoyu? pochui, gospodi, i pomilui myenye, gospodi, bud' myeni pomichnikom! ti pyeryeminiv myeni plach mii na radist', zhalobu moyu rozv'yazav, i pidpyeryezav myenye radistyu, shchob slavu spivala lyudina tobi i nye zamovkla! gospodi, bozhye mii, povik slaviti budu tyebye!

31

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. na tyebye nadiyus' ya, gospodi, khai nye budu povik zasoromlyenii, vizvol' myenye v svoii pravdi! nakhili svoje ukho do myenye, skoro myenye poryatui, stan' dlya myenye mogutn'oyu skyelyeyu, domom tvyerdiny moya, i radi imyennya svogo ti budyesh provaditi myenye i kyervuti myenye! ti vityagnyesh z pastki myenye, shcho na myenye taemno postavili, bo ti sila moya! u ruku tvoyu doruchay ya dukha svogo, i ti myenye vizvolish, gospodi, bozhye pravdi! ya znyenavidiv vsikh, khto shanue bovaniv marnikh, ya zh nadiyus' na gospoda. ya budu raditi ta tishitisa v tvoii milosti, shcho pobachiv ti gorye moe, shcho priglyanuvsy ti do skorboti moei dushi, i myenye nye viddav v ruku voroga, na mistsi rozlogim postaviv ti nogi moi! pomilui myenye, gospodi, bo tismo myeni, vid gorya vzhye visnazhilos' moe oko, dusha moya i nutro moe, bo skinchilos' zhittya moe v smutku, a roki moi u kvilinni, moya sila spitknulasya chyeryez mii grikh, i visnazhilis' moi kosti! ya v usikh vorogiv svoikh stav posmikhovishchyem, nadto susidam svoim, i strakhittayam znaiomim moim, khto bachit' nadvori myenye utikayut' vid myenye! ya zabutii u syertsii, nyemov toi nyebizhchik, stav ya nyemov ta rozbita posudina... bo chuyu bagato shyeptannya,

strakhannya navkolo, yak zmovlyayut'sya razom na myenye, voni zamishlayut' zabrati moyu dushu, a ya pokladayu nadiyu na tyebye, o gospodi, ya kazhu: ti mii bog! v tvoyu ruku kladu svoyu dolyu, ti zh vizvol' myenye vid ruki vorogiv moikh i moikh pyeryeslidnikiv! khai zasyae oblichchya tvoe na tvogo raba, ta spasi myenye v lastsi svoii, gospodi, shchob nye buti myeni posoromlyenim, shcho klichu do tyebye! nyekhai posoromlyeni budut' byezbozhni, khai zamovknut' ta idut' do sheyolu, nyekhai zanimiyut' obludni usta, shcho gidotu govoryat' na pravyednogo iz pikhoyu i pogordoyu! yaka vyelichyezna tvoya dobrota, yaku zakhovav ti dlya tikh, khto boit'sya tyebye, yaku prigotoviv dlya tikh, khto na tyebye nadiet'sya pyeryed lyuds'kimi sinami! ti ikh u zasloni oblichchya svogo zakhovaesh vid lyuds'kikh tnyenyt, ti ikh vid likhikh yazikov u namyeti skhovaesh! blagoslovnyennii gospod', shcho vchiniv myeni milist' chudovnu svoyu v oboronnomu misti! a ya govoryv u svoim pobyentyezhyenni: ya vidrizanii z-pyeryed ochyei tvoikh! ta diisno ti vislukhav goslos blagannya mogo, koli ya do tyebye vzivav... lyubit' gospoda, usy svyatii iogo, styeryezhye gospod' virnikh, a gordomu z lishkom vidplachue. bud'tye sil'ni, i khai budy mitsnye vashye syertsye, usi, khto nadiyu pokladae na gospoda!

32

davidiv. pisnya navchal'na. blazhyennii, komu podarovanii zlochinn, komu grikh zakrito, blazhyenna lyudina, shcho gospod' ii grikha nye zalichit', shcho nyema v ii dusi lukavstva! koli ya movchav, sporokhnyavili kosti moi v tsilodyennomu zoiku moemu, bo ruka tvoya vdyen' ta vnochi nado mnoyu tyazhit', i vologa moya obyernulas' na litnyu posukhu! syela. ya vidkriv tobi grikh svii, i nye skhovav buv provini svoei. ya skazav buv: priznayusya v prostupkakh svoikh pyeryed gospodom! i provinu mogo grikha ti protiv. syela. tomu kozhyen pobozhnii vidpovidnogo chasu molitisya budy do tyebye, i navit' vyelika navala vodi nye dosyagnye do n'ogo! ti pokrova moya, ti vid utisku budyesh myenye styeryegti, ti obgornyesht myenye radisty spasinnya! syela. ya zrobyu tyebye mudrim, i budu navchati tyebye u dorozi, yakoyu ti budyesh khoditi, ya dam tobi radu, moe oko vvazhae na tyebye! nye bud'tye, yak kin', yak toi mul nyerozumni, shcho ikh tryeba priborkati ozdobyu ikhn'oyu vudilom i vuzdyechkoyu, yak do tyebye voni nye zblizhayut'sya. bagato khvorib na byezbozhnogo, khto zh nadiyu svoyu pokladae na gospoda togo milist' ototchue! vyesylities' u gospodi, i tishytesya, pravyedni, i spivaitye iz radisty, vsi shchirosyerdi!

33

spivaitye iz radisty, pravyedni v gospodi, bo shchirim litsyue khvala! khvalit' gospoda guslami, spivaitye iomu z dyesyatistrunnoyu arfoyu, zaspivaitye iomu novu pisnyu, garno zagraitye iomu z gukom suryem, bo shchirye gospodnee slovo, i

kozhyen chin iogo virnii! pravdu ta sud vin kokhae, i gospodn'oi milosti povna zymlya! slovom gospodnim uchinyenye nyebo, a podikhom ust iogo vsye iogo viis'ko. vodu mors'ku zbiraie vin, mov bi do mikhu, byezodni skladae v komorakh. budy boyatisya gospoda tsila zymlya, vsi myeshkantsi vsyevitu budut' lyakatis' iogo, bo skazav vin i stalos', nakazav i z'yavilos'. gospod' radu poganiv ponishchit', ponivyechit' misli narodiv, a zadum gospodnii naviki stoyatimye, dumki iogo syertsya na vichni viki! blazhyennii toi lyud, shcho bogom u n'ogo gospod', blazhyennii narod, shcho vin vibrav iogo na spadok sobi! gospod' spoglyadae z nyebyes, i bachit' usikh siniv lyuds'kikh, priglyadaet'sya z mist'sya osyli svoei do vsikh, khto zamyeshku zymlyu: khto stvoriv syertsye kozhnogo z nikh, naglyadae vsi ikhni dila! nyemae tsarya, shcho iogo mnogist' viis'ka spasae, nye vryatuetsya vyelyetyen' vyelikisty sili, dlya spasinnya toi kin' nyenadiinii, i vyelikisty svoei vin nye zbyeryezhye, os' oko gospodne na tikh, khto boit'sya iogo, khto nadiyu na milist' iogo pokladae, shchob ryatuvati zhittya ikhne vid smyerti, i shchob za chas golodu ikh ozhivlyati! dusha nasha nadiyu skladae na gospoda, vin nasha pomich i shchit nash, bo nim raduet'sya nashye syertsye, bo na imyennya svyatyee iogo mi nadiyu kladymo! nyekhai tvoya milist', o gospodi, budy na nas, koli pokladaemo nadiyu na tyebye!

34

davidiv, koli vin udavav buv prichinnogo pyeryed avimyelyekhom, shcho vignav iogo, i toi pishov. ya blagoslovlyatimu gospoda kozhnogo chasu, khvala iomu zavsidi v ustakh moikh! dusha moya budy khvalitisya gospodom, khai tsye pochuyut' slukhnyani, i nyekhai zvyesyelyat'sya! zo mnoyu zvyelichuitye gospoda, i pidnos'tye im'ya iogo razom! shukav ya buv gospoda, i vin ozvavsya do myenye, i vid usikh nyebyezpyek myenye vizvoliv. priglyadaityes' do n'ogo i zasyaetye, i nye posoromlyat'sya vashi oblichchya! tsyei ubogii vzivav, i gospod' iogo vislukhav, i vid usikh iogo bid iogo vizvoliv. angol gospodnii taborom stae krugom tikh, khto boit'sya iogo, i vizvoluye ikh. skushtuitye i pobachtye, yakii dobrii gospod', blazhyenna lyudina, shcho nadiyu na n'ogo kladye! biitiesya gospoda, vsi svyatii iogo, bo ti, shcho boyat'sya iogo, nyedostatku nye mayut'! lyevchuki bidni i golodni, a ti, khto poshukue gospoda, nyedostatku nye chayut' v us'omu dobri. khodit', diti, poslukhaitye myenye, strakhu gospodn'ogo ya vas navchu! khto ta lyudina, shcho khochye zhittya, shcho lyubit' dni dovgi, shchob bachiti dobro? svogo yazika byeryezhi vid likhogo, a usta svoi vid govoryennya pidstupu. vidstupisya vid zlogo i dobrye chini, miru shukai i zhenisya za nim! ochi gospodni na pravyednikh, ushi zh iogo na ikhnii zoik, gospodne litsye na zlochintsiv, shchob vinishchiti ikhnyu pam'yat' z zymli. koli pravyedni klichut', to ikh chue gospod', i z usikh utskiv ikhnikh vizvoluye ikh. gospod' zlamanosyerdim bliz'kii, i vpokoryenikh dukhom spasae. bagato likhogo dlya pravyednogo, ta iogo

vizvol'ye gospod' z nikh usikh: vin pil'nue vsi kosti iogo, iz nikh zhodna nye zlamaet'sya! zlo byezbozhnomu smyert' zapodie, i vinnimi budut' usi, khto nyenavidit' pravyednogo. gospod' vizvolit' dushu rabiv svoikh, i vinni nye budut' usi, khto vdaet'sya do n'ogo!

35

davidiv. sudisya, o gospodi, z timi, khto sudit'sya zo mnoyu voyui z timi, khto zo mnoyu voyue, viz'mi malogo i vyelikogo shchita, i vstan' myeni na dopo-mogu! distan' spisa, i dorogu zamkni moim napas-nikam, skazhi do moei dushi: ya spasinnya tvoe! nyekhai zasoromlyat'sya i budut' pogan'blyeni ti, khto chatue na dushu moyu; khai vidstuplyat' nazad i nyekhai posoromlyat'sya ti, khto likho myeni zamishlyae. bodai voni stali, nyemov ta polova na vitri, i angol gospodnii nyekhai ikh zhyenye; nyekhai budye doroga ikhna tyemna i skovz'ka, i angol gospod-nii nyekhai ikh zhyenye, bo voni byezprichinno tyenyeta svoi rozstavlyayut' na myenye, yamu ko-payut' byezvinno na dushu moyu! nyekhai nagla zagibil', yakoi nye znae, na n'ogo spadye, i sitka iogo, yaku vin nastaviv, khai zlovit' iogo u naglye nyeshchastya, bodai vin do n'ogo upav! a dusha moy a gospodi budye raditi, zvyesyelit'sya iogo dopo-mogoyu! skazhut' usi moi kosti: gospodi, khto podib-nii do tyebye? ti ryatuesh ubogovo vid sil'nishogo nad n'ogo, pokirnogo ta bidarya vid iogo dyeriya. svidki vstayut' nyepravdivi, chogo ya nye znav pitayut' myenye, viddayut' myeni zlom za dobro, osirochuyut' dushu moyu! a ya, yak voni khvoruvali buli, zodya-gavsva v vyeryetu, dushu svoyu muchiv postom, molitva zh moy a povvertalas' na lono moe... yak priy-atyel', butsim to brat vin dlya myenye, tak ya kho-div, nibi buv ya v zhalobi po matyeri, buv ya zas-muchyenii, skhilyenii... a voni, yak upav ya, radiyut' ta skhodyat'sya, napasniki proti myenye zbirayut'sya, ya zh nye znayu pro tye; krichat', i nye vmovkayut', z darmoidami ta pyeryesmishnikami skryegochut' na myenye svoimi zubami... gospodi, chi dovgo ti budyesh divitis' na tsey? vidvyerni moyu dushu vid ikhnikh zubiv, vid otikh lyevchukiv odinachku moyu! ya budu tyebye proslavlyati na zborakh vye-likikh, budu tyebye vikhvalyati v chislyennim narodih! nyekhai z myenye nye tishat'sya ti, khto vorogue na myenye byezvinno, nyekhai ti nye moryayut' ochima, khto myenye byez prichini nyenavidit', bo govoryat' voni nye pro mir, alye na spokiiinikh u krai oblundni slova vimishlyayut', svoi usta na myenye voni rozkri-vayut', govoryat': aga, aga! nashi ochi tsey bachili! ti bachiv tsey, gospodi, nye pomovchi zh, gospodi, nye viddalyaisya vid myenye! ustan', i zbudisya na sud mii, bozhnye mii i gospodi mii, na supyeryechku moyu, rozsudi ti myenye do svoih spravyedlivosti, gospodi, bozhnye mii, i nyekhai chyeryez myenye nye tishat'sya, nyekhai nye govoryat' u syertsii svoim: aga, iogo maemo mi, khai nye kazhut' voni: mi iogo prokovt-nuli... nyekhai posoromlyat'sya ta zastidayut'sya ra-zom, khto z mogo nyeshchastya radie, bodai vbralis' u sorom ta v gan'bu, khto rota svogo rozkrivae na myenye! khai spivayut' ta zvyesyelyayut'sya ti, khto

bazhae myeni pravoti, i nyekhai kazhut' zavzhd: khai budye vyelikii gospod', shcho miru bazhae svoemu rabovi! a yazik mii zvischhatimye pravdu tvoyu, slavu tvoyu kozhyen dyen!

36

dlya dirigyentu khoru. raba gospodn'ogo dauida. gr-ishnye slovo byezbozhnogo v syertsii moim: nyema strakhu bozhogo pyeryed ochima iogo, bo v ochakh svoikh vin do syebye pidlyeshchuet'sya, shchob but-sim to grikh svii znaiti, shchob znyenaviditi. slova iogo ust to marnota i obmana, pyeryestav vin buti mudrim, shchob chiniti dobro. byezzakonstvo zad-umue vin na postyeli svoii, stae na dorozhi nyedo-brii, nye tsuraet'sya zlogo. gospodi, azh do nyebyes milosyerdya tvoe, azh do khmar tvoya virnist', tvoya spravyedlivist' nyemov gori bozhi, tvoi sudi byezod-nya vyelika, lyudinu i khudobu spasaesh ti, gospodi! yaka doroga tvoya milist', o bozhnye, i khovayut'sya lyuds'ki sini v tini tvoikh kril: voni z sitosti domu tvogo napoyuyut'sya, i ti ikh napuvaesh z potoka svoikh solodoshchiv, bo v tyebye dzhyeryelo zhittya, v tvoim svitli pobachimo svitlo! prodovzh svoyu milist' na tikh, khto znye tyebye, a pravdu svoyu na lyudyei shchirosyerdikh! noga pishnikh nyekhai nye nastupit' na myenye, i byezbozhna ruka nyekhai nye vikidae myenye! popadali tam byezzakonniki, pova-lyeno ikh i vstati nye zmozht'.

37

davidiv. nye rozpalyuisya gnivom svoim na zlochintsiv, nye mai zazdrosti do byezzakonnikh, bo voni, yak trava, budut' skoro pokoshyeni, i mov ta zryelena bilina pov'yanut'! nadiisya na gospoda i dobrye chini, zye'mlyu zamyeshkui ta pravdi dotrimui! khai gospod' budye rozkish tvoya, i vin spovnit' tobi tvogo syertsya bazhannya! na gospoda zdai dorogu svoyu, i na n'ogo nadiyu kladi, i vin zrobit', i vin viprovadit', nyemov svitlo, tvoyu spravyedlivist', a pravdu tvoyu nyemov pivdyen'. zhdhi gospoda movchki i na n'ogo nadiisya, nye roz-palyuisya gnivom na togo, khto shchaslivoyu chinit' dorogu svoyu, na lyudinu, shcho vikonus zadumi zli. povstrimais' vid gnivu i pokin' pyeryesyerdya, nye rozpalyuisya lyutistyu, shchob chiniti lish zlo, bo vityati budut' zlochintsii, a ti, khto povpae na gospoda zye'mlyu vspadkuyut'! a shchye trokhi i nye budye byezbozhnogo, i budyesh divitis' na mistse iogo i nye budye iogo, a pokirni vspadkuyut' zye'mlyu, i zarozkoshuyut' mirom vyelikim! likhye zamishlyae byezbozhnii na pravyednogo, i skryegochye na n'ogo svoimi zubami, ta gospod' posmiet'sya iz n'ogo, bachit' bo vin, shcho nablizhuet'sya iogo dyen! byezbozhni myecha dobuvayut' ta luka svogo natyagayut', shchob zvaliti nuzhdyennogo i bidnogo, shchob porizati lyudyei prostoi dorogi, ta vviidye ikhnii myech do ikhn'ogo vlasnogo syertsya, i polamani budut' ikhni luki! krashchye malye spravyedlivogo, nizh vyelikye bagatstvo byezbozhnikh, i to bagat'okh, bo zlamani budut'

ramyena byezbozhnikh, a spravyedlivikh gospod' pidpirae! znae gospod' dni nyevinnikh, a ikhnya spadshchina probudye naviki, za likholitya nye budut' voni posoromlyeni, i za dniv golodu sitimi budut'. bo zaginut' byezbozhni, i gospodni vorogi, yak ovychii toi lii, zaniknut', i dimi zaniknut' voni! pozichae byezbozhnii i nye viddae, a pravyednii milist' visvidchue ta rozdae, bo blagoslovnyenni vid n'ogo vspadkuyut' zyeimlyu, a proklyati vid n'ogo ponishchyni budut'! vid gospoda kroki lyudini pobozhnoi stavlyat'sya mitsno, i vin lyubit' dorogu ii; koli zh upadye, to nye budye pokinyena, bo ruku ii pidpirae gospod'. ya buv molodii i postarivsyu, ta nye bachiv ya pravyednogo, shchob opushchynii buv, ni nashchadkiv iogo, shchob khliba prosili. kozhyen dyen' viyavlyae vin milist' ta pozichae, i nad potomstvom iogo blagoslovnyennya. ukhilyaisya vid zloga ta dobre chini, ta i naviki zhivi! bo lyubit' gospod' spravyedlivist', i vin bogobiinikh svoikh nye pokinye, voni budut' naviki byeryezhyeni, a nasinnya byezbozhnikh zaginye! uspadkuyut' pravyedni zyeimlyu, i povik budut' zhiti na nii. usta pravyednogo kazhut' mudrist', yazik zhye iogo promovlyae pro pravo, zakon boga iogo v iogo syertsii, kroki iogo nye spitknut'sya. a byezbozhnii chatue na pravyednogo, i pil'nue zabiti iogo, ta gospod' nye zostavit' iogo v rukakh togo, i nyespavyedlivim nye vchinit' iogo, koli budye suditi iogo. nadiisya na gospoda, ta dyerzhisya dorogi iogo, i pidnyesye vin tyebye, shchob uspadkuvati zyeimlyu, ti bachitimyesh, yak ponizhyeni budut' byezbozhni. ya bachiv byezbozhnogo, shcho zbudzhuвав postrakh, shcho rozkorynivsya, nyemov samoroslye zye-lyenye tye dyeryevo, ta vin prominuv, i os' nyemae iogo, i shukav ya iogo, i nye znaishov! byeryezhi nyepovinnogo ta divisya na pravyednogo, bo lyudini spokoyu nalyezhit' maibutnist', pyerystupniki zh razom ponishchyni budut', maibutnist' byezbozhnikh zaginye! a spasinnya pravyednikh vid gospoda, vin ikhnya tyerdinya za chas likholittya, i gospod' im pomozhye ta ikh poryatue, vizvolit' ikh vid byezbozhnikh i ikh zbyeryezhye, bo vdavalis' do n'ogo voni!

38

psalom davidiv. na pam'yatku. gospodi, nye karai myenye v gnivi svoim, i nye zavdavi myeni kari v svoim pyeryesyerdi, bo proshili myenye tvoii strili, i ruka tvoya tyazhko spustilas' na myenye... vid gnivu tvogo nyema tsilogo mistysya na tili moim, nyemae spokoyu v kostyakh moikh chyeryez mii grikh, bo provini moi pyeryerosli moyu golovu, yak vye-likii tyagar, voni tyazhchi nad sili moi, smyerdyat' ta gniyut' moi rani z glupotii moei... skorchynii ya, i nad miru pokhilyenii, tsilii dyen' ya tinyayus' sumnii, bo nutro moe povnye zapalyennya, i v tili moim nyema tsilogo mistysya... obyезsilyenii ya i pyeryemuchynii tyazhko, ridayu vid stogonu syertsya svogo... gospodi, vsi bazhannya moi pyeryed to-boyu, zidkhannya zh moe nye skhovalos' vid tyebye. sil'no tripochyet'sya syertsye moe, opustila myenye moya sila, navit' yasnist' ochyei moikh i vona nye

zo mnoyu... druzi moi i moi priyateli postavali zdalya vid moei bidi, a blizhni moi postavali opodal'... tyenyeta rozstavili ti, khto chatue na dushu moyu, a ti, khto bazhae nyeshchastya myeni, govoryat' prokly-attya, i vvyes' dyen' vimishlyayut' zradlyive! a ya, mov glukhii, vzyhe nye chuyu, i mov toi nimii, yakii ust svoikh nye vidkrivae... i ya stav, mov lyudina, shcho nichogo nye chue i v ustakh svoikh opravdannya nye mae, bo na tyebye nadiysya ya, gospodi, ti vid-povisi, gospodi, bozhye mi! bo skazav ya: nyekhai nye potishat'sya z myenye, nyekhai nye nyesus'tsya voni ponad myenye, koli posliznyet'sya noga moyu! bo ya do upadku gotovii, i pyeryedo mnoyu postoiino nyeduga moyu, bo provinu svoyu viznayu, zhuryusya grikhom svoim ya! a moi vorogi prozhivayut', mit-sniyut', i byez prichini pomnozhilisya moi nyedrugii... ti zh, khto vidplachue zlom za dobro, obchornyyut' myenye, bo zhyenus' za dobrom... nye pokin' myenye, gospodi, bozhye mii, nye viddalaysya vid myenye, pospishi myeni na dopomogu, gospodi, ti spasinnya moe!

39

dlya dirigyetna khoru. edutuna. psalom davidiv. ya skazav: pil'nuvati ya budu dorogi svoi, shchob svoim yazikom nye gryshiti, nakladu ya vuzdycheku na usta svoi, poki pyeryedo mnoyu byezbozhnii. zanimiv ya v movchanni, zamovk pro dobro, a mii bil' buv pro-drazhnyenii. rozpalilosya syertsye moe u moemu nu-tri, palae ogon' vid mogo rozdumuvannya... ya stav govoriiti svoim yazikom: povidomi myenye, gospodi, pro kinyets' mii ta pro dniv moikh miru, yaka to vona, nyekhai znayu, koli ya pomru! os' vidmiryav dolonyeyu ti moi dni, a mii vik yak nishcho proti tyebye, i til'ki marnota sama kozhna lyudina zhiva! syela. u tyemnoti lish khodit' lyudina, klopochet'sya til'ki pro marnye: gromadit' vona, ta nye znae, khto zvoziti budye otye! a tyepper na shcho mayu nadiy-atis, gospodi? nadiya moyu na tyebye vona! vid usikh moikh progrikhiv vizvoli myenye, nye chini myenye posmikhom dlya nyerozumnogo! zanimiv ya ta ust svoikh nye vidkrivayu, bo ti tye vchiniv, zabyeri ti vid myenye svii dotorik, vid porazi tvoiei ruki ya kin-chayus... ti karaesh lyudinu dokorami za byezzakon-nya, ti znishchiv, yak mil', privabnist' ii, kozhna lyu-dina napravdu marnota! syela. vislukhai, gospodi, molitvu moyu, i pochui blagannya moe, nye bud' movchaznii do moei s'lozi, bo prikhod'ko ya v tye-bye, mandrivnik, yak bat'ki moi vsi! vidvyerni gniv vid myenye i ya pidkriplyusya, pyershye nish vidiidu, i nye budye myenye!

40

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. nyepokhitno nadiyus' na gospoda, i vin prikhilivsyu do myenye, i blagannya moe vin pochuv. vityag myenye vin iz zgubnoi yami, iz bagna bolotistogo, i postaviv na skyeli nogi moi, i zmitsniv moi stopi, i dav pisnyu novu v moi usta, dlya nashogo boga khvalu, nyekhai bachat' bagato-khto i postrakh khai mayut', i khai

vonі mayut' nadiyu, na gospoda! blazhyenna lyudina, shcho boga vchinila svoeyu tvyerdinyeyu, i nye zvyertalas' do pishnikh ta tikh, shcho voni do nyepravdi skhilyayut'sya! bagato vchiniv ti, o gospodi, bozhye mii, tvoі chuda i dumki tvoі til'ki pro nas, nyema tobi ravnogo! ya khotiv bi vsye tsye pokazati i pro tsye rozkazati, ta vono chislyennishye, shchob mozna iogo rozpovisti. zhyertvi i prinoshyennya ti nye skhotiv, ti rozkriv myeni ushi, tsilopalyennya i zhyertvi pokutnoi ti nye zhadav. todi ya skazav: os' ya priishov iz zvoem knizhki, pro myenye napisanoi. tvoyu volyu chiniti, mii bozhye, ya khochu, i zakon tvii u myenye v syertsі. ya propoviduvav pravdu v vyelikomu zbori, oto, svoikh ust nye uv'yaznyuyu ya, gospodi, znaesh ti, spravyedlivist' tvoyu nye khovav ya v syeryedini syertsya svogo, pro vurnist' tvoyu ta spasinnya tvoe ya zvishchav, nye taiv ya pro milist' tvoyu ta pro pravdu tvoyu na vyelikim zibranni. tomu, gospodi, nye uv'yazni milosyerdya svogo vid myenye, a milist' ta pravda tvoya nyekhai zavzhdі myenye styeryezhut', bo nyeshchastya byez liku myenye otochili, byezzakonnaya moi dosyagli vzhye myenye, tak shcho i bachiti nye mozhu, voni chislyennishimi stali za volossya na moii golovi, i syertsye moe opustilo myenye... zvol' spasti myenye, gospodi, gospodi, pospishi zh bo na pamchi myeni, nyekhai posoromlyeni budut', i khai zgan'blyeni budut' usi, khto shukae moei dushi, shchob skhopiti ii! nyekhai podadut'sya nazad, i nyekhai posoromlyeni budut', khto bazhae dlya myenye likhogo! bodai skam'yanili vid soromu ti, khto govorit' do myenye: aga! aga! nyekhai tishat'sya ta vyesyelyat'sya toboyu vsi ti, khto shukae tyebye ta khto lyubit' spasinnya tvoe, nyekhai zavzhdі govoryat': khai budye vyelikii gospod'! a ya vbogii ta bidnii, za myenye podbae gospod': moya pomich i mii oboronets' to ti, bozhye mii, nye spiznyaisya!

41

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. blazhyennii, khto dbae pro vbogogo, v dyen' nyeshchastya gospod' poryatue iogo! gospod' byeryegtimye iogo ta iogo ozhivlyatimye, budye blazhyennii takii na zyeلمي, i vin nye vidast' iogo na potalu iogo vorogam! na lozhi nyedugi podast' iomu sili gospod', usye lozhye iomu pyeryeminit' v nyeduzi iogo. ya promoviv buv: gospodi, mai zhye ti milist' do myenye, vilikui dushu moyu, bo ya pyeryed toboyu zgrishiv! vorogi moi kazhut' na myenye likhye: koli vmrye ta zaginye imyennya iogo? a koli khto prikhodit' vidvidati, movit' marnye: iogo syertsye zbirae dlya syebye likhye, i yak viidye nadvir, to govorit' pro tye... vsi moi vorogi mizh soboyu shyepochut'sya razom na myenye, na myenye likhye zamishlyayut': nyegidna rich tisyne iogo, a shcho vin poklavsa to bil'shye nye vstanyel!... navit' priyatyl' mii, na yakogo nadiavsa ya, shcho mii khlib spozhivav, pidnyav proti myenye p'yatu! alye, gospodi, pomilui myenye, i myenye pidimi, i ya im vidplachu, iz togo dovidayusya, shcho ti lyubish myenye, koli nado mnoyu surmiti nye budye mii vorog. a ya chyeryez nyevinnist' moyu ti pidsilish myenye, i pyeryed oblichchiam svoim ti postavish

naviki myenye! blagoslovynnii gospod', bog izrailiv, vid viku i do viku! amin' i amin'!

42

dlya dirigyetna khoru. psalom navchal'nii, siniv koryeevikh. yak linye toi olyen' do vodnikh potokiv, tak linye do tyebye, o bozhye, dusha moya, dusha moya spragnyena boga, boga zhivogo! koli ya pridu i poyavlyus' pyeryed bozhim litsyem? sl'ozha moya stala dlya myenye pozhyvoyu vdyen' ta vnochi, koli kazhut' myeni tsilii dyen': dye tvii bog? yak pro tsye prigadayu, to dushu svoyu vilivayu, yak ya mnogolyuddi khodiv, i vodiv ikh do bozhogo domu, iz golosom spivu i podyaki svyatkovogo natopvu... chogo, dushye moya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsya? mai nadiyu na boga, bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo! mii bozhye, dusha moya tuzhit' v myeni, bo ya pam'yatayu pro tyebye z kraiini iordanu i gyermonu, iz gorki iz mits'ar. priklikae byezodnya byezodnyu na gurkit tvoikh vodospadiv, usi vali tvoі i khvili tvoі pyeryeishli nado mnoyu. udyen' viyavlyae gospod' svoyu milist', unochi zh iogo pisnya zo mnoyu, molitva do boga mogo zhittya! povim ya do boga: ti skyelye moya, chomu ti pro myenye zabuv? chogo ya blukayu sumnii chyeryez utisk vorozhii? nibi kosti lamayut' myeni, koli vorogi moi layut' myenye, koli kazhut' myeni tsilii dyen': dye tvii bog? chogo, dushye moya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsya? mai nadiyu na boga, bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo, mogo boga!

43

rozsudi myenye, bozhye, i spravuisya za spravu moyu iz lyud'mi nyebogobiinimi, vizvol' myenye vid lyudini obmani ta krivdi! bozh bog ti moei tvyerdini, chogo zh ti pokinuv myenye? chogo ya blukayu sumnii chyeryez utisk vorozhii? poshli svoe svitlo ta pravdu svoyu, voni myenye budut' provaditi, voni zaprovadyat' myenye do tvoei svyatoi gori ta do mists' probuvannya tvogo. i nyekhai ya distanus' do bozhogo zhyertivnika, do boga rozradi i potikhi moei, i budu na arfi khvaliti tyebye, bozhye, bozhye ti mii! chogo, dushye moya, ti sumuesh, i chogo ti v myeni nyepokoishsya? mai nadiyu na boga, bo ya iomu budu shchye dyakuvati za spasinnya iogo, mogo boga!

44

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom navchal'nii. bozhye, svoimi ushima mi chuli, nashi bat'ki nam opovidali: vyelikye ti dilo vchiniv za ikhnikh dniv, za dniv starodavnikh: ti vignav poganiv svoeyu rukoyu, a ikh osadiv, ponishchiv narodi, a ikh ti poshiriv! nye myechem bo svoim voni zyeلمي posili, i ikhne ramyeno im nye pomoglo, a pravitsya tvoya ta ramyeno tvoe, ta svitlo oblichchya tvogo, bo ti ikh upodobav! ti sam tsar mii, o bozhye, zvyeli zh pro spasinnya dlya yakova: toboyu pob'emo svoikh

vorogiv, im'yam tvoim budyemo toptati povstalikh na nas, bo ya budu nadiyatysya nye na luka svogo, i mii myech nye pomozhye myeni, alye ti nas spasyesh vid protivnikov nashikh, i nashikh nyenavisnikov zasoromish! mi khvalimos' bogom shchodnya, i poviki im'ya tvoe slavimo, syela, ta odnak ti pokinuv i nas zasoromiv, i vzhye nye vikhodish iz nashimi viis'kami: ti vchiniv, shcho vid voroga mi obyernulis' nazad, a nashi nyenavisniki grabuvali sobi nash maetok... ti viddav nas na poid, nyemov tikh ovychok, i nas rozporoshiv posyeryed narodiv, ti za byeztsin prodav svii narod, i tsini iomu nye pobil'shiv! ti nas nashim susidam viddav na znyevagu, na narugu ta posmikh dlya nashikh okolits', ti nas uchiniv za prisliv'ya poganam, i golovoyu khitayut' narodi na nas... pyeryedo mnoyu shchodyenno byezchystya moe, i sorom vkrivae oblichchya moe, chyeryez golos togo, khto lae myenye i proklinae, chyeryez voroga i myesnika... priishlo bulo vsye tsye na nas, ta mi nye zabuli pro tyebye, i zapovitu tvogo nye porushili, nye vstupilos' nazad nashye syertsye, i nye vidkhilivsy nash krok vid tvoei dorogi! khoch u mistyshe shakaliv ti vipkhnuv buv nas, i prikryv buv nas smyertnoyu tinnyu, chi i todi mi zabuli im'ya boga nashogo, i ruki svoi prostyagnuli do boga chuzhogo? tazh pro tye bog dovidat'sya, bo vin znae taemnosti syertsya, shcho nas pobivayut' za tyebye shchodyenno, porakhovano nas, yak ovychok zhyertovnikh... prokin'sya zh, dlya chogo ti, gospodi, spish? probudisya, nye kidai nazavzhd! dlya chogo oblichchya svoe ti khaveash, zabuvaesh pro nashu nyedolyu ta nashu tisonotu? bo dusha nasha znizhilasya azh do porokhu, a zhivit nash prilig do zyeмли... ustan' zhye, o pomochye nasha, i vikupi nas chyeryez milist' svoyu!

45

dlya dirigyetna khoru. na „lilyei“. siniv koryeevikh. psalom navchal'nii. pisnya lyubovi. moe syertsye brinit' dobrim slovom, prokazuyu ya: dlya tsarya moi tvori, mii yazik mov pyero skoropistsya! ti krashchii vid lyuds'kikh siniv, v tvoikh ustakh rozlita krasa ta dobro, tomu blagosloviv bog naviki tyebye. priv'yazhi do styegna svogo, sil'nii, svogo myecha, krasu svoyu ta vyelichnist' svoyu, i v vyelichnosti svoii sidai, ta i vyerkhii pomchisya za spravi pravdi, i lagidnosti ta spravyedlivosti, i navchit' tyebye strashnikh chiniv pravitsya tvoya! tvoi strili nagostryeni, a vid nikh pid tobouy narodi popadayut', u syertsye tsars'kikh vorogiv. pryestol tvii, o bozhye, na vichni viki, byerlo pravdi byerlo tsarstva tvogo. ti polyubiv spravyedlivist', a byezzakonnaya znyenavidiv, tomu namastiv tyebye bog, tvii bog, olivoyu radosti ponad druziv tvoikh. miro, aloye i kassiya vsi shati tvoi, a z palat iz slonovoi kosti struni tyebye zvyesyelili. syeryed skarbiv tvoikh tsars'ki dochki, po pravitsi tvoii stala tsaritsya v ofirs'komu shchiromu zoloti. slukhai, dochko, i pobach, i nakhili svoe ukho, i zabud' svii narod i dim bat'ka svogo! a tsar budy zhadati tvoei krasi, bo tvii tvoii gospod', a ti do zyeмли iomu klanyaisya. a tirs'ka dochka priidye z darom, budut' blagati tyebye naibagatshi z narodu. vsya ozdoba tsars'koi dochki usyeryedini, shata zh ii pogap-

tovana zolotom. u shati gaptovani vbranu provadyat' ii do tsarya, za nyeyu divchata, podrugii ii, do tyebye provadzhieni. provadyat' ikh z radoshchami ta potikhoyu, u palatu tsars'ku voni viidut'. zamist' bat'kiv tvoikh budut' sini tvoi, ikh po tsilii zyeмли ti postavish volodaryami. ya budu im'ya tvoe zgaduvati po vsikh pokolinniyakh, tomu to narodi po vichni viki tyebye slaviti budut'!

46

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. na spiv „alamot“. pisnya. bog dlya nas okhorona ta sila, dopomoga v nyedolyakh, shcho chasto traplyayut'sya, tomu nye lyakaemos' mi, yak tryasyet'sya zyeמלי, i koli gori zsuvayut'sya v syertsye moriv! shumlyat' i kiplyat' iogo vodi, chyeryez vyelich iogo tryemtyat' gori. syela. richka, vidnogi ii vyeselyat' misto bozhye, naisvyatishye iz mist's' probuvannya vsyevishn'ogo. bog syeryed n'ogo, nyekhai nye khitaet'sya, bog pomozhye iomu, koli ranok nastanye. shumili narodi, khitalisy tsarstva, a vin golos podav svii i zyeמלי rozplivlasya. z nami gospod' savaot, nasha tvyerdinya bog yakoviv. syela. idit', oglyadaiyte gospodni dila, yaki ruinuvaly vchiniv na zyeמלי! azh do krayu zyeמלי pripinyae vin viini, lamae vin luka i toroshchit' spisa, palit' ognym kolyesnitsi! vgamuityes' ta znaiyte, shcho bog ya, pidnyesus' mizh narodami, pidnyesus' na zyeמלי! z nami gospod' savaot, nasha tvyerdinya bog yakoviv! syela.

47

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom. vsi narodi, plyeshchit' u doloni, poklikuiyte bogovi golosom radosti, griznii bo vsyevishnii gospod', tsar vyelikii vsiei zyeמלי! vin narodi pid nas pidbivae, a pogan nam pid nogi, vin nashu spadshchinu dlya nas vibirae, vyelichnist' dlya yakova, shcho iogo polyubiv. syela. bog vistupae pri radisnikh okrikakh, gospod' pri golosi roga. spivaiyte bogovi nashomu, spivaiyte, spivaiyte tsaryevi nashomu, spivaiyte, bo bog tsar usiei zyeמלי, spivaiyte navchal'nii psalom! bog zatsaryuvav nad narodami, bog siv na svyatomu svoemu pryestoli! zibralis' vladiki narodiv, narod boga avramovogo, yak bozhi shchiti na zyeמלי, mizh nimi vin sil'no zvyelichyeni!

48

pisnya. psalom siniv koryeevikh. vyelikii gospod' i proslavyeni vyel'mi v misti nashogo boga, na svyatii svoii gori! pryepishna kraina, rozrada vsiei zyeמלי, to sions'ka gora, na pivnichnikh okolitsyakh, misto tsarya mozhnovladnogo! bog u khramakh svoikh, za tvyerdinyu vin znani. bo tsari os' zibralis', ishli voni razom, alye, yak pobachili, to zdvivualis', polyakalisya ta i rozporoshilis'... obgornuv ikh tam strakh, nyemov bil' porodillyu; ti skhidnim vitrom rozviv korabli ti tarshis'ki. yak mi chuli, tak bachili v misti gospoda savaota, u misti nashogo boga, bog mit-sno postavit' naviki iogo! syela. rozmishlyali mi,

bozhye, pro milist' tvoyu syeryed khramu tvogo. yak im'ya tvoe, bozhnye, tak slava tvoya azh po kintsi z'yemli, spravyedlivosti povna pravitsya tvoya! nyekhai vyesyelit'sya sions'ka gora, yudini dochki khai tishat'sya chyeryez tvoi pravosuddya. otochitye sion i obstupitye iogo, polichit' iogo bashti, z'yernitye uvagu na vala iogo, visokist' palati iogo poobmiryuitye, shchob rozpovisti pokolinnyu nastupnomu, bo tsyei bog to nash bog na vichni viki, vin budye provaditi nas azh do smyerti!

49

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom. slukhaitye tsye, vsi narodi, viz'mit' do ushyei, usi myeshkantsi vsyevitu, i lyuds'ki sini i sini muzhiv, razom bagatii ta vbogii, moi usta kazatimut' mudrist', dumka zh syertsya mogo rozumnist', nakhi-lyu svoe ukho do prikazki, rozv'yazhu svoyu zagadku liroyu! chomu mayu boyatis' u dyen' likholittya, yak stanye krug myenye nyepravda moikh oshukantsiv, yaki na bagatstvo svoe pokladayut' nadiyu, i svoimi dostatkami khvalyat'sya? alye zhodna lyudina nye vikupit' brata, nye dast' iogo vikupu bogovi, bo vikup ikhnikh dush dorogii, i nye pyeryestanye naviki, shchob mig vin shchye zhiti naviki i nye bachiti grobu! ta lyudi pobachat', shcho mudri vmirayut' tak samo, yak ginut' nyeviglas ta nyeuk, i lishayut' dlya inshikh bagatstvo svoe... voni dumayut', nibi domi ikhni naviki, mistysya ikhn'ogo zamyeshkannya z rodu do rodu, imyenamei svoimi zvut' z'yemli, ta nye zостаet'sya v poshani lyudina, podibna khudobi, shcho ginye! taka ikhnyia doroga glupota dlya nikh, ta za nimi idut' ti, khto kokhae ikhnyu dumku. syela. voni ziidut' v shyel, i smyert' ikh pasye, nyemov vitysi, a pravyedniki zapanuyut' nad nimi vid rannya; podoba ikhnyia znishchit'sya, shyel budye myeshkannym dlya nikh... ta vizvolit' bog moyu dushu iz vladi shyelolu, bo vin myenye viz'mye! syela. nye lyakaisya, koli bagatie lyudina, koli zbil'shuet'sya slava domu ii, bo, vmirayuchi, nye zaberye vona vs'ogo, ii slava nye pidye za nyeyu! khoch vona svoyu dushu za zhittya svogo khvalit', i slaviyat' tyebye, yak dlya syebye ti chinish dobro, vona priide do rodu bat'kiv svoikh, shcho svitla voni nye pobachat' naviki! lyudina v poshani, alye nyerozumna, podibna khudobi, shcho ginye!

50

psalom asafiv. prorik bog nad bogami gospod', i z'yemlyu poklikav vid skhid sontsya i azh do zachodu iogo. iz sionu, koroni krasi, bog yavivsya v prominni! prikhodit' nash bog, i nye budye movchati: palychiui ogon' pyeryed nim, a krug n'ogo vsye burit'sya sil'no! vin poklichye zgori nyebyesa, i z'yemlyu narod sviu suditi: pozbiraitye dlya myenye pobozhnikh moikh, shcho nad zhyertvoyu sklali zapovita zo mnoyu. i nyebyesa zvistyat' pravdu iogo, shcho bog vin sudya. syela. slukhai zhye ti, mii narodey, bo budu os' ya govoriti, izrailyevi, i budu svidchit' na tyebye: bog, bog tvii ya! ya budu kartati tyebye nye za zhy-

ertvi tvoi, bo vsye pyeryedo mnoyu tvoi tsilopalyennya, nye viz'mu ya bichka z tvogo domu, ni kozliv iz koshar tvoikh, bo nalyezhit' myeni vsya lisna zvirina ta khudoba iz tisyachi gir, ya znayu vsye ptastvo girs'kye, i zvir pol'ovii pri myeni! yakbi buv ya golodnii, tobi b nye skazav, bo moya vsya vsyelyenna i usye, shcho na nii! chi ya m'aso bichkiv spozhivayu, i chi p'yu krov kozliv? prinos' bogovi v zhyertvu podyaku, i vikonui svoi obitnitsi vsyevishn'omu, i do myenye poklich v dyen' nyedoli, ya tyebye poryatuyu, ti zh proslavish myenye! a do grishnika bog promovlyae: chogo pro ustavi moi rozpovidaesh, i chogo zapovita mogo na ustakh svoikh nosish? ti zh nauku znyenavidiv, i poza syebye slova moi vikinuv. yak ti zlodiya bachiv, to bigav iz nim, i z pyeryelyubnikami nakladav. svoi usta puskaesh na zlo, i yazik tvii omanu plyetye. ti sidish, proti brata svoego nagovoryuesh, pogoloski puskaesh pro sina svoei matyeri... otsye ti robitv, ya zh movchav, i ti dumav, shcho ya takii samii, yak ti. tomu budu kartati tyebye, i vilozhu vsye pyeryed ochi tvoi! zrozumiitye zh tsye vi, shcho zabuvaetye boga, shchob ya nye skhopiv, bo nye budye komu ryatuvati! khto zhyertvu podyaki prinosit', toi shanue myenye; a khto na dorogu svoyu uvazhae, bozhnye spasinnya iomu pokazhu!

51

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pomilui myenye, bozhnye, z vyelikoi milosti tvoei, i z vyelikogo milosyerdya svogo zaglad' byezzakonnnya moi! ob-mii myenye zovsim z mogo byezzakonnnya, i ochisti myenye vid mogo grikha, bo svoi byezzakonnnya ya znayu, a mii grikh pyeryedo mnoyu postiino. tobi, odnomu tobi ya zgrishiv, i pyeryed ochima tvoimi lukaye zchivni, tomu spravyedlivii ti budyesh u movi svoii, byezdogannii u sudi svoim. otozh ya v byezzakonni narodzhyenii, i v grikhu zachala myenye mati moya. oto, polyubiv esi pravdu v glibinakh, i v taemnikh ryechakh viyavlyaes pryemudrist' myeni. ochisti isopom myenye, i budu ya chistii, obmii ti myenye i ya stanu bilishii vid snigu. dai pochuti myeni vtikhu i radist', i raditimut' kosti, shcho ti pokrushiv. oblichya svoe zakhovai vid grikhiv moikh, i vsi byezzakonnnya moi pozagladzhui. syertsye chistye stvori myeni, bozhnye, i trivalogo dukha v moemu nutri vidnovi. nye vidkin' myenye vid svogo litsya, i nye byeri svogo dukha svyatogo vid myenye. vyerni myeni radist' spasinnya tvogo, i z lagidnim dukhom pidtrimai myenye. ya budu navchati byez-zakontsiv dorig tvoikh, i navyernut'sya grishni do tyebye. vizvol' myenye vid pyeryestupu krovnog, bozhnye, bozhnye spasinnya mogo, mii yazik nyekhai slavit' tvoyu spravyedlivist'! gospodi, vidkrii moi usta, i yazik mii zvistit' tobi khvalu, bo ti zhyertvi nye pragnyesh, a dam tsilopalyennya, to nye lyubye vono tobi budye. zhyertva bogovi zlamanii dukh; syertsyem zlamanim ta upokoryenim ti nye pogor-duesh, bozhnye! ushchasliv svoim blagovolinnym sion, zbudui muri dlya erusalimu, todi ti polyubish sobi zhyertvi pravdi, tsilopalyennya ta prinoshyennya, todi pokladut' na tvii vitar tyel'tsiv!

dlya dirigyetna khoru. psalom navchal'nii davidiv. chogo khvalishsya zlom, o mogutnii? tsilii dyen' bozha milist' to mnoyu. zamishlyae lukavstvo yazik tvii, yak ta britva nagostyena ti, shcho chinish obmanu! ti zlo polyubiv nad dobro, a nyeppravdu bil'sh, yak pravdu kazati, syela, ti lyubish usyaki shkhdilivi slova, ti yaziku obmannii! otozh, bog zruinue naza-vzhdi tyebye, tyebye vikinye i virvye z namyetu tyebye, i tyebye vikoryenit' iz kraini zhittya. syela. i pobachat' tsye pravvedni, i budut' boyatis', i budut' smiyatisya z n'ogo: os' muzh, shcho boga nye chinit' svoeyu tvyerdinyeyu, ta na vyelikist' bagatstva svogo pokladae nadiyu, vtikae do zlogo svogo... a ya yak zyelyena olivka u bozhomu domi, nadiyus' na bozhuyu milist' na vichni viki! budu slaviti vichno tyebye, shcho vchiniv ti otsye, i pro imyennya tvoe budu zvischati pobozhnim tvoim, shcho dobrye vono!

dlya dirigyetna khoru. na „makhalat“. navchal'nii psalom. davidiv. byezumnii govorit' u syertsii svoim: nyema boga! zipsulis' voni, i nyespravvedlivist' obridlivu chinyat', nyema dobrochintsya!... bog zorit' iz nyeba na lyuds'kikh siniv, shchob pobachiti, chi e tam rozumnii, shcho boga shukae. usi povidstupali, razom stali ogidnimi, nyema dobrochintsya, nyema ni odnogo!... chi zh nye rozumiyut' oti, khto byezzakonnaya vchinyae, shcho mii lyud poidayut' voni spozhivayut' khlib bozhii, ta nye klichut' iogo! todi nastrashilisa strakhom voni, khoch strakhu nye bulo, bo rozspivav bog kosti togo, khto tyebye otochiv buv, ti ikh posoromiv, bo nimi pogorduav bog! abi to vin dav iz sionu spasinnya izrailjevi! yak dolyu svogo narodu povyernye gospod', to raditimye yakiv, utishatisya budyte izrail'!

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psalom navchal'nii davidiv, yak zifiyani priishli buli ta skazali saulovi: „os' david pomizh nami khovaet'sya!“ spasi myenye, bozhye, imyennam svoim, i mitst-syu svoeyu myenye opravdai! vislukhai, bozhye, molitvu moyu, nakhili svoe ukho do sliv moikh ust, bo chuzhintsi povstali na myenye, rozbishaki zh shukayut' moei dushi, voni boga nye stavili pyeryed soboyu. syela. os' bog pomagae myeni, gospod' syeryed tikh, khto pidtrimue dushu moyu. khai povyernyet'sya zlo na moikh vorogiv, svoeyu pravdoyu vinishchi ikh. v dobrovil'nomu dari ya zhyertvu tobi prinyesu, im'ya tvoe, gospodi, slaviti budu, shcho dobrye vono, bo myenye vono vizvolilo vid usyakhik nyeshchast', i ya bachu zanyepad moikh vorogiv!

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psalom navchal'nii davidiv. vislukhai, bozhye, molitvu moyu

i vid blagannya mogo nye khovaisya! prislukhais' do myenye i podai myeni vidpovid', ya blukayu u smutku svoim i stognu, vid kriku vorozhogo, vid utiskiv grishnogo, bo grikh nakidayut' na myenye voni, i v gnivi myenye pyeryesliduyut'... tryemtit' moe syertsye v myeni, i strakhi smyertyel'ni napali na myenye, strakh ta tryemtinnya na myenye naishli, i trivoga myenye obgornula... kazav ya: koli b ya mav krila, nyemov ta golubka, to ya polyetiv bi i spochiv! otozh, pomandruyu dalyeko, probuvatimu ya na pustini. syela. pospishu sobi, shchob utykty pyeryed vitrom burkhlivim ta buryeyu... vigubi, gospodi, ta pogubi yazika ikhn'ogo, bo v misti ya bachiv nasil'stvo ta svarku, voni khodyat' udyen' ta vnochi kolo n'ogo na murakh iogo, a grikh ta nyeppravda vsyeryedini v n'omu, nyeshchastya vsyeryedini v n'omu, a z vulits' iogo nye vikhodyat' nasillya i obmana, bozh nye vorog zlorichit' na myenye, tsye ya pyeryenis bi, i nye nyenavisnik mii pobil'shivs' nado mnoyu, ya skhovavsa b vid n'ogo, alye ti, cholovik myeni rivnya, mii priyatyel' bliz'kii i znaiomii myeni, z yakim solodko shchiru rozmovu provadimo, i khodimo do bozhogo domu syeryed burkhlivogo natopvu... nyekhai zhye vpadye na nikh smyert', nyekhai ziidut' voni do shyelolu zhivimi, bo zlo v ikhnim myeshkanni, u ikhnii syeryedini! ya klichu do boga, i gospod' uryatie myenye: uvyechori, vrantsi i opivdni ya skarzhus' i zidkhu, i vin vislukhae mogo golosu! u miri vin vikupit' dushu moyu, shchob do myenye voni nye zblizhalis', bo bagato bulo ikh na myenye! bog vislukhae, i im toi vidpovist', khto vidviku sidit' na pryestoli, syela, bo nyemae u nikh pyeryemin, i boga voni nye boyat'sya, vorog vityagnuv ruki svoi proti tikh, shcho v spokoi zhili z nim, vin zgan'viv zapovita svogo, iogo usta gladyen'ki, yak maslo, ta svarka u syertsii iogo, vid olivi m'yakishi slova iogo, ta voni yak myechi ti ogolyeni!... svogo tyagara pokladi ti na gospoda, i tyebye vin pidtrimae, vin nikoli nye dast' zakhitatisya pravvednomu! a ti ikh, bozhye mii, poskidaesh do yami pogibyeli! lyudi chiniv krivavikh i obmani, bodai svoikh dniv voni nye dozhili navit' do polovini, a ya pokladayu nadiyu na tyebye!

dlya dirigyetna khoru. na „nima golubka v dalyechini“. zolotii davidiv psalom, koli filistimlyani zakhopili buli iogo v gati. pomilui myenye, bozhye, bo topchye myenye cholovik, tsilii dyen' vin voyue ta tisnye myenye! chatuyut' moi vorogi tsilii dyen', bo bagato takikh, shcho voyuyut' zavzyato na myenye! togo dnya, koli strakh obgortae myenye, ya nadiyu na tyebye kladu, ya v bozi khvalitimu slovo iogo, na boga nadiyu kladu, i nye boyusya, shcho tilo uchinit' myeni? tsilii dyen' bil' prinosyat' slova moi, usi ikhni dumki proti myenye na zlo: slidkuyut', khovayut'sya, pil'nuyut' voni moi stopi... yak chatuyut' na dushu moyu, tak ti chyeryez grikh vidzhyeni ikh, ponizh, bozhye, lyudyei v svoim gnivi! polichiv ti tinnyannya moe, pomisti zh moi sl'ozii pyeryed soboyu, chi zh voni nye zapisani v knizi tvoii? todi to moi vorogi povtikayut' nazad, togo dnya, yak ya klikati budu. tye ya znayu, shcho bog pri myeni, i v bozi ya spravu

svoju dokinchu, dokinchu ya v gospodi spravu! na boga nadiyu kladu i nye boyus', shcho lyudina uchinit' myeni? na myeni zostayut'sya, o bozhye, prisyagi tobi, ta dlya tyebye ya vipovnyu zhyertvi khvali. yak ti spas moyu dushu vid smyerti, to khiba zh nye spasyesh moikh nig vid padinnya, shchob u svitli zhitya ya khodiv pyeryed bogom?

57

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „nye vigubi“. zolotii psalom davidiv, koli vin utikav vid saula v pyechyeru. pomilui myenye, bozhye, pomilui myenye, bo do tyebye vdaet'sya dusha moyu, i v tini tvoikh kril ya skhovayus', azh poki nyeshchastya minye! ya klichu do boga vsyevishn'ogo, do boga, shcho chinit' dlya myenye dobro. vin poshlye z nyebyes i vryatue myenye, vin pogan'bit' togo, khto chatue na myenye. syela. bog poshlye svoyu milist' ta pravdu svoyu na dushu moyu. znakhodzhysya ya syeryed lyeviv, shcho lyuds'kikh siniv pozhirayut', ikhni zubi yak spis toi ta strili, a ikhnii yazik gostrii myech. pidnyesisa zh, o bozhye, nad nyebo, a slava tvoya nad vsieyu zyemlyeyu! vorogi prigotovili pastku dlya stip moikh, dushu moyu nakhilili, voni vikopali vovchu yamtu dlya myenye, i popadali v nyei sami! syela. moe syertsye zmitsnilosya, bozhye, zmitsnilosya syertsye moe, ya budu spivati ta slaviti tyebye! zbudisa zh ti, khvalo moja, probudisa zh ti, arfo ta tsitro, ya budu buditi dosvitnyu zoryu! ya budu tyebye vikhvalyati, o gospodi, syeryed narodiv, ya budu spivati tobi mizh plyemyenami, bo tvoe milosyerdya vyelikye vono azh do nyeba, a pravda tvoya azh do khmar! pidnyesisa zh, o bozhye, nad nyebo, a slava tvoya nad vsieyu zyemlyeyu!

58

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „nye vigubi“. zolotii psalom davidiv. chi zh to spravdi vi, mozhni, gov-oritye pravdu, chi lyuds'kikh siniv slushno sudi-tye? otzhye, u syertsy vi chinitye krivdi, dorogu nasil'stva ruk vashikh toruetye vi na zyeimli. vid lonya shchye matyern'ogo vzhye viddalenyi nye-spravedlivi, z utrobi shchye matyern'oi zabludil-isa nyeppravdomovtsi, ikhnya otruta taka, yak otruta zmina, yak otruta glukhoi gaduyki, shcho ukho svoe zatulyae, shcho nye slukhae golosu zaklinachiv, charivnika, v charakh vpravno! poruinui, bozhye, zubi ikhni v ikhnikh ustakh, lyevchukam rozbii, gospodi, shchelyepi, nyekhai rozplivut'sya, nyemov ta voda, shcho sobi roztikaet'sya, khai pov'yanut' voni, yak trava po dorozh, bodai stali, nyemov toi slimak, shcho v svoii slizoti rozpuskaet'sya, shchob sotsysa nye bachili, yak myertvii otoi plid u zhinki! poki pochuyut' tyerninu zapalyenu vashi gorshki, nyekhai burya ii roznyesye, chi svizhu, chi spalenyu! a pravdyenni tishitis' bude, bo pomstu pobachit', u krovi byezbozhnogo stopi svoi vin obmie! i skazhye lyudina: popravdi e plid spravedlivomu, spravdi e bog, suddya na zyeimli!

59

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „nye vigubi“. zolotii psalom davidiv, koli poslav buv saul, i styeryegli iogo dim. shchob ubiti iogo. vizvol' myenye vid moikh vorogiv, o mii bozhye, vizvol' myenye vid zlochintiv, i spasi myenye vid krovozhyernikh, bo os' prichailis' na dushu moyu, na myenye zbrayut'sya sil'ni, nye moya v tim provina, o gospodi, i nye mii grikh! byez moei provini voni on zbigayut'sya ta go-tuyut'sya, ustan' zhye nazustrich myeni ta pobach! i ti, gospodi, bozhye savaoty, bozhye izrailiv, zbudisa, shchob pokarati vsikh pogan, i nye pomilui nikogo iz zradnikiv zlikh! syela. nadvyechir voni povy-ertayut'sya, skiglyat', yak pyes, i pyeryebigayut' po mistu, i os' slova vivyergayut' ustami svoimi, myechi v ikhnikh gubakh, ta khto tsye pochie... alye pos-mieshsya z nikh, gospodi, i vsikh pogan zasoromish! tyverdinye moja, ya tyebye pil'nuvatimu, bo bog oborona moya! mii bog, iogo milist' myenye popy-eryedila, bog uchinit' myeni, shcho pobachu padin-nya svoikh vorogiv! nye vbivai ikh, shchob narod mii ts'ogo nye zabuv, mistsyu svoeyu rozvii ikh i znizh ikh, o shchitye nash, gospodi! grikh ikhnikh ust slovo gub ikhnikh, i nyekhai voni skhoplyeni budut' svoeyu pikhoyu, i za klyatvu i bryekhnuyu, yaku kazhut! u gnivi ikh znishch, znishch i khai ikh nye budy, i khai znayut' voni, shcho tsaryue bog v yakovi, azh do kintiv zyeimli! syela. a nadvyechir voni povy-ertayut'sya, skiglyat', yak pyes, i pyeryebigayut' po mistu. voni vyeshtatis' budut', shchob isti, koli zh nye naidyat'sya, to skarzhitis' budut'. a ya budu spivati pro silu tvoyu, budu radisno vrantsi khvaliti tvoyu milist', bo dlya myenye ti buv v dyen' nyedoli moei tyverdinyeyu i zakhistom! tyverdinye moja, do tye-bye spivati ya budu, bo bog oborona moja, milostivii mii bozhye!

60

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „lilyeyaavidchen-nya“. zolotii psalom davidiv dlya navchannya, koli vin pidpaliv buv aram dvukh richok i aram tsovi, i vyernuvysya ioav i pobiv yedomu v solyanii dolini, dvanadtsyat' tisyach. bozhye, pokinuv ti nas, roz-poroshiv ti nas, ti nagnivavsya buv, povyrnisysa zh do nas! ti zyemlyeyu zatryas, i ii rozirzav, uzdorov zhye ulamki ii, bo vona zakhitalas! ti vchiniv, shcho narod tvii pobachiv tyazhkye, napoiv nas otrut-nim vinom... ti dav prapora tim, khto boit'sya tye-bye, shchob zbiralis' voni pyeryed pravdoyu. syela. shchob lyubi tvoi buli vizvolenyi, svoeyu pravitsyeyu dopomozhi, i obizvisya do nas! u svyatini svoii bog promoviv: nyekhai rozvyesyelyus', rozdilyya za sikhym i dolinu sukrots'ku pomirayau! nalyezhit' myeni glyead, myeni manasiya, a efryem okhorona moii golovi, yuda byerlo moe. moav to midnit-sya mogo mittya, na yedom uzutymy svoim kinu, filisteyu, vigukui dlya myenye iz radistyu! khto myenye zaprovadit' do mista tyverdinnoho, khto do yedomu myenye poprovadit'? khiba zh ti pokinuv nas, bozhye, i syeryed nashogo viis'ka nye viidyesh

vzhye, bozhye? podai zhye nam pomich na voroga, lyuds'ka bo pomich marnota! mi muzhnist' viyavimo v bozi, i vin potopchye protivnikiv nashikh!

61

dlya dirigyetna khoru. na strunnim instrumyenti. psalom davidiv. vislukhai, bozhye, blagannya moe, pochui zhye molitvu moyu, ya klichu do tyebye vid krayu zyeimli, koli syertsye moe omlivae! na skyelyu, shcho vishcha vid myenye, myenye poprovaď, bo dlya myenye ti stav pristanovishcheyem, bashtoyu sil'noyu suproti voroga! khai ya osyelyusya naviki v namyeti tvoim, v ukritti tvoikh kril zakhovayusya, syela, bo ti, bozhye, pochuv obitnitsi moi, ti dav spadshchinu tim, khto imyennya tvogo boit'sya! tsaryevi primnozhdni do dniv, prodovzh roki iomu nyemov vichni viki, nyekhai vin pyeryed bozhim litsyem probuvae naviki, khai milist' ta pravda iogo styeryezhut! otak budu spivati ya zavzhdi pro imyennya tvoe, vikonyati budu shchodyenno obiti svoi!

62

dlya dirigyetna khoru. dlya edutuna. psalom davidiv. til'ki vid boga chyekai u movchanni, o dushye moya, vid n'ogo spasinnya moe! til'ki vin moya skyelya i spasinnya moe, vin tyerdinya moya, tomu nye zakhitayusya duzhye! doki budyetye vi napa-dati na lyudinu? usi khochyetye vi roztroshchiti ii, nyemov mur toi pokhilyenii, mov bi parkan toi vallyushchii! voni til'ki i dumayut, yak bi zipkhnuti ii z visoti, voni polyubili nyepravdu: blagoslovlyayut' svoimi ustami, v svoemu zh nutri proklinayut'!... syela. til'ki vid boga chyekai u movchanni, o dushye moya, bo vid n'ogo nadiya moya! til'ki vin moya skyelya i spasinnya moe, vin tyerdinya moya, tomu nye zakhitayus'! u bozi spasinnya moe i moya slava, skyelya sili moei, moe pristanovishchye v bozi! mii narodye, kozhnogo chasu nadiityes' na n'ogo, syertsye svoe pyeryed nim vilivaitye, bog dlya nas pristanovishchye! syela. spravdi, lyuds'ki sini yak ta para, sini i vishchikh muzhiv obmana: yak uzyati na vagu voni lyegshi vid pari vsi razom! nye nadiityes' na utisk, i nye pishaityes' grabunkom; yak bagatstvo rodye, nye prikladaitye svogo syertsya do n'ogo! odin raz bog skazav, a dvichi ya chuv, shcho sila u boga! i v tyebye, o gospodi, milist', bo vidplachuesh kozhnomu zgidno z dilami iogo!

63

psalom davidiv, koli buv vin u pustini yudyeis'kii. bozhye ti bog mii, ya shukayu vid rannya tyebye, dusha moya pragnye do tyebye, tuzhit' tilo moe za to-boyu v kraini pustyl'nii i vimuchenii byez vodi... ya tak priglyadavsya do tyebye v svyatini, shchob bachiti silu tvoyu i tvoyu slavu, lipsha bo milist' tvoya nad zhittya, i moi usta tyebye proslavlyayut' tak ya budu v zhitti svoim blagoslovlyati tyebye, radi imyennya tvogo budu ruki svoi pidiimati! nasichuet'sya, nibi loem i tovshcheyem, dusha moya, a usta moi khvalyat'

gubami spivnimi. yak zгадауу tyebye na postyeli svoii, rozmishlayu pro tyebye v storozhakh nich-nikh: shcho stav ti na pomich dlya myenye, v tini zh tvoikh kril ya spivatimu! prigrornulas' do tye-bye dusha moya, pravitsya tvoya pidpirae myenye. vorogi zh moyu dushu shukayut' dlya zgubi, nyekhai zapadut'sya do spodu zyeimli, nyekhai pomordovani budut' myechyem, bodai stali shakalam pozhivoyu! a tsar zvyesyelit'sya u bozi, budye khvalenyi kozhyen, khto iomu prislyagae, budut' bo zamknyeni usta lzhyemovtsyam!

64

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. vislukhai, bozhye, mii golos, yak skarzhusya ya, vid strakhu vorozhogo dushu moyu khoroni! zakho-vai myenye vid potaemnego zboru zlochintsiv, vid krikui svavil'tsiv, yaki nagostrili svogo yazika, yak myecha, natyagnuli strilu svoyu slovom girkim, shchob taemno strilyati v nyevinno, voni naglo strily-atimut' v n'ogo, i nye budut' boyatis'!... u zlii spravi zmitsnyayut' syebye, zmovlyayut'sya pastki taemno rozstaviti, kazhut': khto budye ikh bachiti? voni krivdi khovayut'... zaginyemo, yak zadum ikhnii spovnit'sya, bo nutro cholovika ta syertsye glibokye! alye vchinit' bog, shcho strila na nikh strilit', i na-glo poranyeni budut', i vchinit', shcho ikhnii yazik dopadyet'sya do nikh, i budut' khitati golovoyu usi, khto spoglyanye na nikh!... i vsi lyudi boyatisya budut', i budut' rozkazuvati pro chin boga, i dilo iogo zrozumiut'! i pravyednii gospodom budye raditi, i budye vdavatis' do n'ogo, i budut' pokhvalenyi vsi prostosyerdi!

65

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pisnya. usya zyeymlye, pokliukuite bogovi: tobi, bozhye, na-lyezhit'sya slava v sioni, i tobi mae viddanii buti obit! ti, shcho molitvi vislukhuesh, vsyakye tilo do tyebye prikhodit'! spravi grishni зробилиs' sil'nishi vid nas, ti nashi grikihi probachaesh! blazhyennii, kogo vibiraesh ti ta nablizhaesh, v osyelyakh tvoikh spochivati toi budye! nasitimos' mi dobrom domu tvogo, naisvyatishim iz khramu tvogo! grizni ryechi ti vidpovidaesh nam pravdoyu, bozhye, spasytelyu nash, nadie vsikh kintsiv zyeimli ta sushchikh da-lyeko na mori, shcho gori stavish svoeyu siloyu, pid-pyeryezanyi mitstsyu, shcho vtikhomiryuesh gurkit moriv, ikhnikh khvil' ta galas narodiv... i budut' boy-atits' oznak tvoikh myeshkantsi kintsiv zyeimli. ti rozvyesyelyaesh krainu, dye vikhid poranku i dye vyechir. ti vidviduesh zyeimlyu ta poish ii, ti zba-gachuesh shchyedro ii, povnni vodi potik bozhii, ti zbizhzya gotuesh ii, bo ti tak prigotoviv iii! ti ril-lyu ii nasichuesh vogkistyu, virivnyuesh gruddya ii, rozpuskaesh doshchami ii, ti blagoslovlyaesh roslin-nist' iii! ti dobrom svoim rik vkoronovuesh, i styezhki tvoi kraplyami tovshchu tyechut'! pasovis'ka pustini splivayut'sya kraplyami, i radisty pidpyeryezalis' uz-gir'ya! lugi zodyagnulis' otarami, a dolini pokriliysa

66

dlya dirigyetna khoru. pisnya. psalom. usya zyeumlye, poklikuyte bogovi, vispivuyte chyst' iogo imenyu, chyst' dlya slavi iogo pokladit'! skazhit' bogu: yaki tvoi vchinki grizni! chyeryez silu vyeliku tvoyu tvoi vorogi piddadut'sya tobi, vsya zyeumlya budye padati do nig tvoikh, i spivati tobi budye, ospivuvati imyennya tvoe! syela. idit' i poglyan'tye na bozhi dila, vin griznii u dilakh proti lyuds'kikh siniv! vin na sukhodil zminiv more, i pyeryekhodili richku nogoyu, tam radili mi v n'omu! vin tsarye naviki svoeyu mogutnistyu, ochi iogo mizh narodami zoryat', nyekhai nye nyest'sya vidstupniki! syela. blagoslovlyaitye, narodi, nashogo boga, i golos slavi iogo rozgoloshuitye, shcho zbyerig pri zhitti nashu dushu, i nye dav nozi nashii spitknutis', bo ti, bozhye, nas viprobouvuv, ti nas pyeryetopiv, yak sriblo pyeryetoplyuet'sya... ti nas do v'yaznitsi vprovadiv, ti puta poklav nam na styegna, ti izditi dav buv lyudini po golovakh nashikh, mi vviishli do ognju i do vodi, alye na shiroki mistysya ti nas viviv! uviidu ya do domu tvogo z tsilopalyennyami, obiti svoi tobi viplachu ti, shcho ikh vimovili moi gubi i skazali buli moi usta v tisnoti moii! tsilopalyennya sitikh tyel'tsid pidnyesu tobi z dimom kadil'nim baranyachim, prigotuyu bikiv iz kozlami. syela. idit', i poslukaitye, vsi bogobiini, a ya rozkazhu, shcho vin uchiniv dlya moei dushi: do n'ogo ya klikav ustami svoimi, i khvali iomu pid moim yazykom! koli b byezakonnnya ya bachiv u syertsii svoimo, to gospod' nye pochuv bi myenye, alye bog pochuv, i vislukahv goslos moei molitvi! blagoslovyennii bog, yakii nye vidkinuv moei molitvi i svogo milosyerdyia vid myenye!

67

dlya dirigyetna khoru. na strunnikh znaryaddyakh. psalom. pisnya. nyekhai bog pomilue nas, i khai poblagoslovit', khai zasyae nad nami oblichchiam svoim, syela, shchob piznati dorogu tvoju na zyeumli, posyered narodiv usikh spasinnya tvoe! khai tyebye vikhvalyayut' narodi, o bozhye, khai slavyat' tyebye vsi narodi! nyekhai vyeselyat'sya i spivayut' plyemyena, bo ti pravdoyu sudish narodi i plyemyena vyedyesh na zyeumli! syela. khai tyebye vikhvalyayut' narodi, o bozhye, khai slavyat' tyebye vsi narodi! zyeumlya vrozhai svii dala, bog poblagosloviv nas, nash bog! nyekhai blagoslovlyae nas bog, i vsi kintsi zyeumli khai boyat'sya iogo!

68

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. pisnya. nyekhai voskryesnye bog, i rozporoshat'sya vorogi iogo, i nyekhai vid litsya iogo povtikayut' iogo nye-navisniki! yak dim rozvivaet'sya, tak ikh rozvii, yak topit'sya visk vid ognju, otak nyespravyedlivi zaginut' pyeryed bozhim litsyem! a pravyedni budut'

raditi, i budut' tishitysya pyeryed bogom, i vyeselyit'sya v radosti budut'! spivaitye bogovi, vispivuyte imyennya iogo, rivnyaitye dorogu tomu, khto idye na khmarakh, gospod' iomu imyennya, ta pyeryed nim vyeselyit'sya! sirotam bat'ko i vdovitsyam suddya, to bog u svyatomu myeshkanni svoim! bog samitnikh uvodit' do domu, vityague v'yazniv z kaidaniv, til'ki vidstupniki myeshkati budut' u spalenyii sontsyem zyeumli! bozhye, koli pyeryed narodom svoim ti vikhodiv, koli ishov ti pustinyeyu, syela, to tryaslasya zyeumlya, takozh kapalo nyebo bulo pyeryed bogom, sinai zatryemtiv pyeryed bogom, bogom izrailya! doshch dobrodinii puskaesh ti kraplyami, bozhye, na spadok svii pyeryemuchenyi mitsno postaviv iogo. u n'omu sidilo tvoe mnogolyuddya, u svoii dobroti vsye gotuesh ti bidnomu, bozhye! gospod' dae slovo; provisnits' vyelika mnogota: tsari viis'k utikayut', utikayut', pani zh domu rozdilyue zdobich. koli vi spochivaetye mizh obistymi to krila golubki pokriti sriblom, a pyera ii zyeuyenkavistyu zolota. koli vsyemogutnii tsariv rozporoshuvav v kraii, to snig ti spuskav na tsalmoni. gora bozha bashans'ka gora, gora vyerkhogir'ya gora ta bashans'ka. vyerkhogir'ya, chogo zazdrisno divityesya na tu goru, shcho bog zazhadav na myeshkannya svoe, i gospod' budye myeshkati tam zavzhdi? kolyesnits' bozhikh dvi dyesyat'tisyachki, tisyachi bagatokratni, gospod' iz sinayu pribuv do svyatini. ti pidnyavasya buv na visotu, polonyenikh nabrav, uzyav dari radi lyudini, i vidstupniki myeshkati budut' u gospoda boga takozh. blagoslovyennii gospod', tyagari vin shchodyenno nam nosit', bog nashye spasinnya! syela. bog dlya nas bog spasinnya, i v gospoda vladiki vikhodi smyerti! alye roztoroshchit' bog golovu svoikh vorogiv, makivnu, vkritu volossyam, togo, khto v grikhakh svoikh khodit'! promoviv gospod': ya sprovadzhu z bashanu tyebye, z glubin morya sprovadzhu, shchob ti nogu svoju miv u krovii, shchob yazyk tvoikh psiv mav chastinu svoju v vorogiv! pokhodi tvoi, bozhye, bachyeno, pokhodi boga mogo u svyatini mogo tsarya: popyeryedu ishli spivaki, potomu grachi, posyeryed divchat, shcho bryazhchali na bubnakh: blagoslovlyaitye na zborakh boga, gospoda, vi, khto vid dzhyeryel izrailya! tam vyenyamin molodii, ikhnii volodar, knyazi yudi, ikhni polki, knyazi zavulona, knyazi nyefalima. tvii bog nakazav tobi silu, bud' siloyu, bozhye, togo, kogo nam uchiniv! iz khramu tvogo na erusalimi tsari privyzeut' tobi dara. pogrozzi zvirin v ochyeryeti, chyeryedi voliv razom z tyelatyami lyuds'kimi, ponishch tikh, khto kavalkami sribla miluet'sya, rozporosh ti narodi, shcho voen bazhayut'! priidut' z egypu posli, i ruki svoi kush prostyagnye do boga. tsarstva zyeumli, spivaitye bogovi, vispivuyte gospoda, syela, shcho idit' v vidvichnomu nyebi nyebyes. os' vin zagrimit' svoim golosom, golosom sil'nim. viznaitye bogovi silu, vyelichnist' iogo nad izrailym, a v khmarakh potuga iogo! bog griznii u svyatynakh svoikh, bog izrailiv vin, shcho narodovi dae silu i mits', bog blagoslovyennii!

dlya dirigyetna khoru. na spiv: „lyelii“. davidiv. spasi myenye, bozhnye, bo vodi vzhye azh do dushi pidi- ishli! ya zagruz u glibokim bagni, i nyema na chim stati, vviishov ya do vodnikh glibin, i myenye zalila tyechiya! ya zmuchivsha v kriku svoim, visokhlo gorlo moe, ochi moi zatumanilis' vid vglyadannya nadii vid boga mogol... tikh, khto myenye byez prichini nyenavidit', stalo bil'sh, yak volossya na moii golovi, nabralisya sili moi vorogi, shcho byezvinno myenye pyeryesliduyut', chogo nye grabuvav, tye vyertayu! bozhnye, ti znaesh glupotu moyu, a grikhii moi pyeryed tobouy nye skhovani! nyekhai chyeryez myenye nye matimut' stidu oti, khto na tyebye nadiet'sya, gospodi, gospodi savaotye; nyekhai chyeryez myenye nye matimut' soromu ti, khto shukae tyebye, bozhnye izrailiv, bo ya radi tyebye znyevagu noshu, gan'ba pokрила oblichchya moe!... dlya bratviv svoikh stav ya vidchuzhyenii, i chuzhii dlya siniv svoei matyeri, bo ryevnist' do domu tvoigo z'idae myenye, i znyevagi tvoikh znyevazhal'nikiv spadayut' na myenye, i postom ya viplakav dushu svoyu, a tse stalo's' myeni na znyevagu... za odyezhu nadiy ya vyeryetu, i za prikazku stav ya dlya nikh: pro myenye balakayut' ti, khto v brami sidit', i pisni tikh, khto p'yankyepopivae... a ya molitva moya do tyebye, gospodi, v chasi tvoei zichlivosti; v mnogoti milosyerdya tvoigo podai myeni vidpovid' pro pyevnist' spasinnya tvogo, vizvol' z bolota myenye, shchob ya nye vtopivsha, shchob ya uryatovaniy buv vid svoikh nyenavivnikiv ta vid glibokosti vod! khai myenye nye zalle vodyana tyechiya, i khai glibin' myenye nye prokovntye, i nyekhai svoikh ust nye zamknye nado mnoyu byezodnya! obizvisya do myenye, o gospodi, v miru dobroy laski svoei, v miru vye- likosti svogo milosyerdya zvyernisya do myenye, i oblichchya svogo nye khovai vid svogo raba, bo tisno myeni, ozvisya zh nyebarom do myenye, nablizis' do moei dushi, poryatui zhye ii, radi moikh voro- giv viddupi ti myenye!... ti znaesh narugu moyu, i mii sorom ta gan'bu moyu, pyeryed tobouy vsi moi vorogi! moe syertsye zlamala naruga, i nye- vigoinei mii sorom: ya chyekav spivchuttya ta nye- mae iogo, i potishityeliv ta nye znaishov! i zhovchi poklali u mii khlib potishyennya, a v sprazi moii otstom myenye napuvali... bodai pastkoyu stala im ikhnya trapeza, a ikhni uchti tyenyetami, bodai ikhni ochi potyemnil, shchob im nye bachiti, a ikhni klubi khai zavzhdi khitayut'sya! vilii na nikh svoyu ryevnist', a polum'ya gnivu tvogo nyekhai ikh do- ganyaal' nyekhai ikhne syelo opustoshyenne budy, khai myeshkantsya v ikhnikh namyetakh nye budyel' bo kogo ti buv zbiv, voni shchye pyeryesliduyut', i pobil'shuyut' muki ranyenim tobouy... dodai zhye grikha na ikhnii grikh, shchob voni nye vviishli v spravedylivst' tvoyu, nyekhai skryeslyeni budut' iz knigi zhittya, i khai nye budut' zapisani z pravedy- nimi!... a ya bidnii ta khvorii, alye, bozhnye, spasin- nya tvoe myenye chinit' mogutnim, i ya pisnyeyu budu khvaliti im'ya bozhnye, spivom vdyachnim iogo vyelichatimu! i budyel' dlya gospoda krashcha vona vid vola, vid bika, shcho rogi vin mae, shcho ko-

pita rozdvoeni mae. pobachat' slukhnyani, i budut' raditi, khto zh boga shukae nyekhai ozhivye vashye syertsye, bo do vbogikh gospod' prislukhaet'sya, i v'yaznyami svoimi nye gordue vin! nyekhai khvalyat' iogo nyebyesa ta zyeimlya, morye i usye, shcho v nikh rukhaet'sya, bo spasye bog siona, i zbudue dlya yudi mista, i zamyeshkayut' tam, i vspadkuyut' iogo, i nashchadki rabiv iogo posyadut' iogo, i ti, khto lyubit' im'ya iogo, zhitimut' v nim!

70

dlya dirigyetna khoru. davidiv. na pam'yatku. pok- vapsya spasti myenye, bozhnye, gospodi, pospishisya zh na pomich myeni! nyekhai posoromlyeni budut', i khai zastidayut'sya ti, khto shukae moei dushi, shchob skhopiti ii! nyekhai podadat'sya nazad, i nyekhai posoromlyeni budut' usi, khto bazhae dlya myenye likhogo! bodai povyernulisya z soromom ti, khto govorit' na myenye: aga! aga! nyekhai tishat'sya ta vyeslyat'sya tobouy usi, khto shukae tyebye, ta khto lyubit' spasinnya tvoe, i khai zavzhdi govoryat': khai budyel' vyelikii gospod'! a ya vbogii ta bidnii, pospishi zh ti do myenye, o bozhnye: moya pomich i mii oboronets' to ti, bozhnye mii, nye spiznyaisya!

71

do tyebye vdayusya ya, gospodi, khai zhye nye budu povik zasoromlyeni! vizvol' myenye chyeryez pravdu svoyu, i zvil'ni myenye, nakhili svoe ukho do myenye, i spasi myenye, stan' dlya myenye za skye- lyu myeshkal'nu, kudi mig bi ya zavzhdi khovatis'! ti nakazav ryatuvati myenye, bo ti skyelya moya ta tyv- erdinya moya! bozhnye mii, vizvol' myenye vid ruki byezzakonnogo, vid ruki togo, khto krividit' ta gno- bit' myenye, ti bo, vladiko, nadiya moya, gospodi, ti okhorona moya vid yunats'kogo viku mogol! na tye- bye opyersya ya buv vid narodzhyennya, vid utrobi moei matyeri ti okhorona moya, v tobi moya slava postiino! ya stav bagat'om, yak divovishchye, ta ti sil'na moya okhorona! usta moi povni tvoei khvali, uvyes' dyen' tvoei vyelichnosti! nye kidai myenye na chas starosti, koli zmyenshit'sya sila moya, nye lishi ti myenye, bo moi vorogi proti myenye zmovlyayut'sya, a ti, shcho chatuyut' na dushu moyu naradzhayut'sya razom, govoryachi: bog pokinuv iogo, doganyaite i khapaitye iogo, bo nyema, khto b iogo vryatuvav!... nye viddalyuisya, bozhnye, vid myenye, bozhnye mii pospishisya zh na pomich myeni! nyekhai posoromlyat'sya, khai poznikayut' usi, khto nyenavidit' dushu moyu, bodai zodyaglisya v narugu ta v sorom usi, khto pragnye dlya myenye likhogo! a ya budu postino nadiyatis', i slavu tvoyu nad usye ya pomnozhu! usta moi opovidatimut' pravdu tvoyu, pro spasinnya tvoe uvyes' dyen', bo chisla ikh nye znayu, budu slaviti vchinki vyeliki vsyevladnogo gospoda, zgayayu pro pravdu tvoyu, edino tvoyu! bozhnye, navchav ti myenye vid yunatstva mogol, i azh dotyepyer za zvishchayu pro chuda tvoi. a ti, bozhnye, nye kidai myenye azh do starosti ta sivini, poki ya nye zvishchu pro ramyeno tvoe pokolinnyu, i kozhnomu,

khto til'ki priidye pro chini vyelikii tvoii! bo tvoya spravvedlivist', o bozhnye, syagae azh do visokosti, bozhnye, shcho ryechi vyelikii vchiniv, khto rivnii tobi? ti myeni pokazav buv vyelikii ta lyuti nyeshchastya, ta znov ti ozhivish myenye, i z byezodyen' z'yemli myenye znovu ti vityagnyesh, ti zbil'shish vyelichnist' moye, i znovu potishish myenye! a ya budu na arfi khvaliti tyebye, tvoyu pravdu, mii bozhnye, iz guslami budu spivati tobi, svyati ti izrailiv! nyekhai spivom radiyut' usta moi, bo budu spivati tobi ya ta dusha moye, i znovu vryatuvav! shyepoche pro pravdu tvoyu mii yazik tsilii dyen', bo posoromlyeni, bo pogan'blyeni vsi, khto shukae likhogo dlya myenye!

72

solomoniv. bozhnye, svoi sudi tsaryevi podai, a svoyu spravvedlivist' dlya sina tsaryevogo, khai vin pravdoyu sudit' naroda tvogo, a vbogikh tvoikh spravvedlivistyu! nyekhai gori prinosyat' narodovi mir, a pagirki pravdu. vin suditimye vbogikh narodu, pomagatimye bidnim, i tsnuti budye gnobityela! budut' boyatisya tyebye, poki sontsya, i poki misyatsya, z rodu do rodu! zin ziidye, kiz doshch na pokis, nyemov krapli, shcho zroshuyut' z'yemlyu! pravdyenii budye tsvisti v iogo dni, a spokii vyelikii azh poki svititimye misyats', i vin zapanue vid morya do morya, i vid riki azh do kintsiv z'yemli! myeshkantsi pustin' na kolina popadayut' pyeryed oblyshchyam iogo, a iogo vorogi budut' porokh lizati... tsari tarshishu ta ostroviv dadut' dari, prinyesut' tsari shyevi ta syevi darunki! i vpadut' pyeryed nim usi tsari, i budut' sluzhiti iomu vsi narodi, bo vizvolit' vin bidarya, shcho golosit', ta vbogogo, shcho nye-mae sobi dopomogi! vin zmluet'sya nad ubogim ta bidnim, i spasye dushu bidnikh, vid krivdi i nasillya vryatue ikhnyu dushu, ikhnyu krov doroga budyu v ochakh iogo! i budyu vin zhiti, i dast' iomu z zolota shyevi, i zavzhdi molitisya budyu za n'ogo, budyu blagoslovlyati iogo kozhyen dyen'! na z'yemli budyu zbizhzhya bagato, na girs'komu vyerkhu zashumit', yak livan, iogo plid, i narod zatsvitye po mistakh, yak trava na z'yemli! khai im'ya iogo budyu naviki, khai rostye, poki sontsya, naimyennya iogo, nyekhai blagoslovlyayut'sya nim, budut' khvaliti iogo vsi narodi! blagoslovyen gospod' bog, bog izrailiv, edinii, shcho chuda vchinyae, i blagoslovyennye naviki im'ya iogo slavi, i khai iogo slava vsyu z'yemlyu napovnit'! amin' i amin'! skinchilis' molitvi davida, sina essaya.

73

psalom asafiv. popravdi bog dobrii izrailievi, bog dlya shchirosyerdikh! a ya, malo nye posliznulisya nogi moi, malo nye poskovznulisya stopi moi, bo likhim ya zaviduvav, bachivshi spokii byezbozhnikh, bo nye mayut' strazhdannya do smyerti svoei, i zdorovyie ikhne tilo, na lyuds'kii roboti nyema ikh, i razom iz inshimi lyud'mi nye zaznayut' voni vdariv. tomu to pikha ikhnyu shiyu ozdoblyue, zodyagae ikh shata nasillya, vilazyat' im ochi vid zhiru, bazhannya ikhn'ogo syertsya zbulisya, smiyut'sya i zloslivo

govoryat' pro utisk, govoryat' bundyuchno: svoi usta do nyeba pidnosyat', a ikhnii yazik po z'yemli pokhodzhael!... tomu to tudi iogo lyudi z'yertayut'sya, i shchyledro byerut' sobi vodu ta i kazhut': khiba bog tye znae, i chi mae vsyevishnii vidomist', yak on ti byezbozhni i byezpyechni na sviti zbil'shili bagatstvo? napravdu, nadarmo ochistiv ya syertsye svoe, i v nyevinnosti vimiv ruki svoi, i vyves' dyen' ya pobitii, i shchoranku pokarani... koli b ya skazav: budu tak govorit', yak voni, to spronyevirivsysya b ya pokolinnyu siniv tvoikh. i rozdu-muvav ya, shchob piznati otye, ta trudnye vono v ochakh moikh, azh priishov ya v bozhu svy-atinyu, i kinyets' ikhnii pobachiv: napravdu, ti ikh na sliz'komu postaviv, na spustoshyennya kinuv ti ikh! yak voni v odnii khvili spustoshyeni, zginuli, poshchyezali vid strakhiv! nyemov snom po obudzhnyenni, gospodi, obrazom ikhnim pogordish, mov snom po obudzhnyenni! bo bolit' moe syertsye, i v nutri moim kolye, a ya nyemov bidlo i nye znayu, ya pyeryed toboyu khudoboyu stav!... ta ya zavzhdi z to-boyu, ti dyerzhish myenye za pravitsyu, ti svoeyu poradoyu vodish myenye, i potomu do slavi ti viz'myesh myenye! khto e myeni na nyebyesakh, okrim tyebye? a ya pri tobi na z'yemli nye bazhayu nichogo! ginye tilo moe i moe syertsye, ta bog skyelya syertsya mogo i moya dolya naviki, bo poginut' os' ti, khto bokue vid tyebye, ponishchish ti kozhnogo, khto vidstupit' vid tyebye! a ya, bliz kist' boga dlya myenye dobro, na vladiku, na gospoda svoyu p'yevnist' skladayu, shchob zvizhchati pro vsi tvoii chini!

74

psalom navchal'nii, asafiv. nashcho, bozhnye, naza-vzhdi ti nas opustiv, chogo rozpalivsysya tvii gniv na otaru tvogo pasovis'ka? spogadai pro gromadu svoyu, yaku ti viddavna nabuv, pro plyemyeno spadku svogo, shcho iogo ti buv vikupiv, pro tu goru sion, shcho na nii osyelysysya, pidiimi zh svoi stopi do vichnikh ruin, bo vorog usye zruinuvav u svyatini!... ryevili tvoii vorogi u svyatini tvoii, umistili znaki za oznaki svoi, vygladalo to tak, yakbi khto do-gori pidiimav buv sokiri v gushchavini dyeryeva... a tyepper iz riz'bi uraz rozbyavut' voni molotkom ta sokirami, svyatinu tvoyu na ogon' viddali, osyelyu tvogo imyennya azh doshchyentu zbyezhchystili... skazali voni v svoim syerts: zruinuimo ikh razom! i spalili v krayu vsi mistysya bozhnikh zbivor... nashikh oznak mi nye bachimo, nyema vzhye pro-roka, i mizh nami nyemae takogo, khto znae, azh doki tsye budyu... azh doki, o bozhnye, gnobityel' znushchatisya budyu, znyevazhatimye vorog naviki im'ya tvoe? dlya chogo pritrimuesh ruku svoyu ta pravitsyu svoyu? z syeryedini lonya svogo ikh pon-ishch! a ti, bozhnye, viddavna mii tsar, ti chinish spasinnya posyeryed z'yemli! rozdiliv ti buv morye svoeyu potugoyu, pobiv golovi zmiyam na vodakh, ti lyeviyatanovi golovu buv potoroshchiv, iogo ti vid-dav buv na izhu narodovi pustini, ti buv rozdiliv dzhyeryelo ta potik, ti visushiv riki vyelikii! tvii dyen', a takozh tvoya nich, prigotoviv ti svitlo ta sontsye, vsi granitsi z'yemli ti postaviv, ti lito ta zimu stvoriv!

pam'yatai zhye pro tsye: vorog znushchaet'sya z gospoda, a narod nyerozumnyi znyevazhnye imyennya tvoe! nye viddai zvirini dushi svoei gorlitsi, zhivoi tvoikh bidariv nye zabud' zhye nazavzhd! spoglyan' zhye na svii zapovit, bo tyemnoti zyeimli povni myeshkan' nasillya! nyekhai nye vidkhodit' prignoblyenii posoromlyenim, bidnii ta vbogii nyekhai proslavlyayut' imyennya tvoe! vstan' zhye, o bozhnye, sudisya za spravu svoyu, pam'yatai pro shchodyennu narugu svoyu vid byezumnogo! nye zabud' zhye pro vyeryesk svoikh voryezum, pro galas buntivnikov proti tyebye, shcho zavzhd zrostaet!

75

dlya dirigyetna khoru. „nye vigubi!“ psalom asafiv. pisnya. proslavlyamo, bozhnye, tyebye, proslavlyam, bo bliz'kye tvoe imyennya! opovidayut' pro chuda tvoi. koli priidye godina oznachyena, to ya budu suditi spravvedlivo. roztopilas' zymlya, i vsi ii myeshkantsi, ta stopvi ii zmitsnyuyu ya. syela. ya skazav do likhikh: nye shaliitye, a byezbozhnim: nye pidiimaitye vi roga! nye pidiimaitye vi roga svogo dogori, nye govorit' tyverdoshiino, bo nye vid skhodu, i nye vid zakhodu, i nye vid pustini nadiidye povishchyennya, alye sudit' bog: togo vin ponizhuae, a togo povishchuae, bo chasha v gospodnii rutsi, a shumlyive vino povnye mishanogo, i nalivae vin z n'ogo, usi zh byezzakonni zyeimli vissut' ta vip'yut' lish drizhdzhi ii! a ya budu zvischati naviki, spivatimu bogovi yakova, vidrubayu vsi rogi byezbozhnikh, rogi pravvednogo pidnyesut'sya!

76

dlya dirigyetna khoru. na nyeginakh. psalom asafiv. pisnya. bog znanii u yudi, iogo imyennya vyelikye v izraili! u salimi namyet iogo, a myeshkannya iogo na sioni, vin tam polamav strili luku, shchita ta myecha, ta viinu! syela. ti osyainii, potuzhishii za gori vidvichni. obdyerto lyudyei sil'nosyerdikh, zadrimali voni svoim snom, i nye znaishli svoikh ruk usi muzhi viis'kovi... vid svarinnya tvogo, bozhnye yakoviv, oglushuet'sya kolyesnitsya ta kin': ti ti griznii, i khto pyeryed oblichyam tvoim ustoit' chasu gnivu tvogo?... yak zvischaeash ti sud iz nyebes, to boit'sya i stikhae zymlya, yak vstae bog na sud, shchob spasti vsikh pokirnikh zyeimli! syela. bo i gniv lyuds'kii tyebye vikhvalyae, ryeshthu zh gnivu ti poyasom v'yazyhesh. prisyagaitye i vikonyutye gospodu, bogovi vashomu, usi, khto iogo otochae, khai pri-nosyat' darunka griznomu: vin dukha vyel'mozh vpokoryae, strashnii vin dlya zyeimnikh tsariv!

77

dlya dirigyetna khoru. psalom asafiv. mii golos do boga, i ya klikati budu, mii golos do boga, i pochue myenye! v dyen' nyedoli moei shukayu za gospoda, do n'ogo ruka moya vityagnyena vnochi i nye zomlie, nye khochye dusha moya buti potishyena: zga-dayu pro boga i zidkhayu, rozvazhayu i mii dukh

omlivaie! syela. ti dyerzhish poviki ochyei moikh, ya pobitii i nye govoryu... prigaduyu ya pro dni davni, pro roki vidvichni, svoyu pisnyu vnochi ya prigaduyu, govoryu z svoim syertsyem, a mii dukh rozvazhae: chi naviki pokinye gospod', i vzhye bil'sh nye vpodobaet' chi naviki spinilasya milist' iogo? chi skinchilasya slovo iogo v rid i rid? chi bog miluvati pozabuv? chi gnivom zamknuv vin svoe milosyerdya? syela. i promoviv buv ya: to strazhdannya moe pyeryemina pravitsi vsyevishn'ogo. prigaduyu ya vchinki gospodni, chi chudo tvoe ya zga-dayu viddavna, i budu ya dumati pro kozhyen tvii chin, i pro vchinki tvoi opovim! bozhnye, svyataya doroga tvoya, kotrii bog vyelikii, yak bog nash? ti toi bog, shcho chuda vchinyae, ti viyaviv silu svoyu mizh narodami, ti vizvoliv lyud svii ramyenom, siniv yakova i iosipa! syela. tyebye bachili vodi, o bozhnye, tyebye bachili vodi i tryemtili, zatryaslysia i byezodni. lilasya strumkom voda z khmar, tuchi vidali grim, takozh tam i syam tvoi strili litali. gurkit gromu tvogo na nyebyesnomu koli, i bliskavki osvitili vsyelyennu, tryemtila i tryaslasya zymlya! chyeryez morye doroga tvoya, a styezhka tvoya chyeryez vodi vyelikii, i nye vidno bulo tvoikh stip. ti provadiv narod svii, nyemov tu otaru, rukoyu moisyeya ta aarona.

78

pisnya navchal'na asafova. poslukhai, mii lyudu, nauki moei, nakhilit' svoe ukho do sliv moikh ust, nyekhai ya vidkriyu usta svoi prikazkoyu, nyekhai starodavni prisliv'ya ya vislovlyu! shcho mi chuli i piznali, i shcho rozpovidali bat'ki nashi nam, togo nye skhovaemo vid ikhnikh siniv, budyemo rozpovidati pro slavu gospodnyu azh do pokolinnya ostann'ogo, i pro silu iogo ta pro chuda iogo, yaki vin uchiniv! vin postaviv zavisdychennya v yakovi, a zakona poklav uz izraili, pro yaki nakazav buv vin nashim bat'kam zavidomiti pro nikh siniv ikhnikh, shchob znalo pro tsye pokolinnya maibutne, sini, shcho narodzhyni budut', ustanut' i budut' rozpovidati svoim dityam. i polozhat' na boga nadiyu svoyu, i nye zabudut' dil bozhikh, iogo zh zapovidi byeryegtimut'. i nye stanut' voni, nyemov ikhni bat'ki, pokolinnyam nyepokirlivim ta buntivnichim, pokolinnyam, shcho syertsya svogo nye postavilo mitsno, i shcho dukh iogo bogu nyevirnii. sini efyrema, ozbroeni luchniki, poverynulisya vzhad u dyen' boyu: voni nye byeryegli zapovitu bzhohgo, a khoditi v zakoni iogo vidryeklisya, i zabuli voni iogo chini ta chuda iogo, yaki im pokazav. vin chudo vchiniv buv dlya ikhnikh bat'kiv uv egyptets'kim kraii, na poli tsoans'kim: vin morye rozsik, i ikh pyeryeprovadiv, a vodu postaviv, yak val; i provadiv ikh khmaroyu vdyen', a syaivom ognuyu tsilu nich; na pustini vin skyeli rozsik, i shchye-dro usikh napoiv, yak z byezodni. vin vityagnuv iz skyeli potoki, i vodi tyekli, nyemov riki. ta grishili voni proti n'ogo shchye dali, i v pustini gnivili vsyevishn'ogo, i boga voni viprobuvuvai v svoim syertsii, dlya dush svoikh izhi bazhayuchi. i voni govorili nasuproti boga i kazali: chi bog zmozhye v pustini trapyezu zgotoviti? tozh udariv u skyely i vodi linuli, i polilisya potoki! chi vin zmozhye

takozh dati khliba? chi vin nagotue m'yasiva narodovi svoemu? tomu to pochuv tsye gospod' ta i rozgnivavsyia, i ogon' zapalav proti yakova, i proti izrailya tyezsh znyavsyia gniv, bo nye viruvali voni v boga, i na spasinnya iogo nye nadiyalis'. a vin khmaram zgori nakazav, i vidchiniv dvyeri nyeba, i spustiv, nyemov doshch, na nikh mann'u dlya izhi, i zbizhzhya nyebyesnye im dav: khlib angol's'kii ila lyudina, vin poslav im pozhivi do sitosti! krim ts'ogo, vin skhidn'ogo vitra porushiv na nyebi, i mit-szuy svoeyu priviv poludnyevogo vitra, i doshchyem na nikh m'iaso pustiv, nyemov porokh, a ptastvo krilatye, yak mors'kii pisok, i spustiv iogo syeryed taboru iogo, kolo nameyiv iogo. i ili voni ta i nasitilis' duzhye, vin im ikhne bazhannya prinis! ta shchye nye vdovol'nili zhadannya svogo, shchye ikhnya izha bula v ikhnikh ustakh, a gniv bozhii pidnyavsyia na nikh, ta i pobiv ikhnikh sitikh, i vibrantsiv izrailievikh povoliv... protye shchye i dali grishili voni ta nye virili v chuda iogo, i vin dokinchiv u marnoti ikhni dni, a ikhni lita u strakhu. yak vin ikh pobivav, to bazhali iogo, i vyertalisyia, i boga shukali, i pri-gaduvali, shcho bog ikhnya skyelya, i bog vsyevishnii to ikhnii vikupityel'. i svoimi ustami vlyeshchuvali iogo, a svoim yazikom lzhu splitali iomu, bo ikhne syertsye nye mitsno stoyalo pri nim, i nye buli voni vinni v iogo zapoviti... ta vin, milosyerdnii, grikh proshchav i ikh nye gubiv, i chasto vidvyertav svii gniv, i nye budiv usyu svoyu lyutist', i vin pam'yatav, shcho voni til'ki tilo, vityer, yakii pyeryekhodit' i nye povyertaet'sya! skil'ki voni prognivlyali iogo na pus-tini, znyevazhali iogo na styepu! i vsye znovu ta znov viprobuvuvali voni boga, i znyevazhali svyatogo izrailievogo, voni nye pam'yatali ruki iogo z dnya, yak vin vibaviv ikh iz nyedoli, yak v egipti chiniv vin znayemena svoi, a na poli tsoans'komu chuda svoi, i v krov obyernuv richki ikhni ta ikhni potoki, shchob voni nye pili... vin poslav buv na nikh roi mukh, i ikh zhyerli voni, i zhab i voni ikh gubili. a vrozhai ikhnii viddav buv vin gusyeni, a ikhnyu pratsyu sarani. vinograd ikhnii vin gradom pobiv, a primorozkom ikhni shovkovitsi. i vin gradovi viddav ikhnii skot, a bliskavkam chyeryedi ikhni. vin poslav buv na nikh svii gniv zapal'nii, i lyutist', i oburyen-nya, i utisk, naslannya zlikh angoliv. vin dorogu zrivnyav buv dlya gnivu svogo, ikhni dushi nye stri-mav vid smyerti, zhittya zh ikhne viddav morovitsi. i pobiv vin usikh pyervoridnikh v egipti, pyervistkiv sili v nameyatakham movikh. i poviv vin, nyemov tu otaru, narod svii, i ikh poprovadiv, yak stado, v pus-tini. i provadiv byezpyechno vin ikh, i voni nye boy-alis', a morye nakrilo bulo vorogiv ikhnikh. i vin ikh priviv do granitsi svyatini svoei, do tiei gori, shcho pravitsya iogo nabula. i narodi vin poviganyav py-eryed ikhnim oblichchiam, i kinuv dlya nikh zhy-eryebka pro spadok, i v ikhnikh nameyatakham plye-myena izrailievi osyeliv. ta i dali voni viprobovu- vali ta gnivili vsyevishn'ogo boga, i iogo postanov nye dodyerzhuvali, i vidstupali ta zradzhuvali, nyemov ikhni bat'ki vidvyernulis', yak obmanlivii luk. i zhy-ertivnikami svoimi gnivili iogo, i drochili iogo svoimi figurami. bog pochuv usye tsye i rozgnivavsyia, i sil'no obridivsyia izrailiyem, i pokinuv osyelyu v shilo,

skiniyu tu, shcho vmistiv buv posyeryed lyudyei, i viddav do nyevoli vin silu svoyu, a vyelichnist' svoyu v ruku voroga... i viddav dlya myecha svii narod, i rozgnivavsyia buv na spadshchinu svoyu: iogo yu-nakiv ogon' pozhirav, a divchatam iogo nye spivali vyesil'nikh pisyen', iogo svyashshcheniki vid myecha polyagli, i nye plakali vdovi iogo. ta nyebavom zbu-divsyia gospod', nyemov zo snu, yak toi vyelyet, shcho nibi vinom buv pidkoshenyi, i vdariv svoikh voro-giv po ozadku, vichnu kan'bu im dav! ta vin pogordiv nameyt isopiv, i plyemyena efryemovogo nye obrav, a vibrav sobi plyem'ya yudinye, goru sion, shcho ii polyubiv! i svyatinyu svoyu zbuduvav vin, yak mist-sye visokyie, yak zemlyu, shcho naviki ii vgruntuvav. i vibrav davida, svogo raba, i vid koshar iogo vzyav, vid kitnikh ovychok iogo vin priviv, shchob yakova pas vin, naroda svogo, ta izrailiya, spadok svii, i vin pas ikh u shchirosti syertsya svogo, i provadiv ikh mu-dristyru ruk svoikh!

79

psalom asafiv. bozhye, pogani vviishli do spadku tvogo, zanyechistili khram tvii svyatii, erusalim na ruini zmynili! rabiv tvoikh trup'i voni viddali na pozhivu dlya ptastva nyebyesnogo, tilo tvoikh bogo-biinkh zvirini zymnii... voni rozlivali ikhnyu krov, nyemov vodu, v okolitsyakh erusalimu, i nye bulo pogryebal'nikiv!... mi stali za gan'bu dlya nashikh sus-idiv, za narugu ta posmikh dlya nashikh okolits'... azh doki, o gospodi, gnivatis' budyesh nazavzhdi, doki budyie palati tvii gniv, yak ogon'? vilii svii gniv na lyudyei, shcho tyebye nye piznali, i na tsarstva, shcho imyennya tvogo nye klichut', bo voni z'ili yakova, a myeshkannya iogo opustoshili! nye pam'yatai grikhiv pryedkiv'kikh nam, nyekhai poppyeryedit' nas skoro tvoie milosyerdya, bo mi zovsim oslabili!... pomozhi nam, bozhye nashogo spasinnya, radi slavi imyennya tvogo, i zbyeryezhi nas, i prosti nashi grikhi radi imyennya svogo! chogo budut' kazati pogani: dye ikhnii bog? nyekhai v nashikh ochakh mizh narodami stanye vidomoyu pomsta za prolitu krov tvoikh rabiv, nyekhai pyeryed litsye tvoie di-idye stogin v'yznaia! za vyelikistyu sili ramyena tvogo zbyeryezhi na smyert' prirokovaniki! a nashim susidam vyerni syemikratno na lono ikhne ikhnyu narugu, yakoyu tyebye znyevazhali, o gospodi! a mi, tvii narod i otara tvogo pasovis'ka, budyem dyakuvati tobi vichno, budyem opovidati pro slavu tvoyu z rodu v rid!

80

dlya dirigyetna khoru. na „lilyei“. svidotstvo. psalom asafiv. pastiryu izrailiv, posluchhai zhye, ti, shcho provadish, nyemov tu otaru, isopia, shcho na khyeruvimakh sidish, poyavisyia pyeryed oblichchiam efryema, i vyeniyamina, i manasi! probudi svoyu silu, i priidi, shchob spasti nas! bozhye, privyerni nas, i khai zasaye oblichchya tvoie, i mi spasyemos'! gospodi, bozhye savaotye, doki budyesh ti gnivatisya na molitvu narodu svogo? ti vchiniv buv,

shcho ili voni sliznii khlib, i ikh napoiv ti sl'ozami vyelikoi miri... ti nas polozhiv supyeryechkoyu nashim susidam, i nasmikhayut'sya z nas nyepryatyeli nashi... bozhye savaotye, privyerni nas, i khai zasyae oblichchya tvoe, i mi spasyemos! vinogradinu ti pyeryenis iz egiptu, ti vignav narodi i ii posadiv, ti viporozhniv pyeryed nyeyu, i zakoryenila korinnya svoe, i pyeryepovnila krai, gori pokrilisya tinnyu ii, a vittya ii bozhi kyedri, azh do morya galuzki ii posilaesh, a parosti ii do riki! alye nashcho vilim zrobiv ti v gorozhi ii, i vsi nishchat' ii, khto prokhodit' dorogoyu? grizye ii vyepir lisovii, i zvirina pol'ova viidae ii! bozhye savaotye, vyernisya zh, spoglyan' iz nyebes i pobach, i vidvidai ts'ogo vinogradnika, i okhoroni iogo, yakogo nasadila pravitsya tvoya, i galuzku, yaku ti dlya syebye zmitsniv! v ogni vinogradina spalyena, vidtyata, ginut' vid svaru oblichchya tvogo, nyekhai budye ruka tvoya nad muzhyem tvoei pravitsi, na lyuds'komu sini, yakogo zmitsniv ti sobi! a mi nye vidstupimo vid tyebye, ti nas ozhivish, i mi budyemo im'ya tvoe klikati! gospodi, bozhye savaotye, privyerni nas, i khai zasyae oblichchya tvoe, i mi spasyemos'!

81

dlya dirigyetna khoru. na gitiis'kim znaryaddi. asafiv. spivaitye bogovi, nashii tverdini, poklikuitye bogovi yakova, zaspivaitye tsnyu, i zagraitye na bubni, na tsitri priemnnii iz guslami, zasurmit' u surmu v novomisachchya, na povni v dyen' nashogo svyata, bo tsye pravo izrailyevi, zakon boga yakova! na svidchyennya v iosipi vin uchiniv iogo, yak pishov buv na zyemlyu egiptyets'ku. pochuv buv tam movu, yakoi nye znay: ramyena iogo ya zvil'niv z tyagaru, vid kosha iogo ruki zvil'nili'. ti buv klikav u nyedoli, i ya vidyer tyebye, ya vidpovidayu tobi v ukritti gromovim, ya viprobuvav buv tyebye nad vodoyu myerivi. syela. slukhai zhye ti, mii narodye, i khai ya zasvidchu tobi, o izrailyu, koli b ti poslukhav myenye: nyekhai boga chuzhogo u tyebye nye budye, i nye klanyaisya bogu storonn'omu! ya gospod', bog tvii, shcho z krayu egiptyets'kogo tyebye viviv, vidchini svoi usta i ya ikh napovnyti! alye mii narod nye poslukhavsy buv mogo golosu, nye zgodivsy zo mnoyu izrail', i ya ikh pustiv radi vpyertosti ikhn'ogo syertsya, nyekhai voni idut' za svoimi poradamii! koli b mii narod buv poslukhav myenye, koli b buv izrail' khodiv po dorogakh moikh, shchye malo i ya pokhiliv bi buv ikhnikh vorogiv, i ruku svoyu povyernuv bi buv ya na protivnikiv ikhnikh! nyenavishniki gospoda iomu b pokorilis', i buv bi naviki ikhnii chas, i ya zhirom psheyenitsi iogo goduvav bi, i myedom iz skyeli tyebye b nasishchav!

82

psalom asafiv. bog na bozhim zibranni stoit', syeryed bogiv vin sudit': azh doki vi budyetye nyespravdyedivo suditi, i doki budyetye vi pidimati oblichchya byezbozhnikh? syela. rozsuditye nuzhdyennogo ta sirotu, opravdaitye ubogogo ta

bidarya, poryatuitye nuzhdyennogo ta bidaka, zbyeryezhit' z ruki nyespravdyedlivikh! nye piznali ta nye zrozumili, u tyemryavi khodyat' voni... vsi osnovi zyemli zakhitalis'... ya skazav buv: vi bogi, i sini vi vsyevishn'ogo vsi, ta odnak povmiraetye vi, yak lyudina, i popadaetye, yak kozhyen iz vye!m'ozh. ustan' zhye, o bozhye, ta zyemlyu sudi, bo u vladi tvoii vsi narodi!

83

pisnya. psalom asafiv. bozhye, nye bud' movchaznim, nye movchi, i nye bud' ti spokiniim, o bozhye, bo os' zashumili tvoii vorogi, a tvoii nyenavishniki golovi popidiimali! voni proti narodu tvogo khitrii zadum vidumuyut', i naradzhuuyt'sya proti tikh, kogo ti byeryezhyesh! voni kazhut': khodit' no, ta znishchimo ikh z-mizh narodiv, i zgaduvatis' bil'sh nye budye imyennya izrailya! bo voni odnodushno naradilisya, proti tyebye umovi skladayut', namyeti yedoma i izmail'tyan, moav ta agaryani, gyeval i ammon, i amalik, filisteyea z myeshkantsyami tiru. i ashshur poednavsya buv z nimi, voni sinam lotovim stali ramyenom. syela. zrobi im, yak midiyanovi, yak sisyeri, yak yavinovi v dolini kishon, pri yen-dori voni buli znishchyeni, stali pognoem zyemli! pokladi ikh ta ikhnikh vye!m'ozh, yak oryeva, i yak zyeyeva, i yak zyevakha, i yak tsalmunnun, usikh ikhnikh knyaziv, shcho kazali buli: viz'mimo na spadok dlya syebye pomyeshkannya bozhye! bozhye mii, bodai stali voni, nyemov porokh u vikhri, yak soloma na vitri! yak ogon' palit' lis, i yak zapalyue polum'ya gori, tak ti ikh pozhyni svoim vikhrom, i nastrash svoeyu buryeyu! napovni oblichchya ikhne soromom, i khai shukayut' voni tvoe imyennya, o gospodi! nyekhai budut' voni zasoromlyeni, i zavzhdi khai budut' nastrashyeni, i khai zastaidayut'sya, i khai voni zginut'! i nyekhai voni znayut', shcho ti, tvoe imyennya gospod', sam ti, vsyevishnii, na tsilii zyemli!

84

dlya dirigyetna khoru. na gitiis'komim znaryaddi. siniv koryeevikh. psalom. yaki lyubi osyli tvoii, gospodi savaotye! zatuzhyena ta omlivae dusha moya za podvir'yami gospoda, moe syertsye ta tilo moe linut' do boga zhivogo! i ptashka znakhodit' domivku, i kublo sobi lastivka, dye kladye ptashyenyata svoi, pri zhyertivnikakh tvoikh, gospodi savaotye, tsaryu mii i bozhye mii! blazhyenni, khto myeshkhae v domi tvoim, voni budut' poviki khvaliti tyebye! syela. blazhyenna lyudina, shcho v tobi mae silu svoyu, blazhyenni, shcho v ikhn'omu syertsy dorogi do tyebye, ti, shcho chyeryez dolinu plachu pyeryekhodiat', chinyat' ii dzhyeryelom, i doshch rannii dae blagoslovnyennya! voni khodyat' vid sili do sili, i pokazuyut'sya pyeryed bogom u sioni. gospodi, bozhye savaotye, poslukhai molitvu moyu, pochui, bozhye yakoviv! syela. schitye nash, poglyan' zhye, o bozhye, i pridivis' do oblichchya svogo pomazantsya! lipshii bo dyen' na podvir'yakh tvoikh, anizh tisyacha v inshomu misti, ya b vibrav siditi pri porozhi domu

boga mogo, anizh zhiti v namyetakh byezbozhnosti! bo sontsye ta shchit gospod', bog! gospod' dae milist' ta slavu, dobra nye vidmovlyae usim, khto v nyevinosti khodit'. gospodi savaotye, blazhyenna lyudina, shcho na tyebye nadiet'sya!

85

dlya dirigyetna khoru. siniv koryeevikh. psalom. ti vpodobav sobi svoyu zye'mlyu, o gospodi, dolyu yakovu ti povjernuv, ti provinu narodu svogo proshiv, uyves' grikh ikhnii pokriv! syela. ti gniv svii uyves' zanyekhav, ti povstrimav svii gniv vid palychuoi lyutosti! povjerni nas do syebye, o bozhye nashogo spasinnya, a svii gniv proti nas potoroshch! chi naviki ti gnivatis' budyesh na nas, i protyagnyesh svii gniv z rodu v rid? otozh, ti ozhivish nas znovu, i budye raditi narod tvii tobouy! pokazhi nam, o gospodi, milist' svoyu, i podai nam spasinnya svoe, nyekhai ya pochuyu, shcho kazhye bog, gospod', bo gorovit' vin mir! narodovi svoemu i svoim svyatom, i nyekhai do byezumstva voni nye vyertayut'sya! spravdi, spasinnya iogo bliz'kye tim, khto boit'sya iogo, shchob slava iogo bula v nashii zye'mli. milist' ta pravda spitkayut'sya, spravvedlivist' ta mir potsiluyut'sya, pravda z zye'mli virostae, a spravvedlivist' iz nyebyes vizirae. i gospod' dast' dobro, a zye'mlya nasha dast' urozhai svii. spravvedlivist' khoditimye pyeryed oblichchya iogo, i kroki svoi na dorogu postavit'.

86

molitva davidova. nakhili, gospodi, ukho svoe i vislukhai myenye, bo ya bidnii ta vbogii! byeryezhi moyu dushu, bo ya bogobiinii, spasi ti, mii bozhye, svogo raba, shcho na tyebye nadiyu kladye! zmlisosyerd'sya do myenye, o gospodi, bo ya klichu do tyebye vyves' dyen', potish dushu svogo raba, bo do tyebye pidnoshu ya, gospodi, dushu moyu, bo ti, gospodi, dobrii i vibachlivii, i mnogomilostivii dlya vsikh, khto klichye do tyebye! pochui zhye, o gospodi, molitvu moyu, i vislukhai golos blagannya mogo, v dyen' nyedoli svoei ya klichu do tyebye, bo ti obizvyeshsya do myenye! nyema, gospodi, pomizh bogami takogo, yak ti, i chiniv nyema, yak chini tvoi! vsi narodi, yakikh ti stvoriv, poprikhodyat' i popadayut' pyeryed litsyem tvoim, gospodi, ta im'ya tvoe slaviti budut', vyelikii bo ti, ta chuda vchinyaesh, ti bog edinii! dorogu svoyu pokazhi myeni, gospodi, i ya budu khoditi u pravdi tvoii, priednai moe syert-sye boyatisya imyennya tvogo! ya budu vsim syert-syem svoim vikhvalyati tyebye, gospodi, bozhye ti mii, i slaviti budu poviki im'ya tvoe, vyelika bo milist' tvoya nado mnoyu, i virvav ti dushu moyu vid shyelolu glibokogo! bozhye, zlochintsi povstali na myenye, a natovp gnobityeliv pragnye moei dushi, i pyeryed soboyu nye stavlyat' tyebye... a ti, gospodi, bog shchyledrii i milosyerdnii, dovgotyerpelyivii i mnogomilostivii, i spravvedlivii, zglyan'sya na myenye, i pomilui myenye, podai zhye svoemu rabovi svoyu silu, i spasi sina svoei nyevil'nitsi! uchini myeni znaka

na dobre, i nyekhai tsye pobachat' moi nyenavisniki, i khai zasoromlyeni budut', bo ti, gospodi, myeni dopomig ta myenye zryesyeliv!

87

siniv koryeevikh. psalom. pisnya. osnova iogo na gorakh svyatikh, gospod' lyubit' brami sionu ponad usi syelishcha yakovovi. pisnyne rozpovidayut' pro tyebye, misto bozhye! syela. tim, khto znae myenye, nagadayu pro ragav ta pro vavilon; os' filistyye ta tir z kushyem kazhut': otoi narodivsy buv tam. i pro sion gorovitimut': toi i toi narodivsy buv u n'omu, i sam vsyevishnii zmitsnyae iogo! gospod' budyelichiti u knizi narodiv: otsyei narodivsy buv tam! syela. i spivayut' u tanku voni: u tobi vsi dzhyeryela moi!

88

pisnya. psalom. siniv koryeevikh. dlya dirigyetna khoru. na „makhalat lyefnnot“. pisnya navchal'na gymana yezrakhyeyannina. gospodi, bozhye spasinnya mogo, vdyen' ya klichu i vnochi ya pyeryed tobouy: khai molitva moya diidye pyeryed oblichchya tvoe, nakhili svoe ukho do zoiku mogo, dusha bo moya nasitilas' nyeshchastyami, a zhittya moe zblzilosya do shyelolu! ya do tikh prirakhovanii stav, shcho v mogilu vidkhodyat', ya stav, nyemov muzh toi byezsilii... ya kinyenii syeryed pomyerlikh, nyemov oti trupi, shcho v grobi lyezhat', shcho pro nikh ti nye zgaduesh bil'sh, i potyati voni vid tvoei ruki... umistiv ti myenye v glibochyeyzu mogilu, do pit'mi v glibinakh. na myenye lyagla tvoya lyut, i ti vsima svoimi lamannymi muchiv myenye... syela. viddaliv ti vid myenye znaiomikh moikh, uchiniv ti myenye za ogidu dlya nikh... ya zamknyenii i nye vikhodzhu, styemnilo z bidi moe oko... ya kozhnogo dnya tyebye klichu, o gospodi, prostyagayu do tyebye ruki svoi!... chi ti chudo vchinish pomyerlim? chi trupi vstanut' i budut' khvaliti tyebye? syela. khibi milist' tvoya budy v grobi zvischatis', a virmist' tvoya v avvadoni? chi poznaet'sya v tyemryavi chudo tvoe, a v krayu zabuttya spravvedlivist' tvoya? ta ya klichu do tyebye, o gospodi, i vrantsi molitva moya tyebye vipyeryedzhue... dlya chogo, o gospodi, kidaesh dushu moyu, khovaesh vid myenye oblichchya svoe? nuzhdyennii ya ta pomirayu vidmalku, pyeryenoshu strakhittya tvoi, ya oslablyenii stav... pyereishli nado mnoyu tvoi pyeryesyerdya, strakhittya tvoi zruinuvai myenye, voni otchayut' myenye, yak voda, uyves' dyen', voni razom myenye oblyagayut'... druga i priyatetya viddaliv ti vid myenye, znaioimi moi yak ta tyemryava!...

89

navchal'na pisnya yetana yezrakhyeyannina. pro milosti gospoda budu spivati poviki, ya budu zvischati ustami svoimi pro virmist' tvoyu z rodu v rid! bo ya buv skazav: budye naviki zbudovana milist', a nyebo ti virmist' svoyu vstanovlyaesha na nim. ya sklav zapovita z vibrantsyem svoim, prislyagnuv

ya davidovi, moemu rabovi: vstanovlyu ya naviki nasinnya tvoe, a tvii tron ya zbuduyu na vichni viki! syela. i nyebo khvalitimye, gospodi, chudo tvoe, takozh vurnist' tvoyu na zibranni svyatikh, kh to v nyebi podobnii do gospoda? kh to podobnii do gospoda syeryed bozhikh siniv? bog duzhye strashnii u zibranni svyatikh, i griznii vin na tsilye dovkillya svoe! gospodi, bozhye savaotye, kh to sil'nii, yak ti, gospodi? a vurnist' tvoya na dovkilli tvoim! ti panuesh nad siloyu morya, koli pidiimayut'sya khvili, ti ikh vtikhomiryuesh. ti stisnuv ragava, yak trupa, i sil'nim ramyenom swoim rozporoshiv svoikh vorogiv. tvoi nyebyesa, tvoya tyez zhymly, vsyelyenna i vsye, shcho na nii, ti ikh zalozhiv! pivnich ta pivdyene ti ikh stvoriv, favor ta khyernom spivayut' pro imyennya tvoe. mogutne ramyeno tvoe, ruka tvoya sil'na, visoka pravitsya tvoya! spravyedlivist' ta pravo pidstava pryestolu tvogo, milist' ta pravda oblichchya tvoe viperyedzhuyut! blazhyennii narod, shcho znae vin poklik svyatkovi, gospodi, voni khodyat' u svitli oblichchya tvogo! radiyut' voni tsilii dyen' tvoim imyennam, i pidvishchuyut'sya tvoeyu spravyedlivistyu, bo okrasa ikhn'oi sili to ti, a tvoeyu zichlivistyu rig nash pidnosi't'sya, bo shchit nash gospodnii, a tsar nash vid svyatogo izrayilevogo! todi bogobiinim svoim promovlyav ti v ob'yavlyenni ta govoriv: ya poklav dopomogu na sil'nogo, ya vibrantsya pidnis iz narodu: znaishov ya davida, svogo raba, ya iogo namastiv svoeyu svyatoyu olivoyu, shchob iz nim bula sil'na ruka moya, a ramyeno moe vmitsnilo iogo! vorog na n'ogo nye napadye, a sin byezzakonnya nye budyie iogo pyeryesliduvati, iogo vorogiv pob'y'u pyeryed oblichchyam iogo, i vdaryu iogo nyenavisnikiv! iz nim moya vurnist' ta milist' moya, a imyennam moim iogo rig pidnyesyet'sya, i ya pokladu iogo ruku na morye, i na riki pravitsyu iogo. vin myenye budyie zvati: ottyets' ti mii, bog mii, i skyelya spasinya mogo! ya vchinyu iogo tyez pyervoridnim, naivishchim nad zymniikh tsariv. svoyu milist' dlya n'ogo naviki skhovayu, i mii zapovit iomu vurnii, i nasinnya iogo pokladu ya naviki, a trona iogo yak dni nyeba! koli zh iogo diti pokinut' zakona mogo, i nye budut' dyerzhatis' nakaziv moikh, koli iznyevazhat' moi postanovi, i nye budut' dyerzhatis' nakaziv moikh, todi palitsyye nyavishchu ikhnyu provinu, ta porazami ikhne byezzakonnya! a laski svoei vid n'ogo ya nye zabyeru, i nye zradzhu iogo v svoii vurnosti, nye zbyezchyesychu svogo zapovitu, a shcho bulo z ust moikh viishlo, togo nye zminyut' odnye v svoii svyatosti ya prisnyagnuv, nye povim ya nyepravdi davidovi: povik budyie nasinnya iogo, a pryestol iogo pyeryedo mnoyu yak sontsyie, yak misyats', vin budu stoyati poviki, i svidik na khmari pravdivii... syela. a ti opustiv ta obridiv, rozgnivavsya ti na svogo pomazantsya, ti nyevazhlyviv zrobiv zapovita svogo raba, ti skinuv na zymlyu koronu iogo, vsyu gorozhu iogo polamav, tyverdini iogo obyernuv na ruinu!... vsi grabuyut' iogo, kh to prokhodit' dorogoyu, vin stav dlya susidiv svoikh posmikhovishchym... pidnis ti pravitsyu iogo pyeryesliduvachiv, usikh iogo vorogiv ti potishiv, i ti vidvyernuv vistrya shabli iogo... u viini zh nye

pidtrimav iogo... ti slavi pozbaviv iogo, a trona iogo povaliv buv na zymlyu, skorotiv ti buv dni iogo mladosti, roztyagnuv nad nim sorom! syela. doki, gospodi, budyesh khovatis' nazavzhdi, doki budyie palati tvii gniv, yak ogon? pam'yatai zhye pro myenye, yaka dovgota zhittya lyuds'kogo? dlya chogo stvoriv ti vsikh lyuds'kikh siniv na nishcho? kotrii cholovik budyie zhiti, a smyerti na bachitimye, zbyeryezhye svoyu dushu vid sili shyelo? syela. dye tvoi pyershii milosti, gospodi, shcho ikh prisnyagav ti davidovi u svoii vurnosti? zgadai, gospodi, pro gan'bu rabiv svoikh, yaku ya noshu v svoim loni vid usikh vyelikikh narodiv, yakoyu tvoi vorogi znyevazhayut', o gospodi, i kroki tvogo pomazantsya byezslavlyat'! blagoslovyyennii naviki gospod'! amin' i amin'!

90

molitva moisyye, cholovika bozhogo. gospodi, pristanovishchym nashim ti buv z rodu v rid! pyer-shye nizh gori narodzhyni, i poki ti vitvoriv zymlyu ta svit, to vid viku i do viku ti bog! ti lyud-inu vyertaesh do porokhu, i kazhyesh: vyernityesya, lyuds'ki sini! bo v ochakh tvoikh tisyacha lit, nyemov dyen' ti vchorashnii, yakii prominuv, i yak storozha nichna... pustiv ti na nikh tyechiyu, voni stali, yak son, voni, yak trava, shcho minae: urantsi vona roztsvitaie i rostye, a na vyechir ziv'yanye ta sokhnye! bo vid gnivu tvogo mi ginyemo, i pyeryesyerdam tvoim pyeryestrashyeni, ti nashi provini poklav pyeryed sye-byie, grikki zh nashoi mladosti na svitlo svogo lit-sya! bo vsi nashi dni promainuli u gnivi tvoim, skin-chili lita mi svoi, yak zidkhannya... dni lit nashikh u nikh simdyesyat lit, a pri silakh visimdyesyat lit, i gordoshchi ikhni strazhdannya i marnota, bo vsye shvidko minae, i mi vilditaemo... kh to vidae silu gnivu tvogo? a tvoie pyeryesyerdya yak strakh pyeryed tobou! navchi nas lichiti otak nashi dni, shchob mi nabuli syertsye mudrye! privyernisya zh, o gospodi, doki tyerpitimyemo? i pozhalii svoikh rabiv! nasiti nas urantsi svoim milosyerdyam, i mi budyemo spivati i raditi po vsi nashi dni! poradui zhye nas za ti dni, koli ti vpokoryav nas, za ti roki, shcho v nikh mi zaznali likhogo! nyekhai vyivavit'sya tvoie dilo rabam tvoim, a vyelichnist' tvoya ikhnim sinam, i khai budyie nad nami blagovolinnya gospoda, boga nashogo, i dilo ruk nashikh utvyerdi nam, i dilo ruk nashikh utvyerdi iogo!

91

kh to zhivye pid pokrovom vsyevishn'ogo, kh to tini vsyemogutn'ogo myeshkae, toi skazhye do gospoda: okhorono moya ta tyerdinye moya, bozhye mii, ya nadiyus' na n'ogo! bo vin tyebye virvye z tyenyet ptakholova, z morovitsi zgubnoi, vin pyerom swoim vkrie tyebye, i pid kril'mi iogo zakhovaeshya ti! shchit ta luk iogo pravda. nye budyesh boyatisya strakhu nichnogo, ani strili, shcho vdyen' prolitae, ani zarazi, shcho v tyemryavi khodit', ani morovitsi, shcho nishchit' opivdni, vpadye tisyacha z boku vid tyebye, i dyesyat' tisyach pravoruch vid tyebye, do

tyebye zh nye diidyel!... til'ki svoimi ochima povdivishsya, i zaplatu byezbozhnim popobachish, bo gospoda, okhoronu moyu, vsyevishn'ogo ti uchiniv za svoe pristanovishchye! tyebye zlo nye spitkae, i do namyetu tvogo vdar nye nablizit'sya, bo svoim angolam vin nakazhye pro tyebye, shchob tyebye pil'nuvali na vsikh dorogakh tvoikh, na rukakh voni budut' nositi tyebye, shchob nye vdariv ob kamin' svoei nogi! na lyeva i vuzha ti nastupish, lyevchuka i krokodila ti budyesh toptati! shcho bazhav vin myenye, to iogo zbyeryezhu, zroblyu iogo sil'nim, bo znae im'ya moe vin; yak vin myenye klikatimye, to iomu vidpovim, ya z nim budu v nyedoli, vryatuyu iogo ta proslavlyu iogo, i dovgistyu dniv ya nasichu iogo, i vin bachiti budye spasinnya moe!

92

psalom. pisnya na dyen' subotnii. to dobre, shchob dyakuvati gospodyevi i vispivuvati imyennya tvoe, o vsyevishnii, vrantsi rozpovidati pro milist' tvoyu, a nochami pro pravdu tvoyu na dyesyatistrunnii i na arfi, na lyutni ta guslakh, bo potishiv myenye ti, o gospodi, vchinkom svoim, pro dila tvoikh ruk ya spivayu! yaki to vyelichni dila tvoi, gospodi, duzhye gliboki dumki tvoi, nyerozumna lyudina nye znae, a nyedoumok nye zrozumie togo! koli nyespravedlivy rostut', yak trava, i tsvitut' vsi zlochintsi, to na tye, shchob naviki buli voni znishchyni, a ti, gospodi, na visoti povik-vikul' bo os' vorogi tvoi, gospodi, bo os' vorogi tvoi zginut', rozporoshat'sya vsi byezzakonniki! i ti roga mogo pidnis nyemov v odnorozhtsya, myenye namastiv ti olivoyu svizhoyu. i divilosya oko moe na zanyepad moikh vorogiv, tikh zlochintsi, shcho na myenye vstayut', pochuyut' pro tsye moi ushi! zatsvitye spravedlivii, yak pal'ma, i vizhyenye'tsya, nyemov kyedr na livani, posadzhyni v domi gospodnim tsvitut' na podvir'yakh nashogo boga, ishchye v sivini voni budut' tsvititi, budut' siti ta svizhi, shchob rozpovidati, shcho shchirii gospod', moya skyelya, i v n'omu nyepravdi nyema!

93

tsaryue gospod', zodyagnuvsya u vyelich, zodyagnuvsya gospod', opyeryezavsya vin siloyu, i mitsno postavlyenii vsyesvit, shchob nye zakhitavsya! pryestol tvii postavlyenii mitsno spradavna, vid vichnosti ti! riki pidnyesi, o gospodi, riki pidnyesi svii gurkit, riki budut' pidnositi shum vid udaru ikhnikh khvil', ta nad gurkit vyelikikh tikh vod, nad mors'ki potuzhnii khvili, mogutnishii gospod' u visoti! svi-dotstva tvoi duzhye pyevni, a domu tvoemu nalyezhit'sya svyatsit', o gospodi, na dovгий dni!

94

bog pomsti gospod', bog pomsti z'yavivsya, pidnyesisa, o suddye zymli, bundyuchnim zaplatu viddai! azh doki byezbozhni, o gospodi, azh doki byezbozhni vtishatisya budut'? doki budut' vyerzti, govoriti bundyuchno, doki budut' pishatis' zlochintsi? voni

tisnut' narod tvii, o gospodi, a spadok tvii voni muchat'... vdovu ta chuzhintsya vbivayut' voni, i morduyut' sirit ta i govoryat': nye bachit' gospod', i nye zavvazhit' bog yakoviv... zrozumiitye tsye vi, nyerozumni v narodi, a vi, ubogi na rozum, koli nabyeryetyesya gluzdu? khiba toi, shcho ukho shchyepiv, chi vin nye pochue? khiba toi, shcho oko stvoriv, chi vin nye pobachit'? khiba toi, shcho karae narodi, chi vin nye skartae, vin, shcho navchae lyudinu znannya? gospod' znae vsi lyuds'ki dumki, shcho marnota voni! blazhyennii toi muzh, shcho iogo ti karaesh, o gospodi, i z zakonu svogo navchaesh iogo, shchob iogo zaspokoiti vid likhodyennya, azh poki nye vikopana budye yama byezbozhnomu, bo gospod' nye opustit' narodu svogo, a spadku svogo nye polishit', bo do pravdyednosti sud povyernyet'sya, a za nim vsi nyevinnogo syertsya! khto vstanye zo mnoyu navproti zlostivikh, khto vstanye zo mnoyu navproti zlochintsi? koli b nye gospod' myeni v pomich, to dusha moya trokhi bula b nye lyagla v tsarstvo smyerti!... koli ya kazhu: pokhitnulas' noga moya, to, gospodi, milist' tvoya pidpirae myenye! koli moi dumki bol'yuchi v nutri moim mnozhat'sya, to rozradi tvoi vyeselyat' moyu dushu! chi pryestol byezzakonnay z tobouy z'ednaet'sya, toi, shcho grikh uchyniae nad pravo? zbirayut'sya proti dushi spravedlivogo, i chistu krov vinuvat'at'. i gospod' stav dlya myenye tvyerdinyeyu, i mii bog stav za skyelyu pritulku mogo, i vin ikhnyu silu na nikh povyernuv, i zлом ikhnim ikh nishchit', ikh nishchit' gospod', bog nash!

95

khodit', zaspivaimo gospodyevi, poklikuimo radisno skyeli spasinnya nashogo, khvaloyu oblichchya iogo vipyeryedzhaimo, spivaimo dlya n'ogo pisi, bo gospod' bog vyelikii, i vyelikii vin tsar nad bogami vsima, shcho v n'ogo v rutsi glibini zymli, i iogo vyerkhogir'ya girs'ki, shcho morye iogo, i vchiniv vin iogo, i ruki iogo sukhodil uformuvali! priidit', poklonimosya, i pripadim, na kolina vpadim pyeryed gospodom, shcho nas uchiniv! vin nash bog, a mi lyudi iogo pasovis'ka i otara ruki iogo. s'ogodni, koli iogo golos pochuetye, nye robitye tvyerdim syertsya vashogo, mov pri myerivi, nyemov na pustini v dyen' sprobi, koli vashi bat'ki myenye brali na sprobu, myenye viprobovuvali, takozh bachili dilo moe. sorok lit buv ogidnim myeni otsyei rid, i ya skazav: tsyei narod bludosyerdi voni, i nye piznali dorig moikh, tomu zaprisyagsya ya v gnivi svoim, shcho do mistsya mogo vidpochinku nye vvuidut' voni!

96

spivaitye dlya gospoda pisnyu novu, usya zyemlye, spivaitye dlya gospoda! spivaitye dlya gospoda, blagoslovlyaitye im'ya iogo, z dnya na dyen' spovishchaitye spasinnya iogo! rozpovidaitye pro slavu iogo mizh poganami, pro chuda iogo mizh usimi narodami, bo vyelikii gospod' i proslavlyenii vyel'mi, vin griznii ponad bogiv usikh! bo vsi bogi narodiv

bozhki, a gospod' stvoriv nyebyesa, pyeryed litsyem iogo slava ta vyelich, sila i krasa u svyatini iogo! daitye gospodu, rodi narodiv, daitye gospodu slavu ta silu, daitye gospodu slavu imyennya iogo, zhyertvi prinos'tye i vkhod'tye v podvir'ya iogo! dodolu vpadi't' uzv ozdobi svyatii pyeryed gospodom, tryemtit' pyeryed oblichchya iogo, usya zemlye, spovisit' mizh narodami: tsaryue gospod'! vin vsyelyennu zmitsniv, shchob nye zakhitalas', vin budye suditi lyudyei spravvedlivo! khai nyebo radie, i khai vyesyelit'sya zemlya, nyekhai grimit' morye i usye, shcho u nim, nyekhai polye radie ta vsye, shcho na n'omu! nyekhai zaspivayut' todi vsi dyeryeva lisni, pyeryed gospodnim litsyem, bo gryadye vin, bo zemlyu suditi gryadye, vin za spravvedlivystu budye suditi vsyelyennu, i narodi po pravdi svoii!

97

tsaryue gospod': khai radie zemlya, nyekhai vyesyelyat'sya chislyenni ostrovi! khmara ta morok krug n'ogo, spravvedlivist' ta pravo pidstava pryestolu iogo. ogon' idye pyeryed litsyem iogo, i vorogiv iogo palit' navkolo. osviliti vsyelyennu iogo bliskavitsi, tye bachit' zemlya ta tryemtit'! gori, yak visk, roztopolisya pyeryed oblichchya gospodnim, pyeryed oblichchya gospoda vsiei zemli. nyebo rozpovidae pro pravdu iogo, i bachat' slavu iogo vsi narodi. nyekhai posoromlyeni budut' usi, khto idolam sluzhit', khto bozhkami vikhvalyuet'sya! dodolu vpadi't' pyeryed nim, usi bogi! pochuv i zvyesyelivysya sion, i potishilis' yudini dochki chyeryez tvoi prisudi, gospodi, bo nad usieyu zemlyeyu naivishchii ti, gospodi, nad bogami vsima ti pidnyesyenii sil'no! khto gospoda lyubit', nyenavid'tye zlo! khto ryatue dushi svyatikh svoikh, toi vizvolit' ikh iz ruki nyespravvedlivikh. svitlo siet'sya dlya spravvedlivogo, a dlya prostosyerdikh rozrada. radii'tye, pravyedni, gospodom, i slavtye iogo svyatu pam'yat'!

98

psalom. spivaitye dlya gospoda pisnyu novu, bo vin chuda vchiniv! iomu pomogla pravitsya iogo ta svyatyte ramyeno iogo. spasinnya svoe gospod' viyaviv, pyeryed ochima narodiv vidkriv svoyu pravdu. pam'yatae vin yakovu milist' svoyu, i svoyu virnist' dlya domu izrailya. bachat' vsi kintsi zemli tye spasinnya, shcho chinit' nash bog. usya zemlye, viklikuitye gospodu, poklikuitye radisno, i spivaitye ta graitye! graitye gospodyevi na guslakh, na guslakh i pisnopinnyam, na surmakh i golo-som rogu viklikuitye pyeryed oblichchya tsarya ts'ogo i gospoda! nyekhai shumit' morye i usye, shcho u n'omu, vsyelyenna i myeshkantsi ii, riki khai plyeshchut' v doloni, razom radiyut' khai gori pyeryed oblichchya gospodnim, bo vin zemlyu suditi gryadye: vin za spravvedlivystu budye suditi vsyelyennu, i narodi po pravdi!

99

tsaryue gospod', i narodi tryemtyat', sidit' na khyeruvimakh, i tryasyet'sya zemlya! vyelikii gospod' na sioni, i pidnyesyenii vin nad usima narodami! khai im'ya tvoe slavyat', vyelikye i griznye vono! a sila tsarya lyubit' pravo, spravvedlivist' ti mitsno postaviv, ti yakovu pravo ta pravdu vchiniv! zvyelichuitye gospoda, nashogo boga, i vklonyaityes' pidnizhkovi nig iogo, vin bo svyatii! moiseyi i aaron syeryed svyashchyenikov iogo, a samuil syeryed tikh, shcho klichut' imyennya iogo. voni klikali do gospoda, i vin vislukhav ikh, u stovpi khmari do nikh govoriv. voni zbyerigali svidotstva iogo i postanovi, shcho vin dav buv dlya nikh. gospodi, bozhnye nash, ti vislukhovuvav ikh, ti buv dlya nikh bogom vibachlivim, alye mstivysya za ikhni dila. zvyelichuitye gospoda, nashogo boga, i vklonyaityesya pyeryed goroyu svy-atoyu iogo, bo svyatii gospod', bog nash!

100

vdyachnii psalom. usya zemlye, poklikuitye gospodu! sluzhit' gospodyevi iz radisty, pyeryed oblichchya iogo pidiiditye zo spivom! znaitye, shcho gospod' bog vin, vin nas uchiniv, i iogo mi, iogo mi narod ta otara iogo pasovis'ka. uviidit' v iogo brami z podyakuvannym, na podvir'ya iogo z pokhvaloyu! vislavlyaitye iogo, im'ya iogo blagoslovlyaitye, bo dobrii gospod', iogo milist' naviki, a virnist' iogo z rodu v rid!

101

psalom davidiv. ya vispivuvati budu pro milist' ta sud, ya budu spivati do tyebye, o gospodi, pridi-vlyatimysya do dorogi nyevinno. koli priidyesh do myenye? ya budu khoditi v nyevinosti syertsya svogo syeryed domu mogo, nye postavlyu ya pyeryed ochima svoimi ryechi nikhyemnoi, dilo vidstupstva nyenavidzhu, nye prilyazhye do myenye vono, pyeryekirli'vye syertsye vidkhodit' vid myenye, likhogo nye znayu! khto taemno obchornuye blizhn'ogo svogo, ya znishchu togo, visokookogo i gordosyerdogo, iogo nye styerplyu! moi ochi na virnikh zemli, shchob sidili zo mnoyu. khto khodit' dorogoyu nyevinno, toi budye sluzhiti myeni. obmanyets' nye syadye v syeryedini domu mogo, i mitsno nye stanye navproti ochyei moikh nyepravdomovyets'! vsikh byezbozhnikh zemli budu nishchiti kozhnogo ranku, shchob z mista gospodn'ogo vigubiti vsikh zlochintsiv!

102

molitva vbogogo, koli vin slabnye ta pyeryed gospodnim litsyem vilivae movu svoyu. gospodi, vislukhai molitvu moyu, i blagannya moe nyekhai diidye do tyebye! nye khovai vid myenye oblichchya svogo, v dyen' nyedoli moei skhili svoe ukho do myenye, v dyen' blagannya ozvisya nyebavom do myenye! bo minayut', yak dim, moi dni, a kosti moi nyemov

visokhli v ognishchi... yak trava ta pobitye ta visokhlo syertsye moe, tak shcho ya zabuvav isti khlib svii... vid zoiku stognannya mogo prilipi do tila mogo moi kosti... upodobivsvya ya pyelikanovi pustini, ya stav, yak toi pugach ruin! ya byezsonnii, i stav, nyemov ptashka samotnya na dasi... uyves' dyen' obrazhayut' myenye vorogi moi, ti, khto z myenye kypekue, zapriskyaglis' proti myenye! i popil ya im, nyemov khlib, a napoi svoi iz plachyem pyeryemishuyu, chyeryez gniv tvii ta lyutist' tvoyu, bo pidnyav buv myenye ti ta i kinuv myenye... moi dni yak pokhilyena tin', a ya sokhnu, nyemov ta trava! a ti, gospodi, budyesh povik probuvati, a pam'yat' tvoya z rodu v rid. ti vstanyesh ta zmlueshsya nad sionom, bo chas uchniti iomu milosyerdya, bo prishov ryechinyets', bo rabi tvoi pokokhali i kaminnya iogo, i porokh iogo polyubili! i budut' boyatis' narodi gospodn'ogo imyennya, a vsi zymeni tsari slavi tvoei. bo gospod' pobudue siona, poyavit'sya v slavi svoii. do molitvi zabutikh zvyernyet'sya vin, i molitvi ikhn'oi nye osoromit' zapishyet'sya tsye pokolinnu mabutn'omu, i narod, yakii stvoryenii budye, khvalitymye gospoda, bo spoglyanuv vin iz visokosti svyatoi svoei, gospod' zoriv na zymlyu z nyebyes, shchob pochuti zidkhannya uv'yaznyenogo, shchob na smyert' prirokovanikh vizvoliti, shchob rozpovidati pro imyennya gospodne v sioni, a v erusalimi pro slavu iogo, koli razom zbyerut'sya narodi i dyerzhavi sluzhiti gospodyevi. moyu silu v dorozhi vin visnazhiv, dni moi skorotiv... ya kazhu: bozhye mii, nye byeri ti myenye v polovini dnev moikh! tvoi roki na vichni viki. kolis' zymlyu ti buv zaklav, a nyebo to chin tvoikh ruk, poznikayut' voni, a ti budyesh stoyati... i svi voni, yak odyezha, zaginut', ti ikh zminish, nyemov tye vbrannya, i minut'sya voni... ti zh toi samii, a roki tvoi nye zakinchat'sya! sini tvoikh rabiv budut' zhiti, a ikhne nasinnya stoyatimye mitsno pyeryed oblichchiam tvoim!

103

davidiv. blagoslovi, dushye moya, gospoda, i vsye nuro moe svyatyae imyennya iogo! blagoslovi, dushye moya, gospoda, i nye zabuvai za vsi dobrodiistva iogo! vsi provini tvoi vin proshchae, vsi nyedugi tvoi vzdorovlyae. vid mogili zhittya tvoe vin vizvolayae, vin milistyu ta milosyerdym tyebye koronue. vin bazhannya tvoe nasichae dobrom, vidnovit'sya, mov toi oryel, tvoya yunist'! gospod' chinit' pravdu ta sud dlya vsikh pyeryesliduvanikh. vin dorogi svoi ob'yaviv buv moisyeevi, dila svoi dityam izrailyevim. shchyedrii i milosyerdnii gospod', dovgotyerpelyivii i mnogomilostivii. nye zavzhdi na nas vorogue, i nye naviki zakhovue gniv. nye za nashimi progrikkhami vin povodit'sya z nami, i vidplachue nam nye za provinami nashimi. bo yak visoko nyebo stoit' nad zymlyeyu, vyelika taka iogo milist' do tikh, khto boit'sya iogo, yak dalyekii vid zakhodu skhid, tak vin vidaliv vid nas nashi provini! yak zhalue bat'ko dityei, tak gospod' pozhalivsvya nad tyme, khto boit'sya iogo, bo znae vin stvoryennya nashye, pam'yatae, shcho mi porokh: cholovik yak trava dni iogo, nyemov tsvit pol'ovii tak tsvitye vin, ta vityer pyeryeidye nad nim

i nyemae iogo, i vzhye mistysye iogo nye piznae iogo... a milist' gospodnya vid viku i do viku na tikh, khto boit'sya iogo, i pravda iogo nad sinami siniv, shcho iogo zapovita dodyerzhuyut', i shcho pam'yatayut' nakazi iogo, shchob vikonuvasi ikh! gospod' mitsno postaviv na nyebi pryestola svogo, a tsarstvo iogo nad usim volodie. blagoslovit' gospoda, iogo angoli, vyelyetni sil'ni, shcho vikonuetye iogo slovo, shchob slukhati golosu sliv iogo! blagoslovit' gospoda, usi sili nyebyesni iogo, slugi iogo, shcho chinitye volyu iogo! blagoslovit' gospoda, vsi dila iogo, na vsikh mist-syakh tsaryuvannya iogo! blagoslovi, dushye moya, gospoda!

104

blagoslovi, dushye moya, gospoda! gospodi, bozhye mii, ti vyel'mi vyelikii, zodyagnuvsvya ti v vyelich ta v slavu! zodyagae vin svitlo, yak shati, nyebyesa prostyagae, nyemov bi zavisu. vin stavit' na vodakh palati svoi, khmari kladye za svoi kolysnitsi, khodit' na krilakh vitrovikh! vin chinit' vitri za svoikh poslantsiv, palyuchii ogon' za svoikh slug. zymlyu ti vgruntuvav na osnovakh ii, shchob na vichni viki vona nye zakhitalas', byezodnyeyu vkriv ti ii, nyemov shatoyu. stala voda nad gorami, vid pogrozi tvoei vona vtyekla, vid gurkotu gromu tvogo pobigla vona, vikhodit' na gori ta skhodit' v dolini, na mistysye, shcho ti vstanoviv buv dlya nyei. ti granitsyu poklav, shchob ii vona nye pyeryeishla, shchob vona nye vyer-nulasya zymlyu pokriti. vin dzhyeryela puskae v potoki, shcho plivut' mizh gorami, napuvayut' voni vsyu pil'nu zvirinu, nimi diki osli gasyat' spragu svoyu. ptastvo nyebyesnye nad nimi zhivye, vidae vono golos z-posyeryed galuzok. vin napoyue gori z palatsiv svoikh, iz plodu chiniv tvoikh zymlyya sिति'sya. travu dlya khudobi viroshchue, ta zryeleninu dlya pratsi lyudini, shchob khlib dobuvati z zymli, i vino, shcho syertsye lyudini vono zvyesyelyae, shchob bil'sh vid olivi blishchalo oblichchya, i khlib, shcho syertsye lyudini zmitsnyae. nasichuyut'sya gospodni dyeryeva, ti kyedri livans'ki, shcho ti nasadiv, shcho tam kublyat'sya ptakhi, buz'ko, kiparisi myeshkan-nya iogo. gori visoki dlya dikikh kozits', skyeli skhovishchye skyel'nim zvirinam. i misyatsya vin uchiniv dlya oznachyennya chasu, sontsye znae svii zakhid. tymnotu ti navodish i nich nastae, v nii porushuet'sya vsya zvirina lisna, richat' lyevchuki za zdobichyeyu ta shukayut' vid boga svoei pozhivi. sontsye zh zasvitit' voni povtikayut', ta i kladut'sya po norakh svoikh. lyudina vikhodit' na pratsyu svoyu, i na robotu svoyu azh do vyechora. yaki to chislyenni dila tvoi, gospodi, ti mudro vchiniv ikh usikh, tvogo tvoriva povna zymlya! os' morye vyelikye i rozlogoshirokye, tam povzyuchye, i chisla im nyemae, zvirina mala ta vyelika! khodyat' tam korabli, tam toi lyeviyatan, yakogo stvoriv ti, shchob bavititsya iomu v mori. voni vsi chyekayut' tyebye, shchob ti chasu svogo pozhivu im dav. daesh im zbiryayut'sya, ruku svoyu rozkrivaesh dobrom nasichayut'sya. khovaesh oblichchya svoe to vni pyeryelyakani, zabiraesh im dukha vmirayut' voni, ta i vyertayut'sya do svogo porokhu. posilaesh ti dukha svogo voni tvoryat'sya,

i ti vidnovlyaes oblichchya zyeмли. nyekhai budyє slava gospodnya naviki, khai dilami svoimi radie gospod'! vin poglyanye na zyeמlyu i vona zatryemit', dotorknyet'sya do gir i dimuyut' voni! ya budu spivati gospodyevi v svoemu zhitti, budu grati dlya boga mogo, azh poki zhiyu! budyє priemna iomu moya mova, ya gospodom budu raditi! nyekhai zginut' grishni z zyeמlyi, a byezbozhni nyemae vzhye ikh! blagoslovi, dushye moya, gospoda! aliluya!

105

dyakuitye gospodu, klichtye im'ya iogo, syeryed narodiv zvischaitye pro chini iogo! spivaitye iomu, graitye iomu, govorit' pro vsi chuda iogo! khvalit'sya svyatim iogo imyennyam, khai tishit'sya syertsye shukayuchikh gospoda! poshukuitye gospoda i silu iogo, litsye iogo zavzhdі shukaitye! pam'yataitye pro chuda iogo, yaki vin uchiniv, pro oznaki iogo ta pro prisudi ust iogo, vi, nasinnya avraama, raba iogo, sini yakovovi, vibrantsi iogo! vin gospod', bog nash, po tsilii zyeמlyi iogo prisudi! vin pam'yatae naviki svogo zapovita, tye slovo, yakye nakazav buv na tisyachu rodiv, shcho sklav vin iogo z avraamom, i prislyagu svoyu dlya isaka. vin postaviv ihi za zakona dlya yakova, izrailiyevi zapovitom naviki, govoryachi: ya dam tobi krai khanaans'kii, chastinu spadshchini dlya vas! todi ikh bulo nyevyelykye chislo, nyechislyenni buli ta prikhdі'ki na nii, i khodili voni vid narodu do narodu, vid tsarstva do inshogo lyudu. nye dozvoliv nikomu vin krivditi ikh, i za nikh vin tsaryam dokoryav: nye dotorkuitiesya do moikh pomazantsiv, a prorokam moim nye robitye likhogo! i poklikav vin golod na zyeמlyu, vsyakyє khliblye styeblo polamav. pyeryed ikhnim oblichchyam vin muzha poslav, za raba iosip prodanii buv. kaidanami muchili nogi iogo, zalizo proishlo v iogo tilo, azh do chasu vipovnyennya slova iogo, slovo gospodne iogo bulo viyavilo. tsar poslav i iogo rozv'yazav, volodar narodiv i iogo buv zvil'niv. vin nastanoviv iogo panom nad domom svoim, i volodaryem nad usim maetkom svoim, shchob v'yazniv vin iogo mozhnovladtsiv po voli svoii, a starshikh iogo umudryav. i izrail' pribuv do egiptu, i yakiv zamyeshkav na khamovim krai. a narod svii vin sil'no rozmnozhiv, i zrobiv buv ryasnishim iogo vid iogo vorogiv. vin pyeryeminiv ikhne syertsye, shchob naroda iogo nye-navidili, shchob bralis' na khitroshchi proti rabiv iogo. vin poslav buv moisyeyu, svogo raba, aarona, shcho vibrav iogo, voni polozhili buli syeryed nikh iogo ryechi znamyenni, ta chuda u khamovim krai. vin tymnotu naslav i potyemnilo, i voni nye protivilis' slovu iogo. vin pyeryeminiv ikhnyu vodu na krov, i vmoriv ikhnyu ribu. ikhnii krai zaroivsy buv zhabami, navit' v pokoyakh tsariv ikhnikh. vin skazav i pribuli roi mukh, voshi v tsilomu obshiri ikhn'omu. vin gradom zrobiv ikhnii doshch, palyuchii ogon' na ikhnyu zyeמlyu. i vin povibivav vinograd ikhnii ta figovyє dyeryevo ikhne, i dyeryevinu na obshiri ikhn'omu povilomlyuvav. vin skazav i naishla raba ta gusin' byez liku, usyu yarinu v ikhnim krai pozhyerla, i plid zyeמlyi ikhn'oi z'ila. i vin povbivav usikh pyervistkiv v ikhn'omu krai, pocha-

tok usyakoi ikhn'oi sili. i vin viprovadiv ikh u sribli ta v zoloti, i syeryed ikhnikh plyemyen nye bulo, khto b spitknuvsya. egiypet radiv, koli viishli voni, bo strakh pyeryed nimi napav buv na nikh. vin khmaru prostyag na zaslonu, a ogon' na osvitlyennya nochi. zazhadav buv izrail' i vin pyeryepelitsi naslav, i khlibom nyebyesnim vin ikh goduvav. vidchiniv buv vin skyelyu i linula voda, potyekli buli riki v pustinyakh, bo vin pam'yatav za svyatye svoje slovo, za avraama, svogo raba. i vin z radistyu viviv narod svii, zo spivom vibrantsiv svoikh, i im zyeמlyu narodiv rozdav, i posili voni pratsyu lyudiv, shchob vikonuvali iogo zapovidi, ta zakoni iogo byeryegli! aliluya!

106

aliluya! dyakuitye gospodu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdyu! khto rozkazhye pro vyelich gospodnyu, rozpovist' usyu slavu iogo? blazhyenni, khto dyerzhit'sya prava, khto chinit' pravdu kozhnogo chasu! zgadai myenye, gospodi, v lastsi svoii do narodu svogo, vidvidai myenye spasinyam svoim, shchob pobachiti dobre vibrantsiv tvoikh, shchob ya tishivsyu radoshchami tvoigo narodu, i khvalivsyu zo spadkom tvoim! mi zgrishili z bat'kami svoimi, skrivilo, nyepravdivye chinili... nye zvazhali na chuda tvoi bat'ki nashi v egipti, mnogoti tvoikh lask nye prigaduvali i buntuvalis' nad moryem, nad moryem chyervonim. ta vin radi imyennya svogo ikh spas, shchob viyaviti svoyu silu. vin kliknuv na morye chyervonye i visokhlo, i vin ikh poviv chyeryez mors'ki gibini, nyemov po pustini!... i vin spas ikh z ruki nyepriyatyelya, vizvoliv ikh z ruki voroga, i zakrila voda suprotivnikiv ikhnikh, zhodyen z nikh nye zostavsyu! todi to v slova iogo vvirusivali, vispivuvai iomu slavu. ta skoro zabuli voni iogo chin, nye chyekali poradi iogo, i palali v pustini zhadannym, i boga v pustini iznov viprobovuvali, i vin ikhne zhadannya im dav, alye khudist' poslav v ikhnyu dushu... ta moisyeyu pozazdrili v tabori, i aaronovi, svyatому gospodn'omu. rozkrilas' zyeמlyu i datana poglinula, avironovi zbori nakrila, i ogon' zapalav na ikhnikh zborakh, i polum'ya tye popalilo byezbozhnikh... zrobili tyel'tsyu na khorivi, i bili pokloni bovanovi vilittomu, i zminili voni svoyu slavu na obraz vola, shcho travu pozhirae, zabuli pro boga, svogo spasytelya, shcho vyelykye v egipti vchiniv, u zyeמlyi khamovii chuda, strashni ryechi nad moryem chyervonim... i skazav vin ponishchiti ikh, koli b nye moisyeyi, vibranyets' iogo, shcho stav buv u vilomi pyeryed oblichchyam iogo vidvyernuti iogo gniv, shchob nye shkodiv! pogordili zyeמlyeyu zhadanoyu, nye povirili slovu iogo, i rymstuvuvai po namyetakh svoikh, nyeslukhnyani buli do gospodn'ogo golosu. i vin pidiinyav svoyu ruku na nikh, shchob ikh povaliti v pustini, i shchob povaliti ikhne potomstvo posyeryed narodiv, ta shchob rozporoshchiti ikh po krainakh! i sluzhili vaalovi pyeors'komu, i ili voni zhyertvi myertvikh, i dilami svoimi roznigivali boga, tomu vdyerlas' zaraza mizh nikh! i vstav todi pinkhas ta i rozsudiv, i zaraza zatramalas', i iomu porakhovano v pravyyednist' tsye, z rodu v rid azh naviki. i roznigivali boga voni nad vodoyu myerivi, i chyeryez

nikh stalo zlye dlya moisyeya, bo dukha iogo zasmutili, i vin govoriiv nyerozvazhno ustami svoimi... voni nye poznishchuvali tikh narodiv, shcho gospod' govoriiv im pro nikh, i pomishalis' z poganami, ta ikhnikh uchinkiv navchilis'. i bozhishcham ikhnim sluzhili, a ti pastkoyi stali dlya nikh... i prinosili v zhyertvu siniv svoikh, a dochok svoikh dyemonam, i krov chistu lili, krov siniv svoikh i dochok svoikh, shcho ikh u zhyertvu prinosili bozhishcham khanaans'kim. i chyeryez krivavii pyeryestup z zemlya poskvyernilas', i stali nyechisti voni chyeryez uchinki svoi, i pyeryelyub chinili dilami svoimi... i proti narodu svogo zapalav gnyv gospodnii, i spadok iogo iomu stav ogidnim, i viddav ikh u ruku narodiv, i ikhni nyenavisniki panuvali nad nimi, i ikhni vorogi ikh gnobili, i voni vpokorilisya pid ikhnyu ruku... bagato raziv vin vizvoluyav ikh, alye voni vpyerti buli svoim zadumom, i prignoblyeno ikh chyeryez ikhnyu provinu! ta pobachiv vin ikhnyu tsnoutu, koli pochuv ikhni blagannya, i vin prigadav im svogo zapovita, i pozhaluvav buv za svoeyu vyelikoyu milistyu, i zbudiv milosyerdya do nikh mizh usima, shcho ikh polonili! spasi nas, o gospodi, bozhye nash, i nas pozbirai z-mizh narodiv, shchob dyakuvati imyennyu svyatomu tvoemu, shchob tvoeyu khvalitisya slavoyu! blagoslovyennii gospod', bog izrailiv zviku i naviki! i vvyes' narod nyekhai skazhye: amin! aliluya!

107

dyakuitey gospodu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! khai tak skazhut' ti vsi, shcho gospod' uryatuvav ikh, shcho vizvoliv ikh z ruki voroga, i z kraiv ikh zibrav, vid skhodu i zakhodu, vid pivnochi i morya! bludili voni po pustini dorogoyu goloyu, osilogo mista nye znakhodili, golodni ta spragnyeni, i v nikh ikhnya dusha omlivala... i v nyedoli svoii voni gospoda klikali, i vin vizvoluyav ikh vid utiskiv ikhnikh! i vin ikh poprovadiv dorogoyu prostoyu, shchob do mista osilogo ishli. nyekhai zhye podyaku skladut' gospodyevi za milist' iogo, ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, bo nasitiv vin spragnyenu dushu, a dushu golodnu napovniv dobrom! ti, khto pyeryebuvav buv u tymyryavi ta v smyertnii tini, to v'yazni bidi ta zaliza, bo voni sprotyvalisya bozhim slovam, i vidkinuli radu vsyevishn'ogo. ta vin upokoriv ikhne syertsye tyerpinyam, spitknulis' voni i nikhto nye pomig, i v nyedoli svoii voni gospoda klikali, i vin vizvoluyav ikh vid utiskiv ikhnikh! i vin viviv ikh z tymyryavi i moroku, ikhni zh kaidani storoshchiv. nyekhai zhye podyaku skladut' gospodyevi za milist' iogo, ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, bo vin polamav midni dvyeri, i zasuvi zalizni zrubav! nyerozumni strazhdali za grishnu dorogu svoyu i za svoi byezzakonnnya. dusha ikhnya vid usyakoi izhividyvertalasya, i diishli voni azh do bram smyerti, i v nyedoli svoii voni gospoda klikali, i vin vizvoluyav ikh vid utiskiv ikhnikh, vin poslav svoe slovo ta ikh uzdoroviv, i ikh uryatuvav z ikhn'oi khvorobi! nyekhai zhye podyaku skladut' gospodyevi za milist' iogo ta za chuda iogo sinam lyuds'kim, i khai zhyertvi podyaki

prinosyat', i khai rozpovidayut' zo spivom pro chini iogo! ti, khto po moryu plivye korablyami, khto chinitt' zainyattya svoe na vyelikii vodi, voni bachili chini gospodni ta chuda iogo v glibini! vin skazhye i burya zrivaet'sya, i pidnosyat'sya khvili iogo, do nyebo voni pidiimayut'sya, do byezodni spadayut', u nyebezyepzetsi dusha ikhnya khvilyuet'sya! voni krutyat'sya i khodyat' vpyeryed ta nazad, yak p'yanii, i vsya ikhnya mudrist' byentyezhit'sya! ta v nyedoli svoii voni gospoda klikali, i vin vizvoluyav ikh vid utiskiv ikhnikh! vin zmynyue buryu na tishu, i stikhayut' ikhni khvili, i radili, shcho vtikhli voni, i vin ikh priviv do bazhanoi pristani. nyekhai zhye podyaku skladut' gospodyevi za milist', ta za chuda iogo sinam lyuds'kim! nyekhai vyelichayut' iogo na narodn'omu zbory, i nyekhai vikhvalyayut' iogo na zasidanni starshikh! vin obyertae richki v pustinyu, a vodni dzhyeryela na sukhodil, plodyuchu z zemlyu na solonchak chyeryez zlobu myeshkantsiv ii. vin pustinyu obyertae v vodnye boloto, a z zemlyu sukhu v dzhyeryelo, i golodnikh sadovit' vin tam, a voni stavlyat' misto na myeshkannya, i polya zasivayut', i vinogradniki sadyat', i otrimuyut' plid urozhayu! i blagoslovyae vin ikh, i sil'no rozmnozhuyut'sya, i odyerzhuyut' plid urozhayu! ta zmali voni i pokhillisya z utisku zlogu ta z smutku. vilivae vin gan'bu na mozhnikh, i bludyat' voni byez dorogi v pustini, a vbogogo vin pidiimae z uboztva, i rozmnozhue rodi, nyemov tu otaru. tsye bachat' pravdivi i radiyut', i zakrivaie usta svoi vsyakye byezprav'ya. khto mudrii, toi vsye tsye zavvazhit', i poznayut' voni milosyerdya gospodne!

108

pisnya. psalom davidiv. moe syertsye zmitsnilosya, bozhye, ya budu spivati ta slaviti razom z svoeyu khvaloyu! zbudisya zh ti, arfo ta tsitro, ya budu buditi dosvitnyu zoryu! ya budu tyebye vikhvalyati, o gospodi, syeryed narodiv, i budu spivati tobi mizh plyemyenami, bo bil'shye vid nyeba tvoe milosyerdya, a pravda tvoya azh do khmar! pidnyesisa zh, o bozhye, nad nyebo, a slava tvoya nad usieyu zymlyeyu! shchob lyubi tvoi buli vizvolenyi, svoeyu pravitsyue dopomozhi i obizvisya do nas! u svyatinii svoii bog promoviv: nyekhai ya zvyesyelyusya, rozdilyu ya sikhym, i dolinu sukkots'ku pomirayau. nalyezhit' myeni gilyead, i myeni manasiya, a efryem okhorona moei golovi, yuda byerlo moe. moav to midnitsya mogo mittya, na yedom uzuttyam svoim kinu, nad filistyeeyu budu pogukuvati! khto myenye zaprovadit' do mista tverydinnogo, khto do yedomu myenye privyede? khiba zh ti pokinuv nas, bozhye, i syeryed nashogo viis'ka nye viidyesh vzhye, bozhye? podai zhye nam pomich na voroga, lyuds'ka bo pomich marnota! mi muzhnist' pokazhyemo v bozi, i vin potopchye protivnikiv nashikh!

109

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. bozhye slavi moei, nye bud' movchazlivii, bo moi vorogi

porozkrivali na myenye usta nyechystivi ta pyel'ki lukavi, yazikom nyepravdivim govoryat' zo mnoyu! i voni otchili myenye slovami nyenavisti, i byez prichini na myenye voyuyut', obmovlyayut' myenye za lyubov moyu, a ya molyusya za nikh, voni vid-dayut' myeni zlom za dobro, i nyenavisty za lyubov moyu! postav zhye nad nim nyechystivogo, i po pravitsi iogo satana nyekhai stanye! yak budyе suditis' nyekhai viidye vinnim, molitva zh iogo bodai stala grikhom! nyekhai dni iogo budut' korotki, khai inshii maetok iogo zabyerye! bodai diti iogo stali sirotami, a zhinka iogo udovoyu! i khai diti iogo vsye mandruyut' ta zhyebrayut', i nyekhai voni prosyat' u tikh, khto ikh ruinuval! bodai im tyenyeta rozstaviv likhvar na vsye, shcho iogo, i nyekhai rozgrabuyut' chuzhi iogo pratsyu! shchob do n'ogo nikhto milosyerdya nye viyaviv, i bodai nye bulo iogo sirotam milosti! shchob na znishchennyya stali nashchadki iogo, bodai bulo skryeslyenye v drugomu rodi im'ya ikhne! byezzakonnyya bat'kiv iogo khai pam'yataet'sya v gospoda, i khai nye stiraet'sya grikh iogo matyeri! nyekhai budut' voni pyeryed gospodom zavzhdi, a vin nyekhai virvye z zyeмли ikhnyu pam'yat', vorog bo nye pam'yatav milosyerdya chiniti, i napastuvav buv lyudinu ubogu ta bidnu, ta syertsyem zasmuchyenu, shchob ubivati ii! polyubiv vin proklyattya, bodai zhye na n'ogo vono nadiishlo! i nye khotiv blagoslovyennyya, shchob vono viddalilos' vid n'ogo! zodyagnuv vin proklyattya, nyemov svoyu odizh, prosyaklo vono, yak voda, v iogo nutro, ta v kosti iogo, mov oliva! bodai vono stalo iomu za odyezhu, v yaku zodyagnyet'sya, i za poyas, shcho zavzhdi vin nim pidpyeryezhyet'sya! tsye zaplata vid gospoda tim, khto myenye obmovlye, na dushu moyu nagovoryue zlo! a ti gospodi, vladiko, zo mnoyu zrobi radi imyennyya svogo, shcho dobre tyoe milosyerdya, myenye poryatui, bo ya vbogii ta bidnyi, i zranyenye syertsye moe v moim nutri!... ya khodzhu, mov ta tin', koli khilit'sya dyen', nyemov sarana ya vidkinyenii! kolina moi znyeslilisya z postu, i vikhudlo tilo moe z nyedostachi olivi, i ya stav dlya nikh za posmikhovishchye, koli bachat' myenye, golovoyu svoeyu khitayut'... pomozhi myeni, gospodi, bozhye mii, za svoim milosyerdyam spasi ti myenye! i nyekhai voni znayut', shcho tvoya tsye ruka, shcho ti, gospodi, vsye tsye vchiniv! nyekhai proklinayut' voni, ti zh poblagoslovi! voni povstayut', ta nyekhai zasoromlyeni budut', a rab tvii radiitmye! khai zodyagnut'sya gan'boyu ti, khto myenye obmovlyae, i khai voni sorom svii vdyagnut', yak shatui ya ustami svoimi khvalitimu golosno gospoda, i mizh bagat'ma iogo slaviti budu, bo stoit' na pravitsi ubogogo vin dlya spasinnyya vid tikh, khto osudzhue dushu iogo!

110

psalom davidiv. promoviv gospod' gospodyevi moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv za pidnizhka nogam tvoim! gospod' iz sionu poshlye byerlo sili svoei, panui ti pomizh vorogami svoimi! narod tvii gotovii u dyen' viis'kovogo poboru tvogo, v ozdobakh sya-

tini iz lonya zirnitsi prilinye dlya tyebye, nyemov ta rosa, tvoya molodist'. poklyavsya gospod', i nye budyе zhaliti: ti svyashchyenik naviki za chinom myelkhisyedyekovim. po pravitsi tvoii roztoroshchit' vladika tsariv u dyen' gnivu svogo, vin budyе suditi mizh narodami, zye'mlyu vipovnit' trupami, roztoroshchit' vin golovu v krai vye'likim... budyе piti z strumka na dorozhi, tomu to pidiimye vin golovu!

111

aliluya! budu slaviti gospoda z povnogo syertsyya, v koli pravednykh ta na zgromadzhenni! vye-lyki gospodni dila, voni pozhadani dlya vsikh, khto ikh lyubit! iogo dilo krasa ta vye'lichnist', a pravda iogo probuvae naviki! vin pam'yatku chudam svoim uchiniv, milostivii ta shchyedrii gospod'! pozhivu dae vin dlya tikh, khto boit'sya iogo, zapovita svogo pam'yatae povik! silu chiniv svoikh ob'yaviv vin narodovi svoemu, shchob spadshchinu narodiv im dati. dila ruk iogo pravda ta pravo, vsi nakazi iogo spravvedlivi, voni kripi na vichni viki, voni зроб-lyeni virnistyu i pravotoyu! poslav vin svoemu nar-odovi vizvolennyi, zapovita svogo postaviv naviki, svyatyе ta griznye iogo imyennyya! pochatok pryemudrosti strakh pyeryed gospodom, dobrii rozum u tikh, khto vikonue tsye, iogo slava naviki stoit'!

112

aliluya! blazhyen muzh, shcho boit'sya gospoda, shcho zapovidi iogo lyubit! budyе sil'nim nasin-nyia iogo na zye'mli, budyе poblagoslovyenii rid byeznye'vinnikh! bagatstvo i dostatok u domi iogo, a pravda iogo probuvae naviki! svitlo skhodit' u tyem-ryavi dlya spravvedlivikh, vin laskavii, i milostivii, i pravednii! dobrii muzh milostivii ta pozichae, udy-erzhue spravi svoi spravvedlivisty, i naviki vin nye zakhitae't'sya, u vichnii pam'yati pravednii budyе! nye boit'sya vin zvistki likhoi, iogo syertsye mitsnye, nadiyu skladae na gospoda! umitsnyenye syertsye iogo nye boit'sya, bo vin bachit' nyeshchastya pomizh vorogami svoimi! vin shchyedro ubogim dae, iogo pravda naviki stoit', iogo rig pidiimaet'sya v slavi! tsye bachit' byezbozhnii ta gnivaet'sya, skryegochye zubami svoimi ta tanye... bazhannyya byezbozhnykh zaginye!

113

aliluya! khvalitye, gospodni rabi, khvalit' im'ya gospoda! nyekhai budyе blagoslovyennyye gospodne im'ya vidtpepyer i naviki! vid skhodu sontsya azh do zakhodu iogo proslavlyaitye gospodne im'ya! gospod' pidiimaet'sya nad usi narodi, iogo slava ponad nyebyesa! khto podibnii do gospoda, nashogo boga, shcho myeshkae na visoti, ta znizhuet'sya, shchob pobachiti tyе, shcho na nyebyesakh i na zye'mli? bidarya vin pidvodit' iz porokhu, zo smittya pidiimae nuzhdyennogo, shchob iogo posaditi z vye'l'mozhnimi, z vye'l'mozhnimi lyudu iogo! vin

nyeplidnu v domi sadovit' za radisnu matir dityei!
aliluya!

114

yak vikhodiv izrail' z egiptu, vid narodu chuzhogo
dim yakoviv, yuda stav za svyatyniu iomu, a izrail'
iogo panuvannyam! pobachilo morye vsye tsye i po-
biglo, iordan povyernuvsyta nazad! gori skakali, nye-
mov barantsi, a pagirki nyemov ti yagnyata! shcho
tobi, morye, shcho ti vtikaesh? iordanye, shcho ti
povyernuvsyta nazad? chogo skachyetye, gori, nye-
mov barantsi, a pagirki mov ti yagnyata? tryemti,
zyemlye, pyeryed gospodnim litsyem, pyeryed lit-
syem boga yakova, shcho skyelyu obyertae v ozyero
vodnye, a kryemin' na vodnye dzhyeryelo!

115

nye nam, gospodi, nye nam, alye imyennyu svoemu
dai slavu za milist' tvoyu, za pravdu tvoyu! poshcho
mayut' kazati narodi: dye zh to ikhnii bog? a bog nash
na nyebi, usye, shcho khotiv, uchiniv. ikhni bozhki
sriblo i zoloto, dilo ruk lyuds'kikh: voni mayut' usta
i nye govoryat', ochi mayut' voni i nye bachat', mayut'
ushi i nye chuyut', mayut' nosa i byez nyukhu, mayut'
ruki ta nye dotikayut'sya, mayut' nogi i nye khodyat',
svoim gorlom voni nye govoryat'! nyekhai stanut'
taki, yak voni, ti, khto ikh viroblyae, usi, khto nadiyu
na nikh pokladae! izrailyu, nadiyu skladai lish na
gospoda: vin im pomich ta shchit im! aaronovii
domye, nadiityes' na gospoda: vin im pomich ta
shchit im! ti, shcho gospoda boityesyta, nadiityes'
na gospoda: vin im pomich ta shchit im! gospod'
pam'yatae pro nas, nyekhai poblagoslovit'! nyekhai
poblagoslovit' izrailiv dim, nyekhai poblagoslovit'
vin dim aaroniv! nyekhai poblagoslovit' vin tikh,
khto mae do gospoda strakh, malikh ta vyelikikh!
nyekhai vas rozmnozhit' gospod', vas i vashikh dityei!
blagoslovyyenni vi v gospoda, shcho vchiniv nyebo
i zyeumlu! nyebo, nyebo dlya gospoda, a zyeumlu
viddav sinam lyuds'kim! nye myertvi khvalitimut'
gospoda, ani ti vsi, khto skhodit' u mistsye movchan-
nya, a mi blagoslovlyatimyemo gospoda vidtpeyer i
azh naviki! aliluya!

116

lyublyu ya gospoda, bo vin pochuv golos mii u bla-
gannyakh moikh, bo vin nakhiliv svoe ukho do
myenye, i ya klikatimu v svoi dni! boli smyerti
myenye ototchili i znaishli myenye muki shyeolu,
nyeshchastyta ta smutok znaishov ya! a ya v im'ya
gospoda klichu: o gospodi, vizvoli zh dushu moyu!
gospod' milostivii ta spravyedlivii, i nash bog milosy-
erdnii! pil'nue gospod' nyedosvidchenikh, stav ya
nuzhdyennii, ta vin dopomozhye myeni! vyernisyta,
o dushye moye, do svogo vidpochinku, bo gospod'
robit' dobrye tobi, bo vid smyerti ti vizvoliv dushu
moyu, vid sl'ozii moe oko, nogu moyu vid spotikan-
nya. ya khoditimu pyeryed oblichchiam gospod-
nim na zyeumlyakh zhivikh! ya viriv, koli govori:

ya sil'no prignichyeni! ya skazav buv u pospikhu:
kozhna lyudina govorit' nyepravdu! chim ya vid-
plachu gospodyevi za vsi dobrodiistva iogo na myeni?
ya chashu spasinnya priimu, i priklichu gospodne
im'ya! prislyagi svoi gospodyevi ya vikonayu py-
eryed usim narodom iogo! doroga v ochakh gospoda
smyert' bogobiinikh iogo! o gospodi, ya bo tvii
rab, ya tvii rab, sin tvoei nyevil'nitsi, ti kaidani
moi rozv'yazav! ya zhyertvu podyaki tobi prinyesu,
i gospodnim im'yam budu klikati! prislyagi svoi
gospodyevi ya vikonayu pyeryed usim narodom iogo,
na podvir'yakh gospodn'ogo domu, posyeryed tye-
bye, o erusalimye! aliluya!

117

khvalit' gospoda, vsi plyemyena, proslavlyaitye iogo,
vsi narodi, bo zmitsnilos' iogo milosyerdya nad nami,
a pravda gospodnya naviki! aliluya!

118

dyakuitye gospodu, dobrii bo vin, bo naviki iogo
milosyerdya! nyekhai skazhye izrail', bo naviki iogo
milosyerdya! nyekhai skazhye dim aaroniv, bo naviki
iogo milosyerdya! nyekhai skazhut' ti, khto boit'sya
gospoda, bo naviki iogo milosyerdya! u tsnosti ya
klikav do gospoda, i prostorom ozvavsya do myenye
gospod'! zo mnoyu gospod' nye boyusya nikogo, sh-
cho zrobit' lyudina myeni? gospod' syeryed tikh,
shcho myeni pomagayut', i pobachu zagibil' svoikh
nyenavisnikov. krashchye vdavatis' do gospoda,
nizh nadiyatsiya na lyudinu, krashchye vdavatis' do
gospoda, nizh nadiyatsiya na vye'l'mozhnikh! vsi nar-
odi myenye ototchili, ya zh gospodnim im'yam ikh
ponishchiv! ototchili myenye i obstupili myenye, ya zh
gospodnim im'yam ikh ponishchiv! ototchili myenye
nyemov bdzholi, ta pogasli voni, yak tyernovii ogon',
ya bo gospodnim im'yam ikh ponishchiv! doshku'lno
popkhnuv ti myenye na padinnya, ta gospod' spas
myenye! gospod' moya sila ta pisnya, i stav vin spasin-
nyam myeni! golos spivu i spasinnya v namyetakh
mizh pravnyednikov: gospodnya pravitsya vikonue
chuda! pravitsya gospodnya pidnositi'sya, pravitsya
gospodnya vikonue chuda! nye pomru, alye zhitimu, i
budu zvishchati pro chini gospodni! pokarati myenye
pokarav buv gospod', ta smyerti myeni nye zavdav.
vidchinite myeni brami pravdi, ya nimi vviidu, budu
slaviti gospoda! tsye brama gospodnya, pravnyedniki v
nyei vkhodyat'. ya budu khvaliti tyebye, bo ozvavsya
do myenye, i stav ti spasinnnyam myeni! kamin', sh-
cho iogo budivnichii vidkinuli, toi narizhnim stav
kamyenyem, vid gospoda stalosya tsye, i divnye vono
v ochakh nashikh! tsye dyen', shcho iogo stvoriv gos-
pod', radiamo ta tishmosya v nim! prosimo, gospodi,
spasi! prosimo, gospodi, poshchasti! blagosloven,
khto gryadye u gospodne im'ya! blagoslovlyae mo
vas iz gospodn'ogo domu! gospod' bog, i zaslyav
vin nam. priv'azhytze svyatkovuyu zhyertvu shnu-
rami azh do narizhnikov zhyertvnika! ti mii bog, i
ya budu tyebye proslavlyati, mii bozhye, ya budu tye-
bye vyelichati! dyakuitye gospodu, dobrii bo vin, bo

blazhyenni nyeporochni v dorozhi, shcho khodyat' zakonom gospodnim! blazhyenni, khto dyerzhit' svi-dotstva iogo, khto shukae iogo vsim syertsyem, i khto krivdi nye robit', khto khodit' putyami iogo! ti vidav nakazi svoi, shchob vikonyuvati pil'no. koli b zhye dorogi moi buli pyevni, shchob dyerzhatis' tvoikh postanov, nye budu todi zasoromlyenii ya, yak budu divitis' na vsi tvoji zapovidi! shchirim syertsyem ya budu tyebye proslavlyati, yak navchusya zakoniv tvoikh spravedlivikh. ya budu dyerzhatis' tvoikh postanov, nye kidai zhye zovsim myenye! chim dodyerzhit' yunak u chistosti svoiye styezhku? yak dyerzhatimyet'sya tvoikh sliv! tsilim syertsyem svoim ya shukayu tyebye, nye dai zhye myeni zabludititsya vid tvoikh zapovidei! ya v syertsii svoim zachovav tvoe slovo, shchob myeni nye grishiti proti tyebye. blagosloven esi, gospodi, navchi myenye postanov svoikh! ustami svoimi ya rozpovidayu pro vsi prisudi ust tvoikh. z dorogi svidotstv tvoikh radiyu ya, yak maetkom vyelikim. pro nakazi tvoji rozmovlyatimu ya, i na styezhki tvoji budu divitis', ya budu raditi tvoimi postanovami, slova tvogo nye zabudu! svoemu rabovi poschasti, shchob ya zhyv, i ya budu dyerzhatisya slova tvogo! vidkrii moi ochi, i khai chuda zakonu tvogo ya pobachu! na zyeimli ya prikhod'ko, svoikh zapovidei nye khovai ti vid myenye! omlivae dusha moya z tugi za tvoimi zakonami kozhnogo chasu... nasvariv ti proklyatikh otikh gorduniv, shcho vkhilyayut'sya vid tvoikh zapovidei. vidvyerni ti vid myenye znyevagu ta sorom, bo dyerzhusya svidotstv tvoikh ya! tyezh vyel'mozhi sidyat' ta na myenye zmovlyayut'sya, ta tvii rab pro postanovi tvoji rozmovlyae, i svidotstva tvoji to potikha moya, to dlya myenye doradniki! dusha moya gnyet'sya do porokhu, za slovom svoim ozhivi ti myenye! pro dorogi svoi ya kazav, i pochuv ti myenye, navchi ti myenye postanov svoikh! dai myeni rozumiti dorogu nakaziv tvoikh, i pro chuda tvoji ya zvishchatimu. rozplivae zo smutku dusha moya, postav myenye zgidno zo slovom svoim! dorogu nyeppravdi vid myenye vidsum', i dai myeni z laski svoei zakona! ya vibrav put' pravdi, zakoni tvoji bilya syebye postaviv. do svidotstv tvoikh ya priednavsya, gospodi, nye posorom zhye myenye! budu bigti shlyakhom tvoikh zapovidei, bo poshirish ti syertsye moe. put' svoikh postanov pokazhi myeni, gospodi, i ya budu dyerzhatis' ii do kintsya! dai myeni zrozumiti, i nyekhai ya dyerzhusya zakonu tvogo, i vsim syertsyem ya budu trimatis' iogo! provad' myenye styezhkoyu tvoikh zapovidei, bo v nii ya znaishov upodobu. syertsye moe prikhilli do svidotstv tvoikh, a nye do koristi. vidvyerni moi ochi, shchob marnoti nye bachili, na dorozhi svoi ozhivi ti myenye! dlya svogo raba spovni slovo svoe, shcho na strakh tvii vono. vidvyerni ti vid myenye znyevagu, yakoi boyusya, bo dobri zakoni tvoji. os' ya pragnu nakaziv tvoikh, ozhivi myenye pravdoyu svoeyu! i khai ziidy na myenye, o gospodi, milist' tvoja, spasinnya tvoe, zgidno z slovom tvoim, i nyekhai

vidpovim ya tomu, khto slovom gan'bit' myenye, bo nadiyus' na slovo tvoe! i nye vidiimai z moikh ust slova pravdi nikoli, bo ya zhdv tvoikh prisudiv! a ya budu dyerzhatisya zavzhd zakonu tvogo, na vichni viki! i budu khoditi v shirokosti, bo nakaziv tvoikh ya shukayu. i budu ya pyeryed tsaryami zvishchati pro svidotstva tvoji, i nye zaznay ya soromu! i budu ya rozkoshuvati tvoimi zapovidyami, bo ikh polyubiv, i ya ruki svoji prostyagnu do tvoikh zapovidei, bo ikh polyubiv, i budu rozdumuvati pro tvoji postanovi! pam'yatai pro tye slovo svoemu rabovi, shcho iogo nakazav ti chyekati myeni. tsye rozrada moya v moim gori, yak slovo tvoe ozhivlyae myenye. gorduni nasmikhalisya z myenye zanadto, ta ya nye vidstupiv vid zakonu tvogo! tvoji prisudi ya pam'yatayu vidviku, o gospodi, i radiyu! burya myenye obgor-nula cheryez nyechyestivikh, shcho zakona tvogo opuskayut' spivi dlya myenye tvoji postanovi u domi moei mandrivki. ya vnochi pam'yatayu im'ya tvoe, gospodi, i dyerzhusya zakonu tvogo! otsye stalos' myeni, bo nakaziv tvoikh ya dyerzhusya. ya skazav: moya dolya, o gospodi, shchob dyerzhatis' myeni tvoikh sliv. ya blagayu tyebye tsilim syertsyem: uchini myeni milist' za slovom svoim! ya rozvazhiv dorogi svoji, i do svidotstv tvoikh nogi svoji zvyernuv. ya spishu i nye baryusya vikonyuvati tvoji zapovidi. tyenyeta byezbozhnikh myenye otchili, ta ya nye zabuv pro zakona tvogo. opivnochi vstayu ya, shchob sklasti podyaku tobi za prisudi pravdi tvoei. ya priy-atyel' vsim, khto boit'sya tyebye, i khto nakazi tvoji byeryezhye! milosyerdya tvogo, o gospodi, povna zyeimlya, navchi ti myenye svoikh postanov! ti z rabom svoim dobre zrobit, gospodi, za slovom svoim. navchi myenye dobrogo rozumu ta poznavannya, bo v zapovidi tvoji viruyu ya! doki ya nye strazhdav, bludiv buv, ta tyepyer ya dyerzhus' tvogo slova. ti dobrii, i chinish dobro, navchi ti myenye svoikh postanov! gorduni vimishlyayut' na myenye nyeppravdu, a ya tsilim syertsyem dyerzhusya nakaziv tvoikh. zrobylos' nyechulye, yak lii, ikhne syertsye, a ya rozkoshuyu z zakonu tvogo. dobre myeni, shcho ya zmuchyenii buv, shchob navchitisya tvoikh postanov! lipshii dlya myenye zakon tvoikh ust, anizh tisyachi zolota i sribla. ruki tvoji stvorili myenye i zbuduvali myenye, podai myeni rozumu, i khai ya navchus' tvoikh zapovidei! khto boit'sya tyebye, ti pobachat' myenye ta i zradyut', bo ya tvogo slova chyekayu! znayu ya, gospodi, shcho spravedlyvi buli tvoji prisudi, i spravedlyvo myenye ponizhav ti. nyekhai budy milist' tvoja na rozradu myeni, za slovom tvoim do svogo raba. nyekhai ziidy na myenye tvoe milosyerdya, i ya zhitimu, bo zakon tvii rozrada moya. nyekhai gorduni posoromlyeni budut', bo robili nyechyesno, a ya budu rozdumuvati pro nakazi tvoji. do myenye povyernut'sya ti, khto boit'sya tyebye, i piznayut' svidotstva tvoji. nyekhai syertsye moe budy chisty v tvoikh postanovakh, shchob ya nye posoromivsya! dusha moya slabnye vid tugi za spasinnym tvoim, chyekayu ya slova tvogo! za slovom tvoim gasnut' ochi moi ta pitayut': koli ti potishish myenye?... khoch ya stav, yak toi mikh u dimu, ta tvoikh postanov nye zabuv. skil'ki dniv dlya tvogo raba? koli prisuda zrobysh moim pyeryeslid-

nikam? gorduni pokopali buli myeni yami, shcho nye za zakonom tvoim. usi tvoi zapovidi spravvedlivi; nyeppravdivo myenye pyeryesliduyut', dopomozhi ti myeni! maloshcho nye pogubili myenye na zyeqli, ta ya nye pokinuv nakaziv tvoikh! ozhivi ti myenye za svoim milosyerdyam, i ya budu trimatisya svidchyennya ust tvoikh! naviki, o gospodi, slovo tvoe v nyebesakh probuvae. z rodu v rid tvoya pravda; ti zyeqliy postaviv i stala vona, usi za tvoimi sudami s'ogodni stoyat', bo rabi tvoi vsi. koli b nye zakon tvii, rozrada moya, to ya buv bi zaginuv v nyedoli svoii! ya povik nye zabudu nakaziv tvoikh, bo ti nimi myenye ozhivlyaesht. tvii ya, spasi ti myenye, bo nakaziv tvoikh ya shukayut' chyekayut' byezbozhni zabiti myenye, a ya pro svidotstva tvoi rozvzhayu. ya bachiv kinyets' us'ogo doskonalogo, alye tvoya zapovid' vye'l'mi shiroka! yak ya kokhayu zakona tvogo, tsilii dyen' vin rozmovala moyu! tvoya zapovid' robit' mudrishim myenye vid moikh vorogiv, vona bo naviki moya! ya stav rozumnishii za vsikh svoikh uchityeliv, bo svidotstva tvoi to rozmova moya! stav ya mudrishii za starshikh, bo dyerzhushya nakaziv tvoikh! ya vid kozhnoi zloi dorogi povstrimuyu nogi svoi, shchob dyerzhatisya slova tvogo. ya nye ukhilyayusa vid tvoikh prisudiv, ti bo navchaesh myenye. yakyte to solodkyye slovo tvoe dlya moyo pidnyebinnya, solodshye vid myedu vono moim ustam! vid nakaziv tvoikh ya mudrishii stayu, tomu to nyenavidzhu vsyaku dorogu nyeppravdi! dlya moei nogi tvoe slovo svitil'nik, to svitlo dlya styezhki moei. ya prislyag i dotrimayu, shcho budu dyerzhatisya prisudiv pravdi tvoei. pyeryemuchyenii ya azh zanadto, za slovom svoim ozhivi myenye, gospodi! khai zhye budut' priemni tobi zhyertvi ust moikh, gospodi, i navchi ti myenye svoikh prisudiv! u nyebyezpyetsi dusha moya zavzhd, alye ya zakonu tvogo nye zabuv. byezbozhni postavili pastku na myenye, ta ya nye zbludiv vid nakaziv tvoikh. ya naviki svidotstva tvoi vspadkuvav, bo voni radist' syertsya mogo. ya syertsye svoe nakhilyv, shchob chinitii tvoi postanovi, povik, do kintsya. sumnivnye nyenavidzhu ya, a zakona tvogo pokokhav. ti moya okhorona ta shchit mii, chyekayu za slova tvogo. vidstupit'sya vid myenye, zlochintsi, i ya budu dyerzhatisya zapovidei mogo boga! za slovom svoim pidipri ti myenye, i ya zhitimu, i v nadii moii nye zavdai myeni soromu! pidkripi ti myenye i spasyusa, i ya budu divitisya zavzhd v tvoi postanovi! ti pogordzhuesh usima, khto vid tvoikh postanov vidstupae, bo khitroschii ikhni nyeppravda. vsikh byezbozhnikh zyeqli vidkidaesh, yak zhuzhyel', tomu pokokhav ya svidotstva tvoi. zo strakhu tvogo moe tilo tryemtit', i ya boyus' tvoikh prisudiv! ya pravo ta pravdu chinyu, shchob myenye nye viddav ti moim pyeryeslidnikam. poruchi ti na dobre svogo raba, shchob myenye gorduni nye gnobili. gasnut' ochi moi za spasinnyu tvoim ta za slovom pravdy tvoei. uchini zh ti svoemu rabovi za svoim milosyerdyam, i navchi ti myenye svoikh postanov! ya rab tvii, i zrobi myenye mudrim, i svidotstva tvoi budu znati! tsye dlya gospoda chas, shchob diyati: zakona tvogo unyevazh-nili. tomu ya lyublyu tvoi zapovidi bil'sh vid zolota

i shchirogo zolota. tomu vsi nakazi tvoi uvazhayu za slushni, a kozhnu dorogu nyeppravdi nyenavidzhu! chudovi svidotstva tvoi, tomu to dusha moyo dyerzhit'sya ikh. vkhid u slova tvoi svitlo dae, nyedosvidchenikh mudrimi robit'. ya usta svoi rozkri-vayu i povitrya kovtayu, bo chuyu zhadobo do tvoikh zapovidei. obyernysya do myenye ta bud' milostivii myeni, yak chinish ti tim, khto kokhae imyennya tvoe. svoim slovom zmitsni moi kroki, i nye dai panuvati nado mnoyu niyakomu proghrihovi. vid lyuds'kogo utisku vizvol' myenye, i nyekhai ya dyerzhushya nakaziv tvoikh! khai zasyae litsye tvoe na tvogo raba, i navchi ti myenye ustaviv svoikh! plivut' vodni potoki z ochyei moikh, bo tvogo zakonu nye dodyerzhuyut'... ti pravvednii, gospodi, i pryami tvoi prisudi, bo ti nakazav spravvedlivi svidotstva svoi i shchiru pravdu! nishchit' myenye moya ryevnist', bo moi vorogi pozabuvali slova tvoi. vye'l'mi ochishchenye slovo tvoe, i tvii rab iogo lyubit'. ya malii i pogordzhenyii, ta nye zabuvayu nakaziv tvoikh. pravda tvoya pravda vichna, a zakon tvii to istina. nyedolya ta utisk myenye obgor-nuli, alye tvoi zapovidi moya rozkish! pravda svidotstv tvoikh vichna, podai myeni rozumu, i budu ya zhiti! tsilim syertsyem ya klichu: pochui myenye, gospodi, i ya budu dyerzhatis' ustaviv tvoikh! ya klichu do tyebye, spasi ti myenye, i ya budu dyerzhatis' svidotstv tvoikh! svitanok ya vipyerye-div ta i vzhye klichu, tvogo slova chyekayu. moi ochi storozhi nichni vipyeryedzhuyut', shchob pro slovo tvoe rozmovlyati. pochui zhye mii golos z svogo milosyerdya, o gospodi, ozhivi ti myenye z svogo prisudu! nablizhat'sya ti, shcho za chinom ganyebnim ganyayut', vid zakonu tvogo dalyeki, ta bliz'kii ti, o gospodi, a vsi tvoi zapovidi spravvedlivst'! viddavna ya znayu svidotstva tvoi, bo naviki ti ikh zaklav! podivis' na nyedolyu moyu ta myenye porayati, bo ya nye zabuvayu zakonu tvogo! vstupyusa za spravu moyu i myenye vizvoli, za slovom svoim ozhivi ti myenye! vid byezbozhnikh spasinnya dalyekye, bo voni nye shukayut' tvoikh postanov. vyelikyye tvoe milosyerdya, o gospodi, ozhivi ti myenye z svogo prisudu! bagato moikh pyeryeslidnikov ta vorogiv moikh, alye vid svidotstv tvoikh nye vidkhilyayus'! bachiv ya zradnikov i bridiv-sya nimi, bo nye dyerzhait' voni tvogo slova. podivisya: lyublyu ya nakazi tvoi, za milosyerdyam svoim ozhivi myenye, gospodi! pravda pidvalina slova tvogo, a prisudi pravdi tvoei naviki. byeznyevinnu vye'l'mozhi myenye pyeryesliduyut', ta syertsye moe tvogo slova boit'sya. radiyu ya slovom tvoim, nibi zdobich vyeleku znaishov. ya nyeppravdu nyenavidzhu i bridzhushya nyeyu, pokokhav ya zakona tvogo! sim raz dyenno ya slavlyu tyebye chyeryez prisudi pravdi tvoei. mir vyelekii dlya tikh, khto kokhae zakona tvogo, i nye mayut' voni spotikan-nya. na spasinnya tvoe ya nadiyusa, gospodi, i tvoi zapovidi vikonuuyu. dusha moyo dyerzhait' svidotstva tvoi, i ya sil'no lyublyu ikh. ya dyerzhushya nakaziv tvoikh ta svidotstv tvoikh, bo pyeryed-to-boyu moi vsi dorogi! blagannya moe khai nablizit'sya pyeryed litsye tvoe, gospodi, za slovom svoim podai myeni rozumu! nyekhai priidye molitva moya py-

eryed litsye tvoe, za slovom svoim myenye vizvol' nyekhai usta moi vimovlyayut' khvalu, bo ustaviv svoikh ti navchaesh myenye. khai yazyk mii zvishtchaitimye slovo tvoe, bo vsi tvoi zapovidi spravyedlivist'. nyekhai budye ruka tvoya v pomich myeni, bo ya vibrav nakazi tvoi. ya pragnu spasinnyya tvogo, o gospodi, a zakon tvii to rozkish moya! khai dusha moya budye zhiva, i khai slavit' tyebye, a tvii prisud nyekhai dopomozhye myeni! ya blukayu, nyemov ta ovychka zagublyena, poshukai zhye svogo raba, bo ya nye zabuv tvoikh zapovidei!...

120

pisnya prochan. ya klikav do gospoda v gori svoim, i vin myenye vislukhav, gospodi, vizvol' zhye dushu moyu vid gubi nyeppravdivoi, vid yazyka zradlivogo! shcho tobi dast', abo shcho dlya tyebye dodast' lukavii yazyk? zagostryeni strili potuzhnogo iz yalivtsyevim vugillyam! gorye myeni, shcho zamyeshkuyu v myeshyekhu, shcho zhyu iz shatrami kyedaru! dovgo dusha moya pyeryebuvala sobi razom z timi, khto nyenavidit' mir: ya za mir, ta koli govoryu, to voni za viinu!

121

pisnya prochan. svoi ochi ya zvodzhu na gori, zvidki priiye myeni dopomoga, myeni dopomoga vid gospoda, shcho vchiniv nyebo i zymlyu! vin nye dast' zakhitatis' nozi tvoii, nye zdrimae tvii storozh: otsye nye drimae i nye spit' storozh izrailiv! gospod' to tvii storozh, gospod' tvoya tin' pri pravitsi tvoii, udyen' sontsy nye vdarit' tyebye, ani misyats' vnochil! gospod' styeryegtimye tyebye vid usyakogo zla, styeryegtimye vin dushu tvoyu, gospod' styeryegtimye tvii vkhid ta vkhid vidtpeyer azh naviki!

122

pisnya prochan. davidova. ya radiv, yak kazali myeni: khodimo do domu gospodn'ogo! nogi nashi stoyali v vorotyakh tvoikh, erusalimye. erusalimye, zbudovani ti yak tye misto, shcho zluchyenye razom, kudi shodyat' plyemyena, plyemyena gospodni, shchob svidchiti izrailievi, shchob imyennyyu gospodn'omu dyakuvati! bo to tam na pryestolakh dlya sudu sidyat', na pryestolakh domu davidovogo. miru bazhaitye dlya erusalimu: nyekhai budut' byezpyechni, khto lyubit' tyebye! nyekhai budye mir u tvoikh pyeryedmur'yakh, byezpyeka v palatakh tvoikh! radi bratti moei ta druziv moikh ya budu kazati: mir tobi! radi domu gospoda, nashogo boga, ya budu shukati dlya tyebye dobra!

123

pisnya prochan. svoi ochi ya zvodzhu do tyebye, shcho na nyebesakh probuvaesh! oto bo, yak ochi rabiv do ruki ikh paniv, yak ochi nyevil'nitsi do ruki ii pani, otak nashi ochi do gospoda, nashogo boga,

azh poki nye zmiluet'sya vin nad nami! pomilui nas, gospodi, pomilui nas, bo pogordi mi dosit' nasitilis' dusha nasha nasitilas' dosit' sobi: vid byezpyechnikh narugi, vid pishnikh pogordi!...

124

pisnya prochan. davidova. koli b nye gospod', shcho buv z nami nyekhai no izrail' povist'! koli b nye gospod', shcho buv z nami, yak povstala bula na nas lyudina, to nas pokovtali b zhiivtsyem, koli rozpalivsy na nas ikhnii gniv, to nas pozalivala b voda, dushu nashu potik pyeryeishov bi, dushu nashu todi pyeryeishla b ta burkhliva voda! blagoslovyennii gospod', shcho nye dav nas na zdobich dlya ikhnikh zubiv! dusha nasha, yak ptakh, uryatuvalas' iz sil'tsya ptakholoviv, sil'tsye rozirvalos', a mi vryatuvalis'! nasha pomich uv imyeni gospoda, shcho vchiniv nyebo i zymlyu!

125

pisnya prochan. ti, khto nadiyu skladae na gospoda, voni yak sions'ka gora, jaka nye zakhitaet'sya, jaka budye stoyati povik! erusalim, gori krug n'ogo, a gospod' krug narodu svogo vidtpeyer i azh naviki! nye spochinye bo byerlo nyechyestya na doli tikh pravnyednikh, shchob pravnyedni nye prostyagli svoikh ruk do nyeppravdi. zrobi zh, gospodi, dobrye dlya dobrikh, ta dlya prostosyerdikh! tikh zhye, shcho zbochuyut' na svoi manivtsi, nyekhai ikh provadit' gospod' razom iz byezzakontsyami! mir na izrailya!

126

pisnya prochan. yak vyertavsy gospod' iz polonom sionu, to buli mi nyemov bi u sni... nashi usta todi buli povni vyesyeloshchiv, a yazyk nash spivannya! kazali todi mizh narodami: vyelikye vchiniv gospod' z nimi! vyelikye vchiniv gospod' z nami, buli radisni mi! vyernisya zh iz nashim polonom, o gospodi, nyemov ti dzhyeryela, na pivdyen' khto sie z sliz'mi, zo spivom toi zhyne: vsye khodit' ta plachye, khto nosit' torbinu nasinnya na posiv, ta vyernyet'sya z spivom, khto nosit' snopi svoi!

127

pisnya prochan. solomonova. koli domu gospod' nye budue, daryemno pratsyuyut' iogo budivnichii pri n'omu! koli mista gospod' nye pil'nue, daryemno storozha chuvae! daryemno vam rano vstavati, dopizna siditi, isti khlib zagor'ovani, vin i v spanni podast' drugovi svoemu! diti spadshchina gospodne, plid utrobi nagoroda! yak strili v rukakh togo vyelyetnya, tak i sini molodi: blazhyennii toi muzh, shcho sagaidaka svogo nimi napovny, nye budut' taki posoromlyeni, koli v brami voni govoritimu' iz vorogami!

128

pisnya prochan. blazhyen kozhyen, khto boit'sya gospoda, khto khodit' putyami iogo! koli trud svoikh ruk budyesh isti, blazhyen ti, i dobre tobi! tvoya zhinka v kutakh tvogo domu yak ta vino-gradina plidna, tvoi diti navkolo tvogo stola nyemov sadzhantsi ti olivkovi! otsye tak budye poblagoslovyenii muzh, shcho boit'sya vin gospoda! nyekhai poblagoslovit' tyebye gospod' iz sionu, i pobachish dobro erusalimu po vsi dni svogo zhittya, i pobachish onukiv svoikh! mir na izrayla!

129

pisnya prochan. bagato gnobili myenye vid yunatstva mogo, nyekhai no izrail' povist'! bagato gnobili myenye vid yunatstva mogo, ta myenye nye poduzhali! orali buli na khryebti moim plugatari, pok-lali voni dovgi borozni, ta gospod' spravyedlivii, vin shnuri byezbozhnikh porvav! nyekhai posoromlyeni budut', i khai povidstupayut' nazad usi ti, khto siona nyenavidit'! bodai stali voni, yak trava na dakhakh, shcho vsikhae vona, poki virostyle, shcho nyeyu zh-myeni svoei zhnyets' nye napovnit', ani obyeryemka svogo v'yazal'nik, i nye skazhye prokhozhiu do nikh: blagoslovyennya gospodne na vas, blagoslovyae mo im'yam gospoda!

130

pisnya prochan. z glibini ya vzivayu do tyebye, o gospodi: gospodi, pochui zhye mii golos! nyekhai ushi tvoi budut' chuli na golos blagannya mogo! yak-shcho, gospodi, budyesh zvazhati na byezzakonnnya, khto vstoit', vladiko? bo v tyebye probachyennya, shchob boyatis' tyebye... ya nadiyus' na gospoda, mae nadiyu dusha moya, i na slovo iogo ya vprovayu. viglyadae dusha moya gospoda bil'sh, nizh poranku storozha, shcho do ranku vona styeryezhye. khai nadiyu skladae izrail' na gospoda, bo z gospodom milist', i vyelikye vizvolynnya z nim, i izrayla vizvolit' vin vid usikh iogo progrikhiv!

131

pisnya prochan. davidova. gospodi, syertsye moe nye pishnilos', i ochi moe nye pidnosilis', i ya nye ganyavs' za ryechami, shcho bil'shi i divnishi nad myenye! tazh ya vtikhomiryuvav i zaspokoyuvav dushu svoyu, yak ditya, vid pyers mami svoei vidluchyeny, yak ditina vidluchyena v myenye dusha moya! khai nadiyu skladae izrail' na gospoda vidtpepyer azh naviki!

132

pisnya prochan. zгадаi, gospodi, pro davida, pro vsi iogo muki, shcho klyavs' gospodyevi, prislyagavsya buv sil'nomu yakova: nye vviidu ya v namyet svogo domu, nye ziidu ya na lozhye postyeli svoei, nye dam snu svoim ocham, drimannya povikam svoim, azh

poki nye znaidu ya dlya gospoda mistsya, mistsya pyeryebuvannya dlya sil'nogo yakova! os' mi chuli pro n'ogo v yefrafi, na yaars'kikh polyakh mi znaishli iogo. uviidim zhye v myeshkannya iogo, pokloni-mos' pidnizhkovi nig iogo! vstan' zhye gospodi, idi do svogo vidpochinku, ti i kovchyeg sili tvoei! svyashchyniki tvoi khai zodyagnut'sya v pravdu, i budut' spivati tvoi bogobiini! radi davida, svogo raba, nye vidvyertai litsya vid svogo pomazantsya. gospod' prislyagnuv buv davidovi pravdu, i nye vid-stupit' vid nyei: vid plodu utrobi tvoei ya posadzhu na pryestoli tvoim! yakshcho budut' sinovyie tvoi pil'nuvati mogo zapovita i svidotstva mogo, shcho iogo ya navchatimu ikh, to i sini ikhni na vichni viki budut' siditi na troni tvoim! bo vibrav siona gospod', upodobav iogo na osyelyu sobi: to mistsye mogo vid-pochinku na vichni viki, probuvatimu tut, bo iogo upodobav, pozhivu iogo shchyedro blagoslovyu, i khlilibm ubogikh iogo nagodu! svyashchynikiv iogo zodyagnu u spasinnya, a iogo bogobiini spiva-timut' radisno. ya tam viroshchu roga davidovogo, dlya svogo pomazantsya vgotuyu svitil'nika, vorogiv iogo soromom pozodyagayu, a na n'omu korona iogo budyie syayati!

133

pisnya prochan. davidova. otsye yakye dobre ta gar-nye yakye, shchob zhiti bratam odnokupno! vono yak ta dobra oliva na golovu, shcho splivae na borodu, aaronovu borodu, shcho splivae na kintsi odyezhi iogo! vono yak khyermoms'ka rosa, shcho spadae na gori sionu, bo tam nakazav gospod' blagoslovyennya, povikvichnye zhittya!

134

pisnya prochan. poblagoslovit' otsye gospoda, vsi rabi gospodni, shcho po nochakh u domi gospodn'omu vi stoitye! vashi ruki zdimit' do svy-atini, i gospoda blagoslovit'! nyekhai poblagoslovit' tyebye iz sionu gospod', shcho vchiniv nyebo i zye-mlyu!

135

aliluya! khvalitye gospodne im'ya, khvalitye, gospodni rabi, shcho stoitye v domi gospodn'omu, na podvir'yakh domu nashogo boga! khvalit' gospoda, bo dobrii gospod', spivaitye imyennyu iogo, bo priemnye vono, bo vibrav gospod' sobi yakova, izrayla na vlasnist' svoyu! znayu bo ya, shcho gospod' i vladika nash bil'shii vid bogiv usikh! vsye, shcho khochyie gospod', tye vin chinit' na nyebi ta na zye mli, na moryakh ta po vsyakikh glibinakh! pidiimae vin khmari vid krayu zye mli, bliskavitsi vchiniv dlya doshchu, viprovadzhue vityer z zapasiv svoikh. vin pozabivav pyervoridnikh egiptu, vid lyudini azh do skotini. vin poslav mizh egiptey oznaki ta chuda, na faraona i na rabiv vsikh iogo. vin uraziv bagato narodiv, i potuzhnikh tsariv povbivav: sigona, tsarya amoryeyan, i oga, bashanu tsarya, ta

vsikh khanaans'kikh tsariv. i vin dav ikhnyu zye'mlyu spadshchinoyu, na spadok izrail'yevi, svoemu nardo-vi. gospodi, imyennya tvoe vikovichnye, gospodi, pam'yat' tvoya z rodu v rid! bo budy suditi gospod' svii narod, ta zmilosyerdit'sya vin nad svoimi rabami. bozhki lyudiv to sriblo ta zoloto, dilo ruk lyuds'kikh: voni mayut' usta i nye govoryat', ochi mayut' voni i nye bachat', mayut' ushi i nye chuyut', v ikhnikh ustakh nyema viddikhu! nyekhai stanut' taki, yak voni, ti, khto ikh viroblyae, usi, khto nadiyu na nikh pokladae! domye izrailiv, blagoslovit' gospoda! aaronovii domye, blagoslovit' gospoda! domye lyeviiv, blagoslovit' gospoda! khto boit'sya gospoda, blagoslovit' gospoda! blagoslovyennii gospod' vid sionu, shcho myeshkae v erusalimi! aliluya!

136

dyakuitye gospodu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! dyakuitye bogu bogiv, bo naviki iogo milosyerdya! dyakuitye vladitsi vladik, bo naviki iogo milosyerdya! tomu, khto chuda vyelikii edinii vchinyae, bo naviki iogo milosyerdya! khto rozu-mom nyebo vchiniv, bo naviki iogo milosyerdya! khto zye'mlyu prostyag nad vodoyu, bo naviki iogo milosyerdya! khto svitila vyelikii vchiniv, bo naviki iogo milosyerdya! sontsy, shchob vdyen' panuvalo vono, bo naviki iogo milosyerdya! misyatsya i zori, shchob voni panuvali vnochiv, bo naviki iogo milosy-erdya! khto egypyet pobiv buv u ikhnikh pyervorid-nikh, bo naviki iogo milosyerdya! i izrailya viviv z-mizh nikh, bo naviki iogo milosyerdya! rukoyu mit-snoyu i ramenom prostyagnenim, bo naviki iogo milosyerdya! khto morye chyervonye roztyav na chastini, bo naviki iogo milosyerdya! i syeryed n'ogo izrailya pyeryeprovadiv, bo naviki iogo milosyerdya! i faraona ta viis'ka iogo vkinv u morye chyervonye, bo naviki iogo milosyerdya! khto provadiv narod svii v pustini, bo naviki iogo milosyerdya! khto vye-lidikh tsariv povbivav, bo naviki iogo milosyerdya! i potuzhnikh tsariv pyeryebiv, bo naviki iogo milosy-erdya! sigona, tsarya amoryeyan, bo naviki iogo milosyerdya! i oga, bashanu tsarya, bo naviki iogo milosyerdya! i khto zye'mlyu ikhnyu dav na spad-shchinu, bo naviki iogo milosyerdya! na spadok izrai-lyevi, svoemu rabovi, bo naviki iogo milosyerdya! khto pro nas pam'yatav u ponizhyenni nashim, bo naviki iogo milosyerdya! i vid vorogiv nashikh vizvo-liv nas, bo naviki iogo milosyerdya! khto kozh-nomu tilovi khliba dae, bo naviki iogo milosyerdya! dyakuitye bogu nyebesnomu, bo naviki iogo milosy-erdya!

137

nad richkami vavilons'kimi, tam mi sidili ta i plakali, koli zgaдуvali pro siona! na vyerbakh u n'omu po-visili mi svoi arfi, spivu bo pisni vid nas tam zhadali buli ponyevolyuvachi nashi, a vyesyeloshchiv nashi muchityeli: zaspivaitye no nam iz sions'kikh pisen'! yak zhye zmozhyemo mi zaspivati gospodnyuyu pis-nyu v zemli chuzhintsya? yakshcho ya zabudu

za tyebye, o erusalimye, khai zabudye za myenye pravitsya moya! nyekhai mii yazik do mogo pid-nyebinnya prilipnye, yakshcho ya nye budu tyebye pam'yatati, yakshcho nye postavlyu ya erusalima nad radist' naivishchu svoyu!... pam'yatai zhye, o gospodi, yedom'skim sinam pro dyen' erusalimu, yak krichali voni: ruiniuite, ruiniuite azh do pidvalin iogo!... vav-ilons'kaya dochko, shcho maesh i ti ograbovana buti, blazhyen, khto zaplatit' tobi za tvi chyn, shcho ti nam zapodiyala! blazhyen, khto ukhopit' ta porozbivae ob skyelyu i tvoji nyemovlyata!...

138

davidiv. proslavlyayu tyebye tsilim syertsyem svoim, pyeryed bogami spivayu tobi! vklonyayus' do khramu svyatogo tvogo, i slavyi imyennya tvoe za tvoe milosyerdya i za pravdu tvoyu, bo zvyelichiv ti buv nad usye svoje imyennya ta slovo svoje! udyen', yak zvzavay, pochuesh myenye, pidbad'oryuesh siloyu dushu moyu! usi zye'mni tsari proslavlyat' tyebye, gospodi, budut', bo pochuyut' voni slovo ust tvoikh, i budut' spivati pro gospodni dorogi, bo slava gospod-nya vyelika, bo visokii gospod', alye bachit' niz'kogo, a gordogo vin piznae izdalyeka! yakshcho syeryed tis-noti pidu, ti ozhvivish myenye, na lyutist' moikh voro-giv poshlyesh ruku svoyu, i pravitsya tvoya dopo-mozhye myeni, dlya myenye gospod' otsye vikona! tvoya milist', o gospodi, vichna, chyniv svoei ruki nye polish!

139

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. gospodi, viprobuvav ti myenye ta i piznav, ti znaesh sidin-nya moe ta vstavannya moe, dumku moyu rozu-miesh zdalyeka. dorogu moyu ta lyezhannya moe vimiryesh, i ti vsi puti moi znaesh, bo shchye slova nyema na moim yazitsi, a vzhye, gospodi, znaesh tye vsye! otochiv ti myenye z zadu i speryedu, i ruku svoyu nado mnoyu poklav. divnye znannya nad moe rozuminnya, visokyte vono, ya iogo nye podolayu! kudi ya vid dukha tvogo pidu, i kudi ya vtzechu vid tvogo litsya? yakshcho ya na nyebo ziidu, to ti tam, abo postyelyusya v shyeli os' ti! ponyesusa na krilakh zirnitsi, pochynu ya na kintsi morya, to ruka tvoya i tam poprovadit' myenye, i myenye budy trimati pravitsya tvoja! koli b ya skazav: til'ki tyemryava vkrie myenye, i nich svitlo dlya myenye, to myenye nye zakrie vid tyebye i tyemryava, i nich budy svititi, yak dyen', i tyem-nota yak svitlo! bo ti vchiniv nirki moi, ti vitkav myenye v utrobi matyeri moei, proslavlyayu tye-bye, shcho ya divno utvoryeni! divni dila tvoji, i dusha moya vidae vye! mi pro tseye! i kosti moi nye skhovalis' vid tyebye, bo ya vchynenii buv u ukrittii, ya vitkanii buv u glibinakh zye'mli! mogo zaro-dka bachili ochi tvoji, i do knigi tvoei zapisani vsi moi chlyeni ta dni, shcho v nikh buli vchynieni, koli zhodnog z nich nye bulo... yaki dorogi myeni stali dumki tvoji, bozhye, yak pobil'shilosya ikh chislo, py-eryelichuyu ikh, chislyennishi voni vid pisku! yak

probudzhuyusa, to ya shchye z tobouy. yakbi, bozhye, vraziv ti byezbozhnika, a vi, krovozhyertsy, vidstupityes' vid myenye! voni stali myeni vorogami!... vidprobui, bozhye, myenye, i piznai moe syertsye, doslidi ti myenye, i piznai moi zadumi, i pobach, chi nye idu ya dorogoyu zloyu, i na vichnu dorogu myenye poprovad'!

140

dlya dirigyetna khoru. psalom davidiv. vizvol' myenye vid lyudini likhoi, o gospodi, byeryezhi myenye vid nasil'nika, shcho v syertsy svoim zamishlyayut' zli ryechi, shcho viini shchodnya viklikayut'! voni gostryat' svogo yazika, yak toi vuzh, otruta gadyucha pid ikhnimi ustami! syela. pil'nui myenye, gospodi, vid ruk nyechyestivogo, byeryezhi myenye vid nasil'nika, shcho zadumali stopi moi zakhitati... chvanlivi skhovali na myenye tyenyeta ta shnuri, roztyagli svoyu sitku pri styezhtsi, sil'tsya rozmistili na myenye! syela. ya skazav gospodyevi: ti bog mii, pochui zhye, o gospodi, golos blagannya mogo! gospodi, vladiko mii, silo mogo spasynnya, shcho v dyen' boyu pokriv moyu golovu, nye vikonai, gospodi, bazhan' byezbozhnogo, nye zdiisni iogo zadumu! syela. bodai golovi nye pidnyesi vsi ti, khto myenye otochiv, bodai zlo ikhnikh ust ikh pokriolo! khai prisok na nikh upadye, nyekhai kinye vin ikh do ognju, do provallya, shchob nye vstali voni!... zloyazichna lyudina shchob mitsnoyu vona nye bula na zjemli, lyudina nasil'stva bodai likho spiimalo ii, shchob popkhnuti na pogibil'! ya znayu, shcho zrobit' gospod' pravosudnya ubogomu, prisud pravdivii dlya bidnikh, til'ki pravyedni dyakuvati budut' imyennyu tvoemu, nyevinni siditimuť pyeryed oblichchya tvoim!

141

psalom davidiv. gospodi, klichu do tyebye, pospishysya do myenye, pochui zhye mii golos, yak klichu do tyebye! nyekhai stanye molitva moya yak kadilo pyeryed litysem tvoim, pidnoshyennya ruk moikh yak zhyertva vyechirnya! pokladi, gospodi, storozhu na usta moi, styeryezhi dyveri gub moikh! nye dai nakhilyatysya syertsyu moemu do ryechi likhoi, shchob uchinki robiti byezbozhnistyu, iz lyud'mi, shcho chinyat' pyerestup, i shchob nye lasuvavysya ya ikhnimi prismakami! yak pravyednii vrazit' myenye, to tsye milist', a dokorit' myeni, tsye oliva na golovu, ii nye vidkinye moya golova, bo shchye i molitva moya proti ikhn'ogo zla. ikhni suddi po skyeli rozkidani, ta slova moi vchuyut', bo priemni voni... yak drova rubayut' i rozkolyuyut' ikh na zjemli, tak rozkidani nashi kiski nad otvorom shyeolu. bo do tyebye, o gospodi, vladiko, moi ochi, na tyebye nadiyus' nye zruinovui mogo zhittya! byeryezhi ti vid pastki myenye, shcho na myenye

postavili, ta vid tyenyet pyerestupnikiv! khai byezbozhni popadayut' razom do sitki svoei, a ya prominu!

142

psalom navchal'nii, davida, koli buv u pyechyeri. molitva. mii golos do gospoda, ya klichu, mii golos do gospoda, ya blagayu! pyeryed oblichchya iogo vilivayu ya movu svoyu, pro nyedolyu svoyu ya rozkazuyu pyeryed oblichchya iogo, koli omlivae mii dukh u myeni. a ti znaesh dorogu moyu: na dorozhi, yakoyu khodzhu, pastku dlya myenye skhoval! pravoruch poglyan' i pobach: nyemae nikogo znaomogo, zaginuv pritulok vid myenye, nikhto nye pitae za dushu moyu... ya klichu do tyebye, o gospodi, ya kazhu: ti moe pristanovishchye, dolya moya u kraini zhivikh! prislukhaisya zh ti do blagannya mogo, bo zrobivysya ya zovsim nuzhdyennii! vizvol' myenye vid moikh pyeryeslidnikiv, bo stali sil'nishi vid myenye voni! vivyedi dushu moyu iz v'yaznitsi, shchob slaviti imyennya tvoe! pravyedni otochat' myenye, yak uchinish dobro nado mnoyu!

143

psalom davidiv. gospodi, vislukhai molitvu moyu, pochui blagannya moe v svoii vironosti, u pravdi svoii obizvisya do myenye! i na sud nye vstupai iz rabom svoim, bo zhodyen zhivii pyeryed oblichchya tvoim spravedlivim nye budye! bo nyepriyatyl' pyeryeslidue dushu moyu, topchye zhivuyu moyu do zjemli... posadiv myenye v tyemryavu, yak myertsiv ts'ogo svitu! omlivae mii dukh u myeni, kam'yanie v nutri moim syertsye moe... ya zgaduyu dni starodavni, nad usimi tvoimi chinami rozdumuyu, govoryu pro dila tvoikh ruk. ya ruki svoi prostyagayu do tyebye, dusha moya pragnye tyebye, yak vodi pyeryesokhla zjemlya! syela. pospishi myenye vislukhati, gospodi, dukh mii kinchaet'sya! nye khovai ti vid myenye oblichchya svogo, i nyekhai ya nye budu podibnii do tikh, khto skhodit' do grubu! ob'yavi myeni vrantsi svoe milosyerdya, bo na tyebye nadiyus', povidom ti myenye pro dorogu, yakoyu ya mayu khoditi, bo do tyebye pidnoshu ya dushu svoyu! uryatyi myenye, gospodi, vid moikh vorogiv, bo do tyebye vdayusya! navchi myenye volyu chinity tvoyu, bo ti bog mii, dobrii dukh tvii nyekhai poprovadit' myenye po rivnii zjemli! radi imyennya svogo, o gospodi, ozhivi myenye, svoeyu pravdoyu vivyedi dushu moyu vid nyedoli! a v svoim milosyerdii ponishch moikh vorogiv, i vigubi vsikh, khto nyenavidit' dushu moyu, bo ya rab tvii!

144

davidiv. blagoslovnyennii gospod', moya skyelya, shcho ruki moi vin navchae do boyu, pal'tsi moi do vini! vin moe milosyerdya i tvyerdinya moya, fortyetsya moya mo moya okhorona myeni, vin mii shchit, i ya do n'ogo vdayusya, vin mii narod pidbi-vae pid myenye! gospodi, shcho to lyudina, shcho

znaesh ii, shcho to sin lyuds'kii, shcho zvažhaesh na n'ogo? lyudina stala do pari podobna, ii dni yak ta tin' prominushcha! gospodi, nakhili svoe nyebo, i ziidi, dotorknisya do gir, i voni zadimuyut! zablshchi bliskavitsyeyu, i ikh rozporosh, poshli svoi strili, i ikh pobyentyezh! poshli z visoti svoyu ruku, i myenye poryatui, i vizvol' myenye z vod vye-likikh, vid ruki chuzhintsiv, shcho ikhni usta promovlyayut' nyepravdu, a ikhnya pravitsya pravitsya zradliva! bozhye, ya pisnyu novu zaspivayu tobi, na arfi dyesyatistrunnii zagrayu tobi, shcho ti pyeryemogu tsaryam podaesh, shcho ryatuesh davida, svogo raba, vid likhogo myecha! poryatui zhye myenye i zbyeryezhi ti myenye vid ruki chuzhintsiv, shcho ikhni usta promovlyayut' marnotu, a ikhnya pravitsya pravitsya zradliva, shchob buli sini nashi, nyemov sadzhantsi, viplyekani v ikhnii molodosti, nashi dochki nyemov ti narizhni stovpi, vityesani na okrasu palati! povni nashi komori, voni vidayut' nairiznishnye, kotyat'sya tisyachami nashi vitsi ta kozi, dyesyatkami tisyach po nashikh podvir'yakh rozplodzhyut'sya! siti nashi biki, nyemae prigod i nyemae khvorobi, i na vulitsyakh nashikh nyema narikan! blazhyennii narod, shcho iomu tak vyedyet'sya, blazhyennii narod, shcho gospod' iomu bog!

145

khvala davidova. ya budu tyebye vyelichati, o bozhnye mii, tsaryu, i blagoslovlyatimu imyennya tvoe povik-viku! ya kozhnogo dnya tyebye blagoslovlyatimu, i khvalitimu imyennya tvoe povik-viku! vye-likii gospod' i proslavlyenii vye'l'mi, i nyedoslidimye vyelichchya iogo! rid rodovi budye khvaliti dila tvoi, i budut' mogutnist' tvoyu vyivlyati! pro pishnu slavu vyelichchya tvogo, pro spravi chudovni tvoi rozpovim! budut' kazati pro silu griznikh tvoikh chiniv, a pro vyelich' tvoyu rozpovim ya pro nyei. pam'yat' pro dobrist' vyeliku tvoyu spovishchatimut', i budut' spivati pro pravdu tvoyu! shchyedrii i milosy-erdnii gospod', dovgotyerpelyivii i mnogomilostivii, gospod' dobrii do vsikh, a iogo milosyerdya na vsi iogo tvoriva! tyebye, gospodi, slaviti budut' usi tvoi tvoriva, a svyati tvoi tyebye blagoslovlyatimut', pro slavu tsarstva tvogo zvischchatimut', pro mogutnist' tvoyu govoritimut', shchob lyuds'kim sinam ob'yaviti pro mogutnist' iogo ta pro slavu vyelichchya tsarstva iogo! tsarstvo tvoe tsarstvo vsikh vikiv, a vlada tvoya po vsi rodi! gospod' pidpirae vsikh padayuchikh, usikh zignutikh vin viprostovue! ochi vsikh upo-vayut' na tyebye, i ti im pozhivu daesh svoechnasno, ti ruku svoyu vidkrivaesh, i vsye, shcho zhivye, ti zich-livo goduesh! gospod' spravedlivii na kozhnii dorozhi svoii, i milostivii u vsikh svoikh uchinkakh, gos-pod' bliz'kii vsim, khto zvizae do n'ogo, khto prav-doyu klichye iogo! volyu tikh, khto boit'sya iogo, vin spovnyae, i blagannya ikh chue ta im pomagae, gospod' byeryezhye tikh usikh, khto lyubit' iogo, a byezbozhnikh usikh vin ponishchit! slavu gospod-nyu usta moi budut' zvischhati, i blagoslovlyatimye kozhnye tilo svyatyte iogo imyennya na viki vikiv!

146

aliluya! khvali, dushye moya, gospoda, khvalitimu gospoda, poki zhivu, spivatimu bogu moemu, azh poki isnuyu! nye nadiities' na knyaziv, na lyuds'kogo sina, bo v n'omu spasinnya nyema: viidye dukh iogo i vin do svoei zymli povyertaet'sya, togo dnya iogo zadumi ginut! blazhyennii, komu iogo pomich bog yakoviv, shcho nadiya iogo na gospoda, boga iogo, shcho nyebo ta zymlyu vchiniv, morye i usye, shcho e v nikh, shcho pravdi pil'nue naviki, pravosuddya vchinyae pokrivdzhyenim, shcho khliba golodnim dae! gospod' v'yazniv rozv'yazue, gospod' ochi slipim vidkrivae, gospod' viprostovue zignutikh, gospod' milue prayvednikh! gospod' oboronyae prikhod'kiv, sirotu ta vdovitsyu pidtrimue, a dorogu byezbozh-nikh vikrivlyue! khai tsaryue naviki gospod', bog tvii, sionye, iz rodu u rid! aliluya!

147

khvalit' gospoda, dobrii bo vin, vispivuitye nashomu bogu, priemnnii bo vin, iomu podobae khvala! gos-pod' erusalima budue, zbiraе vignantsiv izraileyevikh. vin zlamanosyerdikh likue, i ikhni rani bolychi obv'yazue, virakhovue vin chislo zoryam, i kozh-nii iz nikh dae imyennya. vye-likii gospod' nash, ta duzhii na sili, iogo mudrosti miri nyema! gospod' pidiimae slukhnyanikh, byezbozhnikh ponizhue azh do zymli. daitye vidpovid' gospodu nashomu vdy-achnoyu pisnyeyu, zagraitye dlya nashogo boga na guslakh: vin khmarami nyebo vkrivae, prigotovlyue doshch dlya zymli, obroschchue gori travoyu, khu-dobi dae ii korm, voronyatam chogo voni klichut! nye v sili konya upodoba iogo, i nye v chlyenakh lyudini iogo zakakhannya, gospod' lyubit' tikh, khto boit'sya iogo, khto nadiyu skladae na milist' iogo! khvali gospoda, erusalimye, proslavlyai svogo boga, sionye, bo zmitsnyae vin zasuvi bram tvoikh, siniv tvoikh blagoslovlyae v tobi, chinit' mir u granitsi tvoii, godue tyebye psyenitsyeyu schiroyu, posi-lae na zymlyu nakaza svogo, duzhye shvidko lyetii' iogo slovo! dae snig, nyemov vovnu, rozporoshue pamoroz', butsim to porokh, vin kidaе lid svii, nyemov ti krishki, i pyeryed morozom iogo khto ustoit? ta vin poshlye svoe slovo, ta i roztopit' iogo, svoim vitrom povie, voda potyechye! svoe slovo zvischchae vin yakovu, postanovi svoi ta svoi pravosuddya izrai-lyu: dlya zhodnogo lyudu vin tak nye zrobit, toi nye znayut' voni pravosuddya iogo! aliluya!

148

aliluya! khvalitye gospoda z nyebyes, khvalitye iogo v visoti! khvalitye iogo, vsi iogo angoli, khvalitye iogo, usi viis'ka iogo: khvalitye iogo, sontsyi i misy-at-syu, khvalitye iogo, usi zori yasni! khvalitye iogo, nyebyesa iz nyebyes, ta vodi, shcho nad nyebyesami! nyekhai gospoda khvalyat' voni, bo vin nakazav, i stvorilis' voni, vin ikh postaviv na vichni viki, dav nakaza, i nye pyeryestuplyat' iogo! khvalit' gospoda takozh z zymli: ribi vye-likii i byezodni usi, ogon' ta

grad, snig ta tuman, vityer burkhlivii, shcho vikonue slovo iogo, gori ta pagirki vsi, plidnye dyeryevo ta vsi kyedrinii, zvirina i vsya khudoba, vsye plazuyuchye ta ptastvo krilatye, zhemni tsari i vsi narodi, knyazi ta vsi suddi zhemli, yunaki ta divitsi, stari razom iz dit'mi, nyekhai usi khvalyat' gospodne im'ya, bo iogo til'ki imyennya zvyelichilos', vyelichnist' iogo na zhemli i nyebyesakh! vin roga narodu svoemu pid-nis! slava vsim bogobiinim iogo, dityam izrailyevim, narodovi, shcho do n'ogo bliz'kii! aliluya!

149

aliluya! zaspivaitye dlya gospoda pisnyu novu, iomu slava na zborakh svyatikh! khai izrail' radie tvortsyem svoim, khai tsaryem svoim tishat'sya diti sionu! nyekhai slavlyat' im'ya iogo tantsyem, nyekhai vigravayut' dlya n'ogo na bubni ta gus-lakh, bo znakhodit' gospod' upodobu v narodi svoim, prikrahae pokirnikh spasinnym! khai radiyut' u slavi svyati, khai spivayut' na lozhakh svoikh, proslavlyennya boga na ikhnikh ustakh, a myech obosichnii uv ikhnikh rukakh, shchob chiniti mizh plyemyenami pomstu, mizh narodami kari, shchob ikhnikh tsariv pov'yazati kaidanami, a ikhnikh vyel'mozh lantsyugami, shchob mizh nimi chiniti sud napisanii! vin vyelichnist' dlya vsikh bogobiinikh! aliluya!

150

aliluya! khvalit' boga v svyatini iogo, khvalitye iogo na mogutnim iogo nyebozvodi! khvalitye iogo za chini mogutni iogo, khvalitye iogo za mogutnyu vyelichnist' iogo! khvalitye iogo zvukom trubnim, khvalitye iogo na arfi ta guslakh! khvalitye iogo na bubni ta tantsyem, khvalitye iogo na strunakh ta fly-eiti! khvalitye iogo na tsimbalakh dzvinkikh, khvali-tye iogo na tsimbalakh guchnikh! vsye, shcho dikhae, khai gospoda khvalit'! aliluya!

pripovisti solomona, sina davidovogo, tsarya izrai-lyevogo, shchob piznati pryemudrist' i karnist', shchob zrozumiti rozsudni slova, shchob priinyati napoumlyennyya mudrosti, pravdyenosti, i prava i prostoti, shchob mudrosti dati prostodushnim, yunakovi piznannyya i rozvazhnist'. khai poslukhae mudrii i primnozhit' nauku, a rozumnii zbuduye khai mudrikh dumok, shchob piznati vo pripovist' ta zagadkovye govoryennyya, slova mudryetsiv ta ikhni zagadki. strakh gospodnii pochatok pryemudrosti, nyerozumni pogordzhuyut' mudristyu ta napuchunnanyam. poslukhai, mii sinu, napuchyennyya bat'ka svogo, i nye vidkidaui nauki matyeri svoei, voni bo khoroshii vinok dlya tvoei golovi, i prikrasa na shiyu tvoyu. mii sinu, yak grishniki budut' tyebye namovlyati, to z nimi nye zgodzhuisya ti! yakshcho skazhut' voni: khodi z nami, chatuimo na krov, byezprichinno zasyad'mo na nyepovinnogo, zhivikh pokovtaimo mi ikh, yak shyel, ta zdorovikh, yak tikh, yak skhodyat' do grobu! mi znaidyemo vsilyakye bagatstvo tsin-nye, pyeryepovnimu zdbichchy nashi khati. zhyeryebok svii ti kinyesh iz nami, budyie sakva odna dlya vsikh nas, sinu mii, nye khodi ti dorogoyu z nimi, spini nogu svoyu vid ikhn'oi styezhki, bo bizhat' ikhni nogi na zlo, i pospishayut', shchob krov prolivati! bozh nadarmo postavlyena sitka na ochakh us'ogo krilatogo: to voni na krov vlasnu chatuyut', zasidzad'ta na dushu svoyu! taki to dorogi yikh, khto zazdrii chuzhogo dobra: vono byerie dushu svogo vlasnika! klichye mudrist' na vulitsi, na ploshchakh svii golos dae, na shumlivikh mistsyakh propovidue, u misti pri vkhodakh do bram vona kazhye slova svoi: doki vi, nyerozumni, glupotu lyubitimyete? azh doki nasmishniki budut' kokhatis' sobi v gluzuvanni, a byezgluzdi nyenaviditi budut' znannyya? zvyer-nit'sya no vi do kartannyya mogo, os' ya villyu vam dukha svogo, spovishchu vam slova svoi! bo klikala ya, ta vidmovilis' vi, prostyagla bula ruku svoyu, ta nikhto nye prislukhuvavsy! i vsyu radu moyu vi vidkinuli, kartannyya zh mogo nye skhotili! tozh u vashim nyeshchasti smiyatisya budu i ya, nas-mikhatisya budu, yak priidye vash strakh. koli pri-idye vash strakh, nyemov vikhor, i privalit'sya vashye nyeshchastyia, mov burya, yak priidye nyedolya ta utisk na vas, todi klikati budut' myenye, alye nye vidpovim, budut' shukati myenye, ta nye znaidut' myenye, za tye, shcho nauku znyenavidili, i nye vi-brali strakhu gospodn'ogo, nye khotili poradi moei, pogordzhuvali vsima moimi dokorami! i tomu khai idyat' voni z plodu dorogi svoei, a z porad svoikh khai nasishchayut'sya, bo vidstupstvo byezumnikh zab'e ikh, i byezpyechnist' byezytumnikh ikh vigubit'! a khto myenye slukhae, toi budyie zhiti byezpyechno, i budyie spokiiini vid strakhu pyeryed zlom!

sinu mii, yakshcho priimyyesh slova moi ti, a nakazi moi pri sobi zakhovaesh, shchob slukhalo mudrosti vukho tvoe, svoe syertsye prikhilish do rozumu, yakshcho do rozsudku ti klikati budyesh,

do rozumu klikatimyesh svoim golosom, yakshcho budyesh shukati iogo, nyemov sribla, i budyesh iogo ti poshukuvati, yak tikh skhovanih skarbiv, todi zrozumiessh strakh gospodnii, i znaidyesh ti bogopiznannyya, bo gospod' dae mudrist', z iogo ust znannyya i rozum! vin spasinnyya khovae dlya shchirikh, mov shchit toi dlya tikh, khto v nyevin-nosti khodit', shchob spravvedlivikh styezhok sty-eryegti, i byeryezhye vin dorogu svoikh bogobiinikh! todi ti zbagynyesh spravvedlivist' ta pravo, i pros-totu, vsilyaku dorogu dobra, bo mudrist' uviidye do syertsya tvogo, i budyie priemnyie znannyya dlya tvoei dushi! rozvazhnist' todi tyebye pil'nuvatimye, rozum tyebye styeryegtimye, shchob tyebye vryatuvati vid zloi dorogi, vid lyudini, shcho kazhye lukavyye, vid tikh, khto styezhki prostoti pokidae, shchob khoditi dorogami tyemyryavi, shcho tishat'sya, roblyachi zlo, shcho radiyut' krutiistvami zlogo, shcho styezhki ikhni kruti, i vidkhodyat' svoimi putyami, shchob tyebye vryatuvati vid bludnitsi, vid chuzhinki, shcho movit' m'yakeny'ki slova, shcho pokinula druga yunatstva svogo, a pro zapovit svogo boga zabula, vona bo iz domom svoim zapadyet'sya u smyert', a styezhki ii do pomyerlikh, nikhto, khto vkhodit' do nyei, nye vyernyet'sya, i styezhki zhittyya nye dosyag-nye, shchob khodiv ti dorogoyu zbagynit', i styezhki spravvedlivikh byerig! bo zamyeshkayut' pravvedni zyemlyu, i nyevinni zostanut'sya v nii, a byezbozhni z zyemli budut' vigublyeni, i povirivayut'sya z nyei nye-virni!

sinu mii, nye zabud' ti moei nauki, i nyekhai moi zapovidi styeryezhut' tvoe syertsye, bo primnozhat' dlya tyebye voni dovgotu tvoikh dnyv, i rokov zhittyya ta spokoyu! milist' ta pravda nyekhai nye zalishat' tyebye, priv'yazhi ikh do shii svoei, napishi ikh na tablitsi syertsyya svogo, i znaidyesh ti lasku ta do-bru pryemudrist' v ochakh boga i lyudini! nadiisya na gospoda vsim svoim syertsyem, a na rozum svii nye pokladaisya! piznavai ti iogo na vsikh dorogakh svoikh, i vin viprostue tvoi styezhki. nye bud' mudrii u vlasnikh ochakh, biisya gospoda ta ukhilyaisya vid zlogo! tseye budyie likom dlya tila tvogo, napoem dlya kostyei tvoikh. shanui gospoda iz maetku svogo, i z pochatku vsikh plodiv svoikh, i budut' komori tvoi pyeryepovnyeni sitistyyu, a chavila tvoi budut' pyeryelivatis' vinom molodim! mii sinu, karannyya gospodn'ogo nye vidkidaui, i kartannyya iogo nye vvazhai tyagaryem, bo kogo gospod' lyubit', kar-tae togo, i kokhae, nyemov bat'ko sina! blazhyenna lyudina, shcho mudrist' znaishla, i lyudina, shcho rozum odyerzhala, bo lipshye nadbannyya ii vid nad-bannyya sribla, i vid shchirogo zolota lipshii pributok ii, dorozhcha za pyerli vona, i vsilyakye zhadannyya tvoe nye zryvnyaet'sya z nyeyu. dovgist' dnyv u prav-itsi ii, bagatstvo ta slava v livitsi ii. dorogi ii to dorogi priemnosti, vsi styezhki ii mir. vona dyeryevo zhittyya dlya tikh, khto trimaet'sya mitsno ii, i blazhyennii, khto dyerzhit' ii! gospod' mudristyu zyemlyu za-klav, nyebo rozumom mitsno postaviv. znannyyam iogo porozkrivalis' byezodni, i kroplyat' rosoyu ti

khmari. mii sinu, nyekhai vid ochyei tvoikh tsye nye vidkhodit', styeryezhi dobrii rozum i rozvazhnist', i voni budut' zhittyam dlya tvoei dushi, i prikrasoyu shii tvoei, todi pidyesh byezpyechno svoeyu dorogoyu, a noga tvoya nye spotiknyet'sya! yakshcho pokladyeshsya nye budyesh boyatis', a lyazhyesh, to budyе priemnii tvii son. nye budyesh boyatisya nagl-ogo strakhu, ni buri byezbozhnikh, yak priidye, bo tvoeyu nadieyu budyе gospod', i vin pil'navatimye nogu tvoyu, shchob vona nye zlovilas' u pastku! nye stimui dobra potryebuyuchomu, koli v sili tvoei ruki tsye vchiniti, nye kazhi svoim blizhnim: idi, i znovu priidi, a vzavtra ya dam, koli maesh z soboyu. nye vioryui likhogo na svogo blizhn'ogo, koli vin byezpyechno z toboyu sidit'. nye svarsya z lyudinyu darmo, yakshcho zlogo vona nye vchinila tobi. nye zazdri nasil'nikov, i ni odnie z dorig iogo nye vibirai, bo bridit' gospod' krutiyami, a z pravyled-nimi v n'ogo družba. proklyatya gospodne na domi byezbozhnogo, a myeshkannya pravylednikh vin blagoslovit', z nasmishnikiv vin nasmikhaet'sya, a pokirlivim milist' dae. mudri slavu vspadkovuyut', a nerozumni nositumut' sorom.

4

poslukhaitye, diti, napuchyennya bat'kovogo, i prislukhaityesya, shchob navchitisya rozumu, bo dayu ya vam dobру nauku: zakona mogo nye kidaitye, bo sinom u bat'ka svogo ya buv, pyeshchyenii i edinii u nyen'ki svoei. i navchav vin myenye, i myeni gov-oriv: nyekhai dyerzhit'sya syertsye tvoe moikh sliv, styeryezhi moi zapovidi ta i zhivi! zdobud' mudrist', zdobud' sobi rozum, nye zabud', i nye tsuraisya sliv moikh ust, nye kidai ii i vona budyе tyebye styeryegti! kokhai ti ii i vona budyе tyebye pil'navuti! pochatok pryemudrosti mudrist' zdobud', a za vyves' svii maetok zdobud' sobi rozumu! trimai ii visoko i pidiimye tyebye, ushanue tyebye, yak ii ti prigornyesh: vona dast' golovi tvoii garnii vinok, pishnu koronu tobi po-darue! poslukhai, mii sinu, i byeri ti slova moi, i pomnozhat'sya roki tvoioho zhittyа, dorogi pryemudrosti vchu ya tyebye, styezhkami pryamimi provadzhu tye-be: koli pidyesh, to krok tvii nye budyе tsnii, a koli pobizhish nye spitknyeshsya! mitsno trimaisya napuchuvannya, nye lishai, iogo styeryezhi, vono bo zhittyа tvoe! na styezhku byezbozhnikh nye idi, i nye khodi na dorogu likhikh, pokin' ti ii, nye idi nyeyu, usun'sya vid nyei i mini, bo voni nye zasnut', yakshcho zlogo nye vchinyat', vidiimyet'sya son im, yak nye zroblyat' komu, shchob spitknuysya!... bo voni khlib byezbozhzhya idyat', i vino grabyeshu popivayut'. a put' pravylednikh nibi tye svitlo yasnye, shcho svitit' vsye bil'shye ta bil'sh azh do povnogo dnya! doroga zh byezbozhnikh yak tyemnist': nye znayut', ob shcho spotiknut'sya... mii sinu, prislukhuysya do moikh sliv, do ryechyei moikh ukho svoe nakhili! nyekhai nye vidiidut' voni vid ochyei tvoikh, byeryezhi ikh v syeryedini syertsya svogo! bo zhittyа voni tim, khto ikh znaidye, a dlya tila us'ogo iogo likuvannya. nad usye, shcho lishye styeryezhyet'sya, syertsye svoe styeryezhi, bo z n'ogo pokhodit' zhittyа. vidkin' ti vid syebye lukavstvo ust, viddali ti vid syebye krutiistvo

gub. nyekhai divlyat'sya ochi tvoi upyeryed, a poviki tvoi nyekhai pyeryed toboyu prostuyut'. styezhku nig svoikh virivnyai, i stanut' mitsni vsi dorogi tvoi: nye vstupaisya ni vpravo, ni vlvio, usun' svoyu nogu vid zla!

5

mii sinu, na mudrist' moyu uvazhai, nakhili svoe ukho do mogo rozumu, shchob rozvazhnist' ti mig styeryegti, a piznannya khai usta tvoi styeryezhut'! bo krapayut' solodoshch gubi bludnitsi, a usta ii vid olivi masnishi, ta girkii ii kinyets', mov polin, gostrii, yak myech obosichnii, ii nogi do smyerti spuskayut'sya, shyeolu trimayut'sya kroki ii! vona put' zhittyа nye urivnyue, ii styezhki nyepyevni, i ts'ogo nye znaye vona. tozh tyeper, moi diti, myenye vi poslukhaitye, nye vidkhod'tye vid sliv moikh ust: viddali ti vid nyei dorogu svoyu, i nye zblizhais' do dyeryei ii domu, shchob slavi svoei ti inshim nye dav, a roki svoi dlya zhorstokogo, shchob chuzhi nye nasitilis' sili tvoei i maetku tvogo v chuzhim domi!... i budyesh stog-nati pri svoemu kintsi, yak znyemozhyet'sya tilo tvoe i tvoi sili, i skazhyesh: yak nyenavidiv ya tye napuchuvannya, a kartannya tye syertsye moe viddi-dalo! i nye slukhav ya golosu svoikh uchityeliv, i ukha svogo nye skhilyav do nastavnikiv... trokhi nye buv ya pri kozhnomo zlomu, v syeryedini zboru i gro-madi!... pii vodu z krinitsi svoei, i tyeukhye z svogo kolodyazya: chi zh mayut' na vulitsyu viliti buti dzhy-eryela tvoi, a na ploshchi potoki tvoei vodi? nyekhai voni budut' dlya tyebye, dlya tyebye samogo, a nye dlya chuzhikh iz toboyu! khai tvoe dzhyeryelo budyе blagoslovyennye, i radii chyeryez zhinku tvoikh yu-nikh lit, vona lanyа lyubovna ta syerna pryekrasna, ii pyersа napoyat' tyebye kozhnochasno, vpivaisya zh nazavzhdhi kokhannym ii! i nashcho, mii sinu, ti maesh vpivatis' bludnitsyeyu, i nashcho ti budyesh prigortati grudi chuzhinki? bozh pyeryed ochima gospodnimi vsi dorogi lyudini, i styezhki ii vsi vin rivnyae: vlasni provini byezbozhnogo skhoplyat' iogo, i povorozhyam svogo grikha budyе zv'yazanii vin, pomiratimye vin byez napuchuvannya, i budyе blukati v vyelikii glupoti svoii!...

6

mii sinu, yakshcho poruchivsya ti za svogo blizhn'ogo, dav ruku svoyu za chuzhogo, ti popavsysa do pastki z-za sliv svoikh ust, skhoplyenii ti iz-za sliv svoikh ust! uchini todi tsye, sinu mii, ta ryatuis', bo vpav ti do ruk svogo blizhn'ogo: idi, vpadi v porokh, i na blizhnikh svoikh napirai, nye dai snu svoim ocham, i drimannya povikam svoim, ryatuisya, yak syerna, z ruki, i yak ptakh iz ruki ptakholova! idi do murashki, linyukhu, poglyan' na dorogi ii i pomudrii: nyema v nyei volodarya, ani uryardniki, ani pravityelyа; vona zagotovlyue litom svii khlib, zbiraе v zhniava svoyu izhu. azh doki, linyukhu, ti budyesh vilyezhuvatish', koli ti zo snu svogo vstanyesh? shchye trokhi pospati, podrimati shchye trokhi, ruki trokhi zlozhiti, shchob

polyezhati, i priidye, nyemov volotsyuga, tvoya nyezamozhnist', i zlidni tvoi, yak ozbroenii muzh!... lyudina nikhyemna, cholovik zlochinni, vin khodit' z lukavimi ustami, vin morgae ochima svoimi, shur-gae svoimi nogami, znaki podae pal'tsiami svoimi, v iogo syertsii lukavstvo vioryue lo kozhnochasno, svarki rozsviae, tomu naglo prikholdit' pogibil' iogo, budyie raptom pobitii i liku nyema! otsikh shist' nyenavidit' gospod', a tsi sim to gidota dushi iogo: ochi pishni, bryekhlivii yazik, i ruki, shcho krov nepovinnu llyut', syertsye, shcho plyekae zlochinni dumki, nogi, shcho skvapno bizhat' na likhye, svidok bryekhlivii, shcho bryekhni rozmukhue, i khto rozsviae svarki mizh brativ! styeryezhi, sinu mii, zapovid' bat'ka svogo, i nye vidkidai nauki matyeri svoei! priv'yazhi ikh na syertsii svoemu nazavzhdii, povis' ikh na shii svoii! vona budyie provaditi tyebye u khodi, styeryegtimye tyebye, koli budyesh lyezhati, a prubudishsya moviti budyie do tyebye! bo zapovid' bozha svitil'nik, a nauka to svitlo, doroga zh zhittya to navchal'ni kartannya, shchob tyebye styeryegti vid zloslivoi zhinki, vid oblyeslivogo yazika chuzhinki. nye zhada i vrodii u syertsii svoim, i tyebye khai nye viz'mye svoimi povikami, bo vartist' rozpusnoi zhinki to bokhanyets' khliba, a zhinka zamizhnyia vlovlyue dushu tsinnu... chi viz'mye lyudina ogon' na lono svoe, i odizh ii nye zgorit'? chi budyie lyudina khoditi po vugillyu rozpalenyomu, i nye popalyat'sya nogi ii? tak i toi, khto vchashchae do zhinki svogo blizhn'ogo: nye budyie nyekarannim kozhyen, khto dotorknyet'sya do nyei! nye pogordzhuyut' zlodiem, yakshcho vin ukradye, shchob ryatuvati zhittya svoe, koli vin golodue, ta yak budyie vin znaidenyii, vsyemyro vin vidshkodue, viddast' vsye maino svogo domu! khto chinit' pyeryelyub, nye mae toi rozumu, vin znishchue dushu svoyu, pobo i ta sorom vin znaidye, a gan'ba iogo nye zityret'sya, bo zazdroshchi lyutist' muzhchini, i nye zmilosyerdit'sya vin u dyen' pomsti: vin nye zvyernye uvagi na zhodyen tvii vikup, i nye skhochye, koli ti gostintsya pribil'shish!

7

sinu mii, byeryezhi ti slova moi, moi zh zapovidi zachovai pri sobi, byeryezhi moi zapovidi ta i zhivi, a nauka moya nyemov v ochakh tvoikh ta zinit'sya, priv'yazhi ikh na pal'ts'yakh svoikh, napishi na tablitsi tii syertsya svogo! na mudrist' skazhi: ti syestra moia! a rozum nazvi: mii doviryenii! shchob tyebye styeryegti vid bludnitsi, vid chuzhinki, shcho movit' m'yakyn'ki slova. bo ya vizirav buv v vikno svogo domu, chhyeryez grati mogo vikna, i priglyadavs' do nyevizh, rozglyadavsya mizh moloddyu. i yunak os', pozbavlyenii rozumu, prokhodiv po rinku pri rozi iogo, i stupiv po dorozii do domu ii, koli vityeryets' povivav buv uvychoroi dnya, u tyemryavi nochi ta moroku. azh os' zhinka v ubranni bludnitsi nazustrich iomu, iz syertsyem pidstupnim, galasliva ta nyepogamovana, ii nogi u domi svoim nye buvayut': raz na vulitsi, raz na maidanakh, i pri kozhnomu rozi chatue vona... i vkhopila vona iogo mitso ta i potsiluvala iogo, byezsoromnim зробила обличчя своє та і сказала йому: у менеє тєпєрє мїрнє зhy-

ertvi, vipovnila ya s'ogodni obiti svoi! tomu to ya vishla nazustrich tobi, poshukati oblichchya tvogo, i znaishla ya tyebye! kilimami ya vistylila svoe lozhye, tkaninami riznikh kol'oriv z egipyets'kogo polotna, postyelyu svoyu ya posipala mirroyu, aloem ta tsinamonom... khodi zh, azh do ranku vpvatisya budyem kokhannyam, lyubov'yu natishimos' mi! bo vdoma nyema cholovika, pishov u dalyeku dorogu: vuzlik sribla vin uzyav v svoyu ruku, khiba na dyen' povni povyernye do domu svogo... prikhillila iogo vye-lyemovstvom svoim, oblyeslivystu svoikh gub iogo zvabila, vin raptom za nyeyu pishov, nyemov vil, do zarizu provadzhynii, i nyemov pyes, shcho vye-dut' iogo na lantsyugu do uv'yaznyennya, yak toi ptakh, pospishae do sitki, i nye znae, shcho tsye na zhittya iogo pastka... a tyepyer, moi diti, myenye vi poslukahayte, i na slova moikh ust uvazhayte: khai nye zбочue syertsye tvoe na dorogi ii, nye blukai ti styezhkami ii, bo vona bagat'okh uzhyie trupami kinula, i chislyenni vsi, nyeyu zabiti! ii dim do shyelou dorogi, shcho provadyat' do smyertnikh kimnat...

8

chi zh mudrist' nye klichye, i nye podae svogo golosu rozum? na vyerkhiv'yakh kholmiv, pri dorozii ta na pyeryekhrystyakh stoit' on vona! pri bramakh, pri vkhodi do mista, dye vkhoditi syu v dvyeri, tam golosno klichye vona: do vas, muzhi, ya klichu, a mii golos do lyuds'kikh siniv: zrozumiitye no, nyeuki, mudrist', zrozumiitye vi rozum, byezgluzdi! poslukahayte, ya bo shlyakhetynye kazhu, i vidkrittya moikh gub to prostota. bo pravdu govoryat' usta moi, a lukavstvo gidota dlya gub moikh. vsi slova moikh ust spravvedlivi, nyema v nikh krutiistva i lukavstva. usi voni prosti, khto ikh rozumie, i shchiri dlya tikh, khto znakhodit' znannya. viz'mit' vi kartannya moe, a nye sriblo, i znannya, dobirnishye vid shchirogo zolota: lipsha bo mudrist' za pyerli, i nye rivnyayut'sya ii vsi klyeinodi! ya, mudrist', zhivu razom z rozumom, i znakhodzu piznannya rozvazhnye. strakh gospodnii likhye vsye nyenaviditi: ya nyenavidzhu pikhu ta gordist', i dorogu likhu ta lukavi usta! v myenye rada i oglyadnist', ya rozum, i sila u myenye. mnoyu tsaryuyut' tsari, a zakonodavtsi prava spravvedlivi vstanovlyuyut'. mnoyu pravlyat' vladiki i vye'l'mozhni, vsi pravvedni suddi. ya kokhaya vsikh tikh, khto kokhae myenye, khto zh shukae myenye myenye znaidye! zo mnoyu bagatstvo ta slava, trivialii maetok ta pravda: lipshii plid mii vid shchirogo zolota i zolota chistogo, a pributok mii lipshii za sriblo dobirnye! puttyu pravvednou ya khodzhu, pomizh pravnikh styezhek, shchob dati bagatstvo v spadshchinu dlya tikh, khto kokhae myenye, i ya ponapovnyuyu ikhni skarbnitsi! gospod' myenye mav na pochatku svoei dorogi, pyer-shye chiniv svoikh, spyervoviku, vidviku bula ya vs-tanovlyena, vid pochatku, vid praviku zye'mli. narodzhyna ya, yak byezodyen' ishchye nye bulo, koli nye bulo shchye dzhyeryel, vodoyu obtyazhyenyikh. narodzhyna ya, poki gori postavleni shchye nye buli, davnishye za pagirki, koli shchye zye'mli nye vchiniv vin, ni pil', ni pochatkovogo porokhu vsyesvitu. koli

prpripravlyav nyebyesa ya bula tam, koli kruga vs-
tavlyav na povyerkhni byezodni, koli khmari umit-
snyuvav vin nagori, yak dzhyeryela byezodni zmit-
snyav, koli klav vin dlya morya ustava iogo, sh-
chob iogo byeryegiv voda nye pyeryekhodila, koli
staviv osnovi zyeimli, to ya maistrom u n'ogo bula,
i bula ya vyesyeloshchami dyen'-u-dyen', radiyuchi
pyeryed oblichchiam iogo kozhnochasno, radiyuchi
na zyeimnim kruzi iogo, a zabava moya iz sinami
lyuds'kimi! tyepper zhye, poslukhaitye, diti, myenye,
i blazhyenni, khto budyе dorigi moi styeryegti!
navchannya poslukhaitye i mudrimi stan'tye, i nye
vidstupaitye vid n'ogo! blazhyenna lyudina, yaka
myenye slukhae, shchob pil'nuvati pri dvyeryakh
moikh dyen'-u-dyen', shchob odvirki moi byeryegti!
khto bo znakhodit' myenye, toi znakhodit' zhittya, i
odyerzhue milist' vid gospoda. a khto proti myenye
grishit', ograbovue dushu svoyu; vsi, khto myenye
nyenavidit', toi smyert' pokokhal!

9

mudrist' svii dim zbuduvala, sim stovpiv svoikh vi-
tyesala. zarizala tye, shcho bulo na zariz, zmishala
vino svoe, i trapyezu svoyu prigotovila. dvichat
svoikh vislala, i klichye vona na visotakh mis'kikh:
khto bidnii na rozum, khai priidye syudi, a khto
nyerozumnii, govorit' iomu: khodit', spozhivaitye iz
khliba mogo, ta piitye z vina, shcho iogo ya zmishala!
pokin'tye glupotu i budyetye zhiti, i khoditye doro-
goyu rozumu! khto kartae nasmishnika, toi sobi
gan'bu byerye, khto zh byezbozhnikovi vigovoryue,
sorom sobi nabuvae. nye dorikai pyeryesmish-
nikovi, shchob tyebye nye znyenavidiv vin, vikar-
tai mudrogo i vin pokokhae tyebye. dai mudromu
i vin pomudrie ishchye, navchi pravyednogo i pri-
bil'shit' vin mudrosti! strakh gospodni pochatok
prymudrosti, a piznannya svyatogo tsye rozum, bo
mnoyu pomnozhat'sya dni tvoi, i dodadut' tobi rokov
zhittya. yakshcho ti zmutdriv to dlya syebye zmu-
driv, a yak stanyesh nasmishnikom, sam ponyesyesh!
zhinka byezgluzda krikliiva, nyerozumna, i nichogo
nye znae! sidae vona na sidinni pri vkhodi do
domu svogo, na visokostyakh mista, shchob klikati
tikh, khto dorogoyu idye, khto puttyu svoeyu
prostue: khto bidnii na rozum, khai priidye syudi, a
khto nyerozumnii, to kazhye iomu: voda kradyena
solodka, i priemnni prikhovani khlilb... i nye vidae
vin, shcho sami tam myertsyi, u glibinakh shyeolu za-
proshyeni nyeyul...

10

sin mudrii potikha dlya bat'ka, a sin nyerozum-
nii to smutok dlya nyen'ki iogo. nye pomozhut'
nyepavyedni skarbi, a spravyedlivist' vid smy-
erti vizvolyyue. nye dopustit' gospod' golodu-
vati dushu pravyednogo, a nabutok byezbozhnikiv
zginye. lyedacha ruka do uboztva vyidye, ruka
zh robotyashcha zbagachue. khto litom zbirae
sin mudrii, khto zh drimae v zhniva sin byezput-
nii. blagoslovenstva na golovu pravyednogo,

a usta byezbozhnim prikrіe nasil'stvo. pam'yat'
pro pravyednogo na blagoslovyennya, a imyennya
byezbozhnikh zaginye. zapovidі mudrosyerdii pri-
imae, alye durnogubii vpadye. khto v nyevin-
nosti khodit', toi khodit' byezpyechno, a khto krivit'
dorogi svoi, budyе viyavlyenni. khto okom mor-
gae, toi smutok dae, alye durnogubii vpadye. usta
pravyednogo to dzhyeryelo zhittya, a usta byezbozh-
nim prikrіe nasil'stvo. nyenavist' pobudzhue svarki,
a lyubov pokrivae vsi vini. v ustakh rozumnogo mu-
drist' znakhodit'sya, a rizka na spinu byeztyamnogo.
prikhovuyut' mudri znannya, a usta nyerozumnogo
bliz'ki do zagibyli. maetok bagatogo misto tvr-
erdinnye iogo, pogibil' ubogikh ikhni zlidni. dori-
bok pravyednogo na zhittya, pributok byezbozhnogo
v grikh. khto napuchuvannya styeryezhye toi na
styezhtsi zhittya, a khto nyekhtue kartannya, toi blu-
dit'. khto nyenavist' khovae, v togo gubi bryekhlivi,
a khto naklyepi shirit', toi durnovyerkhii. nye
brakue grikha v mnogomovnosti, a khto strimue
gubi svoi, toi rozumnii. yazik pravyednogo to do-
birnye sriblo, a rozum byezbozhnikh mizyernii. pa-
sut' bagat'okh gubi pravyednogo, byezgluzdi zh umi-
rayut' z nyerozumu. blagoslovyennya gospodne vono
zbagachae, i smutku vono nye prinosit' z soboyu.
nyeshlyakhetyenye robiti zabava nyeviglasa, a mu-
drist' lyudini rozumnii. chogo nyechyestvii boit'sya,
tye priidye na n'ogo, a pragnyennya pravyednikh
spovnyat'sya. yak burya, yaka pronyeset'sya, to i
ginye byezbozhnii, a pravyednii maye dovichnu os-
novu. yak otsyet zubam, i yak dim dlya ochyei, tak
linivii dlya tikh, khto iogo posilae. strakh gospod-
nii primnozhue dniv, a roki byezbozhnikh vko-
rotyat'sya. spodivannya dlya pravyednikh radist',
a nadiya byezbozhnikh zaginye. doroga gospod-
nya tvyerdinya nyevinnim, a zagibil' zlochintsyam.
povik pravyednii nye zakhitae'tsya, a byezbozh-
niki nye pozhivut' na zyeimli. usta pravyednogo
dayut' mudrist', a lukavii yazik budyе vtyatii. usta
pravyednogo upodobannya znayut', a usta byezbozh-
nikh lukavstvo.

11

obmanlivi shal'ki ogida dlya gospoda, a povna vaga
tsye iogo upodoba. priidye pishnist', ta priidye i
gan'ba, a z sumirnimi mudrist'. nyevinnist' pros-
tosyerdikh vyedye ikh, a lukavstvo zradlivikh ikh
vigubit'. nye pomozhye bagatstvo v dyen' gnivu, a
spravyedlivist' vid smyerti vizvolyyue. spravyedlivist'
nyevinnogo dorogu iomu viprostovue, byezbozh-
nii zhye padae chyeryez byezbozhnist' svoyu.
spravyedlivist' pryamikh ikh ryatue, a zradlivi
zakhoplyeni budut' svoeyu zakhlanisty. pri
smyerti lyudini byezbozhnoi ginye nadiya, znikae
chyekannya lyudini nikhyemnoi. virivaet'sya
pravyednii z utisku, i zamist' n'ogo byezbozhnii
idyе. svogo blizhn'ogo nishchit' lukavii ustami,
a znanniam vizvolyyayut'sya pravyedni. dobrom
pravyednikh misto radie, a yak ginut' byezbozhni
spivae. blagoslovyenniam chyenikh pidnosit'sya
misto, a ustami byezbozhnikh ruinuet'sya. khto
pogordzhue blizhnim svoim, toi pozbavlyenii

rozumu, a rozumna lyudina movchit'. viyavlyae obmovnik taemnye, virnodukhii zhye spravu khovae. narod padae z braku rozumnogo provodu, pri chislyennosti zh radnikiv spasinnya buvae. zlye robit', yak khto za chuzhogo poruchuet'sya, khto zh poruku nyenavidit', toi byezpyechnii. zhinka chyesnotna osyaguye slavi, i pil'ni bagatstva zodobudut'. lyudina laskava dushi svoii chinit' dobro, a zhorstoka zamuchue tilo svoe. chinit' dilo byezvartnye byezbozhnii, khto zh pravyednist' sie zaplatu pravdivu odyerzhye. otak pravyednist' e na zhittya, khto zh zhyenyet'sya za zlom, toi do smyerti zblizhaet'sya. syertsyem lukavi ogida dlya gospoda, a khto v nyepovinnosti khodit' iogo upodoba. ruchayus': nye budye nyevinnim likhii, a nashchadok pravdivikh zakhovanii budye. zolotaya syeryezhka v svini na nizdri tsye zhinka garna, pozbavlyena rozumu. zhadannya u pravyednikh til'ki dobro, nadiya byezbozhnikh to gniv. dyekhto shchyledro dae, ta shchye dodaet'sya iomu, a dyekhto khovae nad miru, ta til'ki bidnie. dusha, yaka blagoslovlyae, nasichyena budye, a khto poit' inshikh, napoenii budye i vin. khto zadyerzhye zbizhzya, togo proklinae narod, khto zh pozhivu viprodu, tomu blagoslovlyennya na golovu. khto pragnye dobra, toi shukae vpodobannya, khto zh likhogo zhadae, to i priidye na n'ogo vono. khto nadiyu kladye na bagatstvo svoe, toi vpadye, a pravyedniki zyelyenyut', yak listya. khto nyeryad unosit' do domu svogo, toi vityer posyadye, a durnogolovii rozumnomu stanye rabom. plid pravayednogo dyeryevo zhittya, i mudrii zhittya nabuvae. koli pravyednii os' nadoluzhet'sya na zyemli, to tim bil'shye byezbozhnii ta grishnii!

12

khto lyubit' navchannya, toi lyubit' piznannya, a khto dokir nyenavidit', toi nyerozumnii. dobrii vid gospoda mae vpodobannya, a lyudinu zlikh zamiriv osudit' gospod'. nye zmitsnit'sya lyudina byezbozhnistyu, korin' zhye pravyednikh nye zakhi-taet'sya. zhinka chyesnotna korona dlya cholovika svogo, a zasoromlyuyucha mov ta gnit' v iogo kostyakh. dumki pravyednikh pravo, pidstupni za-miri byezbozhnikh omana. byezbozhnikh slova chatuvannya na krov, a usta nyevinnikh uryatovuyut' ikh. pyeryevyernuti byezbozhnikh i vzhye ikh nyema, a dim pravyednikh budye stoyati. khvalyat' lyudinu za rozum ii, a krivosyerdii stae na pogordu. lipshye prostii, alye robotyashchii na syebye, vid togo, khto povazhnim syebye vidae, ta khliba pozbav-lyenii. pikluet'sya pravyednii zhittyam khudobi svoei, a syertsye byezbozhnikh zhorstokye. khto obroblyue zyemlyu svoyu, toi khlibom nasichuet'sya, khto zh za marnitsyeyu gonit'sya, toi pozbavlyenii rozumu. byezbozhnii zhadae loviti u sitku likhikh, a v pravyednikh koryen' prinosit' plodi. pastka zlomo v griyku iogo ust, a pravyednii z utisku viidye. lyu-dina nasichuet'sya dobrom z plodu ust, i zroblyenye ruk cholovika do n'ogo vpadye. doroga byezumt-sya pryama v iogo ochakh, a mudrii poslukhae radi. nyerozumnogo gniv piznaet'sya vidrazu, rozumnii zhye movchki khovae znyevagu. khto pravdu gov-

orit', toi viyavlyue pravyednist', a svidok bryekhlivii omanu. dyekhto govorit', mov kolye myechyem, yazik zhye pryemudrikh to liki. usta pravdivi stoyat-imut' vichno, a bryekhlivii yazik lish na khvilyu. v syertsii tikh, khto zlo orye, omana, a radist' u tikh, khto doradzhye mir. zhodna krivda nye trapit'sya pravyednomu, a byezbozhni napovnyat'sya likhom. usta bryekhlivi ogida u gospoda, a chinyachi pravdu iogo upodoba. prikhoval mudra lyudina znannya, a syertsye byezumnikh glupotu viklikue. robotyashcha ruka panuvatime, a liniva daninoyu stanye. tuga na syertsii lyudini chavit' ii, dobrye zh slovo ii vyesyelit'. pravyednii vividae svoyu put', a doroga byezbozh-nikh zvyedye ikh samikh. nye budye lyedachii pyekti svogo polovu, a lyudina trudyashcha nabudyae maetok tsinnii. v puti pravyednosti e zhittya, i na styezhtsi ii nyema smyerti.

13

sin mudrii priimae kartannya vid bat'ka, a nas-mishnik dokoru nye slukhae. z plodu ust cholovik spozhivae dobro, a zhadoba zradlivikh nasil'stvo. khto usta svoi styeryezhye, toi dushu svoyu by-eryezhye, a khto gubi svoi rozpuskae, na togo pogi-bil'. pozhadae dusha linyukha, ta daryemno, dusha zh robotyashchikh nasitit'sya. nyenavidit' pravyed-nii slovo bryekhlivye, byezbozhnii zhye chinit' likhye, i syebye zasoromlyue. pravyednist' oby-erigae nyevinnogo na dorozhi iogo, a byezbozhnist' pogublyue grishnika. dyekhto vdae bagacha, khoch nichogo nye mae, a dyekhto vdae bidaka, khoch maetok vyelikii u n'ogo. vikup za dushu lyudini bagatstvo ii, a vbogii i dokoru nye chue. svitlo pravyednikh vyesyelo svitit', a svitil'nik byezbozh-nikh pogasnye. til'ki svarka pikhoiyu zchinyaet'sya, a mudrist' iz timi, khto radit'sya. bagatstvo, za-skoro zdobutye, pomyenshet'sya, khto zh zbiraе pomalu primnozhye. zadovga nadiya nyeduga dlya syertsya, a bazhannya, shcho spovnyuet'sya, tsye dy-eryevo zhittya. khto pogordzhye slovom gospodnim, toi shkodit' sobi, khto zh strakh mae do zapovidi, tomu nadoluzhit'sya. nauka pryemudrogo krinit'sya zhittya, shchob viddalitisya vid pastok smyerti. do-brii rozum prinosit' priemnist', a doroga zradlivikh poguba dlya nikh. kozhyen rozumnii za mudristyu robit', a byezumnii glupotu pokazuje. byezbozhnii posol u nyeshchastya vpadye, a virnii posol nye-mov lik. khto lamae pouku uboztvo ta gan'ba tomu, a khto byeryezhye ostorogu shanovanii vin. viko-nanye pobazhannya priemnye dushi, a vstuptitis' vid zla to ogida byezumnim. khto z mudrimi khodit', toi mudrim stae, a khto tovarishue z byezumnim, toi likha nabudye. grishnikov zlo doganyaе, a pravyed-nim bog nadoluzhit' dobrom. dobrii lishae spadok i onukam, maetok zhye grishnika skhovanii budyе dlya pravyednogo. ubogomu budyе bagato pozhivi i z polya nyevpravnogo, ta dveyaki ginut' z byezprav'ya. khto strimue rizku svoyu, toi nyenavidit' sina svogo, khto zh kokhae iogo, toi shukae dlya n'ogo kartan-nya. pravyednii ist', skil'ki skhochye dusha, zhivit zhye byezbozhnikiv zavsidi brak vidchuvae.

mudra zhinka budue svii dim, a byezumna svoeyu rukoyu ruinue iogo. khto khodit' v prostoti svoii, boit'sya toi gospoda, a v kogo dorogi krivi, toi pogordzhe nim. na ustakh byezumtsya galuzka pikhi, a gubi pryemudrikh ikh styeryezhut'. dye nyemae bikiv, tam yasla porozhni, a shchyedrist' vrozhayu u sili vola. svidok pravdivii nye lzhye, a svidok bryekhlivii govorit' nyepravdu. nasmishnik shukae pryemudrosti, ta nadaryemno, piznannya lyegkye dlya rozumnogo. khodi zdalyeka vid lyudini byezumnui, i vid togo, v kogo mudrikh ust ti nye bachiv. mudrist' rozumnogo to rozumninnya dorogi svoei, a glupota durnikh to omana. nyerozumni smiyut'sya z grikha, a mizh pravyednimi upodobannya. syertsye znae girkotu svoei dushi, i v radist' iogo nye vtruchaet'sya inshii. budye vigiblyenii dim byezbozhnikh, a namyet byeznyevinnikh rozkvitnye. buvae, doroga lyudini zdaet'sya prostoyu, ta kinyets' ii styezhka do smyerti. takozh inodi i vid smikhu bolit' syertsye, i zakinchynnya radosti smutok. khto pidstupnogo syertsya, nasitit'sya toi iz dorig svoikh, a dobra lyudina iz chiniv svoikh. virit' byezgluzdii v kozhnisin'kye slovo, a mudrii zvazhae na kroki svoi. mudrii boit'sya i vid zlogu vstupaе, nyerozumnii zhye gnivaet'sya ta smilivii. skorii na gniv uchinyae glupotu, a lyudina lukava znyenavidzhyena. nyerozumni glupotu vspadkovuyut', a mudri znannym koronuyut'sya. poklonyat'sya zli pyeryed dobrimi, a byezbozhniki pri bramakh pravyednogo. ubogii znyenavidzhyenii navit' blizhnim svoim, a v bagatogo druzi chislyenni. khto pogordzhuе blizhnim svoim, toi grishit', a laskavii do vbogikh blazhyennii. chi zh nye bludyat', khto orye likhye? a milist' ta pravda dlya tikh, khto orye dobro. kozhna pratsya prinosit' dostatok, alye pratsya ust v nyedostatok vyedye. korona pryemudrikh ikhnya mudrist', a vinyets' nyerozumnikh glupota. svidok pravdivii vizvolue dushi, a svidok obmanlivii bryekhni torochit'. u gospodn'omu strakhovi sil'na nadiya, i vin pristanovichche dityam svoim. strakh gospodnii krinitsya zhittya, shchob viddalyatsiya vid pastok smyerti. u chislyennosti lyudu vvelichnist' tsarya, a v braku narodu pogibil' volodarya. tyerpylivii u gnivi bagatorozumnii, a gnivliiv vchinyae glupotu. lagidnye syertsye zhittya to dlya tila, a zadrist' gnilizna kostyei. khto tisnye nuzhdyennogo, toi obrazhaе svogo tvortsya, a khto milostivii do vbogogo, toi povazhaе iogo. byezbozhnii u zlo svoe padae, a pravyednii povnii nadii i pri smyerti svoii. mudrist' mae spochinok u syertsii rozumnogo, a shcho v nutri byezumnikh, tye viyavit'sya. pravyednist' lyud pidiimae, a byezzakonnno to sorom narodiv. laska tsaryeva rabovi rozumnomu, gniv zhye iogo proti togo, khto soromit' iogo.

lagidna vidpovid' gniv vidvyertae, a slovo vrazlivye gniv pidiimae. yazik mudrikh to dobre znan-nya, a usta nyerozumnikh glupotu vislovlyuyut'. ochi gospodni na kozhnomu mistsi, pozirayut'

na zlikh ta na dobrikh. yazik lagidnii to dyeryevo zhittya, a lukavstvo iogo zalamannya na dusi. znyevazhaе byezumnii napuchyennya bat'kovye, a khto byeryezhye ostorogu, stae rozumnishii. dim pravyednogo skarb vyelikii, a v plodi byezbozhnogo byezlad. usta mudrikh znannya rozsivayut', a syertsye byezgluzdikh nye tak. zhertyva byezbozhnikh ogida dlya gospoda, a molitva nyevinnikh iogo upodoba. gospodyevi ogida doroga byezbozhnogo, a togo, khto zhyenyet'sya za pravyednistyu, vin kokhaе. lyuta kara na togo, khto put' ostavlyae, a khto ostorogu nyenavidit', toi umirae. shyeol i avaddon pyeryed gospodom, tim bil'shye syertsya siniv lyuds'kikh! nasmishnik nye lyubit' kartannya sobi, vin do mudrikh nye pidye. radisnye syertsye lityse vyesyeli', a pri smutku syerdyechnomu dukh prigolomshyenii. syertsye rozumnye shukae znannya, a usta byezumnikh glupotu pasut'. nuzhdyennomu vsi dni likhi, komu zh dobre na syertsii, u togo gostina postino. lipshye malye u gospodn'omu strakh, ani zh skarb vyelikii, ta trivoga pri tomu. lipsha pozhiva yarinna, i pri tomu lyubov, anizh tuchnii vil, ta nyenavist' pri tomu. gnivliva lyudina rozdrzhnyue svarku, tyerpyeliva zh u gnivi vspokoyue zakolot. doroga linivogo to tyernovinnya, a put' shchirikh doroga gladka. mudrii sin tishit' bat'ka svoego, a lyudina byezumna pogordzhuе matir'yu svoeyu. glupota to radist' dlya nyerozumnogo, a lyudina rozumna dorogoyu prostoyu khodit'. lamayut'sya zadumi z braku poradi, pri chislyennosti zh radnikiv spovnyat'sya. radist' lyudini u vidpovidi iogo ust, a slovo na chasi svoemu yakye vono dobre! put' zhittya dlya pryemudrogo ugoru, shchob viddalyuvatis' vid shyeolu vnizu. dim pishnikh ruinue gospod', alye stavit' myezhu dlya vdovi. dumki zlogo ogida dlya gospoda, alye chisti dlya n'ogo priemni slova. zazhyerlivii robit' nyeshchasnim svii dim, khto zh darunki nyenavidit', toi budyе zhiti. syertsye pravyednogo rozmirkovue pro vidpovid', a usta byezbozhnikh vibrizkuyut' zlo. dalyekii gospod' vid byezbozhnikh, alye spravyedlivikh molitvu vin chue. svitlo ochyei tishit' syertsye, dobra zvistka pidkriplyue kosti. ukho, shcho navchannya zhittya vislukhovue, budyе pyeryebuvati mizh mudrimi. khto napuchuvannya nye priimae, toi nye dbae pro dushu svoyu, a khto slukhaet'sya ostorogi, zdobudyе toi rozum. strakh gospodnii navchannya pryemudrosti, a pyeryed slavoyu skromnist' idye.

zamiri syertsya nalyezhat' lyudini, ta vid gospoda vidpovid' yazika. vsi dorogi lyudini chisti v ochakh ii, ta zvazhuе dushi gospod'. pokladi svoi chini na gospoda, i budut' postavlyeni mitsno dumki tvoi. vsye gospod' uchiniv radi tsilyei svoikh, i byezbozhnogo na dninu zla. ogida dlya gospoda vsyakii bundyuchnii, ruchusya: nye budyе takii byez vini! provina vikuplyuet'sya cheryez milist' ta pravdu, i strakh gospodnii vidvodit' vid zlogu. yak dorogi lyudini gospod' upodobaе, to i ii vorogiv vin zamiryue z nyeyu. lipshye malye spravyedlivye, anizh vyeliki pributki z byezprav'ya. rozum lyu-

dini obdumue put' ii, alye kroki ii nastavlyae gospod'. virishal'nye slovo v tsarya na gubakh, tomu v sudi usta iogo nye spronyeviryat'sya. vaga i shal'ki pravdivi vid gospoda, vsye kaminnya vagovye v torbints'i to dilo iogo. chiniti byezbozhnye ogida tsaryam, bo tron zmitsnyuet'sya spravyedlivisty. upodoba tsaryam gubi pravynednosti, i vin lyubit' togo, khto pravdivye govorit'. gniv tsarya visnik smyerti, ta mudra lyudina zlagidnit' iogo. u svitli tsars'kogo oblichchya zhittya, a iogo upodoba mov khmara doshchyeva nyenyoyu. nabuvannya pryemudrosti yak zhye tsye lipshye vid zolota, nabuvannya zh rozumu dobirnishye vid sribla! put' spravyedlivikh ukhilyatis' vid zla; khto dorogu svoyu byeryezhye, toi dushu svoyu okhoronyue. pyeryed zagibillyu gordist' buvae, a pyeryed upadkom bundyuchnist'. lipshye buti pokirlivim iz lagidnimi, nizh zdobich diliti z bundyuchnimi. khto vvazhae na slovo, toi znaidye dobro, khto zh nadiyu skladae na gospoda budye blazhyennii. mudrosyerdogo klichut' rozumnii, a solodoshch ust pribavlyae nauki. rozum dzheryelo zhittya vlasnikovi iogo, a kartannya byezumnikh glupota. syertsye mudrogo chinit' rozumnimi usta iogo, i na usta iogo pribavlyae navchannya. priemni slova shchil'nikovii to nyed, solodkii dushi i lik na kosti. buvae, doroga lyudini zdaet'sya prostoyu, ta kinyets' ii styezhka do smyerti. lyudina trudyashcha pratsyue dlya syebye, bo do togo primushue rot ii. nikchyemna lyudina kopae likhye, a na ustakh ii yak palyuchii ogon'. lukava lyudina svarki rozsivae, a obmovnik rozdielye druživ. nasil'nik pidmovlyue druga svogo, i provadit' iogo po nyedobrii dorozii. khto prizhmurye ochi svoi, toi krutiistva vidumue, khto gubami znaki podae, toi vikonue zlo. sivizna to pishna korona, znakhodyat' ii na dorozii pravynednosti. lipshii vid silacha, khto nye skorii do gnyu, khto zh panue nad soboyu samim, lipshii vid zavoiovnika mista. za pazukhu zhyeryeb vkladat'sya, ta vvyes' iogo virok vid gospoda.

17

lipshii chyerstvii kusok to spokoem, nizh dim, povnii uchi m'asnoi to svarkoyu. rab rozumnii panue nad sinom byezputnim, i syeryed brativ vin podilit' spadok. dlya sribla topil'na posudina, a gorno dlya zolota, gospod' zhye syertsya viprobuvue. likhodii slukhaet'sya ust byezbozhnikh, slukhae nyeppravdomov yazyka likhodiinogo. khto smiet'sya z ubogogo, toi obrazhae svogo tvortsya, khto radie z nyeshchastya, nye budyе takii byez vini. korona dlya starshikh onuki, a pishnota dityei ikhni bat'ki. nye pristoina byezumnou mova povazhna, a tim bil'shye shlyakhyetnomu mova bryekhliva. khabar v ochakh iogo vlasnika samotsvit: do vs'ogo, do chogo povyernyet'sya, budyе shchastiti iomu. khto shukae lyubovi provinu khovae, khto zh pro nyei povtoryue, rozgonyue druživ. na rozumnogo bil'shye vplivae odnye ostyeryezhyennya, yak na glupaka sto udariv. zlii shukae lishye nyeslukhnyanosti, ta visnik zhorstokii na n'ogo poshlyet'sya. lipshye spitkati obyездitnyenu vyedmyeditsyu, shcho kidaet'sya na lyudinu, zlii nyerozumnogo v glupoti iogo. khto

vidplachue zlom za dobro, nye vidstupit' likhye z iogo domu. pochin svarki to proriv vodi, tomu pyeryed vibukhom svarki pokin' ti iii! khto opravdue nyespravyedlivogo, i khto zasudzhue pravynednogo, obidva voni gospodyevi ogidni. nashcho ti groshi v rutsi nyerozumnogo, shchob mudrist' kupiti, yak mozku nyema? pravdivii drug lyubit' za vsyakogo chasu, v nyedoli zh vin robil'sya bratom. lyudina, pozbavlyena rozumu, ruchit'sya, poruku dae za druga svogo. khto svarku kokhae, toi lyubit' grikh; khto zh pidvishchue usta svoi, toi shukae nyeshchastya. lyudina lukavogo syertsya nye znaidye dobra, khto zh lukavit' svoim yazykom, upadye v zlo. khto rodit' byezumnogo, rodit' na smutok sobi, i nye potishit'sya bat'ko byezgluzdого. syertsye radisnye dobre likue, a prignoblyenii dukh sushit' kosti. byezbozhnii taemno byerye khabara, shchob zignuti puti pravosuddya. z oblichchya rozumnogo mudrist', a ochi gluptysya azh na kintsi zymeli. nyerozumnii sin smutok dlya bat'ka, dlya svoei zh rodityel'ki girkist'. nye dobre karati spravyedlivogo, biti shlyakhyetnikh za shchirist'! khto slova svoi strimue, toi znae piznannya, i kholodnokrovnnii rozumna lyudina. i glupak, yak movchit', uvazhaet'sya mudrim, a yak usta svoi zakrivae rozumnim.

18

primkhlyvii shukae svavoli, stae proti vs'ogo rozumnogo. nyerozumnii nye khochyе navchatisya, a til'ki svii um pokazati. z prikhodom byezbozhnogo i gan'ba prikhodit', a z lyegkovazhyennym sorom. slova ust lyudini gliboka voda, dzheryelo pryemudrosti brizkotlivii potik. nye dobre vvazhati na oblichchya byezbozhnogo, shchob pravynednogo povaliti na sudi. usta nyerozumnogo tyagnut' do svarki, a slova iogo klichut' biiki. yazyk nyerozumnogo zagibil' dlya n'ogo, a usta iogo to tyenyeta na dushu iogo. slova obmovnika mov ti prismaki, i voni skhodyat' u nutro utrobi. tyezh nyedbalii u pratsi svoii to brat marnotratniku. gospodne im'ya sil'na bashta: do nyei vtyechye spravyedlivii i budyе byezpyechnii. maetok bagatomu misto tverdinnye iogo, i nyemov mitsnii mur uv uyavi iogo. pyeryed zagibillyu syertsye lyudini visoko nyesyet'sya, pyeryed slavoyu zh skromnist'. khto vidpovidae na slovo, shchye poki pochuv, to glupota ta sorom iomu! dukh diisnogo muzha vynosit' tyerpinnya svoe, a dukha pribitogo khto pidnyesye? syertsye rozumnye znannya nabuvae, i vukho pryemudrikh shukae znannya. darunok lyudini vivodit' iz utisku, i provadit' ii do vyelikikh lyudyei. pyershii u svartsii svoii uvazhae syebye spravyedlivim, alye priidye protivnik iogo ta i doslidit' iogo. zhyeryeb pyeryerivae svarki, ta viddilyue sil'nikh odin vid odnogo. rozlyuchenyii brat protistavit'sya bil'shye za misto tverdinnye, a svarki, nyemov zasavi zamku. iz plodu ust lyudini nasichuet'sya ii shlunok, vona nasichuet'sya plodom ust svoikh. smyert' ta zhittya u vladi yazyka, khto zh kokhae iogo, iogo plid poidae. khto zhinku chyeshnotnu znaishov, znaishov toi dobro, i mist' otrimav vid gospoda. ubogii govorit' blagal'no, bagatii zhye vidpovidae zukhvalo.

e tovarishi na rozbittya, ta e i priyatyeľ, bil'shye vid brata priv'yazanii.

19

lipshii ubogii, shcho khodit' v svoii nyepovinnosti, nizh lukavii ustami ta nyerozumnii. tyezh nye do-bra dusha byez znannya, a khto naglit' nogami, spitkneyt'sya. glupota lyudini dorogu ii vikrivlyae, i na gospoda gnivaet'sya ii syertsye. maetok primnozhue druživ chislyennikh, a vid bidaka vidpadae i tovarish iogo... svidok bryekhlivii nye budye byez kari, a khto bryekhni govorit', nye budye vryatovanii. bagato-khto godyat' tomu, khto gostintsi dae, i kozhyen tovarish lyudini, yaka nye skupit'sya na dari. bidarya nyenavidyat' vsi brattya iogo, a tim-bil'sh iogo priyateli vidpadayut' vid n'ogo; a koli za slovami poradi zhyenyet'sya, nyema ikh! khto uma nabuvae, kokhae toi dushu svoyu, a khto rozum styerezhye, toi znakhodit' dobro. svidok bryekhlivii nye budye byez kari, khto zh nyeppravdu govorit', zaginye. nye litsyue pishnota byezumnomu, tim bil'shye rabovi panuvati nad zvyerkhnikom. rozum lyudini pripinyue gniv ii, a vyelichnist' ii pyeryeiti nad provinoyu. gniv tsarya nyemov rik lyevchuka, a laskavist' iogo yak rosa na travu. sin byezumnii pogibil' dlya bat'ka svogo, a zhinka svarliva yak rinva, shcho z nyei voda tyecheye zavzhdi. khata i maetok spadshchina bat'kiv, a zhinka rozumna vid gospoda. linoshchi son nakidayut', i liniva dusha golodue. khto zapovid' okhoronyae, toi dushu svoyu styerezhye; khto dorogi svoi lyegkovazhit', pomrye. khto milostivii do vboogo, toi pozichae dlya gospoda, i chin iogo vin nadoluzhit' iomu. kartai svogo sina, koli e nadiya navchiti, ta zabiti iogo nye pidnos' svoyu dushu. lyudina vyelikogo gnivu khai karu nyesyie, bo yakshcho ti vryatuesh ii, to vchinish shchye girshye. slukhai radi i kartannya priimai, shchob mudrim ti stav pri svoemu kintsi. u syertsii lyudini bagato dumok, alye vipovnit'sya til'ki zadum gospodnii. zdobutok lyudini to milist' ii, alye lipshii bidar za lyudinu bryekhlivu. strakh gospodnii vyedye do zhittya, i khto iogo mae, toi sitim nochue, i zlo nye dosyagnye iogo. u misku stromlyae linyukh svoyu ruku, do ust zhye svoikh nye pidiimye ii. yak bitimyesh nyerozvazhnogo, to pomudrie i nyemudrii, a budyesh rozumnogo ostryerigati, to vin zrozumie pouku. khto bat'ka grabue, khto matir zhyenye? tsye sin, shcho zastidzhue ta osoromlyue, pyeryestan' zhye, mii sinu, navchatisya vid nyerozumnikh, shchob vidstupitisya vid sliv znannya! svidok nikhyemnnii vismiyue sud, a usta byezbozhnikh vibrizkuyut' krivdu. na nasmishnikiv kari gotovi postiino, i vdari na spinu byezum-nim.

20

vino to nasmishnik, napii p'yankii galasun, i kozhyen, khto bludit' u n'omu, nyemudrii. strakh tsarya yak rik lyeva; khto do gnivu dovodit' iogo, proti svogo zhittya progrishae. slava lyudini, shcho gniv poki-

dae, a kozhyen glupak vibukhae. linivii nye orye iz osyeni, a zakhochye v zhniua i nichogo nyema. rada v syertsii lyudini gliboka voda, i rozumna lyudina ii povichyerpue. bagato lyudyei syebye zvut' milosyerdnii, ta virnu lyudinu khto znaidye? u svoii nyepovinnosti pravvednii khodit', blazhyenni po n'omu sini iogo! tsar sidit' na suddyevim pryestoli, vsyake zlo rozganyae svoimi ochima. khto skazhye: ochistiv ya syertsye svoe, ochistivsyia ya vid svogo grikha? vaga nyeodnakova, nyeodnakova mira, oboe voni to ogida dlya gospoda. navit' yunak budyie piznanii z chiniv svoikh, chi chin iogo chistii i chi prostii. ukho, shcho slukhae, i oko, shcho bachit', gospod' uchiniv ikh oboe. nye kokhaisya v spanni, shchob nye zbidniti; rozplyushch svoi ochi ta khlilbom nasit'sya! zlye, zlye! kazhye toi, khto kupue, a yak pidye sobi, todi khvalit'sya kupnom. e zoloto i pyeryel bagato, ta rozumni usta naitsinishish to posud. viz'mi iogo odizh, bo vin poruchivs' za chuzhogo, i za chuzhinku viz'mi iogo zastav. khliv z nyeppravdi solodkii lyudini, ta piskom potim budut' napovnyeni usta ii. trimayut'sya zamiri radoyu, i viinu provad' mudrimi radami. viyavlyae obmovnik taemnye, a ti nye vtruchaisya do togo, lyegko khto rozhtulyue usta svoi. khto klyanye svogo bat'ka ta matir svoyu, pogasnye svitil'nik iomu syeryed tyemryavi! spadok spochatku zaskoro nabutii, nye budyie kinyets' iogo poblagoslovlenii! nye kazhi: nadoluzhu ya zlo! mai nadiyu na gospoda, i vin dopomozhye tobi. vaga nyeodnakova to ogida dlya gospoda, a oman-livi shal'ki nye dobri. vid gospoda kroki lyudini, a lyudina yak vona zrozumie dorogu svoyu? tyenyeta lyudini kazati svyatyie nyerozvazhno, a zgodom svoi obitnitsi doslidzhuvati. mudrii tsar rozporoshit' byezbozhnikh, i zvyernye na nikh svoe kolo dlya muk. dukh lyudini svitil'nik gospodnii, shcho vsye nutro obshukue. milist' ta pravda tsarya styerezhut', i trona svoiu vin pidtrimue milistyu. okrasa yunatstva ikhnya sila, a pishnist' starikh sivina. sinyaki vid poboiv to mast' likuval'na na zlogo, ta vdari nutru zhivota.

21

vodni potoki tsaryevye tsye syertsye v gospodnii rutsi: kudi til'ki zakhochye, iogo vin skyerovue. vsyaka doroga lyudini pryama v ii ochakh, ta kyerie syertsyami gospod'. spravyedlivist' ta pravdu chiniti dlya gospoda tsye dobirnishye za zhyertvu. muzh gordogo oka ta syertsya nadutogo nyespravyedlivii, a svitil'nik byezbozhnikh tsye grikh. dumki pil'nogo lish na dostatok vyeduť, a vsyakii kvaplivii na zbitok. nabuvannya maina yazykom nyeppravdivim tsye skorominushcha marnota shukayuchikh smyerti. nasil'stvo byezbozhnikh pryamue na nikh, bo prava chiniti nye khochuť. doroga zlochintsya kruta, a chistii pryamii iogo chin. lipshye zhiti v kuti na dakhu, nizh z svarlivoyu zhinkoyu v spil'nomu domi. likhogo zhadae dusha nyechestivogo, i v ochakh iogo blizhnii iogo nye otrimae milosti. yak karayut' glumlivtsya mudrie byezumnii, a yak mudrogo vchat', znannya nabuvae. do domu svogo priglyadaet'sya pravvednii, a byezbozhnii dovodit' do

zla. khto vukho svoe zatikae vid zoiku ubogogo, to i vin budye klikati, ta nye otrima vidpovidi. taemnii darunok pogashue gniv, a nyemavonii gostinyets' lyut' sil'nu. radist' pravyednomu pravosuddya chiniti, a zlochintsyevi strakh. lyudina, shcho zbludzhue vid puti rozumu, u zbori pomyerlikh spochinye. khto lyubit' vyesyeloshchi, a nyemayuchii, khto lyubit' vino ta olivu, toi nye zbagatie. byezbozhnii to vikup za pravyednogo, a lukavii za shchirogo. lipshye siditi v pustinnii kraini, nizh z svarlivoyu ta syerditoiu zhinkoyu. skarb tsinnii ta oliva v myeshkanni pryemudrogo, ta nishchit' byezumna lyudina iogo. khto zhyenyet'sya za pravyednistyu ta za milistyu, toi znakhodit' zhittya, spravyedlivist' ta slavu. do mista khorobrikh viidyde pryemudrii, i tyverdyniu nadii iogo poruinue. khto styeryezhye svoi usta i svogo yazika, toi dushu svoyu zbyerigae vid likha. naduti pikhoyu nasmishnik im'ya iomu, vin robit' usye iz bundyuchnim zukhval'stvom. pozhadannya linivogo vb'e iogo, bo ruki iogo vidmovlyayut' robiti, vin kozhnogo dnya pozhadliivo zhadae, a spravyedlivii dae ta nye zhalue. zhyertva byezbozhnykh ogida, a nadto toti, yak za dilo byezchyesnye prinosit'sya. svidok bryekhlivii zaginye, a lyudina, shcho slukhae bozhnye, govoritimye zavzhdii. byezbozhna lyudina zhorstoka oblichchiam svoim, a nyevinnii zmitsnyae dorogu svoyu. nyema mudrosti, ani rozumu, ani radi nasuproti gospoda. prigotovlyenii kin' na dyen' boyu, alye pyeryemoga vid gospoda!

22

lipshye dobre im'ya za bagatstvo vyelikye, i lipsha milist' za sriblo ta zoloto. bagatii ta vbogii strichayut'sya, gospod' ikh obokh stvoriv. mudrii bachit' likhye i khovae't'sya, a byezumni idut' i karayut'sya. zaplata pokori i strakhu gospodn'ogo, tsye bagatstvo, i slava, i zhittya. tyernina i pastki na dorozhi lukavogo, a khto styeryezhye svoyu dushu, viidyde dalyeko vid nikh. privchai yunaka do dorogi iogo, i vin, yak postariet'sya, nye ustupit'sya z nyei. bagatii panue nad bidnimi, a borzhnik rab pozichal'nika. khto sie krivdu, toi zhatimye likho, a bich gnivu iogo pokinchit'sya. khto dobrogo oka, toi poblagoslovlyenii budye, bo dae vin ubogomu z khliba svogo. glumlivogo vizhyeni, i viidyde z nim svarka, i supyeryechka ta gan'ba pripinyat'sya. khto chivist' syertsya kokhae, toi mae khoroshnye na us-takh, i drugom iomu budye tsar. ochi gospoda oby-erigayut' znannya, a lukavi slova vin vidkinye. linivii govorit': na vulitsi lyev, syeryed maidanu ya budu zabitiit' usta kokhanki yama gliboka: na kogo gospod' mae gniv, toi vpadae tуди. do yunakovogo syertsya glupota priv'yazana, ta rizka kartannya viddalit' vid n'ogo ii. khto tisyne ubogogo, shchob sobi zbagatit'sy, i khto bagachyevi dae, toi pyevno zbidnie. nakhili svoe vukho, i poslukhai sliv mudrikh, i syertsye zvy-erni do mogo znannya, bo garnye vono, koli budyesh ti ikh u svoemu nutri syeryetti, khai stanut' na us-takh tvoikh voni razom! shchob nadiya tvoya bula v gospodi, ya i s'ogodni navchayu tyebye. khiba zh nye pisav tobi trichi z poradami ta iz znannyam, shchob tobi zavidomiti pravdu, pravdivi slova, shchob ti

istinu mig vidpovisti tomu, khto tyebye zapitae. nye grabui nyezamozhn'ogo, bo vin nyezamozhnii, i nye tisini ubogogo v brami, bo gospod' za ikhnyu spravu suditimyet'sya, i grabizhnikam ikhnim ograbue vin dushu. nye družnis' iz cholovikom gnivlivim, i nye khodi iz lyudinoyu lyutoyu, shchob dorig ii ti nye navchiv'sya, i tyenyeta nye vyzav dlya svoei dushi. nye bud' syeryed tikh, khto poruku dae, syeryed tikh, khto poruchuet'sya za borgi: koli ti nye matimyesh chim zaplatiti, nashcho viz'mut' z-pid tyebye postye-lyu tvoyu? nye pyeryesuvai vikovoi granitsi, yaku vstanovili bat'ki tvoi. ti bachiv lyudinu, motornu v zanyatti svoim? vona pyeryed tsaryami spokiiino stoyatimye, ta nye vstoi't vona pyeryed prostimi.

23

koli syadyesh khliv isti z volodaryem, to pil'no vvazhai, shcho pyeryed toboyu, i pokladi sobi v gorlo nozha, yakshcho ti nyenazhyera: nye zhadai iogo lasoshchiv, bo voni khliv obmanlivii! nye morduysya, shchob mati bagatstvo, vidstupisya vid dumki svoei pro tsye, svoi ochi ti zvyernyesh na n'ogo, i nyema vzhye iogo: bo konchye zmaistrue vono sobi krila, i polyetti', mov oryel toi, do nyeba... nye izh khliba v zlookogo, i nye pozhadai lakominok iogo, bo yak u dushi svoii vin obrakhovue, takii e. vin skazhye tobi: izh ta pii! alye syertsye iogo nye z toboyu, toi kavalok, yakogo ti z'iv, iz syebye vikinyesh, i svoi garni slova nadaryemno potratish! nye kazhi do ushyei nyerozumnomu, bo pogordit' vin mudristyu sliv tvoikh. nye pyeryesuvai vikovoi granitsi, i nye vkhod' na sirits'ki polya, bo ikhnii vizvolityel' mit-snnii, vin za spravu ikhnyu budye suditits' z toboyu! svoe syertsye zvyerni do navchannya, a ushi svoi do rozumnikh ryechyey. nye strimu napuchuvannya yunaka, koli rizkoyu vib'esh iogo, nye pomrye: ti rizkoyu vib'esh iogo, i dushu iogo vid shyeolu vryat-uesh. mii sinu, yakshcho tvoe syertsye zmuadrilo, to budye raditi takozh moe syertsye, i nutro moe budye tishitis', koli usta tvoi govoritimut' slushnye. nyekhai syertsye tvoe nye zavidue grishnim, i povsyakchas pil'nui til'ki strakhu gospodn'ogo, bo isnuie maibutne, i nadiya tvoya nye zaginye. poslukhai, mii sinu, ta i pomudrii, i nyekhai tvoe syertsye stupae dorogoyu rivnoyu. nye bud' pomizh timi, shcho zhluktyat' vino, pomizh timi, shcho m'yaaso sobi pozhirayut', bo p'yanitsya i zhyerun zbidniyut', a sonlivii odyagnye lakhmittya. slukhai bat'ka svogo, vin tyebye poro-div, i nye gordui, yak postarila mati tvoya. kupi sobi i nye prodavai pravdu, mudrist', i kartannya ta rozum. budye vye'l'mi raditi bat'ko pravyednogo, i rodityel' pryemudrogo vtishit'sya nim. khai radie tvii bat'ko ta mati tvoya, khai potishit'sya ta, shcho tye-bye porodila. dai myeni, sinu mii, svoe syertsye, i ochi tvoi khai kokhayut' dorogi moe. bo bludnitsya to yama gliboka, a krinitsya tiska chuzha zhinka. i vona, mov grabizhnik, chatue, i primnozhuie zrad-nikiv pomizh lyud'mi. v kogo oi, v kogo ai, v kogo svarki, v kogo klopit, v kogo rani daryemni, v kogo ochi chyervoni? u tikh, khto zapiznyuet'sya nad vi-nom, u tikh, khto prikhodit' poprobuvati vina zmis-hanogo. nye divis' na vino, yak vono rum'yanie, yak

vlblskue v kyelikhu i rivnyen'ko llet'sya, kinyets' iogo budyе kusati, yak gad, i vzhaliť, nyemov ta gadyuka, pantruvatimut' ochi tvoi na chuzhi zhinki, i syert-sye tvoe govoritimye duroshchi... i ti budyesh, yak toi, khto lyezhit' u syeryedini morya, i yak toi, khto lyezhit' na shchoglovim vyerkhu. i skazhyesh: pobili myenye, ta myeni nye bolilo, myenye shturkhalі, ya zh nye pochuv, koli ya prokinus', shukatimu dali togo zh...

24

nye zavidui zlim lyudyam, nye bazhai buti z nimi, bo ikhnye syertsye govorit' pro zdirstvo, a usta ikhni movlyat' pro zlo. dim buduet'sya mudristyu, i rozu-mom stavit'sya mitsno. a chyerye piznannya kim-nati napovnyuyut'sya usilyakim maetkom tsinnim ta priemnim. mudrii sil'nishii vid sil'nogo, a lyud-ina rozumna vid povnosilogo. tomu to provad' vi-inu mudrimi radami, bo spasinnya v chislyennosti radnikiv. dlya byezboznogo mudrist' zannado vi-soka, svoikh ust nye rozkrie pri brami. khto chiniti likhye zamiryae, togo zvut' lukavim. zampir glupoti to grikh, a nasmishnik ogida lyudini. yakshcho ti v dyen' nyedoli znyesilivsya, to mala tvoya sila. ryatui uzyatikh na smyert', takozh tikh, khto na strachyennya khilit'sya, khiba nye pidtrimaes ikh? yak-shcho skazhyesh: ts'ogo mi nye znali! chi zh toi, khto syertsya viprobuvae, znati nye budyet' vin storozh tvoei dushi, i vin znae pro tsye, i povy-ernye lyudini za chinom ii. izh, sinu mii, myed, bo vin dobrii, a myed shchil'nikovii solodkii vin na pidnyebinni tvoim, otak mudrist' piznai dlya svoei dushi: yakshcho znaidyesh ii, to ti maesh maibut-nist', i nadiya tvoya nye ponishchit'sya! nye chatui na pomyeshkannya pravyednogo, bi byezbozhniku, nye ograblyui myeshkannya iogo, bo pravyednii sim raz vpadye ta zvyedyet'sya, a byezbozhnii v pogibil' vpadye! nye tishsya, yak vorog tvii padae, a koli vin spitknyet'sya, khai syertsye tvoe nye radie, shchob gospod' nye pobachiv, i tsye nye bulo v iogo ochakh likhim, i shchob vin nye zvyernuv svogo gnivu vid n'ogo na tyebye! nye palis' na zlochintsiv, nye zaz-dri byezbozhnim, bo zlomu nye budyе maibutnosti, svitil'nik byezbozhnikh pogasnye. biisya, sinu mii, gospoda ta tsarya, nye vodisya z nyeppevnimi, bo pogibil' ikhnya naglo postanye, a bidu vid obokh tikh khto znae? i otsye os' pokhodit' vid mudrikh: zvy-ertati uvagu v sudi na oblichchya nye dobre. khto budyе kazati byezbozhnomu: pravyednii ti! togo proklinatimut' lyudi, i gnivat's' budut' na togo narodi. a tim, khto kartae iogo, budyе milye otsye, i priidye na ikh blagoslovyennya dobra! mov u gubi tsilue, khto vidpovidaе pravdivye. prigotui svoyu pratsyu nadvori, i obrobi sobi polye, a potim zbuduesh svii dim. nye bud' lozhnim svidkom na svogo blizhn'ogo, i nye pidgovoryui ustami svoimi. nye kazhi: yak зробив вин myeni, tak зроблю ya iomu, vyernu lyu-dini za chinom ii! ya prokhodiv krai polya lyu-dini linivoi, ta krai vinogradnika nyedoumkuvatogo, i os' vsye vono pozarostalo tyernamy, budyakami pokrita povyerkhnya iogo, kaminnii zhye mur iogo buv poruinovaniі... i bachiv ya tye, i uvagu zvyer-

nuv, i vzyav ya pouku sobi: shchye trokhi pospati, podrimati shchye trokhi, ruki trokhi zlozhiti, sh-chob polyezhati, i prikhodit', nyemov mandrinnik, nyezamozhnist' tvoya, i nuzhda tvoya, yak ozbroenii muzh!...

25

i otsye solomonovi pripovisti, shcho zibrali lyudi ezyekii, yudinogo tsarya. slava bozha shchob spravu skhovati, a slava tsariv shchob rozvidati spravu. nyebo visokistyu, i zyemlya glibinouy, i syertsye tsariv nyedoslidimi. yak vidkinuti zhuzhyel' vid sri-bla, to zolotaryevi vikhodit' posudina, koli viddaliti byezbozhnogo z-pyeryed oblichchya tsaryevogo, to spravyedlivisty mitsno postavit'sya tron iogo. py-eryed tsaryem nye pishaisya, a na misti vyelikikh nye stii, bo lipshye, yak skazhut' tobi: khodi vishchye syudi! anizh tyebye zniziti pyeryed shlyakhyetnim, shcho bachili ochi tvoi. nye spisishya stavati do po-zovu, bo shcho budyesh robiti v kintsi iogo, yak tyebye zasoromit' tvii blizhnii? sudisya za svarku svoyu z svoim blizhnim, alye nye viyavlyai taemniiti inshogo, shchob tyebye nye obraziv, khto slukhati budyе, i shchob nye vyernulas' a na tyebye obmova tvoya. zoloti yabluka na sribnim taryeli tsye slovo, prokazanye chasu svogo. zolotaya syeryezhka i oz-doba zo shchirogo zolota tsye mudrii kartach dlya uvazhnogo ukha. nyemov snigova prokholoda v dyen' zhniv posol virnii dlya tikh, khto iogo posilae, i vin dushu pana svogo ozhivlyae. khmari ta vityer, a nyemae doshchu tsye lyudina, shcho chvanit'sya darom, ta iogo nye dae. volodar zm'yakshuet'sya ty-erpyelivisty, a m'yakyn'kii yazik lomit' kistku. yak-shcho myed ti znaishov, to spozhii, skil'ki dosit' tobi, shchob nim nye pyeryesititsya ta nye zvyernuti. zdy-erzhui nogu svoyu vid domu tvogo tovarisha, shchob tobouy vin nye pyeryesitivs', i nye znyenavidiv tye-bye. molot, i myech, i gostra strila, lyudina, shcho govorit' na blizhn'ogo svogo, yak svidok bryekhlivii. gnii zub ta kul'gava noga tsye nadiya na zradlivogo radnika v dyen' tvogo utisku. shcho zdiimati odyezhu kholodnogo dnya, shcho liti otsyet na sodu, tsye spi-vati pisni syertsyu zasmuchyenomu. yakshcho golo-due tvii vorog nagodui iogo khlibom, a yak sprag-nyenii vin vodoyu napii ti iogo, bo tsim prigortaesh ti zhar na iogo golovu, i gospod' nadoluzhit' tobi! vi-tyer pivnichnii narodzhue doshch, a taemni yazik syerditie oblichchya. lipshye zhiti v kuti na dakhu, nizh z svarlivoyu zhinkoyu v spil'nomu domi. dobra zvistka z dalyekogo krayu tsye kholodna voditsya na spragnenyu dushu. dzhyeryelo skalamuchyenyе chi zipsutii potik tsye pravyednii, shcho skhilyaet'sya py-eryed byezbozhnim. isti myedu bagato nye dobre, tak doslidzhuvati vlasnu slavu nyeslava. lyudina, sh-chod strimu nyemae dlya dukhu svogo, tsye zruino-vanye misto byez muru.

26

yak litom toi snig, i yak doshch u zhniya, tak nye litsyue gluptysyevi poshana. yak ptashka litae,

yak lastivka linye, tak nyevinnye proklyatty naye spovnit'sya. batig na konya, obrot' na osla, a rizka na spinu gluptysiv. nyerozumnomu vidpovidu naye davai za nyerozum iogo, shchob i ti nye stav rivnii iomu. nyerozumnomu vidpovid' dai za byezumstvom iogo, shchob vin v ochakh svoikh nye stav mudrim. khto chyeretz gluptysa posilae slava, toi nogi sobi obtinae, otrutu vin p'e. yak volochat'sya nogi v kul'gavogo, tak u byezumnikh ustakh pripovistka. yak priv'yazuvai kamin' koshtovnni do prashchi, tak gluptysevi poshanu davati. yak tyyeren, shcho vlyize u ruku, otak pripovistka v ustakh nyerozumnogo. yak strilyets', shcho vsye ranit', tak i toi, khto naimae gluptysa, i naimae usayakikh prokhozikhik. yak vyertaet'sya pyes do svoei blyuvotini, tak glupotu svoyu povtoryae glupak. chi ti bachiv lyudinu, shcho mudra v ochakh svoikh? bil'sha nadiya gluptysevi, nizh ii. linivii govorit': lyev na dorozhi! lyev na maidani! dyveri obyertayut'sya na svoemu chopi, a linivii na lizhku svoim. svoyu ruku linivii stromlyae do miski, ta pidnyesti do rota ii iomu tyazhko. linivii mudrishii uv ochakh svoikh za simokh, shcho vidpovidayut' rozumno. psa za vukha khapae, khto, iduchi, ustryavae do svarki chuzhoi. yak toi, khto vdae bozhyevil'nogo, kidae iskri, strili ta smyert', tak i lyudina, shcho obmanuye druga svogo ta kazhye: tazh tsye za zhartuyul... z braku drov ogon' gasnye, a byez plitkarya movknye svarka. vugillya dlya zharu, a drova ognyevi, a lyudina svarliiva shchob svarku rozpaluyuvati. slova obmovnika mov ti prismaki, i u nutro zhivota voni skhodyat'. yak sriblo z zhuzhyelit-syeyu, na gorshkovi nakladyenye, tak polum'yani usta, a syertsye likhye, ustami svoimi maskuet'sya vorog, i khovae omanu v svoemu nutri: koli vin govorit' lagidno nye vir ti iomu, bo v syertsii iogo sim ogid! yak nyenavist' prikrita omanoyu, ii zlo vidkri-vaet'sya v zbori. khto yamu kopae, toi v nyei vpadye, a khto kotit' kaminnya na n'ogo vono povyertaet'sya. bryekhlivii yazik nyenavidit' svoikh ituskuvanikh, i usta gladyen'ki do zgubi provadyat'.

27

nye vikhvalyuisya zavtrishnim dnyem, bo nye znaesh, shcho dyen' toi porodit'. nyekhai inshii tyebye vikhvalyae, a nye usta tvoi, chuzhii, a nye gubi tvoi. kaminnya tyagar, i pisok vazhka rich, ta gniv nyerozumnogo tyazhchii vid nikh vid obokh. lyutist' zhorstokist', a gniv to zatoplyennya, ta khto pyeryed zazdistryu vstoit'? lipshye vidkrytie kartannya, nizh taemna lyubov. poboi kokhanogo virmist' pokazuyut', a v nyenavisnika potsilunki chislyenni. sita dusha topchye i myed schil'nikovii, a golodnii dushi vsye girkye to solodkye. yak ptakh, shcho gnizdo svoje kinuv, tak i lyudina, shcho z mistysa svogo mandrue. oliva i kadilo potishuyut' syertsye, i solodkii nam drug za dushyevnu poradu. druga svogo i druga bat'ka svogo nye kidai, a v dim brata svogo nye prikhod' v dyen' nyeschastysa svogo, lipshii susida bliz'kii za dalyekogo brata! bud' mudrii, mii sinu, i potish moe syertsye, i ya matimu shcho vidpovisti, yak myeni dokoryatymye khto. mudrii bachit' likhye i khovae't'sya, a byezumni idut' i karayut'sya.

viz'mi iogo odizh, bo vin poruchiv's' za chuzhogo, i za chuzhinku zastavu viz'mi. khto sil'nim gosom blagoslovlyae iz rann'ogo ranku svogo tovarisha, za proklyatty zalichuet'sya tsye iomu. rinva, postiino tyekucha slotlivogo dnya ta zhinka svarliiva odnakovye: khto khochye skhovati ii toi vitra khovae, chi olivu pakhuchu pravitsi svoei, shcho vidast' sye-bye. yak gostrit' zalizo zalizo, tak gostrit' lyudina lit-sye svogo druga. storozh figovnit'si plodi ii spozhivae, a khto pana svogo styeryezhye, toi shanovani. yak litsy do litsya u vodi, tak syertsye lyudini do syertsya lyudini. shyeol i avaddon nye nasityat'sya, nye nasityat'sya i ochi lyudini. shcho dlya sribla topi' na posudina, i gorno dlya zolota, tye dlya lyudini usta, yakii khvalyat' ii. khoch nyerozumnogo budyesh tovtki tovkachyem pomizh zyernami v stupi, nye vidiidye vid n'ogo glupota iogo! dobre znai vlygday svoei otari, pokladi svoje syertsye na chyeryedi, bo bagatstvo tvoe nye naviki, i chi korona tvoya z rodu v rid? poyavilasya zyelyen', i trava pokazalas', i zbiraet'sya sino iz gir, budut' vivtsi tobi na vbrannya, i kozli tsina polya, i moloka tvoikh kiz budye dosit' na izhu tobi, na idu tvogo domu, i na zhittya dlya sluzhnits' tvoikh.

28

byezbozhni vtikayut', koli i nye zhyenut'sya za nimi, a spravedylivii byezpyechnii, nyemov toi lyevchuk. koli krai provint'sya, to mae bagato volodariiv, koli zh e lyudina rozumna i znayucha, to dyerzhit'sya dovgo. lyudina uboga, shcho gnobit' nuzhdennikh, tsye zliva rvuchka, shcho khliba po nii nye buvae. ti, khto zakon zalishae, khvalyat' byezbozhnikh, a ti, khto zakon byeryezhye, na nikh buryat'sya. lyudi likhi pravosuddya nye rozumiut', a shukayuchi gospoda vsye rozumiut'. lipshye ubogii, shcho khodit' v svoii nyepovinnosti, nizh krivodorogii, khoch vin i bagach. khto zakon byeryezhye, rozumnii toi sin, a khto vodit'sya iz gul'tyayami, zasoromlyue bat'ka svogo. khto mnozhit' likhvars'kim vidsotkom bagatstvo svoje, toi dlya togo gromadit' iogo, khto laskavii dlya bidnikh. khto vidkhilyue vukho svoje, shchob nye slukhati zakona, to budye ogidna i molitva togo. khto prostikh dovodit' bluditi dorogoyu zla, sam do yami svoei vpadye, a nyevinni posyadut' dobro. bagata lyudina v ochakh svoikh mudra, ta rozumnii ubogii rozslidit' ii. vyelika pishnota, yak tishat'sya pravyedni, koli zh nyespravedydlii zrostayut', to tryeba shukati lyudinu. khto khovae provini svoi, tomu nye vyedyet'sya, a khto priznaet'sya ta kidae ikh, toi budye pomiluvanii. blazhyenna lyudina, shcho zavzhdi obachna, a khto ozhorstochue syertsye svoe, toi vpadae v likhye. lyev richuchii i vyedmid' nyenazhyerlivii tsye byezbozhnii volodar nad lyudom ubogim. volodar, pozbavlyenii rozumu, tisyne doshku'l'no, a nyenavisnik zazhyerlivosti budye mati dni dovgi. lyudina, obtyazhyena za dushogubstvo, vtiakae do grobu, nyekhai ii nye pidpirayut'! khto khodit' nyevinnii, toi budye spasenyi, a krivodorogii vpadye na odnii iz dorig. khto zymlyu svoyu obroblayae, toi nasitit'sya khlibom, a khto za marnotnim zhyenyet'sya, nasitit'sya vbogistyu. virna lyudina bagata na blagoslovnyennya, a khto spishno zba-

gachuet'sya, nyepokaranim toi nye zalishit'sya. uvagu zvyertati na osobu nye dobrye, bo i za kus khliba lyudina zgrishit'. zavidyushcha lyudina spishit' do bagatstva, i nye znae, shcho priidye na nyei nuzhda. khto napoumlyae lyudinu, toi znakhodit' vkintsi bil'shu lasku, nizh toi, khto lyestit' yazikom. khto bat'ka svogo i svoyu matir grabue i kazhye: tsye nye grikh, toi rozbiiniku drug. zakhlananii viklikue svarku, khto zh mae nadiyu na gospoda, budye nasichyenii. khto nadiyu kladye na svii rozum, to vin nyerozumnii, a khto mudristyu khodit', toi budye vryatovanii. khto dae nyemayuchomu, toi nyedostatku nye znatimye, khto zh svoi ochi khovae vid n'ogo, toi zaznae bagato proklyat'. koli pidiimayut'sya lyudi byezbozhni, lyudina khovae't'sya, a yak ginut' voni, to mnozhat'sya pravyedni.

29

cholovik ostyeryezhuvanii, ta tverdoshihi, budye zlamanii naglo, i liku nye budye iomu. koli mnozhat'sya pravyedni, radie narod, yak panue zh byezbozhnii to stognye narod. lyudina, shcho mudrist' kokhae, potishue bat'ka svogo, a khto popasae bludnits', toi gubit' maetok. tsar utrimue krai pravosuddyam, a lyudina khabarna ruinue iogo. lyudina, shcho drugovi svoemu pidlyeshchue, na stopakh iogo pastku stavit'. u provini lyudini likhoi znakhodit'sya pastka, a spravvedlivii radie ta tishit'sya. pravyednii znae pro pravo vbogikh, byezbozhnii zhye nye rozumie piznannya pro tsye. lyudi gluzlivi pidburyuyut' misto, a mudri utishuyut' gniv. mudra lyudina, shcho pravuet'sya iz nyerozumnim, to chi gnivaet'sya, chi smiet'sya, spokoyu nye znae. krovozhyertsy nye-navidaty' pravyednogo, spravvedlyi zh shukayut' spasti iogo dushu. glupak uyves' svii gniv uviyavlyae, a mudrii nazad iogo strimue. volodar, shcho slukhae slova bryekhlivogo, byezbozhni vsi slugi iogo! ubogii i gnobityel' strichayut'sya, im obom gospod' ochi osvitylue. yak tsar pravdoyu sudit' ubogikh, stoyatimye tron iogo zavzhd. rizka i pouka pryemudrist' dayut', a ditina, zalishyena til'ki sobi, zasoromlyue matir svozu. yak mnozhat'sya nyespravvedlyvi provina rozumnozhuet'sya, alye pravyedni bachitimut' ikhnii upadok. karai sina svogo i vin tyebye zaspokoit', i priemnoschi dast' dlya tvoei dushi. byez prorochikh vidin' lyud rozbyeshchyenii, koli zh styeryezhye vin zakona blazhyennii. rab slovani nye budye pokaranii, khoch vin rozumie, alye nye poslukhae. chi bachiv lyudinu, kvapliu v slovakh svoikh? bil'sha nadiya gluptysevi, nizh ii! khto rozpyeshchue zmaluku svogo raba, to kinyets' iogo budye nyevdyachnii. gniliva lyudina viklikue svarku, a lyutii vchynae bagato provin. gordinya lyudini ii ponizhae, a chyesti nabuvae pokirlivii dukhom. khto dilit'sya z zlodiem, toi nyenavidit' dushu svoyu, vin chue proklyattya, ta nye viyavlyae. strakh pyeryed lyudinoyu pastku dae, khto zh nadiyu skladae na gospoda, budye byezpyechnii. bagato shukayut' dlya syebye oblichchya volodarya, ta vid gospoda sud dlya lyudini. nasil'nik ogida dlya pravyednykh, a prostodorogii ogida byezbozhnomu.

30

slova agura, yakyeevogo sina, massyeyanina: slovo muzhchini: trudivsva ya, bozhye, trudivsva ya, bozhye, i zmuchivsva ya! bo dumayu, shcho nye-mudrishii za kozhnogo ya, i nye mayu ya lyuds'kogo rozumu, i nye navchivsva ya mudrosti, i nye znayu piznannya svyatikh... khto na nyebo vviishov i zishov? khto u zhmyeni svoi zibrav vityer? khto vodu v odyezhu zv'yazav? khto postaviv usi kintsi zyeimli? yake imyennya iogo, i yake imyennya sina iogo, koli znaesh? kozhnye bozhye slovo ochishchyenye, shchit vin dlya tikh, khto v nim pristanovishchye mae. do sliv iogo nye dodavai, shchob tyebye nye skartav vin, i shchob nyepravdomovtsyem nye stav ti. dvokh ryechyei ya vid tyebye prosiv, nye vidmov myeni, poki pomru: viddali ti vid myenye marnotu ta slovo bryekhlivye, uboztva i bagatstva myeni nye davai! godui myenye khlibom, dlya myenye priznachenim, shchob ya nye pyeryesitivsva ta i nye vidriksya, i nye skazav: khto gospod'? i shchob ya nye zbidity i nye krav, i nye znyevazhiv im'ya mogo boga. raba nye obmovlai pyeryed panom iogo, shchob tyebye nye proklyav vin, i ti vinuvatim nye stav. otsye pokolinnya, shcho bat'ka svogo prokli-nae, i nyen'ki svoei nye blagoslovlyae, pokolinnya, shcho chistye v ochakh svoikh, ta vid brudu svogo nye obmitye, pokolinnya, yaki gordisni ochi iogo, a poviki iogo yak pidnyesliya! pokolinnya, shcho v n'ogo myechi iogo zubi, a gostri nozhi iogo shchyel'epi, shchob pozhyerti ubogikh iz kraiu i nuzhdyen-nikh z zyeimli! dvi dochki v krovozhyertsya: dai, dai! otsi tri nye nasityat'sya, chotiri nye skazhut' dosit': shyelot ta utroba nyeplidna, vodoyu zyeimlya nye nasitit'sya, i nye skazhye dosit' ogon'! oko, shcho z bat'ka smiet'sya i pogordzhue poslulkhom matyeri, nyekhai vidz'obayut' iogo kruki potochni, i nyekhai orlyenyata iogo pozhyerut'! tri ryechi otsi divovizhni dlya myenye, i chotiri, yakikh ya nye znayu: doroga orlina v povitri, doroga zmiina na skyeli, korabyel'na doroga v syeryedini morya, i doroga muzhchini pri divchini!... taka os' doroga bludlivoi zhinki: nailas' ta vityerla usta svoi i povila: nye vchinila ya zlogo!... tryasyet'sya zyeimlya pid tr'oma, i pid chotirma, yakikh znyesti nye mozhye vona: pid rabom, koli vin zatsaryue, i pid nyerozumnim, yak khliba nais't'sya, pid rozpustnitsyeyu, koli vzlyata za zhinku, i nyevil'nitsyeyu, koli vizhyenye pani svoyu!... otsi os' chotiri mali na zyeimli, ta voni vyl'mi mudri: murashki, nye sil'nii narod, ta pozhivu svoyu zagotovlyuyut' litom: borsuki, lyud nye sil'nii, ta v skyeli svii dim voni stavlyat'; nyemae tsarya v sarani, alye vsya vona v stroi boiovim vikhodit'; pavuk til'ki lapkami pnyet'sya, ta vin i v palatak tsars'kikh! do-brye stupayut' tsi troe, i dobre khodyat' chotiri: lyev, naisil'nishii pomizh zvirinoyu, yakii nye vstupaet'sya ni pyeryed kin, osidlani kin', i kozyel, ta toi tsar, shcho z nim viis'ko! yakshcho ti dopustivsva glupoti pikhoi, i yakshcho zamiryaes likhye, to ruku na usta! bo zbivannya moloka dae maslo, i dae krov vdar po nosi, tisk zhye na gniv dae svarku.

slova lyemuila, tsarya massi, shcho nimi navchala iogo iogo mati: shcho, sinu mii, i shcho, sinu utrobi moei, i shcho, sinu obitnits' moikh? nye davai zhinkam sili svoei, ni dorig svoikh dlya ruinuval'nits' tsariv! nye tsaryam, lyemuilye, vino, nye tsaryam, i napii toi p'yankii nye knyazyam, shchob nye vpivsvya vin ta nye zabuv pro zakona, i shchob nye zminiv dlya vsikh gnoblyenikh prava! daitye napoyu p'yankogo tomu, khto ginye, a vina girkodukhim: vin vip'e i zabudye za bidnist' svoyu, i muki svoei vzhye nye pam'yatatimye! vidkrivai svoi usta nyemovi, dlya suda vsim nyeshchasnim. vidkrivai svoi usta, i sudi spravedyливо, i pravosuddya zrobi dlya ubogogo ta dlya nuzhdyennogo. khto zhinku chyesnotnu znaidye? a tsina ii bil'sha vid pyeryel: doviryae ii syertsye ii cholovika, i iomu nye zabraknye pributku! vona chinit' dlya n'ogo dobro, a nye zlo, po vsi dni svogo zhittya. shukae vona vovni i l'onu, i robit' okhochye svoimi rukami. vona, nyemov korabli ti kupyets'ki, zdalyeka sprovadzhue khlib svii. i vstanye vona shchye vnochi, i vidast' dlya domu svogo pozhivu, a poryadok sluzhnitsyam svoim. pro polye vona namishlyala, i iogo nabula, iz plodu dolonyei svoikh zasadila vona vinogradnika. vona pidpyerizue siloyu styegna svoi ta zmitsnyae ramyena svoi. vona rozumie, shcho dobra robota ii, i svitil'nik ii nye pogasnye vnochi. vona ruki svoi prostyagae do pryadki, a doloni ii vyeryetyeno trimayut'. dolonyu svoyu vidkrivae dlya vbogogo, a ruki svoi prostyagae do bidnogo. kholodu v domi svoim nye boit'sya vona, bo podviino odyagnyenii vvyes' ii dim. kilimi porobila sobi, visson ta karmazin ubrannya ii. cholovik ii znanii pri bramakh, yak sedit' vin iz starshimi krayu. tonku tuniku robit' vona i prodae, i kuptsyevi dae poyasi. sila ta pishnist' odyezha ii, i smiet'sya vona do priidyeshchn'ogo dnya. svoi usta vona vidkrivae na mudrist', i milostiva nauka ii na yazitsi. doglyadae vona khodi domu svogo, i khliba z linivstva nye ist'. ustayut' ii diti, i khvalyat' ii, cholovik ii i vin pokhvalyae ii: bagato bulo tikh chyesnotnikh dochok, ta ti ikh usikh pyeryevishchila! krasa to omana, a vroda marnota, zhinka zh bogoboyazna vona budye khvalyena! daitye ii z plodu ruk ii, i nyekhai ii vchinki ii vikhvalyayut' pri bramakh!

buv cholovik u kraini uts, na im'ya iomu iov. i buv cholovik tsyei nyevinnii ta pravvednii, i vin boga boy-avsy, a vid zlogo vtikav. i narodilisya iomu syemyro siniv ta tri dochki. a maetok iogo buv: sim tisyach khudobi dribnoi, i tri tisyachi vyerbyudiv, i p'yat' sotyen' par khudobi vyelikoi, i p'yat' sotyen' oslits' ta duzhye bagato rabin. i buv tsyei cholovik bil'shii vid usikh siniv skhodu. a sini iogo khodili odin do odnogo, i spravlyali gostinu v domi togo, chii buv dyen'. i posilali voni, i klikali tr'okh svoikh syestyer, shchob isti ta piti iz nimi. i buvalo, yak minalosya kolo byenkyetnikh dniv, to iov posilav za dit'mi i osvychuvav ikh, i vstaviv vin rano vrantsi, i prinosiv tsilopalyennya za chislom ikh usikh, bo iov kazav: mozhye zgrishili sini moi, i znyevazhili boga v syertsii svoemu. tak robitv iov po vsi dni. i stalosya odnogo dnya, i poprikhodili bozhi sini, shchob stati pri gospodi. i priishov pomizh nimi i satana. i skazav gospod' do satani: zvidki ti idyesh? a satana vidpoviv gospodyevi i skazav: mandruvav po zyeimli ta i pyeryeshov ii. i skazav gospod' do satani: chi zvyernuv ti uvagu na raba mogo iova? bo nyemae takogo, yak vin, na zyeimli: muzh vin nyevinnii ta pravvednii, shcho boga boit'sya, a vid zlogo vtikae. i vidpoviv satana gospodyevi i skazav: chi zh iov darmo boit'sya boga? chi zh ti nye zabyezpyechiv iogo, i dim iogo, i vsye, shcho iogo? chin iogo ruk ti poblagosloviv, a maetok iogo poshirivsy po krayu. alye prostyagni til'ki ruku svoyu, i dotorknisya do vs'ogo, shcho iogo, chi vin nye znyevazhit' tyebye pyeryed litsyem tvoim? i skazav gospod' do satani: os' usye, shcho iogo, u tvoii rutsi, til'ki na n'ogo samogo nye prostyagai svoei ruki! i pishov satana vid litsya gospodn'ogo. i stalosya odnogo dnya, koli sini iogo ta dochki iogo ili ta vino pili v domi svogo pyervorodzhynenogo brata, to pribig do iova poslanyets' ta i skazav: khudoba vyelikaa orala, a oslitsi paslisya pri nikh. azh tut napali sabyei i pozabirali ikh, a slug povbivali vistryam myecha. i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... vin shchye govori, azh pribigae inshii ta i kazhye: z nyeba spav bozhii ogon', i spaliv otaru ta slug, ta i pozhyer ikh... a vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... vin shchye govori, azh bizhit' shchye inshii ta i kazhye: khaldeyi podililisya na tri viddili, i napali na vyerbyudiv, ta i pozabirali ikh, a slug povbivali vistryam myecha... i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... poki vin govori, azh nadbigae shchye inshii ta i kazhye: sini tvoi ta dochki tvoii ili ta vino pili v domi svogo pyervorodzhynenogo brata. azh raptovo nadiishov vye-likii vityer z boku pustini, ta i udariv na chotiri rogi domu, i vin upav na yunakiv, i voni povmirali... i vtik til'ki ya sam, shchob donyesti tobi... i vstav iov, i rozdyer plashcha svogo, i obstrig svoyu golovu, ta i upav na zyeimlyu, i poklonivsy, ta i skazav: ya vi-ishov nagiiz iz utrobi matyeri svoei, i nagiiz pover-nus' tudi, v zyeimlyu! gospod' dav, i gospod' uzyav... nyekhai budye blagoslovnyenne gospodne im'ya! pri vs'omu ts'omu iov nye zgrishiv, i nye skazav na boga nichogo byezumnogo!

i stalosya odnogo dnya, i poprikhodili bozhi sini, shchob stati pyeryed gospodom: i priishov takozh satana pomizh nimi, shchob stati pyeryed gospodom. i skazav gospod' do satani: zvidki ti idyesh? a satana vidpoviv gospodyevi i skazav: i skazav gospod' do satani: chi zvyernuv ti uvagu na raba mogo iova? bo nyemae takogo, yak vin, na zyeimli: muzh vin nyevinnii ta pravvednii, yakii boga boit'sya, a vid zlogo vtikae. i vin shchye trimae't'sya mitsno v svoii nyevinnosti, a ti namovlyav buv myenye na n'ogo, shchob byez privodu iogo zruinuvati... i vidpoviv satana gospodyevi i skazav: shkira za shkiru, i vsye, shcho khto mae, viddast' vin za dushu svoyu. alye prostyagni no ti ruku svoyu, i dotorknis' do kostyei iogo ta do tila iogo, chi vin nye znyevazhit' tyebye pyeryed litsyem tvoim? i skazav gospod' do satani: os' vin u rutsi tvoii, til'ki dushu iogo byeryezhi! i viishov satana vid litsya gospodn'ogo, ta i udariv iova zlim gnyakom vid stopi nogi iogo azh do iogo chyeryepa... a toi uzyav sobi chyeryepka, shchob shkryebiti syebye. i vin sidiv syeryed popyelu... i skazala iomu iogo zhinka: ti shchye mitsno trimae'sh-sya v nyevinnosti svoii? proklyani boga i pomryesh!... a vin do nyei vidkav: ti govorish otak, yak gavorit' yaka z bozhyevil'nikh!... chi zh mi budym priimati vid boga dobre, a zlogo nye priimem? pri vs'omu tomu iov nye zgrishiv svoimi ustami... i pochuli troe priyateliiv iiovivkh pro vsye tye nyeshchasya, shcho priishlo na n'ogo, i poprikhodili kozhyen z mist-sya svogo: tyemanyanin yelifaz, shukh'yanin biddad ta naamatyanin tsosar, i vmovilisy voni priiti razom, shchob pokhitati golovoyu nad nim ta potishiti iogo. i zvyeli voni zdalyeka ochi svoi, i nye piznali iogo... i pidnyesli voni golos svii, ta i zagolosili, i rozdyerli kozhyen odyezhu svoyu, i kidali porokh nad svoimi golovami azh do nyeba... i sidili voni z nim na zyeimli sim dyen' ta sim nochyei, i nikhto nye promoviv do n'ogo ni slova, bo voni bachili, shcho bil' iogo vyl'ni vyelikii...

po ts'omu vidkriiv iov usta svoi ta i proklyav buv svii dyen' narodzhyennya. i iov zagovoriv ta i skazav: khai zaginye toi dyen', shcho ya v n'omu rodivsy, i ta nich, shcho skazala: zachavs' cholovik! nyekhai stanye tsyei dyen' tyemnotoyu, nyekhai bog z visoti nye zgadae iogo, i nyekhai nye yavlyae't'sya svitlo nad nim!... bodai tyemryava i morok iogo zastupili, bodai khmara nad nim probuvala, bodai tyemnosshchi dyenni lyakali iogo!... otsya nich bodai tyemnist' ii obgornula, nyekhai u dnyakh roku nye budye nazvana vona, khai nye vvii'dye vona v chislo misyat-siv!... tozh tsya nich nyekhai budye samitna, khai nye priide do nyei spivannya! bodai ii ti proklinali, shcho dyen' proklinayut', shcho lyeviyatana gotovi zbuditi! khai potyemniyut' zori poranku ii, nyekhai mae nadiyu na svitlo i nye budye iogo, i khai vona nye pobachit' tryemtyachikh povik zori rann'oi, bo vona nye zamknula dvyyeryei nutra matyern'ogo, i nye skhovala strazhdannya z ochyei moikh!... chomu ya

nye zginuv v utrobi? yak viishov, iz nutra to chomu ya nye vmyer? chogo priinyali ti kolina myenye? i nashcho ti pyersa, yak i buv ssav? bo tyepyer ya lyezhav bi spokiiino, ya spav bi, ta buv bi myeni vid-pochinok z tsaryami ta z zymnimi radnikami, shcho grobnitsi buduyut' sobi, abo iz knyazyami, shcho zoloto mali, shcho domi svoi sriblom napovnyuvali!... abo chom ya nye stavs' nyedonoskom prikhovanim, nyemov ti nyemovlyata, shcho svitla nye bachili? tam zhye byezbozhniki pyeryestayut' dokuchati, i spochivayut' tam zmuchyenyosili, razom z tim mayut' spokii uv'yaznyeni, voni nye pochuyut' vzhye kriu gnobityela!... malii ta vyelikii tam rivni, a rab vil'nii vid pana svoyo... i nashcho vin strudzhynomou dae svitlo, i zhittya girkodukhim, shcho vichikuyut' smy-erti i nyemae ii, shcho ii vidkopali b, yak skarbi zakhovani, tim, shcho radisno tishilisya b, vyesyelilis', koli b znaishli groba, muzhchini, yakomu doroga zakrita, shcho bog tinnyu zakriv pyeryed nim?... bo zidkhannya moe viperyedzhue khlib mii, a zoiki moi polilis', yak voda, bo strakh, shcho iogo ya zhakhavsyta, do myenye pribuv, i chogo ya boyavsyta priishlo tye myeni... nye znay ya spokoyu i nye buv vtikhomiryenii, i ya nye vidpochiv, ta nyeshchastya priishlo!...

4

i vidpoviv tyemanyanin yelifaz ta i skazav: koli sprobuvat' slovo do tyebye, chi muka nye budye shchye bil'sha? ta khto strimati zmozhye slova? tazh ti bagat'okh buv navchav, a ruki oslabli zmitsnyav, togo, khto spotikavs', pidimali slova tvoi, a kolina tryemtki ti zmitsnyav! a tyepyer, yak nyeshchastya na tyebye naishlo, to ti zmuchivsyta, tyebye dosyaglo vono i ti nalyakavsyta... khiba nye bula bogobiinist' tvoya za nadiyu tvoyu, za tvoe spodivannya nyevin-nist' dorig tvoikh? prigadai no, chi ginuv nyevinnii, i dye pravyedni vigublyeni? yak ya bachiv takikh, shcho orali buli byezzakonnnya, ta siyali krivdu, to i zhali ii: voni ginut' vid podikhu bozhogo, i vid dukhu gnivnogo iogo pogibayut'! lyevinye richannya i rik lyutogo lyeva minae, i lyevchukam vilushchayut'sya zubi. ginye lyev, yak nyemae zdobichi, i lyevyenyata lyevitsi vtikayut'. i zakradaet'sya slovo do myenye, i moe ukkho pochulo os' dyeshcho vid n'ogo. u roz-dumuvannyakh nad nichnimi vidinnyami, koli mit-snii son obiiamae lyudyei, spitkav myenye zhakh ta tryemtinnya, i bagato kostyei moikh vin strusonuv, i dukh pyeryeishov po oblichchi moim, stalo duba volossya na tili moim... vin stoyav, alye ya nye piz-nav iogo viglyadu, obraz navproti ochyei moikh buv, i tikhii golos pochuv ya: khiba pravyednisha lyudina za boga, khiba cholovik za svoiogo tvortsyta e chis-tishii? tazh rabam svoim vin nye imye viri, i nakladae vinu i na svoikh angoliv! shcho zh todi myeshkant-si glinyanikh khat, shcho v porosi ikhnya osnova? yak mil', voni budut' rozchavlyeni! voni tovcyeni zranku do veyehora, i byez pomochi ginut' nazavzhdi... slava ikhnya minae't'sya z nimi, voni pomirayut' nye v mu-drosti!...

5

anu klich, chi e khto, shchob tobi vidpoviv? i do kogo z svyatikh ti vdasisyta? bo gniv pobivae byezgluz-dogo, a zazdroshchi smyert' zavdayut' nyerozum-nomu! ya bachiv byezumnogo, yak vin rozsivsyta, ta zaraz osyelya iogo sporokhnyavila... vid spasi-nnya dalyeki sini iogo, voni byez ryatunku pochav-lyeni budut' u brami! iogo zhnyvo golodnii poist', i z-mizh tyernu iogo zaberye, i spragnieni os' pokov-tayut' maetok iogo! bo nyeshchastya vikhodit' nye z porokhu, a gorye rostye nye z zymli, bo lyudina narodzhuet'sya na strazhdannya, yak iskri, shchob ugoru lyetiti... a ya b udavavsyta do boga, i na boga b poklav svoyu spravu, vin chinit' vyelikye ta nye-doslidimye, pryedivnye, yakomu nyemae chisla, bo vin dae doshch na povyerkhnyu zymli, i na polya posilae vin vodu, shchob postavit' niz'kikh na vi-sokye, i zmitsniti spasinnya zasmuchyenyikh. vin rozviyue zadumi khitrikh, i nye vikonyut' planu ikh ruki, vin mudrikh lukavstvom ikh lovit', i rada kru-tiis'ka marnoyu stae, vdyen' znakhodyat' voni tyem-notu, a v poludyen' matsayut', mov unochi!... i vin vid myecha uryatovue bidnogo, a z mitsnoi ruki bidarya, i staet'sya nadiya nuzhdyennomou, i zamknula usta svoi krivda! tozh blazhyenna lyudina, yakou bog kar-tae, i ti nye tsurais' vsyemogutn'ogo kari: bo vin ranu zavdast' i pyeryev' yazhye, vin lamae i vigoyuyut' ruki iogo! v shist'okh likhakh spaseae tyebye, a v simokh nye ditknye tyebye zlo: vikuplyae tyebye vin vid smy-erti za golodu, a v boyu z ruk myecha. yak bich yazika zapanue, skhovaeshsyta ti, i nye budyesh boy-at-is' ruini, yak priidey vona. z nasillya ta z golodu budyesh smiyatis', a zymemnoi zvirini nye biisya. bo z kaminnyam na poli e v tyebye umova, i zvir pol'ovii primirivsyta z toboyu. i dovidaeshsyta, shcho namyet tvii spokiiinii, i pyeryeglyanyesh domivku svoyu, i nye znaidyesh u nii nyedostatku. i dovidaeshsyta, shcho chislyennye nasinnya tvoe, a nashchadki tvoi yak trava na zymli! i v dozrilomu vitsi do grobu ti zi-idyesh, yak zbizhzhya dospilye vvikhodit' do kluni za chasu svogo! otozh, doslidili mi tsye i vono tak, poslukahai ts'ogo, i zrozumii sobi vsye!

6

a iov vidpoviv ta i skazav: koli b smutok mii virno buv vzvazhyenii, a z nim razom nyeshchastya moe pidnyali na vazi, to tyepyer vono tyazhchye bulo b vid mors'kogo pisku, tomu nyerozvazhnye slova moi kazhut'!... bo v myeni vsyemogutn'ogo strili, i ikhnya otruta p'e dukha mogo, strakhi bozhi shikuyut'sya v bii proti myenye... chi dikii osyl nad travoyu ryevye? khiba ryevye vil, koli yasla povni? chi byez soli idyat' nyesmachnye, chi e smak u bilkovi yaitsya? chogo nye khotila torknutis' dusha moya, vsye tye stalo myeni za pozhivu v khvorobi... o, koli b zhye zbulosya prokhannya moe, a moe spo-divannya dav bog! o, koli b zvoliv bog rozchaviti myenye, prostyagnuv svoyu ruku i myenye polamay, to bula b shchye potikha myeni, i skakav bi ya v nyemilosyerdnomu boli, bo ya nye zrikavsyta sliv svy-atogo!... yaka sila moya, shcho nadiyu ya matimu?

i yakii mii kinyets', shchob prodovzhiti zhittya moe tsye? chi sila kaminna to sila moya? chi tilo moe midyanye? chi nye pomich dlya myenye v myeni, chi spasinnya vid myenye vidsunyene? dlya togo, khto ginye, tovarish to laska, khocha b opustiv togo strakh vsmogutn'ogo... brati moi zradzhuyut', mov toi potik, mov richishchye potokiv, minayut' voni, tyemnishi vid l'odu voni, v nikh khovaet'sya snig. koli sotsye ikh grie, voni visikhayut', u tyepli ginut' z mistysa svogo. karavani dorogu svoyu vidkhilyayut', ukhodyat' v pustinyu i shcheyazyut'. karavani z tyemi poglyadayut', pokhodi z shyevi pokladayut' nadii na nikh. i zasoromilysya, shcho voni spodivalis'; do n'ogo prishli ti i zbyentyezhilis'. tak i vi tyepper stali nishcho, pobachili strakh i zlyakalis'! chi ya gov-oriv koli: daitye myeni, a z maetku svogo daitye pid-kup za myenye, i vryatuiyte myenye z ruki voroga, i z ruk gnobityelyevikh myenye vikupit'? navchit' vi myenye i ya budu movchati, a v chim ya nyevmis-nye zgrishiv roztlumachtye myeni... yaki gostri slova spravedydivi, ta shcho to dovodit' dogana vid vas? chi vi dumaeite dokoryati slovami? bo na vityer slova odchaidushnogo, i na sirotu napadaetye vi, i kopae-tye yamu dlya druga svogo!... ta zvol'tye poglyanuti na myenye tyepper, a ya nye skazhu pyeryed vami nyepravdi. vyernit'sya zh, khai krivdi nye budye, i vyernit'sya, shchye v tim moyi pravda! khiba v myenye na yazitsi e nyepravda? chi zh nye mayu smaku, shchob rozpiznati nyeshchastya?

7

khiba cholovik na zyemli nye na sluzhbi viis'kovii? i iogo dni yak dni naimita!... yak rab, spragnyenii tini, i yak naimit chyekae zaplati za pratsyu svoyu, tak misyatsi marnosti dano v spadok myeni, ta nochi ty-erpinnya myeni vidlichili... koli ya kladus', to kazhu: koli vstanu? i tyagnyet'sya vyechir, i pyeryevyertan-nya iz boku na bik im do ranku... zodyaglos' moe tilo chyervoyu ta strupami v porosi, shkira moya zatvyerdila i bridka... a dni moi stali shvidchishi za tkats'kogo chovnika, i v marnotnii nadii minayut' voni... pam'yatai, shcho zhittya moe vityer, moe oko vzhye bil'sh nye pobachit' dobra... nye pobachit' myenye oko togo, khto bachiv myenye, tvoi ochi po-glyanut' na myenye ta nyemae myenye... yak khmara znikae i prokhodit', tak khto skhodit' v shyeol, nye vikhodit', nye vyertaet'sya vzhye toi do domu svogo, ta i iogo nye piznae vzhye mistysie iogo... tozh nye strimayu ya svoikh ust, govoritimu v utisku dukha svogo, narikati ya budu v girkoti svoei dushi: chi ya morye chi mors'ka potvora, shcho ti nado mnoyu storozhu postaviv? koli ya kazhu: nyekhai postil' po-tishit' myenye, khai dumki moi lozhnye moe zabyerye, to ti snami lyakaesh myenye, i vidinnyami strashish myenye... i dusha moya pragne zadushyennya, smy-erti khochut' moi kosti. ya obridiv zhittiyam... nye poviki zh ya zhitimu!... vidpusti zh ti myenye, bo marnota otsi moi dni!... shcho takye cholovik, shcho iogo ti pidnosish, shcho syertsye svoe prikladaesh do n'ogo? ti shchoranku za nim naziraesh, shchokhvoli iogo ti doslidzhuesh... yak dovgo vid myenye shchye ti nye vidvyernyeshsya, nye pustish myenye prokovt-

nuti khoch slinu svoyu? ya zgrishiv... shcho zh ya mayu robiti, o storozhye lyuds'kii? chomu ti poklav myenye tsillyu dlya syebe, i ya stavsya sobi tya-garyem? i chomu ti nye prostish moiogo grikha, i nye vidkinyesh provini moei? a tyepper ya do porokhu lyazhu, i ti budyesh shukati myenye, ta nye-mae myenye...

8

i zagovoriv shukh'yanin bildad ta i skazav: azh doki ti budyesh takye tyeryeveniti? i doki slova tvoikh ust budut' vitrom burkhlivm? chi bog skrivlyue sud, i khiba vsmogutnii vikrivlyue pravdu? yak-shcho tvoi diti zgrishili iomu, to vin ikh viddav v ruku ikh byezzakonna! yakshcho ti zvyertatsiya budyesh do boga, i budyesh blagati vsmogutn'ogo, yakshcho chistii ti ta byeznyevinnii, to tyepper vin tobi svoyu milist' probudit', i napovnit' osyelyu tvoyu spravedydivisty, i khoch tvii pochatok nuzhdyen-nii, alye tvii kinyets' budye vlyem' vlyelii! pospi-tai v pokolinnya davnishogo, i mitsno zbagni bat'kiv ikhnikh, bo mi zh uchorashni, i nichogo nye znaem, bo tin' nashi dni na zyemli, otozh voni navchat' tye-bye, tobi skazhut', i z syertsya svoiogo slova podadut': chi papirus rostye byez bolota? chi rostye ochyeryet byez vodi? vin ishchye v dospivanni svoim, nye zri-vaet'sya, alye sokhnye ranish za vsilyaku travu: otaki to dorogi vsikh tikh, khto zabuvae pro boga! i zginye nadiya byezbozhnogo, bo iogo spodivannya yak tye pavutinnya, i yak dim pavukiv iogo pyevnist'... na svii dim opirae't'sya, ta nye vstoit', trimaet'sya mit-sno za n'ogo, i nye vdyyerzhit'sya vin... vin zyelyenie na sotsi, i galuzki iogo vipinayut'sya ponad sadka iogo, na kupi kaminnya splyelosya korinnya iogo, vono mizh kaminnya vroslo: yakshcho virvut' iogo z iogo mistysa, to zryechet'sya iogo: tyebye ya nye bachilo!... taka radist' dorogi iogo, a z porokhu in-shi rostu'. tozh nyevinnogo bog nye tsuraet'sya, i nye budye trimati za ruku zlochintsiv, azh napovnit' usta tvoi smikhom, a gubi tvoi krikom radosti... tvoi nyenavisniki v sorom zodyagnut'sya, i namyetu byezbozhnikh nye budy!

9

a iov vidpoviv ta i skazav: spravdi piznav ya, sh-cho tak... ta yak opravdati's' lyudini zyemni pyeryed bogom? yakshcho vona skhochye na pryu stati z nim, vin vidpovidi ii nye das' ni na odnye iz tisy-achi skarzheny!... vin mudrogo syertsya i mogutn'oi sili; khto buv proti n'ogo upyerti i tsilim zostavsy? vin gori zriva, i nye znayut' voni, shcho v gnivi svoim vin ikh pyeryevyernuv. vin zyemlyu tryasye z ii mistysa, i stovpi ii trusyat'sya. vin sotsyevi skazhye, i nye skhodit' vono, i vin zapyechatue zori. roztyague nyebo vin sam, i khodit' po mors'kikh vi-sotakh, vin voza stvoriv, oriona ta volosozhadka, ta zori povidnyeni. vin chinit' vlyelike ta nyedoslidimye, pryedivnye, yakomu nyemae chisla!... os' vin nado mnoyu prokhodit', ta ya nye pobachu, i vin pyeryei-dye, a ya nye priglyanus' do n'ogo... os' vin skho-

pit' kogo, khto zavyernye iogo, khto skazhye iomu: shcho ti robish? bog gniv svoiogo nye spinit', pid nim gnut'sya ragavovi pomichniki, shcho zh todi vidpovim ya iomu? yaki ya slova pidbyeru proti n'ogo, ya, yakii koli b buv spravyedlivii, to nye vidpovidav bi, ya, shcho blagayu svoiogo suddyu? koli b ya vzi-vav, a vin myeni vidpovid' dav, nye poviryu, shcho vchuv bi mii golos, vin, shcho buryeyu mozhye rozty-erti myenye ta pomnozhiti rani moi byeznyevinno... nye dae vin myeni i zvyesti dukha mogo, bo myenye nasichae girkotoyu. koli khodit' pro silu, to vin vsye-mogutnii, koli zh khodit' pro sud, khto posvidchit' myeni? yakshcho b spravyedlivim ya buv, to os-udyat' myenye moi usta, yakshcho ya byeznyevinnii, to vchinyat' myenye vinuvamit'... ya nyevinnii, protye svoei dushi ya nye znayu, i nye radii zhytiam svoim ya... tsye odnye, a tomu ya kazhu: nyevinnogo yak i lukavogo vin vigublyae... yakshcho naglo bich smyer-t' zapodiuye, vin z probi nyevinnikh smiet'sya... u ruku byezbozhnogo dana zyemlya, ta vin litsya sud-div ii zakrivae... yak nye vin, todi khto? a dni moi stali shvidkishi, yak toi skorokhod, povtikali, nye bachili dobrogo, prominuli, nyemov ti chovni ochy-eryetani, mov oryel, shcho nyesyet'sya na zdobich... yakshcho ya skazhu: khai zabudu svee narikannya, khai zminy ya oblichchya svoe i pidbad'oryusya, to boyusya vsikh smutkiv svoikh, i ya znayu, shcho ti nye ochistish myenye... vsye odno budu ya vinu-vatii, to nashcho nadarmo ya muchitisya budu? koli b ya umivysa snigovoyu vodoyu, i pochistiv bi lugom doloni svoi, to i todi ti do grubu opustish myenye, i uchinit' bridkim myenye odizh moya... bo vin nye lyudina, yak ya, i iomu vidpovidi ya nye dam, i nye priedymo razom na sud, pomizh nami nyema posy-eryednika, shcho poklav bi na nas na obokh svoyu ruku... nyekhai zabyerye vin vid myenye svoiogo bicha, iogo zh strakh khai myenye nye zhakhae, todi budu kazati, i nye budu boyatis' iogo, bo ya nye takii sam z soboyu!...

10

zhittya moe stalo bridkye dlya moei dushi... nyekhai narikannya svoe ya na syebe pushchu, nyekhai gov-oryu ya v girkoti svoei dushi! skazhu bogovi ya: nye osudzhui myenye! povidom zhye myenye, chogo stav ti zo mnoyu na pryu? chi tsye dobre tobi, shcho ti gnobish myenye, shcho pogordzhuesh tvorivom ruk svoikh, a radu byezbozhnikh osvityuesh? khiba maesh ti ochi tilyesni? chi ti bachish tak samo, yak ba-chit' lyudina lyudinu? khiba tvoi dni yak dni lyuds'ki, chi lita tvoi yak dni muzha, shcho shukaesh provini moei i vividuesh grikh mii, khoch vidaesh ti, shcho ya nye byezzakonnik, ta nyema, khto b myenye vryatu-vav vid tvoei ruki? tvoi ruki stvorili myenye i vchinili myenye, potim ti obyernuvysa i gubish myenye... pam'yatai, shcho mov glinu myenye obroviv ti, i v porokh myenye obyertaesh. chi nye llesh myenye, mov moloko, i nye zgustiv ti myenye, mov na sir? ti shkiroyu i tilom myenye zodyagaesh, i spliv ti myenye iz kostey ta iz zhil. zhittya i milist' podav ti myeni, a opika tvoya styeryegla mogo dukha. a otsye za-khovav ti u syertsy svoemu, ya znayu, shcho e vono v

tyebye: yakshcho ya grishu, ti myenye styeryezhyesh, ta z provini moei myenye nye ochishchuesh... yak-shcho ya provinyusya, to gorye myeni! a yaksh-cho ya nyevinnii, nye smiyu pidnyati svoyu golovu, sitii stidom ta napoenii goryem svoim!... a koli pid-nyesyet'sya vona, to ti lovish myenye, yak toi lyev, i znovu pryedivno zo mnoyu povodishysa: ponov-lyuesh svidikiv svoikh proti myenye, pomnozhuesh gniv svii na myenye, viis'ko za viis'kom na myenye ti shlyesh... i nashcho z utrobi ti viviv myenye? ya buv bi pomyer, i zhodnisin'kye oko myenye nye pobachilo b, yak nibito nye isnuvav buv bi ya, pyeryeishov bi z utrobi do grubu... otozh, dni moi nyechislyenni, py-eryestan' zhye, i vid myenye vstupis', i nyekhai nye turbuyusya ya bodai trokhi, poki ya nye pidu i nye vyernusya! do krayu tyemnoti ta smyertnoi tini, do tyemnogo krayu, yak morok, do t'myanogo krayu, v yakomu poryadkiv nyema, i dye svitlo, yak tyem-ryava...

11

i zagovoriv naamatyanin tsofar ta i skazav: chi mae zostatis' byez vidpovidi byezlich sliv? i khiba yazikata lyudina nyevinnoyu budy? chi muzhi zamovchat' tvoi tyeryevyeni, i nye budy komu zasoromiti tye-bye? os' govorish ti: chistye moe mirkuvannya, i ya chistii v ochakh tvoikh, bozhye! o, koli b gov-oriti stav bog, i vidkriv svoi usta do tyebye, i pryed-staviv tobi taemnitsi pryemudrosti, bo voni yak ti chuda rozdumuvannya! i znai, vimagae bog myen-shye vid tyebye, nizh provini tvoi togo varti! chi ti bozhu glibin' doslidish, chi znaesh ti azh do kintsya vsyemogutn'ogo? vona vishcha vid nyeba, shcho zmozhyesh zrobiti? i glibsha vona za shyel, yak piznaesh ii? ii mira dovsha za zyemlyu, i shirsha za morye vona! yakshcho vin pyeryeidye i zamknye shchos', i zgromadit', to khto zaboronit' iomu? bo vin znae nikchyemnosti lyuds'ki ta bachit' nasillya, i vin nye doglyanye? tozh lyudina porozhnyia mur-drishae, khoch narodzhuet'sya, yak tye dikye oslya! yakshcho ti zmitsnish svoe syertsye, i svoi ruki do n'ogo prostyagnyesh, yakshcho e byezzakonnny v rutsi tvoii, to prozhyeni ti iogo, i krivda v namyetakh tvoikh nyekhai nye probuvae, tozh todi ti pidiimyesh oblichchya nyevinnye svoe, i budyesh mitsnii, i nye budyesh boyatis'! bo zabudyesh strazhdannya, pro nikh budyesh zgaduvati, yak pro vodu, yaka pro-plivla... vid pidnya povstanye zhittya, a tyem-ryava budy, yak ranok. i budyesh ti pyevnii, bo maesh nadiyu, i vikopaesh sobi yamu ta i budyesh byezpyechno lyezhati, i budyesh lyezhati, i nikhto nye sploshnit', i bagato-khto budut' pidlyeshchu-vatisya do oblichchya tvogo... a ochi byezbozhnikh minut'sya, i zginye pritulok u nikh, a ikhnya nadiya to stogin dushi!

12

a iov vidpovid ta i skazav: spravdi, to zh vi til'ki lyudi, i mudrist' iz vami pomrye!... tazh i ya mayu rozum, yak vi, ya nye nizhchii vid vas! i v kogo nyemae

takogo, yak tsye? posmikhovishchyem stav ya dlya druga svogo, ya, shcho klikav do boga, i vin myeni vidpovidav, posmikhovishchyem stav spravvedlivii, nyevinnii... nyeshchaslitvysy pogorda, na dumku spokoinogo, prigotovlyena dlya spotikannya nogi! spokoini namyeti grabizhnikov, i byezpyechnist' u tikh, khto boga gnivit', u togo, khto nibi to boga provadit' rukoyu svoeyu. alye zapitai khoch khudobu i navchit' tyebye, i ptastvo nyebyesnye i tobi rozpovist' abo govori do zymeli i vona vivchit' tyebye, i rozkazhut' tobi ribi mors'ki. khto b iz ts'ogo vs'ogo nye piznav, shcho gospodnya ruka tsye vchinila? shcho v n'ogo v rutsi dusha vs'ogo zhivogo i dukh kozhnogo lyuds'kogo tila? chi zh nye ukho slova rozbrae, pidnyebinnya zh smakue dlya sye-bye pozhivu? mudrist' u starshikh, bo dovgist' dnev rozum. mudrist' ta sila u n'ogo, iogo rada ta rozum. os' vin zruinue i nye budy vono vidbudovanye, zamknye cholovika i nye budy vin vipushchenii. os' vin strimae vodi i visokhnut', vin ikh pustit' to zymlyu voni pyeryevyernut'. v n'ogo sila ta zadum, u n'ogo zabludzhynii i toi, khto prizvodit' do bludu. vin uvodit' u pomilku radnikov, i obyezumlyue sud-div, vin rozv'yazue puta tsariv i pripyerizue poyasa na ikhni styegna. vin provadit' svyashcheyenikiv boso, i potuzhnikh povalyue, vin nadinim usta vidiimae i zabirae vid starshikh rozumnist'. na dostoinikiv lle vin pogordu, a poyasa mozhnim oslablyue. vidkri-vae vin ryechi gliboki iz tyemyryavi, a tyemnye prova-dit' na svitlo. vin robit' narodi potuzhnimi i znovu ikh nishchit', vin narodi poshiryue, i potim vivodit' v nyevolyu. vidiimae vin rozum v narodnikh goliv na zymeli ta blukati ikh zmushue po byezdorozh-nii pustyeli, voni khodyat' navpomatski v tyemyryavi tyemni, i vin uprovadzhuie ikh v blukaninu, mov p'yanogo!

13

os' usye otsye bachilo oko moe, chulo ukho moe, ta i usye zauvazhilo... yak znaetye vi znayu i ya, ya nye nizhchii vid vas, i ya govoritimu do vsyemogutn'ogo, i pyeryekonuvati khochu boga! ta nyeprevadu kue-tye tut vi, likari nyeputyashchi vi vsi! o, koli b vi naspravdi movchali, to vam tsye za mudrist' bulo bl... poslukhaitye no pyeryekonon' moikh: i vislukhaitye zaperyechyennya ust moikh. chi budyetye vi govoriti nyeprevadu pro boga, chi budyetye vi govoriti omanu pro n'ogo? chi budyetye vi uvazhati na n'ogo? chi za boga na pryu postaetye? chi dobre, shcho vas vin doslidit' chi yak z lyudini smiyut'sya, tak budyetye vi nasmikhatsiya z n'ogo? naspravdi vin vas pokarae, yakshcho budyetye vi poturati taemno os-obi! chi zh vyelich iogo nye nastrashue vas, i nye napadae na vas iogo strakh? vashi nagaduvannya tsye prisliv'ya iz popyelu, vashi bashti tsye glinyani bashti! movchit' pyeryedo mnoyu, a ya govoritimu, i nyekhai shchobud' priidye na myenye! nashcho dy-ertimu ya svoe tilo zubami svoimi, a dushu svoyu pokladu v svoyu ruku? os' vin myenye vb'e, i ya nadii nye matimu, alye pyered oblichchiam iogo pro dorogi svoi spyeryechatsiya budut' i tsye myeni budyie spasinnyam, bo pyered oblichchya iogo nye pidiidye

byezbozhnii. napravdu poslukhaitye slova mogo, a moe tsye osvidchyennya v vashikh ushakh nyekhai budyie. os' ya sud sporyadiv, bo ya spravvedlivii, tye znayu! khto toi, shcho budyie zo mnoyu prova-diti pryu? bo tyepyer ya zamovk bi i pomyer bi... til'ki dvokh tsikh ryecheyi nye robi ti zo mnoyu, todi vid oblichchya tvogo ya nye budu khovatis': viddali svoyu ruku vid myenye, a tvii strakh khai myenye nye zhakhael... todi klich, a ya vidpovidatimu, abo ya govoritimu, ti zh myeni vidpovid' dai! skil'ki v myenye provin ta grikhiv? pokazhi ti myeni mii pyeryestup ta grikh mii! chomu ti khovaesh oblichchya svoe i vvazhaesh myenye sobi vorogom? chi ti budyesh strakhati zaviyanii vitrom listok? chi ti solominu sukhu budyesh gnati? bo ti pishyesh na myenye girkoti i provini mogo molodyechogo viku daesh na spadok myeni, i v kaidani zakovuesh nogi moi, i vsi dorogi moi styeryezhyesh, nazirts khodish za mnoyu, i vin rozpadaet'sya, mov ta trukhlyavina, nye-mov ta odyezha, shcho mil' ii z'ila!...

14

lyudina, shcho vid zhinki narodzhyena, ko-rotkodyenna ta povna pyechaliami: vona vikhodit', yak kvitka i ziv'yanye, i vtikae, mov tin', i nye zostae't'sya... i na takogo ti ochi svoi vidkriyesh, i vodish na sud iz soboyu iogo! khto chistogo vivyesti mozhye z nyechistogo? ani odin! yakshcho viznachyeni iogo dni, chislo iogo misyatsiv v tyebye, yakshcho ti priznachiv dlya n'ogo myetu, shcho ii nye pyeryeidye, vidvyernisya vid n'ogo i vin zaspokoit'sya, i budyie vin tishitsiya svoim dnyem, yak toi natmit... bo dyeryevo mae nadiyu: yakshcho budyie styatye, to silu otrimaie znovu, i parost iogo nye zaginye; yakshcho postarie v zymeli iogo korin' i v porosi vmrye iogo pyen', to vid vodnogo zapakhu znov zatsvitye, i pustit' galuzzya, nyemov sadzhanyets'! a pomrye cholovik i znikaie, a skonaie lyudina to dye zh vona e?... yak voda vitikae iz ozyera, a richka spadae ta sokhnye, tak i ta lyudina pokladyet'sya i nye vstanye, azh do zakinchyennya nyeba nye zbudyat'sya lyudi ta nye prokinut'sya zo snu svogo... o, yakbi ti v shyeli myenye zakhovav, koli b ti myenye prikhovav, azh poki minyet'sya tvii gniv, koli b chas ti priznachiv myeni, ta i pro myenye zgadav! yak pomrye cholovik, to chi vin ozhyive? budu mati nadiyu po vsi dni svoiogo zhittya, azh poki nye priidye zamina dlya myenye! klikav bi ti, to ya vidpoviv bi tobi, za chin svoikh ruk sumuvav bi, bo kroki moi rakhuvav bi tyepyer, a moiego grikha nye styerig bi, provina moya bula b zapyechatana v vuzliku, i ti zakriv bi moe byezzakonnaya... alye gora spravdi vpadye, a skyelya zsuvaet'sya z mistysya svogo, kaminnya stiraie voda, ii zliava sposhchue porokh zymeli, tak nadiyu togo ti gubish... ti siloyu skhopish nazavzhdi iogo, i vidkhodit', ti minyash oblichchya iogo i vidsilaesh iogo... chi sini iogo slavni, togo vin nye znae, chi v prikromu stani togo vin nye vidae... bolie vin til'ki todi, koli tilo na n'omu, koli v n'omu dusha todi tuzhit'.

i vidpoviv tyemanyanin yelifaz ta i skazav: chi vidpovidatimye mudra lyudina znannyam vitryanim, i skhidnim vitrom napovnit' utrobu svoyu? budyepivpravduvatsya tim slovom, shcho nye nadaet'sya, chi timi ryechami, shcho pozhitku nyemae vid nikh? ti strakh bozhii ruiniuesh takozh, i pustoshish molitvu do boga, bo navchae provina tvoya tvoi usta, i ti vibiraesh sobi yazyka khitrinuv. oskarzhayut' tyebye tvoi usta, nye ya, i tvoji gubi svidkuyut' na tyebye: chi ti narodivsy lyudinoyu pyershoyu, chi ranishye, nizh zgir'ya, ti stvoryenii? chi ti slukhav u bozhii taemniia naradi, ta mudrist' dlya zabye zabrav? shcho ti znaesh, chogo b mi nye znali? shcho ti zrozumiv, i nye z nami vono? pomizh nami i sivii, oto i starii, starshii dnyami vid bat'ka tvogo. chi malo dlya tyebye potishyennya bozhi ta slovo, yakye vin skhovav u tobi? chogo to pidnosit' tyebye tvoe syertsye, i yaki to znaki tvoji ochi dayut', shcho na boga zvyertaesh ti dukha svogo, i z svoikh ust vipuskaesh podobni slova? shcho takye cholovik, shchob opravdanim buti, i shchob buv spravvedlivim vid zhinki narodzhynii? tazh vin navit' svyatom svoim nye doviryae, i nye opravdani v ochakh iogo nyebyesa, shcho zh todi cholovik toi bridkii ta zipsutii, shcho p'e krivdu, yak vodu? ya tobi rozpovim, ti poslukhai myenye, a shcho bachiv, to tye rozkazhu, pro shcho mudri donyesli ta vid bat'kiv svoikh nye zataili togo, im samim bula dana zymlya, i nye prikhodiv chuzhii pomizh nikh. byezbozhnii tryemtit' po vsi dni, a nasil'nikovi malo rokiv zakhovano. vyeryesk zhakhiv u n'ogo v ushakh, syeryed miru prikhodit' na n'ogo grabizhnik. vin nye virit', shcho vyernyet'sya vid tyemnoti, i vin vichikuet'sya dlya myecha. vin mandrue za khlilom, ta dye vin? znae vin, shcho dlya n'ogo vstanovlyenii dyen' tyemnoti... strasha' iogo utisk ta gnoblyennya, khapayut' iogo, nyemov tsar, shcho gotovii do boyu, bo ruku svoyu prostyagav vin na boga, i povstavav na vsyemogutn'ogo, proti n'ogo tvyerdoyu vin shieyu bigav, tovtstimi khryebtami schitviv svoikh. bo zakriv vin oblichchya svoje svoim salom, i boki obklav svoim zhirom, i sidiv u mistakh poruinovanikh, i domakh tikh, shcho v nikh nye sidyat', shcho na kupi kaminnya priznachenii. vin nye budyehagatii, i nye vsotoi'sya sila iogo, i po zymli nye poshiryat'sya ikhni maetki. nye vstupit'sya z tyemnoti vin, polum'ya visushit' parost iogo, i dukhom ust iogo budyehagat skhoplyenii. khai nye virit' v marnotu zablukanii, bo marnotoyu budyehagatnaka iomu, vona vipovnit'sya nye za dniv iogo, a iogo vyerkhovittya nye budyehagat zlyenyel' poskidaehagat silillyam, nyemov vinograd, nyedozrilist' svoyu, poronit' vin kvittya svoe, yak olivka, bo zborti byezbozhnikh spustoshyeni budut', a ogon' pozhyerye dim khabarnika: nye zlom vagitnie, i porodit' marnotu, i omanu gotue utroba iogo...

a iov vidpoviv ta i skazav: chuv ya takogo bagato, daryemni rozradniki vsi vi! chi nastanye kinyets' vitryanim tsim slovam? abo shcho zmitsnilo tyebye, shcho tak vidpovidaesh? i ya govoriiv bi, yak

vi, yakbi vi na mistsi moemu buli, ya dodav bi slovami na vas, i golovoyu svoeyu kivav bi na vas, us-tami svoimi zmitsnyav bi ya vas, i nye strimav bi rukh svoikh gub na rozradu! yakshcho ya govoritimu, bil' mii nye strimaet'sya, a yakshcho pyeryestanu, shcho vidiidye vid myenye? ta tyepyer os' vin zmuchiv myenye: vsyu gromadu moyu ti spustoshiv, i pomorshchiv myenye, i tsye stalo za svidchyennya, i zmanilist' moya proti myenye povstala, i ochyev-id'ki myeni dokoryae! iogo gniv myenye sharpae ta nyenavidit' myenye, skryegoche na myenye zubami svoimi, mii vorog vigostryue ochi svoi proti myenye... voni pashchi svoi rozzyavlyayut' na myenye, b'yut' ganyebno po shchokakh myenye, zbira-yut'sya razom na myenye: bog zlochintsyevi vidav myenye, i kinuv u ruki byezbozhnikh myenye... spokiniiv ya buv, ta tryemtyachim myenye vin zroviv... i za shiyu vkhopiv vin myenye i roztoroshchiv myenye, ta i postaviv myenye sobi tsillyu: iogo stril'tsi myenye ototchili, rozrivae nirki moi vin nye zhalivshi, moyu zhovch vilivae na zymlyu... vin robit' prolom na prolomi v myeni, vin na myenye bizhit', yak silach... vyeryetu poshiv ya na shkiru svoyu ta pid porokh zniziv svoyu golovu... zasharilos' oblichchya moe vid plachu, i na povikakh moikh zalyagla smyertna tin', khoch nasil'sta nyemae v dolonyakh moikh, i chista molitva moyi! nye prikrui, zymlye, krovi moei, i khai mistsy nye budyehagat zoiku mogo, bo tyepyer os' na nyebi mii svidok, samovidets' mii na visoti... gluzlivtsi moi, moi druzi, moe oko do boga s'lozit', i nyekhai vin dozvolit' lyudini zmagannya iz bogom, yak mizh sinom lyuds'kim i blizhnim iogo, bo pochislyeni roki minut, i pidu ya dorogoyu, ta i nye vyernus'...

mii dukh zalamavs', moi dni pogasayut', zostalis' myeni sami grobil... diisno, nasmishki zo mnoyu, i moe oko v rozgiryenii ikhnim nochue... pokladi, dai zastavu za myenye ti sam, khto zh to toi, shcho umovu zo mnoyu zab'e po rukakh? bo vid rozuminyha zakriv ti ikh syertsye tomu nye zvyelichuesh ikh. vin priznachue blizhnikh na podil, a ochi siniv iogo tyemniyut', vin postaviv myenye za prisliv'ya v narodiv, i stav ya takim, na yakogo plyuyut'... z byeztalannya potyemnilo oko moe, a vsi chlyeni moi yak ta tin'... pravnyedniki ostovpiyut' na tsye, i nyevinnii vstae na byezbozhnogo. i pravnyedni budyehagat dyerzhatis' dorogi svoei, a khto chistorukii pobil'shit'sya v sili. alye vsi vi povyernyetesya, i prikhod'tye, ta ya nye znakhodzhu mizh vami rozumnogo... moi dni prominuli, porvalisy dumi moi, mogo syertsya maetok, voni myeni nich obyertayut' na dyen', nablizhuyut' svitlo pri tyemryavi! yakshcho spodivayus', to til'ki shyelou, yak domu svogo, v tyemnoti postyelyu svoe lozhye... do grobu ya klichu: o bat'ku ti mii! do chyerve: moya mamu ta syestro moyi!... dye zh todi ta nadiya moyi? a nadiya moyi, khto pobachit' ii? do shyelovikh zasuviv zidye vona, koli ziidyemo razom do porokhu...

i zagovoriv shukh'yanin bildad ta i skazav: yak dovgo vi budyetye pastkami klasti slova? rozmirkuitye, a potim sobi pogovorimo! chomu porakhovani mi, yak khudoba? chomuv v vashikh ochakh ni byezumni? o ti, shcho rozharupesh dushu svoyu v svoim gnivi, chi dlya tyebye zymelya opustie, a skyelya osun-ye't'sya z mistsya svogo? tazh svitil'nik byezbozhnikh pogasnye, i nye budyie svitit'sya iskra ognyu iogo: iogo svitlo styemnie v namyeti, i zgasnye na n'omu svitil'nik iogo, stanut' tisini kroki sili iogo, i vdarit' iogo vlasna rada!... bo vin kinyenii v pastku nogami svoimi, i na grati vin budyie khoditi: pastka skho-pit' za stopu iogo, zmitsnit'sya sitka na n'omu, na n'ogo zakhovanii shnur na zymeli, a pastka na n'ogo na styezhtsi... strakhittya zhakhayut' iogo zvidusil', i zhyenut'sya za nim po slidakh. iogo sila golodnoyu budyie, a nyeshchastya pri botsi iogo prigotovlyenye. iogo shkira poidzhyena budyie khvoroboyu, poist' chlyeni iogo pyervorodzhynii smyerti. vidirvana budyie byezpyeka iogo vin namyetu iogo, a ti do tsarya zhakhiv iogo privyedyesh... vin pyeryebuvae v namyeti svoemu, yakii nye iogo, na myeshkan-nya iogo budyie kinyena sirka. zdolu posokhnut' korinnya iogo, a zgori iogo vittya ziv'yanye. iogo pam'yat' zaginye z zymeli, a na vulitsi imyennya nye budyie iomu. zazhyenut' iogo z svitla do tyemryavi, i vvyes' svit proganyae iogo. u n'ogo nyemae v narodi nashchadka, ni vnuka, i nyemae ostanku v mistsyakh iogo myeshkannya. na zgadku pro dyen' iogo os-tovpivali ostanni, za volossya zh khapalis' davnishi... os' taki to myeshkannya nyeprevaydnogo, i tsye mist-sye togo, khto boga nye znae!

19

a iov vidpoviv ta i skazav: azh doki smutiti vi budyetye dushu moyu, ta dushiti slovami myenye? dyesyat' raz tsye myenye vi soromitye, gnobiti myenye nye stidaetyes'!... yakshcho spravdi zblu-div ya, to mii grikh pri myeni pozostanye. chi vi vyelichaetyes' spravdi nad mnoyu, i vikazuetye moyu gan'bu na myenye? znaitye todi, shcho bog skrivdiv myenye, i tyenyeta svoi roztochiv nad mnoyu! os' gvalt! ya krichu, ta nye vidpovidaie nikhto, goloshu, ta nyemae sudul!... vin dorogu moyu otochiv i ya nye pyeryeidu, vin poklav na styezhki moi tyem-ryavu! vin styagnuv z myenye slavu moyu i vintsya znyav myeni z golovi! zvidusil' vin lamae myenye, i ya idu, nadiyu moyu, yak tye dyeryevo, vivyer-nuv vin... i na myenye svii gniv zapaliv, i zarakhu-vav vin myenye do svoikh vorogiv: polki iogo ra-zom prikhodyat', i toruyut' na myenye dorogu svoyu, i taboruyut' navkolo namyetu mogo... viddaliv vin vid myenye brativ moikh, a znaioimi moi pochuzhili dlya myenye, moi blizhni vidstali, i zabuli pro myenye znaioimi moi... myeshkant'si domu mogo, i sluzhnitsi moi za chuzhogo vvazhayut' myenye, chuzhakom ya stav v ikhnikh ochakh... ya klichu svoiogo raba i vin vidpovidi nye dae, khoch svoimi ustami blagayu iogo... mii dukh stav bridkii dlya moei družhini, a mii zapakh sinam moei utrobi!... navit' diti mali

znyeavzhayut' myenye, koli ya vstayu, to gluzuyut' iz myenye... moi vsi povirniki bridyat'sya mnoyu, a kogo ya kokhav obyernul's' na myenye... do shkiri moei i do tila mogo prilipilisya kosti moi, shchye bilya zubiv lish zostalasya shkira moyu... zmiluitesya nado mnoyu, o, zmiluitesya nado mnoyu vi, blizhni moi, bo bozha rukha dotorknulas' myenye!... chogo vi myenye pyeryesliduetye, nyemov bog, i nye nasichue-tyes' moim tilom? o, koli b zapisati slova moi, o, koli b buli v knizhtsi voni pozaznachuvani, koli b ril'tsyem zaliznim ta olivom v skyeli naviki voni buli vitye-sani! ta ya znayu, shcho mii vikupityel' zhivii, i os-tann'ogo dnya vin pidimye iz porokhu tsyu shkiru moyu, koga rozpadaet'sya, i z tila svoiogo ya boga pobachu, sam ya pobachu iogo, i moi ochi pobachat', a nye ochi chuzhi... tanut' nirki moi v moim nutri!... koli skazhyetye vi: nashcho budyemo gnati iogo, koli koryen' spravi znakhodit'sya v n'omu! to pobityes' myecha sobi vi, bo gniv za provinu to myech, shchob vi znali, shcho e shchye suddya!...

20

i vidpoviv naamatyanin tsofar ta i skazav: tomu to dumki moi vidpovidati myenye navyertayut', i tomu to v myeni tsyei mii pospikh! soromlivu naganu sobi ya pochuv, ta dukh z mogo rozumu vidpovi-dae myeni. chi znaesh ti tye, shcho vid vichnosti, vidkoli lyudina na zymeli bula postavlyena, to spiv nyespravdyedlivikh korotkii, a radist' byezbozhnogo til'ki na khvilyu? yakshcho pidnyesyet'sya vyelich-nist' iogo azh do nyeba, a iogo golova azh do khmari dosyagnye, protye vin zaginye naviki, nyemov iogo gnii, khto bachiv iogo, zapitae: dye vin? nyemov son ulyetit' i nye znaidut' iogo, mov vidinnya nichnye, vin spoloshyenii budyie: iogo bachilo oko, ta bachiti bil'shye nye budyie, i vzhye nye pobachit' iogo iogo mistsye... sini iogo zapobigatimut' laski v nuzhdyen-nikh, a ruki iogo pozvyertayut' maetok iogo... povni kosti iogo molodyechosti, ta do porokhu z nim vona lyazhye! yakshcho v ustakh iogo zlo solodkye, iogo vin tait' pid svoim yazikom, nad nim milosyerdit'sya ta nye puskae iogo, i trimaie iogo v svoikh ustakh, to tsyei khliv v iogo nutroshchakh zminit'sya, stanye vin zhovchyu zminoyu v nutri iogo!... vin maetok chuzhogo kovtav, alye iogo viblyue: bog viganyae iogo iz utrobi iogo... otrutu zmiinu vin ssatimye, gadyuchii yazik iogo vb'e! vin richkovikh dzhyeryel nye pobachit', strumkiv myedu ta moloka. pozvyer-tae vin pratsyu chuzhu, i ii nye kovtnye, yak i mae-tok, nabutii z vimini svoei, zhuvatyi nye budyie... bo vin pyeryesliduvav, kidav ubogikh, vin dim grabu-vav, khoch nye staviv iogo! bo spokoyu nye znav vin u nutri svoim, i svogo naimilishogo nye zby-eryezhye. nyemae ostanku z obzhirstva iogo, tomu nyetrivalye dobro iogo vsye: za povni dostatku iogo budyie tismo iomu, rukha kozhnogo skrivdzhynogo priidye na n'ogo! khai napovnyena budyie utroba iogo, ta poshlye vin na n'ogo zhar gnivu svogo, i budyie doshchiti na n'ogo nyedugami iogo... vin budyie vtikati vid zbroi zaliznoi, ta pronizhye iogo midnii luk... vin stanye myecha vityagati, i vi-idye vin iz tila, ta dyerzhak iogo viidye iz zhovchi

iogo, i pyeryestrakh na n'ogo vpadye! pri skarbakh iogo vsi nyeshchastya zakhovani, iogo budy zhyerti ogon' nye rozdmukhuvanii, pozostalye v namyeti iogo budy znishchyeny... nyebo vidkrie iogo byezzakonnaya, a z'yemlya proti n'ogo povstanye, urozhai iogo domu vtyechye, rozplivyet'sya v dyen' gnivu iogo... otsye dolya vid boga lyudini byezbozhnii, i spadshchina, obitsyana bogom dlya nyei!

21

a iov vidpoviv ta i skazav: uvazhno poslukaitye slovo moe, i nyekhai budyemyeni tsye rozradoyu vashoyu! pyeryetyerpit' myeni, a ya promovlyatimu, po promovli zh moii nasmikhatysya budyesh. khiba do lyudini moe narikannya? chi nye mav bi chogo stati nyetyerpyelivim mii dukh? obyernit'sya do myenye i zhakhnit'sya, ta ruku na usta svoi pokladit'... i yakshcho ya zgayayut pro tsye, to zhakhayus', i morozom proimaet'sya tilo moe... chogo nyespravedlivi zhivut', dozhyayut' do viku, i bagatstvom zmitsnyayut'sya? nasinnaya ikh mitsno stoit' pyeryed nimi, pri nikh, a ikhni nashchadki na ikhnikh ochakh... domi ikhni to spokii vid strakhu, i nad nimi nyema bicha bozhogo. spinat'sya bik iogo, i nye daryemno, zachinae korova iogo, i nye skidae. voni vipuskayut' svoikh molodyat, yak otaru, a ikh diti vibrikuyut'. voni golos zdiimayut' pri bubni ta tsitri, i vyesyelyat'sya pri zvuku sopilki. provadyat' v dobri svoi dni, i skhodyat' v spokoi v shyel. a do boga govoryat' voni: ustupisya vid nas, mi zh dorig tvoikh znati nye khochyem! shcho takye vsyemogutnii, shcho budyem sluzhiti iomu? i shcho skoristaem, yak budyem blagati iogo? ta nye v ikhnii rutsi dobro ikhne, dalyeka vid myenye porada byezbozhnikh... yak chasto svitil'nik byezbozhnim zgasae, i prikhodit' na nikh ikh nyeshchastya? vin pridilye v gnivi svoim na nikh pastki! voni budut', nyemov ta soloma na vitri, i nyemov ta polova, shcho burya skhopila iii! bog khovae sinam iogo krivdu svoyu ta nyekhai nadoluzhit' samomu iomu, i vin znatymel! nyekhai iogo ochi pobachat' nyeshchastya iogo, i bodai sam vin piv gniv vsyemogutn'ogo! yakye bo starannya iogo pro rodinu po n'omu, yak dlya n'ogo chislo iogo misyatsiv vlyhe pyeryelicheny? chi budy khto boga navchati znannya, iogo, shcho i nyebyesnikh suditimye? otsyei v povnii silii svoii pomirae, uvyes' vin spokiiini ta mirnii, dizhki iogo povni buli moloka, a mizok kostyei iogo svizhii. a tsyei pomirae v dushyeyu ogirchyenoyu, i dobrogo nye spozhivay vin, ta porokhom budut' lyezhati oboe voni, i chyerva ikh pokrie... tozh ya znayu dumki vashi i zadumi, shcho khochyetye krivditi nimi myenye. bozh pitaetye vi: dye knyaziv dim, i dye nymet probuvannya byezbozhnikh? tozh spitaityesya tikh, shcho dorogoyu idut', a ikhnikh oznak nye zatayuitye: shcho buvae vryatovanii zlii v dyen' zagibelyi, na dyen' gnivu vidvodit'sya v zakhist! khto iomu rozpovist' u litsye pro dorogu iogo? a koli narobiv, khto iomu nadoluzhit' i na kladovishchye budy provadzhynii vin, i pro mogilu podbayut'... skibi dolini solodki iomu, i tyagnyet'sya kozhna lyudina za nim, a tim, khto popyeryedu n'ogo, nyemae chisla... i yak vi

myenye potishaetye marnistyu, koli z vashikh vidpovidei zостаet'sya sama til'ki fal'sh?...

22

i zagovoriv tyemanyanin yelifaz ta i skazav: chi dlya boga lyudina korisna? bo mudrii korisnii samomu sobi! khiba vsyemogutnii bazhae, shchob ti nibi pravyednim buv? i shcho za korist' iomu, yak dorogi svoi ti vvazhaesh nyevinnimi sam? chi vin budy karati, tyebye boyachis', i chi pidye z tobouy na sud? khiba tvoe zlo nye vlyiky? tazh tvoim byezzakonnym nyemae kintsya! tazh z brativ svoikh brav ti zastavu daryemno, a z nagogo odyezhu styagav! nye poiv ti vodoyu znyemozhyenogo, i vid golodnogo strimuvay khlib... a sil'na lyudina to ii otsyei kraii, i pochysnii u n'omu suditimye. ti naporozhn'o vdiv vidsilav, i sirits'ki ramyena gnobilis', tomu pastki tyebye ototchili, i zhakhae tyebye naglii strakh, tvoe svitlo styemnilo, nichogo nye bachish, i vlyelika vda zakrivaet tyebye... chi zh bog nye visokii, yak nyebo? ta na zori ugoru poglyan', yak stali visoki voni! a ti kazhyesh: shcho vidae bog? chi suditimye vin chyeryez mlu? khmari zavisia iomu, i vin nye bachit', i khodit' po kruzi nyebyesnomu. chi ti budyesh trimatis' dorogi vidvichnoi, shcho nyeyu stupali byezbozhni, shcho nyevchasno buli voni zgblyeni, shcho richka rozlita, pidvalina ikh, shcho do boga kazali voni: vidstupisya vid nas! ta: shcho zrobit' dlya nas vsyemogutnii? a vin domi ikhni napovniv dobrom!... alye viddalilas' vid myenye porada byezbozhnikh! spravyedlivi tsye bachat' ta tishat'sya, i nasmikhaet'sya z n'ogo nyevinnii: spravdi vigublyenii nash protivnik, a ostanok ikh vizhyer ogon'! zapriyaznisya iz nim, ta i mai spokii, tsim priidye na tyebye dobro. zakona viz'mi z iogo ust, a slova iogo v syertsye svoje pokladi. yakshcho vyernyeshsya do vsyemogutn'ogo, budyesh zbudovanii, i viddalish byezzakonnaya z namyetiv svoikh. i vikini' do porokhu zoloto, i mov kamin' z potoku ofirts'kye tye zoloto, i budyte tobi vsyemogutnii za zoloto ta za sriblo bliskuchye tobi! bo todi vsyemogutn'ogo ti pokokhaesh i do boga pidiimyesh oblichchya svoje, budyesh blagati iogo i vin pochue tyebye, i ti obitnitsi svoi nadoluzhish. a shcho postanovish, to vipovnit'sya tye tobi, i na dorogakh tvoikh budy sayati svitlo. bo znizhue vin spinu pishnogo, khto zh smiryennii, tomu pomagae. ryatue vin i nyebyezvinno, i toi chistotoyu tvoikh ruk uryatovanii budyte.

23

a iov vidpoviv ta i skazav: moya mova i s'ogodni girka, tyazhchye strazhdannya moe za stognannya moi... o, yakbi to ya znay, dye iogo ya znaidu, to priishov bi do mistsya iogo probuvannya! ya b pyeryed oblichchiam iogo svoyu spravu poklav, a usta svoi ya napovniv bi dovodami, roziznav bi slova, shcho myeni vidpovist', i ya zrozumiv bi, shcho skazhye myeni. chi zo mnoyu na pryu vin z vlyelikoyu siloyu stanye? o ni, til'ki b uvagu zvyernuv vin na myenye!

spravedlivii sudivsya b tam z nim, ya zh nazavzhd i b zvil'nivs' vid svoiogo suddi. ta pidu ya na skhid i nyemae iogo, a na zakhid udamsya iogo nye pobachu, na pivnochi shukayu iogo i nye vkhoplyu, zbochu na pivdyen' i nye dobachayu... a vin znae dorogu, yaka pri myeni, khai bi viprobuvav vin myenye, mov tye zoloto, viidu! trimalas' noga moya kolo stopi iogo, dorogi iogo ya dierzhavsya i nye zbochiv. ya nye vidstupavsya vid zapovidyei iogo gub, nad ustavu svoyu ya khovav slova ust iogo. alye vin pri odnomu, i khto zavjernye iogo? yak chogo zakhadae dusha iogo, tye vin uchinit': bo vin vikonaе, shcho pro myenye priznachiv, i v n'ogo bagato takogo, yak tsye! tomu pyeryed oblichchiam iogo ya tryemchu, rozvazhayu i zhakhayus' iogo... a bog pom'yakshiv moe syertsye, i vsyemogutnii myenye nastrashiv, bo nye znishchynii ya vid tyemnoti, ani vid oblichchya svogo, shcho tyemnist' zakrila iogo!

24

dlya chogo chasi nye zakhovani vid vsyemogutn'ogo? ti zh, shcho znayut' iogo, iogo dniv nye pobachat'! pyeryesovuyut' myezhi byezbozhni, stado grabuyut' voni ta pasut', zaimayut' osla v sirotini, byerut' u zastavu vola vid udovits', voni bidnikh z dorogi spikhayut', razom musyat' khovatsiya zbidzhyeni kraju... tozh voni, bidari, nyemov diki osli na pustini, vikhodyat' na pratsyu svoyu, zdobichi shukayuchi, styep iomu khliba dae dlya dityei... na poli vnochi voni zhnut', i zbiryaut' sobi vinograd u byezbozhnogo, nago nochuyut' voni, byez odyezhi, i nye mayut' vkrittaya sobi v kholodi, moknut' vid zlyvi girs'koi, a zasloni nye mayuchi, skyelyu voni obiiamayut'... sirotu vidrivayut' vid pyers, i v zastavu byerut' vid ubogogo... khodyat' nago voni, byez vbrannya, i golodnimi nosyat' snopi. khoch mizh murami ikhnimi roblyat' olivu, topchut' chavila, ta pragnut' voni! stognut' lyudi iz mista, i kriчит' dusha vbivanih, a bog na tsye zlo nye zvyertae uvagi... voni proti svitla buntuyut', nye znayut' dorig iogo, i na styezhkakh iogo nye sidyat'. na svitanku vstae dushogub, zamordovue bidnogo ta zlidarya, a nich vin provodit', yak zlodii... a pyeryelyubnika oko chyekae smyerkannya, govoryachi: nye pobachit' myenye zhodnye oko! i zaslonu kladye na oblichchya... pidkopuyut'sya pid domi v tyemnoti, zamikayut'sya vdyen', svitla nye znayut' voni, bo ranok dlya nikh usikh razom to tyemryava, i znayut' voni zhakhi tyemryavi... takii lyegkii vin na povyerkhni vodi, na zzemli ikhnya chastka proklyata, nye vyernyet'sya vin na dorogu sadiv-vinogradiv... yak posukha ta spyeka idyat' snizhnu vodu, tak shyel poist' grishnikiv! zabudye iogo lono maty-eri, budye zhyerti chyerva iogo, mov solodoshchi, bil'shye nye budye vin zgaduvanii, i byezbozhnik polamanii budye, mov deryevol... chinit' zlo dlya byezditnoi vin, shchob vona nye rodila, i vdovitsi nye zrobit' dobra. a mitssyu svoeyu vin tyagnye mogut-nikh, koli vin vstae, to nikhto vzhye nye phevniisvo iogo zhyttiya! bog dae iomu vsye na byezpyeku, i na tye vin spirae't'sya, ta ochi iogo bachat' ikhni dorogi: pidiimut'sya trokhi i nyemae vzhye ikh, bo

ponizhyeni... yak usye, voni ginut', i zrizzuyut'sya, nyemov ta koloskova golovka... yakshcho zh ni, to khto zrobit' myenye nyeppravdomovtsyem, a slovo moe na marnotu obyernye?

25

i zagovoriv shukh'yanin bildad ta i skazav: panuvannya ta ostrakh u n'ogo, yakii na visotakh svoikh chinit' mir. chi viis'ku iogo e chislo? i nad kim iogo svitlo nye skhodit'? i yak mozhye lyudina buti pravvednyomu pyeryed bogom, i yak mozhye buti chis-tim, vid zhynki narodzhynii? tazh iomu navit' misyats' nye svitit', i v ochakh iogo i zori nye yasni! shcho zh todi lyudina ota, chyervyak, chi sin lyuds'kii khrobak?...

26

a iov vidpoviv ta i skazav: yak byezsilomu ti dopomig, yak ramyeno pidpyer ti nyemozhnomu? shcho ti radiv nyemudromu, i yaku radu podav bagat'omu? komu ti slova govoriv, i chii dukh viishov z tyebye? ryefaimi tryemtyat' pid vodoyu i vsi ii myeshkantsi. golii shyel pyeryed nim, i nyema pokrittaya avad-donu. vin nad porozhnyecheyu pivnich prostyag, na nichomu vin zymlyu povisiv. vin zav'yazue vodu v svoikh oblakakh, i nye rozbivaet'sya khmara pid nimi. vin postaviv pryestola svogo, roztyagnuv nad nim khmaru svoyu. na povyerkhni vodi vin zaz-nachiv myezhu azh do granitsi mizh svitlom ta tyem-ryavoyu. stoppi nyeba tryemtyat' ta strashat'sya vid gnivu iogo. vin mitssyu svoeyu vspokoyue morye, i svoim rozumom nishchit' ragava. svoim dukhom vin nyebo prikrasiv, ruka iogo v n'omu stvorila vtikayu-chogo skorpionia. tazh tsye vsye sami kintsi dorogi iogo, bo mi til'ki slabkyye shyepotinnya chuvali pro n'ogo, grim potugi zh iogo khto iogo zrozumiye?...

27

i iov dali viv movu svoyu ta i kazav: yak zhivii bog, vidkinuv vin pravo moe, i dushu moyu zasmu-tiv vsyemogutnii, i yak dovgo v myeni shchye dusha moya, i dukh bozhii u nizdryakh moikh, nyepravdi usta moi nye govoritimut', a yazik mii nye skazhye omani! boroni myenye, bozhyye, priznati vas za spravedlivikh! doki ya nye pomru, svoei nyevinnosti ya nye vidkinu vid syebye, za svoyu spravedlivist' trimayusya mitsno, i ii nye pushcho, moe syertsye nye budye gan'biti ni odnogo z dniv moikh, nyekhai budye mii vorog nyemov toi byezbozhnik, a khto povstae proti myenye yak krivdnik! yaka zh bo nadiya lukavomu, koli vidirvye, koli viz'mye bog dushu iogo? chi bog vislukhae iogo krik, koli pri-idye na n'ogo nyeshchastya? chi budye vtishatisya vin vsyemogutnim? budye klikati boga za kozhnogo chasu? ya vas budu navchati pro bozhuyu ruku, shcho e u vsyemogutn'ogo ya nye skhovayu, tazh sami vi tsye bachili vsi, to chogo zh nisyenitnitsi plyeshchyetye? taka dolya lyudini byezbozhnoi, tsye

spadshchina nasil'nikov, shcho otrimayut' vid vsyemogutn'ogo: yak rozmnozhat'sya diti iogo to khiba dlya myecha, a nashchadki iogo nye nasityat'sya khlibom! pozostalikh po nim morovitsya skhvae, i vdovitsi iogo nye zaplachut'... yakshcho nakopichit' vin sribla, nyemov togo porokhu, i nagotue odyezhi, yak glini, to vin nagotue, a pravyednii vdyagnye, a sriblo nyevinnii podilit'... vin budue svii dim, yak ta mil', i yak toi storozh, shcho stavit' sobi kuryenya, vin lyagae bagatim, ta bil'shye nye zrobit' togo: svoi ochi vidkrie i nyemae iogo... strakhittya dosyagnut' iogo, mov voda, vnochi burya ukradye iogo, skhidnii vityer iogo ponyesye i minyet'sya, i buryeyu skhopit' iogo z iogo mistysya... otsye vsye vin kinye na n'ogo, i nye zmlisosyerdit'sya, i vid ruki iogo musit' toi spishno vtiakat! svoimi doloniyami splyesnye nad nim, i svisyne nad nim z svogo mistysya...

28

otozh, mae sriblo svoe dzyeryelo, i e mistysye dlya zolota, dye iogo chistyat', zalizo byeryet'sya iz porokhu, z kamyenya mid' viplavlyat'sya. lyudina kladye dlya tyemnoti kintsya, i dokrayu doslidzhue vsye, i shukae kaminnya u tyemryavi ta v smyertnii tini: lamae v kopal'ni dalyeko vid myeshkantsya; zabuti nogoyu lyudini, visyat' mistysya, viddalenyi vid cholovika. zye-mylya khlib iz nyei pokhodit', a pid nyeyu porito, nyemov bi ogyem, mistysye sapfiru kaminnya ii, i porokh zolota v nii. styezhka tudi nye znae ii khizhii ptakh, ii oko orlinye nye bachilo, nye stupala po nii moloda zvirina, nye khodiv nyeyu lyev. cholovik svoyu ruku po kryemin' vityague, gori vid koryenya pyeryevyetae, probivae u skyelyakh kanali, i vsye dorogye bachit' oko iogo! vin zagachue riki vid vilivu, a zakhovani ryechi vivodit' na svitlo. ta dye mudrist' znakhodit'sya, i dye mistysye rozumu? lyudina nye znae tsini ii, i vona u kraini zhivikh nye znakhodit'sya. byezodnya govorit': vona nye v myeni! i morye zvishchae: vona nye zo mnoyu! shchirogo zolota dati za nyei nye mozhna, i nye vazhit'sya sriblo tsinoyu za nyei. nye vazhat' za nyei ofirs'kogo zolota, ni dorogogo onisku i sapfiru. zoloto i sklo nye rinvyayut'sya v vartosti ii, i ii nye zmynyati na posud iz shchirogo zolota. koral' i krishtal' i nye zgadyuyt'sya, a nabutok pryemudrosti lipshii za pyerli! nye rinvyat'sya ii yetiops'kii topaz, i nye vazhit'sya zoloto shchirye za nyei. a mudrist' izvidki prokhodit', i dye mistysye rozumu? bo vona vid ochyei us'ogo zhivogo zakhovana, i vid ptastva nyebesnogo skrita vona. avaddon toi i smyert' promovlyayut': ushima svoimi mi chuli pro nyei lish chutku! til'ki bog rozumie dorogu ii, i til'ki vin znae mistysye ii! bo vin azh na kintsi zye-mli pridi-vlyat'sya, bachit' pid nyebom usim. koli vin chiniv vagu vitrovi, a vodu utvoryuvav miroyu, koli vin ustavu skladav dlya doschku ta dorogi dlya bliskavki gromu, todi vin pobachiv ii ta pro nyei poviv, mit-sno postaviv ii ta ii doslidiv! i skazav vin lyudini todi: tazh strakh gospodnii tsye mudrist', a vidstup vid z-l-ogo tsye rozum!

29

i iov dali viv movu svoyu ta i skazav: o, koli b ya buv toi, yak za misyatsiv davnikh, yak za dnev tikh, koli boroniv myenye bog, koli nad golovoyu moeyu svititsya svitil'nik iogo, i pri svitli iogo ya khodiv v tyemnoti, yak buv ya za dnev tikh svoei pogozhoi osyeni, koli bozha milist' bula nad namyetom moim, koli vsyemogutnii zo mnoyu shchye buv, a navkolo myenye moi diti, koli moi kroki kupalitsya v masli, a skyelya olivni strumki bilya myenye lila!... koli ya vikhodiv do brami pri misti, i staviv na ploshchi sidinnya svoe, yak til'ki vbachali myenye yunaki to khovalis', a starshi vstavali i stoyali, zvyerkhniki strimuvali svoyu movu ta klali dolonyu na usta svoi, khovavsyia todi golos volodariv, a ikhnii yazyk prilipav im buv do pidnyebinnya... bo yakye ukho chulo pro myenye, to zvalo blazhyennim myenye, i yakye oko bachilo, to svidkuvalo za myenye, bo ya ryatuvav bidarya, shcho po pomich krichav, i sirotu ta byezpomichnogo. blagoslovennyya ginuchogo na myenye prikhodilo, a syertsye vdovitsi chiniv ya spivayuchim! zodyagavs' ya u pravyednist', i vona zodyagala myenye, nyemov plashch ta zavii bulo pravo moe. ochima ya buv dlya slipogo, a krivomu nogami ya buv. bidaryam ya buv bat'kom, supyeryechku zh, yakoi nye znay, ya doslidzhuvav. i ya toroshchiv zlochintsyevi shchyelyepi, i virivav iz zubiv iogo skhoplyenye. i ya govori: umru ya v svoemu gnizdi, i svoi dni ya pomnozhu, nyemov toi pisok: dlya vodi buv vidkritii mii koryen', a rosa zostavalas' na vittsi moii... moya slava bula pri myeni vsye nova, i v rutsi moii luk mii vidnovlyuvav silu. myenye slukhalisyia i dozhidali, i movchali na radu moyu. po slovi moim uzhye nye govorili, i padala mova moya na nikh kraplyami. i chyekali myenye, yak doshchu, i usta svoi vidkrivali, nyemov na vyesinnii toi doshchik... koli ya, buvalo, smiyavsyia do nikh, to nye virili, ta svitla oblichchya mogo nye gasili. vibirav ya dorogu dlya nikh i sidiv na choli, i probuvav, nyemov tsar toi u viis'ku, koli tishit' zasmuchyenykh vin!

30

a tye-pyer nasmikhayut'sya z myenye molodshi vid myenye litami, ti, shcho ikhnikh bat'kiv ya bridivsyia b poklasti iz psami otari moei... ta i sila ruk ikhnikh dlya chogo buvala myeni? povnya sil ikh minulas! samotni buli v nyedostatku ta golodi, ssali voni sukhu zye-mylyu, zruinovanu ta opustili! rvali voni lobodu na kushchakh, yalivtsyevye zh korinnya bulo ikhnim khlibom... voni buli vighnani z-pomizh lyudyei, krichali na nikh, nyemov na zlodiv, tak shcho voni probuvali v yarugakh dolin, po yamakh pidzyemnikh ta skyelyakh, ryevili voni mizh kushchami, zbiralis' pid tynryam, sini nyerozumnogo i diti nyeslavnogo, voni buli vighnani z krayu! a tye-pyer ya stav pisnyeyu im, i zrobivsyia dlya nikh pogovorom... voni obridili myenye, vid-dalilis' vid myenye, i vid moiego oblichchya nye strimali slini, bo vin rozv'yazav mogo poyasa i muchit' myenye, to i voni os' vuzdyechku iz syebe

vidkinuli pyeryed oblichchiam moim... po pravitsi vstayut' zhovtodzyubi, nogi myeni pidstavlyayut', i topchut' na myenye dorogi nyeshchastya svogo... porili voni moyu styezhku, khochut' mati korist' iz moiego zhittya, nyemae komu ikh zatrimati, nyemov chyeryez vilim shirokii prikhodyat', valyayut'sya popid rumovishchyem... obyernulos' strakhittya na myenye, moya slava pronyeslas', yak vityer, i, yak khmara, minulosa shchastya moe... a tyepyer rozlivaet'sya v myenye dusha moya, khapayut' myenye dni nyeshchastya! vnochi moi kosti vid myenye viddovbuyut'sya, a zhili moi nye vspokoyuyut'sya... z vyelikoi bozhoi sili zminilosya tilo moe, i nye-duga myenye opyerizue, mov toi khiton. vin uk-inuv myenye do bolota, i stav ya podibnyi do porokhu i popyelu. ya klichu do tyebye, ta ti myeni vidpovidi nye daesh, ya pyeryed tobouy stoyu, ti zh na myenye lishye pridirivlyashesya... ti zminiv'sya myeni na zhorstokogo, myenye ti zhyenyesh siloyu svoei ruki... na vityer pidnyav ti myenye, na n'ogo myenye posadiv, i robish, shchob ya roztopivs' na spustoshyennya! znayu ya: ti do smyerti provadish myenye, i do domu zibrannya, yakogo priznachiv dlya vs'ogo zhivogo... khiba nye prostyagae ruki potopyel'nik, chi vin u nyeshchasti svoim nye kri-chit'? chi zh nye plakav ya za bidaryem? chi za vbgom dusha moya nye sumovala? bo chyekav ya dobra, alye likho priishlo, spodivav'sya ya svitla, ta tyemnota priishla... kipyat' moi nutroshchi i nye zamovkayut', zustrili myenye dni nyeshchastya, khodzhu pochornilii byez sotsnya, na zbori vstayu ta krichu... ya stav bratom shakalam, a strusyatam tovarishyem, moya shkira zchornila ta i lupit'sya z myenye, vid spyekoti spalilisya kosti moi... i stala zhaloboyu arfa moya, a sopolika moya zoikom plach-livim...

31

umovu ya sklav buv z ochima svoimi, to yak budu divitis' na divchinu? i zvyerkhu yaka dolya vid boga, chi spadshchina vid vsyemogutn'ogo iz visot? khiba nye zagibil' dlya krivdnika, i khiba nye nyeshchastya zlochintsyam? khiba zh vin nye bachit' dorogi moi, i nye litchi' usi moi kroki? yakshcho ya khodiv u marnoti, i na omanu spishila noga moya, to nyekhai na vazi spravyedlivosti vzazhit' myenye, i yevynnist' moyu bog piznae! yakshcho zbochue krok mii z dorogi, i za ochima moimi pishlo moe syertsye, i do ruk moikh nyechist' prilipla, to nyekhai siyu ya, a ist' inshii, a roslinnist' moya nyekhai virvana budy z korinnyam! yakshcho moe syertsye zvabyalos' do zhinki chuzhoi, i prichayuvav'sya ya pri dvyyeryakh moiego tovarisha, to khai myelye dlya inshogo zhinka moya, i nad nyeyu nyekhai nakhilyayut'sya inshi! bo gidota ot-sye, i tsye provina pidsudna, bo ogon' tsye, yakii budy zhyerti azh do avaddonu, i virvye z korinnyam uvyes' urozhai mii!... yakshcho ya ponyekhtuvav pravom svoiego raba chi svoei nyevil'nitsi v ikh supyeryechtsi zo mnoyuu, to shcho ya zroblyu, yak pidiimyet'sya bog? a koli vin priglyanyet'sya, shcho iomu vidpovim? chi zh nye toi, khto myenye

uchiniv u nutri, uchiniv i iogo, i odin utvoriv nas v utrobi? chi bazhannya ubogikh ya strimuvav, a ochi dvoditsyam zasmuchuvav? chi ya sam poidav svii shmatok, i z n'ogo nye iv sirota? tazh vid dnev molodyechikh moikh virostav vin u myenye, yak v bat'ka, i vid utrobi matyeri moei ya provadiv iogo! yakshcho bachiv ya ginucho byez odyezhi, i vbrannya nye bulo v siromakhi, chi zh nye blagoslovlyali myenye iogo styegna, i runom ovychok moikh vin nye griv'sya? yakshcho na sirotu ya porushuvav ruku svoyu, koli bachiv u brami sobi dopomogu, khai ramyeno moe vidpadye vid svoiego plyecha, a ruka moya vid suglobu svogo nyekhai budye vidlamana! bo ostrakh na myenye nyeshchastya vid boga, a pyeryed vyelichchiam iogo ya nye mozhu vstoyati... chi ya zoloto klav za nadiyu sobi, chi do shchirogo zolota ya govoriv: ti, byezpyeko moya? chi tishiv'sya ya, shcho vyelikye bagatstvo moe, i shcho ruka moya stil'ki nadbala? koli bachiv ya sotsnye, yak syae vono, a misyats' vyelichno plivye, to koli b potaemno povabilos' syertsye moe, i tsilunki rukoyu ya im posilav, tsye tak samo provina pidsudna bula b, bo vidriksya b ya boga vsyevishn'ogo! chi ya tishivs' upadkom svoiego nyenavivnika, chi porushuvavs' ya, koli zlo spotikalo iogo? taki ni, nye davav ya na grikh pidnyebinnya svogo, shchob proklyattym zhadati dushi iogo. khiba lyudi namyetu mogo nye kazali: khto pokazhye takogo, khto z m'ya iogo nye nasitiv'sya? chuzhinyets' na vulitsi nye nochuvav, ya dvyeri svoi vidchinyav podorozhn'omu. chi khovav svoi progriki ya, yak lyudina, shchob u svoemu nutri zataiti provinu svoyu? bo toti ya boyav'sya b vyelikogo natovpu, i sorom vid rodiv zhakhav bi myenye, ya movchav bi, i z dvyyeryei nye vikhodiv... o, yakbi myenye vislukhav khto! otsye pidpis moei ruki: nyekhai vsyemogutnii myeni vidpovist', a os' zvii, zo skargoyu, shcho iogo napisav mii protivnik... chi zh ya nye nosiv bi iogo na svoemu plyechi, nye obinuv'sya b nim, yak vinkami? chislo krokiv svoikh ya pryedstavlyu iomu; mov do knyazya, nablizhus' do n'ogo. yakshcho proti myenye golosit' z'yemlya moya, i ii borozni plachut' iz nyeyu, yakshcho byez groshyei ya iv plodi ii, a ii vlasnika ya stognati primushuvav, to zamist' pshyeniitsi khai virostye tyeryen, a zamist' yachmyenyu kukil'!... slova iova skinchilisya.

32

i pyeryestali ti troe muzhiv vidpovidati iovu, bo vin buv spravyedlivii v ochakh svoikh. i zapaliv'sya gniv yeligu, sina barakh'ilovogo, buzyanina, z rodu ramovogo, na iova zapaliv'sya gniv iogo za tye, shcho toi uvazhav dushu svoyu spravyedlivishoyu za boga. takozh na tr'okh priyatyeliv iogo zapaliv'sya iogo gniv za tye, shcho nye znaishli voni vidpovidi, a zrobili til'ki iova vinnim. a yeligu vichikuvav iova ta ikh iz slovami, bo voni buli starshi vikom za n'ogo. i pobachiv yeligu, shcho nyema nalyezhnoi vidpovidi v ustakh tikh tr'okh lyudyei, i zapaliv'sya iogo gniv! i vidpoviv buzyanin yeligu, sin barakh'iliv, ta i skazav: molodii ya litami, vi zh starshi, tomu to ya strimuvav'sya ta boyav'sya znannya svoe visloviti vam. ya podumav: khai vik promovlyae, i khai rozumu vchit'

mnogolittya! spravdi, dukh vin u lyudini, ta vsyemogutn'ogo podikh ikh mudrimi chinit'. mnogolitni nye zavzhdz rozumni, i nye vsye rozumiyut'sya v pravi stari. tomu ya kazhu: poslukhai myenye, khai znannya svoe vislovlyu i ya! tozh sliv vashikh vichikuvay ya, nastavlyav svoi ushi do vashoi mudrosti, poki spravu vi dosliditye. i ya priglyadav'sya do vas, i os' nyemae mizh vami, khto b iovu doviv, khto b vidpovid' dav na slova iogo! shchob vi nye skazali: mi mudrist' znaishli: nye lyudina, a bog pyeryemozhye iogo! nye na myenye slova vin skyerovuvay, i ya nye vidpovim iomu movoyu vashoyu. polyakalis' voni, vzhye nye vidpovidayut', nye mayut' vzhye sliv... ya chyevak, shcho nye budut' voni govorit', shcho spinilis', nye vidpovidayut' uzhye. vidpovim takozh ya svoyu chastku, i vislovlyu i ya svoyu dumku. bo ya povni slovami, dukh moiogo nutra dokuchaemyeni... os' utroba moya, mov vino nyevidkritye, vona triskaet'sya, yak novi burdyuki! nyekhai ya skazhu i budyey lyegshye myeni, nyekhai usta vidkriyu svoi i vidpovim! na osobu nye budu uvagi zvyertati, nye budu pidlyeshchuvatis' do lyudini, bo nye vmiyu pidlyeshchuvatis'! koli zh ni, nyekhai zaraz viz'mye myenye mii tvoryets'!

33

alye slukhai no, iovyey, promovi moi, i viz'mi do ushyey vsi slova moi. os' ya usta svoi vidkriyayu, v moikh ustakh govorit' yazik mii. pros-tota mogo syertsya slova moi, i vislovlyat' yasno znannya moi usta. dukh bozhii myenye uchiniv, i ozhivlyae myenye vsyemogutn'ogo podikh. yakshcho mozhyesh, to dai myeni vidpovid', vishikuis' pyeryedo mnoyu, postav'sya! tozh bozhii i ya, yak i ti, z glini vitisnyenii tyezh i ya! oto strakh mii tyebye nye nastrashit', i nye budyey tyazhkoynu ruka moya na tobi. otozh, govoriv do moikh ushyey ti, i ya chuv golo sliv: chistii ya, byez grika, ya nyevinnii, i nyemae provini v myeni! otsye sam vin prichini na myenye znakhodit', uvazhae myenye sobi vorogom. u kaidani zakuv moi nogi, usi styezhki moi vin styeryezhye... os' u ts'omu ti nye spravedylivii! vidpovim ya tobi, bo bil'shii zhye bog za lyudinu! chogo ti iz nim spyeryechaushya, shcho pro vsi svoi spravi vin vidpovidy nye dae? bo bog promovlyae i raz, i dva razi, ta lyudina nye bachit' togo: u sni, u vidinni nichnomu, koli mitsnii son na lyudyeey napadae, v drimotakh na lozhi, todi vidkrivae vin ukho lyudyei, i nastrashue ikh ostorogoyu, shchob vidvyesti lyudinu vid chinu ii, i vin gordist' vid muzha khovae, shchob vid grobu povstrimati dushu iogo, a zhivaya iogo shchob nye vpala na ratishchye. i karaet'sya khvoristyu vin na postyeli svoii, a v kostyakh iogo svarka mitsna. i zhiva iogo bridi't'sya khlilobom, a dusha iogo stravoyu vlyublyenoyu. ginye tilo iogo, azh nye vidno iogo, i vistayut' iogo kosti, shcho pyershye nye vidni buli. i do grobu dusha iogo zblichuet'sya, a zhivaya iogo do pomyerlikh idye. yakshcho zh angol-zastupnik pri nim, odin z tisyach, shchob pryedstaviti lyudini ii pravotu, to vin budyey iomu milyosyerdnii ta i skazhye: zvil'ni ti iogo, shchob do grobu nye ishov vin, ya vikup znaishov. todi vidmolodit'sya

tilo iogo, povyernye do dnyv iogo yunosti. vin blagatimye boga, i iogo sobi vin upodobae, i oblichchya iogo budyey bachiti z oklikom radosti, i cholovikoviy vyernye iogo spravedylivist'. vin divitimyet'sya na lyudyei i govoritimye: ya grishiv buv i pravdu kriviv, ta myeni nye vidplachyeno. vin vikupiv dushu moyu, shchob do grobu nye ishla, i budyey bachiti svitlo zhivaya moya. bog robit' tsye vsye dvichitrichi z lyudinoynu, shchob dushu ii vidvyernuti vid grobu, shchob vin buv osvitylenii svitlom zhivikh. uvazhai, iovyey, slukhai myenye, movchi, a ya promovlyatimu! koli maesh slova, to dai myeni vidpovid', govori, bo bazhayu tvogo opravdannya. yakshcho ni ti poslukhai myenye; pomovchi, i ya navchu tyebye mudrosti!

34

i govoriv yeligu ta i skazav: slukhaitye, mudri, slova tsi moi, vi zh, rozvazhni, pochuitye myenye! bo ukho slova viprobuvue, a pidnyebinnya izhu kushtue. vbyerim pravo sobi, mizh soboyu piznaimo, shcho dobrye. bo iov govoriv: ya buv spravedylivii, ta vidkinuv bog pravo moe. chi budu nyepravdu kazati za pravo svoe? byez vini nyebyezpyechna strila moya... chi e takii muzh, yak tsyei iov, shcho p'e gluzuvannya, yak vodu, i tovarishue z zlochintsyami, i khodit' z lyud'mi byezzakonnimi? bo vin kazhye: nyema lyudini koristi, koli ii bog upodobae. tozh vislukhaitye, vi rozumni, myenye: bog dalyekii vid nyespravedylivosti, i vsyemogutnii vid krivdi! bo za chinom lyudini vin ii nadoluzhit', i zgidno z svoeyu dorogoyu znaiyey lyudina zaplatu! tozh popravdi, nye chinit' bog nyespravedylivogo, i vsyemogutnii nye skrivlyue prava. khto zymeklav dovriiv iomu, i khto na n'ogo vsyelyennu poklav? koli b vin do syebye zabrav svoe syertsye, svii dukh, i svii podikh do syebye zabrav, vsyakye tilo poginulo b vmit', a lyudina povyernulasya b na porokh!... koli maesh ti rozum, poslukhai zhye tsye, pochui golo otsikh moikh sliv: khiba strimuvati mozhye nyenavisnik pravo? i khiba osuditi ti zmozhyesh nyespravedylnogo? khiba mozhna skazati tsaryevi: nyegidnii, a vye! mozhnim: byezbozhnii? tazh vin nye zvyertae uvagi na zvyerkhniki, i nye vizriznyue mozhnogo pyeryed ubogim, bo vsi voni chin iogo ruk, za khvilinu voni pomirayut', opivnochi... dotorknyet'sya vin mozhnikh i ginut' voni, sil'nii usunyeni budyey rukoyu nye lyuds'koyu. bo ochi iogo na dorogakh lyudini, i vin bachit' vsi kroki ii, nyemae tyemnoti, nyemae i tyemryavi, dye b zlochintsi skhovalis'. bo lyudini vin nye pryznachae oznachenii chas, shchob khodila do boga na sud. vin sil'nikh lamae byez doslidu, i stavit' na mistsye ikh inshikh. bozh znae vin ikhni dila, obyernye vnochi i pochavlyeni budut'! yak nyespravedylivikh urazit' vin ikh, na vidnomu misti, za tye, shcho voni vidstupili vid n'ogo, i nye rozumili dorig iogo vsikh, shchob zoik siromakhi sprovaditi do n'ogo, bo vin chue blagannya prignichenyikh. koli vin zaspokoit', to khto vinuvatiti budyey? koli vin zakrie litsye, khto pobachit' iogo? a tsye robit'sya i nad narodom, i nad lyudinoynu razom, shchob nye panuvav cholovik nyechystivii iz tikh,

shcho pravlyat' za pastku narodovi. bo bogovi tryeba otak govorit: nyesu ya zasluzhnyenye, zlogo robiti nye budu! chogo ya nye bachu, navchi ti myenye; koli krivdu zrobiv ya, to bil'shye nye budu chiniti! chi na dumku tvoyu nadoluzhit' vin tsye, bo vidkinuv ti tye? bo vibyeryesh ti, a nye ya, a shcho znaesh, kazhi! myeni skazhut' rozumni ta muzh mudrii, yakii myenye slukhae: iov govorit' nyemudro, a slova iogo byez rozuminnya. o, koli b iov doslidzhenii buv azh naviki za vidpovidi, yak zli lyudi, bo vin dodae do svoiogo grikha shchye provinu, mizh nami vin plyeshchye v doloni ta mnozhit' na boga promovi svoi...

35

i govori v yeligu ta i skazav: chi tsye polichiv ti za pravo, yak kazhyesh: moya pravyednist' bil'sha za bozhu? bo ti govori v: shcho pomozhye tobi? yaku korist' iz ts'ogo ya matimu bil'shu, anizh vid svoiogo grikha? ya tobi vidpovim, a z tobou i blizhnim tvoim. podivisy na nyebo i pobach, i na khmari spoglyan', voni vishchi za tyebye. yak ti budyesh grishiti, shcho zrobish iomu? a stanut' chislyenni provini tvoi, shcho ti vchinish iomu? voni, krichat' vid tverdogo plyecha bagat'okh... ta nye skazhye nikhto: dye zh toi bog, shcho myenye vin stvoriv, shcho vnochi dae spivi, shcho nas nad khudobu zye mnu vin navchae, i nad ptastvo nyebyesnye vchinyae nas mudrimi? voni tam krichat', alye chyeryez bundyuchnist' zlochintiv vin vidpovidi nye dae. til'ki marnoti nye slukhae baghy, i vsyemogutnii nye bachit' ii. shcho zh todi, koli kazhyesh: nye bachiv iogo! ta e sud pyeryed nim, i chyekai ti iogo! a tyepyer, koli gniv iogo nye pokarav, i nye duzhye piznav pro glupotu, to namarno iov usta svoi vidkrivae ta mnozhit' slova byez znannya...

36

i dali yeligu kazav: pochyekai myeni trokhi, i tobi pokazhu, bo shchye e pro boga slova. zachnu vikladati va zdalyeka, i tvortsyevi svoemu viddam spravyedlivist'. bo spravdi slova moi nye nyepravdivi, ya z tobou byezvadnyi v znani. tazh bog sil'nii, i nye vidkidae nikogo, vin mitsnii v sili syertsya. nye lishae byezbozhnogo vin pri zhitti, alye pravo dlya bidnikh dae. vid pravyednogo vin ochyei svoikh nye vidvyertae, alye ikh sadovit' z tsaryami na troni nazavzhdi, i voni pidvishchayut'sya. a yak til'ki voni lantsyugami pov'yzani, i trimayut'sya v putakh bidi, to vin im pryedstavlyae ikh vchinok ta ikhni provini, shcho bagato ikh stalo. vidkrivae vin ukho ikh dlya ostorogi, ta vyelit', shchob vyernulisya vid byezza-konnnya. yakshcho til'ki poslukahayut'sya, ta stanut' sluzhiti iomu, pokinchat' voni svoi dni u dobri, a roki svoi u priemnoshchakh. koli zh nye poslukahayut'sya, to naskochat' na ratishchye, i pokinchat' zhittya byez znannya. a zlosyerdi kladut' gniv na syebye, nye

krichat', koli v'yazhye vin ikh. u molodosti pomi-rae dusha ikh, a ikhnya zhivaya pomizh bludnikami. vin vizvolaye ubogogo z gorya iogo, a v pyeryeslud-vanni vidkrivae im ukho. takozh i tyebye vin bi vibaviv buv iz tsnoti na shirokist', shcho v nii nyema utisku, a tye, shcho na stil tvii poklalosya b, povnye tovschhu bulo b. ta pravom byezbozhnogo ti pyerye-povnyenii, pravo zh ta sud pidpirayut' lyudinu. otozh lyutist' nyekhai nye namovit' tyebye do pyleskannya v doloni, a okup vyelikii nyekhai nye zavryenye z dorogi tyebye. chi v bidi dopomozhye tvii zoik ta vsi zmitsnyennya sili? nye kvapsya do nochi tiei, koli virvani budut' narodi iz mistysa svogo. styeryezhis', nye zvyertaisya do zla, yake zamist' bidi ti obrav. otozh, bog naivishchii u sili svoii, khto navchae, yak vin? khto dorogu iogo iomu vkazuvati budyet? i khto skazhye: ti krivdu zrobiv? pam'yatai, shchob zvyelichuvati iogo vchinok, pro yakogo vispivuyut' lyudi, shcho iogo bachit' vsyaka lyudina, cholovik priglyadaet'sya zdalyeka. otozh, bog vyelikii ta nye-dovidomii, i nyedoslidimye chislo iogo lit! bo styagae vin krapli vodi, i doschym voni padayut' z khmari iogo, shcho khmari spuskeyut' iogo, i spadayut' doschym na bagato lyudyei. takozh khto zrozumie roztyagynennya khmari, grim namyetu iogo? otozh, roztyagae vin svitlo svoe nad sobouy i mors'ku glibin' zakrivae, bo nimi vin sudit' narodi, bagato pozhivi dae. vin trimae v rukakh svoikh bliskavku, i kyerue ii proti tsili. ii gurkit zvischae pro nyei, i prikhid ii vidchuvae i khudoba.

37

otozh, i vid ts'ogo tryemtit' moe syertsye i zrushi-los' z mistysa svogo. uvazhlyvo slukhaiyte guk iogo golosu, i grim, shcho nyesyet'sya iz ust iogo, iogo vin puskae popid usim nyebom, a svitlo svoe azh na kintsi zye mli. za nim grim richit' lyevom, grimit' gukom svoei vyelichnosti, i iogo vin nye strimue, pochuet'sya golo iogo. bog pryedivno grimit' svoim golosom, vchinyae vyelikii dila, yakikh nye rozu-miemo mi. do snigu govorit' vin: padai na zye mlyu! a doschyevi ta zlyvi: bud'tye sil'ni! vin ruku pyechatae kozhnii lyudini, shchob piznali vsi lyudi pro dilo iogo. i zvir vkhodit' u skhovishchye, i zhivye v svoikh ligvishchakh. iz kimnati pidvyen-noi burya prikhodit', a z vitru pivnichnogo kholod. vid bozhogo podikhu lid povstae, i vodna shirokist' tuzhvae. takozh vin obtyazhuae vil'gisty tu chu, i svitlo svoe rozporoshuae khmara, i vona po okolit-syakh khodit' ta blukae za iogo provodom, shchob chiniti vsye tye, shcho nakazhye vin ii na povyerkhni vsyelyennoi, vin navodit' ii chi na karu dlya krayu svogo, chi na milist'. byeri, iovey, otsye do ushyei, us-tavai i rozvazh bozhi chuda! chi ti znaesh, shcho bog nakladae na nikh, i zayasnyue svitlo iz khmari svoei? chi ti znaesh, yak nosit'sya khmara v povitri, pro chuda togo, yakii mae byezvadnye znannya, ti, shcho shati tvoi stayut' tyepli, yak stishuet'sya zye mly z poludnya? chi ti roztyagav iz nim khmaru, mitsnu, nyemov dzyerkalo litye? navchi nas, shcho skazhye iomu? chyeryez tyemnist' mi nye vporiyadkuemo slova. chi iomu opovist'sya, shcho budu kazati? chi

zmig khto skazati, shcho vin znishcheyeni budye? i tyepper mi nye bachimo svitla, shchob svitilo u khmarakh, ta vityer pyeryeide i vichistit' ikh. iz pivnochi prikhodit' vono, nyemov zoloto tye, ta nad bogom vyelichnist' strashna. vsyemogutnii, iogo nye znaishli mi, vin mogutnii u sili, alye vin nye muchit' nikogo sudom ta vyelikoyu pravdoyu. tomu nyekhai lyudi boyat'sya iogo, bo na vsikh mudrosyerdikh nye divit'sya vin.

38

todi vidpoviv gospod' iovu iz buri i skazav: khto to takii, shcho zatyemnyue radu slovami byez rozumu? pidpyeryezhi no ti styezna svoi, yak muzhchina, a ya budu pitati tyebye, ti zh myeni po yasni! dye ti buy, koli zymlyu osnovuvav ya? rozkazhi, yakshcho maesh znannya! khto osnovi ii polozhiv, chi ti znaesh? abo khto roztyagnuv po nii shnura? u shcho pidstavi ii pozapushchuvani, abo khto poklav kamin' narizhnii ii, koli razom spivali vsi zori poranni ta radisnii okrik zdiimali vsi bozhi sini? i khto morye vorotami zagorodiv, yak vono vistupalo, nyemov bi z utrobi vikhodilo, koli khmari poklav ya za odizh iomu, a imlu za iogo pyelyushki, i priznachiv iomu ya granitsyu svoyu ta postaviv zasuva i vorota, i skazav: azh dosi ti diidyesh, nye dali, i tut os' myezha tvoikh khvil' gordovitykh? chi za svoikh dniv ti nakazuvav rankovi? chi dosvitni zori pokazav ii mistsye, shchob khapalas' za kintsi zyeмли ta posipalis' z nyei byezbozhni? zyeмли zminyuet'sya, mov ta glina pyechatki, i statut', nyemov odizh, voni! i nyekhai vid byezbozhnikh ikh svitlo vidiimyet'sya, a visokyie ramyeno zlamaet'sya! chi ti skhodiv koli azh do mors'kikh dzhyeryel, i chi ti pyeryekhodzhuvav'sya dnem byezodni? chi dlya tyebye vidkriti buli brami smerti, i chi bachiv ti brami smyertel'noi tini? chi shirokist' zyeмли ti oglyanuv? rozkazhi, yakshcho znaesh tseye vsye! dye ta doroga, shcho svitlo na nii probuvae? a tyemryava dye ii mistsye, shchob uzaty ii do granitsi ii, i shchob znati styezhki ii domu? znaesh ti, bo todi narodiv'sya zh ti buy, i vyelikye chislo tvoikh dniv! chi dokhodiv koli ti do skhovanok snigu, i skhovanki gradu ti bachiv, yak i traimay na chas likholit'ya, na dyen' boyu i viini? yakoyu dorogoyu dilit'sya vityer, rozporoshuet'sya po zyeмли vityeryets'? khto dlya zlyvi protoku proviv, a dlya gromovitsi dorogu, shchob doshchiti na zyeмли byezlyudnu, na pustinyu, v yakii cholovika nyema, shchob pustinyu ta pushchu nasichuvati, i shchob zabyezpyechiti vikhid travi? chi e bat'ko v doshcha, chi khto krapli rosi porodiv? iz chiei utrobi lid viishov, a inii nyebyesnii khto iogo porodiv? yak kamin', tuzhaviyut' vodi, a povyerkhn'ya byezodni khovae't'sya. chi zv'yazhyesh ti zav'yazki volosozharu, chi rozv'yazhyesh vikhzi v oriona? chi vivyedyesh chasu svogo zodyyaka, chi voza z sinami iogo poprovadish? chi ti znaesh ustavi nyebyes? chi ti pokladyesh na zyeмли ikhnyu vladu? chi pidiimyet'sya svii golos do khmar, i bagato vodi tyebye vkrie? chi bliskavki ti posilaesh, i pidut' voni, i tobi skazhut' os' mi? khto mudrist' vkladat' lyudini v nutro? abo khto dae syertsyevi rozum? khto mudristy khmari

zrakhue, i khto mozhye zatrimati nyebyesni posudi, koli porokh zlivae't'sya v zlivki, a kavalki zlipayut'sya? chi zdobich lyevitsi ti zlovish, i zaspokoish zhitt'ya lyevchukiv, yak voni po lyegovishchakh tulyat'sya, na chatakh sidyat' po kushchakh? khto gotue dlya kruka pozhivu iogo, yak do boga krichat' iogo diti, yak byez izhi blukayut' voni?

39

khiba ti piznav chas narodzhyenn'ya skyel'nikh kozits'? khiba ti pil'nuvav chas muk porodu lani? chi na misyatsi lichish, shcho spovnitis' musyat', v idaesh chas ikh narodzhyenn'ya, koli prikyakayut' voni, vipuskayut' dityei svoikh, i zvil'nyayut'sya vid boliv porodu? nabirayut'sya sil ikhni diti, na poli zrostayut', vidkhodyat' i bil'shye do nikh nye vyer-tayut'sya. khto pustiv osla dikogo vil'nim, i khto rozv'yazav oslu dikomu puta, yakomu priznachiv ya stype iogo domom, a mistsyem iogo probuvan-nya solonu pustinyu? vin smiet'sya iz galasu mista, nye chue vin kriku pogonicha. shcho znakhodit' po gorakh, to pasha iogo, i shukae vin us'ogo zye-lyenogo. chi zakhochye sluzhiti tobi odnorig? chi pri yaslakh tvoikh nochuvamite vinye do nikh ti odnoroga priv'yazhyesh do iogo borozni povorozhyam? chi budye vin boronuvati za tobou dolini? chi povirish iomu chyeryez tye, shcho mae vin silu vyeliky, i svoyu pratsyu na n'ogo popustish? chi povirish iomu, shcho vin vyernye nasinn'ya tvoe, i zbyerye tobi tik? krilo strusyevye radisno b'et'sya, chi zh krilo tseye i pir'ina lyelyeki? bo yaitsya svoi vin na zyeמlyu kladye ta v porosi ikh vigrivae, i zabuva, shcho noga mozhye ikh rozchaviti, a zvir pol'ovii mozhye ikh roztoptati. vin zhorstokii vidnosno dityei svoikh, nibi voni nye iogo, a shcho pratsya iogo mozhye buti nadaryemna, togo nye boit'sya, bo bog uchiniv, shchob zabuv vin pro mudrist', i nye nadiliv iogo rozumom. a za chasu nadkhodu stril'tsiv udaryae vin kril'mi povitrya, i smiet'sya z konya ta z iogo vyerkhivtsya! chi ti silu konyevi dasi, chi shiyu iogo ti zodyagnesh u grivu? chi ti zrobish, shcho budye skakati vin, mov sarana? vyelichnye irzhann'ya iogo strashyelyeznye! b'e no-goyu v dolini ta tishit'sya siloyu, idye vin nasuproti zbroy, smiet'sya z strakhu i shakhaet'sya, i nye vyertaet'sya z-pyeryed myecha, khoch dzvonit' nad nim sagaidak, vistrya spisovye ta ratishchye! vin iz shalenyistyu ta lyutistyu zyeמlyu kovtae, i nye virit', shcho chuti guk rogu. pri kozhnomo rozi krichit' vin: i-ga! i vinyukhue zdalyeka bii, grim gyet'maniv ta krik. chi yastrub litae tvoeyu pryemudristyu, na pivdyen' prostyague krila svoi? chi z tvoioغو nakazu oryel pidiimaet'sya, i mostit' kublo svoe na visoti? na skyeli zamyeshkue vin ta nochue, na skyel'nim vyershku ta tveredini, izviditi vizoryue izhu, dalyke vdi-vlyayut'sya ochi iogo, a iogo ptashyenyata p'yut' krov. dye zh zabiti, tam vin.

40

i goroviv gospod' iovu i skazav: chi budye stavati na pryu z vsyemogutnim ogudnik? khto spy-

eryechaet'sya z bogom, khai na tsye vidpovist'! i iov vidpoviv gospodyevi i skazav: otsye ya znikchyem-niv, shcho zh mayu tobi vidpovisti? ya kladu svoyu ruku na usta svoi... ya raz govoriv buv, i vzhye nye skazhu, a vdrugye i bil'sh nye dodam!... i vidpo-viv gospod' iovu iz buri i skazav: pidpyeryezhi no ti styegna svoi, yak muzhchina: ya budu pitati tyebye, ti zh poyasnyui myeni! chi ti khochyesh porushiti pravo moe, vinuvatiti myenye, shchob opravadanim buti? koli maesh ramyeno, yak bog, i gosolom ti zagrimish, nyemov vin, to okras' ti syebye pishnotoyu i yvelich-nistyu, zodyagnisya u slavu i krasu! rozporosh lyutist' gnivu svogo, i poglyan' na vsye gordye i priniz' ti iogo! poglyan' na vsye gordye i iogo vpokori, pospikhai nyechyestivikh na ikhn'omu misti, pokhovai ikh u porosi razom, a ikhni oblichchya obviv u ukritti. toti i ya tyebye slaviti budu, yak pravitsya tvoya dopomozhyye tobi! a os' byegymot, shcho iogo ya stvoriv, yak tyebye, travu, yak khudoba vyelika, vin ist'. oto sila iogo v iogo styegnakh, iogo zh mitsnist' u m'yazakh iogo zhivotu. viprostovue vin, nyemov kyedra, svoiogo khvosta, zhili styegon iogo pospli-talis'. iogo kosti nyemov mhyani oti ruri, kostom-akhi iogo yak ti pruttya zalizni. golova otsye bozhikh dorig; i til'ki tvoryets' iogo mozhyye zbliziti do n'ogo myecha... bo gori prinosyat' pozhivu iomu, i tam graet'sya vsya zvirina pol'ova. pid lotosami vin vilyezhuet'sya, u ukritti ochyeryetu i bolota. lotosi tin-nyu svoeyu vkrivayut' iogo, topoli potochni iogo ob-gortayut'. os' pidiimaet'sya richka, ta vin nye boit'sya ii, vin byezpyechnii, khocha b sam iordan iomu v pashchu vplivav! khto mozhyye shkopiti iogo v iogo ochakh, gakami nizdryu prodiraviti?

41

chi lyeviyatana potyagnyesh gachkom, i iomu yazika styagnyesh shnurom? chi ochyeryetinu vkladyesh iomu v nizdrya, chi tyerninoyu shchoku iomu prodi-ravish? chi vin budyte bagato blagati tyebye, chi budyte tobi govoriti lagidnye? chi skladye vin umovu z toboyu, i ti viz'myesh iogo za raba sobi vichnogo? chi nim bavitis' budysh, yak ptakhom, i priv'yazhyyesh iogo dlya divchatok svoikh? chi nim spil'niki torguvatimut? chi podilyat' iogo mizh kuptsiv-khananyeyv? chi shpil'kami prokolish ti shkiru iogo, a ostrogoyu rib'yachoyu iogo golovu? pokladi zh svoyu ruku na n'ogo, i zgadai pro vi-nu, i bil'shye togo nye chini! tozh nadiya tvoya nyepravdiva, na sam viglyad iogo upadyesh. nyema smil'chaka, shchob iogo vin zbuidi, a khto zh py-eryed oblichchym moim zmozhyye staty? khto vi-dyye navproti myenye i budyte tsilii? shcho pid nye-bom usim tsye moe! nye budu movchati pro chlyeni iogo, pro stan iogo sili i krasu iogo skladu. khto vid-krie povyerkhnyu odyezhi iogo? khto pidiidyye koli do dviynikh iogo shchelyepiv? dvyeri oblichchya iogo khto vidchinit'? navkolo zubiv iogo zhakh! iogo spina kanali shchitiv, poednannya ikh kryem'yanaya pyechat'. odnye do odnogo dokhodit', a vityer mizh nimi nye proidyye. odnye do odnogo prityverdzhyyeni, spoluchyyeni, i nye viddilyat'sya. iogo chkhannyya zashvchue svitlo, a ochi iogo yak poviki zori svi-

tovoi! bukhae polum'ya z pashchi iogo, virivayut'sya iskri ognyneni! iz nizdyer iogo valit' dim, nye-mov z togo gorshka, shcho kipit' ta bizhit'. iogo podikh rozpalyye vugil', i bukhae polum'ya z pashchi iogo. sila nochue na shii iogo, a strakh pyeryed nim utikae. m'yaeso nutra iogo mitsno trimaet'sya, vono v n'omu tyverdye, nye khitaet'sya. iogo syertsyye, mov z kamyenyya vilitye, i tyverdye, yak tye dolishnye zhorno! yak pidvodit'sya vin, pyeryelyakuyut'sya silachi, ta i khovayut'sya z zhakhu. toi myech, shcho dosyagnye iogo, nye vstoit', ani spis, ani ratishchye i pantsyer. za solomu zalizo vvazhae, a mid' za gnilu dyeryevinu! sin luka, strila, nye primusit utviktati iogo, kaminnya iz prashchi dlya n'ogo zmyniaet'sya v sino. bulavu uvazhae vin za solominku, i smiet'sya iz posvistu ratishcha. pid nim gostrye chyeryep'ya, lyagae na gostrye, nyemov u boloto. chinit' vin, shcho kipit' glibochin', mov gornyya, i obyertae morye v okrip. styezhka svitit' za nim, a byezodnya zdaet'sya iomu sivinoyu. nyemae podobi iomu na zyyemli, vin byezs-trashnim stvoryenii, vin bachit' usye, shcho visokyie, vin tsar nad usim pishnim zvyr'yam!

42

a iov vidpoviv gospodyevi i skazav: ya znayu, shcho mozhyyesh ti vsyye, i nye spinyat'sya zadum u tye-bye! khto zh to takii, shcho khovae poradu nyemu-dru? tomu ya govoriv, alye nye rozumim... tsye chud-nishyye vid myenyye, i nye znayu iogo: slukhai zhyye ti, a ya budu kazati, zapitayu tyebye, ti zh myeni poy-asni... til'ki poslukhom ukha ya chuv buv pro tye-bye, a tyepper moe oko os' bachit' tyebye... tomu ya zrikayus' govoryenogo, i kayus' u porosi i poppyeli!... i stalosyya po tomu, yak gospod' promoviv tsi slova do iova, skazav gospod' tyemanyaninu yelifazovi: za-palivsya mii gniv na tyebye ta na dvokh tvoikh priy-atyelyiv, bo vi nye govorili slushnogo pro myenyye, yak rab mii iov. a tyepper viz'mit' sobi sim bichkiv ta sim baranii, i idit' do mogo raba iova, i prinyesyetye tsilopalyennyya za syebye, a mii rab iov pomolit'sya za vas, bo til'ki z nim ya budu rakhuvatisyya, shchob nye vchiniti vam zloi ryechi, bo vi nye govorili slushnogo pro myenyye, yak rab mii iov. i pishli tyemanyanin yelifaz, i shukh'yanin bildad, ta naamatyanin tso-far, i зробили, yak govoriv im gospod'. i spoglyanuv gospod' na iova. i gospod' privyernuv iova do py-ershogo stanu, koli vin pomolivsyya za svoikh priy-atyelyiv. i pomnozhiv gospod' usye, shcho iov mav, udvoe. i poprikhodili do n'ogo vsi brati iogo, i vsi syestri iogo ta vsi poppyeryedni znaiomi iogo, i ili z nim khliv u iogo domi. i voni golovoyu khitali nad nim, ta potishali iogo za vsyye zlye, shcho gospod' buv sprovadiv na n'ogo. i dali voni iomu kozhyen po odnii kyesiti, i kozhyen po odnii zolotii obruchtsi. a gospod' poblagosloviv ostanok dniv iova bil'shye vid pochatku iogo, i bulo v n'ogo chotirnadtysat' tisyach dribnoi khudobi, i shist' tisyach vyerblyudiv, tisyacha par khudobi vyelikoi ta tisyacha olsits'. i bulo v n'ogo syemyero siniv ta tri dochki. i nazlav vin im'ya pyer-shii: emima, i im'ya drugii: kyetsiya, a im'ya tryetii: kyeryen-gappukh. i takikh vrodilivikh zhinok, yak iiovovi dochki, nye znaishlosyya po vsii zyyemli. i dav

im ikh bat'ko spadshchinu pomizh ikhnimi bratami.
a iov zhiv po tomu sotnyu i sorok rokiv, i pobachiv
siniv svoikh ta siniv siniv svoikh, chotiri pokolinni. i
vpokoivsya iov starim ta nasichyeniim dnyami.

1

solomonova pisnya nad pisnyami. nyekhai vin tsilue myenye potsilunkami ust svoikh, bo lipshi kokhannya tvoï vid vina! na zapakh olivi tvoï zapashni, tvoe imyennya nyenachye oliva rozlita, tomu divi kokhayut' tyebye! potyagni ti myenye za soboyu, bizhim! tsar vprovadiv myenye u palati svoi, mi raditi ta tishitis' budyemo toboyu, zgadaemo kokhannya tvoï, vid vina priemnishi, popravdi kokhayut' tyebye! dochki erusalims'ki, ya chorna ta garna, nyemov ti namyeti kyedars'ki, mov zanavisi solomonovi! nye divit'sya na tye, shcho smuglyavyen'ka ya, bozh sontsyemyenye opalilo, sini nyen'ki moei na myenye rozgnivalisa, nastanovili myenye storozhiti vinogradniki, ta svogo vinogradnika vlasnogo nye vstyeryegla ya!... skazhi zh myeni ti, kogo pokokhala dusha moye: dye ti pasyesh? dye daesh ti spochiti u spyeku otari? poshcho bilya stad tvoikh druživ ya budu, nyemov ta prichinna? yakshcho ti nye znaesh ts'ogo, vrodilivsha posyeryed zhinok, to viidi sobi za slidami otari, i vipasui pri shatrakh pastushikh kozlyatka svoi. ya tyebye pririvnyav do loshitsi v vozakh faraonovikh, o moye ti podruzhnyen'ko! garni shchichki tvoï pomizh shnurami pyeryel, a shhiika tvoya mizh razkami namista! lantsyuzhki zoloti mi porobimo tobi razom iz sribnimi kul'kami! doki tsar pri svoemu stoli, to mii nard vidae svoi pakhoshchi. mii kokhanii dlya myenye mov kititsya mirri: spochivae mizh pyersami v myenye! mii kokhanii dlya myenye mov kiprovye grono v yengyeds'kikh sadakh-vinogradakh! yaka ti pryekrasna, moye ti podruzhnyen'ko, yaka ti khorosha! tvoï ochi nyemov golubini! yakii ti pryekrasni, o mii ti kokhanii, yakii ti priemnni! a lozhye nam zelyen'! brusi nashikh domiv to kyedrini, styeli v nas kiparisi!

2

ya sarons'ka troyanda, ya dolinna lilyeya! yak lilyeya mizh tyeryenom, tak podraga moye pomizh divami! yak ta yablunya mizh lisovimi dyeryevami, tak mii kokhanii pomizh yunakami, iogo tini zhadala i sidila ya v nii, i iogo plid dlya mogo pidnyebinye solodkii! vin vprovadiv myenye do vynyarni, a prapor iogo nado mnoyu kokhannya! pidkripitye myenye vinogradovim pyechivom, osvizhit' myenye yablukami, bo ya khvora z kokhannya! liva ruka iogo pid golovoyu moeyu, pravitsya zh iogo prigortae myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, gazyelyami chi pol'ovimi olyenyami, shchob vi nye spolokhali, i shchob nye zbudili kokhannya, azh doki iomu do vpodobil!... golos mogo kokhanogo!... os' vin idye, os' vin skachye gorami, po pagirkakh vistribue... mii kokhanii podobnii do sarni chi do molodogo olyenya. on stoit' vin u nas za stinoyu, zazirae u vikna, zaglyadae u grati... mii kokhanii ozvavsya i promoviv do myenye: ustavai zhye, po-drugo moye, moye krasna, i do myenye khodi! bo otsye prominula pora doshchova, doshch ushchukh, pyeryeishov sobi vin. pokazalis' kvitki na zemli, pora solovyeika nastala, i golos gorlitsi v nashomu krai lunae! figa vipustila svoi ranni plodi, i roztsvili

vinogradini pakhoshchi vidali. ustavai zhye, po-drugo moye, moye krasna, i do myenye khodi! golubko moye u rozshchilinnakh skyel'nikh, u byeskidnim skhovku, dai pobachiti myeni tvoe lichko, dai pochuti myeni golosok tvii, bo golos tvii milii, a lichko tvoe urodlivye! lovit' nam lisitsi, lisinyata malyen'ki, shcho ushkodzhuyut' nam vinogradniki, vinogradniki zh nashi u tsviti! mii kokhanii vin mii, ya zh iogo, vin pasye mizh lilyeyami! poki dyen' prokholodu navie, a tini vtyechut', vyernis', mii kokhanii, stan' podobnii do sarni chi do molodogo olyenya v pakhuchikh gorakh!

3

po nochakh na lozhi svoim ya shukala togo, kogo pokokhala dusha moye... shukala iogo, ta iogo nye znaishla... khai ustanu i nyekhai ya proudusya po misti, khai na vulitsyakh ta na maidanakh togo poshukayu, kogo pokokhala dusha moye! shukala iogo, ta iogo nye znaishla... spitali myenye storozhi, shcho po misti prokhodyat'... chi nye bachili chasom togo, kogo pokokhala dusha moye? nyebagato proishla ya vid nikh, ta i znaishla ya togo, kogo pokokhala dusha moye: skhopila iogo, i nye pustila iogo, azh poki iogo nye vvyela u dim nyen'ki svoei, ta v kimnatu tiei, shcho v utrobi nosila myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, gazyelyami chi pol'ovimi olyenyami, shchob vi nye spolokhali, shchob nye zbudili kokhannya, azh doki iomu do vpodobil!... khto vona, shcho vikhodit' iz pustini, nyemov stovpi dimu, okuryena mirroyu i ladanom, vsilyakimi pakhoshchami prodavtsya? os' lozhye iogo, solomonovye, shistdyesyat litsariv navkolo n'ogo, iz litsariv slavnikh izrailiyevikh! usi voni mayut' myecha, usi vpravni v boyu, kozhyen mae svogo myecha pri svoemu styegni proti strakhu nichnogo. noshi zrobit sobi tsar solomon iz livans'kikh dyeryev: stovptsii ikhni zrobit vin iz sribla, a ikhnye opyertya zolotye, purpurovye sidinny, ikhnya syeryedina vistyelyena kokhannyam dochok erusalims'kikh!... pidit' i pobachtye, o dochki sions'ki, tsarya solomona v vinku, shcho nim mati iogo uvinchala iogo v dyen' vyesillya iogo ta v dyen' radosti syertsya iogo!

4

yaka ti pryekrasna, moye ti podruzhnyen'ko, yaka ti khorosha! tvoï ochyenyatka, nyemov ti golubki, glyadyat' z-za syerpanku tvogo! tvoï kosi nyemov stado kiz, shcho khvilyami skhodyat' z gori gilyeads'koi! tvoï zubki nyemov ta otara ovyyets' poobstriganikh, shcho z kupyelyu viishli, shcho kotyat' bliznyata, i mizh nimi nyemae nyeplyidnoi... tvoï gubki nyemov karmazinova nitka, tvoï uston'ka krasni, mov chastina granatnogo yabluka skronya tvoya za syerpankom tvoim! tvoya shiya nyemov ta davidova bashta, na zbroyu zbudovana: tisyacha shchitiv povishyena v nii, usye shchiti litsariv! dva pyersa tvoï mov ti dvoe bliznyat molodikh u gazyeli, shcho vipasuyut'sya mizh lilyeyami... poki

dyen' prokholodu navie, a tini vtyechut', pidu ya sobi na tu mirrinu goru i na pagirok ladanu... usya ti pryekrasna, moya ti podruzhyen'ko, i plyami nyema na tobi! zo mnoyu z livanu, moya naryechyena, zo mnoyu z livanu ti pidyesh! spoglyanyesh z vyershini amani, z vyershini syeniru i gyermonu, z lyegovishcha lyeviv, z lyepardovikh gir. zabrala ti syertsye myeni, moya syestro, moya naryechyena, zabrala ti syertsye myeni samim ochkom svoim, razochkom odnyen'kim namista svogo!... yakye lyubye kokhannya tvoe, o syestritysye moya, naryechyena! skil'ki lipshye kokhannya tvoe za vino, a zapashnist' oliv tvoikh za vsi pakhoshchi!... usta tvoi krapayut' myed shchil'nikovii, moya naryechyena, myed i moloko pid tvoim yazichkom, a pakhoshch odyezhi tvoei yak livans'ki ti pakhoshchi! zamknyenii sadok te syestritysya moya, naryechyena moya zamknyenii sadok, dzhyeryelo zapyechatanye... lono tvoe sad granatovikh yabluk z plodom doskonalam, kipri iz nardami, nard i shafran, pakhucha trostina i koritsya z usima dyeryevami ladanu, mirra i aloye zo vsima naizapashnishimi pakhoshchami, ti dzhyeryelo sadkovye, krynitsya zhivoi vodi, ta tiei, shcho plinye z livanu!... prokin'sya, o vitrye z pivnochi, i prilin', vitrye z poludnya, povii na sadok mii: nyekhai potyechut' iogo pakhoshchi! khai kokhanii mii priidye do sadu svogo, i nyekhai spozhyve plid naikrashchii iogo!...

5

priishov ya do sadu svogo, o syestro moya, naryechyena! zbirayu ya mirru svoyu iz bal'zamom svoim, spozhivayu svogo stil'nika razom iz myedom svoim, p'yu vino ya svoe zo svoim molokom!... spozhivaitye, spivdruzhi, piitye do skhochu, kokhanii! ya splyu, moe zh syertsye chuvae... os' gosol mogo kokhanogo!... stukae... vidchini myeni, syestro moya, o moya ti podruzhyen'ko, golubko moya, moya chista, bo rosoyu pokrilasya vsya moya golova, moi kuchyeri kraplyami nochil!... znyala ya odyezhu svoyu, yak znovu ii nadyagnu? pomila ya nizhki svoi, yak zhye ikh zanyechishchu?... mii kokhanii prostyag svoyu ruku kriz' otvir, i nutro moe skhviluyalos' vid n'ogo!... vstala ya vidchiniti svoemu kokhanomu, a z ruk moikh kapala mirra, i mirra tyekla na zasuvki zamka z moikh pal'tsiv... vidchinila svoemu kokhanomu, a kokhanii mii znik, diviishov!... dushi nye stavalo v myeni, yak vin govoriv... ya shukala iogo, ta iogo nye znaishla... ya gukala iogo, ta vin nye vidizvavsya do myenye... strili myenye storozhi, shcho khodyat' po misti, nabili myenye, zavdali myeni rani... zdyeril z myenye moe pokrivalo, storozhi msi'kikh muriv! zaklinayu ya vas, dochki erusalims'ki, yak mogo kokhanogo strinyetye vi, shcho iomu povistye? shcho ya khvora z kokhannya! chim kokhanii tvii krashchii vid inshikh kokhanikh, vrodlivisha z zhinok? chim kokhanii tvii krashchii vid inshikh kokhanikh, shcho tak zaklinaesh ti nas? kokhanii mii bilii i rum'yanii, viznachnishii vin vid dyesyati tisyach inshikh... golova iogo shchirrye zoloto, iogo kuchyeri pal'movye vittya, chorni, yak voron... iogo ochi nyemov golubki nad dzhyeryelami vodnimi, u molotsi povimivani, shcho nad

povnim strumkom posidali! iogo lichka yak gryadka bal'zamu, nyemov kvitniki zapashni! iogo gubi lilyei, z yakikh kapae mirra tyekucha! iogo ruki tovtpsi zoloti, povisadzhuvani khrizolitom, a lono iogo tvir mistyets'kii z slonovoi kosti, pokritii sapfirami! iogo styegna stovpi marmurovi, postavlyeni na zolotii pidstavi! iogo viglyad nyemov toii livan, vin yunak yak ti kyedri! usta iogo solodoshchi, i vin uvyes' pozhadannya... otsye mii kokhanii, i otsye mii družhok, dochki erusalims'ki!

6

kudi tvii kokhanii pishov, o naivrodlivisha z zhinok? kudi spryamuvav tvii kokhanii? bo mi poshukaemo iogo iz toboyu. mii kokhanii pishov do sadochka svogo, v kvitniki zapashni, shchob pasti v sadkakh i zbirati lilyei. ya nalyezhu svoemu kokhanomu, a myeni mii kokhanii, shcho pasye mizh lilyeyami! ti pryekrasna, moya ti podruzhyen'ko, mov ta tirtsia, ti khorosha, yak erusalim, ti grizna, yak viis'ka z praporami! vidvyerni ti svoi ochyenyata vid myenye, bo voni nyepokoyat' myenye! tvoi kosi nyemov stado kiz, shcho khvilyami skhodyat' z togo gilyeadu! tvoi zubi nyemov ta otara ovvets', shcho z kupyelyu viishli, shcho kotyat' bliznyata, i mizh nimi nyemae nyeplidnoi! mov chastina granatnogo yabluka skronya tvoya za syerpankom tvoim! shistdyesyat e tsarits', i visimidyesyat e nalozhnits', a divchatam nyemae chisla, ta edina vona tsya golubka moya, moya chista! u nyen'ki svoei vona odinachka, obrana vona u svoei rodityel'ki! yak bachili dochki sionu ii, to shchaslivoyu zvai ii, tsaritsi i nalozhnitsi to vikhvalyali ii: khto tsye taka, shcho vona viglyadae, nyemov ta dosvitnya zorya, pryekrasna, yak misyats', yak sontsy yasna, yak polki z praporami grizna? ziishla ya v orikhovii sad, shchob poglyanuti na pup'yanochki pri pototsi, shchob pobachiti tam, chi zatsviv vinograd, chi granatovi yabluni poroztstvitali? i nye zchulasya ya, yak myenye posadila dusha moya mizh kolyesnitsi moei družhini boyar... vyernisya, vyernis', sulamitko! vyernisya, vyernisya, nyekhai mi na tyebye nadivimos'! chogo vam divitisya na sulamitku, nyemov bi na tanyets' viis'kovii?

7

khoroshi yaki stali nogi tvoi v chyeryevichkakh, knyazivno moya! zaokruglyennya styegon tvoikh mov namisto, rukami mistyets'kimi vitochyenye! tvoe lono nyemov kruglotochyena chasha, v yakii nye zabraknye vina zapashnogo! tvii zhivit snip psyhenitsi, otochyenii timi lilyeyami! dva pyersa tvoi nyemov dvoe sarnyatok bliznyat! tvoya shiya yak bashta iz kosti slonovoi, tvoi ochi ozyertsya v khyeshboni pri brami togo bat-rabimu, v tyebye nis nyemov bashta livans'ka, shcho divit'sya vsye v bik damasku! golivka tvoya na tobi mov karmyle, a kosa na golivtsi tvoii nyemov purpur, polonyenii tsar timi kuchyeryami! yaka ti pryekrasna i priemna yaka, o kokhan-nya v rozkoshakh! stav podobnii do pal'mi tvii stan, tvoi zh pyersa do gron vinogradnikh! ya podumav:

vibyerusa na tsyu pal'mu, skhoplyusya za vittya ii,
i nyekhai stanut' pyersa tvoi, nyemov vinogradni ti
grona, a pakhoshch dikhannya tvogo yak yabluka!... a
usta tvoi yak nailipshye vino: prostue vono do mogo
kokhanogo, chinit' promovistimi i usta splyachikh!
ya nalyezhu svoemu kokhanomu, a iogo pozhadan-
nya do myenye! khodi zh, mii kokhanii, ta viidyemo
v polye, pyeryenochuemo v syelakh! ustanyemo rano,
i khodim u sadi-vinogradi, podivimosya, chi zatsviv
vinograd, chi kvitki roztzvilis', chi granatovi yabluni
poroztstvitali?... tam kokhannya svoe tobi dam!
vidadut' pakh mandragori, pri nashikh zhye vkhodakh
vsilyaki koshtovni plodi, novi ta stari, shcho ya ikh
zakhovala dlya tyebye, kokhanii ti mii!

8

o, koli b ti myeni buv za brata, shcho pyersa ssav
v nyeni moei, koli b strila tyebye ya na vulitsi,
tsiluvala b tyebye, i nikhto myeni nye dokoryav bi!
povyela b ya tyebye i privyela b u dim nyeni svoei:
ti navchav bi myenye, ya b tyebye napoila vinom
zapashnim, sokom granatovikh yabluk svoikh! liva
ruka iogo pid golovoyu moeyu, pravitsya zh iogo
prigortae myenye!... zaklinayu ya vas, dochki erusal-
ims'ki, nashcho b spolokhali, i nashcho b zbudili
kokhannya, azh doki iomu do vpodobii! khto vona,
shcho vikhodit' iz pustini, spirayuchisya na svogo
kokhanogo? pid yablunyeyu ya zbudila tyebye, tam
povila tyebye mati tvoya, tam tyebye povila tvoya
porodityel'ka! pokladi ti myenye, yak pyechatku
na syertsye svoe, yak pyechat' na ramyeno svoe, bo
sil'nye kokhannya, yak smyert', zazdroshchi nyepy-
eryemozhni, nyemov toi shyeol, iogo zhar zhar
ognyu, vono polum'ya gospoda! vodi vyeliki nye
zmozhut' zgasiti kokhannya, ani riki iogo nye zal-
lyut'! koli b khto davav za kokhannya maetok uvyes'
svogo domu, to nim pogordili b zovsim!... e syestra
v nas mala, i pyers u nyei nyema shchye. shcho
zrobimo nashii syestrichitsi v toi dyen', koli svatati
budut' ii? yakshcho vona mur, zaborolo iz sribla
zbuduemo na nii, a yakshcho vona dvyeri obkla-
dyemo kyedrovoyu doshkoyu ikh... ya mur, moi zh
pyersa yak bashti, todi ya bula v iogo ochakh mov ta,
yaka spokii provadit'... vinogradnika mav solomon u
baal-gamoni, vinogradnika vin viddavav storozham,
shchob kozhyen prinosiv za plid iogo tisyachu sri-
bla. alye mii vinogradnik, shcho mayu iogo, pri
myeni! tobi, solomonye, khai budye ta tisyacha, a
storozham iogo plodu dvi sotni! o ti, shcho sidish u
sadmakh, druzi tvoi prislukhayut'sya do tvogo golosu:
dai pochuti iogo i myeni! utikai, mii kokhanii, i
stan'sya podobnii do sarni sobi, chi do molodogo
olyenya u bal'zamovikh gorakh!

i stalos' za chasu, koli suddi sudili, to buv golod u krayu. i pishov buv cholovik z yudinogo vflyeemu myeshkati v moavs'kikh polyakh, in i zhinka ta dve siniv iogo. a im'ya tomu cholovikovi yelimyelyekh, a im'ya zhintsi iogo noomi; i im'ya dvokh siniv iogo makhlon i kilion, yefratyani z vflyeemu yudinogo. i priishli voni na moavs'ki polya, ta i zalishilisya. i pomyer yelimyelyekh, muzh noomi, i zostalasya vona ta dva ikhni sini. i vzyali voni sobi za zhinok moav-ityanok, im'ya odnii orpa, a im'ya drugii rut. i sidili voni tam bliz'ko dyesyati lit. i povmirali i voni oboe, makhlon ta kilion. i pozostalasya ta zhinka po dvokh dityakh svoikh ta po cholovikovu svoemu. i vstala vona ta nyevistki ii, i vyernulasya z moavs'kikh pil', bo pochula na moavs'komu poli, shcho gospod' zga-dav pro narod svii, dayuchi im khliba. i viishla vona z togo mistysya, dye bula tam, ta obidvi nyevistki z nyeyu, ta i pishli dorogoyu, shchob vyernutisya do yudinogo krayu. i skazala noomi do dvokh svoikh nyevistok: idit', vyernit'sya kozhna do domu svoei matyeri. i nyekhai gospod' zrobit' iz vami milist', yak vi zrobili z pomyerlimi ta zo mnoyu. nyekhai gos-pod' dast' vam, i vi znaidyete vidpochinok kozhna v domi svogo muzha! i vona potsiluvala ikh, a voni pidnyali svii golos ta plakali. i voni skazali do nyei: ni, z toboyu mi vyernayemos' do narodu tvogo! a noomi skazala: vyertaityesya, dochki moi, chogo vi pidyetye zo mnoyu? chi ya mayu shchye v utrobi svoii siniv, a voni stanut' vam za cholovikiv? vyernit'sya, dochki moi, idit', bo ya zanadto stara, shchob buti dlya muzha. a koli b ya i skazala: mayu nadiyu, i koli b tsiei nochi bula z muzhyem, i takozh porodila siniv, chi zh vi chyekali b ikh, azh poki povirostayut? chi zh vi zv'yazalisya b z nimi, shchob nye buti zamuzhyem? ni, dochki moi, bo myeni znachno girshye, yak vam, bo gospodnya ruka znaishla myenye. i pidnyali voni golos svii, i zaplakali shchye. i potsiluvala orpa svoyu svyekrukhu, a rut prigornulasya do nyei. i skazala noomi: os' zovitsya tvoya vyernulasya do narodu svogo ta do bogiv svoikh, vyernisya i ti za zovitsyeyu svoeyu! a rut vidkazala: nye silui myenye, shchob ya pokinula tyebye, shchob ya vyernulasya vid tyebye, bo kudi pidyesh ti, tudi pidu i ya, a dye zhitimyesh ti, tam zhitimu i ya. narod tvii budyе mii narod, a bog tvii mii bog. dye pomryesh ti, tam pomru i ya, i tam budu pokhovana. nyekhai gospod' zrobit' myeni tak, i tak nyekhai dodast', i til'ki smyert' rozluchit' myenye z toboyu. i pobachila noomi, shcho vona nastoyue iti za nyeyu, i pyerestala vgovoryuvati ii. i pishli voni vdvoikh, azh priishli do vflyeemu. i stalosya, koli voni vkhodili do vflyeemu, to zashumilo vsye misto pro nikh, i govorili: chi tsye noomi? a vona skazala im: nye klichyte myenye: noomi, klichyte myenye: mara, bo vyeliku girkotu zrobit myeni vsyemogut-nii. ya zamozhnoyu pishla bula, ta porozhn'oyu vy-ernuv myenye gospod'. chogo klichyete myenye: noomi, koli gospod' svidchiv proti myenye, a vsye-mogutnii poslav myeni gorye? i vyernulasya noomi ta z nyeyu moavityanka rut, nyevistka ii, shcho vyer-talasya z moavs'kikh pil'. i priishli voni do vflyeemu na pochatku zhniv yachmyenyu.

a noomi mala rodicha svogo cholovika, muzha bagatogo, z yelimyelyekhovogo rodu, a im'ya iomu boaz. i skazala moavityanka rut do noomi: pidu no ya na polye, i nazbirayu kolossya za tim, u kogo v ochakh znaidu milist'. a ta ii skazala: idi, moya dochko! i pishla vona, i priishla ta i zbiralas za zhyentsyami. a pripadok naviv ii na dilyanku polya boaza, shcho z yelimyelyekhovogo rodu. azh os' pri-ishov iz vflyeemu boaz, ta i skazav do zhyentsiv: gospod' z vami! a voni vidkazali iomu: nyekhai poblagoslovit' tyebye gospod'! i skazav boaz do slugi svogo, postavlyenogo nad zhyentsyami: chiya tsye divchina? i vidpoviv toi sluga, postavlyenii nad zhyentsyami, i skazav: divchina moavityanka vona, shcho vyernulasya z noomi z moavs'kikh pil'. a vona skazala: nyekhai ya zbiratimu, ta nazbirayu mizh snopami za zhyentsyami! i priishla vona, i stala vid samogo ranku i azh dotyepyer; a vdoma vona bula malo. i skazav boaz do rut: oto chuesh, dochko moya, nye khodi zbirati na inshomu poli, i nye idi zvidsi, i tak pristan' do moikh divchat. do-glydai ts'ogo polya, dye budut' zhati, i ti pidyesh za nimi. os' ya nakazav slugam nye zaimati tyeb-ye. a yak spragnyesh, to pidyesh do nachin', ta i nap'eshysya z togo, shcho ponachyerpuyut' slugi! i vpala vona na oblichchya svoe, ta i vklonilasya do zyemli, i skazala iomu: chomu znaishla ya milist' v ochakh tvoikh, shcho ti prikhillivsyas do myenye, khoch ya chuzha? i vidpoviv boaz i skazav ii: dok-ladno rozpovidzhyeno myeni vsye, shcho zrobila ti z svoeyu svyekrukhoju po smyerti tvogo cholovika, i ti kinula bat'ka svogo i matir svoyu ta krai svogo narodzhyennya, i pishla do narodu, yakogo nye znala vchora-pozavchora. nyekhai gospod' zaplatit' za chin tvii, i nyekhai budyе nagoroda tvoya povna vid gospoda, boga izrailyevogo, shcho ti priishla skho-vatisya pid kril'mi iogo! a vona skazala: nyekhai ya znaidu milist' v ochakh tvoikh, panye mii, bo ti po-tishiv myenye, i govoriv do slyertsya svoei nyeyiv'nitsi. a ya nye e navit' yak odna z tvoikh nyeyiv'nits! i skazav ii boaz u chas idi: pidiidi syudi, ta z'izh khliba i zamochi u kvasi shmatok svii. i sila vona zboku zhyentsiv, a vin podav ii prazhyenogo zyerna. i ila vona i nasitilasya, i shchye i pozostavila. i vstala vona zbirati. a boaz nakazav slugam swoim, govoryachi: i mizh snopami nyekhai zbiraе, i nye krivd'tye ii. i takozh konchye kin'tye ii zo snopiv, i pozostavtye, i budyе vona zbirati, a vi nye laitye ii. i zbiralas vona na poli azh do vyechora, i vimolotila tye, shcho nazbiralas, i bulo bliz'ko yefi yachmyenyu. i ponyesla vona, i vviishla do mista, i ii svyekrukha pobachila, shcho vona nazbiralas. a vona viynyalas, i dala ii, shcho pozostavila po svoii izhi. i skazala ii svyekrukha ii: dye ti zbiralas s'ogodni, i dye ti ro-bila? nyekhai budyе blagoslovyennii, khto priinyav tyebye! i vona rozpovila svoii svyekrusi, u kogo prat-syuvala, ta i skazala: im'ya togo cholovika, shcho ya s'ogodni robilas v n'ogo, boaz. i skazala noomi do nye-vistki svoei: blagoslovyennii vin u gospoda, shcho nye pozbaviv milosti svoei ani zhivikh, ani pomyer-likh. i skazala ii noomi: bliz'kii nam toi cholovik,

vin iz nashikh rodichiv. i skazala moavityanka rut: vin takozh skazav myeni: pristan' do moikh slug, azh poki nye skinchat' moikh zhniv. i skazala noomi do svoei nyevistki rut: dobrye, dochko moya, shcho ti vi- idyesh z iogo sluzhnitsyami, shchob nye chipali tye- bye na inshomu poli. i vona pristala do boazovikh sluzhnits', shchob zbirati azh do zakinchennya zhniv yachmyenyu ta zhniv pshyenitsi. i vona zhila z svoeyu svyekrukhoynu.

3

i skazala ii svyekrukha ii noomi: dochko moya, os' ya poshukayu dlya tyebye mistysya spochinku, shcho budye dobrye tobi. a tyepper os' boaz, nash rodich, shcho bula ti z iogo sluzhnitsyami, os' vin tsiei noch i stanyet'sya, koli vin lyazhye, to ti zauvazh tye mistysye, dye vin lyezhit'. i ti priidyesh, i vidkriesh prinizhzhya iogo ta i lyazhyesh, a vin skazhye tobi, shcho maesh robiti. a ta vidkazala do nyei: usye, shcho ti kazhyesh myeni, ya zrobluyu. i ziishla vona na tik, i zrobla vsye, yak nakazala ii svyekrukha ii. a boaz z'iv ta vipiv, ta i stalo vyesyelo iomu na syertsy, i priishov vin poklastisya bilya kopitsi. a vona tikho priishla, i vidkrila iogo prinizhzhya ta i lyagla. i stalosya opivnochi, i zatyemtiv toi cholovik, ta i zvivsya, azh os' zhinka lyezhit' u prinizhzhii iogo! i vin skazav: khto ti? a vona vidkazala: ya nyevil'nitsya tvoya rut. prostyagni zh krilo nad svoeyu nyevil'nitsyeyu, bo ti mii rodich. a vin skazav: blagoslovyennna ti v gospoda, dochko moya! tvoya ostannya laska do myenye lipsha vid pyershoi, shcho nye pishla ti za yunakami, chi voni bidni, chi voni bagati. a tyepper, dochko moya, nye biisya! usye, shcho skazhyesh, ya zrobluyu tobi, bo vsye misto narodu mogo znae, shcho ti zhinka chyesnotna! a tyepper spravdi, shcho ya rodich, ta e rodich shchye, blizhchii vid myenye. nochui tsyu nich, a rankom, yakshcho vin vikupit' tyebye do- brye, nyekhai vikupit'. a yakshcho vin nye skhochy e vikupiti tyebye, to vikuplyu tyebye ya, yak zhivii gospod'! lyezhi tut azh do ranku. i lyezhala vona u prinizhzhii iogo azh do ranku, i vstala, pyershye nizh mozha rozpiznati odin odnogo. a vin skazav: nyekhai nye piznayut', shcho zhinka prikhodila na tik. i vin skazav: dai khustku, shcho na tobi, i pody- erz zh ii. i dyerzhala vona ii, a vin vidmiryav shist' mir yachmyenyu, i poklav na nyei, ta i pishov do mista. a vona priishla do svoei svyekrukhi. a ta skazala: yak sprava, dochko moya? a vona rozpozvila ii usye, shcho zrobliv ii toi cholovik. i skazala: tsi shist' mir yachmyenyu vin dav myeni, bo skazav: nye prikhd' porozhn'o do svoei svyekrukhi. a ta skazala: pocheykai, moya dochko, azh poki dovidaeshsya, yak vipadye sprava, bo toi cholovik nye zaspokoit'sya, doki nye vikinchit' tsiei spravi s'ogodni.

4

a boaz priishov do brami, ta i siv tam. azh os' prokhodit' rodich, pro yakogo govoriw buv boaz. i vin skazav iomu: zaidi syudi, poslukhai, i syad' otut! i toi zaiшов i siv. a boaz uzyav dyesyat' muzha zo starshikh togo mista ta i skazav: sidaitye tut! i voni posidali. i skazav vin do rodicha: dilyanku polya, shcho nashogo brata yelimityekha, prodala noomi, jaka vyernulasya z moavs'kogo polya. a ya postanoviv: podam tobi do ushyei tvoikh, govory- achi: kupi pri tikh, shcho sidyat' tut, ta pri starshikh mogo narodu. yakshcho vikupish vikupi, a yakshcho nye vikupish skazhi myeni, i nyekhai ya znayu, bo okrim tyebye nyema komu vikupiti, a ya za toboynu. a toi skazav: ya vikuplyu. i skazav boaz: togo dnya, koli nabudyesh polye z ruki noomi, to nabudyesh takozh moavityanku rut, zhinku pomyerlogo, shchob postaviti im'ya pomyerlomu na nadili iogo. a rodich skazav: nye mozhu ya vikupiti sobi, shchob nye pon- ishchiti svogo nadilu. vikupi sobi mogo vikupa, bo ya nye mozhu vikupiti. a otsye bulo kolis' syeryed izrailya na vikup, i na zaminu, i na stvyerdzhyennya kozhnoi spravi: cholovik zdiimav sandalyu svoyu, i davav svoemu blizhn'omu, i tsye bulo svidotstvom syeryed izrailya. i skazav rodich do boaza: kupi sobi! i znyav svoyu sandalyu. i skazav boaz do starshikh ta do vs'ogo narodu: vi svidki s'ogodni, shcho ya nabuv usye, shcho yelimityekhovye, i vsye, shcho kilionovy ta makhlonovy z ruki noomi. a takozh moavityanku rut, makhlonovu zhinku, nabuv ya sobi za zhinku, shchob postaviti im'ya pomyerlomu na spadkovi iogo, i nye budye znishchyenye im'ya pomy- erlogo mizh bratami iogo ta z brami iogo mistysya. vi s'ogodni svidki na tsye! i skazav uvyes' narod, shcho buli v brami, ta starshi, svidki: nyekhai dast' gospod' tsyu zhinku, shcho vkhodit' do domu tvogo, yak rakhil' ta yak liyu, shcho voni obidvi zbuduvali izrailiv dim. i rozbagatii v yefrati, i zdobut' sobi slavnye im'ya v viflyeemi. a z nasinnya, shcho gospod' dast' tobi vid tsiei molodoi zhinki, nyekhai stanye dim tvui, yak dim pyeryetsa, shcho tamar porodila bula yudi. i vzyav boaz rut, i vona stala iomu za zhinku. i vin uviishov do nyei, a gospod' dav ii vagit- nist', i vona porodila sina. i skazali zhinki do noomi: blagoslovyennii gospod', shcho nye pozbaviv tyebye s'ogodni rodicha! i budye slavnim im'ya iogo syeryed izrailya. i vin budye tobi potishityelyem dushti ta na vizhivlyennya tvoei sivini, bo porodila iogo tvoya nyevistka, shcho lyubit' tyebye, shcho lipsha tobi za simokh siniv. i vzyala noomi tu ditinu, i poklala ii na kolina svoi, i bula ii za nyan'ku. a susidki nazvali im'ya iomu, govoryachi: narodivsya sin dlya noomi! i nazvali im'ya iomu: ovyed. a vin bat'ko essayeya, davi- dovogo bat'ka. a otsye pyeryetsovi nashchadki: py- eryets porodiv gyetrsna, a gyetrsn porodiv rama, a ram porodiv amminadava, a amminadav porodiv nakhshona, a nakhshon porodiv salmona; a salmon porodiv boaza, a boaz porodiv ovveya; a ovyed poro- div essayeya, a essayei porodiv davida.

yak samitno sidit' kolis' vyelyelyudnye tsye misto, nyemov udova vono stalo! mogutne posyeryed narodiv, knyaginya posyeryed krain vono stalo dannit-syeyu!... girko plachye po nochakh vona, i sl'ozhi garyachi na shchokakh u nyei... nyema potishityelya v nyei do vsikh, shcho kokhali ii, ii zradili vsi ii druzi, voni vorogami ii stali! yudyeya pishla na vignannya z bidi ta z roboti tyazhkoi, vona osyelilasya pomizh poganami, spochinku sobi nye znaishla! dognali ii vsi ii pyeryeslidniki syeryed tison... dorogi sions'koi don'ki sumni, bo nyemae na svyato prochan! usi bami ii popustili, zidkhae svyashchyenstvo ii, posumnili divchata ii, a vona girko ii! ii grabivniki vzyali goru nad nyeyu, i dobre vyedyet'sya ii vorogam, bo ii zavadav smutku gospod' za chislyennist' u nyei grikhiv: nyemovlyata ii do polonu pishli pyeryed vorogom... i vidiishla vid sions'koi don'ki vsya vyelichnist' ii... ii knyazi stali, nyemov olyeni ti, shcho pashi sobi nye znakhodyat', i idut' u byezsilli pyeryed pyeryeslidnikom... u dni likha svogo ta strazhdannya svogo dochka erusalims'ka spogadue vsi svoi skarbi, shcho buli vid dnev davnikh, yak narod ii vpav buv u ruku vorozhu, i nye bulo, khto b ii pomizh podav... vorogi spoglyadali na nyei, i smiyalis' z ruini ii... dochka erusalims'ka grikhom progrishilas', tomu to nyechistoyu stala, usi, shcho ii shanuvali, pogordzhuyut' nyeyu, nagotu bo ii voni bachili! i zidkhae vona, i vidvyertaet'sya vzad... nyechistist' ii na podolkakh u nyei. vona nye zgadala svogo kintsya, ta i upala pryedivno, i nikogo nyema, khto b potishiv ii... pobach, gospodi, gorye moe, bo zvyelichiv'sya vorog! gnobityel' prostyag svoyu ruku na vsi ii skarbi, i bachit' vona, shcho v svyatinu ii ukhivodyat' pogani, pro yakikh nakazav ti: nye vviidut' voni v tvoji zbori! uyves' narod ii stognye, shukayuchi khliba, svoi skarbi koshtovni za izhu dayut', abi til'ki dushu svoyu prozhiviti... zglyan'sya, gospodi, i podivisya, yaka stala pogordzhena ya! nye vam kazhuchi, glyan'tye i pobachtye, usi, khto dorogoyu idye: chi e takii bil', yak mii bil', shcho zavdaniy myeni, shcho gospod' zasmutiv nim myenye u dyen' lyutogo gnivu svogo?... iz vsiochini vin poslav v moi kosti ogon', i nad nimi vin zapanuvav! roztyag sitku na nogi moi, povyernuv myenye vzad, uchiniv vin myenye spustoshiloyu, uyves' dyen' bolyashchoyu... yarmo moikh progrikhiv z'yazanye mitsno rukoyu iogo, plyetut'sya voni ta prikhodyat' na shiyu moyu! vin zrobiv, shcho spitknulasya sila moya, gospod' pyeryedav myenye v ruki takogo, shcho i zvyestis' nye mozhu... usikh moikh sil'nikh gospod' poskidav syeryed myenye, mov na svyato zibrannya, vin sklikav na myenye, shchob moikh yunakiv potoroshchiti, yak u chavili, stoptav gospod' divchynu, yudinu don'ku... za otsim plachy ya, oko moe, moe oko sliz'mi zapliva! bo dalyeko vid myenye vtishityel', shcho dushu moyu ozhiviv bi; moi diti ponyekhtuvani, bo posiliv'sya vorog! sions'ka dochka prostyagla svoi ruki, nyemae rozradnika ii: gospod' nakazav proti yakova dovokla no'go iogo vorogam, don'ka erusalims'ka nyechistoyu stala mizh nimi... spravyedlivii gospod', a ya slovu iogo nyeslukhnyana

bula... poslukhaitye no, vsi narodi, i pobachtye mii bil': divchata moi ta moi yunaki u nyevolyu pishli! vzivalo do druziv svoikh, ta voni obmanuli myenye! svyashchyenstvo moe i moi starshi vmirayut' u misti, shukayuchi izhi sobi, shchob dushu svoyu pozhiviti... zglyan'sya, gospodi, tison myeni! moe nutro byentyezhit'sya, pyeryevyertaet'sya syertsye moe u myeni, bo bula zovsim nyeslukhnyana... na vulitsi myech osirochuvav, a v domi smyert'... pochuli, shcho ya os' stognu, i nyemae myeni potishityelya, vchuli prolikho moe vsi moi vorogi, ta i zradili, shcho ti tsye zrobiv... sprovadiv ti dyen', shcho iogo zapoviv, bodai stalosya im, yak myeni! bodai pyeryed oblichchya tvoe priishlo vsye ikhne likho, i vchini im, yak ti uchiniv os' myeni za grikhi moi vsi, bo chislyenni stognannya moi, moe zh syertsye bolyashchye...

2

yak zakhmariv gospod' v svoim gnivi sions'ku dochku! vin kinuv iz nyeba na zemylyu pishnotu izrailya, i nye zgadav u dyen' gnivu svogo pro pidnizhka nogam svoim, ponishchiv gospod', nye pomiluvav zhitla vsi yakovovi... vin pozburyuvav u gnivi svoim u dochki yudi tyverdini, na zemylyu zvaliv, zbyezchystiv vin tsarstvo i knyaziv usikh iogo... v lyuti gnivu vidtyav uyves' izrailiv rig, pravitsyu svoyu vidvyernuv vin vid voroga, ta i zapalav proti yakova, mov toi palychui ogon', shcho navkolo zhyerye! vin nap'yav svogo luka, yak vorog, protivnikom stala pravitsya iogo, i vin vibiv usye, shcho dlya oka bulo pozhadanye, u skinii don'ki sions'koi viliv zapyeklist' svoyu, yak ogon'... gospod' stav, yak toi vorog, ponishchiv izrailya vin, vsi palati iogo zruinuvav, tyverdini iogo popustoshiv, i yudinii don'tsi primnozhev zidkannya ta stogin! ponishchiv gorozhu svoyu, nyemov u sadka, mistsye zboriv svoikh popustoshiv, gospod' uchiniv, shcho zabuli v sioni pro svyato i subotu, i vidkinuv tsarya ta svyashchyenika v lyutosti gnivu svogo... pokinuv gospod' svogo zhyertivnika, dopustiv pobyeczhestiti svyatinu svoyu, pyeryedav v ruku voroga muri palatsiv ii, vorogi zashumili v gospodn'omu domi, nyemov bi svyatkovogo dnya! zadumav gospod' zruinuvati mur sions'koi don'ki, vin vityagnuv shnura, svoei ruki nye vyernuv, shchob nye nishchiti, sumnni vchini pyeryedmur'ya ta mur, voni razom oslabli... ii bami zapalisy v zemylyu, ponishchiv vin ta polamav ii zasuvli... ii tsar i knyazi ii syeryed poganiv... nyemae navchannya zakonu, i proroki ii nye znakhodyat' vidinnya vid gospoda... sidyat' na zemyli ta movchat' starshi don'ki sions'koi, porokh posipali na svoyu golovu, pidpyeryezalis' vyeryetami, azh do zyeimli svoyu golovu erusalims'ki divchata skhilili... poviplivali vid sliz moi ochi, moe nutro klyekoche, na zemylyu pyechinka moya vilivaet'sya chyeryez zanyepad dochki mogo lyudu, koli nyemovly a i sosunyet's' umlivayut' golodni na ploshchakh mis'kikh. voni kvilyat' svoim materyam: dye pozhiva i vino? i skulyuyut'sya, yak ranyeni, na ploshchakh mis'kikh, koli dushi svoi vipuskayut' na loni svoikh matyeryiv... shcho zasvidchu tobi, shcho vpadoblyu do tyebye, o

erusalims'kaya dochko? shcho vchinyu tobi rivnim, shchob tyebye zvyesyeliti, o divo, o dochko sions'ka? bo vyelika, yak morye, ruina tvoya, khto tyebye polikue? proroki tvoi provishchali dlya tyebye marnotu i fal'shiyve, i nye vidkrivali tvogo grikha, shchob dolya tvoyu vidvyernuti, dlya tyebye vbachali pro-rotstva marnoti i vignannya... usi, shcho prokhodyat dorogoyu, plyeshchut' u doloni na tyebye, i posvis-tuyut' ta golovoyu svoeyu khitayut' nad don'koyu erusalimu ta kazhut': khiba tsey tye misto, shcho pro n'ogo kazali: korona pishnoti, rozrada vsiei zyeimli? usi vorogi tvoi pashchu na tyebye rozzyav-lyuyut', svishchut' i zubami skryegochut' ta kazhut': mi pozhyerli ii... otsye spravdi toi dyen', shcho chyeekali iogo, znaishli mi i bachimo iogo!... uchiniv gospod' tye, shcho zadumav, vin vipovniv slovo svoje, shcho iogo nakazav vid dnyv davnikh: usye zruinu-vav, i milosyerdya nye mav, i voroga vtishiv tobouy, vin roga pidiinyav suprotivnikh tvoikh... ikhne syert-sye do gospoda krik pidiimae, o murye, o dochko sionu! prolivai, yak potik, sl'oz'i vdyen' ta vnochi, nye davai vidpochinku sobi, nyekhai nye spochinye zinzitsya tvoya! ustavai, golosi unochi na pochatku storozhi! vilivai svoje syertsye, mov vodu, navproti oblichchya gospodn'ogo! pidiimi ti do n'ogo doloni svoi za dushu svoikh nyemovlyat, shcho vid golodu mliyut' na rozi vsikh vults'!... spoglyan', gospodi, i podivisiya, komu ti zrobit otakye? chi konyechnim bulo, shchob zhinki ili plid svi, svoikh nyemovlyat, yakikh vplyekali? shchob buv u syvatini gospodnii zabitii svyashcheyenik i prorok? lyezhat' na zyeimli na vults'yakh ryadom yunak ta starii... popadali divi moi ta moi parubki vid myecha, ti pobiv ikh v dyen' gnivu svogo, porizav, nye mav milosyerdya... ti vikliku-vav, mov na dyen' svyata, zhakhoti moi iz dovkillya, i vryatovanogo nye bulo, i pozostal'tsya v dyen' gnivu gospodn'ogo, povigublyuvav vorog mii tikh, kogo viplyekala ta zrostila bula...

3

ya toi muzh, yakii bachiv bidu vid zhyezla iogo gnivu, vin provadiv myenye i doprovadiv do tyemryavi, a nye do svitla... lish na myenye vsye znovu obyertae ruku svoyu tsilii dyen'... vin visnazhiv tilo moe i moyu shkiru, moi kosti storoshchiv, obgorodiv vin myenye, i myenye ototchiv girkotoyu ta mukoyu, u tyemnoti myenye posadiv, mov pomyerlikh davno... obgorodiv vin myenye i nye viidu, tyazhkimi vchiniv vin kaidani moi... i koli ya krichu i goloshu, za-tikae vin vukha svoi na molitvu moyu... kaminnyam obtyesanim obgorodiv vin dorogi moi, povikrivlyu-vav tsyazhki moi... vin dlya myenye vyedmyedym chatuyuchim stav, nyemov lyev toi u skhovishchi! popluta dorogi moi ta rozsharpav myenye, uchiniv vin myenye opustoshyeni! natyagnuv svogo luka i postaviv myenye, nache ty sil' dlya strili, pustiv strili do nirok moikh z svogo sagaidaka... dlya lyv'ogo narodu svogo ya stav posmikhovis'kom, glum-livoyu pisnyeyu ikhn'oyu tsilii dyen'... nasitiv myenye girkotoyu, myenye napoiv polinom... i styer myeni zubi zhorstvoyu, do popyelu kinuv myenye, i dusha moya spokii zgubila, zabuv ya dobro... i skazav

ya: zagublyena sila moya, ta moe spodivannya na gospoda... zgadai pro bidu moyu i muku moyu, pro polin ta otrutu, dusha moya zgadue byezpy-eryestanku pro tsye, i gnyet'sya v myeni... otsye ya nagaduyu syertsyevi svoemu, tomu to ya mayu nadiyu: tsye milist' gospodnya, shcho mi nye poginu-li, bo nye pokinchilos' iogo milosyerdya, novye vono kozhnogo ranku, vyelika bo vurnist' tvoya! gospod' tsye mii udil, govorit' dusha moya, tomu ya nadiyu na n'ogo skladayu! gospod' dobrii dlya tikh, khto nadiyu na n'ogo kladye, dlya dushi, shcho shukae iogo! dobre, koli lyudina v movchanni nadiyu kla-dye na spasinnya gospodne. dobre dlya muzha, yak nosit' yarmo v svoii mladosti, nyekhai vin samitno sidit' i movchit', yak poklav vin na n'ogo iogo; khai zakrie vin porokhom usta svoi, mozhye e shchye nadiya; khai shchoku tomu pidstavlyae, khto iogo b'e, svoeyu kan'boyu nasichuet'sya... bo gospod' nye naviki zh pokinye! bo khoch vin i zasmutit' kogo, protye zmluet'sya za svoeyu vyelikoyu milistyu, bo nye muchit' vin z syertsya svogo, i nye zasmuchue lyuds'kikh siniv. shchob toptati pid svoimi nogami vsikh v'yzniv zyeimli, shchob pyeryed oblichchym vsyevishn'ogo pravo lyudini zignuti, shchob gnobiti lyudinu u spravi sudovii iogo, ots'ogo nye mae na otsi gospod'! khto to skazhye i stanyet'sya tsye, yak gos-pod' togo nye nakazav? khiba nye vikhodit' usye z ust vsyevishn'ogo, zlye ta dobre? chogo zh narikae lyudina zhiva? nyekhai skarzhit'sya kozhyen na grikh siniv. poshukaimo dorig svoikh ta doslidimo, i vyern-imos' do gospoda! pidiimimo svoje syertsye ta ruki do boga na nyebi! spronyeviril'si mi i nyeslukhnyan-imi stali, tomu nye probachiv ti nam, zakrivsya ti gnivom i gnav nas, ubivav, nye pomiluvav, zakriv syebye khmaroyu, shchob do tyebye molitva moya nye diishla... smityam ta ogidoyu nas ti vchiniv mizh narodami, nashi vsi vorogi porozzyavlyali na nas svogo rota, strakh ta yama na nas poprikhodili, ruina i pogibil'... moe oko splivae potokami vod-nimi chyeryez nyeshchastya dochki mogo lyudu... vilivaet'sya oko moe byezupinno, nyema bo pyery-ervi, azh poki nye zglyanyet'sya ta nye pobachit' gos-pod' iz nyebyes, moe oko vchinyae zhurbu dlya moei dushi chyeryez dochok usikh mogo mista... lovly-achi, lovlyat' myenye, nyemov ptakha, moi vorogi byezprichinno, zhittya moe v yamu zamknuli voni, i kaminnyami kinuli v myenye... plivut' myeni vodi na golovu, ya govoryu: vzhye pogublyenii ya!... klikav ya, gospodi, imyennya tvoe iz naiglibshoi yami, ti chuesh mii golos, nye zakhovui zhye vukha svogo vid zoiku mogo, vid blagannya mogo! ti bliz'kii togo dnya, koli klichu tyebye, ti govorish: nye biisya! za dushu moyu ti zmagavsya, o gospodi, zhittya moe vikupiv ti. ti bachish, o gospodi, krivdu moyu, roz-sudi zh ti mii sud! usyu ikhnyu pomstu ti bachish, vsi zadumi ikhni na myenye, ti chuesh, o gospodi, ikhni narugi, vsi zadumi ikhni na myenye, movu povs-tantsiv na myenye ta ikhne burkotinnya na myenye vvyes' dyen'... pobach ikhne sidinnya ta ikhne vsta-vannya, yak zavzhdii glumliiva ikhnya pisnya! zaplati im, o gospodi, zgidno z chinom ikhnikh ruk! podai im tyemnotu na syertsye, proklyattya tvoe nyekhai budy na nikh! svoimi gnivom zhyeni ikh, i vigubi ikh

4

yak potyemnilo zoloto, yak vidminilosya shchirye tye zoloto dobre, yak na rozi vsikh vulits' kamin'nya svyatye porozkidanye! koshtovni sions'ki sini, shchirim zolotom vazheni, yak tyeper os' za glinyanii posud polichyeni, za chin ruk ganchars'kikh! navit' shakali vityaguyut' pyersa, godayut' svoikh molodyat, a donya narodu mogo zhorstoka, mov strusi v pustini: yazik sosuntsya do iogo pidnyebinnya vid spragi prilip... khliba zhadayut' sobi nyemovlyata, i nyemae nikogo, khto b im vidlomiv... ti, shcho ili prismaki, na vulitsyakh z golodu mlyut'; ti, shcho viplyekani na purpuri, tyeper smitniki obiimayut'... i bil'shoyu stala vina don'ki lyudu mogo za progrikh sodomu, shcho buv pyeryevyenyeni vmit', i nye torkalisya ruki do n'ogo... ii mozhnovladtsi chistishi vid snigu buli, bilishi vid moloka, ikhne tilo chyervonye, mov pyerli, ikhnii viglyad sapfir, a tyeper ikhnii viglyad chornishii za sazhu, nye rozpiznayut' ikh na vulitsyakh, ikhnya shkira styagnulas' na ikhnii kosti, zrobylas' sukhoyu, yak dyeryevo... zabitim myechyem stalo lipshye, nizh povbivanim golodom, shcho ginut' prokolyeni, za brakom plodiv pol'ovikh... ruki zhinok milyserdnikh varili svoikh ditochok, yaki stali pozhivoyu im pid chas ruinvannya dochki mogo lyudu... zakinchiv gospod' lyutist' svoyu, viliv zhar svogo gnivu, i zapaliv na sioni ogon', i pozhyer vin osnovi iogo! nye virili zymni tsari ta vsi myeshkantsi tsilogo svitu, shcho vviidye protivnik ta vorog do bram erusalimu... usye stalosya tsye za provini prorokiv iogo, za nyepravdu svyashchyenstva iogo, shcho krov pravvednikiv syeryed n'ogo lili... po vulitsyakh brodyat', nyemov ti sliptsi, poplyamovani krov'yu, tak shcho lyudi nye mozhut' ditknutis' do odyagu ikhn'ogo. ustupit'sya, nyechisti! krichali do nikh, ustupit'sya, zbochuitye, nye dotorkuitiesya!... i povtikali voni i mandruvali, i kazali mizh lyud'mi: myeshkati v nas bil'sh nye budut! gospodne litsye rozporoshilo ikh, nye divit'sya bil'shye na nikh, bo voni nye zvyertali uvagi na oblichchya svyashchyenikov, do starikh voni laski nye mali... uzhye proglyadili mi ochi svoi, daryemno chyekavshi na pomich sobi, na varti svoii mi chyekali narodu, yakii nas nye spas... chatuyut' voni nashi kroki, shchob khoditi nye mogli mi po ploshchakh svoikh. kinyets' nash nablizivsa, spovnilisya nashi dni, bo priishov nam kinyets'... gnobityeli nashi skorishi buli za orliv pidnyebyesnikh, voni uganyalis' za nami po gorakh, na nas chatuvali v pustini... popav v yami zhivushchii nash dukh, gospodnii pomazanyets', shcho mi govoriili pro n'ogo: mi budyemo zhiti v tini iogo syeryed narodiv. vyesyelisyta ta tishsya, o dochko yedomu, shcho sidish v krayu uts, takozh nad tobou pyeryeidye zlii kyelikh, up'eshsya i ogolishsya i ti! skinchilasya kara tvoja, dochko sionu, nye budye vin bil'shye tyebye viganyati, ta tvoe byezzakonnnya skarae vin, dochko yedomu, vidkrie provini tvoii!

zgadai, gospodi, shcho z nami stalosya, zglyan'sya i pobach nashu gan'bu, nasha spadshchina distalas' chuzhim, domi nashi chuzhintsyam! postavali mi sirotami: nyema bat'ka, a matinki nashi nyemachye ti vdovi!... svoyu vodu za sriblo mi p'emo, nashi drova za groshi odyerzhuemo... u potilit'syu nas poganyayut', pomuchyeni mi, i spokoyu nye maemo! do egiptu i asirii ruku vityaguemo, shchob nasititis' khlibom! bat'ki nashi grishili, alye ikh nyema, a mi dvigaemo ikhni provini! rabi zapanuvali nad nami, i nyemae nikogo, khto b viryatuvav z ikhn'oi ruki... narazhuyuchi svoyu dushu na myech u pustini, dostaemo svii khlib... shkira nasha, mov pich, popalilas' z pyekuchogo golodu... zhinok na sioni byezchystili, divchat po yudyeis'kikh mistakh... knyazi ikhn'oyu rukoyu povishyeni, litsya starikh nye poshanovani... yunaki nosyat' kamin' mlinovii, a khloptsi pid noshyeyu drov spotikayut'sya... pyeryestali sidity starshi v brami, yunaki svoyu pishnyu spivati, vtikha nashogo syertsya spinilas', nash tanyets' zminiv's na zhalobu... spala korona u nas z golovi, o gorye, bo mi progrishilis', tomu nashye syertsye bolyashchye, tomu nashi ochi potyemnili, chyeryez goru sion, shcho spustoshyena, brodyat' lisitsi po nii... probuvaesh ti, gospodi, vichno, tvii pryestol z rodu v rid: nashcho zh nas zabuvaesh navik, pokidaesh na dovgi dni nas? privyerni nas do syebye, o gospodi, i vyernyemos' mi, vidnovi nashi dni, yak davnishye bulo! khiba ti tsilkom nas vidkinuv, prognivavs' znanadto na nas?...

kniga propovidnika, sina davidovogo, tsarya v erusalimi. naimarnisha marnota, skazav propovidnik, naimarnisha marnota, marnota usye! yaka korist' lyudini v usim ii trudi, yakii vona robit' pid sontsyem? pokolinnya vidkhodit', i pokolinnya prikhodit', a zymlya vikovichno stoit'! i sonyechko skhodit', i sontsyie zakhodit', i pospishae do mistysya svogo, dye skhodit' vono. vie vityer na pivdyen', i na pivnich vyertaet'sya, krutit'sya, krutit'sya vin ta i idye, i na krug svii vyertaet'sya vityer... vsi potoki do morya plivut', alye morye vono nye napovnyuet'sya: do mistysya, izvidki plivut', ti potoki voni povyertayut'sya, shchob znovu plisti! povni trudu vsi ryechi, lyudina skazati vs'ogo nye potrapit'! nye nasitit'sya bachennyam oko, i nye napovnit'sya slukhannyam ukho... shcho bulo, vono i budyie, i shcho robilosya, budyie robitis' vono, i nyemae nichogo novogo pid sontsyem!... buvae takye, shcho pro n'ogo govoryat: divis', tsye novye! ta vono vzhye bulo vid vikiv, shcho buli pyeryed nami! nyema zgadki pro pyershye, a takozh pro nastupnye, shcho budyie, pro nikh zgadki nye budyie mizh timi, shcho budut' potomu... ya, propovidnik, buv tsaryem nad izrailiem v erusalimi. i poklav ya na syertsye svoe, shchob shukati i doslidzhuvati mudristyu vsye, shcho robilos' pid nyebom. tsye pratsya tyazhka, yaku dav bog dlya lyuds'kikh siniv, shchob mozolitis' nyeyu. ya bachiv usi spravi, shcho chinilis' pid sontsyem: i os' usye tsye marnota ta lovyennya vitru!... pokrivlyenogo nye napravish, a nyeisnuychogo nye polichish! govoriy ya buv z syertsyem svoim ta kazav: os' ya vyeliky pryemudrist' nabuv, naibil'shu za vsikh, shcho do myenye nad erusalimom buli. i bachilo syertsye moe vsyaku mudrist' i znan-nya. i poklav ya na syertsye svoe, shchob piznati pryemudrist', i piznati byezumstvo i glupotu, i zbagnuv ya, shcho i tsye vsye to lovyennya vitru!... bo pri mno-gosti mudrosti mnozhit'sya i klopit, khto zh piznan-nya pobil'shue, toi pobil'shue i bil'!...

skazav buv ya v syertsii svoemu: idi no, khai viprobuyu tyebye radistyu, i pridivis' do dobra, ta i vono os' marnota... na smikh ya skazav: nyerozum-nii, a na radist': shcho robit' vona? zadumav ya v syertsii svoemu vinom ozhivlyati svoie tlo, i prova-diti mudristyu syertsye svoe, i shcho budu dierzhatis' glupoti, azh poki pobachu, shcho zh dobrye dlya lyuds'kikh siniv, shcho robili b pid nyebom za ko-rotkogo chasu svogo zhittya. porobiv ya vyeliki dila: postaviv dlya syebye domi, zadlya syebye sadiv vinogradniki, zaprovadiv dlya syebye sadki ta gai, i ponasadzhuuv v nikh usilyakikh dyeryev ovoche-vikh. narobiv ya dlya syebye staviv, shchob polivati iz nikh lis dyeryev, shcho virstali. nabuvav ya dlya syebye rabiv ta nyevil'nits', buli v myenye i domivniki. a khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi bulo v myenye bil'shye, nizh u vsikh, shcho v erusalimi do myenye buli! nazbirav ya sobi takozh sribla ta zolota, i skar-biv tsariv ta provintsii, zaviv ya sobi spivakiv ta spi-vachok, i vsyaki priemnoschchi lyuds'kikh siniv, zhi-

nok nalozhnits'. i zvyelichuvavs' ya usye bil'shye ta bil'shye, nad usikh, shcho v erusalimi do myenye buli, moya mudrist' stoyala takozh pri myeni. i vs'ogo, chogo ochi moi pozhadali, ya im nye vidmovlyuvav: ya nye strimuvav syertsya svogo vid zhodnoi vtikhi, bo tishilos' syertsye moe vid usyakogo trudu mogo, i tsye bula chastka moya vid usyakogo trudu svogo! ta koli ya zvyernuvysya do vsikh svoikh chiniv, shcho ikh porobili buli moi ruki, i do trudu, shcho ya potrudivysya buv, roblyachi, i os' usye tsye marnota ta lovyennya vitru, i nyemae pid sontsyem nichogo korisnogo!... i zvyernuvysya ya, shchob bachiti mudrist', i byezum, i duroschchi. bo shcho zrobit' lyu-dina, shcho priidye vona po tsari? til'ki tye, shcho vona vzhye zrobita! i ya pobachiv, shcho e pyeryevaga u mudrosti nad glupotoyu, yak e pyeryevaga u svitla nad tyemryavoyu: u mudrogo ochi iogo v golovi iogo, a byezgluzdii u tyemryavi khodit'; ta tyezh ya piznav, shcho dolya odna vsim im trapit'sya! i promoviv ya v syertsii svoemu: koli dolya, yaka nyerozumnomu trapit'sya, trapit'sya takozh myeni, to nashcho todi ya mudrishim stavov? i ya govoriy buv u syertsii svoim, shcho marnota i otsye... nye lishaet'sya pam'yati pro mudrogo, yak i pro nyerozumnogo, na vichni viki, v dnyakh nastupnikh zovsim vsye zabudyet'sya, i mu-drii vmirae tak samo, yak i nyerozumnii... i zhittya ya znyenavidiv, bo protivinii myeni kozhnyen chin, shcho pid sontsyem vin chinit'sya, bo vsye tsye marnota ta lovyennya vitru!... i znyenavidiv ya vvyes' svii trud, shcho pid sontsyem trudivysya ya buv, bo iogo po-zostavlyu lyudini, shcho budyie vona po myeni, a khto znae, chi mudrii toi budyie chi nyerozumnii, khto za-panue nad tsilim trudom moim, nad yakim ya tru-divysya i zmudriv buv pid sontsyem? tsye marnota takozh... i ya obyernuvysya chiniti, shchob syertsye moe priishlo v rozpach vid us'ogo truda, shcho chiniv ya pid sontsyem... bo buvae lyudina, shcho trudit'sya z mudristyu, zo znannany ta iz khistom, ta vsye polishae na dolyu lyudini, yaka nye trudilasya v tomu: marnota i otsye i zlo vyelikye! ta i shcho mae lyudina zo vs'ogo svoiogo truda ta iz klopotu syertsya svogo, shcho pid sontsyem pratsyue vona? bo vsi dni ii muki, a smutok robota ii, i navit' vnochi ii syertsye spokoyu nye znae, tyezh marnota i otsye!... nyema lipshogo zymnii lyudini nad tye, shchob isti ta piti, i shchob dusha ii bachila dobre iz trudu svogo. ta i otsye vsye, ya bachiv, vono z ruki boga! bo khto budyie isti, i khto spozhivati spromozhye byez n'ogo? bo lyudini, shcho pyeryed litysem iogo dobra, dae vin pryemudrist', i piznannya, i radist', a grishnikovi vin robotu dae, shchob zbirati i gromaditi, shchob piznishye viddati tomu, khto dobrii pyeryed bozhim litysem. marnota i tsye vsye ta lovyennya vitru!...

dlya vs'ogo svii chas, i godina svoya kozhnii spravi pid nyebom: chas roditis' i chas pomirati, chas sa-diti i chas virivati posadzhyenye, chas zbivati i chas likuvati, chas ruinuuvati i chas buduvati, chas plakati i chas ryegotati, chas ridati i chas tantsyuvati, chas rozkidati kaminnya i chas kaminnya gromaditi, chas obiimati i chas ukhlyiyatis' obiimiv, chas shukati i chas

rozgubiti, chas zbirati i chas rozkidati, chas dyerti i chas zashivati, chas movchati i chas govoriti, chas kokhati i chas nyenaviditi, chas viini i chas miru! yaka korist' trudyashchomu v tim, nad chim trudit'sya vin? ya bachiv robotu, shcho bog buv dav lyuds'kim sinam, shchob trudilis' nad nyeyu, usye vin pryegannim zroбив svogo chasu, i vichnist' poklav im u syertsye, khoch nye rozumie lyudina tikh dil, shcho bog uchiniv, vid pochatku ta azh do kintsya... ya znayu, nyemae nichogo v nikh krashchogo, yak til'ki raditi i robiti dobro u svoemu zhitti. i otozh, yak kotrii cholovik ist' ta p'e i v usim svoim trudi radie dobrom, tsye dar bozhii! ya znayu, shcho vsye, shcho bog robit', vono zостаet'sya naviki, do togo nye mozhna nichogo dodati, i z togo nye mozhna nichogo vidnyati, i bog tak zroбив, shchob boyalis' iogo! shcho e, to bulo vzhye vono, i shcho statysya mae bulo vzhye, bo minulye vidnovlyue bog! i ya bachiv pid sontsyem ishchye: mistysye sudu, a v nim byezzakonnnya, i mistysye pravdy, u n'omu zh nyepravda... ya skazav buv u syertsyi svoemu: sudityme bog spravedlivogo i nyepspravedlivogo, bo dlya kozhnoi spravi e chas, i na vsyakye tam dilo. ya skazav buv u syertsyi svoemu: tsye dlya lyuds'kikh siniv, shchob bog viprobuvuv ikh, i shchob bachiti im, shcho voni yak ti zviri, bo dolya dlya lyuds'kikh siniv i dolya zvirini odnakova dolya dlya nikh: yak otsi pomirayut', tak samo vmirayut' i ti, i dlya vsikhodin podikh, i nyema nad tvarinoyu vshchosti lyudyam, marnota bo vsye!... vsye do mistysya odnogo idye: vsye postalo iz porokhu, i vyernyet'sya vsye znov do porokhu... khto tye znae, chi dukh lyuds'kikh siniv pidiimaet'sya vgoru, i chi spuskaet'sya vdil do zyeimli dukh skotini? i ya bachiv, nyema cholovikovi krashchogo, yak dilami svoimi raditi, bo tsye dolya iogo! bo khto povyedye iogo glyanuti, shcho budyе po n'omu?...

4

i znov ya pobachiv vsi utiski, shcho chinilis' pid sontsyem, i sl'ozha os' utiskuvanikh, ta nyemae dlya nikh potishityelya, i nasillya z ruki, shcho ikh gnoblyat', i nyemae dlya nikh potishityelya... i ya pokhvaliv tikh pomyerlikh, shcho davno povmirali, bil'sh vid zhivikh, shcho zhyvut' dotyepyer... a krashchye vid nikh vid obokh tii lyudini, shcho dosi ishchye nye bula, shcho nye bachila chinu likhogo, shcho robyvsya pid sontsyem! i ya bachiv vyves' trud ta vyves' uspikh uchinku, vikliae zazdris't' odnogo do odnogo, i tsye vsye marnota ta lovyennya vitru!... nyerozumni sidi't', sklavshi ruki svoi, ta zhyerye svoje tikh, krashcha povna dolonya spokoyu za povni dvi zhmyeni klopotu ta za lovyennya vitru!... i znovu ya bachiv marnotu pid sontsyem: buvae samotnii, i nye mae nikogo vin inshogo, sina chi brata u n'ogo nyema, ta nyemae kintsya vs'omu zusillyu iogo, i nye nasiti't'sya oko bagatstvom iogo, i vin nye povist': ta dlya kogo dbayu i pozbavlyayu dobra svoyu dushu? marnota i otsye, i daryemna robota vono... krashchye dvom, yak odnomu, bo mayut' khoroshu zaplatu za trud svii, i yakbi voni vpali, pidiimye odnye svogo druga! ta gorye odnomu, yak vin upadye, i nyema drugogo, shchob pidvyesti iogo... takozh koli vdovkh

pokladut'sya, to tyeple im budyе, a yak zhye zogrītis' odnomu? a koli b khto napav na odnogo, to vdovkh voni stanut' na n'ogo, i nitka potriina nye skoro pirvyet'sya! lipshii ubogii ta mudrii yunak, anizh tsar starii ta nyerozumni, shcho vzhye ostorog nye priimaе, bo vikhodit' yunak i z v'yaznitsi, shchob zatsaryuvati, khoch u tsarstvi svoim narodivs' vin ubogim! ya bachiv usikh zhivikh, shcho khodyat' pid sontsyem, na botsi ts'ogo yunaka, ts'ogo drugogo, shcho stav vin na mistysye iogo. nyemae kintsya vs'omu lyudoyi, vs'omu, shcho buv pyeryed nim, ta i nastupni nye vtishat'sya nim, bo i tsye tyezha marnota ta lovyennya vitru!...

5

pil'nui za nogoyu svoeyu, yak do bozhogo domu idyesh, bo priiti, shchob poslukhati, tsye krashchye za zhyertvu byezgluzdikh, bo nye znayut' nichogo voni, okrim chinyennya zla! nye kvapsya svoimi ustami, i syertsye tvoe nyekhai nye pospishae kazati slova pyeryed bozhim litsyem, bog bo na nyebi, a ti na zyeimli, tomu to nyekhai nyechislyennimi budut' slova tvoi! bo yak son nastupae cheryez vyeliku robotu, tak bagato sliv mae i golos byezgluzdого. koli zrobish obitnitsyu bogovi, to nye zvolikai ii vipovniti, bo v n'ogo nyema upodobannya do nyerozumnikh, a shcho ti obituesh, spovni! krashchye nye dati obitu, nizh dati obiti i nye spovniti! nye davai svoim ustam vprovadzhuvati svoe tilo u grikh, i nye govori pyeryed angolom bozhim: tsye pomilka! poshcho bog budyе gnivatisya na tvii golos, i dila tvoikh ruk budyе nishchiti? bo marnota v chislyennosti sniv, yak i v mnogosti sliv, alye ti biisya boga! yakshcho ti pobachish u krai yakomu utiskuvannya bidarya ta porushyennya prava ta pravdi, nye divuisya tii ryechi, bo visokii pil'nue zgori nad visokim, a nad nimi vsyevishnii. i pozhitok zyeimli e dlya vsikh, bo polye i sam tsar obroblyae. khto sriblo kokhae, toi nye nasiti't'sya sriblom, khto zh kokhae bagatstvo z pributkom, tsye marnota takozh! yak maetok primnozhet'sya, to mnozhat'sya i ti, shcho iogo poidayut', i yaka korist' iogo vlasnikov, yak til'ki, shchob bachili ochi iogo? son solodkii v trudyashchogo, chi bagato, chi malo vin ist', a sitist' bagatogo spati iomu nye dae. e likho bolyuchye, ya bachiv pid sontsyem iogo: bagatstvo, yakye byeryezhyet'sya iogo vlasnikov na likho iomu, i ginye bagatstvo takye v nyeshchaslivim vipadku, a rodit'sya sin i nyemae nichogo u n'ogo v rutsi: yak vin viishov nagii iz utrobi matyeri svoei, tak vidkhodit' iznov, yak priishov, i nichogo nye vinesye vin z svogo trudu, shcho mozhna b uzyati svoeyu rukoyu!... i tsye tyezha zo bolyuchye: tak samo, yak vin buv priishov, tak vidiidye, i yaka iomu korist', shcho trudivysya na vityer? a do togo vsi dni svoi iv u tyemnoti, i bagato mav smutku, i khvorobi ta lyuti... otsye, shcho ya bachiv, yak dobre ta garnye: shchob ila lyudina i pila, i shchob bachila dobre v us'omu svoemu trudi, shcho pid sontsyem nim trudit'sya v chas nyechislyennikh tikh dni svogo viku, yak bog ii dav, bo tsye dolya ii! takozh kozhna lyudina, shcho bog dav ii bagatstvo i maetki, i vladu ii dav spozhivati iz togo, ta brati svoyu chastku ta tishitisya svoim

trudom, to tsye bozhii darunok! bo vona dñiv svogo zhittya nyebagato na pam'yati matimye, to bog v ii syertsye shlye radist'!

6

e shchye zlo, shcho ya bachiv pid sontsyem, i bagato iogo mizh lyud'ni: os' lyudina, shcho bog ii bagatstvo dae, i maetki ta slavu, i nyedostatku ni v chomu, chogo zakhadae, nye chue vona dlya svoei dushi, alye bog nye dav vladi ii tye spozhivati, bo chuzha lyudina tye poist': tsye marnota i nyeduga tyazhka!... yakbi sotnyu dityei naplodiv cholovik, i prozhiv pryechislyenni lita, i dñi viku iogo buli dovgi, alye nye nasitilas' dobrim dusha iogo, a do togo nye mav bi i nalyezhnogo pokhoronu, to kazhu: nyedonoskovi krashchye vid n'ogo!... bo v marnoti priishov vin, i v tyemryavu idye, i v tyemryavi skhovanye budyemyennya iogo, ani sontsya nye bachiv vin, ani piznav: iomu spokiinishye vid togo!... a koli b vin zhiv dvichi po tisyachi lit, ta nye bachiv dobra, to khiba nye do mistysa odnogo vsye idye? uvyes' trud lyudini dlya rota ii, i pozhadannya ii nye vipovnyuyut'sya. bo shcho bil'shogo mae mudryets', nizh byezgluzdii, shcho mae ubogii nad tye, shcho pyeryed zhivimi umie khoditi? krashchye bachiti ochima, anizh mandruvati zhadannymi, i takozh tsye marnota ta lovyennya vitru... shcho bulo, tomu imyennya iogo vzhye nadanye davno, i vidomye, shcho vin cholovik, i vin nye mozhye pravuvatsiya z sil'nishim vid n'ogo, bo bagato ryechyei, shcho marnotu primnozhut', alye yaka korist' vid nikh dlya lyudini? bo khto znae, shcho dobre lyudini v zhitti, za nyebagat'okh dñiv marnogo zhittya ii, yaki probuvae vona, nyemov tin'? ta i shcho khto rozkazhye lyudini, shcho budye pid sontsyem po nii?

7

krashchye dobre im'ya vid olivi khoroshoi, a dyen' smyerti lyudini vid dnya ii vrodzhyennya! krashchye khoditi do domu zhalobi, nizh khoditi do domu byenkyetu, bo to kinyets' kozhnii lyudini, i zhivii tye do syertsya svogo byerie! krashchii smutok vid smikhu, bo pri oblichchi sumnim do brye syertsye! syertsye mudrikh u domi zhalobi, a syertsye byezgluzdikh u domi vyeseloshchiv. krashchye slukhati dokir rozumnogo, anizh slukhati pisni byezumnikh, bo yak triskot tyernini pid gorschikom, takii smikh nyerozumnogo. tyezsh marnota i otsye!... koli mudrii kogo utiskae, to i sam nyerozumnim stae, a khabar gubit' syertsye. kinyets' dila lipshii vid pochatku iogo; lipshii tyerpyelivii vid chvan'kuvatogo! nye spishi v svoim dusi, shchob gnivatsiya, bo gniv spochivae u nadrakh gluptyiv. nye kazhi: shcho tsye stalos', shcho pyershii dñi buli krashchi za tsi? bo nye z mudrosti ti zapitavsva pro tsye. dobra mudrist' z bagatstvom, a pributok dlya tikh, khto shchye sonyechko bachit', bo v tini mudrosti yak u tini sribla, ta korist' piznannya u tomu, shcho mudrist' zhittya zbyerigae tomu, khto mae ii. rozvazh bozhii uchinok, bo khto mozhye tye vipro-

stati, shcho vin pokrивiv? za dobrogo dnya koristai iz dobra, za zlogo zh rozvazhui: odnye i drugye vchiniv bog na tye, shchob lyudina nichogo po sobi nye znaishla! v dnyakh marnoti svoei ya vs'ogo nabachivs': buvae spravvedlivii, shcho ginye v svoii spravvedlivosti, buvae i byezbozhnii, shcho dovgo zhivye v svoim zli. nye bud' spravvedlivim zanadto, i nye robi syebye mudrim nad miru: poshcho nishchiti maesh syebye? nye bud' nyespravvedlivim zanadto, i nyemudrim nye bud': poshcho maesh pomyerti v nyechasi svoim? dobre, shchob ti ukhopivsva za tsye, alye i z togo svoei ruki nye spus kai, bo bogoboyaznii vtyechye vid us'ogo togo. mudrist' robit' mudrogo sil'nishim za dyesyat'okh volodariv, shcho v misti. nyemae lyudini pravvednoi na zyeimli, shcho robila b dobro i nye grishila, tomu nye kladi svogo syertsya na vsyaki slova, shcho govoryat', shchob nye chuti svogo raba, koli vin likhoslovit' tyebye, znae bo syertsye tvoe, shcho bagato raziv takozh ti likhosloviv na inshikh! usye tsye ya v mudrosti viprobuvav, i skazav: stanu mudrim! ta dalyeka vid myenye vona! dalyekye otye, shcho bulo, i giblokye, giblokye, khto znaydie iogo? zvyernuvsva ya syertsyem svoim, shchob piznati i rozvidati, ta shukati pryemudrist' i rozum, ta shchob piznati, shcho byezbozhnist' glupota, a nyerozum byezumstvo! i znaishov ya rich girshu vid smyerti to zhinku, bo pastka vona, ii zh syertsye tyenyeta, a ruki ii to kaidani!... khto dobrii u boga vryatovanii budye vid nyei, a grishnogo skhopit' vona! podivisya, otsye ya znaishov, skazav propovidnik: rivnyaimo odnye do odnogo, shchob znaiti zrozuminnya! chogo shchye shukala dusha moya, ta nye znaishla: ya lyudinu znaishov odnu z tisyachi, alye zhinki mizh nimi vsima nye znaishov!... krim togo, poglyan', shcho znaishov ya: shcho pravvednoyu vchiniv bog lyudinu, ta vigadok usyakh shukayut' voni!...

8

khto, yak toi mudrii, i znachyennya ryechi khto znae? rozsvitlyue mudrist' lyudini oblichchya ii, i suvorist' litsya ii zmynyuet'sya. ya radzhu: nakaza tsars'kogo vikonui, i to radi prisvagi pyeryed bogom. nye kvapsya vid n'ogo vidkhoditi, nye stii pri zlii spravi, bo vsye, shcho zakhochye, vin zrobit', bo slovo tsaryevye to vlada, i khto iomu skazhye: shcho robish? khto vikonue zapovid', toi nye piznae nichogo likhogo, syertsye zh mudrogo znae chas i pravo. bo dlya kozhnoi ryechi chas i pravo svoe, bo likho lyudini chislyennye na nii, bo nye znae, shcho budye, i yak samye budye, khto ii rozpovist'? nyemae lyudini, yaka panuvala b nad vitrom, shchob strimati vityer, i vladi nyema nad dnyem smyerti, i na viini nyema zvil'nyennya, i pana svogo nye vryatue byezbozhnist'. usye tsye ya bachiv, i syertsye svoje prikladav ya do kozhnogo chinu, shcho vidbuvavsva pid sontsyem. i buv chas, koli zapanuvala lyudina nad lyudinoyu na likho dlya nyei. i ya bachiv byezbozhnikh pokhovanikh, i do ikhn'ogo grobu prikhodili, a ti, shcho chinili dobro, povikidani z mistysa svyatogo, i v misti zabuti... marnota i otsye! shcho skoro nye chinit'sya prisud za vchinok likhii, tomu syertsye

lyuds'kikh siniv povnye nimi, shchob chiniti likhye. khoch sto raz chinit' grishnii likhye, a bog sud vidkladae iomu, odnako ya znayu, shcho tim budye do-brye, khto boga boit'sya, khto pyeryed oblichchiam iogo mae strakh! a byezbozhnomu dobre nye budye, i mov tin', dovghikh dniv vin nye matymye, bo vin pyeryed bozhim litsyem strakhui nye mae! e marnota, yaka na zyeimli diet'sya, shcho e spravyledlivi, shcho likho spadae na nikh, mov za vchinok byezbozhnikh, a e byezbozhni, shcho dobro spadae na nikh, mov za chin spravyledlivikh! ya skazav, shcho marnota i ot-sye!... i radist' ya pokhvalyav: shcho nyemae lyudini pid sontsyem dobra, khiba til'ki shchob isti, ta piti ta tishitisya, i otsye suprovodit' ii v ii pratsi za chasu zhittya ii, shcho pid sontsyem bog dav buv ii. koli ya poklav svoe syertsye, shchob mudrist' piznati, i poba-chiti chin, shcho diet'sya vin na zyeimli, bo ni vdyen' ni vnochii snu nye bachit' lyudina svoimi ochima, i koli ya pobachiv usyakii chin boga, todi ya piznav, shcho nye mozhye lyudina zbagnuti chinu, pid sontsyem uchinyenogo! tomu skil'ki lyudina nye trudit'sya, shchob doshukatis' ts'ogo, to nye znaidye, i koli i mudrii skazhye, shcho znae, nye zmohzye znaiti!...

9

oto zh bo vsye tsye ya do syertsya svogo vzyav, i bachilo syertsye moe vsye otsye, shcho pravyedni i mudri ta ikhni uchinki u bozhii rusi, tak samo lyubov chi nyenavist': lyudina nye znae nichogo, shcho e pyeryed nyeyu! odnakovyе vsim vipadae: pravyednomu i byezbozhnomu, dobromu i chistomu ta nyechistomu, i tomu, khto zhyertvu prinosit', i tomu, khto zhyertvi nye prinosit', yak dobromu, tak i grishnikovi, tomu, khto klyanyet'sya, yak i tomu, khto klyatvi boit'sya!... otsye zlye u vsim, shcho pid sontsyem tim diet'sya, shcho odnakovyе vsim vipadae, i syertsye lyuds'kikh siniv povnye zla, i za zhittya ikhn'ogo byezumstvo v ikhn'omu syerts'i, a po tomu do myertvikh vidkhodyat'... khto znakhodit'sya pomizh zhivikh, toi mae nadyu, bo krashchye so-batsi zhivomu, nizh lyeovoi myertvomu! bo znayut' zhivi, shcho pomrut', a pomyerli nichogo nye znayut', i zaplati nyemae vzhye im, bo zabuta i pam'yat' pro nikh, i ikhne kokhannya, i ikhnya nyenavist', ta za-zdroshchi ikhni zaginuli vzhye, i nyema vzhye im chastki naviki ni v chomu, shcho pid sontsyem tim diet'sya!... tozh idi, izh iz radistyu khlib svii, ta z syertsyem vyesyelim vino svoe pii, koli bog upodobav sobi tvoi vchinki! nyekhai kozhnogo chasu odyezha tvoya budyе bila, i nyekhai na tvoii golovi nye brakue olivi! zazhivai zhittya z zhinkoyu, yaku ti kokhaesh, po vsi dni marnoti tvoei, shcho bog dav dlya tye-bye pid sontsyem na vsi dni marnoti tvoei, bo ot-sye tvoya dolya v zhitti ta v tvoemu trudi, shcho pid sontsyem nim trudishsya ti! vsye, shcho vsili chiniti ruka tvoya, tyeе robi, bo nyemae v shyеoli, kudi ti idyesh, ni roboti, ni rozdumu, ani znannya, ani mudrosti! znovu ya bachiv pid sontsyem, shcho big nye u skorikh, i bii nye v khorobrikh, a khlib nye v pryemudrikh, i nye v rozzumnikh bagat-stvo, ni laska u znavtsiv, a vid chasu i nagodi za-lyezhni voni! bo chasu svogo lyudina nye znae, mov

ribi, polovlyeni v pagubnu sitku, i mov ptakhi, za-khoplyeni v sil'tsye, tak khapayut'sya lyuds'ki sini za chas likha, koli vono naglo spadae na nikh!... takozh otsyu mudrist' ya bachiv pid sontsyem, i vye-lika dlya myenye zdavalas' vona: bulo malye misto, i bulo v n'omu malo lyudyei. i raz priishov tsar vyelikii do n'ogo, i iogo otchiv, i pobuduvav proti n'ogo vyelikiu oblogu. alye v n'omu znaishlasya lyu-dina uboga, ta mudra, i vona vryatuvala tye misto svoeyu pryemudristyu, ta piznishye nikhto nye zga-dav pro tsyu vbugu lyudin! i ya govori: krashcha mudrist' za silu; odnako pogordzhuet'sya mudrist' bidnogo, i nye slukhayut'sya iogo sliv! slova mu-drikh, pochuti v spokoi, krashchi vid kriku volodarya pomizh byezgluzdimi. mudrist' krashcha vid zbroi viis'kovo, alye odin grishnik pogubit' bagato dobra...

10

myertvi mukhi psuyut' ta zashumovuyut' olivu mirovarnika, tak trokhi gluptoi psue mudrist' ta slavu. syertsye mudrogo tyagnye pravovoruch, a syertsye byezumnogo livoruch. koli nyerozumnii i pryamoyu dorogoyu idye, iomu syertsya brakue, i vsim vin govorit', shcho vin nyerozumnii. koli gniv volodarya stanye na tyebye, nye lishai svogo mistysya, bo lagidnist' dovodit' do proshchyyennya navit' vye-likikh provin. e zlo, shcho ya bachiv pid sontsyem, mov pomilka, shcho povstae vid volodarya: na vye-likikh visotakh glupta buvae postavlyena, a bagati sidiyat' u nizini! ya bachiv na konyakh ravis, knyazi zh pishki khodili, nyemov ti rabi... khto yamu kopae, toi v nyei vpadye, a khto valit' mura, togo gadina vkusit'. khto znosit' kaminnya, poranit'sya nim; khto drova rubae, zagrozhyenii nimi. yak za-lizo stupie, i khtos' lyeza nye vigostrit', toi musit' napruzhiti svoyu silu, ta mudrist' zaradit' iomu! koli vkusit' gadyuka pyeryed zaklyattyam, todi vorozh-bit nye potribnii. slova z ust pryemudrogo milist', a gubi byezumnogo nishchat' iogo: pochatok sliv iogo ust glupta, a kinyets' iogo ust zlye shaleny-stvo. nyerozumnii govorit' bagato, ta nye znae lyu-dina, shcho budyе; a shcho budyе po n'omu, khto skazhye iomu? vtomlyae byezumnogo pratsya iogo, bo nye znae i dorogi do mista. gorye, krayu, tobi, koli tsar tvii khlopchina, a vladiki tvoi spozaranku idyat'! shchaslivii ti, krayu, koli sin shlyakhyetnikh u tyebye tsaryem, a vladiki tvoi svoechnasno idyat', yak ti muzhi, a nye yak p'yanitsi! vid linozhchiv valit'sya styelya, a z opushchyyennya ruk tyecheye dakh. gostinu spravlyayut' dlya radoshchiv, i vinom vyesyelit'sya zhittya, a za sriblo vsye tsye mozhna mati. navit' u dumtsi svoii nye zloslov na tsarya, i v spal'ni svoii nye klyani bagacha, nyebyesnii bo ptakh vidnyesye tvoyu movu, a krilatii rozkazhye pro slovo tvoe...

11

khlib svii pusakai po vodi, bo po bagat'okh dnyakh znov znaidyesh iogo. dava i chastku na sim chi i na visim, bo nye znaesh, yakye budyе zlo na zyeimli. koli pyeryepovnyat'sya khmari doshchyem, to villyut' na

zyemlyu iogo. a koli dyeryevina na pivdyen' vpadye
chi na pivnich, zalishit'sya na mistsi, kudi dyeryev-
ina vpadye. khto vvazhae na vityer, nye budye toi
siyati, a khto spoglyadae na khmari, nye budye toi
zhati. yak nye vidaesh ti, yaka to put' vitru, yak kosti
zrostayut' v utrobi vagitnoi, tak nye vidaesh ti chinu
boga, shcho robit' usye. sii rankom nasinnya svoe,
ta i pid vyechir khai nye spochivae ruka tvoya, nye
znaesh bo ti, kotrye viidye na krashchye tobi, otsye
chi otye, chi oboe odnakovo dobri. i svitlo solod-
kye, i dobre o cham sontsye bachiti, i koli b lyudina
zhila i dovgi roki, khai za vsikh ikh vona tishit'sya, i
khai pam'yatae dni tyemryavi, bo ikh budye bagato,
usye, shcho nadiidye, marnota! tishsya, yunachye,
svoim molodyetstvom, a syertsye tvoe nyekhai budye
vyesyelye za dniv molodoshchiv tvoikh! i khodi ti
dorogami syertsya svogo i vidinnyam ochyei svoikh,
alye znai, shcho za vsye tsye vprovadit' tyebye bog do
sudu! tomu zhyeni smutok vid syertsya svogo, i vid-
dalyai zlye vid tila tvogo, bo i ditinstvo, i rannya zhit-
teva zorya to marnota!

12

i pam'yatai v dnyakh yunatstva svogo pro svogo
tvortsya, azh poki nye priidut' zli dni, i nye nastu-
plyat' lita, pro yaki govoriti ti budyesh: dlya myenye
voni nyepriemni! azh poki nye styemnie sontsye,
i svitlo, i misyats', i zori, i nye vyernut'sya khmari
gusti za doshchyem, u dyen', koli zatryemtyat' ti,
khto dim styeryezhye, i zignut'sya muzhni, i spinyat'
robotu svoyu mlinari, bo ikh stanye malo, i potyem-
niyut' ti, khto v vikno vizirae, i dvyeri podviini na
vulitsyu zamknyeni budut', yak zmyenshit'sya gurkit
mlina, i golos ptashini zamovknye, i zatikhnut' vsi
dochki spivuchi, i budut' boyatis' visokogo mistsya,
i zhakhi v dorozhi im budut', i migdal' zatsvitye, i
obtyazhie kobilka, i zaginye bazhannya, bo lyudina
vidkhodit' do vichnogo domu svogo, a po vulitsi
budut' khoditi dovkola golosil'niki, azh poki nye
pirvyet'sya sribnii shnurok, i nye zlomit'sya krugla
posudina z zolota, i pri dzheryeli nye rozib'et'sya
glyek, i nye zlamaet'sya kolo, i nye runye v krinitsyu...
i vyernyet'sya porokh u zyemlyu, yak buv, a dukh
vyernyet'sya zнову do boga, shcho dav buv iogo!
naimarnisha marnota, skazav propovidnik, marnota
usye!... krim togo, shcho propovidnik buv mudrii,
vin navchav shchye narod znannya. vin vazhiv ta
doslidzhuvav, sklav bagato pripovistyei. propovid-
nik pil'nuvav znakhoditi potrebnii slova, i virno pisav
pravdivi slova. slova mudrikh nyemov oti lyeza v girl-
izi, i mov pozabivani tsyakhki, skladachi zh takikh
sliv, voni dani vid odnogo pastirya. a ponad tye, sinu
mii, bud' obyeryezhnii: skladati bagato knizhok nye
budye kintsya, a bagato navchatisya muka dlya tila!
pidsumok us'ogo pochutogo: boga biisya, i chini iogo
zapovidi, bo nalyezhit' tsye kozhnii lyudini! bo bog
privyedye kozhnu spravu na sud, i vsye potaemnye,
chi dobre vono, chi likhye!

i stalosya za dniv akhashvyerosha, tsye toi akhashvyerosh, shcho tsaryuvav vid indii azh do yetiopii, sto i dvadtsyat' i sim okrug, za midiis' dniv, koli tsar akhashvyerosh zasiv na troni svogo tsarstva, na zamku suzi. tryet'ogo roku svogo tsaryuvannya spraviv vin gostinu dlya vsikh svoikh knyaziv ta dlya svoikh slug viis'ka pyers'kogo ta midiis'kogo, starshikh ta pravityeliv okrug, pokazuyuchi bagatstvo slavi tsarstva svogo i pishnu slavu svoei vyelichnosti dovgi dni, sto i visimdyesyat dyen'. a po skinchyenni tsikh dniv spraviv tsar dlya vs'ogo narodu, shcho znakhodivsy v zamku suzi, vid velikogo i azh do malogo, gostinu na sim dyen' na sadkovomu podvir'i tsars'kogo palatsu. bila, zyelyena ta blakitna tkanina, trimana vissonovimi ta purpurovimi shnurami, visila na sribnikh stovptsyakh ta marmurovikh kolonakh. zoloti ta sribni lozha stoyali na pidlozi z plitok z zyelenogo, bilogo, zhovtogo i chornogo marmuru. a napoi podavali v zolotomu posudi, v posudi vsye riznomu, i tsars'kogo vina bulo vyel'mi shchyedro, za vyelikoyu spromozhnistyu tsarya. a pittya bulo za vstanovlenim poryadkom, nikhto nye primushuvav, bo tsar tak ustanoviv usim znachnim svogo domu, shchob chinili za vpodoboyu kozhnogo. takozh tsaritsya vashti spravila gostinu dlya zhinok v tsars'komu domi tsarya akhashvyerosha. s'omogo dnya, koli tsaryevi stalo vyesyelo na syerts'i vid vina, vin skazav myegumanovi, bizzyeti, kharvoni, bigti, i avagti, zyetarovi ta karkasovi, simom yevnukham, yakii sluzhili pyeryed oblichchya tsarya akhashvyerosha, pryvesti tsaritsyu vashti pyeryed tsaryevye oblichchya v koroni tsars'kii, shchob pokazati narodam ta zvyerkhnikam ii krasu, bo bula vona vroddivogo vglyadu. ta tsaritsya vashti vidmovilasya priiti za tsars'kim slovom, shcho bulo pyeryedanye ii chyeryez yevnukhiv. i sil'no zagnivavsy tsar, i v n'omu gorila iogo lyutist'! i skazav tsar do mudryetsiv, shcho znyaut' chasi bo tak tsars'ka sprava ishla pyeryed usima, shcho znali zakona ta pravo, a bliz'kimi do n'ogo buli: karshyena, shyetar, admata, parshish, myeryes, marsyena, myemukhan, sim knyaziv pyers'kikh ta midiis'kikh, yakii bachat' tsaryevye oblichchya i sidyat' pyershi v tsarstvi: yak vyelit' zakon, shchob zrobiti z tsaritsyeyu vashti za tye, shcho nye vikonala slova tsarya akhashvyerosha, pyeryedanogo ii chyeryez yevnukhiv? i skazav myemukhan pyeryed tsaryem ta knyazyami: nye pyeryed samim tsaryem provinilasya tsaritsya vashti, alye i pyeryed usima knyazyami ta pyeryed usima narodami, shcho po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosha. bo tsaritsin uchinok diidye do vsikh zhinok, i sprichinit'sya do pogordzhyennya ikhnikh cholovikiv v ikhnikh ochakh, bo budut' govoriti: tsar akhashvyerosh skazav buv pryvesti tsaritsyu pyeryed oblichchya svoe, ta vona nye priishla! i ts'ogo dnya kazatimut' tye samye knyagini pyers'ki ta midiis'ki, shcho pochuyut' pro tsaritsin uchinok, do vsikh tsars'kikh knyaziv, i budyte bagato pogordi ta gnivut' yakshcho tsaryevi tsye dobre, nyekhai viidye tsars'kii nakaz vid n'ogo i nyekhai budyte zapisanye v zakonakh

pyersii ta midii, i nyekhai nye pominyet'sya, shchob vashti bil'sh nye prikhodila pyeryed oblichchya tsarya akhashvyerosha, a ii tsaryuvannya tsar dast' inshii, lipshii vid nyei. a koli pochuet'sya tsars'kii nakaz, yakii tsar zrobit' v idomim u vsim svoim tsarstvi, khoch yakye vyelikye vono, to vsi zhinki viddadut' chyest' svoim cholovikam, vid velikogo i azh do malogo. i bula priemna tsya rada v ochakh tsarya ta knyaziv, i tsar zrobit' za myemukhanovim slovom. i porozsilav vin listi do vsikh tsars'kikh okrug, do kozhnoi okrugii pis'mom ii, i do kozhnogo narodu movoyu iogo, shchob kozhyen cholovik buv panom u domi svoemu, i govoriv pro tsye movoyu svogo narodu.

2

po tsikh podiyakh, koli zatikhla lyutist' tsarya akhashvyerosha, zgadav vin pro vashti, i shcho vona zrobla, i shcho bulo zaryadzhyenye pro nyei. i skazali tsars'ki otroki, iogo slugi: nyekhai poshukayut' dlya tsarya divchat, urodivikh na vglyad panniv, i nyekhai tsar priznachit' uryadnikiv po vsikh okrugakh svogo tsarstva, i nyekhai voni zbyerut' usikh divchat, panniv urodivlogo vglyadu, do zamku suzi, do domu zhinok pid ruku gyegaya, tsars'kogo evnukha, storozha zhinok, i dati im potribnye dlya ikhn'ogo prichyepuryennya. a ta divchina, shcho budyte naikrashcha v tsars'kikh ochakh, budyte tsaryuvati zamist' vashti. i bula priemna tsya rada u tsaryevikh ochakh, i vin zrobit' tak. a v zamku suzi buv odin yudyeyanin, a im'ya iomu morydyekhai, sin yaira, sina shim'i, sina kishovogo, muzh vyenyiaminivets', shcho buv uzyatii z erusalimu z tim polonom, yakii buv uzyatii razom z ekhnieyuu, tsaryem yudinim, yakogo vzyav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii. i vin vikhovuvav gadassu, vona zh yestyer, dochku svogo dyad'ka, bo nye mala vona ni ba't'ka, ni matyeri. a tsya divchina bula khoroshoi postavi ta vroddivogo vglyadu, a koli pomyer ii ba't'ko ta mati ii, morydyekhai uzyav ii sobi za dochku. i stalosya, koli buv ogoloshenyii tsars'kii nakaz ta zakon iogo, i koli zbirali bagato divchat do zamku suzi pid ruku gyegaya, to vzyata bula i yestyer do tsars'kogo domu pid ruku gyegaya, storozha zhinok. i bula ta divchina khorosha v iogo ochakh, i mala lasku pyeryed nim, i vin prispishiv vidati ii potribnye dlya ii prichyepuryennya i ii chastki, ta dati ii simokh vidpovidnikh divchat iz tsars'kogo domu. i vin pyeryemistiv ii ta divchat ii do naikrashchogo mistysya v domi zhinok. yestyer nye viyavila ni pro narod svii, ni pro mistysye svogo narodzhyennya, bo morydyekhai nakazav ii, shchob ts'ogo vona nye viyavlyala. a kozhnogo dnya morydyekhai khodiv do podvir'ya domu zhinok, shchob dovidatsy, yak maet'sya yestyer ta shcho vona robit'. a koli prikhodila chyerga dlya kozhnoi divchini vkhoditi do tsarya akhashvyerosha, koli kinchalisy dvanadtsyat' misyatsiv ustanovlyenogo poryadku dlya zhinok, bo tak vipovnyalisy dni ikhn'ogo prichyepuryuvannya: shist' misyatsiv mirrovoyu olivoyu, a shist' misyatsiv pakhoshchami ta inshim potribnim dlya prichyepuryuvannya

zhinok, to z tim divchina prikhodila do tsarya: davalosya ii usye, shcho vona skazhye, shchob vono ishlo z nyeyu z domu zhinok do domu tsars'kogo. vyvechori vona prikhodila, a rankom vona vyertalasya do drugogo domu zhinok pid ruku shaazgaza, tsars'kogo yevnukha, storozha nalozhnits'. vona vzhye nye vkhodila do tsarya, khiba b shcho tsar pozhadav ii, i vona bula poklikana za im'yam. a koli nastala chyerga dlya yestyeri, dochki avikhaya, mordyekhaevogo dyad'ka, shcho vzyav ii sobi za dochku, shchob iti do tsarya, vona nichogo nye zhadala, yak til'ki toho, shcho kazav gvegai, tsars'kii yevnukh, storozh zhinok. i yestyer mala lasku v ochakh usikh, khto ii bachiv! i bula vzyata yestyer do tsarya akhashvyerosha, do tsars'kogo domu iogo, dyesyatogo misyatsya, vin misyats' tyevyet, s'omogo roku tsaryuvannya iogo. i tsar pokokhav yestyer ponad usikh zhinok, i vona mala prikil'nist' ta lasku pyeryed iogo oblichchym ponad usikh divchat, i vin poklav tsars'ku koronu na ii golovu, i zrobiv ii tsaritsyeyu zamist' vashiti. i spraviv tsar vveliku gostinu dlya vsikh svoikh knyaziv ta svoikh slug, gostinu dlya yestyeri, i zrobiv polyegshyennya dlya okrug, i dav darunka za tsars'koyu spromozhnistyu. a koli zbiralii divchat drugi raz, to mordyekhai sidiv pri tsars'kii brami. yestyer zhye nye viyavlyala mistysya svogo narodzhynnya ta narodu svogo, yak nakazav buv ii mordyekhai, bo yestyer vikonuvala mordyekhaevye slovo tak, yak koli bula v n'ogo na vikhovanii. timi dnyami, koli mordyekhai sidiv u tsars'kii brami, rozgnivalisya bigtan ta tyeryesh, dva tsars'ki yevnukhi zo storozhiv porogiv, i zadumuvali prostyagnuti ruku na tsarya akhashvyerosha. i stala vidoma tsya rich mordyekhaevi, i vin donis pro tsye tsaritsi yestyer, a yestyer pyeryekazala tsaryevi v imyeni mordyekhaya. i bula rozvidana tsya sprava, i znaidyno tak, i ti oboe buli povishyeni na shibyenitsi. i bulo zapisanye tsye v khronitsi pyeryed oblichchym tsars'kim.

3

po tsikh podiyakh tsar akhashvyerosh zyvelichiv gamana, sina gammyedatovogo, agag'yanina, i povishchiv iogo, i postaviv iogo krislo ponad usikh knyaziv, shcho buli z nim. a vsi tsaryevi rabi, shcho buli v tsars'kii brami, padali na kolina ta vklonyalisya gamanovi, bo tak pro n'ogo nakazav tsar. a mordyekhai nye padav na kolina i nye vklonyavsyia. i skazali tsars'ki rabi, shcho buli v tsars'kii brami, do mordyekhaya: chogo ti pyeryestupaesh tsaryevogo nakaza? i stalosya, yak voni govorili do n'ogo dyen'-u-dyen', a vin nye slukhavsyia ikh, to voni donyesli gamanovi, shchob pobachiti, chi vtrimaet'sya mordyekhai u svoim slovi, bo vin viyaviv im, shcho vin yudyeypinin. i pobachiv gaman, shcho mordyekhai nye padae na kolina i nye vklonyaet'sya iomu, i gaman pyeryepovnisya lyutistyu... i pogordzhuvav vin u svoikh ochakh prostyagnuti ruku svoyu nye til'ki na mordyekhaya, samogo iogo, bo donyesli iomu pro mordyekhaiv narod, i gaman shukav vipadku vigubiti vsikh yudyeypin, shcho buli v us'omu

akhashvyeroshyevomu tsarstvi, narod mordyekhaiv. pyershogo misyatsya, vin misyats' nisan, dvanadtsyatogo roku tsarya akhashvyerosha, kidano pura, tsyebto zhyeryebka, pyeryed gamanom iz dnya na dyen' ta z misyatsya na misyats', i zhyeryeb upav na dvanadtsyatii misyats', vin misyats' adar. i skazav gaman do tsarya akhashvyerosha: e odin narod, rozporoshyeni ta podilyeni mizh narodami v usikh okrugakh tvogo tsarstva, a zakoni ikh riznyat'sya vid zakoniv usikh narodiv i zakoniv tsars'kikh voni nye vikonuyut, i tsaryevi nye varto pozostavlyati ikh. yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budye napisano vigubiti ikh, a ya vidvazhu dyesyat' tisyach talantiv sribla na ruki robitnikov, shchob unyesli do tsars'kikh skarbnits! i znyav tsar pyersnyia svogo zo svoei ruki, i dav iogo gamanovi, sinovi gammyedatovomu, agag'yaninovi, nyenavitsnikoviy yudyeiv. i skazav tsar do gamana: tsye sriblo viddayu tobi, i daet'sya tobi i toi narod, shchob robiti z nim, yak ugodno v ochakh tvoikh! i buli poklikani tsars'ki pisari pyershogo misyatsya trinadtsyatogo dnya v n'omu, i bulo napisano vsye tak, yak nakazav gaman do tsars'kikh satrapiv ta do namisnikov, shcho buli nad kozhnoyu skrugoyu, i do knyaziv kozhnogo narodu, do kozhnoi okruzi pis'mom iogo, i do kozhnogo narodu moyoyu iogo; v imyeni tsarya akhashvyerosha bulo napisano, i pripechatano bulo tsars'kim pyersnyem. i buli poslani listi chyeryez gintsiv do vsikh tsars'kikh okrug, shchob buli povigublyuvani, pobiti ta ponishchyni vsi yudyei vid khloptsya i azh do starogo, diti ta zhinki odnogo trinadtsyatogo dnya misyatsya dvanadtsyatogo, vin misyats' adar, a zdobich po nich pograbuvati. vidpis iz ts'ogo lista shchob buv vidanii yak zakon, u kozhnii okruzi, i ogoleshyeni dlya vsikh narodiv, shchob buli gotovi na tsye dyen'. gintsii viishli, pignani tsaryevim slovom. a zakon buv vidanii v zamku suzi. a tsar ta gaman sili do pittya, a misto suzi bulo v zamishanni.

4

a mordyekhai dovidavsyia pro vsye, shcho bulo зроблено. i rozdyer mordyekhai odyezhu svoyu, i zodyagnuv vyeryetishchye ta posipavsyia popyelom, i viishov na syeryedinu mista, ta i krichav krikom sil'nim ta girkim! i priishov vin azh pid tsars'ku bramu, bo nye mozhna bulo vkhoditi v tsars'ku bramu v vyeryetishchnomu ubranni. a v kozhnii okruzi ta mistsi, kudi dokhodilo slovo tsarya ta iogo zakon, buli dlya yudyeiv vyelika zhaloba, i pist, i plach, i golosinnya, a vyeryetishchye ta popyel buli lozhyem dlya bagat'okh... i priishli divchata yestyerini i yevnukhi ii, ta i donyesli ii pro tsye. i duzhye zatryemtila tsaritsya, i poslala odyezhu zodyagnuti mordyekhaya ta znyati z n'ogo iogo vyeryetishchye, ta vin nye priinyav. i poklikala yestyer gatakha, odnogo z yevnukhiv tsarya, yakogo vin pristaviv do nyei, i nakazala iomu dovidatisya pro mordyekhaya, shcho to z nim, i chogo to zhaloba? i viishov gatakha na mis'ku ploshchu, shcho pyeryed tsars'koyu bramoyu. i viyaviv iomu mordyekhai usye, shcho spitalo iogo, i pro sumu sribla, yaku gaman

skazav vidvazhiti do tsars'koi skarbnitsi za yudyeiv, shchob vigubiti ikh. i vin dav iomu vidpisa lista zakonu, shcho buv vidanii u suzakh na vigublyennya ikh, shchob pokazav yestyeri, ta shchob donis ii, i shchob nakazav ii piti do tsarya blagati iogo ta prositi pyeryed iogo oblichchiam za ii narod. i priishov gatyekh, i donis yestyeri mordyekhaevi slova. i skazala yestyer do gatakha, i nakazala iomu pyeryekazati mordyekhaevi: usi tsars'ki rabi ta narod tsars'kikh okrug znayut', shcho kozhyen cholovik ta zhinka, shcho priidye do tsarya do vnutrishn'ogo podvir'ya nyepoklikanii, odin iomu zakon, ubiti iogo, okrim togo, komu tsar prostyagnye zolotye byerlo, i budye vin zhiti. a myenye nye klichut' vkhoditi do tsarya ot uzhye tridsyat' dyen... i pyeryekazali mordyekhaevi yestyerini slova. i skazav mordyekhai vidpovisti yestyeri: nye dumai v dushi svoii, shcho vtyechyesh do tsars'kogo domu odna z usikh yudyeiv... bo yakshcho spravdi budyesh ti movchati ts'ogo chasu, to polyegshyennya ta vryatuvannya pridyed dlya yudyeiv z inshogo mistya, a ti ta dim tvogo bat'ka poginyete. a khto znae, chi nye na chas, yak otsyeli, dosyagla ti tsarstva!... i skazala yestyer vidpovisti mordyekhaevi: idi, zbyeri vsikh yudyeiv, shcho znakhodyat'sya v suzakh, i postit' za myenye, i nye izhyte i nye piitye tri dni, nich ta dyen'. takozh ya ta divchata moi budyemo postiti tak, i tak priidu do tsarya, khoch tsye nye budye za zakonom. a yakshcho ya zaginu, to zaginu... i pishov mordyekhai, i zrobiv usye, yak zvyelila iomu yestyer.

5

i stalosya tryet'ogo dnya, i vbrala yestyer tsars'ki shati, ta i stala na vnutrishn'omu podvir'i tsars'kogo domu, navproti tsars'kogo domu. a tsar sidiv na troni svogo tsarstva v tsars'komu domi navproti vkhodu do domu. i stalosya, yak tsar pobachiv tsaritsyu yestyer, shcho stoit' u brami, to znaishla vona lasku v ochakh iogo. i tsar prostyagnuv yestyeri zolotye byerlo, shcho v rutsi iogo, a yestyer pidiishla i dotorknulasya do kintsya byerla. i skazav do nyei tsar: shcho tobi, tsaritsye yestyer? i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budye danye tobi! a yestyer vidkazala: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai priidye tsar ta gaman s'ogodni na gostinu, yaku ya vchinyu iomu! i skazav tsar: skorishye poklichyte gamana, shchob vikonati yestyerini slova! i priishov tsar ta gaman u gostinu, shcho vchinila yestyer. i skazav tsar do yestyeri pri pittii vina: yakye zhadannya tvoe? i budye tobi danye. i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budye zroblyenye! i vidpovila yestyer ta i skazala: moe zhadannya ta moe prokhan-nya takye: yakshcho znaishla ya lasku v tsaryevikh ochakh, i yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, shchob vvoluti zhadannya moe i shchob vikonati prokhan-nya moe, nyekhai priidye tsar ta gaman na gostinu, shcho zroblyu im, i vzavtra ya zroblyu za tsaryevim slovom. i viishov gaman togo dnya radisnii ta do-brosyerdii. ta koli gaman pobachiv mordyekhaya v tsars'kii brami, i vin nye vstav i nye zatryemtiv pyeryed nim, to gaman pyeryepovnivsya lyutistyu na

mordyekhaya. ta strimavsya gaman, i priishov do svogo domu. i poslav vin poklikati svoikh priyatye-liv ta zhinku svoyu zyeryesh. i rozpoviv im gaman pro slavu svogo bagatstva, ta pro chislyennist' siniv svoikh, ta pro vsye, yak zvyelichiv iogo tsar, i yak pid-nyav iogo ponad knyaziv ta slug tsaryevikh. i skazav gaman: a tsaritsya yestyer nye privyela z tsaryem na gostinu, yaku zrobila, nikogo, krim myenye. i takozh nazavtra ya poklikanii do nyei z tsaryem! ta vsye tsye nichogo nye vartye myeni ts'ogo chasu, doki ya bachu togo yudyeia mordyekhaya, shcho sidit' u tsars'kii brami!... i skazala do n'ogo zhinka iogo zyeryesh ta vsi iogo priyateli: nyekhai prigotuyut' shibyenytsyu, vi-soku na pyatdyesyat liktiv, a rankom skazhi tsaryevi, i nyekhai povisyat' na nii mordyekhaya, i pidyesh z tsaryem radisnii na gostinu! i bula priemna ta rada dlya gamana, i zrobiv vin tu shibyenytsyu.

6

tiei nochi vtik buv son vid tsarya, i vin skazav prinyesti knigu pam'yatok, khroniki, i voni chitalisy pyeryed oblichchiam tsars'kim. i znaidyenye bulo napisanye, shcho mordyekhai donis na bigdana ta tyeryesha, dvokh tsars'kikh yevnukhiv, zo storozhiv poroga, shcho zadumuvali buli prostyagnuti ruku na tsarya akhashvyerosha. i skazav tsar: yaka chyest' ta gidnist' zroblyena mordyekhaevi za tsye? i skazali tsaryevi otroki, shcho prislugovuvali iomu: nichogo iomu nye zroblyeno... i spitav tsar: khto na podvir'i? a gaman priishov na zovnishne podvir'ya tsars'kogo domu, shchob skazati tsaryevi povisiti mordyekhaya na tii shibyenytsi, yaku prigotoviv dlya n'ogo. i skazali otroki tsarya do n'ogo: os' gaman stoit' na podvir'i. i skazav tsar: nyekhai uvidye! i gaman uviishov, a tsar iomu skazav: shcho zrobiti z cholovikom, yakomu tsar khochye chyesti? i podumav gaman u syertsii svoim: komu zh tsar zazhadae vchiniti chyest' bil'shye, yak myeni? i vidpoviv gaman tsaryevi: tomu cholovikovi, yakomu tsar zhadae chyesti, nyekhai prinyesut' tsaryevu odyezhu, yaku tsar zodyagav, ta konya, shcho tsar izdiv na n'omu, i shchob bula dana tsars'ka korona na iogo golovu. i dati tsyu odyezhu ta ts'ogo konya na ruku kotrognos' iz starshikh knyaziv tsaryevikh. i nyekhai zodyagnut' togo cholovika, yakomu tsar zhadae chyesti, i nyekhai vozyat' iogo na koni na mis'kii ploschi, i nyekhai klichut' pyeryed nim: tak robit'sya muzhyevi, yakomu tsar zhadae chyesti! i skazav tsar do gamana: pospishi, viz'mi odyezhu ta konya, yak kazav ti, i zrobi tak yudyeivi mordyekhaevi, shcho sidit' u tsars'kii brami. nye propusti nichogo do vs'ogo, shcho ti govori! i vzyav gaman odyezhu ta konya, i zodyagnuv mordyekhaya, i voziv iogo na mis'kii ploschi, i krichav pyeryed nim: tak robit'sya muzhyevi, yakomu tsar zhadae chyesti! i vyernuvsya mordyekhai do tsars'koi brami, a gaman pospishiv do domu svogo sumnii ta za-krivshi golovu... i rozpoviv gaman zhintsii svoii zyeryeshi ta vsim priyatelyam svoim usye, shcho spitalko iogo. i skazali iomu mudryetsi iogo ta zhinka iogo zyeryesh: yakshcho z yudyeis'kogo nasinnya mordyekhai, pyeryed yakim zachav ti padati, to nye pyeryemozhhyesh iogo, bo diisno vpadyesh pyeryed

nim!... shchye voni govorili z nim, a yevnukhi tsars'ki pribuli i pospishili vidvyesti gamana na gostinu, yaku zrobla yestyer.

7

i priishov tsar ta gaman na gostinu tsaritsi yestyer. i skazav tsar do yestyeri takozh drugogo dnya pri pittii vina: yakye zhadannya tvoe? i budyte tobi danye. i yakye prokhannya tvoe? yakshcho pobazhaesh azh do polovini tsarstva, to budyte зроблено! i vidpovila tsaritsya yestyer ta i skazala: yakshcho znaishla ya lasku v ochakh tvoikh, o tsaryu, i yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budyte danye myeni zhittya moe na zhadannya moe, a narod mii na prokhannya moe! bo prodani mi, ya ta narod mii, na vigublyenya, na zabii ta na pogibil'... ta koli b mi buli prodani na raviv ta na nyevil'nits', movchala b ya, bo tsyei utisk buy bi nye vartii tsaryevogo zanyepokoennya... todi skazav tsar akhashvyerosh, i poviv do tsaritsi yestyeri: khto to vin, i dye toi, shcho iogo syert-sye napovnilo iogo vidvagoyu chiniti tak? i skazala yestyer: nyenavisnik ta vorog tsye zlii gaman! i gaman pyeryelyakavsyia pyeryed oblichchiam tsarya ta tsaritsi... a tsar u svoii lyutosti ustav vid gostini, i viishov do palatsovogo sadu. a gaman stav prositi tsaritsyu yestyer za zhittya svoe, bo pobachiv, shcho zagrozhue iomu likho vid tsarya... i tsar vyernuvsyia z palatsovogo sadu do domu pittya vina, a gaman pri-pav do lizhka, shcho na n'omu bula yestyer. i tsar skazav: chi khochyesh takozh zbyezychestiti tsaritsyu v myenye v domi? yak til'ki tsye slovo viishlo z tsaryevikh ust, to zakrili gamanovye oblichchya... i skazav kharvona, odin z yevnukhiv pyeryed tsaryevim oblichchiam: ta os' shibenitsya, yaku zbroviv gaman dlya mordyekhaya, shcho govoriv dobre na tsarya, yaka stoit' u gamanovomu domi, visoka na p'yatdyesyat liktiv. i skazav tsar: povis'tye iogo na nii! i povisili gamana na shibenitsi, yaku vin prigotoviv buy dlya mordyekhaya, a lyutist' tsaryeva vtiikhla...

8

togo dnya tsar akhashvyerosh viddav tsaritsi yestyeri dim gamana, nyenavisnika yudyeiv, a mordyekhai stav pyeryed tsaryevye oblichchya, bo yestyer viyavila, khto vin dlya nyei. i znyav tsar svogo pyersnya, shcho zabrav vid gamana, ta i dav iogo mordyekhaevi, a yestyer nastanovila mordyekhaya nad gamanovim domom. i yestyer dali govorila pyeryed oblichchiam tsarya. i vpala vona pyeryed iogo nogami, i plakala ta blagala iogo vidvyernuti likho agag'yanina gamana ta zadumi iogo, yaki zadumuvav buy na yudyeiv... i prostyagnuv tsar do yestyeri zoloty byerlo, a yestyer ustala i stala pyeryed tsaryevim oblichchiam, ta i skazala: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, i yakshcho znaishla ya lasku pyeryed oblichchiam iogo, i vgodna tsya rich pyeryed tsaryevim oblichchiam ta vgodna ya v ochakh iogo, nyekhai budyte napisano, shchob buli povyerneny ti listi zadumiv agag'yanina gamana, gammymedatovogo sina, shcho napisav buy povigublyuvati yudyeiv, yaki e v tsaryevikh okru-

gakh. bo yak ya mogla b divitisya na likho, shcho spitkae narod mii, i yak ya mogla b divitisya na zagibil' rodu svoego? i skazav tsar akhashvyerosh do tsaritsi yestyeri ta do yudyeianina mordyekhaya: os' ya dav yestyeri dim gamana, a iogo povisili na shibenitsi za tye, shcho prostyag buy ruku svoyu na yudyeiv. a vi pishit' do yudyeiv, yak dobre v vashikh ochakh, v imyeni tsarya, i pripyechataitye tsars'kim pyersnyem, bo lista, shcho buy napisanii v imyeni tsarya ta buy pripyechatanii tsars'kim pyersnyem, nye mozhna vidminiti. i buli poklikani tsars'ki pisari togo chasu, misyatsya tryet'ogo, vin misyats' sivan, dvadtsyat' i tryet'ogo dnya v n'omu, i bulo napisanye vsye, yak nakazav buy mordyekhai, do yudyeiv, i do satrapiv, i namisnikiv, i zvyerkhnikiv okrug, shcho vid godu i azh do kushu, sto i dvadtsyat' i sim okrug, i do kozhnoui okrugii pis'mom ii, i do kozhnogo narodu movoyu iogo, ta do yudyeiv ikhnim pis'mom ta ikhn'oyu movoyu. i ponapisuvav vin listi v imyeni tsarya akhashvyerosh, i popripyechatuvav pyersnyem tsars'kim, i poslav chyeriez gintsv na konyakh, yaki izdyat' na dyerzhavnykh konyakh, konyakh baskikh, shcho tsar dav pravo yudyeiam, yaki zhivut' u kozhnomu misti, zibratisya i stati za svoe zhittya, vigubiti, zabiti ta pogubiti vsyakye viis'ko narodu ta okrugii, shcho nyenavidyat' ikh, dityei ta zhinok, a zdobich po nikh rozgrabuvati, odnogo dnya po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosh, trinadtsyatogo dnya dvanadtsyatogo misyatsya, vin misyats' adar. vidpis ts'ogo lista shchob buy vidanii, yak zakon, u kozhnii okruzi, poslanii buy vidkritii dlya vsikh narodiv, i shchob yudyei buli gotovi na toi dyen' pomstitisya na svoikh vorogakh. gintsi, shcho poikhali vyerkhi na shvidkikh konyakh, viishli, prispishyeni ta pignani tsars'kim slovom. a tsyei nakaz buy dani u zamku suzi. a mordyekhai viishov z-pyeryed tsaryevogo oblichchya v tsars'kii odyezhi, blakitnii ta bilii, a na n'omu vyelika zolota korona ta vissonnii i purpurovii zavii. i misto suzi radilo ta tishilosya! yudyeiam bulo todi svitlo, i radist', i vyesyelist', i chyst'! i v kozhnii okruzi z v kozhnomu misti, kudi dosyagae slovo tsarya ta zakon iogo, bula yudyeiam radist' ta vyesyelist', byenkyet ta svyato! i bagato-khto z narodiv krayu stali yudyeiam, bo na nikh napav strakh pyeryed yudyeiam.

9

a dvanadtsyatogo misyatsya, vin misyats' adar, trinadtsyatogo dnya v n'omu, koli nakaz tsarya ta zakon iogo mali buti vikonani, dnya, koli vorogi yudyeiv spodialitsya zapanuvati nad nimi, povyernulosya tye tak, shcho voni, yudyei, zapanuvati nad nyenavisnikami svoimi, zibratisya yudyei v svoikh mistakh po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosh, shchob prostyagnuti ruku na tikh, shcho zadumuvati im likho, ta nikhto nye stav pyeryed nimi, bo strakh pyeryed nimi napav na vsi narodi. a vsi zvyerkhnikii okrug, i satrapi, i namisniki, i vikonavtsi tsars'koi pratsi pidtrimuvati yudyeiv, bo napav na nikh strakh pyeryed mordyekhaem. bo mordyekhai stav vye-likim u tsars'komu domi, a vistka pro n'ogo pokoti-

las' po vsikh okrugakh, bo toi cholovik, mordyekhai, usye ris. i bili yudyei vsikh svoikh vorogiv, pobivayuchi myechyem, i zabivayuchi ta vigublyuyuchi ikh, i robili z svoimi vorogami za svoeyu volyeyu. a v zamku suzi yudyei pozabivali ta povigublyuvali p'yat' sotyen' cholovika, i parshandatu, i dalfona, i aspatu, i porata, i adaliyu, i aridata, i parmashtu, i arisaya, i aridaya, i vaizata, dyesyat'okh siniv gamana, gammyedatovogo sina, nyenavisnika yudyeiv, zabili, a na grabunok nye prostyagli svoei ruki. togo dnya chislo zabitikh u zamku suzi priishlo pyeryed tsaryevye oblichchya. i skazav tsar do tsaritisi yestyeri: u zamku suzi yudyei pozabivali ta povigublyuvali p'yat' sotyen' cholovika ta dyesyat'okh gamanovikh siniv. shcho voni zrobili v ryeshiti tsaryevikh okrug? i yakye zhadannya tvoe? i budye tobi vvolyenye. i yakye shchye prokhannya tvoe? i budye zroblyenye. i vidpovila yestyer: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai budye danye yudyeiam, shcho v suzakh, takozh uzavtra vchiniti za zakonom ts'ogo dnya, a dyesyat'okh gamanovikh siniv nyekhai povisyat' na shibyeniysi. i skazav tsar, shchob bulo zroblyeno tak, i buv daniy zakon u suzakh, a dyesyat'okh gamanovikh siniv povisili. i zibralisya yudyei, shcho v suzakh, takozh chotirnadtsyatogo dnya misyatsya adar, i vibilu v suzakh tri sotni cholovika, a na grabunok nye prostyagli svoei ruki. a ryeshita yudyeiv, shcho zhili po tsars'kikh okrugakh, zibralisya ta i stali do boyu za svoe zhittya, i vidpochili vid vorogiv svoikh. i pozabivali voni mizh svoimi nyenavisnikami simdyesyat i p'yat' tisyach, a na grabunok nye prostyagli svoei ruki. tsye bulo trinadtsyatogo dnya misyatsya adara, a chotirnadtsyatogo v n'omu nastav mir, i zrobili iogo dnyem gostini ta radosti. a yudyei, shcho v suzakh, zibralisya trinadtsyatogo dnya v n'omu ta chotirnadtsyatogo v n'omu, a mir mali p'yatnadtsyatogo dnya v n'omu, i zrobili iogo dnyem gostini ta radosti. tomu to yudyei nyeogorodzhnyenikh syelishch, shcho sidyat' po nyeogorodzhnyenikh mistakh, roblyat' chotirnadtsyatii dyen' misyatsya adara dnyem radosti i gostini ta svyata, ta dnyem posilannya darunkiv odin odnomu. a mordyekhai opisav tsi podii, i porozsilav listi do vsikh yudyeiv, shcho po vsikh okrugakh tsarya akhashvyerosh, do bliz'kikh ta dalyekikh, shchob voni postanovili svyatkuvati chotirnadtsyatii dyen' misyatsya adara ta p'yatnadtsyatii dyen' u n'omu kozhnogo roku, yaki ti dni, koli yudyei vidpochili vid vorogiv svoikh, i yak toi misyats', koli im sum obyernuvsy na radist', zhaloba na svyato, shchob zrobiti ikh dnyami gostini ta radosti, i posilannya darunkiv odin odnomu ta darunkiv ubogim. i priinyali yudyei tsye, shcho zachali robiti, i pro shcho napisav im mordyekhai, shcho agag'yanin gaman, sin gammyedativ, nyenavisnik usikh yudyeiv, zamishlyav buv na yudyeiv, shchob vigubiti ikh, i kidav pura, tsyebto zhyeryebka, na zbyentyezhyennya ikh ta na zgubu ikhnyu. ta koli priishla vona, yestyer, pyeryed oblichchya, tsarya vin nakazav listom: nyekhai obyernyet'sya iogo zlii zadum, yakogo vin zadumav buv na yudyeiv, na iogo golovu! i povisili iogo ta siniv iogo na shibyeniysi. tomu to i nazvali tsi dni: purim, vid imyeni pur. tomu to zgidno zo vsima slovami ts'ogo lista, i shcho voni bachili pro

tsye i shcho trapilosya z nimi, yudyei postanovili i priinyali na syebye i na nashchadkiv svoikh, ta na vsikh, khto poednaet'sya z nimi, i nye vidstuplyat', alye shchob svyatkuvati dva ti dni kozhnogo roku zgidno z napisanim pro nikh ta zgidno z ikhnim chasom. a dni tsi mayut' spominatisya ta svyatkuvatisya v kozhnomu pokolinni, u kozhnomu rodi, u kozhnii okruzi, u kozhnomu misti. a tsi dni, purim, nye minut'sya mizh yudyeiyami, a pam'yat' pro nikh nye skinchit'sya z ikhn'ogo nasinnya. i napisala tsaritisa yestyer, dochka avikhailova, ta yudyeianin mordyekhai z sil'nim domagannyam drugii raz pro tye, shchob vikonusati ts'ogo lista pro purim. i porozsilav vin listi do vsikh yudyeiv, do sta i dvadtsyati i syemi okrug akhashvyeroshovogo tsarstva, zo slovami miru ta pravdi, shchob voni vikonusali ti dni purim u ikh oznachenyikh chasakh, yak postanoviv pro nikh yudyeianin mordyekhai ta tsaritisa yestyer, i yak voni sami postanovili na syebye ta na nashchadkiv svoikh pripisi postiv ta ikhn'ogo golosinnya. a yestyerin nakaz styverdiv tsi pripisi pro purim, i bulo tsye zapisanye v knigu.

10

i naklav tsar akhashvyerosh daninu na zyeimlyu ta na mors'ki ostrovi. a vyves' chin iogo sili ta iogo litsars'kikh dil, i viraznii opis vyelichnosti mordyekhaya, shcho zvyelichiv iogo tsar, os' voni opisani v knizi khronik tsariv midii'skikh ta pyers'kikh. bo yudyeianin mordyekhai buv drugii po tsari akhashvyeroshi, i vyelikii dlya yudyeiv, i milii dlya bagat'okh brativ svoikh, yakii shukav dobra dlya narodu svogo i govoriv mir! dlya vsikh nashchadkiv svoikh.

za tryet'ogo roku tsaryuvannya ioyakima, yudinogo tsarya, priishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, do erusalimu, ta i oblig iogo. i dav gospod' v iogo ruku ioyakima, yudinogo tsarya, ta chastinu posudu bozhogo domu, i vin virpraviv ikh do krayu vavilons'kogo, do domu svogo boga, a posud vidpraviv do skarbnichnogo domu svogo boga. i skazav tsar do ashpyenaza, nachal'nika iogo yevnukhiv, shchob privyesti z izrail'yevikh siniv, i z tsars'kogo, i z shlyakhyets'kogo rodu, yunakiv, shcho nyema v nikh zhodnoi vadi, i voni vrodliivogo viglyadu ta rozumni v usyakii mudrosti, i zdibni do znannya, i rozumiyt' nauku, i shchob u nikh bula motornist' sluzhiti v tsars'komu palatsi, i shchob navchati ikh knig ta movi khaldyeyv. i priznachiv im tsar shchodyennu pozhivu, z tsars'koi izhi ta z vina, shcho sam iogo piv, a na ikhne vikhovannya tri roki, a po zakinchyenni ikh stanut' voni pyeryed tsars'kim oblichchiam. i buli syeryed nikh z yudinikh siniv daniil, ananiya, misail ta azariya. a nachal'nik yevnukhiv dav im inshi imyena, i dav daniilovi im'ya valtassar, a ananii shadrakh, a misailovi myeshakh, a azarii avyed-nyego. i poklav daniil sobi na syertsye, shcho vin nye oskvyernit'sya izhyeyu tsarya ta pitvom, shcho toi sam iogo piv, i prosiv vid nachal'nika yevnukhiv, shchob nye oskvyernitisya. i dav bog daniilovi lasku ta milist' pyeryed nachal'nikom yevnukhiv. i skazav nachal'nik yevnukhiv do daniila: boyus' ya svogo pana tsarya, bo vin viznachiv vashu izhu ta vashye pitvo. bo koli b vin pobachiv vashye oblichchya khudishim, nizh u tikh yunakiv, shcho vashogo viku, to vi zrobitye moyu golovu vinuvatoyu pyeryed tsaryem. i skazav daniil do starshogo, yakogo nachal'nik yevnukhiv priznachiv nad daniilom, ananieyu, misailom ta azarieyu: viprobui no svoikh rabiv dyesyat' dyen', i nyekhai dayut' nam iz yarinii, i mi budyemo isti, ta vodu i budyemo piti. i nyekhai z'yavlyat'sya pyeryed tobouy nashi oblichchya ta oblichchya tikh yunakiv, shcho idyat' tsars'ku izhu, i zgidno z tim, shcho pobachish, zrobi zo svoimi rabami. i toi poslukhavsia ikh u ts'omu, i viprobouvav ikh dyesyat' dyen'. a po dyesyati dnyakh ikhnii viglyad viyavivsia krashchim, i voni buli zdorovishi na tili, anizh usi ti yunaki, shcho ili tsars'ku izhu. i tsyei starshii vidnosiv ikhnyu izhu ta vino ikhn'ogo pittya, a davav im yarinu. a tsi chyetyvero yunakiv, dav im bog piznannya ta rozuminnya v kozhnii knizhtsi ta mudrosti, a daniil rozumivsia na vsyakomu vidinni ta snakh. a na kinyets' tikh dniv, koli tsar skazav privyesti ikh, to nachal'nik yevnukhiv priviv ikh pyeryed oblichchya navukhodonosorovy. i tsar rozmovlyav z nimi, i zo vsikh nikh zhodyen nye buv znaidenyii takim, yak daniil, ananiya, misail ta azariya. i voni stavali pyeryed tsars'kim oblichchiam. a vsyaku spravu mudrosti ta rozumu, shcho shukav vid nikh tsar, to vin znaishov ikh udyesyatyero mudrishimi vid usikh charivnikov ta zaklinachiv, shcho buli v us'omu iogo tsarstvi. i buv daniil tam azh do pyersшого roku tsarya kira.

a za drugogo roku navukhodonosorovogo tsaryuvannya prisnilisya navukhodonosorovi sni. i zanyepokoivsia dukh iogo, i son iogo utik vid n'ogo. i skazav tsar poklikati charivnikov ta zaklinachiv, i chakluniv ta khaldyeyv, shchob rozpovili tsaryevi iogo sni. i voni poprikhodili, i postavali pyeryed tsars'kim oblichchiam. i skazav do nikh tsar: snivsia myeni son, i zanyepokoivsia dukh mii, shchob piznati toi son. a khaldyeyi govoreli tsaryevi po-aramyeyis'komu: tsaryu, zhivi naviki! rozkazhi pyer-shye son svoim rabam, a mi ob'yavimo rozv'yazku. tsar vidpoviv ta i skazav do khaldyeyv: moe slovo nyevidklichnye: yakshcho vi nye rozpovistye myeni sna ta iogo rozv'yazku, budyetye pochetyevyertovani, a vashi domi obyernut'sya v ruini. a yakshcho vi rozpovistye son ta iogo rozv'yazku, odyerzhitye vid myenye dari i nagorodu ta vyeliku chyst'; tomu ob'yavit' myeni son ta iogo rozv'yazku. voni vidpovili vdrugye ta i skazali: tsar pyer-shye rozkazhye son svoim rabam, a mi ob'yavimo rozv'yazku. tsar vidpoviv ta i skazav: ya znayu napyevno, shcho vi khochyetye vigrati chas, bo bachitye, shcho slovo moe nyevidklichnye. yakshcho vi nye rozkazhyetye myeni sna, to odin u vas zadum, bo vi zmovilisya govoreti pyeryedo mnoyu lozh ta nyeppravdu, azh poki zminit'sya chas. tomu rozkazhit' myeni son, i ya piznayu, shcho vi ob'yavitye myeni, i iogo rozv'yazku. khaldyeyi vidpovili pyeryed tsaryem ta i skazali: nyema na sukhodoli lyudini, shcho mogla b ob'yaviti tsaryevu spravu, bo zhodyen vyelikii ta panivnii tsar nye pitavsia takoi ryechi vid zhodnogo charivnika i zaklinacha ta khaldyeya. a sprava, pro yaku pitaet'sya tsar, tyazhka, i nyemae takikh, shcho ob'yavili b ii pyeryed tsaryem, okrim bogiv, shcho nye mayut' svoikh myeshkan' razom iz tilom. za tsye tsar rozgnivavsia, ta sil'no rozpinivsia, i nakazav vigubiti vsikh vavilons'kikh mudryetsiv. i viishov nakaz, i vbivali mudryetsiv, i shukano daniila ta iogo tovarishiv, shchob povbivati. togo chasu daniil rozpoviv rozvazhno ta rozumno ariokhovi, nachal'nikovi tsars'koi storozhi, shcho viishov buv pobivati vavilons'kikh mudryetsiv. vin zagovoriv ta i skazav ariokhovi, tsars'komu vladitsi: chomu takii zhorstokii nakaz vid tsarya? todi ariokh rozpoviv daniilovi spravu. i daniil uviishov, i prosiv prositi vid tsarya, shchob dav iomu chasu, i vin ob'yavit' tsaryevi rozv'yazku sna. todi daniil pishov do svogo domu, i zavidomiv pro spravu tovarishiv svoikh, ananiyu, misaila ta azariyu, shchob prosili milosti vid nyebyesnogo boga na tsyu taemnitsyu, shchob nye vigubili daniila ta tovarishiv iogo razom z ryesh-toyu vavilons'kikh mudryetsiv. todi daniilovi vidkrita bula taemnitsya v nichnomu vidinni, i daniil proslaviv nyebyesnogo boga. daniil zagovoriv ta i skazav: nyekhai budyte blagoslovnyenne bozhye im'ya vid viku i azh do viku, bo iogo mudrist' ta sila. i vin zmynae chasi ta pori roku, skidae tsariv i nastanovlyae tsariv, dae mudrist' mudrim, i piznannya rozumnim. vin vidkrivae glibokye ta skhovanye, znae tye, shcho v tyemryavi, a svitlo spochivae z nim. tobi, bozhye bat'kiv moikh, ya dyakuyu ta slaviyu tye-

bye, shcho ti dav myeni mudrist' ta silu, a tyepyer vidkriv myeni, shcho ya vid tyebye prosiv, bo ti vidkriv nam spravu tsaryevu. potomu daniil pishov do ariokha, yakogo tsar pryznachiv vigubiti vavilons'kikh mudryetsiv. pishov vin ta i tak iomu skazav: nye gubi vavilons'kikh mudryetsiv! zavedyi myenye pyeryed tsarya, i ya ob'yavlyu tsaryevi rozv'yazku sna. todi ariokh nyegaino priviv daniila pyeryed tsarya, ta i skazav iomu tak: znaishov ya muzha z siniv yudinogo vignannya, shcho ob'yavit' tsaryevi rozv'yazku sna. tsar zagovoriv ta i skazav daniilovi, shcho iomu bulo imyennya valtsar: chi ti mozh'yesh ob'yaviti myeni son, yakogo ya bachiv, ta iogo rozv'yazku? daniil vidpoviv pyeryed tsaryem ta i skazav: taemnitsi, pro yaku pitaet'sya tsar, nye mozhut' ob'yaviti tsaryevi ani mudryetsi, ani zaklinachi, ani charivniki, ani vishchuni. alye e na nyebesakh bog, shcho vidkrivae taemnitsi, i vin zavidomiv tsarya navukhodonosora pro tye, shcho budy v kintsii dniv. tvii son ta vidinnya tvoei golovi na lozhi tvoim otsye voni: tobi tsaryu, prikhodili na lozhye tvoe dumki tvoi pro tye, shcho budye potim, a toi, khto vidkrivae taemnitsyu, pokazav tobi tye, shcho budye. a myeni tsa taemnitsya vidkrita nye chyeryez mudrist', shcho bula b u myeni bil'sha vid mudrosti vsikh zhivikh, a til'ki na tye, shchob ob'yaviti tsaryevi rozv'yazku, i ti piznaesh dumki svogo syertsya. ti, tsaryu, bachiv, azh os' odin vyelikii bovvan, bovvan tsyei vyelicheznii, a blisk iogo duzhye sil'ni; vin stoyav pyeryed toboyu, a viglyad iogo buv strashnii. tsyei bovvan takii: golova iogo z chistogo zolota, grudi iogo ta ramyena iogo zo sribla, nutro iogo ta styegno iogo z midi, golinki iogo z zaliza, nogi iogo chastinno z zaliza, a chastinno z glini. ti bachiv, azh os' odirvavsya kamin' sam, nye chyeryez ruki, i vdariv bovvana po nogakh iogo, shcho z zaliza ta z glini, i roztoroshchiv ikh. togo chasu roztoroshchilosya, yak odnye, zalizo, glina, mid', sriblo ta zoloto, i voni stali, nyemov ta polova z toku zhniv, a vityer ikh rozv'yav, i nye znaishlosya po nikh zhodnogo slidu; a kamin', shcho vdariv togo bovvana, stav vyelikoyu goroyu, i napovniv usyu z'yemlyu. otsye toi son, a iogo rozv'yazku zaraz skazhyemo pyeryed tsaryem. ti, tsaryu, tsar nad tsaryami, yakomu nyebesnii bog dav tsarstvo, vladu i mits' ta slavu. i skriz', dye myeshkayut' lyuds'ki sini, po!ova zvirina ta ptastvo nyebesnyne, vin dav ikh u tvoyu ruku, ta vchiniv tyebye panuyuchim nad usima nimi. ti golova, shcho z zolota. a po tobi postanye inshye tsarstvo, nizhchye vid tyebye, i tsarstvo tryete, inshye, shcho z midi, yakye budye panuvati nad usieyu z'yemlyeyu. a tsarstvo chyetyvetye budy sil'nye, yak zalizo, bo zalizo tovcnye i rozbivae vsye, tak i vono stovchye i rozib'e, yak zalizo, shcho vsye rozbivae. a shcho ti bachiv nogi ta pal'tsi chastinno z ganchars'koi glini, chastinno z zaliza, to tsye budy podilyenye tsarstvo, i v n'omu budy trokhi zaliznoi mitsi, bo ti bachiv zalizo, zmishanye z glyeikoyu glinoyu. a pal'tsi nig chastinno z zaliza, a chastinno z glini, to i chastina tsarstva budy sil'na, a chastina budye lam-liva. a shcho bachiv ti zalizo, zmishanye z glyeikoyu glinoyu, to voni zmishani budut' lyuds'kim nasinyam, a nye budut' prilyagati odnye do odnogo, yak zalizo nye zmishuet'sya z glinoyu. a za dniv tikh

tsariv nyebesnii bog postaviv' tsarstvo, shcho naviki nye zruinuet'sya, i tye tsarstvo nye budy viddanye inshomu narodovi. vono potovchye i pokinchit' usi ti tsarstva, a samo budy stoyati naviki. bo ti bachiv, shcho z gori vidirvavsya kamin' sam, nye rukami, i potovk zalizo, mid', glinu, sriblo ta zoloto. vyelikii bog ob'yavit tsaryevi tye, shcho stanet'sya potim. a son tsyei pyevnii, i pyevna iogo rozv'yazka! todi tsar navukhodonosor upav na svoe oblichchya i poklonivsya daniilovi, i nakazav prinositi iomu khlibnu zhertyvu ta lyubi pakhoshchi! tsar vidpoviv daniilovi ta i skazav: napravdu, shcho vash bog tsye bog nad bogami ta pan nad tsaryami, i vin vidkrivae taemnitsi, koli mig ti vidkriti otsyu taemnitsyu! todi tsar zvyelichiv daniila, i dav iomu chilyenni darunki, i vchiniv iogo panom nad usim vavilons'kim kraem, i vyelikim providnikom nad usima vavilons'kimi mudryetsyami. a daniil prosiv vid tsarya, i vin pryznachiv nad spravami vavilons'kogo krayu shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, a daniil buv pri tsars'komu dvori.

3

tsar navukhodonosor зробив був золотого bovvana, zavvishki iomu shistdyesyat liktiv, zavshirshki iomu shist' liktiv. vin postaviv iogo v dolini dura v vavilons'kii okruzi. i tsar navukhodonosor poslav zibrati satrapi, zastupniki, pidsatrapi, radniki, suddi, vishchikh uryadnikov ta vsikh okrugovikh volodariv, shchob priishli na posvyachyennya bovvana, yakogo postaviv tsar navukhodonosor. togo chasu zibralsiya satrapi, zastupniki, pidsatrapi, radniki, skarb-niki, suddi, vishchi uryadniki ta vsi okrugovi volodari, shchob posvyatiti bovvana, yakogo postaviv tsar navukhodonosor, i postavali navproti bovvana, yakogo postaviv navukhodonosor. a opovisnik zaklikav lunkim golosom: do vas govorit'sya, narodi, lyudi ta yaziki! togo chasu, koli vi pochue-tye golos roga, sopilki, gitari, gusyel, psaltirya, flyeiti ta vsilyakogo rodu muziku, padaitye i poklonit'sya zolotomu bovvanovi, yakogo postaviv tsar navukhodonosor. a toi, khto nye vpadye i nye poklonit'sya, tiei khvili budye vkinyenii do syeryedini palakhkotyuchoi ogyennoi pyechi. tomu togo chasu, yak usi narodi pochuyut' golos roga, sopilki, gitari, gusyel, psaltirya ta vsilyakogo rodu muziku, popadayut' vsi narodi, lyudi ta yaziki, i poklonyat'sya zolotomu bovvanovi, yakogo postaviv tsar navukhodonosor. a ts'ogo chasu nablizilsiya khaldyeis'ki muzhi, i donosili na yudeyiv. voni zagovorili ta i skazali tsaryevi navukhodonosorovi: tsaryu, zhivi naviki! ti tsaryu, vidav nakaza, shchob kozhyen cholovik, khto pochue golos roga, sopilki, gitari, gusyel, psaltirya i flyeiti ta vsilyakoi muziki, upav i poklonivsya zolotomu bovvanovi. a toi, khto nye vpadye i nye poklonit'sya, budy vkinyenii do syeryedini palakhkotyuchoi ogyennoi pyechi. e yudeyis'ki muzhi, yakikh ti pryznachiv nad spravami vavilons'koi okruzi, shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego, tsi muzhi nye zyvernuli na tyebye, tsaryu, uvagi: bogam tvoim nye sluzhat', i zolotomu bovvanovi, yakogo ti postaviv, nye vk-

lonyayut'sya. todi navukhodonosor u gnivi ta v lyutosti nakazav privyesti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, i togo chasu tsikh lyudyei privyeli pyeryed tsarya. navukhodonosor zagovoriv ta i skazav im: shadrakhu, myeshakhu ta avyed-nyego, chi tsye pravda, shcho vi moim bogam nye sluzhitye, a zolotomu bovvanovi, yakogo ya postaviv, nye vklonyae-tyesya? tyepyer, yakshcho vi gotovi, shchob togo chasu, koli pochuetye goslos roga, sopilki, gitari, guspal, psaltirya i flyeiti ta vsilyakikh rodiv muziku, popudali i klanyalisya bovvanovi, yakogo ya zro-biv. a yakshcho vi nye poklonityesya, tiei godini budyetye vkynieni do syeryedini palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi, i khto toi bog, shcho vryatue vas vid moikh ruk? shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego vidpovili ta i skazali tsaryevi navukhodonosorovi: mi nye potryebuemo vidpovidati tobi na tsye slovo. yakshcho nash bog, yakomu mi sluzhimo, mozhye vryatuvati nas z palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi, to vin uryatue i z tvoei ruki, o tsaryu! a yaksh-cho ni, nyekhai budye tobi, o tsaryu, znanye, sh-cho bogam tvoim mi nye sluzhimo, a zolotomu bovvanovi, yakogo ti postaviv, nye budyemo vk-lonyatisya! todi navukhodonosor pyeryepovnivsya lyutystyu, i viglyad iogo oblichchya zminivsya proti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego. vin vid-povir, i nakazav napaliti pich usyemyero ponad tye, yak povinno bulo napaliti ii. i vin nakazav khorobrim viis'kovim muzham, shcho buli v iogo viis'ku, zv'yazati shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, shchob ukinuti do palakhkotyuchoi ognyn-noi pyechi. togo chasu tsi muzhi buli pov'yazani v svoikh plashchakh, u svoikh sorochkakh i v svoikh shapkhakh, i v svoikh ubrannyyakh, i buli povkidani do syeryedini palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi. a shcho slovo tsarya bulo gostrye, to pich napalyena bula nadzvichaino sil'no, tak shcho tikh muzhiv, sh-cho pidimiiali, shchob ukinuti shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, zabilo ikh ognynnye polum'ya. a tsi tri muzhi, shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego, upali do syeryedini palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi pov'yazani. todi tsar navukhodonosor zdivuavsva, i pospishno vstav, zagovoriv ta i skazav do svoikh radnikiv: chi zh nye tr'okh zv'yazanikh muzhiv mi kinuli do syeryedini ognyu? ti vidpovili ta i skazali tsaryevi: pyevnye, tsaryu! vin vidpoviv ta i skazav: tazh ya bachu chotir'okh muzhiv nyepov'yazanikh, shcho khodyat' posyeryed ognyu, i shkodit im nyema, a viglyad togo chyetyvertogo podobnii do bozhogo sina! todi navukhodonosor nablizivsya do chye-lyustiv palakhkotyuchoi ognynnoi pyechi, zagov-oriv ta i skazav: shadrakhu, myeshakhu ta avyed-nyego, rabi iogo, boga vsyevishn'ogo, viidit' i pri-idit'! todi shadrakh, myeshakh ta avyed-nyego vi-ishli z syeryedini ognyu. i zibralisya satrapi, zastup-niki, i pidstrapi, i tsaryevi radniki, ta i pobachili tikh muzhiv, shcho ogon' nye mav sili nad ikhnim tilom, i nye opalivsya volos ikhn'oi golovi, i ikhni plashchi nye zminilisya, i zapakh ognyu nye vv-ishov u nikh. navukhodonosor zagovoriv ta i skazav: blagoslovnyennii bog shadrakha, myeshakha ta avyed-nyego, shcho poslav svogo angola, i vryatuvav svoikh rabiv, yaki nadiyalisya na n'ogo. i voni nye poslukhal-

isya tsars'kogo slova, i dali svoi tila na ogon', abi nye sluzhiti i nye klanyatisya inshomu bogovi, krim boga svogo. a tyepyer vid myenye vidae't'sya nakaz, shcho kozhyen z narodu, lyudu ta yazika, yakii skazhye shcho zgirdlivye na boga shadrakha, mye-shakha ta avyed-nyego, budye pochetytyertovanii, a dim iogo obyernyenii budye na smittyu, bo nyemae inshogo boga, shcho mig bi tak uryatuvati, yak ot-sye. togo chasu tsar zrobov, shchob dobrye vyelosya shadrakhovi, myeshakhovi ta avyed-nyegovi v vav-ilons'kii okruzi.

4

tsar navukhodonosor, do vsikh narodiv, plyemyen ta yazikov, shcho myeshkayut' na vsii zyeмли: nyekhai vam primnozhit'sya mir! znaki ta chuda, yaki zro-biv zo mnoyu vsyevishnii bog, uvazhayu za vid-povidnye ob'yaviti. yaki vyelikii iogo znaki, i yaki potuzhni iogo chuda! tsarstvo iogo tsarstvo vich-nye, a iogo panuvannya z pokolinnya v pokolin-nya! ya, navukhodonosor, buv spokiiinii v svoemu domi, i shchaslivii u palati svoii. ya bachiv son, i vin nastrashiv myenye, a dumki na moemu lozhi ta vidinnya moei golovi nalyakali myenye. i buv vi-danii vid myenye nakaz privyesti pyeryed myenye vsikh vavilons'kikh mudryetsiv, shchob voni ob'yavili myeni rozv'yazku sna. togo chasu poprikhodili charivniki, zaklinachi, khaldyei ta vishchuni, i ya rozpoviv pyeryed nimi son, ta voni nye ob'yavili myeni iogo rozv'yazki. i azh ostanii priishov py-eryed myenye daniil, yakomu im'ya valtasar, yak im'ya mogo boga, i shcho v n'omu dukh svyatogo boga. i ya rozpoviv iomu son ta i skazav: val-tasarye, nachal'niku charivnikov, ya znayu, shcho v tobi dukh svyatogo boga, i vsyaka taemnitsya nye tyazhka tobi. skazhi vidinnya mogo son, shcho ya bachiv, ta iogo rozv'yazku. a vidinnya moei golovi na moemu lozhi taki. ya bachiv, azh os' dyeryevo stalo vyelikye ta sil'nye, i vishina iogo syagala do nyeba, a iogo obvid do kintsya vsiei zyeмли. vittya iogo garnye, plid iogo vyelikii, a v n'omu pozhiva dlya vsikh. pid nim znakhodila sobi tin' pol'ova zvirina, a na iogo galuzzyakh myeshkali ptakhi nyebyesni, i z n'ogo zhivilosya kozhnye tilo. bachiv ya u vidinnyakh svoei golovi na moemu lozhi, azh os' ziishov z nyeba storozh bozhii ta svyatii. i vin kliknuv iz siloyu, i tak prokazav: zrubaitye tsye dyeryevo, i povidrubitye galuzzya iogo, pozrivaitye vittya iogo, i porozsipaitye iogo plid. nyekhai roziidyet'sya z-pid n'ogo zvirina, a ptakhi z galuzzya iogo! ta pozostavtye v zyeмли pnya iogo koryenya, alye v putakh zaliznykh ta midyanykh, na zyelenii pol'ovii travi. i nyebyesnoyu rosoyu nyekhai vin zroshuet'sya, a iogo chastka zo zvirinoyu na pol'ovii travi. iogo lyuds'kye syertsye zminyat', i budye danye iomu syertsye zvirinye, i sim chasiv pyeryeidut' nad nim. chyeryez postanovu storozhiv bozhikh tsye slovo, a povidzhyennym svyatykh tsa rich, azh priidye do togo, shcho piznayut' zhivi, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i komu skhochye, dae iogo, i niz'kogo z lyudyei stavit' nad nim. otsyei son bachiv ya, tsar navukhodonosor, a ti,

valtasarye, skazhi iogo rozv'yazku, bo vsi mudryetsi mogo tsarstva nye mozhut' skazati myeni rozv'yazki, a ti mozh'yesh, bo v tobi dukh svyatogo boga. todi daniil, shcho im'ya iomu valtasar, ostovpiv na odnu godinu, i dumki iogo pyerestrashili iogo. tsar zagovoriv ta i skazav: valtasarye, nyekhai nye strashit' tyebye tsyei son ta iogo rozv'yazka! valtasar vidpoviv ta i skazav: mii panye, na vorogiv bi tvoikh tsyei son, a iogo rozv'yazka na tvoikh bi nyepriyateliv! dyeryevo, yakye ti bachiv, shcho bulo vye-likye ta mitsnye, i vishina iogo syagala do nyeba, a obvid iogo na vsyu zyeimlyu, a vittya iogo garnye, i plid iogo vyelikii, i v n'omu pozhiva dlya vsikh, pid nim myeshkala pol'ova zvirina, a na iogo galuzzyakh pyerebuvali ptakhi nyebyesni, ti, tsaryu, toi, shcho stav vyelikii ta potuzhnii, i tvoya vyelikist' po-bil'shilasya, i syagnula azh do nyebyes, a panuvannya tvoe do kintsiv zyeimli. a shcho tsar bachiv bozhogo storozha ta svyatogo, yakii skhodiv iz nyebyes, i skazav: zrubaitye tsye dyeryevo, i znishchtye iogo, ta pozostavtye v zyeimli pnya iogo koryenya, alye v putakh zaliznykh ta midyanikh, na zyeilenii pol'ovii travy; i nyebyesnoyu rosou nyekhai vin zroshuet'sya, a iogo chastka z pol'ovoyu zvirinoyu, azh poki py-eryeidut' nad nim sim chasiv, to os' rozv'yazka, tsaryu, i tsye postanova vsyevishn'ogo, shcho syagae na mogo pana tsarya: i tyebye vishyenu' vid lyudyei, i z pol'ovoyu zvirinoyu budye probuvannya tvoe, i dadut' tobi isti travu, yak volam, i z nyebyesnoi rosi tyebye zrosyat', i sim chasiv pyeryeidut' nad tobouy, azh poki piznaesh, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i dae iogo tomu, komu khochye. a shcho skazali pozostaviti pnya koryenya dyeryeva, tvoe tsarstvo pozostanyet'sya tobi, yakshcho ti piz-naesh, shcho panue nyebo. tomu, tsaryu, nyekhai budye do vpodobu moya rada tobi, zlamai zhye svoi grikhi spravedlivistyu, a svoi provini milistyu dlya vboigikh, shchob tvir mir buv dogotrivaliu. usye tsye stalosya nad tsaryem navukhodonosorom. na kintsi dvanadtsyati misyatsiv prokhodzhuvasya vin po tsars'komu palatsu v vaviloni. tsar zagovoriv ta i skazav: chi zh tsye nye vyelichnii vavilon, shcho ya zbuduvav iogo na dim tsarstva mitstsyu potugi svoei ta na slavu moei pishnoti? shchye tsye slovo bulo v ustakh tsars'kikh, koli z nyeba vpav golos: tobi gov-oryat', tsaryu navukhodonosorye: otsye tsarstvo vid-khodit' vid tyebye! i vid lyudyei tyebye vidluchat', i z pol'ovoyu zvirinoyu budye probuvannya tvoe, tobi dadut' na izhu travu, yak volam, i sim chasiv py-eryeidut' nad tobouy, azh poki nye piznaesh, shcho nad lyuds'kim tsarstvom panue vsyevishnii, i dae iogo tomu, komu khochye. tiei khvilini vikonalosya tsye slovo nad navukhodonosorom, i vin buv vidluchychenii vid lyudyei, i iv travu, yak voli, i iogo tilo zroshu-valosya z nyebyesnoi rosi, azh iogo volos stav vye-likii, yak pir'ya orlinye, a iogo pazuri yak u ptakhiv. a na kintsi tikh dnyv ya, navukhodonosor, zviv svoi ochi do nyeba, i mii rozum vyernuvsvya do myenye, i ya poblagosloviv vsyevishn'ogo, i vichno zhivogo khvaliv ya ta slaviv, shcho iogo panuvannya panuvan-nya vichnye, a tsarstvo iogo z pokolinnya v pokolin-nya. a vsi myeshkantsi zyeiml porakhovani za nish-cho, i vin chinit' za svoeyu volyeyu syeryed nye-

byesnogo viis'ka ta myeshkantsiv zyeimli, i nyemae nikogo, khto sprotyivsvya b iogo rutsi ta i skazav bi iomu: shcho ti robish? togo chasu vyernuvsvya mii rozum do myenye, i ya vyernuvsvya do slavi tsarstva svogo, i yasnist' moya vyernulasya na myenye. i shukali myenye moi radniki ta vye'l'mozhi moi, i nad tsarstvom svoim ya buv postavlyenii znovu, i myeni bula dodana duzhye vyelika vyelichnist'. tyepyer ya, navukhodonosor, khvalyu i zvyelichuyu ta slavyu nyebyesnogo tsarya, shcho vsi chini iogo pravda, a doroga iogo pravosuddya, a tikh, khto khodit' u gor-doshchakh, vin mozhye poniziti.

5

tsar valtasar spraviv vyelikye priinyattya dlya tisy-achi svoikh vye'l'mozh, i na ochakh tiei tisyachi piv vino. koli vino opanuvalo rozum, valtasar nakazav prinyesti zolotii ta sribnii posud, yakii vinis buv iogo bat'ko navukhodonosor iz khramu, shcho v erusal-imi, shchob iz n'ogo pili tsar ta vye'l'mozhi iogo, iogo zhinki ta iogo nalozhnitsi. todi prinyesli zolotii po-sud, shcho vynesli z khramu bozhogo domu, shcho v erusalimi, i pili z nikh tsar ta vye'l'mozhi iogo, zhinki iogo ta iogo nalozhnitsi. pili voni vino i slavili bo-giv zolotikh ta sribnykh, midyanikh, zaliznykh, dy-eryev'yanikh ta kaminnikh. azh os' tiei khvilini viishli pal'tsi lyuds'koi ruki, i pisali navprotiv svichnika na vapni stini tsars'kogo palatsu, i tsar bachiv zaris ruki, shcho pisala. todi zminilasya yasnist' tsarya, i dumki iogo nastrashili iogo, oslabili suglobi krizhiv iogo, i bilisya kolina iogo odnye ob odnye. tsar sil'no za-krichav privyesti zaklinachiv, khaldyev ta vishchu-niv. tsar zagovoriv ta i skazav vavilons'kim mudryet-syam: kozhyen muzh, shcho prochitae tsye pisan-nya i ob'yavit' myeni iogo rozv'yazku, toi zodyag-nye purpuru i zolotogo lantsyuga na svoyu shiyu, i budye panuvati tryetim u tsarstvi. todi poprikhodili vsi tsars'ki mudryetsi, ta nye mogli prochitati pisan-nya i ob'yaviti tsaryevi iogo rozv'yazku. todi tsar val-tasar sil'no pyerestrashivsvya, a iogo yasnist' zmini-lasya na n'omu, i iogo vye'l'mozhi buli byezradni. na slova tsarya ta vye'l'mozh iogo vviishla do domu pri-inyattya tsaritsya. tsaritsya zagovorila ta i skazala: tsaryu, zhivi naviki! nyekhai nye strashat' tyebye dumki tvoi, a yasnist' tvoya nyekhai nye minyaet'sya! e v tvoemu tsarstvi muzh, shcho v n'omu dukh svyatykh bogiv, a za dnyv tvogo bat'ka v n'omu znakhodilas' yasnist' i rozum ta mudrist', rivna mu-drosti bogiv. i tsar navukhodonosor, tvii bat'ko, nastanoviv iogo nachal'nikom charivnykh, zakli-nachiv, khaldyev, vishchuniv, bat'ko tvii tsar, bo v n'omu, v daniilovi, yakomu tsar dav im'ya val-tasar, znakhodivsvya nadmirmii dukh, i znannya ta rozum rozv'yazuvaty sni, i vislovlyuvaty zagadki ta rozplutuvaty vuzli. nyekhai budye poklikanii tyepyer daniil, i nyekhai vin ogolosit' rozv'yazku! togo chasu daniil buv privyedenii pyeryed tsarya. tsar zagov-oriv ta i skazav do daniila: chi ti toi daniil, shcho z yudinikh siniv vignannya, yakikh viviv tsar, mii bat'ko, z yudyei? i chuv ya pro tyebye, shcho v tobi dukh bogiv, i shcho v tobi znakhodit'sya yasnist', i rozum ta nadmirma mudrist'. a tyepyer

buli pryvedyeni pyeryed myenye mudryetsi, zaklinachi, shchob prochitali otsye pisannya, i rozpovili myeni iogo rozv'yazku, ta nye mogli voni visloviti rozv'yazki tsiei ryechi. a ya chuv pro tyebye, shcho ti mozhyesh rozv'yazuvati nyedovidomye, i rozplutuvati vuzli. tozh tyepper, yakshcho mozhyesh prochitaty tsye pisannya, i rozpovisti myeni iogo rozv'yazku, to zodyagnyesh purpuru, a zolotii lantsyug na tvoyu shiyu, i ti budyesh panuvati tryetim u tsarstvi. todi daniil vidpoviv ta i skazav pyeryed tsaryem: tvoji dari nyekhai budut' tobi, a darunki svoji davai inshim. tsye pisannya ya prochitayu tsaryevi, i rozpovim tobi iogo rozv'yazku. ti, tsaryu, syevishinii bog dav tvoemu bat'kovi navukhodonosorovi tsarstvo, i vlyelich, i slavu ta pishnotu. a chyeryeh vlyelich, yaku vin dav buv iomu, vsi narodi, plyemyena ta yaziki tryemtili ta lyakalisya pyeryed nim, bo kogo vin khotiv zabavav, a kogo khotiv lishav pri zhitti, i kogo khotiv pidimav, a kogo khotiv ponizhuval. a koli zagordilosya iogo syertsye, a dukh iogo shchye bil'shye zapishniv, vin buv skinyenii z tronu svogo tsarstva, i iogo slava bula vzyata vid n'ogo. i vin buv viganii z-pomizh lyuds'kikh siniv, i syertsye iogo bulo zrivyanye zo zvirinim, a probuvannya iogo bulo z dikimi oslami. goduvali iogo travoyu, yak voliv, a nyebesnoyu rosoyu zroshuvalosya iogo tilo, azh poki vin nye piznav, shcho v lyuds'komu tsarstvi panue syevishinii bog, i vin stavit' nad nim togo, kogo khochye. a ti, sinu iogo valtasarye, nye smiriv svogo syertsya, khoch uspe tsye znave. i ti pidnissya ponad nyebesnogo gosпода, i posud khramu iogo prinyesli pyeryed tyebye, a ti ta vyl'mozhi tvoji, zhinki tvoji ta nalozhnitsi tvoji pili z nikh vino, i ti khvaliv bogiv sribnikh ta zolotikh, midyanikh, zaliznikh, dyeryev'yanikh ta kaminnikh, shcho nye bachat', i nye chuyut' ta nye znayut', a boga, shcho v rutsi iogo dusha tvoja i shcho iogo vsi dorogi tvoji, ti nye proslavlyav. togo chasu vid n'ogo poslanii zaris ruki, i napisanye otsye pisannya. a otsye pisannya, shcho napisanye: myenye, myenye, tyekeyel uparsin. os' rozv'yazka tsiei ryechi: myenye porakhuvav bog tsarstvo tvoe, i pokinchiv iogo. tyekeyel ti zvazhyenii na vazi, i znaidyenii lyegyen'kim. pyeryes pidlyenye tsarstvo tvoe, i vid-danye midyanam ta pyersam. todi nakazav valtasar, i nadyagli na daniila purpuru, a zolotogo lantsyuga na shiyu iogo, i rozgolosili pro n'ogo, shcho vin budyet tryetim panuyuchim u tsarstvi. tiei zh nochii buv zabittii valtasar, tsar khaldyei's'kii. a midyanin darii odyerzhav tsarstvo v vitsi shostidyesyati i dvokh rokiv.

6

spodobalosya darievi, i vin postaviv nad tsarstvom sto i dvadtsyat' satrapiv, shchob buli nad usim tsarstvom. a vishchye vid nikh tri naivishchi uryadniki, shcho odnim iz nikh buv daniil, yakim tsi satrapi zdavali zvit, a tsar shchob nye buv poshkodovani. todi tsyei daniil blishchav nad naivishchimi uryadnikami ta satrapami, bo v n'omu buv visokii dukh, i tsar zadumuvav postaviti iogo nad usim tsarstvom. todi naivishchi uryadniki ta satrapi stali shukati prichini oskarzhiti daniila v spravi tsarstva, alye zhod-

noi prichini chi vadi znaiti nye mogli, bo toi buv virnii, i zhodna pomilka chi vada nye bula znaidyena na n'ogo. todi tsi lyudi skazali: mi nye znaidyemo na ts'ogo daniila zhodnoi prichini, yakshcho nye znaidyemo proti n'ogo v zakoni iogo boga. todi naivishchi uryadniki ta tsi satrapi pospishili do tsarya, i tak iomu govoriли: tsaryu darie, zhivi naviki! naradilisya vsi naivishchi uryadniki tsarstva, zastupniki ta satrapi, radniki ta pidsatrapi vstanoviti tsars'ku postanovu ta vidati zaboronu, shchob azh do tridsyati dyen' kozhyen, khto budyet prositi yakye prokhannya vid yakogobud' boga chi lyudini, krim vid tyebye, o tsaryu, buv ukinyenii do lyev'yachoi yami. tyepper, tsaryu, zatvyerdi tsyu zaboronu, i napishi tsye pisannya, yakye nye moglo b buti zminyeny za zakonom midyan ta pyersiv, shcho nye mig bi buti vidminyeni. tomu tsar darii napisav tsye pisannya ta zaboronu. a daniil, koli dovidavsva, shcho bulo napisanye tye pisannya, pishov do svogo domu, a vikna iogo v iogo gornitsi buli vidchinyeni navproti erusalimu, i v tri ustalenyi pori na dyen' vin padav na svoi kolina, i molivsva ta slaviv svogo boga, bo robiv tak i pyeryed tim. todi tsi muzhi pospishili do n'ogo, i znaishli daniila, shcho vin prosiv ta blagav svogo boga. todi voni pidiishli i rozpovili pyeryed tsaryem pro tsars'ku zaboronu: chi zh nye napisav ti zaboroni, shcho kozhna lyudina, yaka budyet prositi azh do tridsyati dyen' vid yakogobud' boga chi lyudini, okrim vid tyebye, tsaryu, budyet vkinyena do lyev'yachoi yami? tsar vidpoviv ta i skazav: tsye slovo pyeryen, yak pravo midyan ta pyersiv, shcho nye mozhye buti vidminyeny. todi voni vidpovili ta i skazali pyeryed tsaryem: daniil, shcho z viganannya yudinikh siniv, nye zvyernuv uvagi na tyebye, o tsaryu, ta na zaboronu, yaku napisav ti, i v tri ustalenyi pori na dyen' prinosit' svoyu molitvu. todi tsar, yak pochuv tsye slovo, sil'no zasmutivsva, i zvyernuv svoyu dumku na daniila, shchob iogo vryatuvati, i azh do zakhodu sontsya siluvavsva vizvoliti iogo. togo chasu tsi muzhi pospishili do tsarya, i govoriли tsaryevi: znai, tsaryu, shcho za pravom midyan ta pyersiv usyaka zaborona ta postanova, yaku tsar ustanovit' nye mozhye budyet zminyena. todi tsar zvyeliv, i privyeli daniila, ta i kinuli do lyev'yachoi yami. tsar zagovoriv i skazav daniilovi: tvii bog, shcho ti iomu sluzhish, vin zavzhdi vryatue tyebye! i prinyesenyii buv odin kamin', i buv pokladenyii na otvir yami, a tsar zapychatav ii svoeyu pyechatkoyu ta pyechatkoyu svoikh vyl'mozh, shcho nye budyet zminyena daniilova sprava. todi tsar pishov do svogo palatsu, i proviv nich u posti, i do n'ogo nye vprovadzhyeno nalozhnitsi, a son iogo pomandruvuv vid n'ogo. togo chasu tsar ustav za zirnitsi na svitanku, i v pospikhu pishov do lyev'yachoi yami. a yak tsar nablizhavsva do yami, do daniila, to kliknuv sumnim golosom. tsar zagovoriv ta i skazav do daniila: daniilye, rabye boga zhivogo, chi tvii bog, yakomu ti zavzhdi sluzhish, mig uryatuvati tyebye vid lyeviv? todi daniil zagovoriv iz tsaryem: tsaryu, naviki zhivi! mii bog poslav svogo angola, i pozamikav pashchi lyeviv, i voni nye poshkodili myeni, bo pyeryed nim znaidyeno bulo myenye nyevinnim, a takozh pyeryed tobouyu, tsaryu, ya nye зробив shkodi. todi tsar sil'no

zradiv, i skazav vivyesti daniila z yami. i daniil buv vivyedenii z yami, i zhodnoi shkodi nye znaidyeno na n'omu, bo vin viruvav u boga svogo. i skazav tsar, i privyeli tikh muzhiv, shcho donyesli na daniila, i povkidali do lyev'yachoi yami ikh, ikhnikh dityei ta ikhnikh zhinok. i voni nye syagnuli shchye do dna yami, yak lyevi vzhye pokhapyali ikh, i potoroshchili vsi ikhni kosti. togo chasu tsar darii napisav do vsikh narodiv, plyemyen ta yazikov, shcho myeshkali po vsii zymli: nyekhai mir vam primnozhit'sya! vid myenye vidanii nakaz, shchob u vs'omu panuvanni mogo tsarstva tryemtili ta boyalisya pyeryed daniilovim bogom, bo vin bog zhivii i isnuie poviki, i tsarstvo iogo nye budyie zruinovanye, a panuvannya iogo azh do kintsya. vin ryatue ta vizvolvae, i chinit' znaki ta chuda na nyebi ta na zymli, vin uryatuvav daniila vid lyev'yachoi sili. i toi daniil mav povodzhyennya za tsaryuvannya dariya ta za tsaryuvannya kira pyers'kogo.

7

za pyershogo roku valtasara, tsarya vavilons'kogo, bachiv daniil son ta prorots'kye vidinnya golovi svoei na svoemu lozhi. togo chasu zapisav vin son, skazavshi z n'ogo golovnye. daniil zagovoriv ta i skazav: bachiv ya v svoemu vidinni vnochi, azh os' chotiri nyebesni vitri vdarili na vyelikye morye. i chotiri vyeliki zviri pidnyalisya z morya, rizni odin vid odnogo. pyeryednii buv, yak lyev, a krila v n'ogo orlini. ya bachiv, azh os' buli virvani iomu krila, i vin buv pidnyatii vid zymli, i postavlyenii na nogi, yak lyudina, i syertsye lyuds'kye bulo iomu danye. a os' zvir inshii, drugii, podobnii do vyedmyedya, i buv postavlyenii na odnomu botsi, i bulo tri ryebri v iogo pashchi mizh zubami iogo. i iomu skazali tak: ustavai, izh bagato m'ysala! potomu ya bachiv, azh os' zvir inshii, mov pantyera, a v n'ogo na spini chotiri ptashini krili. tsyei zvir mav chotiri golovi, i bula iomu danya vlada. potomu ya bachiv u vidinnyakh tiei nochi, azh os' chyetyvertii zvir, strashnii i griznii, ta nadmirno mitsnii, i v n'ogo vyeliki zalizni zubi. vin zhyer ta toroshchiv, a ryeshu nogami svoimi toptav, i vin riznivsya vid usikh zviriv, shcho buli pyeryed nim, i mav dyesyat' rogiu. ya priglyadavsya do tikh rogiu, azh os' pomizh nimi pidnissya rig inshii, malii, a tri z tikh pyeryednikh rogiu buli virvani z koryenyem pyeryed nim. i os' u togo roga ochi, yak ochi lyuds'ki, i usta, shcho govoriili pro vyeliki ryechi. ya bachiv, azh os' postavili pryestoli, i vsivsya starii dnyami. odyezha iogo bila, yak snig, a volossya golovi iogo nyemov chista vovna, a pryestol iogo ogyanyae polum'y, kolyesa iogo palakhkotyuchii ogon'. ogyennya richka plivla i vikhodila z-pyeryed n'ogo; tisyacha tisyach stuzhili iomu, i dyesyat' tisyach dyesyatukiv tisyach stozhali pyeryed nim; sud usivsya, i rozgornulysya knigi. ya bachiv togo chasu, shcho vid golosu vyelikikh sliv, yakii tsyei rig govoriav, ya bachiv, azh os' buv zabittii toi zvir, i bulo pogublyenye tiol iogo, i bulo viddanye na spalenyennya ognju. a ryeshiti tikh zviriv vidnyali ikhne panuvannya, a dovgota v zhitti bula im dana azh do ustalenyogo chasu ta godini. ya bachiv u vidinnyakh

nochi, azh os' razom z nyebesnyimi khmarami ishov nibi sin lyuds'kii, i priishov azh do starogo dnyami, i iogo pidvyeli pyeryed n'ogo. i iomu bulo danye panuvannya i slava ta tsarstvo, i vsi narodi, plyemyena ta yaziki budut' sluzhiti iomu. panuvannya iogo panuvannya vichnye, yakye nye spinut'sya, a tsarstvo iogo nye budyie zruinovanye. dukh mii, daniiliv, buv zasumovannii chyeryez tsye, i vidinnya golovi moei sturbuvali myenye. ya nablizivsya do odnogo z tikh, shcho stoyali, i pospitavsya vid n'ogo pro istotu vs'ogo togo. i vin skazav myeni, i poznaiomiv myenye z rozv'yazkoyu tsikh ryechyei. tsi vyeliki zviri, shcho ikh chotiri, tsye chotiri tsari vstanut' z zymli. i priiut' tsarstvo syvati vsyevishn'ogo, i budut' mitsno dyerzhati tsaryuvannya azh naviki, i azh na viki vikiv. todi khotiv ya znati pyevnye pro chyetyvertogo zvira, shcho riznivsya vid ikh usikh, vin strashnii, nadmirnii, zubi iomu zalizni, a pazuri iogo midyani, vin zhyer ta toroshchiv, a ryeshu nogami svoimi toptav, i pro dyesyat' rogiu, shcho na iogo golovi, i pro inshogo, shcho pidnissya, a tri chyeryez n'ogo vipali, i pro ts'ogo roga, shcho mav ochi, a usta govoriili pro vyeliki ryechi, a vid iogo bil'shii vid iogo druživ. ya bachiv, shcho tsyei rig uchiniv bii zo svyatyimi, i pyeryemig ikh. azh os' priishov starii dnyami, i daniil buv sud svyatyim vsyevishn'ogo, i nadiishov umovlyenii chas, i tsarstvo zryali syvati. vin tak skazav: chyetyvertii zvir chyetyvertye tsarstvo budyie na zymli, yakye budyie riznitsiya vid usikh tsarstv, i pozhyerye vsyu zymlyu, i vimolotii ii ta roztoroshchit' ii. a dyesyat' rogiu viznachayut', shcho z togo tsarstva vstanye dyesyat' tsariv, a po nikh vstanye inshii, shcho budyie riznitsiya vid popyeryednikh, i skinye tr'okh tsariv. i vin budyie govoriiti slova proti vsyevishn'ogo, i prignobit' svyatyikh vsyevishn'ogo, i budyie dumati pozminyuvati svyata ta prava, i voni viddani budut' u iogo ruku azh do odnogo chasu, i chasiv i polovini chasu. ta zasyadye sud, i skinut' iogo panuvannya, shchob iogo znishchiti ta vigubiti azh do kintsya. a tsarstvo, i panuvannya, i vyelich tsarstv pid usim nyebom budyie danye narodovi svyatyikh vsyevishn'ogo. iogo tsarstvo budyie tsarstvo vichnye, a vsi panuvannya iomu budut' sluzhiti i budut' slukhnyani. azh poti kinyets' ts'ogo slova. myenye, daniila, sil'no lyakali dumki moi, i zminilasya yasnist' moya, alye tsye slovo ya zakhovav u svoim syertsii.

8

za tryet'ogo roku tsaryuvannya tsarya valtasara z'yavilosya myeni, daniilovi, vidinnya po tomu, shcho z'yavilosya myeni pyershye. i bachiv ya v vidinni, i stalosya v moemu vidinni, a ya buv u tverdydni shushani, shcho v okruzi yelami, i bachiv ya v vidinni, nibi ya buv nad potokom ulai. i zviv ya ochi svoi ta i pobachiv, azh os' odin baran stoit' pyeryed potokom, i v n'ogo dva rogi. a obidva tsi rogi visoki, i odin vishchii vid drugogo, a toi vishchii viris naostanku. ya bachiv barana, shcho kolov na zakhid, i na pivnich, i na pivden', i zhodyen zvir nye mig stati proti n'ogo, i nye bulo nikogo, khto b uryatuvav vid iogo ruki. i vin robiv za svoim upodobanniam, i stav vyelichnii. i ya pridivlyavsya, azh os' kozyel z kiz prikhodit' iz za-

khodu po poverkhnii vsiei zyeмли, i nye dotikaet'sya do zyeмли. a toi kozyel mav podobu roga mizh svoimi ochima. i priishov vin do togo barana, shcho mav ti dva rogi, yakogo ya bachiv, shcho stoyav pyeryed potokom, i pomchav na n'ogo v lyutosti svoei sili. i ya bachiv iogo, shcho vin dobog azh do barana, i roz'yariv'sya na n'ogo, ta i udariv togo barana, i zlamav iomu ti dva rogi, a v barana nye bulo sili stati proti n'ogo. i toi kinuv iogo na zyeмlyu, i potoptav iogo, i nye bulo nikogo, khto b v'iryatuvav barana vid iogo ruki. a kozyel z kiz stav azh nadto vyelikii. a koli vin zmitsniv'sya, to buv zlamanii toi vyelikii rig, a zamist' n'ogo virosli chotiri podobi roga na chotiri vitri nyeba. a z odnogo z nikh viiшов odin malii rig, i z malogo stav duzhye vyelikii do pivdnya, i do skhodu, i do pishnoti. i vin pobil'shiv'sya azh do viis'ka nyebyesnogo, i skinuv na zyeмlyu dyekogo z viis'ka, iz zir, i potoptav ikh. i vin pobil'shiv'sya azh do vozhdya togo viis'ka, i vid n'ogo bula vidnyata stala zhyertva, i pokinyenye mistsye svyatini iogo. i budyе viddanye iomu viis'ko vraz iz shchodyennoyу sluzhboyу chyeryez grikhi, i vin kinye pravdu na zyeмlyu, i zrobit', i matymye uspihk. i pochuv ya odnogo svyatogo, shcho govoriv. a inshii svyatii skazav do togo, shcho govoriv: azh doki tsye vidinnya pro stalu zhyertvu ta pro nishchivnii grikhi, doki svyatynia i viis'ko viddani na toptannya? i vidkazav vin myeni: azh do dvokh tisyach i tr'okh sotyen' v'yechoriv-rankiv, todi budyе viznana ochishchyenoyу svyatynia. i stalosya, koli ya, daniil, bachiv tye vidinnya, i shukav znachyennya iogo, os' stav pyeryedo mnoyu nibi muzh. i pochuv ya pomizh byeryegami ulayu lyuds'kii golos, shcho kliknuv i skazav: gavriliye, viyasni iomu tye vidinnya! i vin priiшов tуди, dye ya stoyav, a koli vin priiшов, ya nastrashiv'sya i upav na oblichchya svoe. i skazav vin myeni: zrozumi, sinu lyuds'kii, bo na chas kintsya tsye vidinnya! a koli vin govoriv zo mnoyu, ya zomliv, i pripav svoim oblichchyam do zyeмли, alye vin ditknuv'sya do myenye, i postaviv myenye na moemu misti, ta i skazav: os' ya ob'yavlyayu tobi, shcho budyе v kintsi gnivu, bo na kinyets' priznachenogo chasu tye vidinnya. toi kozyel, yakogo ti bachiv, shcho mav ti dva rogi, tsye tsari midyan ta pyersiv. a kozyel, toi volokhatii, tsye tsar gryet-sii, a toi vyelikii rig, shcho mizh ochima iogo, tsye pyershii tsar. a toi zlamanii rig, i shcho stali na iogo misti chotiri, tsye chotiri tsarstva postanut' iz ts'ogo narodu, alye vzhye nye v iogo sili. a v kintsi ikhn'ogo tsarstva, koli pokinchat' svoe ti grishniki, postanye tsar nakhabnii ta vpravnii u pidstupakh. i zmitsnie iogo sila, alye nye iogo vlasnoyу siloyу, i divno vinishchit' vin, i budyе mati uspihk, i diyatymye. i vinishchit' vin sil'nikh i narod syatyikh. a chyeryez svoyu mudrist' budyе mati uspihk, omana budyе v iogo rutsi, i vin zvyelichit'sya v svoemu syertsii. i v chasi miru vin ponishchit' bagat'okh, i povstanye na vladiku nad vladikami, alye byez ruki budyе zlamanii. a vidinnya v'yechora ta ranku, pro yakye bulo skazano, tsye pravda, ta ti skhovai tsye vidinnya, bo vono vidnosit'sya na dalyeki chasi. a ya, daniil, znyemig'sya i zaslab na kil'ka dnev. i vstav ya, i ro-biv tsaryevu pratsyu, i ostovpiv z togo vidinnya, alye nikhto togo nye zavvazhiv.

za pyershogo roku dariya, akhashvyeroshovogo sina, z nasinnya midyan, shcho zatsaryuvav nad khaldyeis'kim tsarstvom, za pyershogo roku iogo tsaryuvannya ya, daniil, bachiv u knigakh chislo tikh rokiv, pro yaki bulo gospodne slovo do proroka eryemii, shcho spovnit'sya dlya ruin erusalimu simdysyat rokiv. i z'yernuv ya svoe oblichchya do gospoda boga, prokhati z molitvoyu ta z blagannyami, u posti, u vyeryetishchi ta v popyeli. i moliv'sya za gospodyevi, bogovi svoemu, i spovidav'sya i kazav: o mii gospodi, bozhnye vyelikii i griznii, shcho styeryezhyesh zapovita ta milist' dlya tikh, khto kokhae tyebye, ta dlya tikh, khto vikone tvoi zapovidi! mi progrishilisa ta chinili byezzakonna, i buli nyespravdydlivi, i buntualiv'sya, i vidvyertal-isa vid tvoikh zapovidei ta vid postanov tvoikh. i nye prislukhalisa mi do tvoikh rabiv prorokiv, shcho govorili v tvoim imyeni do nashikh tsariv, nashikh nachal'nikov ta nashikh bat'kiv, i do vs'ogo narodu zyeмли. tobi, gospodi, spravvedlivist', a nam sorom na oblichchya, yak ts'ogo dnya dlya yudyeya, i dlya myeshkantsiv erusalimu, i dlya vs'ogo izrailya, bliz'kikh ta dalyekikh, po vsikh tikh krayakh, kudi ti ikh vignav za ikhne spronyeviryennya, shcho dopustilisa iogo pyeryed tobouy. gospodi, sorom na oblichchya nam, nashim tsaryam, knyazyam nashim ta nashim bat'kam, shcho zgrishili pyeryed tobou! a gospodyevi, nashomu bogovi, milist' ta proshchyennya, bo mi buntualiv'sya proti n'ogo, i nye slukhalisa golosu gospoda, nashogo boga, shchob khoditi zakonami iogo, yaki vin dav nam chyeryez svoikh rabiv prorokiv. i vvyes' izrail' pyeryestupiv zakona tvogo, i vidvyernulisa, shchob nye slukhatisa tvogo golosu, i bulo vilyite na nas tye proklyattya i ta prisnyaga, shcho napisana v zakoni moiseyeva, bozhogo raba, bo mi progrishilisa iomu. i vin spovniv svoe slovo, yakye govoriv na nas ta na nashikh suddiv, shcho sudili nas, shchob sprovaditi na nas vyelikye zlo, takogo nye bulo vchyneno pid tsilim nyebom, yakye bulo vchynenye v erusalimi! yak napisano v moiseyevomu zakoni, usye tye likho priiшло na nas, ta mi nye vblagali gospoda, nashogo boga, shchob vyer-nutisa nam vid svogo grikha, i shchob porozum-nishati v tvoii pravdi. i gospod' pil'nuvav togo likha, i sprovadiv iogo na nas, bo spravvedlivii gospod', bog nash, u vsikh svoikh chinakh, yaki vin zrobit, ta mi nye slukhali iogo golosu. a tyepper, gospodi, bozhnye nash, shcho viviv z egipyets'kogo krayu svii narod potuzhnoyу rukoyу, i zrobit sobi slavnye im'ya, yak ts'ogo dnya, zgrishili mi, stali nyespravvedlivi! gospodi, u miru vsiei tvoei spravvedlivosti nyekhai vidvyernyet'sya gniv tvii ta tvoya ryevnist' vid tvogo mista erusalimu, tvoei svyatoi gori, bo chyeryez nashi grikhi ta chyeryez provini nashikh bat'kiv erusalim ta narod tvii viddanii na gan'bu dlya vsikh nashikh okolits'. i nini prislukhaisya, bozhnye nash, do molitvi tvogo raba ta do iogo blagan', i nyekhai zaslavit'sya tvoe litsye nad tvoeyu spustoshyenoйу svyatyneyu, radi gospoda! nakhili, bozhnye mii, vukho svoe ta i poslukhai, vidkrii svoi ochi i pobach nashi spus-toshyennya ta tye misto, dye kilkalosya im'ya tvoe

v n'omu, bo mi kladyemo svoi blagannya pyeryed tvoim litysem nye chyeryez svoi spravyedlivosti, alye chyeryez vyeliky tvoyu milist'. gospodi, vislukhai! gospodi, prosti! gospodi, prislukhaisya i zrobi! nye opiznyaisya radi syebye, mii bozhye, bo im'ya tvoe klichyet'sya nad tvoim mistom i nad tvoim narodom! a shchye ya govoriv i molivsyta, ta ispoviduvav grikh svii ta narodu mogo izrailya, i klav svoyu molitvu pyeryed lityse gospoda, mogo boga, za svyatu goru mogo boga, i shchye ya govoriv na tsii molitvi, a toi muzh gavrili, yakogo ya bachiv u vidinni napochatku, shvidko prilyetiv, i dotorknuvsya do myenye za chasu vyechirn'oi khlibnoi zhyertvi. i vin napuchuvav myenye, i govoriv zo mnoyu ta i skazav: daniilye, ya tyepper vyishov, shchob umudriti tyebye v rozuminni. na pochatku molitov tvoikh vishlo slovo, i ya priishov ob'yaviti iogo tobi, bo ti ulubyenii, i priglyan'sya do ts'ogo slova, i pridivisyta do vidinnya. simdyesyat rokiv-tizhniv pryznachyeno dlya tvogo narodu ta dlya mista tvoei svyatini, azh poki pyeryestup budy dokinchyenii, i mira grikha budye povna, azh poki vina budye spokutuvana, i vichna pravda pryvedyena, azh poki budut' potvyerdzhyeni vidinnya i prorok, i shchob pomazati svyatyee svyatikh. ta znai i rozumii: vid vikhodu nakazu, shchob vyernti izrailya i zbuduvati erusalim, azh do vladiki myesii sim tizhniv ta shistdyesyat i dva tizhni. i vyernyet'sya narod, i vidbudovanii budy maiden i vulitsya, i to budy za tyazhkogo chasu. i po tikh shostidyesyat'okh i dvokh tizhnyakh budy pogublyenii myesiya, khoch nye budy na n'omu vini. a tsye misto i svyatinu znishchit' narod volodarya, shcho priide, a kinyets' iogo u poviddi. i azh do kintsya budy viina, gostri spustoshyennya. i vin zmitsnit' zapovita dlya bagat'okh za odin tizhden', a za pivtizhnya pripinit' zhyertvu ta zhyertvu khlibnu. i na svyatinu priide gidota spustoshyennya, poki znishchyennya i rishuchii sud kari nye villet'sya na spustoshityelya.

10

za tryet'ogo roku kira, pyers'kogo tsarya, bulo vidkritye slovo daniilovi, shcho znavsya im'yam valtasar, a slovo tsye pravda ta vyelikii trud; i vin zrozumiv tye slovo, i mav zrozuminnya togo vidinnya. timi dnyami ya, daniil, buv u zhalobi tri tizhni chasu. lyuboi stravi ya nye iv, a m'yaso i vino nye vkhodilo do moikh ust, i namashchuvatsiya nye namashchuvavsya ya azh do vipovnyennya tsikh tr'okh tizhniv chasu. a dvadtsyatogo i chyetvyertogo dnya pyer-shogo misyatsya ta buv ya pri vyelikii richtsi, tsye khiddyekyel. i zviv ya svoi ochi ta i pobachiv, azh os' odin cholovik, odyagnyenii u l'nyanu odizh, a styegna iogo opyeryezani zolotom z ufazu. a tilo iogo yak topaz, a oblichchya iogo yak vid bliskavki, a ochi iogo yak oghnyanye polum'ya, a ramyena iogo ta nogi iogo nibi bliskucha mid', a zvuk sliv iogo yak guk natovpu. a ya, daniil, sam bachiv tsye vidinnya, a lyudi, shcho buli razom zo mnoyu, nye bachili ts'ogo vidinnya, alye vyelikye tryemtinnya spalo na nikh, i voni povtikali v ukrittaya. a ya zostavsya sam, i bachiv tsye vyelikye vidinnya, i nye zostalosya v myeni sili,

a krasa oblichchya mogo zminilasya i znishchilasya, i ya nye zadyerzhav u sobi sili... i pochuv ya goslos iogo sliv. a yak pochuv ya goslos iogo sliv, to ya zomliv, i pripav swoim oblichchyam do zyeimli. i os' ruka dotorknulasya do myenye, i zvyela myenye na kolina moi ta na doloni moikh ruk. i skazav vin do myenye: daniilye, muzhu lyubii, zrozumii ti slova, shcho ya skazhu tobi, i stan' na svoemu mistsi, bo tyepper ya poslanii do tyebye! a koli vin govoriv zo mnoyu tsye slovo, ustav ya i tryemtiv. a vin promoviv do myenye: nye biisya, daniilye, bo vid pyer-shogo dnya, koli ti dav svoe syertsye, shchob zrozumiti vidinnya, i shchob upokorititsya pyeryed litysem tvogo boga, buli pochuti slova tvoi, i ya priishov radi tvoikh sliv. alye knyaz' pyers'kogo tsarstva stoyav proti myenye dvadtsyat' i odin dyen', i os' mikhail, odin iz pyershikh nachal'nikov, priishov dopomogti myeni, a ya pozostaviv iogo tam pri nachal'nikakh pyers'kikh tsariv. i priishov ya, shchob ti zrozumiv, shcho stanyet'sya tvoemu narodovi v kintsi dniv, bo tsye vidinnya shchye na nastupni dni. a koli vin govoriv zo mnoyu otsi slova, ya skhivil svoe oblichchya do zyeimli, i zanimiv. i os' khtos', yak podoba do lyuds'kikh siniv, dotorknuvsya do gub moikh, i ya vidkriv svoi usta, i govoriv ta i skazav tomu, khto stoyav pyeryedo mnoyu: mii panye, u ts'omu vidinni obyernulasya na myenye boli moi, i ya nye zadyerzhav sili v sobi. i yak mozhye tsyei rab mogo pana govoriti z otsim moim panom, koli v myeni tyepper nyema sili, i nye zalishilosya i dukhu? i znov dotorknuvsya do myenye khtos', yak vid lyudini, i zmitsniv myenye, ta i skazav: nye biisya, lyubii muzhu, mir tobi! bud' mitsnii i bud' sil'nii! a koli vin govoriv zo mnoyu, ya zmitsnivsya i skazav: nyekhai govorit' mii pan, bo ya zmitsnivsya! i vin skazav: chi ti znaesh, chogo ya do tyebye priishov? ta tyepper ya vyertayus', shchob voyuvati z pyers'kim knyazzem, a koli viidu, to os' priide gryets'kii knyaz'. alye ob'yavlyayu tobi zapisanye v knizi pravdi. i nyemae nikogo, khto zmitsnyav bi myenye proti nikh, okrim vashogo knyazya mikhaila.

11

a ya v pyershomu rotsi midyanina dariya stoyav, shchob zmitsniti i posiliti iogo. a tyepper ob'yavlyu tobi pravdu. os' ishchye tri tsari povstanut' dlya pyersii, a chyetvyertii zbagatiť'sya bagatstvom, bil'shim vid usikh, a svoeyu silovu v bagatstvi swoim pidburit' usye proti gryets'kogo tsarstva. i povstanye khorobrii tsar, i zapanue vyelikim panuvannyam, i robitimye za swoim upodobannyam. ta koli vin povstanye, budy zruinovanye iogo tsarstvo, i budy rozdiljenje na chotiri nyebyesni vitri, a nye na iogo nashchadkiv, i nye za iogo panuvannyam, yakim vin panuvav, bo tsarstvo iogo budy virvanye i danye inshim, a nye im. i zmitsnit'sya pivdyennii tsar, alye odin z iogo knyaziv pyeryesilit' iogo i zapanue, iogo panuvannya panuvannya vyelikye. alye po rokakh voni poednayut'sya, i dochka pivdyennogo tsarya priide do tsarya pivnichnogo, shchob zrobiti mir. alye nye zatrimae vin sili svogo ramyena, i nye vstanye potomstvo iogo, alye budy vidana vona i ti, shcho vyeli ii,

i ta, shcho ii porodila, i toi, shcho mitsno trimav ii za tikh chasiv. i povstanye odin iz galuzki ii koryenya na iogo mistys, i vin viiide proti viis'ka, i vviide v tvyerdinyu pivnichnogo tsarya, i budyе diyati proti nikh, i opanue ikh. i ikhnikh bogiv z ikhnimi litimi bovvanami, razom z ikhnim ulubybenim posodom, zolotom ta sriblom povyedye v nyevolu do egiptu, i vin roki stoyatimye bil'shye vid pivnichnogo tsarya. i vin uviiide v tsarstvo pivdyennogo tsarya, alye vyernyet'sya do svoei zemli. a sini iogo ozbroyt'sya, i zbyerut' natovp chislyennikh voiovnikh, i odin iz nikh konchye pidye, i vsye pozalivae, i pyeryeidye krai, i vyernyet'sya, i voyuvatimye azh do iogo tvyerdini. i rozlyutit'sya pivdyennii tsar, i viide ta i voyuvatimye z nim, z tsaryem pivnichnim, i vistavit' vye-likye mnogolyudstvo, i tsyei natovp budyе viddanii u iogo ruku. i budyе znishcheyanii toi natovp, i povishchit'sya iogo syertsye, i vin kinye dyesyatitsiyachki, ta nye budyе sil'nii. i vyernyet'sya pivnichnii tsar, i vistavit' natovp, bil'shii vid pyershogo, a na kinyets' chasiv ta rokiv vin konchye priide z vyelikim viis'kom ta z chislyennim maetkom. i za togo chasu bagato-khto povstanut' na pivdyennogo tsarya, a sini nasil'nikiv tvogo narodu pidiimut'sya, shchob spravdilos' vidin-nya, i voni spitknut'sya. i priide pivnichnii tsar, i nasiplye vala, i zdobudye tvyerdinnye misto, i nye vstoyat' ramyena pivdnya ta iogo dobirnii narod, i nye budyе sili vstoyati. i robitimye toi, khto priide na n'ogo, za svoeyu vpodoboyu, i nye budyе togo, khto vstoyav bi pyeryed nim. i stanye vin u pishnomu krai, i budyе pogibyl' u iogo rutsi. i zvyernye vin svoe oblichchya, shchob priiti z potugoyu vs'ogo svogo tsarstva, i skladye dogovora z nim. i dast' iomu molodu dochku za zhinku, shchob znishchiti zymlyu, ta tsye nye vdast'sya, i nye stanyet'sya iomu. i zvyernye vin oblichchya svoe na ostrovi, i zdobudye bagato. alye vozhd' spinit' iomu narugu iogo, vsyemyero zaplatit' iomu za narugi iogo. i zvyernye vin svoe oblichchya do tvyerdin' svogo krayu, i spitknyet'sya i upadye, i nye budyе znaidenyi. a na iogo misti stanye toi, shcho skazhye pobirnikovi podatkiv pyeryeiti pishnotu tsarstva, ta za kil'ka dniv vid zaginye, alye nye vid gnivu i nye vid boyu. i stanye na iogo misti pogordzhuvanii, ta nye dadut' iomu tsars'koi poshani, alye vin priide nyepomitno, i opanue tsarstvo lystoshchami. a viis'ka, shcho zatoplyuvali, vin zatopit' i znishchit', i navit' samogo volodarya, shcho z nim poednavsya. a vid chasu poednannya z nim vin robitimye omanu, i pidiimyet'sya, i zmitsnit'sya malim narodom. vin uviiide nyepomitno v situ okrugu, i zrobit' tye, chogo nye ro-bili bat'ki iogo ta bat'ki iogo bat'kiv. vin porozkidae im nagrabovanye, i zdobich, i maetok, i na tvyerdini budyе zamishlyati svoi zadumi, alye do chasu. i vin zbudit' svoyu silu ta svoe syertsye na pivdyennogo tsarya z vyelikim viis'kom. a pivdyennii tsar pidgotovit'sya do viini z viis'kom vyelikim ta duzhye mit-snim, ta nye vstoit', bo zamishlyayut' na n'ogo zadumi. a ti, shcho idyat' iogo pozhivu, pob'yut' iogo, i iogo viis'ko pozalivae krai, i popadayut' chislyenni zabiti. a syertsye obokh tsikh tsariv budyе na likhye, i pri odnomu stoli voni budut' govoriti nyeppravdu, alye nye budyе uspiyku, bo kinyets' budyе shchye

vidkladenyi na oznachenyi chas. i vin vyernyet'sya do svogo krayu z vyelikim maetkom, a iogo syert-sye budyе proti svyatogo zapovitu; i vin zrobit', i vyernyet'sya do svogo krayu. na umovlenii chas vin povyernyet'sya, i priide na pivdyen', alye ostanne nye budyе, yak pyershye. i priiud' na n'ogo kit-tyeis'ki korabli, i vin nalyakaet'sya, i vyernyet'sya, i budyе chiniti opir svyatomu zapovitovi, i zrobit' svoe. i vin vyernyet'sya, i pogodit'sya z timi, khto pokinuv svyati zapovit. i povstanut' iogo viis'ka ta i znyevazhat' svyatinu, tvyerdinyu, i spinyat' stalu zhyertvu, i postavlyat' gidotu spustoshyennya. a tikh, khto chinit' nyespravvedlivye na zapovit, vin prikhilit' chyeryez lystoshchii. a narod, shcho znae svogo boga, zmitsnie ta i diyatimye. a rozumni z narodu navchat' bagat'okh, alye spitknut'sya ob myecha ta polum'ya, ob polon ta grabizh yakii's chas. a koli voni spitknut'sya, budut' spomochyeni maloyu pomichyhu, khoch do nih priiluchat'sya bagato-khto lystoshchami. a dyekhto z tikh rozumnikh spitknut'sya, shchob ochistiti syebye, i shchob vi-brati, i shchob vibilititsya azh do kintsyevogo chasu, bo shchye chas do umovlenogo chasu. i budyе ro-biti toi tsar za svoim upodobannym, i pidiimyet'sya, i povishchit'sya ponad usyakogo boga, i na boga bog-igv gorovitimye divni ryechi, i matimye uspiyk, azh poki nye dovyershut'sya gniv, bo vikonaet'sya tye, shcho bulo virishyenne. i vin nye budyе pridivly-atysya do bogiv svoikh bat'kiv, i na pozhadlivist' zhi-nok, i na vsyakogo boga nye budyе divitsiya, bo vin zvyelichit' syebye ponad kozhnogo. alye vin budyе viddavati chyst' bogovi tvyerdin' na iogo misti, ta bogovi, yakogo nye znali bat'ki iogo, viddavatimye chyst' zolotom, i sriblom, i dorogotsinnim kamin-nyam, i ryechami koshtovnimi. i vin posadit' u tvyerdini naroda chuzhogo boga. tomu, khto piz-nae iogo, primnozhit' slavu, i vchinit' ikh panami nad bagat'ma, i podilit' zymlyu na zaplatu. a v kintsyevomu chasi zudarit'sya z nim pivdyennii tsar. i kinyet'sya na n'ogo pivnichnii tsar kolyesnitsyami, i vyerkhivtsyami, i chislyennimi korablyami, i pri-ide na krai, i pozalivae ta pyeryeidye ikh. i vin pri-ide do pishnogo krayu, i bagato-khto spitknut'sya, ta otsi vtyechut' vid iogo ruki: yedom, i moav, i ostanok ammonovikh siniv. i vin prostyagnye svoyu ruku na krai, i nye vtyechye egiypets'kii krai. i vin zapanue nad skarbami zolota i sribla, ta nad usima koshtovni-imi ryechami egiptu. a livitsi ta yetiopyani pidut' za nim. alye iogo nalyakayut' vistki zo skhodu ta z pivnochii, i vin viide z vyelikoyu lyutystyu, shchob bagat'okh pogubiti ta zrobiti zaklyattyam. i postavit' namyeti svogo palatsu mizh moryami ta goroyu pish-noi svyatini. ta vin priide do svogo kintsya, alye nye budyе iomu pomichnika.

12

i povstanye togo chasu mikhail, vyelikii toi knyaz', shcho stoit' pri sinakh tvogo narodu, i budyе chas utisku, yakogo nye bulo vid isnuvannya lyudu azh do ts'ogo chasu. i togo chasu budyе vryatovanii iz nar-odu tvogo kozhyen, khto budyе znaidenyi zapisanim u knizi. i bagato-khto z tikh, shcho splyat' u zym-

nomu porosi, zbudyat'sya, odni na vichnye zhittya, a odni na narugi, na vichnu gidotu. a rozumni budut' sayati, yak svitila nyebozvodu, a ti, khto priviv bagat'okh do pravyyednosti, nyemov zori, naviki vikiv. a ti, daniilye, zakhovai tsi slova, i zapyechatai tsyu knigu azh do chasu kintsya. bagato-khto doslidyat' ii, i tak rozmnozhit'sya znannya. i pobachiv ya, daniil, azh os' stoyat' dva inshi angoli, odin tut pri ts'omu byeryezi richki, a odin tam pri tomu byeryezi richki. i skazav vin do muzha, odyagnyenogo v l'nyanu odizh, shcho buv nad vodoyu richki: koli budye kinyets' tsim divnim ryecham? i pochuv ya togo muzha, odyagnyenogo v l'nyanu odizh, shcho buv nad vodoyu richki. i zviv vin do nyeba svoyu prav-itsyu ta svoyu livitsyu, i prisyagnuv vichno zhivim: tsye budye za chas, za chasi i za piv chasu, i koli skin-chit'sya rozbivannya sili svyatogo narodu, vsye tsye spovnit'sya. a ya tsye slukhav i nye rozumiv. i skazav ya: mii panye, yakii ts'omu kinyets'? i vin skazav: idi, daniilye, bo zakhovani i zapyechatani tsi slova azh do chasu kintsya. bagato-khto budut' ochishchanyi, i vibilyat'sya, i budut' pyeryetoplyeni; i budut' nyespravyedlivi nyespravyedlivimi, i ts'ogo nye zrozumiyut' usi nyespravyedlivi, a rozumni zrozumiyut'. a vid chasu, koli budye pripinyena stala zhyertva, shchob bula postavlyena gidota spustoshyennya, minye tisyacha dvisti i dyev'yatdyesyat dyen'. blagoslovyennii toi, khto chyekae, i dosyagnye do tisyachi tr'okh sotyen' tridtsyati i p'yati dyen'! a ti idi do kintsya, i vidpochinyesh, i vstanyesh na svoyu dolyu pid kinyets' tikh dniv!

a pyershogo roku kira, tsarya pyers'kogo, shchob spovnilos' slovo gospodne, proryechenyje ustami erylaimimi, zbudiv gospod' dukha kira, tsarya pyers'kogo, i vin ogolosiv po vs'omu tsarstvu svoemu, a takozh na pis'mi, govoryachi: tak govoriť kir, tsar pyers'kii: usi zjemni tsarstva dav myeni gospod', bog nyebyesni, i vin nakazav myeni zbuduvati iomu khrama v erusalimi, shcho v yudyei. khto mizh vami z us'ogo iogo narodu, nyekhai budye bog iogo z nim, i nyekhai vin idye do erusalimu, shcho v yudyei, i nyekhai budye dim gospoda, boga izrailyevogo. tsye toi bog, shcho v erusalimi. a kozhnomu pozostalomu po vsikh tikh mistakh, khto myeshkae tam, nyekhai dopomozhut' iomu lyudi iogo mistsya sriblom, i zolotom, i maetkom, i khudoboyu, z dobroyu'noyu zhyertvoyu dlya domu bozhogo, shcho v erusalimi. i povstavali golovi bat'kivs'kikh rodiv yudi ta vyenyamina, i svyashcheniki, i lyeviti, azh do vsyakogo, shcho bog zbudiv dukha iogo, shchob piti buduvati dim gospoda, shcho v erusalimi. a vsye ikhne dovkillya zmitsnilo im ruki ryechami sribnimi ta zolotimi, maetkom, i khudoboyu, i koshovnostyami, okrim togo, shcho khto pozhertyuvuvav buv dobrovil'no. a tsar kir povinosiv ryechi gospodn'ogo domu, yaki zabrav buv navukhodonosor z erusalimu, i dav ikh do domu boga svogo, i povinosiv ikh kir, tsar pyers'kii, rukoyu skarbnika mitryedata, a toi vidrakhuvav ikh shyeshbatstsarovi, yudinomu nachal'nikovi. i otsye ikhne chislo: misok zolotikh tridtsyat', misok sribnikh tisyacha, nozhiv dvadtsyat' i dyev'yat', kyelikhiv zolotikh tridtsyat', kyelikhiv sribnikh podviinikh chotiri sotni i dyesyat', posudu inshogo tisyacha. us'ogo zolotogo i sribnogo posudu p'yat' tisyach i chotiri sotni. usye tsye zaviz shyeshbatstsar, koli vignantsi vyetalisy z vavilonu do erusalimu.

a otsye vikhod'ki z okrugy, shcho priishli z polonu vignannya, yakikh vignav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, do vavilonu, i voni povyernalisy do erusalimu ta yudyei, kozhen do mista svogo, ti, shcho priishli buli z zorovavyelyem, isusom, nyeemicyu, syeraeyu, ryeyelaeyu, mordyekhaem, bilshanom, misparom, bigvaem, ryekhumom, baanoyu. chislo lyudyei izrailyevogo narodu: siniv par'oshovikh dvi tisyachi sto simdyesyat i dva, siniv shyefatinikh tri sotni simdyesyat i dva, siniv arakhovikh sim sotyen' simdyesyat i p'yat', siniv pakhat-moavovikh, iz siniv isusovikh ta ioavovikh dvi tisyachi visim sotyen' i dvanadtsyat', siniv yelamovikh tisyacha dvisti p'atdyesyat i chotiri, siniv zattuievikh dyev'yat' sotyen' i sorok i p'yat', siniv zakkyeevikh sim sotyen' i shistdyesyat, siniv banievikh shist' sotyen' sorok i dva, siniv byevaevikh shist' sotyen' dvadtsyat' i tri, siniv azgadovikh tisyacha dvisti dvadtsyat' i dva, siniv adonikamovikh shist' sotyen' shistdyesyat i shist', siniv bigvaevikh dvi tisyachi p'atdyesyat i shist', siniv adinovikh chotiri sotni p'atdyesyat i chotiri, siniv atyevovikh,

vid ezyekii dyev'atdyesyat i visim, siniv byetsaevikh tri sotni dvadtsyat' i tri, siniv iorinikh sto i dvanadtsyat', siniv khashumovikh dvisti dvadtsyat' i tri, siniv gibbarovikh dyev'atdyesyat i p'yat', vikhod'kiv z viflyeemu sto dvadtsyat' i tri, lyudyei z nyetofi p'atdyesyat i shist', lyudyei z anatotu sto dvadtsyat' i visim, vikhod'kiv z azmavyetu sorok i dva, vikhod'kiv z kir'yat-arimu, kyefiri ta byeyerotu sim sotyen' i sorok i tri, vikhod'kiv z rami ta gyevi: shist' sotyen' dvadtsyat' i odin, lyudyei z mikhmasu sto dvadtsyat' i dva, lyudyei z byet-yelu ta ayu dvisti dvadtsyat' i tri, vikhod'kiv z nyevo p'atdyesyat i dva, vikhod'kiv z magbishu sto p'atdyesyat i shist', vikhod'kiv z yelamu drugogo tisyacha dvisti p'atdyesyat i chotiri, vikhod'kiv z kharimu tri sotni i dvadtsyat', vikhod'kiv z lodu, khadidu ta ono sim sotyen' dvadtsyat' i p'yat', vikhod'kiv z erikhonu tri sotni sorok i p'yat', vikhod'kiv z syenai tri tisyachi i shist' sotyen' i tridtsyat'. svyashcheniki: siniv edaevikh z isusovogo domu dyev'yat' sotyen' simdyesyat i tri, siniv immyerovikh tisyacha p'atdyesyat i dva, siniv pashkhurovikh tisyacha dvisti sorok i sim, siniv kharimovikh tisyacha i simnadtsyat'. lyevitv: siniv isusovikh i kadmilovikh, z siniv gadavii simdyesyat i chotiri. spivakiv: siniv asafovikh sto dvadtsyat' i visim. siniv pridvynernikh: siniv shallumovikh, siniv atyevovikh, siniv talmonovikh, siniv akkuvovikh, siniv khatitinikh, siniv shovaevikh, usikh sto tridtsyat' i dyev'yat'. khramovikh piddantsiv: siniv tsikhinikh, siniv khasufinikh, siniv tabbaotovikh, siniv kyerosovikh, siniv siaginikh, siniv padonovikh, siniv lyevaninikh, siniv khagavinikh, siniv akkuvovikh, siniv khagavovikh, siniv samlaevikh, siniv khananovikh, siniv giddyelovikh, siniv gakharovikh, siniv ryeaninikh, siniv ryetsinovich, siniv nyekodinikh, siniv gazzamovikh, siniv uzzinikh, siniv pasyakhovikh, siniv byesaevikh, siniv asninikh, siniv myeunimovikh, siniv nyefusimovikh, siniv bakbukovikh, siniv khakufinikh, siniv kharkhurovikh, siniv batslutovikh, siniv myekhidinikh, siniv kharshinikh, siniv barkosovikh, siniv sisrinikh, siniv tyemakhovikh, siniv nyezikhovikh, siniv khatifinikh, siniv solomonovikh rabiv: siniv sotaevikh, siniv sofyeryetovikh, siniv tyerudinikh, siniv yaalinikh, siniv darkonovikh, siniv giddyelovikh, siniv shyefatinikh, siniv khatilovikh, siniv pokhyeryet-gatstsyevaimovikh, siniv amievikh, us'ogo tsikh khramovikh piddantsiv ta siniv solomonovikh rabiv tri sotni dyev'atdyesyat i dva. a otsye ti, shcho priishli z tyel-mylakhu, z tyel-kharshi, kyervu-addanu ta immyeru, ta nye mogli dovysti rodu bat'kiv svoikh ta svogo nasinnya, chi voni z izraila: siniv dyelainikh, siniv toviinikh, siniv nyekodinikh shist' sotyen' p'atdyesyat i dva. i z siniv svyashchenichikh: sini khovaiini, sini kotsovi, sini barzillaya, shcho zvyav zhinku z dochok gilyeayana barzillaya, i zvyasya ikhnim im'yam. voni shukali svogo zapisu rodovodu, ta nye znailshi, i buli voni viluchenyi to svyashchenstva, a namisnik skazav im, shchob voni nye ili to svyatogo svyatikh, azh poki nye stanye svyashchenik do urimu ta tummimo. us'ogo zboru razom sorok dvi tisyachi tri sotni shistdyesyat, okrim ikhnikh rabiv ta nyevil'nits',

tsikh bulo sim tisyach tri sotni tridtsyat' i sim; a ikhnikh spivaki v spivachok dvisti. ikhnikh konyei bulo sim sotyen' tridtsyat' i shist', ikhnikh muliv dvisti sorok i p'yat', ikhnikh vyerblyudiv chotiri sotni tridtsyat' i p'yat', osliv shist' tisyach sim sotyen' i dvadtsyat'. a z goliv bat'kivs'kikh rodiv, koli voni priishli do gospodn'ogo domu, shcho v erusalimi, to voni zhyertvuvali do bozhogo domu, shchob postaviti iogo na iogo stanovishchi. za svoeyu spromozhnistu voni dali do skarbu na pratsyu: zolota shistdyesyat odnu tisyachu daryekiv, a sribla p'yat' tisyach min, a svyashcheyenichikh ubran' sto. i osilisy svyashcheyeniki i lyeviti, ta z narodu, i spivaki, i pridvyerni, i khramovi piddantsi po svoikh mistakh, i vvyes' izrail' po svoikh mistakh.

3

a koli nastav s'omii misyats', i izrail'yei sini buli po mistakh, to zibravsy narod, yak odin cholovik, do erusalimu. i vstav isus, sin iotsadakis, ta brati iogo svyashcheyeniki, i zorovavyel', sin shyaltiiliv, ta brati iogo, i zbuduvali zhyertivnika boga izrail'ya, shchob prinositi na n'omu tsilopal'yennya, yak napisano v zakoni moisyeya, bozhogo cholovika. i postavili mitsno zhyertivnika na iogo osnovi, bo buli voni v strakhu vid narodiv kraiv, i prinosili na n'omu tsilopal'yennya dlya gospoda, tsilopal'yennya na ranok ta na vyechir. i spravili svyato kuchok, yak napisano, i shchodyenni tsilopal'yennya v kil'kosti za postanovoyu shchodo zhyertov na kozhyen dyen', a po tomu tsilopal'yennya stalye, i na molodiky, i na vsi prisyvachenyi gospodyevi svyata, i dlya kozhnogo, khto zhyertvue dobrovil'nu zhyertvu dlya gospoda. vid pyershogo dnya s'omogo misyatsya zachali prinositi tsilopal'yennya dlya gospoda. a pid gospodni khran nye buli shchye pokladyeni osnovi. i dali sribla kamyenyaram ta tyeslyam, i izhi, i pitva ta olivi, sidonyanam ta tiryanam, shchob dostachali kyedrovi dyeryeva z livanu do yafs'kogo morya za dozvolom im kira, tsarya pyers'kogo. a drugogo roku po svoemu prikhodi do bozhogo domu do erusalimu, drugogo misyatsya, pochali robiti zorovavyel', sin shyaltiiliv, i isus, sin iotsadakis, i ryeshita ikhnikh brativ, svyashcheyeniki ta lyeviti, i vsi, kholo poprikhodiv z nyevoli v erusalim, a lyevitiv vid viku dvadtsyati rokov i vishchye postavili kyervuvati nad pratsyeyu gospodn'ogo domu. i stav isus, sini iogo ta brati iogo, kadmil ta sini iogo, sini yudini, yak odin cholovik, na doglyad nad robitnikami pratsi v bozhomu domi, sini khyenadadovi, sini ikh ta ikhni brati, lyeviti. a koli klali osnovu gospodn'ogo khramu, to postavili oblachyennii svyashcheyenikiv iz surmami, a lyevitiv, asafovikh siniv, iz tsmibalami, shchob slavit gospoda za ustavom davida, izrail'yevogo tsarya. i vidpovili voni khvaloyu ta podyakoyu gospodyevi, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya na izrail'ya. a vvyes' narod viklikuvav guchnim poklikom, slavyachi gospoda za osnovu gospodn'ogo domu! a bagato-khto zo svyashcheyenikiv i lyevitiv ta z goliv bat'kivs'kikh rodiv, starshy, shcho bachili pyershiy khran, pri zasnuvanni iogo, togo khramu, svoimi ochima, plakali ryevnim golosom, a bagato-

khto poklikuvai pidnyesyenim golosom u radosti... i nye mig narod rozpoznati golosu pokliku radosti vid golosu plachu narodu, bo narod sil'no viklikuvav, a golos buv chutii azh dalyeko...

4

i pochuli yudini ta vyenyaminovi vorogi, shcho vi-gnantsi buduyut' khrama gospodyevi, bogovi izrail'ya. i priishli voni do zorovavyelya ta do goliv bat'kivs'kikh rodiv, ta i skazali im: i mi budyemo buduvati v vami, bo mi zvyertaemos', yak vi, do vashogo boga, i mi prinosimo iomu zhyertvi vid dnyv yesar-khaddona, tsarya asirii'skogo, shcho priviv nas syudi. i skazav im zorovavyel' i isus, ta ryeshita goliv bat'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh: nye vam i nam razom buduvati khran dlya boga! sami bo mi budyemo buduvati dlya gospoda, boga izrail'yevogo, yak nakazav nam tsar kir, tsar pyers'kii. i stav narod tiei zemli oslablyuvati ruki yudinogo narodu ta strakhati ikh pri buduvanni. i pidkplyuvali voni proti nikh doradnikov tsars'kikh, shchob zalamati ikhnii zadum, po vsi dni kira, tsarya pyers'kogo, i azh do tsaryuvannya dariya, tsarya pyers'kogo. a za tsarya akhashvyerasha, na pochatku iogo tsaryuvannya, napisali voni oskarkhyennya na myeshkantsiv yudyei ta erusalimu. a za dnyv artaksy-erksa napisav bishlam, mitryedat, toveyel ta ryeshita tovarishiv iogo do artaksyerksa, tsarya pyers'kogo. a list buv napisanii po-aramyeyi'ski, a pyeryekladenyi po-pyers'ki. nachal'nik ryekhum ta pisar shimai napisali odnogo lista proti erusalimu do tsarya artaksyerksa otak. todi nachal'nik ryekhum ta pisar shimshai ta ryeshita tovarishiv iogo, suddi i uryadniki, pisarchuki, pisari, arkyev'yani, vavilyoniani, shushanyani, tsyebto yelamiti, ta ryeshita narodiv, yakikh poviganyav asnapar, vyelikii ta slavnii, i osadiv ikh u misti samarii ta v ryeshiti zarichchya. ot-sye vidpis lista, shcho poslali do n'ogo: do tsarya artaksyerksa tvoii rabi, lyudi zarichchya. i os' shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho yudyei, yakii viishli vid tyebye do nas, pribuli do erusalimu. voni buduyut' misto buntivnichye ta shkidlivye, i vdoskonalyuyut' muri, a pidvalini polipshili. a tyepyer shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho koli til'ki tseye misto budy zbudovanye, a muri zakinchat'sya, voni nye budut' davati ani danini, ani podatku, ani mita, a tseye budy shkoditi tsars'komu pributkovi. i oto, byeruchi na uvagu, shcho sil' tsars'kogo palatsu sil' nasha, a tsars'kii sorom nye vipadae nam bachiti, tomu mi posilaemo i zavidomlyaemo tsarya, shchob poshukali v knizi spominiv bat'kiv tvoikh, i ti znaidyesh u knizi spominiv, i znatimyesh, shcho misto tseye misto buntivnichye ta shkidlivye tsaryam ta okrugam, i shcho v n'omu pidiimali bunt vid praviku, chomu misto tseye bulo zruinovanye. mi spovishchaemo tsarya, shcho koli til'ki misto tseye budy dobudovanye, a muri zakinchat'sya, to chyeryez tye nye budyet tobi chastki v zarichchi. tsar poslav vidpovid': nachal'nikovi ryekhumovi, i pisaryevi shimshaevi, ta ryeshiti ikhnikh tovarishiv, shcho sidat' u samarii, i ryeshita zarichchya: mir vam! a tyepyer, list, yakogo vi poslali do nas, virazno prochitanii pyeryedo mnoyu.

i buv vidanii vid myenye nakaz, i shukali ta i znaishli, shcho misto tsye z davnikh-davyen pidiimalosya na tsariv, i povstannya ta bunt robilysya v n'omu. i mogutni tsari buli nad erusalimom, i panuvali v us'omu zarichchi, a danina, podatok ta mito davalysya im. a tyepyer vidaitye nakaza, shchob spinilysya tsi lyudi, a misto tsye nye buduvalosya, poki vid myenye nye budye vidanii novii nakaz. i bud'tye byeryezhni, shchob chyeryez tsye nye zrobiti pomilki. nashcho rostimy zlo na shkodu tsaryam? todi, yak tikh'i buv prochitanii vidpis lista tsarya artaksyerksa pyeryed ryekhumom i pisaryem shimshaem ta ikhni-imu tovarishami, pishli voni pospishno do erusalimi, i spinili robotu ikh zbroyu ta nasillyam! tim spinilasya robota bozhogo domu, shcho v erusalimi, i spinilasya vona azh do drugogo roku tsaryuvannya dariya, tsarya pyers'kogo...

5

i prorokuvav prorok ogii ta zakharii, sin iddo, proroki, na yudeiv, shcho v yudei ta v erusalimi, v im'ya boga izrailiya, shcho nad nimi. todi vstadi zorovavyl', sin shyealtiiilv, ta isus, sin iot-sadakis, i zachali buduvati bozhii dim, shcho v erusalimi, a z nimi bozhi proroki, shcho dopomagali im. togo chasu priishov do nikh tattynai, namisnik zarichchya, i shyetar-bozyenai ta ikhni tovarishi, i skazali im tak: khto vidav vam nakaza buduvati tsyei khram i kinchati tsyu budovu? todi mi skazali im imyena tikh muzhiv, shcho buduyut' ts'ogo budinka. ta oko ikhn'ogo boga bulo na yudeis'kikh starshikh, i voni nye spinili ikh, azh poki nye pidye donyesyennya do dariya, i todi dadut' pisymnu vidpovid' pro tsye. os' vidpis lista, shcho poslav tattynai, namisnik zarichchya, i shyetar-bozyenai, ta tovaristvo iogo, i pyersi, shcho v zarichchi, do tsarya dariya, voni poslali iomu donyesyennya, a v n'omu pisano tak: tsaryevi darievi usyakogo miru! shchob bulo vidomye tsaryevi, shcho mi khodili do yudeis'koi okruzi, do domu vyelikogo boga, a vin buduet'sya z vyelikogo kamyenya, i dyeryevo kladyet'sya v stini. a robota ta robit'sya dokladno, i uspikh u ikhnii rutsi. todi mi pitalysya tikh starshikh, i skazali im tak: khto vidav vam nakaza buduvati tsyei khram i kinchati tsyu svyatinu? a takozh pitalysya mi ikh pro ikhni imyena, shchob povidomiti tyebye, shcho zapishyemo im'ya tikh muzhiv, yak z golovu v nikh. a voni tak vidpovili nam ta skazali: mi to rabi boga nyebyes ta zyeimli, i buduemo khrama, shcho buv zbudovani za bagato lit pyeryed tsim, a zbuduvav iogo i dokinchiv iogo vyelekii izrailiv tsar. alye zgomod, koli nashi bat'ki rozgnivili buli boga nyebyes, vin viddav ikh u ruku navukhodonosora, tsarya vavilons'kogo, khaldeya, a khram toi vin zruinuvav iogo, a narod vignav do vavilonu. alye pyershogo roku kira, tsarya vavilons'kogo, tsar kir vidav nakaza buduvati tsyei dim bozhii. a takozh posud bozhogo domu, zolotii ta sribnii, shcho navukhodonosor buv vinis iz erusalims'kogo khramu i zanis iogo do khramu vavilons'kogo, vinis iogo tsar kir iz vavilons'kogo khramu i dav muzhyevi, im'ya iogo shyeshbatstsar, yakogo vin nastanoviv namis-

nikom. i skazav vin iomu: viz'mi tsyei posud, idi, vidnyesi iogo do khramu, shcho v erusalimi, a dim bozhii nyekhai buduet'sya na svoemu misti. todi toi shyeshbatstsar priishov, zaklav pidvalini bozhogo domu v erusalimi, i vidtodi i azh do ts'ogo chasu vin buduet'sya, i nye skinchyenii. i os', yakshcho tsye tsaryevi dobre, nyekhai poshukaet'sya v domi tsars'kikh skarbiv tam, u vaviloni, chi spravdi vid tsarya kira vidanii buv nakaz buduvati tsyei bozhii dim v erusalimi, a tsars'ku volyu pro tsye nyekhai poshlyut' do nas.

6

todi tsar darii vidav nakaza, i shukali v domi, dye skladayut' skarbi knizhok u vaviloni. i buv znaidenyii odin zvii v zamku akhmyeti, shcho v midiis'kii okruzi, a v n'omu napisano tak: na pam'yat'. pyershogo roku tsarya kira tsar kir vidav nakaza: dim bozhii v erusalimi dim toi nyekhai buduet'sya na misti, dye prinosyat' zhyertvi, a iogo pidvalini zalozhyeni. vishina iogo shistdyesyat liktiv, shirina iogo shistdyesyat liktiv. tri ryadi z vyelikogo kamyeny, i odin ryad z dyeryeva, a vidatki budut' dani z tsars'kogo domu. a posud bozhogo domu, zolotii ta sribnii, shcho navukhodonosor vinis buv iz khramu, shcho v erusalimi, i pyeryenis do vavilonu, nyekhai povyernut', i nyekhai vin pidye do khramu, shcho v erusalimi, na svoe mistye, i pokladyesh tye v bozhomu domi... tyepyer zhye ti, tattynay, namisniku zarichchya, ti, shyetar-bozyenay z tovarishami svoimi, pyersi, shcho v zarichchi, vidalit'sya zvidti! pozostavtye pratsyu ts'ogo bozhogo domu, yudeis'kii namisnik ta yudeis'ki starshi zbuduyut' toi bozhii dim na iogo misti. a vid myenye dani nakaz pro tye, shcho vi budyetye robiti z timi yudeis'kimi starshimi, shchob zbuduvati tsyei bozhii dim, a z tsars'kogo dobra, z danini zarichchya, nyekhai dokladno daet'sya vidatok tim lyudyam, shchob nye spinyati roboti. a shcho budye potribnye, chi tyelat, chi baraniv, chi ovychok na prynesenyenya nyebyesnomu bogovi, pshyenisytu, sil', vino ta olivu, shcho skazhut' svyashcheniki, yak v erusalimi, shchob byez omani vidavalosya im dyen'-udyen', shchob voni zavzhdii prinosili pakhoshchi v zhyertvu nyebyesnomu bogovi ta molilisya za zhittya tsarya ta siniv iogo. a vid myenye vidanii nakaz, shcho koli yakii cholovik zminit' tsye moe slovo, to budye virvanye dyeryevo z domu iogo, i budye postavlyenye, a vin budye pribitii na n'omu, a dim iogo budye obyernenyi za tsye v ruinu! a bog, shcho vchiniv, shchob tam probuvalo im'ya iogo, znishchit' kozhnogo tsarya ta narod, shcho prostyagnye svoyu ruku, shchob zminiti tsye, shchob ushkoditi toi bozhii dim, shcho v erusalimi! ya, darii, vidav ts'ogo nakaza, nyekhai vin dokladno budye vikonani! todi tattynai, namisnik zarichchya, shyetar-bozyenai ta ikhni tovarishi dokladno zrobiti zgidno z tim, yak poslav tsar darii. a yudeis'ki starshi buduvali, i shchastilo im za prortostvom proroka ogiya ta zakharii, sina iddo. i voni zbuduvali i zakinchili z nakazu boga izrailiyevogo ta z nakazu kira, i dariya, i artaksyerksa, tsarya pyers'kogo. i

zakinchenii buv tsyei kham do tryet'ogo misyatsya adara, shcho vin misyats' dvanadtsyatii, shos-togo roku tsaryuvannya tsarya dariya. i spravili izrai-lyevi sini, svyashcheniki i lyeviti ta ryeshta vig-nantsiv svyato vidnovlyennya toho bozhogo domu z radistyuu. i prinyesli v zhyertvu na svyato vidnov-lyennya toho bozhogo domu: voliv sotnyu, baraniv dvisti, yagnyat chotiri sotni, a kozlyat u zhyertvu za grikh za vs'ogo izrailya dvanadtsyat', za chislom izrailievikh plyemyen. i postavili svyashchenyik za ikhnimi chastinami, a lyevitiv za chyergami ikhnimi na sluzhbu bozhogo domu, shcho v erusalimi, yak napisano v knizi moisyeya. a povyernyentsi sprav-ili paskhu chotirnadtstyogo dnya pyershogo misy-atsya, bo ochistilisa svyashcheniki ta lyeviti, yak odin, usi voni chisti. i voni zarizali paskha'nye yag-nya dlya vsikh povyernyentsiv, dlya svoikh brativ svyashchenyikov ta dlya syebe. i ili izrailievi sini, sh-cho vjernulisy za vignannya, i takozh usi, khto vid-dilivsy do nikh vid nyechistosti narodiv zyeqli, sh-cho b zvyertatisya do gospoda, boga izrailievogo. i spravlyali voni svyato oprisnokiv sim dyen' u radosti, bo gospod' ikh potishiv i obyernuv do nikh syert-sye asirii'kogo tsarya, shchob zmitsniti ikhni ruki pri pratsi domu boga, boga izrailievogo.

7

a po tsikh prigodakh, za tsaryuvannya artaksy-erksa, tsarya pyers'kogo, yezdra, sin azarii, sina khi-ilkii, sina shalluna, sina sadoka, sina akhituvi, sina amarii, sina azarii, sina myeraiota, sina zakhariya, sina uzzii, sina bukki, sina avishui, sina pinkhasa, sina yelyeazara, sina aarona, pyervosvyashchenika, tsyei yezdra viishov iz vavilonu, a vin buv uchityel', znavyets' moisyeevogo zakonu, shcho iogo dav gos-pod', bog izrailiv. i dav iomu tsar zgidno z tim, yak bula na n'omu ruka gospoda, boga iogo, vsyake iogo pozhadannya. i pishli z nim dyekhto z izrai-lyevikh siniv, i z svyashchenyikov, i lyevitiv, i spi-akviv, i pridvyernikh, i khamovikh piddantsiv do erusalimu s'omogo roku tsarya artaksy-erksa. i pribuv vin do erusalimu p'yatogo misyatsya, a to s'omii rik tsaryuvannya. bo pyershogo dnya misyatsya pyer-shogo buv pochatok vikhodu z vavilonu, a pyershogo dnya p'yatogo misyatsya vin priishov do erusalimu, bo ruka iogo boga bula dobra na n'omu. bo yezdra prigotoviv svoe syertsye doslidzhuvati gospodn'ogo zakona, i vikonuhati iogo, i navchati v izraeli ustava ta prava. a otsye vidpis pisannya, shcho tsar artaksy-erks dav svyashchenikovyi yezdri, uchityelyevi, sh-cho pishye slova zapovidyei gospoda ta iogo ustavi nad izrailiem: artaksyerks, tsar nad tsaryami, do svyashchenika yezdri, doskonalogo vchityelya za-konu boga nyebyesnogo, i tak dali. a os' vidanii vid myenye nakaz, shchob kozhyen, khto v moim tsarstvi z izrailievogo narodu, i ikhnikh svyashchenyikov, i lyevitiv z dobroj voli bazhae iti do erusalimu z to-boyu, nyekhai idye, chyeryez tye, shcho ti poslanii vid tsarya ta syemi iogo doradnykh, shchob dosliditi pro yudyeyu ta pro erusalim za pravom tvogo boga, pravom, shcho v rutsi tvoii, i shchob vidpraviti sriblo ta zoloto, shcho tsar ta doradniki iogo pozhyertvu-

vali dlya boga izrailievogo, yakogo mistysye pyerye-buvannya v erusalimi, i vsye sriblo ta zoloto, yakye ti znaidyesh u vsii vavilons'kii okruzi razom iz pozhy-ertvami narodu ta svyashchenyikov, yak zhyertvuyut' dlya domu ikhn'ogo boga, shcho v erusalimi. tomu ti nyevidkladno kupish za tsye sriblo bikiv, baraniv, ovyechok, i ikh zhyertvi khlibli ta ikh zhyertvi livni, i prinyesyesh ikh na zhyertivniku domu vashogo boga, shcho v erusalimi. a shcho tobi ta brattyam tvoim budyte dobre vchiniti z ryeshotoy sribla ta zolota, tye zrobit' za vpodobannym vashogo boga. a posud, shcho dani ti tobi na sluzhyennya domu tvogo boga, viddai u tsilosti pyeryed bogom erusalimu. a ryesh-ta potribnogo dlya domu boga tvogo, shcho vipadye tobi dati, budyte dana z domu tsars'kikh skarviv. a vid myenye ya tsar artaksyerks vidanii nakaz dlya vsikh skarbnikov, shcho v zarichchi, shcho vsye, chogo za-zhadae vid vas svyashchenik yezdra, uchityel' za-konu boga nyebyesnogo, nyekhai budyte dokladno zroblyenye: sribla azh do sotni talantiv, i pshyen-itsi azh do sotni koriv, i vina azh do sotni bativ, i olivi azh do sotni bativ, za soli byez zapisu. usye, shcho z nakazu nyebyesnogo boga, nyekhai budyte gorlivo zroblyenye dlya domu nyebyesnogo boga, bo nashchob buv bi gniv na tsarstvo tsarya ta na siniv iogo? i vas zavidomyaemo, shcho vsi svyashcheniki ta lyeviti, spivaki, pridvyerni, khamovi piddantsi ta pratsivniki toho bozhogo domu vil'ni, danini, po-datku, chi mita nye nalyezhit' nakladati na nikh! a ti, yezdro, za mudristyu boga tvogo, yak v rutsi tvoii, popriznachai suddiv ta vikonavtsiv zakonu, shchob sudili dlya vs'ogo narodu, shcho v zarichchi, dlya vsikh, khto znae zakoni tvogo boga, a khto nye znae, tikh navchitye. a kozhyen, khto nye budyte vikonu-vati zakona tvogo boga ta zakona tsars'kogo dok-ladno, shchob chinivsy nad nim sud: chi to na smy-ert', chi to na vignannya, chi to na karu maetkovu, chi to na uv'yaznyennya. blagoslovyennii gospod', bog nashikh bat'kiv, shcho vklav u tsaryevye syertsye, sh-cho b ozdobiti dim gospodnii, shcho v erusalimi, a na myenye nakhiliv milist' pyeryed tsaryem ta iogo doradnykami, ta vsima khorobrimi tsaryevymi zvy-erchnikami! a ya zmitsnivsy, bo ruka gospoda, boga, bula nado mnoyu, i ya zibrav providnykh lyudyei z izrailya, shchob voni pishli zo mnoyu.

8

a otsye golovi ikhnikh bat'kiv ta ikh rodovid, sh-cho pishli zo mnoyu, za tsaryuvannya tsarya artaksy-erksa, z vavilonu: z pinkhasovikh siniv: gyershom, z itamarovikh siniv: daniil, z davidovikh siniv: khat-tush. z shyekhianiikh siniv, z par'oshovikh siniv: zakharii, a z nim za rodovodom sto i p'yatdyesyat muzhchin. z pakhat-moavovikh siniv: yel'egoyenai, sin zyerakhiin, a z nim dvisti muzhchin. z siniv zattu: shyekhaniya, sin yakhaziiliv, a z nim tri sotni muzhchin. a z adinovikh siniv: yevyed, sin ionataniv, a z nim p'yatdyesyat muzhchin. a z yelamovikh siniv: eshaya, sin ataliin, a z nim simdyesyat muzhchin. a z shyefatiinikh siniv: zeyadiya, sin mikhailiv, a z nim visimdyesyat muzhchin. z ioavovikh siniv: ovadiya, sin egiiliv, a z nim dvisti i visimnadtsyat'

muzhchin. a z siniv bani: shyelomit, sin iosifiin, a z nim sotnya i shistdyesyat muzhchin. a z byevae-
vikh siniv: zakharii, sin byevaia, a z nim dvadtsyat'
i visim muzhchin. a z azgadovikh siniv: iokhanan,
sin kataniv, a z nim sotnya i dyesyat' muzhchin. a z
adonikamovikh siniv ostanni, a otsye ikhni imyena:
yelyefeyet, eilil, i shyemaya, a z nimi shistdyesyat
muzhchin. a z bigvaevikh siniv: utai i zavvud, a z
nimi simdyesyat muzhchin. i zibrav ya ikh do richki,
shcho vpadae do agavi, i mi taborovali tam tri dni.
i pyeryeglyanuv ya narod ta svyashchyenikiv, i nye
znaishov tam nikogo z lyevievikh siniv. i poslav ya
po yelyezyera, po arila, po shyemayu, po yelnatana,
i po yariva, i po yelnatana, i po natana, i po za-
khariya, i po myeshullama, goliv, i po ioiariva, i po
yelnatana, uchityeliv. i vidpraviv ya ikh do iddo,
golovi v mistsyevosti kasif'ya, i vklav v ikhni usta
slova, shchob govoriť do iddo ta brativ iogo, pid-
danikh u mistsyevosti kasif'ya, shchob voni privyeli
nam sluzhityeliv dlya domu nashogo boga. i privyeli
voni nam, bo ruka nashogo boga bula dobra do nas,
cholovika rozumnogo z siniv makhlii, sina lyeviya,
izrail'yevogo sina, ta shyeryevyeyu i siniv iogo ta bra-
tiv iogo, visimnadtsyat', ta khashaviyu, a z nim es-
hayu, z siniv myerarievikh, brativ iogo ta siniv iogo
dvadtsyat', a z piddannitsv khramu, yakikh dav david
ta zvyerkhniki na robotu lyevitam, dvisti i dvadtsyat'
piddannitsv: usi voni buli oznachyeni poimyenno. i
progosloviv ya tam pist, nad richkoyu agavoyu, shchob
upokoryatisya nam pyeryed litsyem nashogo boga,
shchob prositi vid n'ogo shchaslivoi dorogi dlya nas i
dlya dityei nashikh ta dlya vs'ogo nashogo maetku, bo
ya soromivsva prositi vid tsarya viis'ka ta vyerkhivt-
siv, shchob pomagali nam u dorogi proti voroga, bo
skazali mi tsaryevi, govoryachi: ruka nashogo boga
na dobro dlya vsikh, khto shukae iogo, a sila iogo ta
gniv iogo na vsikh, khto kidae iogo! i postili mi, i
prosil nashogo boga pro tsye, i vin dav nam ubla-
gati syebe. i ya viddiliv iz svyashchyenichikh zvy-
erkhnikov dvanadtsyat' do shyeryevyeyi, khashavii, i
do dyesyat'okh ikhnikh brativ z nimi. i vidvazhiv ya
im sriblo i zoloto ta posud prinyesennya nashogo
bozhogo domu, shcho prinyesli tsar, i iogo doradniki,
i iogo zvyerkhniki ta vyves' izrail', shcho znakhodi-
vsya tam. i vidvazhiv ya na ikhnyu ruku shist' sotyen'
i p'yatdyesyat talantiv sribla, a sribnikh ryechyei sto
talantiv, zolota sto talantiv, a zolotikh chash dvadt-
syat' na tisyachu daryeikov, a posudin z zolochyeno
i dobroi midi dvi, dorogi, yak zoloto. i skazav
ya do nikh: vi svyatat' dlya gospoda, i tsyei po-
sud svyatatist', a tye sriblo ta zoloto dobrovil'na zhy-
ertva dlya gospoda, boga vashikh ba'kiv. pil'nuitye
i byeryezhit' tsye, azh poki nye vidvazhitye iogo
pyeryed zvyerkhnikami svyashchyenikiv i lyevitiv
ta zvyerkhnikami ba'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh v
erusalimi do kimnat gospodu'ogo domu. i priinyali
svyashchyeniki ta lyeviti vago togo sribla ta zolota
ta togo posudu, shchob vidnyesti do erusalimu, do
domu nashogo boga. i rushili mi z richki agavi
dvadtsyatogo dnya pyershogo misyatsya, shchob iti
do erusalimu. a ruka nashogo boga bula nad nami,
i vin uryatuvav nas z ruki voroga ta chativnika na
dorozhi. i priishli mi do erusalimu, i sidili tam tri

dni. a chyetyvertogo dnya vidvazhili mi tye sriblo
i zoloto ta toi posud u domi nashogo boga na ruku
svyashchyenika myeryemota, sina uriinogo, a z nim
buv yelyeazar, sin pinkhasiv, a z nimi iozavad, sin
eshuin, ta noadiya, sin binnuiv, lyeviti, za chislom,
za vagoyu na vsye. i togo chasu bula zapisana vsya
ta vaga. ti, shcho priishli z polonu, sini vignannya,
prinyesli tsilopal'yennya dlya boga izrailya: dvanadt-
syat' bikiv za vs'ogo izrailya, dyev'yatdyesyat' i shist'
baraniv, simdyesyat' i sim ovyyets', dvanadtsyat' kozliv
na zhyertvu za grikh, tsye vsye tsilopal'yennya dlya
gospoda. i viddali tsaryevi nakazi tsars'kim satrapam
ta namisnikam zarichchya, a ti pidtrimovali narod ta
bozhii dim.

9

a yak skinchilosya tsye, pidiishli do myenye
zvyerkhniki, govoryachi: tsyei narod, izrail', i
svyashchyeniki ta lyeviti nye viddililisya vid narodiv
tsikh kraiv z ikhnimi gidotami, vid khananyeyan,
pyerizzyeyan, evusyeyan, ammonyeyan, moavityan,
egyptyan ta amoryeyan, bo pobrali z ikhnikh dochok
sobi ta svoim sinam, zmishalosya svyatyte nasinnya z
narodami tsikh kraiv, a ruka zvyerkhnikov ta pyed-
stavnikiv bula pyersha v ts'omu spronyeviryenni.
a koli ya pochuv tsye slovo, to rozdyer ya odyezhu
svoyu ta plashcha svogo, i rvav volossya z golovi
svoei ta z borodi svoei, i sidiv ostovpili... i zibralisya
do myenye vsi tryemtyachi pyeryed slovami boga
izrail'yevogo za spronyeviryennya povyernyentsiv,
a ya sidiv ostovpili azh do zhyertvi vyechirn'oi. a
za vyechirn'oi zhyertvi vstav ya z upokoryennya
svogo, i, rozdyershi shatu svoyu ta plashcha svogo,
upav ya na kolina svoi, i prostyagnuv ruki svoi do
gospoda, boga mogo... i skazav ya: bozhye mii,
soromlyusya ya ta stidayusya pidnyesti, bozhye mii,
oblichchya svoe do tyebye, bo byezzakonnnya nashi
pomnozhilisya ponad golovu, a nasha provina virosla
azh do nyeba!... vid dnev nashikh ba'kiv mi v vyelikii
provini azh do dnya ts'ogo, a za nashi byezzakonnnya
buli viddani mi, nashi tsari, nashi svyashchyeniki
v ruku tsariv tsikh kraiv na myecha, na polon, i na
grabizh, i na posoromlyennya oblichchya, yak ts'ogo
dnya. a tyepper na malu khvilyu stalasya nam milist'
vid gospoda, boga nashogo, shchob pozostaviti nam
ostanok, i dati nam zatvyerditisya na mistsi svyatini
iogo, shchob osvitiť ochi nashi, bozhye nash, i dati
nam trokhii ozhiti v nashii nyevoli! bo rabi mi, ta v
nashii nyevoli nye pokinuv nas bog nash, i prikhiliv
do nas milist' pyeryed pyers'kimi tsaryami, shchob
dati nam ozhiti, shchob pidnyesti dim nashogo boga
i shchob vidbuduvati ruini iogo, ta shchob dati nam
zakhist v yudyei ta v erusalimi. a tyepper shcho
skazhyemo, bozhye nash, po ts'omu? bo mi pokinuli
zapovidi tvoji, yak ti nakazav chyeryez svoikh rabiv
prorokiv, govoryachi: tsyei krai, shcho vi idyete po-
sisti, vin krai nyechistii chyeryez nyechistist' narodu
tsikh kraiv, chyeryez ikhni gidoti, shcho napovnil
iogo vid krayu do krayu svoeyi nyechististy. a
tyepper dochok svoikh nye davaitye ikhnim sinam,
a ikhnikh dochok nye byerit' dlya svoikh siniv, i nye
pitaitye ikh pro mir ta pro dobro ikh azh naviki,

shchob vi stali sil'ni, ta spozhivali dobro tsiei zyeqli, i viddali na spadok vashim sinam azh naviki. a po tomu vs'omu, shcho priishlo na nas za nashi zli chini ta za nashu vyeliky provinu, bo ti, bozhnye nash, strimav karu bil'shye vid grikha nashogo, i dav nam tak ryeshtku, chi znovu mi lamatimyemo zapovidi tvoji, i budyemo posvoyachuvatsiya z otsimi myerzotnimi narodami? chi zh ti nye rozgnivaeshysya na nas azh do vigublyennya nas, tak shcho nikhto nye pozostavsyia b i nye vryatuvavsyia? gospodi, bozhnye izrailiv, ti pravnyedni, bo mi pozostalisyia ostankom, yak ts'ogo dnya. os' mi v provini svoiji pyeryed litysem tvoim, bo nye vstoyati nam za tsye pyeryed litysem tvoim!...

10

a koli yezdra molivsyia ta spovidavsyia, plakav ta pripadav pyeryed bozhim domom, zibravsyia do n'ogo z izrailiya duzhnye vyelikii zbir, choloviki, i zhinki ta diti, bo narod plakav ryevnim plachyem... i vidpoviv shyekhaniya, ekhiiliv sin, z yelamovikh siniv, ta i skazav do yezdri: mi spronyevirilisyia nashomu bogovi, bo vzyali mi chuzhinok iz narodiv ts'ogo krayu za zhinok. alye e shchye nadiya dlya izrailiya v ts'omu! a tyepyer skladimo zapovita nashomu bogovi, shcho viprovadimo vid syebye vsikh zhinok ta narodzhnyenye vid nikh, za radoyu pana nashogo, ta tikh, khto tryemtit' pyeryed zapovidy nashogo boga, i budye zrobylenye za zakonom. ustan', bo na tobi tsya rich, a mi z tobouy. bud' muzhnii i diil' i vstav yezdra, i zaprisyag zvyerkhnikiv, svyashchyenikiv i lyevitiv ta vs'ogo izrailiya, shchob roboti za tsim slovom. i voni zaprisyagli. i yezdra vstav z-pyeryed bozhogo domu i pishov do kimnati egokhonana, yel'yashivovogo sina, i nochuvav tam. khliba vin nye iv i vodi nye piv, bo buv u zhalobi za spronyevirynnya povyernyentsiv. i ogolosili v yudyei ta v erusalimi do vsikh povyernyentsiv, shchob zibratsiya do erusalimu. a kozhyen, khto nye priiide do tr'okh dyen', za poradoyu zvyerkhnikiv ta starshikh, uyves' maetok togo budye zrobylenii zaklyattyam, a vin budye viluchyenii iz gromadi povyernyentsiv. i zibralsiya vsi lyudi yudi ta vyenyaminina do erusalimu do tr'okh dyen', tsye buv dyev'yatii misyats', dvadtsyatogo dnya misyatsyia. i sidiv uyves' narod na ploshchi bozhogo domu, tryemtyachi vid tsiei spravi ta vid doshchu. i vstav svyashchyenik yezdra ta i skazav do nikh: vi spronyevirilisyia, i vzyali chuzhinnikh zhinok, shchob pobil'shiti izrailiyevu provinu. a tyepyer povinit'sya gospodyevi, bogovi vashikh bat'kiv, i chinit' iogo volyu! i viddalit'sya vid narodiv ts'ogo krayu ta vid tikh chuzhikh zhinok! i vidpovila vsya gromada, i skazali guchnim golosom: tak, za slovom tvoim, mi povinni zrobiti! alye narod chislyennii, i chas doshchiv, i nyema sili stoyati na vulitsi. ta i pratsi nye na odin dyen' i nye na dva, bo mi bagato nagrishili v tsii spravi. nyekhai zhye stanut' nashi zvyerkhniky za vyves' zbir, a kozhyen, khto e v nashikh mistakh, khto vzyav chuzhinnikh zhinok, nyekhai priiide na oznacheni chasi, a z nimi starshi kozhnogo mista ta suddi iogo, azh poki nye vidvyernyet'sya vid nas zhar gnivu nashogo boga za tsyu rich. osobливо stali

nad tsim ionatan, sin asagyeliv, ta yakhzyeya, sin tikvin, a myeshullam ta lyevit shyebbyetai dopomagalim. i zrobili tak povyernyentsi. i viddiliv sobi svyashchyenik yezdra lyudyei, goliv bat'kiv za rodom ikhnikh bat'kiv, i vsi voni poimyenno. i sili voni pyershogo dnya dyesyatogo misyatsyia, shchob dosliditi tsyu spravu. i skinchili do pyershogo dnya pyershogo misyatsyia spravi pro vsikh tikh lyudyei, shcho vzyali buli chuzhinnikh zhinok. i znaishliysia pomizh svyashchyenichimi sinami, shcho vzyali chuzhinnikh zhinok, iz siniv eshui, sina iotsadakovogo, ta brativ iogo: moasyeya, i yeliyezyer, i yariv, i gyedaliya. i dali voni ruku svoyu, shcho poviprovadzhuyut' zhinok svoikh, a vinni prinyesli v zhyertvu barana z otari za provinu svoyu. a z siniv immyerovikh: khaniani ta zyevediya. i z siniv kharimovikh: massyeya, i yeliya, i shyemaya, i ekhiil, i uzziiya. i z siniv pashkhurovikh: yel'ioyenai, maasyeya, izmail, natanail, iozavad ta yel'asa. a z lyevitiv: iozavad, i shim'i, i kyelaya, vin kyelita, pyetakhiya, yuda ta yeliyezyer. a z spivakiv: yel'yashiv. a z pridvyernikh: shallum, i tye-lyem, ta uri. a z izrailiya, z siniv par'oshovikh: ram'ya, i izziiya, i malkiiya, i miyamin, i yelyeazar, i malkiiya ta byenaya. a z siniv yelamovikh: mattaniya, zakharrii, i ekhiil, i avdi, i eryemot, i yeli-ya. i z siniv zattu: yel'ioyenai, yel'yashiv, mattaniya, i yeryemot, i zavadi ta aziza. a z siniv byevavikh: egokhanan, khananiya, zabbai, atlai. i z siniv banievikh: myeshullam, mallukh, i adaya, yashuv, i shyeal ta ramot. i z siniv pakhatovikh: moav, adna, i khyelal, byenaya, maasyeya, mattaniya, vyesyeliil, i bin-nui ta manasiya. i z siniv kharimovikh: yeliyezyer, ishshiiya, malkiiya, shyemaya, shimon, vyenyamin, mallukh, shyemariya. z siniv khashumovikh: mat-tyenai, mattatta, zavadi, yelifelyet, eryemai, manasiya, shim'i. z siniv banaevikh: maadai, amram, i uil, byenaya, byedyeya, kyelugu, vaniya, myeryemot, yel'yativ, mattaniya, mattyenai, i yaasai, i bani, i bin-nui, shim'i, i shyelyemiya, i natan, i adaya, makhnad-vai, shashai, sharai, azariil, i shyelyemiya, shyemariya, shallum, amariya, iosip. a z siniv nyevo: eil, mattitiya, zavadi, zyevena, yaddai, i ioil, byenaya. usi otsi vzyali buli chuzhinnikh zhinok, a dyeyaki z tsikh zhinok i dityei porodili.

slova nyeyemii, gakhaliinogo sina: i stalosya v misyatsi kislyevi dvadtsyatogo roku, i buv ya v zamku shushan. i priishov khanani, odin iz brativ moikh, vin ta lyudi z yudyei. i zapitavysya ya ikh pro yudyeiv, shcho vryatuvalisya, shcho pozostali vid polonu, ta pro erusalim. a voni skazali myeni: pozostali, shcho lishilisya z polonu, tam v okruzi, zhivut' u vye-likii bidi ta v gan'bi, a mur erusalimu poruino-vanii, a brami iogo popalyeni ognem... i stalosya, yak pochuv ya tsi slova, siv ya ta i plakav, i buv u zhalobi kil'ka dnev, i postiv, i molivysya pyeryed litsyem nyebesnogo boga. i skazav ya: molyu tye-bye, gospodi, bozhye nyebesnii, bozhye vyelikii ta griznii, shcho dotrimush zapovita ta milist' dlya tikh, khto lyubit' tyebye ta dotrimush zapovidi svoi, nyekhai zhye budye ukho tvoe chutkye, a ochi tvoi vidkriti, shchob prislukhuvatisya do molitvi raba tvogo, yakoyu ya molyusya s'ogodni pyeryed tvoim litsyem dyen' ta nich za izrailievikh siniv, tvoikh rabin, i spovidayusya v grikhakh izrailievikh siniv, yakimi grishili mi proti tyebye, i ya i dim bat'ka mogo grishili! mi sil'no provinilisya pyeryed to-boyu, i nye dotrimuvati zapovidyei, i ustaviv, i prav, yaki nakazav ti moisyeevi, rabovi svoemu. pam'yatai zhye tye slovo, shcho ti nakazav buv moisyeevi, svoemu rabovi, govoryachi: yak vi spronyevirityesya, ya rozporoshu vas pomizh narodami! ta koli navy-ernyetyesya do myenye, i budyete dotrimuvati za-povidi moi i vikonuvati ikh, to yakshcho budut' vashi vignantsi na krayu nyebes, to i zvidi pozbirayu ikh, i privyedu do togo mistysya, yakye ya vibrav, shchob tam pyeryebuvalo im'ya moe! a voni rabi tvoi ta narod tvii, yakogo ti vikupiv svoeyu vyelikoyu siloyu ta mitsnoyu svoeyu rukoyu. molyu tyebye, gospodi, nyekhai zhye budye ukho tvoe chutkye do molitvi tvoioyo raba ta do molitvi tvoikh rabin, shcho prag-nut' boyatisya imyennya tvogo! i dai zhye s'ogodni uspiyku svoemu rabovi, i dai znaiti milosyerdya py-eryed otsim muzhyem! a ya buv chashnikom tsarye-vim.

i stalosya v misyatsi nisani, dvadtsyatogo roku tsarya artaksyerksa, bulo raz vino pyeryed nim. i vzyav ya tye vino i dav tsaryevi. i ya, zdavalosya, nye buv sumnii pyeryed nim. ta skazav myeni tsar: chomu oblichchya tvoe sumnye, chi ti nye khvorii? tsye nye inshe shcho, yak til'ki sum syertsya... i ya vye'l'mi sil'no zlyakavsya! i skazav ya do tsarya: nyekhai tsar zhyive naviki! chomu nye budye sumnye oblichchya moe, koli misto domu grobiv bat'kiv moikh poruino-vanye, a brami iogo popalyeni ognem!... i skazav myeni tsar: chogo zh ti prosish? i ya pomolivysya do nyebesnogo boga, i skazav tsaryevi: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, i yakshcho rab tvii upodobanii pyeryed oblichchyam tvoim, to poshli myenye do yudyei, do mista grobiv bat'kiv moikh, i ya vidbuduyu iogo! i skazav myeni tsar (a tsaritsya sidila pri n'omu): skil'ki chasu budye doroga tvoya, i koli ti povyernyeshya? i spodobalos' tsye tsaryevi, i

vin poslav myenye, a ya priznachiv iomu chas. i skazav ya tsaryevi: yakshcho tsye tsaryevi vgodnye, nyekhai dadut' myeni listi do namisnikiv zarichchya, shchob provadili myenye, azh poki nye priidu do yudyei, i lista do asafa, dozortsya tsaryevogo lisu, shchob dav myeni dyeryeva na brussya dlya zamkovikh bram, shcho nalyezhat' do bozhogo domu, i dlya mis'kogo muru, i dlya domu, shcho do n'ogo vvi-idu. i dav myeni tsar v miru togo, yak dobra bula bozha rukha nado mnoyu. i pribuv ya do namisnikiv zarichchya, i dav im tsaryevi listi. a tsar poslav zo mnoyu zvyerkhnikiv viis'ka ta vyerkhivtsiv. i pochuv pro tsye khoronyanin sanvallat ta rab ammonityanin toviya, i bulo im prikho, duzhye prikho, shcho pri-ishov cholovik klopotatisya pro dobro dlya izrailiev-ikh siniv. i priishov ya do erusalimu, i buv tam tri dni. i vstav ya vnochii, ya ta trokhi lyudyei zo mnoyu, i nye rozpoviv ya nikomu, shcho bog mii dav do mogo syertsya zrobiti dlya erusalimu. a khudobi nye bulo zo mnoyu, okrim tiei khudobi, shcho ya nyeyu iz-div. i vviishov ya dolinnoyu bramoyu vnochii, i pishov do dzhyeryela tannin, i do brami smitnikovoi. i ya dokladno oglyanuv muri erusalimu, shcho buli poru-inovani, a brami iogo buli popalyeni ognem. i py-eryeishov ya do dzhyeryel'noi brami ta do tsars'kogo stavu, ta tam nye bulo mistysya dlya pyeryekhodu khu-dobi, shcho bula pido mnoyu. i ishov ya dolinoyu vnochii, i dokladno oglyadav mura. potim ya vyer-nuvsya, i vviishov dolinnoyu bramoyu, i vyernuvsya. a zastupniki nye znali, kudi ya pishov ta shcho ya roblyu, a yudyeyam, i svyashcheyenikam, i shlyakhti, i zastupnikam, i ryeshiti tikh, shcho robili pratsyu, ya doti nichogo nye rozpovidav. i skazav ya do nikh: vi bachitye bidu, shcho mi v nii, shcho erusalim zrui-novani, a brami iogo popalyeni ognem. idit', i zbuditye mura erusalimu, i vzhye nye budyemo mi gan'boyu!... i rozpoviv ya im pro ruku boga mogo, shcho voni dobra do myenye, a takozh slova tsarya, yaki skazav vin myeni. i skazali voni: stanyemo i zbuduemo! i zmitsnili voni ruki svoi na dobre dilo. i pochuv tsye khoronyanin sanvallat ta ammonityanin rab toviya, i arab gyesheyem, i smiyalisya z nas, i pogordzhuvali nami i govorili: shcho tsye za rich, yaku vi robitye? chi proti tsarya vi buntuetyes? a ya im vidpoviv i skazav do nikh: nyebesnii bog vin dast' nam uspihk, a mi, iogo rabi, stanyemo i zbuduemo! a vam nyema ani chastki, ani prava, ani pam'yatki v erusalimi!

i vstav yeliyashiv, pyervosvyashcheyenik, ta brati iogo svyashcheyeniki, i zbuduvali ovychu bramu. voni osvyatili ii, i povstavlyali ii dyeri, i azh do bashti myea osvyatili ii, azh do bashti khanan'ila. a poruch n'ogo buduvali erikhonyani, a poruch nikh budu-vav zakkur, sin imriiv. a bramu ribnu zbuduvali sini syenaini, i voni pokrili ii brussyami, i povs-tavlyali dyeri ii, zamki ii ta zasuvi ii. a poruch nikh napravlyav myeryemot, sin urui, kotsovogo sina, a poruch nikh napravlyav myeshullam, sin byeryekhii, myeshav'illovogo sina, a poruch nikh napravlyav sadok, baanin sin. a poruch nikh napravlyali tyeokoy-

ani, alye ikhni vye'l'mozhi nye skhilili svoei shii v sluzhbu svogo gospoda. a bramu staru napravlyali ioyada, sin pasyakhiv, ta myeshullam, sin bye-sodyein, voni pokrivali brusyami, i vstavlyali dvyeri ii, i zamki ii ta zasuvi ii. a poruch nikh napravlyav lyv'onnyeyanin myelatiya ta myeronotyeyanin yadon, giv'giv'onu ta mitspi, shcho nalyezhalo do volodin-nya namisnika zarichchya. poruch n'ogo napravlyav uzziil, sin kharkhain, z zolotariv, a poruch n'ogo napravlyav khananiya, sin rakkakhimiv, i voni vid-novili erusalima azh do shirokogo muru. a poruch n'ogo napravlyav ryefaya, sin khuriv, zvyerkhnik polovini erusalims'koi okrug. a poruch n'ogo napravlyav edaya, sin kharumafiv, a to navproti domu svogo, a pri iogo rusi napravlyav khattush, sin khashavnye. drugu miru napravlyav malkiia, sin kharimiv, ta khashshuv, sin pakhat-moaviv, ta bashtu pyehyei. a poruch n'ogo napravlyav shallum, sin lokhyesha, zvyerkhnik polovini erusalims'koi okrug, vin ta dochka iogo. bramu dolinnu napravlyav kha-nun ta myeshkantsi zanoakhu, voni zbuduvali ii, i povstavlyali dvyeri ii, zamki ii ta zasuvi ii, i tisy-achu liktiv u muri azh do smitnikovo bami. a smitnikovu bramu napraviv malkiia, sin ryekhaviv, zvyerkhnik byet-kyeryems'koi okrug, vin zbudu-vav ii, i povstavlyav ii dvyeri, zamki ii ta zasuvi ii. a dzhyeryel'nu bramu napraviv shallum, sin kol-khyezyeiv, zvyerkhnik okrug mitspi, vin zbuduvav ii, i pokriv ii, i povstavlyav ii dvyeri, zamki ii ta za-suvi ii, i napraviv mura stavu shyelakh do tsars'kogo sadka, i azh do stupyeniv, shcho spuskeyut'sya z davi-dovogo mista. za nim napravlyav nyeyemiya, sin azbukiv, zvyerkhnik polovini byettsurs'koi okrug azh do mistysya navproti davidovikh grobiv i azh do zroblyenogo stavu, i azh do domu litsariv. za nim napravlyali lyeviti: ryekhum, sin baniiv, poruch n'ogo napravlyav zvyerkhnik polovini okrug kyeila, dlya svoei okrug. za nim napravlyali ikhni brati: bavvai, sin khyenadadiv, zvyerkhnik polovini okrug kyeila. i napravlyav poruch n'ogo yezyer, sin es-huin, zvyerkhnik okrug, miru drugu, vid mist-sya navproti vikhodu do zbroynari narizhnika. za nim ryevno napravlyav barukh, zabbaiv sin, miru drugu, vid narizhnika azh do vikhodu do domu py-ervosvyashchenika yeliyashiva. za nim napravlyav myeryemot, sin urii, sina kotsovogo, miru drugu, vid vikhodu do yeliyashivovogo domu i azh do kintsya yeliyashivovogo domu. a za nim napravlyali svyashcheniki, lyudi iordans'koi okrug. za nim napravlyav vyenyamin, sin khashshuviv, navproti svogo domu; za nim napravlyav azariya, sin maasyei, sina ananiinogo, pri svoemu domi. za nim napravlyav binnui, sin khyenadadiv, miru drugu, vid azariinogo domu azh do narizhnika i azh do rogu. palal, sin uzaiv, vid mistysya navproti narizhnika ta v gorish-nii bashti, shcho vikhodit iz tsars'kogo domu, shcho pri v'yaznichnomu podvir'i. za nim pyedaya, sin par'oshiv. a piddantsi khramu sidili v ofelyi azh do mistysya navproti vodnoi bami na skhid ta navproti vistupayuchoi bashti. za nim napravlyali tyekhoyani, miru drugu, vid mistysya navproti vyelikoi vistupay-choi bashti i azh do ofyel's'kogo muru. z-nad kins'koi bami napravlyali svyashcheniki, kozhyen navproti

domu svogo. za nimi napravlyav sadok, sin immyeriv, navproti svogo domu, a za nim napravlyav shyemaya, sin shyekhaniin, storozh skhidn'oi bami. za nim napravlyav khananiya, sin shyelyemiin, ta khanun, shostii sin tsalafiv, miru drugu; za nim napravlyav myeshullam, sin byeryekhiin, navproti svoei kimnati. za nim napravlyav malkiia, sin zolotarya, azh do domu khramovikh piddantsiv ta kramariv, navproti bami mifkad i azh do narizhnoi gornitsi. a mizh nar-izhnoy gornitsyeyu do ovyechoi bami napravlyali zolotari ta kramari.

4

i stalosya, yak pochuv sanvallat, shcho mi buduemo togo mura, to vin zapaliv'sya gnivom, i duzhye rozg-nivav'sya, i smiyav'sya z yudyeiv. i govoriiv sin pyeryed svoimi bratami ta samariis'kim viis'kom i skazav: shcho tsye roblyat' tsi mizyerni yudyei? chi im tsye pozostavlyat' chi budut' voni prinositi zhyertvu? chi zakinchat' ts'ogo dnya? chi ozhyivat' voni tsi kaminnya z kup porokhu, a voni zh popalyeni? a ammonityanin toviya buv pri n'omu i skazav: ta i shcho voni buduyut? yakshcho viide litsysya, to vona zrobit' dirku v ikhnii kaminii stini!... pochui, bozhye nash, shcho mi stali pogordoyu, i povyerni ikhnyu gan'bu na golovu ikhnyu, i dai ikh na zdo-bich u krai polonu! i nye zakrii ikhn'oi provini, a ikhnii grikh nyekhai nye budyte styertii z-pyeryed lit-sya tvogo, bo voni obrazili budivnichikh! i zbudu- vali mi togo mura, i buv pov'yazanii uyves' toi mur azh do polovini iogo. a syertsye narodu bulo, shcho-b dali robiti! i stalosya, yak pochuv sanvallat, i toviya, i arabi, i ammonityani, i ashdodyani, shcho napravlyae't'sya erusalims'kii mur, shcho vilomi v stini stali zatarasovuvatisya, to duzhye zapalil- isya gnivom. i zmovilisa voni vsi razom, shchob iti voyuvati z erusalimom, ta shchob uchiniti iomu zamishannya. i mi molilisa do nashogo boga, i postavili proti nikh storozhu vdyen ta vnoch, py-eryed nimi. i skazav yuda: oslabla sila nosiya, a zvalishch bagato, i mi nye zmozhyemo dali buduvati mura!... a nashi nyenavisniki govoriili: voni nye zna- timut' i nye pobachat', yak mi priidyemo do syerye- dini ikh, i pozabivaemo ikh, ta i spinimo pratsyu! i stalosya, yak prikhodili ti yudyeiani, shcho sidili pri nikh, to govoriili nam pro tsye raziv dyesyat', zo vsikh mists', dye voni probuvali. todi postaviv za storozhu zdolu togo mistysya za murem u pyechy- erakh. i postaviv ya narod za ikhnimi rodami, z ikhnimi myechami, ikhnimi ratishchami ta ikhnimi lukami. i rozglyanuv ya tsye, i vstav i skazav ya do shlyakhetyetnikh, i do zastupnikiv, i do ryeshiti nar-odu: nye biitiesya pyeryed nimi! zgadaitye gospoda vyelikogo ta griznogo, i voyuitye za vashikh brativ, vashikh siniv, dochok vashikh, zhinok vashikh ta za domi vashi! i stalosya, yak pochuli nashi vorogi, shcho nam tye vidomye, to gospod' zlamav ikhnii zadum, i vsi mi vyernulisiya do muru, kozhyen do pratsi svoei. i bulo vid togo dnya, shcho polovina moikh yunakiv robili pratsyu, a polovina ikh mit- sno trimala spisi, shchiti, i luki ta pantsyeri, a zvy- erkhniki stoyali pozad yudinogo domu. budivnich

pratsyuvali na muri, a nosii naladovuvali tyagar, voni odnieyu rukoyu robili pratsyu, a odnieyu mitsno trimali spisa... a v kozhnogo budivnichogo iogo myech buv priv'yazanii na styegnakh iogo, i tak voni buduvali, a bilya myenye buv surmach. i skazav ya do shlyakhyetnikh, do zastupnikiv ta do ryeshiti narodu: pratsya vyelikii i prostora, a mi poviddilyuvani na muri, dalyeko odin vid odnogo. tomu to v mist-sye, dye pochuetye golos surmi, tudi nyegaino zbi-raityesya do nas. bog nash budyey voyuvaty dlya nas! i tak mi robili pratsyu, i polovina ikh mitsno trimala spisi vid skhodu rann'oi zori azh do poyavlyennya zir. takozh togo chasu skazav ya do narodu: kozhyen z yunakom svoim nyekhai nochuyut' u syeryedini erusalimu, i budut' voni dlya nas unochi storozhyeyu, a vdyen' na pratsyu. i ni ya, ani brati moi, ani yunaki moi, ani storozhi, shcho buli za mnoyu, mi nye zdi-imali svoei odyezhi, kozhyen mav svoyu zbroyu pri svoemo styegni.

5

i buv vyelikii krik narodu ta ikhnikh zhinok na svoikh brativ yudeyiv. i buli taki, shcho govori-li: mi daemo v zastavu siniv svoikh ta dochok svoikh, i byeryemo zbizhzhya, i imo i zhiviyemo! i buli taki, shcho govori-li: mi zastavlyamo polya svoi, i vino-gradniki svoi, i domi svoi, i byeryemo zbizhzhya v ts'omu golodi! i buli taki, shcho govori-li: mi pozichaemo sriblo na podatok tsars'kii za nashi polya ta nashi vinogradniki. a nashye zh tilo takye, yak tilo nashikh brativ, nashi sini yak ikhni sini. a os' mi tisyemo nashikh siniv ta nashikh dochok za ravis, i e z nashikh dochok utiskuvani. mi nye v sili ro-biti, a polya nashi ta vinogradniki nashi nalyezhat' in-shim... i sil'no zapalav u myeni gniv, koli ya pochuv ikhnii krik ta tsi slova! a moe syerye dalo myeni radu, i ya spyeryechavsya z shlyakhyetnimi ta z zas-tupnikami ta i skazav im: vi zastavoyu tisyetye odin odnogo! i sklikav ya na nikh vyelikii zbori. i skazav ya do nikh: mi vikupovuemo svoikh brativ yudeyiv, prodanikh poganam, za nashoyu spromogoyu, a vi budyetye prodavati svoikh brativ, i voni prodavut'sya nam? i movchali voni, i nye znakhodili slova... i skazav ya: nye dobra tsye rich, shcho vi robite! chi zh nye v boyazni nashogo boga vi maetye khoditi, chyeryez gan'bu vid tikh poganiv, nashikh vorogiv? takozh i ya, brati moi ta yunaki moi buli poziko-davtsyami sribla ta zbizhzhya. opustimo zh mi ot-syei borg! vyernit' im zaraz ikhni polya, ikhni vino-gradniki, ikhni olivki, i ikhni domi ta vidstotok sri-bla, i zbizhzhya, vinogradniki sik ta novu olivu, shcho vi dali im u zastavu za nikh! i voni skazali: povy-ernyemo, i nye budyemo zhadati vid nikh! zrobimo tak, yak ti govori-sh! i poklikav ya svyashchenyikiv, i zaprisyagnuv ikh zrobiti za tsim slovom. vitru-siv ya i svoyu pazukhu ta i skazav: nyekhai otak vitrusit' bog kozhnogo cholovika, khto nye spovnit' ts'ogo slova, z domu iogo ta z trudu iogo, i nyekhai budyet takii vitrushenyi ta porozhni! i skazali vsi zbori: amin! i slavili voni gospoda, i narod zrobiv za tsim slovom. takozh vid dnya, koli tsar nakazav myeni buti ikhnim namisnikom v yudinomu krai vid

roku dvadtsyatogo i azh do roku tridtsyat' drugogo tsarya artaksyerksa, dvanadtsyat' lit nye iv namis-nichogo khliba ani ya, ani brati moi. a namisniki poppyeryedni, shcho buli pyeryedo mnoyu, chinili tyazhkye nad narodom, i brali vid nikh khlibom ta vinom odnogo dnya sorok shlyektiv sribla; takozh ikhni slugi panuvali nad narodom. a ya nye robiv tak chyeryez strakh bozhii. takozh u pratsi togo muru ya pidtrimuvav, i polya nye kupuvani mi, a vsi moi slugi buli zibrani tam nad pratsyeyu. a za stolom moim buli yudeyi ta zastupniki, sto i p'yatdyesyat cholovika, ta i ti, khto prikhodiv do nas iz narodiv, shcho navkolo nas. a shcho gotovilosya na odin dyen', bulo: vil odin, khudobi dribnoi shyesteryo vibranikh, i ptitsya gotuvalasya v myenye, a za dyesyat' dyen' vikhodilo bagato vsyakogo vina. a pri tomu ya nye zhadav namisnichogo khliba, bo ta robota napravi muriv bula tyazhka na tomu narodi. zapam'yatai zhye myeni, bozhye mii, na dobre vsye tye, shcho ya robiv dlya ts'ogo narodu!

6

i stalosya, koli pochuv sanvallat, i toviyya, i arab gyeshyem ta ryeshita nashikh vorogiv, shcho ya zbuduvav mura, i shcho nye pozostalosya v n'omu vilomu, alye do ts'ogo chasu dvyeryei u bramakh ya nye povstavlyav, to poslav sanvallat ta gyeshyem do myenye, govoryachi: prikhod', i vmovimosya razom u kyefirimi v dolini ono! a voni zamishlyali zrobiti myeni zlo... i poslav ya do nikh posliv, govoryachi: ya roblyu vyelikuu pratsyu, i nye mozhu priiti. nash-cho budyet pyeryervana tsya pratsya, yak kinu ii ta pidu do vas? i posilali do myenye tak samo chotiri razi, a ya vidpovidav im tak samo. i tak samo san-vallat p'yatii raz prislav do myenye slugu svogo, a v rutsi iogo buv vidkritii list. a v n'omu napisanye: chuet'sya syeryed narodiv, i gashmu govorit': ti ta yudeyi zamishlyaetye viddilitsiya, tomu to ti buduesh togo mura, i khochyesh buti im za tsarya, za timi slo-vami. ta i prorokiv ti ponastavlyav, shchob vikriku-vali pro tyebye v erusalimi, govoryachi: tsar v yudi! a tyepyer tsar pochue otsi ryechi. otozh, prikhod', i porad'mosya razom! i poslav ya do n'ogo, govory-achi: nye bulo takikh ryechey, pro yaki ti govori-sh, bo z syertsya svogo ti ikh povimishlyav!... bo vsi voni lyakali nas, govoryachi: nyekhai oslabnut' ikhni ruki z tsiei pratsi, i nye budyet vnaa zrobyenla! ta tyepyer, o bozhye, zmitsni moi ruki! i ya vviishov do domu shyemai, sina dyelai, myegyetav'ilovogo sina, a vin buv zadyerzhanii. i vin skazav: umovmosya piti do bozhogo domu, do syeryedini khramu, i zamknyemo khramovi dyeri, bo priidut' zabiti tyebye, vlasnye vnochi priidut' zabiti tyebye... ta ya vidkazav: chi takii cholovik, yak ya, mae vtikati? i khto e takii, yak ya, shcho vviide do khramu i budyet zhiti? nye vvi-idu! i piznav ya, shcho to nye bog poslav iogo, koli vin govori-v na myenye tye prorotstvo, a to toviyya ta san-vallat pidkupili iogo... bo vin buv pidkuplyenii, sh-choy ya boyavsya, i zrobiv tak, i zgrishiv. tsye bulo dlya nikh na zlii pogovor, shchob obraziti myenye. za-pam'yatai zhye, bozhye mii, toviyii ta sanvallatovi za tsimi vchinkami iogo, a takozh prorochitsi noadii ta

ryeshti prorokiv, shcho strakhali myenye! i buv zakinchyenii mur dvadtsyatogo i p'yatogo dnya misyatsya yelula, za p'yatdyesyat i dva dni. i stalosya, yak pochuli pro tsye vsi nashi vorogi, ta pobachili vsi narodi, shcho buli navkolo nas, to voni vpali v ochakh svoikh ta i piznali, shcho tsya pratsya bula zroblyena vid nashogo boga! timi dnyami takozh shlyakhyetni yudyei pisali bagato svoikh listiv, shcho ishli do toviui, a toviui prikhodili do nikh. bo bagato-khto v yudyei buli zaprissyazhyenimi priyatelyami iomu, bo vin buv zyat' shyekhanii, arakhovogo sina, a sin iogo egokhanan uzyav dochku myeshullama, byeryekhinogo sina. i govoriili pyeryedo mnoyu dobrye pro n'ogo, a slova moi pyeryedavali iomu. toviuiya posilav listi, shchob nastrakhhati myenye.

7

i stalosya, yak buv zbudovani mur, to povstavlyav ya dyveri, i buli ponastavlyuvani pridvyerni, spivaki ta lyeviti. i priznachiv ya nad erusalimom svogo brata khanani ta zvyerkhnika tvyerdini khananiyu, bo vin buv cholovik pravdivii, i boga boyavsya bil'shye vid bagat'okh inshikh. i skazav ya do nikh: nyekhai nye vidchinyayut'sya erusalims'ki brami azh do spyeki sontsya. i poki voni sami stoyat', nyekhai pozamikayut' dyveri, i tak trimaitye. i postaviti varti z erusalims'kikh myeshkantsiv, kozhnogo na iogo storozhi, i kozhnogo navproti iogo domu! a misto bulo shiroko-prostorye i vyelikye, ta narodu v n'omu malo, i domi nye buli pobudovani. i poklav myeni bog mii na syertsye moe zibrati shlyakhyetnikh, i zastupnikiv ta narod, shchob pyeryepisati. i znaishov ya knizhku pyeryepisu tikh, khto priishov pyershye, a v nii ya znaishov napisanye takye: ot-sye vikhod'ki z okrug, shcho priishli z polonu vinnannya, yakikh vignav buv navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i voni povyernulisy do erusalimu ta do yudyei, kozhyen do mista svogo, ti, shcho priishli buli z zorovavyelyem, isusom, nyemyemiyu, azarieyu, raamieyu, nakhamaniem, mordyekhaem, bilshanom, mispyeryetom, bigvaem, nyekhumom, baanoyu. chislo lyudyei izrail'yevogo narodu: siniv par'oshovikh dvi tisyachi sto i simdyesyat i dva, siniv shyevatiinikh tri sotni i simdyesyat i dva, siniv arakhovikh shist' sotyen' p'yatdyesyat i dva, siniv pakhat-moavovikh, iz siniv isusovikh ta ioavovikh dvi tisyachi i visim sotyen' visimnadtsyat', siniv yelamovikh tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, siniv zattuevikh visim sotyen' sorok i p'yat', siniv zakkaevikh sim sotyen' i shistdyesyat, siniv binnuievikh shist' sotyen' sorok i visim, siniv byevaevikh shist' sotyen' dvadtsyat' i visim, siniv azgadovikh dvi tisyachi tri sotni dvadtsyat' i dva, siniv adonikamovikh shist' sotyen' shistdyesyat i sim, siniv bigvaevikh dvi tisyachi shistdyesyat i sim, siniv adinovikh shist' sotyen' p'yatdyesyat i p'yat', siniv atyervovikh, z siniv khizikiinikh dyev'yatdyesyat i visim, siniv khashumovikh tri sotni dvadtsyat' i visim, siniv byetsaevikh tri sotni dvadtsyat' i chotiri, siniv kharifovikh sto dvanadtsyat', siniv giv'onovikh dyev'yatdyesyat i p'yat', lyudyei z viflyeemu ta nyetofi sto visimdyesyat i visim, lyudyei z anototu sto dvadtsyat' i visim,

lyudyei z byet-azmavyetu sorok i dva, lyudyei z kir'yat-earimu, kyefiri ta byeyerotu sim sotyen' sorok i tri, lyudyei z rami ta gavi shist' sotyen' dvadtsyat' i odin, lyudyei z mikhmasu sto dvadtsyat' i dva, lyudyei z byet-yelu ta ayu sto dvadtsyat' i tri, lyudyei z nyevo drugogo p'yatdyesyat i dva, vikhod'kiv z yelamu drugogo tisyacha dvisti p'yatdyesyat i chotiri, vikhod'kiv z kharimu tri sotni i dvadtsyat', vikhod'kiv z erikhonu tri sotni sorok i p'yat', vikhod'kiv z lodu, khadidu i ono sim sotyen' i dvadtsyat' i odin, vikhod'kiv z syenai tri tisyachi dyev'yat' sotyen' i tridtsyat'. svyashchyenikiv: siniv edainikh z isusovogo domu dyev'yat' sotyen' simdyesyat i tri, siniv immyerovikh tisyacha p'yatdyesyat i dva, siniv pashkhurovikh tisyacha dvisti sorok i sim, siniv kharimovikh tisyacha simnadtsyat'. lyevitiv: siniv isusovikh z kadmiilovogo domu, z godyevinikh siniv simdyesyat i chotiri. spivakiv: siniv asafovikh sto sorok i visim. pridvyernikh: siniv shallumovikh, siniv atyervovikh, siniv talmonovikh, siniv akkuvovikh, siniv khatitinih, siniv shovaevikh sto tridtsyat' i visim. khamovikh piddantsiv: sini tsikhini, sini khasufini, sini tabbaotovi, sini kyerosovi, sini siini, sini padonovi, sini lyevanini, sini khagavini, sini salmaevi, sini khananovi, sini giddyelovi, sini gakharov, sini ryeaini, sini ryetsinovi, sini nyekodini, sini gazzamovi, sini uzzini, sini pasyeakhovi, sini byesaevi, sini myeunimovi, sini nyefishyesinovi, sini bakbutovi, sini khakufini, sini kharkhurovi, sini batslitovi, sini myekhidini, sini kharshini, sini barkosovi, sini sisyerini, sini tyemakhovi, sini nyet-siyakhovi, sini khatifini. siniv solomonovikh rabiv: sini sotaevi, sini sofyeryetovi, sini pyeridini, sini yaalini, sini darkonovi, sini giddyelovi, sini shyefatini, sini khattilovi, sini pokhyeryet-gatsysyevaimovi, sini amonovi, us'ogo tsikh khamovikh piddantsiv ta siniv solomonovikh rabiv tri sotni dyev'yatdyesyat i dva. a otse ti, shcho priishli z tyel-mylakhu, z tyel-kharshi, kyervuv-addonu ta immyeru, ta nye mogli dovesti rodu bat'kiv svoikh ta svogo nasiny, chi voni z izrailya: siniv dyelainikh, siniv toviinikh, siniv nyekodinikh shist' sotyen' sorok i dva. a z svyashchyenikiv: sini khovaini, sini kotsovi, sini barzillaya, siniv zvyav zhinku z dochok gilyeadaniana barzillaya, i stav zvatsiya ikhnim im'yam. voni shukali zapisu svogo rodovodu, alye vin nye znaishovsya, i buli voni viluchyeni zo svyashchyenstva, a namisnik skazav im, shchob voni nye ili zo svyatogo svyatik, azh poki nye stanye svyashchyenik do urimu ta tummimu. us'ogo zboru razom sorok dvi tisyachi trista i shistdyesyat, okrim ikhnikh rabiv ta ikhnikh nyevil'nits', tsikh bulo sim tisyach trista tridtsyat' i sim; a v nikh spivakiv ta spivachok dvisti i sorok i p'yat'. ikhnikh konyei bulo sim sotyen' tridtsyat' i shist', ikhnikh muliv dvisti sorok i p'yat', vyerblyudiv chotiri sotni tridtsyat' i p'yat', osliv shist' tisyach i sim sotyen' i dvadtsyat'. a chastina goliv bat'kivs'kikh rodiv dali na pratsyu: namisnik dav do skarbniitsi: zolota tisyachu daryeikiv, kropil'nits' p'yatdyesyat, svyashchyenichikh shat p'yatsot i tridtsyat'. a z goliv bat'kivs'kikh rodiv dali do skarbniitsi na pratsyu: zolota dvadtsyat' tisyach daryeikiv, a sribla dvi tisyachi i dvisti min. a shcho dala ryeshita nar-

odu: zolota dvadtsyat' tisyach daryeikiv, a sribla dvi tisyachi min, a svyashchyenikhk shat shidtsyasyat i sim. i osilisya svyashchyeniki, i lyeviti, i pridvyerni, i spivaki, i dyekhto z narodu, i khramovi piddantsi, i vvyes' izrail' po svoikh mistakh. yak nastav s'omii misyats', to izrailyevi sini buli po svoikh mistakh.

8

i zibravsya vvyes' narod, yak odin cholovik, na maidan, shcho pyeryed vodnoyu bramoyu, i skazali uchityelyevi yezdri prinyesti knigi moisyeevogo zakonu, shcho nakazav buv gospod' izrailyevi. i prinyis svyashchyenik yezdra zakona pyeryed zbori z cholovikiv ta azh do zhinok, i vsikh, khto rozumiv chutye, pyershogo dnya s'omogo misyatsya. i chitav vin u nim na maidani, shcho pyeryed vodnoyu bramoyu, vid svitanku azh do poludnya, pyeryed cholovikami i zhinkami ta timi, khto rozumie, a ushi vs'ogo narodu buli zvyerneni do knigi zakonu. i stoyav uchityel' yezdra na dyeryev'yanomu pidvishchyenni, shcho zrobili dlya tsiei spravi, a pri n'omu stoyav mattitiya, i shyema, i anaya, i uriya, i khilkiiya, i maasyeya na pravitsi iogo, a na livitsi iogo: pyedaya, i mishail, i malkiiya, i khashum, i khashbaddana, zakharii, myeshullam. i rozgornuv yezdra tsyu knigu na ochakh us'ogo narodu, bo vin buv vishchye vid us'ogo narodu, a koli vin rozgornuv, uvyes' narod ustav. i poblagosloviv yezdra gospoda, boga vyelikogo, a vvyes' narod vidpoviv: amin', amin'! z pidnyesyennym svoikh ruk. i vsi skhilyalisya, i vklonyalisya gospodyevi oblichchym do zemyli! a isus, i bani, i shyeryevyeya, yamin, akkuv, shabyetai, godiyya, maasyeya, kyelita, azariya, iozavad, khaman, pyelaya ta lyeviti poynasnyuvali narodovi zakona, a narod buv na svoemu misti. i chitali v knizi, u bozhomu zakoni virazno, i viyasnyuvali znachyennya, i robili zrozumilim chitanye. i skazav namisnik nyeyemiya, i svyashchyenik uchityel' yezdra i lyeviti, shcho viyasnyuvali narodovi, do vs'ogo narodu: dyen' tsyei svyatii vin dlya gospoda, boga vashogo, nye bud'tye v zhalobi i nye plachtye! bo plakav uvyes' narod, yak pochuv slova zakonu... i skzav vin do nikh: idit', izhtye sitye ta piitye solodkye, i posilaitye chastki tomu, v kogo nyema nagotovlyenogo. bo svyatii tsyei dyen' dlya nashogo gospoda, i nye sumitye, bo radist' u gospodi tsye vasha sila! i lyeviti potishali vvyes' narod, govoryachi: movchit', bo tsyei dyen' svyatii, i nye sumitye! i pishov uvyes' narod isti ta piti, i posilati chastki ta chiniti vyeliku radist', bo rozumiv ti slova, shcho rozpovili iomu. a drugogo dnya zibralisya golovi bat'kivs'kikh rodiv us'ogo narodu, svyashchyeniki ta lyeviti, do vchityelya yezdri, shchob vin viyasnyav im slova zakonu. i znaishli napisanye v zakoni, shcho nakazav buv gospod' chyeryez moisyeya, shchob izrailyevi sini sidili v kuchkakh u svyato s'omogo misyatsya, i shchob rozgolosili i ogolosili po vsikh svoikh mistakh ta v yerasulimi, govoryachi: viidit' na goru, i ponanos'tye galuzzya olivkovogo, i galuzzya dyeryeva olivkovogo, i galuzzya mirtovogo, i galuzzya pal'movogo, i galuzzya gustolistogo dyeryeva, shchob porobiti kuchki, yak napisano. i viishov narod,

i ponaznoshuvali, i porobili sobi kuchki kozhyen na dakuh svoim, i v podvir'yakh svoikh, i v podvir'yakh bozhogo domu, i na maidani vodnoi brami, i na maidani brami efryemovoi. i porobila kuchki vsya gromada, shcho vyernulasya z polonu, i sidila v kuchkakh, bo nye robili tak izrailyevi sini vid dnyv isusa, navinovogo sina, azh do dnya ts'ogo. i bula duzhye vyelika radist'! i chitali v knizi bozhogo zakonu shchodyenno, vid pyershogo dnya azh do dnya ostann'ogo. i spravlyali svyato sim dyen'; a vos'mogo dnya viddannya, za ustavom.

9

a dvadtsyatogo i chyetyvertogo dnya togo misyatsya zibralisya izrailyevi sini v posti ta v vyeryetishchakh, a na nikh porokh. a izrailyeve nasinnya vidililosya vid usikh chuzhintsiv, i postavali i viznavali grihki svoi ta provini svoikh bat'kiv. i stali na misti svoim, i chyvert' dnya chitali z knigi zakonu gospoda, boga svogo, a chyvert' spovidalisya i vklonyalisya gospodyevi, bogovi svoemu. i stali nye lyevits'komu pidvishchyenni isus, i bani, kadmiil, shyevaniya, bunni, shyeryevyeya, bani, kyenani, i klikali sil'nim golosom do gospoda, boga svogo. i skazali lyeviti: isus, i kadmiil, bani, khashavnyeya, shyeryevyeya, godiyya, shyevaniya, pyetakhyya: us-tan'tye, poblagoslovit' gospoda, boga svogo, vid viku azh do viku! i nyekhai blagoslovlyayut' im'ya slavi tvoei, i nyekhai vono budye zvyelichyenne nad usyakey blagoslovnyennya ta slavu! ti gospod' edinii! ti vchiniv nyebo, nyebyesa nyebyes, i vsye ikhne viis'ko, zyeumlyu ta vsye, shcho na nii, morya ta vsye, shcho v nikh, i ti ozhivlyaes ikh usikh, a nyebyesnye viis'ko tobi vklonyaet'sya! ti to gospod', bog, shcho vibrav avrama, i viviv iogo z khaldyeis'kogo uru, i dav iomu im'ya avraam. i ti znaishov syertsye iogo virnim pyeryed litsyem svoim, i sklav buv iz nim zapovita, shchob dati krai khamanyeyan, khittyeeyan, amoryeyan, pyerizzyeyan, evusyeyan, girsagyeyan, shchob dati nasinnyu iogo. i ti vikonav slova svoi, bo ti pravyled-niii! i pobachiv ti bidu nashikh bat'kiv uv egipti, a ikhnii zoik ti pochuv nad chyervonim moryem. i dav ti znaki ta chuda na faraoni ta na vsikh iogo rabakh, i na vsim narodii krayu iogo, bo piznav ti, shcho voni gordo povodilisy z nimi, i zrobiv ti sobi im'ya, yak vidno ts'ogo dnya. i morye ti rozsik pyeryed nimi, i voni pyeryeishli syeryed morya po sukhodolu, a tikh, khto gnavsya za nimi, ti kinuv do glibin, yak kamin' do burkhlivoi vodi. i ti provadiv ikh stovpom khmari vdyen', a stovpom ognyu vnochi, shchob osvitylu-vati im tu dorogu, yakoyu mali iti. i ti ziishov buv na goru sinai, i govovir z nimi z nyebyes, i dav im spravvedlyi prava ta pravdivi zakoni, ustavi ta zapovidi dobri. i svyatu svoyu subotu ti vkazav im, a zapovidi, i ustavi ta pravo nakazav ti im chyeryez raba svogo moisyeya. i khlib iz nyebyes dav ti buv im na ikhnii golod, i vodu zo skyeli ti viviv buv im na ikhnyu spragu. i ti skzav im, shchob ishli posisti krai, yakii ti prisnyagnuv dati im. ta voni i nashi bat'ki buli vpyerti, i robili tvyerdoyu svoyu shiyu, i nye slukhali tvoikh zapovidey. i vidmovlyalisya voni slukhati, i nye pam'yatali chud tvoikh, yakii ti chiniv buv iz nimi,

i stali tverdosхий, i nastanovili sobi golovu, shchob vyernutisya do svoei nyevoli v nyeposlukhu. ta ti bog, shcho proshchaesh, ti laskavii ta milosyerdnii, dovgotyerpelyivii ta bagatomilostivii, i ti nye pokinuv ikh! khoch voni зробили булі собі литого тьел'тсы та skazali: otsye bog tvii, shcho viviv tyebye z egiptu, i robili vyelikii obrazi, ta ti v vyelikim svoim milosyerdni nye zalishiv ikh v pustini, stovp khmari nye vidkhodiv vid nikh udyen', shchob vvesti ikh dorogoyu, a stovp ognyu vnoch, shchob osvityuvati im dorogu, yakoyu mali iti. i dukha svogo dobrogo ti davav, shchob zrobiti ikh mudrimi, i manni svoei nye strimuvav vid ikhnikh ust, i vodu ti im davav na ikhne pragnyennya. i sorok lit zhiviv ti ikh v pustini. nye bulo nyedostatku ni v chomu, odyezhi ikhni nye dyerlisya, a nogi ikhni nye pukhli. i dav ti im tsarstva ta narodi, yaki priznachiv na podil, i voni posili krai sigona, i krai tsarya khyeshbons'kogo, i krai oga, tsarya bashans'kogo. a ikhnikh siniv ti pomnozhev, yak zori nyebyesni, i vviv ikh do krayu, shcho pro n'ogo kazav ti ikhnim bat'kam, shchob ishli posisti. i vviishli sini, i posili toti krai, i ti vpkoriv pyeryed nimi myeshkantsiv togo krayu khanaaneyan, i dav u ikhnyu ruku ikh ta tsariv ikhnikh, ta narodi togo krayu, shchob chiniti z nimi za svoeyu volyeyu. i pozdobovali voni mista ukriplyeni, ta zemylyu situ, i posili domi, povni vsyakogo dobra, povityesuvani v skyelyakh vodozbori, vinogradniki, i olivki, i bagato ovochevyevikh dyeryev. i voni ili i nasitilisya, i postavili tovsti, i nasolodzhuvalisya tvoim vyelikim dobrom. i stali voni nyeslukhnyani, i pobuntuvalisya proti tyebye, i kinuli zakona tvogo gyeť za svoyu spinu, i pozabivali prorokiv tvoikh, shcho svidchili mizh nimi, shchob navyernuti ikh do tyebye. i chinili voni vyelikii obrazi. i dav ti ikh u ruku ikhnikh vorogiv, a ti utiskali ikh. a v chasi gorya svogo voni klikali do tyebye, a ti z nyeba chuv, i za svoim vyelikim milosyerdyam davav im spasyteliv, i voni spasali ikh z ruki ikhnikh vorogiv. ta koli buv im mir, voni znovu chinili zlo pyeryed litsyem tvoim, i ti davav ikh u ruku ikhnikh vorogiv, i ti panuvali nad nimi. i voni znovu klikali do tyebye, a ti z nyeba ikh vislukhovuvav, i spasav ikh za milosyerdyam svoim dovzii chas. i svidchiv ti proti nikh, shchob navyernuti ikh do zakonu tvogo, ta voni chinili likhye, i nye slukhalisya zapovidyei tvoikh, i grishili proti tvoikh prav, yaki koli b lyudina chinila, to zhila b nimi, i stavalo ramyeno ikh nyeslukhnyanye, a shiyu svoyu robili tverdoyu, i nye slukhalisya. i zvolikav ti im dovzii roki, i svidchiv proti nikh svoim dukhom chyeryez svoikh prorokiv, ta voni nye slukhali togo, i ti dav ikh u ruku narodiv tsikh kraiv. i chyeryez vyelikye svoe milosyerdya ti nye vīgubiv i nye pokinuv ikh, bo ti bog laskavii ta milosyerdnii! a tyeper, bozhye nash, bozhye vyelikii, sil'ni ta strashnii, shcho byeryezhyesh zapovita ta milist', nyekhai nye budye maloyu pyeryed litsyem tvoim usya ta muka, shcho spitkala nas, nashikh tsariv, nashikh zvyerkhniv, i svyashchyeniv nashikh, i prorokiv nashikh, i bat'kiv nashikh, i vvyes' tvii narod vid dniv asiriis'kikh tsariv azh do ts'ogo dnya! a ti spravyedlivii u vs'omu, shcho prikhodit' na nas, bo ti pravdu robiv, a mi buli nyespravdyedlivi. a nashi tsari, nashi zvyerkhniki, nashi svyashchyeniki ta nashi

bat'ki nye vikonuvali zakona tvogo, i nye slukhalisya zapovidyei tvoikh ta svidoststv tvoikh, shcho ti svidchiv proti nikh. i voni v tsarstvi svoim ta v vyelikim dobri tvoim, yakye ti im davav, i v tomu prostoromu ta sitomu krai, shcho ti dav pyeryed nimi, nye sluzhili tobi, i nye vidvyernulisya vid svoikh zlikh chiniv. os' mi s'ogodni rabi, a tsyei krai, shcho ti dav iogo nashim bat'kam, shchob isti plid iogo ta dobro iogo, os' mi rabi v n'omu! i vin mnozhit' svii uzrozhai dlya tsariv, yakikh ti dav nad nami za nashi grihki, i voni panuyut' nad nashimi tilami ta nad nashoyu khudoboyu za svoim upodobannyam, i mi v vyelikomu utiskovi! chyeryez tye vsye mi skladaemo pyevnu umovu, i pidpisuemo, a pyechatki kladut' nashi zvyerkhniki, nashi lyeviti, nashi svyashchyeniki.

10

a mizh tikh, shcho poklali pyechatki, buli: namisnik nyeyemiya, sin khakhaliin, i tsidkiiya, syeraya, azariya, eryemiya, pashkhar, amariya, malki-ya, khattush, shyevaniya, mallukh, kharim, myeryemot, ovadiya, daniil, ginnyeton, barukh, myeshullam, aviiya, miyamin, maaziya, bilgai, shyemaya, otsye svyashchyeniki. a lyeviti: isus, sin azaniin, binnui, z khyenadadovikh siniv, kadmiil. a ikhni brati: shyevaniya, godiia, kyelita, pyelaya, khanan, mikha, ryekhov, khashaviya, zakkur, shyeryeviya, shyevaniya, godiia, bani, byenin. golovi narodu: par'osh, pakhat-moav, yelam, zattu, bani, bunni, az'dad, byevai, adoniia, bigvai, adin, atyer, khizkiiya, azzur, godiia, khashum, byetsai, kharif, anatot, nyevai, magpiyash, myeshullam, khyezir, myeshyevaz'il, sadok, yadduya, pyelatiya, khanan, anaya, osiya, khananiya, khashshuv, gallokhyshe, pilkha, shovyek, ryekhum, khashavna, maasyeya, i akhiia, khashan, anan, mallukh, kharim, baana. i ryeshta narodu, svyashchyeniki, lyeviti, pridvyerni, spivaki, khramovi pidstantsi, i kozhyen, viddilyenii vid narodiv krayu do bozhogo zakonu, ikhni zhinki, ikhni sini, ta ikhni dochki, kozhyen znayuchii ta rozumiyuchii, zmitsnyayut' prislyagu pri brattyakh svoikh, pri svoikh shlyakhyetnikh, i vstupili v klyatvu ta prislyagu, shchob khoditi v bozhomu zakoni, shcho buv daniil chyeryez moisyeya, bozhogo raba, i shchob dotrimuvatisya, i shchob vikonuvali vsi zapovidy gospoda, nashogo boga, i prava iogo, i postanovi iogo, i shcho nye damo nashikh siniv narodam krayu, a ikhnikh dochok nye viz'myemo dlya nashikh siniv. a vid narodiv ts'ogo krayu, shcho sprovdazhuuyut' tovari ta vsyakye zbizhzhya v dyen' subotnii na prodazh, nye viz'myemo vid nikh u subotu ta v svyati dni, i s'omogo roku ponyekhaemo zemylyu ta vsyakogo rodu borgi. i postavili mi sobi za obov'yazok, shchob davati nam tryetinu shyeklyu v rik na sluzhbu domu nashogo boga, na khlib pokaznii, i na postiiinii dar, i na postiiyne tsilopalenyennya, na suboti, na molodiki, na svyata, i na osvychyeni ryechi, i na zhyertvi za grikh na okuplyennya za izrailiya, i na vsyaku pratsyuu domu nashogo boga. i kinuli mi zhyeryebki pro pozhyertvu drov, svyashchyeniki, lyeviti ta narod, shchob prinositi do domu nashogo boga, za domom nashikh bat'kiv, na oznachyeni chasi rik-richno, sh-

chob paliti na zhyertivniku gospoda, nashogo boga, yak napisano v zakoni, i shchob prinositi pyervoplodi nashoi zymli ta pyervoplodi vsyakogo plodu zo vsyakogo dyeryeva rik-richno do gospodn'ogo domu, i pyervorodzhyenikh siniv nashikh ta nashoi khudobi, yak napisano v zakoni, i pyervorodzhyenikh khudobi nashoi vyelikoi ta khudobi nashoi dribnoi, shchob prinositi do domu nashogo boga do svyashchyenikov, shcho sluzhat' u domi nashogo boga, i pyervopochatok nashikh dizh, i nashi prionshyennya, i plid usyakogo dyeryeva, molodye vino ta olivu sprovadimo svyashchyenikam do kimnat domu nashogo boga, a dyesyatinu nashoi zymli lyevitam. a voni, lyeviti, budut' zbirati dyesyatinu po vsikh mistakh nashoi roboti. i budy svyashchyenik, sin aaroniv, iz lyevitami, koli lyeviti budut' zbirati dyesyatinu, i lyeviti vidnyesut' dyesyatinu vid dyesyatini do domu nashogo boga do komir, do skarbntisi. bo do komir budut' znositi sinu izrailievi ta sini lyevitiv prionshyennya zbzhzhya, molodogo vina ta olivi, i tam e ryechi svyatini, sluzhachi svyashchyeniki, i pridvyrni, i spivaki. i mi nye opustimo domu nashogo boga!

11

i sidili zyverkhniki narodu v erusalimi, a ryeshita narodu kinuli zhyeryebki, shchob pryvesti odnogo z dyesyati siditi v erusalimi, misti svyatomu, a dyev'yat' chastin zostayut'sya po inshikh mistakh. i poblagosloviv narod usikh tikh lyudyei, shcho pozhlyertvualisya siditi v erusalimi. a otsye golovi okruze, shcho sidili v erusalimi, a po yudinikh mistakh sidili, kozhyen u svoii posilosti, po svoikh mistakh, izrail', svyashchyeniki, i lyeviti, i khramovi pid-dantsi, i sini solomonovikh raviv. a v erusalimi sidili otsi z siniv yudinikh ta z siniv vyenyaminovikh. iz siniv yudinikh: ataya, sin uzzi, sina zakhariya, sina amarii, sina shyefatii, sina magalila, iz siniv pyeryetsovikh. i maasyeya, sin barukha, sina kol-khuzi, sina khazai, sina khadai, sina ioyariva, sina zakhariya, sina shiloni. usikh siniv pyeryetsovikh, shcho sidili v erusalimi, bulo chotiri sotni shistdyesyat i visim khorobrikh lyudyei. a otsye vyenyaminovi sini: sallu, sin myeshullama, sina ioyeda, sina pyedai, sina kadai, sina maasyei, sina itila, sina isai. a po n'omu: gabbai, sellai, dyev'yat' sotyen' dvadtsyat' i visim. a ioil, sin zikhri, buv providnikom nad nimi, a yuda, sin syenuin, drugi nad mistom. iz svyashchyenikov: edaya, sin ioyariv, yakhin, syeraya, sin khilkii, sina myeshullama, sina sadoka, sina myeraiaota, sina akhitua, nachal'nik u bozhomu domi. a ikhnikh brativ, shcho robili sluzhbu dlya bozhogo domu, visim sotyen' i dvadtsyat' i dva. i adaya, sin erokhama, sina pyelalii, sina amtsi, sina zakhariya, sina pashkhura, sina malkiii, a ikhnikh brativ, goliv bat'kivs'kikh rodiv, dvisti sorok i dva. i amashai, sin azariila, sina akhyezaya, sina myeshillyemota, sina immyera, a ikhnikh brativ, khorobrikh voyakiv, sto dvadtsyat' i visim, a providnik nad nimi zavdil, sin gedyolima. a z lyevitiv: shyemaya, sin khashshuva, sina azrikama, sina khashavii, sina bunni. a shab-byetai ta iozavad buli nad zovnishn'oyu sluzhboyu

dlya bozhogo domu, z goliv lyevitiv. a mataniya, sin mikhi, sina zavdi, sina asafovogo, buv golovoyu, shcho pochinov slavosloviti pri molitvi, i bakkukiya, drugi z brativ iogo, i avda, sin shammui, sina galala, sina edutunovogo. usikh lyevitiv u svyatomu misti bulo dvisti visimdyesyat i chotiri. a pridvyrni: akkuv, talmon ta ikhni brati, shcho storozhili pri bramakh, sto simdyesyat i dva. a ryeshita izra-lyia, svyashchyeniki, lyeviti buli po vsikh yudinikh mistakh, kozhyen u nadili svoim. a khramovi pid-dantsi sidili v ofyeli, a tsikha ta gishpa buli nad pid-dantsyami. a providnikom lyevitiv v erusalimi buv uzzi, sin bani, sina khashavii, sina mattanii, sina mikhi, z asafovikh siniv, spivakiv pri sluzhbi bozhogo domu, buv tsariv nakaz pro nikh ta pyevna oplata na spivakiv pro kozhyen dyen'. a pyetakhiya, sin myeshyezav'ila, iz siniv zyerakha, sina yudinogo, buv pri rutsi tsarya dlya svikh sprav narodu. a po dvorakh na polyakh svoikh z yudinikh siniv sidili: v kir'yat-arbi ta zalyezhnikh ii mistakh, i v divoni ta zalyezhnikh iogo mistakh, i v ekavtsyeili ta zalyezhnikh iogo mistakh, i v eshui, i v moladi, i v byet-pyelyeti, i v khasar-shuali, i v byeyer-shyevi ta zalyezhnikh iogo mistakh, i v tsiklagu, i v myekhoni ta v zalyezhnikh ii mistakh, i v yen-rimmoni, i v tsor'i, i v yarmuti, zanoakhu, adullami ta dvorakh ii, v lakhishu ta polyakh iogo, v aztsi ta zalyezhnikh ii mistakh. i taborovali voni vid byeyer-shyevi azh do dolini ginnom. a vyenyaminovi sini, pochinyuchi vid gyevi, zasyellii otsi mista: mikhmash, i aiyi, i byet-yel ta zalyezhni iogo mista, anatot, nov, ananiya, khatsor, rama, gittaim, khadid, tsyevoim, nyevallat, lod i ono, dolina kharashim. a z lyevitiv yudini viddili zhili v kraju vyenyamina.

12

a otsye svyashchyeniki ta lyeviti, shcho priishli z zorovavylem, sinom shyeatililovim, ta z isusom: syeraya, irmyeya, yezdra, amariya, mallukh, khat-tush, shyekhaniya, ryekhum, myeryemot, iddo, ginyetoi, aviyya, miyyamin, maadiya, bilga, shyemaya, i ioyariv, edaya, sallu, amok, khilkiiya, edaya. tsye golovi svyashchyenikov ta brati ikhni za dniv isuya. a lyeviti: isus, binnui, kadmiil, shyeryevyeya, yuda, mataniya, golovni nad slavoslov'yam vin ta brati iogo. i bakkukiya ta unni, ikhni brati, buli navproti nikh na storozhi. a isus porodiv ioyakima, a ioyakim porodiv yel'yashiva, a yel'yashiv porodiv ioyada, a ioyada porodiv ionatana, a ionatan porodiv yad-duya. a za ioyakimovikh dniv buli svyashchyeniki, golovi bat'kivs'kikh rodiv: z rodu syerainogo myer-aya, z irmyeinogo khananiya, z yezdrinogo myeshul-lam, z amariinogo egokhanan, z myelikhovogo ion-atan, z shyevaniinogo ioisip, z kharimovogo adna, z myeraiotovogo khyelkai, z iddovogo zakharii, z ginyetovogo myeshullam, z aviinogo zikhri, z min'yaminovogo ta z moadyeinogo piltai, z bilginogo shammuya, z shyemainogo ionatan, a z ioyarivovogo mattyenai, z edainogo uzzi, z sallaevogo kallai, z amokovogo yevyer, z khilkiinogo khashaviya, z edainogo natanail. lyeviti, golovi bat'kivs'kikh rodiv, buli zapisani za dniv yel'yashiva, ioyadi, i iokhanana,

i yadduya, a svyashcheyeniki za tsaryuvannya dariya pyers'kogo. sini lyeviya, golovi bat'kivs'kikh rodiv, zapisani v knigu khronik, i azh do dniy iokhanana, sina yel'yashivovogo. a golovi lyevitiv: khashaviya, shyereviya, i isus, sin kadmiiliv, ta brati ikhni buli navproti nikh, shchob khvaliti ta slaviti za nakazom davida, bozhogo cholovika, chyerga za chyergoyu. mataniya, i bakkukiya, ovadiya, myeshullam, talmon, akku, pridvyerni, storozha v bramnikh skladak. voni buli za dniy ioyakima, sina isusa, sina iotsadakovogo, ta za dniy namisnika nyemii ta svyashcheyenika vchityela yezdri. a v svyato osvyachyennya erusalims'kogo muru shukali lyevitiv po vsikh ikhnikh mistysyakh, shchob privyesti ikh do erusalimu spraviti svyato osvyachyennya ta radosti z pokhvalami, iz pisnyeyu, tsimbalami, arfami ta z tsitrami. i pobiralisiya sini spivakiv ta z okrugy navkolo erusalimu ta z osyel' nyetofatyan, i z byetgaggigala, i z pil' gyevi ta azmavyetu, bo spivaki pobuduvali sobi dvori navkolo erusalimu. i ochistilisiya svyashcheyeniki ta lyeviti, i voni ochistili narod, i brami ta mur. i povvodiv ya yudnikh zvyerkhniki na mur, i postaviv dva vyeliki zbory slavoslovnikiv ta pokhodi, z nikh odin pishov pravoruch po muru do smitnikovoi brami. a za nimi ishov goshaya ta polovina yudnikh zvyerkhniki, i azariya, yezdra, i myeshullam, yuda, i vyeniyamin, shyemaya, i irmyeya. a z svyashcheyenichikh siniv iz surmami: zakharii, sin ionatana, sina shyemai, sina mattanii, sina mikhai, sina zakkura, sina asafovogo, a brati iogo: shyemaya, i azariil, milai, galalai, maai, natanail, i yuda, khanani z muzichnimi znaryaddyami davida, bozhogo cholovika, a vchityel' yezdra pyeryed nimi. a pri dzhyeryel'nii brami, navproti nikh, voni ishli stupenyami davidovogo mista, vkhodom na stinu nad davidovim domom i azh do vodnoi brami na skhid. a drugii zbir slavoslovnikiv ishov livoruch, a za nim ya ta polovina narodu, zvyerkhu po muru vishchye bashti pyecheyi ta azh do shirokogo muru, i vid efryemovoi brami ta do brami staroi, i do brami ribnoi, i bashti khanan'ila, i bashti myea, i azh do brami ovechoi, i spinilisiya bilya brami uv'yznyennya. i stali obidva zbory slavoslovnikiv bilya bozhogo domu, i ya, i polovina zastupnikiv zo mnoyu, i svyashcheyeniki: yel'yakim, maasyeya, min'yamin, mikhaya, yeliyoenai, zakharii, khananiya z surmami, i maasyeya, i shyemaya, i yelyeazar, i uzzi, i egokhanan, i malkiyya, i yelam, i yezyer. i spivaki spivali, a izrakhiya buv providnikom. i voni prinosisli togo dnya vyeliki zhyertvi ta radili, bo bog poraduvav ikh vyelikoyu radistyu. i radili takozh zhinki ta diti, i azh dalyeko chuta bula radist' erusalimu! i togo dnya buli popriznachuvani lyudi nad komorami dlya skarviv, dlya prinoshyenn', dlya pyervoplodiv ta dlya dyesyatin, shchob znositiv v nikh z mis'kikh pil' zakonni chastki svyashcheyenikam ta lyevitam, bo radist' yudyei bula divititsya na svyashcheyenikiv ta na lyevitiv, shcho stoyali! i voni steryegli postanovi svogo boga, i postanovi pro ochishchennya, i buli spivakami ta pridvyernimi za nakazom davida ta sina iogo solomona. bo viddavna, za dniy davida ta asafa, buli golovi spivakiv ta pisni khvali i zbory slavoslovnikiv dlya boga. i vvyes' izrail' za dniy

13

togo dnya chitanye bulo z moiseyevoi knigi vgoslos narodu, i bulo znaidyenne napisanye v nii, shcho ammonityanin ta moavityanin nye vviidye do bozhoi gromadi, i tak budye azh naviki, bo voni nye strili buli izrail'yevikh siniv khlibom ta vodoyu, i nainyali buli na n'ogo valaama proklyasti iogo, ta bog nash obyernuv tye proklyattya na blagoslovnyennya. i stalosya, yak pochuli voni zakon, to viddilili vid izrail'ya vsye chuzhye. a pyeryed tim svyashcheyenik yel'yashiv, priznachenii do komori domu nashogo boga, bliz'kii toviin, to zrobiv iomu vyelikomu komoru, a tudi davali kolis' zhyertvu khlibnu, ladan, i posud, i dyesyatinu zbizhzhya, molodye vino ta olivu, priznachenii zapovidny dlya lyevitiv, i spivakiv, i pridvyernikh, i svyashcheyenichii prinyesyennya. a za vvyes' tsyei chas nye buv ya v erusalimi, bo v tridtsyat' drugomu rotsi artaksyerksa, tsarya vavilons'kogo, ya priishov buv do tsarya, ta po pyevnomu chasi viprosivsiya ya vid tsarya. i priishov ya do erusalimu, i rozglyanuvsya v tomu zli, shcho zrobiv el'yashiv toviin, roblyachi iomu komoru na podvir'yakh bozhogo domu. i bulo myeni duzhye zlye, i ya vsi domashni toviinii ryechi povikidav gyet' iz komori. i ya skazav, i ochistili komori, a ya vyernuv tudi posud bozhogo domu, khlibnu zhyertvu ta ladan. i dovidavsya ya, shcho lyevits'ki chastki nye davalisiya, a voni povtikali kozhyen na polye svoe, ti lyeviti ta spivaki, shcho robili svoyu pratsyu. i doko-ryav ya zastupnikam ta i skazav: chogo opushcheyenii dim bozhii? i zibrav ya ikh, i postaviv ikh na ikhnikh mistysyakh. i vsya yudyeya prinosisla dyesyatinu zbizhzhya, i molodogo vina, i olivi do skarbniits'. i nastanoviv ya nad skarbniitsyami svyashcheyenika shlyelyemiyu i knizhnika sadoka ta pyedayu z lyevitiv, a na ikhnyu ruku khanana, sina zakkura, sina mattaniinogo, bo voni buli uvazhani za virnikh. i na nikh pokladyno diliti chastki dlya ikhnikh brativ. pam'yatai zhye myenye, bozhye, za tsye, i nye zitri mokitki dobrodiiistv, yak i za zrobiv u bozhomu domi ta v storozhakhi! timi dnyami bachiv ya v yudyei takikh, shcho toptali v subotu chavila, i nosili snopi, i nav'yuchuvani na osliv vino, vinograd, i figi, i vsilyakii tyagar, i vyezli do erusalimu subotn'ogo dnya. i ya pri svidkakh ostyeryig ikh togo dnya, koli voni prodavali zhivnist'. a tiryani myeshkali v n'omu, i postachali ribu i usye na prodazh, i prodavali v subotu yudinim sinam ta v erusalimi. i dokoryav ya yudinim shlyakhyetnim ta i skazav im: shcho tsye za rich, yaku vi robitye, i byezchystitye subotni dyen? chi zh nye tak robili vashi bat'ki, a nash bog sprovadiv usye tsye zlo na nas ta na tsye misto? a vi pobil'shuetye zhar gnivu na izrail'ya znyevazhannyam suboti. i buvalo, yak padala vyechyerova tin' na erusalims'ki brami pyeryed subotoyu, to ya nakazuvav, i buli zamikuvani brami. i zvyeliv ya, shchob nye vidchinyali ikh, a til'ki azh po suboti. a bilya bram ya postaviv slug svoikh, shchob tyagar nye vkhodiv subotn'ogo dnya!

i nochuvali kramari ta prodavtsi vs'ogo prodazhnogo raz i dva poza erusalimom. i ostyerig ya ikh pri svidkakh ta i skazav im: chogo vi nochuetye navproti muru? yakshcho vi povtoritye tsye, ya prostyagnu ruku na vas! vid togo chasu voni nye prikhodili v subotu. i skazav ya lyevitam, shchob voni ochistilisa i prikhodili styeryegti brami, shchob osvyatiti subotnii dyen'. takozh tsye zapam'yatai myeni, bozhye mii, i zmluisya nado mnoyu za vyelikistyu milosti tvoei! timi dnyami bachiv ya takozh yudyeiv, shcho brali sobi za zhinok ashdodyanok, ammonityanok, moavityanok. a ikhni sini govorili napolovinu poshchods'komu, i nye vmili govoriti po-yudyeis'komu, a govorili movoyu togo chi togo narodu. i dokoryav ya im, i proklinav ikh, i biv dyekogo z nikh, i rvav im volossya, i zaprisyagav ikh bogom, kazhuchi: nye davaiye vashikh dochok ikhnim sinam, i nye byerit' ikhnikh dochok dlya vashikh siniv ta dlya vas. chi zh nye tsim zgrishiv buv solomon, izrailiv tsar, a mizh bagat'ma narodami nye bulo takogo tsarya, yak vin, i buv upodobanii bogovi svoemu, i bog nastanoviv iogo tsaryem nad usim izrailiyem, i iogo vvyeli v grikh ti chuzhi zhinki? i tomu chi zh chutye bulo takye, shchob chiniti vsye tsye vyelikye likho na spronyeviryennya proti nashogo boga, shchob brati chuzhikh zhinok? aodin iz siniv ioyadi, sina yel'yashiva, vyelikogo svyashchyenika, buv zatyem khoronyanina sanvallata, i ya vignav iogo vid syebye! zapam'yatai zhye im, bozhye mii, za splyamlyennya svyashchyenstva ta zapovitu svyashchyenichogo ta lyevits'kogo! i ochistiv ya ikh vid us'ogo chuzhogo, i vstanoviv chyergi dlya svyashchyenikov ta dlya lyevitiv, kozhnogo v sluzhbi ikh, i dlya pozhyertvi drov v oznachyenykh chasakh, i dlya pyervoplodiv. zapam'yatai zhye myenye, bozhye mii, na dobro!

adam 121, sif 8352, yenosh 583, kyenan 7018, mag-alyel'il 4111, yaryed 3382, yenokh 2585, myetushyeh-lakh 4968, lamyekh 3929, noi 5146, sim 8035, kham 2526 ta yafyet 3315. sini 1121 yafyetovi 3315: gomyer 1586, i magog 4031, i madai 4074, i yavan 3120, i tual 8422, i myeshyehk 4902, i tiras 8494. a sini 1121 gomyerovi 1586: ashykenaz 813 i difat 7384, i togarma 8425. a sini 1121 yavanovi 3120: yel-isha 473 i tarshisha 8659, kittyani 3794 i rodanyani 1721. sini 1121 khamovi 2526: kush 3568 i mitsraim 4714, put 6316 i khanaan 3667. a sini 1121 kushyevi 3568: shyeva 5434, i khavila 2341, i savta 5454, i raama 7484, i savtyekha 5455. a sini 1121 ramini 7484: shyeva 7614 i dyedan 1719. a kush 3568 poro-div 3205 8804 nimroda 5248, vin zachav 2490 8689 buti vyelyetom 1368 na zyemli 776. a mitsraim 4714 porodiv 3205 8804 ludyen 3866, i anam'yan 6047, i lyegav'yan 3853, i naftukh'yan 5320, i patrusyan 6625, i kaslukh'yan 3695, shcho viishli 3318 8804 zvidti filistimlyani 6430, i kaftoryan 3732. a khanaan porodiv sidona, svogo pyervorodzhyneni, i khyeta, i evusyeyanina, i amoryeyanina, i girygashyeyanina, i khivvyeyanina, i arkyyeyanina, i sinyeyanina, i ar-vadyanina, i tsyemaryanina, i khamatyanina. sini simovi: yelam, i ashshur, i arpakhshad, i lud, i aram. sini aramovi: i uts, i khul, i gyetyer, i myeshyehk. a arpakhshad porodiv shalakh, a shalakh porodiv yevyera. a yevyerovi narodilosya dvoe siniv, im'ya odnomu pyelyeg, bo za iogo dniv bula podilyena zyemlya, a im'ya brata iogo ioktan. a ioktan poro-div almodada, i shlyeyefa, i khatsarmavyeta, i erakha, i gadorama, i uzala, i diklu, i yevala, i avimaila, i shyevu, i ofira, i khavilu, i iovava, usi voni sini iok-tanovi. sim, arpakhshad, shyelakh, pyelyeg, ryeu, syerug, nakhor, tyerakh, avram, vin zhye avraam. sini avraamovi: isak ta izmail. otsye ikhni nashchadki: pyervorodzhynii izmailiv nyevaioi, i kyedar, i ad-byeil, i mivsam, mishma, i duma, massa, khadad, i tyema, etur, nafish, i khyedyema, otsye voni sini iz-mailovi. a sini kyeturi, avraamovoi nalozhnitsi: vona porodila zimrana, i iokshana, i myedana, i midiyana, i ishbaka, i shuakha. a iokshanovi sini: shyeva i dyedan. a midiyanovi sini: yefa, i yefyer, i kshanokh, i avida, i yeldaa, tsi vsi sini kyeturi. a avraam poro-div isaka. isakovi sini: isav i izra'il. isavovi sini: yelifaz, ryeuil, i eush, i ialam, i kora. sini yelifa-zovi: tyeman i omar, tsyefi i gatam, kyenaz i timna, i amalik. sini ryeuilovi: nakhat, zyerakh, shamma i mizza. a sini syeirovi: lotan, i shoval, i tsiv'on, i ana, i dishon, i yetsyer, i dishan. a sini lotanovi: khori, i gomam, i akhot, lotan, timna. sini shoval-ovi: al'yan, i manakhath, i yeval, shyefi, i onam. a sini tsiv'onovi: aiya i ana. a sini anini: dishon. a sini dish-onovi: khamran, i yeshban, i itran, i kyeran. sini yet-syerovi: bilgan, i zaavan, yaakan. sini dishonovi: uts ta aran. a otsye tsari, shcho tsaryuvali v yedomovomu kra'i pyeryed zatsaryuvannam tsarya v izraileyvikh siniv: byela, byeoriv sin, a im'ya iogo mista dingava. i pomyer byela, a zamist' n'ogo zatsaryuvav iovav, zyerakhiv sin z botsri. i pomyer iovav, a zamist' n'ogo zatsaryuvav khusham iz krayu tyemanyan-

ina. i pomyer khusham, a zamist' n'ogo zatsaryuvav gadad, byedadiv sin, shcho pobiv buv midiya na moavs'komu poli, a im'ya mistu iogo avit. i pomyer gadad, a zamist' n'ogo zatsaryuvav samla z masryeki. i pomyer samla, a zamist' n'ogo zatsaryuvav saul z ryekhyevot-gannagaru. i pomyer saul, a zamist' n'ogo zatsaryuvav baal-khanan, sin akhboriv. i pomyer baal-khanan, a zamist' n'ogo zatsaryuvav gadad, a im'ya iogo mista rai, a im'ya zhinki iogo myegetav'il, dochka matryeda, dochki mye-zagavovoi. i pomyer gadad, i buli potomu providniki yedomu: provid-nik timna, providnik al'ya, providnik etyet, providnik ogolivama, providnik yela, providnik pinon, provid-nik kyenaz, providnik tyeman, providnik mivtsar, providnik magdiil, providnik iram, otsye providniki yedomu.

2

otsye izraileyvi sini: ruvim, simyeon, lyevii, i yuda, issakhar, i zavulon, dan, iosip, vyenyamin, nyef-talim, gad i asir. yudini sini: yer, i onan, i shyela, troe narodiliysya iomu vid khanaaneyanky bat-shui. i buv yer, yudin pyervorodzhynii, nyechyestivii v ochakh gospoda, i vin zabiv iogo. a tamar, nye-vistka iogo, porodila iomu pyeryetsa ta zyevakha, usikh yudinikh siniv p'yatvero. sini pyeryetsovi: khyetron ta khamul. a sini zyerakhovi: zimri, i yetan, i gyeman, i kalkol, i dyera, usikh ikh p'yatvero. a karmievi sini: akhar, shcho naprovadiv bidu na izrailya, shcho spronyevirivsy v zaklyatti. a sini yetanovi: azariya. a sini khyetronovi, shcho narodil-ysya iomu: erakhmyeil, i ram, i kyeluvai. a ram poro-div amminadava, a amminadav porodiv nakshshona, nachal'nika siniv yudinikh. a nakshshon porodiv salmu, a salma porodiv boaza, a boaz porodiv ovveda, a ovved porodiv essaya. a essaye porodiv svogo pyer-vorodzhynenogo yeliava, i avinadava drugogo, i shim'u tryet'ogo, natanila chyetyvertogo, raddaya p'yatogo, otsyema shostogo, davida s'omogo. a ikhni syestri: tsyeruya i avidail. a tsyeruini sini: avshai, i ioav, i asa-yel, usikh troe. a avigail porodila amasu, a bat'ko amasin ishmeyelyanin etyer. a kalyev, khyet-sroniv sin, porodiv zo svoeyu zhinkoyu azuvoyu ta z yeriot dityei. a otsye sini ii: eshyer, i shovav, i ar-don. i pomyerla azuva, a kalyev uzyav sobi yefratu, i vona porodila iomu khura. a khur porodiv uri, a uri porodiv byetsaliila. a potomu priishov khyet-sron do dochki makhira, gilyeadovogo bat'ka, i vin uzyav ii, a vin buv viku shostidyesyati roktiv, i vona porodila iomu syeguva. a syeguv porodiv yaira, i vin mav dvadtsyat' i tri misti v gilyeads'komu kra'i. alye gyeshur ta aram zabrali vid nikh yairovi osyeli, kye-nat ta zalyezhni vid n'ogo mista, shistdyesyat mist. usye tsye sini makhira, gilyeadovogo bat'ka. a po khyetronovii smyerti priishov kalyev do efrati, i khyetronova zhinka aviya porodila iomu ashkhura, bat'ka tyekoi. a sini erakhmyeila, khyetronovogo pyervorodzhynenogo, buli: pyervorodzhynii ram, i buna, i oryen, i otsyem, akhiyi. i bula v erakhmyeila insha zhinka, a im'ya ii atara, vona mati onama. a sini rama, erakhmyeilorovogo pyervorodzhynenogo, buli: maats, i yamin, i yekyer. a sini onamovi buli:

shammai, i yada. a sini shammaya: nadav ta avishur. a im'ya avishurovii zhintsii avikhail, i vona porodila iomu akhbana ta molida. a sini nadavovi: syelyed ta appaim, a syelyed pomyer byez dityei. a sini appaimovi: ish'i. a sini ish'i: shyeshan. a sini shyeshanovi: akhlai. a sini yadi, shammaevogo brata: etyer i ionatan. i pomyer etyer byez dityei. a ionatanovi sini: pyelyet, i zaza, otsye buli sini erakhmyeilovi. a v shyeshana nye bulo siniv, a til'ki dochki. buv u shyeshana rab egyptyanin, a im'ya iomu yarkha. i dav shyeshan rabovi svoemu yarsi svoyu dochku za zhinku, i vona porodila iomu ataya. a attai porodiv natana, a natan porodiv zavada, a zavad porodiv yeflala, a yeflal porodiv ovyeda. a ovyed porodiv egu, a egu porodiv azariyu, a azariya porodiv khyelyetsa, a khyelyets porodiv yel'asu. a yel'asa porodiv sismaya, a sismai porodiv shalluma. a shallum porodiv ekamiyu, a ekamiya porodiv yelishamu. a sini kalyeva, erakhmyeilovogo brata: mye-sha, iogo pyervorodzhynii, vin bat'ko zifa. i sini maryeshi, khyevronovogo bat'ka. a khyevronovi sini: korakh, i tappuakh, i ryekyem, i shama. a shama porodiv rakhama, erakyeamovogo bat'ka, a ryekyem porodiv shammaya. a sini shammaevi: maon, a maon buv osnovnik byet-tsuru. a yefa, nalozhnitsya kalyeva, porodila kharana, i motsu, i gazyeza. a kharan porodiv gazyeza. a sini egdavi: ryegym, i iotam, i gyesan, i fyelyet, i yefa, i shaaf. kalyevova nalozhnitsya maakha porodila shyeyvera ta tirkhavu. i porodila vona shaafa, bat'ka madmanni, shyevu, bat'ka makhbyeni, ta bat'ka giv'i. a dochka kalyevova akhsa. otsye buli sini kalyeva, sina gura, pyervorodzhynenogo yefrati: shoval, bat'ko kir'yat-earimu, salma, bat'ko vifyeema, garyef, bat'ko bye-gadyeru. u shovala, bat'ka kir'yat-earimu, buli sini: garoye, khatsi-gammyenukhot. a rodi kir'yat-earima: itryani, putyani, shumatyani, mishrayani, vid nikh pishli tsor'atyani ta eshtaulyani. sini salmini: byet-lyekhyem, i nyetofalyani, atrot, byet-ioav, i khatsi-gammonakhtyani, tsoryani. a rodi pisarik, myeshkantsiv abyetsu, tir'atyani, shim'atyani, shkhatyani, voni kinyani, shcho pokhodiyat' vid khamata, bat'ka byet-ryekhavovogo.

3

a otsye buli davidovi sini, shcho narodilisya iomu v khyevroni: pyervorodzhynii ammon, vid izryelyityanki akhinoam; drugii daniil, vid karmyelyityanki avigail; tryetii avyesalom, sin maakhi, dochki talmaya, tsarya gyeshurs'kogo; chyetyvertii adoniya, sin khaggit; p'yatii shyefatiya, vid avital; shostii itryeam, vid zhinkii iogo yegli; shyestvero narodzhyneno iomu v khyevroni. i tsaryuvav vin tam sim roktiv i shist' misyatsiv, a tridsyat' i tri roki tsaryuvav v erusalimi. a otsi narodilisya iomu v erusalimi: shim'a, i shovav, i natan, i solomon, chyetyvero vid virsavii, ammiilovoi dochki, i ivkhar, i yelishama, i yelifalyet, i nogag, i nyefyeg, i yafiya, i yelishama, i yeliyada, i yelifelyet, dyev'yatvero. usye tsye davidovi sini, okrim siniv nalozhnits' ta syestri ikh tamari. a sin solomoniv ryekhav'am, iogo sin aviya, iogo sin asa, iogo sin iosafat, iogo sin ioram,

iogo sin akhaziya, iogo sin ioash, iogo sin amatsiya, iogo sin azariya, iogo sin iotam, iogo sin akhaz, iogo sin khizkiya, iogo sin manasiya, iogo sin amon, iogo sin iosiya. a sini iosii: pyervorodzhynii iokhanan, drugii egoyakim, tryetii syedyekiya, chyetyvertii shallum. a sini egoyakimovi: ekhoniya sin iogo, ta sin iogo syedyekiya. a sini ekhonii: assir, shyael'tyl, sin iogo, i malkiram, i pyedaya, i shyen'atstsar, ekam'ya, goshama, i nyedav'ya. a sini pyedai: zorovavyel' i shim'i. a sini zorovavyelya: myeshullam, i khananiya, i syestra ikhnya shyelomit, i khashuva, i ogyel, i vyeryekh'ya, i khasad'ya, yushav-khyesyed, p'yatvero. a sini khananii: pyelatiya ta eshaya, sini ryefai, sini arnonovi, sini ovadii, sini shyekhanii. a sini shyekhanii: shyemaya. a sini shyemai: khattish, i ig'al, i bariakh, i nyeariya, i shafat, shyestvero. a sini nyearii: yel'ioyenai, i khizkiya, i azrikam, troe. a sini yel'ioyenaevi: godav'ya, i yel'yashiv, i pyelaya, i akkvu, i iokhanan, i dylaya, i anani, syemyero.

4

sini yudini: pyeryets, khyetsron, i karmi, i khur, i shoval. a ryeyaa, sin shovaliv, porodiv yakhata, a yakhat porodiv akhumaya ta lakhada, otsye rodi tsor'atyan. a otsi avi-yetamovi: izryeyel, i ishma, i idbash, a im'ya ikhnii syestri gatstsyelyelponi. a pyenuil bat'ko gyedora, a yezyer bat'ko khushi. otsye sini khura, efrymovogo pyervorodzhynenogo, bat'ka vifyeemu. a v ashkhura, bat'ka tyekoi, buli dvi zhinki: khyel'a ta naara. i porodila iomu naara akhuz-zama, i khyefyera, i tyemyeni, i akhashtari, otsye sini naarini. a sini khyel'ini: tsyeryet, i tsokhar, i yetnan. a kots porodiv anuva, i gatstsovyevu, i rodi akharkhyela, sina garumovogo. a yabyets buv pozvazhani bil'shye vid svoikh brativ, i mati iogo nazvala iomu im'ya yabyets, govoryachi: ya porodila iogo v bolisti. kliknuv yabyets do boga izrail'yevogo, govoryachi: koli b ti, blagoslovlyayuchi, poblagosloviv myenye, i pobil'shiv granitsyu moyu, i ruka tvoya bula zo mnoyu, i zroviv okhoronu vid likha, shchob nye zasmuchuvati myenye! i bog poslav, chogo vin proshiv. a kyeluv, brat shukhi, porodiv myekkhira, vin bat'ko yeshtona. a yeshton porodiv byet-rafu, i pasyeyakha, i tyekhinnu, bat'ka mista nakhasha. tsye lyudi ryekhi. a sini kyenaza: otnil ta syeraya. a sini otniilovi: khatat. a myeonotai porodiv ofru, a syeraya porodiv yaava, bat'ka ryemisnichoi dolini, bo voni buli ryemisniki. a sini kalyeva, efunnyeovogo sina: iru, yela ta naam. a yelin sin kyenaz. a sini egallyel'ilovi: zif i zifa, tir'ya i asar'il. a sini yezri: etyer, i myeryed, i yefyer, i yalon. a otsye sini bit'i, faraonovoi dochki, shcho vzyav myeryed, i vona zachala i porodila mir'yama, i shammaya, i ishbakha, bat'ka yeshtyemoi. a zhinka iogo yudyeyanka porodila eryeda, bat'ka gyedoru, i khyeyvera, bat'ka sokho, i ekutiila, bat'ka zanoakha. a sini zhinki godiii, syestri nakhama, bat'ka garm'yanina kyeili ta maakhatyanina yeshtyemoa, a sini simyeonovi: ammon, i rinna, byen-khanan, i tilon. a sini ish'i: zokhyet ta byen-zokhyet. sini shyeli, yudinogo sina: yer, bat'ko lyekhi, i lada, bat'ko maryeshi, i rodi domu robitnikiv vissonu, z domu ashybea. i iokin, i lyudi kozyevi, i ioash, i saraf, shcho

volodili moavom, i yashuvi-lyekhyem. ta tsye spravi starodavni. voni buli ganchari, i zamyeshkuvali sadki ta gorodi; voni zhili tam u tsarya dlya iogo roboti. sini simyeonovi: nyemuil, i yamim, yariv, zyerakh, saul, iogo sin shallum, iogo sin mivsam, iogo sin mishma. a sini mishmi: khammuil sin iogo, iogo sin zakkur, iogo sin shim'i. a v shim'i bulo shistnadtsyat' siniv ta shist' dochok, a brati iogo nye mali bagat'okh siniv, i nye pomnozhilli vyves' svii rid tak, yak sini yudini. i osilisya voni v byeyer-shyevi, i v moladi, i v khatsar-shuali, i v bilzi, i v yetsyemi, i v toladi, i v byetuili, i v khormi, i v tsiklagu, i v byet-markavoti, i v khatsar-susimi, i v byet-bir'i, i v shaaraimi, otsye ikhni mista azh do zatsaryuvannya dadovogo. a ikhni osadi: yetam, i ain, rimmon, i tokhyen, i ashan, p'yatvero mist. a vsi ikhni osadi, shcho navkolo tikh mist, azh do baalu; tsye mistysya ikh osyelyennya ta rodovodi ikh pr nikh. a myeshovav, i yamlyekh, i iosha, sin amatsii, i ioil, i egu, sin ioshiv'i, sina syera, sina asi-ilovogo, i yelioyenai, i yakova, i shokhaya, i asaya, i adiil, i esimiil, i byenaya, i ziza, sin shif'i, sina alona, sina edai, sina shimri, sina shyemai. tsye ti, shcho vkhodyat' v imyena knyaziv u svoi rodi, a dim svoikh bat'kiv sil'no rozmnozhilli. i pishli voni do myevo-gyedoru, azh do skhidn'ogo boku dolini, shchob poshukati pasovis'ka dlya svoikh otar. i znaishli voni pasovis'ko sitye ta dobre, a toi krai buv prostorii, i tikhii ta spokini, bo vid khama pokhodili ti, shcho sidili tam kolis'. i pishli tsi, zapisani imyename za dniv ezyekii, tsarya yudinogo, i rozbili ikhni namyeti tam, i pobili myeiniv, shcho buli znaideni tam, shcho ikh uchinili zaklyattiam azh do ts'ogo dnya, i osilisya zamist' nikh, bo tam pasovis'ko dlya ikhn'oi dribnoi khudobi. a z nikh, z simyeonovikh siniv, pishli na goru syeir p'yat' sotyen' cholovika, a pyeliatiya, i nyeariya, i ryefaya, i uzzuil, sini ish'i, buli na choli ikh. i voni pobili ostanok uryatovanykh amalika, i osilisya tam azh do ts'ogo dnya.

5

a sini ruvima, izrail'yevogo pyervorodzhynogo, bo vin pyervorodzhynii, ta za zbyezcheshchyennya nim lozha svogo bat'ka pyervoridstvo bulo danye sinam iosipa, sina izrail'yevogo, ta voni nye mogli pripisatisya do pyervoridstva. bo yuda stav naisil'nishim syeryed brativ svoikh, i knyazyem, sil'nishim vid n'ogo, a pyervoridstvo distalotsya iosipovi. sini ruvima, izrail'yevogo pyervorodzhynogo: khanokh i pallu, khyetsron i karmi. ioilovi sini: shyemaya sin iogo, iogo sin gog, sin iogo shim'i, sin iogo mikha, sin iogo ryeaya, sin iogo baal, sin iogo byeyera, yakogo vignav tillyegat-pilnyeyesyer, tsar asiriis'kii. vin buv nachal'nikom ruvimivtsiv. a brati iogo, za iogo rodami, u pripisuvanni za potomstvom ikh, buli: golova eil, i zakharii, i byela, sin azaza, sina shyemi, ioilovogo sina, vin sidiv v aroyeri i azh po nyevo ta baal-myeon. a na skhid vin sidiv azh do vikhodu na pustyni vid richki yefrat, bo ikhni chyeryedi v gilyeads'komu krai stali chislyenni. i za saulovikh dniv voni provadili viinu z agaryanami, i ti vpali v ikhni ruki, a voni sidili v ikhnikh namyetakh na

vsim prostori na skhid vid gilyeadu. a gadovi sini sidili navproti nikh u bashans'komu krai azh do salkhi. ioil golova, a shafam drugi, i yanai, i shafat u bashani. a ikhni brattya za domami svoikh bat'kiv: mikhaail, i myeshullam, i shyeva, i iorai, i yakan, i ziya, i yevyer, syemyero. otsye sini avikhaila, sina khuri, sina yaroakha, sina gilyeada, sina mikhaaila, sina eshishaya, sina ekhdo, sina buza. akhi, sin avdila, sina gunievogo, golovi domu bat'kiv ikh. i sidili voni v gilyeadi, v bashani ta v zalyezhnikh vid n'ogo mistakh, ta v usikh pasovis'kakh sharonu, na mistsyakh vikhodu ikh. usi voni buli pyeryepisani v dnyakh iotama, yudinogo tsarya, ta v dnyakh erovoama, tsarya izrail'yevogo. siniv ruvima, i gadyan, i polovini manasiinogo plyemyeni, lyudyei viis'kovikh, shcho nosyat' shchita i myecha ta natyaguyut' luka, ta vipraktikuvanikh u viini bulo sorok i chotiri tisyachi i sim sotyen' i shistdyesyat, shcho vikhodili z viis'kom. i provadili voni viinu z agaryanami, i z iturom, i z nafishyem, i z nodavom. i dana bula im pomich na nikh, i viddani buli v ikhnyu ruku ti agaryani ta vsi, shcho z nimi, bo voni klikali do boga v boyu, i vin buv ublaganii, bo voni nadiyalisa na n'ogo. i voni zainyali ikhni chyeryedi: ikhnikh vyerbyudiv p'yatdyesyat tisyach, i dribnoi khudobi dvisti i p'yatdyesyat tisyach, i osliv dvi tisyachi, a lyuds'kikh dush sto tisyach. bo trupiv popadalo bagato, bo vid boga bula tsya viina. i sidili voni na svoemu misti azh do nyevoli. a sini polovini manasiinogo plyemyeni sidili v krayu vid bashanu azh do baal-khyermonu i syeniru ta gori gyermonu. voni rozmnozhyliisa. a otsye golovi domiv ikhnikh bat'kiv: i yefyer, i ish'i, i yeliil, i azriil, i irmyeya, i godaviya, i yakhdiil, muzhi vidvazhni, muzhi slavni, golovi domiv ikhnikh bat'kiv. ta spronyevirilisya voni bogovi svoikh bat'kiv, i bludili za bogami narodiv krayu, yakikh bog vigubiv pyeryed nimi. i bog izrailiv zbudiv dukha pula, tsarya asiriis'kogo, i dukha tillyenat-pil'nyesyera, tsarya asiriis'kogo, i vin visyeli v ikh, ruvimivtsiv i gadivtsiv ta polovinu manasiinogo plyemyeni, i zaprovadiv ikh u khalakh, i khavor, i kharu, ta do richki gozan, i voni tam azh do ts'ogo dnya.

6

lyevievi sini: gyershon, kyegat i myerari. a sini kye-gatovi: amram, itskhar, khyevron, i uzzuil. a sini amramovi: aaron, i moisyei, i miriyam. a sini aaronovi: nadav i avigu, yelyeazar i itamar. yelyeazar porodiv pinkhasa, pinkhas porodiv avishuyu, a avishuya porodiv bukki, a bukki porodiv uzzu. a uzzu porodiv zyerakhiyu, a zyerakhiya porodiv myeraiota. myeraiot porodiv amariyu, a amariya porodiv akhituva. a akhituv porodiv sadoka, a sadok porodiv akhi-maatsa. a akhimaats porodiv azariyu, a azariya porodiv iokhanana. a iokhanan porodiv azariyu, tsye toi, shcho buv svyashchyenikom u gospodn'omu domi, yakogo vibuduvav solomon v erusalimi. i azariya porodiv amariyu, a amariya porodiv akhituva. a akhituv porodiv sadoka, a sadok porodiv shalluma. a shal-lum porodiv khilkiyu, a khilkiya porodiv azariyu. a azariya porodiv syerayu, a syeraya porodiv egot-

sadaka. a egotsadak pishov do nyevoli, koli gospod' viviv yudu ta erusalim chyeryez navukhodonosora. sini lyevievi: gyershom, kyegat ta myerari. a otsye imyennya gyershomovikh siniv: livni ta shim'i. a sini kyegatovi: amram, i itskhar, i khyevron, i uzzuil. sini myerarievi: makhli ta mushi. a otsye lyevievi rodi za ikhnimi bat'kami: u gyershoma: livni iogo sin, sin iogo yakhat, iogo sin zimma, iogo sin ioakh, iogo sin iddo, iogo sin zyerakh, iogo sin eatrai. sini kyegatovi: amminadav sin iogo, iogo sin korakh, sin iogo assir, sin iogo yelkana, sin iogo yev'yasaf, sin iogo assir, sin iogo takhat, sin iogo uriil, sin iogo uzziiya ta saul sin iogo. a sini yelkani: amasai ta akhimot. yelkana iogo sin, tsofai sin iogo, i nakhat sin iogo, yeliyav sin iogo, erokham sin iogo, yelkana sin iogo. a samuiloivi sini: pyervorodzhynii ioil, a drugii aviya. sini myerarievi: makhli, iogo sin livni, iogo sin shim'i, iogo sin uzza, sin iogo shim'a, sin iogo khag-giia, sin iogo asaya. a otsye ti, yakikh david postaviv dlya spivannya v gospodn'omu domi, vid chasu miru kovchyega. i voni sluzhili pyeryed skinieyu, skinieyu zapovitu, pisnyeyu, azh poki solomon nye zbuduvav gospodn'ogo domu v erusalimi. i voni stavali, za ustavom svoim, na svoyu sluzhbu. a otsye ti, shcho stoyali, ta ikhni sini: spivak gyeman, sin ioila, sina samuila, sina yelkani, sina erokhama, sina yeliila, sina toakha, sina tsufa, sina yelkani, sina makhata, sina amasaya, sina yelkani, sina ioila, sina azarii, sina tsyefanii, sina takhata, sina assira, sina yev'yasafa, sina korakha, sina itskhara, sina kyegata, sina lyevi, sina izrailya. a brat iogo asaf, shcho stoyav na pravitsi iogo: asaf buv sinom byeryekhii, sina shim'i, sina mikhaaila, sina baasyei, sina malkiii, sina yetni, sina zyerakha, sina adai, sina yetana, sina zimmi, sina shim'i, sina iakhata, sina gyershoma, sina lyevi. a sini myerari, brati ikhni na livitsi: yetam, sin kishi, sina avdi, sina mallukha, sina khashav'i, sina amatsii, sina khilkkii, sina amtsi, sina bani, sina shamyeri sina makhti, sina mushi, sina myerari, sina lyevi. a brati ikh lyeviti dani na vsyaku robotu skinii bozhogo domu. a aaron ta sini iogo palili na zhyertivniku tsilopalyennya ta na kadil'nomu zhyertivniku, i buli na vsyaku robotu svyatogo svyatikh, ta na ochishchyennya izrailya, zgidno zo vsim tim, shcho nakazav buv moiseyi, rab bozhii. a otsye aaronovi sini: yelyeazar sin iogo, iogo sin pinkhas, iogo sin avishuya, iogo sin bukki, iogo sin uzzii, iogo sin zyerakhiya, iogo sin myeraiot, iogo sin amariya, iogo sin akhituv, iogo sin sadok, iogo sin akhimaats. a otsye mistye ikhn'ogo sidinnya za ikhnimi osadami, v ikhnikh granitsyakh, sinam aaronovim, z rodu kyegativtsiv, bo dlya nikh buv takii zhyeryebok. i dali im khyevron v yudinomu krai, ta pasovis'ka iogo navkolo n'ogo. a mis'kye polye ta osadi iogo dali kalyevu, sinovi yefunnye, ta pasovis'ka iogo, i yattir, i yeshtyemoa ta pasovis'ka iogo, i khilyen ta pasovis'ka iogo, dyevir ta pasovis'ka iogo, i ashon ta pasovis'ka iogo, i byet-shyemyesh ta pasovis'ka iogo. a z plyemyeni vyenyaminovogo: gyevu ta pasovis'ka ii, i alymyekt ta pasovis'ka iogo, i anatot ta pasovis'ka iogo, usikh ikhnikh mist v ikhnikh rodakh trinadtsyat' mist. a kyegatovim sinam, pozostalim iz rodu

plyemyeni, dano z polovini plyemyeni, plyemyeni manasiinogo, zhyeryebkom dyesyat' mist. a gyershomovim sinam, za ikhnimi rodami, z plyemyeni is-sakharovogo, i z plyemyeni asirovogo, i z plyemyeni nyeffalimovogo, i z plyemyeni manasiinogo v bashani dano trinadtsyat' mist. sinam myerarievim za rodami ikh iz plyemyeni ruvimovogo, i z plyemyeni gadovogo, i z plyemyeni zavulonovogo dano za zhyeryebkom dvanadtsyat' mist. i dali izrailievi sini lyevitam ti mista ta ikhni pasovis'ka. voni dali zhyeryebkom iz plyemyeni yudinikh siniv, i z plyemyeni simyeonovikh siniv, i z plyemyeni vyenyaminovikh siniv ti mista, shcho ikh voni nazvali imyenami. a shchodo tikh, shcho z rodiv kyegatovikh siniv, to mista granits' ikh buli vid efyemovogo plyemyeni. i dali im mista skhovishcha: sikhym ta pasovis'ka iogo, v efyemovikh gorakh, i gyezyer ta pasovis'ka iogo, i iokmyeam ta pasovis'ka iogo, i byet-khoron ta pasovis'ka iogo, i aiyalon ta pasovis'ka iogo, i gatrimmon ta pasovis'ka iogo. a z polovini manasiinogo plyemyeni: anyer ta pasovis'ka iogo, i bil'am ta pasovis'ka iogo, za rodami pozostalikh kyegatovikh siniv. gyershomovim sinam iz rodu polovini manasiinogo plyemyeni: golan u bashani ta pasovis'ka iogo, i ashtarot ta pasovis'ka iogo. a z issakharovogo plyemyeni: kyedyesh ta pasovis'ka iogo, i dovrat ta pasovis'ka iogo, i ramot ta pasovis'ka iogo, i anyem ta pasovis'ka iogo. a z asirovogo plyemyeni: mashal ta pasovis'ka iogo, i avdon ta pasovis'ka iogo, i khukok ta pasovis'ka iogo, i ryekhov ta pasovis'ka iogo. a z plyemyeni nyeffalimovogo: kyedyesh u galili ta pasovis'ka iogo, i khammon ta pasovis'ka iogo, i kir'yataim ta pasovis'ka iogo. a pozostalim myerarievim sinam iz zavulonovogo plyemyeni: rimmon ta pasovis'ka iogo, favor ta pasovis'ka iogo. a z drugogo boku iordanu pri erikhoni, na skhid vid iordanu, z ruvimovogo plyemyeni: byetsyer na pustini ta pasovis'ka iogo, i yagtsa ta pasovis'ka ii, i kyedyemot ta pasovis'ka iogo, i myefaat ta pasovis'ka iogo. a z gadovogo plyemyeni: ramot u gilyeadi ta pasovis'ka iogo, i makhanaim ta pasovis'ka iogo, i khyeshbon ta pasovis'ka iogo, i yaazir ta pasovis'ka iogo.

7

a issakharovi sini: tola, i pua, yashuv i shimron, chyetyvero. a tolini sini: uzzii, i ryefaya, i eriil, i yakhmai, i ivsam, i samuil, golovi ikhnikh bat'kivs'kikh domiv toli, khorobri voyaki svoikh rodiv. chislo ikh za davidovikh dniv dvadtsyat' i dvi tisyachi i shist' sotyen'. a sini uzzii: izrakhiya. a sini izrakhi: mikhaail, i ovadiya, i ioil, ishshiiya, p'yatyero, voni vsi golovi. a v nikh, za ikhnimi nashchadkami, za domom ikhnikh bat'kiv, buli boiovi viis'kovi vatagi, tridtsyat' i shist' tisyach, bo voni mali bagato zhinok ta siniv. a ikhnikh brativ po vsikh issakharovikh rodakh, khorobrikh voyakiv, bulo visimdyesyat i sim tisyach, usi voni pyeryepisani. vyenyamin: byela, i byekyer, i ediyail, troe. a sini byelini: yetsbon, i uzzii, i uzzuil, i erimot, i iri, p'yatyero goliv bat'kivs'kikh domiv, khorobri voyaki. a v rodovodakh ikh dvadtsyat' i dvi tisyachi tridtsyat' i chotiri. a sini byekhyerovi: zyemira, i ioash, i yelyezyer,

i yeliyeni, i omri, i erylom, i aviiya, i anatot, i alyemyet, usye tsye byekhyerovi sini. a v rodovodakh ikhish, i akhnimi nashchadkami, golovami domu ikhnikh bat'kiv, khorobrikh voyakiv, dvadtsyat' tisyach i dvisti. a sini ediyailovi: bilgan. a sini bilganovi: eush, i vyenyiamin, i yegud, i kyenaana, i zyetan, i tarshish, i akhishakhar. usikh tsikh yediyaiovykh siniv, za golovami domu bat'kiv, khorobrikh voyakiv, bulo simnadtsyat' tisyach i dvisti, shcho vikhodili z viis'kovim viddilom na viinu. i shuppim, i khuppim, sini ira, khushim sin akhyera. sini nyefalimovi: yakhtsil, i guni, i etsyer, i shallum, sini bilgi. sini manasini: asriil, yakogo porodila iogo nalozhnitsya aramitka; vona porodila i makhira, gilyeadovogo bat'ka. a makhir uzav zhinku dlya khuppima ta shuppima, a im'ya iogo syestri maakha, a im'ya drogum tsyelofohad. a v tsyelofohada buli til'ki dochki. i porodila maakha, makhirova zhinka, sina, i nazvala im'ya iomu pyeryesh, a im'ya bratovi iogo sharyesh. a iogo sini ulam i ryekyem. a ulamovi sini: byedan. otsye sini gilyeada, sina makhira, sina manasiinogo. a syestra iogo molyekhyet porodila ishgoda, i aviezyera, i makhlua. a sini shyemidi buli: akhiyan, i shyekhyem, i likkhi, i aniyam. a sini efryemovi: shutyelakh, i vyeryed, sin iogo, i sin iogo takhat, i sin iogo yel'ada, i sin iogo takhat, i sin iogo zavud, i sin iogo shutyelakh, i yezyer, i yel'ad. i povbivali ikh lyudi gatu, narodzhyeni v krayu, bo voni ziiishli buli zabrati ikhni cheryedi. i buv u zhalobi ikh bat'ko efryem chislyenni dni, a brati iogo prihodili rozvazhati iogo. i vviishov vin do zhinki svoei, i zachala vona, i porodila sina, a vin nazvav im'ya iomu: byeriya, bo zlo bulo v domi iogo. a dochka iogo shyeyera. i vona zbuduvala byet-khoron dolishnii i gorishnii ta vonyash-shyeyeru. i sin iogo ryefakh, i ryeshyef, i sin iogo tyelakh, i sin iogo takhan, sin iogo ladan, sin iogo ammigud, sin iogo yelishama, sin iogo non, sin iogo isus. a ikhnya posilist' ta mistysa ikhn'ogo osyelyennya byet-yel ta nalyezhni iomu mista, a na skhid naaran, a na zakhid gyezzer ta nalyezhni iomu mista, i sikhyem ta nalyezhni iomu mista, azh do aii ta nalyezhnikh iomu mist. a na ruki manasiinikh siniv: byet-shyean ta nalyezhni iomu mista, tanakh ta nalyezhni iomu mista, myegiddo ta nalyezhni iomu mista, dor ta nalyezhni iomu mista, u nikh sidili sini iosipa, izraielyevogo sina. sini asirovi: imna, i ishva, i ishvi, i byeriya, ta syestra ikh syerakh. a sini byeriini: khyevyer i malkiil, vin bat'ko birzaita. a khyevyer porodiv yaflyeta, i shomyera, i khotama, i syestru ikh shuyu. a sini yaflyetovi: pasakh, i bimkhal, i ashvat, otsye sini yaflyetovi. a sini shyemyerovi: akhi i rogagga, yakhyebba ta aram. a sini gyelyema, iogo brata: tsorefakh, i imna, i shyelyesh, i amal. sini tsorefakhovi: suakh, i kharnyefyer, i shual, i byeri, i imra, byetsyer, i god, i shamma, i shilsha, i itran, i byeyera. a sini etyerovi: efunnye, i pispia, i ara. a sini ulli: arakh, i khanniil, i ritsiya. usye tsye asirovi sini, golovi bat'kivs'kikh domiv, vibrani litsari voyaki, golovi nachal'nikiv. a v rodovidnikh knigakh viis'kovikh zapisano, chislo ikhnikh lyudyei bulo dvadtsyat' i shist' tisyach.

8

a vyenyiamin porodiv pyervorodzhyenogo svogo byelu, drugogo ashbyelu, i tryet'ogo akhrakha, chyetyvertogo nakhui, i p'yatogo rafu. a v byeli buli sini: addar, i gyera, i avigud, i avishuya, i naaman, i akhoakh, i gyera, i shyefufan, i khuram. a otsye sini yekhudovi, voni buli golovi domu bat'kiv, myeshkantsiv gyevi, ta pyeryesyelyeno ikh do manakhatu: i naaman, i akhiya, i gyera, vin ikh pyeryesyeliv, i porodiv uzdu ta akhikhada. a shakharaim porodiv dityei na moavs'komu poli po tomu, yak vin vidislav svoikh zhinko khushim ta baaru. i porodiv vin vid khodyesh, svoei zhinki: io-vava, i tsiviyu, i myeshu, i malkam, i euts, i sokhiyu, i mirmu, tsye sini iogo, golovi bat'kivs'kikh domiv. a vid khushim vin porodiv avituta ta yelpaala. a sini yelpaaloivi: yevyer, i mish'am, i shyemyer, vin zbuduvav ono i lod ta nalyezhni iomu mista. a byeriya ta shyema voni golovi domu bat'kiv, myeshkantsiv aiyalonu; voni vignalni myeshkantsiv gatu. a akhio, shashak i erylom, i zyevaliya, i arad, i adyer, i mikhail, i ishpa, i iokha sini byerii. a zyevaliya, i myeshullam, i khizki, i khyevyer, i ishmyera, i izliya, i iovav, sini yelpaaloivi. a yakim, i zikhri, i zavdi, i yeliyeni, i tsilyetai, i yelil, i adaya, i byeraya, i shim-rat, sini shimyeievi. a ishpan, i yevyer, i yelil, i avdon, i zikhri, i khanan, i khananiya, i yelam, i antotiya, i ifdyeya, i pyenuil, sini shashakovi. a shamshyera, i shyekhariya, i atalya, i yaaryeshiya, i yeliya, i zikhri, sini erokhamovi. otsye golovi domu bat'kiv za ikhnimi nashchadkami, golovi, shcho voni sidili v erusalimi. a v giv'oni sidili: bat'ko giv'onu, a im'ya iogo zhintsi maakha, i pyervorodzhyenii sin iogo avdon, i tsur, i kish, i baal, i nadav, i gyedor, i akhio, i zyekhyer. a miklot porodiv shim'u. i voni tyezh sidili v erusalimi, pri bratakh svoikh, zo svoimi bratami. a nyer porodiv kisha. a kish porodiv saula, a saul porodiv ionatana, i malki-shuya, i avinadava, i yeshbaala. a sin ionataniv myeriv-baal, a myeriv-baal porodiv mikhu. a sini mikhi: piton, i myelyekh, i taryea, i akhaz. a akhaz porodiv egoaddu, a egoadda porodiv alyemyeta, i azmavyeta, i zimri: a zimri porodiv motsu. a motsa porodiv bin'yu, iogo sin rafa, iogo sin yel'asa, iogo sin atsyl. a v atsyla bulo shyestyero siniv, a otsye ikhni imyena: azrikam, bokhyeru, i izmail, i shyeyar'ya, i ovadiya, i khanan, usi voni sini atsyl'ovi. a sini yeshyeka, brata iogo: pyervorodzhyenii iogo ulam, drugii eush, tryetii yelifelyet. a ulamovi sini buli muzhi khorobri voyaki, shcho natyaguvai luka i shcho mali bagato siniv ta onukiv, sotnyu i p'yatdyesyat. usi voni z vyenyiaminovykh siniv.

9

a vyeyes' izrail' buv pyeryepisani, i os' voni buli zapisani v knizi izraielyevikh tsariv. a yuda buv pyeryesyelyenii do vavilonu za svoe spronyeviryennya. a pyershi myeshkantsi, shcho sidili v svoii posilosti, po svoikh mistakh, buli: izrail', svyashchyeniki, lyeviti ta slugi khramu. a v erusalimi sidili z yudinikh siniv, i z vyenyiaminovykh siniv, i z siniv efryemovykh ta manasiinikh: utai, sin ammiguda,

sina omri, sina imri, sina bani, z siniv pyeryetsa, yudinogo sina. a z shilonyan: pyervorodzhynii asaya ta sini iogo. a z siniv zyerakhovdhi: euil, ta brati ikh, shist' sotyen' i dyev'yatdyesyat. a z siniv vyeniyaaminovikh: sallu, sin myeshullama, sina godavii, sina syenui, i ivnyeya, sin erokhamiv; i yela, sin uzzi, sina mikhri, i myeshullam, sin shyefatii, sina ryeuila, sina ivniii, i brati ikhni za ikhnimi nashchadkami, dyev'ya' sotyen' i p'yatdyesyat i shist'. usi tsi muzhi golovi bat'kiv, domu bat'kiv svoikh. a iz svyashchyenikiv: edaya, i egoyariv, i yakhin. a azariya, sin khilkiii, sina myeshullama, sina sadoka, sina myeraiota, sina akhitava, upravityel' bozhogo domu; i adaya, sin erokhama, sina pashkhura, sina malkiii; i masai, sin adila, sina yakhyzeri, sina myeshullama, sina myeshillyemita, sina immyera; i brati ikh, golovi domu svoikh bat'kiv tisyacha i sim sotyen' i shistdyesyat, duzhye dobri muzhi na pratsyu v dili bozhogo domu. a z lyevitiv: shyemaya, sin khassuva, sina azrikama, sina khashav'i, z siniv myerari; i bakbakkar, khyeryesh, i balal, i mattaniya, sin mikhi, sina zikhri, sina asafa; i avadiya, sin shyemai, sina galala, sina edutuna; i byeryekhiya, sin asi, sina yelkani, shcho sidiv v osadakh nyetof'yan. a pridvyerni: shallum, i akkuv, i talmon, i akhiman, i brati ikhni; shallum buv golova. i azh dotyepyer voni v tsars'kii brami na skhid, voni pridvyerni taboriv lyevievikh siniv. a shallum, sin korye, sina yev'asafa, sina korakha, i brati iogo z domu iogo bat'ka, korakhivtsi, na pratsi sluzhbi, styeryegli porogi skinii, a ikhni bat'ki buli nad gospodnim taborom, styeryegli vkhid. i pinkhas, sin yelyeazariv, buv nad nimi kolis' zvyerkhnikom, i gospod' buv iz nim. zakharii, sin myeshyelyemii, buv pridvyernii pri vkhodi skinii zapovitu. usikh ikh, vibranikh na pridvyernikh pri porogakh, bulo dvisti i dvanadtsyat'. voni pyeryepisani po svoikh osadakh. ikh postaviv david ta prozorliyvets' samuil za ikh virmist'. i voni ta ikhni sini buli pri bramakh gospodn'ogo domu, domu skinii, za vartami. na chotiri boki buli pridvyerni: na skhid, na zakhid, na pivnich, na pivden'. a brati ikhni buli po syelakh, musili prikhoditi na sim dyen', vid chasu do chasu, shchob buti z nimi na sluzhbi, bo v sluzhbi buli chotiri pyershii pridvyerni, voni lyeviti; voni zh doglyadali pomyeshkan' ta skarbin bozhogo domu. i voni vsyu nich pyeryebuvali navkolo bozhogo domu, bo na nikh buv obov'yazok varti, i vona shchoranku vidmikali dvyeri. i z nikh buli dyekhto kolo sluzhbovog posudu, bo za chislom iogo prinosili, i za chislom iogo vinosili. i z nikh dyekhto buli priznachyeni do posudu ta do vsyakikh svyatikh ryechei: i nad psyenichnoyu mukouy, i nad vinom, i nad olivoyu, i nad ladanom, i nad pakhoschchami. a z svyashchyenichkii siniv buli ti, shcho mishali zapashnye na kadilo. a matitiya z lyevitiv, vin pyervorodzhynii korakhivtsya shalluma, buv u sluzhbi nad spravoyu skovorid. a z siniv kyegativtsiv, z ikhnikh brativ, buli nad khlibom pokaznim, shchob prigotovlyati shchosuboti. a otsye spivaki, golovi bat'kivs'kikh domiv lyevitiv, po kimnatakh, buli vil'ni nad inshoi pratsi, bo vdyen' ta vnochi buli voni pri svoii roboti. otsye golovi bat'kivs'kikh domiv lyevitiv za ikhnimi nashchad-

kami, golovi, shcho sidili v erusalimi. a v giv'oni sidili: bat'ko giv'onu eiil, a im'ya iogo zhintsi maakha, i pyervorodzhynii sin iogo avdon, i tsur, i kish, i baal, i nyer, i nadav, i gyedor, i akhio, i zakharii, i miklot. a miklot porodiv shim'ama. i voni tyezh sidili v erusalimi pri bratakh svoikh, zo svoimi bratami. a nyer porodiv kisha, a kish porodiv saula, a saul porodiv ionatana, i malki-shuyu, i avinadava, i yeshbaala. a sin ionataniv myeriv-baal, a myeriv-baal porodiv mikhu. a sini mikhi: piton, i myelyekh, i takhryeya. a akhaz porodiv yaru, a yara porodiv almyeta, i azmavyeta, i zimri. a zimri porodiv motsu. a motsa porodiv bin'yu, iogo sin ryefaya, iogo sin yel'asa, iogo sin atsyel. a v atsyela bulo shyestiero siniv, a otsye ikhni imyena: azrikam, bokhyeru, i izmail, i shyear'ya, i ovadiya, i khanan, otsye sini atsyelovi.

10

a filistimlyani voyuvali z izrail'em. i pobigli izrail'eyi muzhi pyeryed filistimlyanami, i padali trupami na gori gilboa. i gnalisya filistimlyani za saulom ta za iogo sinami. i povbivali filistimlyani ionatana, i avinadava, i malki-shuya, saulovikh siniv... i stav bii tyazhkii dlya saula, i luchniki kinulisi na n'ogo, i vin zlyakavsya tikh luchnikov. i skazav saul do svogo zbroenoshi: vityagni myecha svogo, i probii myenye nim, shchob nye priishli tsi nyeobrizani, i nye znushchalisya nado mnoyu! ta nye khotiv zbroenosha, bo duzhye boyavsya. todi vzyav saul myecha ta i upav na n'ogo... i pobachiv zbroenosha, shcho pomyer saul, i vpav i vin na myecha, ta i pomyer... i pomyer saul i troe siniv iogo, ta vvyes' iogo dim pomyerli razom. i pobachili vsi izrail'tyani, shcho myeshkali v dolini, shcho vsi vtikayut', ta shcho pomyer saul ta sini iogo, to pokidali svoi mista i povtkali, a filistimlyani poprikhodili, i osilisya v nikh... i stalosya drugogo dnya, i priishli filistimlyani, shchob poobdirati trupi, ta i znaishli saula ta siniv iogo, shcho lyezhali na gori gilboa. i voni poobdirali iogo, i ponyesli golovu iogo ta zbroyu iogo, i poslali v filistims'ki krai navkolo, shchob spovistiti v domakh svoikh bozhkiv ta narodovi. i voni poklali zbroyu iogo v domi svogo boga, a golovu iogo pribili v domi dagona. i pochuv uyves' gilyeads'kii yavyesh pro vsye, shcho filistimlyani зробили saulovi, i vstali vsi khorobri, i ponyesli saulove tilo ta tila siniv iogo, i prinyesli do yavyeshu, ta i pokhovali ikhni kosti pid dubom v yavyeshi, i postili sim dyen'. i pomyer saul za svoe byezzakonnnya, shcho vin nim spronyevirivsya proti gospoda chyeryez gospodne slovo, yakogo nye trimavsya, a takozh chyeryez tye, shcho pitavsya vishchogo dukha, shchob vividati, a nye vidaduvav vid gospoda. i vin ubiv iogo, a tsarstvo iogo pyeryedav davidovi, essayevomu sinovi.

11

i zibravsya vvyes' izrail' do davidu v khyevron, govoryachi: otsye mi kist' tvoya ta tilo tvoe! i davnish, koli saul buv tsaryem, ti vodiv ta privodiv izrail'ya na viinu. i skazav gospod', bog tvii, tobi: ti budyesh

pasti naroda mogo, izrailya, i ti budyesh knyazyem nad narodom moim, izraillyem. i priishli vsi izrail'yevi starshi v khyevron, a david sklav iz nimi umovu v khyevroni pyeryed gospodnim litsyem. i pomazali voni davida tsaryem nad izraillyem, za gospodnim slovom chyeryed samuila. i pishov david ta vvyes' izrail' do erusalimu, vin evus, i tam buli evusyeyani, myeshkantsi togo krayu. i skazali myeshkantsi evusu do davida: ti nye vviidyesh syudi! ta zdobuv david tyverdnyu sion, vin misto davida. i skazav david: kozhyen, khto naipysrshye pob'e evusyeyanina, toi stanye za golovu ta za zvyerkhnika. i vviishov naipysrshye ioav, sin tsyeruini, i stav za golovu. i osivsyav david u tyverdini, tomu nazvav im'ya ii: davi-dovye misto. i vin zbuduvav misto navkolo, vid millo i azh navkolo, a ioav vidnoviv ryeshtu mista. i david stavav usye bil'shim, a gospod' savaat buv iz nim. a otsye golovi davidovikh litsariv, shcho khorobro trudilisya z nim u iogo tsarstvi, z usim izraillyem, shchob nastanoviti iogo tsaryem, za gospodnim slovom, nad izraillyem. a otsye chislo davidovikh litsariv: yashov'am, sin gakhmoni, golova tridtsyati, vin makhnuv svoim spisom i pobiv za odin raz tri sotni! a za nim yelyeazar, sin dodo, akhokh'yanin, vin odin iz tr'okh litsariv. vin buv iz davidom u pas-damimi, a filistimlyani zibralsiya tam na bii. i bula tam dilyanka polya, povna yachmyenyu, a narod utikav pyeryed filistimlyanami. ta voni stali posyeryed dilyanki, i vryatuvali ii ta i pobili filistimlyan. i gospod' podav vyelikyu pyeryemogu! i ziishli troe z tikh tridtsyati na pyeryedi na skelyu do davida, do pyechyeri adullam. a filistims'kii tabir taboruvav u dolini ryefaim. david zhye buv toti v tyverdini, a filistims'ka zaloga bula toti v vifyeemi. i spragnuv david ta i skazav: khto napoit' myenye vodoyu z vifyeems'koi krinitsi, shcho v brami? i prodyerlisya tsi troe do filistims'kogo taboru, i zachyerpunuli vodi z vifyeems'koi krinitsi, shcho v brami. i voni vinyesli i prinyesli do davida, ta david nye skhotiv ii piti, i viliv ii dlya gospoda, ta i skazav: boroni myenye, bozhnye mii, chinitii takye! chi ya budu piti krov tsikh muzhiv, shcho khodili, narazhayuchi zhittya svoe? bo zhittyam svoim voni prinyesli ii! i nye khotiv vin piti ii. otsye zrobili troe tsikh litsariv. a avshai, ioaviv brat, vin golova tikh tr'okh. i vin makhnuv svoim spisom i pobiv tri sotni! i vin mav naislavnishye im'ya syeryed tr'okh. z tikh tr'okh syeryed dvokh vin buv naishanovnishii, i stav im za providnika. a do tikh tr'okh nye dosyag. byenaya, sin egoyadin, sin khorobrogo muzha, vyelikii u dilakh, z kavtsyeilu, vin pobiv dvokh siniv arila moavs'kogo. i vin ziishov i zabiv lyeva v syeryedini yami snizhnogo dnya. i vin pobiv odnogo egyptyanina, muzha postavnogo, na p'yat' liktiv, a v rutsi egyptyanina buv spis, yak tkats'kii val. i ziishov vin do n'ogo z kiem, i virvav spisa z ruki togo egyptyanina, ta i iogo zabiv iogo spisom. otsye zrobiv byenaya, sin egoyadin, i iogo im'ya bulo syeryed tikh tr'okh khorobrikh. z tikh tridtsyati vin buv naipovazhnishii, a do tikh tr'okh nye dosyag, i david priznachiv iogo do svoei pribichnoi storozhi. a khorobri muzhi buli tsi: asail, ioaviv brat, yelkhanan, sin dodo, iz vifyeemu, garar'yanin shammot, pyelonyanin khyelyes, ira, sin ikkyeshiv,

tyekoyanin, antotyanyin aviyezyer, khushatyanin sib-byekhai, akhokh'yanin ilai, nyetofatyanyin magari, khyelyed, sin baanin, nyetofatyanyin, itai, sin rivaiv, z giv'i vyenyaminovoi, pir'atonyanin byenaya, khurai z nakhalye-gaashu, arv'yanin avil, bakharum'yanin azmavyet, shaalvonyanin yel'yakhba, sini gizonyanina gashyema, ionatan, sin shagye, garar'yanin, akhiyam, sin sakhariv, garar'yanin, yelifal, sin uriv, myekhar'yanin khyefyer, pyelonyanin akhiya, karmyanyan khitsro, naarai, sin yezlaiv, ioil, brat nataniv, mivkhar, sin gagri, ammonityanyin tsyelyek, byerotyanin nakhray, zbroenosha ioava, tsyeruino go sina, itryanin ira, itryanin garyev, khittyeanyan uriya, zavad, sin akhlaya, adina, sin shizin, ruvimivets', golova ruvimivtsiv i nad tridtsyat'ma, khanan, sin maakhin, i mitnyanin iosafat, ashtyeryanyin uzziya, shama, i yeuil, sini aroyeryanina khotama, edail, sin shimri, i iokha, iogo brat, titsyanin, makhav'yanin yeliil, i erivai, i ioshav'ya, sini yel'naamovi, i moavityanin itma, yetiil, i ovyed, i yaasil iz tsovi.

12

a tsye ti, shcho poprikhodili do davida v tsiklag, koli vin shchye khovavsyav pyeryed saulom, sinom kishyevim, i voni buli syeryed litsariv, shcho dopomagali v viini, shcho buli ozbroeni lukom, shcho kidali pravitsyeyu ta livitsyeyu kaminnya ta strili z luka, z saulovikh brativ, vid vyenyaminama: golova akhiyezyer ta ioash, sini giv'yanina shyemai, i eziil ta pyelyet, azmavyetovi sini, i byerakha, i annyetyanyin egu, i giv'onyanin ishmaya, litsar syeryed tridtsyat'okh ta starshii nad tridtsyat'ma, i irmyeya, i yakhazil, i iokhanan, i gyedyeryanyin iozavav, yel'uzai, i erimot, i byeal'ya, i shyemariya, i garif'yanin shyefatiya, yelkana, i ishshiya, i azaryeil, i ioeyezyer, i yakhov'am, khorkh'yani, i ioila ta zyevidiya, sini erokhamovi, z gyedoru. a z gadyan viddililisya do davida do tyverdini v pustynyu litsari voyaki, muzhi vidvazhni, na viini, ozbroeni vyelikim shchitom ta spisom. a ikhni oblichchya to oblichchya lyev'yachi, a shchodo shvidkosti voni buli, yak sarni na gorakh. golova yezyer, drugii ovadiya, tryetii yeliav, chyetvyertii mishmanna, p'yatii irmyeya, shostii attai, s'omii yeliil, vos'mii iokhanan, dyev'yatii yelzavav, dyesyatii eryemiya, odinadtsyatii makhbanai. otsi buli z gadovikh siniv, golovi viis'kovikh viddiliv, malii odin na sotnyu, a vyelikii na tisyachu. tsye ti, shcho pyeryeishli iordan pyershogo misyatsya, koli vin buv pyeryepovnyenii ponad usi byeryegi svoi, i porozganyali vsikh myeshkantsiv dolin na skhid ta na zakhid. i priishli z siniv vyenyaminovikh ta yudinikh azh do tyverdini do davida. a david viishov pyeryed nikh, i, vidpovidayuchi, skazav im: yakshcho vi priishli do myenye z mirom, shchob dopomagati myeni, budyae moe syertsye z vami za odnye, a yakshcho zraditye myenye suproti vorogiv moikh, koli nyema obmani v rukakh moikh, to pobachit' tsye bog nashikh bat'kiv, i pokarae! i ziishov dukh na amasaya, golovu tridtsyati, i vin prikazav: mir, davidye, tobi, i z toboyu, o sinu esseye! mir tobi, i mir tomu, khto tobi pomagae, go tobi pomagae tvii bog! i priinyav ikh david, i postaviv na choli

viis'ka. i z manasii pyeryebigli do davida, koli vin ishov iz filistimlyanami proti saula na viinu, a vin nye pomig im, bo filistims'ki knyazi, poradivshis', vidislali iogo, govoryachi: za tsinu nashikh goliv vin khochye pyereyti do svogo pana saula! koli vin ishov do tsiklagu, zbigli do n'ogo z manasii: adnakh, i iozavad, i ediail, i mikhail, i iozavad, i yeligu, i tsil-lyetai, golovi manasiinikh tisyachok. i voni dopomagali davidovi proti yurbi, bo voni vsi khorobri voyaki, i postavali providnikami viis'kovikh viddiliv. bo dyen'-u-dyen' prikhodili voni do davida pomagati iomu, azh stav tabir vyelikii, yak tabir bozhii. a ot-sye chislo golovnikh ozbroenikh viis'kovikh viddiliv, voni priishli do davida v khyevron, shchob pyeryedati saulovye tsarstvo iomu, za gospodnim slovom: yudinikh siniv, shcho nosili vyelikogo shchita ta spisa, shist' tisyach i visim sotyen' ozbroenogo viis'ka. z symeonovikh siniv khorobrikh voyakiv viis'kovogo viddilu sim tisyach i sto. z lyevievikh siniv chotiri tisyachi i shist' sotyen'. i egoyada, provodir siniv aaronovikh, a z nim tri tisyachi i sim sotyen'. i yunak sadok, khorobrii voyak, ta dim iogo bat'ka, zvyerkhniv dvadtsyat' i dva. a z vyeniyaninovikh siniv, saulovikh brativ, tri tisyachi, a bil'sha chastina ikh azh dotepyer trimalysya saulovogo domu. a z efremovikh siniv dvadtsyat' tisyach i visim sotyen' khorobrikh voyakiv, muzhiv slavnikh domu ikhnikh bat'kiv. a z polovini manasiinogo plyemyeni visimnadtsyat' tisyach, shcho buli dokladno zaznacheny za imyenyem, shchob priiti nastanoviti davida tsaryem. a z issakharovikh siniv, shcho mali rozuminnyya chasu, shchob znati, shcho budye robiti izrail', ikh goliv bulo dvisti, a vsi ikhni brati robili za ikhnim nakazom. iz zavulona tikh, shcho vikhodyat' na viinu, shcho stavlyat'sya v boiovomu poryadku zo vsyakimi viis'kovimi ryechemi, p'yatdyesyat tisyach, shchob dopomagati z tsilim syertsyem. a z nyefalimu tisyacha zvyerkhniv, a pri nikh zo shchitom ta spisom tridtsyat' i sim tisyach. a z danyan tikh, shcho stavlyat'sya v boiovomu poryadku dvadtsyat' i visim tisyach i shist' sotyen'. a z asira tikh, shcho vikhodyat' na viinu, shchob stavitisya v boiovim poryadku, sorok tisyach. a z togo boku iordanu z ruvimivtsiv, i gadivtsiv, i z polovini manasii, zo vsyakimi viis'kovimi znaryaddyami dlya boyu sto i dvadtsyat' tisyach. usi tsi lyudi viis'kovi, shcho stavilisya v boiovomu poryadku, tsilim syertsyem poprikhodili do khyevronu, shchob nastanoviti davida tsaryem nad usim izrailiyem. ta i ryeshita izrailyya buli odnosy-erdi, shchob nastanoviti davida tsaryem. i buli voni tam iz davidom tri dni, ili ta pili, bo ikhni brati nago-tovili im. a takozh ti, shcho buli bliz'ki do nikh, azh do issakhara, i zavulona, i nyefalima, sprowadzhuvali khliv oslami, i vyerblyudami, i mulami, i khudoboyu vyelikoyu, izhu muchnu, spryesovani figi, i rodzinki, i vino, i olivu, i khudobu vyelikuu, i khudobu dribnu, duzhnye bagato, bo radist' bula v izraili.

13

i radivsyia david iz tisyachnikami ta z sotnikami, zo vsima znachnimi. i skazav david do vsiei izrailyevoi gromadi: yakshcho vam tsye dobre, a vid gospoda,

boga nashogo vpodobanye, poshlimo do nashikh brativ, pozostalikh po vsikh izrailievikh krayakh, a z nimi do svyashchenikov ta lyevitiv, po mistakh ta po ikhnikh pasovis'kakh, i nyekhai zbyerut'sya do nas. i vyernimo kovcheyga nashogo boga do nas, bo nye zvyertalisyya mi do n'ogo za saulovikh dnyv. i skazala vsya gromada, shchob zrobiti tak, bo slushna bula ta rich v ochakh us'ogo narodu. i zibrav david us'ogo izrailyya vid egypets'kogo shikhhoru i azh tudi, dye idyet'sya do khamatu, shchob sprovaditi bozhogo kovcheyga z kir'yat-earimu. i pishov david ta vvyes' izrail' u baalu, v yudin kir'yat-earim, shchob vinyesti zvidti kovcheyga boga, gospoda, shcho sidit' na khyeruvimakh, shcho im'ya iogo priklikaet'sya. i povyezli bozhogo kovcheyga na novomu vozi z avinadavovogo domu, a uzza ta akhio provadili togo voza. a david ta vvyes' izrail' grali pyeryed bozhim litsyem z usiei sili, i z pisnyami, i na tsitrakh, i na ar-fakh, i na bubnakh, i na tsimbalahk, i na surmakh. i priishli voni azh do kidonovogo toku, i prostyag uzza svoyu ruku, shchob pidkhopiti kovcheyga, bo voli kahlilili iogo. i zapalivsyia na uzzu gnyv gospod-nii, i vin ubiv iogo za tye, shcho prostyag ruku svoyu do kovcheyga. i pomyer vin tam pyeryed gospod-nim litsyem... i zazhurivsyia david tim, shcho gospod' ubiv uzzu, i vin nazvav im'ya tomu mistyyu: pyeryets-uzza, i tak vono zvyet'sya azh do ts'ogo dnya. i togo dnya david zlyakavsyia boga, govoryachi: yak ya vnysu do syebe bozhogo kovcheyga? i nye poviz david kovcheyga do syebe, do davidovogo mista, a napraviv iogo do domu gatyania ovyed-yedoma. i probuvav bozhii kovcheyg iz domom ovyed-yedoma v iogo domi tri misyatsi. a gospod' poblagosloviv dim ovyed-yedoma, ta vsye, shcho bulo iogo.

14

a khiram, tsar tirs'kii, poslav do davida posliv, i kye-drovogo dyeryeva, kamyenyariv ta tyeslyariv, shchob zbuduvati iomu dim. i piznav david, shcho gospod' mitsno postaviv iogo tsaryem nad izrailiyem, bo tsarstvo iogo bulo pidnyesyenye visoko radi narodu iogo, izrailyya. i vzyav david ishcheye zhinok v erusal-imi, i david porodiv ishcheye siniv ta dochok. a ot-sye imyena narodzhnyenikh iomu v erusalimi: sham-mua i shovav, natan i solomon, i ivkhar, i yelishuya, i yelpyelyet, i nogakh, i nyefyeg, i yafiya, i yelishama, i yel'yada, i yelifyelyet. i pochuli filistimlyani, shcho david buv pomazanii na tsarya nad usim izrailiyem, i pidnyalisya vsi filistimlyani, shchob shukati davida. a david pochuv pro tsye, i viishov proti nikh. a filistimlyani priishli i stali taborami v dolini ryefaim. i pitavsyia david u boga, govoryachi: chi vikhoditi na filistimlyan, i chi dasi ti ikh v ruku moyu? i vidkazav iomu gospod': viidi, i ya dam ikh u ruku tvoyu. i zi-ishli voni do baal-pyeratsimu, i david pobiv ikh tam. i skazav david: rozviv bog vorogiv moikh rukoyu moeyu, yak proriv vodi! tomu nazvali im'ya togo mistyya: baal-pyeratsim! a voni pozostavili tam bogiv svoikh, i david nakazav, i voni buli spalenyi v ogni. a filistimlyani shcheye otaborilisya v dolini. a david ishcheye pitavsyia boga, i bog iomu skazav: nye pidyesh za nimi, a povyerni vid nikh, i pribudyesh do nikh

z-navproti bal'zamovogo liska. i stanyet'sya, yak ti pochuesh shyelysty nibi krokiv na vyerkhovityakh bal'zamovikh dyeryev, todi viidyesh na bi, bo to vishov bog pyeryed tyebye, shchob pobiti filistims'kii tabir. i zrobiv david tak, yak nakazav iomu bog, i voni pobili filistims'kii tabir vid giv'onu azh do gyezyeru. i nyeslosya davidovye im'ya po vsikh krayakh, a gospod' dav, shcho vsi narodi boyalis' iogo.

15

i porobiv vin sobi domi v davidovomu misti, i prigotoviv mistsye na bozhogo kovcheyga, i roztyagnuv dlya n'ogo skiniyu. todi david skazav, shchob nikhto nye nosiv bozhogo kovcheyga, okrim lyevitiv, bo ikh vibrav gospod' nositi kovcheyga gospoda ta sluzhiti iomu azh naviki. i david zibrav us'ogo izrailya do erusalimu, shchob vinyesti gospodn'ogo kovcheyga na iogo mistsye, yakye prigotoviv iomu vin. i zibrav david aaronovikh siniv ta lyevitiv. vid kyegatovikh siniv: zvyerkhnik uril, a brativ iogo sotnya i dvadtsyat'. vid siniv myerari: zvyerkhnik asaya, a brativ iogo dvisti i dvadtsyat'. vid gyershomovikh siniv: zvyerkhnik ioil, a brativ iogo sotnya i tridtsyat'. vid yelitsafanovikh siniv: zvyerkhnik shyemaya, a brativ iogo dvisti. vid khyevronovikh siniv: zvyerkhnik yeliil, a brativ iogo visimdyesyat. vid uzziilovikh siniv: zvyerkhnik amminadav, a brativ iogo sotnya i dvanadtsyat'. i poklikav david svyashcheynikiv sadoka ta yeviyatara, ta lyevitiv: uriila, asayu, i ioila, shyemayu i yeliila, i amminadava ta i skazav do nikh: vi golovi rodiv lyevitiv. osv'yatit'sya vi ta vashi brati, i pyeryenyetye kovcheyga gospoda, boga izrail'yevogo, do mistsya, yakye prigotoviv ya iomu. bo chyeryez tye, shcho spochatku nye vi tsye robili, to vdariv nas gospod', bog nash, bo mi nye shukali iogo tak, yak nalyezhalo. i osv'yatilisya svyashcheyniki ta lyeviti, shchob pyeryenyesti kovcheyga gospoda, boga izrail'yevogo. i ponyesli sini lyevitiv bozhogo kovcheyga, yak nakazav buv moiseyi za gospodnim slovom, na plyechakh svoikh, na dyerzhakakh, na sobi. i skazav david zvyerkhnikam lyevitiv, shchob postavili svoikh brativ spivakiv na priladdiyakh pisi, na tsitrakh, arfakh, ta tikh, shcho grayut' na tsimbalakh, shchob pidnyesti goslo na radist'. i postavili lyeviti gyemana, ioilovogo sina, a z brativ iogo asafa, sina byeryekhi, a z siniv myerari, ikhnikh brativ yetana, sina kushai. a z nimi ikhnikh brativ drugikh: zakhariya, i yaaziila, i shyemiramota, i ekhiila, i unni, yeliava, i byenayu, i maasyeyu, i mattitiyu, i yeliflyeya, i miknyeyu, i ovyed-yedom, i eila, pridvyernikh. a spivakiv: gyemana, asafa ta yetana grati na midyanikh tsimbalakh. a zakhariya, i aaziila, i shyemiramota, i ekhiila, i unni, i yeliava, i maasyeyu, i byenayu na tsitrakh, na alatot. a mattitiyu, i yeliflyeyegu, i miknyeyu, i ovyed-yedom, i eila, i azaziyu na arfakh, na oktavi, shchob pochinati gru. a kyananiyu, zvyerkhnikam lyevitiv, nad noshyennyam; vin navchav nositi, bo vmiv togo. a byeryekhiya ta yelkana pridvyerni pri kovcheyzi. a shyevaniya, i iosafat, i natanail, i amasai, i zakharii, i byenaya, i yeliyeyzer, svyashcheyniki, surmili v surmi pyeryed bozhim kovcheygom, a ovyed-yedom ta ekhiya prid-

vyerni dlya kovcheyga. i pishov david i izrail'yevi starshi ta tsyachniki, shchob pyeryenyesti kovcheyga gospodn'ogo zapovitu z ovyed-yedomovogo domu z radistyu. i stalosya, koli bog dopomagav lyevitam, shcho nyesli kovcheyga gospodn'ogo zapovitu, to voni prinyesli v zhyertvu sim bikiv ta sim baraniv. a david buv zodyagnenyi v odyezhu z visonu, yak i vsi lyeviti, shcho nyesli kovcheyga, i spivaki, i kyananiya, zvyerkhnik noshyennya i spivakiv, a na dvidi buv shchye i l'nyanii yefod. i vvyes' izrail' nis kovcheyga gospodn'ogo zapovitu z radisnim krikom, i zo zvukom roga, i z surmami, i z tsimbalami, grayuchi na tsitrakh ta na arfakh. i stalosya, koli kovcheyg gospodn'ogo zapovitu priiшов azh do davidovogo mista, to myelkhola, saulova dochka, viglyadala chyeryez vikno. i pobachila vona tsarya davida, shcho tantsyuvav ta grav, i znyevazhila iogo v svoemu syertsii.

16

i prinyesli voni bozhogo kovcheyga, i postavili iogo v syeryedini skini, shcho roztyagnuv dlya n'ogo david, i prinyesli tsilopal'yennya ta mirmi zhyertvi pyeryed bozhim litsyem. i pokinchiv david prinosti tsilopal'yennya ta mirmi zhyertvi, ta i poblagosloviv narod im'yam gospodnim. i vin podiliv dlya vsyakogo izrail'yevogo muzha, vid cholovika i azh do zhinki, kozhnomu po bukhantsyevi khliba, i po kavalkovi m'ysa ta po vinogradnomu kalachyevi. i vin popriznachuvav pyeryed gospodnim kovcheygom iz lyevitiv sluzhachikh, shchob voni viznavali, i proslavlyali, i khvalili gospoda, boga izrail'yevogo: asaf buv golovoyu, a drugii po n'omu zakharii, eiil, i shyemiramot, i khlil, i mattitiya, i yeliyav, i byenaya, i ovyed-yedom, i eiil na znaryaddyakh tsitr ta na arfakh, a asaf goslosno grav na tsimbalakh. a svyashcheyniki byenaya ta yakhaziil na surmakh, zavzhdi pyeryed kovcheygom bozhogo zapovitu. togo dnya, todi david dav upyershye psalma na podyaku gospodyevi chyeryez asafa ta brativ iogo: dyakuitye gospodu, klichyte im'ya iogo, syeryed narodiv zvischaitye pro vchinki iogo! spivaitye iomu, graitye iomu, govoriť pro vsi chuda iogo! khvalit'sya svyatim iogo imyennyam, khai tishit'sya syertsye shukayuchikh gospoda! poshukuitye gospoda i silu iogo, litsye iogo zavzhdi shukaitye! pam'yataitye pro chuda iogo, yak i vin uchiniv, pro oznaki iogo ta pro prisudi uti iogo vi, nasiniya izrailya, raba iogo, sini yakovovi, vibrantsi iogo! vin gospod', bog nash, po tsilii zymli iogo prisudi! pam'yataitye naviki iogo zapovita, slovo, yakye nakazav vin na tsyachu rodiv, shcho slach vin iogo z avraamom, i prisyagu iogo dlya isaka. i vin postaviv iogo za zakona dlya yakova, izrail'yevi zapovitom naviki, govoryachi: dam tobi krai khanaans'kii, yak nadil spadshchini dlya vas! todi ikh bulo nyevyelike chislo, nyechislyenni buli ta prikhd'ki na inshii zymli, i vid narodu khodili voni do narodu, i vid tsarstva do inshogo lyudu. nye dovoliv nikomu vin krivditi ikh, i za nikh vin tsaryam dokoryav: nye dotorkuytesya do moikh pomazantsiv, a prorokam moim nye robitye likhogo! gospodyevi spivaitye, vsya zym-

lye, z dnya-na-dyen' spovishchaitye spasinnya iogo! rozpovidaitye pro slavu iogo mizh poganami, pro chuda iogo mizh usima narodami. bo vyelikii gospod' i proslavlyenii vye'l'mi, i vin naigriznishii nad bogiv usikh! bo vsi bogi narodiv bozhki, a gospod' nyebesya sotvoriv! slava ta vyelich pyeryed litsyem iogo, sila ta radist' na mistsi iogo. daitye gospodu, rodi narodiv, daitye gospodu slavu ta silu, daitye gospodu slavu imyennya iogo, prinos'tye darunka i prikhod'tye pyeryed litsye iogo! klanyaityesya gospodyevi v vyelichchi svyatomu! pyeryed litsyem iogo zatryemti, usya zye'mlye, bo mitsno postavlyenii vsyesvit, shchob nye zakhitav'sya! khai nyebo radie, i khai vyesyelit'sya zye'mlya, i khai syeryed narodiv govoryat': tsaryue gospod'! nyekhai grimit' morye i iogo povnota, nyekhai polye radie ta vsye, shcho na n'omu! todi pyeryed gospodnim litsyem derye'va lisni zaspivayut', bo zye'mlyu suditi idye vin. dyakuitye gospodu, dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! i promov'tye: spasi nas, o bozhnye spasinnya nashogo, i zbyeri nas, i nas uryatui vid narodiv, shchob dyakuvati imyennyu svyatomu tvoemu, shchob tvoeyu khvalitisya slavo'yu! blagoslovyen-nii gospod', bog izrailiv, vid viku i naviki! a narod uyves' skazav: amin' i khvala gospodyevi! i david pozostaviv tam pyeryed kovcheygom gospodn'ogo zapovitu asafa ta brativ iogo, shchob zavzhdii sluzhili pyeryed kovcheygom, shcho v yakii dyen' tryeba bulo, i ovyed-yedoma ta brativ iogo, shistdyesyat i vis'mokh; a ovyed-yedoma, edutunovogo sina, ta khosa za pridvyernikh; a svyashchyenika sadoka ta brativ iogo svyashchyenikiv pyeryed gospodnim namyetom na pagirku, shcho v giv'oni, shchob prinositi tsilopalenyennya dlya gospoda na zhyertchorni tsilopalenyennya, zavzhdii rankom ta vvyechori, ta na vsye inshye, shcho napisanye v zakoni gospoda, shcho nakazav buv izrailievi. a z nimi gyeman ta edutun, ta ryeshat vibranikh, shcho buli dokladno zaznachyeni poimyenno, shchob dyakuvati gospodyevi, bo naviki iogo milosyerdya! a z nimi surmi ta tsimbali dlya tikh, shcho grayut', ta znaryadyya dlya bozhoi pisni. a sini edutunovi storozhi do brami. i porozkhodiv'sya vvyes' narod, kozhyen do domu svogo. a david vyer-nuv'sya, shchob poblagosloviti svii dim.

17

i stalosya, yak david sidiv buv u domi svoim, to skazav david do proroka natana: os' ya sidzhu v kyedrovomu domi, a kovcheyg gospodn'ogo zapovitu pid zanaly-isami!... i skazav natan do david: zrobi vsye, shcho v syertsii tvoemu, bo bog iz tobouy! i stalosya tiei nochi, i bulo bozhnye slovo do natana, govory-achi: idi, i skazhyesh moemu rabovi davidovi: tak skazav gospod': nye ti zbuduesh myeni ts'ogo khrama na pyeryebuvannya. bo ya nye sidiv u khrami vid dnya, koli viviv izrailya, azh do dnya ts'ogo, i kholdiv vid shatra do shatra, i vid namyetu do namyetu. skriz', dye til'ki khodiv ya mizh usim izrail'em, chi skazav ya khoch slovo kotromu z izrailievikh suddiv, yakim nakazav ya pasti naroda mogo: chomu iv nye zbuduvali myeni kyedrovogo khrama? a tyepyer tak skazhyesh rabovi moemu davidovi: tak skazav gos-

pod' savaot: ya vzyav tyebye z pasovis'ka vid otari, shchob stav ti volodaryem nad moim narodom, izrail'em. i buv ya z tobouy skriz', dye ti khodiv, i vin-ishchiv ya vsikh vorogiv tvoikh pyeryed tobouy, i zrobit ya tobi im'ya, yak im'ya tikh vyelikikh, shcho na zye'mli. i dav ya mistsye moemu narodovi izrailievi, i posadiv iogo tak, shcho vin pyeryebuvatymye na tomu samomu mistsi. i vin uzhye nye tryemtitymye, a krivdniki nye budut' nishchiti iogo, yak pyershye. a vid dniv, koli ya nastanoviv suddiv nad svoim narodom, izrail'em, to poniziv usikh vorogiv tvoikh. i zvischayu tobi, shcho gospod' zbudue tobi dim. i staneyt'sya, koli vipovnyat'sya tvoi dni, shchob piti do bat'kiv svoikh, to ya postavlyu po tobi tvoe nasinnya, shcho budye z siniv tvoikh, i postavlyu mitsno iogo tsarstvo. vin zbudue myeni khram, a ya postavlyu iogo trona mitsno azh naviki. ya budu iomu za bat'ka, a vin budye myeni za sina, a milosti svoei ya nye vidiimu vid n'ogo, yak vidnyav ya vid togo, shcho buv pyeryed tobouy. i postavlyu iogo v khrami svoim ta v tsarstvi svoim azh naviki, i tron iogo budye mitsno stoyati naviki. za vsima tsimi slovami, za vsim tsim viddynnyam, tak govori v natan do david. i priishov tsar david, i siv pyeryed gospodnim litsyem ta i promoviv: khto ya, gospodi, bozhnye, i shcho takye dim mii, shcho ti doviv myenye azh syudi? ta i tsye bulo malye v ochakh tvoikh, bozhnye, i ti govori v pro dim svogo raba na maibutne, i ti pokazav myeni pokolinnya lyuds'kye, i pidnis myenye, gospodi bozhnye! shcho david dodast' shchye do tvogo na vshanuvannya tvogo raba? a ti svogo raba znaesh! gospodi, radi svogo raba ta za syertsyem svoim zrobit ti vsye tsye vyelikye, shchob zavidomiti pro vsi ti vyelikii ryechi. gospodi, nyema takogo, yak ti, i nyema boga, okrim tyebye, za vsim tim, shcho mi chuli svoimi ushima. i yakii e shchye odin lyud na zye'mli, yak tvii narod, izrail', shchob bog prikholdiv vikupiti iogo sobi za naroda, i shchob ustanoviti sobi imyennya vyelikikh ta strashnikh ryechyey, shchob vignati narodi pyeryed narodom svoim, yakogo ti vikupiv iz egiptu? i zrobit ti narod svii, izrailya, sobi za naroda azh naviki, i ti, gospodi, stav iomu za boga! a tyepyer, gospodi, nyekhai stanye pyevnim azh naviki tye slovo, yakye govori v ti pro svogo raba, i zrobi, yak govori v! a tvoe im'ya nyekhai budye mitsnye, i nyekhai budye vyelikye azh naviki, shchob kazali: gospod' savaot, bog izrailiv bog dlya izrailya, a dim tvogo raba davidu postavlyenii mitsno pyeryed litsyem tvoim. bo ti, bozhnye mii, ob'yaviv svoemu rabovi, shcho ti zbuduesh iomu dim, tomu rab tvii znaishov potryebu molitisya pyeryed litsyem tvoim. a tyepyer, gospodi, ti toi bog, i skazav pro svogo raba otsye dobre. a tyepyer buv ti laskavii poblagosloviti dim svogo raba, shchob buti naviki pyeryed litsyem tvoim, bo ti, gospodi, poblagosloviv, i vin poblagoslovyenii naviki!

18

i stalosya po tomu, i pobiv david filistimlyan ta pokonav ikh; i vzyav vin gat ta nalyezhni iomu mista z ruki filistimlyan. i pobiv vin moava, i stali moavityani davidovimi rabami, shcho prinosili dari.

i pobiv david gadad'yezera, tsarya tsovs'kogo, v khamati, koli toi ishov, shchob postaviti vladu svoyu na richtsi yefrati. i zdobuv david vid n'ogo tisyachi kolyesnits' i sim tisyach vyerkhivtsiv ta dvadtsyat' tisyach pishogo lyudu. i popidrizuvav david zhili konyam usikh kolyesnits', i pozostaviv iz nikh til'ki sotnyu dlya kolyesnits'. i priishov aram iz damasku na pomich gadad'yezzerovi, tsaryevi tsovs'komu, ta david vibiv syeryed siriyan dvadtsyat' i dvi tisyachi cholovika. i postaviv david u sirii damas'kii zalogu, i siriyani stali dlya davida rabami, shcho prinosili dari. a gospod' dopomagav davidovi skriz', dye vin khodiv. i pozabirav david zoloti shchiti, shcho buli na gadad'yezzerovikh rabakh, i poznosiv ikh do erusalimu. a z tivkhatu ta z kunu, gadad'yezzerovikh mist, pozabirav david duzhnye bagato midi, z nyei porobiv solomon midyanye morye i stovpi, ta midyani ryechi. i prochuv tou, tsar khamots'kii, shcho david pobiv usye viis'ko gadad'yezera, tsarya tsovs'kogo. i poslav vin sina svogo gadorama do tsarya davida, shchob privitati iogo, ta shchob poblagosloviti iogo za tye, shcho voyuvav iz gadad'yezzerom ta i pobiv iogo, bo gadad'yezzer provadiv viinu u tou, a z nim poslav vsyaki ryechi zoloti, i sribni, i midyani. i david prisvyativ ikh gospodyevi razom iz tim sriblom ta zolotom, shcho povinosiv vid usikh narodiv z yedomu, i z moavu, i vid ammonovikh siniv ta vid amalika. a avshai, sin tsyeruin, pobiv yedoma v solyanii dolini, visimnadtsyat' tisyach. i postaviv vin v yedomi zalogu, i stav uyves' yedom davidovimi rabami. a gospod' dopomagav davidovi skriz', dye vin khodiv. i tsaryuvav david nad usim izrailiyem, i chiniv sud ta spravvedlivist' us'omu svoemu narodovi. a ioav, sin tsyeruin, buv nad viis'kom, a iosafat, sin akhiludiv, kantslyer. a sadok, sin akhituviv, ta avimyelyekh, sin yev'yatariv, buli svyashcheyeniki, a shavsha pisar. a byenaya, sin egoyadin, buv nad kyeryetyaninom ta nad pelyetyaninom, a davidovi sini pyershii pri tsaryevii rutsi.

19

i stalosya po tomu, i pomyer nakhsh, tsar ammonits'kii, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo khanun. i skazav david: zrobylu ya milist' kханunovi, nakhshyevomu sinovi, yak bat'ko iogo zrobiv buv milist' myeni. i david poslav posliv, shchob potishiti iogo za iogo bat'ka. i pribuli davidovi rabi do ammonits'kogo krayu, do kханuna, shchob potishiti iogo. a nachal'niki ammonityan skazali do kханuna: chi david shanue bat'ka tvogo v ochakh tvoikh tim, shcho poslav tobi potishityeliv? chi zh rabi iogo priishli do tyebye nye na tye, shchob vvidati, i shchob znishchiti, i shchob vishpiguvati krai? i vzyav kханun davidovikh rabi ta i ogoliv ikh, i obrizav ikhnyu odyezhu v polovini azh do sidinnya, ta i vidpustiv ikh... i pishli i donyesli davidovi pro tikh muzhiv, a vin poslav navproti nikh, bo ti muzhi buli duzhnye osoromyeni. i tsar im skazav: sidit' v erikhoni, azh poki vidroste vam boroda, potim povyernyetyes'. i pobachili ammonityani, shcho voni znyenavdzhyni v davida. i poslav kханun ta ammonityani tisyachu talantiv sribla, shchob vinainyati sobi kolyesnitsi ta

vyerkhivtsiv z aramu dvokh richok i z aramu maakhi ta z tsovi. i nainyali voni sobi tridtsyat' i dvi tisyachi kolyesnits', i tsarya maakhi ta narod iogo, i priishli i taborovali pyeryed myedyevoyu. takozh ammonityani zibralisya zo svoikh mist i priishli do boyu. a koli david prochuv pro tseye, to poslav ioava ta vsye viis'ko litsariv. i povikhodili ammonityani, i vstavilisya do boyu pri vkhodi do mista. a tsari, shcho priishli, voni sami buli na poli. i pobachiv ioav, shcho boiovii front stav na n'ogo spyedyedu ta pozadu, to vibrav zo vs'ogo vibranogo v izraili, ta i ustanoviv ikh navproti siriyan. a ryeshu narodu dav pid ruku svogo brata av'shaya, i ikh ustanovili navproti ammonityan, i skazav: yakshcho siriyani budut' sil'nishi vid myenye, to budyesh myeni na pomich, a yakshcho ammonityani budut' sil'nishi vid tyebye, to dopomozhu tobi. bud' muzhnii, i stiimo mitsno za narod nash ta za mista nashogo boga, a gospod' nyekhai zrobit', shcho dobre v ochakh iogo! a koli ioav ta narod, shcho buv iz nim, pidiishov pyeryed siriyan do boyu, to ti povtkali pyeryed nim. a ammonityani pobachili, shcho povtkali siriyani, to i voni povtkali pyeryed bratom iogo av'shaem, i vviishli do mista, a ioav pribuv do erusalimu. a koli pobachili siriyani, shcho voni pobiti izrailiyem, to poslali posliv, i privyeli siriyan, shcho z drugogo boku richki, a shofakh, zvyerkhnik gadad'yezzerovogo viis'ka, buv pyeryed nimi. i bulo donyesyeno davidovi, i vin zibrav us'ogo izrailya, i pyeryeishov iordan ta priishov do nikh, i vstavivysya proti nikh. i vstanovivysya david na bii proti siriyan, i voni voyuvali z nim. i pobigli siriyani pyeryed izrailiyem, a david povbivav iz siriyan sim tisyach kolyesnits' ta sorok tisyach pishogo lyudu. i vibiv vin shofakha, zvyerkhnika viis'ka... a koli gadad'yezzerovi rabi pobachili, shcho voni pobiti izrailiyem, to zamirilisya z davidom i sluzhili iomu. i siriyani vzhnye nye khotili dopomagati ammonityanam.

20

i stalosya po rotsi, togo chasu, yak tsari vikhodili na viinu, to ioav poviv viis'kovu silu, ta i nishchiv ammonits'kii krai. i priishov vin i oblag rabu, a david sidiv v erusalimi. i pobiv ioav rabbu, i zruinuvav ii. i znyav david koronu ikhn'ogo tsarya z golovi iogo, i znaishov, shcho vaga ii talant zolota, a na nii kaminnya dorogotsinnye, i bula pokladyena vona na golovu davidovu! i vin vinis duzhnye bagato zdobichi z togo mista. a narod, shcho buv u n'omu, povivodiv, i pyeryetinau ikh pilkami, i zabivav zaliznimi dolotami ta sokirami... i tak robiv david usim ammonits'kim mistam. i vyernuvysya david ta vyves' narod do erusalimu. i stalosya po tomu, i bula viina v gyezyeri z filistimlyanami. todii khushanin sibbyekhai ubiv sip-paya, z ryefaevikh nashchadkiv, i voni buli pokonani. i bula shchye viina z filistimlyanami, i yelkhanan, sin yairiv, pobiv lakhmi, brata gatyaniina goliyata, a dyerzhak spisa iogo buv, yak tkats'kii val! i bula shchye viina v gati. a tam buv cholovik vyelikogo zrostu, shcho mav po shist' pal'tsiv, us'ogo dvadtsyat' i chotiri. i vin takozh buv iz nashchadkiv ryefaya. i znyevavzhav vin izrailya, ta zabiv iogo ionatan, sin shim'i, davi-

dovogo brata. tsi takozh pokhodili vid ryefaya v gati, i popadali voni vid ruki davida ta vid ruki iogo slug.

21

i povstav satana na izrailya, i namoviv davida pyeryelichiti izrailya. i skazav david do ioava ta do nachal'nikiv narodu: idit', pyeryelichit' izrailya vid byeyer-shyevi i azh do danu, i donyesit' myeni, i ya znatimu chislo ikh! i skazav ioav: nyekhai gospod' dodast' do narodu svogo v sto raz stil'ki, skil'ki e! chi nye vsi voni, panye mii tsaryu, rabi mogo pana? nashcho budyе shukati ts'ogo pan mii, nashcho tsye budyе za provinu dlya izrailya? ta tsaryevye slovo pyeryemoglo ioava. i vishiv ioav, i khodiv po vs'omu izraili, i vyernuvsyа do erusalimu. i dav ioav davidovi chislo pyeryeliku narodu. i bulo vs'ogo izrailya tisyacha tisyach i sto tisyach cholovika, shcho vityagayut' myecha, a yudi chotiri sotni i simdyesyat tisyach cholovika, shcho vityagayut' myecha. a lyeviya vinyeniama vin nye pyeryerakhuav syeryed nikh, bo tsars'kye slovo bulo ogidoyu dlya ioava... i bulo zlo v bozhikh ochakh na tu rich, i vin udariv izrailya! i skazav david do boga: ya duzhye zgrishiv, shcho zrobiv otsyu rich! a tyepyer prosti zh grikh svogo raba, bo ya zrobiv duzhye nyerozumno!... i skazav gospod' do gada, davidovogo prozorlivtysya, govoryachi: idi, i budyesh govoriti davidovi, kazhuchi: tak govorit' gospod': tri karikladu ya na tyebye, vibyeri sobi odnu z nikh, i ya zroblyu tobi. i priishov gad do davida ta i skazav iomu: tak skazav gospod': vibyeri sobi: chi tri roki golodu, chi tyezh tri misyatsi tvogo vtiakannya pyeryed vorogami tvoimi, a myech vorogiv tvoikh doganyatimye tyebye, chi tri dni gospodn'ogo myecha ta morovitsi v krayu, i angol gospodnii budyе nishchiti po vsii izrail'yevii granitsi. a tyepyer rozvazh, yakye slovo vyeru ya tomu, khto poslav myenye... i skazav david do gada: tyazhko myeni duzhye! nyekhai zhye vpadu ya v ruku gospoda, bo duzhye vyelikye iogo milyosyerdya, a v ruku lyuds'ku nyekhai ya nye vpadu!... i dav gospod' morovitsyu v izraili, i vpalo z izrailya simdyesyat tisyach cholovika! i poslav bog angola do erusalimu, shchob znishchiti iogo. a koli vin nishchiv, gospod' pobachiv i pozhaluvav pro tseye likho. i skazav vin do angola, shcho vigublyuvav: zabagato tyepyer! popusti svoyu ruku! a angol gospodnii stoyav pri totsi evusyeyanina ornana. i pidnyav david ochi svoi ta i pobachiv gospodn'ogo angola, shcho stoyav mizh zymlyeyu ta mizh nyebom, a v rutsi iogo buv vityagynyeni myech, skyerovani na erusalim. i vpav david ta ti starshi, pokriti vyeryetami, na oblichyа svoi... i skazav david do boga: chi zh nye ya skazav rakhuvati v narodi? i ya toi, khto zgrishiv, i vchiniti zlo ya vchiniv zlo, a tsi vitsi shcho zrobili voni, gospodi, bozhnye mii? nyekhai zhye ruka tvoya budyе na myeni ta na domi bat'ka mogo, a nye na narodi tvoemu, shchob pogubiti iogo... a angol gospodnii govoriv do gada, skazati davidovi, shchob david pishov postaviti zhyertivnika dlya gospoda na toku evusyeyanina ornana. i pishov david za slovom gada, shcho govoriv v gospodn'omu imyeni. i obyernuvsyа ornан, i pobachiv angola, a chotiri sini iogo, shcho buli z nim,

pokhovalisyа. a ornан molotiv pshyenitsyu. i priishov david do ornana. i viglyanuv ornан, i pobachiv davida, i vishiv iz toku, i poklonivsyа davidovi oblichchyam do zyeмли. i skazav david do ornana: dai zhye myeni mistysе ts'ogo toku, i ya zbuduyu na n'omu zhyertivnika dlya gospoda. dai myeni iogo za sriblo povnoi vagi, i budyе strimana morovitsya vid narodu. i skazav ornан do davida: viz'mi sobi, i nyekhai zrobit' mii pan tsar, shcho dobre v ochakh iogo. divisyа, ya dayu tsyu khudobu na tsilopalyennya, a molotarki na drova, a pshyenitsyu na khlibunu zhyertvu. usye ya dayu! i skazav tsar david do ornana: ni, bo kupuyuchi, kuplyu za sriblo povnoi vagi, bo nye pidnyesu tvogo v zhyertvi dlya gospoda, i nye spalyu tsilopalyennya darmo! i dav david ornanovi za mistysе zolota vagoу shist' sotyen' shyekliv. i zbuduvav tam david zhyertivnika dlya gospoda, i priniis tsilopalyennya ta mirni zhyertvi. i kliknuv vin do gospoda, i vin vidpoviv iomu ongyem iz nyebyes na zhyertivnik tsilopalyennya. i skazav gospod' do angola, i vin uklav myecha svogo do pikhov iogo. togo chasu, yak david pobachiv, shcho gospod' vidpoviv iomu na toku evusyeyanina ornana, to prinosiv tam zhyertvu. a gospodnya skiniya, yaku zrobiv buv moysyei u pustini, ta zhyertivnik tsilopalyennya buli togo chasu na pagirku v giv'oni. ta nye mig david piti pyeryed n'ogo, shchob zapitatsiya v boga, bo nas-trashivsyа myecha gospodn'ogo angola.

22

i david skazav: tsye toi dim gospoda boga, i tsye zhyertivnik na tsilopalyennya dlya izrailya! i skazav david, shchob zibrati prikhod'kiv, shcho buli v izrail'yevomu kraі, i postaviv kamenyariv tyesati brili kaminnya, shchob zbuduvati bozhogo doma. i zagotovitv david silu zaliza na tsyakhki dlya brammikh dyeryei ta na klyamri, i taku silu midi, shcho ii nye bulo vagi, i kyedrovogo dyeryeva byez chisla, bo sidonyani ta tiryani sprovadili davidovi silu kyedrovogo dyeryeva. i skazav david: mii sin solomon shchye yunak ta tyenditnii, prigotuyu zh iomu vsye na tsyei khram na zbuduvannya dlya gospoda, shchob pidnyesti iogo visoko na slavu ta na vyelikh dlya vsikh kraiv. prigotuyu zh ya vsye dlya n'ogo! i david zagotoviv byezlich us'ogo pyeryed svoeyu smyertyu. i vin poklikav sina svogo solomona, i nakazav iomu zbuduvati khram dlya gospoda, boga izrailya. i skazav david do solomona: sinu mii, ya mav na svoemu syertsі vibuduvati khram dlya imyennya gospoda, boga mogo. ta bulo pro myenye gospodne slovo, kazhuchi: byezlich krovi proliv ti na viini vyelikі provadiv. nye zbuduesh ti khrama dlya mogo imyennya, bo bagato krovi proliv ti na zymlyu pyeryed litysyem moim! os' narodit'sya tobi sin, vin budyе muzh mirmii, i ya dam iomu mir vid usikh vorogiv iogo navkolo, bo solomon budyе im'ya iomu, i ya dam na izrailya za iogo dnev mir ta tishu. vin zbudue khram dlya mogo imyennya, i vin budyе myeni za sina, a ya iomu za bat'ka, i ya mitsno postavlyu trona tsarstva iogo nad izrail'em azh naviki! tyepyer, sinu mii, nyekhai gospod' budyе z tobouy, i budyе shchastiti tobi, i zbuduesh ti dim dlya gospoda, boga svogo,

yak govoriu vin pro tyebye. til'ki nyekhai dasť tobi gospod' rozum ta rozvazhnist', i nyekhai postavit' tyebye nad izrail'em, i ti budyesh styeryegti zakon gospoda, boga svogo. todi budyesh shchastiti tobi, yakshcho budyesh dodyerzhuvati, shchob chiniti ustavi ta prava, yak nakazav buv gospod' moisyeevi pro izrail'ya. bud' sil'nii ta mitsnii, nye biisya i nye strakhaisya! i os' ya v skudoti svoii zagotoviv dlya gospodn'ogo domu sto tisyach talantiv zolota ta tisyachu tisyach talantiv sribla, a dlya midi ta dlya zaliza nyema vagi, bo byezlich togo; i dyeryeva, i kaminnya zagotoviv ya, a ti do nikh dodasi. a v tyebye byezlich robitnikiv dlya pratsi, tyesyariv i kamyenyariv ta dyeryevorubiv, ta vsyakikh zdibnikh na vsyaku robotu. zolotu, sriblu, i midi ta zalizu nyema chisla. stan' i zrobi, i nyekhai gospod' budyesh z tobou! i nakazav david usim izrail'yevim knyazyam, shchob dopomagalii sinovi iogo solomonovi: chi gospod', bog vash, nye z vami? i vin dav vam mir navkolo, bo dav u moyu ruku myeshkantsiv tsiei z zemli, i bula zdobuta tsya z zemlya pyeryed litsyem gospoda ta pyeryed narodom iogo. tyepper prikhilit' syertsye vashye ta dushu vashu, shchob shukati gospoda, boga vashogo. i vstan'tye, i zbuduite svyatinu gospoda boga, shchob pyeryenyesti kovcheyga gospodn'ogo zapovitu ta svyati bozhi ryechi do khramu, zbudovanogo dlya gospodn'ogo imyennya.

23

a koli david postariv i nasitivsya dnyami, to vin postaviv tsaryem nad izrail'em sina svogo solomona. i zibrav vin usikh izrail'yevikh knyaziv, i svyashchyenikov ta lyevitiv. i buli pyeryelichyeni lyeviti vid viku tridtsyati rokov i vishchye, i bulo chislo ikh, za ikhnimi golovami, za muzhchinami tridtsyat' i visim tisyach. iz nikh dlya kyuruvannya nad robotoyu gospodn'ogo domu dvadtsyat' i chotiri tisyachi, a uryadnikiv ta suddiv shist' tisyach, i chotiri tisyachi pridvyernikh, i chotiri tisyachi tikh, shcho slavyat' gospoda na muzichnikh znaryaddyakh, yaki ya зробив na slavyennya. i podiliv ikh david na chyergi za sinami lyeviyya, dlya gyershona, kyegata na myerari. z gyershoniivtsiv ladan i shim'. ladanovi sini: golova egjil, i zyetam, i ioil, troe. sini shim': shyelomit, i khazail, i garan, troe, voni golovi bat'kivs'kikh domiv ladana. a sini shim': yakhat, ziza, i eush, i byeriya, otsye sini shim'i, chyetyvero. i buv yakhat golovoyu, a ziza drugii, a eush ta byeriya nye mali bagato siniv, i stali za odin bat'kivs'kii dim pri pyeryelichyenni. kyegatovi sini: amram, itsgar, khyevron ta uzzuil, chyetyvero. amramovi sini: aaron ta moisyei. i buv viddilyeni aaron, shchob posvyatiti iogo do svyatogo svyatikh, iogo ta siniv iogo azh naviki, shchob kaditi pyeryed litsyem gospoda, shchob sluzhiti iomu ta shchob blagoslovlyati im'yam iogo azh naviki. a moisyei bozhii cholovik, sini iogo polichyeni do lyevievogo plyemyeni. sini moisyeevi: gyershom ta yelyezyer. sini gyershomovi: shyevuil, golova. a sini yelyezyerovi buli: ryekhaviya, golova; i nye bulo v yelyezyera inshikh siniv, a sini ryekhavii sil'no pomnozhilis'. sini itsgarovi: shyelomit, golova. sini khyevronovi: eriya golova, amariya drugii, yak-

hazuil tryetii, i ekam'am chyetyvertii. sini uzzuilovi: mikhail golova, a ishshiiya drugii. sini myerarievi: makhli i mushi. sini makhli: yelyeazar i kish. i pomyer yelyeazar, i nye bulo v n'ogo siniv, bo til'ki dochki, i ikh pobrali sobi kishovi sini, ikhni brati. sini mushievi: makhli, i yedyer, i eryemot, troe. otsye sini lyevievi za domom bat'kiv ikh, golovi domu bat'kiv za pyeryeglyanyennyam ikhnim, chislom imyen za osobami ikh, shcho chinili robotu dlya budovi gospodn'ogo domu, vid viku dvadtsyati rokov i vishchye. bo david skazav: gospod', bog izrail'ya, dav mir svoemu narodovi, i vin osivsya v erusalimi azh naviki. i takozh lyevitam nye tryeba nositi skini i vsikh ryechiei ii dlya sluzhbi ii, bo za ostannimi nakazami davida voni stanovlyat' chislo lyevievikh siniv vid viku dvadtsyati lit i vishchye. bo ikhne stanovishchye pri rutsi aaronovikh siniv dlya sluzhbi gospodn'ogo domu nad podvir'yami, i nad kimnatami, i nad chististu usikh svyatoschiv ta roboti sluzhbi gospodn'ogo domu, i pri khlibi vistavim, i pri psyhenichnii mutsi na khlibnu zhyertvu ta na prisni korzhi, i pri skovorodakh, i pri prazhyenni, i pri vsyakii miri vagi ta miri dovzhini. i shchob stavati shchoranku na podyaku ta na khvalu gospoda, i tak i na vyechir. i pri vsyakomu spalyenni tsilopalyen' dlya gospoda na suboti, na molodiki, i na svyata v chisli za pravom na nikh, zavzhdi pyeryed litsyem gospodnim. i chinili voni okhoronu skini zapovitu, i storozhu svyatini, i okhoronu aaronovikh siniv, svoikh brativ, pri sluzhbi gospodn'ogo domu.

24

a v aaronovikh siniv taki ikhni chyergi: aaronovi sini: nadav i avigu, yelyeazar i itamar. ta povmirali nadav ta avigu za zhittya ikhn'ogo bat'ka, i nye mali voni siniv, tomu svyashchyennodiyali yelyeazar ta itamar. i podiliv ikh david i sadok, z yelyeazarovikh siniv, ta akhmyelyekh, z itamarovikh siniv, za ikhnim uryadom v ikhnii sluzhbi. i buli znaideny yelyeazarovi sini chislyennishimi, shchodo goliv cholovikov, vid siniv itamarovikh. i voni podilili ikh: dlya yelyeazarovikh siniv goliv domu bat'kiv bulo shistnadtsyat', a dlya itamarovikh siniv dlya domu bat'kiv ikh visim. i podilili ikh zhyeryebkami, tikh z timi, bo golovnimi v svyatini ta golovnimi pyeryed bogom buli z siniv yelyeazarovikh ta syeryed siniv itamarovikh, i zapisav ikh shyemaya, sin natanailiv, pisar iz lyevitiv, pyeryed tsaryem, i golovnimi, i svyashchyenikom sadokom, i akhmyelyekhom, sinom yeviyatarovim, i golovami domu bat'kiv svyashchyenikov ta lyevitiv. odin bat'kivs'kii dim buv uzyatii dlya yelyeazara, a odin buv uzyatii dlya itamara. i viishov pyershii zhyeryebok dlya egoyariva, drugii dlya edai, tryetii dlya kharina, chyetyvertii dlya syeorima, p'yatii dlya malkzii, shostii dlya miyamina, s'omii dlya gakkotsa, vos'mii dlya aviii, dyev'yatii dlya eshui, dyesyatii dlya shyekhanii, odinatstyatii dlya yel'yashiva, dvanadtsyatii dlya yakima, trinadtsyatii dlya khuppi, chotirnadtsyatii dlya eshyev'ava, p'yatnadtsyatii dlya bilgi, shistnadtsyatii dlya immyera, simnadtsyatii dlya khyezira, visimnadtsyatii

dlya gappitsyetsya, dyev'yatnadtsyatii dlya pyetakh'i, dvadtsyatii dlya ekhyezkyela, dvadtsyat' i pyershii dlya yakhina, dvadtsyat' i drugii dlya gamula, dvadtsyat' i tryetii dlya dyelai, dvadtsyat' i chyetyvertii dlya maazii. otsye poryadok ikhn'oi sluzhbi, shchob prikhoditi do gospodn'ogo domu za ikhn'oyu postanovoyu chyeryez aarona, ikhn'ogo bat'ka, yak iomu nakazav buv gospod', bog izrailiv. a vid pozostalikh lyevievikh siniv: vid amramovikh siniv shuvail, vid siniv shuvailovikh ekhyediya. vid ryekhavi, vid siniv ryekhavi: golova ishshiiya. vid itsgarivtsiv: shyelomot, vid shyelomotovikh siniv: yakhat. a sini khyevronovi: eriiya, drugii amariya, tryetii yakhaziil, chyetyvertii ekam'am. sini uzzilov: mikha, sini mikhini: shamir. brat mikhi ishshiiya, sini ishshiiini zakharii. sini myerarievi: makhli ta mushi, sini yaaziii byeno. sini myerarievi, vid yaaziii: byeno, i shogam, i zakkur, i ivri. u makhli: yelyeazar, u n'ogo nye bulo siniv. vid kisha, sini kishovi: erakhmyeil. a sini mushievi: makhli, i yedyer, i erimot. otsye sini lyevitiv, za domom ikhnikh bat'kiv. i kidali zhyeryebki i voni vidpovidno do brativ svoikh, aaronovikh siniv, pyeryed tsaryem davidom, i sadokom, i akhmyelyekhom, i golovami domu bat'kiv svyashchyenikov ta lyevitiv, golovi rodin narivni zo svoim myenshim bratom.

25

i viddiliv david ta zvyerkhniki viis'ka na sluzhbu siniv asafa, i gyemana, i edutuna, shcho provishchuvai na tsitrakh, i na arfakh, i na tsimbalakh. a chislo ikh, lyudyei pratsi do sluzhbi, bulo takye: vid asafovikh siniv: zakkur, i iosip, i nyetaniya, i asar'ila, asafovi sini, pri asafi, shcho prorokuvav pri tsari. vid edutuna, edutunovi sini: gyedaliya, i tsyeri, i isaya, khashaviya, i mattitiya, shysteyero pri svoemu bat'kovi edutuni, shcho prorokuvav na tsitri na dyaku ta na khvalu gospodyevi. vid gyemana, gyemanovi sini: bukkiiya, mattaniya, uzzil, shyevuil, i erimot, khananiya, khanani, yeliata, giddalti, i romamti, yezyer, ioshbyekasha, malloti, gotir, makhaziot. usi tsi sini gyemana, tsars'kogo prozorlivtsya v bozhikh slovakh, shchob pidvishchuvati silu. i dav bog gyemanovi chotirnadtsyat' siniv ta tri dochki. usi voni buli pri svoemu bat'kovi, na spivi gospodn'ogo domu, na tsimbalakh, na arfakh ta tsitrakh dlya sluzhbi v bozhomu domi; pri tsari asaf, edutun ta gyeman. i bulo ikhne chislo z ikhnimi bratami, vivchyenimi spivu dlya gospoda, usikh rozumiychikh, dvisti i visimdyesyat i visim. i kinuli voni zhyeryebki, chyerga vidpovidno chyerzi, yak malii, tak i yvelikii, uchityel' z uchnyem. i viishov pyershii zhyeryebok vid asafa dlya iosipa, drugii gyedaliya, vin i brati iogo ta sini iogo, dvanadtsyat'. tryetii zakkur, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. chyetyvertii dlya itsri, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. p'yatii nyetaniya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. shostii bukkiiya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. s'omii esar'ila, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. vos'mii isaya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyev'yatii mattaniya, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyesyatii shim'i, sini iogo ta brati iogo, dvanadt-

syat'. odinadtsyatii azarii, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvanadtsyatii dlya khashav'i, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. trinidadtsyatii dlya shuvaila, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. chotirnadtsyatii dlya mattitii, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. p'yatnadtsyatii dlya eryemota, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. shistnadtsyatii dlya khananii, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. simnadtsyatii dlya ioshbyekashi, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. visimnadtsyatii dlya khanani, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dyev'yatnadtsyatii dlya malloti, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyatii dlya yeliyati, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i pyershii dlya gotira, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i drugii dlya giddalti, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i tryetii dlya makhaziota, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'. dvadtsyat' i chyetyvertii dlya romamti-yezera, sini iogo ta brati iogo, dvanadtsyat'.

26

chyergi pridvyrnikh, vid korakhivtsiv: myeshyelyemiya, sin korye, z asafovikh siniv. a v myeshyelyemii sini: pyervorodzhynii zakharii, drugii edial, tryetii zyejadiya, chyetyvertii yatniil, p'yatii yelam, shostii egokhanan, s'omii yel'egoyenai. a v ovyyedoma sini: pyervorodzhynii shyemaya, drugii egozavad, tryetii ioakh, chyetyvertii sakhar, i p'yatii natanail, shostii ammiil, s'omii issakhar, vos'mii pyeullyetai, bo poblagosloviv iogo bog. u sina iogo shyemai narodilisya sini, shcho panuvali nad domom ikhn'ogo bat'ka, bo voni khorobri voyaki. sini shyemai: otni, i ryefail, i ovyyed, yelzavad; iogo brati, muzhi khorobri, yeligu ta shyemakhiiya. usi tsi z ovyyedovikh siniv; voni i sini ta brati ikhni kochyhen khorobri muzh u silu do pratsi, shistdyesyat i dva dlya ovyyed-yedoma. a v myeshyelyemii bulo siniv ta brativ, muzhiv khorobrikh, visimnadtsyat'. a v khosi, z siniv myerari, sini: golova shimri, bo khoch nye buv vin pyervorodzhynii, ta bat'ko iogo nastanov iogo za golovu: drugii khilkiya, tryetii tyevaliya, chyetyvertii zakharii; usikh siniv ta brativ u khosi trinadtsyat'. u tsikh buli chyergi pridvyrnikh, za golovami muzhchin, chyergi vidpovidno do ikhnikh brativ na sluzhyennya v gospodn'omu domi. i kinuli voni zhyeryebki, yak malii, tak i yvelikii, za domom ikhnikh bat'kiv, dlya kozhnoi brami. i vpav zhyeryebok na skhid dlya shyelomii. i kinuli zhyeryebki dlya sina iogo zakhariya, mudrogo doradnika, i viishov zhyeryebok iogo na pivnich, dlya ovyyed-yedoma, na pivdyen', a dlya siniv iogo komori. dlya shuppima ta dlya khosi na zakhid, razom iz bramoynu shallyekhyet, dye pidiimaet'sya bitii shlyakh, varta navproti varti. na skhid shist' lyevitiv, na pivnich chyetyvero na dyen', na pivdyen' chyetyvero na dyen', a dlya komori po dvoe. dlya parbaru na zakhid chyetyvero dlya bitogo shlyakhu, dvoe dlya parbaru. otsye chyergi pridvyrnikh iz siniv korakhivtsiv ta z siniv myerari. a lyeviti: akhiya buv nad skarbami bozhogo domu ta do skarbiv svyatini. sini ladana, sini gyershoniivtsiv, vid ladana, golovi domu bat'kiv, vid ladana gyershoniivtsya: ekhiili. sini ekhiili: zyeta ta ioil, brat

iogo, nad skarbami gospodn'ogo domu. dlya amramivtsiv, dlya itsgarivtsiv, dlya khyevronivtsiv, dlya azzilivtsiv: shyevuil, sin gyershoma, sina moisyeya, volodar nad skarbami. a brati iogo vid yeliyezera: iogo sin ryekhaviya, i iogo sin isaya, i iogo sin ioam, i iogo sin zikhri, i iogo sin shyelomit. tsyei shyelomit ta brati iogo buli nad usima skarbami svyatinini, yaki posvyativ tsar david ta golovi domu bat'kiv, i tisyachniki, i sotniki ta zvyerkhniki viis'ka, z voen ta zo zdobichi voni prisvyachuvali na pidtrimannya gospodn'ogo domu, i vsye, shcho posvyativ prozorlivyets' samuil, i saul, sin kishiv, i avnyer, sin nyeriv, i ioav, sin tsyeruin, usye posvyachyenye bulo v rutsi shyelomita ta brativ iogo. vid itsgarivtsiv: kyenaniya ta sini iogo na zovnishnyu robotu nad izrail'em, na pisariv ta na suddiv. vid khyevronivtsiv: khashaviya ta brati iogo, muzhi khorobri, tisyacha i sim so-tyen', nad pyeryeglyadom izrailya z drugogo boku iordanu na zakhid, dlya vsyakoi gospodn'oi pratsi ta dlya roboti tsars'koi. vid khyevronivtsiv: eriiya golova dlya khyevronivtsya, dlya iogo nashchadkiv, za domom bat'kiv. u sorokovomu rotsi davidovogo tsaryuvannya voni buli doslidzhnyi, i syeryed nikh znaidyeno khorobrikh muzhiv v gilyeads'komu yazy-eri. a brati iogo muzhi khorobri, dvi tisyachi i sim so-tyen', golovi domu bat'kiv. i tsar david nastanoviv ikh nad ruvimivtsyami i nad gadivtsyami ta nad polovi-noyu plyemyeni manasiinogo dlya vsyakoi bozhoi spravi ta spravi tsars'koi.

27

a izrailyevi sini, za ikhnim chislom, golovi bat'kivs'kikh rodiv i tisyachniki, i sotniki ta ikhni uryadniki sluzhili tsaryevi shchodo vsyakoi spravi viddiliv, shcho prikhodiv ta vidkhodiv misyats' u misyats' dlya vsikh misyatsiv roku; odin viddil mav dvadtsyat' i chotiri tisyachi. nad pyershim viddilom, na pyershii misyats' yashov'am, sin zavdiiliv, a na viddil iogo dvadtsyat' i chotiri tisyachi. vin buv z pyeryetovikh siniv, golova vsikh viis'kovikh zvyerkhnikiv na pyershii misyats'. a nad viddilom drugogo misyatsya akhokhiviyets' dodai, a volodar iogo viddilu miklot; ta na iogo viddil ishlo dvadtsyat' i chotiri tisyachi. tryetii zvyerkhnik viis'ka na tryetii misyats' svyashchychenik byenaya, golova, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. tsyei byenaya litsar iz tridtsyati i nad tridtsyat'ma; a nad iogo viddilom buv sin iogo ammizavad. chyetyvertii na misyats' chyetyvertii asail, brat ioaviv, a po n'omu sin iogo zyejadiya; a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. p'yatii na misyats' p'yatii zvyerkhnik izrakh'yanin shamut, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. shostii na misyats' shostii ira, sin tyekoyanina ikkyesha, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. s'omii na misyats' s'omii pyelonyanin khyelyets z efryemovikh siniv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. vos'mii na misyats' vos'mii khushanin sibbyekhai z zyerakhivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dyev'yatii na misyats' dyev'yatii anatonyanin aviezyer z vyenyaminivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dyesyatii na misyats' dyesyatii nyetof'yanin

magarai z zyerakhivtsiv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. odinadtsyati na odinadtsyati misyats' pir'atonyanin byenaya z efryemovikh siniv, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. dvanadtsyati na dvanadtsyati misyats' nyetof'yanin khyeldai z otniila, a na iogo viddil dvadtsyat' i chotiri tisyachi. a nad izrailyevimi plyemyenami buli: dlya ruvimivtsiv volodar yeliyezzer, sin zikhri; dlya simyeonivtsiv shyefatiya, sin maakhi. dlya lyeviya khashaviya, sin kyemuila, dlya aarona sadok. dlya yudi yeligu, z davidovikh brativ, dlya issakhara omri, sin mikhailiv. dlya zavulona ishmaya, sin ovadii, dlya nyeftalima erimot sin azriiliv. dlya efryemovikh siniv osiya, sin azazii, dlya polovini manasiinogo plyemyeni ioil, sin pyedai. dlya polovini manasii v gilyeadi iddo, sin zakhariya, dlya vyenyamina yaasiil, sin avnyeriv. dlya dana azariil, sin erokhamiv. otsye zvyerkhniki izrailievikh plyemyen. a david nye pyeryelichiv ikhn'ogo chisla vid viku dvadtsyati lit i nizhchye, bo gospod' skazav buv, shcho rozmnozhit' izrailya, yak zori nyebyesni. ioav, sin tsyeruin, zachav buv lichiti, ta nye skinchiv. i buv za tye gniv na izrailya, i nye vviishlo tye chislo v chislo khroniki tsarya davida. a nad skarbami tsars'kimi azmavyet, adiliv sin, a nad skarbami na poli, u mistakh, i v syelakh ta v bashtakh egonatan, sin uzziii. a nad timi, shcho robili pol'ovu robotu, dlya pratsi, na zyemli yezri, sin kyeluviv. a nad vinogradnikami ram'yanin shim'i, a nad tim, shcho v vinogradnikakh dlya zapasiv vina shyefam'yanin zavdi. a nad olivkami ta nad sikomorami, shcho v shyefyeli, gyedyeryanin baal-khanan; a nad skarbami olivi ioash. a nad vyelikoyu khudoboyu, shcho pasyet'sya v sharoni, sharonyanin shatrai, a nad vyelikoyu khudoboyu v dolinakh shifat, sin adlaiv. a nad vyerblyudami izmail'tyanin ovil, a nad oslitsyami myeronotyannin ekhdyeya. a nad dribnoyu khudoboyu gagyryanin yaziz. usi otsi zvyerkhniki maetku, shcho mav tsar david. a ionatan, davidiv dyad'ko, buv radnik, vin cholovik rozumnyi ta pisar. a ekhiil, sin nakhmoniiv, buv iz tsars'kimi sinami. a akhitofyel' radnik tsaryevi, a ark'yanin khushai priyatyel' tsariv. a po akhitofyelyu egoyada, sin byenai, ta yeviyatar, a zvyerkhnik tsars'kogo viis'ka ioav.

28

i zibrav david usikh izrailievikh knyaziv, zvyerkhnikiv plyemyen, i zvyerkhnikiv viddiliv, shcho sluzhat' tsaryevi, i tisyachnikov, i sotnikov, i zvyerkhnikiv usyakov maetku ta dobutku tsarya ta siniv iogo razom z yevnukhami ta litsaryami, ta vsyakogo khorobrogo voyaka do erusalimu. i vs-tav tsar david na nogi svoi ta i skazav: poslukhaitye myenye, brati moi ta narodye mi! ya syertsyem svoim buv za tye, shchob zbuduvati kham miru dlya kovchyeга gospodn'ogo zapovitu ta na pidnizhok nig nashogo boga, i ya prigotoviv potribnye na zbuduvannya. a bog skazav myeni: ti nye zbuduesh khrama dlya mogo imyennya, bo ti muzh voen i krov proli-vav. ta vibrav gospod', bog izrailiv, myenye z us'ogo domu bat'ka mogo, shchob buti tsaryem nad izrail-lyem naviki, bo yudu vibrav vin na volodarya, a

syeryed yudinogo domu dim bat'ka mogo, a syeryed siniv mogo bat'ka myenye upodobav sobi, shchob nastanoviti tsaryem nad usim izrailiyem. a zo vsikh moikh siniv, bo bagat'okh siniv dav myeni gospod' to vin vibrav sina mogo solomona, shchob sidiv na troni gospodn'ogo tsarstva nad izrailiyem. i vin skazav myeni: solomon, sin tvii, vin zbudue khrama mogo ta dvori moi, bo iogo ya vibrav sobi za sina, a ya budu iomu za otsyia. i mitsno postavlyu ya tsarstvo iogo azh naviki, yakshcho vin budye sil'nii, shchob vikonuvali zapovidi moi ta postanovi moi, yak ts'ogo dnya. a tyepyer na ochakh us'ogo izrailiya, gospodn'ogo zboru, ta v ushakh nashogo boga govoryu vam: dodyerzhuitye i dosludzhuitye vsi zapovidi gospoda, boga vashogo, shchob vi posili tsyei dobrii krai i viddali iogo v spadshchinu po sobi sinam vashim azh naviki. a tyepyer, sinu mii solomonye, znai boga, ottsya tvogo, i sluzhi iomu vsim syertsyem ta vsieyu dushyeyu, bo gospod' vividue vsi syertsya ta znay vsyakii vitvir dumok. yakshcho budyesh shukati iogo, to ti znaydesh iogo, a yakshcho zalishish iogo, vin zalishit' tyebye nazavzhd. tyepyer divisy, shcho gospod' vibrav tyebye zbuduvati dim na svyatyinu. bud' mitsnii ta robi! i david dav svoemu sinovi solomonovi vzori gospodn'ogo domu: prytvoru, i domiv iogu, i skarbnits' iogo, i gornits' iogo, i kimnat iogo vnutrichnikh, i domu dlya kovcheyu, i vzir us'ogo, shcho bulo v dusi iogo dlya podvir'ya gospodn'ogo domu, i dlya vsikh kimnat navkolo, dlya skarbib bozhogo domu ta dlya skarbib svyatini, i dlya viddiliv svyashchenyikiv ta lyevitiv, i dlya vsyakoi pratsi sluzhbi gospodn'ogo domu, i dlya vsyakikh ryecheyi dlya sluzhbi gospodn'ogo domu. i dav vin zolota vagoyu dlya zolota, dlya vsikh ryecheyi kozhnoi sluzhbi; i sribla dlya vsikh sribnikh ryecheyi vagoyu, dlya vsikh ryecheyi kozhnoi sluzhbi; i vagu dlya zolotikh svichnikiv ta zolotikh ikhnikh lyampadok, vagoyu kozhnogo svichnika ta lyampadok iogo, i dlya sribnikh svichnikiv, vagoyu dlya svichnika ta lyampadok iogo, za robotoyu kozhnogo svichnika. i dav zolota vagoyu dlya stoliv khlibiv pokaznikh, dlya kozhnogo stolu i sribla dlya sribnikh stoliv, i vidyel'tsya, i kropil' nitsi, i charki chisty zoloto, i dlya zolotikh kyelikhiv vagoyu dlya kozhnogo kyelikha, i dlya kyelikhiv sribnikh, vagoyu dlya kozhnogo kyelikha. a dlya kadil'nogo zhyertivnika dav ochishchynenogo zolota vagoyu, i na podobu voza, dlya zolotikh khyeruvimiv, shcho prostyagayut' krila svoi i pokrivayut' nad kovcheygom gospodn'ogo zapovitu. usye tsye vin zrozumiv iz pis'ma z gospodn'oi ruki, shcho bula nad nim, usi roboti vzoru. i skazav david do sina svogo solomona: bud' sil'nii i bud' vidvazhnii, i robi, nye biisy a ta nye lyakaisya, bo gospod' bog, bog mii, z toboyu, vin nye pokinye tyebye i nye pozostavit' tyebye azh do zakinchyennya vsiei pratsi roboti gospodn'ogo domu... a otsye chyergi svyashchenyikiv ta lyevitiv dlya vsyakoi sluzhbi bozhogo domu. i budut' z toboyu v usyakii pratsi ryevni lyudi, zdibni na vsyaku sluzhbu, a nachal'niki ta vvyes' narod, na vsi nakazi tvoi.

i skazav tsar david do vs'ogo zboru: sin mii solomon, shcho iogo odnogo bog vibrav, shchye molodii ta tyenditnii, a tsya pratsya vyelika, bo nye dlya lyudini tsya budova, a dlya gospoda boga. a ya vsieyu svoeyu siloyu prigotoviv dlya khramu svogo boga zoloto na zoloti ryechi, i sriblo na sribni, i mid' na midyani, i zalizo na zalizni, i dyeryevo na dyeryev'anyi, kaminnya shogams'kye ta do oprav, kaminnya nofyekhs'kye ta kol'oroyve, i vsyakii dorogii kamin' ta byezlich marmurovogo kaminnya. i shchye, chyeryez moe zamiluvannya do domu boga mogo, e v myenye skarb vlasnogo zolota ta sribla, i iogo ya viddav dlya domu svogo boga, ponad usye, shcho ya zagotoviv dlya svyatogo khramu: tri tisyachi talantiv zolota, ofirs'kogo zolota, i sim tisyach ochishchynenogo sribla na pokryttya stin tikh domiv; na kozhnu zolotu rich ta na kozhnu sribnu, i na vsyaku pratsyu rukoyu maistriv. i khto shchye zhyertvue, shchob s'ogodni napovnit' svoyu ruku pozhlyertvoyu dlya gospoda? i stali zhyertvuvati nachal'niki bat'kivs'kikh rodiv ta nachal'niki izrailiyevikh plyemyen, i tisyachniki ta sotniki, i nachal'niki pratsi dlya tsarya. i dali voni na robotu bozhogo domu zolota p'yat' tisyach talantiv ta dyesyat' tisyach daryeikiv, i sribla dyesyat' tisyach talantiv, i midi dyesyat' tisyach i visim tisyach talantiv, a zalizo sto tisyach talantiv. a v kogo znaishlosya pri n'omu dorogotsinnye kaminnya, ti dali iogo do skarbnitsi gospodn'ogo domu, do ruki gyershonivt'sya ekhiila. i radiv narod za ikhnyu zhyertvu, bo voni zhyertvuvali gospodyevi z tsilogo syertsya, a takozh tsar david radiv vyelikoyu radistyu. i poblagosloviv david gospoda na ochakh us'ogo zboru. i skazav david: blagoslovyennii ti, gospodi, bozhye izrailiya, nashogo bat'ka, vid viku i azh do viku! tvoya, gospodi, mogutnist' i sila, i vyelich, i vichnist', i slava, i vsye na nyebyesakh ta na zyeimli! tvoi, gospodi, tsarstva, i ti pidnyesyenii nad usim za golovu! i bagatstvo ta slava vid tyebye, i ti panuesh nad usim, i v rutsi tvoii sila ta khorobrist', i v rutsi tvoii pobil'shiti ta zmitsniti vsye. a tyepyer, bozhye nash, mi dyakuemo tobi, i slavimo im'ya tvoei vyelichi. i khto bo ya, i khto narod mii, shcho maemo silu tak zhyertvuvati, yak tsye? bo vsye tsye vid tyebye, i z tvoei ruki dali mi tobi. bo mi prikhod'ki pyeryed litsyem tvoim ta chuzhintsi, yak usi nashi bat'ki! nashi dni na zyeimli mov ta tin', i nyemae trivalogo! gospodi, bozhye nash, usya tsya byezlich, yaku mi nagotovili na zbuduvannya tobi khramu dlya imyennya tvoei svyatosti, iz tvoei ruki vona, i vsye tsye tvoe! i ya znayu, bozhye mii, shcho ti vividuesh syertsye i lyubish shchirist'. u shchirosti syertsya svogo ya pozhlyertvuvav tsye vsye, a tyepyer bachu ya z radistyu narod tvii, yakii znakhodit'sya tut, shcho zhyertvue syebye tobi. gospodi, bozhye avraama, isaka ta yakova, nashikh bat'kiv, zbyeryezh zh naviki tsyei napryamok dumok syertsya narodu tvogo, i mitsno skyerui ikhne syertsye do syebye! a moemu sinovi solomonovi dai syertsye tsilye, shchob vikonuvali zapovidi tvoi, svidotstva tvoi ta ustavi tvoi, i shchob chiniti vsye, i shchob zbuduvati tsyu tyverdinyu, yaku ya prigotoviv! i skazav david do vs'ogo zboru:

poblagoslovit' zhye gospoda, vashogo boga! i vvyes' zbir poblagosloviv gospoda, boga svoikh bat'kiv, i nakhililisya, i vklonilisya vsi do zymli gospodyevi i tsaryevi! i prinyesli voni dlya gospoda zhyertvi, i spalili tsilopalyennya dlya gospoda drugogo dnya vid togo dnya, tisyachu bichkiv, tisyachu baraniv, tisyachu ovyechok, i livni ikhni zhyertvi, i byezlich zhyertov za vs'ogo izrailya. i voni ili i pili pyeryed gospodom togo dnya z vyelikoyu radisty, i vdru-gye nastanovili solomona, davidovogo sina, i po-mazali iogo gospodyevi na volodarya, a sadoka na svyashchyenika. i siv solomon na gospodn'omu troni za tsarya na mistsi svogo bat'ka davida, i shchastilo iomu, i iogo slukhavsy vvyes' izrail'. i vsi knyazi ta litsari, a takozh usi sini tsarya davida piddalisya pid solomona. i gospod' visoko zvyelichiv solomona na ochakh us'ogo izrailya, i dav na n'ogo vyelich-nist' tsarstva, yakoi nye bulo pyeryed nim ani na zhodnomu tsaryevi nad izrailym. i david, sin es-syeiv, tsaryuvav nad usim izrailym. a dni, shcho vin tsaryuvav nad izrailym, buli sorok lit: u khyevroni tsaryuvav vin sim rokiv, a v erusalimi tsaryuvav tridt-syat' i tri. i pomyer vin u dobrii sivini, sitii dnyami, bagatstvom ta slavoyu, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo solomon. a dila tsarya davida, pyershi i os-tanni, os' voni opisani v istorii providtsya samuila, i v istorii proroka natana, i v istorii prozorlivtsya gada, razom z usim tsarstvom iogo, i litsars'kisty iogo ta chasami, shcho pyeryeishli nad nim i nad izrailym, ta nad usima tsarstvami tikh kraiv.

i zmitsnivsya solomon, sin davidiv, nad tsarstvom svoim, a gospod', bog iogo, buv iz nim ta visoko zvyelichiv iogo. i skazav solomon do vs'ogo izrailya, do tisyachnikov ta sotnikov, i do suddiv, i do vsikh nachal'nikov, do vs'ogo izrailya, do goliv bat'kivs'kikh rodiv. i pishli solomon ta vvyes' zbir iz nim do pagirka, shcho v giv'oni, bo tam bula skiniya bozhogo zapovitu, yaku zrobiv moiseyi, rab gospodniy, u pustini. alye bozhogo kovcheyga david pyeryenis iz kir'yat-earimu tudi, dye prigotoviv iomu mistysye david, bo vin postaviv iomu skiniyu v erusalimi. a midyanogo zhyertivnika, shcho zrobiv buv vyesyeliil, sin urii, sina khurovogo, vin postaviv pyeryed skinieyu gospodn'oyu. i zvyertavsya do n'ogo solomon ta zbir. i ziishov solomon tudi pyeryed gospodne litsye na midyaniy zhyertivnik, shcho nalyezhav do skiniy zapovitu, i prinis na n'omu tisyachu tsilopalynen'. tiei noch yavivsya bog solomonovi ta i skazav iomu: zakhada'i, chogo dati tobi! i skazav solomon do boga: ti zrobiv buv vye-liku milist' z bat'kom moim davidom, i nastanoviv tsaryem myenye zamist' n'ogo. tyepyer, gospodi, bozhnye, nyekhai budye vipovnyenye slovo tvoe do bat'ka mogo davida, bo ti nastanoviv myenye tsaryem nad narodom chislyennim, yak porokh zyeلمي. dai tyepyer myeni mudrist' ta znannya, shchob umiv ya vkhoditi i vkhoditi pyeryed tsm narodom, bo khto zmokhye suditi tsyei vyelikii tvii narod? i skazav bog do solomona: za tye, shcho otsye bulo na syertsii tvoim, i ti nye zhadav bagatstva, maetkiv ta slavi, ani dushi vorogiv svoikh, a takozh dovgikh dniv nye zhadav ti, a zhadav dlya syebye mudrosti ta znannya, shchob suditi narod mii, nad yakim ya nastanoviv tyebye tsaryem, to das'tsya tobi mudrist' ta znannya, a bagatstvo, i maetki ta slavu ya dam tobi taki, yakikh nye bulo mizh tsaryami pyeryed tobouy, i po tobi nye budye takikh! i priishov solomon iz pagirka, shcho v giv'oni, do erusalimu, vid skiniy zapovitu, i zatsaryuvav nad izraillyem. i zibrav solomon kolyesnits' ta vyerkhiytsiv, i bulo v n'ogo tisyacha i chotiri sotni kolyesnits' ta dvanadtsyat' tisyach vyerkhiytsiv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh mistakh ta pri tsari v erusalimi. i tsar zibrav v erusalimi sribla ta zolota, mov kaminnya, a kyedriv zibrav, shchodo chislyennosti, yak sikomor, shcho v shyefyeli. a konyei, shcho buli v solomona, privodili z egiptu ta z kyevye; tsars'ki kuptsi kupuvali ikh z kyevye. i khodili voni, i vivozili z egiptu kolyesnitsyu za shist' sotyen' sribla, a konya za sotnyu i p'yatdyesyat. i tak voni vivozili vsye tsye svoeyu rukoyu dlya vsikh tsariv khittis'kikh ta tsariv siriis'kikh.

i solomon nakazav buduvati dim dlya gospodn'ogo imyennya ta dim tsars'kii dlya syebye. i vidlichiv solomon simdyesyat tisyach cholovika nosiiv ta visimdyesyat tisyach cholovika kamyenyetysiv u gorakh, a kyerrivnikov nad nimi tri tisyachi i shist' sotyen'. i poslav solomon do khirama, tsarya tirs'kogo, govoryachi: yak zrobiv ti z bat'kom moim davidom,

i poslav buv iomu kyedri na budovu domu iogo, shchob siditi v n'omu, tak zrobi i myeni. os' ya buduyu khram dlya imyennya gospoda, boga mogo, shchob prisvyatiti iomu, shchob kaditi pyeryed iogo litsyem zapashnye kadilo, i dlya postinogo pokladyennya khliba ta dlya tsilopalynennya na ranok i na vyechir, na suboti i na molodiki ta na svyata gospoda, boga nashogo. naviki tsye nad izraillyem! a khram, yakogo ya buduyu, vyelikii, bu bog nash bil'shii vid usikh bogiv! a khto mae silu zbuduvati iomu khrama, koli nyebo i nyebysa nyebyes nye obimayut' iogo? i khto ya, shcho zbuduyu iomu khrama? khiba til'ki na kadinnya pyeryed litsyem iogo! a tyepyer poshli myeni cholovika, zdibnogo do roboti v zoloti, i v sribli, i v midi, i v zalizi, i v purpuri, i v chyervyeni, i v blakiti, i shcho vmie virizuvati riz'bi, razom iz timi misttsyami, shcho zo mnoyu v yudi ta v erusalimi, yakikh prigotoviv bat'ko mii david. i poshli myeni z livanu dyeryeva kyedrovogo, kiparisovogo ta sandalovogo, bo ya znayu, shcho tvoi rabi vmiyut' rubati dyeryeva livans'ki. i otsye moi rabi budut' rabami tvoimi, shchob nagotoviti myeni byezlich dyeryeva, bo tsyei khram, shcho ya buduyu, budye vyelikii ta pishnii! a os' dyeryevorubam, shcho stinayut' dyeryeva, rabam tvoim, dav ya pshyenitsi, yak pozhivi, dvadtsyat' tisyach koriv, ta yachmyeniyu dvadtsyat' tisyach koriv, i vina dvadtsyat' tisyach bativ, i olivi dvadtsyat' tisyach bativ. i skazav khiram, tsar tirs'kii, listom i poslav do solomona: chyeryez lyubov gospoda do narodu svogo postaviv vin tyebye nad nimi za tsarya. i skazav khiram: blagoslovyennii gospod', bog izrailiv, shcho vchiniv nyebysa ta zyeلمي, shcho dav tsaryevi davidovi sina mudrogo, yakii mae rozum ta bagatii na znannya, shcho zbudue dim gospodnii ta dim tsars'kii dlya syebye! a tyepyer ya posilayu mudrogo cholovika, shcho mae znan-nya, khuram-avi, sina zhinki z danovikh dochok, a bat'ko iogo tyriyanin, shcho vmie robiti v zoloti ta v sribli, v midi, v zalizi, v kaminnyakh ta v dyeryevakh, u purpuri i u blakiti, i v vissoni, i v chyervyeni, i rizati vsyaku riz'bu, i vikonuvati vsyaku dumku, shcho budye dana iomu z misttsyami tvoimi ta z misttsyami pana mogo davida, bat'ka tvogo. a tyepyer pshyenitsyu i yachmin', olivu ta vino, pro yaki kazav mii pan, nyekhai posilae svoim rabam. a mi narubaemo dyeryev iz livanu za vsyakoyu tvoeyu potreboyu, i sprovadimo ikh tobi plotami moryem do yafi, a ti sprovadish ikh do erusalimu. i pyeryelichiv solomon usikh lyudyei prikhod'kiv, shcho v izraillyevomu krai, za pyeryelikom, shcho pyeryelichiv buv ikh iogo bat'ko david, i bulo znaidyeno ikh sto i p'yatdyesyat tisyach i tri tisyachi i shist' sotyen'. i vin zrobiv iz nikh simdyesyat tisyach nosiiv ta visimdyesyat tisyach kamyenyetysiv u gorakh, ta tridtsyat' tisyach i shist' sotyen' kyerrivnikov, shcho sponukovali toi narod do pratsi.

i zachav solomon buduvati gospodnii dim v erusalimi na gori moriyya, shcho vkazana bula bat'kovi iogo davidovi, na mistsi, yakye prigotoviv david na totsii evusyeyanina ornana. i zachav vin buduvati drugogo

misyatsya, drugogo dnya, chyetyvertogo roku svogo tsaryuvannya. a tsye osnova budovi bozhogo domu: dovezhina shistydesyat liktiv staroyu miroyu, a shirina dvadtsyat liktiv. a pritvor, shchodo dovezhiny, buv za shirinoyu khramu, dvadtsyat liktiv, a vishina sto i dvadtsyat. i pokriv vin iogo zsyeryedini chistim zolotom. a vyelikii khram vin pokriv kiparisovim dyeryevom, i pokriv iogo dobrim zolotom, i narobiv na n'omu pal'm ta lantsyugiv. i pokriv vin to khram dorogim kamyenem na ozdobo, a zoloto zoloto bulo z parvaimu. i pokriv vin zolotom khram, balki, porogi, i stini iogo ta iogo dvyeri, a na stinakh povirizuvav khyeruvimiv. i zrobiv dim svyatogo svyatikh: dovezhina iogo za shirinoyu khramu dvadtsyat liktiv, i shirina iogo dvadtsyat liktiv. i pokriv vin iogo dobrim zolotom, na talanti shist' sotyen'. a vaga tsyayakhiv na shyekli zolota p'yatdyesyat; i gornitsi pokriv zolotom. i zrobiv vin u domi svyatogo svyatikh dvokh khyeruvimiv riz'b'yanoyu robotoyu, i pokriv ikh zolotom. a krila khyeruvimiv: dovezhina ikh dvadtsyat liktiv, krilo odnogo na p'yat liktiv, dotikalosya stini khramu, a krilo inshye p'yat liktiv, dotikalosya krila drugogo khyeruvima. a krilo drugogo khyeruvima p'yat liktiv, dotikalosya stini khramu, a krilo inshye p'yat liktiv, prilyagalo do krila inshogo khyeruvima. roztyagnyeni krila tsikh khyeruvimiv dvadtsyat liktiv; i voni stoyali na nozhakh svoikh, a ikhni oblichchya do khramu. i zrobiv vin zavisu, blakit', i purpur, i chyervyen', i visson, i narobiv na nii khyeruvimiv. i zrobiv vin pyeryed khramom dva stovpiv, tridtsyat i p'yat liktiv zavdovzhki, a makovitsi, shcho na vyerkuh iogo, p'yat liktiv. i porobiv lantsyugi, yak u dyeviri, i dav ikh na vyerkhi tikh stovpiv. i zrobiv sotnyu granatovikh yabluk, i dav na lantsyugi. i postaviv stovpi pyeryed khramom, odin z pravitsi, a odin z livitsi. i nazvav im'ya pravomu: yakhin, a im'ya livomu boaz.

4

i zrobiv midyanogo zhyertivnika, dvadtsyat liktiv dovezhina iomu i dvadtsyat liktiv shirina iomu, i dyesyat liktiv visochina iomu. i zrobiv vin litye morye, dyesyat na miru liktyem vid krayu iogo do krayu iogo, navkolo kruglyastye, i p'yat na miru liktyem visochina iomu. a shnur tridtsyat na miru liktyem otochuvav iogo navkolo. a pid nim postať voliv, shcho zo vsikh storin otouchuyut iogo, na dyesyat liktiv na miru liktyem otouchuyut morye navkolo; dva ryadi voliv vidliti pri vidlivanni iogo. vono stoyalo na dvanadtsyat'okh volakh, tri obyernyeni na pivnich, i tri obyernyeni na zakhid, i tri obyernyeni na pivdyen', i tri obyernyeni na skhid. a morye na nikh zvyerkhu, a vsi zadi ikh do nutra. a grubina iogo dolonya, a krai iogo yak robota krayu kyelikha, kvitki lilyei. mistilo vono tri tisyachi bativ. i zrobiv dyesyat umival'nits', i postaviv p'yat z pravitsi, a p'yat z livitsi, shchob miti v nikh, prigotovlyenye na tsilopalennyia poloshchut' u nikh, a morye dlya svyashchyenikov, shchob mititsya v n'omu. i zrobiv dyesyat' zolotikh svichnikov, yak nalyezhalosya, i postaviv ikh u khrami p'yat z pravitsi, a p'yat z livitsi. i zrobiv dyesyat' stoliv, i postaviv u khrami, p'yat z pravitsi, a p'yat z livitsi. i zrobiv

sto zolotikh kropil'nits'. i zrobiv svyashchyenichye podvir'ya ta podvir'ya vyelikye, i dvyeri do podvir'ya, i ikhni dvyeri pokriv middyu. a morye postaviv z pravogo boku na pivdyennii skhid. i porobiv khuram gornyata, i lopatki, i kropil'nitsi. i pokinchiv khuram robiti pratsyu, yak u zrobiv dlya tsarya solomona v bozhomu domi: dva stovpi, i kuli, i dvi makovitsi na vyerkuh tikh stovpiv, i dvi myeryezhki na pokrittya obidvokh kul' makovits', shcho na vyerkhakh stovpiv, i chotiri sotni granatovikh yabluk dlya obokh myeryezhok, dva ryadi granatovikh yabluk dlya odnei myeryezhki, shchob pokriti obidvi kuli makovits', shcho na pyeryedi tikh stovpiv. i porobiv pidstavi, i porobiv umival'nitsi na tikh pidstavakh, odnye morye, i dvanadtsyat voliv pid nim, i gornyata, i lopatki, i vidyel'tsya, i vsi ikhni ryechi porobiv khuram-aviv tsaryevi solomonovi dlya gospodn'ogo domu z vipoliruvanoi midi. na iordans'kii rivnini povidlivav ikh tsar u glinistii zymeli mizh sukko- tom ta mizh tsyeryedoyu. i narobiv solomon usikh tsikh ryecheyi duzhye bagato, bo nye doslidzhyna bula vaga midi. i porobiv solomon usi ryechi, shcho v bozhomu domi, ta zolotogo zhyertivnika i stoli, a na nikh khlib pokaznii, i svichniki, i ikhni lyampadki, shchob zapalyuvati ikh za postanovoyu pyeryed dyevirem, zo shchirogo zolota. a kvitki, i lyampadki, i shchipchiki iz zolota, z doskonalogo zolota. a nozhitsi, i kropil'nitsi, i lozhki, i kadi'l'nitsi zo shchirogo zolota; a vkhid do domu, iogo vnutrishni dvyeri do svyatogo svyatikh ta dvyeri domu do khramu iz zolota.

5

i bula zakinchyna vsya pratsya, yak u zrobiv solomon dlya gospodn'ogo domu. i solomon pnovnisiv osvycheni ryechi svogo bat'ka davida, i sriblo, i zoloto, i vsi tsi ryechi dav do skarbnitsi bozhogo domu. todi solomon zibrav do erusalimu izrail'yevikh starshikh, i vsikh goliv plyemyen, nachal'nikiv bat'kivs'kikh rodiv izrail'yevikh siniv, shchob pyeryenyesti kovcheyga gospodn'ogo zapovitu z davidovogo mista, vono sion. i buli zibrani do tsarya vsi izrail'tyani v svyato, vono s'omogo misyatsya. i poprikhodili vsi izrail'yevi starshi, i lyeviti ponesli kovcheyga. i ponesli kovcheyga ta skiniyu zapovitu, i vsi svyati ryechi, shcho v skinii, nyeshi ikh svyashchyeniki ta lyeviti. a tsar solomon ta vsya izrail'yeva gromada, shcho zibralasya pri n'omu pyeryed kovcheygom, prinosili v zhyertvu khudobu dribnu ta khudobu vyeliky, shcho chyeryez mnogotu nye bula ani zapisuvana, ani lichyena! i svyashchyeniki vnyeshi kovcheyga gospodn'ogo zapovitu do iogo mistysya, do dyeviru domu, do svyatogo svyatikh, pid krila khyeruvimiv. a khyeruvimi prostyagali krila nad mistysm kovcheyga, i zatynuvai khyeruvimi nad kovcheygom ta nad iogo dyerzhakami zvyerkhu. a ti dyerzhaki buli dovgi, i golovki tikh dyerzhakov buli vidni z kovcheygu, shcho pyeryed dyevirem, a nazovni nye buli vidni. i buli voni tam azh do ts'ogo dnya. u kovcheyzi nye bulo nichogo, til'ki dvi tablitsi, shcho poklav moysyei na khorivi, koli gospod' sklav buv zapovita z izrail'yevimi sinami pri vikhodi ikh iz egiptu. i

stalosya, yak svyashcheyeniki vikhodili iz svyatini, a vsi svyashcheyeniki, shcho buli tam, osvyatilisya, byez dodyerzhannyya chyerg, a lyeviti spivaki, usi voni, azh do asafa, gyemana, edutuna, i siniv ikhnikh ta brativ ikhnikh, ubrani v visson, z tsimbalami, iz arfami ta z tsitrami, stoyali na skhid vid zhyertivnika, a z nimi sto i dvadtsyat' svyashcheyenikov, shcho surmili na surmakh, i bulo vono dlya surmachiv ta spivakiv yak odnye, shchob podati odin golos na khvalu ta dyaku gospodyevi, i yak zagrimiv golos na surmakh, i na tsimbalakh, i na muzichnikh znaryaddyakh, i yak khvalili gospoda: dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! to dim, dim gospodnii napovnivsya khmaroyu!... i nye mogli svyashcheyeniki stoyati i sluzhiti chyerez tu khmaru, bo slava gospodnya napovnila dim bozhii!...

6

todi solomon prokazav: promoviv gospod', shcho vin probuvatimye v mryatsi. a ya zbuduvav khram osyeli tvoei, i mistysye tvogo probuvannyya naviki! i povyernuv tsar oblichchya svoe, ta i poblagosloviv uvyes' izrailiv zbir, uvyes' zhye izrailiv zbir stoyav. a vin skazav: blagoslovyennii gospod', bog izrailiv, shcho svoimi ustami govoriv buv iz moim bat'kom davidom, i rukami svoimi vikonav, kazhuchi: vid togo dnya, koli ya viviv svii narod z egipyets'kogo krayu, ya nye vibrav sobi mista zo vsikh izrailievikh plyemyen, shchob zbuduvati khram na probuvannyya mogo imyeni tam. i nye vibrav ya nikogo, shchob buv volodaryem nad narodom moim, izrailiyem. ta vibrav ya erusalim na probuvannyya mogo imyeni tam, i vibrav ya davida, shchob buv nad narodom moim, izrailiyem. i bulo na syertsii mogo bat'ka davida zbuduvati khram dlya imyennyya gospoda, boga izrailievogo. ta skazav gospod' do mogo bat'ka davida: za tye, shcho na tvoemu syertsii bulo zbuduvati khram dlya imyennyya mogo, ti zrobiv dobre, shcho bulo tobi na syertsii. til'ki ti nye zbuduesh ts'ogo khramu, alye sin tvii, shcho viidye iz styegon tvoikh, vin zbudue tsyei khram dlya imyennyya mogo! i spovniv gospod' svoe slovo, shcho vin govoriv. i stav ya zamist' bat'ka svogo davida ta i siv na izrailievomu troni, yak govoriv buv gospod', i ya zbuduvav otsyei khram dlya imyennyya gospoda, boga izrailievogo. i postaviv ya tam kovcheyga, shcho v n'omu gospodnii zapovit, yakogo vin sklav z izrailievimi sinami. i stav vin pyeryed gospodnim zhyertivnikom navproti vs'ogo izrailievogo zboru, i prostyag svoi ruki. a solomon zrobiv buv midyanye stoyalo, i postaviv iogo na syeryedinu podvir'ya, p'yat' liktiv dovzhina iomu, i p'yat' liktiv shirina iomu, a tri likti vishina iomu. i stav vin na n'omu, i stav na kolina svoi navproti vs'ogo izrailievogo zboru, i prostyag svoi ruki do nyeba, ta i skazav: gospodi, bozhye izrailiv! nyema podibnogo tobi boga na nyebi ta na zemli! ti styeryezhyesh zapovita ta mist' dlya svoikh rabiv, shcho khodyat' pyeryed tvoim litsyem usim svoim syertsyem. ti spovniv svoemu rabovi davidovi, bat'kovi moemu, tye, shcho govoriv iomu. i govoriv ti iomu svoimi ustami, a rukoyu svoeyu vipovniv, yak ts'ogo dnya. a tyepyer, gospodi, bozhye izrailiv,

spovni dlya svogo raba davida, mogo bat'ka, tye, shcho govoriv ti iomu, kazhuchi: nye pyeryevyedyet'sya z-pyeryed litsya mogo nikhto z tikh, shcho mayut' siditi na izrailievomu troni, yakshcho til'ki sini tvoi budut' dodyerzhuvati svoikh dorig, shchob khoditi v zakoni moim, yak ti khodiv pyeryed litsyem moim. a tyepyer, gospodi, bozhye izrailiv, nyekhai budye zapyevnyenye slovo tvoe, yakye ti govoriv rabovi svoemu davidovi. bo chi zh spravdi bog sidit' z lyudinyu na zemli? os' nyebo ta nyebo nyebes nye obimayut' tyebye, shcho zh todi khram tsyei, shcho ya zbuduvav? i ti zvyernyeshsya do molitvi svogo raba ta do iogo blagannyya, gospodi, bozhye mui, shchob pochuti poklik ta molitvu, yakoyu rab tvii molit'sya pyeryed litsyem tvoim, shchob ochi tvoi buli vidkriti na tsyei khram udyen' ta vnochi, na tye mistysye, pro yakye ti skazav, shcho pokladyesh im'ya svoe tam, shchob pochuti molitvu, yakoyu budye molitisya tvii rab na ts'omu mistsi. i ti budyesh prislukhatysya do blagan' svogo raba ta svogo narodu, izrailiya, shcho budut' molitisya na ts'omu mistsi. i ti pochuesh iz mistsya svogo probuvannyya, iz nyebes i pochuesh, i probachish. yakshcho zgrishit' lyudina pro ti svogo blizhn'ogo, i budye primushyena prinyesti klyatvu, shchob prisyagnuti, i klyatva priidye pyeryed tvoim zhyertivnikom u ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebes, i zrobish, i rozsudish svoikh rabiv, obvinuvatish nyespravedlivogo, shchob dati iogo dorogu na iogo golovu, i uspravedlivish spravedlivogo, shchob dati iomu za iogo spravedlivystu. a yakshcho tvii narod, izrail', budye vdaryenii vorogom, bo progrishiv tobi, i koli voni zvyernut'sya, i budut' khvaliti im'ya tvoe, i budut' molitisya, i budut' blagati tyebye v ts'omu khrami, to ti pochuesh iz nyebes, i prostish grikh narodu svogo, izrailiya, i vyernyesh ikh do zymli, yaku dav ti im ta ikhnim bat'kam! koli zatrimaet'sya nyebo, i nye budye doshchu, bo progrishat'sya tobi, to voni pomolyat'sya na ts'omu mistsi, i budut' slaviti im'ya tvoe, i z grikha svogo navyernut'sya, bo ti budyesh ikh vpokoryati, to ti pochuesh na nyebesakh, i probachish grikh svoikh rabiv ta narodu svogo, izrailiya, bo pokazhyesh im to dobru dorogu, yakoyu voni pidut', i ti dasi doshch na krai svii, yakogo ti dav svoemu narodovi na spadshchinu! golod koli budye v krayu, morovitsya koli budye, posukha, zhovtachka, sarana, chyerva koli budye, koli iogo vorogi gnobitumut' iogo v krai mist iogo, koli budye yaka poraza, yaka khvoroba, usyaka molitva, usyake blagannyya, shcho budye vid yakoi lyudini chi vid us'ogo narodu tvogo, izrailiya, koli kozhen budye znati porazu svoyu ta gorye svoe, i prostyag-nye ruki svoi do ts'ogo khramu, to ti pochuesh iz nyebes, iz mistsya postiinogo probuvannyya svogo, i probachish, i dasi tomu cholovikovi za vsima iogo dorogami, bo ti znaesh syertsye iogo, bo ti odin znaesh syertsye lyuds'kikh siniv, shchob voni boyalysya tyebye, i khodili tvoimi dorogami po vsi dni, yakii voni zhitumut' na povyerkhni zymli, yaku ti dav bat'kam nashim! takozh i chuzhintsya, yakii nye z narodu tvogo, izrailiya, i vin priidye z dalyekogo krayu radi imyennyya tvogo vyelikogo, i ruki tvoei sil'noi ta ramena tvogo vityagnenyego, i priidye, i pomolit'sya v ts'omu khrami, to ti pochuesh tsye

z nyebyes, mistysya postiniogo probuvannya svogo, i zrobish usye, pro shcho budyte klikati do tyebye toi chuzhynyets', shchob usi narodi zyeimli piznali im'ya tvoe, ta shchob boyalisya tyebye, yak narod tvii, izrail', i shchob piznali voni, shcho im'ya tvoe poklikanye nad otsim khamom, shcho ya zbuduvav! koli narod tvii viidye na viinu na svoikh vorogiv, dorogoyu, yakoyu ti poshlyesh ikh, i pomolyat'sya voni do tyebye v napryami do ts'ogo mista, shcho ti vibrav iogo, ta khamu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to pochuesh ti z nyebyes ikhnyu molitvu ta ikhne blagannya, i vchinish im sud! koli voni zgrishat' tobi, bo nyemae lyudini, shchob vona nye zgrishila, i ti rozgnivaeshysya na nikh, i dasi ikh vorogiv, a ikhni ponyevi! niki viz'mut' ikh do nyevoli do krayu dalyekogo chi bliz'kogo, i koli voni priidut' do rozumu v krayu, kudi vzyati do nyevoli, i navyernut'sya, i budut' blagati tyebye v krayu svoei nyevoli, govoryachi: mi zgrishili, skrivili dorogu svoeyu, i buli mi nyespravdyedlivi, i koli voni navyernut'sya do tyebye vsim svojim syertsyem i vsieyu dushyeyu svoeyu v krayu svoei nyevoli, kudi ikh ponyevili, i pomolyat'sya v napryami do svogo krayu, shcho ti dav ikhnim bat'kam, i v napryami mista, yakye ti vibrav, ta khamu, shcho ya zbuduvav dlya imyennya tvogo, to ti pochuesh iz nyebyes, iz postiniogo mistysya probuvannya svogo, ikhnyu molitvu ta ikhni blagannya, i vchinish im sud, i prostish svoemu narodovi, shcho voni zgrishili tobi! tyepper, bozhnye mii, blagayu, nyekhai budut' ochi tvoi vidkriti, a ushi tvoi nastavlyeni na slukhannya molitvi ts'ogo mistysya! a tyepper, ustan' zhye, o gospodi, bozhnye, na svii vidpochinok, ti i kovchyg sili tvoei! syvashchyeniki tvoi, o gospodi bozhnye, nyekhai u spasinnyu zodyagnut'sya, a pobozhni tvoi khai dobrom vyesyelyat'sya! gospodi bozhnye, nye vidvyertai litsya vid svogo pomazantsya, zgdai zhye pro milist' svoemu rabovi davidu!

7

a koli solomon zakinchiv molitysya, to ziishov ogon' iz nyebyes, poiv tsilopalyennya ta zhyertvi, a slava gospodnya napovnila kham toi! i syvashchyeniki nye mogli vviiti do gospodn'ogo domu, bo slava gospodnya napovnila dim gospodnii! a vsi izrail'yevi sini bachili, yak skhodiv ogon' ta gospodnya slava na kham toi, i voni popadali oblichcham do zyeimli na pidlogu z kaminnikh plit, i vklonilisya do zyeimli, i dyakuvali gospodyevi: dobrii bo vin, bo naviki iogo milosyerdya! a tsar ta vvyes' narod prinosili zhyertvu pyeryed gospodnim litysem. i prinis tsar solomon na zhyertvu khudobi vyelikoi dvadtsyat' i dvi tisyachi, a khudobi dribnoi sto i dvadtsyat' tisyach. i vikonali obryad osvyachyennya bozhogo domu tsar ta vvyes' narod. a syvashchyeniki stoyali na vartakh svoikh, a lyeviti zo znaryaddyami gospodn'oi pisni, shcho porobiv tsar david na podyaku gospodyevi, bo naviki iogo milosyerdya, koli david khvaliv nimi; i syvashchyeniki surmili navproti nikh, a vvyes' izrail' stoyav... i posvyativ solomon syeryedinu podvir'ya, shcho pyeryed gospodnim domom, bo prinis tam tsilopalyennya ta

lii mirnikh zhyertv, bo midyanii zhyertvnik, yakogo zrobiv solomon, nye mig umistiti tsilopalyennya i khlibnoi zhyertvi ta loyu. i spraviv solomon togo chasu tye svyato na sim dyen', a vvyes' izrail' buv z nim, duzhye vyelikii zbir, shcho ziishovsya zviddi, dye idyet'sya do khamatu, azh do egypets'kogo potoku. a vos'mogo dnya spravili viddannya svyata, bo obryad osvyachyennya zhyertvnika spravlyali sim dyen', i svyato sim dyen'. a dnya dvadtsyatogo i tryet'ogo s'omogo mistysya vidpustiv vin narod do ikhnikh nameyiv, radisnikh ta vyesyelosyerdikh chyeryez usye tye dobro, shcho gospod' uchiniv davidovi i solomonovi, ta narodovi svoemu izrail'yevi. i zakinchiv solomon dim gospodnii ta dim tsars'kii, ta vsye, shcho prikhodilo solomonovi na syertsye, shchob zrobiti v gospodn'omu domi ta v domi svoemu, poshchastilo iomu. i yavivsya gospod' solomonovi vnochi ta i skazav iomu: vislukhav ya molitvi tvoi, ta vibrav otsye mistysye dlya syebe na kham zhyertvi. yakshcho ya zamknu nyebyesa, i nye budyte doshchu, i yakshcho nakazhu sarani poisti zyeemlyu, i yakshcho nashlyu morovitsyu na narod mii, i vpyokryat'sya lyudi moi, shcho nad nimi klichyet'sya im'ya moe, i pomolyat'sya, i budut' shukati im'ya mogo, i povyernut' zo zlikh svoikh dorig, to ya vislukhayu z nyebyes, i proshchu ikhnii grikh, ta i vilikuyu ikhnii krai! tyepper ochi moi budut' vidkriti, a ushi moi nastavlyeni na slukhannya molitvi ts'ogo mistysya. i tyepper ya vibrav, i osvyativ tsyei kham, shchob im'ya moe bulo tam azh naviki, moi zh ochi ta syertsye moe budut' tam po vsi dni. a tyepper, yakshcho budyesh khoditi pyeryed litysem moim, yak khodiv buv bat'ko tvii david, shchob zrobiti vsye, shcho nakazav ya tobi, i yakshcho budyesh dotrimuvatisya ustaviv moikh ta prav moikh, to postavlyu pyevno trona tsarstva tvogo, yak sklav ya zapovita z bat'kom tvoim davidom, govoryachi: nye budyte v tyebye pyeryevodu nikomu z panuyuchikh v izraili! a yakshcho vi vidvyernyetyesya ta pokinyetye ustavi moi i zapovidy moi, shcho ya dav vam, i pidyetye, i budyetye sluzhiti inshim bogam, i budyetye vklonyatisya im, to ya povirivayu ikh z moei zyeimli, yaku dav im, a tsyei kham, shcho ya osvyativ dlya imyennya svogo, vidkinu vid litsya svogo, i dam iogo za pripovistku ta za posmikhovishchye syeryed usikh narodiv! a kham tsyei, shcho buv naivishchii, kozhyen, khto prokhoditimy bilya n'ogo, skam'yanie ta i skazhye: za shcho gospod' zrobiv tak ts'omu kraevi ta khamovi ts'omu?... i vidkazhut': za tye, shcho voni pokinuli gospoda, boga bat'kiv svoikh, yakii viviv ikh z egypets'kogo krayu, i dyerzhalisya mitsno inshikh bogiv, i vklonyalisya im, i sluzhili im, tomu vin naviv na nikh usye otsye likho!...

8

i stalosya po dvadtsyat'okh rokakh, koli solomon buduvav dim gospodnii ta svii dim, to mista, yaki dav khuram solomonovi, solomon rozbuduvav ikh, i osadiv tam izrail'yemikh siniv. i pishov solomon do khavat-tsovi, i pyeryemig ii. i zbuduvav vin tadmora v pustini, ta vsi mista dlya zapasiv, shcho pobuduvav u khamati. i pobuduvav vin byet-khoron gorishnii ta

byet-khoron dolishnii, tvyerdinni mista, muri, dvy-eri ta zasuvi, i baalat, i vsi mista dlya zapasiv, shcho buli v solomona, i vsi mista dlya kolyesnits', i mista dlya vyerkhivtsiv, i vsyakey pozhadannya solomona, shcho zhadav vin zbuduvati v erusalimi i na livani, ta v us'omu krai iogo panuvannya. uvyes' narod, pozostalii z khittyeayan, i z amoryeyan, i z pyerizzyeyan, i z khivvyeyan, i z evusyeyan, shcho voni nye z izrai-lyia, z ikhnikh siniv, shcho zotalisya po nikh u krai, shcho ikh nye povigublyuvali izrailievi sini, to ikh solomon uzyav na daninu, i tsye pozostaloya azh do ts'ogo dnya. a izrailievikh siniv solomon nye robiv rabami dlya svoei pratsi, alye voni buli viis'kovi, i zvy-erkhniki storozhi iogo, i zvyerkhniki kolyesnits' iogo ta iogo vyerkhivtsiv. i otsye voni buli zvyerkhniki-namisniki tsarya solomona, dvisti i p'yatdyesyat, shcho panuvali nad narodom. a faraonovu dochku py-eryeviv solomon iz davidovogo mista do domu, shcho zbuduvav dlya nyei, yak skazav: nye budye siditi myeni zhinka v domi davida, izrailievogo tsarya, bo svyati vin, bo gospodnii kovcheyg uviishov u n'ogo. todi solomon prinis tsilopalenyennia dlya gospoda na gospodn'omu zhyertvniku, yakogo vin zbuduvav py-eryed pritvorom, shchob za potreboyu kozhnogo dnya prinositi zhyertvu za moisyeevim nakazom, na suboti, i na molodiki, i na svyata tri raz v rotsi: v svyato oprisnokiv, i v svyato tizhniv, i v svyato kuchok. i postaviv vin, za rozporiyadkom davida, bat'ka svogo, chyergi svyashchyenikiv na ikhnyu sluzhbu, i lyevitiv na ikhnikh vartakh na khvalu ta na sluzhbu vidpovidno do svyashchyenikiv za potreboyu kozhnogo dnya, i pridvynikiv v ikhnikh chyergakh dlya kozhnoi brami, bo takii buv nakaz davida, bozhogo cholovika. i nye vidstupali voni vid nakaziv tsarya pro svyashchyenikiv ta lyevitiv, shchodo vsyakoi ryechi i shchodo skarbiv. i bula зроб-lyena vsya solomonova pratsya azh do ts'ogo dnya, vid zalozhyennya gospodn'ogo domu i razh do zak-inyennya iogo, koli buv zakinchenyii dim gospod-
nii. todi pishov solomon do yetson-gveyeryu ta do yelotu nad mors'kim byeryegom v yedom's'komu krai. i prislav ionu khuram chyeryez svoikh ra-biv korabli ta rabiv, shcho znali morye. i priishli voni z solomonovimi rabami do ofiru, i vzyali zvidi-
chotiri sotni i p'yatdyesyat talantiv zolota, i pryvezli do tsarya solomona.

9

a tsaritsya shyevi pochula bula pro slavu solomonovu, i priishla viprobuvati solomona zagadkami v erusal-imi. priishla vona z duzhye vyelikim bagatstvom, iz vyerbyudami, shcho nyiesli pakhoshchi ta bye-zlich zolota i dorogogo kaminnya. i priishla vona do solomona, i govorila z nim pro vsye, shcho bulo na syertsii ii. i solomon viyasniv ii usi ii zapiti, i nye bulo zapiti, nyeznanoogo solomonovi, yakogo nye porishiv bi vin ii. i pobachila tsaritsya shyevi vsyu solomonovu mudrist' ta dim, shcho vin zbuduvav, i izhu stolu iogo, i myeshkannya rabiv iogo, i postavu slug iogo ta ikhni odyezhi, i chashnikiv iogo, ta ikhni odyezhi, i vkhid iogo, yakim vin ukhodit' do gospodn'ogo domu, i nye mogla vona z diva viiti! i skazala vona

do tsarya: pravdoyu bulo tye, shcho ya chula v svoim krai pro tvoji dila ta pro tvoju mudrist'. i nye povir-ila ya ikhnim slovam, azh poki sama nye priishla ta nye pobachili moi ochi, i os' nye bula pryedstavlyena myeni i polovina vyelikosti tvoei mudrosti: ti pyerye-vishchiv slavu, pro yaku ya chula! shchaslivi lyudi tvoji, i shchaslivi otsi tvoji slugi, shcho zavzhdi stoyat' pyeryed oblichchiam tvoim ta slukhayut' tvoju mu-drist'! nyekhali budye blagoslovyennii gospod', bog tvii, shcho vpdobav tyebye, shchob posaditi tyebye na svogo trona za tsarya u gospoda, boga tvogo, chy-eryez lyubov boga tvogo do izrailiya, shchob utvy-erediti iogo naviki. i vin nastanoviv tyebye nad nimi tsaryem, shchob chiniti pravo ta spraviedlivist'! i dala vona tsaryevi sto i dvadtsyat' talantiv zolota, i duzhye bagato pakhoshchiv ta dorogye kaminnya. i bil'sh uzhye nye bulo takikh pakhoshchiv, yak ti, shcho tsaritsya shyevi dala tsaryevi solomonovi! i takozh khuramovi rabi ta rabi solomonovi, shcho dovozili zoloto z ofiru, sprovdazhuvali almugovy dyeryevo ta dorogye kaminnya. i porobiv tsar z al-mugovogo dyeryeva skhodi dlya gospodn'ogo domu ta dlya domu tsars'kogo, i gusla, i arfi dlya spivakiv. i taki ryechi, yak voni, nye bachyeni pyeryed tim v yudyeis'komu krai! a tsar solomon dav tsaritsi shyevi vsye bazhannya ii, chogo vona bazhala, okrim takogo, shcho vona pryvezla do tsarya. i pishla vona nazad do svogo krayu, vona ta slugi ii. i bula vaga togo zolota, shcho prikhodilo dlya solomona v odnomu rotsi, shist' sotyen' i shistdyesyat i shist' ta-lantiv zolota, okrim togo, shcho prikhodilo vid kupt-siv ta z togovli khodyachikh. i vsi tsari arabs'ki ta namisniki krayu dovozili zoloto i sriblo solomonovi. i zrobiv tsar solomon dvi sotni vyelikikh shchitiv iz kutogo zolota, shist' sotyen' shyekliv kutogo zolota ishlo na odnogo shchita, ta tri sotni shchitiv myen-shikh iz kutogo zolota, tri sotni shyekliv zolota ishlo na odnogo shchita. i tsar viddav ikh do domu li-vans'kogo lisu. i zrobiv tsar vyelikogo trona zo slonovoi kosti, i pokriv iogo chistim zolotom. u trona bulo shist' skhiditsiv ta pidnizhzhya z zolota pozad tronu, ta poruchchya z ts'ogo i z togo boku pri misti sidinnya, ta dva lyevi, shcho stoyali pri poruchchyakh. i dvanadtsyat' lyeviv stoyali tam na shosti stupenyakh z togo i z togo boku. po vsikh tsarstvakh nye bulo tak зробlyenogo! i vyves' posud na pittya tsarya solomona zoloto, i vsi ryechi domu livans'kogo lisu shchirye zoloto, nichogo z sribla, vono za solomonovikh dnyv nye rakhualosya za sh-chos'. bo tsaryevi korabli khodili do tarshishu z khu-ramovimi rabami. raz na tri roki prikhodili tarshis'ki korabli, shcho dovozili zoloto ta sriblo, slonovu kist', i mavp ta pav. i stav tsar solomon naibil'shim vid usikh zymennikh tsariv, shchodo bagatstva ta shchodo mu-drosti. i vsi zymenni tsari khotili bachiti solomona, shchob poslukhati iogo mudrosti, shcho bog dav u iogo syertsye. i voni prinosili kozhyen svogo dara, ryechi sribni ta ryechi zoloti, i odyezhu, zbroyu ta pakhoshchi, koni ta muli, shcho na rik pripadalo. i bulo v solomonova chotiri tisyachy kins'kikh zholo-biv ta kolyesnits', i dvanadtsyat' tisyach vyerkhivt-siv, i vin porozmishchuvav ikh po kolyesnichnikh mistakh ta pri tsari v erusalimi. i vin panuvav nad

usima tsaryami vid richki i azh do krayu filistimlyan, i azh do egypets'koi granitsi. i solomon naskladav v erusalimi sribla, mov togo kaminnya, a kyedriv naskladav, shchodo chislyennosti, yak sikomori, shcho v shyefyeli! a konyei privodili solomonovi z egiptu ta z usikh kraiv. a ryeshita solomonovikh dil, pyershikh ta ostannikh, oto voni opisani v istorii proroka natana, i v prorotstvi shilonyanina akhiii, i v vidinnyakh prozorlivtsya edi na erovoama, nyevatovogo sina. i tsaryuvav solomon v erusalimi nad usim izrailym sorok lit. i spochiv solomon za svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v misti davida, bat'ka iogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ryekhav'am.

10

i pishov ryekhav'am do sikhyemu, bo do sikhyemu ziishovsya vvyes' izrail', shchob nastanoviti iogo tsaryem. i stalosya, yak pochuv tsye erovoam, nyevat sin, vin buv v egipti, kudi vtik vid tsarya solomona, to vyernusya erovoam z egiptu. i poslali i poklikali iogo. i priishov erovoam ta vvyes' izrail', i voni gov-orili do ryekhav'ama, kazhuchi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti polyegshi zhorstoku robotu bat'ka svogo ta tyazhkye iogo yarmo, shcho naklav vin buv na nas, i mi budyemo sluzhiti tobi. a vin vidkazav im: idit' shchye na tri dni, i vyernit'sya do myenye. i pishov toi narod. i radi-vsya tsar ryekhav'am zo starshimi, shcho stoyali py-eryed oblichchiam iogo bat'ka solomona, koli vin buv zhivii, govoryachi: yak vi raditye vidpovisti ts'omu narodovi? i voni govorili iomu, kazhuchi: yakshcho ti budyesh dobrim dlya ts'ogo narodu, i zrobish za volyeu ikh, i govoritimyesh im dobri slova, to voni budut' tobi rabami po vsi dni. ta vin vidkinuv poradu starshikh, shcho radili iomu, i radiysa z molodikami, shcho virosli razom iz nim, shcho stoyali pyeryed nim. i skazav vin do nikh: shcho vi raditye, i shcho vidpovimo ts'omu narodovi, yakii govoriv myeni, kazhuchi: polyegshi yarmo, yakye tvii bat'ko naklav buv na nas. i govorili z nim ti molodiki, shcho virosli z nim, kazhuchi: tak skazhyesh tomu narodovi, shcho promovlyav do tyebye, govoryachi: tvii bat'ko vchiniv buv tyazhkim nashye yarmo, a ti dai polyegshu nam. otak skazhyesh do nikh: mii mizinyets' grub-shii za styegna mogo bat'ka! a tyepper: mii bat'ko naklav buv na vs tyazhkye yarmo, a ya dobavlyu do vashogo yarma! bat'ko mii karav vas bichami, a ya bitimu skorpionami... i priishov erovoam ta vvyes' narod do ryekhav'ama tryet'ogo dnya, yak tsar govoriv, kazhuchi: vyernit'sya do myenye tryet'ogo dnya. i tsar zhorstoko vidpoviv im. i vidkinuv tsar ryekhav'am poradu starshikh, i govoriv do nikh za poradoyu tikh molodikiv, kazhuchi: mii bat'ko vchiniv buv tyazhkim vashye yarmo, a ya dobav-lyu do n'ogo! bat'ko mii karav vas bichami, a ya skorpionami!... i nye poslukahvsya tsar narodu, bo tsye sprichinyenye bulo vid boga, shchob spravditi gospodyevy slovo svoje, yakye vin govoriv buv chy-eryez shilonyanina akhiyu, nyevatovogo sina. i pobachiv uyves' izrail', shcho tsar nye poslukahvsya ikh, i narod vidpoviv tsaryevi, kazhuchi: yaka nam

chastina v davidi? i spadshchini nyema nam u sini essaye! usi do namyetiv svoikh, o izrailyu! poznai tyepper dim svii, davidyel! i pishov uyves' izrail' do namyetiv svoikh... a izrailievi sini, shcho sidili v yu-dinikh mistakh, to nad nimi zatsaryuvav ryekhav'am. i poslav tsar ryekhav'am gadorama, shcho buv nad daninoyu, ta izrailievi sini zakidali iogo kaminnyam, i vin pomyer. a tsar ryekhav'am pospishiv sisti na kolyesnitsyu ta vtyekti do erusalimu... i vidpav izrail' vid davidovogo domu, i tak e azh do ts'ogo dnya.

11

i priishov ryekhav'am do erusalimu, i zibrav dim yudin ta vyeniyaminiv, sto i visimdyesyat tisyach vibranikh viis'kovikh, shchob voyuvati z izrailym, shchob vyernuti tsarstvo ryekhav'amovi. i bulo gospodne slovo do shyemai, cholovika bozhogo, gov-oryachi: skazhi ryekhav'amovi, solomonovu sinovi, tsaryevi yudinomu, ta vs'omu izrailievi v yudi ta v vyeniyaminii, govoryachi: tak skazav gospod': nye idit' i nye voyuitye z svoimi bratami! vyer-nit'sya kozhyen do domu svogo, bo tsya rich stalasya vid myenye! i voni poslukhalisy gospodnikh sliv, i vyernulisy z pokhodu na erovoama. i os-ivsy ryekhav'am v erusalimi, i pobuduvav tyverdinni mista v yudi. i zbuduvav vin viflyeema, i yetama, i tyekoyu, i byet-tsura, i sokho, i adullama, i gata, i maryeshu, i zifa, i adorama, i lakhisha, i azyeku, i tsor'u, i aiyalona, i khyevrona, shcho v yudi ta v vyeniyamini, mista tyverdinni. i zmitsniv vin ti ty-erdini, i dav u nikh nachal'nikiv, i zapasi, i olivi, i vina, a do kozhnogo okryemogo mista vyelikii shchiti ta ratishcha, i duzhye sil'no ikh pozmitsnyuvav. i buv iogo yuda ta vyeniyamin. a svyashchyeniki ta lyeviti, shcho buli v us'omu izraili, zibralsya do n'ogo z usiei ikhn'o'i granitsi. bo lyeviti kidali pasovis'ka svoi ta vlasnist' svoyu, i prikhodili do yudi ta do erusalimu, bo erovoam ta sini iogo usunuli ikh vid svyashchyeni-chogo sluzhinnya gospodyevi, i ponastavlyali sobi svyashchyenikiv dlya pagirkiv ta dyemoniv, ta dlya tyel'tsiv, shcho vin ponaroblyuvav. a za nimi, zo vsikh izrailievikh plyemyen ti, shcho viddavali svoje syertsye shukati gospoda, boga izrailya, prikhodili do erusalimu prinositii zhyertvi gospodyevi, bogovi bat'kiv svoikh. i zmitsnili voni yudinye tsarstvo, i pidsilili ryekhav'ama, solomonovogo sina, na tri roki, bo voni khodili tri roki dorogoyu davida ta solomona. i vzyav sobi ryekhav'am zhinku makhalat, dochku er-imota, davidovogo sina, ta avikhail, dochku yeliava, isaevogo sina. i vona porodila iomu siniv: eusha, i shyemariyu, zagama. a po nii vin uzyav maakhu, dochku avyesalomovu, i vona porodila iomu aviuyu, i attaya, i zizu, i shyelomita. i pokokhav ryekhav'am maakhu, avyesalomovu dochku, nad usikh zhinok svoikh ta nalozhnits' svoikh, bo vin uzyav visim-nadtsyat' zhinok ta shistdyesyat nalozhnits', i poro-div dvadtsyat' i visim siniv ta shistdyesyat dochok. a za golovu ryekhav'am postaviv aviuyu, maakhinogo sina, za volodarya syeryed brativ iogo, bo vin khotiv nastanoviti iogo tsaryem. i mudro vin chiniv, i porozsilav usikh siniv svoikh do vsikh kraiv yudi i vyeniyamina, do vsikh tyverdinnikh mist, i dav im

bagatye utrimannya, i pidshukav im bagato zhinok.

12

i stalosya, yak zmitsnilo ryekhav'amovye tsarstvo i stav vin sil'nii, to pokinuv vin, i vvyes' izrail' iz nim, gospodn'ogo zakona. i stalosya p'yatogo roku tsarya ryekhav'ama, pishov shishak, egipyets'kii tsar, na erusalim, bo voni spronyevirilisya gospodyevi, z tisyachyeyu i dvomastami kolyesnits' ta z shist-dyesyat'ma tisyachami vyerkhivtsiv: i nye bulo chisla dlya narodu, shcho priishov iz nim z egiptu, liviyanam, sukkiyanam ta kushanam. i zdobuv vin tyverdinni mista, shcho v yudi, i priishov azh do erusalimu. a prorok shyemaya priishov do ryekhav'ama ta yudinikh zvyerkhnikov, shcho zibralisya do erusalimu, utikayuchi pyeryed shishakom, ta i skazav do nikh: tak skazav gospod': vi zalishili myenye, a tomu ya zalishiv vas i vidav u shishakovu ruku! i vpokorilisya izrailievi zvyerkhniki ta tsar i skazali: spravedlivii gospod'! a koli gospod' pobachiv, shcho voni vpokorilisya, to bulo gospodne slovo do shyemai, govoryachi: upokorilisya voni, nye nishchitimu ikh, alye dam im trokhi lyudyei na pory-atunok, i nye villet'sya gniv mii na erusalim chy-eryez shishaka. bo voni stanut' iomu za rabiv, ta i piznayut' todi sluzhbu myeni ta sluzhbu tsarstvam zymnim. i viishov shishak, egipyets'kii tsar, na erusalim, i zabrav skarbi gospodn'ogo domu ta skarbi domu tsaryevogo, i vsye pozabirav. i zabrav vin zoloti shchiti, shcho solomon porobiv buv. a tsar ryekhav'am porobiv zamist' nikh midyani shchiti, i sklav ikh na ruki zvyerkhnika storozhiv, shcho sty-eryegli vkhid do tsars'kogo domu. i buvalo, yak til'ki tsar ishov do gospodn'ogo domu, prikhodili biguni, ta i nosili ikh, a potim vyertali ikh do komori biguniv. a koli vin vpokorivsia, to vidvyrnuvsya vid n'ogo gospodnii gniv, i nye znishchiv iogo azh do vigublyennya. ta i u yudyei buli shchye spravi dobri. i zmitsnivsya tsar ryekhav'am v erusalimi i tsaryuvav. a ryekhav'am buv viku soroka i odnogo roku, shcho zatsaryuvav, i tsaryuvav vin simnadtsyat' lit v erusalimi, u tomu misti, yakye vibrav gospod' zo vsikh izrailievychi plyemyen, shchob poklasti tam svoe imyennya. a im'ya iogo matyeri ammonitka naama. i robiv vin likhye, bo nye skhilyav svogo syertsya, shchob zvyertatysya do gospoda. a ryekhav'amovi dila, pyershi i ostanni, oto voni opisani v istorii proroka shyemai ta porozlivtsya iddo: rodoslovni knigi. i tochilisya vini pomizh ryekhav'amom ta erovoamom po vsi dni. i spochiv ryekhav'am zo svoimi bat'kami, i buv vin pokhovanii u davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav iogo sin aviya.

13

visimnadtsyatogo roku tsarya erovoama ta zatsaryuvav aviya nad yudoyu. tri roki tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri mikhaya, dochka uriila z giv'. i viina tochilisya mizh aviiyu ta mizh erovoamom. i zachav aviya viinu z viis'kom khorobrikh voyakiv, chotiri sotni tisyach vibranikh

muzhiv, a erovoam prigotovivsia do viini z nim z vis'moma sotnyami tisyach vibranikh muzhiv, khorobrikh voyakiv. i vstav aviya z-nad gori tsyemaraim, shcho v efryemovikh gorakh, ta i skazav: poslukhaiyte myenye, erovoamye, ta vvyes' izrailiul' chi zh nye vam znati, shcho gospod', bog izrailiv, dav davidovi tsarstvo nad izrailiem naviki, iomu ta sinam iogo, solyanoyu umovoyu? ta vstav erovoam, nye-vativ sin, rab solomona, davidovogo sina, i zbuntuvavsya na pana svogo. i zibralisya do n'ogo lyudi pusti, nikhyemni, i stali mitsnishi vid ryekhav'ama, solomonovogo sina. a ryekhav'am buv yunak ta m'yakosyerdii, i nye buv sil'nim proti nikh. a tyepyer vi govoryte, shchob buti sil'nimi proti gospodn'ogo tsarstva v rutsi davidovich siniv, a vas vyelika kil'kist', i z vami zoloti tyel'tsi, yakikh erovoam ponaroblyuvav vam za bogiv. chi zh vi nye poviganyali gospodnikh svyashchyenikov, aaronovikh siniv, ta lyevitiv? i ponastavlyali vi sobi svyashchyenikov, yak stavlyat' narodi tsikh kraiv, kozhyen, khto priidye, shchob posvyatitsya molodim bichkom ta simoma baranami, to stae svyashchyenikom dlya togo, shcho nye e bogom. a mi, bog nash gospod', i mi nye polishili iogo, a nashi svyashchyeniki, shcho sluzhat' gospodyevi, tsye aaronovi sini, a lyeviti pri sluzhbi. i mi prinosimo gospodyevi tsilopalynnya kozhnogo ranku ta kozhnogo vyechora, i zapashnye kadilo, i ukladannya khliba na chistomu stoli, i zolotii svichnik ta lyampadi iogo, shchob zapalyuvati kozhnogo vyechora, bo mi styeryezhymo sluzhbu gospoda, nashogo boga, a vi polishili iogo! i os' z nami na choli bog, i svyashchyeniki iogo, i goslosni surmi, shchob surmiti na vas. izrailievi sini, nye vuyuite z gospodom, bogom vashim, bo vam nye povedyet'sya! a erovoam viryadiv zasidku, shchob pishla pozad nikh, i buli voni pyeryed yudoyu, a zasidka pozad nikh, i obyernulisya yudyei, azh os' u nikh bii spyeryedu ta zzadu! i klikali voni do gospoda, a svyashchyeniki surmili v surmi... i zakrichali yudyei. i stalosya, yak yudyei zakrichali, to bog udariv erovoama ta vs'ogo izrailiya pyeryed aviiyu ta pyeryed yudoyu. i povtikali izrail'itani pyeryed yudoyu, i bog dav ikh v ikhnyu ruku. i vdarili v nikh aviya ta narod iogo vyelikoyu porazoyu, i popadali trupi z izrailiya, p'yat' sotyen' tisyach vibranikh muzhiv! i vpokorilisya izrailievi sini togo chasu, a yudini sini zmitsnili, bo opiralisya na gospoda, boga ikhnikh bat'kiv. i gnavsya aviya za erovoamom, i zdobuv vid n'ogo mista: byet-yel ta zalyezhni iogo mista, i eshanu ta zalyezhni ii mista, i yefron ta zalyezhni iogo mista. i erovoam nye zatrimav sili vzhye za dnev aviia. i vdariv iogo gospod', i vin pomyer. i zmitsnivsya aviya, i vzyav sobi chotirnadtsyat' zhinok, i porodiv dvadtsyat' i dvoe siniv ta shistnadtsyatyero dochok. a ryeshta aviiievikh dil, i dorogi iogo ta slova iogo opisani v istorii proroka iddo.

14

i spochiv aviya zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo asa. za iogo dnev zaspokoivsia krai na dyesyat' lit. i robiv asa dobre ta vgodnye v ochakh gospoda,

boga svogo. i povsuvav vin zhyertivniki chuzhikh bogiv ta pagirki, i porozbivav kaminni stovpi dlya bozhkiv, i postinav svyati dyeryeva. i nakazav vin yudi zvyertatisya do gospoda, boga bat'kiv svoikh, i vikonuvati iogo zakona ta zapovid'. i povsuvav vin zo vsikh yudinikh mist pagirki ta podobu sontsya. i zapokoiлося tsarstvo pri n'omu. i pobuduvav vin tvyerdinni mista v yudi, bo zaspokoivsya krai, i nye bulo na n'ogo viini za tikh rokov, bo gospod' dav iomu mir. i skazav vin do yudi: pobuduimo tsi mista, i ototchimo muirom ta bashtami, vorit' mi ta zasuvami. ishchye vin, tsyei krai, nash, bo zvyertalisya mi do gospoda, nashogo boga. zvyertalisya mi, i vin dav nam mir navkolo. i poboduvali, i im shchastilo. i bulo v asi viis'ka: nosiv yvelikikh shchitiv ta ratishch z yudi tri sotni tisyach, a z vyeniayamina takikh, shcho nosyat' malogo shchita, ta luchnikiv dvisti i visimdyesyat tisyach. usi voni khorobri voyaki. i viishov na nikh kushyeyanin zyerakh iz viis'kom u tisyachu tisyach ta z tr'oma sotnyami kolyesnits', i pribuv azh do maryeshi. i viishov asa proti n'ogo, i voni vstavilisya do boyu v dolini tsyefat pri maryeshi. i kliknuv asa do gospoda. boga svogo, ta i skazav: gospodi, nyema komu, krim tyebye, dopomogti chislyennomu abo byezsilomu. dopomozhi nam, gospodi, bozhye nash, bo mi na tyebye opiramosya, i v im'ya tvoe mi priishli na tsyu byezlich. gospodi, ti bog nash, nyekhai lyudina nye mae sili proti tyebye! i pobiv gospod' kushyeyan pyeryed asoyu ta pyeryed yudoyu, i kushyeyani povtikali. i gnav ikh asa ta narod, shcho buv z nim, azh do geyeraru. i popadalo z kushyeyan bagato, tak shcho nikhto z nikh nye zalishivsya zhiviti, bo voni buli potoroshcheyeni pyeryed gospodnim litsyem ta pyeryed taborom iogo. i ponyesli voni duzhye bagato zdobichi. i pobili voni vsi mista navkolo gyeraru, bo gospodnii strakh buv na nikh. i pograbuvali voni vsi ti mista, bo v nikh bulo bagato zdobichi. porozbivali voni takozh namyeti chyeryednikiv, i zainyali duzhye bagato dribnoi khudobi ta vyerblyudiv, ta i vyernulisya do erusalimu.

15

a azariya, sin ovyediv, zlinuv na n'ogo dukh bozhii. i viishov vin pyeryed asu ta i skazav iomu: poslukhai tye myenye, aso ta vvyes' yudo i vyeniayamine! gospod' z vami, yakshcho budyetye z nim, i yakshcho budyetye iogo shukati, dast' vam znaiti syebye. a yakshcho vi polishite iogo, polishit' vin vas! u izrailya bulo bagato dniv, koli buv vin byez pravdivogo boga, i byez svyashcheyenika-vchityelya ta byez zakonu. i vyernuvsya vin v utisku svoemu do gospoda, boga izrail'yevogo, i voni shukali iogo, i vin dav im znaiti syebye. a timi chasami nye bulo spokoyu ani tomu, khto vikhodit', ani tomu, khto vkhodit', bo buli vveliki nyespokoi v usikh myeshkantsiy krayu. i voyuvav narod proti narodu ta misto proti mista, bo bog pobyentyezhiv ikh usyakim likhom. a vi bud'tye mitsni, i nyekhai nye slabnut' vashi ruki, bo e nagoroda dlya vashoi chinnosti! a koli asa pochuv otsi slova ta proroctvo, yakye govoriv prorok azariya, sin ovyediv, to zmit-snivsya, i povikidav pogans'ki gidoti zo vs'ogo krayu

yudinogo ta vyeniayaminovogo, ta z mist, yaki vin zdobuv z efrymovikh gir, i vidnoviv gospodn'ogo zhyertivnika, shcho pyeryed gospodnim pritvorom. i zibrav vin us'ogo yudu i vyeniayamina ta tikh, shcho myeshkali chasovo z nimi z efrymu, i z manasii, i z symeona, bo duzhye bagato popyeryebigali do n'ogo z izrailya, koli pobachili, shcho z nim gospod', iogo bog. i voni zibralisya do erusalimu tryet'ogo misyatsya, p'yatnadtsyato roku tsaryuvannya asi. i prinyesli voni togo dnya v zhyertvu dlya gospoda zo zdobichi, yaku poprivodili: khudobi vvelikoi sim sotyen', a khudobi dribnoi sim tisyach. i vviishli voni v umovu, shchob zvyertatisya do gospoda, boga ikhnikh bat'kiv, usim svoim syertsyem ta vsieyu svoeyu dushyeyu. a kozhyen, khto nye budye zvyertatisya do gospoda, boga izrailya, budye zabittii vid malogo i azh do vvelikogo, vid cholovika i azh do zhinki. i zapriskyaglisya voni gospodyevi golosom sil'nim, i oklikom, i surmami, i rogami. i tishivsya vvyes' yuda tieyu prisyagoyu, bo voni zapriskyaglisya vsim syertsyem svoim, i vsieyu svoeyu voleyuu shukali iogo, i vin dav im znaiti syebye. i gospod' dav im mir navkolo. i navit' maakhu, matir tsarya asi, i ii vin pozbaviv prava buti tsaritsyeyu, bo vona зробила буга ідола астарти. і аса порубав боувана ii, і розтыер, і спалив у долині кйедрон. та пагірки nye minulisy v izrailya, alye asinye syertsye buli vsye z gospodom po vsi iogo dni. i vnys vin do bozhogo domu svyati ryechi svogo bat'ka ta svyati ryechi svoi, sriblo, i zoloto, i posud. a viini nye bulo azh do tridtsyat' i p'yatogo roku tsaryuvannya asi.

16

tridtsyatogo i shostogo roku tsaryuvannya asi pishov basha, izrailiv tsar, proti yudi, i buduvav ramu, shchob nye dati nikomu vid asi, tsarya yudinogo, vikhoditi ta vkhoditi. i vinis asa sriblo ta zoloto iz skarbnits' gospodn'ogo domu ta domu tsaryevogo, i poslav do byen-gadada, tsarya siriis'kogo, shcho sidiv u damasku, govoryachi: e umova mizh mnoyu ta mizh tobouyu, i mizh bat'kom moim ta bat'kom tvoim. os' poslav ya tobi sribla ta zolota, idi, zlamai umovu svoyu z bashyeyu, tsaryem izrail'yevim, i nyekhai vin vidiide vid myenye. i poslukhavsya byen-gadad tsarya asi, i poslav zvyerkhnikiv svogo viis'ka na izrail'yevi mista, i voni poruinuvali iiiona, i dana, i avyel-maima ta vsi zapasi mist nyeftalimovikh. i stalosya, yak basha tsye pochuv, to pyeryestav buduvati ramu, i spiniv svoyu pratsyu. a tsar asa vzyav us'ogo yudu, i voni povinosili kaminnya rami ta ii dyeryevo, shcho z nikh buduvav buv basha, i pobuduvav z togo gyevu ta mitsu. a toghu chasu priishov prozoriyets' khanani do asi, yudinogo tsarya, ta i skazav do n'ogo: chyeryez tye, shcho ti spiravsya na siriis'kogo tsarya, a nye spersya na gospoda, boga svogo, tomu vtyeklo z tvoei ruki viis'ko siriis'kogo tsarya. chi zh nye buli kushyeyani ta liviyani viis'kom duzhye vye-likim, kolyesnitsyami i vyerkhivtsyami duzhye chislyennimi? ta koli ti spersya na gospoda, vin dav ikh u tvoyu ruku. bo ochi gospodni divlyat'sya po vsii z zemli, shchob zmitsniti tikh, u kogo vsye ikhne syertsye do n'ogo. tomu зробив ти ньерозумно, бо

vidtpepyer budut' u tyebye viini! i rozgnivavsya asa na prozorlivtysya, i dav iogo do v'yaznitsi, bo buv u gnivi na n'ogo za tsye. i asa tisinuv dyekogo z narodu togo chasu. i otsye asini dila, pyershi ta os-tanni, os' voni opisani v knizi yudinikh ta izrail'yevikh tsariv. i zanyeduzhav asa triditsyatogo i dyev'yatogo roku svogo tsaryuvannya na svoi nogi, i khvoroba iogo bula tyazhka. ta i u khvorobi svoii nye zvyer-tavsya vin do gospoda, alye do likariv. i spochiv asa z svoimi bat'kami, i pomyer sorokovogo i pyershogo roku svogo tsaryuvannya. i pokhovali iogo v iogo grobnitsyakh, yaki vin vikopav sobi v davidovomu misti. i poklali iogo na lozhi, shcho vin napovniv pakhoshchami ta riznimi, po-mistyets'komu zro-blyenimi, mastyami. i spalili iomu duzhye vyelikye palinnya.

17

a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iosafat, ta zmit-snivsya nad izrail'yem. i postaviv vin viis'ko po vsikh ukriplyenikh yudinikh mistakh, i dav zalogi v yudinomu krai ta v efryemovikh mistakh, yaki buv zdobuv iogo bat'ko asa. i buv gospod' z iosafatom, bo vin khodiv pyershimi dorogami bat'ka svogo davida, i nye shukav vaaliv. bo vin zvyertavsya do boga svogo bat'ka, i khodiv za iogo zapovidyami, a nye za chinom izrail'ya. i gospod' zmitsniv iogo tsarstvo v rutsi iogo, i vsya yudyeya davala darunka iosafa-tovi, i bulo v n'ogo bagato bagatstva ta slavi. i po-vishchilos' syertsye iogo na gospodnikh dorogakh, i vin ischye povsovuvav pagirki ta astarti z yudi. a tryet'ogo roku svogo tsaryuvannya poslav vin do svoikh zvyerkhnikov, do byen-khaila, i do ovadii, i do zakhariya, i do natanaila, i do mikhai, shchob voni navchali v yudinikh mistakh. a z nimi buli lyeviti: shyemaya, i nataniya, i zyejadiya, i asail, i shyem-ramot, i egonatan, i adoniya, i toviya, i tov-adoniya, lyeviti, a z nimi yelishama ta egoram, svyashchyeniki. i navchali voni v yudyey, a z nimi bula kniga zakonu gospodn'ogo. i khodili voni dovkola po vsikh yu-dinikh mistakh, i navchali syeryed narodu. i buv strakh gospodnii na vsikh tsarstavkh krayu, shcho navkolo yudi, i voni nye voyuvali z iosafatom. a vid filistimlyan prinosili iosafatovi dari ta sriblo danini; takozh arabi privodili iomu dribnu khudobu: sim tisyach i sim sotyen' baraniv ta sim tisyach i sim so-tyen' kozliv. i iosafat usye zrostav ugoru. i pobodu-вав vin v yudi tyverdini ta mista na zapasi. i mav vin bagato dobra po yudinikh mistakh, i muzhiv viis'kovikh, khorobrikh voyakiv v erusalimi. a otsye ikhnii pyeryeglyad, za domami ikhnikh bat'kiv. vid yudi tisyachniki: zvyerkhnik adna, a z nim tri sotni tisyach khorobrikh voyakiv. a pri n'omu zvyerkhnik egokhanan, a z nim dvisti i visimdyesyat tisyach. a pri n'omu amasiya, sin zikhri, shcho prisyvatyi syebe gospodyevi, a z nim dvisti tisyach khorobrikh voy-akiv. a vid vyenyamina: khorobrii voyak yel'yada, a z nim dvisti tisyach uzbroenikh lukom ta shchitom. a pri n'omu egozavad, a z nim sto i visimdyesyat tisy-ach uzbroenogo viis'ka. otsi sluzhili tsaryevi, oprich tikh, yakikh tsar umistiv po tyverdinnikh mistakh po vs'omu yudi.

18

i bulo v iosafata bagato bagatstva ta slavi, i vin posvoyachivsya z akhavom. a po kil'kokh rokakh pishov vin do akhava do samarii. i akhav narizav bagato khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi iomu ta narodovi, shcho z nim, i namoviv iogo piti na gi-lyeads'kii ramot. i skazav akhav, tsar izrailiv, do iosafata, tsarya yudinogo: chi pidyesh z mnoyu do gilyeads'kogo ramotu? a toi vidkazav iomu: ya yak ti, narod mii yak tvii narod, i budu z tobou na vi-ini. i skazav iosafat do izrail'yevogo tsarya: vividai zaraz slovo gospodne! i zibrav izrailiv tsar prorokiv, chotiri sotni cholovika, ta i skazav do nikh: chi iti nam na viinu na gilyeads'kii ramot, chi zanyekhati? a ti skazali: idi, i bog dast' iogo v tsaryevu ruku! i skazav iosafat: chi nyema tut ischye gospodn'ogo proroka, i zvyernimos' do n'ogo. i skazav izrailiv tsar do iosafata: e shchye odin muzh, shchob chy-eryez n'ogo zvyernutisya do gospoda. ta ya nye-navidzhu iogo, bo vin nye prorokue na myenye do-brye, a po vsi dni svoi til'ki likhye. tsye mikhyei, sin imlin. a iosafat vidkazav: nyekhai tsar nye gov-orit' takye! i poklikav izrailiv tsar odnogo yevnukha i skazav: privyedi skorishye mikhyeya, imlinogo sina! a tsar izrailiv ta iosafat, tsar yudin, sidili kozhyen na troni svoim, povbirani v shati; a sidili voni pri vkhodi brami samarii, a vsi proroki prorokuvali py-eryed nimi. a tsidkiiya, kyenaanin sin, zrobiv sobi zalizni rogi i skazav: tak skazav gospod': otsim budyesh bodati siriyam azh do vigublyennya ikh! i vsi proroki prorokuvali tak, govoryachi: vkhod' do gilyeads'kogo ramotu, i mai uspikh, i gospod' dast' iogo v tsaryevu ruku! a toi poslanyets', shcho pishov poklikati mikhyeya, govoriv do n'ogo, kazhuchi: os' slova tikh prorokiv, odnosno zvischayut' tsaryevi dobro. nyekhai zhye budye slovo tvoe takye, yak kozhnogo z nikh, i ti govoritimyesh dobrye. i skazav mikhyei: yak zhivii gospod', tye, shcho skazhye gos-pod', til'ki tye govoritimu! i priishov vin do tsarya, a tsar skazav do n'ogo: mikhyeyu, chi iti na viinu do gi-lyeads'kogo ramotu, chi zanyekhati? a toi vidkazav: viidit', i budyetye mati uspikh, i voni budut' dani v vashu ruku. i skazav iomu tsar: azh skil'ki raziv ya za-prisyagav tyebye, shcho ti nye govoritimyesh myeni nichogo, til'ki pravdu v im'ya gospoda? a toi vid-kazav: ya bachiv us'ogo izrail'ya, rozporoshyeno go gorakh, nyemov vivtsi, shcho nye mayut' pas-tukha. i skazav gospod': nyemae v nikh pana, nyekhai vyernut'sya z mirom kozhyen do domu svogo! i skazav izrailiv tsar do iosafata: chi zh nye kazav ya tobi, vin nye budye prorokuvati myeni dobrogo, a til'ki likhye? a mikhyei vidkazav: tomu poslukahtye gospodn'ogo slova: bachiv ya gospoda, shcho sidiv na prystoli svoim, a vsye nyebyesnye viis'ko stoy-alo po pravitsi iogo ta po livitsi iogo. i skazav gos-pod': khto namovit' akhava, izrail'yevogo tsarya, i vin viidye i upadye v gilyeads'komu ramoti? i gov-orili: toi govoriv tak, a toi govoriv tak. i viishov dukh, i stav pyeryed gospodnim litsyem ta i skazav: ya namovlyu iogo! i skazav iomu gospod': chim? a toi vidkazav: ya viidu i stanu dukhom nyepravdi v ustakh usikh iogo prorokiv. a gospod' skazav: ti

namovish, a takozh pyeryemozhnyesh; viidi ta i zrobi tak! a tyepyer otsye gospod' dav dukha nyepravdi v usta otsikh tvoikh prorokiv, i gospod' govoriv na tyebye nyedobrye... i pidiishov tsidikiya, kyenaanin sin, i vdariv mikhyyeja po shchotsi ta i skazav: kudo-
 you tsye pyeryeishov dukh gospodnii vid myenye, shchob govoriti z tobou? a mikhyei vidkazav: os' ti pobachish tsye togo dnya, koli vviidyesh do vnutr-
 ish'n'oi kimnati, shchob skhovatisya... i skazav izrailiv tsar: viz'mit' mikhyyeja, i vidvyedit' iogo do amona, zvyerkhnika mista, ta do ioasha, tsaryevogo sina, ta i skazhyetye: otak skazav tsar: posadit' ots'ogo do v'yaznichnogo domu, i davaiyte iomu isti skupo khliba i skupo vodi, azh poki ya nye vyernusya z mirom. a mikhyei vidkazav: yakshcho spravdi vy-
 ernyeshysya ti z mirom, to nye govoriv gospod' chy-
 eryez myenye. i do togo skazav: slukhaiyte tsye, usi lyudi! i viishov izrailiv tsar ta iosafat, tsar yudin, do gilyeads'kogo ramotu. i skazav izrailiv tsar do iosafata: ya pyeryebyerusya i pidu na bii, a ti vby-
 eri svoi shati! i pyeryebravysya izrailiv tsar, i pishli na bii. a sirii's'kii tsar nakazav zvyerkhnikam svoikh kolyesnits', govoryachi: nye voyuitle ni z malim, ni z vyelikim, a til'ki z samim izrailiyevim tsaryem! i stalosya, yak zvyerkhniki kolyesnits' pobachili ion-
 atana, to voni skazali: tsye izrailiv tsar! i voni otchili iogo, shchob voyuvati. i zakrichav iosafat, i gos-
 pod' dopomig iomu, i bog zvabiv ikh vid n'ogo. i stalosya, yak zvyerkhniki kolyesnits' pobachili, sh-
 cho tsye nye izrailiv tsar, to povyernuli vid n'ogo. a odin cholovik znyekhotya natyagnuv luka, ta i udariv izrailiyevogo tsarya mizh pidv'yazannym poyasa ta mizh pantsyeryem. a toi skazav viznikovi: zavy-
 erni nazad, i viprovad' myenye vid viis'ka, bo ya ranyenii... i zbil'shivsya bii togo dnya, a izrailiv tsar buv postavlyenii na kolyesnitsi proti siriiyan azh do vyechora. i pomyer vin pid chas zakhodu sontsya...

19

i vyernusya iosafat, tsar yudin, iz mirom do domu svogo do erusalimu. i viishov pyeryed n'ogo prozor-
 livyets' egu, sin khanani, ta i skazav do tsarya iosafata: chi budyesh dopomagati nyespravdydlivomu, a tikh, khto nyenavidit' gospoda, budyesh lyubit' i za tsye na tobi gniv vid gospodn'ogo litsya. alye i do-
 bri ryechi znaishlisyia pri tobi, bo ti povigublyu-
 vav astarti z krayu, i nakhiliv svoe syertsye, sh-
 chob shukati gospoda. i osivysya iosafat v erusal-
 imi, i vin zнову vikhodiv mizh narod vid byeyer-
 shyevi azh do efryemovikh gir, i navyertav ikh do gospoda, boga ikhnikh bat'kiv. i ponastavlyav vin suddiv u krayu, po vsikh ukryplichnikh yudinikh mis-
 takh, dlya kozhnogo mista. i skazav vin do sud-
 div: divit'sya, shcho vi robitye, bo nye dlya lyu-
 dini vi suditye, alye dlya gospoda, i vin z vami v spravi sudu. a tyepyer nyekhai budy gospodnii strakh na vas. styeryezhit'sya i robit', bo nyema v gospoda, boga nashogo, krivdi, ani oglyadu na osobu, ani brannya darunka. a takozh v erusalimi ponas-
 tavlyav iosafat z lyevitiv i z svyashcheynikiv ta z goliv bat'kivs'kikh domiv izrailiya dlya gospodn'ogo sudu ta dlya supyeryechok. i vyernulisyia voni do erusal-

imu. i vin nakazav im, govoryachi: otak chinit' u strakhu gospodn'omu, vinnisty ta tsilim syertsyem. a shchodo vsyakoi supyeryechki, shcho priide do vas vid vashikh brativ, shcho sidyat' po mistakh svoikh, dye tryeba rozsudit' chi to za krov, chi to za zakon, chi to za zapovid', ustavi, chi za prava, to ostyeryezhyetye ikh, i voni nye zgrishat' gospodyevi, i nye budye gnivu na vas ta na vashikh brativ. tak robit', i nye zgrishi-
 tye! a os' svyashcheynik amariya golova nad nam do vsyakikh gospodnikh ryechyey, a zavadiya, sin iz-
 mailiv, volodar yudinogo domu, do vsyakoi tsaryevoi ryechi, i pisari lyeviti pyeryed vami. bud'tye mitsni i zrobit', i nyekhai budy gospod' z dobrim!

20

i stalosya po tomu, pishli moavityani ta ammonityani, a z nimi dyeyaki z myeunyan, proti iosafata na vi-
 inu. i priishli, i donyesli iosafatovi, govoryachi: pri-
 ishla na tyebye sila sylenna z togo boku morya, z sirii, i os' voni v khatston-tamari, vono yen-gyedi. i zlyakavsya iosafat, i postanoviv zvyernutisya do gospoda. i vin progolosiv pist na vsyu yudyeju. i zibralisya yudyeyani prositi dopomogi vid gospoda, takozh poprikhodili zo vsikh yudinikh mist prositi gospoda. i stav iosafat u zbori yudinomu ta erusal-
 im's'komu v gospodn'omu domi, pyeryed novim pod-
 vir'yam, ta i skazav: gospodi, bozhye bat'kiv nashikh! chi zh nye ti bog na byebesakh? i ti panuesh nad usima tsarstvami narodiv, i v rutsi tvoii sila ta mits', i nyemae takogo, khto b stav proti tyebye! chi zh nye ti, bozhye nash, poviganyav myeshkantsiv ts'ogo krayu pyeryed narodom tvoim, izrailiyem, i dav iogo avraamovomu nasinnyu, tvoemu priyatye-
 lyevi naviki? i voni osilisyia v n'omu, i zbuduvali tobi v n'omu svyatinyu dlya imyennya tvogo, govory-
 achi: yakshcho priide na nas zlo, myech ukarannya, chi morovitsya, chi golod, to mi stanyemo pyeryed tsim khramom ta pyeryed litsyem tvoim, bo im'ya tvoe v ts'omu khrami, i budyemo klikati do tyebye z nashogo utisku, i ti pochuesh, i spasyesh. a tyepyer os' sini ammonovi i moavovi ta myeshkantsi gori syeir, shcho chyeryez nikh ti nye dav izrail'tyanam iti, koli voni vikhodili buli z egipyets'kogo krayu, i voni minulii ikh, i nye vigubili ikh, i otsye voni vidplachuyut' nam navaloyu, shchob vignati nas iz spadku tvogo, yakii ti viddav nam. bozhye nash, chi zh ti nye osudish ikh? nyema bo v nas sili pyeryed tsieyu siloyu sylennyoyu, shcho prikhodit' na nas, i mi nye znaemo, shcho zrobimo, bo nashi ochi na tyebye! a vsi yudyeyani stoyali pyeryed gospodnim litsyem, takozh diti ikhni, zhinki ikhni ta ikhni sini. a yakhaziil, sin zakhariya, sina bye-
 nai, eiila, sina mattanii, lyevit iz asafovikh siniv, buv na n'omu dukh gospodnii syeryed zbory, i vin skazav: poslukhaiyte, vyves' yudo i myeshkantsi erusalimu ta tsaryu iosafaty! tak govorit' do vas gospod': nye biityesya ta nye zhakhaityesya py-
 eryed tsieyu sylennyoyu siloyu, bo nye vasha tsya vi-
 ina, alye bozha! uzavtra ziidit' na nikh, os' voni vkhodyat' zbichchayam tsitsiu, i vi ikh zaidyetye na kintsi dolini, navproti pustini eruil. nye vam voyu-
 vati v ts'omu, postavtyesya i stan'tye, i pobachitye, sh-

cho gospodne spasinnya z vami, yudo i erusalimye! nye biityesya i nye zhakhaityesya, uzavtra vikhod'tye pyeryed nikh, a gospod' budyte z vami! i vklonivsya iosafat oblichchyam do zyeмли, a vyves' yuda ta myeshkantsi erusalimu popadali pyeryed gospodnim litsyem, shchob uklonitisya gospodyevi. i vstali lyeviti z siniv kyegativtsiv ta z siniv korakhivtsiv, shchob khvaliti gospoda, boga izrail'yevogo sil'nim golosom, visokim. i povstavali voni rano vrantsi, i viishli do pustini tyeokya. a yak voni vikhodili, stav iosafat ta i skazav: poslukhaitye myenye, yuda ta myeshkantsi erusalimu! viruitle v gospoda, vashogo boga, i budyete zapyevnyeni, virtye prorokam iogo, i poshchastits'ya vam! i radivsya vin z narodom, i postaviv spivakiv dlya gospoda, i voni khvalili vyelichnist' svyatosti, koli ishli pyeryed ozbroenimi, i govoriли: dyakuiteye gospodu, bo naviki iogo mistryerdya! a togo chasu, koli zachali voni spivati ta khvaliti, dav gospod' zasidku na siniv ammonovikh i moavovikh ta na myeshkantsiv gori syeir, shcho priishli buli proti yudi, i buli voni pobiti, bo povstali ammonityani ta moavitanyi na myeshkantsiv gori syeir, shchob uchiniti ikh zaklyattyam, i shchob vigubiti. a koli voni pokinchili tsye z myeshkantsyami syeir, stali pomagati odin proti odnogo, shchob vigubiti syebye. i koli yuda priishov na vartivnyu do pustini, i poglyanuli voni na natovp, azh os' trupi, shcho popadali na zyeмlyu, i nye bulo uryatovanogo! i priishov iosafat ta narod iogo, shchob pograbuvati ikhnyu zdobich, i znaishli syeryed nikh duzhnye bagato i maetku, i odyezhi, i koshtovnostyei, i ponabirali sobi stil'ki, shcho nye mogli nyesti. i voni tri dni vsye grabuvali tu zdobich, bo chislyenna bula vona! a chyetyvertogo dnya zibralisya voni do dolini byerakha, bo tam blagoslovlyali gospoda; tomu nazvali im'ya tomu mistyyu: dolina byerakha, i tak vono zvyet'sya azh do s'ogodni. i vyernulisia vsi yudyeyani ta erusalimlyani, a iosafat na choli ikh, shchob vyernutisya do erusalimu z radisty, bo zvyesyeliv ikh gospod' spasinnym vid ikhnikh vorogiv. i pribuli voni do erusalimu z arfami i z tsitrami ta surmami do gospodn'ogo domu. i buv bozhii strakh na vsi tsarstva kraiv, koli voni pochuli, shcho gospod' voyuvav z izrail'yevimi vorogami... i zaspokoilosya iosafatoye tsarstvo, i dav iomu iogo bog mir navkolo. i tsaryuvav iosafat nad yudoyu. vin buv viku tridsyat' i p'yati rokv, koli zatsaryuvav, a dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri azuva, dochka shilkhi. i khodiv vin dorogoyu svogo bat'ka asi, i nye ustupavsya z nyei, shchob robiti vgodnye v gospodnikh ochakh. til'ki pagirki nye minulisia, i narod ishchye nye vchiniv svogo syertsya mitsnim dlya boga svoikh bat'kiv. a ryeshita iosafatovikh dil, pyershi i ostanni, oto voni opisani v zapisakh egu, sina khanani, shcho vnyesyenye do knigi izrail'yevikh tsariv. a po tomu poednavsya iosafat, tsar yudin, z akhazieyu, izrail'yevim tsaryem, shcho robiv nyespravlydivo. i poednavsya vin iz nim, shchob porobiti korabli, shchob khoditi do tarshishu. i porobili voni korabli v yetsion-gyevyeri. ta yeliezyer, sin dovavi, z maryeshi, prorokuvav na iosafata, govoryachi: za tye, shcho ti poednavsya z akhazieyu, poruinuvav gospod' chini tvoi! i porozbivalisya ti korabli, i nye

mogli iti do tarshishu...

21

i spochiv iosafat iz svoimi bat'kami. i buv vin pokhovanii iz svoimi bat'kami v davidovomu misti, a zamt' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoram. i buli v n'ogo brati, iosafatovi sini: azariya, i ekhiil, i zakharii, i azariya, i mikhael, i shyefatiya, usi voni sini iosafata, izrail'yevogo tsarya. i dav im ikhnii bat'ko vyeliki podarunki sribla, i zolota, i koshtovnosti z tverdinnimi mistami v yudi, a tsarstvo dav egoramovi, bo vin pyervorodzhynii. i stav egoram na tsarstvi bat'ka. i zmitsnivsya vin, i pozabivav usikh brativ svoikh myechyem, a takozh dyekogo z izrail'yevikh zvyerkhnikiv. egoram buv viku tridsyat' i dvokh lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav visim lit v erusalimi. i khodiv vin dorogoyu izrail'yevikh tsariv, yak robiv akhaviv dim, bo akhavova dochka bula iomu za zhinku. i robiv vin zlo v gospodnikh ochakh. ta nye khotiv gospod' pogubiti davidiv dim radi zapovitu, shcho sklav buv iz davidom, i yak govorig dati svitil'nika iomu ta sinam iogo po vsi dni. za iogo dniv vidpav buv yedom z-pid yudinoi ruki, i nastanovili nad soboyu tsarya. i pishov egoram zo svoimi zvyerkhnikami, i vsi kolyesnitsi z nim. i stalosya, shcho vin ustav nochi ta i pobiv yedom, shcho ototchiv buv iogo, ta zvyerkhnikiv kolyesnitsi. i vidpav yedom z-pid yudinoi ruki, i tak e azh do ts'ogo dnya. todi togo chasu vidpala i livna z-pid ruki iogo, bo vin pokinuv gospoda, boga svoikh bat'kiv. takozh vin narobiv pagirki po yudinikh mistakh, i vchiniv pyeryelyubami erusalims'kikh myeshkantsiv, a yudu zviv. i priishov do n'ogo list vid proroaka illi takogo zmistu: tak govorit' gospod', bog davida, tvogo bat'ka: za tye, shcho nye khodiv ti dorogami iosafata, svogo bat'ka, i dorogami asi, yudinogo tsarya, a khodiv dorogoyu izrail'yevogo tsarya, i vchiniv pyeryelyubnikami yudu ta myeshkantsiv erusalimu, yak chiniv pyeryelyubnikami dim akhaviv, a takozh brativ svoikh, dim svogo bat'ka, lipshikh vid tyebye, ti pozabivav, to os' udarit' gospod' vyelikoyu porazoyu v narodi tvoim, i v sinakh tvoikh, i v zhinkakh tvoikh, i v us'omu maetku tvoemu. a ti budyesh u vyelikikh khvorobakh, u khvorobi nutra svogo, azh viidut' nutroshchi tvoi chyeryed dovgochasnu khvorobu. i zbuidiv gospod' na egorama dukha filistimlyan ta arabiv, shcho pri yetiopakh. i viishli voni na yudu, i vvrivalisya do n'ogo, i pozabirali vyves' maetok, shcho znakhodivsya v tsars'komu domi, a takozh siniv iogo ta zhinok iogo. i nye pozostalosya v n'ogo sina, okrim egoakhaza, naimolodshogo z siniv iogo. a po vs'omu tomu vdariv iogo gospod' u nutroshchakh iogo nyeviduzhnoyu khvoroboyu. i stalosya po pyevnomu chasi, koli nadiishov kinyetsi dvokh rokv, viishli iogo nutroshchi vid khvorobi iogo, i vin pomyer u tyazhkhikh bolyakh. a narod iogo nye зробiv dlya n'ogo spalennya pakhoshchiv, yak robili spalennya bat'kam iogo. vin buv viku tridsyat' i dvokh lit, koli zatsaryuvav, a tsaryuvav visim lit v erusalimi. i vidiishov vin, i nikhto za nim nye zhaluvav; i pokhovali iogo v davidovomu misti, ta nye v tsars'kikh grobkakh.

a myeshkantsi erusalimu nastanovili tsaryem zamist' n'ogo akhazyu, iogo naimyenshogo sina, bo vsikh pyershikh pozabivala ta vataga, shcho prikhodila z arabami na tabir. i zatsaryuvav akhazyia, sin egorama, yudinogo tsarya. akhazyia buv viku soroka i dvokh lit, koli zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi odin rik. a im'ya iogo matyeri ataliya, dochka omrieva. takozh vin khodiv dorogoyu akhavogo domu, bo iogo mati bula iomu doradnitsya, shchob chiniti byezzakonnya. i chiniv vin zlo v gospodnikh ochakh, yak akhaviv dim, bo voni buli iomu doradnikami po smyerti iogo bat'ka, na pogibil' iomu. takozh za ikhn'oyu poradoyu vin khodiv. i pishov vin z egoramom, sinom akhava, izrail'yevogo tsarya, na viinu na khazailla, siriis'kogo tsarya, v gilyeads'kii ramot. i pobili siriyani iorama. i vyernuvsva vin likuvatsiya v izryeyeli vid tikh ran, shcho zavdali iomu v rami, yak vin voyuvav iz khazailom, siriis'kim tsaryem. a azariya, egoramiv sin, tsar yudin, ziishov pobachiti egorama, akhavogo sina, v izryeyeli, bo vin buv slabii. i vid boga bulo na pogibil' akhazii, shchob priiti do egorama, bo yak priishov, viishov z egoramom na egu, sina nimshi, shcho gospod' pomazav iogo vigubiti akhaviv dim. i stalosya, koli egu chiniv sud nad akhavovim domom, to znaishov vin yudinikh zvyerkhnikiv ta siniv akhazievikh brativ, shcho sluzhili akhazievi, i pozabivav ikh. i vidshukav vin akhazyu, i skhopili iogo, a vin khovavsya v samarii. i privyeli iogo do egu ta i zabili iogo; i pokhovali iogo, bo skazali: vin sin iosafata, shcho vsim syertsyem svoim zvyertavsva do gospoda. i nye bulo v domi akhazii nikogo, khto mav bi silu tsaryuvati. a koli ataliya, mati akhazii, pobachila, shcho pomyer ii sin, to vstala i vigubila vsye tsaryevye nasinnya yudinogo domu... a egosav'at, dochka tsarya, vzyala ioasha, sina akhazii, ta i vikrala iogo z-pomizh vbivanih tsars'kikh siniv, i dala iogo ta nyan'ku iogo do spal'noi kimnati. i skhovala iogo egosav'at, dochka tsarya egorama, zhinka svyashchychenika egoyadi, bo vona bula syestra akhazii, pyeryed ataliyu, i ta nye zabila iogo. i vin buv z nimi v bozhomu domi, khovayuchisya shist' rokov, a ataliya tsaryuvava nad kraem.

23

a s'omogo roku zmitsnivsva egoyada i priinyav sotnikiv: azariyu, erokhamovogo sina, i izmaila, sina egokhananovogo, i azariyu, sina ovyedovogo, i maasyeyu, sina adai, i yelisafata, sina zikhrievogo, v umovu z soboyu. i obiishli voni yudu, i zibrali zo vsikh yudinikh mist lyevitiv ta goliv izrail'yevikh domiv, i priishli do erusalimu. i vvyes' zbir sklav u bozhomu domi umovu z tsaryem. i skazav im egoyada: otsye tsars'kii sin budyte tsaryuvati, yak govoriv gospod' pro davidovikh siniv. otsye ta rich, yaku zrobitye: tryetina z vas, shcho prikhoditye v subotu, iz svyashchychenikiv ta z lyevitiv, budyetye za pridvyernikh bilya porogiv. a tryetina pri tsars'komu domi, a tryetina pri brami esod, a vvyes' narod u podvir'yakh gospodn'ogo domu. i nyekhai nye vkhodit' do gospodn'ogo iomu nikhto, okrim svyashchychenikiv

ta tikh, khto prislugovue iz lyevitiv, voni vviidut', bo osvyachyeni voni, a vvyes' narod budyte pil'nuvati gospodn'oi storozhi. i otochat' lyeviti tsarya navkolo, kozhyen iz svoeyu zbroeyu v rutsi svoii; a khto chuzhii vviishov bi do domu, nyekhai budyte zabiti! i budyetye vi z tsaryem pri vkhodi iogo ta pri vkhodi iogo. i zrobili lyeviti ta vvyes' yuda vsye, shcho nakazav svyashchychenik egoyada. i vzyali kozhyen lyudyei svoikh, shcho prikhodiyat' u subotu ta vidkhodiyat' u subotu, bo svyashchychenik egoyada nye zvil'niv chyerg. i dav svyashchychenik egoyada sotnikam ratishcha, i mali shchiti, i inshi shchiti, shcho nalyezhali tsaryevi davidovi, shcho buli v bozhomu domi. i postaviv vin uvyes' narod, a kozhyen mav svoyu zbroyu v rutsi svoii, vid pravogo boku domu azh do livogo boku domu, pri zhyertivniku ta pri domi, navkolo bilya tsarya. i vvyeli voni tsars'kogo sina, i poklali na n'ogo koronu ta zvoi zakonu. i zrobili voni iogo tsaryem, i pomazali iogo egoyada ta sini iogo, ta i kriknuli: nyekhai zhyive tsar! i pochula ataliya golos narodu, shcho bigav ta slaviv tsarya, i priishla do narodu do gospodn'ogo domu. i pobachila vona, azh os' tsar stoit' na pomosti svoim pri vkhodi, a pri tsari zvyerkhniku ta surmi, a vvyes' narod krayu radie ta surmit' u surmi, a spivaki z muzichnimi znaryaddyami, shcho podavali do vidoma znaki na khvalu. i rozdyerla ataliya shati svoi ta i kriknula: zmovala, zmovala! a svyashchychenik egoyada nakazav sotnikam, postavlyenim nad viis'kom, i skazav do nikh: vviyedit' ii pomizh shyeryegi, a khto inshii pidye za nyeyu, nyekhai budyte zabitti myechyem! bo svyashchychenik skazav: nye zab'etye ii v gospodn'omu domi! i zrobili ii prokhid, i vona viishla vkhodom kins'koi brami do tsars'kogo domu, i tam zabili ii. i sklav egoyada umovu mizh soboyu i mizh usim narodom ta mizh tsaryem, shchob buti narodom gospodnim. i vviishov uvyes' narod do vaalovogo domu, ta i porozbivali iogo ta zhyertivniki iogo, i bovvaniv iogo zovsim polamali, a mattana, vaalovogo svyashchychenika, ubili pyeryed zhyertivnikami. a v gospodn'omu domi egoyada viddav uryadi na ruku svyashchychenikiv ta lyevitiv, yakikh podiliv david nad gospodnim domom, shchob prinositi gospodni tsilopal'yennya, yak napisano v moisyeem zakonni, z radisty ta zo spivom, za ustavom davidovim. a pri bramakh gospodn'ogo domu postaviv vin pridvyernikh, shchob nye vviishov khto bud'-chim nyechistii. i vzyav vin sotnikiv, i vye'mozh, i tikh, shcho starshinuyut' nad narodom, ta vvyes' narod krayu, i vidvelyi tsarya z gospodn'ogo domu. i vviishli voni chyeryez gorishnyu bramu do tsars'kogo domu, i posadili tsarya na troni tsarstva. i radiv uvyes' narod krayu, a misto zaspokoilosya. a ataliyu vbili myechyem.

24

ioash buv viku syemi rokov, koli zatsaryuvav, i sorok rokov tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri tsiviya, z byeyer-shyevi. i robiv ioash vgodye v gospodnikh ochakh po vsi dni svyashchychenika egoyadi. i vzyav iomu egoyada dvi zhinki, a toi porodiv siniv ta dochok. i stalosya po tomu, bulo

v ioashyevomu syertsii vidnoviti gospodnii dim. i zibrav vin svyashchenyikiv ta lyevitiv, i skazav do nikh: pidit' po yudinikh mistakh, i zbiraitey z us'ogo izrailya sriblo na napravu khramu vashogo boga rikrichno, i vi budyetye spishiti v tsii spravi! ta nye spishilisy lyeviti. i poklikav tsar egoyadu, golovu svyashchenyikiv, i skazav do n'ogo: chomu ti nye zhadaesh vid lyevitiv, shchob prinosili z yudi ta z erusalimu darunki, za postanovoyu moisyeya, raba gospodn'ogo, ta izrail'yevogo zboru na skiniyu svi-dotstva? bo sini nyechyestivoi atalii vlomilisy buli do bozhogo domu, i vsi svyatoshchi gospodn'ogo domu vzhili dlya vaaliv. i skazav tsar, i zrobili odnu skrin'ku, i postavili ii v brami gospodn'ogo domu nazovni. i progolosi v yudi ta v erusalimi prinositi dlya gospoda datok, shcho iogo vstanoviv na izrailya v pustini moisyeyi, bozhii rab. i radili vsi zvyerkhniki ta vvyes' narod, i prinosili i kidali do skrin'ki, azh poki vnya napovnilasya. i buvalo toho chasu, koli lyeviti prinosili skrin'ku na tsars'kii pyeryeglyad, i yak voni bachili, shcho chislyennye tye sriblo, to prikhodiv tsars'kii pisar ta priznachenyi vid svyashchenyikagolovi, i voni viporozhnyuvai skrin'ku. potim vidnosili ii, i povyertali ii na ii mistysye. tak robili voni dyen'-u-dyen', i zibrali duzhye bagato sribla. a tsar ta egoyada davai iogo tim, shcho robili pratsyu roboti gospodn'ogo domu, i vsye naimali kamyenyariv ta tyesliv, shchob vidnovlyuvati dim gospodnii, a takozh tim, shcho obroblyali zalizo ta mid' na zmitsnyennya gospodn'ogo domu. i pratsyuvai robitniki, i chini-lasya naprava pratsyeyu ikhn'oi ruki. i postavili voni bozhii dim na miru iogo, i zmitsnili iogo. a koli pokinchili, voni prinyesli pyeryed tsarya ta egoyadu ryeshtu sribla. i porobili voni z n'ogo ryechi dlya gospodn'ogo domu, ryechi dlya sluzhbi ta dlya zhy-ertvoprinoshyennya, i lozhki, i posud zolotii ta srib-nii. i prinosili tsilopalyennya v gospodn'omu domi zavzhd, po vsi dni egoyadi. i postariv egoyada, i na-sitivsya dnyami i pomyer. vin buv viku sta i tridtsy-ati lit, koli pomyer. i pokhovali iogo v davidovomu misti z tsaryami, bo robiv vin dobro v izraili i dlya boga, i dlya iogo khramu. a po egoyadini smyerti priishli knyazi yudini, i poklonilisy tsaryevi. todi tsar ikh poslukhav. i pokinuli voni dim gospoda, boga svoikh bat'kiv, ta i sluzhili astartam ta bozhkam. i buv bozhii gniv na yudu ta erusalim za tsyu ikhnyu provinu. i poslav vin mizh nikh prorokiv, shchob privyer-nuti ikh do gospoda, i voni svidchili proti nikh, ta ti nye slukhalis'. a dukh gospodnii ogornuv zakhariya, sina svyashchenika egoyadi, i vin stav pyeryed nar-odom ta i skazav do nikh: tak skazav bog: chomu vi pyeryestupaetye gospodni zapoviti? vi nye ma-timinyete uspihku, bo vi pokinuli gospoda, to i vi pokinyet vas!... i zmovilisy voni na n'ogo, i zaki-dali iogo kaminnyam z tsars'kogo nakazu v podvir' gospodn'ogo domu... i nye pam'yatav tsar ioash tiei milosti, yaku zrobiv buv iz nim bat'ko togo egoy-ada, alye vbiv sina iogo. a yak toi umirav, to skazav: nyekhai pobachit' gospod', i nyekhai pokarae!... i stalosya naprikintsi roku, priishlo na n'ogo sirii's'kye viis'ko, i pribuli do yudi ta do erusalimu, i pozabivali vsikh zvyerkhnikov narodu, a vsu zdobich iz nikh poslali tsaryevi v damask. khoch z maloyu kil'kisty

lyudyei priishlo sirii's'kye viis'ko, protye gospod' dav v ikhnyu ruku duzhye vyelikyu silu, bo ti pokinuli gospoda, boga bat'kiv svoikh. a nad ioashyem voni vikonali prisud. a koli voni vidiishli vid n'ogo, po-zostavivshi iogo v tyazhkikh khvorobakh, zmovil-isya na n'ogo iogo rabi za krov siniv svyashchenyika egoyadi, i zabili iogo na lizhku iogo, i vin pomyer... i pokhovali iogo v davidovomu misti, ta nye pokho-vali iogo v grobakh tsars'kikh. a otsye zmovniki na n'ogo: zavad, sin ammonityanki shim'at, i egozavad, sin moavityanki shimrit. a sini iogo, i vyelikist' tyagaru, pokladynogo na n'ogo, i vidbudova bozhogo domu, oto voni opisani v vkladni knigi tsariv. a za-mist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amatsiya.

25

u vitsi dvadtsyati i p'yati lit zatsaryuvav amatsiya, i dvadtsyat' i p'yat' lit tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri egoaddan, z erusalimu. i ro-biv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, til'ki nye z tsilim syertsyem. i stalosya, yak zmitsnilosya tsarstvo za nim, to vin povbivav svoikh rabil, shcho zabili tsarya svogo, iogo bat'ka. a siniv ikh vin nye poz-abivav, yak napisano v knizi moisyeyevogo zakonu, shcho nakazav buv gospod', govoryachi: nye pom-rut' bat'ki za siniv, a sini nye pomrut' za bat'kiv, bo kozhyen za grikh svii pomrye. i zibrav amatsiya yudu, i postaviv ikh za domom ikhnikh bat'kiv, za tisyach-nikami ta za sotnikami dlya vs'ogo yudi ta vyenyam-ina; i vin pyeryelichiv ikh vid viku dvadtsyati rokiv i vishchye, i znaishov ikh tri sotni tisyach vibanogo, zdadnogo do viis'ka, khto trimae ratishchye ta vye-likogo shchita. i nainyav vin iz izrailya sotnyu tisyach khorobrikh voyakiv za sotnyu talantiv sribla. i pri-ishov do n'ogo bozhii cholovik, govoryachi: o tsaryu, nyekhai nye vikhodit' z toboyu izrail'yevye viis'ko, bo gospod' nye z izrail'em, ni z zhodnim iz siniv efryma. alye idi til'ki ti, robi, bud' vidvazhnii na viini! inakshye vchinit' bog, shcho ti spitknyesh-sya pyeryed vorogom, bo v boga e sila dopomagati, abo robiti, shchob spitknytisy. i skazav amatsiya do bozhogo cholovika: a shcho robiti z tieyu sot-nyeyu talantiv, shcho ya dav izrail'yevomu viis'ku? a bozhii cholovik vidkavaz: gospod' mozhye dati tobi bil'shye vid ts'ogo! i viddiliv amatsiya ikh, tye viis'ko, shcho priishlo z krayu efrymovogo, shchob ishlo na svoje mistysye. i duzhye zapalivsya ikhnii gniv na yudu, i voni vyerunulisy na svoje mistysye v zapal-yenomu gnivi. a amatsiya zmitsnivsya, i poprovadiv svii narod, i pishov do solyanoi dolini, i pobiv dyesyat' tisyach syeyrovikh siniv, a dyesyat' tisyach zhivikh uzylai yudini sini do nyevoli. i privyeli ikh na vy-erkhiv'ya skyeli, i poskidali ikh z vyerkhiv'ya tiei skyeli, i vsi voni pozabivalisy... a lyudi togo viis'ka, shcho amatsiya vyerunuv, shchob nye ishli z nim na viinu, rozspalisya po yudinikh mistakh vid samarii i azh do byet-khoronu, i povbivali z nikh tri tisyachi, i pograbuvali vyelikyu zdobich. i stalosya po tomu, yak priishov amatsiya, pobivshi yedomlyan, to vin prinis bogiv syeyrovikh siniv, i postaviv ikh sobi za bogiv, i pyeryed nimi vklonyavsya, i im kadiv. i zapalivsya gospodnii gniv na amatsiyu, i vin poslav do n'ogo

proroka, a toi skazav iomu: nashcho ti zvyertavsyia do bogiv ts'ogo narodu, bogiv, shcho nye vryatuvai narodu svogo vid tvoei ruki? i stalosya, yak vin govoriyv tsye do n'ogo, skazav iomu tsar: chi ya postaviv tyebye za tsaryevogo doradnika? pyeryestan' sobi, nashcho vbiyati tyebye? i pyeryestav toi prorok, alye skazav: ya znayu, shcho bog postanoviv pogubitii tyebye, bo зробiv ti tsye, i nye slukhav moei poradi... i radivsyia amatsiya, tsar yudin, i poslav do ioasha, sina egoakhaza, sina egu, izrail'yevogo tsarya, govoryachi: idi no, pomiryaemos'! i poslav ioash, izrail'iv tsar, do amatsii, yudinogo tsarya, govoryachi: tyernina, shcho na livani, poslala do kyedrinii, shcho na livani, kakhuchi: dai no dochku svoyu moemu sinovi za zhinku! ta pyeryeishla pol'ova zvirina, shcho na livani, i vitoptala tu tyerninu... ti skazav: os' pobiv ti yedoma, i pidnyeslo tyebye syertsye tvoe, shchob pishatisya. tyepyer sidi zh u svoemu domi. nashcho budyesh drochitisya zo zlom, i vpadyesh ti ta yuda z tobou? ta nye poslukahvysya amatsiya, bo vid boga bulo tsye, shchob viddati ikh u ruku voroga, bo zvyertalisya voni do yedom's'kikh bogiv. i vishov ioash, izrail'iv tsar, i zustrilisya vin ta amatsiya, tsar yudin, u yudinomu byet-shyemyeshi. i buv pobitii yuda pyeryed izrail'em, i povtikali kozhyen do nametyu svogo. a ioash, tsar izrail'iv, skhopiv amat-siyu, yudinogo tsarya, sina ioasha, sina egoakhaza, u byet-shyemyeshi, i priviv iogo do erusalimu, i зробiv prolim v erusalims'komu muri, vid efremovoi brami azh do bramii narizhnoi, chotiri sotni liktiv. i zabrav vin usye zoloto i sriblo, ta vvyes' posud, shcho znakhodivsyia v bozhomu domi v ovyed-yedoma, ta skarbi tsaryevogo domu, ta zakladnikiv, i vyernuvsyia v samariyu. i zhiv amatsiya, ioashiv sin, tsar yudin, po smyerti ioasha, egoakhazovogo sina, izrail'yevogo tsarya, p'yatnadsyat' lit. a ryeshita dil amatsii, pyershii ta ostanni, oto voni napisani v knizi tsariv yudinikh ta izrail'yevikh. a vid chasu, koli amatsiya vidstupiv vid gospoda, to sklali na n'ogo zmovu v erusalimi, ta vin utik do lakhishu. i poslali za nim do lakhishu, i vbili iogo tam. i povezli iogo na konyakh, i pokhovali iogo z bat'kami iogo v davidovomu misti.

26

i vzyav uvyes' yudin narod uzziyu, a vin buv shistnadsyati lit, i nastanovili iogo tsaryem zamist' bat'ka iogo amatsii. vin zbuduvav yelota, i vyernuv iogo yudi, yak tsar spochiv zo svoimi bat'kami. uzziya buv viku shistnadsyati lit, koli vin zatsaryuvav, a p'yatdyesyat i dva roki tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri ekholiya, z erusalimu. i robiv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, usye, shcho robiv bat'ko iogo amatsiya. i stav vin zvyertatisya do boga za dnev zakhariya, shcho rozumiv bozhi vidinyia. a za dnev, koli vin zvyertavsyia do gospoda, bog davav iomu uspikh. i vin vviishov, i voyuvav iz filistimlyanami, i poruinuvav mur mista gatu, i mur yavnye, i mur asdodu, i pobuduvav mista v asdodi ta v filistimlyan. i dopomig iomu bog nad filistimlyanami, i nad arabami, shcho zhivut' u gurbalii, ta nad myetsnitami. i davali ammonityani daninu dlya uzziia, a im'ya iogo pronyeslosya azh tudi,

dye idyet'sya do egiptu, bo vin sil'no zmitsnivsyia. i zbuduvav uzziya bashtu v erusalimi nad bramoyu pinna, i nad bramoyu gai, i nad miktsio, i pozमितsnyuvav ikh. i pobuduvav vin bashti v pustini, i povisikuvav bagato yam dlya vodi, bo mav vyelikii chyeryedi i na dolini, i na rivnini, ril'nikiv, i vinogradariv u gorakh, i sadki, bo vin lyubiv khlaborobstvo. i bulo v uzziia viis'ko, shcho provadilo viinu, yakye vikhodilo na viinu viddilom za chislom ikhn'ogo pyeryeliky chyeryez pisarya eiila ta uradyadnika maasyeyu, pid rukoyu khananii z tsaryevikh zvyerkhnikiv. usye chislo goliv bat'kivs'kikh rodiv, khorobrikh voyakiv, dvi tisyachi i shist' sotyen'. a pri nikh viis'ka, tri sotni tisyach i sim tisyach i p'yat' sotyen' tikh, shcho provadyat' viinu vyelikoyu siloyu, shchob dopomagati tsaryevi na voroga. i nagotoviv dlya nikh uzziya dlya vs'ogo viis'ka shchiti mali i ratishcha, i sholomi, i pantsyeri, i luki, i prashchnogo kaminnya. i narobiv vin v erusalimi viis'kovikh mashin, maistryerno pridumanikh, shchob buli voni na bashtakh i na rogakh na strilyannya strilami ta vyelikim kaminnyam. i pronyeslosya im'ya iogo azh nadto dalyeko, bo vin divno зробiv, shchob dopomogti sobi, tak shcho stav sil'nim. a yak vin zmitsniv, zapishalosya iogo syertsye azh do zipsuttya, i vin spronyevirivsyia gospodyeyu, bogovi svoemu. i vviishov vin do khramu gospodn'ogo, shchob kaditi na kadil'nomu zhyertivniku. a za nim pishov svyashchyenik azariya, a z nim gospodni svyashchyeniki, visimdyesyat khorobrikh muzhiv. i stali voni proti tsarya uzziia ta i skazali iomu: nye tobi, uzziie, kaditi dlya gospoda, a svyashchyenikam, sinam aaronovim, posvyachyenim na kadinnya... viidi zo svyatini, bo ti spronyevirivsyia, i nye za chyest' tsye budye tobi vid gospoda boga! i rozgnivavsyia uzziya, a v rutsi iogo bula kadil'nitsya na kadinnya. a koli vin rozgnivavsyia na svyashchyenikiv, to na choli iogo pokazalasya prokaza, pyeryed svyashchyenikami v gospodn'omu domi, pri kadil'nomu zhyertivniku... i glyanuv na n'ogo pyervosvyashchyenik azariya ta vsi svyashchyeniki, azh os' vin prokazhyenii na choli svoim! i voni pospishno vagnali iogo zvidti, ta i sam vin pospishiv viiti, bo vraziv iogo gospod'! i buv tsar uzziya prokazhyenii azh do dnya svoei smyerti, i sidiv v osibnomu domi prokazhyenii, bo buv viluchyenii vid gospodn'ogo domu. a nad tsars'kim domom buv sin iogo iotam, vin sudiv narod krayu. a ryeshitu dil uzziia, pyershii i ostanni, opisav prorok isaya, sin amosiv. i spochiv uzziya z svoimi bat'kami, i pokhovali iogo z bat'kami iogo na pogryebovomu tsars'komu poli, bo skazali: vin prokazhyenii. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo iotam.

27

iotam buv viku dvadsyati i p'yati rokiv, koli zatsaryuvav, i shistnadsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. a im'ya iogo matyeri erusha, sadokova dochka. i robiv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, usye, shcho robiv buv iogo bat'ko uzziya. til'ki vin nye vkhodiv do gospodn'ogo khramu, ta narod ishchye grishiv. vin zbuduvav gorishnyu bramu gospodn'ogo domu, i bagato pobuduvav na muri ofyel. i pobuduvav vin

mista v yudinikh gorakh, a v lisakh pobuduvav tvyer-dini ta bashti. i vin voyuvav z tsaryem ammonityan, i stav sil'nishii vid nikh. i dali iomu ammonityani toho roku sotnyu talantiv sribla, i dyesyat' tisyach koriv pshyenitsi ta dyesyat' tisyach yachmyenyu. tsye davali iomu ammonityani i roku drugogo ta tryet'ogo. i stav sil'nii iotam, bo popraviv dorogi svoi pyeryed litsyem gospoda, boga svogo. a ryeshta iotamovikh dil, i vsi viini iogo ta dorogi iogo, os' voni opisani v knizi tsariv izrail'yevikh ta yudinikh. vin buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli zatsaryuvav, i shistnadtsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. i spochiv iotam iz svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v davidovomu misti, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo akhaz.

28

akhaz buv viku dvadtsyati lit, koli vin zatsaryuvav, i shistnadtsyat' lit tsaryuvav v erusalimi. i khodiv vin dorogami izrail'yevikh tsariv, a takozh robiv litikh bovvaniiv vaaliv. i vin kadiv u dolini byen-ginnoma, i paliv svoikh siniv ognym za gidotami tikh narodiv, shcho gospod' poviganyav ikh pyeryed izrail'yevimi sinami. i vin prinosiv zhyertvi ta kadiv na pagirkakh i na visotakh, ta pid kozhnim zyelyenim dyeryevom. i dav iogo gospod', bog iogo, v ruku siriis'kogo tsarya, i voni povbivali z iogo viis'ka ta vzyali do nyevoli vid n'ogo bagat'okh polonyenikh, i sprovadili do damasku. krim toho, vin buv vidanii i v ruku izrail'yevogo tsarya, i toi uraziv iogo vye-likoyu porazoyu. i pobiv pyekakh, sin ryemalii, v yudi sto i dvadtsyat' tisyach odnogo dnya, vsye muzhiv khorobrikh, za tye, shcho zalishili voni gospoda, boga ikhnikh bat'kiv. a zikhri, litsar efryemiv, zabiv maasyeyu, tsars'kogo sina, i azrikama, volodarya domu, i yelkanu, drugogo po tsari. i izrail'eyi sini vzyali do nyevoli zo svoikh brativ dvitsi tisyach zhi-nok, siniv ta dochok, a takozh pograbuvali vid nikh vyeliky zdobich, i sprovadili tu zdobich do samarii. a tam buv gospodnii prorok, odyed im'ya iomu. i vin viiohv pyeryed viis'ko, shcho vkhodilo do samarii, ta i skazav im: os' gospod', bog vashikh bat'kiv, u gnivi na yudu, viddav ikh u vashu ruku, a vi povibivali mizh nimi z lyutistyu, yaka dosyagla azh do nyebyes. a tyepyer vi zadumuyete zdobuti sobi za rabiv ta za nyevil'nits' ditseyi yudi ta erusalimu. chi zh za vami samimi nyema provin proti gospoda, boga vashogo? otozh, poslukhайте myenye tyepyer, i vyernit' tikh polonyenikh, yakikh vzyali vi do nyevoli z vashikh brativ, bo na vas ryevnist' gospodn'ogo gnivu! i vstali dyekhto z goliv efryemovikh siniv: azariya, sin egokhanana, byeryekhiya, sin myeshillyemotiv, i ekhizhiya, sin shallumiv, i amasa, sin khadlaiv, proti tikh, shcho prikhodili z viis'ka, ta i skazali do nikh: nye privod'tye tsikh polonyenikh syudi, bo na provinu nam proti gospoda vi zadumuyete dodati tsye do nashikh grikhiv ta do nashoi provini. bo vyelika nasha provina ta zhar gnivu gospodn'ogo na izrai-lyat' i ozbroeni pokinuli tikh polonyenikh ta tu zdo-bich pyeryed zvyerkhnikami ta vsim zborom. i vstali ti muzhi, shcho buzi oznachenyi imenyami, i vzyali polonyenikh, i vsikh ikhnikh nagikh pozodyagali zo zdobichi, i zodyagnuli ikh, i obuli ikh, i nagoduvali

ikh, i napoili ikh, i namastili ikh, i kozhnogo slabogo z nikh povezli na oslakh. i priprovadili ikh do erikhonu, mista pal'm, do ikhnikh brativ, a sami vy-ernulisy do samarii. toho chasu poslav tsar akhaz do asiriis'kikh tsariv, shchob dopomogli iomu. priishli shchye i yedomylani, i pobili bagat'okh mizh yudoyu, i vzyali do nyevoli polonyenikh. a filistimlyani rozsi-palisy po mistakh shyefyeli ta yudinogo nyegyevu, i zdobuli byet-shyemesh, i aiyalon, i gedyerot, i sokho ta zalyezhni mista iogo, i timnu ta zalyezhni mista ii, i gimzo ta zalyezhni mista iogo, i osil-isya tam. bo gospod' priniziv yudu chyeryez ak-haza, izrail'yevogo tsarya, bo zavil'no postupav vin sh-chodo yudi, i spronyevirivysya vyelikim grikhom proti gospoda. i priishov na n'ogo tiglat pilnyesyeyer, tsar asiriis'kii, i utiskav iogo, i nye dopomig iomu. bo akhaz pograbuuvav buv gospodnii dim, i dim tsariv, i zvyerkhnikiv, i dav tsye asiriis'komu tsaryevi, ta nye bulo tsye na pomich iomu. a v chasi utisku iogo, to prodovzhuvav spronyeviryuvatisya gospodyevi vin, toi tsar akhaz. i prinosiv vin zhyertvi damas'kim bogam, shcho iogo pobili, i govori: chyeryez tye, sh-choba bogi siriis'kikh tsariv dopomagayut' im, to budu prinositi im zhyertvi, voni budut' dopomagati myeni! a voni buli iomu na tye, shchob spotkavysya vin ta vvyes' izrail'! i akhaz zibrav posud bozhogo domu, i porubav posud bozhogo domu. i pozamikav vin dvyeri gospodn'ogo domu, i porobiv sobi zhyertivniki v kozhnomu kuti v erusalimi... i v kozhnomu misti yudinomu porobiv vin pagirki, shchob kaditi inshim bogam, i rozgnivav gospoda, boga bat'kiv svoikh. a ryeshta iogo dil ta vsi dorogi iogo, pyershi i ostanni, oto voni opisani v knizi tsariv yudinikh ta izrail'yevikh. i spochiv akhaz zo svoimi bat'kami, i pokhovali iogo v misti, v erusalimi, bo nye vnyesli iogo do gro-biv izrail'yevikh tsariv, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo ezyekiya.

29

ezyekiya zatsaryuvav u vitsi dvadtsyati i p'yati lit, a dvadtsyat' i dyev'yat' lit tsaryuvav vin v erusalimi. a im'ya iogo matyeri aviya, dochka zakharii. i ro-biv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, yak usye, shcho robiv buv iogo bat'ko david. vin pyershogo roku svogo tsaryuvannya, misyatsya pyershogo vidchiniv dvyeri gospodn'ogo domu, i popraviv ikh. i priviv vin svyashchyenikov ta lyevitvi, i zibrav ikh na skhid-nyu ploshchu, ta i skazav im: poslukhайте myenye, lyeviti! osv'yatit'sya tyepyer, i osv'yatit' dim gospoda, boga vashikh bat'kiv, i vinyesit' nyechist' iz svya-tini. bo nashi bat'ki spronyevirilisy, i robili likhye v ochakh gospoda, boga nashogo, i zalishili iogo, i vidvyernuli svoe oblichchya vid gospodn'oi skinii, i obyernulisy spinoyu do nyei. takozh zamknuli voni dvyeri pritvoru, i pogasili lyampadki, a kadila nye kadili, i tsilopalennyya nye prinosili v svyatini dlya izrail'yevogo boga. i buv gospodnii gniv na yudu ta na erusalim, i vin dav ikh na gan'bu, i na spustoshyen-nya, i na posmikhovishchye, yak vi bachitye svoimi ochima. i os' popadali nashi bat'ki vid myecha, a nashi sini, i nashi dochki, i zhinki nashi v nyevoli za tsye! tyepyer na moemu syertsii lyezhit' sklasti za-

povita z gospodom, izrailiyevim bogom, i nyekhai vin vidvyernye vid nas zhar gnivu svogo. sini moi, nye bud't'ye nyedballi tyepper, bo vas gospod' bravye stalavati pyeryed litsyem iogo na sluzhbu iomu, ta shchob sluzhiti iomu i kaditi iomu! i vstali lyeviti: makhat, sin amasaiv, i ioil, sin azarii, vid siniv kye-gatovikh; a vid siniv myerarievikh: kish, sin avdiiv, i azariya, sin egallyel'iliv; a vid gyershonivtsiv: ioakh, sin zimmin, i yedyen, sin ioakhiv; a vid siniv yelit-safanovikh: shimri, i eil; a vid siniv asafovikh: zakharii ta mattaniya. a vid gyemanovikh siniv: ekhiil, i shim'i; a vid siniv edutunovikh: shyemaya ta uzziil. i zibrali voni brativ svoikh, i osvyatilisa, i pishli za nakazom tsars'kim u spravakh gospodnikh, shchob ochistiti gospodni dim. i povkhodili svyashcheyniki do syeryedini gospodn'ogo domu na ochishchey-nyya. i povinosili voni vsyu nyechistit', yaku znaishli v gospodn'omu khrami, do podvir'ya gospodn'ogo domu, a lyeviti vzyali tsye, shchob vinyesti nazovni do dolini kyedron. i zachali voni pyershogo dnya pyershogo misyatsya osvyashchati, a vos'mogo dnya togo misyatsya vviishli do gospodn'ogo pritvoru. i osvyatili voni gospodni dim za visim dyen', a shist-nadtsyatogo dnya pyershogo misyatsya zakinchili. i vviishli voni v syeryedinu domu do tsarya ezyekii ta i skazali: ochistili mi vvyes' gospodni dim, i zhyertvynika tsilopalenyynya, ta vsi iogo ryechi, i stil uk-ladannya khlbibiv ta vsi iogo ryechi. a vsi ti ryechi, yaki tsar akhaz zanyekhav buv za svogo tsaryuvannya, koli spronyevirivsy, mi prigotovili ta osvyatili, i os' voni pyeryed gospodnim zhyertvynikom. i vstav rano tsar ezyekiya, i zibrav zvyerkhnikiv mista ta i uviishov do gospodn'ogo domu. i privylei voni sim bikiv, i sim baraniv, i sim ovychokh, i sim kozliv na zhyertvu za grikh: za tsarstvo, i za svyatinyu, i za yudu, a vin zvyeliv aaronovim sinam, svyashcheynikam, prinyesti tsye v zhyertvu na gospodn'omu zhyertvyniku. i porizali tu vyelikhu khudobu, a svyashcheyniki pri-nyali krov i pokropili na zhyertvynika; i porizali baraniv, i pokropili tu krov na zhyertvynika; i porizali ovychokh, i pokropili tu krov na zhyertvynika. i privylei kozliv zhyertvi za grikh pyeryed tsarya ta zbori, i voni poklali svoi ruki na nikh. i zarizali ikh svyashcheyniki, a ikhn'oyu krov'yu ochistili zhyertvynika, shchob ochistiti vs'ogo izrailya, bo za vs'ogo izrailya zvyeliv tsar prinyesti tsye tsilopalen-nyya ta tsyu zhyertvu za grikh. i postaviv vin lyevi-tiv gospodn'ogo domu z tsmibalami, z arfami ta z tsitrami, za nakazom davida ta gada, tsaryevogo pro-zorlivtsya, ta proroka natana, bo v rutsi gospoda nakaz, shcho idye chyeryez prorokiv iogo. i postavili lyeviti z davidovim znaryaddyam, a svyashcheyniki iz surmami. i skazav ezyekiya prinyesti tsilopalen-nyya na zhyertvynika. a koli rozpochali tsilopalen-nyya, zachavsyia spiv gospodyevi ta zvuki suryem i muzichnogo znaryaddyia davida, izrailiyevogo tsarya. i vvyes' zbir vklonivsyia, i spivaki spivali, a surmi surmili, tsye vsye azh do kintsya tsilopalenyynya! a yak skinchili prinositi zhyertvu, popadali navkol-ishki tsar ta vsi, shcho buli z nim, i vklonilisya. i skazav tsar ezyekiya ta zvyerkhnikhi do lyevitiv, shchob voni khvalili gospoda slovami davida ta pro-zorlivtsya asafa, i voni khvalili z vyelikoyu radis-

tyu, i skhilyalisya, i vklonyalisya do zyemli. i vid-poviv ezyekiya i skazav: tyepper vi osvyachenyi dlya gospoda. pidiidit, i privyedit' zhyertvi ta prinosi vdy-achni dlya gospodn'ogo domu. i priviv zbir zhy-ertvi ta prinosi vdyachni, i kozhyen, khto mav zhy-ertvyennyye syertsye, prinosiv tsilopalenyynya. i bulo chislo tsilopalenyynya, shcho sprovadiv zbir: khu-dobi vyelikoi simdyesyat, baraniv sotnya, ovychokh dvisti, dlya tsilopalenyynya gospodyevi vsye tsye. a dlya svyatosti: khudobi vyelikoi shist' sotyen', a khudobi dribnoi tri tisyachi. til'ki svyashcheynikiv bulo malo, i nye mogli voni obdirati shkur zo vsikh tsilopaleny'; i dopomagali im ikhni brati lyeviti azh do skinchennyia pratsi, i poki osvyatilisa svyashcheyniki, bo lyeviti buli prostosyerdishi na os-vyachenyynya, anizh svyashcheyniki. i takozh bulo bagato palyen' syeryed mirnikh zhyertov i syeryed zhyertov litikh do tsilopalenyynya. i tak bula vidnov-lyena sluzhba gospodn'ogo domu. i radiv ezyekiya ta vvyes' narod tim, shcho bog prigotoviv dlya narodu, bo ta rich stalasya nyespodivano!

30

i poslav ezyekiya po vs'omu izrailyu ta po yudyei, a takozh napisav listi do kraiv efrýema ta man-asii, shchob priishli do gospodn'ogo domu v erusal-imi, shchob spraviti paskhu dlya gospoda, izrai-lyevogo boga. i radivsya tsar i zvyerkhnikhi iogo ta vvyes' zbir v erusalimi, shchob spraviti paskhu drugogo misyatsya. bo nye mogli spraviti ii togo chasu, bo svyashcheyniki nye osvyatilisy v potrib-nomu chisli, a narod nye zibravsyia do erusalimu. i bula vgodna ta rich v ochakh tsaryevikh ta v ochakh us'ogo zboru. i voni postanovili ogolositi po vs'omu izrailyu vid byeyer-shyevi i azh do dana, shchob prikhodili spraviti paskhu dlya gospoda, izrailiyevogo boga, v erusalim, bo nye chasto robili ii tak, yak napisano. i pishli biguni z listami vid tsarya ta iogo zvyerkhnikiv po vs'omu izraili ta yudyei, ta za nakazom tsarya govoriili: izrailyei sini, vyernit'sya do gospoda, boga avraamovogo, isakovogo ta izrai-lyevogo, i vin povyernyet'sya do ostanku, pozostal-ogo vam iz ruki asiriis'kikh tsariv. i nye bud't'ye taki, yak vashi bat'ki ta yak vashi brati, shcho spronye-virilisyia gospodyevi, bogovi ikhnikh bat'kiv, i vin dav ikh na spustoshyennyya, yak vi bachitye. tyepper nye bud't'ye tyverdoshii, yak vashi bat'ki. pokorit'sya gospodyevi, i vviidit' do svyatini iogo, yaku vin os-vyativ naviki, i sluzhit' gospodyevi, bogovi vashomu, i vin vidvyernye vid vas zhar gnivu svogo. bo yak vi navyernetyes' do gospoda, to brati vashi ta vashi sini znaidut' milosyerdya v svoikh ponyevil'nikiv, i zmozhut' vyernutisya do ts'ogo krayu, bo milostivii i milosyerdni gospod', bog vash, i vin nye vidvyernye litsya vid vas, yakshcho vi navyernetyesyia do n'ogo. i storozhi vsye pyeryekhodili z mista do mista po krayu efrýemovomu ta manasiinomu i azh do zavu-lona. ta lyudi gluzuvali z nikh, i vismiyuvali ikh. til'ki lyudi z asira, i manasii ta z zavulona vpokorilisya, i poprikhodili do erusalimu. takozh v yudyei bula bozha ruka, shchob dati im odnye syertsye dlya viko-nannya nakazu tsarya ta zvyerkhnikiv za gospodnim

slovom. i zibravsy do erusalimu chislyennii narod, shchob spraviti svyato oprisnokiv drugogo misyatsya, zbir duzhye chislyennii. i vstali voni, i povikidali idol's'ki zhyertivniki, shcho buli v erusalimi, i povikidali vsi kadil'nitsi, ta i povikidali do dolini kyedron. i zarizali paskhal'nye yagnya chotirnadsyatogo dnya drugogo misyatsya, a svyashcheniki ta lyeviti zasoromilisya i osvtyatilisya, i prinyesli tsilopalyennya do gospodn'ogo domu. i postavali voni na svoemu misti za ikhnim pravom, za zakonom moisyeya, cholovika bozhogo. svyashcheniki kropili krov, byeruchi z ruki lyevitiv. bagato bo bulo v zbori, shcho nye osvtyatilisya, tomu lyeviti buli dlya ryzannya paskhal'nikh yagnyat za kozhnogo nyechistogo, shchob posvyatiti dlya gospoda. bo byezlich narodu, bagato z efryema ta manasii, issakhara ta zaluplona nye ochistilisya, alye ili paskhu, nye tak, yak napisano. ta ezyekiya molivsya za nikh, govoryachi: dobrii gospod' prostit' kozhnomu, khto vsye svoje syertsye mitsno vstanoviv, shchob zvyertatisya do boga, gospoda, boga bat'kiv svoikh, khoch nye zrobit vin za pravilami chistosti svyatini. i posluhav gospod' ezyekiyu, i prostiv narod. i spravlyali izrailevi sini, shcho znakhodilisya v erusalimi, svyato oprisnokiv sim dyen' z vyelikoyu radistyu, a lyeviti ta svyashcheniki dyen'-u-dyen' slavili gospoda vsieyu siloyu. i promovlyav ezyekiya do syertsya vsikh lyevitiv, shcho mali dobre rozuminnya dlya gospoda. i ili svyatkovu zhyertvu sim dyen', i prinosili mirni zhyertvi, i spovidalisya gospodyevi, bogovi bat'kiv svoikh. i vyves' zbir naradivsia spraviti svyato shchye drugi sim dyen', i spravlyali sim dyen' v radosti. bo ezyekiya, tsar yudin, dav dlya zboru tisyachu bikiv i sin tisyach khudobi dribnoi, a zvyerkhniki dali dlya zboru tisyachu bikiv i dyesyat' tisyach khudobi dribnoi. i osvtyatilosya bagato svyashchenikov. i radiv uvyes' yudin zbir, i svyashcheniki ta lyeviti, i vyves' zbir, shcho prishov z izrailya, i prikhod'ki, shcho poprikhodili z izrail'yevogo krayu, ta ti, shcho sidili v yudyei. i bula vyelika radist' v erusalimi, bo vid dniv solomona, davidovogo sina, izrail'yevogo tsarya, nye bulo takogo, yak otsye v erusalimi! i vstali svyashcheniki ta lyeviti, i poblagoslovili narod. i pochutii buv ikhnii golos, a ikhnnya molitva diishla do osyeli svyatosti iogo, do nyebyes!

31

a koli tsye vsye skinchilosya, viishov uvyes' izrail', shcho znakhodivsy tam, do yudinikh mist, i polamali stovpi dlya bozhkiv, i postinali posvyachyeni deryeva, i porozbivali pagirki ta zhyertivniki v us'om yudi i vyenyamini, i v efrymi ta manasii azh do kintsya. potomu vyernulisya vsi izrailevi sini, kozhyen do svoei posilosti, do svoikh mist. i ezyekiya postaviv chyergi svyashchenikov ta lyevitiv za ikhnimi viddilami, kozhnogo za iogo sluzhyennym, to svyashchenikov ta z lyevitiv, na tsilopalyennya, i na mirni zhyertvi, na sluzhyennya i na podyaku, i na khalvu v bramakh gospodnikh tabovor. a tsaryeva chastka zo zdobutku iogo pridilyena bula na tsilopalyennya: na tsilopalyennya ranishni ta vyechni, i na tsilopalyennya na suboti i na molodiki ta na svyata,

yak napisano v zakoni gospodn'omu. i nakazav vin narodovi, myeshkantsyam erusalimu, davati chastku svyashchenichu ta lyevits'ku, shchob voni buli ryevnimi z zakoni gospodn'omu. a yak poshirivsy toi nakaz, ponaznosili izrailevi sini bagato pyerovoplodiv zbizhzhya, vinogradnogo soku, i novoi olivi, i myedu, i vsyakogo pol'yevogo vrozhayu; i yak dyesyatynu togo vs'ogo bagato ponaznosili. a izrailevi ta yudini sini, shcho sidili po yudinikh mistakh, takozh voni poprinosili dyesyatynu khudobi vyelikoi ta khudobi dribnoi, i dyesyatynu svyatikh ryechyei, posvyachyenykh gospodyevi, ikhn'omu bogovi, i ponadavali togo bagato kup. tryet'ogo misyatsya zachali skladati ti kupi, a misyatsya s'omogo zakinchili. i priishli ezyekiya ta zvyerkhniki, i pobachili ti kupi, i poblagoslovili gospoda ta narod iogo, izrailya. i vividuvav ezyekiya svyashchenikov ta lyevitiv pro ti kupi. i gorovir do n'ogo svyashchenik azariya, golova sadokovogo domu, i skazav: vidkoli zachali prinositi prinoshyennya do gospodn'ogo domu, mi ili i buli siti, i bagato pozostalosya, bo gospod' poblagosloviv narod svii. a z ostankiv skladjeno otsyu mnogotu. todi ezyekiya nakazav prigotoviti komori v gospodn'omu domi, i prigotovili. i virno pyeryenyeshli tudi prinoshyennya, i dyesyatynu, i svyatoshi, a nad nimi volodaryem buv lyevit konaniya, a brat iogo shim' i drugim. a ekhiil, i azaziya, i nakhat, i asagvel, i erimot, i iozavad, i yeliil, i ismakhia, i makhat, i byenaya buli uradyovtsyami pid rukoyu konanii ta brata iogo shim', priznacheni tsaryem ta azariem, volodaryem pri bozhomu domi. a korye, sin imni, lyevit, pridvyernii zo skhidn'ogo boku, buv nad dobrov'nyimi zhyertvami bogovi, shchob vidavati gospodni prinoshyennya ta ryechi naisvyatishi. a pri n'omu buli: yeden, i min'yamin, i eshua, i shyemaya, amariya, i shyekhania po svyashchenichikh mistakh, shchob virno rozdavati ikhnim bratam za chyergami, yak vyelikomu, tak i malomu, okrim ikhnikh pozapisuvanikh: dlya muzhchin vid viku tr'okh lit i vishchye, dlya kozhnogo, khto prikholdiv do gospodn'ogo domu na shchodyennye dilo, na ikhne sluzhyennya, za ikhnimi storozhami ta za ikhnimi chyergami, i pripisanim svyashchenikam do domu ikhnikh bat'kiv, ta lyevitam vid viku dvadtsyati lit i vishchye, u storozhakh ikhnikh ta v chyergakh ikhnikh, i ikhnim pripisanim z usima ikhnimi dit'mi, ikhnimi zhinkami, i ikhnimi sinami, i ikhnimi dochkami, dlya vs'ogo zboru, bo voni v virstnosti svoii posvyashchayut'sya na svyatist'. a sinam svyashchenika aarona, na pol'yakh pasovis'ka ikhnikh mist, u kozhnomu misti postavlyeni buli muzhi, shcho zaznachyeni poimyenno, shchob davati chastki kozhnomu muzhchini syeryed svyashchenikov ta vsyakomu pripisanomu syeryed lyevitiv. i zrobit ezyekiya tak, yak tsye, po vsii yudyei. i robiv vin dobre i ugodnye ta spravedylyve pyeryed litsyem gospoda, boga svogo. i v usyakomu dili, yakye vin zachinav, u roboti bozhogo domu, i v zakoni, i v zapovidi, shchob zvyertatisya do boga svogo, robiv vin usim svojim syertsyem, i mav uspikh.

po tsikh spravakh ta po tsii vironosti priishov sankhyeriv, tsar asiriis'kii, i vviishov v yudyeyu, i rozklavsytaaborom proti ukriplyenikh mist, i dumav zodobutiikh sobi. i pobachiv ezyekiya, shcho priishov sankhyeriv, i shcho vin zadumue viinu na erusalim, to vin naradivsyta po svoimi zvyerkhnikami ta svoimi lit-saryami pozatikati dzhyeryeli ni vodi, shcho nazovni mista. i voni dopomogli iomu. i bulo zibrano bagato narodu, i voni pozatikali vsi dzhyeryela i potik, shcho pliv u krayu, govoryachi: nashcho b mali tak bagato vodi asiriis'ki tsari, koli priiduti? i vin pidbad'orivsyta, i zabuduvav uvyes' vilomanii mur, i postaviv na n'ogo bashtu, a poza tim murom inshii mur, i zmitsniv millo v davidovomu misti, i narobiv bagato ratishch ta shchitiv. i ponastavlyav vin nad narodom viis'kovikh zvyerkhnikov, i zibrav ikh do syebye, na maidan biliya mis'koi brami, i promovlyav do ikhn'ogo syertsya, govoryachi: bud'tye mitsni ta bud'tye muzhni, nye biityesya i nye zhakhaitesya pyeryed asiriis'kim tsaryem ta pyeryed usim tim natovpom, shcho z nim, bo z nami bil'shye, nizh iz nim. z nim ramyeno tilyesnye, a z nami gospod', bog nash, shchob dopomogati nam ta voyuvati nashi viini! i opyersya narod na slova ezyekii, yudinogo tsarya. po t's'omu poslav sankhyeriv, asiriis'kii tsar, svoikh rabiv do erusalimu, a vin sam taboruvav proti lakhishu, i vsya sila iogo bula z nim, do ezyekii, yudinogo tsarya, i do vs'ogo yudi, shcho v erusalimi, skazati: tak govorit' sankhyeriv, tsar asiriis'kii: na shcho vi spodivaetyes' i siditye v oblozi v erusalimi? otsye ezyekiya namovlyae vas, shchob dati vas na smyert' vid golodu ta vid spragi, kazhuchi: gospod', bog nash, uryatue nas vid ruki asiriis'kogo tsarya. chi zh nye vin, ezyekiya, poru-inuvav pagirki iogo ta zhyertivniki iogo, i skazav do yudi ta do erusalimu, govoryachi: pyeryed odnim zhyertivnikom budyetye vklonyatisya i na n'omu budyetye kaditi? chi zh vi nye znaetye, shcho zrobov ya ta bat'ki moi vsim narodom zyemyl'? chi spravdi mogli bogi narodiv tikh kraiv uryatuvati svii kraiv vid moei ruki? khto z-pomizh usikh bogiv tsikh narodiv, yakikh moi bat'ki vchinili zaklyattyam, mig uryatuvati svii narod vid moei ruki? yak zmozhye bog vash uryatuvati vas vid moei ruki? a tyepyer nyekhai nye obmanyue vas ezyekiya, i nyekhai nye zvodit' vas, yak otsye. i nye virtye iomu, bo nye zmig zhodyen bog zhodnogo narodu ta tsarstva vryatuvati svogo narodu vid moei ruki ta vid ruki bat'kiv moikh, to tim bil'shye vashi bogi nye vryatuyut' vas vid moei ruki! i shchye govoreli iogo rabi na gospoda, boga, ta na iogo raba ezyekiyu. i pisav vin listi z laikoyu na gospoda, izrail'yevogo boga, i govovir na n'ogo takye: yak bogi narodiv tikh kraiv nye spasli svogo narodu vid moei ruki, tak nye spasye ezyekiin bog narodu svogo vid moei ruki! i klikali voni sil'nim golosom po-yudyeis'komu do erusalims'kogo narodu, shcho buv na muri, shchob nastrashiti ikh ta nalyakati ikh, shchob zdobuti misto. i govoreli voni na boga erusalims'kogo, yak na bogiv zyemli, chin lyuds'kikh ruk. i molivsyta tsar ezyekiya ta prorok isaya, sin amosiv, pro tsye, i klikali do nyeba. i poslav gospod' angola, i vin vigubiv kozhnogo khorobrogo

voyaka, i volodarya, i zvyerkhniku v tabori tsarya asiriis'kogo, i toi vyeruvsyta z soromom oblichyia do krayu svogo. a koli vin priishov do domu boga svogo, to dyekhto z tikh, shcho viishli z nutra iogo, vbili iogo tam myechyem... i spas gospod' ezyekiyu ta erusalims'kikh myeshkantsiv vid ruki sankhyeriva, tsarya asiriis'kogo, ta vid ruki vsyakogo, i dav im mir navkolo. i bagato-khto prinosili dara dlya gospoda do erusalimu ta dorogotsinni ryechi dlya ezyekii, yudinogo tsarya. i vin po t's'omu pidnissya v ochakh usikh narodiv! timi dnyami zanyeduzhav ezyekiya smyertyel'no. i vin molivsyta do gospoda, i vin vid-poviv iomu, i dav iomu znaka. ta ezyekiya nye viddav tak, yak bulo zrobyleno iomu, bo zapishnilosya syert-sye iogo. i buv gniv bozhii na n'ogo, i na yudyeyu, ta na erusalim. alye vpokorivsyta ezyekiya v pish-noti syertsya svogo, vin ta myeshkantsi erusalimu, i nye priishov na nikh gospodnii gniv za dniv ezyekii. i bulo v ezyekii duzhye bagato bagatsya ta slavi, i vin porobiv sobi skarbnitsi na sriblo i na zoloto, ta na kamin' dorogii, i na pakhoshchi, i na shchiti, i na vsyaki dorogi ryechi, i kluni na vrozhai zbizhzhya, i vinogradnogo soku, i svizhoi olivi, i zholobi dlya vsyakoi khudobi, i zholobi dlya chyerid. i pobuduvav vin sobi mista, i mav vyelikii nabutok khudobi dribnoi ta khudobi vyelikoi, bo bog dav iomu duzhye vyelikii maetok. i vin, ezyekiya, zatknuv vikhid vodi gorishn'ogo gikhonu, i viviv ii vdolinu na zakhid vid davidovogo mista. i mav ezyekiya uspihk v usikh svoikh dilakh. til'ki pri poslakh vavilons'kikh zvyerkhnikov, poslanikh do n'ogo, shchob vividati pro chudo, shcho bulo v krayu, zalishiv buv iogo bog, shchob viprobuvati iogo, shchob piznati vsye v iogo syertsii. a ryeshita dil ezyekii ta iogo chyenoti, oto voni opisani v vidinnyakh proroka isai, amosovogo sina, u knizi tsariv yudinikh ta izrail'yevikh. i spochiv ezyekiya z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo na uzbichyakh grobiv davidovikh siniv, i viddali iomu chyest' po smyerti iogo, usya yudyeya ta myeshkantsi erusalimu. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo manasiya.

33

manasiya buv viku dvanadtsyati lit, koli vin zat-saryuvav, i tsaryuvav v erusalimi p'yatdyesyat i p'yat' lit. i robiv vin likhye v gospodnikh ochakh, za pogans'koyu gidotoyu tikh narodiv, yakikh vignav gospod' z-pyeryed izrail'yevikh siniv. i vin znovu pobuduvav pagirki, yak porozbivav buv iogo bat'ko ezyekiya, i ponastavlyav zhyertivniki dlya vaaliv, i porobiv astarti, i vklonyavsyta vsim nyebyesnim silam, i sluzhiv im. i pobuduvav vin zhyertivniki v gospodn'omu domi, pro yakogo skazav buv gospod': v erusalimi budye im'ya moe naviki! i pobuduvav vin zhyertivniki dlya vsikh nyebyesnikh sil na obokh podvir'yakh gospodn'ogo domu. i vin pyerye-provadhuvav svoikh siniv chyeryez ogon' u dolini ginnomovogo sina, i gadav, i vorozhiv, i charuvav, i nastanovlyav viklikuvachiv dukhiv pomyer-likh i dukhiv vishchikh, i bagato robiv zla v ochakh gospoda, shchob gniviti iogo. i postaviv vin rizanogo bovvana, yakogo zrobov, u bozhomu domi, pro

yakogo bog skazav buv do davida ta do sina iogo solomona: u t'somu domi ta v erusalimi, shcho iogo ya vibrav zo vsikh mist izrailievikh plyemien, pokladu ya im'ya svoe naviki! i bil'shye nye vistupit' izrailiyeva noga z tiei zyemli, yaku ya dav vashim bat'kam, yakshcho til'ki voni budut' pil'nuvati robiti vsye tak, yak nakazav ya im, uvyes' zakon, i ustavi, i postanovi, dani chyeryez moisyeya. ta manasiya robiv bludlivimi yudyeyu ta myeshkantsiv erusalimu, shchob robiti girshye vid tikh narodiv, yakikh gospod' vigubiv z-pyeryed izrailievikh siniv. i gov-oriv gospod' do manasii ta do narodu iogo, ta nye slukhalis' voni. i gospod' naviv na nich zvyerkhnivkiv viis'ka asiriis'kogo tsarya, a voni skhopili manasiyu na povid, i skuvali iogo midyanimi kaidanami ta i povyeli iogo do vavilonu. a yak buv vin utiskuvani, blagav vin litsye gospoda, boga svogo, i duzhye vporivsvya pyeryed litsyem boga svoikh bat'kiv. i molivsva vin do n'ogo, i vin buv ublaganii, i vis-lukhav blagannya iogo, i vyernuv iogo do erusalimu, do tsarstva iogo. i piznav manasiya, shcho gospod' vin bog! po t'somu zbuduvav vin zovnishnij mur dlya davidovogo mista na zakhid vid gikhonu, v dolini, do vkhodu v ribnu bramu, i ototchiv ofyela i duzhye visoko pidnyav iogo. i ponastavlyav vin viis'kovikh zvyerkhnivkiv po vsikh ukriplyenikh mistakh yudiei. i povikidav vin chuzhikh bogiv ta podobu bov-vana z gospodn'ogo domu, i vsi zhyertivniki, shcho vin pobuduvav buv na gori gospodn'ogo domu ta v erusalimi, i vikinuv tye poza misto. i zbudu-vav vin gospodn'ogo zhyertivnika, i prinis na n'omu zhyertvi prinosiv mirnikh ta vdyachnikh, i zvyeliv yudyeyam sluzhiti gospodyevi, bogovi izrailievomu. alye narod prinosiv zhyertvi shchyne na pagirkakh, til'ki vzhye gospodyevi, bogovi svoemu. a ryesh-ta dil manasii, i iogo molitva do boga iogo, i slova pro-zorlivtsiv, shcho govorili do n'ogo im'yam gospoda, boga izrailievogo, oto voni opisani v istorii izrailie-vikh tsariv. a molitva iogo, i yak vin buv ublaganii, i vyves' iogo grikh ta iogo spronyeviryennya, i mistsya, shcho pobuduvav na nich pagirki i postaviv astarti ta bovvani pyeryed svoim upokoryenniam, os' voni opisani v slovakh iogo prozorlivtsiv. i spochiv manasiya z bat'kami svoimi, i pokhovali iogo v domi iogo, a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo amon. amon buv viku dvadtsyati i dvokh rokov, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav vin v erusalimi dva roki. i robiv vin zlo gospodnikh ochakh, yak robiv iogo bat'ko manasiya. a vsm bovvanam, yakikh narobiv iogo bat'ko manasiya, amon prinosiv zhyertvi ta sluzhiv im. i nye vporivsvysya vin pyeryed gospodnim litsyem, yak up-okorivsvya buv iogo bat'ko manasiya, i vin, amon, po-bil'shiv provinu. i zmovilisya rabi iogo do n'ogo, i zabili iogo v iogo domu. ta narod krayu pyeryebiv usikh zmovnikov na tsarya amona. i nastanoviv narod krayu tsaryem zamist' n'ogo sina iogo iosiyyu.

34

iosiya buv viku vos'mi lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tridtsyat' i odin rik. i robiv vin ugodnye v gospodnikh ochakh, i khodiv dorogami svogo bat'ka davida, i nye vstupavsva ani pravoruch,

ani livoruch. i vos'mogo roku tsaryuvannya svogo, buvshi shchyne yunakom, rozpochav vin zvyertatisya do boga bat'ka svogo davida, a dvanadtsyatogo roku rozpochav ochishchati yudu ta erusalim vid pagirkiv, i astart, i bovvani rizanikh ta litikh. i porozbivali pyeryed nim vaalovi zhyertivniki, a stovpi sontsya, shcho buli na nich, vin povirubuvav, a astarti, i bovvani rizani ta liti polamav i roztyer, i rozkidav na grobi tikh, khto prinosiv im zhyertvi. a kosti zhyertsiv popaliv na ikhnikh zhyertivnikakh, i ochishtiv yudyeyu ta erusalim. a po mistakh manasii, i efryema, i simyeona, i azh do nyeftalima po ikhnikh ruinakh navkolo porozbivav zhyertivniki ta astarti, i potovk bovvani na porokh, a vsi idoli sontsya povirubuvav v us'omu izrailievomu kraji, i vyernuvsva do erusalimu. a visimnadtsyatogo roku tsaryuvannya iogo, po ochishchyenni krayu ta bozhogo domu, poslav vin shafana, sina atsalii, i maasyeyu, zvyerkhnika mista, ta ioakha, ta kantslyera ioakha, sina ioakha-zovogo, shchob napraviti dim gospoda, boga iogo. i prishli voni do pyervosvyashchenika khilkiii, i dali sriblo, shcho bulo znyesyenye do gospodn'ogo domu, yakye zibrali lyeviti, shcho styeryegli poroga, z ruki manasii i efryema, ta z usiei ryeshiti izrailiya, i z us'ogo yudi i vyeniyamina ta myeshkantsiv erusalimu. i dali na ruku robitnikiv pratsi, pristavlyenikh do gospodn'ogo domu, a robitniki tiei pratsi, shcho robili v gospodn'omu domi, viddali na vidbudovu ta na napravu bozhogo domu. i dali voni tyesyam, i budivnichim, shchob kupuvati tyesyanye kaminnya ta dyeryeva na z'vazuvannya ta na pokrittya domiv, shcho ikh ponishchili yudini tsari. a ti lyudi chyerno vikonuvali pratsyu, a nad nimi buli postavlyeni yakhat ta ovadiya, lyeviti z siniv myerarievikh, i zakharrii ta myeshullam iz siniv kyegativtsiv dlya kyervannya. a vsi ti lyeviti, shcho rozumilisya na muzich-nikh znaryadyakh, buli nad nosiyami, i kyervovali vsima robitnikami na kozhnu robotu; a z lyevitv buli pisari i uryadniki ta pridvyerni. a koli voni viimali sriblo, prinyesyenye do gospodn'ogo domu, svyashchyenik khilkiiya znaishov knigu gospodn'ogo zakonu, danogo chyeryez moisyeya. i vidpoviv khilkiiya i skazav do pisarya shafana: ya znaishov u gospodn'omu domi knigu zakonu! i dav khilkiiya tu knigu shafanovi. i prinis shafan tu knigu do tsarya, i prinis tsaryevi shchyne vidpovid', govoryachi: usye, shcho dano chyeryez tvoikh rabiv, voni robylat'. i voni visipali tye sriblo, shcho znaidenye v gospodn'omu domi, i dali iogo na ruku pristavlyenikh ta na ruku robitnikiv pratsi. i donis pisar shafan tsaryevi, govoryachi: svyashchyenik khilkiiya dav myeni knigu. i shafan pyeryechitav z nyei pyeryed tsaryem. i stalosya, yak tsar pochuv slova knigi zakonu, to rozdyer svoi shati... i nakazav tsar khilkiii, i akhikamovi, shafanovomu sinovi, i avdonovi, mikhi-nomu sinovi, i pisaryevi shafanovi, i asai, tsaryevomu rabovi, govoryachi: idit', zvyernit'sya do gospoda pro myenye ta pro pozostalikh v izraili ta v yudiei, pro slova tsiei knigi, shcho znaidenya. vyelikii bo gniv gospodnii, shcho vilivsva na nas za tye, shcho bat'ki nashi tsye dotrimuvali gospodn'ogo slova, shchob ro-biti vsye, yak napisano v tsii knizi. i pishov khilkiiya ta ti, komu zvyeliv tsar, do prorochitsi khuldi, zhinki

shalluma, sina tokyegata, sina khasrinogo, storozha shat, a vona sidila v erusalimi na novomu misti, i gov-orili do nyei pro tsye. a vona skazala do nikh: tak gov-orit' gospod', bog izrailiv: skazhit' cholovikovi, shcho poslav vas do myenye: tak govorit' gospod': os' ya navyedu likho na otsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo, usi ti proklyattysya, shcho napisani v knizi, yaku chitali pyeryed yudinim tsaryem, za tye, shcho voni pokinuli myenye i kadili inshim bogam, shchob gniviti myenye vsima dilami svoikh ruk. i vilivysya gniv mii na tsye mistysye, i vin nye pogasnye... a yudi-nomu tsaryevi, shcho poslav vas zvyernutisya do gospoda, skazhyetye iomu tak: tak govorit' gospod', bog izrailiv, pro ti slova, yaki ti chuv: za tye, shcho zm'yaklo tvoe syertsye, i ti vpkorivysya pyeryed lit-syem boga svogo, koli ti pochuv slova iogo na tsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo, i ti vpkorivysya py-eryed litsyem moim, i rozdyer svoi shati ta plakav py-eryed moim litsyem, i za takozh pochuv, govorit' gospod'. os' ya priluchu tyebye do bat'kiv tvoikh, i ti budyesh priluchenyi do grobiv svoikh u spoko'i, i ochi tvoi nye pobachat' us'ogo togo likha, shcho ya navyedu na otsye mistysye ta na myeshkantsiv iogo! i voni prinyesli vidpovid' tsaryevi. a tsar poslav, i zi-brav usikh starshikh yudyei ta erusalimu. i vviishov do gospodn'ogo domu tsar, i kozhyen muzh yudyei, i myeshkantsi erusalimu, i svyashchyeniki, i lyeviti, i vvyes' narod vid vyelikogo i azh do malogo, i vin prochitav ugoslo slova knigi zapovitu, znaidenyoi v gospodn'omu domi. i stav tsar na svoemu mistsi, i sklav zapovita pyeryed gospodnim litsyem, shchob khoditi za gospodom ta dodyerzhuvati zapovidi iogo, i svidchyennya iogo, i ustavi iogo vsim syertsyem svoim ta vsim zhittiyam svoim, shchob vikonuhati slova togo zapovitu, shcho napisani v tii knizi. i nastaviv vin kozhnogo, khto znakhodivysya v erusal-imi ta v vyenyamini, do togo. i myeshkantsi erusal-imu robili za zapovitom boga, boga svoikh bat'kiv. i iosiya povikidav usi pogans'ki gidoti z usikh kraiv, shcho v izrailiyevikh siniv, i zmusiv kozhnogo, khto znakhodivysya v izraili, sluzhiti gospodyevi, ikhn'omu bogovi. za vsikh dniv iogo voni nye vidstupali vid gospoda, boga svoikh bat'kiv.

35

i spraviv iosiya v erusalimi paskhu dlya gospoda, i zarizali paskhal'nye yagnya chotirnadtsyatogo dnya pyershego misyatsya. i postaviv vin svyashchyenikiv na ikhni stanovishcha, i pidbad'oruvav ikh na sluzhbu gospodn'ogo domu. i skazav vin lyevi-tam, nastavnikam us'ogo izrailya, posvyachenim dlya gospoda: дайте святото ковчегъ до кхраму, shcho iogo zbuduvav solomon, sin davidiv, tsar izrailiv. nyema poshcho vam nositi iogo na ramye-nakh, sluzhit' tyepyer gospodyevi, vashomu bogovi, ta iogo narodovi, izrailiyevi. i prigotuitysya za rodом vashikh bat'kiv, za vashimi chyergami, za pisannym davidav, izrailiyevogo tsarya, ta za pisan-nyam iogo sina solomona. i stan'tye v svyatini za vid-dilami bat'kivs'kikh rodiv vashikh brativ, siniv nar-odu, a podil za bat'kivs'kimi domami v lyevitiv. i zarizhtye paskhal'nye yagnya, i osvyatit'sya, i prigo-

tuitye dlya vashikh brativ, shchob robiti za gospod-nim slovom, danim chyeryez moisyeya. i dav iosiya dlya lyuds'kikh siniv khudobi dribnoi, ovychok ta molodikh kiz, tsye vsye na paskhal'nye yagnya dlya kozhnogo, khto znakhodivysya v erusalimi, chislom tridtsyat' tisyach, a khudobi vyelikoi tri tisyachi. tsye z nabutku tsaryevogo. a iogo zvyerkhniki dali na zhy-ertvu dlya narodu, dlya svyashchyenikiv ta dlya lyevi-tiv: khilkiya, i zakharii, i ekhiil, starshi v bozhomu domi, dali svyashchyenikam na paskhal'ni zhyertvi dvi tisyachi i shist' sotyen' khudobi dribnoi, a khu-dobi vyelikoi tri tisyachi. a konaniya, i shyemaya, i brat iogo natanail, i khashaviya, i eil, i iozavad, zvyerkhniki lyevitiv, dali dlya lyevitiv na paskhal'ni zhyertvi p'yat' tisyach khudobi dribnoi, a khudobi vyelikoi p'yat' sotyen'. i bula mitsno vstanovlyena sluzhba, i stali svyashchyeniki na swoim stanovishchi, a lyeviti pri svoikh chyergakh, za nakazom tsarya. i rizali paskhal'nye yagnya, a svyashchyeniki kropili krov'y, byeruchi z ikhn'oi ruki, a lyeviti zdiralі shkuru. i viddilili, shcho bulo na tsilopalyennya, shchob dati ikh za viddilami, po bat'kivs'kikh do-makh sinam narodu na prinoshyennya gospodyevi, yak napisano v moisyeevii knizi. i tak зробили i z khudoboyu vyelikoyu. i pyekli paskhal'nye yagnya na ogni, za postanovoyu, a svyati zhyertvi varili v gorshkakh, i v kotlakh, i v gornyatak, i shvidko nyesli vsim sinam narodu. a potim navarili sobi ta svyashchyenikam, bo svyashchyeniki, aaronovi sini, buli zainyati prinoshyennam tsilopalyennya ta loyu azh do nochi, to lyeviti nagotovili izhi sobi ta svyashchyenikam, aaronovim sinam. a spivaki, asafovi sini, buli na svoikh mistsyakh za nakazom davidav, i asafa, i gyemana, i edutuna, tsaryevogo prozorlivtsya, a pridvyerni buli pri kozhnii brami, im nye tryeba bulo vidkhoditi vid svoikh robіt, bo ikhni brati lyeviti nagotovili im. i bula mitsno vs-tanovlyena vsya gospodnya sluzhba togo dnya, shchob spraviti paskhu i prinyesti tsilopalyennya na gospodn'omu zhyertivniku, za nakazom tsarya iosii. i izrailiyevi sini, shcho znakhodilisya tam, spravlyli togo chasu paskhu ta svyato oprisnokiv sim dyen'. i nye spravlyalasya paskha, yak tsya, v izraili vid dniv proroka samuila, a vsi izrailiyevi tsari nye spravlyali takoi, yak tsya paskha, shcho spraviv iosiya, i svyashchyeniki, i lyeviti, i vvyes' yuda ta izrail', shcho znakhodivysya tam, ta myeshkantsi erusalimu. visim-nadtsyatogo roku tsaryuvannya iosii spravlyalasya tsya paskha. po vs'omu ts'omu, koli iosiya prigoto-viv dim bozhii, priishov nyekho, tsar egipyets'kii, shchob voyuvati v karkyemishi nad yefratom, a iosiya viishov navproti n'ogo. i poslav toi do n'ogo posliv, govoryachi: shcho myeni do tyebye, tsaryu yudin? nye proti tyebye prikhodzhu ya s'ogodni, alye proti domu, shcho voyue do mnoyu. a bog nakazav myeni spishiti. nye protivysya bogovi, shcho do mnoyu, i nyekhai vin nye znishchit' tyebye! ta iosiya nye vid-vyernuvysya vid n'ogo, alye pyeryebravysya, shchob voyuvati z nim, i nye poslukhavsya sliv nyekho, shcho buli z bozhogo nakazu, i prishov voyuvati v dolini myegiddo. i vistrilili stril'tsi na tsarya iosiyu. i skazav tsar do svoikh rabiv: vidvyedit' myenye, bo ya sil'no ranyeni... i pyeryevyeli iogo iogo rabi z

viis'kovoi kolyesnitsi na iogo drugii poviz, i vidvyezli iogo do erusalimu. i pomyer vin, i buv pokhovanii u grobakh svoikh bat'kiv, a vsya yudyeya ta erusalim buli v zhalobi po iosii. i eryemiya spivav zhalobnu pisnyu po iosii. a vsi spivaki ta spivachki opovidali v zhalobnikh svoikh pisnyakh pro iosiyu, i tak e azh do s'ogodni, i dali ikh za ustavu dlya izrailya, i os' voni napisani v zhalobnikh pisnyakh. a ryeshita dil iosii ta iogo chyesnoti, za napisanim u gospodnim zakoni, i dii iogo pyershi ta ostanni, oto voni opisani v knizi tsariv izrailyevikh ta yudinikh.

36

a narod krayu vzyav ioakhaza, sina iosii, i nastanoviv iogo tsaryem v erusalimi zamist' bat'ka iogo. ioakhaz buv viku dvadtsyati i tr'okh lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi. i skinuv iogo egipyets'kii tsar v erusalimi, i naklav karu na tsyei krai, sto talantiv sribla ta talant zolota. i egipyets'kii tsar nastanoviv tsaryem nad yudyeeyu ta erusalimom brata iogo yel'yakima, i zminiv im'ya iomu na egoyakim. a brata iogo ioakhaza uzyav nyekho i vidviv iogo do egiptu. egoyakim buv viku dvadtsyati i p'yati lit, koli vin zatsaryuvav, i odinadtsyat' rokiv tsaryuvav v erusalimi. i robiv vin zlo v ochakh gospoda, boga svogo. na n'ogo pishov navukhodonosor, tsar vavilons'kii, i vin zakuvav iogo v midyani kaidani, shchob vidvyesti iogo do vavilonu. a dyeshcho z posudu gospodn'ogo domu navukhodonosor vidpraviv do vavilonu, i dav iogo do khramu svogo v vaviloni. a ryeshita egoyakimovikh dil ta gidoti iogo, yaki vin robiv, i shcho znaidyeno proti n'ogo, oto voni opisani v knizi tsariv izrailyevikh ta yudinikh. a zamist' n'ogo zatsaryuvav sin iogo egoyakhin. egoyakhin buv viku vos'mi lit, koli vin zatsaryuvav, i tsaryuvav v erusalimi tri misyatsi i dyesyat' dyen'. i robiv vin likhye v gospodnikh ochakh. a po rotsi poslav tsar navukhodonosor, i priviv iogo do vavilonu z dorogim posudom gospodn'ogo domu, a tsaryem nad yudyeeyu ta erusalimom nastanoviv brata iogo syedyekeyu. syedyekeya buv viku dvadtsyati i odnogo roku, koli vin zatsaryuvav, i vin tsaryuvav v erusalimi odinadtsyat' rokiv. i robiv vin zlo v ochakh gospoda, boga svogo, nye vpokorivsyia pyeryed prorokom eryemieyu, shcho govoriv iz nakazu gospodn'ogo. i vin takozh vidkinuvsya vid tsarya navukhodonosora, shcho buv zapriskyagnuv iogo gospodom, i vchiniv tvyerdoyu svoyu shiyu, i stav zapyeklim, shchob nye navyertatisya do gospoda, boga izrailyevogo. takozh usi zvyerkhniki svyashchyenikov ta narodu shchye bil'shye grishili, shanuyuchi gidoti pogan, i voni zanyechistili gospodnii dim, yakogo vin osvyativ v erusalimi. a gospod', bog ikhnikh bat'kiv, usye posilav do nikh chyeryez svoikh posliv slova ostorogi, bo vin zmilosyerdivsya nad narodom svoim ta nad osyelyeyu svoeyu. ta voni soromili bozhikh posliv, i pogordzhuvali ikhnimi slovami, i nasmikhalisyia z iogo prorokiv, azh poki nye pidnissya gniv gospoda na narod iogo tak, shcho nye bulo vzhye liku. i vin naviv na nikh khaldyeis'kogo tsarya, i toi pozabivav myechyem ikhnikh vibranikh u domi ikhn'oi svyatinii, i nye zmilosyerdivsya ani nad yunakom, ani nad

divchinoyu, ani nad starim, ani nad staryeznim, usye dav v iogo ruku... i vsi ryechi bozhogo domu, vyeliki ta mali, i skarbi domu gospodn'ogo ta domu tsarya i iogo zvyerkhnikov, usye pyeryenis do vavilonu. i spalili voni bozhii dim, i porozbivali mur erusalimu, i vsi palati iogo popalili ognym, a vsi dorogi ryechi iogo ponishchili... i pishlo na vignannya do vavilonu pozostalye vid myecha, i stali iomu ta sinam iogo za rabiv azh do zatsaryuvannya pyers'kogo tsarstva, shchob vipovnilosya gospodne slovo, proryechenyie eryemiinimi ustami, azh poki vpodobae sobi zymlyia svoi suboti, po vsi dni ii spustoshyennya svyatkuvala vona suboti, shchob spovnilisyia simdyesyat lit. a pyershogo roku kira, tsarya pyers'kogo, koli spovnilos' slovo gospodne, proryechenyie ustami eryemiinimi, zbudiv gospod' dukha kira, tsarya pyers'kogo, i vin ogolosiv po vs'omu tsarstvu svoemu, a takozh na pis'mi, govoryachi: tak govorit' kir, tsar pyers'kii: usi zymni tsarstva dav myeni gospod', bog nyebyesnii, i vin naklav na myenye zbuduvati iomu khrama v erusalimi, shcho v yudyei. khto mizh vami z us'ogo iogo narodu, nyekhai budye gospod', bog iogo, z nim, i nyekhai vin idye do erusalimu!

pavlo, rab isusa khrista, poklikanii apostol, vi-branii dlya zvischchannya evangeliï bozhoi, yakye vin pyeryed tim priobitsyav chyeryez svoikh pro-rokov u svyatikh pisannyakh, pro sina svogo, shcho tilom buv iz nasinnya davidovogo, i ob'yavivsyia sinom bozhim u sili, za dukhom svyatosti, chyeryez voskryesennyya z myertvikh, pro isusa khrista, gospoda nashogo, shcho chyeryez n'ogo priinyali mi blagodat' i apostol'stvo na poslukh viri chyeryez im'ya iogo mizh usima narodami, mizh yakimi i vi, poklikani isusa khrista, usim, khto znakhodit'sya v rimi, ulubybenim bozhim, vibranim svyatim, blagodat' vam ta mir vid boga, ottsya nashogo, i gospoda isusa khrista! otzhye, nasampyeryed dyakuyu bogovi moemu chyeryez isusa khrista za vsikh vas, shcho vira vasha zvischchaet'sya po vs'omu svitovi. bo svidok myeni bog, yakomu sluzhu dukhom svoim u zvischchanni evangeliï iogo sina, shcho ya byezpyeryestanno zgaduyu pro vas, i v molitvakh svoikh zavzhdï molyusya, shchob volya bozha shchaslivo poprovadila myenye koli priiti do vas. bo pragnu vas bachiti, shchob podati vam yakogo dara dukhovnogo dlya zmitsynennyya vas, tsyebto potitshis' razom mizh vami spil'noyu viroyu i vashoyu, i moeyu. nye khochu zh, shchob vi nye znali, brattya, shcho bagato raziv mav ya zampir priiti do vas, alye myeni pyeryeshkodzhuvano azh dosi, shchob mati yakii plid i v vas, yak i v inshikh narodiv. a gyellyenam i chuzhozyemtsyam, rozumnim i nyemudrim ya borzhnik. otzhye, shchodo myenye, ya gotovii i vam, khto znakhodit'sya v rimi, zvischchati evangeliyu. bo ya nye soromlyus' evangeliï, bozh vona sila bozha na spasinnyya kozhnomu, khto virue, pyershye zh yudyeevi, a potim gyellyenovii. pravda bo bozha z'yavlyae't'sya v nii z viri v viru, yak napisano: a pravyednii zhitimye viroyu. bo gniv bozhii z'yavlyae't'sya z nyeba na vsyaku byezbozhnist' i nyeppravdu lyudiei, shcho pravdu gamuyut' nyeppravdoyu, tomu, shcho tye, shcho mozha znati pro boga, yavnye dlya nikh, bo im bog ob'yaviv. bo iogo nyevidimye vid stvoryennyya svitu, vlasnye iogo vichna sila i bozhyestvo, dumannyyam pro tvori stae vidimye. tak shcho nyema im vipravdannyya, bo, piznavshi boga, nye proslavlyali iogo, yak boga, i nye dyakovali, alye znikchymnili svoimi dumkami, i zapamorochilos' nyerozumnyie ikhne syertsye. nazivayuchi syebe mudrimi, voni potumanili, i slavu nyetlinnogo boga zminili na podobu obraza tlinnoi lyudini, i ptakhiv, i chotirinogikh, i gadiv. tomu to i vidav ikh bog u pozhadlivostyakh ikhnikh syerdyets' na nyechistist', shchob voni sami znyeslavlyali tila svoi. bozh bozhu pravdu zaminili na nyeppravdu, i chyest' viddavali, i sluzhili stvorinnyyu bil'sh, yak tvorstyevi, shcho blagoslovnyennii naviki, amin'. chyeryez tsye bog ikh vidav na pozhadlivist' ganyebnu, bo ikhni zhinki zaminili prirodnye ednannya na protiprirodnye. tak samo i choloviki, pozostavivshi prirodnye ednannya z zhinochoyu stattyu, rozpalilisya svoeyu pozhadlivistyu odin do odnogo, i choloviki z cholovikami sorom chinili. i voni priinyali v sobi vidplatu, vidpovidnu ikhn'omu bludovi.

a shcho voni nye vvazhali za potribnye mati boga v piznanni, vidav ikh bog na rozum pyeryevyernenyii, shchob chinili nyepristoinyye. voni povni vsyakoi nyeppravdi, lukavstva, zazhyerlivosti, zlobi, povni zazdrosti, ubivstva, supyeryechki, omani, likhnikh zvichaiv, obmovniki, naklyepniki, bogonyenavidniki, napasniki, chvan'ki, pishni, vinakhidniki zla, nyeslukhnyani bat'kam, nyerozumni, zradniki, nyelyubovni, nyemilostivi. voni znayut' prisud bozhii, shcho ti, khto chinit' takye, varti smyerti, a protye nye til'ki sami chinyat', alye i khvalyat' tikh, khto robit' takye.

2

os' tomu byez vipravdannyya ti, kozhnii choloviche, shcho sudish, bo v chomu osudzhuesh inshogo, sam syebe osudzhuesh, bo chinish tye samye i ti, shcho sudish. a mi znaemo, shcho sud bozhii popravdi na tikh, khto chinit' takye. chi ti dumaesh, choloviche, sudyachi tikh, khto chinit' takye, a sam robish takye samye, shcho ti vtyechyesh vid sudu bozhogo? abo pogordzhuesh bagatstvom iogo dobrosti, lagidnosti ta dovgotyerpinnyya, nye znayuchi, shcho bozha do-brist' provadit' tyebye do pokayannya? ta chyeryez zhorstokist' svoyu i nyerozkayanist' syertsya zbi-raesh sobi gniv na dyen' gnivu ta ob'yavlyennyya spravvedlivogo sudu boga, shcho kozhnomu viddast' za iogo vchinkami: tim, khto vitrivalistuyu v do-brim dili shukae slavi, i chyesti, i nyetlinnyya, zhittya vichnyie, a svarlivim ta tim, khto protivit'sya pravdi, alye korit'sya nyeppravdi, lyutist' ta gniv. nyedolya ta utisk na vsyaku dushu lyudini, khto chinit' zlye, yudyeya zh pyershye ta gyellyena, a slava, i chyest', i mir usyakomu, khto chinit' dobre, yudyeevi zh pyershye ta gyellyenovii. bo nye divit'sya bog na oblichya! kotri bo zgrishili byez zakonu, byez zakonu i zaginut', a kotri zgrishili v zakoni, pri-imut' sud za zakonom. bo nye slukhachi zakonu spravvedlivi pyeryed bogom, alye vikonavtsi zakonu vipravdani budut'. bo koli pogan, shcho nye mayut' zakonu, z prirodi chinyat' zakonnye, voni, nye mavshi zakonu, sami sobi zakon, shcho viyavlyayut' dilo zakonu, napisanye v syertsyakh svoikh, yak svid-chit' im sunlinnyya ta ikhni dumki, shcho to osudzhuyut', to vipravduyut' odna odnu, dnya, koli bog, zgidno z moim blagovistyyam, budye suditi taemni ryechi lyudiei chyeryez isusa khrista. os' ti zvyesh-sya yudyeem, i spiraeshsya na zakona, i khvalish-sya bogom, i znaesh volyu iogo, i rozumiesh, shcho krashchye, navchivshis' iz zakonu, i maesh pyevnist', shcho ti providnik dlya slipikh, svitlo dlya tikh, khto znakhodit'sya v tyemryavi, vikhovnik nyerozumnim, uchityel' dityam, shcho ti maesh zrazok znannya i pravdi v zakoni. otozh, ti, shcho inshogo navchaesh, syebe samogo nye vchish! propoviduesh nye krasti, a sam kradyesh! nakazyuyuchi nye chiniti pyerye-lyubu, chinish pyeryelyub! giduyuchi idolami, chin-ish svyatokradstvo! ti, shcho khvalishsya zakonom, znyevazhaesh boga pyeryestupom zakonu! bo chyeryez vas znyevazhaet'sya bozhye imyennyya v pogan, yak napisano. obrizannyya korisnye, koli vikonuesh zakona; a koli ti pyeryestupnik zakonu, to obrizannyya

tvoe stalo nyeobrizannym. otozh, koli nyeobrizanii zbyeriage postanovi zakonu, to chi nye porakhuet'sya iogo nyeobrizannya za obrizannya? i nyeobrizanii z prirodi, vikonuyuchi zakona, chi nye osudit' tyebye, pyeryestupnika zakonu z pisannym i obrizannym? bo nye toi yudyei, shcho e nim nazovni, i nye to obrizannya, shcho nazovni na tili, alye toi, shcho e yudyei potaemno, dukhovo, i obrizannya syertsya dukhom, a nye za bukvoyu; i iomu pokhvala nye vid lyudyei, a vid boga.

3

otozh, shcho mae bil'shogo yudyei, abo yaka korist' vid obrizannya? bagato, na vsyakii sposib, a nasampyeryed, shcho im doviryeni buly slova bozhi. bo shcho zh, shcho nye viruvali dyeyaki? chi zh ikhne nyedovirstvo znishchit' vurnist' bozhu? zovsim ni! bozh bog pravdivii, a kozhna lyudina nyeppravdiva, yak napisano: shchob buv ti vipravdani u slovakh svoikh, i pyeryemig, koli budyesh sudititsya. a koli nasha nyeppravda vistavlyae pravdu bozhu, to shcho skazhyemo? chi zh bog nyespravedlivii, koli gniv vyivaylae? govoryu po-lyuds'komu. zovsim ni! bozh yak bog suditimye svit? bo koli bozha pravda chyeryez moyu nyeppravdu zbil'shilas' na slavu iomu, poshcho sudit shchye i myenye, yak grishnika? i chi nye tak, yak nas layut', i yak dyeyaki govoryat', nibi mi kazhyemo: robimo zlye, shchob viishlo dobrye? spravedlivii osud na takikh! to shcho zh? maemo pyeryevagu? anitrokh! bozh mi pyeryed tim dovyyeli, shcho yudyei i gyyeljeni usi pid grikhom, yak napisano: nyema pravyednogo ani odnogo; nyema, khto rozumiv bi; nyemae, khto boga shukav bi, usi povidstupali, razom stali nyepotribni, nyema dobrochintsya, nyema ni odnogo! grib vidkritii ikhne gorlo, yazykom svoim kazhut' nyeppravdu, otruta zmiina na ikhnikh gubakh, usta ikhni povni proklyattya i girkoti! shvidki ikhni nogi, shchob krov prolivati, ruina ta zlidni na ikhnikh dorogakh, a dorogi miru voni nye piznali! nyema strakhu bozhogo pyeryed ochima ikhnimi... a mi znaemo, shcho skil'ki govorit' zakon, vin govorit' do tikh, khto pid zakonom, shchob zamknuti vsyaki usta, i shchob stav uvyes' svit vinnii bogovi. bo zhadnye tilo dilami zakonu nye vipravdaet'sya pyeryed nim, zakonom bo grikh piznaet'sya. a tyepyer, byez zakonu, pravda bozha z'yavilas', pro yaku svidchat' zakon i proroki. a bozha pravda chyeryez viru v isusa khrista v usikh i na vsikh, khto virue, bo riznitsi nyemae, bo vsi zgrishili, i pozbavlyeni bozhoi slavi, alye darma vipravduyt'sya iogo blagodatnyu, chyeryez vidkuplyennya, shcho v isusi khristi, shcho iogo bog dav u zhyertvu primiryennya v krovi iogo chyeryez viru, shchob vyjaviti svoyu pravdu chyeryez vidpushchyennya davnishye vchynienikh grikhiv, za dovgotyerpinnya bozhogo, shchob vyjaviti svoyu pravdu za tyepyerishn'ogo chasu, shchob buti iomu pravyednim, i vipravduvati togo, khto virue v isusa. tozh dye pokhval'ba? viklyuchyena. yakim zakonom? zakonom dil? ni, alye zakonom viri. otozh, mi viznaemo, shcho lyudina vipravduet'sya viroyu, byez dil zakonu. khiba zh bog til'ki dlya yudyeiv, a nye i dlya

pogan? tak, i dlya pogan, bo e odin til'ki bog, shcho vipravdae obrizannya z viri i nyeobrizannya chyeryez viru. tozh chi nye nishchimo mi zakona viroyu? zovsim ni, alye zmitsnyuemo zakona.

4

shcho zh, skazhyemo, znaishov avraam, nash otyets' za tilom? bo koli avraam vipravdavsyia dilami, to vin mae pokhvalu, ta nye v boga. shcho bo pisan-nya govorit'? uviruvav avraam bogovi, i tsye iomu zalichyeno v pravyednist'. a zaplata vikonavtsyevi nye rakhuet'sya z milosti, alye z obov'yazku. a tomu, khto nye vikonue, alye virue v togo, khto vipravdue nyechyestivogo, vira iogo porakhuet'sya v pravyednist'. yak i david nazivae blazhyennoyu lyudinu, yakii rakhue bog pravyednist' byez dil: blazhyenni, komu proshchyneni byezzakonnnya, i komu prikriti grikhi. blazhyenna lyudina, yakii gospod' nye porakhue grikha! chi zh tsye blazhyennstvo z obrizannya chi z nyeobrizannya? bo govorimo, shcho vira zalichyena avraamovi v pravyednist'. yak zhye zalichyena? yak buv v obrizanni, chi v nyeobrizanni? nye v obrizanni, alye v nyeobrizanni! i priinyav vin oznaku obrizannya, pyechat' pravyednosti chyeryez viru, shcho ii v nyeobrizanni mav, shchob iomu buti otyssym usikh viruyuchikh, khoch buli nyeobrizanni, shchob i im zalichyeno pravyednist', i otyssym obrizaniikh, nye til'ki tikh, khto z obrizannya, alye i tikh, khto khodit' po slidakh viri, shcho ii v nyeobrizanni mav nash otyets' avraam. bo obitnitsyu avraamovi chi iogo nasinnyu, shcho buti iomu spadkoemtsyem svitu, dano nye zakonom, alye pravyednistyu viri. bo koli spadkoemtsi ti, khto z zakonu, to sporozhnila vira i znivyechilas' obitnitsya. bo zakon chinit' gniv; dye zh nyemae zakonu, nyemae i pyeryestupu. chyeryez tsye z viri, shchob bulo z milosti, shchob obitnitsya pyevna bula vsim nashchadkam, nye til'ki tomu, khto z zakonu, alye i tomu, khto z viri avraama, shcho otyets' usim nam, yak napisano: otyssym bagat'okh narodiv za skazanim: takye chislyenne budy nasinnya tvoe! i nye znyemig vin u viri, i nye vvazhav svogo tila za vzhye omyertvilye, buvshi maizhye storichnim, ni utrobi sarinoin za zmyertvilu, i nye mav sumniv u obitnitsyu bozhu chyeryez nyedovirstvo, alye zmitsnivsya v viri, i viddav slavu bogovi, i buv zovsim pyevnni, shcho vin mae silu i vikonati tye, shcho obitsyav. tomu i zalichyeno tsye iomu v pravyednist'. ta nye napisano za n'ogo odnogo, shcho zalichyeno iomu, a za nas, zalichit'sya i nam, shcho viruemo v togo, khto voskryesiv iz myertvikh isusa, gospoda nashogo, shcho buv vidanii za nashi grikhi, i voskryes dlya vipravdannya nashogo.

5

otozh, vipravdavshis' viroyu, maitye mir iz bogom chyeryez gospoda nashogo isusa khrista, chyeryez

yakogo mi viroyu odyerzhali dostup do tiei blagodat', shcho v nii stoimo, i khvalimos' nadiyeu slavi bozhoi. i nye til'ki nyeyu, alye i khvalimosya v utiskakh, znayuchi, shcho utiski prinosyat' tyerpye-livist', a tyerpyelivist' dosvid, a dosvid nadiyu, a nadiya nye zasoromit', bo lyubov bozha vililasya v nashi syertsya syvatim dukhom, danim nam. bo khristos, koli mi buli shchye nyeduzhi, svoei pori pomyer za nyechyestivikh. bo navryad chi pomrye khto za pravnyednika, shchye bo za dobrogo mozhye khto i vidvazhit'sya vmyerti. a bog dovodit' svoyu lyubov do nas tim, shcho khristos umyer za nas, koli mi buli shchye grishnikami. tozh tim bil'shye spasye-mosya nim vid gnivu tyepyer, koli krov'yu iogo mi vipravdani. bo koli mi, buvshi vorogami, primir-ilisya z bogom chyeryez smyert' sina iogo, to tim bil'shye, primirivshisya, spasyemosya zhittyam iogo. i nye til'ki tsye, alye i khvalimosya v bozi chyeryez gospoda nashogo isusa khrista, shcho chyeryez n'ogo odyerzhali mi tyepyer primiryennya. tomu to, yak chyeryez odnogo cholovika vviishov do svitu grikh, a grikhom smyert', tak priishla i smyert' u vsikh lyudyei chyeryez tye, shcho vyi zgrishili. grikh bo buv u sviti i do zakonu, alye grikh nye stavit'sya v provinu, koli nyemae zakonu. ta smyert' panu-vala vid adama azh do moisyeya i nad timi, khto nye zgrishiv, podobno pyeryestupu adama, yakii e obraz maibutn'ogo. alye nye takii dar blagodati, yak pyeryestup. bo koli za pyeryestup odnogo pomyer-lo bagato, to tim bil'sh blagodat' bozha i dar chyeryez blagodat' odniei lyudini, isusa khrista, shchye-dro splivli na bagat'okh. i dar nye takii, yak tye, shcho stalos' vid odnogo, shcho zgrishiv; bo sud za odin progrekh na osud, a dar blagodati na viprav-dannya vid bagat'okh progrekhiv. bo koli za pyeryestup odnogo smyert' panuvala chyeryez odnogo, to tim bil'shye ti, khto priimae ryanotu blagodati i dar pravnyednosti, zapanuyut' u zhitti chyeryez odnogo isusa khrista. os' tomu, yak chyeryez pyeryestup odnogo na vsikh lyudyei priishov osud, tak i chyeryez pravnyednist' odnogo priishlo vipravdan-nya dlya zhittyi na vsikh lyudyei. bo yak chyeryez nyeposlukh odnogo cholovika bagato-khto stali grishnimi, tak i chyeryez poslukh odnogo bagato-khto stanut' pravnyednimi. zakon zhye priishov, shchob zbil'shivsa pyeryestup. a dye zbil'shivsa grikh, tam zaryasnila blagodat', shchob, yak grikh panu-vav chyeryez smyert', tak samo i blagodat' zapanuvala chyeryez pravnyednist' dlya zhittyi vichnogo isusom khristom, gospodom nashim.

6

shcho zh skazhyemo? pozostanyemsa v griku, shchob blagodat' primnozhyas' zovsim ni! mi, shcho vmyerli dlya grikha, yak shchye budyemo zhiti v nim? chi vi nye znaetye, shcho mi vsi, khto khristivsia u khrista isusa, u smyert' iogo khristilisya? otozh, mi pokhovani z nim khristichyennym u smyert', shchob, yak voskryes khristos iz myertvikh slavyou ottsya, tak shchob i mi stali khoditi v obnovlyenni zhittyi. bo koli mi z'ednalisya podoboyu smyerti iogo, to z'ednaemos' i podoboyu voskryesennya,

znayuchi tye, shcho nash davnii cholovik rozp'yatii iz nim, shchob znishchilos' tilo grikhovnye, shchob nye buti nam bil'shye rabami grikha, bo khto vmyer, toi zvil'nivs' vid grikha! a koli mi pomyerli z khristom, to viruemo, shcho i zhiti z nim budyemo, znayuchi, shcho khristos, voskryesnuvshi z myertvikh, uzhye bil'sh nye vmirae, smyert' nad nim nye panue vzhye bil'shye! bo shcho vmyer vin, to odin raz umyer dlya grikha, a shcho zhivye, to dlya boga zhivye. tak samo zh i vi vvazhaiyte syebye za myertvikh dlya grikha i za zhivikh dlya boga v khristi isusi, gospodi nashim. tozh nyekhai nye panue grikh u smyer-tel'nomu vashomu tili, shchob vam slukhatis' iogo pozhadlivostyei, i nye viddavaiyte chlyeniv svoikh grikhovi za znaryadda nyeprevyednosti, alye vid-davaiyte syebye bogovi, yak ozhilikh iz myertvikh, a chlyeni vashi bogovi za znaryadda pravnyednosti. bo khai grikh nye panue nad vami, vi bo nye pid za-konom, a pid blagodatyyu. shcho zh? chi budyemo grishiti, bo mi nye pid zakonom, a pid blagodatyyu? zovsim ni! khiba vi nye znaetye, shcho komu viddae-tye syebye za rabin na poslukh, to vi i rabi togo, kogo slukhaetyes', abo grikha na smyert', abo poslukhu na pravnyednist'? tozh dyaka bogovi, shcho vi, buvshi rabami grikha, vid syertsya poslukhalis' togo rodu nauki, yakomu vi syebye viddali. a zvil'nivshisya vid grikha, stali rabami pravnyednosti. govoryu ya po-lyuds'komu, chyeryez nyemich vashogo tila. bo yak vi viddavali buli chlyeni vashi za rabin nyechistosti i byezzakonnny na byezzakonnny, tak tyepyer vid-daiyte chlyeni vashi za rabin pravnyednosti na osvychyennya. bo koli buli vi rabami grikha, to buli vil'ni vid pravnyednosti. yakii zhye plid vi mali todi? taki ryechi, shcho nimi soromityes' tyepyer, bo kinyets' ikh to smyert'. a tyepyer, zvil'nivshisya vid grikha i stavshi rabami bogovi, maetye plid vash na osvychyennya, a kinyets' zhittyi vichnye. bo zaplata za grikh smyert', a dar bozhii vichnye zhittyi v khristi isusi, gospodi nashim!

7

chi vi nye znaetye, brattyi, bo govoryu tim, khto znae zakona, shcho zakon panue nad lyudynoyu, poki vona zhivye? bo zamizhnya zhinka, poki zhivye cholovik, priv'yazana do n'ogo zakonom; a koli pomrye cholovik, vona zvil'nyaet'sya vid za-konu cholovika. tomu to, poki zhivye cholovik, vona budye vvazhatisya pyeryelyubnitsyeyu, yakshcho stanye družhinoyu inshomu cholovikovi; koli zh cholovik pomrye, vona vil'na vid zakonu, i nye budye pyeryelyubnitsyeyu, yakshcho stanye za družinoyu inshomu cholovikovi. tak, moi brattyi, i vi vmyerli dlya zakonu chyeryez tilo khristovye, shchob nalyezhati vam inshomu, voskryeslomu z myertvikh, shchob prinositi plid bogovi. bo koli mi zhili za tilom, to pristrasti grikhovni, shcho pokhodyat' vid zakonu, diyali v nashikh chlyenakh, shchob prinositi plid smyerti. a tyepyer mi zvil'nilis' vid zakonu, umyershli dlya togo, chim buli zv'yazani, shchob sluzhiti nam ob-novlyennym dukha, a nye staristyu bukvi. shcho zh skazhyemo? chi zakon to grikh? zovsim ni! alye ya nye piznav grikha, yak til'ki chyeryez zakon, bo ya

nye znav bi pozhadlivosti, koli b zakon nye nakazuvav: nye pozhadai. alye grikh, uzyavshi privid vid zapovid, zrobiv u myeni vsyaku pozhadlivist', bo byez zakonu grikh myertvii. a ya kolis' zhiv byez zakonu, alye, koli priishla zapovid', to grikh ozhiv, a ya vmyer; i stalasya myeni ta zapovid', shcho dlya zhittya, na smyert', bo grikh, uzyavshi prichinu vid zapovidi, zviv myenye, i nyeyu vmyertviv. tomu to zakon svyati, i zapovid' svyata, i pravayedna, i dobra. tozh chi dobre stalo myeni smyertyu? zovsim ni! alye grikh, shchob stati grikhom, prinis myeni smyert' do-brom, shchob grikh stav mitsno grishnii chyeryez zapovid'. bo mi znaemo, shcho zakon dukhovnii, a ya tilyesnii, prodanii pid grikh. bo shcho ya vikonuyu, nye rozumiyu; ya bo chinuyu nye tye, shcho khochu, alye shcho nyenavidzhu, tye ya roblyu. a koli roblyu tye, chogo ya nye khochu, to zgzodzhuyus' iz zakonom, shcho vin dobrii, a tomu vzhye nye ya tye vikonuyu, alye grikh, shcho zhivye v myeni. znayu bo, shcho nye zhivye v myeni, tsyebto v tili moim, dobre; bo bazhannya lyezhit' u myeni, alye shchob vikonati dobre, togo nye znakhodzhu. bo nye roblyu ya dobrogo, shcho khochu, alye zlye, chogo nye khochu, tsye chinuyu. koli zh ya roblyu tye, chogo nye khochu, to vzhye nye ya tye vikonuyu, alye grikh, shcho zhivye v myeni. tozh znakhodzhu zakona, koli khochu robiti dobro, shcho zlo lyezhit' u myeni. bo mayu zadovolyennya v zakoni bozhomu za vnutrishnim cholovikom, ta bachu inshii zakon u chlyenakh svoikh, shcho voyue proti zakonu mogo rozumu, i polonit' myenye zakonom grikhovnim, shcho znakhodit'sya v chlyenakh moikh. nyeshchasna ya lyudina! khto myenye vizvolit' vid tila tsiei smyerti? dyakuyu bogovi chyeryez isusa khrista, gospoda nashogo. tomu to ya sam sluzhu rozumom zakonovi bozhomu, alye tilom zakonu grikhovnomu...

8

tozh nyemae tyepyer zhadnogo osudu tim, khto khodit' u khristi isusi nye za tilom, a za dukhom, bo zakon dukha zhittya v khristi isusi vizvoliv myenye vid zakonu grikha i smyerti. bo shcho bulo nyemozhlyve dlya zakonu, u chomu buv vin byezsilii tilom, bog poslav sina svogo v podobu grikhovnogo tila, i za grikh osudiv grikh u tili, shchob vikonalos' vipravdannya zakonu na nas, shcho khodimo nye za tilom, a za dukhom. bo ti, khto khodit' za tilom, dumayut' pro tilyesnye, a khto za dukhom pro dukhovnye. bo dumka tilyesna to smyert', a dumka dukhovna zhittya ta mir, dumka bo tilyesna vorozhnyeha na boga, bo nye korit'sya zakonovi bozhomu, ta i nye mozhye. i ti, khto khodit' za tilom, nye mozhut' dogoditi bogovi. a vi nye v tili, alye v dusi, bo dukh bozhii zhivye v vas. a koli khto nye mae khristovogo dukha, toi nye iogo. a koli khristos u vas, to khoch tilo myertyve chyeryez grikh, alye dukh zhivii chyeryez pravedenist'. a koli zhivye v vas dukh togo, khto voskryesiv isusa z myertvikh, to toi, khto pidnyav khrista z myertvikh, ozhivit' i smyertyel'ni tila vashi chyeryez svogo dukha, shcho zhivye v vas. tomu to, bratty, mi nye borzhniki tila, shchob zhiti za tilom; bo koli zhivyyete za tilom, to maetye vmyerti, a koli

dukhom umyertvlyayete tilyesni vchinki, to budyete zhiti. bo vsi, khto vodit'sya dukhom bozhim, voni sini bozhi; bo nye vzlyi vi dukha nyevoli znov na strakh, alye vzlyi vi dukha sinivstva, shcho chyeryez n'ogo klichyemo: avva, otchye! sam tsyei dukh svidchit' razom iz dukhom nashim, shcho mi diti bozhi. a koli diti, to i spadkoemtsi, spadkoemtsi zh bozhi, a spivspadkoemtsi khristovi, koli til'ki razom iz nim mi tyerpimo, shchob razom iz nim i proslavitis'. bo ya dumayu, shcho strazhdannya tyepyerishn'ogo chasu nichogo nye varti suproti tiei slavi, shcho mae z'yavititsya v nas. bo chyekannya stvorinnya ochikue z'yavlyennya siniv bozhikh, bo stvorinnya pokorilos' marnoti nye dobrovil'no, alye chyeryez togo, khto skoriv iogo, v nadii, shcho i samey stvorinnya vizvolit'sya vid nyevoli tlinnya na volyu slavi siniv bozhikh. bo znaemo, shcho vsye stvorinnya razom zidkhae i razom muchit'sya azh dosi. alye nye til'ki vono, alye i mi sami, mayuchi zachatok dukha, i mi sami v sobi zidkhaemo, ochikuyuchi sinivstva, vidkupyennya nashogo tila. nadiyu bo mi spasilysya. nadiya zh, koli bachit', nye e nadiya, bo khto shcho bachit', chomu b togo i nadiyavsya? a koli spodivaemos', chogo nye bachimo, to ochikuemo togo z tyerpelyivsty. tak samo zh i dukh dopomagaemo nam u nashikh nyemochakh; bo mi nye znaemo, pro shcho maemo molitis', yak nalyezhit', alye sam dukh zastupaet'sya za nas nyevimovnimi zidkhannyami. a toi, khto doslidzhue syertsya, znae, yaka dumka dukha, bo z voli bozhoi zastupaet'sya za svyatikh. i znaemo, shcho tim, khto lyubit' boga, khto poklikanii iogo postanovoyu, usye dopomagaemo na dobrye. bo kogo vin pyeryedbachiv, tikh i priznachiv, shchob boli podobni do obrazu sina iogo, shchob vin buv pyervoridnim pomizh bagat'ma bratami. a kogo vin priznachiv, tikh i poklikav, a kogo poklikav, tikh i vipravdav, a kogo vipravdav, tikh i proslaviv. shcho zh skazhyem na tsye? koli za nas bog, to khto proti nas? toi zhye, khto sina svogo nye pozhalive, alye vidav iogo za vsikh nas, yak zhye nye dav bi vin nam iz nim i vs'ogo? khto oskarzhuvati budy bozhikh vibrantiv? bog toi, shcho vipravdue. khto zh toi, shcho zasudzhue? khristos isus e toi, shcho vmyer, nadto i voskryes, vin pravoruch boga, i vin i zastupaet'sya za nas. khto nas rozluchit' vid lyubovi khristovoi? chi nyedolya, chi utisk, chi pyeryesliduvannya, chi golod, chi nagota, chi nyebyezpyeka, chi myech? yak napisano: za tyebye nas tsilii dyen' umyertvlyayut', nas uvazhayut' za ovyyets', priryechenyikh na zakolyennya. alye v ts'omu vs'omu mi pyeryemagaemo tim, khto nas polyubiv. bo ya pyeryesvidchivsy, shcho ni smyert', ni zhittya, ni angoli, ni vladi, ni tyepyerishne, ni maibutne, ni sili, ni vishina, ni glibina, ani inshye yakey stvorinnya nye zmozhye vidluchiti nas vid lyubovi bozhoi, yaka v khristi isusi, gospodi nashim!

9

kazhu pravdu v khristi, nye obmanyuyu, yak svidchit' myeni moe sumlinnya chyeryez dukha svy-atogo, shcho mayu vyeliky skorbotu i nyevpinnu muku dlya syertsya svogo! bo ya bazhav bi sam buti

vidluchenyi vid khrista zamist' brativ moikh, rid-nikh myeni tilom; voni izrail'tyani, shcho im na-lyezhit' sinivstvo, i slava, i zapoviti, i zakonodavstvo, i bogosluzhba, i obitnitsi, shcho ikhni i ottsi, i vid nikh zhye tilom khristos, shcho vin nad usima bog, blagoslovyennii, naviki, amin'. nye tak, shchob slovo bozhye nye zbulosya. bo nye vsi ti izrail'tyani, khto vid izrailya, i nye vsi diti avraamovi, khto vid nasin-nya iogo, alye: v isaku budye nasinnya tobi. tseybto, nye tylesni diti to diti bozhi, alye diti obitnitsi priz-nayut'sya za nasinnya. a slovo obitnitsi takye: na toi chas priidu, i budye sin u sari. i nye til'ki tsye, alye i ryevyeka zachala dityei vid odnogo lozha ottasy nashogo isaka, bo koli voni shchye nye naro-dilis', i nichogo dobrogo chi zlogo nye vchinili, sh-chob pozostalas' postanova bozha u vibranni nye vid uchinkiv, alye vid togo, khto klichye, skazano ii: bil'shii sluzhittimye myenshomu, yak i napisano: polyubiv ya yakova, a isava znyenavidiv. shcho zh skazhyemo? mozhye v boga nyeppravda? zovsim ni! bo vin kazhye moiseyevi: pomiluyu, kogo khochu pomiluvati, i zmilosyerdzhushya, nad kim khochu zmilosyerditis'. otozh, nye zalyezhit' tsye ni vid togo, khto khochye, ni vid togo, khto biziht', alye vid boga, shcho milue. bo pisannya govorit' faraonovi: vlasnye na tye ya postaviv tyebye, shchob na tobi pokazati svoyu silu, i shchob zvistilos' po tsilii zyeimli moe imyennya. otozh, kogo khochye vin milue, i kogo khochye ozhorstochue. a ti skazhyesh myeni: chogo zh ishchye vin dokoryae, bo khto mozhye protivitis' voli iogo? otzhye, khto ti, choloviche, shcho ti spy-eryechaeshsya z bogom? chi skazhye tvorivo tvort-syevi: poshcho ti zrobit myenye tak? chi ganchar nye mae vladi nad glinoynu, shchob iz togo samogo misiva zrobiti odnu posudinu na chyest', a odnu na nyechyest'? tozh bog, bazhayuchi pokazati gniv i viyaviti mogutnist' svoyu, shchadiv iz vyelikim tyer-pinnym posudini gnivu, shcho gotovi buli na pogi-bil', i shchob viyaviti bagatstvo slavi svoei na posu-dinakh milosyerdya, shcho ikh prigotuvav na slavu, na nas, shcho ikh i poklikav nye til'ki vid yudyeiv, alye i vid pogan. yak i v osii vin govorit': nazvu svoim narodom nye lyudyei moikh, i nye ulyublyenu ulyublyenoyu, i na mistsi, dye skazano im: vi nye mii narod, tam nazvani budut' sinami boga zhivogo! a isava zvivae pro izrailya: koli b chislo siniv izrai-lyevikh bulo, yak mors'kii pisok, to til'ki ostanok spasyet'sya, bo virok zakinchyenii ta skorochyenii uchinut' gospod' na zyeimli! i yak isaya vishchu-vav: koli b gospod' savaot nye lishiv nam nasinnya, to mi stali b, yak sodom, i podobni buli b do go-morri! shcho zh skazhyemo? shcho pogani, yaki nye shukali pravyednosti, dosyagli pravyednosti, tiei pravyednosti, shcho vid viri, a izrail', shcho shukav zakona pravyednosti, nye dosyag zakonu pravyed-nosti. chomu? bo shukali nye z viri, alye yakbi z uchinkiv zakonu; voni bo spitnkulis' ob kamin' spotikannya, yak napisano: os' ya kladu na sioni kamin' spotikannya ta skyelyu spokusi, i kozhyen, khto virue v n'ogo, nye posoromit'sya!

10

brattya, bazhannya mogo syertsya i molitva do boga za izrailya na spasinnya. bo ya svidchu im, shcho voni mayut' ryevnist' pro boga, alye nye za rozumom. voni bo, nye rozumiuchi pravyednosti bozhii, i silkuyuchi' postaviti vlasnu pravyednist', nye poko-rilis' pravyednosti bozhii. bo kinyets' zakonu khris-tos na pravyednist' kozhnomu, khto virue. moiseyi bo pishye pro pravyednist', shcho vid zakonu, shcho lyudina, yaka iogo vikonue, budye nim zhiti. a pro pravyednist', shcho vid viri, govorit' tak: nye kazhi v svoim syerts: khto viidye na nyebo? tseybto zvyesti dodolu khrista, abo: khto ziidye v bye-zodnyu? tseybto vivyesti z myertvikh khrista. alye shcho kazhye shchye? bliz'ko tyebye slovo, v us-takh tvoikh i v syerts tvoim, tseybto slovo viri, shcho iogo propoviduemo. bo koli ti ustami svoimi viznavatimyesh isusa za gospoda, i budyesh viru-vati v svoim syerts, shcho bog voskryesiv iogo z myertvikh, to spasyeshsya, bo syertsyem viruemo dlya pravyednosti, a ustami ispodivemo dlya spasin-nya. kazhye bo pisannya: kozhyen, khto virue v n'ogo, nye budye zasoromlyenii. bo nyema riznitsi pomizh yudyeem ta gyellyenom, bo toi zhye gospod' e gospodom usikh, bagatii dlya vsikh, khto klichye iogo. bo kozhyen, khto poklichye gospodne im'ya, budye spasyenii. alye yak poklichut' togo, v kogo nye vviruvati? a yak uviruyut' u togo, shcho pro n'ogo nye chuli? a yak pochuyut' bye propovidnika? i yak budut' propoviduivati, koli nye budut' poslani? yak napisano: yaki garni nogi blagovisnikiv miru, blago-visnikiv dobra. alye nye vsi poslukhalis' evangylii. bo isaya kazhye: gospodi, khto poviriv tomu, shcho pochuv buv vid nas? tozh vira vid slukhannya, a slukhannya chyeryez slovo khristovye. ta kazhu: chi nye chuli voni? otozh: po vsii zyeimli ikhnii go-los pishov, i ikhni slova v kntsi svitu! alye kazhu: chi izrail' nye znav? pyershii moiseyi govorit': ya viklichu zazdrist' u vas nyenarodom, rozdrzhnyu vas nyerozumnim narodom. a isaya smilivo govorit': znaishli myenye ti, khto myenye nye shukav, vid-krivsya ya tim, khto nye pitavsya pro myenye! a pro izrailya kazhye: ya ruki svoi tsilii dyen' prostyagav do lyudyei nyeslukhnyanikh i supyeryechnikh!

11

otozh ya pitayu: chi zh bog vidkinuv naroda svogo? zovsim ni! bo i ya izrail'tyanin, iz nasinnya avraamovogo, vyeniyaminovogo plyemyeni. nye vid-kinuv bog naroda svogo, shcho iogo pyershye znav. chi vi nye znaetye, shcho govorit' pisannya, dye pro il-lyu, yak vin skarzhit'sya bogovi na izrailya, kazhuchi: gospodi, voni povbivali prorokiv tvoikh, i tvoi zhy-ertivniki poruinuvali, i lishivsya ya sam, i shukayut' moei dushi. ta shcho kazhye iomu bozha vidpovid': ya dlya syebye zostaviv sim tisyach muzha, shcho py-eryed vaalom kolin nye skhilili. takozh i tyeper-ishn'ogo chasu zalishivsya ostanok za viborom blago-dati. a koli za blagodatyyu, to nye z uchinkiv, in-akshye blagodat' nye bula b blagodatyyu. a koli z uchinkiv, to tsye bil'shye nye blagodat', inakshye vchi-

nok nye e vzhye vchinok. shcho zh? chogo izrail' shukae, togo nye odyerzhav, ta odyerzhali vibrani, a ostanii zatvyerdili, yak napisano: bog dav im dukha zasipannya, ochi, shchob nye bachili, i vukha, shchob nye chuli, azh do s'ogodnishn'ogo dnya. a david kazhye: nyekhai stanyet'sya stil ikhnii za sitku i za pastku, i na spokusu, ta im na zaplatu; nyekhai potyemniyut' ikhni ochi, shchob nye bachili, khai nazavzhdii zignyet'sya khryebyet ikhni! tozh pitayu: chi zh spitknulis' voni, shchob upasti? zovsim ni! alye z ikhn'ogo zanyepadu spasinnya poganam, shchob viklikati zazdrisť u nikh. a koli ikhnii zanyepad bagatsvto dlya svitu, a ikhne upokoryennya bagatsvto poganam, skil'ki zh bil'sh povnota ikhnya? kazhu bo ya vam, poganam: chyeryez tye, shcho ya apostol poganiv, ya khvalyu svoyu sluzhbu, mozhye yak viklichu zazdrisť u svoikh za tilom, i spasu dyekogo z nikh. koli zh vidkinyennya ikh to primiryennya svitu, to shcho ikhne priinyattya, yak nye zhittya z myertvikh? a koli svyati pyervistok, to i tisto svyaty; a koli svyatii korin', to i vittya svyaty. koli zh dyeyaki z galuzok vidlomilysya, a ti, buvshi dikye olivnye dyeryevo, prishchyepivsya mizh nikh i stav spil'nikom tovshchu olivnogo koryenya, to nye vikhvalyaisya pyeryed galuzkami; a koli vikhvalyaisya, to znai, shcho nye ti nosish koryenya, alye korin' tyebye. otzhye skazhyesh: galuzki vidlomilysya, shchob ya prishchyepivsya. dobre. voni vidlomilis' nye-virstvom, a ti trimaeshsya viroyu; nye vyelichaisya, alye biisya. bo koli bog prirodnikh galuzok nye pozhaluva, to vin i tyebye nye pozhalue! otzhye, bach dobrisť i suvorisť bozhu, na vidpalikh suvorisť, a na tyebye dobrisť bozha, koli pyeryebudyesh u dobrosti, koli zh ni, to i ti budyesh vidtyatii. ta i voni, koli nye zostanut'sya v nyevirstvi, prishchyeplyat'sya, bo mae bog silu ikh znov prishchyepiti. bo koli ti vidtyatii z olivki, dikoi z prirodi, i proti prirodi zaschchyeplyenii do dobroli olivki, to skil'ki zh bil'shye ti, shcho prirodni, prishchyeplyat'sya do svoei vlasnoi olivki? bo nye khochu ya, brattya, shchob vi nye znali tsiei taemnitsi, shchob nye buli vi visokoi dumki pro syebe, shcho zhorstokisť stalas' izrailevi pochasti, azh poki nye vviidye povnye chislo pogan, i tak uvyes' izrail' spasyet'sya, yak napisano: priidye z sionu spasytel', i vidvyernye byezbozhnisť vid yakova, i tsye zapovit im vid myenye, koli vidimu grikhi ikhni! tozh voni za evangeliyeu vorogi radi vas, a za viborom ulubyleni radi ottisiv. bo dari i poklikannya bozhi nyevidminni. bo yak i vi buli kolis' nyeslukhnyani bogovi, a tyepper pomiluvani chyeryez ikhnii nyeposlukh, tak i voni tyepper sprotyvilis' dlya pomiluvannya vas, shchob i sami buli pomiluvani. bo zamknuv bog usikh u nyeposlukh, shchob pomiluvati vsikh. o glibno bagatsvta, i pryemudrosti, i znannya bozhogo! yaki nyedovidomi prisudi iogo, i nyedoslidzhyeni dorogi iogo! bo khto rozum gospodnii piznav? abo khto buv doradnik iomu? abo khto davnish iomu dav, i iomu budye vid-dano? bo vsye z n'ogo, chyeryez n'ogo i dlya n'ogo! iomu slava naviki. amin'.

12

tozh blagayu vas, brattya, chyeryez bozhye milosy-erdya, poviddavaitye vashi tila na zhyertvu zhivu, svyatu, priemnu bogovi, yak rozumnu sluzhbu vashu, i nye stosuities' do viku t's'ogo, alye pyeryeminit'sya vidnovoyu vashogo rozumu, shchob piznati vam, shcho to e volya bozha, dobro, priemnisť ta doskon-alisť. chyeryez danu myeni blagodat' kazhu kozh-nomu z vas nye dumati pro syebe bil'sh, nizh na-lyezhit' dumati, alye dumati skromno, u miru viri, yak kozhnomu bog nadiliv. bo yak v odnim tili maemo bagato chlyeniv, a vsi chlyeni mayut' nye odnakove diyannya, tak bagato nas e odnye tilo v khristi, a zosibna mi odin odnomu chlyeni. i mi maemo rizni dari, zgidno z blagodatyyu, danoyu nam: koli pro-torstvo to vikonui iogo v miru viri, a koli sluzhin-nya bud' na sluzhinnya, koli vchityel' na navchannya, koli vtishityel' na potishannya, khto podae u prostoti, khto golovue to z pil'nisty, khto milosyerdsvue to z privitnistyu! lyubov nyekhai budye nyelistsyemirna; nyenavid'tye zlo ta tulit'sya do dobrogo! lyubit' odin odnogo bratn'oyu lyubov'yu; vipyeryedzhaitye odin odnogo poshanoyu! u ryevnosti nye li-nuitiesya, dukhom palaitye, sluzhit' gospodyevi, tishytes' nadieyu, utiski tyerpit, pyeryebuwaitye v molitvi, byerit' udil u potryebakh svyatikh, bud'tye gostinni do chuzhintsiv! blagoslovlyaitye tikh, khto vas pyeryeslidue; blagoslovlyaitye, a nye proklinaitye! tishytesya z timi, khto tishit'sya, i plachyte z otimi, khto plachye! dumaitye mizh soboyu odnakovo; nye vyelichaityesya, alye nasliduitye slukhnyanikh; nye vvazhaitye za mudrikh syebe! nye platit' nikomu zlom za zlo, dbaitye pro dobre pyeryed usima lyud'mi! koli mozhlivo, yakshcho tsye zalyezhit' vid vas, zhivit' u miri zo vsima lyud'mi! nye mstit'sya sami, ulubyleni, alye daitye mistsye gnivu bozhom, bo napisano: myeni pomsta nalyezhit', ya vidplachu, govorit' gospod'. otozh, yak tvii vorog golodnii, nago-dui iogo; yak vin pragnye, napii iogo, bo, robly-achi tsye, ti zgortaesh rozpalenyenye vugillya iomu na golovu. nye bud' pyeryemozhyenii zlom, alye py-eryemagai zlo dobrom!

13

nyekhai kozhna lyudina korit'sya vishchii vladi, bo nyemae vladi, yak nye vid boga, i vladi isnuyuchi vs-tanovlyeni vid boga. tomu toi, khto protivit'sya vladi, protivit'sya bozhii postanovi; a ti, khto protivit'sya, sami viz'mut' osud na syebe. bo volodari postrakh nye na dobri dila, a na zli. khochesh nye boyatisya vladi? robi dobro, i matimesh pokhvalu vid nyei, bo volodar bozhii sluga, tobi na dobro. a yak chinish ti zlye, to biisya, bo nyedarmo vin nosit' myecha, vin bo bozhii sluga, myesnik u gnivi zlochintsyevi! tomu tryeba koritisya nye til'ki radi strakhu kari, alye i radi sumlinnya. chyeryez tsye vi i podatki daitye, bo voni sluzhityeli bozhi, samye tim zavzhdii zainaty. tozh viddaitye nalyezhnye usim: komu podatok podatok, komu mito mito, komu strakh strakh, komu chyest' chyest'. nye bud'tye vinni nikomu nichogo, krim togo, shchob lyubiti odin odnogo. bo khto inshogo lyubit',

toi vikonav zakona. bo zapovidi: nye chini pyerye-lyubu, nye vbivai, nye kradi, nye svidkui nyeppravdivo, nye pozhadai i yaki inshi, voni mistyat'sya vsi v ts'omu slovi: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo sye-bye! lyubov nye chinit' zla blizhn'omu, tozh lyubov vikonannya zakonu. i tsye tomu, shcho znaetye chas, shcho pora nam uzhye probuditis' vid snu. bo tyepper spasinnya blizhchye do nas, anizh todi, koli mi vvirusali. nich minula, a dyen' nablizivsya, tozh vidkin'mo vchinki tyemryavi i zodyagnimos' u zbroyu svetla. yak udyen', postupaimo dobrochyesno, nye v gul'ni ta p'yanstvi, nye v pyeryelyubi ta rozpusti, nye v svarni ta zazdroshchakh, alye zodyagnit'sya gospodom isusom khristom, a dogodzhennya tilu nye obyertaitye na pozhadlivist'!

14

slabogo v viri priimaitye, alye nye dlya supyerye-chok pro poglyadi. odin bo virue, shcho mozna isti vse, a nyemichnii spozhivae yarinu. khto ist', nyekhai nye pogordzhue tim, khto nye ist'. a khto nye ist', nyekhai nye osudzhue togo, khto ist', bog bo priinyav iogo. ti khto takii, shcho sudish chuzhogo raba? vin dlya pana svogo stoit' abo padae; alye vin ustoit', bo mae bog silu postaviti iogo. odin viriznyue dyen' vid dnya, inshii zhye pro kozhyen dyen' sudit' odnakovo. nyekhai kozhyen za vlasnoyu dumkoyu trimaet'sya svogo pyeryekonannya. khto vvazhae na dyen', dlya gospoda vvazhae, a khto nye vvazhae na dyen', dlya gospoda nye vvazhae. khto ist', dlya gospoda ist', bo dyakue bogovi. a khto nye ist', dlya gospoda nye ist', i dyakue bogovi. bo nikhto z nas nye zhivye sam dlya syebye, i nye vmirae nikhto sam dlya syebye. bo koli zhiviyemo dlya gospoda zhiviyemo, i koli vmiraemo dlya gospoda vmiraemo. i chi zhiviyemo, chi vmiraemo mi gospodni! bo khristos na tye i umyer, i ozhiv, shchob panuvati i nad myertvimi, i nad zhivimi. a ti nashcho osudzhuesh brata svogo? chi chogo ti pogordzhuesh bratom svoim? bo vsi staneyemo pyeryed sudnim pryestolom bozhim. bo napisano: ya zhivu, kazhye gospod', i skhilit'sya kozhnye kolino pyeryedo mnoyu, i viznae boga kozhyen yazit! tomu kozhyen iz nas sam za syebye dast' vidpovid' bogovi. otozh, nye budyemo bil'shye osudzhuvati odin odnogo, alye krashchye sudit' pro tye, shchob nye davati bratovi spotikannya ta spokusi. ya znayu, i pyeryesvidchyenii u gospodi isusi, shcho nyema nichogo nyechystogo v samomu sobi; til'ki koli khto vvazhae shcho za nyechistye, tomu vono nyechistye. koli zh chyeryez pozhiyu sumue tvii brat, to vzyhe nye za lyubov'yu povodish-sya ti, nye gubi svoeyu pozhivoyu togo, za kogo khristos buv umyer. nyekhai vashye dobrye nye znyevazhaet'sya. bo tsarstvo bozhnye nye pozhiva i pitvo, alye pravdyednist', i mir, i radist' u dusi svyatim. khto tsim sluzhit' khristovi, toi bogovi milii i shanovanii pomizh lyud'mi. otozh, pil'nuimo pro mir, ta pro tye, shcho na zbuduvannya odin odnogo! nye ruini dila bozhogo radi pozhivi, usye bo chistye, alye zlye lyudini, shcho ist' na spotikannya. dobrye nye isti m'yasa, ani piti vina, ani robiti takogo, vid chogo brat tvii girshit'sya, abo spokushuet'sya, abo slabnye.

ti maesh viru? mai ii sam pro syebye pyeryed bogom. blazhyennii toi, khto nye osudzhue samogo syebye za tye, pro shcho viprobovuet'sya! a khto mae sumni, koli ist', budye osudzhynenii, bo nye robit' iz viri, a shcho nye vid viri, tye grikh.

15

mi, sil'ni, povinni nyesti slabosti byezsilikh, a nye sobi dogodzhati. kozhyen iz nas nyekhai dogodzhae blizhn'omu na dobro dlya zbuduvannya. bo i khristos nye sobi dogodzhav, alye yak napisano: znye-vagi tikh, khto tyebye znyevazhae, upali na myenye. a vsye, shcho davnishye napisanye, napisanye nam na nauku, shchob tyerpinnyam i potikhoyu z pisan-nya mi mali nadiyu. a bog tyerpyelivosti i potikhi nyekhai dast' vam buti odnodumnimi mizh soboyu za khristom isusom, shchob vi odnodushno, odnimi ustami slavili boga i ottsya gospoda nashogo isusa khrista. priimaitye tomu odin odnogo, yak i khristos priinyav nas do bozhoi slavi. kazhu zh, shcho khristos dlya obrizanikh stav za sluzhku radi bozhoi pravdi, shchob ottsyam potyverediti obitnitsi, a dlya pogan shchob slavili boga za milosyerdya, yak napisano: tomu ya khvalitimu tyebye, gospodi, syeryed pogan, i im'ya tvoe budu vispivuvati! i shchye kazhye: tishytes', pagani, z narodom iogo! i shchye: khvalit', usi pagani, gospoda, vslavlyaitye iogo, usi lyudi! i shchye kazhye isaya: budye korin' essaye, shcho postanye, shchob panuvati nad poganami, pagani na n'ogo nadiyatis' budut! bog zhye nadii nyekhai vas napovnit' usyakoyu radistyu i mirom u viri, shchob vi zbagatilis' nadiyeyu, siloyu dukha svyatogo! i ya pro vas sam pyeryesvidchyenii, brattya moi, shcho i sami vi povni dobrosti, napovnyeni vsyakim znannyam, i mozhetye i odin odnogo navchati. a pisav ya vam pochasti trokhi smilishye, yakbi vam nagaduyuchi blagodatyu, shcho dana myeni vid boga, shchob buv ya slugoyu khrista isusa mizh poganami, i vikonuvav svyatu sluzhbu evangeliu bozhoi, shchob prinoshyennya pogan stalo priemnye i osvychenye dukhom svyatim. tozh mayu ya chim pokhvalitis' u khristi isusi, shchodo bozhikh ryechey, bo nye smiyu kazati togo, chogo nye zrobiv chyeryez myenye khristos na poslukk pogan, slovom i chinom, siloyu oznak i chudyes, siloyu dukha bozhogo, tak shcho ya poshiriv evangeliyu khristovu vid erusalimu i okolits' azh do illirika. pri tomu pil'nuvav ya zvishchati evangeliyu nye tam, dye khristovye im'ya bulo znanye, shchob nye buduvati na osnovi chuzhii, alye yak napisano: komu nye zvishchalos' pro n'ogo, pobachat', i ti, khto nye chuv, zrozumiyt'! tomu chasto ya mav pyeryeshkodi, shchob pributi do vas. a tyepper, nye mayuchi bil'shye mistsysa v krainakh otsikh, alye z davnikh lit mavshi bazhannya pributi do vas, koli til'ki pidu do yespanii, pribudu do vas. bo mayu nadiyu, yak budu prokhoditi, pobachiti vas, i shcho vi provyedyetye myenye tudi, koli pyershye pochasti matimu ya zadovolyennya v vami pobuti. a tyepper ya idu do erusalimu posluzhiti svyatim, bo makedoniya i akhaya viznali za do-brye podati dyeyaku pomich nyezamozhnim svyatim, shcho v erusalimi zhivut'. bo viznali za do-

brye, ta i borzhniki voni ikhni. bo koli pogani stali spil'nikami v ikh dukhovnim, to povinni i u tilyesnim posluzhiti im. yak tsye dokinchu ta dostachu im plid tsyei, todi chyeryez vashye misto ya pidu do yespanii. i znayu, shcho koli priidu do vas, to priidu v povnoti khristovogo blagoslovyennya. blagayu zh vas, brattya, gospodom nashim isusom khristom i lyubov'yu dukha, pomagaitye myeni v molitvakh za myenye do boga, shchob myeni vizvolitisya vid nyeslukhnyanikh v yudyei, i shchob sluzhba moya v erusalimi bula priemna svyatim, shchob iz voli bozhoi z radisty priiti do vas i vidpochiti z vami! a bog miru nyekhai budye zo vsima vami. amin'.

16

poruchayu zh vam syestru nashu fivu, sluzhyebnitsyu tsyerkvi v kyenkhryeyakh, shchob vi priinyali ii v gospodi, yak lychit' svyatim, i dopomagaitye ii, u yakii ryechi budye vona chogo potryebuvati vid vas, bo i vona opikunka bula bagat'om i samomu myeni. vitaitye priskilli u akilu, spivrobitnikv moikh u khristi isusi, shcho golovi svoi za dushu moyu klali, yakim nye ya sam dyakuyu, alye i usi tsyerkvi z pogan, i ikhnyu domashnyu tsyerkvu. vitaitye ulyublyenogo mogo yepenyeta, vin pyervistok akhai dlya khrista. vitaitye mariyu, shcho napratsyuvалasya bagato dlya vas. vitaitye andronika i yuniya, rodichiv moikh i spiv'yazniv moikh, shcho slavni voni mizh apostolami, shcho i u khristi buli pyer-shye myenye. vitaitye ampliya, mogo ulyublyenogo v gospodi. vitaitye urbana, spivrobitnika nashogo v khristi, i ulyublyenogo mogo stakhiya. vitaitye apellyesa, viprobuvanogo v khristi. vitaitye aris-tovulovikh. vitaitye mogo rodicha irodiona. vitaitye narkisovikh, shcho v gospodi. vitaitye tri-fyenu i trifosu, shcho pratsyuyut' u gospodi. vitaitye ulyublyenu pyersidu, shcho bagato popratsyuvала v gospodi. vitaitye vibranogo v gospodi rufa, i matir iogo ta moyu. vitaitye asinkrita, flyegonta, erma, patrova, ermiya i brativ, shcho z nimi. vitaitye filologa ta yuliyu, niryeya i syestru iogo, i olimpiyana, i vsikh svyatikh, shcho z nimi. vitaitye odin odnogo svyatim potsilunkom. vitayut' vas usi tsyerkvi khristovi! blagayu zh vas, brattya, shchob vi ostryerigal-isyа tikh, khto chinit' rozdilyennya i zgirshyennya proti nauki, yakoi vi navchilisya, i unikaitye ikh, bo taki nye sluzhat' gospodyevi nashomu isusu khristu, alye vlasnomu chyeryevu; voni dobrimi ta garnimi slovami zvodyat' syertsya prostodushnykh. vasha zh slukhnyanist' diishla do vsikh. i ya tishus' za vas, alye khochu, shchob buli vi mudri v dobromu, a prosti v zlomu. a bog miru potopchye nyzababom sathanu pid vashi nogi. blagodat' gospoda nashogo isusa khrista nyekhai budye z vami! amin'. vitae vas mii spivrobitnik timofii, i lukii, i yason, i sosipatr, moi rodichi. vitayu vas u gospodi i ya, tyertii, shcho ts'ogo lista napisav. vitae vas gai, gostinnii dlya myenye i tsiloi tsyerkvi. vitae vas mis'kii domoryad-nik yerast i brat kvart. blagodat' gospoda nashogo isusa khrista nyekhai budye zo vsima vami! amin'. a tomu, khto mozhye postaviti vas mitsno zgidno z moeyu evangelyeyu i propoviddyu isusa khrista, za

ob'yavlyennyam taemnitsi, shcho vid vichnykh chasiv bula zamovchana, a tyepyer viyavlyena, i chyeryez prorots'ki pisannya, z nakazu vichnogo boga, na posluh viri po vsikh narodakh provishchyena, edinomu mudromu bogovi, chyeryez isusa khrista, slava naviki! amin'.

pavlo, volyeyu bozhoyu poklikanii za apostola isusa khrista, i brat sostyen, bozhii tsyerkvi, shcho v korinti, posvyachyeniim u khristi isusi, poklikanim syvatiim, to vsima, shcho na vsyakomu misti priklikayut' im'ya gospoda nashogo isusa khrista, ikhn'ogo i nashogo, blagodat' vam i mir vid boga ottyusa nashogo i gospoda isusa khrista! ya zavzhdi dyakuyu moemu bogovi za vas, chyeryez bozhu blagodat', shcho bula vam dana v khristi isusi, bo vi vsm zbagatilisya v n'omu, slovom usyakim i vsyakim znanniam, bo svi-dotstvo khristovye mizh vami utvyerdilos', tak shcho nye maetye nyedostachi v zhadnim dari blagodati vi, shcho ochikuyete z'yavlyennya gospoda nashogo isusa khrista. vin vas utvyerdit' do kintsya nyepovin-nimi buti dnya gospoda nashogo isusa khrista! vrnii bog, shcho vi chyeryez n'ogo poklikani do spil'noti sina iogo isusa khrista, gospoda nashogo. tozh blagayyu vas, brattya, im'yam gospoda nashogo isusa khrista, shchob vi vsi govorili tye samey, i shchob nye bulo pomizh vami podilyennya, alye shchob buli vi poednani v odnim rozuminni ta v dumtsi odniil' bo stalo vidomo myeni pro vas, moi brattya, vid khloinikh, shcho mizh vami supyeryechki. a kazhu ya pro tye, shcho z vas kozhyen govorit': ya zh pavliv, a ya apollisiv, a ya kifin, a ya khristiv. chi zh khristos podilivsya? chi zh pavlo buv rozp'yatii za vas? chi v pavlovey im'ya vi khristilis'? dyakuyu bogovi, shcho ya ani odnogo z vas nye khristiv, okrim krispa ta gaya, shchob nikhto nye skazav, nibi ya okhristiv buv u imyennya svoe. okhristiv zhye buv ya i dim styeapaniv; bil'sh nye znayu, chi khristiv kogo inshogo ya. bo khristos nye poslav myenye, shchob khristiti, a zvisshchati evangeliyu, i to nye v mudrosti slova, shchob byezsilim nye stav khryest khrista. bozh slovo pro khryesta tim, shcho ginut', to glupota, a dlya nas, shcho spasaemos', sila bozha! bo napisano: ya pogublyu mudrist' pryemudrikh, a rozum rozum-nikh vidkinu! dye mudrii? dye knizhnik? dye dosliduvach viku ts'ogo? khiba bog mudrist' svitu ts'ogo nye zminiv na glupotu? chyeryez tye zh, shcho svit mudristyu nye zrozumiv boga v mudrosti bozhii, to bogovi vgodno bulo spasti viruyuchikh chyeryez durist' propovid. bo i yudyei zhadayut' oznak, i gryeki poshukuyut' mudrosti, a mi propoviduemo khrista rozp'yatogo, dlya yudyeiv zgirshyennya, a dlya gryekiv byezumstvo, a dlya samikh poklikanikh yudyeiv ta gryekiv khrista, bozhu silu ta bozhuyu mudrist'! bo bozhye i nyemudrye rozumnishye vono vid lyudyei, a bozhye nyemichnye sil'nishye vono vid lyudyei! divit'sya bo, brattya, na vashikh poklikanikh, shcho nyebagato-khto mudri za tilom, nyebagato-khto sil'ni, nyebagato-khto shlyakhyetni. alye bog vi-brav nyemudrye svitu, shchob zasoromiti mudrikh, i nyemichnye svitu bog vibrav, shchob zasoromiti sil'nye, i prostikh svitu, i pogordzhyenikh, i nyez-nachnikh vibrav bog, shchob znachnye znivychiti, tak shchob nye khvalilosya pyeryed bogom zhadnye tilo. a z n'ogo vi v khristi isusi, shcho stav nam mudristyu vid boga, pravyednistyu zh, i osvychyenyam, i vidkuplyennyam, shchob bulo, yak napisano: khto khvalit'sya, nyekhai khvalit'sya gospodom!

a ya, yak priishov do vas, brattya, nye priishov vam zvisshchati pro bozhye svidotstvo z dobirnoy movoyu abo mudristyu, bo ya nadumavs' nichogo mizh vami nye znati, krim isusa khrista, i togo rozp'yatogo... i ya v vas buv u nyemochi, i v strakhu, i v vyelikim tryemtinni. i slovo moe i moya propovid' nye v slovakh pyeryekonlivikh lyuds'koi mudrosti, alye v dokazi dukha ta sili, shchob bula vira vasha nye v mudrosti lyuds'kii, alye v sili bozhii! a mi govorimo pro mudrist' mizh doskonalimi, alye mudrist' nye viku ts'ogo, ani volodariv ts'ogo viku, shcho ginut', alye mi govorimo bozhu mudrist' u taem-nitsi, prikhovanu, yaku bog pyeryed vikami priz-nachiv nam na slavu, yaku nikhto z volodariv ts'ogo viku nye piznav; koli b bo piznali buli, to nye rozp'yali b voni gospoda slavi! alye, yak napisano: chogo oko nye bachilo i vukho nye chulo, i shcho na syertsye lyudini nye vpalo, tye bog prigotuvav buv tim, khto lyubit' iogo! a nam bog vidkriv tsye svoim dukhom, usye bo doslidzha dukh, navit' bozhi glibini. khto bo z lyudyei znae ryechi lyuds'ki, okrim lyuds'kogo dukha, shcho v nim prozhivae? tak samo nye znae nikhto i ryechyei bozhikh, okrim dukha bozhogo. a mi priiniali dukha nye svitu, alye dukha, shcho z boga, shchob znati pro ryechi, vid boga darovani nam, shcho i govorimo nye vivchyenimi slovami lyuds'koi mudrosti, alye vivchyenimi vid dukha svy-atogo, porivnyuyuchi dukhovnye do dukhovnogo. a lyudina tilyesna nye priimae ryechyei, shcho vid bozhogo dukha, bo ii tsye glupota, i vona zrozumi-ti ikh nye mozhye, bo voni rozumiuyut'sya til'ki dukhovno. dukhovna zh lyudina sudit' usye, a ii su-diti nye mozhye nikhto. bo khto rozum gospod-nii piznav, yakii bi iogo mig navchati? a mi maemo rozum khristiv!

i ya, brattya, nye mig govoriti do vas, yak do dukhovnikh, alye yak do tilyesnikh, yak do nye-movlyat u khristi. ya vas goduvav molokom, a nye tvyerdoyu izhyeyu, bo vi nye mogli ii isti, ta i tyepyer shchye nye mozhyete, bo vi shchye tilyesni. bo koli zazdrist' ta supyeryechki mizh vami, to chi zh vi nye tilyesni, i khiba nye polyuds'komu robitye? bo koli khto kazhye: ya zh pavliv, a inshii: ya apollo-siv, to chi zh vi nye tilyesni? bo khto zh apollus? abo khto to pavlo? voni til'ki sluzhityeli, shcho vi vvirusali chyeryez nikh, i to skil'ki komu dav gospod'. ya posadiv, apollus polivav, bog zhye zrostiv, tomu ani toi, khto sadit', ani khto polivae, e shchos', alye bog, shcho rodit' i khto sadit', i khto polivae odnye, i kozhyen odyerzhit' svoyu nagorodu za pratsyeyu svoeyu! bo mi spivrobotniki bozhi, a vi bozhye polye, bozha budivlya. ya za blagodatyya bozhoyu, shcho dana myeni, yak mudrii budivnichii, osnovu poklav, a inshii budue na nii; alye nyekhai kozhyen pil'nue, yak vin budue na nii! nikhto bo nye mozhye poklasti inshoi osnovi, okrim pokladyenoi, a vona isus khristos. a koli khto na tsii osnovi budue z zolota, sribla, dorogotsinnogo kaminnya, iz dyeryeva, sina, solomi,

to budye viyavlyenye dilo kozhnogo, bo viyavit' dyen', tomu shcho vin ognyem ob'yavlyayet'sya, i ogon' dilo kozhnogo viprobue, yakye vono e. i koli chie dilo, yakye zbuduvav khto, ustoit', to toi nagorodu ody-erzhit'; koli zh dilo zgorit', toi matimye shkodu, ta sam vin spasyet'sya, alye tak, yak chyeryez ogon'. chi nye znaetye vi, shcho vi bozhii khram, i dukh bozhii u vas probuvae? yak khto nivyechit' bozhogo khrama, togo znivyechit' bog, bo khram bozhii svy-atii, a khram to to vi! khai nye zvodit' nikhto sam syebye. yak komu z vas zdaet'sya, shcho vin mu-drii v tsim vitsi, nyekhai stanye nyerozumnim, sh-chob buti pryemudrim. ts'ogovsitnya bo mudrist' u boga glupota, bo napisano: vin lovit' pryemudrikh u khitroschakh ikhnikh! i znovu: znae gospod' dumki mudrikh, shcho marnotni voni! tozh nyekhai nikhto nye khvalit'sya lyud'mi, bo vsye vashye: chi pavlo, chi apollos, chi kifa, chi svit, chi zhittya, chi smyert', chi tyepyerishne, chi maibutne usye vashye, vi zh khris-tovi, a khristos bozhii!

4

nyekhai kozhyen nas tak uvazhae, yakbi sluzhitye-liv khristovikh i domoryadnikiv bozhikh taemnits'; a shcho shchye shukaet'sya v domoryadnikakh, sh-chob kozhyen buv znaidenyi virnim. a dlya myenye to naimyenshye, shchob sudili myenye vi chi sud lyuds'kii, bo ya i sam nye sudzhu syebye. ya bo proti syebye nichogo nye znayu, alye tsim nye viprav-duyus'; toi zhye, khto sudit' myenye, to gospod'. tomu nye sudit' pyeryedchasno nichogo, azh poki nye pri-ideye gospod', shcho i visvitlit' taemnitsi tyemryavi ta viyavit' zadumi syerdyets', i todi kozhnomu budye pokhvala vid boga. otsye zh usye, brattya, priklav ya do syebye i apollosa radi vas, shchob vid nas vi navchilisya dumati nye bil'sh, yak napisano, shchob vi nye chvanilis' odin za odnim pyeryed inshim. khto bo tyebye viriznyae? shcho ti maesh, chogo b ti nye vzyav? a koli zh bo ti vzyav, chogo chvanish-sya, nibi nye vzyav? vi vzhye nagodovani, vi vzhye zbagatilisya, byez nas vi tsaryuetye. i koli b to vi stali tsaryuvati, shchob i mi tsaryuvali z vami! bo ya dumayu, shcho bog nas, apostoluv, postaviv za naioستانishnikh, mov na smyert' zasudzyenikh, bo mi stali divovishchyem svitovi, i angolam, i lyudyam. mi nyerozumni khrista radi, a vi mudri v khristi; mi slabi, vi zh mitsni; vi slavni, a mi byezchyesni! mi do ts'ogo chasu i goloduemo, i pragnyemo, i nagi mi, i katovani, i tinyaemos', i trudimos', prat-syuyuchi svoimi rukami. koli nas likhoslovlyat', mi blagoslovlyae; yak nas pyeryesliduyut', mi tyer-pimo; yak layut', mi molimos'; mi stali, yak smittya tye dlya svitu, azh dosi mi vsim, yak ti vikidki! nye pishu tsye dlya togo, shchob vas osoromiti, alye os-tyerigayu, yak svoikh lyubikh dityei. bo khoch bi vi mali dyesyat' tisyach nastavnikov u khristi, ta otsiv nye bagato; a ya vas porodiv u khristi isusi chyeryez evangelyi... tozh blagayu ya vas: bud'tye naslidu-vachami myenye! dlya ts'ogo poslav ya do vas tim-ofiya, shcho dlya myenye ulubylenii i virnii sin u gospodi, vin vam nagadae shlyakhni moi v khristi isusi, yak navchayu ya skriz' u kozhnii tsyerkvi. dveyaki

zgordili, tak nyemov bi nye mav ya priiti do vas. ta nyebavom priidu do vas, yak zakhochye gospod', i piznayu nye slovo zgordilikh, alye silu. bo tsarstvo bozhye nye v slovi, a v sili. chogo khochyetye? chi pri-iti do vas z kiem, chi z lyubov'yu ta z dukhom lagid-nosti?

5

vsyudi chuti, shcho mizh vami pyeryelyub, i to takii pyeryelyub, yakii i mizh poganami nyeznanii, sh-cho khtos' mae za druzhinu sobi druzhinu bat'kovu... i vi zavvelichisya, a nye zasmutilis' radnish, sh-chob buv viluchenyi z-pomizh vas, khto tsyei uchi-nok zrobiv. otozh ya, vidsutnii tilom, ta prisutnii dukhom, uzhye rozsudev, yak prisutnii mizh vami: togo, khto tak uchinv tsye, u im'ya gospoda isusa, yak zbyeryetyesya vi ta mii dukh, iz siloyu gospoda nashogo isusa, viddati takogo satani na pogibil' tila, shchob dukh spassya gospodn'ogo dnya! vvelichan-nya vashye nye dobre. khiba vi nye znaetye, shcho mala rozchina vsye tisto zakvashue? otozh, ochist'tye staru rozchinu, shchob stati vam novim tistom, bo vi prisni, bo nasha paskha, khristos, za nas u zhy-ertvu prinyeseni. tomu svyatkuimo nye v davnii rozchini, ani v rozchini zlobi i lukavstva, alye v opris-nokakh chistosti ta pravdi! ya pisav vam u listi nye ednatsiya z pyeryelyubnikami, alye nye vzagali z ts'ogovsitnimi pyeryelyubnikami, chi z koristolubt-syami, chi z khizhakami, chi z idolyanami, bo vi musili buli b vidiiti vid svitu. a tyepyer ya pisav vam nye ednatsiya z tim, khto zvyet'sya bratom, ta e py-eryelyubnik, chi koristolubyets', chi idolyanin, chi zlorika, chi p'yanitsya, chi khizhak, iz takimi navit' nye isti! bo shcho zh myeni suditi i chuzhikh? chi vi nye suditye svoikh? a chuzhikh sudit' bog. tozh vilu-chit' lukavogo z-pomizh syebye samikh!

6

chi posmie khto z vas, mayuchi spravu do inshogo, suditisya v nyepраведnikh, a nye v svyatikh? khiba vi nye znaetye, shcho svyati svit suditumut'? koli zh budyetye vi svit suditi, to chi zh vi nyegidni suditi nyeznachni spravi? khiba vi nye znaetye, shcho mi budym suditi angoliv, a nye til'ki zhittveye? a vi, koli maetye sud za zhittveye, to stavitye suddymi tikh, khto nichogo nye znachit' u tsyerkvi. ya na sorom tsye vam govoryu. chi zh mizh vami nyemae ni odnogo mudrogo, shchob vin mig rozsuditi mizh bratami svoimi? ta brat sudit'sya z bratom, i to py-eryed nyevirnimi! tozh uzhye dlya vas sorom zovsim, shcho sudi mizh soboyu vi maetye. chomu krashchye nye tyerpitye krivdi? chomu krashchye nye ma-etye shkodi? alye vi sami krivdu chinitye ta odbirae-tye, ta shchye brativ... khiba vi nye znaetye, shcho nyepраведni nye vspadkuyut' bozhogo tsarstva? nye obmanyuitye syebye: ni rozpusniki, ni idolyani, ni pyeryelyubniki, ni bludodiiniki, ni muzholozhniki, ni zlodii, ni koristolubtsi, ni p'yanitsi, ni zloriki, ni khizhaki tsarstva bozhogo nye vspadkuyut' voni! i takimi buli dyekhto z vas, alye vi obmilis', alye os-

vyatilis', alye vipravdalis' imyenyem gospoda isusa khrista i dukhom nashogo boga. usye myeni mozhna, ta nye vsye na pozhitok. usye myeni mozhna, alye mnoyu nishcho voloditi nye povinno. izha dlya chyeryeva, i chyeryevo dlya izhi, alye bog odnye i drugye ponishchit'. a tilo nye dlya rozpusti, alye dlya gospoda, i gospod' dlya tila. bog zhye i gospoda voskryesiv, voskryesit' vin i nas svoeyu siloyu! khiba vi nye znaetye, shcho vashi tila to chlyeni khristovi? otozh, uzyavshi chlyeni khristovi, zroblyu ikh chlyenami rozpusnitsi? zovsim ni! khiba vi nye znaetye, shcho toi, khto zluchuet'sya z rozpusnitsyeyu, stae odnim tilom iz nyeyu? bo kazhye: obidva vi budyetie tilom odnim. a khto z gospodom zluchuet'sya, stae odnim dukhom iz nim. utikaitye vid rozpusti. usyakii bo grikh, shcho iogo chinit' lyudina, e poza tilom. a khto chinit' rozpustu, toi grishit' proti vlasno go tila. khiba vi nye znaetye, shcho vashye tylo to khram dukha svyatogo, shcho zhivye vin u vas, yakogo vid boga vi maetye, i vi nye svoi? bo dorogo kuplyeni vi. otozh proslavlyaiyte boga v tili svoemu ta v dusi svoemu, shcho bozhi voni!

7

a pro shcho vi pisali myeni, to dobre bulo b cholovikovi nye dotikatisya zhinki. alye shchob uniknuti rozpusti, nyekhai kozhyen muzh mae družhynu svoyu, i kozhna zhinka khai mae svogo cholovika. nyekhai viddae cholovik svoii družhini potribnu lyubov, tak zhye samo i cholovikovi družhina. družhina nye volodie nad tilom svoim, alye cholovik; tak zhye samo i cholovik nye volodie nad tilom svoim, alye družhina. nye vkhilyaiytes' odnye vid odnogo, khibashcho dochasno za zgodoyu, shchob buti v posti ta molitvi, ta i skhod'tyessa znovu dokupi, shchob vas satana nye spokushuvav vashim nyestrimannym. a tsye govoryu vam yak radu, a nye yak nakaza. bo khochu, shchob usi choloviki buli, yak i ya; alye kozhyen mae vid boga svii dar, odin tak, inshii tak. govoryu zh nyeodružhyenim i vdovam: dobre im, yak voni pozostanut'sya tak, yak i ya. koli zh nye vtrima'yut'sya, nyekhai odruzhuyut'sya, bo krashchye zhyenitisya, nizh rozpal'yatisya. a tim, shcho pobralis', nakazuyu nye ya, a gospod': nyekhai nye rozluchaet'sya družhina z svoim cholovikom! a koli zh i rozluchit'sya, khai zostaet'sya nyezamizhnyya, abo z cholovikom svoim khai pomirit'sya, i nye vidpuskati cholovikovi družhini! inshim zhye ya govoryu, nye gospod': koli yakii brat mae družhynu nyeviruyuchu, i zgidna vona zhiti z nim, nyekhai vin nye lishae ii. i zhinka, yak mae cholovika nyeviruyuchogo, a toi zgidno zhiti z nyeyu, nyekhai nye lishae iogo. cholovik bo nyeviruyuchii osv'yachuet'sya v družhini, a družhina nyeviruyucha osv'yachuet'sya v cholovikovi. a inakshye nyechisti buli b vashi diti, tyeper zhye svyati. a yak khochye nyeviruyuchii rozluchitisya, khai rozluchit'sya, nye nyevolit'sya brat chi syestra v takim razi, bo poklikav nas bog do miru. zvidki znaesh ti, družhino, chi nye spasyesh cholovika? abo zvidki znaesh, choloviche, chi nye spasyesh družhini? nyekhai til'ki tak khodit' kozhyen, yak komu bog priznachiv, yak gospod'

poklikav iogo. i tak usim tsyerkvam ya nakazuyu. khto poklikanii buv v obrizanni, nyekhai vin togo nye tsuraet'sya; chi poklikanii khto v nyeobrizanni, nyekhai nye obrizuet'sya. obrizannyya nishcho, i nishcho nyeobrizannyya, a vazhlyive dotrimuvannyya bozhikh zapovidyeyi. nyekhai kozhyen lishaet'sya v stani takomu, v yakomu poklikanii buv. chi poklikanii buv ti rabom? nye turbuisya pro tye. alye koli i mozh'yesh stati vi'l'nim, to vikoristai krashchye tsye. bo poklikanii rab gospodi rab vizvol'yenyets' gospodni; tak samo poklikanii i vizvol'yenyets' vin rab khrista. vi dorogo kuplyeni, tozh nye stavaitye rabami lyudyei! brattya, kozhyen iz vas, v yakim stani poklikanii buv, khai u tim pyeretiv bogom lishaet'sya! pro divchat zhye nye mayu nakazu gospodn'ogo, alye dayu radu yak toi, khto odyerzhav vid gospoda milist' but' virnim. otozh za suchasnogo utisku dobrim uvazhayu ya tye, shcho cholovikovi dobre lishatisya tak. ti zv'yazanii z družhinoyu? nye shukai rozv'yazannyya. rozv'yazav'sya vid družhini? nye shukai družhini. a koli ti i ozhyenish'sya, to nye zgrishiv; i yak divchina zamizh pidye, vona nye zgrishit'. ta muku tilyesnu taki budut' mati, a myeni shkoda vas. a tsye, brattya, kazhu ya, bo chas pozostalii korotkii, shchob i ti, shcho mayut' družhin, buli, yak ti, shcho nye mayut', a khto plachye, yak ti, khto nye plachye, a khto tishit'sya, yak ti, khto nye tishit'sya; i khto kupue, yak bi nye nabuli, a khto ts'ogovsitnim koristuet'sya, yak bi nye koristualis', bo minae stan svitu ts'ogo. a ya khochu, shchob vi byezklopitni buli. nyeodružhyenii pro ryechi gospodni klopochyet'sya, yak dogoditi gospodyeyi, a odruzhyenii pro ryechi zhittevi klopochyet'sya, yak dogoditi svoii družhini, i vin podilyenii. nyezamizhnyya zh zhinka ta divchina pro ryechi gospodni klopochyet'sya, shchob buti svyatoyu ti tilom, i dukhom. a zamizhnyya pro ryechi zhittevi klopochyet'sya, yak dogoditi cholovikovi. a tsye ya kazhu vam samim na pozhitok, a nye shchob sil'tsye vam nakinuti, alye shchob pristoino i gorlivo dyerzhalis' vi gospoda. a yak dumae khto pro divchini svoyu, shcho soromno, yak vona pyeryerostye, i tak mala b lishatis', nyekhai robit', shcho khochye, nye zgrishit'. nyekhai zamizh vikhodyat'. a khto v syertsii svoim stoit' mitsno, nye mae konyechnosti, vladu zh mae nad svoeyu volyeyu, i tsye postanoviv vin u syertsii svoemu byeryegti svoyu divchinu, toi robit' dobre. tomu i toi, khto viddae svoyu divchinu zamizh, dobre robit', a khto nye viddae robit' krashchye. družhina zakonom priv'yazana, poki zhivye cholovik ii; koli zh cholovik ii vmrye, vona vil'na vikhoditi zamizh, za kogo zakhochye, abi til'ki v gospodi. blazhyennisha vona, koli tak pozostanyet'sya za moeyu poradoyu, bo mirkuyu, shcho i ya mayu bozhogo dukha.

8

a shchodo idol's'kikh zhyertov, to mi znaemo, shcho vsi maemo znannyya. znannyya zh nadimae, lyubov zhye budue! koli khto dumae, nibi shchos' znae, toi nichogo nye znae shchye tak, yak znati povinno. koli zh lyubit' khto boga, toi piznanii nim. tozh pro

spozhivannya idol's'kikh zhyertov mi znaemo, shcho idol u sviti nishcho, i shcho inshogo boga nyema, okrim boga odnogo. bo khoch i isnuyut' tak zvani bogi chi na nyebi, chi to na zyeimli, yak isnie bagato bogiv i bagato paniv, ta dlya nas odin bog otyets', shcho z n'ogo pokhodit' usye, mi zh dlya n'ogo, i odin gospod' isus khristos, shcho vsye stalosya nim, i mi nim. ta nye vsi takye mayut' znannya, bo dyeyaki mayut' pryzvichaennya do idola i dosi, i idyat', yak idol's'ku zhyertvu, i ikhne sumlinnya, buvshi nyeduzhye, spoganyuet'sya. izha zh nas do boga nye zblizhuye: bo koli nye imo, to nichogo nye tratimo, a koli mi imo, to nye nabuvaem nichogo. alye styeryezhit'sya, shchob tsya vasha volya nye stala yakos' za spotikannya slabim! koli bo khto bachtit' tye-bye, mayuchogo znannya, yak ti v idol's'kii bozhnitsi sidish za stolom, chi zh sumlinnya iogo, buvshi slabye, nye budye spounkanye isti idol's'ki zhyertvi? i chyeryez znannya tvoe zginye nyeduzhii tvii brat, shcho za n'ogo khristos buv umyer! grishachi tak proti brativ ta vrazhayuchi ikhne slabye sumlinnya, vi proti khrista grishitye. os' tomu, koli izha spokushue brata mogo, to povik ya nye istimu m'ysa, shchob nye spokusiti brata svogo!

9

khiba zh ya nye vil'nii? chi zh ya nye apostol? khiba ya nye bachiv isusa khrista, gospoda nashogo? khiba vi, to nye sprava moya pyeryed gospodom? koli ya nye apostol dlya inshikh, to dlya vas ya apostol, vi bo pyechat' mogo apostol'stva v gospodi. otsye oborona moya pyeryed timi, khto sudit' myenye. chi mi prava nye maemo isti ta piti? chi mi prava nye maemo voditi z soboyu syestru, družinu, yak i inshi apostoli, i gospodni brati, i kifa? khiba ya odin i varnava nye maemo prava, shchob nye pratsyuvati? khto koshtom svoim koli sluzhit' u viis'ku? abo khto vino-gradnika sadit', i nye ist' z iogo plodu? abo khto otaru pasye, i nye ist' moloka vid otari? chi ya til'ki pol-yuds'komu tsye govoryu? khiba zh i zakon nye gov-orit' ts'ogo? bo v zakoni moisyeevim pisano: nye v'yazhi rota volovi, shcho molotit'. khiba za voliv bog turbuet'sya? chi govorit' vin zovsim dlya nas? dlya nas, bo napisano, shcho z nadieyu musit' orati orach, a molotnik molotiti z nadieyu mati chastku v svoim spodivanni. koli mi siyali vam dukhovnye, chi zh vyelikta to rich, yak pozhnyemo mi vashye tilyesnye? yak pravo na vas mayut' inshi, to tim bil'shye mi. alye mi nye vzhili ts'ogo prava, ta vsye tyerpimo, abi pyeryeshkodi yakoi khristovii evangylii mi nye vchinili. khiba vi nye znaetye, shcho svyashcheyen-nosluzhityeli vid svyatini goduyut'sya? shcho ti, khto sluzhit' vityarteyi, iz vityarta mayut' chastku? tak i gospod' nakazav propovidnikam evangylii zhiti z evangylii. alye z togo nichogo nye vzhiv ya. a ts'ogo nye pisav ya dlya togo, shchob dlya myenye tak bulo. bo myeni krashchye vmyerti, anizh shchob khto znivyechiv khalu moyu! bo koli ya zvishchayu evangyliyu, to nyema chm khvalitis' myeni, tsye bo povinnist' moya. i gorye myeni, koli ya nye zvishchayu evangylii! tozh koli tsye roblyu do-brovil'no, ya mayu nagorodu; koli zh nyedobrovil'no,

to vikonuyu sluzhbu doruchyenu. yaka zh nagoroda myeni? ta, shcho, blagovistyachi, ya byezkorislivo propoviduvav khristovu evangyliyu, nye vikoris-tovuyuchi osobistikh prav shchodo blagovistya. vid usikh buvshi vil'nii, ya зробивsya rabom dlya vsikh, shchob naibil'shye pridbati. dlya yudyeyiv ya buv, yak yudyei, shchob yudyeyiv pridbati; dlya pidzakon-nikh buv, yak pidzakonnii, khoch sam pidzakonnim nye buvshi, shchob pridbati pidzakonnikh. dlya tikh, khto byez zakonu, ya buv byezzakonnii, nye buvshi byezzakonnii bogovi, a zakonnii khristovi, shchob pridbati byezzakonnikh. dlya slabikh, yak slabii, shchob pridbati slabikh. dlya vsikh ya buv usye, shchob spasti bodai dyeyakikh. a tsye ya roblyu dlya evangylii, shchob stati ii spil'nikom. khiba vi nye znaetye, shcho ti, khto na pyeryegonakh bizhit', usi bizhat', alye nagorodu priimae odin? bizhit' tak, shchob odyerzhali vil' i kozhyen zmagun vid us'ogo strimuet'sya; voni zh shchob tlinni priinyati vinok, alye mi shchob nyetlinni. tozh bizhu ya nye tak, nyemov na nyepyevnye, boryysya nye tak, nyemov bi povitrya b'yuchi. alye vmyertvlyayu i nyevolyu ya tilo svoje, shchob, zvishchayuchi inshim, nye stati samomu nyegidnim.

10

nye khochu ya, brattya, shchob vi nye znali, shcho pid khmaroyu vsi ottsi nashi buli, i vsi pyeryeishli chyeryez more, i vsi okhristilisya v khmari ta v mori v moisyeya, i vsi ili tu samu pozhivu dukhovnu, i pili vsi toi samii dukhovnii napii, bo pili vid dukhovnoi skyeli, shcho ishla vsld za nimi, a ta skyelya buv khristos! alye ikh bagat'okh nye vpodobav buv bog, bo ponishchiv vin ikh u pustini. a tsye buli prikladi nam, shchob mi pozhadlivi na zlye nye buli, yak buli pozhadlivi i voni. nye bud'tye takozh idolyanami, yak dyeyaki z nikh, yak napisano: lyudi sili, shchob isti ta piti, i vstali, shchob grati. nye stan'mo chiniti bludu, yak dyeyaki z nikh bludodiyali, i polyaglo ikh odnogo dnya dvadtsyt' tri tisyachi. ani nye viprobuvaimo khrista, yak dyeyaki z nikh viprobuvuali, ta i vid zmiiv zaginuli. ani nye narikaitye, yak dyeyaki z nikh narikali, i zaginuli vid pogubityelya. usye tsye trapilos' z nimi, yak prikladi, a napisanye nam na nauku, bo za nashogo chasu kinyets' viku priishov. tomu to, khto dumaе, nibi stoit' vin, nyekhai styeryezhyet'sya, shchob nye vpasti! dosyagla vas sprobа nye insha, til'ki lyuds'ka; alye vinni bog, yakii nye popustit', shchob vi viprobuvualisya bil'shye, nizh mozhyetye, alye pri sprobi i polyegshyennya dast', shchob znyestie mogli vi ii. tomu, moi lyubi, utikaitye vid sluzhinnya idolam. kazhu, yak rozumnim; sudit' sami, shcho kazhu ya. chasha blagoslovyyennya, yaku blagoslovlyamo, chi nye spil'nota to krovi khristovoi? khlib, yakii lomimo, chi nye spil'nota vin tila khristovogo? tomu shcho odin khlib, tilo odnye nas bagato, bo mi vsi spil'niki khliba odnogo. poglyan'tye na izrailya za tilom: chi zh ti, shcho zhyertvi idyat', nye spil'niki vityarta? tozh shcho ya kazhu? shcho idol's'ka zhyertva e shchos? chi shcho idol e shchos? ni, alye tye, shcho v zhyertvu prinosyat', dyemonam, a nye bogovi v zhyertvu prinosyat'. ya

zh nye khochu, shchob vi spil'nikami dlya dyemoniv stali. bo nye mozhetye piti chashi gospodn'oi ta chashi dyemons'koi; nye mozhetye buti spil'nikami gospodn'ogo stolu i stolu dyemons'kogo. chi mi dratuvatimem gospoda? khiba mi potuzhnishi za n'ogo? usye myeni mozhna, ta nye vsye na pozhitok. usye myeni mozhna, ta budue nye vsye! nyekhai nye shukae nikhto svogo vlasnogo, alye kozhyen dlya blizhn'ogo! izhtye vsye, shcho na yatkakh m'ysnikh prodaet'sya, za sumlinnya zovsim nye turbuyuchis', bo gospodna zyemlya, i vsye, shcho na niil' yak poklichye vas khtos' iz nyeviruyuchikh, i vi zakhochyetye piti, izhtye vsye, shcho dadut' vam, za sumlinnya zovsim nye turbuyuchis'. koli zh skazhye vam khtos': tsye idol's'ka zhyertva, nye izhtye toti chyeryez togo, khto skazav, ta chyeryez sumlinnya! govoryu zh nye pro vlasnye sumlinnya, alye inshogo, chogo b moya volya sudilas' sumlinnyam chuzhim? koli ya stayu spil'nikom izhi z podyakoyu, chomu myenye znyevazhayut' za tye, za shcho dyakuyu ya? tozh, koli vi istye, chi koli vi p'etye, abo koli inshye shcho robitye, usye na bozhu slavu robit'! nye robit' spokusi yudyeyam ta gyyellenam, ta tsyerkvi bozhii, yak dogodzhuuy i ya vsim u vs'omu, nye shukayuchi v tomu pozhitku svogo, alye pozhitku dlya bagat'okh, shchob spaslisyia voni.

11

bud'tye nasliduvachami myenye, yak i ya khristal' pokhvalyayu zh vas, brattyia, shcho vi vsye moe pam'yataetye, i zakhovuetye tak pyeryedannya, yak ya vam pyeryedav. khochu zh ya, shchob vi znali, shcho vsyakomu cholovikovi golova khristos, a zhintsi golova cholovik, golova zh khristovi bog. kozhyen cholovik, shcho molit'sya chi prorokue z golovoyu pokritoyu, osoromlyue vin svoyu golovu. i kozhna zhinka, shcho molit'sya chi prorokue z golovoyu vidkritoyu, osoromlyue tim svoyu golovu, bo tsye e tye samey, yak bula b vona vigolyena. bo koli zhinka nye pokrivaet'sya, khai strizhyet'sya vona; koli zh zhintsi sorom strigtisya chi golitisya, nyekhai pokrivaet'sya! otozh, cholovik pokrivatei golovi nye povinyen, bo vin obraz i slava boga, a zhinka cholovikovi slava. bo cholovik nye pokhodit' vid zhinki, alye zhinka vid cholovika, nye stvoryenii bo cholovik radi zhinki, alye zhinka radi cholovika. tomu zhinka povina mati na golovi znaka vladi nad nyeyu, radi angoliv. odnache v gospodi ani cholovik byez zhinki, ani zhinka byez cholovika. bo yak zhinka vid cholovika, tak i cholovik chyeryez zhinku; a vsye vid boga. pomirkuitye sami mizh soboyu, chi pristoinye vono, shchob zhinka molilasya bogovi nyepokrita? chi zh priroda sama vas nye vchit', shcho koli cholovik zapuskae volossya, to byezchystya dlya n'ogo? koli zh zhinka kosu zapuskae, tsye slava dlya nyei, bo zamist' pokrivala dana kosa ii. koli zh khto spyeryechatisya khochye, mi takogo zvichayu nye maemo, ani tsyerkvi bozhi. proponuyuchi tsye vam, ya nye khvalyu, shcho zbiraetyes' vi nye na lipshye, a na girshye. bo naipyershye, ya chuyu, shcho yak skhodityes' vi na zbori, to mizh vami buvayut' podilyennya, u shcho pochasti ya i viryu. bo musyat' mizh vami

i podili buti, shchob vidkrilis' mizh vami i dosvidchyeni. a dali, koli vi zbiraetyes' razom, to nye na tye, shchob isti gospodnyu vyechyeryu. bo kozhyen spishit' z'isti vlasnu vyechyeryu, i odin golodue, a drugi pivpaet'sya. khiba zh vi nye maetye khat, shchob isti ta piti? chi vi znyevazhaetye bozhu tsyerkvu, i osoromlyuetye nyemayuchikh? shcho mayu skazati vam? chi za tsye pokhvalyu vas? nye pokhvalyu! bo priinyav ya vid gospoda, shcho i vam pyeryedav, shcho gospod' isus nochii tiei, yak vidanii buv, uzyav khlib, podyaku viddav, i pyeryelomiv, i skazav: priimit', spozhivaitye, tsye tilo moe, shcho za vas lomaet'sya. tsye robit' na spomin pro myenye! tak samo i chashu vzyav vin po vyechyeri i skazav: tsya chasha novii zapovit u moii krovii. tsye robit', koli til'ki budyetye piti, na spomin pro myenye! bo kozhnogo razu, yak budyetye isti tsyei khlib ta chashu tsyu piti, smyert' gospodnyu zvishchaetye, azh doki vin priidey. tomu to, khto istymye khlib tsyei chi pitimye chashu gospodnyu nyegidno, budye vinnii suproti tila ta krovii gospodn'oi! nyekhai zhye lyudina viprobouye syebye, i tak nyekhai khlib ist' i z chashi khai p'e. bo khto ist' i p'e nyegidno, nye rozvazhayuchi pro tilo, toi sud sobi ist' i p'e! chyeryez tsye pomizh vami bagato nyeduzhikh ta khvoriikh, i bagato-khto zasnuli. bo koli b mi sami sudili syebye, to zasudzhyni mi nye buli b. ta zasudzhyni vid gospoda, karaemosya, shchob nas nye zasudzhyneno z svitom. os' tomu, moi brattyia, skhodyachis' na pozhivu, chyekaitye odin odnogo. a koli khto golodnii, nyekhai vdoma vin ist', shchob nye skhodilisyia vi na osud. a pro inshye, yak priidu, zaryadzhu.

12

a shchodo dukhovnikh dariv, to nye khochu ya, brattyia, shchob nye vidali vi. znaetye, shcho koli vi poganami buli, to khodili do nimikh idoliv, nibi vodzhyeno vas. tomu to kazhu vam, shcho nikhto, khto govorit' dukhom bozhim, nye skazhye: nyekhai anatyema budye na isusa, i nye mozhye skazati nikhto: isus to gospod', yak til'ki dukhom svyatim. e riznitsya mizh darami milosti, dukh zhye toi samii. e i riznitsya mizh sluzhinnymy, ta gospod' toi zhye samii. e riznitsya i mizh diyami, alye bog toi zhye samii, shcho v usikh robit' usye. i kozhnomu daet'sya viyavlyennya dukha na korist'. odnomu bo dukhom daet'sya slovo mudrosti, a drugomu slovo znannya tim zhye dukhom, a inshomu vira tim zhye dukhom, a inshomu dari vzdorovlyennya tim zhye dukhom, a inshomu roblennyia chud, a inshomu prorokuvannya, a inshomu rozpiznavannya dukhiv, a tomu rizni movi, a inshomu viyasnyennya mov. a vsye otsye chinit' odin i toi samii dukh, udilyayuchi kozhnomu osibno, yak vin khochye. bo yak tilo odnye, alye mae chlyeniv bagato, usi zh chlyeni tila, khoch ikh bagato, to tilo odnye, tak i khristos. bo mi vsi odnim dukhom okhrishchyni v tilo odnye, chi to yudyei, chi gyyeleni, chi rabi, chi to vil'ni, i vsi mi napoeni dukhom odnim. bo tilo nye e odin chlyen, a bagato. koli skazhye noga, shcho ya nye vid tila, bo ya nye ruka, to khiba chyeryez tsye nye vid tila vona? i koli skazhye vukho, shcho ya nye vid tila, bo ya nye oko, to khiba

cheryez tsye nye vid tila vono? koli b okom bulo tsilye tilo, to dye buv bi slukh? a koli b usye slukh, to dye buv bi nyukh? ta nini bog rozklav chlyeni v tili, kozhnogo z nikh, yak khotiv. yakbi vsi odnim chlyenom buli, to dye tilo bulo b? otozh, tyepyer chlyeniv bagato, ta tilo odnye. bo oko nye mozhye skazati rutsi: ti myeni nyepotribna; abo golova znov nogam: vi myeni nyepotribni. alye chlyeni tila, shcho zdayut'sya slabishi, znachno bil'shye potribni. a tim, shcho vvazhaemo ikh za zovsim nyeshanovani v tili, takim chyest' naibil'shu prinosimo, i bridki nashi chlyeni otrimuyut' pristoinist' naibil'shu, a nashim pristoinim togo nye potribno. ta bog zmishav tilo, i chyest' bil'shu dav nizhchomu chlyenovi, shchob podilyennya v tili nye bulo, a shchob chlyeni odnakovo dbali odin pro odnogo. i koli tyerpit' odin chlyen, to vsi chlyeni z nim tyerplyat'; i koli odin chlyen poshanovani, to vsi chlyeni z nim tishat'sya. i vi tilo khristovye, a zosibna vi chlyeni! a in-shikh postaviv bog u tsyerkvi popyershye apostolami, podrugye prorokami, potryete uchityelami, potim dav sili, takozh dari vzdorovlyennya, dopomogi, up-ravlinnya, rizni movi. chi zh usi apostoli? chi zh usi proroki? chi zh usi uchityeli? chi zh usi sili chudodi-ini? chi zh usi mayut' dari vzdorovlyennya? chi zh movami vsi rozmovlyayut'? chi zh usi viyasnyayut'? tozh dbaitye ryevno pro lipshi dari, a ya vam pokazhu put' ishchye krashchu!

13

koli ya govoryu movami lyuds'kimi i angol's'kimi, ta lyubovi nye mayu, to stav ya yak mid' ta dzvinka abo bubon gudyachi! i koli mayu dara proroku-vati, i znayu vsi taemnnitsi i usye znannya, i koli mayu vsyu viru, shchob navit' gori pyeryestavlyati, ta lyubovi nye mayu, to ya nishcho! i koli ya rozdam usi maetki svoi, i koli ya viddam svoe tilo na spa-lyennya, ta lyubovi nye mayu, to pozhitku nye ma-tim zhadnogo! lyubov dovgotyerpit', lyubov milosy-erdstvye, nye zazdrit', lyubov nye vyelichaet'sya, nye nadimaet'sya, nye povodit'sya nyechyemno, nye shukae til'ki svogo, nye rvyet'sya do gnivu, nye du-mae likhogo, nye radie z nyeppravdi, alye tishit'sya pravdoyu, usye znosit', virit' u vsye, spodivaet'sya vs'ogo, usye tyerpit'! nikoli lyubov nye pyeryestae! khoch prorotstva i isnuyut', ta pripinyat'sya, khoch movi isnuyut', zamovknut', khoch isne znannya, ta skasuet'sya. bo mi znaemo chastinno, i pro-rokuemo chastinno; koli zh doskonalye nastanye, todi zupinit'sya tye, shcho chastinnye. koli ya diti-noyuv, to ya govoriv, yak ditina, yak ditina ya du-mav, rozumiv, yak ditina. koli zh muzhyem ya stav, to vidkinuv dityachye. otozh, tyepyer bachimo mi nibi u dzyerkali, u zagadtsi, alye potim oblichcham v oblichchya; tyepyer rozumiyu chastinno, a potim piz-nayu, yak i piznanii ya. a tyepyer zalishayut'sya vira, nadiya, lyubov, otsi tri. a naibil'sha mizh nimi lyubov!

dbaitye pro lyubov, i pro dukhovnye pil'nuitye, a naibil'shye shchob prorokuvati. yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, toi nye lyudyam govorit', a bo-govi, bo nikhto iogo nye rozumie, i vin dukhom gov-orit' taemnye. a khto prorokue, toi lyudyam gov-orit' na zbuduvannya, i na umovlyennya, i na rozradu. yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, toi budue til'ki samogo syebye, a khto prorokue, toi tsyerkvu budue. ya zh khochu, shchob movami govorili vsi, a lip-shye shchob prorokovali: bil'shii bo toi, khto pro-rokue, anizh toi, khto govorit' movami, khibashcho poymasnyue, shchob buduvalasya tsyerkva. a tyepyer, yak priidu ya do vas, brattya, i do vas govoriti budu chuzhoyu movoyu, to yakii vam pozhitok zroblyu, koli nye poymasnyu vam chi to vidkrityam, chi znan-nyam, chi prorotstvom, chi naukoyu? bo navit' i ryechi byezdushni, shcho zvuk vidayut', yak sopilka chi lyutnya, koli b nye vidavali voni riznikh zvukiv, yak piznati b todi, shcho binit' movami, khibashcho surma zvuk nyeviraznii dae, khto do boyu gotovi-tis' budye? tak i vi, koli movoyu nye podastye zrozumilogo slova, yak piznati, shcho kazhyetye? vi govoritimyetye na vityer! yak bagato, naprik-lad, riznikh mov e na sviti, i zhadna z nikh nye byez znachyennya! i koli ya nye znatimu znachyen-nya sliv, to ya budu chuzhintsyem promovtsyevi, i promovets' chuzhintsyem myeni. tak i vi, shcho pil'nuitye pro dukhovni dari, dbaitye, shchob zbagachuvatis' cheryez nikh na zbuduvannya tsy-erkvi! os' tomu, khto govorit' chuzhoyu movoyu, nyekhai molit'sya, shchob umiv viyasnyati. bo koli ya molyusya chuzhoyu movoyu, to molit'sya dukh mii, a mii rozum byez plodu! nu, to shcho zh? budu molitisya dukhom, i budu molitisya i rozu-mom, spivatimu dukhom, i spivatimu i rozumom. bo koli blagoslovlyatimyesh dukhom, to yak toi, shcho zaimae mistysye prostoi lyudini, promovit' amin' na podyaku tvoyu? nye znae bo vin, shcho ti kazhyesh. ti dyakuesh dobrye, alye nye buduet'sya inshii. dyakuyu bogovi moemu, rozmovlyayu ya movami bil'shye vsikh vas. alye v tsyerkvi voliyu p'yat' sliv zrozumilikh skazati, shchob i inshikh nav-chiti, anizh dyesyat' tisyach sliv chuzhoyu movoyu! brattya, nye bud'tye dit'mi svoim rozumom, bud'tye v likhomu dit'mi, a v rozumi doskonalmi bud'tye! u zakoni napisano: inshimi movami i inshimi us-tami ya govoritimu lyudyam otsim, ta myenye voni i tak nye poslukahayut', kazhye gospod'. otozh, movi isnuyut' na znak nye dlya viruyuchikh, alye dlya nyeviruyuchikh, a prorotstvo dlya viruyuchikh, a nye dlya nyeviruyuchikh. a yak zii dyet'sya tsyerkva vsya razom, i vsi govoritimus' chuzhimi movami, i vvitud' tudi i storonni chi nyeviruyuchi, chi zh nye skazhut' voni, shcho bisnuetyes' vi? koli zh usi prorokuyut', a vvii dye yakii's nyeviruyuchii chi storonnii, to vsi dokoryayut' iomu, usi sudyat' iogo, i tak taemnnitsi syertsya iogo viyavlyayut'sya, i tak vin padae nits'ma i vklonyaet'sya bogovi i kazhye: bog spravdi mizh vami! to shcho zh, brattya? koli skhodityes' vi, to kozhyen iz vas psalom mae, mae nauku, mae movu, ob'yavlyennya mae, mae viyas-

nyennya, nyekhai budye vsye tsye na zbuduvannya! yak govorit' khto chuzhoyu movoyu, govorit' po dvokh, chi naibil'shye po tr'okh, i to za chyergoyu, a odin nyekhai pyeryekladae! a koli b nye bulo pyeryekladacha, to nyekhai vin u tsyerkvi movchit', a govorit' nyekhai sobi i bogovi! a proroki nyekhai promovlayut' po dvokh chi po tr'okh, a inshi nyekhai rozpiznayut'. koli zh vidkrittya budye inshomu z tikh, khto sidit', nyekhai pyershii zamovknye! bo mozhetye prorokuvati vi vsi po odnomu, shchob uchilisya vsi i usi tishilisya! i koryat'sya dukhi prorochi prorokam, bo bog nye e bogom byezladu, alye miru. yak po vsikh tsyerkvakh u svyatikh, nyekhai u tsyerkvi movchat' zhinki vashi! bo im govoriti nye pozvoleno, til'ki koritis', yak kazhye i zakon. koli zh voni khochut' navchitis' chogos', nyekhai vdoma pitayut' svoikh cholovikov, vyephistoino bo zhintsi govoriti v tsyerkvi! khiba viishlo vid vas slovo bozhye? chi priishlo vono til'ki do vas? koli khto vvazhae syebye za proroka abo za dukhovnogo, nyekhai rozumie, shcho ya pishu vam, bo gospodnya tsye zapovid'! koli b zhye khto nye rozumiv, nyekhai nye rozumie! otozh, brattya moi, maitye ryevnist' prorokuvati, ta nye boronit' govoriti i movami! alye vsye nyekhai budye dobropristoino i statyechno!

15

zvischayu zh vam, brattya, evangyeliyu, yaku ya vam blagovistiv, i yaku priinyali vi, v yakii i stoitye, yakoyu i spasaetye', koli pam'yataetye, yakim slovom ya blagovistiv vam, yakshcho til'ki vi vvirusali nye naoslip. bo ya pyeryedav vam naipyrsh, shcho i priinyav, shcho khristos buv umyer radi nashikh grikhiv za pisannyam, i shcho vin buv pokhovanii, i shcho tryet'ogho dnya vin voskryes za pisannyam, i shcho z'yavivsya vin kifi, potim dvanadtsyat'om. a potim z'yavivsya naraz bil'shye yak p'yatistam brattyam, shcho bil'shist' iz nikh zhivye i dosi, a dyekhto i spochili. potomu z'yavivsya vin yakovu, opislya usim apostolam. a po vsikh vin z'yavivsya i myeni, mov yakomu nyedorodkovi. ya bo naimyenshii z apostoliv, shcho nyegidnii zvatis' apostolom, bo ya pyeryesliduvav byv bozhu tsyerkvu. ta blagodatyyu bozhoyu ya tye, shcho e, i blagodat' iogo, shcho v myeni, nye daryemna bula, alye ya pratsyuvav bil'shye vsikh ikh, pravda nye ya, alye bozha blagodat', shcho zo mnoyu vona. tozh chi ya, chi voni, mi tak propoviduem, i tak vi vvirusali. koli zh pro khrista propoviduet'sya, shcho voskryes vin iz myertvikh, yak zhye dyekhto mizh vami govoryat', shcho nyemae voskryesennyia myertvikh? yak nyemae zh voskryesennyia myertvikh, to i khristos nye voskryes! oli zh bo khristos nye voskryes, to propovid' nasha daryemna, daryemna takozh vira vasha! mi znaishliya b todi nyeppravdivimi svidkami bozhimi, bo pro boga mi svidchili, shcho voskryesiv vin khrista, yakogo vin nye voskryesiv, yakshcho nye voskryesayut' pomyerli. bo yak myertvi nye voskryesayut', to i khristos nye voskryes! koli zh bo khristos nye voskryes, todi vira vasha daryemna, vi v svoikh shchye grikhakh, todi to zaginuli i ti, shcho v khristi upokoilis'! koli mi nadiemosya na

khrista til'ki v ts'omu zhitti, to mi nainyeshchasnishi vid usikh lyudyei! ta nini khristos voskryes iz myertvikh, pyervistok syered pokiniikh. smyert' bo chyeryez lyudinu, i chyeryez lyudinu voskryesenyia myertvikh. bo tak, yak v adami vmirayut' usi, tak samo v khristi vsi ozhivut', kozhyen u svoemu poryadku: pyervistok khristos, potim ti, shcho khristovi, pid chas iogo prikhotu. a potomu kinyets', koli vin zruinue vsyakii uryad, i vladu vsyaku ta silu. bo nalyezhit' iomu tsaryuvati, azh doki vin nye pokladye vsikh svoikh vorogiv pid nogami svoimi! yak vorog ostannii smyert' znishchit'sya, bo pid nogi iogo vin usye vpokoriv. koli zh kazhye, shcho vpkoryeno vsye, to yavno, shcho vsye, okrim togo, khto vpkoriv iomu vsye. a koli iomu vsye vin upokorit', todi i sam sin upokorit'sya tomu, khto vsye vpkoriv iomu, shchob bog buv u vs'omu vsye. bo shcho zroblyat' ti, khto khristyat'sya radi myertvikh? koli myertvi nye voskryesayut' zovsim, to nashcho voni radi myertvikh i khristyat'sya? dlya chogo i mi povsyakchas narazhaemos' na nyebyezpyeki? ya shchodny' umirayu. tak svidchu, brattya, vashoyu khvaloyu, shcho mayu ii v khristi isusi, gospodi nashim. koli ya zo zviriامي borovsya v yefyesi, yaka myeni pol'yuds'komu korist', koli myertvi nye voskryesayut' budym isti ta piti, bo mi zvavtra vmryem!... nye daitye syebye zvyesti, tovaristvo likhye psue dobri zvichai! protvyeryezit'sya pravdivo, ta i nye grishit', bo dyeyaki boga nye znayut', govoryu vam na sorom! alye dyekhto skazhye: yak myertvi voskryesnut'? i v yakim tili priidut' nyerozumnii, shcho ti siesh, tye nye ozhivye, yak nye vmrye. i koli siesh, to siesh nye tilo maibutne, alye golye zyerno, yakye trapit'sya, pshyeniitsi abo chogo inshogo, i bog iomu tilo dae, yak zakhochye, i kozhnomu zyernyati tilo iogo. nye kozhnye tilo odnakovyte tilo, alye zh inshye v lyudyei, ta inshye tibo v skotini, ta inshye tibo v ptashok, ta inshye u rib. e nyebyesni tila i tila zymni, alye zh insha slava nyebyesnim, a insha zymnim. insha slava dlya sontsya, ta insha slava dlya misyatsya, ta insha slava dlya zir, bo zorya vid zori vidriznyaet'sya slavoyu! tak samo i voskryesenyia myertvikh: siet'sya v tlinnya, v nyetlinnya vs-tae, siet'sya v nyeslavu, u slavi vstae, siet'sya v nye-mochi, u sili vstae, siet'sya tili zvichainye, vstae tilo dukhovnye. e tilo zvichainye, e i tilo dukhovnye. tak i napisano: pyersha lyudina adam stav dusheyu zhivoyu, a ostannii adam to dukh ozhivlyayuchii. ta nye pyershe dukhovnye, alye zvichainye, a potim dukhovnye. pyersha lyudina z zymeli, zymna, druga lyudina iz nyeba gospod'. yakii zymnii, taki i zymni, i yakii nyebyesnii, taki i nyebyesni. i, yak nosili mi obraz zymnogo, tak i obraz nyebyesnogo budyemo nositi. i tsye skazhu, brattya, shcho tilo i krov posisti bozhogo tsarstva nye mozhut', ani tlinnya nyetlinnya nye posyadye. os' kazhu ya vam taem-nitsyu: nye vsi mi zasnyemo, ta vsi pyeryeminimos', raptom, yak okom zmignuti, pri ostannii surmi: bo zasurmit' vona i myertvi voskryesnut', a mi pyeryeminimos'!... musit' bo tlinnye otsye zodyagnutis' v nyetlinnya, a smyertnye otsye zodyagitsya v byezs-myertya. a koli otsye tlinnye v nyetlinnya zodyag-

nyet'sya, i otsye smyertnye v byezsmyertya zodyag-nyet'sya, todi zbudyet'sya slovo napisanye: poglinuta smyert' pyeryemogoyu! dye, smyertye, tvoya pyeryemoga? dye tvoe, smyertye, zhalo? zhalo zh smyerti to grikh, a sila grikha to zakon. a bogovi dyaka, shcho vin gospodom nashim isusom khristom pyeryemogu nam dav. otozh, brati lyubi moi, bud'tye mitsni, nyepokhitni, zbagachuityes' zavzhdi v gospodn'omu dili, znayuchi, shcho vasha pratsya nye marnotna u gospodi!

16

a shchodo skladok na svyatikh, to i vi robit' tak, yak ya postanoviv dlya tsyerkov galatii'kikh. a pyershogo dnya v tizhni nyekhai kozhyen iz vas vidkladae sobi ta zbirae, zgidno z tim, yak vyedyet'sya iomu, shchob skladok nye robiti todi, azh koli ya priidu. a koli ya priidu, todi tikh, kogo vibyeryetye, tikh poshlyu ya z listami, shchob voni vash dar lyubovi vidnyesli do erusalimu. a koli zh i myeni vipadamyme iti, to zo mnoyu pidut' ya pribudu do vas, koli pyeryeidu makyedoniyu, bo prokhodzhu chyeryez makyedoniyu. a v vas, koli trapit'sya, ya pozhivu abo i pyeryezimuyu, shchob myenye provyeli vi, kudi ya pidu. nye khochu ya bachitis' z vami tyepyer mimokhid', alye spodivayusya dyeyakii chas pyeryebutu u vas, yak dozvolit' gospod'. a v yefyesi probudu ya do p'yatdyesyatnitsi, bo dvyeri vyelikii i shirokii myeni vidchynilisya, ta bagato protivnykiv... koli zh priidye do vas timofii, to pil'nuitye, shchob vin buv byezpyechanii u vas, bo dilo gospodne vin robit', yak i ya. tomu to nyekhai nim nikhto nye pogordzhue, alye vidprovad'tye iogo z mirom, shchob priishov vin do myenye, bo chyekayu iogo z bratami. a shchodo brata apolloa, to ya duzhye blagav buv iogo, shchob priishov do vas z bratami, ta okhoti nye mav vin pributi tyepyer, alye priidye, yak matimye chas vidpovidnii. pil'nuitye, stiitye u viri, bud'tye muzhni, bud'tye mitsni, khai z lyubov'yu vsye robit'sya v vas! blagayu zh vas, brattya, znaetye vi dim styepaniv, shcho v akhai vin pyervistok, i shcho sluzhbi svyatim prisvyatilis' voni, i vi pidkoryaityes' takim, takozh kozhnomu, khto pomagae ta pratsyue. ya tishus' z prikhodu styepana, i fortunata, i akhaika, bo vashu vidsutnist' voni zastupili, bo voni zaspokoili dukha mogo i vashogo. tozh shanuitye takikh! vitayut' vas aziis'ki tsyerkvi; akila i priskilla z domashn'oyu tsyerkvoyu ikhn'oyu garyachye vitayut' u gospodi vas. vitayut' vas usi brati. vitaityeodin odnogo svyatim potsilunkom. privitannya moeyu rukoyu pavlovoyu. koli khto nye lyubit' gospoda, nyekhai budye proklyatii! marana ta! blagodat' gospoda nashogo isusa nyekhai budye z vami! lyubov moya z vami vsima u khristi isusi, amin'!

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, ta brat tim-offii, do bozhoi tsyerkvi v korinti, z usima svyatimi v tsilii akhai, blagodat' vam i mir vid boga ottsya nashogo i gospoda isusa khrista! blagoslovnyennii bog i otyets' gospoda nashogo isusa khrista, otyets' milosyerdya i bog potikhi vsilyakoi, shcho v usyakii skorboti vin nas potishae, shchob zmogli potishati i mi tikh, shcho v usyakii skorboti znakhodyat'sya, tieyu potikhoyu, yakoyu potishue bog nas samikh. bo poskil'ki namnozhuuyt'sya v nas tyerpinnya khristovi, tak chyeryez khrista i potishyennya nashye namnozhuet'sya. bo yak tyerpimo skorboti, to na vashu potikhu i spasinnya; koli potishaemos', to na vashu potikhu v tyerpinni tikh samikh strazhdan', yaki tyerpimo i mi. a nasha nadiya pyevna pro vas, bo mi znaemo, shcho vi spil'nikai yak v tyerpinniyakh, tak samo i v potisi. bo nye khochyemo, brattya, shchob nye vidali vi pro nashu skorbotu, shcho v azii trapilas' nam, bo nad miru i nad silu buli mi obtyazhnyi, tak shcho mi nye nadiyalysya navit' zhiti. ta sami mi v sobi mali prisud na smyert', shchob nam nye pokladati nadii na syebye, a na boga, shcho voskryshue myertvikh, shcho vid smyerti takoi nas vizvoliv i vizvoliae, i na n'ogo i pokladaemosya, shcho i shchy vizvolit' vin, yak pomozhyetye razom i vi molitvoyu za nas, shchob za dar laski, shcho nam viyavlyenii bagat'ma, bagato-khto dyaku skladali za nas. bo tsye nam khvala, svidchyennya nashogo sumliniya, shcho v svyatosti i chistosti bozhii, nye v tilyesnii mudrosti, alye v bozhii blagodat' zhili mi na sviti, osoblyvo zh u vas. bo inshogo vam mi nye pishyemo, til'ki tye, shcho chitaetye ta rozumietye, a spodivayus', shcho vi i do kintsya zrozumietye, yak chastinno nas vi i zrozumili, shcho mi vam pokhvala, yak i vi nam, u dyen' gospoda nashogo isusa. i z pyevnistyu tsieyu kho-tiv za davnishye pributi do vas, shchob mali vi blagodat' udrugete, i chyeryez vas pyeryeiti v makedoniyu, a z makedonii znovu pributi do vas, a vi shchob v yudyeyu myenye vidprovadili. mayuchi zadum takii, chi ya chiniv lyegkovazhno? chi tye, shcho zadumuyu, za tilom zadumuyu, shchob bulo v myenye i tak, tak, i ni, ni? alye virnii bog, shcho nashye slovo do vas nye bulo tak i ni. bo sin bozhii isus khristos, shcho mi iogo vam propoviduvai, ya i siluan, i tim-offii, nye buv tak i ni, alye v nim bulo tak. skil'ki bo bozhikh obitnits', to v n'omu tak, i v n'omu amin', bogovi na slavu chyeryez nas. a toi, khto nas iz vami v khrista utvyerdzhue, i khto nas namastiv, to bog, yakii i naznamyenuvav nas, i v nashi syertsya dav zavdatok dukha. a ya klichu boga na svidka na dushu moyu, shcho ya, shchadyachi vas, nye priishov u korint dotyepyer, nye tomu, nibi mi byeryemo vladu nad vashoyu viroyu, alye vashoi radosti pomichniki mi, bo vi vstoyali viroyu!

a ya postanoviv u sobi tye, shchob do vas nye priti znov u smutku. bo koli ya zasmuchuyu vas, to khto toi, khto potishit' myenye, yak nye toi, kogo ya zasmutiv? i tsye samye pisav ya do vas, shchob,

priishovshi, za smutku nye mav bi vid tikh, shcho vid nikh myeni tishitsiya nalyezhalo, pro vsikh vas buvshi pyevnii, shcho radist' moyo to radist' usikh vas! bo z vyelikogo gorya ta z tugi syerdyechnoi ya napisav vam z ryanimi sliz' mi nye na tye, shchob buli vi zasmuchyeni, alye shchob piznali lyubov, shcho v myenye ii pryebagato do vas! a yak khto zasmutiv, nye myenye zasmutiv, a pochasti shchob nye prignititi i vsikh vas. dosit' takomu karannya toho, shcho vid bagat'okh, chyeryez tye navpaki, krashchyeprostiti i potishiti, shchob smutok vyelikii iogo nye pozhyer. chyeryez tye vas blagayu: zmitsnit' do n'ogo lyubov! bo na tsye ya i pisav, shchob piznati vash dosvid, chi v usim vi slukhnyani. a komu vi proshchaetye shcho, tomu i ya; bo i ya, yak prostiv shcho komu, to komu ya prostiv, zrobov tye chyeryez vas vid osobi khrista, shchob nas satana nye pyeryekhitruvav, vidomi bo nam iogo zadumi! a koli ya priishov do troadi zvischhati khristovu evangeliyu, i buli dvyeri dlya myenye vidchinyeni v gospodi, nye mav ya spokoyu dlya dukha svogo, bo ya nye znaishov buv svogo brata tye; alye, poproshchavshysya z nimi, ya pishov v makedoniyu. a bogovi podyaka, shcho vin postiino chinit' nas pyeryemozhtsyami v khristi, i zapashnist' znannya pro syebye chyeryez nas viyavlyae na vsyakomu misti! mi bo dlya boga khristova zapashnist' syeryed tikh, khto spasaet'sya, i tikh, yaki ginut', dlya odnikh bo smyertyel' na zapashnist' na smyert', a dlya drugikh zapashnist' zhittava v zhittya. i khto zdatten na tsye? bo mi nye taki, yak bagato-khto, shcho bozhye slovo fal'shuuyt', alye mi provishchaemo, yak iz shchirosti, yak vid boga, pyeryed bogom, u khristi!

chi nam znov zachinati doruchuvati samikh syebye? chi mi potryebuemo, yak dyekhto, listiv doruchal'nikh do vas chi vid vas? vi nash list, napisanii u nashikh syertsyakh, yakogo vsi lyudi znayut' i chitayut'! viyavlyae tye, shcho vi list khristiv, nami visluzhyenii, shcho napisanii nye chornilom, alye dukhom boga zhivogo, nye na tablit'syakh kaminnikh, alye na tilyesnikh tablit'syakh syertsya. taku zh pyevnist' do boga mi maemo chyeryez khrista, nye tomu, shcho mi zdielni pomisliti shchos' iz syebye, yak vid syebye, alye nasha zdielni' vid boga. i vin nas zrobov buti zdattymi sluzhityel'nyami novogo zapovitu, nye bukvi, a dukha, bo bukva vbivae, a dukh ozhivlyae. koli zh sluzhinnya smyerti, virizanye na kamyenyakh bukvami, bulo takye slavnne, shcho izrailyeyi sini nye mogli divitis' na oblichchya moisyeya, chyeryez slavu minushchu oblichchya iogo, skil'ki zh bil'sh budy v slavi tye sluzhinnya dukha! bo yak sluzhinnya osudu slava, to sluzhinnya pravvednosti tim bil'shye bagatye na slavu! nye proslavilosya bo proslavlyenye, u tsii chas-tini, radi slavi, shcho vona pyeryevazhne, bo koli slavnne tye, shcho minae, to bagato bil'sh u slavi tye, shcho trivae! tozh, mavshi nadiyu taku, mi vzhivaemo vyelikoi smilivosti, a nye yak moiseyi, shcho pokrivalo klav na oblichchya svoe, shchob izrailevi sini nye divilisya na kinyets' togo, shcho minae.

alye zaslipilysya ikhni dumki, bo tye samye pokri-
valo azh do s'ogodni lishilos' nyeznyaty v chitanni
starogo zapovitu, bo znikaе vono khristom. alye
azh do s'ogodni, yak chitayut' moisyeya, na ikhn'omu
syertsy lyezhit' pokrivalo, koli zh voni navernut'sya
do gospoda, todi pokrivalo zdiimaet'sya. gospod'
zhye to dukh, a dye dukh gospodnii, tam volya. mi zh
vidkritim oblichchiam, yak u dzyerkalo, divimosya
vsi na slavu gospodnyu, i zminyaemosya v toi zhye
obraz vid slavi na slavu, yak vid dukha gospodn'ogo.

4

os' tomu, mavshi za milosyerdyam bozhim takye
sluzhinnya, mi nye tratimo vidvagi, alye mi vidryek-
lisy tainogo soromu, nye khodyachi v khitrosti
ta nye pyeryekruchuyuchi bozhogo slova, alye
z'yavlyennam pravdi doruchuemo syebye kozh-
nomu sumlinny lyuds'komu pyeryed bogom. koli
zh nasha evangeliya i zakrita, to zakrita dlya tikh,
khto ginye, dlya nyeviruyuchikh, yakim bog ts'ogo
viku zaslipiv rozum, shchob dlya nikh nye zasyayalo
svitlo evangelii slavi khrista, a vin obraz bozhii. bo
mi nye syebye samikh propoviduemo, alye khrista
isusa, gospoda, mi zh sami rabi vashi radi isusa. bo
bog, shcho zvyeliv buv svitlu zasyayati z tyemryavi, u
syertsyakh nashikh zasyayav, shchob prosvititi nam
znannya slavi bozhoi v osobi khristovii. a mi maemo
skarb tsyei u posudinakh glynianikh, shchob vyelich
sili bula bozha, a nye vid nas. u vs'omu nas tisnut', ta
nye potisnyni mi; mi v vazhnikh obstavinakh, alye
nye vpadaemo v rozpach. pyeryesliduyut' nas, alye
mi nye polishyeni; mi povalyeni, ta nye pogublyeni.
mi zavsidi nosimo v tili myertvist' isusovu, shchob
z'yavilosya v nashomu tili i zhittya isusovy. bo
zavsidi nas, shcho zhivymo, viddayut' na smyert' za
isusa, shchob z'yavilos' isusovy v nashomu smyer-
tyel'nomu tili. tomu to smyert' die v nas, a zhittya
u vas. ta mavshi togo zh dukha viri, za napisanim:
viruvav ya, chyeryez tye govori, i mi viruemo, tomu
to i govori, znavshi, shcho toi, khto voskryesiv
gospoda isusa, voskryesit' z isusom i nas, i postavit'
iz vami. usye bo dlya vas, shchob blagodat', rozm-
nozhyena chyeryez bagat'okh, zbagatila podyaku na
bozhu slavu. chyeryez tye mi vidvagi nye tratimo,
bo khoch nishchit'sya zovnishnii nash cholovik,
zatyе dyen'-u-dyen' vidnovlyat'sya vnutrishnii. bo
tyepyerishne lyegkye nashye gorye dostachae dlya
nas u byezmirnim bagatstvi slavu vichnoi vagi, koli
mi nye divimosya na vidimye, a na nyevidimye. bo
vidimye dochasnye, nyevidimye zh vichnye!

5

znaemo bo, koli zyemnii myeshkal'nii namyet
nash zruinuеt'sya, to maemo budivlyu vid boga
na nyebi, dim nyerukotvornii ta vichnii. tomu to i
zidkhaemo, bazhayuchi priodyagtsiya budivlyeyu
nashyeyu, shcho z nyeba, koli b til'ki i odyagnyni
mi nye znaishlisy nagi! bo mi, znakhodyachysya
v ts'omu namyeti, zidkhaemo pid tyagaryem, bo
nye khochyemo rozdyagtsiya, alye odyagtsiya,

shchob smyertnye pozhyerlos' zhittiyam. a toi,
khto na tsye samye i stvoriv nas, to bog, shcho i
dav nam zavdatok dukha. otozh, buvshi vidvazhni
postiino, ta znayuchi, shcho, mavshi dim u tili,
mi nye pyeryebuemo v domi gospodn'omu, bo
khodimo viroyu, a nye vidinnyam, mi zh vidvazhni,
i bazhaemo krashchye pokinitu dim tili i mati dim
u gospoda. tomu mi i pil'nuemo, chi zостаemosya v
domi tili, chi vikhodimo z domu, buti iomu lyubimi.
bo musimo vsi mi z'yavitsiya pyeryed sudovim
prystolom khristovim, shchob kozhyen priinyav
zgidno z tim, shcho v tili robiv vin, chi dobrye,
chi likhye. otzhye, vidayuchi strakh gospodnii, mi
lyudyei pyeryekonuemo, a bogovi yavni; alye mayu
nadiyu, shcho i u vashikh sumlinnyakh mi yavni.
bo nye zнову syebye mi doruchuemo vam, alye
daemo vam privid khvalitisya nami, shchob mali vi
shcho proti tikh, shcho khvalyat'sya oblichchiam, a
nye syertsyem. koli bo mi z rozumu skhodimo, to
bogovi, koli zh pri zdorovomu rozumi, to dlya vas.
bo khristova lyubov sponukue nas, shcho dumayut'
tak, shcho koli vmyer odin za vsikh, to vsi pomyerli.
a vmyer vin za vsikh, shchob ti, khto zhivye, nye
zhili vzhye dlya syebye samikh, a dlya togo, khto za
nikh buv umyer i voskryes. chyeryez tye vidtyeper
mi nikogo nye znaemo za tilom; koli zh i znali za
tilom khrista, to tyeper mi nye znaemo vzhye!
tomu to, koli khto v khristi, toi stvorinnya novye,
starodavne minulo, oto stalos' novye! usye zh vid
boga, shcho nas primiriv iz soboyu isusom khristom
i dav nam sluzhinnya primiryennya, bo bog u khristi
primiriv svit iz soboyu samim, nye zvazhavshi na
ikhni provini, i poklav u nas slovo primiryennya.
otsye mi yak posli zamist' khrista, nibi bog blagae
chyeryez nas, blagaemo zamist' khrista: primirit'sya
z bogom! bo togo, khto nye vidav grikha, vin uchiniv
za nas grikhom, shchob stali mi bozhoyu pravdoyu v
nim!

6

a mi, yak spivrobotniki, blagaemo, shchob vi bozhoi
blagodatii nye brali nadarmo. bo kazhye: priemного
chasu pochuv ya tyebye, i pomig ya tobi v dyen'
spasinnya! os' tyeper chas priemnii, os' tyeper
dyen' spasinnya! ni v chomu niyakogo spotikan-
nya nye robimo, shchob sluzhinnya bulo byezdo-
gannye, a v us'omu syebye viyavlyayemo, yak sluzhi-
tyeliv bozhikh, u vyelikim tyerpinni, u skorbotakh,
u bidakh, u tisnotakh, u vdarakh, u v'yaznitsyakh,
u rozrukhakh, u pratsyakh, u nyedosipannyakh, u
postakh, u chistosti, u rozumi, u lagidnosti, u do-
brosti, u dusi syvatim, u nyelitsyemirni lyubovi, u
slovi istini, u sili bozhii, zo zbroeyu pravdi v prav-
itsi i livitsi, chyeryez slavu i byezchystya, chyeryez
gan'bu i khvalu, yak obmantsi, alye mi pravdivi;
yak nyeznanii, ta poznani, yak umirayuchi, ta os' mi
zhivi; yak karani, ta nye zabiti; yak sumni, alye za-
vzhdi vyesyeli; yak ubogi, alye bagat'okh mi zba-
gachuemo; yak ti, shcho nichogo nye mayut', alye
vsim volodiemo. usta nashi vidkrlis' do vas, kor-
intyani, syertsye nashye rozshiryenye! u nas vam nye
tisno, alye tisno vam u vashikh syertsyakh! takoyu

zh vidplatoyu govoryu, nyemov dityam rozshiryeni bud'tye i vi! do chuzhogo yarma nye vpryagaityes' z nyevirmimi; bo shcho spil'nogo mizh prayednistyu ta byezzakonnym, abo yaka spil'nist' u svitla z tyem-ryavoyu? yaka zgoda v khrista z byeliyaarom? abo yaka chastka virnogo z nyevirmim? abo yaka zgoda pomizh bozhim khramom ta idolami? bo vi khram boga zhivogo, yak bog prorik: posyelyus' syeryed nikh i khoditimu, i budu im bogom, a voni budut' narodom moim! viidit' tomu z-pomizh nikh ta i vid-luchit'sya, kazhye gospod', i nye torkaityes' nyechis-togo, i ya vas priimu, i budu ya vam za ottsya, a vi za siniv i dochok myeni budyetye, govorit' gospod' vsyedyerzhitel'!

7

otozh, moi lyubi, mavshi tsi obitnitsi, ochist'mo sye-bye vid usyakoi nyechisti tila ta dukha, i tvorimo svy-atinyu u bozhim strakhu! daitye mistysye dlya nas! mi nikogo nye skrivdili, nikogo nye zipsuvali, nikogo nye oshukali! govoryu nye na osud, bo ya pyeryed tim buv skazav, shcho vi v syertsyakh nashikh, shchob nam iz vami chi pomyerti chi zhiti. u myenye vyelika smilivist' do vas, vyelika myeni pokhvala z vas, ya povnii potikhi, zbagachayusya radistyu pri vsyakomu nashomu gori. bo koli mi priishli v makyedoniyu, tilo nashye nye malo spochinku niyakogo, u vs'omu biduyuchi: nazovni boi, strakhittya vsyeredini. alye bog, shcho tishit' prinizhyenikh, potishiv nas prikhodom tita, i nye til'ki iogo pributtyam, a i potishyennyam, shcho nim vin potishivsy z vas, koli rozpovidav nam pro vashu zhurbu, pro vash smutok, pro vashu gorlivist' do myenye, tak shcho ya bil'shye tishivsy. koli ya i zasmutiv vas listom, to nye kayusya, khoch i kayavsy buv, bo bachu, shcho toi list zasmutiv vas, khoch i chasovo. ya radiyu tyepyer nye tomu, shcho vi zasmutilis', a shcho vi zasmutilisy na pokayannya, bo vi zasmutilis' dlya boga, shchob ni v chomu nye mati vtrati vid nas. bo smutok dlya boga chinit' kayatty na spasiny, a pro n'ogo nye zhaluemo, a smutok svits'kii chinit' smyert'. bo os' samye tsye, shcho vi zasmutilis' dlya boga, yaku pil'nist' yelikyu vono vam zro-bilo, yaku oboronu, yakye oburyennya, yakii strakh, yakye bazhannya, yaku gorlivist', yaku pomstu! vi v usim pokazali, shcho chisti vi v spravi. a koli ya i pisav vam, to nye chyeryez togo, khto krivdit', i nye chyeryez pokrividzhyenogo, a shchob viyavilasya dlya vas nasha pil'nist' pro vas pyeryed bogom. tomu to potikhoyu vashoyu vtishilis' mi, a shchye bil'shye zradili mi radistyu tita, shcho vi vsi zaspokoili dukha iogo. bo koli ya pro vas iomu chim pokhvalivsy, to nye osoromivsy; alye yak mi vam govoreli vsye pravdu, tak i nasha khvala pyeryed titom pravdiva bula! i syertsye iogo prikhil'nishye do vas, koli zgadue vin pro pokoru vsikh vas, yak iogo priinyali vi buli zo strakhom i tryemtinnyam. otozh, tishusya ya, shcho mozhu poklastis' u vs'omu na vas!

8

povidomlyaemo zh vas, bratty, pro bozhu blago-dat', shcho dana tsyerkvam makyedons'kim, shcho syeryed vyelikogo dosvidu gorya voni mayut' radist' ryasnu, i glibokye ikhne uboztvo zbagatilis' bagat-stvom ikhn'oi shchirosti; bo voni dobrovil'ni v miru sil svoikh, i nad silu, zasvidchuyi, iz ryevnim bla-gannym voni nas prosili, shchob mi priinyali dar ta spil'nist' sluzhinnyya svyatim. i nye tak, yak nadiyalis' mi, alye viddali syebye pyersh gospodyevi ta nam iz voli bozhoi, shchob mi blagali tita, shchob vin, yak buv pyershyye zachav, tak i skinchiv bi v vas otsye do-brye dilo. a vi, yak u vsim, zbagachuetyes': viroyu, i slovom, i rozumom, i vsyakoyu pil'nistyu, i vashoyu lyubov'yu do nas, shchob zbagachuvalis' vi i v blago-dati otsii. nye kazhu tsye, yak nakaza, alye pil'nistyu inshikh dosvidchuyi shchirist' lyubovi i vashoi. bo vi znaetye blagodat' gospoda nashogo isusa khrista, yakii, buvshi bagatii, zbidiiv radi vas, shchob vi zba-gatilis' iogo uboztvom. i radu dayu vam pro tsye, bo tsye vam na pozhitok, shcho nye til'ki chinili, alye py-ershi vi stali i bazhati z minulogo roku. a tyepyer za-kinchit' robotu, shchob vi, yak gorlivo bazhali, tak i vikonali b u miru mozhnosti. bo koli e okhota, to priemna vona zgidno z tim, shcho khto mae, a nye z tim, chogo khto nye mae. khai nye budye dlya in-shikh polyegsha, a tyagar dlya vas, alye rivnist' dlya vsikh. chasu tyepyerishn'ogo vash dostatok nyekhai nyestatkovyi ikhn'omu dopomozhye, shchob i ikhnii dostatok buv na vash nyestatok, shchob rivnist' bula, yak napisano: khto mav bagato, toi nye mav zaivini, a khto malo, nye mav nyedostachi. ta bogovi dyaka, shcho vin taku pil'nist' pro vas dav u titovye syertsye, bo blagannya priinyav vin, alye, buvshi gorlivii, udavsy do vas dobrovil'no. a z nim razom poslali mi brata, yakogo po vsikh tsyerkvakh khvalyat' za evangeliyu, i nye til'ki otsye, alye vibranii buv vid tsyerkov buti tovarishyem nashim u dorozi dlya blagodati tiei, yakii sluzhimo mi na khvalu samogo gospoda, os-tyerigayuchis' togo, shchob khto nye dorikav nam tsim dostatkom, shcho nim sluzhimo mi, dbayuchi pro dobro nye til'ki pyeryed bogom, alye i pyeryed lyud'mi. a mi z nimi poslali buli brata nashogo, pro pil'nist' yakogo mi chasto dosvidchuvalis' u ryechakh bagat'okh, yakii shchye pil'nishchi tyepyer chyeryez vyelikye doviriya do vas. shchodo tita, to vin mii tovarish, a vash spivrobotnik; shchozhdo nashikh brativ voni poslantsi vid tsyerkov, voni slava khristo-va! otozh, daitye im dokaza svoei lyubovi i nashogo khvalinnya vas pyeryed tsyerkvami!

9

a pro sluzhbu svyatim myeni zaivo pisati do vas, bo vidayu vashu okhotu, i nyeyu khvalyusya za vas makyedonyanam, shcho akhaya gotova z min-ulogo roku, a vasha ryevnist' zaokhotila bagat'okh. a ya poslav brativ, shchob moya pokhvala, shchodo vas, nye daryemna bula v tsim vipadkovi, alye, yak kazav, shchob buli vi prigotovani, shchob, koli makyedonyani priidut' zo mnoyu ta znaidut', shcho vi nyegotovi, shchob nye osoromitis' nam nye

kazhyemo vam u tsii ryechi. otozh, ya nadumavsyas, shcho tryeba vblagati brativ, shchob pishli pyer-shye do vas ta prigotuvai zazdalyegid' ogoloshenyii vash shchyedrii dar, shchob buv vin prigotovanii, yak shchyedrii dar, a nye rich primusova. a do ts'ogo kazhu: khto skupo sie, toi skupo i zha-timye, a khto sie shchyedro, toi shchyedro i zha-timye! nyekhai kozhyen dae, yak syertsye iomu prizvolayae, nye v smutku i nye z primusu, bo bog lyu-bit' togo, khto z radistyu dae! a bog mae silu vsyakoyu blagodattuy vas zbagatiti, shchob vi, mavshi za-vzhdi v us'omu vsilyakii dostatok, zbagachuvalisyas vsyakim dobrim uchinkom, yak napisano: rozsi-pav ta vbogim rozdav, iogo spravedyelivst' trivae naviki! a toi, khto nasinnya dae siyachyevi ta khlib na pozhivu, nyekhai dast' i primnozhit' vashye nasin-nya, i nyekhai vin zrostit' plodi pravednosti vashoi, shchob usym v zbagachuvalis' na vsilyaku shchirist', yaka chyeryez nas chinit' bogovi dyaku. bo dilo sluzhinnya ts'ogo nye til'ki vipovnyue nyedostachi svyatikh, alye i bagatie bagat' ma podyakami bogovi. dosvidchennyam ts'ogo sluzhinnya voni khvalyat' boga za posluhk khristovii evangyelii, shcho v viz-naetye ii, ta za shchirist' uchasnistva z nimi i usima, voni za vas molyat'sya i tuzhat' po vas iz-za duzhye vyelikoi bozhoi blagodati na vas. dyaka bogovi za nyevimovnii dar iogo!

10

a ya sam, pavlo, blagayu vas lagidnistyu i laskav-istyu khristovoyu; ya, koli prisutnii slukhnyanii mizh vami, a nye buvshi mizh vami smilivii ya spruti vas. i blagayu, shchob ya, pribuvshi, nye osmilivsyas nadieyu, shcho nyeyu ya dumayu smilivim buti proti dyeyakikh, shcho pro nas voni gadayut', nibi mi pos-tupaem za tilom. bo khodyachi v tili, nye za tilom voyuemo mi, zbroya bo nashogo voyuvannya nye tilyesna, alye mitsna bogom na zruinuvannya tyer-din', mi ruinuemo zadumi, i vsyakye vinyesyen-nya, shcho pidimaet'sya proti piznannya boga, i polonimo vsyakye znannya na posluhk khristovi, i pokarati mi gotovi vsyakii nyeposlukh, koli zdiis-nit'sya posluhk vash. chi na oblichcha vi divityesya? yak khto pyevnii pro syebye, shcho khristovii vin, nyekhai dumaе znov po sobi, shcho yak sam vin khristovii, tak samo khristovi i mi. bo koli b ya shchye bil'sh stav khvalitisya nashoyu vladoyu, yaku dav nam gospod' na zbuduvannya, a nye na zruinuvannya vashye, to nye osoromlyus'. ta shchob nye zdaalos', nibi khochu lyakati vas listami. bo listi iogo kazhut' vazhki ta mitsni, alye osobisto prisutnii slabii, a mova iogo nyeznachna, takii nyekhai znae otsye, shcho yaki mi na slovi v listakh, nyeprisutnimi buvshi, taki mi i na dili, prisutnimi buvshi. bo nye smiemo vvazhati syebye chi rivnyati do inshikh, shcho sami syebye khvalyat', voni nyerozumno sami syebye miryayut' soboyu, i rivnyayut' z soboyu syebye. mi zh nye budym khvalitis' nad miru, a v miru mirila, shcho iogo bog priznachiv na miru dlya nas, shchob i do nas dosyagti. bo mi nye roztyaguemosa nad miru, nibi nye dosyagli mi do vas, bo mi dosyagli azh do vas iz evangeliyeu khristovoyu. mi nye khvalimos'

nad miru u chuzhikh pratsyakh, alye maemo nadiyu, shcho yak budyе rosti vasha vira, to za nashim mir-ilom sil'no zvyelichimosya mi mizh vami, shchob i v dal'shikh za vami krainakh zvischati evangeliyu, a nye khvalitis' gotovim, yak tsye chuzhi tyerdyat'. a khto khvalit'sya, nyekhai khvalit'sya v gospodi! bo dostoinii nye toi, khto sam syebye khvalit', alye kogo khvalit' gospod'!

11

o, koli b potyerpili vi trokhi byezumstvo moe! alye i tyerpitye vi myenye. bo pil'nuyu pro vas pil'nistyu bozhoyu, zaruchiv bo ya vas odnomu cholovikovi, shchob khristovi pryvesti vas chistoyu divoyu. ta boyus' ya, yak zmii zviv buv evu lukavstvom svoim, shchob tak nye popsuvalisyas vashi dumki, i vi nye vkhililisyas vid prostoti i chistosti, shcho v khristi. koli bo khto priidye i zachnye propoviduvati pro is-usa inshogo, pro yakogo mi nye propoviduvai, abo priimetye inshogo dukha, yakogo vi nye priiniali, abo inshu evangeliyu, yakoi vi nye priiniali, to rado tyerpili b vi tye! ta dumayu ya, shcho nichim nye lishayus' pozad pyeryednishikh apostoliv. khoch i nyekuk ya slovom, alye nye znannym, ta vsyudi v us'omu mi viyavlyeni pomizh vami. chi ya grikh uchiniv, syebye vpokoryayuchi, shchob pidvishchiti vas, bo ya bozhu evangeliyu blagovistiv dlya vas darmo? obbirav ya inshi tsyerkvi, priimayuchi platu dlya sluzhinnya vam. a koli ya priishov do vas i ty-erpiv nyedostachu, to nikogo ya nye obtyazhiv. bo mii nyestatok popovnoli brati, shcho priishli z makye-donii; i v us'omu byerig ya lyublyu? vidomo tye bo-govi! a shcho ya roblyu, tye i robitimu, shchob vidtyati prichinu dlya tikh, khto shukae prichini, shchob u tomu, chim khvalyat'sya, pokazalis' taki, yak i mi. taki bo fal'shivi apostoli, lukavi robitniki, shcho pidroblyuyut'sya na khristovikh apostoliv. i nye divno, bo sam satana prikadaet'sya angolom svitla! otozh, nye vyelika tsye rich, yakshcho i slugi iogo prikidayut'sya slugami pravdi. budyе ikhnii kinyets' zgidno z uchinkami ikhnimi! znovu kazhu: khai nikhto nye vvazhae myenye za byezumnogo! a yak ni, to priiimt' myenye bodai yak byezumnogo, shchob khoch trokhi i ya pokhvalivsyas! a shcho ya kazhu, nye kazhu togo v gospodi, alye nibi v byezumstvi u tsii chastini khvali. chyeryez tye zh, shcho tilom bagato-khto khvalyat'sya, to i ya pokhvalusyas. bo vi tyerpi-tye rado byezumnikh, sami mudrim buvshi. bo vi ty-erpitye, koli vas khto nyevolit', koli khto ob'idae, koli khto obdirae, koli khto pidvishchuet'sya, koli khto po shchokakh vas b'e. na byezchyestya kazhu, shcho mi nibi stratili sili. koli khto vidvazhit'sya chim, to skazhu nyerozumno vidvazhuysya i ya. evryei voni? to i ya. izrail'tyani voni? to i ya. nasinnya voni avraamovye? to i ya! slugi khristovi voni? govoryu nyerozumnye: bil'sh ya! ya buv bil'sh u pratsyakh, u ranakh nad miru, chastish u y'vaznitsyakh, chasto pri smyerti. vid evryeiv p'yat' raz ya priinyav buv po

sorok udariv byez odnogo, trichi kiyami bito myenye, odin raz myenye kamyenuvali, trichi rozbiyv' ko-rabyel', nich i dyen' ya probuv u glibochini mors'kii; u mandrivkakh ya chasto buvav, buvav u nye-byezpyekakh na richkakh, u nyebyezpyekakh rozbi-nichikh, u nyebyezpyekakh svogo narodu, u nye-byezpyekakh pogan, u nyebyezpyekakh po mistakh, u nyebyezpyekakh na pustini, u nyebyezpyekakh na mori, u nyebyezpyekakh mizh bratami fal'shivimi, u visnazhuvanni ta v pratsi, chasto v nyedosipanni, u golodi i sprazi, chasto v posti, u kholodi ta v nagoti. okrim zovnishn'ogo, nalyagayut' na myenye dyenni povinnosti i zhurba pro vsi tsyerkvi. khto slabue, a ya nye slabuyu? khto spokushuet'sya, a ya nye palyusa? koli tryeba khvalitis', to nyemichyuy ya pokhvalyusa. znae bog i otyets' gospoda nashogo isusa khrista, a vin blagoslovyennii naviki, shcho ya nye govoryu nyepravdi. u damasku namisnik tsarya aryeti styerig misto damask, shchob skhopiti myenye, alye po muri myenye spushchyeno v koshi vikontsyem, i ya z ruk iogo vtik!

12

nye korisno khvalitis' myeni, bo ya priidu do vidin' i ob'yavlyen' gospodnikh. ya znayu cholovika v khristi, shcho vin chotirnaadtsyat' rokiv tomu chi v tili, nye znayu, chi byez tila, nye znayu, znae bog buv uzy-atii do tryet'ogo nyeba. i cholovika ya znayu takogo, chi v tili, chi byez tila, nye znayu, znae bog, shcho do rayu buv uzyatii, i chuv vin slova nyevimovni, shcho nye mozhna lyudini ikh visloviti. otakim pokhva-lyusa, a soboyu khvalitis' pro nye budu, khiba til'ki svoimi nyemochami. bo koli ya zakhochu khvali-tis', to byezumnii nye budu, bo pravdu kazatimu; alye strimuyus' ya, shchob pro myenye khto bil'sh nye podumav, nizh bachit' u myeni abo chue vid myenye. a shchob ya chyeryez pryebagato ob'yavlyen' nye vyelichavsya, to dano myeni v tilo kolyuchku, poslantsya satani, shchob biv v oblichchya myenye, shchob ya nye vyelichavsya. pro n'ogo tri razi blagav ya gospoda, shchob vin vidstupivsya vid myenye. i skazav zin myeni: dosit' tobi moei blagodati, bo sila moya zdiisnyuet'sya v nyemochi. otozh, krashchye ya budu khvalitis' svoimi nyemochami, shchob sila khristova vselilasya v myenye. tomu lyubo myeni pyeryebuvati v nyedugakh, u prikrostaykh, u bidakh, u pyeryesliduvannyakh, v utiskakh chyeryez khrista. koli bo ya slabi, todi ya sil'nii. khvalyachysya, ya stav nyerozumnni, do togo myenye vi primusili. bo khvaliti myenye mali b vi, bo ni v chomu ya nye zal-ishivsya pozad vid naipyershikh apostoliv, khoch ya i nishcho. a oznaki apostola viyavilisya mizh vami v usyakim tyerpinni, u znamyenakh i chudakh ta v silakh. shcho bo e, shcho nim vi ponizilisya bil'shye vid inshikh tsyerkov? khiba tye, shcho ya sam tyagaryem vam nye buv? daruitye myeni tsyu provinul' os' utryete gotovii priiti ya do vas, i nye budu dlya vas tyagaryem, nye shukayu bo vashogo ya, til'ki vas. nye diti povinni zbirati maetok bat'kam, alye dityam bat'ki. ya zh z okhotoyu vitrachusya i syebevy vit-rachu za dushi vashi, khoch shcho bil'shye lyublyu vas, to myenshye ya lyublyenii. ta nyekhai budye tak,

tyagara ya na vas nye poklav, alye, buvshi khitrii, ya lukavstvom vid vas brav. chi ya vikoristovuvav vas chyeryez kogos' iz tikh, kogo do vas posilav? ublagav ya buv tita, i z nim poslav brata. chi tit vikoristav vas chim? khiba mi khodili nye v odnomu dusi? khiba nye odnimi stopami? chi vi znovu nye dumaetye, shcho vipravduemos' pyeryed vami? pyeryed bogom, u khristi mi govorimo, a vsye, lyubi, na vashu budovu! ya zh boyusya, shchob, priishovshi, nye znaishov vas takimi, yakimi nye khochu, i shchob myenye nye znaishli vi takim, yakogo nye khochyetye, khai nye budut' mizh vami supyeryechka, zazdris't, gnivi, obmani, svari, nashyepti, pikhi, byezladdya, sh-chob znovu, koli ya priidu, nye priniziv myenye pomizh vami mii bog, i shchob myeni nye oplakuvati bagat'okh, shcho pyershye zgrishili buli, i nye pokay-alisya v nyechistosti, i v pyeryelyubi, i v rozpusti, shcho koili ikh.

13

otsye vtryete do vas ya idu. kozhna sprava khai stanyet'sya virokom dvokh chi tr'okh svidikv. popy-eryedzhuvav ya i popyeryeduyi, yak u vas buv udru-gye, tak tyepyer nyeprisutnii, otikh, shcho zgrishili pyeryed tim, i vsikh inshikh, shcho koli priidu znovu, to ya nye pomiluyu, chyeryez tye, shcho shukaetye dokazu, shcho v myeni promoviyae khristos, yakii nye byezsilii do vas, alye sil'nii u vas. bo khoch vin buv i rozp'yatii v nyemochi, ta zhivii iz sili bozhoi. tak i mi, khocha nyemichni v nim, ta z nim budyemo zhiti z bozhoi sili u vas. viprobuvaitye samikh sye-bye, chi vi v viri, piznavaitye samikh syebye. khiba vi nye znaetye samikh syebye, shcho isus khristos u vas? khiba til'ki, shcho vi nye taki, yakimi mali b buti. alye mayu nadiyu, shcho piznaetye vi, shcho mi taki, yakimi mali b buti. i mi molimo boga, shchob vi nye chinili niyakogo likha, nye dlya togo, shchob viyavilis' mi dosvidchyeni, a shchob uchinili vi dobre, a mi budyem nyemom nyegidni. bo nichogo nye mozhnyemo mi proti pravdi, a za pravdu. mi tishi-mosya, koli mi slabi, a vi sil'ni. pro tsye i molimos' shchob buli doskonalami vi! os' tomu to, vidsutnii, pishu tsye, shchob priishovshi, nye mav ya vchiniti suvoro za vladoyu, yakoi gospod' myeni dav na buduvannya, a nye na ruinuвання, a nakinyets', brattya, radiitye, udoskonalyuites', tishtyesya, bud'tye odnodumni, maitye mir, i bog lyubovi ta miru budye z vami! vi-taitye odin odnogo svyatim potsilunkom! usi svyati vas vitayut' blagodat' gospoda nashogo isusa khrista, i lyubov boga i ottsya, i prichastya svyatogo dukha nyekhai budye zo vsima vami! amin'.

apostol pavlo, postavlyenii ni vid lyudyei, ani vid cholovika, alye vid isusa khrista i boga ottsya, shcho z myertvikh iogo voskryesiv, i prisutnya zo mnoyu vsya brattya, do tsyerkov galatii'skikh: blagodat' vami i mir vid boga, ottsya nashogo, i gospoda isusa khrista, shcho za nashi grikhi dav samogo syebye, shchob vid zlogo suchasnogo viku nas vizvoliti, za volyeyu boga i ottsya nashogo, iomu slava na viki vichni, amin!' divuyusya ya, shcho vi tak skoro vidkhiyuetes' vid togo, khto poklikav khristovoyu blagodatuyu vas, na inshu evangeliyu, shcho nye insha vona, alye dyeyaki e, shcho vas nyepokoyat', i khochut' pyeryevyernuti khristovu evangeliyu. alye yakbi i mi abo angol iz nyeba zachav blagovistiti vam nye tye, shcho mi vam blagovistili, nyekhai budye proklyatii! yak mi pyershye kazali, i tyepyer znov kazhu: koli khto vam nye tye blagovistit', shcho vi priinyali, nyekhai budye proklyatii! bo tyepyer chi ya v lyudyei shukayu priznannya chi v boga? chi lyudyam dbayu ya dogodzhati? bo koli b dogodzhav ya shchye lyudyam, ya nye buv bi rabom khristovim. zvischayu zh vam, brattya, shcho evangeliya, yaku ya blagovistiv, vona nye vid lyudyei. bo ya nye priinyav, ni navchivsy ii vid lyudini, alye vidkrittiam isusa khrista. chuli bo vi pro moe postupovannya pyershye v yudyeistvi, shcho bozhu tsyerkvu zhorstoko za pyeryesliduvav ta ruinuuv ii. i za pyeryevishchuvav v yudyeistvi bagat'okh svoikh rovesnikiv rodu mogo, buvshi zapyeklim prikhil'nikom moikh ottsivs'kikh pyeryedan'. koli zh bog, shcho vibrav myenye vid utrobi matyeri moei i poklikav blagodatuyu svoeyu, upodobav viyaviti mnoyu sina svogo, shchob blagovistiv ya iogo mizh poganam, ya nye radivsy zaraz iz tilom ta krov'yu, i nye vidpravivsy v erusalim do apostoliv, shcho pyeryedo mnoyu buli, a pishov ya v arabiyu, i znovu vyernuvsy v damask. po tr'okh rokakh potomu pishov ya v erusalim pobachiti kifu, i v n'ogo probuv dniv iz p'yatnadsyat'. a inshogo z apostoliv ya nye bachiv, krim yakova, brata gospodn'ogo. a shcho vam pishu, os' kazhu pyeryed bogom, shcho ya nye obmanyuy! potomu pishov ya do sirs'kikh ta kilikiis'kikh krain. tsyerkvam zhye khristovim v yudyei za znanii nye buv osobisto, til'ki chuli voni, shcho toi, shcho kolis' pyeryesliduvav ikh, blagovistit' tyepyer viru, shcho kolis' ruinuuv buv ii. i slavili boga voni chyeryez myenye!

potomu, po chotirnadtsyati rokakh, ya znovu khodiv v erusalim iz varnavoyu, vzyavshi i tita z soboyu. a pishov ya za vidkrittiam. i podav im evangeliyu, shcho ii propoviduy mizh poganam, osoblovo znatnishim, chi nye darma zmagayusya ya chi zmagavsy. alye i tit, shcho zo mnoyu, buvshi gryekom, nye buv do obrizannya zmushenyi. a shchodo pribulikh fal'shivikh brativ, shcho priishli pidglyadati nashu vil'nist', yaku maemo v khristi isusi, shchob nas ponyevoliti, to mi ikh nye poslukhali ani na khvilyu, i nye pidnalisya buli, shchob trivala

v vas pravda evangeliu. shchozhdo tikh, shcho za shchos' uvazhayut' syebye, ta yakimi kolis' voni buli, to ni v chomu riznitsi dlya myenye nyema, nye divit'sya bog na osobu lyudini! bo ti, shcho za shchos' uvazhayut' syebye, nichogo myeni nye dodali, alye navpaki, pobachivshi, shcho myeni priporuchena evangeliya dlya nyeobrizanikh, yak pyetrovi dlya obrizanikh, bo toi, khto pomagav pyetrovi v apostol'stvi mizh obrizanimi, pomagav i myeni mizh poganam, i, piznavshi tu blagodat', shcho dana myeni, yakiv, i kifa, i ivan, shcho stovpami vvazhayut'sya, podali myeni ta varnavi pravitsi spil'noti, shchob mi dlya pogan pratsyuvati, voni zh dlya obrizanikh, til'ki shchob mi pam'yatali pro vbogikh, shcho ya i pil'nuvav buv chiniti takye. koli zh kifa priishov buv do antiokhii, to vidkrito ya vistupiv suproti n'ogo, zaslugovuvav bo vin na osud. bo vin pyeryed tim, yak priishli buli dyekhto vid yakova, spozhivav iz poganam. a koli pribuli, stav khovatsiya ta vidluchatsiya, boyachisya obrizanikh. a z nim litysemirili i inshi yudyei, tak shcho navit' varnava pristav buv do ikhn'ogo litysemirstva. a koli ya pobachiv, shcho nye idut' voni rivno za evangel'skoyu pravdoyu, to pyeryed usima skazav kifi: koli ti, buvshi yudyeem, zhivyesh po-pogans'komu, a nye po-yudyeis'komu, to nashcho pogan ti primushesh zhiti po-yudyeis'komu? mi yudyei prirodoyu, a nye grishniki z pogan... a koli mi diznalis', shcho lyudina nye mozhye buti vipravdana dilami zakonu, alye til'ki viroyu v khrista isusa, to mi vviruvali v khrista isusa, shchob nam vipravdatsiya viroyu v khrista, a nye dilami zakonu. bo zhadna lyudina dilami zakonu nye budye vipravdana! koli zh, shukayuchi vipravdannya v khristi, mi i sami pokazalisya grishnikami, to khiba khristos sluga grikuh? zovsim ni! bo koli ya buduyu znov tye, shcho buv zruinuuvav, to samogo syebye roblyu zlochintsyem. bo zakonom ya vmoyer dlya zakonu, shchob zhiti dlya boga. ya rozp'yatii z khristom. i zhivu vzhye nye ya, a khristos prozhivae v myeni. a shcho ya zhivu v tili tyepyer, zhivu viroyu v bozhogo sina, shcho myenye polyubiv, i vidav za myenye samogo syebye. bozhoi blagodati ya nye vidkidayu. bo koli nabuvaet'sya pravda zakonom, to nadarmo khristos buv umyer!

o, vi nyerozumni galati! khto vas zviv nye koristisa pravdi, vas, yakim pyeryed ochima isus khristos pyeryednakryeslyenii buv, yak nibi mizh vami rozp'yatii? tsye odnye khochu znati vid vas: chi vi priinyali dukha dilami zakonu, chi iz propovidi pro viru? chi zh vi azh taki nyerozumni? dukhom pochavshi, kinchitye tyepyer tilom? chi vi tak bagato tyerpili nadarmo? koli b til'ki nadarmo! otzhye, toi, khto vam dukha dae i chuda chinit' mizh vami, chi chinit' dilami zakonu, chi iz propovidi pro viru? tak yak avraam buv uviruvav v boga, i tsye zalichyeno za pravednist' iomu. tozh znaitye, shcho ti, khto vid viru, to sini avraamovi. i pisannya, pyeryedbachivshi, shcho viroyu bog vipravdae pogan, blagovistilo avraamovi: blagoslovlyat'sya v tobi vsi narod! tomu ti, khto vid viri, budut' poblagoslovlyeni

z virnim avraamom. a vsi ti, khto na dila zakonu pokladaet'sya, voni pid proklyattyam. bo napisano: proklyatii usyakii, khto nye trivae v us'omu, shcho napisano v knizi zakonu, shchob chiniti otye! a shcho pyeryed bogom zakonom nikhto nye vipravduet'sya, to tsye yasno, bo pravyyednii zhitimye viroyu. a zakon nye vid viri, alye khto chinitimye tye, toi zhitimye nim. khristos vidkupiv nas vid proklyatty zakonu, stavshi proklyattyam za nas, bo napisano: proklyatii usyakii, khto visit' na dyeryevi, shchob avraamovyе blagoslovnyennya v isusi khristi poshirilosya na pogan, shchob obitnitsyu dukha priinyati nam viroyu. brattya, kazhu ya po-lyuds'komu: navit' lyuds'kogo zatvyerdzhenogo zapovitu nikhto nye vidkidae ta do n'ogo nye dodae. a obitnitsi dani buli avraamovi i nasinnyu iogo. nye govorit'sya: i nasinnyam, yak pro bagat'okh, alye yak pro odnogo: i nasinnyu tvoemu, yakye e khristos. a ya kazhu tsye, shcho zapovitu, vid boga zatvyerdzhenogo, zakon, shcho priishov po chotirista tridtsyati rokakh, nye vidkidae, shchob obitnitsyu vin zruinuvav. bo koli vid zakonu spadshchina, to vzhye nye z obitnitsi; avraamovi zh bog daruvav i obitnitsi. shcho zh zakon? vin buv dani z prichini pyerestupiv, azh poki priide nasinnya, yakomu obitnitsya dana buli; vin uchinyenii buv angolami rukoyu posyerednika. alye posyerednik nye e dlya odnogo, bog zhye odin. otozh, chi zh zakon proti bozhikh obitnits' zovsim ni! yakbi bo buv dani zakon, shchob vin mig ozhyvlyati, to pravyyednist' spravdi bula b vid zakonu! ta vsye zachinilo pisannya pid grikh, shchob viruyuchim bula dana obitnitsya z viri v isusa khrista. alye poki priishla vira, pid zakonom styeryezhyeno nas, zamknyenykh do prikhodu viri, shcho mala ob'yavitis'. tomu to zakon vikhovnikom buv do khrista, shchob nam vipravdatisya viroyu. a yak vira priishla, to vzhye mi nye pid vikhovnikom. bo vi vsi sini bozhi chyeryez viru v khrista isusa! bo vi vsi, shcho v khrista okhristilisya, u khrista zodyagnulisya! nyema yudyeya, ni gryeka, nyema raba, ani vil'nogo, nyema cholovicho! stati, ani zhinochoi, bo vsi vi odin u khristi isusi! a koli vi khristovi, to vi avraamovyе nasinnya i za obitnitsyeyu spadkoemtsi.

4

tozh kazhu ya: poki spadkoemyets' ditina, vin nichim vid raba nye riznit'sya, khoch vin pan nad usim, alye pid opikunami ta kyervinikami znakhodit'sya vin azh do chasu, shcho viznachiv bat'ko. tak i mi, poki dit'mi buli, to buli ponyevolyeni stikhiyami svitu. yak nastalo zh vipovnyennya chasu, bog poslav svogo sina, shcho rodivsy vid zhoni, ta stav pid zakonom, shchob vikupiti pidzakonnikh, shchob usinovlyennya mi priinyali. a shcho vi sini, bog poslav v vashi syertsya dukha sina svogo, shcho viklikue: avva, otchye! tomu ti vzhye nye rab, alye sin. a yak sin, to i spadkoemyets' bozhii chyeryez khrista. ta toti, nye znayuchi boga, sluzhili vi tim, shcho z istoti bogami voni nye buli. a tyepyer, yak piznali vi boga, chi krashcheye yak bog vas piznav, yak vyertaetsya z nov do slabikh ta vbogikh stikhii, yakim khochyetye z nov, yak davnishye, sluzhiti? vi vvazhaetye pil'no na

dni ta na misyatsi, i na pori ta roki. ya boyusya za vas, chi nye darmo ya pratsyuvav kolo vas?... proshu ya vas, brattya, bud'tye, yak ya, bo i ya takii samii, yak vi. nichim vi myenye nye pokrividili! i znaetye vi, shcho v nyemochi tila ya pyershye zvisshchav vam evangeliyu, vi zh moeuyu spokusoyu v tili moim nye pogorduvali, i myenye nye vidkinuli, alye, nyemov angola bozhogo, vi priinyali myenye, yak khrista isusa! tozh dye vashye todishne blazhyenstvo? svidkuyu bo vam, shcho yakbi bulo mozhna, to vi vibrali b ochi svoi ta myeni viddali b! chi zh ya stav dlya vas vorogom, pravdu govoryachi vam? nyedobrye pil'nuyut' pro vas, alye vas vidluchiti khochut', shchob vi pil'nuvali pro nikh. to dobrye, pil'nuvati pro dobrye postino, a nye til'ki toti, yak prikhodzhu do vas. ditki moi, ya znovu dlya vas tyerplyu muki porodu, poki obraz khrista nye vidib'et'sya v vas! ya khotiv bi tyepyer buti v vas ta zminiti svii golos, bo mayu ya sumniv za vas. skazhit' myeni vi, shcho khochyetye buti pid zakonom: chi nye slukhaetyes' vi zakonu? bo napisano: mav avraam dvokh siniv, odnogo vid rabini, a drugogo vid vil'noi. alye toi, khto buv vid rabini, narodivsy za tilom, a khto buv vid vil'noi, za obitnitsyeyu. rozumiti tsye tryeba inakshye, bo tsye dva zapoviti: odin vid gori sinai, shcho v rabstvo narodzhe, a vin to agar. bo agar to gora sinai v arabii, a vidpovidae suchasnomu erusalimovi, yakii u rabstvi z svoimi dit'mi. a vishnii erusalim vil'nii, vin mati vsim nam! bo napisano: zvyesyelisy, nyeplidna, ti, shcho nye rodish! gukai ta vikliui ti, shcho v porodi nye muchilas', bo v polishyeni znachno bil'shye di-tyei, nikh u tiei, shcho mae vona cholovika! a vi, brattya, diti obitnitsi za isakom! alye yak i toti, khto rodivsy za tilom, pyeryesliduvav tikh, khto rodivsy za dukhom, tak samo i tyepyer. ta shcho kazhye pisannya? prozhyeni rabinyu i sina ii, bo nye budye spadkuvati sin rabini razom iz sinom vil'noi. tomu, brattya, nye sini mi rabini, alye vil'noi!

5

khristos dlya voli nas vizvoliv. tozh stiitye v nii ta nye piddavaitesya znovu v yarmo rabstva! os' ya, pavo, kazhu vam, shcho koli vi obrizuetes', to nyema vam toti zhadnoi koristi vid khrista. i svidkuyu ya znovu vsyakomu cholovikovui, yakii obrizuet'sya, shcho povinyen vin vikonati vvyes' zakon. vi, shcho zakonom vipravduetyes', polishilisya byez khrista, vidualpi vid blagodatii! bo mi v dusi z viri chyekaemo nadii pravyyednosti. bo sili nye mae v khristi isusi ani obrizannya, ani nyeobrizannya, alye vira, shcho chinna lyubov'yu. bigli vi dobrye. khto zaboroniv vam koritisya pravdi? takye pyeryekonannya nye vid togo, khto vas poklikav. trokhi rozchini kvasit' usye tisto! ya v gospodi mayu nadiyu na vas, shcho nichogo inshogo dumati nye budyetye vi. a khto vas nyepokoit', osudzhynenii budye, khoch bi vin khto buv! chogo zh, brattya, myenye shchye pyeryesliduyut', koli ya obrizannya shchye propoviduyut? toti spokusa khryesta v nishcho obyertaet'sya! o, koli b buli navit' vidsichyeni ti, khto pidburyue vas! bo vi, brattya, na volyu poklikani, alye shchob vasha volya nye stala privodom

dogodzhati tilu, a lyubov'yu sluzhiti odin odnomu!
bo vvyes' zakon v odnim slovi mistit'sya: lyubi svogo
blizhn'ogo, yak samogo syebye! koli zh vi grizyeteye ta
istye odin odnogo, to glyadit', shchob nye znishchili
vi odin odnogo! i kazhu: khodit' za dukhom, i
nye vchinitye pozhadlivosti tila, bo tilo bazhae pro-
tivnogo dukhovi, a dukh protivnogo tilu, i supro-
tivni voni odin odnomu, shchob vi chinili nye tye,
chogo khochyeteye. koli zh dukh vas provadit', to vi
nye pid zakonom. uchinki tila yavni, to e: pyerye-
lyub, nyechistist', rozpusta, idolosluzhyennya, chari,
vorozhnyechi, svarka, zazdrist', gniv, supveryechki,
nyezgodi, erylasi, zavidki, p'yanstvo, gulyanki i podib-
nye do ts'ogo. ya pro tsye popyeryedzhuyu vas,
yak i popyeryedzhav buv, shcho khto chinit' takye,
nye vspadkuyut' voni tsarstva bozhogo! a plid
dukha: lyubov, radist', mir, dovgotyerpinnya, do-
brist', milosyerdyia, vira, lagidnist', zdyyerzhlivist': za-
konu nyema na takikh! a ti, shcho khristovi is-
usovi, rozp'yali voni tilo z pozhadlivostyami ta z
pokhotyami. koli dukhom zhivymo, to i dukhom
khodimo! nye bud'mo chvanlivi, nye drazhnimo odin
odnogo, nye zaviduimo odin odnomu!

6

brattyia, yak lyudina i upadye v yakii progrikh, to
vi, dukhovni, vipravlyaitye takogo dukhom lagid-
nosti, sam syebye doglyadayuchi, shchob nye spoku-
sivsya i ti! nosit' tyagari odin odnogo, i tak vikona-
eteye zakona khristovogo. koli bo khto dumae, sh-
cho vin shchos', buvshi nishcho, sam syebye toi ob-
manyue. nyekhai kozhyen doslidzhue dilo svoe, i
todi matymye til'ki v sobi pokhvalu, a nye v in-
shomu! bo kozhyen nyestimye svii vlasnii tyagar!
a khto slova navchaet'sya, nyekhai dilit'sya vsyakim
dobrom iz navchayuchim. nye obmanyuityesya, bog
osmiyanii buti nye mozhye. bo shcho til'ki lyud-
ina posie, tye samye i pozhnye! bo khto sie dlya
vlasnogo tila svogo, toi vid tila linnya pozhnye. a
khto sie dlya dukha, toi vid dukha pozhnye zhittya
vichnye. a roblyachi dobre, nye znudzhuiemosya,
bo chasu svogo pozhnymo, koli nye oslabnymo.
tozh tomu, poki maemo chas, usim robimo dobro, a
naibil'sh odnovirnim! poglyan'tye, yakimi vyelikimi
bukvami ya napisav vam svoeyu rukoyu! usi ti, khto
bazhae khvalitisya tilom, zmushuyut' vas obrizu-
vatis', shchob til'ki voni nye buli pyeryesliduvani za
khryesta khristovogo. bo navit' i ti, khto obrizuet'sya,
sami nye zbyerigayut' zakona, a khochut', shchob
vi obrizualis', shchob khvalitisya im vashim tilom.
a shchodo myenye, to nyekhai nichim nye khva-
lyusya, khiba til'ki khryestom gospoda nashogo is-
usa khrista, shcho nim rozp'yatii svit dlya myenye,
a ya dlya svitu. bo sili nyemae ani obrizannya, ani
nyeobrizannya, a stvorinnya novye. a vsi ti, khto
pidye za tsim pravilom, mir ta milist' na nikh, i
na izrailia bozhogo! zryeshtoyu, khai nikhto nye
turbue myenye, bo noshu ya isusovi rani na tili
svoim!... blagodat' gospoda nashogo isusa khrista
nyekhai budy z dukhom vashim, brattyia! amin'.

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, svyatim, shcho v yefyesi, i virnim u khristi isusi, nyekhai budye vam blagodat' ta mir vid boga, ottsya nashogo, i gospoda isusa khrista! blagoslovnyennii bog i otyets' gospoda nashogo isusa khrista, shcho nas u khristi poblagosloviv usyakim blagoslovnyennam dukhovnim u nyebesakh, tak yak vibrav n'omu vin nas pyershye zalozhyennya svitu, shchob buli pyeryed nim mi svyati i nyeporochni, u lyubovi, pryznachivshi napyeryed, shchob nas usinoviti dlya sye-bye isusom khristom, za vpodobannam voli svoei, na khvalu slavi blagodatyi svoei, yakoyu vin obdaruvav nas v ulubyenim, shcho maemo v n'omu vidkuplyennya krov'yu iogo, proshchennyia provin, chyeryez bagatstvo blagodatyi iogo, yaku vin nam-nozhiv u nas u vsyakii pryemudrosti i rozvazhnosti, ob'yavivshi nam taemnitsyu voli svoei za svoim upodobannam, yakye postanoviv u samomu sobi, dlya uryzadzhennyia vipovnyennya chasiv, shchob usye ob'ednati v khristi, shcho na nyebi, i shcho na zyeмли. u nim, shcho v nim stali mi i spadkoemtsyami, buvshi pryznachenyi napyeryed postanovoyu togo, khto vsye chinit' za radoyu voli svoei, shchob na khvalu iogo slavi buli mi, shcho pyershye nadiyalysya na khrista. u n'omu i vi, yak pochuli buli slovo istini, evangeliyu spasinnya svogo, ta v n'ogo i uviruvai, zapyechatani stali svyatim dukhom obitnitsi, yakii e zavdatko nashogo spadku, na vikup zdobutogo, na khvalu iogo slavi! tomu i ya, prochuvshi pro vashu viru v gospoda isusa, i pro lyubov do vsikh svyatikh, nye pyeryestayu za vas dyakuvati, i v molitvakh svoikh za vas zgadyuy, shchob bog gospoda nashogo isusa khrista, otyets' slavi, dav vam dukha pryemudrosti ta vidkrittya dlya piznannya iogo, prosvitiv ochi vashogo syertsya, shchob vi zrozumili, do yakoi nadii vin vas zaklikae, i yakii bagatii iogo slavnii spadok u svyatikh, i yaka byezmirna vyelich iogo sili v nas, shcho viruemo za viyavlyennam potuzhnoi sili iogo, yaku viyaviv vin u khristi, voskryesivshi iz my-ertvikh iogo, i posadivshi na nyebi pravoruch syebye, vishchye vid usyakogo uryadu, i vladi, i sili, i panuvannya, i vsyakogo imyennya, shcho nazvanye nye til'ki v tsim vitsi, alye i u maibutn'omu. i vsye vpokoriv vin pid nogi iomu, i iogo dav naivshchye za vsye za golovu tsyerkvi, a vona iogo tilo, povnya togo, shcho vsye vsim napovnyae!

i vas, shcho myertvi buli chyeryez vashi provini i grikhi, v yakikh vi kolis' prozhivali za zvichaem viku ts'ogo, za volyeyu knyazya, shcho panue v povitri, dukha, shcho pratsyue tyepyer u nyeshukhnyanikh, mizh yakimi i usi mi prozhivali kolis' u pozhadlivostyakh nashogo tila, yak chinili volyu tila i dumok, i z prirodi buli dit'mi gnivu, yak i inshi, bog zhye, bagatii na milosyerdya, chyeryez svoyu pryvelyklu lyubov, shcho nyeyu vin nas polyubiv, i nas, shcho myertvi buli chyeryez progriki, ozhviviv razom iz khristom, spasyeni vi blagodattyu, i razom iz nim voskryesiv, i ra-

zom iz nim posadiv na nyebesnikh mistysyakh u khristi isusi, shchob u nastupnikh vikakh pokazati byezmirnye bagatstvo blagodatyi svoei v dobrosti do nas u khristi isusi. bo spasyeni vi blagodattyu chyeryez viru, a tsye nye vid vas, to dar bozhii, nye vid dil, shchob nikhto nye khvalivysya. bo mi iogo tvorivo, stvoreni v khristi isusi na dobri dila, yaki bog napyeryed prigotuvav, shchob mi v nikh pyeryebuvali. otozh, pam'yataiye, shcho vi, kolis' tilom pogani, shcho vas tak zvani rukotvorno obrizani na tili zvut' nyeobrizanimi, shcho vi togo chasu buli byez khrista, vidluchyeni vid gromadi izrail's'koi, i chuzhi zapovitam obitnitsi, nye mavshi nadii i byez boga na sviti. a tyepyer u khristi isusi vi, shcho kolis' dalyeki buli, stali bliz'ki khristovoyu krov'yu. vin bo nash mir, shcho vchiniv iz dvokh odnye i zruinuvav syeryeddinnu pyeryegorodu, vorozhnyechu, svoim tilom, vin svoeyu naukoju znishchiv zakona zapovidei, shchob z obokh zbuduvati soboyu odnogo novogo cholovika, mir chinivshi, i khryestom primiriti iz bogom obokh v odnim tili, vorozhnyechu na n'omu zabivshi. i, priishovshi, vin blagovistiv mir vam, dalyekim, i mir bliz'kim, bo oboe nim maemo pristup u dusi odnim do ottsya. otzhye, vi vzhye nye chuzhi i nye prikhod'ki, a spivgorozhani svyatim, i domashni dlya boga, zbudovani na osnovi apostoliv i prorokiv, dye narizhnim kamyenyem e sam isus khristos, shcho na n'omu vsya budivlya, ulad pobudovana, rostye v svyati kham u gospodi, shcho na n'omu i vi razom buduyetsya dukhom na osyelyu bozhu.

chyeryez tsye ya, pavlo, e v'yazyen' isusa khrista za vas, pogan, yakshcho vi til'ki chuli pro zaryadzhyen-nya bozhoi blagodatyi, shcho dlya vas myeni dana. bo myeni vidkrittyam ob'yavilas' bula taemnitsya, yak pisav ya vam korotko vishchye, z chogo mozhyyete vi, chitayuchi, piznati moe rozuminnya taemnitsi khristovoi. a vona za inshikh pokolin' nye bula ogoleshena lyuds'kim sinam, yak vidkrilas' tyepyer chyeryez dukha iogo svyatim apostolam i pro-rokam, shcho pogani spivspadkoemtsi, i odnye tilo, i spivuchasniki iogo obitnitsi v khristi isusi chyeryez evangeliyu, yakii sluzhityelyem ya stav chyeryez dar blagodatyi bozhoi, shcho dana myeni chinom sili iogo. myeni, naimyenshomu vid usikh svyatikh, dana bula otsya blagodat', blagovistiti poganam nyedoslidzhyye bagatstvo khristovye, ta visvitliti, shcho to e zaryadzhyennya taemnitsi, yaka vid vikiv zakhovana v bozi, yakii stvoriv usye, shchob tyepyer chyeryez tsyerkvu bula ogoleshena pochatkam ta vladam na nyebi nairiznisha mudrist' bozha, za vidvichnoi postanovi, yaku vin uchiniv u khristi isusi, gospodi nashim, v yakim maemo vidvagu ta dostup u nadii chyeryez viru v n'ogo. tomu to blagayu ya vas nye zanyepadati dukhom chyeryez tyerpinnya moe chyeryez vas, bo vono vasha slava. dlya togo skhilyayu kolina svoi pyeryed ottsyem, shcho vid n'ogo mae imyennya kozhyen rid na nyebi i na zyeмли, shchob vin dav vam za bagatstvom slavi svoei siloyu zmitsnitsiya chyeryez dukha iogo v cholovikov vnu-

trishnim, shchob khristos chyeryez viru zamyeshkav u vashikh syertsyakh, shchob vi, zakorinyeni i osnovani v lyubovi, zmogli zrozumiti zo vsima svyatimi, shcho to shirina i dovzhina, i glibina i vishina, i piznati khristovu lyubov, yaka pyeryevishchue znan-nya, shchob buli vi napovnyeni vsyakoyu povnotoyu bozhoyu. a tomu, khto mozhye zrobiti znachno bil'sh nad usye, chogo prosimo abo dumaemo, siloyu, shcho die v nas, tomu slava v tsyerkvi ta v khristi isusi na vsi pokolinnya na vichni viki. amin'.

4

otozh, blagayu vas ya, v'yazyen' u gospodi, shchob vi povodilisya gidno poklikannya, shcho do n'ogo poklikano vas, zo vsyakoyu pokoroyu ta lagidnistyu, z dogovotyperpinnyam, u lyubovi tyerplyachi odin odnogo, pil'nuyuchi zbyerigati ednist' dukha v soyuzi miru. odnye tilo, odin dukh, yak i buli vi poklikani v odnii nadii vashogo poklikannya. odin gospod', odna vira, odnye krishchyennya, odin bog i otyets' usikh, shcho vin nad usima, i chyeryez usikh, i v usikh. a kozhnomu z nas dana blagodat' u miru daru khristovogo. tomu i skazano: pidnyavshisya na visotu, ti polonyenikh nabrav i lyudyam dav dari! a tye, shcho pidnyavsya buv, shcho to, yak nye tye, shcho pyershye i ziishov buv do nainizhchikh mist's' zye'mli? khto ziishov buv, toi samey i pidnyavsya visoko nad usy nebyesa, shchob napovnit' vsye. i vin, otozh, nastanoviv odnikh za apostoliv, odnikh za prorokiv, a tikh za blagovisnikiv, a tikh za pastyryv ta vchityeliv, shchob prigotuvati svyatikh na dilo sluzhbi dlya zbuduvannya tila khristovogo, azh poki mi vsi nye dosyagnemo z'ednannya viri i piznannya sina bozhogo, muzha doskolnalo, u miru zrostu khristovoi povnoti, shchob bil'sh nye buli mi malolitkami, shcho khitayut'sya i zakhoplyuyut'sya vid usyakogo vitru nauki za lyuds'koyu omanoyu ta za lukavstvom do khitrogo bludu, shchob buli mi pravdomovni v lyubovi, i v us'omu zrostali v n'ogo, a vin golova, khristos. a z n'ogo vsye tilo, skladyye i zv'yazanye vsyakim dopomichnim suglobom, u miru chinnosti kozhnogo okryemogo chlyena, chinit' zrist tila na buduvannya samogo syebye lyubov'yu. otzhye, govoryu ya tse i sviddkuyu v gospodi, shchob vi bil'sh nye povodilisya, yak povodyat'sya pogani v marnoti svogo rozumu, voni zapamorochoyeni rozumom, vidchuzhyeni vid zhittya bozhogo za nyeuststvo, shcho v nikh, za stvyerdilist' ikhnikh syerdets', voni otupili i viddalisya rozpusti, shchob chiniti vsyaku nyechist' iz zazhyerlivistyyu. alye vi nye tak piznali khrista, yakhshcho vi chuli pro n'ogo, i navchilisya v nim, bo pravda v isusi, shchob vidkinuti, za pyershim postupovannyam, starogo cholovika, yakii zotlivae v zvablivikh pozhadlivostyakh, ta vidnovlyatisya dukhom vashogo rozumu, i zodyagnutisya v novogo cholovika, stvoryenogo za bogom u spravvedlivosti i svyatoshti pravdi. tomu to, nyepravdu vidkinuvshi, govorit' kozhyen pravdu do svogo blizhn'ogo, bo mi chlyeni odin dlya odnogo. gnivaityesya, ta nye grishit', sotsnye nyekhai nye zakhodit' u vashomu gnivi, i mist'sya diyavolovi nye davaitye! khto krav, nyekhai bil'shye nye kradye, a krashchye nyekhai pratsyue

ta chinit' rukami svoimi dobro, shchob mati podati nuzhdyennomu. nyekhai zhadnye slovo gnilye nye vikhodit' iz ust vashikh, alye til'ki takye, shcho do brye na potrebnnye zbuduvannya, shchob vono podalo blagodat' tim, khto chue. i nye zasmuchuitye dukha svyatogo bozhogo, yakim vi zapyechatani na dyen' vikupu. usyake podratuvannya, i gniv, i lyutist', i krik, i laika nyekhai budye vzyato vid vas razom iz usyakoyu zloboyu. a vi odin do odnogo bud'tye laskavi, milostivi, proshchayuchi odin odnomu, yak i bog chyeryez khrista vam prostiv!

5

otzhye, bud'tye nasliduvachami bogovi, yak ulyublyeni diti, i povod'tyesya v lyubovi, yak i khristos polyubiv vas, i vidav za nas samogo syebye, yak dar i zhyertvu bogovi na priemni pakhoshchi. a rozpusta ta nyechist' usyaka i zazhyerlivist' nyekhai navit' nye zgadyut'sya pomizh vami, yak lichi' svyatim, i gidota, i marnoslovstvo abo zharti, shcho nyepristoini vam, alye krashchye dyakuvannya. znaitye bo tse, shcho zhadyn rozpusnik, chi nyechistii, abo zazhyerlivii, shcho vin idolyanin, nye mae spadku v khristovomu i bozhomu tsarstvi! nyekhai vas nye zvodit' nikhto slovami marnotnimi, bo gniv bozhii prikhodit' za nikh na nyeslukhnyanikh, tozh nye bud'tye im spil'nikami! vi bo buli kolis' tyemryavoyu, tyepyer zhye vi svitlo v gospodi, povod'tyesya, yak diti svitla, bo plid svitla znakhodit'sya v kozhnii dobrosti, i pravdyednosti, i pravdi. dopyevnyaityesya, shcho priemnye dlya gospoda, i nye byerit' uchasti v nyeplidnikh dilakh tyemryavi, a krashchye i dokoryaitye. bo soromno navit' kazati pro tye, shcho roblyat' voni potaemno! usye zh tye, shcho svitlom dokoryaet'sya, stae yavnye, bo vsye, shcho yavnye stae, to svitlo. chyeryez tse to i govorit': splyachii, vstavai, i voskryesni iz myertvikh, i khristos osviliti' tyebye! otozh, uvazhaitye, shchob povoditisya obyyeryezhno, nye yak nyemudri, alye yak mudri, vikoristovuyuchi chas, dni bo lukavi! chyeryez tse nye bud'tye nyerozumni, alye rozumiitye, shcho e volya gospodnya. i nye vpivaityes' vinom, v yakomu rozpusta, alye krashchye napovnyuityes' dukhom, rozmovlyayuchi pomizh soboyu psalmami, i gimnami, i pisnyami dukhovnimi, spivayuchi i grayuchi v syerti svoemu dlya gospoda, dyakuyuchi zavzhdz za vsye bogovi i otsyevi v im'ya gospoda nashogo isusa khrista, koryachisya odin odnomu u khristovim strakh. družhini, korit'sya svoim cholovikam, yak gospodyevi, bo cholovik golova družhini, yak i khristos golova tsyerkvi, sam spastyel' tila! i yak korit'sya tsyerkva khristovi, tak i družhini svoim cholovikam u vs'omu. choloviki, lyubit' svoikh družhin, yak i khristos polyubiv tsyerkvu, i viddav za nyei syebye, shchob ii osv'yatiti, ochistivshi vodyanim kupelyem u slovi, shchob postaviti ii sobi slavnnoy tsyerkvoyu, shcho nye mae plyami chi vadi, chi chogos' takogo, alye shchob bula svyata i nyeporochna! choloviki povinni lyubiti družhin svoikh tak, yak vlasni tila, bo khto lyubit' družhinu svoyu, toi lyubit' samogo syebye. bo nikoli

nikhto nye znyenavidiv vlasnogo tila, a godue ta grie iogo, yak i khristos tsyerkvu, bo mi chlyeni tila iogo vid tila iogo i vid kostyei iogo! pokinye tomu cholovik bat'ka i matir, i pristanye do druzhini svoei, i budut' oboe voni odnim tilom. tsya taemnitsya vyelika, a ya govoryu pro khrista ta pro tsyerkvu! otzhye, nyekhai kozhyen zokryema iz vas lyubit' tak svoyu druzhinu, yak samogo syebye, a druzhina nyekhai boit'sya svogo cholovika!

6

diti, slukhaityesya svoikh bat'kiv u gospodi, bo tsye spravyedlivye! shanui svogo bat'ka ta matir tsye pyersha zapovid' z obitnitsyeyu, shchob dobre vyelosya tobi, i shchob ti buv na zyeqli dovgoitnii! a bat'ki, nye dratuitye dityei svoikh, a vikhovuitye ikh v napominanni i ostyeryezhyenni bozhomu! rabi, slukhaityesya tilyesnikh paniv zo strakhom i tryemtinnyam u prostoti syertsya vashogo, yak khrista! nye pratsyuitye til'ki pro lyuds'kye oko, nyemov cholovikovgodniki, a yak rabi khristovi, chinit' vid dushi volyu bozhu, sluzhit' iz zichlivisty, nyemov gospodyevi, a nye lyudyam! znaitye, shcho kozhyen, koli zrobit' shcho dobre, tye samye odyerzhit' vid gospoda, chi to rab, chi to vil'nii. a pani, chinit' im tye samye, zanyekhayuitye pogrozi, znaitye, shcho dlya vas i dlya nikh e na nyebi gospod', a vin na oblichchya nye divit'sya! naryeshti, moi brati, zmitsnyaityesya gospodom ta mogutnistyu sili iogo! zodyagnit'sya v povnu bozhu zbroyu, shchob mogli vi stati proti khitroshchiv diyavol's'kikh. bo mi nye maemo borot'bi proti krovi ta tila, alye proti pochatkiv, proti vladi, proti svitopravityeliv tsiei tyemryavi, proti pidnyebyesnikh dukhiv zlobi. chyeryez tsye viz'mit' povnu bozhu zbroyu, shchob mogli vi dati opir dnya zlogo, i, vsye vikonavshi, vitrimati. otzhye, stiitye, pidpyeryezavshi styegna svoi pravdoyu, i zodyagnuvshis' u bronyu pravyny, i vzuvschi nogi v gotovist' evangyelii miru. a naibil'sh nad usye viz'mit' shchita viri, yakim zmozhyetye pogasiti vsi oghnyenni strili lukavogo. viz'mit' i sholoma spasynnya, i myecha dukhovnogo, yakii e slovo bozhye. usyakoyu molitvoyu i blagannyam kozhnogo chasu molit'sya dukhom, a dlya togo pil'nuitye z povnoyu vitrivalistyu ta molitvoyu za vsikh svyatikh, i za myenye, shchob danye bulo myeni slovo vidkriti usta svoi, i zo smilivisty provishchati taemnitsyu evangyelii, dlya yakoi posol ya v kaidanakh, shchob smilivo pro nyei zvischati, yak nalyezhit' myeni. a shchob znali i vi shchos' pro myenye, ta shcho ya roblyu, to vsye vam rozpovist' tikhik, ulyublyenii brat i v gospodi virnii sluzhityel', yakogo poslav ya do vas na tsye samye, shchob dovidalisya vi pro nas, i shchob vashi syertsya vin potishiv. mir bratam i lyubov iz viroyu vid boga ottsya i gospoda isusa khrista! blagodat' zo vsima, shcho nyezminno lyublyat' gospoda nashogo isusa khrista! amin'.

pavlo i timofii, rabi khrista isusa, do vsikh svy-atikh u khristi isusi, shcho znakhodyat'sya v fili-pakh, z episkopami ta diyakonami: blagodat' vam i mir vid boga, ottsya nashogo, i gospoda isusa khrista! dyakuyu bogovi svoemu pri kozhnii zgdatsi pro vas, i zavzhdi v usyakkii molitvi svoii za vsikh vas chinyu ya molitvu z radoshchami, za uchast' vashu v evangylii vid pyershogo dnya azh dotyepyer. ya pyevnii togo, shcho toi, khto v vas rozpochav dobre dilo, vikonae iogo azh do dnya khrista isusa. bo to spravvedливо myeni dumati tsye pro vsikh vas, bo ya mayu vas u syertsy, a vi vsi v kaidanakh moikh, i v oboroni, i v utvyerdzhyenni evangylii spil'niki moi v blagodati. bo bog myeni svidok, shcho tuzhu ya za vami vsima v syerdych-nii lyubovi khrista isusa. i molyus' ya pro tye, shchob vasha lyubov primnozhalas' shchye bil'shye ta bil'shye v piznanni i usyakim doslidzhyenni, shchob vi doslidzhuvali tye, shcho krashchye, shchob chisti ta tsiili buli khristovogo dnya, napovnyeni plodiv prayednosti chyeryez isusa khrista, na slavu ta na khvalu bozhu. bazhayu zh ya, brattya, shchob vi-dali vi, shcho tye, shcho stalos' myeni, viishlo bil'shye na uspikh evangylii, bo v usii pryetorii ta vsim in-shim stali vidomi kaidani moi za khrista. a bagato brativ u gospodi chyeryez kaidani moi posmilili ta shchye bil'shye vidvazhiliysa vzhov bozhye vzhvshchati byezstrashno. odni, pravda, i chyeryez zazdroshchi ta kolotnyechu, drugi zh iz dobroj voli khrista propoviduyut'; a inshi z lyubovi, znayuchi, shcho ya postavlyeni na oboronu evangylii; a inshi chyeryez pidstup vzhvshchayut' khrista nyeshchiro, dumayuchi, shcho dodadat' tyagaru do kaidaniv moikh. alye shcho zh? u vsyakomu razi, chi oblundno, chi shchiro, khristos propoviduet'sya, a tim ya radiyu ta i vami raditi. bo znayu, shcho tsye budye myeni na spasin-nya chyeryez vashu molitvu i dopomogu dukha isusa khrista, chyeryez chyekannya i nadiyu moyu, shcho ya ni v chomu nye budu posoromlyenii, alye tsiloyu smilivisty, yak zavzhdi, tak i tyepyer khristos budye zvyelichenii u tili moim, chi to zhittiyam, chi to smy-ertyu. bo dlya myenye zhittya to khristos, a smyert' to nadbannya. a koli zhittya v tili to dlya myenye plid dila, to nye znayu, shcho vibrati. tyagnut' myenye odnye i drugye, khoch ya mayu bazhannya pomyerti ta buti z khristom, bo tsye znachno lipshye. a shchob polishatisya v tili, to tsye potrebish radi vas. i otsye znayu pyevno, shcho zalishus' ya, i probuva-timu z vami vsima vam na korist' ta na radoshchi v viri, shchob vasha khvala chyeryez myenye prim-nozhiliysa v khristi isusi, koli znovu priidu ya do vas. til'ki zhivit' zgidno z khristovoyu evangyeliyu, shchob, chi priidu ya i pobachu vas, chi i nye bu-vshi pochuv ya pro vas, shcho vi stoitye v odnim dusi, boryuchis' odnodushno za viru evangel's'ku, i ni v chomu nye boyachisya protivnikiv; tsye im dokaz zagibelyi, vam zhye spasinnya. a tsye vid boga! bo vchyneno vam za khrista dobrodiistvo, nye til'ki viruvati v n'ogo, alye i strazhdati za n'ogo, mayuchi taku samu borot'bu, yaku vi bachili v myeni, a tyepyer chuetye pro myenye.

otozh, koli e v khristi yaka zaokhota, koli e yaka potikha lyubovi, koli e yaka spil'nota dukha, koli e yake syertsye ta milosyerdya, to dopovnit' radist' moyu: shchob dumali vi odnye i tye, shchob mali tu samu lyubov, odnu zgodu i odin rozum! nye ro-bit' nichogo pidstupom abo z chvanlivosti, alye v pokori maitye odin odnogo za bil'shogo vid syebye. nyekhai kozhyen dbae nye pro svoje, alye kozhyen i pro inshikh. nyekhai u vas budut' ti sami dumki, shcho i u khristi isusi! vin, buvshi v bozhii podobi, nye vvazhav za zakhvat buti bogovi rivnim, alye vin umaliv samogo syebye, priinyavshi vyglyad raba, stavshi podobnim do lyudini; i podoboyi stavshi, yak lyudina, vin upokoriv syebye, buvshi slukhnyanii azh do smyerti, i to smyerti khryesnoi... tomu i bog po-vishchiv iogo, ta dav iomu im'ya, shcho vishchye nad kozhnye im'ya, shchob pyeryed isusovim im'yam vk-lonyalosya kozhnye kolino nyebyesnikh, i zymenikh, i pidzymenikh, i shchob kozhyen yazik viznavav: isus khristos to gospod', na slavu boga ottsya! otozh, moi lyubi, yak vi zavzhdi slukhnyanii buli nye til'ki v moii prisutnosti, alye znachno bil'shye tyepyer, u moii vidsutnosti, zo strakhom i tryemtinnyam viko-nuitye svoje spasinnya. bo to bog viklikae v vas i khotinnya, i chin za dobroyu voleyu svoeyu. ro-bit' usye byez narikannya ta sumnivu, shchob buli vi byezdoganni ta shchiri, nyevinni diti bozhi syeryed lukavogo ta rozpusnogo rodu, shcho v n'omu vi syae-tye, yak svitla v sviti, dodyerzhuyuchi slovo zhittya na pokhvalu myeni v dyen' khrista, shcho ya big nye nadarmo, shcho ya pratsyuvav nye nadarmo. ta khoch i stayu ya zhyertvoyu pri zhyertvi i pri sluzhbi vashoi viri, ya radiyu ta tishusya razom iz vami vsima. tishytes' tim samim i vi, i tishytesya razom zo mnoyu! nadiyusa v gospodi isusi nyezabarom poslato do vas timofiya, shchob i ya zmitsniv dukhom, roziznavshi pro vas. bo ya odnodumtsya nye mayu ni odnogo, shchob shchirishye podbav vin pro vas. usi bo shukayut' svogo, a nye khristovogo isusovogo. ta vi znaetye dosvid iogo, bo vin, nyemov bat'kovi sin, zo mnoyu sluzhiv dlya evangylii. otzhye, mayu nadiyu nyegaino poslato ts'ogo, yak til'ki dovidayusya, shcho budye zo mnoyu. alye v gospodi mayu nadiyu, shcho i sam nyezabarom pribudu do vas. alye ya vvazhav za potrebne poslato do vas brata yepafrodita, svogo spivrobitnika ta spivboiovnika, vashogo apos-tola i sluzhityelya v potrebi moii, bo vin pobivavsvya za vami vsima, i sumuvav chyeryez tye, shcho vi chuli, shcho vin khvoruvav. bo smyertel'no vin buv khvoruvav. alye zmiluvavsvya bog nad nim, i nye til'ki nad nim, alye i nado mnoyu, shchob ya smutku na smutok nye mav. otozh, tim shvid-she poslav ya iogo, shchob tishilis' vi, iogo znovu pobachivshi, i shchob byez smutku ya buv. tozh pri-imit' iogo v gospodi z povnoyu radistyu, i maitye v poshani takikh, bo za dilo khristovye nablizivsvya buv azh do smyerti, narazhayuchi na nyebezpyeku zhittya, shchob dopovniti vash nyestatok sluzhinnya dlya myenye.

zryeshtoyu, brattya moi, radiiye u gospodi! pisati vam tye samye nye prikro myeni, a dlya vas tsye navchal'nye. styeryezhit'sya sobak, styeryezhit'sya pratsivnikiv likhikh, styeryezhit'sya obrizannyya! bo obrizannyya to mi, shcho sluzhimo bogovi dukhom, a khvalimosya khristom isusom, i nye kladyemo nadii na tilo, khoch i ya mig bi mati nadiyu na tilo. yak khto inshii na tilo nadiyatis' dumaе, to tim bil'shye ya, obrizanii vos'mogo dnya, z rodu izrailya, z plyemyeni vyenyaminovogo, evryei iz evryeiv, farisyei za zakonom. chyeryez gorlivist' ya buv pyeryesliduvav tserkvu, buvshi nyevinnii, shchodo pravdi v zakoni. alye tye, shcho dlya myenye bulo za nadbannyya, tye radi khrista ya za vtratu vvazhav. tozh usye ya vvazhayu za vtratu radi pyeryevazhnogo poznannyya khrista isusa, mogo gospoda, shcho ya radi n'ogo vidmovivsyа vs'ogo, i vvazhayu vsye za smittyа, shchob pridbati khrista, shchob znaitisya v nim nye z vlasnoyu pravvednistyu, yaka vid zakonu, alye z tieyu, shcho z viri v khrista, pravvednistyu vid boga za viroyu, shchob piznati iogo i silu iogo voskryesenyi, ta uchast' u mukakh iogo, upodoblyuyuchis' iogo smyerti, abi dosyagnuti yakos' voskryesennyi za myertvikh. nye tomu, shcho ya vzhye dosyagnuv, abo vzhye vdoskonalivsyа, alye pragnu, chi nye dosyagnu ya togo, chim i khristos isus dosyagnuv buv myenye. brattyа, ya syebye nye vvazhayu, shcho ya dosyagnuv. ta til'ki, zabuvayuchi tye, shcho pozadu, i spishachi do togo, shcho popyeryedu, ya zhyenus' do myeti za nagorodoyu visokogo pokliku bozhogo v khristi isusi. tozh usi, khto doskonalii, dumaimo tsye; koli zh dumaetye vi shchos' inshye, to bog vam vidkrie i tsye. ta do chogo diishli mi, postupaimo v tim samim dali. bud'tye do myenye podibni, brattyа, i divit'sya na tikh, khto povodit'sya tak, yak maetye vi za vzir nas. bagato bo khto, shcho pro nikh ya vam chasto kazav, a tyepyer govoryu navit' plachuchi, povodyat'sya, yak vorogi khryesta khristovogo. ikhnii kinyets' to zagibil', shlunok ikhnii bog, a slava v ikhn'omu soromi... voni dumayut' til'ki pro zymenye! zhittya zh nashye na nyebyesakh, zvidki zhdyemo i spacityela, gospoda isusa khrista, yakii pyeryeminit' tilo nashogo ponizhyennyya, shchob stalo podibnye do slavnogo tila iogo, siloyu, yakoyu vin mozhye i vsye pidkoriti sobi.

otozh, moi brattyа ulyublyeni, za yakimi tak sil'no tuzhu, moyа radostye i vynchye, tak u gospodi stiitye, ulyublyeni! blagayu yevodiyu, blagayu i sintikhiyu dumati odnakovo v gospodi. tak, blagayu i tyebye, tovarishu virnii, dopomagai tim, khto v borot'bi za evangyeliyu pomagali myeni ta klimyentovi i inshim moim spivrobitnikam, yakikh imyennyya zapisani v knizi zhittya. radiiye v gospodi zavsidi, i znovu kazhu: radiiye! vasha lagidnist' khai budye vidoma vsim lyudyam. gospod' bliz'ko! ni pro shcho nye turbuities', a v us'omu nyekhai viyavlyayut'sya bogovi vashi bazhannyya molitvoyu i prokhannyam z podyakoyu. i mir bozhii, shcho vishchii vid usyakogo

rozumu, khai byeryezhye syertsya vashi ta vashi dumki u khristi isusi. naostanku, brattyа, shcho til'ki pravdivye, shcho til'ki chyесnye, shcho til'ki pravvednye, shcho til'ki chistye, shcho til'ki lyubye, shcho til'ki gidnye khvali, koli yaka chyесnota, koli yaka pokhvala, dumaitye pro tsye! chogo vi vid myenye i navchilisya, i priinyali, i chuli ta bachili, robii' tye! i bog miru budye z vami! ya vye!mi potishivsyа v gospodi, shcho spravdi vi vzhye novikh sil nabuli pikluvatis' pro myenye; vi i davnish pikluvalis', ta chasu spriyatlivogo vi nye mali. nye za nyestatkom kazhu, bo navchivsyа ya buti zadovolenim iz togo, shcho mayu. umiyu ya i buti v upokoryenni, umiyu buti i u dostatku. ya privchivsyа do vs'ogo i u vsim: nasishchatisya i golod tyerpiti, mati dostatok i buti v nyedostachi. ya vsye mozhu v tim, khto myenye pidkriplyae, v isusi khristi. tozh vi dobre зробili, shcho uchast' uzyali v moim gori. i znaetye i vi, filip'yani, shcho na pochatku blagovistya, koli ya z makyedonii viishov, nye priluchilas' bula zhadna tserkva do spravi davannyya i priimannyya dlya myenye, sami til'ki vi, shcho i raz, i vdruge myeni na potryebi moi posilali i do solunya. kazhu tsye nye tomu, shchob shukav ya davannyya, ya shukayu plodu, shcho primnozhuet'sya na rich vashu. ta vsye ya odyerzhav, i mayu dostatok. mayu povno, priinyavshi vid yepafrodita, shcho vi poslali, yak pakhoshschi zapashni, zhyertvu priemnu, bogovi vgodnu. a mii bog nyekhai vipovnit' vashu vsyaku potryebu za svoim bagatstvom u slavi, u khristi isusi. a bogovi i nashomu ottsyevi slava na viki vikiv. amin'. vitaitye kozhnogo svyatogo u khristi isusi. vitayut' vas brattyа, prisutni zo mnoyu. vitayut' vas usi svyati, a naibil'shye ti, khto z kyesaryevogo domu. blagodat' gospoda isusa khrista zo vsima vami! amin'.

pavlo, iz voli bozhoi apostol khrista isusa, i brat timofiii do svyatikh i virnikh brativ u khristi, shcho v kolosakh: blagodat' vam i mir vid boga, ottsya nashogo! mi dyakuemo bogovi, ottsyevi gospoda nashogo isusa khrista, zavzhdi za vas molyachis', prouchvshi pro vashu viru v khrista isusa ta pro lyubov, yaku maetye do vsikh svyatikh chyeryez nadiyu, prigotovanu v nyebi dlya vas, shcho pro nyei davnishye vi chuli v slovi istini evangylii, shcho do vas pribula, i na tsilomu sviti plodonosna i rostye, yak i v vas, z togo dnya, koli vi pochuli i piznali blagodat' bozhu v pravdi. otak vi i navchilisya vid yepafra, ulyublyenogo spivrobotnika nashogo, shcho za vas vin vernii sluzhityel' khrista, shcho i vyjaviv nam pro vashu dukhovnu lyubov. chyeryez tsye to i mi z togo dnya, yak pochuli, nye pyeryestaemo molitis' za vas ta prositi, shchob dlya piznannya voli iogo buli vi napovneni vsyakoyu mudristyu i rozumom dukhovnim, shchob vi povodilisya nalyezhno shchodo gospoda v usyakomu dogodzhenni, v usyakomu dobromu dili prinosyachi plid i zrostayuchi v piznanni boga, zmitsnyayuchis' usyakoyu siloyu za moguchistyu slavi iogo dlya vsyakoi vitrivalosti i dovgotyerpinnya z radistyu, dyakuyuchi ottsyevi, shcho vchiniv nas dostoinimi uchasti v spadshchini svyatikh u svitli, shcho vizvoliv nas iz vladi tyemryavi i pyeryestaviv nas do tsarstva svogo ulyublyenogo sina, v yakim maemo vidkupyennya i proshchyennya grikhiv. vin e obraz nyevidimogo boga, rodzhyenii pyersh usyakogo tvoriva. bo to nim stvoreno vsye na nyebi i na zymli, vidimye i nyevidimye, chi to pryestoli, chi to gospodstva, chi to vladi, chi to nachal'stva, usye chyeryez n'ogo i dlya n'ogo stvoreno! a vin e pyershii vid us'ogo, i vsye nim stoit'. i vin golova tila, tsyerkvi. vin pochatok, pyervorodzhyenii z myertvikh, shchob u vs'omu vin mav pyershyenstvo. bo vgodno bulo, shchob u nim pyeryebuvala vsya povnota, i shchob nim poednati z soboyu vsye, primirivshi krov'v khryesta iogo, chyeryez n'ogo, chi to zymnyie, chi to nyebyesnye. i vas, shcho buli kolis' vidchuzhyeni i vorogi dumkoyu v zlikh uchinkakh, tyepyer zhye primiriv smyertyu v lyuds'kim tili iogo, shchob uchiniti vas svyatimi, i nyeporochnimi, i nyepovinnimi pyeryed soboyu, yakshcho til'ki probuvaetye v viri tyerdi ta stali, i nye vidpadaetye vid nadii evangylii, shcho vi chuli ii, yaka propovidana vs'omu stvorinnyu pid nyebom, yakii ya, pavlo, stav sluzhityelyem. tyepyer ya radiyu v strazhdannayakh svoikh za vas, i dopovnyuyu nyedostachu skorbotoi khristovoi v tili svoim za tilo iogo, shcho vono tsyerkva; yakii ya stav sluzhityelyem za bozhim zaryadzhennyam, shcho dlya vas myeni danye, shchob vikonati slovo bozhye, taemnitsyu, zakhovanu vid vikiv i pokolin', a tyepyer vyjavlyenu iogo svyatim, shcho im bog zakhotov pokazati, yakye bagatstvo slavi tsiei taemnitsi mizh poganami, a vona khristos u vas, nadiya slavi! iogo mi propoviduemo, nagaduyuchi kozhnii lyudini i navchayuchi kozhnu lyudinu vsyakoi mudrosti, shchob uchiniti kozhnu lyudinu doskonaloyu v khristi. u tomu i pratsyuyu ya, boryuchisya siloyu iogo, yaka

sil'no die v myeni.

2

ya khochu, shchob vi znali, yaku vyeliku borot'bu ya mayu za vas i za tikh, khto v laodikii, i za vsikh, khto nye bachiv mogo tilyesnego oblichchya. khai potishat'sya ikhni syertsya, u lyubovi poednani, dlya vsyakogo bagatstva povnogo rozuminnya, dlya piznannya taemnitsi boga, khrista, v yakomu vsi skarbi pryemudrosti i piznannya zakhovani. a tsye govoryu, shchob nikhto vas nye zviv fal'shivimi dovodami pri supyeryechtsi. bo khoch tilom ya i nyeprisutnyi, ta dukhom ya z vami, i z radistyu bachu vash porjadok ta tyverdist' vashoi viri v khrista. otzhye, yak vi priinyali buli khrista isusa gospoda, tak i v n'omu khodit', buvshi vkorineni i zbudovani na n'omu, ta zmitsnyeni v viri, yak vas navchyeno, zbagachuyuchis' u nii z podyakoyu. styeryezhit'sya, shchob nikhto vas nye zviv filosofieyu ta marnoyu omanoyu za pyeryedannym lyuds'kim, za stikhiyami svitu, a nye za khristom, bo v n'omu tilyesno zhivye vsya povnota bozhystva. i vi maetye v nim povnotu, a vin golova vsyakoi vladi i nachal'stva. vi v n'omu buli i obrizani nyerukotvornim obrizannym, skinuvshi lyuds'kye tilo grikhovnye v khristovim obrizanni. vi buli z nim pokhovani u khryshchyenni, u n'omu vi i razom voskryesli chyeryez viru v silu boga, shcho vin z myertvikh iogo voskryesiv. i vas, shcho myertvi buli v grikhakh ta v nyeobrizanni vashogo tila, vin ozhiviv razom iz nim, prostivshi usi grikhi, znishchivshi rukopisannya na nas, shcho nakazami bulo proti nas, vin iz syeredini vzyav iogo ta i pribiv iogo na khryesti, rozzbroivshi vladi i nachal'stva, smilivo ikh viviv na posmikhovis'ko, pyeryemigshi ikh na khryesti! tozh, khai nikhto vas nye sudit' za izhu, chi za pitvo, chi za chyergovye svyato, chi za novomisyachchya, chi za suboti, bo tsye tin' maibutn'ogo, a tilo khristovye. nyekhai vas nye zvodit' nikhto udavanoyu pokoroyu ta sluzhboyu angolam, vdayuchisya do togo, chogo nye bachiv, nyerozvazhno nadimayuchis' svoim tilyesnim rozumom, a nye trimachis' golovi, vid yakoi vsye tilo, suglobami i z'vazyami z'ednanye i zmitsnyenye, rostye zrostom bozhim. otozh, yak vi vmyerli z khristom dlya stikhii svitu, to chogo vi, nyemov ti, khto v sviti zhivye, pristaeetye na postanovi: nye dotikaista, ani izh, ani rukhai, bo to vsye znishchit'sya, yak uzhi-vati iogo, za prikazami ta naukoyu lyuds'koyu. vono zh mae vid mudrosti v samovil'nii sluzhbi i pokori ta v znyesilyuvanni tila, ta nye mae yakogos' znachyennya, khibha shchodo nasichyennya tila.

3

otozh, koli vi voskryesli z khristom, to shukaitye togo, shcho vgori, dye sidit' khristos po bozhii pravitsi. dumaite pro tye, shcho vgori, a nye pro tye, shcho na zymli. bozh z vmyerli, a zhittya vashye skhovanye v bozi z khristom. koli z'yavit'sya khristos, nashye zhittya, todi z'yavitiesya z nim u slavi i vi. otozh, myertvit' vashi zymni chlyeni: roz-

pustu, nyechist', pristrast', likhu pozhadlivist' ta z-zhyerlivist', shcho vona idolosluzhnyennya, bo gniv bozhii prikhodit' za nikh na nyeslukknyanikh. i vi pomizh nimi khodili kolis', yak zhili pomizh nimi. tyepyer zhye vidkin'tye i vi vsye otye: gniv, lyutist', zlobu, bogoznyevagu, byezsoromni slova z vashikh ust. nye kazhit' nyepravdi odin na odnogo, yakshcho skinuli z syebye lyudinu starodavnyu z ii vchinkami, ta zodyagnulisya v novu, shcho vidnovlyuet'sya dlya piznannya za obrazom stvorityela ii, dye nyema ani gyllyena, ani yudyeia, obrizannya ta nyeobrizannya, varvara, skita, raba, vil'nogo, alye vsye ta v us'omu khristos! otozh, zodyagnit'sya, yak bozhi vibrantsi, svyati ta ulyublyeni, u shchirye milosyerdya, dobrotlivist', pokoru, lagidnist', dovgotyerpinnya. terpit' odin odnogo, i proshchaitye sobi, koli b mav khto na kogo oskarzhyennya. yak i khristos vam prostiv, robit' tak i vi! a nad usim tim zodyagnit'sya v lyubov, shcho vona soyuz doskonalosti! i nyekhai mir bozhii panue u vashikh syertsyakh, do yakogo i buli vi poklikani v odnomu tili. i vdyachnimi bud'tye! slovo khristovye nyekhai probuvae v vas ryasno, u vsyakii pryemudrosti. navchaitye ta napoumlyaitye samikh syebye! vdyachno spivaitye u vashikh syertsyakh gospodyevi psalmi, gimni, dukhovni pismi! i vsye, shcho til'ki robitye slovom chi dilom, usye robit' u im'ya gospoda isusa, dyakuyuchi chyeryez n'ogo bogovi i ottsyevi. druzhini, slukhaityesya cholovikiv svoikh, yak litysye to v gospodi! choloviki, lyubit' druzhin svoikh, i nye bud'tye suvori do nikh! diti, bud'tye slukhnyani v us'omu bat'kam, bo tsye gospodyevi priemnye! bat'ki, nye dratuitye dityei svoikh, shchob na dusi nye vpali voni! rabi, slukhaityesya v us'omu tilyesnikh paniv, i nye pratsyuitye til'ki pro lyuds'kye oko, nyemov pidlyeshchuyuchis', alye v prostoti syertsya, boyachisya boga! i vsye, shcho til'ki chinitye, robit' vid dushi, nyemov gospodyevi, a nye lyudyam! znaitye, shcho vid gospoda priimyetye v nagorodu spadshchinu, bo sluzhitye vi gospodyevi khristovi. a khto krivdit', toi odyerzhit' za svoyu krivdu. bo nye divit'sya bog na osobu!

4

pani, viyavlyaitye do rabiv spravyedlivist' ta rivnist', i znaitye, shcho i dlya vas e na nyebi gospod'! bud'tye trivali v molitvi, i pil'nuitye z podyakoyu v nii! molit'sya razom i za nas, shchob bog nam vidchyniv dyeri slova, zvishchati taemnitsyu khristovu, shcho za nyei ya i zv'yazanii, shchob z'yaviv ya ii, yak zvishchati nalyezhit' myeni. povod'tyesya mudro z chuzhimi, vikoristovuyuchi chas. slovo vashye nyekhai budye zavzhd i laskavye, pripravyenye sillyu, shchob vi znali, yak vi maetye kozhnomu vidpovidati. shcho zo mnoyu, to vsye vam rozpovist' tikhik, ulyublyenii brat i virnii sluzhityel' i spivrobitnik u gospodi. ya samye na tye iogo vislav do vas, shchob dovidalis' vi pro nas, i shchob vashi syertsya vin potishiv, iz onisimom, virnim ta ulyublyenim bratom, yakii z-pomizh vas. voni vsye vam rozpovidyat', shcho diet'sya tut. pozdorovlyue vas aristarkh, uv'yaznyenii razom zo mnoyu, i marko, nyebizh varnavin, shcho pro n'ogo vi distali

nakazi; yak priidye do vas, to priimit' iogo, tyezh isus, na prizvishchye yust, voni iz obrizanikh. dlya bozhogo tsarstva edini voni spivrobitniki, shcho buli myeni vtikhoyu. pozdorovlyue vas yepafas, shcho z vashikh, rab khrista isusa. vin zavzhd obstoyue vas u molitvakh, shchob vi doskonali buli ta napovnyeni vsyakoyu bozhoyu volyeu. i ya svidchu za n'ogo, shcho vin mae vyeliky gorlivist' pro vas ta pro tikh, shcho znakhodyat'sya v laodikii ta v gierapoli. vitae vas luka, ulyublyenii likar, ta dimas. privitaitye brat'iv, shcho v laodikii, i nimfana, i tsyerkvu domashnyu iogo. i yak budye prochitanii list tsyei u vas, to zrobit', shchob prochitanii buv vin takozh u tsyerkvi laodikii'skii, a togo, shcho napisanii z laodikii, prochitaitye i vi. ta skazhit' arkipovi: doglyadai togo sluzhinnya, shcho priinyav iogo v gospodi, shchob ti iogo vikonav! privitannya moeyu rukoyu pavlovoyu. pam'yataitye pro puta moi! blagodat' bozha nyekhai budye z vami! amin'.

1

pavlo i siluan ta timofii do tsyerkvi soluns'koi v bozi ottsi i gospodi isusi khristi: blagodat' vam i mir! mi dyakuemo bogovi zavzhdi za vsikh vas, zgaduuyuchi vas u nashikh molitvakh. mi zgaduemo byezpyeryestanku pro vashye dilo viri, i pro pratsyu lyubovi, i pro tyerpinnya nadii na gospoda nashogo isusa khrista, pyeryed bogom i ottsyem nashim, znayuchi, bogom ulyublyeni brattya, pro vashye obrannya. bo nasha evangeliya nye bula dlya vas til'ki u slovi, a i u sili, i v dusi svyatim, i z vyelikim upyevnyennym, yak znaetye vi, yaki mi buli pomizh vami dlya vas. i vi stali nasliduvachi nam i gospodyevi, slovo priinyavshi v vyelikomu utiskovi z radistyu dukha svyatogo, tak shcho vi stali vzirtsyem dlya vsikh viruyuchikh u makyedonii ta v akhai. bo pronyeslosya slovo gospodne vid vas nye til'ki v makyedonii ta v akhai, a i do kozhnogo mista priishla vasha vira v boga, tak shcho vam nyepotribno kazati chogos'. voni bo zvishchayut' pro nas, yakii buv prikhid nash do vas, i yak vi navyernulis' do boga vid idoliv, shchob sluzhiti zhivomu i pravdivomu bogovi, i z nyeba ochikuvati sina iogo, shcho iogo voskryesiv vin iz myertvikh, isusa, shcho vizvolue nas vid maibutn'ogo gnivu.

2

sami bo vi znaetye, brattya, prikhid nash do vas, shcho nye marnii vin buv. ta khoch mi natyerpilisya pyeryed tim, i diznali znyevagi v filipakh, yak znaetye, protye mi vidvazhilisya v nashim bozi zvishchati vam bozhu evangeliyu z vyelikoyu borot'boyu. bo poklikannya nashye bulo nye z obmani, ani z nyechistosti, ani vid lukavstva, alye, yak bog viznav nas gid-nimi, shchob nam doruchiti evangeliyu, mi gov-orimo tak, nye lyudyam dogodzhuyuchi, alye bogovi, shcho viprobovue nashi syertsya. mi slova pid-lyeslivogo nye vzhivali nikoli, yak znaetye, i nye vinni v zazhyerlivosti. bog svidok tomu! nye shukaemo mi slavi v lyudyei, ani v vas, ani v inshikh. khoch mogli mi potuzhnimi buti, yak khristovi apostoli, alye mi syeryed vas buli tikhi, nyemov goduval'nitsya ta, yaka doglyadae dityei svoikh. tak buvshi laskavi do vas, khotili mi vam pyeryedati nye til'ki bozhu evangeliyu, alye i dushi svoi, bo buli vi ulyublyeni nam. bo vi pam'yataetye, brattya, nashye strud-nyennya i utomu: dyen' i nich mi robili, shchob zhadnogo z vas nye obtyazhiti, i propoviduvati vam bozhu evangeliyu. vi svidki ta bog, yak svyato, i pravyedno, i byezdoganno povodilisya mi mizh vami, viruyuchimi! bozh znaetye vi, yak kozhnogo z vas, nyemov bat'ko dityei svoikh vlasnikh, prosili mi vas, i namovlyuvati ta pokazuvali, shchob vi gidno povodilisya pyeryed bogom, shcho poklikav vas u svoje tsarstvo ta v slavu. tomu to i mi dyakuemo bogovi byezpyeryestanku, shcho, priinyavshi pochutye vid nas slovo bozhye, priinyali vi nye yak slovo lyuds'kye, alye yak pravdivo to e slovo bozhye, shcho i die v vas, viruyuchikh. bo stali vi, brattya, nasliduvachami tsyerkvam bozhim, shcho v yudyei v khristi isusi, bo tye samye i vi buli vityerpili vid svoikh zymlyakiv, yak i ti vid yudyeiv, shcho v bili

voni i gospoda isusa, i prorokiv iogo, i vignali nas, i bogovi nye dogodzhayut', i suprotivni vsim lyudyam. voni zaboronyayut' nam govoriti poganam, shchob spaslisya, shchob tim dopovnyati im zavzhdi provini svoi. alye bozhii gniv ikh spitkae vkints! a mi, brattya, na korotkii chasok rozluchivshisya z vami litsyem, a nye syertsyem, tim iz bil'shim bazhannym silkuvalis' pobachiti vashye litsye. tim to do vas mi khotili priti, ya, pavlo, raz i dvichi, alye satana pyeryeshkodiv buv nam. bo khto nam nadiya, chi radist', chi vinok pokhvali? khiba zh to i nye vi pyeryed gospodom nashim isusom v iogo prikhodi? bo vi nasha slava ta radist'!

3

tomu to, nye styerpivshi bil'shye, mi skhotili zo-statisya v atyenukh sami, i poslali timofiya, nashogo brata i sluzhityela bozhogo v khristovii evangeliu, shchob upyevniti vas ta potishiti v vashii viri, shchob ani odin nye khitavsy v tsim gori. sami bo vi znaetye, shcho na tye nas priznachyeno. bo koli mi buli v vas, to kazali vam napyeryed, shcho maemo strazhdati, yak i stalos', i znaetye vi. tomu i ya, nye styerpivshi bil'shye, poslav dovidatis' pro vashu viru, shchob chasom spokusnik vas nye spokusiv, i trud nash nye stavsy b daryemni. a tyepyer, yak vyer-nuvsya vid vas timofii i prisin nam radisnu zvistku pro viru ta vashu lyubov, i shcho zavzhdi vi mae-tye dobru pam'yat' pro nas, i bazhaetye bachiti nas, yak i mi vas, chyeryez tye mi potishilis', brattya, za vas, u vsyakomu gori ta v nashii nuzhdi, radi vashoi viri. bo tyepyer mi zhiviyemo, yakshcho v gospodi vi stoitye! yaku bo podyaku mi mozhyemo bogovi dati za vas, za vsyu radist', shcho nyeyu mi tishi-mosya radi vas pyeryed nashim bogom? mi vdyen' ta vnochii ryevno molimosya, shchob pobachiti vashye litsye ta dopovniti tye, chogo nye vistachae vashii viri. sam zhye bog i otyets' nash, i gospod' nash isus nyekhai virivnyae nashu dorogu do vas! a v vas khai primnozhit' gospod', i nyekhai zbagachit' vashu lyubov odin do odnogo, i do vsikh, yak i nasha e do vas! nyekhai vin zmitsnit' syertsya vashi nyevin-nimi v svyatosti pyeryed bogom i nashim ottsyem, pri prikhodi gospoda nashogo isusa z usima svyatimi iogo!

4

a dali, brattya, prosimo vas ta blagaemo v gospodi is-usi, shchob, yak priinyali vi vid nas, yak nalyezhit' povoditis' vam ta dogodzhuvati bogovi, yak vi i povoditiesya, shchob u tomu shchye bil'shye zrostali! bo vi znaetye, yaki vam nakazi dali mi gospodom is-usom. bo tsye volya bozha, osvyachyennya vashye: shchob vi byeryeglis' vid rozputi, shchob kozhyen iz vas umiv trimati nachinnya svoje v svyatosti i chysti, a nye v pristrasnii pokhoti, yak i pogan, shcho boga nye znayut'. shchob nikhto nye krivdiv i nye viziskuvav brata svogo v yakiibud' spravi, bo myesnik gospod' za vsye tsye, yak i pyershye kazali mi vam ta zasvidchili. bo poklikav nas bog nye na

nyechistist', alye na osvyachyennya. otozh, khto ot-sye vidkidae, znyevazhae nye lyudinu, a boga, shcho nam takozh dav svogo dukha svyatogo. a pro bratolyubstvo nyemae potrebyi pisati do vas, bo sami vi vid boga navchyeni lyubiti odin odnogo, bo chinitye tye vsim bratam u vsii makyedonii. blagaemo zh, brattya, mi vas, shchob u ts'omu shchye bil'sh vi zrostali, i pil'no dbali zhiti spokiino, zaimatisya svoimi spravami ta zaroblyati svoimi rukami, yak mi vam nakazuvali, shchob vi pyeryed chuzhimi pristoino povodilisya, i shchob ni vid kogo nye zalyezhali! nye khochu zh ya, brattya, shchob nye vidali vi pro pokiinikh, shchob vi nye sumuvali, yak i inshi, shcho nadii nye mayut'. koli bo mi viruemo, shcho isus buv umyer i voskryes, tak i pokiinikh chyeryez isusa privyedye bog iz nim. bo tsye mi vam kazhyemo slovom gospodnim, shcho mi, khto zhivye, khto polishyenii do prikhotu gospodn'ogo, mi nye popyeryedimo pokiinikh. sam bo gospod' iz nakazom, pri golosi arkhangola ta pri bozhii surmi ziidy z nyeba, i pyershye voskryesnut' umyerli v khristi, potim mi, shcho zhivymo i zostalis', budyemo skhoplyeni razom iz nimi na khmarakh na zustrich gospodnyu na povitri, i tak zavsidi budyemo z gospodom. otozh, potishaitye odin odnogo tsimi slovami!

5

a pro chasi ta pro pori, brati, nye potribno pisati do vas, bo sami vi dokladno tye znaetye, shcho priidy dyen' gospodnii tak, yak zlodii vnochi. bo koli govoritimut': mir i byezpyechnist', todi nyespodivano priidy zagibil' na nikh, yak muka tiei, shcho nosit' v utrobi, i voni nye vtyechut'! a vi, brattya, nye v tyemryavi, shchob toi dyen' zakhopiv vas, yak zlodii. bo vi vsi sini svitla i sini dnja. nye nalyezhimo mi nochi, ni tyemryavi. tozh nye budyemo spati, yak inshi, a pil'nuimo ta bud'mo tvyeryezi! ti bo, shcho splyat' splyat' unochi, a ti, shcho napivayut'sya vnochi napivayut'sya. a mi, shcho nalyezhimo dnyevi, bud'mo tvyeryezi, zodyagnuvshisya v bronyu viri i lyubovi, ta v sholom nadii spasinnya, bo bog nas nye priznachiv na gniv, alye shchob spasinnya odyerzhali gospodom nashim isusom khristom, shcho pomyer buv za nas, shchob, chi pil'nuemo mi chii spimo, ukupi z nim mi zhili. utishaitye tomu odin odnogo, i zbudovuitye odin odnogo, yak i chinitye vi! blagaemo zh, brattya, mi vas, shanuitye tikh, shcho pratsyuyut' mizh vami, i v vas starshinuyut' u gospodi, i navchayut' vas voni, i v vyelikii lyubovi ikh maitye za ikhnyu pratsyu. mizh soboyu zakhovuitye mir! blagaemo zh, brattya, mi vas: napoumlyaitye nyeporyadnikh, potishaitye malodushnikh, pidtrimuitye slabikh, usim dovgotyerpit'! glyadit', shchob nikhto nikomu nye viddavav zlom za zlo, alye zavzhdi dbaitye pro dobro odin dlya odnogo i dlya vsikh! zavzhdi radiitye! byezpyeryestanku molit'sya! podyaku skladaitye za vsye, bo taka bozha volya pro vas u khristi isusi. dukha nye vgashaitye! nye gorduitye prorotstvami! usye doslidzhuyuchi, trimaityesya dobrogo! styeryezhit'sya likhogo v usyakomu viglyadi! a sam bog miru nyekhai osvyatit' vas tsilkom doskonalo, a nyeporushyenii dukh vash, i dusha, i tilo nyekhai nye-

porochno zbyeryezhyeni budut' na prikhid gospoda nashogo isusa khrista! virnii toi, khto vas klichye, vin i vchinit' otye! brattya, molit'sya za nas! privitaitye vsyu brattyu svyatim potsilunkom! zaklinayu vas gospodom, ts'ogo lista prochitati pyeryed usima bratami! blagodat' gospoda nashogo isusa khrista nyekhai budye z vami. amin'!

1

pavlo, i siluan, i timofii do soluns'koi tsyerkvi v nashim bozi ottsi i gospodi isusi khristi: blagodat' vam i mir vid boga ottsyia i gospoda isusa khrista! mi zavzhd'i povinni podyaku skladati za vas bogovi, brattya, yak i godit'sya, bo sil'no rostye vira vasha, i primnozhuet'sya lyubov kozhnogo z usikh vas odin do odnogo. tak shcho mi sami khvalimos' vami po bozhikh tsyerkvakh za vashi strazhdannya ta viru v usikh pyeryesliduvannyakh vashikh ta v utiskakh, shcho ikh pyeryenositye vi. a tsye dokaz pravyednogo bozhogo sudu, shchob stali vi gidni bozhogo tsarstva, shcho za n'ogo i strazhdaetye vi! bo to spravvedlyvye v boga viddati utiskom tim, khto vas utiskae, a vam, khto utiski tyerpit', vidpochinok iz nami, koli z'yavit'sya z nyeba gospod' isus z angolami sili svoei, v ogni polum'yanomu, shcho davatimye pomstu na tikh, khto boga nye znae, i nye slukhae evangylii gospoda nashogo isusa. voni karu priimut', vichnu pogibil' vid litsya gospodn'ogo ta vid slavi potugi iogo, yak vin priidye togo dnya proslavitsya v svoikh svyatikh, i stati divnim u vsikh viruyuchikh, bo svidchyennya nashye znaishlo viru mizh vami. za tsye mi i molimos' zavzhd'i za vas, shchob nash bog uchiniv vas gidnimi poklikannya, i mistsyu napovniv usyu dobru volyu dobrosti i dilo viri, shchob proslavilosya im'ya gospoda nashogo isusa v vas, a vi v n'omu, za blagodatyyu boga nashogo i gospoda isusa khrista.

2

blagaemo zh, brattya, mi vas, shchodo prikhotu gospoda nashogo isusa khrista i nashogo zgro-madzhennya do n'ogo, shchob vi nye khvilyuvalisya zaraz umom ta nye zhakhali' ani chyeryez dukha, ani chyeryez slovo, ani chyeryez lista, shcho vin nibi vid nas, nibi vzhye nastav dyen' gospodnii. khai nikhto zhadnim sposobom vas nye zvyedye! bo toi dyen' nye nastanye, azh pyershye priidye vidstuplyennya, i viyavit'sya byezzakonnik, priznachenii na pogibil', shcho protivit'sya ta nyesyet'sya nad usye, zvanye bogom chi svyatoshchami, tak shcho v bozhomu khrami vin syadye, yak bog, i za boga syebye vidavatimye. chi vi nye pam'yataetye, yak, shchye v vas zshivshi, ya tsye vam govoriv buv? i tyepyer vi znaetye, shcho samye nye dopuskae z'yavitis' iomu svoechasno. bo vzhye diet'sya taemnit'sya byezzakonn-nya; til'ki toi, khto trimae tyepyer, budye trimati, azh poki nye budye usunyenii vin iz syeryedini. i todi to z'yavit'sya toi byezzakonnik, shcho iogo gospod' isus zab'e dukhom ust svoikh i znishchit' z'yavlyennyam prikhotu svogo. iogo prikhd za chinom satani budye z usyakoyu siloyu i znakami ta z nyeppravdivimi chu-dami, i z usyakoyu obmanoyu nyeppravdi mizh timi, khto ginye, bo lyubovi pravdi voni nye priinyali, shchob im spastisya. i za tsye bog poshlye im diyu ob-mani, shchob u nyeppravdu povirili, shchob stali za-sudzhyeni vsi, khto nye viriv u pravdu, alye polyu-biv nyeppravdu. a mi zavzhd'i povinni dyakuvati bo-govi za vas, ulyublyeni gospodom brattya, shcho bog vibrav vas spochatku na spasinnya osvyachyennyam dukha ta viroyu v pravdu, do chogo poklikav vin vas

chyeryez nashu evangyliyu, shchob otrimati slavu gospoda nashogo isusa khrista. otzhye, brattya, sti-itye i trimaitesya pyeryedan', yakikh vi navchilis' chi to slovom, chi nashim poslannym. sam zhye gos-pod' nash isus khristos i bog otyets' nash, shcho nas polyubiv i dav u blagodatyi vichnu potikhu ta dobru nadiyu, nyekhai vashi syertsya vin potishit', i nyekhai vin zmitsnit' vas u vsyakomu dobromu dili ta v slovi!

3

naostanku, molit'sya, brattya, za nas, shchob shirilos' slovo gospodne ta slavilos', yak i v vas, i shchob mi vizvolilisya vid zlikh ta lukavikh lyudyei, bo vira nye v usikh. i virnii gospod', shcho zmitsnit' vas i zby-eryezhye vid lukavogo. a pro vas pokladaemo nadiyu na gospoda, shcho i chinitye vi, i chiniti budyetye tye, shcho nakazuemo vam. gospod' zhye nyekhai syertsya vashi spryamue na bozhu lyubov ta tyer-pyelivist' khristovu! a mi vam nakazuemo, brattya, im'ya gospoda isusa khrista, shchob vi tsuralisya kozhnogo brata, shcho zhivye po-lyedachomu, a nye za pyeryedannym, yakye priinyali vi vid nas. sami bo vi znaetye, yak nalyezhit' nasliduvati nas. bo mi pomizh vami nye sidni spravlyali, i khliba nye ili ni v kogo daryemno, alye v pyeryevtomi i napruzhyenni dyen' i nich pratsyuvali, shchob nye buti nikomu iz vas tyagaryem, nye tomu, shchob mi vlad'i nye mali, alye shchob syebye za vzirtsya dati vam, shchob nas vi nasliduvali. bo koli mi v vas pyeryebuvali, to tsye vam nakazuvali, shcho yak khto pratsyuvati nye khoche, nyekhai toi nye ist'! bo mi chuemo, shcho dyekhto mizh vami zhivot' po-lyedachomu, nichogo nye roblyat', a til'ki vdayut', nibi roblyat'. takim mi nakazuemo ta blagaemo gospodom nashim isusom khristom, shchob movchki voni priinyali ta vlas-nii khlib ili. a vi, brattya, nye vtomlyuityesya, koli chinitye dobrye. koli zh khto nye poslukhae nashogo slova chyeryez ts'ogo lista, zavvazhtye togo, i nye maitye z nim znosin, shchob vin buv posoromlyenii. ta nye maitye iogo za nyepriyatelya, a navchaitye, yak brata. a sam gospod' miru nyekhai zavzhd'i dast' vam mir usyakim sposobom. gospod' z vami vsima! privit vam moeyu rukoyu pavlovoyu, tsye pravit' za znaka v usyakim listi. tak pishu ya. blagodat' gospoda nashogo isusa khrista nyekhai budye z vami vsima! amin'.

pavlo, apostol khrista isusa, z voli boga, spasityelya nashogo i khrista isusa, nadii nashoi, do timofiya, shchirogo sina za viroyu: blagodat', milist', mir vid boga ottsya i khrista isusa, gospoda nashogo! yak ya ishov u makyedoniyyu, ya tyebye vblagav buv pozostatsiya v yefyesi, shchob ti dyekomu nakazav nye navchati inshoi nauki, i nye zvyertati uvagi na vigadki i na rodovodi byezkrai, shcho viklikuyut' bil'shye svarki, nizzh zbuduvannya bozhnye, shcho v viri vono. tsil' zhye nakazu lyubov vid chistogo syertsya, i dobrogo sumlinnya, i nyelukavoi viri. dyekhto v tim progrishili buti ta vdalisy v pustomovnist', voni zabazhali buti vchityelyami zakonu, ta nye rozumili ni togo, shcho govoryat', ni pro shcho zapyevnyayut'. a mi znaemo, shcho dobrii zakon, koli khto zakonno zhivae iogo, ta vidae tye, shcho zakon nye pokladyeni dlya pravyednogo, alye dlya byezzakonnikh ta dlya nyeslukhnyanikh, nyechystivikh i grishnykh, byezbozhnykh ta nyechistikh, dlya znyevazhnykh buti ka ta znyevazhnykh matyeri, dlya dushogubtsiv, rozpusnykh, muzholozhnykh, rozbinnykh, nyepravdomovtsiv, krivoprishyazhnykh, i dlya vs'ogo inshogo, shcho protivnye zdorovii nautsi, za slavnoyu evangeliyeu blazhennogo boga, yaka myeni zviryena. ya dyaku skladayu tomu, khto zmitsniv myenye, khristu isusu, gospodu nashomu, shcho myenye za virnogo viznav i postaviv na sluzhbu, myenye, shcho davnishye buv bogoznyevazhnik, i gnobityel', i napasnik, alye buv pomiluvanii, bo ya tye chiniv nyetyamuchii u nyevirstvi. i bagato zbil'shilas' u myeni blagodat' gospoda nashogo z viroyu ta z lyubov'yu v khristi isusi. virnye tsye slovo, i gidnye vsyakogo priinyattya, shcho khristos isus prishov u svit spasti grishnykh, iz yakikh pyershii to ya. alye ya tomu buv pomiluvanii, shchob isus khristos na pyershim myeni pokazav usye dovogterpinnya, dlya prikładu tim, shcho mayut' uviruvati v n'ogo na vichnye zhittya. a tsaryevi vikiv, nyetlinnomu, nyevidimomu, edinomu bogovi chyest' i slava na vichni viki. amin'. ts'ogo nakaza ya pyeryedayu tobi, sinu mii timofie, za timi prorotstvami, shcho pro tyebye davnishye buli, shchob nimi provadiv ti dobru viinu, mayuchi viru ta dobre sumlinnya, yakogo dyekhto vidkulnulya ta i rozbilysya v viri. syeryed nikh gimyeneyi ta olyeksandyer, yakikh ya pyeryedav satani, shchob navchilis' voni nye znyevazhati boga.

otzhye, pyersh nad usye za blagayu chiniti molitvi, blagannya, prokhannya, podyaki za vsikh lyudyei, za tsariv ta za vsikh, khto pri vladi, shchob mogli mi provaditi tikhye i mirnye zhittya v usyaki pobozhnosti ta chistosti. bo tsye dobre i priemnye spastyelyevi nashomu bogovi, shcho khochy, shchob usi lyudi spaslysa, i priishli do piznannya pravdi. odin bo e bog, i odin posyeryednik mizh bogom ta lyud'mi, lyudina khristos isus, shcho dav samogo syebye na vikup za vsikh. takye bulo svidostvo chasu svogo, na shcho ya postavlyeni buv za propovidnika ta za apostola, pravdu kazhu, nye obmanyuyu,

za vchityelya poganiv u viri ta v pravdi. otzhye, khochu ya, shchob muzhi chinili molitvi na kozhnomu misti, pidiimayuchi chisti ruki byez gnivu ta sumniv. tak samo i zhinki, u skromnim ubranni, z soromlivisty ta nyevinnisty, nyekhai prik rashayut' syebye nye plyetinnym volossya, nye koshtovnymi shatami, alye dobrimi vchinkami, yak to lichit' zhinkam, shcho prisvyachuyut'sya na pobozhnist'. nyekhai zhinka navchaet'sya movchki v povnii pokori. a zhintsi navchati ya nye dozvolayau, ani panuvati nad muzhyem, alye buti v movchanni. adam bo buv stvoryeni pyershye, a eva potomu. i adam nye buv zvyedyeni, alye, zvyedyena buvshi, zhinka popala v pyeryestup. ta spasyet'sya vona ditodorzhnyennam, yakshcho probuvatimye v viri i lyubovi, ta v posvyati z rozvagoiy.

virnye tsye slovo: koli khto episkopstva khochy, dobrogo dila vin pragnye. a episkop mae buti byezdogannii, muzh odniei družini, tvyeryezi, nyevinnii, chyesnii, gostinnii do prikhodniv, zdibnii navchati, nye p'yanitsya, nye zavodiya, alye tikhii, nyesvarlivii, nye sribloyubets', shchob dobre ryadiv vlasnim domom, shcho mae dityei u slukhnyanosti z povnoyu chyesnistyu, bo khto vlasnim domom ryaditi nye vmie, yak vin zmozhye pil'nuvati pro bozhu tsyerkvu? nye novonavnyernyii, shchob vin nye zapishavsya, i nye vpav u vorozhii osud. tryeba, shchob mav vin i dobre zasvidchyennya vid chuzhintsiv, shchob nye vpasti v doganu ta v sitku diyavol's'ku. tak samo diyakoni mayut' buti povazhni, nye dvomovtsi, nye bagato viddani vinu, nye soromnozakhlyanni, taki, shcho mayut' taemnitsyu viri pri chistim sumlinni. otzhye, i voni nyekhai pyersh viprobuvuyut'sya, a potomu khai sluzhat', yakshcho budut' byezdoganni. tak samo zhinki nyekhai budut' povazhni, nye obmovlivi, tvyeryezi ta virni v us'omu. diyakoni musyat' buti muzhi odniei družini, shcho dobre ryadyat' dit'mi i svoimi domami. bo khto dobre vikone sluzhbu, toi dobrii stupin' nabuvae sobi ta vyeliku vidvagu v viri chyeryez khrista isusa. tsye pishu ya tobi, i spodivayus' do tyebye priiti nyzabarom. a koli ya spiznyusya, to shchob znay ti, yak tryeba povoditisya v bozhomu domi, shcho nim e tsyerkva boga zhivogo, stovp i pivalina pravdi. byezsumnivno, vyelika tsye taemnitsya blagochyestya: khto v tili z'yavivsy, toi opravdani dukhom, angolam pokazavsya, propovidanii buv mizh narodami, uviruvano v n'ogo v sviti, vin u slavi voznissya!

a dukh yasno govorit', shcho vid viri vidstuplyat'sya dyekhto v ostanni chasi, ti, khto slukhae dukhiv pidstupnykh i nauk dyemoniv, khto v litsyemirstvi govorit' nyepravdu, i spaliv sumlinnya svoe, khto odruzhuvatisya zaboronyae, nakazue strimuvatisya vid izhi, yaku buv stvoriv na pozhivu z podyakoyu viruyuchim ta tim, khto pravdu piznav. kozhnye bo bozhnye tvorivo dobre, i nishcho nye nyegidnye, sh-

cho priimaemo z podyakoyu, vono bo osvyachuet'sya bozhim slovom i molitvoyu. yak budyesh otsye podavati bratam, to budyesh ti dobrii sluzhityel' khrista isusa, godovanii slovami viri ta dobroj nauki, shcho za nyeyu slidom ti pishov. tsuraisya nyechistikh ta babs'kikh baiok, a vpravlyaisya v blagochyesti. bo vprava tilyesna malo korisna, a blagochyestya korisnye na vsye, bo mae obitnitsyu zhittya tyepyerishn'ogo ta maibutn'ogo. virnye tsye slovo, i gidnye vsyakogo priinyatta! bo na tsye mi i pratsyuemo i znosimo gan'bu, shcho nadanyu kladymo na boga zhivogo, yakii usim lyudyam spasityel', naibil'shye zh dlya virnikh. nakazui otsye ta navchai! nyekhai molodim tvoim vikom nikhto nye gordue, alye bud' zrazkom dlya virnikh u slovi, u zhitti, u lyubovi, u dusi, u viri, u chistosti! poki priidu ya, pil'nui chitannya, nagaduvannya ta nauki! nye zanyedbui blagodatnogo dara v sobi, shcho buv daniy tobi za prorostvom iz pokladyennym ruk pryevsityeriv. pro tsye pikluisya, u tsim probuvai, shchob uspiikh tvii buv yavni dlya vsikh! uvazhai na samogo syebye ta na nauku, trimaisya ts'ogo. bo chinyachi tak, ti spasyesh i samogo syebye, i tikh, khto tyebye slukhae!

5

starshogo nye dokoryai, alye vmovlyai, nyemov bat'ka, a molodshikh yak brativ, starshikh zhinok nyemov matiok, molodshikh yak syestyer, zo vsyakoyu chististyu. shanui vdiv, udiv pravdivikh. a yak mae vdovitsya yaka dityei chi vnuchat, nyekhai uchatsya pyershye pobozhno shanuvati rodinu svoyu, i viddyachuvatsiya bat'kamo, bo tsye bogovi vgodno. a vdovitsya pravdiva i samotna nadiyu skladae na boga, ta pyeryebuvae dyen' i nich u molitvakh i blagannyakh. a kotra u rozkoshakh zhivye, ta zhivoyu pomyerla. i tsye nakazui, shchob buli nyeporochni. koli zh khto pro svoikh, osobливо zh pro domashnikh nye dbae, toi viriksya viri, i vin girshii vid nyevirnogo. a vdovu vnosit do spisku nye myenshye, yak shistdyesyatlitnyu, shcho bula za druzhinu odnomu cholovikovi, zasvidchyenu v dobrikh dilakh, yakshcho dityei vikhovala, yakshcho podorozhnikh priimala, yakshcho nogi svy-atim umivala, yakshcho pomagala obyezdolyenim, yakshcho vsyakii dobrii uchinok vikonuvala. alye vdiv molodikh nye priimai, bo voni, rozpalivshysya, khochut', naperyekir khristovi, zamizh vikhoditi, chyeryez shcho mayut' osud, bo vid pyershoi viri vidkinulis'. a razom iz tim nyerobitni voni, bo vchat'sya khoditi po domakh, i nye til'ki nyerobitni, alye i lyepyetlivi, i zanadto tsikavi, i govoryat', chogo nye godit'sya. otozh bo, ya khochu, shchob molodshi zamizh vikhodili, rodili dityei, domom ryadili, nye davali protivnikov ani zhadnogo povodu dlya likhomovstva. bo vzhye dyekhto pishli slidom za satanoyu. a koli mae vdiv yakii virni, nyekhai ikh utrimue, a tsyerkva nyekhai nye obtyazhuetsya, shchob mogla vona vtrimuvati vdiv pravdivikh. a pryevsityer, yakii dobre pil'nuyut' dila, nyekhai budut' nadilyeni podviinoyu chyestyu, a nadto ti, khto pratsyue u slovi i nautsi. bo kazhye pisannya: nye v'yazhi rota volovi, shcho molotit', ta: vartii pratsivnik svoei nagorodi.

nye priimai skargi proti pryevsityera, khibashcho pri dvokh chi tr'okh svidakh. a tikh, khto grishit', kartai pyeryed usima, shchob i inshi strakh mali. zakli-nayu tyebye pyeryed bogom i isusom khristom ta v-branimi angolami, shchob ti zakhovav tsye byez lit-syemirstva, nichogo nye roblyachi z upyeryedzhyen-nyam. nye rukopolagai skoro nikogo, i nye pristavai do chuzhikh grikhiv. byeryezhi syebye chistim! vodi bil'shye nye pii, alye trokhi vina zazhivai radi shlunka tvogo ta chastikh nyedugiv tvoikh. u inshikh lyudyei grikhi yavni i idut' pyeryed nimi na osud, a za inshimi idut' slidkoma. yavni tak samo i dobri dila, a ti, khto inakshii, skhovatis' nye mozhut'.

6

usi rabi, yakii pid yarmom, nyekhai uvazhayut' paniv svoikh gidnimi vsyakoi chyesti, shchob nye znyevazhalisa bozhye im'ya ta nauka. a ti, khto mae paniv viruyuchikh, nye povinni nyedbati pro nikh chyeryez tye, shcho brattyia voni, alye nyekhai sluzhat' im tim bil'shye, shcho voni viruyuchi ta ulyublyeni, shcho voni dobrodiistva bozhi priimayut'. ots'ogo navchai ta nagadui! a koli khto navchae inakshye, i nye pristupae do zdorovikh slav gospoda nashogo isusa khrista ta do nauki, shcho vona za pravdivoyu viroyu, toi zgordiv, nichogo nye znae, alye zakhvoriv na superyechni i zmagannya, shcho vid nikh povstayut' zazdrist', svarki, bogoznyevagi, lukavi zdogadi, postiini svarni mizh lyud'mi zipsutogo rozumu i pozbavlyenikh pravdi, yakii dumayut', nibi blagochyestya to zisk. tsuraisya takikh! vyelikii zhye zisk to blagochyestya iz zadovolyen-nyam. bo mi nye prinyesli v svit nichogo, to nichogo nye mozhymo i vinyesti. a yak maem pozhivu ta odyag, to mi zadovolyeni bud'mo z togo. a ti, khto khochye bagatiti, upadayut' u spokusi ta v sitku, ta v chislyenni nyerozumni i shkidlivu pozhadlivosti, shcho vtruchayut' lyudyei na zagladu i zagibil'. bo koryen' us'ogo likhogo to grosholyub-stvo, yakomu viddavshis', dyekhto vidbilis' vid viri i poklali na syebye vyelikii strazhdannya. alye ti, o bozha lyudino, utikai vid takogo, a zhyenisya za pravdoyu, blagochyestiyam, viroyu, lyubov'yu, tyer-pyelyivistyu, lagidnistyu! zmagai dobriim zmagom viri, ukhopisya za vichnye zhittya, do yakogo i poklikanii ti, i viznav buv dobre viznannya pyeryed svidkami bagat'oma. nakazuyu pryeryed bogom, shcho ozhivlyue vsye, i pyeryed khristom isusom, yakii dobre viznannya zasvidchiv za pontiia pilata, shchob dodyerzhav ti zapovid' chistoyu ta byezdoganoyu azh do z'yavlyennya gospoda nashogo isusa khrista, shcho iogo svogo chasu pokazhye blazhnyen-nii i edinii mitsnii, tsar nad tsaryami ta pan nad panami, edinii, shcho mae byezsmyertya, i zhivye v nyepriustupnomu svitli, yakogo nye bachiv nikhto iz lyudyei, ani bachiti nye mozhye. chyest' iomu i vichna vlada, amin'! nakazui bagatim za viku tyepy-erishn'ogo, shchob nye nyesliysa visoko, i shchob nadii nye klali na bagatstvo nyepyevnye, a na boga zhivogo, shcho shchyedro dae nam usye na spozhitok, shchob robili dobro, bagatilisya v dobrikh dilakh, buli shchyedri ta pil'ni, shchob zbiralu sobi skarb, yak

dobru osnovu v maibutn'omu, shchob priinyati pravdivye zhittya. o timofiyu, byeryezhi pyeryedannya, styeryezhisya marnogo bazikannya ta supyeryechok znannya, nyepravdivo nazvanogo tak. dyekheto viddavsysya iomu, ta i vid viri vidpav. blagodat' z toboyu. amin'.

1

pavlo, z voli bozhoi apostol khrista isusa, za obitnitsyeyu zhittya, shcho v khristi isusi, do timofiya, sina ulublyenogo: blagodat', milist', mir vid boga ottsya i khrista isusa, gospoda nashogo! dyakuyu bogovi, yakomu sluzhu vid pryedkiv chistim sumlinnyam, shcho tyebye pam'yatayu ya zavzhdi v molitvakh svoikh dyen' i nich. ya bazhaya pobachiti tyebye, pam'yatayuchi sl'ozi tvoji, shchob napovnitis' radistyu. ya privodzhu na pam'yat' sobi tvoju nyelitsyemirnu viru, shcho pyershye bula osyelilasya v babi tvoiji loidi ta v tvoiji matyeri yevnikii; pyevyen zhye ya, shcho i u tobi vola osyelilas'. z tsiei prichini ya nagaduyu tobi, shcho ti rozgrivav bozhogo dara, yakii u tobi chyeryez pokladannya ruk moikh. bo nye dav nam bog dukha strakhu, alye sili, i lyubovi, i zdorovogo rozumu. tozh, nye sorom-sya zasvidchennya gospoda nashogo, ni myenye, iogo v'yaznya, alye strazhdai z evangelyeiyu za siloyu boga, shcho nas spas i poklikav svyatom poklikom, nye za nashi dila, alye z voli svoei ta z blagodati, shcho nam dana v khristi isusi popyeryedu vichnykh chasiv. a tyepyer ob'yavilas' chyeryez z'yavlyennya spasytelya nashogo khrista isusa, shcho i smyert' zruinuvav, i viviv na svitlo zhittya ta nyetlinnya evangelyeiyu, shcho dlya nyei ya buv nistanovlyenii za propovidnika, apostola i uchityelya. z tsiei prichini i tyerplyu ya otsye, alye nye soromlyus', bo znayu, v kogo ya vvuruvav ta vpyevnivsya, shcho mae vin silu zakhovati na toi dyen' zastavu moyu. mai zhye za vzir zdorovikh sliv ti, yakii vid myenye pochuv ti u viri i lyubovi, shcho v khristi isusi vona. dobro priporuchyenne styeryezhi svyatom dukhom, shcho v nas probuvae. ti znaesh otsye, shcho vidvyernulis' vid myenye vsi, khto v azii, a mizh nimi figyel ta ghyermogyen. khai gospod' podast' milosyerdya onisiforovomu domu, bo vin chasto myenye pidkriplyav i kaidaniv moikh nye soromivsya. a koli vin do rimu pribuv, shukav myenye pil'no i znaishov, khai gospod' iomu dast' znaiti milist' vid gospoda v dyen' toi, skil'ki zh vin posluzhiv buv v yefyesi myeni, ti vidaesh krashchye!

2

otozh, sinu mii, zmitsnyaisya v blagodati, shcho v khristi isusi vona! a shcho chuv ti vid myenye pri bagat'okh svidakakh, tye pyeryedai virnim lyudyam, shcho budut' spromozhni i inshikh navchiti. a ti tyerpi likho, yak dobrii voyak khrista isusa! bo zhadyen voyak nye v'yazhyet'sya v spravi zhittya, abi dogoditi tomu, khto vis'ko zbiraie. a yak khto idye na zmagi, to vinka nye odyerzhue, yakshcho nyezakonno zмагаet'sya. trudyashchomu khliloborobovi nalyezhit'sya pyershomu pokushtuvati z plodu. rozumu-mii, shcho ya govoryu. a gospod' nyekhai dast' tobi rozum u vs'omu. pam'yatai pro isusa khrista z nasinnya davidovogo, shcho voskryes iz myertvikh, za moeyu evangelyeiyu, za yaku ya tyerplyu muki azh do uv'yaznyennya, yak toi zlochinyets'. alye slova bozhogo nye uv'yazniti! chyeryez tsye pyeryenoshu ya vsye radi vibranikh, shchob i voni dos-

tupili spasinnya, shcho v khristi isusi, zo slavoyu vichnoy. virnye slovo: koli razom iz nim mi pomyerli, to i zhitimyyemo razom iz nim! a koli tyerpimo, to budyemo razom takozh tsaryuvati. a koli vidtsuraemos', to i vin vidtsuraet'sya nas! a koli mi nyevirni, zостаet'sya vin virnim, bo nye mozhnye zryektisyu samogo syebye! nagadui pro tsye i zaklainai pyeryed bogom, shchob nye spyeryechalis' slovami, bo ninashcho vono, khiba slukhacham na ruinu. silkuisya postaviti syebye pyeryed bogom gidnim, pratsivnikom byezdogannim, shcho virno navchae nauki pravdi. styeryezhisyu zh bazikan' marnikh, bo voni shchye bil'shye provadyat' do byezbozhnosti, a ikhne slovo, yak rak, budye shiritisyu. vid takikh gimyeneyi i filit, shcho voni pogrishilisyu v pravdi, kazavshi, shcho voskryesinnya bulo vzhye, i viru dyeyakikh ruinuyut'. ta odnako stoit' mitsna bozha osnova ta mae pyechatku otsyu: gospod' znaie tikh, khto iogo, ta: nyekhai vid nyepravdi vidstupit'sya vsyakii, khto gospodne im'ya nazivae! a v vyelikomu domi znakhodit'sya posud nye til'ki zolotii ta sribnii, alye i dyeryev'yanii ta glynianii, i odni posudini na chyst', a drugi na nyechyst'. otozh, khto vid ts'ogo ochistit' syebye, budye posud na chyst', osvychenyii, potrebnii volodaryevi, prigotovanii na vsyake dobre dilo. styeryezhisyu molodychikh pozhadlivostyei, trimaisya pravdi, viri, lyubovi, miru z timi, khto gospoda kliche vid chistogo syertsya. a vid nyerozumnykh ta vid nyevchyenykh zmagant' ukhilyaisya, znavshi, shcho voni rodyat' svarki. a rab gospodni nye povinyen svaritis', alye buti privitnim do vsikh, navchal'nim, do likha tyerplyachim, shcho navchav bi protivnykiv iz lagidnistyu, chi bog im nye dast' pokayannya, shchob pravdu piznati, shchob vizvolitisya vid sitki diyavola, shcho vin uloviv ikh dlya roblennyi voli svoei.

3

znai zhye ti tsye, shcho ostannimi dnyami natanut' tyazhki chasi. budut' bo lyudi todi samolyubni, grosholyubni, zarozumili, gordi, bogoznyevazhniki, bat'kam nyeslukhnyani, nyevdychni, nyepobozhni, nyelyubovni, zapyekli, osudlivi, nyestrimlivi, zhorstoki, nyenavisniki dobra, zradniki, nakhabni, bundyuchni, shcho bil'shye lyublyat' rozkoshi, anizh lyublyat' boga, voni mayut' viglyad blagochysteyi, alye sili iogo vidryeklisya. vidvyertais' vid takikh! do nikh bo nalyezhat' i ti, khto prolazit' do khat ta zvodit' zhynok, grykhami obtyazhyenykh, vyedyenykh usyakimi pozhadlivostyami, shcho voni zavzhdi vchat'sya, ta nikoli nye mozhut' priiti do piznannya pravdi. yak yannii ta yamvrii protistavilisya buli moisyeevi, tak i tsi protistavlyat'sya pravdi, lyudi zipsutogo rozumu, nyeuki shchodo viri. ta bil'shye nye matimut' uspiyku, bo vsim vivayit'sya ikhnii byezum, yak i z timi bulo. ti zh pishov uslid za mnoyu naukoyu, postupovannym, zamirom, viroyu, vtrivalistyu, lyubov'yu, tyerpelivistyu, pyeryesliduvannymi ta strazhdannymi, shcho spitali buli myenye v antiokhii, v ikonii, u listrakh, taki pyeryesliduvannya pyeryenis ya, ta gospod' vid usikh myenye vizvoliv. ta i usi, khto khochye zhiti

pobozhno u khristi isusi, budut' pyeryesliduvani. a lyudi likhi ta durisviti matimut' uspikh u zlomu, zvodyachi i zvyedyeni buvshi. a ti v tim probuvai, chogo tyebye navchyeno, i shcho tobi zvirveno, vidayuchi tikh, vid kogo navchivsyia buv ti. i ti znaesh z ditinstva pisannya svyatye, shcho mozhye zrobiti tyebye mudrim na spasinnya viroyu v khrista isusa. usye pisannya bogom nadkhnyenye, i korisnye do navchannya, do dokoru, do napravi, do vikhovannya v pravyednosti, shchob bozha lyudina bula doskonala, do vsyakogo dobrogo dila gotova.

4

otzhye, ya svidkuyu tobi pyeryed bogom i khristom isusom, shcho vin mae suditi zhivikh i myertvikh za svogo prikhotu ta za svogo tsarstva. propovidui slovo, dopominaisya vchasno-nyevchasno, dokorai, zaboronai, pyeryekonui z tyerpyelivisty ta z naukoju. nastanye bo chas, koli zdorovi nauki nye budut' trimatis', alye za svoimi pozhadlivostyami vibyerut' sobi vchityeliv, shchob voni ikhni vukha vlyeshchuvali. voni slukh svii vid pravdi vidvyernut' ta do baiok nakhilyat'sya. alye ti bud' pil'nii u vs'omu, tyerpi likho, vikonui pratsyu blagovisnika, spovnyai svoju sluzhbu. bo ya vzhye za zhyertvu staju, i chas vidkhodu mogo vzhye nastav. ya zmagavsyia dobrim zmagom, svii big zakinchiv, viru zbyerig. naostanku myeni priznachaet'sya vinok pravyednosti, yakogo myeni togo dnya dast' gospod', suddya pravyednii; i nye til'ki myeni, alye i usim, khto prikhid iogo polyubiv. podbai nyezabarom pributi do myenye. bo dimas myenye kinuv, tsyei vik polyubivshi, i pishov do solunya, kriskyent do galatii, tit do dalmatii. zo mnoyu sam til'ki luka. viz'mi marka, i privyedi z soboyu, bo myeni vin potribnii dlya sluzhbi. a tikhika poslav ya v yefyes. yak budyesh iti, to plashcha prinyesi, shcho iogo ya v troadi zostaviv u karpa, i knizhki, osoblivo pyergamyenovi. kotlyar olyeksandyer nakoiv buv likha chimalo myeni... nyekhai gospod' iomu vid-dast' za iogo vchinkami! styeryezhis' iogo i ti, bo vin mitsno protivivsyia nashim slovam! pri pyershii moii oboroni zhadyen nye buv pri myeni, alye vsi pok-inuli myenye... khai gospod' im togo nye polichit'! alye gospod' stav pri myeni ta i myenye pidkripiv, shchob propovid' vikonalas' chyeryez myenye, ta shchob usi pogani pochuli ii. i ya vizvolivsyia z pashchi lyev'yachoi... a vid usyakogo vchinku likhogo gospod' myenye vizvolit' ta zbyeryezhye dlya svogo nye-byesnogo tsarstva. iomu slava na viki vichni, amin! pozdorov priskillu i akilu ta dim onisifora. yerast pozostavsyia v korinti, a trokhima lishiv ya slabogo v mi-lyeti. popil'nui priiti do zimi. vitae tyebye yevvul, i pud, i lin, i klavdiya, i vsya brattyia. gospod' z tvoim dukhom! blagodat' z vami! amin'.

pavlo, rab bozhii, a apostol isusa khrista, po viri vibranikh bozhikh i piznanni pravdi, shcho za blagochyestiyam, v nadii vichnogo zhittya, yakye obitsyav buv vid vichnikh chasiv nyeobmanlivii bog, i chasu svogo z'yaviv slovo svoe v propovidanni, shcho doruchyeny bulo myeni z nakazu spasiyelya nashogo boga, do tita, shchirogo sina za spil'noyu viroyu: blagodat', milist' ta mir vid boga ottsya i khrista isusa, spasiyelya nashogo! ya dlya togo tyebye polishiv buv u kriti, shchob ti vpyoryadkuvav nye-dokinchenye ta pryevsityeriv nastanoviv po mistakh, yak tobi ya zvyeliv, koli khto byezdogannii, muzh edinoi družini, mae virnikh dityei, nyedokoryenikh za blud abo nyeslukhnyanist'. bo episkop musit' buti byezdogannii, yak bozhii domoryadnik, nye samolyubnii, nye gnivlivii, nye p'yanitsya, nye zavediyaka, nye korislivii, alye gostinnii do prihodniv, dobrolyubyets', pomirkovannii, spravyedlivii, pobožnii, strimannii, shcho trimat'sya virnogo slova zgidno z naukoyu, shchob mav silu i navchati v zdorovii nautsi, i pyeryekonuvati protivnikh. bagato bo e nyeslukhnyanikh, marnoslovstv, zvodnikiv, osoblivo zh z obrizanikh, im tryeba usta zatulyati: voni tsili domi balamutyat', navchayuchi, chogo nye nalyezhit', dlya zisku brudnogo. skazav odin z nikh, ikhnii vlasnii prorok: krityani zavzhd bryekhlivi, lyuti zviri, chyeryevani linivil... tsye svidotstvo pravdivye. radi tsiei prichini dokoryai im suvoro, shchob u viri zdorovi buli, i na yudeys'ki baiki nye vvazhali, ani na nakazi lyudyei, shcho vid pravdi vidvyertayut'sya. dlya chistikh vsye chistye, a dlya zanyechishchyenikh ta dlya nyevirnikh nye chistye nishcho, alye zanyechistilisia i rozum ikhnii, i sumlinnya. voni tyerydyat', nyemov znayut' boga, alye vidkidayut'sya vchinkami, buvshi bridki i nyeslukhnyani, i do vsyakogo dobrogo dila nyezdatni.

a ti govori, shcho vidpovidae zdorovii nautsi. shchob stari choloviki tyeryezi buli, povazhni, pomirkovani, zdorovi u viri, u lyubovi, u tyerpyelivosti. shchob stari zhinki v svoim stani tak samo buli, yak nalyezhit' svyatim, nye obmovnitsi, nye vid-dani p'yanstvu, navchali dobra, shchob navchali zhinok molodikh lyubiti svoikh cholovikiv, lyubiti dityei, shchob buli pomirkovani, chisti, gospodarni, dobri, slukhnyani svoim cholovikam, shchob nye znyevazhalosya bozhye slovo. tak samo blagai yunakiv, shchob buli pomirkovani. u vsim sam syebye podavai za zrazka dobrikh dil, u navchanni nye-porushyenist', povagu, slovo zdorovy, nyeosudlivye, shchob protivnik buv zasoromlyenii, nye mavshi nichogo likhogo kazati pro nas. rabi shchob korilisya panam svoim, shchob dogodzhal, nye pyeryechili, nye krali, alye viyavlyali vsyaku dobru virnist', shchob u vs'omu voni prikrashali nauku spasiyelya nashogo boga. bo z'yavilasya bozha blagodat', shcho spasae vsikh lyudyei, i navchae nas, shchob mi, vidtsuravshis' byezbozhnosti ta svits'kikh

pozhadlivostyei, zhili pomirkovano ta pravyedno, i pobožno v tyepyeryishnim vitsi, i chyekali blazhyennoi nadii ta z'yavlyennya slavi vyelikogo boga i spasa nashogo khrista isusa, shcho samogo syebye dav za nas, shchob nas vizvoliti vid usyakogo byezzakonstva ta ochistiti sobi lyudyei vibranikh, u dobrikh dilakh zapopadlivikh. otsye govori ta nagadui, ta z usyakim nakazom kartai. khai tobouy nikhto nye pogordue!

nagadui im, shchob slukhali vladi vyerkhovnoi ta korilisya ii, i do vsyakogo dobrogo dila gotovi buli, shchob nye znyevazhali nikogo, shchob buli nye svarlivi, a tikhi, viyavlyayuchi povnu lagidnist' usim lyudyam. bo kolis' viliv i mi nyerosudni, nyeslukhnyani, zvyedyeni, sluzhili riznim pozhadlivostyam ta rozkosham, zhili v zlobi ta v zazdroshchakh, bridkimi buli, nyenavidili odin odnogo. a koli z'yavilas' blagodat' ta lyudinolyubstvo spasiyelya, nashogo boga, vin nas spas nye z dil pravyednosti, shcho mi ikh uchinili buli, a z svoei milosti chyeryez kupil' vidrodzhyennya i obnovlyennya dukhom svyatim, yakogo vin shchyedro viliv na nas chyeryez khrista isusa, spasiyelya nashogo, shchob mi vipravdalis' iogo blagodatyyu, i stali spadkoemtsyami za nadieyu na vichnye zhittya. virnye slovo, i ya khochu, shchob ti i pro tsye vpyevnyav, shchob ti, khto vvuruvav u boga, dbali pro dobri dila pil'nuvati. dlya lyudyei otsye dobre i korisnye! vistyeryigais' nyerosumnikh zmanag, i rodovodiv, i sporiv, i supyeryechok pro zakon, bo voni nyekorisini i marni. lyudini eryetika, po pyershim ta drugim nastavlyenni, vidrikaisya, znavshi, shcho zipsuvsva takii ta grishit', i vin sam syebye zasudiv. yak prishlyu ya do tyebye artyema abo tikhika, pokvapsya pributi do myenye v nikopol', bo dumayu tam pyeryezimuvati. zakonnika zinu ta apolloa vishli kvaplivo vpyeryed, shchob dlya nikh nye zabraklo nichogo. nyekhai zhye navchayut'sya i nashi dbati pro dobri dila pri konyechnikh potryebakh, shchob byezplodni voni nye buli. vitayut' tyebye vsi, khto zo mnoyu. vitai tikh, khto lyubit' nas u viri. blagodat' z vami vsima! amin'.

pavlo, v'yazyen' khrista isusa, ta brat timofii, ulyublyenomu filimonovi i spivrobotnikovi nashomu, i syestri lyubii apfii, i spivvoiovnikov nashomu arkipovi, i tsyerkvi domashnii tvoii: blagodat' vam i mir vid boga ottsya nashogo i gospoda isusa khrista! ya zavsidi dyakuyu bogovi moemu, koli tyebye zgaudyu v molitvakh svoikh. bo ya chuv pro lyubov tvoyu i viru, yaku maesh do gospoda isusa, i do vsikh svyatikh, shchob spil'nist' viri tvoei diyal'na bula v piznanni vsyakogo dobra, shcho v nas dlya khrista. bo mi maemo radist' vyeliku i potikhu v lyubovi tvoii, syertsya bo svyatikh zaspokoiv ti, bratye. chyeryez tsye, khoch ya mayu vyeliku vidvagu v khristi podavati nakazi tobi pro potribnye, alye bil'shye z lyubovi blagayu ya, yak pavlo, starii, tyepyer zhye shchye i v'yazyen' khrista isusa. blagayu tyebye pro sina svogo, pro onisima, shcho iogo porodiv ya v kaidanakh svoikh. kolis' to dlya tyebye vin buv nyepotribnii, tyepyer zhye dlya tyebye i dlya myenye vin duzhye potribnii. tobi ya vyertayu iogo, togo, khto e nyenachye syertsye moe. ya khotiv buv trimati iogo pri sobi, shchob vin zamist' tyebye myeni posluzhiv u kaidanakh za evangeliyu, ta byez voli tvoei nichogo robiti nye khotiv ya, shchob tvii dobrii uchinok nye buv nibi vimushyeni, alye dobrovil'nii. bo mozhye dlya togo vin buv rozluchivsy na chas, shchob naviki priinyav ti iogo, i vzhye nye yak raba, alye vishchye vid raba, yak brata ulyublyenogo, osoblivo dlya myenye, a tim bil'shye dlya tyebye, i za tilom, i v gospodi. otozh, koli maesh za druga myenye, to priimi iogo, yak myenye. koli zh vin chim skrivdiv tyebye abo vinyen tobi, polichi tsye myeni. ya, pavlo, napisav tsye rukoyu svoeyu: ya viddam, shchob tobi nye kazati, shcho ti navit' samogo syebye myeni vinyen. tak, bratye, nyekhai ya odyerzhu tye, shcho vid tyebye prokhayu v gospodi. zaspokoi moe syertsye v khristi! pyeryesvidchyenii ya pro slukhnyanist' tvoyu, i tobi napisav otsye, vidayuchi, shcho ti zrobish i bil'shye, nizh ya govoryu. a razom myeni prigotui i pomyeshkannya, bo nadiyusya ya, shcho za vashi molitvi ya budu darovanii vam. vitae tyebye yepafras, mii spivv'yazyen' u khristi isusi, marko, aristarkh, dimas, luka, moi spivrobotniki. blagodat' gospoda isusa khrista z vashim dukhom! amin'.

bagato raziv i bagat'ma sposobami v davninu promovlyav buv bog do ottsvi chyeryez prorokiv, a v os-tanni tsi dni promovlyav vin do nas chyeryez sina, shcho iogo nistanoviv za naslidnika vs'ogo, shcho nim i viki vin stvoriv. vin buv syaevom slavi ta obra-zom istoti iogo, trimav usye slovom sili svoei, uchiniv soboyu ochishchyennya nashikh grikhiv, i zasiv na pravitsi vyelichnosti na visoti. vin ostil'ki buv lip-shii ponad angoliv, oskil'ki slavnishye za nikh uspad-kuvav im'ya. komu bo koli z angoliv vin promoviv: ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv! i znovu: ya budu iomu za ottsya, a vin myeni budye za sina! i koli znov vin uvodit' na svit pyervoridnogo, to gov-orit': i nyekhai iomu vklonyat'sya vsi angoli bozhi. a pro angoliv vin govorit': ti chinish dukhiv angola-mi svoimi, a palyuchii ogon' svoimi slugami. a pro sina: pryestol tvii, o bozhye, navik viku; byerlo tvogo tsaryuvannya byerlo pravednosti. ti polyubiv pravednist', a byezzakonna znyenavidiv; chyeryez tsye nasmastiv tyebye, bozhye, tvii bog olivoyu radosti bil'shye, nizh druživ tvoikh. i: ti, gospodi, zymlyu kolis' zaklav, a nyebo to chin tvoikh ruk. zaginut' voni, a ti budyesh stoyati, vsi voni, yak toi odyag, postariyut'. yak odyezhu, ikh zminish, i minut'sya voni, a ti zavzhdi toi samii, i roki tvoi nye zakin-chat'sya! komu z angoliv vin promoviv koli: syad' pravorch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh voro-giv pidnizhkom nogam tvoim! chi nye vsi voni dukhi sluzhyebni, shcho ikh posilayut' na sluzhbu dlya tikh, khto mae spasinnya vspadkuvati?

chyeryez tsye podobae nam bil'shye vvazhati na pochutye, shchob mi nye vidpali koli. koli bo tye slovo, shcho skazali iogo angoli, bulo pyevnye, a vsyakii pyerystup ta nyeposlukh priinyali spravedlivu zaplatu, to yak mi vtyechyemo, koli mi nye dbali pro takye vyelikye spasinnya? vono propovidualosya spochatku vid gospoda, stvy-erdilosya nam chyeryez tikh, khto pochuv, koli bog buv zasvidchiv oznakami i chudami, i riznimi silami ta obdaruvannyam dukhom svyatim iz voli svoei. bo vin nye piddav angolam svit maibutnii, shcho pro n'ogo govorio. alye khtos' dyes' zasvidchiv buv, kazhuchi: shcho e cholovik, shcho ti pam'yataesh pro n'ogo, i sin lyuds'kii, yakogo vidviduesh? ti iogo vchiniv malo myenshim vid angoliv, i chyestyu i vyelichnistyu ti vinyaesh iogo, i postaviv iogo nad dilami ruk svoikh, usye piddav ti pid nogi iomu! a koli vin piddav iomu vsye, to nye zalishiv nichogo iomu nyepiddanogo. a tyepyer shchye nye bachimo, shchob piddanye bulo iomu vsye. alye bachimo isusa, malo chim umyenshyenim vid angoliv, shcho za pyeryetyerplyennya smyerti vin uvinchanii chyestyu i vyelichnistyu, shchob za blagodattyu bozhoyu smy-ert' skushtuvati za vsikh. bo nalyezhalo, shchob toi, shcho vsye radi n'ogo i usye vid n'ogo, khto do slavi priviv bagato siniv, providnika ikhn'ogo spasinnya vchiniv doskonalim chyeryez strazhdannya. bo khto osvychue, i ti, khto osvychuet'sya usi vid odnogo.

z tsiei prichini nye soromit'sya vin zvati bratami ikh, kazhuchi: spovishchu pro im'ya tvoe brattyam svoim, budu khvaliti tyebye syeryed tsyerkvi! i shchye: na n'ogo ya budu nadiyatisya! i shchye: oto ya ta diti, yakikh bog myeni dav. a shcho diti stali spil'nikami tila ta krovii, to i vin stav uchashnikom ikhnim, shchob smyertyu znishchiti togo, khto mae vladu smyerti, tsyebto diyavola, ta vizvoliti tikh usikh, khto vsye zhittya strakhom smyerti trimavsyia v nyevoli. bo priiame vin nye angoliv, alye avraamove nasinnya. tomu musiv buti vin u vs'omu podibnii bratam, shchob stati milostivim ta virnim pyervosvyashchyenikom u bozhikh spravakh, dlya vblagannya za grikhi lyudyei. bo v chomu buv sam postrazhdav, viprobuvuvanii, u tomu vin mozhye i viprobuvuvanim pomogti.

otozh, svyati brati, uchashniki nyebyesnogo poklikan-nya, uvazhaiyte na apostola i pyervosvyashchyenika nashogo ispovidannya, isusa, shcho virnii tomu, khto nastanoviv iogo, yak buv i moiseyi u vsim domi iogo, bo gidnii vin vishchoi slavi ponad moiseyia, poskil'ki budivnichii mae bil'shu chyst', anizh dim. usykii bo dim khtos' budue, a toi, khto vsye zbuduvav, to bog. i moiseyi virnii buv u vsim domi iogo, yak sluga, na svidotstvo togo, shcho skazati povinno bulo. khristos zhye, yak sin, u iogo domi. a dim iogo mi, koli til'ki vidvagu i pokhvalu nadii dodyerzhimo pyevnimi azh do kintsya. tomu to, yak kazhye dukh svyatii: s'ogodni, yak golos iogo vi pochue-tye, nye robit' zatvyerdilimi vashikh syerdets', yak pid chas narikan', za dnya viprobuvuvannya na pus-tini, dye myenye viprobovuvali ottsi vashi, myenye viprobovuvali, i bachili pratsyu moyu sorok rokiv. chyeryez tye, za roznivavsyia buv na toi rid i skazav: postiino voni buldyat' syertsyem, voni nye piznali dorig moikh, tomu ya prislyagnuv buv u gnivi svoim, shcho voni do mogo vidpochinku nye vviidut'! sty-eryezhit'sya, brati, shchob u komus' iz vas nye bulo zl-ogo syertsya nyevirstva, shcho vono vidstupalo b vid boga zhivogo! alye kozhnogo dnya zaokhochuite edin odnogo, doki zvyet'sya s'ogodni, shchob za-pyeklim nye stav kotrii z vas chyeryez pidstup grikha. bo mi stali uchashnikami khrista, koli til'ki pochatye zhittya mi zatrimaemo pyevnim azh do kintsya, azh poki govorit'sya: s'ogodni, yak golos iogo vi pochue-tye, nye robit' zatvyerdilimi vashikh syerdets', yak pid chas narikan'! kotri bo, pochuvshi, roznivali boga? chi nye vsi, khto z egiptu viishov z moiseem? na kogo zh vin gnivavsyia buv sorok rokiv? khiba nye na tikh, khto zgrishiv, shcho ikhni kosti v pus-tini polyagli? proti kogo vin buv prislyagavsyia, sh-cho nye vviidut' voni do iogo vidpochinku, yak nye proti nyesluchnyanikh? i mi bachimo, shcho voni nye zmogli vviiti za nyevirstvo.

otzhye, biimosya, koli zstoaet'sya obitnitsya vkhodu do iogo vidpochinku, shchob nye viyavilos', sh-

cho khtos' iz vas opiznivsya. bo evangeliya bula zvizshchyena nam, yak i tim. alye nye prinyeslo pozhitku im slovo pochutye, bo vono nye zluchilosya z viroyu slukhachiv. bo do iogo vidpochinku vkhodimo mi, shcho vvirusali, yak vin provistiv: ya prisyag buv u gnivi svoim, shcho do mistysa mogo vidpochinku nye vviidut' voni, khoch dila iogo buli vchinyeni vid zakladin svitu. bo kolis' pro dyen' s'omii skazav vin otak: i bog vidpochiv s'omogo dnya vid usiei pratsi svoei. a shchye tut: do mogo vidpochinku nye vviidut' voni! koli zh zalishaet'sya oto, shcho dyeyaki vviidut' do n'ogo, a ti, komu evangeliya bula pyershye zvizshchyena, nye vviishli za nyeposlukh, to shchye priznachae vin dyeyakii dyen', s'ogodni, bo chyeryez davida govorit' po takim dovгим chasi, yak vishchye vzhye skazano: s'ogodni, yak golos iogo vi pochutyye, nye robit' zatvyerdilimi vashikh syerdyyets'! bo koli b isus navin dav im vidpochinok, to pro inshii dyen' nye kazav bi po ts'omu. otozh, lyudovi bozhomu zalishaet'sya subotstvo, spochinok. khto bo vviishov buv u iogo vidpochinok, to i toi vidpochiv vid uchinkiv svoikh, yak i bog vid svoikh. otozh, popil'nuimo vviiti do togo vidpochinku, shchob nikhto nye potrapiv u nyeposlukh za prikkladom tim. bo bozhye slovo zhiyye ta diyal'nye, gostrishye vid usyakogo myecha obosichnogo, prokhodit' vono azh do podilu dushi i dukha, suglobiv ta mozki, i sposibnye suditi dumki ta namiri syertsya. i nyemae stvorinnya, shchob skhovalos' pyeryed nim, alye vsye nage ta vidkritye pyeryed ochima iogo, iomu damo zvit! otozh, mavshi vyelikogo pyervosvyashchyenika, shcho nyebo pyeryeishov, isusa, sina bozhogo, trimaimosya ispovidannya nashogo! bo mi maemo nye takogo pyervosvyashchyenika, shcho nye mig bi spivchuvati slabostyam nashim, alye viprobuvanogo v us'omu, podobno do nas, okrim grikha. otozh, pristupaimo z vidvagoyu do pryestolu blagodat, shchob priinyati milist' ta dlya svoechnosnoi dopomogi znaiti blagodat'.

5

kozhyen bo pyervosvyashchyenik, shcho z-mizh lyudyei vibiraet'sya, nastanovlyaet'sya dlya lyudyei na sluzhynnya bogovi, shchob prinositi dari ta zhyertvi za grikhi, i shchob mig spivchuvati nyedosvidchyenim ta zabludzhynim, bo i sam vin pyeryeinatyii slabisty. i tomu vin povinen yak za lyudyei, tak samo i za syebe samogo prinositi zhyertvi za grikhi. a chyesti tsiei nikhto nye byerye sam soboyu, a poklikanii bogom, yak i aaron. tak i khristos, nye sam vin proslaviv syebe, shchob pyervosvyashchyenikom stati, a toi, shcho do n'ogo skazav: ti mii sin, ya s'ogodni tyebye porodiv. yak i na inshomu mistsi govorit': ti svyashchyenik naviki za chinom myelkhisedyekovim. vin za dnev tila svogo z golosinnyam vyelikim ta sliz'mi prinis buv blagannya i molitvi do togo, khto vid smyerti iogo mig spasti, i buv vislukhanii za pobozhnist' svoyu. i khoch sinom vin buv, protye navchivsya poslukhu z togo, shcho vistrzhdav buv. a vdoskonalivshisya, vin dlya vsikh, khto slukhnyanii iomu, sprichinivsya dlya vichnogo spasinnya, i vid boga

buv nazvanii pyervosvyashchyenikom za chinom myelkhisedyekovim. pro tsye nam bi tryeba bagato kazati, ta visloviti vazhko iogo, bo nyezdibni vi stali, shchob slukhati. vi bo za vikom povinni b buti vchityelnyami, alye vi potryebuetye shchye, shchob khtos' vas navchav pyershikh pochatkiv bozhogo slova. i vi stali takimi, yakim potribnye moloko, a nye strava tvyerda. bo khto moloka vzhivae, toi nyedosvidchyenii u slovi pravdi, bo vin nyemovlya. a strava tvyerda dlya doroslikh, shcho mayut' chuttya, privchyeni zvichkoyu rozrinyati dobro i zlo.

6

tomu polishimo pochatki nauki khrista, ta i zvyernimosya do doskonalosti, i nye kladimo znovu zasady pokayannya vid myertvikh uchinkiv ta pro viru v boga, nauki pro khryshchyennya, pro pokladannya ruk, pro vskryesinnya myertvikh ta vichnii sud. zrobimo i tsye, koli bog dozvolit'. nye mozhna bo tikh, shcho raz prosvitilis' buli, i skushtuvali nyebyesnego daru, i stali prichasnikami dukha svyatogo, i skushtuvali dobrogo bozhogo slova ta sili maibutn'ogo viku, ta i vidpali, znov vidnovlyati pokayannam, koli vdrukye voni rozpinayut' u sobi sina bozhogo ta znyevazhayut'. bo zymlya, shcho p'e dosch, yakii padae chasto na nyei, i rodit' roslini, dobri dlya tikh, khto ikh i viroshchue, vona blagoslovlyennya vid boga priimae. alye ta, shcho prinosit' tyernya i budyachcha, nyepotribna vona ta bliz'ka do proklyatty, a kinyets' ii spalyennya. ta mi spodivaemos', lyubi, krashchogo pro vas, shcho spasinnya trimae tyesya, khoch govorimo i tak. ta nye e bog nye spravvedlivii, shchob zabuti dilo vashye ta pratsyu lyubovi, yaku pokazali v im'ya iogo vi, shcho svyatyim posluzhili ta sluzhitye. mi zh bazhaemo, shchob kozhyen iz vas viyavlyav taku samu zavzyatist' na pyevnist' nadii azh do kintsya, shchob vi nye rozlinilis', alye pyeryeimali vid tikh, khto obitnitsi vspadkovue viroyu ta tyerpelyivisty. bo bog, obitnitsyu davshi avraamovi, yak nye mig nikim vishchim poklyastysya, poklyavsya sam soboyu, govoryachi: poblagosloviti ya konchye tyebye poblagoslovlyu, ta rozmozozhiti rozmozozhu tyebye! i, tyerpelyachi dovgo otak, avraam odyerzhav obitnitsyu. bo lyudi klyanut'sya vishchim, i klyatva na stvyerdzhyennya kinchae vsyaku ikhnyu superyechku. tomu i bog, khotivshi pyeryevazhno pokazati spadkoemtsyam obitnitsi nyezminnist' voli svoei, uchiniv tye pri pomochi klyatvi, shchob u dvokh tikh nyezminnikh ryechakh, shcho v nichk nye mozhna skazati nyepravdi bogovi, mali potikhu mitnu mi, khto pribig priinyati nadiyu, shcho lyezhit' pyeryed nami, shcho voni dlya dushi yak kotvitsya, mitnsa ta byezpyechna, shcho azh do syeryedini vkhodit' za zaslону, kudi, yak pryedtyecha, za nas uviishov buv isus, stavshi naviki pyervosvyashchyenikom za chinom myelkhisedyekovim.

bo tsyei myelkhisedyek, tsar salimu, svyashchyenik boga vsyevishn'ogo, shcho buv striv avraama, yak toi vyertavsyia po poratztsi tsariv, i iogo poblagosloviv. avraam viddiliv iomu i dyesyatinu vid us'ogo, naipyershye bo vin viznachae tsar pravdi, a potim tsar salimu, tsyebto tsar miru. vin byez bat'ka, byez matyeri, byez rodovodu, nye mav ani pochatku dniv, ani kintsya zhittya, upodobivsyia bozhomu sinu, probuvae svyashchyenikom zavzhdi. pobachtye zh, yakii vin vyelikii, shcho iomu i dyesyatinu z dobichi nailipshoi dav patriyarkh avraam! ti z siniv lyevivikh, shcho svyashchyenstvo priimayut', mayut' zapovid' brati za zakonom dyesyatinu z narodu, tsyebto z brativ svoikh, khoch i viishli voni z avraamovikh styegon. alye tsyei, shcho nye pokhodit' z ikhn'ogo rodu, dyesyatinu odyerzhav vid avraama, i poblagosloviv togo, khto obitnitsyu mav. i byez usyakoï supyeryechki bil'shii myenshogo blagoslovlyae. i tut lyudi smyertyel'ni byerut' dyesyatinu, a tam toi, pro yakogo zasvidchuet'sya, shcho zhivye. i, shchob skazati otak, chyeryez avraama i lyevii, shcho byerye dyesyatini, dav sam dyesyatini. bo shchye v bat'kovikh styegnakh vin buv, koli striv iogo myelkhisedyek. otozh, koli b doskonalist' bula chyeryez svyashchyenstvo lyevits'kye, bo lyudi zakona odyerzhali z nim, to yaka shchye potryeba bula, shchob inshii svyashchyenik povstay za chinom myelkhisedyekovim, a nye zvatisya za chinom aaronovim? koli bo svyashchyenstvo zmyniaet'sya, to z potryebi buvae pyeryemina i zakonu. bo toi, shcho pro n'ogo govorit'sya tsye, nalyezhav do inshogo plyemyni, z yakogo nikhto nye stavav buv do zhyertivnika. bozh vidomo, shcho gospod' nash pokhodit' vid yudi, a pro tsye plyem'ya, pro svyashchyenstvo iogo, nichogo moiseyi nye skazav. i shchye bil'shye vidomo, koli povstae na podobu myelkhisedyeka inshii svyashchyenik, shcho buv nye za zakonom tilyesnoi zapovidi, alye z sili nyeznishchal'nogo zhittya. bo svidchit': ti svyashchyenik naviki za chinom myelkhisedyekovim. poppyeryednya bo zapovid' vidkladaet'sya chyeryez nyemich ii ta nyekorisnist'. bo nye vdoskonaliv nichogo zakonu. zaprovadzhyna zh krashcha nadiya, shcho nyeyu mi nablizhuemos' do boga. i poskil'ki vono nye byez klyatvi, voni bo byez klyatvi buli svyashchyenikami, tsyei zhye z klyatvoyu chyeryez togo, khto govorit' do n'ogo: klyavsyia gospod' i nye budy vin kayatisya: ti svyashchyenik naviki za chinom myelkhisedyekovim, to postil'ki isus stav zaporukoyu krashchogo zapovitu! i bagato bulo ikh svyashchyenikov, bo smyert' boronila lishatisya im, alye tsyei, shcho naviki lishaet'sya, byezpyeryestannye svyashchyenstvo vin mae. tomu mozhye vin zavzhdi i spasati tikh, khto chyeryez n'ogo do boga prikhodit', bo vin zavzhdi zhivii, shchob za nikh zastupitis'. otakii bo potribnii nam pyervosvyashchyenik: svyatii, nyezlobivii, nyevinnii, vidluchenyii vid grishnikov, shcho vishchii nad nyebyesa, shcho potryebi nye mae shchodnya, yak ti pyervosvyashchyeniki, pyershye prinositi zhyertvi za vlasni grikhi, a potomu za lyuds'ki grikhi, bo vin tsye

raz nazavzhdi vchiniv, prinisshi samogo syebye. zakon bo lyudyei stavit' pyervosvyashchyenikami, shcho nyemochi mayut', alye slovo klyatvi, shcho vono za zakonom, stavit' sina, yakii doskonalii naviki!

8

golovna zh rich u tomu, pro shcho ya govoryu: maemo pyervosvyashchyenika, shcho zasiv na nyebyesakh, po pravitsi pryestolu vyelichnosti, shcho vin svyashchyennosluzhityel' svyatini i pravdivoi skinii, shcho ii zbuduvav buv gospod', a nye lyudina. usyakii bo pyervosvyashchyenik nastanovlyat'sya, shchob prinositi dari ta zhyertvi, a tomu bulo tryeba, shchob i tsyei shchos' mav, shcho prinyesti. bo koli b na zymeli pyeryebuvav, to nye buv bi vin svyashchyenikom, bo tut probuvavut' svyashchyeniki, shcho dari prinosyat' za zakonom. voni sluzhat' obrazovi i tini nyebyesnogo, yak moiseyevi skazano, koli mav dokinchiti skiniyu: divis' bo, skazav, zrobi vsye za zrazkom, shcho tobi na gori buv pokazanii! a tyepper odyerzhav vin krashchye sluzhinnya, poskil'ki vin posyeryednik i krashchogo zapovitu, yakii na krashchikh obitnitsyakh buv uzakonyenii. bo koli b otoi pyershii buv byezdogannii, nye shukalosya b mistyia dlya drugogo. bo im dokoryayuchi, kazhye: oto dni nadkhodyat', govorit' gospod', koli z domom izrailya i z yudinim domom ya skladu zapovita novogo, nye za zapovitom, shcho iogo ya sklav buv z otsyami ikhnimi dnya, koli vzyav ikh za ruku, shchob vivyesti ikh iz zymeli egipyets'koi. a shcho voni nye zalishilisya v moim zapoviti, to i ya ikh pokinuv, govorit' gospod'! otsye zapovit, shcho iogo ya skladu po tikh dnyakh iz domom izrailyevim, govorit' gospod': pokladu ya zakoni svoi v ikhni dumki, i na ikhnikh syertsyakh napishu ikh, i budu im bogom, voni zh budut' narodom moim! i kozhyen nye budy navchati svogo blizhn'ogo, i kozhyen brata svogo, promovlayuchi: piznai gospoda! usi bo voni budut' znati myenye vid malogo ta azh do vyelikogo z nikh! budu bo ya milostivii do ikhnikh nyepравd, i ikhnikh grikhiv nye zgayayu ya bil'sh! koli zh kazhye novii zapovit, to tim nazvav pyershii starim. a shcho porokhnyavie i starie, tye bliz'kye do zotlinnya.

9

mav zhye i pyershii zapovit postanovi bogosluzhbi ta svits'ku svyatinyu. bula bo uryadzhyena pyersha skiniya, yaka zvyet'sya svyatinya, a v nii buv svichnik, i stil, i zhyertyennii khlibi. a za drugoyu zaslonoyu skiniya, shcho zvyet'sya svyatyae svyatikh. mala vona zolotu kadil'nitsyu i kovchyega zapovitu, usyudi obkutoto zolotom, a v nim zolota posudina z mannoyu, i roztzvilye zhyezlo aaronovye ta tablitsi zapovitu. a nad nim khyeruvimi slavi, shcho zatinyuvali pryestola blagodati, pro shcho govorit dokladno tyepper nye potribno. pri takomu zh uryadzhyenni do pyershoi skinii vkhodili zavzhdi svyashchyeniki, pravlyachi sluzhbi bogovi, a do drugoi raz na rik sam pyervosvyashchyenik, nye byez krovi, yaku vin prinosit' za syebye i za

lyuds'ki provini. svyatii dukh viyavlyae otsim, shcho shchye nye vidkrita doroga v svyatinyu, koli shchye stoit' pyersha skiniya. vona obraz dlya chasu tyepyerishn'ogo, za yakogo prinosyat'sya dari ta zhyertvi, shcho togo nye mozhut' vdoskonaliti, shchodo sumlinnya togo, khto sluzhit', shcho til'ki v potravakh ta v napoyakh, ta v riznikh obmivannyakh, v ustavakh tilyesnikh, ustanovlyeno ikh azh do chasu napravi. alye khristos, pyervosvyashchenik maibutn'ogo dobrogo, prishov iz bil'shoyu i doskonalishoyu skiniyeu, nyerukotvornoyu, tsyebto nye ts'ogo vtvoryennya, i nye z krov'yu kozliv ta tyelyat, alye z vlasnoyu krov'yu uvishov do svyatini odin raz, ta i nabuv vichnye vidkuplyennya. bo koli krov kozliv ta tyelyat ta popil iz yalivok, yak pokropit' nyechistikh, osvychuae ikh na ochishchennya tila, skil'ki zh bil'sh krov khrista, shcho syebye nyeporochnogo bogu prinis svyatim dukhom, ochistit' nashye sumlinnya vid myertvikh uchinkiv, shchob sluzhiti nam bogovi zhivomu! tomu vin posyeryednik novogo zapovitu, shchob chyeryez smyert', shcho bula dlya vidkuplyennya vid pyeryestupiv, uchinyenikh za pyershogo zapovitu, poklikani priinyali obitnitsyu vichnogo spadku. bo dye zapovit, tam mae vidbutisya smyert' zapovitnika, zapovit bo vazhlivii po myertvikh, bo nichogo nye vart vin, yak zhivye zapovitnik. tomu i pyershii zapovit osvychenyi buv nye byez krov: koli bo moisey spovistiv buv usi zapovidy za zakonom us'omu narodovi, vin uzyav krov kozliv ta tyelyat iz vodoyu i chyervonoyu vovnoyu ta z isopom, ta i pokropiv i samu otu knigu, i lyudyei, prokazuyuchi: tsye krov zapovitu, shcho iogo nakazav dlya vas bog! tak samo i skiniyu, i vyves' posud sluzhyebnii pokropiv vin krov'yu. i maizhye vsye za zakonom krov'yu ochishchuet'sya, a byez prolittya krovu nye mae vidpushchennya. otozh, tryeba bulo, shchob obrazi nyebyesnog ochishchal'sya tsmi, a nyebyesnye samye krashchimi vid otsikh zhyertvami. bo khristos uvishov nye v rukotvornu svyatinyu, shcho bula na vzir pravdivoi, alye v samye nyebo, shchob z'yavitis' tyepyer pyeryed bozhim litsyem za nas, i nye tomu, shchob chasto prinositi v zhyertvu syebye, yak pyervosvyashchenik uvikhodit' u svyatinyu kozhnorichno iz krov'yu chuzhoyu, bo inakshye vin musiv bi chasto strazhdati shchye vid zakladin svitu, a tyepyer vin z'yaviv'sya odin raz na skhilku vikiv, shchob vlasnoyu zhyertvoyu znishchiti grikh. i yak lyudyam priznacheno vmyerti odin raz, potim zhye sud, tak i khristos odin raz buv u zhyertvu prinyesenyi, shchob ponyesti grikhi bagat'okh, i nye v spravi grikha drugii raz z'yavitisya tim, khto chyekae iogo na spasinnya.

10

bo zakon, mavshi til'ki tin' maibutn'ogo dobra, a nye samii obraz ryechyei, timi samimi zhyertvami, shcho zavzhdi shchoroku prinosyat'sya, nye mozhye nikoli vdoskonaliti tikh, khto pristupaе. inakshye voni pyeryestali b prinositis', bo ti, khto sluzhit', ochishchenyi raz, uzhye b nye mali zhadnoi svidomosti grikhiv. alye v nikh spomin pro grikhi bu-

vae shchoroku, bo tozh nyemozhlyvye, shchob krov bikiv ta kozliv zdiimala grikhi! tomu to, vkhodyachi v svit, vin govorit': zhyertvi i prinoshyennya ti nye skhotiv, alye tilo myeni prigotuvav. tsilopalyennya i zhyertvi pokutnoi ti nye zhadav. todi ya skazav: os' idu, v zvoi knizhki pro myenye napisano, shchob volyu chiniti tvoyu, bozhye! vin vishchye skazav, shcho zhyertvi i prinosu, ta tsilopalyennya i zhyertvi pokutnoi, yaki za zakonom prinosyat'sya, ti nye zhadav i sobi nye vpodobav. potom skazav: os' idu, shchob volyu tvoyu chiniti, bozhye. vidmynae vin pyershye, shchob drugye postaviti. u tsii voli mi osvychenyi zhyertvoprinoshyennam tila isusa khrista odin raz. i kozhyen svyashchenik shchodyenno stoit', sluzhachi, i chasto prinosit' zhyertvi ti sami, shcho nikoli nye mozhut' znayati grikhiv. a vin za grikhi svitu prinis zhyertvu odin raz, i nazavzhd i po bozhii pravitsi zasiv, dali chyekayuchi, azh vorogi iogo budut' pokladyeni za pidnizha iogo nig. bo zhyertvoprinoshyennam odnim vdoskonaliv vin tikh, khto osvychuet'sya. svidkue zh i dukh svyati, nam, yak govorit': otsye zapovit, shcho iogo po tsikh dnyakh vstanovlyayu ya z nimi, govorit' gospod', zakoni voi ya dam v ikhni syertsya, i v ikhnikh dumkakh napishu ikh. a ikhnikh grikhiv ta nye spravvedlivostyei ikhnikh ya bil'sh nye zgayayu! a dye ikhne vidpushchennya, tam nyema vzhye zhyertvoprinoshyennya za grikhi. otozh, brattya, mi maemo vidgavu vkhoditi do svyatini krov'yu isusovoyu, novoyu i zhivoyu dorogoyu, yaku nam obnoviv vin chyeryez zavisu, tsyebto chyeryez tilo svoe, maemo i vyelikogo svyashchenika nad domom bozhim, to pristupimo z shchirim syertsyem, u povnoti viri, okropivshi syertsya vid sumlinnya lukavogo ta obmivshi tila chistoyu vodoyu! trimaimo nyepokhitnye viznannya nadii, virmii bo toi, khto obitsyav. i uvazhaimo odin za odnim dlya zaokhoti do lyubovi i do dobrikh uchinkiv. nye kidaimo zboru svogo, yak to zvichai u dyeyakikh, alye zaokhochuimosya, i tim bil'shye, skil'ki bil'shye vi bachitye, shcho zblyzhaet'sya dyen' toi. bo yak mi grishimo samovil'no, odyerzhavshi piznannya pravdi, to vzhye za grikhi nye znakhodit'sya zhyertvi, a strashliyye yakyes' spodivannya sudu ta gniv palyuchii, shcho mae pozhyerti protivnikiv. khto vidkidaе zakona moiseyeva, takii nyemilosyerdno vmirae pri dvokh chi tr'okh svidkakh, skil'ki zh bil'shoi muki, dodumuyetsya? zaslugovue toi, khto potoptav sina bozhogo, i khto krov zapovitu, shcho nyeyu osvychenyi, za zvichainu vvazhav, i khto dukha blagodati znyevazhiv! bo znaemo togo, khto skazav: myeni pomsta nalyezhit', ya vidplachu, govorit' gospod'. i shchye: gospod' budyе suditi naroda svogo! strashna rich upasti v ruki boga zhivogo! zgaidaye zh pro pyershii dni vashi, yak vi prosvitilisya i vityerpili zapyeklu borot'bu strazhdan'. vi buli to vidovishchym znyevagi i znushchannya, to buli uchasnikaми tikh, shcho zhili tak. vi bo strazhdali i z uv'yaznyenimi, i grabunok svogo maina priinyali z potikhoyu, vidayuchi, shcho maetye v nyebi dlya syebye maino nyeminushchye ta krashchye. tozh nye vidkidaye vidgavi svoei, bo mae vyeliku nagorodu vona. bo vam tyerpyelivist' potribna, shchob bozhu volyu vchiniti i

priinyati obitnitsyu. bo shchye malo, duzhye malo, i toi, khto mae priiti, priiide i baritis' nye budyel' a pravednii zhitimye viroyu. i: koli zakhitaet'sya vin, to dusha moya iogo nye vpodobae. mi zh nye z tikh, khto khitaet'sya na zagibil', alye viruemo na spasiny dushi.

11

a vira to pidstava spodivanogo, dokaz nye-bachenogo. bo nyeyu zasvidcheyeni starshi buli. viroyu mi rozumiemo, shcho viki slovom bozhim zbudovani, tak shcho z nyevidimogo stalos' vidimye. viroyu avyel' prinis bogovi zhyertvu krashchu, yak kain; nyeyu zasvidcheyeni buv, shcho vin pravednii, yak bog svidchiv pro dari iogo; nyeyu, i vmyershi, vin shchye promovlyae. viroyu yenokh buv pyeryenyenyeni na nyebo, shchob nye bachiti smyerti; i iogo nye znaishli, bo bog pyeryenis iogo. bo ranish, yak iogo pyeryenyesyeno, vin buv zasvidcheyeni, shcho bogovi vin dogodiv. dogoditi zh byez viri nye mozhna. i toi, khto do boga prikhodit', musit' viruvati, shcho vin e, a tim, khto shukae iogo, vin dae nagorodu. viroyu noi, yak distav buv ob'yavlyennya pro tye, chogo shchye nye bachiv, poboyavshis', zrobiv kovchyega, shchob dim svii spasti; nyeyu svit zasudiv vin, i stav spadkoemtsyem pravkydnosti, shcho z viri vona. viroyu avraam, poklikanii na mistseye, yakye mav priinyati v spad-shchinu, poslukahavsya ta i pishov, nye vidayuchi, kudi idye. viroyu vin pyeryebuvav na zyeimli obitsyanii, yak na chuzhii, i prozhivav u namyetakh z isakom ta yakovom, spivspadkoemtsyami tiei zh obitnitsi, bo chyekav vin mista, shcho mae pidvalini, shcho bog iogo budivnichii ta tvoryets'. viroyu i sara sama distala silu priinyati nasinnya, i porodila ponad chas svogo viku, bo virnim vvazhala togo, khto obitnitsyu dav. tomu i vid odnogo, ta shchye zmyertvilogo, narodilos' tak bagato, yak zori nyebyesni i pisok nyezchislyennii krai morya. usi voni povmirali za viroyu, nye odyerzhavshi obitnits', alye zdalyeka bachili ikh, i povitali, i viruvali v nikh, ta viznavali, shcho voni na zyeimli chuzhanitsi i prikhod'ki. bo ti, shcho govoryat' takey, viyavlyayut', shcho shukayut' bat'kivshchini. i koli b voni pam'yatali tu, shcho viishli z nyei, to mali b buli chas povyrnutis'. ta bazhayut' voni tyeper krashchoi, tseytob nyebyesnoi, tomu i bog nye soromit'sya ikh, shchob zvati syebye ikhnim bogom, bo vin prigotuvav im misto. viroyu avraam, viprobuvuvanii, priviv buv na zhyertvu isaka, i, mavshi obitnitsyu, prinis odnorodzhyenogo, shcho iomu bulo skazano: v isakovi budye nasinnya tobi. bo vin rozumiv, shcho bog mae silu i voskryesiti z myertvikh, tomu i odyerzhav iogo na proobraz. viroyu v maibutne poblagosloviv isak yakova ta isava. viroyu yakiv, umirayuchi, poblagosloviv kozhnogo sina iosipovogo, i skhilivsia na vyerkh svogo zhyezla. viroyu iosip, umirayuchi, zgadav pro vikhid siniv izrailievikh ta pro kosti svoi zapoviv. viroyu moiseyi, yak rodivsia, pyeryekhovuvavsya bat'kami svoimi tri misyatsi, bo voni bachili, shcho garnye ditya, i nye zlyakalis' nakazu tsaryevogo.

viroyu moiseyi, koli viris, vidriksya zvatsiya sinom dochki faraonovoi. vin khotiv krashchye strazhdati z narodom bozhim, anizh mati dochasnu grikhovnu potikhu. vin narugu khristovu vvazhav za bil'shye bagatsvto, nizm skarbi egipyets'ki, bo vin oziravsya na bozhu nagorodu. viroyu vin pokinuv egipyet, nye zlyakavshsia gnivu tsaryevogo, bo vin buv nyepokhitnii, yak toi, khto nyevidimogo bachit'. viroyu spraviv vin paskhu i pokroplyennya krovi, shchob ikh nye torknuvsya toi, khto pogubiv pyer-vorodzhynikh. viroyu voni pyeryeishli chyervonye morye, nyemov sukhodolom, na shcho spokusivshis' egipyani, potopilis'. viroyu vpali erikhons'ki muri po syemidennym obkhodzhyneni ikh. viroyu bludnitsya rakhav nye zginula z nyevirnimi, koli z mirom priinyala vividuvachiv. i shcho shchye skazhu? bo nye stanye chasu myeni, shchob opovidati pro gvedyeona, varaka, samsona, yeftaya, davida i samuila ta pro prorokiv, shcho viroyu tsarstva pobivali, pravdu chinili, odyerzhuvali obitnitsi, pashchi lyevam zagorodzhuvati, silu ogyennu gasili, utikali vid vistrya myecha, zmitsynalis' vid slabosti, khorobri buli na viini, obyertali v roztych polki chuzhozyemtsiv; zhinki distavali pomyerlikh svoikh iz voskryesinnya; a inshi buvali skatovani, nye priinyavshi vizvolynennya, shchob otrimati krashchye voskryesinnya; a inshi diznali narugi ta rani, a takozh kaidani i v'yaznitsi. kaminnyam pobiti buvali, dopituvani, pyeryepilyuvani, umirali, zarubani myechem, tynyalisy v ovychikh ta kozyachikh shkurakh, zbudovani, zasumovani, vityerpili. ti, shcho svit nye vartii buv ikh, tynyalisy po pustinyakh ta gorakh, i po pyecherakh ta provallyakh zyeumnikh. i vsi voni, odyerzhavshi zasvidcheyennya viroyu, obitnitsi nye priinyali, bo bog pyeryedbachiv shchos' krashchye pro nas, shchob voni nye byez nas doskonalist' odyerzhali.

12

tozh i mi, mavshi navkolo syebye vyeliku taku khmaru svidkiv, skin'mo vsyakii tyagar ta grikh, shcho oblutue nas, ta i bizhim z tyerpelyivistyu do borot'bi, yaka pyeryed nami, divlyachis' na isusa, na nachal'nika i vikonavtsya viri, shcho zamist' radosti, yaka bula pyeryed nim, pyeryetyerpiv khryesta, nye zvyertavshi uvagi na sorom, i siv po pravitsi pryestolu bozhogo. tozh podumaitye pro togo, khto pyeryetyerpiv takii pyeryekir proti syebye vid grishnikh, shchob vi nye znyemoglis', i nye vpali na dushakh svoikh. vi shchye nye zmagalis' do krovi, boryuchis' proti grikha, i zabuli nagad, shcho govorit' do vas, yak siniv: mii sinu, nye nyekhtui gospodn'oi kari, i nye znyemagai, koli vin dokoryae tobi. bo gospod', kogo lyubit', togo vin karae, i b'e kozhnogo sina, yakogo priima! koli tyerpitye karu, to robit' bog vam, yak sinam. khiba e takii sin, shcho bat'ko iogo nye karae? a koli vi byez kari, shcho spil'na dlya vsikh, to vi diti z pyeryelyubu, a nye sini. a do togo, mi mali bat'kiv, shcho karali nashye tilo, i boyalisy ikh, to chi zh nye dalyeko bil'shye povinni koritisya mi ottsyevi dukhiv, shchob zhiti? ti nas za korotkogo chasu karali, yak im do vpodobi bulo, tseyi zhye na korist', sh-

chob mi stali uchasnikami iogo svyatosti. usyaka kara v tyeperishnii chas nye zdaet'sya potikhoyu, alye smutkom, ta zгодom dlya navchyenikh nyeyu prinosit' mirnii plid pravvednosti! tomu to opushchyni ruki i kolina znyemozhyeni viprostuiyte, i chinit' prosti styezhi nogan vashim, shchob kul'gavye nye zbochilo, alye krashchye vipravilos'. pil'nuitye pro mir zo vsima, i pro svyatisht', byez yakoi nikhto nye pobachit' gospoda. divit'sya, shchob khto nye zostavsa byez bozhoi blagodat, shchob nye viris yakii girkii korin' i nye narobiv nyepokoyu, i shchob bagato-khto nye opoganilis' tim. shchob nye buv khto bludnik chi byezbozhnik, nyemov toi isav, shcho svoe pyervoridstvo viddav za pozhivu samu. bo znaetye vi, shcho i pislya, yak skhotiv vin uspadkuvati blagoslovyennya, vidkinutii buv, nye znaishov bo buv mozhlivosti do pokayannya, khoch iogo iz sliz'mi shukav. bo vi nye pristupili do gori dotikal'noi ta do palyuchogo ognju, i do khmari, i do tye-mryavi, ta do buri, i do surmovogo zvuku, i do golosu sliv, shcho iogo ti, khto chuv, prosili, shchob bil'shye nye movilos' slovo do nikh. nye mogli bo voni togo vitrimati, shcho nakazano: koli i zvirina do gori dotorknyet'sya, to budye kaminnyam pobita. i takye strashnye tye vidinnya bulo, shcho moisyeyi prokazav: ya boyusya i tryemchu!... alye vi pristupili do gori sions'koi, i do mista boga zhivogo, do erusalimu nye-byesnogo, i do dyesyatki tisyach angoliv, i do tsyerkvi pyervorodzhnyenikh, na nyebi napisanikh, i do suddi vsikh do boga, i do dukhiv udoskonalyenikh pravvednykh, i do posyeryednika novogo zapovitu do isusa, i do pokroplyennya krovi, shcho krashchye promovlyae, yak avyleyeva. glyadiht', nye vidvyertaitesya vid togo, khto promovlyae. bo yak nye poptyekali voni, shcho zryeklisya togo, khto zvischav na z'yemli, to tim bil'shye mi, yakshcho zrikaemsa togo, khto z nyeba zvischae, shcho golos iogo zakhitav todi z'yemlyu, a tyeper obitsyav ta kazhye: shchye raz zakhitayu nye til'ki z'yemlyeyu, alye i nyebom. a shchye raz viznachae zaminu zakhitanogo, yak stvoryenogo, shchob zostalisya ti, khto nyepokhitnii. otozh mi, shcho priimaemo tsarstvo nyepokhitnye, nyekhai maemo blagodat', shcho nyeyu priemno sluzhitimymo bogovi z pobozhnisty i zo strakhom. bo nash bog to palyuchii ogon'!

13

bratolyubstvo nyekhai probuvae mizh vami! nye zabuvaitye lyubovi do prikhodniv, bo dyeyaki nyeyu, navit' nye vidayuchi, gostinno buli priinyali angoliv. pam'yataitye pro v'yazniv, nyemov iz nimi buli b vi pov'yazani, pro tikh, khto strazhdav, yak taki, shcho i sami vi znakhodityes' v tili. nyekhai budye v usikh chyesnii shlyub ta lozhye nyeporochnye, a bludnikiv ta pyeryelyubiv suditimye bog. bud'tye zhittiyam nye grosholyubni, zadovol'nyaitesya tim, shcho maetye. sam bo skazav: ya tyebye nye pokinu, ani nye vidstuplyusa vid tyebye! tomu to mi smilivo govorimo: gospod' myeni pomichnik, i ya nye zlyakayus' nikogo: shcho zrobit' lyudina myeni? spogaduitye nastavnikiv vashikh, shcho vam govorili slovo bozhye; i, divlyachysya na kinyets' ikhn'ogo

zhittya, pyeryeimaitye ikhnyu viru. isus khristos uchora, i s'ogodni, i naviki toi sami! nye zakhoplyuityesya vsilyakimi ta chuzhimi naukami. bo rich dobra zmitsnyati syertsya blagodatyu, a nye stravami, shcho koristi vid nikh nye odyerzhali ti, khto za nimi khodiv. maemo zhyertivnika, shcho vid n'ogo goduvatsya prava nye mayut' ti, khto skinii sluzhit', bo kotrikh zviryat krov pyervosyashchyenik unosit' do svyatini za grikhi, tikh m'yaso palit'sya poza taborom, tomu to isus, shchob krov'yu svoeyu lyudyei osv'yatiti, postrazhdav poza bramoyu. tozh vikhod'mo do n'ogo poza tabir, i narugu iogo ponyesimo, bo postiinogo mista nye maemo tut, a shukaemo maibutn'ogo! otozh, zavzhdi prinos'mo bogovi zhyertvu khvali, tsyebto plid ust, shcho im'ya iogo slaviyat'. nye zabuvaitye zh i pro dobrochinnist' ta spil'nist', bo zhyertvi taki vgodni bogovi. slukhaityes' vashikh nastavnikiv ta korit'sya im, voni bo pil'nuyut' dush vashikh, yak ti, khto mae zdati spravu. nyekhai voni roblyat' tsye z radisty, a nye zidkhayuchi, bo tsye dlya vas nye korisnye. molit'sya za nas, bo nadiemosya, shcho mi maemo dobre sumlinnya, bo khochyemo dobre v us'omu povoditis'. a nado proshu tsye robiti, shchob shvidshye do vas myenye vyerneno. bog zhye miru, shcho z myertvikh pidnyav vyelikogo pastirya vivtsyam krov'yu vichnogo zapovitu, gospoda nashogo isusa, nyekhai vas udoskonalit' u kozhnomu dobromu dili, shchob volyu chiniti iogo, chinyachi v vas lyubye pyeryedlit'syem iogo chyeryez isusa khrista, yakomu slava na viki vichni. amin'. blagayu zh vas, bratty, priimit' slovo potikhi, bo korotko ya napisav vam. znaitye, shcho nash brat timofii vzhye vipushchynii, i ya z nim; koli nyezabarom vin priide, ya vas pobachu. vitaitye vsikh vashikh nastavnikiv ta vsikh svyatikh. vitayut' vas ti, khto v italii. blagodat' zo vsima vami! amin'.

yakiv, rab boga i gospoda isusa khrista, dvanadt-syat'om plyemyenam, yaki v rozporoshyenni, vi-tayu ya vas! maitye, brati moi, povnu radist', koli vpadaetye v usilyaki viprobouvannya, znayuchi, shcho dosvidchyennya vashoi viri dae tyerpelyivist'. a tyerpelyivist' nyekhai mae chin doskonalii, shchob vi doskonali ta byezdoganni buli, i nyedostachi ni v chomu nye mali. a yakshcho komu z vas nye stachae mudrosti, nyekhai prosit' vid boga, shcho vsim dae prosto, ta nye dokoryae, i budye vona iomu dana. alye nyekhai prosit' iz viroyu, byez zhadnogo sum-nivu. bo khto mae sumniv, toi podobnii do mors'koi khvili, yaku zhyenye i kidae vityer. nyekhai bo taka lyudina nye gadae, shcho distanye shcho vid gospoda. dvoedushna lyudina nyepostiina na vsikh dorogakh svoikh. a ponizhyenii brat nyekhai khvalit'sya v-sokistyu svoeyu, a bagatii ponizhyennam svoim, bo vin prominye, yak toi tsvit trav'yanii, bo sontsye zishlo zo spyekotoyu, i travu posushilo, i vidpav tsvit ii, i nikla krasa ii vidu... tak samo ziv'yanye i bagatii u dorogakh svoikh! blazhyenna lyudina, shcho vityerpit' probu, bo, buvshi viprobuvana, distanye vintsya zhittya, yakogo gospod' obitsyav tim, khto lyubit' iogo. viprobouvannii, khai nye kazhye nikhto: ya vid boga spokushuvanii. bo bog zlom nye spokushuet'sya, i nikogo vin sam nye spokushue. alye kozhyen spokushuet'sya, yak nadit'sya i zvodit'sya pozhadlivistyu vlasnoyu. pozhadlivist' potomu, zachavshi, narodzhue grikh, a zroblyenii grikh narodzhue smyert'. nye obmanyuyites', brati moi lyubi! usyakye dobre davannya ta dar doskonalii pokhodit' zgori vid ottsya svitil, shcho v n'ogo nyema pyeryemini chi tini vidmini. zakhotivshi, vin nas porodiv slovom pravdi, shchob mi stali yakims' pyervopochi-nom tvoriv iogo. otozh, moi brati lyubi, nyekhai budye kozhna lyudina shvidka poslukhati, zabarna govoriti, povil'na na gniv. bo gniv lyuds'kii nye chinit' pravdi bozhoi. tomu to vidkin'tye vsilyaku nyechist' ta zalishok zlobi, i priimit' iz lagidnistyu vsiyanye slovo, shcho mozhye spasti vashi dilu. bud'tye zh vikonavtsyami slova, a nye slukhachami samimi, shcho syebye samikh obmanyuyut'. bo khto slukhach slova, a nye vikonavtets', toi podobnii lyudini, shcho risi oblichchya svogo rozglyadae u dyerkali, bo rozglyanye syebye ta i vidiidye, i zaraz zabudy, yaka vona e. a khto zaglyadae v zakon doskon-alii, zakon voli, i v nim probuvae, toi nye budy zabud'ko slukhach, alye vikonavtets' dila, i vin budye blazhyennii u diyanni svoim! koli zh khto gadae, shcho vin pobozhnii, i svogo yazika nye vgamovue, ta svoe syertsye obmanyue, marna pobozhnist' togo! chista i nyeporochna pobozhnist' pyeryed bogom i ottsyem ottsya: zglyanutisya nad sirotami ta vdovit-syami v utiskakh ikhnikh, syebye byeryegti chistim vid svitu.

brati moi, nye zvazhayuchi na oblichchya, maitye viru v nashogo gospoda slavi, isusa khrista. bo koli do vashogo zibrannya vviidye cholovik iz zolo-

tim pyersnyem, u shati bliskuchii, uvviidye i bidar u vbogim vbranni, i vi poglyanyetye na togo, khto v shati bliskuchii, i skazhyete iomu: ti sidai vigidno otut, a bidaryevi prokazhyetye: ti stan' tam, chi sidai sobi tut na pidnizhku moim, to chi nye stalo mizh vami podilyennya, i nye stali vi zlodumnni sud-dyami? poslukhaiyte, moi brati lyubi, chi zh nye vibrav bog bidariv ts'ogo svitu za bagatikh viroyu i za spadkoemtsiv tsarstva, yakye obitsyav vin tim, khto lyubit' iogo? a vi bidarya znyevazhili! khiba nye bagachi pyeryesliduyut' vas, khiba nye voni tyag-nut' vas na sudi? khiba nye voni znyevazhayut' tye dobre im'ya, shcho vi nim nazivaetyes'? koli vi zakona tsars'kogo vikonuetye, za pisannyam: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye, to ro vobite dobre. koli zh divityesya na oblichchya, to chini-tye grikh, bo zakon udovodnyue, shcho vi vinuvatsi. bo khto vs'ogo zakona vikone, a zgrishit' v odnomu, toi vinnim u vs'omu stae. bo toi, khto skazav: nye chini pyeryelyubstva, takozh nakazav: nye vbivai. a khoch ti pyeryelyubstva nye chinish, a vb'esh, to ti pyeryestupnik zakonu. otak govorit' i otak chinit', yak taki, shcho budyetye sudzhyeni zakonom voli. bo sud nyemilosyerdnii na togo, khto nye vchiniv milosyerdya. milosyerdya bo stavit'sya vishchye za sud. yaka korist', brati moi, koli khto govorit', shcho mae viru, alye dil nye mae? chi mozhye spasti iogo vira? koli zh brat chi syestra budut' nagi, i pozbav-lyeni dyennogo pokormu, a khtonyebud' iz vas do nikh skazhye: idit' z mirom, griityes' ta izhtye, ta nye dast' im potribnogo tilu, shcho zh to pomozhye? tak samo i vira, koli dil nye mae, myertva v sobi! alye skazhye khtonyebud': maesh ti viru, a ya mayu dila; pokazhi myeni viru svoyu byez dil tvoikh, a ya pokazhu tobi viru svoyu vid dil moikh. chi viruesh ti, shcho bog odin? dobre robish! ta i dyemoni viruyut', i tryemtyat'. chi khochyesh ti znati, o marna lyudino, shcho vira byez dil myertva? avraam, otyets' nash, chi vin nye z dil vipravdani buv, yak poklav buv na zhy-ertivnika svogo sina isaka? chi ti bachish, shcho vira pomogla iogo dilam, i vdoskonalilas' vira iz dil? i zdi-isnilosya pisannya, shcho kazhye: avraam zhye vviru-vav bogovi, i tsye iomu zarakhovanye v pravyyednist', i buv nazvannii vin drugom bozhim. otozh, chi vi bachi-tye, shcho lyudina vipravduet'sya vid dil, a nye til'ki vid viri? chi tak samo i bludnitsya rakhav nye z dil vipravdalas', koli priinyala poslantsiv, i dorogoyu in-shoyu vipustila? bo yak tilo byez dukha myertvy, tak i vira byez dil myertva!

nye bagato-khto stavaitye, brati moi, uchityelyami, znavshi, shcho bil'shii osud priimyemo. bo bagato mi vsi pomilyamos'. koli khto nye pomilyaet'sya v slovi, to tsye muzh doskonalii, spromozhnii priborkuvati i usye tilo. ot i konyam vkladame uzdyechki do rota, shchob korilisya nam, i mi vsim ikhnim tilom kyeruemo. ot i korabli, khoch yaki vlyelichezni ta gnani vitrami zhorstokimi, protye naimyen-shim stjernom skyerovuyut'sya, kudi khochye sty-ernichii. tak samo i yazik, malii chlyen, alye khvalit'sya vye! mi! os' malyen'kii ogon', a zapa-

lyue vyelichyeznogo lisa! i yazik to ogon'. yak svit nyepravosti, postavlyenii tak pomizh nashimi chlyenami, yazik skvyernit' usye tilo, zapalyue krug zhittya, i sam zapalyuet'sya vid gyeenni. bo vsyaka priroda zviriv i ptashok, gadiv i mors'kikh potvor priborkuet'sya, i priborkana budye prirodoyu lyuds'koyu, ta nye mozhye nikhto iz lyudyei yazika vgamuvati, vin zlo byezupinnye, vin povnii otruti smyertyel'noi! nim mi blagoslovlyaemo boga i ottsya, i nim proklinaem lyudyei, shcho stvoreni na bozhu podobu. iz tikh samikh ust vikhodit' blagoslovyennya i proklyattya. nye povinno, brati moi, shchob tak tsye bulo! khiba z odnogo otvoru vikhodit' voda solodka i girka? khiba mozhye, brati moi, figovyе dyeryevo roditi olivki, abo vinograd figi? solodka voda nye tyeche z solontsya. khto mudrii i rozumnii mizh vami? nyekhai vin pokazhye dila svoi v lagidnii mudrosti dobrim povodzhynnyam! koli zh girku zazdris't ta svarku vi maetye v syerts'i svoemu, to nye vyelichaityes' ta nye govorit' nyepravdi na pravdu, tsye nye mudrist', shcho nibi zvyerkhu pokhodit' vona, alye zymna, tilyesna ta dyemons'ka. bo dye zazdris't ta svarka, tam byezlad ta vsyaka zla rich! a mudrist', shcho zvyerkhu vona, nasampyeryed chista, a potim spokiina, lagidna, pokirliiva, povna milosy-erdya ta dobrikh plodiv, byezstoronnnya ta nyelukava. a plid pravdi siet'sya tvortsyami miru.

4

zvidki viini ta svari mizh vami? chi nye zvidsi, vid vashikh pozhadlivostyei, yaki v vashikh chlyenakh voyuyut? bazhaetye vi ta i nye maetye, ubivae-tye i zazdriyte ta dosyagnuti nye mozhyetye, svary-tyesya ta voyuetye ta nye maetye, bo nye prokhaetye, prokhaetye ta nye odyerzhuetye, bo prokhaetye na zlye, shchob uzhati na rozkoshi svoi. pyeryelyub-niki ta pyeryelyubnitsi, chi zh vi nye znaetye, shcho druzhba zo svitov to vorozhnyecha suproti boga? bo khto khochye buti svitovi priyatelyem, toi vorogom bozhim staet'sya. chi vi dumaetye, shcho daryemno pisannya govorit': zhadae azh do zazdrosti dukh, shcho v nas probuvae? ta shchye bil'shu blago-dat' dae, cheryez shcho i promovlyae: bog protivit'sya gordim, a smiryennim dae blagodat'. tozh pidkorit'sya bogovi ta sprotivlyaityes' diyavolovi, to i utyeche vin vid vas. nabliz'tyes' do boga, to i bog nablizit'sya do vas. ochist'tye ruki, grishni, ta syertsya osvyatit', dvoedushni! zhurit'sya, sumuetye ta plachtye! khai obyernyet'sya smikh vash u plach, a radist' u sum! upokorit'sya pyeryed gospodnim lit-syem, i vin vas pidiimyе! nye obmovlyaitye, brati, odin odnogo! bo khto brata svoe obmovlyae abo sudit' brata, toi zakona obmovlyae ta sudit' zakona. a koli ti zakona osudzhuesh, to ti nye vikonavyet's' za-kona, alye suddya. odin zakonodavyets' i suddya, shcho mozhye spati i pogubiti. a ti khto takii, shcho osudzhuesh blizhn'ogo? a nu tyepyer vi, shcho gov-oritye: s'ogodni chi vzavtra mi pidyem u tye chi tye misto, i tam rik prozhivymo, ta budyemo torguvati i zaroblyati, vi, shcho nye vidaetye, shcho trapit'sya vzavtra, yakye vashye zhittya? bo tsye para, shcho na khvil'ku z'yavlyat'sya, a potim znikaе!... zamist'

togo, shchob vam govorigi: yak skhochye gospod' ta budyemo zhivi, to zrobimo tsye abo tye. a tyepyer vi khvalityesya v svoikh gordoshchakh, likha vsyaka podobna khval'ba! otozh, khto znae, yak chiniti do-bro, ta nye chinit', toi mae grikh!

5

a nu zh tyepyer vi, bagachi, plachtye i ridaitye nad likhom svoim, shcho vas mae spitkati: vashye bagat-stvo zgnilo, a vashi vbrannya mil' poila! zoloto vashye ta sriblo poirzhavilo, a ikhnya irzha budyе svidchiti proti vas, i poist' vashye tilo, nyemov toi ogon'! vi skarbi zibrali sobi na ostanni dni! os' golosit' zaplata, shcho vi zatrimali v robitnikiv, yaki zhali na vashikh polyakh, i golosinnya zhyentsiv dosyagli vukh gospoda savaota! i rozkoshuvali na zymli i nasolodzhuvalis', syertsya svoi vigoduvali, nyemov bi na dyen' zakolyennya. vi pravyednogo zasudili i ubili, vin vam nye protiviv'sya! otozh, brattyа, dov-gotyerpit' azh do prikhodu gospoda! os' chyekae ril'nik dorogotsinnogo plodu zyenli, dovgotyerpit' za n'ogo, azh poki odyerzhit' doshch rannii ta piznii. dovgotyerpit' zhye i vi, zmitsnit' syertsya vashi, bo nabliziv'sya prikhid gospodnii! nye narikaitye odin na odnogo, brattyа, shchob vas nye zasudzhyeno, on suddya stoit' pyeryed dyerimal! viz'mit', brattyа, prorokiv za priklad strazhdannya ta dovgotyerpin-nya, voni promovlyali gospodnim im'yam! otozh, za blazhyennikh mi maemo tikh, khto vityerpiv. vi chuli pro iovovye tyerpinnya ta bachili gospodnii kinyets' iogo, shcho vye! mi gospod' milostivii ta shchedyеrii. a naipyershye, brattyа moi, nye klyanit'sya ni nyebom, ani zymlyeyu, i niyakoyu inshoyu klyatvoyu! slovo zh vashye khai budyе: tak, tak ta ni, ni, shchob nye vpasti vam v osud. chi strazhdaje khto z vas? nyekhai molit'sya! chi tishit'sya khtos'? khai spivae psalmi! chi khvorie khto z vas? khai poklichye pryevsity-eriv tsyerkvi, i nad nim khai pomolyat'sya, namas-tivshi iogo olivoyu v gospodne im'ya, i molitva viri vzdorovit' nyeduzhogo, i gospod' iogo pidiimyе, a koli vin grikhi buv uchiniv, to voni iomu prostyat'sya. otzhye, priznavaityes' odin pyeryed odnim u svoikh progrikhakh, i molit'sya odin za odnogo, shchob vam uzdorovitis'. bo duzhye mogutnya ryevna molitva pravyednogo! illya buv lyudina, podobna do nas pristrastyami, i vin pomoliv'sya molitvoyu, shchob doshchu nye bulo, i doshchu nye bulo na zymli azh tri roki i shist' misyatsiv... i vin znov pomoliv'sya, i doshchu dalo nyebo, a zymlya vrodila svii plid! brattyа moi, koli khto z-pomizh vas zabludit' vid pravdi, i iogo khto navyernye, khai znae, shcho toi, khto grishnika navyernuv vid iogo bludnoi dorogi, toi dushu iogo spasae vid smyerti ta byezlich grikhiv pokrivae!

pyetro, apostol isusa khrista, zakhozhanam rozporoshennya: pontu, galatii, kappadokii, azii i vifinii, vibranim iz pyeryedbachyennya boga ottsya, posvyachyennam dukha, na pokoru i okroplyennya krov'yu isusa khrista: nyekhai primnozhit'sya vam blagodat' ta mir! blagoslovnyennii bog i otyets' gospoda nashogo isusa khrista, shcho vye-likoyu svoeyu milistyu vidrodiv nas do zhivoi nadii chyeryez voskryesennya z myertvikh isusa khrista, na spadshchinu nyetlinnu i nyeporochnu ta nyev'yanuchu, zakhovanu v nyebi dlya vas, shcho vi byeryezhyeni siloyu bozhoyu chyeryez viru na spasinnya, yakye gotovye z'yavitisya ostann'ogo chasu. tishytesya z togo, zasmuchyeni trokhi tyeper, yakshcho tryeba, vsilyakimi viprobovuvannyami, shchob dosvidchyennya vashoi viri bulo dorogotsinshye za zoloto, yakye ginye, khoch i ognym viprobuet'sya, na pokhvalu, i chyest', i slavu pri z'yavlyenni isusa khrista. vi iogo lyubitye, nye bachivshi, i viruetye v n'ogo, khoch tyeper nye bachitye, a viruvavshi, radietye nyevimovnoyu i slavnoyu radiistyu, bo dosyagaetye myeti viri vashoi spasinnya dusham. pro tsye spasinnya rozviduvali ta dopituvailysya proroki, shcho zvischali pro blagodat', priznachyenu vam. voni doslidzhivali, na kotrii chi na yakii chas pokazuvav dukh khristiv, shcho v nikh buv, koli vin spovishchav pro khristovi strazhdannya ta slavu, shcho priidut' po nikh. im vidkrito bulo, shcho voni nye dlya syebye samikh, a dlya vas sluzhili tim, shcho tyeper zvischcheno vam chyeryez blagovisnikiv dukhom svyatom, iz nyeba poslanim, na shcho bazhayut' divitisya angoli. tomu to, pidpyeryezavshi styegna svogo rozumu ta buvshi tvyerzeye, maitye doskonalu nadiyu na blagodat', shcho prinosit'sya vam v z'yavlyenni isusa khrista. yak slukhnyani, nye zastosovuitiesya do popyeryednykh pozhadlivostyey vashogo nyevidannya, alye za svyati, shcho poklikav vas, bud'tye i sami svyati v usim vashim povodzyheni, bo napisano: bud'tye svyati, ya bo svyati! i koli vi otyssem zvyetye togo, khto kozhnogo, nye vzvzhayuchi na osobu, sudit' za vchinok, to v strakhu provadt' chas vashogo timchasovogo zamyeshkannya. i znaitye, shcho nye tlinnim sriblom abo zolotom vidkupyeni vi buli vid marnogo vashogo zhittya, shcho pyeryedanye vam vid bat'kiv, alye dorogotsinnoyu krov'yu khrista, yak nyeporochnogo i chistogo yagnyati, shcho priznachenii buv ishchye pyeryed zakladinami svitu, alye buv z'yavlenii vam za ostann'ogo chasu. chyeryez n'ogo vi viruetye v boga, shcho z myertvikh iogo voskryesiv ta dav slavu iomu, shchob bula vasha vira i nadiya na boga. poslukhom pravdi ochist'tye dushi svoi chyeryez dukha na nyelitsyemirnu braters'ku lyubov, i ryevno vid shchirogo syertsya lyubit' odin odnogo, bo narodzhyni vi nye z tlinnogo nasinnya, alye z nyetlinnogo, slovom bozhim zhivim ta trivialim. bo kozhnye tilo nyemov ta trava, i vsyaka slava lyudini yak tsvit trav'yanii: zasokhnye trava to i tsvit opadye, a slovo gospodne povik probuvae! a tsye tye slovo, yakye zvischchenye vam v evangeliu.

otozh, vidkladit' usyaku zlobu, i vsyakii pidstup, i litsyemirstvo, i zazdris't, i vsyaki obmovi, i, nyemov novonarodzhyni nyemovlyata, zhadaitye shchirogo dukhovnogo moloka, shchob nim virosti vam na spasinnya, yakshcho vi sprobuvali, shcho dobrii gospod' pristupaitye do n'ogo, do kamyenya zhivogo, dorogotsinnogo, shcho vidkinuli lyudi iogo, alye vibrav bog. i sami, nyemov tye kaminnyia zhivye, buduitiesya v dim dukhovni, na svyashchyenstvo svyaty, shchob prinositi zhyertvi dukhovni, priemni dlya boga chyeryez isusa khrista. bo stoit' u pisanni: os'kladu ya na sioni kamyenya vibranogo, narizhnogo, dorogotsinnogo, i khto virue v n'ogo, toi nye budye osoromlyenii! otozh bo, dlya vas, khto virue, vin koshtovnist', a dlya tikh, khto nye virue kamin', shcho iogo zanyedbali buli budivnich, toi narizhnim stav kanyenyem, i kamin' spotikannya, i skyelya spokusi, i ob n'ogo voni spotikayut'sya, nye viryachi slovu, na shcho i priznachyni buli. alye vi vibranii rid, svyashchyenstvo tsars'kye, narod svyatii, lyud vlasnosti bozhoi, shchob zvischchali chyenesoti togo, khto poklikav vas iz tyemryavi do divnogo svitla svogo, kolis' nyenarod, a tyeper narod bozhii, kolis' nyepomiluvani, a tyeper vi pomiluvaili blagayu vas, lyubi, yak prikhod'kiv ta podorozhnykh, shchob vi zdyyerzhuvalis' vid tilyesnykh pozhadlivostyey, shcho voyuyut' proti dushi. povod'tyesya pomizh poganamii dobre, shchob za tye, za shcho vas obmovlyaut' voni, nyemov bi zlochintsiv, pobachivshi dobri dila, slavili boga v dyen' vidvidannya. otozh, korit'sya kozhnomu lyuds'komu tvorinnyu radi gospoda, chi to tsaryevi, yak naivishchomu, chi to volodaryam, yak vid n'ogo poslanim dlya karannya zlochintsiv ta dlya pokhvali dobrochintsiv. bo taka bozha volya, shchob dobrochintsiv gamuvali nyeustvo nyerozumnykh lyudyei, yak vil'ni, a nye yak ti, shcho mayut' volyu na prikrittya likhogo, alye yak rabi bozhi. shanuitye vsikh, bratstvo lyubit', boga biitiesya, tsarya povazhaitye. rabi, korit'sya panam iz povnm strakhom, nye til'ki dobrii ta tikhim, alye i prikrim. bo to vgodnye, koli khto, chyeryez sumlinnya pyeryed bogom, tyerpit' nyedolyu, nyepopravdi strazhdayuchi. bo yaka pokhvala, koli tyerpitye vi, yak vas b'yut' za provini? alye koli z mukoyu tyerpitye za dobri vchinki, to tsye vgodnye bogovi! bo na tsye vi poklikani. bo i khristos postrazhdav za nas, i zalishiv nam priklada, shchob pishli mi slidami iogo. nye vchiniv vin grikha, i nye znashlosya v ustakh iogo pidstupu! koli buv likhoslovlyenii, vin nye likhosloviv vzamno, a koli vin strazhdav, nye pogrozhuвав, alye pyeryedav tomu, khto sudit' spravlyedlivo. vin tilom svoim sam pidnis grikhi nashi na dyerevo, shchob mi vmyerli dlya grikhiv ta dlya pravdyednosti zhili; iogo ranami vi vzdorovilisya. vi bo buli yak ti vivtsi vablukani, ta vi povyernulis' do pastyrya i opikuna vashikh dush.

tak samo družyni, korit'sya svoim cholovikam, shchob i dyeyaki, khto nye korit'sya slovu, buli

priednani byez slova povodzhennym družhin, yak pobachat' vashye povodzhennya chistye v strakhu. a okrasoyu im nyekhai bude nye zovnishne, zaplannya volossya ta navishannya zolota abo vbirannya odyezh, alye zakhovana lyudina syertsya v nyetlinni lagidnogo i movchaznogo dukha, shcho dorogotsinnaye pyeryed bogom. bo tak samo kolis' prikreshali syebye i svyati ti zhinki, shcho klali nadiyu na boga i korilis' svoim cholovikam. tak sara korilas' avraamovi, i panom iogo nazivala. a vi ii diti, koli dobro robitye ta nye lyakaetyes' zhadnogo strakhu. choloviki, tak samo zhivit' razom iz družhinami za rozumom, yak zo slabishoyu zhinochoyu posudinyu, i viyavlyaitye im chyst', bo i voni e spivspadkoemitsi blagodatyi zhittya, shchob nye spynalisy vashi molitvi. naryeshti zh, bud'tye vsi odnodumni, spochutlivi, bratolyubni, milosyerdni, pokirlivi. platit' zlom za zlo, abo laikoyu za laiku, navpaki, blagoslovlyaitye, znavshi, shcho na tsye vas poklikano, shchob vi vspadkuvali blagoslovyennya. bo khto khochye lyubiti zhittya ta bachiti dobri dni, nyekhai zdyyerzhit' svogo yazyka vid likhogo ta usta svoi vid govoryennya pidstupu. ukhilyaisya vid zlogo ta dobre chini, shukai miru i zhyenisya za nim! bo ochi gospodni do pravdyednykh, a vukha iogo do ikhnikh prokhan', a gospodne litsye proti tikh, khto chinit' likhye! i khto zapodie vam zlye, koli budyetye vi oborontsya dobrogo? a koli vi za pravdu i strazhdaetye, to vi blazhyenni! a ikhn'ogo strakhu nye byitseysya, i nye trivazhysesya! a gospoda khrista svyatyit' u vashikh syertsyakh, i zavzhd i gotovimi bud'tye na vidpovid' kozhnomu, khto v vas zapitae rakhunku pro nadiyu, shcho v vas, iz lagidnistyu ta zo strakhom. maitye dobre sumlinnya, shchob tim, za shcho vas obmovlyayut', nyemov bi zlochintsiv, buli posoromlyeni likhoslovniki vashogo povodzhennya v khristi. bo lipshye strazhdati za dobri dila, koli khochye togo bozha volya, anizh za likhi. bo i khristos odin raz postrazhdav buv za nashi grikhi, shchob privyesti nas do boga, pravvednyy za nyeppravvednykh, khoch umyertvlyenii tilom, alye dukhom ozhivlyenii, yakim vin i dukham, shcho v v'yaznitsi buli, zishovshi, zvishchav; voni kolis' nyepokirlivi buli, yak ikh bozhye dovgotyepinnya chyekalo za noevikh dniv, koli buduvavsy kovchyeg, shcho v n'omu malo, tsyebto visim dush, spaslo' vid vodi. togo obraz, khryshchyennya nye tylesnoi nyechistosti pozbuttya, alye obitnitsya bogovi dobrogo sumlinnya, spasae tyepyer i nas voskryesennyam isusa khrista, shcho, ziishovshi na nyeho, probuvae po bozhii pravitsi, a iomu pidkorilisya angoli, vladi ta sili.

4

otozh, koli tilom khristos postrazhdav za nas, to ozbroityesya i vi tieyu samoyu dumkoyu, bo khto tilom postrazhdav, toi pyeremast grishiti, shchob ryeshtu chasu v tili zhiti vzhye nye dlya pozhadlivostyei lyuds'kikh, a dlya bozhoi voli. bo dosit' minulogo chasu, koli vi chinili volyu pogan, khodili v rozpusti, u pozhadlivostyakh, u piyatytsi, u gulyankakh, u piyatikakh, u byezzakonnikh idolsluzhbakh. voni z togo divuyut'sya, shcho vi ra-

zom iz nimi nye byeryetye uchasti v rozpusti, ta znyevazhayut'. voni dadut' vidpovid' tomu, khto suditmye zhivikh ta myertvikh! bo na tye i myertvim zvishchuvano evangeliyu, shchob voni priinyali sud po-lyuds'komu tilom, alye zhili po-bozhomu dukhom. kinyets' zhye vs'omu nablizivsy. otzhye, bud'tye mudri i pil'nuitye v molitvakh! naiperyshe maitye shchiru lyubov odin do odnogo, bo lyubov pokrivae bagato grikhiv! bud'tye gostinni odin do odnogo byez nyekhoti! sluzhit' odin odnomu, kozhyen tim darom, yakogo otrimav, yak domoryadniki vsilyakoi bozhoi blagodatyi. koli khto govorit', govori, yak bozhi slova. koli khto sluzhit', to sluzhi, yak vid sili, yaku dae bog, shchob bog proslavlyavsy v us'omu isusom khristom, shcho iomu slava ta vlada na viki vichni, amin'. ulyublyeni, nye divuityes' ognyevi, shcho vam posilait'sya na viprobuvuvannya, nyemov bi chuzhomu vipadku dlya vas. alye chyeryez tye, shcho byeryetye vi uchast' u khristovikh strazhdanniyakh, to tishtyesya, shchob i v z'yavlyenni slavi iogo radili vi i zvyesyelyalis'. koli zh vas gan'blyat' za khristovye im'ya, to vi blazhyenni, bo na vas spochivae dukh slavi i dukh bozhii. nikhto z vas khai nye strazhdae, yak dushogub, abo zlodii, abo zlochinyets', abo vorokhobnik, a koli yak khristyanyan, to nyekhai nye soromit'sya vin, alye khai proslavlyae boga za tye. bo chas uzhye sud rozpochati vid bozhogo domu; a koli vin pochnyet'sya pyershye z nas, to yakii kinyets' tikh, khto protivit'sya bozhii evangeliyi? a koli pravednii lyedye spasetyesya, to byezbozhnii ta grishnii dye zmozhye z'yavits'? tomu i ti, khto z bozhoi voli strazhdae, nyekhai dushi svoi viddadut' v dobrochinstvi iomu, yak stvorityelyu virnomu.

5

tozh blagayu mizh vami pryevsityeriv, spivpryevsityer ta svidok khristovikh strazhdan', spivuchasnik slavi, shcho povinna z'yavits': pasit' stado bozhye, shcho u vas, naglyadaitye nye z primusu, alye dobrovil'no po-bozhomu, nye dlya brudnoi nazhivi, a ryevno, nye panuitye nad spadkom bozhim, alye bud'tye dlya stada za vzir. a koli arkipastir z'yavit'sya, to odyerzhitye vi nyev'yanuchoho vinka slavi. takozh molodi, korit'sya starshim! a vsi maitye pokoru odin do odnogo, bo bog protivit'sya gordim, a smiryennim dae blagodat'! tozh pokorit'sya pid mitsnu bozhu ruku, shchob vin vas svogo chasu povishchiv. pokladit' na n'ogo vsyu vashu zhurbu, bo vin opikuet'sya vami! bud'tye tvyeryezi, pil'nuitye! vash suprotivnik diyavol khodit', richuchi, yak lyev, shcho shukae pozhverty kogo. protivites' iomu, tvyerd i v viri, znavshi, shcho ti sami mukit traplayut'sya i vashomu bratstvu po sviti. a bog usyakoi blagodatyi, shcho poklikav vas do vichnoi slavi svoei v khristi, nyekhai sam udoskonalit' vas, khto trokhi potyerpiv, khai upyevnit', zmitsnit', ugruntue. iomu slava ta vlada na vichni viki, amin'. ya korotko vam napisav chyeryez siluyana, yak gadayu virnogo brata. zaklikayu ta svidchu, shcho tsye bozha blagodat' pravdiva, shcho vi v nii stoitye. vitae vas razom vibrate tsyerkva v vaviloni, i marko, mii sin. vaitye

odin odnogo potsilunkom lyubovi. mir vam usim u
khristi! amin'.

simyeon pyetro, rab ta apostol isusa khrista, do tikh, khto odyerzhav iz nami rivnotsinnu viru v pravdi boga nashogo i spasytelya isusa khrista: blagodat' vam ta mir nyekhai primnozhit'sya v piznanni boga i isusa, gospoda nashogo! usye, shcho potrebnye dlya zhittya ta pobozhnosti, podala nam iogo bozha sila piznannam toho, khto poklikav nas slavoyu ta chyesnotoyu. chyeryez nikh darovani nam tsinni ta vveliki obitnitsi, shchob nimi vi stali uchasniki bozhoi istoti, utikayuchi vid pozhadlivogo svitovogo tlinnya. tomu dokladit' do ts'ogo vsyu pil'nist', i pokazhit' u vashii viri chyesnotu, a v chyesnoti piznannya, a v piznanni strimannya, a v strimanni tyerpyelivist', a v tyerpyelivosti blagochyestya, a v blagochyesti bratyerstvo, a v bratyerstvi lyubov. bo koli tsye v vas e ta primnozhuetsya, to vono zrobit' vas nyelinivimi, ani byezplidnimi dlya piznannya gospoda nashogo isusa khrista. a khto ts'ogo nye mae, toi slippii, korotkozorii, vin zabuv pro ochishchyennya z svoikh davnikh grikhiv. tomu, bratty, tim bil'shye dbaitye chiniti mitsnim svoe poklikannya ta vibrannya, bo, roblyachi tak, vi nikoli nye spitknyetyes'. bo shcheydro vidkriet'sya vam vkhid do vichnogo tsarstva gospoda nashogo i spasytelya isusa khrista. tomu to nikoli ya nye zanyedbuyu pro tsye vam nagaduvati, khoch vi i znaetye, i vpyevnyeni v tyepy-erishnii pravdi. bo vvazhayu ya za spravedlivye, doki ya v tsii osyli, sponukuvati vas nagaduvannya, znayuchi, shcho ya nyezabarom povynen pokinuti osyelyu svoyu, yak i gospod' nash isus khristos ob'yaviv buv myeni. a ya pil'navatimu, shchob vi i po moemu vidkhodi zavzhdi mali tsye v pam'yati. bo mi spovistili vam silu ta prikhid gospoda nashogo isusa khrista, nye iduchi za khtro vidumanimi baikami, alye buvshi samovidtsyami iogo vylichi. bo vin chyesht' ta slavu priinyav vid boga ottsya, yak do n'ogo priishov vid vylichnoi slavi golos takii: tsye sin mii ulyublyeni, shcho iogo ya vpodobav! i tsyei golos, shcho z nyeba ziishov, mi chulo, yak iz nim buli na svy-atii gori. i mi maemo slovo prorochye pyevnishye. i vi dobre robitye, shcho na n'ogo vvazhaetye, yak na svitil'nika, shcho svitit' u tyemnomu misti, azh poki zachnye rozvidnyatsiya, i svitova zirnitsya za-syae u vashikh syertsyakh, bo vi znaetye pyershye pro tye, shcho zhodnye prorotstvo v pisanni vid vlasnogo viyasnyennya nye zalyezhit'. bo prorotstva nikoli nye bulo z voli lyuds'koi, a zvischchali iogo svyati bozhi muzhi, provadzhyni dukhom svyatim.

a mizh lyudom buli i nyeppravdivi proroki, yak i budut' mizh vas uchityeli nyeppravdivi, shcho vprovadyat' zgubni eryesi, vidryechut'sya vid vladiki, shcho vikupiv ikh, i tsyagnut' na syebe sami skoru pogibil'. i bagato-khto pidut' za pozhadlivisty iakhn'oyu, a chyeryez nikh doroga pravdiva znye-zahzit'sya. i v zazyherlivosti voni budut' loviti vas slovami oblyesnimi. sud na nikh viddavna nye barit'sya, a ikhnya zagibil' nye drima! bo yak bog angoliv, shcho zgrishili, nye pomiluvav buv, a v

kaidanakh tyemryavi vkinuv do adu, i pyeryedav zbyerigati na sud; i vin nye pomiluvav pyershogo svitu, a zbyerig samovos'mogo noya, propovidnika pravvednosti, i naviv potopa na svit byezbozh-nikh; i mista sodom i gomorru spopyeliv, zasudi-vshi na znishchyennya, i dav prikлада dlya maibut-nikh byezbozhnikov, a vryatuvav pravvednogo lota, zmuchenogo povodzhynnyam rozpusnikh lyudyei, bo tsyei pravvednik, zhivshi mizh nimi, dyen'-u-dyen' muchiv svoyu pravvednu dushu, bachachi i chuyuchi vchinki byezbozhni, to vmie gospod' ry-atuvati pobozhnikh vid spokusi, a nyeppravvednikh byeryegti na dyen' sudu dlya kari, a nadto tikh, khto khodit' za nyechistimi pozhadlivostyami tila ta pogordzhue vladoyu; zukhvali svavil'tsi, shcho nye boyat'sya znyevazhati slavi, khoch angoli, bu-vshi mitstsyu ta siloyu bil'shi za nikh, nye nyesut' do gospoda znyevazhlyvogo sudu na nikh. voni, nye-mov zvirina nyerozumna, zrodzhyna prirodoyu na zlovlyennya ta zagibil', znyevazhayut' tye, chogo nye rozumiuyut', i v tlinni svoimi budut' znishchyeni, i pri-imut' zaplatu za likhi vchinki. voni povsyakdyennu rozpustu vvazhayut' za rozkish; sami brud ta nyeslava, voni nasolodzhuyut'sya svoimi omanami, byenkyetuyuchi z vami. ikhni ochi napovnyeni pyeryelyubom ta grikhom byezupinnim; voni zv-ablyuyut' dushi nyezmitsyni; voni, diti prokly-atyya, mayut' syertsye, privchyenye do zazyherlivosti. voni pokinuli prostu dorogu ta i zabludili, i pishli slidom za valaamom byeorovim, shcho polyubiv nagorodu nyespravvedlivosti, alye buv dokoryenii u svoimi byezzakonni: nima pid'yaryemna oslitsya pro-govorila lyuds'kim gosolom, ta i byezum proroka spinila. voni dzhyeryela byezvodni, khmari, buryeyu gnani; dlya nikh prigotovanii morok tyemryavi! bo, vislovlyuyuchi marnye bazikannya, voni zvablyuyut' pozhadlivisty tila i rozpustoyu tikh, khto lyedvye vtik vid tikh, khto zhivye v rozpusti. voni volyu obitsyuyut' im, sami buvshi rabami tlinnya. bo khto kim pyeryemozhynii, toi tomu i rab. bo koli khto vtyechye vid nyechistosti svitu chyeryez piznannya gospoda i spasytelya isusa khrista, a potomu znov zaplutuyut'sya nimi ta pyeryemagayut'sya, to ostanne buvae dlya nikh girshye pyershogo. bo krashchye bulo b nye piznati im dorogi pravvednosti, anizh, piz-navshi, vyerntuti nazad vid pyeryedanoi im svyatoi zapovidi! bo im trapilosya za pravdivoyu prikazkoyu: vyertaet'sya pyes do svoei blyuvotini, ta: pomita svinya idye valyatsiya v kalyuzhu...

tsye vzhye drugogo lista pishu ya do vas, ulyublyeni. u nikh nagaduvannam ya budzhu vashu chistu dumku, shchob vi pam'yatali slova, shcho svyati pro- roki davnishye zvistili ikh vam, i zapovid' gospoda i spasytelya, shcho odyerzhali chyeryez vashikh apos- toliv. nasampyeryed znaitye otsye, shcho v ostanni dni priidut' iz nasmishkami gluzii, shcho khoditumut' za svoimi pozhadlivostyami, ta i skazhut': dye obit-nitsya iogo prikhotu? bo vid toho chasu, yak pozasi-nali nashi bat'ki, nye zalishaet'sya tak vid pochatku tvorinnya. bo skhovanye vid tikh, khto khochye

ts'ogo, shcho nyebo bulo napochatku, a zyeablya iz vodi ta vodoyu skladyna slovom bozhim, tomu todishnii svit, vodoyu potoplyenii, zginuv. a tyepyerishni nyebo i zyeablya zakhovani tim samim slovom, i zbyerigayut'sya dlya ognju na dyen' sudu i zagibyeli byezbozhnykh lyudyei. nyekhai zhye odnye tsye nye budy zakhovanye vid vas, ulyublyeni, shcho v gospoda odin dyen' nyemov tisyacha rokiv, a tisyacha rokiv nyemov odin dyen'! nye barit'sya gospod' iz obitnitsyeyu, yak dyeyaki vvazhayut' tsye barinnyam, alye vam dovgotyerpit', bo nye khochy, shchob khto zaginuv, alye shchob usi navyernulisya do kayatty. dyen' zhye gospodnii pribudy, yak zlodii vnochi, koli z gurkotom nyebo minye, a stikhii, rozpyechyeni, runut', a zyeablya ta dila, shcho na nii, pogoryat... a koli vsye otsye poruinuet'sya, to yakimi musitye buti v svyatomu zhitti ta v pobozhnosti vi, shcho chyekaetye i pragnyetye skorogo prikhotu bozhogo dnya, v yakim nyebo, palyuchisya, znyknye, a rozpalyeni stikhii roztoplyat'sya? alye za iogo obitnitsyeyu mi dozhydaemo nyeba novogo i novoi zyeablyi, shcho pravda na nikh probuvae. tozh, ulyublyeni, chyekayuchi ts'ogo, popil'nuitye, shchob vi znaishlisya dlya n'ogo nyeskvyerni ta chisti u miri. a dovgotyerpinnya gospoda nashogo vvazhaytye za spasynya, yak i ulyublyenii brat nash pavlo napisav buv do vas za danoyu iomu mudristyu, yak i po vsikh poslannyyakh, shcho v nikh vin govorit' pro tsye. u nikh e dyeshcho tyazhko zrozumilye, shcho nyeuki ta nyezmitsnyeni pyeryekruchuyut', yak i inshi pisan-nya, na vlasnu zagibil' svoyu. tozh vi, ulyublyeni, znayuchi tsye napyeryed, styeryezhit'sya, shchob nye buli vi zvyedyeni bludom byezbozhnykh i nye vidpali vid svogo vgruntuvannya, alye shchob zrostali v blagodati i piznanni gospoda nashogo i spasytelya isusa khrista. iomu slava i tyepyer, i dnya vichnogo! amin'.

1

shcho bulo vid pochatku, shcho mi chuli, shcho bachili vlasnimi ochima, shcho rozglyadali, i chogo ruki nashi torkalisya, pro slovo zhittya, a zhittya z'yavilos', i mi bachili, i svidchimo, i zvischaemo vam zhittya vichnye, shcho v ottsya pyeryebuvalo i z'yavilosya nam, shcho mi bachili i chuli pro tye mi zvischaemo vam, shchob i vi mali spil'nist' iz nami. spil'nist' zhye nasha z ottsyem i sinom iogo isusom khristom. a tsye pishyemo vam, shchob povna bula vasha radist'! a tsye zvistka, shcho mi ii chuli vid n'ogo i zvischaemo vam: bog e svitlo, i nyemae v nim zhadnoi tyemryavi! koli zh kazhyemo, shcho maemo spil'nist' iz nim, a khodimo v tyemryavi, to nyepravdu govorigo i pravdi nye chinimo! koli zh khodimo v svitli, yak sam vin u svitli, to maemo spil'nist' odin iz odnim, i krov isusa khrista, iogo sina, ochishchue nas vid usyakogo grikha. koli zh kazhyemo, shcho nye maem grikha, to syebye obmanyemo, i nyemae v nas pravdi! koli mi svoi grikhi viznaemo, to vin vernii ta pravdyeni, shchob grikhi nam prostiti, ta ochistiti nas vid nyepravdi vsilyakoi. a yak kazhyemo, shcho mi nye zgrishili, to chinimo z n'ogo nyepravdomovt-sya, i slova iogo nyema v nas!

2

ditochki moi, tsye pishu ya do vas, shchob vi nye grishili! a koli khto zgrishit', to maemo zastupnika pyeryed ottsyem, isusa khrista, pravdyednogo. vin ublagannya za nashi grikhi, i nye til'ki za nashi, alye i za grikhi vs'ogo svitu. a shcho mi piznali iogo, piznaemo tsye z togo, koli zapovidi iogo dodyerzhuemo. khto govorit': piznav ya iogo, alye nye dodyerzhuemo iogo zapovidit', toi nyepravdomovyets', i nyemae v nim pravdi! a khto dodyerzhuemo iogo slovo, u tomu bozha lyubov spravdi vdoskonalilas'. iz togo mi piznaemo, shcho v nim probuvaemo. a khto kazhye, shcho v nim probuvae, toi povinyen povoditis' tak, yak povoditsya vin. ulubyeni, nye pishu ya dlya vas novu zapovid', alye zapovid' davnyu, yaku mali vid pochatku: zapovid' davnya, to slovo, shcho chuli iogo vid pochatku. alye novu zapovid' ya vam pishu, shcho spravdi vona v nim ta v vas, shcho minae'tsya tyemryava, i svitlo pravdivye vzhye svitit'. khto govorit', shcho vin probuvae u svitli, ta nyenavidit' brata svogo, toi u tyemryavi dosi. a khto lyubit' brata svogo, toi probuvae u svitli, i v n'omu spotikannya nyemae. khto zh nyenavidit' brata svogo, probuvae toi u tyemryavi i khodit' u tyemryavi, i nye znae, kudi vin idye, bo tyemryava ochi iomu oslipila. pishu ya vam, diton'ki, shcho grikhi vam proshchayut'sya radi imyennya iogo. pishu vam, bat'ki, bo vi piznali togo, khto vid pochatku. pishu vam, yunaki, bo pyeryemogli vi lukavogo. pishu, diti, vam, bo vi piznali ottsya. ya pisav vam, bat'ki, bo vi piznali togo, khto vid pochatku. pisav ya do vas, yunaki, bo mitsni vi, i slovo bozhye v vas probuvae, i lukavogo pyeryemogli vi. nye lyubit' svitu, ani togo, shcho v svitli. koli lyubit' khto svit, u tim nyemae lyubovi ottsivs'koi, bo vsye, shcho v sviti: pozhadlivist' tilyesna, i pozhadlivist' ocham, i pikha zhiteva, tsye nye vid ottsya, a vid

svitu. minae'tsya i svit, i iogo pozhadlivist', a khto bozhu volyu vikonue, toi povik probuvae! diti ostannya godina! a shcho chuli buli, shcho antikhrisť idye, a tyepyer z'yavilos' bagato antikhrisť, z ts'ogo mi piznaemo, shcho ostannya godina nastala! iz nas voni viishli, ta do nas nye nalyezhali. koli b buli nalyezhali do nas, to zalishilisya b z nami; alye viishli, shchob vidkrilos', shcho nye vsi voni nashi. a vi mae'tye pomazannya vid svyatogo, i znaetye vsye. ya nye pisav vam, nyemov vi nye znaetye pravdi, alye shcho znaetye ii, i shcho vsyaka lzha nye vid pravdi. khto nyepravdomovyets', yak nye toi, khto vidkidae, shcho isus e khristos? tsye antikhrisť, shcho vidrikaet'sya ottsya i sina! kozhyen, khto vidrikaet'sya sina, nye mae ottsya; khto viznae sina, toi mae ottsya. tozh, shcho vi chuli z pochatku, nyekhai v vas probuvae vono; yakshcho v vas probuvatimye tye, shcho vi chuli z pochatku, to i vi probuvatimye tye v sini i ottsi. a ot-sye ta obitnitsya, yaku vin sam obitsyav nam: vichnye zhittya. tsye ya napisav vam pro tikh, khto obmanyue vas. a pomazannya, yakye priinyali vi vid n'ogo, vono v vas zalishaet'sya, i vi nye potryebuetye, shchob vas khto navchav. a shcho tye pomazannya samo vas navchae pro vsye, vono bo pravdivye i nyekhibnye, to yak vas navchilo vono, u tim probuvaitye. a tyepyer, ditochki, zalishaityesya v nim, shchob, yak z'yavit'sya vin, to shchob mi mali vidvagu ta nye buli zasoromlyeni nim pid chas iogo prikhotu. koli znaetye, shcho vin pravdyednii, to znaitye, shcho vsyakii, khto chinit' spravdyedlivist', narodivsyia vid n'ogo.

3

podivit'sya, yaku lyubov dav nam otyets', shchob mi buli dit'mi bozhimi, i nimi mi e. svit nas nye znae tomu, shcho iogo nye piznav. ulubyeni, mi tyepyer bozhi diti, alye shchye nye viyavilos', shcho mi budyemo. ta znaemo, shcho, koli z'yavit'sya, to budyem podobni do n'ogo, bo budyemo bachiti iogo, yak vin e. i kozhyen, khto mae na n'ogo nadiyu ot-syu, ochishchae syebye tak zhye samo, yak chistii i vin. kozhyen, khto chinit' grikh, chinit' i byezzakonn-nya. bo grikh to byezzakonnnya. i vi znaetye, shcho vin buv z'yavivsyia, shcho grikhi nashi vzyati, a grikha v nim nyema. kozhyen, khto v nim probuvae, nye grishit'; usyakii, khto grishit', nye bachiv iogo, i nye piznav iogo. ditochki, khai nikhto vas nye zvodit'! khto chinit' pravdu, toi pravdyednii, yak pravdyednii vin! khto chinit' grikh, toi pravdyednii, bo diyavol grishit' vid pochatku. tomu to z'yavivsyia sin bozhii, shchob znishchiti spravi diyavola. kozhyen, khto rodivsyia vid boga, nye chinit' grikha, bo v nim probuvae nasinnya iogo. i nye mozhye grishiti, bo vid boga narodzhyenii vin. tsim piznayut'sya diti bozhi ta diti diyavolovi: kozhyen, khto pravdyednosti nye chinit', toi nye vid boga, yak i toi, khto brata svogo nye lyubit'! bo tsye ta zvistka, yaku vid pochatku vi chuli, shchob lyubili odin odnogo, nye tak, yak toi kain, shcho buv vid lukavogo, i brata svogo zabiv. a za shcho vin zabiv iogo? bo lukavi buli iogo vchinki, a brata iogo pravdyedni. nye divuitiesya, brattyia moi, koli svit vas nyenavidit'! mi znaemo, shcho mi pyeryeishli vid smyerti v zhittya, bo lyubimo brativ. a khto brata nye

lyubit', probuvae toi v smyerti. kozhyen, khto nyenavidiť brata svogo, toi dushogub. a vi znaetye, shcho zhadyen dushogub nye mae vichnogo zhittya, shcho v nim pyeryebuvalo b. mi z togo piznali lyubov, shcho dushu svoyu vin poklav buv za nas. i mi musimo klasti dushi za brativ! a khto mae dostatok na sviti, i bachit' brata svogo v nyedostachi, ta syertsye svoe zachynae vid n'ogo, to yak bozha lyubov probuvae v takomu? ditochki, lyubimo nye slovom, ani yazykom, alye dilom ta pravdoyu! iz ts'ogo doviduemosh', shcho mi z pravdi, i vpokoryuem nashi syertsya pyeryed nim, bo koli vinuvatit' nas syertsye, to bog bil'shii vid nashogo syertsya ta vidae vsye! ulubyleni, koli nye vinuvatit' nas syertsye, to maemo vidvagu do boga, i chogo til'ki poprosimo, odyerzhimo vid n'ogo, bo vikonuemo iogo zapovidi ta chinimo lyubye dlya n'ogo. i otsye iogo zapovid', shchob mi viruvali v im'ya sina iogo isusa khrista, i shchob lyubili odin odnogo, yak vin nam zapovid' dav! a khto iogo zapovidi byeryezhye, toi u nim probuvae, a vin u n'omu. a shcho v nas probuvae, piznaemo tsye z togo dukha, shcho vin nam iogo dav.

4

ulyublyeni, nye kozhnomu dukhovi virtye, alye viprobuvuete dukhiv, chi vid boga voni, bo nyepravdivikh prorokiv bagato z'yavilosya v svit. dukha bozhieho tsim piznavaitye: kozhyen dukh, yakii viznae, shcho isus khristos priishov buv u tili, toi vid boga. a kozhyen dukh, yakii nye viznae isusa, toi nye vid boga, alye vin antikhrisťiv, pro yakogo vi chuli, shcho idye, a tyepyer uzhye vin u sviti. vi vid boga, ditki, i vi pyeryemogli ikh, bil'shii bo toi, khto v vas, anizh toi, khto v sviti. voni vid svitu, tomu to govoryat' vid svitu, a svit slukhae ikh. mi vid boga, khto znae boga, toi slukhae nas, khto nye vid boga, toi nye slukhae nas. tsim piznaemo dukha pravdi ta dukha obmani. ulubyleni, lyubim odin odnogo, bo vid boga lyubov, i kozhyen, khto lyubit', rodivsya vid boga ta vidae boga! khto nye lyubit', toi boga nye piznav, bo bog e lyubov! lyubov bozha do nas z'yavilasya tim, shcho bog sina svogo odnorodzhyenogo poslav u svit, shchob mi chyeryez n'ogo zhili. nye v tomu lyubov, shcho mi polyubili boga, a shcho vin polyubiv nas, i poslav svogo sina vblagannyam za nashi grikhi. ulubyleni, koli bog polyubiv nas otak, to povinni lyubiti i mi odin odnogo! boga nye bachiv nikoli nikhto. koli odin odnogo lyubimo, to bog v nas probuvae, a lyubov iogo v nas udoskonalilas'. shcho mi probuvaemo v n'omu, a vin u nas, piznaemo tsye tim, shcho vin dav nam vid dukha svogo. i mi bachili i svidchimo, shcho otyets' poslav sina spasityelem svitu. koli khto viznae, shcho isus to sin bozhii, to v nim bog probuvae, a vin u bozi. mi poznali i uviruvali v tu lyubov, shcho bog ii mae do nas. bog e lyubov, i khto probuvae v lyubovi, probuvae toi v bozi, i v nim bog probuvae! lyubov udoskonalyuet'sya z nami tak, shcho mi maemo vidvagu na dyen' sudnii, bo yakii vin, taki i mi na tsim sviti. strakhu nyemae v lyubovi, alye doskonala lyubov progynae strakh gyet', bo strakh mae muku. khto zh boit'sya, toi nye doskonalii v lyubovi. mi lyubimo iogo, bo vin

pyershye nas polyubiv. yak khto skazhye: ya boga lyublyu, ta nyenavidit' brata svogo, toi nyepravdomovyet's'. bo khto nye lyubit' brata svogo, yakogo bachit', yak mozhye vin boga lyubiti, yakogo nye bachit'? i mi otsyu zapovid' maemo vid n'ogo, shchob, khto lyubit' boga, toi i brata svogo lyubiv!

5

kozhyen, khto virue, shcho isus to khristos, toi rodivsya vid boga. i kozhyen, khto lyubit' togo, khto porodiv, lyubit' i togo, khto narodivsya vid n'ogo. shcho mi lyubimo bozhikh dityei, diznaemosya z togo, koli lyubimo boga i iogo zapovidi dodyerzhuemo. bo to lyubov bozha, shchob mi dodyerzhuvali iogo zapovidi, iogo zh zapovidi nye tyazhki. bo kozhyen, khto rodivsya vid boga, pyeryemagae svit. a otsye pyeryemoga, shcho svit pyeryemogla, vira nasha. a khto svit pyeryemagae, yak nye toi, khto virue, shcho isus to sin bozhii? to toi, shcho priishov buv vodoyu ta krov'yu, isus khristos. i nye til'ki vodoyu, a vodoyu ta krov'yu. i dukh svidchit', bo dukh to pravda. bo troe svidkuyut' na nyebi: otyets', slovo i svyati dukh, i tsi troe odno. i troe svidkuyut' na zyeimli: dukh, i voda, i krov, i troe v odno. koli mi priimaemo svidchyennya lyuds'kye, to svidchyennya bozhnye vartnishye, bo tsye svidchyennya boga, yakim svidchiv pro sina svogo. khto virue v bozhogo sina, toi svidchyennya mae v sobi. khto nye virue bogovi, toi uchiniv iogo nyepravdomovtsyem, bo nye viriv u svidchyennya, yakim bog svidchiv pro sina svogo. a tsye svidchyennya, shcho bog zhittya vichnye nam dav, a zhittya tsye u sini iogo. khto mae sina, toi mae zhittya; khto nye mae sina bozhogo, toi nye mae zhittya. otsye napisav ya do vas, shcho viruete v im'ya bozhogo sina, shchob vi znali, shcho vi viruyuchi v im'ya bozhogo sina, maetye vichnye zhittya. i otsye ta vidvaga, shcho mi maemo do n'ogo, shcho koli chogo prosimo zgidno voli iogo, to vin slukhae nas. a yak znaemo, shcho vin slukhae nas, chogo til'ki mi prosimo, to znaemo, shcho odyerzhuemo tye, chogo prosimo vid n'ogo. koli khto bachit' brata svogo, shcho grishit' grikhom nye na smyert', nyekhai molit'sya za n'ogo, i vin zhittya iomu dast', tim, khto grishit' nye na smyert'. e i grikh na smyert', nye pro n'ogo kazhu, shchob molivsya. usyaka nyepravda to grikh. ta e grikh nye na smyert'. mi znaemo, shcho kozhyen, khto narodivsya vid boga, nye grishit', bo khto narodivsya vid boga, toi syebye byeryezhye, i lukavii iogo nye torkaet'sya. mi znaemo, shcho mi vid boga, i shcho vvyes' svit lyezhit' u zli. mi znaemo, shcho sin bozhii priishov, i rozum nam dav, shchob piznati pravdivogo, i shchob buti v pravdivomu sini iogo, isusi khristi. vin bog pravdivii i vichnye zhittya! diton'ki, byeryezhit'sya vid idoliv! amin'.

staryets' vibranii pani ta dityam ii, yakikh ya popravdi lyublyu, i nye til'ki ya, alye i usi, khto pravdu piznav, za pravdu, shcho v nas probuvae i povik budye z nami: nyekhai budye z vami blagodat', milist', mir vid boga ottsya ta isusa khrista, sina ottsyevogo, u pravdi ta v lyubovi! ya duzhye zradiv, shcho mizh dit'mi tvoimi znaishov takikh, shcho khodyat' u pravdi, yak zapovid' mi priinyali vid ottsya. i tyepyer ya blagayu tyebye, pani, nye tak, nibi pishu tobi novu zapovid', alye tu, yaku maemo vid pochatku, shchob mi lyubili odin odnogo! a lyubov tsya shchob mi zhili zgidno z iogo zapovidyami. tsye ta zapovid', yaku vi chuli vid pochatku, shchob vi zgidno z nyeyu zhili. bo v svit uviishlo bagato obmantsiv, yaki nye viznayut' isusa khrista, shcho priishov buv u tili. takii to obmanyets' ta antikhrisť! pil'nuitye syebye, shchob vi nye zgubili togo, nad chim pratsyuvati, alye shchob priinyali povnu nagorodu. kozhyen, khto robit' pyeryestup ta nye probuvae v nautsi khristovii, toi boga nye mae. a khto probuvae v nautsi iogo, toi mae i ottsya, i sina. koli khto prikhodit' do vas, alye nye pri-nosit' nauki tsiei, nye priimaitye do domu iogo, i nye vitaitye iogo! khto bo vitae iogo, toi uchast' byerye v likhikh uchinkakh iogo. bagato ya mav napisati do vas, alye nye skhotiv na papyeri i chornilom. ta mayu nadiyu pributi do vas, i govoriti ustami do ust, shchob povna bula vasha radist'! vitayut' tyebye diti vibranoi syestri tvoei. amin'.

staryets' ulyublyenomu gaevi, yakogo ya napravdu lyublyu. ulyublyenii, ya molyusya, shchob dobre vyelosya v us'omu tobi, i shchob buv ti zdorovii, yak dobre vyedyet'sya dushi tvoii. bo ya duzhye zradiv, yak priishli buli brattya, i zasvidchili pravdu tvoyu, yak ti zhivyeshe u pravdi. ya nye mayu bil'shoi radosti vid tsiei, shchob chuti, shcho diti moi zhivut' u pravdi. ulyublyenii, virmo ti chinish, yak shcho robish dlya bratti ta dlya chuzhintsiv, voni pro lyubov tvoyu svidchili tsyerkvi; dobre ti zrobish, yak ikh viprovadish, yak dostoino dlya boga, bo viishli voni radi imyennya iogo, nichogo nye vzyavshi vid pogan. otozh, mi povinni priimati takikh, shchob buti spivrobotnikami pravdi. ya do tsyerkvi pisav buv, alye diotryef, shcho lyubit' buti pyershim u nikh, nas nye priimae. tomu to, koli ya priidu, to zgayay pro vchinki iogo, shcho ikh robit', slovami likhimi obmovlyayuchi nas. i vin tim nye zadovol'nyuet'sya, a i sam nye priimae brativ, i tim, shcho bazhayut' priimati, boronit', i vigo-nit' iz tsyerkvi. ulyublyenii, nye robisya podibnim do likhogo, a do dobrogo: dobrochinyets' vid boga, a zlochinyets' boga nye bachiv. pro dimitriya svidchili vsi i sama pravda. i svidchimo i mi, a vi znaetye, shcho svidchyennya nashye pravdivye. bagato khotiv ya pisati, ta nye khochu pisati do tyebye chornilom ta ochyeryetinkoyu, alye mayu nadiyu pobachiti tyebye nyezabarom, i govorigi ustami do ust. mir tobi! druzi vitayut' tyebye. privitai druziv poimyenno! amin'.

yuda, rab isusa khrista, a brat yakova, poklikanim, ulyublyenim u bozi ottsi ta zbyeryezhyenim isusom khristom: milist' vam, i mir, i lyubov khai primnozhit'sya! ulyublyeni, vsyakye dbannya chinivshi pisati do vas pro nashye spil'nye spasinnya, ya priznav za potribnye pisati do vas, blagayuchi borotis' za viru, raz danu svyatim. bo krad'koma povkhodili dyeyaki lyudi, na tsyei osud viddavna priznacheniyeni, byezbozhni, shcho blagodat' nashogo boga obyertayut' u rozpustu, i vidkidayut'sya edinogo vladiki i gospoda nashogo isusa khrista. a ya khochu nagadati vam, shcho raz usye znaetye, shcho gospod' vizvoliv lyudyei vid zymli egypets'koi, a zghodom vigubiv tikh, khto nye viruvav. i angoliv, shcho nye zbyeryegli pochatkovogo stanu svogo, alye kinuli zhitlo svoe, vin zbyerig u vichnikh kaidanakh pid tyemryavoyu na sud vyelikogo dnya. yak sodom i gomorra ta mista kolo nikh, shcho takim samim sposobom chinili pyeryelyub ta khodili za inshim tilom, ponyesli karu vichnogo ognju, i postavlyeni v prikklad, tak samo budye i tsim snovidam, shcho opoganyuyut' tilo, pogordzhuyut' vladami, znyevazhayut' slavi. i sam arkhangel mikhail, koli spyeryechavsya z diyavolom i govoriv pro moisyeevye tilo, nye navazhivsya vinyesti sudu znyevazhlyvogo, a skazav: khai gospod' dokorit' tobi! a tsi znyevazhayut', chogo nye znayut'; a shcho znayut' iz prirodi, yak nima zvirina, to i u tomu psuyut'sya. gorye im, bo pishli voni dorogoyu kainovoyu, i popali v obmanu valaamovoi zaplati, i zaginuli v bunti koryeya! voni skyeli pidvodni na vashikh vyecheryakh lyubovi, bo z vami byez strakhu idyat' ta syebye popasayut'; khmari byezvodni, shcho nosyat'sya vitrom; osinni dyeryeva byezplidni, dvichii pomyerli, vikorinyeni; lyuti khvili mors'ki, shcho z pinoyu vikidayut' vlasni sorom; zori bludni, shcho dlya nikh morok tyemryavi byeryezhyet'sya povik. pro nikh zhye zvischav buy yenokh, s'omii vid adama, i kazav: os' idye gospod' zo svoimi dyesyatkami tisyach svyatykh, shchob sud uchiniti nad usima, i vinuvatiti vsikh byezbozhnykh za vsi vchinki byezbozhnosti ikhn'oi, shcho byezbozhno nakoili, ta za vsi zhorstoki slova, shcho ikh govorili na n'ogo byezbozhni grishniki. tsye ryemstvuvachi, nyezadovolneni z doli svoei, shcho khodyat' u svoikh pozhadlivostyakh, a usta ikhni govoryat' chvanlivye; voni vikhvalyayut' osobi dlya zisku! a vi, ulyublyeni, zgaduitey slova, shcho ikh davnishye kazali apostoli gospoda nashogo isusa khrista, yaki vam govorili: za ostann'ogo chasu budut' gluzii, shcho khoditimut' za svoimi pozhadlivostyami ta byezbozhnistyu. tsye ti, khto vidluchet'sya vid ednosti, tilyesni, shcho dukha nye mayut'. a vi, ulyublyeni, buduitey syebye naisvyatishoyu vashoyu viroyu, molit'sya dukhom svyatim, byeryezhit' syebye samikh u bozhii lyubovi, i chyekaitye milosti gospoda nashogo isusa khrista dlya vichnogo zhittya. i do odnikh, khto vagaet'sya, bud'tye milostivi, spasaitye i virivaitye z ognju, a do inshikh bud'tye milosyerdni zo strakhom, i nyenavid'tye navit' odyezhu, opoganyenu vid tila! a tomu, khto mozhye vas zbyeryegti vid upadku,

i postaviti pyeryed svoeyu slavoyu nyeporochnimi v radosti, edinomu pryemudromu bogovi, spastyelyevi nashomu chyeryez isusa khrista, gospoda nashogo, slava, mogutnist', sila ta vlada pyershye vs'ogo viku, i tyepyer, i na vsi viki! amin'.

kniga rodovodu isusa khrista, sina davidovogo, sina avraamovogo: avraam porodiv isaka, a isak porodiv yakova, a yakiv porodiv yudu i brativ iogo. yuda zh porodiv faryesa ta zaru vid tamari. faryes zhye porodiv yesroma, a yesrom porodiv arama. a aram porodiv aminadava, aminadav zhye porodiv naassona, a naasson porodiv salmona. salmon zhye porodiv voova zh rakhavi, a vooz porodiv ioivda vid ruti, ioivid zhye porodiv essayeya. a essayei porodiv tsarya davida, david zhye porodiv solomona vid urievoi. solomon zhye porodiv rovoama, a rovoam porodiv aviya, a aviya porodiv asafa. asaf zhye porodiv iosafata, a iosafat porodiv iorama, ioram zhye porodiv oziyu. oziya zh porodiv ioatama, a ioatam porodiv akhaza, akhaz zhye porodiv ezyekiyyu. a ezyekiya porodiv manasiyu, manasiya zh porodiv amosa, a amos porodiv iosiyu. iosiya zh porodiv ioyakima, ioyakim porodiv ekhoniyyu i brativ iogo za vavilons'kogo pyeryesyelyennya. a po vavilons'kim pyeryesyelyenni ekhoniya porodiv salatiilya, a salatiil' porodiv zorovavyelya. zorovavyel' zhye porodiv aviyuda, a aviyud porodiv yeliyakima, a yeliyakim porodiv azora. azor zhye porodiv sadoka, a sadok porodiv akhima, a akhim porodiv yeliyuda. yeliyud zhye porodiv yelyeazara, a yelyeazar porodiv mattana, a mattan porodiv yakova. a yakiv porodiv iosipa, muzha marii, shcho z nyei rodivsyia isus, zvaniy khristos. a vsikh pokolin' vid avraama azh do davida chotirnadtsyat' pokolin', i vid davida azh do vavilons'kogo pyeryesyelyennya chotirnadtsyat' pokolin', i vid vavilons'kogo pyeryesyelyennya do khrista pokolin' chotirnadtsyat'. narodzhynyenya zh isusa khrista stalosya tak. koli iogo matir mariyu zaruchyeno z iosipom, to pyersh, nizh ziishlisyia voni, viyavilosya, shcho vona mae v utrobi vid dukha svyatogo. a iosip, muzh ii, buvshi pravyyednii, i nye bazhavshi oslaviti ii, khotiv taikoma vidpustiti ii. koli zh vin tye podumav, os' z'yavivs' iomu angol gospodnii u sni, promovlayuchi: iosipye, sinu davidiv, nye biisya priinyati mariyu, družhinu svoyu, bo zachatye v nii to vid dukha svyatogo. i vona vrodit' sina, ti zh dasi iomu imyenna isus, bo spasye vin lyudyei svoikh vid ikhnikh grikhiv. a vsye otsye stalos', shchob zbulosya skazanye prorokom vid gospoda, yakii provishchae: os' diva v utrobi zachnye, i sina porodit', i nazvut' iomu imyennya yemmanuil, shcho v pyereykladi e: z nami bog. yak prokinuvsyia zh iosip zo snu, to zroбив, yak zvyeliv iomu angol gospodnii, i priinyav vin družhinu svoyu. i nye znay vin ii, azh sina svogo pyervorodzhynenogo vona porodila, a vin dav iomu imyennya isus.

koli zh narodivsyia isus u viflyeemi yudyeis'kim, za dnyv tsarya iroda, to os' mudryetsi pribuli do erusalimu zo skhodu, i pitali: dnye narodzhenyi tsar yudyeis'kii? bo na skhodi mi bachili zoryu iogo, i pribuli poklonitis' iomu. i, yak zachuv tsye tsar irod, zanyepokoivsyia, i z nim uveye' erusalim. i, zibravshi vsikh pyervosvyashcheyenikiv i knizhnikiv

lyuds'kikh, vin vipituvav u nikh, dnye mae khristos naroditis'? voni zh vidkazali iomu: u viflyeemi yudyeis'kim, bo v proroka napisano tak: i ti, viflyeemye, zhyemye yudina, nye myenshii nichim mizh osadami yudinimi, bo z tyebye z'yavit'sya vozhd', shcho budye vin pasti narod mni izrail's'kii. todi irod poklikav taemno otykh mudryetsiv, i dokladno vipituvav ikh pro chas, koli z'yavilas' zorya. i vin vidislav ikh do viflyeemu, govoryachi: idit', i pil'no rozvidaitesya pro dityatko, a yak znaidytesya, spovistit' myenye, shchob i ya mig piti i poklonitis' iomu. voni zh tsarya vislukhali i vidiishli. i os' zorya, shcho na skhodi voni ii bachili, ishla pyeryed nimi, azh priishla i stala zvyerkhu, dnye dityatko bulo. a bachivshi zoryu, voni nadzvichaino zradili. i, vviishovshi do domu, znaishli tam dityatko z marieyu, iogo matir'yu. i voni vpali nits'ma, i vklonilis' iomu. i, vidchynivshi skarbnitsi svoi, pidnyesli iomu svoi dari: zoloto, ladan ta smirnu. a vvi sni ostryeryezhyeni, shchob nye vyertatis' do iroda, vidiishli voni inshim shlyakhom do svoei zyeimli. yak voni zh vidiishli, os' angol gospodnii z'yavivs' u sni iosipovi ta i skazav: ustavai, viz'mi dityatko ta matir iogo, i vtikai do egiptu, i tam zostavaisya, azh poki skazhu tobi, bo dityatka shukatimye irod, shchob iogo pogubiti. i vin ustav, uzyav dityatko ta matir iogo vnochi, ta i pishov do egiptu. i vin tam zostavasyia azh do smyerti irodovoi, shchob zbulosya skazanye vid gospoda prorokom, yakii provishchae: iz egiptu poklikav ya sina svogo. sposterig todi irod, shcho ti mudryetsi nasmiyalisyia z n'ogo, ta i rozgnivavsyia duzhye, i poslav povbivati v viflyeemi i po vsii tii okolitsi vsikh dityei vid dvokh rokov i myenshye, za chasom, shcho iogo v mudryetsiv vin buv vipitav. todi spravdil's' tye, shcho skazav eryemiya prorok, promovlayuchi: chuti golos u rami, plach i ridannya ta golosinyi vyelikie: rakhil' plachye za dit'mi svoimi, i nye daet'sya rozvazhiti syebye, bo nyema ikh... koli zh irod umyer, os' angol gospodnii z'yavivsyia v egipti vvi sni iosipovi, ta i promoviv: ustavai, viz'mi dityatko ta matir iogo, ta idi v zyeimlyu izrail'eyu, bo vimyerli ti, khto shukav buv dushu ditini. i vin ustav, uzyav dityatko ta matir iogo, i priishov u zyeimlyu izrail'eyu. ta prochuvshi, shcho tsaryue v yudyei arkhylei, zamist' iroda, bat'ka svogo, poboyavsyia piti tudi vin. a vvi sni ostryeryezhyeni, vidiishov do kraiv galilyeis'kikh. a pribuvshi, osyelyivsyia u misti, na im'ya nazaryet, shchob zbulosya prorokami skazanye, shcho vin nazaryanin budye zvaniy.

timi zh dnyami prikhodit' ivan khristityel', i propovidue v pustini yudyeis'kii, ta i kazhye: pokaites', bo nablizilos' tsarstvo nyebyesnye! bo vin toi, shcho pro n'ogo skazav buv isaya prorok, promovlayuchi: golos togo, khto klchye: v pustini gotuitye dorogu dlya gospoda, rivnyaitye styezhki iomu! sam zhye ivan mav odyezhu sobi z vyerblyuzhogo volosu, i poyas ryeminnii na styegnakh svoikh; a pozhiva dlya n'ogo bula sarana ta myed pol'ovii. todi do n'ogo vikhodiv erusalim, i vsya yudyeia, i vsya iordans'ka okolitsya, i v

richtsi iordani khristilis' vid n'ogo, i viznavali grihki svoi. yak pobachiv zhye vin bagat'okh farisyeiv ta saddukyeiv, shcho prikhodyt' na khryshchynnya, to promoviv do nikh: rodye zmiinii, khto vas nadoumiv utikati vid gnivu maibutn'ogo? otozh, uchiniv' gidnii plid pokayannya! i nye dumaiyte govorit' v sobi: mi maemo ottsya avraama. kazhu bo ya vam, shcho bog mozhye pidnyesti dityei avraamovi z ts'ogo kamynnya! bo vzhye do korinnya dyeryev i sokira prikhladyena: kozhnye zh dyeryevo, shcho dobrogo plodu nye rodit', budyte zrubanye ta i v ogon' budyte vkinyenye. ya khryshchu vas vodoyu na pokayannya, alye toi, khto idye po myeni, potuzhnishii vid myenye: ya nyedostoinii ponyesti vzuttya iomu! vin khristitmye vas svyatom dukhom i ognem. u rutsi svoii mae vin viyachku, i pyeryechistit' svii tik: pshyenytsyu svoyu vin zbyerye do zasivk, a polovu popalit' uv ogni nyevgasimim. todi pribuvae isus iz galilyei ponad iordan do ivana, shchob khristitis' vid n'ogo. alye pyeryeshkodzhav vin iomu i govoriv: ya povynen khristitis' vid tyebye, i chi tobi iti do myenye? a isus vidpoviv i skazav iomu: dopusti tsye tyepper, bo tak godit'sya nam vipovniti usyu pravdu. todi dopustiv vin iogo. i okhristivshis' isus, zaraz viishov iz vodi. i os' nyebo rozkrilos', i pobachiv ivan dukha bozhogo, shcho spuskavsia, yak golub, i skhodiv na n'ogo. i os' goslos pochuvsia iz nyeba: tsye sin mii ulubylenii, shcho iogo ya vpodobav!

4

potomu isus buv povyedienii dukhom u pustyny, shchob diyavol iogo spokushav. i postiv vin sorok dyen' i sorok nochyei, a vkintsi zgolodniv. i os' pristupiv do n'ogo spokusnik, i skazav: koli ti sin bozhii, skazhi, shchob kamynnia tsye stalo khlibami! a vin vidpoviv i promoviv: napisano: nye khlibom samim budyte zhiti lyudina, alye kozhnim slovom, shcho pokhodit' iz ust bozhikh. todi zabirae diyavol iogo v svyatte misto, i staviv' iogo na narizhnika khramu, ta i kazhye iomu: koli ti sin bozhii, to kin'sya dodolu, bozh napisano: vin nakazhye pro tyebye svoim angolam, i voni na rukakh ponyesut' tyebye, shchob ob kamin' koli nye spitknuv ti svoei nogi. isus vidkazav iomu: shchye napisano: nye spokushui gospoda boga svogo! znov diyavol byerye iogo na visochoyznuyu goru, i pokazue iomu vsi tsarstva na sviti ta ikhnuyuy slavu, ta i kazhye do n'ogo: tsye vsye tobi dam, yakshcho vpadyesh i myeni ti poklonishsia! todi kazhye do n'ogo isus: vidiidi, sathano! bozh napisano: gospodyevi bogovi svoemu vklonyaisia, i sluzhi odnomu iomu! todi pozostaviv diyavol iogo. i os' angoli pristupili, i sluzhili iomu. yak dovidavs' isus, shcho ivana uv'yaznyeno, pyeryeishov u galilyeyu. i, pokinuvshi vin nazaryeta, priishov i osyelyvsia v kapernaumi primors'kim, na granitsi krain zavulonovoi i nyeftalimovoi, shchob spravdilos' tye, shcho skazav buv isaya prorok, promovlyayuchi: zavulonova zyeumlye, i nyeftalimova zyeumlye, za iordanom pri mors'kii dorozii, galilyee pogans'ka! narod, shcho v tyemnoti sidiv, svitlo vyelikye pobachiv, a tim, khto sidiv u kraini smyertyel'noi tini, zasyayalo svitlo. iz tego chasu isus

rozpochav propoviduvati i promovlyati: pokaityesya, bo nablizilos' tsarstvo nyebyesnye! yak prokhodiv zhye vin poblizu galilyeis'kogo morya, to pobachiv dvokh brativ: simona, shcho zvyet'sya pyetrom, ta andriya, iogo brata, shcho nyevoda v morye zakidali, bo ribalki buli. i vin kazhye do nikh: idit' za mnoyu, ya zroblyu vas lovtshyami lyudyei! i voni zaraz pokinuli siti, ta i pishli vslid za nim. i, dali pishovshi zviditi, vin pobachiv dvokh inshikh brativ, zyevedy-eevogo sina yakova ta ivana, iogo brata, iz zyevedy-eem, ikhnim bat'kom, shcho lagodili svogo nyevoda v chovni, i poklikav vin ikh. voni zaraz zalishili chovna ta bat'ka svogo, ta i pishli vslid za nim. i khodiv vin po vsii galilyei, po ikhnikh sinagogakh navchayuchi, ta evangeliyu tsarstva propoviduyuchi, i vzdorovlyuyuchi vsyaku nyedugu, i vsyaku nyemich mizh lyud'mi. a chutka pro n'ogo pishla po vsii sirii. i vodili do n'ogo nyeduzhikh usikh, khto tyeper na rizni khvorobi ta muki, i bisnuvatikh, i snovid, i rozslablyenikh, i vin ikh uzdorovlyav. i bagato lyudyei ishlo za nim i z galilyei, i z dyesyatimistya, i z erusalimu, i z yudyei, i z zaiordannya.

5

i, pobachivshi natovp, vin viishov na goru. a yak siv, pidiishli iogo uchni do n'ogo. i, vidkriivshi usta svoi, vin navchati ikh stav, promovlyayuchi: blazhyenni vbogi dukhom, bo ikhnee tsarstvo nyebyesnye. blazhyenni zasmuchyeni, bo voni budut' utishyeni. blazhyenni lagidni, bo zyeumlyu vspadkuyut' voni. blazhyenni golodni ta spragnieni pravdi, bo voni nagadovani budut'. blazhyenni milostivi, bo pomiluvani voni budut'. blazhyenni chisti syertsyem, bo voni budut' bachiti boga. blazhyenni mirotvorsti, bo voni sinami bozhimi stanut'. blazhyenni vignani za pravdu, bo ikhne tsarstvo nyebyesnye. blazhyenni vi, yak gan'biti ta gnati vas budut', i budut' obludno na vas nagovoryuvati vsyakye slovo likhye radi myenye. radiiye ta vyesyelit'sya, nagoroda bo vasha vyelika na nyebyesakhl! bo tak gnali i prorokiv, shcho buli pyeryed vami. vi sil' zyeumli. koli sil' izvitrie, to chim nasoliti ii? nye pridast'sya vona vzhye ninashcho, khiba shchob nadvir bula visipana ta potoptana lyud'mi. vi svitlo dlya svitu. nye mozhye shkhatysia misto, shcho stoit' na vyerkhovini gori. i nye zapalyuyut' svitil'nika, shchob postaviti iogo pid posudinu, alye na svichnik, i svitit' vono vsim u domi. otak vashye svitlo nyekhai svitit' pyeryed lyud'mi, shchob voni bachili vashi dobri dila, ta proslavlyali ottsya vashogo, shcho na nyebi. nye podumaitye, nibi ya ruinuvati zakon chi prorokiv priishov, ya nye ruinuvati priishov, alye vikonati. popravdi zh kazhu vam: doki nyebo i zyeumlye nye minyet'sya, ani iota edina, ani zhadyen znachok iz zakonu nye minyet'sya, azh poki nye zbudyet'sya vsye. khto zh porushit' odnu z naimyenshikh tsikh zapovidyei, ta i lyudyei tak navchit', toi budyte naimyenshim u tsarstvi nyebyesnim; a khto vikonae ta i navchit', toi stanye vyelikim u tsarstvi nyebyesnim. kazhu bo ya vam: koli pravdyenist' vasha nye budyte ryasnisha, yak knizhnikiv ta farisyeiv, to nye vviidyetye v tsarstvo nyebyesnye! vi chuli, shcho bulo star-

odavnim nakazanye: nye vbivai, a khto vb'e, pidpade vin sudovi. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto gnivaet'sya na brata svogo, pidpade vzhye sudovi. a khto skazhye na brata svogo: raka, pidpade vyerkhovnomu sudovi, a khto skazhye durnii, pidpade gyeenni ognyni. tomu, koli prinyesvish ti do zhyertivnika svogo dara, ta tut izgadaesh, shcho brat tvii shchos' mae na tyebye, zalishi otut dara svogo pyeryed zhyertivnikom, i pidi, primiris' pyershye z bratom svoim, i todi povertaisya, i prinos' svogo dara. zo svoim suprotivnikom shvidko mirisya, doki z nim na dorozhi shchye ti, shchob tyebye suprotivnik suddi nye viddav, a suddya shchob prisluzhnikov tyebye nye pyeryedav, i shchob tyebye do v'yaznitsi nye vkinuli. popravdi kazhu tobi: nye viidyesh izvidti, poki nye viddasi ti i ostann'ogo shyelaga! vi chuli, shcho skazano: nye chini pyeryelyubu. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto na zhinku podivit'sya iz pozhadlivstvyu, toi uzhye vchiniv iz nyeyu pyeryelyub u syertsy svoim. koli prave oko tvoe spokushae tyebye, iogo vyberi, i kin' vid syebye: bo krashchye tobi, shchob zaginuv odin iz tvoikh chlyeniv, anzih do gyeenni vsye tilo tvoe bulo vkinyenye. i yak pravitsya tvoya spokushae tyebye, viditni ii i kin' vid syebye: bo krashchye tobi, shchob zaginuv odin iz tvoikh chlyeniv, anzih do gyeenni vsye tilo tvoe bulo vkinyenye. takozh skazano: khto družinu svoyu vidpuskae, nyekhai dast' ii lista rozvodovogo. a ya vam kazhu, shcho kozhyen, khto puskae družinu svoyu, krim provini rozpusti, toi dovodit' ii do pyeryelyubu. i khto z vidpushchenoyu poberyet'sya, toi chinit' pyeryelyub. shchye vi chuli, shcho bulo starodavnim nakazanye: nye klyanis' nyeppravdno, alye vikonui klyatvi svoi pyeryed gospodom. a ya vam kazhu nye klyastisya zovsim: ani nyebom, bo vono pryestol bozhii; ni zymlyeyu, bo pidnizhok dlya nig iogo tsye; ani erusalimom, bo vin misto tsarya vyelikogo; nye klyanis' golovoyu svoeyu, bo navit' odniei volosinki ti nye mozhyesh uchiniti byloyu chi chornoyu. vashye zh slovo khai budy: tak-tak, ni-ni. a shcho bil'shye nad tsye, to tye vid lukavogo. vi chuli, shcho skazano: oko za oko, i zub za zuba. a ya vam kazhu nye protivitis' zlomu. i koli vdarit' tyebye khto u pravu shchoku tvoyu, pidstav iomu i drugu. a khto khochye tyebye pozivati i zabrati sorochku tvoyu, viddai i plashcha iomu. a khto siluvati tyebye budy vidbuti podorozhne na milyu odnu, idi z nim navit' dvi. khto prosit' u tyebye to dai, a khto khochye pozichiti u tyebye nye vidvyertais' vid n'ogo. vi chuli, shcho skazano: lyubi svogo blizhn'ogo, i nyenavid' svogo voroga. a ya vam kazhu: lyubit' vorogiv svoikh, blagoslovlyaitye tikh, khto vas proklinae, tvorit' dobro tim, khto nyenavidit' vas, i molit'sya za tikh, shcho vas pyeryeslidue, shchob vam buti sinami ottsya vashogo, shcho na nyebi, shcho nakazue skhoditi sontsyu svoemu nad zlimi i nad dobrimi, i doshch posilae na pravedyenikh i na nyeppravdyenikh. koli bo vi lyubitye tikh, khto vas lyubit', to yaku nagorodu vi maetye? khiba nye tye samye i mitniki roblyat'? i koli vi vitaetye til'ki brativ svoikh, to shcho zh osoblivogo robitye? chi i pogani nye chinyat' otak? otozh, bud'tye doskonali, yak doskonalii otjets' vash nyebyesnii!

styeryezhit'sya vistavlyati svoyu milostinyu pyeryed lyud'mi, shchob bachili vas; a yak ni, to nye matymitye nagorodi bud' ottsya vashogo, shcho na nyebi. otozh, koli chinish ti milostinyu, nye surmi pyeryed syebye, yak to roblyat' oti litsyemiri po sinagogakh ta vulitsyakh, shchob khvalili ikh lyudi. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a yak ti chinish milostinyu, khai nye znatime liva ruka tvoya, shcho robit' pravitsya tvoya, shchob taemna bula tvoya milostinya, a otjets' tvii, shcho bachit' taemnye, viddast' tobi yavno. a yak molityesya, to nye bud'tye, yak ti litsyemiri, shcho lyublyat' stavati i molitsya po sinagogakh ta na pyeryekhyrestyakh, shchob ikh bachili lyudi. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a ti, koli molishsya, uvidi do svoei komirchini, zachini svoi dvyeri, i pomolitsya ottsyevi svoemu, shcho v taini; a otjets' tvii, shcho bachit' taemnye, viddast' tobi yavno. a yak molityesya, nye prokazuitye zaivogo, yak ti pogani, bo dumayut', nibi voni budut' vislukhani za svoe vyelyemovstvo. otozh, nye vpodobuyaitesya im, bo znae otjets' vash, chogo potryebuyete, shchye ranishye za vashye prokhan'nya! vi zh molit'sya otak: otchye nash, shcho esi na nyebyesakh! nyekhai svyati'sya im'ya tvoe, nyekhai priide tsarstvo tvoe, nyekhai budy volya tvoya, yak na nyebi, tak i na zemli. khliba nashogo nasushchnogo dai nam s'ogodni. i prosti nam dovgi nashi, yak i mi proshchaemo vinuvattsyam nashim. i nye vvyedi nas u viprobouvannya, alye vizvoli nas vid lukavogo. bo tvoe e tsarstvo, i sila, i slava naviki. amin'. bo yak lyudyam vi prostitye progrikhi ikhni, to prostit' i vam vash nyebyesnii otjets'. a koli vi nye budyetye lyudyam proshchati, to i otjets' vash nye prosti' vam progrikhiv vashikh. a yak postitye, to nye bud'tye sumni, yak oti litsyemiri: voni bo zminyayut' oblichchya svoi, shchob bachili lyudi, shcho postyat' voni. popravdi kazhu vam: voni mayut' uzhye nagorodu svoyu! a ti, koli postish, namasti svoyu golovu, i litsye svoe vmii, shchob ti postu svogo nye vyivav lyudyam, a ottsyevi svoemu, shcho v taini; i otjets' tvii, shcho bachit' taemnye, viddast' tobi yavno. nye skladaitye skarviv sobi na zymeli, dye nishchit' ikh mil' ta irzha, i dye zlodii pidkopuyut'sya i vikradayut'. skladaitye zh sobi skarbi na nyebi, dye ni mil', ni irzha ikh nye nishchit', i dye zlodii do nikh nye pidkopuyut'sya ta nye kratut'. bo dye skarb tvii, tam budy i syertsye tvoe! oko to svitil'nik dlya tila. tozh yak oko tvoe budy zdoorovy, to i usye tilo tvoe budy svitlye. a koli b tvoe oko likhye bulo, to i usye tilo tvoe budy tyemnye. otozh, koli svitlo, shcho v tobi, e tyemryava, to yaka zh to vyelika ta tyemryava! nikhto dvom panam sluzhiti nye mozhye, bo abo odnogo znyenavidit', a drugogo budy lyubiti, abo budy trimatis' odnogo, a drugogo znyekhtue. nye mozhyete bogovi sluzhiti i mamoni. chyeryez tye vam kazhu: nye zhurit'sya pro zhittya svoe shcho budyete isti ta shcho budyete piti, ni pro tilo svoe, u shcho zodyag-nyetesy. chi zh nye bil'shye vid izhi zhittya, a vid odyagu tilo? poglyan'tye na ptakhiv nyebyesnikh, shcho nye siyut', nye zhnut', nye zbiryaut' u kluni, ta

protve vash nyebyesinii otyets' ikh godue. chi zh vi nye bagato vartnishi za nikh? khto zh iz vas, koli zhurit'sya, zmozhye dodati do zrostu svogo bodai lik-tya odnogo? i pro odyag chogo vi klopochyetyes? poglyan'tye na pol'ovi liliei, yak zrostayut' voni, nye pratsyuyut', ani nye pryadut'. a ya vam kazhu, shcho i sam solomon u vsii slavi svoi nye vdyagavsyia otak, yak odna z nikh. i koli pol'ovu tu travu, shcho s'ogodni os' e, a vzavtra do pyechi vkidaet'sya, bog otak zodyagae, skil'ki zh krashchye zodyagnye vin vas, malovirni! otozh, nye zhurit'sya, kazhuchi: shcho mi budyemo isti, chi: shcho budyemo piti, abo: u shcho mi zodyagnyemos? bozh us'ogo togo pogani shukayut'; alye znae otyets' vash nyebyesinii, shcho vs'ogo togo vam potribno. shukaitye zh naipyrsh tsarstva bozhogo i pravdi iogo, a vsye tsye vam dost'sya. otozh, nye zhurit'sya pro zavtrashnii dyen', bo zavtra za syebye samo poklopochyet'sya. kozhnii dyen' mae dosit' svoei turboti!

7

nye sudit', shchob i vas nye sudili; bo yakim sudom suditi budyetye, takim zhye osudyat' i vas, i yakoyu miroyu budyetye miryati, takoyu vidmiryayut' vam. i chogo v otsi brata svogo ti zaskalku bachish, kolodi zh u vlasnomu otsi nye chuesh? abo yak ti skazhyesh do brata svogo: davai viimu ya zaskalku z oka tvogo, koli on koloda u vlasnomu otsi? litsyemirye, viimi pyershye kolodu iz vlasnogo oka, a potim pobachish, yak viinyati zaskalku z oka brata tvogo. nye davaitye svyatogo psam, i nye rozspaitye pyeryel svoikh pyeryed svin'mi, shchob voni nye po- toptali ikh nogami svoimi, i, obyernuvshis', shchob nye rozshmatuvali i vas... prosit' i budye vam dano, shukaitye i znaidyetye, stukaitye i vidchinyat' vam; bo kozhyen, khto prosit' odyerzhuie, khto shukae znakhodit', a khto stukae vidchinyat' iomu. chi zh to syeryed vas e lyudina, shcho podast' svoemu sinovi kamyenya, koli khliba prositimye vin? abo koli ribi prositimye, to podast' iomu gadinu? tozh yak vi, buyshi zli, potrapitye dobri dari svoim dityam da- vat, skil'ki zh bil'shye otyets' vash nyebyesinii po- dast' dobra tim, khto prositimye v n'ogo! tozh usye, chogo til'ki bazhaetye, shchob chinili vam lyudi, tye samye chinit' im i vi. bo v ts'omu zakon i pro- roki. uvikhod'tye tisinimi vorit'mi, bo prostori vorota i shiroka doroga, shcho vyedye do pogibyeli, i malo takikh, shcho znakhodyat' ii! styeryezhit'sya fal'shivikh pro- rokov, shcho prikhodyat' do vas uv odyezhi ovychiei, a vsyeredini khizhi vovki. po ikhnikh plodakh vi piznaetye ikh. bo khiba zh vinograd na tyernini zbirayut', abo figi iz budyakiv? tak oto rodit' do- bri plodi kozhnye dyeryevo dobre, a dyeryevo zlye plodi rodit' likhi. nye mozhnye rodit' dobre dy- eryevo plodu likhogo, ani dyeryevo zlye plodiv do- brikh roditi. usyake zhe dyeryevo, shcho dobrogo plodu nye rodit', zrubeet'sya ta v ogon' ukidaet'sya. oto zh bo, po ikhnikh plodakh vi piznaetye ikh! nye kozhyen, khto kazhye do myenye: gospodi, gospodi! uviide v tsarstvo nyebyesnye, alye toi, khto vikonus

volyu mogo ottsya, shcho na nyebi. bagato-khto skazhut' myeni togo dnya: gospodi, gospodi, khiba mi nye im'yam tvoim prorokuvali, khiba nye im'yam tvoim dyemoniv mi viganyali, abo nye im'yam tvoim chuda vyelikii tvorili? i im ogoloshu ya todi: ya nikoli nye znav vas... vidiidit' vid myenye, khto chinit' byez- zakonnya! otozh, kozhyen, khto slukhae tsikh moikh sliv i vikonus ikh, podibnii do cholovika rozumnogo, shcho svii dim zbuduvav na kamyeni. i linula zliva, i rozlilisya richki, i burya znyalasya, i na dim otoi kin- ulas', ta nye vapav, bo na kamyeni buv vin zasnovanii. a kozhyen, khto slukhae tsikh moikh sliv, ta ikh nye vikonus, podibnii do cholovika togo nyeobachnogo, shcho svii dim zbuduvav na pisku. i linula zliva, i roz- zlisya richki, i burya znyalasya i na dim otoi kinulas', i vin upav. i vyelika bula ta ruina iogo! i oto, yak isus zakinchiv tsi slova, to narod divuvavsyia z nauki iogo. bo navchav vin ikh, yak mozhnovladnii, a nye yak ti knizhniki ikhni.

8

a koli vin ziishov iz gori, uslid za nim ishov na- tovp vyelikii. i os' pidiishov prokazhyenii, uk- lonivsyia iomu ta i skazav: koli, gospodi, khochyesh, ti mozhychesh ochistiti myenye! a isus prostyag ruku, i dotorknuvsya do n'ogo, govoryachi: khochu, bud' chistii! i tiei khvilini ochistivsyia toi vid svoei prokazi. i govorit' do n'ogo isus: glyadi, nye rozpovidai nikomu. alye idi, pokazhysya svyashchyenikovi, ta dar prynesi, yakogo moisyeyi zapoviv, im na svidot- stvo. a koli vin do kapyernaumu vviishov, to do n'ogo nablizivsyia sotnik, ta i blagati zachav iogo, kazhuchi: gospodi, mii sluga lyezhit' udoma rozslablyenii, i tyazhko strazhdae. vin govorit' iomu: ya priidu i uz- dorovlyu iogo. a sotnik iomu pidvopiv: nyedostoinii ya, gospodi, shchob zaishov ti pid strikhu moyu... ta promov til'ki slovo, i viduzhae mii sluga! bo i ya lyudina pidvladna, i voyakiv pid soboyu ya mayu; i odnomu kazhu: pidi to idye vin, a tomu: priidi i prikhodit', abo rabovi svoemu: zrobi tye i vin zro- bit'. pochuvshi take, isus zdvivuvavsyia, i promoviv do tikh, khto ishov uslid za nim: popravdi kazhu vam: navit' syeryed izrailaya ya nye znaishov buv takoi vy- elikoi viri! kazhu zh vam, shcho bagato-khto priidut' vid skhodu ta zakhodu, i zasyadut' u tsarstvi nye- byesnim iz avraamom, isakom ta yakovom. sini zh tsarstva povkidani budut' do tyemryavi zovnishn'oi budyie tam plach i skryegit zubiv!... i skazav isus sotnikovi: idi, i yak poviriv ti, nyekhai tak tobi i stanyet'sya! i tiei zh godini oduzhav sluga iogo. yak priishov zhye isus do pyetrovogo domu, to pobachiv tyeshchu iogo, shcho lyezhala v garyachsti. i vin dotorknuvsya ruki ii, i garyachka pokinula tu... i vstala vona, ta i iomu prislugovuvala! a koli nastav vyechir, privyeli bagat'okh bisnuvatikh do n'ogo, i vin slovom svoim vignav dukhiv, a nyeduzhikh usikh uz- doroviv, shchob spravdilositya, shcho skazav buv isaya prorok, promovlayuchi: vin uzav nashi nyemochi, i nyedugi ponis. a yak uglyediv isus navkolo syebye bagato narodu, nakazav pyeryepliniti na toi bik. i pristupiv odin knizhnik ta i do n'ogo skazav: uchitye- lyu, ya pidu za tobou, khoch bi kudi ti pishov! pro-

movlyae do n'ogo isus: mayut' nori lisitsi, a gnizda nyebesni ptashki, sin zhye lyuds'kii nye mae dye i golovi prikhliti... a inshii iz uchniv promoviv do n'ogo: dozvol' myeni, gospodi, pyershye piti ta bat'ka svogo pokhovati. a isus iomu kazhye: idi za mnoyu, i zostav myertvim khovati myertsiv svoikh! i koli vin do chovna vstupiv, za nim uviishli iogo uchni. i os' burya vyelika zirvalas' na mori, azh chovyen zachav zalivatsiya khvilyami. a vin spav... i kinulis' uchni, i zbudili iogo ta i blagati: ryatui, gospodi, ginyemo! a vin vidpoviv im: chogo polokhlivi vi, malovirni? todi vstav, zakazav buri i moryu, i tisha vyelika nastala... a narod divuvavsyia i kazav: khto zh tsye takii, shcho vitri ta morye slukhnyani iomu? i, yak pribuv vin na toi bik, do zymeli gadarins'koi, pyeryestili iogo dva bisnuvati, shcho viishli z mogil'nikh pyechyer, duzhye lyuti, tak shcho nikhto nye mig pyeryekhoditi tieyu dorogoyu. i os', voni stali krichati, govoryachi: shcho tobi, sinu bozhii, do nas? priishov ti syudi pyeryedchasno nas muchiti? a opodal' vid nikh passya gurt vyelikii svinyei. i prosilysya dyemoni, kazhuchi: koli vizhyenyesh nas, to poshl nas u toi gurt svinyei. a vin vidpoviv im: idit'. i viishli voni, i pishli v gurt svinyei. i os' kinuvsyia z kruchi do morya vyves' gurt, i potopivsyia v vodi. pastukhi zh povtikali; a koli pribuli voni v misto, to pro vsye rozpozuli, i pro bisnuvatikh. i os', usye misto viishlo nazustrich isusovi. yak iogo zh uglyedili, to stali blagati, shchob pishov sobi z ikhn'ogo krayu!..

9

i, sivshi do chovna, vin pyeryeplinuv, i do mista svogo pribuv. i oto, prinyesli do n'ogo rozslablyenogo, shcho na lozhi lyezhav. i, yak pobachiv isus ikhnyu viru, skazav rozslablyenomu: bud' bad'orii, sinu! proshchayut'sya tobi grikhii tvoii! i os', dyekhto iz knizhnikiv stali kazati pro syebye: vin bogoznyevazhae. isus zhye dumki ikhni znav i skazav: chogo dumaebye vi lukavye v syertsyakh svoikh? shcho lyegshye, skazati: proshchayut'sya tobi grikhii, chi skazati: ustavai ta i khodi? alye shchob vi znali, shcho proshchati grikhii na zymeli mae vladu sin lyuds'kii, tozh kazhye vin rozslablyenomu: ustavai, viz'mi lozhye svoe, ta i idi u svii dim! toi ustav i pishov u svii dim. a natovp, pobachivshi tsye, nalyakavsyia, i slaviv boga, shcho lyudyam vin dav taku vladu!... a koli isus zvidti prokhodiv, pobachiv cholovika, na imyennya matviya, shcho sidiv na mitnitsi, ta i kazhye iomu: idi za mnoyu! toi ustav, i pishov uslid za nim. i stalos', yak isus sidiv pri stoli u domi, os' ziishlosya bagato mitnikiv i grishnikiv, i voni posydali z nim ta z iogo uchnyami. yak pobachili zh tsye faryisei, to skazali do uchniv iogo: chomu to vchityel' vash ist' iz mitnikami ta iz grishnikami? a vin tsye pochuv ta i skazav: likarya nye potryebuyut' zdorovi, a slabi! idit' zhye, i navchit'sya, shcho to e: milosti khochu, a nye zhyertvi. bo ya nye priishov klikati pravyednikh, alye grishnikiv do pokayannya. todi pristupili do n'ogo ivanovi uchni ta i kazhut': chomu postimo mi i faryisei, a uchni tvoii nye postyat? isus zhye promoviv do nikh: khiba mozhut' gosti vyetil'ni sumuvati, poki z nimi shchye e molodii? alye priidut' ti dni,

koli zabyerut' molodogo vid nikh, todi i postiti budut' voni. do odyezhi zh staroi nikhto nye vstavlyae latki z sukna sirovogo, bo zbizhit'sya vono, i dirka stanye shchye girsha. i nye vlivayut' vina molodogo v stari burdyuki, a to burdyuki rozirvut'sya, i vino rozillet'sya, i burdyuki propadut'; a vlivayut' vino molodye do novikh burdyukiv, i odnye i druge zbyeryezhyeno budye. koli vin govoriy tsye do nikh, pidiishov os' odin iz starshikh, uklonivsyia iomu ta i govorit': dochka moya khvili tsiei pomyerla. ta pridi, pokladi svoyu ruku na nyei, i vona ozhyive. i pidvivsyia isus, i pishov uslid za nim, takozh uchni iogo. i oto odna zhinka, shcho dvanadtsyat' lit khvoroyu na krovotyechu bula, pristupila zradu, i dotorknulas' do krayu odyezhi iogo. bo vona govoriła pro syebye: koli khoch dotorknusyia odyezhi iogo, to oduzhayu. isus, obyernuvshis', pobachiv ii ta i skazav: bud' bad'oroyu, dochko, tvoya vira spasla tyebye! i oduzhala zhinka z tiei godini. a isus, yak pribuv do gospodi starshogo, i vzdriv dudariv ta yurbu golosil'nikiv, to skazav: vidi- idit', bo nye vmyerlo divcha, alye spit'. i nasmikhalisyia z n'ogo. a koli narod viprovadzhnyeno, vin uviishov, uzyav za ruku ii, i divchina vstala! i vistka pro tsye roziishlasya po vsii tii kraini. koli zh isus zvidti vyertavsyia, ishli za nim dva sliptsii, shcho krichali i kazali: zmlilus' nad nami, sinu davidiv! i koli vin dodomu priishov, pristupili do n'ogo sliptsii. a isus do nikh kazhye: chi zh viritye vi, shcho ya mozhu vchiniti otsye? govoryat' do n'ogo voni: tak, gospodi. todi vin dotorknussyia do ikhnikh ochyei i skazav: nyekhai stanyet'sya vam zgidno z vashoyu viroyu! i ochi vidkrilisya im. a isus nakazav im suvoro, govoryachi: glyadit', shchob nikhto nye dovidavs' pro tsye! a voni vidiishli, ta i rozgolosili pro n'ogo po vsii tii kraini. koli zh ti vikhodili, to os' privyeli do n'ogo cholovika nimogo, shcho buv bisnuvatii. i yak dyemon buv vignanii, nimii zagovoriv. i divuvavsyia narod i kazav: nikoli takye nye traplyalosya syeryed izrailya! faryisei zh kazali: viganyae vin dyemoniv siloyu knyazya dyemoniv. i obkhodiv isus vsi mista ta osyeli, navchayuchi v ikhnikh sinagogakh, ta evangeliyu tsarstva propoviduyuchi, i vzdorovlyuyuchi vsyaku nyedugu ta nyemich usyaku. a yak bachiv lyudyei, zmlilosyerdzhuvavsyia vin nad nimi, bo buli voni zmuchenyi ta rozporoshyeni, yak ti vivtsi, shcho nye mayut' pastukha. todi vin kazav svoim uchnyam: zhnivo spravdi vyelikye, ta robitnikiv malo; tozh blagaitye gospodarya zhniva, shchob na zhnivo svoe vin robitnikiv vislav.

10

i zaklikav vin dvanadtsyat'okh svoikh uchniv, i vladu im dav nad nyechistimi dukhami, shchob ikh viganyali voni, i shchob uzdorovlyali vsiyaku nyedugu ta nyemich vsilyaku. a imyennya apostoluv dvanadtsyat'okh otaki: pyershii simon, shcho pyetrom prozivaet'sya, i andrii, brat iogo; yakiv, sin zveyedyeyiv, ta ivan, brat iogo; pilip i varfolomii, khoma i mitnik matvii; yakiv, sin alfyeyiv, i tadyei; simon kananit, ta yuda iskariyots'kii, shcho i vidav iogo. tsikh dvanadtsyat'okh isus vislav, i im nakazav, promovlyayuchi: na put' do pogan nye khodit', i do samaryans'kogo mista

nye vkhod'tye, alye idit' radnish do ovychok zaginulikh domu izrail'yevogo. a khodyachi, propoviduyte ta govorit', shcho nablizilos' tsarstvo nyebesnye. uzdorovlyaitye nyeduzhikh, voskryeshaitye pomyerlikh, ochishchaitye prokazhyenikh, viganyaitye dyemoniv. vi darmo distali, darmo i davaitye. nye byerit' ani zolota, ani sribla, ani midyaki v do svoikh poyasiv, ani torbi v dorogu, ani dvokh odyezh, ni sandal', ani palitsi. bo vartii robitnik svoei pozhivi. a yak zaidyetye v misto yakyes' chi v syelo, to rozvidaitye, khto tam dostoinii, i tam pyeryebud'tye, azh poki nye viidyetye. a vkhodyachi v dim, vitaitye iogo, promovlyayuchi: mir domu ts'omu! i koli budye dostoinii toi dim, nyekhai ziidye na n'ogo vash mir; a yak nyedostoinii vin budye, to mir vash nyekhai do vas vyernyet'sya. a yak khto vas nye priimye, i vashikh sliv nye poslukhae, to, vikhodyachi z domu chi z mista togo, obrusit' porokh iz nig svoikh. popravdi kazhu vam: lyegshye budye kraini sodoms'kii i gomors'kii dnya sudnogo, anizh mistu tomu! otsye posilayu ya vas, yak ovyet's' mizh vovki. bud'tye zh mudri, yak zmii, i nyevinni, yak golubki. styeryezhit'sya zh lyudyei, bo voni na sudi vidavativimut' vas, ta po sinagogakh svoikh bichuvati vas budut'. i do pravityeliv ta do tsariv povyedut' vas za myenye, na svidchennyya im i poganam. a koli vidavativimut' vas, nye zhurit'sya, yak abo shcho govoriti: tiei godini budye vam danye, shcho maetye vi govoriti, bo nye vi promovlyativimetye, alye dukh ottsya vashogo v vas promovlyativimye. i vidast' na smyert' brata brat, a bat'ko ditinu. i diti povstanut' suproti bat'kiv, i ikh povbivayut'. i za im'ya moe budut' usi vas nyenavidiiti. a khto vityerpit' azh do kintsya, toi budye spasyenii. a koli budut' vas pyeryesliduvati v odnim misti, utikaitye do inshogo. popravdi kazhu vam, nye vstignyetye vi obiiti mist izrail'yevikh, yak priidye sin lyuds'kii. uchen' nye bil'shii za vchityelya, a rab ponad pana svogo. dovoli dlya uchnya, koli budye vin, yak uchityel' iogo, a rab yak gospodari iogo. koli vyel'zyevulom nazvali gospodarya domu, skil'ki zh bil'shye nazvut' tak domashnikh iogo! alye nye lyakaityesya ikh. nyemae nichogo zakhovanogo, shcho vono nye vidkriet'sya, ani potaemnogo, shcho nye viyavit'sya. shcho kazhu ya vam potyemki, govoriti' tye pri svitli, shcho zh na vukho vi chuetye propoviduyte tye na dakhakh. i nye lyakaityesya tikh, khto tilo vbivae, a dushi vbiti nye mozhye; alye biityesya bil'shye togo, khto mozhye i dushu, i tilo vam zanapastiti v gyeenni. chi nye dva gorobitsi prodavut'sya za grish? a na zyeemlyu iz nikh ni odin nye vpadye byez voli ottsya vashogo. a vam i volossya vsye na golovi porakhovano. ototzh, nye lyakaityes', bo vartnishii ya za bagat'okh gorobitsiv. otzhye, kozhnogo, khto myenye viznae pyeryed lyud'mi, togo pyeryed nyebesnim ottsyem moim viznayu i ya. khto zh myenye vidtsuraet'sya pyeryed lyud'mi, togo i ya vidtsurayusya pyeryed nyebesnim ottsyem moim. nye dumaitye, shcho ya priishov, shchob mir na zyeemlyu prinyesti, ya nye mir prinyesti priishov, a myecha. ya zh priishov porizniti cholovika z bat'kom iogo, dochku z ii matir'yu, i nyevistku z syvekrukhoi ii. i: vorogi cholovikovi domashni iogo! khto bil'sh, yak myenye, lyubit' bat'ka chi matir,

toi myenye nyedostoinii. i khto bil'sh, yak myenye, lyubit' sina chi dochku, to myenye nyedostoinii. i khto nye viz'mye svogo khryesta, i nye pidye za mnoyu slidom, toi myenye nyedostoinii. khto dushu svoyu zbyerigae, toi pogubit' ii, khto zh za myenye pogubit' dushu svoyu, toi znaidye ii. khto vas priimae priimae myenye, khto zh priimae myenye, priimae togo, khto poslav myenye. khto priimae proroka, yak proroka, toi distanye nagorodu prorochu, khto zh priimae pravdyednika, yak pravdyednika, toi distanye nagorodu pravdyednichu. i khto napoit', yak uchnya, kogo z malikh tsikh bodai kukhlyem voditsi kholodnoi, popravdi kazhu vam, toi nye zgubit' nagorodi svoei.

11

i stalos', koli isus pyeryestav navchati dvanadtsyat'okh svoikh uchniv, vin zvidiit pishov, shchob uchiti, i po ikhnikh mistakh propoviduvati. prochuvs'hi zh ivan u v'yznitsi pro dii khristovi, poslav chyeryez uchniv svoikh, shchob iogo zapitati: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? isus zhye promoviv u vidpovid' im: idit', i pyeryekazhit' ivanovi, shcho vi chuetye i bachitye: slipi prozrivayut', i krivi khodyat', stayut' chistimi prokazhyeni, i chuyut' glukhi, i pomyerli vstayut', a vbogim zvischchaet'sya dobra novina... i blazhyennii, khto chyeryez myenye spokusi nye matimye! yak voni zh vidiishli, isus pro ivana pochav govoriti narodovi: na shcho vi khodili v pustyny divitsiya? chi na ochyeryet, shcho vityer goidae iogo? ta na shcho vi divitis' khodili? mozhye na cholovika, u m'yaki shati odyagnyenogo? adzhyez'hi ti, khto nosit' m'yakye, po palatakh tsars'kikh. po shcho zh vi khodili? mozhye bachiti proroka? tak, kazhu vam, navit' bil'sh, yak proroka. bo tsye zh toi, shcho pro n'ogo napisano: os' pyeryed oblichyha tvoe posilayu svogo poslantsya, yakii pyeryed toboyu dorogu tvoyu prigotue! popravdi kazhu vam: mizh narodzhynenimi vid zhinok nye bulo bil'shogo nad ivana khristityelya! ta naimyenshii u tsarstvi nyebesnim toi bil'shii vid n'ogo! vid dnyv zhye ivana khristityelya i dosi tsarstvo nyebesnye zdobuvaet'sya siloyu, i ti, khto vzhivae zusillya, khapayut' iogo. usi bo proroki i zakon do ivana provishchuvali. koli zh khochyetye znati, to illyia vin, shcho mae priiti. khto mae vukha, nyekhai slukhae! do kogo zh tsyei rid pririvnyayu? do khlop'yat vin podibnii, shcho na rinku sidyat' ta vigukuyut' inshim, i kazhut': mi vam grali, a vi nye tantsyuvati, mi spivali vam zhalibno, ta nye plakali vi... bo priishov buv ivan, shcho nye iv i nye piv, voni zh kazhut': vin dyemona mae. priishov zhye sin lyuds'kii, shcho ist' i p'e, voni zh kazhut': cholovik os', lasun i p'yanitsya, vin priyatyel' mitnikiv i grishnikiv. i vipravdalasya mudrist' svoimi dilami. isus todi stav dokoryati mistam, dye vidbulosya naibil'sh iogo chud, shcho voni nye pokayalis': gorye tobi, khorazinye, gorye tobi, vifsaido! bo koli b to v tiri i sidoni buli vidbulosya ti chuda, shcho stalisyia v vas, to davno b voni kayalisyia v volosyanitsi ta v popyeli. ikh kazhu vam: lyegshye budye dnya sudnogo tiru i sidonu, nizh vam! a ti, kapyernaumye, shcho

do nyeba pidnissya, azh do adu ti ziidyesh. bo koli b u sodomi buli vidbulissya ti chuda, shcho v tobi voni stalis', to lishivssya b vin buv po s'ogodnishnii dyen'. alye kazhu vam, shcho sodoms'kii zyemli budye lyegshye dnya sudnogo, anizh tobi!... togo chasu, navchayuchi, promoviv isus: proslavlyayu tyebye, otchye, gospodi nyeba i zyepli, shcho vtaiv ti otsye vid pryemudrikh i rozumnikh, ta iogo nye-movlyatam vidkriv. tak, otchye, bo tobi tak bulo do vpodobit! pyeryedav myeni vsye mii otyets'. i sina nye znae nikhto, krim otssya, i otssya nye znae nikhto, okrim sina, ta komu sin zakhochye vidkriti. priidit' do myenye, usi strudzhyni ta obtyazhyni, i ya vas zaspokoyu! viz'mit' na syebye yarmo moe, i navchit'sya vid myenye, bo ya tikhii i syertsyem pokir-livii, i znaidyetye spokii dusham svoim. bozh yarmo moe lyubye, a tyagar mii lyegkii!

12

togo chasu isus pyeryekhodiv lanami v subotu. a uchni iogo zgolodnili buli, i stali zrivati kolossya ta isti. pobachili zh tsye farisyei, ta i kazhut' iomu: on uchni toby roblyat' tye, chogo nye godit'sya robiti v subotu... a vin vidpoviv im: chi zh vi nye chitali, shcho zrobiv buv david, koli sam zgolodniv i ti, khto buv iz nim? yak vin uvishov do bozhogo domu, i spozhiv khlibi pokazni, yakikh isti nye mozhna bulo ni iomu, ani tim, khto buv iz nim, a til'ki samim svyashcheyenikam? abo vi nye chitali v zakoni shcho v subotu svyashcheyeniki porushuyut' subotu u khrami, i nyevinni voni? a ya vam kazhu, shcho tut bil'shii, yak khram! koli b znali vi, shcho to e: milosti khochu, a nye zhyertvi, to vi nye sudili b nyevin-nikh... bo sin lyuds'kii gospod' i suboti! i, viishovshi zvidit, pribuv vin do ikhn'oi sinagogi. i oto, buv tam cholovik, shcho mav sukh ru ku. i, shchob obviniti isusa, zapitali iogo: chi vzdorovlyati godit'sya v subotu? a vin im skazav: chi znaidyet'sya mizh vami lyudina, yaka, odnu mavshi vivtssya, nye pidye po nyei, i nye vryatue ii, yak vona vpadye v yamu v subotu? a skil'ki zh lyudina vartnisha za tuyu ovycheku! tomu mozhna chiniti dobro i u suboti! i kazhye todi cholovikovi: prostyagni svoyu ruku! to prostyag, i stala zdorova vona, yak i druga... farisyei zh pishli, i zibrali naradu na n'ogo, yak bi iogo pogubiti?... a isus, roziznavshi, pishov sobi zvidit. i bagato pishlo vslid za nim, i vin ikh uzdoroviv usikh. a vin nakazav im suvoro iogo nye viyavlyati, shchob spravdil's' tye, shcho skazav buv isaya prorok, promovlyayuchi: oto mii otrok, shcho ya vibrav iogo, mii ulyublyenii, shcho iogo polyubila dusha moye! vkladu svogo dukha v n'ogo, i vin sud progolosit' poganam. vin nye budye zmagatissya, ani krichati, i na vulitsyakh chuti nye budye nikhto iogo gosolus. vin ochyeryetini nadlom-lyenoi nye dolomit', i gnota dogasayuchogo nye pog-asit', poki nye doprovadit' prisudu do pyeryemogi... i pogani nadiyatis' budut' na imyennya iogo! todi privyeli do n'ogo nimogo sliptsya, shcho buv bis-nuvatii, i vin uzdoroviv iogo, tak shcho nimii stav govorigi ta bachtiti. i divuvalis' usi lyudi i kazali: chi zh nye sin tsye davidiv? farisyei zh, pochuv-shi, skazali: vin dyemoniv nye viganayae inakshye,

til'ki yak vyei'zyevulom, knyazyem dyemoniv. a vin znav dumki ikhni, i promoviv do nikh: kozhnye tsarstvo, podilyenye suproti syebye, zapustie. i kozh-nye misto chi dim, podilyeni suproti syebye, nye vtri-mayut'sya. i koli satana satanu viganayae, to dilit'sya suproti syebye; yak zhye vtrimaet'sya tsarstvo iogo? i koli vyei'zyevulom viganayau ya dyemoniv, to kim viganayaut' sini vashi? tomu voni stanut' vam sud-dyami. a koli zh dukhom bozhim vigonu ya dye-moniv, to nastalo dlya vas tsarstvo bozhye. abo yak to khto mozhye vdyertsya v dim duzhogo, ta pograbu-vati dobro iogo, yakshcho pyershye nye zv'yazhye duzhogo? i azh todi vin gospodu iogo pograbue. khto nye zo mnoyu, toi suproti myenye; i khto nye zbiraie zo mnoyu, toi rozkidaie. tomu to kazhu vam: usykii grikh, navit' bogoznyevaga, prostit'sya lyudyam, alye bogoznyevaga na dukha nye prostit'sya! i yak skazhye khto slovo na lyuds'kogo sina, to iomu prostit'sya tye; a koli skazhye protti dukha svyatogo, nye pros-tit'sya togo iomu ani v tsim vitsi, ani v maibutnim! abo virostit' dyeryevo dobre, to i plid iogo dobrii, abo virostit' dyeryevo zlye, to i plid iogo zlii. piz-naet'sya bo dyeryevo z plodu! rodye zmiinii! yak vi mozhetye moviti dobre, buvshi zli? bo chim syert-sye napovnyenye, tye govoryat' usta. dobra lyudina z dobrogo skarbu dobre vinosit', a lukava lyudina zo skarbu likhogo vinosit' likhye. kazhu zh vam, shcho za kozhnye slovo pustye, yakye skazhut' lyudi, dadut' voni vidpovid' sudnogo dnya! bo zo sliv svoikh budyesh vipravdani, i zo sliv svoikh budyesh zasudzhynii. todi dyekhto iz knizhnikov ta farisyeiv ozvalis' do n'ogo i skazali: uchityelyu, khochyemo pobachiti oznaku vid tyebye. a isus vidpoviv im: rid lukavii i pyeryelyubnii shukae oznaki, ta oznaki iomu nye dadut', okrim oznaki proroka ionii. yak iona py-eryebuv u syeryedini kitovii tri dni i tri nochi, tak py-eryebudye tri dni ta tri nochi i sin lyuds'kii u syerts-i zyepli. ninyevityani stanut' na sud iz tsim rodum, i osudyat' iogo, voni bo pokayalissya chyeryez ioninu propovid'. a tut oto bil'shii, nizh iona! tsaritsya z pivdnaya na sud stanye z rodum otsim, i zasudit' iogo, bo vona z kintsya svitu priishla solomonovu mudrist' poslukhati. a tut oto bil'shii, anizh solomon! a koli dukh nyechistii vikhodit' iz lyudini, to blukae mist-syami byezvidnimi, vidpochinku shukayuchi, ta nye znakhodit'. todi vin govorigi: vyernussya do domu svogo, zvidki viishov. a yak vyernyet'sya vin, to khatu znakhodit' porozhnyu, zametyenu i pribranu. todi vin idye, ta i privodit' simokh dukhiv ishnikh, lyutishikh za syebye, i vkhodyat' voni ta i zhihut' tut. i budye ostanne lyudini tii girshye za pyershye... tak budye i lukavomu rodovi ts'omu! koli vin ishche promovlyav do narodu, azh os' mati i brati iogo os-toron' stali, bazhayuchi z nim govorigi. i skazav khtos' iomu: oto mati tvoya i tvoi bratty stoyat' ondye os-toron', i govorigi z tobouy bazhayut'. a vin vidpoviv tomu, khto iomu govorigi, i skazav: khto mati moye? i khto bratty moi? i, pokazavshi rukoyu svoeyu na uchniv svoikh, vin promoviv: oto moye mati ta bratty moi! bo khto volyu mogo otssya, shcho na nyebi, chinitimye, toi myeni brat, i syestra, i mati!

togo zh dnya isus viishov iz domu, ta i siv bilya morya. i byezlich narodu zibralas' do n'ogo, tak shcho vin uviishov buv do chovna ta i siv, a vyves' natovp stoyav ponad byeryegom. i bagato navchav vin ikh pritchami, kazhuchi: os' viishov siyach, shchob posiyati. i yak siyav vin zyerna, upali odni krai dorogi, i ptashki nalyetili, ta ikh povidz'obvali. drugi zh upali na grunt kam'yanistii, dye nye mali bagato zymeli, i nyegaino poskhodili, bo zymelya nyegliboka bula; a yak sontsye ziishlo, to ziv'yali, i korinnya nye mavshi, posokhli. a inshi popadali v tyeryen, i vignavsya tyeryen, i ikh poglushiv. inshi zh upali na dobruyu zymelyu i zrodili: odnye v sto raz, drugye v shistdyesyat, a tye vtridsyatyero. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i uchni iogo pristupili i skazali do n'ogo: chomu pritchami ti promovlyaesh do nikh? a vin vidpoviv i promoviv: tomu, shcho vam dano piznati taemnitstvs nyebyesnygo, im zhye nye dano. bo khto mae, to dast'sya iomu ta dodast'sya, khto zh nye mae, zabyeryet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. ya tomu govoryu do nikh pritchami, shcho voni, divlyachisya, nye bachat', i slukhayuchi, nye chuyut', i nye rozumiuyut'. i nad nimi zbuvaet'sya prorotstvo isai, yakye promovlyae: pochue tye slukhom, i nye zrozumietye, divitisya budyetye okom, i nye pobachitye... zatovstilo bo syertsye lyudyei tsikh, tyazhko chuyut' vukhami voni, i zazhmurili ochi svoi, shchob koli nye pobachiti ochima i nye pochuti vukhami, i nye zrozumiti im syertsyem, i nye navyernutis', shchob ya ikh uzdoroviv! ochi zh vashi blazhyenni, shcho bachat', i vukha vashi, shcho chuyut'. bo popravdi kazhu vam, shcho bagato prorokiv i pravnyednikh bazhali pobachiti, shcho bachitye vi, ta nye bachili, i pochuti, shcho chuetye vi, i nye chuli. poslukhaitye zh pritchu pro siyacha. do kozhnogo, khto slukhae slovo pro tsarstvo, alye nye rozumie, prikhodit' lukavii, i kradye posiyanye v syertsii iogo; tsye tye, shcho posiyanye ponad dorogoyu. a posiyanye na kam'yanistomu gruntu, tsye toi, khto slukhae slovo, i z radistyu zaraz priimaie iogo; alye koryenya v n'omu nyema, tomu vin nyepostiniin; koli zh utisk abo pyeryesliduvannya nastayut' za slovo, to vin zaraz spokushuet'sya. a mizh tyeryen posiyanye, tsye toi, khto slukhae slovo, alye klopoti viku ts'ogo ta omana bagatstva zaglushuyut' slovo, i vono zsoastet'sya byez plodu. a posiyanye v dobrii zymeli, tsye toi, khto slukhae slovo i iogo rozumie, i plid vin prinosit', i dae odin u sto raz, drugii u shistdyesyat, a tye utridtsyatyero. inshu pritchu podav vin im, kazhuchi: tsarstvo nyebyesnye podobnye do cholovika, shcho posiyav buv dobre nasinnyya na poli svoim. a koli lyudi spali, priishov vorog iogo, i kukulyo mizh pshyenitsyu nasiyav, ta i pishov. a yak viroslo zbizhzhya ta kinulo kolos, todi pokazavsa i kukil'. i priishli gospodaryevi rabi, ta i kazhut' iomu: panye, chi zh nye dobre nasinnyya ti siyav na poli svoim? zvidki zh uzyavsa kukil'? a vin im vidkazav: cholovik suprotivnik nakoviv otsye. a rabi vidkazali iomu: otozh, chi nye khochyesh, shchob pishli mi i iogo povipolyuvali? alye vin vidkazav: ni, shchob,

vipolyuyuchi toi kukil', vi nye virvali razom iz nim i pshyenitsyu. zalishit', khai razom oboe rostut' azh do zhni; a v zhniiva nakazhu ya zhyentsyam: zbyerit' pyershye kukil' i iogo pov'yazhit' u snopki, shchob ikh popaliti; pshyenitsyu zh sprovad'tye do kluni moei. inshu pritchu podav vin im, kazhuchi: tsarstvo nyebyesnye podobnye do zyerna girchichnogo, shcho vzyav cholovik i posiyav na poli svoim. vono naidribnisheshe z uvs'ogo nasinnyya, alye, koli virostye, bil'shye vono za zillya, i stae dyeryevom, tak shcho ptastvo nyebyesnye zliataet'sya, i kubliti'sya v vitytakh iogo. inshu pritchu vin im rozpoviv: tsarstvo nyebyesnye podobnye do rozchini, shcho ii byerye zhinka, i kladye na tri miri muki, azh poki vsye vkisnye. tsye vsye v pritchakh isus govori v do lyudyei, i byez pritchi nichogo vin im nye kazav, shchob spravdilost' tye, shcho skazav buv prorok, promovlyayuchi: vidkriyu u pritchakh usta svoi, rozpovim taemnitstvi vid pochinu svitu! todi vidpustiv vin narod i dodomu priishov. i pidiishli iogo uchni do n'ogo i skazali: poyasni nam pritchu pro kukil' pol'ovii. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: khto dobre nasinnyya posiyav buv, tsye sin lyuds'kii, a polye tsye svit, dobre zh nasinnyya tsye sini tsarstva, a kukil' sini lukavogo; a vorog, shcho vsiyav iogo tsye diyavol, zhniiva kinyets' viku, a zhyentsi angoli. i yak zbiryayut' kukil', i yak palyat' v ogni, tak budyie i naprikintsi viku ts'ogo. poshlye lyuds'kii sin svoikh angoliv, i voni pozbiryayut' iz tsarstva iogo vsi spokusi, i tikh, khto chinit' byezzakonnny, i ikh povkidayut' do pyechi ognyennoi, budyie tam plach i skryegit zubiv! todi pravnyedniki, nyemov sontsye, zasyayut' u tsarstvi svogo ottsya. khto mae vukha, nyekhai slukhae! tsarstvo nyebyesnye podobnye shchye do zakhovanogo v poli skarbu, shcho lyudina, znaishovshi, khovae iogo, i z radosti z togo idye, ta i usye, shcho mae, prodae ta kupue tye polye. podobnye shchye tsarstvo nyebyesnye do togo kuptsya, shcho poshukue pyeryel dobrih, a yak znaidye odnu dorogotsinnu pyerlinu, to idye, i vsye prodae, shcho mae, i kupue ii. podobnye shchye tsarstvo nyebyesnye do nyevoda, u morye zakinyenogo, shcho zbivav vin usyachinu. koli vin napovnit'sya, tyagnut' na byeryeg iogo, i, sivshi, vibiryayut' do posudu dobre, nyepotrib zhye gyet' vikidayut'. tak budyie i naprikintsi viku: angoli povikhodyat', i viluchat' zlikh z-pomizh pravnyednikh, i ikh povkidayut' do pyechi ognyennoi, budyie tam plach i skryegit zubiv! chi vi zrozumili tsye vsye? tak! vidkazali iomu. i vin im skazav: tomu kozhyen knizhnik, shcho navchyenii pro tsarstvo nyebyesnye, podobnii do togo gospodarya, shcho z skarbnitsi svoei vinosit' novye ta starye. i stalos', yak skinchiv isus pritchi otsi, vin zvidti pishov. i priishov vin do svoei bat'kivshchini, i navchav ikh u ikhnii sinagozi, tak shcho stali voni divuvatisya i pitati: zvidki v n'ogo tsya mudrist' ta sili chudodini? chi zh vin nye sin tyesli? chi zh mati iogo nye marieyuv zvyet'sya, a brati iogo yakiv, i iosip, i simon ta yuda? i chi zh syestri iogo nye vsi z nami? zvidki zh iomu vsye otye? i voni spokushalisya nim. a isus im skazav: proroka nyema byez poshani, khiba til'ki v vitchizni svoii ta v domi svoimi! i vin nye vchiniv tut chud bagat'okh chyeryez ikhnyu nyeviru.

togo chasu prochuv irod chotirivlasnik chutki pro isusa, i skazav svoim slugam: tsye ivan khristityel', vin iz myertvikh voskrye, i tomu chuda tvoryat'sya nim... bo irod skhopiv buv ivana, i zv'yazav iogo, i posadiv u v'yaznitsyu cheryez irodiyadu, družhynu brata svogo pilipa. bo do n'ogo ivan govovir: nye godit'sya tobi ii mati! i khotiv irod smyert' zapodiyati iomu, ta boyavsva narodu, to toga za proroka vvazhali. a yak buv dyen' narodzhennyya iroda, tantsyuvala posyeryed gostyei dochka irodiyadina, ta i irodovi dogodila. tomu pid prisyagoyu vin obit-syavsya ii dati, chogo til'ki poprosit' vona. a vona, za namovoyu matyeri svoei: dai myeni prokazala otut na polumisku golovu ivana khristityelya!... i tsar zas-mutivsy, alye cheryez klyatvu ta tikh, khto sidiv pri stoli z nim, zvyeliv dati. i poslav styati ivana v v'yaznitsi. i prinyesli na polumiskovi iogo golovu, ta i dali divchini, a ta vidnyesla ii svoii matyeri... a uchni iogo pribuli, zvyali tilo, i pokhovili iogo, ta priishli i spovistili isusa. yak isus tye pochuv, vin vidpliv zvidity chovnom u mistysye pustynnye i samotne. i, prochu-vshi, narod iz mist pishov pishki za nim. i yak vi-ishov isus, vin pobachiv bagato narodu, i zmilosyer-divs' nad nimi, i ikhnikh slabikh uzdoroviv. a koli nastav vyechir, pidiishli iogo uchni do n'ogo i skazali: tut mistysye pustynnye, i godina vzhye piznya; vid-pusti narod, khai po syelakh roziidut'sya, i kuplyat' pozhivi sobi. a isus im skazav: nyepotribno vid-khoditi im, nagoduitye ikh vi! voni zh kazhut' iomu: nye maemo chim tut, til'ki p'yatyero khliba i dvi ribi. a vin vidkazav: prinyesit' myeni ikh syudi. i, zvyeliv-shi natovpovi posidati na travi, vin uzyav p'yatyero khliba i dvi ribi, spoglyanuv na nyebo, poblagoslo-viv i polamav ti khlibi, i dav uchnyam, a uchni naro-dovi. i vsi ili i nasitilis', a z kusviv pozostalikh nazbi-rali dvanadtsyatyero povnikh koshiv... idtsiv zhye bulo muzha tisyach z p'yat', krim zhinok i dityei. i zaraz zvyeliv isus uchnyam do chovna sidati, i py-eryeplysti na toi bik ranishye iogo, azh poki narod vin vidpustit'. vidpustivshi zh narod, vin na goru pishov pomolitsiya nasamoti; i yak vyechir nastav, buv tam sam. a chovyen vzhye buv na syeryedini morya, i ki-dali khvili iogo, bo vityer ziravs' suprotivni. a o chyetyvertii storozhi nichnii isus pidiishov do nikh, iduchi po moryu. yak pobachili zh uchni, shcho idye vin po moryu, to nastrashilisya ta i kazali: mara! i vid strakhu voni zakrichali... a isus do nikh zaraz oz-vasvya i skazav: zaspokoityes', tsye ya, nye lyakaityes'! pyetro zh vidpoviv i skazav: koli, gospodi, ti tsye, to zvyeli, shchob priishov ya do tyebye po vodi. a vin vidkazav iomu: idi. i, vilizshi z chovna, pyetro stav iti po vodi, i pishov do isusa. alye, bachachi vyeliku buryu, zlyakavsya, i zachav potopati, i skrichav: ry-atui myenye, gospodi!... i zaraz isus prostyag ruku i skhopiv iogo, i kazhye do n'ogo: malovirni, chogo usumnivsy? yak do chovna zh voni vviishli, burya vshchukhnula. a priyavni v chovni vklonilis' iomu ta skazali: ti spravdi sin bozhii! pyeryeplyvshi zh voni, pribuli v zyeimlyu genyisaryets'ku. a lyudi tiei mist-syevosti, piznavshi iogo, spovistili po vsii tii okolitsi, i do n'ogo prinyesli vsikh khvorikh. i blagali iogo, sh-

chob bodai dotorknutisya krayu odyezhi iogo. a khto dotorkavs', uzdorovlyenii buv.

15

todi do isusa priishli farisyei ta knizhniki z erusalimu i skazali: chogo tvoii uchni lamayut' pyeryedannya starshikh? bo nye miyut' voni svoikh ruk, koli khlib spozhivayut'. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: a chogo i vi porushuetye bozhu zapovid' radi py-eryedannya vashogo? bo bog zapoviv: shanui bat'ka ta matir, ta: khto zlorichit' na bat'ka chi matir, khai smyertyu pomrye. a vi kazhyetye: koli skazhye khto bat'ku chi matyeri: tye, chim bi vi skoristatis' vid myenye khotili, to dar bogovi, to mozhye vzhye i nye shanuvati toi bat'ka svogo abo matir svoyu. tak vi radi pyeryedannya vashogo znivyechili bozhye slovo. lit-syemiri! pro vas dobrye isaya prorokuvav buv, gov-oryachi: otsi lyudi ustami shanuyut' myenye, syertsye zh ikhne dalyeko vid myenye! ta odnak nadaryemnye shanuyut' myenye, bo navchayut' nauk lyudz'kikh za-povidei... i vin poklikav narod, i promoviv do n'ogo: poslukahtye ta zrozumiitye! nye tye, shcho vkhodit' do ust, lyudinu skvyernit', alye tye, shcho vikhodit' iz ust, tye lyudinu skvyernit'. todi uchni iogo pris-tupili i skazali iomu: chi ti znaesh, shcho farisyei, pochuvshi tsye slovo, spokusilisya? a vin vidpoviv i skazav: usyaka roslina, yaku nasadiv nye otyets' mii nyebyesni, budyte virvana z koryenyem. zalishit' vi ikh: tsye slipi povodatari dlya slipikh. a koli slipii vodit' slipogo, oboe do yami vpadut'... a pyetro vid-poviv i do n'ogo skazav: poyasni nam tsyu pritchu. a vin vidkazav: chi zh i vi rozuminnyya nye ma-etye? chi zh vi nye rozumietye, shcho vsye tye, sh-cho vkhodit' do ust, vstupae v zhivit, ta i nazovni vikhodit'? shcho zh vikhodit' iz ust, tye pokhodit' iz syertsya, i vono opoganyue lyudinu. bo z syertsya vikhodyat' likhi dumki, dushogubstva, pyeryelyubi, rozpusta, kradizh, nyepravdivi zasvidchennyya, bo-goznyevagi. otsy tye, shcho lyudinu opoganyue. a isti rukami nyevmitim, nye opoganyue tsye lyudini! i, viishovshi zvidity, isus vidiishov u zyeimli tirs'ki i sidons'ki. i os' zhinka odna khananeyanka, iz tikh okolits' priishovshi, zagolosila do n'ogo i skazala: zmluisya nado mnoyu, gospodi, sinu davidiv, dye-mon tyazhko dochku moyu muchit'! a vin ii nye kazav ani slova. todi uchni iogo, pidiishovshi, blagali iogo ta kazali: vidpusti ii, bo krichit' uslid za nami! a vin vidpoviv i skazav: ya poslanii til'ki do ovye-chok zaginulikh domu izrail'yevogo... a vona, pidi-ishovshi, uklonilas' iomu ta i skazala: gospodi, dopo-mozhi myeni! a vin vidpoviv i skazav: nye godit'sya vzyati khlib u dityei, i kinuti shchyenyatam... vona zh vidkazala: tak, gospodi! alye zh i shchyenyata idyat' ti krishki, shcho spadayut' zo stolu ikhnikh paniv. todi vidpoviv i skazav ii isus: o zhinko, tvoya vira vye-lika, nyekhai budyte tobi, yak ti khochyesh! i tiei go-dini dochka ii viduzhala. i, vidiishovshi zvidity, isus pribuv do galilyeis'kogo morya, i, ziishovshi na goru, siv tam. i pristupilo do n'ogo bagato narodu, shcho mali z soboyu krivikh, kalik, slipikh, nimikh i in-shikh bagato, i klali ikh do isusovikh nig. i vin uz-dorovlyuvav ikh. a narod nye vikhodiv iz diva, bo

bachiv, shcho govoryat' nimi, kaliki stayut' zdorovi, krivi khodyat', i bachat' slipi, i slaviv vin boga izrai-lyevogo! a isus svoikh uchniv poklikav i skazav: zhal' myeni tsikh lyudyeyi, shcho vzhye tri dni do mnoyu znakhodyat'sya, alye isti nye mayut' chogo; vidpustiti ikh byez izhi nye khochu, shchob voni nye oslabli v dorozhi. a uchni iomu vidkazali: dye nam uzyati stil'ki khliba v pustini, shchob nagoduvati stil'ki narodu? a isus zapitav ikh: skil'ki maetye khliba? voni zh vidkazali: syemyero, ta trokhi ribok. i vin izvyeliv na zyeqli posidati narodovi. i, vzyavshi sim khlibiv i ribi, viddavshi bogu podyaku, polamav i dav uchnyam svoim, a uchni narodovi. i vsi ili i nasitilisya, a z pozostalikh kuskiv nazbirali sim koshkiv povnikh... idtsiv zhye bulo chotiri tsyachy muzha, okrim zhinok ta dityei. i, vidpustivshi narod, usiv vin do chovna, i pribuv do zyeqli magdalins'koi.

16

i pidiishli faryseyi ta saddukyei, i, viprobovuyuchi, prosili iogo pokazati oznaku im iz nyeba. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: vi zvyechora kazhyetye: budyie pogoda, chyervonie bo nyebo. a rankom: s'ogodni nyegoda, chyervonie bo nyebo pokhmurye. rozpiznati nyebyesnye oblichchya vi vmietye, oznak chasu zh nye mozhyetye! rid lukavii i pyeryelyub-nii shukae oznaki, ta oznaki iomu nye dadut', okrim oznaki proroka ionii. i, ikh polishivshi, vin vidi-ishov. a uchni iogo, pyeryeishovshi na toi bik, zab-uli vzyati khliba. isus zhye promoviv do nikh: sty-eryezhit'sya uvazhlyvo faryseyis'koi ta saddukyeis'koi rozchini! voni zh mirkuvali sobi i govorili: mi zh khlibiv nye vzyali. a isus, znavshi tye, zapitav: chogo mizh soboyu mirkuetye vi, malovirni, shcho khli-biv nye vzyali? chi zh vi shchye nye rozumietye i nye pam'yataetye pro p'yat' khlibiv na p'yat' tisy-ach, i skil'ki koshiv vi zibrali? ani pro sim khli-biv na chotiri tisyachi, i skil'ki koshikiv vi nazbi-rali? yak vi nye rozumietye, shcho ya nye pro khlib vam skazav? styeryezhit'sya no rozchini faryseyis'koi ta saddukyeis'koi! todi zrozumili voni, shcho vin nye kazav styeryegtisya im rozchini khlibnoi, alye faryseyis'koi ta saddukyeis'koi nauki. priishovshi zh isus do zyeqli kyesarii pilipovoi, pitav svoikh uch-niv i kazav: za kogo narod uvazhae myenye, sina lyuds'kogo? voni zh vidpovili: odni za ivana khristi-tyetelya, odni za illyu, inshi zh za eryemiyu abo za odnogo z prorokiv. vin kazhye do nikh: a vi za kogo myenye maetye? a simon pyetro vidpoviv i skazav: ti khristos, sin boga zhivogo! a isus vid-poviv i do n'ogo promoviv: blazhyennii ti, simonye, sinu ionin, bo nye tilo i krov tobi tsyeye vyivaili, alye mii nyebyesnii otyets'. i kazhu ya tobi, shcho ti skyelya, i na skyeli otsii pobuduyi ya tsy-erkvu svoyu, i sili adovi nye pyeryemozhut' ii. i klyuchi tobi dam vid tsarstva nyebyesnogo, i shcho na zyeqli ti zv'yazhesh, tye zv'yazanye budyie na nyebi, a shcho na zyeqli ti rozv'yazhesh, tye rozv'yazanye budyie na nyebi! todi nakazav svoim uchnyam, sh-choob nikomu nye kazali, shcho vin khristos. iz togo chasu isus stav vikazuvati svoim uchnyam, shcho vin musit' iti do erusalimu, i postrazhdati bagato vid

starshikh, i pyervosvyashchenikov, i knizhnikov, i vbitomu buti, i voskryesnuti tryet'ogo dnya. i, nabik vidvivshi iogo, pyetro stav iomu dokoryati i kazati: zmiluisya, gospodi, takogo tobi khai nye budyie! a vin obyernuvsyi i promoviv pyetrovi: vidpustipsya vid myenye, satano, ti spokusa myeni, bo dumaesh nye pro bozhnye, a pro lyuds'kyl promoviv todi isus uch-nyam svoim: koli khochye khto iti vslid za mnoyu, khai zryechyet'sya samogo syebe, i khai viz'mye svogo khryesta, i ta idye vslid za mnoyu. bo khto khochye spasti svoyu dushu, toi pogubit' ii, khto zh za myenye svoyu dushu pogubit', toi znaydie ii. yaka zh korist' lyudini, shcho zodobudye vyves' svit, alye dushu svoyu zanapastit'? abo shcho dast' lyudina vza-min za dushu svoyu? bo priide sin lyuds'kii u slavi svogo ottsya z angolami svoimi, i todi viddast' kozh-nomu zgidno z dilami iogo. popravdi kazhu vam, sh-cho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skushtuyut' smy-erti, azh poki nye pobachat' sina lyuds'kogo, shcho idye v tsarstvi svoim.

17

a chyeryez shist' dyen' zabirae isus pyetra, i yakova, i ivana, brata iogo, ta i vyedye ikh osibno na goru visoku. i vin pyeryed nimi pyeryeobrazivsyi: oblichchya iogo, yak tye sontsyie, zasyalo, a odyezha iogo stala bila, yak svitlo. i os' z'yavilis' do nikh moisyeyi ta illyi, i rozmovlyali iz nim. i ozvavsya pyetro ta i skazav do isusa: gospodi, dobre buti nam tut! koli khochyesh, postavlyu otut tri shatri: dlya tyebye odnye, i odnye dlya moisyeyi, i odnye dlya illi. yak vin shchye govoriv, os' khmara yasna zaslonila ikh, i os' golos iz khmari pochuv's, shcho kazav: tsye sin mii ulyublyenii, shcho iogo ya vpdobav. iogo slukhaityesya! a pochuvshi, popadali uchni dolilits', i polyakaliysya sil'no... a isus pidiishov, dotorknu-vsyi do nikh i promoviv: ustavaitye i nye biityes'! zvivshi zh ochi svoi, nikogo voni nye pobachili, okrim samogo isusa. a koli z gori skhodili, zapoviv im isus i skazav: nye kazhit' nikomu pro tsyee vidinnya, azh poki sin lyuds'kii iz myertvikh voskryesnye. i za-pitali iogo uchni, govoryachi: shcho tsye knizhnik kazhut', nibi tryeba illi pyersh priiti? a vin vidpoviv i skazav: illyi, pravda, priide, i vsye prigotue. alye kazhu vam, shcho illyi vzhye priishov buv, ta iogo nye piznali, alye z nim zrobiti, shcho til'ki khotili... tak i sin lyuds'kii mae strazhdati vid nikh. uchni todi zrozumili, shcho vin im govoriv pro ivana khristi-tyetelya. i yak voni do narodu priishli, to do n'ogo odin cholovik pristupiv, i navkolishki vpav pyeryed nim, i skazav: gospodi, zmiluis' nad sinom moim, shcho bisnuet'sya u novomisyachchi, i muchit'sya tyazhko, bo pochastu padae vin uv ogon', i pochastu v vodu. ya iogo buv priviv do uchniv tvoikh, ta voni nye mogli vzdoroviti iogo. a isus vidpoviv i skazav: o rodye nyevirnii i rozbyeshchenii, doki budu ya z vami? doki vas ya tyerpitimu? privyedit' do myenye syudi iogo! potomu isus pogroziv iomu, i dyemon viishov iz n'ogo. i viduzhav khlopyets' tiei godini! todi pidi-ishli uchni nasamoti do isusa i skazali: chomu mi nye mogli iogo vignati? a vin im vidpoviv: chy-eryez vashye nyevirstvo. bo popravdi kazhu vam: koli

budyetye vi mati viru, khoch yak zyerno girchichnye, i gori otsii skazhyetye: pyeryeidi zvidsi tudi, to i pyeryeidye vona, i nichogo nye matymetye nymozhlyvogo! tsyei zhye rid nye vikhodit' inakshye, yak til'ki molitvoyu i postom. koli probuvali voni v galilyei, to skazav im isus: lyuds'kii sin budye vidanii lyudyam do ruk, i voni iogo vbyut', alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye. i tyazhko voni zazhurilis'... yak priishli zh voni v kapyernaum, do pyetra pidiishli zbirachi didrakhm na khram, ta i skazali: chi nye zaplatit' vash uchityel' didrakhmi? vin vidkazuje: tak. i yak vin uvishov do domu, to isus popyeryediv iogo ta skazav: yak ti dumaesh, simonye: tsari zyemni z kogo byerut' mito abo podatki: vid siniv svoikh, chi chuzhikh? a yak toi vidkazav: vid chuzhikh, to promoviv do n'ogo isus: tozh vil'ni sinil' ta shchob ikh nye spokusiti, pidi nad morye, ta vudku zakin', i yaku pyershu ribu izlovish, viz'mi, i rota vidkrii ii, i znaidyesh statira; viz'mi ti iogo, i viddai im za myenye i za syebye...

18

pidiishli do isusa todi iogo uchni, pitayuchi: khto naibil'shii u tsarstvi nyebyesnim? vin zhye ditinu poklikav, i postaviv ii syeryed nikh, ta i skazav: popravdi kazhu vam: koli nye navyernyetyes', i nye stanyetye, yak ti diti, nye vvidyetye v tsarstvo nyebyesnye! otzhye, khto vpokorit'sya, yak ditina ot-sya, toi naibil'shii u tsarstvi nyebyesnim. i khto primye taku ditinu odnu v moe imyennya, toi priimae myenye. khto zh spokusit' odnye z tsikh malikh, shcho viruyut' v myenye, to krashchye b takomu bulo, koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochyepiti, i iogo potopiti v mors'kii glibini... vid spokus gorye svitovi, bo musyat' spokusi priiti; nadto gorye lyudini, shcho vid nyei prikhodit' spokusa! koli til'ki ruka tvoya, chi noga tvoya spokushae tyebye, viditni ii i kin' vid syebye: krashchye tobi uviiiti v zhittya odnorukim abo odnonogim, nizh z oboma rukami chi z oboma nogami buti vkinyenom u ogon' vich-nii. i koli tvoe oko tyebye spokushae iogo vbyeri i kin' vid syebye: krashchye tobi odnookim vviiiti v zhittya, nizh z oboma ochima buti vkinyenom do geyenni ognynnoi. styeryezhit'sya, shchob vi nye pogorduvali ani odnim iz malikh tsikh; kazhu bo ya vam, shcho ikhni angoli povsyakhasno bachat' u nyebi oblichchya mogo ottsya, shcho na nyebi. sin bo lyuds'kii priishov, shchob spasti zaginulye. yak vam zdaet'sya: koli mae yakii cholovik sto ovyyets', a odna z nikh zabludit', to chi vin nye pokinye dyev'yatdyesyat'okh i dyev'at'okh u gorakh, i nye pidye shukati zabludlo? i koli poshchastit' vidshukati ii, popravdi kazhu vam, shcho radie za nyei vin bil'shye, anizh za dyev'yatdyesyat'okh i dyev'at'okh nyezabludlikh. tak voli nyema ottsya vashogo, shcho na nyebi, shchob zaginuv odin iz tsikh malikh. a koli progrishit'sya tvii brat proti tye-bye, idi i iomu vikazhi pomizh tobouy ta nim samim; yak tyebye vin poslukhae, ti pridbav svogo brata. a koli nye poslukhae vin, to viz'mi z sobouy schye odnogo chi dvokh, shchob sprava vsilyaka stvyerdilas' ustami dvokh chi tr'okh svidkiv. a koli nye poslukhae ikh, skazhi tsyerkvi; koli zh nye poslukhae

i tsyerkvi, khai budye tobi, yak poganin i mitnik! popravdi kazhu vam: shcho til'ki zv'yazhyetye na zyeimli, zv'yazanye budye na nyebi, i shcho til'ki rozv'yazhyetye na zyeimli, rozv'yazanye budye na nyebi. shchye popravdi kazhu vam, shcho koli b dvoe z vas na zyeimli pogodilis' pro vsyaku rich, to koli voni budut' prositi za nyei, stanyet'sya im vid mogo ottsya, shcho na nyebi! bo dye dvoe chi troe v im'ya moe zibrani, tam ya syeryed nikh. pyetro pristupiv todi ta zapitav'sya iogo: gospodi, skil'ki raziv brat mii mozhye zgrishiti proti myenye, a ya mayu proshchati iomu? chi do syemi raz? isus promovlyae do n'ogo: nye kazhu tobi do syemi raz, alye azh do syemidyesyati raz po syemi! tim to tsarstvo nyebyesnye podibnye odnomu tsaryevi, shcho zakhotiv obrakhunok zrobiti z svoimi rabami. koli zh vin pochav obrakhovuvati, to iomu privyeli odnogo, shcho vinyen buv dyesyat' tisyach talantiv. a shcho vin nye mav iz chogo viddati, nakazav pan prodati iogo, i iogo družinu ta diti, i vsye, shcho vin mav, i zaplatiti. todi rab toi upav do nig, i vklonyav'sya iomu ta blagav: potyerpi myeni, ya viddam tobi vsye! i zmilosyerdiv'sya pan nad rabom tim, i zvil'niv iogo, i proshiv iomu borg. a yak viishov toi rab, to spitkav vin odnogo z svoikh spivtovarishiv, shcho buv vinyen iomu sto di-nariiv. i, skhopivshi iogo, vin dushiv ta kazav: viddai, shcho ti vinyen! a tovarish iogo vpav u nogi iomu, i blagav iogo, kazhuchi: potyerpi myeni, i ya viddam tobi! ta toi nye skhotiv, a pishov i vsadiv do v'yaznitsi iogo, azh poki vin borgu nye vyerne. yak pobachili zh tovarishi iogo tye, shcho stalosya, to zasmutilisya duzhye, i priishli i rozpovili svoemu panovi vsye, shcho bulo. todi pan iogo klichye iogo, ta i govorit' do n'ogo: rabye lukavii, ya proshiv buv tobi vvyes' toi borg, bo proshiv ti myenye. chi i tobi nye nalyezhalo zmiluvatis' nad svoim spivtovarishyem, yak i ya nad tobouy buv zmiluvav'sya? i prognivav'sya pan iogo, i katam iogo vidad, azh poki iomu nye viddast' vs'ogo borgu. tak samo i ot'yets' mii nyebyesnii uchinit' iz vami, koli kozhyen iz vas nye prostit' svoemu bratovi z syertsya svogo ikhnikh progrikhiv.

19

i stalos', yak isus zakinchiv tsi slova, to vin virushiv iz galilyei, i pribuv do kraini yudyeis'koi, na toi bik iordanu. a za nim ishla byezlich narodu, i vin uzdoroviv ikh tut. i pidiishli fariseyi do n'ogo, i viprobuvuyuchi, zapitali iogo: chi dozvoleno družinu svoyu vidpuskati z prichini vsyako? a vin vidpoviv i skazav: chi vi nye chitali, shcho toi, khto stvoriv spokonviku lyudyei, stvoriv ikh cholovikom i zhinkoyu? i skazav: pokinye tomu cholovik bat'ka i matir, i pristanye do družini svoei, i stanut' oboe voni odnim tilom, tomu to nyemae vzhye dvokh, alye odnye tiolo. tozh, shcho bog sparuvav, lyudina nyekhai nye rozluchue! voni kazhut' iomu: a chomu zh moisyey zapoviv dati lista rozvodovogo, ta i vidpuskati? vin govorit' do nikh: to za vashye zhorstokosyeryda dozvoliv moisyey vidpuskati družin vashikh, spochatku zh tak nye bulo. a ya vam kazhu: khto družinu vidpustit' svoyu nye z prichini pyeryelyubu, i odruzhit'sya z inshoyu, toi chinit' pyeryelyub. i khto odruzhit'sya z

rozvyedyenyoyu, toi chinit' pyeryelyub. uchni govoryat' iomu: koli sprava taka cholovika iz družinyoyu, to nye dobre odruzhuvatis'. a vin im vidkazav: tsye slovo vmishchayut' nye vsi, alye ti, komu dano. bo buvayut' skoptsi, shcho z utrobi shchye matyern'oi narodilysya tak; e i skoptsi, shcho ikh lyudi oskopili, i e skoptsi, shcho sami oskopili syebye radi tsarstva nyebyesnogo. khto mozhye vmistiti, nyekhai vmistit'. todi privyeli iomu ditok, shchob poklav na nikh ruki, i za nikh pomolivsya, uchni zh im dokoryali. isus zhye skazav: pustit' ditok, i nye boronit' im prikhoditi do myenye, bo tsarstvo nyebyesnye nalyezhit' takim. i vin ruki na nikh poklav, ta i pishov zviditya. i pidiishov os' odin, i do n'ogo skazav: uchityelyu dobrii, shcho mayu zrobiti ya dobrogo, shchob mati zhittya vichnye? vin zhye iomu vidkazav: chogo zvyesh myenye dobrim? nikhto nye e dobrii, krim boga samogo. koli zh khochyesh vviiti do zhittya, to vikonai zapovidi. toi pitae iogo: yaki samye? a isus vidkazav: nye bvivai, nye chini pyeryelyubu, nye kradi, nye svidkui nepravdivo. shanui bat'ka ta matir, i: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye. govorit' do n'ogo yunak: tsye ya vikonav vsye. chogo shchye brakue myeni? isus kazhye iomu: koli khochyesh buti doskonalim, pidi, prodai dobra svoi ta i ubogim rozdai, i matimyesh skarb ti na nyebi. potomu prikhod' ta i idi vslid za mnoyu. pochuvshi zh yunak takye slovo, vidiishov, zazhurivshis', bo vyelikii maetki vin mav. isus zhye skazav svoim uchnyam: popravdi kazhu vam, shcho bagatomu trudno vviiti v tsarstvo nyebyesnye. ishchye vam kazhu: vyerbylydovi lyegshye proiti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomu v bozhnye tsarstvo vviiti! yak uchni zh iogo tsye zachuli, zdivualysya duzhnye i skazali: khto zh todi mozhye spastisya? a isus pozirnuv i skazav im: nyemozhlyive tsye lyudyam, ta mozhlyive vsye bogovi. todi vidizavsvsya pyetro ta do n'ogo skazav: ot usye mi pokinuli, ta i pishli za tobouy slidom; shcho zh nam budye za tsye? a isus vidkazav im: popravdi kazhu vam, shcho koli, pri vidnovlyenni svitu, sin lyuds'kii zasadye na pryestoli slavi svoei, todi syadyetye i vi, shcho za mnoyu pishli, na dvanadtsyat' pryestoliv, shchob suditi dvanadtsyat' plyemyen izrailiyevikh. i kozhyn, khto za imyennya moe kinye dim, chi brativ, chi syestyer, abo bat'ka, chi matir, chi diti, chi zyemli, toi bagatokrotno odyerzhit' i uspadkue vichnye zhittya. i bagato-khto z pyershikh ostannimi stanut', a ostanni pyershimi.

20

bo tsarstvo nyebyesnye podibnye odnomu gospodaryevi, shcho vdosvita viishov zgoditi robitnikiv u svii vinogradnik. zgodivshysya zh vin iz robitnikami po dinariyu za dyen', poslav ikh do svogo vinogradnika. a viishovshi kolo godini dyes' tryet'oi, pobachiv vin inshikh, shcho stoyali byez pratsi na rinku, ta i kazhye do nikh: idit' i vi do mogo vinogradnika, i shcho budye nalyezhati, dam vam. voni zh vidiishli. i viishov vin znov o godini dyes' shostii i dyev'yatii, i tye samye zroбив. a viishovshi kolo godini odinadtsyatoi, znaishov inshikh, shcho

stoyali byez pratsi, ta i kazhye do nikh: chogo tut stoitye tsilii dyen' byezrobitni? voni kazhut' do n'ogo: bo nikhto nye nainyav nas. vidkazue im: idit' i vi v vinogradnik. koli zh vyechir nastav, to govorit' todi do svogo upravityelya pan vinogradnika: poklich robitnikiv, i dai im zaplatu, pochavshi z ostannikh do pyershikh. i priishli ti, shcho z godini odinadtsyatoi, i vzyali po dinariyu. koli zh priishli pyershi, to dumali, shcho voni viz'mut' bil'shye. ta i voni po dinaru vzyali. a vzyavshi, voni pochali narikati na gospodarya, kazhuchi: tsi ostanni godinu odnu pratsyuvai, a ti pririvnyav ikh do nas, shcho vityerpili tyagar dnya ta spyekotu... a vin vidpoviv i skazav do odnogo iz nikh: nye krivdzhu ya, družhye, tyebye, khiba nye za dinariya zgodivysya zo mnoyu? viz'mi ti svoe ta i idi. alye ya khochu dati i ts'omu os' ostann'omu, yak i tobi. chi zh nye vil'no myeni zo svoim, shcho ya khochu, zrobiti? khiba oko tvoe zazdrye vid togo, shcho ya dobrii? otak budut' ostanni pyershimi, a pyershi ostannimi! pobazhavshi zh piti do erusalimu, isus vzyav osibno dvanadtsyat'okh, i na dorozhi im spovitiv: otsye v erusalim mi idyemo, i pyervosvyashchennykam i knizhnykam vidanii budye sin lyuds'kii, i zasudyat' na smyert' iogo... i posganam iogo voni vidadut' na narugu ta na katuvannya, i na rozp'yattya, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! todi pristupila do n'ogo mati siniv zveyedyevyevikh, i vklonilas', i prosila vid n'ogo chogos'. a vin ii skazav: chogo khochyesh? vona kazhye iomu: skazhi, shchob obidva sini moi tsi sili v tsarstvi tvoim pravoruch odin, i livoruch vid tyebye odin. a isus vidpoviv i skazav: nye znaetye, chogo prositye. chi zh mozhetye vi piti chashu, shcho ya ii pitimu abo khristititsya khryshchennyam, shcho ya nim khryshchusya? voni kazhut' iomu: mozhymo. vin govorit' do nikh: vi pitimetye moyu chashu i budyetye khristititsya khryshchennyam, shcho ya nim khryshchusya. a siditi pravoruch myenye ta livoruch nye moe tsye davati, a komu vid mogo ottsya tye vgotovano. yak pochuli tsye dyesyatyero, stali gnivatisya na obokh tikh brativ. a isus ikh poklikav i promoviv: vi znaetye, shcho knyazi narodiv panuyut' nad nimi, a vyel'mozhi ikh tisanut'. nye tak budye mizh nami, alye khto vyelikim iz vas khochye buti, khai budye slugoyu vin vam. a khto z vas buti pyershim bazhae, nyekhai budye vin vam za raba. tak samo i sin lyuds'kii priishov nye na tye, shchob sluzhili iomu, a shchob posluzhiti, i dushu svoyu dati na vikup za bagat'okh! yak voni zh z erikhonu vikhodili, za nim ishov natovp vyelikii. i os' dvoe slipikh, shcho sidili pri dorozhi, pochuvshi, shcho pyeryekhodont' isus, stali krichati, blagayuchi: zmluis' nad nami, gospodi, sinu davidiv! narod zhye svarivsya na nikh, shchob movchali, voni zh ishchye bil'shye krichali, blagayuchi: zmluis' nad nami, gospodi, sinu davidiv! isus zhye spinivsya, poklikav ikh ta i skazav: shcho khochyetye, shchob ya vam zroбив? voni iomu kazhut': gospodi, nyekhai nam rozkriyut'sya ochi! i zmlisosyerdivs' isus, dotorknuvsya do ikhnykh ochyei, i zaraz prozrili im ochi, i voni podalisya za nim.

a koli voni nablizilis' do erusalimu, i priishli do vitfagii, do gori do olivnoi, idit' isus vslav dvokh uchniv, do nikh, kazhuchi: idit' usyelo, yake pyeryed vami, i znaidyetye zaraz oslitsyu priv'yazanu ta z nyeyu oslya; vidv'yazhit', i myeni privyedit' ikh. a yak khto vam shcho skazhye, vidkazhit', shcho ikh potryebeu gospod', i vin zaraz poshye ikh. a tsye stalos', shchob spravdilos' tye, shcho skazav buv prorok, promovlayuchi: skazhitye sions'kii don'tsi: os' do tyebye idye tsar tvii! vin pokirlivii, i vsiv na osla, na oslya, pid'yaryemnoi sina. a uchni pishli ta i zrobili, yak zvyelim im isus. voni privyeli do isusa oslitsyu i oslya, i odyezhu poklali na nikh, i vin siv na nikh. i bagato narodu styelili odyezhu svoyu po dorozhi, inshi zh rizali vittya z dyeryev i styelili dorogoyu. a narod, shcho ishov pyeryed nim i pozadu, vikrikuvav, kazhuchi: osanna sinu davidovomu! blagoslovenni, khto idye u gospodne im'ya! osanna na visoti! a koli uviishov vin do erusalimu, to zdvignulosa tsilye misto, pitayuchi: khto tsye takii? a narod govori: tsye prorok, isus iz nazaryetu galilyeis'kogo! potomu isus uviishov u khram bozhii, i vignav usikh prodavtsiv i pokuptsiv u khrami, i popyeryevvertav groshominam stoli, ta osloni prodavtsyam golubiv. i skazav im: napisano: dim mii budy domom molitvi, a vi robitye z n'ogo pyechyeru rozbiinikiv. i pristupili u khrami do n'ogo slipi ta krivi, i vin ikh uzdoroviv. a pyervosvyashcheniki i knizhniki, bachivshi chuda, shcho vin uchiniv, i dityei, shcho v khrami vikrikuvalli: osanna sinu davidovomu, oburilisya, ta i skazali iomu: chi ti chuesh, shcho kazhut' voni? a isus vidkazav im: tak. chi zh vi nye chitali nikoli: iz ust nyemovlyat, i tikh, shcho ssut', uchiniv ti khvalu? i pok-inuvshi ikh, vin viishov za misto v vifaniyu, i tam nich pyeryebuv. a vrantsi, do mista vyertayuchisi, vin zgolodniv. i pobachiv vin pri dorozhi odnye figovy dyeryevo, i do n'ogo priishov, ta nichogo, krim listya samogo, na nim nye znaishov. i do n'ogo vin kazhye: nyekhai plodu iz tyebye nye budye nikoli poviki! i figovy dyeryevo zaraz usokhlo. a uchni, pobachivshi tsye, divuvalisya ta govorili: yak shvidko vsokhlo tsye figovy dyeryevo!... isus zhye promoviv u vidpovid' im: popravdi kazhu vam: koli b mali vi viru, i nye mali sumnivu, to vchinili b nye til'ki yak iz figovim dyeryevom, a yakbi i tsii gori v skazali: porushsya ta kin'sya do morya, to i staneyt'sya tye! i vsye, chogo vi v molitvi popositye z viroyu, to odyerzhitye. a koli vin priishov u khram i navchav, poprikhodili pyervosvyashcheniki i starshi narodu do n'ogo i skazali: yakoyu ti vladoyu chinish otsye? i khto tobi vladu tsyu dav? isus zhye promoviv u vidpovid' im: zapitayu i ya vas odnye slovo. yak pro n'ogo dastye myeni vidpovid', to i ya vam skazhu, yakoyu vladoyu ya tsye chinyu. ivanovye khrishchennya zvidki bulo: iz nyeba, chi vid lyudyei? voni zh mirkuvali sobi i govori: koli skazhyemo: iz nyeba, vidkazhye vin nam: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: vid lyudyei, boimosya narodu, bo ivana vvezhayut' usi za proroka. i skazali isusovi v vidpovid': mi nye znaemo. vidkazav im i vin: to i ya vam nye skazhu, yakoyu vladoyu ya tsye chinyu. a yak vam zdaet'sya?

odin cholovik mav dvokh siniv. priishovshi do pyershogo, vin skazav: pidi no, ditino, s'ogodni, pratsyui u vinogradniku! a toi vidpoviv i skazav: gotovii, panotchye, i nye pishov. i, priishovshi do drugogo, tak samo skazav. a toi vidpoviv i skazav: ya nye khochu. a potom pokayavsia, i pishov. kotrii zhye z dvokh uchiniv volyu bat'kovu? voni kazhut': ostannii. isus promovlyae do nikh: popravdi kazhu vam, shcho mitniki ta bludodiiki vipyeryedzhuyut' vas u bozhye tsarstvo. bo priishov buv do vas dorogoyu pravedyenosti ivan, ta iomu nye povirili vi, a mitniki ta bludodiiki inyal iomu viri. a vi bachili, ta protye nye pokayalisya i opislya, shchob poviriti iomu. poslukhayite inshoi pritchi. buv gospodar odin. nasadiv vinogradnika vin, obgorodiv iogo murom, vidovbav u n'omu chavilo, bashtu postaviv, i viddav iogo vinaryam, ta i pishov. koli zh nadiishov chas plodiv, vin do vinariv poslav svoikh, shchob priinyati plodi svoi. vinari zh rabil iogo pokhapali, i odnogo pobili, a drugogo zamorduvali, a togo vkamyenuvali. znov poslav vin inshikh rabil, bil'sh yak pyershye, ta i im uchinili tye same. naryesiti poslav do nikh sina svogo i skazav: posoromlyat'sya sina mogo. alye vinari, yak pobachili sina, mirkuvati sobi stali: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduiamo iogo, i zaberyemo iogo spadshchinu! i, skhopivshi iogo, voni vivyeli za vinogradnik iogo, ta i ubili. otozh, yak pribudyte toi pan vinogradnika, shcho zrobit' vin tim vinaryam? voni kazhut' iomu: zlochintsiv pogubit' zhorstoko, vinogradnika zh viddast' inshim vinaryam, shcho budut' plodi viddavati iomu svoechnasno. isus promovlyae do nikh: chi vi nye chitali nikoli v pisanni: kamin', shcho iogo budivnich vidkinuli, toi narizhnim stav kamyenyem; vid gospoda stalosa tsye, i divnye vono v ochakh nashikh! tomu kazhu vam, shcho vid vas tsarstvo bozhye vidiimyets' s'ya, i dast'sya narodovi, shcho plodi iogo budye prinositi. i khto vpadye na tsyei kamin' rozib'et'sya, a na kogo vin sam upadye to rozchavit' iogo. a yak pyervosvyashcheniki ta fariseyi pochuli tsi pritchi iogo, to voni zrozumili, shcho pro nikh vin govori: i namagalis' skhopiti iogo, alye poboyalis' lyudyei, bo vvezhali iogo za proroka.

22

a isus, vidpovidayuchi, znov pochav govori im pritchami, kazhuchi: tsarstvo nyebyesnye podibnye odnomu tsaryei, shcho vyesillya spravlyav buv dlya sina svogo. i poslav vin svoikh rabil poklikati tikh, khto buv na vyesillya zaprosheynii, ta ti nye khotili priiti. znovu poslav vin inshikh rabil, nakazyuchi: skazhit' zaprosheynim: os' ya prigotuvav obid svi, zakololi biki i vidgodovanye, i vsye gotovy. idit' na vyesillya! ta voni zlyegkovazhili ta porozkhdilis', toi na polye svoe, a toi na svii torg. a ostanni, pokhapavshi rabil iogo, znushchalisya, ta i povbivali ikh. i rozgnivavsia tsar, i poslav svoe viis'ko, i vigubiv tikh ubiinkiv, a ikhne misto spaliv. todi kazhye rabam svoim: vyesillya gotovy, alye nyedostoini buli ti poklikani. tozh pidit' na rozdorizhzhya, i kogo til'ki spitkaetye, klichyete ikh na vyesillya. i viishovshi rabi ti na rozdorizhzhya, zibrali vsikh, kogo til'ki spitkali,

zlikh i dobrikh. i vyesil'na kimnata gist'mi pyerye-povnilas'. yak prishov zhye toi tsar na gostyei povdivits', pobachiv tam cholovika, v odyezhu vyesil'nu nye vbranogo, ta i kazhye iomu: yak ti, družhye, vvi-shov syudi, nye mavshi odyezhi vyesil'noi? toi zhye movchav. todi tsar skazav svoim slugam: zv'yazhit' iomu nogi ta ruki, ta i kin'tye do zovnishu'oi tym-ryavi, budye plach tam i skryegit zubiv... bo bagato poklikanikh, ta vibranikh malo. todi farisyey pishli i umovlyalis', yak zloviti na slovi iogo. i posilayut' do n'ogo svoikh uchniv iz irodiyanami, i kazhut': uchityelyu, znaemo mi, shcho ti spravyledivii, i nas-tavlyaesht na bozhu dorogu pravdivo, i nye zvazhaesh ni na kogo, bo na lyuds'kye oblichchya nye divishysya ti. skazhi zh nam, yak zdaet'sya tobi: chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? a isus, znavshi ikhne lukavstvo, skazav: chogo vi, litsyemiri, myenye viprobouyete? pokazhit' myeni krizhe podatkovii. i prinyesli dinariya iomu. a vin kazhye do nikh: chii tsye obraz i napis? ti vidkazuyut': kyesariv. todi kazhye vin im: tozh viddaite kyesaryeyve kyesaryevi, a bogovi bozhnye. a pochuvshi takye, voni divu dalisya. i, lishivshi iogo, vidiishli. togo dnya pristupili do n'ogo saddukyei, shcho tverdyat', nibi nyema voskryesennya, i zapitali iogo, ta i skazali: uchityelyu, moiseyi nakazav: koli khto pomrye, nye mavshi diteyi, to nyekhai iogo brat viz'mye vdovu iogo, i vidnovit' nasinnya dlya brata svogo. bulo zh u nas sim brativ. i pyershii, odruzhivshis', umyer, i, nye mavshi nasinnya, zostaviv družinhu svoyu bratovi svoemu. tak samo i drugii, i tryetii, azh do s'omogo. a po vsikh vmyerla i zhinka. otozh, u voskryesenni kotromu z simokh vona družinoyu budye? bo vsi mali ii. isus zhye promoviv u vid-povid' im: pomilyaetys' vi, nye znavshi pisannya, ni bozhoi sili. bo v voskryesenni ni zhyenyat'sya, ani zamizh vikhodyat', alye yak angoli ti na nyebi. a pro voskryesennya pomyerlikh khiba nye chitali proryechyeno vami vid boga, shcho kazhye: ya bog avraamiv, i bog isakiv, i bog yakoviv; bog nye e bogom myertvikh, a zhivikh. a narod, chu-vshi tsye, divuvavsyha nautsi iogo. farisyey zh, pochuv-shi, shcho vin usta zamknuv saddukyeyam, zibralisya razom. i spitavsyha odin iz nikh, uchityel' zakonu, iogo viprobavuyuchi i kazhuchi: uchityelyu, kotra zapovid' naibil'sha v zakoni? vin zhye promoviv iomu: lyubi gospoda boga svogo vsim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu svoeyu dumkoyu. tsye naibil'sha i naipyersha zapovid'. a druga odnakova z nyeyu: lyubi svoego blizhn'ogo, yak samogo syebye. na dvokh otsikh zapovidyakh uvyes' zakon i proroki stoyat'. koli zh farisyey zibralis', isus ikh zapitav, i skazav: shcho vi dumaete pro khrista? chii vin sin? voni iomu kazhut': davidiv. vin do nikh promovlyae: yak zhye to siloyu dukha david iogo gospodom zvye, koli kazhye: promoviv gospod' gospodyevi moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim. tozh, koli david zvye iogo gospodom, yak zhye vin iomu sin? i nikhto nye spromigsa vidpovisti iomu ani slova... i nikhto z togo dnya nye navazhu-vavsyha bil'sh pitati iogo.

todi promoviv isus do narodu i do uchniv svoikh, i skazav: na sidinni moisyeyevim usilisy knizh-niki ta farisyey. tozh usye, shcho voni skazhut' vam, robiti' i vikonuitye; ta za vchinkami ikhnimi nye robiti', bo govoryat' voni ta nye roblyat' togo! voni zh v'yazhut' tyazhki tyagari, i kladut' ikh na lyuds'ki ramyena, sami zh navit' pal'tsyem svoim nye khotyat' ikh porushiti... usi zh uchinki svoi voni roblyat', shchob ikh bachili lyudi, i bogomillya svoi rozshiryayut', i zdovzhuyut' kititsi. i lyublyat' voni pyeryednishi mistysa na byenkyetakh, i pyeryednishi lavki v sinagogakh, i priviti na rinkakh, i shchob zvali ikh lyudi: uchityelyu! a vi vchityelyami nye zvit'sya, bo odin vam uchityel', a vi vsi brati. i nye nazivaiyte nikogo ottsyem na zemli, bo odin vam otyets', shcho na nyebi. i nye zvit'sya nastavnikami, bo odin vam nastavnik, khristos. khto mizh vami naibil'shii, khai slugoyu vam budye! khto bo pid-nosit'sya, budye ponizhyenii, khto zh ponizhuet'sya, toi pidnyesyet'sya. gorye zh vam, knizhniki ta farisyey, litsyemiri, shcho pyeryed lyud'mi zachinyae-tye tsarstvo nyebyesnye, bo i sami vi nye vkhoditye, ani tikh, khto khochye vviti, uviti nye puskaet'ye! gorye zh vam, knizhniki ta farisyey, litsyemiri, shcho vdovini khati poidaet'ye, i napokaz molityes' dovgo, chyeryez tye osud tyazhchii vi priimyet'ye! gorye vam, knizhniki ta farisyey, litsyemiri, shcho obkhodi-tye morye ta zymlyu, shchob pridbati novovirtsya odnogo; a koli tye staet'sya, to robitye iogo sinom gy-eenni, vdvoe girshim vid vas! gorye vam, provodiri vi slipi, shcho govoriyte: koli khto poklyanet'sya khramom, to nichogo; a khto poklyanet'sya zolotom khramu, to toi vinuvatii. nyerozumni i slipi, shcho bo bil'shye: chi zoloto, chi toi khram, shcho osvyachue zoloto? i: koli khto poklyanet'sya zhyertvnikom, to nichogo, a khto poklyanet'sya zhyertvoyu, shcho na nim, to vin vinuvatii. nyerozumni i slipi, shcho bo bil'shye: chi zhyertva, chi toi zhyertvnik, shcho osvyachue zhyertvu? otozh, khto klyanet'sya zhyertvnikom, klyanet'sya nim ta vsim, shcho na n'omu. i khto khramom klyanet'sya, klyanet'sya nim ta tim, khto zhivye v nim. i khto nyebom klyanet'sya, klyanet'sya bozhim pryestolom i tim, khto na n'omu sidit' gorye vam, knizhniki ta farisyey, litsyemiri, shcho daet'ye dyesyatinu iz m'yati, i ganusu i kminu, alye naivazhlivshye v zakoni pokinuli: sud, milosyerdya ta viru; tsye tryeba robiti, i togo nye kidati. provodiri vi slipi, shcho vidtsidzhuetye ko-marya, a vyerbyluda kovtaet'ye! gorye vam, knizh-niki ta farisyey, litsyemiri, shcho chistitye zovnish-nist' kukhlya ta miski, a vsyeryedini povni voni zdirstva i krivdi! farisyeyu slipii, ochisti pyershye syeryedinu kukhlya, shchob chistii vin buv i na-zovni! gorye vam, knizhniki ta farisyey, litsyemiri, shcho podibni do grobiv pobilyenikh, yakii garnimi zvyerkhu zdayut'sya, a vsyeryedini povni trupnikh kistok ta vsyakoi nyechistosti! tak i vi, nazovni zdae-tyesya lyudym za pravnyednikh, a vsyeryedini povni litsyemirstva ta byezzakonnay! gorye vam, knizhniki ta farisyey, litsyemiri, shcho prorokam nadgrobniki stavitye, i pravnyednikom prikraashaet'ye pam'yatniki,

ta govoryte: yakbi mi zhili za dnev nashikh bat'kiv, to mi nye buli b spil'nikami ikhnimi v krovi prorokiv. tim samim na syebye svidkuetye, shcho sini vi ubivt-siv prorokiv. dopovnit' i vi miru provini vashikh bat'kiv! o zmii, o rodye gadyuchii, yak vi vtyechyetye vid zasudu do gyeenni? i os' tomu posilayu do vas ya prorokiv, i mudrikh, i knizhnikh; chastinu ikh vi povbivaetye ta rozipnyetye, a chastinu ikh vi bichu-vatimetye v sinagogakh svoikh, i budyetye gnati z mista do mista. shchob spala na vas usya pravayedna krov, shcho prolita bula na zemli, vid krovi avyelya pravyednogo, azh do krovi zakhariya, varakhiinogo sina, shcho vi zamorduvali iogo mizh khramom i zhyertivnikom! popravdi kazhu vam: otsye vsye spadye na rid tsyei! erusalimye, erusalimye, shcho vbiyaesh prorokiv ta kamyenuesh poslanikh do tye-bye! skil'ki raziv ya khotiv zibrati diti tvoji, yak ta kvochka bzirae pid krila kurchatok svoikh, ta vi nye zakhotili! os' vash dim zalishaet'sya porozhnii dlya vas! govoryu bo ya vam: vidtyepyer vi myenye nye pobachitye, azh poki nye skazhyetye: blagoslovyen-nii, khto idye u gospodne im'ya!

24

i viishov isus i vid khramu pishov. i pidiishli iogo uchni, shchob iomu pokazati budinki khramovi. vin zhye promoviv u vidpovid' im: chi bachitye vi vsye otsye? popravdi kazhu vam: nye zalishit'sya tut navit' kamin' na kamyeni, yakii nye zruinuet'sya!... koli zh vin sidiv na olivnii gori, pidiishli iogo uchni do n'ogo samotn'o i spitali: skazhi nam, koli stanyet'sya tsye? i yaka budye oznaka prikhodu tvogo i kintsya viku? isus zhye promoviv u vidpovid' im: sty-eryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv! bo bagato khto priidye v im'ya moe, kazhuchi: ya khristos. i zvyedet' bagat'okh. vi zh pro viini pochuyete, i pro voenni chutki, glyadit', nye lyakaityes', bo statis' na-lyezhit' tomu. alye tsye nye kinyets' shchye. bo povstanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo, i golod, mor ta zyeumlyetrusi nastanut' mistsyami. a vsye tsye pochatok tyerpip' porodil'nikh. na muki todi vidavatimut' vas, i vbivatimut' vas, i vas budut' nyenaviditi vsi narodi za imyennya moe. i bagato-khto v toi chas spokusyat'sya, i vidavati odin odnogo budut', i odin odnogo budut' nyenaviditi. postanye bagato fal'shivikh prorokiv, i zvyedet' bagat'okh. i chyeryez rozrist byezzakonstva lyubov bagat'okh okolohonye. a khto vityerpiť azh do kintsya, toi budye spasyenii! i propovidana budye tsya evangeliya tsarstva po tsilomu svitovi, na svidotstvo narodom usim. i todi priidye kinyets'! tozh, koli vi pobachitye tu gidotu spustoshyennya, shcho pro nyei zvishchav buv prorok daniil, na mistsi svyatomu, khto chi-tae, nyekhai rozumie, todi ti, khto v yudyei, nyekhai v gori vtikayut'. khto na pokrivil, nyekhai toi nye skhodit' uzvati ryechi z domu svogo. i khto na poli, khai nazad nye vyertaet'sya vzyati odyezhu svoyu. gorye zh vagitnim i tim, khto godue grud'mi, za dnev tikh! molit'sya zh, shchob vasha vtyecha nye sta-las' zimoyu, ani v subotu. bo skorbota vyelika nas-tanye todi, yakoi nye bulo z pyervopochinu svitu azh dosi i nye budye. i koli b nye vkorotilis' ti dni, nye

spaslasya b niyaka lyudina; alye chyeryez vibranikh dni ti vkorotyat'sya. todi, yak khto skazhye do vas: oto, khristos tut chi otam, nye imit' viri. bo postanut' khristi nyepravdivi, i nyepravdivi proroki, i budut' chinititi vyelikii oznaki ta chuda, shcho zvyeli b, koli b mozna, i vibranikh. otsye ya napyeryed vam skazav. a koli skazhut' vam: os' vin u pustyni nye vikhodit'ye, os' vin u kriivkakh nye virtye! bo yak bliskavka ta vibigae zo skhodu, i z'yavlyat'sya azh do zakhodu, tak budye i prikhid sina lyuds'kogo. bo dye trup, tam zbyerut'sya orli. i zaraz, po skorboti tikh dnev, sontsye zat'mit'sya, i misyats' nye dast' svogo svitla, i zori popadayut' z nyeba, i sili nyebyesni porushat'sya. i togo chasu na nyebi z'yavit'sya znak sina lyuds'kogo, i todi zagolosyat' vsi zyemni plyemyena, i pobachat' voni sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh nye-byesnikh iz vyelikoyu potugoyu i slavoyu. i posh-lye angoliv svoikh vin iz golosnim surmovim gukom, i zbyerut' iogo vibranikh vid vitriv chotir'okh, vid kintsiv nyeba azh do kintsiv iogo. vid dyeryeva zh figovogo navchit'sya prikkladu: koli vittya iogo vzhye rozpukuet'sya, i kinyet'sya listya, to vi znaetye, shcho bliz'ko vzhye lito. tak i vi: koli vsye tsye pobachi-tye, znaitye, shcho bliz'ko, pid dyerima! popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya. nyebo i zyeumlya prominyet'sya, alye nye minut'sya slova moi! a pro dyen' toi i godinu nye znae nikhto: ani angoli nyebyesni, ani sin, lishye sam otyets'. yak bulo za dnev noevikh, tak budye i prikhid sina lyuds'kogo. bo tak samo, yak za dnev do po-topu vsi ili i poli, zhyenilisya i zamizh vikhodili, azh do dnya, koli noi uviishov do kovchyegu, i nye znali, azh poki potop nye priishov ta i usikh nye zabrav, tak budye i prikhid sina lyuds'kogo. budut' dvoe na poli todi, odin viz'myet'sya, a drugii polishit'sya. dvi budut' moloti na zhornakh, odna viz'myet'sya, a druga polishit'sya. tozh pil'nuitye, bo nye znae-tye, kotrogo dnya priidye gospod' vash. znaitye zh tsye, shcho koli b znav gospodar, o kotrii storozhi priidye zlodii, to vin pil'nuvav bi, i pidkopati svogo domu nye dav bi. tomu bud'tye gotovi i vi, bo pri-idye sin lyuds'kii tiei godini, koli vi nye dumaetye! khto zh vurnii i mudrii rab, yakogo pan postaviv nad svoimi chyelyadnikami davati svoechnasno pozhivu dlya nikh? blazhyennii toi rab, shcho pan iogo priidye ta znaidye, shcho robit' vin tak! popravdi kazhu vam, shcho nad tsilim maetkom svoim vin postavit' iogo. a yak toi zlii rab skazhye u syertsii svoim: zabarit'sya pan mii priiti, i zachnye biti tovarishiv svoikh, a isti ta piti z p'yanitsyami, to pan togo raba priidye dnya, yakogo vin nye spodivaet'sya, i o godini, yakoi nye znae. i vin popolovini rozitnye iogo, i viznachit' dolyu iomu z litsyemirami, budye plach tam i skryegit zubiv!

25

todi tsarstvo nyebyesnye budye podibnye do dyesy-ati div, shcho pobrali kagantsi svoi, ta i pishli zus-trichati molodogo. p'yat' zhye z nikh nyerazumni buli, a p'yat' mudri. nyerazumni zh, uzyavshi ka-gantsi, nye vzyali iz soboyu olivi. a mudri nabrali olivi v posudinki razom iz svoimi kagantsyami. a

koli zabarivs' molodii, to vsi zadrimali i posnuli. a opivnochi krik zalunav: os' molodii, vikhod'tye nazustrich! skhopilis' todi vsi ti divi, i kagantsi svoi nagotuvali. nyerozumni zh skazali do mudrikh: daitye nam iz svoei olivi, bo nashi kagantsi os' gasnut'. mudri zh vidpovili ta skazali: shchob, buva, nam i vam nye zabraklo, krascheye vdaityesya do prodavtsiv, i kupit' sobi. i yak voni kupuvati pishli, to pribuv molodii; i gotovi vviishli na vyesillya z nim, i zamknjeni dvyeri buli. a potim priishla i ryeshtha div i kazala: panye, panye, vchinni nam! vin zhye v vidpovid' im prokazav: popravdi kazhu vam, nye znayu ya vas! tozh pi'nuitye, bo nye znayete ni dnya, ni godini, koli prii dye sin lyuds'kii! tak samo zh odin cholovik, yak vidkhodiv, poklikav svoikh rabiv i pyeryedav im dobro svoe. i odnomu vin dav p'yat' talantiv, a drugomu dva, a tomu odin, kozhnomu za spromozhnistyu iogo. i vidiishov. a toi, shcho vzyav p'yat' talantiv, nyegaino pishov i oruduvav nimi, i nabuv vin p'yat' inshikh talantiv. tak samo zh i toi, shcho vzyav dva i vin shchye dva inshikh nabuv. a toi, shcho odnogo vzyav, pishov ta i zakopav iogo v zye'mlyu, i skhovav sriblo pana svogo. po dovgomu zh chasi vyernuv'sya pan tikh rabiv, ta i vid nikh zazhadav obrakhunku. i prii shov toi, shcho vzyav p'yat' talantiv, prunis ishchye p'yat' talantiv i skazav: panye mii, p'yat' talantiv myeni pyeryedav ti, os' ya zdobuv inshi p'yat' talantiv. skazav zhye iomu iogo pan: garazd, rabye dobrii i virnii! ti v malomu buv virnii, nad vyelikim postavlyu tyebye, uvidi do radoshchiv pana svogo! pidiishov zhye i toi, shcho vzyav dva talanti, i skazav: dva talanti myeni pyeryedav ti, os' ishchye dva talanti zdobuv ya. kazav iomu pan iogo: garazd, rabye dobrii i virnii! ti v malomu buv virnii, nad vyelikim postavlyu tyebye, uvidi do radoshchiv pana svogo! pidiishov zhye i toi, shcho odnogo talanta vzyav, i skazav: ya znav tyebye, panye, shcho tverda ti lyudina, ti zhnyesh, dye nye siyav, i zbiraesh, dye nye rozsipav. i ya poboyav'sya, pishov i talanta tvogo skhovav u zye'mlyu. oto maesh svoe... i vidpoviv iogo pan i skazav iomu: rabye lukavii i linivii! ti znav, shcho ya zhnu, dye nye siyav, i zbirayu, dye nye rozsipav? tozh tobi bulo tryeba viddati groshi moi groshominam, i, vyernuvshis', ya vzyav bi z pributkom svoe. viz'mit' zhye vid n'ogo talanta, i viddaitye tomu, shcho dyesyat' talantiv vin mae. bo kozhnomu, khto mae, dast'sya iomu ta i dodast'sya, khto zh nye mae, zaberyet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. a raba nyepotribnogo vkin'tye do zovnishn'oi tyemryavi, budye plach tam i skryegit zubiv! koli zh prii dye sin lyuds'kii u slavi svoii, i vsi angoli z nim, todi vin zasyadye na pryestoli slavi svoei. i pyeryed nim usi narodi zbyerut'sya, i vin viddit' odnogo vid odnogo ikh, yak viddilyae vivchar ovyet's' vid kozliv. i postavit' vin vivtsi pravoruch syebye, a kozlyata livoruch. todi skazhye tsar tim, khto pravoruch iogo: priidit', blagoslovyyenni mogo ottsya, posyad'tye tsarstvo, ugotovanye vam vid zakladin svitu. bo ya goloduvav buv i vi nago-duvali myenye, pragnuv i vi napoili myenye, mandrivnikom ya buv i myenye priiniali vi. buv nagii i myenye zodyagli vi, slabuvav i myenye vi vidvidali, u v'yaznitsi ya buv i prii shli vi do myenye. todi vid-

povidyat' iomu pravyedni i skazhut': gospodi, koli to tyebye mi golodnogo bachili i nago-duvali, abo spragnenogo i napoili? koli to tyebye mandrivnikom mi bachili i priiniali, chi nagim i zodyagli? koli to tyebye mi nyeduzhogo bachili, chi v v'yaznitsi i do tyebye prii shli? tsar vidpovist' i promovit' do nikh: popravdi kazhu vam: shcho til'ki vchinili vi odnomu z naimyenshikh brativ moikh tsikh, tye myeni vi vchinili. todi skazhye i tim, khto livoruch: idit' vi vid myenye, proklyati, u vichnii ogon', shcho diyavolovi ta iogo poslantsyam prigotovani. bo ya goloduvav buv i nye nago-duvali myenye, pragnuv i vi nye napoili myenye, mandrivnikom ya buv i nye priiniali vi myenye, buv nagii i nye zodyagli vi myenye, slabii i v v'yaznitsi i myenye nye vidvidali vi. todi vidpovidyat' i voni, promovlyayuchi: gospodi, koli to tyebye mi golodnogo bachili, abo spragnenogo, abo mandrivnikom, chi nagogo, chi nyeduzhogo, chi v v'yaznitsi i nye posluzhili tobi? todi vin vidpovist' im i skazhye: popravdi kazhu vam: chogo til'ki odnomu z naimyenshikh tsikh vi nye vchinili, myeni nye vchinili! i tsi pidut' na vichnuyu muku, a pravyedniki na vichnye zhittya.

26

i stalos', koli zakinchiv isus usi tsi slova, vin skazav svojim uchnyam: vi znayete, shcho chyeryez dva dni budye paskha, i lyuds'kii sin budye vidanii na rozp'yattya. todi pyervosvyashchyeniki, i knizh-niki, i starshi narodu zibralisya v domi pyervosvyashchyenika, zvanogo kaiyafoyu, i radilisya, shchob pidstupom vzyati isusa i zabiti. i voni gov-orili: ta nye v svyato, shchob buva kolotnyecha v narodi nye stalas'. koli zh isus buv u vifanii, u domi simona prokazhyenogo, pidiishla odna zhinka do n'ogo, mayuchi alyabastrovu plyashyechku dorogotsinnogo mira, i vilila na iogo golovu, yak sidiv pri stoli vin. yak pobachili zh uchni tsye, to oburilisya ta i skazali: nashcho takye marnotratstvo? bo dorogo mozna bulo b tye prodati, i viddati ubogim. zrozumivshi isus, promoviv do nikh: chogo prikrist' vi robitye zhintsi? vona zh dobrii uchinok zroblila myeni. bo vbogikh vi maetye zavzhd z soboyu, a myenye nye postiino vi maetye. bo, vilivshi miro otsye na tilo moe, vona tye vchinila na pokhoron mii. popravdi kazhu vam: dye til'ki otsya evangeliya propoviduvana budye v tsilomu sviti, na pam'yatku ii budye skazanye i tye, shcho zroblila vona! todi odin iz dvanadtsyat'okh, zvaniy yudoyu iskariots'kim, podav'sya do pyervosvyashchyenikiv, i skazav: shcho khochyetye dati myeni, i ya vam iogo vidam? i voni iomu viplatili tridtsyat' sribnyakiv. i vin vid-todi shukav slushnogo chasu, shchob vidati iogo. a pyershogo dnya oprisnokiv uchni pidiishli do isusa i skazali iomu: dye khochyesh, shchob mi prigotuvati paskhu pozhitii tobi? a vin vidkazav: idit' do takogo to v misto, i pyeryekazhit' iomu: kazhye vchityel': chas mii bliz'kii, spravlyu paskhu z svoimi uchnyami v tyebye. i uchni zrobili, yak zvyeliv im isus, i zachali paskhu gotuvati. a koli nastav vyechir, vin iz dvanadtsyat'ma uchnyami siv za stil. i, yak voni spozhivali, vin skazav: popravdi kazhu vam, shcho odin iz vas vi-

dast' myenye... a voni zasmutilisya tyazhko, i kozhyen iz nikh stav pitati iogo: chi nye ya to, o gospodi? a vin vidpoviv i promoviv: khto ruku svoyu vmochit' u misku zo mnoyu, toi vidast' myenye. lyuds'kii sin spravdi idye, yak pro n'ogo napisano; alye gorye tomu cholovikovi, shcho vidast' lyuds'kogo sina! bulo b krashchye iomu, koli b toi cholovik nye rodivsya! yuda zh, zradnik iogo, vidpoviv i skazav: chi nye ya to, uchityelyu? vidkazav vin iomu: ti skazav... yak voni zh spozhivali, isus uzyav khlib, i poblagosloviv, polamav, i davav svoim uchnyam, i skazav: primit', spozhivaitye, tsye tilo moe. a vzyavshi chashu, i podyaku vchinivshi, vin podav im i skazav: piitye z nyei vsi, bo tsye krov moya novogo zapovitu, shcho za bagat'okh prolivaet'sya na vidpushchennyya grikhiv! kazhu zh vam, shcho vidnini nye pitimu ya vid ots'ogo plodu vinogradnogo azh do dnya, koli z vami iogo novim pitimu v tsarstvi mogo ottsya. a koli vidspivali voni, to na goru olivnu pishli. promovlyae todi im isus: usi vi chyeryez myenye spokusityesya nochi tsiei. bo napisano: urazhu pastiryu, i rozporoshat'sya vivtsi otari. po voskryesyenni zh svoim ya vas viperyedzhu v galilye. a pyetro vidpoviv i skazav iomu: yakbi i usi spokusilis' pro tyebye, ya nye spokushusya nikoli. promoviv do n'ogo isus: popravdi kazhu tobi, shcho nochi tsiei, pyershye nizh zaspivae pivyen', vidryechyeshsya ti trichi vid myenye... govorit' do n'ogo pyetro: koli b myeni navit' umyerti z tobouyu, ya nye vidryechusya vid tyebye! tak skazali i usi uchni. todi z nimi prikhodit' isus do mistsyevosti, zvanoi gyefsimaniya, i promovlyae do uchniv: posid'tye vi tut, azh poki pidu i pomolyusya otam. i, vzyavshi pyetra i dvokh siniv zyevedyeevikh, zachav sumuvati i tuzhiti. todi promovlyae do nikh: obgornyya sumom smyertyel'nim dusha moya! zalishit'sya tut, i popil'nuitye zo mnoyu... i, trokhi dali proishovshi, upav vin dolilits', ta molivsya i blagav: otchye mii, koli mozhna, nyekhai obmyne tsya chasha myenye... ta protye, nye yak ya khochu, a yak ti... i, vyernuvshis' do uchniv, znaishov ikh, shcho spali, i promoviv pyetrovi: otak, nye zmogli vi i odniei godini popil'nuvati zo mnoyu?... pil'nuitye i molit'sya, shchob nye vpasti na sprobu, bad'orii bo dukh, alye nyemichnye tilo. vidiishovshi shchye vdrugye, vin molivsya i blagav: otchye mii, yak tsya chasha nye mozhye minuti myenye, shchob nye piti ii, nyekhai stanyet'sya volya tvoya! i, priishovshi, iznovu znaishov ikh, shcho spali, bo zvazhnili im ochi buli. i, zalishivshi ikh, znov pishov, i pomolvysya vtryete, tye samye slovo promovivshi. potom prikhodit' do uchniv i im promovlyae: vi shchye dali spitye i spochivae tye? os' godina nablizilas', i do ruk grishnikam vidadni budye sin lyuds'kii... ustavaitye, khodim, os' nablizysya mii zradnik! i koli vin ishchye govori, azh os' priishov yuda, odin iz dvanadtsyat'okh, a z nim lyudu bagato vid pyervosvyashcheynikiv i starshikh narodu z myechami ta kiyami. a zradnik iogo dav buv znaka im, kazhuchi: kogo potsilyuyu, to vin, byerit' iogo. i zaraz vin pidiishov do isusa i skazav: radii, uchityelyu! i potsiluvav iogo. isus zhye iomu vidkazav: chogo, družhye, priishov ti? todi pristupili ta ruki naklali na isusa, i skhopili iogo. a os' odin iz tikh, shcho z isusom buli, vityagnuv ruku,

i myecha svogo vikhopiv ta i rubonuv raba pyervosvyashcheynika, i vidtyav iomu vukho. todi promovlyae do n'ogo isus: skhova! svogo myecha v iogo mistsye, bo vsi, khto viz'mye myecha, vid myecha i zaginut'. chi ti dumaesh, shcho nye mozhu tyepyer uprositi svogo ottsya, i vin dast' myeni zaraz bil'shye dvanadtsyati lyegioniv angoliv? alye yak mae zbutis' pisannya, shcho tak statysya musit'? tiei godini promoviv isus do narodu: nyemov na rozbinika visishli z myechami ta kiyami, shchob uzyati myenye! ya shchodyenno u khrami sidiv i natchav, i myenye nye vzyali vi. tsye zh stalos' usye, shchob zbulisya pisannya prorokiv. usi uchni todi zalishili iogo i povtikali... a voni skhopili isusa, i povyeli do pyervosvyashcheynika kaiyafi, dye zibralisya knizhnikami i starshi. pyetro zh zdalyeka ishov uslid za nim azh do dvoru pyervosvyashcheynika, i vviishovshi vsyeryedinu, siv iz sluzhboyu, shchob bachiti kynyet'. a pyervosvyashcheyniki ta vvyes' sinyedriion shukali na isusa nyepravdivogo svidchyennyya, shchob smyert' zapodiyati iomu, i nye znakhodili, khoch krivosvidkiv bagato pidkhodilo. azh os' nakinyets' z'yavilisya dvoe, i skazali: vin govori: ya mozhu zrnuuvati khram bozhii, i za tri dni zbuduvati iogo. todi pyervosvyashcheynik ustav i do n'ogo skazav: ti nichogo nye vidpovidae na tye, shcho svidchat' suproti tyebye? isus zhye movchav. i pyervosvyashcheynik skazav iomu: zaprisyagayu tyebye zhyviv bogom, shchob nam ti skazav, chi khristos ti, sin bozhii? promovlyae do n'ogo isus: ti skazav... a navit' povim vam: vidtyepyer vi pobachitye lyuds'kogo sina, shcho siditye pravoruch sili bozhoi, i na khmarakh nyebyesnikh prikhoditye! todi pyervosvyashcheynik rozdyer odyezhu svoyu ta i skazav: vin bogoznyevazhiv! nashcho nam ishchye svidki potribni? os' vi chuli tyepyer iogo bogoznyevagu! yak vam izdaet'sya? voni zh vidpovili ta skazali: povinyen umyerti! todi stali plyuvati na oblichchya iomu, ta biti po shchokakh iogo, inshi zh kiyami bili, i kazali: prokoui nam, khristye, khto to vdariv tyebye?... a pyetro pyeryed domom sidiv na podvir'i. i pristupila do n'ogo sluzhnytsya odna ta i skazala: i ti buv z isusom galilyeyaninom! a vin pyeryed vsima vidriksya, skazavshi: nye vidayu ya, shcho ti kazhyesh... a koli do vorit vin pidkhodiv, pobachila insha iogo ta i skazala priyavnim tam lyudyam: otsyei buv z isusom nazaryaninom! i vin znovu vidriksya ta stav prisygatis': nye znayu ts'ogo cholovika!... pidiishli zh trokhi zgodom prisutni i skazali pyetrovi: i ti spravdi z otikh, ta i mova tvoya vityavlyae tyebye. todi vin stav klyastis' ta bozhitis': nye znayu ts'ogo cholovika! i zaspiвав pivyen' khvili tiei... i zgadav pyetro skazanye slovo isusovye: pyershye nizh zaspivae pivyen', vidryechyeshsya ti trichi vid myenye. i, viishovshi zvidi, vin girko zaplakav...

27

a koli nastav ranok, usi pyervosvyashcheyniki i starshi narodu zibrali naradu suproti isusa, shchob iomu zapodiyati smyert'. i, zv'yazavshi iogo, povyeli, ta i pontiyu pilatu namisnikovi viddali. todi yuda, shcho vidav iogo, yak pobachiv, shcho iogo zasudili,

rozokayavsyia, i vyernuv tridtsyat' sribnyakiv pyer-
vosvyashchyenikam i starshim, ta i skazav: ya zgr-
ishiv, nyevinnu krov vidavshi. voni zh vidkazali: a
nam shcho do togo? divis' sobi sam... i, kinuvshi v
khram sribnyaki, vidiishov, a potomu pishov, ta i po-
visivsyia... a pyervosvyashchyeniki, yak vzyali srib-
nyaki, to skazali: ts'ogo nye godit'sya poklasti do
skhovku tsyerkovnogo, tsye zh bo zaplata za krov. a
poradvishis', kupili na nikh polye ganchars'kye, sh-
chob mandrinvnikiv khovati, chomu i zvyet'sya tye
polye polymem krovi azh do s'ogodni. todi spravdi-
los' tye, shcho skazav buv prorok eryemiya, pro-
movlyayuchi: i vzyali voni tridtsyat' sribnyakiv,
zaplatu otsinyenogo, shcho iogo otsinili sini izrai-
lyevi, i dali ikh za polye ganchars'kye, yak gospod'
nakazav buv myeni. isus zhye stav pyeryed namis-
nikom. i namisnik iogo zapitav i skazav: chi ti tsar
yudyeis'kii? isus zhye iomu vidkazav: ti kazhyesh.
koli zh pyervosvyashchyeniki i starshi iogo vinuvatili,
vin nichogo na tye nye vidkazuvav. todi kazhye do
n'ogo pilat: chi nye chuesh, yak bagato na tyebye
vidkuyut? a vin ni na odyne slovo iomu nye vid-
kazuvav, tak shcho namisnik buv duzhye zdivovani.
mav zhye namisnik zvichai vidpuskati na svyato nar-
odovi v'yaznya odnogo, kotrogo khotili voni. buv
todi v'yaznya vidonii, shcho zvavsyia varavva. i, yak
zibralis' voni, to skazav im pilat: kotrogo bazhaetye,
shchob ya vam vidpustiv: varavvu, chi isusa, shcho
zvyet'sya khristos? bo vin znav, shcho iogo chyeryez
zazdroshchi vidali. koli zh vin sidiv na suddyevim
sidinni, iogo družhina prislala skazati iomu: nichogo
nye mai z otim pravvednikom, bo s'ogodni vvi sni ya
bagato tyerpila z-za n'ogo... a pyervosvyashchyeniki
i starshi popidmovlyali narod, shchob prositi za var-
avvu, a isusovi smyert' zapodiyati. namisnik todi vid-
poviv i skazav im: kotrogo zh iz dvokh v bazhaetye,
shchob ya vam vidpustiv? voni zh vidkazali: var-
avvu. pilat kazhye do nikh: a shcho zh mayu zro-
biti z isusom, shcho zvyet'sya khristos? usi zakrichali:
nyekhai rozp'yatii budye!... a namisnik spitav: yakye
zh zlo vin zroviv? voni zh zachali shchye sil'nishye
krichati i kazati: nyekhai rozp'yatii budye! i, yak
pobachiv pilat, shcho nichogo nye vdie, a nyespokii
shchye bil'shii staet'sya, nabrav vin vodi, ta i pyeryed
narodom umiv svoi ruki i skazav: ya nyevinnii u
krovi iogo! sami vi pobachitye... a vvyes' narod vid-
popiv i skazav: na nas iogo krov i na nashikh dityei!...
todi vidpustiv im varavvu, a isusa, zbichuvavshi, vin
vidav, shchob rozp'yatii buv. todi to namisnikovi
vyoyaki, do pryetoriya vzyavshi isusa, zibrali na n'ogo
vvyes' viddil. i, rozdyagnuvshi iogo, bagryanitsyu
nadili na n'ogo. i, splivshi z tyernini vinka, poklali
iomu na golovu, a trostinu v pravitsyu iogo. i, navkol-
ishki padayuchi pyeryed nim, smiyalisya z n'ogo i
kazali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i, plyuvavshi na
n'ogo, khapali trostinu, ta i po golovi iogo bili... a
koli naznushchalisya z n'ogo, znyali z n'ogo plashcha,
i zodyagnuvshi v odyezhu iogo. i povyeli iogo na
rozp'yattya. a vikhodyachi, strili odnogo kirinyeyan-
ina, simon na imyennya, iogo zmusili nyesti dlya
n'ogo khryesta. i, pribuvshi na mistse, shcho
zvyet'sya golgofa, tsyebto skazati chyeryepovishchye,
dali iomu piti vina, iz girkotoyu zmishanogo, ta,

pokushtuvavshi, vin piti nye skhotiv. a rozp'yavshi
iogo, voni podilili odyezhu iogo, kinuvshi zhryereba.
i, posidavshi, styeryegli iogo tam. i napis provini
iogo pomistili nad iogo golovoyu: tsye isus, tsar
yudyeis'kii. todi rozp'yato z nim dvokh rozbiinikiv:
odnogo pravoruch, a odnogo livoruch, a khto pobih
prokhodiv, iogo likhoslovili ta golovami svoimi khi-
tali, i kazali: ti, shcho khrama ruinuesh ta za tri dni
buduesh, spasi samogo syebye! koli ti bozhii sin, to
ziidi z khryesta! tak samo zh i pyervosvyashchyeniki
z knizhnikami ta starshimi, nasmikhayuchisya, govo-
rili: vin inshikh spasav, a samogo syebye nye mozhye
spasti! koli tsar vin izrailiv, nyekhai ziide tyepyer iz
khryesta, i mi povirmo iomu! pokladav vin nadiyu
na boga, nyekhai toi iogo tyepyer vizvoliti!, yakshcho
vin ugodnii iomu. bo vin govoriiv: ya sin bozhii...
takozh nasmikhalisya z n'ogo i rozbiiniki, shcho z
nim buli rozp'yatii. a vid godini shostoii azh do go-
dini dyev'yatoi tyemryada stalas' po tsilii zyeim! a
kolo godini dyev'yatoi skriknuv isus guchnim golo-
som, kazhuchi: yeli, yeli, lama savakhtiani? tsyebto:
bozhye mii, bozhye mii, nashcho myenye ti pok-
inuv?... dyekhto zh iz tikh, shcho stoyal tam, tsye
pochuli i kazali, shcho vin kliche illyu. a odin iz nikh
zaraz pobig i vzyav gubku ta, otstom ii napovnivshi,
nastromiv na trostinu i davav iomu piti. inshi kazali:
chyekai no, pobachmo, chi priide illyia vizvoliyati
iogo. a isus znovu gosolom guchnim iskriknuv, i
dukha viddav... i os' zavisu a khrami rozdyerlas' nad-
voe vid vyerkhu azh dodolu, i zyeimlya potryaslasya,
i zachali rozpadatisya skyeli, i povidkrivalis' grobi,
i povstavalo bagato til spochilikh svyatikh, a z gro-
biv povikhodivshi, po iogo voskryesenni, do mista
svyatogo vviishli, i bagat'om iz'yavilis'. a sotnik ta
ti, shcho isusa z nim styeryegli, yak zyeimlyetrusa
pobachili, i tye, shcho tam stalosya, nalyakalisya
duzhye i kazali: vin buv spravdi sin bozhii! bulo
tam bagato i zhinok, shcho divilisya zdalyeka, i sh-
cho za isusom priishli z galilyei, i iomu prislugovu-
vali. mizh nimi bula mariya magdalina, i mariya, mati
yakova i iosipa, i mati siniv zyevedyeevikh. a koli
nastav vyezchir, to priishov muzh bagatii iz arimatyei,
na im'ya iosip, shcho i sam buv navchavsyia v isusa.
vin priishov do pilata i prosiv tila isusovogo. pilat
izvyeliv todi vidati. i vzyav iosip isusovye tilo, ob-
gornuv iogo plashchanitsyeyu chistoyu, i poklav iogo
v grobi novomu svoim, shcho buv visik u skyeli. do
dyeryei grobovikh privativ vin vyelikogo kamyenya,
ta i vidiishov. bula zh tam mariya magdalina ta insha
mariya, shcho sidili nasuproti grobu. a nastupnogo
dnya, shcho za p'yatnitsyeyu, do pilata zibralisya py-
ervosvyashchyeniki ta fariseyi, i skazali: prigadali mi,
panye, sobi, shcho obmanets' otoi, yak zhivii ishchye
buv, to skazav: po tr'okh dnyakh ya voskryesu.
zvyeli zh grib styeryegti azh do tryet'ogo dnya, sh-
chob uchni iogo nye priishli, ta i nye vkrali iogo, i nye
skazali narodovi: vin iz myertvikh voskryes! i budye
ostannya obmana girsha za pyershu... vidkazav im
pilat: storozhu vi maetye, idit', zabyezpyechtye, yak
znaetye. i voni vidiishli, i, zapyechatavshi kamyenya,
bilya grobu storozhu postavili.

yak minula zh subota, na svitanku dnya pyershogo v tizhni, priishla mariya magdalina ta insha mariya pobachiti grib. i vyelikii os' stavs' zhemlyetrus, bo zishov iz nyeba angol gospodnii, i, pristupivshi, vidvaliv vid grobu kamyenya, ta i siv na n'omu. iogo zh postat' bula, yak ta bliskavka, a shati iogo buli bili, yak snig. i vid strakhu pyeryed nim zatryaslasya storozha, ta i stala, yak myertva. a angol ozvavsya i promoviv zhinkam: nye lyakaityesya, bo ya znayu, shcho isusa rozp'yatogo tsye vi shukaetye. nyema iogo tut, bo voskryes, yak skazav. pidiidit', podivit'sya na mistsye, dye znakhodivsya vin. idit' zhye khutko, i skazhit' iogo uchnyam, shcho voskryes vin iz myertvikh, i oto viperyedzhue vas v galilyei, tam iogo vi pobachitye. os', vam ya zvistiv! i pishli voni khutko vid grobu, zo strakhom i vyelikoyu radistyu, i pobigli, shchob uchniv iogo spovistiti. azh os' pyeryestriv ikh isus i skazav: radiitye! voni zh pidiishli, obnyali iogo nogi i vklonilis' iomu do zhemli. promovlyae todi im isus: nye lyakaityes'! idit', povidomtye brativ moikh, nyekhai voni idut' u galilyeyu, tam pobachat' myenye! koli zh voni ishli, os' dyekhto zo storozhi do mista priishli ta i pyervosvyashchyenikam rozpovili vsye, shcho stalos'. i, zibravshis' zo starshimi, voni vradili radu, i dali storozhi chimalo sribnyakiv, i skazali: rozpovidaitye: iogo uchni vnochi pribuli, i vkrali iogo, yak mi spali. yak pochue zh namisnik pro tsye, to iogo mi pyeryekonaemo, i vid klopotu vizvolimo vas. i, vzyavshi voni sribnyaki, zrobili, yak navchyeno ikh. i pronyeslosya slovo otsye mizh yudyeyami, i trimaet'sya azh do s'ogodni. odinadtsyat' zhye uchniv pishli v galilyeyu na goru, kudi zvyeliv im isus. i yak voni iogo vglyedili, poklonilis' iomu do zhemli, a dyekhto vagavsya. a isus pidiishov i promoviv do nikh ta i skazav: dana myeni vsyaka vlada na nyebi i na zhemli. tozh idit', i navchit' vsi narodi, khristyachi ikh v im'ya ottsya, i sina, i svyatogo dukha, navchayuchi ikh zbyerigati vsye tye, shcho ya vam zapoviv. i oto, ya pyeryebuvatimu z vami povsyakdyenno azh do kintsya viku! amin'

pochatok evangelii isusa khrista, sina bozhogo. yak u proroka isai napisano: os' pyeryed oblichyia tvoe posylayu svogo poslantsya, yakii pyeryed toboyu dorogu tvoyu prigotue. golos togo, khto klchye: u pustini gotuitye dorogu dlya gospoda, rivnyaitye styezhki iomu! vistupiv buv tak ivan, shcho v pustini khristiv ta propoviduvav khryshchennya na pokayannya dlya proshchennya grikhiv. i do n'ogo prikhodila vsya kraina yudyeis'ka ta vsi erusalimlyani, i v richtsi iordani vid n'ogo khristilis' voni, i viznavali grikhi svoi. a ivan zodyagavsya v odyezhu z vyerblyuzhogo volosu, i mav poyas ryeminnii na styegnakh svoikh, a iv saranu ta myed pol'ovii. i vin propoviduvav, kazhuchi: uslid za mnoyu idye on potuzhniishii vid myenye, shcho iomu ya nyegidnii, nagnuvshis', rozv'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo. ya khristiv vas vodoyu, a toi vas khristitimye dukhom svyatom. i stalosya timi dnyami, priishov isus z nazaryetu galilyeis'kogo, i vid ivana khristivsya v iordani. i zaraz, koli vin vikhodiv iz vodi, to pobachiv ivan nyebo rozkryte, i dukha, yak goluba, shcho skhodiv na n'ogo. i golos iz nyeba pochuvysya: ti sin mui ulubylenii, shcho ya vpodobav iogo! i zaraz poviv iogo dukh u pustinyu. i vin buv sorok dnuv u pustini, viprobuvavani vid satani, i pyeryebuvav zo zvirinoyu. i sluzhili iomu angoli. a koli ivan vidanii buv, to priishov isus do galilyei, i propoviduvav bozhu evangeliyu, i govoriv: zbulisya chasi, i bozhye tsarstvo nablizilos'. pokaityesya, i viruite v evangeliyu! a koli vin prokhodiv bilya galilyeis'kogo morya, to pobachiv simona ta andriya, brata simonovogo, shcho nyevoda v morye zakidali, bo ribalki buli. i skazav im isus: idit' uslid za mnoyu, i zrobylu, shcho stanyeteye vi lovtysami lyudyei. i zaraz voni svogo nyevoda kinuli, ta i pishli vslid za nim. a koli nyedalyeko priishov, to pobachiv vin yakova zyevedyeevogo ta brata iogo ivana, shcho i voni v chovni nyevoda lagodili. i zaraz poklikav vin ikh. i voni zalishili bat'ka svogo zyevedyeya v chovni z robitnikami, i pishli vslid za nim. i prikhodyat' voni v kapyernaum. i nyegaino v subotu vviishov vin u sinagogu, i navchati zachav. i divuvalis' nautsi iogo, bo navchav vin ikh, yak mozhnovladnii, a nye yak ti knizhniki. i zaraz u ikhnii sinagozi znaishovsya odin cholovik, shcho mav dukha nyechistogo, i vin zakrichav, i skazav: shcho tobi do nas, isusye nazaryaninye? ti priishov pogubiti nas. ya znayu tyebye, khto ti, bozhii svyati. isus zhye iomu zakazav: zamovchi, i viidi z n'ogo! i zatryas dukh nyechistii togo, i skriknuvshi golosom guchnim, vviishov iz n'ogo. i zhakhnulisya vsi, azh pitali voni odin odnogo, kazhuchi: shcho tsye takye? nova nauka iz potugoyu! navit' dukham nyechistim nakazue vin, i voni iogo slukhayut'. i chutka pro n'ogo pishla khvili tiei po vsii galilyeis'kii kraini. i vviishli voni iz sinagogi nyebavom, i priishli z yakovom ta ivanom do domu simonovogo i andrievogo. a tyeshcha simonova lyezhala v garyachtsi; i zaraz skazali pro nyei iomu. i vin pidishov i pidviv ii, uzyavshi za ruku, i garyachka pokinula ta, i vona zachala prislugovuvati im. a yak

vychir nastav, koli sontsye zaishlo, to stali prinositi do n'ogo nyeduzhikh usikh ta bisnuvatikh. i vsye misto zibralosya pyeryed dyerima. i vin uzdoroviv bagat'okh, na rizni khvorobi nyeduzhikh, i bagat'okh dyemoniv poviganyav. a dyemonam nye dozvoljav vin kazati, shcho znayut' iogo. a nad rankom, yak duzhye shchye tyemno bulo, ustavshi, vin vviishov i pishov u mistysye samitnye, i tam molivsya. a simon ta ti, shcho buli z nim, pospishili za nim. i, znaishovshi iogo, voni kazhut' iomu: usi shukayut' tyebye. a vin promovlyae do nikh: khodim v inshye mistysye, do sil ta okolishnikh mist, shchob i tam propoviduvati, bo na tye ya priishov. i pishov, i propoviduvav v ikhnikh sinagogakh po vsii galilyei. i dyemonin vin viganyav. i prikhodit' do n'ogo prokazhyenii, blagae iogo, i na kolina vpadae ta i kazhye iomu: koli khochyesh, ti mozhyesh ochistiti myenye! i zmlousyerdivsya vin, prostyag ruku svoyu, i dotorknuvsya do n'ogo, ta i kazhye iomu: khochu, bud' chistii! i prokaza ziishla z n'ogo khvili tiei, i chistim vin stav. a vin, pogrozivshi iomu, zaraz vislav iogo, i iomu nakazav: glyadi, nye opovidai nichogo nikomu. alye idi, pokazhisya svyashchychenikov, i prinyesi za svoe ochishchennya, shcho moisyei zapoviv, im na svi-dotstvo. a vin, vviishovshi, stav bagato opovidati i govoriti pro podiyu, tak shcho vin nye mig yavno vviiti vzhye do mista, alye pyeryebuvav viddalik po samitnikh mistysyakh. i skhodilisia zvidusyudi do n'ogo.

2

koli zh vin po kil'kokh dnyakh priishov znov do kapyernaumu, to chutka pishla, shcho vin udoma. i zibralos' bagato, azh voni nye vmishchalisya navit' pri dyeryyakh. a vin im vigoloshuvav slovo. i priishli os' do n'ogo, nyesuchi rozslablyenogo, shcho nyeshi chyetvyero. a shcho chyeriez narod do n'ogo nablizitisya nye mogli, to styelyu rozkryli, dye vin buv, i probravshi, zvisili lozhye, shcho na n'omu lyezhav rozslablyenii. a isus, viru ikhnyu pobachivshi, kazhye rozslablyenom: vidpuskayut'sya, sinu, grikhi tobi! tam zhye sidili dyekhto z knizhnikiv, i v syertsyakh svoikh dumali: chogo vin govorit' otak? znyevazhae vin boga... khto mozhye proshchati grikhi, okrim boga samogo? i zaraz isus vidchuv dukhom svoim, shcho voni tak mirkuyut' sobi, i skazav im: shcho takye vi v syertsyakh svoikh думаєте? shcho lyegshye: skazati rozslablyenom: grikhi vidpuskayut'sya tobi, chi skazati: ustavai, viz'mi lozhye svoe ta i khodi? alye shchob vi znali, shcho sin lyuds'kii mae vladu proshchati grikhi na zyeimli, kazhye rozslablyenom: tobi ya nakazyu: ustavai, viz'mi lozhye svoe, ta i idi u svii dim! i toi ustav, i nyegaino vzyav lozhye, i vishov pyeryed usima, tak shcho vsi divuvalis' i slavili boga, i kazali: nikoli takogo nye bachili mi! i vishov nad morye vin znov. a vyves' natopv do n'ogo prikhodiv, i vin ikh navchav. a koli vin prokhodiv, to pobachiv lyeviia alfievgu, shcho sidiv na mitnitsi, i kazhye iomu: idi za mnoyu! toi ustav, i pishov uslid za nim. koli zh vin sidiv pri stoli v iogo domi, to bagato mitnikiv i grishnikiv sidili z isusom ta z uchnyami iogo; bo bulo ikh bagato, i voni khodili

za nim. yak pobachili zh knizhniki ta fariseyi, shcho vin ist' iz grishnikami ta z mitnikami, to skazali do uchniv iogo: chomu to vin ist' iz mitnikami ta z grishnikami? a isus, yak pochuv, promovlyae do nikh: likarya nye potrebuyut' zdorovi, a slabi. ya nye priishov klikati pravvednykh, alye grishnikov na pokayannya. a uchni ivanovi ta fariseys'ki postili. i prikhodyat' voni, ta i govoryat' do n'ogo: chomu uchni ivanovi ta fariseys'ki postyat', a uchni tvoi nye postyat'? isus zhye promoviv do nikh: khiba postiti mozhut' gosti vyesil'ni, poki z nimi shchye e molodii? doki mayut' voni molodogo z soboyu, to postiti nye mozhut'. alye priidut' ti dni, koli zabyerut' molodogo vid nikh, to i postiti budut' voni za tikh dnev. i nye prishvae nikhto do staroi odyezhi latki z sukna sirovogo, a yak ni, to krai latki novoi odiryvet'sya tam vid starogo, i dirka stanye shchye girsha. i nikhto nye vlivae vina molodogo v stari burdyuki, a to poporivae vino burdyuki, i vino i burdyuki propadut', a vliyayut' vino molodye do novikh burdyukiv. i stalos', yak vin pyeryekhodiv lanami v subotu, iogo uchni dorogoyu ishli, ta i stali kolossya zrivati. fariseyi zh kazali iomu: podivis', chomu robylat' u subotu voni, chogo nye godit'sya? a vin im vidkazav: chi zh vi nye chitali nikoli, shcho zrovib buv david, yak potrebuye vin mav ta sam zgolodniv buv i ti, shcho buli z nim? yak vin uviishov buv do bozhogo domu za pyervosvyashchyenika aviyatara, i spozhiv khlibi pokazni, yakikh isti nye mozhna bulo, til'ki svyashchyenikam, i dav vin i tim, khto buv iz nim? i skazav vin do nikh: subota postala dlya cholovika, a nye cholovik dlya suboti, a tomu to sin lyuds'kii gospod' i suboti.

3

i vin znovu do sinagogi vviishov. i buv tam odin cholovik, yakii mav sukhu ruku. i, shchob obvinuvatiti iogo, naglyadali za nim, chi vin u subotu togo nye vzdorovit'. i govorit' vin do cholovika z sukhou rukoyu: stan' posyeryedin! a do nikh promovlyae: u subotu godit'sya robiti dobrye, chi robiti likhye, zhittya zbyeryegti, chi pogubiti? voni zh movchali. i spoglyanuv vin iz gnivom na nikh, zasmukhyenii zakam'yanilistyu ikhnykh syerdets', i skazav cholovikov: prostyagni svoyu ruku! i toi prostyag, i ruka iomu stala zdorova! fariseyi zh nye-gaino pishli ta z irodiyanami radu zrobyli na n'ogo, yak iogo pogubiti. a isus iz svoimi uchnyami viishov nad morye. i natovp vyelikii ishov vslid za nim iz galilyei i z yudyei, i z erusalimu, i z idumyei, i z za iordannya, i z tiru i sidonu. natovp vyelikii, prochuvshi, yak bagato chiniv vin, zibravsa do n'ogo. i skazav vin do uchniv svoikh nagotoviti chovna iomu, chyeryez natovp, shchob do n'ogo nye tislulis'. bo vin bagat'okh uzdoroviv, tak shcho khto til'ki nyemochi mav, to tislis' do n'ogo, shchob iogo dotorknutis'. i dukhi nyechisti, yak til'ki vbachali iogo, to padali nits'ma pyeryed nim, i krichali i kazali: ti sin bozhii! a vin im suvoro nakazuvav, shchob voni iogo nye viyavlyali. i vin viishov na goru, i poklikav, kogo sam khotiv; voni zh pristupili do n'ogo. i viznachiv dvanadtsyat'okh, shchob iz nim pyeryebuvati, i sh-

chob poslati na propovid' ikh, i shchob mali voni vladu vzdorovlyati nyedugi i vigoniti dyemoniv. i viznachiv vin otsikh dvanadtsyat'okh: simona, i dav iomu imyennya pyetro, i yakova zyevedyeevogo, i ivana, brata yakova, i dav im imyena voanyeryges, tsyebto sini gromovi, i andriya, i pilipa, i varfolomiya, i matviya, i khomu, i yakova alfievogo, i tadeya, i simona kananita ta yudu iskarlots'kogo, shcho i vidav iogo. i prikhodyat' do domu voni. i znovu zibralos' narodu, shcho voni nye mogli navit' khliba z'isti. i koli iogo blizhichi pochuli, to viishli, shchob uzyati iogo, bo govoryeno, nibi vin nyesamovitii. a knizhnik, shcho poprikhodili z erusalimu, kazali: mae vin vye'l'zyevula, i viganyae dyemoniv siloyu knyazya dyemoniv. i, zaklikavshi ikh, vin u pritchakh do nikh promovlyav: yak mozhye satana satanu viganyati? i koli tsarstvo podilit'sya suproti syebye, nye mozhye vstoyati tye tsarstvo. i koli dim podilit'sya suproti syebye, nye mozhye vstoyati toi dim. i koli b satana sam na syebye povstav i podilivsya, to nye zmozhye vstoyati vin, alye zginye. nikhto bo nye mozhye vdyertis' u dim duzhogo, ta i pograbyvati dobro iogo, yakshcho pyershye nye zv'yazhye duzhogo, i azh todi pograbye gospodu iogo. popravdi kazhu vam, shcho prostayt'sya lyuds'kim sinam usi progrikhi ta bogoznyevagi, khoch bi yak voni bogoznyevazhali. alye, khto bogoznyevazhit' dukha svyatogo, poviki iomu nye vidpustit'sya, alye grikuhi vichnomu vin pidpadae. bozh kazali voni: vin dukha nyechistogo mae. i poprikhodili mati iogo ta brati iogo, i, ostonon' stavshi, poslali do n'ogo i iogo viklikali. a narod krugom n'ogo sidiv. i skazali iomu: oto mati tvoya, i brati tvoi, i syestri tvoi on pro tyebye pitayut'sya ostonon'. a vin im vidpoviv i skazav: khto moya mati i brati? i poglyanuv na tikh, shcho krug n'ogo sidili, i promoviv: os' mati moya ta brattya moi! bo khto bozhu volyu chinitimye, toi myeni brat, i syestra, i mati.

4

i znovu pochav vin navchati nad moryem. i zibralos' do n'ogo bagato narodu, tak shcho sam vin do chovna na mori vviishov i sidiv, a narod uvyes' buv na zemli pokrai morya. i bagato navchav vin ikh pritchami, i v nautsi svoii im kazav: slukhaiyte, viishov siyach os', shchob siyati. i yak siyav, upalo zyerno odnye krai dorogi, i nalyetili ptashki, i iogo povid'obuvali. drugye zh upalo na grunt kam'yanistii, dye nye malo bagato zemli, i nyegaino ziishlo, bo zyeumlya nyegliboka bula; a yak sontsyie ziishlo to ziv'valo, i, korinnya nye mavshi, usokhlo. a inshye vpalo mizh tyeryen, i vignavsya tyeryen, i iogo poglushiv, i plodu vono nye dalo. inshye zh upalo na dobroyu zyeumlyu, i dalo plid, shcho poskhodiv i ris; i vidalo vtridtsyatyero, u shistdyesyat i v sto raz. i skazav: khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i, yak ostavsa vin nasamoti, iogo zapitali naiblizhchi z dvanadtsyat'ma pro tsyu pritchu. i vin im vidpoviv: vam dano piznati taemnisiti bozhogo tsarstva, a tim, shcho za vami, usye vidbuvaet'sya v pritchakh, shchob okom divilis' voni i nye bachili, vukhom slukhali i nye zrozumili, shchob koli voni nye navyernulisya, i vidpushchyeni budut' grikhi

im! i vin ikh zapitav: vi nye rozumietye pritchi tsiei? i yak vam zrozumiti vsi pritchi! siyach sie slovo. a kotri kraï dorogi, dye siet'sya slovo, tsye ti, shcho yak til'ki pochuyut', to zaraz prikhodit' do nikh satana, i zabirae slovo, posiyanye v nikh. tak samo i posiyani na kam'yanistomu grunti, voni, yak pochuyut' tye slovo, to z radiystu zaraz priimayut' iogo, ta korinnya nye mayut' u sobi i nyepostiini; a zgomod, yak utisk abo pyeryesliduvannya nastupae za slovo, voni spokushayut'sya zaraz. a mizh tpyeren posiyanye, tsye ti, shcho slukhayut' slovo, alye klopoti ts'ogosvitni i omana bagatstva ta rizni bazhannya vvikhodyat', ta i zaglushuyut' slovo, i plodu vono nye dae. a posiyanye v dobruyu zye'mlyu tsye ti, shcho slukhayut' slovo i priimayut', i rodyat' utridtsyatyero, u shistdyesyat i v sto raz. i skazav vin do nikh: chi svitil'nika prinosyat' na tye, shchob postaviti iogo pid posudinu, chi mozhye pid lizhko? a nye shchob postaviti na svichniku? bo nyemae nichogo zakho-vanogo, shcho nye viyavit'sya, i nyemae taemnogo, shcho nye viidye nayav. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! i skazav vin do nikh: uvazhatye, shcho chuetye: yakoyu miroyu budyetye miryati, takoyu vidmiryayut' vam, i dodadut' vam. bo khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zaby-ryet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. i skazav vin: tak i bozhnye tsarstvo, yak toi cholovik, shcho kidae v zye'mlyu nasinnya, i chi spit', chi vstae vin udyen' ta vnochi, a nasinnya puskae parostki ta ros-tye, khoch nye znae vin, yak. bo rodit' zye'mlya sama z syebye: pyershye vrna, potim kolos, a todi povnye zbizhzhya na kolosi. a koli plid dospie, zaraz vin posi-lae syerpa, bo nastali zhniva. i skazav vin: do chogo pririvnyae'mo tsarstvo bozhnye? abo v yakii pritchi prydystavim iogo? vono yak tye zyrno girchich-nye, yakye, koli siet'sya v zye'mlyu, naidribnishye za vsi zye'mni nasinnya. yak posiyanye zh budye, vi-rostae, i stae nad usi zillya bil'shye, i vittya puskae vyelikye takye, shcho kublitis' mozhye v tini iogo ptastvo nyebesnye. i takimi pritchami bagat'oma vin im slovo zvischav, poskil'ki voni mogli slukhati. i byez pritchi nichogo vin im nye kazav, a uchnyam svoim samotoyu viyasnyuvav usye. i skazav vin do nikh togo dnya, koli vyechir nastav: pyeryeplin'mo na toi bik. i, lishivshi narod, uzlyali iz soboyu iogo, yak u chovni vin buv; i inshi chovni buh i nim. i znyalasya os' burya vyelika, a khvili vlivalisy v chovnen, azh chovnen vodoyu vzhye buv pyeryepovnivsya! a vin spav na kormi na podushti... i voni rozbudili iogo ta i skazali iomu: uchityelyu, chi tobi baiduzhye, sh-cho mi ginyemo?... todi vin ustav, i vitrovi zaboroniv, i do morya skazav: movchi, pyeryestan! i stikh vi-tyer, i tisha vyelika nastala... i skazav vin do nikh: chogo vi taki polokhlivi? chomu viri nye maetye? a voni nalyakalisya strakhom vyelikim, i govorili odin do odnogo: khto zh tsye takii, shcho vityer i morye slukhnanyi iomu?

5

i na drugii bik morya voni pribuli, do zye'mli gadarins'koi. i yak viishov vin iz chovna, to zaraz iogo pyeryestriv cholovik iz mogil'nikh pyechyer,

shcho mav dukha nyechistogo. vin myeshkannya mav u grobakh, i nikhto i lantsyugami zv'yazati nye mig iogo, bo chasto kaidanami ta lantsyugami v'yazali iogo, alye vin rozrivav lantsyugi ta kaidani toroshchiv, i nikhto nye mig ugamuvati iogo. i vin povsyakchas pyeryebuvav dyen' i nich u grobakh ta v gorakh, i krichav, i bivsya ob kaminnya... a koli vin isusa pobachiv zdalyeka, to pribig, i vklonivsya iomu, i zakrichav guchnim golosom, kazhuchi: shcho do myenye tobi, isusye, sinu boga vsyevishn'ogo? bogom tyebye zaklinayu, nye much ti myenye! bo skazav vin iomu: viidi, dushye nyechistii, iz lyudini! i zapitav vin iogo: yak tobi na im'ya? a toi vidpoviv: lyegion myeni imyennya bagato bo nas. i vin iogo duzhye prosiv, shchob ikh nye visilav iz tiei zye'mli. passya zh tam na gori gurt vyelikii svinyei. i prosilisy dye-moni, kazhuchi: poshli nas u svinyei, shchob u nikh mi vviishli. i dozvoliv vin im. i povikhodili dukhi nyechisti, i v svinyei uviishli. i gurt kinuvsya z kruchi do morya, a bulo zo dvi tisyachi ikh i voni potopil-isy v mori... a ikhni pastukhi povtikali ta v misti i po syelakh zvistili. i povikhodili lyudi pobachiti, shcho stalos'. i priishli do isusa i pobachili, shcho toi bis-nuvatii, shcho mav lyegiona, ubranii sidiv, i pri umi, i polyakalis' voni... samovidtsi zh im rozpovili, sh-cho stalosya z tim bisnuvatim, takozh pro svinyei. i voni stali blagati iogo, shchob pishov sobi z ikhn'ogo krayu. a yak vin siv do chovna, to bisnuvatii stav prositi iogo, shchob zalishitsya z nim. isus zhye iomu nye dozvoliv, a promoviv do n'ogo: idi do domu svogo, do svoikh, i im rozpovizh, yakii ryechi vyeliki gospod' uchiniv tobi, i yak zmluvavsya nad tobou! i pishov vin ta v dyesyatimisti zachav propovidu-vati, yakii ryechi vyelikii isus uchiniv iomu. i vsi di-uvualis' i koli pyeryepliv isus chovnom na toi bik iznov, to do n'ogo zibralos' bagato narodu. i buv vin nad moryem. i prikhodit' odin iz starshikh sina-gogi, na imyennya yair, i, yak pobachiv iogo, pripadae do nig iomu, i duzhye blagae iogo ta govorit': moya dochka kinchaet'sya. priidi zh, pokladi svoi ruki na nyei, shchob viduzhala ta zhila!... i pishov vin iz nim. za nim natovp vyelikii ishov, i tisinvs' do n'ogo. a zhinka odna, shcho dvanadtsyat' rokiv khvoroyu na krovotyechu bula, shcho chimalo natyerpilasya vid bagat'okh likariv, i vitratila vsye dobro svoe, ta niyakoi pomochi z togo nye mala, a priishla shchye do girshogo, yak zachula vona pro isusa, pidiishla chy-eryez natovp izzadu, i dotorknulas' do odyezhi iogo... bo vona govorila pro syebye: koli khoch dotorknus' do odyezhi iogo, to oduzhayu... i visokhlo khvili tiei dzhyeryelo krovotyechi ii, i tilom vidchula vona, sh-cho viduzhala vid nyedugi! i v tu mit' isus vichuv u sobi, shcho viishla z n'ogo sila. i vin do narodu zvyer-nuvsya i spitav: khto dotorknuvs' do moei odyezhi? i vidkazali iomu iogo uchni: ti bachish, shcho tis-nye na tyebye narod, a pitaeshsya: khto dotorknu-vsya do myenye? a vin navkrugi poglyadav, shchob pobachiti tu, shcho зробила otsye. i zhinka zlyakalas' ta zatrusilas', bo znala, shcho stalosya ii. i vona pidi-ishla, i vpala nits'ma pyeryed nim, i vsyu pravdu iomu rozpovila... a vin ii skazav: tvoya vira, o dochko, spasla tyebye; idi z mirom, i zdorovoyu bud' vid svoei nyedugi! yak vin shchye govoriv, prikhodyat' os' vid

starshini sinagogi ta i kazhut': dochka tvoya vmyerla; chogo shchye turbuesh uchityelya?... a isus, yak pochuv slovo skazanye, promovlyae do starshini sinagogi: nye lyakais', til'ki virui! i vin nye dozvoliv iti za soboyu nikomu, til'ki pyetrovi ta yakovu, ta ivanovi, bratovi yakova. i prikhodyat' u dim starshini sinagogi, i vin bachiť myetushnyu ta lyudyei, shcho plakali ta golosili. a vviishovshi, skazav vin do nikh: chogo vi myetushityesya ta plachetyete? nye vmyerlo divcha, alye spit'! i voni nasmikhaliysya z n'ogo. a vin usikh viprovadiv, uzyav bat'ka divchati ta matir, ta tikh, khto buv iz nim, i vviishov, dye lyezhalo divcha. i vzyav vin za ruku divcha ta i promoviv do n'ogo: talita, kumi shcho znachit': divchatko, kazhu tobi vs-tan'! i v tu mit' pidvyelosya i khodilo divcha; a roktiv malo z dvanadtsyat'. i vsi zaraz zhakhnulysya z diva vyelikogo!... a vin nakazav im suvoro, shchob nikhto nye dovidavs' pro tsye. i dati ii isti zvyeliv.

6

i, viishovshi zvidity, vin priishov do svoei bat'kivshchini, a za nim ishli uchni iogo. yak nastala zh subota, vin navchati pochav u sinagozi. i bagato-khto, chuvshi, divuvatsiya stali i pitali: zvidity v n'ogo otsye? i shcho za mudrist', shcho dana iomu? i shcho za chuda, shcho stayuť'sya rukami iogo? khiba zh vin nye tyeslya, sin mariin, brat zhye yakovu, i iosipu, i yudi ta simonovi? a syestri iogo khiba tut nye mizh nami? i voni spokushaliysa nim... a isus im skazav: proroka nyema byez poshani, khiba til'ki v vitchizni svoii, ta v rodini svoii, ta v domi svoim. i vin tut uchiniti nye mig chuda zhadnogo, til'ki dyeyakikh khvorikh, ruki poklavshi na nikh, uzdoroviv. i vin divuvavs' ikh nyeivrstvu. i khodiv vin po syelakh navrugr ta navchav. i, zaklikavshi dvanadtsyat'okh, zachav ikh po dvokh posilati, i vladu im dav nad nyechistimi dukhami. i zvyeliv im nichogo v dorogu nye brati, krim palitsi til'ki samoi: ni torbi, ni khliba, ani midyakov u svi cheryes, a khoditi v sandaliakh, i dvokh ubran' nye nositi. i promoviv do nikh: koli vi dye vviidyetye v dim, zalishaityesya tam, azh poki nye viidyetye zvidity. a yak misto yakme vas nye priimye, i nye poslukhayuť vas, to, vikhodyachi zvidity, obrusit' porokh, shcho v vas pid nogami, na svidchyennya suproti nikh. popravdi kazhu vam, lyegshys budyie sodomu i gomorri dnya sudnogo, anizh mistu tomu! i viishli voni, i propoviduvali, shchob kayaliysya. i bagato vignonili dyemoniv, i olivoyu khvorikh bagato namashchuvali i vzdorovyali. i prochuv pro isusa tsar irod, bo im'ya iogo stalozagal'no vidomye, i skazav, shcho to ivan khristityel' iz myertvikh voskryes, i tomu tvoryat'sya chuda vid n'ogo. inshi vpyevnyali, shcho illya vin, a znov inshi kazali, shcho prorok, abo yak odin iz prorokiv. a irod, prochuvshi, skazav: ivan, yakomu ya golovu styav buv, otsye vin voskryes! toi bo irod, poslavshi, skhopiv buv ivana, i v v'yznitsi zakuv iogo, cheryez irodiyadu, družninu brata svogo pilipa, bo vin odruzhivysa buv iz nyeuy. bo ivan kazav irodovi: nye godit'sya tobi mati za družninu zhinku brata svogo! a irodiyada lyutilas' na n'ogo, i khotila iomu smyert' zapodiyati,

ta nye mogla. bo irod boyavsysa ivana, znavshi, shcho vin muzh pravvednii i svyatii, i byerig iogo. i, iogo slukhayuchi, vin duzhnye byentyezhivysa, alye slukhav iogo zalyubki. ta nastav dyen' dogidnii, koli dnya narodzhynnya irod spravlyav buv byenkyeta vyeľ/mozham svoim, i tisyachnikam, i galilyies'kii starshini, i koli priishla dochka tiei irodiyadi, i tantsyuvala, i spodobalasya irodovi ta prisutnim iz nim pri stoli, todi tsar promoviv do divchini: prosi v myenye, chogo khochyesh, i dam ya tobi! i poklyavysa vin ii: chogo til'ki vid myenye poprosish, to dam ya tobi, khocha b i pivtsarstva mogo! vona zh viishla, i spitalasya matyeri svoei: chogo mayu prositi? a ta vidkazala: golovi ivana khristityelya... i zaraz kvaplyvo vyernulas' vona do tsarya, i prosila, govoryachi: ya khochu, shchob dav ti nyegaino myeni na polumisku golovu ivana khristityelya! i zasmutivysa tsar, alye cheryez klyatvu i z-za tikh, shcho z nim buli pri stoli, nye skhotiv ii vidmoviti. i tsar zaraz poslav voyaka, i zvyeliv prinyesti ivanovu golovu. i pishov vin, i styav u v'yznitsi ivana, i prinis iogo golovu na polumiskovi, i divchati viddav, a divcha viddalo ii svoii matyeri... a koli iogo uchni zachuli, to priishli, i vzyali iogo tilo, i do grobu poklali iogo. i poskhodilysya do isusa apostoli, i rozpovili iomu vsye, yak bagato зробili voni, i yak bagato navchili. i skazav vin do nikh: idit' osibno sami do byezlyudnogo mistysa, ta trokhi spochin'tye. bo bagato narodu prikhodilo ta vidbuvalo, azh navit' nye mali koli i pozhivitis'. i vidplivl voni chovnom okryemo do mistysa byezlyudnogo. i pobachili ikh, koli plinuli, i bagato-khto ikh rozpiznali. i pishki pobigili tudi z usikh mist, ta i ikh vipyeryedili. i, yak viishov isus, vin pobachiv bagato narodu, i zmiluvavysa nad nimi, bo buli, nyemov vivtsi, shcho nye mayuť pastukha. i zachav ikh bagato navchati. i, yak minulo vzhye chasu dovoli, pidiishli iogo uchni do n'ogo ta i kazhut': tsye mistysa byezlyudnye, a godina vzhye piznya. vidpusti ikh, nyekhai piduť v osadi ta syela bliz'ki, i kuplyat' sobi chogo isti. a vin vidpoviv i skazav im: daitye isti im vi. voni zh vidkazali iomu: chi mi maemo piti ta khliba kupiti na dvisti dinariiv, i dati im isti? a vin ikh zapitav: skil'ki maetye khliba? idit', pobachtye! i roziznavshi, skazali: p'yat' khlibiv ta dvi ribi. i zvyeliv im usikh na zryelenii travy posaditi odin bilya odnogo. i rozsilis' ryadami voni, po sto ta po p'yatdyesyat. i vin uzyav p'yat' khlibiv ta dvi ribi, spoglyanuv na nyebo, poblagosloviv, i polamav ti khlibi, i dav uchnyam, shchob klali pyeredy nimi, i dvi ribi na vsikh podiliv. i vsi ili i nailiysya! a z kuskiv pozostalikh ta z rib nazbirali dvanadtsyat' povnikh koshiv. a tikh, khto khlib spozhivav, bulo tisyach iz p'yat' cholovika! i zaraz zvyeliv svoim uchnyam do chovna dnychi, i na toi bik poplinuti do vifsaidi, ranishye iogo, poki sam vin vidpustiť narod. i vin ikh vidpustiv, ta i pishov pomolitis' na goru. a yak vyechir nastav, chovyen buv syeryed morya, a vin sam odin na zemli. koli zh vin pobachiv, yak voni vyesluyannam morduyut'sya, bo vityer im buv suprotivnii, o chetyvertii storozhi vnochii pidiishov vin do nikh, po moryu iduchi, i khotiv ikh minuti. a voni, yak pobachili, shcho idye vin po moryu, podumali, shcho to mara, ta i stali

krichati, bo iogo vsi pobachili ta nalyakalis'. a vin zaraz do nikh obizvavsa i skazav im: bud'tye smili, tsye ya, nye lyakaityes'! i vviishov vin u chovnen do nikh, i vityer zatikh. a voni zdivuvalisa duzhye v sobi, bo nye zrozumili chuda pro khlibi, bo syertsye ikhne bulo zatvyerdilye. pyeryepylvshi zh voni, pribuli v zye'mlyu gyenisaryets'ku i prichalili. i, yak voni povikhodili z chovna, lyudi zaraz piznali iogo, i porozbgalis' po vsii tii okolitsi, i stali na lozhakh nyeduzhikh prinositi, dye til'ki prochuli buli, shcho vin e. i kudi til'ki vin pribuvav do sil, chi do mist, chi do osyel', klali nyeduzhikh na maidanakh, i blagali iogo, shchob mogli dotorknutis' khoch krayu odyezhi iogo. i khto til'ki do n'ogo dotorkuvavsa, toi buv uzdorovlyeni!

7

i zibralis' do n'ogo farisyei ta dyeyaki z knizhnikiv, yakii pribuli iz erusalimu, i pobachili, shcho dyeyaki z uchniv iogo ili khlib rukami nyechistimi, tsyebto nyevmitimi. bo farisyei i usi yudeyi, zbyerigayuchi pyeryedannya starshikh, nye idyat', yak staranno nye vmiyut' ruk; a vyernuvshysya z rinku, voni ni idyat', poki nye vmiyut'sya. bagato e i inshogo, shcho voni priinyali, shchob dodyerzhuvati: mittya chash, i glyekiv, i midyanogo posudu. i zapitali iogo farisyei ta knizhniki: chomu uchni tvoi nye zhivut' za pyeryedannym starshikh, alye khlib spozhivayut' rukami nyechistimi? a vin im vidkazav: dobre pro-rokuvav pro vas, litsyemiriv, isaya, yak napisano: otsi lyudi ustami shanuyut' myenye, syertsye zh ikhne dalyeko vid myenye... ta odnak nadaryem-nye shanuyut' myenye, bo navchayut' nauk lyuds'kikh zapovidyeyi. zanyekhayavshi zapovid' bozhu, pyeryedan' lyuds'kikh vi trimaetyes' obmivaetye glyeki ta chashi, i bagato takogo podibnogo i inshogo ro-bitye vi. i skazav vin do nikh: spritno vidkidaetye vi zapovid' bozhu, abi zbyeryegti svoe pyeryedan-nya. bo moysyei nakazav: shanui bat'ka svogo ta matir svoyu, ta: khto zlorichit' na bat'ka chi matir, nyekhai smyertyu pomrye. a vi kazhyetye: koli skazhye khto bat'ku chi matyeri: korvan, chi dar bo-govi tye, chim bi ti skoristatis' vid myenye khotov, to vzhye vil'no iomu nye robiti nichogo dlya bat'ka chi matyeri, porushuyuchi bozhnye slovo vashim pyeryedannym, shcho iogo vi sami vstanovili. i bagato takogo vi inshogo robitye. i vin znovu poklikav narod i promoviv do n'ogo: poslukhayite myenye vsi, i zrozumiite! nyemae nichogo nazovni lyudini, shcho, uvikhodyachi v nyei, moglo b opoganiti ii; shcho zh iz nyei vikhodit', tye lyudinu opoganyue. koli mae khto vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! a koli vid narodu vviishov vin do domu, todi uchni iogo zapitalisa v n'ogo pro pritchu. i vin im vid-kazav: chi zh i vi rozuminnya nye maetye? khiba zh nye rozumietye vi, shcho vsye tye, shcho vkhodit' izzovni v lyudinu, nye mozhye opoganiti ii? bo nye vkhodit' do syertsya iomu, alye do zhivotu, i vikhodit' nazovni, ochishchuyuchi vsyaku izhu. a dali skazav vin: shcho z lyudini vikhodit', tye lyudinu opoganyue. bo zsyeryedini, iz lyuds'kogo syertsya vikhodyat' likhi dumki, rozpusta, kradizh,

dushogubstva, pyeryelyubi, zdirstva, lukavstva, pid-stup, byezstidstva, zavidyushcheye oko, bogoznye-vaga, gordoshchi, byezum. usye zlye tsye vikhodit' zsyeryedini, i lyudinu opoganyue! i vstav vin, i zvuidi pishov u zye'mlyu tirs'ku i sidons'ku. i, vviishovshi do domu, vin khotov, shchob nikhto nye dovidavs', ta nye mig utaitis'. nyegaino bo zhinka odna, yakoi dochka mala dukha nyechistogo, prochula pro n'ogo, i pri-ishla, ta i pripala do nig iomu. a tsya zhinka gryekinya bula, rodom sifrofinikiyanka. vona stala blagati iogo, shchob iz dochki ii dyemona vignav. a vin ii skazav: dai, shchob pyershye nailisa diti, nye godit'sya bo khlib zabirati v dityei, i kinuti shchyenyatam! a vona iomu v vidpovid' kazhye: tak, gospodi! alye navit' shchyenyata idyat' pid stolom vid dityachikh krishok... i vin ii skazav: za slovo otsye idi sobi, dyemon viishov iz tvoey dochki! a koli vona v dim svii vyernulas', to znaishla, shcho dochka na postyli lyezhala, a dyemon viishov iz nyei. i viishov vin znov iz kraiv tirs'kikh i sidons'kikh, i podavsa shlyakhom na sidon nad morye galilyeis'kye, chyeryez okolitsi dyesyatimistya. i privodyat' do n'ogo glukhogo nye-movu, i blagayut' iogo, shchob ruku na n'ogo poklav. i vzyav vin iogo vid narodu samogo, i vklav pal'tsi svoi iomu v vukha, i, splyunuvshi, dotorknuvsa iogo yazika. i, na nyebo spoglyanuvshi, vin zidkhnuv i promoviv do n'ogo: yeffata; tsyebto: vidkriysya! i vid-krilisa vukha iomu, i puto iogo yazika rozv'yazalos' nyegaino, i vin stav govorigi virazno! a vin im zvyeliv, shchob nikomu ts'ogo nye rozpovidati. ta shcho bil'shye nakazuvav im, to shchye bil'sh rozgoloshu-vali. i duzhye vsi divuvalisa ta govorigi: vin dobre vsye robit': glukhim dae chuti, a nimim govorigi!

8

timi dnyami, koli bulo znovu bagato narodu, a isti nye mali chogo, poklikav vin uchniv svoikh ta i promo-viv do nikh: zhal' myeni tikh lyudyei, shcho vzhye tri dni zo mnoyu znakhodyat'sya, ta isti nye mayut' chogo. a koli vidpushchu ikh golodnikh do ikhnikh domivok, to oslabnut' u dorozhi, bo dyeyaki z nikh poprikhodili zdalyeka. i vidkazati iomu iochni: zvidki zmozhye khto nagoduvati ikh khlibom otut u pustini? a vin ikh zapitav: skil'ki maetye khliba? voni zh povidomili: syemyero. todi vin narodu zvyeliv na zye'mli posidati. i, vzyavshi syemyero khliba, vid-davshi podyaku, vin polamav i dav uchnyam svoim, shchob rozdati. a voni rozdavali narodovi. i mali voni trokhi ribok; i vin ikh poblagosloviv, i rozdati zvyeliv takozh ikh. i vsi ili i nailisa, a z pozosta-likh kuskiv sim koshiv nazbirali... a idtsiv bulo tisy-ach z chotiri! i vsiv vin nyegaino do chovna z svoimi uchnyami, ta i pribuv do zye'mli dalmanuts'koi. i vi-ishli farisyei, i pochali spyeryechatisya z nim, i, iogo viprobuvuyuchi, khotili vid n'ogo oznaki iz nyeba. a vin tyazhko zidkhnuv u svoim dusi i promoviv: yakoi oznaki tsyei rid vimagae? popravdi kazhu vam, shcho rodovi ts'omu oznaka nye budye dana! i pok-inuv vin ikh, usiv znovu do chovna, i na toi bik vidbuv. i zabuli voni vzyati khliba, i krim odnogo bukhantsya, u chovni nye mali z soboyu nichogo. a vin im nakazuvav ta govorigi: styeryezhit'sya uvazh-

livo fariseys'koi rozchini i rozchini irodovoi! voni zh mirkuvali i kazali odin do odnogo, shcho khliba nye mayut' voni. a isus, znayshi tye, promovlyae do nikh: chogo vi mirkuetye, shcho khliba nye mae-tye? chi vi shchye nye znayete i nye rozumiyete? chi shchye maetye syertsye svoe zatvyerdilim? mavshi ochi nye bachtye, i mavshi vukha nye chuetye? i nye pam'yataetye, koli p'yat' khlibiv ya lamav na p'yat' tisyach, skil'ki povnikh koshiv iz kuskiv vi zibrali? voni kazhut' do n'ogo: dvanadtsyat'. a yak sim na chotiri tisyachi, skil'ki koshikiv povnikh z kuskiv vi zibrali? i vidkazuyut': sim. i skazav vin do nikh: vi shchye nye rozumiyete?... i prikhodyat' voni v vif-saidu. i privodyat' do n'ogo slipogo, i blagayut' iogo, shchob dotorknuvsya do n'ogo. i vzyav vin slipogo za ruku, ta i viviv iogo za syelo. i poslinivshi ochi iomu, poklav ruki na n'ogo, i pitavysya iogo, chi shcho bachit'. i, zirknuvshi, skazav toi: ya bachu lyudyei, yaki khodyat', nyemov bi deryeva... potim znov vin poklav svoi ruki na ochi iomu, i prozriv toi, i oduzhav, i virazno stav bachiti vsye! i poslav vin dodomu iogo i nakazav: do syela i nye zakhod', i nikomu v syeli nye rozpovidai! potomu pishov isus i uchni iogo do sil kyesarii pilipovoi, a v dorozhi pitav svoikh uch-niv, govoryachi im: za kogo myenye lyudi vvazhayut'? voni zh vidpovili iomu, kazhuchi: za ivana khristi-tyelya, drugi za illyu, a inshi za odnogo z prorokiv. i vin zapitav ikh: a vi za kogo myenye maetye? pyetro iomu v vidpovid' kazhye: ti khristos! i vin zaboroniv im, shchob nikomu pro n'ogo voni nye kazali! i pochav ikh navchati, shcho sinovi lyuds'komu tryeba bagato strazhdati, i iogo vidtsurayut'sya starshi, i py-ervosvyashchyeniki, i knizhniki, i vin budye vbitii, alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye. i tye slovo kazav vin vidkrito. a pyetro uzayv nabik iogu, i iomu stav pyeryechiti. a vin obyernuvsya i poglyanuv na uch-niv svoikh, ta i pyetru dokoriv i skazav: vidstupis', satano, vid myenye, bo dumaesh ti nye pro bozhye, a pro lyuds'kye! i vin poklikav narod iz svoimi uch-nyami, ta i promoviv do nikh: koli khochyte khto iti vslid za mnoyu, khai zryechyetya samogo syebye, i khai vyz'nye svogo khryesta ta i za mnoyu idye! bo khto khochyte dushu svoyu zbyeryegti, toi pogubit' ii, a khto zgubit' dushu svoyu radi myenye ta evangelii, toi ii zbyeryezhye. yaka zh korist' lyudini, shcho zodobudye vvyes' svit, alye dushu svoyu zanapastit'? abo shcho nazamin dast' lyudina za dushu svoyu? bo khto budye myenye ta moei nauki soromitysya v rodi tsim pyeryelyubnim ta grishnim, togo posoromit'sya takozh sin lyuds'kii, yak priidye u slavi svogo ottsya z angolami svyatimi.

9

i skazav vin do nikh: popravdi kazhu vam, shcho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skushtuyut' smyerti, azh poki nye bachitimut' tsarstva bozhogo, shcho pri-shlo vono n sili. a chyeryez shist' dyen' zabirae isus pyetra, i yakova, i ivana, ta i vyedye ikh osibno na goru visoku samikh. i vin pyeryeobrazzhy' pyeryed nimi. i stala odyezha iogo osyaina, dazhye bila, yak snig, yakoi bilil'nik nye zmig bi tak vibiliti na zyeiml' i z'yavivs' im illya ta moiseyi, i rozmovlyali z isu-

som. i ozvavsya pyetro ta i skazav do isusa: uchi-tyelyu, dobre buti nam tut! postavmo zh sobi tri shatri: dlya tyebye odnye, i odnye dlya moiseyia, i odnye dlya illi... bo nye znay, shcho kazati, bo buli pyeryelyakani. ta khmara os' ikh zaslonila, i golos pochuvysya iz khmari: tsye sin mii ulubylenii, iogo slukhaityesya! i zaraz, zvivshi ochi svoi, voni vzyhe nikogo z soboyu nye bachili, krim samogo isusa. a koli z gori skhodili, vin im nakazav, shchob nikomu togo nye kazali, shcho bachili, azh poki sin lyuds'kii iz myertvikh voskryesnye. i voni zakhovali tye slovo v sobi, spyeryechayuchisya, shcho to e: voskryesnuti z myertvikh. i voni zapitali iogo ta skazali: shcho tsye knizhniki kazhut', nibi tryeba illi pyersh pri-iti? a vin vidkazav im: tozh illy, koli priidye popy-eryedu, usye prigotue. ta yak zhye pro lyuds'kogo sina napisano, shcho musit' bagato vin vityerpiti, i budye znyevazhyenii? alye vam kazhu, shcho i illya buv priishov, ta зробили iomu, shcho til'ki khotili, yak pro n'ogo napisano... a koli povyernulis' do uchniv, kolo nikh voni vglyedili byezlich narodu ta knizh-nikov, shcho spyeryechalisya z nimi. i nyegaino vvyes' natovp, yak pobachiv iogo, spolokhnuvsya iz diva, i nazustrich pobig, i stav vitati iogo. i zapitavysya vin ikh: pro shcho spyeryechaetyes' z nimi? i iomu vid-poviv odin iz natovpu: uchityelyu, priviv ya do tye-bye os' sina svogo, shcho dukha nimogo vin mae. a yak vin dye skhopit' iogo, to ob zyeimlyu kidae nim, i vin pinu psukae i zubami skryegochyte ta sokhnye, ya kazav tvoim uchnyu, shchob prognali iogo, ta voni nye zmogli. a vin im u vidpovid' kazhye: o, rodye nye-virnii, doki budu ya z vami? doki vas ya tyerpitimu? privyedit' do myenye iogo! i do n'ogo togo privyeli. i yak til'ki pobachiv iogo, to dukh zaraz zatryas nim. a toi, povalivshis' na zyeimlyu, stav kachatisya ta za-livatisya pinoyu... i vin zapitav iogo bat'ka: yak davno iomu stalosya tsye? toi skazav: iz distinstva. i pochastu kidav vin nim i v ogon', i do vodi, shchob iogo pogubiti. alye koli mozhyesh shcho ti, to zmluis' nad nami, i nam pomozhi! isus zhye iomu vid-kazav: shchodno togo tvogo koli mozhyesh, to tomu, khto virue, vsye mozhlyve! zaraz bat'ko khlop'yati z sliz'mi zakrichav i skazav: viruyu, gospodi, po-mozhi nyedovirstvu moemu! a isus, yak pobachiv, shcho natovp zbigaet'sya, to nyechistomu dukhovii za-kazav, i skazav iomu: dushye nimii i glukhii, tobi ya nakazuyu: viidi z n'ogo, i bil'shye u n'ogo nye vkhod'! i, zakrichavshi ta mitсно zatryasshi, toi viishov. i vin stav, nyemov myertvii, azh bagato-khto stali kazati, shcho pomyer vin... a isus uzayv za ruku iogo ta i pid-viv iogo, i toi ustav. koli zh vin do domu priishov, to uchni pitali iogo samotoyu: chomu mi nye mogli iogo vignati? a vin im skazav: tsyei rid nye vikhodit' inakshye, yak til'ki vid molitvi ta postu. i voni viishli zvuidti, i prokhodili po galilyei. a vin nye khotiv, shchob dovidavysya khto. bo vin svoikh uchniv navchav i kazav im: lyuds'kii sin budye vidanii lyudyam do ruk, i voni iogu vb'yut', alye vbitii, voskryesnye vin tryet'ogo dnya! voni zh nye zrozumili ts'ogo slova, ta boyalis' iogo zapitati. i pribuli voni v kapyernaum. a yak buv vin u domi, to ikh zapitav: pro shcho mirkuvali v dorozhi? i movchali voni, spyeryechal-ysya bo promizh syebye v dorozhi, khto naibil'shii. a

yak siv, to poklikav vin dvanadtsyat'okh, i promoviv do nikh: koli khto buti pyershim bazhae, nyekhai budy naimyenshim iz usikh i sluga vsim! i vzyav vin ditinu, i postaviv ii syeryed nikh. i, obnyavshi ii, vin promoviv do nikh: koli khto v im'ya moe priimye odnye z dityei takikh, toi priimae myenye. khto zh priimae myenye, nye myenye vin priimae, a togo, khto poslav myenye! obizvavsya do n'ogo ivan: uchityelyu, mi bachili odnogo cholovika, yakii z nami nye khodit', shcho viganya im'yam tvويم dyemoniv; i mi zaboronili iomu, bo vin iz nami nye khodit'. a isus vidkazav: nye zaboronyaitye iomu, bo nyemae takogo, shcho im'yam moim chudo zro-biv bi, i zmig bi nyebarom likhosloviti myenye. khto bo nye suproti nas, toi za nas! i koli khto napoit' vas kukhlyem vodi v im'ya moe radi togo, shcho vi khristovi, popravdi kazhu vam: toi nye zgubit' svoei nagorodi! khto zh spokusit' odnogo z malikh tsikh, shcho viryat', to krashchye b takomu bulo, koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochyepiti, ta i kinuti v morye! i koli ruka tvoya spokushae tyebye, viditni ii: krashchye tobi vviiti do zhittya odnorukim, nizh z oboma rukami vviiti do gyeenni, do ognyu nyevgasimogo, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gas-nye ogon'. i koli noga tvoya spokushae tyebye, viditni ii: krashchye tobi vviiti do zhittya odnonogim, nizh z oboma nogami buti vkinyenomu do gyeenni, do ognyu nyevgasimogo, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gasnye ogon'. i koli tvoe oko tyebye spokushae, vibyeri iogo: krashchye tobi odnookim vviiti v tsarstvo bozhye, nizh z oboma ochima buti vkinyenomu do gyeenni ognyennoi, dye ikhnii chyervyak nye vmirae, i nye gasnye ogon'! bo posolit'sya kozhnye ognem, i kozhna zhyertva posolit'sya sil-lyu. sil' dobra rich. koli zh sil' nyesolonoyu stanye, chim popraviti ii? maitye sil' u sobi, maitye i mir mizh soboyu!

10

i, viishovshi zvuidi, vin prikhodit' u zyeimlyu yudyeis'ku, na toi bik iordanu. i znovu zibral-isyu yurbi do n'ogo, i znov vin navchav ikh, zvichaem svoim. i pidiishli fariseyi i spitali, iogo viprobuvuyuchi: chi dozvoljeno cholovikovi družinu svoyu vidpustiti? a vin vidpoviv i skazav im: shcho moisyey zapoviv vam? voni zh vidkazali: moisyey zapoviv napisati lista rozvodovogo, ta i vidpustiti. isus zhye promoviv do nikh: to za vashye zhorstokosyerdyia vin vam napisav otsyu zapovid'. bog zhye z pochatku tvorinnya stvoriv cholovikom i zhinkoyu ikh. pokinye tomu cholovik svogo bat'ka ta matir, i stanut' oboe voni odnim tilom, tim to nyemae vzhye dvokh, alye odnye tilo. tozh, shcho bog sparuvav, lyudina nyekhai nye rozluchue! a vdoma pro tsye uchni znov zapitali iogo. i vin im vidkazav: khto družinu vidpustit' svoyu, ta i odruzhit'sya z inshoyu, toi chinit' pyeryelyub iz nyeyu. i koli družina pokinye svogo cholovika, i viidye zamizh za inshogo, to chinit' pyeryelyub vona. todi poprinosili ditok do n'ogo, shchob vin dotorknuvsya do nikh, uchni zh im dokoryali. a koli spostyerig tsye isus, to oburivsya, ta i promoviv

do nikh: pustit' ditok do myenye prikhoditi, i nye boronit' im, bo takikh tsarstvo bozhye! popravdi kazhu vam: khto bozhogo tsarstva nye priimye, nyemov tye ditya, toi u n'ogo nye vviidye. i vin ikh prigornuv, i poblagosloviv, na nikh ruki poklavshi. i koli virushav vin u put', to shvidko nablizivs' odin, upav pyeryed nim na kolina, i spitavsya iogo: uchityelyu dobrii, shcho robiti myeni, shchob vichnye zhittya vspadkuvat' isus zhye iomu vidkazav: chogo zvyesh myenye dobrim? nikhto nye e dobrii, krim boga samogo. znaesh zapovidi: nye vbiavi, nye chini pyeryelyubu, nye kradi, nye svidkui nyepravdivo, nye krivdi, shanui svogo bat'ka ta matir. a vin vidkazav iomu: uchityelyu, tsye vsye vikonav ya shchye zmalku. isus zhye poglyanuv na n'ogo z lyubov'yu, i promoviv iomu: odnogo brakue tobi: idi, rozprodai, shcho maesh, ta vbogim rozdai, i matimyesh skarb ti na nyebi! potom prikhod' ta i idi vslid za mnoyu, uzyavshi khryesta. a vin zasmutivsya tim slovom, i pishov, zazhurivshi, bo vyelikii maetki vin mav! i poglyanuv dovkola isus, ta i skazav svoim uchnyam: yak tyazhko otim, khto mae bagatstvo, uviiti v tsarstvo bozhye! i uchni zhakhnulis' vid sliv iogo. a isus znov u vidpovid' kazhye do nikh: moi diti, yak tyazhko otim, khto nadiyu kladye na bagatstvo, uviiti v tsarstvo bozhye! vyerbyudovi lyegshye proiti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomo v bozhyye tsarstvo vviiti! a voni zdivuvalisyia duzhye, i kazali odin do odnogo: khto zh todi mozhye spastisyia? isus zhye poglyanuv na nikh i promoviv: nyemozhlyvie tsye lyudyam, a nye bogovi. bo dlya boga mozhlyvie vsye! a pyetro stav kazati iomu: ot usye mi pokinuli, ta i pishli za tobouy slidom. isus vidkazav: popravdi kazhu vam: nyemae takogo, shchob dim polishiv, chi brativ, chi syestyer, abo matir, chi bat'ka, abo diti, chi polya radi myenye ta radi evangyelii, i nye odyerzhav bi v sto raz bil'shye tyepyer, ts'ogo chasu, syeryed pyeryesliduvan', domiv, i brativ, i syestyer, i matyeriv, i dityei, i pil', a v vitsi nastupnomu vichnye zhittya. i bagato-khto z pyershikh stanut' ostannimi, a ostanni pyershimi. buli zh u dorozhi voni, prostuyuchi v erusalim. a isus ishov popyeryedu nikh, azh duzhye voni divuvalis', a ti, shcho ishli vslid za nim, boyalis'. i, vzyavshi znov dvanadtsyat'okh, pochav im rozpovidati, shcho z nim statysya mae: otsye v erusalim mi idyemo, i pyervosvyashchyenikam i knizhnikam vidanii budy sin lyuds'kii, i zasudyat' na smyert' iogo, i poganam iogo vidadut', i nasmikhatsiya budut' iz n'ogo, i budut' plyuvati na n'ogo, i budut' iogo bichuvati, i vb'yut', alye tryet'ogo dnya vin voskryesnye! i pid-khodyat' do n'ogo yakiv ta ivan, sini zyevedyeevi, ta i kazhut' iomu: uchityelyu, mi khochyemo, shchob ti zrobit nam, pro shcho budymo prositi tyebye. a vin ikh pospitav: chogo zh khochyetye, shchob ya vam zrobitv? voni zh vidkazali iomu: dai nam, shchob u slavi tvoii mi sidili pravoruch vid tyebye odin, i livoruch odin! a isus vidkazav im: nye znaetye, chogo prositye. chi zh mozhetye vi piti chashu, shcho ya ii p'yu, i khristitisya khryshchyennyam, shcho ya nim khryshchusya? voni vidkazali iomu: mozhymo. a isus im skazav: chashu, shcho ya ii p'yu, vi pitimyetye, i khryshchyennyam, shcho ya

nim khrishchus', vi okhristityesya. a siditi pravoruch myenye ta livoruch nye moe tsye davati, a komu ugotovano. yak pochuli zh tsye dyesyatvero, to oburilis' na yakova ta na ivana. a isus ikh poklikav, i promoviv do nikh: vi znaetye, shcho ti, shcho vvazhayut' syebye za knyaziv u narodiv, panuyut' nad nimi, a ikhni vyel'mozhi ikh tisinut'. nye tak budye mizh vami, alye khto z vas vyelikim buti khochye, nyekhai budye vin vam za slugu. a khto z vas buti pyershim bazhae, nyekhai budye vsim za raba. bo sin lyuds'kii priishov nye na tye, shchob sluzhili iomu, alye shchob posluzhiti, i dushu svoyu dati na vikup za bagat'okh. i prikholdyat' voni v erikhon. a koli z erikhonu vikhodiv vin razom iz svoimi uchnyami i z byezlichyhu lyudu, sidiv i prosiv pri dorozi slipii vartimyei, sin timyeiv. i, prochuvshi, shcho to isus nazaryanin, pochav klikati ta govoriti: sinu davidiv, isusye, zmluisya nado mnoyu! i svarilis' na n'ogo bagato-khto, shchob movchav, a vin ishchye bil'shye krichav: sinu davidiv, zmluisya nado mnoyu! i spinivsyia isus ta i skazav: poklychite iogo! i klichut' slipogo ta i kazhut' iomu: bud' bad'orii, ustan', vin kliche tyebye. a toi skinuv plashcha svogo, i skochiv iz mistsyia, i pribig do isusa. a isus vidpoviv i skazav iomu: shcho ti khochyesh, shchob zroviv ya tobi? slipii zhye iomu vidkazav: uchityelyu, nyekhai ya prozryu! isus zhye do n'ogo promoviv: idi, tvoya vira spasla tyebye! i toi zaraz prozriv, i pishov za isusom dorogoyu.

11

i koli voni nablzilis' do erusalimu, do vitfagii i vifanii, na olivnii gori, toti vin posilae dvokh uchniv svoikh, i kazhye do nikh: idit' u syelo, yakye pyeryed vami, i, vkhodyachi v n'ogo, vi znaidyete zaraz priv'yazanye oslya, shcho na n'ogo nikhto shchye z lyudyei nye sidav. vidv'yazhit' iogo, i privyedit'. koli zh skazhye khto vam: shcho tsye vi robitye? vidkazhit': gospod' potryebue iogo, i vidishlye iogo syudi zaraz. i voni vidishli, i znaishli tye oslya, shcho priv'yazanye kolo vorit iznadvoru bulo pri dorozi, i vidv'yazali iogo. a dyeyaki z tikh, shcho stoyali tam, skazali do nikh: shcho vi robitye? poshcho oslya vi vidv'yazuetye? voni zh im vidkazali, yak zryeliv im isus, i vid-pushchyeno ikh. i voni privyeli do isusa oslya, i poklali na n'ogo plashchi svoi, a vin siv na n'ogo. bagato zh narodu styelili odyezhu svoyu po dorozi, a inshi styelili dorogoyu zryelen', natyali v polyakh. a ti, shcho ishli pyeryed nim i pozadu, vikrikuvali: osanna! blagoslovyennii, khto idye u gospodne im'ya! blagoslovyennye tsarstvo, shcho nadkhodit', ottsya nashogo david! osanna na visoti! potom vviishov vin do erusalimu, i v khram. a oglyanuvshi vsye, yak godina vzhye piznya bula, vin pishov u vifaniyu z dvanadtsyat'ma. a nazavtra, koli voni viishli z vifanii, vin zgolodniv buv. i, pobachivshi zdalyeka figovyie dyeryevo, vkritye listyami, vin pidiishov, chi nye znaidye na n'omu chogo. i, priishovshi do n'ogo, nye znaishov nichogo, krim listya samogo, nye pora bo na figi bula. i ozvavsya isus i promoviv do n'ogo: shchob bil'shye nikhto tvogo plodu nye z'iv azh poviki! a uchni iogo vsye tye chuli. i priishli voni v erusalim.

a yak vin u khram uviishov, to stav viganyati prodavtsiv i pokuptsiv u khrami, i popyeryevyertav stoli groshominam ta osloni prodavtsyam golubiv. i vin nye dozvol'yav, shchob khto rich yaku nosiv chyeryez khram. i vin ikh navchav i kazav im: khiba nye napisano: dim mii budye domom molitvi v narodiv usikh, vi zh iz n'ogo zrobili pyecheryu rozbiinikiv! i pochuli tsye pyervosvyashcheniki i knizhniki, i shukali, yak iogo pogubiti, bo boyalis' iogo, uveye' bo narod divuvavsyia nautsi iogo. a yak pizno stavalo, voni poza misto vikhodili. a prokhodyachi vrantsi, pobachili figovyie dyeryevo, usokhlye vid koryenya. i, zgdavshi pyetro, govorit' iomu: uchityelyu, glyan' figovyie dyeryevo, shcho proklyav ti, usokhlo! a isus im u vidpovid' kazhye: maitye viru bozhu! popravdi kazhu vam: yak khto skazhye gori tsi: porushsya ta i kin'sya do morya, i nye matimye sumniv u syertsii svoim, alye matimye viru, shcho stanyet'sya tak, yak govorit', to budye iomu! chyeryez tsye govoru vam: usye, chogo vi v molitvi popositye, virtye, shcho odyerzhitye, i spovnit'sya vam. i koli stoitye na molitvi, to proshchaitye, yak maitye shcho proti kogo, shchob i otyets' vash nyebesnyii probachiv vam progrikhi vashi. koli zh nye proshchaitye vi, to i otyets' vash nyebesnyii nye prostit' vam progrikhiv vashikh. i znovu priishli voni v erusalim. koli zh vin u khrami khodiv, poprikhodili pyervosvyashcheniki i knizhniki, i starshini do n'ogo, i skazali iomu: yakoyu ti vladoyu vsye otsye chinish? i khto tobi vladu tsyu dav, shchob ti tsye robiv? a isus vidkazav im: zapitayu i ya vas odnye slovo, i vidpovidaitye myeni, to i ya vidkazhu vam, yakoyu ya vladoyu tsye vsye chinyu. ivanovyie khrishchyennya z nyeba bulo, chi vid lyudyei? vidpovidaitye myeni! voni zh mirkuvali sobi i govorili: koli skazhyemo: iz nyeba, vidkazhye: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: vid lyudyei, to boyalis' narodu, bo vsi vvazhali, shcho ivan buv popravdi prorok. i skazali isusovi v vidpovid': nye znaemo... a isus im vidkazue: to i ya nye skazhu vam, yakoyu ya vladoyu tsye vsye chinyu.

12

i pochav vin u pritchakh do nikh promovlyati: nasadiv buv odin cholovik vinogradnika, murom obgorodiv, vidovbav u n'omu chavilo, bashtu postaviv, i viddav iogo vinaryam, ta i pishov. a pyevnogo chasu poslav vin raba do svoikh vinariv, shchob priinyati chastinu plodu z vinogradnika v tikh vinariv. ta voni skhopili iogo ta i pobili, i vidislali ni z chim. i znovu poslav vin do nikh raba inshogo, ta i togo voni zranili v golovu ta znyevazhili. toti vislav vin inshogo, i togo voni vbili. i bagat'okh ishchye inshikh, nabili odnikh, a odnikh povbivali. i vin mav shchye odnogo, sina ulyublyenogo. naostanok poslav i togo vin do nikh i skazav: posoromlyat'sya sina mogo! a ti vinari mirkuvali sobi: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduimo iogo, i nashoyu spadshchina budyet! i voni skhopili iogo ta i ubili, i vikinuli iogo za vinogradnik... otolz, shcho pan vinogradnika zrobit'? vin pribudyet ta i vigubit' tikh vinariv, i viddast' vinogradnika inshim. chi vi nye chitali v pisanni: kamin', shcho iogo budivnichii vidkinuli, toi narizhnim stav

kamyenyem! vid gospoda stalosya tsye, i divnye vono v ochakh nashikh. i shukali iogo, shchob skhopiti, alye poboyalis' narodu. bo voni zrozumili, shcho pro nikh vin tsyu pritchu skazav. i, lishivshi iogo, vidi-shli. i voni vislali dyeyakikh iz faryseyiv ta irodiyaniv do n'ogo, shchob zloviti na slovi iogo. ti zh priishli ta i govoryat' iomu: uchityelyu, znamo mi, shcho ti spravyedlivii, i nye zvazhaesh zovsim ni na kogo, bo na lyuds'kye oblichchya nye divishsya, a nastavlyaesht na bozhu dorogu pravdivo. chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? davati nam, chi nye davati? a isus, znavshi ikh litsyemirstvo, skazav im: chogo vi myenye viprobovuyete? prinyesit' myeni grish podatkovii, shchob bachiti. i prinyesli voni. a vin kazhye do nikh: chii tsye obraz i napis? ti zh iomu vidkazali: kyesariv. isus todi kazhye v vidpovid' im: viddaitye kyesaryevye kyesaryevi, a bogovi bozhye! i divuvalisy z n'ogo voni... i priishli do n'ogo ti saddukyei, shcho tverdyat', nibi nyema voskryesennyya, i zapitali iogo ta skazali: uchityelyu, moisyey napisav nam: yak pomrye komu brat, i polishit' družinu, a ditini nye lishit', to nyekhai iogo brat viz'mye družinu iogo, ta i vidnovit' nasinnyya dlya brata svogo. bulo sim brativ. i pyershii vzyav družinu i umyer, nye lishivshi dityei. drugii tyezh ii vzyav ta i pomyer, i vin nye lishiv dityei. tak samo i tryetii. i vsi syemyero nye polishili dityei. a po vsikh vmyerla i zhinka. a v voskryesenni, yak voskryesnut' voni, to kotromu iz nikh vona družinoyu budyet? bo syemyero mali za družinu ii. isus im vidkazav: chi vi nye tomu pomilyaetes', shcho nye znyaete ani pisan-nya, ani bozhoi sili? bo yak iz myertvikh voskryesnut', to nye budut' zhyenitis', ani zamizh vikhoditi, alye budut', nyemov angoli ti na nyebi. shchozhdo myertvikh, shcho voskryesnut', chi zh vi nye chitali v moisyeevii knizi, yak pri kushchi skazav iomu bog, promovlayuchi: ya bog avraamiv, i bog isakiv, i bog yakoviv, bo vin e bog nye myertvikh, a zhivikh! tim to vi pomilyaetes' duzhye. a odin iz tikh knizh-nikov, shcho chuv, yak voni spyerechalis', ta bachiv, yak dobre vin vidpovidav im, pristupiv ta i spitavsya iogo: kotra zapovid' pyersha z usikh? isus vidpo-ov: pyersha: slukhai, izrailyu: nash gospod' bog bog edinii. i: lyubi gospoda, boga svogo, usim syert-syem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsim svoim rozumom, i z tsiloi sili svoei! tsye zapovid' pyersha! a druga odnakova z nyeyu: lyubi svogo blizhn'ogo, yak samogo syebye! nyema inshoi bil'shoi zapovididi nad otsi! i skazav iomu knizhnik: dobre, uchitye-lyul! ti popravdi skazav, shcho odin vin, i nyema in-shogo, okrim n'ogo, i shcho lyubiti iogo vsim syert-syem, i vsim rozumom, i vsieyu dushyeyu, i z tsiloi sili, i shcho lyubiti svogo blizhn'ogo, yak samogo sye-bye, tsye vazhlivishye za vsi tsilopalyennyya i zhy-ertvi! isus zhye, pobachivshi, shcho rozumno toi vid-povid' dav, promoviv do n'ogo: ti nyedalyeko vid bozhogo tsarstva! i nikhto nye nasmilyuvavsya vzhye pitati iogo. potomu isus vidpoviv i promoviv, u khrami navchayuchi: yak to knizhniku kazhut', shcho nibi khristos sin davidiv? adzhye toi david svy-atim dukhom skazav: promoviv gospod' gospodyevi moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! sam

david iogo gospodom zvye, yak zhye vin iomu sin? i bagato lyudyei zalyubki iogo slukhali. vin zhye kazav u nautsi svoii: styeryezhit'sya tikh knizhnikiv, shcho lyublyat' u dovghikh odyezhakh prokhodzhuvatys', i priviti na rinkakh, i pyershii lavki v sinagogakh, i pyershii mistysa na priinyattyakh, shcho vdovini khati poidayut', i molyat'sya dovgo napokaz, voni tyazhchye osudzhyennyya priimut'! i siv vin navproti skarbniitsi, i divivs', yak narod midyaki do skarb-nitsi vkidae. i bagato zamozhnikh ukidali bagato. i pidiishla odna voba vdovitsya, i poklala dvi lyepti, tsyebto grish. i poklikav vin uchniv svoikh ta i pro-moviv do nikh: popravdi kazhu vam, shcho tsya vboga vdovitsya poklala naibil'shye za vsikh, khto klav u skarbniitsyu. bo vsi klali vid lishka svogo, a vona poklala z uboztva svogo vsye, shcho mala, svii prozhitok uyves'...

13

i koli vin vikhodiv iz khramu, govorit' iomu odin iz uchniv iogo: podivisy, uchityelyu yakye to kamin-nya ta shcho za budivli! isus zhye do n'ogo skazav: chi ti bachish vyelikii budinki otsi? nye zalishit'sya tut navit' kamin' na kamyni, yakii nye zruinuet'sya! koli zh vin sidiv na olivnii gori, proti khramu, pitali iogo nasamoti pyetro, i yakiv, i ivan, i andrii: skazhi nam, koli stanyet'sya tsye? i yaka budyet oznaka, koli vsye tye vikonatys' mae? isus zhye pochav promov-lyati do nikh: styeryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv. bo bagato-khto priidut' v im'ya moe, kazhuchi: tsye ya. i zvyedut' bagat'okh. i yak pro viini pochuetye vi, i pro voenni chutki, nye lyakaites', bo statys' na-lyezhit' tomu. ta tsye shchye nye kinyets'. bo povs-tanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo, budut' zye-myetrusi mistysami, budyet golod. tsye pochatok tyerpip' porodit'nikh. pil'nuitye zh sami, bo vas na sudi vidavatimut', i bichuvatimut' vas u sinagogakh, i povyedut' do pravityeliv ta do tsariv radi myenye, na svidchyennyya im. alye pyershye evangyeliya musit' buti narodom usim propoviduvana. koli zh vidadut' vas i povyedut', nye turbuitiesya zazdalyegid', shcho vam govorigi, a shcho danye vam budyet tiei godini, to tye govorigit': bo nye vi promovlyatimyete, alye dukh svyatii. i vidast' na smyert' brata brata, a bat'ko dit-inu. i diti povstanut' navproti bat'kiv, i im smyert' za-podiyut'. i za im'ya moe budut' usi vas nyenaviditi. a khto vityerpit' azh do kintsya, toi budyet spasenyi! koli zh vi pobachitye tu gidotu spustoshyennyya, shcho pro nyei zvischav prorok daniil, shcho vona zalyagla, dye nye slid, khto chitae, nyekhai rozumie, todi ti, khto v yudyei, nyekhai v gori vtikayut'. i khto na pokrivli, nyekhai toi nye skhodit', i nyekhai nye vkhodit' uzyati shchos' iz domu svogo. i khto na poli, khai nazad nye vyertaet'sya vzyati odyezhu svoyu. gorye zh vagitnim i tim, khto godue grud'mi, u ti dni! molit'sya zh, shchob nye trapilosya tsye zimoyn! budut' bo ti dni takoyu skorbotoyu, shcho ii nye bulo z pyervopochinu svitu, shcho iogo bog stvoriv, azh dosi, i nye budyet. i koli b gospod' nye vkorotiv buv tikh dniv, nye spaslasya b niyaka lyudina; alye radi vibranikh, kogo vibrav, ukorotiv vin ti dni. todi zh, yak khto skazhye do vas: oto, khristos tut, oto tam,

nye imit' viri. bo povstanut' khristi nyeppravdi, i nyeppravdi proroki, i budut' chinit'i oznaki ta chuda, shchob spokusiti, yak mozna, i vibranikh. alye vi styeryezhit'sya! ya skazav vam usye napyeryed. alye za tikh dnev, po skorboti otii, sontsye zat'mit'sya, i misyats' nye dast' svogo svitla. i zori spadatumut' z nyeba, i sili nyebyesni porushat'sya... i pobachat' todi sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh iz vye-likoyu potugoyu i slavoyu. i todi vin poshlye angoliv i zbyerut' iogo vibranikh vid vitriv chotir'okh, vid krayu zyeimlo do krai-nyeba. vid dyeryeva zh figovogo navchit'sya prikkladu: koli vittya iogo vzhye rozpukuet'sya, i kinyet'sya listya, to znaetye, shcho bliz'ko lito. tak i vi: koli til'ki pobachitye, shcho diest'sya tsye, to znaitye, shcho bliz'ko, pid dyerima. popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya! nyebo i zyeimlya prominut'sya, alye nye minut'sya slova moi! pro dyen' zhye toi chi pro godinu nye znac nikhto: ni angoli na nyebi, ni sin, til'ki otyets'. uvazhaytye, chuvaitye i molit'sya: bo nye znaetye, koli chas toi nastanye! yak toi cholovik, shcho vid'ikhav, i zalishiv svii dim, i dav rabam svoim vladu i kozhnomu pratsyu svoyu, a vorotaryevi zveye-lyv pil'nuvati. tozh pil'nuitye, nye znaetye bo, koli priidye pan domu: uyvechori, chi opivnoch, chi yak pivni spivatimut', chi rankom. shchob vas nye zastav, shcho spitye, koli vyernyet'sya vin nyespodivano. a shcho vam ya kazhu, tye vsim ya kazhu: pil'nuitye!

14

za dva zh dni bula paskha i oprisnoki. a pyer-vosvyashcheniki i knizhniki stali shukati, yak bi pidstupom vzyati iogo ta zabiti. voni govorili: ta nye v svyato, shchob buva kolotnyecha v narodi nye stalas'. koli zh isus buv u vifanii, u domi simona, na prokazu slabogo, i sidiv pri stoli, pidiishla odna zhinka, alyabastrovu plyashyechku mayuchi shchi-rogo nardovogo duzhye tsinnogo mira. i rozbila vona alyabastrovu plyashyechku, i vilila miro na golovu iomu! a dyekhto oburyvalis' mizh soboyu i kazali: nashcho takye marnotratstvo na miro? bo mozna bulo b tsye miro prodati bil'shye, yak za tri sotni dinariiv, i vbogim rozdati. i narikali na nyei. isus zhye skazav: zalishit' ii! chogo prikrisit' ii robitye? vona dobrii uchinok zrobita myeni. bo vbogikh vi maetye zavzhdi z soboyu, i koli skhochyetye, mozhetye im robiti dobro, myenye zh nye postiino vi maetye. shcho mogla, tye zrobita vona: zazda-lyegid' namastila moe tilo na pokhoron... popravdi kazhu vam: dye til'ki tsya evangeliya propovidu-vana budye v tsilomu sviti, na pam'yatku ii budye skazanye i tye, shcho zrobita vona! yuda zh iskar-iots'kii, odin iz dvanadtsyat'okh, podavsva do pyer-vosvyashchenikov, shchob im iogo vidati. a voni, yak pochuli, zradili, i obitsyali iomu sribnyakiv za tye dati. i vin stav vishukuvati, yak bi slushnogo chasu im vidati iogo. a pyershogo dnya oprisnokiv, koli paskhu prinoshyeno v zhyertvu, skazali iomu iogo uchni: kudi khochyesh, shchob pishli i prigotuvati mi tobi paskhu spozhiti? i posilae vin dvokh iz svoikh uchniv, i kazhye do nikh: pidit' do mista, i strinye vas cholovik, shcho nyestimye v glyekovi vodu, to

idit' za nim. i tam, kudi vin uviidye, skazhit' do gospodarya domu: uchityel' pitae: dye kimnata moyu, v yakii ya spozhivu zo svoimi uchnyami paskhu? i vin vam pokazhye vyelikuyu gornitsyu, vistyelyenu ta gotovu: tam prigotuitye dlya nas. i uchni pishli, i do mista priishli, i znaishli, yak vin im skazav, i zachali voni paskhu gotuvati. a koli nastav vyechir, vin prikhodit' iz dvanadtsyat'ma. i yak sidili voni pri stoli i spozhivali, promoviv isus: popravdi kazhu vam, shcho odin z-pomizh vas, yakii spozhivae zo mnoyu, vidast' myenye... voni zachali sumuvati, i odin po odnomu pitati iogo: chi nye ya? a vin im skazav: odin iz dvanadtsyat'okh, shcho v misku machae zo mnoyu... lyuds'kii sin spravdi idye, yak pro n'ogo napisano; ta gorye tomu cholovikovi, shcho vidast' vin lyuds'kogo sina! bulo b krashchye tomu cholovikovi, koli b vin nye rodivsya!... yak voni zh spozhivali, isus uzyav khliv, i poblagosloviv, polamav, i dav im, i skazav: priimit' spozhivaitye, tsye tlo moe! i vzyav vin chashu, i vchinivshi podyaku, podav im, i pili z nyei vsi. i promoviv do nikh: tsye krov moyu novogo zapovitu, shcho za bagat'okh prolivaet'sya. popravdi kazhu vam, shcho vidinni nye pitimu ya vid plodu vinogradnogo do togo dnya, yak novim budu piti iogo v tsarstvi bozhim! a koli vidspivali voni, na goru olivnu pishli. promovlyae todi im isus: usi vi spokusites' noch, tsiei, yak napisano: urazhu pastirya, i rozporoshat'sya vivtsi! po voskryesenni zh svoim ya vas viperyedzhu v galilyei. i vidiz-vavsva do n'ogo pyetro: khoch spokusyat'sya i usi, ta nye ya! isus zhye iomu vidkazav: popravdi kazhu tobi, shcho s'ogodni, tsiei os' noch, pyershye nizh zaspivae pivyen' dvichi, vidryechyeshsya ti trichi vid myenye! a vin shchye sil'nish zapyevnyav: koli b myeni i umyerti z tobroyu, ya nye vidryechusya tye-bye! tak zhye samo skazali i usi... i prikhodyat' voni do mistysyevosti, na im'ya gyefsimaniya, i kazhye vin uchnyam svoim: posid'tye vi tut, poki ya pomolyusya. i, vzyavshi z soboyu pyetra, i yakova ta ivana, vin zachav sumuvati i tuzhiti... i skazav vin do nikh: obgornyena sumom smyertyel'nim dusha moyu! zalishit'sya tut i pil'nuitye! i vin vidiishov trokhi dali, pripav do zyeimli, ta i blagav, shchob, yak mozna, minula iogo tsya godina. i blagav vin: avva-otchye, tobi vsye mozhliveye: pronyesi mimo myenye tsyu chashu!... a protye, nye chogo khochu ya, alye chogo ti... i vyernuvsva, i znaishov ikh, shcho spali, ta i kazhye pyetrovi: simonye, spish ti? odniei godini nye zmig popil'nuvati? pil'nuitye i molit'sya, shchob nye vpasti v spokusu, bad'orii bo dukh, alye nyemichnye tito! i znovu pishov i molivsva, tye samye promovivshi slovo. a vyernu-vshis', iznovu znaishov ikh, shcho spali, bo zvazh-nili im ochi buli. i nye znali voni, shcho iomu vid-kazati... i vyernuvsv' vin utryete, ta i kazhye do nikh: vi shchye dali spitye i spochivaetye? skinchyeno, nadiishla ta godina: u ruki grishnikam os' vidaet'sya sin lyuds'kii!... ustavaitye, khodim, os' nablizivs' mii zradnik... i zaraz, yak vin shchye govoriv, pri-ishov yuda, odin iz dvanadtsyat'okh, a z nim lyudi z myechami ta kiyami vid pyer-vosvyashchenikov, i knizhnikov, i starshikh. a zradnik iogo dav buv znaka im, kazhuchi: kogo ya potsiluyu, to vin, byerit' iogo,

i obyeryezhno vyedit'. i, priishovshi, pidiishov vin nyegaino ta i kazhye: uchityelyu! i potsiluvav iogo... voni zh ruki svoi naklali na n'ogo, i skhopili iogo. a odin iz tikh, shcho stoyali navkolo, myecha vikhopiv ta i rubonuv raba pyervosvyashcheynika, i vidtyav iomu vukho. a isus im promoviv u vidpovid': nye-mov na rozbiinika viishli z myechami ta kiyami, shchob uzyati myenye. ya shchodnya buv iz vami u khrami, navchayuchi, i myenye nye vzali vi. alye, shchob zbulosya pisannya. todi vsi polishili iogo i povtikali... odin zhye yunak, po nagonu zagornyenii u pokrivalo, ishov uslid za nim. i khapayut' iogo. alye vin, pokrivalo pokinuvshi, utik nagii. a is-usa voni povyeli do pyervosvyashcheynika. i ziish-lisya vsi pyervosvyashcheyniki i starshi ta knizhniki. pyetro zh zdalyeka ishov uslid za nim do syeryedini dvoru pyervosvyashcheynika; i sidiv vin iz sluzh-boyu, i grivs' pri ogni. a pyervosvyashcheyniki ta vvyes' sinyedrion shukali posvidchennya na isusa, shchob iomu zapodiyati smyert', i nye znakhodili. bo bagato-khto svidchiv fal'shivo na n'ogo, alye nye bulo zgidnikh svidchyen'. todi dyeyaki vstali, i krivosvid-chili suproti n'ogo i kazali: mi chuli, yak vin gov-oriv: ya zruinuyu tsyei khram rukotvornii, i za tri dni zbuduyu inshii, nyerukotvornii. alye i tak nye bulo ikhne svidchennyya zgidnye. todi vstav naseryedini pyervosvyashcheynik, ta i isusa spitav i skazav: ti nichogo nye vidpovidaesh, shcho svid-chat' voni proti tyebye? vin zhye movchav, i nichogo nye vidpovidav. pyervosvyashcheynik iznovu spi-tav iogo, do n'ogo govoryachi: chi khristos ti, sin blagoslovnyennogo? a isus vidkazav: ya! i pobachi-tye vi sina lyuds'kogo, shcho seditimye po pravitsi sili bozhio, i na khmarakh nyebyesnykh prikhoditimye! rozdyer todi pyervosvyashcheynik odyezhu svoyu ta i skazav: na shcho nam shchye svidki potribni? vi chuli tsyu bogoznyevagu. yak vam zdaet'sya? voni zh usi prisudili, shcho vin umyerti povinyen... todi dyeyaki stali plyuvati na n'ogo, i zakrivati oblichchya iomu, i biti iogo ta kazati iomu: prorokui! sluzhba tyezhi iogo bila po shchokakh... a koli pyetro buv na podvir' nadoli, prikhodit' odna iz sluzhnits' py-ervosvyashcheynika, i yak pyetra vona vglyedila, sh-cho grivysya, podivilas na n'ogo ta i kazhye: i ti buv iz isusom nazaryaninom! vin zhye vidriksya, govory-achi: nye vidayu, i nye rozumiyu, shcho kazhyesh... i viishov nazovni, na pyeryeddvir'ya. i zaspivav todi pivyen'. sluzhnitsya zh, koli iogo vglyedila, stala znov govorit' priyavnim: tsyei iz nikh! i vin znovu vidriksya. nyezabarom zhye znov govorili priyavni pyetrovi: popravdi, ti z nikh, bo ti galilyeyanin. ta i mova tvoya taka sama. a vin stav klyastis' ta bozhitis': nye znayu ts'ogo cholovika, pro yakogo govoritye vi! i zaspivav pivyen' khvili tiei podruge. i zgadav pyetro slovo, shcho isus buv promoviv iomu: pyershye nizh zaspivae pivyen' dvichi, vidrycheyshsya ti trichi vid myenye. i kinuvsya vin, ta i plakati stav...

15

a pyervosvyashcheyniki z starshimi i knizhnikami, ta vvyes' sinyedrion, zaraz urantsi, naradu vchinivshi, zv'yazali isusa, povyeli ta i pilatovi vidali. a pi-

lat zapitavsya iogo: chi ti tsar yudyeis'kii? a vin iomu v vidpovid' kazhye: sam ti kazhyesh... a py-ervosvyashcheyniki mitsno iogo vinuvatili. todi pi-lat znovu iogo zapitav i skazav: ti nichogo nye vid-povidaesh? divis', yak bagato proti tyebye svid-kuyut'! a isus bil'sh nichogo nye vidpovidav, tak sh-cho pilat divuvavsya. na svyato zh vin im vidpuskav buv odnogo iz v'yazniv, kotrogo prosili voni. buv zhye odin, shcho zavsya varavva, uv'yaznyenii ra-zom iz povstantsyami, yak z povstannyya vchinili buli dushogubstvo. koli zh natovp zibravsya, vin stav prositi pilata zrobiti, yak vin zavzhdi robit im. pilat zhye skazav im u vidpovid': khochyetye, vidpushchu vam tsarya yudyeis'kogo? bo vin znav, shcho iogo chyeryez zazdroshchi vidali pyervosvyashcheyniki. a pyervosvyashcheyniki natovp pidmovili, shchob krashchye pustiv im varavvu. pilat zhye promoviv iznov im u vidpovid': a shcho zh ya chinitimu z tim, shcho iogo vi yudyeis'kim tsaryem nazivaetye? voni zh stali krichati znov: rozipni iogo! pilat zhye skazav im: yakye zh zlo vchiniv vin? a voni shchye sil'nishye krichali: rozipni iogo!... pilat zhye kho-tiv dogoditi narodovi, i vidpustiv im varavvu. i vi-dav isusa, zbichuvavshi, shchob rozp'yatii buv. voy-aki zh povyeli iogo do syeryedini dvoru, tsyebto v pryetorii, i tsilii viddli sklikayut'. i voni zodyagali iogo v bagryanitsyu i, splivshi z tyernini vinka, poklali na n'ogo. i vitati iogo zachali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i trostinoyu po golovi iogo bili, i plyuvali na n'ogo. i navkolishki kidalisa ta vklonyalis' iomu... i koli naznushchalisya z n'ogo, znaly z n'ogo bagryanitsyu, i nadili na n'ogo odyezhu iogo. i iogo povyeli, sh-cho rozp'yasti iogo. i odnogo pyeryekhozho, sh-cho z polya vyertavsya, simona kirinyeyanina, bat'ka olyeksandra ta rufa, zmusili, shchob khryesta iomu nis. i iogo privyeli na mistsy golgofu, shcho zna-chit' chyeryepovishchye. i davali iomu piti vina, iz mirroyu zmishanogo, alye vin nye priinyav. i iogo rozp'yali, i podilili odyezhu iogo, kinuvshi zhyeryeb pro nyei, khto shcho viz'mye. bula zh tryetya godina, yak iogo rozp'yali. i buv napisanii napis provini iogo: tsar yudyeis'kii. todi rozp'yato z nim dvokh rozbi-inikov, odnogo pravoruch, i odnogo livoruch iogo. i zbulosya pisannya, shcho kazhye: do zlochintsv iogo zarakhovano! a khto pobich prokhodiv, to iogo likhoslovili, golovami svoimi khitali i kazali: otak! ti, shcho khrama ruinuesh ta za tri dni buduesh, zi-idi iz khryesta, ta spasi samogo syebye! tyezhi i py-ervosvyashcheyniki z knizhnikami gluzuvali i odin do odnogo kazali: vin inshikh spasav, a samogo sye-bye nye mozhye spasti! khristos, tsar izrailiv, nyekhai ziidye tpeyer iz khryesta, shchob pobachili mi ta i uviruvali. navit' ti, shcho razom iz nim buli rozp'yati, nasmikhalisya z n'ogo... a yak shosta godina nastala, to azh do godini dyev'yatoi tyemryava stala po tsilii zyemli. o godini zh dyev'yatoi isus skriknuv golosom guchnim ta i movimov: yeloi, yeloi, lama savakhtani, shcho v pyeryekladi znachit' bozhye mii, bozhye mii, nashcho myenye ti pokinuv? dyekhto zh iz tikh, shcho stoyali navkolo, tsye pochuli i kazali: os' vin klichye illyu! a odin iz nikh pobig, namochiv gubku otstom, nastromiv na trostinu, i davav iomu piti i kazav: chyekaitye, pobachim, chi priidye illya iogo

znyati! a isus skriknuv golosom guchnim, i dukha viddav!... i v khrami zavisia rozdyerlas' nadvoe, vid vyerku azh dodolu. a sotnik, shcho nasuproti n'ogo stoyav, yak pobachiv, shcho vin otak dukha viddav, to promoviv: cholovik tsyei buv spravdi sin bozhii! buli zh i zhinki, shcho divilis' zdalyeka, mizh nimi mariya magdalina, i mariya, mati yakova molodshogo ta iosii, i salomiya, shcho voni, yak vin buv u galilyei, khodili za nim ta iomu prislugovuvali; i inshikh bagato, shcho do erusalimu priishli z nim. a koli nastav vyechir, chyeryez tye, shcho bulo prigotovlyennya, tsyebto pyeryed subotoyu, priishov iosip iz arimatyei, radnik povazhnii, shcho sam spodivavs' tsarstva bozhogo, i smilivo vviishov do pilata, i prosiv tila isusovogo. a pilat zdvivuvavsya, shchob vin mig uzhye vmyerti. i, poklikavshi sotnika, zapitavsya iogo, chi davno vzhye rozp'yatii pomyer. i, diznavshis' vid sotnika, vin podaruvav tilo iosipovi. a iosip kupiv plashchanitsyu, i, znyavshi iogo, obgornuv plashchanitsyeyu, ta i poklav iogo v grobi, shcho v skyeli buv visichyenii. i kamyenya privaliv do mogil'nikh dvyyeryei. mariya zh magdalina i mariya, mati iosieva, divilisy, dye khovaly iogo.

16

yak minula zh subota, mariya magdalina, i mariya yakovova, i salomiya nakupili pakhoshchiv, shchob piti i namastiti iogo. i na svitanku dnya pyershogo v tizhni, yak skhodilo sontsye, do grobu voni pribuli, i govorili odna odnii: khto vidvalit' nam kamyenya vid mogil'nikh dvyyeryei? a zirknuvshi, pobachili, shcho kamin' vidvalyenii; buv zhye vin duzhye vye-likii... i, vviishovshi do grobu, pobachili tam yunaka, shcho pravoruch sidiv, i buv odyagnyenii v bilu odyezhu, i zhakhnulis' voni... a vin promovlyae do nikh: nye zhakhaityes'! vi shukaetye rozp'yatogo, isusa nazaryanina. vin voskryes, nyema iogo tut! os' mistsye, dye iogo pokhovali buli. alye idit', skazhit' uchnyam iogo ta pyetrovi: vin idye v galilyeyu popyeryedu vas, tam iogo vi pobachitye, yak vin vam govoriv. a yak viishli voni, to pobigli vid grobu, bo ikh tryepyet ta strakh obgornuv. i nye skazali nikomu nichogo, bo boyalis'... yak voskryes vin urantsi dnya pyershogo v tizhni, to z'yavivsya naipyershye marii magdalini, iz yakoi buv vignav sim dymoniv. pishovshi vona, povidomila tikh, shcho buli z nim, yaki sumuvali ta plakali. a voni, yak pochuli, shcho zhivii vin, i vona iogo bachila, nye inyalu tomu viri. po ts'omu z'yavivsya vin dvom iz nikh u postati inshii v dorozhi, yak ishli voni na syelo. a voni, yak vyernulisy, inshikh pro tye spovistili, alye nye poviryeno i im. naryeshti, vin z'yavivsya odinadtsyat'om, yak sidili voni pri stoli, i dokoryav im za nyedovirstvo ikhne ta tvyerdosyerda, shcho voni nye inyalu viri tim, khto voskryeslogo bachiv iogo. i kazav vin do nikh: idit' po tsilomu svitovi, ta vs'omu stvorinnyu evangeliyu propoviduitye! khto uvirue i okhristit'sya, budyе spasenyi, a khto nye vvirue zasudzhyenii budyе. a tikh, khto vvirue, suprovoditi budut' oznaki taki: u im'ya moe dymoniv budut' vignoniti, govoritimut' movami novimi, bratimut' zmii; a koli smyertodiinye shcho vip'yut,

nye budyе im shkoditi; klastimut' ruki na khvorikh, i dobre im budyе! gospod' zhye isus, po rozmovi iz nimi, voznissya na nyebo, i siv po bozhii pravitsi. i pishli voni, i skriz' propoviduvali. a gospod' pomagav im, i stvyerdzhuvav slovo oznakami, shcho iogo suprovodili. amin'.

chyerye tye, shcho bagato-khto bralis' skladati opovist' pro spravi, yaki stalis' mizh nami, yak nam ti rozpovili, khto spochatku buli samovidtsyami i slugami slova, tomu i ya, vsye vid pyershoi khvili dokladno rozvidavshi, zabazhav opisati za poryadkom dlya tyebye, visokodostoinii tyeofilye, shchob piznav ti istotu nauki, yakoi navchysya. za dniv tsarya yudyeis'kogo iroda buv odin svyashcheyenik, na im'ya zakharii, z dyennoi chyergi aviya, ta družhina iogo iz dochok aaronovikh, a im'ya ii elisavyeta. i oboe voni buli pravnyedni pyeryed bogom, byezdoganno spovnyayuchi zapovidi i postanovi gospodni. a ditini nye mali voni, bo elisavyeta nyeplidna bula, ta i viku starogo oboe buli. i os' raz, yak u poryadku svoei chyergi vin sluzhiv pyeryed bogom, za zvichaem svyashcheyenstva, zhyeryebkom iomu vipalo do gospodn'ogo khramu vviiti i pokaditi. pid chas zhye kadinnya vsya byezlich narodu molilas' znadvoru. i z'yavivs' iomu angel gospodni, stavshi pravoruch kadil'nogo zhyertivnika. i strivozhivs' zakharii, pobachivshi, i ostrakh na n'ogo napav. a angel do n'ogo promoviv: nye biisya, zakharie, bo pochuta molitva tvoya, i družhina tvoya elisavyeta sina porodit' tobi, ti zh dasi iomu imyennya ivan. i vin budy na radist' ta vtikhu tobi, i z iogo narodzhennya bagato-khto vtishat'sya. bo vin budy vyelikii u gospoda, ni vina, ni p'yankogo napoyu nye pitimye, i napovnit'sya dukhom svyatim shchye z utrobi svoei matyeri. i bagato siniv iz izrailya vin navyernye do ikhn'ogo gospoda boga. i vin sam pyeryed nim budy iti v dukhu i sili illi, shchob syertsya bat'kiv privyernuti do dityei, i nyeslukhnyanikh do mudrosti pravnyednikh, shchob gotovikh lyudyei sporyaditi dlya gospoda. i promoviv zakharii do angola: iz chogo piznayu ya tsye? ya zh starii, ta i družhina moya vzhye pokhilogo viku... a angel prorik iomu v vidpovid': ya gavrail, shcho stoyu pyeryed bogom; myenye poslano, shchob govoriti z zoboyu, i zvis-titi tobi pro tsyu dobru novinu. i zamovknyesh os' ti, i govoriti nye zmozhyesh azh do dnya, koli stanyet'sya tsye, za tye, shcho ti viri nye inyav buv slovam moim, yaki zbudut'sya chasu svogo! a lyudi chyekali zakhariya, ta i divuvalis', chogo zabarivs' vin u khrami. koli zh viishov, nye mig govoriti do nikh, i voni zrozumli, shcho vidinnya vin bachiv u khrami. a vin til'ki znaki im davav, i zalishivsya nimii... i yak dni iogo sluzhbi skinchilis', vin vyvernusya do domu svogo. a pislya tikh dniv zachala iogo družhina elisavyeta, i tailas' p'yat' misyatsiv, kazhuchi: tak dlya myenye gospod' uchiniv za tikh dni, koli zglyanuv-sya vin, shchob znaty narugu moyu mizh lyud'mi! a shostogo misyatsya vid boga buv poslanii angel gavrail u gallyeis'kye misto, shcho iomu na im'ya nazaryet, do divi, shcho zaruchyena z muzhyem bula, na im'ya iomu iosip, iz domu davidovogo, a im'ya divi mariya. i, vviishovshi do nyei, promoviv: radii, blagodatnaya, gospod' iz zoboyu! ti blagoslovlyenna mizh zhonami! vona zh zatrivozhilas' slovom, ta i stala rozdumuvati, shcho b to znachilo tsye privittannya. a angel promoviv do nyei: nye biisya, marie, bo v boga blagodat' ti znaishla! i os' ti v utrobi zachnyesh, i sina

porodish, i dasi iomu imyennya isus. vin zhye budy vyelikii, i sinom vsyevishn'ogo zvaniy, i gospod' bog dast' iomu pryestola iogo bat'ka davida. i povik tsaryuvatimye vin u domi yakova, i tsaryuvannyu iogo nye budy kintsya. a mariya ozvalas' do angola: yak zhye stanyet'sya tsye, koli muzha nye znayu?... i angel promoviv u vidpovid' ii: dukh svyatoi zlynye na tyebye, i vsyevishn'ogo sila obgornye tyebye, chyeryez tye to i svyatyte, shcho narodit'sya, budy sin bozhii! a oto tvoya rodichka elisavyeta i vona zachala v svoii starosti sina, i otsye shosti misyats' dlya nyei, yaku zvut' nyeplidnoyu. bo dlya boga nyema nye-mozhlyvoi zhadnoi ryechi! a mariya promovila: ya zh gospodnya raba: nyekhai budyemyi zgidno z slovom tvoim! i vidiishov angel vid nyei. timi dnyami zibralas' mariya i pishla, pospishayuchi, u girs'ku okolitsyu, u misto yudinye. i vviishla vona v dim zakhariya, ta i pozdorovila elisavetu. koli zh elisavyeta zachala mariin privit, zatripotala ditina v utrobi ii. i elisavyeta napovnilas' dukhom svyatim, i skriknula golosom guchnim, ta i proryekla: blagoslovlyenna ti mizh zhonami, i blagoslovlyennii plid utrobi tvoei! i zvidkilya myeni tsye, shcho do myenye priishla mati mogo gospoda? bo yak til'ki v vukhakh moikh golos privitu tvogo zabriniv, vid radoshchiv zatripotala ditina v utrobi moii! blazhyenna zh ta, shcho povirila, bo spovnit'sya proryechyenye ii vid gospoda! a mariya promovila: vyelichae dusha moya gospoda, i radie mii dukh u bozi, spasi moim, shcho zglyanuv-sya vin na pokoru svoei rabi, bo os' vid chasu ts'ogo vsi rodi myenye za blazhyennu vvazhatimut', bo vyelikye vchiniv myeni potuzhnii! iogo zh imyennya svy-atye, i milist' iogo z rodu v rid na tikh, khto boit'sya iogo! vin pokazue mits' svogo ramyena, rozporoshue tikh, khto pishaet'sya dumkoyu syertsya svogo! vin mogutnikh skidae z pryestoliv, pidiimae pokirlivikh, udovol'nyae golodnikh dobrom, a bagatikh puskae ni z chim! prigornuv vin izrailya, svogo slugu, shchob milist' zgadati, yak prorik buv vin nashim ottsyam, avraamu i nasinnuyu iogo azh poviki! i zalishalas' u nyei mariya shchos' misyatsiv zo tri, ta i vyernu-las' do domu svogo. a elisavyeti nastav chas roditi, i sina vona porodila. i pochuli susidi i rodina ii, shcho gospod' svoyu milist' vyeliku na nyei poslav, ta i utishalisya razom iz nyeyu. i stalosya vos'mogo dnya, priishli, shchob obrizati ditya, i khotili nazvati iogo imyennyam bat'ka iogo zakharii. i ozvalasya mati iogo ta i skazala: ni, nyekhai nazvanii budy ivan! a do nyei skazali: tazh u rodini tvoii nyema zhadnogo, yakii nazvanii buv tim im'yam! i kivali do bat'ka iogo, yak khotiv bi nazvati iogo? poprosivshi zh tablichku, napisav vin slova: ivan imyennya iomu. i vsi divuvalis'. i v tii khvili usta ta yazik rozv'yazalis' iomu, i vin stav govoriti, blagoslovlyayuchi boga! i strakh obgornuv usikh ikhnikh susidiv, i po vsikh vy-erkhovinakh yudyeis'kikh pronyeslasya chutka pro tsye vsye... a vsi, shcho pochuli, rozvazhali u syertsii svoimi ta kazali: chim to budy ditina ot-sya?... i gospodnya ruka bula z nyeyu. iogo zh bat'ko zakharii napovnivsya dukhom svyatim, ta i stav prorokuvati i kazati: blagoslovlyennii gospod', bog izrailiv, shcho zglyanuv-sya i vizvoliv lyud sviit' vin rig spasinnya pidnis nam u domi davida, svogo

slugi, yak buv zapoviv vidviku ustami svyatikh prorokiv svoikh, shcho vid vorogiv nashikh vizvolit' nas, ta z ruki vsikh nashikh nyenavisnikiv, shcho vchinit' vin milist' nashim ottsyam, i budye prigaduvati svii svyatii zapovit, shcho dotrimae i nam tu prislyagu, yakoyu vin prislyagavs' avraamovi, otssy nashomu, shchob mi, vizvolivshis' iz ruki vorogiv, sluzhili byezstrashno iomu u svyatosti i pravynednosti pyeryed nim po vsi dni zhittya nashogo. ti zh, ditino, stanyesh prorokom vsyevishn'ogo, bo budyesh khoditi pyeryed gospodom, shchob dorogu iomu prigotuvati, shchob narodu iogo dati piznati spasynnya u vidpushchyenni ikhnikh grikhiv, chyeryez vyelikye milosyerdya nashogo boga, shcho nim skhid iz visoti nas vidvidav, shchob svititi visim tim, khto pyeryebuvae v tyemryavi i tini smyertyel'nii, shchob spryamuvati nashi nogi na dorogu miru! a ditina rosła, i skriplyalas' na dusi, i pyeryebuvala v pustynakh do dnya svogo z'yavlyennya pyeryed izrailym.

2

i trapilosya timi dnyami, viishov nakaz tsarya avgusta pyeryepisati vsyu zemylyu. tsyei pyeryepis pyershii vidbuvsvya todi, koli vladu nad sirieyu mav kvirinii. i vsi ishli zapisatisya, kozhyen u misto svoe. pishov tyezh i iosip iz galilyei, iz mista nazaryetu, do yudyei, do mista davidovogo, shcho zvyet'sya vyflyeem, bo pokhodiv iz domu ta z rodu davidovogo, shchob iomu zapisatis' iz mariieyu, iz nim zaruchenoyu, shcho bula vagitna. i stalos', yak buli voni tam, to nastav ii dyen' poroditi. i porodila vona svogo pyeryvntsya sina, i iogo spovila, i do yasyel poklala iogo, bo v zaizdi mistysya nye stalo dlya nikh... a v ti storoni buli pastukhi, yakii pil'nuvali na poli, i nichnoi pori vartuvali otaru svoyu. azh os' angol gospodnii z'yavivs' kolo nikh, i slava gospodnya osyayala ikh. i voni pyeryestrashilis' strakhom vyelikim... ta angol promoviv do nikh: nye lyakaityes', bo ya os' blagovishchu vam radist' vyelikyu, shcho stanyet'sya lyudyam usim. bo s'ogodni v davidovim misti narodivsvya dlya vas spasityel', yakii e khristos gospod'. a os' vam oznaka: ditinu spovitu vi znaidyete, shcho v yaslakh lyezhatimye. i os' rapotom z'yavilasya z angolom sila vyelika nyebyesnogo vis'ka, shcho boga khvalili i kazali: slava bogu na visoti, i na zemyli mir, u lyudyakh dobra volya! i stalos', koli angoli vidishli vid nikh v nyebo, pastukhi zachali govorigi odin odnomu: khodim do vi-flyeemu i pobachmo, shcho stalosya tam, pro shcho spovistiv nas gospod'. i priishli, pospishayuchi, i znaisht tam mariyu ta iosipa, ta ditinku, shcho v yaslakh lyezhala. a pobachivshi, rozpovili pro vsye tye, shcho pro tsyu ditinu bulo im zvishchyeno. i vsi, khto pochuv, divuvalis' tomu, shcho im pastukhi govorili... a mariya otsi vsi slova zbyerigala, rozvazhayuchi, u syertsii svoim. pastukhi zh povyernulis', proslavlyayuchi i khvalyachi boga za vsye, shcho pochuli i pobachili, tak yak im bulo skazano. koli zh vipovnilis' visim dyen', shchob obrizati iogo, to isusom nazvali iogo, yak buv angol nazvav, pyershye nizh vin v utrobi zachavsvya. a koli za zakonom

moisyeya minulisya dni ikhn'ogo ochishchyennya, to do erusalimu prinyesli iogo, shchob postaviti iogo pyeryed gospodom, yak u zakoni gospodnim napisano: kozhnye ditya cholovichoï stati, shcho rozkrivae utrobu, mae buti posvyachyenne gospodu, i shchob zhyertvu sklasti, yak u zakoni gospodn'omu skazano, paru gorlichat abo dvoe golubyenyat. i oto buv v erusalimi odin cholovik, iomu imyennya syemyen, lyudina pravynedna ta blagochyestiva, shcho potikhi cheyvak dlya izrailya. i svyatii dukh buv na n'omu. i vid dukha svyatogo iomu bulo zvishchyeno smyerti nye bachiti, pyershye nizh pobachit' khrista gospodn'ogo. i dukh u khram priiprovadiv iogo. i yak vnyesli ditinu isusa bat'ki, shchob za n'ogo vchiniti zvichaem zakonnim, todi vzyav vin na ruki iogo, khvalu bogu viddav ta i promoviv: nini vidpuskaesh raba svogo, vladiko, za slovom tvoim iz mirom, bo pobachili ochi moi spasynnya tvoe, yakye ti prigotuvav pyeryed vsima narodami, svitlo na prosvitu poganam i na slavu narodu tvogo izrailya! i divuvalisya bat'ko iogo i mati tim, shcho pro n'ogo bulo rozpovidzhyenne. a syemyen ikh poblagosloviv ta i prorok do marii, iogo matyeri: os' priznachyenni tsyei bagat'om na padinnnya i ustavannya v izraili, i na znak spyeryechannya, i myech dushu proshie samii zhye tobi, shchob vidkrilis' dumki syerdetsy' bagat'okh! bula i anna prorochitsya, dochka fanuiloza p plyemyeni asirovogo, vona dozhlila do glibokoi starosti, zhivshi z muzhyem sim rokiv vid svogo divuvannya, udova rokiv visimdyesyati i chotir'okh, shcho nye vidluchalas' vid khramu, sluzhachi bogovi vdyen' i vnochi postami i molitvami. i godini tiei vona nadiishla, boga slavila ta govorila pro n'ogo vsim, khto vizvolynennya erusalimu cheyvak. a yak vikonal za zakonom gospodnim usye, to vyvernulis' voni v galilyeyu, do mista svogo nazaryetu. a ditina rosła ta zmitsnyalasya dukhom, nabirayuchis' mudrosti. i blagodat' bozha na nii probuvala. a bat'ki iogo shchorichno khodili do erusalimu na svyato paskhi. i koli mav vin dvanadtsyat' rokiv, voni za zvichaem na svyato pishli. yak dni zh svyata skinchilis' buli, i vyertalis' voni, molodii isus v erusalimi lishivsvya, a iosip ta mati iogo nye znali togo. voni dumali, shcho vin iz podorozhnimi idye; proishli dyen' dorogi, ta i stali shukati iogo pomizh rodichami ta znaiomimi. alye, nye znaishovshi, vyvernulisya v erusalim, ta i shukali iogo. i stalos', shcho tryet'ogo dnya vidshukali u khrami iogo, yak sidiv syeryed uchityeliv, i vislukhuvav ikh, i zapituvav ikh. usi zh, khto slukhav iogo, divuvalisya rozumovi ta iogo vidpovidamy. i yak voni iogo vglyedili, to zdivuvalis', a mati skazala do n'ogo: ditino, chomu tak ti zrobyv nam? os' tvii bat'ko ta ya iz zhurboyu shukali tyebye... a vin im vidkazav: chogo zh vi shukali myenye? khiba vi nye znali, shcho povinno myeni buti v tomu, shcho nalyezhit' moemu otssyevi? ta nye zrozumili voni togo slova, shcho vin im govoriv. i pishov vin iz nimi, i pribuv u nazaryet, i buv im slukhnyani. a mati iogo zbyerigala otsi vsi slova v svoim syertsii. a isus zrostav mudristyu, i vikom ta blagodatyyu, u boga i lyudyei.

u p'yatnadtsyatii rik panuvannya tivyeriya kyesarya, koli pontii pilat panuvav nad yudyeyu, koli v galilyei tyetrarkhom buv irod, a pilip, iogo brat, buv tyetrarkhom ituryei i z'yemli trakhonits'koi, za tyetrarkha lisaniya v avilini, za pyervosvyashcheynikiv anni i kaiyafi bulo bozhye slovo v pustini ivanovi, sinu zakhariya. i vin pyeryeishov usyu z'yemlyu iordans'ku, propoviduyuchi khryshchennya pokayannya dlya proshchennya grikhiv, yak napisano v knizi prorotstva proroka isai: golos togo, khto klichye: u pustini gotuitye dorogu dlya gospoda, rivnyaitye styezhki iomu! nyekhai kozhna dolina napovnit'sya, gora zh kozhna ta prigorok znizit'sya, shcho nyerivnye, nyekhai viprostovuets'ya, a dorogi viboiisti stanut' gladyni'ki, i kozhna lyudina pobachit' bozhye spasynnya! a ivan govoriy do lyudyei, khto prikhodiv, khristititsya v n'ogo: rodye zmiinii, khto navchiv vas tikati vid gn'ovu maibutn'ogo? otozh, uchnit' gidniy plid pokayannya. i nye pochinaitye kazati v sobi: maemo bat'ka avraama. bo kazhu vam, shcho bog mozhye pidnyesti dityei avraamovi z ts'ogo kaminnya. bo vzhye on do korinnya dyeryev i sokira prikladyena: kozhnye zh dyeryevo, shcho dobrogo plodu nye rodit', budyte zrubanye ta do ognyu budyte vkinyenye. a lyudi pitali iogo i govoriли: shcho zh nam robiti? i skazav vin u vidpovid' im: u kogo dvi sorochtsi, nyekhai dast' nyemayuchomu; a khto mae pozhivu, nyekhai robit' tak samo. i prikhodili i mitniki, shchob khristitis' vid n'ogo, i pitali iogo: uchityelyu, shcho mi maemo robiti? a vin im kazav: nye styagaitye nichogo nad tye, shcho vam zvyelyeno. pitali zh iogo i voyaki i govoriли: a nam shcho robiti? i vin im vidpoviv: nikogo nye krivd'tye, ani nye oskarzhaitye fal'shivo, udovol'nyaites' platnyeyu svoeyu. koli zh usi lyudi chyekali, i v syertsyakh svoikh dumali vsi pro ivana, chi to vin nye khristos, ivan vidpovidav usim, kazhuchi: ya khryshchu vas vodoyu, alye idye os' potuzhnishii za myenye, shcho iomu rozv'yazati ryemintsya vid iogo vzuttya ya nyegidniy, vin khristitimye vas svyatyim dukhom i ognem! u rutsi svoii mae vin viyachku, i pyeryechisht' sviit'kii: pshenyitsyu zhyerye do zasivik svoikh, a polovu popalit' uv ogni nyevgasimim. tozh bagato navchav vin i inshogo, zvischayuchi dobru novinu narodovi. a irod tyetrarkh, shcho ivan dokoryav iomu za irodiyadu, družynu brata svogo, i za vsye zlo, yakye zapodiyav buv irod, do vs'ogo dodav ishchye i tye, shcho ivana zamknuv do v'yaznitsi. i stalosya, yak khristilis' usi lyudi, i yak isus, okhristyishis', molivsya, rozkrylosya nyebo, i dukh svyatyi zlinuv na n'ogo v tilyesnomu viglyadi, yak golub, i golos iz nyeba pochuvsya, shcho moviv: ti sin mii uilyublyeni, shcho ya vpodobav tyebye! a sam isus, rozpochinauyuchi, mav rokiv iz tridsyat', buvshi, yak dumano, sinom iosipa, iliya, sina mattatovogo, sina lyeviino, sina myelkhiino, sina yannaevogo, sina iosipovogo, sina mattatievogo, sina amosova, sina naumovogo, sina yeslievogo, sina naggyeevogo, sina maatovogo, sina mattatievogo, sina syemyenievogo, sina iosikhovogo, sina iodaevogo, sina ioananovogo,

sina risaevogo, sina zorovavyelyevogo, sina salati-
ilovogo, sina nirievogo, sina myelkhievogo, sina
addievogo, sina kosamovogo, sina yelmadamovogo,
sina irovogo, sina isuevogo, sina yeliyezzerovogo,
sina iorimovogo, sina mattatievogo, sina lyevievogo,
sina syemyenovogo, sina yudinogo, sina iosipovogo,
sina ioanovogo, sina yeliyakimovogo, sina mye-
lyeaevogo, sina myennaevogo, sina mattataevogo,
sina natamovogo, sina davidovogo, sina essayevogo,
sina ioividovogo, sina voozovogo, sina salaevogo,
sina naassonovogo, sina aminadavogo, sina ad-
minievogo, sina arnievogo, sina yesromovogo, sina
faryesovogo, sina yudinogo, sina yakovlyevogo, sina
isakovogo, sina avraamovogo, sina tarinogo, sina
nakhorovogo, sina syerukhovogo, sina ragavovogo,
sina falyekovogo, sina yevyerovogo, sina salinogo,
sina kainamovogo, sina arfaksadovogo, sina
simovogo, sina noevogo, sina lamyekhovogo, sina
matusalovogo, sina yenokhovogo, sina yaryetovogo,
sina malyelyeilovogo, sina kainamovogo, sina
yenosovogo, sina sitovogo, sina adamovogo, sinom
bozhim.

4

a isus, povnii dukha svyatogo, vyernuvs' z-nad ior-
danu, i dukh na pustinyu iogo poprovadiv. sorok
dyen' tam diyavol iogo spokushav, i za tikh dniv
vin nichogo nye iv, a koli zakinchilis' voni, to vk-
intsi zgolodniv. i diyavol do n'ogo skazav: yaksh-
cho ti sin bozhii, skazhi ts'omu kamyenyevi, shchob
khlibom vin stav! a isus vidpoviv iomu: napisano:
nye khlibom samim budyte zhiti lyudina, alye kozh-
nim slovom bozhim! i vin viviv iogo na goru vi-
soku, i za khvilinu chasu pokazav iomu vsi tsarstva
na sviti. i diyavol skazav iomu: ya dam tobi vsyu ot-
syu vladu ta ikhnyu slavu, bo myeni tsye pyeryedanye,
i ya dayu, komu khochu, ii. tozh koli ti poklonish-
sya pyeryedo mnoyu, to vsye budyte tvoe! i pro-
moviv isus iomu v vidpovid': napisano: gospodyevi
bogovi svoemu vklonyaisya, i sluzhi odnomu iomu!
i poviv iogo v erusalim, i na narizhniku khramu
postaviv, ta i kazhye iomu: yak ti sin bozhii, kin'sya
zvidsi dodolu! bo napisano: vin nakazhye pro tye-
bye swoim angolam, shchob tyebye byeryegli! i voni
na rukakh ponyesut' tyebye, shchob koli nye spitknv
ti ob kamin' svoei nogi! a isus vidkazav iomu v vid-
povid': skazano: nye spokushai gospoda boga svogo!
i diyavol, skinchivshi vsye tsyee spokushuvannya,
vidiishov vid n'ogo do chasu. a isus u sili dukha vy-
ernuvsya do galilyei, i chutka pro n'ogo roznyeslas'
po vsii tii kraini. i vin ikh navchav po ikhnikh sinag-
ogakh, i vsi iogo slavili. i pribuv vin do nazaryetu,
dye buv vikhovani. i zvichaem swoim vin priishov
dnya subotn'ogo do sinagogi, i vstav, shchob chitati.
i podali iomu knigu proroka isai. rozgornuvshi zh
vin knigu, znaishov mistye, dye bulo tak napisano:
na myeni dukh gospodnii, bo myenye vin pomazav,
shchob dobru novinu zvischati vbogim. poslav vin
myenye propoviduvati polonyenim vizvolynnya, a
nyezryachim prozrinnya, vidpustiti na volyu po-
muchyenykh, shchob propoviduvati rik gospodn'ogo
zmiluvannya. i, knigu zgornuvshi, viddav sluzhbi i

siv. a ochi vsikh u sinagozi zvyernulis' na n'ogo. i pochav vin do nikh govorit: s'ogodni zbulosya pisan-nya, yake vi pochuli! i vsi iomu stvyerdzhuvali i di-uvulis' slovam blagodat, shcho linuli z ust iogo. i kazali voni: chi zh to vin nye sin iosipiv? vin zhye promoviv do nikh: vi myeni konchye skazhyete prikazku: likaryu, uzdorov samogo syebe! uchini nye i tut, u vitchizni svoii, shcho stalosya chuli mi u kapyernaumi. i skazav vin: popravdi kazhu vam: zhadyen prorok nye buvae priemni u vitchizni svoii. ta pravdivo kazhu vam: bagato vdovits' pyeryebu-valo za dnyv illi syeryed izrailiya, koli na tri roki i shist' misyatsiv nyebo bulo zachinilosya, tak shcho golod vyelikii nastav buv po vsii tii zyeqli, a illya nye do zhadnoi z nikh nye buv poslanii, til'ki v saryepty sidons'ku do ovdoviloj zhinki. i bagato bulo prokazhyenikh za elisyeya proroka v izraili, alye zhadyen iz nikh nye ochistivsia, krim nyeem-ana siriyantina. i vsi v sinagozi, pochuvshi otsye, py-eryepovnilis' gnyvom. i, vstavshi, voni iogo vignali za misto, i povyeli azh do krayu gori, na yakii ikhne misto bulo pobudovanye, shchob skinitu dodolu iogo... alye vin pyeryeishov syeryed nikh, i vid-dalivsia. i priishov vin u kapyernaum, galilyeis'kye misto, i tam ikh navchav po subotakh. i divu-vals' nautsi iogo, bo slovo iogo bulo vladnye. i buv cholovik u sinagozi, shcho mav dukha nyechistogo dyemona, i vin zakrichav guchnim golosom: akh, shcho nam do tyebye, isusye nazaryanine? te priishov pogubiti nas. ya znayu tyebye, khto ti, bozhii svy-atii... a isus zaboroniv iomu, kazhuchi: zamovchi, i viidi z n'ogo! i, kinuvshi dyemon togo nasyeryed-inu, viishov iz n'ogo, nichogo iomu nye poshkodi-vshi. i vsikh zhakh obgornuv, i pitali voni odin odnogo, kazhuchi: shcho to za nauka, shcho dukham nyechistim nakazue z vladoyu i siloyu, i vikhodyat' voni?... i nyeslasya chutka pro n'ogo po vsikh mist-syakh krayu. a yak viishov vin iz sinagozi, uviishov u dim simona. tyeshcha zh simonova v vyelikii gary-achtsi lyezhala. i prosili za nyei iogo. i, stavshi nad nyeyu, vin zaboroniv tii garyachtsi, i vona polishila ii. i, zaraz ustavshi, tyeshcha im prislugovuvala. koli zh sontsye zakhodilo, to vsi, khto mav yakikh khvorikh na rizni nyedugi, do n'ogo privodili ikh. vin zhye klav svoi ruki na kozhnogo z nikh, ta ikh uzdorovlyav. iz bagat'okh zhye vikhodili i dyemoni, krichachi ta govoryachi: ti sin bozhii! ta vin im zaboronyav, i nye davav govorit, shcho znali voni, shcho khristos vin. koli zh nastav dyen', vin viishov, i podavs' do samotn'ogo mistysya. a lyudi shukali iogo. i pri-ishovshi do n'ogo, iogo zatrimuvali, shchob vid nikh nye vidkhodiv. vin zhye promoviv do nikh: i in-shim mistam ya povinyen zvishchati dobru novinu pro bozhnye tsarstvo, bo na tye myenye poslano. i vin propoviduvav po sinagogakh galilyei.

5

i stalos', yak tisinuvsia natovp do n'ogo, shchob pochuti slovo bozhnye, vin stoyav bilya ozryera gyenis-aryets'kogo. i vin pobachiv dva chovni, shcho stoyali krai ozryera. a ribalki, vidiishovshi vid nikh, poloskali nyevoda. i vin uviishov do odnogo z chovniv, sh-

cho buv simoniv, i prosiv, shchob vin trokhi vid-pliv vid zyeqli. i vin siv, ta i navchav narod iz chovna. a koli pyeryestav vin navchati, promoviv do simona: poplivi na glubin', i zakin'tye na polov svii nyevid. a simon skazav iomu v vidpovid': nastavniku, tsilu nich mi pratsyuvai, i nye vlovili nichogo, ta za slovom tvoim ukinu nyevoda. a zrobivshi ot-sye, voni byezlich ribi nabrali i ikhnii nyevid pochav prorivatsi'... i kivali voni do tovarishiv, shcho buli v drugim chovni, shchob priishli pomogti im. ti pri-ishli, ta i napovnilii obidva chovni, azh stali voni po-topati. a yak simon pyetro tsye pobachiv, to pri-pav do kolin isusovikh, kazhuchi: gospodi, viidi vid myenye, bo ya grishna lyudina! bo vid polovu ribi, shcho zlovili voni, obgornuv zhakh iogo ta i usikh, khto z nim buv, takozh yakova i ivana, siniv zvyevydey-vikh, shcho buli spil'nikami simona. i skazav isus simonovi: nye lyakais', vid ts'ogo chasu ti budyesh loviti lyudye! i voni povityagali na zyeqli chovni, pokinuli vsye, ta i pishli vsld za nim. a yak vin py-eryebuvav v odnomu z mist, os' odin cholovik, uyves' ukritii prokazoyu, isusa pobachivshi, upav nits'ma, ta i blagav iogo, kazhuchi: gospodi, koli khochyesh, ti mozhyyesh ochistiti myenye! a vin ruku prostyag, dotorknuvsya do n'ogo i skazav: khochu, bud' chis-tii! i zaraz iz n'ogo prokaza ziishla... i zvyeliv vin iomu nye kazati nikomu pro tsye. alye idi, pokazhysya svyashchyenikov, i prinyesi za svoe ochishchyennya, yak moysyei nakazav, na svidchyennya im. a chutka pro n'ogo shchye bil'shye pishla, i bagato narodu prikhodilo slukhati ta vzdorovlyatis' vid n'ogo z nye-dugiv svoikh. vin zhye vidkhodiv na mistysye samotne i molivsia. i stalos' odnogo iz dnyv, koli vin navchav, i sidili fariseyi i zakonovchityeli, shcho poshkodil-isa zo vsikh sil galilyei i yudyei ta z erusalimu, a sila gospodnya gotova bula vzdorovlyati ikh, i os' lyudi na lozhi prinyesli cholovika, shcho rozslablyenii buv, i namagalisy vnyesti iogo, i pyeryed nik poklasti. nye znaishovshi zh kudoyu pronyesti iogo z-za narodu, zlizli na dim, i kriz' styelyu spustili iz lozhyem iogo na syeryedinu pyeryed isusa. i, pobachivshi ikhnuyu viru, skazav vin iomu: choloviche, proshchayut'sya tobi grikki tvoi! a knizhniki ta fariseyi pochali mirkuvati i kazati: khto zh otsyei, shcho bogoznyevagu gov-orit? khto mozhyye proshchati grikki, okrim boga samogo?... vidchuvshi zh isus dumki ikhni, promo-viv u vidpovid' im: shcho mirkuetye vi v syertsyakh vashikh? shcho lyegshye: skazati: proshchayut'sya tobi grikki tvoi, chi skazati: ustavai ta i khodi? alye shchob vi znali, shcho sin lyuds'kii mae vladu na zyeqli proshchati grikki, tozh kazhye vin rozslablyenom: kazhu ya tobi: ustavai, viz'mi lozhye svoe, ta i idi u svii dim! i toi zaraz ustav pyeryed nimi, uzyavshi tye, na chomu lyezhav, i pishov u svii dim, proslavlyayuchi boga. i vsikh zhakh obgornuv, i slavili boga voni. i pyeryepovnilis' strakhom, gov-oryachi: divni ryechi s'ogodni mi bachili!... pisllya ts'ogo zh vin viishov, i pobachiv mitnika, na imen-nya lyeviya, shcho sidiv na mitnitsi, ta i promoviv iomu: idi za mnoyu! i, pokinuvshi vsye, toi us-tav, i pishov usld za nim. i spraviv lyevii u svoim domi vyelikii gostinu dlya n'ogo. i buv natovp vye-likii mitnikiv i inshikh, shcho sidili z nim pri stoli.

farisyei zh ta knizhniki ikhni narikali na n'ogo, ta uchnyam iogo govorili: chomu z mitnikami ta iz grishnikami vi iste ta p'etye? a isus vidpoviv i promoviv do nikh: likarya nye potryebuyut' zdorovi, a slabi. nye priishov ya, shchob pravnyednikh klikati do pokayannya, a grishnikh. voni zh vidkazali do n'ogo: chomu uchni ivanovi chasto postyat' ta molyat'sya, takozh i farisyeis'ki, a tvoji spozhivayut' ta p'yut'? isus zhye promoviv do nikh: chi zh vi mozhyetye zmusiti, shchob postili gosti vyesil'ni, poki z nimi shchye e molodii? alye priidut' ti dni, koli zabyerut' molodogo vid nikh, todi i postiti budut' tikh dnyv... rozpoviv zhye i prikazku im: nikhto latki z odyezhi novoi v odyezhu staru nye vstavlyae, a to poderye i novu, a latka z novoi starii nye nadast'sya. i nikhto nye vli-vae vina molodogo v stari burdyuki, a to poprori-vae vino molodye burdyuki, i vino rozillet'sya, i burdyuki propadut'. alye tryeba vlihati vino molodye do novikh burdyukiv. i nikhto, starye pivshi, molodogo nye skhochye, bo kazhye: starye lipshye!

6

i stalos', yak vin pyeryekhodiv lanami, u subotu, iogo uchni zrivali kolossya ta ili, roztyershi rukami. a dyeyaki z farisyeiv skazali: nashcho robitye tye, chogo nye godit'sya robiti v subotu? i promoviv isus im u vidpovid': khiba vi nye chitali toho, shcho zro-biv buv david, koli sam zgolodniv, takozh ti, khto buv iz nim? yak vin uviishov buv do bozhogo domu, i, vzyavshi khlibi pokazni, yakikh isti nye mozhna bulo, til'ki samim svyashcheyenikam, spozhivav, i dav tim, khto buv iz nim? i skazav vin do nikh: sin lyuds'kii gospod' i suboti! i stalos', yak v inshu subotu zaishov vin do sinagogi i navchav, znakhodivsya tam cholovik, shcho pravitsya iomu bula vsokhla. a knizhniki ta farisyei vvezhali, chi v subotu toho nye vzdorovit', shchob znaiti proti n'ogo oskarzhyennya. a vin znav dumki ikhni, i skazav cholovikovi, shcho mav sukhu ruku: pidvyedisya, i stan' posyerye-dini! toi pidvivsya i stav. isus zhye promoviv do nikh: zapitayu ya vas: shcho godit'sya v subotu ro-biti dobre, chi robiti likhye, dushu spasti, chi zgu-bitii? i, pozirnuvshi na vsikh nikh, skazav cholovikovi: prostyanyi svoyu ruku! toi zroviv, i ruka iogo stala zdorovala! a voni pyeryepovnilis' lyutistyyu, i odin z odnim zmovlyalis', shcho robiti z isusom?... i stalos', shcho chasu toho vin viishov na goru molitsiya, i pyeryebuv tsilu nych na molitvi do boga. a koli nas-tav dyen', poklikav vin uchniv svoikh, i obrav iz nikh dvanadtsyat'okh, yakikh i apostolami vin nazvav: si-mona, yakogo i pyetrom vin nazvav, i andriya, brata iogo, yakova i ivana, pilipa i varfolomiya, matviya i khomu, yakova alfievogo i simona, zvanogo zilo-tom, yudu yakovogo, i yudu iskariots'kogo, shcho i zradnikom stav. yak ziishov vin iz nimi, to spinivsya na rivnomu misti, takozh natovp gustii iogo uch-niv, i byezlich lyudyei z usiei yudyei ta z erusalimu, i z primors'kogo tiru i sidonu, shcho poskhodilisya, shchob poslulkhati iogo ta vzdorovit'sya iz nyedugiv svoikh, takozh ti, khto vid dukhiv nyechistikh strazh-dav, i voni vzdorovlyalisya. uvyes' zhye narod na-magavsya bodai dotorknutis' do n'ogo, bo vid n'ogo

vikhodila sila, i vsikh vzdorovlyala. a vin, zvivshi ochi na uchniv svoikh, govoriv: blazhyenni ubogi, tsarstvo bozhye bo vashye. blazhyenni golodni tyepyer, bo vi nagodovani budyetye. blazhyenni zasmuchyeni zaraz, bo vtishityes' vi. blazhyenni vi budyetye, koli lyudi znyenavidyat' vas, i koli prozhyenut' vas, i gan'bitimut', i znyeslavlyat', yak zlye, im'ya vashye za lyuds'kogo sina. radiiitye toho dnya i vyesyeli't'sya, nagoroda bo vasha vvelyika na nyebesakh. bo tak samo chinili prorokam bat'ki ikhni. gorye zh vam, bagatiyam, bo vtikhu svoyu vi zvyhe maetye. gorye vam, tyepyer sitim, bo zaznaetye golodu vi. gorye vam, shcho tyepyer potishaetyesya, bo budyetye vi sumuvati ta plakati. gorye vam, yak usi lyudi pro vas govoritimut' dobre, bo tak samo chinili fal'shivim prorokam bat'ki ikhni! a vam, khto slukhae, ya kazhu: lyubit' svoikh vorogiv, dobro robit' tim, khto nyenavidit' vas. blagoslovlyaitye tikh, khto vas proklinae, i molit'sya za tikh, khto krivdu vam chinit'. khto vdarit' tyebye po schotsi, pidstav iomu i drugu, a khto khochye plashcha tvogo vzyati, nye zaboronyai i sorochki. i kozhnomu, khto v tyebye prosit' podai, a vid toho, khto tvoe zabirae, nazad nye zhada. i yak bazhaetye, shchob vam lyudi chinili, tak samo chinit' im i vi. a koli lyubitye tikh, khto lyu-bit' vas, yakha vam za tye laska? lyublyat' bo i grish-niki tikh, khto ikh lyubit'. i koli dobre chinitye tim, khto dobro chinit' vam, yakha vam za tye laska? bo tye samye i grishniki robyat'. a koli pozichaetye tim, shcho i vid nikh spodivaetyes' vzyati, yakha vam za tye laska? pozichayut' bo i grishniki grishnikam, shchob odyerzhati sti'l'ki zh. tozh lyubit' svoikh voro-giv, robit' dobro, pozichaitye, nye zhduchi nichogo nazad, i vasha za tsye nagoroda vvelyikoyu bude, i sinami vsyevishn'ogo stanyetye vi, dobrii bo vin do nyevdyachnikh i zlikh! bud'tye zh milosyerdni, yak i otyets' vash milosyerdnii! takozh nye sudit', shchob nye sudzhyeno i vas; i nye osudzhuitye, shchob i vas nye osudzhyno; proshchaitye, to prostyat' i vam. davaitye i dadut' vam; miroyu dobroyu, natoptanoyu, strusnutoyu i pyeryepovenyoyu vam u podokol dadut'. bo yakoyu vi miroyu miryaetye, takoyu vidmiryayut' vam. rozpoviv takozh prikazku im: chi zh mozhye voditi slipogo slipii? khiba nye obidva v yamu vpadut'? uchyen' nye bil'shii za vchi-tyelya; alye, udoskonalivshis', kozhyen bude, yak uchityel' iogo. chogo zh v otsi brata svogo ti zaskalku bachish, kolodi zh u vlasnomu otsi nye chuesh? yak ti mozhyesh skazati do brata svogo: dawai, bratye, ya zaskalku viimu iz oka tvogo, sam kolodi, shcho v otsi tvoim, nye vbachayuchi? litsyemirye, viimi py-ershye kolodu iz vlasnogo oka, a potim pobachish, yak viinyati zaskalku z oka brata tvogo! nyema do-brogo dyeryeva, shcho rodilo b zlii plid, ani dyeryeva zlogo, shcho rodilo b plid dobrii. kozhnye zh dy-eryevo z plodu svogo piznaet'sya. nye zbiraayut' bo fig iz tyernini, vinogradu zh na glodu nye rvut'. do-bra lyudina iz dobroi skarbniitsi syertsya dobre vi-nosit', a likha iz likhoi vinosit' likhye. bo chim syert-sye napovnyenye, tye govoryat' usta iogo! shcho zvyetye vi myenye: gospodi, gospodi, ta nye robitye toho, shcho ya govoryu? skazhu vam, do kogo podib-nii usyakii, khto do myenye prikhodit' ta sliv moikh

slukhae, i vikonue ikh: toi podibnii tomu cholovikovi, shcho, buduyuchi dim, vin gliboko vikopav, i osnovu na kamin' poklav. koli zh zлива nastala, voda kinulasya na toi dim, ta odnak nye zmogla zakhitati iogo, bo zbudovaniy dobre vin buy! a khto slukhae ta nye vikonue, toi podibnii tomu cholovikovi, shcho svii dim zbuduvav na zyeqli byez osnovi. i napyerla na n'ogo rika, i zaraz upav vin, i vyelika bula togo domu ruina!

7

a koli vin skinchiv usi slova svoi do narodu, shcho slukhav iogo, to vviishov u kapyernaum. u odnogo zh sotnika tyazhko rab zanyeduzhav, shcho buv dorogii iomu, i vmirati vzhye mav. a koli pro isusa pochuv, to poslav vin do n'ogo yudyeis'kikh tsarshikh, i blagav iogo, shchob priishov, i vzdoroviv raba iogo. voni zh pribuli do isusa, ta i ryevno blagali iogo i govori: vin dostoinii, shchob ti tsye zrobit iomu. bo vin lyubit' narod nash, ta i dlya nas sinagogu postaviv. i pishov isus iz nimi. i koli nyedalyeko vid domu vzhye buv, sotnik druživ poslav, shcho skazati iomu: nye turbuisya, o gospodi, bo ya nyedostoinii, shchob zaishov ti pid strikhu moyu. tomu to i syebye nye vvazhav ya za gidnogo, shchob do tyebye priiti. ta promov til'ki slovo, i rab mii oduzhae. bo i ya lyudina pidvladna, i voyakiv pid soboyu ya mayu; i odnomu kazhu: pidi, to idye vin, a tomu: priidi, i prikholdit', a svoemu rabovi: zrobi tyei i zrobit'. pochuvshi zh take, isus zdvivuvavsya iomu, i, zvyernuvshis' do natovpu, shcho ishov slidkom za nim, promoviv: kazhu vam: navit' syeryed izrailya ya nye znaishov buv takoi vyelikoi viri! a koli poslantsi povyernulis' dodomu, to znaishli, shcho oduzhav toi rab! i stalos', nastupnogo dnya vin vidpravivs' u misto, shcho zvyet'sya nain, a z nim ishli uchni iogo ta bagato narodu. i os', yak do brami mis'koi nablizivsya vin, vinosili vmyerlogo, odinaka v svoei matyeri, shcho vdovoyu bula. i z nyeyu buv natovp vyelikii iz mista. yak gospod' zhye pobachiv ii, to zmilosyerdivs' nad nyeyu, i do nyei promoviv: nye plach! i vin pidiishov, i dotorknuvsya do mar, nosii zh zupinilis'. todi vin skazav: yu-nachye, kazhu tobi: vstan'! i myertvii ustav, i pochav govoriti. i iogo vin viddav iogo matyeri. a vsikh ostrakh proinyav, i boga khvalili voni i govorili: vye-likii prorok z'yavivsya mizh nami, i zglyanuvsvya bog nad narodom svoim! i roziishlasya tsa chutka pro n'ogo po tsilii yudyei, i po vsii ti kraini. pro vseye zh tye spovistili ivana uchni iogo. i poklikav ivan dvokh iz uchniv svoikh, i poslav ikh do gospoda z zapitom: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? a muzhi, priishovshi do n'ogo, skazali: ivan khristi-tyel' poslav nas do tyebye, pitayuchi: chi ti toi, khto mae priiti, chi chyekati nam inshogo? a samye todi bagat'okh uzdoroviv buv vin vid nyedugiv i muk, i vid dukhiv zlikh, i slipim bagat'om vyernuv zir. i promoviv isus im u vidpovid': idit', i pyeryekazhit' ivanovi, shcho vi bachili i chuli: slipi prozriyavut', krivi khodyat', ochishchuyut'sya slabi na prokazu, i chuyut' glukhi, voskryesayut' pomyerli, ubogim zvischchaet'sya dobra novina. i blazhyennii, khto chy-eryez myenye spokusi nye matimye! a koli vidiishi

poslantsi ivanovi, vin pochav govoriti pro ivana nar-odovi: na shcho vi divitis' khodili v pustinyu? chi na ochyeryet, shcho vityer goidaie iogo? ta na shcho vi divitis' khodili? mozhye na cholovika, u m'yaki shati odyagnyenogo? adzhyezh ti, khto odyagaet'sya slavno, i rozkishno zhyive, po palatakh tsars'kikh. na shcho zh vi khodili divitis'? na proroka? tak, kazhu vam, navit' bil'shye, anizh na proroka. tsye toi, shcho pro n'ogo napisano: os' pyeryed oblichchya tvoe posila-lyu svogo poslantsya, yakii pyeryed toboyu dorogu tvoyu prigotue! kazhu vam: mizh narodzhyneni vid zhinok nyema bil'shogo ponad ivana. ta naimyenshii u bozhomu tsarstvi toi bil'shii za n'ogo. i vsi lyudi, shcho slukhali, i mitniki viznali bozhu volyu za slushnu, i okhristilis' ivanovim khristishyennym. a farisyei i zakonniki vidkinuli bozhu volyu pro syebye, i nye khristilis' vid n'ogo. i promoviv gospod': do kogo zh upodoblyu lyudyei ts'ogo rodu? i do kogo podobni voni? podobni voni do ditiei, shcho na rinku sidyat' i odin odnogo klichut' ta kazhut': mi vam grali buli, a vi nye tantsyuvali, mi spivali vam zhalibno, ta nye plakali vi... bo priishov ivan khristityel', shcho khliba nye ist' i vina nye p'e, a vi kazhyetye: mae vin dye-mona. priishov zhye sin lyuds'kii, shcho ist' i p'e, a vi kazhyetye: cholovik tsyei lasun i p'yanitsya, vin priyatel' mitnikiv i grishnikiv. i vipravdalasya mudrist' usima svoimi dilami. a odin iz farisyev provis iogo, shchob spozhiv vin iz nim. i, priishovshi do domu togo farisyeya, vin siv pri stoli. i os' zhinka odna, shcho bula v misti, grishnitsya, yak dialynas', shcho, vin u farisyevim domi zasiv pri stoli, alyabas-trovu plyashyechku mira prinyesla, i pripavshi do nig iogo zradu, plachuchi, pochala oblivati sliz'mi iomu nogi, i volossyam svoim vitirala, nogi iomu tsiluvala ta mirom mastila... pobachivshi tsye, farisyei, shcho poklikav iogo, mirkuvav sobi, kazhuchi: koli b buv vin prorok, vin bi znay, khto ot i yaka zhinka do n'ogo torckaet'sya, bozh to grishnitsya! i ozvavsya isus ta i govorit' do n'ogo: mayu, simonye, dyesh-cho skazati tobi. a toi vidkazav: kazhi, uchityelyu. i promoviv isus: buli dva borzhniki v odnogo viri-itylya; odin buv vinyen p'yatsot dinariu, a drugi p'yatdyesyat. yak voni zh nye mogli zaplatiti, prostiv vin obom. skazhi zh, kotrii iz nich bil'shye polyub-it' iogo? vidpoviv simon, govoryachi: dumayu, toi, komu bil'shye prostiv. i skazav vin iomu: rozsu-div ti pravdivo. i, obyernuvshis' do zhinki, vin pro-moviv do simona: chi ti bachish tsyu zhinku? ya pribuv u tvii dim, ti na nogi moi nye podav i vodi, a vona okropila sliz'mi moi nogi i obtyerla volossyam svoim. potsilunku nye dav ti myeni, a vona, vidkoli vviishov ya, moi nogi tsilue nyevpinno. golovi ti moei olivoyu nye namastiv, a vona mirom nogi moi namastila... os' tomu govoryu ya tobi: chislyenni grikhi ii proshcheyeni, bo bagato vona polyubila. komu zh malo proshchae't'sya, takii malo lyubit'. a do nyei pro-moviv: proshchayut'sya tobi grikhi! a ti, shcho sidili z nim pri stoli, pochali gomoniti pro syebye: khto zh tsye takii, shcho proshchae i grikhi? a do zhinki skazav vin: tvoya vira spasla tyebye, idi z mirom sobi!

i stalos', shcho vin pislya togo prokhodiv mistami ta syelami, propoviduyuchi ta zvischayuchi dobru novinu pro bozhnye tsarstvo. iz nim dvanadtsyat' buli, ta dyekhto z zhinok, shcho buli vzdorovlyeni vid zlikh dukhiv i khvorob: mariya, magdalinoyu zvana, shcho z nyei sim dyemoniv viishlo, i ivanna, družhina khudzi, uryardnika irodovogo, i susanna, i inshikh bagato, shcho maetkom svoim im sluzhili. i, yak zibralos' bagato narodu, i z mista do n'ogo poprikhodili, to vin promovlyati stav pritcheyu. os' viishov siyach, shchob posiyati zyerno svoje. i, yak siyav, upalo odnye krai dorogi, i bulo povitoptuvanye, a ptakhi nyebyesni iogo povidz'obuvali. druge zh upalo na grunt kam'yanisti, i, ziishovshi, usokhlo, nye malo bo vogkosti. a inshye upalo mizh tyeryen, i vignavsa tyeryen, i iogo poglushiv. inshye zh upalo na dobruyu zyeimlyu, i, ziishovshi, urodilo stokrotno. tsye skazavshi, zaklikav: khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae! zapitali zh iogo iogo uchni, govoryachi: shcho viznachae tsya pritcha? a vin vidkazav: vam dano piznati taemnitsi bozhogo tsarstva, a inshim u pritchakh, shchob divilis' voni i nye bachili, slukhali i nye rozumili. os' shcho oznachae tsya pritcha: zyerno tsye bozhnye slovo. a kotri krai dorogi, tsye ti, khto slukhae, alye potim prikhodit' diyavol, i zabirae slovo z ikhn'ogo syertsya, shchob nye vviruvati i nye spaslysa voni. a shcho na kam'yanistomu gruntu, tsye ti, khto til'ki pochue, to slovo priimaе z radisty; ta koryenya nye mayut' voni, viruyut' dochasno, i za chas viprobouvannya vidpadayut'. a shcho vvalo mizh tyeryen, tsye ti, khto slukhae slovo, alye, khodyachi, buvayut' pridushyeni klopotami, ta bagatstvom, ta zhitt'ovimi rozkoshami, i plodu voni nye dayut'. a tyе, shcho na dobrii zyeimli, tsye oti, khto yak slovo pochue, byeryezhye iogo v shchiromu i dobromu syertsy, i plid prinosyat' voni v tyerpyelivosti. a svitla zasyvchenogo nikhto nye pokrivae posudinoyu, i nye stavit' pid lizhko, alye stavit' iogo na svichnik, shchob bachili svitlo, khto vkhodit'. nyemae nichogo zakhovanogo, shcho nye viyavit'sya, ni taemnogo, shcho vono nye piznaet'sya, i nye viidye nayav. tozh pil'nuitye, yak slukhaet'ye! bo khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zabyyet'sya vid n'ogo i tyе, shcho, zdaet'sya iomu, nibi mae. do n'ogo zh priishli buli mati i brati iogo, ta chyeryez narod nye mogli dostupitis' do n'ogo. i spovistili iomu: tvoya mati i brati tvoi on stoyat' os'toron', i bazhayut' pobachiti tyebye. a vin vidpoviv i promoviv do nikh: moya mati i brati moi tsye ti, khto slukhae bozhnye slovo, i vikonne! i stalos', odnogo z tikh dnv uviihov vin do chovna, a z nim iogo uchni. i skazav vin do nikh: pyeryeplin'mo na drugii bik ozyera. i vidchalili. a koli voni plinuli, vin zasnuv. i znyalasya na ozyeri burya vyelika, azh voda zalivati ikh stala, i buli v nyebyezpyetsi voni. i voni pidiishli, i rozbudili iogo ta i skazali: uchityelyu, uchityelyu, ginyemo! vin zhye vstav, nakazav buri i khvilyam, i voni vshchukhnuli, i tisha nastala! a do nikh vin skazav: dyе zh vasha vira? i divuvalis' voni, pyeryestrashyeni, i govoriли odin do odnogo: khto zh tsye takii, shcho vitram i vodi vin

nakazue, a voni iogo slukhayut'? i voni priplivli do zyeiml gadarins'koi, shcho navproti galilyei. i, yak na zyeimlyu vin viishov, pyeryestriv iogo odin cholovik iz mista, shcho dovgi roki mav vin dyemoniv, nye vdyagavsa v odyezhu, i myeshkav nye v domi, a v grobakh. a koli vin isusa pobachiv, to zakrichav, povaliys' pyeryed nim, i golosom guchnim zaklikav: shcho do myenye tobi, isusye, sinu boga vsyevishn'ogo? blagayu tyebye, nye much myenye! bo zvyeliv vin nyechistomu dukhovi viiti z lyudini. dovгии chas vin khapav buv iogo, i v'yazali iogo lantsyugami i kaidanami, i styeryegli iogo, alye vin rozrivav lantsyugi, i dyemon gnav po pustini iogo. a isus zapitavsa iogo: yak tobi na im'ya? i toi vidkazav: lyegion, bo bagato vviishlo v n'ogo dyemoniv. i blagali iogo, shchob vin im nye zvyeliv iti v byezodnyu. passya zh tam na gori gurt vyelikii svinyei. i prosilisyа dyemoni ti, shchob dozvoliv piti im u nikh. i dozvoliv vin im. a yak dyemoni viishli z togo cholovika, to v svinyei uviishli. i chyeryeda kinulas' iz kruchi do ozyera, i potopilas'. pastukhi zh, yak pobachili tyeе, shcho stalos', povtikali, ta v misti i po syelakh zvistili. i viishli pobachiti, shcho stalos'. i priishli do isusa i znaishli, shcho toi cholovik, shcho dyemoni viishli iz n'ogo, sidiv pri nogakh isusovikh vdyagnenyii ta pri umi, i polyakalis'... samovidtsi zh im rozpovili, yak viduzhav toi bisnuvatii. i vyvyes' narod gadarins'kogo krayu stav blagati iogo, shchob pishov vin vid nikh, vyelikii bo strakh obgornuv ikh. vin zhye do chovna vviishov i vyernuvsa. a toi cholovik, shcho dyemoni viishli iz n'ogo, stav blagati iogo, shchob buti pri n'omu. ta vin vidpustiv iogo, kazhuchi: vyernisyа do domu svogo, i rozpovizh, yak ryechi vyelikii vchiniv toi bog! i toi pishov, i po tsilomu mistu zvistiv, yak ryechi vyelikii dlya n'ogo isus uchiniv! a koli povyernuvsa isus, to lyudi iogo priinylali, bo vsi chyekali iogo. azh os' prishov muzh, yair na im'ya, shcho buv starshim sinagogi. vin pripav do isusovikh nig, ta i stav blagati iogo zavitati do domu iogo. bo vin mav odinachku dochku, roktiv dyes' iz dvanadtsyat', i vmirala vona. a koli vin ishov, narod tishuv iogo. a zhinka odna, shcho dvanadtsyat' roktiv khvoroyu na krovotyechu bula, shcho nikhto vzdoroviti nye mig ii, pidiishovshi zzadu, dotorknulas' do krayu odyezhi iogo, i khvili tiei spinilasyа ti krovotyecha! a isus zapitav: khto dotorknuvsa do myenye? koli zh vidmovlyalisya vsi, to pyetro vidkazav: uchityelyu, narod kolo tyebye on tovpit'sya i tisyne. isus zhye promoviv: dotorknuvs' khtos' do myenye, bo ya vidchuv silu, shcho viishla z myenye... a zhinka, pobachivshi, shcho vona nye vtailas', tryasuchis', pidiishla ta i upala pyeryed nim, i priznalasya pyeryed usima lyud'mi, chomu dotorknulas' do n'ogo, i yak khvili tiei oduzhala. vin zhye promoviv do nyei: dochko, tvoya vira spasla tyebye; idi z mirom sobi! yak vin shcheye promovlyav, prikhodit' os' vid starshini sinagogi odin ta i govorit': dochka tvoya vmyerla, nye turbui zhye uchityelya! isus zhye, pochuvshi, iomu vidpoviv: nye lyakais', til'ki virui, i budye spasyna vona. priishovshi zh do domu, nye pustiv vin nikogo z soboyu vviiti, krim pyetra, ta ivana, ta yakova, ta bat'ka divchati, ta maty-eri. a vsi plakali ta golosili za nyeyu... vin zhye pro-

moviv: nye plachtye, nye vmyerla vona, alye spit'! i nasmikhalisya z n'ogo, bo znali, shcho vmyerla vona. a vin uzyav za ruku ii ta i skriknuv, govoryachi: divchatko, vstavai! i vyernuvysya ii dukh, i khvili tiei vona ozhlila... i zvyeliv dat' ii isti. i zdivuvalis' bat'ki ii. a vin nakazav im nikomu nye rozpovidati, shcho stalos'.

9

i sklikav vin dvanadtsyat'okh, i dav im silu ta vladu nad usima dyemonami, i vzdorovyhati nyedugi. i poslav ikh propoviduvati tsarstvo bozhye ta vzdorovyhati nyeduzhikh. i promoviv do nikh: nye byerit' nichogo v dorogu: ani palitsi, ani torbi, ni khliba, ni sribla, ani maitye po dvoe ubran'. i v yakii dim uvidyetye, zostavaiysya tam, i zvidti vidkhod'tye. a yak khto vas nye priimye, to, vikhodyachi z mista togo, obtrusit' vid nig vashikh porokh na svidchyennya suproti nikh. i viishli voni, ta i khodili po syelakh, zvischayuchi dobru novinu ta vsyudi vzdorovyayuchi. a irod tyetrarkh prochuv usye, shcho stalos' bulo, i vagavysya, bo dyekhto kazali, shcho Ivan tsye iz myertvikh ustav, a inshi, shcho illya to z'yavysya, a znov inshi, shcho ozhov tsye odin iz starodavnikh prorokiv. todi irod skazav: ivanovi styav ya golovu; khto zh otsyei, shcho ya chuyu pro n'ogo ryechi taki? i vin namagavysya pobachiti iogo. a koli povyernulis' apostoli, vin rozpovili iomu, shcho zrobili. i vin ikh uzyav, ta i pishov samotoyu na mistyshe byezlyudnye, bilya mista, shcho zvyet'sya vifsaida. a yak lyudi dovidalisya, to pishli vslid za nim. i vin ikh priinyav, i rozpovidav im pro bozhye tsarstvo, ta tikh uzdorovyav, khto potryebuvav uzdorovyennya. a dyen' stav skhilyatisya. i dvanadtsyatyero pidiishli ta i skazali iomu: vidpusti vzhye lyudyei, nyekhai voni idut u dovkolishni syela i osyeli spochiti i zdobuti pozhivi, bo mi tut u mistsi byezlyudnomu! a vin im skazav: daitye isti im vi. voni zh vidkazali: nyemae v nas bil'shye, yak p'yatvero khliba i dvi ribi. khiba pidymo ta kupimo pozhivi dlya vs'ogo narodu ts'ogo. bo bulo cholovikiv dyes' tisyach iz p'yat'. i skazav vin do uchniv svoikh: rozsadit' ikh ryadami po p'yatidyeyati. i zrobili otak, i vsikh ikh rozsadili. i vin uzyav p'yat' khlিবiv ta dvi ribi, spoglyanuv na nyebo, poblagosloviv ikh, i polamav, i dav uchnyam, shchob klali narodovi. i vsi ili i nasitilis'! a z kuskiv pozostalikh zibrali dvanadtsyat' koshiv... i stalos', yak nasamoti vin molivysya, z nim uchni buli. i spitav vin ikh, kazhuchi: za kogo myenye lyudi vvazhayut? voni zh vidpovili ta skazali: za ivana khristityelya, a ti za illyu, a inshi, shcho voskryes odin iz davnikh prorokiv. a vin zapitav ikh: a vi za kogo myenye maitye? pyetro zh vidpoviv ta skazav: za khrista bozhogo! vin zhye im zakazav, i zvyeliv nye kazati nikomu pro tsye. i skazav vin: sinovi lyuds'komu tryeba bagato strazhdati, i iogo vidtsurayut'sya starshi, i pyervosvyashcheniki, i knizhniki, i budye vin ubittii, alye tryef'ogo dnya vin voskryesnye! a do vsikh vin promoviv: koli khochye khto iti vslid za mnoyu, khai zryechyet'sya samogo syebye, i khai viz'mye shchodyenno svogo khryesta, ta i za mnoyu idye. bo khto khochye dushu svoyu

zbyeryegti, toi pogubit' ii, a khto radi myenye zgubit' dushu svoyu, toi ii zbyeryezhye. yaka zh korist' lyudini, shcho zdobudye vvyes' svit, alye zana-pastit' chi zgubit' syebye? bo khto budyemyenye ta moei nauki soromitysya, togo posoromit'sya takozh sin lyuds'kii, yak priidye u slavi svoii, i otchii, i svy-atikh angoliv. pravdivo zh kazhu vam, shcho dyeyaki z tut-o priyavnikh nye skushtuyut' smyerti, azh poki nye pobachat' tsarstva bozhogo. i stalos' pislya otsikh sliv dniv za visim, uzyav vin pyetra, i ivana, i yakova, ta i pishov pomolitis' na goru. i koli vin molivysya, to viglyad litsya iogo pyeryeobrazivysya, a odyezha iogo stala bila i bliskucha. i os' dva muzhi z nim rozmovlyali, buli to moiseyi ta illya, shcho z'yavilisya v slavi, i govoreli pro kinyets' iogo, yakii v erusalimi vin mav dokinchiti. a pyetro ta priyavni z nim buli zmoryeni snom, alye, probudivshis', bachili slavu iogo i obokh muzhiv, shcho stoyali pri n'omu. i stalos', yak iz nim rozluchalis' voni, to promoviv pyetro do isusa: uchityelyu, dobrye nam buti otut! postavmo zh otut tri shatri: zadlya tyebye odnye, i moiseyiu odnye, i odnye dlya illi! vin nye znav, shcho govorit'... a yak vin govorev tsye, nasunula khmara ta ikh zaslonila. i voni polyakalis', yak stali ti vkhoditi v khmaru. i pochuvysya os' golos iz khmari, yakii promovlyav: tsye sin mii ulubylenii, iogo slukhaiytesya! a koli otsyei golos lunav, isus sam pozostavysya. a voni promovchali, i nikomu nichogo tikh dniv nye kazali, shcho bachili. a nastupnogo dnya, yak spustilis' z gori, pyeryestriv iogo natovp vyelikii. i zakrichav os' odin cholovik iz narodu i skazav: uchityelyu, blagayu tyebye, zglyan'sya nad sinom moim, bo odinak vin u myenye! a oto dukh khapae iogo, i vin naglo krichit', i tryase nim, azh toi pinu puskae. i, vimuchivshi vin iogo, nasilu vidkhodit'. i uchniv tvoikh ya blagav iogo vagnati, ta voni nye zmogli. a isus vidpoviv i promoviv: o, rodye nyevirnii i rozbyeshchenii, doki budu ya z vami, i tyerpitimu vas? privyedi svogo sina syudi! a yak toi ischye ishov, dyemon kinuv iogo ta zatryas. ta isus zakazav tomu dukhu nyechistomu, i vzdoroviv ditinu, i viddav ii bat'kovi ii. i vsi divuvalisya vyelikii bozhii! a yak usi divuvalis' us'om, shcho chiniv buv isus, vin promoviv do uchniv svoikh: vkladit' do vukh svoikh tsi os' slova: lyuds'kii sin budy vidanii lyudyam do ruk... protye nye zrozumili voni ts'ogo slova, bulo bo zakritye vid nikh, shchob iogo nye zbagnuli, ta boyalis' iogo zapitati pro tsye slovo. i priishlo im na dumku: khto b naibil'shii z nikh buv? a isus, dumku syertsya ikh znavshi, uzyav ditinu, i postaviv ii bilya syebye. i promoviv do nikh: yak khto priimye ditinu otsyu v im'ya moe, myenye vin priimae, a yak khto myenye priimye, priimae togo, khto poslav myenye. khto bo naimeyshii mizh vami vsima, toi vyelikii! a ivan vidpoviv i skazav: uchityelyu, mi bachili odnogo cholovika, shcho im'vam tvoim dyemoniv viganav, i mi zaboronili iomu, bo vin z nami nye khodit'. isus zhye iomu vidkazav: nye zaboronyaitye, bo khto nye proti vas, toi za vas! i stalos', koli dni voznyesyennya iogo nablizhalis', vin postanoviv piti v erusalim. i vin poslantsiv vislav pyeryed soboyu. i pishli voni, ta i pribuli do syela samaryans'kogo, shchob nochivlyu iomu prigotoviti. a ti nye priinyali iogo, bo ishov vin u napryami erusal-

imu. yak pobachili zh tye uchni yakiv i ivan, to skazali: gospodi, khochyesh, to mi skazhyemo, shchob ogon' ziishov z nyeba ta vinishchiv ikh, yak i illya buv zrobyv. a vin obyernuvsva do nikh, im doko- riv ta i skazav: vi nye znaetye, yakogo vi dukha. bo sin lyuds'kii priishov nye gubit' dushi lyuds'ki, a spasati! i pishli nye v inshye syelo. i stalos', yak dorogoyu ishli, skazav buv do n'ogo odin: ya pidu za toboyu, khoch bi kudi ti pishov. isus zhye iomu vidkazav: mayut' nori lisitsi, a gnizda nyebyesni ptashki, sin zhye lyuds'kii nye mae nidy i golovi prikhiliti! i promoviv do dru- gogo vin: idi za mnoyu. a toi vidkazav: dozvol' myeni pyershye piti, i bat'ka svogo pokhovati. vin zhye iomu vidkazav: zostav myertvim khovati myertsiv svoikh. a ti idi ta vzhichai tsarstvo bozhye. a inshii skazav buv: gospodi, ya pidu za toboyu, ta dozvol' myeni py- ersh poproschchatis' iz svoimi domashnimi. isus zhye promoviv do n'ogo: nikhto z tikh, khto kladye svoyu ruku na pluga ta nazad oziraet'sya, nye nadaet'sya do bozhogo tsarstva!

10

pislya togo pryznachiv gospod' i inshikh simdyesyat, i poslav ikh po dvokh pyeryed syebe do kozhnogo mista ta mistsya, kudi sam mav iti. i promoviv do nikh: khoch zhnyvo vyelikye, ta robitnikiv malo; tozh blagaitye gospodarya zhnyva, shchob robitnikiv vislav na zhnyvo svoe. idit'! otsye posilayu ya vas, yak yagnyat mizh vovki. nye nosit' ni kalitki, ni torbi, ni sandal', i nye vitaitye v dorozhi nikogo. yak do domu zh yakogo vi vviidyetye, to naipyershye kazhit': mir domu ts'omu! i koli sin miru tam budyte, to spochinye na n'omu vash mir, koli zh ni do vas vyernyet'sya. zostavaityesya zh u domi tim samim, spozhivaitye ta piitye, shcho e v nikh, bo vartii robitnik svoei zaplati. nye khodit' z domu v dim. a yak priidyetye v misto yake, i vas priimut', spozhivaitye, shcho vam po- dadut'. uzdorovlyuitye khvorikh, shcho v nim, pro- movlyaitye do nikh: nablizilosya tsarstvo bozhye do vas! a yak priidyetye v misto yake, i vas nye pri- imut', to viidit' na vulitsi iogo ta i kazhit': mi ob- trushuemo vam navit' porokh, shcho priliip do nas iz vashogo mista. ta znaitye otsye, shcho nablizilosya tsarstvo bozhye! kazhu vam: togo dnya lyegshye budyte sodomlyanam, anizh mistu tomu! gorye tobi, khorazinye, gorye tobi, vifsaido! bo koli b to u tiri i sidoni buli vidbulisya ti chuda, shcho stalisya v vas, to davno b voni pokayalisya v volosyanitsi ta v popely! alye na sudi vidradnish budyte tiru i sidonu, yak vam... a ti, kapyernaumye, shcho do nyeba pidnissya, azh do adu ti ziidyesh! khto slukhae vas myenye slukhae, khto zh pogordzhue vami pogordzhue mnoyu, khto zh pogordzhue mnoyu pogordzhue tim, khto poslav myenye. a ti simdyesyat povyernulisya z radisty, kazhuchy: gospodi, navit' dyemoni koryat'sya nam u im'ya tvoe! vin zhye promoviv do nikh: ya bachiv togo satanu, shcho z nyeba spadav, nyemov bliskavka. os' ya vladu vam dav nastupati na zmii ta skorpi- oniv, i na vsyu silu vorozhu, i nishcho vam nye za- shkodit'. ta nye tishtyesya tim, shcho vam koryat'sya dukhi, alye tishtyes', shcho vashi imyennya zapisani v nyebi! togo chasu isus zvyesyelivsva buv dukhom

svyatim i promoviv: proslavlyayu tyebye, otchye, gospodi nyeba i zymli, shcho vtaiv ti otsye vid pry- emudrikh i rozzumnikh, ta iogo nyemovlyatam vid- kriv. tak, otchye, bo tobi tak bulo do vpodobi! py- eryedav myeni vsye mii ot yet's'. i nye znae nikhto, khto e sin, til'ki ot yet's', i khto ot yet's' til'ki sin, ta komu sin zakhochye vidkriti. i, zvyernuvshis' do uchniv, naodintsi im skazav: blazhyenni ti ochi, sh- cho bachat', shcho bachitye vi! kazhu zh vam, sh- cho bagato prorokiv i tsariv bazhali pobachiti, shcho bachitye vi ta i nye bachili, i pochuti, shcho chue- tye vi i nye chuli! i pidvivs' os' zakonnik odin, i skazav, iogo viprobuvuyuchi: uchityelyu, shcho ro- biti myeni, shchob vichnye zhittya osyagnuti? vin zhye iomu vidkazav: shcho v zakoni napisano, yak ti chitaesh? a toi vidpoviv i skazav: lyubi gospoda boga svogo vsim syertsyem svoim, i vsieyu dushyeyu svoeyu, i vsieyu siloyu svoeyu, i vsim svoim rozu- mom, i svogo blizhn'ogo, yak samogo syebe. vin zhye iomu vidkazav: pravil'no ti vidpoviv. robi tsye, i budyesh zhiti. a toi bazhav sam syebe viprav- dati, ta i skazav do isusa: a khto to mii blizhnii? a isus vidpoviv i promoviv: odin cholovik ishov z erusalimu do erikhonu, i popavsva rozbiinikam, sh- cho obdyerli iogo, i zavdali iomu rani, ta i utyekli, pokinuvshi lyedvye zhivogo iogo. prokhodiv vipad- kom tieyu dorogoyu svyashchenik odin, pobachiv iogo, i prominuv. tak samo i lyevit nadiishov na tye mistsye, poglyanuv, i tyez zh prominuv. prokhodiv zhye tam yakii's samaryanin, ta i natrapiu na n'ogo, i, pobachivshi, zmilosyerddivsva. i vin pidiishov, i obv'yazav iomu rani, naliivshi olivi i vina. potomu iogo posadiv na khudobinu vlasnu, i pristaviv iogo do gostinitsi, ta i klopotavsva pro n'ogo. a drugogo dnya, vid'izhdzhavshi, viinyav vin dva dinarii, ta i dav ikh gospodaryevi i prokazav: zaopikuisya nim, a yak bil'shye shcho vitratish, zaplachu tobi, yak vyernusya. kotrii zhye z tsikh tr'okh na dumku tvoyu buv blizh- nii tomu, khto popavsva rozbiinikam? a vin vidkazav: toi, khto vchiniv iomu milist'. isus zhye skazav iomu: idi, i robi tak i ti! i stalos', koli voni ishli, vin priishov do odnogo syela. odna zh zhinka, marta ii na im'ya, priinyala iogo v dim svii. bula zh v nyei syestra, shcho zvalas' mariya; vona sila v nogakh u isusa, ta i slukhala slova iogo. a marta vyelikoyu poslugoynu klopotalas', a spinivshis', skazala: gospodi, chi baiduzhye tobi, sh- cho na myenye samu polishila sluzhiti syestra moye? skazhi zh ii, shchob myeni pomogla. gospod' zhye promoviv u vidpovid' ii: marto, marto, turbueshya i zhurishsya ti pro bagato chogo, a potribnye odnye. mariya zh obrala naikrashchu chastku, yaka nye vid- byeryet'sya vid nyei...

11

i stalos', yak molivsva vin u misti odnomu, i koli pyeryestav, ozvavsva do n'ogo odin iz iogo uchniv: gospodi, navchi nas molitisya, yak i ivan navchiv svoikh uchniv. vin zhye promoviv do nikh: koli moli- tyesya, govorit' otchye nash, shcho esi na nyebye- sakhl' nyekhai svyatat'sya im'ya tvoe, nyekhai pri- idye tsarstvo tvoe, nyekhai budyte volya tvoya, yak na nyebi, tak i na zymli. khliba nashogo nasushchnogo

dai nam na kozhnii dyen'. i prosti nam nashi grikki, bo i sami mi proshchaemo kozhnomu borzhnikov nashomu. i nye vvyedi nas u viprobuvannya, alye vizvoli nas vid lukavogo! i skazav vin do nikh: khto z vas matimye priyatelya, i pidye do n'ogo opivnochi, i skazhye iomu: pozich myeni, družnye, tri khlibi, bo priishov iz dorogi do myenye mii priyatel', ya zh nye mayu, shcho dati iomu. a toi iz syeryedini v vidpovid' skazhye: nye robi myeni klopotu, uzhye zamknyeni dyveri, i moi diti zo mnoyu na lizhkovi. nye mozhu ya vstati ta dati tobi. kazhu vam: koli vin nye vstanye, i nye dast' radi družhbi iomu, to za dokuchannya iogo vin ustanye ta i dast' iomu, skil'ki toi potryebue. i ya vam kazhu: prosit', i budye vam dano, shukaitye i znaidyete, stukaitye i vidchinyat' vam! bo kozhen, khto prosit' odyerzhue, khto shukae znakhodit', a tomu, khto stukae vidchinyat'. i kotrii z vas, bat'kiv, yak sin khliba prositimye, podast' iomu kamyenya? abo, yak prositimye ribi, zamist' ribi podast' iomu gadinu? abo, yak yaitsya vin prositimye, dast' iomu skorpiona? otozh, koli vi, buvshi zli, potrapitye do bri dari swoim dityam davati, skil'ki zh bil'shye nye-byesnii otyets' podast' dukha svyatogo vsim tim, khto prositimye v n'ogo? raz vignoniv vin dyemona, yakii buv nimii. i koli dyemon viishov, nimii zagovoriv. a narod divuvavsyia, a dyeyaki z nikh gononili: vigan'vae vin dyemoniv siloyi vye'l'zyevula, knyazya dyemoniv... a inshi, viprobuvuyuchi, khotili vid n'ogo oznaki iz nyeba. vin zhye znauv dumki ikhni, i promoviv do nikh: kozhnye tsarstvo, samo proti syebye podilyenye, zapustie, i dim na dim upadye. a koli i satana podilyvsya sam suproti syebye, yak stoyatimye tsarstvo iogo? a vi kazhyete, shcho vye'l'zyevulom vignonu ya dyemoniv. koli zh vye'l'zyevulom vignonu ya dyemoniv, to chim vigan'yayut' ikh vashi sini? tomu voni stanut' vam suddiyami. a koli pyerstom bozhim vignonu ya dyemoniv, to spravdi priishlo do vas bozhnye tsarstvo. koli sil'ni zbroino svi dvir styeryezhye, to v byezpyetsi maetok iogo. koli zh duzhchii vid n'ogo iogo napadye i pyeryemozhye, to vsyu zbroyu iomu zaberye, na yaku pokladavsyia bavu toi, i rozdast' svoyu zdobich. khto nye zo mnoyu, toi proti myenye; i khto nye zbiraе zo mnoyu, toi rozkidaе! koli dukh nyechistii vikhodit' z lyudini, to blukae mistysami byezvidnimi, vidpochinku shukayuchi, alye, nye znakhodyachi, kazhye: vyernusya do khati svoei, zvidki ya viishov. a yak vyernyet'sya vin, to khatu znakhodit' zamyetyenu i pribranu. todi vin idye ta i privodit' simokh inshikh dukhiv, lyutishikh za syebye, i vkhodyat' voni ta i zhivut' tam. i budyе ostanne lyudini tii girshye za pyershye! i stalos', yak vin tsye govoriv, odna zhinka z narodu svii golos pidnyesla i skazala do n'ogo: blazhyenna utroba, shcho nosila tyebye, i grudi, shcho ti ssav ikh! a vin vidkazav: tak. blazhyenni zh i ti, khto slukhaе bozhogo slova i iogo byeryezhye! a yak lyudi zbiralisyia, vin pochav promovlyati: rid tsyei rid lukavii: vin oznaki shukae, ta oznaki iomu nye dadut', krim oznaki proroka ioni. bo yak iona oznakoyu buv dlya ninyevityan, tak budyе i sin lyuds'kii dlya rodu ts'ogo. tsaritsya pidvyenna na sud stanye z muzhami rodu ts'ogo, i ikh zasudit', bo vona z kintsya svitu priishla solomonovu mudrist' poslukahati. a tut os' khtos'

bil'shii, anizh solomon! ninyevityani stanut' na sud iz tsim rodом, i zasudyat' iogo, voni bo pokayalisya chyeryez ioninu propovid'. a tut os' khtos' bil'shii, nizh iona! zasvichyeno go svitil'nika nikhto v skhovok nye stavit', ani pid posudinu, alye na svichnik, shchob bachili svitlo, khto vkhodit'. oko tvoe to svitil'nik dlya tila; tomu, yak oko tvoe budyе duzhye, to i usye tило tvoe budyе svitlye. a koli b tvoe oko nyezdatnye bulo, to i usye tило tvoe budyе tymnye. otozh, uvazhai, shchob tye svitlo, shcho v tobi, nye stalosya tyem'yavoyu! bo koli tvoe tило vsye svitlye, i nye mae zhadnoi tyemnoi chastini, to vsye budyе svitlye, nye-nachye b svitil'nik osyayav bliskom tyebye. koli vin govoriv, to odin fariseyi stav blagati iogo poobidati v n'ogo. vin zhye priishov ta i siv pri stoli. fariseyi zhye, pobachivshi tsye, zdivuavsyia, shcho pyeryed obidom vin pyersh nye obmivsyia. gospod' zhye promoviv do n'ogo: tyepyer vi, fariseyi, on chistitye zovnishnist' kukhlya ta miski, a vashye nutro povnye zdirstva ta krivdi! nyerozumni, chi zh toi, khto stvoriv otye zovnishne, nye stvoriv vin i vnutrishne? tozh milostinyu podavaitye z unutrishn'ogo, i os' vsye budyе vam chistye. gorye vam, fariseyem, bo vi dyesyatinu daetye z m'yati ta ruti i usyakogo zillya, alye obminaetye sud ta bozhu lyubov; tsye tryeba robiti, i togo nye lishati! gorye vam, fariseyem, shcho lyubitye pyershii lavki v sinagogakh ta priviti na rinkakh! gorye vam, bo vi yak grobi nyepomitni, lyudi zh khodyat' po nikh i nye znayut' iogo... ozvavsyia zh odin iz zakonnikiv, i kazhye tomu: uchityelyu, kazhuchi tsye, ti i nas obrazhaesh! a vin vidkazav: gorye i vam, zakonnikam, bo vi na lyudyei tyagari nakladaetye, yaki vazhko nositi, a sami i odnim pal'tsyem svoime nye dotorkuetyes' tyagariv! gorye vam, bo nadgrobkii buduetye! chyeryez tye i mudrist' bozha skazala: ya poshlyu im prorokiv i apostoliv, voni zh dyekogo z nikh povbivayut', a dyekogo vizhyenut', shchob na rodi otsim vidomstilasyia krov usikh prorokiv, shcho prolita vid stvoryennya svitu, vid krovi avyelya azh do krovi zakhariya, shcho zaginuv mizh zhyertivnikom i khramom! tak, kazhu vam, vidomstity'sya tsye vsye na tsim rodi! gorye vam, zakonnikam, bo vzyali vi klyucha rozumnynya: sami nye vviishli, i tim, khto khotiv uviiti, boronili! a koli vin vikhodiv izvidti, stali knizhniki ta fariseyi sil'no tisu-nuti ta vid n'ogo dopituyatis' pro bagato ryecheyi, voni chatuvali na n'ogo, shchob zloviti shcho z ust iogo (i shchob oskarzhiti iogo).

12

togo chasu, yak zbiralisyia dyesyatitsiyachni natovpi narodu, azh toptali voni odin odnogo, vin pochav promovlyati pyersh do uchniv svoikh: styeryezhit'sya rozchini fariseyis'koi, shcho e litsyemirstvo! bo nyemae nichogo zakhovanogo, shcho nye vidkriet'sya, ni taemnogo, shcho nye viyavitis'sya. tomu vsye, shcho kazali vi potyemki, pri svitli pochuet'sya, shcho zh shyeptali na vukho v komorakh, na dakhakh propovidanye budyе. kazhu zh vam, swoim družyam: nye bi-

ityesya tikh, khto tilo vbivae, a potim bil'sh nichogo nye mozhye vchiniti! alye vkazhu vam, kogo tryeba boyatisya: biities' togo, khto mae vladu, ubivshi, uk-inuti v gyeennu. tak, kazhu vam: togo biitiesya! chi zh nye p'yat' gorobtsiv prodayut' za dva groshi? ta protye pyeryed bogom iz nikh ni odin nye zabuti. alye navit' volossya vam na golovi porakhovanye vsye. nye biities': vartnishi vi za bagat'okh gorobtsiv! kazhu zh vam: kozhnogo, khto pyeryed lyud'mi myenye viznae, togo viznae i sin lyuds'kii pyeryed angolami bozhimi. khto zh myenye vidtsuraet'sya pyeryed lyud'mi, togo vidtsurayut'sya pyeryed angolami bozhimi. i kozhnomu, khto skazhye slovo na lyuds'kogo sina, iomu prostit'sya; a khto znyevazhatimye dukha svyatogo, nye prostit'sya. a koli vas voditimet' do sinagog, i do uryadiv, i do vlad, nye turbiutesya, yak abo shcho vidpovidati chi shcho govoriiti, dukh bo svyatiu vas navchit' tiei godini, shcho potribno kazati! i ozvavsya do n'ogo odin iz narodu: uchitelyu, skazhi bratovi moemu, shchob vin spadshchinoyu podilivsya zo mnoyu. a vin vidkazav iomu: choloviche, khto postaviv nad vami myenye za suddyu abo za podil'nika? i promoviv do nikh: glyadit', osterigaityesya vsyakoi zazhyerlivosti, bo zhittya cholovika nye zalyezhit' vid dostatku maetku iogo. i vin rozpoviv im pritchu, govoryachi: v odnogo bagacha goino niva vrodila bula. i mirkuvav vin pro syebye i kazav: shcho robiti, shcho nye mayu kudi zibrati plodiv svoikh? i skazav: otsye ya zrobylu, porozvalyuyu kluni svoi, i prostornishi postavlyu, i pozbirayu tudi pashnyu svoyu vsyu ta svii dostatok. i skazhu ya dushi svoii: dushye, maesh bagato dobra, na bagato rokov skladyenogo. spochivai, izh ta pii, i vyesyelisya! bog zhye do n'ogo prorik: nyerozum-nii, nochii tsiei os' dushu tvoyu zazhadayut' vid tyebye, i komu pozostanyet'sya tye, shcho ti buv nago-toviv?... tak buvae i z tim, khto zbiraе dlya syebye, ta nye bagatie v boga. i promoviv vin uchnyam svoim: chyeryez tsye kazhu vam: nye zhurit'sya pro zhittya, shcho vi budyetye isti, i ni pro tilo, u shcho vi zodyagnyetyesya. bo bil'shye vid izhi zhittya, a tilo vid odyagu. poglyan'tye na gaivoronnya, shcho nye siyut', nye zhnut', nyema v nikh komori, ni kluni, protye bog ikh godue. skil'ki zh bil'shye za ptakhiv vi varti! khto zh iz vas, koli zhurit'sya, dobaviti zmozhye do zrostu svogo bodai liktya odnogo? tozh koli vi i naimyenshogo nye podolaetye, to chogo zh vi pro inshye klopochyetyesya? poglyan'tye na ti on lilyei, yak voni nye pryadut', ani tchut'. alye govoryu vam, shcho i sam solomon u vsii slavi svoii nye vdyagavsya otak, yak odna z nikh! i koli on travu, shcho s'ogodni na poli, a vzavtra do pyechi vkidaet'sya, bog tak zodyagae, skil'ki zh krashchye zodyagnye vin vas, malovirmi! i nye shukaitye, shcho budyetye isti, chi shcho budyetye piti, i nye klopochit'sya. bo vs'ogo ts'ogo i lyudi svitu ots'ogo shukayut', otyets' zhye vash znae, shcho togo vam potribno. shukaitye otozh iogo tsarstva, a tsye vam dodast'sya! nye lyakaisya, chy-eridko mala, bo spodobalosya ottsyu vashomu dati vam tsarstvo. prodavaitye dostatki svoi ta milostinyu podavaitye. robit' kalitki sobi nye stariyuchi, nye-vyehyerpnni skarb toi u nyebi, kudi nye zakradaet'sya zlodii, i mil' dye nye tochtit'. bo dye skarb vash,

tam budyе i syertsye vashye! nyekhai pidpyeryezani budut' vam styegna, a svitla ruchni pozasvichuvani! i bud'tye podibnimi do lyudyei, shcho ochikuyut' pana svogo, koli vyernyet'sya vin iz vyesillya, shchob, yak priidye i zastukaе, vidchiniti nyegaino iomu. blazhyenni rabi ti, shcho pan, koli priidye, to znaidye, shcho pil'nyut' voni! popravdi kazhu vam: pidpyeryezhyet'sya vin i ikh posadovit', i, pidiishovshi, budyе im posluguovuvati. i koli priidye o drugii chi priidye o tryetii storozhi, ta znaidye tak samo, blazhyenni voni! znaitye zh tsye, shcho koli b znav gospodar, o kotrii to godini pidkradyet'sya zlodii, to vin pil'nuvav bi, i svogo b domu nye dav pidkopati. tomu bud'tye gotovi i vi, bo priidye sin lyuds'kii tiei godini, koli vi nye dumaetye! ozvavsya zh pyetro: gospodi, chi do nas kazhyesh pritchu otsyu, chi do vsikh? a gospod' vidkazav: khto zh todi virmi i mudrii domopravityel', shcho pan nastanovit' iogo nad svoimi chyelyadnikami, shchob davati kharch viznachyenu svoechnasno? blazhyennii toi rab, shcho pan iogo priidye ta znaidye, shcho robit' vin tak! popravdi kazhu vam, shcho nad vsim maetkom svoim vin postavit' iogo. a koli rab toi skazhye u syertsii svoim: zabarit'sya pan mii priiti, i zachnyе biti slug ta sluzhnits', isti ta piti ta napivatisya, to priidye raba togo pan za dnya, yakogo vin nye spodi-vaet'sya, i o godini, yakoi nye znae, i rozitnye iogo popolovini, i viznachit' dolyu iomu z nyevirmimi! a rab toi, shcho znav volyu svogo gospodarya, alye nye prigotuvav, ani nye vchiniv zgidno voli iogo, budyе tyazhko pobitii. khto zh nye znav, a vchiniv karigid-nye, budyе malo vin bitii. tozh vid kozhnogo, komu dano bagato, bagato vid n'ogo i zhadatimet'. a komu bagato poviryeno, vid togo shchye bil'shye zhada-timet'. ya priishov odon' kinuti na zyeumlyu, i yak ya pragnu, shchob vin uzhye zapalav! ya zh mayu khristi-tisya khryshchyennyam, i yak ya muchusya, poki tye spovnit'sya! chi vi dumaetye, shcho priishov ya mir dati na zyeumlyu? ni, kazhu vam, alye podil! vidnini bo p'yatyero v domi odnomu podilyeni budut': troe suproti dvokh, i dvoe suproti tr'okh. stanye bat'ko na sina, a sin prota bat'ka, mati prota dochki, a dochka prota matyeri, syvekrukha navproti nyevistki svoei, a nyevistka navproti syvekrukhi!... promoviv zhye vin i do narodu: yak pobachitye khmaru, shcho z zakhodu sunye, to kazhyetye zaraz: zblizhaet'sya doshch, i tak i buvae. a koli vie vityer pidvyennii, to kazhyetye: budyе spyekota, i buvae. litsyemiri, litsye nyeba i zyeumli rozpiznati vi vmietye, chomu zh nye rozpiz-naetye chasu ts'ogo? chogo zh i sami po sobi vi nye suditye, shcho spravvedlivye? bo koli do uryadu ti idyesh zo svoim suprotivnikom, popil'nui z nim za-lagoditi po dorozhi, shchob tyebye do suddi nye potyag vin, a suddya shchob prisluzhnikov nye viddav tye-bye, a prisluzhnik shchob nye posadiv do v'yznitsi tyebye. popravdi kazhu tobi: nye viidyesh izvidti, poki nye viddasi i ostann'ogo shyelyaga!

13

togo chasu priishli buli dyekhto, ta i rozpovili iomu pro galilyeyan, shcho ikhnyu krov pilat zmishav buv iz ikhnimi zhyertvami. isus zhye skazav im u vid-

povid': chi vi dumaetye, shcho otsi galilyeyani, shcho tak postrazhdali, grishnishi buli vid usikh galilyeyan? ni, kazhu vam; ta koli nye pokaetyesa, to zaginyetye vsi tak! abo ti visimnadsyat', shcho bashta na nikh zavalilas' bula v siloami i pobila ikh, chi dumaetye, shcho ti vinni buli bil'sh za vsikh, shcho v erusalimi zhivut'? ni, kazhu vam; ta koli nye pokaetyesa, to zaginyetye vsi tak! i vin rozpoviv otsyu pritchu: odin cholovik u svoim vinogradniku mav posadzhyye figovye dyeryevo. i priishov vin shukati na n'omu plodu, alye nye znaishev. i skazav vynaryevi: ot-sye tryetii rik, vidkoli prikhodzhu shukati plodu na tsim figovim dyeryevi, alye nye znakhodzhu; zrubai iogo, nashcho i zymlyu marnue vono? a toi iomu v vidpovid' kazhye: pozostav iogo, panye, i na tsyei rik, azh poki iogo obkopayu dovkola, i obkladu iogo gnoem, chi roku nastupnogo plodu nye vrodit' vono. koli zh ni, to zrubaesh iogo. i navchav vin v odnii z sinagou u subotu. i os' tam bula odna zhinka, shcho visimnadsyat' rokiv mala dukha nyemochi, i bula skorchyena, i nye mogla niyak viprostatist'. a isus, yak pobachiv ii, to poklikav do syebye. i skazav ii: zhinko, zvil'nyena ti vid nyedugi svoei. i vin ruki na nyei poklav, i vona zaraz viprostalas', i stala slaviti boga! ozvavsya zh starshii sinagogi, oburyenii, shcho isus uzdoroviv u subotu, i skazav do narodu: e shist' dyen', koli pratsyuvaty nalyezhit', prikhod'tye todi ta vzdorovlyuitiesya, a nye dnya subotn'ogo. a gospod' vidpoviv i promoviv do n'ogo: litsymyrie, khiba zh nye vidv'yazue kozhyen iz vas u subotu svogo vola chi osla vid yasyel, i nye vyedye napoitit' chi zh tsyu dochku avraamovu, yaku satana buv zv'yazav visimnadsyat' os' rokov, nye nalyezhit' zvil'niti ii subotn'ogo dnya vid tsikh put? a yak vin govovor tsye, zasoromilisa vsi iogo suprotivniki. i tishivsia vvyes' narod vsima slavnimi vchinkami, yaki vin chiniv! vin zhye promoviv: do chogo podibnye tsarstvo bozhye, i do chogo iogo pririvnyayu? podibnye vono do girchichnogo zyerna, shcho vzyav cholovik i posiyav iogo v svoim sadi. i vono viroslo, i dyeryevom stalo, i kubilos' ptastvo nyebesnye na vittkakh iogo. i znovu skazav vin: iz chim porivnyayu ya bozhyye tsarstvo? podibnye do rozchini, shcho ii byerye zhinka, i kladye na tri mirki muki, azh poki vsye vkisnye. i prokhodiv mistami ta sylkami vin i navchav, do erusalimu prostuyuchi. i ozvavsya do n'ogo odin: gospodi, khiba budye malo spasyenikh? a vin vidkazav im: silkuitiesya vviiti tisinimi vorit'mi, bo kazhu vam, bagato-khto budut' namagatitsya vviiti, ta nye zmozhut! yak ustanye gospodar ta dvyeri zamknye, vi zachnyetye vistoyuvati iznadvoru, ta stukati v dvyeri i kazati: gospodi, vidchini nam! a vin vam u vidpovid' skazhye: nye znayu ya vas, zvidki vi! todi stanyetye vi govoriti: mi ili i pili pyeryed toboyu i na vulitsyakh nashikh navchav ti... a vin vam vidkazhye: govoryu vam, nye znayu ya, zvidki vi. vidiidit' vid myenye vsi, khto chinit' nyepravdu! budye plach tam i skryegit zubiv, yak pobachitye vi avraama, ta isaka ta yakova, ta prorokiv usikh v tsarstvi bozhim, syebye zh vignanikh gye't.. i priidut' inshi vid shkodu i zakhodu, i pivnochii i pivdnya, i pri stoli v tsarstvi bozhim zasyadut'! i os', e ostanni, shcho stanut' za pyershikh, i e pyershii, shcho stanut'

ostannimi! tiei godini pidiishli dyekhto z farisyeyv, i skazali iomu: viidi sobi, i pidi zvidsi, khochye bo irod ubiti tyebye... a vin vidkazav im: idit' i skazhit' tomu lisovi: os' dyemoniv ya viganyayu, i chinyu vzdorovlyennya, s'ogodni ta vzavtra, a tryet'ogo dnya zak-inchu. odnak, myeni tryeba khoditi s'ogodni ta vzavtra, i chasu naiblizhchogo, bo zginiti nye mozhye prorok poza erusalimom. erusalimye, erusalimye, shcho vbiavaesh prorokiv ta kamyenuesh poslanikh do tyebye! skil'ki raz ya khotiv pozbirati dityei tvoikh, yak ta kvochka zbiraie pid krila kurchatok svoikh, ta vi nye zakhotili! os' vash dim zostaet'sya porozh-nii dlya vas! govoryu bo ya vam: vi myenye nye pobachitye, azh poki nye nastanye, shcho skazhyetye: blagoslovnyennii, khto idye v gospodne im'ya!

14

i stalos', shcho vin u subotu vviishov buv do domu odnogo z farisyey'skikh starshin, shchob khliba spozhiti, a voni nazirali za nim. i oto pyeryed nim buv odin cholovik, slabii na vodyanku. isus zhye ozvavsya i skazav do zakonnikov ta farisyeyv: chi vzdorovlyati v subotu godit'sya chi ni? voni zh movchali. a vin, dotorknuvshis', uzdoroviv iogo ta vidpustiv... i skazav vin do nikh: koli osyel abo vil kotrogos' iz vas upadye do krinitsi, to khiba vin nye vityagnye zaraz iogo dnya subotn'ogo? i voni nye mogli vidpovist na tsye. a yak vin spostyerig, yak voni sobi pyershii mistysya vibirali, to skazav do zaproshtenykh pritchu: koli khto poklichye tyebye na vyesillya, nye sidai na pyershomu misti, shchob nye trapivsya khto povazhnishii za tyebye z poklikanikh, i shchob toi, khto poklikav tyebye ta iogo, nye priishov i tobi nye skazav: postupisia ts'omu mistysyem! i todi ti iz soromom stanyesh zaimati mistysye ostanne... alye yak ti budyesh zaproshtenyi, to prikhod', yak voni na ostann'omu misti, shchob toi, khto poklikav tyebye, pidiishov i skazav tobi: priyatelyu, sidai vishchye! todi budye chyyest' tobi pyeryed poklikaniami z to-boyu. khto bo pidnosit'sya budye vpokoryeni, a khto vpokoryaet'sya toi pidnyesyet'sya. a tomu, khto iogo buv poklikav, skazav vin: koli ti spravlyaesh obid chi vyechyeryu, nye klich druživ svoikh, ni brativ svoikh, ani svoikh rodichiv, ni susidiv bagatikh, shchob tak samo i voni koli nye zaprosili tyebye, i budye vza-emna vidplata tobi. alye, yak spravlyaesh gostinu, klich ubogikh, kalik, krivikh ta slipikh, i budyesh blazhnyennii, bo nye mayut' voni chim viddati tobi, viddast'sya zh tobi za voskryesinnya pravyyednikh! yak pochuv tsye odin iz otikh, shcho sidili z nim pri stoli, to do n'ogo skazav: blazhnyennii, khto khlib spozhivatimye v bozhomu tsarstvi! vin zhye promoviv do n'ogo: odin cholovik sporyadiv buv vyelikou vyechyeryu, i zaprosiv bagat'okh. i poslav vin svogo raba chasu vyechyeri skazati zaproshtenyim: idit', bo vzhye vsye nagotovano. i zaraz usi pochali vidmovlyatitsya. pyershii skazav iomu: polye kupiv ya, i mayu potrebuu piti ta oglyanuti iogo. proshu tyebye, vibach myeni! a drugii skazav: ya kupiv sobi p'yat' par voliv, i idu sprobuvati ikh. proshu tyebye, vibach myeni! i znov inshii skazav: odruzhivsia os' ya, i chyeryez tye ya nye mozhu pributi. i vyernuvsia toi rab i panovi

svoemu pro vsye rozpoviv. roznivav's' gospodar todi, ta i skazav do svogo rabo: pidi shvidko na vulitsi ta na zavulki mis'ki, i privyedi syudi vbogikh, i kalik, i slipikh, i krivikh. i zgodom rab povidomiv: panye, stalosya tak, yak zvyeliv ti, ta mistysa e shchye. i skazav pan rabovi: pidi na dorogi i na zagorodi, ta i silui priiti, shchob napovnivsya dim mii. kazhu bo ya vam, shcho zhadyen iz zaprosyhenikh muzhiv tikh nye pokushtue moei vyecheri... bo bagato poklikanikh, ta vibranikh malo! ishlo zh z nim bagato lyudyei. i, zvyernuvshis', skazav vin do nikh: koli khto prikhodit' do myenye, i nye znyenavidit' svogo bat'ka ta matyeri, i družini i dityei, i brativ i syestyer, a do togo i svoei dushi, toi nye mozhye but' uchnym moim! i khto svogo khrysta nye nyesyie, i nye idye vslid za mnoyu, toi nye mozhye buti uchnym moim! khto bo z vas, koli bashtu postaviti khochye, pyershye nye syadye i vidatktiv nye virakhue, chi mae potribnye na vikonannya, shchob, koli pokladye vin osnovu, alye dokinchiti nye zmozhye, usi, khto pobachit', nye stali b smiyatsya z n'ogo, govoryachi: cholovik tsyei pochav buduvati, alye dokinchiti nye mig... abo yakii tsar, iduchi na viinu suproti tsarya inshogo, pyershye nye syadye poraditsya, chi spro-mozhen vin iz dyesyat'ma tisyachami striti togo, khto idye z dvadysat'ma tisyachami proti n'ogo? koli zh ni, to, yak toi shchye dalyeko, shlye posol'stvo do n'ogo ta i prosit' pro mir. tak oto i kozhyen iz vas, yakii nye zryechyet'sya us'ogo, shcho mae, nye mozhye buti uchnym moim. sil' dohra rich. koli zh sil' nyesolonoyu stanye, chim pripraviti ii? ni na zymlyu, ni na gnii nye potribna vona, ii gyet' viki-dayut'. khto mae vukha, shchob slukhati, nyekhai slukhae!

15

na blizhalis' do n'ogo vsi mitniki i grishniki, shchob poslukhati iogo. faryseyi zh ta knizhniki narikali i kazali: priimae vin grishnikov ta z nimi ist'. a vin im rozpoviv otsyu pritchu, govoryachi: kotrii z vas cholovik, mavshi sotnyu ovyets' i zagubivshi odnu z nikh, nye pokinye v pustini tikh dyev'yatidyetsyati i dyev'yati, ta i nye pidye shukati zaguloi, azh poki nye znaidye ii? a znaishovshi, kladye na ramyena svoi ta radie. i, priishovshi dodomu, sklikae vin druživ i susidiv, ta i kazhye do nikh: radiitye zo mnoyu, bo znaishov ya vivtsyu svoyu tuyu zagublyenu. govoryu vam, shcho tak samo na nyebi raditimut' bil'sh za odnogo grishnika, shcho kaet'sya, anizh za dyev'yatdyesyat'okh i dyev'yat'okh pravnyednikiv, shcho nye potryebuyut' pokayannya!... abo yaka zhinka, shcho mae dyesyat' drakhm, koli zgubit' drakhmu odnu, nye zasvichue svitla, i nye myetye khati, i nye shukae uvazhno, azh poki nye znaidye? a znaishovshi, klichye priyatyel'ok ta susidok ta kazhye: radiitye zo mnoyu, bo znaishla ya zagublyenu drakhmu! tak samo, kazhu vam, radist' buvae v bozhikh angoliv za odnogo grishnika, yakii kaet'sya. i vin opoviv: u cholovika odnogo bulo dva sini. i molodshii iz nikh skazav bat'kovi: dai myeni, bat'ku, nalyezhnu chastinu maetku! i toi podiliv pomizh nimi maetok. a po nyebagat'okh

dnyakh zibrav sin molodshii usye, ta i podavs' do dalyekogo krayu, i roztrativ maetok svii tam, zhivuchi marnotratno. a yak vin usye prozhiv, nastav golod vyelikii u tim krai, i vin stav biduvati. i pishov vin todi i pristav do odnogo z myeshkantsiv tiei zymli, a toi vislav iogo na polya svoi pasti svinyei. i bazhav vin napovniti shlunka svogo khoch struchkami, shcho ili ikh svini, ta nikhto nye davav ikh iomu. todi vin spam'yatavsya i skazav: skil'ki v bat'ka mogo naimitiv mayut' khliba azh nadmir, a ya otut z golodu ginu! ustanu, i pidu ya do bat'ka svogo, ta i skazhu iomu: progrishivsya ya, otchye, protiv nyeba ta suproti tyebye... nyedostoinii ya vzhye zvatis' sinom tvoim; priimi zh myenye, yak odnogo z svoikh naimitiv... i, vstavshi, pishov vin do bat'ka svogo. a koli vin dalyeko shchye buv, iogo bat'ko vglyediv iogo, i pyeryepovnivsya zhalyem: i pobig vin, i kinuv's' na shiyu iomu, i zachav tsiluvati iogo! i ozvavsya do n'ogo toi sin: progrishivsya ya, otchye, protiv nyeba ta suproti tyebye, i nyedostoinii vzhye zvatisya sinom tvoim... a bat'ko rabam svoim kazhye: prinyesit' nyegaino odyezhu naikrashchu, i iogo zodyagnit', i pyersnya podaitye na ruku iomu, a sandali na nogi. privyedit' tyelya vidgodovanye ta zakolit', budyemo isti i raditi, bo tsyei sin mii buv myertvii i ozhiv, buv propav i znaishovsya! i pochali vyesyelitis' voni. a sin starshii iogo buv na poli. i koli vin ishov i nablizhavsya do domu, pochuv muziki ta tantsi. i poklikav odnogo zo slug, ta i spita: shcho tsye takye? a toi kazhye iomu: to vyernuvsya tvii brat, i tvii bat'ko zvyeliv zakoloti tyelya vidgodovanye, bozh zdorovim iogo vin priinyav. i roznivavsya toi, i vviiti nye khotiv. todi viishov bat'ko iogo i stav prositi iogo. a toi vidpoviv i do bat'ka skazav: oto, stil'ki rokiv sluzhu ya tobi, i nikoli nakazu tvogo nye porushiv, ti zh nikoli myeni i kozyenyati nye dav, shchob iz priyatyelyami svoimi potishivsya ya... koli zh sin tvii vyernuvsya otsyei, shcho proiv tvii maetok iz bludnitsyami, ti dlya n'ogo zvyeliv zakoloti tyelya vidgodovanye... i skazav vin iomu: ti zavzhd zo mnoyu, ditino, i vsye moe to tvoe! vyesyelitis' ta tishitis' tryeba bulo, bo tsyei brat tvii buv myertvii i ozhiv, buv propav i znaishovsya!

16

opoviv zhye vin i uchnyam svoim: odin cholovik buv bagatii, i mav upravityelya, shcho oskarzhyenii buv pyeryedim nim, nibi vin pyeryevodit' maetok iogo. i vin poklikav iogo, i do n'ogo skazav: shcho tsye chuyu pro tyebye? dai zvit pro svoe upravityel'stvo, bo bil'shye nye zmozhyesh ryaditi. i upravityel' pochav mirkuvati sobi: shcho ya mayu robiti, koli pan upravityel'stvo vidiimye vid myenye? kopati nye mozhu, prositi soromlyus'. znayu, shcho ya zroblu, shchob myenye priinyali do domiv svoikh, koli budu ya skinyenii iz upravityel'stva. i zaklikav vin narizno kozhnogo z borzhnikov svogo pana, ta i pitaet'sya pyershogo: skil'ki vinyen ti panovi moemu? a toi vidkazav: sto kadok olivi. i skazav vin iomu: viz'mi os' rozpisku svoyu, shvidko sidai ta i pishi: p'yatdyesyat. a potom pitaet'sya drugogo: a ti skil'ki vinyen? i toi vidkazav: sto kirtsiv psyenyitsi. i skazav vin iomu: viz'mi os' rozpisku svoyu i napishi:

visimdyesyat. i pan pokhvaliv upravityelya ts'ogo nyevirnogo, shcho vin mudro vchiniv. bo sini ts'ogo svitu v svoim pokolinni mudrishi, anzih sini svitla. i ya vam kazhu: nabuvaitye druživ sobi vid bagatstva nyeppravynednogo, shchob, koli prominyet'sya vono, priiniali vas do vichnikh osyel'. khto virnii v naimyenshomu, i v vyelikomu virnii; i khto nyspravedyedlivi v naimyenshomu, i v vyelikomu nyspravedyedlivi. otozh, koli v nyespravedyedlivim bagatstvi vi nye buli virni, khto vam pravdivye dovirit'? i koli vi v chuzhomu nye buli virni, khto vashye vam dast'? zhadyen rab nye mozhye sluzhit' dvom panam, bo abo odnogo znyenavidit', a drugogo budyte lyubiti, abo budyte trimatis' odnogo, a drugogo znyekhtue. nye mozhyette bogovi i mamoni sluzhiti! chuli vsye tsye i farisyei, shcho buli sriblolubtsi, ta i stali smiyatisya z n'ogo. vin zhye promoviv do nikh: i syebye vidaette za pravnyednikh pyeryed lyud'mi, alye vashi syertsya znae bog. shcho bo visokye v lyudyei, tye pyeryed bogom gidota. zakon i proroki buli do ivana; viltodi tsarstvo bozhye blagovistit'sya, i kozhyen sidduet'sya vtisnutis' v n'ogo. lyegshye nyebo i zye'mlya prominyet'sya, anzih odna risa z zakonu zaginye. kozhyen, khto družinu svoyu vidpuskae, i byerye sobi inshu, toi chinit' pyeryelyub. i khto poberyet'sya z tieyu, yaku khto vidpustiv, toi chinit' pyeryelyub. odin cholovik buv bagatii, i zodyagavsya v porfiru i visson, i shchodyenno rozkishno byenkyetuvav. buv i vbogii odin, na im'ya iomu lazar, shcho lyezhav u vorit iogo, strupami vkritii, i bazhav goduvatisya krishkami, shcho zo stolu bagatogo padali; psi zh prikhodili i rani lizali iomu... ta os' stalos', shcho vbogii umer, i na avraamoye lono vidnyesli iogo angoli. umer zhye i bagatii, i iogo pokhovali. i, tyerplyachi muki v adu, zviv vin ochi svoi, ta i pobachiv zdalya avraama ta lazarya na loni iogo. i vin zakrichav ta skazav: zmiluisya, otchye avraame, nado mnoyu, i poshli myeni lazarya, nyekhai umochit' u vodu kintsya svogo pal'tsya, i mogo yazika prokholodit', bo ya muchusya v polum'i tsim!... avraam zhye promoviv: zgaadi, sinu, shcho ti vzhye priinyav za zhittya svogo dobre svoe, a lazar tak samo likhye; tyepyer vin tut tishit'sya, a ti muchishsya. a krim togo vs'ogo, pomizh nami ta vami vyelika byezodnya postavlyena, tak shcho ti, shcho khochut', pyeryekhoditi nye mozhut' izvidsi do vas, ani nye pyeryekhodyat' izvidti do nas. a vin vidkazav: otozh, otchye, blagayu tyebye, shchob iogo ti poslav u dim bat'ka mogo, bo p'yat'okh brativ mayu, khai vin im zasvidchit', shchob i voni nye priishli na tsye mist-sye strazhdannya! avraam zhye skazav: voni mayut' moisyeya i prorokiv, nyekhai slukhayut' ikh! a vin vidkazav: ni zh bo, otchye avraame, alye koli priidye khto z myertvikh do nikh, to pokayut'sya. iomu zh vin vidkazav: yak moisyeya i prorokiv nye slukhayut', to koli khto i iz myertvikh voskryesnye, nye inyatimut' viri!

17

i skazav vin do uchniv svoikh: nyemozhливо, shchob spokusi nye mali priiti; alye gorye tomu, chyeryez kogo prikhodyat' voni! krashchye b takomu bulo,

koli b zhorno mlinovye na shiyu iomu pochyepiti ta i kinuti v morye, anzih shchob spokusiv vin odnogo z malikh tsikh! uvazhaite na syebe! koli provinut'sya tvii brat, dokori iomu, a koli vin pokaet'sya, to vibach iomu. i khocha b sim raz dyenno vin provinivs' proti tyebye, i sim raz zvyernusya do tyebye, govoryachi: kayusa, vibach iomu! i skazali apostoli gospodu: do-dai ti nam viri! a gospod' vidkazav: koli b mali vi viru, khoch yak zverno girchichnye, i skazali shovkovitsi tsii: virvisya z koryenyem i posadisya do morya, to i poslukhala b vas! khto zh iz vas, mavshi raba, shcho orye chi pasye, skazhye iomu, yak vin vyernyet'sya z polya: nyegaino idi ta sidai do stolu? alye chi zh nye skazhye iomu: prigotui shcho vyecheryati, i pidpyeryezhis', i myeni prislugovui, azh poki ya istimu i pitimu, a potomu ti sam budyesh isti ta piti? chi zh vin dyakue tomu rabovi, shcho nakazanye vikonav? tak i vi, koli zrobitye vsye vam nakazanye, to kazhit': mi nikhyemni rabi, bo zrobili lish tye, shcho povinni zrobiti buli! i stalos', koli vin ishov do erusalimu, to prokhodiv pomizh samarieyu ta galilyeeyu. i, koli vkhodiv do odnogo syela, pyeryestrili iogo dyesyat' muzhiv, slabikh na prokazu, shcho stali zdalyeka. i golos pidnyesli voni ta i kazali: isusye, nastavniku, zmiluis' nad nami! i, pobachivshi ikh, vin promoviv do nikh: pidit' i pokazhit'sya svyashchyenikam! i stalos', koli voni ishli, to ochistilis'... odin zhye z nikh, yak pobachiv, shcho viduzhav, to vyernusya, i pochav guchnim golosom slaviti boga. i pripav vin oblichcham do nig iogo, skladayuchi dyaku iomu. a to samaryanin buv... isus zhye promoviv u vidpovid': chi nye dyesyat' ochistilos', a dyev'yat' zhye dye? chomu nye vyernulis' voni khvalu bogovi vid-dati, krim ts'ogo chuzhintsya? i skazav vin iomu: pidvyedisya i idi: tvoya vira spasa tyebye! a yak farisyei spitali iogo, koli tsarstvo bozhyye priidye, to vin im vidpoviv i skazav: tsarstvo bozhyye nye priidye pomitno, i nye skazhut': os' tut, abo: tam. bo bozhyye tsarstvo vsyeryedini vas! i skazav vin do uchniv: priidut' dni, koli pobazhaette bachiti odin z dniv sina lyuds'kogo, ta nye pobachitye... i skazhut' do vas: os' tut, chi: os' tam, nye idit', i za nim nye bizhit'! bo yak bliskavka, blisnushvi, svitit' iz odnogo krayu pid nyebom do drugogo krayu pid nyebom, tak budyte svogo dnya i sin lyuds'kii. a pyershye nalyezhit' bagato strazhdati iomu, i vidtsuraet'sya rid tsyei vid n'ogo... i, yak bulo za dniv noevikh, to budyte tak samo i za dniv sina lyuds'kogo: ili, pili, zhyenilisya, zamizh vikhodili, azh do togo dnya, koli noi uviishov do kovcheyu; priishov zhye potop, i vsikh vigubiv. tak samo, yak bulo za dniv lotovikh: ili, pili, kupuvali, prodavali, sadili, buduvali; togo zh dnya, yak lot viishov iz sodomu, ogon' iz sirkoyu z nyeba linuv, i vsikh pogubiv. tak budyte i togo dnya, yak sin lyuds'kii z'yavit'sya! khto budyte togo dnya na domi, a ryechi iogo budut' u domi, nyekhai ikh zabrati nye zlazit'. khto zh na poli, tak samo nyekhai nazad nye vyertaet'sya, pam'yataite pro lotovu družinu! khto dbatimye zbyeryegti svoyu dushu, toi pogubit' ii, a koli khto pogubit', toi ozhivit' ii. kazhu vam: udvokh budut' nochii tiei na odnomu lizhkovi: odin viz'myet'sya, a drugii polishit'sya. dvi molotimut' razom, odna viz'myet'sya, a druga polishit'sya. dve

budut' na poli, odin viz'myet'sya, a drugii polishit'sya!
i kazali voni iomu v vidpovid': dye, gospodi? a vin
vidkazav im: dye trup, tam zbyerut'sya i orli...

18

i vin rozpoviv im i pritchu pro tye, shcho tryeba
molitisya zavzhdii, i nye zanyepadati dukhom, gov-
oryachi: u misti yakomu? suddya buv odin, shcho
boga nye boyavsyia, i lyudyei nye soromivsyia. u
tomu zh misti vdova pyeryebuvala, shcho do n'ogo
khodila i kazala: oboroni myenye vid mogo supro-
tynika! alye vin dovгий chas nye khotiv. a zgomom
skazav sam do syebye: khoch i boga ya nye boyusya,
i lyudyei nye soromlyusya, alye chyeryez tye, sh-
cho vdovitsya otsya dokuchae myeni, to viz'mu v
oboronu ii, shchob vona byez kintsya nye khodila, i
nye dokuchala myeni. i promoviv gospod': chi chue-
tye, shcho govoriť suddya tsyei nyepravednii? a chi
zh bog v oboronu nye viz'mye obranikh svoikh, sh-
cho golosyat' do n'ogo dyen' i nich, khoch i barit'sya
vin shchodo nikh? kazhu vam, shcho vin im nyez-
abaronom podast' oboronu! ta sin lyuds'kii, yak priidye,
chi vin na zymli znaidye viru?... a dlya dyeyakikh,
shcho buli syebye pyevni, shcho voni nabi praviedni,
i za nishcho mali inshikh, vin pritchu otsyu rozpo-
viv. dva choloviki do khramu vviishli pomolitis', odin
farisyei, a drugii buv mitnik. farisyei, stavshi, tak mo-
livsya pro syebye: dyakuyu, bozhye, tobi, shcho ya
nye takii, yak inshi lyudi: zdirshchiki, nyepraviedni,
pyeryelyubni, abo yak tsyei mitnik. ya poshchu dva
razi na tizhdyen', dayu dyesyatinu z us'ogo, shcho
til'ki nadbayu! a mitnik zdalyeka stoyav, ta i ochyei
navit' zvyesti do nyeba nye smiv, alye biv syebye v
grudi i kazav: bozhye, bud' milostivii do myenye
grishnogo!... govoryu vam, shcho tsyei povyrnu-
vsya do domu svogo bil'sh vipravdani, anizh toi. bo
kozhyen, khto pidnosit'sya, budyie ponizhyenii, khto
zh ponizhaet'sya, toi pidnyesyet'sya. do n'ogo zh pri-
nosili i nyemovlyat, shchob do nikh dotorknuvsya,
a uchni, pobachivshi, im dokoryali. a isus ikh pok-
likav ta i kazhye: pustitye dityei, shchob do myenye
prikhodili, i nye zaboronyaitye im, bo takikh tsarstvo
bozhye. popravdi kazhu vam: khto bozhogo tsarstva
nye priimye, yak ditya, toi u n'ogo nye vviidye! i za-
pitavsyia iogo odin iz nachal'nikiv, govoryachi: uchi-
tyelyu dobrii, shcho robiti myeni, shchob vspadku-
vati vichnye zhittya? isus zhye iomu vidkazav: chogo
zyvsh myenye dobrim? nikhto nye e dobrii, til'ki
sam bog! znaesh zapovidi: nye chini pyeryelyubu, nye
vbiyai, nye kradi, nye svidkui nyepravdivo, shanui
svogo bat'ka ta matir. a vin vidkazav: usye tsye ya
vikonav vid yunatsva svoga! yak pochuv tsye isus,
to promoviv do n'ogo: odnogo tobi shchye brakue:
rozprodoi usye, shcho ti maesh, i vbogim rozdoi, i
matimyesh skarb svii na nyebi. vyertaysia todi, ta i idi
vslid za mnoyu! a vin, koli pochuv tsye, to zasumu-
vav, bo buv vye'l'mi bagatii. yak pobachiv isus, shcho
toi zasumuvav, to promoviv: yak tyazhko bagatim
uviti v tsarstvo bozhye! bo vyerybudovi lyegshye
proiti chyeryez golchinye vushko, nizh bagatomu v
bozhyye tsarstvo vviiti... ti zh, shcho chuli, spitali:
khto zh todi mozhye spastisya? a vin vidpoviv: nye-

mozhlivyye lyudyam mozhlivyye dlya boga! i promo-
viv pyetro: ot usye mi pokinuli, ta i pishli za tobouy
slidom. a isus vidkazav im: popravdi kazhu vam: nye-
mae takogo, shchob pokinuv svii dim, abo družinu,
chi brativ, chi bat'kiv, chi dityei radi bozhogo tsarstva,
i nye odyerzhav bi znachno bil'sh ts'ogo chasu, a v
vitsi nastupnim zhittya vichnye. i, vzyavshi dvadnat-
syat'okh, promoviv do nikh: otsye v erusalim mi
idyemo, i vsye zdiisnit'sya, shcho pisali proroki pro
lyuds'kogo sina. bo vin vidanii budyie poganam, i
budyie osmiyani, i pokrivdzhenyii, i opl'ovanii, i,
zbichuvavshi, ub'yut' iogo, alye tryet'ogo dnya vin
voskryesnye! ta z ts'ogo nichogo voni nye zbganuli, i
tsya rich pyeryed nimi zakrita bula, i skazanogo voni
nye rozumili. i stalos', yak vin nablizhavsyia buv do
erikhonu, odin nyevidyushchii sidiv pri dorozii i pro-
siv. a koli vin prochuv, shcho prokhodit' narod, to
spitavsyia: shcho tsye takye? a iomu vidkazali, sh-
cho prokhodit' isus nazaryanin. i stav vin krichati i
kazati: isusye, sinu davidiv, zmluisya nado mnoyu!
a ti, shcho popyeryedu ishli, svariis' na n'ogo, sh-
chob vin zamovk, a vin ishchye bil'shye krichav:
sinu davidiv, zmluisya nado mnoyu! i spinivsyia
isus, i privyesti iogo do syebye zvyeliv. a koli toi
nablizivs' do n'ogo, to vin zapitavsyia iogo: shcho ti
khochyesh, shchob zrobiv ya tobi? a toi vidpoviv:
gospodi, nyekhai stanu vidyushchim! isus zhye do
n'ogo skazav. stan' vidyushchii! tvoya vira spasila tye-
bye! i zaraz vidyushchim toi stav, i pishov vslid za
nim, proslavlyayuchi boga. a vsi lyudi, bachivshi tsye,
viddali khvalu bogovi.

19

i, vviishovshi isus, pyeryekhodiv chyeryez erikhon. i
os' cholovik, shcho zvavsyia zakkhyei, vin buv starshii
nad mitnikami, i buv bagatii, bazhav bachiti isusa,
khto vin, alye z-za narodu nye mig, bo malii buv
na zrist. i, zabighsi vpyeryed, vin viliz na figovyie
dyeryevo, shchob bachiti iogo, bo vin mav pobich
n'ogo prokhoditi. a koli na tsye mistye isus pidi-
ishov, to poglyanuv ugoru do n'ogo i promoviv: za-
kkhyeyu, ziidi zaraz dodolu, bo s'ogodni potreбно
myeni buti v domi tvoim! i toi zaraz dodolu izliz,
i priinyav iogo z radistyu. a vsi, yak pobachili tsye,
pochali narikati, i kazali: vin do grishnogo muzha v
gostinu zaishov! stav zhye zakkhyei ta i promoviv do
gospoda: gospodi, polovinu maetku svoga ya viddam
os' ubogim, a koli kogo skrivdiv buv chim, yvern-
ny vchyetyvero. isus zhye promoviv do n'ogo: s'ogodni
na dim tsyei spasinnya priishlo, bo i vin sin avraamiv.
sin bo lyuds'kii priishov, shchob znaiti ta spasti, sh-
cho zaginulo! koli zh voni slukhali tsye, rozpoviv
vin ishchye odnu pritchu, bo vin buv nyedalyeko
vid erusalimu, voni zh dumali, shcho ob'yavit'sya
bozhyye tsarstvo tpepyer. otozh vin skazav: odin
cholovik, rodu slavnogo, vidpravlyavsyia v dalyeku
krainu, shchob tsarstvo priinyati i vyernutis'. i pok-
likav vin dyesyat'okh svoikh rabiv, dav im dyesyat'
min, i skazav im: torquitye, azh poki vyernusya. ta
iogo gromadanyi iogo nyenavidili, i poslali poslantsiv
uslid za nim, kazhuchi: nye khochyemo, shchob vin
buv nad nami tsaryem. i stalos', koli vin vyernu-

vsya, yak tsarstvo priinyav, to zvyeliv posklikati rabiv, yakim sriblo rozdav, shchob dovidatisya, khto shcho nabuv. i pyershii priishov i skazav: panye, mina tvoya prinyesla dyesyat' min. i vidkazav vin iomu: garazd, rabye dobrii! ti v malomu buv vinni, volodii dyesyat'ma mistami. i drugii priishov i skazav: panye, tvoya mina p'yat' min prinyesla. vin zhye skazav i tomu: bud' i ti nad p'yat'ma mistami. i shchye inshii priishov i skazav: panye, os' mina tvoya, shcho ya mav ii skhovanu v khusttsi. ya bo boyavsyia tyebye, ti zh bo lyudina zhorstoka: byeryesh, chogo nye poklav, i zhnyesh, chogo nye posiyav. i vidkazav toi iomu: ustami tvoimi, zlii rabye, sudzhu ya tyebye! ti znay, shcho ya zhorstoka lyudina, byeru, chogo nye poklav, i zhnu, chogo nye posiyav. chomu zh nye viddav ti minyal'nikam sribla mogo, i ya, povyernuvshis', uzyav bi svoe iz pributkom? i skazav vin prisutnim: viz'mit' minu vid n'ogo, ta daitye tomu, khto dyesyat' min mae. i vidkazali iomu: panye, vin dyesyat' min mae. govoryu bo ya vam: kozhnomu, khto mae, to dast'sya iomu, khto zh nye mae, zaberyet'sya vid n'ogo i tye, shcho vin mae. a tikh vorogiv moikh, yakii nye khotili, shchob tsaryuvav ya nad nimi, privyeditye syudi, i na ochakh moikh ikh povbivaitye. a yak tsye opoviv, vin dali pishov, prostuyuchi v erusalim. i oto, yak nablizivsya do vitfagii i vifanii, na gori, shcho olivnoyu zvyet'sya, vin dvokh uchniv poslav, nakazuyuchi: idit' u syelo, yakye pyeryed vami; uviishovshi do n'ogo, znaidyetye priv'yazanye oslya, shcho na n'ogo nikoli nikhto iz lyudyei nye sidav. vidv'yazhit' iogo, i privyedit'. koli zh vas khto spitae: nashcho vidv'yazuetye?, vidkazhit' tomu tak: gospod' potryebue iogo. poslantsi zh vidishli, i znaishli, yak vin im buv skazav. a koli oslya stali vidv'yazuvati, khazyai iogo ikh zapitali: nashcho oslya vi vidv'yazuetye? voni zh vidkazali: gospod' potryebue iogo. i voni privyeli do isusa iogo, i, poklavshi odyezhu svoyu na oslya, posadili isusa. koli zh vin ikhav, voni prostilali odyezhu svoyu po dorozhi. a yak vin nablizhavsya vzhye do skhodu z gori olivnoi, to vvyes' natovp uchniv, radiyuchi, pochav guchnim golosom boga khvaliti za svi chuda, shcho bachili, kazhuchi: blagoslovyennii tsar, shcho idye u gospodne im'ya! mir na nyebesakh, i slava na visoti! a dyekai farisyei z narodu skazali do n'ogo: uchityelyu, zaboroni svoim uchnyam! a vin im promoviv u vidpovid': kazhu vam, shcho koli tsi zamovknut', to kaminnya krichatimye! i koli vin nablizivsya, i misto pobachiv, to zaplakav za nim, i skazav: o, yakbi i ti khoch ts'ogo dnya piznalo, shcho potribnye dlya miru tobi! ta tyepyer vid ochyei tvoikh skhovanye tsye. bo priidut' na tyebye ti dni, i tvoii vorogi tyebye valom ototchat', i oblyazhut' tyebye, i tistnut' tyebye zvidusyudi. i zrivnyayut' z zymlyeyu tyebye, i pob'yut' tvoii diti v tobi, i nye pozostavlyat' u tobi kamyenya na kamyeni, bo nye zrozumilo ti chasu vidvidin tvoikh... a koli vin u khram uviishov, to pochav viganaty prodavtsiv, do nikh kazhuchi: napisano: dim mii dim molitvi, a vi z n'ogo zrobili pyecheryu rozbiinikiv. i vin kozhnogo dnya u khrami navchav. a pyervosvyashcheyeniki i knizhniki i naivazhnishi z narodu shukali, shchob iogo pogubiti, alye nye znakhodili, shcho vchiniti iomu, bo vvyes' narod gor-

nuvsya do n'ogo ta slukhav iogo.

20

i stalos' odnogo z tikh dnev, yak navchav vin u khrami lyudyei, ta dobru novinu zvischchav, priishli pyervosvyashcheyeniki i knizhniki z starshimi, ta i do n'ogo promovili, kazhuchi: skazhi nam, yakoyu vladoyu ti chinish otsye? abo khto tobi vladu tsyu dav? i promoviv do nikh vin u vidpovid': zapitayu i ya vas odnu rich, i vidpovidaitye myeni: ivanovyie khriishchyennya z nyeba bulo, chi vid lyudyei? voni zh mirkuvali sobi i govorili: koli skazhyemo: z nyeba, vidkazhye: chogo zh vi iomu nye povirili? a yak skazhyemo: vid lyudyei, to vsi lyudi kaminnyam pob'yut' nas, bo buli pyeryekonani, shcho ivan to prorok. i voni vidpovili, shcho nye znayut', izvidkii... a isus vidkazav im: to i ya nye skazhu vam, yakoyu vladoyu ya tsye chinyyu. i vin rozpovidati pochav lyudyam pritchu otsyu. odin cholovik nasadiv vinogradnika, i viddav iogo vinaryam, ta i vidbuv na chas dovshii. a pyevnogo chasu poslav vin raba do svoikh vinariv, shchob dali iomu chastku z plodiv vinogradnika. ta pobili iogo vinari, i vidislali ni z chim. i znovu poslav vin do nikh raba inshogo, a voni i togo zbili i znyevazhili, ta i vidislali ni z chim. i poslav vin shchye tryet'ogo, a voni i togo zranili i vagnali. skazav todi pan vinogradnika: shcho mayu robiti? poshlyu svogo sina ulubylenogo, mozhye iogo posoromlyat'sya... vinari zh, yak iogo vglyedili, mirkuvali sobi ta kazali: tsye spadkoemyets'; khodim, zamorduimo iogo, shchob spadshchina nasha bula. i voni iogo vivyeli za vinogradnika, ta i ubili... shcho zh zrobit' im pan vinogradnika? vin priidye ta i vigubit' tsikh vinariv, vinogradnika zh inshim viddast'. slukhachi zh povili: nyekhai ts'ogo nye stanyet'sya! a vin glyanuv na nikh ta i skazav: shcho zh otsye, shcho napisanye: kamin', shcho iogo budivnichii vidkinuli, toi narizhnim stav kamyenyem! kozhyen, khto vpadye na tsyei kamin' rozib'et'sya, a na kogo vin sam upadye, to rozchavit' iogo. a knizhniki i pyervosvyashcheyeniki ruki na n'ogo khotili naklasti tiei godini, alye poboyalis' narodu. bo voni rozumili, shcho pro nikh vin tsyu pritchu skazav. i voni slidkuvali za nim, i pidislali pidglyadachiv, yakii pravyednikh iz syebye vdavali, shchob zloviti na slovi iogo, i iogo vidati uryadovi i vladii namisnika. i voni zapitali iogo ta kazali: uchityelyu, znaemo mi, shcho ti dobre govorish i navchaesh, i nye divishsya na oblichchya, alye nastavlyaesha na bozhu dorogu pravdivo. chi godit'sya davati podatok dlya kyesarya, chi ni? znayuchi zh ikhnuyu khitrist', skazav vin do nikh: chogo vi myenye viprobovuetye? pokazhitye dinariya myeni. chii obraz i napis vin mae? voni vidkazali: kyesariv. a vin im vidkazav: tozh viddaitye kyesaryevye kyesaryevi, a bogovi bozhye! i nye mogli voni pyeryed lyud'mi zloviti na slovi iogo. i divivalis' voni z iogo vidpovidi, ta i zamovkli. i pidishli dyekhto iz saddukyeiv, shcho tverdyat', nibi nyemae voskryesinnya, i zapitali iogo, ta kazali: uchityelyu, moisyey napisav nam: yak umrye komu brat, yakii mae družinu, a pomrye byezditnii, to nyekhai iogo brat viz'mye družinu, i vidnovit' nasin-

nya dlya brata svogo. bulo zh sim brativ. i pyer-shii, uzyavshi družhinu, byezditnii umyer. i drugi uzyav buv tu družhinu, ta i toi vmyer byezditnii. i tryetii uzyav buv ii, tak samo i usi syemyero, i voni dityei nye pozostavili, ta i povmirali. a po vsikh umyer-la i zhinka. a v voskryesinni kotromu iz nikh vona družhynoyu budyet? bo syemyero mali za družhinu ii. isus zhye promoviv u vidpovid' im: zhyenyat'sya i zamizh vikhodyat' sini ts'ogo viku. a ti, shcho budut' dostoini togo viku i voskryesinnya z myertvikh, nye budut' ni zhyenitis', ni zamizh vikhoditi, ni vmyerti vzhye nye mozhut', bo rivni voni angolam, i voni sini bozhi, sinami voskryesinnya buvshi. a shcho myertvi vstayut', to i moisiej pokazav pri kushchi, koli vin nazav gospoda bogom avraamovim, i bo-gom isakovim, i bogom yakovovim. bog zhye nye e bogom myertvikh, a zhivikh, bo vsi v n'ogo zhivut'. dyekhto zh iz knizhnikov vidpovili ta skazali: uchityelyu, ti dobrye skazav! i vzhye nye nasmylyuval- isya pitati iogo ni pro shcho. i skazav vin do nikh: yak to kazhut', shcho khristos sin davidiv? tazh david sam govorit' u knizi psalmiv: promoviv gospod' gospodyevi moemu: syad' pravoruch myenye, poki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! otzhye, david iogo gospodom zvye, yak zhye vin iomu sin? i, yak uyves' narod slukhav, vin promoviv do uchniv svoikh: styeryezhit'sya knizh- nikiv, shcho khochut' u dovghikh odyezhakh khoditi, i lyublyat' priviti na rinkakh, i pyershi lavki v sin- agogakh, i pyershi mistysa na byenkyetakh, shcho vdovini khati poidayut', i molyat'sya dovgo napokaz, voni tyazhchye osudzhyennya priimut'!

21

i poglyanuv vin ugoru, i pobachiv zamozhnikh, sh- cho kidali dari svoi do skarbnitsi. pobachiv i vbogu vdovitsyu odnu, shcho dvi lyepti tudi vona vkin- ula. i skazav vin: popravdi kazhu vam, shcho tsya vboga vdovitsya vkinula bil'shye za vsikh! bo vsi klali vid lishka svogu u dar bogovi, a vona poklala z uboztva svogo vvyes' prozhitok, shcho mala... koli zh dyekhto kazav pro khram, shcho prikrashyeni dorogotsinnim kaminnyam ta darami, todi vin prorik: nadiidut' ti dni, koli z togo, shcho bachitye, nye zostanyet'sya i kamyenya na kamyeni, yakii nye zru- inuet'sya... i zapitali iogo ta skazali: uchityelyu, koli zh otsye stanyet'sya? i, yaka budyet oznaka, koli mae pochatisya tsye? vin zhye promoviv: styeryezhit'sya, shchob vas khto nye zviv. bo bagato-khto priidut' v im'ya moe, kazhuchi: tsye ya, i chas nablizivsy. ta za nimi nye idit'! i, yak pro viini ta rozrukhi pochuetye vi, nye lyakaityes', bo pyersh statis' na- lyezhit' tomu. alye tsye nye kinyets' shchye. todi promovlyav vin do nikh: povstanye narod na narod, i tsarstvo na tsarstvo. i budut' zymyetryusi vyelikii ta golod, ta pomir mistyami, i strashni ta vyelikii oznaki na nyebi. alye pyeryed usim tim nakladut' na vas ruki svoi, i pyeryesliduvati budut', i vidava- timut' vas u sinagogi i v'yaznitsi, i povyedut' vas do tsariv ta pravtyeliv chyeryez im'ya moe. alye tsye stanye vam na svidotstvo. otozh, pokladit' u syert- sya svoi napyeryed nye gadati, shcho budyetye vid-

povidati, bo dam ya vam movu ta mudrist', shcho nye zmozhut' protivitis' chi supyeryechiti ii vsi pro- tivniki vashi. i budut' vas vidavati i bat'ki, i brati, i ridnya, i druzi, a dyekomu z vas zapodiyut' i smy- ert'. i za im'ya moe budut' usi vas nyenaviditi. alye i volosina vam iz golovi nye zaginye! tyerpyelivisty vashoyu dushi svoi vi zdobudyetye. a koli vi pobachi- tye erusalim, viis'kom otochyenii, todi znaitye, shcho do n'ogo nablizilosya spustoshyennya. todi ti, khto v yudyei, nyekhai u gori vtikayut'; khto zh u syerye- dini mista, nyekhai viidut'; khto zh v okolitsyakh, khai nye vyertayut'sya v n'ogo! bo to budut' dni pomsti, shchob vikonalosya vsye napisanye. gorye zh vagitnim ta vim, khto godue grud'mi, u ti dni, bo budyet vyelikia nuzhda na zymli ta gniv nad tsim lyu- dom! i polyazhut' pid gostrim myechyem, i zabyerut' do nyevoli pomizh usi narodi, i pogani toptatimut' erusalim, azh poki nye skinchit'sya chas tikh pogan... i budut' oznaki na sontsi, i misyatsi, i zoryakh, i trivoga lyudyei na zymli, i zbyentyezhyennya vid shumu morya ta khvil', koli lyudi budut' myertviti vid strakhu i chyekannya togo, shcho idye na vvyes' svit, bo sili nyebyesni porushat'sya. i pobachat' todi sina lyuds'kogo, shcho itimye na khmarakh iz siloyu i vyelikoyu slavyu! koli zh stanye zbvuvatsiya tsye, to viprostuiytes', i pidiimit' svoi golovi, bo zblichhaet'sya vashye vizvolynnya! i rozpoviv vin im pritchu: po- glyan'tye na figovyie dyeryevo, i na vsilyaki dyeryeva: yak voni vzhye rozpukuyut'sya, to, bachivshi tsye, sami znaitye, shcho bliz'ko vzhye lito. tak i vi, yak pobachitye, shcho diet'sya tsye, to znaitye, shcho bozhye tsarstvo vzhye bliz'ko! popravdi kazhu vam: nye pyeryeidye tsyei rid, azh usye otsye stanyet'sya. nyebo i zymlya prominut'sya, alye nye minut'sya slova moi! uvazhaitye zh na syebye, shchob vashi syertsya nye obtyazhuvalisya nyenazhyerstvom ta p'yanstvom, i zhittivimi klopotami, i shchob dyen' toi na vas nye priishov nyespodivano, nyemov sitka; bo vin priidye na vsikh, shcho zhivut' na povy- erkhnii vsiei zymli. tozh pil'nuitye, i kozhnogo chasu molit'sya, shchob zmogli vi uniknuti vs'ogo togo, sh- cho mae vidbutis', ta stati pyeryed sinom lyuds'kim! za dnya zh vin u khrami navchav, a na nich vikho- div ta pyeryebuvav na gori, shcho zvyet'sya olivna. a zranksi vsi lyudi do n'ogo prikhodili v khram, shchob poslukkhati iogo.

22

nablizhalosya zh svyato oprisnokiv, shcho paskhoyu zvyet'sya. a pyervosyashchyeniki i knizhniki stali shukati, yak bi vbiti iogo, ta boyalis' narodu... sa- tana zh uviishov u yudu, zvanogo iskariot, odnogo z dvanadtsyat'okh. i vin pishov, i pochav umovlyatisya z pyervosyashchyenikami ta nachal'nikami, yak vin vidast' iogo. ti zh zradili, i pogodilisia dati iomu sribnyakiv. i vin obitsyav, i shukav vidpovidnogo chasu, shchob im vidati iogo byez narodu... i nas- tav dyen' oprisnokiv, koli paskhu prinosit' v zhy- ertvu nalyezhalo. i poslav vin pyetra ta ivana, gov- oryachi: pidit', i prigotuitye nam paskhu, shchob ii spozhili mi. a voni zapitali iogo: dye ti khochyesh, shchob mi prigotuvali? a vin im vidkazav: os', yak

budyetye vkhoditi v misto, strinye vas cholovik, vodu nyesuichi u glyekovi, idit' za nim azh do domu, kudi vin uviidyie. i skazhit' do gospodaryu domu: uchityel' pitae tyebye: dye kimnata, v yakii spozhivu zo svoimi uchnyami paskhu? i vin vam pokazhye vye-liku gornitsyu vistyelyenu: tam prigotuiyete. i voni vidishli, i znaishli, yak vin im govoriv, i zachali nam gotuvati paskhu. a koli nastav chas, siv do stolu, i apostoli z nim. i promoviv do nikh: ya duzhye bazhav spozhiti tsyu paskhu iz vami, pyersh nizh muki primu. bo kazhu vam, shcho vzyhe spozhivati nye budu ii, poki spovnit'sya v bozhomu tsarstvi vona. uzyavshi zh chashu, i vchinivshi podyaku, vin promoviv: viz'mit' ii, i podilit' mizh soboyu. kazhu zh vam, shcho vidnini nye pitimu ya vid ots'ogo plodu vinogradnogo, doki bozhyee tsarstvo nye priidyie. uzyavshi zh khlib i vchinivshi podyaku, polamav i dav im, prokazuyuchi: tsye tilo moe, shcho za vas viddaet'sya. tsye chinit' na spomin pro myenye! po vyechyeri tak samo zh i chashu, govoryachi: otsya chasha novii zapovit u moii krovi, shcho za vas proli-vaet'sya. ta odnak, za stolom os' zo mnoyu ruka mogo zradnika. bo sin lyuds'kii idye, yak priznacheno; alye gorye tomu cholovikov, khto iogo vidae! a voni pochali mizh soboyu pitati, kotrii z nikh mav bi tsye vchiniti? i stalos' mizh nimi i zmagannya, kotrii z nikh uvazhatsya mae za bil'shogo. vin zhye promoviv do nikh: tsari narodiv panuyut' nad nimi, a ti, shcho nimi volodiyut', dobrochintsyami zvut'sya. alye nye tak vi: khto naibil'shii mizh vami, nyekhai budyie, yak myenshii, a nachal'nik yak sluzhbovyets'. bo khto bil'shii: chi toi, khto sidit' pri stoli, chi khto prislugovue? chi nye toi, khto sidit' pri stoli? a ya syeryed vas, yak sluzhbovyets'. vi zh oi, shcho pyeryetirivali zo mnoyu v spokusakh moikh, i ya vam zapovituyu tsarstvo, yak otyets' mii myeni zapoviv, shchob vi v tsarstvi moim spozhivali i pili za stolom moim, i shchob vi na pryestolakh zasili suditi dvanadtsyat' plyemyen izrayelyevikh. i promoviv gospod': simonye, simonye, os' satana zhadav vas, shchob vas pyeryesiyati, mov tu pshenyantsyu. ya zh molivsy za tyebye, shchob nye zmyenshilas' vira tvoya; ti zh kolis', yak navyernyeshsya, zmitsni brattyu svoyu! a toi vidkazav iomu: gospodi, ya z tobouy gotovii iti do v'yaznitsi i na smyert'! vin zhye prorik: govoryu tobi, pyetrye, pivyen' nye zaspivae s'ogodni, yak ti trichi zryecheysysya, shcho nye znaesh myenye... i vin im skazav: yak ya vas posilav byez kalitki, i byez torbi, i byez sandal', chi vam brakuvalo chogo? voni zh vidkazali: nichogo. a tyepyer kazhye im khto mae kalitku, nyekhai viz'mye, tyezh i torbu; khto zh nye mae, nyekhai prodast' odizh svoyu ta i kupit' myecha. govoryu bo ya vam, shcho vikonatitsya na myeni mae i tsye os' napisanye: do zlochintsv iogo zarakhovano. bo tye, shcho pro myenye, vikonuet'sya. i skazali voni: gospodi, os' tut dva myechi. a vin im vidkazav: dosit'! i vin viishov, i pishov za zvichaem na goru olivnu. a za nim pishli uchni iogo. a priishovshi na mistsye, skazav im: molit'sya, shchob nye vpasti v spokusu. a vin sam, vidiishovshi vid nikh, yak dok-inuti kamyenyem, na kolina pripav ta i molivsy, blagayuchi: otchye, yak voliesh, pronyesi mimo myenye tsyu chashu! ta protye nye moya, a tvoya nyekhai

stanyet'sya volya!... i angol iz nyeba z'yavivsy do n'ogo, i dodavav iomu sili. a yak buv u smyer-tel'nii trivozi, shchye pil'nish vin molivsy. i pit iogo stav, nyemov kapli krovi, shcho splivali na zyem-lyu... i, pidvivshis' z molitvi, vin do uchniv priishov, i znaishov ikh, shcho spali z zhurbi... i promoviv do nikh: chogo vi spitye? ustavayite i molit'sya, shchob nye vpasti v spokusu! i, koli vin ishchye govoriv, os' narod z'yavivsy, i odin iz dvanadtsyat'okh, shcho yu-doyu zvyet'sya, ishov pyeryed nimi. i vin pidiishov do isusa, shchob potsiluvati iogo. bo vin znaka im dav buv: kogo ya potsiluyu, to vin! isus zhye promoviv do n'ogo: chi otsye potsilunkom ti, yudo, vidade sina lyuds'kogo? a ti, shcho bui z nim, yak pobachili, shcho mae status', skazali iomu: gospodi, chi myechyem nam nye vdariti? i, odin iz nikh rubonuv raba py-ervosvyashchenikovogo, ta i vidtav pravye vukho iomu. ta isus vidizvavsy i skazav: lishit', uzhye dosit'! i, dotorknuvshis' do vukha iogo, uzdoroviv iogo. a do pyervosvyashchenikov i vladi storozhi khramu ta starshikh, shcho priishli proti n'ogo, pro-moviv isus: nyemov na rozbiinika viishli z myechami ta kiyami... yak shchodyenno ya z vami u khrami bu-vav, nye pidnyesli na myenye vi ruk. ta tsye vasha godina tyepyer, i vlada tyemryavi... a skhopivshi iogo, povyeli i privyeli u dim pyervosvyashchenika. pyetro zh zdalyeka ishov sliddkoma. yak rozklali zh ogon' syeryed dvoru, i vkupi sidili, sidiv i pyetro pomizh nimi. a sluzhnitsya odna iogo vglyedila, yak sidiv kolo svitla, i, pridvivshis' do n'ogo, skazala: i tsyei buv iz nim! i vidriksya vid n'ogo vin, tyerdy-achi: nye znayu ya, zhinko, iogo! nyezabaram zhye drugi pobachiv iogo ta i skazav: i ti vid otkh. a pyetro vidkazav: ni, cholovichye!... i yak chasu min-ulo z godinu, khtos' inshii tyerdiv i kazav: popravdi, i tsyei buv iz nim, bo vin galilyeyanin. a pyetro vid-kazav: cholovichye, nye vidayu, pro shcho ti govor-ish... i zaraz, yak ishchye govoriv vin, pivyen' zaspivav. i gospod' obyernuvsy i podivivs' na pyetra. a pyetro zgadav slovo gospodne, yak skazav vin iomu: pyershye, nizh zaspivae pivyen', vidryecheysysya ti trichi vid myenye. i, viishovshi zvidti, vin girko zaplakav! a lyudi, yaki uv'yaznili isusa, znushchal-isy z n'ogo ta bili. i, zakrivshi iogo, voni bili iogo po oblichchi, i pitali iogo, prigovoryuyuchi: prorokui, khto to vdariv tyebye? i bagato inshikh bogoznyevag govorili na n'ogo voni... a koli nastav dyen', to zibral-isy starshi narodu, pyervosvyashcheniki i knizh-niki, i povyeli iogo v sinyedriion svii, i kazali: koli ti khristos, skazhi nam. a vin im vidpoviv: koli ya vam skazhu, nye poviritye vi. a koli i pospitayu vas ya, nye dastye myeni vidpovidi. nyezabaram sin lyuds'kii siditimye po pravitsi sili bozhoi! todi vsi zapitali: to ti bozhii sin? a vin im vidpoviv: sami kazhyetye vi, shcho to ya... a voni vidkazali: nashcho potribni shchye svidki dlya nas? bo mi chuli sami z iogo ust!

23

i znyalisy vsi ikhni zbori, i povyeli do pilata iogo. i zachali oskarzhati iogo i govoriti: mi stvyerdili, shcho tsyei vorokhobit' narod nash, i zaboronyae poda-tok davati kyesaryevi, ta i govorit', shcho vin, khris-

tos tsar. i pilat zapitav iogo, kazhuchi: chi ti tsar yudyeis'kii? a vin vidkavaz iomu v vidpovid': sam ti kazhYESH... i pilat skavaz pyervosvyashchyenikam ta do narodu: za nye znakhodzhu zhadnoi provini v tsii lyudini. a voni namagalis', govoryachi: vin buntue narod, navchayuchi v usii yudyei, vid galilyei pochavshi azh posi. a pilat, vchuvshi pro galilyeyu, spitav: khiba vin galilyeyanin? i, diznavshis', shcho vin iz vladi iroda, vidislav iogo irodovi, bo toi v erusalimi takozh pyeryebuvav timi dnyami. koli zh irod pobachiv isusa, to duzhnye zradiv, bo vin vid davn'ogo chasu bazhav iogo bachiti, bagato za n'ogo chuvav, i spodivavsvya pobachiti chudo yakye, shcho buvae vid n'ogo. i bagato pitavsvya iogo, ta nichogo nye vidpovidav vin iomu. i stoyali tut pyervosvyashchyeniki i knizhniki, ta zavz'yato iogo oskarzhali. todi irod iz viis'kom svoim iznyevazhiv iogo i nasmiyvavsvya, zodyagnuvshi iogo v yasnobilu odizh, i vidislav do pilata iogo. i togo dnya stali irod iz pilatom za priyat'yeliv mizh soboyu, bo davnish vorozhnyecha mizh nimi bula. a pilat sklikav pyervosvyashchyenikov, i starshin, i narod, i promoviv do nikh: privyeli vi myeni cholovika ts'ogo, yak togo, shcho buntue narod. a os' ya pyeryed vami rozvidav, i nye znakhodzhu v lyudini otsii ani dneiei provini takoi, pro shcho vi oskarzhayete. takozh irod, bo vin vidislav iogo nam. i os' nichogo, shcho na smyert' zaslugovuvalo b, vin nye vchiniv. otzhye ya pokarayu iogo i vidpushchu. bo povinyen buv im vidpustiti odnogo na svyato. a narod stav krichati i kazati: viz'mi ts'ogo, vidpusti zh nam var-avvu! a toi za povstannya odnye, yakye stalosya v misti, i za vbiystvo posadzhenyii buv do v'yaznitsi. i znovu skavaz im pilat, khotyachi vidpustiti isusa. ta krichali voni i govorili: rozipni, rozipni iogo! vin zhye vtryete promoviv do nikh: yakye zh zlo vchiniv vin? ya nichogo, shcho na smyert' zaslugovuvalo b, na nim nye znaishov. otzhye ya pokarayu iogo i vidpushchu. a voni sil'nim krikom svogo domagalisy, ta vimagali rozp'yasti iogo. i vyzav goru krik ikhnii ta pyervosvyashchyenikov. i pilat prisudiv, shchob bulo, yak prosili voni: vidpustiv im var-avvu, posadzhenyeno za povstannya ta vbiystvo v v'yaznitsyu, za yakogo prosili voni, a isusa viddav ikhnii voli... i yak iogo povyeli, to skhopili yakogos' simona iz kirinyei, shcho z polya vyertavsvya, i poklali na n'ogo khryesta, shchob vin nis za isusom! a za nim ishov natovp vyelikii lyudyei i zhinok, yaki plakali ta golosili za nim. a isus obyernuvsvya do nikh ta i promoviv: dochki erusalims'ki, nye ridaitye za mnoyu, za soboyu ridaitye i za dit'mi svoimi! bo os' dni nastayut', koli skazhut': blazhyenni nyeplidni, ta utrobi, yaki nye rodili, i grudi, shcho nye goduvali... todi stanut' kazati goram: pospadiyte na nas, a uzgir'yam: pokrii'tye nas! bo koli takye roblyat' z'yelyenomu dyeryevu, to shcho budyе sukhomu? i vyeli z nim takozh dvokh zlochinnikov inskhik, shchob ubiti. a koli pribuli na tye mistyе, shcho zvut' chyeryepovishchye, rozp'yali tut iogo ta zlochinnikov, odnogo pravoruch, a odnogo livoruch. isus zhye promoviv: otchye, vidpusti im, bo nye znyaut', shcho chinyat' voni!... a yak iogo odizh dilili, to kidali zhyeryeba. a lyudi stoyali i divilis'... nasmikhal-

isya z nimi i starshini, govoryachi: vin inskhik spasav, nyekhai sam syebye vizvolit', koli vin khristos, bozhii obranyets'! i voyaki gluzovali z n'ogo: pristupayuchi, otsyet iomu podavali, i kazali: koli tsar ti yudyeis'kii, spasi syebye sam! buv zhye i napis nad nim pis'mom gryets'kim, latins'kim i gyebyreys'kim napisanii: tsye tsar yudyeis'kii. a odin iz rozp'yatikh zlochinnikov stav znyevazhati iogo i govoriti: chi ti nye khristos? to spasi syebye i nas! obizvavsvya zh toi drugii, i dokor-yav iomu, kazhuchi: chi nye boishsvya ti boga, koli i sam na tye samye zasudzhenyii? alye mi spravdyedlivo zasudzhyni, i nalyezhnu zaplatu za vchinki svoi byeryemo, tsyei zhye zhadnogo zla nye vchiniv. i skavaz do isusa: spogadai myenye, gospodi, koli priidyesh u tsarstvo svoje! i promoviv do n'ogo isus: popravdi kazhu tobi: ti budyesh zo mnoyu s'ogodni v rayu! nablizhalasya shosta godina, i tyemryava stala po tsilii z'yemli azh do godini dyev'yatoi... i sontsyе zat'milos', i v khrami zavisа zsyedyerlas' nadvoe... i, skriknuvshi golosom guchnim, promoviv isus: otchye, u ruki tvoi viddyay svogo dukha! i tsye prorikshi, vin dukha viddav... koli zh sotnik pobachiv, shcho stalos', vin boga proslaviv, govoryachi: diisno pravyednii buv cholovik tsyei! i vvyes' natovp, yakii ziishovs' na vidovishchye tsye, yak pobachiv, shcho stalos', biv u grudi syebye ta vyertavsvya... usi zh znaiomi iogo i ti zhinki, shcho priishli buli z nim iz galilyei, zdalyeka stoyali i divilis' na tsye... i os' muzh, na im'ya iomu iosip, shcho buv radnikom sinyedriou, lyudina shanovna i pravyedna, nye pristav vin do radi ta chinu ikh, iz arimatyei, yudyeis'kogo mista, shcho i sam spodivavsvya bozhogo tsarstva, tsyei priishov do pilata, i tila isusovogo stav prositi. i iosip, znyavshi iogo, obgormuv plashchanitsyeyu, i poklav iogo v grobi, shcho v skyeli buv visichenyii, i shcho v n'omu nikoli nikhto nye lyezhav. dyen' toi buv prigotuvannya, i nastavala subota. a zhinki, shcho priishli buli z nim iz galilyei, ishli slidom, i voni bachili groba, i yak pokladyenye tilo iogo. povyernuvshis', voni nagotuvali pakhoshchiv i mira, a v subotu, za zapoviddu, spochivali.

24

a dnya pyershogo v tizhni priishli voni rano vrantsi do grobu, nyesuchi nagotovani pakhoshchi, ta i zastali, shcho kamin' vid grobu vidvalyeni buv. a vviishovshi, voni nye znaishli tila gospoda isusa. i stalos', yak byezradni buli voni v tsim, os' dva muzhi v odyezhakh bliskukikh z'yavilis' pri nikh. a koli nalyakalis' voni i poskhilyali oblichchya dodolu, ti skazali do nikh: chogo vi shukaetye zhivogo mizh myertvimi? nyema iogo tut, bo voskryes! prigadiyte sobi, yak vin vam govoriv, koli shchye pyeryebuvav v galilyei. vin kazav: sinu lyuds'komu tryeba buti vidanomu do ruk grishnikh lyudyei, i rozp'yatomu buti, i voskryesnuti tryet'ogo dnya. i zgadali voni ti slova iogo! a vyernuvshis' vid grobu, pro vsye tye spovistili odinadatsy'okh ta vsikh inskhik. to buli: mariya magdalina, i ivanna, i mariya, mati yakovova, i inshi z nimi, i voni rozpovili apostolam tsye. ta slova ikhni zdalisy im vigadkoyu, i nye poviryeno im. pyetro zh ustav ta do grobu pobig, i, nakhlivshisyа,

bachit' lyezhat' sami til'ki pokrivala... i vyernuvs' vin do syebye, i divuvavsy, shcho stalos'... i oto, dvoe z nikh togo zh dnya ishli v syelo, na im'ya yemmaus, shcho vid erusalimu lyezhalo na stadii iz shistdyesyat. i rozmovlyali voni mizh soboyu pro vse tye, shcho stalosya. i oto, yak voni rozmovlyali, i rozpituvali odin odnogo, pidiishov sam isus, i pishov razom iz nimi. ochi zh ikhni buli strimani, shchob iogo nye piznali. i spitavsy vin ikh: shcho za ryechi taki, shcho pro nikh mizh soboyu v dorozhi mirkuetye, i chogo vi sumni? i ozvavsy odin, iomu imyennya klyeopa, ta i promoviv do n'ogo: ti khiba tut u erusalimi edinii zakhozhi, shcho nye znae, shcho stalosya v nim tsiimi dnyami? i spitavsy vin ikh: shcho takye? a voni rozpovili iomu: pro isusa nazaryanina, shcho prorok buv, mogutnii u dili i u slovi pyeryed bogom i vsim narodom. yak pyervosvyashcheniki i nasha starshina iogo viddali na sud smyertnii, i iogo rozp'yali... a mi spodivalis' buli, shcho tsye toi, shcho mae izrailya vizvoliti. i do togo, otsye tryetii dyen' vzhye s'ogodni, yak usye otye stalosya... a dyekhto z nashikh zhinok, shcho rano buli kolo grobu, nas zdivuvali: voni tila iogo nye znaishli, ta i vyernulisya i opovidali, shcho bachili i z'yavlyennya angoliv, yaki kazhut', shcho zhivii vin... i pishli dyekhto z nashikh do grobu, i znaishli tak, yak kazali i zhinki; ta iogo nye pobachili... todi vin skazav im: o, byezumni i zapyeklogo syertsya, shchob poviriti vs'omu, pro shcho spovishchali proroki! chi zh khristovi nye tsye pyeryetyerpiti tryeba bulo, i vviiti v svoyu slavu? i vin pochav vid moisyeya, i vid prorokiv usikh, i viyasyav im zo vs'ogo pisannya, shcho pro n'ogo bulo. i nablizilis' voni do syela, kudi ishli. a vin udavav, nibi khochye iti dali. a voni nye puskali iogo i namovlyali: zostan'sya z nami, bo vzhye vyechorie, i kinchaet'sya dyen'. i vin uviishov, shchob iz nimi pobuti. i oto, koli siv vin iz nimi do stolu, to vzyav khlib, poblagosloviv, i, lamayuchi, im podavav... todi ochi vidkrilisya im, i piznali iogo. alye vin stav dlya nikh nyevidimii... i govorili voni odin odnomu: chi nye palalo nam syertsye obom, koli promovlyav vin do nas po dorozhi, i koli viyasnyav nam pisannya?... i zaraz ustali voni, i povyernulis' do erusalimu, i znaishli tam u zbori odinadtsyat'okh, i tikh, shcho z nimi buli, yaki rozpovidali, shcho gospod' diisno voskryes, i z'yavivsy buv simonovi. a voni rozpovili, shcho stalos' bulo na dorozhi, i yak piznali iogo v lamanni khliba. i, yak voni govorili otsye, sam isus stav mizh nimi, i promoviv do nikh: mir vam! a voni nalyakalisya ta pyeryestrashilis', i dumali, shcho bachat' dukha. vin zhye promoviv do nikh: chogo vi strivozhilis'? i poshcho ti dumki do syerdyets' vashikh vkhodyat? poglyan'tye na ruki moi ta na nogi moi, tsye zh ya sam! dotorknit'sya do myenye i diznaityes', bo nye mae dukh tila i kostyei, a ya, bachitye, mayu. i, promovivshi tsye, pokazav vin im ruki ta nogi. i, yak shchye nye inyali voni viri z radoshchiv ta divuvalis', vin skazav im: chi nye maetye tut chogos' isti? voni zh podali iomu kusnika ribi pyechyenoi ta stil'nika myedovogo. i, vzyavshi, vin iv pyeryed nimi. i promoviv do nikh: tsye slova, shcho kazav ya do vas, koli buv ishchye z vami: potribno, shchob vikonalos' usye, shcho pro myenye v zakoni moisyeevim, ta v pro-

rokov, i v psalmakh napisanye. todi rozum rozkriv im, shchob voni rozumili pisannya. i skazav vin do nikh: tak napisano e, i tak potribno bulo postrazhdati khristovi, i voskryesnuti z myertvikh dnya tryet'ogo, i shchob u imyennya iogo propoviduvalos' pokayan-nya, i proshchennya grikhiv mizh narodiv usikh, vid erusalimu pochavshi. a vi svidki togo. i os' ya posilayu na vas obitnitsyu mogo ottsya; a vi pozostan'tyesya v misti, azh poki zodyagnetyes' siloyu z visoti. i vin viv za misto ikh azh do vifanii; i, znyavshi ruki svoi, poblagosloviv ikh. i stalos', yak vin blagoslovlyav ikh, to zachav vidstupati vid nikh, i na nyebo voznositis'. a voni poklonilis' iomu, i povyernulis' do erusalimu z vyelikoyu radistyu. i postiino voni pyeryebuvali v khrami, pyeryeslavlyayuchi i khvalyachi boga. amin'.

pyershu knigu ya buv napisav, o tyeofilye, pro vsye tye, shcho isus vid pochatku chiniv ta navchav, azh do dnya, koli chyeryez dukha svyatogo podav vin nakazi apostolam, shcho ikh vibrav, i voznissya. a po mutsi svoii vin stavav pyeryed nimi zhivii iz zasvidchyennymi bagat'ma, i sorok dyen' im z'yavlyavsya ta pro bozhnye tsarstvo kazav. a zibravshis' z nimi, vin zvyeliv, shchob voni nye vidkhodili z erusalimu, a chyekali obitnitsi otchoi, shcho pro nyei kazav vi chuli vid myenye. ivan bo vodoyu khristiv, vi zh okhrishchyni budyete dukhom svyatom chyeryez kil'ka tikh dnev! a voni, ziishovshis', pitali iogo i gov-orili: chi nye chasu ts'ogo vidbuduesh ti, gospodi, tsarstvo izrailyevi? a vin im vidkazav: to nye vasha sprava znati chas ta dobu, shcho otyets' poklav u vladi svoii. ta vi priimyete silu, yak dukh svyatii zlynye na vas, i moimi vi svidkami budyete v erusalimi, i v usii yudyei ta v samarii, ta azh do ostann'ogo krayu zyeلمي. i, prorikhi otsye, yak divilis' voni, vin ugoru voznositis' stav, a khmara zabrala iogo spy-eryed ikhnikh ochyei... a koli voni pil'no divilis' na nyebo, yak vin viddalyavsya, to dva muzhi u bilii odyezhi os' stali pri nikh, ta i skazali: galilyeis'ki muzhi, chogo stoitye i zadivlyaetyes' na nyebo? toi isus, shcho voznissya na nyebo vid vas, priidyete tak, yak bachili vi, yak ishov vin na nyebo! todi voni povyernalis' do erusalimu z gori, shcho olivnoyu zvyet'sya, i shcho znakhodit'sya pobliz'ko erusalimu, na viddal' dorogi subotn'ogo dnya. a priishovshi, uvi-ishli voni v gornitsyu, dye i pyeryebuvali: pyetro ta ivan, ta yakiv ta andrii, pilip ta foma, varfolomii ta matvii, yakiv alfyev ta simon zilot, ta yuda yako-viv. voni vsi odnodushno buli na nyevpinnii molitvi, iz zhinkami, i z marieyu, matir'yu isusovoyu, ta z bratami iogo. timi zh dnyami pyetro stav posyeryed brativ a narodu bulo poimyenno do sta dvadtsyati ta i promoviv: muzhi-brattyai nalyezhalo zbutis' pisan-nyu tomu, shcho ustami davidovimi dukh svyatii buv prorik pro yudu, yakii pokazav dorogu dlya tikh, khto isusa skhopiv, bo vin buv zarakhovanii z nami, i zhyeryeb sluzhinnya ots'ogo priinyav. i vin polye nabuv za zaplatu zlochinstva, a vpravshi storchma, vin trisnuv nadvoe, i vsye nutro iogo villis'... i stalo vidomye tsye vsim, khto zamyeshkue v erusal-imi, tomu i polye tye nazvanye ikhn'oyu movoyu akelydama, shcho e: polye krovi. bo napisano v knizi psalmiv: nyekhai pustkoy stanye myeshkan-nya iogo, i nyekhai pozhil'tsya v nim nye budye, a takozh: a sluzhinnya iogo zaberye nyekhai in-shii. otzhye tryeba, shchob odin iz tikh muzhiv, shcho skhodilis' z nami povsyakchas, yak gospod' isus vkhodiv i vikhodiv mizh nami, zachavshi vid khristichyennya ivanovogo azh do dnya, koli vin voznissya vid nas, shchob toi razom iz nami buv svid-kom iogo voskryesyennya. i postavili dvokh: iosipa, shcho varsavoyu zvyet'sya, i shcho yustom buv naz-vani, ta mattiya. a molivshis', kazali: ti, gospodi, znavchye vsikh syerdyets', pokazhi z dvokh odnogo, kotrogo ti vibrav, shchob vin zainyav mistysye tiei sluzhbi i apostol'stva, shcho yuda vid n'ogo vidpav, shchob iti v svoe mistysye. i dali zhyeryebki im, i vprav

zhyeryebok na mattiya, i vin zarakhovanii buv do odinadtsyat'okh apostolov.

2

koli zh pochavssya dyen' p'yatdyesyatnitsi, vsi voni odnodushno znakhodilisya vkupi. i naglo zchinyvsya shum iz nyeba, nibi burya raptova zirvalasya, i pyeryepovnila vvyes' toi dim, dye sidili voni. i z'yavilisya im yaziki podilyeni, nyemov bi ognyneni, ta i na kozhnomu z nikh po odnomu osiv. usi zh voni spovnilis' dukhom svyatom, i pochali govoriti inshimi movami, yak im dukh promovili davav. pyeryebuvali zh v erusalimi yudyei, lyudi pobozhni, vid usyakogo narodu pid nyebom. a koli otsyei gomin zchinyvsya, zibralasya byezlich narodu, ta i divu dalisya, bo kozhyen iz nikh tut pochuv, shcho voni rozmovlyali ikhn'oyu vlasnoyu movoyu!... usi zh pobentyezhilisya ta divuvalisya, ta i kazali odin do odnogo: khiba zh nye galilyeyani vsi tsi, shcho govoryat? yak zhye kozhyen iz nas chue svoyu vlasnu movu, shcho mi v nii narodilis'? parfyani ta midyani ta yelamiti, takozh myeshkantsi mye-sopotamii, yudyei ta kappadokii, pontu ta azii, i frigii ta pamfilii, egiptu i liviis'kikh zyemyl' krai kiryeni, i zakhozhi rimlyani, yudyei i novovirtsi, krityani i arabi, usi chuemo mi, shcho govoryat' voni pro vye-likii dila bozhi movami nashimi! i vsi nye vikhodili z diva, i byezradni buli, i govorili odin do odnogo: shcho zh to stasisya mae? a inshi kazali gluzuyuchi: voni povpivalis' vinom molodim! stavshi zh pyetro iz odi-nadtsyat'ma, svii golos pidnis ta i promoviv do nikh: muzhi yudyeis'ki ta myeshkantsi erusalimu! nyekhai vam otsye stanye vidomye, i poslukahaitye sliv moikh! bo nye p'yani voni, yak vi dumaetye, bo tryetya go-dina dnya, a tsye tye, shcho prorok ioil pyeryedrik: i budye ostannimi dnyami, govorit' gospod': ya vil-lyu vid dukha svogo na vsyakye tilo, i budut' pro-rokuvati sini vashi ta vashi don'ki, yunaki zh vashi bachiti budut' vidinnya, a starim vashim sni budut' snitsiya. i na rabiv moikh i na rabin' moikh za tikh dnev ya takozh villyu vid dukha svogo, i prorokuvati voni budut'! i dam chuda na nyebi vgori, a vnizu na zyeلمي tsi znaymena: krov, i ogon', i kuryavu dimu. pyeryeminit'sya sontsye na tyemryavu, a misyats' na krov, pyershye nizh dyen' gospodnii nastanye, vye-likii ta slavnii! i stanyet'sya, shcho kozhyen, khto poklicheye gospodne im'ya, toi spasyet'sya. muzhi izrail's'ki, poslukahaitye vi otsikh sliv: isusa nazaryan-ina, muzha, shcho iogo bog proslaviv vam siloyu, i chudami, i timi znaymenami, shcho bog chyeryez n'ogo vchiniv syeryed vas, yak sami vi tye znayete, togo, shcho buv vidanii p'yevnoyi voleyeyu ta py-eryedbachyennym bozhim, vi rukami byezzakon-nikiv rozp'yali ta zabili. ta bog voskryesiv iogo, puta smyerti usunuvshi, vona bo trimati iogo nye mogla. bo kazhye pro n'ogo david: mav ya gospoda zavsidi pyeryed ochima svoimi, bo vin po pravitsi moii, shchob ya nye zakhitavsya. tomu syertsye moe zvyesyelilos', i zradiv mii yazik, i tilo moe vid-pochinye v nadii. bo nye pozostavish ti v adu moei dushi, i nye dasi ti svoemu svyatomu pobachiti tlin-nya! ti dorogi zhittya ob'yaviv myeni, ti myenye py-

eryepovnish utikhoyu pyeryed oblichchiam swoim! muzhi-brattya! nyekhai budyе vil'no myeni smilo skazati vam pro patriyarkha dauida, shcho pomyer i pokhovanii, i znakhodit'sya grib iogo v nas azh do ts'ogo dnya. a buvshi zh prorokom, ta vi-dayuchi, shcho bog klyatvoyu klyav'sya iomu posaditi na pryestoli iogo vid plodu iogo styepon, u pyeryed-bachyenni vin govoriv pro khristovye voskryeseny-nya, shcho nye budyе zostavlyenni v adu, ani tilo iogo nye zaznae zotlin'nya. bog isusa ts'ogo voskrye-siv, chogo svidki vsi mi! a otozh, yak pravytsyeyu bozhoyu buv vin voznyesyenii, i obitnitsyu dukha svyatogo priinyav vid ottsya, to i zliv vin otye, shcho vi bachitye i chuetye. nye ziishov bo na nyebo dauid, alye sam vin govorit: promoviv gospod' gospodyevi moemu: syad' pravoruch myenye, doki nye pokladu ya tvoikh vorogiv pidnizhkom nogam tvoim! oto zh, nyekhai vvyes' izrailiv dim tyverdo znae, shcho i gospodom, i khristom uchiniv bog iogo, togo isusa, shcho iogo rozp'yali vi! yak pochuli zh otsye, voni shyertsyem rozzhabolilis', ta i skazali pyetrovi ta in-shim apostolam: shcho zh mi maemo robiti, muzhi-brattya? a pyetro do nikh kazhye: pokaiytesya, i nyekhai zhye okhristit'sya kozhyen iz vas u im'ya is-usa khrista na vidpushchyennya vashikh grikhiv, i dara dukha svyatogo vi priimyete! bo dlya vas tsya obitnitsya, i dlya vashikh dityei, i dlya vsikh, shcho dalyeko znakhodyat'sya, kogo b til'ki poklikav gospod', bog nash. i inshimi bagat'oma slovami vin zasvidchuvav ta vmovlyav ikh, govoryachi: ryatu-ityes' vid ts'ogo lukavogo rodu! otozh ti, khto pri-nyav iogo slovo, okhristilisya. i pristalo do nikh togo dnya dush tisyach zo tri! i voni pyeryebuvali v nautsi apostol's'kii, ta v spil'noti braters'kii, i v lamanni khliba, ta v molitvakh. i buv ostrakh u kozhnii dushi, bo bagato chinili apostoli chud ta znamyen. a vsi viruyuchi buli vkupi, i mali vsye spil'nim. i voni pro-davali maetki ta dobra, i vsim ikh dilili, yak komu chogo tryeba bulo. i kozhnogo dnya pyeryebuvali voni odnodushno u khrami, i, lomlyachi khlib po do-makh, pozhivu priimali iz radistyu ta v syerdyech-nii prostoti, vikhvalyayuchi boga ta mayuchi lasku v us'ogo narodu. i shchodyenno do tsyerkvi gospod' dodavav tikh, shcho spasalisya.

3

a pyetro ta ivan na dyev'yatu godinu molitvi ishli ra-zom u khram. i nyesyeno tam cholovika odnogo, shcho krivii buv z utrobi svoei matyeri. iogo sadovili shchodyenno v vorotyakh khramu, shcho krasnimi zvalysya, prositi milostini vid tikh, khto do khramu ishov. yak pobachiv zhye vin, shcho pyetro ta ivan khochut' u khram uviiti, stav prositi v nikh milostini. pyetro zh iz ivanom poglyanuv na n'ogo i skazav: podivisya na nas! i toi podivisya na nikh, spo-divayuchisya shchos' distati vid nikh. ta promoviv pyetro: sribla i zolota v myenye nyema, alye shcho ya mayu, dayu tobi: u im'ya isusa khrista nazaryan-ina ustan' ta i khodi! ta, uzyavshi iogo za pravit-syu, vin pidviv iogo. i khvili tiei zmitsnilisya nogi i suglobtsi iogo!... i, zirvavshis', vin ustav ta i kho-div, i z nimi u khram uviishov, khodyachi ta pid-

skakuyuchi, i khvalyachi boga! narod zhye vvyes' bachiv, yak khodiv vin ta boga khvaliv. i piznali iogo, shcho tsye toi, shcho pri krasnikh vorotyakh khramu sidiv radi milostini. i voni pyeryepovnilis' zhakhom ta podivom iz togo, shcho stalos' iomu! a tomu, shcho trimav'sya vin pyetra ta ivana, uvyes' narod zachudovanii zbgysya do nikh na toi ganok, yakii solomonovim zvyet'sya. i, pobachivshi tsye, promoviv pyetro do narodu: muzhi izrail's'kii chogo vi divuetyes' tsim, ta chogo vi na nas poziraetye tak, nibi tye, shcho vin khodit', mi зробili svoeyu siloyu chi blagochyestyam? bog avraamiv, ta isakiv, ta yakoviv, bog nashikh bat'kiv, sina svogo proslav-iv, isusa, yakogo vi vidali, i vidtsuralisya pyeryed pilatom, yak vin prisudiv buv pustiti iogo. alye vi vidtsuralis' svyatogo ta pravyednogo, i domagalisya vidati vam dushogubtsya. nachal'nika zh zhittya vi zabili, ta iogo voskryesiv bog iz myertvikh, chogo svidkami mi! i chyeryez viru v im'ya iogo vzdorovilo im'ya iogo togo, kogo bachitye i znaetye. i vira, shcho vid n'ogo, prinyesla iomu vzdorovlyennya tsye pyeryed vami vsima. a tyepyer, brattya, znayu, shcho vchinili vi tsye z nyesvidomosti, yak i vashi nachal'niki. a bog uchiniv tak, yak vin provishchav buv ustami svoikh usikh prorokiv, shchob tyerpiti khristovi. pokaiytesya zh ta navyernit'sya, shchob vin zmiluvav'sya nad vashimi grikhami, shchob chasi vid-pochinku priishli vid oblichchya gospodn'ogo, i shchob poslav zapovidzhyenogo vam isusa khrista, shcho iogo nyebo musit' priinyati azh do chasu vid-novlyennya vs'ogo, pro shcho provishchav bog vid viku ustami vsikh svyatikh prorokiv svoikh! bo moysyei provishchav: gospod' bog vam proroka pidi-imye vid vashikh brativ, yak myenye; u vsim iogo slukhaityesya, pro shcho til'ki vin vam govoritimye! i stanyet'sya, shcho kozhna dusha, yaka nye poslukhala b togo proroka, znishchyena budyе z narodu. tak samo vsi proroki vid samuila i nastupnikh, skil'ki ikh govorilo, takozh provishchali tsi dni. sini vi prorokiv i togo zapovitu, shcho bog vashim bat'kam zapoviv, promovlyayuchi do avraama: i v nasinni tvoim usi narodi zyeimli blagoslovlyeni budut! voskryesivshi svogo otroka, bog poslav iogo pyershye do vas, shchob vas poblagosloviti, shchob kozhyen iz vas vid-vyernuv'sya vid zlikh svoikh uchinkiv!

4

a koli promovlyali voni do narodu otsye, do nikh pristupili svyashchyeniki, i vlada storozhi khramu i saddukyei, oburyuyuchis', shcho navchayut' narod ta zvisychayut' v isusi voskryesinnya z myertvikh. i ruki naklali na nikh, i do v'yznitsi vsadili do ranku, bo vzhye vyechir nastav buv. i bagato-khto z tikh, khto slukhav slovo, uviruvali; chislo zh muzhiv takikh bulo tisyach iz p'yat'. i stalos', shcho rankom zi-bralisya v erusalimi nachal'niki ikhni, i starshi ta knizhniki, i anna pyervosvyashchyenik, i kaiyafa, i ivan, i olyeksander, i skil'ki bulo ikh iz rodu py-ervosvyashchyenichogo. i, postavivshi ikh posy-eryedini, zapitalisya: yakoyu vi siloyu chi yakim vi im'yam tye robili? todi pyetro, pyeryepovnyenii dukhom svyatim, promoviv do nikh: nachal'niki

lyudu ta starshini izrailyevi! yak s'ogodni byerut' nas na dopit pro tye dobrodiistvo nyeduzhii lyudini, yak vona vzdorovlyena, nyekhai budye vidomo vsim vam, i vsim lyudyam izrailyevim, shcho im'yam isusa khrista nazaryanina, shcho iogo rozp'yali vi, to iogo voskryesiv bog iz myertvikh, nim postavlyenii vin pyeryed vami zdorovi! vin kamin', shcho vi, budivnichii, vidkinuli, alye kamyenyem stav vin narizhnim! i nyema ni v kim inshim spasinnya. bo pid nye-bom nyema inshogo imyennya, danago lyudyam, shcho nim bi spastisyia mi mali. a bachivshi smilivist' pyetra ta ivana, i spostyerigshi, shcho to lyudi obidva nyevcheyeni ta prosti, divualisyia, i piznali ikh, shcho voni z isusom buli. ta bachivshi, shcho vzdorovlyenii cholovik stoit' z nimi, nichogo navproti skazati nye mogli. i, zvyelvishi im viiti iz sinyedriou, zachali raditsiyia mizh soboyu, govoryachi: shcho robiti nam iz tsmi lyud'mi? bozh usim myeshkantsyam erusalimu vidomo, shcho vchinili voni yavnye chudo, i nye mozhymo togo zapyeryechiti. ta shchob bil'sh nye poshiryvalos' tsye v narodi, to z pogrozoyu zaboronimo im, shchob nikomu z lyudyei voni nye govoreli pro tsye im'ya. i, zaklikavshi ikh, nakazali im nye govoreti, i vzagali nye navchati pro isusovyie imyennya. i vidpovili im pyetro ta ivan, ta i skazali: rozsudit', chi tsye spravlyedlyve bulo b pyeryed bogom, shchob slukhatis' vas bil'sh, yak boga? bo nye mozhymo mi nye kazati pro tye, shcho mi bachili i chuli! a voni prigrozili im shchye, i vidpustili ikh, nye znaishevshi nichogo, shchobi ikh pokarati, chyeryez lyudyei, bo vsi slavili boga za tyee, shcho stalos'. bo rokiv bil'sh soroka mav toi cholovik, shcho na nim vidbulosya tsye chudo vzdorovlyennya. koli zh ikh vidpustili, voni do svoikh pribuli i spovistili, pro shcho pyervosyashcheyeniki i starshi do nikh govoreli. voni zh, vislukhavshi, odnodushno svii golos do boga pidnyesli i promovili: vladiko, shcho nyebio, i zymlyu, i morye, i vsye, shcho v nikh e, ti stvoriv! ti ustami davida, svogo slugi, ottsya nashogo, skazav dukhom svyatim: chogo lyudi buntuyut'sya, a narodi zadumuyut' marnye? povstayut' tsari zymni, i zbirayut'sya starshi dokupi na gospoda ta na khrista iogo. bo spravdi zibralsiya v misti ot-sim proti otroka svyatogo tvogo isusa, shcho iogo namastiv ti, irod ta pontii pilat iz poganami ta z narodom izrailyevim, uchiniti otye, shcho ruka tvoya i volya tvoya napyeryed vstanovili buli, shchob zbulosya. i tyepyer spoglyan', gospodi, na ikhni pogrozi, i dai svoim rabam iz povnoyu smilivistyu slovo tvoe povidati, koli ruky svoyu prostyagatimyesht na vz-dorovlyennya, i shchob znamyena ta chuda chinilis' im'yam tvogo svyatogo otroka isusa. yak voni zh pomolilis', zatryaslosya tye mistysye, dye zibralsi' buli, i pyeryepovnilisyia vsi svyatim dukhom, i zachali govoreti slovo bozhye z smilivistyu! a lyudi, shcho vvirusyali, mali syertsye odnye i odnu dushu, i zhadyen iz nikh nye vvazhav shcho z maetku svogo za svoe, alye v nikh usye spil'nim bulo. i apostoli z vyelikoyu siloyu svidchili pro voskryesennya isusa gospoda, i blagodat' vyelika na vsikh nikh bula! bo zhadyen iz nikh nye tyerpiv nyedostachi: bo, khto mav polye chi dim, prodavali, i zaplatu za prodazh prinosisli, ta i klali v nogakh u apostoliv, i rozdavalosya kozhnomu,

khto potryebu v chim mav. tak, iosip, shcho varnavoyu shcho v pyeryekladi e sin potikhi buv prozvanii vid apostoliv, lyevit, rodom kipryanin, mavshi polye, prodav, a groshi prinis, ta i poklav u nogakh u apostoliv.

5

a odin cholovik, na imyennya ananii, iz svoeyu družinoyu sapfiroyu, prodav buv maetka, ta i z vidoma družhini svoei prisvoiv chastinu z zaplati, a yakus' tam chastinu prinis ta i poklav u nogakh u apostoliv. i promoviv pyetro: ananiyu, chogo satana tvoe syertsye napovniv, shchob ti dukhu svyatomu nyepravdu skazav ta prisvoiv iz zaplati za zymlyu? khiba tye, shcho ti mav, nye tvoe vsye bulo, a prodanye nye v tvoii vladi bulo? chogo zh v syertsye svoe ti tsyu spravu poklav? ti nye lyudyam nyepravdu skazav, alye bogovi! yak ananii zachuv tsi slova, to vpav ta i umyer... i obgornuv zhakh vyelikii usikh, shcho tsye chuli! yunaki zh povstali, obgornuli iogo, i vinesli ta i pokhovali. i stalos', godin chyeryez tri priishla i družhina iogo, pro vipadok nichogo nye znavshi. i promoviv do nyei pyetro: skazhi myeni, chi za stil'ki vi zymlyu otu prodali? vona zh vidkazala: tak, za stil'ki. do nyei zh pyetro: chomu tsye vi zmoviliysya spokushuvati gospodn'ogo dukha? on ti vkhodyat' u dyveri, shcho cholovika tvogo pokhovali, i tyebye voni vinesut'... i vona zaraz upala do nig iogo, ta i umyerla. yak vviishli zh yunaki, to znaisli ii myertvoyu, i, vinisshi, bilya muzha ii pokhovali. i obgornuv strakh vyelikii vsyu tsyerkvu ta vsikh, shcho chuli pro tsye... a rukami apostoliv stalisi' znamyena ta chuda vyeliki v narodi. i buli odnodushno vsi v solomonovim ganku. a z storonnikh nikhto pristavati nye vazhivs' do nikh, alye lyud proslavlyav ikh. i vsye zbil'shualos' tikh, khto virue v gospoda, byezlich cholovikiv i zhinok, tak shcho khvorikh stali vynositi na vulitsi, ta i klali na lozha ta noshi, shchob, yak itimye pyetro, to khoch tin' iogo vpala b na kogo iz nikh. i byezlich lyudu zbiralas' do erusalimu z dovkolishnikh mist, i nyesli nyeduzhikh ta khvorikh vid dukhiv nyechistikh, i buli voni vsi vzdorovlyuvani! a pyervosyashcheyenik, ustavshi, ta i usi, khto buv iz nim, khto nalyezhav do saddukyeis'koi erylisy, pyeryepovnilis' zazdroshchami, i ruki naklali voni na apostoliv, i do v'yaznitsi gromads'koi vkinuli ikh. alye angol gospodni vnochii vidchiniv dlya nikh dyveri v'yaznichni, i vivivshi ikh, pokazav: idit', i stavshi, govorit' do narodu u khrami vsi slova ts'ogo zhittya. yak tsye vchuli voni, to v khram rano vviishli i navchali. a pyervosyashcheyenik i ti, khto buv iz nim, priishovshi, sklikali sinyedrin i vsikh starshikh z izrailyevikh siniv. i poslali v v'yaznitsyu, shchob ikh privyeli. a sluzhba, priishovshi, nye znaisla ikh u v'yaznitsi, a vyernuvshis', spovistila, govoryachi: v'yaznitsyu znaisli mi z vyelikoyu pil'nisty zamknyenu, i storozhu, shcho pri dyveryakh stoyala; a koli vidchinili, to nikogo vsyeryedini mi nye znaisli! yak pochuli slova tsi nachal'nik storozhi khramu ta pyervosyashcheyeniki, nye mogli zrozumiti voni, shcho b to stalosya. ta priishovshi odin, spovistiv ikh, govoryachi: os' ti muzhi, shcho vi

ikh do v'yaznitsi vsadili buli, u khrami stoyat' ta i navchayut' narod. pishov todi starshii storozhi zo skazhboyu, ta i priviv ikh byez nasil'stva, bo boyalis' narodu, shchob ikh nye pobili kaminnyam. priprovadivshi zh ikh, postavili pyeryed sinyedrionom. i spitavsia ikh pyervosvyashcheynik, govoryachi: chi mi nye zaboronili z pogrozoyu vam, shchob pro tye im'ya nye navchati? i oto, vi svoeyu naukoym pyeryepovnilii erusalim, i khochyetye krov cholovika togo priprovaditi na nas... vidpoviv zhye pyetro ta skazali apostoli: boga povinno slukhatysya bil'sh, yak lyudyei! bog nashikh ottisiv voskryesiv nam isusa, yakomu vi smyert' buli zapodiyali, povisivshi na dyeryevi. iogo bog pidvishchiv svoeyu pravitsyeyu na nachal'nika i spasa, shchob dati izrailyei pokayannya i proshchennyia grikhiv. a tikh sprav iomu svidakami mi i svyatiu dukh, shcho iogo bog dav tim, khto slukhnanyi iomu. yak zachuli zh otsye, zapalilisya gnivom voni, ta i radilisya, yak im smyert' zapodiyati?... i vstav u sinyedrioni odin fariseyi, gamaliil na imyennya, uchityel' zakonu, povazhanii vid us'ogo narodu, ta i zvyeliv na chasniku apostoliv vivyesti. i promoviv do nikh: muzhi izrail's'ki! pomirkuitye sobi pro lyudyei tsikh, shcho z nimi robiti vi maetye. bo pyeryed tsmi dnyami povstav buv tveyda ta i kazav, shcho vyelikii vin khtos'; i do n'ogo pristalo z chotirista lyuda. vin zabitiu, a vsi ti, khto slukhav iogo, rozporoshilis' ta obyernulis' v nishcho. pislya n'ogo povstav, pid chas pyeryepisu, galilyeyanin yuda, ta i bagato lyudyei potyagnuv za soboyu. zaginuv i vin, a vsi ti, khto slukhav iogo, rozporoshilis'. i tyeper kazhu vam: vidstupit'sya vid tsikh lyudyei, i zanyekhaitye ikh! bo koli vid lyudyei otsya rada chi sprava tsya budye, rozpadyet'sya vona. a koli tye vid boga, to togo zruinuvati nye zmozhyetye, shchob vipadkom nye stati i vam bogobortsyami! i poslukhalis' radi iogo. i, poklikavshi znov apostoliv, vibili ikh, nakazali im nye govoriti pro isusove imyennya, ta i ikh vidpustili. a voni povyertalisya z sinyedrionu, radiyuchi, shcho spodobilis' priinyati znyevagu za imyennya gospoda isusa. i shchodyenno u khrami i domakh byezupinno navchali, i zvischchali evangelyiu isusa khrista.

6

timi zh dnyami, yak uchniv namnozholos', zachali narikati na evryei ogryechenyi, shcho v shchodyennomu sluzhinni ikhni vdovitsi zanyedbani. todi ti dvanadtsyat' poklikali bagat'okh uchniv ta i skazali: nam nye litchit' pokinuti bozhnye slovo, i sluzhiti pri stolakh. otozh, brattya, viglyadit' izpomilshi syebye simokh muzhiv dobroii slavi, povnnikh dukha svyatogo ta mudrosti, ikh postavimo na sluzhbu otsyu. a mi pyeryebuvatimymo zavzhdi v molitvi ta v sluzhinni slovu. i vsim lyudyam spodobalosya ot-sye slovo, i obrali styepana, muzha povnogo viri ta dukha svyatogo, i pilipa, i prokhora ta nikanora, i timona ta parmyena, i novovirtsya mikolu z antiokhii, ruki postavili pyeryed apostoliv, i, pomolivshis', voni ikh poklali na nikh. i roslo slovo bozhnye, i duzhye mnozhilosya chislo uchniv u erusalimi, i duzhye bagato svyashchychenikiv buli slukhnanyi viri. a

styepan, povnii viri ta sili, chiniv mizh narodom vye-likii znamyena ta chuda. tomu dyekhto povstav iz sin-agogi, shcho zvyet'sya libyertins'ka, i kirinyeis'ka, i olyeksandriis'ka, ta z tikh, khto pokhodit' iz kilikii ta z azii, i zachali spyeryechatis' iz styepanom. alye vs-toyati voni nye mogli proti mudrosti i dukha, shcho vin nim govoriv. todi voni pidmovali lyudyei, shcho kazali, nibi chuli, yak vin bogoznyevazhni slova gov-oriv na moisyeya ta boga. i lyudyei popidburyovali, i starshikh ta knizhnikov, i, napavshi, skhopili iogo, i priprovadili v sinyedriun. takozh svidik fal'shivikh postavili, yakii govorili: cholovik otsyei bogoznye-vazhni slova byezpyeryestan' govorit' na tsye svyatyie mistys ta proti zakonu. bo mi chuli, yak vin govoriv, shcho isus nazaryanin zruinue tsye mistys ta zminit' zvichai, yakii pyeryedav nam moisyeyi. koli vsi, khto v sinyedrioni sidiv, na n'ogo spoglyanuli, to bachili lit-sye iogo, yak litsye angola!

7

zapitav todi pyervosvyashchychenik: chi tsye tak? styepan zhye promoviv: poslukhaitye, muzhi-brattya i ottsi! bog slavi z'yavivs' avraamovi, ottsyeyi nashomu, yak vin myesopotamii buv, pyershye nizh osyelyivsia v kharani, i promoviv do n'ogo: vi-idi iz svoei zymli ta vid rodu svogo, ta i pidi do zymli, shcho tobi pokazhu. todi vin viishov iz zymli khaldyeis'koi, ta i osyelyivsia v kharani. a zvidit, yak umyer iomu bat'ko, vin pyeryesyeliv iogo v zymlyu otsyu, shcho na nii vi zhivyetye tyeper. ta spadshchini na nii vin nye dav iomu navit' na krok, alye obitsyav dati ii na volodinnya iomu i iogo rodovi po nim, khoch ditini nye mav vin. i skazav bog otak, shcho nasinnya iogo budy prikhod'kom u krai chuzhomu, i ponyevolyat' iogo, i budut' gno-biti chotirista rokov. alye ya skazav bog budu suditi narod, shcho iogo ponyevolit'. opislya zh voni vi-idut', i budut' sluzhiti myeni na tsm misti. i dav vin iomu zapovita obrizannya. i porodiv tak isaka, i vos'mogo dnya vin obrizav iogo. a isak poro-div yakova, a yakiv dvanadtsyat'okh patriyarkhiv. a ti patriyarkhi pozazdrili iosipovi, i prodali iogo do egiptu. alye bog buv iz nim, i iogo vizvoliv vid usikh iogo utiskiv, i dav iomu blagodat' ta mudrist' pyeryed faraonom, tsaryem egipyets'kim, a vin nas-tanoviv iogo za pravityela nad egiptom ta vsim svoim domom. a yak golod priishov na vsyu zymlyu egipyets'ku ta khanaans'ku, ta vyelika bida, to pozhivi todi nye znakhodili nashi bat'ki. koli zh yakiv zachuv, shcho v egipti e zbizhzhya, to poslav bat'kiv nashikh upyershye. a yak udruge poslav, to buv piznanii iosip bratami svoimi, i faraonovi znanii tsar iosipiv rid. todi iosip poslav, shchob poklikati yakova, bat'ka svogo, ta vsyu rodinu svoyu simdyesat i p'yat' dush. i podavsya yakiv v egipyet, ta i umyer tam vin sam ta nashi bat'ki. i ikh pyeryenyeshi v sikhyye, i poklali do grobu, shcho avraam buv kupiv za tsinu sribla vid siniv yemmora sikhymovogo. a koli nablizhavs' chas obitnitsi, shcho nyeyu bog klyavs' avraamovi, rozris-sya narod i namnozhyvsya v egipti, azh poki nastav inshii tsar uv egipti, shcho nye znau zhye iosipa. vin khitro nash lyud obmaniv, i siloyu zmushuvav

nashikh ottisiv vikidati dityei svoikh, shchob voni nye lishalis' zhivi. togo chasu rodivsya moiseyi, i garnii vin buv pyeryed bogom. vin godovanii buv u domi bat'ka svoiogo tri misyatsi. a koli vin buv vikinyenii, to dochka faraona zabrala iogo, ta i za sina sobi iogo vikokhala. i moiseyi buv navchenii vsiei pryemudrosti egypets'koi, i buv mitsnii u slovakh ta v dilakh svoikh. a koli iomu spovnilosya sorok rokiv, iomu spalo na syertsye vidvidati brativ svoikh, siniv izrailievikh. yak uglyediv zhye vin, shcho odnomu z nikh diet'sya krivda, zastupivsya, i vidomstiv za okrivdzhyenogo, ubivshi egipcyanina. vin zhye dumav, shcho brati rozumiuyt', shcho rukoyu iogo bog dae im vizvol'yennya, ta nye zrozumili voni. a nastupnogo dnya, yak svarilis' voni, vin z'yavivsya i khotiv pogoditi ikh, kazhuchi: lyudi, vi brat'tya, chogo odin odnogo krivditye? a toi, shcho blizhn'ogo krivdiv, iogo vidipkhnuv ta skazav: khto nastaviv nad nami tyebye za starshogo i suddyyu? chi khochyesh ubiti i myenye, yak uchora vbiv ti egipcyanina? i vtik moiseyi cheryez slovo otsye, i stavsya prikhod'kom u zyeimli madiyams'kii, dye zrodiv dvokh siniv. a koli sorok rokiv prominulo, to z'yaviv' iomu angol gospodnii u polum'i kushcha ognyanogo v pustini sinais'koi gori. a moiseyi, yak pobachiv, divuvavsya z vidinnya. a koli pidiishov, shchob rozglyanuti, buv golos gospodnii do n'ogo: ya bog ottisiv tvoikh, bog avraamiv, i bog isakiv, i bog yakoviv! i zatrusivsya moiseyi, i nye vidvazhiv' poglyanuti... i promoviv do n'ogo gospod': skin' vzutyya z svoikh nig, bo tye mistysye, na yakomu stoish, to svyatyata zyeimla! do brye bachiv ya utisk narodu svogo, shcho v egipti, i stogin iogo ya pochuv, i ziishov, shchob ikh vizvoliti. tyepper os' idi, ya poshlyu do egiptu tyebye. ts'ogo moiseyeva, shcho iogo vidtsuralis' voni, skazavshi: khto nastaviv tyebye za starshogo i suddyyu, ts'ogo bog cheryez angola, yakomu z'yavivsya v kushchi, poslav za starshogo i vizvol'nika. vin ikh viviv, chuda i znamyena vchinivshi v zyeimli egypets'kii, i na chyervonomu mori, i sorok rokiv u pustini. tse toi moiseyi, shcho prorik izrailievim sinam: gospod' bog vam pidiimye proroka vid vashikh brativ, yak myenye, iogo slukhaiyte! tse toi, shcho v pustini na zborakh buv z angolom, yakii promovlyav iomu na sinais'kii gori, ta z ottysami nashimi, i shcho priinyav vin zhivi slova, shchob ikh nam pyeryedati; shcho iogo nye khotili ottisi nashi slukhati, alye vidipkhnuli, i zvyernulysya syertsyem svoim do egiptu, promovivshi do aarona: zrobi nam bogiv, yakii ishl'i b pyeryed nami, bo nye znaemo, shcho stalosya z tim moiseyem, yakii viviv nas iz krayu egypets'kogo... i zrobili voni timi dnyami tyela, i bovvanovi zhyertvi prinosili ta vyesyelilisya z dil svoikh rok. alye bog vidvyernuvsvya vid nikh, i popustiv ikh vklonyatysya sili nyebyesnii, yak napisano v knizi prorokiv: chi zakolyennya i zhyertvi myeni vi prinosili sorok rokiv u pustini, o domye izrailiv? vi zh nosili namyeta molokhovogo, i zoryu vashogo boga romfana, zobrazhyennya, shcho ikh vi zrobili, shchob vklonyatysya im... cheryez tye zaprovadzhu vas azh za vavilon! u nashikh ottisiv na pustini bula skiniya svi-doststva, yak toi izyveliv, khto moiseyevu kazav, shchob zrobitv ii za zrazkom, yakogo vin bachiv. ii

nashi ottsi i uzyali, i vnyesli z isusom u zyeimlyu narodiv, yakikh vignav bog z-pyeryed oblichchya nashikh ottisiv, azh do chasu davida. vin u boga znaishov blagodat', i prosiv, shchob osyelyu znaiti dlya boga yakova. i solomon zbuduvav iomu dim. alye nye v rukotvornim vsyevishnii zhyivye, yak govorit' prorok: myeni nyebo pryestol, a zyeimlyu to pidnzhyok nogam moim! yakii myeni dim vi zbuduetye, govorit' gospod', abo mistysye yakye dlya mogo vidpochinku? khiba nye ruka moya vse tse stvorila?... o vi, tvy-erdzshii, lyudi syertsya i vukh nyeobrizanikh! vi zavzhdi protivites' dukhovi svyatomu, yak vashi bat'ki, tak i vi! kotrogo z prorokiv bat'ki vashi nye pyeryesliduvali? voni zh tikh pobivali, khto zvischav prikhid pravdyenogo, yakomu tyepper vi stalysya zradnikami ta ubiynikami, vi, shcho zakona odyerzhali cheryez zaryadzhynnya angoliv, ta nye zbyerigali iogo!... yak zachuli zh otsye, voni zapalilisya gnivom u syertsyakh svoikh, i skryegotali zubami na n'ogo... a styepan, povnii dukha svyatogo, na nyebo spoglyanuv, i pobachiv bozhu slavu i isusa, shcho po bozhii pravitsi stoyav, i promoviv: os' ya bachu vidchinyenye nyebo, i sina lyuds'kogo, shcho po bozhii pravitsi stoit'!... ta voni guchnim golosom stali krichati ta vukha sobi zatulyati, ta i kinulysya odnodoshno na n'ogo!... i za misto voni iogo vivyeli, i zachali pobivati kaminnyam iogo. a svidki plashchi svoi sklali v nogakh yunaka, yakii z'vavsya savlom. i pobivali kaminnyam styepana, shcho molivsya i kazav: gospodi isusye, priimi dukha mogo!... upavshi zh navkolishki, skriknuv golosom guchnim: nye zalichi im, o gospodi, ts'ogo grikha! i, promovivshi tse, vin spochiv...

8

a savl pokhvalyav iogo vbiivstvo. i utisk vye-likii postav togo dnya proti erusalims'koi tsyerkvi, i vsi, krim apostoliv, rozporoshilisya po krayakh yudyeis'kikh ta samariis'kikh. i pokhovali styepana muzhi pobozhni, i plakali ryevno za nim. a savl nishchiv tsyerkvu, vdiravsvya v domi, vityagav cholovikiv i zhinok ta davav do v'yaznitsi... khodili todi rozporoshyentsi, ta bozhnye slova blagovistili. os' pilip priishov do samariis'koi mista, i propoviduvav im pro khrista. a lyudi vvazhali na tye, shcho pilip govoriv, i zgidno slukhali i bachili chuda, yakii vin chiniv. iz bagat'okh bo, shcho mali ikh, dukhi nyechisti vikhodili z krimom vyelikim, i bagato rozs-lablyenikh ta krivikh uzdorovilysya. i radist' vyelika v tim misti bula! buv odin cholovik, na im'ya iomu simon, shcho do togo v tsim misti zaimavs' vorozhbitstvom ta duriv samariis'kii narod, vidayuchi sye-bye za yakogos' vyelikogo. iogo slukhali vsi, vid naimyenshogo azh do naibil'shogo, kazhuchi: vin sila bozha, shcho zvyet'sya vyelika! iogo zh slukhal-ysya, bo vin ikh dovshii chas divuvav vorozhbitstvom. ta koli inyal viri pilipovi, shcho blagovistiv pro bozhnye tsarstvo i im'ya isusa khrista, choloviki i zhinki okhristilisya. uviruvav navit' sam simon, i, okhristivshis', trimavsvya pilipa; a bachivshi chuda i znamyena vyeliki, vin duzhnye divuvavsya. yak zachuli zh apostoli, yakii v erusalimi buli, shcho

bozhye slovo priinyala samariya, to poslali do nikh pyetra ta ivana. a voni, yak priishli, pomolilis' za nikh, shchob dukha svyatogo voni priinyali, bo shchye ni na odnogo z nikh vin nye skhodiv, a buli voni til'ki okhrishcheyeni v im'ya gospoda isusa. todi na nikh ruki poklali, i priinyali voni dukha svyatogo! yak pobachiv zhye simon, shcho chyeryez nakladannya apostol's'kikh ruk svyati dukh podaet'sya, to prinis vin im groshi, i skazav: daitye i myeni taku vladu, shchob toi, na kogo pokladu svoi ruki, odyerzhav bi dukha svyatogo! ta promoviv do n'ogo pyetro: nyekhai zginye z tobouy tye sriblo tvoe, bo ti dumav nabuti dar bozhii za groshi! u tsim dili nyema tobi chastki ni udilu, bo syertsye tvoe pyeryed bogom nye slushnye. tozh pokaisya za tsye likhye dilo svoe, i prosi gospoda, mozhye proshcheyeni budye tobi zamir syertsya tvogo! bo ya bachu, shcho ti probuvaesh u zhovchi girkii ta v putakh nyeppravdi. a simon ozvavsya i skazav: pomolit'sya za myenye do gospoda, shchob myenye nye spitkalo nichogo z togo, pro shcho vi govorili... a voni zh, zasnvidchivshi, i slovo gospodne zvistivshi, povyrnulis' do erusalimu, i zvischali evangeliyu v bagat'okh samariis'kikh oselyakh. a angol gospodnii promoviv pilipovi, kazhuchi: ustan' ta na pivdyen' idi, na dorogu, shcho vid erusalimu do gazi spuskaet'sya, porozhnaya vona. i, vstavshi, pishov vin. i os' muzh yetiops'kii, skopyets', vyel'mozha kandaki, tsaritsi yetiops'koi, shcho buv nad usima ii skarbami, shchod do erusalimu pribuv poklonitis', vyertavsyia, i, sidyuchi na povozii svoim, chitav proroka isayu. a dukh do pilipa promoviv: pidiidi, ta i pristan' do ts'ogo povozu. pilip zhye pidbig i pochuv, shcho toi chitae proroka isayu, ta i spitav: chi rozumiesh, shcho ti chitaesh? a toi vidkazav: yak zhye mozhu, yak nikhto nye naputit' myenye? i vprosiv vin pilipa pidnyatis' ta sisti z nim. a slovo pisannya, shcho iogo vin chitav, bulo tsye: yak vityvsu na zariz iogo vyedyeno, i yak yagnya suproti strizhiya byezgolosye, tak vin nye vidkriv svoikh ust! u prinizhyenni sud iomu vidnyatii buv, a pro rid iogo khto rozpozvist' bo zhittya iogo iz zyeimli zabiraet'sya... vidizvavsya zh skopyets' do pilipa i skazav: blagayu tyebye, tsye pro kogo govorit' prorok? chi pro syebye, chi pro inshogo kogo? a pilip vidkriv usta svoi, i, zachavshi vid ts'ogo pisannya, blagovistiv pro isusa iomu. i, yak shlyakhom voni ikhali, pribuli do yakois' vodi. i ozvavsya skopyets': os' voda. shcho myeni zavazhae khristitis'? a pilip vidkazav: yakshcho viruesh iz povnogo syertsya svogo, to mozhna. a toi vidpoviv i skazav: ya viruyu, shcho isus khristos to sin bozhii! i zvyeliv, shchob poviz spinivsyia. i obidva pilip ta skopyets' uviishli do vodi, i okhristiv vin iogo. a koli voni viishli z vodi, dukh gospodnii pilipa zabrav, i skopyets' uzhye bil'shye nye bachiv iogo. i vin ikhav, radiyuchi, shlyakhom svoim. a pilip opinivsyia v azoti, i, pyeryekhodyachi, zvischav evangeliyu vsim mistam, azh poki priishov u kyesariyu.

9

a savl, ishchye dishuchi griz'boyu i ubivstvom na uchniv gospodnikh, pristupivshi do pyer-

vosvyashcheyenika, poprosiv vid n'ogo listi u damask sinagogam, shchob, koli znaidye yakikh cholovikov ta zhinok, shcho tiei dorogi voni, to zv'yazati i privyesti do erusalimu. a koli vin ishov i nablizhavsyia do damasku, to os' naglo osyayalo svitlo iz nyeba iogo, a vin povalivsyia na zyeimlyu, i golos pochuv, shcho iomu govoriv: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? a vin zapitav: khto ti, panye? a toi: ya isus, shcho iogo pyeryesliduesh ti. trudno tobi biti nogoyu kolyuchku! a vin, zatrusivshisyia ta nalyakavshisyia, kazhye: chogo, gospodi, khochyesh, shchob ya vchiniv? a do n'ogo gospod': ustavai, ta do mista podaisya, a tam tobi skazhut', shcho maesh robiti! a lyudi, shcho ishli z nim, onimili stoyali, bo voni chuli golos, ta nikogo nye bachili. todi savl pidvivsyia z zyeimli, i khoch ochi rozplyushcheyeni mav, nikogo nye bachiv... i za ruku iogo povyeli i privyeli do damasku. i tri dni nyevidyushchii vin buv, i nye iv, i nye piv. a v damasku buv uchen' odin, na imyennya ananii. i gospod' u vidinni promoviv do n'ogo: ananiyu! a vin vidkazav: os' ya, gospodi! gospod' zhye do n'ogo: ustavai, i pidi na vulitsyu, shcho prostoyu zvyet'sya, i poshukai v domi yudovim savla na imyennya, tarsyanina, os' bo vin molit'sya, i muzha v vidinni vin bachiv, na imyennya ananiya, shcho do n'ogo priishov i ruku na n'ogo poklav, shchob stav vin vidyushchii... vidpoviv zhye ananii: chuv ya, gospodi, vid bagat'okh pro ts'ogo cholovika, skil'ki zla vin uchiniv v erusalimi svyatiim tvoim! i tut mae vladu vid pyervosvyashcheyenikov, shchob v'yazati usikh, khto klchye im'ya tvoe. i promoviv do n'ogo gospod': idi, bo dlya myenye posudina vibrana vin, shchob nositi im'ya moe pyeryed narodami, i tsyariami, i sinami izrailya. bo ya pokazhu iomu, skil'ki mae vin vityerpiti za im'ya moe. i ananii pishov, i do domu vviishov, i ruki poklavshi na n'ogo, promoviv: savlye bratye, gospod' isus, shcho z'yavivsyia tobi na dorozhi, yakoyu ti ishov, poslav os' myenye, shchob stav ti vidyushchii, i napovnivsyia dukha svyatogo! i khvili tiei vidpala z ochyei iomu nibi luska, i zaraz vidyushchii vin stav... i, vstavshi, okhristivsyia, i, priinyavshi pozhivu, na silakh zmitsniv. i vin zaraz zachav u sinagogakh zvischati pro isusa, shcho vin bozhii sin, i divom usi divuvalisyia, khto chuv, i govorili: khiba tsye nye toi, shcho pyeryesliduvav v erusalimi viznavtsiv ots'ogo im'ya, ta i syudi nye na tye vin pribuv, shchob otikh pov'yazati i privyesti do pyervosvyashcheyenikov? a savl ishchye bil'shye zmitsnyavsya, i nyepokoiv yudeyv, shcho v damasku zhili, udovodnyuuchi, shcho toi to khristos. a yak chasu minulo dovoli, yudeyi zmovilisyia iogo vbiti, ta savlovi stala vidoma ikhnyia zмова. a voni dyen' i nich chatuvali v vorotyakh, shchob ubiti iogo. tomu uchni zabrali iogo vnochi, ta i iz muru spustili v koshi. a koli vin do erusalimu pribuv, to silkuavsyia pristati do uchniv, ta iogo vsi lyakalisyia, nye viryachi, shcho vin uchen'. varnava todi vz'yav iogo ta i priviv do apostoliv, i im rozpoviv, yak dorogoyu toi bachiv gospoda, i yak vin iomu promovlyav, i yak smilivo navchav u damasku v isusovyie imyennya. i vin iz nimi vkhodiv i vikhodiv do erusalimu, i vidvazhno zvischav v im'ya gospoda. vin takozh rozmovlyav i

spyeryechavsya z ogryechenimi, a voni namagalisy vbiti iogo. tomu brattya, dovidavshisy, vidvely iogo do kyesarii, i do tarsu iogo vidislali. a tsyerkva po vsii yudyei, i galilyei, i samarii mala mir, buduyuchis' i khodyachi v strasi gospodn'omu, i spovnyalasy vikhoyu dukha svyatogo, i stalosya, yak pyetro vsikh obkhodiv, to pribuv i do svyatikh, shcho myeshkali v liddi. znashov zhye vin tam cholovika odnogo, na imyennya yenei, shcho na lizhku lyezhav visim rokov, vin rozslablyeni buv. i promoviv do n'ogo pyetro: yenyeyu, tyebye vzdorovlyae isus khristos. ustavai, i postyeli sobi sam! i toi zaraz ustav... i iogo oglyadali usi, khto myeshkav u liddi i saroni, yaki navyernulisya do gospoda. a v ioppii bula odna uchyenitsya, na imyennya tavita, shcho v pyeryekladi sarnoyu zvyet'sya. vona povna bula dobrikh vchinkiv ta milostini, shcho chinila. i trapilosya timi dnyami, shcho vona zanyeduzhala i umerla. obmili zh ii i poklali v gornitsi. a shcho lidda lyezhit' nyedalyeko ioppii, to uchni, prochuvshi, shcho v nii probuvae pyetro, poslali do n'ogo dvokh muzhiv, shcho blagali: nye gaisya pributi do nas! i, vstavshi pyetro, pishov iz nimi. a koli vin pribuv, to vyveli iogo v gornitsyu. i obstupili iogo vsi vdovitsi, plachuchi ta pokazuyuchi iomu sukni i plashchi, shcho ikh sarna robila, yak iz nimi bula. pyetro zh iz kimnati vsikh pivroadviv, i, stavshi navkolishki, pomolivsya, i, zvyernuvshis' do tila, promoviv: tavito, vstavai! a vona svoi ochi rozplyushchila, i sila, uzdrivshi pyetra... vin zhye ruku podav ii, i pidviv ii, i zaklikav svyatikh i vdovits', ta i postaviv zhivoyu ii. a tsye stalo vidomye po tsilii ioppii, i bagato-khto v gospoda vviruvai. i stalos', shcho vin bagato dniv probuv u ioppii, v odnogo garbarnika simona.

10

prozhivav zhye odin cholovik u kyesarii, na imyennya kornilii, sotnik polku, shcho zavs' italiis'kim. z usim domom svoim vin pobozhnii buv ta bogob-iinii, podavav lyudyam shchyedru milostinyu, i zavzhdi bogovi molivsya. yavno vin u vidinni, dyes' kolo godini dyev'yatoi dnya, bachiv angola bozhogo, shcho do n'ogo ziishov i promoviv iomu: korniliyu! vin poglyanuv na n'ogo i zakhnuvsya, i skazav: shcho, gospodi? toi zhye iomu vidkazav: molitvi tvoji i tvoja milostinya pyeryed bogom zgalalisya. tyepyer zhye poshli do ioppii lyudyei, ta i priklich simona, shcho zvyet'sya pyetrom. vin gostyue v odnogo garbarnika simona, shcho dim mae pri mori. vin skazhye tobi, shcho ti maesh robiti. koli zh angol, shcho iomu govori, vidiishov, toi zaklikav dvokh iz svoikh slug domovikh, i voyaka bogobiinogo z tikh, shcho sluzhili pri n'omu, i rozpoviv im usye ta i poslav ikh v ioppiyu. a nastupnogo dnya, yak u dorozhi buli voni ta nablzhalis' do mista, pyetro vi-ishov na gornitsyu, shcho pomolitits', o godini dyes' shostii. i stav vin golodnii, i isti skhotiv. yak iomu zh gotuvali, zakhoplyennya na n'ogo naishlo, i bachit' vin nyebo vidkrytye, i yakuyus' posudinu, shcho skhodila, nyemov prostiralo vyelikye, yaka, za chotiri kintsi priv'yazana, spuskalas' dodolu. u nii zhye znakhodilis' chotirinogi vsilyaki, i zymnye gaddya,

i nyebyesni ptashki. i golos pochuvsya do n'ogo: us-tan', zakoli, pyetrye, i izh! a pyetro vidkazav: zhad-nim sposobom, gospodi, bo nikoli nye iv ya nichogo ogidnogo chi to nyechistogo! i znov golos udrugye do n'ogo: shcho vid boga ochishchyenye, nye vvazhai za ogidnye togo! i tsye stalosya trichi, i posudina znov bula vzyata na nyebo. yak pyetro zh u sobi byen-tyezhivsya, shcho b to znachilo tye vidinnya, shcho bachiv, to os' poslantsi vid korniliya, rozpittavshi pro simonin dim, spinilisya pyeryed vorit'mi, i spitalisy, kriknuvshi: chi to tut sidit' simon, shcho zvyet'sya pyetro? yak pyetro zh nad vidinnyam rozdumu-vav, dukh promoviv do n'ogo: ondye tri choloviki shukayut' tyebye. alye vstan' i ziidi, i pidi z nimi byez zhadnogo sumnivu, bo to ya ikh poslav! i zi-ishovshi pyetro do tikh muzhiv, promoviv: os' ya toi, shcho iogo vi shukaet'ye. z yakoi prichini priishli vi? a voni vidkazali: sotnik kornilii, muzh pravvednii ta bogobiinii, slavi dobroi v us'ogo lyudu yudyeis'kogo, svyatim angolom buv u vidinni nastavlyenii, shcho b do domu svogo poklikati tyebye ta poslukhati sliv tvoikh. todi vin poklikav i gostinno priiruvav ikh. a drugogo dnya vin ustav ta i iz nimi pishov; takozh dyekhto z brativ iz ioppii pishli z nim. i nazavtra priishli voni do kyesarii. a kornilii chyekav ikh, rid-nyu i bliz'kikh druživ poklikavshi. a yak uvikhodiv pyetro, kornilii zustrinuv iogo, i do nig iomu vpav i vklonivsya. ta pyetro iogo pidviv, promovlyayuchi: ustan', bo i sam ya lyudina! i, rozmovlyayuchi z nim, uviihov, i znashov bagat'okh, shcho zibralisya, i promoviv do nikh: vi znaet'ye, shcho nyevil' no yud-ye-evi pristavati i prikhoditi do chuzhanitsi. ta vidkriv myeni bog, shcho b za zhadnu lyudinu nye mav za ogidnu chi to za nyechistu. tomu ya byez vagannya pribuv, yak poklikano. tozh pitayu ya vas: z yakoi pri-chini vi slali po myenye? a kornilii skazav: chyetvyer-togo dnya azh do tsiei godini ya postiv, a o dyev'yatii godini molivsya ya v domi svoim. i oto, pyeryed myenye stav muzh u bliskuchii odyezhi i skazav: ko-rniliyu, pochuta molitva tvoja, i tvoji milostini py-eryed bogom zgalalisya. tozh poshli do ioppii, i prik-lich simona, shcho zvyet'sya pyetrom. vin gostyue v garbarnika simona, u gospodi krai morya, vin pri-dyde i rozpovist' tobi. ya zaraz po tyebye poslav, ti dobrye zrobit, shcho priishov. tozh tyepyer pyeryed bogom mi vsi stoimo, shcho b pochuti vsye tye, shcho gospod' nakazav buv tobi. a pyetro vidkriv usta svoi ta i promoviv: piznayu ya popravdi, shcho nye divit'sya bog na oblichchya, alye v kozhnim narodi priemnnii iomu, khto boit'sya iogo i chinit' pravdu. vin slovo poslav dlya izrailiyevikh siniv, blagovisty-achi mir chyeryez isusa khrista, shcho gospod' vin usim. vi znaet'ye spravu, shcho po vsii yudyei bula i zachalas' z galilyei, pislya khryshchyennya, shcho ivan propoviduvav, isusa, shcho buv iz nazaryetu, yak pomazav iogo svyatim dukhom i siloyu bog. i kho-div vin, dobro chinnyachi i usikh uzdorovlyuyuchi, kogo ponevolyo diyavol, bo bog buv iz nim. i mi svidki vs'omu, shcho vin uchiniv u yudyeis'komu krai ta v erusalimi, ta vbili iogo, na dyeryevi povi-sivshi... alye bog voskryesiv iogo tryet'ogo dnya, i dav iomu, shcho b z'yavivsya, nye vs'omu narodovi, alye napyeryed bogom vibranim svidkam, nam, sh-

cho z nim ili i pili, yak voskryes vin iz myertvikh. i vin nam zvyeliv, shchob narodovi mi propoviduvali ta zasvidchili, shcho to vin e priznacheniim bogom suddya dlya zhivikh i dlya myertvikh. usi proroki svidkuyut' pro n'ogo, shcho kozhyen, khto virue v n'ogo, odyerzhit' proshchennya grikhiv yogo imenyem. yak pyetro govoriv shchye slova tsi, zlinuv svyati dukh na vsikh, khto slukhav slova. a obrizani viruyuchi, shcho z pyetrom pribuli, zdvivualisya di-ov, shcho dar dukha svyatogo prolisysya takozh na pogan! bo chuli voni, shcho movami riznimi ti rozmovlyali ta boga zvyelichuvali... pyetro todi vidpoviv: chi khto mozhye zaboroniti khristitis' vodoyu otsim, shcho odyerzhali dukha svyatogo, yak i mi? i zvyeliv okhristisysya im u imyennya isusa khrista. todi prosili iogo pozostatisya v nikh kil'ka dnev.

11

pochuli zh apostoli i brattya, shcho v yudyei buli, shcho i poganii priinyali slovo bozhye. i, yak pyetro povyernuvysya do erusalimu, z nim stali zmagatisya ti, khto z obrizannyya, kazhuchi: chogo ti khodiv do lyudyei nyeobrizanikh ta spozhivav iz nimi? pyetro zh rozpochav i im rozpoviv za poryadkom, govoryachi: buv ya v misti ioppiis'kim i molivysya, i bachiv v zakhopyenni vidinnya: yakas' posudina skhodila, nyemov prostiralo vyeliky, yaka, za chotiri kintsi priv'yazana, spuskalasya z nyeba i pidiishla azh do myenye. zazirnuvshi do nyei, ya poglyanuv, i pobachiv tam chotirinogikh zymeli, i zviriv, i gad-dya, i nyebyesnikh ptashok. i golos pochuv ya, shcho myeni promovlyav: ustan', pyetrye, zakoli ta i izh! a ya vidkazav: zhadnim sposobom, gospodi, bo nikoli nichogo ogidnogo chi to nyechistogo v usta moi nye vvikhodilo! i vidpoviv myeni golos iz nyeba drugye: shcho vid boga ochishchentye, nye vvazhai za ogidnye togo! i tsye stalosya trichi, i vsye znov bulo vzyaty na nyebo. i os' tri choloviki, poslantsi z kyesarii do myenye, pyeryed domom, dye buv ya, spinilisya zaraz. i skazav myeni dukh iti z nimi byez zhadnogo sumniv. zo mnoyu zh pishli i otsi shyestero brattya, i vviishli mi do domu togo cholovika. i vin nam rozpoviv, yak u domi svoim bachiv angola, yakii stav i skazav: poshli do ioppii, ta priklich togo simona, shcho zvyet'sya pyetrom, vin slova tobi skazhye, yakimi spasyeshysya i ti, i vvyes' dom tvii. a yak ya promovlyav, zlinuv na nikh svyati dukh, yak spochatku i na nas. i ya zgadav slovo gospodne, yak vin govoriv: ivan os' vodoyu khristiv, vi zh okhrishchanyi budyetye dukhom svyatim. otozh, koli bog dav odnakovii dar im, yak i nam, shcho vvirusiv v gospoda isusa khrista, to khto zh ya takii, shchob mig zapyeryechiti bogovi? i, pochuvshi takye, zamovkli voni, i boga khvalili, govoryachi: otozh, i poganam bog dav pokayannya v zhittya! a ti, khto rozporoshivysya vid pyeryesliduvannya, shcho znyalosya bulo chyeryez styepana, pyeryeishli navit' do finikii, i kipru, i antiokhii, nye zvistuyuchi slova nikomu, krim yudyeiv. a mizh nimi buli muzhi dyeyaki z kipru ta z kirinye, shcho do antiokhii prishli, i promovlyali i do gryekiv, blagovistryachi pro gospoda isusa. i gospodnya rukha bula z nimi; i vye-

likye chislo ikh uviruvalo, i navyernulos' do gospoda! i vistka pro nikh dosyagla do vukh erusalims'koi tsyerkvi, i do antiokhii poslali varnavu. a vin, yak prishov i blagodat' bozhu pobachiv, zvyesyelivysya, i vsikh stav prositi, shchob syertsyem rishuchim trimalisya gospoda. bo vin dobrii buv muzh, povni dukha svyatogo ta viri. i priluchilos' bagato narodu do gospoda! pislya togo podavysya varnava do tarsu, shchob savla shukati. a znaishovshi, priviv v antiokhiyu. i zbiralis' u tsyerkvi voni tsilii rik, i navchali bagato narodu, i v antiokhii naiperysh khristiyanami nazvano uchniv. pribuli zh timi dnyami proroki vid erusalimu do antiokhii. i vstav odin z nikh, na imyennya agav, i dukhom prorik, shcho golod vyelikii u tsilomu sviti nastanye, yak za klavdiya buv. todi uchni, usyakii iz svoei spromozhnosti, postanovili poslati dopomogu bratam, shcho v yudyei zhili. shcho i зробili, chyeryez ruki varnava ta savla, poslavshi do starshikh.

12

a tsar irod todi pidnis ruki, shchob dyekogo z tsyerkvi gnobiti. i myechyem vin styav yakova, brata ivanovogo. a bachivshi, shcho podobalosya tsye yudyeyam, vin zadumav skhopiti i pyetra. buli zh dni oprisnokiv. i, skhopivshi iogo, posadiv do v'yaznitsi, i pyeryedav chotir'om chvirkam voyakiv, shchob iogo styeryegli, bazhayuchi vivyesti lyudyam iogo po pastsi. otozh, u v'yaznitsi pyetra styeryegli, a tsyerkva ryevno molilasya bogovi za n'ogo. a yak irod khotiv iogo vivyesti, pyetro spav tiei nochi mizh dvoma voyakami, zakutii u dva lantsyugi, i storozha pil'nuvala v'yaznitsyu pri dvyyeryakh. i os' angol gospodnii z'yavivysya, i v v'yaznitsi zasayalo svitlo. i, dotorknuvshis' do boku pyetrovogo, vin zbudiv iogo, kazhuchi: myerschchii vstavai! i lantsyugi iomu z ruk pospadali. a angol do n'ogo promoviv: pidpyeryezhysya, i vzui sandali svoi. i vin tak uchiniv. i kazhye iomu: zodyagnisya v plashcha svogo, ta i za mnoyu idi. i, viishovshi, vin ishov uslid za nim, i nye znay, chi to pravda, shcho robilos' vid angola, bo dumav, shcho vidinnya vin bachit'. yak storozhu minuli voni pyershu i drugu, to prishli do zaliznoi brami, shcho do mista vedye, i vona vidchinilas' sama im. i, viishovshi, proishli odnu vulitsyu, i vidstupiv angol zaraz vid n'ogo. skazav zhye pyetro, opritomnivshi: tyepyer znayu pravdivo, shcho gospod' poslav svogo angola, i vidyer myenye iz ruk irodovikh ta vid us'ogo chyekannya narodu yudyeis'kogo. a zmirkuvavshi, vin prishov do sadibi marii, matyeri ivana, zvanogo markom, dye bagato zbiralosya i molilosya. i yak pyetro v firtku brami postukav, to viishla poslukhati sluzhnitsya, shcho zvalasya roda, ta golos pyetriv rozpiznavshi, vona z radoshchiv nye vidchinila voit, a pribigshi, skazala, shcho pyetro pri vorotyakh stoit!... a voni ii skazali: chi ti navisna? ta vona zapyevnyala svoje, shcho e tak. voni zh govorili: to angol iogo! a pyetro i dali stukav. koli zh vidchinili, voni iogo vglyedili ta i divualisya. makhnuvshi zh rukoyu do nikh, shchob movchali, vin im rozpoviv, yak gospod' iogo viviv iz v'yaznitsi. i skazav: spovistit' pro tsye yakova i brattyu. i, vi-

13

viviv ikh iz n'ogo, i lit iz sorok vin ikh goduvav u pus-
tini, a vigubivshi sim narodiv v zymeli khanaans'kii,
podiliv zhyeryebkom ikhnyu zymlyu mizh nimi,
maizhye shcho po chotirista i p'yatidyesyati rokakh.
pislya togo azh do samuila proroka vin im sud-
div davav. a potom zabazhali tsarya, i bog dav
im saula, sina kisovogo, muzha z vnyeniyaminovogo
plyemyni, na chotiri dyesyatki rokov. a iogo vid-
dalivshi, postaviv tsaryem im davida, pro yakogo
i skazav, zavidchuyuchi: znaishov ya davida, sina
essyeevogo, cholovika za syertsyem svoim, shch-
ysyu volyu moyu vin vikonuvati budye. za obitnit-
syeyu, iz iogo nasinnya pidnyav bog isusa, yak spasin-
nya izrailievi, yak ivan pyeryed samim prikhodom
iogo su'omu narodovi izrailievomu propoviduvav
khrishchennyia na pokayannya. a koli svoyu put'
ivan vikonav, to vin promovlyav: ya nye toi, za kogo
vi myenye vvaazhaetye, alye idye on za mnoyu, sh-
cho iomu rozv'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo ya
nyedostoinii. muzhi-bratty, siniu rodu avraamovogo,
ta khto bogoboyaznii iz vas! dlya vas bulo poslaneye
slovo spasinnya ts'ogo. bo myeshkantsi erusalimu ta
ikhnya starshina iogo nye piznali, a prorochi slova
yaki shchosuboti chitayut'sya voni spovnilii prisu-
dom, i khoch zhadnoi provini smyertyel'noi v isusi
voni nye znaishli, vsye zh prosili pilata vbity iogo.
koli zh usye vipovnilos', shcho pro n'ogo napisanye,
to znalyi iogo z dyeryeva, ta i do grobu poklali. alye
bog voskryesiv iogo z myertvikh! vin z'yavlyavsyia
bagato dniv tim, shcho buli poprikhodili z nim iz
galilyei do erusalimu, i shcho tyeper voni svidki iogo
pyeryed lyud'mi. i mi blagovistimo vam tu obitnit-
syu, shcho dana bula nashim ottsyam, shcho ii nam,
ikhnim dityam, bog vikonav, voskryesivshi isusa, yak
napisano v drugim psalmi: ti mii sin, ya s'ogodni
tyebe porodiv! a shcho vin voskryesiv iogo z my-
ertvikh, shchob bil'sh nye vyernuvsyia v zotlinnya, tye
tak zapoviv: ya dam vam ti milosti, shcho obitsyani
virno davidu buli! tomu to i dyeyndye govorit': nye
dasi ti svoemu svyatomu pobachiti tlinnya! bo david,
shcho chasu svogo posluzhiv voli bozhii, spochiv, i
zluchivsyia z ottsyami svoimi, i tlinnya pobachiv. alye
toi, shcho bog voskryesiv iogo z myertvikh, tlinnya
nye pobachiv. otzhye, muzhi-bratty, khai vidomo
vam budye, shcho proschhennyia grikhiv chyeryez
n'ogo zvischchaet'sya vam. i v usim, u chomu vi nye
mogli vipravdati's' zakonom moisyeevim, chyeryez
n'ogo vipravduet'sya kozhyen viruyuchii. otozh, sty-
eryezhit'sya, shchob na vas nye priishlo, shcho v pro-
kovit provishchentye: divit'sya, pogordyushchi, i di-
vuit'sya ta poshcheyazaitye, bo ya dilo roblyu za
dniv vashikh, tye dilo, shcho iomu nye poviritye vi,
yakkbi khto rozpoviv vam! a yak stali vikhoditi voni,
to ikh proshyeno, shchob na drugu subotu do nikh
govorili ti sami slova. a koli roziishlas' sinagoga,
to bagato z yudyeiv ta i iz novovirtsiv pobozhnikh
pishli za pavlom ta varnavoyu, a voni promovlyali
do nikh i namovlyali ikh pyeryebuvati v blagodati
bozhii. a v nastupnu subotu zibralosya maizhye
vsye misto poslukhati bozhogo slova. yak yudyei
zh pobachili natopv, to napovnilis' zazdroshchiv, i
stali pyeryechiti movi pavla ta bogoznyevazhati. todi
pavlo ta varnava muzhn'o promovali: to des pyer-

shikh potribno bulo govorit' slovo bozhnye; ta koli vi iogo vidkidaetye, a syebye vvazhayetse za nyedos-toinikh vichnogo zhittya, to os' do pogan mi zvy-ertaemos'. bo tak zapoviv nam gospod': ya svitlom postaviv tyebye dlya pogan, shchob spasinyam ti buv azh do krayu zyeimli! a pogan, pochuvshi takye, radili ta slovo gospodne khvalili. i vsi ti, khto priz-nachenyi buv v zhittya vichnye, uviruvai. i shiri-los' slovo gospodne po tsilii kraini. yudyei zh pid-bili pobozhnikh vplivovikh zhinok ta znachnishikh u misti, i znaly pyeryesliduvannya na pavla ta varnavu, ta i vIGNALI ikh iz svoei zyeimli. voni zh, obtrusivshi iz nig svoikh porokh na nikh, podalisya v ikoniyu. a uchni spovnyalisya radoshchiv i dukha svyatogo.

14

i trapilos', shcho v ikonii vkupi vviishli voni do sinagogi yudyeis'koi, i promovili tak, shcho bye-zlich yudyeiv i ogryechenikh uviruvai. nyevirni zh yudyei pidburili ta roz'yatirli dushi pogan na brat-iv. ta protye dovzii chas probuli voni tam, pro-movlyayuchi muzhn'o pro gospoda, shcho svidot-stvo davav slovu blagodatyi svoei, i robitv, shchob znamyena ta chuda chinilis' ikhnimi rukami. a v misti narod podilivsya, i pristali odni do yudyeiv, a inshi trimalis' apostoliv. koli zh kinulisya ti pogan i yudyei z svoimi starshimi, shchob znyevazhiti ikh ta kamin-nyam pobiti, to, diznavshis' pro tsye, voni povtikali do mist likaons'kikh, do listri ta dyervii, ta v okolitsi ikhni, i evangeliyu tam zvischchali. a v listri sidiv odin cholovik, byezvladnii na nogi, shcho krivii buv z utrobi svoei matyeri, i nikoli khoditi nye mig. vin slukhav, yak pavlo govoriv, yakii pil'no na n'ogo spo-glyanuv, i pobachiv, shcho mae vin viru vzdorov-lyenim buti, to goslosom guchnim promoviv: ustan' prosto na nogi svoi! a toi skochiv, i khoditi pochav... a lyudi, pobachivshi, shcho pavlo vchiniv, pidnyesli svii golog, govoryachi po-likaons'komu: bogi lyudyam vpodibnilis', ta do nas os' ziishli!... i varnavu voni zvali zyevsom, a gyermyesom pavla, bo vin provid mav u slovi. a zhryets' zyevs, shcho svyatinya iogo pyeryed mistom bula, priprovadiv biki ta vinki do vorit, ta i z narodom prinisiti zhyertvu khotiv. ta koli pro tsye pochuli apostoli varnava i pavlo, to rozdy-erli odyezhi svoi, ta i kinulisya mizh narod, krichachi ta govoryachi: shcho tsye robitye, lyudi? tazh i mi taki sami smyertyel'ni, podobni nam lyudi, i blagovis-timo vam, vid otsikh os' marnot navyernutis' do boga zhivogo, shcho stvoriv nyebo i zyeimlyu, i more, i vsye, shcho v nikh e. za minulikh rodiv popus-tiv vin usim narodom, shchob khodili styezhkami svoimi, alye nye zostaviv syebye vin byez vvidchen-nya, dobro chinyachi: podavav nam iz nyeba doshchi ta vrozhaيني chasi, ta napovnyuvav izhyeyu i ra-doshchami syertsya nashi. i, govoryachi tsye, za-lyednye spinili narod nye prinisiti im zhyertov. a z antiokhii ta z ikonii poskhodilis' yudyei, i, pid-burivshi natopv, kaminnyam pobili pavla, ta i za misto gyet' vivolikli, mavshi dumku, shcho vmyer vin... koli zh uchni iogo ototchili, to vin ustav, ta i vyernuvsya do mista. a nastupnogo dnya vin vidbuv iz varnavoyu v dyerviyu. i, yak zvistili evangeliyu

tomu mistovi, i uchniv bagato pridbali, voni povyer-nulisya v listru, ta v ikoniyu, ta v antiokhiyu, dushi uchniv zmitsnyayuchi, prosyachi pyeryebuvati v viri, ta navchayuchi, shcho chyeryez vyeliki utiski tryeba nam vkhoditi u bozhnye tsarstvo. i rukopoklali im pryevsityeriv po tsyerkvakh, i pomolilisya z postom ta i ikh pyeryedal gospodyevi, v yakogo vviruvai. yak voni zh pyeryeishli pisidiyu, pribuli v pamfil-iyu; i, zvistivshi gospodne slovo v pyergii, voni v at-taliyu vviishli, a zvidti poplinuli v antiokhiyu, zvidki buli blagodatyi bozhii viddani na dilo, shcho iogo i zakinchili. a pribuvshi ta sklikavshi tsyerkvu, voni rozpovili, yak bagato vchiniv bog iz nimi, i shcho vid-kriv dyeri i viri poganam. i pyeryebuvali voni nye-malii chas iz uchnyami.

15

a dyekhto, shcho z yudyei priishli, navchali brativ: yakshcho vi nye obrizhyetyesya za zvichaem moisy-eem, to spastisya nye mozhyetye. koli zh supy-eryechna povstala i chimalye zmagannya v pavla ta v varnavi z nimi, to postanovili, shchob pavlo ta var-nava, ta dyekhto shchye inshii iz nikh, pishli v spravi tsii do apostoliv i starshikh u erusalim. tozh voni, vidprovadzhyeni tsyerkvoyu, ishli chyeryez finikiyu ta samariyu, rozpoviduyuchi pro pogan's'kye navy-ernyennya, i radist' vyeliku chinili vsim brattyam. koli zh v erusalim pribuli voni, buli priinyati tsy-erkvoyu, ta apostolami, ta starshimi, i voni rozpovili, yak bagato vchiniv bog iz nimi. alye dyekhto, sh-cho vviruvai z farisyis'koi partii, ustali i skazali, shcho potribno poganiv obrizuvati i nakazati, sh-cho zakon moisyeevogo byeryegli. i zibralis' apos-toli i starshi, shchob rozglyanuti spravu otsyu. yak vyelikye zh zmagannya povstalo, pyetro vstav i pro-moviv do nikh: muzhi-bratty, vi znaetye, shcho z davnishnikh dnev vibrav bog pomizh nami myenye, shchob pogan pochuli slovo evangeliu chyeryez usta moi, ta i uviruvai. i zasvidchiv im bog syertsyz-navyets', davshi im dukha svyatogo, yak i nam, i mizh nami ta nimi riznitsi vin zhadnoi nye vchiniv, ochistivshi viroyu ikhni syertsya. otozh, chogo boga tyepyer spokushuetye, shchob uchnyam na shiyu poklasti yarmo, yakogo ani nashi ottsi, ani mi nye zdolali ponyesti? ta mi viruemo, shcho spasyemosya blagodatyu gospoda isusa tak samo, yak i voni. i vsya gromada zamovkla, i slukhali pil'no varnavu i pavla, shcho rozpovidali, yak i znamyena ta chuda vchiniv chyeryez nikh bog mizh poganami! yak zamovkli zh voni, to yakiv ozavsvya i promoviv: muzhi-bratty, poslukhaitye takozh myenye. simon os' rozpoviv, yak zglyanuvsya bog vid pochatku, sh-cho vibrati lyud iz poganiv dlya imyennya svogo. i prorochi slova z tsim pogodzhuyt'sya, yak napisano: potomu vyernusya, i vidbuduyu davidovu skiniyu zanyepalu, i vidbuduyu ruini ii, i nanovo postavlyu ii, shchob shukali gospoda lyudi zostali ta vsi narodi, nad yakimi im'ya moe klikano, govorit' gospod', sh-cho chinit' tsye vsye! gospodyevi vidviku vidomi vsi vchinki iogo. tomu dumayu ya, shchob nye turbuvati pogan, shcho do boga navyertayut'sya, alye napisati do nikh, shchob strimuvalis' vid zanyechishchyen-

nya idol's'kogo, ta vid bludu, i zadushyeniini, i vid krovi. bo svoikh propovidnikov mae moysyei po mistakh zdavyendavna, i shchosuboti chitayut' iogo v sinagogakh. todi postanovili apostoli i starshi z tsiloyu tsyerkvoyu vibrati muzhiv iz nikh, i posladi do antiokhii z pavlom ta varnavoyu yudu, shcho zvyet'sya varsavva, i silu, muzhiv provodiriv mizh bratami, napisavshi svoimi rukami otsye: apostoli i starshi brati do brativ, shcho z pogan v antiokhii, i sirii, i kilikii: vitaemo vas! chyeryez tye, shcho mi chuli, shcho dyeyaki z vas, yakim mi togo nye doruchovali, sturbuvali naukoyu vas, i zakhitali vam dushi, to mi postanovili odnodushno, zibravshisya, shchob obranikh muzhiv posladi do vas iz kokhanimi nashimi varnavoyu ta pavlom, lyud' mi timi, shcho dushi svoi viddali za im'ya gospoda nashogo isusa khrista. tozh mi yudu ta silu poslali, shcho viyasnyat' usno tye samye. bo zvolilos' dukhovi svyatomu i nam, tyagaru vzhye niyakogo nye nakladati na vas, okrim ts'ogo nyeobkhidnogo: strimuvatisya vid idol's'kikh zhyertov ta krovi, i zadushyeniini, ta vid bludu. obyeryegayuchisya vid togo, vi zrobitye dobre. buvaitye zdorovi!... poslantsi zh priishli v antiokhiyu, i, zibravshi narod, doruchili lista. a pyeryechitavshi, radili z potishyennya togo. a yuda ta sila, sami buvshi prorokami, chastim slovom pidbad'oruvali z zmit-snyali brativ. a yak pyeryebuli voni tam yakii's' chas, to brati ikh vidpustili z mirom do tikh, khto ikh vislav. alye sila skhotiv lishitisya tam, a yuda vyer-nusya do erusalimu. alye sila z varnavoyu v antiokhii zhili, navchayuchi ta blagovistyachi razom iz inshimi bagat'oma slovo gospodne. a po dyekil'kokh dnyakh promoviv pavo do varnavi: khodimo znov, i vid-vidaimo nashikh brativ u kozhnomu misti, dye mi provishchali slovo gospodne, yak voni probuvayut'. a varnava khotiv buv uzyati z soboyu ivana, shcho zvaniy buv markom. ta pavo vvazhav za potrebnye nye brati z soboyu togo, khto vid nikh vidluchisya z pampfiliy, ta z nimi na pratsyu nye ishov. i povstala nyezgoda, i rozluchilis' voni mizh soboyu. tozh varnava vzyav marka, i poplinuv do kipru. a pavo vibrav silu i pishov, bozhii blagodat' bratami doruchyeni. i prokhodiv vin siriiyu ta kilikiyu, tsyerkvi zmit-snyuyuchi.

16

i pribuv vin u dyerviyu i listru. i oto buv tam odin uchyen', na im'ya timofii, sin navyernyenoi odniei yudyeyanki, a bat'ko buv gellyen. dobre svidot-stvo pro n'ogo davali brati, shcho buli v listri ta v ikonii. pavo zakhotiv iogo vzyati z soboyu, i, vzyavshi, obrizav iogo chyeryez yudyeyu, shcho buli v tikh mistsyakh, bo vsi znali pro bat'ka iogo, shcho buv gellyen. yak mista zh pyeryekhodili, to im pyeryedavali, shchob oni byeryegli oti postanovi, yak i vidali v erusalimi apostoli ta starshi. a tsyerkvi zmitsnyuvalisya v viri, i shchodyenno zrostali kil'kisty. a shcho dukh svyatii im nye zvyeliv provishchati slovo v azii, to voni pyeryeishli chyeryez frigiyu ta chyeryez krainu galats'ku. diishovshi zh do mizii, khotili piti do vitinii, ta im nye dozvoliv dukh isusiv. obminuvshi zh miziyu, pribuli do troadi.

i pavlovi z'yavilos' vidinnya vnochi: yakii's' makye-donyanin stav pyeryed nim i blagav iogo, kazhuchi: priidi v makyedoniyu, i nam pomozhi! yak pobachiv vin tsye vidinnya, to mi zaraz khotili piti v makyedoniyu, zrozumivshi, shcho gospod' nas poklikav zvishchati im evangeliyu. tozh vidplivshi z troadi, pribuli mi navprost u samotrakiyu, a drugogo dnya do nyeapolya, zvidtilya zh u filipi, shcho e pyershye misto-osada v tii chastini makyedonii. i probuli mi v tsim misti dniv kil'ka. dnya zh subot'nogo viishli mi z mista nad richku, dye, za zvichaem, bulo mist-sye molitvi, i, posidavshi, rozmovlyali z zhinkami, shcho zvalasya lidiya, kupchikha karmazinom z mista tiyatir, shcho boga vona shanuvala. gospod' zhye ii syertsye vidkriv, shchob uvazhati na tye, shcho pavo govoriv. a koli okhristilas' vona i ii dim, to blagala nas, kazhuchi: yakshcho vi priznali, shcho vurna ya gospodyevi, to priidit' do gospodi moei i zhivit'. i zmusila nas. i stalos', yak mi ishli na molitvu, to nas pyeryestrila sluzhnitsya odna, shcho mala vishchuns'kogo dukha, yaka vorozhbitstvom davala vyelikii pributok panam svoim. vona ishla slidkoma za pavlom ta za nami, i krichala, govoryachi: otsi lyudi tsye rabi vsyevishn'ogo boga, shcho vam provishchayut' dorogu spasinnya! i bagato dniv vona tsye robila. i oburivs' pavo, i, obyernuvshis', promoviv do dukha: u im'ya isusa khrista vyelyu ya tobi viidi z nyei! i togo chasu toi viishov. a pani ii, bachivshi, shcho propala nadiya na ikhnii pributok, skhopili dakav i silu, i potyagli ikh na rinok do starshikh. koli zh ikh privyeli do nachal'nikov, to skazali: tsi lyudi, yudyeyi, nashye misto buntuyut', i navchayut' zvichaiv, yakikh nam, rimlyanam, nye godit'sya priimati, ani vikonu-vati. i natovp pidnyavsy na nikh. a nachal'niki zdy-erli odyezhu iz nikh, ta zvyelili ikh rizkami sikti. i, zavedavshi bagato im ran, posadili v v'yaznitsyu, nakaza-vshi v'yaznichnomu dozortsyevi, shchob ikh pil'no styerig. odyerzhavshi takogo nakaza, toi ikh povki-dav do vnutrishn'oi v'yaznitsi, a ikhni nogi zabiv u kolodi. a pivnichnoi pori pavo i sila molilisya, i bogovi spivali, a uv'yaznyeni slukhali ikh. i os' naglo povstalo vyelikye tryasinnya z zemli, azh os-novi v'yaznichni buli zakhitalisya! i povidchinyal-isya zaraz usi dyveri, a kaidani z usikh pospadali... yak prokinuvsy zh storozh v'yaznichnii, i pobachiv vidchinyeni dyveri v'yaznitsi, to vityag myecha ta i khotiv syebye vbiti, mavshi dumku, shcho povtikali uv'yaznyeni. a pavo skriknuv golosom guchnim, govoryachi: nye chini sobi zhodnog zla, bo vsi mi os' tut! zazhadavshi zh toi svitla, uskochiv, i tryemty-achii pripav do pavla ta do sili. i viviv ikh zvidi i spital: dobrodii! shcho tryeba robiti myeni, shchob spastisya? a voni vidkazali: virui v gospoda isusa, i budyesh spasyenii ti sam ta tvii dim. i slovo gospodne zvishchali ionu ta i usim, khto buv u domi iogo. i storozh zabrav ikh togo zh chasu vnochi, ikhni rani obmiv, i okhristsiya nyeagano vin sam ta iogo vsi domashni. i vin ikh zaprovadiv do domu svogo, i pozhivu postaviv, i radiv iz usim domom svoim, shcho vvuruvav u boga. a koli nastav dyen', to pris-lali nachal'niki slug politsiinnikh, nakazuyuchi: vid-pusti tikh lyudyei! i skazav toi v'yaznichnii dozo-

ryets' slova tsi pavlovi: shcho prislali nachal'niki, shchob vas vidpustiti. otozh, viidit' tyepper ta i z mirom idit'! a pavlo vidkazav im: nas, rimlyan, nyezasudzhzenikh, rizkami sikli prilyudno, i do v'yaznitsi vsadili, a tyepper nas taemno vivodyat? alye ni! khai voni sami priidut', ta i vyyvedut' nas! tsi zh slova politsiini slugi donyesli nachal'nikam. a ti nalyakalis', pochuvshi, shcho rimlyani voni. i priishli, ta ikh pyereyeprosili, a vivivshi, blagali, shchob iz mista pishli. i, viishovshi z v'yaznitsi, pribuli voni do lidii, a z bratami pobachivshis', potishili ikh ta i pishli.

17

yak voni pyereyishli amfipol' i apolloniyu, to priishli do solunya, dye bula sinagoga yudeys'ka. i pavlo, za zvichaem svoim, do nikh uviishov, i z nimi zmagavs' tri suboti z pisannya, vikazuyuchi ta dovodyachi, shcho musiv khristos postrazhdati i voskryesnuti z myertvikh, i shcho khristos toi isus, pro yakogo ya vam propoviduyu. i vviruvali dyekhto z nikh i do pavla ta do sili pristali, byezlich pobozhnikh iz gyl-lyeniv ta nyemalo z shlyakhyetnikh zhinok. a nye-virni yudyei buli zapalilisya zazdristy, i yakikhs' yegnidnikh lyudyei nazbirali na vulitsyakh, uchinili zbigovis'ko ta i buntuvali tye misto, a nabigshi na khatu yasonovu, shukali apostoliv, shchob do natovpu vivyesti ikh. a yak ikh nye znailshi, potyagli do nachal'nikiv mista yasona ta dyekogo z bratti, krichachi: ti, shcho svit skolotili, i syudi os' voni poprikhodili! a yason ikh do syebye priinyav. voni vsi proti nakaziv kyesarya chinyat', govoryachi, nibi inshii e tsar isus... i voni zvorokhobili narod ta nachal'nikiv mista, shcho slukhali tsye. alye, uzyavshi poruku z yasona ta z inshikh, voni ikh vidpustili. a brati vidislali nyegaino vnochi pavla i silu do vy-erii. i, pribuvshi voni, pishli v sinagogu yudeys'ku. tsi buli shlyakhyetnishi za solunyan, i slova priinyali z povnim zapalom, i pisannya doslidzhuvali dyen'-u-dyen', chi tak vono e. tozh bagato iz nikh todi vviruvali, i z pochyesnikh gyllyens'kikh zhinok ta nyemalo iz muzhiv. yak soluns'ki zh yudyei dovialisya, shcho pavlo propovidue bozhnye slovo i u vyerii, pribuli voni, i tam balamutili ta buntuvali narod. todi brattya nyegaino pavla vidpustili, shchob do morya ishov; a sila ta timofii pozostalisya tam. a ti, shcho pavla vidprovadzhuvali, provyeli iogo azh do atyen, a priinyavshi nakaza pro silu ta timofiya, shchob do n'ogo vyerнулisya yaknaishvidshye, vidbuli. yak pavlo zh ikh chyekav uv atye-nakh, u n'omu kipiv iogo dukh, yak bachiv tsye misto, povnye idoliv. tozh vin rozmovlyav u sinagozi z yudyeiyami ta z bogobiinii, i na rinku shchodyyenno zo strichnimi. a dyekhto z filosofiv yepikuryeiv ta stoikiv spyeryechalisya z nim. odni govorili: shcho to khochye skazati otsyei pustomov? a inshi: zdaet'sya, vin propovidnik chuzhikh bogiv, bo vin im zvishchav evangeliyu pro isusa i voskryesyennya. i, vzyavshi iogo, povyeli v aryeopag ta i kazali: chi mozhyyemo znati, shcho to e tsya nauka nova, yakhi propovidueh ti? bo chudnye shchos' vkladadesh do nashikh vukh. otzhye khochyemo znati, shcho to znachiti mae? a vsi atyenynani ta zakhozhi chuzhintsi nichim inshim rad-

nish nye zaimalisya, yak abi shchos' novye govori ti chi slukhati. todi pavlo stav posyeryedini aryeopagu i promoviv: muzhi atyens'ki! iz us'ogo ya bachu, shcho vi duzhnye pobozhni. bo, prokhodyachi ta oglyadayuchi svyatoshchi vashi, ya znaishov takozh zhyertvika, shcho na n'omu napisano: nyeznanomomu bogovi. os' togo, kogo navmannya vi shanuetye, togo ya propoviduyu vam. bog, shcho stvoriv svit i vsye, shcho v n'omu, buvshi gospodom nyeba i zemli, prozhivae nye v khramakh, rukoyu zbudovanikh, i vin nye vimagae sluzhynnya ruk lyuds'kikh, nibi v chomus' vin mav bi potryebu, bo sam dae vsim i zhittyta, i dikhannya, i vsye. i vyves' lyuds'kii rid vin z odnogo stvoriv, shchob zamyeshkati vsyu povyerkhnyu zemli, i priznachiv okryeslyeni dobi i granitsi zamyeshkannya ikh, shchob boga shukali voni, chi iogo nye vidchuyut' i nye znaidut', khoch vin nyedalyeko vid kozhnogo z nas. bo mi v nim zhivymo, i rukhaemos', i isnuemo, yak i dyeyaki z vashikh poyetiv kazali: navit' rid mi iogo! otozh, buvshi bozhim tim rodом, nye povinni mi dumati, shcho bozhnyestvo podobnye do zolota, abo sribla, chi do kamyenyu, tvoru mistyetsva chi lyuds'koi v igadki. nye zvazhayuchi zh bog na chasi nyevidomosti, os' tyepper usim lyudyam nakazue, shchob skriz' kayalisya, bo vin viznachiv dyen', koi khochye suditi popravdi vyves' svit chyeryez muzha, shcho iogo napyeryed vin postaviv, i vin podav dokaza vsim, iz myertvikh iogo voskryesivshi. yak pochuli zh voni pro voskryesyennya myertvikh, to odni nas-mikhatisya stali, a inshi kazali: pro tsye budyemo slukhati tyebye inshim razem... tak viishov pavlo z pomizh nikh. a dyeyaki muzhi pristali do n'ogo i uviruvali, syeryed nikh i dionisii aryeopagit, i zhinka, damara im'ya, ta inshi iz nimi.

18

pislya ts'ogo vin viishov z atyen i pribuv do korintu. i znaishov vin odnogo yudyea, na imyennya akilu, rodом iz pontu, shcho nyedavno pribuv iz itali, ta priskilli, iogo družinu, bo klavdii zvyeliv usim yudyeiam, shchob pokinuli rim. i do nikh vin priishov, a shcho buv vin togo zh ryemyesla, to v nikh pozostavsya ta pratsyuvav; ryemyeslo zh ikhne bulo viroblyati namyeti. i vin shchosuboti rozmovu tochiv u sinagozi, pyeryekonuyuchi yudyeiv ta gyllyeniv. a koli pribuli sila ta timofii z makedonii, pavlo slovu viddavsya, i vin svidchiv yudyeiam, shcho isus to khristos. yak voni zh sprotivlyalisya ta bogoznyevazhali, to vin obtrusiv odyezhu svoyu ta promoviv do nikh: vasha krov na golovu vashu! ya chistii. vidtyepper ya pidu do pogan. i, viishovshi zvuidit, vin pribuv do gospodi odnogo, na im'ya tita yusta, shcho buv bogobiinii, iogo zh dim myezhuvav iz sinagogoyu. a krisp, starshii sinagogi, uviruvav v gospoda z usim domом svoim; i bagato z korintyan, pochuvshi, uviruvati i okhristilis'. skazav zhye pavlovi gospod' u vidinni vnochi: nye biisya, alye govori i nye movchi, bo z toboyo os' ya, i na tyebye nikhto nye nakinyet'sya, shchob tobi zapodiyati zlo, bo ya mayu v tsim misti bagato lyudyei. i pozostavsya vin rik i shist' misyatsiv, navchayuchi v nikh slova

bozhogo. a koli gallion buv v akhai prokonsulom, to proti pavla odnodushno povstali yudyei, i na sud privyeli iogo, kazhuchi: tsyei yudyei namovylae, shchob bogovi chyest' viddavali nyezgidno z zakonom! yak pavlo zh khotiv usta vidkriti, skazav gallion do yudyei: o yudyei, yakbi stalasya krivda yaka, abo zlii uchinok, to ya b spravyedlivo vas vislukkav. ta koli spir idye pro slovo ta imyennya i zakon vash, to sami doglyadaitye, ya suddyeu ts'ogo buti nye khochu. i prognav ikh vid sudu. todi vsi skhopili sostyena, nachal'nika nad sinagogoyu, ta i pyeryed sudom iogo bili. gallion zhye na tye zovsim nye zvazhav. a pavlo, pyeryebuvshi dovoli shchye dñiv, poproshchavsya z bratami, i poplinuv u siriyu, i z nim priskilla i akila; vin u kyenkhryeyakh obstrig sobi golovu, bo obitnitsyu dav buv. i pribuv vin v yefyes, i tam ikh pozostaviv, a sam u sinagogu vviishov i rozmovlyav iz yudyeiami. yak prosili zh iogo dovshii chas pozostatsiya v nikh, to vin nye zgodivssya, alye poproshchavsya i skazav: znov vyernusya do vas, koli budye na tye volya bozha! i vidpliv iz yefyesu. i, pobuvshi v kyesarii, vin pidnyavsya, i, privit slavshi tsyerkvi, vidbuv v antiokhiyi, i, probuvshi tam dyeyakii chas, vin vibravssya v podorozh znovu, za poryadkom prokhodyachi chyeryez krainu galats'ku ta frigiyyu, ta vsikh uchniv zmitsnyayuchi. odin zhye yudyei, na im'ya apollos, rodom z olyeksandrii, krasnomovyets' ta sil'nii v pisanni, pribuv do yefyesu. vin buv navcheniyi dorogi gospodn'oi, i, palayuchi dukhom, promovlyav i pro gospoda pil'no navchav, znayuchi til'ki ivanovye khryshchyennya. i vin smilivo stav promovlyati v sinagozi. yak akila i priskilla pochuli iogo, to iogo priinyali, i dokladnish rozpovili iomu pro dorogu gospodnyu. a koli vin skhotiv pyeryeiti do akhai, brati napisali do uchniv, nagaduyuchi, shchob iogo priinyali. a pribuvshi, pomagav vin bagato tim, khto vvuruvav blagodatyu, bo vin pyeryekonuvav pil'no yudyei, pisannyam priyludno dovodyachi, shcho isus to khristos.

19

i stalosya, shcho koli apollos pyeryebuvav u korinti, to pavlo, pyeryeishovshi gorishni kraini, pribuv do yefyesu, i dyeyakikh uchniv znaishov, ta i spytav ikh: chi vi dukha svyatogo odyerzhali, yak uviruvati? a voni vidkazali iomu: ta mi navit' nye chuli, chi e dukh svyati! i vin zapitav: tozh u shcho vi khristilis? voni zh vidkazali: v ivanovye khryshchyennya. i promoviv pavlo: tazh ivan khristiv khryshchyennam na pokayannya, govoryachi lyudyam, shchob virili v togo, khto priidye po n'omu, tsyebto v isusa. yak pochuli zh otsye, to khristilis' voni v im'ya gospoda isusa. a koli pavlo ruki na nikh poklav, to ziishov na nikh dukh svyati, i riznimi movami stali voni promovlyati ta prorokuvati! a vsikh ikh bulo cholovika z dvanadtsyat'. a do sinagogi vviishovshi, promovlyav vin vidvazhno, tri misyatsi pro bozhye tsarstvo navchayuchi ta pyeryekonuyuchi. a koli opiralisya dyekhto i nye viruvli, i dorogu gospodnyu likhoslovili pyeryed narodom, to vin ikh pokinuv i vidiliv uchniv, i shchodnya propoviduvav u shkoli odnogo tirana. tsye zh dva roki prodovzhuvalos',

tak shcho vsi, khto zamyeshkuvav v aziyi, yudyei ta gyellyeni, slukhali slovo pro gospoda. i bog chuda chiniv nadzvichaini rukami pavylovimi, tak shcho navit' khustki i poyasi z iogo tila prinosili khvorim, i khvorobi ikh kidali, i dukhi lukavi vikhodili z nikh. dyekhto zh iz mandrivnikh vorozhbitiv yudyei'kikh zachali zaklikati im'ya gospoda isusa nad timi, khto mav zlikh dukhiv, prokazuyuchi: zaklinaemo vas isusom, yakogo pavlo propovidue! tsye zh robili yakis' sim siniv yudyeis'kogo pyeryosvayashchenika skyevi. vidpoviv zhye zlii dukh i skazav im: ya znayu isusa, i znayu pavla, a vi khto taki? i skochiv na nikh cholovik, shcho v n'omu zlii dukh buv, i, pyeryemigshi obokh, poduzhav ikh tak, shcho vtyekli voni z domu nagi ta poranyeni. i tsye staloi vidomye yudyeiam ta gyellyenam, usim, shcho v yefyesi zamyeshkuyut', i ostrakh napav na vsikh ikh, i slavilosya im'ya gospoda isusa. i bagato-khto z tikh, shcho vvuruvali, prikhodili, viznavayuchi ta vidkrivayuchi vchinki svoi. i bagato-khto z tikh, shcho zaimalisya charami, poznosili knigi svoi ta i pyeryed usima popalili. i zlichili tsinu ikh, i vviisho na sriblo p'yatdyesyat tisyach drakhm. tak moguchye roslo ta zmitsnyalosya bozhyye slovo! a yak spovnilos' tsye, pavlo v dusi zadumav pyeryeiti makyedoniyyu ta akhayu, ta i udatis' u erusalim, govoryachi: yak pobudu ya tam, to tryeba myeni i rim pobachiti. tozh vin poslav u makyedoniyyu dvokh iz tikh, shcho sluzhili iomu, timofiya i yerasta, a sam pozostavssya yakis' chas uv aziyi. i rozrukh chimalii buv stavssya tam chasu togo za gospodnyu dorogu. bo odin zolotar, dmitro na im'ya, shcho robiv sriblyani artyemidini khramki, ta ryemisnikam zarobitok chimalii davav, zgormadiv vin ikh i shchye inshikh podobnikh robitnikiv, ta i promoviv: vi znaetye, muzhi, shcho z ts'ogo ryemyesla zarobitok mi maemo. i vi bachitye i chuetye, shcho nye til'ki v yefyesi, alye malo nye v usii aziyi tsyei pavlo zbalamutiv i vidvyernuv bagatyenno narodu, govoryachi, nibi to nye bogi, shcho rukami poroblyeni. i nye til'ki otsye nam zagrozhuje, shcho priidye zainyattya v upadok, a i khram bogini vvelikoi artyemidi v nishcho zarakhuet'sya, i budye zruinovana i vyelich tiei, shcho shanue ii tsila aziya ta tsilii svit. pochuvshi zh otsye, voni pyeryepovnilis' gnivom, ta i stali krichati, govoryachi: artyemida yefyes'ka vyelika! i misto napovnilos' zakolotom. i kinulisyia odnodushno do vidovishcha, skhopivshi pavylovikh suputnikiv gaya ta aristarkha, makyedonyan. yak pavlo zh khotiv u narod uviti, to uchni iogo nye pustili. takozh dyekhto z aziis'kikh nachal'nikiv, shcho buli iomu priyateli, poslali do n'ogo i prosili, shchob vin nye vdvavav' na vidovishchye. i kozhyen shcho inshye krichav, bo zbori burkhlivi buli, i bagatyenno z nikh navit' nye znali, chogo radi zibralisyia. a z narodu vzyali olyeksandra, bo yudyei iogo visuvali. i olyeksandyer dav znaka rukoyu, i khotiv vipravdatysya pyeryed narodom. a koli rozpiznali, shcho yudyeianin vin, to zilisyia vsi v odin golos, i godin zo dvi gukali: artyemida yefyes'ka vyelika! a yak pisar mis'kii zaspokoiv narod, to promoviv: muzhi yefyes'ki, yaka zh to lyudina nye znae, shcho misto yefyes to khramovii doglydach artyemidi vyelikoi i

ii obrazu, upalogo z nyeba? koli zh ts'omu pyerye-chiti nye mozhna, to potreбно vam buti spokoinimi, i nye robiti nyeobachno nichogo. a vi zh privyeli tikh lyudyei, shcho ani svyatokradsiti, ani vashoi bogini nye znyevazhili. otozh, yak dmitro ta iogo ryemisiniki mayut' spravnu na kogo, to sudi e na rinku i prokon-suli, odin odnogo khai pozivayut'. a koli chogos' inshogo dopominaetyesya, to tye virishit'sya na za-konnim zibranni. bo os' e nyebezpyeka, shcho nas za s'ogodnishnii rozrukh oskarzhiti mozhut', i nye-mae zhadnoi prichini, yakoyu mogli b vipravdati tsey zborishchye. i, promovivshi tsey, rozpustiv vin gro-madu.

20

a yak zakolot stikh, to pavo sklikav uchniv, i, po-tishivshi ta poproschavshis' iz nimi, vibravsyia iti v makyedoniyu. pyeryeishovshi zh ti storoni ta pid-bad'orivshi ikh dovгим slovom, pribuv do gyelladi, i prozhiv tam tri misyatsi. a yak vin zakhotiv buv vid-plinuti v siriyu, to zmovu na n'ogo vchinili yudyei, tomu vin uzav dumku vyertatis' chyeryez makyed-oniyyu. razom iz nim pishov sopatyer pirriv iz vy-erii, aristarkh ta syekund iz solunya, i gai dyer'yanin, i timofii, a z aziitsiv tikhik ta trokhim. voni vid-buli napyeryed, i nas dozhidali v troadi. a mi vid-plivli iz filipiv po svyatkach oprisnokiv, i pribuli dniv za p'yat' u troadu do nikh, dye sim dyen' prozhili. a dnya pyershogo v tizhni, yak uchni zibralisya na lamannya khliba, pavo mav promovu do nikh, bo vrantsi zbiravsyia vidbuti, i zatyagnuv svoe slovo do pivnochii. a v gornitsi, dye zibralisya mi, buło bagato svityel. yunak zhye odin, evtikh na im'ya, sidiv na vikni. iogo obgornuv mitsnii son, bo zadovgo pavo promovlyav, i vin sonnii khitnuvsya, i dodolu upav iz tryet'ogo povyerkuhu, i pidnyali iogo my-ertvogo... ziishov zhye pavo ta do n'ogo pripav, i, obnyavshi iogo, prokazav: zaspokoityes', bo dusha iogo v n'omu! a vyernuvshis', vin khlib pyeryelomiv i spozhiv, i byesidu dovgo tochiv, azh do dosvitku, potim vidbuv. a khloptsya zhivim privyeli, i zradili nyemalo. a mi napyeryed pishli do korablya, ta v ass poplivli, shchob zvidityi zabrati pava, bo vin tak izvyyeliv, sam bazhayuchi pishki piti. a koli vin iz nami ziishovsyia v assi, mi vzyali iogo ta pribuli v mi-tilyenu. i, vidplinuvschi zvidityi, mi nazavtra pristali navproti khiosu, a drugogo dnya priplivli do samosu, nastupnogo zh mi pribuli do milyetu. bo pavo za-khotiv pominuti yefyes, shchob iomu nye baritisyia v azi, bo vin kvapivsyia, koli budyє mozhlyvye, buti v erusalimi na dyen' p'yatdyesyatnitsi. a z milyetu poslav do yefyesu, i priklikav pryevsyivyer tseykvi. i, yak do n'ogo voni pribuli, vin promoviv do nikh: vi znaetye, yak iz pyershogo dnya, vidkoli pribuv v aziyu, ya z vami vyves' chas pyeryebuvav, i sluzhiv gospodyevi z usieyu pokoroyu, i z ryasnimi sliz'mi ta napastyami, shcho spitkali myenye vid yudyeis'koi zmovi, yak nichogo korisnogo ya nye minuv, shchob iogo vam zvistiti i navchiti vas prilyudno i v domakh. i ya svidchiv yudyeeyam ta gyyellenam, shchob voni pyeryed bogom pokayalis', ta vviruvali v gospoda nashogo isusa khrista. i os' tpepyer, pobudzhyenii

dukhom, podayus' ya v erusalim, nye vidayuchi, shcho tam trapitis' mae myeni, til'ki dukh svyatii v kozhnomu misti zasvidchue, kazhuchi, shcho kaidani ta muki chyekayut' myenye... alye ya ni pro shcho nye turbuyus', i svogo zhittya nye vvazhayu dlya syebye tsinnim, abi no skinchiti dorogu svoyu ta sluzhinnya, yakye ya odyerzhav vid gospoda isusa, shchob zasvidchiti evangeliyu blagodati bozhoi. i os' ya znayu tpepyer, shcho oblichchya mogo bil'sh nye budyetye bachiti vsi vi, mizh yakimi khdiv ya, propovidyuchi tsarstvo bozhye... tomu dnya s'ogodnishn'ogo vam svidkuyu, shcho ya chistii vid krovi vsikh, bo ya nye vkhilyavs' ob'yavlyati vam usyu volyu bozhu! pil'nuitye syebye ta vsiei otari, v yakii svyatii dukh vas postaviv episkopami, shchob pasti tseyerkvu bozhu, yaku vlasnoyu krov'yu nabuv vin. bo ya znayu, shcho yak ya vidiidu, to vviiudu' mizh vas vovki lyuti, shcho otari shchaditi nye budut'... iz vas samikh navit' muzhi postanut', shcho budut' kazati pyeryekruchyenyє, abi til'ki uchniv tyagnuti za soboyu... tomu to pil'nuitye, pam'yatayuchi, shcho ya kozhnogo z vas dyen' i nich byezpyeryestan' navchav zo sliz'mi os' tri roki. a tpepyer doruchayu vas bo-govi ta slovu blagodati iogo, yakii mae silu buduvasi ta dati spadshchinu, syeryed usikh osvychenyikh. ni sribla, ani zolota, ni odyezhki chieis' i nye pobazhav... sami znaetye, shcho tsi ruki moi posluzhili potrye-bam moim ta otikh, khto buv zo mnoyu. ya vam usye pokazav, shcho, pratsyuyuchi tak, tryeba pomich da-vati slabim, ta pam'yatati slova gospoda isusa, bo vin sam prokazav: blazhyennishye davati, nizh brati! prokazavshi zh otsye, vin navkolishki vpav, ta i iz nimi vsima pomolivsyia. i znyavs' mizh usima plach vyelikii, i voni pripadali na pavlovu shiyu, i iogo tsilu-vali... a naityazhchye voni sumuvali z-za slova, yakye vin prorik, shcho nye bachitimut' bil'sh oblichchya iogo. i voni provyeli iogo do korablya.

21

a yak mi rozluchilisya z nimi i vidplinuli, to dorogoyu prostoyu v kos pribuli, a drugogo dnya do ro-dosu, a zvidityi v pataru. i znaishli korablya, shcho pliv u finikiyu, uviihli ta i poplinuli. a koli pokazavsyia nam kpir, mi lishili livoruch iogo ta i poplinuli v siriyu. i pristali mi v tiri, bo tam korabyel' vantazha mav sklasti. i, uchniv znaishovshi, pyeryebuli tut sim dyen'. voni chyeryez dukha kazali pavo, shchob do erusalimu nye ishov. i, yak dni pobutu skinchilisya, to mi viishli i pishli, a vsi nas provodili z družhinami i dit'mi azh za misto. i, stavshi navkolishki, pomolilis' na byeryezi. i, poproschavshis' odin iz odnim, mi vviishli v korabyel', a voni povyrnulis' domodu. a mi, zakinchivshi vid tiru plavbu, pristali do ptolyemaidi, i, brativ privitavshi, odin dyen' pyeryebuli v nikh. a nazavtra v dorogu mi vibralis', i priishli v kyesariyu. i vviishli do gospodi blagovisnika pilipa, odnogo z syemi, i pozostalisyia v n'ogo. vin mav chotiri panni dochki, shcho prorokovali. i koli mi bagato dniv u nikh zostavalis', to pribuv iz yudyei yakiiis' prorok, agav na im'ya. i priishov vin do nas, i vzyav poyasa pavlovogo, ta i zv'yazav svoi ruki ta nogi i skazav: dukh svyatii tak zvishchae: otak zv'yazhut' v erusal-

imi yudyei tego muzha, shcho tsyei po yas iogo, i vidadut' v ruki pogan... yak pochuli zh otsye, to blagali mi ta tamtyeshni pavla, shchob do erusalimu nye ishov. a pavlo vidpoviv: shcho robitye vi, plachuchi ta syertsye myeni rozrivayuchi? bo za im'ya gospoda isusa ya gotovii nye til'ki zv'yazanim buti, a i pomyerti v erusalimi! i nye mogli mi iogo vmoviti, i zamovkli, skazavshi: nyekhai diet'sya bozhaya volya! a pislya otsikh dnev prigotuvalis' mi, ta do erusalimu virushili. a z nami pishli i dyeyaki uchni iz kyesarii, vyeduchi yakogos' kipryanina mnasona, davn'ogo uchnya, shcho mi v n'ogo spinititsya mali. a koli mi priishli v erusalim, to brati priinyali nas gostinno. a drugogo dnya pavlo z nami podavsva do yakova. i vsi starshi poskhodilis'. pozdorovivshi zh ikh, rozpoviv vin dokladno, shcho bog chyeryez sluzhinnya iogo vchiniv mizh poganami. yak voni zh tsye pochuli, to slavili boga, a do n'ogo promovili: bachish, bratye, skil'ki tisyach syeryed yudyeiv uviruvalo, i vsi voni ryevni oborontsi zakonu! voni zh chuli pro tyebye, nibi ti vsikh yudyeiv, shcho zhivut' mizh poganami, navchaesh vidstuplyennya vid moysyeva, govoryachi, shchob diteyi nye obrizuvai i nye trimalis' zv'ichaiv. shcho zh pochati? lyud zbyeryet'sya napyevno, bo pochuyut', shcho pribuv ti. otzhye, zrobi tsye, shcho poradimo tobi. mi maemo chotir'okh muzhiv, shcho obitnitsyu sklali na syebye. viz'mi ikh, ta i iz nimi ochist'sya, i vidatki za nikh zaplati, shchob postrigli im golovi. i piznayut' usi, shcho nyepravda pro tyebye im skazanye, ta i shcho sam ti zakona p'nuesh. a pro tikh iz pogan, shcho vviruvali, mi pisali, rozsudivshi, shchob voni byeryeglisya vid idol's'kikh zhyertov ta krovi i zadushenyeni, ta vid bludu. todi vzyav pavlo muzhiv otikh, i nazavtra ochistivsya z nimi, i vviishov u khram, i zvistiv pro vikonnannya dnev ochishchennya, tak, azh za kozhnogo z nikh bula zhyertva prinyesyena. a koli ti sim dyen' zakinchitsiya mali, to azis'i'ki yudyei, yak pobachili v khrami iogo, pidburili vvyes' narod, ta ruki na n'ogo naklali, krichachi: izrail's'ki muzhi, ryatuite! tsye lyudina ota, shcho proti narodu i zakonu ta mistysa ts'ogo vsikh usyudi navchael... a do tego u khram uprovadiv i gvel'yeniv, i zanyechistiv tsye mistysy svyaty! bo pyeryed tim voni bachili v misti z nim razom trokhima yefesyannina, i gadali pro n'ogo, shcho pavlo to iogo vviv u khram. i porushilosya tsyhe misto, i povstalo zbigovis'ko lyudu. i, skhopivshi pavla, potyagli iogo poza khram, a dvyeri nyegaino zachinyeno... yak khotili zh zabiti iogo, to vistka dostalas' do polkovogo tisyats'ogo, shcho vvyes' erusalim zbuntuvavsya! i vin zaraz uzyav voyakiv ta sotnikiv, i podavsva do nikh. a voni, yak ugyledili tisyats'kogo i voyakiv, to biti pavla pyeryestali. pristupiv todi tisyats'kii, ta i ukhopiv iogo, i dvoma lantsyugami zv'yazati zvyeliv, i dopituvati stav: khto takii vin i shcho vin zrobiv? alye kozhyen shcho inshye vikrikuvav u natovpi. i, nye migshi dovidatis' pyevnogo chyeryez zakolot, vin zvyeliv vidprovaditi iogo do fortyetsi. a koli vin do skhodiv priishov, to trapilosya, shcho musili nyesti iogo voyaki iz-za natovpu lyuds'kogo, bo byezlich narodu ishla slukdoma ta krichala: gyet' iz nim! a koli pavlo khodiv do fortyetsi, to tisyats'kogo pospityavsya: chi mozhna myeni shchos' skazati tobi? a

toi vidkazav: to ti vmiesh po-gryets'komu? chi nye toi ti egiptyanin, shcho pyeryed tsmi dnyami prizviv buv do buntu, i viprovadiv do pustini chotiri tisyachi potaemnikh ubiinikov? a pavlo vidkazav: ya yudyeyanin iz tarsu, gromadyanin vidomogo mista v kilikii. blagayu tyebye, dozvol' myeni do narodu promoviti! a koli to dozvoliv, to pavlo stav na skhodakh, i dav znaka rukoyu narodovi. a yak tisha vyelika nastala, promoviv evryeis'koyu movoyu, kazhuchi:

22

muzhi-brattyia i bat'ki! poslukahtye os' tyeper vipravdannya mogo pyeryed vami! yak zachuli zh voni, shcho do nikh vin govorit' evryeis'koyu movoyu, to tisha shchye bil'sha nastala. a vin promoviyav: ya yudyeyanin, shcho rodivsya v kilikiis'komu tarsi, a vikhovanii u tsm misti, u nig gamaliila dokladno navchyennii zakonu ottsi; gorlivyets' ya bozhii, yak i vsi vi s'ogodni. pyeryesliduvav ya azh do smyerti tsyu put', i v'yazav, i do v'yaznitsi vkidav cholovikiv i zhinok, yak zasvidchit' pro myenye pyervosvyashchenik ta vsya starshina. ya vid nikh buv uzyav navit' listi na brativ, i pishov do damasku, shchob tamtyeshnikh zv'yazati i priyvesti do erusalimu na karu. i stalosya, yak u dorozhi ya buv, i nablizhavs' do damasku opivdnya, to os' myenye naglo osyayalo svitlo vyelikye z nyeba! i ya povalivsya na zye'mlyu, i golos pochuv, shcho myeni govoriv: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? a ya zapitav: khto ti, gospodi? a vin myeni vidkazav: ya isus nazaryanin, shcho iogo pyeryesliduesh ti... a ti, shcho zo mnoyu buli, pravda, bachili svitlo, alye nye pochuli voni tego golosu, shcho myeni govoriv. a ya zapitav: shcho ya, gospodi, mayu robiti? gospod' zhye do myenye promoviv: ustavai ta i idi do damasku, a tam tobi skazhut' pro vsye, shcho tobi priznachyeno robiti. a vid yasnosti svitla tego nyevidyushchim ya stav... i prisutni zo mnoyu za ruku myenye povyeli, i do damasku pribuv ya. a odin muzh ananii, u zakoni pobozhnii, shcho dobre svi-dotstvo pro n'ogo dayut' usi yudyei v damasku, do myenye pribuv, i stavshi, promoviv myeni: savlye bratye, stan' vidyushchii! i ya khvili tiei pobachiv iogo... i ozvavs' vin do myenye: bog ottsi nashikh vibrate tyebye, shchob ti volyu iogo zrozumiv, i shchob bachiv ti pravvednika, i pochuv golos iz ust iogo. bo budyesh ti svidkom iomu pyeryed usima lyud'mi pro otye, shcho ti bachiv ta chuv! a tyeper chogo gashesya? ustavai i okhristysya, i obmii griki svoi, priklikavshi imyennya iogo! i stalos', yak vyernuvsva ya v erusalim, i molivsya u khrami, to v zakhoplyennya vpav ya, i pobachiv iogo, shcho do myenye skazav: pospishi, i pidi khutchii z erusalimu, bo nye priimut' svidotstva tvogo pro myenye... a ya vidkazav: sami voni, gospodi, znayut', shcho ya do v'yaznits' sadoviv ta biv po sinagogakh otikh, khto viruvav u tyebye. a koli lilas' krov tvogo svidka styepana, to sam ya stoyav ta vbiystvo iogo pokhvalyav, i odyezhu vbiystvo iogo stvorozhiv... alye vin do myenye promoviv: idi, bo poshlyu ya dalyeko tyebye, do pogan! i azh do slova ts'ogo iogo slukhali. azh os' pidnyesli voni golos svii, gukayuchi: gyet' takogo z zye'mli, bo zhiti iomu

nye godit'sya!... i yak voni vyeryeshchali, i odyezhu shpurlyali, i kidali porokh u povitrya, to zvyeliv tisyats'kii u fortyetsyu iogo vidvyesti, i zvyeliv bichuvan-nyam iogo dopitati, shchob dovidatisya, z yakoi prichini na n'ogo voni tak krichali. i yak iogo roztyagli dlya ryeminnikh bichiv, to pavlo skazav sotnikov, shcho stoyav: khiba bichuvati dozvoleno vam gromadyanina rims'kogo ta shchye i nyezasudzhynogo? yakzhye sotnik tsye pochuv, to podavsyta do tisyats'kogo, i zavidomiv, govoryachi: shcho khochyesh roboti? bozh rimlyanin tsyei cholovik! pidishov todi tisyats'kii, ta i pospitavsyta iogo: skazhi myeni, chi ti rimlyanin? a vin: tak! vidkazav. vidpoviv na tye tisyats'kii: za vyeliki groshi gromadyanstvo otsye ya nabuv... a pavlo vidkazav: a ya v nim i rodivsyta! i vidstupili nyegaino vid n'ogo oti, shcho khotili dopituvati iogo. i zlyakavsyta tisyats'kii, dovidavshis', shcho to rimlyanin, i shcho vin izv'yazav buv iogo. a drugogo dnya, bazhavshi dovidatis' pravdi, u chomu yudyey iogo oskarzhayut', vin zvil'niv iogo ta zvyeliv, shchob zibralisyta pyervosvyashchyeniki ta vvyes' sinyedriom. i vin viviv pavla, i postaviv iogo pyeryed nimi.

23

i vp'yavsyta ochima pavlo na toi sinyedriom i promoviv: muzhi-brattyta, ya azh po s'ogodnishnii dyen' zhiv dlya boga vsim dobriim sumlinnyam! alye pyervosvyashchyenik ananii zvyeliv tim, shcho stoyali pri n'omu, shchob bili iogo po ustakh. todi promoviv do n'ogo pavlo: tyebye bitimye bog, ti stino pobilyena... ti zh sidish, shchob suditi myenye za zakonom, nakazuesh biti myenye proti zakonu? a prisutni skazali: to ti bozhomu pyervosvyashchyenikov i likhoslovish? i promoviv pavlo: nye znay ya, brati, shcho to pyervosvyashchyenik. bo napisano: na nachal'nika lyudu tvogo nye likhoslov. i pavlo, spostyerigshi, shcho chastina odna saddukyei, a druga farisyey, pokliknuv u sinyedriom: muzhibrattyta, ya farisyey, i sin farisyeya. za nadiyu na voskryseyennya myertvikh myenye sudyat'! yakzhye vin tsye promoviv, kolotnyecha postala pomizh saddukyeyami ta farisyeyami, i rozdililas' yurba. saddukyei bo tyerdyat', shcho nyemae voskryseyennya, ani angola, ani dukha, farisyey zh otsye viznayut'. i galas vyelikii zchinivsyta. a dyeyaki knizhniki, iz farisyeyis'koi grupi, ustavshi, pochali spyeryechatisya, kazhuchi: u cholovikov ts'omu mi zhadnogo likha nye znakhodimo! a koli promovlyav dukh do n'ogo, chi angol, nye protivmosya bogovi. a koli kolotnyecha vyelika zchinilas', to tisyats'kii, boyachis', shchob pavla nye rozdyerli, zvyeliv voyakam uviti ta zabrati iogo z-pomizh nikh, i vidvyesti v fortyetsyu. a nastupnoi nochi stav gospod' pyeryed nim i promoviv: bud' bad'orii! bo yak v erusalimi pro myenie ti svidchiv, tak tryeba tobi svidkuvati i u rim! a koli nastav dyen', to dyekhto z yudeiv zibralis', ta klyatvu sklali, govoryachi, shcho ni isti, ni piti nye budut', azh doki pavla nye zab'yut'! a tikh, shcho sklyatlyata takye poklali, bulo bil'sh soroka. i voni pristupili do pyervosvyashchyenikov ta starshikh i skazali: mi klyatvu sklali nichogo nye isti, azh poki

zab'emo pavla! otozh razom iz sinyedriom pyeryedaitye tisyats'komu, shchob do vas vin priviv iogo, nibi khochyetye vi dokladnish roziznati pro n'ogo. a mi, pyershye nizh vin nablizit'sya, gotovi zabiti iogo... yak zachuv zhye syestrinyets' pavliv pro tsyu zmovu, to pribuv, i vviishov u fortyetsyu, i pavla zavidomiv. pavlo zh zaraz poklikav odnogo z sotnikov, ta i skazav: ts'ogo yunaka zaprovad' do tisyats'kogo, bo vin mae iomu shchos' skazati. toi zhye vzyav iogo, ta i zaprovadiv do tisyats'kogo ta skazav: pavlo v'yazyen' poklikav myenye, i prosiv zaprovaditi do tyebye ts'ogo yunaka, shcho mae tobi shchos' skazati. i vzyav tisyats'kii togo za ruku, i nabik vidviv i spitav: shcho ti maesh zvistiti myeni? a toi rozpoviv: zmovu sklali yudeyi, prositi tyebye, shchob ti vzyatra do sinyedriomu pavla priprovadiv, nibi khochut' voni dokladnish rozpiznati pro n'ogo. otozh, nye poslukhaisya ikh, bo chigae na n'ogo ikh bil'sh soroka cholovika, shcho klyatvu sklali ni isti, ni piti, azh doki iogo nye zab'yut'... i tyepper on gotovi voni, i chyekayut' tvogo priryechennya. todi tisyats'kii vidpustiv yunaka, nakazavshi iomu nye rozpovidati ani odnomu, shcho myeni ti tsye viyaviv. i vin zaklikav kotrikhs' dvokh iz sotnikov, i nakaza: prishikuitye na tryetyu godinu vnochi dvi sotni voyakiv, shchob iti do kyesariy, i kinnotchikov simdyesyat, ta dvi sotni stril'tsiv. prigotuitye takozh v'yuchakiv i pavla posadit', i zdorovim iogo provyedit' do namisnika fye-liksa. i lista napisav vin takogo os' zmistu: klavdii lisii namisnikovi vsyedostoinomu fyeeliksovi pozdorovlyennya! ts'ogo muzha, shcho iogo yudeyi skhopili buli ta khotili zabiti, uryatuvava ya, iz voyakami priishovshi, dovidavshisya, shcho vin rimlyanin. i khotiv ya dovidatisya pro prichinu, shcho za nyei iogo oskarzhali, ta i priviv buv iogo do ikhn'ogo sinyedriomu. ya znaishov, shcho iogo vinuvatyat' u spirnikh ryechakh ikhn'ogo zakonu, i shcho provini nye mae vin zhadnoi, vartoi smyerti abo lantsyugiv. yak donyesli zh myeni pro tu zmovu, shcho yudyey vchinitli na muzha ts'ogo, ya zaraz do tyebye iogo vidislav, nakazavshi takozh pozival'nikam, shchob pyeryed tobouy skazali, shcho mayut' na n'ogo. bud' zdorovii! otozh voyaki, yak nakazano im, zabrali pavla, i vnochi poprovadili v antipatridu. a drugogo dnya, polishivshi kinnotchikov, shchob ishli z nim, u fortyetsyu voni povernulis'. a ti pribuv i kyesariyu, i lista pyeryedavshi namisnikovi, postavili takozh pavla pyeryed nim. namisnik lista prochitav i spitav, iz yakogo vin krayu. a dovidavshis', shcho z kilikii, promoviv: ya tyebye pyeryeslukhayu, yak pridut' i tvoji pozival'niki. i zvyeliv styeryegti iogo v irodovomu pryetorii.

24

a po p'yati dnyakh pribuv pyervosvyashchyenik ananii z yakimis' starshimi, ta z promovtsyem yakimis' tyertilom, shcho pyeryed namisnikom skarzhlisya na pavla. koli zh vin buv poklikanii, to tyertil oskarzhati zachav, promovlyayuchi: chyeryez tyebye vyelikii mir maemo mi, i dlya narodu ts'ogo dobri ryechi vprovadzhieno chyeryez dbailivist' tvoyu, tsye mi zavzhd i skriz' viznaemo z

podyakoyu shchiroyu, vsyedostoinii nash fyeliksyel' ta shchob dovgo tyebye nye turbuvati, to blagayu tyebye, shchob ti korotko vislukhav nas zo svoei laskavosti. mi pyeryekonalis', shcho tsyei cholovik to zaraza, i shcho vin kolotnyechu viklikue mizh usima yudyeyami v tsilomu sviti, i shcho vin providnik nazoryeis'koi eryesi. vin vidvazhivsyia navit' zbyezhyestiti khram, i iogo mi skhopili buli, i suditi khotili za nashim zakonom. alye tisyats'kii lisii pribuv, i z vyelikim nasil'stvom vidyer iogo z nashikh ruk, a iogo vinuval'nikam zyveliv iti do tyebye. ti sam zmozhyesh vid n'ogo, rozpitavshi, diznatis' pro vsye, u chomu iogo mi vinuemo. yudyei takozh priluchilis' do togo, govoryachi, shcho to tak. i yak namisnik dav znaka iomu govoriti, to pavo vidpoviv: ya znayu, shcho vid lit bagat'okh ti suddya dlya narodu ts'ogo, tomu budu smilish boronitsi'. ti mozhyesh dovdatitsya, shcho nyema bil'sh dvanadtsyati dyen', yak priishov ya do erusalimu vklonitsya. i voni ani v khrami, ani v sinagogakh, ni v misti myenye nye zdibali, shchob ya z kim spyeryechavsyia, abo kolotnyechu v narodi zdiimav. i nye mozhut' voni dovvesti tobi togo, u chomu tyepper oskarzhayut' myenye. alye priznayus' tobi, shcho v dorozhi otsii, yaku zvut' voni eryessyu, ya bogovi ottsvi sluzhu tak, shcho viruyu vs'omu, shcho v zakoni i u prorokiv napisanye. i mayu nadiyu ya v bozi, chogo i sami voni spodivayut'sya, shcho nastanye voskryesennyya pravnyednikh i nyepравnyednikh. i ya pil'no dbayu pro tye, shchob zavsidi mati sumlinnya nyevinnye, shchodo boga i lyudyei. a po dovgikh rokakh ya pribuv, shchob podati moemu narodovi milostinyu ta prinosi. os' pri ts'omu znaishli myenye dyekhto z yudyeiv aziis'kikh ochishchenyogo v khrami, a nye z natopvom chi z kolotnyechyego. im nalyezhalo b os' pyeryed tyebye pributi i kazati, koli mayut' voni shcho na myenye. abo sami tsi nyekhai skazhut', chi yakus' nyepравdu znaishli na myeni, yak ya v sinyedrioni stoyav, krim otogo edinogo virazu, shcho ya iogo krικnuv, stoyachi syeryed nikh: za voskryesennyya myertvikh priimayu vid vas sud s'ogodni! alye fyeliks, duzhye dobre dorogu tsyu znavshi, vidrochiv im spravu, govoryachi: rozsudzhu vashu spravu, koli tisyats'kii lisii pribudye. i vin sotnikovii nakazav storozhiti pavla, alye mati polyegshu, i nye boroniti nikomu z bliz'kikh iogo, shchob sluzhili iomu. a po dyekil'kokh dnyakh priishov fyeliks iz družhinoyu svoeyu družilloyu, shcho bula yudyeyanka, i poklikav pavla, ta slukhav vid n'ogo pro viru v isusa khrista. i yak rozpovidav vin pro pravnyednist', i pro zdyerzhlyvist', ta pro maibutnii sud, to fyeliksa strakh obgornuv, i vin vidpoviv: tyepper idi sobi, vidpovidnogo zh chasu poklichu tyebye! razom iz tim i spodivavsyia vin, shcho dast' pavo groshyei iomu, tomu i chasto iogo priklikav i rozmovu z nim viv. yak minulo zh dva roki, to fyeliks odyerzhav nastupnika, portsiya fyesta. a fyeliks bazhav dogoditi yudyeyam, i v v'yaznitsi pavla zalishiv.

a koli pribuv fyest do svogo namisnitsva, to vin po tr'okh dnyakh viediishov iz kyesarii do erusalimu. i poskarzhilisyia iomu na pavla pyervosyashchenyeni ta golovnishy z yudyeiv, i blagali iogo, i nibi milosti prosili dlya n'ogo, shchob do erusalimu iogo priprovadiv, voni zmovu vchinili, shchob smyert' zapodiyati iomu po dorozhi. a fyest vidpoviv, shcho pavla styeryezhut' u kyesarii, i vin sam nyez-abarom tudi podaet'sya. otzhye, skazav vin, khto spromozhyen iz vas, nyekhai ti virushayut' razom zo mnoyu, i koli e nyepravda yak v cholovikovi ts'omu, nyekhai oskarzhayut' iogo. i, probuvshi v nikh dniv nye bil'shye yak visim chi dyesyat', vin povyernuvsyia do kyesarii. a drugogo dnya vin zavis na suddyeim sidinni, i zyveliv, shchob privyesti pavla. yak iogo zh privyeli, to stali navkolo yudyei, shcho poprikhodili z erusalimu, i pavlu zakidali bagato tyazhkikh vinuvachen', shcho ikh nye mogli dovvesti, bo pavo boronitsya i, nye provinivsyia ni v chim ani proti zakonu yudyeis'kogo, ani proti khramu, ani suproti kyesarya. todi fyest, shcho bazhav dogoditi yudyeyam, promoviv pavlovi na vidpovid': chi ti khochesh do erusalimu piti, i tam sud priinyati vid myenye pro tsye? ta pavo vidkazav: ya stoyu pyeryed sudom kyesaryevim, dye nalyezhit' myeni sud priinyati. yudyeiv nichim ya nye skrivdiv, yak i ti duzhye dobre tye znaesh. bo koli dopustivsyia ya krivdi, abo gidnye smyerti vchiniv shcho, to nye vidmovlyayusya vmyerti. yak nyema zh nichogo togo, u chim voni vinuvatyat' myenye, to nye mozhye nikhto myenye vidati im. vidklikayus' do kyesarya! todi fyest, pobalakavshi z radoyu, vidpovid' dav: ti vidklikavs' do kyesarya, do kyesarya pidyesht' yak minulo zh dniv kil'ka, tsar agrippa i vyernika priikhalo do kyesarii, shchob fyesta vitati. a shcho tam bagato dniv voni probuli, to fyest viklav spravu pavlovu tsaryevi i promoviv: e odin cholovik vid fyeliksa lishyenii v'yazyen', na yakogo, yak v erusalimi ya buv, pyervosyashchenyeni i starshi yudyeis'ki prinyesli skargu, domagayuchis' iogo osudu. ya im vidpoviv, shcho rimlyani nye mayut' zvichayu lyudinu yakus' vidavati na zgubu, poki pizvani pyeryed soboyu nye matime obvinuvachiv, i nye budyie iomu dano mozhnosti dlya oboroni vid zakidiv. i yak ziishlis' voni tut, to ya, zvolikannyi nye robl'yachi zhadnogo, siv nastupnogo dnya na sidinnyya sud-dyeye, i zyveliv privyesti ts'ogo muzha. i vin- uval'niki stali krug n'ogo, protye nye vkazali vini ani zhadnoi z tikh, yakikh ya spodivavsyia. ta mali voni proti n'ogo yakis' supyeryechki pro vlasnye svoe marnovirstvo, i pro yakogos' isusa pomyerlogo, pro yakogo pavlo tyverdiv, shcho zhivii vin. i ya buv nyeprevnii u ts'omu zmaganni i spitav, chi nye khochye piti vin do erusalimu, i tam sud priinyati pro tsye? chyeryez tye zh, shcho pavlo zayaviv, shchob zalishyenii buv vin na kyesariv rozsud, ya zvyeliv storozhiti iogo, azh poki iogo nye vidpravlyu do kyesarya. a agrippa promoviv do fyesta: khotiv bi i ya ts'ogo muzha poslukahati! uzavtra skazav toi pochuesh iogo. a nazavtra agrippa i vyernika priishli z pryevyelikoyu pishnotoyu, i na zalyu sudovu vvi-

ishli razom z tisyats'kimi ta znachnishimi muzhami mista. i yak fyest nakazav, to pavo buv pryvyyedenii. i skazav do nikh fyest: o tsaryu agrippa, ta z nami prisutni vsi muzhi! vi bachitye togo, shcho za n'ogo vvyes' lyud yudyeis'kii myeni dokuchav v erusalimi ta tut, krichachi, shcho iomu nye povinno bil'sh zhiti. ya zh diznavs', shcho nichogo, vartogo smyerti, vin nye vchiniv; a shcho sam vin vidklikavs' do avgusta, roz-sudiv ya poslati iogo. nichogo nye mayu ya pyevnogo, shcho mig bi pro n'ogo pisati do pana. tomu ya pripropoviduv iogo pyeryed vas, ta naibil'sh pyeryed tye-bye, tsaryu agrippa, shchob pislya pyeryeslukhannya mav shcho pisati. bo zdaet'sya myeni nyerozvazh-livim uv'yaznyenogo posilati, i nye oznachiti obvinu-vachyen' na n'ogo.

26

a agrippa skazav do pava: dozvolaemo tobi gov-oriti pro syebye samogo. pavo todi prostyag-nuv ruku, i promoviv u svoii oboroni: o tsaryu agrippa! uvazhayu syebye za shchaslivogo, sh-cho s'ogodni ya pyeryed tobouy boronititsya mayu z us'ogo, u chim myenye vinuvat' yudyei, os-oblivu zh tomu, shcho ti znaesh usi yudyeis'ki zvizhai ta supyeryechki. tomu ya proshu myenye vis-lukhati tyerplyachye. a zhittya moe zmaluku, sh-cho spochatku tochilosya v erusalimi syeryed nar-odu mogo, znayut' usi yudyei, yakii vidayut' zdavna myenye, abi til'ki skhotili zasvidchiti, shcho ya zhiv farisyem za naidokladnishoyu syektoyu nashoi viri. i tyepyer ya stoyu otut sudzhenii za nadiyu obit-nitsi, shcho bog dav ii nashim ottsyam, a ii viko-nannya chyekayut' pobachiti nashi dvanadtsyat' plye-myen, sluzhachi bogovi byezpyeryestanno vdyen' ta vnochi. za tsyu nadiyu, o tsaryu, myenye vinuvat' yudyei! chomu vi vvaazhaete za nyeimovirnye, shcho bog voskryeshae pomyerlikh? pravda, du-mav buv ya, shcho myeni nalyezhit' chiniti bagato vorozhogo proti imyennya isusa nazaryanina, sh-cho ya v erusalimi i robiv, i bagato kogo do svy-atikh do v'yaznits' ya zamknuv, yak otrimav buv vladu vid pyervosvyashchenikov; a yak ikh ubivali, ya golos davav proti nikh. i chasto po vsikh sina-gogakh karayuchi ikh, do bogoznyevagi primushu-vav ya, a lyutuyuchi vye'l'mi na nikh, pyeryeslidu-vav ikh navit' po zakordonnikh mistakh. koli v tsikh spravakh ya ishov do damasku do vladoyu ta pri-poruchennyam pyervosvyashchenikov, to opivdni, o tsaryu, na dorozhi pobachiv ya svitlo iz nyeba, yas-nishye vid svitlosti sontsya, shcho osyayalo myenye ta tikh, khto razom do mnoyu ishov!... i yak mi vsi povallits' na zemlyu, ya golos pochuv, shcho myeni govoriv evryeis'koyu movoyu: savlye, savlye, chomu ti myenye pyeryesliduesh? trudno tobi biti nogoyu kolyuchku! a ya zapitav: khto ti, gospodi? a vin vidkazav: ya isus, shcho iogo pyeryesliduesh ti. alye pidvyedisya, i stan' na nogi svoi. bo na tye ya z'yavivsyu tobi, shchob tyebye vchiniti slu-goyu ta svidkom togo, shcho ti bachiv ta shcho ya vidkriyu tobi. vizvolayyu tyebye vid tvogo narodu ta vid pogan, do yakikh ya tyebye posilayu, vidkriti im ochi, shchob voni navyernulis' vid tyemryavi v

svitlo ta vid sataninoi vladi do boga, shchob viroyu v myenye otrimati im daruvannya grikhiv i dolyu z osvychenyimii. chyeryez tsye ya, o tsaryu agrippa, nye buv suprotivnii vidinnyu nyebyesnomu, alye myeshkantsyam pyershye damasku, potim erusal-imu i usyakogo krayu yudyeis'kogo ta poganam ya propoviduvav, shchob pokayalitsya i navyernulis' do boga, i chinili dila, gidni pokayannya. chyeryez tsye yudyei v svyatini skhopili myenye ta i khotili rozdy-erti. alye, pomich vid boga odyerzhavshi, ya stoyu azh do dnya s'ogodnish'nogo ta svidkuyu malomu i vyelikomu, nichogo nye rozpovidayuchi, okrim togo, shcho skazali proroki i moisei, shcho statitsya mae, shcho mae khristos postrazhdati, shcho vin, yak pyershii voskryesnuvshi z myertvikh, propovidu-vati budye svitlo narodovi i poganam! koli zh vin boronivsyu otak, to fyest prokazav guchnim golo-som: duriest ti, pavlye! vyelika nauka dovodit' tyebye do nyerozumu! a pavo: nye duriyu skazav, o fyestye dostoinii, alye provishchayu slova pravdi ta schi-rogomu rozumu. tsar bo znae pro tsye, do n'ogo z vid-vagoyu ya i promovlyayu. bo nye gadayu ya, shchob iz ts'ogo shchobud' skhovalos' vid n'ogo, bo nye v za-putku diyalos' tsye. chi viruesh, tsaryu agrippa, pro-rokam? ya znayu, shcho viruesh. agrippa zh pavo: ti maloshcho nye namovyalesh myenye, shchob ya stav khristianinom... a pavo: blagav bi ya boga, sh-choob chi malo, chi bagato, nye til'ki no ti, alye i usi, khto chue s'ogodni myenye, zroblilis' takimi, yak i ya, krim otisikh lantsyugiv... i vstav tsar ta namisnik, i vy-ernika ta ti, khto z nimi sidiv. i nabik voni vidiishli, i rozmovlyali odin do odnogo i kazali: nichogo, var-togo smyerti abo lantsyugiv, cholovik tsyei nye ro-bit'! agrippa zh do fyesta skazav: mig bi buti vid-pushchyenii tsyei cholovik, yakbi nye vidklikavs' buv do kyesarya.

27

a koli postanovlyeno, shchob vidplinuli mi do italii, to viddano pava ta shchye dyeyakikh inshikh uv'yaznyenikh sotnikovi, yulievi na im'ya, z polku avgusta. i posidali mi na korablya adramits'kogo, shcho plivti mav bilya mists' aziis'kikh, ta i vid-challili. iz nami buv aristarkh makedonyets' iz sol-unya. a drugogo dnya mi pristali v sidoni. do pava zh yulii stavivs' po-lyuds'komu, i dozvoliv do druziv piti, ta ikhn'oi opiki zaznati. a virushivshi zvidi-ti, priplivli mi do kipru, bo vitri suprotivni buli. koli zh pyeryeplinuli morye, shcho bilya kilikii i pam-filii, to mi pribuli do likiis'koi miri. i tam sotnik znaishov korablya olyeksandriis'kogo, shcho plinuv v italiyu, i savadiv nas na n'ogo. i dniv bagato po-malu plivli mi, i nasilu nasuproti knidu priplinuli, a shcho vityer nas nye dopuskav, poplivli mi dodolu na krit pri salmoni. i koli mi nasilu minuli iogo, to priplivli do odnogo mistitsya, shcho zvyet'sya do-broyu pristannyyu, nyedalyeko yakogo znakhodit'sya misto lasyeya. a yak chasu minulo bagato, i bula vzhye plavba nyebyezpyechna, bo minuv uzhye i pist, to zachav pavo raditi, govoryachi im: o muzhi! ya bachu, shcho budye plavba z pyeryeshkodami ta z vyelikim ushchyerbkom nye lish dlya vantazhu i ko-

rablya, alye i dlya nashikh dush. ta sotnik doviryav bil'shye styernichomu ta vlasnikovi korablya, nizh tomu, shcho pavlo govori. a shcho pristan' bula na zimivlyu nyevigidna, to bil'shist' davala poradu vid-plinuti zvidti, shchob, yak mozna, distatis' do finika, i pyeryezimuvati v pristani krits'kii, nyepriustupnii zakhidnim vitram iz pivdnyta ta z pivnochii. a yak vityer pivdyennii poviyav, to podumali, shcho bazhan-nya voni dosyagli, tomu vityagali kitvi i poplivli pokrai kritu. alye nyezabaram udariv na nikh rvachkii vityer, shcho zvyet'sya yevroklidon. a koli korabyel' buv pidkhoplyenii, i nye mig protivitis' vitrovi, to iomu viddalis' mi i ponyesli'sya. i naikhali mi na odin ostriv'yets', shcho klavdoyu zvyet'sya, i chovna nasilu zatrimati zmogli. koli zh iogo vityagli, to zasobiv dopomichnikh dobirali i korablya pidv'yazali. a boy-avshis', shchob nye vpasti na sirt, pospuskali vitrila, i nosilisya tak. a koli zachala burya mitsno nas ki-dati, to drugogo dnya stali mi rozvantazhuvatis', a tryet'ogo dnya korabyel'nye znaryaddya mi poviki-dali vlasnoruch. a koli dovgo dni nye z'yavlyalos' ni sontsyu, ni zori, i burya chimala na nas napirala, to os-tannyi nadiyu mi vtratil, shchob nam uryatuvatis'... a yak dovgo nye ili voni, to pavlo stav todi syeryed nikh i promoviv: o muzhi, tozh tryeba bulo myenye slukhatsiya ta nye vidplivati vid kritu, i obminuli b buli tsi tyerpinnya ta shkodii. a tyeper vas blagayu trimatis' na dusi, bo ni odna dusha z vas nye zginye, okrim korablya. bo nochi tsiei z'yaviv'sya myeni angol boga, yakomu nalyezhu i yakomu sluzhu, ta i prori-k: nye biisya, paviye, bo tryeba tobi pyeryed kyesaryem stati, i os' bog daruvav tobi vsikh, khto z tobouy plivye. tomu to trimaityes' na dusi, o muzhi, bo ya viruyu bogovi, shcho staneyt'sya tak, yak bulo myeni skazano. i mi musimo natknutis' na ostriv yakiis'. a koli nadiishla chotirnadtsyata nich, i mi nosilis' po adriyatys'komu moryu, to dyes' kolo pivnochii stali domislyuvatis' moryaki, shcho nablizhuyt'sya do yakois' z'yemli. i, zapustivshi olivnitsyu, dvadtsyat' syazhniv znaishli. a vid'ikhavshi trokhi, zapustiti olivnitsyu znovu, i znaishli syazhniv p'yatnadtsyat'. i boyavshis', shchob nye natrapiti nam na skelyasti mistsya, mi zakinuli chotiri kitvi z kormi, i blagali, shchob nastav dyen'. a koli moryaki namagalis' utyekti z korablya, i chovna spuskali do morya, vdayuchi, nibi kitvi zakinuti z nosa khochut', to skazav pavlo sot-nikov i voyakam: yak voni v korabli nye zstanut'sya, to spastis' vi nye zmozhyete! todi voyaki pyery-erizali motuzi v chovna, i dali iomu vspati. a koli rozvidnyatsiya stalo, to blagav pavlo vsikh, shchob pozhivu priinyati, i kazav: chotirnadtsyatii dyen' os' s'ogodni byez izhi vi pyeryebuvaetye, ochikuyuchi ta nichogo nye ivshi. tomu to blagayu vas izhu pri-inyati, bo tsye na ryatanok vam budye, bo zhad-nomu z vas nye spadye z golovi i volosina! a pro-movivshi tsye, uzyav khlitb ta podyakuvav bogovi py-eryed usima, i, polamavshi, stav isti. todi vsi pid-nyeslis' na dusi, i, stali pozhivu priimati. a vsikh dush nas bulo v korabli dvisti simdyesyat shist'. i yak nailis' voni, to stali polyegshuvati korablya, viki-dayuchi zbizhzhya do morya. a koli nastav dyen', to voni nye mogli rozpoznati z'yemli, odnache z-toku yakus' tam uglyedili, shcho byeryega plaskogo

mala, do yakogo i virishili, yak mozna, priplisti z ko-rablyem. pidnyali todi kitvi, i povkidali do morya, i porozv'yazuvali povorozki v styerna, i vitrilo malye za vitrom postavili, ta i pokyeruvali do byeryega. ta os' mi natrapili na mistsye, shcho malo z obokh storin morye, i korabyel' opinivs' na milkomu: nis zagruz i pozostavs' nyerukhomii, a korma rozbivalasya siloyu khvil'... voyaki zh buli zmovilisy povbivati v'yazniv, shchob kotriis' nye popliv i nye vтик. alye sotnik kho-tiv uryatuvati pavia, i zaboroniv ikhnii namir, i zvyeliv usim tim, khto plivati vmie, shchob skakali ta py-ershi na byeryeg vikhodili, a inshi khto na doshkakh, a khto na chimbud' z korablya. i takim chinom stalos', shcho vsi vryatuvalis' na z'yemlyu!

28

a koli vryatuvalisy mi, to dovidalisya, shcho os-triv toi zvyet'sya myelita. tubil'tsi zh nam viyav-ili nadzvichainu lyudyani'st', bo voni zapalili ogon', ishov bo dosch i buv kholod, i priinyali nas usikh. yak pavlo zh nazbirav kupu khmizu ta i poklav na ogon', zmiya viskochila chyeryez zhar, i pochyepi-las' na ruku iomu... yak tubil'tsi zh uglyedili, shcho zmiya pochyepilas' na ruku iomu, zachali gov-oriti odin odnomu: libon' tsiei cholovik dushogub, shcho iomu, vid morya vryatovanomu, pomsta zhiti nye dovolila! vin strusnuv tu zviryuku v ogon', i niyakoi shkodii nye zaznav! a voni spodialisy, shcho vin spukhnye abo vpadye myertvii umit'. koli zh dovgo chyekali togo ta pobachili, shcho niyakogo likha nye stalosya z nim, dumku zminili i kazali, shcho vin bog... navkrugi zh togo mistsya znakhodilis', dobra nachal' nika ostrova, na im'ya publiya, vin pri-inyav nas, i tri dni laskavo gostiv. i stalos', shcho pub-liiv bat'ko lyeznav, slabii na propasnitsyu ta na chy-ervinku. do n'ogo pavlo vviishov i pomoliv'sya, i ruki na n'ogo poklavshi, uzdoroviv iogo. yakzhye trapi-los' tsye, to i inshi na ostrovi, shcho mali khvorobi, prikhodili za vzdorovlyalis'. voni nas vshanuvai i vyelikimi pochyestymi, a yak mi vid'izhdzhali, pon-akladali, chogo bulo tryeba. a po tr'okh misyat-syakh mi vidplivli na olyeksandriis'komu korabli, shcho mav znaka brativ dioskuriv, i shcho na ostrovi vin pyeryezimuvav. i, yak mi doplivli v sirakuzi, probuli tam tri dni. a zvidti, plivuchi ponad byerye-gom, pribuli mi do ryegii, a shcho vityer pivdyennii poviyav za dyen', to drugogo dnya pribuli v putye-oli, dye znaishli mi brativ, voni zh nas ublagali sim dyen' pozostatisya v nikh. i os' tak pribuli mi do rimu. a zvidti brati, prochuvshi pro nas, nazus-trich nam viishli azh do apfiru ta do tritavyerni. pobachivshi ikh, pavlo dyakuvav bogovi ta posmil-ishav. a koli pribuli mi do rimu, pavlovi dozvoljeno zhiti osibno, uraz iz voyakom, shcho iogo storozhiv. i stalos', po tr'okh dnyakh pavlo sklikav znatnishikh z yudyeiv. yak ziishli'sya zh voni, vin promoviv do nikh: muzhi-brattya! nye vchiniv ya nichogo proti lyudu chi zvichaiv ottisivs'kikh, ta protye myenye vi-dano z erusalimu uv'yaznyenogo v ruki rimlyan. voni myenye vislukhali ta i khotili pustiti, bozh provini smyertyel'noi ni odniei v myeni nye bulo. ta yudyei protivilisya, tomu zmushyeni buv ya vidklikatisya

na sud kyesariv, alye nye dlya togo, shchob narod svii u chomus' oskarzhiti. tozh iz tsiei prichini poklikav ya vas, shchob pobachiti i porozmovlyati, bo to za nadiyu izrailyevu ya obkutii tsimi kaidanami... a voni vidkazali iomu: nye odyerzhali mi ni listiv iz yudyei pro tyebye, ani zhodyen iz brativ nye priishov, i nye zvistiv, i nye kazav chogo zlogo pro tyebye. alye pragnyemo mi, shchob pochuti vid tyebye, yaku dumku ti maesh, bo vidomo pro syektu tsyu nam, shcho ii skriz' sprotivlyayut'sya. a koli voni vyznachili iomu dyen', to duzhye bagato priishlo ikh do n'ogo v gospodu. a vin im vid ranku do vyechora rozpovidav, ta pro bozhyye tsarstvo svidotstva davav, i pyeryekonuvav ikh pro isusa zakonom moisyeya i prorokami. i odni virili v tye, pro shcho vin govori, a inshi nye virili. voni mizh soboyu nyezgidni buli i povikhodili, yak promoviv pavlo odnye slovo, shcho dobrye prorik dukh svyatii ottsyam nashim chyeryez proroka isayu, promovlyayuchi: pidi do narodu ts'ogo ta i skazhi: vi vukhom pochuetye, ta rozumiti nye budyetye, divitisya budyetye okom, alye nye pobachitye! zatovstilo bo syertsye lyudyei tsikh, tyazhko chuyut' na vukha voni, i zazhmurili ochi svoi, shchob yakos' nye pobachiti ochima, i nye pochuti vukhami, i nye zrozumiti im syertsyem, i nye navyernutis', shchob ya ikh uzdoroviv! tozh nyekhai dlya vas budy vidomye, shcho poslano bozhye spasinye otsye do pogan, i pochuyut' voni! yak promoviv vin tsye, roziishlisa yudyei, vyeliky supyeryechku provadivshi pomizh soboyu. i tsilikh dva roki pavlo probuv u nainyatim domi svoim, i primav usikh, kheto prikhodiv do n'ogo, i propoviduvav vin bozhye tsarstvo, ta z vidvagoyu povnoyu byezaboronno navchav pro gospoda isusa khrista!

spokonviku bulo slovo, a slovo v boga bulo, i bog bulo slovo. vono v boga bulo spokonviku. usye chyeryez n'ogo povstalo, i nishcho, shcho povstalo, nye povstalo byez n'ogo. i zhittya bulo v nim, a zhittya bulo svitlom lyudyei. a svitlo u tyemryavi svitit', i tyemryava nye obgornula iogo. buv odin cholovik, shcho vid boga buv poslanii, iomu imyennya ivan. vin priishov na svidotstvo, shchob zasvidchiti pro svitlo, shchob povirili vsi chyeryez n'ogo. vin tim svitlom nye buv, alye svidchiti mav vin pro svitlo. svitlom pravdivim buv toi, khto prosvichue kozhnu lyudinu, shcho prikhodit' na svit. vono v sviti bulo, i svit chyeryez n'ogo povstav, alye svit nye piznav iogo. do svogo vono pribulo, ta svoi vidt-suralis' iogo. a vsim, shcho iogo priinyali, im vladu dalo dit'mi bozhimi stati, tim, shcho viryat' u imyennya iogo, shcho nye z krovi, ani z pozhadlivosti tila, ani z pozhadlivosti muzha, alye narodilis' vid boga. i slovo stalosya tilom, i pyeryebuvali mizh nami, povnye blagodat' ta pravdi, i mi bachili slavu iogo, slavu yak odnorodzhynogo vid ottsya. ivan svidchit' pro n'ogo, i klikav, govoryachi: tseye buv toi, shcho pro n'ogo kazav ya: toi, khto priyde za mnoyu, is-nuvav pyeryedo mnoyu, bo buv pyershye, nizh ya. a z iogo povnoti mi odyerzhali vsi, a to blagodat' na blagodat'. zakon bo chyeryez moisyeya buv dani, a blagodat' ta pravda z'yavilisya chyeryez isusa khrista. nikhto boga nikoli nye bachiv, odnorodzhynii sin, shcho v loni ottsya, toi sam viyaviv buv. a tseye os' svi-dotstvo ivanovy, yak yudyei poslali buli z erusalimu svyashchyenikov ta lyevitiv, shchob spitali iogo: khto ti takii? i vin viznav, i nye zriksya, a viznav: ya nye khristos. i zapitali iogo: a khto zh? chi illya? i vid-kazhe: ni! chi prorok? i dav vidpovid': ni! skazali zh iomu: khto zh ti takii? shchob dati vidpovid' tim, khto poslav nas. shcho ti kazhyesh pro syebye samogo? vidkazav: ya golos togo, khto klichye: v pus-tini rivnyaitye dorogu gospodnyu, yak isaya prorok zapoviv. poslantsi zh iz fariseyiv buli. i voni zapi-tali iogo ta skazali iomu: dlya chogo zh ti khristish, koli ti nye khristos, ni illya, ni prorok? vidpoviv im ivan, promovlyayuchi: ya vodoyu khristshu, a mizh vami stoit', shcho iogo vi nye znaetye. vin toi, khto za mnoyu idye, khto do myenye buv, komu rozv'yazati ryemintsya vid uzuttya iogo ya nyegidnii. tseye v vi-fanii diyalosya, na tim botsi iordanu, dye khristiv buv ivan. nastupnogo dnya ivan bachit' isusa, shcho do n'ogo idye, ta i kazhye: otsye agnyets' bozhii, shcho na syebye grikh svitu byerye! tseye toi, shcho pro n'ogo kazav ya: za mnoyu idye muzh, shcho pyeryedo mnoyu vin buv, bo buv pyershye, nizh ya. i nye znay ya iogo; ta dlya togo priishov ya, khristivshi vodoyu, shchob izrail'yevi vin z'yavivsya. i svidchiv ivan, pro-movlyayuchi: bachiv ya dukha, shcho skhodiv, yak golub, iz nyeba, ta zostavavsya na n'omu. i nye znay ya iogo, alye toi, khto khristiti vodoyu poslav myenye, myeni opoviv: nad kim dukha pobachish, shcho skhodit' i zостаet'sya na n'omu, tseye toi, khto khristitime dukhom svyatim. i ya bachiv, i zasvid-chiv, shcho vin bozhii sin! nastupnogo dnya stoyav znovu ivan ta dvoe z uchniv iogo. i, poglyanuvshi

na isusa, shcho prokhodiv, vin skazav: oto agnyets' bozhii! i pochuli dva uchni, yak vin govoriv, ta i pishli za isusom. a isus obyernuvsya i pobachiv, shcho voni ishli za nim, ta i kazhye do nikh: chogo vi shukaetye? a voni vidkazali iomu: ravvi pyeryekla-dyenne tseye viznachae: uchityelyu, dye ti zhivyyesh? vin govorit' do nikh: khodit' i pobachtye! ti pishli ta i pobachili, dye vin zhiv, i v n'ogo toi dyen' pyeryebuli. bulo zh kolo godini dyesyatoi. a odin iz tikh dvokh, shcho chuli vid ivana ta ishli vslid za nim, buv andrii, brat simona pyetra. vin znaishov pyershye simona, brata svogo, ta i govorit' do n'ogo: znaishli mi mye-siyu, shcho viznachae: khristos. i priviv vin iogo do isusa. na n'ogo zh spoglyanuvshi, promoviv isus: ti simon, sin ionin; budyesh zvaniu ti kifa, shcho viz-nachae: skyelya. nastupnogo dnya zakhotiv vin piti v galilyeyu. i znaishov vin pilipa ta i kazhye iomu: idi za mnoyu! a pilip iz vifsaidi pokhodiv, iz mista andriya i pyetra. pilip nafanaila znakhodit' ta i kazhye iomu: mi znaishli togo, shcho pro n'ogo pisav buv moisyei u zakoni i proroki, isusa, sina iosispovogo, iz nazaryetu. i skazav iomu nafanail: ta khiba zh mozhye buti z nazaryetu shcho dobre? pilip iomu kazhye: priidi ta pobach. isus, uglyedivshi nafanaila, shcho do n'ogo idye, govorit' pro n'ogo: oto spravdi izrail'tyanin, shcho nyemae v nim pidstupi! govorit' iomu nafanail: zvidki znaesh myenye? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: ya bachiv tyebye shchye davnish, nizh pilip tyebye klikav, yak pid figovim dyeryevom buv ti. vidpoviv iomu nafanail: uchityelyu, ti sin bozhii, ti tsar izrail'iv! isus vidpoviv i do n'ogo skazav: chyeryez tye virish ti, shcho skazav ya tobi, shcho pid figovim dyeryevom bachiv tyebye? bil'sh vid ts'ogo pobachish! i vin kazhye iomu: popravdi, popravdi kazhu vam: vidtyepyer vi pobachitye nyebo vidkri-tye ta angoliv bozhikh, shcho na lyuds'kogo sina pidi-imayut'sya ta spuskeyut'sya.

2

a tryet'ogo dnya vyesillya spravlyali v kani galilyeis'kii, i bula tam isusova mati. na vyesillya za-proshyeni buv tyezh isus ta uchni iogo. yak zabraklo zh vina, to mati isusova kazhye do n'ogo: nye mayut' vina! isus zhye vidkazue ii: shcho tobi, zhono, do myenye? nye priishla shchye godina moya! a mati iogo do slug kazhye: zrobit' usye tye, shcho vin vam skazhye! bulo tut shist' kaminnikh posudin na vodu, shcho stoyali dlya ochishchyennya yudyeis'kogo, shcho vidyer po dvi chi po tri vmishchali. isus kazhye do slug: napovnit' vodoyu posudini. i ikh ponalivali vshcheryt'. i vin kazhye do nikh: tyepyer zachyerp-nit', i zanyesit' do vyesil'nogo starosti. i zanyesli. yak vyesil'nii zhye starosta skushtuvav vodu, shcho stalas' vinom, a vin nye znay, zvidki vono, znali zh slugi, shcho vodi nalivali, to starosta klichye todi molodogo ta i kazhye iomu: kozhna lyudina podae pyershye dobre vno, a yak ponapivayut'sya, todi girshye; a ti dobre vno azh na dosi zbyerig... takii pochatok chudam zroбив isus u kani galilyeis'kii, i viyaviv slavu svoyu. i vvivruvali v n'ogo uchni iogo. pislya ts'ogo vidpravivs' vin sam, i mati iogo, i brati iogo, i iogo uchni do kapyernaumu, i tam pyeryebuli

nyebagato dñiv. a zblizhalasya paskha yudyeis'ka, i do erusalimu podavsyas isus. i znaishov vin, shcho prodavali u khrami voliv, i ovyets', i golubiv, ta sidili minyal'niki. i, zrobyvshi bicha z motuzkiv, vin vignav iz khramu vsikh, vivtsi i voli, a minyal'nikam groshi rozsipav, i popyeryevyertav im stoli. i skazav prodavtsyam golubiv: zabyerit' otsye zvidsi, i nye robit' iz domu ottsya mogo domu torgovogo! todi uchni iogo zgadali, shcho napisano: ryevnist' do domu tvogo z'idae myenye! i obizvalis' yudyei i skazali iomu: yakye nam znanyemo pokazhyesh, shcho ti mozhyesh robiti takye? isus vidpoviv i promoviv do nikh: zruinuitye tsyei khram, i za tri dni ya postavlyu iogo! vidkazali zh yudyei: sorok shist' lit buduvavsyas tsyei khram, a ti za tri dni postavish iogo? a vin govoriv pro khram tila svogo. koli zh vin iz myertvikh voskryes, to uchni iogo zgadali, shcho vin govoriv tsye, i vvirusivali v pisannya ta v slovo, shcho skazav buv isus. a yak v erusalimi vin buv u svyato paskhi, to bagato-khto vvirusivali v iogo imyennya, pobachivshi chuda iogo, shcho chiniv. alye sam isus im nye zvyryavsyas, bo sam znav usikh, i potrebyi nye mav, shchob khto svidchiv iomu pro lyudinu, bo znav sam, shcho v lyudini bulo.

3

buv odin cholovik iz farisyev nikodim na im'ya, nachal'nik yudyeis'kii. vin do n'ogo priishov unochi, ta i promoviv iomu: uchityelyu, znaemo mi, shcho priishov ti vid boga, yak uchityel', bo nye mozhye nikhto takikh chud uchiniti, yak i chinish ti, koli bog iz nim nye budye. isus vidpoviv i do n'ogo skazav: popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli khto nye narodit'sya zgori, to nye mozhye pobachiti bozhogo tsarstva. nikodim iomu kazhye: yak mozhye lyudina rodit'sya, buvshi staroyu? khiba mozhye vona vviiti do utrobi svoii matyeri znovu i roditis'? isus vidpoviv: popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli khto nye rodit'sya z vodi i dukha, to nye mozhye vviiti v tsarstvo bozhye. shcho vrodilosya z tila e tilo, shcho zh urodilosya z dukha e dukh. nye divuisya tomu, shcho skazav ya tobi: vam nyeobkhidno roditis' zgori. dukh dikhae, dye khochye, i iogo golos ti chuesh, ta nye vidaesh, zvidkilya vin prikhodit', i kudi vin idye. tak buvae i z kozhnyim, khto vid dukha narodzhenyi. vidpoviv nikodim i do n'ogo skazav: yak tsye statysya mozhye? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: ti uchityel' izrail's'kii, to chi zh ts'ogo nye znaesh? popravdi, popravdi kazhu ya tobi: mi govorimo tye, shcho mi znaemo, a svidchimo pro tye, shcho mi bachili, alye svidchyennya nashogo vi nye priimaetye. koli ya govoriav nam pro zymenye, ta nye viritye vi, to yak zhye poviritye vi, koli ya govoritimu vam pro nyebyesnye? i nye skhodiv na nyebo nikhto, til'ki toi, khto z nyeba ziishov, lyuds'kii sin, shcho na nyebi. i, yak moisyey pidnis zmiya v pustini, tak musti' pidnyesyenii buti i sin lyuds'kii, shchob kozhyen, khto virue v n'ogo, mav vichnye zhittya. tak bo bog polyubiv svit, shcho dav sina svogo odnorodzhynogo, shchob kozhyen, khto virue v n'ogo, nye zginuv, alye mav zhittya vichnye. bo bog nye poslav svogo sina na svit, shchob vin svit zasudiv, alye shchob chyeryez n'ogo svit spassyas.

khto virue v n'ogo, nye budye zasudzhenyi; khto zh nye virue, to vzyhe zasudzhenyi, shcho nye poviriv v im'ya odnorodzhynogo sina bozhovho. sud zhye takii, shcho svitlo na svit pribulo, lyudi zh tyemryavu bil'sh polyubili, yak svitlo, likhi bo buli ikhni vchinki! bo kozhyen, khto robit' likhye, nyenavidit' svitlo, i nye prikhodit' do svitla, shchob nye zgaryeno vchinkiv iogo. a khto robit' za pravdoyu, toi do svitla idye, shchob dila iogo viyavilis', bo zroblyeni v bozi voni. po ts'omu priishov isus ta uchni iogo do kraini yudyeis'koi, i z nimi vin tam prozhivav ta khristiv. a ivan tyezh khristiv v yenoni poblizu salimu, bo bulo tam bagato vodi; i prikhodili lyudi i khristilis', bo ivan do v'yaznitsi nye buv shchye posadzhenyi. i zchiniilos' zmagannya ivanovikh uchniv z yudyeyami pro ochishchyennya. i priishli do ivana voni ta i skazali iomu: uchityelyu, toi, khto buv iz tobouy po toi bik iordanu, pro yakogo ti svidchiv, oto khristit' i vin, i do n'ogo vsi idut'. ivan vidpoviv i skazav: lyudina nichogo priimati nye mozhye, yak ii z nyeba nye dast'sya. vi sami myeni svidchitye, shcho ya govoriv: ya nye khristos, alye poslanii ya pyeryed nim. khto mae zaruchyenu, toi molodii. a družhko molodogo, shcho stoit' i iogo slukhae, duzhye tishit'sya z golosu molodogo. taka radist' moyas otsye zdiisnilas'! vin mae rosti, ya zh maliti. khto zvyerkhu prikhodit', toi nad usima. khto pokhodit' iz zymeli, to toi zymenii, i govorit' pozymemnomu. khto prikhodit' iz nyeba, toi nad usima, i shcho bachiv i chuv, tye vin svidchit', ta svidotstva iogo nye priimaie nikhto. khto zh priinyav svidotstvo iogo, toi styverdiv tim, shcho bog pravdivii. bo kogo bog poslav, toi bozhi slova promovlyae, bo dukha dae bog byez miri. otsets' lyubit' sina, i dav usye v iogo ruku. khto virue v sina, to mae vichnye zhittya; a khto v sina nye virue, toi zhittya nye pobachit' a gniv bozhii na nim pyeryebuvae.

4

yak gospod' zhye dovidavsyas, shcho pochuli farisyeyi, shcho isus uchniv bil'shye zbiraie ta khristiti', yak ivan, khoch isus nye khristiv sam, a uchni iogo, vin pokynuv yudyeyu ta znovu pishov u galilyeyu. i potreбно bulo samariyu iomu pyeryekhoditi. otozh, pribuvae vin do samariis'kogo mista, shcho zvyet'sya sikhlar, nyedalyeko vid polyas, yakye yakiv buv dav svoemu sinovi iosipovi. tam zhye bula yakovova krinit'sya. i isus, dorogoyu zmoryenii, siv otak krai krinitis'. bulo kolo godini dyes' shostoii. nadkhodit' os' zhinka odna z samarii nabrati vodi. isus kazhye do nyei: dai napitis' myeni! bo uchni iogo vidiishli buli v misto, shchob kupiti pozhivi. todi kazhye iomu samaryanka: yak zhye ti, yudyeyanin buvshi, ta prosish napitis' vid myenye, samaryanki? bo yudyei nye skhodyat'sya iz samaryanami. isus vidpoviv i promoviv do nyei: koli b znala ti bozhii dar, i khto toi, khto govorit' tobi: dai napitis' myeni, ti b u n'ogo prosila, i vin tobi dav bi zhivoi vodi. kazhye zhinka do n'ogo: i chyerpaka v tyebye, panye, nyema, a krinit'sya gliboka, zvidki zh maesh ti vodu zhyvu? chi ti bil'shii za nashogo ottsya yakova, shcho nam dav tsyu krinit'sya, i vin sam iz nyei piv, i sini iogo, i khudoba iogo? isus vidpoviv i skazav ii: kozhyen, khto vodu tsyu p'e,

budye pragnuti znovu. a khto pitimye vodu, shcho ya iomu dam, pragnuti nye budye povik, bo voda, shcho ya iomu dam, stanye v nim dzhyeryelom tiei vodi, shcho tye chye v zhittya vichnye. kazhye zhinka do n'ogo: dai myeni, panye, tsiei vodi, shchob ya piti nye khotila, i syudi nye prikhodila brati. govorit' do nyei isus: idi, poklich cholovika svogo ta i vyertaisya syudi. zhinka vidpovila ta i skazala: cholovika nye mayu... vidkazav ii isus: ti dobre skazala: cholovika nye mayu. bo p'yat'okh cholovikov ti mala, a toi, kogo maesh tyepper, nye muzh vin tobi. tsye ti pravdu skazala. kazhye zhinka do n'ogo: bachu, panye, shcho prorok ti. ottsi nashi vklonyalisya bogu na tsii os' gori, a vi tyerdytie, shcho v erusalimi tye mist-sye, dye potreбно vklonyatis'. isus promovlyae do nyei: povir, zhinko, myeni, shcho nadkhodit' godina, koli ni na gori tsii, ani v erusalimi vklonyatis' ottseyevi nye budyetye vi. vi vklonyatyes' tomu, chogo vi nye znaetye, mi vklonyamos' tomu, shcho znaemo, bo spasinnya vid yudyeiv. alye nastupae godina, i tyepper vona e, koli bogomil'tsi pravdivi vklonyatisya budut' ottseyevi v dusi ta v pravdi, bo otyets' sobi pragnye takikh bogomil'tsiv. bog e dukh, i ti, shcho iomu vklonyayut'sya, povinni v dusi ta v pravdi vklonyatis'. vidkazue zhinka iomu: ya znayu, shcho pridyete myesiya, shcho zvyet'sya khristos, yak vin pridyete, to vsye rozpovist' nam. promovlyae do nyei isus: tsye ya, shcho rozmovlyayu z tobou... i todi nadiishli iogo uchni, i divuvalis', shcho z zhinkoyu vin rozmovlyav. protye zhadyen iz nikh nye spitat: chogo khochyesh? abo: pro shcho z nyeyu govorish? pokinula zhinka todi vodonosa svogo, i pobigla do mista, ta i lyudyam govorit': khodit' no, pobachtye togo cholovika, shcho skazav myeni vsye, shcho ya vchinila. chi vin nye khristos? i voni povikhodili z mista, i do n'ogo priishli. tim chasom zhye uchni prosili iogo ta i kazali: uchityelyu, izh! a vin im vidkazav: ya mayu pozhivu na idzhyennya, yakoi nye znaetye vi. pitali todi odnogo uchni: khiba khto prinis iomu isti? isus kazhye do nikh: pozhiva moya chiniti volyu togo, khto poslav myenye, i spravu iogo doveryshiti. chi nye kazhyetye vi: shchye chotiri ot misyatsi, i nastanut' zhniva? a ya vam kazhu: pidi-imit' svoi ochi, ta glyan'tye na nivi, yak dlya zhniv uzhye popolovili voni! a khto zhnye, toi zaplatu by-erye, ta zh do ikhn'oi pratsi vviishli. z togo zh mista bagato-khto iz samaryan v n'ogo vvirusali chyeryez slovo zhinki, shcho svidchila: vin skazav myeni vsye, shcho ya vchinila bula! a koli samaryani do n'ogo priishli, to vblagali iogo, shchob u nikh pozostavsya. i vin pyeryebuv tam dva dni. znachno zh bil'sh voni vvirusali chyeryez slovo iogo. a do zhinki kazali voni: nye za slovo tvoe mi vzhye viruemo, sami bo mi chuli i piznali, shcho spravdi spasit'el' vin svitu! yak minulo zh dva dni, vin izvidti pishov v galilyeyu. sam bo svidchiv isus, shcho nye mae poshani prorok u vitchizni svoii. a koli vin priishov v galilyeyu, iogo priinyali galilyeyani, pobachivshi vsye, shcho vchiniv vin v erusalimi na svyati, bo khodili na svyato

i voni. todi znovu priishov isus u kanu galilyeys'ku, dye pyeryeminiv buv vin vodu na vino. i buv tam odin tsaryedvoryets', shcho sin iogo khvoriv u kapyernaumi. vin, pochuvshi, shcho isus iz yudyei pribuv v galilyeyu, do n'ogo priishov i blagav iogo, shchob pishov i sina iomu vzdoroviv, bo mav toi umyerti. isus zhye promoviv do n'ogo: yak znamyen tikh ta chud nye pobachitye, nye vviruset'! tsaryedvoryets' govorit' do n'ogo: pidi, gospodi, poki nye vmyerla ditina moya! promovlyae do n'ogo isus: idi, sin tvii zhivye! i poviriv toi slovu, shcho do n'ogo promoviv isus, i pishov. a koli shchye v dorozhi vin buv, to rabi iogo pyeryestrili iogo i spovistili, govoryachi: sin tvii zhivye. a vin ikh zapitav pro godinu, o kotrii stalo lyegshye iomu. voni zh vidkazali do n'ogo: uchora o s'omii godini garyachka pokinula iogo. zrozumiv todi bat'ko, shcho bula to godina, o kotrii do n'ogo promoviv isus: sin tvii zhivye. i vvirusav sam i vvyes' iogo dim. tsye znov drugye znamyeno isus uchiniv, yak vyernuvsva do galilyei z yudyei.

5

pislya togo yudyeys'kye svyato bulo, i do erusalimu isus vidiishov. a v erusalimi, bilya bami oveychoi, e kupal'nya, vifysesda po-evryeis'komu zvyet'sya, shcho mala p'yat' gankiv. u nikh lyezhalo bagato slabikh, slipikh, krivikh, sukhikh, shcho chyekali, shchob vodu porushyeno. bo angol gospodni chasami spuskavs' do kupal'ni, i porushuvav vodu, i khto pyershii ulaziv, yak vodu porushyeno, toi zdorovim stavav, khoch bi yaku mav khvorobu. a buv tam odin cholovik, shcho tridsyat' i visim rokov buv nyeduzhim. yak isus iogo vglyediv, shcho lyezhit', ta, vidayuchi, shcho bagato vin chasu slabue, govorit' do n'ogo: khochyesh buti zdorovim? vidpoviv iomu khvorii: panye, ya nye mayu lyudini, shchob vona, yak porushyeno vodu, do kupal'ni vsadila myenye. a koli ya prikhodzhu, to pyeryedo mnoyu vzhye inshii ulazit' govorit' do n'ogo isus: ustavai, viz'mi lozhye svoe ta i khodi! i zaraz oduzhav otsyei cholovik, i vzyav lozhye svoe ta i khodiv. togo zh dnya subota bula, tomu to skazali yudyei vzdorovlyenom: e subota, i nye godit'sya tobi brati lozha svogo. a vin vidpoviv im: khto myenye vzdoroviv, toi do myenye skazav: viz'mi lozhye svoe ta i khodi. a voni zapitali iogo: khto toi cholovik, shcho do tyebye skazav: viz'mi lozhye svoe ta i khodi? ta nye znay vzdorovlyenii, khto to vin, bo isus ukhlivil' vid narodu, shcho buv na tim misti. pislya togo isus striv u khrami iogo, ta i promoviv do n'ogo: os' viduzhav ti. nye grishi zh uzhye bil'shye, shchob nye stalos' tobi chogo girshogo! cholovik zhye pishov i yudyeyam zvisitiv, shcho toi, khto vzdoroviv iogo, to isus. i tomu zachali yudyei pyeryesliduvati isusa, shcho takye vin chiniv u subotu. a isus vidpoviv im: otyets' mii pratsyue azh dosi, pratsyuyu i ya. i tomu to yudyei shchye bil'sh namagalisy vbiti iogo, shcho nye til'ki subotu porushuvav vin, alye i boga ottsem svoim zvav, tim roblyachis' bogovi rivnim. vidpoviv zhye isus i skazav im: popravdi, popravdi kazhu vam: sin nichogo robiti nye mozhye sam vid syebye, til'ki tye, shcho vin bachit', shcho robit' otyets'; bo shcho robit'

vin, tye tak samo i sin robit'. bo ot yet's' lyubit' sina, i pokazye vsye, shcho sam robit', iomu. i pokazhye iomu dila bil'shi vid tsikh, shchob vi divuvalis'. bo yak myertvikh ot yet's' voskryeshae i ozhivlyue, tak i sin, kogo khochyue, ozhivlyue. bo ot yet's' i nye sudit' nikogo, a vyyes' sud viddav sinovi, shchob usi shanuvai i sina, yak shanuyut' ottsya. khto nye shanue sina, nye shanue ottsya, shcho poslav iogo. popravdi, popravdi kazhu vam: khto slukhae slova mogo, i virue v togo, khto poslav myenye, zhittya vichnye to mae, i na sud nye prikhodit', alye pyeryeishov vin vid smyerti v zhittya. popravdi, popravdi kazhu vam: nastupae godina, i tyepyer uzhye e, koli golos bozhogo sina pochuyut' pomyerli, a ti, shcho pochuyut', ozhivut'. bo yak mae ot yet's' zhittya sam u sobi, tak i sinovi dav zhittya mati v samomu sobi. i vin dav iomu silu chiniti i sud, bo vin lyuds'kii sin. nye divuityes' ts'omu, bo nadkhodit' godina, koli vsi, khto v grobach, iogo golos pochuyut', i povikhodyat' ti, shcho chinili dobro, na voskryesyennya zhittya, a kotri zlo chinili, na voskryesyennya sudu. ya nichogo nye mozhu robiti sam vid syebye. yak ya chuyu, sudzhu, i mii sud spravylivii, nye shukayu bo voli svoei, alye voli ottsya, shcho poslav myenye. koli svidchu pro syebye ya sam, to svidotstvo moe nyepravdivye. e inshii, khto svidchit' pro myenye, i ya znayu, shcho pravdivye svidotstvo, yakim svidchit' pro myenye. vi poslali buli do ivana, i vin svidchiv pro pravdu. ta ya nye vid lyudini svidotsva priimayu, alye tsye govoryu, shchob buli vi spasyeni. vin svitil'nikom buv, shcho goriv i svtiv, ta vi til'ki khvilyu khotili potishitis' svtlom iogo. alye ya mayu svidchyen-nya bil'shye za ivanovyie, bo ti spravi, shcho ot yet's' myeni dav, shchob ya vikonav ikh, ti spravi, shcho ya ikh chinyu, sami svidchat' pro myenye, shcho ot yet's' myenye poslav! ta i ot yet's', shcho poslav myenye, sam zasvidchiv pro myenye; alye vi ani golosu iogo nye chuli nikoli, ani vidu iogo nye bachili. navit' slova iogo vi nye maetye, shchob u vas pyeryebuvalo, bo nye viritye v togo, kogo vin poslav. doslidit' no pisan-nya, bo vi dumaetye, shcho v nikh maetye vichnye zhittya, voni zh svidchat' pro myenye! ta do myenye priiti vi nye khochyetye, shchob mati zhittya. vid lyudyei nye priimayu ya slavi, alye vas ya piznav, shcho lyubovi do boga v sobi vi nye maetye. ya priishov u imyennya svogo ottsya, ta myenye nye priimaetye vi. koli zh priidye inshii u imyennya svoe, togo priimetye vi. yak vi mozhetye viruvati, koli slavu odin vid odnogo priimaetye, a slavi tiei, shcho vid boga edinogo, nye pragnyetye vi? nye dumaetye, shcho ya pyeryed ottsyem budu vas vinuvatiti, e, khto vas vinuvatiti bude, moisyei, shcho na n'ogo nadietyes' vi! koli b i vi moisyeevi virili, to i myeni b vi povirili, bo pro myenye pisav vin. yakshcho pisannamy iogo vi nye viritye, to yak viri poimetye slovam moim?

6

pislya togo isus pyeryeishov na toi bik galilyeis'kogo chi tivyeryiads'kogo morya. a za nim ishla byezlich narodu, bo bachili chuda iogo, shcho chiniv nad nyeduzhimi. isus zhye na goru ziishov, i sidiv tam zo svoimi uchnyami. nablizhalasya zh paskha, svyato

yudyeis'kye. a isus, zvivshi ochi svoi ta pobachivshi, yaka byezlich narodu do n'ogo idye, govorit' pilipovi: dye mi kupimo khliba, shchob voni pozhivilis'? vin zhye tsye govoriv, iogo viprobouvuyuchi, bo znav sam, shcho vin mae robiti. pilip iomu vidpovid' dav: i za dvisti dinariiv im khliba nye stanye, shchob kozhyen iz nikh bodai trokhi distav. govorit' do n'ogo andrii, odin z uchniv iogo, brat simona pyetra: e tut khlopchina odin, shcho mae p'yat' yachnikh khlিবiv ta dvi ribi, alye shcho to na byezlich taku! a isus vidkazav: skazhit' lyudyam sidati! a bula na tim misti vyelika trava. i zasilo cholovika chislom iz p'yat' tisyach. a isus uzav khlibi, i, podyaku vchinivshi, rozdav tim, khto sidiv. tak samo i z rib, skil'ki khotili voni. i, yak nailis' voni, vin govorit' do uchniv svoikh: pozbiraitye kuski pozostali, shchob nishcho nye zaginulo. i zibrali voni. i dvanadtsyat' povnikh koshiv naklali kuskiv, shcho lishilis' idtsyam iz p'yati yachnikh khlিবiv. a lyudi, shcho bachili chudo, yakye isus uchiniv, gomonili: tsye toi spravdi prorok, shcho povinyen pributi na svit! spostyerigshi zh isus, shcho voni mayut' zamir priiti ta zabrati iogo, shchob nastanoviti tsaryem, znov na goru pishov sam odin. a yak vyechir nastav, to ziishli iogo uchni nad morye. i, vvishovshi do chovna, na drugii bik morya voni poplivi, do kapyernaumu. i tyemyryava vzhye nastupila bula, a isus shchye do nikh nye prikhodiv. vid vyelikogo zh vitru, shcho viyav, khvilyuvalosya morye. yak voni zh proplivli stadii iz dvadtsyat' p'yat' abo z tridtsyat', to isusa pobachili, shcho idye vin po moryu, i do chovna zblyzhaet'sya, i ikh strakh obgornuv... vin zhye kazhye do nikh: tsye ya, nye lyakaityes'! i khotili voni vzyati do chovna iogo; ta chovyen zaraz pristav do zyeimli, do yakoi plivli. a nastupnogo dnya toi narod, shcho na tim botsi morya stoyav, pobachiv, shcho tam inshogo chovna, krim odnogo togo, shcho do n'ogo vviishli buli uchni iogo, nye bulo, i shcho do chovna nye vkhodiv isus iz svoimi uchnyami, alye vidplivli sami uchni. a tim chasom iz tivyeryiadi priplivli chovni inshi bliz'ko do mistysya togo, dye voni ili khlিব, yak gospod' uchiniv buv podyaku. otozh, yak pobachili lyudi, shcho isusa ta uchniv iogo tam nyema, to v chovni posidali sami i pribuli do kapyernaumu, i shukali isusa. i, na tim botsi morya znaishovshi iogo, skazali im ius: koli ti pribuv syudi, uchityelyu? vidpoviv im isus i skazav: popravdi, popravdi kazhu vam: myenye nye tomu vi shukaetye, shcho bachili chuda, a shcho ili z khlিবiv i nasitilis'. pil'nuitye nye pro pozhivu, shcho ginye, alye pro pozhivu, shcho zостаet'sya na vichnye zhittya, yaku dast' nam sin lyuds'kii, bo vidznachiv iogo bog ot yet's'. skazali zh do n'ogo voni: shcho mi maemo pochati, shchob robiti dila bozhi? isus vidpoviv i skazav im: otsey dilo bozhye, shchob u togo vi viruvai, kogo vin poslav. a voni vidkazali iomu: yakye zh znamyeno ti chinish, shchob pobachili mi i ponyali tobi viri? shcho ti ro-bish? nashi ottsi ili mannu v pustini, yak napisano: khlিব iz nyeba im dav na pozhivu. a isus im skazav: popravdi, popravdi kazhu vam: nye moisyei khlিব iz nyeba vam dav, mii ot yet's' dae vam khlিব pravdivii iz nyeba. bo khlিব bozhii e toi, khto skhodit' iz nyeba i dae zhittya svtovi. a voni vidkazali do n'ogo: davai,

gospodi, khliba takogo nam zavzhdi! isus zhye skazav im: ya khlib zhittya. khto do myenye prikhodit', nye goloduvatymye vin, a khto virue v myenye, nikoli nye pragnutimye. alye ya vam skazav, shcho myenye khoch vi i bachili, ta nye viruetye. usye priide do myenye, shcho ot yet's dae myeni, a togo, khto do myenye prikhodit', ya nye vizhyenu gyet'. bo ya z nyeba ziishov nye na tye, shchob volyu chiniti svoyu, alye volyu togo, khto poslav myenye. otsye zh volya togo, khto poslav myenye, shchob z us'ogo, shcho dav myeni vin, ya nichogo nye strativ, alye voskryesiv tye ostann'ogo dnya. otsye zh volya mogo ottsya, shchob usyakii, khto sina bachit' ta virue v n'ogo, mav vichnye zhittya, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. todi stali yudyei ryemstvivati na n'ogo, shcho skazav: ya toi khlib, shcho z nyeba ziishov. i kazali voni: khiba vin nye isus, sin isiopiv, shcho mi znaemo bat'ka ta matir iogo? yak zhye vin kazhye: ya z nyeba ziishov? a isus vidpoviv i promoviv do nikh: nye ryemstvuitye vi mizh soboyu! nikhto bo nye mozhye do myenye priiti, yak ot yet's, shcho poslav myenye, nye prityagnye iogo, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. u prorokiv napisano: i vsi budut' vid boga navchyeni. kozhyen, khto vid boga pochuv i navchivsa, prikhodit' do myenye. tsye nye znachit', shchob khtos' ottsya bachiv, til'ki toi ottsya bachiv, khto pokhodit' vid boga. popravdi, popravdi kazhu vam: khto virue v myenye, zhittya vichnye toi mae. ya khlib zhittya! ottsi vashi v pustini ili mannu, i pomyerli. to e khlib, yakii skhodit' iz nyeba, shchob nye vmyer, khto iogo spozhivae. ya khlib zhivii, shcho z nyeba ziishov: koli khto spozhivatimye khlib tsyei, toi povik budey zhiti. a khlib, shcho dam ya, to e tilo moye, yakye ya za zhittya svitovi dam. todi mizh soboyu zmagatisya stali yudyei, govoryachi: yak zhye vin mozhye dati nam tila spozhiti? i skazav im isus: popravdi, popravdi kazhu vam: yakshcho vi spozhivati nye budeyetye tila sina lyuds'kogo i piti nye budeyetye krovi iogo, to v sobi vi nye budeyetye mati zhittya. khto tilo moe spozhivae ta krov moyu p'e, toi mae vichnye zhittya, i togo voskryeshu ya ostann'ogo dnya. bo tilo moye to pravdivo pozhiva, moya zh krov to pravdivo pittya. khto tilo moe spozhivae ta krov moyu p'e, toi v myeni pyeryebuvae, a ya v n'omu. yak zhivii ot yet's poslav myenye, i zhivu ya ottsyem, tak i toi, khto myenye spozhivae, i vin zhitimye mnoyu. to e khlib, shcho z nyeba ziishov. nye yak vashi ottsi ili mannu i pomyerli, khto tsyei khlib spozhivae, toi zhiti budey povik! otsye vin govori, koli v kapyernaumi navchav sinagozi. a bagato-khto z uchniv iogo, yak pochuli otsye, gomoni: zhorstoka tsye mova! khto slukhati mozhye ii? a isus, sam u sobi znavshi tsye, shcho uchni iogo na tye ryemstvuyut', promoviv do nikh: chi otsye vas spokushue? a shcho zh, yak pobachitye lyuds'kogo sina, shcho skhodit' tudi, dye pyershye vin buy? to dukh, shcho ozhivlyue, tilo zh nye pomagae nichogo. slova, shcho ikh ya govori, vam, to dukh i zhittya. alye e dyekhto z vas, khto nye virue. bo isus znav spochatku, khto ti, khto nye virue, i khto vidast' iogo. i skazav vin: ya tomu i govori, vam, shcho do myenye pributi nye mozhye nikhto, yak nye budey iomu vid ottsya danye tye. iz togo chasu vidpali bagato-khto z uchniv iogo, i nye

7

khodili vzhye z nim. i skazav isus dvanadtsyat'om: chi nye khochyetye i vi vidiiti? vidpoviv iomu simon pyetro: do kogo mi pidyemo, gospodi? ti maesh slova zhittya vichnogo. mi zh uviruvati ta piznali, shcho ti khristos, sin boga zhivogo! vidpoviv im isus: chi nye dvanadtsyat'okh ya vas vibrav? ta odin iz vas diyavol... tsye skazav vin pro yudu, sina simonovogo, iskariota. bo tsyei mav iogo vidati, khoch vin buy odin iz dvanadtsyat'okh.

pislya ts'ogo isus khodiv po galilyei, nye khotiv bo khoditi po yudyei, bo yudyei shukali nagodi, shchob ubiti iogo. a nadkhodilo svyato yudyei's'kye kuchki. i skazali do n'ogo brati iogo: pidi zvidsi, i idi do yudyei, shchob i uchni tvoi pobachili vchinki tvoi, shcho ti robish. taikoma bo nye robit' nichogo nikhto, alye sam pragnye buti vidomii. koli ti takye chinish, to z'yavi syebye svitovi. bo nye viruvai v n'ogo navit' brati iogo! a isus promoviyae do nikh: nye nastav shchye mii chas, alye zavzhdi gotovii chas vash. vas nyenaviditi svit nye mozhye, a myenye vin nyenavidit', bo ya svidchu pro n'ogo, shcho dila iogo zli. idit' na tsye svyato, ya zh ishchye nye pidu na tsye svyato, bo nye vipovnivsya shchye mii chas. tsye skazavshi do nikh, vin zostavs' u galilyei. koli zh viishli na svyato brati iogo, todi i sam vin pishov, nye vidkrito, alye nibi potai. a yudyei za svyata shukali iogo ta pitali: dye vin? i pogoloska vyelika pro n'ogo v narodi bula. odni govori: vin dobrii, a inshi kazali: ni, vin zvodit' z dorogi narod... ta vidkrito pro n'ogo nikhto nye kazav, bo boyalis' yudyeiv. u polovini vzhye svyata isus u khram uviishov i navchav. i divuvalis' yudyei i kazali: yak vin znae pisannya, nye vchivshis'? vidpoviv im isus i skazav: nauka moya nye moya, a togo, khto poslav myenye. koli khochye khto volyu chiniti iogo, toi dovidaet'sya pro nauku, chi vid boga vona, chi vid syebye samogo kazhu ya. khto govorit' vid syebye samogo, toi vlasnoi slavi shukae, a khto slavi shukae togo, khto poslav iogo, toi pravdivii, i v n'omu nyepravdi nyema. chi zh zakona vam dav nye moisyey? ta nikhto z vas zakona togo nye vikone. nashcho khochyetye vbiti myenye? narod vidpoviv: chi ti dyemona maesh? khto tyebye khochye vbiti? isus vidpoviv i skazav im: odnye dilo zrobyv ya, i vsi vi diuetyes'. chyeryez tsye moisyey dav obrizannya vam, nye tomu, shcho vono vid moisyeya, alye vid ottsiv, ta vi i u subotu obrizuetye cholovika. koli zh cholovik u subotu primae obrizannya, shchob zakonu moysyeevogo nye porushiti, chogo zh ryemstvuetye vi na myenye, shcho ya vsyu lyudinu v subotu vzdoroviv? nye sudit' za oblichyiam, alye sud spravyedlivii chinit'! dyekhto zh z erusalimyan kazali: khiba tsye nye toi, shcho iogo shukayut' ubiti? bo govorit' vidkrito os' vin, i nichogo nye kazhut' iomu. chi to spravdi diznalisa starshi, shcho vin diisno khristos? ta mi znaemo ts'ogo, zvidki vin. pro khrista zh, koli priide, nikhto znati nye budey, zvidki vin. i skliknuv u khrami isus, navchayuchi i kazhuchi: i myenye znaetye vi, i znaetye, zvidki ya. a ya nye priishov sam vid syebye; pravdivii zhye toi, khto poslav myenye, shcho

iogo vi nye znaetye. ya znayu iogo, ya bo vid n'ogo, i poslav myenye vin! tozh shukali voni, shchob skhopiti iogo, ta nikhto nye naklav ruk na n'ogo, bo to shchye nye nastala godina iogo. a bagato z narodu v n'ogo vvirusali ta kazali: koli priidye khristos, chi zh vin chuda chinitimye bil'shi, yak chinit' otsyei? fariseyi prochuli taki pogoloski pro n'ogo v narodi. todi pyervosvyashcheniki ta fariseyi poslali svoyu sluzhbu, shchob skhopiti iogo. isus zhye skazav: shchye nyedovgo pobudu ya z vami, ta i do togo pidu, khto poslav myenye. vi budyetye shukati myenye, i nye znaidyetye; a tudi, dye ya e, vi pributi nye mozhyetye... todi govorili yudyei mizh soboyu: kudi tsye vin khochye iti, shcho nye znaidymyogo? chi nye khochye iti do visyelyentsiv mizh gryeki, ta i gryekiv navchati? shcho za slovo, yakye vin skazav: vi budyetye shukati myenye, i nye znaidyetye; a tudi, dye ya e, vi pributi nye mozhyetye? a ostann'ogo vye-likogo dnya svyata isus stoyav i klikav, govoryachi: koli pragnye khto z vas nyekhai priidye do myenye ta i p'e! khto virue v myenye, yak kazhye pisan-nya, to riki zhivoi vodi potyechut' iz utrobi iogo. tsye zh skazav vin pro dukha, shcho mali priinyati iogo, khto vvirusav v n'ogo. nye bulo bo shchye dukha na nikh, nye buv bo isus shchye proslavlyeni. a bagato z narodu, pochuvshi slova ti, kazali: vin spravdi prorok! inshi kazali: vin khristos. a shchye inshi kazali: khiba priidye khristos iz galilyei? chi zh nye kazhye pisan-nya, shcho khristos priidye z rodu davidovogo, i z syela viflyeemu, zvidkilya buv david? tak povstala nyzegoda v narodi z-za n'ogo. a dyekotri z nikh mali zampir skhopiti iogo, ta nikhto nye poklav ruk na n'ogo. i vyernulasya sluzhba do pyervosvyashchenikov ta fariseyev, a ti ikh zapitali: chomu nye privyeli vi iogo? vidkazala ta sluzhba: cholovik shchye nikoli tak nye promovlyav, yak ot-syei cholovik... a im vidpovili fariseyi: chi i vas iz dorogi nye zvyedyeno? khiba khto z starshikh abo z fariseyv uvirusav v n'ogo? ta proklyatii narod, shcho nye znae zakon! govorit' do nikh nikodim, shcho prikhodiv do n'ogo vnochi, i shcho buv odin iz nikh: khiba sudit' zakon nash lyudin, yak pyershye ii nye vislukhae, i nye diznaet'sya, shcho vona robit'? iomu vidpovili ta skazali voni: chi i ti nye z galilyei? doslidi ta pobach, shcho nye priidye prorok iz galilyei. i do domu svogo pishov kozhyen.

8

isus zhye na goru olivnu pishov. a nad rankom priishov znov u khram, i vsi lyudi zbigalis' do n'ogo. a vin siv i navchav ikh. i os' knizhniki ta fariseyi privodyat' do n'ogo v pyeryelyubi skhoplyenu zhinku, i posyeryedini stavlyat' ii, ta i govoryat' iomu: otsyu zhinku, uchityelyu, zlovyeno na Garyachomu vchinku pyeryelyubu... moisyey zhye v zakoni zvyeli nam takikh pobivati kaminnyam. a ti shcho govorish? tsye zh kazali voni, iogo spokushuyuchi, ta shchob mati na n'ogo oskarzhyennya. a isus, nakhillivshis' dodolu, po zymeli pisav pal'tsyem... a koli ti nye pyeryestavali pitati iogu, vin pidvisya i promoviv do nikh: khto z vas byez grikha, nyekhai pyershii na nyei toi kamenyem kinye!... i vin znov

nakhilivsyia dodolu, i pisav po zymeli... a voni, tsye pochuvshi i sumlinnyam dokoryeni, stali odin po odnomu vikhoditi, pochavshi z naistarshikh ta azh do ostannikh. i zostavs' sam isus i ta zhinka, shcho stoyala vsyeryedini... i pidvisya isus, i nikogo, krim zhinki, nye bachivshi, promoviv do nyei: dye zh ti, zhinko, shcho tyebye oskarzhali? chi nikhto tyebye nye zasudiv? a vona vidkazala: nikhto, gospodi... i skazav ii isus: nye zasudzhuyu i ya tyebye. idi sobi, alye bil'sh nye grishi! i znovu isus promovlyav do nikh, kazhuchi: ya svitlo dlya svitu. khto idye vsld za mnoyu, nye budye khoditi u tyemryavi toi, alye ma-timye svitlo zhittya. fariseyi zh iomu vidkazali: ti sam svidchish pro syebye, tim svidotstvo tvoe nyeprav-dyve. vidpoviv i skazav im isus: khoch i svidchu pro syebye ya sam, ta pravdivye svidotstvo moe, bo ya znayu, zvidkilya ya priishov i kudi ya idu. vi zh nye vadaetye, viddkilya ya prikhodzhu, i kudi ya idu. vi za tilom suditye, ya nye sudzhu nikogo. a koli ya sudzhu, to pravdivii mii sud, bo nye sam ya, a ya ta otjets', shcho poslav vin myenye! ta i u vashim za-koni napisano, shcho svidchynnaya dvokh cholovikov pravdivye. ya sam svidchu pro syebye samogo, i svid-chit' pro myenye otjets', shcho poslav vin myenye. i skazali do n'ogo voni: dye otjets' tvii? isus vidpo-viv: nye znaetye vi ni myenye, ni mogo ottsya. yakbi znali myenye, to i ottsya mogo znali b. tsi slova vin kazav pri skarbnitsi, u khrami navchayuchi. i nikhto nye skhopiv iogo, bo to shchye nye nastala godina iogo... i skazav vin im znovu: ya vidkhodzhu, vi zh shukati myenye budyetye, i pomryetye v grikuh svoim. kudi ya idu, tudi vi pributi nye mozhyetye... a yudyei kazali: chi nye vb'e vin sam syebye, koli kazhye: kudi ya idu, tudi vi pributi nye mozhyetye? i skazav vin do nikh: vi vid dolu, ya zvisoka, i vi zo svitu ts'ogo, ya nye z ts'ogo svitu. tomu ya skazav vam, shcho pomryetye v svoikh grikhakh. bo koli nye vvirusyete, shcho to ya, to pomryetye v svoikh grikhakh. a voni zapitali iogo: khto ti takii? i isus vidkazav im: toi, khto spochatku, yak i govoryu ya do vas. ya mayu bagato pro vas govoriti i suditi; pravdivii zhye toi, khto poslav myenye, i ya svitovi tye govoryu, shcho vid n'ogo pochuv. alye nye zrozumili voni, shcho to vin pro ottsya govoriv im. tozh isus im skazav: koli vi pidiimyetye lyuds'kogo sina, todi zrozumietye, shcho to ya, i shcho sam ya vid syebye nichogye nye diyu, alye tye govoryu, yak otjets' mii myenye buv navchiv. a toi, khto poslav myenye, pyeryebuvae zo mnoyu; otjets' nye zostaviv samogo myenye, bo ya zavzhdi chinyyu, shcho iomu do vpdobi. koli vin gov-oriv tsye, to bagato-khto v n'ogo uvirusali. tozh pro-moviv isus do yudyeiv, shcho v n'ogo vvirusali: yak u slovi moim pozostanyetyesya, todi spravdi moimi uchynami budyetye, i piznaetye pravdu, a pravda vas vil'nimi zrobit! voni vidkazali iomu: avraamiv mi rid, i nichiiimi nyevil'nikami nye buli mi nikoli. to yak zhye ti kazhyesh: vi stanyetye vil'ni? vid-poviv im isus: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho kozhyen, khto chinit' grikh, toi rab grikha. i nye zостаet'sya rab u domi povik, alye sin zостаet'sya povik. koli sin otzhye zrobit' vas vil'nimi, to spravdi vi budyetye vil'ni. znayu ya, shcho vi rid avraamiv, alye khochyetye smyer' zapodiyati myeni, bo nauka

moya nye vmishchaet'sya v vas. ya tye govoryu, shcho ya bachiv v ottsya, ta i vi robitye tye, shcho vi bachili v bat'ka svogo. skazali voni iomu v vidpovid': nash otyets' avraam. vidkazav im isus: koli b vi avraamovi diti buli, to chinili b dila avraamovi. a tyepyer os' vi khochyetye vbiti myenye, cholovika, shcho vam kazav pravgu, yaku chuv ya vid boga. ts'ogo avraam nye robiv. vi robitye dila bat'ka svogo. voni zh vidkazali iomu: nye rotdilisy mi vid pyeryelyubu, odnogo mi maem ottsya to boga. a isus im skazav: yakbi bog buv otyets' vash, vi b lyubili myenye, bo vid boga ya viishov i priishov, nye vid syebye zh samogo priishov ya, a myenye vin poslav. chomu movi moei vi nye rozumietye? bo nye mozhyetye chuti vi slova mogo. vash bat'ko diyavol, i pozhadlivosti bat'ka svogo vi vikonuvali khochyetye. vin buv dushogub spokonviku, i v pravdi nye vstoyav, bo pravdi nyema v nim. yak govorit' nyeppravdu, to govorit' zo svogo, bo vin nyeppravdomovyets' i bat'ko nyeppravdi. a myeni vi nye viritye, bo ya pravdu kazhu. khto z vas mozhye myeni dokoriti za grikh? koli zh pravdu kazhu, chom myeni vi nye viritye? khto vid boga, toi slukhae bozhi slova; chyeryez tye vi nye slukhaetye, shcho vi nye vid boga. vidizvalis' yudyei i skazali iomu: chi zh nye dobre mi kazhyemo, shcho ti samaryanin i dyemona maesh? isus vidpoviv: nye mayu ya dyemona, ta shanuyu svogo ottsya, vi zh myenye znyevazhaetye. nye shukayu zh ya vlasnoi slavi, e takii, khto shukae ta sudit'. popravdi, popravdi kazhu vam: khto slovo moe byeryegtimye, nye pobachit' toi smyerti povik! i skazali do n'ogo yudyei: tyepyer mi diznalis', shcho dyemona maesh: umyer avraam i proroki, a ti kazhyesh: khto nauku moyu byeryegtimye, nye skushtue toi smyerti povik. chi zh ti bil'shii, anizh otyets' nash avraam, shcho pomyer? ta povmirali i proroki. kim ti robish samogo syebye? isus vidpoviv: yak ya slavluy samogo syebye, to nishcho moya slava. myenye proslavlyae otyets' mii, pro yakogo vi kazhyetye, shcho vin bog vash. i vi nye piznali iogo, a ya znayu iogo. a koli ya skazhu, shcho nye znayu iogo, budu nyeppravdomovyets', podibnii do vas. ta ya znayu iogo, i slovo iogo zbyerigayu. otyets' vash avraam pragnuv iz radistyu, shchob pobachiti dyen' mii, i vin bachiv, i tishivsy. a yudyei zh do n'ogo skazali: ti p'yatidyesyati rokov nye maesh ishchye, i avraama ti bachiv? isus im vidkazav: popravdi, popravdi kazhu vam: pyersh, nizh buv avraam, ya e. i skhopili kaminnya voni, shchob kinuti na n'ogo. ta skhovavsy isus, i z khramu pishov.

9

a koli vin prokhodiv, pobachiv cholovika, shcho slipim buv z narodzhyennya. i spitali iogo uchni iogo, govoryachi: uchityelyu, khto zgrishiv: chi vin sam, chi bat'ki iogo, shcho slipim vin rodivsy? isus vidpoviv: nye zgrishiv ani vin, ni bat'ki iogo, a shchob dila bozhi z'yavilis' na n'omu. mi musimo vikonuvali dila togo, khto poslav myenye, azh poki e dyen'. nadkhodit' on nich, koli zhadyen nichogo nye zmozhye vikonuvali. doki ya v sviti, ya svitlo dlya svitu. promovivshi tsye, vin splyunuv na zyemlyu, i z slini gryazivo zrobiv, i ochi slipomu pomazav gryazivom,

i do n'ogo promoviv: pidi, umiisya v stavku siloam viznachae tsye poslanii. tozh pishov toi i vmivsy, i vyernuvsy vidyushchim... a susidi ta ti, shcho bachili pyershye iogo, yak buv vin slipii, govoriili: chi zh nye toi tsye, shcho sidiv ta prosvit? govoriili odni, shcho tsye vin, a inshi kazali: ni, podibnii do n'ogo. a vin vidkazav: tsye ya! i pitali iogo: yak zhye ochi vidkrilis' tobi? a toi opovidav: cholovik, shcho iogo zvut' isusom, gryazivo zrobiv, i ochi pomazav myeni, i do myenye skazav: pidi v siloam ta i umiisya. ya zh pishov ta i umivsy, i stav bachiti. i skazali do n'ogo: dye vin? vidkazue toi: ya nye znayu. vyedut' todi do farisyev togo, shcho buv pyershye nyezryachii. a bula to subota, yak gryazivo isus uchiniv i vidkriv iomu ochi. i znov zapitali iogo i farisyei, yak vidyushchim vin stav. a vin rozpoviv im: gryazivo poklav vin na ochi myeni, a ya vmivsy, ta i bachu. todi dyeyaki z farisyev kazali: nye vid boga otsyei cholovik, bo suboti nye dyerzhit'. a inshi kazali: yak zhye chuda taki mozhye grishna lyudina chinitit' i nyezgoda mizh nimi bula. tomu znovu govoryat' slipomu: shcho ti kazhyesh pro n'ogo, koli ochi vidkriv vin tobi? a toi vidkazav: vin prorok! yudyei protye iomu nye povirili, shcho nyezryachim vin buv i prozriv, azh poki nye poklikano bat'kiv togo prozrilogo. i zapitali ikh, kazhuchi: chi vash otsye sin, pro yakogo vi kazhyetye, nibi rodivsy slipim? yak zhye vin tyepyer bachit'? a bat'ki iogo vidpovili ta skazali: mi znaem, shcho tsyei to nash sin, i shcho vin narodivsy slipim. alye yak tyepyer bachit', nye znaemo, abo khto iomu ochi vidkriv, mi nye videamo. pospitaitye iogo, vin doroslii, khai sam skazhye pro syebye... takye govoriili bat'ki iogo, bo boyalis' yudyeiv: yudyei bo vzhye buli zmovilis', yak khto za khrista iogo viznae, shchob toi buv vdluchenyi vid sinagogi. os' tomu govoriili bat'ki iogo: vin doroslii, iogo pospitaitye. i poklikali vdrugye togo cholovika, shcho buv slipim, i skazali iomu: viddai khvalu bogovi. mi znaemo, shcho grishnii otoi cholovik. alye vin vidpoviv: chi vin grishnii nye znayu. odnye til'ki znayu, shcho ya buv slipim, a tyepyer bachu!... i spitali iogo: shcho tobi vin zrobiv? yak vidkriv tobi ochi? vidpoviv vin do nikh: ya vzhye vam govoriiv, ta nye slukhali vi. shcho bazhaetye znovu pochuti? mozhye i vi iogo uchnyami khochyetye stati? a voni iogo vilayali ta i skazali: to ti iogo uchyen', a mi uchni moisyeevi. mi znaemo, shcho bog govoriiv do moisyeya, zvidki zh uzyavsy otsyei, mi nye videamo. vidpoviv cholovik i skazav im: to zh vono i divno, shcho nye znaetye vi, zvidki vin, a vin myeni ochi vidkriv! ta mi znaemo, shcho grishnikiv bog nye poslukhae; khto zh bogobiinii, i vikonue volyu iogo, togo slukhae vin. vidviku nye chuvano, shchob khto ochi vidkriv buv slipomu z narodzhyennya. koli b nye vid boga buv tsyei, vin nichogo nye mig bi chiniti. voni vidpovili ta i skazali iomu: ti vvyes' u grikhakh narodivsy, i chi tobi nas uchiti? i gyet' iogo vignali. diznavsy isus, shcho voni togo vignali gyet', i, znaishovshi iogo, zapitav: chi viruesh ti v sina bozhogo? vidpoviv toi, govoryachi: khto zh to, panye, takii, shchob ya viruvav u n'ogo? promoviv do n'ogo isus: i ti bachiv iogo, i toi, khto govorit' z tobou to vin!... a vin vidkazav: ya viruyu, gospodi! i vklonivsy iomu. i pro-

moviv isus: na sud ya priishov u tsyei svit, shchob bachili tyemni, a vidyushchi shchob stali nyezryachi. i pochuli tsye dyeyaki z tikh farisyev, shcho buli z nim, ta i skazali iomu: chi zh i mi nyevidyushchi? vidkazav im isus: yakbi vi nyevidyushchi buli, to nye mali b grikha; a tyepper vi govoryte: bachimo, to i vash grikh zостає'sya pri vas!

10

popravdi, popravdi kazhu vam: khto nye vkhodit' dyerima v kosharu, alye pyeryelazit' dyyeindy, toi zlodii i rozbiinik. a khto vkhodit' dyerima, toi vivttsyam pastukh. vorotar vidchinyae iomu, i iogo golosu slukhayut' vivtsi; i svoi vivtsi vin klichye po imyennyu, i viprovadzhue ikh. a yak vizhyenye vsi svoi vivtsi, vin idye pyeryed nimi, i vivtsi slidom za nim idut', bo znayut' golos iogo. za chuzhim zhye nye pidut' voni, a budut' utikati vid n'ogo, bo nye znayut' voni chuzhogo golosu. otsyu pritchu poviv im isus, alye nye zrozumili voni, pro shcho im govori. i znovu promoviv isus: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho ya dyeri vivttsyam. usi, skil'ki ikh pyershye myenye prikhodilo, to zlodii i rozbiiniki, alye vivtsi nye slukhali ikh. ya dyeri: koli chyeryez myenye khto vviidye, spasyet'sya, i toi vviidye ta viidye, i pasovis'ko znaidye. zlodii til'ki na tye zakradaet'sya, shchob krasti i ubivati ta nishchiti. ya priashov, shchob vi mali zhittya, i podostatkom shchob mali. ya pastir dobrii! pastir dobrii kladye zhittya vlasnye za vivtsi. a naimit, i toi, khto nye vivchar, komu vivtsi nye svoi, koli bachit', shcho vovk nablizhaet'sya, to kidaє vivtsi i tikaє, a vovk ikh khapae i poloshit'. a naimit utikaє tomu, shcho vin naimit, i nye dbae pro vivtsi. ya pastir dobrii, i znayu svoikh, i svoi myenye znayut'. yak otjets' myenye znae, tak i ya ottsya znayu, i vlasnye zhittya ya za vivtsi kladu. takozh mayu ya inshikh ovjets', yak i nye z tsiei koshari, ya povinyen i ikh priprovaditi. i mii golos pochuyut' voni, i budyє otara odna i odin pastir! chyeryez tye otjets' lyubit' myenye, shcho ya vlasne zhittya viddayu, shchob iznovu priinyati iogo. nikhto v myenye iogo nye byerye, alye ya sam vid syebye kladu iogo. mayu vladu viddati iogo, i mayu vladu priinyati iogo znovu, ya tsyu zapovid' vzyav vid svogo ottsya. z-ta tsikh sliv mizh yudyeyami znovu nyez-goda znyalasya. i bagato-khto z nikh govori: vin dyemona mae, i nyasamovitii. chogo slukhaetyє vi iogo? inshi kazali: tsi slova nye togo, khto dyemona mae. khiba dyemon mozhyє ochi slipim vidkrivati?... bulo todi svyato vidnovlyennya v erusalimi. stoyala zima. a isus u khrami khodiv, u solomonovim ganku. yudyei todi obstupili iogo ta i kazali iomu: doki budyesh trimati v nyeppeynosti nas? yakshcho ti khristos, to vidkrito skazhi nam! vidpoviv im isus: ya vam buv skazav, ta nye virityє vi. ti dila, shcho chinyu ikh u imyennya svogo ottsya, voni svidchat' pro myenye. ta nye virityє vi, nye z moikh bo ovjets' vi. mogo golosu slukhayut' vivtsi moi, i znayu ya ikh, i za mnoyu slidkom voni idut'. i ya zhittya vichnye dayu im, i voni nye zaginut' povik, i nikhto ikh nye vikhopit' iz moei ruki. mii otjets', shcho dav ikh myeni, vin bil'shii za vsikh, i vikhopiti nikhto ikh

nye mozhyє ottsyєvi z ruki. ya i otjets' mi odnye! znov kaminnya skhopili yudyei, shchob ukamyenuvati iogo. vidpoviv im isus: vid ottsya pokazav ya vam dobrikh uchinkiv bagato, za kotrii zhyє z tikh uchinkiv khochyetyє myenye kamynuvati? yudyei iomu vidkazali: nye za dobrii uchinkov khochyemo tyebye vkamyenuvati, a za bogoznyevagu, bo ti, buvshi lyudinoyu, za boga syebye vidaesh... vidpoviv im isus: khiba nye napisano v vashim zakoni: ya skazav: vi bogi? koli tikh vin bogami nazlav, shcho do nikh slovo bozhye bulo, a pisannya nye mozhyє porushyenye buti, to tomu, shcho otjets' osvtyativ i poslav iogo v svit, zakidaetyє vi: znyevazhaesh ti boga, chyeryez tye, shcho skazav ya: ya sin bozhii? koli ya nye chinyu dil svogo ottsya, to nye virtyє myeni. a koli ya chinyu, to khoch vi myeni viri i nye imyetyє, povirtyє dilam, shchob piznali i povirili vi, shcho otjets' u myeni, a ya uv ottsi! todi znovu shukali voni, shchob skhopiti iogo, alye viishov iz ruk ikhnikh vin. i vin znovu na toi bik iordanu pishov, na tye mistyє, dye ivan naipyershyє khristiv, ta i tam pyeryebuvav. i bagato do n'ogo prikhodili ta govori, shcho khoch zhadnogo chuda ivan nye vchiniv, alye vsyє, shcho pro n'ogo ivan govori, pravdivyє bulo. i bagato-khto vviruvali v n'ogo tam.

11

buv zhyє khvorii odin, lazar u vifanii, iz syela marii i syestri ii marti. a mariya, shcho brat ii lazar buv khvorii, bula ta, shcho pomazala gospoda mirom, i volossyam svoim iomu nogi obtyerla. todi syestri poslali do n'ogo, govoryachi: os' nyezduzhaє, gospodi, toi, shcho kokhaesh iogo!... yak pochuv zhyє isus, to promoviv: nye na smyert' tsya nyeduga, a na bozhu slavu, shchob sin bozhii proslavivsyia nyeyu. a isus lyubiv martu, i syestru ii, i lazary. a koli vin pochuv, shcho nyezduzhaє toi, to zostavsyia dva dni na tim misti, dye buv. pislya zh togo govorit' do uch-niv: khodimo znovu v yudyeyu. iomu uchni skazali: uchityelyu, tazh dopiru yudyei khotili kaminnym pobiti tyebye, a ti znov tudi pidyesh? isus vidpoviv: khiba dnya nye dvanadtsyat' godin? yak khto khodit' za dnya, nye spitknyet'sya, ts'ogosvitne bo svitlo vin bachit'. a khto khodit' nichnoi pori, toi spitknyet'sya, bo nyemae v nim svitla. otsyє vin skazav, a po tomu govorit' do nikh: drug nash lazar zasnuv, ta pidu rozbuditi iogo. a uchni skazali iomu: yak zasnuv, to vin, gospodi, viduzhaє. ta pro smyert' iogo moviv isus, voni zh dumali, shcho pro sonnii spochinok vin kazhyє. todi prosto skazav im isus: umyer lazar. i ya tishus' za vas, shcho tam ya nye buv, shchob povirili vi. ta khodimo do n'ogo. skazav zhyє khoma, nazivaniy bliznyuk, do spivuchniv: khodimo i mi, shchob iz nim povmirati. yak pribuv zhyє isus, to znaishov, shcho chotiri vzhye dni toi u grobi. a vifaniya poblizu erusalimu bula, yakikh stadii z p'yatnadtsyat'. i bagato z yudyєiv do marti i marii priishli, shchob za brata rozvazhiti ikh. todi martu, pochuvshi, shcho nad-khodit' isus, pobigla zustriti iogo, mariya zh udoma sidila. i marta skazala isusovi: koli b, gospodi, buv ti otut, to nye vmyer bi mii brat... ta i tyepper, znayu ya, shcho chogo til'ki v boga poprosish, to dast' tobi

bog! promovlyae do nyei isus: voskryesnye tvii brat! vidkaze marta iomu: znayu, shcho v voskryesyen-nya ostann'ogo dnya vin voskryesnye. promoviv do nyei isus: ya voskryesyennya i zhittya. khto virue v myenye, khto i vmrye, budye zhiti. i kozhyen, khto zhivye ta khto virue v myenye, poviki nye vmrye. chi ti viruesh v tsye? vona kazhye iomu: tak, gospodi! ya viruyu, shcho ti khristos, sin bozhii, shcho mae priiti na tsyei svit. i promovivshi tsye, vidiishla, ta i poklikala nishkom mariyu, syestru svoyu, kazhuchi: uchityel' tut, i vin kliche tyebye! a ta, yak zachula, kvapливо vstala i do n'ogo pishla. a isus nye vvi-ishov buv ishchye do syela, a znakhodivs' na mistsi, dye marta zustrila iogo. yudyei toti, shcho buli z nyeyu v domi i ii rozvazhali, yak pobachili, shcho mariya kvapливо vstala i pobigla, podalisya za nyeyu, gadayuchi, shcho do grobu pishla vona, plakati tam. yak mariya zh priishla tudi, dye buv isus, i iogo vglyedila, to pripala do nig iomu ta i govorila do n'ogo: koli b, gospodi, buv ti otut, to nye vmrye bi mii brat! a isus, yak pobachiv, shcho plachye vona, i plachut' yudyei, shcho z nyeyu priishli, to v dusi roz-zhalobivsyta i z vorushivsyta sam, i skazav: dye iogo vi poklali? govoryat' iomu: idi, gospodi, ta podi-vysya! i zakapali sl'ozu isusovi... a yudyei kazali: di-vis', yak kokhav vin iogo! a z nikh dyekhto skazali: chi nye mig zhye zrobiti otoi, khto ochi slipomu vid-kriv, shchob i tsyei nye pomyer? isus zhye rozzhalo-bivs' znovu v sobi, i do grobu priishov. bula zh to pyechyera, i kamin' na nii nalyagav. promovlyae isus: vidvalit' ts'ogo kamyenya! syestra vmryelogo marta govorit' do n'ogo: uzhye, gospodi, chuti, bo chotiri vzhye dni vin u grobi... isus kazhye do nyei: chi tobi nye kazav ya, shcho yak budyesh ti viruvati, slavu bozhu pobachish? i znalyi toti kamyenya. a isus izviv ochi do nyeba i promoviv: otchye, dyaku pri-noshu tobi, shcho myenye ti pochuv. ta ya znayu, shcho ti zavzhd pochuesh myenye, alye radi nar-odu, shcho dovkola stoit', ya skazav, shchob uviru-vals, shcho poslav ti myenye. i, promovivshi tsye, vin skrichav guchnim golosom: lazaryu, viidi syudi! i viishov pomyerlii, po rukakh i nogakh obv'yazanii pasami, a oblichchya u n'ogo bulo pyeryev'yazanye khustkoyu... isus kazhye do nikh: rozv'yazhit' iogo ta i pusti!, shchob khodiv... i bagato z yudyeiv, shcho poskhodilisy do marii, ta bachili tye, shcho vin uchiniv, u n'ogo vvirusali. a dyeyaki z nikh pishli do farisyev, i im rozpovili, shcho isus uchiniv. todi py-ervosvyashchyeniki ta farisyei sklikali radu i kazali: shcho maemo robiti, bo tsyei cholovik pryebagato chud chinit'? yakshcho tak pozostavimo iogo, to vsi v n'ogo vviryut', i priidut' rimlyani, ta i viz'mut' nam i krai, i narod! a odin iz nikh, kaiyafa, shcho buv pyervosvyashchyenikom roku togo, promoviv do nikh: vi nichogo nye znaetye, i nye pomirkuetye, shcho kraschye dlya vas, shchob odin cholovik pri-nyav smyert' za lyudyei, anizh shchob uyves' narod mav zaginuti! a togo nye skazav sam vid syebye, alye, pyervosvyashchyenikom buvshi v tim rotsi, pro-rokuvav, shcho isus za narod mav umyerti, i nye lishye za narod, alye i shchob spoluchiti v odnye roz-poroshyehik bozhikh diutei. otozh, vid togo dnya voni zmovilisy, shchob ubiti iogo. i tomu nye kho-

div bil'sh isus mizh yudyeiyami yavno, alye zvidth vdavs' do okolits' poblizhchye pustini, do mista, shcho zvyet'sya efryem, i tut zalishavsyta z svoimi uch-nyami. nablizhalasya zh paskha yudyeis'ka, i bagato-khto z krayu vdalis' pyeryed paskhoyu v erusalim, shchob ochistiti syebye. i shukali isusa voni, a v khrami stavyshti, gomonili odin do odnogo: a yak vam zdaet'sya? khiba vin nye priidye na svyato? a pyervosvyashchyeniki ta farisyei nakaza dali: yak diznaet'sya khto, dye vin pyeryebuvatimye, nyekhai donyesy, shchob skhopiti iogo.

12

isus zhye za shist' dyen' do paskhi pribuv do vifanii, dye zhiv lazar, shcho iogo voskryesiv isus iz my-ertvikh. i dlya n'ogo vyechyeryu tam spravili, a marta prislugovuvala. buv zhye i lazar odnim iz tikh, shcho do stolu z nim sili. a mariya vzyala litru mira, z naidorozhchogo nardu pakhuchogo, i namastila is-usovi nogi, i volossyam svoim iomu nogi obtyerla... i pakhoshchi mira napovnilo dim! i govorit' odin z iogo uchniv, yuda iskariots'kii, shcho mav iogo vi-dati: chomu mira ots'ogo za trista dinariv nye pro-dano, ta i nye rozdano vbogim? a tsye vin skazav nye tomu, shcho pro vbogikh zhurivsyta, a tomu, shcho buv zlodii: vin mav skrin'ku na groshi, i krav tye, shcho vkidali. i promoviv isus: pozostav ii ti, tsye vona na dyen' pokhoronu zakhovala myeni... bo vbogikh vi maetye zavzhd z soboyu, a myenye nye postiino vi maetye! a natovp vyelikii yudyeiv dovidavsyta, shcho vin tam, ta i poprikhodili nye z-za isusa samogo, alye shchob pobachiti i lazarya, shcho iogo voskrye-siv vin iz myertvikh. a pyervosvyashchyeniki zmovil-isy, shchob i lazaryevi smyert' zapodiyati, bo bagato z yudyeiv z-za n'ogo vidkhodili, ta v isusa vvirusali. a drugogo dnya, koli byezlich narodu, shcho zibravsyta na svyato, prochula, shcho do erusalimu nadkhodit' isus, to vzyali voni pal'movye vittya, i viishli nazus-trich iomu ta i krichali: osanna! blagoslovlyennii, khto idye u gospodne im'ya! tsar izraailiv! isus zhye, znaishovshi oslyta, siv na n'ogo, yak napisano: nye biisya, dochko sions'ka! oto tsar tvii idye, sidyachi na osli molodomu! a uchni iogo spochatku togo nye zrozumili buli, alye, yak proslavivs' isus, to zgadali todi, shcho pro n'ogo bulo tak napisano, i shcho tsyee vchinili iomu. todi svidchiv narod, yakii buv iz nim, shcho vin viklikav lazarya z grobu, i voskryesiv iogo z myertvikh. chyeryez tsye i zustriv natovp iogo, bo pochuv, shcho vin uchiniv takye chudo. farisyei todi mizh soboyu kazali: vi bachitye, shcho nichogo nye vdietye: os' pishov uyves' svit uslid za nim! a mizh timi, shcho v svyato priishli poklonitis', buli i dyeyaki gyellyeni. i voni pidiishli do pilipa, shcho z vifsaidi galilyeis'koi, i prosili iogo ta kazali: mi khochymo, panye, pobachiti isusa. idye pilip ta andrievi kazhye; idye andrii i pilip ta isusovi rozpovidyut'. isus zhye im vidpovidae, govoryachi: nadiishla godina, shchob sin lyuds'kii proslavivs'. popravdi, popravdi kazhu vam: koli zyerno pshyenicnye, yak u zyem-lyu vpadye, nye pomrye, to odnye zостаet'sya; yak umrye zh, plid ryasnii prinyesy. khto kokhae dushu svoyu, toi pogubit' ii; khto zh nyenavidit' dushu svoyu

na tsim sviti, zbyeryezhye ii v vichnye zhittya. yak khto sluzhit' myeni, khai idye toi za mnoyu, i dye ya, tam budye i sluga mii. yak khto sluzhit' myeni, togo poshanue otyets'. zatrizozhyena zaraz dusha moye. i shcho ya povim? zastupni myenye, otchye, vid tsiei godini! ta na tye ya i priishov na godinu otsyu... proslav, otchye, im'ya svoe! zalunav todi golos iz nyeba: i proslaviv, i znovu proslavlyu! a narod, shcho stoyav i pochuv, govoriv: zagryemilo! inshi kazali: tsye angol iomu govoriv! isus vidpoviv i skazav: nye dlya myenye tsyei golos lunav, a dlya vas. tyepper sud ts'omu svitovi. knyaz' svitu ts'ogo budye vignanii zvidsi tyepper. i, yak budu pidnyesyenii z zymli, to do syebye ya vsikh prityagnu. a vin tsye govoriv, shchob zaznachiti, yakoyu to smyertyu vin mae pomyerti. a narod vidpoviv iomu: mi chuli z zakonu, shcho khristos pyeryebuvae povik, to chogo zh ti govorish, shcho lyuds'komu sinu potribno pidnyesyenomu buti? khto takii tsyei sin lyuds'kii? i skazav im isus: korotkii shchye chas svitlo z vami. khodit', poki mae tye svitlo, shchob vas tyemryava nye obgornula. a khto v tyemryavi khodit', nye znae, kudi vin idye... azh doki vi mae tye svitlo, to viruivte v svitlo, shchob sinami svitla vi stali. promovivshi tsye, isus vidiishov, i skhovavsyia vid nich. i khoch vin stil'ki chud pyeryed navi vchiniv buh, ta v n'ogo voni nye vvirusali, shchob spravdilos' slovo proroka isai, yakii provishchav: khto poviriv tomu, shcho mi, gospodi, chuli, a gospodne ramyeno komu ob'yavilos'? tomu nye mogli vni viriti, shcho znovu isaya prorik: zaslipiv ikhni ochi, i skam'yaniv ikhne syertsye, shchob ochima nye bachili, ani syertsyem shchob nye zrozumili, i nye navyernulis', shchob ya ikh uzdoroviv! tsye isaya skazav, koli bachiv slavu iogo, i pro n'ogo zvishchav. protye bagato-khto navit' iz starshikh u n'ogo vvirusali, ta nye priznavalis' chyeryez farisyev, shchob nye vignano ikh iz sinagogi. bo lyubili voni slavu lyuds'ku bil'shye, anizh slavu bozhu. a isus pidnyav golos, ta i promovlyav: khto virue v myenye, nye v myenye vin virue, alye v togo, khto poslav myenye. a khto bachit' myenye, toi bachit' togo, khto poslav myenye. ya, svitlo, na svit priishov, shchob kozhyen, khto virue v myenye, u tyemryavi nye zostavavsya. koli b zhye khto sliv moikh slukhav ta nye viruvav, ya togo nye sudzhu, bo ya nye priishov svit suditi, alye shchob spasti svit. khto tsuraet'sya myenye, i moikh sliv nye priimae, toi mae dlya syebye suddyu: tye slovo, shcho ya govoriv, ostann'ogo dnya vono budye suditi iogo! bo vid syebye ya nye govoriv, a otyets', shcho poslav myenye, to vin myeni zapovid' dav, shcho ya mayu kazati ta shcho govoriti. i vidayu ya, shcho iogo ota zapovid' to vichnye zhittya. tozh shcho ya govoryu, to tak govoryu, yak otyets' myeni rozpovidav.

13

pyeryed svyatom zhye paskhi isus, znavshi, shcho nastala godina iomu pyeryeiti do otsya z ts'ogo svitu, polyubivshi svoikh, shcho na sviti buh, do kintsya polyubiv ikh. pid chas zhye vyechyeri, yak diyavol uzhye buv ukinuv u syertsye sinovi simona yudi iskariots'komu, shchob vin vidav iogo, to isus,

znavshi tye, shcho otyets' viddav vsye iomu v ruki, i shcho vid boga priishov vin, i do boga vidkhodit', ustae vid vyechyeri, i zdiiimae odyezhu, byerye rushnika i pidpyerizuet'sya. potomu nalive vin vodi do vmival'nitsi, ta i zachav obmivati nogi uchnyam, i vityirati rushnikom, shcho nim buv pidpyeryezanii. i pidkhodit' do simona pyetra, a toi kazhye iomu: ti, gospodi, mitimyesh nogi myeni? isus vidkazav i promoviv iomu: shcho ya roblyu, ti nye znaesh tyepper, alye opislya zrozumiesh. govorit' do n'ogo pyetro: ti povik myeni nig nye obmiesh! isus vidpoviv iomu: koli ya nye vmyiu tyebye, ti nye matimyesh chastki zo mnoyu. do n'ogo prokazue simon pyetro: gospodi, nye sami moi nogi, a i ruki ta golovu! isus kazhye iomu: khto obmitti, til'ki nogi obmitti potryebue, bo vin chistii uvyes'. i vi chisti, ta nye vsi. bo vin znav svogo zradnika, tomu to skazav: vi chisti nye vsi. koli zh poobmivav ikhni nogi, i odyezhu svoyu vin nadviv, zasiv znovu za stil i promoviv do nich: chi znaetye vi, shcho ya зробiv vam? vi myenye nazivaetye: uchityel' i gospod', i dobre vi kazhyete, bo ya e. a koli obmiv nogi vam ya, gospod' i vchityel', to povinni i vi odin odnomu nogi vmivati. bo to ya vam priklada dav, shchob i vi tye chinili, yak ya vam uchiniv. popravdi, popravdi kazhu vam: rab nye bil'shii za pana svogo, poslanyets' zhye nye bil'shii vid togo, khto vslav iogo. koli znaetye tye, to blazhyenni vi, yakshcho takye chinitye! nye pro vsikh vas kazhu. znayu ya, kogo vibrav, alye shchob zbulosya pisannya: khto khlib spozhivae zo mnoyu, pidnyav toi na myenye p'yatu svoyu! uzhye tyepper vam kazhu, pyershye nizm tye nastanye, shchob yak stanyet'sya, vi vvirusali, shcho to ya. popravdi, popravdi kazhu vam: khto priimae mogo poslantsya, toi priimae myenye; khto zh priimae myenye, toi priimae togo, khto poslav myenye! promovivshi tsye, zatrizozhivsyia dukhom isus, i osvidchiv, govoryachi: popravdi, popravdi kazhu vam, shcho odin iz vas vidad' myenye!... i oziralisya uchni odin na odnogo, nyepyevnimi buvshi, pro kogo vin kazhye. pri stoli, pri isusovim loni, buv odin z iogo uchniv, yakogo lyubiv isus. ot ts'omu kinvuv simon pyetro ta i shypepnyv: zapaitai, khto b to buv, shcho pro n'ogo vin kazhye? i, prigornuvshis' do lonya isusovogo, toi govorit' do n'ogo: khto tsye, gospodi? isus zhye vidkazuje: tsye toi, komu, umochivshi, podam ya kуска. i, vmochivshi kуска, podav sinovi simona, yudi iskariots'komu!... za tim zhye kuskom todi v n'ogo vviishov satana. a isus iomu kazhye: shcho ti robish robi shvidshye... alye zhadyen iz tikh, khto buv pri stoli, togo nye zrozumiv, do chogo skazav vin iomu. a tomu, shcho trimav yuda skrin'ku na groshi, to dyeyaki dumali, nibi kazhye do n'ogo isus: kupi, shcho potribno na svyato dlya nas, abo shchob ubogim podav shcho. a toi, uzavavshi kusok khliba, zaraz viishov. bula zh nich. todi, yak vin viishov, promovlyae isus: tyepper os' proslavivsi sin lyuds'kii, i v n'omu proslavivsyia bog. koli v n'omu proslavivsyia bog, to i iogo bog proslavit u sobi, i zaraz proslavit iogo! moi diton'ki, nye dovgo vzhye buti myeni z vami! vi shukati myenye budyetye, alye yak skazav ya yudyeyam: kudi ya idu, tudi vi pributi nye mozhetye, tye i vam govoryu ya tyepper. novu zapovid' ya vam dayu: lyubit' odin odnogo! yak ya

vas polyubiv, tak lyubit' odin odnogo i vi! po tomu piznayut' usi, shcho vi uchni moi, yak budyetye mati lyubov mizh soboyu. a simon pyetro iomu kazhye: kudi, gospodi, idyesh ti? isus vidpoviv: kudi ya idu, tudi ti tyepyer iti za mnoyu nye mozhyesh, alye potim ti pidyesh za mnoyu. govorit' do n'ogo pyetro: chomu, gospodi, iti za tobou tyepyer ya nye mozhu? za tyebye ya dushu svoyu pokladu! isus vidpovida: za myenye pokladyesh ti dushu svoyu? popravdi, popravdi kazhu ya tobi: pivyen' nye zaspivae, yak ti trichi zryechyeshsya myenye...

14

nyekhai syertsye vam nye trivozhit'sya! viruitle v boga, i v myenye viruitle! bagato osyel' u domi mogo ottsya; a koli b to nye tak, to skazav bi ya vam, shcho idu prigotuvati mistsye dlya vas? a koli vidiidu i prigotuyu vam mistsye, ya znovu priidu i zabyeru vas do syebye, shchob dye ya buli i vi. a kudi ya idu dorogu vi znaetye. govorit' do n'ogo khoma: mi nye znaemo, gospodi, kudi idyesh; yak zhye mozhyemo znati dorogu? promovlyae do n'ogo isus: ya doroga, i pravda, i zhittya. do ottsya nye prikhodit' nikhto, yakshcho nye chyeryez myenye. koli b to buli vi piznali myenye, vi piznali buli b i mogo ottsya. vidtyepyer iogo znaetye vi, i iogo bachili. govorit' do n'ogo pilip: gospodi, pokazhi nam ottsya, i vistachit' nam! promovlyae do n'ogo isus: stil'ki chasu ya z vami, ti zh nye znaesh, pilipye, myenye? khto bachiv myenye, toi bachiv ottsya, to yak zhye ti kazhyesh: pokazhi nam ottsya? chi nye viruesh ti, shcho ya v ottsi, a otsets' u myeni? slova, shcho ya vam govoryu, govoryu nye vid syebye, a otsets', shcho v myeni pyeryebuvae, toi chinit' dila ti. povirtye myeni, shcho ya v ottsi, a otsets' u myeni! koli zh ni, to povirtye za vchinki sami. popravdi, popravdi kazhu vam: khto virue v myenye, toi uchinit' dila, yaki chinyu ya, i shchye bil'shi vid nikh vin uchinit', bo ya idu do ottsya. i koli shcho prositi vi budyetye v imyennya moe, tye vchinyu, shchob u sini proslavivs' otsets'. koli budyetye v myenye prositi chogo v moe imyennya, to vchinyu. yakshcho vi myenye lyubitye, moi zapovidi zbyerigaitye! i vblagayu ottsya ya, i vtishityela inshogo dast' vam, shchob iz vami povik pyeryebuvav, dukha pravdi, shcho iogo svit priinyati nye mozhye, bo nye bachit' iogo ta nye znae iogo. iogo znaetye vi, bo pri vas pyeryebuvae, i v vas budye vin. ya nye kinu vas sirotami, ya pribudu do vas! shchye nyedovgo, i vzhye svit myenye nye pobachit', alye vi myenye bachiti budyetye, bo zhivu ya i vi zhiti budyetye! togo dnya piznaetye vi, shcho v svoim ya ottsi, a vi v myeni, i ya v vas. khto zapovidi moi mae ta ikh zbyerigae, toi lyubit' myenye. a khto lyubit' myenye, to polyubit' iogo mii otsets', i ya polyublyu iogo, i ob'yavlyus' iomu sam. zapitue yuda, nye iskariots'kii, iogo: shcho to, gospodi, shcho ti nam ob'yavititsya maesh, a nye svitovi? isus vidpoviv i do n'ogo skazav: yak khto lyubit' myenye, toi slovo moe byeryegtimye, i otsets' mii polyubit' iogo, i mi priidyemo do n'ogo, i osyelyu zakladyemo v n'ogo. khto nye lyubit' myenye, toi nye byeryezhye moikh sliv. a slovo, shcho chuetye vi, nye moe, a ottsya, sh-

cho poslav myenye. govovoriv tsye ya vam, buvshi z vami. utishityel' zhye, dukh svyatii, shcho iogo otsets' poshllye v im'ya moe, toi navchit' vas us'ogo, i prigadae vam usye, shcho ya vam govovoriv. zostavlyayu vam mir, mir svii vam dayu! ya dayu vam nye tak, yak dae svit. syertsye vashye nyekhai nye trivozhit'sya, ani nye lyakaet'sya! chuli vi, shcho ya vam govovoriv: ya vidkhodzhu, i vyernusya do vas. yakbi vi lyubili myenye, to vi b tishlisy, shcho ya idu do ottsya, bo bil'shii za myenye otsets'. i tyepyer ya skazav vam, pyeryednishye, nizh stalosya, shchob vi viruvali, koli stanyet'sya. nyebagato vzhye ya govoritimu z vami, bo nadkhodit' knyaz' svitu ts'ogo, a v myeni vin nichogo nye mae, ta shchob svit zrozumiv, shcho lyublyu ya ottsya, i yak otsets' nakazav myeni, tak roblyu. ustavaitye, khodim zvidsilya!

15

ya pravdiva vinogradina, a otsets' mii vinogradar. usyaku galuzku v myenye, shcho plodu nye prinosit', vin vidtinae, alye vsyaku, shcho plid rodit', obchishchae ii, shchob ryanishye rodila. chyeryez slovo, shcho ya vam govovoriv, vi vzhye chisti. pyeryebuvaitye v myeni, a ya v vas! yak ta vitka nye mozhye vroditi plodu sama z syebye, koli nye pozostanyet'sya na vinogradini, tak i vi, yak v myeni pyeryebuvati nye budyetye. ya vinogradina, vi galuzzya! khto v myeni pyeryebuvae, a ya v n'omu, toi ryanso zarodzhue, bo byez myenye nichogo chiniti nye mozhyetye vi. koli khto pyeryebuvati nye budye v myeni, toi budye vidkinyenii gyet', yak galuzka, i vsokhnye. i gro-madyat' ikh, i kladut' na ogon', i zgoryat'. koli zh u myeni pyeryebuvati vi budyetye, a slova moi pozostanut'sya v vas, to prosit', chogo khochetye, i stanyet'sya vam! otsets' mii proslavit'sya v tomu, yakshcho ryanso zaroditye i budyetye uchni moi. yak otsets' polyubiv myenye, tak i ya polyubiv vas. pyeryebuvaitye v lyubovi moii! yakshcho budyetye vi zbyerigati moi zapovidi, to v lyubovi moii pyeryebuvatimetye, yak i ya zbyerig zapovidi svogo ottsya, i pyeryebuvayu v lyubovi iogo. tsye ya vam govovoriv, shchob radist' moya bula v vas, i shchob povna bula vasha radist'! otsye moya zapovid', shchob lyubili odin odnogo vi, yak ya vas polyubiv! nikhto bil'shoi lyubovi nye mae nad tu, yak khto svoyu dushu poklav bi za druživ svoikh. vi druži moi, yakshcho chinitye vsye, shcho ya vam zapoviduyu. ya vzhye bil'shye nye budu rabami vas zvati, bo nye vidae rab, shcho pan iogo chinit'. a vas nazvav družiyami ya, bo ya vam ob'yaviv usye tye, shcho pochuv vid mogo ottsya. nye vi myenye vibrali, alye ya vibrav vas, i vas nastanoviv, shchob ishli vi i prinosili plid, i shchob plid vash zostavsy, shchob dav vam otsets', chogo til'ki poprositye v imyennya moe. tsye ya vam zapoviduyu, shchob lyubili odin odnogo vi! koli vas svit nyenavidiť, znaitye, shcho myenye vin znyenavidiv pyer-shye, yak vas. koli b vi zo svitu buli, to svoe svit lyubiv bi. a shcho vi nye zo svitu, alye ya vas zo svitu obrav, tomu svit vas nyenavidiť. prigadaitye tye slovo, yakye ya vam skazav: rab nye bil'shii za pana svogo. yak myenye pyeryesliduvali, to i vas pyeryesliduvati budut'; yak slovo moe zbyerigali, by-

eryegtimut' i vashye. alye vsye tsye robitimut' vam za im'ya moe, bo nye znayut' togo, khto poslav myenye. koli b ya nye priishov i do nikh nye kazav, to nye mali b grikha, a tyepyer vimovki nye mayut' voni za svii grikh. khto myenye nyenavidit', i mogo ottsya toi nyenavidit'. koli b ya syeryed nikh nye vchiniv buv tikh dil, yakikh nye chiniv nikhto inshii, to nye mali b grikha. ta tyepyer voni bachili, i znyenavidili i myenye, i mogo ottsya. ta shchob spravdilos' slovo, shcho v ikhnm zakoni napisanye: myenye byezpidstavno znyenavidili! a koli vtishityel' pribudye, shcho iogo vid ottsya ya poshlyu vam, toi dukh pravdi, shcho pokhodit' vid ottsya, vin zasvidchit' pro myenye. ta zasvidchtye i vi, bo vi vid pochatku zo mnoyu.

16

otsye ya skazav vam, shchob vi nye spokusilis'. vas vizhyenut' iz sinagog. priidye navit' godina, koli kozheny, khto vam smyert' zapodie, to dumatimye, nibi sluzhbu prinosit' vin bogovi! a tsye vam uchinyat', bo voni nye piznali ottsya, ni myenye. alye ya tsye skazav vam, shchob zgadali pro tye, pro shcho govoriv buv ya vam, yak nastanye godina. ts'ogo svitu. nye kazav ya spochatku, bo z vami ya buv. tyepyer zhye do togo ya idu, khto poslav myenye, i nikhto z vas myenye nye pitae: kudi idyesh? ta vid togo, shcho tsye ya skazav vam, syertsye vashye napovnilos' smutkom. ta ya pravdu kazhu vam: krashchye dlya vas, shchob pishov ya, bo yak ya nye pidu, utishityel' nye priidye do vas. a koli ya pidu, to poshlyu vam iogo. a yak priidye, vin svitovi viyavit' pro grikh, i pro pravdu, i pro sud: tozh pro grikh, shcho nye viruyut' u myenye; a pro pravdu, shcho ya do ottsya svogo idu, i myenye nye pobachitye vzhye; a pro sud, shcho zasudzhenyii knyaz' ts'ogo svitu. ya shchye mayu bagato skazati vam, ta tyepyer vi nye mozhyetye znyesti. a koli priidye vin, toi dukh pravdi, vin vas poprovadit' do tsiloi pravdi, bo nye budye kazati sam vid syebye, a shcho til'ki pochue, kazatimye, i shcho mae nastati, zvistit' vam. vin proslavit' myenye, bo vin viz'mye z mogo ta i vam spovistit'. usye, shcho mae otjets', to moe; chyeryez tye ya i skazav, shcho vin viz'mye z mogo ta i vam spovistit'. nyezabarom, i myenye vzhye nye budyetye bachiti, i znov nyezabarom i myenye vi pobachitye, bo ya idu do ottsya. a dyeyaki z uchniv iogo govorili odin do odnogo: shcho takye, shcho skazav vin do nas: nyezabarom, i myenye vzhye nye budyetye bachiti, i znov nyezabarom i myenye vi pobachitye, ta: ya idu do ottsya?... gomonili takozh: shcho takye, shcho govorit': nyezabarom! pro shcho kazhye, nye znaemo... isus zhye piznav, shcho khochut' pospitati iogo, i skazav im: chi pro tsye mizh soboyu mirkueytye vi, shcho skazav ya: nyezabarom, i vzhye myenye bachiti nye budyetye vi, i znov nyezabarom i myenye vi pobachitye? popravdi, popravdi kazhu vam, shcho vi budyetye plakati ta golositi, a svit budye raditi. sumuvati vi budyetye, alye sum vash obyernyet'sya v radist'! zhurit'sya zhinka, shcho rodit', bo nastala godina ii. yak ditunku zh porodit' vona, to vzhye nye pam'yatae tyerpinnya z-za radoshchiv, shcho lyudina zrodilas' na svit... tak sumuetye i vi os' tyepyer,

ta pobachu vas znovu, i syertsye vashye raditimye, i nikhto radosti vashoi vam nye vidiimye! ni pro shcho zh togo dnya vi myenye nye spitaetye. popravdi, popravdi kazhu vam: chogo til'ki poprositye vi vid ottsya v moe imyennya, vin dast' vam. nye prosili vi dosi nichogo v im'ya moe. prosit' i otrimaetye, shchob povna bula vasha radist'. otsye vsye ya v pritchakh do vas govoriv. nastae godina, koli pritchami ya vzhye nye budu do vas promovlyati, alye yavno zvizshcho pro ottsya vam. togo dnya vi prositimyetye v moe imyennya, i ya vam nye kazhu, shcho vblagayu ottsya ya za vas, bo otjets' lyubit' sam vas za tye, shcho vi polyubili myenye ta i uviruvati, shcho ya viishov vid boga. vid ottsya viishov ya, i na svit ya priishov. i znov pokidayu ya svit ta i idu do ottsya. iogo uchni vidkazuyut': os' tyepyer ti govorish vidkrito, i zhadnoi pritchi nye kazhyesh. tyepyer vidaemo mi, shcho ti znaesh usye, i potryebi nye maesh, shchob tyebye khto pitav. tomu viruemu, shcho ti viishov vid boga! isus im vidpoviv: tyepyer viruetye? oto nastae godina, i vzhye nastala, shcho vi rozporoshityes' kozhen u vlasnye svoje, a myenye vi samogo pokinyetye... ta nye sam ya, bo zo mnoyu otjets'! tsye ya vam rozpoviv, shchob mali vi mir u myeni. strazhdannya zaznaetye v sviti, alye bud'tye vidvazhni: ya svit pyeryemig!

17

po movi otsii isus ochi svoi zviv do nyeba i promoviv: priishla, otchye, godina, proslav sina svogo, shchob i sin tvii proslaviv tyebye, bo ti dav iomu vladu nad tilom usyakim, shchob vin dav zhittya vichnye vsm im, yakikh dav ti iomu. zhittya zh vichnye tsye tye, shchob piznali tyebye, edinogo boga pravdivogo, ta isusa khrista, shcho poslav ti iogo. ya proslaviv tyebye na zhemli, doveryshiv ya tye dilo, shcho ti dav myeni vikonati. i tyepyer proslav, otchye, myenye sam u syebye tieyu slavoynu, yaku v tyebye ya mav, poki svit nye postav. ya im'ya tvoe viyaviv lyudyam, shcho myeni ti iz svitu ikh dav. tvoimi buli voni, i ti dav ikh myeni, i voni zbyeryegli tvoe slovo. tyepyer piznali voni, shcho vsye tye, shcho ti myeni dav, vid tyebye pokhodit', bo slova, shcho dav ti myeni, ya im pyeryedav, i voni priinyali i zrozumili pravdivo, shcho ya viishov vid tyebye, i vvirusali, shcho poslav ti myenye. ya blagayu za nikh. nye za svit ya blagayu, a za tikh, kogo dav ti myeni, tvoi bo voni! usye bo moe to tvoe, a tvoe to moe, i proslavivs' ya v nikh. i nye na sviti vzhye ya, a voni shchye na sviti, a ya idu do tyebye. svyati otchye, zakhovai v im'ya svoje ikh, yakikh dav ti myeni, shchob yak mi, edinye buli! koli z nimi na sviti ya buv, ya byerig ikh u imyennya tvoe, tikh, shcho dav ti myeni, i zbyerig, i nikhto z nikh nye zginuv, krim priznachenogo na zagibil', shchob zbulosya pisan-nya. tyepyer zhye do tyebye ya idu, alye tsye govoryu ya na sviti, shchob mali voni v sobi radist' moyu doskonalu. ya im dav tvoe slovo, alye svit ikh znyenavidiv, bo voni nye vid svitu, yak i ya nye vid svitu. nye blagayu, shchob ti ikh zo svitu zabrav, alye shchob zbyerig ikh vid zlogu. nye vid svitu voni, yak i ya nye vid svitu. osyati ti ikh pravdoyu! tvoe slovo to pravda. yak na svit ti poslav myenye, tak i ya na

svit poslav ikh. a za nikh ya posvyachuyu v zhyertvu samogo syebye, shchob osvychayeni pravdoyu stali i voni. ta nye til'ki za nikh ya blagayu, a i za tikh, shcho radi ikhn'ogo slova vviruyut' u myenye, shchob buli vsi odno: yak ti, otchye, v myeni, a ya u tobi, shchob odno buli v nas i voni, shchob uviruvav svit, shcho myenye ti poslav. a tu slavu, shcho dav ti myeni, ya im pyeryedav, shchob edinye buli, yak edinye i mi. ya u nikh, a ti u myeni, shchob buli doskonali v odno, i shchob piznav svit, shcho poslav myenye ti, i shcho ikh polyubiv ti, yak myenye polyubiv. bazhayu ya, otchye, shchob i ti, kogo dav ti myeni, tam zo mnoyu buli, dye znakhodzhusya ya, shchob bachili slavu moyu, yakuv dav ti myeni, bo ti polyubiv myenye pyershye zakladin svitu. otchye pravyedniil' khochu nye piznav tyebye svit, ta piznav tyebye ya. i piznali voni, shcho poslav myenye ti. ya zh im'ya tvoe im ob'yaviv i ob'yavlyatimu, shchob lyubov, shcho ti nyeyu myenye polyubiv, bula v nikh, a ya v nikhl!...

18

promovivshi tsye, isus viishov iz uchnyami svoimi na toi bik potoku kyedronu, dye buv sad, do yakogo vviishov vin ta uchni iogo. alye i yuda, shcho vidav iogo, znay tye mistsye, bo tam chasto zbiralis' isus i iogo uchni. otozh yuda, uzyavshi viddil viis'ka ta sluzhbu vid pyervosvyashchyenikiv i farisyev, prikhodit' tudi iz smoloskipami, ta z likhtaryami, ta z zbroeyu. a isus, usye vidavshi, shcho z nim statysya mae, vikhodit' ta i kazhye do nikh: kogo vi shukaetye? iomu vidpovili: isusa nazaryanina. vin govorit' do nikh: tsye ya... a stoyav iz nimi i yuda, shcho vidav iogo. i yak til'ki skazav im: tsye ya, voni podalisya nazad, ta i na zyemlyu popadali... i vin znov zapitav ikh: kogo vi shukaetye? voni zh vidkazali: isusa nazaryanina. isus vidpoviv: ya skazav vam, shcho tsye ya... otozh, yak myenye vi shukaetye, to daitye otsim vidiiti, shchob zbulosya tye slovo, shcho vin buv skazav: ya nye vtrativ nikogo iz tikh, kogo dav ti myeni. todi simon pyetro, myecha mavshi, iogo vikhopiv i rubonuv raba pyervosvyashchyenika, i vidtyav prave vukho iomu. a rabu na im'ya bulo malkh. ta promoviv isus do pyetra: vsun' u pikhvi myecha! chi zh nye mav bi ya piti tu chashu, shcho otyets' dav myeni? viddil zhye viis'ka ta tisyats'kii i sluzhba yudyeis'ka skhopili isusa, i zv'yazali iogo, i povyeli iogo pyershye do anni, bo tyestym dovodivs' kaiyafi, shcho pyervosvyashchyenikom buv togo roku. tsye zh buv toi kaiyafa, shcho poradiv yudyeiam, shcho lipshye pomyerti lyudini odnii za narod. a simon pyetro i in-shii uchyen' ishli za isusom slidom. toi zhye uchyen' vidomii buv pyervosvyashchyenikov, i vviishov u dvir pyervosvyashchyenikiv iz isusom. a pyetro za vorit' mi stoyav. todi viishov toi uchyen', shcho vidomii buv pyervosvyashchyenikov, i skazav vorotartsy, i vpravdiv pyetra. i pita pyetra vorotarka sluzhnitsya: ti khiba nye z uchniv ts'ogo cholovika? toi vidkaze: ni! a rabi i sluzhba, rozklavshi ogon', stoyali ta i grilisya, bo buv kholod. i pyetro stoyav iz nimi ta grivsy. a pyervosvyashchyenik spitavsy isusa pro uchniv iogo, i pro nauku iogo. isus iomu vidpovid' dav: ya svitovi yavno kazav.

ya postiino navchav u sinagozi i u khrami, kudi vsi yudyei zbiryayut'sya, a taemno nichogo ya nye govoriv. chogo ti pitaesh myenye? pospitaitsya tikh, shcho chuli, shcho ya im govoriv. otzhye, znayut' voni, pro shcho ya govoriv. a yak vin tsye skazav, to odin iz prisutn'oi tam sluzhbi vdariv isusa v shchoku, govoryachi: to tak vidpovidaesh pyervosvyashchyenikov? isus iomu vidpovid' dav: yak-shcho zlye ya skazav, pokazhi, shcho to zlye; koli zh dobre, za shcho myenye besh? i vidislav iogo anna zv'yazanim pyervosvyashchyenikovi kaiyafi. a simon pyetro stoyav, griyuchis'. i skazali do n'ogo: chi i ti nye z uchniv iogo? vin vidriksya i skazav: ni! govorit' odin iz rabiv pyervosvyashchyenika, rodich tomu, shcho iomu pyetro vukho vidtyav: chi tyebye ya nye bachiv u sadu z nim? i znovu vidriksya pyetro, i zaspivav pivyen' khvili tiei... a isusa vye-dut' vid kaiyafi v pryetorii. buv zhye ranok. ta voni nye vviishli do pryetoriya, shchob nye opoganitis', a shchob isti paskhu. todi viishov pilat nazovni do nikh i skazav: yaku skargu prinositye vi na ts'ogo cholovika? voni vidpovili ta i skazali iomu: koli b tsyei zlochintsyem nye buv, mi b iogo tobi nye v-davali. a pilat im skazav: viz'mit' iogo, ta i za vashim zakonom sudit' iogo. yudyei skazali iomu: nam nye vil'no nikogo bvaty, shchob zbulosya isusove slovo, shcho iogo vin prorik, zaznachayuchi, yakoyu to smyertyu vin mae pomyerti. todi znovu pilat uviishov u pryetorii, i poklikav isusa, i do n'ogo skazav: chi ti tsar yudyeis'kii? isus vidpoviv: chi vid syebye samogo pitaesh ti tsye, chi to inshi tobi govori- rili pro myenye? pilat vidpoviv: chi zh yudyeianin ya? tvii narod ta pyervosvyashchyeniki myeni tyebye vidali. shcho takye ti vchiniv? isus vidpoviv: moe tsarstvo nye iz svitu ts'ogo. yakbi iz ts'ogo svitu bulo moe tsarstvo, to sluzhba moyu voyuvala b, shchob nye vidanii buv ya yudyeiam. ta tyeper moe tsarstvo nye zvidsi... skazav zhye do n'ogo pilat: tak ti tsar? isus vidpoviv: sam ti kazhyesh, shcho tsar ya. ya na tye narodivsy, i na tye priishov u svit, shchob zasvidchiti pravdu. i kozhyen, khto z pravdi, toi chue mii glos. govorit' do n'ogo pilat: shcho e pravda? i skazavshi otsy, do yudyeiv znov viishov, ta i kazhye do nikh: nye znakhodzhu ya v n'omu provini niyakoi. ta vi maetye zvichai, shchob ya vipustiv vam odnogo na paskhu. chi khochyete otzhye, vid-pushchu vam tsarya yudyeis'kogo? ta znovu voni znyali krik, vimagayuchi: nye iogo, a varavvu! a var- avva buv zlochinyets'.

19

ot todi vzyav isusa pilat, ta i zvyeliv zbichuvati iogo. voyaki zh, splivshi z tyernu vinka, iomu poklali na golovu, ta bagryanitsyu nadili na n'ogo, i pristupali do n'ogo i kazali: radii, tsaryu yudyeis'kii! i bili po shchokakh iogo... todi viishov nazovni iznovu pilat ta i govorit' do nikh: os' iogo ya vivodzhu na- zovni do vas, shchob vi pyerekonalis', shcho provini niyakoi v nim nye znakhodzhu. i viishov nazovni isus, u tyernovim vinku ta v bagryanim plashchi. a pi- lat do nikh kazhye: otsy cholovik! yak zobachili zh iogo pyervosvyashchyeniki i sluzhba, to zakrichali,

govoryachi: rozipni, rozipni! pilat kazhye do nikh: to viz'mit' iogo vi i rozipnit', bo provini ya v nim nye znakhodzhu! vidkazali yudyei iomu: mi maemo zakona, a za zakonom vin musit' umyerti, bo za bozhogo sina syebye vidavav! yak zachuv zhye pilat otsye slovo, nalyakavsy shchye bil'sh, i vyernu-vsy v pryetorii iznovu, i pitae isusa: zvidki ti? ta isus iomu vidpovidi nye podav. i kazhye do n'ogo pilat: nye govorish do myenye? khiba zh ti nye znaesh, shcho mayu ya vladu rozp'yasti tyebye, i mayu vladu tyebye vidpustiti? isus vidpoviv: nado mnoyu ti zhadnoi vladi nye mav bi, koli b tobi zvyerkhu nye dano bulo; tomu bil'shii grikh mae tobi, khto myenye tobi vidav... pislya ts'ogo pilat namagavsyia pustiti iogo, ta yudyei krichali, govoryachi: yakshcho iogo pustish, to nye kyesariv priyatyl' ti! usyakii, khto syebye za tsarya videae, protivit'sya kyesaryevi. yak zachuv zhye pilat otsye slovo, to viviv nazovni isusa, i zasiv na suddyeve sidinnya, na mistsi, shcho zyvet'sya litostroton, po-gyebryeis'komu zh gavvata. buv to zh dyen' prigotovlyennya paskhi, godina bula bliz'ko shostoi. i vin kazhye yudyeiam: os' vash tsar! ta voni zakrichali: gyet', gyet' iz nim! rozipni iogo! pilat kazhye do nikh: tsarya vashogo mayu rozp'yasti? pyervosvyashchyeniki vidpovili: mi nye maem tsarya, okrim kyesarya! os' todi vin im vidav iogo, shchob rozp'yasti... i vzyali isusa i povyli... i, nisshi svogo khryesta, vin viishov na mistsy, chyeryepovishcheym zvanye, po-gyebryeis'komu golgofa. tam iogo rozp'yali, a z nim razom dvokh inshikh, z odnogo ta z drugogo boku, a isusa vsyeryedini. a pilat napisav i napisala, ta i umistiv na khryesti. bulo zh tam napisano: isus nazaryanin, tsar yudyeis'kii. i bagato z yudyeiv chitali ts'ogo napisu, bo tye mistsy, dye isus buv rozp'yatii, bulo bliz'ko vid mista. a bulo po-gyebryeis'komu, pogryets'komu i po-rims'komu napisano. tozh skazali pilatovi yudyeis'ki pyervosvyashchyeniki: nye pishi: tsar yudyeis'kii, alye shcho vin sam govori: ya tsar yudyeis'kii. pilat vidpoviv: shcho ya napisav napisav! rozp'yavshi zh isusa, voyaki vzyali odizh iogo, ta i podilili na chotiri chastini, po chastini dilya kozhnogo voyaka, tyezh i khitona. a khiton buv nye shitii, a vitkanii tsilii vidvyerkhu. tozh skazali odin do odnogo: nye budyemo dyerti iogo, alye zhyeryeba kin'mo na n'ogo, komu pripadye. shchob zbulosya pisannya: podilili odyezhu moyu mizh soboyu, i myetnuli pro shatu moyu zhyeryebka. voyaki zh tsye i zrobili... pid khryestom zhye isusa stoyali iogo mati, i syestra iogo matyeri, mariya klyeopova, i mariya magdalina. yak pobachiv isus matir ta uchnya, shcho stoyav tut, yakogo lyubiv, to kazhye do matyeri: otsye, zhono, tvii sin! potim kazhye do uchnya: otsye mati tvoya! i z tiei godini toi uchyen' uzyav ii do syebye. potim, znavshi isus, shcho vzhye vsye dovyer-shilos', shchob zbulosya pisannya, prokazue: pragnu! tut stoyala posudina, povna otstu. voyaki zh, gubku otstom napovnivshi, i na trostinu ii nastromivshi, pidnyesli do ust iogo. a koli isus otstu priinyav, to promoviv: zvyershilos'!... i, golovu skhilivshi, vid-dav svogo dukha... buv zhye dyen' prigotovlyennya, tozh yudyei, shchob tila na khryesti nye zostalsiya v subotu, buv bo vyelikdyen' tiei suboti prosili pi-

lata zlamati golinki rozp'yatim, i znyati. tozh priishli voyaki i polamali golinki pyershomu i drugomu, shcho rozp'yatii z nim buv. koli zh pidiishli do isusa i pobachili, shcho vin uzhye vmyer, to golinok iomu nye zlamali, ta odin z voyakiv spisom boka iomu prokolov, i zaraz vityekla zvidti krov ta voda. i samovidyets' zasvidchiv, i pravdiwe svidostvo iogo; i vin znae, shcho pravdu govorit', shchob povirili i vi. o tsye stalos' tomu, shchob zbulosya pisannya govorit': divitisya budut' na togo, kogo prokololi. potim iosip iz arimatyei, shcho buv uchyen' isusa, alye potainii, bo boyavsyia yudyeiv, stav prositi pilata, shchob tilo isusove vyzyati. i dozvoliv pilat. tozh priishov vin, i vzyav tilo isusove. pribuv takozh i nikodim, shcho davnishye prikhodiv vnochi do isusa, i smirnu prinis, iz aloem pomishanu, shchos' litriv iz sto. otozh, uzyali voni tilo isusove, ta i obgor-nuli iogo plashchanitsyeyu iz pakhoshchami, yak e zvichai khovati v yudyeiv. na tim mistsi, dye vin buv rozp'yatii, znakhodivsyia sad, a v sadu novii grib, shcho n n'omu nikoli nikhto nye lyezhav. tozh otu, z-za yudyeis'kogo dnya prigotovlyennya voni poklali isusa, bo poblizu buv grib.

20

a dnya pyershogo v tizhni, rano vrantsi, yak shchye tyemno bulo, priishla mariya magdalina do grobu, ta i bachit', shcho kamin' vid grobu vidvalenyi. tozh bizhit' vona ta i pribuvae do simona pyetra, ta do drugogo uchnya, shcho isus iogo lyubiv, ta i kazhye do nikh: vzyali gospoda z grobu, i mi nye znaemo, dye poklali iogo! todi viishov pyetro i drugii uchyen', i do grobu pishli. voni zh bigli obidva ukupi, alye drugii toi uchyen' popyeryedu big, khutchish vid pyetra, i pyershii do grobu pribuv. i, nakhilivshisya, bachit' lyezhit' plashchanitsya... alye vin nye vviishov. pribuvae i simon pyetro, shcho slidkom za nim big, i vkhodit' do grobu, i plashchanitsyeyu oglyadae, shcho lyezhala, i khustka, shcho bula na iogo golovi, lyezhit' nye z plashchanitsyeyu, alye ostonon', zgonryena, v inshomu mistsi... todi zh uviishov i inshii uchyen', shcho pyershii do grobu pribuv, i pobachiv, i vviruvav. bo shchye nye rozumili z pisannya voni, shcho vin mae voskryesnuti z myertvikh. i uchni vyernulisya znovu do syebye. a mariya stoyala pri grobi nazovni ta i plakala. plachuchi, nakhililas' do grobu. i bachit' dva angoli, shcho v bilim sidli, odin u golovakh, a drugii u nig, dye lyezhalo isusove tilo... i govoryat' do nyei voni: chogo plachyesh ti, zhinko? ta vidkazue im: uzyali mogo gospoda, i ya nye znayu, dye iogo poklali... i, skazavshi otsye, obyernulas' nazad, i bachit' isusa, shcho stoyav, ta vona nye piznala, shcho to isus... promovlyae do nyei isus: chogo plachyesh ti, zhinko? kogo ti shukaesh? vona zh, dumayuchi, shcho to sadivnik, govorit' do n'ogo: yakshcho, panye, uzyav ti iogo, to skazhi myeni, dye poklav ti iogo, i iogo ya viz'mu! isus movit' do nyei: marie! a vona obyernulasya ta po-evryeis'komu kazhye iomu: rabbuni! tseyeto: uchityelyu mi! govorit' do nyei isus: nye torkaisya do myenye, bo ya shchye nye ziishov do ottsya. alye idi do brativ moikh

ta im rozpovizh: ya idu do svogo ottsya i ottsya vashogo, i do boga mogo i boga vashogo! idye mariya magdalina, ta i uchnyam zvischchae, shcho bachila gospoda, i vin tsye ii skazav... togo zh dnya dnya pyer-shogo v tizhni, koli vyechir nastav, a dvyeri, dye uchni zibralis' buli, buli zamknyeni, bo boyalis' yudyeiv, z'yavivsyas, i stav posyeryedini, ta i promovlyae do nikh: mir vam! i, skazavshi otsye, pokazav vin im ruki ta boka. a uchni zradili, pobachivshi gospoda. todi znovu skazav im isus: mir vam! yak otjets' poslav myenye, i ya vas posilayu! skazavshi otsye, vin dikhnuv, i govorit' do nikh: priimit' dukha svy-atogo! komu grikki prostitye, prostyat'sya im, a komu zatrimaetye, to zatrimayut'sya! a khoma, odin z dvanadtsyat'okh, zvaniy bliznyuk, iz nimi nye buv, yak prikhodiv isus. inshi zh uchni skazali iomu: mi bachili gospoda!... a vin vidkazav im: koli na rukakh iogo znaku vidtsvyashnogo ya nye pobachu, i pal'tsya svogo nye vkladu do vidtsvyashnoi rani, i svoei ruki nye vkladu do boku iogo, nye vviruyu! za visim zhye dyen' znov udoma buli iogo uchni, a z nimi i khoma. i, yak zamknyeni dvyeri buli, priishov isus, i stav posyeryedini ta i prokazav: mir vam! potim kazhye khomi: prostyagni svogo pal'tsya syudi, ta na ruki moi podivis'. prostyagni i svoyu ruku, i vkladu do boku mogo. i nye bud' ti nyeviruyuchii, alye viruyuchii! a khoma vidpoviv i skazav iomu: gos-pod' mii i bog mii! promovlyae do n'ogo isus: tomu vviruvav ti, shcho pobachiv myenye? blazhyenni, shcho nye bachili i uviruvali! bagato zh i inshikh oznak uchiniv buv isus u prisutnosti uchniv svoikh, shcho v knizi otsii nye zapisani. tsye zh napisano, shchob vi vviruvali, shcho isus e khristos, bozhii sin, i shchob, viruyuchi, zhittya mali v im'ya iogo!

21

pislya ts'ogo z'yavivs' isus znov svoim uchnyam nad moryem tivyeriyads'kim. a z'yavivsyas otak. ukupi buli simon pyetro, i khoma, zvaniy bliznyuk, i nafanail, iz kani galilyeis'koi, i obidva sini zyevedy-eevi, i dvoe inshikh iz uchniv iogo. govorit' im simon pyetro: pidu ribi vloviti. voni kazhut' do n'ogo: i mi pidyemo z tobouy. i pishli voni, i vsili do chovna. ta nochii tiei nichogo voni nye vlovili. a yak ranok nas-tav, to isus stav nad byeryegom, alye uchni nye znali, shcho to buv isus. isus todi kazhye do nikh: chi nye maetye, diti, yakois' pozhivi? ni, voni vidkazali. a vin im skazav: zakin'tye nyevoda pravoruch vid chovna, to i znaidyete! voni kinuli, i vzhye nye mogli iogo vityagnuti iz-za byezlichy ribi... todi uchyen', yakogo lyubiv buv isus, govorit' pyetrovi: tsye zh gospod'!... a simon pyetro, yak zachuv, shcho gospod' to, nakinuv na syebye odyezhinu, bo vin buv nagii, ta i kinuvsyas v morye... inshi zh uchni, shcho buli nyedalyeko vid byeryega yakikhs' liktiv iz dvisti priplivli chovnikom, tyagnuchi nyevoda z ribouy. a koli voni viishli na zymlyu, to bachat' rozlozhnyeni zhar, a na nim ribu i khlib. isus kazhye do nikh: prinyesit' tiei ribi, shcho otsye vi vlovili! pishov simon pyetro ta i na zym-lyu vityagnuv nyevoda, povnogo ribi vyelikoi, sto p'yatdyesyat tri. i khoch stil'ki bulo ii, nye prodyersya protye nyevid. isus kazhye do uchniv: idit', snidaitye!

a z uchniv nikhto nye navazhivsyas spitati iogo: khto ti takii? bo znali voni, shcho gospod' to... tozh pid-khodit' isus, byerye khlib i dae im, tak samo zh i ribu. tsye vzhye vtryete z'yavivsyas isus svoim uchnyam, yak iz myertvikh voskryes. yak voni vzhye posnidali, to isus promovlyae do simona pyetra: simonye, sinu ionin, chi ti lyubish myenye bil'shye tsikh? toi kazhye iomu: tak, gospodi, vidaesh ti, shcho kokhayu tye-bye! promovlyae iomu: pasi yagnyata moi! i govorit' iomu vin udruge: simonye, sinu ionin, chi ti lyu-bish myenye? toi kazhye iomu: tak, gospodi, vidaesh ti, shcho kokhayu tyebye! promovlyae iomu: pasi vivtsi moi! utryete vin kazhye iomu: simonye, sinu ionin, chi kokhaesh myenye? zasmutivsyas pyetro, shcho spitav iogo vtryete: chi kokhaesh myenye? i vin kazhye iomu: ti vsye vidaesh, gospodi, vidaesh ti, shcho kokhayu tyebye! promovlyae do n'ogo isus: pasi vivtsi moi! popravdi, popravdi kazhu ya tobi: koli buv ti molodshii, to ti sam pidpyerizuvavsyas, i khodiv, kudi ti bazhav. a koli postariesh, svoi ruki prostyag-nyesh, i inshii tyebye pidpyeryezhye, i povyedye, kudi nye zakhochyesh... a otsye vin skazav, shchob zazna-chiti, yakoyu to smyertyu toi boga proslavit'. skaza-vshi takye, vin govorit' iomu: idi za mnoyu! oby-ernuvsyas pyetro, ta i os' bachit', shcho za nim slid-koma idye toi uchyen', yakogo lyubiv isus, yakii na vyechyeri do lonya iomu buv skhilyivsyas i spitav: khto, gospodi, vidast' tyebye? pyetro, yak pobachiv togo, govorit' isusovi: gospodi, tsyei zhye shcho? pro-movlyae do n'ogo isus: yakshcho ya skhotiv, shchob vin pozostavsyas, azh poki priidu, shcho do togo tobi? ti idi za mnoyu! i tsye slovo roznyeslos' bulo mizh bratami, shcho toi uchyen' nye vmrye. protye isus nye skazav iomu, shcho nye vmrye, a: yakshcho ya skhotiv, shchob vin pozostavsyas, azh poki priidu, shcho do togo tobi? tsye toi uchyen', shcho svidchit' pro tsye, shcho i otsye napisav. i znaemo mi, shcho prav-dyve svidotstvo iogo! bagato e i inshogo, shcho isus uchiniv. alye dumayu, shcho koli b napisati pro vsye tye zokryema pro kozhnye, to i sam svit nye vmistiv bi napisanikh knig! amin'.

ob'yavlyennya isusa khrista, yakye dav iomu bog, shchob pokazati svoim rabam, shcho nyezabarom statysya mae. i vin pokazav, i poslav svoim angolom rabovi svoemu ivanovi, yakii svichdiv pro slovo bozhnye, i pro svidchennya isusa khrista, i pro vsye, shcho vin bachiv. blazhyennii, khto chitae, i ti, khto slukhae slova prorotstva ta dodyerzhue napisanye v n'omu, chas bo bliz'ki! ivan do syemi tsyerkov, shcho v azii: blagodat' vam i mir vid togo, khto e, khto buv i khto mae priiti; i vid syemi dukhiv, shcho pyeryed pryestolom iogo, ta vid isusa khrista, a vin svidok virmii, pyervenyets' z myertvikh i vladika zymnikh tsariv. iomu, shcho nas polyubiv i krov'yu svoeyu obmiv nas vid nashikh grikhiv, shcho vchyniv nas tsaryami, svyashcheynikami bogovi i otsyeyevi svoemu, tomu slava ta sila na vichni viki! amin'. oto vin iz khmarami idye, i pobachit' iogo kozhnye oko, i ti, shcho iogo prokololi buli, i vsi plyemyena zyeimli budut' plakati za nim. tak, amin'! ya al'fa i omryega, govorit' gospod', bog, toi, khto e, i khto buv, i khto mae priiti, vsyedyerzhityel'! ya, ivan, vash brat i spil'nik u bidi, i v tsarstvi, i v tyerpinni v isusi, buv na ostrovi, shcho zryet'sya vatmos, za slovo bozhnye i za svichyennya isusa khrista. ya buv u dusi gospodn'ogo dnya, i pochuv za soboyu golos guchnii, nyemov surmi, yakii govovor: shcho bachish, napisishi tye do knigi, i poshli do simokh tsyerkov: do yefyasy, i do smirni, i do pyergamu, i do tyatiriv, i do sard, i do fyladyel'fii, i do laodikii. i ya oglyanuvsy, shchob pobachiti golos, shcho govovoriv zo mnoyu. i, oglyanuvshis', ya pobachiv sim svichnikov zolotikh; a posyeryed syemi svichnikov podibnogo do lyuds'kogo sina, odyagnyenogo v dovgu odyezhu i pidpyeryezanogo po grudyakh zolotim pyosasom. a iogo golova ta volossya bili, nyemov bila vovna, yak snig; a ochi iogo nyemov polum'ya ognynanye. a nogi iogo podibni do midi, rozpalenyi, nache v pyechi; a golos iogo nyemov shum vyelikoi vodi. i sim zir vin dyerzhav u pravitsi svoii, a z ust iogo myech obosichnii vikhodiv, a oblichyia iogo, nyemov sontsy, shcho svitit' u sili svoii. i koli ya pobachiv iogo, to do nig iomu vpav, nyemov myertvii. i poklav vin na myenye pravitsyu svoyu ta i promoviv myeni: nye lyakaisya! ya pyershii i ostannii, i zhivii. i buv ya myertvii, a os' ya zhivii na vichni viki. i mayu klyuchi ya vid smyerti i vid adu. otzhye, napisishi, shcho ti bachiv, i shcho e, i shcho mae buti po ts'omu! taemnitsya syemi zir, shcho bachiv ti ikh na pravitsi moii, i syemi svichnikov zolotikh: sim zir, to angoli syemi tsyerkov, a sim svichnikov, shcho ti bachiv, to sim tsyerkov.

do angola tsyerkvi v yefyasi napisishi: otsye kazhye toi, khto trimae sim zir u pravitsi svoii, khto khodit' syeryed syemi svichnikov zolotikh: ya znayu dila tvoi, i pratsyu tvoyu, i tvoyu tyerpelyivist', i shcho nye mozhyyesh tyerpiti likhikh, i viprobuvav tikh, khto syebye nazivae apostolami, alye nimi nye e, i znaishov, shcho fal'shivi voni. i ti maesh tyer-

pinnya, i pratsyuvav dlya imyennya mogo, alye nye znyemigsy. alye mayu na tyebye, shcho ti pokinuv svoyu pyershu lyubov. otolz, pam'yatai, zvidki ti vpav, i pokaisya, i vchinki davnishi robi. koli zh ni, to do tyebye priidu nyezabarom, i zrushu tvogo svichnika z iogo mistysya, yakshcho nye pokaeshsya. alye maesh otzhye, shcho nyenavidish uchinki nikolaitiv, yakikh i ya nyenavidzhu. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhtsyevi dam isti vid dyeryeva zhittya, yakye v rayu bozhim. a do angola tsyerkvi v smirni napisishi: otsye kazhye pyershii i ostannii, shcho buv myertvii i ozhiv: ya znayu dila tvoi, i bidu, i uboztvo, alye ti bagatii, i znyevagu tikh, shcho govoryat' pro syebye, nibi yudyey voni, ta nimi nye e, alye voni zborishchye satani. nye biisya togo, shcho maesh strazhdati! os' diyavol vkidatimye dyekogo z vas do v'yaznits', shchob vas viprobuvati. i budyetye mati bidu dyesyat' dyen'. bud' virmii do smyerti, i ya tobi dam vintsya zhittya! khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhtsyets' nye budyte poshokodzhenyi vid drugoi smyerti. a do angola tsyerkvi v pyergami napisishi: otsye kazhye toi, shcho mae myecha obosichnogo: ya znayu dila tvoi, i shcho dye ti zhivyyesh, tam pryestol satani. i trimaesht' imyennya moe, i ti nye vidkinuvsy vid viri moei navit' za dnyv, koli v vas, dye zhivye satana, buv ubitii antipa, svidok mii virmii. alye trokhi ya mayu na tyebye, bo maesh tam tikh, khto trimae'tsya nauki valaama, shcho navchav buv balaka poklasti spotikannya pyeryed sinami izrailya, shchob ili idol's'ki zhyertvi i rozpustu chinili. tak maesh i ti takikh, shcho trimayut'sya nauki nikolaitis'koi tak samo. tozh pokaisya! koli zh ni, to do tyebye priidu nyezabarom, i voyuvatimu z nimi myechyem svoikh ust. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam: pyeryemozhtsyevi dam isti prikhovanu mannu, i dam iomu bilogo kamynya, a na kamyni napisanye imyennya novye, yakogo nye znae nikhto, til'ki toi, khto priimae iogo. i do angola tsyerkvi v tyatirakh napisishi: otsye kazhye sin bozhii, shcho mae ochi svoi, yak polum'ya ognynanye, a nogi iogo podibni do midi: ya znayu dila tvoi, i lyubov, i viru, i sluzhbu, i tvoyu tyerpelyivist', i ostanni vchinki tvoi, shcho bil'shi za pyershii. alye mayu na tyebye, shcho zhintsi ezavelyi, yaka kazhye, nibi vona prorokinya, ti popuskaesh navchati ta zvoditi rabiv moiikh, chiniti rozpustu ta isti idol's'ki zhyertvi. i ya dav buv ii chasu, shchob pokalayasya, ta vona nye skhotila pokayatsiya v rozpusti svoii. os' ya kinu ii na lozhye, a tikh, shcho chinyat' iz nyeyu rozpustu, u vyelikiu bidu, koli til'ki v uchinkakh svoikh nye pokayut'sya, a diti ii pob'yu smyertyu. i piznayut' usi tsyerkvi, shcho ya toi, khto nirki i syertsya viviryae, i ya kozhnomu z vas dam za vchinkami vashimi. a vam, ta inshim, shcho v tyatirakh, shcho nye mayut' nauki tsiei, i yak kazhut' nye rozumiyut' tak zvanikh glibin satani, kazhu: nye nakladu na vas inshogo tyagaru, til'ki tye, shcho vi maetye, trimaitye, azh poki priidu. a pyeryemozhtsyevi, i tomu, khto azh do kintsya dodyerzhue moi vchinki, ya dam iomu vladu nad poganami, i budyte pasty ikh zaliznim zhyezlom; voni, nyemov glynianii posud, pokrushat'sya, yak i

ya odyerzhav vladu vid svogo ottsya, i dam ya iomu zoryu dosvitnyu. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam!

3

a do angola tsyerkvi v sardakh napishi: otsye kazhye toli, khto mae sim bozhikh dukhiv i sim zir: ya znayu dila tvoi, shcho maesh im'ya, nibi zhivii, a ti myertvii. bud' chuinii ta ryeshu zmitsnyai, shcho mayut' pomyerti. bo ya nye znaishov tvoikh dil zakinchenimi pyeryed bogom moim. otozh, pam'yatai, yak ti vzyav i pochuv, i byeryezhi, i pokaisya. a koli ti nye chuinii, to na tyebye priidu, nyemov zlodii, i ti znati nye budyesh, yakoi godini na tyebye priidu. ta ti maesh i v sardakh kil'ka imyen, shcho odyezhi svoei voni nye spoganili, i v bilii zo mnoyu khoditumut', bo gidni voni. pyeryemozhyets' zodyagneyt'sya v bilu odyezhu, a imyennya iogo ya nye zmiyu iz knigi zhittya, i imyennya iogo viznayu pyeryed ottsyem svoim i pyeryed iogo angolam. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam! i do angola tsyerkvi v filyadyel'fii napishi: otsye kazhye svyatii, pravdivii, shcho mae klyucha davidovogo, shcho vin vidchinyae, i nikhto nye zachinit', shcho vin zachinyae, i nikhto nye vidchinit'. ya znayu dila tvoi. os' ya pyeryed toboyu dvyeryei nye zachiniv, i ikh zachiniti nye mozhe nykhto. khoch malu maesh silu, alye slovo moe ti zbyerig, i vid imyennya mogo nye vidkinuvssa. os' ya zroblyu, shcho dyekogo z zborishcha satani, iz tikh, shcho syebye nazivayut' yudyeyami, ta nimi nye e, alye kazhut' nyepravdu, os' ya zroblyu, shcho voni priidut' ta vklonyat'sya pyeryed nogami tvoimi, i piznayut', shcho ya polyubiv tyebye. a shcho ti zbyerig slovo tyerpinnya mogo, to i ya tyebye zbyeryezhu vid godini viprobovuvannya, shcho mae priiti na vvyes' vsyesvit, shchob viprobuвати myeshkantsiv zyemli. ya priidu nyezabarom. tri-mai, shcho ti maesh, shchob tvogo vintsya nikhto nye zabrav. pyeryemozhtsya zroblyu ya stovpom u khrami boga mogo, i vin vzhye nye viidye nazovni, i na nim napishu im'ya boga mogo i im'ya mista boga mogo, erusalimu novogo, shcho z nyeba skhodit' vid boga mogo, ta novye im'ya svoe. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam! i do angola tsyerkvi v laodikii napishi: otsye kazhye amin', svidok virnii i pravdivii, pochatok bozhogo tvoriva: ya znayu dila tvoi, shcho ti nye kholodnii, ani garyachii. yakbi to kholodnii chi garyachii ti buv! a shcho ti lityeplii, i ni garyachii, ani kholodnii, to viplyunu tyebye z svoikh ust... bo ti kazhyesh: ya bagatii, i zbagativ, i nye potyrebuyu nichogo. a nye znaesh, shcho ti nuzhdyennii, i mizyernii, i vbogii, i slippii, i goliit' radzhu tobi kupiti v myenye zolota, v ogni pyeryechishchyenogo, shchob zbagatit'si, i bilu odyezhu, shchob zodyagtisya, i shchob gan'ba nagoti tvoei nye vidna bula, a mastyu na ochi namasti svoi ochi, shchob bachiti. kogo ya lyublyu, tomu dokoryayu i karayu togo. bud' zhye ryevnii i pokaisya! os' ya stoyu pid dvyerima ta stukayu: koli khto pochue mii golos i dvyeri vidchinit', ya do n'ogo vvaidu, i budu vyechyeryati z nim, a vin zo mnoyu. pyeryemozhtsyei sisti ya dam na moemu pryestoli zo mnoyu, yak

i ya pyeryemig buv, i z ottsyem svoim siv na pryestoli iogo. khto mae vukho, khai chue, shcho dukh promovlyae tsyerkvam!

4

po ts'omu ya poglyanuv, i os' dvyeri na nyebi vidchinyeni, i pyershii golos, shcho ya chuv iogo, yak surmu, shcho zo mnoyu govoriv, skazav: idi syudi, i ya tobi pokazhu, shcho statysia mae po ts'omu! i zaraz u dusi ya buv. i os' pryestol stoyav na nyebi, a na pryestoli sidyachii. a sidyachii podibnii buv z viglyadu do kamenya yaspisa i sardisa, a vyesylka navkolo pryestolu vidom podibna bula do smaragdu. a navkolo pryestolu dvadtsyat' chotiri pryestoli, a na pryestolakh ya bachiv dvadtsyat'okh chotir'okh start-siv, shcho sidili, u shati bili odyagnenyi, a na golovakh svoikh mali vintsi zoloti. a vid pryestolu vikhodili bliskavki, i golosi, i gromi. a pyeryed pryestolom gorili sim svichnikiv ognyanikh, a voni sim dukhiv bozhikh. i pyeryed pryestolom yak moye sklyanye, do krishtalyu podibnye. a syeryed pryestolu i navkolo pryestolu chyetyvero tvarin, povni ochyei spyeryedu i zzadu. i pyersha tvarina podibna do lyeva, a druga tvarina podibna do tyelyati, a tryetya tvarina mala litsye, yak lyudina, a chyetyvta tvarina podibna do orla, shcho lyetit'. i ti chotiri tvarini, kozhna z nikh mala navkolo po shist' kril, a vsyeryedini povna ochyei. i spokoyu nye mayut' voni dyen' i nich, promovlyayuchi: svyat, svyat, svyat gospod', bog vsyedyerzhityel', shcho vin buv, i shcho e, i shcho mae priiti! i koli ti tvarini skladayut' slavu, i chyest', i podyaku tomu, khto sidit' na pryestoli i zhivye viki vichni, todi padayut' dvadtsyat' chotiri startsi pyeryed tim, khto sidit' na pryestoli, i vklonyayut'sya tomu, khto zhivye viki vichni, i skladayut' vintsi svoi pyeryed pryestolom ta kazhut': dostoinii ti, gospodi i bozhye nash, priinyati slavu, i chyest', i silu, bo vse ti stvoriv, i z voli tvoei isnu ta stvoryenye vsye!

5

i ya bachiv v pravitsi togo, khto sidit' na pryestoli, knigu, napisanu vsyeryedini i nazovni, i zapychatanu simoma pyechatkami. i bachiv ya potuzhnogo angola, yakii guchnim golosom klikav: khto gidnii rozgornuti knigu, i zlamati pyechatki ii? i nye mig nikhto ni na nyebi, ni na zemli, ani pid zyeimlyeyu rozgornuti knigi, ani navit' zazirnuti v nyei. i plakav ya girko, shcho nye znaishovsya ani odin gidnii rozgornuti i prochatiti knigu, ani navit' zazirnuti v nyei. a odin iz startsiv promoviv do myenye: nye plach! os' lyev, shcho z plyemyeni yudinogo, koryen' davidiv, pyeryemig tak, shcho mozhye rozgornuti knigu, i zlamati sim pyechatok ii. i ya glyanuv, i os' syeryed pryestolu i chotir'okh tvarin i syeryed startsiv stoit' agnyets', yak zakolyenii, shcho mae sim rogi v sim ochyei, a tsye sim bozhikh dukhiv, poslanikh na vsyu zyeimlyu. i vin pidiishov, i vzyav knigu z pravitsi togo, khto sidit' na pryestoli. a koli vin uzyav knigu, to chotiri tvarini i dvadtsyat' chotiri startsi popadali pyeryed agntsye, a kozhyen

mav gusla i zoloti chashi, povni pakhoshchiv, a voni molitvi svyatikh. i novu pisnyu spivayut' voni, promovlyayuchi: ti dostoinii uzyati tsyu knigu, i rozkriti pyechatki ii, bo ti buv zakolyenii, i krov'yu svoeyu ti vikupiv lyudyei bogovi z usyakogo plyemyeni, i yazika, i narodu, i lyudu. i ti ikh zrobiv dlya nashogo boga tsaryami, i svyashcheynikami, i voni na zyeimli tsaryuvatimut'! i ya bachiv, i chuv golos bagat'okh angoliv navkolo pryestolu, i tvarin, i startsisv, i chislo ikh bulo dyesyatki tisyach raz po dyesyat' tisyach i tisyachi tisyach. i kazali voni guchnim golosom: dostoinii agnyets', shcho zakolyenii, priinyati silu, i bagatstvo, i mudrist', i mits', i chyest', i slavu, i blagoslovnyennya! i kozhnye stvorinnya, shcho vono na nyebi, i na zyeimli, i pid zyeimlyeyu, i na mori, i vsye, shcho v nikh, chuv ya, govorilo: tomu, khto sidit' na pryestoli, i agntsyevi blagoslovnyennya, i chyest', i slava, i sila na vichni viki! a chotiri tvarini kazali: amin'! i dvadtsyat' chotiri startsi popadali ta poklonilis' tomu, khto zhivye povik viku!

6

i ya bachiv, shcho agnyets' rozkriv odnu z syemi pyechatok, i pochuv ya odnu z chotir'okh tikh tvarin, yaka govorila, yak golosom gromu: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' bilii, a toi, khto na n'omu sidiv, mav luka. i vintsya iomu dano, i vin viishov, nye-mov pyeryemozhyets', i shchob pyeryemogti. i koli drugu pyechatku rozkriv, ya drugu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i viishov kin' drugii, chyeronii. a tomu, khto na n'omu sidiv, bulo dano vzyati mir iz zyeimli ta shchob ubivali odin odnogo. i myech vyelikii buv dani iomu. i koli tryetyu pyechatku rozkriv, ya tryetyu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' voronii. a toi, khto na n'omu sidiv, mav vagu v svoii rutsi. i ya nibi golos pochuv posyeryed chotir'okh tikh tvarin, shcho kazav: kivsh psheyenitsi za dinariya, i tri kovshi yachmyenyu za dinariya, a olivi i vina nye marnui! a koli vin chyetyvertu pyechatku rozkriv, ya chyetyvertu tvarinu pochuv, shcho kazala: pidiidi! i ya glyanuv, i os' kin' chalii. a toi, khto na n'omu sidiv, na im'ya iomu smyert', za nim zhye slidom ishov ad. i dana im vlada bula na chyetyvertii chastini zyeimli zabaviti myechyem, i golodom, i morom, i zyeemnimi zvirmi. i koli p'yatu pyechatku rozkriv, ya pobachiv pid zhyetivnikom dushi pobitikh za bozhye slovo, i za svidchyennya, yake voni mali. i kliknuli voni guchnim golosom, kazhuchi: azh doki, vladiko svyatii ta pravdivii, nye budyesh suditi, i nye mstitimyesh tim, khto zhivye na zyeimli, za krov nashu? i kozhnomu z nikh dano bilu odyezhu, i skazano im ishye trokhi spochiti, azh poki dopovnyat' chislo ikhni spivslugi, i brati ikhni, shcho budut' pobiti, yak i voni. i koli shostu pyechatku rozkriv, ya poglyanuv, i os' stalos' vyelikye tryasinnya zyeimli, i sontsye zchornilo, yak mikh volosyanii, i vvyes' misyats' zrobivsya, yak krov... i na zyeimlyu popadali zori nyebyesni, yak figovye dyeryevo ronit' svoi nyedozrili plodi, koli potryasye sl'nii vityer... i nyebo skhovalos', zgornuvshis', nyemov toi suvii pyergamyenu, i kozhna gora, i kozhyen ostriv porushilisya z svoikh mists'... i zyeimni

tsari, i vye'l'mozhi ta tisyachniki, i bagati ta sil'ni, i kozhyen rab ta kozhyen vil'nii, pokhovalis' u pyechy-eri ta v shkylgi girs'ki, ta i kazhut' do gir ta do skyel': pospadaitye na nas, i pozakrivaitye vi nas vid litsya togo, khto sidit' na pryestoli, i vid gnivu agntsya!... bo priishov tsye vyelikii dyen' gnivu iogo, i khto vstoyati mozhye?

7

a po ts'omu ya bachiv chotir'okh angoliv, shcho stoyali na chotir'okh kutakh zyeimli ta trimali chotiri zyeimni vitri, shchob vityer nye viyav na zyeimlyu, ani na morye, ani na zhodnye dyeryevo. i bachiv ya inshogo angola, shcho vid skhid sontsya vikhodiv, i mav pyechatku boga zhivogo. i vin guchnim golosom krیکنув do chotir'okh angoliv, shcho im dano poshkoditi zyeimli ta moryu, govoryachi: nye shkod'tye ani zyeimli, ani moryu, ani dyeryevu, azh poki mi pokladyemo pyechatki rabam boga nashogo na ikhnikh cholakh! i pochuv ya chislo popyechatanikh: sto sorok chotiri tisyachi popyechatanikh vid usikh plyemyen izrailevyikh siniv: z plyemyeni yudinogo dvanadtsyat' tisyach popyechatanikh, z plyemyeni ruvimovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni gadovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni asirovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni nyefalimovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni manasiinogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni symeonovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni lyevinogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni issakharovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni zavulonovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni iosipovogo dvanadtsyat' tisyach, z plyemyeni vyenyaminovogo dvanadtsyat' tisyach popyechatanikh. potomu ya glyanuv, i os' natovp vyelikii, shcho iogo zrakhuвати nye mozhye nikhto, z usyakogo lyudu, i plyemyen, i narodiv, i yazikiv, stoyav pyeryed pryestolom i pyeryed agntsye-m, zodyagneni v bilu odyezhu, a v ikhnikh rukakh bulo pal'move vittya. i vzivali voni guchnim golosom, kazhuchi: spasinnya nashomu bogovi, shcho sidit' na pryestoli, i agntsyevi! a vsi angoli stoyali navkolo pryestolu ta startsisv i chotir'okh tikh tvarin. i voni na oblichchya popadali pyeryed pryestolom, i vklonilisya bogovi, kazhuchi: amin'! blagoslovnyennya, i slava, i mudrist', i khvala, i chyest', i sila, i mits' nashomu bogu na vichni viki! amin'! i vid-poviv odin iz startsisv, i do myenye skazav: otsi, shcho zodyagneni v bilu odyezhu, khto voni i zvidkilya poprikhodili? i skazav ya iomu: mii panye, ti znaesh! vin zhye myeni vidkazav: tsye ti, shcho priishli vid vyelikogo gorya, i viprali odizh svoyu, ta vibilili ii v krov'i agntsya... tomu to voni pyeryed bozhim pryestolom, i v khrami iogo dyen' i nich iomu sluzhat'. a toi, khto sidit' na pryestoli, roztyag-nye namyeta nad nami. voni golodu i spragi tyerpiti nye budut' uzhye, i nye budye paliti ikh sontsye, ani spyeka yaka. bo agnyets', shcho syeryed pryestolu, budye ikh pasti, i voditimye ikh do dzhyeryel vod zhittya. i bog kozhnu sl'ozu z ochyei ikhnikh zitrye!

i koli s'omu pyechatku rozkriv, nima tisha nastala na nyebi dyes' na pivgodini. i ya bachiv simokh angoliv, shcho stoyali pyeryed bogom. i dano bulo im sim suryem. i priishov drugii angol, ta i stav pyeryed zhyertivnikom iz zolotoyu kadil'nitsyeyu. i bulo iomu dano bagato kadila, shchob do molitov usikh svyatikh dodav na zolotogo zhyertivnika, shcho pyeryed pryestolom. i znyavsy dim kadil'ni z molitvami svyatikh vid ruki angola pyeryed boga. a angol kadil'nitsyu vzyav, i napovniv ii ognym iz zhyertivnika, ta i kinuv na zymlyu. i zchinil-isya gromi, i gurkotnyava, i bliskavitsi ta tryasin-nya zymeli... i sim angoliv, shcho mali sim suryem, prigotuvalisya, shchob surmiti. i zasurmiv pyershii angol, i vchinilisy grad ta ogon', pyeryemishani z krov'yu, i vpali na zymlyu. i spalilas' tryetina zymeli, i zgorila tryetina dyeryev, i vsilyaka zelyena trava pogorila... i zasurmiv drugii angol, i nyemov bi vyelika gora, rozpalena ognym, bula vkynena v morye. i tryetina morya zrobylasya krov'yu, i pomyerla tryetina mors'kogo stvorinnya, shcho mayut' zhittya, i zaginula tryetina korabliv... i zasurmiv tryetii angol, i vyelika zorya spala z nyeba, palayuchi, yak smoloskip. i spala vona na tryetinu richok ta na vodni dzhyeryela. a imyennya zori tii polin. i stala tryetina vodi, yak polin, i bagato z lyudyei povmirali z vodi, bo zgirkla vona... i zasurmiv angol chyetyvertii, i vdaryeno tryetinu sountsya, i tryetinu milsatsya, i tryetinu zir, shchob zat'milasya ikhnya tryetina, shchob tryetina dnya nye svitila, tak samo zh i nich... i bachiv, i chuv ya odnogo orla, shcho lyetiv syeryed nyeba i klikav guchnim golosom: gorye, gorye, gorye tim, khto zhivye na zymeli, vid golosiv surmovikh pozostalikh tr'okh angoliv, shcho mayut' surmiti!...

9

i zasurmiv p'yatii angol, i ya bachiv zoryu, shcho spala iz nyeba dodolu. i ii daniil buv klyuch vid krinitsi byezodn'oi. i vona vidimkula krinitsyu byezodnyu, i dim povaliv iz krinitsi, mov dim iz vye-likoi pyechi. i zat'milosya sountsy i povitrya vid krinichnogo dimu... a z dimu na zymlyu viishla sarana, i dano ii mits', yak mayut' mits' skorpionii zymni. i nakazano ii, shchob vona nye shkodila zymnii travi, ani zhadnomu zillyu, ani zhadnomu dyeryevu, alye til'ki tim lyudyam, yak na cholakh nye mayut' pyechatki bozhoi. i bulo dano ii, shchob ikh nye vbiyati, alye muchiti p'yat' misyatsiv; a muka vid nyei, yak muka vid skorpionia, koli vkusit' lyudinu. i v ti dni lyudi smyerti shukatimut', ta nye znaidut' iii! pomyerti voni zakhotyat', ta vtyechye vid nikh smyert'!... a vglyad sarani buv podobnii do konyei, na viinu prigotovanih; a na golovakh u nyei nyemov bi vinki, podobni na zoloto, a oblichchya ii nyemov lyuds'ki oblichchya. i mala volossya yak volossya zhinochye, a ii zubi buli nyemov lyev'yachi. i mala vona pantsyeri, nyemov pantsyeri zalizni; a shum ii kril nyemov shum kolyesnit's, koli konyei bagato bizhit' na viinu. i mala khvosti, podobni do skorpi-onovikh, ta zhala, a v nyei v khvostakh ii vlada p'yat'

misyatsiv shkoditi lyudyam. i mala vona nad soboyu tsarya, angola byezodni; iomu po-evryeis'komu im'ya avaddon, a po-gryets'komu zvavsy im' apollion! odnye gorye minulo! os' za nim shchye dva gorya nadkhodyat'! i zasurmiv shostii angol, i ya pochuv odin golos iz chotir'okh rogiv zolotogo zhyertivnika, yakii pyeryed bogom, shcho kazav shostomu angolovi, yakii mav surmu: rozv'yazhi chotir'okh angoliv, shcho pov'yazani pri vyelikii richtsi yefrati. i buli porozv'yazuvani chotiri angoli, prigotovani na godinu, i na dyen', i na misyats', i na rik, shchob ubili tryetinu lyudyei. a chislo kinnogo viis'ka dvadt-syat' tisyach raz po dyesyat' tisyach; i ya chuv ikhne chislo. i tak bachiv ya konyei v vidinni, a na nikh vy-erkhivtsiv, shcho pantsyeri mali ognanyi, i giyatsin-tovi, i sirchani. a golovi v konyei nyemov golovi lyev'yachi, a z ikhn'ogo rota vikhodiv ogon', i dim, i sirka. i pobita bula tryetina lyudyei vid tsikh tr'okh porazok, vid ognyu, i vid dimu, i vid sirki, shcho vikhodili z ikhnikh rotiv. sila bo konyei bula v ikhnim roti ta v ikhnikh khvostakh. a khvosti ikhni podobni do vuzhiv, shcho mayut' golovi, i nimi voni shkodu chinyat'. a ryeshita lyudyei, shcho nye vbita bula tsimi porazkami, nye pokayalasya za dila svoikh ruk, shchob nye klanyatis' dyemonam, ani idolam zolotim, i sribnim, i midyanim, i kam'yanim, i dyeryev'yanim, shcho nye mozhut' voni ani bachiti, ani chuti, ani khoditi. i voni nye pokayalisya v svoikh ubivst-vakh, ani v charakh svoikh, ni v rozpusti svoii, ni v kradizhkakh svoikh...

10

i bachiv ya inshogo potuzhnogo angola, shcho skho-div iz nyeba. buv odyagnyenii v khmaru, i nad iogo golovoyu vyesyelka bula, a oblichchya iogo yak stoppi ognanyi, i mav u rutsi svoii knizhku roz-gornyenu. i vin postaviv svoyu pravu nogu na morye, a livu na zymlyu, i zakrichav guchnim golosom, yak lyev toi richtit'. i yak vin zakrichav, to zagovorili sim gromiv golosami svoimi. a yak zagovorili sim gromiv golosami svoimi, ya khotiv buv pisati. ta ya pochuv golos iz nyeba, shcho do myenye kazav: zap-yechatai otye, shcho sim gromiv kazali, i togo nye pishi! a angol, shcho ya bachiv iogo, yak stoyav vin na mori i zymeli, znyav do nyeba pravitsyu svoyu ta i poklyavsy zhyvuchim po vichni viki, yakii stvoriv nyebo ta tye, shcho na n'omu, i zymlyu ta tye, shcho na nii, i morye i shcho v nim, shcho zhyhe chasu nye budye, a dnya golosu s'omogo angola, koli vin zasur-mit', dovyershit'sya bozha taemmitsya, yak vin blago-vistiv buv svoim rabam prorokam. i golos, shcho ya chuv iogo z nyeba, stav znov govoriti zo mnoyu i kazati: pidi, ta viz'm iz rozgornyenu knizhku z ruki an-gola, shcho stoit' na mori i zymeli. i pishov ya do an-gola ta i promoviv iomu, shchob dav myeni knizhku. a vin myeni kazhye: viz'mi, i z'izh ii! i girkist' uchnit' vona dlya tvogo zhivota, ta v ustakh tvoikh budye solodka, yak myed. i ya vzyav z ruki angola knizhku ta i z'iv ii. i bula vona v ustakh moikh, nyemov myed toi, solodka. ta koli ii z'iv, vona girkist' zrobla v moim zhivoti... i skazali myeni: ti musish znovu pro-rokuvati pro narodi, i pogan, i yaziki, i pro bagato

11

i dano trostinu myeni, podobnu do palitsi, i skazano: ustan', i zmiryai khrama bozhogo i zhyertivnika, i tikh, khto vklonyaet'sya v n'omu. a dvir, shcho za khramom, lishi ta nye miryai iogo, bo vin daniy poganam, i sorok dva misyatsi budut' toptati voni svyatye misto. i zvyelyu ya dvom svidkam svoim, i budut' voni prorokuvati tisyachu dvisti i shistdyesyat dyen', zodyagneni v volosyanitsyu. voni dvi olivi ta dva svichniki, shcho stoyat' pyeryed bogom zyeimi. i koli b khto skhotiv uchiniti im krivdu, to viidye ogon' z ikhnikh ust, i poist' vorogiv ikhnikh. a koli khto zakhochye vchiniti im krivdu, to otak musit' buti zabiti. voni mayut' vladu nyebo zamknuti, shchob za dnev ikhnikh prorotstva nye ishov doshch. i mayut' vladu voni nad vodoyu, u krov obyertati ii, i vdariti zyeimlyu vsilyakoyu karoyu, skil'ki raziv vshochut'. a koli voni skinchat' svidotstv svoe, to zvirina, shcho z byezodni vikhodit', iz nimi viinu povyedye, i vona ikh pyeryemozhye ta ikh povbivae. i ikhni trupy polishit' na maidani vyelikogo mista, shcho zvyet'sya dukhovno sodom i egipyet, dye i gospod' nash buv rozp'yatii. i bagato z narodiv, i z plyemyen, i z yazikov, i z pogan budut' divitisya pivchvyerta dni na ikhni trupy, nye dozvol'at' poklasti v grobi ikhnikh trupiv. a myeshkantsi zyeimi budut' tishitisya ta raditi nad nimi, i darunki poshlyut' odin odnomu, bo muchili tsi dva proroki myeshkantsiv zyeimi. a po pivchvyerta dnyakh dukh zhittya vviishov u nikh vid boga, i voni povstavali na nogi svoi. i napav zhakh vyelikii na tikh, khto divivsy na nikh! i pochuli voni guchnii golos iz nyeba, shcho im ghoriv: ziidit' syudi! i na nyebo ziishli voni v khmari, i vorogi ikhni divilis' na nikh. i tiei godini zchinivsy strashnii zyeimlyetrus, i dyesyata chastina mista togo zavalilas'... i v tsim trusi zaginulo sim tisyach lyuds'kikh imyen, a ryeshata obgornyena zhakhom bula, i voni viddali slavu bogu nyebyesnomu!... druge gorye minulo! oto nyezabarom nastanye za nim tryete gorye! i zasurmiv s'omii angol, i na nyebi zchinilis' guchni golosi, shcho kazali: pyeryeishlo panuvannya nad svitom do gospoda nashogo ta do khrista iogo, i vin zatsaryue na vichni viki! i dvadtsyat' chotiri startsi, shcho na pryestolakh svoikh pyeryed bogom sidiyat', popadali na oblichyia svoi, ta i uklonilisya bogovi, kazhuchi: dyaku skladaemo tobi, gospodi, bozhyye vsyedyerzhietyely, shcho ti e i shcho ti buv, shcho priinyav svoyu silu vyeliky ta i zatsaryuvav! a pogan rozlyutilisya, ta gniv tvii priishov, i chas nastav myertvikh suditi, i dati zaplatu rabam tvoim, prorokam i svyatim, i tim, khto imyennya tvogo boit'sya malim i vyelikim, i znishchiti tikh, khto nishchit' zyeimlyu. i rozkrivsy khram bozhii na nyebi, i kovcheyg zapovitu iogo v iogo khrami z'yavivsy. i zchinilisya bliskavki, i gurkit, i gromi, i zyeimlyetrus, i vyelikii grad...

i z'yavilas' na nyebi vyelika oznaka: zhinka, zodyagnyena v sontsy, a pid nogami ii misyats', a na ii golovi vinok iz dvanadtsyati zir. i vona mala v utrobi, i krichala bud bolyu, ta muki tyerpila vid porodu. i z'yavilasya insha oznaka na nyebi, os' zmii chyervonoognyanii, vyelikii, shcho mav sim goliv ta dyesyat' rogi, a na iogo golovakh sim vintsiv. iogo khvist zmiv tryetinu zir iz nyeba ta i kinuv dodolu. i zmii stoyav pyeryed zhinkoyu, shcho mala vroditi, shchob z'isti ditinu ii, koli vrodit'... i ditinu vrodila vona cholovichoii stati, shcho vsi narodi mae pasti zaliznim zhyezlom. i ditina ii bula vzyata do boga, i do pryestolu iogo. a zhinka vtyekla na pustyny, dye vona mala misty, vid boga dlya nyei vgotovanye, shchob tam goduvali ii tisyachu dvisti shistdyesyat dyen'. i stalas' na nyebi viina: mikhaail ta iogo angoli vchinili zo zmiem viinu. i zmii voyuvav ta iogo angoli, ta nye vtrimalisya, i vzhye nye znaishlosya im misty na nyebi. i skinyenii buv zmii vyelikii, vuzh starodavnii, shcho zvyet'sya diavol i satana, shcho zvodit' usyesvit, i skinyenii buv vin dodolu, a z nim i iogo angoli buli skinyeni. i ya pochuv guchnii golos na nyebi, yakii govoriv: tyepyer nastalo spasinye, i sila, i tsarstvo nashogo boga, i vlada khrista iogo, bo skinyenii toi, khto brativ nashikh skarzhev, khto pyeryed nashim bogom oskarzhuvav ikh dyen' i nich! i voni iogo pyeryemogli krov'yu agntsy ta slovom svogo zasvidchyennya, i nye polyubili zhittya svogo navit' do smyerti! chyeryez tsye zvyesyelisya ti, nyebo, ta ti, khto na nim probuvae! gorye zyeimi ta moryu, do vas bo diavol ziishov, mayuchi lyutist' vyeliky, znayuchi, shcho korotkii chas mae! a koli zmii pobachiv, shcho dodolu vin skinyenii, to stav pyeryesliduvati zhinku, shcho vrodila khlop'ya. i zhintsi dani buli dvi krili vyelikogo orla, shchob vid zmiya lyetila v pustynu do misty svogo, dye budut' ii goduvati chas, i chasi, i pivchasu. i pustiv zmii za zhinkoyu z ust svoikh vodu, yak richku, shchob richka skhopila ii. ta zhintsi zyeimlyu pomogla, i rozkrila zyeimlyu svoi usta, ta i vipila richku, yaku zmii buv pustiv iz svoikh ust... i zmii rozlyutuvavsy na zhinku, i pishov voyuvati z ostankom nasinnya ii, shcho voni byeryezhut' bozhi zapovidi ta mayut' svi-dotstvo isusovye.

13

i ya stav na mors'komu pisku. i ya bachiv zvirinu, shcho vikhodila z morya, yaka mala dyesyat' rogi ta sim goliv, a na rogakh ii bulo dyesyat' vintsiv, a na ii golovakh bogoznyevazhni imyena. a zvirina, shcho ya ii bachiv, podobna do risya bula, a nogi ii yak vyedmyezhi, a pashcha ii nyemov lyev'yacha pashcha. i zmii dav ii svoyu silu, i pryestola svogo, i vladu vyeliky. a odna z ii goliv bula nibi zabita na smyert', alye rana smyertyel'na ii vzdorovilas'. i vsya zyeimlyu divuvalas', slidkuyuchi za zvirinoyu! i vklonilisya zmievi, shcho dav vladu zvirini. i vklonilis' zvirini, govoryachi: khto do zvirini podobnii, i khto voyuvati z nyeyu mozhye? i ii dano usta, shcho govorili zukhvalye ta bogoznyevazhnye. i ii

dano vladu diyati sorok dva misyatsi. i vidkrila vona svoi usta na znyevagu proti boga, shchob bogoznyevazhati im'ya iogo i osyelyu iogo, ta tikh, khto na nyebi zhivye. i ii dano provaditi viinu zo svyatimi, ta ikh pyeryemogti. i ii dana vlada nad kozhnim plyemyenyem, i narodom, i yazykom, i lyudom. i ii vklonyat'sya vsi, khto zhivye na zyeimli, shcho ikhni imyena nye napisani v knigakh zhittya agntsya, zakolyenogo vid zakladin svitu. koli mae khto vukho, nyekhai slukhae: koli khto do polonu vyedye, sam pidye v polon. koli khto myechyem ubivae, takii musit' sam buti vbitii myechyem! otut tyerpyeliv-ist' ta vira svyatikh! i bachiv ya inshu zvirinu, shcho vikhodila z zyeimli. i vona mala dva rogi, podobni yagnyachim, ta govorila, yak zmii. i vona vikonuvala vsyu vladu pyershoi zvirini pyeryed nyeyu, i robila, shchob zyeimlya ta ti, khto zhivye na nii, vklonilisya pyershii zvirini, shcho v nyei vzdorovlyena bula ii rana smyertyel'na. i chinit' vona vyelikii oznaki, tak shcho i ogon' zvodit' z nyeba dodolu pyeryed lyud'mi. i zvodit' vona myeshkantsiv zyeimli chyeryez oznaki, shcho ikh dano ii chiniti pyeryed zvirinoyu, namovlyayuchi myeshkantsiv zyeimli zrobiti obraza zvirini, shcho mae ranu vid myecha, ta zhivye. i dano ii vklasti dukha obrazovi zvirini, shchob zagovoriv obraz zvirini, i zrobiti, shchob usi, khto nye poklonit'sya obrazovi zvirini, pobiti buli. i zrobit' vona, shchob usim malim i vyelikim, bagatim i vbogim, vil'nim i rabam bulo dano znamyeno na ikhnyu pravitsyu abo na ikhni chola, shchob nikhto nye mig ani kupiti, ani prodati, yakshcho vin nye mae znamyena imyennya zvirini, abo chisla imyennya iogo... tut mudrist'! khto mae rozum, nyekhai porakhue chislo zvirini, bo vono chislo lyuds'kyye. a chislo ii shistsot shistdesyat shist'.

14

i ya glyanuv, i os' agnyets' stoit' na sions'kii gori, a z nim sto sorok chotiri tisyachi, shcho mayut' im'ya iogo i im'ya ottsya iogo, napisanye na svoikh cholakh. i pochuv ya golos iz nyeba, nyemov shum vyelikoi vodi, i nyemov guk mitsnogo gromu. i pochuv ya golos guslyariv, shcho grali na guslakh svoikh, i spivali, yak pisnyu novu pyeryed pryestolom i pyeryed chotir'oma tvarinami i startsyami. i nikhto nye mig navchitisya pisni, okrim tsikh sta soroka chotir'okh tisyach, vikuplyenikh vid zyeimli. tsye ti, khto nye oskvyernivsyta z zhinkami, bo chisti voni. voni idut' za agntsyyem, kudi vin idye. voni viku-plyeni vid lyudyei, pyervistiki bogovi i agntsyevi, nye znaishlosya bo pidstupu v ikhnikh ustakh, bo voni nyeporochni! i pobachiv ya inshogo angola, shcho lyetiv syeryed nyeba, i mav blagovistiti vichnu evangelyiyu myeshkantsyam zyeimli, i kozhnomu lyudovi, i plyemyeni, i yaziku, i narodovi. i vin gov-oriv guchnim golosom: pobityesya boga ta slavu viddaitye iomu, bo nastala godina sudu iogo, i vklonit'sya tomu, khto stvoriv nyebo, i zyeimlyu, i morye, i vodni dzheryela! a inshii, drugii angol lyetiv slidom i kazav: upav, upav vavilon, gorod vye-likii, bo lyutim vinom rozpusti svoei vin napoiv usi narodi! a inshii, tryetii angol lyetiv uslid za nim,

guchnim golosom kazhuchi: koli khto vklonyat'sya zvirini ta obrazu ii, i priimae znamyeno na choli svoim chi na rutsi svoii, to toi pitimye z vina bozhogo gnivu, vina nyzemishanogo v chashi gnivu iogo, i budye muchyenii v ogni i sirtsii pyeryed angolami svy-atimi ta pyeryed agntsyyem. a dim ikhnikh muk pid-imatimye't'sya vichni viki. i nye mayut' spokoyu dyen' i nich usi ti, khto vklonyat'sya zvirini ta obrazu ii, i priimae znamyeno imyennya iogo. tut tyerpyeliv-ist' svyatikh, shcho dodyerzhuyut' zapovidi bozhi ta isusovu viru! i pochuv ya golos iz nyeba, shcho do myenye kazav: napishi: blazhyenni ti myertvi, khto z ts'ogo chasu vmirae v gospodi! tak, kazhye dukh, voni vid prats' svoikh zaspokoyat'sya, bo ikhni dila idut' za nimi slidom. i ya glyanuv, i oto bila khmara, a na khmari sidit' podobnii do lyuds'kogo sina. vin mav na svoii golovi zolotogo vintsya, a v rutsi iogo gostrii syerp. i inshii angol viishov iz khramu, i guch-nim golosom kliknuv do togo, khto na khmari sidiv: poshli syerpa svogo i zhni, bo nastala godina pozhati, dozrilo bo zhniivo zyeimli! i toi, khto na khmari sidiv, skinuv dodolu syerpa svogo, i zyeimlya bula vizhata. i inshii angol viishov iz khramu, shcho na nyebi, i vin mav gostrogo syerpa. i inshii angol, shcho mav vladu nad ognym, viishov vid zhyertivnika. i vin guch-nim golosom kliknuv do togo, shcho mav gostrogo syerpa, govoryachi: poshli svogo gostrogo syerpa, i pozbirai grona zymnoi vinogradini, bo grona ii vzhye dospili. i angol kinuv dodolu syerpa svogo, i zibrav vinograd na zyeimli, i vkinuv v vyelikye chav-ilo bozhogo gnivu. i potovchyenye bulo chavilo za mistom, i potyekla krov iz chavila azh do kins'kikh vuzdyechok, na tisyachu shistsot stadii...

15

i bachiv ya inshye znamyeno na nyebi, vyelikye ta divnye, sim angoliv, shcho sim kar voni mali, bo nimi kinchavsyta gniv bozhii. i ya bachiv shchos', nibi yak morye sklyanye, z ognym pyeryemishanye. a ti, shcho pyeryemogli zvirinu ta obraza iogo, i znamyeno iogo, i chislo iogo imyennya, stoyali na mori sklyanim, ta mali gusla bozhi. i spivali voni pis-nyu moisyeya, raba bozhogo, i pisnyu agntsya, gov-oryachi: vyelikii ta divni dila tvoi, o gospodi, bozhye vsyedyerzhityelu! spravvedlivi i pravdivi dorogi tvoi, o tsaryu svyatikh! khto tyebye, gospodi, nye poboit'sya, ta imyennya tvogo nye proslavit'? bo odin ti svyatii, bo narodi vsi priidut' ta vklonyat'sya py-eryed toboyu, bo z'yavilisya sudi tvoi! a po ts'omu ya glyanuv, i os' vidchinivsyta khram skinni svichyen-nya v nyebi, i sim angoliv viishli z khramu, i sim kar voni mali. voni buli vdyagnenyi v shati l'nyani, chisti i yasni, i pidpyeryezani dovkola grudyei dorogi-timi poyasami. i odna z chotir'okh tikh tvarin dala simom angolam sim chash zolotikh, napovnyenikh gnivu boga, shcho zhivye povik viku. i khram py-eryepovnivsyta dimom vid bozhoi slavi, i vid sili iogo. ta do khramu nikhto nye spromigsyta vviiti, azh poki nye skinchilisya ti sim kar simokh angoliv.

i ya pochuv guchonii golos iz khramu, shcho kazav do syemi angoliv: idit', i viliitye na zymlyu sim chash gnivu bozhogo! i pishov pyershii angol, i viliv na zymlyu chashu svoyu. i shkidliv na lyuti bolyachki obsili lyudyei, khto mav znamyeno zvirini i vkolonyavs' ii obrazu. a drugii angol viliv svoyu chashu do morya. i stalasya krov, nyemov u myertsya, i kozhna istota zhiva vmyerla v mori. tryetii zhye angol viliv chashu svoyu na richki ta na vodni dzhyeryela, i stalasya krov. i pochuv ya angola vod, yakii govoriv: ti pravyednii, shcho ti e i shcho ti buv, i svyatii, shcho ti tsye prisudiv! bo voni prolili krov svyatikh ta prorokiv, i ti dav im napitysya krovu. voni varti togo! i ya chuv, yak zhyertivnik govoriv: tak, gospodi, bozhye vsyedyerzhityelyu! pravdivi i spravyedlivu sudi tvoi! a dano chyetyvertii viliv svoyu chashu na sontsye. i dano iomu paliti lyudyei ognem. i spyeka vye-lyika palila lyudyei, i znyevazhali voni im'ya boga, shcho mae vladu nad karami timi, i voni nye pokay-alisy, shchob slavu viddati iomu. a p'yatii angol viliv chashu svoyu na pryestola zvirini. i zat' milosya tsarstvo ii, i lyudi vid bolyu kusali svoi yaziki, i boga nyebyesnogo voni znyevazhali vid bolyu svogo i vid svoikh bolyachok, ta v uchinkakh svoikh nye pokayalis! shostii zhye angol viliv chashu svoyu na richku vyelikou yefrat, i voda ii visokhla, shchob prigotovit dorogu tsaryam, yak vid shkid sontsya. i ya bachiv, shchob vikhodili z ust zmiya, i z ust zvirini, i z ust nyeppravdivogo proroka tri dukhi nyechisti, yak zhabii, tsye dukhi dyemons'ki, shcho chinyat' oznaki. voni vikhodiat' do tsariv us'ogo vsyesvitu, shchob zi-brati ikh na viinu togo vyelikogo dnya vsyedyerzhi-tyelya boga. os' idu, nyemov zlodii! blazhyennii, khto chuinii, i odyezhu svoyu byeryezhye, shchob nagim nye khoditi, i shchob nye bachili gan'bi iogo! i zibrav ikh na mistysye, yakye po-evryeis'komu zvyet'sya ar-magyeddon. s'omii zhye angol viliv chashu svoyu na povitrya. i golos guchonii zalunav vid nyebyesnogo khramu z pryestolu, govoryachi: stalosya! i stal-isya bliskavki i gurkit ta gromi, i stalos' vyelikye tryasinnya zymli, yakogo nye bulo, vidkoli lyudina zhyive na zymli... vyelikii takii zymlyetrus, takii mitsnii! i misto vyelikye rozpalosya na tri chastini, i popadali lyuds'ki mista... i vyelikii vavilon buv zgdanii pyeryed bogom, shchob dati iomu chashu vina iogo lyutogo gnivu... i znik kozhen ostriv, i nye znaidyeno gir!... i vyelikii grad, yak vazhki tyagari, padav iz nyeba na lyudyei. i lyudi znyevazhali boga za pokarannya gradom, bo kara iogo bula duzhye vye-likal...

i priishov odin iz syemi angoliv, shcho mayut' sim chash, i govoriv zo mnoyu, kazhuchi: pidiidi, ya pokazhu tobi zasudzhyennya vyelikoi rozpusnitsi, shcho sidit' nad bagat'ma vodami. z nyeyu roz-pustu chinili zymni tsari, i vinom rozpusti ii vpi-valis' myeshkantysi zymli. i v dusi poviv vin myenye na pustyny. i pobachiv ya zhinku, shcho sidila na chyervonii zvirini, pyeryepovnyenii imyenami bo-

goznyevezhnimi, yaka mala sim goliv i dyesyat' ro-giv. a zhinka bula odyagnyena v porfiru i karmazin, i priozdoblyena zolotom i dorogotsinnim kaminnyam ta pyerlami. u rutsi svoii mala vona zolotu chashu, povnu gidoti ta nyechyesti rozpusti ii. a na choli ii bulo napisanye im'ya, taemnitsya: vyelikii vavilon, mati rozpusti i gidoti zymli. i bachiv ya zhinku, p'yanu vid krovi svyatikh i vid krovi muchyenykiv isusovikh, i, bachivshi ii, divuvavsy ya divom vye-likim. a angol promoviv do myenye: chogo ti di-vueshsya? ya skazhu tobi taemnitsyu zhinki i zvirini, yaka nosit' ii, yaka mae sim goliv i dyesyat' ro-giv. zvi-rina, yaku bachiv ya, bula i nyema, i mae viti z bye-zodni i pidye vona na pogibil'. a myeshkantysi zymli, shcho ikhni imyena nye zapisani v knigu zhityia vid zakladin svitu, divuvatisya buduť, yak pobachat', shcho zvirina bula i nyema, i z'yavit'sya. tut rozum, shcho mae vin mudrist'. sim goliv tsye sim gir, shcho na nikh sidit' zhinka. i sim tsariv, p'yat' ikh upalo, odin e, drugii ishchye nye priishov, a yak priidye, to musit' vin trokhi probuti. i zvirina, shcho bula i nyema, i vona sama vos'ma i z simokh, i idye na pogibil'. a dyesyat' tikh ro-giv, shcho bachiv ti ikh, to dyesyat' tsariv, shcho shchye nye priinyali tsarstva, alye priimut' vladu tsars'ku iz zvirinoyu na odnu god-inu. voni mayut' odnu dumku, a silu ta vladu svoyu viddadut' zvirini. voni voyuvatimut' proti agnysya ta agnyets' pyeryemozhye ikh, bo vin gospod' nad panami ta tsar nad tsaryami. a ti, khto z nim, poklikani, i vibrani, i virni. i govorit' do myenye: vodi, shcho bachiv ti ikh, dye sidit' ta rozpusnitsya, to narodi ta lyudi, i plyemyena ta yaziki. a dyesyat' ro-giv, shcho ti bachiv ikh, ta zvirina, voni znyenavidyat' rozpusnitsyu, spustoshat' ii i obnazhat', i z'idyat' ii tilo, i ognem ii spalyat'. bo bog dav im do syert-sya, shchob volyu chinili iogo, mayuchi odnu dumku, i shchob tsarstvo svoje viddali zvirini, azh poki nye vipovnyat'sya slova bozhi. a zhinka, yaku ti bachiv, to misto vyelikye, shcho panue nad tsaryami zymn-imi.

pislya ts'ogo pobachiv ya inshogo angola, shcho skho-div iz nyeba, i shcho vladu vyelikou vin mav. i zymlya osvitylas' vid slavi iogo. i vin guchnim golo-som kliknuv, govoryachi: upav, upav vyelikii vav-ilon! stav vin osyelyeyu dyemoniv, i skhovishchyem usyakomu dukhovni nyechistomu, i skhovishchyem usikh ptakhiv nyechistikh ta nyenavidnikh, bo lyu-tim vinom rozpusti svoei vin napoiv vsi narodi! i zymni tsari z nim rozpustu chinili, a zymni kuptsi zbagatili vid sili rozkoshi iogo! i pochuv ya inshii go-golos iz nyeba, yakii govoriv: viidit' iz n'ogo, lyudi moi, shchob nye stalisy vi spil'nikami grikhiv iogo, i sh-chob nye potrapili v karannya iogo. grikhi bo iogo dosyagli azh do nyeba, i bog izgadav pro nyepravdi iogo. vidplatit' vi iomu, yak i vin vam plativ, i vdvoe podvoitye iomu za vchinki iogo! udvoe nalitye do chashi, shcho nyeyu vin vam nalivav! skil'ki smuk za-vviv syebye ta rozkoshuvav, stil'ki muki ta smutku zav-daitye iomu! bo v syerts'i svoemu govorit': sidzhu, yak tsaritsya, i ya nye vdova, i bachiti smutku nye budu!

chyeryez tsye odnogo dnya priidut' kari iogo, smyert', i plach, i golod, i spalenyi budyе ognym, bo mit-snii gospod', bog, shcho sudit' iogo! i budut' plakati ta golositi za nim tsari zymni, shcho z nim rozpustu chinili ta rozkoshuvali, koli pobachat' dim pozhyezhi iogo. voni chyeryez strakh iogo muk stoyatymut' zdal'yeka ta govoritymut': gorye, gorye, o misto vyelikye, vavilonye, misto mogutne, bo sud tvii priishov odniei godini! i zymni kuptsi budut' plakati ta golositi za nim, bo nikhto nye kupue vzhye ikhn'ogo vantazhu, vantazhu zolota, i sribla, i kaminnya dorogotsinnogo, i pyeryel, i vissonu, i porfiri, i shovku, i karmazinu, i vsyakogo dyeryeva zapashnogo, i vsyakogo posudu z slonovoi kosti, i vsyakogo posudu z dorogotsinnogo dyeryeva, i midyanogo, i zaliznogo, i marmurovogo, i koritsi, i shafranu, i pakhoshchiv, i mirri, i livanu, i vina, i olivi, i tonkoi muki, i psyenitsi, i tovaru, i vivtsiv, i konyei, i voziv, i rabiv, i dush lyuds'kikh. i plodi pozhadlivosti dushi tvoei vidiishi vid tyebye, i vsye site ta svitlye propalo dlya tyebye, i vzhye ikh ti nye znaidyesh! kuptsi tsmi ryechami, shcho voni zbagatilisya z n'ogu, vid strakhu muk iogo stanut' zdal'yeka, i budut' plakati ta golositi, i kazati: gorye, gorye, misto vyelikye, zodyagnyeny v visson i porfiri ta v karmazin, i prikashyeny zolotom i dorogotsinnim kaminnyam ta pyerlami, bo za odnu godinu zginulo takye vyelikye bagatstvo... i kozhyen styernik, i kozhyen, khto plivae na korablyakh, i moryaki, i vsi, khto pratsuye na mori, stali zdal'yeka, i, bachivshi dim vid pozhyezhi iogo, krichali i kazali: kotrye do vyelikogo mista podibnye? i voni posipali porokhom golovi svoi, i zakrichali, plachuchi ta golosyachi, i kazhuchi: gorye, gorye, misto vyelikye, shcho v n'omu z iogo dorogotsinnostyei zbagatilisya vsi, khto mae korabli na mori, bo za odnu godinu vono sporozhnilo! radii z ts'ogo, nyebo, i svyati apostoli ta proroki, bo bog vikonav sud vash nad nim! i odin sil'nii angl uzvay vyelikogo kamyenya, yak zhorno, i kinuv do morya, govoryachi: z takim rozgonom budyе kinyeni vavilon, misto vyelikye, i vzhye vin nye znaidyet'sya! i golos guslyariv, i spivakiv, i sopil'nikov, i surmachiv uzhye nye budyе chutii v tobi! i vzhye nye znaidyet'sya v tobi zhadnogo misttsya i niyakogo mistyetsva, i shum zhoryen uzhye nye budyе chutii v tobi! i svitlo svichnika vzhye nye budyе svititi v tobi, i golos molodogo i molodoi vzhye nye budyе chutii v tobi. bo kuptsi tvoi buli zymni vyel'mozhi, bo tvoim vorozhbitstvom buli zvyedyeni vsi narodi! bo v nim znaidyena krov prorokiv, i svyatikh, i pobitikh usikh na zymli...

19

po ts'omu pochuv ya nache guchnii golos vyelikogo natovpu v nyebi, yakii govoriv: aliluya! spasinnya, i slava, i sila gospodyevi nashomu, pravdivi bo ta spravvedlivi sudi iogo, bo vin zasudiv tu vyeliku rozpustnitsyu, shcho zymlyu zipsula svoeyu rozpustoyu, i pomstiv za krov svoikh rabiv z ii ruk! i vdrugye skazali voni: aliluya! i z nyei dim vistupae na vichni viki! i popadali dvadtsyat' chotiri startsi i chotiri tvarini, i poklonilisya bogovi, shcho sidit' na

pryestoli, govoryachi: amin', aliluya! a vid pryestolu viishov golos, shcho klikav: khvalit' boga nashogo, usi rabi iogo, i vsi, khto boit'sya iogo, i mali, i vyelikii! i pochuv ya nibi golos vyelikogo natovpu, i nache shum vyelikoi vodi, i mov golos gromiv guchnikh, shcho vigukulya: aliluya, bo zapanuvay gospod', nash bog vsyedyerzhityel' radiimo ta tishmosya, i daimo slavu iomu, bo vyesillya agntsya nastalo, i zhona iogo syebye prigotuvala! i ii dano bulo zodyagnutitsya v chistii ta svitlii vison, bo visson ta pravdyenist' svyatikh. i skazav vin myeni: napishi: blazhyenni poklikani na vyesil'nu vyechyeryu agntsya! i skazav vin myeni: tsye pravdivi bozhi slova! i ya vpav do iogo nig, shchob vklonitis' iomu. i vin kazhye myeni: tazh ni! ya spivsluga tvii ta brativ tvoikh, khto mae zasvidchyennya isusovyе, bogovi vklonisya! bo zasvidchyennya isusovyе, to dukh prorotstva. i pobachiv ya nyebo vidkrytye. i os' bilii kin', a toi, khto na n'omu sidiv, zvyet'sya vinnii i pravdivii, i vin spravvedlivo sudit' i voyue. ochi iogo nyemov polum'ya ognyanе, a na golovi iogo bagato vintsiv. vin im'ya mav napisanye, yakogo nye znae nikhto, til'ki vin sam. i zodyagnyeni buv vin u shatu, pokrashyenu krov'yu. a iomu na im'ya: slovo bozhye. a viis'ka nyebyesni, zodyagnyeni v bilii ta chistii visson, ikhali vslid za nim na bilikh konyakh. a z iogo ust vikhodiv gostrii myech, shchob nim biti narodi. i vin pastimye ikh zaliznim zhyezlom, i vin budyе toptati chavilo vina lyutogo gnivu boga vsyedyerzhityela! i vin mae na shati i na styegnakh svoikh napisanye imyennya: tsar nad tsaryami, i gospod' nad panami. i bachiv ya odnogo angola, shcho na sontsi stoyav. i vin guchnim golosom kliknuv, kazhuchi do vsikh ptakhiv, shcho oznaki chiniv pyeryed nyeyu, shcho nimi zviv tikh, khto znamyeno zvirini priinyav i poklonivsy buv obrazovy ii. oboe voni buli vkinyeni zhivimi do ognyanogo ozyera, shcho sirkoyu gorilo... a ryeshita pobita bula myechym togo, khto sidiv na koni, shcho vikhodiv iz ust iogo. i vsye ptastvo nailosya ikhnimi trupami...

20

i bachiv ya angola, shcho skhodiv iz nyeba, shcho mav klyucha vid byezodni, i kaidani vyeliki v ruti svoii. i skhopiv vin zmiya, vuzha starodavn'ogo, shcho diyavol vin i satana, i zv'yazav iogo na tisyachu rokov, ta i kinuv iogo do byezodni, i zamknuv iogo, i pyechatku nad nim poklav, shchob narodi nye zvodiv uzhye, azh poki nye skinchit'sya tisyacha rokov. a po ts'omu vin rozv'yazanii budyе na korotkii chas. i bachiv ya pryestoli ta tikh, khto sidiv na nikh, i sud im buv dani, i dushi styatikh za svidchyennya pro isusa i za slovo bozhye, yaki nye vklonilis' zvirini, ani obrazovi ii, i nye priinyali znamyena na chola svoi ta na

roku svoyu. i voni ozhili, i tsaryuvali z khristom tysachu rokov. a inshi pomyerli nye ozhili, azh poki nye skinchit'sya tisyacha rokov. tsye pyershye voskryesin-nya. blazhyennii i svyatii, khto mae chastku v pyershomu voskryesinni! nad nimi druga smyert' nye matimye vladi, alye voni budut' svyashchyenikami boga i khrista, i tsaryuvatimut' z nim tisyachu rokov. koli zh skinchit'sya tisyacha rokov, satana budye vi- pushchyenii iz v'yaznitsi svoei. i viidyе vin zvoditi narodi, shcho voni na chotir'okh krayakh zye- mli, goga i magoga, shchob zibrati ikh do boyu, a chislo ikhne yak mors'kii pisok. i viishli voni na shirinu zye- mli, i otchili tabir svyatikh ta ulyublyenye misto. i ziishov ogon' z nyeba, i pozhyer ikh. a diyavol, shcho zvodiv ikh, buv ukynienii v ozyero ognyan- ye ta sirchanye, dye zvirina i prorok nyepravdivii. i muchyeni budut' voni dyen' i nich na vichni viki. i ya bachiv pryestola vyelikogo bilogo, i togo, khto na n'omu sidiv, shcho vid litsya iogo vtyekla zye- mlya i nyebo, i mistysya dlya nikh nye znaishlosya. i bachiv ya myertvikh malikh i vyelikikh, shcho stoyali py- eryed bogom. i rozgornulysya knigi, i sudgornu- las' insha kniga, to kniga zhittya. i sudzhyeno my- ertvikh, yak napisano v knigakh, za vchinkami ikhn- imi. i dalo morye myertvikh, shcho v n'omu, i smy- ert' i ad dali myertvikh, shcho v nikh, i sudzhyeno ikh zgidno z ikhnimi vchinkami. smyert' zhye ta ad buli vkynieni v ozyero ognyan- ye. tsye druga smyert', ozyero ognyan- ye. a khto nye znaishovsya napisanii v knizi zhittya, toi ukynienii budye v ozyero ognyan- ye...

21

i bachiv ya nyebo novye i novu zye- mlyu, pyershye bo nyebo ta pyersha zye- mlya prominuli, i morya vzyhe nye bulo. i ya, ivan, bachiv misto svyaty- e, novii erusalim, shcho skhodiv iz nyeba vid boga, shcho buv prigotovanii, yak nyevista, prikrashyena dlya cholovika svogo. i pochuv ya guchnii go- los iz pryestolu, yakii klikav: otsye osyela boga z lyud'mi, i vin zhitimye z nimi! voni budut' naro- dom iogo, i sam bog budye z nimi, i bog kozhnu sl'ozu z ochyei ikhnikh zitrye, i nye budye vzyhe smy- erti. ani smutku, ani krikui, ani bolyu vzyhe nye budye, bo pyershye minulosya! i skazav toi, khto sidit' na pryestoli: os' novye vsye tvoryu! i gov- orit': napishi, shcho slova tsi pravdivi ta virni! i skazav vin myeni: stalosya! ya al'fa i omega, pocha- tok i kinyets'. khto pragnye, tomu darmo ya dam vid dzhyeryela zhivoi vodi. pyeryemozhyets' naslidit' usye, i ya budu bogom dlya n'ogo, a vin myeni budye za sina! a lyaklivim, i nyevirnim, i myerzkim, i dushogubam, i rozpusnikam, i charivnikam, i idol- yanam, i vsim nyepravdomovtsyam, ikhnya chastina v ozyeri, shcho gorit' ognem ta sirkoyu, a tsye druga smyert'! i priishov do myenye odin iz syemi angol- iv, shcho mayut' sim chash, napovnyenikh simoma ostanними karami, ta i promoviv do myenye, gov- oryachi: khodi, pokazhu ya tobi nyevistu, zhonu agntsya. i zanis myenye dukhom na goru vyelikui i visoku, i misto vyelikye myeni pokazav, svyatii erusalim, shcho skhodiv iz nyeba vid boga. slavu

bozhu vin mae. a svitlist' iogo podobna do kamyenya dorogotsinnogo, yak kamyenya yaspisa, shcho blish- chit', yak krishtal'. mur vono malo vyelikui i visokui, malo dvanadtsyat' bram, a na bramakh dvanadt- syat' angoliv ta imyennya napisani, a voni imyennya dvanadtsyat'okh plyemyen siniv izrailya. vid skhodu tri brami, i vid pivnochii tri brami, i vid pivdnya tri brami, i vid zakhodu tri brami. i mis'kii mur mav dvanadtsyat' pidvalin, a na nikh dvanadtsyat' imyen dvanadtsyati apostoliv agntsya. a toi, khto zo mnoyu govoriu, mav miru, zolotu trostinu, sh- chob zmiryati misto, i brami iogo i iogo mur. a misto chotirikutne, a dovzhina iogo taka, yak i shi- rina. i vin zmiryav misto trostinoyu na dvanadt- syat' tisyach stadii; dovzhina, i shirina, i vishina iogo rivni. i zmiryav vin mura iogo na sto sorok chotiri likti mudi lyuds'koi, yaka i mira angola. iogo mur buv zbudovanii z yaspisu, a misto bulo shchirye zoloto, podobnye do chistogo skla. pidvalini muru mis'kogo prikrashyeni buli vsyakim dorogotsinnim kaminnyam. pyersha pidvalina yaspis, druga sapfir, tryetya khalkidon, chyetvyerta smaragd, p'yata sar- doniks, shosta sardii, s'oma khrizolit, vos'ma byeril, dyev'yata topaz, dyesyata khrisopras, odinadtsyata yakint, dvanadtsyata amyetist. a dvanadtsyat' bram to dvanadtsyat' pyerlin, i kozhna brama zokryema bula z odniei pyerlini. a vulitsi mista shchirye zoloto, prozori, yak sklo. a khramu nye bachiv ya v n'omu, bo gospod', bog vsyedyerzhityel' to iomu khram i agnyets'. i misto nye mae potreby ni v sontsi, ni v mysyatsi, shchob u n'omu svitili, slava bo bozha iogo osvityla, a svitil'nik dlya n'ogo agnyets'. i nar- odi khoditimut' u svitli iogo, a zye- m's'ki tsari prinye- sut' svoyu slavu do n'ogo. a brami iogo zachinyatis' nye budut' udyen', bo tam nochi nye budye. i prinye- sut' do n'ogo slavu i chyest' narodiv. i nye vviidyе do n'ogo nishcho nyechistye, ani toi, khto chinit' gidotu i nyepravdu, alye til'ki ti, khto zapisanii u knizi zhittya agntsya.

22

i pokazav vin myeni chistu riku zhivoi vodi, yasnu, mov krishtal', shcho viplivala z pryestolu boga i ag- ntsya. posyeryed iogo vulitsi, i po tsyei bik i po toi bik riki dyeryevo zhittya, shcho rodit' dvanadt- syat' raz plodi, kozhnogo misyatsya prinosyachi plid svii. a listya dyeryev na vzdorovlyennya narodiv. i zhadnogo proklyattya bil'shye nye budye. i budye v n'omu pryestol boga ta agntsya, a rabi iogo budut' sluzhiti iomu, i pobachat' litsye iogo, a imyennya iogo na ikhnikh cholakh. a nochi vzyhe bil'shye nye budye, i nye budye potreby v svitli svitil'nika, ani v svitli sontsya, bo osvityue ikh gospod', bog, a voni tsaryu- vatimut' vichni viki. i skazav vin do myenye: tsye virni i pravdivi slova, a gospod', bog dukhiv pro- rochikh, poslav svogo angola, shchob vin pokazav svoim rabam, shcho nyezabarom statysya musit'. oto, nyezabarom prikhodzhu. blazhyennii, khto zbyeri-

gae prorochi slova tsiei knigi! i ya, ivan, chuv i bachiv
otsye. a koli ya pochuv ta pobachiv, ya vpav do nig an-
gola, shcho myeni tsye pokazuvav, shchob vklonitis'
iomu. i skazav vin do myenye: tazh ni! bo ya spivs-
luga tvii i brativ tvoikh prorokiv, i tikh, khto zby-
erigae slova tsiei knigi. bogovi vklonisa! i skazav
vin do myenye: nye zapyechatui sliv prorotstva
tsiei knigi. chas bo bliz'kii! nyepravyednii nyekhai
chinit' nyepravdu shchye, i poganii nyekhai shchye
opoganyuet'sya. a pravyednii nyekhai shchye chinit'
pravdu, a svyatii nyekhai shchye osvyachuet'sya! oto,
nyezabarom prikhodzhu, i zo mnoyu zaplata moya,
shchob kozhnomu viddati zgidno z dilami iogo. ya
al'fa i omyega, pyershii i ostannii, pochatok i kinyets'.
blazhyenni, khto viperye shati svoi, shchob mati
pravo na dyeryevo zhittya, i vviiti bramami v misto!
a poza nim budut' psi, i charivniki, i rozpusniki, i
dushogubi, i idolyani, i kozhyen, khto lyubit' ta chinit'
nyepravdu. ya, isus, poslav svogo angola, shchob
zasvidchiti vam tsye u tsyerkvakh. ya korin' i rid da-
vidiv, zorya yasna i dosvitnya! a dukh i nyevista gov-
oryat': priidi! a khto chue, khai kazhye: priidi! i
khto pragnye, khai priidy, i khto khochye, khai vodu
zhittya byerye darmo! svidkuyu ya kozhnomu, khto
chue slova prorotstva tsiei knigi: koli khto do ts'ogo
dodast' shcho, to nakladye na n'ogo bog kari, shcho
napisani v knizi otsii. a koli khto shcho vidiimye vid
sliv knigi prorotstva ts'ogo, to vidiimye bog chastku
iogo vid dyeryeva zhittya, i vid mista svyatogo, shcho
napisanye v knizi otsii. toi, khto svidkue, govorit' ot-
sye: tak, neyazarom priidu! amin'. priidi, gospodi
isusye! blagodat' gospoda nashogo isusa khrista zo
vsima vami! amin'.

